Cax[illegible] lib[illegible]

Gamez

3

DE PROBATIS SANCTORVM HISTORIIS, PARTIM EX TOMIS ALOYSII LIPOMANI, DOCTISSIMI EPISCOPI, PARTIM ETIAM EX EGREGIIS MANVSCRIPTIS CODIcibus, quarum permultæ antehàc nunquàm in lucem prodiêre, nunc recèns optima fide collectis per F. LAVRENTIVM SVRIVM CARTHVSIANVM.

TOMVS PRIMVS.

COMPLECTENS SANCTOS MENSIVM

IANVARII ET FEBRVARII.

expurgose este libro con comision de los Sr inquisidores segun el expurgatorio de 1640
fr Antonio Blanca

este libro se expurgo por mandado de los Sr inquisidores conforme al cathalogo del año de 1632
fr. Juan Bap. de ...
fr Pedro delgado

COLONIAE AGRIPPINAE.
Apud Geruinum Calenium & hæredes Quentelios Anno M. D. LXX.

Cum priuilegio PII V. Pontificis Maximi, & CAESAREAE Maiestatis in decennium.

De cella Prioris

PIVS PAPA V. DILECTO FILIO GERVINO CALENIO, TYPOGRAPHO COLONIEN.

DILECTE Fili Salutem & Apostolicam benedictionem. Cùm tu, sicut accepimus, nonnullos de probatis Sanctorum historijs à Dilecto filio Laurentio Surio optima fide collectis, necnon alios Tomos seu libros dilecti filij Petri Canisij presbyteri seu religiosi Societatis IESV de doctrina siue Institutione Christiana inscriptos, vnà cum certis Annotationibus, nondùm impressos, tua impensa imprimi facere desideres: Nos tibi, quem in excudendis huiusmodi Tomis seu libris graues impensas subire necessè est, nè ex beneficio omnibus Christi fidelibus collato detrimentum aliquod sentias, opportunè prouidere, ac te in tuo laudabili et Reipublicæ Christianæ perutili proposito confouere volētes, & à quibusuis Excōmunicationis, suspensionis & interdicti, alijsq; Ecclesiasticis sentētijs, censuris & pœnis à iure vel ab homine quauis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibèt innodatus existis, ad effectum præsentium duntaxàt consequendum, harum serie absoluentes, & absolutum fore censentes: Motu proprio non ad tuam vel alicuius pro te nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed ex certa scientia & mera deliberatione nostris tibi Tomos seu libros præfatos per te vel alium seu alios imprimendi, & impressos vendendi licentiam & facultatem plenam & liberam Apostolica authoritate per præsentes concedimus: Necnon omnibus & singulis impressoribus, librarijs, & mercatoribus tam in Italia quàm extra Italiam constitutis, in virtute sanctæ obedientiæ & sub Excommunicationis sententiæ, necnon in terris sanctæ Romanæ Ecclesiæ mediatè vel immediatè subiectis, sub amissionis Tomorum seu librorum huiusmodi, ac mille ducatorum auri de Camera, pro vna Cameræ Apostolicæ, et altera medietatibus tibi, tuisq; hæredibus & successoribus irremissibiliter loco damnorum applicandorum pœnis, per alios absq; tuì & hæredum vel successorum tuorum expresso mandato aut licētia habita excudentes, seu imprimentes, aut vendentes, totiès quotiès id fecerint, eo ipso incurrendis, nè eosdem tomos seu libros infra decennium proximè futurū ab illorum impressione computandum, in quibusuis literarum characteribus, aut parua, mediocri, seu magna, vel alia quacunq; forma alicubì imprimere, neq; per alios impressos vendere absq; expressa tuì vel hæredum & successorum præfatorum licentia vel consensu audeant vel præsumant, & ità per quoscunq; iudices & commissarios quauis authoritate fungentes, sublata eis & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, interpretandi facultate & authoritate, iudicari & diffiniri debere: Ac quicquid secùs super his à quoquam quauis authoritate scienter vel ignoranter attentari contigerit, irritum & inane decernimus: Mandantes nihilominùs Motu simili sub interdicti Ecclesiastici & ingressus Ecclesiarum Venerabilibus Fratribus nostris Coloniens. & quorunuis aliorum ciuitatum & locorum Archiepiscopis, Episcopis, ac dilectis filijs illorum vicarijs seu officialibus, legatis, vel Vicelegatis, ac sub primò dictis pœnis, Gubernatoribus, Potestatibus, & alijs quibusuis Iudicibus quibuscunque authoritate & officio fungentibus, quatenùs quotiès pro parte tua, & successorum tuorum, vel alicuius eorum huiusmodi fue-

rint requisiti in præmissis, efficacis defensionis præsidio assistentes, faciant authoritate nostra inhibitionem præfatam inuiolabiliter obseruari: ac te, tuosque hæredes & successores præfatos huiusmodi, illorumque singulos concessione pacificè frui & gaudere: Ac impressores, librarios, mercatores, fautores, scientes & non reuelantes, quos inhibitioni præfatæ contrauenisse eis constiterit, excommunicationis & alias sententias, censuras & pœnas huiusmodi incurrisse declarent, ac pro talibus publicè nunciari mandent, & faciant, contradictores quoslibet & rebelles per easdem censuras & pœnas, appellatione postposita, compescendo: inuocato etiam ad hoc, si opùs fuerit, auxilio brachij secularis: Non obstantibus Constitutionibus et Ordinationibus Apostolicis, Priuilegijs quoquè, Indultis, et literis Apostolicis super imprimendorum Tomorum facultate quibusuis personis cuiuscunque dignitatis & præeminentiæ existentibus etiam motu & scientia similibus, ac sub quibusuis tenoribus & formis, necnon clausulis & decretis concessis: Quibus omnibus etiamsi de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & indiuidua: non autē per clausulas generales idem importantes mentio, seu quæuis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda foret, illorum tenores, àc si de verbo ad verbum insererentur, præsentibus pro expressis habentes, illis aliâs in suo robore permansuris, hac vice duntaxàt specialiter & expressè derogamus: Aut si impressoribus, librarijs, & mercatoribus præfatis vel quibusuis alijs, communiter vel diuisim ab Apostolica sit Sede indultum, quòd interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Volumus autem & eadem authoritate decernimus præsentium literarum transcripta in ipsis Tomis impressa in iudicio & extra sufficere, & plenam fidem facere, regula contraria non obstante. Datum Romæ apud S. Petrum sub Annulo Piscatoris die XXIIII. Septembris, M.D.LXIX. Pontificatus nostri anno quarto.

Cæ. Glorierius.

S. D. N.

S. D. N. PIO V. PONTIFICI MAXIMO AETERNAM A DEO SALVTEM ET FELICITATEM.

CVM annis ſuperioribus, Beatiſsime Pater, Pontifex optime maxime, Tomi aliquot de Sanctorum Vitis euulgati fuiſſent ab illo ſempiterna memoria digniſsimo antiſtite Aloyſio Lipomano, ijq; intrà tempus non diuturnum ità diſtracti eſſent, vt nulla vſquàm exemplaria proſtare viderentur: cœperunt quidam viri doctiſsimi datis ad me literis adhortari, vt ad vndecunq; conquirendas fide dignas Sanctorum vitas animum adijcerem, easq; in ſuos menſes apto & concinno ordine diſtribuerem, atq; ità demùm excudendas curarem. Videbant enim in illis Tomis multas deſiderari Sanctorum vitas: tum quoq; multas admodùm cõfusè illic haberi. Ego, qui & meæ eſſem imperitiæ benè mihi cõſcius, & operis huius vaſtitatẽ iam vtcunq; cogitatione perciperem, initiò difficilem me prębui, cupiebamq; illud onus in eorum humeros reijcere, quos non ambigebam illi ferendo pares eſſe poſſe. At illi ſe ità ſubducebant, vt nihil viderem aliud, quàm aut mihi aliquid ſaltem conandum eſſe, aut vix quenquam fore, qui laborem tam moleſtum ſuſcepturus videretur. Deo itaque benè fauente, cœpi tentare nonnihil, & multorum amicorum opera adiutus, multa hincindè manuſcripta exemplaria cõquirere: deindè ex ijs, atque ex Aloyſij Tomis ſensìm excerpere eas Vitas, quæ ad tres primos anni menſes pertinerent. Sic enim ſtatueram, ex trium illorum menſium hiſtorijs primum conflare Tomum. At verò poſteaquàm primę aliquot Vitæ imprimi cœperunt, paulatimque ſub manibus meis creuit ſuſceptũ opus, tãdèm vſqueadeò auctus eſt Vitarum numerus, vt ſoli duo priores menſes in grandem molem euaſerint: Tomumque vnum ità ſibi vendicârint totum, vt alias prætereà Sanctorum hiſtorias admittere prorsùs detrectârint, nisì immodica operis vaſtitate Lectori oneroſi eſſe vellemus. Itaque coacti ſumus Martij menſis Vitas in ſecundum Tomum reijcere, maximè quòd is quoquè inprimìs fertilis ſit, & optimis hiſtorijs abundet. Etſi autem ab initio ferè conſtitueram inſtàr Aloyſij eas duntaxàt in Tomos omnes, quos de Sanctis Deo propitio edituri ſumus, hiſtorias conferre, quæ certos probatosque authores haberent: attamen vbì ad rem ipſam peruentum eſt, mutaui ſententiam, & quaſdam etiam admiſi, quorum authores inuenire non potui: nec quaſlibet tamẽ, ſed quæ partìm ex vetuſtiſsimis Martyrologijs graue habeant teſtimonium: partìm ità ſcriptæ ſint, vt cordato lectori per ſe fidem faciant, ſatisque

ostendant bona fide esse cõscriptas, licèt vel librariorum incuria, aut illorum, qui eas scripsère, voluntate, aut aliquo alio casu authorum nomina omissa sint. Interìm tamen in id genus recipiendis historijs parcior fui: immò verò permultas omisi, quòd parùm grauiter nec satìs ad fidem historiæ compositæ esse viderentur. Nolui enim impijs hæreticis calumniandi occasionem præbere: quanquàm non dubito, quæ illorum impudentia est, facilè inuenturos illos, quod in ijs quoquè historijs lacerent, quæ certos, eosque graues habent authores: quarum certè in hoc opere multò maxima pars est. Ità enim illi etiam Paulo & Hilarioni, quorum vitas scripsit beatissimus Hieronymus, partìm fidem detrahunt, partìm homicidij crimen affingunt: Porrò S. Martinum, Apostolicæ gratiæ pontificem, necromanticum cõfidenter appellant, Brigidam Scotiæ sanctissimam virginem magam vocant: deniquè illorũ priscorum patrum Antonij, Hilarionis, Macarij &c. res gestas non solùm incredibiles, sed ridiculas etiam calumniantur. Sed hoc nos remorari nihil debet. Faciunt enim illi, vt decet tales viros. Iam verò si quæ ex lectione istiusmodi optimarum historiarum vtilitas lectori expectanda sit, paulò accuratiùs explicare velim, nimiùm prolixus ero. Sed vt plurima in pauca conferam, discimus indè exempla veræ pietatis, discimus quo nobis itinere gradiendum sit, si velimus ad illam beatam patriam peruenire: tum verò egregiè confirmamur in fide Catholica aduersùs portentosa hæreticorum commẽta. Videmus, quemadmodùm omnes illi, qui iam indè ab initio & deincèps per omnes omnium seculorum successiones Christo placuerunt, carnem suam crucifixerint cum vitijs & concupiscentijs, arcta via ingressi sint, sanctis exercitijs tempus omne transmiserint, nihil cum huius mundi vanitatibus & voluptatibus commercij habere voluẽrint, prolixis vigilijs, perpetuis ferè ieiunijs, assiduis precibus, alijsque duris & asperis laboribus causa amoris Christi libenter susceptis, per omnem vitam se afflixerint: videmus, quàm illi rectæ fidei, firmæ spei, indiuiduę charitatis, summæ humilitatis, inuictæ inter tormenta & dura atque aduersa omnia patiẽtiæ, promptæ ac synceræ erga Deum & Ecclesiæ præfectos, suosque superiores obedientiæ studiosi fuerint. Hæc igitur est via, quæ ducit ad vitam: hæc viuendi ratio coniungit nos cum Ecclesia sanctorum, quæ est corpus Christi, in cuius Christi vita tanquàm in speculo lucidissimo, virtutum omnium perfectissima exempla relucent: non ob id tantùm, vt ea nos aspectemus, sed vt etiam pro modulo nostro imitemur. Sic enim ipse ait: Si quis mihi ministrat, me sequatur: (Iohan. 12.) & eius primarius apostolus: Christus, inquit, passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia eius. (1. Pet. 2.) Fecerunt hoc sancti omnes, quorum Vitas hîc proponimus, ardentissimo amore: simulque viuis & efficacissimis exemplis clamant nobis: Si vultis numerari inter nos, sic viuite, vt nos vixisse videtis. Imitatores nostrî estote, sicut & nos Christi. Atque hîc sanè validissimè communimur aduersùs mortiferos Sirenarum cantus, aduersùs exitiosas hæreticorũ voces, quibus aiunt: Si potes firmiter statuere, per Christum tibi omnia remissa esse peccata, saluus eris: etiamsi omnibus flagitijs coopertus sis, mox rectà euolabis in cælum, sine Papistica pœnitẹntia, sine confessione &c.

ne &c. Quibus illi pestilentissimis vocibus infinitos in suam nassam pertraxerunt, & vt valdè verisimile est, permultos in ea retinent etiam planè reclamante conscientia, cùm diuina scriptura omnis longè secùs doceat, & ipsa quoquè ratio naturalis aliud hortetur. Et mirum profectò est, impia commenta tantos potuisse habere progressus apud homines è religione Christianos: nisì quòd mollis & delicatula & suauis est hæc doctrina, quæ salutem omnem in sola fide constituit, omnem vitæ seueritatem & asperitatem tanquàm superuacaneam, immò & superstitiosam & impiam reijcit. Hinc illa monasteriorum omnium apud plerosque demolitio, Confessionis, Pœnitentiæ, & totius ferè Ecclesiasticæ disciplinæ, Ecclesiasticarum constitutionum profligatio: scilicet vt blandissimi magistri plurimos sibi allicerent tanta proposita vitæ laxitate. Et palearum quidem è mobili vulgo & in res nouas auido grandes aceruos flatu pestifero ad se rapuerunt, sed triticum manet intrà Christi horrea: Cognouit Dominus, qui sunt eius, & ij perseuerant vsque in finem, nec quisquam rapiet eos de manu patris & filij. Quòd si verò etiam interdùm labuntur, Dominus supponit manum suam, nè penitùs collidantur. Vtinàm autem possent quandoquè homines animaduertere malas artes & deploratam nequitiam suorum Concionatorum: qui non cessant libros spargere in vulgus, turpissimis mendacijs & impudentissimis calumnijs refertos, quibus apud imperitos traducunt catholicos: vt sic miseros magìs atque magìs abducant ab omni spe salutis suæ, quæ nulla esse potest extra mystici corporis Christi, quod est Ecclesia catholica, indistractam vnitatem: cuius Ecclesiæ pleraque clarissima membra in hoc primo Tomo contemplanda offerimus, vt qui ab illis per schismata & hæreses sese separârunt, magnoperè curent cum illis redire in gratiam: qui verò hactenùs fide quidem coniuncti, moribus autem ab illis disiuncti fuêre, ad illorum sese vitam moresque conforment: qui verò & fide & actione cum illis conspirârunt, conentur in sanctitate proficere, vt ad palmam quandoquè peruenire mereantur. Equidem vt etiam erudito lectori gratificarer, Vitas aliquot, rudi stylo conscriptas, aliquanto latiniores reddidi: maximè quarum authores nondùm comperi: nonnunquàm verò etiam illas nonnihil elimaui, quæ habent suos quidem authores, sed sic scriptæ erant, vt delicatas aures eorum, qui sermonis elegantia delectantur, facilè offenderent. Egi autem omnia bona fide, lectori prodesse cupiens. Ex Simeone Metaphraste multas sum historias mutuatus, sed ferè id obseruaui, vt in illis collocandis Romanæ Ecclesiæ consuetudini me accommodarem. Nisì verò me fallunt omnia, puto equidem hosce Tomos vel duplici nomine paulo gratiores fore illis, quos optimus & doctissimus præsul Aloysius nobis communicauit: tum quòd hîc omnia suo sint loco & ordine disposita: tum quòd permultæ huic editioni historiæ, & quidem insignes accesserint, sintque accessuræ, quæ in illius Tomis desiderantur. Nec hoc dicimus, quod illius sanctissimis laboribus quicquam detractum velimus, sed vt lector nouerit, quid ex nostra editione ipsi expectandum sit.

[Margin notes: 2.Tim. 2. / Iohan 10. / Psal. 36.]

ſit. Quicquid verò in toto hoc Tomo operæ & laboris conſumptum eſt, id ego Tuæ Sanctitati, Beatiſsime Pater, iure meritoque dedicatum volui. Hoc enim à me repoſcebat illa promptiſsima impertiendi Priuilegij voluntas: tum multo etiam magìs tanto Pontifice digna ſumma vitæ integritas & ſanctitas: ità vt in tuæ Sanctitatis vita ſanctiſsima & moribus incorruptis, quiſquis vult, oculis contemplari poſsit, quod nos in his Chartis, quibus Sanctorum Vitæ continentur, lectitamus. Atque vtinàm afflictæ Eccleſiæ diù liceat frui tot tantisque bonis, quæ in T. S. contulit bonorum omnium largitor Deus. Obſecro autem, vt S. T. Beatiſsime Pater, Pontifex Maxime, exiles labores meos placidè admittere, & Apoſtolica benedictione proſequi dignetur. Certus ſum enim pios omnes libentiſsimis animis complexuros, ſi intellexerint Pio V. Pontifici & authoritate & pietate Maximo non fuiſſe ingratos. Ex Carthuſia Agrippinenſi, Martij II. Anno M.D.LXX.

T. S. obſeruantiſsimus

F. Laurentius Surius
Carthuſianus.

PIO

PIO ET CANDIDO LE-
CTORI S.

QVòd plùs moueant, fortiusq; ad Christianam pietatē extimulēt exempla quàm verba, pleniusq; sit opere docere, vt inquit Magnus ille Leo Pontifex, quàm verbo, testantur tam multi sancti & eruditissimi Patres, qui Sanctorum vtriusque sexûs hominum Vitas describendas sibi sumpserunt, & cum ineffabili fructu ad posteritatis notitiam transmiserunt. Nouimus ex D. Augustini Confessionibus, quantùm illi ad- Lib.8.ca.6.
huc vacillanti cōtulerit audita vita beatissimi Antonij Eremitæ: nec dubium, quin innumeris alijs idem euenerit. Nostri instituti primus author & patriarcha Dominicus Pa-
rum exemplis summoperè delectatus, ad supremam vitæ spiritalis & religiosæ perfectio-
iem peruenit. D. Thomas Aquinas, sui patris Dominici vestigijs insistens, eiusmodi lectio-
ne haud vulgariter afficiebatur: nec id sanè absque ingenti fructu. Quòd si verò his solidiora
betimus, non desunt nobis ne ipsius quidem scripturæ diuinæ testimonia. Iesus Syrach à
cap.44. vsque ad quinquagesimumprimum in suo Ecclesiastico quid aliud, quàm Sancto-
rum, qui in hac vita Deo placuerunt, exempla commemorat, eaque nobis ob oculos spectan- 1.Mach.2.
da & imitanda proponit? Matathias ille legis eximius zelator cùm ab hac vita esset ab-
iturus, filios suos nulla re alia magis, quàm recitandis Patrum gestis, ad agendum fortiter
ro Deo eiusq; sanctissimis legibus exhortatur & confirmat. Sed & in nouo Testamento
D. Paulus prolixus est in præcedentium sanctorum Patrum celebranda fide. Possent Heb.11.
uius generis permulta alia adduci, sed res per se adeò illustris & perspicua est, vt super-
acaneum videri posit illi docendæ rationes & argumenta adhibere. Itaque non possum
non approbare, atque etiam commendare tam pium studium R. Patris D. Laurentij Surij Carthusiani, qui non paruo labore has Sanctorum Vitas ex diuersis authoribus & egregijs manuscriptis exemplaribus collegit, & tanquàm rarum quendam thesaurum Catholicæ Ecclesiæ hominibus contulit: quàm spectabilis viri D. Geruini Licentiati vtriusq; Iuris diligentiam & sedulitatem, tum in ponenda sua in MS. exemplaribus conquirendis opera, tum in excudendo opere tam pio & Ecclesiæ salutari. Tu itaque his fruere, Lector amice, nihil ambigens, quin eorum lectio non solùm detrimentum nullum aut perniciem, sed ingentes potiùs & vberrimos tibi sit fructus allatura. Vale.

F. Theodoricus Buscoducensis, fratrum Dominicanorum intrà Coloniam Prior & Apostolicus Inquisitor.

b IN.

INDEX GENERALIS VITARVM SS. HOC TOMO COMPRAEHENSARVM.

IANVARII DIE

De S.

FEBRVARII DIE

INDEX

INDEX COPIOSVS IN PRIMVM HVNC DE SANCTORVM VITIS, REBVS GESTIS AC MARTYRIIS TOMVM, QVI RE-cèns ex diuersis authoribus ac bibliothecis collectus, duos menses Ianuarium ac Februarium complectitur: in quo A priorem, B alteram paginæ partem designat.

defunctum

doloris

episcopi

fortitu-

hiero-

medio-

mona-

ordi-

ALPHABETICVS TOMI PRAESENTIS ORDO.

a, b, c, d, e, f. A, B, C, D, E, F, G, H, I, K, L, M, N, O, P, Q, R, S, T, V, X, Y, Z. Aa, Bb, Cc, Dd, Ee, Ff, Gg, Hh, Ii, Kk, Ll, Mm, Nn, Oo, Pp, Qq, Rr, Sf. Tt, Vv, Xx, Yy, Zz. Aaa, Bbb, Ccc, Ddd, Eee, Fff, Ggg, Hhh, Iii, Kkk, Lll, Mmm, Nnn, Ooo, Ppp, Qqq, Rrr, Sff, Ttt, Vvv, Xxx, Yyy, Zzz. Aaaa, Bbbb, Cccc, Dddd, Eeee, Ffff, Gggg, Hhhh, Iiii, Kkkk, Llll, Mmmm, Nnnn, Oooo, Pppp, Qqqq, Rrrr, Sfff, Tttt, Vuuu, Xxxx, Yyyy, Singulaq; sunt aut comprehendunt trifolia, exceptis bifolijs quatuor: videlicet, a, e, f, Yyyy. solitarioq; folio vno, nempe b.

LECTORI PIO CASTIGATOR TYPOGRAPHICVS B. L. N. salutem.

Pagin. 956. lin. 46. scribe aut lege, IESV Christo: Porrò Tituli & numeri foliorū aliquot, minùs ad vnguem limati, quomodò restitui possint, facilè ex his quę ibì præcedūt aut sequūtur, ipse deprehendes. Nam reliqua, præterquàm quod editioni huic etiamnùm ipsis cum archetypis commune est, leuiora sunt, q̃ vt eorum admoneri te velle, opúsve esse, putemus: quanquā in præsens si quid vltrà monendū sit, etiàm si locus haud neget, angustia temporis hac vice non sinit. Benè vale pridiè Nonas Martij, id est, postridiè Lætare, 1570.

DE CIRCVN-

·1·5·1·7·

DE CIRCVNCISIONE DOMINI NOSTRI IESV CHRISTI, QVAE FACTA EST OCTAVO DIE: ET BREVIS LAVS *Magni Basilij, authore Simeone Metaphraste.*

VMBRAM quidem futurorum bonorũ, non ipsam au- IANVAR. 1.
tem rerum imaginem, legem habere scripturæ, magnus Hebr. 10.
pronũciauit Paulus. Quomodò enim pictores ad exemplar & ad formam animatam adspectũ intendentes, primùm quidem atramento, eius quod depingitur, speciem in tabula adumbrãt: deindè diuersos colores artificiosè contemperantes, & adumbratæ figuræ adijciẽtes, primarium exemplar referũt per imitationem, quæ fit ad imaginem: ità etiàm lex spiritûs, tanquàm ad viua exemplaria, & ad res, in quas non cadit interitus, intuẽs, ad bona quæ sunt reposita in cęlis, ipsorum quidem vmbras & figuras per Mosem & vetus testamẽtum, priùs obscurè & exiliter descripsit: per Christum autem, & nouæ pietatis & veritatis dogmata, velutì floridiores & splendidiores colores adijciens, cælestium, & quæ sub adspectum non cadunt, bonorum imaginem subijcit eorum, qui vident oculis. Quomodò autẽ cùm imago perfecta est coloribus, & suam accepit pulchritudinem, quæ priùs delineata fuerat vmbra, deletur & euanescit: ità etiam cùm quæ nunc absconsa sunt, in cælis posteà reuelantur, ipsa quoquè imago rerum cessabit & abolebitur. Siue enim, inqt, Prophetię abolebuntur, siue cognitiones cessabunt. Ex parte enim cognoscimus, & 1. Cor. 13.
ex parte prophetamus. Quandò autem venerit id quod est perfectum, tunc quod ex parte, abolebitur.

Postquàm ergò vetera quidem pręteriêrũt, noua autem facta sunt omnia: & vmbrę quidem & figurę sunt abolitæ, euidentes autem rerum imagines per gratiã spi- 2. Cor. 5.
ritûs & Apostolicam exortæ sunt sapientiam: legis deincèps figuras & vmbras negligamus, ipsius autem rerum expressioris formæ curã geramus, & quod dicit diuinus Apostolus, eorum quidem quæ retrò sunt, obliuiscentes, ad ea autem quę antè sunt, Philip. 3.
nos extendentes, ex instituto persequamur brauium supernæ Dei vocationis: vt nõ simus ampliùs paruuli fluctibus agitati, & omni vento doctrinę seu spiritu circumacti: neque tanquàm infantes loquamur aut sentiamus, aut cogitemus, quomodò Iudęi, qui infantilia sapiunt, aut desipiũt: sed in virum perfectum ad mensuram ętatis plenitudinis Christi perueniamus, peragendo & contemplando eius legem spiri- Ephes. 4.
taliter. Ad hoc enim vnigenitus Deus Verbum carne fuit indutus. Ad hoc Deus Dominus inter nos apparuit, se pro infante gerẽs, vt infantilem & imperfectam nostrã De⁹ cur homo factus.
cogitationem, ad sensum perfectum, & qui virum decet, transmutaret. Quamobrem legales quoquè expiationes & obseruationes, & alias adũbratas traditiones, & octauo quoquè die circũcisionem subijt is, qui est supra omnem essentiam. Quo factum est, vt cùm in his debitũ pro nobis exoluerit, ab omni legali seruitute, & quæ paruulis conuenit, nos liberauerit cõsuetudine. Erat enim necessariũ & ineuitabile mandatum circuncisionis, non solùm quatenùs est lege antiquior, & ab Abrahamo accepit initium, & ab ipso Mose & lege, & ijs qui deincèps sunt secuti Prophetis, confir- Gen. 17.
mata est & deducta ad posteras generationes: sed etiàm quòd ea necessariò à Deo data signum melioris circuncisionis & spiritalis, in omnes suum iugum imposuit, donèc eius legislator, cùm æquè àc nos pro sua benignitate fuisset carnis particeps, & se ad aliorum demittendo similitudinem fuisset circuncisus, & deindè meliorẽ ostendisset circuncisionem, nempè eam quæ est in baptismate, eam decæterò, vt quæ esset imperfecta & inutilis, aboleuit, & vt cessaret effecit.

Circunciditur ergò Iesus ex ea lege quam tulerat, die octauo: non vt doceret cir- Christ⁹ cur circuncisus.
cuncidi, sed vt faceret cessare circũcisionem: vel potiùs, vt veteris quidem & inutilis euelleret anticipationem, noui autem & salutaris aperiret potentiam: vt aboleret quidem eam, quæ est secundùm carnem: produceret autem eam, quæ est secundùm

spiritum:& illius quidem argueret imbecillitatem, huius autem ostenderet fortitudinem. Circunciditur Christus. Non enim venit ad dissoluendã legem tanquàm alienam, sed tanquàm propriam & à se compositam, eam re ipsa adimpleturus. Tanquàm suum dogma & Dei mandatum venit adimpleturus literam, & spiritum prædicaturus. Et quomodò quispiam pictor optimus, cùm in se, sicut dictum est, veritatis vmbram priùs figurâsset, & ità imaginis expressisset pulchritudinem, per ipsam recta erigit & deducit ad archetypi exemplaris perfectionem, idq; apertissimè atq; diuinissimè. Etenim quę est secundùm carnem circuncisio, non describit solùm & adumbrat peccatorum depositionem, & eam, quæ est in baptismate Christi, circũcisionem: sed etiàm tanquàm in vmbra describit ipsam vniuersi resurrectionem & alterationem: per quam omnis carnalis hominum sensus & cogitatio circunciditur & excatur, & in aliam vitam transformatur. Huius velutì quædam obscura & adumbrata prefiguratio erat ea, q̃ est secundùm carnẽ, circuncisio. Quocircà ea quoquè octauo die fuit primùm cõstituta. vtpotè ꝙ octauus dies, octauũ, vt arbitror, seculũ tacitè significet.

Circuncisio cur octauo die.

Cùm ergò rerum imago, vt dictum est, & quę est in spiritu circuncisio, nõdùm locum haberet, necessaria fortè est existimata secundùm carnem circuncisio. Cùm aũt ea, q̃ est in spiritu, per Christum manifesta fieret, per ipsum oportebat omninò quoquè aboleri eam, quæ erat in carne, circuncisionem. Etenim si hæc circuncisionis, q̃ in carne fiebat, & animalium sacrificiorũ ratio aut lex fuisset perfecta, vt quę posset perficere eos, qui illa ritè peragebant, ea nullo tempore aut modo potuisset dissolui:

Esa.40,

Verbum enim Domini, inquit, manet in ęternum. Quoniam autem data erat ad pędagogicam institutionem eorũ, qui erant habitu imperfecti & infantes, vsq; ad tempus correctiõis, cùm id, quod est perfectum, suo tempore refulsisset, oportebat oĩnò id, quod est imperfectum & minus, aboleri & supprimi: oportebat, oriente sole, lunã & stellas obscurari & minui, & aperta vera circuncisione & cultu, vmbrosas veritatis imagines & figuras cedere.

Propterea ergò Deus verbũ, cùm priùs esset caro factus, hodiè octauo die in corpusculo circunciditur, vt cùm literę debitum pro nobis exoluisset, legẽ spiritûs, quæ manet in æternũ, induceret: & id quod est minus, eo quod est prẽstantius, occultaret & tegeret. Propterea Sacerdotiũ quoquè, quod est secũdùm ordinẽ Melchisedech, prælatum est Sacerdotio, quod est secundùm ordinem Aaron: vt vmbrę quidẽ cessarent, liberè autem ageret veritas: & vt legalium quidem traditionum imperfectio & infantia euanesceret, Euangelicorum autem dogmatum exoriretur perfectio & magnificẽtia. Ideò cùm Petrum quoquè & Paulum diuinissimorũ mystarum summos, & omnes sacros Apostolos & discipulos lege literæ priùs instituisset, & exercuisset in ea, quæ est secundùm carnem, circuncisione, traduxit ad eam, quę est in spiritu & baptismo, circuncisionem: vt cùm etiàm spiritum seruitutis per ipsos aboleuisset, spiritum gratiæ & filiorum adoptionis per diuinũ baptismũ in nobis excitaret in Christo IESV. Ideò omnes quoquè diuinissimos Sacerdotes, tam alios, quàm Magnum quoquè Basilium, eo tempore magnum in Ecclesia excitauit Sacerdotem, qui non corpore peruasit cælos, sed cõtemplatione & spiritu est primus sacrorum antistes, & qui erat in principio Deus imitans IESVM Christum, & in velum ingreditur intimum, & illinc legum spiritûs & dogmatum magnificentiam magno ore detonat, & legem literę, eiusq;, quæ est in carne, circuncisionis, angelica abolens & cessare faciens grandiloquentia.

Sacerdotiũ nouę legis.

Encomium Basilij Magni.

Hic est Basilius, qui est magni & pręclari nominis, qui est fax Catholicę Ecclesiæ, qui Sol insignis veritatis, qui illustrat omnẽ terram radijs suæ Theologię, q in actione est inimitabilis, & in contemplatione talis, vt ad eum nequeat vllus peruenire: q vita perfectus, & sermone sapientissimus: qui virtutis est omnibus numeris absolutus, & in diuina & humana doctrina est planè cõsummatus & cui nihil deest: q omni mundana sapientia & scientia priùs exercitatus, eas deindè subiecit vestigijs discipulorum IESV: qui omnem librum veterem & propheticũ summè & sacrosanctè meditando perlegit, & per ipsos ad perfectissimam IESV Christi fidem rectà deductus fuit & confirmatus: qui Euangelio quidem duce aut introductore vsus est ad propheticam veram cognitionem, diuina autem Prophetarum dictione ad sacri Euangelij accuratam notitiam: & per vtrunque sublatus est ad purissimam diuinitatis agni-

agnitionem. Hic est sublimis & excelsa Ecclesiæ Dei columna, luminare Theologię, ornamentum Hierarchię, patris homo verissimus, vnigeniti nuncius acerrimus, sancti spiritûs œconomus & scriba fidelissimus, sapientiæ partus, plenitudo intelligentiæ, penarium cognitionis, ludus docendæ pietatis, sacri & diuini consilij eruditor, & Christi potentiæ & virtutis turris infracta & immobilis. Hic est, qui Dei timorem, & pręceptum Domini, & virtutem omnes homines docet, magnus Basilius, Dei verbi tuba vel maximè regia, quę suæ vocis magnitudine omnes fines orbis terrę comprehendit.

Hic est, qui eam, quæ est in spiritu & diuino baptismo, præclarè prędicauit circuncisionem, & si vllus alius ex Theologis, cessare fecit eam, quæ est in carne, circuncisionem. Quocircà eius ad Deum è terra & corpore solutio & transitus, non casu nec temerè, vt inconsideratè existimauerit quispiam, inter diuinum Christi natalem & baptismum, concurrit hodiè cum IESV circuncisione: sed quomodò in laudando & extollendo Christi ortum & baptismum, eam quæ fit in spiritu, circuncisionem extulit beatissimus in sacra eius commemoratione, ipse quoquè dignus est habitus, qui vnà extolleretur per resolutionem ad Christum: & statutum est, vt annuis eo die honoraretur commemorationibus & celebritatibus. Quamobrem sanctissimam eius memoriam hodiè vniuersa sanctorum Ecclesia, in omni parte vniuersi orbis terræ peragens & glorificans gratissimis Deo laudationibus, eum qui in sanctis suis glorificatur, simul laudat & glorificat Christum: vt quæ ab omni hęresi per ipsum fuerit liberata, totius autem pietatis dogmatibus confirmata: & vt quæ à cuiuslibet quidem, qui aliena sentit, doctrina fuerit liberata: soli autem Dominicæ fidei & doctrinæ se adiunxerit. *Dies resolutionis beati Basilij annuis celebritatibus honoratur.*

Etenim per huius, instàr tonitrui sonantem, Theologi linguam, attonitus quidem fuit & sublatus Arrius, Eunomius autem dissolutus, & tanquàm ardentibus fulminibus, eius contradictionibus in cinerem fuit redactus & consumptus: Sabellius autem interijt & est deletus, & Macedonius quidem, qui aduersùs sanctum spiritum insanijt, Basilij spiritu eiectus fuit & perijt: Apollinaris autem amentissimus, & insipientię diuinis eius dictis conuincitur, & ad perpetuam transmittitur ignominiam. & vt semèl dicam, quæuis enata zizania, & quæuis Deo inuisarum hæresum differentia, quas & longum ante ipsum tempus attexuit, & quas post eius ad Deum excessum tempus est editurum, omnes diuini Basilij theologię igni mandatæ, exurũtur & consumuntur, non minùs quàm holocausta & ara Eliæ & ligna, igne, qui per orationem fuit è cælo demissus. Hic excelsus Basilius, non solùm Cæsareensium ecclesiæ, cuius etiam fuit creatus episcopus, neque suo solùm tempori & suæ ætati, sed etiam omnibus vniuersi orbis terræ regiõibus & ciuitatibus, & toti huic seculo, & omnibus hominibus fuit vtilis & maximè salutaris Magister. *Hæreticorũ profligator Basilius.* *3. Reg. 17.*

Atque quisnam quidem fuerit eius ab initio ortus & educatio, & quod studium in sacris disciplinis, quomodò autẽ à Gręca disciplina trãsierit beatissimus ad Christianam philosophiam, & vita optima & oratione pulcherrima omnes ferè superauerit, tam qui ante ipsum fuerunt Philosophos, quàm qui post ipsum, & dehinc quomodo ad sedem euectus Archiepiscopalem, & tanquàm tota lucẽs lucerna positus supra candelabrum sanctę Ecclesiæ, sacris, quæ actione exequebatur, verbis vniuersum orbem terræ illustrauerit: & quemadmodùm cum hæresiarchis & veritatis aduersarijs fortiter pugnans, tanquàm lupos Arabicos à sacro suo grege expulerit: & cum impijs quidem decertans Imperatoribus, cum iniquis autem manus conserens Pręsidibus, pręclarissima victorię trophęa aduersùs omnes erexerit, & cùm in bonis pascuis & pinguibus, & sacrorum miraculorum ostẽsionibus, verborumq; & legum cælestium ac diuinarũ expositionibus, Christi oues tanquàm bonus pastor ipse pulchrè pauisset, & tanquàm sanctus Pontifex, simplex, impollutus, à peccatoribus separatus, & ipsis cælis, si mihi quid est audacter dicendum, effectus altior, ipse in Euangelio esset multorum salutẽ operatus, posteà ab hoc humili solutus tabernaculo, & in loco tabernaculi admirabilis vsq; ad domũ Dei,[1] in voce exultationis & cõfessionis soni festũ celebrãtium peruasisset, cum primogenitis cęlestis Sion filijs vnà accubuerit & cum eis qescat: cùm de his oĩbus à sacris, vt arbitror,[2] theologis sit satìs philosophatũ, eaq; satis laudata fuerint, superuacaneum existimaui de his loq prolixiùs.

1 Animam Basilij collocat in cęlo. *2 Gregorios Nazianzenũ & Nyssenũ, & Amphilochium dicit.*

Nos autem glorificemus diuini patris memoriam: Hodiè hymnis & diuinitùs inſpiratis laudationibus Præceptoris virtutes celebremus pro dignitate. Quicunq; ab eo didicimus honorare virtutem, eum tãquàm verum patrem honoremus, ſicut debemus: vt qui in Chriſto Ieſu nati ſimus per Euangelium, & ab eius doctrina internũ noſtri cordis hominem, tanquàm Dei filij, habeamus formatum. Quomodò autem honorabimus? Circuncidamus, non carnem quidẽ noſtri præputij, vt vetus ille Iſrael, ſed internum cordis hominem. Circuncidamus omnes occultas animi perturbationes & mentis, eas auferentes aut morte afficientes, & vnà cum Chriſto prompto & alacri animo morte affecti, & ſimul cum eo crucifixi & conſepulti in expoliatione corporis peccatorum carnis, in circunciſione Ieſu Chriſti in baptiſmo, quomodò magnus quoquè doctor nobis præcipit, & in alijs diuiniſſimis ſuis admonitionibus, & in exhortatorijs ad baptiſmum orationibus. Sinamus ergò eam, quæ eſt ſecũdùm carnem, circunciſionem. Reſurgamus ad baptiſmum. Prætercurramus vmbram, accurramus ad veritatem. Moſen deſpiciamus, ad Ioannem exeamus. Modò enim clarè ſonat vox clamantis in deſerto, & ad ſe conuocat orbem terræ. Modò vox præcurrit verbum, & pronubus ſponſum: & nuncius Regis præmittitur, & præit ad dirigendas vias eius, & ad populum Domino præparandum, accedit ad Iordanem. Nunc Ieſus poſtquàm ex lege fuerat carne circunciſus octauo die, venit ad Ioannem triginta annos natus, vt aqua baptizaretur: vt cùm literæ infantilem feciſſet ceſſare circunciſionem, lege ſtatueret eam, quæ eſt in ſpiritu, perfectionem. Nunc magnus ille præco & præcurſor, magna voce turbis præcipit in deſerto, vt agant pœnitẽtiam, quoniam appropinquauit regnum cælorum. Vbì enim Rex, illic eſt omninò cum eo regnum. Quoniam ergò Rex cælorum ad aquam baptiſmatis appropinquauit, neceſſariò ſimul quoquè cum eo aderat regnum cælorum. Nunc autem is quoquè, qui nomẽ aut cognomen habet regni cælorum, poſt magnum illum Baptiſtam, hodierno die, qui eſt dies ſuæ reſolutionis, dum & commemoratur, & tacet & loquitur, omnes populos ad baptiſmum adhortatur. Paremus ergò vias Domini Dei noſtri, dirigamus ſemitas eius. Chriſto omnium Regi, qui apparet in Iordane, corda digna reddamus per opera pœnitentiæ, & cum eo conſepulti per baptiſmum, & in vitæ conſtituti nouitate, vnà cum eo conglorificemur & conregnemus in ſecula, Amen.

[Margin: Circũciſio typ⁹ baptiſmi. — Ioan. 1. — Matth. 3. — Luc. 3. — Ibidem. — Baſilius dictus ἀπὸ τῆς βασιλείας, i. à regno.]

DE BASILIO MAGNO, AVTHORE AMPHILOCHIO ICONII EPISCOPO: SED OB STYLI TVM BARBARIEM, *tum obſcuritatẽ, quo interpres incertus vſus eſt, hîc paulò Latiniùs pleraq; omnia reddita ſunt, nihil de induſtria mutata ſententia, ſed additis non paucis ex vetuſtis manuſcriptis libris, quæ in excuſis deſiderantur.*

PRAEFATIO AMPHILOCHII EPISCOPI.

NON poteſt videri indecorum, dilectiſſimi, ſi fideles & probi filij patris obitu doleant: immò verò eius cauſa etiam lachrymari par eſt: quemadmodùm etiàm omnes nos hucuſquè, dolore perurgente, fecimus. At poſtquàm lachrymarum, vt ſcriptum eſt, caliginem deterſimus, & ad obſecrandum omnium noſtrûm verum Deum cum gratiarũ actione nos contulimus, neceſſarium putamus memoratu digna, veraq; & inſignia patris & præceptoris noſtri Baſilij miracula ſcripturæ tradere, nè per temporariam afflictionẽ profunda obliuione obruantur. Cùm enim tres admirabiles & ſacratiſſimi viri, Gregorius Theologus eximius, Gregorius Nyſſæ epiſcopus * memorabilis, atq; Ephræm beatiſſimus, diuerſis cum epitaphijs illuſtrârint: viſum eſt & mihi tanquàm abortino, vt verbis vtar Apoſtoli, quæ ab ijs venerabilibus patribus in illorum narrationibus, quas in manibus habeo, prætermiſſa ſunt, adijcere, vtì hoc ipſo ceu integer filius optimo parenti debitum perſoluam. Si enim ea vis eſt nubiũ, vt poſſint ſolem obtegere: multo faciliùs eiuſmodi temporalis plaga bonas rerũ geſtarum explicationes ſiue narrationes obſcurare obliuione poteſt. Iam igitur facta conquiſitione dicere & commemorare aggrediar, quippè qui partìm præſens adfuerim, quemadmodùm magnus ille paſtor noſter, toto celebratus orbe, qui cum cæleſtibus

[Margin: *admirãdus — 1. Cor. 15.]

ſtibus virtutibus miſcere colloquia conſueuit, angelicoque functus eſt miniſterio, grandiloquus Eccleſiæ prędicator, ſolida orthodoxorum dogmatum columna, carũ quæ ſunt, rerum naturam explicârit, ſacroſanctę Trinitatis hoſtem Iulianum apoſtatam profligârit, Valentis os blaſphemum oppreſſerit, Arrianorum expugnârit cacodoxiam, ſiue prauam opinionem, Chriſtianorum planè confirmârit orthodoxiam, rectamque ſententiam, paſtor deſtinatus Eccleſiæ populi, regali ornatus ſacerdotio, ouium Chriſti aries, diuinæ fidei doctor glorioſus, & viuens & vita functus magnis claruerit miraculis, eius oratio, vt dictum eſt, Iuliani Deo inuiſi, extollentis in altum cornu, & loquentis aduersùs Deum iniquitatem, facta corripuerit vel eliſerit: deniquè vt Valens indignè arrepta Imperij purpura, & prauæ Arrianorum opinionis patronus, venerit ad eam, quæ apud nos eſt, illuſtrẽ Cęſaream. Sed iam ordine ab eius natiuitate ad finem vitæ vſque, illius virtutes narrare tentabimus.

VITA S. PATRIS BASILII MAGNI, CAESAreæ Cappadociæ Archiepiſcopi, authore Amphilochio.

BASILIVS itaque ſolus, vt ità dicam, in terris æquabilem & decentem dictis & factis ſectatus eſt viuendi rationem, vitam ſuam ad diuinæ ſapientiæ præſcriptũ componẽs, omnia ſua Chriſto dedens, ſed & animam & corpus, ſermonumque manus, quibus gentilium errores ꝑindè atquè aranearum telas diſſipauit. Cùm puer eſſet ſeptennis, à parentibus adhibitus eſt ſtudijs literarum: quibus quinquẽnium vacans, ingenij bonitate magnos in philoſophia fecit progreſſus. Indè relicto paterno ſolo, erat autem natione Cappadox, Athenas ſe contulit ſermonum parentem: cumque eſſet caſtitate, continentia, multaque abſtinentia ornatus, in diſciplinam Eubulo Græcę ſapientiæ magiſtro ſe tradidit. Atque ità ille ſe doctrinæ dedit, ipſis etiàm præceptoribus admirandus. Condiſcipulos autem habuit Gregoriũ Magnum, poſteà Nazanzi epiſcopum, qui etiàm Conſtantinopolitanę ſedis clauum tenuit. itemq; Iulianum à teneris annis Chriſtianum, atque Libanium. Porrò ſecum ipſe cõſtituit, vir omnium admiratione dignus, nihil neque panis neque vini ſumere, donèc diuinitùs id illi præſtaretur, ſcire vt poſſet diuinæ ſapientiæ arcana. Verſatus igitur in literis annos quindecim, Græcamque omnem philoſophiam percurrens, ad extremũ etiàm Aſtronomiam, atque optima quæque colligens, nec tamen per hęc inuenire valens omnium conditorem, nocte quadã illo vigilante, diuinus quidam fidei ſplendor eum inflammauit, vt totius religionis ſcripturam peruestigaret. Surgens itaque in Aegyptum profectus eſt, adienſque Archimandritam Porphyrium nomine, petijt ab eo ſibi ſuppeditari ſacros codices, è quibus diuina poſſet dogmata capeſſere. Ea re impetrata, manſit illic, oblectans ſeſe diuinorum meditatione ſermonum, & aqua herbiſque victitans. Annum autem ibì demoratus, verbumque veritatis fide conſiderans, in eius perſcrutatione permanſit. Poſteà verò Hieroſolymam orationis cauſa ſe dimitti petijt, ſimul etiàm vt eius loci miracula videre liceret. At ille fuſa ſuper eum oratione, dimiſit eum. Vt verò eò peruenit, vbì Græcæ philoſophię erat diſciplinis imbutus, cœpit multis perſuadere philoſophis, turbiſque gentilium, viamque eis ſalutis commonſtrans, offerre illos Chriſto. Inquirebat autem præceptorem ſuũ Eubulum, cuius erat ea in vrbe exiſtimatio celeberrima, cupienſq; illi laboris rependere vicem, nitebatur eum immaculata fide imbuere, quippe qui ad eam capeſſendã non malè tendere videretur: cumque cęteri omnes, qui ſe philoſophiæ addixerant, velutì magiſtrum ſectabantur. Quærens autem illum paſsìm per cuncta auditoria, in ſuburbio illum offendit, cum cęteris philoſophis ſermonem cõferentem. Hoc enim apud illos in more poſitum erat, vel dicere, vel audire aliquid noui. Diſputantem ergò illum Baſilius ſuperueniens repræhendit. At illi qui cum eo erant, Quis te, inquiunt, ô philoſophe, repræhendit? Tum ille, Aut Deus, inquit, aut Baſilius.

Agnoſcens igitur Baſilium, dimiſſis qui apud ipſum erant, illi adhæſit, & triduò

1. IANVARII.

Traditur literis.

It Athenas.

Eius condiſcipuli. Alij Libaniũ volũt Baſilij & Gregorij fuiſſe pręceptorẽ.

Abit in Aegyptum.

Inuiſit Hieroſolymã.

Eubul' ad-

hæret Basilio. Philosophia quid. nihil accipientes cibi,inter se cōquirebant. Sciscitabatur autem ex Basilio Eubulus, quæ sit philosophiæ definitio.Respondit Basilius,primariam philosophiæ definitionem eam esse,quòd sit meditatio mortis.Admirans Eubulus,porrò percontatur, qs sit mundus.Ait ille:Qui est mundo superior.Nam tametsi suaues sunt mundi sermones,at tamen amarus valdè mundus est illi, qui eum vitiosè complectitur. Alia est enim corporis voluptas,& alia substantiæ incorporeæ: nec quisquam simul vtraque Matth.6. potest perfrui.Nemo enim potest duobus dominis seruire. Veruntamen vt se virtus habet,frangimus esurientibus panem scientiæ, & qui per malitiam sunt absq; tecto, illos per virtutem ducimus sub tectum: si quem nudum cernimus, illum operimus, nec carnem nostram despicimus. Hæc dicens, eumque locutione parabolica exacuens,commemorando Saluatoris erga nos pœnitentes clementiam,tres catinos mēti proposuit in vestibulo cogitationis: superliminare quidem portarum, virtutem adducentem prudentiam,fortitudinem,iustitiam,temperantiam:à sinistris verò suadelam. Ex vtraque autem eius parte intemperantiam,libidinem,ebrietatem,impudicitiam,segnitiem,maledicentiam,garrulitatem,maleficia,& id genus vitiorum examen:eamque pœnitentiam honestè consistentem,increpitantem & irridentem,leuem,aduersarios quidem obiurgantem,sed proprios nullos habētem populos. Porrò iuxta illam abstinentiam, intelligentiam, lenitatem, reuerentiam, timorem, clementiam,pluriumque bonorum frequentiam. Ipsius autem historiæ textus, menti quidem diuinis intentæ adducit cautionem, auditoribus verò meliorum æmulationum occasionem.Hæc ergò ipse contemplatus,benè affectus sum, atque eò perductus ô Eubule.Sunt enim apud nos non figuræ nec ænigmata, sed ipsa planè veritas, Iohan.5. ducens ad salutem. Resurgemus enim omnes,alij in vitam æternam, alij in opprobrium & ignominiam sempiternam, adstabimusque ad tribunal Christi, vtì docent nos vocales admodùm ꝓphetę Esaias,Ieremias,Daniel,Dauid rex,& diuinus Paulus Luc.15. Ibidem. atq; post hos ipse etiàm pœnitētiæ dator & agonotheta siue præmiorū distributor,q ouē qsiuit perditam,& desertorē filium è patris sinu profugū,multas opes & seipsum quoquè prodigè perdentē, & postea fame afflictum atq; reuertentē syncerè amplexus est,& stola cādida ornauit,preciosoq; induit annulo: atq; etiàm fratrē à peccatis immunē, sed indignabundū,hortatus est illi tanq̄ fratri veniā dare:quod cùm ille,stimulante inuidia,facere contēneret,Dn̄s benignitate vincens eum suscepit.Idemipse Matth.20. autem etiàm parem mercedē reddidit ad vndecimā horam venientibus,nobisq; pœnitentibus,atq; ex aqua & spiritu sancto renascētibus ea daturus est,q̄ nec oculus vi- 1.Cor.2. dit,nec auris audiuit,nec in cor hoīs ascēderunt,q̄ præparauit Deus diligentibus se.

Eubul9 credit. His obstupefactus Eubulus,ait: O Basili, cælestis demonstrator Trinitatis,per te credo in vnum Deum patrem omnipotentem,deincèps vsque expectans resurrectionem mortuorum & vitam futuri seculi,Amen. Fidem autem meam hac ego ratione tibi testatam reddo:Res meas omnes tibi trado, & quod superest vitæ, si sic Deo visum erit,apud te transigam,atque ex aqua sancta & spiritu volo regenerari.Ad quę Basilius:Benedictus sit,inquit, Dominus Deus noster ex hoc nunc & vsque in seculum,qui in tua mente Eubule accendit lucem veram,& de multiplici errore transtulit te in cognitionem misericordiæ suæ. Quandò verò, vt dicis,apud me permanere vis,indicabo tibi quemadmodùm consulamus saluti nostræ, nexibus huius vitæ nos expedientes & explicantes.Vendamus facultates nostras omnes,& egenis distribuamus:ac deindè proficiscamur ad sanctā ciuitatem,visuri quæ illic sunt miracula, atq; Vendūt facultates suas,& eunt Hierosolymam. apud Deum fidutiam nobis conciliemus. Venditis igitur, distractisque & distributis rebus suis,comparatisq; solummodò vestibus ad sanctum baptisma necessarijs,ibant Hierosolymam,ingentem hominum gentilium turbam Christo lucrifacientes.

Cùm venissent autem Antiochiam,ducti sunt in diuersorium quoddam. Porrò cauponis filius,nomine Philoxenus,assidebat portæ multùm anxius:erat autem Libanij sophistæ discipulus:à quo acceperat versus quosdam Homericos prosa oratione redditos,quibus non mediocriter discruciabatur.Viso illo,dicit ei Basilius: Quæ huius tui mœroris causa est ô adolescens? Cui ille, Ecquid verò,inquit,mihi contulerit,si id tibi dixero? Insistente autem Basilio & promittente quòd non frustrà diceret,indicauit ei & sophistam & versus,& quòd hæc sibi esset materia doloris. Tum Basilius ad se versus accipiens,eorum dixit interpretationem. Stupens autem adolescens

lescens & hilaritate perfusus,rogauit scripto sibi ea quæ dixerat,digeri. Scripsit itaq; eorum triplicem explanationem. Lætus puer cum illis abijt ad Libanium, offerens ei carminum expositionem. Ijs acceptis attonitus Libanius, Per diuinam,ait, prouidentiam,nemo huius tempestatis sapientum eiusmodi potest adferre interpretationem. Quis igitur horum nouus effector est? At puer: Peregrinus,inquit,quidam ad meam diuertens cauponam,promptissimè hæc mihi interpretatus est. Nulla ergò mora interiecta,cursu rapido Libanius diuersorium petijt,vidensq; Basilium & Eubulum,eosque agnoscens, illorum necopinato aduentu exhilaratus,orabat nè dedignarentur ad ipsius ædes diuertere. Ea re impetrata, rogabat eos sumere lautiores epulas. At illi pro sua perpetua cõsuetudine parùm panis & aquæ capientes, gratias agebant bonorum omniũ largitori Deo. Eo cognito, Libanius quæstiones eis mouit,& rhetorum sermones pertexuit: illi contrà ei fidei sermonem inijciebant. Sentiens Libanius verborum vim,Huius,inquit, rei necdùm opportunũ adest tempus: vbì Dei iusserit prouidentia,non erit qui obsistat: plurimùm verò mihi contuleris Basili,si hæc adolescentibus,qui apud me sunt, dicere non graueris. Celeriter igitur in vnum coactis iuuenibus,docebat eos seruare animi munditiam,& corporis incõcussam integritatem,incessum sedatum, pronunciationem articulatìm distinctam, sermonem benè compositum,cibum & potum minimè perturbantem vel concitãtem,erga seniores taciturnitatem,erga sapientiores auscultationem, erga illos, qui in dignitate sunt subiectionem,erga pares & inferiores charitatem non fictam: pauca dicere,capere plurima: verborum cauere temeritatem,fugere loquacitatem,non faciles esse in risum,studere verecundiæ,cum fœminis procacibus non suscipere disputationem,oculos humi depressos, animum ad superna erectum habere,vitare cõtentiones,magisterij dignitatem neutiquàm vsurpare,mundanos honores omnes ꝓ nihilo ducere. Quòd si quis vestrûm,inquit,etiã alijs potest proficere,expectet mercedem à Deo,æternorumq; bonorum retributionem in Christo IESV Domino nostro. Hæc cùm apud Libanij discipulos dixisset Basilius, illiq; omnes non sine admiratione audîssent,cum Eubulo cœptum carpebat iter.

Libanius inuitat Basiliũ & Eubulum.

Cócio Basilij ad adolescẽtes.

Vt autem peruenerunt Hierosolymã,omnia sacra loca fide & dilectione perquirentes,& in ijs Deum qui est super omnia, adorantes,Maximo eius vrbis episcopo innotescunt: ad cuius se pedes abijcientes, rogabant diuinum sibi conferri baptisma siue regenerationem in Iordanis flumine. Quos vbì ille sanctus episcopus vidit,cùm esset insigni humanitate præditus,illorũ annuit precibus,venitq; cum fidelibus viris ad Iordanem: ibì tum Basilius in ripa consistens, humi se prostrauit,& cum clamore valido & lachrymis petebat à Deo aliquod suæ fidei signum ostendi: surgenq; cum tremore,suis se vestibus spoliat, vnaque cum illis veterem exuit hominem: descendensq; in aquas,orabat. Vnà autem etiam sacerdos descendit, eumq; baptizauit. Et eccè coruscus ignis incidit super eos,atq; ex eodem fulgure columba exijt in Iordanem,turbansq; aquam,reuolauit in cælum. Eo viso,qui adstabant, timore correpti, glorificauerunt Deum: porrò Basilius baptizatus,exiuit ab aquis. Admirans verò Maximus episcopus Basilij in Deum amorem,orãs induit eum resurrectionis Christi vestimẽtis. Baptizauit autem etiam Eubulum,vngensq; eos sacro chrismate, tradidit illis viuificam communionem: rogauitq; Basilium idem Dei sacerdos,vt orans cibum caperet: quod & fecit,dicens: Domine IESV Christe,Deus noster,credo verbis euangelij tui,speroq; in benignitate tua cibũ potumq; percipiens, aduersùs diabolum nobiscũ configentẽ, adfuturã nobis sancti spiritûs tui cooperationem. Stupens verò Dei sacerdos ad illius fidem,repetijt vnà cũ illis sanctam ciuitatẽ: vbi cùm annũ vnum fecissent,de cõmuni sententia venerũt Antiochiã. Et Basilius quidẽ sub Meletio episcopo illic diaconus ordinatus est,parabolicosq; sermones cum omniũ admiratione edisseruit. At non diù pòst cũ Eubulo venit in Cappadocũ regionẽ: vbì cũ ingressuri essent Cæsareã,nocte per visum Eusebio eius vrbis Episcopo reuelata fuit eorum præsentia,ꝙ' que Basilium esset successorem habiturus. Is itaque excitatus,reuerẽdum ad se accersit archidiaconum,& quosdam venerabiles clericos: quibus cùm visionem enarrâsset,misit eos ad orientalem vrbis portam. Illis verò abeũtibus,obuiàm facti sunt in vrbem ingredientes: cumque ab illis conspecti & agniti essent,rogati sunt adire episcopum. Qui vt illos vidit intrantes,obstupuit ad visionis

Inuisunt loca sacra Hierosolymæ.

Basilius in Iordane baptizatur.

Item Eubulus.

Vsus sacri chrismatis in baptismo.

Basilius fit diaconus.

similitudinem,& gratias egit Deo:simul etiam percontatus est ex illis,vndè venirēt & quò haberent iter,quíve vocarentur. Ijs cognitis,iussit ministros eis mensam apponere. Ducti sunt ergò in insignem quendam locum, & apposita quæ ad corporis curam pertinerent. Eadem autem hora sanctissimus episcopus ciuitatis clerum cōuocans,factam sibi à Deo reuelationem illis exposuit. qui vna voce dixerunt: Reuerà meruit hoc puritas vitæ tuæ,vt ex Dei voluntate indicaretur tibi,quis post te hierarchicam debeat ornare sedem. Nihil ergò hæsitans, fac quod tibi visum est. Acciuit itaq; ad se Basilium & Eubulum,cœpit cum eis scrutari scripturas:admiratusque pelagus inhærentis eis sapientiæ,habensq; eos dextra læuaq; sustentatores, nō multò pòst excessit è viuis.

Eusebius episcopus obit.

Conuenientes ergò episcopi,sancto spiritu id agente, Basilium elegerunt episcopum:qui accepta consecratione,regebat ecclesiam diuina fretus prouidētia. Elapso autem aliquanto tempore,rogauit diuinitùs sibi dari gratiam,sapientiam & intellectum,vt proprijs sermonibus posset illi incruentum offerre sacrificium, & vt adueniret in ipsum spiritus sanctus. Post sex igitur dies velut in ecstasi factus, septimo die adueniente in illum spiritu sancto, cœpit ministrare Deo per singulos dies: (Interpres habet,ministrare: vndè satis constat in Græco haberi λειτουργεῖν, quod nos vertere possumus,Missam facere vel sacrificare) atq; aliquo interiecto temporis spatio,fide & oratione cœpit propria manu ministerij (id est, Liturgiæ, sic enim euidenter appáret in Græco legi) mysteria scribere. Porrò nocte quadam veniens ad eum Dominus in visione cum apostolis,propositionem panis faciens in sancto altari,excitauit eum,dicens ei: Secundùm petitionem tuam repleatur os tuum laude,vt proprijs sermonibus offeras sacrificium incruentum. At ille non ferens oculis visionem, surrexit cum tremore,& accedens ad sanctum altare, cœpit dicere, simul etiam scribere in charta: Repleatur os meum laude,vt hymnum dicat gloriæ tuæ Domine Deus,qui creâsti nos,& adduxisti in vitam hanc: & cæteras orationes sanctæ liturgiæ, vel sancti ministerij. Et post finem orationum exaltauit panem, sine intermissione orans & dicēs: Respice Domine Iesu Christe Deus noster de sancto habitaculo tuo, & veni ad sanctificandum nos,qui sursùm cum patre sedes,& hìc inuisibiliter nobiscum ades: dignare potenti manu tua tradere nobis, & per nos omni populo, sancta sanctis. Populus respondit: Vnus sanctus,vnus Dominus Iesus Christus cum sancto spiritu in gloria Dei patris, Amen. Diuidens autem panem in tres partes, vnam quidem sumpsit cum timore multo,alterā verò reseruauit,vt cum ipso sepeliretur: tertiam reposuit in columba aurea,camq; pendére voluit supra altare. Porrò Eubulus & primi è Clero adstabant ad templi fores,videbantq;, lucem intelligibilem in templo,& viros gloriosos & illustres candidis amictos vestibus: cumq; audirent voces populi Deum glorificantis,& Basilium cernerent altari assistentem, stupefacti in visione,corruerunt in facies suas,glorificātes Deum. Exeunte autem Basilio, ad illius pedes se deiecerunt: illoq; sciscitante quid sibi vellet isthæc adoratio & illorum præsentia,indicauerunt ei visionem admirabilem,quam in templo vidissent. Tum ille gratias agens Deo sine intermissione,quòd fecisset mirabilia, accersiuit aurifabrū, iussitq; confici columbam ex auro puro,in qua eam,quam diximus,reposuit portionem,suspendēs eam supra mensam sanctam,in specie sanctæ columbæ illius, quæ apparuit in Iordane Domino baptizato. Eo peracto, orationem consolatoriam cœpit habere ad populum,conueniitq; in ecclesiam infinita multitudo,cui intererat etiam magnus ille Ephræm abbas,de quo posteà referemus, quemadmodùm demonstrante Deo viderit beatissimum patrem nostrum Basilium.

Basilius creatur episcopus. *Missa S. Basilij.* *Psal. 70.* *Eleuatio Eucharistiæ in Missa.* *Asseruatio eucharistiæ.* *Matth. 3.*

Quodam tempore diuina illo celebrante mysteria, Iudæus quidam se ceu Christianus populo immiscuit,officij ministerium explorare volēs. videtq; in manibus Basilij in partes diuidi infantem:& cùm omnes communicarent,accessit & ipse:dataq; est ei hostia,verè caro facta. Indè accepit & calicem sanguine repletū, vtì reuerà est: illius quoquè particeps effectus,vtriusq; seruauit reliquias,& abiens domum, ostendit vxori suæ in dictorum confirmationem, narrauitq; quid suis ipse oculis conspexisset. Itaq; credens,quemadmodùm re vera est,tremendum esse mysterium Christianorum,altera luce venit ad Basilium,postulans sine dilatione se Christi signo consignari. Sanctus autem episcopus nihil procrastinans, sed consuetam Eucharistiam offerens

Iudæi visio stupenda. *Iudæus ad Christū cōuertitur cū suis.*

offerens ei,qui vult omnes homines saluos fieri, baptizauit eum cum omni domo sua credentem Domino.

Euntem quandoquè sanctum virum muliercula adijt, & literas ab illo petijt ad regionis præfectum,tanquàm qui plurimùm apud illum posset. Ille arrepta charta, scripsit præfecto in hæc verba: Accessit ad me isthæc inops muliercula,dicens literas meas habere apud te pondus. Si sic est,id fac ostendas.tradiditq; mulieri chartulam, quam illa obtulit præfecto. At ille cùm legisset,sic rescripsit: Tua causa,sancte pater, libẽs essem misertus mulierculæ,sed non potui,eò quòd tributis subiaceat. Cui rursùs Basilius ità respondit: Si quidem voluntas prompta fuit,at defuit facultas, tolerabile est. Si autem potuisti quidem,sed noluisti, Christus te rediget in ordinem inopum,vt vbì volueris,non possis. quod etiàm re ipsa ità euenit. Nam non multò pòst, Imperatoris ira in illum concitata,in vincula coniectus est,pœnas illis pendẽs,quos iniuria affecerat. Tum verò preces offert Basilio, vt sua intercessione Imperatoris clementiam ipsi conciliet. idque sic factum est. Post sex nanque dies ab Imperatore iussus est vinculis absolui. Et ille quidem declaratam erga se clementiam intelligens, venit ad Basilium:& gratias illi agens,mulierculę accitę de suis facultatibus duplicatò restituit quod debebat. Prophetia Basilij.

Ea tempestate Iulianus impius Imperator bellum in Persas suscipiens, venit in partes Cęsareæ Cappadocum, obuiamque illi processit Basilius cum illis qui ei aderant. Quem vt vidit Iulianus,ait: In philosophia ego te excello Basili. Cui Basilius, Vtinàm, inquit, philosophus esses: simul offerens illi pro benedictione tres panes hordeaceos: quos quidem Imperator voluit à satellitibus suis accipi, sed illi fœnum reddi cum his verbis: Hordeum ab illo nobis datum, pabulum est iumentorum: recipiat igitur & ipse fœnum. At Basilius illud suscipiens,ait: Nos quidem, ó Imperator,ea tibi obtulimus,quibus ipsi vescimur: tu verò ea nobis restituis, vndè bruta victitant animantia: vltrò quidem nos irridens, sed non spontè nobis hoc fœnum in cibum conferens. Ijs Iulianus auditis,furore percitus, Huius,inquit, fœni alimẽtum sine subtractione dabitur tibi: at postquàm edomitis Persis huc rediero,euertam vrbem hanc,eamque sic aratro proscindam, vt farris potiùs quàm hominum ferax sit. Nec enim me clam est, vt te suasore populus ad eam proruperit audaciam & temeritatem,vt quam ego collocâram deæ à me adoratæ statuam, ille non ferens incantationem,penitùs dissiparet & confringeret. His dictis,iter ad Persas intendit. Porrò Basilius reuersus in vrbem,conuocata omni multitudine, exposuit eis quæ Imperator dixisset. atque huiusmodi sanè optimum eis proposuit consilium,dicens: Fratres mei,argentum ducentes pro nihilo,saluti vestrę consulite, vt si tyrannus superuixerit,muneribus eum placemus. At illi suas repetentes domos, singuli quæ habebant, ad eum suis manibus alacriter apportabant,putà auri,argenti & lapidum preciosorũ immensam copiam. Ille conspecta eorum alacritate & obedientia,reposuit ea in gazophylacio,inscribens vniuscuiusque nomen, aitque ad illos: Principum Dominus facilè potest & illum attrectare, & vobis restituere res vestras. Mox verò præcepit clero & populo omni ciuitatis, vt cum fœminis & paruulis ascenderẽt in montem Didymi,in quo honoratur & colitur Dei genitricis venerabile templum: vbì triduanum exigentes ieiunium, petiêrunt à Deo dissipari impij Iuliani propositum. Hoc cùm illi precarentur,& in precibus corde contrito vigilarent,Basilius in visione multitudinem vidit cælestis exercitûs hincindè in monte,& in medio residentem quandam in throno præclaro in habitu muliebri,dicentemque viris eximijs,qui proximè illi adstabant: Vocate ad me Mercurium,vt eat ad interficiendum Iulianum, superbè blasphemantem Deum & filium meum. Sanctus autem cum suis armis aduenìens,ea iubente velociter abcessit. Acciuit autem ad se eademipsa, muliebrem præ se ferens habitum,Basilium Magnum,deditque ei librum,continentem historiam creationis totius mundi, à dextris verò, hominis à Deo conditi. A fronte autem libri hæc erat inscriptio,Dic in finem: ad calcem autem creati hominis habebatur, Parce. Repentè verò expergefactus,timore & gaudio tenebatur. Non dissimilẽ cæsi Iuliani visum eadem nocte etiam Libanius sophista vidit,qui cũ eo erat in Perside, quæstoris functus dignitate. Stupens igitur Magnus Basilius ad visionem,& cum solo Eubulo cuigilans,accessit ad vrbem: veniensq; ad sancti martyris Mercurij martyriũ, vbì is conditus

Iulianus venit ad Basilium.

Contumeliam reddit pro gratia.

Minatur Cęsareæ excidium.

Basilij precib9 pugnat cõtra tyrãni minas.

Visio Basilij

ditus erat,& eius arma asseruabantur,cùm ea nõ inueniret, accersijt custodem, perquisiuitq; ex eo,vbinàm essent. Illo cum sacramento asseuerãte,hora vespertina quo solerent loco ea fuisse: citra hæsitationem vllam pro indubitato habuit memorabilis pater noster Basilius,veram esse visionem:& glorificans Deum,qui non spernit in ipso confidentes,cum multa festinatione & gaudio ineffabili recurrit ad montem, cunctis etiamnùm sopore correptis. Excitans autem illos, hortatus est vt precibus incumberent,atq; hilari voce narrauit eis diuinitùs sibi factam reuelationem,de tyranno ea nocte perempto. Gratias verò agens Deo cum omnibus, redijt ad ciuitatẽ, adiensq; sancti Mercurij martyriũ,inuenit lanceam eius cruore madidam: rursumq; cum omnibus gratias agens Deo, præcepit vt cuncti ad magnam ecclesiam accederent,participes futuri diuinæ liturgiæ,vel ministerij.

De eleuatione sacræ hostiæ dicit.

Id verò cùm fieret,& Basilius sancta eleuaret,nõ extitit eiusmodi signũ,quale fieri consueuerat,putà vt colũba moueretur,q̃ cum sacramento Dominico pendebat supra altare, & cùm sanctũ sacrificium eleuaretur,semper ter moueri solebat. Eo autẽ cogitante, quidnam hoc esset rei,vidit vnum vẽtilantium diaconũ mulieri deorsùm procumbenti innuere: deponensq; eum ab altari,intrà ecclesiam iussit custodiri: & ità cernẽs sancti spiritûs aduentũ,hortatus est omnẽ populũ septem diebus ibidẽm in oratione permanere:porrò diacono ieiuniũ & vigilias indixit,& de ijs, q̃bus abũdabat,iussit miserorũ inopiæ subueniri:atq; hoc pacto diuinitate placata,tum demũ audere ad sacrum ministerium accedere. Vela etiam statìm appendi iussit, præcipiẽs si qua mulier visa fuerit extra vela se inclinare vel procumbere,ipso diuina mysteria peragente,eam foràs poni extra ministerium vel liturgiam, & communione priuari. Populis autem festa celebrantibus, & totos septem dies in ecclesia congregatis, eccè Libanius Iuliani quæstor fuga elapsus,venit Cæsaream: audiensq; populum in ecclesia collectum,venit eò annuncians impium Iuliani tyranni obitum his verbis: Cùm esset,inquit,ad Euphraten fluuium, & transacta nocte septima militum excubiæ eum custodirent, quidam ignotus miles cum armis aduenit,& lanceam validè vibrans,terribili impetu eum confodit,moxq; abcedẽs nusquàm comparuit: at miserrimus ille horrẽdum in modum dirè vociferans, blasphemansq; expirauit. Simul etiam per ordinem exposuit visionem,quæ ipsi nocte suprà dicta oblata fuerat : aduolutusq; genibus sancti pontificis,dari sibi poscebat Christi signaculũ. Quod cùm esset consecutus,sub eius tectum receptus est. Postero die voluit magnus Basilius,vt singuli suas pecunias reciperent: at illi omnes vna voce dixerunt: Si mortali Imperatori eas elargiri voluimus,nè vastaret vrbẽ nostram: multo magìs immortali Imperatori Christo eas offerri conuenit,qui ab hoc excidio nos seruauit. Itaque in tua potestate sunt hæc omnia:fac indè,quicquid tibi præceperit Deus. Ille verò admiratus fidelissimæ plebis magnanimitatẽ,tertiam partem etiam inuitis restituit:de reliquo ornauit omne presbyterium cum ciborio,altare quoquè auro puro & gemmis preciosis: & conuocans ciuium frequentiam, mensamq; sacram sanctificans, tribus diebus iussit festa solenniter celebrari.

Libanius narrat cædẽ Iuliani.

Libanius fit Christianus.

Ornat templum Basilius.

Post hæc quidam gentilismi erroribus implicati,ad eum veniunt, eiq; dicunt : En tuis precibus ciuitatem nostram, nè deuastaretur, conseruâsti, & templum Dei tui insigniter ornâsti: superest vt quæ sint virtutes Dei tui,nos efficias certiores. Ille verò perpaucis sermonibus ostendit eis salutis viam,certioresque reddidit, & catechizans baptizauit. Deniquè aduẽtante sacratissima Quadragesima,diuinam illam Hexaëmeri operis explanationem populo proposuit, non absq; plurimorum tum Iudæorum,tum gentilium ad Christianismum traductione.

Accusatur apud Valẽtem.

Porrò quidam ex ijs,qui ethnicismi erroribus adhuc tenebantur, & cum ijs Arriani,accusârunt eum apud Valentem Imperatorem, quòd Homousij fidem laudibus efferens, Arrianam hæresim respueret & abominaretur. Quibus inania sentientibus Valens fidem adhibens,misit qui eum Antiochiam adducerent. Cùm ergò Anastasius defensor Cæsaream venisset,& Basilio Imperatoris mandata indicaret, ait Basilius: Et ego fili ante paucos dies comperi,Imperatorem nullo iudicio præditis viris fidem commendantem,tres confregisse calamos, dum mei vellet exilij sententiam scribere, & veritatem obscurare. At calami nullo sensu præditi, eius inconstantem non tulẽre impetum, potiusque se confringi voluẽrunt, quàm eius inseruire iniustæ

ſtæ ſententiæ. Veniens verò Antiochiam Baſilius, ſiſtitur iudicio præſidis: quo percontante, cur Imperatoris non amplecteretur fidem, reſpondit: Abſit à me, vt veritatis viam deſeram, & erraticam Arrianorum prauamque opinionem ſaluere iubeam. Homouſij quippe fidem à patribus accepi. Et quia præſes necem illi comminatus erat, dixit ei Baſilius: Contingat mihi pro veritate huius corporis expediri vinculis. id enim iampridèm mihi in votis eſt. Vos igitur veſtræ nolite promiſſioni deeſſe. Præfectus autem beati viri conſtantiam & immutabilem ſententiam aperuit Imperatori, dicens virum illum minis eſſe ſuperiorem, inflexibilemque atque ab adulatione alienam habere ſapientiam. Imperator igitur furore ardens, cogitabat qua illum morte afficeret. Et eccè filius eius Galates morbo corripitur, & à medicis vita eius deſperatur. Mater autem Imperatori reſiſtens, dixit: Malè diſpoſuiſti ea quæ à Deo ſunt, & eccè puer moritur propter illatam ſacerdoti Dei iniuriam. Quibus auditis, Valens aduocat Baſilium, eique dicit: Si vera ſunt Deoque grata dogmata tua, precibus tuis filij mei ægritudinem depelle. Cui Baſilius, Si amplexaris, inquit, Imperator, orthodoxam fidem, & Eccleſiæ reſtituitur vnitas & concordia, filius tuus viuet. Imperatore id promittente, Baſilius ſine mora pueri morbum releuauit. At prauæ ſententiæ epiſcopi ſuam non ferentes ignominiam, ſi non victoria potirentur, perſuaſerunt Imperatori nè de ſua opinione decederet, ſed ipſorum religioni ſubſcriberet, atque ità per ipſos puerum ſanatum iri. Sed continuò in illorum manibus puer ſpiritum reddidit. Vidit hæc defenſor, & poſteà ad Valentinianum Imperatorem retulit de Baſilij virtutibus: quas ille admirans, glorificabat Deum, per ipſum defenſorem multam illi largiens pecuniam, in vſus egenorum. Baſilius autem Imperatoris magnifica dona recipiens, extruxit domos hoſpitales languentium ſiue noſocomia, tum in vrbe, tum in quaque prouincia præfecturæ, in refectionem ægrotorum: in ijsque condidit grandem virorum, mulierum, puerorum multitudinem. curam illorum gerens, & tribuens quæ ad illos reficiendos pertinerent. Ijs verò cognitis, Imperator multa cõtulit ad illorum ſuſtentationẽ, Chriſti ſacerdotem haud ſecùs atquè parentem colens.

Baſilij conſtantia.

Valentis filius moritur.

Helladius autem, qui illum ſanctiſſimæ memoriæ virum vidit, & adminiſter factus eſt miraculorum ab illo perpetratorum, atque etiam ſedis ſucceſſor poſt obitum eiuſdem Apoſtolicæ memoriæ Baſilij, vir admirandus & omni virtute inſtructus, commemorauit apud me, ſenatorem quendam fidelem, nomine Proterium, loca ſancta & venerabilia adijſſe, vt filiam ſuam illic conſecraret, & in monaſterio collocatam, Deo offerret. Sed diabolus, qui ab initio homicida fuit, inuidens huic ſancto propoſito, vnum ex ſeruis illius in amorem puellæ inflammauit. Sed cùm ſe ſciret pro conditione indignum, qui aliquid eiuſmodi attentaret, execrabilẽ quendam magum aggreditur, multam ei vim auri pollicens, ſi eius opera poſſet ea puella potiri. At ille ſe id efficere poſſe negauit: ſed ſi vis, inquit, mittam te ad dominum meum diabolum, qui te faciet voti compotem. Reſpondit ille: Quicquid dixeris, faciam. Et magus, Abrenuncias, inquit, Chriſto in ſcripto? Ait illi: Etiam, abrenuncio. Tum ille iniquus, Si iſthuc, ait, facere non detrectas, ero tibi adiutor. Ego verò, inquit, facere paratus ſum, tantùm vt meo fruar deſiderio. Scripſit ergò iniquitatis adminiſter literas ad diabolum, miſitque illi in hanc ſententiam: Quandoquidem mi domine non cunctanter in eam curam incumbendum mihi eſt, vt à Chriſtiana religione homines abſtraham, & tuæ adiungam voluntati, quò tua pars fiat auctior: en mitto ad te hunc, qui præſentes perfert literas, puellæ cupiditate inflammatũ, petoque vt liceat ei adipiſci quod appetit, vt & in illo glorier, & cum multa alacritate congregem alios, qui placeant tibi. Tradensque ei epiſtolam, ait: Abi, & tali noctis hora conſiſte ſuper hominis ethnici monumentum, chartamque in aëra ſuſtolle: aderuntque qui te perducant ad diabolum. Ille hilariter iuſſa capeſſens, ſublata miſera voce, implorauit dæmonis opem. Mox verò adſunt principes poteſtatis tenebrarum, ſpiritalis nequitiæ, & lætabundi appræhenſum miſerè errantem, ad diaboli conſpectum perducunt, monſtrantque eum illi in ſublimi throno ſedentem, vallatum vndiquè turbis malignorum ſpirituum. Accipiens autem ille literas à mago miſſas, dixit ad miſerum: Credis in me? At ille, Credo, inquit. Et abnegas CHRISTVM tuum? Reſpondit: Abnego. Tum diabolus, Perfidi, ait, eſtis

Senatoris Proterij filia ſeruo nubit patre inuito, qui cã Chriſto volebat cõſecrare.

Epiſtola Magi ad diabolum.

Implorat deploratus dæmonis opem.

estis, vos Christiani: qui cùm mea indigetis opera, venitis ad me: vbì autem quod vultis, assecuti estis, abnegatis me, & reditis ad Christum vestrum, qui cùm sit benignus & clementissimus, recipit vos. Sed manu tua scriptas mihi exhibe literas, quibus Christo tuo & baptismati vltrò renuncies, meque spontè inæternùm profitearis, & quòd in die iudicij ꝑparatas pœnas sempiternas mecum libens sis subiturus: & ità confestìm efficiam te rei optatæ compotem. Scripsit ille propria manu, vt erat postulatus. Nec mora, animarum corruptor, draco tortuosus misit fornicationis dæmones, vt puellæ animum iuuenis amore accenderent. Illa corruens in terrã, cœpit his vocibus compellare patrem: Miserere, miserere meî pater, quia dirè crucior illius serui amore. Miserere viscerum tuorũ, declara in me vnicam filiam tuam paternum amorem, & iunge me puero, cuius amore ardeo. Quòd si id facere nolis, videbis me post paululum acerba morte exanimatam, & in die iudicij Christo pro me rationem reddes. Pater hæc audiens, cum lachrymis dixit: Heu me miserum, q̃d accidit infelici filiæ meæ? Quis meum thesaurum furatus est? Quis meam filiam cõtaminauit? Quis dulce lumen meorum extinxit oculorum? Ego cælesti te volebam sponso coniungere, conciuem angelorum efficere, vt psalmos, hymnos, cantica spiritalia Deo caneres, deniquè per te saluum me fore sperabam, & tu lasciuos insaniẽs meditaris amores. Sed sine me filia, sicut constitui, desponsare te Christo: non deducas senectutem meam cum dolore ad inferos, neque parentum tuorum nobilitati, ignominiæ notam inuras. Illa verò patris monita ducens pro nihilo, instanter vociferabatur: Pater mi, aut meum comple desiderium, aut paulò pòst extinctam me videbis. Pater itaque præ nimio deficiens animi dolore, & immenso mœrore absorptus, amicorum quoquè cedens consilijs, hortantium vt eius morem gereret voluntati, nè seipsam perderet, iussit fieri quod illa petebat, nè sibijpsi exitium adferret. Adduxit ergò seruum ad filiam, tradensque eis omnem substantiam suam, dixit filiæ: Vade filia verè misera. multùm quandoquè lugebis, cùm te olìm huius facti pœnitebit, nec tamen mederi poteris. Inito igitur iniquo matrimonio, & eo mali dæmonis facinore perpetrato, cùm non multum intercessisset temporis, animaduersum est à quibusdam, seruum illum non ingredi in ecclesiam, neque accedere ad immortalia & viuifica mysteria, dictumque est infelici coniugi illius: Nôstin' virum tuum, quem tibi delegisti, non esse Christianum, sed à religione extorrem & alienum? Quod illa audiens, caligine ac mœrore perfusa, humi se prosternit, suis sese vnguibus lacerat, pectus tundit & clamitat: Nemo parentibus non obediens, saluus vnquàm fuit. Quis patri meo annunciabit ignominiam meam? Heu me miseram, in quantam me perditionis voraginem demersi? Cur in lucem edita sum, aut nata cur non continuò rapta sum? Ità eam plorantem cùm cognouisset vir eius totus errabundus, accurrit ad eam, persuaderèque illi voluit, rem se sic minimè habere. Illa verò ex eius verbis ad persuadendum compositis aliqua accepta cõsolatione, ait ad eum: Si vis mihi & miseræ animæ meæ satisfacere, cràs mecum pariter accedas ad ecclesiam, me præsente immaculata sumas mysteria: ità mihi erit satisfactum. Tum ille compulsus, dixit ei totius rei summam. At illa mox fœmineam abijciens imbecillitatem, optimumque illi adhibens consilium, properè abit ad episcopum, Christique sectatorem Basilium, clamansque aduersùs impietatem, ait: Miserere, miserere meî sancte DEI: miserere meî sectator Domini, quæ cum dæmonibus commercium habui: Miserere, miserere meî, quæ proprio parẽti nequaquàm obediui: remque vt gesta erat, per ordinẽ enarrauit. Sanctus autem Dei vocans ad se illius maritum, sciscitabatur num se res ità haberet. At ille cum lachrymis: Etiam sancte Dei, inquit: quòd si ego silere velim, facta mea clamabunt: cœpitque etiam ipse à principio ad finem vsque prauas diaboli machinationes exponere. Ait autem ad illum sanctus episcopus: Vísne reuerti ad Dominum Deum nostrum? Et ille: Vtiquè volo, inquit, Domine, sed non valeo. Cur ità, ait Basilius? Scripto, inquit ille, abnegaui CHRISTVM, & professus sum diabolo. At Basilius, Non sit, ait, tibi curæ. Benignus est DEVS noster, & suscipiet te pœnitentem. Condolet enim ille iniquitatibus nostris. Coniunx autem eius iactans se ad pedes sancti viri, Euangelicis verbis eum deprecata est, dicens: Sectator CHRISTI DEI nostri, si quid potes, adiuua nos. Dicit vir sanctus ad eius maritum: Credis te posse saluum fieri? At ille, Credo, ait, Domi-

Marginal notes: Amoris insania corripit puellã. — Immortalia & viuifica mysteria dicit Eucharistiam. — Mar. 9.

mine: adiuua incredulitatem meam. Et continuò appræhensa manu illius, Christique signum illi imprimens,& orans,in quodam loco interioris periboli siue ambitûs eum inclusit, præscripsitque ei quid ageret, & cum eo pariter etiam ipse laborem suscepit per tres dies. Quibus exactis,inuisit eum,aitq; illi: Vt habes fili? At ille: Multa,inquit, me Domine tenet defectio & angustia, nec ferre possum eorum clamores, terrores & ictus lapidum. Tenentes enim manibus chirographum meum,incusant me his verbis: Tu venisti ad nos,non nos ad te. Et Basilius ad illum: Nè timeas,inquit, fili,tantùm crede. præbensque illi pauxillum escę,consignansque eum Christi signo, & orans, inclusit eum: rursusque post dies paucos visitauit eum,& ait: Quomodò habes fili? At ille, Pater sancte,inquit,procùl audio clamores eorum & minas, sed illos non video. Iterumque dans ei cibum, fusa prece claudens ostium, abcessit. Indè die quadragesimo reuersus,dicit: Vt tecum agitur frater? Et ille: Benè,inquit,habeo sancte Dei. Vidi enim te hodiè in visu pugnantem pro me,& vincentem diabolum. Mox ergò vir sanctus more solito preces fundens, eduxit eum, adduxitque in cubiculum suum. Manè facto,conuocat sacrum clerum & monasticæ vitę cultores, omnemque Christo amabilem populum,aitq; ad illos: Filioli mei dilectissimi,omnes gratias agatis Deo: eccè enim ouem perditam debet pastor bonus reportare in humeris, & reddere sanctæ Ecclesiæ. Decet igitur etiam nos hac nocte vigiles permanere, & poscere eius clemētiam,nè etiam in hoc opere victor euadat ille animarum perditor. Itaque populo alacriter congregato,per totam noctem cum pastore bono Deum deprecati sunt,cū lachrymis clamātes ꝓ eo,Kyrie eleison: & maturè cum omni populi frequētia accepit eum vir sanctus,tenensque eius manum dexteram,ducebat in sanctam ecclesiam cum psalmis & hymnis. Et eccè diabolus hominū perturbator, omni sua stipatus pestifera virtute accurrit,& inuisibiliter appræhendens illum, nitebatur è sancti viri manibus abripere. At ille clamare cœpit & dicere: Sancte Dei,adiuua me. tantaque instantia malignus ille aggressus est eum, vt etiam sanctum virum impelleret, trahens hominem. Conuersus autem vir sanctus ad diabolum,ait: Improbissime,animarum corruptor,pater tenebrarum & perditionis,non tibi tua sufficit perditio,quate tibique subditos affecisti, nisì etiam D E I mei tentes plasma? At diabolus ad eum: Præiudicas mihi,inquit,Basili: quas dæmonum voces plurimi ex nobis,audiêrūt,clamante populo,Kyrie eleison. Porrò vir sanctus respōdit: Increpet te Dominus,satan. Et rursùs, ille: Præiudicas mihi, ait, Basili. Non ego illum adij, sed ille venit ad me, Christoque abnegato,mihi professus est. Et eccè teneo chirographum eius,& in die iudicij ad communem omnium iudicem eum adducam. Tum verò Basilius: Benedictus, inquit, Dominus Deus meus: non deponet hic populus supplices in cælum manus,donèc reddas chirographum: conuersusq; ad populum, Sustollite, inquit, in cælum manus vestras,clamantes cū lachrymis,Kyrie eleison,Christe eleison,Kyrie eleison. Itaque sic permanente populo in horam multā sursùm erectis manibus, en chirographum hominis illius per aëra delatum, cunctis cernentibus, lapsum est in manus sancti patris & pastoris nostri. Suscipiens autem illud vir sanctus, & gratias agens Deo,gauisus est valdè,& corā omni populo dixit ad hominem: Agnoscis frater hasce literas? At ille: Immò, inquit,sancte Dei,meis manibus scriptæ sunt. Porrò Basilius illas discerpens, duxit eum ad Ecclesiam, dignumque fecit sancto ministerio,& cōmunione mysteriorum & munerum Christi: excipiensque omnem populum, refocillauit. Deindè cùm hominem illum instruxisset, siue viuendi congruum canonē illi tradidisset,reddidit eum coniugi suæ, incessabili voce glorificantem & laudātem Deum.

Basilius diabolo deuotum hominē,vt Christo reconciliārit.

Diabolus vi nitit mancipium suū sibi vēdicare,sed frustrà.

Narrauit etiàm aliud mihi idem vir beatus Helladius: Die quodam,inquit, diuino illustratus lumine sanctus pater noster & magnus Basilius, de nostra vrbe egressus fuit,nemini indicās quorsùm ire instituisset. Exiens autem, coram omnibus dixit nobis: Filij mei,sequimini me,vt mecum pariter videatis gloriam Dei,& ex discipulis suspiciamus & admiremur magistrum. Postquàm ergò ex ciuitate exijt cōmunis pater noster Basilius,præsensit hoc reuelante illi spiritu Dei,presbyter Anastasius, dicitque mulieri,quę nomine quidem eius dicebatur coniunx,sed vsu non nisi soror erat. Ego vado ad excolendum agrum,tu Domina soror surge & orna domum tuam: atque circa horam nonā,sumpto thuribulo & cereis,ito obuiàm sancto Basilio archiepiscopo. venit enim,vt diuertat ad nos peccatores. Illa autem contremiscens ad eiusmodi ad-

Presbyteri Anastasij mirabilis continentia & sanctitas.

mirabilem sermonem, fecit quod erat monita. Erat enim virgo venerabilis vitæ & conuersationis, quæ iam quadraginta annos exegerat apud contubernalem suum, remque apud se tacitam habens, hominibus quasi vidua apparebat. Venienti autem nobis obuiàm cum ea qua decebat reuerentia, & vt oportebat adoranti, primò quidem sanctus pater noster benè precatus est, deindè ait: Vt habes domina Theognia? Quæ expauescens ad sui nominis expressionem, respōdit illi: Benè habeo sancte Dei. Et sanctus pater ad illam: Vbì est, inquit, dominus Anastasius presbyter, frater tuus? Cui illa: Maritus meus, ait, est, Domine, & iuit ad exercendam agricolationem. Et Basilius: Domi est, inquit: noli turbari. Obstupescens mulier ad has voces, & quòd se audîsset nominatìm appellari, tum etiam, quòd diuinus pater noster dixisset eam vocabulo coniugē, vsu sororem esse, tremore correpta est, & corruēs in terram, clamauit: Sancte Dei, ora pro me peccatrice, quia res magnas & admirandas in te conspicio. Ille fusa super eam oratione, coram omnibus dixit ei: Expande pannum inter vlnas tuas. Quod cùm illa fecisset, iussit effundi carbones de thuribulo in pannum, ijsque imponens incensum, nos antecedebat. Venientibus autem nobis ad domum presbyteri, occurrit etiam ille, osculatusque venerabiles pedes patris nostri, cumque in Domino salutans, ait: Vndè hoc mihi, vt veniat sanctus Domini mei ad me? Cui Basilius: Benè habet, inquit, quòd te inuenio discipule Christi. Veni, eamus ad peragendum sanctum Dei ministerium. Solebat enim & ille presbyter ieiunare quotidiè, dempto sabbato & Dominico die, nec sumebat quicquam extra panem & aquam. Vbì ad ecclesiam ventum est, voluit vt presbyter faceret ministerium, siue liturgiam. At ille: Nosti, ait, sancte Dei scriptū esse, minores à maioribus benedici. Et Basilius: Domine Anastasi, inquit, cum cęteris virtutibus tuis habeto etiam obedientiam. Tum ille acquiescens, accessit ad sanctum ministerium: & cùm eleuaret viuificū corpus Domini nostri IESV Christi, vidit sanctus Basilius & quidam alij ea visione digni, spiritum sanctum descendentem in ignis specie, & tum ipsum presbyterum, tum sanctum altare circundātem. Postquàm autem communicauimus, gratijs Deo persolutis, abcessimus ad ædes presbyteri: & cùm ederemus, dixit ad eum Basilius: Dic mihi, obsecro, vndè tibi hic thesaurus, & quæ est vita tua? Respondit presbyter: Ego, sancte Dei, homo peccator sum, publicis subditus tributis: & habeo boum iuga duo, quorum alterum ego ago, alterum mercenarius meus: & vnum quidem cedit in ministerium peregrinorum, alterum verò ad præstanda tributa. Mecum autem seruit hæc coniunx mea, ministeriū impendens tum egenis, tum mihi quoquè. Ait verò sanctus Basilius: Voca eam sororem tuā, vtì etiā reuerà est: & explica mihi virtutes tuas. Dicit presbyter: Nihil in terris boni habeo, & omnis virtutis expers sum. Tunc Basilius communis pater noster ad eum: Surge, inquit, & simul abeamus: duxitque eum ad quandam domûs eius cellulam, & ait: Aperi mihi ostium. At presbyter, Nè quæso te, inquit, sancte Dei, huc ingredi iubeas: sunt enim hîc res domûs necessariæ. Et Basilius: Ego verò, inquit, ad hęc necessaria véni. Cùm verò presbyter nollet claui patefacere ostium, sanctus Basilius verbo illud reserauit: ingressusque, inuenit ibì hominem leprosum, cuius iam multa corpus membra morbus exederat: nec quisquam nôrat eū illic esse p̄ter presbyterū & sororem eius. Ait autem Basilius presbytero: Cur voluisti hunc tuū occultare thesaurū? Respōdit presbyter: Domine, rabiosus est hic homo & cōtumeliosus. itaq; verebar, nè sermone laberetur. Cui Basilius: Bonū, inquit, certamen certâsti erga illum: sed sine me nocte hac inseruire illi, & ego per te mercedem accipiam. Relicto ergò illo in cellula cum leproso, cui vis morbi etiam vocem ademerat, clausoque ostio, abcessimus. At ille vulnerum sanator preces pro eo ad Dominum fundens, & tota nocte obsecrans Deum, qui morbos & languores omnes curat, reddidit illum sanitati. Presbyter autem, qui nobiscum erat, ità ait: Gloria tibi Deus, qui fecisti voluntatem timentium te, deprecationem eorum exaudiens. Eccè enim medicus morbidum sanauit. Mox autem sanctus Basilius clamans ad ostiū, produxit leprosum incolumem, nullam in corpore maculam habentem, distinctè sua promētem verba, & Deum glorificantem. Hoc autem confecto miraculo, regressi sumus ad oppidum nostrum, cum gaudio laudantes & benedicentes Deum.

Osculatur pedes Basilij.

De Missa siue liturgia dicit.

Heb. 7.

Leprosus horridus clàm fouet ab Anastasio.

Leprosum illum Basilius sanat.

Iam porrò, frattes mei, quippiam referre volo de celeberrimo patre Basilio & Ephræm Syro, qui per visum didicit, qualis esset apud Deum Basilius: quod equidem

ex homine sancto & minimè vano atque fallaci audiui. Est autem eiusmodi: Ephræm vir memorabilis cùm esset eremi cultor, quodam sancti spiritûs edoctus lumine, vidit hominem Basilij amantem, cumque percontatus, cognouit ex illo admiranda illius sancti viri opera. Itaque sine intermissione petijt sibi à Deo reuelari, cuiusmodi esset Magnus Basilius. Vidit ergò in ecstasi columnam ignis, cuius vertex attingebat cælũ, vocemque supernè allatam audiuit: Ephræm Ephræm, columna ignis, quam vidisti, Magnus Basilius est. Mox igitur adhibito sibi interprete, (nesciebat enim Græcè) venit ad magnã ecclesiã celeberrimæ vrbis Cæsareæ, ipsa sanctæ Theophaniæ sacra solennitate. & ingressus clanculò, conspexit Magnum Basilium in ecclesiã procedentẽ, aitque socio suo: Frustrà nos, opinor, mi frater, laborem hũc suscepimus. Hic nanque cùm tali sit ordine constitutus, non est quemadmodùm per visum didici. Cernebat enim eum indutum stola candida, clerumque sacrum, qui iuxta illum erat, candidis amictum vestibus: Basilio autem procedente, ille stans in loco templi secreto, desperabat visionis ipsi ostensæ veritatem, ità secum dicens: Nos qui portauimus pondus dici & æstus, nihil consecuti sumus: & hic tantis stipatus turbis, tantaque præditus dignitate, ignis columna est? id mihi quidem prodigiosum videtur. Eo igitur talia secum agitante, sanctus episcopus mittit ad eum suum archidiaconum, dicens illi: Abi ad portam quæ respicit occidentem, & illic in angulo templi inuenies abbatem opertum cucullo, & cum eo alium quendã barbatulum, statura humili: & cætera addidit, quæ ad eius vultum pertinerent: dicesque ei: Velis ingredi in presbyteriũ: vocat enim te pater tuus archiepiscopus. Beatus Ephrẽm vt per interpretem cognouit quæ dicebantur, respondit: Erras frater: nos enim peregrini sumus. Abiẽs ergò archidiaconus, retulit hæc ad virum sanctũ. Intereà illo legente sacros codices, vidit sanctus Ephræm linguam igneam loquentem per os eius. Rursusque vir beatus dicit Archidiacono: Vade & dic ei: Domine Ephrẽm, velis te intrò recipere in sanctum presbyterium. Obstupescens autem sanctus Ephrẽm ad visionem, dedit gloriam Deo, & flexo poplite, ait: Verè magnus Basilius, verè columna ignis Basilius, reuerà spiritus sanctus loquitur per os eius. Petijt autem ab Archidiacono, vt ipsum excusaret: liceretque potiùs, expleto ministerio, in secretario eum salutare. Peracto igitur ministerio, sanctus Basilius intrauit in secretarium, & accito ad se sancto Ephræm, reddidit salutationem in Domino, dicens: Gratus nobis aduenisti ô pater eremicolarum, qui Christi sectatores in deserto multiplicâsti, & dæmones in Christo profligâsti. Sed quorsùm Abba hunc tibi laborem sumpsisti? venisti videre hominẽ peccatorem: sed Dominus laborem tuum iusta mercede compenset. Respondit autem illi reuerendissimus Ephræm, & cùm didicisset omnia quæ in illius corde suspicienda erant, vnà cum Abbate socio ex sanctis manibus eius communionem accepit: cumque eos Basilius conuiuio excepisset, ait ad illum sanctus Ephrẽm: Pater reuerendissime, vnam abs te gratiam peto, fac oro, vt ea mihi donetur. Cui Basilius: Dic, inquit, quid tibi velis: plurimum enim me tibi debere fateor, præcipuè quòd ad meam vsque præsentiam accedere voluisti. Et reuerendissimus Ephræm: Scio, inquit, pater te facilè impetraturum à Deo, quicquid ab illo petieris: oroque vt preceris eum, præstet mihi Græcè vt possim loqui. Ad quod Basilius ità respondit: Rem postulâsti, quæ meas excedat vires: sed quia cum bona fidutia petijsti, veni Abba colendissime & eremi magister, precemur vnà Dominũ, potest enim is facere quod optas, sicut scriptum est: Voluutatem timentium se faciet, & deprecationẽ eorum exaudiet, & saluos faciet eos. Simulque prolixè orantes, cùm tandèm surrexissent, dixit Magnus Basilius: Cur Domine Ephrẽm non te pateris ordinari presbyterum, cùm sis dignus & idoneus? Respondit ille per interpretem: Quia peccator sum. At Basilius: Vtinàm, inquit, talis ego peccator essem: addiditq́; Flectamus genua: & cùm essent humi prostrati, manus suas Magnus Basilius sancto Ephrẽm imposuit, eumque diaconum ordinauit: aitq́; illi: Iube nos surgere. Soluta igitur lingua eius, dicit sanctus Ephræm Greco sermone: Suscipe, salua, miserere & custodi nos Deus gratia tua. Tunc nimirùm impletũ est illud Esaiæ: Tunc saliet sicut ceruus, claudus, & aperta erit lingua mutorum. Eo igitur hora eadem Græcè loquente, Deũ glorificârunt omnipotentem, preces orantium & timentium se exaudiẽtem. Porrò tres dies spiritali iucunditate trãsigentes, cùm Basilius sanctus sacerdos interpretem quidem diaconum, Ephræm verò presbyterum ordinâsset, dimisit eos in pace, glorificantes

Ephræm in spiritu quid de Basilio viderit.

Mat. 20.

Lĩgua ignea Basilij.

Psal. 144.

Ephræm fit diaconus, & accipit facultatẽ grecè loquẽdi.

Esa. 35.

Idem sacerdos ordinatur.

tes DEVM in omnibus, quæ audiêrant & viderant, ſicut locutus eſt ad eos.

Poſteaquàm à nobis diſceſſerat DEO inuiſus Valens Imperator, petentem illum præclaram Conſtantinopolim, iterque facientem per Niceam, adiêrunt Arrianę hæreſis hexarchi ſiue duces & principes, petiêruntque ab eo copiam orthodoxum Dei populum eijciendi ex eccleſia doctrinę Catholicę & apoſtolicæ, eamque tradendi Arrianis. Itaque tyrannus ille, indignus purpura, quòd abominandæ hæreſis patronus eſſet, illorum precibus aſſenſit, miſſaque militari manu, expulit fidelem populum, & dedit Eccleſiam Arrianis. Multùm igitur anxij pij omnes, noctuque diuque Deum deprecabantur, nè ſineret Eccleſiam ſuam cedere in ius hæreticorum. Acceſſit autem ad eam vrbem, putà Niceam, communis eccleſiarum defenſor & aduocatus Baſilius, veneruntque ad eum Catholici omnes, clamantes & annunciantes ei illatam ipſis ab Imperatore iniuriam. Quibus ille ait: Ceſſate à lachrymis filij chariſſimi: neque enim ad extremùm permittet Deus, vt ità fiat. eſtote igitur longanimes, & Dei miſericordiam ſuſtinete. Abiens autem Conſtantinopolim vir ſanctus, vt vidit Imperatorem Valẽtem, ait ad illum: Scriptum eſt, ô Imperator: Honor regis iudicium diligit. & Sapientia dicit: Iudicium regis, iuſtitia. Quarè igitur tuum imperium voluit eijcere orthodoxos ex illorum eccleſia, & cõſtituere in ea cacodoxos, homines deprauatæ ſententiæ? Cui Valens: Iterùm, inquit, ad contumelias reuerteris Baſili? iſthuc minimè te decet. At Baſilius: Me verò, inquit, pro iuſtitia decet etiam mortem oppetere. Cumq; inter ſe verba conferrent, eccè Demoſthenes, epularum Imperatoris familiaris præfectus, hęreticis dum vult patrocinari, blaſphemias vomẽs, committit barbariſmum. Et Baſilius: Etiam Demoſthenem, inquit, vidimus ſine literis. Sed cùm ille adhuc inſtaret: Tuum eſt, ait Baſilius, de pulmentarijs cogitare, non dogmata diuina coquere. Et ille pudefactus, ilicò obmutuit. Ait autem Baſilio Imperator: Abi, & iudicis inter eos fungere officio: non ità tamen, vt immodico populi tui amore ducaris. neq; enim id par eſt. Et Baſilius: Si iurè, inquit, poteris meum culpare iudicium, & me iubeto ire in exilium, & orthodoxos eijce, & eccleſiam da victoribus. Acceptis ergò à Valẽte literis, profectus eſt Niceam, accitiſq; Arrianis, dixit: Imperator vult, vt negocij, quod vobis eſt cum orthodoxis ratione eccleſiæ, quam rapuiſtis, ego iudex ſim. Tum illi: Iudica, inquiunt, ſed ex ſententia Imperatoris. Quibus Baſilius: Claudatur, ait, eccleſia, & tam vos quàm Catholici obſignate eam: primique vos tres dies atq; noctes expendite in precibus, & deindè ſi vobis ad Eccleſiam cũtibus illa patuerit, ſit perpetuò veſtri iuris. Sin minùs, nos vnam vigilabimus noctem, & pſallentes cum litania ibimus ad eccleſiam: & ſi nobis aperta fuerit, nos æternùm eam obtinebimus. Quòd ſi reſerata nobis non erit, ſit veſtra, voſque eam occupate. Placuit is ſermo Arrianis: at orthodoxi contradicebant, affirmantes eum non æquam ferre ſententiam, ſed extortam metu Imperatoris. At verò multo ſtudio clauſa eſt eccleſia, vtriuſque partis hominibus poſtulantibus, vt accuratiſſimè & cautiſſimè obſeraretur. Orantibus igitur ex decreto Baſilij Arrianis tres noctes atque dies, ac deindè venientibus ad ſanctã Dei eccleſiam, & hærentibus ibì ab hora matutina vſque ad ſextam, clamantibuſque Kyrie eleiſon, nõ ſunt recluſę fores. at tandèm delaſſati, inanes diſceſſerunt. Ad quos ſanctus Baſilius: Feciſtis, inquit, vt eratis iuſſi: ſed vt audio, non ſunt vobis apertæ fores. Iam igitur etiam nos nocte vna agemus vigilias, & cum litania ibimus ad eccleſiam: quæ ſi nobis quoquè reſerata non fuerit, vos eam ex mea ſententia vobis vſurpate. Tollẽs ergò vir ſanctus orthodoxum populum cum mulieribus & pueris, exijt extra oppidum ad ſancti martyris Diomedis ędem: factiſq; ibì vigilijs & matutinis precibus, produxit populum, cãtans: Sanctus Deus, ſanctus fortis, ſanctus & immortalis, miſerere nobis: ingrediensque in veſtibulum templi, vtì etiam priùs fecerant Arriani, dicit populo: Erigite ſublimes manus in cęlum ad Dominum, & prolixè clamate Kyrie eleiſon. Quod cùm faceret plebs, ſanctus epiſcopus illos conſignans, iuſſit ſilẽtium fieri, terque ſignãs fores templi, dixit: Benedictus Deus Chriſtianorum in ſecula ſeculorum, Amen: populo autem pariter dicente, Amen, vi orationis contriti ſunt vectes, deciderunt claues cum peſſulis, oſtia tanquàm valido concuſſa vento patuerunt, & cum impetu quodam ferebantur ad parietes. Tum inſignis ille Dei contemplator ità pręcinuit: Tollite portas principes veſtras, & eleuamini portę æternales, & introibit rex glorię. ingreſſuſq; in ſanctum Dei templum cum omni orthodoxo populo,

Eccleſiam catholicis ablatã, Valens dat Arrianis.

Baſilius eã repetit. Pſal. 98.

Arriani fruſtrà ſibi fores Eccleſiæ reſerari precantur.

Catholicis orãtibus patefcunt fores.

Pſal. 23.

pulo, diuinum fecit ministerium, ac deindè dimisit populum cum gaudio & pace, glorificantem DEVM, qui non despicit in se confidentes.

Innumerabiles autem Arriani, eo comperto miraculo, renunciârunt prauæ opinioni, nostramque sunt complexi Catholicam fidem. Imperator verò vt rem gestam cognouit, respuit quidem Arrianorum prauè sentientium voluntatem: neque enim poterat DEI, & diuini patris nostri Basilij iudicium reprehendere: at tamen cordis oculis obtenebratis, instàr multorum permansit obstinatus & inflexibilis, neque se ad Dominum voluit conuertere: atque tandèm infeliciter pugnans, in bello reddidit spiritum, palearum flammis concrematus in Thraciæ partibus, indè missus in pœnas ignis æterni. Valentis interitus.

Fœmina quædam generis nobilitate & diuitijs pollens, cæterisque huius vitæ vanitatibus excellens, cùm quasi viduam se exhiberet, turpiter se dedidit ventris ingluuiei, rerum suarum admodùm prodiga: nihil verò illi inerat ex his quę placent DEO, sed instàr porcorum in voluptatis cœno volutabatur. Tandèm autem quandoquè, Deo ità disponente, ad mentem rediens, immensitatem facinorum suorum diuinitùs illuminata, secum tacita considerabat, illorumque multitudine compuncta, cum lachrymis ingemuit, dicens: Heu me vilissimam, nimiumque prodigam peccatricem: qua tandèm ratione excusare potero facta & flagitia mea? Templum sancti spiritùs violaui, & animam in corpore degentem pollui. Heu me omnium abiectissimam: putásne vlli me potero superiorum temporum meretrici, aut publicano comparare? Sed nemo sic peccauit vt ego, maximè à percepto sacro baptismate. Quî igitur certa esse potero, quòd me pœnitentem suscipiet DEVS? Hæc autem illa cogitante, qui omnes vult saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, hanc illi mentem adspirauit, vt à primis ætatis initijs vsque ad senectutem admissa peccata omnia in charta describeret: quod cùm fecisset, extremo loco scripsit quoddam grauissimum facinus, chartamque plumbo obsignauit. Deindè obseruans tempus opportunum, quandò sanctus Episcopus ad solitas preces iret in templum, clàm accurrit, chartamque ad pedes eius proijciens, atque pronam se humi prosternens, ità clamabat: Miserere meî sancte DEI. quæ sum omnium maxima peccatrix. Substitit autem vir Dei, & tanti causam doloris ab ea inquisiuit. At illa: Eccè Domine, inquit, omnia peccata & scelera mea scripsi in hac charta, eamque obsignaui. Tu autem sancte Dei illam quæso nè resignes, sed tantùm precibus tuis dilue, quæ in ea scripta sunt. Qui enim hanc mihi inspirauit cogitationem, omninò exaudiet te pro me deprecantem. Magnus autem Basilius tollens chartam, & suspiciens in cælum, ait: Domine, tu solus hoc præstare potes. Qui enim totius mundi aufers peccata, etiam huius vnius animæ haud difficulter potes abolere peccata: Omnes enim iniquitates nostræ apud te numeratæ sunt: misericordia autem tua neque dinumerari, neque peruestigari potest: atque his dictis, intrat in templum, tenens manu chartam, eaque iuxta altare deposita, prosternit se, manens in prece peruigil, die quoquè sequenti per omne sanctum ministerium, siue totam sacram liturgiam Deum deprecans. Deindè sacrosanctis completis mysterijs, vocat secretò ad se fœminam, paucis adstantibus è clero, illiq; chartã ostendens, ait: Audistíne mulier, neminem posse peccata dimittere, nisì solũ Deũ? Et illa, Audiui, inqt, ó senior, & ꝓptereà oraui te, vt ꝓ me apud misericordissimũ Deũ intercederes. Et his dictis, aperuit chartam, & inuenta sunt prorsùs deleta omnia, præter vnum illud immane flagitium. Quod illa cernens, consternata est, & verberans pectus suum manibus, ad pedes eius collapsa, clamabat: Miserere meî serue Dei altissimi: & vt pro cæteris omnibus iniquitatibus meis laborâsti, & exauditus es: sic etiam pro hac deprecare, & prorsùs abolebitur. Lachrymatus est autem sanctus archiepiscopus præ commiseratione, dixitque illi: Surge mulier. nam & ego peccator sum, & mihi quoquè opus est venia: qui peccata tua ea quæ voluit, oblitera-uit, potest isthuc quoquè tollere, qui mundi aufert peccata, modò deincèps serues te immunem à vitijs, & ambules in vijs Domini: quod si feceris, non tantùm venia tibi dabitur, sed etiam cælesti gloria digna eris. Perge autem ad eremum, & inuenies illic virum sanctum, maximeque celebrem, nomine Ephræm. Illi da chartam, & orans conciliabit tibi Dominum. Illa surgens, celeriter profecta est in desertum, & longa viarum spatia emetiẽs, ad indicatum ipsi locum magni eremitæ peruenit: pulsansque

Mulier libidinibus dedita, resipiscit.

1. Tim. 2.

Luc. 5.

Basilij precibus peccata eius, vno dempto, diluuntur.

Ablegatur mulier ad S. Ephræm

eius fores, clamitabat: Miserere meî sancte Dei. At ille iam diuinitùs edoctus erat, quâ causa adesset, dixitque illi: Discede à me mulier, quia etiam ego homo peccator sum, auxilij indigus. Illa verò proiecit chartã, dicens: Archiepiscopus Basilius misit me ad te, vt deprecans Dominum, deleas quæ in hac charta scripta sunt: cætera nanque ipse suis precibus expunxit. Tu igitur noli detrectare vnius expiandi laborem. ad te enim missa sum. At ille: Nequaquàm, inquit, filia: sed qui in multis potuit placare Dominum, etiam in hoc vno plùs poterit, atquè ego. Abi itaque sine mora, vt possis eum inuenire superstitem. Properè igitur mulier redit Cæsaream: sed dum in oppidum ingreditur, obuium habuit funus sancti viri. Cœpit ergò clamare miserè, & se humi volutare, querimoniamque habere de sancto: Heu me, inquiens, heu me miseram sancte Dei. Ideóne ad eremum me misisti, vt liberatus hac molestia, hinc decederes? En nihil consecuta, domum redij, tam longo itinere frustrà confecto. Videat Dominus, & iudicet inter te & me: quia cùm tu posses propitium mihi illum reddere, aliò me ablegâsti: sicque clamitans, iactauit chartam super feretrum, circunspectè admodùm indicans causam omni populo. Vnus autem è clero scire cupiens, quale id esset flagitiũ, tulit chartam, eamque reserãs, inuenit omni scriptura vacuam, magnaque voce dixit mulieri: Nihil hîc scriptum est, mulier: quid ità te discrucias, nesciens te consecutam misericordiam? Porrò omnis populi frequentia vt vidit stupendum miraculum, glorificauit Deum, qui dedit potestatem in terra remittendi peccata: atque seruis suis hanc contulit gratiam, vt etiam post mortem possint sanare morbos omnes, & peccata quoquè cum fide accedentium condonare.

Remittitur ad S. Basilium.

De Ioseph Iudęo.

Ioseph quidam Hebræus erat egregius, medendi peritissimus, & in ea arte insignis, adeò vt ex contactu arterię ante tres vel quinque dies prædicere posset decessum hominis ex hoc turbulento seculo ad illam futuræ vitę incõcussam tranquillitatem. Hunc non sine multorum medicorum inuidia, diuinus pater noster Basilius, quòd ex Dei illuminatione præsciret illum sacrum baptisma consecuturum, valdè charum habuit, assiduecque ad suum colloquium acciuit, docens eum regiam salutis & veritatis amplecti viam, pollutamque Iudęorum abijcere religionem, & per baptismum Christum induere. Sed ille non acquiescens, dicebat: In qua fide natus sum, in ea etiã mori volo. Cui vir sanctus: Crede mihi, inquit, Ioseph, neq; ego, neque tu ex hoc rerum tumultu migrabimus, nisì te priùs renouato per aquam & spiritum. nam sine his fieri non potest, vt cuiquam pateat aditus ad regna cælorum. An non etiam patres tui baptizati fuêre in nube & in mari, & biberunt ex spiritali consequente eos petra? petra autem erat Christus: qui in nouissimis diebus ex virgine carnem assumens, & propter nostram salutem homo factus, & mirifica agens opera, passus & à Maioribus tuis crucifixus & sepultus, & tertia resurgens die, in cęlum ascendit, sedetque ad patris dexteram, indè venturus cum multa maiestate & multitudine angelorum, iudicare viuos & mortuos, & reddere vnicuique secundùm opera sua. Vt ergò dictum est, impossibile est, vt quispiam intret in regnum Dei, nisì per aquam & spiritumsanctum, & participationem viuificorum & immaculatorum mysteriorũ corporis & sanguinis Christi. Et eiusmodi quidem admonitionibus agebat apud eum probatus ille Dei administer, sed nihil proficiebat. Sed tãdèm cùm visum esset Deo, qui eum segregauit ex vtero matris suæ, vt perciperet sancti spiritûs gratiam, imminente iam tempore, quo ex his mundi perturbationibus tollendus erat vir Dei, sub prætextu capiendæ medicinæ vocauit illum ad se, dixitque ei: Quid sentis de his, quæ circa me sunt? Tum ille ex venæ attrectatione sentiens mortem illi impendére, dixit ad domesticos illius, vt funeri necessaria indumenta præpararent. Hic enim iam planè moritur, inquit. Ad quem Basilius, Nescis, ait, quid loquaris. At contrà Ioseph Hebręus: Crede mihi, inquit, Domine: sol cum sole hodiè occumbet. Et Basilius: Quid, ait, dicturus es, si vsque in tempus matutinum superuixero? Dicit Iudęus: Id quidem, mi Domine, fieri nulla ratione potest. nam vix hora dimidia vitam producturus es. Itaq; dispone iam de ecclesia tua & de rebus tuis. non enim ad occidẽtem vsque solem superstes eris. At Basilius: Quid facturus es, inquit, si in crastinum ad sextam vsque horam viuus permansero? Ego profectò moriar, ait ille. Et vir sanctus, Etiam moriaris, inquit, peccato, viuas autẽ Christo. Scio quid dicas, ait Hebręus, & faciam sanè quod vis, si eousquè vixeris: terribilibusque se sacramentis obligabat, quòd prorsùs sancti spiritûs perciperet gratiam, si vir

1. Cor. 10.

vir ſanctus ad eam vſque horam ſupereſſet. Itaque ſanctus pater noſter orabat Dominum, vt adderet aliquod vitæ ſuæ ſpatium, quô poſſet illum ſaluum facere. Facto manè, accerſiuit Iudæum ad ſe. Ille verò iam planè extinctum illum arbitratus, diffidenter aduenit: cernens autem illum viuere, planè obſtupefactus, corruit ad pedes illius, aitque: Toto pectore loquor: non eſt Deus magnus, ſicut Deus Chriſtianorum, nec eſt alius extra illum Deus. Itaq; abiuro iam Chriſto inuiſam Iudæorum religionem, & fideliter accedo veritati. Iube ergò ſine dilatione cõferri Chriſti ſignum, ſacrumq; baptiſma & mihi & vniuerſæ familię meę. Ait illi vir ſanctus: Ego meis manibus & te & omnem familiam tuam baptizabo. Accedẽs autem propiùs, denuò illius dexteram manum contrectauit Iudæus, dixitque: Delaſſatæ ſunt vires tuæ Domine, & natura ſuccumbit. At Baſilius: Habemus, inquit, naturæ authorem, vires nobis ſuppeditantem: ſurgensque venit in ſanctam eccleſiam, & ſub adſpectu totius populi baptizauit eum cum omni domo illius, vocauitque illum Ioannem: porrectisque illi vitalibus ſacramentis, aſſumpſit eum, & adduxit in cubiculum ſuum, prębens ei eſcam, & inſtituens illum de ijs, quæ ad æternam vitam pertinent, adijciensque ſuo ouili nouum Chriſti tyronem cum mulieribus & liberis illius. Hebręus autem ille inſequentibus diebus per domos hoſpitales diſtribuebat pecuniã, ex arte medica conflatam, & quod ſupererat, pauperibus elargiebatur. Porrò circa horam nonam magnus pater noſter Baſilius ad Miſſæ miniſterium ſtetit in templo cum electis clericis, & prefectis ciuitatis: iterumque cum eis panem ſumens, dimiſit eos benè inſtructos, adiuncto etiam oſculo ſancto: commendauitque Domino tum nouum Chriſti tyronem, tum cæteros omnes: atque tertiam illam communionis portionem, à Domino ipſi datam, cum qua ſepulturæ tradi voluit, aſſumens, & in lecto recumbens, prolixè gratias egit Deo & Domino noſtro tum pro ſua è corpore migratione, tum pro medici Hebræi conuerſione. Et cùm gratiarum actiones adhuc eius ore promerentur, reddidit Domino ſpiritum, additus principibus ſacerdotum, magniſque Dei prędicatoribus, magnum ipſe verbi tonitruum. Cumque Hebręus ille ad fidem traductus cerneret, ità vt prędixerat, magnũ illum principem ſacerdotum obdormiuiſſe in Domino, procumbens in pectus illius, cum lachrymis dicebat: Reuerà ſerue Dei Baſili, ſi non voluiſſes, neque modò mortuus eſſes. Poſtero die congregata eſt multitudo, duxeruntque venerabile corpus eius cum aromatibus & thymiamate ſepulturę mandandũ: cumque fama obitùs eius ad aures Gregorij Nazianzeni perlata eſſet, properè accurrit, videnſque corpus venerabile, corruit ſuper illud, multumque lachrymans, hortabatur populum ad orationem, & vt cum hymnis & canticis ſpiritalibus & honore congruo glorioſam magni ſacerdotis memoriam celebrarent. Simul autem etiam alijs duodecim eò confluentibus epiſcopis, & vrbis multitudine, depoſuerunt ſacrum corpus in ſarcophagum marmoreum in æde ſancti & illuſtris martyris Heſychij, vbì etiam Leontius eius deceſſor epiſcopus cum cæteris quieſcit. Obijt autẽ Magnus Baſilius, angelicam in terris vitam degens, menſis Ianuarij die primo, quinto anno Imperij Valentiniani & Valentis, memoriam ſuî derelinquens eccleſiæ, quę ſecundùm operationem ſpiritûs ſancti cum illo conſcripta eſt in libro vitæ, in laudem & gloriam Domini noſtri Ieſu Chriſti, cui cum patre & ſancto ac viuificante ſpiritu eſt honor & gloria nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

Baſilius obtinet à Deo mortis dilationem.

Ioſeph Iudęus credit in Chriſtũ.

Eum cum tota familia baptizat Baſilius.

Baſilius feliciter migrat à corpore.

QVAE D.D. GREGORIVS NAZIANZENVS ET NYSSENus de Baſilio Magno præclarè ſcripſère, Lector in illorum operibus offendet, quò eum potiùs remittendum putauimus, quàm nimia prolixitate onerandum.

DE S. MARTINA VIRGINE ET MARTYRE:

EX VETVSTIS MANVSCRIPTIS CODICIBVS, QVOS *etiam Ado Treuiren. Episcopus secutus est: sed mutatus est hîc stylus per F. Laur. Surium.*

1. Ianvarii.

Genus Martinæ virginis.

1. Pet. 5.

Martina virgo, generis nobilitate sublimis, quippe patre consule nata, & multis aucta opibus, fidem CHRISTI ea tempestate constanter professa est, cùm Alexander rerum potiretur. Aderat ei seruorum & ancillarum ampla familia: nec tamen rebus suis ad fastum aut luxum, vt solent plerique diuites, abusa est, sed dedita operibus misericordiæ, in miseros & inopes valdè se benignam & liberalem præbuit. Accinxit fortitudine lumbos suos, intenta operibus bonis, optimis prędita moribus, mente peruigili semper in acie persistens aduersùs insidias rugientis leonis, qui circumit quærens quem deuoret. Missi autem ab Imperatore Vitalis comes & Cassius Imperatoris cubicularius, & cum ijs Gaius quidam, Romæ in ecclesia beatam Martinam alacri vultu Deo preces offerentem offendunt: quam cùm appræhendissent, dicunt ei: Dominus orbis Alexander te veneratur, vtpotè Romana nobilitate insignem: iussitque te spontè thura ponere Apollini magno deo. Respõdit illa hilari vultu: Vbi me commendauero DEO, & sanctissimo Episcopo, vnà proficiscemur ad Imperatorem. Itaque ingressa templum, Deoque se commendans, absoluta oratione, cum illis profecta est lęta & alacris. Vbi ad Imperatorem ventum est, nunciârunt illi, qui eam adduxerant, stare præ foribus palatij primæ dignitatis Christianam fœminam, quæ vltrò eius voluntati párens, nihil recuset sacrificare dijs immortalibus, & cæteris etiam Christianis persuadere velit, vt similiter faciant. Eo nuncio exhilaratus Alexander, iussit eam introduci, aitque ad illam: Cùm sis animo liberali & ingenuo, accingere ad offerenda dijs sacrificia, & immola Apollini hostias: ea re ità me tibi deuincies, vt maximos sis à me honores consecutura. At Martina virgo: Iube me, inquit, sacrificare semper viuenti Deo, qui ex nihilo omnia creauit: vt ità me sacrificante, pudefactus & eneruatus Apollo, desinat posthàc illudere animis hominum sperantium in Dominum & Saluatorem nostrum IESVM Christum. Alexandro autem præcipiente, vt in delubrum ingressa, Apollini faceret sacrificium, dixit illi: Ingredere tu, & sacerdotes Apollinis & quotquot eius estis cultores, & coràm adspicite, quàm benignè sanctus & bonus DEVS de manibus meis accipiat sacrificium. Itaque Imperator iussit omnes satellites suos, & qui ipsi assistebant, ire in templum, & videre quæ fierent à Martina. Illa verò signo CHRISTI se muniens, Deo se commendauit: & cùm precandi finem fecisset, terræmotus vehemens vrbem concussit, Apollinis delubrum partìm euertit, simulacrum comminuit, & cum sacerdotibus prophanis magnam populi multitudinem extinxit. Ijs rebus commotus Imperator, cùm præ cordis cæcitate non intelligeret, virtute diuina ea omnia accidisse, sanctæ virginis faciem iussit alapis cædi, & vncis ferreis eius palpebras lacerari. Instabant nefario operi cruenti carnifices, sed inter cædendum viribus destituti, clamare cœperunt: Eheu dum hanc torquemus, nos ipsi multo acriùs cruciamur. Videmus enim quatuor viros splendidos ante illam, qui eam confirmant, & pœnas, quas illi inferre nitimur, in nos potiùs conuertunt. At verò ira percitus Imperator, culpansque carnifices, quòd segnes manus ad torquendam illam adhiberẽt, minaci & toruo vultu in eos respiciens, mandauit vt eam à terra leuarent, & testarum fragmentis cæderent. Tum illa sursùm erectis luminibus: Benedictus es, inquit, Domine IESV CHRISTE, qui gratiam tuam largiris spem suam in te reponentibus. Exaudi me Domine te deprecantem, & præsta mihi tolerantiam, & eos qui me excruciant, ad te benignus conuerte. Hæc illa orante, atque animo inuictissimo in pœnis perdurante, cælestis lux eos, à quibus torquebatur, circundedit: (erant autem octo) ruentesque in facies suas, obsecrabant sanctam MARTINAM, vt

Sistitur Alexandro Imperatori.

Adhibetur tormenta.

vt apud Deum veniam ipsis impetraret eorum, quæ compulsi ei irrogâssent supplicia. Quibus illa ait: Si conuerti velitis ad Dominum meum IESVM Christum, & credere toto corde, quòd reddet vnicuique secundùm opera sua, præmijs in cælo repositis perfruemini. Sin verò aliter senseritis, æterna & horrenda vos tormenta excipient. Illi verò diuina iam illustrati gratia, in Christum se credere testati sunt, atque ilicò crudele ministerium execrantes, vna voce Alexandro dixerunt: Nos quidem his, qui dicuntur dij, reuerà autem idola sunt, deincèps non seruimus, edocti per beatam Martinã, quæ sit virtus omnipotentis Dei, & filij eius Iesu Christi. In eos autem accensus valdè Imperator, voluit eos suspẽdi, & carnes eorum spathis lacerari: & illi quidem dum ijs afficerentur pœnis, nihil loquebãtur penitùs, sed oculos habebant in cælum erectos. Sed cùm diù ità excarnificati essent, gladio in eos iussit animaduerti, veritus nè alij quoquè ab ijs discerent, quæ nostræ sunt religionis. Illi nihil territi, sed Deum orãtes, & Crucis signum pingentes digitis in frontibus suis, læti ictum carnificis exceperunt die 17. mensis Nouembris: sicq; felicia regna, martyres Christi effecti, petiêrunt. Alia die rursùs Martina virgo ad sacrificandum dijs ab Alexandro inuitatur, sed verbis nihil obtinentibus, reditur ad supplicia. Iratus enim Imperator, iussit eam detractis priùs vestibus suspendi, & eius carnes toto corpore incídi: illa interìm, dum sic affligeretur, Deũ precãte atque laudante. Indè in quatuor palos distenditur, & à duobus centurionibus fustibus verberatur. Cumque in confessione Christi perseueraret, mutati sunt per vices, qui eam cęderent, septem centuriones. Illa diuinitùs roborata, pœnas irrisit, centurionibus Imperatorem obsecrantibus, vt ab inferendis martyri supplicijs liceret ipsis desistere, propterea quòd se grauiter torqueri, & concremari, viribusque destitui sentirent. At Imperator magìs magisque flagellari eam voluit. Aderat huic spectaculo vir quidã prædiues Eumenius nomine, qui Imperatori persuasit, vt Christi martyrẽ pręciperet in carcerem retrudi, illicque adipe & pinguedine feruenti perungi. Ibat illa in carcerem gaudens & glorificans Deum, oransque feruẽter, & totam noctem hymnis & laudibus Dei transigens: sunt verò etiam auditę voces cum ea pariter Deum laudantium virorum. Altera luce producitur è carcere, sistitur rursùs Alexandro, iubetur se conferre ad templum Dianæ, & offerre illi sacrificium, nisì malè perire velit. Et martyr quidem signum sibi Crucis imprimens, in Christi nomine in templum intrauit, sed cùm preces fudisset ad Dominum, dæmonemq; in simulacro commorantem indè abscedere iussisset, tonitru cum fulgure repentè extitit, lapsusque è cælo ignis, idolum Dianæ in fauillam redegit, sacerdotes templi exussit, & templum corruens, multos è populo oppressit. Tũc Imperator timore correptus, tradidit eam cuidam Iustino præfecto, vt impelleret eam ad sacrificandum. Qui mox extendi eam mandauit in conto, & iterùm membra eius spathis incídi. Dixerat enim illi sancta virgo: Afflige me quantùm vis: non me adducere poteris, vt dijs tuis immolẽ. Circa mamillas etiam vngulis eam attrectari voluit crudelis iudex, donèc cẽtum & octodecim ab vncis vulnera accepisset. Sub his vngularum cruciamentis nihil omninò loquebatur, sed oculis in cælum defixis, Deum mente precabatur. Acceptis autem tot vulneribus cùm iam eam expirâsse iudex putaret, carnifices ab inferẽdis vlteriùs plagis cessare iussit. Sed vbì eam adhuc viuere comperit, ait illi: Vísne Martina sacrificare, & lucrari ea quæ etiamnùm supersunt tormenta? aut certè obstinato animo decreuisti manere cum CHRISTO tuo? Respondit illa: Ego CHRISTVM habeo confortantem me, nec sacrifico abominandis dijs tuis. Præfectus ijs auditis, præ ira insaniens, pręcepit carnificibus, vt eam de conto deponerent, & tanquàm præ nimijs doloribus pedibus consistere non valentem, in grabatum impositam, ad carcerem deportarent. Illa verò stringens corpus suum, & impellens carnifices, properauit ad carcerem, psallens in eo & glorificans Deum, immenso vallata lumine. Præfectus aũt ad Imperatorem abiens iam cœnantẽ, narrauit ei rem gestam, & quàm in sua sentẽtia constans & immobilis Martina perstaret, nec vllis pœnis ab ea se deduci pateretur. Imperator ijs cognitis, bestiis eam mandauit obijci deuorandam. Ducitur igitur in amphitheatrum iussu pręfecti Iustini, & præsente Imperatore ad bestias damnatur. Ibì tum leo immanissimus dimittitur, vt martyrem deuoret. Et ille quidem irrugiens accurrit ad illam: at non modò nihil illi molestiæ intulit, sed etiam posita omni feritate, ad eius se pedes abiecit. Itaque sancta virgo prorumpit in laudes Dei,

Conuertũt ad Christũ eius tortores.

Signo Crucis se muniunt.

Noua S. Martinæ supplicia.

Signũ Crucis sibi imprimit.

Damnatur ad feras.

& eum ardenter orat, nè se sinat ab ipso separari. Porrò leo cùm in caueam reduceretur, impetu facto in Eumenium Imperatoris cognatum, eum interfecit. Furore itaq; percitus Alexander, eam iubet in carcerem recipi: quem illa repetijt laudans Deum, & festum illic agens diem. Post biduum Imperatore sacrificandi causa templum adeunte, iterùm illo iubente è carcere producitur, & in delubro idolis sacrificium facere compellitur. At illa constanter dixit: Fac quod tibi visum est. me enim non poteris auellere ab eo, quem mecum habeo, Domino Iesu Christo. Rursùs ergò suspenditur, & vngulis atrocissimè laceratur, ità vt ad ossa vsque caro scinderetur, & ad ipsas etiam ossium medullas ferrū penetraret. Tū verò clamabat præco: Confitere Martina Dianam deam, & salua eris. Respondit illa: Christiana sum: Christum Deū confiteor. Iam defecerant, qui eam cruciabant, dissolutis eorum brachijs & manibus. Alexander verò eam in ignem conijci voluit, vt periret. Fit ergò ignis copiosus, & martyr in illum iactatur: sed ea orante, lapsus imber è cælo, & concitatus turbo discussit flammam, & incensi sunt qui illic adstabant. Sed hæc omnia non virtuti diuinæ, sed maleficis artibus adscribens Imperator, stultissimaque opinione imbutus, maleficia in eius capillis hærere existimans, mandat radi pilos capitis eius. Párent ministri, radunt caput virginis. Imperator autem iam rasæ insultat, tanquàm quæ omni sit virtute nudata. Sed cùm neque sic eam ad suam posset inflectere volūtatem, in templo Dianæ tribus diebus & noctibus eam includunt, vbì illa more suo hymnis & laudibus D E I insistebat: precibusque suis obtinuit à Deo, vt Dianæ simulacrum in puluerem redigeretur. Tādèm educta è fano, gladioque percussa, læta migrauit ad Dominum, atque huiusmodi fine, vt ait Ado Treuirensis episcopus, martyr venerabilis, cæli regnū meruit, præstante Domino nostro I E S V Christo, qui cum patre & spiritusancto viuit & regnat per infinita secula seculorum, Amen.

Vngulis atrocissimè discerpitur.

Cædit gladio.

DE S. CONCORDIO MARTYRE, EX ANTIquis manuscriptis exemplaribus, quibus ferè ad Verbum Ado in suo Martyrologio concordāt: at nonnihil hîc mutatus est stylus per F. Laur. Surium.

I. IANVARII.

TEmporibus Antonini Imperatoris grauissima persecutio orta est in vrbe Roma, ità vt nec emēdi nec vēdendi cuiquā facultas facilè daretur, nisì qui dijs immolâsset. Erat per id tempus Romæ vir quidam Concordius nomine, nobili familia ortus, cuius pater Gordianus dicebatur, sanctissima conuersatione presbyter de titulo pastoris. Hic itaque habens filium Concordium, erudiuit eum omni sanctæ scripturæ doctrina, effecitque vt à sancto Romanæ vrbis episcopo Pio subdiaconus ordinaretur. Porrò vterq; ad nihil vacabat aliud, nisì vt ieiunijs & orationibus die noctuque, & eleemosynis pauperum insisterent: petebantq; à Domino, vt rabiem Imperatoris possent effugere. Interìm verò beatus Concordius dixit patri suo: Domine mi, si vis permitte me ire ad sanctum Eutychen, & habitare cum eo paucis diebus, donèc cesset rabies inimici Antonini Imperatoris. Dicit ei pater suus: Fili, hîc potiùs commoremur, vt possimus coronari. Ait illi beatus Concordius: Vadam, si iubes: quia ibì coronam accipiam, vbì me Christus iusserit coronari. Dimissus igitur à patre suo, abijt ad sanctum Eutychen amicum suum, qui tum morabatur in prædiolo suo via Salaria iuxta ciuitatem Tribulim: quem beatus Eutyches, cum magno gaudio suscipiēs, cœpit Deo gratias agere: habitauerūtque simul in eodem loco, orationibus & ieiunijs insistentes. Venerūt autem ad illos multis & varijs languoribus vexati, quos illi orātes, in nomine Iesu Christi sanabant. Interìm fama rerū ab ijs gestarū perlata est ad Torquatū Tusciæ comitē, qui id tēporis habitabat in ciuitate Spoletana. Misit igitur, & accersiuit sanctum Concordiū, aitq; illi: Quis vocaris? At ille respōdit: Christianus sum. Dicit ei comes: De nomine tuo ꝑquiro, nō de Christo tuo. Sāctus Cōcordius respōdit: Iam

Intellige natū esse Cōcordiū, antequā pater eius esset presbyter.

Ieiunijs & orationibus sancti insistunt.

Iam tibi dixi, Christianus sum, & Christum confiteor. Ait Comes: Sacrifica dijs immortalibus,& esto noster amicus:& ego te patris habebo loco, suggeramque Domino meo Imperatori Antonino,vt faciat te sacerdotem deorum. Sanctus Concordius respondit: Vtinàm tu efficiaris particeps deorum tuorum. Dicit ei Comes: Audi me, & sacrifica dijs immortalibus. Ego verò,inquit sanctus Concordius, te hortor & admoneo,vt tu potiùs me audias,& sacrifices Domino IESV Christo,vt possis euadere tormenta. Nam si non feceris,cum dijs tuis in igne sempiterno ardebis. Tum Comes iussit eum fustibus mactari,& in custodia publica includi. Venit autem nocte ad eum beatus Eutyches cum sancto Antimo Episcopo : & quia Antimus Episcopus amicus erat comitis,rogauit Comitem, vt ad paucos dies Concordium apud se permitteret cōmorari. Permisit id Comes Antimo,habitauitque cam eo Concordius multis diebus. Tempore autem opportuno consecrauit eum presbyterum,& cœperunt pariter orationibus vacare. Post aliquantum verò temporis reuocatus à Comite Concordius,aitque illi Comes: Ecquid de salute tua deliberâsti? Sāctus vir respondit: Salus mea Christus est,cui quotidiè sacrifico sacrificium laudis. Nam tu vnà cum dijs tuis apud inferos concremaberis. Iratus Comes, iussit eum suspendi in eculeo. Ille autem vultu alacri dicebat: Gloria tibi Domine Iesu Christe. Iterùm autem iubenti Comiti,vt sacrificaret magno Ioui, beatus martyr respondit : Ego non sacrifico lapidi surdo & muto: quia habeo Dominum Iesum Christum, cui seruit anima mea. Cōmotus Comes,præcepit eum in imū protrudi carcerē, colloque eius & manibus ferrum injici: simul etiam vetans, nè quis ad eum ingrederetur,sed fame necatus periret. Ibì beatus Concordius gratias agens Deo, Gloria, inqt, in excelsis Deo,& in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Eccè aūt nocte media angelus Domini ei apparuit, dicens: Noli timere,viriliter age,quia ego tecū sum. Deindè post tres dies misit ad eū Comes media nocte duos satellites suos,qui eum aut sacrificare compellerent, aut recusantē interficerent. Qui cùm ad eum venissent,paruam Iouis statuā illi offerunt, aiuntque ad eum: Audîsti,quæ Comes iusserit? Sanctus martyr respōdit: Vos scitis. Aut sacrificiū, inquiunt,Ioui offeres,aut capitalem sententiam excipies. Beatus martyr gratias Deo agens, Gloria tibi,inquit, Domine Iesu Christe: & expuit in faciem Iouis. Tum vnus satellitū euaginato gladio,amputauit ei caput: atque ità in confessione Domini emisit spiritum. Venientes autem clerici cum religiosis viris, tulerunt corpus eius, & posuerunt non longè à ciuitate Spoletana,vbì multę emanant aquę. Passus est Calendis Ianuarij, eiusque orationibus cæci illuminantur, ægri sanantur, dæmones expelluntur,præstante eo pro cuius nomine passus est,qui viuit & regnat in secula seculorum, Amen.

Cōcordius initiatur sacerdotio.

Luc. 2.

Cæditur pro Christo.

VITA S. FVLGENTII RVSPEN. EPISCOPI, PER QVENDAM EIVS DISCIPVLVM CONSCRIPTA *grauiter & eruditè.*

PROLOGVS AVTHORIS AD FELICIANVM EPISCOPVM, *Fulgentij successorem.*

OMnis noui testamenti dispensator fidelissimus,in quo loquitur Christus,sancte pater Feliciane,vt exēplo suo credendum sibi facilè persuadeat, operum bonorum curam maximam gerit, & quicquid alijs faciendū dicit, ipse primitùs facit. Sine causa quippè nititur docere sapienter, nisi vixerit innocenter. Duo igitur Ecclesiæ Catholicæ doctoribus necessaria iudicantur, vita bona,& sana doctrina. Vita enim bona commēdat sapiēter docentē : doctrina verò sana ornat benè viuētē. Vita bona facit amabilē,doctrina sana laudabilē. Vita bona cōtinuè creditur imitāda: doctrina aūt sana nunq̄ iudicatur repudiāda. Vita bona tollit occasiones detrahētibus, doctrina sana resistit contradicētibus. Propterea mihi diutissimè B. Fulgētij pōtificis,tui s. ꝓcessoris,à quo

Doctoribus Ecclesię duo necessaria.

quo ſimul nutriti ſumus,& nomen & gratiam cogitanti,dum frequenter ante oculos cordis magiſter egregius verſaretur,dolebam tanti viri ſolatio caruiſſe populos Africanos: & quanuìs ille gaudijs cæleſtibus oblectãdus, ad meliora migrauerit,apud nos tamen modò ſimilem deeſſe doctorem,ſapientiæ eius benè conſcius,ſuſpirabam. Dabatur ſanè flebili recordationi quædã reſpiratio, quotiès dulciſſimos libros eius,aut epiſtolas,aut quos edidit populo præſente ſermones, vel ego legebam, vel legẽte alio audiebam. Veruntamen in illis præclaris opuſculis ingenium viri ſapientiamque poſſe agnoſci,tacitus conſiderabam:cuius autem iuſtitiæ,probitatis & miſericordiæ fuerit,& quomodò laudabiliter vitam ſuam, quod tu benè nôſti,cum familiaribus ſuis tranſegerit,ſicut docuit viuens, ſcire pleroſque non dubitabam, latére tamen plurimos ſentiebam. In poſterum verò nè obliuione longa, conuerſationis eius bona neſcirentur,ſemper & vehementiùs formidabam. Dixi ergò, diù cogitans: Eccè fulget beati Fulgentij ſana doctrina,quoniam leguntur ab omnibus libri eius: quaſi ipſe loquitur,quandò codex eius titulatus nomine,legitur:quì autem fiet, vt ſimiliter nota ſit omnibus vita ipſius bona? Quandiù viuunt adhuc,qui nouerunt eum, vel certiſſimis teſtibus aliquid de eius virtutibus audiêrunt, poteſt illi memoria præſens rerum teſtimonium perhibere. Quid aget ventura progenies? Quid in trãſmarinis partibus longè cõſtituta fidelium turba? Cùm peruenerint ad notitiam lectionis,in qua idem beatiſſimus põtifex abſens loqtur,& mortuus viuit,admirabuntur ꝑfectò ſapiẽtiam: vndè cognoſcent innocentiam? Sicut ergò clara eius eſt doctrina, ſic clarior fiat etiam vita. Loquamur & narremus fratribus noſtris,quomodò tantus pontifex vixerit. Nec timendum eſt, nè minori facundia ſacerdotem, qui per vniuerſas orbis eccleſias magnum nomẽ obtinuit,ego faciam paruum. Cuiuſlibet enim ſit meriti oratio mea, nec augere poterit tãti viri merita, nec minuere:ſed proficere tantummodò ad teſtimonium charitatis,in quà illi ſemper inhęrere deſiderans, ſalutiferis eius monitis ad ſuſcipiendam profeſſionem monachorum conuerſus,in illo paruiſſimo monaſterio, quod ſibi apud Sardiniam pro Chriſti nomine relegatus effecerat, vbì iam tu presbyter habitas, diebus ac noctibus ante eum poſitus vixi: quãdò me ſuper mel & fauum dulciora cæleſtis eius eloquij flumina frequenter irrigabant, & niſi ſterilitas arentis ingenij præpediret, cẽteſimum fructum gleba pectoris noſtri attuliſſet. Sed indignus ego,de tanta plenitudine vix exiguam capere valui portionem. Tuæ tamen paternitatis orationibus fretus,libelli præſentis laborẽ ſuſcipere cogitaui:in quo omnia,quę memoriter nobis audientibus ipſe referebat,& illa inſupèr,quæ oculis noſtris adſpeximus,aut iam poſiti in doctrina illius,quemadmodùm ſint geſta,nõ ignoramus,breuiter explicabo,notam falſitatis incurrere nullatenùs timens. Cũcta quippe ſenilem tuam paternitatem minimè latent:nec tibi nunc aliqua quaſi neſcienti dicuntur, ſed tuo potiùs teſtimonio confirmanda ſimpliciter digeruntur.

INCIPIT VITA.

1. IANVARII.
Genus Fulgentij.

BEatus ergò & verè Fulgentius, nobili ſecundùm carnem genere procreatus, parentes habuit ex numero Chartaginenſium ſenatorum. Auus deniquè eius nomine Gordianus, dum rex Hunericus memoratam Carthaginem victor inuadens, ſenatores plurimos,immò cũctos,amiſſis omnibus bonis,ad Italiam nauigare compelleret,inter cæteros etiam ipſe impoſitam peregrinationẽ libenti voluntate ſuſcepit,volens,ſaltem facultatibus perditis, non perdere libertatem. Poſt cuius obitum, duo ex filijs eius,ſpe recuperandæ hæreditatis, Aphricanam prouinciam repetẽtes, manere iam intrà Carthaginem minimè potuerunt,domo propria donata Arrianis ſacerdotibus: ſed poſſeſſionibus ſuis ex parte per authoritatem regiam repetitis, ad * Byzacium ꝑrexerunt,ibique in Lepte ciuitate vnus eorum, nomine Claudius, ex coniuge nomine Mariana, Chriſtiana ſcilicet & honeſta fœmina, iſtum cui tanta gloria debebatur, feliciter genuit, cumque ſtatìm,quaſi præſcia qualis eſſet futurus, Fulgentium nominauit. Quem religioſa mater, moriente celeriter patre, Græcis literis imbuendũ primitùs

*Bithyniã

Inſtitutio Fulgentij.

mitùs tradidit,& quandiù totum ſimul Homerum memoriter reddidiſſet, Menandri quoquè multa percurreret,nihil de Latinis literis permiſit edoceri: volēs eum peregrinæ linguæ teneris adhuc annis percipere notionem, quo faciliùs poſſet, victurus inter Aphros, locutionem Græcam, ſeruatis adſpirationibus, tanquàm ibì nutritus, exprimere. Nec fefellit matrem piam cauta prouiſio. Sic enim quotiès ei loqui Græcè placebat,poſt longam deſuetudinem locutionis eius & lectionis,nō inconditis ſonis verba proferebat,vt quaſi quotidiè inter Græcos habitare putaretur. Literarum proindè Græcarum percepta ſcientia,Latinis literis, quas magiſtri ludi docere conſueuerunt,in domo edoctus,artis etiam Grammaticæ traditur auditorio, magnitudine ingenij cuncta ſibi tradita memoriter & veraciter retinens. Vndè tamen, domeſticorum negociorum cogente neceſſitate, citò ſublatus,paternæ domûs gubernationem ſuſcepit adoleſcens:ità ſe maternis ſubdens imperijs, vt ibì quoquè Chriſti exiſteret imitator,de quo ſacra euangelia cōteſtantur: Et erat ſubditus illis, id eſt, parentibus. Gaudebat venerabilis mater,& p̄clara indole ſapientis filij mœrorem viri amiſſi conſolabatur. Cœperat in illa familia eſſe,qui amicis obſequium beneuolus redderet,inimicos rationabiliter repelleret, ſeruos manſuetus & ſeuerus regeret atq; corrigeret,patrimonium diligens coleret,ſublimioribus poteſtatibus chariſſimus fieret. Cuius rei gratia creſcente per ſingulos dies fama eius,repentè procurator ordinatur, hinc initium ſumens imperandi, & conſulendi,ac gubernandi quàm plurimos. Accepta tamen hac poteſtate dum clementer vtitur,& neminem lædere pro ingenita ſibi bonitate deſiderat,atq; in exigendis penſionibus crudelitatem iubetur exercere, cœpit ſecularium negociorum grauis apparere ſarcina,& diſplicere felicitas vana:paulatimq; laudabili patientia ſuccedente,cœpit vitæ ſpiritualis amore exurgere deſideriū lectionis,inſupèr & orationis indefeſſum creſcere ſtudium. Monaſteriorum proindè ſuauiſſimos greges frequentiùs viſitans,ſeruorum Dei mores propoſitumq; diſcebat. Inter abſtinentes nulla eſſe gaudia ſeculi,ſed nulla etiam eſſe tædia ſentiebat. In ſumma abſtinentia viuentes videbat neminem calumniatorem timere, ſed ſe inuicèm diligere. Conſiderabat etiam multos adoleſcentes perpetuæ continentiæ deditos, ab omni poſſe abſtinere concubitu. Talibus apud ſemetipſum cogitationibus fluctuabat,atq; in hæc verba prorumpens,Cur obſecro,aiebat, ſine ſpe futurorum bonorum laboramus in ſeculo? Quid nobis aliquandò præſtare poterit mundus? Si gaudere deſideramus,licèt melius ſit benè flere,quàm malè gaudere: quanto melius tamen gaudent,quorum ſic in Deum tranquilla eſt conſcientia, quos minimè terret exactoris improbi violentia,qui nihil timent nisì peccata, nihil agunt, nisì vndè poſſint diuina implere mandata? Non fatigantur publicis excurſibus, non damna rei familiaris coguntur aut flere miſerabiliter,aut timere deformiter, operantes manibus ſuis,non aduerſantur vtilitatibus alienis. Viuunt inter ſe pacifici,ſobrij,mites,humiles atq; cōcordes. Nulla illis cura libidinis : immò magna ſolicitudo & iugis cuſtodia caſtitatis. Imitemur tam laudabiles viros:arripiamus hanc benè viuendi conſtantiam. Sit nobis vtile, quòd gratia reuelante meruimus meliora cognoſcere. Abijciamus priſtinos mores,& mutemus labores. Nitebamur priùs inter amicos nobiles apparere nobiliores:nitamur modò inter ſeruos Dei pauperes effici pauperiores. Si coacti ſumus exigere debitores, conemur modò conuertere peccatores. Solet etiam de publicis exactoribus efficere Chriſtus Dominus noſter magiſtros eccleſiæ. De telonio enim vocatus eſt Matthæus,vt apoſtolus fieret. Neq; nos iſtius exactoris honori,perſonā conuenire credamus noſtram:ſed ſi ille depoſito officio exactionis,accepit officium prędicationis:mihi non licebit poſt depoſitam procurationem, pœnitentis aſſumere lamentationem? Refugium noſtrum Deus eſt:nulla de ætatis imbecillitate naſcatur excuſatio. Potens quippe eſt Deus, qui dat continentiam tantis adoleſcentibus, quos videmus in monaſterio viuere, mihi quoquè peccatori ſimilem gratiam donare. Poſt hæc verba,diutiùs in pectore ſuo ruminata,decreuit ſanctoſpiritu reuelante ſecularibus omninò renunciare delicijs,& illius vitæ ſocius fieri,quam laudabat. Priùs tamen cogitans,nè ſubita mutatio mentem ſimul corpusq; perturbans, inter ipſa initia cōuerſionis grauiſſimum ſibi vel impedimentum vel ſcandalum gigneret, occultè arripuit rara exercere ieiunia: dehinc paululùm progrediens,antiquorum ſodalium tentabat vitare conſortia: ſegregatus frequenter à turbis,in poſſeſſione propria, neſciētibus

Gubernat paternā domum.

Luc. 2.

Fit procurator.

Monachorū felicitas.

Meditatur monaſticę vitæ complexum.

tibus omnibus,parentibus & cliētibus,quasi propter actionis laborem tristis sedebat, & ibì orabat,legebat,ieiunabat,epularumque immoderatam copiam minuebat. Ad balneas penitùs non accedebat, & sub ipsa adhuc professione laica plenè iam monachus conuersabatur. Stupebant omnes qui nouerant eum,& tam delicati viri mirabilem parsimoniam,causamque mutationis huius interpretabantur ex angustia natam pusillanimitatem. Apud illũ verò per singulos dies amor sanctæ professionis, & mortificationis impensior cura crescebat. Aliquandò ergò,vbì omnia quæ sibi dura videbantur expertus,adiutorio gratiæ spiritalis,voluntatis suæ sensit suppetere facultatē, beati Augustini,exponentis tricesimumsextum psalmum,disputatione compunctus, publicare suum statuit votum, mutare gestiens habitum: nè vt amicabiliter ad se venientes pati cogeretut,cum quibus seculariter diù vixerat. Cogitabat autem vir prudentissimus,conuersionem sui cordis sibi soli vtilem futuram, si latére potuisset: Publicatam verò,multis alijs exemplum bonum dimittendi peccata pristina præstiturā. Quis enim mediocris aut pauper,fieri monachus erubesceret, dum Fulgentium vide-
** gemini* ret, * genuini fastûs arrogantia recedente, duras abstinentiæ vias, patientiæ gressibus ambulantem?

ad Faustum episcopũ se confert. Fuit autem tunc temporis episcopus quidā laudabiliter prædicandus, nomine Faustus,qui pro fide catholica non longè à cathedra sua iussus fuerat relegari. De multis enim sacerdotibus hoc Hunerici tyranni persecutoris astuta malignitas ordinauerat,vt iuxta patriam propriam peregrinationis incommodum sustinentes, ad negandum Deum facilè flecterentur. In eodem proindè loco, vbì relegatus tenebatur, monasterium sibi construxerat:in quo spiritaliter viuens,apud omnes Christianos honorabilis habebatur. Ad hũc ergò sanctus Fulgentius, quippe ei notissimus, alacriter venit,eique votum cordis sui fideliter indicauit. Ille autem sciens secularem omninò iuuenem, verebatur talia credere pollicenti, dicens ei : Quarè fili mentiris, vt seruos Dei fallere delecteris? Tú ne eris monachus,aut antiquam deliciarum tuarum cõsuetudinem sic repentè mutabis, vt escarum vilium negligentior apparatus,& vestiũ sordidarum tuum animum non offendat abiectio? Prius est,vt sis saltem laicus minùs deliciosus: & tunc forsitan credibile putabo, quòd renunciare seculo aut velis, aut valeas. Ad hæc ille iuuenis magìs ac magìs inflammatus, repellentis manum suppliciter osculatus,sic oculis in terram depositis precabatur: Potens est, Domine pater, dare volenti facultatem,qui nolenti tribuit voluntatem. Permitte me tantùm tuis inhærere vestigijs: aperi mihi ianuam monasterij : præbe sanctæ ædificatiõis auditoriũ:fac me vnũ de discipulis tuis: & Deus nouit,quomodò me liberet ab iniquitatibus meis. Hæc audiens beatissimus senex, grauissimum putauit supplicantem diutiùs spernere: tandemque flexus ad consentiendum,Mane,inquit, nobiscum fili, sicut vis. Experiamur paucis diebus,vtrùm verbis facta concordent. Vtinàm superfluus sit timor me-
Fit monachus. us,& professio tua inueniatur stabilis. Postquàm ergò supplicanti consensum prębuit sanctus Faustus episcopus,sonuit ilicò per affines & notos, Fulgentium monachũ factum. Gratulabantur boni,confundebantur mali. Quosdam faciebat vita eius in delicijs transacta desperare,quosdam singularis ingenij notissima scientia,magnum aliqd
Alij eius exemplum imitantur. suadebat de profectu eius velociter sperare. Quidam verò familiares eius, quibus ab infantia charissimus amicus & fidelissimus fuerat,eum imitari cupientes, ipsi quoquè seculum contempserunt, & se monasteriorum gregibus mortificata voluntate iunxerunt. Audit hoc mater,referentibus multis, ad consortia monachorum fugisse Fulgētium,totiusque domûs regēdæ atque gubernādæ curam penitùs dimisisse, nec omni-
Mater eius proposito cruciatur. nò iam posse de tali proposito reuocari. Turbatur,expauescit, & amoris nimij desiderio concitante, quasi iam Fulgentius moreretur,quanuìs benè moreretur,qui sic moriebatur,cælum lamentationibus pulsat, & sicut solent matres in funeribus filiorum, modum nescit habere lachrymarum. Rapitur incõsideratis cursibus ad monasterium furibunda,contumelijs & conuicijs sanctum Faustum nihil dubitans aggreditur: Redde,inquiens,filium matri,dominum seruis. sacerdotes semper beneficia multa viduis præstant,quarè nunc domus viduæ per te perit? Cui sapienter respondit episcopus : Si tu mihi filium tulisses,ego te,mulier, deberem, quantùm dolor imperaret, arguere: modò tu mihi iustè contumeliam facis,quia ego tibi filium tuli. Quandò enim tibi displicet,quia seruiturus est Christo, benè facis contumelias inferens Fausto. Sub his

etiam

etiam sermónibus æquanimiter tolerans, & affabiliter arridens, videndi saltem filiũ nullam prorsùs licentiam dat. Illa sciens, quantùm diligeretur à filio, magnis ante ianuam monasterij clamoribus eiulabat, & Fulgentij nomen frequentiùs inclamans, desolationem suam miserabiliter allegabat. Hæc prima tentatio beatum Fulgentium multis viribus impulit, dum suam genitricem, quam semper amauerat, cui maxima deuotione seruiërat, audiret auribus suis flere. Sursùm tamen corde positus, audiebat, & non audiebat, nec illius preces aduertere dignum putabat, quia pietatem solitam religiosa crudelitate vincebat. Ibì iam futuræ patientiæ in laboribus multis exemplum fidelissimum prębebat, & similis ebrio per spiritalem gratiam factus, vtrùm mater esset, quodammodò ignorabat. Hìc eum beatus Faustus episcopus ex toto corde conuersum primitùs approbauit, & cum gaudio cæteris fratribus dixit: Facilè poterit hic iuuenis tolerare quemcunque imposuerimus laborem, qui potest maternum despicere iam dolorẽ. Illa mater dum se plangere sæpiùs, nec ad se filium prodire cognosceret, in eodem loco eum iam non esse credebat: quia si ibì esset, non ferre posse dolorem matris, adhuc virtutis eius nescia, putabat. Sæpè ergò iens ac rediens, & episcopo molestias, & filio plurimas afferebat insidias, donèc tædio victa, propriã reuerteretur ad domum.

Matri illum videndi copia negat.

Constantia Fulgentij.

Beatus ergò Fulgentius supra credibilem modum laboribus se abstinentiæ cruciabat, sine vino & oleo manducans & bibens sic parcè & tenuiter, vt inediæ magnitudo siccatam corporis cutem fatiscere diuersis vlceribus cogeret, ac superducta, quam dicunt, impetigine delicati corporis pulchritudo fœdaretur. Putabant plurimi, tunc beatum Fulgentium sub occasione ipsius infirmitatis aut recessurum simul à proposito sanctitatis, aut reddendum deincèps tepidum, nè vel regulæ communis parsimoniam custodiret: Ille verò contra spem omnium, misericordiæ Dei præuenientis auxilio gubernante, ex infirmitate corporis ampliores vires animi capiebat: & tanto abstinentior, quanto debilior, de salute perpetua iugiter cogitabat: salutem verò corporis arbitrio Domini committebat, hoc plerisque dicens: Scimus omnes ex epulis vitam solere seruari, non sanitatem posse conferri. Nam vt sanetur infirmitas, si explenda videtur gulæ cupiditas: quarè infirmantur etiam illi, qui conuiuijs lautioribus quotidiè saginantur? Tolerabat ergò infirmitatem patienter, exercebat abstinentiam satìs humiliter. Paruum nanque putans omne quod faciebat, de die in diem melior fieri gestiebat. Hoc propositum cordis eius miserator & misericors Deus adiutorio superni iuuaminis fulciens, velociter ei corporalem restituit sanitatem. Tunc animus viri sapientis altiori pietate commotus, cùm tota mente mundum sibi crucifigeret, & ipse mundo crucifixus, iter rectum à iuuentute sua, sicut scriptum est, ambularet: portionem substantiæ suæ quanuìs haberet fratrem iuniorem, nomine Claudium, per donationem soli contulit matri, vt à matre postmodùm, si benè seruijsset, donaretur & fratri: sic salubri consilio superbiam iunioris fratris edomare desiderans, vt qui esse nolebat humilis propter pietatem, disceret humilis esse propter hæreditatem: mater quoquè sanctissima post discessum dulcissimi filij, cuius iam non poterat obsequio lætificari, eius meruisset beneficio consolari. Quantas ibì tunc vniuersi laudes & gratias Domino retulerunt, cùm viderent beatum Fulgentium seculari cupiditate calcata, rebus, quas distrahere & donare pauperibus nõ poterat, nè offenderet bonam matrem, renunciâsse penitùs, vt Christum inuenire mereretur doctorem? Finita iam fuerant cuncta, quæ eum in conuersionis primordio videbantur affligere: Sed quia hæc vita nunquàm potest sine suis tentationibus præteriri, nascitur rursùs talis persecutio fidei, vt sanctæ memoriæ Faustum episcopum cogeret per diuersas latebras cõmigrare: nec in ipso monasterio sineret iugiter quiescere. Tunc beatus Fulgentius timens aut illo loco solus remanere, aut de loco in locum frequentiùs transmigrare, consulto priùs episcopo Fausto, vicinum monasterium petijt, vbì paucis & simplicibus fratribus Felix nomine Abbas præerat, amicus eius ab adolescentia, cum quo semper etiam laicus familiariter vixerat. Tunc igitur eum Felix Abbas cum gaudio suscipiens, imparemque se eius virtutibus sciẽs, & nomen & potestatem ei tradidit abbatis. Ille plenus studio humilitatis, recusabat priuilegium potestatis. Et post multa certamina pietatis, ex consensu totius congregationis, passus violentiam charitatis, vix consensit esse collega boni consortis.

Abstinentia eius incredibilis.

Desideriũ proficiẽdi.

Thre. 3.

Fidei persecutio.

Fit Abbas monasterij.

Ità duo viri sanctissimi diligentes æqualiter Deum & proximum, ambo moribus similes, ambo meliores proposito, conuersatione æquales, vnus scientia superior, iugum bonum gubernandæ congregationis excipiunt. O quàm felix seruorum Dei numerus fuit, quibus cœperat præesse Fulgentius: O quantum fulgebat illud monasterium, cui dispensator permanserat Felix. Dabant sibi mutuis nominibus etiam ipsi non minoris laudis auspicium. Felix vocabatur Fulgentius, viam Domini currens, & fama crescente Fulgentij, capiebat fructum sui culminis Felix. Vnus tamen eorum, beatus videlicet Fulgentius, docendis fratribus peculiariter vacabat: alter in quotidiano ministerio solicitiùs laborabat. Superuenientibus fratribus vnus verbum Dei singulariter prædicabat, alter hospitalitatem diligenter præparabat, & hilariter offerebat. Nihil alter sine consensu alterius faciebat: sed sic ambo cæteris erant imperantes, vt sub vnius se regula crederent constitutos. Ità dum timebat Fulgentium offendere Felix, Felicemque Fulgentius, mortificatis voluntatibus proprijs vterque viuebat, & de fratrum, quibus consulebant, vtilitate laudabiles, & de mutua, quam sibi reddebant inuicèm, subiectione sublimes. Quis istius affectûs explicare possit loquendo virtutem? Quos quieta pax adunauerat, nec bella valuerunt feralia superare. Sed cùm subitò barbaricæ multitudinis prouincia turbaretur incursu, videntes salutem temporalem fugæ præsidio vendicandam, labores ilicò perferendæ peregrinationis excipiunt, limatoque consilio procùl abscedunt, vbì nulla belli nascentis opinio, construendi monasterij præberet integram facultatem. Promouent igitur castra spiritalia duces inclyti cælestis exercitûs, & per ignotas Aphricæ regiones, monachorum suorum caterua comitante, pariter gradiuntur, vbiquè facientes gaudium bonis, inuidiam malis.

Cogitur fugam capellere.

In territorio deniquè Siccensi, dum cogitant certas sedes statuere, regionis fœcũditate delectati, virorum & fidelium fauore suscepti, presbyter quidam sectæ Arrianæ in fundo Babardilla perfidiam prædicabat: cui nomen quidem fuit inter homines Felix, sed voluntas aduersùs DEVM semper infelix, natione Barbarus, moribus sæuus, facultatibus potens, catholicorum persecutor acerrimus. Hic beati Fulgentij nomen in illis regionibus clarum fieri sentiens, reconciliandos occultè multos, quos deceperat, suspicatur. Neque virum dignum sacerdotio, verè adhuc esse monachum credidit, sed cum sub habitu monachi sacerdotis officium putat implere. Et reuerà sacerdotis officium etiam tunc laudabiliter implebat, non aliquantos reconciliando, sed omnes, quos attingere poterat, ad reconciliationẽ salutaribus monitis inuitando: cuius sermo dulcis & rectus, quia dura quoquè corda molliebat, nec immeritò hunc presbyterum sic timere pro sua perfidia compellebat. Arripit igitur presbyter, insani furoris stimulis concitatus, Dei seruos crudeliter persequi, & per omnes vias custodibus distributis, ambulantium simpliciter obsidet itinera. Necessarium quippe fuerat athletas fortissimos, voluntarijs abstinentiæ laboribus ad omnem tolerantiam præparatos, persequentium paululùm tradi manibus: vt martyrialis agonis effecti participes, illata discerent supplicia tolerare, probaturi quid processissent, si flagellis membra omnia dissipantibus, à fide vera minimè defecissent. Nescientes igitur cogitationes maligni serpentis, habentesque fidutiam conscientiæ, nihil timentes, simul ambo gradiebantur secum loquentes: Et eccè subitò quasi violentia sæuissimæ tempestatis inuadit incautos, diuidit iunctos, ligat diuisos, & feralibus vinculis oneratos, perducit ad presbyterum vinctos: Efficiuntur subitò sine crimine rei, sine belli sorte captiui. Quibus enim fugientibus nihil nocere potuerunt Mauri, pœnas ingerunt Arriani. Tunc antequàm teneretur, Felix Abbas paucos solidos, vndè fratrum sustentabatur inopia, simpliciter vbi metus suaserat, proiecit, & custodiendos Dei seruis, ipsi Deo committit. O diuini singularis potentia miraculi. Nemo valuit solidos illos proiectos adspicere, nullus permissus est victum pauperum pauperibus tollere. Sed illi soli, qui sic probandi fuerant, tenentur, ligantur, ad presbyterum perducuntur. Quibus ore terribili violentus presbyter intonat: Cur ex vestris regionibus occultè venistis Christianos reges euertere? Benè enim miser Christianos reges esse dicebat, in quibus CHRISTVM regem regum miserabiliter exufflauerat, & quos filium patri æqualem negare, similis Antichristo docuerat. Illis ad hæc veracissimæ responsionis verba parantibus, inferri præcepit

Felix, presbyter Arrianus Fulgentio infestus.

Sistitur Arriano presbytero cũ socio.

Vide crudelitatem hæretici.

pit verbera primitùs. Igitur Felix Abbas vehementi charitate commotus, Parcite, ait, fratri Fulgentio, qui non potest tormenta perferre. Nolite istum cædere, inter vestras manus forsitan moriturum. Conuertatur in me vestra crudelitas: ego scio quid confitear, in me est omnis causa. Tunc dilectionis admiratione stupefactus, remoueri paulispèr beatum Fulgentium iubet, atque illum grauiùs cædi ministris sæuissimus imperat.

Tunc hilari animo Felix Abbas verberibus subditur. Dolorem quippe cum gaudio sustinebat, quia beatum Fulgentium nihil adhuc pati videbat. Eccè qualis fuit beatus Fulgentius circa commissos, vt vsque ad mortem diligi mereretur. Ista quippe charitas beati Felicis, vitæ illius sanctæ magnum perhibet testimonium. Neque enim salutem suam pro salute illius despiceret, nisì priùs sibi & multis vtilem iocundumq; sentiret. Imitentur vtrosque, qui Deo placere desiderant. Alios doceat beatus Fulgentius sic viuere inter fratres, vt amentur, foueantur, & in summis necessitatibus adiuuandi, etiam si periculum non defuerit, iudicentur. Sumant alij de bono facto Felicis Abbatis exemplum, melioribus fratribus & in Dei timore plùs proficientibus, omnem gratiam bonæ voluntatis impendere. Quandò enim talis charitas inter fratres fuerit, qualis inter sanctissimos viros fuit, vis totius tentationis superatur: inimicorum verò pertinacia continuò frangitur: quanuìs tunc sæuissimus presbyter etiam de Felicis Abbatis iniuria minimè satiatus, nec beato Fulgentio parcendum putauit. Beatus autem Fulgentius, vir omninò delicati corporis, vtpotè ex familia natus illustri, violentos impetus fustium, repentini doloris acerbitate crescente, vix tolerans, sicut ipse nobis posteà referebat, cogitauit presbyteri furentis insaniam vel mollire, si posset, vel certè paululùm, donèc recrudesceret, auocare: quó faciliùs inter ipsas moras inueniret, spatium respirandi, nè continuata pœna omninò intolerabilis fieret. Dico aliquid, si loquendi potestas tribuitur: dum cæderetur, exclamat. Tunc presbyter, putans eum confiteri velle, iubet quiescere cædentes, & sic adhuc ad flagella suspensum, loqui præcepit quod volebat. Vbì dum beatus Fulgentius eloquentiæ solitæ sermonibus blandis, suæ peregrinationis narrare aggressus historiam, presbyterum faceret attonitum, diuque nimia verborum suauitate delinitum, penè totius crudelitatis redderet oblítum, miratur presbyter beati Fulgentij facundiam, probat sapientiam, magnumq; aliquē virum conijciens, erubescit inferre violentiam. Sed nè proderet suis suam superatam fuisse sæuitiam, Cædite, ait, iterùm fortiter, & multiplicatis flagellis lacerate verbosum. Me etiam, puto, seducere cogitat, longoque inanis fabulæ circuitu quid conficere moliatur, ignoro. Recrudescit iterùm manus vesana tortorum, flagellisque innumeris beatus Fulgentius exaratur.

Cęditur socius Fulgentij.

Verberatur etiam Fulgentius.

Tandèm presbyter de illata cæde confusus, virorum laudabilium merita sentit, nec apud se eos tenere diutiùs ausus est: sed deformiter decaluatos, ablatis etiam omnibus vestimentis, ex domo sua nudos inanesque proiecit. Sed nec illa decaluatio viris sanctissimis turpitudinem, nec nuditas attulit confusionem: quos tolerata propter odium religionis iniuria, primæ iam confessionis decorauerat ornamento, superna gratia fulciendos. Processerunt itaque de domo presbyteri, tanquàm de loco gloriosi certaminis, insignis victoriæ laureis coronati: reuersique per campum, vbì fuerant capti, solidos, quos Abbatem Felicem proiecisse diximus, integro ibì numero seruatos inueniunt, & quasi ex diuina manu restitutos hilariter accipiunt, agentesque ineffabiles gratias Deo, qui consolatur humiles in omni tribulatione eorum, reuertuntur ad proximos fratres. Huius autem crudelissimi facti detestabilis opinio, cunctam simul mœstificat regionem. nunciatur etiam Carthagine fama. Inter alios quoquè Arrianorum episcopus dolet mactatum graui cæde beatum Fulgentium: & quia parentes eius cognitos habebat idem episcopus, episcopumque beatum Fulgentium singulariter adhuc laicum dilexerat, aduersùm presbyterum suæ religionis & parochiæ, qui cædis author extiterat, grauiter commouetur, vindicare beatum Fulgentium parans, si querelam de memorato presbytero deponere voluisset. Sed beatus Fulgentius multis, vt hoc faceret, suadentibus: Non licet, ait, in hoc seculo vindictam quærere Christiano. Nouit Deus, quomodò seruorum suorum defendat iniurias.

Post verbera, cũ ignominia dimittũtur.

Iste presbyter si grauissimi sceleris inter homines, me agente, receperit vltionem, patientiæ nos apud Deum perdimus retributionem: maximè quia multos paruulos scandalizare poterit, si episcopi Arriani iudicium qualiscunque peccator, tamen catholicus & monachus, quæram. Nolēs ergò retribuere mala pro malis, & vitam suam sciens necessariam bonis, nè quam forsitan hæreticorum violentiam denuò paterentur, ex illa prouincia rursùs egrediuntur, & ad vicina prouinciæ suæ loca celeriter regrediuntur: eligentes Mauros potiùs habere vicinos, quàm pati molestissimos Arrianos. Iuxta ciuitatem proindè, quæ Ididi nuncupatur, fundare monasterium incipiunt, vbì paruo tempore Domino seruientes, insistebant operibus charitatis: donèc subitò beatus Fulgentius Aegyptiorum monachorum Vitas admirabiles legēs, institutionū simul atque collationum spiritali meditatione succensus, memoratas terras nauigio petere statuit: duabus videlicet ex causis, vt vel ibì deposito nomine abbatis, sub regula viueret in humilitate, vel districtioris abstinentiæ legibus subderetur. Et quia desiderium suum impediri poterat publicatum, quærit primitùs occasionem proficiscēdi Carthaginem. Dehinc veniens ad ipsius mœnia ciuitatis, vno tātùm fratre, cui nomē fuit Redemptus, socio peregrinationis electo, nauem conscendit, Alexandriam petiturus, nullos fortè sumptus peregrinationi tantæ necessarios ferens, sed in Deo, qui diues est, spem suam firmiter ponens, suauiter cauebat cū Dauid: Dominus pascit me, & nihil mihi deerit. Ventis itaque flatu prospero consequentibus, Syracusanum contigit feliciter portum: Deique summi prouidentia gubernante, ductus est ad hanc ciuitatem, vbì tunc ecclesiam catholicam beatus Papa Eulalius gubernabat, vir eximiæ sanctitatis, admirabilis hospitalitatis, perfectissimæ charitatis: in cuius corde thesaurus sapientiæ spiritalis absconditus, multos talentorum Dominicorum negociatione ditabat.

Fulgentius meditatur profectionē in Aegyptum.

psalm. 22.

Appellit Syracusas.

Eulali9, Syracusanus episcopus.

Virtute enim discretionis super omnia decoratus, monachorum professionem singulariter diligebat: habens etiam ipse monasterium proprium, cui semper adhærebat, quotiès ab ecclesiasticis actibus vacabat. Ad hūc ergò beatus Fulgentius veniens, inter alios peregrinos hospitalitatis officio libenter excipitur, neque tamen diù latére permittitur. Mox enim, sicut moris est, dum in conuiuio sacerdotis dum de diuinis rebus ortus est sermo, virum singularis scientiæ locutio sua continuò prodidit. Intellexit episcopus, ex ornatu sermonis & responsionū moderatione, sub monachico habitu magnum latére doctorem: distulit tamen eundem vel quis esset, cur've aduenisset, conuiuiis præsentibus, inter epulas quærere. Post prandium verò cùm meridianis horis in domo sua deambularet episcopus, per fenestram respiciens, obseruantē sibi, sicut cæteros, beatum Fulgentium vidit: quem continuò peculiariter vocans, de institutionibus, ait, & collationibus loqui cœperas, dum prāderemus. Affer mihi, obsecro, codicem, si portas. Ille sine mora iussis obediens, codicem detulit, in quo quid contineretur, verbis ꝓprijs iussus exponit. Admiratur sanctus Eulalius scientiā iuuenis, & tali hospite delectatus, cur ex Aphrica venerit, diligenter inquirit. Ille metuens arrogantiæ notam, si desiderium suum fateretur, incurrere: parentes, inquit, meos quero, quos in illis partibus viuere peregrinos audiui. Verè enim parentes suos requirebat, quorum suauissimos mores imitari cupiebat. Intellexit episcopus responsum nō manifestum, totiusq; itineris eius per alterum fratrē (fuit enim simplex) inuestigat causas. Ibì tunc beatus Fulgentius salubriter proditus, veritatem simpliciter confitetur: iturum se ad vltimam Thebaidæ regionis eremum dicit, vt illic, sicut lectio monebat, mundo mortuus viueret, vbì maior abstinentium numerus assumptioni suæ nullum gigneret impedimentum, sed fortè potiùs prӕberet exemplum. Rectè facis, respondit episcopus, cupiens meliora sectari: sed scis, quoniam Deo sine fide impossibile est placere. Terras, ad quas pergere concupiscis, à communione beati Petri perfida dissensio separauit. Omnes illi monachi, quorum prædicatur mirabilis abstinentia, non habebunt tecum altaris sacramenta communia. Quid ergò proderit affligere ieiunijs corpus, vbì solatijs spiritalibus indigebit anima, quæ multò melior est corpore? Reuertere fili, ne vitæ melioris intuitu, periculum rectæ fidei patiaris. Ego enim quondàm iuuenis, antequàm me pontificalis honoris gratia præueniret indignum, diù cogitaui sanctissimæ huius professionis in ipsius prouinciæ monasterijs adimplere propositum,

Monasteriū S. Eulalij.

Heb. 11.

Cōmunio Romanæ ecclesiæ.

ſitum, ſed hæc cauſa me prohibuit aſſumpta perficere. Conſentit beatus Fulgentius monentis patris conſilio ſalutari, ſuæque intentionis feruore depoſito, ſuadetur ibì apud Syracuſas paucis menſibus degere, ſancto Eulalio præbente victum & hoſpitium congruum. Sed quia bonæ mentis indoles nunquàm vacat, charitatis opera ſemper exercens, in ipſo paruiſſimi hoſpitij quod acceperat, habitaculo cœpit hoſpitalitatem multis superuenientibus exhibere peregrinus, & alterius indigens ſolatio, conſolandos ſuſcipere peregrinos. (Hoſpes hoſpitalitatem exercet.) Miratur ſanctus Eulalius affluentem ſancti animi libertatem, magnoque gaudio ſaginatur, dum per manum beati Fulgentij, cui victum quotidianum nihil habenti miniſtrabat, alimenta miniſtrari non habentibus videret: Et ſi fas eſt dicere, comparatione minorum creſcere maiores ſolere, quanuìs eſſet ſanctus Eulalius in pauperibus gubernandis omninò perfectus, opera tamen beati Fulgentij conſiderans, de die in diem plùs miſericors efficiebatur & largus. Peracto itaque præſentis hyemis tempore, cura vehemens beatum Fulgentium commouet, epiſcopum quendam Rufinianum nomine, qui perſecutionis violentiam fugiendo declinans, ex Byzaceno concilio nauigauerat, ibique prouinciæ Siciliæ vicinus, in quadam breuiſſima commorabatur inſula, vitam monachi laudabiliter gerens, videre indifferenter, vt eius admonitione ſecundò firmatus, quid facere deberet, agnoſceret. (Rufinianus eqiſcopus.) Hoc autem volebat, non quia Eulalio Pontifici minùs credebat, ſed quia in rebus dubijs vtiliſſimum ſemper eſſe multorum conſilium ſentiebat. Per multos itaque pedeſtris labores itineris ad illum Siciliæ veniens locum, cui plùs propinquior illa inſula fuerat, vbì ſanctus Rufinianus epiſcopus, habitabat, modica nauicula deportatus, ſacerdoti venerabili velociter preſentatur: à quo ſimiliter, nè in Aegyptum proficiſci perſeueraret, admonitus, redire protinùs ad proprium monaſterium, neque tamen Apoſtolorum memoriam prætermittere, ſtatuit. Occaſione igitur nauigij felicioris inuenta, Romam venit, & authorum ſecularium conſono ſemper ore laudatam, caputque mundi veraciter appellatam, feſtinus ingreditur ciuitatem. (Romã petit religionis ergò.) Fuit autem tunc in vrbe maximum gaudium, Theodorici regis præſentia Romani ſenatûs & populi lætificante conuentus. (Theodoricus 2. in Italia Gotthorum rex.) Vndè contigit. vt beatus Fulgentius, cui mundus fuerat olìm crucifixus, poſtquàm ſacra martyrum loca venerabiliter circuiuit, omnesque ſeruos DEI, quorum in breui notitiam capere potuit, humili obſequio ſalutauit, in loco, qui Palma aurea dicitur, memorato Theodorico rege, concionem faciente, Romanæ curiæ nobilitatem, decus, ordinemque diſtinctis decoratum gradibus adſpectaret, & fauores liberi populi caſtis audiens auribus, qualis eſſet huius ſeculi pompa glorioſa, cognoſceret. (Inuiſit ſacra martyrũ loca Fulgentius.)

Neque tamen in hoc ſpectaculo libenter aliquid intuetur, neque illis nugis ſecularibus ſuperflua illectus delectatione conſenſit: ſed indè potiùs ad illam ſupernam Hieruſalem feliciter deſiderandam vehementer exarſit, ſalubri diſputatione præſentes ſic admonens fratres: Quàm ſpecioſa poteſt eſſe Hieruſalem cæleſtis, ſi ſic fulget Roma terreſtris? Et ſi in hoc ſeculo datur tanti honoris dignitas diligentibus vanitatem, qualis honor & gloria præſtabitur ſanctis, contemplantibus veritatem? Multa his ſimilia beatus Fulgentius illo die ſalubriter diſputauit, & iam toto corde monaſterium ſuum reuiſere cupiens, ad Aphricam velociter per Sardiniam nauigauit, vix credentibus præ nimio gaudio monachis ſuis, beatum redijſſe Fulgentium. Neſciebat planè ſancta fraternitas, quid primitùs ageret: vtrùm de abſentia patris quereretur, an potiùs de præſentia lætaretur. Nullus tamen auſus eſt eum, quia diſceſſerat, culpare, ſed cuncti potiùs ſatagebant pro reditu eius DEO gratias agere. Iunguntur ſeruorum DEI gaudijs etiàm laici, lætantur omnes honeſti ac nobiles viri, quòd beatus Fulgentius Aphricanæ Eccleſiæ doctor prædeſtinatus, non diù fuiſſet in tranſmarinis regionibus occupatus.

Certatìm deniquè ſinguli properant ampliora præbere ſolatia * pietatis, quibus foueretur animus reuertentis. (*charitatis) Offertur à quodam, nomine Syluestrio, benè Chriſtiano, & prouinciæ Byzacenæ primario, locus aptus monaſterio fabricando, cuius gleba pinguis ac fertilis, inſtituendis hortis optabili fœcunditate congrueret, & quod

 plùs

plùs eligendum videbatur, longè adhuc à furore bellico constitutus, quietissimæ pacis securitatem plenissimam daret, honestis plurimis per vicinas possessiones commanentibus: quorum frequens oblatio, transactionem monachis facilimam promittebat, vt regnum DEI quærentibus, nulla cura secularis transactionis obstreperet. Libenter beatus Fulgentius hominis religiosi deuotam suscipiens oblationem, sine mora in loco sibi concesso monasterium fundat, plurimosque ad conuersionem pijs monitis inuitando, monachorum multiplicat numerum, & magnę congregationis efficitur pater. Quanuìs sanè spiritalia meditari iugiter concupisceret, ampliori tamen solicitudine distendi compellitur, ocium sanctum quærens ex dilectione veritatis, & negocia multa suscipiens ex necessitate charitatis. Vndè victus aliquandò contemplatione meliorum, lectioni & orationi tantùm vacare desiderans: cogitauit diù, quomodò sarcinam præsentis oneris abijceret, & sub aliorum regimine constitutus, ipse potiùs sub regula viueret, quàm viuendi regulam cæteris traderet, secundùm DEI præceptum magìs vtile iudicans imperantibus obedire, quàm obedientibus imperare. Cogitanti verò ea diutiùs, talis subitò sententia nascitur. Est in medio vadosi maris sinu monasterium Vincensi litori proximum, Bennesensi autem maxima ex parte contiguum: vbi neque hortos colere paruissimi scopuli limes sinit angustus, neque ligni vel potabilis aquæ consolatio saltem ministratur exigua, sed rei vtriusque per breuissimas nauiculas quotidiè sufficientia præparatur. In hoc monasterio rigidi propositi disciplina antiqua seruatur, ab infantia sua plurimis vsque ad decrepitam senectutem sanctissimè ibì viuentibus, sanctæque professioni congrua opera laudabiliter exercentibus. Vbì tunc duo presbyteri peculiares, & meritò mirabiles, & immaculatæ senectutis honore venerabiles, abbatis officio fungebantur, nunquàm de cœnobio recedentes, sed ecclesiasticæ dignitati multos viros idoneos nutrientes. Ad hoc igitur monasterium clàm beatus Fulgentius proficiscitur, ibique in congregatione tam maxima nomen ponit abbatis, & adunatus multitudini monachorum, fulget quidem super cæteros scientia mirabili, eloquentia spiritali, sed subijcitur omnibus laudabili humilitate, obedientia singulari. Memor quippe illius euangelicæ sententiæ, qua Dominus noster dicit, Non véni facere voluntatem meam, sed voluntatem eius qui misit me patris: Omnes suas mortificat voluntates: ieiunijs insupèr, orationibus, vigilijs & abstinentiæ vacans, totumque se cum vitijs & concupiscentijs secularibus crucifigens, manibus etiàm suis delectabiliter operabatur. Nam & scriptoris arte laudabiliter vtebatur, & palmarum folijs flabellos sæpissimè contexebat. Cui operi, etiàm cùm fuisset abbas, in suo monasterio vacabat. Lectioni autem in cellula frequenter coram fratribus insistebat, apud omnes amabilis, honorabilis & iucundus. Sed quanta in eodem monasterio lætitia, tanta in illo exorta est tristitia. Gaudebant isti, qui eum susceperant: dolebant illi, qui amiserant.

Construit monasteriū Fulgentius.

Clàm aliud petit cœnobiū, posito abbatis nomine.

Ioàu. 6.

Nascitur inter eos noua pugna charitatis. Isti nouum socium tenaciter amplectuntur, illi antiquum patrem reddi sibi suppliciter deprecantur. Isti se ornari de eius præsentia, illi de absentia deficere confitentur. Beatus verò Fulgentius magìs volens discere quàm docere, consentit hìc esse, vbì fuit inferior: & trepidat illuc redire, vbì cunctis posset esse superior. Tunc abbatis Felicis & omnium fratrum, quos reliquerat, dolor ex necessitate consilium sumens, patrocinio sancti Fausti episcopi insulanos monachos pulsat. Ille protinùs episcopali authoritate suum esse monachum Fulgentium allegat, sibique reddi, & vbì ipse iusserit, viuere debere confirmat.

Humilitas sancti viri.

Minatur excommunicationem contradicentibus: ipsum verò Fulgentium, nisì consentiat, inobedientibus similem pronunciat iudicandum. Quid multa? Deponitur rursùs beatus Fulgentius ad monasterium proprium, subire præcipitur abbatis officium: & nè iterùm à desiderio spiritali mutabilis fieret, repentè eum sacerdos presbyterum consecrat, vt abbatis & presbyteri decoratus officio, nec monasterium relinquere, nec in alia posset ecclesia fortuitò ordinari.

Cogitur redire ad abbatis officium.

Fit sacerdos

Victus ergò, & honoris compedibus vinctus, cœpit iam beatus Fulgentius æquanimiter monasterium suum regere, famaque crescente laudabili, super omnes Aphricæ prouin-

prouiucias innotescere: in ipso autem Vintorum territorio tanquàm proprius episcopus honorari, paratis omnibus, quandocunquè facultas ordinandi episcopum cōcessisset, beatum Fulgentium primum sacerdotem vocibus petere & mentibus, nec alterum nisi beatum Fulgentium sibi consecrari permittere. Desiderium deindè populorum Deus videbat, ipsum quoquè beatum Fulgentium non latebat. Sed quia tunc regalis authoritas episcopos ordinari prohibuerat, nec viduatis plebibus prouidere pastores licebat, securus huius interdictionis tempora transigebat, superfluum iudicans honorem fugæ præsidio recusare, quem nec dare alicui fas erat, nec accipere. Postquàm verò sacra turba Pontificum, qui remanserant, communicato inter se consilio, definiêrunt aduersùs præceptum regis in omnibus locis celebrare ordinationes Pontificum, cogitantes aut regis iracundiam, si qua forsitan existeret, mitigandam, quô faciliùs ordinati in suis plebibus viuerent: aut si persecutionis violentia nasceretur, coronandos etiàm fidei confessione, quos dignos inueniebant promotione: ministerium verò suum faciliùs impleturos, atque inter ipsas tribulationes proprijs plebibus solatia præstituros: fit repentè communis assumptio, presbyteros, diaconos, & si quos inueniret electio, rapere, benedicere, consecrare, certatim in locis singulis properantibus, nè in tali studio aliquis aut tardus, aut nouissimus videretur. Tunc beatus Fulgentius eligentium vota velociori præueniens fuga, latebris incertis absconditur, nec quæsitus vllatenùs inuenitur. Plebs ipsius loci, vbì fuerat monasterium constitutum, differre suam prorsùs electionem, donèc inueniret beatum Fulgentium, cogitabat. Veruntamen timens, nè, dum diù beatus Fulgentius quæritur, fama hæc Carthaginem perueniret, atque indè rursùs regalis interdictio nasceretur: ità compellente festinationis necessitate, suadentur sibi de suis clericis alterum quærere. Sic per multa loca, vbì beatus Fulgentius aut solus, aut primus electus est, postquàm minimè potuit inueniri, dedit alijs honoris summi licentiam. Repleta iam fuerat prouincia Byzacena nouis sacerdotibus, & penè vix paucarum plebium cathedræ remanserant destitutæ: regis quoquè commota sæuitia cunctos iam decreuerat exilio mancipandos, in ipsum primitùs ordinatorem, id est, primatem, nomine Victorem, procedente sententia: qui iam à seruis regis exeuntibus captus, ad Carthaginem ducebatur: & omninò succedente maiore tristitia, versa fuit in publicos luctus ordinationis assumptæ lætitia. Tunc occultis nuncijs edocentibus, transisse tempus faciendæ ordinationis, beatus Fulgentius putans, cathedris quammaximè proximis episcopos haberi proprios, ipse rursùs monasterij sui congregationi gubernator reuertitur, nihil dubitans, neque formidans, sed omninò se pontificalis dignitatis euasisse sarcinam gaudens. Veruntamen altiori consilio Deus noster prædestinata perficiens, cui dederat docendi salubriter facultatem, doctrinæ salutaris dare iam volebat authoritatem, nè deesset fidei Catholicæ contra Arrianos fidelissimus prædicator. In tempore ergò tribulationis abscondere noluit vas electionis, per quem disposuerat implere officium prædicationis. Erat adhuc Ruspæ oppidum nobile, clarissimis habitatoribus prorsùs illustre, cui nullus fuerat episcopus ordinatus: quia Diaconus quidam Felix nomine, qui ambire voluërat, repudiatus, honorem Pontificis in illo loco nec ipse merebatur, nec alterum patiebatur accipere. Frater quippe illius germanus, amicus procuratoris, per potentiam secularis actionis ministrabat vires ambitionis. Dolor honestorum ciuium mentes vehementer agitabat, cur soli remansissent sine patre spiritali, qui videbantur super cæteros excellere nobilitate carnali: cùm repentè fama verax dolentibus nunciat beatum Fulgentium, quem tot loca primo sacerdotio iudicauerant dignum, nullatenùs in tempore ordinationis inuentum, remansisse presbyterum, gloria maiore vestitum, quòd honoris superioris sic calcauerat appetitum. Illis, quibus displicebat superbus ambitor, placet iste laudabilis excusator. Consentitur ab omnibus, ipsum sibi esse seruatum, propterea minimè tantis plebibus ambientibus ordinatum. Nesciente igitur beato Fulgentio, Victor primâs in itinere petitur à Ruspensibus & vicinis episcopis. ordinandi Fulgentium licentia datur. Tunc aggregata violentæ multitudinis manu, repentè beatus Fulgentius, dolens oculos, in cellula propria reperitur: inuaditur, tenetur, ducitur, & Pōtifex esse non rogatur, sed cogitur.

Indè ad episcopū, q admonitus fuerat ordinationē celebrare, pductus, ignoti populi consti-

Non licet ordinare episcopos.

Fugit episcopatum.

Felix, diaconus ambitiosus.

Cogit suscipere Ruspēsem episcopatum.

constituitur pater, ità vt in illo Propheticum illud compleri videretur oraculum, Populus quem non cognoui, seruiuit mihi. Nimis autem gratissimus viri sapientis adspectus, & fauores populi suffragantis augebat, & à quocunque tunc videbatur incognitus, humilitate vestium blandus, modestoque incessu venerabilis habebatur. Cùm verò loqui quippiam, cogente interdùm ratione, voluisset, in eius ore omnis turba pendebat, ex locutione familiari considerans, qualis esset spiritalis magistri futura doctrina. Propter quod ex omnibus possessionibus, vbicunquè transibat, populus confluxerat ad fauendum, Ruspensi Ecclesiæ quanto seriùs, tanto meliorem confitentes prouenisse Pontificem. Diaconus porrò videns suæ ambitionis conatus varissimos defecisse, quod solum remanere deluso poterat, sæuit, & tardus, innumeris congregatis, venienti filio pacis scandalum, sicut sacer loquitur Psalmus, iuxta semitam ponit. Viam igitur, per quam veniebat Dei seruus electus, obsedit ambitor infestus. Sed vbiquè simplicibus subuenit Christus, nec impediri potest ab homine sacerdotis electio, quam non præcedit ambitio. Nescio quo sancti spiritus admonentis imperio, per alteram viam populus qui præcedebat ambulauit, & beatum Fulgentium, dum adhuc hostis sedet in via, super suam cathedram collocauit. Celebrata sunt eodem die diuina solenniter sacramenta, & de manibus beati Fulgentij communicans omnis populus, lætus abscessit. Quod posteà Diaconus audiens, diuinæ voluntati, licèt tardiùs, cessit. Hunc ilicò reuertentem beatus Fulgentius benignè, affabiliter, clementer excepit, ità vt cum posteà presbyterum ordinaret. Sed vltionem debitam diuina iustitia demonstrauit omninò velociter. Ipse enim Diaconus, iam presbyter, intrà annum mortuus, & procurator ei consentiens ad penuriam redactus, dederunt pœnas temporalis audaciæ, quibus potens est Deus præparare in futuro gratiam cælestis indulgentiæ. Nos illud propterea vel commemorandum putauimus, vt ostenderemus hinc maiorem beato Fulgentio creuisse circa singulos authoritatem, dum cognoscerent in istis vigilâsse diuinam seueritatem. Suscepit interim beatus Fulgentius episcopatum sine aliqua ambitione, cum maxima deuotione manente in contradictoribus Domini vltione. Nec ità factus est episcopus, vt esse desisteret monachus: sed accepta Pontificis dignitate, professionis præteritę seruauit integritatem. Seruata verò professionis integritas, plùs ornauit Pontificis dignitatem.

Psal. 17.

Diacon⁹ repulsus sęuit in Fulgētiū. Psal. 139.

Missam celebrat.

Honores nō illi mutant mores.

Nunquàm deniquè preciosa vestimenta quæsiuit, aut quotidiana ieiunia prætermisit, aut conditos suauiter cibos vel inter hospites manducauit, aut discumbendo saltem requiescere & resoluere rigidum propositum voluit, sed vna tantùm vilissima tunica siue per æstatem, siue per hyemem patienter indutus fuit. Orario quidem, sicut omnes episcopi, nullatenùs vtebatur: pelliceo cingulo tanquàm monachus vtebatur, sic studio humilitatis ambitionem vestium corporalium fugiens, vt nec ipsa calceamenta suscipiens clericorum, aut vltimis caligis in tempore hyemis, aut caligulis in tempore æstatis simpliciter vteretur. Intrà monasterium sanè interdùm soleas accipiebat, frequenter nudis pedibus ambulabat. Casulam preciosam vel superbi coloris, nec ipse habuit, nec monachos suos habere permisit. Subtus casulam nigello vel lactineo pallio circundatus incessit quandò temperies aëris inuitabat, solo pallio intrà monasterium coopertus. Scapulis verò nudis nunquàm à nobis visus est, nec deposito saltem cingulo somnum petiuit. Suæ autem continentiæ Deo teste fiduciam gerens, in qua tunica dormiebat, in ipsa sacrificabat: & in tempore sacrificij mutanda esse corda potiùs, quàm vestimenta, dicebat. Huic beatissimo sacerdoti nullus aliquandò extorsit cuiuslibet generis carnes accipere, sed sola simpliciter olera, ptisanas & oua, quandiù iuuenis fuit, sine oleo, postquàm verò senuit, superfuso oleo manducauit: ideò persuasus oleum accipere, nè caligo præualens oculorum, lectionis impediret officium. A vino autem sanus semper abstinuit. Si quandò verò compellente infirmitatis necessitate, vino modico vti compulsus est, calicibus plenis aqua superfundens quippiam meri, nec saporis eius, nec odoris iucunditate fruebatur. Antequàm vigiliæ à fratribus nunciarentur, ipse semper corde & corpore vigilans, aut orabat, aut legebat, aut dictabat, aut cuicunque spirituali meditationi solus vacabat: quia se per diem filiorum Ecclesię necessitatibus occupari iugiter sciebat. Ad agendas cum seruis DEI vigilias interdùm descendebat, sed priuatas apud se vigilias studijs, quæ dixi, multò laudabiliùs exercebat. In nullo autem loco visus est sine

Eius vestitus.

Carnibus pperuò abstinuit.

Item vino sanus.

Nusquàm

ſine monachis habitare: propter quod à ciuibus Ruſpenſibus hoc primum benefi- degit ſine monachis.
cium ordinatus epiſcopus poſtulauit, vt fabricando monaſterio locum cōgruum darent. Tunc ex pluribus ciuibus, obedire feſtinantibus optimo ſacerdoti, quidam nomine Poſthumianus, Chriſtianiſſimus & inter ſuos nobiliſſimus ciuis, agellum proprium fideliter obtulit, non longè ab eccleſia conſtitutum: vbi pinis conſurgentibus in excelſum, ſpecioſi nemoris virebat amœnitas. Excepit beatus Fulgentius libentiſſimè locum, cuius etiàm ligna neceſſaria futuræ fabricæ conſpiciebat: protinusque beatum abbatem Felicem venire velociùs perſuaſit, cum maxima penè totius congregatiōis multitudine, nisì quòd pauciſſimos fratres in illo monaſterio dereliquit, quibus vnum ex fratribus, Vitalem nomine, præpoſuit. Tali verò charitatis lege monaſteria vtraque præcipiebat vniri, vt quaſi non fuiſſent locis diuiſa, ſic eſſent vnanimitate coniuncta. Si quos autem nouos monachos vel in iſto, vel in illo monaſterio Chriſtus acquireret, tempus inter ſe conuerſionis ordinemque ſeruarent: & ſi quandò ad ſe videndos, iubentibus duntaxàt prioribus, venirent, non vt hoſpites, ſed quaſi vnius congregationis homines ſuſciperentur: beati verò Fulgentij epiſcopi prouiſione communiter gubernati, patrem ſpiritalem ſimplici venerarentur affectu: ſic beato Fulgentio ſingula diſponente, nè ſuſcepta regendorum ſarcina clericorum, conſolationem perderet monachorum.

Intereà repentè diriguntur miniſtri regalis furoris, vt detentus etiam ipſe, cum Truditur in exilium.
cæteris in exilium Sardiniam confeſſor Chriſti nobilis truderetur. Abductus ergò velociter, licèt doleret eccleſiam ſuam nullis adhuc eloquiorum ſuorum monitis eruditam, remanſuram, protinùs deſtitutam: ſapienter tamen triſtitiam gaudio maiore vincebat, quòd tam glorioſæ confeſſionis eſſe particeps inchoabat. Comitantibus ergò monachis ſimul & clericis, magiſter egregius vtriuſq; profeſſionis exijt, flentibus laicis omnibus, de cathedra honoris ad locum beati certaminis, paratus fidem Catholicam mente libera, voce forti coram regibus & poteſtatibus confiteri. Suſcepit eum Carthago venientem, fructumque eius notitiæ in paucis diebus fideliter guſtās, multa obtulit munera: quæ beatus Fulgentius monaſterio illi, quod fabricari delegauerat, profutura mandauit. Ipſe verò nauem crucifixo corde & corpore nudus aſcendit, habens ſecum plurimas diuitias ſcientiæ ſingularis, quibus omnes vbicunquè veniebat, indeficiente largitate paſcebat. Inter alios ſanè epiſcopos, cum quibus exilium commune ſuſceperat, tempore ordinationis erat inferior, ſed patientiæ & charitatis virtute non inferior. In rebus enim dubijs vbì quàm maximè conſilium petebatur, ſi quādò inter ſe confeſſores beatiſſimi de communi vtilitate tractabant, vltimus quidem ſedebat: veruntamen ipſius ſententiam Primâs vel omnes qui Primatem ſe- Ei⁹ ſententiā quanti fecerint epiſcopi exules.
quebantur, audire & facere cupiebant: quanuìs ille nihil ſibi per inanem gloriam vendicans, deferret honorem congruum prioribus ſuis. Si enim cogebatur reſpondere conſulentibus, ità paratus erat ſemper obedire iubentibus, nè præſumeret aliquid extorquere nolentibus. Poſt deliberationis autem longiſſimas moras, quicquid definitio communis inuenerat, eloquenter allegandum ſenſibus cæterorum beato Fulgentio dimittebatur. Hinc etiàm quandocunquè tranſmarinis literis de fide vel de diuerſis quæſtionibus interrogabantur epiſcopi, reſpondere pro omnibus ab omnibus ei imponebatur. Ità ſicut ſanctæ memoriæ Aurelius, Carthaginenſis antiſtes eccleſię, inter ſua priuilegia meruit, vt literas ex Aphricano concilio dandas ſolus ipſe ſcriberet: Nomine oīm epiſcoporum reddit reſpōſa literis.
ſic iſte meruerat, vt literas ex illo concilio dirigendas, ſolus ipſe dictaret. Sexaginta quippe & eo ampliùs epiſcopos tunc catena ligabat exilij, quorum lingua & ingeniū Sexaginta epiſcopi exules.
beatus Fulgentius epiſcopus fuit. Propterea quandocunquè reſcribebat conſulentibus, epiſcoporum cæterorum dicebantur nomina in titulo, ſed ſolius beati Fulgentij ſermo tenebatur in ſtylo. Præter iſtas quoquè publici tractatûs epiſtolas, ſi quis fortè ex ipſis epiſcopis abſentem plebem ſuam corrigere vel monere voluiſſet, ad beatum Fulgentium ſuppliciter accedebat, & per miniſterium linguæ eius, officium ſuç diſpenſationis implebat. O mirabilem virum, non ſibi ſoli, ſed & omnibus natum. Sola enim Ruſpenſis Eccleſia meruerat doctorem, & pars maxima concilij Byzaceni de ipſius ſermone viuebat. Quicunque in qualibet ſacerdotum exu- Efficacia ſcriptorum Fulgentij.
lantium plebe tentabat inquietus exiſtere, vel epiſcopi proprij iuſſa contemnere, beato Fulgentio dictante, ſic corripiebatur abſens, vt ſatisfactionis remedium

quærens,

quærens, enauigato mari continuò fieret præsens, & per ipsum beatum Fulgentium, cuius eloquentiam senserat excommunicatus, impetraret veniam salubriter humiliatus. Ipse nanq; beatus Fulgentius erat vltor, ipse intercessor: cum collega vltor, pro ministro intercessor. Ab ipso procedebat gladius, vndè superborum ceruix dura cæderetur: & per ipsum rursùs beneuolentiæ medicina præbebatur, donèc supplicum fratrum pusillanimitas sanaretur. Inter ipsa sanè primordia gloriosi exilij, monasteriũ congregare, paucos secũ monachos ducens, minimè potuit: sine fraterna tamen congregatione vitam ducere nesciens, coëpiscopos suos, Illustrem scilicet & Ianuarium, habitare secum persuasit volentes: quibus vnico seruiens charitatis affectu, similitudinem magni cuiusdam monasterij, monachis & clericis adunatis, sapienter effecit. Erat quippe eis communis mensa, commune cellarium, communis oratio simul & lectio. Nullus se super alterum insolenter efferebat, nec proprijs fratribus ampliùs aut peculiariùs consulebat, nisi quòd magis illi monachi, qui beatum Fulgentium sequebantur, districtioris abstinentiæ regulam custodientes, nihil omninò proprium possidebant, nec inter alios clericos clericorum more viuebant. Talis erat beati Fulgentij eruditio, quæ spiritalibus monitis ità subiectorum sibi corda trãsferret à terrenis voluptatibus ad spiritales cælestesq; delicias, vt boni propositi manente censura, non seducerentur infirmorum fratrum inertia, nolentium imitari, quæ quotidiè ante oculos eorum gerebantur exempla. Quis illius habitationis dignè explicet laudes? Domus illa tunc Calaritanæ ciuitatis oraculum fuit. Illuc enim veniebat afflictus, percipere remedium consolationis: ibì gerebantur inter discordantes pacis & concordiæ pacta fidelia. Diuinam volentibus audire diligentiùs lectionem, ministrabat ibì Dominus plenissimæ expositionis ędificationem. Delectabat nobiles viros, si fieri posset, quotidiè beatum Fulgentium cernere disputantem: libebat indigentiam sustinenti, indè petere suppliciter eleemosynam corporalem, vndè doctrinam quoquè sumerent spiritalem. Frequenter enim beatus Fulgentius, quos, multa largiẽdo, de temporali fame liberabat, renunciare seculo, sapienter admonendo, faciebat, & quanuìs nihil habentes, habendi voluntatem contemnere suadebat: ità cupidus semper acquirendę ad cœnobium fraternitatis, vt quanuìs omnibus omnia nõsset esse, monachorum tamen professioni sociare cunctos & optaret, & vellet. Hæc fama per singulos dies crescens, Carthaginensis quoquè ecclesiæ populos ad maiora gaudia prouocabat, & certissimis testibus ex illa prouincia venientibus, beatum Fulgentium commendabat absentibus. Intereà Trasamundi regis aduersùs religionem Catholicam mens implacabilis & ira terribilis, inter asperas persecutiones subdolasque factiones, quibus æqualem Deo patri negare Christum Catholicos nunc terroribus cogebat, nunc promissionibus inuitabat, sub intentione plùs decipiendæ multitudinis simulare cœpit, rationem se simpliciter inquirere Catholicæ religionis, reperiri neminem putans, cuius posset in suis erroribus assertione conuinci. Proponebat deniquè multas ineptarum tendiculas quæstionum, nec si quis ei respondere voluisset, aut despiciebat, aut repellebat: immò quasi patienter audiens, satisfieri sibi non posse iactabat. Et reuerà quis hominum tam obdurato corde voluisset lumen ostendere veritatis? Efficiebat tamen plurimos religiosos, audaces fidei suæ constantia, per occasiones à Domino præparatas, studiosi regis conuincere blasphemias. Dicitur autem requirenti diutiùs, quis plenissimè posset testimonijs euidentibus vendicare veritatem catholici dogmatis, esse inter episcopos exulantes beatum Fulgentium, cui nihil deesset in scientia, plurimùm redundaret in gratia, qui sapienter & eloquenter roganti regi satisfaceret. Protinùs rex probare cupiẽs sacerdotem, cui generaliter testimonium bonum tota nostræ religionis perhibebat Ecclesia, seruum strenuum celeriter dirigit: à quo sine mora ductus atq; perductus, intrauit Carthaginem lętus: vbì tanquàm fidelissimus dispensator, erogandi talenta sibi credita reperiens occasionem, cœpit in hospitiolo proprio venientes ad se catholicos orthodoxos diligenter erudire, rationem reddens, quomodò pater & filius & spiritussanctus, manente trium personarum differentia, Deus vnus à fidelibus prædicetur. Tanta autem fuit beato Fulgentio facundi sermonis suauitas, tanta in vultu eius micabat hilaritas, vt certatìm fideles vniuersos sancta charitas traheret vel interrogare doctissimum virum, vel audire quotiès ad interrogata respondebat. Ille verò verbum Dei sine inuidia tabescente communicans, occur-

Monachi & clerici simul degunt.

Pertrahit multos ad monasticẽ.

Persecutio Trasamũdi.

Trasamundus ad se accersit exulẽ Fulgẽtium.

occurrebat interrogationibus omnium,neminem despiciens, nullum iudicās improbum:paratus etiàm ipse,si cui fortè Deus per spiritum sanctum meliùs reuelâsset, audire vel discere,tenere,sequi,approbare,sub officio doctoris,humilitatem discipuli benignus & mitis exercens. Vndè contigit,vt multo doctior & seipso melior fieret,lucra Christo maiora perquirens. Alios enim iam rebaptizatos, errorem suum plāgere docebat,& reconciliabat:alios autem,nè suas animas pro terrenis commodis perderent, admonebat:& quos iam perditioni proximos sentiebat,ità blandis sermonibus leniebat,vt propter eius beneuolentiam verecundarentur cogitatam implere malitiam, reuersiq; velociter agerent pœnitentiam. Confortati alij verbis eius, & doctrinæ eius sale conditi,redarguebant Arrianos hæreticos cum omni fiducia. Sic mirabili gratia factum fuit,vt per vnum sacerdotem,cuius sapientiam rex voluerat experiri,sapientium numerus apud Carthaginem cresceret,& per ministerium persecutoris fides Catholica incrementum potiùs,quàm defectum,acciperet. Hæc omnia rex per occultos nuncios discens,egregij sacerdotis ingenium,sapientiam,doctrinam,fidem,pietatem, mansuetudinem, continentiam probat, & conuenientem famæ suę pręconijs talem esse,qualis prędicabatur,agnoscit. Dictat proindè quædam,veneno plena perfidiæ, legenda ei, & celeriter dirigit responsionem sibi flagitans reddi. Suscepit hæc doctissimus pontifex,& longissimæ narrationis ineptias per obiectionum capitula diuidens, responsiones subiecit breues,probabiles,necessarias,authoritate testimoniorum graues,& totius rationis lumine radiantes. Quas cum multis sapientibus viris diù multumq; collatas,& ad populi fidelis notitiam perductas, regi quoq; longa expectatione suspenso tradidit ingerendas:quas ille barbarus intentissimè perlegens, quia nūquàm prædestinatus fuerat ad salutem,laudat sapientiam,miratur eloquentiam,prędicat humilitatem,neq; tamen meretur intelligere veritatem. Carthaginensis autem populus, triumphi spiritalis interpres, propositiones regis fuisse conuictas lęto murmure confitetur,& catholicam fidem semper esse victricem,coniunctis beati Fulgentij laudibus,gloriatur. Adhuc tamen rex virum doctissimum probare desiderās,de alijs eum quęstionibus rursùs interrogat, & interrogationem suam semèl tantùm beato Fulgentio pręcepit legi,neq; meditandi,neq; describendi tribuens facultatem. Timebat enim,nè verba eius conuincenda, sicut priùs, sermonibus eius insererentur, totiusq; ciuitatis iudicio victus esse iterùm reprobaretur. Beatus verò Fulgentius semèl sibi lecta vix recolere pręualens,respondere differebat: sed respondere eum rex magìs ac magìs imperabat,responsionis arguens moras,& cautelam sanctissimi viri, diffidentiā iudicans. Vndè idem pontifex discretionis virtute subnixus,nè qua forsitan per populum mendacia spargerentur, quibus fingeretur aut non potuisse, aut noluisse beatum Fulgentium regalibus quæstionibus obuiare,tres libellos mirabiles facit: vbì memoratum regem simpliciter alloquens,totius quæstionis seriem, quam tenui auditu perceperat,latè reuentilabat,docens animam rationalem Christo Domino in susceptione carnis minimè defuisse. Tunc rex admiratione maxima repletus, nihil ampliùs est interrogare nisus, nisi quòd vnus ex episcopis eius, Pinta nomine, quasi respondere conatus,tacere potiùs noluit,quàm respondere aliquid potuit. Cui tamen ilicò beatus Fulgentius alterius operis,quod aduersùs Pintam titulauit, disputatione veridica restitit,& in prima defensione sua victos aduersarios, temerariè satìs ostendit repetisse certamen. De spiritusancto interroganti presbytero Abragilæ, per commonitoriū paruissimum testimonia protulit plura, docens eum, cum patre & filio Deum vnum simpliciter confitendum. Cuius etiàm commonitorij sententias inter vtrunq; illius temporis opus ordinauit oportere describi,legentibus omnibus fidelibus Catholicis, & mirantibus:erubescentibus Arrianis,& dolore contra ipsum murmurantibus: donèc malæ suggestionis occasione reperta,volenti eum regi intrà Carthaginem diutiùs retinere,diceretur ab impijs & malis hominibus:Sine causa rex laboras:nihil tua diligentia proficit. Intantùm quippe iam doctrina Fulgentij episcopi præualuit, vt de sacerdotibus tuis reconciliet aliquantos. Proindè nisi citò subueneris, religio nostra deficiet:& quicunq; à nobis est baptizatus,homousion iterùm prædicabit publicè reconciliatus: nec si persecutionem volueris concitare, timeri poterit regalis sæuitia. Multùm quippe confortat & stabiles facit omnes episcopos Fulgentij pręsentia. Suggerentibus talia rex quasi magna necessitate constrictus,assentit,& beatū Fulgentium

Fructus doctrinę S.Fulgentij apud Carthaginē

Trasamundus Fulgentio q̄stiones proponit.

Iterùm proponit alias.

Fulgentius accuratè respondet.

Opus Fugentij aduersùs Pintam.

Item de spiritusancto commonitorium.

Iterùm relegatur Fulgentius.

rursùs ad exilium Sardiniæ reuocare compellit. Intempesta igitur nocte (sic enim rex fieri delegauerat) ad nauem beatus Fulgentius populo ignorante perducitur: sed contrario flatu resistentibus ventis, super littus tantas passus est moras, vt per dies plurimos omnis penè illuc ciuitas conueniret, & de manu eius valefaciens communicaret. Ibì autem prophetica gratia per spiritumsanctum repletus, Iuliateo viro religioso nimìs afflicto, grauiterque pro discessu beati Fulgentij pontificis ingemiscenti: Diutiùs, ait, flere noli: Citò reuertemur ad vos: Catholicę Ecclesię libertate reparata, videbitis nos. Hoc autem quæso secretum sit apud te, quod nimia charitas indicare cōpulit me. Sic solicitè semper beatus Fulgentius iactantiam fugit, nec in donis spiritalibus humanam gloriam quęsiuit, testimonio conscientię suę contentus, & sola DEI misericordia fretus. Vndè etiàm miracula facere nunquàm delectatus, hanc gratiam sibi dari nullatenùs desiderauit. Sed si quandò petebatur pro infirmis & laborantibus, vel necessitatem tribulationum temporalium tolerantibus Dominum deprecari, preces suas sub hac deuotione fundebat: Scis Domine, quid animarum nostrarum saluti conueniat. Poscentibus ergò nobis quod admonet necessitas, hoc misericordia tua concedat, vndè spiritalis non impediatur vtilitas. Oratio ergò nostræ humilitatis, si expediat, ità exaudiatur, vt voluntas tua principaliter compleatur. Et frequenter quidem Deus omnipotens oranti sacerdoti multùm concessit: sed ille nihil proprijs tribuens meritis, eorum potiùs fidei, pro quibus exaudiebatur, omnia deputabat, neque sibi, sed illis hoc concessum fuisse dicebat. Sed nè diù moras longissimas faciamus, vnam eius sententiam de faciendis mirabilibus inseramus. * Mirabilia, aiebat, non conferunt homini iustitiam, sed notitiam hominum. Quisquis autem fuerit hominibus notus, nisì fuerit iustus, ad æterna perueniet supplicia condemnatus. Ille verò, qui misericordiæ cælestis ope iustificatus, in conspectu Dei solius vixerit iustus, etiamsi pariter sit hominibus notus, beata sanctorum percipiet gaudia coronatus. Vir ergò mirabilis timuit habere laudem de mirabilibus, quanuìs ampliora quotidiè miracula faceret, exhortatione sanctissima multos infideles credere, multos hęreticos reconciliari, multos pessimis moribus deditos, continentiæ faciens leges excipere: dum per eius saluberrima monita sobrietatem discerent ebriosi, castitatem sectarentur adulteri, distribuere omnia pauperibus auari rapacesque docerentur: & mutato proposito, superbis humilitas, litigiosis pax, inobedientibus obedientia fieret dulcis. Talibus planè mirabilibus beatus Fulgentius piam semper operam dedit, quibus secum comitantibus in omni loco & tempore gloriosus, fauente aliquandò sereni aëris tranquillitate Sardiniam reportatus, exulantium coëpiscoporum lætos animos reddidit, ipsamque prouinciam, cui tantorum præsentia sacerdotum tribuebat ornatum, pręsentiæ suæ luce fecit splendidam, concurrentibus vndiquè cum gaudio Christianis hominibus, videre athletam Christi fortissimum, qui certamine singulari sæuientis impetum regis fregerat, ad diuina castra redîsse insignibus laureis adornatum, & antiquis commilitonibus iunctum, tanto ampliùs singulis exhibuisse laudabiliter humilitatem, quanto sciebat suam plùs enituisse virtutem: memor sine dubio scripturæ monentis: Quanto magnus es, humilia te in omnibus, & coram Deo inuenies gratiam.

Predicit celerē reditū suum.

**Miracula*

Redit in Sardiniā cūctis lętantibus.

Eccli. 3.

Noluit planè iam beatus Fulgentius in priori domo multis fratribus comitantibus diutiùs habitare, sed iuxta basilicā sancti martyris Saturnini, procùl à strepitu ciuitatis vacantem reperiens locum, Brumasio Calaritanæ ciuitatis antistite venerabili priùs, sicut decuit, postulato, nouum sumptibus proprijs monasterium fabricauit: in quo quadraginta & ampliùs fratribus congregatis, disciplinæ cœnobialis ordinem custodiuit illæsum, nemini dans licentiam professionis sanctæ regulam pręterire: sed principaliter hoc obseruandum monachis tradens, vt nullus eorum quicquam sibi proprium vendicaret, sed essent omnibus omnia communia. Dicebat enim frequenter, nec debere, nec posse monachum iudicari, cui voluntas habere priuatum peculium persuaserit. Vt enim monachus lautioribus forsitan cibis vtatur, interdùm cogit infirmitas corporis: vt autem cupiat in quamlibèt exiguis rebus iuris proprij dominium vendicare, superbæ voluntatis & auaræ cupiditatis euidens testimonium est. Distribuebat sanè ipse cum summa discretione seruis Dei necessaria vitæ subsidia, singulorum vires infirmitatemque considerans. Veruntamen quibuscunque plus cæteris consu-

Nouum extruit monasteriū exul Fulgentius.

consulebat, eos humilitatem custodire ampliùs admonebat, dicens eis: De substantia communi quisquis aliquid plus accipit, omnium fit debitor, quorum est illa substantia. Debitorem porrò sola iuuat humilitas. Sic efficiebat, nè quis scandalum pateretur, quandò vni propter infirmitatem plus dare videbatur. Erat ei quoquè nimia solicitudo præuenire cunctorum monachorum petitiones, antè tribuĕdo, quicquid tribuendum cuilibet vel necessitas, vel ratio manifesta mŏstraret. Si quis autem prçsumpsisset, priusquàm acciperet, petere, negabat ei continuò, etiamsi mereretur accipere, dicens monachos debere his, quæ acceperint, esse contentos. Cæterùm qui sibi tanquàm indigeant, petunt, desiderijs adhuc carnalibus seruiunt, & omninò non perfectè de cælestibus cogitant, quandiù quid sibi necessarium sit, ipsi sibi, quia non possunt negociando, petendo saltem prouidere festinant. Illos quoquè veros esse monachos dicebat, qui mortificatis voluntatibus suis, parati essent nihil velle, nihil nolle, sed abbatis tantummodò consilia vel prçcepta seruare. Propterea sine consilio suo nec eum fratrem, qui præpositi gerebat officium, sinebat aliquid agere. Laborantes fratres, & opera carnalia indefessis viribus exercentes, lectionis autem studium non habentes, minùs diligebat, nec honore maximo dignos iudicabat: In quo autem fuit scientiæ spiritalis affectus, etiamsi virtute corporis destitutus, operari manibus nunquàm posset, peculiariter habebatur dilectus & gratus. Amabat autem, quandò coram fratribus disputabat, si quis ei quæstiones proposuisset acerrimas, in quibus excellentissimo laboraret ingenio: licebatque generaliter omnibus fratribus, etiàm natura simplicibus, parúmve intelligentibus, vndè vellent interrogare, nec priùs, quàm satisfactum sibi confiterentur, rationem reddere, victus tædio vel labore, cessabat. Erat enim maxima ei & mirabilis gratia, corrigere inquietos corde tranquillo: ità vt tunc magìs quandò putabatur ab alijs vehementer irasci, summa in eo vigeret regnaretque placiditas, & sine perturbatione perturbato similis, multos malè agentes salutari impetu perturbabat. Odiens enim vitia, diligens homines, tandiù seuerus apparebat, quandiù disciplinæ spiritalis vtilitas exigebat. Aliâs autem circa singulos ità mansuetus fuit, communis & facilis, vt neminem fratrum puro nomine clamitaret, neque cùm § typho dominationis secularis, aliquibus quanuìs paruulis imperaret.

Veri monachi q sint.

§ τῦφος, superbia. Sępè Augustinus hac voce vtitur.

Scripsit eodem tempore Carthaginensibus epistolam, sublimi exhortatione perspicuam, vbì penè cunctos dolos & fallaciæ blandimenta, quibus infelices animæ seducebantur ad mortem, grauissima conquestione digessit. Tunc etiàm de remissione peccatorum consulenti Monimo viro religioso, duobus libellis sine mora respondit, testimonia quoquè prædestinationis & gratiæ differentias cupientem nôsse, salubriter disputans docuit. Iam familiares epistolas, in quibus tamen spiritalis ædificatio continetur, & ibì in Sardinia commanentibus, & in Aphrica degentibus, & Romanis præcipuè senatoribus, viduisque ac virginibus, quarum fama laudabilis habebatur, frequenter direxit. Ad Probam virginem Christi, de ieiunio & oratione libellos duos conscripsit. Ità notior omnibus gentibus, cùm duo libri, quos Faustus episcopus Galliarum contra gratiam subdolo sermone composuit, fauens occultè Pelagianis, sed Catholicus tamen volens videri, Constantinopoli offensi, à pluribus fratribus ad beatum Fulgentium probandi dirigerentur, nè occultum serperet virus, septem libris ipse respondit, plùs laborans exponere, quàm conuincere: quia dubios sermones eius exponere hoc erat delirantis argumenta conuincere. Magnus planè huius operis labor mercedem debitam citò suscepit. Vt enim est dictatio ipsa finita, protinùs est longissimæ captiuitatis catena disrupta. Mors enim Trasamundi regis, & mirabilis bonitas Hilderici regnare incipientis, Ecclesiæ Catholicæ per Aphricam constitutæ libertatem restituens Carthaginensi plebi proprium donauit antistitem, cunctisque in locis ordinationes pontificum fieri clementissima authoritate mandauit. Beatus igitur Fulgentius, postquàm sapienter expugnauit Pelagianos, lætificatos meruit videre Catholicos: indè, secundùm quod per eum spiritussanctus prædixerat, reuersus est Carthaginem cum omnibus consacerdotibus, vndè solus exierat. Inuenit lætos, quos reliquerat mœstos: inuenit nimia exultatione feruentes, quos reliquerat persecutionis violentiam sufferentes: inuenit habentes spiritalem patrem, quos reliquerat dolentes Ecclesiam matrem: inuenit expectantes se cum gaudio, quos reliquerat gementes in tædio. Tanta autem fuit deuotio Carthaginensium ciuium, beatum Fulgentium

Quę scripserit Fulgentius.

Faustus episcopus Gallię Pelagianus.

Hildericus rex catholicus.

Redeŭt exules episcopi in Aphricā.

reuisere cupientium:sic vniuersus populus expectabat ardenter, quem viderat in conspectu suo pugnâsse viriliter,vt alijs episcopis ante ipsum descendentibus, silens multitudo super litus staret, oculis & mentibus inter omnes episcopos beatum Fulgentium,quem familiariter nouerat,quærens,& à cunctis nauibus beatum Fulgentiū expetens. Vbì verò facies eius apparuit,immensus nascitur clamor,altercantibus omnibus,quis primò salutaret agnoscendus,quis benedicenti caput supponeret,quis extremis vel saltem digitis mereretur tangere gradientem, quis videre vel oculis procùl stantem. Resonabat diuina laus ex omnibus linguis. Ad sancti quippe Agilei basilicam sequens populus & populus præcedens,confessorum beatorum triumphum nobilem celebrabat. Multitudo autem maxima populi beatum Fulgentium,quem plùs cęteris honorabat,concurrens alacriter comprimebat,donèc cauta quorundam Christianorum prouisio,rotam in circuitu faciens,æstuanti liberum pręberet iter in medio trāseunti. Probare tamen adhuc Dominus cupiens virorum fidelium charitatem,copiosis imbribus ambulantes mirabiliter inundauit. Et quis opera pietatis enarrare valeat,absq; dispendio veritatis? Immensa pluuia neminem terruit, aut obsequium sacerdoti glorioso prębere prohibuit:immò potiùs velut benedictione cælesti desupèr descendente, tantum fides nobilium creuit, vt planetis suis super beatum Fulgentium gratanter expansis,repellerent imbres,& nouum tabernaculi genus artificiosa charitate componerent:imitatores eorúm effecti,qui prioribus temporibus Saluatori super pullum asinæ considenti,& Hierosolymam venienti vestimenta sua,sicut Euangelium loquitur,in via sternebant. Tale quippè aliquid & isti faciebant, qui proprijs indumentis beati Fulgentij nudum caput vnanimiter protegebant. Vix ergò appropinquante vespere,sanctæ memoriæ Bonifacio episcopo repræsentati, benedixerunt oēs & laudauerunt communiter Deum. Tunc beatus Fulgentius per omnes vicos ciuitatis Carthaginensis,vbicunquè transibat,manibus & oculis demōstrabatur,laudibusq; innumeris prædicabatur. Postquàm verò domos omnium diligentium se petitus visitauit, benedixit, & gaudere dignatus cum gaudentibus, qui priùs fleuerat cum flentibus,cunctorum desideria satiauit, valefaciens fratribus, egressus est de Carthagine, per omnes prolixi itineris vias gaudia maiora reperiens, in occursum suum populis vndiquè tendentibus cum lucernis & lāpadibus,& arborum frondibus. Fauor & gratia ineffabilis beatum Fulgentium mirabiliter in conspectu omnium fecerat gloriosum: per omnes ecclesias tanquàm proprius episcopus suscipiebatur, & sic de reditu eius omnis Byzacena prouincia velut plebs vna gaudebat. Quem,obsecro,glorię huius non extolleret magnitudo? Beatum tamen Fulgentium ad maius humilitatis studium prouocauit. Veniens nanque cum gloria populari, dignitatem pontificis priuilegio specialis venerationis accumulans,postquàm cathedrā sedit, inter monachos adhuc habitare desiderauit. Et nè videretur abbatis Felicis aduentu suo minuere potestatem, imperandi monachis omnem sibi ademit voluntariè facultatem, non suam, sed alterius volens ipse quoquè facere voluntatem: & qui adhuc monachus dispensationem susceperat fratrum,iam episcopus dominari noluit in proprio monasterio: sic solicitè cauens,nè Felicem contristaret abbatem,vt exhibens superueniētibus hospitalitatem, si quandò vel multiplicari panem, vel aliquid amplius exhiberi necessitas expetîsset,abbatis primò Felicis consilium requisisset. In omni deniquè concilio Byzaceno,de rebus maioribus ipse primò consulebatur:in monasterio proprio de rebus etiàm minimis Abbatem Felicem suppliciter consulebat. Parùm fuit beato Fulgentio verbis & operibus hanc humilitatem sequi ac retinere, nisì per scripturā quoquè firmaret,nihil se in illo monasterio proprium vendicare,nec pro potestate, sed ꝓ charitate inter monachos habitare. Considerās enim vir prouidus,nè quod serui Dei simplices pręiudicium posteà paterentur,obicem cōtradictionis in hac scriptura successoribus suis opposuit,quia vtilitati monachorum seruientiū Deo nihil pręposuit. Emit tamen iuxta ecclesiam domum,cui fabricandæ curam maximam diligenter impendit,nè futuro successori suo deesset hospitium. Clericorū verò, si qua defuissent, ministeria reparās,probatos sibi multos ex fratribus monachis ad ecclesiasticā militiā trāstulit:ibì quoq; charitati cōsulens,vt dū penè oēs clericos ex illo monasterio ordinat,antiq familiaritatis monēte notitia, nulla lis aliqñ inter monachos & clericos vētilaretur. Summā quoq; diligentiā ꝓbuit,nè qs clericus ambitiosis vestibus ornaretur, ac ne-

Honorificè deducitur Fulgentius.

Matth. 21.

Nota deuotionē catholici populi.

Oblata gloria reddit eum humiliorē. ô rara virtus.

Monachos ministerijs ecclesiasticis adhibet.

ac negocijs secularibus occupatus, ab officio ecclesiastico diutiùs vagaretur: iubẽs oẽs non lõgè ab ecclesia domos habere, manibus proprijs hortũ colere, psallendiq; suauiter aut pronunciãdi curam maximam gerere. Per singulas septimanas oẽs clericos ac viduas, & quicunque potuisset ex laicis, quarta & sexta feria statuit ieiunare, quotidianis vigilijs, matutinis, & vespertinis orationibus adesse præcipiens omnes. Aliquantos inquietos verbis, aliquantos verberibus coërcebat. Vno flagellato, quem culpa manifesta flagellari coëgerat, ità vitia cunctorum salubri disputatione mordebat, vt nullius interserens nomen, omnes cogeret metuere, & latentia quoquè peccata salubriter timendo deserere. Veruntamen quomodò inter proprios clericos minorem posset habere cautelam, qui diuturnas etiàm finitimarum plebium lites & contentiosa certamina dirimebat? Ipse deniquè Maximianensis animositatem plebis, ordinatum sibi episcopum recipere nolentis, salubri admonitione sedauit, debitumq; finem scandalo grauissimo statuens, cuncta inter eos modestè & salubriter pacificans ordinauit. In concilio quoquè Vincensi iudicio sacerdotum omnium, qui conuenerant, episcopo cuidam, nomiue Quoduultdeus, qui priorem se illius existere confirmabat, antepositus & prælatus, ipsò die tacuit, nec authoritatem concilij excusando minuere voluit: sed vbì post concilium dolere sensit episcopum, timens propter suum honorem generare scandalum fratri, meliusque iudicans per charitatem se fieri minorem, quàm sine charitate maiorem, Suphetani posteà concilij gloriosum respiciens adesse conuentum, precem supplicem coram omnibus fudit, vt sibi rursùm, se volente, Quoduultdeus episcopus præferretur: vt nomine suo posteriùs recitato, lætus deinceps viueret, consacerdotis animo reconciliato. Mirati sunt episcopi humilitatem talia postulantis, nec contristare voluërunt offerentem Deo sacrificium humilitatis, ad custodiendam spiritûs societatem in vinculo charitatis. Vbì sunt nunc illi, quibus eminendi super cæteros dominatur affectus, qui se etiàm suis Prioribus anteponunt, indebita sibi priuilegia vendicantes? Eccè beatus Fulgentius nec primatum, quem meruit, defendere voluit: quia sine charitate prior esse alicui minimè concupiuit.

Nota insignem tanti viri hũmilitatem.

Catholicæ Ecclesiæ singularis magister & doctor, quamlibet inter varias occupationes hîc in Aphrica parùm vacaret, plurimos tamen ecclesiasticos sermones, qui in populis dicerentur, scribendos dictauit. Vbicunquè sermonem faciebat, mulcebat animos omnium, non inanes & vanissimos plausus, sed compunctionẽ generans cordis. Expectauit eum sanctæ memoriæ Bonifacius episcopus Ecclesiæ Carthaginensis, apud Burnos ecclesiam dedicans, duobus diebus se pręsente tractantem: quandò tantum delectatus est audire verbum Domini de ore eius, vt donèc ille sermonem finiret, ipse terram lachrymis irrigaret, agens gratias Deo, cuius gratia semper in Ecclesia Catholica summos excitat præclarosque doctores. Multa iam reuersus de exilio, condidit noua. Decem libros Fabiani, mentientis falsà gesta, conuincens, de veritate prædestinationis & gratiæ libellos confecit tres, aliaque multa digessit: quę si quis scire voluërit, in eius monasterio veraciter scripta reperiet. Nobis autem iam tempus est dicere, quomodò post omnia bona opera sua requieuerit, ad cæli regna translatus.

Plurimas scripsit homilias siue conciones.

Ante annum fermè, quàm de isto seculo raperetur, profunda cordis compunctione permotus, reliquit subitò ecclesiasticas occupationes, & de ipso quoquè monasterio suo secretò recedens, ad insulam Circinam paucis comitantibus fratribus nauigauit. Vbì in quodam breui scopulo, cui nomen est Chilmi, vbì iam monasterium fabricari mandauerat, lectioni & orationi ac ieiunijs vacans, velutì sciret appropinquare sibi nouissimum diem, sic ex toto corde suo pœnitentiam gessit. Et quanuis tota vita eius, ex quo monachorum professionem conuersus ex toto corde suscepit, pœnitentiæ fuerit tempus, in hac tamen insula multo ampliùs ac multo diligentiùs inchoanti similis, membra sua mortificauit, & in conspectu solius Dei fleuit. Indè iam plurimis de absentia sacerdotis murmurantibus, charitatis necessitate constrictus, iterùm descendit ad monasterium suum, consueta hominibus religiosis exhibere solatia, laboresque durissimos pro vtilitatibus proximorum longanimiter sustinere. Non multi autem fluxerunt dies, & eccè seruum fidelem bonus Dominus requirebat. Incidit enim repentè in corporalis infirmitatis acerrimas passiões, vbì septuaginta ꝑpè diebus ęgritudine fatigatus, hoc solùm frequenter dicebat: Domine, da mihi modò hîc patientiam, posteà indulgentiam. Nec ab isto sermone aliquandò cessauit, siue dolor affligeret,

Sub mortẽ vel maximè se dat pœnitentiæ.

Precatio Fulgentij in summis doloribus.

ret,siue febris incenderet,siue lassitudo dissolueret. Persuadentibus autem medicis,vt lauacris balnearibus vteretur: Nunquid balneæ,inqt,facere poterunt,nè homo mortalis,expleto vitæ suæ tempore moriatur? Si verò proximam mortem nec aquarum calidarum possunt fomenta repellere, cur mihi, obsecro, persuadetis, vt rigorem diù seruatæ professionis in fine dissoluam? Sic salutem suam supernæ voluntati fideliter credens, postquàm se sensit sine aliqua dubitatione dissoluendum, vocans vniuersos clericos suos,præsentibus monachis,allocutus est eos,dicens: Ego,fratres,animarum vestrarum saluti prospiciens,molestus apud vos forsitan & difficilis extiti: Et ideò obsecro vos,vt ignoscat mihi,quisquis aliquid dolet. Et si forsitan seueritas nostra modum transgressa est debitum,orate nè mihi hoc Dominus imputet ad peccatum. Cumque talia beato Fulgentio lachrymosis singultibus exprimente, cuncti simul super genua eius caderent,semper bonum, semper affabilem pro omnium salute, sicut

Num. 27. decuit,inuigilâsse clamantes: Prouideat ergò,ait,vobis Dominus Deus meus pastorē dignum se. Tunc imperato silentio paululùm requieuit: & deindè curam pauperum gerens,requisita summa pecuniæ, de qua fidelissimus dispensator quotidiè egentibus ministrabat,totum iussit expendi,per seipsum memoriter recolens viduarum, pupillorum,peregrinorum,cunctorumque illic indigentium nomina: quibus quid singulatìm daretur,propria deliberatione constituit: hæredes in hoc seculo non habens,hæreditatem tamen huius beneuolæ solicitudinis pauperibus derelinquens. Sed nec suos clericos debita benedictione fraudauit, ipsorum quoquè paupertati misericorditer consulens: ac secretè omnibus ordinatis,orans iugiter,& intrantes singulos benedicens,vsque ad extremam horam sana mente permansit. Postremo die Calendarum Ianuariarum post peractam vesperam beatum spiritum feliciter in manus Domini tradidit, annum sui episcopatûs agens vicesimumquintum, vitæ autem totius sexagesimumquintum,sicut multis antè fratribus morti proximus indicauit. Ipso autem die sanctum corpus eius sepeliri minimè potuit, sed in oratorio monasterij constitutum, tota nocte illa in psalmis,hymnis & canticis spiritualibus vigilare monachos simul & clericos inuitauit. Manè verò postquàm multitudo maxima populorum de locis finitimis ad exequias venit,sacerdotum manibus ad ecclesiam ciuitatis, quæ Secunda dicitur,vbì etiàm reliquias apostolorum constituerat,deportatus, sortitus est honorabile monumentum. Primus planè in eadem basilica Pontifex poni meruit, vbì nullum mortuum neque sacerdotem, neque laicum sepeliri consuetudo sinebat antiqua: sed magna vis dilectionis, remouebat impedimentum consuetudinis: ambientibus vniuersis ciuibus,& cum summa deuotione quęrentibus,vt ibì vir sanctus & Deo amabilis fuerat consecratus, orationibus singulorum semper etiàm localiter videretur adiunctus, Probauerant quippè sæpiùs,quanta bona illis oratio beati Fulgentij pstiterat,& quanta mala repulerat: sicut posteà manifestis indicijs euidenter apparuit, quandò non post plurimos dies decessionis eius, gens inimica Maurorum Ruspense territorium repentè vexauit,rapinis,cædibus,incendijs multa deuastans, atque intrà ipsos ecclesiæ parietes,quos inuenire potuit,iugulans. Quis beati Fulgentij gratiam non miretur? Quandiù vixit,furorem belli ciuitas illi commissa non sensit: & cùm tota penè prouincia captiuitatem sustineret horribilem, Ruspa fuit incolumis propter sacerdotem venerabilem,cuius vita proprijs ciuibus murus fuit. Nec hoc prætereundum silentio iudicaui,quòd dum ei successor idoneus quæreretur,discordantibus laicis & clericis, annum propè integrum prolixitas contentionis exegit, vt illa die sanctitas tua super eius cathedram sederet,quo ipse defunctus est. Ornari quippè hoc priuilegio meruit prima solennitas depositionis eius, vt multo ampliùs venerabilis fieret per gaudia tuæ ordinationis. Vis autem nôsse, quomodò non fortuitis motibus ista prouenerunt, sed illius orationibus demonstrantur esse concessa? Recolo visionem fidelissimam beati Pontiani episcopi Thenitani, quam sic ipse narrauit: Eunti mihi secundùm præceptum Datiani primatis, vt Ruspensi Ecclesiæ eligeretur antistes,idem beatissimus Fulgentius per tempus quietis apparuit,& affabili, sicut solebat,adspectu salutans amicabiliter: Quò, inquit, nunc sanctitas tua velociter ambulat? Cui respondi: Vt episcopus Ruspensi Ecclesiæ eligatur. Ille verò subridens, Iam,inquit,ordinatus est. Cui non apparet ipsius orationibus fuisse perfectum,quo est visitante prædictum? Qui ergò nouerat confirmationem necdùm electi, vel ordinati,

Moriturus distribuit omnia pauperibus &c.

Moritur sanctus episcopus.

Eius honorificum monumentum.

Mauri Ruspense territorium populantur.

dinati, diem quoquè, quo in cathedra considere poterat ordinatus, iam orando meruerat. Votis itaq; continuis & fideli deuotione semper optamus, vt gloriæ illius factus particeps in æternum, non indignus tanto prędecessore feliciter viuas, operisq; huius de perfectione nobiscum Domino gratias agas, & pro his, quæ minùs fortè dicta sunt eloquenter, ab omnibus sapientibus lectoribus veniam petas.

VITA S. EVPHROSYNES ALEXANDRINAE, AVTHORE SIMEONE METAPHRASTE.

IANVAR. I.

CVM Romanorum sceptra Theodosius Archadij filius regeret, vir quidam, nomine Paphnutius, cognoscebatur in magna ciuitate Alexandrina, diuitijs quidem locuples, sed multo magìs virtutis diuitijs, & animi nobilitate splendidus ac præclarus. Is matrimonio erat coniunctus mulieri virtutis studiosæ, & quæ magna erat in Deũ pietate, adeò vt esset hoc re vera minimè fallax coniugium, & quod beneuolentia vtrinquè tenebatur. Hanc filios non habentem cùm videret maritus, angebatur animo. Quid ni enim? Nam quicunq; iunctus est matrimonio, hoc principaliter cupit, se filiorũ esse patrem. Quærebat ergò inuenire ratiõem, qua ab hac liberaretur molestia: & cùm rem vitæ suæ sociæ rectè communicâsset, consulebat vt confugeret ad eum, qui potest omnia. Quocircà illa quidem vacans [1] ieiunijs & precibus, Annam imitabatur, & ea, quæ illa, loquebatur: Adonai, dicens, Domine Eloi Sabaoth, si adspiciens adspexeris super ancillam tuam, & [2] dederis mihi filium ex vtero meo, offerã tibi Deo, qui es daturus. Ille autem sacra obibat monasteria, eos, qui in ipsis exercebantur, prouocans ad Deo supplicandum.

1 Vide ieiunia & orationes valere ad ꝑmerendum aliquid à Deo. 1. Reg. 1.
2 Eccè votũ sub cõditione, quod moderni Nouatores derident.

Porrò autem cùm audijsset in quodam sacro monasterio esse senem, cui magna vitæ puritas conciliabat apud Deum fidutiam. cum adiens Paphnutius, cùm, quæ conueniebat, esset collocutus, deindè eum rogauit de ijs, quæ erant proposita: Adspice, dicens, ad me, pater, & vide meam humilitatem, & luce tuarum orationũ discute nubem mœroris, quæ me premit. Est enim iam longum tempus, ex quo versans cum vxore, quæ est æquè atquè ego iuuenis, & molestiarum matrimonij particeps, ijs quę sunt ex eo, bonis, si matrimonij bonum est liberorum susceptio, sum priuatus miserabiliter: & propterea quòd caream liberis, totius premor animi ægritudine, si nihil aliud, probra non ferens vicinorum, qui me irridentes, tanquàm sterilem & infertilẽ conuicijs appetunt. Hæc ille quidem dicebat cum lachrymis, præhensans pedes sacrosancti illius senis. Ille autem (sunt enim misericordes, qui virtuti & Deo dant operam) verbis flectitur Paphnutij, & se totum confert ad orationem. Iusti itaque oratio, operante apud Deum vi eorum, quæ ipsum ad hoc prouocabant, ieiunijs & precibus, & communicatione ac benignitate in pauperes, fuit exaudita ab eo, qui audit preces eorum, qui ipsum inuocant in veritate: & Paphuutio nascitur filiola, quæ ab infantia præ se ferebat eximiam corporis pulchritudinem: quæ etiàm vtiquè subindicabat elegantem & scitum, qui in ea posteà fuit, animum: & protinùs quidem soluit matris filiorum egestatem, soluit autem patris quoquè tristitiam. Vt ergò ei etiam esset nomen conueniens illi rei, quã erant assecuti, eam protinùs nominant Euphrosynen, hoc est, lætitiam. Psalm. 144.

Hanc ergò Paphnutius, cùm esset fidei fructus, alebat potiùs virtute, quàm ijs, quæ carnem pinguefaciunt: & ijs, quæ stant ac manent, magìs quàm ijs, quæ efflorescunt, persuadet animũ adhibere, & animæ curam gerere, rei immortalis, magìs quàm eius, quod citò marcescit, docebat corporis. Ipsaque adspiciens ad virtutem parentum, & ab illorum probitate animum non habens discrepantem, crescebat vt corpore, ità etiam animæ pulchritudine. Erat ei iam annus duodecimus, & mater è vita præsenti excesserat. Filia autẽ sic formata, & ei ætate ꝓcedente virtutẽ magìs habẽs accedentẽ,

 desíde-

desiderabat verum sponsum, &, quam ille diligit, curam gerebat animæ pulchritudinis. Qui autem attendebant res solas corporeas,& spectabant illius formam corporis,& rectè sciebant,quàm esset nobili loco nata,octauumdecimum iam annum agẽtem, patrem conuenientes petebant in matrimonium. Is autem,cùm non posset eorum postulata repellere,vni, qui præstabat omnibus, opibus,gloria & virtute,despõdet puellam,consilium càpiens eius virtute longè indignissimum,vt qui non adspexerit ad filiæ suæ statum,& illius in Deum pietatem,nec quòd tota euasisset Deo familiaris,eique soli placere,& eius esse sponsa perpetuò esset meditata. Horum ergò ille nihil reputans,parabat nuptias filiæ minimè conuenie̅tes. Sed zelans zelauit Dominus eius verus sponsus, & abripit quidem à matrimonio,& ijs, quæ consequuntur matrimonium,vt procedens ostendet oratio: eam autem ad vitam compellit pręstãtiorem,quæ eam ipsi coniungebat per multam puritatem.

Desponde-tur viro Euphrosyne.

Nam cùm pater quidem hoc cepisset consilium,non esset autem illa tuta,si non senis priùs precum particeps, quarum ipsa erat fructus, sic veniret ad nuptias, benedictionis gratia ad magnum illum senem venit cum parente. Deindè cùm illius audijsset sermones,& Monachorum tunc primùm vidisset statum,sæpè dixit: Beati,qui hoc vitæ genus propter Christum suscipiunt. Ille autem cùm animi perspicacibus oculis, quid puella vellet,esset contemplatus, preces quoquè fudit eius desiderio conuenie̅tes : Deus, ô filia, dicens, faciat quod sit tuæ animæ futurum conducibile, & in eius timore confirmet,& dignam censeat bonis paratis ijs, qui ipsi placuerunt. Cùm hæc dixisset,& sic ei esset precatus,illius animæ duplicem immittit erga Deum amorem, & vehementiùs accendit eam,quæ inerat, pietatem. Domum ergò reuertens, rursùs dicebat: [3] Beati, qui suscipiunt vitæ genus monasticum, quoniam & hîc sic viuunt, vt parùm aut nihil ab Angelis differant: & postquàm hinc excesserint, vita fruuntur æterna.

3 Vide quãti faciat Sãcta virgo statũ monasticũ, quê modò tantum lacerãt hæretici nouelli.

Cùm domum autem venisset, negligebat quidem cultum corporis, adeò vt nec aqua quidem frigida faciem lauaret : lachrymis autem & ieiunijs, animæ lætificabat speciem. Torques autem,inaures,& monilia,& aurum, quod manus exornabat,traducebatur ad ornatum animę,suppeditatum pauperibus. Non erat ei curæ mollis vestis, sed illius loco ei curæ erat inducere [4] cilicium. Ex ęqualibus non ijs omninò delectabatur,quæ loquebantur ad voluptatem: sed cum ijs, quæ sibi similem habebant in Deum amorem,semper lubenter versabatur. Aniles autem nugas,& vanos mulierum sermones,ne summas quidẽ suas aures sinebat tangere. Erat verò hoc quoquè ei studio cum ijs,qui illic versabantur monachis,quique pia aliqua de causa ad patrem accedebant,disserere,& ab illis diuina discere.

4 Ecce ciliciũ, habit⁹ multorum Sanctorum.

Non multùm intercessit temporis,& pater accersitus venit in monasteriũ, vbi erat ille magnus,simul cum monachis peracturus memoriam illius,qui extruxerat monasterium. Cùm illic ergò tres totos dies mansisset in monasterio pater eius secundùm carnem,Euphrosyne accepta occasione, & accersito quodam monacho ex monasterijs Scetis,qui tunc diuina prouidentia venerat Alexandriam,(erat autem is magnus virtute) ei suum communicat consilium. Ille autem: Audijsti,inquit,ipsa quoq;, cùm sis pia in Deũ,quantùm possum videre,& versata in doctrina diuina, quæ nam Saluator dicit in Euangelijs, quòd qui patrem aut matrem honorat plusquàm ipsum, ipso indignus efficitur. Hac vtens doctrina,& hac sententia tuum erigens animum,quod statuisti,citò velis effectum reddere: & ignem in corde suscipiens eius, qui eum misit in terram,vide nè socordia & mora eum extinguas: sed quàm primùm ad finem deducas id quod animo agitas. Nemo enim mittens manum ad aratrum (vt diuina dicit scriptura) & retrò conuersus,est aptus regno cælorum. Hæc cùm audiuisset à sene, eius verbis páret protinùs,& ab eo petit,vt monasticum consequatur habitum. Ille autem prompto & alacri animo impleuit, quod petebatur. Et cùm statim [5] preces consuetas, & quicquid erat in more positum,impleuisset, monastico eam induit habitu. Et cùm precatus esset ei finem scopo conuenientem,in suum reuertitur monasterium.

Matth. 10.

Luc. 12.

Luc. 9.

5 Semper qui monachus, aut monialis efficiebatur, nouum induebat habitum, & preces quę-

Postquàm autem pius ille senex recessisset,considerabat apud se Euphrosyne, quomodò,& vbì sibi datum ad mercaturam exerceret talentum, maximè cùm sciret patrem sibi fore impedimento ad id,quod desiderabat. Cùm ergò quæsiuisset modum, per

dam cõsuetæ super eis implebant.

per quem posset omninò latére & beneuolentiam patris, & sponsi amorem, statuit quidem vestem exuere muliebrem, virilem autem induere. Et quoniam sciebat eos, qui ipsam erant persecuturi tanquàm fœminam, esse scrutaturos in monasterijs mulierum, statuit seipsam collocare in numero monachorum. Hoc autem consilium capiens, nocte quadam exuit quidem suam vestem, & simul cum tunica etiam muliebrẽ exuit imbecillitatem: induit autem vestem salutarem, & quamprimùm transmutatur in virilem habitum. Deindè cùm latuisset ancillarum multitudinem, & ipsos parentis oculos, & ædes despexisset præclaras ac magnificas, Christi crucem tollens, protinùs abijt, volens se dignam reddere eo, quod desiderabat. & venit ad illud monasterium, cui præerat senex, cuius precum fuerat fructus. Et cùm venisset in conspectum Præfecti monasterij, interrogata fuit, quisnam esset, & vndè, & quanam de causa ad eum accessisset. Illa autem dixit, se vocari quidem Smaragdum, esse autem ex aula Imperatoris: (Sic enim dicebat volens latére) reliquisse verò omnia, vt insida & inutilia, ac desiderâsse vitam monachorum: & ex vrbe quidem fugisse regia, vt quæ esset plena tumultibus, & quòd amicorum & familiarium nollet vexari congressione, & ab eis interrumpi suum quietis desiderium: cùm autem de istorum sanctitate monachorum multa audiuisset, eò venisse, si quo pacto digna haberetur referri in eorum numerum.

Virorũ petit monasterium.

Lætatus est vir ille, & verbis & morum modestia admirandus, &, Eccè monasterium, inquit, fili, si tibi placet referri in numerum fratrum, nemo est prohibiturus: Sed quoniam es ætate adhuc iuuenis, & statûs monastici nondùm perfectam cepisti experientiam, oportet te esse sub magistro, & ab eo discere vitæ perfectionem. Illa autem, Hoc quoquè mihi est cordi, & volo nõ vnum solùm, si videtur, sed multos etiam habere, qui ad virtutem me sint instituturi. Sic ea, cùm tanquàm solidum & validum fundamentum, seni priùs iecisset obedientiam, traditur Agapio monacho, qui & in rebus diuinis erat eruditus, & processerat ad summam impatibilitatem: & ab eo, vt dicam sicut diuinus Dauid, diurno fingitur figmento, & componitur ad vitam piam ac religiosam. Verumenimuerò qui nobis inuidit ab initio, & gloriatur se totum orbem terræ, tanquàm nidum, compræhensurum, non ferebat, videns mulierem callidos suos laqueos superuolantem, & tanquàm columbam spiritum ferri sublimem: Sed angebatur videns tam prudens consilium, & quòd ità se ad latendum instruxerat: & ægreferebat videre suas artes eludi à iuuenili corpore, eoque muliebri. Aliquandò quidem certè eius in Deum curam ac meditationem studebat auellere, parẽtum accẽdens desiderium: aliquandò autem diuitiarum, gloriæque & sponsi memoria conabatur eius emollire spiritus. Præterea ei in memoriam reuocabat consuetudinem familiarium & æqualium. Sed cùm omni ex parte eam aggrederetur, & ei immitteret tentationem, repellebatur. Quid ergò facit? Se aliorum oculis dispertijt, & eos sauciauit telis eius pulchritudinis. Illi autem cùm non possent continere vehementem cupiditatem: scirent autem non esse tutum celare morbum, rem Præfecto aperiunt: & triumphant de bello, quod illatum fuerat à maligno. Et hoc fit eis quidem mali remissio, illi autem maius incrementum ad perfectionem virtutis. Monasterij enim Præfectus eis conuenientia dat morbi medicamenta: illi verò nihil scienti eorum, quæ facta fuerant: Volo te, inquit, ô fili, seorsùm degere in cella aliqua, in qua traditam tibi seruans regulam, neque vllos illic admittes, neque omninò egredieris, neque te vllis præbebis ad colloquendum. Solus autem, quæ tibi erunt vsui, subministrabit Agapius. Dixit, & statìm præcipit Agapio, vt Smaragdi, quam oportet, curam gerat, non solùm in spiritalibus, sed etiam in ijs, quæ ad corpus pertinent, quoàd eius fieri poterit, vt nulla re necessaria indigeat. Itaque beata illa, vt ei erat gratum, liberata à molestijs, in CHRISTVM magis auxit amorem, laboribus quidem addens labores, ieiunijs autem ieiunium, & prioribus vigilijs adiungens maiorem aduersùs somnum decertationem, adeò vt & ipse videns miraretur Agapius, & hæc alijs manifesta redderet. Sed hæc quidem posteà.

Dæmõ impugnat S. Euphrosynen.

Laboribus, ieiunijs, & vigilijs studet Euphrosyne.

Quæ autẽ prætermisimus dicere, nũc recenseamus. Cùm eius pater tandèm domi nõ adesse charissimam filiam cognouisset, primùm quidẽ adductis famulis & ancillis, rogabat qd hoc esset, & sciscitabatur, ad quemnã ex cognatis aut familiaribus ꝑfecta esset

esset filia. Cùm autem ij quidem dixissent, eam vespere, postquàm vt consueuerat, ostium clausisset cubiculi, in lecto dormijsse: manè autem, ea non procedente, eos esse ingressos, & inuenisse vacuum eius lectum & domum, arbitrabatur eam abijsse ad sponsum: & ad eum mittens, rogauit, an ad ipsum venisset Euphrosyne. Postquàm autem ipse quoquè sponsus, qui nihil acceperat eorum, quæ acciderant, repentino nuncio perturbatus ad eum accessit, inuenit Paphnutium victum à paternis visceribus, barbamque vellentem, & genas lacerantem vnguibus, & miserabiliter dicentem: Quò profecta es filia? Cur me tuum parentem, lugentem & tristem reliquisti? Non te ad hanc spem alebam, sed vt haberem baculum senectutis, & solatium imbecillitatis. Hei mihi, filia, quomodò feram tuî orbitatem? Quomodò patiar solitudinem, cùm in te sola spem defixissem? Non est mihi ampliùs vllus filius, vt ad eum adspiciam, & quem propter te capio, doloris ex eo inueniam solatium. Nihilo minùs dolebat, quàm pater, sponsus, & contendebat cum illius lamẽtationibus, præter spem tali bono frustratus. Consulebat tamen, vt viriliorem susciperent cogitationem, & missis lamentationibus, surgerent ad eam quærendam. Mittunt ergò quamprimùm in omnẽ partem, qui illam scrutarentur: & proficiscuntur equites in Libyam, & Aegyptum, & ipsam Palæstinam. Portæ præoccupantur ciuitatum, occupantur portus, viæ, triuia, & si quid erat, quod latebat, & poterat celare. Sed Dei agna, quæ ab ipso celabatur, non poterat capi ab ijs, qui eam cupiebant capere. Quomodò enim, cùm ille nollet?

Eius discessu cruciatur Paphnuti⁹.

Item sponsus.

Omni ergò ex parte dubius erat & perplexus Paphnutius, non habens, qui eum consolaretur: nam & domus lamentationibus plena erat & fletibus, & quicquid ei occurrebat spectandum, ducebat ad maiorem mali reminiscentiam. Siue enim vestis eius, seu ornamentum aliquod, aut aliquid aliud fortè videretur præsens, id erat occasio fletuum, & illud imponens oculis, & cum maximo versans desiderio, humectabat lachrymis. Mœrore ergò omni ex parte appetitus, & non valens medicamentum inuenire ad solatium, statuit rursùs venire ad magnum illum senem, per quem dignus erat habitus vocari eius pater, & narrare quod euenerat. Sic enim statuebat, quòd qui eam, quæ non erat, potuerat suis præbere precibus, is eam latentem poterit reddere manifestam. Venit itaque ad eum, & ad illius pedes procidens: Hei mihi, O pater, clamauit: Perdidi fructum tuarũ orationum, & sum orbus liberis, qui per te pulchram habebam prolem. Inuidia alicuius dæmonis perijt Euphrosyne domûs meæ lætitia: perijt pręter spem, nullo sciente ex domesticis, vbì sit, vel quonàm sit profecta. Te ergò mihi paululùm concede, & eos, qui sunt tecum: & huic rei vacans aliquantulùm, pete ab eo, qui à pijs colitur, vt mihi significet, vbinàm sit lux meorum oculorum. Flexus itaque senex, & animo perturbatus, cum Paphnutij lachrymis esset illachrymatus, accersit omnem fraternitatem, & eorum, quæ Paphnutio acciderant, proponit narrationem: iubetque, vt totam hebdomadam se * ieiunio dedant, & orationi, si fortè alicui apparuerit, vbinàm terrarum lateat Euphrosyne.

**Et hic ieiunijs & orationib⁹ petunt à Deo Virginis amissæ reuelationẽ.*

Hoc tamen facto, ad nihilum redibant eorum preces. Resistebant enim illius orationes, petentis vt ignoraretur. Statuebat nanque Deus sinere illum potiùs parùm lugere, quàm ipsum liberans à dolore, dolore magìs afficere animam, quæ & naturę, & paternæ beneuolentiæ propter ipsum nullam duxit rationem, & alioquì, nè retardaret & impediret virtutem, qua nihil est præstantius. Cùm hæc ità contigissent, dicit senex Paphnutio: Nè sis tristis, O fili Paphnuti, neque vt quispiam ex infidelibus, & qui hac vita omnia metiuntur, nihil autem possunt ampliùs cogitare, pusillo & abiecto animo defleas recessum tuæ filiæ. Crede autem mihi seni, hãc pio & religioso scopo esse progressam: aliàs enim nos non celâsset, quod factum est, Dominus. Age ergò ipsi gratias, & venerare dispensationem quæ fit, vt ei videtur: & videbis quidem ipsam paulò pòst etiam in hac vita, si hoc conducit vtrisque: sin minùs, postquàm quidẽ certè ex hac vita excesseritis, diuina tabernacula ambos omninò excipient. Hoc enim mihi dat cogitandum tanta illius pietas & amor in Deum. Sic Paphnutius cùm multùm remisisset de sua animi ægritudine, domum redit, & rebus suis benè ordinatis, reuertitur in monasterium.

Cùm autem sic assiduè ventitaret in monasterium, virtutis studiosiores requirens monachos, vt qui lubenter eorum frueretur consuetudine, (vide ineffabiles rationes proui-

prouidentiæ) audit ex fratribus monasterij, quòd sit apud eos quidam frater, qui non longo quidem tempore se exercuit, ad summam autem breuì peruenit virtutem: eiq; nomen Smaragdus, illustri quidem loco natus, & qui diuitijs abundabat, & pecunijs: his verò omnibus contemptis, vitam elegit monasticam, tantumque profecit in virtute, vt nemo ferè sit ex omnibus alijs, qui possit cum eo contendere. Eum trahit auditio, vt veniat in eius conspectum. Per Agapium itaque conuenit illum virum virtute suspiciendum. Illa autem cùm patris faciem adspexisset, & cognouisset quidē, nō esset autem cognita: mutata enim erat propter nimiam asperitatem & inediā, & habebat non aperta vultûs lineamenta: vincitur à natura, & sensìm fontes emittit lachrymarum. Pater autem eius existimabat hoc euenire ex compunctione, non valēs conijcere se esse lachrymarum occasionem, vt qui eam paterno sauciâsset spectaculo. Deindè cùm cessâsset flere, nihil quidem fatetur eorum, quæ pertinebant ad cognitionem, velutì contendens vincere naturam, quæ iam eam vicerat, & effecerat, vt ei orirentur lachrymæ. Tanta autem eum implet vtilitate, & ex morum moderatione, & ex doctrina sermonum, vt plenus admiratione accesserit ad senem, & dixerit se multùm ei debere, quòd dignus sit habitus, qui talem virum videret & conueniret.

Paphnutius inuisit Euphrosynen nescius.

Cùm triginta itaque & octo annos talem vitam Euphrosyne egisset in monasterio, & quænam esset, nulli fuisset omninò cognita, quandò oportebat eam ex hac vita excedere, patrem, qui omninò diuina quadam prouidentia tunc erat in monasterio propter vsum aliquem, accersit illa beata, & rogat, vt tres dies maneat in monasterio, dicens non inutilem eam moram sibi fore. Sed cui summæ erat curæ de charissima aliquid scire filia, pater lubens obedijt. Cùm autem iam adesset tertius & vltimus, eum prope se aduocat, & dicit: Quoniam Deus res meas, vt voluit, administrauit, & vt in proposito ab initio suscepto vsque ad finem permanerem, mihi vires tribuit, volo te hodiè liberare multis solicitudinibus, & de filia tua quod scio dicere: quam sat scio te sitire, & eius ardere desiderio. Scias ergò, inquit, O pater, me esse tuam filiam, vultum ostendens quàm fieri potuit euidentissimè: vt laterem autem, me in hunc transmutâsse habitum, ex quo mihi omninò Dei benignitate euenit, vt licèt te viderim per totam vitam, nullum tamen à te mihi allatum sit impedimentum in suscipiendo certamine exercitationis: & tu nunc adsis, vt tuis manibus sepulturæ meæ mandentur reliquiæ. Sic dixit, & Domino statìm tradidit animam.

Euphrosyne se præbet agnoscendā patri.

Moritur.

Ille autem re inopinata stupefactus, non respirans humì cecidit, tāquàm mortuus, adeò vt aqua eius faciem adsperserit Agapius, & cùm eum ad se reuocâsset, rogaret quî factum sit, quòd ei defecerit animus. Ille autem dixit se vidisse res adeò admirabiles, vt cuperet etiam mox vitam cum morte commutare. Deindè cùm surrexisset, & circunfusus sanctis illis esset [6] reliquijs, & eas irrigaret lachrymis, & commixtos gaudio fletus emitteret, & clamaret: Hei mihi, filia dulcissima, cur non te mihi diù antè aperuisti? Cur non me vnà tecum assumpsisti socium in opere tui propositi? Heu me miserum, quid mihi accidit? Quomodò fuit tanta mea ignorantia? Quomodò nesciebam me in manibus habere, quod quærebatur? Quid agam? Festum'ne celebrabo, hāc videns quæ processit ex meis lumbis, an lugebo victus paternis visceribus? Sed nō est honestum eos lugere, qui postquàm hinc excesserint, vadūt ad vitā meliorem, etiamsi natura domesticos amplectens, me cogat hoc facere. Verumenimuerò lugentem me excipit gaudium, fontes reprimens lachrymarum, & persuadet vt postulem quamprimùm hinc excedere. Scio enim fore, vt eam videam, & ab ea videar, hoc concedente Dei benignitate, & simul viuam in secula cum ea, quæ à me quidem est genita, ei autē vixit, & beatam illi tradidit animam.

6 Nota, & cīrcūfusus sanctis illis esset reliquijs

His verbis cùm totum actum intellexisset Agapius, id annunciat cum clamore & admiratione Præfecto & fratribus. Illi autem contendebant alius alium præuenire, obstupefacti noua & aliena auditione: & studebat vnusquisque primus [7] venerandas amplecti reliquias. Cùm autem accessisset quidam ex fratribus altero oculo orbatus, ipse quoquè amplexurus, lucem est assecutus ab ea, quæ diuina luce digna erat habita, & duos habuit illæsos oculos, certum effectûs testimoniū illius fidei & beatitudinis, quam illa fuerat assecuta. Nō ampliùs ergò sepulturæ meminerant, q adérāt: sed

7 Nota, & venerandas amplecti reliquias.

sed eius oblíti,glorificatione & admiratione diuisi erant cum lætitia. Cùm autem vix tandèm reputâssent, etiam post sepulturam eundem esse thesaurum, illam deponunt in monumentis patrum, luce diuina in facie illustratā. Eius autem pater ne cogitauit quidem discedere à monasterio. Cùm autem solùm tantùm recessisset, quantùm satis esset ad suas facultates diuidendas [8] pauperibus & ecclesijs,& ijs qui alioquì piè viuūt, & non habent ea quæ sunt necessaria,& vt etiam aliqua consecraret cœnobio,se deinceps refert in numerum fratrum, & illic reliquum vitæ tempus transigit, in storea & cella Euphrosynes recumbens,& id esse magnum ducens ad lætitiam.

8 Habes hic verā paupertatē euāgelicā. Dispēsauit enim oīa paupe-rib9: posteà monasteriū ingressus est.

Cùm ergò ipse quoquè decem annos transegisset in monasterio,& vitam peregisset accuratam ac perfectam, migrauit ad Dominum, cùm iussisset suum corpus deponi prope filiam,hoc etiam post mortem ducens esse satìs [9] solatij, surdo pulueri corporis largiri propinquitatem eius,quod desiderat. Ad perpetuam memoriam,& gloriā Dei, qui hæc sic dispensauit. Quem decet omnis gloria, honor,& adoratio,nunc & in secula seculorum. Amen.

9 Vides interesse aliquid in vno loco magìs q̄ in alio sepeliri?

LIBER VITAE ET MIRACVLORVM SANCTI ODILONIS ABBATIS CLVNIACENSIS, AVTHORE *Petro Damiano, S.R.E. Cardinali Ostiensi.*

PEtrus Damianus sanctis Ecclesijs, quæ sunt in occidentalibus Galliarum partibus cōstitutæ,salutem,quæ est in Christo IESV. Hugo Cluniacensis monasterij rector, & spiritualis militiæ dux, ac præcipuus informator,hoc mihi laboris iniunxit,vt vitam beati Odilonis, decessoris videlicet sui,proprio stylo succinctè perstringerem, & ex his, quæ in anterioribus paginis latiùs reperiebantur esse diffusa, vtiliora quæq;, magisque necessaria breui compendio deflorarem. Cuius ego compulsus imperio,nō venustatem luculenti aucupabor eloquij : sed sicut ex oblatis apicibus depræhendere potero,cum Dei omnipotentis auxilio,meræ veritati deseruire tentabo. Superfluum quippe est,lucernam manibus adhibere,dum micantium stellarū conaris signa distinguere,ego quoquè dum actus mirabilis viri,tanquàm sereni cuiusdam atque perlucidi cæli stellas ostendo,facetijs vrbanæ facundiæ non indigeo. Ipsa quippe per se sanctorum vita fideliter enarrata,sic rutilat, vt splendorem accurati sermonis, ad illustranda fidelium corda non requirat. Huc accedit,quia rusticitas sermonis inculti,suspicionem purgare consueuit mendacij. Nam qui vix sufficit, vt climatum saltem depromat eloquium,quomodò nouerit fabricare commentum? Et certè maioris tibi honoris est, vt rex in ferro,quàm seruus attituleris in auro : & habilior est aqua perspicua in vase fictili,quàm lutulenta vel lurida, quam non sapor proprius,sed exteriora commendant ornamenta gemmarum. Sic & melior est veritas in simplicibus verbis,quàm sit mendacium in elucubrati venustate sermonis. Sed iam res ipsa producatur in medium,& illius summæ veritatis auxilium imploremus, quæ abbreuiatum verbum per prophetam promittitur: quatenùs in huius scriptionis articulo & competenti breuitate succinctos, & à nota mendacij nos exhibeat alienos.

Esa. 10.

VITA

VITA S. ODILONIS.

BEatus igitur Odilo Auerniæ oriundus, ex equeſtri quidem ordine genus duxit, ſed terrenæ proſapiæ lineam cæleſtis vitæ nobilitate tranſcendit. Hic dum adhuc pucrili teneretur infantia, tanto repentè eſt omnium ferè membrorum languore conſtrictus, vt incedendi quoquè ꝓrsùs amitteret facultatem. Accidit autem aliquãdò, vt nutrix eum ante ianuam cuiuſdã Baſilicę, quę in honorem beatę Dei genitricis erat dedicata, relinqueret, & ipſa intenta ſuis cõpendijs, ꝑ diuerſa procùl abiret. Puer itaque ſe conſpiciens ſine cuſtode relictum, ac nutricię ſedulitatis miniſterio deſtitutũ, diuino quodam prouocatus inſtinctu, tẽtare cœpit, ſi valuas eccleſię quolibet niſu poſſet attingere. Fluctuabat igitur innocens reus Dei, & ſub diuino verbere conſtitutus, quid ageret, neſciebat. Innocens, inquam, vtputà qui nõ peccauerat: reus autem Dei, quia cæleſti verbere vapulabat. Tandèm repens, & quaſi quodam ſe manuũ pedumq; remigio fulciens, vix peruenit ad ianuã, paulatìm progreſſus intrauit. Iamque ſpe concepta valentior, pallam altaris arripuit, & ſic ſe erigere quibus poterat conatibus cœpit. Sed dum intẽpeſtiuè conatur, necdùm ſoluti languoris adhuc nodoſitate reſtringitur. Quid plura? Tandèm diuinę virtutis auxilium ſenſit: & omni languore depoſito factus incolumis, ad referendum Deo gratias intuentium animos prouocauit. Et quia tunc alius deerat, qui pro ſe intercederet, ſanctus ipſe (vt ità loquar) in ſe ſignum virtutis exhibuit, ipſe pro ſe interuenit: & de ſeipſo miraculum faciens, medicinam diuinę curationis obtinuit. Hoc eſt enim egregium & inſigne miraculum, cùm homo non per alium, ſed ipſe ſibi conſciſcit diuinę virtutis auxilium. Qui prætereà dum ad grandiuſculę iam ętatis adoleſceret incrementum, priùs apud ſanctum Iulianum martyrem factus eſt clericus: deindè beati Maioli confeſſoris egregij ſe magiſterio tradidit, & in Cluniacenſi monaſterio habitum ſanctæ religionis accepit. Vbì dum quietus & ſimplex humiliter in ſancta religione perſiſteret, & in ipſo rudis ac nouitiæ conuerſationis exordio, quædam iam in eo perfectionis inſignia prȩlucerẽt, vix euolutis quatuor annis, beatus Maiolus obdormiuit in Domino. Sed antequàm humanitatis debitum ſolueret, proximus tamen beatæ dormitionis articulus immineret, beatum Odilonem ſibimet in paſtoralis officij cura ſubſtituit: ſuumq; ſuper Dominici gregis cuſtodiã vicarium dereliquit. In quem protinùs omnium fratrum vota concurrunt, omnes ſe ad obedientiam ei vnanimi deuotione ſubſternunt: quique ſe catenùs orbatos remanere defleuerant, iam deceſſionis paternę iacturam, ſupparis vicarij reformatione compenſant. Iam verò in commiſſi regiminis ſolicitudine conſtitutus, plurimis ſanctæ religionis cœpit florere virtutibus: Nimirùm vt Pſalmodiæ ſtudijs vigilanter inſiſteret, dura corpus inedia maceraret, atque à ſacris altaribus non recedens, quotidianum ferè omnipotenti Deo ſacrificium laudis offerret. Inter quas profectò piæ deuotionis excubias, vberrimis plerunquè lachrymarum compunctionibus affluebat Porrò aũt Adraldus abbas Bremenſis monaſterij, vir videlicet religioſus, ac ſanctæ conuerſationis honeſtate conſpicuus, qui diſcipulus eius extiterat, nobis aliquandò retulit, quia vir Dei dum in eo, quo poſtmodùm defunctus eſt, languore decumberet, illi præcepit, vt ex calcularis abaci ſupputatione colligeret, quæ poſſet eſſe ſumma Miſſarum, quas celebrauit per ſpatium quinquagintaſex annorũ, quibus monaſteriũ rexit. In quo facto liquidò deprænhenditur, quàm diuturna, quàm indeficiens diuini amoris flamma beati viri pectus excoxit, quod nimirùm ab offerẽdis quotidiè ſalutaribus hoſtijs cohibere tot curarum, tot ingruentium negociorum ſolicitudo non potuit. In erogandis prætereà eleemoſynis ità largus erat, vt nonnulli dum eum omnia diſpergentem ſine cunctatione conſpicerent, non diſpenſatorem, ſed prodigum iudicarent: Præſertim quodam tempore, dum fames valida Aquitaniæ fines vehementer affligeret, ac plurimas Galliarum prouincias peſtilenter arctaret, exhauſtis iam in pauperum vſus ærarijs, & horreis quorumcunque prouentuum non mediocriter profligatis, mox etiam plurima ſacrarij vaſa confregit, inſignia ec-

I. IANVARII.

Odilonis patria & genus.

Infantis morbus.

Curatur diuinitùs.

Fit clericus.

Item monachus.

Maiolus cũ ſibi Abbatẽ ſubſtituit.

Virtutes Odilonis.

Annis 56. abbas fuit.

Largitas eleemoſynarum.

clesiæ ornamenta distraxit, coronæ quoquè, quam sibi Imperator Hēricus ob suî memoriam destinauerat, non pepercit. Vt igitur tam acerbæ famis, in quibus valuit, temperaret inopiam, quicquid hincindè corradere potuit facultatum, in sustentationes & alimenta contradidit egenorum.

Quodam sanè die dum per publicum pius equitator incedit, duos in itinere pueros fame peremptos reperit. Mox equo desiliens, laneam, qua indutus erat ad carnem, subduxit sibi interulam: eaque, prout velaminis quantitas permittebat, vtrunq; cadauer obuoluens, exhibet mortuis sepulturam. Nam & Vespillones mercede conduxit, & funereis vsque ad tumulum prosecutus exequijs, defunctis fratribus debitum humanæ pietatis exoluit. In eadem quoquè gestorum eius reperitur historia, quia corpus suum non modò duris consueuerat attenuare ieiunijs, asperrimis edomare cilicijs: sed & quibusdam ferreis nexibus coarctabat. In percipiendis autem ità se moderabatur edulijs, vt apposita quæque contingens, ac naturali dūtaxàt necessitati dispensatiuè subseruiens: & vanitatem superstitionis effugeret, & sobrietatis continentiam reseruaret. In promulgandis porrò iudicijs ac modis pœnitentiæ præfigendis, tam pius erat, & tanta mœrentibus humanitate compatiens, vt nequaquàm districtū patris imperium, sed maternum potiùs exhiberet affectum. Vndè se repræhendentibus, huiusmodi verbis solebat eleganter alludere: Etiamsi damnandus sim, inquit, mâlo tamen de misericordia, quàm ex duritia vel crudelitate damnari. Inter cæteros autem sanctos circa beatam Dei genitricem tam ardentissima deuotione flagrabat, vt constitutus in choro psallentium, cùm ad illum veniretur ex modulantium alternatione versiculum, Tu ad liberandum suscepturus hominem, nō horruisti virginis vterum, in terram se prosterneret, sicque per corpus ostenderet, quibus desiderij cælestis in mente facibus æstuaret.

Seueritas erga seipsū.

Humanitas erga alios.

Deuotio erga Dei matrem.

Vir igitur sanctus cùm in bonis moribus per quotidiana piæ conuersationis incrementa succresceret, seseque quotidiè melior ad perfectionis culmen feruentiùs anhelaret: cœpit nonnullis coruscare miraculis: vt qui clarus erat in probitate morum, clarescceret etiam in ostensione signorum: Et qui in obtutibus omnipotentis Dei erat lucerna ardens, fieret etiam coram hominibus lucens. Vndè diuino disponente iudicio factum est, vt quia de illis erat, quibus dictum est, Vos estis lux mundi, primum de luce miraculum exhiberet. Aliquandò siquidem dum esset in quadam sui iuris villa, quæ Bersoniacū dicitur, videt puerū venustū quidem forma, sed cæcum à natiuitate. Super quo consulens, didicit, quia filius esset villici, & quia visum penitùs nūquàm habuisset. Cui mox pia benignitate compatiens, & apud se tacitis precibus latenter insistens, vtputà qui talia nondùm erat expertus, aduocat tandèm paruulum, signum illi salutiferæ crucis in fronte depingit, & confestim visum, quem natura negauerat, puer accepit. Alio quoquè tempore dum esset vir Dei apud suum quoddam monasterium, quod Vallis Aurea vocatur, quarta videlicet feria primæ quadragesimalis hebdomadæ, quæ caput ieiunij dicitur, surgentibus à mensa fratribus, ille pugillum cineris latenter impleuit, & apposito pane discubuit. Cumque cinerem tanquàm panem manducaret, vt potum quoquè, iuxta Prophetam, cum fletu temperaret, innuit fratri, vt clàm sibi aquam nullo teste deferret. Ille quod erat iussus, impleuit: aquam attulit. Quæ dum labijs adhibetur, austeritatem vini redolere sentitur. Reprimit ergò manum, abigit poculum: atque vt sibi aquam minister afferat, signis euidentibus imperat. Ad quod minister obstupuit: & vinum se à mensa referre, qui aquam propinauerat, admiratus expauit. Geminat tamen officium, vinum proijcit, conuasat aquam: denuò porrigit discumbenti. Sed eccè dum aqua potanda repetitur, vinum rursùs in poculo reperitur. Iam itaque vir sanctus diuinæ erga se pietatis beneficium recognoscens, quod Deum sibi misericorditer indulgere considerat, cum gratiarum actione percipere non recusat. Prætereà, cùm vir Dei cum Henrico rege, qui postmodùm factus est Imperator, in Ticinensi simul vrbe consisteret, & Dominicę natiuitatis gloriam celebraret, contigit vt velamen mensæ eius, artificiosa textrini laboris operatione conspicuum, sacrilega fuisset fraude sublatum. Postquàm autem vir Dei cum rege discessit, fur qui rapuerat, iam securus, proposuit velamen in foro venalium. Sed dum illi dispositio cælestis obsistit, sancta distrahi præda non potuit. Ter igitur quod subduxerat, inter nundinarum merces exposuit, tertiò subtiliter attentauit: sed cum empto-

Miracula eius.

Matt. 5.

Cæco puero oculos aperit.

Aqua bis mutatur in vinum.

Fur rēablatam S. Odiloni distrahere non potest.

emptoribus de precio penitùs conuenire non potuit, nec inter distrahentem, & coemcntem pacisci valuit venale commercium : quia diuina dispositio conatibus hominum negauit effectum. Intereà sceleris huius authorem vltio diuina corripuit, & manus, quæ sacrilegium perpetrauerant, ac pedes, quibus raptor aufugerat, arefaciens, intolerabili dolore constrinxit. Mox itaque compulsus languore, ad ecclesiam beati Maioli manibus alienis aduehitur,mantile sublatum ad reatûs iudicium coram cunctis appenditur, & diuina clementia ab omni populo,qui percitus huius famæ rumore confluxerat,imploratur. Sic itaque beati Maioli meritis,ac precibus fratrum sibi seruientium,sanus & incolumis factus,velamen reddidit alienum,& recepit semetipsum. Probauit ergò quo præmio dignus esset,qui beatum offenderet Odilonem.

Alius quoquè fur,cùm vir D E I in eadem vrbe consisteret, stabulum eius nocturnus irrupit, & equum, cui specialiter ipse insidere consueuerat, cautè subduxit. Sed quia illis in partibus depræhendi fur sacrilegus timuit, concitus ad oppidum Laudense profugit. Securus itaque recognoscentium,proponit equum,emptores inuitat,vehiculum laudat, commercium flagitat. Sed sic hominem diuina depositio præpediuit,vt nec cum quolibet emptore componere, nec animal potuisset pecunia permutare. Postremò autem reuersus ad se,& pœnitentia ductus,bestiam ad locum sui criminis conscium reuocat, & quid sibi contigerit, ad suî confusionem, & omnipotentis D E I gloriam,non occultat.

Transit flumen illæsus cum suis.

Vir idem venerabilis, [illegible] in itinere constitutus, quia causa dictabat,Ticinum festinanter ac sine mora transire cupiebat : sed intumescentibus aquis, etiam nauigium deerat. Protinùs ergò confisus in D E V M, vnum è famulis vocat, seque in nomine C H R I S T I præcedere per alueum fluminis imperat. Obedit ilicò famulus : spumantes profluentium vndarum cumulos ingredi non moratur. Deindè vir sanctus cum omni commeantium turba subsequitur:& sic omnes in vlteriorem aluei crepidinem absque vllo prorsùs incommoditatis offendiculo transponuntur. Quod dum nonnulli qui aderant,mirarentur, velut æmuli præcedentium, cœperunt attentare meatum. Sed mox vt adorsi sunt extremos citerioris ripæ fluctus attingere,nisi equos sub celeritate repressissent,profluētis aquę submersi voragine,proculdubiò naufragium pertulissent. Vnus autem ex his, qui tunc aderant,vt tam insigne miraculum vidit, obstupuit, hominemque D E I, vt suæ domús subire dignaretur hospitium,fusis humiliter precibus, impetrauit. Intempestæ verò noctis silentio vis venti vehementior irruit, & lucernam, quæ in dormientium cubiculo dependebat, extinxit. Expergefactus autem cubicularius, cùm lumen agnouisset extinctum, ad abigendam noctis tenebrosæ caliginem, diuini luminis infulgere postulat claritatem: Deus, inquit, omnipotens, qui lumen es verum, pro amore serui tui Odilonis,ab hac domo tenebras dimoue,eamque gratiæ tuæ luce perfunde. Confestìm de cęlo coruscę lucis splendor emicuit, & totam domum superni splendoris claritas illustrauit. Si ergò hoc agebat Odilo tunc sopore depressus, quid putas nunc apud Deum potest,carnalis sarcinæ corruptione solutus? Paulò ante natiuitatem Domini, per hyemalium inclementiam imbrium sanctus senex ad beati Marcelli martyris monasterium festinabat. Venerunt autem ad quoddam flumen, quod ità fluctibus exundantibus inhorruerat, vt prorsùs intransmeabile videretur. Confisus autem in Domino,dirigit pręuium,qui vada pętentet:& ipse mox cum comitibus subsequens,pertransiuit illæsus. Sed in hoc vadantium transitu illud mirabile fuit,quia cum cæteris aqua pertingeret vsq; ad femora, viro Dei nec corrigia quidem pedis aquarum est inundatione perfusa. In illo scilicet solo madoris sui perdidit vnda vires: in reliquis autem naturalem ingenitæ * viris exhibuit facultatem. Istum aqua tangere potuit,humidare non nouit:illos autem,quod natura dictauerat, vndiquè madefecit. Престereà,dum vir Domini apud monasterium beati Martini,quod ad publicam stratam dicitur, receptus esset hospitio, sicut moris erat, vt vbicunquè maneret,quocunquè se verteret,monachorum ilicò frequentia non deesset:non paruus ei cœtus fratrum affluxit. Quos ille cum alacritate suscipiens, & priùs eis ineffabilis eloquij familiaritate communicat, & postmodùm vt sibi pro charitate cōuescantur, inuitat. Sed dum in longum sermo protrahitur, semotìm quosdam ex familia seruos

Domus cælitùs illustratur.

Aliud flumē transit.

*viris, videtur vsurpasse pro genitiuo à vis.

accipit:vtrùm ſit,vndè refici fratres valeāt inuitati,ſolerter inqt. Qui de cęteris qdem alimentis cōſtare vtiquè perhibēt quātitatem:de piſcibus aūt penè nihil eſſe,quod ad tantam hominū perueniat multitudinem. Ad quos ille:In nomine,inqt,illius qui no-
Matt.14. uit quinque millia hominum ex pane modico & gemino piſce reficere,non quaſi ni-
Piſces multiplicantur. hil,vt dicitis,ſed vberrimam nobis & hoſpitibus noſtris piſcium copiam miniſtrare. Cùm igitur menſæ diſcumbentium pauci, qui aderant, piſces à dapiferis inferuntur, cœpit eſca in manibus diſcumbentium creſcere : & quo magìs à conueſcentium turba conſumitur,exuberantiùs abūdare:adeò vt ſatiatis omnibus, plurima ſupereſſent, quæ non modò ſeruitoribus cunctis, ſed & alijs,ſi ſuperuenirent, oblata ſufficerent. Cui protinùs famuli,Eccè pater,inquiunt,quod puſillanimitas noſtra non credidit, veſtræ fidei meritum diuinitùs impetrauit.Iam non dubitare didicimus, ſi promiſſionem veſtram in articulo cuiuſlibet difficultatis audimus. At ille,vt ſemper erat mitis & humilis,nō ſuæ fidei,quod diuinitùs factum erat,aſſcripſit, ſed illorum potiùs obedientiæ,& ſanctorum hoſpitum meritis imputauit.Huic etiam illud non diſſimile eſt, quia cùm Dei famulus in Romana vrbe conſiſteret,& hoſpitium in monte Auentino apud monaſterium beatę Dei genitricis haberet, cōtigit vt,ſicut illius vrbis familiare eſt, omninò tale vinum deeſſet, quod ſancto viro ſaporis habilitate congrueret. Inquirit ergò abbatē loci, vtrùm melius habeat. Qui ſe confeſtìm & profitetur habere, & quantum ipſe præceperit,libenter afferre. Vir autem Domini modicum, quod ante ſe erat vaſculum,dedit,vt ſibi plenū deferretur,expetijt. Allatum ergò ante ſe poſuit,& ipſe potiſſimùm more pincernæ ſibi duntaxat [illegible],qui iuxta ſe diſcumbebat,expendit. Cumque iam à menſa ſurgendum refectio completa dictaret, & paululum adhuc vini in vaſculo ſupereſſet,pater ſanctus blandè ſubridens: Non,inquit,fratres mei plenè circa vos officium charitatis exhibui,qui vinum,quod mihi ſapuit,vobiſcum participare neglexi. Arripiens ergò cyathum, infudit merum,& ſingulis ſingulum pro benedictione largitur. Res mira:cùm fratres eſſent ferè duodecim, & eis
Vinum exiguum multis ſufficit. bibentibes potùs copia non defecit,& eorum completo numero, nil omninò ſuperfuit.Illis itaque quod factum fuerat admirantibus, vir veræ humilitatis cuſtos, vt in aliū diuinæ gratiæ munus impelleret, & ipſe fauoris humani gloriam declinaret, charitati duntaxàt illius, qui vinum dedit,miraculum ſupernæ benedictionis applicuit.
Febrē pellit aqua,qua ſe vir ſanctus abluit. Dehinc dum egreſſus Roma, reuerteretur ad propria, quidam intrà Taurinenſem vrbem nimium febris patiebatur ardorem. Hic furtiuè per miniſtros aquam,qua vir Domini manus abluebat,accepit: fideliter bibit:& ſic abſque mora, depoſita prorsùs omni febricitatione,conualuit.

Iamque Iouini montis prærupta conſcendens, obuios habuit pauperes, præ difficilis viæ laſſitudine potum æſtuanti deſiderio flagitantes. Pius itaque pater ſui negligens,alijs in neceſſitate compatiens, iuſſit vt quicquid vini proprijs haberetur in va-
Vtres vacui, inueniūtur pleni vino. ſculis,abſque vlla reſeruationis induſtria vel potûs diffidētia præberetur egenis. Paulò pòſt neceſſitate naturæ cogente,diſcumbunt omnes,vt capiant cibū.Et eccè vtres, qui ſtudio fuerant piæ compaſſionis exhauſti,vino reperiuntur,Deo ſcilicet debitum
Prou.19. perſoluente,repleti. Nam iuxta ſcripturam, qui dat pauperi, Domino fœneratur.In hoc ergò felici commercio,vbì Dominus debitor,famulus fuerat fœnerator: quod à ſeruo fideliter eſt depoſitū,à bono debitore nō ſegniter eſt ſolutum. Aliquandò Imperator Henricus dum appoſita menſa diſcumberet, vas illi holouitreum valdè precioſum & Alexandrini operis arte compoſitū,cum tritis eſt pigmentis allatum. Mox aduocat duos aulæ regiæ capellanos, Albericum videlicet & Landulphum: quorū alter Cumanæ,alter verò Taurinenſis eccleſiæ poſtmodùm epiſcopi facti ſunt. His itaque vaſculum tradidit, & per eos beato viro Odiloni odoriferi nectaris xenium deſtinauit. Quod ꝓfectò vaſculū capellani ſancto viro, ꝓut decebat, humiliter offerūt; ac pro eo poſtmodùm redituri,ad regis interìm cōuiuiū reuertūtur. Paulò verò pòſt, ſicut humanæ curioſitatis mos eſt, vt noua quælibet & inſueta inhiāter adſpiciat,cœperūt monachi præfatum vas ſub admirationis intuitu cōtrectare, & de manu in manum ſolerter inſpiciendo trāſponere : cùm eccè de manibus incautè ſe tenentium labitur,& vt fragilis eſt naturæ,cōtinuò frāgitur. Quod mox vt vir ſanctus accidiſſe cognouit,grauiter tulit,& præſertim clericis,qui reliquerant, paterna pietate cōdoluit: nè videlicet Auguſtum innocentes offenderent, & non modò iacturam gratiæ, ſed & regij

regij motûs periculum ſuſtinerent. Mox ergò cum fratribus eccleſiam pius pater ingreditur,& nè hi,q erant immunes à culpa,motū regiæ indignationis incurrant,orationibus & pſalmis incumbens,clementiam diuinitatis implorat. Iam igitur oratiōe completa,vir Dei fractum ſibi vas iubet offerri. Manibus contrectat, oculis vndiquè ſubtiliter inſpicit:& eccè nulla prorsùs in eo fracturæ veſtigia deprælendit. Tunc indignatus in fratres,eos cum auſteritate redarguit,cur vas cōquererentur cōfractum; quod omninò permāſerat illibatū.Illi verò vehementer attoniti,tam euidētis oſtenſione miraculi,& auſteritatem corripientis libenter accipiūt, & ad referendas omnipotenti Deo gratias feruentiùs accenduntur. Prætereà religioſus quidam vir,oriundus de pago Rotenenſi,reuertebatur ab Hieroſolymis. Qui dum mare trāſiret,quod à Sicilia versùs Theſſalonicam per plurima fluctuum ꝑiculoſa loca ꝓtenditur,cumq; cum multis alijs furentium ventorū horror impelleret:applicuerunt ad inſulā quandam ſiue rupem,vbì ſanctus quidam ſeruus Dei manebat incluſus. Rotenenſis itaque vir illic aliquandiù commorans, & tranquillitatem ſedandi maris expectans, delectabatur cum ſeruo Dei frequenter habere colloquium. Sed dum hinc nonnulla dicuntur, illinc plurima referuntur,perquiſitus hoſpes à viro,vndè genus duceret,originaliter Aquitanū ſe eſſe reſpondit. Reqſitus inſupèr,vtrùm cœnobiū illud,quod dicitur Cluniacum, & Odilonem eiuſdem loci nōſſet abbatem : optimè,quod quærebat, ſe nōſſe perhibuit. Sciſcitatur homo,cur hoc Dei ſeruus ab eo reqrat. Ad quē ille, Sunt, inqt, vicina nobis loca, [redacted] grauiſſima flammarū furentium euomūtur incēdia: in qbus etiā locis anim[redacted]diuerſa luunt ꝑ meritorū qualitate [redacted] Quamobrē ꝑ terribile Dei nomen obteſtor,vt ſanctis fratribus illic hæc,q̄ tibi dixi, fideliter referas,& ex noſtra quoquè illis parte denūcies, vt eleemōſynis & orationibus magìs ac magìs inſiſtāt:ac ꝑſertim huius intuitu,vt de manibus dæmonū eos,q ab illis cruciantur,educant:quatenùs de quotidianis eorū rapinis,& luctus inferatur generis humani inimico, & gaudiū multiplicetur in cælo. Aliquātò pòſt homo regreſſus in patriā,qcquid ex viri Dei relatione didicerat,beato patri & ſanctæ cōgregationi fideliter narrat. Tunc venerabilis pater Odilo ꝑ oīa monaſteria ſua conſtituit generale decretū,vt ſicut primo die menſis Nouēbris,iuxta vniuerſalis eccleſiæ regulā, oīm ſanctorū ſolēnitas agitur:ità ſequēti die in pſalmis & eleemoſynis, & ꝑcipuè Miſſarū ſolēnijs, oīm in Chriſto qeſcentium memoria celebretur. Si qs autem non generalitate contentus, qs ſpecialiter ꝑ beatū Odilonē dè pœnis vltricibus ſit ereptus,inquirit,quid de reliqs ſentiat,in papa Benedicto euidenter addiſcat:vt in Romanorum Pontifice,q oīm Chriſtianorū caput eſt, valeat liquidò cōijci, quid de cæteris meritò debeat eſtimari. Apoſtolicus igitur iſte, quem diximus,dum adhuc viueret,beatū virū affectuosè dilexit.reuerenter excoluit, & apoſtolorū limina frequentanti, neceſſarij ſumptus opima ſæpè ſubſidia miniſtrauit. Huic planè mox,vt obijt,germanus eius Ioannes in apoſtolica dignitate ſucceſſit. Iam verò poſtq̄ humanis rebus exemptus eſt, non parui tēporis euoluto curriculo,iā dictus papa Ioanni Portuēſi epiſcopo, & alijs duobus, quorū nomina nobis nota nō ſunt, ꝑ ſpeciē nocturnæ viſionis apparuit, eiſq; quia pœnalibus eſſet cōſtitutus in tenebris,indicauit:hoc inſupèr addēs,qualiter beati Odilonis venerabilibus meritis eū ſuperna cenſura liberare decreuerit à tormentis. Obſecrat itaq; ꝑ eos & humiliter flagitat,vt frater eius ad ꝑfatum vnicæ pietatis virū,agilē quantocyùs veredariū dirigat, cumq; ſuppliciter obſecrās ꝓ ſe orare depoſcat. Protinùs idem Ioānes Portueñ epiſcopus,authoritatis apoſtolicæ fultus epiſtolis,cōcito gradu Papiā vſq; peruenit. Vbì longè & immoderatè fortaſsìs accelerato fractus itinere,ꝑ monachos cœnobij beati Maioli, Apoſtolicæ legationis apochas dirigit,oēmq; ꝑ eos ſancto viro ſeriēā ſe conſpectæ viſionis exponit:Enimuerò diuino factū eſſe cōſtat iudicio, vt cum apud Cluniacēſe monaſteriū Apoſtolicæ legationis baiulus inueniret. Præcepit itaq; venerabilis

Vas magni precij cōfractū,ſuis precibus redintegrat.

Loca pœnarū in Sicilia.

Dies omnium animarū ab Odilone inſtituit.

Loquit de Benedicto 8. Pontifice 151.apud Platinam.

lis pater, ꝑ illo pſalmodias & orationes ab oĩbus priuatim ac publicè fieri, eleemoſy-nas indigẽtibus erogari, ſacrificiũ Deo myſterij ſalutaris offerri. Nec in illo duntaxàt loco id ſtatuere cõtentus fuit, ſed & ꝑ oĩa ſui regiminis monaſteria eiuſdẽ ſanctionis edicta mãdauit. Cumq; hoc fratres intentiſſima deuotiõe ſatagerẽt, & ex ara ſancto-rũ pectorũ fraternæ charitatis flãma ꝓſiliens, diuinæ clemẽtiæ ſacrariũ penetraret, iã ꝑfixi tẽporis terminus ꝓpinquabat. Et eccè quidã ſanctæ conuerſationis monachus, Heldebertus nomine, ꝗ videlicet hoc obediẽtiæ fungebatur officio, vt inopes aleret, indigentibus ſubſidia miniſtraret. Hic itaque per ſoporem vidit, quòd quidã pulcher ac ſerenus adſpectu, ac ſolẽni quodã nitore cõſpicuus, clauſtrũ monaſterij magno cã-didatorũ agmine cõſtipatus ingrederetur. In capitulũ deindè, vbì pater Odilo cũ fra-tribus reſidebat, intrauit, ad eius genua caput humiliter flexit, eiq;, ſicut in geſtu cor-poris videbatur, gratias egit. Cumq; frater ille, ꝗ hoc in viſione contẽplabatur, inqui-reret, quiſnam eſſet ille tam decorus ac fulgidus, ꝗ ſancto viro ſalutationis officiũ ex-hiberet: reſponſum eſt ei, ꝗa ille eſſet Benedictus, ſummæ ſedis epiſcopus, ꝗ nimirùm idcircò viro Dei gratias ageret, quia pijs eius ſanctorumq; fratrũ precibus, & [redacted] cruciatûs euaſiſſet [redacted], & cũ beatis ciuibus quieturus, ſupernæ Ieruſalẽ meru-iſſet ingreſſum. In hoc valet liquidò dephendi, ꝙ de meritis beati Odilonis opinio iu-re poſſit haberi: cùm is nimirùm, qui iuxta priuilegiũ apoſtolicæ dignitatis claues ec-cleſię ꝑ cũctis mortalibus tenuit, ꝗ ligãdi atq; ſoluẽdi [redacted] ꝑminenti quodã iure poſ-ſedit, in illo iam inuiſibili examine cõſtitutus, [redacted]cibus iſtius [redacted] de pœnali potuit ſupplicio liberari [redacted] aliquãdò in monaſte-[redacted] oboritur, in dies ſolet excreſcere, to[redacted] verſa vice cœpit extunc ſenſim quotidiè detumeſcere, donèc peſtis illa funditùs eua-neſceret, & guttur pueri ad naturalem ſe ſpeciem per omnia reformaret.

Authoritas ꝑcipua ſummi põtificis.

Scrumoſum ſanat puerum.

Alio quoquè tẽpore de monaſterio, quod eſt in Iurẽſi territorio cõſtitutũ, vir ſan-ctus exiẽrat, & ad Gebẽnenſem vrbẽ cœpto itinere cõtendebat. Cùm aũt ad quẽdam concauæ ꝓfunditatis fluuiũ deueniſſet, accidit vt mulus, ꝗ hominis Dei ſupellectilẽ, libros ſcilicet ac lectulũ deferebat, à publico vado procùl aberrans, in ꝓfundiorẽ al-uei voraginẽ caderet, ſicq; raptatus à gurgite, nullo membrorũ, niſì ſolo capite, flucti bus emineret. Qui tãdèm è naufragio ꝓtractus educitur: ad ꝑſcrutandum, vtrùm res & maximè libri periẽrint, deſagmatur. Miro itaq; ſupnæ diſpenſationis ordine, libri ſimul cũ lectulo ità à fluctibus reperiũtur intacti, vt ne tenui ꝗdem aquę ſtilla videan-tur adſperſi. Mãtilia verò ſimul & manutergia ꝓrsùs vndiquè repta ſunt madida. Vbì notandum, quàm peruigil fuerit erga ſeruum ſuum diuina protectio, vt ea videlicet, quæ ablui frequẽtiùs indigent, madere permitteret: quæ verò madefieri ſine damno non poſſunt, à contactu fluctuum immunia cuſtodiret.

Libri & lectul9 ab aqs nihil lædũt.

In eodẽ quoquè Iurẽſi monaſterio vir Domini Odilo aliquãdò conſtitutus, repe-rit puerũ, nomine Gerardũ, terribili caducæ paſſionis languore detẽtum. Qui ſæpiſſi-mè quaſi lunaticus corruebat, & ſic eum occidui lãguoris impetus obruere cõſueue-rat, vt in eo neq; vox, neq; memoria, nec ꝓrsùs aliqua mẽbrorum officia remanerẽt, ac ferè à mortuo nihil diſtaret. Huic homo Dei miſericorditer condeſcendẽs, fratri-bus vt ꝑ eo Dei clementiã deprecẽtur, iniũgit: ipſe verò ad ſacroſanctũ altare Miſſam celebraturus accedit, æger etiã vt intereſſet, admonuit. Cui mox euchariſtiæ ſalutaris munus tradidit: deindè ſicut ſibi moris erat, ſanctificatã aquã cum beati Maioli calice ꝓpinauit. Nec mora, ꝓtinùs à puero languor omnis abſceſſit, ſalus optata ſuccedit: & ſic ꝑ merita beati viri reſtituti ſibi vigoris incolumitas ꝑmanſit. Aliquandò vir Do-mini per ꝑrupta Iurenſiũ Alpiũ iter habebat, & repẽtè ſagmarius, nullis oneratus ſar-cinis, per mõtis deuexa collabitur, atq; per aſpera rupium ſcopulorumq; ꝑcipitia vſq; ad valiis infimæ ꝓfunda raptatur. Miniſtri ꝓtinùs in illud lubricæ ruinæ præcipitium deſcendentes, nõnulla ꝗdem de ſarcinulis, ꝙ paſsìm diſperſa fuerant, illæſa reperiunt, librum

Aqua benedicta &c. ſanat morbũ caducum.

librum tamen ſacramentorum, aureis literis exaratum, cum vitreis quibuſdã vaſculis anaglypha fuſilitate cælatis, deeſſe ꝓpendunt. Quibus interìm recedentes omiſſis, hoſpitium ſubeunt, corpora feſſa reficiunt, & nocturno ſoporati ſilẽtio quierunt. Manè autẽ facto, maturè ſurgẽtes, ad locum illum celeriter redeunt: & curioſiùs queque diuerticula ꝑluſtrantes, oĩa q̃ periſſe ſuſpicabantur, inueniunt: Vaſa nimirùm vitrea reperiũtur illæſa: Deauratus etiã liber, cùm tẽpus ſcilicet imbriferum inhorreſceret, à nulla prorsùs eſt pluuiarum inundatione contactus. Sic itaque beati viri meritis, & vitrum frangere præceps ruina non potuit, & perfundere codicem inundantium imbrium denſitas ignorauit.

Nobilis quidã vir dum iaceret ſub arbore, particula corticis in eius oculũ cecidit: Cui nõ modò lumen omninò turbauit, ſed & aliarũ calamitatũ multiplex põdus inuexit. Nam cùm id, quod oculo ſemèl inſederat, nullo modo potuiſſet expelli, fugit ſomnus ab oculis: & non modò iam homo non dormire, ſed nec ciborum quidem valebat alimenta percipere. Quem ſeorsùm vir ſanctus adducens, ſignum ſibi crucis impreſſit, ac mox inſufflans, ſuper locum doloris halauit: Deindè promittens ſe ſalutares pro eo victimas oblaturum, abijt. Abſcedente itaque viro Dei, protinùs homo ſuauiter obdormiuit: euigilans autem, particulam corticis ab oculo non ſine lanugine quadam proiecit: & eueſtigiò factus incolumis, nullam decæterò doloris huius moleſtiam ſenſit.

Cortex incidẽs oculo, multas homini adfert calamitates.

Curatur à S. Odilone.

Cuidã Turonẽſis eccleſiæ clerico letale vulnus in brachio peſtilẽter excreuerat, vt ſibi iã non lãguoris æg[illegible] ipſam potiùs interminaretur & mortẽ. Cumq; vir Dei Lucẽſi teneretur hoſpitio, accedit clericus, & periculũ tã peſtiferæ calamitatis oſtẽdit. Quod ille quaſi videre diſſimulãs, latẽter brachiũ apphendit, viuificæ crucis ſignaculũ imprimit, cumq; dimittẽs, vt ſibi cautè ꝓuideat, ꝑcipit. Qui paulò pòſt dum locum vlceris curioſiùs attendere ſtuduit, nulla prorsùs veſtigia deleti lãguoris inuenit. Stupefactus igitur nouitate miraculi, ad hominem Dei præſtò regreditur: qd ſibi contigerit, non tam relatione verbi, quàm oſtenſione ſui brachij euidẽtiſſimè cõfitetur. Quod ille ſatis moleſte tulit, eũmq; à ſuo conſpectu cum indignatione exturbauit. Nã tanq̃ venena ſerpentiũ, ſic rumores hominũ fugiebat. Aſſerebat enim quia quantũlibèt ſublime ſancti operis ædificiũ, ꝑ vanæ gloriæ ſubitò corruit appetitum.

Nota ſancti viri humilitatem.

Præthereà miles quidã tam mẽtis inops erat effectus, vt poſtpoſita penitùs omni cura priuata vel publica, ꝑ deuia ſoliuagus & nudus erraret, incõditas voces emitteret, & tanquã dæmoniacũ ſe ꝑ inordinati geſtús inſaniã exhiberet. Cui vir Domini paterna pietate cõpatiens, ſimul cum fratribus ante altare ſancti Petri ꝓſternitur, diuinam clementiam cum pſalmis & litanijs implorat, vt perire creaturam ſuam ſub huius furoris inſania non permittat. Hinc ab oratione cõſurgens, ad eum qui patiebatur, accedit: aqua ſanctificationis adſpergit, atque vt ex ea bibat, ſuadendo compellit. Qui non multò pòſt ad Cluniacum ſanus & incolumis venit, xenia piſcium detulit, & qualiter ſibi pleniſſimè redditus eſſet, gratias referens indicauit.

Aqua benedicta curatur amens.

Alius quoquè miles efficaciam edendi ſermonis amiſerat. Hic per viſionem admonitus eſt, vt ſi aquã, qua manus beati Odilonis abluebantur, hauriret: hac ſibi loquendi vires & amiſſę linguę officium proculdubiò reformaret. Aqua igitur per miniſtros fideli furto ſubripitur, altera etiam aqua, à viro Dei benedicta, de calice ſancti Maioli, muto trãſmittitur. Quas ille cum nimia deuotione ſuſcipiens, mutatis veſtibus ingreſſus eccleſiam, quia lingua non poterat, ore cordis orauit: & ſic poculo benedictionis accepto, reparatum ſibi locutionis officium recognouit. Mox etiam expeditè loquens, mirum de ſe ſpectaculum cernentibus dedit, & quid beatus Odilo apud Deum poſſet, euidenter innotuit.

Mutus ſanatur.

Prætereà, cùm vir venerabilis apud quandam eccleſiam monaſterij, quod dicitur Vallis aurea, cibum caperet, ſed locum magna vini laborare penuria didiciſſet, nè grauaret fratrem, qui eum cum alacritate ſuſceperat, hoc in commune præfixit, vt quiſque diſcumbentium vno tantùm ſcypho contentus eſſet: ſolis autem monachis pincerna poculum geminaret. Menſura tamen exceditur, & largus ad bibendum potus cunctis epulantibus exhibetur. Enimuerò cùm vas illud vinarium & vnum duntaxàt eſſet, & modicum, non modò tot indiſcretè bibentibus non defecit, ſed & illis recedentibus, abſq; vlla diminutione repertũ eſt plenum: vt ꝑ hoc euidentibus clare-

Vinũ bibendo nõ abſumitur, ſed augetur.

ſcat indicijs, quia vir Domini non tantùm id apud Deum potuit impetrare,quod petijt:ſed & nonnulla per eum virtutum ſigna diuinitùs oſtenſa ſunt,quę neſciuit.Et de ſignis quidem atque virtutibus, quas vir ſanctus adhuc in corpore conſtitutus oſtendit,iſta ſufficiūt:nūc ad explicandū felicē eius obitū,auxiliāte Domino,ꝓpinquemus.

Enimuerò quanquàm homo Dei ſublimiter ſe in ſpiritalibus ſtudijs & diuina contemplatione ſuſpenderit,in corpore tamen vtilitatis induſtria nō mediocriter laborauit. Monaſteria ſcilicet nōnulla à fundamētis erexit:alia vel iā ſemiruta,vel ruinam fortè minātia reparauit. Dilatauit illis ꝑdia, nōnullis etiā inſignia cōtulit ornamēta. Quæ verò monaſteria noua cōdiderit, quibus parietina tātùm & ſarta tecta collatis ſumptibus inſtaurauerit,enumerare ꝑ ordinē idcircò poſtponimus,nè ꝓlixitate ſtyli lacinias contexere videamur:ꝑſertim cùm in ipſis viuis operibus geſtorum fidē multo clariùs experiantur oculi,quàm vllo ſermone valeāt narrari. Diſpenſationis quoquè geminę moderator inſignis, & in ſpiritali ſtudio coram diuinis obtutibus fulſit, & in terreni laboris induſtria nō mediocriter floruit. Porrò cùm vir Domini iam in extremis ageret, ꝑ qnquenniū ferè cōpulſus eſt grauiſſimi lāguoris moleſtia cruciari. Mox itaq; beatorum apoſtolorū limina feſtinat inuiſere, vt quaſi ſub eorum pedibus,ſi ſibi daretur,quod ſemꝑ in votis habuerat,poſſet ex hoc mūdo trāſire. Verūtamen qa nō eſt in hoīe via eius, aliter ſibi cōtigìt ꝙ ſperauit. Per quatuor planè menſes illic ęgritudine detētus elanguit: deincèps cōtra ſpem aliquātulùm cōualeſcēs,ad ꝓpria remeauit. Cluniacū itaq; deueniens,ꝑ annū ferè totus in oratione ꝑmanſit,ſeſeq;,quātùm ęgritudo ꝑmiſit,ieiunijs ac vigil[illegible] afflixit. Decreuit aūt,vt antequā debitū cōditionis humanæ ꝑſolueret, quæq; monaſteria ſua circuiēs, ſanctæ admonitionis ſtudio viſitaret. Expeditione igitur ſanctæ huius ædificationis incepta, Syluiniacū deuenit : ibique ſe circa feſtiuitatē Dominicæ circūciſionis ex ſeculo hoc migraturū manifeſtè dixit. Porrò aūt cùm iam in agonis eſſet anguſtia cōſtitutus,diabolū adſtare conſpexit,eumq; per nomen tremēdi iudicis,vt abſcederet,terribiliter increpauit. Anno itaq; Dominicę incarnationis 1048. ętatis aūt ſuæ 87. ordinationis etiā qnquageſimoſexto,ea nocte, [illegible] Dominicę circumciſionis ſolēnia ꝑcedebat,ſalutaris euchariſtię ſacramēta ꝑcepit: ſicq; beatū Deo ſpiritū reddidit. Paulò aūt pòſt, eadē ſcilicet nocte,cùm beati viri corpus in eccleſiā iam fuiſſet delatum, frater quidā Gregorius nomine,*Iuueneta natione,naturę ſimplicis & innocētis vitæ,exequiarū funebriū laſſitudine ꝑgrauatus,in eadē cella, in qua ſanctus obièrat, ꝓpriū ſtratū petijt,in quo ſe proijciens,dormire tētauit. Sed needùm planè reſolutus in ſomnū,beatū Odilonē ſibi videt adſtantē. Ad quē mox voce prōptiſſima: Quid,inquit,agis Domine pater? Et ille: Benè,frater,& optimè. Dominus enim meus Ieſus ſeruo ſuo ꝑ ſemetipſum dignatus eſt adeſſe,& ſuî ꝑſentiā miſericorditer exhibere. Sed in ipſa meæ deceſſionis hora,in illo ſcilicet angulo(oſtendebat enim quaſi digito locū)vidi figurā quandā trucē nimìs atq; terribilē, ꝙ mihi teterrimę ſuę viſionis horrorē atq; formidinē tētauit incutere:ſed Chriſti cōfortante virtute,nulla me potuit infeſtatione nocere. Proxima quoquè quadrageſima ſuccedente,ſanctę ac venerandæ memoriæ Laurentius,Amalſitanæ ſedis archiepiſcopus, qui potens in literis ac bigloſſus,Græcè nouerat & Latinè,& quod longè præſtantius eſt,laudabilis vitæ claritate pollebat. Hic itaque tunc Romæ conſtitutus, obdormiuit in Domino. Cumq; cadauer eius fuiſſet in eccleſiam illatum, honeſtus quidam clericus, Albero nomine, in eiuſdem eccleſiæ angulo laſſabunda dedit membra ſopori: Cumq; ſubitò adhuc penè vigilanti vir beatus apparuit,ei mox clericus intulit:Domine mi,quādò huc & cur aduenisti? Ad chariſſimi(inquit)olim amici mei,domini Laurentij pōtificis,exequias véni:qbus expletis,antequā te viderē,recedere nolui. Et his dictis, ſpecies loquētis euanuit. Vir itaq; Domini,quia rectè vixit,feliciter obijt:& quia vitam mirabilem duxit,iure miraculis coruſcauit. Vita quippe beati huius viri velut aurea tabula eſt : cui quaſi margaritas quaſdam ac gemmas inſigimus,dum geſtis eius interlucentia virtutum miracula permiſcemus. Apud cuius venerabilem tumulum nihilominùs adhuc rutilāt noua ſigna virtutum:quæ nimirùm nos his inſerere ſuperfluum ducimus,cùm per alios iam apicibus exarata cernamus. Legentium igitur tædio conſulentes,his cōtenti ſumus,quæ ſuccincta breuitate perſtrinximus,ad honorem & gloriam redemptoris noſtri IESV Chriſti:ꝗ cū Deo patre & ſpiritu ſancto viuit & *gloriatur in ſecula ſeculorū, Amē.

Monaſteria ab Odilone conſtructa, inſtaurata, prædijs & dotibus aucta.

Limina Apoſtolorum inuiſit.

Iere. 10.

Prædicit obitū ſuū.

Moritur S. Odilo.

*ſor. Veneti**s**

Apparet cuidam poſt mortem.

*glorificat

VITA

VITA S. EVGENDI ABBATIS, AB EIVS DISCIPVLO FIDELITER, SED STYLO DVRIVSCVLO *conscripta, vt ex ipsa narrationis serie facilè potest animaduerti.*

PROLOGVS.

QVantum, beatissimi fratres, desiderio feruorique vestro ex debiti summa suppleuerim, sicut ex ratione apicum ex parte sum opitulante Domino iam securus, ità conscientiæ propriæ extraneique iudicij incertus, ago hęc quæ iniungitis, non præsumptione indocti, sed obediētia, vt cernitis, regulari. Sic annuens diuinitas fecit, vt humana procliuior in dijudicando fragilitas, dum melodia delectatur aut musicis, dumq; oratorias venustates, vocabulorum quoquè ac temporum signata proprietate miratur. Hæc nostra Tapinosis nequaquàm iactantia superba iudicum ventosa superfluitate calcetur. Porrò nos (vt præfati iam sumus) vobis propriè opuscula ista dicauimus, quos nouimus non oratorū, sed piscatorum esse discipulos: Nec in philosophia sermonis regnum Dei, sed in virtute prospicere: magisque pura ac iugi obseruantia Dominum exorare, quàm vana perituraque facundia perorare. Nunc ergò iam nobis in relatione vitæ beatissimi viri, narrationis sumatur exordium.

NARRATIO.

SAnctus nanque CHRISTI famulus Eugendus, sicut beatorum Romani & Lupicini in religione discipulus, ità etiam natalibus ac prouincia extitit indigena atque conciuis. Ortus nanque est haud longè à vico, cui vetusta paganitas ob celebritatem clausuramq; fortissimam superstitiosissimi templi, Gallica lingua Isarndori, id est, ferrei ostij, indidit nomen. Quo nūc quoquè in loco delubris ex parte iam dirutis, sanctissimè micant celestis regni culmina dicata Christicolis. Atque inibì pater sanctissimæ prolis iudicio pontificali, plebisque testimonio extitit in presbyterij dignitate sacerdos. Igitur cùm beatissimum pignus ab ipsis penè cunabulis quodam instinctu successuque felicitatis ac luminis, virtute diuina, vt reor, pręsagante succresceret, & nocte quadam venerabilis pater ipsius, vel soboles sancta, ab * affectu profectuque futuræ beatitudinis tenerentur incerti: in visione sancta puer à duobus religiosis viris sublatus, vltra domûs paternæ vestibulum sistitur, ità vt in Orientis plagam cælique astra, quasi quondàm multigena Abraham patriarcha, intuitu diligenti prospiceret: atque ipsi typicè iam quodammodò dicebatur: Sic erit semen tuum. Post interuallum nanque modicum hinc vnus, ast hinc alter, atque alius indè, donèc succrescens multitudo efficeretur innumera, beatum puerum vel sanctos proculdubiò Romanum ac Lupicinum patres, qui eum in spiritu de cœno paternæ domûs eduxerāt, tanquàm enormitas apum in modum mellificantis vuæ quadam constipatione sepserint: & subitò à parte prospicua videt instàr amplissimæ portæ culmina patefacta cælestia, & lento deductoque ad se vsque è cæli vertice cum lumine cliuoso in modum recliuis scalæ cristara procliuitate descensum, & niueos fulgidosque angelicos choros ad se vsque vel socios tripudiantes, in Christi nomine deuentare: ità tamen, quòd crescente semper in loco societate, nullus omninò reuerentia diuinitatis attonitus, aut sermone mouebatur, aut nutu. Cumque sensim cauteque mortalibus multitudo sese inseruisset angelica, collectis copulatisque sibi terrestribus, concinentes angeli, vt venerant, cælestia sacra repedantes ascendūt. Hoc solummodo puer inter carminum modulationem percepit, quod post annum circiter in monasterio intermissus ex euangelijs recitari cognouit. Illud nempe vice antiphonæ (vt benè, ipso dignanter referente, commemini) reciprocis vocibus multitudo concinebat angelica: Ego sum

I. IANVARII.

Horum vitam scribit S. Greg. Turonensis de vita patrū, cap. 1.

Gallica, pro Belgica.

*effectu

Visio Eugēdo pucro oblata.

Gen. 15.

Ioan.14. ſum via, & veritas, & vita, Recepta igitur ſeſe clauſit aſtrigera, & ſolùm ſemèl puer
contemplatus in loco, excuſſus eſt ſomno, concutitur,ac viſionis terrore percuſſus,
rem geſtam ilicò refert patri. Confeſtìm nanque presbyter ſanctus,cui potiſſimùm
1.Reg.3. proles ſanctiſſima dicari deberet,agnouit. Mox igitur cum literarũ inſtrui iubet ele-
Tradit Eu- mentis,& anni exacto circulo,tanquàm Samuel quondàm, non in typico excubatu-
gẽdus mo- rus templo,ſancto Romano oblatus eſt patri:In quo verè ità beatorum abbatum,qui
naſterio ſe- cum in ſpiritu,de incolatu terreſtri eduxerant, gratiarum gemina confluxit vbertas,
ptennis vt ſuccidua quoquè poſteritas vtrùm in Eugendo Lupicinum potiùs ſuſpiceret, an
puer. Romanum,iudicio fluctuaret incerto.Illis duntaxàt huc illucque neceſſitate miſeri-
cordiæ è monaſterio ſæpè progreſſis: iſte verò à ſeptimo vſque ad ſexageſimum vitæ,
Eius legẽdi quo tranſijt,annum nuſquàm exindè poſt ingreſſum extulit pedem.Lectioni nanque
aſſiduitas. ſe intantùm die noctuque expletis conſummatisque omnibus, quæ à præpoſito vel
abbate iniuncta ſunt,dedit & impẽdit,vt*præter in latinis voluminibus,etiam in grę-
Eius veſti- ca facundia redderetur inſtructus. In veſtitu autem duabus tunicis nunquàm eſt vſus,
tus. atque vnam ipſam nũquàm mutauit, nisì anteà fuiſſet plurima vetuſtate conſumpta:
ſimili quoquè cucullæ ipſius cõditione ſeruata. Paleis verò lectuli incuẽtilatis multo
Lectus. tempore,viliique ſagello conſtratis,pellicioque ſuppoſito cõquieuit.Aeſtiuis nanque
temporibus caracalla vel ſcapulari cilicino vtebatur : quod ei quoquè vir ſanctitate
Leunianus conſpicuus Leunianus,Viennenſis vrbis abbas,pignore tranſmiſerat charitatis. Fuit
ſanctus ab- nanque ſanctus iſte de Pannonijs quondàm, & ſpargente barbarie in Gallijs, vinculo
bas. captiuitatis abductus: & non ſolùm in Viennenſi,ſed etiam in Auguſtudunenſium
vrbe,multo tempore clauſtro peculiaris cellæ concluſus : ità vt ampliùs quadraginta
annis in vtraque ciuitate coërcitus,nulli hominum ex prima retruſione vultu ac cor-
Præter,pro, pore,*præter ſola ſermonis notitia,noſceretur. Monachos iuxta cellulam haud plu-
præterquà. rimos regẽs, monachos verò procul intrà vrbem monaſterioque conſeptos iuxta ſe-
xagenarium numerum admirabili ordinatione rexit & aluit: præmiſitque maximas,
magnas interìm ſucciduaſque in ſpiritu non dimiſit.Sed ſursùm redeo.habebat nan-
Eugendi que Eugendus beatiſſimus calceamenta fortia ruſticaque, in modum priſcorum pa-
calcei. trum,conſtrictus ocreis crura,faſciolisque plantas. At verò nocturnis matutiniſque
conuenticulis,nec in frigidiſſimis pruinis, nec in magnis niuibus, quicquam nudita-
Nũquã ab- ti pedum præter ligneas Gallicanasq; caligas addidit vnq̃. Atq; in hũc quoquè modũ
fuit precib⁹ eminùs ſæpiſſimè matutinis horis ad fraternum cœmeteriũ oraturus gradiebatur in
in tẽplo p- niuibus.Nemo nanque eum vnquàm aut in diurna,aut in nocturna ſynaxi ante com-
ſoluendis. pletionem conſpexit egredi foràs. Nam cùm ipſe noctibus certè oratu longiſſimo,
atque ſecreto cunctos in oratorium diutiſſimè anteiret,poſt omnium quoquè diſceſ-
ſum nihilominùs formulæ ſuę incumbens,oratione diutina paſcebatur in ſpiritu.At-
que ità exindè quolibet tempore vultu hilari ac læto egrediebatur ad fratres, vt ſolet
Eius victus exatiata ambitio vultus hominum laſciua iucunditate diſſoluere. Refectio ei omni
quotidian⁹. tempore ſemèl in die fuit. Quæ tamen æſtiuis diebus nunc in ſexta cum cæteris fati-
gato,nũc verò cum his,qui iteratò reficiebantur,terminabatur in veſpera:ità tamen,
quòd nihil vnquàm, exceptis his, quæ cunctis apponebantur fratribus, deguſtauit in
menſa. Igitur ad inchoationem ipſius adminiſtrationis reuertamur:Cùm ergò pater
ille, quem beatiſſimus Romanus vel Lupicinus Condateſcenſi cœnobio ſignaue-
rant ſucceſſorem, præter labores ſolicitudineſque cœnobiales etiam corporeæ in-
æqualitatis frangeretur incommodis, vocatis ad ſe fratribus, ſic ſanctum Eugen-
dum vicis ſuæ ſolicitudine innexuit, vt ſibi tamen ius paternæ eminentiæ in nul-
lo penitùs imminueret, aut ſubtraheret. Tentauìt nanque idem abbas, vt antè
dictum ſanctumque Eugendum cum adminiſtrationis onere, etiam presbyterij di-
gnitate arctiùs illigaret. Sed non ſolùm voluntati eius in hac parte ſæpiſſimè,
Sacerdotiũ immò ſanctiſſimè contradixit : verùm etiam ſacroſanctos pontifices,qui illuc cau-
à ſe amolit. ſa orationis confluxerant, adiens, reuerentiam tanti honoris cautè ac diligenter
effugit. Mihi tamen crebrò ſecretiſſimè teſtabatur,vtilius multò eſſe abbati,propter
iuniorũ ambitionẽ, liberum à ſacerdotio, præeſſe fratribus, & non illigari dignitate,
quam abrenunciantes ac remotos minimè conuenit affectare. Nouimus nanque,aie-
bat,preter hanc,quam predíximus,cauſam,multos etiã patres,poſt humilitatis ꝓfeſſę
culmina hoc officio grauiùs ac latentiùs ſuperbiſſe. Suſcepit ergò Dei ſanctus, ſicut
etiam

etiam pater Lupicinus, absque sacerdotali eminentia iniunctæ sibi vicissitudinis societatisque laborem, ea maximè securitate fretus, quòd de paterna solicitudine ac prouisione nō habebatur incertus: sed mox euidentissima reuelatione percellitur, nè de plenaria administratione velut in aliquo redderetur ambiguus.

Nocte igitur subsecuta, subitò raptus in visione, beatissimis quoquè Romano ac Lupicino abbatibus, vt in initijs quondàm, ità nunc in oratorij secretario à parte dextera præsentatur, necnon etiam inter ipsos seniores ac superstites circunspicit fratres, cereos ac lampades gestare lucentes: & data sibi à sanctis patribus oratione vel pace, ilicò benedictum illum abbatem, decessorem sibi vtiquè mox futurum, conspicit intromitti, ac desupèr dorsum ipsius vel scapulas rigentibus clauis purpureis pallium album adspicit dependere. Soluto nanque beatus Romanus sancti illius cingulo, constringit ilicò lumbos Eugendi. Dehinc excusso quod desupèr, vt diximus, gestabat pallio, huius adæquè humeris superimponens, ait: Hæc tibi ad præsens nosce interìm assignari: & digitis dalmaticā prædicti antecessoris adstringens, etiam hanc tibi, inquit, probatam in acceptis vtilitatibus noueris assignandam. Mox adstantes cum cereis fratres, incipiente primitùs vno, confestìm cuncti claritatis ac solatij lumina impacta parieti deprimunt & extinguunt. Cumque vir beatus tenebrarum angustijs coercitus, euentum rei attonitus præstolaretur in visu, vox ad eum facta est: Noli (ait) te Eugende fraude eorum præsentium ac materialium luminum contristare: Orientalem nanque cellulæ huius attende prospectum, & videbis ilicò tibi absque opitulatione humana lumē diuinitùs ministrari. At ille cōfestìm illò porrigens visum, adspicit sensìm dilucescente aurora, radium diei ac lucis influere: & in semetipsum reuersus, lectulo lætus excutitur. Nec mora: visionem sequitur effectus. Nam ad Christum decessore illo migrante, volens nolensque administrationem subterfugere non potuit subarrhatam. Illi verò, qui per visionem luminis solatia pręstita subtraxerant, humanitatis malo aliquid passi, liuoris zelo inflammati, in beatissimum virum inuidiæ ardore turgescunt, & sanctum Eugendum abbatem nunc despectione animi, nunc quoquè monasterij professionisque desertione, tanquàm nouitium ac rudem, monachorum laicorumque patiuntur subiacere despectui. At non ille diuinæ pietatis obtutus famulum suum passus est prolixa fatigatione vexari. Confestìm nanque ipsi potentiæ ac virtutis suæ dexteram affluentissimè signorum largitate porrexit, dando atque ostendendo per seruum suum sanitatum dona ac prodigia multa: ità vt summæ seculi potestates, sospitari se crebrò ac benedici eius literis exorarent, nec se diuinam clementiam crederent habere placatam, nisì priùs Christi amici gratiam siue suffragia aut visu aut literis potirentur: Episcopi quoquè ac sapientissimi sacerdotes præ se omnimodìs ferre, si eum corporaliter cernere, aut affatu literario obtinuissent familiariùs compellari. Ipsi etiam pseudofratres, qui pridiè cothurno elationis inflati discesserant, tanquàm infelices ac degeneres notabantur à laicis, nisì deposito inuidiæ viru, ad sanctum Christi famulum quantocyùs repedarent. Dum hæc odorifera fama geruntur, puella quædam iuxta seculi dignitatem non infima, circa Secundiacensem parochiam dæmonio correpta, non solùm claustris retrusa, verùm etiam ferreis vinculis tenebatur obstricta. Cumq; sanitatis causa à multis (vt solet) exorcismorum scripta nexa ceruicibus necterentur, atque illa ignotas sibi personas scriptorum per immundum spiritum cum nomine, quod dolendum est, carperet & vitia, seque magìs illos, qui scripserant, iam olìm in illo atque illo peccato latentibus apud humanitatem indicijs assereret possidere: tum ad ipsam energumenam de adstantibus vnus, Quid nos alienis, inquit, immò proprijs vitijs terres immunde? Verè in CHRISTI nomine non solùm istorum, quibus derogas, virorum, sed cunctorum quoquè si potuero, scripta sanctorum ità ceruicibus tuis innectam, vt vel multitudine operantium obruaris, si hos paucos audire despicis & contemnis. Tu mihi (inquit diabolus) Alexandrinarum chartarum, si placet, onera exarata imponas, nunquàm tamen ex obtento vasculo poteris propulsare, dummodò mihi solius Eugendi Iurensis monachi ex hoc non afferas visionem. Confestìm nanque rapientes proximè dictum ad beatissimum virum plenissima fide concurrunt, ac rem gestam pedibus eius prouoluti narrantes, non se redituros esse testantur, nisì Christi misericordiam præstaret exoratus oppressæ. Victus igitur vel ratione, vel precibus pater, breuiter cum longa oratione

Visio alia.

Abbatis officiū illi demandatur.

Deseritur à fratribus.

Miraculis coruscat.

Greg. Neocæsareensis apud Rufinū l. 7. hist. eccl. cap. 25.

oratione (vt Gtegorius quondàm Magnus Apollini) in hunc modum scribens atque consignans, spurcissimo transmisit epistolam:

Eugēdus seruus CHRISTI, in nomine Domini nostri IESV CHRISTI, Patris & spiritûs sancti, præcipio per scripturam istam spiritus gulæ, & irę, & fornicationis, & amoris, & Lunatice, & Dianatice, & meridiane, & diurne, & nocturne, & omnis spiritus immunde, exi ab homine, qui istam scripturam secum habet. Per ipsum te adiuro verum filium Dei viui, exi velociter, & caue nè ampliùs introeas in eam, Amen: & orans atque complicans, supplicibus tradidit deportandam.

Dæmonem per literas expellit.

Quid plura? necdùm itineris medij spatia confecerant, cùm ecce furcifer ille frendens atque eiulans, priùs egressus est ex obsessa, quàm calcarent domûs limina reuertentes. Ab hoc ferè tempore beati viri longè latèque fama nomenque enituit, vt qui sanctus iam habebatur indigenis, potens etiam & verè apostolicus, procùl genitis haberetur. Materfamiliâs quondam Syagria, nunc quoquè ecclesiarum monasteriorumque per eleemosynam mater, cùm graui obsessa incommodo iamiamque haberetur à medicis desperata, epistolam beati viri exosculandam prçcepit attingi. Cumq; appræhensam contactis ab eadem cum oratione oculis, lachrymis quoquè haud minimè deciduis infecisset, ori dehinc insertam aliquantispèr dentibus cum oratione constringens, mox recuperata sanitate surrexit. Quo gaudio atque miraculo non solùm ipsa suique, verùm etiam ciuitas maxima Lugdunensium exultatione mira releuata atque lætata est. Cùm ergò fama vitaque viri virtutum relatione succresceret, tanta miserorum aceruatìm cœpit in monasterium turba concurrere, vt secularium, immò tribulantium multitudo, penè cateruis videretur monachorum numerosior.

Plurimi ab eo curãtur.

Intereà dum inibì mox nonnulli, alij etiam post bidui triduique, quidam verò post mensis spatium commoda votiua percipiunt, Dei sanctus manum ad salutare compendium mittens, fatigationem miseris auferebat. Dabat ergò supplicibus atque sospitibus deportãda illigandaq; infirmis, cum sancti olei quãtitate, contraria laruis atque miserijs scripta mandata: Quę ità cooperante fide porrigebant in prouincijs longè positis medicinam, vt illi quoquè obtinerent adspectui: neque solus beatissimus pater in cœnobio, sed & presbyteri multique inibì fratres, potiebantur clarissima virtute meritorum: & zeli ambitione cessante, illis potiùs quàm sibi, Dei homo medendi delegabat officium: & hoc studebat omnimodìs, vt vnusquisque illi rei vel studio in monasterio deseruiret, in quo cum dono spiritûs sancti pollere eminētiùs perspexit: atque ideò mansuetum ac leuem illi ordinabat officio vel loco famulari, vbì mansuetudinis ac patientiæ bonum nullatenùs inquietudo decoloraret alterius. Rursumque superbiæ forsan aut vanitatis vitio notatos, non patiebatur esse sepositos: nè iudicio virosæ ac propriæ elationis inflati, altiùs grauiusque corruerent, cùm culpas ac vitia sua non agnouissent, in medium crebriùs increpati. Si quos sanè (vt sese habet natura fragilitatis humanæ) edacis tristitiæ morsibus intereà nouerat sauciari, illis quoquè inopinantibus ità specialiter ex industria blandus superueniebat ac lætus, & sancto dulcique fouebat alloquio, vt decurso tristitiæ perniciosissimo viru, quasi quadam salutaris olei perunctione, exasperata sanaretur austeritas. Dissolutioribus verò ac leuioribus acriorem se seuerioremque semper exhibuit, Presbyteris quoquè ipsis, quorum officio, constrictus sæpè ab episcopis, humilitatis causa (vt diximus) noluit implicari, ità semper ob ministerium sacrificij salutaris quodam remotionis opere, conscientiæ puræ tribuitfacultatem, vt illo cuique pro delicto mordaciter forsitan quippiam (vt assolet) succensenti, illi verò dum reatûs culpam ignorarent, absque notitia vel participatione alieni reatûs corpus Dominicum traderent ab altari: vt nec se conscij plecterēt communione delicti, nec alterum seueritate paterna. Ante enim dationem sacramentorum indultu forsitan subtraxisse viderentur in aliquo. Hìc nanque fuit, immò est apud Christum beatissimus homo, ex cuius ore (Deum testor) nunquàm ꝓcessit obloquium, cuius aures nunquàm polluit maleloqui oris ferale contagiū. Tantum nanque detestabatur hoc vitium, immò flagitium, quantum quis letiferi anguis non solùm venenum metuit, verùm etiam concursus ipsius vitat atque conspectus. Intantùm mens ipsius abstrusis vitijs pura pollebat, vt etiam beatissimorum apostolorum Petri & Pauli sanctique Andreæ, adæquè apostolici conspicuique viri Martini episcopi, & colloquio fuerit & visu potitus. Quodam nanque tempore, antequàm ipsi

Singulis singula vt officia demandãrit.

Sacrū oleū curatiōibus adhibet.

Quàm alienus ab obtrectatione fuerit.

Videt Apostolos Petrum, Paulū & Andreā.

ipsi administrationis onus incumberet, diebus æstiuis vltra monasterium iuxta semitam, qua Gebennam vsque transcenditur, sub arbore solitò quiescenti, subitò tres se per soporem aduentantes offerunt viri. Quorum cùm post orationem & pacem, nouitatem vultûs habitusque contemplaretur attonitus, interrogat quoquè, quinam ipsi venerabiles essent, quorum benedici meruisset aduentu. Tũ vnus, ego, ait, Petrus, ast hic germanus meus Andreas, & iste frater noster est Paulus. At ille confestìm in spiritu ad eorum vestigia prouolutus, Et qđ est, inquit, Domini, quòd vos in hęc rura cerno syluestria, quos in magnis vrbibus Romæ ac Patrîs post sanctum martyrium legimus corpore contineri? Verum est, inquiunt, & illic quidem, vt asseris, sumus: & hicque nunc habitaturi venimus. Et in hæc verba visio finiuit & somnus. Cumque confricata facie torporem somni depulisset ex vultu, conspicatur eminùs duos, qui ante biennium circitèr decesserant, fratres eo aduentare calle, quo sanctos apostolos per visionem conspexerat aduenisse. Et prosiliens ilicò in occursum, consalutans quoquè ex more, consulit, vndè dilectissimi fratres post tam diuturnũ commeatum ad cœnobium repedarent. Nos, inquiunt, inter alia ad vrbem vsq; progressi, obtentis quoquè sanctorum patrocinijs sub trina martyrum sera quidem, sed fida intercessione, reuertimur. Dominorum nanq; apostolorum Petri & Pauli atque Andreæ ditati reliquijs, ad caulas repedamus antiquas. In loco igitur, vt moris est, illis subsistẽtibus, currens Eugendus sanctus ad monasterium, ipse patri ac patribus aduentantiũ sanctorum efficitur nuncius, qui fuit paulò antè contemplator in visione. Prosiliunt confestìm obuiàm, & consalutatis fratribus, deosculatisq; reliquiarum vasculis, cum tripudio & exultatione àtq; psalmi sono exhibitis, inclusis quoquè sub altari, patrocinantur nunc exorantibus indefessa virture, quorum laudes ac merita nequeunt localiter coërceri. Vt enim de sancto ac beatissimo viro Martino dicamus, cuius mihi vultum ac habitum cum suprà dictorum secretissimè solebat exponere, parumque vobis referre non pigeat. Quadam nanq; vice, dum diros metuunt ac vicinos Alemannorum incursus, qui necòpinantibus, viatoribus non congregatione, vel cominùs, sed ritu superuentuq; solerent irruere bestiali: ad mortem aut suspicionem mortis penitùs euitandam, quæ crebro timoris iaculo totiès interimit, quotiès timetur, è limite Tyrrheni maris potiùs, quàm de vicinis Heriensium locis coctile decernunt petere sal. Sed hoc totum vt fieret, & consilium & ordinatio beati viri persuaserat. Cumque emenso bimestri tempore, nullum darent proprij aduentûs indicium, vertitur in sanctum imputatio fratrum, quòd alijs è vicino quod timuerant, sospitibus iam reuersis, non tam destinatis fratribus exilium, quàm peregrinantibus propria persuasione dedisset. Ille verò incertus de reatu, quis ipsos ancipiti obstrinxisset euentu, metuens tamen saltem indebitò increpari, misericordiam Christi pro salute eorum diebus singulis exorabat ac noctibus. Cumq; post lachrymas fessus, fuisset soporatus in lectulo, ità claritate subita vallatur in grabáto, vt se plùs luce cerneret circunfusum, quàm si purissimi solis illustraretur allapsu. Ilicò iuxta lectulum beatissimus Martinus assistens, consalutatum quoquè, qualiter valeret, interrogat. At ille: Benè, inquit, agerem, si de salute fratrum, quos (vt increpor) exules feci, nôn haberer incertus. At ille: Non meministi, ait, quia euntes mihi eos, id est, Martino, in oratione propriè commendâsti? hac nanque nocte in Pontianensi parochia manent: crastina verò vnus ex ipsis isthuc veniet, suspicionem cunctis ablaturus, ad mansum. Expergefactus igitur Christi homo, tanquàm memoratos fratres cunctis visibiliter assignaret, ità diem & horam prædixit aduentûs, vt ipse sanctus Dei nunciauerat, vel ipsi continuò sunt regressi. Nam & hoc, quod insequẽs sum relaturus, licèt nullus ambigat beatissimi Martini mirabilibus applicari, tamen ignoro, quis tam ignarus ac brutus sit, vt non illic specialiùs nouerit virtutum dona clarescere, vbi per vnitatem fidei familiariùs confortans residere dignoscitur gratia meritorum. Permisit nanq; nocte quadam in secretario antedictum sanctumq; Martinum tentari quidem incendio, sed probari. Sic igitur & Condatescense monasterium exustum quondàm est flammis. sed tamẽ Martini oleum, nullo flammarum est voratum incendio. Quod etiam beatus Eugendus tanta patientia atq; æquanimitate suscepit, vt mox illi diuina prouidentia non solùm ad victum siue vestitum duplicia pro simplo reddiderit, verùm etiam tabernacula ipsa multo vtiliùs, congruentiusq;, quàm fuerant, in vsus pristinos restaurârit. Vice igitur

Reuerẽter admodũ accipiuntur Apostolorũ reliquiæ.

Sæuitia Alemannorũ.

S. Martinus appâret Eugendo.

quadam imminente vespera, omne illud, vt dixi, monasterium, quia erat ex lignis, & non solùm contignatis indiscretisque cellulis, verùm etiam pulchrè fuerat cœnaculis geminatum, ità subitò redactum est in fauillam, vt manè non solùm nihil resideret ex ædificijs, verùm etiam celeritate arentis pabuli, ignis ipse penè totus redderetur extinctus. Cumque fratres illi, prout quisque sarculum securímve posuerat, ferrum reuerà, quod solum exuri nequiuerat, prunis euentilatis inquirerent: ecce Antidiolus sanctus presbyter prospexit ampullam cum oleo beati Martini, quæ salutis gratia, ad lectuli sui capitium dependebat, plenam clausamque, vt fuerat, post vasta incendia, postque cœnaculorum desupèr ruentium ardentiumque ruinas, ità integram ac stabilitam inter fumantes ignium residere fauillas, vt tres quondàm pueros roscidis refrigerijs legimus in camino Persico claruisse. Quæ etiam ampulla cum oleo ipso, ad virtutum testimonium, vsque hodiè in eodem monasterio reseruatur. Vndè non ampliùs sub Eugendo sancto, incendiali arbitror casui licuisse, quàm vt dixi, beatissimo quondàm cessisse Martino: vel postmodùm Cōdatescenses monachos cum oleo virtuteque Martini reminiscimur euasisse. Nam præter ista, quæ ob meritorum virtutumque testimonium pauca perstrinximus, tam præcipua extant, quæ puritate spiritûs, diuina illuminatione præsciuit, vt in corpore positus, iam quodammodò cum supernis virtutibus clarescere putaretur: adeò vt vice quadam venerabilem virum Valentinum, eiusdem monasterij diaconem, commoneret secretiùs, dicens: Constat te, charissime frater, inter hos viginti circiter dies ex hoc seculo ad præparata præmia migraturum: & ideò quamlibèt exutus peccatorum nexibus, paratus ad Dominum eas; moneo tamen, vt circa clausulam vitæ, dum tempus suppetit, profectuum collatione ditescas, quò possis digna, vt vidi, acceptabiliorque hostia ex ara Christi assumi. Hac nanque nocte vestitum te niueis linteis à sanctis patribus vidi cum Psalmi sono in altari oratorij huius imponi. Igitur licèt meritum qualitatemq; tuæ assumptionis agnoscas: suadeo tamē, vt tibi interìm addas, quod possis illic felicitate perpetua possidere. Cumque sermocinationem cum alacritatis lachrymis & oratione cōplēssent, post decem circiter dies febricula leui correptus, paulatimque inæqualitate vexatus, cursum vitæ præsentis explicuit. Cæterùm ex cuiuslibet superuentu personæ, ità per odoris fragrantiam, fœtorisque afflatum, meritorum insignia dignoscebat, vt præsciret ilicò, cui quis virtuti vel vitio subiaceret. Nam & aduentus fratrum, & secularium expectantium fidem, priùs sæpè prædixit, quàm vlla aduentantis præsentia fratribus monstraretur. Ità tamen magnis eximijsque bonis exuberans, nunquàm se meliorem emendatioremque altero vel leuiter iudicauit: sed pietate refertus, non quid interìm esset, sed quàm longè à perfectione adhuc esset, quasi cūctis abiectior & infimus pensitabat. Habebat autem, nimirùm habitatore illustrāte, magnam & in vultu lætitiam. Nam sicut tristem illum nemo vnquàm vidit, ità ridentem nemo adspexit. Non illi beatorum Antonij atque Martini gesta aut mores labebantur vnq̃ ex animo. Nunq̃, vt de Antonio refertur, aut ira subitò patiētiam rupit, aut humilitatem erexit in gloriam: nunquàm laudatus aut beatificatus, inflatus est: nunquàm vituperatus, fractus est aut tristatus. Tantùm nanq; lectione reficiebatur, vt cùm lectitaretur ad mensam, sæpissimè futurorum victus affectu, velut in ecstasi obliuiscebatur appositorum. Nam præ gaudio attonitus, peregrinationem præsentis vitæ despiciēs, municipatum suspirabat in cælestibus præparatum. Iste nanque illic post priscis patribus legendi propriè inuexit industriam. Iste etiam, refutato archimandritarum more, vtiliùs omnes vniuit in medium. Destructis nanque mansionum ædiculis, vno cunctos secum xenodochio quiescere fecit: vt quos causa vnitæ refectionis vna claudebat ædicula, discretis quoquè lectulis vna ambiret & mansio. Cui tamen lumen diei, sicut in oratorio, indeficiens noctibus præbebatur. Iste, inquam, Abbas sanctus nec mensulam suam, (vt facere quosdam nupèr audiui) nec victum vnquàm exceptauit à fratribus: omnibus omninò omnia erāt. Non ille vnquàm imperio docuit, quod exemplo anteà aut opere non compleuit. Infirmis semper aut valdè senibus clementissimè obsequi fecit, adijciens quoquè, vt ipsis illi è fratribus in necessitate seruirent, quos ægroti potissimùm elegissent: & non solùm faciebat alimenta conuenientia ministrari, verùm etiā propter laborem infirmitatis, donèc sanitas suppeteret, præstitit sequestratìm reficere vel manere. Nam & seculi hominibus absque personali acceptione se prębuit. Pauperi-

Oleum in medijs flāmis non inflammatur.

Dani. 3.

Prophetiæ claret spiritu.

qualis qsq; in animo fuerit, vt persenserit.

Nota sancti viri humilitatem.

Athanasius in vita Antonij.

Erga ægros & senes vt se gesserit.

peribus verò adæquè vt diuitibus osculum conuictumque præstitit atque consessum, omni cautela iuxtà patrum regulam seruans,nè se conspectui aduētantium laicorum vel propinquorum saltem iniussus monachus præsentaret. Si quid verò cuicunq; fuit à proximis fortasis oblatū,confestim hoc abbati aut œconomo deferēs,nihil exindè absque paterno præsumpsit imperio. Cellam, armarium,arcellámve nullus omninò habuit vnquàm:nulla cuique de necessitate exigua proprietatis operandi dabatur occasio. Nam vsque ad acum ipsam,lanasque netas,etiam suēndi consuēndique cuncta præbebantur in medium,dummodo subtilissima fratribus deuiandi eximeretur occasio. Inter hæc autem omnia omnibus proprietatis causâ solùm legere licuit aut orare. Cęterùm nouit fraternitas cuncta,quę dico:nunquàm in cœnobio declinandi causas deesse maximas,vbi non propelluntur etiam minima. Et quia sermo attulit, vt de institutione Patrum per imitationem beati Eugendi aliqua tangeremus iuxta promissum,quod memet prædixi tertio opusculo seruaturum,prout memoriæ, Christo inspirante,suggeritur,abrenunciantium exordia primitùs intimamus. Sic nanq;, quòd non omninò illa,quæ quondàm sanctus ac præcipuus Basilius, Cappadociæ vrbis antistes,vel ea, quæ sanctorum Lirinensium patres,sanctus quoquè Pachomius Syrorū priscus abbas,siue illa,quæ recentior venerabilis edidit Cassianus, fastidiosa præsumptione calcemus:sed ea quotidiè lectitantes,ista,pro qualitate loci & instantia laboris inuicta,potiùs quàm Orientalium perficere affectamus: quia proculdubiò efficaciùs hæc faciliusque natura vel infirmitas exequitur Gallicana. Igitur quia oratiūcula hęc nostra,instàr gubernatoris trepidantis,institutionis pelagus contemplata, circunspiciens vndiq; portum silentij gaudet attingere,paululùm circa transitum gesta beatissimi viri referam. Cùm enim vltra sexagenariam ætatem ferè sex mensibus prædictus pater inæqualitate corporea laboraret,sic tamen, quòd nunquàm canonico vsque ad horam defuisset cursui, nec bìs in die fesso corpusculo coactus fuit aliquid impertiri, vocato vno ad se de fratribus,cui cum libertate peculiari olìm etiam perungēdi infirmos opus iniunxerat,secretissimè quoquè sibi pectusculum petijt (vt moris est)perūgi. Cumque transacta nocte de nocturna quoquè quiete à nobis percontaretur diluculò,in lachrymas ac singultum erumpens: Parcat, ait, vobis omnipotens Deus, qui me tanta inæqualitate constrictum,nō permittitis corporeis vinculis iam resolui. At cùm trepidi inter profluas lachrymas,conuulsis quoquè in corde singultibus,sileremus: Domini mei, inquit, abbates Romanus ac Lupicinus proprijs humeris feretrū ante hunc lectulum exhibentes,me quoquè deosculatum compositumque eleuātes, deferendum immiserunt gestatorio. Cumque eleuatum in oratorium introferrent, concurrentibus vobis in ostio violenter excussus,in hoc sum à vobis lectulo reportatus. Et ideò rogo,si quid seni,si quid verò paternæ pietati præstatis,nè me illic retinere diutiùs,sed tandèm transire permittatis ad patres. Oro ergò omnes & obsecro filioli,vt accepta ac tradita Patrum in omnibus inuiolabiliter instituta,ad gaudiū meum sanctorumque omnium,ac vestrum,ad palmam victoriæ perducatis. Igitur cùm verba inter lamenta nostra complêsset,quinto admodùm die huic ipsi lectulo semet imponens,tanquàm dormiens visus,spiritum exhalauit. Cuius sanctum ac beatū corpusculum,inter cateruas filiorum ac fratrum,posteritatis quoquè deseruiente famulatu,venerabiliter est in Christi nomine consepultum. His interìm fidei feruorisque vestri sitim,ô sanctissimi,exatiatis tantispèr desiderijs,reficite fratres. At si animos vestros,spreta dudùm philosophia, rusticana quoquè garrulitas exatiare non quiuerat: instituta, quæ de informatione monasterij nostri Agaunensis cœnobij,sancto Marino presbytero,insulæ Lirinēsis abbate,compellente digessimus, desideria vestra tam pro institutionis insignijs, quàm pro iubentis authoritate; Christo opitulante,luculenter explebunt.

Nulli monacho aliquid peculij permissum.

Visionē ante obitū sibi oblatam refert.

Monet suos,vt Patrū instituta seruent.

Obdormit in Domino.

VITA SANCTI CLARI ABBATIS VIENNENSIS, CVIVS QVIDEM AVTHOR NOMEN SVVM SVPpreſsit, *ſed magnam præ ſe fert grauitatem & integritatem: habeturque in vetuſtis manuſcriptis codicibus.*

VITAM vel actus beati Clari preſbyteri & abbatis ſcripturus, Dei gratiam imploro: vt qui illi dedit benè & ſanctè viuere, mihi quoq; tribuat oſtium ſermonis, & illius laudabilia geſta inculpabiliter ſcribere. Hic à puero indicijs nimirùm clarus, in Dei omnipotentis gratiam profecit, adeò vt precibus ſuis à Domino obtineret, quæ ſpiritûs ſancti donum petenda eſſe perſuaderet. Accidit vt puer matrem orbatam marito haberet, quæ deuotè ad memorias ſanctorum martyrum apud Viennam ſubindè orandi gratia occurrebat: cũ qua pediſſequus Clarus venire ſolebat. habitabat autẽ eadem fœmina in vico, qui Bellicampus dicitur. Hanc cùm conſuetè quadam die ad orationẽ Clarus ſequeretur, venerunt ad ſanctiſſimum cœnobium vltra Rhodanum: vbì tunc temporis oſſa beatiſſimi Ferreoli martyris quieſcebant. Cumq; ibì mulier cum Claro ſuo puero in compunctione poſita, longiores horas protraxiſſet, iamq; veſpere ad hoſpitium ſuum reuerti cuperet, Rhodanus agitantibus ventis in vndas periculoſiſſimè aſſurgere cœpit. Iam mater cum Claro puero ſuo nauim intrauerat: deſperatisq; nautis, penè vndis ſubmerſa naui, Clarus puer extenſis manibus contra eccleſiã beati Ferreoli martyris, lachrymis fuſis clamâſſe dicitur: Deus, ꝓ cuius nomine martyr Ferreolus mortem ſuſcepit, ſubueni nobis in periculo poſitis. Mox Rhodanus blandior effectus, nauim breui impulſu ad litora ſua tranſpoſuit. De periculo erepti, mirantes pueri fidem, Deo gratias reddiderunt. Erat tunc temporis vir ſtrenuus & Deo placitus, Viennenſis Pontifex Cadoldus. Monaſteria tam virorum quàm ſanctimonialiũ, ſub ſancta profeſſione viuentium pia diſtrictione, tam in ciuitate, quàm foràs muros ciuitatis, hæc præcipua erant quæ regebat: Grimanenſium cœnobia, à ſanctis pontificibus vrbis fundata, in quorum maximo oſſa beatiſſimi Ferreoli martyris condita venerabantur. Sanctimonialium beatæ virginis Columbæ, triginta monachos habens. Nam Grimanenſium loca quadringentos monachos alebant. Porrò ſancti Petri monaſterium, ad auſtralem partem vrbis ſitum, quingentos penè monachos continebat: Sanctorũ Geruaſij & Protaſij venerabilis memoria, quinquaginta. Similiter S. Ioannis Baptiſtæ monaſteriũ, quinquaginta. Similiter ſancti Vincentij martyris, quinquaginta. Sancti quoquè Marcelli martyris cœnobium, triginta: Sanctæ Blandinæ viduarum ſanctimonialium locus, vigintiquinque. Sancti Andreæ infra mœnia vrbis, centum. Sãcti Niceti, eius vrbis glorioſi epiſcopi, quadraginta. Sancti Martini cœnobiũ, centum quinquaginta monachos, ſub diſtrictione regulari viuentes, adunatos tenebat. Porrò in domo maiori ſanctorum martyrum Apoſtolicam vitam tenentes, in vnúmq; viuentes, plurimi clerici erant, ità vt turmis diſpoſitis myſteria peragerent, Apud ſanctum Seuerum quoquè cœtus clericorum venerabilis. Alia quoquè venerabilia ſanctorum in vnum conuerſantiũ habitacula penè ad ſexaginta, ſub cura pontificis degentia, in Viennenſi diœceſi ſatìs ordinabiliter ſita erant. Sic tunc temporis ad gloriam omnipotentis Dei, Viennẽſis eccleſia florebat. Tam pia igitur loca mater Clari pueri, ſolicita quę Dei ſunt, frequentiùs viſitabat. Claro autem puero cœnobio ſanctorum monachorum apud memoriã beati Ferreoli martyris tradito, ipſa nouiſſimum diem apud ſanctam Blandinam clauſit. Clarus itaq; puer ſanctè in monaſterio nutritus, eò profecit, vt ſibi monaſterium viduarum ad cuſtodiendũ poſtmodùm crederetur. Abbas factus in monaſterio ſancti Marcelli à ſancto põtifice vrbis Claro, nomine Clarus, virtutibus clarus, omnis religionis obſequio ſtrenuus, omni actiõe ſua curam ſibi impoſitam per Dei gratiam ſolicitè adminiſtrabat. Cõtigit autem, vt mater monaſterij febribus ad mortem grauaretur. Clarus igitur ad lectum decumbentis cum fide acceſſit: vtq; manum febricitantis tetigit, ſecretè ſecum orans in conuentu ſanctimonialium, ſancta mulier à lecto ſurrexit, & cum cæteris eccleſiam ingreſſa, hymnorum

Marginal notes: Efficacia precũ Clari pueri. — De q̃ Ado Viennenſis in chron. Ann. 686. — Cœnobia antiqua, intrà & extra Viennam Galliæ. — Clarus fit monachus. — Curat febricitãtem.

mnorum laudes Deo exoluit. Quidam frater etiã infirmitate graui viscerum depressus, à patre Claro oleo sancto perunctus, sanitati restitutus est. Factum est, dum quodam tempore ad villã cum monachis iret, vt quidam totus vlceribus plenus, obuiàm ei fieret. Tunc Clarus imperauit cuidam monacho: Vade frater, misellum istum laua in fluuiolo propè currente. Illicò ille obediens, vt aqua miserum tinxit, mirabile dictu, fons vulnerũ clausus, penitùs cutẽ integram, videntibus omnibus, esse monstrauit. Eundem ipsum ianitorem monasterij postmodùm multi viderũt. Fortè vir Dei in grãdinatã fratrum vineã deuenit: Vocato custode, q̃siuit, si racemi ad vsum vini necessarij aliqui remansissent: sed cùm vix pauci esse sunt inuenti, prostratus in terra, noctẽ ibì fecit. In crastinum, quod vix credi potest, ità dependens vinea racemis suis onusta paruit, vt nullo modo, quòd grandine pcussa fuerit, indicium dare posset. Item quodã tempore cùm fratres piscatum issent, & ipse ,ppe ripã staret, incautiùs quidã retia admouens, in aquã ruit. Rhodanus tunc fortè ripas suas impleuerat: fratres de periculo cadentis nimiùm pauidi erant. Clarus plena fide, vt signum crucis contrà fecit, mox à periculo exemptus est, quem aqua trahebat, & ad partẽ primã, qua vir Dei stabat cum fratribus, puenit. Læti omnes, Misericordias Dñi cantare cœperunt. Sed vt lætiores etiam post tantum munus fierẽt, ingentem piscem ad litus tractum habere ad suì subsidium meruerunt. Erat ei consuetudo, nocte orationis causà ambulare per castrum, vbi cœnobium sanctæ Blandinæ situm est, & diabolus humana specie assumpta, enormi magnitudine flammantibus oculis ei se obuium fecit, quid ibì ageret, inquirens. Clarus perfectus in fide, cognoscens inimici fraudes, impauidus stetit, &, quis ipse esset, quæsiuit. Tunc diabolus, Missus sum ad hoc, vt te ex isto loco expellam, quia iam diù est, quòd in potestate nostra locus iste esset, si tu non obstitisses. Clarus diuina virtute fretus, Vade Satan, ait: Obsistit tibi Christus, cuius est terra & plenitudo eius. Cũ grandi igitur sono, ità vt totum castrum videretur esse concussum, diabolus abscessit: arreptamq; vnam famularum, quæ præ foribus monasterij deseruiebat, vexare cœpit. Clarus vbì accurrit, iniectis in os puellæ digitis, spiritum malignum effugauit. Sicque sanitati reddendo ancillam Dei, lætitiam fecit. Multa sunt, quæ per ipsum Christus in ecclesia Viennẽsi operatus est. Cùm instaret tempus dormitionis eius, & hoc ei à Domino reuelatum esset, quadam die in hortis fratrum ægrotus sedit, vocatisq; ad se fratribus, eos alloqui spiritualiter ac dulciter cœpit, dicens: Fratres mei, secundùm Apostoli dictum, per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei. Quid mihi à Domino reuelatum sit, non tacebo. Sex episcopos ista nostra ciuitas sub pace temporis Christi Ecclesiam gubernãs habebit: Sed sub septimo episcopo grauissima persecutio Paganorum erit, & ista ciuitas iusto Dei iudicio illis in direptionem erit. Monachi inhabitatores terræ istius partìm occidentur, partìm aufugabuntur, incensis sacris domibus, vastatis omnibus, & penè in desolationem redactis. Nunc ergò, fratres, Dei iudicium metuentes, curam agentes vestrì, vigilanter intendite, vt cùm dies tribulationis venerint, paratiores ad tolerandum, si qui reperti fueritis, inueniamini. Corpus meũ in ecclesia beatissimæ martyris Blandinæ & sociorum eius humate. Hæc audiêrunt fratres, qui tũ præsentes aderant. Quod posteà rei euentus demonstrauit, quandò à Vuandalis & à Saracenis non tantùm Viennensis, sed longè lateq; aliæ prouinciæ vastatæ sunt. Cùm iam decumberet, tertia die antequàm clara anima eius corpus corruptibile desereret, cumq; semper in laudibus Dei pseuераret, videt circa crepusculum diei aperiri cælum, & immensum exercitum candidissimi & niuei candoris super cælum, vbì iacebat, descendere. quem exercitum miræ pulchritudinis & splẽdoris iuuenis præcedebat. Quod cùm Clarus irreuerberatis oculis læto vultu inspiceret, virgo beatissima Blandina, ab eo cognita, consolari eum cœpit, & vt tantum exercitũ sequeretur, hortari. Cumq; ipse voto & desiderijs annueret, ab illa audiuit: Tertia die, hora quinta, sanctus Marcellus & ego ad te veniẽtes, tum nobiscum ad felicia regna ducemus. Et nè hostis tibi nocere possit, totus iste exercitus Dei, quem vides, tecum erit: Sic visione abscedente, beatus vir in ecclesiam deportatus, cilicioque superextentus, quandiù superuixit, à Dei laudibus non cessauit. Appropinquante hora exitûs sui, psalterium idem decantare cœpit. Vt ergò fratres, finitis psalmis, dixerunt, Omnis spiritus laudet Dominũ: cum luce odor ineffabilis cellam, vbì sanctus Dei iacebat, repleuit: sicq; beata anima carne soluta, migrauit ad Dominum. Mansit autem

Oleo sancto alium sanat.

Vineã grandine perditã restituit precibus.

Submersum ferè fratrem crucis signo seruat.

Profligat dæmonem.

Act. 14.

Reuelatio facta S. Claro.

Visum vidċt sub obitum.

Psalm. 150.

Moritur feliciter.

F 3 idem

idem odor vsq; ad locum sepulcri. Quò cùm ferretur quidam paralysi dissolutus, admotus feretro beati viri, in conuentu omnium ilicò sanatus est. Sepultus autem est in ecclesia beatæ martyris Blandinæ, sanctorumq; martyrum Quadragintaocto, ante altare, vbi miraculis clarus diù iacuit. Obitus autem eius agitur Calendis Ianuarijs.

F. LAVRENTIVS SVRIVS, CANDIDO LECTORI.

IN vetustis Martyrologijs duos Macarios Abbates inuenimus. Apud Palladium Cappadociæ Episcopum extant totidem Macariorum vitæ. Has propterea hoc loco inserendas putauimus, quòd eas, sempiterna memoria dignus Cardinalis Aloysius Lipomanus, non indignas censuerit, quas suis Tomis adscriberet. Nam alioqui non ignoramus, quid de Palladio senserit Diuus Hieronymus.

VITA DVORVM MAGNORVM MACARIORVM, VNIVS AEGYPTII, ALTERIVS ALEXANDRINI, *necnon & Marci Monachi, per Palladium Episcopum Cappadociæ scripta.*

2. & 15. Ianuarii. ILLA quæ de prædicabilibus ac beatis referuntur viris duobus Macarijs, vt innumera atq; infidelibus incredibilia, dubito referre vel scribere, nè fortè etiam mẽdacis nomẽ incurram. Quòd autem apud Deum pereant oẽs, qui loquuntur mendacium, sententia sancti Spiritûs declarauit. Me itaq; fidelissime virorum Lause, gratia Domini non mentiente, tu quoquè sanctorum triumphis incredulus non existas.

Psalm. 5.

Ex his duobus Macarijs, vnus quidem genere Aegyptius, alter verò iunioris tempus ætatis vincens virtutibus, Alexandrinus negociator erat. Priùs tamen de illo Aegyptio loquar, q vixit nonaginta omnes simul annos. Ex quibus sexaginta in desertis impleuit locis: ad quæ iuuenis fuerat ingressus tricesimo ætatis suæ anno. Tantoq; abstinentiæ monachalis intrà decem annos vixit certamine, vt iam tunc discretionis sapientia præmunitus, senis puer nomen acciperet, cò quòd velociùs ad matura conscendit certamina. Vbi enim primùm esse quadragenarius cœpit, & contra spiritus aërios, & in curationibus hominũ, & denunciationibus futurorum diuinam gratiam meruit, postremò etiam sacerdotis (vt dignus erat) nomen accepit. Discipulos hic secum habebat duos in desertis interioribus, quæ Scetim vocantur: quorum vnus minister ipsius erat, nec ab eius latere recedebat, propter eos qui causa curationis frequentare cõsueuerant: alter autem separatìm in propria cella manebat. Post aliquantum autem temporis, dum prouidentibus futura oculis intuetur, ait Ioanni nomine ministro suo, (qui postmodùm etiam ad presbyteratum, loco eiusdem sancti Macarij, meruit peruenire) Audi, inquit, me ô Ioannes frater, & suadẽti mihi id quod tibi proderit, acquiesce. Tentaris enim, & te cupiditatis atque auaritiæ spiritus vexat. Sic nanq; vidi & scio, quòd si acquieueris mihi, consummaberis in hoc quẽ adeptus es loco, & gloriaberis, & flagellũ non appropinquabit tabernaculo tuo. Sin verò me audire nolueris, Giezi tibi finis adueniet, cuius & morbo laboras.

Macarij duo discipuli.

4. Reg. 5.

Euenit igitur, vt post obitum beati viri, tam salubria eius dicta contemneret, post quindecim vel viginti annos. Vndè eum ità totum ille execrabilis morbus inuasit, (eò quòd in pauperes fratres more Iudæ, furti crimen admiserat) vt nõ posset incolumis vel vna hora pars eius corporis inueniri, ne in tali quidem spatio, quod vnus alicuius digitus occuparet. Est ergò & hoc ex ijs, quæ sanctus Macarius longè antè prędixerat.

Cibus & potus monachorum.

De cibo autem eius & potu referre superfluum puto, præsertim cùm etiam à negligentibus monachis, videamus ista seruari, nè aut deliciosis, aut secularibus pares esse dicantur: maximè in illis locis, vbi vix necessaria ipsis alimẽta sufficiunt, & vbi sunt tanto-

tantorum,quæ imitari student,exempla sanctorum. De alijs igitur meritis ipsius loquar. Sine intermissione semper in quadam esse translatione animæ putabatur,immò magis,plurimum vitæ suæ tempus cum Deo agere, & cęlestibus ampliùs quàm terrenis negocijs interesse. In quo & diuina quædam miracula fuisse memorantur.

Nam Aegyptius quidam cùm amore vesano alienæ vxoris arderet,nec posset ad effectũ tam scelestę cupiditatis peruenire,eò quòd illa pudicitiæ dedita,virginitatis suæ coniugem nimìs amaret,maleficũ precatus est,vt se amari ab ea faceret,aut quocunq; illam modo à marito proprio repudiari. Maleficus autem multis muneribus illectus, solito propriæ artis ingenio,fecit illam equam videri,nõ fœminam. Quam vbì talem vir eius, domum regressus adspexit,tam monstruosa nouitate turbatus, (quòd iacere in lectulo suo equã videret)ingemiscebat ac flebat,eò quòd ipsum alloquens animal, nullum loquentis poterat audire responsum. Rogabat igitur presbyteros ipsius vici, duxitq; eos domum,& quid illa pateretur,ostendit:& ne tunc quidẽ causam tantæ calamitatis agnoscunt. Quæ tamen iam per triduum,nec vt equa fœno,nec pane vt homines vtebatur,vtriusq; escę alimonijs destituta. Ad postremũ vt magnificaretur gloria Dei,& vt sancti illius Macarij virtus innotesceret cunctis,subitò in cor mariti eius asscendit,vt cum ea loca deserta penetraret. Illigatam igitur eam,ità vt iumenta vinciri solent,ad deserta deduxit. Cumq; ità sancti Macarij cellulę appropinquarẽt,iuxta quam monachi stabant,obiurgare cœperunt memoratum virum eius, cur cum equa ad monasterium venire voluisset. Ad quos ait ille: Véni huc,vt possit misericordiam sancti orationibus promereri. Illisq; interrogãtibus,quid mali haberet: Vxor, inquit, mea fuit hæc,sed in equam videtur esse conuersa. Habet autem hodiè tertiã diem,ex quo nullum penitùs cibum sumit. Quod cùm supradicti fratres orãti sancto Macario (cui iam & hoc ipsum Deus notum fecerat)retulissent,vt pro eadem instanter oraret, hæc fratribus dixit: Vos,inquit,equi estis,qui equorum habetis oculos. Illa enim mulier est,nec transfigurata in aliam naturam videtur,nisì eorum oculis,qui præstigij vanitate falluntur. Confestimq; benedictam à capite ipsius nudæ infundẽs aquam (oratione completa)subitò videri eam omnibus fœminam fecit,iussitq; eam refici,& gratias agentem Deo cum cõiuge suo remeare pręcepit,hoc dicens: Nunquàm omninò à cõmunione sanctorum mysteriorum separetur,nunquàm ab ecclesiæ oratiõe discedat. Hoc enim idcircò perpessa est,quia per septimanas quinque mysteria diuina non attigit.

Miraculũ S. Macarij.

Malefici præstigię.

Eccè aquę benedictionẽ,& quomodò per eam Deus mira operatur.

Aliud iterùm ipsius factum proloquar: Per longum temporis spatium, cuniculum quendam sub obscuro terrę profundo,à cella sua duxit,per dimidij spatium stadij,vsq; ad soli alterius summitatem. Vbì speluncam sibi proprio sudore perfecit, vt quotiès ferre non poterat molestias frequentantium,relicta cella sua,per occultum iter se ad speluncæ latebras cõferret,ità quòd à nullo vnquàm,si voluisset,videretur. Referebat ergò nobis quidam de studiosis ipsius aliquãdò discipulis, quòd quotiès de mansiuncula sua ire ad speluncam solebat,viginti & quatuor orationes eundo, & totidem redeundo faciebat. De hoc ipso fama vulgauit,quòd & mortuum suscitârit, dum quendam hæreticum vult docere,qui resurrectionem corporum negabat futuram. Quæ fama in desertis illis locis,sicut est vera,permansit.

Cuniculus subterraneus.

Mortuũ excitauit.

Ad hunc aliquandò,filium iuuenem dæmone laborantem,lamentans mater exhibuit:cum quo duo,in singulis lateribus iuncti,cõtinebantur viri. Cuius dæmonis hãc operam esse dicebant: Posteaquàm infelicem hominem,trium modiorum panes edere,& vnius amphoræ lagenam bibere coëgisset, ructando vniuersa quæ deuorauerat, in aërem quendam fumumq; conuertere consueuerat,atq; ità omnia vel comesta vel potata,quasi quodam ignis ardore solebat absumere. Est autem & legio dæmonum, quæ Flammea nominatur. Sicut enim inter homines, ità & inter illos multa est distantia, non naturalis substantiæ, sed diuersæ ac dissonæ voluntatis. Iste igitur iuuenis, cùm ei tam enormes cibos mater propria parare non posset, edebat frequenter egestionem sui corporis, ac bibebat. Ob quod flens mater infelix, de intolerabili calamitate filij sui, sanctum illum, vt miserabilem iuuenem curaret, orabat. Cumque continuas apud eum preces, plurimasque fudisset, orante super illum, Deumque precante viro sanctissimo, post vnum vel alterum diem cœpit tanti mali medicina procedere. Ait autem matri ipsius: Quantum

Voracitas immanis.

vis vt comedat filius tuus? At illa: Decem, inquit, panes. Quam ex hoc sanctus ille reprehendens: Quid, inquit, locuta es? Septem itaque diebus ieiunans & orans pro eo, tres cum libras panis iussit accipere, ità tamen, vt opus proprijs faceret manibus. Quem hoc modo per gratiam Dei curatum, & ad pristinam sanitatem reductum, propriæ reddidit matri. Hoc quoquè miraculum per sanctum famulum suum Deus fecit: quem virum ego in corpore videre non potui. Ante annum enim, quàm ad illas solitudines introirem, ille tantus decertator quieuit in Domino.

Ieiunia & orationes valeant ad impetrandum beneficia à Deo.

Illum autem Macarium, qui Alexandriæ presbyter fuit, vidi in his locis, quæ Cellæ nominantur, in quibus Cellis ego per annos nouem mansi. In quibus triennij tempus cum eo vixi: & alia quidem miracula sub oculis meis fecit, alia verò ex ore ipsius didici, cætera autem aliorum relatione cognoui. Habebat itaque hoc in proposito vitæ suæ, vt si quid magnum à quibuscunque sanctis in abstinentia fieri didicisset, hoc feruenter impleret. Cognito igitur à quibusdam, quòd Tabennesiotę nihil cocti cibi per Quadragesimam totam edere dicerentur, statuit intrà semetipsum, vt per septem annos nihil, quod coctum fuisset igne, gustaret, sed crudo tantùm olere contentus esset, ità vt si fortè vnquàm leguminis aliquid reperisset, neque indè gustaret. Hoc ergò cùm ampliùs, quàm volebat, imitando fecisset, de reliquo tanquàm nihil esset graue, contempsit. De alio iterùm, qui vnam tantùm panis librã comederet, audiuit eximius monachorum, cupiensq; eum imitari, confractum atq; in partes redactum modicas, bucellatìm in lagenas misit, & statuit tantum ex eo edere, quãtum posset manus ipsius vnà proferre: & ità mihi lætus ipse posteà referebat, hoc dicens: Plures quidem particulas bucellatìm intrà lagenam comprehendebam, totũ tamen, quicquid intrinsecùs tenere potuissem, foràs proferre non poteram propter angustias oris exigui. Publicanus etenim meus, vt omninò non ederem, non sinebat. Per trienniũ ergò sub hac obseruatione vixit, quatuor aut quinq; tantùm vncias panis assumens, & tantundẽ bibẽs aquæ, vnumq; expendens sextarium olei, quod per totum illi annum sufficiebat.

Macarius Alexandrinus.

Quadragesimale ieiunium semp fuit in maxima veneratione.

Abstinentia mirabilis.

Aliam rursùs propositi ipsius agnosce virtutem. Hic virorum fortissimus somnum vincere statuit: & hoc ipse dicebat, quòd per viginti dies nec semèl quidem sub tectũ aliquod fuisset ingressus, vt sic vinceret somnum, diurni quidem æstûs ardoribus flagrans, nocturno autem frigore tremens: & quemadmodùm ipse referebat, nisi velociùs ad tectum redijsset, somnumque cepisset, vsqueadeò sibi aruisse iam cerebrum intelligebat, vt sine sensu propemodùm putaretur. Vici ergò, inquit, quantùm ad me ꝑtinet, somnum: naturæ verò, quæ exigebat vsum debitum, cessi. Hic quodam die dum in cella sua matutinus sederet, culicem sensit. A quo vulneratus in pede, dolensq; manu sua peremit, qui & moriens, plurimum cruoris effudit. Repræhendens igitur factũ suum, in eo quòd iniuriam propriam vindicâsset, ità cõdemnare se voluit, vt in pratis eorum locorum, quibus * Scythiæ nomen est, qui in solitudinibus extremis iacẽt, nudus per sex menses sederet, vbì culices crabronibus similes, aprorum quoquè perforãt cutem. Ergò illic exulceratus est totus, quibusdam tuberibus per omnia eius mẽbra turgentibus, vt vnus crederetur ex illis esse, qui elephantiosi vocantur. Post sex autem menses regressus ad cellam suã, sola, quòd ipse esset Macarius, eius voce patefactũ est.

Bellũ aduersùs somnũ suscipit.

Dura pœnitentia.

Hic idem desiderauit aliquandò (sicut solebat referre) hortum, in quo essent Iannes & Mambres malefici sepulti, videre, qui sub Pharaone plurimum potuisse memorantur. Qui longo in tempore, & grandi potentia suæ artis quadratis lapidibus supradictum opus extruxerant, in quo superposita fuerat memoria prædictorum, vbì & aurum recondiderant, & varijs arbusculis locum repleuerant. Puteum quoquè fecerant, eô quòd sine aliquo videretur humore idem locus esse. Hæc autem omnia idcircò fecisse dicuntur, quòd se post obitum in eodem loco tãquàm in paradiso crederent esse mansuros. Ignorans itaq; famulus Christi Macarius, quænam ad memoratum locum deduceret via, æstimatione quadam animi solas cæli stellas (quod in mari à nautis solet fieri) dum per deserta ambulabat, sequebatur. Fascẽ verò calamorũ portauerat secũ, vt per millenos passus singulos figeret, quò faciliùs posset, agnoscens sua signa, remeare. Per nouẽ igitur dies itinere confecto, præfatis appropinquauit locis. Cui ferocissimus dæmon, qui semper aduersùm Christi athletas dimicare consueuit, collectos omnes ex proprijs locis calamos à mille passibus, spe dictæ memoriæ quiescenti subitò ad caput posuit. Cumque sanctus Macarius surrexisset à somno, agnouit cos,

eos, quos alibì reliquerat calamos. Credo autem, quòd & hoc permittēte Deo ad examinationem memorati viri contigerit, nè ſpem aliquam haberet in calamis, ſed magìs in Dei gratia, qui in columna nubis per quadraginta annos iter populo Iſrael in deſerto monſtrauit. Dicebat autem de ſupradicto horto ſeptuaginta dæmones ad aduentum ipſius proſiluiſſe, clamantes, & circa oculos eius ac vultum coruorum more volantes, dicenteſque: Quid vis Macari? Quid vis tentator monache? Quid ad loca noſtra veniſti, in quibus manere non poteris? Nunquìd & nos aliquos monachorum tentauimus? Habes eremum propriam cum tuî ſimilibus, vndè noſtros quoquè propinquos expellere feſtinas: nihil nobis tecum commune eſt: Quid noſtras regiones ingrederis? ſi habitator es eremi, tua tibi ſolitudo ſufficiat: nobis hunc locum ſui tradiderunt incolere conditores. Quid hanc poſſeſſionem quęris irrumpere, in quam nullus vnquàm hominum, poſtquàm nobis à fratribus noſtra hîc manu ſepultis eſt tradita, viuens ingreſſus eſt? Cumque adhuc dęmones plurima replicarent, atque lugerent, beatiſſimus ille reſpondit: Ingrediar tantùm vt videam, continuoque diſcedam. Et dęmones: Hoc (inquiunt) nobis per tuam conſcientiam ſponde fideliter. Chriſti verò ſeruus ait: Simpliciter hoc faciam. Continuoque dęmones ab eius oculis receſſerunt. Ingreſſum ſe igitur, atque illic ſuſpenſum æneum cadum reperiſſe dicebat circa puteum cum catena ferrea, longa iam temporis vetuſtate conſumptum, mala etiàm granata intrinſecùs vacua, ac nimio ſolis ardore ſiccata. Sic itaque indè diſcedens, per viginti totos ad cellulam ſuam reuertitur dies. Cui cùm aqua, quam portauerat cum panibus decem, deficere cœpiſſet, & grandi moleſtia penuriæ laboraret, ac penè deficeret, apparuit ei quædam (vt ipſe referebat) puella, puro linteo cooperta, ferens ampullam aquæ ſtillantis, vno à ſe ſtadio ſeparata. Quam per triduum ambulans, ſupradictum vas ſibi oſtendentem videbat, & velut ſtantem viciniùs, ac ſe inuitantem, ità vt putaret quidem aſſequi eam poſſe, nec tamen valeret. Igitur ſpe bibendi, laborem ſe trium dierum patienter ſuſtinuiſſe dicebat. Multitudo autem bubalorum grādis apparuit, (ſunt autem illic plurimi huiuſmodi greges) inter quos vna de bubalis cum pullo ſuo adſtitit ſubitò, vt & ipſe referebat, cui lac ex vbere fluebat in terram. Subieci me ergò, inquit, & labia ferinis vberibus in os meum expreſſurus appoſui, quouſquè ad ſatietatem refectus ſum, idque ſibi ſuffeciſſe dicebat, vſquedùm ad cellam perueniret. Quem ipſa etiàm beſtia ſubſecuta, vbera eidem ſua prębebat, neque proprium fœtum, ſancti illius contemplatione, ſuſcipiens.

Clamores demonum.

Alio rursùs tempore, dum ad requiem monachorum puteum facit, inter virgulta vel frutices aſpidis dente percuſſus eſt, cuius morſum neceſsè eſt continuò mors ſequatur. Correptam igitur eam, & vtraque manu ab ore diſtentam, ſcidit mediam, dicens ei: Cùm te non miſerit Deus meus, cur auſa es huc venire? Habebat autem diuerſas in deſertis locis cellulas, in quibus virtutum operabatur inſignia: Vnam in interiore ſolitudine cui nomen eſt Sceti, aliam in Libya, vbì cellæ vocātur, aliā in monte Nytriæ, ex quibus quædam ſine feneſtris erant, vbì per totam Quadrageſimam ſedere in tenebris hic beatiſſimus dicebatur. Alia cella anguſtior erat, in qua pedes iacens extendere non valeret. Alia latior, ad quam venientes ad ſe, ſuſcipere conſueuerat. Tantas autem hic hominum dæmonijs laborantium curabat cateruas, vt numerus eſſe non poſſet, nobis etiàm illic degentibus.

Aſpidis morſus nihil nocet S. Macario.

De Theſſalonica ad eum nobilis ac diues virgo perducta eſt, quæ iam per multos annos paralyſi laborabat. Quæ cùm ei fuiſſet oblata, atque ante cellam beati viri proiecta, motus in eam miſericordia, per viginti dies proprijs manibus oleo ſancto perungens, ac Domino pro ea preces fundens, incolumem ſuæ reddidit ciuitati. Quę poſteà plurima ad ſolitudines, cùm fuiſſet proprijs pedibus regreſſa, tranſmiſit.

Sancto oleo perunctam puellam à paralyſi ſanauit.

Hic idem cùm audiſſet grandem vitæ conuerſationem Tabennenſiotas habere, veſte mutata ad ſimilitudinem alicuius operarij, ſumpto habitu ſeculari, intrà quindecim dies per deſerta iter faciens, Thebaidem vſque peruenit. Cumque veniſſet ad monaſterium memoratorū hominum, primùm quē Archimandritam vocitant, requiſiuit, Pachomium quēdam nomine, probabilem per omnia virū, & habentē ſpiritualē gratiam prophetiæ, cui tamen de Macario nihil fuerat reuelatum. Ad quem cùm veniſſet, hæc dixit: Quæſo, me in monaſterio tuo ſuſcipi facias: Monachus enim eſſe deſidero. Ait illi magnus ille Pachomius: Senilibus annis grauaris, & monachus eſſe iam

Pachomius Abbas.

non potes, neque inter cæteros fratres, qui hoc ab adolescentia didicerunt, viuere vales, cô quòd consuetudinem eorum laboremque non pateris: Cumque abstinentiæ tentationes non ferēs, læso animo egressus ab his fueris, maledicere eis incipies, quos non potueris imitando sectari. Noluit itaque nec primo eum, nec secūdo die, nec per totam suscipere septimanam. Dumque iugiter persisteret in rogando ieiunus, ad postremum: Suscipe me, inquit, Abba, & si me in ieiunio vel in opere inferiorem ipsis deprehenderis, statìm de tuo monasterio pelle. Quo audito, ille persuasit fratribus, vt in monasterio reciperetur. Est autem illic vnus numerus mansionis, habens etiàm vsque in præsentem diem ad mille quadringentos viros. Cùm igitur fuisset ingressus in eam sanctus Macarius, & post breue tempus superuenissent Quadragesimæ dies, videretq; diuersos vario more viuentes, alium vespertinis horis soluentem ieiunium, alium verò post biduum, alios etiàm post dies quinque gustantes, alium stantem totis noctibus, & per diem sedentem, laborantemque: ille de arboribus dactylorum cortices tenens infusos, ac copiosos, in vno angulo stabat vsque ad Quadragesimæ finem & principium Paschæ, non panem, non aquam gustans, non flectens genua, non in terram iacens, sed tantùm modica cauliculorum folia cruda Dominico die sumens, vt manducare alijs videretur. Siquandò autem ad corporalem necessitatem fuisset egressus, cōfestìm remeabat, ac stabat, non os aperiens, non alicui quicquam loquens, sed cum summa taciturnitate consistens, & in corde suo tantùm iugiter orans, atque id solùm operis, quod in manibus tenebat, efficiens. Quem cùm esse tam duræ atque inimitabilis vitæ monachi omnes considerâssent, quasi quadam aduersùm principem suum seditione commoti: Vndè, inquiunt, nobis istum adduxisti, qui ità viuit, quasi in carne non sit humana, ad cōdemnationem omnium nostrûm? Audi igitur, & aut tolle eum à nobis, aut scito omnes nos ex hoc monasterio hodiè recessuros. Ille autem tali conuersatione atq; virtute eius audita, deprecatus est Dominum, vt quis esset, eidem reuelaret, Quo statim facto, arrepta eum manu, ad oratorium suum duxit: vbì erat altare diuinum, osculatusque eum, dicit illi: Veni optime senex, tu ille Macarius es, & mihi te celare tentabas: ex multis annis te videre cupiebam, audiens de te magna miracula: Gratias tibi ago, quia colaphos infantibus nostris dedisti, nè magnum aliquid in conuersatione vitæ suæ facere se putarent. Reuertere nunc igitur ad loca vndè veneras: sufficienter enim nos omnes ædificâsti, & ora pro nobis. His verbis rogatus ab omnibus, indè discessit.

Quadragesima.

Considera, an tale vnq; Quadragesimale ieiunium videris.

Quodam rursùs tempore hoc retulit nobis, dicens: Quodcunque genus vitæ, & quoscunque mores abstinentiæ spiritualis desideraui, imitatus sum, atq; perfeci. Iterùm, inquit, aliquandò animum meum quædam nouæ cogitationis cupiditas occupauit, vt vellem quinque diebus continuis sensum cordis mei inseparabilem à Deo facere. Statuensque intrà mentem meam, & clausis ità ostijs cellæ atq; vestibuli, vt nullus hominum responsum à me posset accipere, cœpi instare à principio septimanę, dicens sensui meo: Vide, nè velis à cęlo ad terram descendere. Habes illic angelos, atque archangelos, altissimasque virtutes, Cherubin ac Seraphin. primumq; omnium creatorem Deum. Illic conuersare, sperne illa, quęcunque infra cælestia videntur habitacula, nè carnales cogitationes incurras, atque in hoc diebus duobus (inquit) ac duabus noctibus perseuerans, vsqueadeò dæmonem prouocâsse ac stimulâsse me sensi, vt ille in flammā ignis subitò conuersus, omnia quæ habere videbar, incenderet: ipsamq; etiam mattam, super quam stare consueueram, vt totum iam me arsurum esse crederem. Ad postremum tanto timore percussus, ab huiusmodi proposito tertia abscessi die, cùm viderem tam iugiter indiuiduum Deo animum me habere non posse. Descēdi ergò iterùm ad cogitationes seculares, nè aliquod mihi ex perpetuo diuinitatis intuitu genus arrogantiæ nasceretur.

Ad hunc ipsum Macarium cùm aliquandò venissem, reperi ante fores cellæ ipsius presbyterum quendam, cuius totum caput adeò excsum & consumptum erat illa valetudine, quæ Cárcinus nominatur, vt os etiàm verticis videretur. Quique illuc vt curaretur aduenerat, nec tamen vsque in illum diem à sancto Macario susceptus fuerat, aut visus. Ego itaque tunc ipsum rogans petiui, vt eius misereretur, & saltem responsum ei daret. Ad quod mihi ille sanctus hoc dixit: Non est dignus iste curari: Hanc enim pœnam ex pręcepto diuinitatis accepit. Si autem vis curari eum, persuade illi

Cancer morbus.

illi priùs,vt à sanctorum sacrificiorum immolatione discedat. Cumque ego dicerem: Cur,obsecro,id fieri iubes? Quia fornicatione,inqt,pollutus,ministeria Domini violare cōsueuerat: ob quod talis supplicij atrocitate cruciatur. Sed,sicut dixi,si nūquàm velut sacerdos sacrificia contigerit diuina,accipere (Deo iuuāte) poterit medicinam. Cùm ergò illi,qui hac valetudine laborabat,ista dixissem, vt cum sacramento mecum pacisceretur,nō se vlteriùs ad officium sacerdotis accedere,tunc demùm à sancto illo vocatus est:qui eum his allocutus est verbis: Credis,inquit,Deum esse,cui nihil occultum est? Respondit, Credo. Non potuisti(inquit)virtutē diuinitatis eius euadere? Respondit ille:Non potui,domine mi. Tunc magnus ille Macarius, Si cognoscis,inquit, peccatum,& vis euadere istam,quam propter illud tibi Dominus intulit,pœnā,emendare de reliquo. Quo audito,ille propriū confessus est crimen,& decætero se nūquàm peccaturum esse promisit, neq; functurum sacerdotis officio, sed inter laicos iam futurum,& tunc demùm illi manum sanctus imposuit:atq; in paucis diebus capillorum quoquè recuperatione curatus,Deumq; glorificans,sancto etiàm viro gratias referēs, videntibus nobis ad propria remeauit.

Eccè missam appellari sanctū sacrificium & diuinum.

Post hęc adducitur ad eum in meî pręsentia puer quidā, qui sæuissimi dęmonis spiritu laborabat. Cumq; vnam super caput eius posuisset manum,& ad cor ipsius aliam, tandiù deprecatus est Deum,quandiù suspendi in aëre eum faceret: qui puer in morē vtris totus inflatus, suprà q̄ æstimare quis posset, intumuit, & subitò aquam ex omni parte membrorum cum clamore maximo vocis effudit. Itaq; omni illo tumore residente,ad pristinam sui corporis redijt sanitatem. Quem sancto perunctum oleo,& benedicta perfusum aqua,proprio reddidit patri,pręcepitq; vt per quadraginta dies nec carnes eum edere,nec vinū potare permitteret,& sic eum perfectę reddidit sanitati.

Vides sanctum virum perungere puerū sancto oleo, & aqua benedicta pfundere, eiq; à carnib' abstinentiā, & à vini potu iniungere?

Hunc eundem sanctum Macarium quodam tempore cogitationes vanæ gloriæ stimulando vexabant,volentes eum de cella ipsa vbì degebat,abstrahere,& suadentes ei, atque demonstrantes quandam velutì operis boni speciem,vt eius causa pergeret Romam,sanaturus videlicet eos,q illic nequissimis dæmonijs vexabantur: Summa enim gratia diuinæ virtutis hic beatissimus contra immundos spiritus vtebatur. Cùm ergò talibus incitamentis,quibus expulsare eum dæmon volebat, per multum tempus reluctaretur,fortiterq; se videret vrgeri,proiecit se subitò supra cellulæ suæ limen,ità vt extra cellulam suos relinqueret pedes,ac diceret:Ducite me ô dæmones,si potestis,& trahite. Ego enim pedibus meis non ibo, quò vultis. Si ergò hoc me modo portare potestis, en proficiscar, sacramenti quoquè adiectione confirmans, quòd vsq; ad vesperam de eo non consurgeret loco. Vndè si me,inquit,non moueritis,sciatis vos vlteriùs à me non audiendos. Diù itaque iacens immobilis, tandèm profunda vespera propinquante surrexit: sed nocte quæ subsequuta est, rursùs ei dæmones molesti esse cœperunt. Ille verò sporta,duos modios recipiente,arenis repleta,impositaq; humeris suis,in desertis locis spatiabatur. Huic Theosebius quidā genere Antiochenus occurrens,cui & Cosmetor cognomen erat,dicit ei: Abba,quid tantum onus portas? in me potiùs quod deuehis,transfer,& noli tuos humeros fatigare. Ille autem dicebat: Vexo vexantem me: Ocio enim fruens,iter aliquod agere me compellit. Cùm autem ità onustus ambulâsset diutiùs,& confecisset illo pondere suum corpusculū,regressus in cellam est.

Vexo vexātem me.

Hic ipse sanctus aliud miraculum retulit nobis, (erat nanque presbyter) Notaui mihi, inquiens, eo tempore, quo sancta mysteria fratribus dabam, quòd Marco monacho nunquàm dedissem, sed semper ei sancta de altari angelus dabat, solam tamen manum dantis videbam. Erat autem Marcus iste summi ingenij, qui dum iuuenis esset, nouum ac vetus testamentum memoriter retinebat, admodùm placidus & quietus, & castitatis proposito singularis. Vno igitur die,dum ego aliud quod agerem, non haberem, in vltima eius senectute ad eum vsque perrexi, & iuxta ostium ipsius sedens quasi tyro, nouusque monachus, supra homines eum esse existimans, sicut & erat,audire quid loqueretur,vel quid ageret,desideraui. Fuit autem solus intrinsecùs, centum circitèr annos agens, qui & dentes quoquè nimiùm longa ętate perdiderat. Contra se ergò ipsum, & contra dæmonem litigabat,dicens: Quid ampliùs decrepite senex quæris? eccè oleum,vinumq; gustâsti. Quid vltrà cupis in extremis ætatis tuæ deuorator,ac ventris cultor? huiusmodi verbis in se iniuriosus existēs.

Vide sacram Eucharistiā appellari sancta mysteria. Marcus monachus egregius.

Tum

Tum & dæmoni iſta dicebat: Nec adhuc tibi debeo aliquid, quod furari prçualeas. nihil aliud inuenis? Iam recede à me hominum inimice, atq; hoc ſibi quaſi inſultando dicebat: Veni peſſime ſenex: quandiù tecum morabor?

Referebat autem nobis Paphnutius quidam, diſcipulus huius beati viri, quòd aliquandò belua quædam exhibuit ſancto Marco catulum ſuum cæcum, veſtibulumque oſtij eius, capite percuſſit, & ingreſſa ad eum ſedentem foris in atrio, proiecit ante pedes ipſius catulum ſuum. Quem ille tenens & expuens in oculos eius, orauit: continuoq; lucem, quam amiſerat, vidit. Secumq; tunc ipſum proprio lacte nutritum, mater abduxit. Sequēti autem die eadem beſtia ſancto ac beatiſſimo Marco, pellem ouis exhibuit, quam memoratus ſeruus Chriſti, ſancto Athanaſio epiſcopo dereliquit. Quã ſancta Melania poſteà à beatiſſimo viro Athanaſio accepiſſe ſe dixit. Et quid mirum ſi
Dan. 6. & 14 ille qui manſueſcere fecit Danieli leones, etiàm huic beluæ talem ſapientiam dedit? Dicebatur prçtereà de beato Marco, quòd ex quo lauacri gratiã ſpiritualem promeruit, nunquàm expuiſſet in terram, ſexageſimum poſt baptiſmum agẽs annum, & quadrageſimum ante baptiſmum.

Erat autem figura corporis huius athletę Chriſti Macarij (oportet enim me de hoc quoquè tibi ſignificare famule Dei Lauſe, eò quòd paruitas mea conuerſata cum eo diutiùs, eundem cognouerit diligenter) ſtatura breuis: non multa barba faciem veſtiebat, ſed circa labia tantùm erat, parumq; circa mentum aliquid videbatur. Ex nimia abſtinentia, & penè iugi inedia, etiàm vultus ipſius nudus prçter cæterorum hominũ conſuetudinem videbatur. Ad hunc ergò cùm admodùm triſtis aliquandò veniſſem, diceremque, Abba Macari, quid iubes faciam, quoniam variæ cogitationes animum meum conturbant, dicentes mihi, Proficiſcere hinc, quia nihil agere te cernis? Ille reſpondit: Dic, inquit, ipſis cogitationibus tuis: Propter Chriſtum parietes cellæ iſtius cuſtodio. Hæc tibi amator & famule Dei doctiſſime, pauca de multis ex factis ſancti Macarij vel dictis, ſignificaui.

VITA ADELHARDI ABBATIS CORBEIENSIS, AVTHORE PASCHASIO RATBERTO.

Die 2. Ianuarii.

In principio orationis funebris de obitu Valẽtiniani.

PRecium operis eſt, viros quoſq; doctiſſimos imitari, qui parẽtis affectu, charorum in Chriſto funera pietatis opere defleuêre, flendo quoquè miris eos proſecuti ſunt laudibus. Quoniam, ſicut beatus Ambroſius in opere ſuper Valentinianũ dixit, etſi incrementum doloris ſit, id, quod doleas, ſcribere: tamen plerunquè in eius, quem amiſſum dolemus, cõmemoratione requieſcimus, eò quòd in ſcribendo dum in eum mentem dirigimus, intentionemque defigimus, videtur nobis in ſermone reuiuiſcere, & totus medullam noſtræ mentis influêre. Cæterùm poſteritatis negocium eſt, vt eorum exempla virtutum literis commẽdemus, quatenùs & noſtrum charitatis debitum proximis perſoluamus, & Patrum exempla, quos imitari debeãt, filijs non negemus. Nouimus igitur eos non perijſſe poſt mortem, ſed beatiùs immutatos, vt moriendo ad immortalia ſummæ felicitatis gaudia peruenirent. Idcircò non omninò penitùs obliterandi ſunt à memoria, prçſertim tales, quorũ non deſijſſe hinc mortis euulſio fuit, ſed in melius commutâſſe. Neq; enim fatendum eſt, iuxta quorundam perfidorum in-
Sap. 2. ſaniam, quod ſcriptura inquit: Exiguum & cum tædio eſt tempus vitæ noſtræ, nec eſt refrigerium in fine hominis, & non eſt qui agnitus ſit regreſſus ab inferis. Neque hoc dicendũ, quòd ex nihilo nati ſumus, & poſt hçc futuri ſumus, quaſi non fuerimus. Verum igitur eſt, & incunctanter profitendum, Chriſtum reſurrexiſſe à mortuis, & mortem moriendo viciſſe: vt ſimiliter omnes, qui in Chriſto moriuntur, non iam mortui,
Matth. 22. Luc. 20. immò in eo viui atq; beati inueniantur. Deus enim viuorum eſt, & non morientium, eò quòd in illo qui viuit, omnes qui in ipſo ſunt, viui inueniuntur. Vndè & ſcriptura eos dormientes appellare conſueuit. Quapropter officioſiſſimum eſt, ſicut dixi, ſanctos imitari viros, videlicet præfatum Ambroſium. & beatũ Hieronymum, reliquoſq; ſacros

ſacros imitabiles viros,qui ſuis epitaphia charis facundiſſimè condiderunt. Etſi non aſſequi eorum iura facundię queo,materiam tamen loquendi ſcias non deeſſe: quia cum recolere ſcribendo cupio virum, quem penè ſanctum & admirabilem vniuerſus prędicat orbis:quemque vidimus,& vſi familiaritatis eius amore,licèt indigni ſumus, omninò tacere,quãuis indocti,nequimus:vt dum eum oculis videre negamur, ſaltem mentis officio proſequi mereamur. Sed dum hoc cogitare incipio,duobus valdè contrarijs afficior intùs,mœroris videlicet atq; gaudij. Sed contriſtari Apoſtolus pro tali negocio vetat:gaudere verò non ſolùm mea,verùm omnium noſtrorum ſubita deſolatio prohibet: Quibus vtriſq; taxatis ſtipendijs pietatum, gaudere magìs multumq; congaudere profectò ſpe promiſſionis æternæ de tanto patrono oportet: itaq; per felices eum iam trãſiſſe agones,quem proculdubiò requieuiſſe in Chriſto,ſine fine beatè manſurum,minimè dubitatur. Sed quia fletu amoris vincor potiùs, quàm deſperationis ignauia,mihi parcendum non ambigo:pręſertim cùm Apoſtolus nõ flere prohibeat,nisì tantùm,vt de dormientibus tanquàm cæteri,ꝗ ſpem non habent,non contriſtemur. Ergò longè aliud eſt,cum deſperatione contriſtari:aliud verò,dolere & cõdolere,quòd ſic peccati cauſa huc venimus,vt ad modicum, vix parùm aliquid eſſe videamur: vndè proculdubiò charorum lachrymis abluere ſepulturam, debitę pietatis affectio eſſe debet,non erroris. Qua pietate licèt mentis ingenio ſegnis, tuî recordor virorum chariſſime Adelharde pater, ſenectutis decus, ſpecies ſanctitatis, forma virtutum:Intantùm,inquam,tuî recordor amoris vinculo, vt vix admodùm me valeam inter vtraq; temperare negocia:Qui dum video Dominum IESVM Chriſtum, Lazarum,quem diligebat, fleuiſſe mortuum,& non ſolùm fleuiſſe, verùm turbatum fuiſſe ſpiritu:nimiùm flere cogor,tali ac tanto cęli deſtitutus oraculo. Cęterùm ipſa natura docet,charorum non obliuiſci debere,ſed quibus poſſumus eos commendare ingenijs,vt & dilectio in mente firma teneatur,viſione carnis ſublata: & amor in mẽte qui dudùm accẽſus fuerat,dum meliùs viuat quem diligimus,non moriatur. Vndè mi votorum chariſſime,cui ſuperſpargo more vulgi ſepulcrum ex floribus, ornare cupiens funus literarum officijs:quatenùs tuarum aromata virtutum non tumulo teneantur clauſa,ſed longè lateq; in exemplum futuris fragrent temporibus. Neque enim more quorundam cenſeo pueros hincindè ſuper tumulum conſtituere, qui tuas fingendo laudes debeant decantare,vt inſtàr lugubrium carminum ad fletus & gemitum audientum pectora concitent: ſed veritatis iura mihimet torpentis ocio nè abdicentur, literarum fidei commendabo, atq; ità tuo refrigeratus alloquio, tuî per ſecula memorabor. Neq; è meo poteris euelli animo,nisì nomen tuum laudeſq; depromam. Fidelis eſt mihi conſcientia, quòd quicquid dixero,à tua minus eſt laude: ideò perſuadere mihi de te talia minimè erubeſco. vndè tua p̄ſens abſentia mihi manens, nouos in me generat lachrymarũ affectus:ità tamen,vt pręſentia abſens faciat gratulari, quòd iam perueneris ad diù promiſſa gaudia felix. Nè queſo lachrymanti dicas, Gratulari de me potiùs quàm flere charorum fili debueras,præſertim cùm ſcias me euaſiſſe mundi ludibria,& perueniſſe ad fontem æternæ vitæ:qui ſi me diligeres,gauderes vtiq; & congauderes,quia iam fruor immortalitatis ſtola, & ſatior intuendo maieſtatis gloriam. Scio mi pater,ſcio,inquã,quia exutus carneis indumentis,cæleſti iam frueris viſione: ſed vincor itaq;,pio perfuſus amore,præſentem tuam flere abſentiam,quo mihi triſte videtur omne quod intueor,dũ te ſuſpirans abeſſe ſentio. Et vt verbis Fortunati vtar,

> Qualiter agnus amans genitricis ab vbere pulſus,
> Triſtis & herboſis anxius errat agris:
> Nunc fugit ad campos,feriens balatibus auras,
> Nunc redit ad caulas,nec ſine matre placent.

Sic me de tuis pater abſentem ſuggero verbis. Dies, inquam, obitûs tui mihi vtinàm nõ luxiſſet,quia nec poterat peior eſſe mihi exiguo,neq; ſæuior vlla tuis omnibus inluceſcere:quo quid agam,quid ve faciam perpendo,ſed mœrore amarus nõ inuenio. Prohibente,vt dixi,Apoſtolo,multùm flere volens,non audeo:gaudere verò quanuis inuitus,tuæ charitatis gloria perſuadeor. Iam enim tibi hyems, mi pater, abijt,& receſſit imber:ergò venerunt nuptiæ agni,inter delicias paradiſi frueris: vox tua ſonuit iam in auribus meis,exaudita eſt vox turturis,ità dicens: Sicut audiuimus fili,ſic vidimus in ciuitate Domini:audiuimus quidẽ glorioſa,ſed cernimus potiora. In ciuitate

Marginalia: 1. Theſſ. 4. — Ibidèm. — Ioann. 11. — Pſalm. 47.

Domini virtutum:virtutũ ergò,& non vitiorum, quia Deus fundauit eam in ęternũ, fundamento perpetuitatis.Intelligo quidem planè talia te canentẽ,ſed ſuſpiro dolens & gemo anxius,longè interdùm à tuo ſeiunctus cõſortio: Et quod ſerius eſt, orbis te virtutis virum prędicat,nec contingimus,nec videmus.Noui igitur,ꝙ neque has velis accipere laudes,qui tuas iam in cęlo ſcriptas proculdubiò tenes:ibì tuũ prorsùs fece-ras horreum,ibiq; tuum ſemper erat mentis habitaculum. Vndè quãuis mihi exigam quod impendo,tibi exindè gratulor,quia frueris quod amâſti: mihi doleo,quẽ depulſum à lacte velociùs amiſiſti:iocundor tua cauſa,ſed mea plango.Tuis itaq; gaudijs ſuperatus,tãdèm gratias Deo agere non recuſo.Ago quidem gratias, ꝙ talem te habuimus:vincor verò affectu,quia priùs te caruimus,q̃ comites paradiſi nos tuo adſciueris conſortio.Propter quod obſecro,mi Pater,proſpicias per cancellos,ꝑ feneſtras quoquè,Domino cõcedente,voti intuearis filios.Noui igitur,qua fueris charitate ꝑditus, quáve fide firmus,qualiq; ſpe diù velut ancora Domino religatus.Certiſſimũ idcircò teneo,ꝙ triplex iſte tuus funiculus difficilè,immò nunq̃,reſoluitur. Miraris nõ modò ſub pedibus nubes ac ſidera, ſed etiàm altam planitiem cęli, niueo candidatus habitu. Ideò precor nè differas miſereri humilium, quos dudùm ad talia prouocabas in certaminis cãpo.Fortis,mi pater,fuit vt mors dilectio tua:ideò nullo victus es hoſte,nullo ſuperatus agone.Viciſti oblectamenta mundi fortiter,& ideò coronaris,credimus, gloria triumphãtis indubitanter. Venite filiæ Hieruſalem,& videte diadema,quo coronatus eſt ſenex noſter ſolennitate æterna,quibus ille inauratus eſt indumentis.Perpendite,quomodò adhuc iuuenis malignum vicerit hoſtem, quomodò puer mũdum pedibus olìm calcauerit.Qui cùm eſſet regali proſapia,Pipini Magni regis nepos, Caroli conſobrinus Auguſti,inter palatij tyrocinia omni mundi prudentia eruditus,vnà cum terrarum principe magiſtris adhibitus,elegit magìs iuſtitiæ fore & veritatis amicus, q̃ in illicita conſentire, etiàm multis oblectatus blanditijs. Vndè factum eſt,cùm idem Imperator Carolus deſideratam Deſiderij regis Italorum filiam repudiaret, quã ſibi dudùm etiàm quorundam Francorum iuramentis petiërat in coniugium, vt nullo negocio beatus ſenex perſuaderi poſſet,dum eſſet adhuc tyro palatij, vt ei, quã, viuente illa,Rex acceperat,aliquo cõmunicaret ſeruitutis obſequio: Sed culpabat modis omnibus tale connubium,& gemebat puer beatæ indolis,ꝙ & nonnulli Francorũ eô eſſent periuri,atque rex inclyto vteretur toro,propria ſine aliquo crimine repulſa vxore.Quo nimio zelo ſuccẽſus,elegit plùs ſeculum relinquere adhuc puer, q̃ talibus admiſceri negocijs:vt propinquo,quẽ contrà ire prohibendo non poſſet,non ſe conſentire fugiendo monſtraret.Nec minùs igitur Ioanne pro iuſtitia mori paratus fuiſſe creditur, qui pari anniſu inlicitam repræhendebat regis audaciam,& ſpernebat huiuſmodi nuptias:nec conſiderans propinquitatis iura, vt carni aſſenſum pręberet cõtra leges Chriſti,quas violare non ferens,ſibi in animo ꝓponebat.Vndè & voluit magìs cum Chriſto mente ingenuus crucis ignominiam ferre,vt fortia queq; confunderet,q̃ ſi etiàm adoptaretur in regnum,vt eſſet regis filius. Deſpiciens itaq; Pharaonis regni diuitias, peruenit tandèm, vt monachus velut Moyſes in eremo Dei frueretur alloquijs.Neq; enim adhuc ſeculo ità calceatus,poterat cæleſte viſum in monte videre:ſed exutus his omnibus & ſanctificatus,Dei agente gratia,diſcipulus factus eſt Saluatoris.Legerat ergò, Niſì quis renũciauerit omnibus quæ poſſidet, adhuc & ſemetipſum,non poteſt meus eſſe diſcipulus.Neq; igitur ignorabat, ꝙ facilius ſit camelum per foramen acûs tranſire,q̃ diuitem in regnum cęlorũ intrare.Et ideò depoſuit aſeli onera,vt faciliùs arctam atq; ſtrictam viam mandatorum Dei curreret. Quibus depoſitis, Corbeiæ, immò Chriſti ibidèm expetijt fontem, velut ceruus ille Dauidicus: Vbi cùm parùm fuiſſet immoratus, ſubitò humilitatis diſcipulus, factus eſt magiſter virtutum:& qui pridiè pediſequus videbatur aliorum,inuentus eſt dux & pręuius ſuorum in Chriſto commilitonum.Elegeras enim,bone IESV,tibi tyronem & puerum: Non quidem ille te,ſed tu illum elegeras & pręelegeras,tua pręuentum miſericordia. Elegiſti eum fermè cùm viginti eſſet annorum,quandò infelix nimiùm ętas humana, fragilis & valdè procliuis eſt ad peccandum:tunc quãdò omnes tyrones tui, cùm exirent de terra Aegypti à viginti annis & ſuprà, in libro vitæ te conſcripti ſunt pręmonente.Necnõ & cùm rursùs à Moyſe & Eleazaro recenſentur oẽs hac ætate, & deincèps,q poſſunt ad bella procedere,in cęleſte collegiũ ſupputãtur.Hi tantùm in caſtris Domini

[Margin notes: Fides, ſpes, charitas,funiculus triplex. — Orditur vitę narrationem. — Genꝰ Adelhardi. — Deſiderius, rex Longobardorum: cuius ſoror Theodora, vt alij volunt, nupſit Carolo Magno. Vide Paulũ Aemyliũ:attamen etiã Eginhartus filiã Deſiderij fuiſſe teſtatur. — Cõtempto mũdi faſtu, fit monachꝰ Adelhardꝰ. — Luc. 14. — Matth. 19. Mar. 10. Luc. 18. — Pſal. 41. — Annos fermè viginti natus,petijt monaſteriũ — Num. 1. Num. 26.]

Domini figunt tentoria, hi soli procedunt ad bella. Sanè quia mirũ admodùm est tunc vincere, cùm oblectatur varijs blãdimentis: triumphare, multis cùm impellitur argumentis. Viginti etenim fiunt, quinq; quatèr ducti: aut quatuor, quinquiès supputati. Quibus ità collectis, cõstat eos tantùm ad bella fore pomptissimos, q veteris ac noui testamenti ętate senuerint, & eius sapientia fuerint educati. Horũ igitur virtus est ad bellandũ aptissima: & vt se vincant primũ, monenda: prę sertìm cùm tunc hostis quantùm in carne est, maioribus vtitur decipiẽdi ingenijs. Tũc ergò tuus Christe ętate puer, mente ingenuus, prostrauit mundi illecebras: tunc deposuit arma Saul regis, vt te solo lapide, quem gestabat in pectore, prosterneretur ingens animarum delusor. Te deniquè elegit secum in pręcordijs ferre: te authore cõtra spiritalia neqtiæ in cælestibus dimicare. Quid plura? ità certaminis campum ingressus, peruenit ad cœnobiũ: vbì annuo pulsans voto, tandèm introiuit portas iustitiæ, per quas soli iusti ingrediũtur. Deindè peruenit ad portã virtute mactus, q̃ sola suos quosq; ducit ad vitam. ingressus nanq; est arctã & strictã viam, q̃ paucorũ est, vt dilatato animo, viam mandatorũ Dei curreret sagacissimæ artis ingenio. Atq; cùm iamdiù ità totus effloruisset inter monasticam disciplinã, vt magìs inesse cęlestibus q̃ terrenis crederetur: nescio quo ducti Patres affectu, quasi ex iussu regio hortulanũ eum cõstituunt. Qui gaudẽs vt bon⁹ athleta Christi, àc si inter paradisi delicias, ità obediẽs lętabatur aĩo. sciebat nanque Dominum in huiusce sepultũ fuisse spelęo, ibiq; eum Marię vt hortulanũ apparuisse. Sciebat eum in eodẽ loco resurrexisse, etiã inibì visiones angelicas apparuisse. Vndè profectò thesaurum effodiens in hortis animi, multiplici corpus aromate vngebat IESV. Quid tunc putas dicebat, tali adstipulatus officio? Nì fallor, dicebat sine voce, mentis tamen affectu: dicebat, inquã: Veniat dilectus meus in hortum suũ virtute consitũ, & comedat fructum pomorũ suorum. Erant igitur illi in animo diuersa virtutũ olera: & idcircò dixisse non ambigitur, vt comedat fructum pomorum suorũ. Suorũ, inquã, qa nõ sibi, sed Domini applaudebat gratię, si quid boni mente gestaret. Alij labores agrorum superexcolant, q̃ virtutes animi obedientiæ causa defensi: iste talia nõ omittens, hortum deliciarum animam suã Domino cõsecrauerat. Fecerat enim, quod ab eo sibi dictũ meminerat: Pone me sicut signaculũ erga cor tuũ. Quo pręmio vallatus, secum in animo Domini magìs delectabatur colloquio, q̃ rerũ negocijs temporaliũ: Descenderat enim profectò dilectus eius Christus hortum animi illius inuisere: descenderat vtiquè ad areolam aromatis, & in eo virtutũ delicijs pascebatur. Hortus aũt deliciarũ eò vocatus est paradisus, ꝙ intelligitur mens hominis, qa EDEN hortus deliciarũ interpretatur. Vndè & quidã florentem eum dixerunt. Descẽderat ergò in eo Christus, vt lilia colligeret castitatis, & videret si iam mála Punica germinássent. Est autẽ boni viri animus, vt dixi, hortus plenus deliciarũ virtutibus, atq; ità alter deniquè paradisus. Metitur ibì myrrha, membrorũ scilicet mortificatio, cùm virtutum aromatibus. Colligitur rosa, martyrij sanguine rubricata: nitent poma conualliũ, cęlestibus disciplinis irrorata: germinant mála Punica, propter odoramẽta bonorũ actuũ: absq; eo, si qd intrinsecùs latet, Dei flagrans, pius ardor amoris. Indè est, frater, si velis aduertere, ꝙ noster senex totus amabilis & suauis erat: indè, ꝙ aptus omni eloqo puritatis. Nónne tibi videtur mel & lac ex eius lingua manãsse, qui ità se suo influebat eloqo, vt nonnunq̃ aliquos quasi ebrios redderet sanctitate, oẽs verò sibi cõnexos ꝑ dulcore nimio faciens? Et qd aliud erant eius labia, q̃ fauus distillans? & vt altiùs dicam, qd aliud, q̃ organum sancti Spiritûs? Alioquìn humana nõ potuisset apꝑhendere sapiẽtia, q̃ loquebatur: Plena deniquè sanctitatis munere, verba cęlesti manabat oraculo. Qui cùm idẽ ità longè diuq; à sancto ageretur Spiritu, recordatus ꝓcepti Abrahę fuisse dicitur, vbì inquit scriptura: Exi de terra, & de cognatiõe tua, & de domo patris tui, ac veni in terram, quã monstrauero tibi. Qui cùm secum talia cõtulisset, cœpit intrà se meditari & dicere, ꝙ nõdùm hoc ꝓcepti genus opere cõpleuisset: Qui si mẽte reliquerat natiuitatis solum, reputabat ꝙ adhuc corpore interesset: Etsi, iuxta Euangelij ꝓceptum, patrẽ, aut matrẽ, aut cognatos iam reliquerat, vt Deo dign⁹ haberetur discipulus, adhuc etiã ampliùs molestabatur: qa licèt pro dignitatis genere, sępiùs tamen eum inuisendo ꝓpinq & noti frequentarẽt, q̃ quieti viri animus poposcisset. Quo factũ est, vt ilicò alter Elias fuga laberetur, nõ Iezabel, sed carnis fugiẽs voluptatẽ. Quærebat enim seuerus Christi miles effugere, vt sese fugiẽdo pleniùs inueniret. Atq; ità q dudũ fuerat multis

Alluditad Dauidem 1. Reg. 17.

Psal. 118.

Hortulanĩ officium eĩ demãdatur.

Ioan. 20.

Cant. 5.

Cant. 8.

Cant. 6.

Anima virĩ iusti, paradisus est. Cant. 5.

Gen. 12.

Non fert ꝓpinquorum crebras visitationes.

3. Reg. 19.

fulcitus blandimentorũ obſequijs, factus eſt hoſpes peregrinationis: nõ habens cum Chriſto,quod egregiũ habẽdi genus eſt,ſaltẽ vbì caput reclinet.Itaq; ſic ſe fugiẽs,vt ſe inueniret,ꝑuenit ſecũ in fortitudine verbi vſq; ad montẽ Caſſinũ,nolẽs patriç cognoſcere curas,neq; ꝓdicari de ſe vẽto iactãtiæ laudes:Cogitabat aũt ſolũ ſe velle tm̃ ꝑceꝑiſſe,necdùm diuiſum à vitijs,quouſq; moraretur infra patriæ fines. Et nè rursùs nouis diaboli retibus ligaretur,exiuit vltra ſe vadens,ſi quo modo poſſet relatu veritatis edicere:Viuo aũt iam nõ ego,viuit verò in me Chriſtus.At vbì ità cõſcius venit Caſſinũ,quod totius fons religiõis & origo putabatur,ſuſceptus quidẽ à Patre monaſterij, ſed Dei diſponẽte iudicio,ibì eum paululùm licuit immorari. Fertur nanq;,ꝙ ilicò q. dã ei anachoreta in Spiritu Dei ꝓdiceret,quinã & vndè eſſet,& ob quã cauſam eouſq; adueniſſet.Ac deindè poſt modicũ ꝓdicit aduẽturos regis nũcios, qui eum repeterẽt, ſuoq; in loco reſtituerẽt.Quod ille audiẽs,turbabatur plurimùm,ꝙ votis proſpera nõ ſuccederẽt.Qui aſſumẽs ilicò Abbatẽ loci illius,retulit ei ſua queq;,rogans atq; obſecrans, ſi quo modo poſſet effugere,clemẽter annueret, quò nomẽ illius vltrà etiã nec à lõgè audiretur.Sed ꝓoccupauit Deus mox eorũ cõſilia,& dum moras faciũt euoluẽdi,cõtinuò præoccupatur nũcijs.Qui tenẽtes eum,reduxerũt in patriã.Quid putas, q̃ amarus erat animus,q̃ mœſtus,qa ad patrię fines & dulcia proprij ſoli arua inuitus rediret?Audiãt igiẽ huiuſmodi virũ noſtri cõciues monachi,q lenti requieſcũt vmbrarũ delibuti fuligine:audiãt,q poſt ſe ſeculariũ greges trahũt:audiãt,inquã,ꝙ nõ ſatìs tutũ ſit,ſuorũ ſe deliniri parentũ affectibus.Chriſtus ergò matrẽ neſcit,& ignorat fratres, vt verã nobis mẽtis oſtẽdat fraternitatẽ.Si qs,inqt,fecerit voluntatẽ patris mei,qui in cęlis eſt,ipſe meus frater,ſoror & mater eſt.Deindè reuocat diſcipulũ ab officio funeris,nè patrẽ liceat ſepelire debito carnis iure: Sine,inquit,mortuos ſepelire mortuos ſuos,tu aũt ſequere me. Hoc igiẽ totũ nouerat pius ſenex noſter,& ideò fugere feſtinabat è medio ciuiũ ſuorũ.Recordabaẽ nanq;, ꝙ Ieſus nõ ſit ſigna operatus in patria: neq; propheta ſit ſine honore,niſì in proprio ſolo. Hic aũt honore mũdi expoliatus, idcircò feſtinabat exire charorũ vinculis, vt verè poſſet ſibi mẽtis honorẽ adſciſcere, atq; vt altiùs dicã,angelicã in terris degere vitã.Videbaẽ nõ ſatìs pauper poſſe fieri in medio parentũ ſuorũ,q regni pollebãt honore,& diuitiarũ copijs renitebant:Et ideò diſruptis vinculis clari nominis,voluit pauper fieri ſine ambitione, quondã locuples. Sed ſuî contemptor eximius,paupertate fit ornatior:fuga clarior,vilitate humilitatis ſublimior:& vt B.Hieronymi verbis vtar,ſint nõnulli ditiores monachi,q̃ fuerãt ſeculares:poſſideãt opes ſub paupere Chriſto,quas ſub locuplete & fallace diabolo nõ habuerãt:vt ſuſpiret eos Eccleſia diuites,quos mũdus tenuit antè mẽdicos: Adelhardus verò noſter mũdi oĩa calcãs,vicit in ſchemate, & cũcta q̃ mũdi ſunt,ſub pedibus attriuit.Et dum ità qetus iam victor cellà ſederet in mẽtis arce,diſpẽſante Dei prouidẽtia, rursùs ei nouus cõſtituitur pugnãdi ordo.Agiẽ nanq; nõ lõgè poſtq̃ redierat,proprio cõſentiente monaſterij Patre,vt nec multùm lõgè diſpar,i.alter Auguſtinus, viuente ꝓdeceſſore ſucceſſor eligatur:niſì ꝙ ille epiſcopus fuerit,iſte verò Abbatis loco ſubrogatus ſit:vtriq; tñ ꝑfecti diſpẽſatores inueniũtur. Erat aũt idẽ beatus ꝓfati patris Auguſtini velut pediſequus, operũ clariſſimus imitator, ſatìs acutus ingenio, voluntate prõptus,eloquẽtia diues,dulcifluus afflatu,auditorẽ tãto afficiẽs fructu,vt linguã eius vix aliud q̃ calamũ ſancti Spiritûs credere potuiſſes. Prędicationis eius officiũ lachrymę cõmendabãt,& cordis duritiã gemitus molliebat.Fluebat itaq; lachrymarũ ab eo ſerotinus imber,quatenùs mẽtes vberiùs ſemẽ fructificãdi çaperẽt,& cor audientium huiuſmodi cenſu charitatis amore mulceret. Vox eius plena viroris gratia,& omni cõſtantia fortior videbatur:ipſe verò vultu corporeo nitẽs, plenus pinguedine ſancti Spiritûs credebatur.Erat autẽ,iuxta illud Horatij, quod magnis laudibus prędicatur,

Fortis,& in ſeipſo totus teres atque rotundus.

Fortis ſiquidẽ fide,cõſtantia & virtute ſolidus intm̃, vt nil trepidãs, nihilq; dubitãs videreẽ,etiãſi totus terrore anfractûs orbis laberetur.Veruntñ ſi aliqua terroris ꝓcella impulſus eſſet,aliqñ ſpe ſuperabat,aliqñ verò ratione vincebat: timor autẽ mundialis eum nuſq̃ potuit ſubrigẽdo trãſuerberare. Teres aũt & rotũdus ideò in ſeipſo,immò in Dño dicitur fuiſſe,qa nõ ſolùm ſibimet virtutibꝰ ac moribus aptabatur.verùm etiã oĩbus cõgruus erat,& amore digniſſimus:intm̃,vt oĩa oĩbus eſſet,& penè cũctis lucrifieret.Erat ſiquidẽ carne nobilis,ſed nobilior moribus:plenus Dei ſapiẽtia, ſed opere non

Matth.8.

Caſſinenſe petit cœnobiũ deſiderio latitãdi.

Gal.2.

Cogitur redire ad ſuos

In monachos,carnalibus ꝓpinquorũ affectibus deditos.

Matth.12.

Matth.8.

Luc 9.

Matth.13.

Hieronym. epiſtola 2. ad Nepotianũ de vita clericornm.

Eligitur in Abbatem.

Horat.2. Sermo.Satyra 7.

nō vacuꝰ:pulchra facie,ſed fide ac ſanctitate pulchrior,diues ꝓgenie, ſed ditior almitate,qa ꝓpago erat natus de ꝓpagiñe cęli. Totus igiť nouo hoīe indutus erat,& q̄tum hîc mortalibꝰ fas eſt,in intimo Dño recreatus. Eqtatus eius,erat quadriga virtutū:rotę verò quadrigę illius,prudētia,iuſtitia,fortitudo & tēperantia. Porrò prudētia tāta illi inerat,vt fons cōſilij ex eius aīo manare videreť. Cernebat enim ſimul p̄terita, p̄ſentia & futura:vt de ſingulis p̄uideret qd agendū,quid'ue ſequendū Dei cōſilio mōſtraretur. Iuſtitiā verò q̄tum ſectatus ſit,teſtis eſt Frācia,& oīa regna terrarū,conſultu ſibi ſubmiſſa: maximè tñ Italia,q̄ ſibi cōmiſſa fuerat,vt regnū & eiꝰ regē Pipinū iuniorē ad ſtatū Reip. & ad religiōis cultū vtiliter,iuſtè atq; diſcretè honeſtiùs informaret:vbì tantā ꝓmeruit laudē,vt à quibuſdā,ità vt ferť,nō homo,ſed ꝓ*virtute amoris,angelus p̄dicareť. Fatentur em̄, ꝙ nunq̄ in iudicio alicuius p̄ſonā inſpexerit : neq; iuxta prouerbiū vulgi,aureo pugno ſit murus eiꝰ animi fractus. Solus,vt aiūt,potuit illęſus fluuiū trāſire Acherōtis auari,& ſine diſcrimine cęcitatis ex Alpibꝰ remeare ꝑ annos:Ante quē tremebat in ꝓmptu ſuperborū altitudo,gloriabať humilitas manſuetorū.Depoſuit em̄ ilicò in ingreſſu oēm indè tyrannicā poteſtatē,q velut p̄dones iniq in populo furebāt,tantoq; audētiùs, q̄tum liciti auxiliabātur dñij iure.vndè & oēm terrā peſſima poteſtate vaſtabāt. Primū ergò his pacē reddidit:deindè ſua cuiq; pius arbiter iura reſtituit.Ergò tāta inerat ei ſapiētię virtus,vt ꝓ virga cenſoris iudicis vtereť verbo,neq; morā faciēs, ſua cuiq; q̄ iuſta fuerāt,deſignādo.Fecit igiť,vt ſuū qq; adimplerēt officiū,& nulliꝰ vſurparēt alienū.Erat aūt theſaurarius pauperū,viduarū patrimoniū: Pater verò orphanorū,mœrentiū cōſolator:brachiū infirmorū,& forte ſuperbientiū flagrū.Veruntñ oēs de ſuꝑcilio mētis artificioſo deponebat ingenio,& nullū penitùs frāgebat,nisì quē cōſpiceret irreuocabilē eſſe:atq; ità virtute validꝰ,mitis & māſuetus, Romanorū ꝑuenit ad fines:vbì à Dño Leone,tūc tēporis Apoſtolico,tāto familiaritatis officio eſt ſuſceptus,vt neminē cōſtiterit Francorū anteà ſuſcepiſſe. Vndè noſtrorū quidā narrāt,ſibi iocoſo dixiſſe aīo:Frāce,inquit,ſciēdo ſcias,qa ſi te aliud inuenero,q̄ te credo,nō vltrà neceſsè eſt Francorū aliquē huc venire,cui credere debeā. Quo ꝓfectò patet,q̄tum pōdus idē vir habuerit,cuiꝰ euacuatio fidei,Francorū genus omne ꝓbauerit nō credendū,cuiúſve firmitatis fuerit Sed quātus ſit,plurimū ꝓdunt opa ꝓmiſsiōis impleta:& teſtātur literę,quas de hac, q̄ inter hoīes eſt tenēda fides,Lothario Impatori nuꝑ direxit,inter reliqua ità dicēs: Quid putas,inqt,ô Princeps,ſi fidet ſępè inter cruores & ſęuientiū arma, etiā inter paganos tm̄ valuit,vt qſq; ſe cōmitteret alterius fidei ſacramētis:q̄tū valere debeat fœdꝰ Chriſtiani, in veritate ꝓmiſſum? Nō te decipiat aliqs,obſecro,inqt, Impator:qa fides cū cōtra aliquē violatur,nō homo,ſed Deus teſtis & veritas in ea contēnitur. Talibus dictis ꝓculdubiò liquet,ꝙ faciliùs fuerit,ferri violari vincula,q̄ huius viri fidei cōtaminari ꝓmiſſa, p̄ſertim cū in eius pectore nil toto,nisì fons veritatis & mera ſimplicitas radiabat. Quē ſi diligēter inſpiceres,erat in eo aīus ſigillo Chriſti impreſſus:ideò ī nullo penitùs corrūpi poterat. Aīus verò eius erat velut hortus paradiſi,fidei muro cōcluſus, vniuerſarū cōſitus virtutū genéribꝰ. Huius viri imitabať humilitatē iſtius lenitatē: ſequebatur aūt alterius parſimonię victū,& mediocrē veſtimentorū habitū:Illius quoq; habebat patientiā:huius verò manſuetudinē. Cū frequenti aūt ſuſpirio tale mihi verbū pietatis ore dicebat:Suꝑ quē requieſcā,nisì ſuꝑ humilē & quietū,ac trementē ſermones meos? Tu nôſti bone IESV,vt qd talia ſibi ſedulò replicabat mentis affectu: habebat em̄ ſibi diſtinctè & appoſitè ad p̄ſuadendā hoībus ſanctitatē:vniuerſa tua p̄cepta ſibi cōmiſſa aīo tenebat,& indè cōferebat ſecum,habēs tuorū dicta mandatorū ſuos ante oculos, atq; ità oīm ſanctorū vitas vno mētis intuitu cōſiderabat,quorū ſedulò ruminabat virtutū exēpla,vt ex his oībus vnū colligeret virū perfectū,Deo plenū, & religiōis officio decoratū. Scribit nāq; Tullius,rex eloquētię Latinę,in lib.2.de inuētione rhetoricę artis, his verbis:Crotoniatę quondā,cùm florerēt oībus copijs,& in Italia cūprimìs beati numerarētur,tēplum Iunonis,quod religioſiſſimè colebāt,egregijs picturis locupletare voluerūt.Itaq; Heracleotem Xeuxim q tū lōgè cęteris excellere pictoribus exiſtimabatur, magno precio conductū adhibuerūt.Is,vt excellentē muliebris formę pulchritudinem muta in ſeſe imago cōtineret, Helenę ſe pingere ſimulacrū velle dixit: atq; ilicò q̄ſiuit ab eis quaſnā virgines formoſas haberēt.Illi aūt ſtatìm hoīem deduxerūt in palęſtram, atq; ei pueros oſtenderūt multos,magna p̄ditos dignitate.(Etem̄ quodā tēpore Crotoniatę multū oībus corporū viribus anteſteterūt,atq; honēſtiſſimas ex gymnico certamine victorias domū cū maxima laude retulerūt) Cùm puerorū igitur formas & corpora magno hic oꝑe miraretur:Horū,inqunt illi,ſorores ſunt apud nos virgines;quarè,

Virtutum quadriga. Rotę quadrigę.

Italia & Pipinus rex Adelhardi cōſilijs informatur.
*virtutis amore

Eius benignitas in miſeros.

Accipitur humaniſſimè à Leone Pontifice.

Eius literę ad Lothatium Impat.

Promiſſorū eius fides & conſtantia.

Eſa. 66.

In ipſo 2. libri exordio

 qua sint illę dignitate, potes ex his suspicari. Prębete igitur mihi quæso, inquit, ex istis virginibus formosissimas, dum pingo id, quod pollicitus sum vobis, vt mutum in simulacrum ex animali exemplo veritatis transferatur. Tunc Crotoniatę publico de consilio virgines vnum in locum coduxerunt, & pictori quas vellet, eligendi potestatem dederunt. Ille autem quinque delegit, quarum nomina multi poëtę memorię tradiderunt, quod eius essent iudicio comprobatę, quæ verissimum pulchritudinis habere iudicium debuisset. Neque enim putauit omnia, quæ quæreret ad vetustatem, vno se in corpore reperire posse, ideo quod nihil simplici in genere omni ex parte perfectum natura expoliuit. Itaque tanquam cęteris non sit habitura quod largiatur, si vni cuncta concesserit, aliud alij commodi, aliquo adiuncto incommodo, muneratur. Ità siquidem & senex noster ingrediens palæstram huius vitę, postquam ablutus est baptismi fonte, per abrenunciationem seculi, quo puro mentis intuitu conspexit diuersos ad diuersa tendentes. Alios quidem vidit sudare ad mundi honores, & præsentis vitę gaudia: alios verò ad luxum & libidinem carnis: Nonnullos autem sectari iustitiam, necnon & aliquos futuram respicere vitam. Elegit tamen ex omnibus, quos potuit intelligere, quinque virgines, quæ pio charitatis oleo suas indesinenter ornant lampades, & parant exire obuiàm sponso & sponsę: & has imitatus est vigilanti animo, nè fortè fur nocte veniens, dormientem subripet. Audiuit etiam ex gymnico carmine sanctorum, quæ dignas honore victorias: atque ex his omnibus vnam in se Christi reformauit imaginem. Illic, in vno videlicet Deo & homine Christo Iesv, omnia quæ sunt venustatis & decoris ęternę vitę, vltrà quam intelligi possit, adinuenit. Sed perfectum, quod in omnibus Ecclesię partibus natura prohibuit, gratia concessit, vt sit Deus omnia in omnibus. Idcircò ex omnibus per omnia satagebat, vt iam Christum in omnibus inueniret. Ob hoc autem ab aliquibus, vt epistolę Magistri Albini ferunt, Antonius vocabatur: à nonnullis verò, vt suprà dictum est Aurelius Augustinus. Agebat namque istud Gregorij: aliud verò B. Syluestri. Testis est mihi conscientia mea, quod sępè mirabar, cur tamen mutuò vellet accipere, vt indigentibus, vel suorum erogaret vsibus, donèc vitam B. Syluestri inspexi, cuius in hoc imitabatur exemplum: vt semper magìs mutuando pauper, quam diues, inueniretur. Dicebat namque sibi sępè coherentibus: Vis nôsse, ô inquam, tu, vtrum auarus largúsve videaris? scias prorsùs, quod si timueris quid magìs te dedisse quam oportuerit, auarus conuinceris. Quòd si minus quam debueras, largitatis est vtiquè signum. Et ideò te, fili, moneo, vt magìs si neglexeris, in hoc reus appareas, vt de nostro plus censeas tribuere, quam minus aliquid erogare. Nouit altissima virtus, quod frequentiùs intantum liberaliter tribuebat, vt ipse pauper, ac sui simul viderentur egere. Sed tunc lętus, tunc gaudens exultabat in Domino. aiebat namque: Vtinàm vel in modico paupertate Christi participaremur. Sed nunquam ei visum est aliquando ad hoc potuisse peruenire negocium, eô quod Christus magìs in eo pusillanimes animaret assiduè, vt sua liberaliter discerent erogare, & de Dei largitate præsumere. Pręoccupabat enim eum diuina clementia ministrando. Vndè cum quodam die omne pulmentum casei de monasterio hospitibus ex integro expendisset, ità vt nihil fratribus reseruaret, contigit vt quidam, cum esset cellerarius, quasi voce minaci quodam mentis affectu diceret: Miror, ait, Pater, quid tua velit ingentis rei expensio: En nihil residui permittis esse fratribus, quo vesci libeat. Tum ille, vt erat suauis eloquio, arridens: Dominus dabit, inquit. Et ille, Tu semper, inquit, ità polliceris: sed non sic extemplò dabit, quod tu indifferenter effundis. Interìm autem dum hæc aguntur, eccè duo adsunt plaustra præ foribus, vnum nescio quid ferens piscium, & aliud plenum caseis. Quod B. pater audiens, lętus pro fratre, iussit eum adesse continuò. Eccè frater, inquit, & quod timebas, argueris: Eccè imprudens conuincit ignauia. Tum ille, vt erat simplex animo, videns se argui beneficijs, Da mi Pater, inquit, deincèps, da quantum volueris. Iam enim non dicam vlteriùs, Non dabit Dominus: sed dicam prorsùs, quia dabit, quantùm volueris. Neque igitur tantus vir prudenti affectu poterat ignorare, quid, cui & quantum daret. Hoc solùm vitij, si libeat, deputet, quod aiebat. dicebat enim ità: Si ad dandum mihi ità exiguum fuerit, vt non habeam quod duobus impertiam indigentibus, quô solum eorum aliquis adiumentum capiat, bonum mihi videtur, cui iure magìs competit, vt ei totum tribuam, quam vtrisque nil penè impertiam, aut eos ex toto vacuos relinquam: vndè vni impendebat vtrumque beneuolentię munus: alteri pietatis affectum. Videte duricordes, videte viscera pietatis. Eccè hic licet non posset largiri omnibus, tamen omnium doloribus & penurijs, atque casibus varijs, compassionis affectu quasi proprijs afficiebatur. Verè tantus ac talis erat, vt de se, quippe relatu veritatis, potuisset asserere, Vulneratus charitate ego sum. Qui nisì vulneratus esset à charitate, omnium casus continuis lamentis vt proprios non lugeret. Flebat autem diebus singulis, si non ampliùs, semèl in die, aut secundò, manè videlicet & vesperì. Ignis ergò erat iste in eo perpetuus, non deficiens ex altari animi: sed iugiter tali ardebat voto. Ibì enim fiebat suaue holocaustum Domino: ibì victimæ mactabantur, præcipuè in noctis medio: erat enim peruigil in orationibus. Omnem carnis adipem & concupiscentiarum illecebras tunc cremabat flammarum incendio, & omnia intrinsecùs vitalia, caputque cùm pedibus, i. initium vitę ac finem, Domini in sacrificium adolebat. Lauabat enim quæque lachrymis primùm, vt deincèps omnia Domino mun-

Oleum charitatis in lampadibus.

Eius largitas in indigos.

Signum auaritię.

Largitatis.

Deus eius liberalitatem miraculo compensat.

Prudentia eius in dando.

Cant. 2.

Lachrymę compassionis quotidianę.

Gratia lachrymarum pręcipua.

mũdiùs cremarẽtur. Fateor planè, nunquàm me virum inueniſſe, cui fons lachrymarũ tanntus ineſſet, tãtusq; gemitus. Putares eñ intrinſecùs oĩa fletibus reſoluta, ꝓfuudis ſuſpirijs pectus diſrũpere. Videbanť in eo quaſi tonitrua reſonare, dũ ſe crebris tũderet ictibus, vt lachrymarũ imbres vberiùs eiiceret. Haud dubiũ, qn tonitrua fuiſſe rectè dicam⁹: qa tu intùs eras bone Iesv, vt fletib⁹ virtutũ rigares ſemina, & agri pleni, quẽ benedixeras, fructũ fonte adſperſiõis ablueres. Cũq; exiguus ego aliqñ ab eo requirerẽ huiuſce lamẽti genus, & tãti fletûs gratiã, intulit ità, dicẽs: Plango, inqt, fili, me plãgo: Non quaſi humiliãdo flere me cõueniam, aut vt altiora cæli ſacramẽta conſpiciã: ſed me, inquã, qd ſim cõſiderans, plangẽdo lugeo. Plãgo qdem, nõ qa ſic me vellẽ plangere: ſed qa me ità plangendũ noui, ꝓculdubiò plãgo. O ꝓfunda humilitas viri, & altiſſimũ mentis ingeniũ. Dicebas eñ hæc, nõ ꝙ te talẽ ſcires, ſed vt me, quẽ talẽ fortè noueras, ad plangendũ ſaltẽ ſeriùs inuitares, & pectus ſaxeũ ſic tuis fletibus emollires. Alioquìn tu ideò flebas, ꝙ velut intrà ſancta ſanctorũ ingreſſus, nõdùm cõtinuare poteras, quod cernebas: Spes nãq; q̃ differť, affligit aĩam. Ergò cernebas mẽtis oculo cæleſtẽ illã patriã, vbi hymnidici chori Deo laudes cõcelebrãt, Et fruebaris beato illo & felici cæli cõcentu: vbi indefeſſa voce reſultãt ꝑ gaudio iubilatiõis organa. Et quod mai⁹ eſt adhuc, feceras tuã ipſius aĩam ſancti ſpiritûs habitaculũ. Sed cũ idẽ ſpiritus paululùm altiùs euolâſſet, vt eũ reqreres, flebas ꝑamore nimio, multũq; flebas, ità dicẽs: Aĩa mea liquefacta eſt, vt locutus eſt mihi. ſiquidẽ locutus eſt, & abijt. Abijt, vt mens auida fruendi, feliciùs inardeſceret, & flammã, cũ inueniſſet, in eo charitatis firmiùs retineret. Indè erat, mi pater, ꝙ in mortis articulo non recedebat ab ore pius affectus, ac dicebas: Sitiuit aĩa mea ad Deũ viuũ: qñ veniam & apparebo ante faciẽ Dei? Iam eñ cupiebas ingredi tabernaculi locũ admirabilis: iam vox exultatiõis in auribus erat, & confeſſionis in ore: iam ſonus epulãtis audiebať: iam quodãmodò intereras his, quorũ habitatio eſt ſicut lætantium oĩm. Talia qppe dũ fleres, tibi ante oculos aſſiſtebãt, & ideò amore totus elãgueras, ac dicebas: Adiuro vos filię Hieruſalẽ, ſi inueneritis dilectũ meũ, vt nuncietis ei, qa amore langueo. Nouerit pius lector, ꝙ ſi ſe à talibus paululùm ꝓ qbuſlibet negocijs ſegregâſſet, quaſi à ſanctis exiẽs, feſtinabat ocyùs vt rediret: ſed cõtinuò totũ ſe inueniẽs, totus aderat, quaſi ſi in die nihil aliud inter manus habuiſſet. Mox etenim aderãt lachrymæ, mox gemitus atq; oĩs deuotio. Reuirebat quoq; aĩus ilicò, & oĩs ſenſus corporis continuò mundo moriebať. Quòd ſi ad Dei intrâſſet officiũ, vt idẽ iucundo aĩo ſolitus erat dicere, mox oẽs cogitationes & cauſas rerũ temporaliũ ante oſtiũ reponebat, & ſecum totus ingrediebať, vt totus Deo ac ſibi adeſſet. Quẽ ſi cõſpexiſſes, ſubitò videres eũ introire ſuæ ſecretiora mẽtis, & neſcio qd verẽti vultu reſpicere. Tingebat qppe calamũ linguæ fonte ſancti Spiritûs, vt mũdus Deo laudes diceret: atq; inter ipſas laudes, neſcio qd muſicũ ꝑcipiens, aliqñ abundantiſſimè flebat. Et qd mirũ? cùm, vt audiui quodã referẽte Epiſcopo, inter ipſas palatij populorũ frequẽtias, dũ Rex & conſiliarij eius aliud qd intenderẽt, & turba more ſolito vndiq; perſtreperet, ſæpè eorũ in medio poſitus lugebat, quaſi ad agonẽ flendi huc veniſſet. Itaq; ibì reſidẽs, alibì cælorum Regi ſecretiùs adſiſtebat. Quòd ſi inter mũdi diſcrimina huc illucq́; pro Eccleſiæ negocio occupatus eſſet, inſtituta tñ regulæ minimè deſerebat: ſed ꝓ lectiõe vacabat fletibus, & ꝓ reliquis officijs, mentis iubilo Dño famulabať. Nouerãt igitur oẽs ſui comites & itineris ſocij, nolle eũ, vt cõtinuè ſibi appropinquarẽt: idcircò ꝓcul ab eo gradiebanť, quatenùs ille ſoli Deo vacaret. Venerat eñ illi iam tẽpus, vt neq; in monte, neq; in Hieroſolymis, & vt ità dicã, neq; in aliquo loco, ſed vt in ſpiritu & veritate adoraret Patrẽ. Templũ autẽ eiuſdẽ ſpiritûs, ſuã fecerat aĩam. veritatiſq; habitaculũ. Idcircò vt mihi viſum eſt, totus vbiq; ſecum, totuſq; cum Deo erat, ac ſolicitus cum eo gradiebať. Indè erat, ꝙ ꝓfectò ſemꝑ hilaris, ſemperq́; mitis ac lætus inueniebať: indè ꝙ tam patiens, tam longanimis, tamq́; benignus in oĩbus habebať. Erat eñ filius pacis charitatiſq; catena, vt fraterna ſibi viſcera inuicèm cohærerẽt. Nouit hoc Spoletũ & Beneuẽtum: q cùm hoſtili gladio ſe inuicèm indeſinẽter cęderẽt, factũ eſt, vt idem vir beatus illuc vſq; ob hoc ꝓgrediẽs deueniret, & Beneuentũ intraret. Porrò ibì cùm eſſet, inter eos tantã reſtituit pacẽ, vt vſq; hodiè cõnexi & cõfœderati, ſibi mutuò in pace Chriſti cohæreãt. Vndè nõ ſolùm apud eos, ſed & iã apud Gręcos & oẽs maris inſulas nimiã ꝓmeruit amoris gratiã, atq; famã virtutis. Perpẽdebat aũt in hoc diſſidio, ꝙ vtriq; Chriſtiani & fratres eſſent: neq; cẽſuit eos ità Deo placere poſſe, vt tãta cruẽtarenť cęde, & ſuarũ ꝑdas facultatũ facerẽt: Quia oĩs, inqt Apoſtolus, q odit fratrẽ ſuũ, homicida eſt: & ſcim⁹, ꝙ oĩs homicida nõ habet vitã ęternã in ſe manẽtẽ. Vndè ſe mediũ inter eos pius Pater iniecit, & quã diabol⁹ pacẽ Chriſti violauerat, ſanè ad plenũ reſtituit. Igiť in huiuſcemodi negocio infatigabi-

Prouer. 13.

Cant. 5.

Pſalm. 41.

Pſalm. 86.

Cant. 5.

Preces Deo in templo pſoluturus vt ſe cõparauerit.

Nõ hoc dicitur, ꝙ tẽpla aut loca ſacra contẽpſerit, ſedꝙ etiam in itinere cõſtitutus, animũ ſemper habuerit Deo cõiunctiſſimum.

Spoletũ & Beneuẽtum redigit in concordiã.

1. Ioan. 3.

lis videbat,& ꝑ iustitia certator eximius. Vndè factũ est,cùm Imperator Carolus diē vitæ fecisset extremum, & Ludouicus ꝓles eius Augustus successisset in regnũ,vt diaboli agente inuidia,in eo veritas prauorũ rursùs solitis agitaret insidijs. Nec nouũ aliqd: qa apud improbos semꝑ inimica veritas fuisse cōperitur,&iustitia stultorũ criminibus lacerata. Iam enim annosa ꝑuersorum improbitas, iuxta illud Platonis, beatas & felices Respublicas esse ingemiscebat,si eas studiosi sapiētiæ regerēt, vel si earũ rectores studere sapiētiæ cōtigisset. Vndè dolo accēsi atq; inuidia,excogitauerunt quō ceu Danielem ex Regis latere amouerent,vt iustitia vlteriùs nō habendo defensorē,statũ suũ amitteret:& iniquitas suis ꝑempta fraudibus, locũ dominandi reciperet. Noueras enim oīm animarũ Deus inspector,q hoc cōsilium illius cordi inserueras,vt Regis & Ecclesiæ cederet iussionibus,ꝙ nō nisì ob cōmune oīm bonorũ studium hoc fecerat, videlicet vt libertas, potentiorũ tyrannide releuata,ꝓpensiùs Dño militaret,& vniuersarũ iure laudes Ecclesiarũ deuotiùs Dño redderent. Sed De⁹,q suos ad altiora semꝑ inuitat, voluit hunc virũ manifestiùs approbare,quantusq; esset in aduersis,ostendere:vt q tãtus Deo victor in prosperis triũphabat,in aduersis etiã triumpharet: Vt qa iam gratia Dei septē Euãgelij beatitudines,vita & moribus sibi acqsierat,octauam q̃ supererat,operibus adimpleret: Beati,inqt Euangeliũ, q persecutionē patiuntur ꝓpter iustitiã, qm̃ ipsorũ est regnũ cælorũ. Passus est igitur idē malignorũ supercilio,& accusatus fraude humanitatis,q amore iustitiæ ac veritatis in promptu nil sibi tutũ seruauerat, nisì se ꝑ ea vsq; ad mortē modis oībus tradidisset. Nunq̃ enim timore occuluerat veritatē, nunq̃ mendaciũ locũ habere cōcesserat:sed miseros obiecta veri puritate clemēter tegebat, quos p̄sertim auaritia & crudelis imperitorũ vexabat ignauia. Vndè cùm cæcitas iniquorum dolosiùs aranearũ telas,q̃ cautiùs venandi retia texuisset,noluit ante faciē apparére,nè fortè prauitatis turpitudo,iustitia relucēte,fœdiùs monstraretur. Quo factũ est,vt sine accusatore,sine congressu,necnon sine audiētia atq; sine iudicio iustitia plecteretur in eo. Qui pulsus p̄sentibus bonis,dignitate exutus, vulgi existimatiōe fœdatus, ob beneficiũ Reipublicæ exiliũ tulit. Sed q̃ cęca & stulta ꝑuersorum calliditas fuit? Cogitabant eñ inficere bonorũ semꝑ & cōmaculare virtutis famã, ob dignitatis ambitionē : p̄sertim cùm eo magìs alterius torqueant gloria, quo nolunt asseq eam, qua clari nominis honore digni habeant. Sed si Deus pro nobis,qs cōtra nos? Ergò mentiti sunt se posse polluere decus ac felicitatē eorum,q sua in cælũ facultatũ tulerunt præsidia. Illic enim neq; fures effodiunt,nec furant. Nemo enim aliqd habet post Deũ seipso preciosius:& ideò q semetipsum benè operãdo custodit,necessè est se totũ & Deũ possideat. nunq̃ se suo vacuare honore,ac facultatũ precio,quo nihil ditius est,priuari poterit, si se quisq; extra se nō ꝓiecerit. Preciosissimũ ergò genus possessionis est virtutũ decus,qbus nihil grauiùs acqritur,nil suauiùs amando ꝑcipitur,nil feliciùs possidet. Hunc thesaurũ sibi senex noster laborãdo q̃sierat,q̃rendo feliciùs adinuenerat,inuentũ aũt,quòcunq; iret, secũ possidendo ferebat. Atq; ità quãto exoccupatus rebus mundi fuerat,tãto suę possessioni intētus,hincindè locupletiùs & se cælo restituebat. Noueras iam impudēs cōcupiscentiæ quæstus,qa miles Christi non tuis tenebat vinculis, neq; tua obfuscabatur caligine:sed celsa p̄sidens charitatis arce,mundũ quasi sub pedibus suo liberalitatis dominio subiugârat. Idcircò nō quòcunq; inuidentiũ zelus:sed quò Dei agebat Spiritus, quasi ad epulas inuitatus,satìs admodùm vltroneus ibat. Dic,quæso,misera mũdi cupiditas,qd inanibus gaudijs raperis? Quid externa bona, & momentaneũ luxũ ꝑ æternis vitæ delicijs amplexaris? Noueris ꝙ nunq̃ tua facies esse,q̃ à te natura rerũ fecit aliena. Quòd si naturæ satisfacere quæris,scito qa parũ est quod reqrit. Quòd si cupiditatis luxui nil satìs esse poterit, ô misera mortalium p̄sumptio, & temeraria virtutũ imitatrix cupído,vt quid tãtis immergeris fluctibus? Quid mortis æternę p̄occuparis casibus? Vt qd vltra te incōsultè transcendis,cùm indè,si qd esse potuisses,totũ amittas? Eccè cum iustitia & veritate bellũ te semꝑ habuisse nouimus:& indè est igit, ꝙ adhuc liuore torqueris. Tu primò mundũ in Abel fratricidio cruentâsti: Deindè ꝑ omne tēpus sanctorũ millia iniquitatis gladio trucidâsti,& quod scelestius est,Dñm cupiditatis precio vēdidisti. Porrò adhuc vincendo vinceris,q̃ iam sanctorũ pedibus cōculcâris. Quarè non audis infelix aduersùm te sanctorũ querimonias,sub altari Dei clamãtes: Vindica Dñe sanguinē nostrũ? Fortè cogitas,ꝙ in isto sanguinē nō fuderis,ideò te excusatum iri. Fateor planè,qa mētita est iniqtas sibi. Audísne dicētem Dñm, Mihi vindictã,& ego retribuã? Sed quod tu excogitaueras improuisè, vt senē nostrũ terrarũ sedib⁹ exulare cogeres, Dñs ei⁹ hoc vsus est ad coronã: Igit more solito tuũ cæcitatis malũ,cōuertit in alterius

Marginalia: Matth.5. — Vir sanctus præter meritum, exulare iubet. — Roma.8. — Matth.6. — Preciosissimæ opes, virtutes. — In cæcã cupiditatem. — Natura paucis contēta. — Cupiditas, virtutis æmula. — Gene.4. — Matth.26. — Apoc.6. — Deut.32. — Roma.12. — Diligentibus Deũ oĩa cooperãtur in bonum.

rius bonū. Ecce rursùs ponitur aurū in fornace: ecce tentationis igne probatur: Tūditur ac limatur igitur, vt speciosum vas, in honorē formatū, possit clariùs renitére. Sed dum p̄sens quisq; talium contemplatur rerū euentum, fortassis censet, iuxta illud Vergilij, Nec curare deum mortalia quenquam. Iustus enim aliquandò ecce in sua perit iustitia, calumniantiū fraude perimitur, & prauus sibi quisq; vendicat sapientiæ laudem. Veruntamē vtrarunq; rerum finem rei ꝓbauit euentus. Interim verò senex noster, sapiētia probus, mittitur quasi vnus ex ignobilibus ad Heri insulam. Missus verò illuc, omni humano priuatus honore, sed cælesti interim vndiq; vallo fulcitur. Dissoluitur aūt ad tempus q̄ felix quadriga germanitatis, in modū illius Ezechielis coniuncta: super quos IESVS, lorica virtutū succinctus, decentissimè p̄sidebat. Erant igitur quinq; vnius viri semine propagati: quorū trium Imperator Augustus familiari vsus consilio, vnà secū fundabili quadratura Francorū imperiū satis admodùm dispositum regebat, Reipublicę augmentatū. De his nanq; equis Habacuc non incongruè Dño cecinerat, dicens: Qui ascendes sup equos tuos, & equitatio tua salus. Quorū quidē impar cursus, sed par animus ad palmā in primordio ferebat. Porrò iam deincèps pręsidente eis spiritusancto, æquo voto in his vnum ꝓpositum consummatur: qui primò quidē discolores videbantur equi currere, sed voluntate cōcordes: postremò verò, vt B. Hieronymus ait, vnum aurigæ iugū trahunt, æqua ceruice, & proposito pares, non expectantes flagelli verbera, sed ad hæc vocis Christi hortamenta ità feruētes, vt magistri ac duces exercitui fierent sanctitatis. Erat aūt maior natu, senex noster sanctissimus, ætate ac gratia Dño cōsecratus: maturior consilio, eximior oībus sanctitate. Deindè Vuala virorū clarissimus, q ei successit posteà monachorū pater eximius: tūc tēporis primus inter primos, & cunctis amabilior vnus: nimia familiaritate Regi inhærens, & maxima p̄fecturæ dignitate subuectus: in senatu clarior cūctis, in militia verò prudenti aīo fortior vniuersis. Quem tanta laus sequebatur in omni vitæ negocio, vt longè plus censeretur amore posse, q̄ oīm fastus etiam & tyrannis reliquorum. Erat enim iustitiæ custos, & decus honestatis, oppressorū quoq; iustus oppressor. Quibus inhærebat ex latere sexu soror Gundrada, nomine dispar, sed virtutibus proculdubiò cōpar, fratribus assiduitate p̄sens: siquidē virgo familiarior Regi, nobiliū nobilissima, q̄ inter Venereos Palatij ardores, & iuuenū venustates, etiā inter mulcētia deliciarū, & inter oīa libidinis blandimenta, sola meruit (vt credimus) reportare pudicitiæ palmā, & potuit, vt dicitur, carnis spurcitias illæso calle transire. Pudicitiæ, inquā, sceptra secū tenuit: qa prorsùs sibi locupletius fore credidit integritatē seruâsse carnis, q̄ roseos castitatū flores violare. Est aūt pudicitia virtus, (qua feliciter vt ꝓbatur, coronari meruit) velut Tertullianus facundissimus ait, flos morū, honor corporū, decor sexuū, integritas sanguinis, fides generis, fundamentum sanctitatis, p̄iudicium oīs bonę mētis. ac deindè, Quanq̄ rara, inqt, nec facilè ꝓfecta, vixq; perpetua. Huiuscemodi igitur Christi famula inter oīa castitatis discrimina delegit expetere campū certaminis, & meruit triumphū victrix obtinere pudoris. Reliq verò duo, videlicet Bernarius noster, & Theodrada soror eius Deo deuota, q̄ iam reddito fructu nuptiarū, secundum castimoniæ gradū arripuerat, ad pedes IESV cum Maria domi sedebāt: illa quidē Suessione sanctimonialiū regens vitā: iste verò Christi discipulatûs nobiscū habēs formā: Vtriq; tñ ad vnum brauiū supernæ vocationis currere festinabāt. Video igitur in hoc eorū quinario numero dulci, sonū vtrisq; partibus reuolutum p̄sonare musicū, & ad aliqd harmonię horum quantitates concinere. Porrò si primùm inspicias viros, & secundò duas sorores: erit diapente Grecū, & proportio sesquialteræ quantitatis. Tres enim duplū *mediate suî ad aliqd vniūt, & cōcinit vnus, videlicet beatus senex noster, inter duos & duas: atq; ità mellifluā musicæ symphoniā artis, & pyramidē, Geometricæ disciplinæ formā reddunt. Sed quod operatur vnus, i. Adelhardus senex inter quatuor vt benè cōcināt: hoc verò is idē supereminēs, vt in modū ignis quadrati, cælestis patriæ amore ardeāt, inuitat. Alioquin si respicias eos in negocio Reipublicę p̄latos, erunt rursùs tres publicis, velut Martha, mācipati officijs: & duo ad pedes IESV intenti tantùm, vt audiant verbū. Atq; ità medius est pater noster senex: q inter vtrasq; vitas, actiuā scilicet & cōtemplatiuā, interim mediè tēperatus incedit. Deniq; si eos rursùs diligenter attendis, tres eorū sunt: siquidem, qui continentię triumphū sortiuntur, & duo, qui primùm castum meditantur connubiū: ad postremum verò vtriq; par iugum mona-

Eclog. 8.
Ezech. 1.
Habac. 3.
Hierony. epistola 26. ad Pammachium.
Hūc quidā Vualachum vocant.
Oppressorum, id est, q alios opprimerent.
Tertullian. libro de Pudicitia.
Bernarius. frater Adelhardi.
*mediatate

monasticæ disciplinæ trahunt. In omnibus igitur vestiti duplicibus, in omnibus consoni & concordes atq; concolores ꝑdicantur. Conspicio quidem eos cum Beniamin singulos inter Patriarchas quinq; indutos stolis: sed à Iesv nostro veste simpliciter nuptiali postmodùm gloriosiùs decorari. Contueor autē quinq; talenta credita: sed his omnibús vnum pręmium lego superappensum. Qui cùm ità his auidiùs in inuicèm, ꝓ se & omnibus decertarent, venit inuidiæ ventus, & dispersit eos procùl ab inuicèm, in quibus pręsertìm florebat totius regni decus: vt & ipsi probati manifesti fierent, & ad quos deuenirent, eorum virtutibus fulcirentur. At verò Corbeia tūc, multorū quoq; ore iamdiù laudata, mœrens ac flens, cùm de tanto viduata patrono lugeret, in cōsolationem suî meruit suscipere Vualam clarissimū virum inter reliquos, quos habebat nobiles velut tyronem Christi, quem posteà post decessum fratris, vice Christi gaudēs sibi exultat patrem habere. O prouidentia Dei, & parati oculi discurrere in omnē terram, attingens à fine vsq; ad finem fortiter, disponensq; omnia suauiter, q̃ incompręhensibilia sunt opera & iudicia tua vniuersa: qui cæcitate humana vteris inæstimabili lucis consilio. flagellas enim ad tempus filios, quos coronare disponis. Indè igitur est, mi Pater omnipotēs, ꝙ Bernarius noster Lirinū remittitur: Vuala verò tuus in Corbeia, vt dixi, tyro recipitur. Qui deponens militiæ cingulum, vt te totum veste sanctitatis indueret, arripuit primùm tyrocinia paradisi, vt consummaret in se mensuram Christi. Theodrada nanq; quasi innocens sub sancta ꝓfessione Suessione relinquitur. Porrò præfata Gundrada ad S. Radegundem quondàm Reginam mittitur idcircò, vt cui communicauerat ex parte florens inter palatij discrimina, imitaretur virtutū eius insignia, & cum ea die noctuq; Deum exorans, de se suisq; interìm consolationē obsecrando reciperet. Sed cùm ijdem quasi exhonorati secedunt à palatio, procedit senex noster quasi ad epulas inuitatus, inter eos, vt aiunt, fortis fide, mente alacer, conscius puritate. Agebat nanq; gratias, ꝙ dignus inuentus fuerit pro veritate contumeliā pati. Deindè nunc fratrem osculo deliniens lachrymantem, nunc sororem blanditijs & sanctorum afficiens hortamentis, amicis persuadens mētis fortitudinem, proceribus verò palatij exhibens virtutum exempla, porrò in omnibus mirabilē mentis suæ constantiam demonstrabat: ità vt quidam Archiepiscoporum duo flentes ab eo regressi, vt fertur, Imperatori Augusto interroganti, dicerent: Quid putas, inquiunt, ô Imperator? Nunquid vindicare te cupis hunc virum exhonorando, & qualibet terrarū parte eum exulare iubēdo? Fatemur planè, quòd nunq̃ ei gaudium huic simile facere potuisses, quo nunc ei probata patientia cælitùs condonatur: præsertìm cùm hodiè sibi nimiùm gratulatur, pristinam in Christo recipere libertatem. Vndè scias, quòd nunq̃ lætior, nunq̃ iucundior à nobis visus est aliquandò. Itaq; ad nullum ferietis, spe sancta subnixus, pauet occursum, neq; eum vllus hinc penetrat dolor. Quod audiens Imperator, pudore suffusus doluit se fecisse, quod iam ruboris erat inhibere. At verò pius Christi famulus hoc Cæsari quasi ꝓ crimine imputantibus aiebat, dicēs: Nolite quęso fratres mei, nolite attendere, quasi quod de nobis agitur, in hominis sit potestate. Fateor enim, etiamsi idem aliud delegerit, q̃ quod à Deo semèl prolatum est, non posse penitùs retractari, nisi primùm hoc opere cōpleatur: neq; possunt compleri disposita, si non idem annuerit. Idcircò moneo vos, charissimi, attēdite Deum in nobis, licèt per cuius non optâssem manus, voluntatē suam explere: quia secundùm Iob, cùm ista expleuerit, talia ei præstò & quamplura sunt alia. Alioquìn cùm expletū fuerit, quod præfixū est, non quod in istius erit voluntate, sed prout suo clementer annuerit nutu, quandoq; reuocabimur. Interìm verò, quæso, parcite à Deo collato nobis principi, ꝙ nō sua quodammodò, sed Domini Dei nostri, cui peccauimus, interdùm vtitur volūtate. Cæterùm iuxta B. Dauid vocem, si Dominus incitat eum aduersùm nos, precor suppliciter exorate, vt sacrificium humilitatis nostrę odoretur, & suos suscipiat pœnitentes: in omnibus ità tamen, vt eius fiat voluntas. Eccè quanta & q̃ immobilis patiētia illi inhęserat, quanta doctrina, quantaq; viscera pietatis. Igitur inter omnia hęc, & inter omnium voces gementium, & lachrymarum alloquia, medius de se consolator erat & persuasor virtutum. Erat enim quasi speculum sanctitatis, & inter omnium querimonias irrogantium iura causidicus. Dic, rogo, quis tunc vel saxeum pectus habens, non fleret? Quis pręcisus vel de silice, non doleret? Aut qs vel ferreis cōtinere se poterat oculis, nè lugeret? maximè ea hora, cùm omnes vna voce plangēdo clamarent:

Genes. 45. Matth. 25. Ventus inuidiæ. Vuala, siue Vualachus amplectitur vitam monasticam. Zach. 4. Sap. 8. Roma. 11. Constantia & inuicta virtus S. Adelhardi. Excusat Imperatoris contra se sententiā. Iob 23. 1. Reg. 26.

rent: Pessima cæcitas malumq; consilium,vt fons consilij,in exiliũ deportetur.Istud, inquiunt,non recuperabitur,neq; Francorum quisquam ei similis,tantusq; charitatis ac veritatis inuenietur assertor. Planè fatemur, q̄a pessima fraus,& callidus hic est veneni dolus. Eccè quàm iniquissimum instat tempus, dum iusti & boni exhonorantur viri,& nemo est qui interdicat. Quid igitur,putas,erit de nobis? Eccè,aiunt, tollitur prauitatis interdictor,& quis vltrà iustitiæ locus erit? quæ consilij sanitas? præsertìm cùm omnes sua quærant.Nemo igitur Reipub.sed pessimè sibi quisq; consulit, consiliũ pro muneribus venditur,sequuntur retributiones,propria lucra considerant. His & huiuscemodi querimoniarũ vocibus vsi,generaliter omniũ corda,singulorum fletibus ingemiscere cogebantur.Ignorabant ergò,ꝙ Dei occulto iudicio factum sit, vt senex noster mala cùm fierẽt nè videret,& pœna peccati interìm in quosdam liberiùs desæuiret. Tunc itaq; quasi ei hoc solùm deesset,quod primũ concupiuerat, Domino dispensante,ab humano pellitur orbe:&credimus,ꝙ cęlestibus pastus sit sacramentis, vt cui vetitum erat solum terrarum cernere,Ioannis exemplo cælestis patriæ inquisitor fieret. Quid putas? nunquìd Deus obliuisci poterat,quòd primùm contra eius decreti voluntatem tali eum ab officio retardârat? Sed nunc fortassìs ideò ei votum diù desideratũ conceditur,quasi vt quem priùs Deus labore huiusce honoris læserat,tandèm posteriùs concessu operis deliniret:&quem vel tenuis pulueris inter huius mũdi discrimina maculæ sordidâssent,angelico assuefactus consortio,fontibus lachrymarũ ablueret. Quod factum proculdubiò creditur,vt septem annis, qui & ad hoc sacratus est numerus,sancto ibidèm Spiritu ageretur, si quo modo septiformẽ eiusdem Spiritûs gratiam ex integro accipere meruisset. Alioquìn non talis ac tanta fuisset collata virtutum fama,nisì quia diuino arbitrio cõuentum est,vt qui penè omnibus Europæ partibus iam clarus inerat,etiam Aquitaniæ solum extremis finibus illustraret:vt qui sibi pollebat vbiq; sanctitatis nomine,illuc vsq; cunctis clariùs redderetur, ac deindè vbiq; fultus Dei auxilio,præmijs meritorum vberiùs abũdaret. Huiusce rei testes idonei sunt,& assertores sancti fratres,inter quos idem beatus,vt ipsi fatentur,vita angelica per septẽnium visus est habitâsse. Quos fratres idem ad omnia, quę Dei sunt, sancta deuotionis flamma mouebat:quoniam tanta charitatis virtus in eo erat,vt omnibus se posset influere, & suo eos amore in Dei causa firmiùs solidare : Dei quippe altissima virtus asperos ei quosq; secundabat vbiq; casus,quæ tribus pueris mediũ fornacis fecerat tanq̃ spiritum roris flantem. Vndè nec procellis allidebatur,neq; vi ventorum impingebatur. Christi enim erat fundatus amore. Et vt cum Apostolo dicam, Quis cũ separaret à charitate Christi? tribulatio,an persecutio, an fames, an nuditas, an gladius? Verè,vt euidentiùs loquar,neq; mors,neq; vita,neq; instãtia, neq; futura, sed neq; vlla creatura poterat eum separare à charitate Dei,quæ est in Christo IESV. Fundati enim erant pedes eius supra petram,& ideò non poterat commoueri. Vndè cognoscẽtes eum beati viri,inter quos quasi sub custodia degere primùm videbatur, cœperunt magno eius amore inardescere,& nimiùm eum venerari: non ob regiæ q̃dem propinquitatis honorem,sed pro venustate morũ,& sapientiæ documentis,necnon & pro sublimitate virtutum,in tanto eum honore præferentes,vt etiam eiusdem loci pater,& omne illud collegium sanctum,patris eum venerarentur obsequio,& secundùm eius consilium sua cuncta tractarent,& obedirent ei in omnibus,prout is semel ore aliquid protulisset. Tu enim hæc omnia Deus Pater incompræhensibilis,tuo disponebas nutu,vt &deuotus tuus famulus tandèm aliquandò diù optato potiretur ocio,& deuoti milites tui eius fulcirentur cõsilio. Vacabat igitur illic iam cælesti sabbato,fruitione perẽni,& gustauit,q̃ suauis sit Dominus. Vndè quàm immensæ laudes & gratiarumactiones ibidèm eius resonarent ab ore,puto,nemo est qui possit ad plenum edicere. Siquidem erat ei felix illa habitatio in modum paradisi, ex quo serpẽtis inuidiâ primus eiectus est homo. Et mirabilis satìs admodùm ordo. ille quidem proiectus indè,confusione tegitur:iste verò eiusdẽ suasu quasi reuectus,ibidèm gloriatur, eò ꝙ iam consortio frueretur angelico. Erat igitur ei,vt quidam Poëtarũ eximius ait,

Quàm secura quies,& nescia fallere vita,
Diues opum variarum,& latis ocia fundis.

Atq; ità nimiũ iucũdus,inter mulcẽtia sanctitatis ocia lętabatur,q̃si inter florigera paradisi amœna:nec dubiũ veritatis odio cũ B. Ioãne adeò vsq; exilio deputatus,sicut venerabilis Beda presbyter ait.

Plangunt oẽs iniquũ S. Adelhardi exilium.

Exiliũ eius septenne.

Sancta eius in exilio vita.

Dan. 3.

Rom. 8.

Quantoperè eum & amârint & coluerint, apud quos exul degebat.

Vergil. 2. Georgic.

Exiliũ mutatur ei in paradisum.

Quin

Quin licuit cernere fluctiuagas vbiq; mundi rotas,& Babylonis ac Hierosolymorum mixtìm confligere castra,hincindè vicibus tela atque fugam capi. Indè erat,mi pater omnipotens Deus, quòd tuus athleta tantùm pro discrimine huius vitæ flens lugebat, ac dolore suffusus,nimio lamento gemebat,rogans ac petens præsertim, vt suorum parceres hostium cæcitati. Videbat enim & prouidebat iam senex Pater, hoc in

Apoc.2.

tempore miseram humani generis vitam delicijs eneruari,& Iezabel Propheten se dicere,& seducere seruos Dei,fornicari & mãducare de idolothytis, ventris ingluuiem

Gula & libido sociæ.

sequi,& libidine coronari. Quia,inquam,monstrum videri posset,si gula sine luxu,aut luxus sine gula regnaret. Heu quàm misera conditio ventris,qui talium affinitate partium cohærens, vtroque cluditur fine, & malæ felicitatis fastu casso vestitur hono-

Vergil.3. Ecloga.

re. Vndè, quanuìs voce Poëtica vtar, moneo vt vos qui legitis flores, & humi nascentia fraga, hinc fugite, quoniam serpens his vsibus latet. At verò præfatus senex interìm eos flere non cessabat, quos auiditate ditescendi velut quasdam aues nox illuminat & dies cæcat: Qui dum non dispositionem Dei,sed suos intuentur affectus, licentiam vel impunitatem scelerum omninò putant esse felicem. Sed eorũ interdũ immanitate flagitij, cælesti viro beneficia cumulantur intantùm, vt omne sibi gaudium æstimaret adfuturum,dum tentatione ad victoriam functus sit inuidorum. Idcircò quocunq; se verteret,proficiens vltrà atq; crescens ibat. Gaudebat ergò, vt Dei in ipso compleretur voluntas,quia totus Deo subiectus esse parabatur. Aiebat nanq; inter reliqua patientiæ suæ verba,de suo querenti exulatu:ouium se velle imitari simplicitatis exemplum,& instar leporis mutationem loci non curare. Ouis enim, dicebat,propter aliorum caloris indumentum,suo sine inuidiæ zelo nudatur vellere:& de sui indumẽti exuuijs,alterius fouetur nuditas. Ità siquidem & in me aliquod si est vti-

Magna animi in sancto viro libertas.

litatis prudens opus,velim vt quilibet id gratìs sine meo percipiat quæstu. Atq; ità si fuero huc illucq;,addebat, pro insidiantis impulsu more leporis fugatus, neq; locum quietis,cui dudùm prorsùs insederam,cum mœrore relinquo,neq; ad quem propellor,cum amore teneo. Nostra autem conuersatio in cælis esse creditur : idcircò quæ

Philip.3. Colos.3.

sursùm sunt sapimus,& non quę super terrã. Mortui enim sumus cum Christo,& vita nostra cum eo in cælis est abscondita: vt cùm Christus apparuerit vita vestra, tunc & nos simul cum eo appareamus in gloria. His & huiuscemodi verbis ad petram, quæ Christus est,fratrum animos solidabat:vt quia inter fluctus marinos extra mundum

Heb.6.

positi videbantur,spe,quam velut ancoram habemus, cælo profundiùs firmarentur. Quibus paterna ex acie per septennium ità discretione virtutum vallatis, factum est Domino annuente, vt sui exulatûs iam finem faceret, & clarior proprijs honoribus redderetur. Proprijs ergò dico,quòd meritò sibi competerent,& idem summum paternitatis officium meritis illustraret. Alioquìn honoribus dixi reddendũ,quem pro-

Honor meritorum.

prius meritorum honor vbiquè & sapientia decorabat: nõ quòd amiserit, quo reuerentia dignus censeri posset,sed æstimatione vulgi priuatus honoris officio,quantùm in ipsis fuit,dignitatum fascibus redderetur. Cæterùm exhonorari, sicut consulta ve-

Honor improbos deturpat magis.

ritas patefacit,nõ poterat,quem cælestis gratia illustrabat: Præsertim cùm indebitus honor potiùs turpet insipientem,dum summis sedibus inclarescit,quàm decoret: qa minùs eius dedecus patuisset, si non altis sublimaretur officijs:quòd velut struma, vt quidam ait,in superficie cutis eminet,vndè indigniùs prælatus videri possit. Sed senex noster non tam alienis quàm proprijs meritorum honoribus vbiquè ab omnibus veneratur,ab omnibus interìm dignus honore censetur. Veruntamen quia improbos, vt dixi,dignitas reuerendos nequit facere,dum pluribus eos ostẽtat,sed despectiores, immò indignos eadem dignitas facit. Cæterùm senem nostrũ tanta præditum dignitatis magnificentia fuisse constat,vt non solùm per sublimitatis gradus illum contingeret videri honoratum: sed quia multo erat fultus cõsilio,idcircò etiam inter igno-

Reuocatur vir sanctus ab exilio, cunctis gratulantibus.

tos nimiùm videretur honorabilis. Quo factum est,vt peracto tempore cum summo tandèm reuocaretur obsequio, vt pristinam reciperet dignitatem, passìm omnibus exultantibus & congratulantibus penè cunctis. Vndè lætitiæ voces hincindè ad cælũ vsque tollebantur. Gratulabantur monachorum cœnobia , resultabat iucunditate Clerus Ecclesiarum,vulgi quoquè gaudia vbiquè ridebant. Factus est autem concursus populi, quasi si in communi omniũ festo,cæli præconio insignis redderetur. Fratres autem,cum quibus interìm degerat,audito suæ regressionis die, cœperunt profectò

fectò contristari & mœsti esse, atque quodammodò gratulari: contraque præ nimio amore ingenti animo lachrymabant: lachrymando quoquè vix eum dimittere cogebantur. Inter quos virtute venerabilis Ragnardus, qui posteà abbas eligitur, præcipuo feruebat mentis spiritu, flens mœrore animi, & flendo quoquè lætabatur. Lætabatur quidem, quia veritatis amator locum taxati meriti recepisset: sed dolebat valdè, quòd tanti viri præsentia priuabatur. Vndè factum est, vt cùm pius Dei cultor iam iamque indè abiret, & omnes fratres ardenti animo eius vestigia gressusque osculãdo lachrymis abluerent, eique valedicerent, præfatus vir Dei domi intrà lachrymarum cubicula sese reciperet, nè proficiscentem videret, quem plùs quàm se manere secum vellet, pro quo mori etiam proculdubiò paratus esset. Sed cùm senex eum multùm diuque expectando requireret, inuentus est in quodam obscuritatis loco flens & eiulãs, multaque rrahens suspiria. Qui cùm vocatus esset, vt seni valediceret, illeque nollet exire, precatus est internuncios, nè eum ibì plorantem detegerent. Quod audiens charitas sancti viri, regreditur iam de naui, nè fratrem, quem sanctum nouerat, inosculatum omitteret. Veniente autem ad eum sancto sene, cœpit idem magnis vocibus inclamare ac dicere: Quid hîc quæsijsti felix Pater, vel cur te mihi nunc ostendere voluisti? Testem, inquit, Deum habeo, quia mâllem te hîc mortuum sepelire, quàm me relicto hinc viuus abires. Tunc omnes fratres & famuli magnis eum prosequuntur fletibus: leuantur vela, tandèm remigia impelluntur: dant omnes gemitum, & ad litus eousquè expectant, quandiù eum possent cõspicere. Feruebat verò vnus in eis spiritus amoris: & ideò non se poterant continere. Ille verò solutis carnis quidem, non cordis adspectibus, longa corporis attenuatus macie, tandèm peruenit ad palatium. Vbi suscepto eo ambitiosè ab omnibus, quæsitum est, quomodò ei celsitudo Regia satisfaceret: qa timebant pro tanti viri iniuria, futurum discrimen incurrere. Tunc beatus senex videns pudore animi talia meditantes, proruit ad medium, & verecundam Regis mentem blandis deliniuit affatibus. Persuasit autem, nil eum de huiusmodi facto in animo retinere, sed omnia Dei iudicio deputare debere. Intereà, tum eodem cogente Principe, compellitur recipere suum sanctæ vitæ cœnobium, flagitãtibus filijs suis, vt eum saltem quocunque modo recipere meruissent. Ad quos cùm aduenisset diù desideratus, vt pijs eorum complecteretur iam iamque amplexibus, vexabat eum salutis inimica febris, ità vt gemini affectus singulorum animos sauciarent. Pugnabat siquidem in singulis mœror compassionis, & lętitię feruor: eò quòd viderent membra charissimi viri sæuissimè laniari, pro quo libenti animo etiam vitæ quàm fortes dispendium sustinerent. Vincebat autem omnes, nunc iucunditatis magnitudo, nunc lachrymarum effusio, & extollebãt simul mixtìm vsque ad cælum lætitiæ laudes, vt in eo Dominum illuc aduenisse nullus ambigeret, cui ità suscepto congratulantur omnes, idemq; benignè allocutus est vniuersos. Sed cùm ibidèm aliquantispèr dulciter quieuisset, charitatis officio iucundatus, iterùm ab Augusto gloriosiùs accersitur, & redit ad palatium. Vbì cùm introisset, velut quidam ait, virtutum radijs illustratus, quia venit Titan, marcescunt sidera. Apparuit autem ilicò nudata insipientia, quæ tegebatur pallio caliginis, & factus est stupor nimius, quis Senatum populi ad tantam ineptiam deduxisset. Qui comperto non parùm eos inuidia fuisse delusos, duxerunt in irritum penè quicquid per hoc tempus, vt eis visum est, argumentosè tractauerant. Soluitur itaque ceu multorum captiuitas, eorum maximè, qui ex Regio pollebant semine: redditur in vno libertas omnibus, quocunq; in loco tenerentur, nisì quos vitâ priùs mors priuârat. Tum deindè quorundam tonsura, propter furoris sæuitiam illata, transijt ad coronã, & dant Deo spõtè, quod dudũ inuiti quasi ad ignominiã susceperãt. Quid plura? Ipse gloriosus Imperator publicam ex nonnullis suis reatibus pœnitentiam suscipiẽs, factus est omnium humilimus, qui quasi Regali elatione sibi pessimus persuasor fuerat: vt quorum oculi offenderant in delicto, satisfactione Regia sanarẽtur, præsertim quòd eius velle cunctos considerare, eiusque nolle conspicere, manifestum non ambigitur. Sed nisì reuersus esset veritatis assertor, intereà minimè patuisset, quo lethargico spiritu premerentur. Vndè etiam matura senectus cæcitatis eorũ vulneri, Christi antidoto mederi persuadendo curabat. Ac deindè studuit, vt iustitię virtus & sapientiæ suas reciperent sedes: vt vnusquisque sibi seruaret commissum negociũ, & sua cuique largirentur iura. Porrò nouitates vocum, & temerarias, iuxta Apostolum, p̃sumptiones

Dolet eius abitus fratribus, apud quos exulârat.

Accipitur honorificè in regis aula.

Redditur suo monasterio abbas.

Fratres & mœrent & gaudent,

Reuocatur ad palatiũ.

Ludouicus Imperator publicã agit pœnitentiã.

1. Tim. 6.

ptiones velut pestem in omnibus reprimebat. Omne igitur, quod in lege charitatis
non inuenisset, inimicum æstimabat Deo, & velut venenum repudiabat. Cumque his
& huiuscemodi præconijs, velut aurum probatum per ignem, clariùs enituisset, factus
est omnibus decuplo honoratior, ità vt in ore omnium egregiè resonaret. Amplecte-
batur autem cunctorum manibus, & quasi pater ab omnibus colebatur: Eratque Ec-
clesiarum magistris velut humilitate filius, consilio verò & prudentia quasi subuector
inclytus. Qui cùm ità satageret indefessus, vt perfecti omnes & Deo digni inueniren-
tur: videtur demùm nouus renasci Francorum ordo, & aurora iustitiæ quasi ab ortu
Eclog. 9. surgere. Siluerat enim iam ex parte stratum furoris æquor, & ventosi ceciderant, vt
Eclog. 4. Virgilius ait, murmuris auræ. Redierat, vt idem inquit, virgo cupidinis, si parùm liceat
immutari, redierant & Saturnia regna: quia progenies bonæ mentis iam quasi cælo
refulserat alto. Omnibus igitur circuncircà catenùs satisfactionis studio illustratis, &
suis cum eo summo fruentibus ocio, voluit se demùm his exuere curis, vt esset sibi-
met & Deo totus intentus. Sed nequaquàm passi sunt sancti fratres, licèt multam eis
excusationem senectutis suæ prætenderet: quoniam quanto ætate maturior, tanto ad
virtutum culmina tendentibus salubrior videbatur: præsertìm cùm vigore sancti Spi-
ritùs, & viriditate adhuc non exhaustæ carnis satìs vigeret, curans se laboribus & vi-
Eius labores, vigiliæ, feruor, erga se seueritas. giliarum negocijs fatigari, etiam plùs quàm iuuenum constantia sequi posset. Quis
enim vnquàm tam feruidus, quàm idem fuerat? Et quis alterius tam crudelis arbiter,
q̃ ille suî videbatur? Fateor planè, quòd nunquàm, nisì erga se quòd durior esset, ne-
cessitatem corrigendi habuit. Vndè cùm à suis fratribus & filijs quàm sępè corripere-
tur publicè cur sibi tam infensus esset, qui sic discretus omnibus habebatur, aiebat ità
dicens, vt læsos eorum animos mitigaret: Ego meî curam habebo, & prorsùs vestro
prouidebo famulo, nè fame aut laboribus fatigatus pereat. Sed hoc peracto, paulu-
lùm delitescendo, non diù pòst resumebat esuriem & laborum negocia, ità vt vix iu-
uenilia membra ferre possent, quibus se parsimonijs & vigiliarum operibus affige-
bat. Attamē semper erat viroris gratia plenus, semper discreta macie satìs admodùm
rubicundus: vultu quoquè decorus, & venustus adspectu. Neque enim faciem eius
Cant. 5. ac frontem ignauus rugabat furor: sed totum cum matura hilaritas decorum com-
De hominibus dicit, q corpora sua luxu & intẽperantia eneruāt. ponebat & aptum. Canities verò sancta cum candore niueo exornabat, & velut liliū
super roseos amictus, hincindè coma capitis, quasi elatę palmarum, super cutem re-
nitebat: eratque, sicut scriptum est in Canticis, senex noster candidus & rubicundus,
electus ex millibus: ità vt culparetur in eo natura humana, ꝙ antequàm adulta sit,
vitijs corrumpatur. Et si velim laudare tantisper glebam corporis eius, multis con-
fertam nitoribus, erit exiguum quòd impendo, quia pulchrius in eo renituit, ex quo
Esa. 40. Deo dilectus & omnibus gratus fuisse probatur. Nec dubium, quin omnis caro fœ-
num, & omnis gloria eius, flos fœni: Verbum autem Dei, quòd semper in eo sapien-
tia vixit, manet in æternum. Cæterùm si nobilitatem & personā eius scribendo, quod
Græcè χαρακτηρισμόσ dicitur, ad purum pingere voluëro, ero ineloquens, super quem
facundia Rhetoricæ artis, atq; omnis eloquentia puto quòd muta sit: silebit illa De-
mosthenis oratio, & abyssus Tulliana conquiescet. Etsi verò secundùm huius artis
peritiam omnibus modis eius persona consideretur, vt possit laudi idonea in nego-
cio approbari, non immeritò his antefertur, in quo multum, quod superest, feliciùs
Vide Cicer. Lib. 1. de Inuenti. inuenitur. Cōsideratur autem Nomine, Natione, Patria, Genere, Dignitate, Fortuna,
Corpore, Institutione, Moribus, Victu: quomodò rem familiarem administret, qua
consuetudine domestica sit, affectione, arte, conditione, item altera conditione: Ha-
Laudatur Adelhardus ab attributis personæ. bitu, Vultu, Incessu, Oratione, Affectu. Istis igitur modis consideratis, persona cense-
tur: vtrùm improbus quis ad negocium, an idoneus perhibeatur. Sed videre iam iu-
uat, an luculentus senex noster tot effloruerit præconijs, quot sunt ad laudem suî De-
clamatoriæ artis insignia. Nomine ergò harum in catalogo virtutum, primùm, an sit
A nomine. sapiens, quæritur. Et quis sapientior, quàm qui vniuersa cælestis magistri præcepta,
magìs quàm artis eloquentiæ, solicitus seruans, studuit non admittere causa Dei quæ
prohibentur, & seruare cuncta, quæ iussa sunt? Porrò cùm sapientia sit rerum huma-
sapiētia qd. Ità ferà Cicero 4. Tusc. & 2. Of. narum diuinarumque cognitio cum studio benè viuendi: non dubium, dici posse sa-
pientem, qui & quæ Dei sunt, Deo: & quæ hominum sunt, prudenter nôrit admi-
nistrare, & velit propter Deum. Hoc igitur negocium prudentis viri est: & ideò is, de
quo

quo quærimus,ſapiens fuiſſe non ambigitur. Natione autem carnis, quod cunctis liquet, Francus erat: verùm & renatus in Christo, vbi & ſpiritu conuerſatus, totus cæleſtis efficitur. Patria verò, quanuis hic natus veriſsimè videatur, Hieruſalem illa cæleſtis fuiſſe, qua nuſquā feliciùs habitatur, proprijs perhibetur meritis. Genere quidem, nobilium nobiliſsimus Francorum, vt paulò antè prompſi, proſapia ortus: ſed gratia demū à Deo in filium eſt nobiliùs adoptatus: Qui licèt dignitate regia magnus videretur, en *maiore effectus eſt ſublimitate perēnis vitæ. Fortuna nanq; qua fuerit auctus, probatur illo in loco, quo dictum eſt: A Natione. A Patria. A Genere. A Fortuna. * maior

Pauper in auguſto regnat habendo Deum.

Siquidem quia contempſit modica, ingreſsus Domini ſui gaudia, ſublimatur, & ſupra multa conſtitutus erigitur. Corpore verò, vtrùm validus an decorus fuerit, fides probat, & morum eximietas. Vndè nec immeritò illi aptatur illud in canticis: Caput eius, inquit, aurum optimū, comę verò eius ſicut elatę palmarum, quoniā quicquid ad decorem ei collatum fuerat, ſursùm ad Deum nitendo cōſcendere procurabat. Oculi eius velut columbæ deſuper riuos aquarum, quæ lacte ſunt lotæ, quoniam totus adſpectus eius ſimplex fuiſſe & ſolùm in Deum intētus creditur, neq; felle concupiſcentiarum immixtus, ſed vera innocentia mentis lotus. Porrò genæ illius ſicut areolæ aromatum, quæ conſitæ ſunt à pigmentarijs, videlicet à ſanctis Doctoribus, omni flore doctrinæ & virtutum exornatæ oleribus. Manus illius tornatiles, ſanctitatis formam exprimentes, & motu ſphærico celeriter ad omne bonum inſiſtentes: plenæ hyacinthis, cæli ſpecie in cælis theſaurizando renitentes, quæ multis replebantur muneribus. Venter eius eburneus, virtutum diſtinctus ordinibus. Guttur illius ſuauiſsimum, ob fauum eloquentiæ: & totus deſiderabilis probitate morum, atq; charitate eximia. Idcircò quærimus te Pater, dum paſcis inter lilia, quærimus quem diligit anima noſtra. In lectulo enim per noctes quærimus te cum lachrymis: ſonet vox tua, obſecto, in auribus noſtris: vox enim tua dulcis, & facies tua decora. Neq; enim poſſumus te patrem nō amare, quem pro nobis credimus adfuturum. Iam ſi de inſtitutione agitur, eruditus fuit idem alter Moyſes omni ſapientia præſentis vitæ, quaſi vnus ex filijs Regis: deindè pductus ad Sina, in quo ipſius Domini pſentia illuſtratur, & familiaritate continua fruiturus ingreditur. Moribus verò quibus fuerit exornatus, teſtis eſt vita eius, quæ ſummis redolet meritorum inſignijs, & præconijs quammaximis prædicatur. Victus nanque, quem Philoſophi definiunt conſummati operis eſſe fruitionis exercitium, vt perueniat ad quietem, Dominus erat, quem dilexerat, quem amauerat, quem iugiter deſiderabat. Gradus autem harum virtutum ſunt, cùm apud eos primùm ponitur affectio mentis. Porrò eadem affectio, eſt animi aut corporis ex tempore aliqua de cauſa commutatio. Deindè ex hoc quod afficitur, vertit ſe in ſtudium, vt effectum ſuî obtineat. Studium autem eſt, animi aſsidua & vehemens ad aliquam rem applicata magna cum*voluntate occupatio. Poſtquàm habitus induitur acquiſitæ rei, cùm ad plenum id quod perfectum eſt obtinemus, de quo ſcriptum eſt: Sacerdotes tui induantur iuſtitia, & ſancti tui exultent. Felix quippe indumentum virtutis eſt, quo quiſquis induitur, & cuſtodit veſtimenta ſua nè nudus ambulet, hic nuptiali veſte indutus, foràs non eijcitur: quam ſi primus parens noſter in paradiſo deniquè conſeruâſſet, nequaquàm apertis oculis nudus inueniretur. Vndè, ſicut ſcriptum eſt, dum idem deſcenderet, expoliauerunt eum latrones, & plagis impoſitis abiêrunt. Sed ſenex noſter floridus, tali coopertus habitu, iam credimus ꝙ audit: Ambulabit, inquit illi Chriſtus, mecum in albis, quoniam dignus eſt, & non delebo nomen eius de libro vitę. Talique indutus habitu dum eſſet Pater eximius, exercebat ſe plurimùm, vt pro victûs alimonia frueretur Chriſto, quem induerat. Porrò reſtat, iuxta præfatam diſciplinā, requirere, quomodò rem ſuam adminiſtrârit. Quid verò dicam, rem ſuā quomodò adminiſtrauerit, qui nec ſe ſibi retinuit? Fecerat enim, quod audierat à Domino: Si vis, inquit, perfectus eſſe, vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus: & veni, ſequere me. Hoc impleto, cæterùm res eccleſiæ ſuæ quemadmodùm adminiſtrauerit, teſtes idonei ſunt ſancti fratres, quorum conſilio vſus eſt & obſequio: Per quos ità cuncta diſpoſuit, vt & omnibus ſatis eſſet, nec multùm alicui ſuperflueret, neque in vacuum quid periret, ſed omnia ad Dei laudem humaniùs largirentur: fratribus ſalubria prǽſentis vitæ tribuens, & nociua quæque ac ſuperflua

A Corpore. Cant.5. Ibidèm. Ibid. Ab inſtitutione. Act.7. A moribus. A victu. Cicero lib. 1. de Inuentione. † voluptate Cicero ibi. Pſal.131. Apoc.16. Matt.22. Gen.3. Luc.10. Apoc.3. Matt.19.

resecans: hospitibus abundanter omnibus administrans, familiam quoquè satis illæsam à iugo seruitutis conseruans. Siquidem viduas huiusce familiæ destitutas, & cælibes viros per singulas villas constituens, eis stipendia iugiter ministrabat. Orphanorum quoquè & debilium, necnō & hospitium in eisdem locis, opportunius velut Xenodochium constituerat, vt res ecclesiæ huius suum omnes quasi patrimonium possiderent. Testem Deum habeo, quòd idemipse huius ministros officij velut medicus sæpè instituebat, vt & ipsi excogitarent artificiosè, quomodò rerum aliquid eis ad comedendum pararent, & in huiuscemodi cibis eorum sanitas nè periret. Porrò Regi & diuitibus, nostrorum nullus tam largus erat, idcircò vt in omnibus Deus largitor omnium glorificaretur: Beatius, inquam, multotiès iudicans dare, quàm accipere. atque medium inter paupertatem, quantùm ex se erat, & diuitias propter alios semper incedere: idque vt ij qui habent, tanquàm non habentes esse instruerentur. Iustum etiam percensuerat, vt omnes huius ecclesiæ famuli sic tāquàm Patrem eum sentirent, vt tumidi quoquè dominum eum esse non ambigerent: Insupèr ità eorum virtutibus fautor & institutor existeret, vt vitiorum quoquè dominus, quāuis discretus, & seuerissimus fieret persecutor. Iam porrò qua domestica consuetudine fuerit, nouit mensura sancti oraculi, in quo fuit manna absconditum, & vrna aurea: altare quoquè incensi aureum, & virga Aaron quæ fronduerat, habens illud (nempè, oraculum) xx. cubitos in longitudine, & xx. in latitudine, xx. quoquè in altitudine: vt ex omni parte gemino denario cōsummatus, charitate Dei ac proximi, quadratura perpetua fulciretur: nec dubium, quin Dominus ei fuerit fundamentum. Intrà quam mensuram attitulatus, sola nouit contemplatio diuina, quid senex noster pro suo more domestico tractaret. Affectione verò ità illectus omnium bonorum incitamentis, vt super fraterna viscera charitatis officio ceu faculis vreretur. Deincèps igitur arte qua fuerit eruditus, patet: quia fœcundus inuentus est eruditionis consilio. Prudentiæ nanque, vt dicitur, mille oculis inspector, virtutum quoquè disertissimus disputator: liberalium artium adeò vsque sanctissimus institutor, vt probares in eo illud beati Antonij: Quòd sensus adinuenerit artem, & qui sensu sit integer, eum arte non indigere. De conditione iam vltrà quid loquar, qui, vt præfatus sum, Regali ex progenie clarus refulsit? Necnon & de altera conditione: vtrùm proprius, vt ipsi dicunt, adoptiuúsve, an abdicatus fuerit, quid ingeram, quum & Bernardi filius fuisse, fratris] Magni Pipini Regis, & DEI esse adoptiuus non abnuitur? Habitu autem quo fuerit infulatus, constat paulò antè me dixisse, quòd CHRISTVS eius tunica talaris fuisse probatur. Cæterùm vestimentorum habitus, vix sufficiens monasticus fuisse ostenditur, pro frigore potiùs membra muniens, quàm honoris aliquid gerens. Dicebatur quippe à quibusdam pro ludo, lorica frigoris: quoniam erat pelliceus & quasi thorax circa viscera fomentum caloris. Vultu autem suauis idem, & statura palmæ adsimilatus erat: eò quòd pulcher adspectu & decorus esset, velut paradisi delicijs enutritus. Quàm pulchri gressus eius, & quàm speciosi pedes ad euangelizandum: quippè quibus expeditior damis, in calceamentis ornatior filia principis. Porrò eius oratio quàm facunda, quàm plena sensibus, quàm suauis auditu manauit? Extant eius epistolæ, ad plurimos directæ, & omnium voces, qui nunquam se vbèriùs aut expressiùs loquentem audisse testantur. Voce quidem canoriùs cygno mulcebat auditum: sed & melle dulciùs palato cordis melodia sapiebat. Erat autem omnis narratio eius aperta valdè, breuis ac lucida, quod dictionis genus Oratores summis extollunt laudibus: Nil fęculentum admiscens, neque dubium quid in sensu reseruans: At verò plano in clausulis procedens gressu, sensus eius fauifluus pinguissimo claudebatur fine. Erat igitur sonus assertionis expositio dictionum: ità vt voce formaretur proprius verborum intellectus, & suis singulæ partium qualitates restituerentur sensibus: Habens omnia membra narrationis capitulatìm distincta, & ad retinendum facilima, ad persuadendum verò vel dissuadendum promptissima: semper auidiùs ad intendendum promouens audientes, igne calidiùs ad desiderandum, torporem discutiendo, incitans desidentes. Quæ, si facundia daretur mihi, luculentiùs explerem quod conatus sum: nunc autem excusatio pro ignorantia, venia pro voto debetur: præsertim

Xenodochium instituit. Erga diuites vt se gesserit. Act. 20. 1. Cor. 7. Erga familiam vt se gesserit. Heb. 9. 3. Reg. 6. Ab affectione. Ab arte. Athanasius in vita S. Antonij. A conditiōe. Parens S. Adelhardi. Ab habitu. A vultu. Ab incessu. Ab oratiōe.

ſertìm cùm ſtylus nullius ad hoc negocium meliùs expediret, quàm eius, cuius vt vita præeminet, ità & ſermo antecellit. Sed quia id ingenij vnda denegat, voluiſſe tantùm, charitatis iura impléſſe probabitur. Reſtat nunc, affectu qualis fuerit, intimare. Sed quo artis ingenio pandam eius affectum animi, qui vno ſemper mentis ardore afficiebatur in omni vitæ negocio? Iugiter enim cupiens diſſolui & eſſe cum Chriſto, ſe laboribus fatigabat: permanere autem in carne, propter nos neceſſarium, licèt aliter fateretur, penitùs ſentiebat. Vndè toto anniſu vitæ ſatagebat prodeſſe omnibus, mille, vt ità dicam, charitatum ſemper negocijs occupatus: præſertìm quòd eſſet conſilium totius patriæ, & pater omnium indigentium: qui ore ac manibus, cum omni circunſtantia facultatum, pro libertate CHRISTI erat omnium ſeruus: Quoniam cùm eſſet ſemper accenſus ardore, peruenit vſque ad Saxoniæ fines, vbì iam paruiſſima cellula à ſancto viro, ſuo æquiuoco, Adelhardo nomine, ſumptu huius monaſterij ædificari cœperat, eó quòd idem beatus vir, quia ſuus fuerat nutritus & familiaris filius, interceſſerat loco eius, dum ipſe Hero inſula exul haberetur mundi, & paradiſi ciuis. Videns igitur pius Pater ac ſenex ſanctiſſimus cœptum opus quòd pietatis eſſet officium, Regem adijt, & petiuit ab eo, vt daretur ei locus ædificandi: quia ille, in quo ſitum fuerat, non vtilis aut aptus eſſe probabatur. Quod audiens Imperator Auguſtus, gauiſus eſt valdè, volens ei multa largiri, nisì retineret cum ipſe, qui nulli vnquàm concedebat ſibi dare, quantum quilibet voluiſſet, ſed quantum idem vel ſi modicum cenſuiſſet: agens ſemper illud Apoſtoli, quia beatius eſt dare quàm accipere. Accepta autem poteſtate à Rege, vt vbì vellet, illud ædificaret, elegit locum valdè amœnum, & monachis nimìs congruum ad habitandum: vbì & Rex poſteà plurima propter DEI omnipotentis amorem contulit beneficia. Eſt autem locus pergentibus ad ortum Solis de fonte Patris, ſitus ſupra litus Vuiſiræ, in modum Δ literæ, vallis planitie collocatus: habet ad ortum Solis præfatum alueum, & montem porrectum in facie iuxta fluuium. Porrò à meridie mons alius egrediens è fluuio, ſinu tendit ad occaſum. A ſeptentrione verò alter eregionè pari ſitu pergit, quouſquè ſibi inuicèm, viam per medium dantes, copulenter: atque ità in medio fit vallis, figuram Δ hoc modo, quantùm recordor, exprimens, nec immeritò. Nam magiſter veritatis, diuino nutu edoctus, talem elegit locum, qui & CHRISTI nutriret diſcipulos, & ſuo eos deſcriberet charactere, & ſignaret ſitu. Nihil enim in omnibus Geometriæ figuris, triangulari conſummatius aut perfectius inuenitur. Eſt enim hic numerus totius latitudinis & ſuperficiei in Arithmetica ſolus principium: In Geometria idem planior inuenitur. Et quiſquis diligenter inſpexerit hanc figuram, neque in his artibus aliquid mirabilius reperitur, neque in noſtra diſciplina quicquam maius aut melius prædicatur, quàm TRINITAS DEVS verus. Igitur ſine hoc numero formatum aliquid, nihil perfectum innuitur, videlicet ſine principio ac fine, & horum medio inter principium atque finem. Hæc verò figura princeps eſt, vt dixi, latitudinis, eô quòd cæteræ omnes ſuperficies in hac reſoluuntur. Ipſa verò, quoniam nullis eſt principijs obnoxia, neque ab alia latitudine, nisì à ſe, ſumpſit initium, in ſeſe ipſa reſoluitur. Quæ ſi ità ſursùm erecta fuerit, vt oſtenſum eſt, igne charitatis flammare ibidèm habitantes debere monſtratur. Quòd autem ipſius à latitudine fit initium, oſtendit latum DEI mandatum nimìs, non niſi dilatato corde perfici poſſe. Quòd verò omnes ſuperficies in ſe reſoluit, liquidò ſignatur, quòd omnes reliquæ virtutes eius latitudine conſummantur: & ipſa charitas non niſi Trinitatem colendo in vnitate perficitur, vt vera perfectio, in his tribus Vnitas indiuidua teneatur. Hæc ideò me dixiſſe ſufficiat, vt monſtrarem, quàm prudens idem ac ſapiens fuerit, quantoque charitatis ardore feruebat, qui talem ac tantum diſcipulis habitandi locum parârat, irriguum aquis, velut ſi minor Aegyptus eſſet, & alter paradiſus Domini, venientibus de fonte Patris in ortum Solis. Verè, de fonte Patris, dixi: quia in CHRISTO renati, creduntur exindè non ſolùm ad ortum Solis, ſed etiam vltra Solem vſque tranſcendere. Quem locum B. Pater Corbeiam alterius de nomine vocitauit, vt ſignum eſſet in poſterum, à quo priùs illud eſſet fundatum. Quis, mi pater chariſſime, narrare ſufficiat prouidam doctrinam tuam in omnibus? Verè fateor,

Ab affectu. — *Philip. 1.* — *Exul mũdo, ciuis paradiſi.* — *Act. 20.* — *Corbeia Saxoniæ inſigne cœnobiũ fundat. Abbas Spãheimeñ ait eã fundationẽ cœpiſſe ãno Chriſti 822. qui fuit ãnus 9. Imperij Ludouici Pij.* — *Triangularis figuræ excellentia.* — *Pſal. 118.* — *Corbeia duplex, Galliæ & Saxoniæ.*

quòd quotiès tuî recordor ad liquidum, miror ſatìs, quàm prouidus eras in omnibus. Recordor enim doctrinarum tuarum, quibus eos alebas & inſtituebas tenellos de fide & charitate, inter quas etiam ſpem mediam collocabas, deque moribus & de omni doctrina vitæ. Qualiter etiam oblatas ſibi res à quolibet ſuſcipere debuiſſent, cum ipſis inter ſolicitudinis negocia peragebas: commendans illis per omnia, vt in nullo terrenorum cupidi eſſent, neque quicquam vellent accipere, vndè alij grauarentur: & ſi hæredes eſſent rerum largitoris, cautè conſiderarent, nè fortè ipſi, quorum erat hæreditas, poſtmodùm inopes fierent. Hæc erat eius ſolicita & pia conſideratio in omnibus, quibuſcunque præerat locis: vt neque inhoneſtum quicquam acciperet, neque aliquis quaſi cauſa miſericordiæ poſtmodùm pœnitudine premeretur. Dicebat enim, quòd multi, non ſolùm rectores eccleſiarum, ſed etiam ipſi ibidèm DEO degentes, qui ſeculo renunciâſſe videntur, ob id decepti eſſent, quòd rebus nimijs abundarent: intantùm, vt ſeculo ſeruire denuò cogerentur, qui mortui eſſe mundo debuerant. Quid, inquit, prodeſſe poterit rebus proprijs futuros expoliari hæredes, & rursùs eas mancipari negocijs ſecularibus? Conſtat igitur nos in præſenti tempore ideò Reipub. deſeruire, quia ipſa noſtris attenuata cupiditatibus, ex ſe ſubſiſtere non poſſe manifeſtè cauſatur. Et idcircò nos infelices, qui liberí eſſe in CHRISTO debuimus, facti ſumus turpiſſimæ ſeruitutis, etiam inuiti, ſerui. Occaſione itaque accepta, quaſi in DEI cauſa mundi militiam baiulamus, cùm Apoſtolus dicat: Nemo militans Deo, implicat ſe negocijs ſecularibus. Neque enim à nobis exigitur, quòd neceſſaria tantùm retinemus: ſed quia ſuperflua, vt ab ipſis dicitur, poſſidemus: & vndè miſeri lati in poſſeſſione eſſe cupimus, indè anguſtamur in omni opere bono. Quapropter, filioli, eſtote contenti paupertate CHRISTI, ſine qua nemo eſt diues. Noueritis enim, quòd beati ſunt pauperes ſpiritu, quibus regnum cælorum repromittitur: Et ideò fratres mei, nolite quaſi pro pietatis opere ſectando auaritiam, poſſeſſionem æternam perdere. Eſtote igitur, quod vos æterna CHRISTI vocatio eſſe voluit: vt paupertate CHRISTI participando, diuites eſſe cum eo ſine fine mereamini. His & huiuſmodi cùm eos quotidiè corroboraret ac confirmaret, conſtruebatur ibidem, DEO agente, non ſolùm monaſterij, ſed etiam cæleſtis patriæ fundamentum. Quid putas, quanto tunc gaudio afficiebatur eius animus, quantaque lætitia, cùm DEI omnipotentis amor ità flagraret in eis, vt etiam omnis illa regio DEVM per ipſos benediceret? Fateor itaque, quòd ad nos nonnunquàm rediens, præ amore pio & ſpiritali gaudio vix ſe poterat continere, hincindè exultans atque gaudens, quòd CHRISTVS per eum glorificaretur in multis: nos quidem rigans ac paſcens cæleſti pabulo, illos plantans in CHRISTO ac propagans, agebat vt fructum plurimum Deo ferrent. Itaque ſic in omnibus ſe exhibens, CHRISTI vices agere credebatur: etiam & forma humilitatis omnibus anteibat. Qui ità iugiter vno iubilationis afficiebatur ſpiritu, appetebat ingreſſionis campum: quæ ingreſſio, ſecundùm B. Auguſtinum lib. de animæ quantitate, vna de ſeptem, & ſexta perfectionis eſt virtus. Quintus ſiquidem earum gradus, eſt Tranquillitas: ſextus, ingreſſio: ſeptimus, contemplatio: Quæ ità decentiſſimè poſſunt edici: In ſeipſa, dum anima quælibet ſecum ingreditur & verſatur: Ad DEVM, dum quotidiè ardenter deſiderando, ad eum ingreditur, ità dicens: Sitiuit anima mea ad DEVM fortem, viuum: quandò veniam & apparebo ante faciem DEI? Apud DEVM, cùm iam claro lumine indeſinenter contemplando ei inhæret, in quem deſiderant etiam angeli proſpicere. Quò nunc Senex noſter ſe perueniſſe lætatur, lætatur meruiſſe, gratias agit, atque comprehendiſſe ſummo alacritatis animo amplectitur. Vndè quid aliud dicam, quàm illud Eliſei: Pater mi, pater mi, currus Iſrael, & auriga virtutum? Eccè nos quàm ſubitò deſolatos relinquis: & ideò quærimus te lachrymoſa voce, & ſcrutamur mellifluos mores tuos manè in præcordijs noſtris: nec vſquàm pupilla oculi noſtri ſilet, neque conſolatur, niſi cùm ſibi te pro nobis meliùs adeſſe promittit. Recordamur enim, qbus nos lactabas vberibus, vel quanto in te DEI fruebamur oraculo, quantiſque ferebamur alarum remigijs, & nutriebamur charitatis viſceribus: ità vt ſi ſaxei eſſemus, tua nos molliret pietatis oratio. Omnia enim nobis omnibus factus eras, vt CHRISTO nos lucrifaceres. Quòd ſi ad ſpeciale quorundam te vertiſſes negocium, vni in momento

Margin notes: Vt iuniores monachos inſtituerit S. Adelhardus. — 2. Tim. 2. — Matt. 5. — Tranquillitas. Ingreſſio. — Pſal. 41. — Cõtẽplatio. — 1. Pet. 1. — 4. Reg. 2. — Qualem ſe erga fratres præbuerit.

to dabas vitæ consilium, alium interdùm deliniebas osculis. Porrò illius manum stringens, alterius animum miro demulcebas affectu: atque ità omnibus vnus eras, & totus singulis. Fratrum verò nomina licèt scripta in viscera sanctæ solicitudinis imponeres, de manu tamen certus eorum numerus diligenter scriptus penè nunquàm aberat: idque ideò, vt omnes sedulò inspiceres, & mores singulorum apud te solicitus pertractares. Iam enim de singulis tecum in iudicio disceptabas, nè damnum postmodùm de creditis ouibus sustineres. Benè igitur noueras, quid cuique expediret: & ideò omnibus exhibebas, quod saluti singulorum congueret. Erat ergò discretio tua in nullo, quantùm dici fas est, exorbitans à proposito, facilitate complendi, quæ singulis expedirent: generaliter verò procurando cunctis congrua. Nullum fermè per hebdomadam familiaritatis affectu non allocutum relinquens: nullum quem in die generaliter, nisì ex aliqua impossibilitatis causa, non instrueres: Omnibus præbens salubria, nulli prorsùs denegans, vt credimus, necessaria. Idcircò filiæ Hierusalem, prout compellor dicere, flete hunc senem nostrum, & lamentum sumite. Flete virum, qui vestiebat nos charitatis coccino, desupèr totum delicijs intextum, qui præbebat cultui ornamenta virtutum. Induite cilicium, & amarè plangite: quia qui consolabatur nos, & fouebat quasi nutrix in gremio, sublatus est & recessit. Vndè plorans plorabit anima mea, & erunt lachrymæ in maxillis meis, quandiù non intueor, quem diligit anima mea. Putásne veniat mihi pater tempus, quandò vel si quoquo modo liceat faciem speciemque vultûs tui conspicere? Sed quid interìm iam deincèps agimus anima? Eccè nuncusquè quasi inter roseos versati sumus campos, & conspeximus amœna virtutum, de fonte S. Spiritûs irrorata: Nunc verò instat, vt mortis eius finem pādamus, quem habuisse talem, glorificandum est: amisisse, flendum: peruenisse verò ad beatorum gaudia, congratulandum. Sed quanto nobis iucūdius est, inico quod amatur, versari: tāto grauius est, eius absentiam, quam semper præsentem cernimus, tolerare. Vndè ceu respersum nebula, mœstum est omne quod inspicimus: caligant oculi nostri, operimur singultibus, tremunt digiti, rotatur caput, funduntur lachrymæ: & insupèr est pio amoris affectu quædam flendi voluntas: Vndè & quanto hæc prolixiùs ad consolandum cudimus, tanto ardentiùs amore afficimur, amando quoquè dolore premimur. Idcircò mi pater charissime, ocyùs transibo obitûs tui paginas, in quo diutiùs immoranti vehemens languor ingruit. Hinc quidem interìm adstillat lugendi facultas, sed paulò pòst consolabimur de peruentu, quo tu nunc lætaris in gaudio. Vndè quæsumus, priusquàm incipiat calamus pulsare tui exitûs horam, reuertere Sunamitis, reuertere inquam paululùm, vt intueamur te. Recipiet enim indè spiritum linguæ calamus, & leuiùs transibimus amaros legendi cursus. Reuertere, reuertere mi charissime, & quid videbimus in te, nisì vt castrorum acies quomodò sis ordinatus? Ad nos saltem semèl, quæsumus, conuertere: vt omnes, qualem te priùs habuimus, quantúsve & modò sis, videamus. Eccè ascendisti, nouimus, per desertum quasi aurora consurgens, pulcher vt luna, electus vt sol, terribilis in Deo, velut castrorum exercitus ordinatus. Quid igitur terribilius humanis adspectibus videri potest, quàm tui vultûs erant adspectus in hora, cùm nobis indulgentiam dares? Præceperas enim, petentibus nobis, Pater, vt omnes humì sederemus: quatenùs tu os nostrum ex integro, & nos tuum erectis oculis potuissemus conspicere. Quo, fateor, nil me ordinabilius à magistro audisse indultum, nilque flammantius aut horribilius aliquid me vidisse, quàm in tuis oculis. Pressiùs itaque enucleans sensum, ità affatim cunctis es locutus: Eccè, inquis, de creditis ego ouibus rationem redditurus venio: vos autem, ó mihi commissus grex, de obedientia & inobedientia vestra sententiam excepturi, attendite, quòd idem, qui nunc adsisto, in tremendo iudicio vobis coràm adero, & quid de talentorum pecunia sim lucratus, vel quomodò illam expenderim, præsentabo. Attamen interìm si quid est, in quo excessi in vobis sciens aut nesciens, volens nolénsve, indulgete, prout ego iuxta quod oportet, si quid est quod meum sit indulgere, vice CHRISTI relaxo. His igitur tum ità præmissis, plenus feruore spiritûs recessit, quasi iam futurus arbiter in suo: vt instrueret se, quasi contra spiritalia nequitiæ tunc in cælestibus pugnaturus, rationem villicationis suæ redditurum: licèt semper quasi in mortis articulo pertractásset, tunc tamen velut contra legiones iturus, diligentiùs mentis aciem

Moritur, vt se gesserit.

disponebat, si fortè ludibria huius vitæ sine impedimento posset effugere. Sed quia occursor decuplum eius viginti millibus superare legitur, semper quę pacis sunt, Dominum precabatur: Domine, inquit, pone me iuxta te, atque ità cuiusuis manus pugnet contra me: alioquìn turmas non effugiam iniquorum, quia tu solus inuentus es inter mortuos liber. Venit enim ad te exactor, & in te non inuenit quicquam, quod suum esset. Idcircò fac me firmiùs in te inhærere: vt & ipse per te tuo in corpore mali totius inueniar liber. Qui totum se ità discutiens, adhuc inuenit in se qualiacunque, quasi nondùm exhausta, & præcepit ea coram quibusdam fratribus exponere, (quorum vnus, etsi indignus, ego eram) interrogans, si de his se in iudicium meritò venturum fore pertimesceret. Quibus auditis, iuxta diuinam scripturam percensuimus, non ad eum pertinere, quæ ipse quasi sua longè diuque plangebat. Quid putas quàm subtiliter secum reliqua disputabat? quàm sibi seuerus erat, qui pro alienis etiam, vt pro suis, se puniebat? Intereà singulos de singulis monens & instruens, aiebat, vt post obitum suum in electionis pace, castè ac rectè secundùm DEVM inter se conuenirent. Exposuit etiam fidem suam coram quibusdam ex nobis, penè & omnem doctrinam quam docuerat, vt ex hoc eam firmiùs commendaret pectoribus nostris. Hinc est, quòd tali absentes mœrore suffundimur: indè verò gaudentes sumus, quia de Patre talia recoluntur. Hinc ad hoc afficimur, ad aliud hinc protrahimur. Plangimus in eo siquidem maturitatem morum, fidei firmitatem, soliditatem spei, charitatis fundamenta, ex integro altissimam CHRISTI humilitatem, & ditissimam in omnibus largitatem: nec vt Saluator, inquam, miseram Hierusalem ego lugeo: sed ploro in vnius morte pariter omnes virtutes occubuisse: Non quòd nobis desit ille, qui abijt: sed quòd talem videre desiuimus, quem sine lachrymis vix aut nunquàm recordari valemus. Quis enim siccis oculis eius recordabitur, in quo penè omne honestatis decus sublatum est? Aut quis non doleat præsidium totius Europæ subitò deperijsse? Vel quis sine mentis scrupulo poterit epistolarum eius nitorem eloquentiæ recitare? Quem si vulgò audisses, dulcifluus emanabat. Si verò idem barbara, quam Teutiscam dicunt, lingua loqueretur, præeminebat claritatis eloquio. Quòd si Latinè, iam vlteriùs præ auiditate dulcoris, non erat spiritus. Idcircò mihi charissimi ô vos omnes, qui nóstis quid boni habeat tanti viri præsentia, & transitis per viam, attendite & videte, si est dolor sicut dolor nostrûm omnium. Videte igitur, quàm subitò vindemiauit nos Dominus, & facti sumus squalidi, venustate sublata. Aurigo possedit nos, quia decus roseum versum est in fauillam. Parauerat ergò se Simeon senex ad natalem Saluatoris accensis lampadibus occurrere, & regem regum Dominum IESVM, procedentem de thalamo suo, vlnis suis lætus suscipere: sed tetigit eum triduo ante natalem Domini validissima febris, dum iuxta consuetudinem noctis medio in basilica fleret. Qui ità perdurans ad vigilias vnà cum fratribus, hostiam iubilationis in pectore Domino consecrabat: & quanto, vt multi testes sunt, altiùs voce canebant chori, eo ampliùs idem flebat in iubilo. Sicque se pertrahens ad matutinorum vsque laudes, nec minùs amore CHRISTI febricitans elanguebat, sicut scriptum est in Canticis: Fulcite me floribus, stipate me mális, quia amore langueo. Et dum quotidiè magis magisque multis premeretur doloribus, spiritum non relaxabat, semper DEO intentus. Disponebat igitur ità omnia prouidus, àc si nihil mali ferret in corpore: instituens & ordinans ità singulas officinas, vt nil finis eius imperfectum inueniret, præcipuè vt & sanctus dies dignis celebraretur honoribus. Quo peracto, vehementiùs cœpit vrgeri febribus: quotidiè tamen ad oratorium B. Martini veniens, quem copioso amore in vita semper dilexerat, ibidemque Missas audiens, communionem sanctam percepit, donèc vltimus dies vitæ, à noctis huius eum eduxit caligine. Interìm verò audiens beatus vir Hildemannus Episcopus, quem ipse monachum nutrièrat, & per concessum Regis tanto Bellouaci sublimârat honore, sanctum ægrotare patrem, aduenit ilicò, & excubabat iugiter ante eum, donèc viuendi finem fecit, & eum proprijs manibus vnà cum cunctis fratribus sepeliuit. Qui dum aduenisset, gauisus est S. Pater alacritate maxima & lætatus,

Luc. 4. Iob 17. Psal. 87. Ioan. 14. Luc. 19.

Peritia linguarum & eloquentia S. Adelhardi.

Febre corripitur vir sanctus.

Cant. 2.

Sub mortē quotidiè audit, licèt ægrotus, Missam.

tus, vt vix se ferret præ nimio exultationis gaudio. Agebat nanque DEO immensas gratias, quòd de huius eum consolaretur aduentu, & dicebat: DEVS omnium institutor & rector, gratias tibi ago, quia non sum fraudatus à desiderio meo. Intereà cùm cœpisset idem S. Episcopus à nobis percontari, vtrùm benedictionis oleo, sicut à beato Apostolo sancitum est, deberet perungi: interrogauimus eum, vtrúmne vellet, quem proculdubiò scieramus peccatorum oneribus non detineri. Quod ille audiens, erectis oculis in cælum, cominùs obsecrabat vt fieret. Quid putas tum sanctus agebat animus? quantis tunc replebatur lachrymis? Erant igitur oculi ad Deum defixi: manus verò ad cælos extensæ, inuitansque sanctum Spiritum, dicebat: Nunc dimittis seruum tuum Domine, secundùm verbum tuum in pace: quia percepi omnia tui mysterij sacramenta. Et nunc quid superest, nisi vt ad te veniam? Veruntamen non sicut ego volo, sed sicut tu vis: tantùm fiat voluntas tua. Alioquin sitiuerat iam idem diù venire ad fontem. Vndè & quasi iocosa voce, plenus grauitate fidei, frequenter dicebat: Hinc ibo, & ad DEVM meum veniam: lætus, inquam, veniam, lætus moriar, lætusque transibo ingentes huius vitæ foueas: quoniam ad gaudia peruenturus sum sempiterna, longè mihi antè promissa. His & huiusmodi dictis sedulò se armabat CHRISTI miles, donèc ingressus est locum tabernaculi admirabilis, in voce confessionis & laudis: vbì & inuentus est exercitus multitudinis festa celebrantis. Ibique iam senex noster tripudians, creditur præcinere: Nox præcessit, dies autem appropinquauit. Qui cùm quotidianis diebus adhuc in carne febricitans, immensis se DEO taliter commendaret laudibus, contigit subitò, dum solus apud se ageret, ad eum ingressum fuisse sanctum Episcopum: ad quem continuò exclamans, ait: Curre velociter, ó Episcope, præcipio tibi, & osculare pedes Domini mei IESV CHRISTI, quoniam eccè adest. At ille audiens, valdè contremuit: quia quó iret, vel quid ageret, penitùs ignorabat. Ille verò hoc dicto, recepit se sub silentio, & quieuit. Tum deincèps peracto die octauo natalis CHRISTI, alacriùs cœpit insistere vt iam hinc ei celebratis diebus liceret abire, si quo modo ipse tandèm perueniret ad festum, quod nox non intercipit, neque morbo corrumpi potest. Et peracto igitur iam noctis mediæ spatio, ità adorsus est, & fratribus dicebat: O filij, semper mihi in Domino multùm charissimi, scitote quoniam hodiè hinc ibo. datum est enim mihi iam hinc exire, ac videre (quod vtinàm fiat) & apparere conspectui Redemptoris mei. Finitus est ergò iam cursus certaminis mei, & restat penitùs, quid accepturus sim pro vocationis præmio vt ignorem. Credimus nos tamen pater, quod nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, (alioquìn vacuus est labor fidei) præsertim qui dicere cum Apostolo veraciter potuisses: Cursum consummaui, fidem seruaui: de reliquo quid aliud, quàm reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi iustus iudex in illa die? Tum manè iam facto, accersitis nonnullis ex nobis, cœpit idem B. Pater vrgere, quatenùs matutinas ocyùs præuenirent. Quibus dictis, in laude CHRISTI cælestis eius lingua obmutuit. Tunc verò simul conuenientibus omnibus sanctis fratribus, communionem sanctam percepit fermè hora diei prima, sicutì mos est: & cœperunt eum hymnidicis laudibus Domino commendare, ità perdurantes in eius exequijs, vsque in horam diei nonam. Tum idem, quandò & CHRISTVS in cruce, emisit spiritum, vt daretur indicium, quòd cuius crucem in vita tulerat, quemque secutus fuerat, eius & in mortis articulo sequeretur vestigia, donèc perueniret ad eum quem quæsierat, quem optârat, quem & diù de toto corde desiderârat. Quis, putas, tunc ea hora luctus omnium erat, & quàm præcipua fuerint lamenta monachorum? Attollebatur autem sursùm vox vna canentium in excelso, & fletus omnium deorsùm singulorum scindebat pectora: quoniam, sicut alibi dictum est, & pium erat tanto viro congaudere, & pium erat eius abscessu flere. Quis enim non fleret, etiamsi de silice natus esset, ea hora, cùm inclytus Dei pastor hinc abiens cælos peteret? Ipse enim erat, bone IESV, quem in toto ex omnibus solum Abbatem reperi: ipse ex vniuersis, quem alterius plus quàm sua quęrētem inueni. Qui sicut mater amat vnicum, ità quosq; tenerrimè

Iacob. vlti.

Luc. 2.

Matth. 26.

Rom. 13.

Videt Dñm Iesum.

Eccè quàm modeste de se loquitur vir sanctus.

1. Cor. 2.

2. Tim. 4.

Mart. 27.

Eximia laus S. Adelhardi.

mè diligebat, atque vt solidiora caperent, inuitabat. Quapropter, quæso, attendite viri, & videte vniuersi populi matrem Corbeiam flentem, quod est aluearium monachorum: flentem, inquam, ac dicentem: Ablatus est magnificus meus mihi, & nullus est, qui cõsoletur me ex omnibus charis: quoniam compleuit Dominus furorem suũ in me, & fecit quæ cogitauit. Compleuit ergò, quæ p̃ceperat à diebus antiquis: Terra es, & in terram ibis. Idcircò abijt charissimus mihi, & recessit. Reuersa est ergò virgo Israël ad ciuitates suas, & deincèps ambulat gloriosè super aquas redemptionis æternæ. Ipse nanque est, qui erat mihi votorum charissimus: Ipse cõuertens animam meã, & custos vitæ meæ: Ipse qui cõsurgens pro nobis in principio vigiliarum, effundebat velut aquam cor suum ante cõspectum Domini. Nunc verò posuit nos Dominus ad modicum desolatos, propter eum mœrore confectos. Ideò ergò ponimus in puluere os nostrum, sperãtes in misericordijs Domini, si fortè sit spes, vt peruenire possimus, quò iam pius patronus noster peruenisse creditur. Quod donèc fiat, donèc optata dies veniat: hæreat lingua mea faucibus meis, si tuî non meminero pater Adelharde, si non te proposuero in principio recordationum mearum. Alioquìn obliuiscatur me dextera mea, nisì nomen tuum laudesque pandam. Credo mi charorum charissime, quòd priùs maternus amor perire possit, quàm nos te non diligere. Quia etsi illa suorum obliuiscitur, nos tuî nunquàm obliti erimus: sed dum secula manent, & nox cum die partitur vices, fama prædicabitur de te semper sanctissimæ vitæ, nosque tua nunquàm immunes erimus à laude. Tu autẽ, q̃sumus, trahe nos hinc post te, curramus in odorem vnguentorum tuorum: quia meliora sunt vbera tua vino, fragrantia vnguẽtis optimis. Recti enim te diligunt: & ideò quærimus, quousq; perueniamus, vbì pascis, vbì cubas: scimus nanq;, quòd in meridie. Neque igitur, iuxta quod fabulæ ferũt Threicium fecisse vatem, gemimus apud inferos cõiugis mortem: sed super astra tollimus patris nomen, quò te solenniter conscendisse fatemur. Ergò etsi felix fuit ille, qui fictè potuit lucidum boni fontem visere: & felix, qui potuit vincula grauis terræ soluere: feliciores sumus nos, qui possumus post te Patrẽ talìa & tam sancta vota dirigere. Fingitur enim ille præfatus vates flebilibus modis flendo post coniugem syluas currere fecisse, amnes stare immobiles: iunxitque intrepidum latus ceruę sęuis leonibus: nec timuit lepus iam cantu placidum canem. Cuius cùm feruor intima pectoris flagrantia vreret, nec sic mulcerent animum cuncta quæ subegerat: it mites ad superos, quærens coniugem: nec reperta, infernas adijt domos, illic sonantibus chordis blanda carmina temperans, quicquid de præcipuis musicorum fontibus hauserat. Ad cuius voces vmbrarum Dea miserans, Tandèm, inquit, vincimur arbiter: & ideò donamus coniugem viro, emptam carmine. Quid putas tum ille, iuxta Poëticam narrationem, luctûs dabat? quantosque threnos geminans amor mouerat? quantísve precibus veniam implorârat? Cuius noua carmina stupuerat infernus, vltrices scelerum Deæ iam mœstæ madebant lachrymis. Sed nos, Pater charissime, talia non ideò inferimus, quòd ignoremus neminem ab inferis sine Christo regressum fuisse: sed quid boni habeat amor, volumus aperire. Amor enim, maxima lex sibi est: & ideò imitando quærimus te quasi per legem, quia omnis via tua, lex vitæ fuit: vt mereamur peruenire ad te, immò ad te, quia ad Christum, quò te peruenisse credimus & optamus. Et precamur, vt Deus nostris fletibus motus exaudiat, & doneris feliciter nobis, immò nos tibi, quia te paradiso datum petimus. Credimus nanque, quòd ibidèm coronaris iam de capite Amana, de vertice Sanir, de cubilibus leonum, de montibus pardorum. Ista quippè omnia triumphando vicisti: idcircò factus es suauis inter delicias Paradisi & decorus, nec est in te macula. Dextera igitur Christi amplecteris, & læuam sub capite pacis somno dormiens premis: & ideò factus es coram eo quasi pacem reperiẽs. Lectus ergò tuus, quia in pace Christi versaris, floridus iuxta meriti qualitatẽ. Tigna domûs tuę, cedrina: laquearia verò, cypressina. Et nos quidem, pater amicissime nobis, iuxta quod intelligimus, gaudemus & gratulamur tibi, quia euersa domo, inuenta est in te drachma, quæ perierat. perierat enim noctis caligine circunfusa, sed accensis lampadibus, tibi feliciùs denuò inuenitur. Vndè interìm quandò aliud non valemus, iura sepulcri tui flentes circunsedemus, & superadspergimus orationum flores. Legimus super illud nomen bonum, quod melius acquisisti, quàm diuitias multas. Nam nostrûm alij pallentes violas tibi & candentia lilia carpunt: Alij narcissum

Margin notes: Thren. 2. — Gen. 3. — Ierem. 31. — Psal. 76. — De Orpheo dicit. — Proserpina. — Amor, sibi-ipsi maxima lex. — Cant. 4. — Luc. 15. — Prou. 22. — Vergil. Eclog. 2.

ſum & florentes roſas, Alij ſerpillum benè olentem ſpargunt. Iſti colocaſia, & mollibus illud vacinijs pingunt: quidam & ſuaues intermiſcent odores: Nonnulli verò ſalſis lachrymarum rigant fontibus, & ego literarum ſuperintexo pallas: quatenùs æui temporibus futuris, ſanctum ſeruet nomen. Neque enim fucatæ artis eloquentiam texo: ſed ſindone munda, puritatis opere, illud inuoluo. Alioquìn ſi quis pleniùs hunc virum nôſſe deſiderat, quàm fortiter fide mundum vicerit, legat illud, vbì inſcribitur ei nomen nouum, & nomen ciuitatis nouæ Hieruſalem. Et cùm intellexerit, quibus ciuitas fulgeat ornamentis, hoc totum illi conferat: cô quòd ibidèm quodammodò ipſe ciuitas, & poſſeſſor huiuſce ciuitatis à Deo creditur eſſe factus. Vndè gaude & lætare virgo fidei, felix Corbeia, ex antiquo vocata: quia meruiſti talem in Chriſto frui & poſſidere patronum. Quæſo te mater religionis inclyta, amplectere hunc virum, quem tu tyronem cæleſtibus ſobriè ac diſcretè inſtituiſti moribus: & imitare illum, qui te poſteà multis ãpliauit honoribus. Quatè igitur mœrore cõſumeris virgo & filia Dei ſummi, quaſi non ſit tibi conſiliarius? Eccè fratrem reliquit tibi hæredem, qui multis adhuc pro te ſudabit laboribus. Abſterge, quæſo, lachrymas: quoniam mittes obuiàm de medio tuî etiam hunc ſenem, cùm vniuerſæ terrarum partes miſerint eximios quoſq; viros. Porrò vicina monaſteria cùm dederint, videlicet Vedaſtum, Atrebates & Centulum, ſanctiſſimum Richarium: & alia circunquaquè viros religione nobiles, dabis forſitan & tu nõ impari voto virum Deo digniſſimum. Neque infœcunda tunc eris, cùm inter reliquos iſtum etiàm Domino de terrę puluere generabis: immò lætabunda & gaudens veniendo venies, ſaltem paucos ferens manipulos. Idcircò confortare & robuſtiùs age, donèc Amalec occurrit in via, quoniam alter Ioſue iam tecum dux & præuius virtute, pugnat in acie. Fulci igitur iſtum iam in capite inter plurimos dimicantem: Attende & illum in monte iam cum Domino, palmas ad ſublimia porrigentem. Hic pugnat, ille orat: hic hoſtem premit, ille vincit. Iſte nanque eſt, chariſſima mihi mater, fratrum amator, & populi Iſrael. Hic, qui multũ orat pro ſuis charitate perpetuus. Hic qui iugis, vt credo, interceſſor erit pro ciuibus. Vndè & Domine, iuxta B. Ambroſij vocem, quia nemo habet quod alijs plus deferat, quàm quod ſibi optat: non nos ab illo poſt mortem ſepares, quem in hac vita chariſſimum ſenſimus: Sed vbì es, nos facias eſſe ſimul cum illo, vt vel ſic eius perpetua viſione apud te fruamur in CHRISTO, quẽ propter te in hac vita chariſſimũ valdè dileximus, nunc in pace Chriſti ſepultum. Sepulta ſunt autem decẽter membra chariſſimi ſenis, in Baſilica B. Petri Apoſtoli ſub faſtigio inter eiuſdem medioximæ quatuor Eccleſiæ centra, tectus polito lapide: ſuper quem octonis ſculptum verſibus muſici carminis hauſtu dignè legitur:

Apoc. 2. 3. & 21. — *Vualam ſiue Vuala. chũ dicit, q Adelhardo ſucceſſit.* — *Cẽtulẽ monaſteriũ.* — *Exod. 17.* — *2. Mac. 15.* — *Vbi ei9 corp9 cõditum ſit.*

Hic iacet eximius meritis venerabilis Abba,
Noſter, Adelhardus, dignus honore ſenex.
Regia proſapies, paradiſi iure colonus:
Vir charitate probus, moribus atque fide.
Quem dum ſub tumulo recolis tu quiſque viator,
Cerne quid es, quid eris, mors quia cuncta rapit.
Nam poſt octauas Domini hic carne ſolutus,
Succedente die aſtra petiuit ouans.

S. Adelhardi epitaphium.

Et ſunt ibidèm perhumati quatuor circunquaquè venerandi viri, qui fuerant vno eiuſdem officio ſeruitutis, à Domino propagati. Quod factum non caſu contigiſſe puto: ſed vt quorum vna in Chriſto fuit militia, poſt Ieſum Crucem ſublimiùs eodem in loco ferre propriam, vnus eſſet & ſepulturæ locus, qui eos duntaxàt ſecundùm ſimilitudinem eiuſdem Crucis inſigniùs connecteret. Quorum medius ſenex noſter cernitur, ſuper quem ſigna ad Horas diuini officij pulſantur, vt ex hoc clareat, iuxta quod proueniſſe creditur, quia fuerit lingua eius cymbalum ſancti ſpiritùs, & inuitatorium ad diuini operis officium, ibidèm dedicatum. Vndè & octoni verſus, quòd poſt octauas Domini obierit, titulantur: quatenùs monſtretur cum opere conſummato, quò dudùm omnes inuitauerat, ad octauam Domini, nullo literarum imminuto numero, feliciter perueniſſe.

MARTYRIVM S. PETRI AVLANI, INTERPRETE ANASTASIO BIBLIOTHECARIO: QVANQVAM *necdùm certum habeo, vtrùm hæc illius verſio ſit: phraſis ſanè videtur ab Anaſtaſij dictione non abhorrere. Habetur autem in vetuſtis manuſcriptis exemplaribus.*

3. Ianvarii. IN illo tempore, Petrus, qui & Balſamus, cùm compræhēſus fuiſſet apud Aulonam ciuitatem tempore perſecutionis, cùm eſſet oriundus à finibus Eleutheropolitanæ ciuitatis, oblatus eſt Seuero præſidi. Seuerus dixit ad eum: Quis diceris? Petrus reſpondit: Nomine paterno Balſamus dicor: ſpiritali verò nomine, quod in baptiſmo accepi, Petrus dicor. Præſes dixit: Quod tibi genus eſt? Petrus reſpondit: Chriſtianus ſum. Præſes dixit: Quod officiū geris? Petrus reſpondit: Hôc maius officium habere nō poſſum: & quid eſſe poteſt ſuper hoc melius, vt ſim Chriſtianus? Præſes dixit: Parentes habes? Petrus reſpondit: Non habeo. Præſes dixit: Mentiris. audiui enim te habere parentes. Petrus reſpondit: In Euangelio mihi præceptum eſt omnia denegare, cùm ad eius nominis venero confeſſionem. Præſes dixit: Nôſti præceptum imperiale? Petrus reſpondit: Ego præceptum DEI mei noui, qui eſt verus & perpetuus rex. Præſes dixit: Præceptum eſt à clementiſſimis principibus, vt omnes Chriſtiani aut ſacrificent, aut diuerſis pœnis interficiantur. Petrus reſpondit: Et veri perpetuique regis eſt præceptum, ſi quis ſacrificauerit dæmonijs, & non Deo vero, in perpetuum eradicari. Tu iudica, ſi verè eſt in te aliqua iuſtitia. Præſes dixit: Sacrifica dijs: audi me, & comple iuſſa principum. Petrus reſpondit: Ego manufactis dijs, ligneis & lapideis, quales vos eſtis, non ſacrifico. Præſes dixit: Iniuriam nobis facis. Neſcis
Pſal.113. quia poteſtatem habeo occidendi te? Petrus reſpondit: Ego iniuriam non facio, ſed quod ſcriptum eſt in lege diuina, hoc dico. Simulacra, inquit, gentium argentum & aurum, opera manuum hominum. Os, oculos, nares, aures, manus, pedes habent: ſed de his neque loquuntur, neque vident, neque odorant, neque audiunt, neque palpāt, neque ambulant, dicit Dominus. & ſubſequitur: Similes illis fiant qui faciunt ea, & omnes qui confidunt in eis. Si Dominus per Prophetam & ſpiritum ſanctum hæc dicit, quomodò tu mihi dicis, quòd iniuriā tibi fecerim, quia dixi ſimilem te lapidibus & lignis mutis & ſurdis, in quibus dæmonia colitis, & me perſuades tibì ſimilem fieri? Præſes dixit: Audi me, miſerere tuî, & ſacrifica. Petrus reſpondit: Tunc meî miſereor, ſi non ſacrificauero, & à veritate non diſceſſero. Sed quia infidelis es, & nec mihi credis, nec legi diuinæ, quia qui dæmonijs ſacrificat, eradicabitur, & ſemper mihi hoc ingeris delictum, fac quod tibi iuſſum eſt. Præſes dixit: Adhuc gero patientiam, expectans, vt tecum cogitans, ſacrifices & ſaluéris. Petrus reſpondit: Superflua tibi perſuades. fac iam, quod facturus es, & adimple opera patris tui diaboli. Nam & hoc non facturus ſum, nec mihi Dominus meus IESVS Chriſtus permittat, quem colo. Præſes iuſſit eum ſuſpendi: cumque fuiſſet appenſus, dixit ad eum: Quid dicis Petre? Sacrificas, an non? Petrus reſpondit: Iube adhiberi vngulas: ego enim iam dixi tibi frequenter, quòd non ſacrifico dæmonijs, nisì ſoli Deo meo, pro cuius nomine patior. Præ-
Pſal.26. ſes iuſſit eum fortiter torqueri. Cumque vexaretur nimiùm prædicabilis Dei martyr, vocem doloris non dabat, ſed tantùm pſallebat, dicens: Vnam petij à Domino, hanc
Pſal.11.5. requiram, vt inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ. & iterùm dicebat: Quid retribuam Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi? Calicem ſalutaris accipiam, & nomen Domini inuocabo. Hæc eo loquente, ampliùs excitatus præſes, alios carnifices iuſſit accedere. Turba verò adſtans, cùm videret nimium ſanguinem currere per pauimentum, doluit, dicens ad eum: Miſerere tuî, homo, & ſacrifica, vt te liberes ab his crudeliſſimis pœnis. Sanctus verò Dei Petrus reſpondit: Hæ pœnæ nullæ ſunt, nec mihi aliquem incutiunt dolorem: ſed ſi negauero Deum meum, in veras pœnas, & in maiora tormenta perpetua ingreſſurum me eſſe cognoſco. Præſes dixit: Quid

Quid dicis Petre? Sacrifica, aut pœnitebis. Petrus respondit: Ego nec pœniteo, nec sacrifico. Præses dixit: Ego sententiam in te infero. Petrus respondit: Hoc est, qnod tota auiditate expecto. Tunc Præses dedit aduersùs eum sententiã, dicens: Petrum contemptorem inuictissimorum principum propter legem Dei sui, cruci affigi precipio. Sic quoquè venerabilis athleta Christi, complens agonem suum, dignus habitus est passiõibus Domini participari. Martyrizatus est autem testis Christi Balsamus, qui & Petrus, apud Aulonam ciuitatem tertio Nonas Ianuarij, sub Maximiano Imperatore, regnante Domino nostro IESV Christo, cui est gloria in secula seculorum, Amen.

Sanctꝰ martyr cruci affigitur.

IN GORDIVM MARTYREM, MILITEM CAESAREENSEM, ORATIO BASILII MAGNI, EIVS *insigne martyrium egregiè depingens.*

Est homilia 19.

NATVRAE lex est apibus innata, fratres dilectissimi, vt nisì rex priùs agmẽ p̃cedat, ab aluearibus nusquàm discedant. Vos autem Dei pòpulũ, cùm nunc primùm ad martyres, tanquàm ad flores cælestes exeuntes, & huc frequẽtes cõuenire viderim, quo id duce feceritis, exquiro. Quis ingentem hũc æstum excitauit? Quis hyemalem hanc tristitiam in vernam serenitatem cõmutauit, vt populus ex ciuitatis ædificijs, tanq̃ ex apum aluearibus, hilaris egressus, ad suburbanum decus præclarumq; martyris stadium cõflueret? Quoniam igitur & nos, infirmitatis nostræ oblitos, celebritas martyris excitauit, agè & ipsi quoquè, quantùm voce contendere licet, velutì bombantes apes, vernantibus floribus circunfusę, præclara ipsius gesta personemus: rem quidem piam agentes, simul & gratam ijs qui adsunt. In laude nanq; iusti populus lætabitur. Salomonis lectio nobis nupèr recitata, quidnam per latẽtem huiuscemodi prouerbij sensum sibi velit, mecum ipse cogitabam: an fortè dicat, quòd populus oratione magnifica, ac planè culta rhetoris cuiusdam potentis, quæ auditorum aures demulceat, oblectetur: præterea sermonis ornatum, rerumq; inuentionem ac dispositionem elegãtem exoptet. Quod profectò mihi verisimile non videtur, cùm ipse nusquàm huiuscemodi dicendi genere vsus fuisse inueniatur. Nam & sanctorum memorias, orationis & eloquentię fuco prosequi, non fas erat admonere, illi præsertìm, cuius scripta sermone simplici, nulloq; styli apparatu conspiciuntur. Quis ergò illorum verborũ sensus? Is videlicet, quòd populus spirituali lætitia gaudet, si eorum tantùm admoneatur, quæ iusti patrârunt: atq; indè ad æmulationem rectè factorum ab ijs, quæ audit, accẽditur. Illorum enim, qui in fide claruerunt, historia simplex, velut lucem quãdam Dei cultoribus ad virtutis iter ostendit. Quamobrem cùm in sacris voluminibus Mosis vitam, morumq; lenitatem, nostræ naturę magnoperè optatam, narrante spiritusancto audimus, statìm æmulamur. Quòd si reliquorum facta virorũ eloquentię floribus ornantur, sanctis tantùm ad ea, q̃ maxima gessère, demonstranda, sat fuerit oratio simplex. Itaque dum vitam eorum, qui in pietate conuersati sunt, exponimus, Dominum cumprimìs per seruos suos glorificamus: Deindè & iustos ipsos testimonio eorum, q̃ scimus, celebramus, & populum per auditũ rectè factorum exhilaramus. Ioseph dum audimus aut legimus vitam, illius assequi castitatem magnoperè cupimus. Si verò Samsonis narratur historia, ad illius imitandam fortitudinem accendimur. Sacra igitur schola, præcepta rhetorum aut instituta non sequitur: nudam rerum expositionẽ pro encomijs habet, quam & sanctis, ac nobis satìs esse existimant: illis quidem ad virtutis eorum præconium, nobis verò ad imitationis gloriam atq; formam. Encomiorum nanq; lex est, patriæ dignitatem ostẽdere, generis originem ex alto repetere, educationis incunabula diligentiùs referre. Nostrum verò dogma hęc tanquàm superuacua dimittit, & quæ sunt propria ac vernacula, sectatur. Quidnam ego sum melior, si mea ciuitas olìm magnã bella gessit, aut de hostibus triumphauit? Si eadem optimo sit in loco sita, æstate ac hyeme, cęliq; temperie fruatur? Si fertilis est viris gignendis, si ager pascendo pecori sufficiat, si meliores nutriat equorum greges, quàm vsquàm reperiantur?

In Grecorũ Horologio festũ S Gordij habetur 3. Ianuarij.

Prou. 10. iuxta LXX.

Res gestæ Sanctorum quo fructu commemorentur.

Gen. 39.

Iudic. 13. 14. 15 16.

Precepta rhetorum, Christianis vbi neglegenda.

periantur? Quid, inquam, ista? An ad virtutem commendatiores nos reddere possunt? ☞ Nos ipsi profectò decipimus, si in montis cacumine cōstituti, nubes nos transcēdere, ac sublime cælum nobis cedere videntes, hac de causa nobis aliquid accedere existimamus. Ineptum insupèr, si sanctis, qui res orbis vniuersas contēpserunt, his esse opùs commēdationibus putamus. Igitur nostri tantùm causa profectûs, sat fuerit illorum celebrare memoriam. Non enim nostris indigent laudibus ornari, sed nos ipsorum vitæ historia & commemoratiōe, imitationis gratia, indigemus. Quemadmodùm enim ex igne naturaliter emicat splendor, ex vnguento quoquè præstanti diffunditur odor: sic è sanctorum commemoratione gestorum, ad omnes prouenit vtilitas. Fuerit haud modici momenti, eorum, quæ olim gesta sunt, veritatem exactè tenere. Nam obscura quædam fama, viri huius præclara facta conseruans, ad nos vsq; venit. Quamobrem pictoribus rectè comparabimur. Illi enim cùm ex imaginibus imagines depingunt, vtì ☞ par est, à prima forma plurimùm recedunt. Nos item cùm rerum gestarum adspectu caruerimus, valdè metuendum, nè dicendo rerum veritatem atteramus. Verùm quādò eius hodiè festum celebramus, qui in huiusceemodi die certamen pro Christi nomine subijt, quantū ex eius historiæ notitia deprēdere licebit, enarrabimus. Fuit hic martyr beatissimus ciuis noster Cęsareensis: ex quo non mirum, si nostrę mentis affectus ad eum potissimùm dirigitur, quod profectò ad verum ac domesticum nobis facit ornamentum. Nam sicut arbores, quæ bona ferunt poma, propriæ bonitatis lau- ☞ dem nutrienti tribuunt humo: sic iste ex nostræ vrbis prodiens vtero, ad summumq; gloriæ culmen euectus, patriæ, quæ eum produxit atque aluit, honorem gloriosissimi martyrij tribuit. Iucunda nempè sunt quidē & externa poma, modò sapore delectent: sed longè nostro gratiora gustui propria, quàm peregrina: præterquàm quòd & gloriam quandam nobis conferre videntur. Militiam exercuit, in qua locum admodùm insignem tenuit, ità vt centum milites eius imperio parērent: quique animi virtute & corporis viribus pręcelleret, cunctis inter ordines militibus præstantior habebatur. Ea sanè tempestate, cùm tyrannus impius, qui tunc imperitabat, in Christianum nomen virus suæ feritatis effunderet, manumq; Deo inimicam aduersùs Ecclesiam exerceret, tota vrbe præconis tuba sonabat, toto foro & per compita tyrannicum promulgabatur edictum, nè quis Christum adoraret: qui verò contra iussa faceret, morte plecteretur. Idola proponebantur adoranda omnibus, lapideaq; ac lignea hominum simulacra, pro vero numine colenda: & si qui recusarent, extrema intentabantur. Cōfundebatur tota ciuitas, quæ rei nouitate attonita, tota tumultuabatur. Christianorum domus singulæ vastabantur. Innocentium facultates diripiebantur. Fidelium & ingenuorum corpora, carnificum manibus discerpebantur. Matresfamiliâs per vicos trahebantur. Nulla iuuenum commiseratio, nulla senum reuerentia erat. Insontes, noxijs ac maleficis digna patiebantur. Complebātur supra modum carceres, domus insignes & opulentæ vacuabantur. Pleni saltus, plena perfugis loca deserta, ob vnum tantùm crimen, quòd Christum colerent. Prodebat patrem filius. Pater filium accusabat. Frater aduersùs fratrem insaniebat. Seruus domino insultabat. Adeò diabolicis artibus hominum animi affecti tenebantur, vt velut in tenebris agentes, sese minimè cognoscerent. Præter hæc autem, domus orationis, prophanorum manibus vastabantur: aræ sanctissimæ euertebantur, nec erat oblatio vlla, nec thymiama. Diuinæ rei nullus iam locus erat ampliùs relictus. Cuncta mœror ingens velutì diffusa caligo occupabat. Sacerdotum collegia fugabantur. Sacer omnis conuentus cladem insolitam expauescebat. Dæmones verò tripudiabant, & nidore ac sanguine victimarum infecta cuncta d[illegible]ant. Hæc igitur exempla crudelia cùm Centurio generosus conspiceret, tantorum malorum exitum præueniēs, abiecto militiæ balteo, spontè sibi exilium delegit. Itaq; relictis honoribus, relictis omnis generis facultatibus, seruis, propinquis, amicis, voluptatibus & rebus alijs, quas cæteri maximè appetere, ac magno studio parare solent, ad vasta deserta & hominibus inuia loca contendit: longè secum meliùs agi putans, si in ferarum recessibus, quàm inter idola vana cum hominibus habitaret, Eliæ prophetæ secutus exemplum, qui cùm Sidoniorum conspiceret impietatē quotidiè inualescentem, in montis Oreb speluncam secessit, ac sese ab omni humana conuersatione, vt Deum quæreret ac videret, abdicauit. Vidit tandèm, quãtùm fas est homini mortali. Eodem modo noster Gordius, spretis omnibus, vrbanos fugiens tumultus,

Sanctorum memoriam, nō illorum, sed nostri causa celebrandam.

Historia S. Gordij martyris.

Gordius cēturio.

Inimici hominis, domestici ei⁹.

Notēt hoc loco hæretici aras, oblatiōem, thymiama, &c.

3. Reg. 19.

tus, fori clamorem, magistratuum ambitionem, tribunalium fastum, obtrectatores, ementes, vendentes, peierantes, mentientes, mimos, scurras, cęterosque huiuscemodi generis homines, quibus magnæ vrbes refertæ sunt, multosq; secum, tanquàm magnę naues, alligatas puppibus cymbas per æquora trahunt: Insupèr visu audituque, ac animo à vitijs purgato & libero, Deum ipsum contemplando videre meruit, tum magna discere mysteria, quæ non ab hominibus, nec per homines fuit edoctus, sed magno vsus præceptore, spiritu veritatis. Quamobrem secum meditans, quàm sit fallax & inanis vita humana, ac somnij phantasmatis æquiparanda, in supernæ illius vocationis amorem exarsit, ac veluti fortis athleta, sese vigilijs, ieiunijs, orationibus, studijs demū diuinæ eruditionis probè exercitatum, & ad certamen instructū animaduertens, hūc maximè diem obseruauit; in quo frequens ciuitas visendo equestri spectaculo erat intenta: quod hoc in loco ea tempestate in Martis, seu potiùs furentis bellorum dæmonis, honorem celebrabatur. Populus omnis ex edito spectabat, nec vllus deerat: non Iudæus, non gentilis, non item Christianorum multitudo, quæ negligenter viuebat, & cùm vanitatis concilio commixta sedebat, non declinans conuentus malignantiū, sed & ipsa tum equorum cursum & aurigarum agilitatem spectabat. Serui eo die ab opere liberi, pueri è scholis spectatum currebant, fœminę prostitutæ ac ignobiles aderant. Plenum erat stadium, & omnis iam turba consederat, equestre certamen videre intenta. Tunc magnanimus ac fortis heros per montis cliuum in theatrum properans, non populum horruit, non quàm hostilibus se manibus traderet, pensitauit: sed corde intrepido & animo excelso, quasi quædam continua saxa, aut arbores multas, eos qui circa stadium sedebant, prætercurrens, in medio constitit stadio, complēs dictum illud: Iustus vt leo confidenter agit. Quid plura? Adeò intrepido excelsoq; animo fuit, vt cùm in eminentiore theatri parte staret, ingenti voce, quam qui audierūt, extant adhuc aliqui, exclamauerit, & clarè illud Apostoli ad Romanos dixerit: Ecce inuentus sum ab ijs, qui me non quærunt: his qui me non interrogabant, palàm apparui. Quibus sanè verbis se in eum venisse locum significauit minimè coactum, sed vltrò se ad certamen exhibuisse, Saluatoris exemplum secutum: qui cùm per atram noctem minimè videretur, se Iudæis manifestauit. Omniū igitur oculos statim in se conuertit. Erat enim adspectu horridus, & quòd montana diù incoluerat, squalenti capillo, barba promissa, veste obsita, corpore toto aridus, pera præcinctus, baculo innixus. Quæ sanè omnia horrorem quendam vulgo adspicienti incutiebant, simul & cum illustrem magnoperè reddebant. Vbi autem quis esset, cognitus fuit, gentilium simul & Christianorum clamor est ortus: his quidem ob gaudium sui commilitonis exultantibus, illis verò, qui repugnant veritati, iudicis animum ad eius cædem accēdentibus, & iam ad mortem condemnantibus. Igitur clamor atq; tumultus omnia complebat: equos, currus, aurigas iam despiciebant. Frustrà rotarum stridor aërem verberabat: nullus aliud quàm Gordium videre malebat: nullus quàm Gordium verba sonantem audire studebat. Totum deniquè theatrum murmure, more venti per aëra sonantis, perstrepebat, & equorum cursum superabat. Vbi verò per præconem silentium imperatum, conticuēre buccinę, sopitæ fistulæ, varia musicorum instrumenta siluerunt, solus adspiciebatur Gordius, solus audiebatur. Hinc ad præsidis tribunal, qui tum in eodem loco sedebat, certamenq; instituebat, cōfestim adductus, & ab eo quisnam, aut cuiâs esset, interrogatus, & patriam & generis & dignitatis locum, quē tenuerat, prætereà causam fugæ ac reditûs pariter enarrauit. Reuersus sum, inquit, palàm ostendēs, quòd tua edicta nihil omninò curo, sed IESVM Christum spem meam, meumq; præsidium profiteor: cumq; acceperim te reliquos homines crudelitate superare, hoc sanè tempus explendo meo voto maximè idoneum sumpsi. His sanè verbis velut ignis ira præsidis accensa, quicquid in eo furoris erat, in hunc subitò conuertit. Præstò sint, inquit, lictores, flagella, plumbatæ: corpus rotis scindatur, in equuleo suspēdatur, omne tormentorum genus excogitetur. Feroces adsint feræ, igni tradatur, gladio feriatur, in altum barathrum deijciatur. Verùm parua hæc omnia viro execrando, digno qui non vna tantùm morte intereat. Quin, inquit Gordius, damnum me facere profectò videor, si sæpè varijsq; modis extingui, variaq; pro Christo pati supplicia nequeo. At ille his magis irritatus verbis, magisq; se lædi ac sperni ob talem loquendi licentiam existimans, naturali eius feritati vehementer accessit impetus, ac eo truculentior fiebat,

Marginal notes: Humanę vitę fallacia. — Vanitatis quanta apud quosuis etiā christianos cura — Prou. 28. — Esa. 65. — Rom. 10. — Ioan. 18. — Insignis S. Gordij constantia.

bat,quo ille constantior in contemnenda pœna videbatur: cùm nulla tormentorum ratione,nullis armis à cœpto proposito auerti posset: quin in cælum oculos attollēs, sacra psalmorum carmina decantabat: Dominus mihi adiutor: non timebo quid faciat mihi homo. Et rursùs: Non timebo mala,quoniam tu mecum es. Et alia istis germana,quæ de sacris promebat voluminibus,ad animum confirmandum,&c in proposito perseuerandum maximè facientia. Tantumq; absuit, vt intentatas horreret pœnas,vt eas vltrò in se prouocaret,supplicijq; moras vehementer increparet. Quid,inquit,tardatis? Quid statis? Corripite corpus:membra frustatim cædantur. Deniquè quodcunq; de me supplicium volueritis,sumite. Nolite mihi beatam spem inuidere. Quanto enim mihi plus tormentorum accesserit,tanto plus referam præmiorū. Res enim in hac vita aduersæ, nobis apud Deum perpetuam pariunt voluptatem. Si vulnera mille ac cicatrices patimur, in resurrectione splendido induemur amictu. Pro contumelia atq; ignominia palmas coronasque assequemur. Pro vinculis & carcere, per ampla paradisi spatia læti vagabimur. Pro accusatione demùm atque iniqua condemnatione, gloriam ex Deo & angelis referemus. Minæ vestræ semina mihi sunt diuina,vndè immortalitatem perpetuaq; gaudia metam. Cùm tandèm vir beatus hac seueritate à fide obstinata auerti nō posset,alia tunc via præses est aggressus. Illecebris & omni lenitate contaminare conatus est: cùm præsertim diabolus hac vti soleat arte,vt timidos metu perterreat,fortes leniat atq; palpet. Quod imitatus præses,vbi illum rebus terribilibus non flexit,dolis ac placabilitate circumuenire quærebat. Quāobrem magna se daturum spondebat: quorum alia tunc haberet, alia Imperatorem daturum ei affirmabat,locum inter milites illustrem,facultates, opes, quicquid deniquè animus cuperet. At ille nec sic quidem victus,præsidis insaniam ridebat,qui compensare dignum aliquid supernis sedibus existimaret. Impius ille tunc laxatis iræ habenis,furore percitus,ensem vagina diripit, lictorem coràm adstare iussit, & manu & lingua nefanda,ad viri damnationem se accinxit. Ad tribunal omnis theatri multitudo conuenit:reliquus verò populus,qui adhuc in vrbe fuerat,prorumpēs,ad hoc nouum properauit spectaculum,quod & angeli & homines verebantur: dæmones verò perhorrebant. Quid plura? Concurrentibus eò cunctis, vrbs penè vacua facta est,fluminis instàr tota incolarum multitudine extra vrbem ad locum martyrij confluente. Matresfamiliās nobiles,ignobiles properabant:domus sine custodibus relictæ,tabernæ negociatorum desertæ,in foro venalia disiecta iacebant. Ex hoc tantùm vrbs tuta, quòd omnibus extra mœnia egressis, nemo intùs remanserat, qui nefas aliquid perpetrare posset. Serui,ministerio neglecto, auidi spectandi erant. Qui etiam publico non fuerant adsueti, ad virum hunc accurrebant. Virgines tunc primò extra domos prodeuntes,marium vultus conspexêre. Valetudinarij ac senes ipsi quoquè extra muros contendebant. In tanto itaq; ciuitatis concursu,beatum Gordium,alteram vitam iamiam per mortem corporis spectantem atq; tenentem,necessariorum amicorumq; turba circunsistebat, amplectebantur, oscula dabant: demùm flentes adhortabantur, nè sese in ardentes flammas conijceret, nè florem proderet iuuentutis, aut æthereas auras, solisq; dulce iubar relinqueret. Nonnulli quandò à fide omninò auertere non poterant,aut fas putarent,quibusdam eum verisimilibus aggrediebantur rationibus, & Christum tantùm corde si cuperet retinere,ore autem negare suadebāt. Non enim Deum verba,sed loquentis animum inspicere. Hoc fermè modo exasperatum iudicis animum demulceri,& Deum nihilominùs propitium posse reddi asseuerabant. At ille tanquàm cautes immota maris exagitantibus fluctibus, nulla vi, nulloq; verborum impulsu quassatus,in obstinato cœptoq; proposito inexorabilis permansit. Vt enim sapientis domum,supra petram ædificatam, vis nulla ventorum, aut imber è cęlo vehemens, nec torrentis impetus quassare potest:ità demùm nec preces vllæ, aut minæ constantiam eius in fidem Christi euertere potuerunt. Cumq; mentis acies huc illuc circūcursantem diabolum,& eius impulsu ac arte hinc lachrymas oriri, indè vim eloquentiæ suadendique copiam subministrari animaduerteret, illud Domini verbum flentibus ait: Nolite flere super me,sed flete super DEI inimicos,qui in Christianos continuò grassantur. Ipsos, inquam, flete, qui ignem nobis parant, sibimet gehennæ incendia,iramq; in die iræ thesaurizantes. Meum solicitare aut emollire animum desinite. Ego enim pro nomine Domini IESV Christi mille pericula milleq; mortes, si opùs

Psal. 17. Psal. 22.

Res aduersę sempiternā conciliant felicitatem.

Versutia diaboli.

Improbū & stultū consilium.

Luc. 23.

opùs foret, adire sum paratus. Alijs verò, qui Christum ore negare adhortabantur, respondit: Lingua quidem, quam Christi beneficio retineo, adduci nō possum, vt suum neget authorem. Corde nanq; credimus ad iustitiam, ore verò confitemur ad salutē. Rom. 10. Num militaris ordo desperatam habet salutem? Nullus'ne centurio pius erit? Primi centurionis exemplum succurrat, qui cruci Saluatoris assistens, eius diuinitatem per prodigia facta cognoscens, non est veritus, adhuc Iudæis furentibus in cæde, nomen eius palàm fateri. Quod enim animo sensit, id ore subitò manifestauit, Verè Dei filius erat iste. Matth. 27. Alius item centurio, Christum adhuc in carne existentem, Deum & regem virtutum esse nouit, qui posset solo verbo opem suam per ministros spiritus egentibus adferre: Matth. 8. cuius & fidem Dominus Israëli vniuerso prætulit. Cornelius item centurio angelum Domini videre, & per Petrum filius fieri meruit, cuius Dominus preces Act. 10. simul & eleemosynas respexit. Horum igitur centurionum libenter discipulus & imitator esse cupio. Negem ego Deum meum, in cuius cultu sum educatus? Nonne cęlū, sol & astra omnia, lumen mihi clauderent suum? Credam profectò humum, quam pedibus tero, mihi ruituram. Nolite errare. Deus nequaquàm irrideri potest. Ex ore nostro nos iudicat. Galat. 6. Ex nostris, inquam, verbis nos seruat & damnat. Luc. 19. Nonne tremendam Domini sentētiam audiuistis: Qui me negabit coram hominibus, negabo & ego eum Matth. 12. coram patre meo, qui in cælis est? Matth. 10. Mihi consulitis, vt Deum nosse dissimulem? Quamobrem? Vt vitam prorogem? mortem differam? dies adijciam? At supernæ vitæ longæuos perdam annos. An vt corporis cruciatus effugiam? At sic non videbo bona iustorum. Nam iri perditum dedita opera, & fraude ac dolo sæuas tartari pœnas mercari, manifesta insania est. Vobis igitur consulo: si malè sapitis, sapientiam ac veritatem discite. Si verò dissimulatis, temporiq; obsequimini: vos hortor rogoq;, relicto mendacio, vera loquamini. Dicite, quoniam Dominus noster IESVS Christus in gloria est Philip. 2. Dei patris. Nam hanc vocem emittet lingua, quandò in nomine IESV omne genu flectetur, cælestium, terrestrium, & infernorum. Ibidem. Omnes profectò morti sumus obnoxij, sed non omnes inclytam martyrij mortem sortiūtur. Non igitur naturalem vitę cursum præstolemur: Exhortatio ad martyriū mundana funera, supremas nostrorum lachrymas despiciamus: cęlestem gloriam violenta immaturaq; morte præueniamus. Velociter ex hac vita, quę potiùs est interitus longus dicenda, breui quidem labore ad vitam veram commigremus. Quid miseri supremum ætatis finem, inutilem, sterilem, infructuosum, stultum, vanum, hominibus pariter & brutis cōmunem expectatis? Quicunq; enim nati sunt, aut senio tabescunt, aut ægritudine corporis resoluuntur, aut violento improuisoq; casu aliquo concidunt. ☞ Quandò igitur omninò semel è vita migrandum est, martyriū pro Christi nomine, vt semper viuatis, alacriter assumite, ac vitæ, quam omninò relinquere oportet, nè parcite. Sit pro necessitate voluntas. Quanquàm etiamsi sempiterna essent terrena ista, nihilominùs sic quoquè pro cælestibus commutāda essent. Verùm quoniam fluxę fragilesq; sunt, & illorum comparatione magnoperè indignę: qs furor, in his inuigilare, & illorum studio spem illam beatam, credentibus repositam, negligere? Hæc vbì dixit Christi miles, crucis se signo communiuit, Crucis signo se munit. & animi magna constantia, vultu intrepido, colore nusquàm mutato, ad supplicium hilaris cōtendit: vbì tantam cordis præ se ferebat alacritatem, vt non lictorum, sed angelorum manibus se committere videretur, qui subitò post interitum sublimem eum in cælum deferrent. Ad hæc tantus illius populi clamor ac tumultus est factus, vt vel tonante cęlo nunquàm similis sit auditus. Hoc igitur huius præclari martyrij certamē fuit. Hoc hodierna dies spectaculum vidit: quod proculdubiò tale est, vt nec temporis diuturnitas vnquàm abolere, nec longę cōsuetudinis fastidium tollere, nec aliud quippiam quanuìs magnum exuperare valeat. Nam quemadmodùm solem quanto magìs adspicimus, tanto magìs eum admiramur, nec vllo modo assiduitate vilescit: sic & huius viri sanctissimi memoria, quo maiori eam temporis spatio retinemus, eo recentior in nostris animis floret. In memoria enim æterna iustus erit. Psal. 111. In terris quidem, dum terra durabit: in cælis verò apud æquum & altissimum iudicem, Dominum nostrum IESVM Christum: Cui honor & imperium in æterna secula, Amen.

VITA GENOVEFAE SANCTISSIMAE VIRGINIS, EX VETVSTIS MANVSCRIPTIS CODICIBVS *descripta, sed mutato stylo, per F. Laurentium Surium.*

3. Ianuarii.
*sep.em

VIRGO sanctissima Genouefa in Nemethodorensi parochia, quæ à Lutetia Parisiorum * quatuor ferè milliaribus abest, Seuero patre, Gerontia matre ꝓgenita est. Ea quantam ab ineunte pueritia Dei gratiam adepta sit, quamque deuotè & religiosè à teneris annis Deo seruierit, fidelium auditui profectuiq; valitura, vt habet textus historiæ eius, edita in titulis verba testantur. In Britannijs grassante hęresi Pelagiana, acciti sunt ad eam reprimendam pręclarissimi antistites Germanus Antisiodorensis & Lupus Trecasenus episcopi. Illi ergò iam carpentes iter, ad supradictam parochiam tum orandi, tum manēdi causa diuerterunt. Occurrit autem illis vtriusq; sexûs ingens turba vici illius, benedictionem petens, & inter alios Genouefa quoquè adolescentula, parētum vestigijs insistens, illis obuiàm processit: quam cùm sanctus Germanus procùl esset intuitus, nescio quid in ea futuræ gratiæ & sanctitatis Deo reuelante præsentiēs, mox & nomen & parentes eius cœpit inquirere. Cumq; circunstantes & nomen & parentes illi indicassent, sanctus Germanus ait ad parentes: Vestra hæc est filia? Nostra est, inquiunt illi. Et Germanus, Felices vos, ait, tam venerandæ prolis genitores. Deindè abeunt ad ecclesiam, & persolutis horæ Nonæ precibus, sanctus Germanus parētes vnà cum filia ad hospitium suum ire, puellamque Genouefam postridiè sibi, antè quàm abscederet, maturè adduci iussit. Itaque sole oriente properant cum filia parentes ad Germanum episcopum: qui eam, præscius futurorum blandis verbis hortari cœpit ad complectēdum vitæ religiosæ propositum. Illa verò se eiusmodi vitæ institutum, paruula quidem ætate, sed non infantili sensu, summoperè exoptare respōdit. Admiratus autem non mediocriter in tantilla ætate sanctus pontifex & Dei donum & fidei exordia, in terram defigit obtutus, vidensq; nummum æreum humì iacentem, crucis imagine notatum, eum tollit, atque Genouefæ quasi pignus quoddam religiosi muneris donat, præcipiens vt eum perforatum suo collo appensum gestet, nec vllius deincèps metalli vel margaritarum monilibus ornari se sustineat: vtì sic cōtemptis mundi huius ornamentis, veri nitoris & cælestis gratiæ pulchritudine possit decorari. Atque ità valedicens ei, & commendans eam parentibus eius, in Britannias profectus est. Deindè post dies aliquot mater eius solenni die ad templum itura, Genouefam somno vacare, ac domi residere iubet. At puella dicens & clamitans, se memorem professionis suę, velle templum orationis & deuotionis studio adire, cùm eam mater nulla ratione posset repellere, ab illa, ira incitante, in maxillam percussa est, sed nō impunè. Nam repentè oculorum priuata lumine, biennio ferè cæca permansit. Sed tandèm Deo inspirante reminiscēs, quæ de filia sua Genouefa Germanus antistes prædixisset, eam ad se vocans, ait: Quæso cape vrnam, pergensq; ad puteum, adfer indè mihi matri tuę aquā, quæ orbata lumine, quasi semiuiua esse videor. Itaque Genouefa cum ingenti festinatione abijt ad puteum, impletoque vase, aquam optatam matri cæcæ obtulit. Mater verò ad cælum tendens manus, aquam à filia allatam fideliter accepit, oratque filiam, vt signum crucis super eam exprimat: ac deindè oculos illa illiniens, sentit sibi nonnihìl restitutum esse visum: itaq; bìs terque idem faciens, integram se oculorum aciem gratulatur recuperâsse.

Heresis Pelagiana in Britannia.

Mater Genouefe fit ceca ob cæsam filiam.

Recuperat visum.

Posteà verò cùm duæ puellæ, quæ eam ætate longè antecederent, vnà cum illa, episcopo consecrandæ offerrentur, ille quoquè nescio quid in ea latentis gratię animaduertens, ante alias consecrationi vel benedictioni eam iussit offerri: atq; sic etiam duę illæ posteriùs consecratę, ab episcopi conspectu cum Genouefa pariter abscesserunt. Cùm autē parentes eius defuncti essent, matre eius spiritali eam accersiente & adhortante, Parisios cōmigrauit, vbì illa degebat. Sed cùm eò se cōtulisset, paralysi correpta est: verùm ex illo morbo Christi gratia ei peculiariùs collata, magìs cœpit ad vulgi notitiā propagari: cumq; eius corpus paralysis acriùs sæuiēs adeò dissolueret, vt vi noxij humoris populāte, nulla prorsùs cōpago suis artubus adhęreret, morbi afflictiōe vehemen-

Genouefa fit paralytica.

hemēter depressa, triduo semianimis iacēs, solis genibus subrubescentibus palpitauit. At vbi corporis incolumitatē, Dei misericordia opitulāte recuperauit, multa q̄ in spiritu interim viderat, quibusdam spiritalibus personis indicauit, quæ ob vitādas incredulorum oblocutiones & iactantiæ suspicionem, nihil hîc opus est explicare. Restituit sanitati.

Adueniēte deindè sancto Germano Parisios, iterūq; Britanniā petente, ob tāti pōtificis venerationē oīs populus procùl extra vrbē ꝓ fidei deuotiōe illi ꝓcessit obuiā. Ille verò mox de Genouefæ vita & actib⁹ cœpit inqrere. Ibi tū quidā è vulgo, inuidia instigāte, ad loquendū ꝓcaces, ad obtrectandū prōptuli, illustrē vitæ illius claritudinē suis oblocutionibus & susurris obscurare nitebant. At sanctus pōtifex Germanus, pontifice digna grauitate illos cōfestim respuit, in vrbemq; ingressus, Genouefę hospitiū sibi indicari petijt: eamq; cū summa humilitate & veneratione salutans, vitæ illius rationem vniuerso populo, ità vt in Nemethodoro fecerat, prædicauit. Deindè vrbe egressus, in Britannias suscepto perrexit itinere. Patitur obtrectatores.

Ea tēpestate Attila Hunnorū rex prouincias Galliæ immani cœperat populatione vastare. Itaq; Parisienses illius vim furoremq; reformidātes, se vnà cū cōiugibus ac liberis fortunisq; suis ad munitiora loca, relicta Lutetia, transferre instituebāt. Verùm sancta Genouefa illorū coniuges magna cōstantia adhortata est, nè vrbē, in qua & natę & educatę essent, ea animi desperatione fractę desererent, sed potiùs cōtra hostiles & enses & arma se maritosq; suos ieiunijs & orationibus cōmunirent, sicq; faciliùs, Deo opitulāte, se cōfiderent euasuras. His auditis, matronę sanctę Genouefæ sese cōsilijs accōmodātes, & dies aliquot in baptisterio vigilijs insistētes incumbūt precibus, spemq; suā in Dei misericordia & auxilio reponere cōstituunt. Illarū quoq; maritos modis oīb⁹ S. virgo admōebat, nè ex desperatiōe bona sua ex vrbe exportarēt, sed potiùs Dñm fideliter deprecarent, q ipsos ab impendētibus ꝑiculis facilè posset eripere. Porrò vrbes illas, quas tanq̄ munitiores petere decreuissēt, aiebat ab hoste immaniùs & acriùs oppugnatū iri. Lutetiā verò, Deo ꝓtegente, nihil mali passuram. Verùm hac occasione incitati ciues quidā Parisienses, cùm sancta & Deo grata virgo publicę vtilitatis causa nō cessaret & viros & mulieres adhortari, nō dubitārūt sacrilegos contra illā inire cōuentus, atq; in necē ancillę Christi sanctè & religiosè viuētis, nefaria conspiratiōe cōiuncti, & pœnas & supplicia illi sceleratissimè velle inferre, q̄ meritò adulteris & flagitiosis hoībus irrogarent. Cumq; iā de inferēda illi sine cunctatione nece inter se cōsensissent, sed de mortis genere adhuc tractarēt, lapidibúsne obruēda, vel in flumē demergenda esset, atq; hac occasione deliberatū facinus nōnihil suspēderetur: cōtigit intereà Antisiodorēsem archidiaconū Parisios subitò aduenire. Qui cùm solicitè qd illic ageret, inquireret: qd ciues inter se tractarēt, agnouit. Tū verò sic illos affatus est: Nolite, ó ciues, tantū facinus mente cōcipere. Hanc ego sanctū Germanū venerabili voce laudare, & vitę ei⁹ merita ꝑdicare crebrò audiui. Ecce q̄ à memorato pōtifice p me ad eā allatæ sunt eulogiæ, ꝓspicite. Hæc & id genus plura alia Archidiacono referēte, ciuiū animi in illū iam magìs q̄ in sanctā virginē inflammant: verùm ille eos salubri allocutione cōpescuit: Sanctus qdem Martinus, virtutū ornamentis admirabilis, apud Vangionū ciuitatē à ꝑfecto militū custodiæ traditus, & altera die inermis hostiū exercitui obijciēdus, orationū suarū meritis vtriusq; partis fœdus obtinuit. Beatissimus quoq; pontifex Anianus Aurelianēsem vrbē, Hunnorum obsidione vallatā, & propè iā arietū ictibus ruentē, à ꝓsentissimo ꝑiculo, celeri p preces ad Deū fusas Gotthorū impetrato auxilio, liberauit. Hęc aūt virgo Hunnorū exercitū nō solùm ꝓcùl adhuc manentē in oratione posita ꝓuidit, sed etiam nè ad Parisiensem ciuitatem propiùs accederet, à Deo impetrauit. Non immeritò igitur sanctæ Genouefæ magnæ venerationis debētur officia, cui cum prædictis pontificibus in virtutum meritis quoddam gloriæ consortium esse probatur. Attila vastat Gallias. Parisienses moliunt necem S. Genouefæ.

Certè à decimoquinto ętatis suę anno vsq; ad quinquagesimū, bis in hebdomada exigua cibi sumptiōe ieiuniū dissoluit, panis hordeacei dūtaxat & fabę capiēs pulmētū, idq; Dñica dūtaxàt die, & quinta feria. Vinū verò vel qcquid inebriare potest, toto vitę suæ spatio nō bibit. Post annū aūt quinquagesimū episcopis suadētibus, qbus cōtradicere sacrilegiū est, cū Christus dicat, Qui vos audit, me audit: & q vos spnit, me spernit: pisciū & lactis vsum, sed rarò & pparce, admisit. Quotiès ad cęlū oculos tolleret, lachrymas fūdebat. Cōites sanè virgines ꝑclaras has semp habuit, fidē, abstinētiā, magnanimitatē, patiētiā, simplicitatē, cōcordiā, innocētiā, prudētiā, charitatē, verita- Victus S. Genouefæ. Luc 10.

tem,disciplinam,castitatem,quæ toto vitæ illius tempore perpetuò ei adhærebant.

Vicum Catullacensem, in quo sanctus Dionysius post passionem suam sepultus est, grandi amore ac veneratione prosecuta est. Hic verò beatissimus episcopus, tertio à Lutetia milliari, martyrio vitam finiuit, qui à Clemēte sancti Petri discipulo fertur ad hæc loca ablegatus. Cupiebat autem sancta virgo huic sanctissimo martyri Dionysio in iam dicto vico basilicam eximij operis cōstruere: sed ob rei familiaris angustiā, voluntati par facultas non aderat. Cùm aūt ad eam presbyteri pro more conuenirent, cœpit cum ijs de construenda basilica conferre sermonē, vt vnusquisq; pro viribus & fidei suę deuotione impendiū operi adferret. Illis verò potissimùm causantibus, ꝙ ad calcem coquendam deesset facultas, sancta virgo de præpotentis DEI nihil hæsitans auxilio, solicitè auscultare eos iubet, si quid à prætereuntibus fortaßè dicatur. Obtēperant illi protinùs, libenter credituri, quicquid hac de re illis ostenderetur: egreßiq; foràs stant, indicto silentio, auribus excepturi, quid prætereuntes dicerent. Interim duos inter se subulcos colloquentes audiunt, quemadmodùm alter eorum porcum ob pastum fortaßis euagantem solicitè perquirens, calcariam fornacem, eamq; miræ magnitudinis in locis desertis & abditis reperisset: & alter itidèm aliam eiusdem generis fornacem in sylua inuenisset. His auditis, presbyteri præ gaudio lachrymātes, Deo gratias agunt, quòd famulam suā Genouefam tam eximię dono gratiæ ditârit: moxq; audita ad illam referunt. Egreßis autē è domo presbyteris, illa fixis humi genibus, sese prosternens, Dominum tota nocte suppliciter obsecrabat, vt tenuitatē virium ipsius ad perficiendum opus, quod illi vouisset, sua ope subleuaret. Expleta verò oratione, cùm dies proximus illuxisset, ad Genesium presbyterum festina acceßit, eiq; repertas fornaces ordine enarrauit, inuitans eum ad operis molitionem. At ille diligenter & accuratè se executurum promisit, quicquid ab ipsa iniūgeretur. Itaq; ciuibus quoq; opem ferentibus, adhortante illos sancta Genouefa, beatissimi martyris Dionysij basilica constructa est.

Tractat de construēda S. Dionysij basilica.

Neq; hìc silendum putaui, quid miraculi extiterit, dum eius basilicæ structura attētiùs curaretur. Conuocatis enim artificibus, cædendorum, conuehendorum, dolandorumq; lignorum peritis, cùm permulti iam; sanctę virginis inuitatione permoti, ad perficiendam basilicæ fabricam pro fidei suæ deuotione conuenissent, accidit quodā tempore, ignorante S. Genouefa, vt potus propemodùm deficeret laborantibus. Ait ergò ad illam Genesius presbyter, vt artifices intentiùs hortaretur, dum ad vrbē ipse excurreret, allaturus potum necessarium. Illo egresso, sancta Genouefa vas sibi indicari præcepit, vndè hactenùs potus esset haustus: omnibusq; foràs exire iussis, cum lachrymis Dominum suppliciter orauit, vasiq; signum crucis imprimens, id effecit, vt eiusdem generis potu, quo anteà plenum fuerat, ad summū vsq; denuò impletū cerneretur, perindè àc si nihil indè exhaustum fuisset: atq; etiam ad operis vsque cōsummationem artificibus satìs abundeq; potus ille sufficeret.

Potum precibus impetrat à Deo.

Solebat virgo sancta in obseruandis vigilijs hac vti deuotione, vt noctem sabbati vsq; in crastinam lucem, id est, Dominicum diem peruigili prece transigeret. Accidit verò, vt ad domesticæ volucris cantum, intempestæ noctis iam exacto curriculo, quadam vice è cubiculo suo ad basilicam memoratam accenso præeunte cereo properaret, sed inter eundum nimia vētorum importunitate cereus extingueretur. Cùm verò virgines comites illius, quæ circa illam erant, in densis illis tetræ noctis tenebris & pluuia, quò irent, aut vbì gressus ponerent, ignorarent, Genouefa virgo è puellæ manu cereum arripuit, moxq; ille vt priùs ardere cœpit: quem manu gestans, cum comitibus absq; vlla gressuum titubatione ad basilicam peruenit. Porrò cereus ille à sancta virgine ibidèm defixus, eadem flamma, qua accensus fuerat, absumptus est.

Eius vigilię certo tempore.

Ferunt, cùm in cellula sua virgo sancta humì prostrata orationi prolixè incumberet, preceq; peracta è terra surrexisset, cereum nullo adhibito igne fuisse accensum: cuius particulas cùm permulti fideliter expetijssent, non minimum contra diuersos morbos indè remedium haud difficultèr adeptos.

Mulier quædam calceamenta pedum eius furto abstulit, sed mox vt domū redijt, cæcitate peussa est. Vt agnouit ergò, ob iniuriā sanctæ virgini illatā, diuinitùs hāc sibi pœnam irrogatam, ad illam acceßit, pronamq; se illius pedibus prosternens, veniam petijt, & multùm lamentans, oculorum lumē sibi restitui orauit. At illa miserata mulieris

Cæcam illuminat.

lieris casum, à solo eam leuauit, subridensq; ob rei ablatæ vilitatem, oculis eius crucis signum fidenter impressit, & pristini visûs reddidit incolumitatem.

Lauduni quid per eam Dominus operari dignatus sit, ipsius miraculi excellētia nō nos patitur silentio prætcrire. Cùm virgo sancta ad eam vrbem accederet, maxima pars populi in occursum illius properauit. Erāt ibì inter alios puellæ cuiusdam parētes, quę iam nouem ferè annis adeò erat paralysi dissoluta, vt nullis posset membrorū officijs vti. Ad eius ergò lectulum sancta Genouefa, parentum flexa precibus, accessit, factaq; oratione, cùm dissolutos puellæ artus manibus attrectâsset, hoc illi à Domino obtinuit, vt è lectulo, in quo decumbebat, ilicò exurgere, & suis manibus calceos posset induere seq; vestire, & cum illa, vt iussa erat, ad templum ire incolumis. Quod cùm eius loci hoīes vidissent, vehemēti admiratione correpti, p̄cipua eam veneratione ꝓsecuti sunt, laudes ꝓmentes oīpotenti Deo, q̄ tāta gratia se diligētes dignat̄ impertire. Curat paralyticam.

Childericus rex Francorū, tametsi non esset Christiana religione initiatus, virginē hanc sanctissimam singulari veneratione prosecutus est. Nam cùm aliqn̄ quosdā reos capitis pertinaci animi sententia decreuisset occidere, nè sanctæ Genouefæ precibus posset flecti ad misericordiā, ex vrbe egressus, iussit portas occludi. At vbì sanctę Genouefæ nunciatum est, regem eos necandi gratia extra oppidum processisse, mox illis veniam precatura festina abijt: atq; adueniente illa ad portas obseratas, confestim ei, stupefactis custodibus, quasi ad quoddam iubentis imperium, reseratæ sunt: sicq; cœptum carpens iter, vbì ad regem peruenit, nè miseri illi capite plecterentur, obtinuit. Ità illi iam iamq; perituri, à præsentissimo mortis discrimine sunt liberati. Childericus rex quanti eam fecerit.

In regionibus Orientis fuit vir quidam sanctissimus, nomine Simeon, mūdi huius contemptor egregius, q̄ quadraginta fermè annis in columna extra Antiochiam cōstitit, Is p mercatores, negociandi causa crebrò venientes, sanctam Genouefam cum multa veneratione salutabat, & vt pro ipso Dñm oraret, sedulò precabatur. Qua ex re videre licet, q̄ copiosa gratia fideles seruos suos Christus locupletare & angere soleat, vt quos à mutua cognitione longinqui ꝓuinciarū situs, & maxima locorū interualla separant, eos Dei ꝓuidentia interno quodā mentis adspectu inuicèm se nôsse faciat. Simeō Stylites p̄ spiritū cognouit S. Genouefam.

Adolescentula quędam iam nubilis, Cilinia noīe, cuidam puero stipulationū sponsionumq; contractu, siue p sponsalia, addicta fuit. At illa petijt à sancta Genouefa, vt religiosi habitûs indumenta ipsi conferret, maritali copulæ & pompæ seculari, religionis decus & virginitatis ornamēta p̄ferens. Quod cùm fama volitante ad sponsi aures perlatum esset, mox ille & amoris & furoris facibus inflammatus, ad Meldense oppidum nuptias cum sua celebraturus aduenit. Porrò sancta Genouefa eius comperto aduentu, cum Cilinia ad templū accessit: & eccè ipsa interiora baptisterij limina, portis vltrò apertis, illis mirabiliter patescunt: sicq; factum est, vt puella mūdi huius procellosi naufragia, virginitatis perseuerantia superârit. Puellæ tuetur integritatem.

Oblati sunt ei quodam tempore Parisijs duodecim, grauiter à dæmonibus vexati: pro quorum liberatione illa Dñm obnixè deprecante, energumeni vel obsessi illi fermè ad testudinem vsq; exiliebant, occulto quodam igne intùs accensi, ità vt non sine intuentiū formidine, iam in aëre, nullis adstricta vinculis, corporū moles hæreret pēdula, iam vociferantes ceu quadam vinculorum contracti pondere, instar voluminis cuiusdam complicarentur, iam verò resupini, aërem brachijs & crinibus verberarēt, grauibusq; se vrgeri supplicijs voce lugubri ꝓlixè testarentur. Orante autem sancta virgine, diuerso eoq; inuisibili tormentorum genere torquēbāt. At cùm oratione finita è pauimēto Dei famula surrexisset, iussit eos ad S. Dionysij basilicam properare. Illis verò dicentibus, non se posse eò ꝓficisci, nisi ab ipsa soluerentur, signo crucis eis impresso, iussit vt eò abirent: & nè corpora læderentur, illuc duntaxàt, quò iussi erāt, vt irent, dimissi sunt. Quò cùm peruenissent, sancta virgo, sexûs fœminei tarditate impedita, post duas horas illos subsecuta est: cumq; ibidèm pro eis, martyris Christi freta solatio, orationi in terram more suo prostrata, diu cum lachrymis insisteret, & pia fiducia Dominum obsecraret, totum illum à dęmonibus obsessorum gregem sanitati restituit, immundis spiritibus profligatis, adeò vt illorum abscessum non solùm oris querimoniæ, sed etiàm teterrimus fœtor testarentur. Duodecim obsessi liberantur.

Multa flagitia quorundam hominū, habitu duntaxàt, nō etiam vita & moribus, religionis propositum prę se ferentium, cognouit Dño reuelante, quę illi existimabant Nouit occulta hominū peccata.

alios

alios penitùs latére: atq; ob castigandam eorum impudentiam quædam in publicum protulit: sed ea, nè honestas aures offendamus, tacita præterire maluimus.

Excitat puerum mortuum.

Erat apud illam fœmina quędam, quã ab immundi spiritûs vexatione liberauerat. Habebat illa filiolum quadrimum, qui cùm more puerorum temerè luderet, præceps in puteum ruit, & in ima demersus est. Eum verò mater post trium ferè horarum spatium extractum è puteo, miserabiliter complectens, ante pedes sanctæ virginis scissis genis deposuit. At illa corpus exanime & rigidum pallio miserata contexit, omnipotentemq; Dñm pulsare precibus & lachrymis nõ priùs destitit, q̃ victrix & triumphatrix orationũ vi mortem profligaret, & filium matri viuũ restitueret. Erãt tum Quadragesimę dies, & puer adhuc Catechumenus, de fide instituebatur, vt in Paschatis vigilia baptismatis vndis expiaretur.

In Meldensi oppido, cùm gratiæ huius fama sparsa esset, quidam ei occurrit cubito tenùs, neruis obrigescentibus, manûs officio destitutus, petens obnixè, vt precũ suarũ suffragio huius ab ipso morbi detrimenta depelleret. Tum illa membrum debile manu sua cruce consignans, hominem sanum à se dimisit.

Cæcam illuminat.

A sancto Epiphaniæ die vsq; ad Cœnam Dominicã intrà cellulæ suæ penetralia virgo sancta oĩpotenti Deo, cui se vouerat, secretiùs inseruiebat, orationibus & vigilijs intenta. Quædam aũt mulier, curiosa potiùs q̃ religiosa, cùm quidnam ageret, explorare vellet, atq; ea causa ad eius cellulam propiùs se admouisset, statìm oculis captã se sensit, improbi conatûs pœnas luens. Sed sancta virgo, expleto suæ consuetudinis officio, postq̃ è cella prodijt, precum suarum intercessione lumen amissum reformauit.

Parisienses post diuturnum belli grassantis excidium, cùm aliquot annis graui obsidione pressi fuissent à Francis, dirissima fame afflicti sunt. Nam illa anterior belli sæuientis immanitas, q̃ extra vrbem erant sita, vastauerat: at posterior clades ipsa hominum viscera depascebat. Tanta igitur miserorum calamitate permota beatissima Genouefa, nauim conscẽdit, vt aliundè afflictis ciuibus alimoniam cõpararet: cumq; Sequanam fluuium nauigaret, & aduerso superato flumine ad locum quendã peruenisset, in quo arbor excreuerat, q̃ in ima propẽdentibus ramis, naues quasdam perniciosi gurgitis ꝑcipitio implicuerat, præcepit nautis, vt ad ripam nauigiũ appellerent: egressaq; è naui, dum inter se consultarent nautæ, qua ratione arborem illam possent excindere, ad solita orationis præsidia, quorum efficaciam iam crebrò esset experta, cõfugit. Ità factum est, vt nullo ferè securiũ ictu verberata; arbor radicitùs euelleretur, non ferens precum illius vim, nec vllum deincèps naufragij periculum illac nauigantes incurrerent. Exilìerunt autẽ, vt fertur, ex eius arboris sinu duo angues immensæ magnitudinis, versicoloribus squamis, odoris teterrimi. Cœpto deindè itinere pergente sancta Genouefa, iam ad vrbem, quò tendebat, eam fama velox antecesserat: & eccè obuiàm illi procedit tribunus quidam Passius nomine, cuius vxor annis aliquot paralytici humoris pondere & pedum incessu, & membrorum omnium vsu sic fuerat priuata, vt corpore velut ꝑmortuo, anima tãtùm quodam hospitij iure in illo demoraretur, membris suũ officium facere prorsùs recusantibus. Ad cuius lectum sancta Genouefa mariti eius precib⁹ ꝑducta, exclusis turbis, ad deprecandũ Dñm se cõtulit, humũ lachrymis infundens: ac deindè mulier, crucis signo ab illa consignata, mẽbris restitutis, è lecto mox surrexit incolumis. His ea in vrbe nõ sine singulari Dei gratia virtutibus ꝑpetratis, Trecas ꝓfecta est, vbì cæcos, & perplures alios diuersorum morborũ ac febrium cruciatibus penè exanimes signi crucis impressiõe sanauit. Ex ea aũt vrbe rursùs ad priorem illã reuersa est: vndè cùm frugibus comparatis onustisq; nauibus Parisios repeteret, subitã vi turbinis naues eius inter rupes & arbores impellũtur, ità vt non multùm à submersionis periculo abesse viderentur, vndarũ impetu in eas irruente. At illa sublatis in cælũ manibus, in tanto periculo diuinũ popościt auxilium: statimq; naues oẽs, quæ simul erant vndecim, Deo miserãte, sanctæ virginis precibus indè reuocatę, cœptum iter felici cursu peragũt. Tũc Bossus presbyter & alij, q̃ in nauibus erant, canticum Exodi pro gratiarumactione cum ingenti lætitia cecinerunt, dicentes: Adiutor & protector factus est nobis Dominus in salutem. Deniquè Lutetiam prospero cursu perueniunt, ciuesque fame confectos & decolores, ad pristinum corporum statum & robur alimentorum suppeditatione reduxit.

Arborẽ nauigantibus exitiosam precib⁹ suis excindit.

Paralyticã sanat.

Spem suam sancta virgo non his quæ videntur, sed quæ non videntur, collocârat, scie-

sciebatq; nō fallaciter dictum à Sapiente: Fœneratur Domino, qui miseretur pauperis. Et quia olìm in spiritu viderat patriā illam, vbì talium repositus est thesaurus, sine intermissione orans, flere solebat, sciens se in corpore positam, peregrinari à Dño. Prou.19.

Defensor quidam, ex Meldensi oppido, Prominius nomine, annis aliquot nullos auribus sonos aut voces percipere poterat. Is Parisios salutis consequendæ causa aduenit: accedensq; sanctam virginem, postquàm aures eius ab illa signatæ & manibus contrectatæ fuére, auditum sibi sensit instauratum. *Surdo auditum reparat.*

Aliquantò pòst virgo Christi Genouefa Turones proficiscens, Aureliam fortè venit. In ea ciuitate quędam materfamiliàs, Fraterna nomine, filiam suam Claudiā, propè iam exanimē, cum tota familia mœstissimo vlulatu plorabat. Vt autem rumor ad eam perlatus est de aduentu sanctæ virginis, festina ad illam accurrit, atque in sancti Aniani basilica pedibus illius se aduoluens, orat vt filiam suam incolumem sibi restituat. Ad quam Genouefa, Surge, inquit, & flere iam desine. Nam omnis ille febrilis ardor, filiam tuam vastans, diuina miseratione extinctus est. Cumq; ad Fraternę ędes è basilica ambæ pariter aduenissent, Claudia eis ad ostium incolumis suis pedibus obuiàm processit. Quod cùm vidissent turbæ, Deum magnificauerunt. *Iam penè exanimem reddit vitæ.*

In eadem vrbe cuidam domino pro seruo culpæ obnoxio fertur supplices obtulisse preces: sed cùm ille pertinaci obduratus insania, ad preces sanctæ virginis seruo veniam dare nollet, illa sic ei dixisse fertur: Si tu me orantem despicis, non me despiciet Dominus meus Iesvs Christus. Et eccè subitò herum illum domum reuertentē, mortifera febris corripit: iamq; magnis in lectulo exagitatus ardoribus, ad pedes tādèm sanctæ Genouefæ spumans & æstuans abijcitur, veniam petens. At illa, vt erat mitissima, pro illo Dominum obsecrauit, precibusq; suis & herum ab illa molestissima vexatione liberum, & seruum à culpæ admissæ animaduersione immunem reddidit. Post hæc Turones ire pergit: cumque labentibus carinis, prona Ligeris terga remorum quaterentur, crebrò repetitis ictibus, multa in illo itinere impedimenta & incommoda ei obijcere conatus est malignus diabolus. Sed illa protectione munita altissimi, sui itineris aduersarium & insidiosum perturbatorem, nihil læsa, facilè superauit. Vt autem ad portum vrbis Turonicæ accessit, egredięti è naui occurrit immūdissimorum dęmonum in energumenis scelerata multitudo, eamque ad basilicā euntem eminùs antecedens, vociferando querebatur gemino se torqueri incendio, eò ꝙ ob venerationem sancti antistitis Martini, aulam eius introiret. Multos ibidèm tunc, dum sancto sacerdoti officium venerationis persoluit, immundo spiritu vexatos, orationum & virtutum suarum meritis sanos reddidit: quorundam etiam primariorum ciuium coniuges, eadem molestia infestatas, quas in publicum prodire non sinebat maritorum erga illas amor & affectus, ab ijsdem orata maritis, per domos visitauit, & simul atquè limen ædium attigit, fusa prece, oleoq; benedicto adhibito, nequissimos spiritus confestìm abire compulit. *Multos eijcit dæmones.*

Accidit quandoquè, vt stans in ostio domûs suæ, puellam quandam per plateā cerneret ampullam cum liquamine, quod erat mercata, deferētem: sed simul in ampullæ eius ore conspexit nequissimum illum spiritum, & humani generis aduersarium insidentem. Rogata igitur ab illa, manu sua ampullam contigit, crucisq; impressione signauit: moxq; insidiator ille à creatura, cui se inseruerat, eiectus, ablato secū oris ampullæ fragmēto, abscessit: & licèt intrà ampullæ eius claustra se astutè admodùm versipellis ille occultatum putaret, at tamen à Dei famula depræhensus est, & nè nocere posset, ab illa fugatus euanuit. *Fugat nequissimum spiritum.*

Quidám puerulus nomine Meroneus, cæcus natus, surdus & claudus, ad sanctā virginem obtinendæ salutis causa Parisios à parentibus est allatus: q ab ea benedicti olei vnctione delibutus, & crucesignatus, videns, loquens, ambulans, audiens, integrā adeptus sanitatem, cum parentibus domum se recepit. *Puerū cæcum, surdū, & claudū sanat.*

Accidit in Meldensi territorio, vt cùm collectis messoribus culmos spicarum truncaret, subitò effusus imber ingrueret. Tum illa cōturbatis operarijs, tentoriū ingressa, orationi se dedit, humì more solito prostrata. Itaq; multorum agros circuncircà iacentes imber largus infudit, intrà illius verò agri ambitum ne gutta quidem vlla è nubibus distillauit: sicque messores illi, ingenti admiratione correpti, cœptum opus absque vlla pluuiæ infestatione consummârunt. *Pluuiam auertit.*

Dæmo-

aggrauatum est corpus ità,vt ipsum penitùs sustinere non possent. Tunc ponentes feretrum super terram,virtutem beati antistitis præstolabantur. His ergò expectantibus,subitò reseratis carceris ostijs,trabes illa,qua vinctorum pedes coarctabantur, repulsis obicibus,scinditur media,confractisque catenis, omnes pariter dissoluũtur, & ad beatum corpus, nemine retinente,perueniunt. Dehinc eleuantes feretrum gestatores,ij inter reliquos obsequuntur,qui à Iudice posteà sine damno aliquo sunt dimissi. Post hæc beatus confessor multis se virtutibus declarauit. Aiebat enim quidam religiosus,cælos se apertos in die eius sepulturæ vidisse. Nec eñ ambigitur, quin post actus angelicos sidereis sit cœtibus aggregatus.

Vinctus quidam per viam illam, qua beatum corpus à Lingonis est exhibitum, ad antedictum castrum adducebatur. Cumque milites cum equitibus præcedentes, post terga traherẽt vinctum,ad supradictum locum,vbì beati confessoris artus quiesceãt, peruenerunt:quem dum præterirent,vinctus,inuocato nomine beati antistitis,petijt vt eum sua misericordia liberaret. Quo orante,laxati sunt laquei de manibus eius:sed sentiens se solutum,non id euulgauit,coopertisq; manibus, putabatur adhuc esse ligatus. Ingressi autem portam castri,cùm ad atrium peruenissent,hic exiliens,& corrigiam ligaminis trahentium in manu tenens, cum auxilio omnipotentis Domini, & obtentu beati Pontificis, liberatus est.

Corpus eis post multos annos quale fuerit.

Admirabile autem est & illud miraculum, qualiter beatum corpus eius,cùm post multa tempora transferretur,apparuit gloriosum. Cùm enim beatus Pontifex in angulo basilicæ fuisset sepultus,& paruus fuisset locus ille,nec eò populi sic possent accedere,vt deuotio postulabat,sanctus Tetricus filius & successor eius hæc cernens,& virtutes ibidèm assiduè operari prospiciens,ante altare basilicæ fundamẽta iacit, erectamq; absidem miro opere construit,& transuoluit. Ea verò transuoluta, disruptoq; pariete,arcum ædificat. Quod opus cùm esset perfectum atque exornatum,postq̃ in media abside loculum fodit, quò corpus beati Patris transferre volebat, conuocat Presbyteros & Abbates ad illud officium. Qui vigilantes orabant,vt se beatus confessor ad hanc sibi præparatam habitatiõem transferri permitteret. Manè autem facto, cum choris psallentium appræhensum sarcophagum,ante altare in absidem, quã beatus Episcopus ædificauerat,transtulerunt. Quod sepulcrum dum diligenter componũt,subitò,&,vt credo,ad Dei iussum, opertorium sarcophagi motum est in vna parte,& ecceè apparuit beata facies eius ità integra & illæsa, vt putares eum nõ mortuum esse,sed dormientem. Sed nec de ipso vestimento, quod cum eo positum fuit,aliquid ostensum est diminutum. Vndè non immeritò apparuit gloriosus post transitũ,cuius caro non fuit corrupta ludibrio. Magna est enim corporis & cordis integritas,quę & in præsenti seculo præstat gratiam,& in futuro vitam largitur æternam. De qua Paulus Apostolus ait: Pacem sequimini & sanctificationem,sine qua nemo videbit regnũ Dei.

Item vestis.

Heb.12.

Puella quędam die Dominico dum suum caput componeret,pecten appræhensus manibus eius,credo ob iniuriam diei sanctæ,adhæsit ità,vt affixi dentes tam in digitis, quàm in palmis magnum ei dolorem inferrent. Quæ cùm basilicas sanctorum flens atque obsecrans circuiret,ad sepulcrum beati Gregorij antistitis, in eius virtute confisa,prosternitur. Cumque diutissimè beati confessoris præsidium flagitàsset, directa manus eius ad opus pristinum,pectine decidente,reducitur. Sed & energumeni cum confitentes,ad eius sepulcrum sæpè purgantur. Nam plerunquè vidimus post eius transitum,virgula,cuius suprà meminimus,quam manu gerebat,per parietes ità eos affixos,vt putares illos validis atque acutissimis sudibus retineri. Multa quidẽ de eodem gesta cognouimus : sed nè fastidium incitarent,de pluribus pauca perstrinximus. Obijt autem tricesimotertio Episcopatûs sui anno,ætate nonagenaria:qui se virtutibus manifestis sæpiùs declarauit.

Vide quomodò confugiẽtes ad sanctorum sepulcra,sanentur.

VITA

VITA S. RIGOBERTI, RHEMORVM ARCHIEPISCOPI, PER F. LAVRENTIVM SVRIVM EX *manuscriptis codicibus, mutato stylo, paraphrasticῶs descripta.*

TEMPORIBVS Childeberti, Dagoberti & Chilperici regum Franciæ, extitit vir Dei Rigobertus, quem quidā Robertum vocāt. Traxit ille originem ex spectabili prosapia in regione, quam Ribiariorum vocant, patre Constantino, matre è Frācorum gente: porrò à primis ætatis initijs totum se cælestibus mancipauit studijs & disciplinis, castitati deditus, vigilijs & orationi intentus, sermone verax, charitate feruidus, abstinentię studiosus, humanitate conspicuus, sapientia illustris, iustitiæ tenax, consilio prudens, omniq; morum honestate venerabilis. Vndè factum est, vt ijs virtutum ornamētis instructus, breuì ad perfectionis apicem pertingeret, & vt erat diuinitùs p̄ordinatum, Pontificis dignitate afficeretur. Factus autem episcopus, diuina ipsum adiuuante gratia, talis ac tantus ilicò apparuit, vt & bonis charus, & improbis formidabilis esset. Optabant boni eius salutaribus admonitionibus & institui, & parére: at mali verebantur, nè ab ipso depræhensi castigarētur. Itaq;, quod de beato Remigio quoq; legitur, erga benè agentes, Petri vultum præ se ferebat: erga delinquētes, Pauli in spiritu seueritatem: illius clementiam & lenitatem. huius in puniendis criminibus zelū imitans. Bonis, si caderent, minabatur pœnas: Lapsis, nè desperarent, cuperentque ad meliorem frugem se recipere, veniam promittebat: Quosdam sanè assiduis adhortationibus & prędicationibus suis ad emendationem suî pertraxit: plerosq; grauitate & integritate multiplicis doctrinæ desiderio sanctæ & religiosæ vitæ inflammauit: nonnullis suo exemplo consuluit, aliquammultos suarum gregibus ouium adiunxit, aliquot etiam educauit: omnibus omnia factus est, vt oēs lucrifaceret. Successit in pontificatu Reolo, magnarum virtutum viro, &, vt quidā aiunt, ipsi sanguine coniunctissimo. Cùm autē incertū habeatur, quot annis illo obeunte sedes Rhemensis antistite vacua fuerit, pleraq; præcedentium Patrum studio & vigore instituta, iam collapsa visebātur, quę sua industria vir sanctus in pristinum restituit statum. Nam canonica clericos religione contineri voluit, & pro numero illorum, qui tunc erant, ad victū pertinentia eis suppeditauit, vt diuino cultui & liberiùs & instantiùs vacare possent. Ante enim illius pontificatum non dabatur eis panis, vt vocant, canonicus: nec erant, vt sunt hodiè, canonici: quinetiam loca quædam cum illorum habitatoribus eis contulit, qui illorum vsibus necessarijs perpetuò inseruirent. Et ipse quidem primus inter Rhemorum episcopos fertur commune eis instituisse ærariū, quod generatìm omnibus eorum vsibus perenniter applicaretur: quæ verò huc cōtulerit, nihil opùs est hîc commemorare: potest autē facilè eius prudentia & benignitas animaduerti in distribuendis his rebus suis, inter alia quæ possedit, dum pauperes Christi facultatum suarū hęredes instituit, qui non habent vndè possint retribuere: retribuetur autem ei in resurrectione iustorum. Quodam tempore vir sanctus de Culmisiaco villa episcopatûs sui veniens, adijt Pipinum Maiorem domûs, quem pleriq; Magistrum equitum vocāt, patrem Caroli Martelli, præmissis quibusdam eulogijs ad illum à venatione redeuntem: quas quidem crebrò illi mittere consueuerat. Morabatur tum Pipinus in pagi cuiusdam loco, cuius vocabulum est Gremaca cortis: vbì id temporis nō villa erat, vt est hodiè, sed sylua grandis, & fons, ad quem apri frequētes aduentabant, qui hodieq; illic permanet. Ceperat tunc Pipinus eo loci feram quandam, quam ibidèm assari voluit, tanq̄ illic pransurus. Intercà verò oblatam ipsi episcopi Rigoberti benedictionē gratissimo accepit animo, dicens clientibus suis: Quid faciemus huic episcopo, q nobis gratificari non desinit? Illis tacentibus, Pipinus ad sanctum conuersus Rigobertū, his eum verbis liberaliter cōpellauit: Pete à me quicquid volueris, nec voto frustraberis tuo. Cui sanctus Rigobertus: Da mihi, inquit, exiguam hanc mansiunculam, & sufficit mihi. Tum ille, Et hanc tibi do, & quantum in eius circuitu tibi vendicare voles. Itaq; sicut olìm Clodoueus rex beato Remigio, ità ille quoquè sancto Rigoberto

4 IANVARII. Paulus Aemyl. hist. Frāciæ li. 2.

Episcopus factus vt se gesserit.

Instituit Canonicos.

Luc. 14.

tantum largitus eſt agri, quantũ poſſet ambulando circumire, dum ipſe meridie dormiret. Porrò ſanctus pontifex per apertos eius loci fines obambulans, paſsim certos fixit limites, vt ſi qua lis oriretur, ijs eam dirimeret: omnibusq; peragratis, q̃ ſibi dari mallet, mox ad Pipinũ à ſomno ſurgentem redijt: & ab illo quicquid circumierat locorũ, impetrauit. Ferunt autẽ quacunq; tum vir ſanctus in circuitu ingreſſus eſt, ibi & æſtate & hyeme vernantiorem terram conſpici, q̃ in locis cæteris illi adiacẽtibus. Additur etiam aliud ſanè ſtupendum miraculum, quod etiã hucuſq; illic cerni affirmant, ijſdem in locis poſtq̃ eius dño ceſſerũt, nullam vnq̃ ſæuijſſe tempeſtatem, nec grandinem illic decidiſſe, neq; fines illorum attingere: quod non immeritò ſancti viri meritis attribuitur. Neq; putandum eſt, ſanctum pontificem, praua cupiditate ductum has res petijſſe, ſed conſulere voluiſſe eccleſiæ, quam earum hæredem inſtituit: ſed & aliàs quaſdam eccleſias illarũ voluit eſſe participes. Erat ille vir ſanctus ità externis occupationibus & negocijs intentus, vt tamen nihil de ſtudijs internis remitteret: ſicque exercitijs internis deditus, vt tñ rebus externis adhibendam curam & prouidentiam non omitteret: nè aut totus ab intimis excideret, ſi ſola externa curanda ſuſcepiſſet: nec proximis impendenda officia negligeret, ſi ſolis eſſet internis exercitijs addictus. Conabatur in oĩbus prudentem ſe exhibere diſpenſatorem pariter & fidelem, ſciens ſe conſtitutũ à Dño ſuper familiam illius, vt daret illis in tempore tritici menſuram. Longè verò ſemper ab illo abfuit illud Apoſtolicum: Qui ſuorum, & maximè domeſticorum curam non habet, fidem negauit, & eſt infideli deterior. poterat autẽ dicere cum eodem Apoſtolo: Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis ſcandalizatur, & ego non vror? Itemq; illud: Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus. Eratq; illi viuere Chriſtus, & mori lucrum: & q̃a ſolo corpore in terris degens, ſpe iam in cœleſtibus verſabatur, non iniuria illud ſibi vſurpare poterat eiuſdem Apoſtoli: Noſtra aũt cõuerſatio in cælis eſt: quippe qui in illorũ numero computabatur, quibus dictũ eſt, Vos eſtis lux mundi: &, Non poteſt ciuitas abſcondi ſupra montem poſita: neq; accẽdũt lucernam, & ponunt eam ſub modio, ſed ſuper candelabrum, vt luceat oĩbus, qui in domo ſunt. Amabat illum atq; colebat haud vulgariter Pipinus, cuius ſuprà meminimus, miſitq; ad eum Carolum filium ſuum, vt ab illo baptizaretur. Carolus hic ob feros animos, & q̃ ab ineunte ætate vir ſtrenuus in armis & robuſto corpore fuerit, Martellus eſt appellatus. Abluit autem illum vir ſanctus vndis ſalutaribus, & è ſacro fonte illum ſuſcepit, vt eius pater petierat: ſed cùm ille poſteà patri decedenti in principatu ſuccederet, ſanctum antiſtitem è ſua ſede impiè & iniuſtè expulit, vt paulò infrà dicemus. Porrò vir ſanctus eccleſiam ipſius curæ commiſſam, ità vt cœperat, vigilantiſſimè & ſtrenuiſſimè adminiſtrabat, aſſcendens ex aduerſo, & opponens ſe murũ pro domo Iſrael, vt ſtaret in prælio in die Dñi. Nam quibuſlibet poteſtatibus prauè agentibus (ſic enim locum hunc Ezechielis prophetæ exponit ſanctus Papa Gregorius) rationis libera voce contraibat, & fideles innocentes contra peruerſorum iniuſtitiam ex iuſtitiæ authoritate vindicabat. Itaq; quadrabat in illum vel maximè illud ſancti Iob: Auris audiẽs beatificabat me, & oculus videns teſtimoniũ reddebat mihi, eò q̃ liberâſſem pauperem vociferantem, & inopem cui non eſſet adiutor. Iuſtitia indutus ſum, & veſtiui me, ſicut veſtimento & diademate, iudicio meo. Conterebã molas iniqui, & de dentibus illius auferebam prędam. Nec dubium, quin ſicut paſtor bonus libenter poſiturus fuerit animam ſuam pro ouibus ſuis, ſi perſecutor adfuiſſet, cuius crudelitas id exigeret. Intereà verò dum ille ſic pijs eſſet operibus intẽtus, ſuoq; clero & populo in omnibus tanq̃ Pater filijs ſolicitè conſuleret, atq; ea cauſa in Rhemenſi vrbe demoraretur, poſt obitum Pipini inter Carolum eius filium atq; Ramanfredum non leuis ſimultas de obtinendo principatu, ſiue Magiſterio equitum, exorta eſt. Accidit tum, vt Carolus Rhemorum vrbem præteriens, totam, vt aiũt, circumiret, donèc ad eam peruenit portam, in qua ſanctus Rigobertus congruis extructis ædibus degebat: quem ſanè huiuſmodi compellauit vocibus: Domine Rigoberte, iube portam ciuitatis aperiri, vt liceat mihi ire precatum ad ſanctam Mariã. Sed cùm ſanctus epiſcopus nullum ei vociferanti redderet reſponſum, quippe orationi intentus, cui perpetuò vacabat, fertur tertiò eiſdem vſus vocibus: ità vt tandèm vir DEI eius valido clamore compulſus, ſic ei reſponderit: Porta hæc tibi non aperietur, donèc certò conſtet, vtri veſtrûm ceſſura ſit victoria. Tu enim & Ramanfredus inter vos

Marginal notes: Pipini in S. Rigobertũ liberalitas. — 1. Tim. 5. — 2. Cor. 11. — Rom. 12. — Phil. 1. — Philip. 3. — Matth. 5. — Carolus Martellus à S. Rigoberto baptizat. — Homil. 14. in Euangelia. — Iob 29. — Ioan. 10.

vos dignitate contenditis,nec adhuc scire licet,quem sit res exitum habitura. Quòd si Dominus te voluerit victorem euadere,reuertenti tibi libens portam reserabo, fidelemq; me exhibebo. His auditis,Carolus furibundus iuramento affirmauit,si victor rediret,non impunè id laturum episcopum. At vir Dei eius minas nō valdè pertimescens, (Iustus enim quasi leo confidens, absq; terrore erit) portam ei noluit patefacere. Facilè enim,vtpotè vir prudens,animaduertit,non orandi studio illum velle ingredi,quod simulabat,sed vastandi potiùs animo,quemadmodùm aliâs iam vrbes deuastârat: tum etiam verebatur,si hunc intrò admisisset, Ramanfredum, si ad eum victoria inclinâsset,ipsum infidelitatis incusaturum. Hæc autem porta à plerisq; Collaticia,ab alijs hodieq; Basilicaris vocatur,ibiq; portarum cæterarum totius vrbis claues apud se reconditas seruabat. Basilicaris verò idcircò dicta putatur, siue quòd in eius circuitu plures,quàm apud portas alias,ferantur olìm fuisse basilicæ: siue quòd euntibus ad basilicas,quæ in sancti Remigij vico habentur,semper fuerit peruia. Iusserat autem sanctus Rigobertus in pinnaculo templi sancti Petri, quod erat propinquum eius ædibus,ostium fieri,per quod in illud templum adiunctis illi gradibus descendere solebat ad orandum,atq; indè reuertens, per idem ostium ingrediebatur in oratorium,quod iuxta domum suam extruxerat supra murum ciuitatis, dicaueratq; sancto Michaëli archangelo:quod quidē tempore non exiguo permansit,& frequens ad illud populus confluebat,in ipsa præsertim beatissimi archangeli solennitate : donèc Ludouicus Imperator sancti Petri monasterium donauit filiæ suæ Alpaidę,quod quidem propter loci situm vocatur inferius: sicut alterum illi vicinum,eandem ob causam dicitur superius. Huius autem fœminæ maritus, nomine Bego,hoc oratoriū iussit dirui,quòd suo fastigio iam dicti templi fenestræ caliginem offunderet : vel potiùs,quòd ad eius ostiolum grauiter caput allisisset, cùm esset procero corpore, nec caput submisisset ingrediens per ostiolum. Indè autem abiens, ità locutus est ad suos: Cauete,nè huc reuertens,istud hîc inueniam: alioquì certè pœnas luetis. Vt autem cœptum est destrui,ille mox arreptus est à dæmone,cùm tamen procùl abesset in pago,qui Begonis villa dicitur. Feruntur etiam horribiles tenebræ Rhemis extitisse per triduum,illo in loco,vbì destruebatur. Verùm his obitèr commemoratis, ad institutum reuertor. Carolus duodecimo Calendas Augusti,qui tunc Dominicus erat dies, summo manè conflixit cum Chilperico rege,& Ramanfredo, quem Chilpericus Maiorem domûs,vel Magistrum equitum creauerat:& pro voto victoria potitus,mox vt reuersus est,è sede sua exturbauit pontificem Rigobertum,& quidem iniustissimè, vt erat illi anteà comminatus: neq; id tamen adeò mirum, cùm etiam alijs similiter fecerit:porrò in depulsorum locum suarum partium studiosos intrusit. De hoc Carolo,quem non iniuria tyrannum dixeris,annotatum est in Annalibus diuersorum regum,quòd primus ipse episcopatus regni Francorum contulerit laicis hominibus & comitibus. Sensit eum sanè infestum sibi sanctus pontifex Rigobertus ad supremum vsq; vitæ eius diem,cùm illi debuisset esse fidelissimus, quippe è baptismi fonte ab illo susceptus. Pertulit hoc vir sanctus exemplo Domini sui,qui à ꝓprio discipulo impijs traditus est. Præclarè autem dictùm est à sancto Gregorio pontifice: Omnes electi qa summi capitis mēbra sunt,caput quoquè suum in passionibus sequuntur,& ipsos aduersarios in morte sua sentiunt, de quorum vita præsumebant : vt tanto illis crescat merces operis,quāto eis virtutis lucrum proficit ex alienæ damno charitatis. Verùm, vt scriptura dicit,qui reddit mala pro bonis,non recedet malum de domo eius. Quòd Carolus hūc virum Dei crudeliter è sua sede eiecit,& res ecclesiarum vsurpauit, iusto Deus iudicio in illius caput reddidit,quemadmodùm antiquorum veridica traditione constat. Sanctus enim Eucherius Aurelianeñ episcopus,quem etiam sua dignitate priuârat,quiq; in S. Trudonis cœnobio quieuit,cùm esset orationi intentus, raptus in spiritu,inter cætera,quæ illi diuinitùs ostensa sunt, vidit hunc Carolum apud inferos damnatum. Cumq; ab angelo ductore suo percontaretur eius rei causam,dictum est illi,quòd propter res sanctis ereptas & ablatas, ante extremum iudicij diem iam corpore & anima addictus sit supplicijs æternis. Itaq; ad se reuersus S. Eucherius,sanctum Bonifacium & Fulradum Abbatem S. Dionysij, summum regis Pipini capellanum ad se vocauit, eisque hæc exponens, pro comperienda certiùs veritate iussit eos adire Caroli sepulcrum, & si illic cadauer eius non inuenirent,de visionis certitudine

Carol⁹ minas intētat S.Rigoberto.

Prou.28.

S.Rigobert⁹ è sua sede pellitur.

Homi.35.in Euāgelia.

Prou.17.

Habet hæc etiā Paulus Aemylius Lib.2.de rebus gestis Francorū.

nihil ambigerent. Abeunt illi, apertoque monumento, vident subitò prodire indè draconem: porrò monumentum totũ intrinsecùs denigratum, perindè àc si exustum foret. Sed de his satìs. Meminit verò huius beati antistitis etiã Adrianus Põtifex Romanus in epistola, quam scripsit Turpino eius successori, in qua sanè multũ conqueri videtur de iniuria illi illata: ità enim scribit: Tua fraternitas nobis retulit, quia faciente discordia inter Francos, archiepiscopus Rhemensis, Rigobertus nomine, à sede contra canones deiectus & expulsus fuit sine vllo crimine, & sine vllo episcoporũ iudicio, & sine vllo Apostolicæ sedis consensu vel interrogatione: sed solummodò ꝙ anteà non consensit in partem illius, qui posteà partem de illo regno in sua potestate accepit, in qua parte est Rhemensis ciuitas: & donatus atque magìs vsurpatus contra Deum & eius authoritatem fuerit ille episcopatus simul cum alio episcopatu, & alijs ecclesijs, & secularibus potestatibus, Miloni cuidam, sola tonsura clerico, nil sapienti de ordine Ecclesiastico: & alij episcopatus de ipsa Rhemensi diœcesi, diuerso modo erant diuisi: & aliqui ex magna parte in episcopio consistentes, ad alios episcopos & metropolitanos episcopi & clerici ordinationes aliquandò accipientes erant, & refugia indebita habebant, & à suis episcopis iudicari & distringi non sustinebant: & clerici, & sacerdotes, & monachi, & sanctimoniales sine lege Ecclesiastica pro volũtate & licentia viuebant.

Epist. Adriani Papæ ad Turpinum nihil mutato stylo.

Locus hic obscur⁹ est.

Matt. 10.

Porrò sanctus Rigobertus non immemor illius Dominici præcepti, Si vos persecuti fuerint in ista ciuitate, fugite in aliam: secessit in Vasconiam, ibique exilium patienter ferens, multas indefessus sanctorum memorias inuisebat. Inuenit autem illũ ibì is, cuius mentio paulò antè facta est, Milo Abbas, qui ex Caroli largitione Rhemensem obtinebat episcopatum, dixitque illi: Quid hìc agis? Reuertere in Frãciam, vbì si mihi dederis res proprias, quas illic habes, efficiam apud principem, vt tuum tibi restituat episcopatum. Cui vir Dei: Si, inquit, dicta factis eris executus, faciã quod petis: atque ità vir sanctus redijt in Frãciam, & in chorte Gremaca, quæ illius erat peculiaris possessio, degebat. Adijt autem illum Milo, dixitque ei: Trade mihi res, quas pollicitus es. obtinui nanque apud principem, vt restituaris sedi tuæ. At sanctus pontifex: Quas res, inquit, donaui ecclesiæ Christi, eas nõ possum illi tollere, & alteri donare.

Cui Milo furibundus respondit: Quandoquidem me fefellisti, non obtinebis sedem tuam. Mox verò episcopus ità illi ait: De rebus diœcesis fac quod tibi visum est: tantùm queso, vt sanctæ Marię altare mihi impetres. Morabatur igitur vir sanctus in chorte Gremaca diù satìs, in parcitate, humilitate, vigilijs, orationibus, eleemosynis, cæterisque operibus bonis vitam transigens: crebroque ciuitatem Rhemensem ingrediens, in ara beatissimæ Mariæ virginis, vt optârat, Missam celebrauit: atq; indè reuertens, ibat orationis causa ad S. Mauricium, pòst ad S. Theodoricum, subindè ad beatum Cyriacum in villa Culmisiaco, atque postremò ad Gremacam chortem se recipiebat. Cumque id pro more faceret, contigit die quodam, vt ad sanctum Cyriacum veniret, pro se suaque Ecclesia, vtì consueuerat, precaturus. Finita autem oratione, locutus est cum Vicedomino, qui illic aderat: à quo mox suppliciter inuitatus ad prandium, non assensit, dicens in basilica S. Petri Missæ sacrum sibi adhuc esse peragendum. Sub his autem colloquijs quædam inops vidua attulit illi Vicedomino anserem.

Moratur S. Rigobertus in chorte Gremaca.

At ille respiciens in sanctum episcopum: Quandò, inquit, non vis nobiscum prandere, saltem anserem hunc, oro, vt puer tuus secum ferat: & domum reuersus, illum tibi iubeas edendum præparari. Accepit igitur puer anserem, & aliquandiù gestauit, sed interìm subitò ex eius euolauit manibus. Ea res puerum valdè afflixit, sed mœrentem blandè consolans Episcopus, admonuit ob rerum temporalium iacturam non debere hominem Christianum lugere, sed spem suam reponere in Deo, qui dat omnibus affluenter. His dictis, in silentio, vt erat solitus, hymnos Dauidicos promebat. In itinere enim positus, semper aut conferre aliquid, aut cantare de Deo solebat. Itaq; post trium horarum spatia anser spontè redijt: sed cum vir magnæ simplicitatis & pietatis non passus est occidi, quandiù viuere potuit. Exegit autẽ sanctus episcopus illo in loco annos non paucos, apostolicis clarus actionibus, multisq; pol-

lens

lens virtutibus:atque tandèm consummata strenuè huius vitæ militia, plenus dierum migrauit ad patriam claritatis æternæ pridiè Nonas Ianuarij, anno Dominicæ incarnationis plùs minùs septingentesimo septuagesimotertio, Indictione octaua, estq; honorificè sepulturę mandatus à sacerdotibus & cęteris in ecclesia sancti Petri apostoli, quam ipse à fundamentis extruxerat, condituśq; est iuxta altare à parte illius dextra. Claruit autē post obitum multis miraculis in testimonium eximiæ sanctitatis, sed hominum incuria non sunt literis mandata. Erat apud eius loci presbyterum puer quidam scholasticus, qui irreuerenter & dissolutè super tumulū eius subsiliens, mox acri pedis dolore cruciari cœpit,, àc si spinæ aculeis atrociter pungeretur. Itaque claudus effectus, illo pede nusquàm posteà ingredi potuit. Quo viso, presbyter & eius loci indigenæ cancellos ibì apposuerunt, nè quis temerè accedens, similia pateretur. In illa autem basilica nocturnis horis tantæ suauitatis voces sæpiùs sunt auditæ, vt non nisì angelicæ putarentur. Lux quoquè medijs noctibus tantæ claritatis illic emicuit, vt solis splendorem vicisse videretur: quæ etiam immenso iubare suo sacerdotis cuiusdam, qui etiamnùm illic degit, domicilium basilicæ muro inhærens, adeò penetrauit, vt ingens timor ac tremor illum occuparet. Porrò Hincmarus, qui ab illo qntus fuit Rhemorum episcopus, decimooctauo Calendas Iulij trāstulit sacras eius reliquias ad monasterium S. Theodorici, vbì multa sunt patrata miracula, quæ studio breuitatis prætérimus. Per illum sanè quicquid cum fide & religioso animi affectu petitur, obtinetur, præstante Domino nostro IESV Christo, qui viuit & regnat in secula seculorum. S. Rigobertus morit.

VITA BEATAE APOLLINARIS VIRGINIS, AVTHORE SIMEONE METAPHRASTE.

IMPERANTE inprimìs pio Imperatore Anthemio, Imperatoris filio, qui habuit duas filias: ex quibus vna habebat spiritum immundum, altera autem ab ineunte ætate vacabat ecclesijs, martyrijs & orationibus. Erat verò eius nomen Apollinaris. Cùm ea autem esset ætatis legitimę, quærebant eius parentes eam marito coniungere. ea verò nolebat. IANVAR. 5.

Dicit verò quodam die suis parentibus: Cupio ire in monasterium, & audire sanctas scripturas, & videre regulam monasticam. Ei autem dicunt parentes: Volumus te marito coniungere. Ea verò dicit eis: Nolo coniungi marito, sed spero fore, vt quomodò Deus sanctas suas virgines custodijt impollutas, me quoquè in suo timore custodiat impollutam. Nouum autem & admirabile videbatur parentibus, quòd cùm esset id ætatis, talia diceret, Deum desiderans. Rursùs eos rogabat, vt vnam adducerent monacham, vt eam doceret psalterium & legere. Eccè quomodo etiā antiquę moniales regulas habebāt.

Imperator autem non parua affectus est molestia, quòd eam vellet iungere matrimonio. Cùm ea autem persisteret, & arrhas nollet accipere, ei dicunt eius parentes: Quid vis filia? Ea verò dicit eis: Rogo vos, vt me ad Deum adducatis, vt meæ virginitatis mercedem accipiatis. Illi autem cùm vidissent eius mētem esse adeò firmam & immobilem, & à Deo adeò fuisse amatam, dicunt ei: Speramus filia, fore vt fiat Dei voluntas. Paucis verò pòst diebus adduxerunt ad eam monachas, quę eam docuerunt psalterium & legere scripturas.

Quodam autem die cùm vterque considérent, ea dicit parentibus: Rogo vos, vt me dimittatis in loca sancta, vt orem & adorem sanctam resurrectionem & crucem venerabilem. Illi verò non habebant propositum dimittendi eam, quoniam eam magìs amabant, quàm sororem eius, quæ vexabatur. Cùm autem interiecto aliquo spatio temporis, ea eis esset molesta, iussit Imperator, vt ad eam deferrentur pueri & ancillæ, & aurum & argentum, & ei dicunt: Accipe filia, & recede: imple votum tuum. DEVS enim vult te suam esse seruam: eaque in nauem imposita, his pueris con- Eccè pegrinationē ad loca sancta Hierusalem orādi & adorandi gratia.

sequentibus,dixerunt ei: Filia,memento nostrî in sanctis locis. Ea verò dicit: Quomodò mihi satisfecistis,vos quoquè in die malo liberabit Dominus.& parentibus valere iussis,cœpit nauigare.

Cùm autem paucis diebus peruenissent Ascalonem, paucos dies illic manserunt propter maris iactationem. Ipsa verò orans in omnibus ecclesijs & monasterijs, eis quoquè exhibebat,quæ erant necessaria. Aliquot autem pòst diebus, cùm inuenissemus comites,venimus in sanctam ciuitatem. Cumque in quendam locum diuertissemus propter nostras sarcinas, puerosq; & ancillas, qui vnà erant, paululùm requieuimus. Eis autem dixit beata Apollinaris: Agite, adoremus beatam resurrectionem & venerandam crucem. Porrò autem eis orantibus, ea orabat pro suis parentibus. Cœpitque benefacere ijs,qui opùs habebant. Ibant verò assiduè ad monasteria virginum perennium,& ad eos,qui vitam agebant monasticam, & suppeditabat eis, quæ erant necessaria.

Adorãt beatam resurrectionẽ & venerandam crucem.

Quodam autem die dicit vni ex ijs, qui cum ea versabantur: Volo vos, si Deus velit,liberare. Hoc autem audito, affecti sunt molestia. Illa itaque dixit eis: Nè sitis animo anxij. Si Deus enim quid compungit meam humilitatem,præbebo ad vos alẽdos. Cumque ij accepissent eius benedictionem, ei ingentes gratias agebant. Cùm verò recessissent, abijt cum ijs, qui ei remanserant, ad Iordanem: & illic rursùs præbuit ijs, qui opùs habebant. Cumque illinc profecti essent, rursùs veniunt in sanctam ciuitatem.

Elapsis autem aliquot diebus, cùm suam complêsset orationem, dicit eis, qui vnà cum ea erant: Fratres mei, volo vos quoquè liberare. Sed nunc eamus Alexandriam vsque, & sanctum Menam adoremus. Illi verò dixerunt: Vt iubes Domina. Cùm descendisset autem Ascalonem, distribuit in via ijs, qui opùs habebant: inuentoque nauigio, quod ibat Alexandriam, eò nauigârunt. Audiuit autem is, qui erat præses eo tempore, & misit ad eam adorandam. Ea verò non passa est, sed noctù venit in prætorium,& adorauit præsidem & eius vxorem. Illi verò ad pedes eius procidunt,dicentes: Quæsumus,Domina,cur sic fecisti? Nos misimus qui venirent ad tuos pedes,& tu Domina nostra venisti ad nostros pedes? Ea verò dicit eis: Vultis mihi rem gratam facere? Dicunt ei: Certè Domina. Ea verò dicit eis: Dimittite me, quoniam volo ire oratum ad sanctum Menam. Illi autem cum præclaris donis eam dimiserunt. Ea verò accipiens,omnia distribuit pauperibus.

Cùm autem in ciuitate mansisset paucos dies, ibat vbiquè in monasteria, & assiduè eis suppeditabat. In eo autem loco,in quo habebat domum, inuenit vnam vetulam,cui prębuit modicam benedictionem,& dixit ei: Accipe soror, & abi in ecclesiam,& eme mihi vnum lebetonarium monasticum,& similiter humerale,& cucullam, & accipe etiam cingulum. Abiens verò vetula, ei hac in re inseruit. Cùm ea autem attulisset, ei precata est, dicens: Deus te adiuuet Mamma. Cumque accepisset,occultauit propter pueros, Quandò autem voluit egredi ad sanctũ Menam, ijs omnibus manumissis,dedit eis id quod erat ad victum necessarium,& eos dimisit. Illi verò ei benè precati,recesserunt.

Vestes monasticæ.

Cùm autem secum accepisset eunuchum vnum, & vnum senem, naui venit in Lemnam. Cumque peruenissent ad ædes Philoxeni,didicit is qui erat illic Paramonatius, venitque cum magno apparatu, dicitque ei procidens: Domina mea, vbì iubes me manere donèc ascenderis, & tuã feceris orationem? Ipsa verò eum rogauit cum sacramento,vt nihil ad se afferretur. Dicit autem ei: Fac officium charitatis. Affer ad me quatuor animalia,vt ascendens adorem sanctum Menam. Ille autem die sequenti adduxit animalia. Ea verò dixit: Crede Domino, eis non insidebo, nisì eorum mercedem dedero. Cumq; dedisset plusquàm dari consueuisset, valedixit Oeconomo. Ipse autem recessit,accepta ab ea benedictione.

Cùm ea autem ascendisset, fecit vt agaso etiam alterum animal ascenderet. Cumque peruenissent ad sanctum Menam,eius venerabile monimentum adorauêre. Audiuit autem Oeconomus,& venit in clero ad eam adorandam. Illa verò ex eo affecta est molestia. Nolebat enim cognosci. Oeconomus autem eam rogabat, dicens: Domina,iube in domo mea. Ea verò dicit ei: Ego volo vnum diem manere in ecclesia,donèc me Deus dimiserit eò, quò sum abitura. misitque ad eam sancti benedictionem.

Vide quomodò sanctorũ & sepulcra in veneratione haberi,antiquus mos fuit.

nem. Distribuit autem ijs, qui opùs habebant. Post tres verò dies dicit Oeconomo: Fungere officio charitatis. Præbe mihi vnam lecticam,vt abeam & adorẽ patres Scetis. Is autem accersito vno lecticario,dixit ei:In nomine Dei affer ad me lecticam. Ille verò dixit:Iussisti. Beata autem adducit ad se puerũ,qui ei remanserat,& benedictione ei data,eum quoquè dimisit,dicens,Ora pro me.

Cùm sequenti autem die venisset lecticarius,mansit donèc fuit vespera. Cumq́; valedixisset Oeconomò & puero,ascendit in lecticam,habens intùs vestes monachicas, & fecit vt ponè ascenderet eunuchus,antè autem lecticarius. Cœpitq́ue beata orare, cùm esset intùs,& à Domino Deo petere auxilium. Circa mediam autẽ noctem peruenit ad paludem prope fontem, qui vsque in hodiernum diem dicitur Fons Apollinaris. Cumq́ue lecticæ pallas aperuisset, Dei prouidentia inuenit ambos dormientes. Cumq́ue se vestibus exuisset mundanis, induit se monasticis, dicens: Qui dedisti principium, vt hunc sanctum assequerer habitum, fac me dignam, vt eum ad finem perducam congruenter tuæ voluntati Domine. Cumq́; se signâsset,deiecit se è lectica,& ingressa est paludem. Deus autem cùm vidisset eius in ipsum charitatem,effecit vt quandiù vixit,ad nutrimentum ei palma suffecerit. Nota,assequerer hũc sanctũ habitum, videlicet monasticum.

Cùm autem lecticarius & eunuchus excitati essent, & cognouissent eam non esse in lectica, valdè sunt admirati. Inuenerunt enim vestes, quas ferebat, in lectica. Redeuntesq́ue venerunt ad sanctum,& Oeconomo de ea retulerunt,eius quoquè vestes ei ostendentes. Stupefactusq́ue in ciuitatem ingressus est cum lecticario & eunucho, & exposuerunt Præsidi rem vniuersam. Præses verò perterritus, scribit epistolam ad patrem eius Imperatorem,significans ei omnia consequenter, missis etiam eius vestibus. Accepta autem eius epistola & lecta, fleuit amarè. Cùm verò vidisset etiam vestes filiæ,magìs suis caligauit visceribus, & cœpit flere cum matre eius, & toto senatu. Posteà autem quieuerunt, Deo agentes gratias. Dixit verò Imperator: Deus qui eam elegisti,confirma eam in tuo timore. Cùm omnes ergò rursùs fleuissent, quidam ex ijs dixerunt Imperatori: Re vera Domine ea est filia pij Imperatoris, ea est filia tuæ potentiæ.Hinc magìs apparuerunt tua bona opera. Cumq́; ea dixissent & his plura,omnes pro ea orabant.

Cùm beata autem multos annos mansisset in palude, & strenuè decertâsset aduersùs diabolum, euasit eius corpus tanquàm pellis testudinis. Exesum enim fuerat à culicibus. Ipsa autem consumpta fuerat ab abstinentia, & à regula quam seipsam docuerat. Quandò verò Dominus Christus voluit eam facere dignam corona sanctorum patrum, fecit vt ea egrederetur è palude. Ignorabatur autem ab omnibus, eam esse fœminam, sed putabatur eunuchus. Apparuit verò ei in somnis,qui dicebat: Si quis te interrogauerit, quomodò voceris, dic, Dorotheus. Cùm esset autem manè, occurrit ei sanctus Macarius, & dicit ei: Benedic pater. Illi autem,data sibi inuicèm charitate, ambulabant in solitudine. Interrogauit verò Dorotheus, dicens: Pater, quis es? Ille autem dixit: Ego sum Macarius. Is verò dixit: Fungere officio charitatis.Sine me habitare cum fratribus. Præbuit autem ei quoquè cellam protinùs. Totum ergò diem & noctem intensè offerebat Deo supplicationes. Cœpit autem eam tentare diabolus nocturnis visionibus. Beata verò illa vehementer aduersùs eum decertabat,nè declararet se esse mulierem. Se autem supra modum exercebat,neq; ecclesiam relinquebat,nec regulam,noctù diuq́; Deum orans. Nota in tanta virgine virgæ austeritatem. Vide continuas sanctæ orationes.

Quodam autem die Abbas Macarius venit in eius cellam,& dicit ei: Fungere officio charitatis, bone frater, emitte nobis preces. Illa verò dicit: Pater, ego à te volo benedici. Cumq́ue fecissent preces, sederunt. Eam autem rogauit Abbas Macarius, dicens: Dic mihi frater, vndenàm venis,& quod est tibi nomen? Illa verò dixit: Vocor Dorotheus, & cùm audiissem de sanctis, qui hìc sunt, Patribus, volui vnà cum eis habitare,si sim dignus. Dicit autem ei rursùs senex: Quodnam opus facis? Ea verò dicit: Faciam,si quid me iubes. Is autem ostendit ei,vt faceret catenam. Deus verò volens ostendere eius animi fortitudinem,non declarauit Abbati Macario eam esse fœminam,sed is tanquàm virum eunuchum eam esse putabat. Multas autem curationes Deus per eam peregit.

Processu autem temporis dæmon, qui est bonis infestus, aggreditur eius sororem,quę vexabatur à dæmone:erat autem cum Imperatoribus. Cœpitq́; eam dæmon

lacerare

lacerare & dicere: Nisi me acceperitis,& tuleritis in solitudinem,ex ea non egrediar. Volebat verò dæmon eius sororem conuincere, quòd esset fœmina. Deus verò obstruxit dæmonem,nè de ea diceret. Puellam autem valdè vrgebat dæmon, vt iret in solitudinem. Quidam verò ex proceribus consulunt Imperatori,vt eam mittat. Tunc Imperator dimisit eam cum magno comitatu ad patres in solitudinem. Cumq; ij venissent in Scetim, nouit sanctus Macarius,propter quamnam causam adsint in illo loco,eisq; progressus obuiàm,excepit eos,& dixit: Quid huc acceditis,ô filij? Illi verò dixerunt: Noster inprimis pius Imperator Anthemius misit filiam suā,vt per Deum curetur & preces vestras. Cùm eam autem accepisset à cubiculario, deduxit eam ad Abbatem Dorotheum,& dicit ei: Fungere officio charitatis: Quoniam est filia Imperatoris,& opùs habet patrum precibus & vestris. Ora pro ea,vt curetur. Hæc est enim merces tua.

Hæc autem cùm audijsset,cœpit flere,& dicere: Quisnam ego sum peccator, quòd de me talem concepistis opinionem? flexisq; genibus,dicebat: Concede mihi pater,vt mea peccata defleā: nam multa sunt. Ego enim sum imbecillus, planeq; rudis & ignarus ad hanc rem. Dicit ei Abbas Macarius: An non sunt,etiam alij patres,qui per Deū signa faciunt? Sed tamen hæc te mansit merces. Illa verò dicit: Fiat Dei voluntas. & mota pœnitentia,eam accepit in cellam,& nouit eam esse sororem, flensq; conquieuit. Eam autem amplexa,dixit: Benè venisti soror. Dei verò opere fuit os obstructum dæmoni,nè argueret ancillam Dei, quòd esset fœmina. Cùm autem dæmon eam diù affligeret,per preces eum domuit.

Eccè oratio cum manuū in cælum extensione & lachrymis, & eius exauditio.

Quodam autem die dæmon cœpit eam affligere. Illa verò exurgens,manus suas extendit in cælum,& flens Deo supplicauit pro sua sorore. Tunc clamans dæmon, dixit magna voce: O,vi pulsus à te egredior. Eaq; prostrata, est egressus. Cùm eam autem accepisset, fert sanam in ecclesiam ad patrum pedes, dicens: Ignoscite mihi, quòd inter vos peccârim. Illi autem data pace,vocârunt homines Imperatoris, & eis tradiderunt sanam Imperatoris filiam. Qui adoratis omnibus patribus, profecti sunt ad Imperatorem. Fuitq; magnum gaudium in ciuitate propter filiam Imperatoris,Deumq; glorificârunt,videntes magnam puellæ modestiam. Beatus autem Dorotheus se magìs humiliauit,supra modum exercens. Fuitq; perfectus signifer.

Diabolus autem rursùs subit filiam Imperatoris,& facit vt prægnās appareat. Cœpitq; Imperator affici magno dolore,& eam interrogauit,dicens: Ex quo es prægnās? Ea verò illic nihil aliud respondit,nisi hoc solùm: Nescio,vndenàm hoc mihi acciderit. Imperator verò eam magìs examinabat. Tunc ei satanas hanc suggerit cogitationem,quòd monachus,qui eam circunducebat,ipse eam prægnātem reddiderit. Tunc magna ira repletus Imperator, misit ad perdendum eum locum. Cùm autem principes quamcelerrimè abijssent in Scetim,quærunt intelligete ea,quæ illic fiebant,dicētes: Date nobis monachum,qui prægnantem reddidit filiam Imperatoris. Dei verò sanctus Dorotheus his verbis auditis,in mediū processit,dicens: Ego sum. Afflicti sunt autem sancti patres,& dixerunt: Nos quoquè tecum ibimus. Ea verò dixit eis: Domini mei,solummodò orate pro me. speroque in Deo & in vestris precibus, fore vt citò vos adorem. & abeuntes in ecclesiam,venerunt cum toto conuentu fratrum, factisq; precibus simul egressi sunt,deducentes Abbatem Dorotheum. Sciebat enim Abbas Macarius,in illo nil esse mali.

Cumq; ij peruenissent ad Imperatorem, procidit ad eius pedes Abbas Dorotheus, dicens: Rogo tuam pietatem, vt cum silentio audiat de tua filia. Eamus seorsùm,& ego vobis narrabo omnia. Non est enim ei allatū vitium, nec habet quidquam mali. absit. Postquàm autem iuerunt seorsùm ipsa & parentes eius,dixit eis: Per Dominum promittite mihi,quòd si cognoueritis veritatem,dimittetis me in locū meum. Quod cùm ei promisissent Imperator & eius vxor, dixit eis: Qui post Deum sanam fecit filiam vestram,est mea humilitas per patrum preces. Illi verò his auditis obstupefacti, mansêre muti & attoniti. Eis autem dixit: Ego vos de hac re faciam certiores. & aperto collo sui colobij, ostendit suas mammas, & dixit: Pater, ego sum tua filia Apollinaris. Quod cùm audijssent eius parentes, obstupuerunt, & multæ fusæ sunt in illo die lachrymæ. Adduxerunt autem suam sororem, & dixerunt ei: Nostine hunc? Illa verò respondens, dixit: Re vera hic est ille eunuchus, qui post

Deum

Deum me sanauit. & procidēs ad eius pedes, rogauit eum de suo vtero. Qui cùm eam erexisset, & eius vtero manus imposuisset, eam sanam reddidit. Cùm hoc autem vidissent, admirati sunt, & Deum glorificauerunt. Dixerunt itaq;: Verè hæc est filia nostra Apollinaris. Fuit autem fletus cum gaudio in aula Imperatoris.

Cùm autem paucos dies versata esset apud parentes, omnia eis narrauit. Quæ cùm audijssent, Deum laudârunt. Rogârunt verò eam, vt cum eis maneret, sed non tunc persuaserunt. Propterea autem quòd ei promiserant, eam cum multis lachrymis emiserunt. Rogauit autem parentes suos, vt pro se orarent. Illi verò ei dicunt: Deus cui fuisti desponsa, ipse perficiet tecum misericordiam. Memento autem nostrî, filia, in sanctis tuis precibus. Quam cùm amplexi essent, ipsam dimiserunt. Voluërunt autem ei dare pecuniam ad vsus patrum, sed eas non accepit, dicens: Patres mei non habent opùs pecunijs huius mundi, nè à bonis excidamus cælestibus. Factisq; precibus, dimiserunt suam filiam lætantem & exultantem. Cùm ea autem venisset in Scetim, susceperunt eam fratres & patres, & Deum laudauerūt, quòd redijsset frater eorum sanus, & diem festum ei fecerunt.

Non vult recipere pecuniam.

Paucis autem pòst diebus, quandò cognouit se esse è mundo exituram, dicit Abbati Macario: Fac officium charitatis. Si contigerit me è vita excedere, nè me componant monachi. Is verò dicit ei: Quomodò potest hoc fieri? Ea autem consummata, venerunt sancti patres, vt sanctum eius corpus lauarent. Viderunt autem eam esse sexu fœminam, & exclamârunt, dicentes: Gloria tibi Christe, qui multos habes sanctos occultos. Admiratus est autem Abbas Macarius, quòd hoc sibi non fuisset reuelatum. Vna verò nocte videt visionem, quæ ei dicit: Nè angaris propterea. Oportet enim te coronari cum sanctis patribus, qui sunt à seculo. Tunc ei narrauit vitam & nomē beatæ. Allatisq; sanctis eius reliquijs, ea posuerunt ad Orientem sanctæ Ecclesiæ, in antro Abbatis Macarij cum gaudio & gloria vsq; in hodiernum diem, per Deum & sanctos patres: & post sanctæ dormitionem peraguntur curationes, gratia & clementia Domini nostri IESV Christi. Cui gloria & potentia in secula, Amen.

Antiqua semper fuit cōsuetudo lauādi corpora defunctorū statim post mortē. Nota quod appellat sanctas reliqas, non autem cadauer, aut ossa emortua, vt faciunt heretici.

VITA BEATI SIMEONIS SERVI DEI, PER THEODORETVM EPISCOPVM CYRENSEM SCRIpta, *Alberico Longo Interprete.*

Habetur in lib qui Philoteus dicitur cap. 26.

SIMEONEM virum illustrem, ac maximum terrarum orbis miraculum, nouêre quidem omnes, & qui Romano imperio subiecti sunt, & Persæ, & Indi, & Medi, & Aethiopes, & ad Scythas etiam Nomadas huius gestorū fama aduolauit. Ego verò, quanuìs omnes ferè homines eius actionum testes habeam, illarum tamē narrationem aggredi pertimesco: nè, quoniam supra humanam naturā sunt, omnemq; fidem excedunt, fabulosa & ab omni prorsùs veritate remota posteris esse videantur: Homines enim ea, quæ de alijs dicuntur, natura sua metiri consueuerūt: & quæ sibi quisq; facilia factu putat, æquo animo accipit: supra ea, veluti ficta pro falsis ducit. Sed quoniam id illis tantùm, qui diuinarum rerum imperiti sunt, accidit: periti verò, pijq; homines multi sunt, qui quidem, spiritûs sancti gratia suadente, tantum aberit vt non credant, vt etiā maximam fidem præstent: omnia eius gesta audacter, alacriterq; percurram: illinc autem initium faciam, vndè vir hic sanctus vocatus est.

5. IANVAR.

Oppidum quoddam intrà nostros Cilicumq; fines situm est, quod incolæ Sisan appellant. Hinc oriundus Simeones, ouium gregibus pascendis primùm à parentibus prefectus est, vt in hac re etiam viris magnis æquari posset: nempè Iacob patriarchæ, Iosepho viro prudenti, Mosi legislatori, Dauidi regi & Prophetæ, ac omnibus demùm sanctissimis illius classis viris. Cùm autem multa vi niuium oues in stabulis manere cogerentur, exiguum illud ocium nactus, ad sacrum templum vnà cum parentibus,

Simeonis Stylitę patria.

vt ipsemet mihi narrauit,profectus est:vbi cùm euangelicam vocem accepisset, quæ flentes ac lugentes,beatos:ridentes verò,miseros esse dicebat, quæq; illos fortunatos appellabat,qui mundam animam possiderent,adstantium quendam interrogauit, ecquonam precio poterit sibi quisquam hęc omnia comparare. Qui sanè respondens, Si monasticam,inquit,vitam,summamq; philosophiā sectatus fuerit. Quarè accepto verbi Dei semine,atq; in intimis pectoris penetralibus reposito, in propinquum sanctorum martyrum templum se cōtulit,vbì prostratus humi, eum qui omnes vult saluos fieri,rogabat,vt sibi rectum pietatis iter ostenderet.vbì cùm hoc pacto diù moraretur,somno oppressus est:mox visione quadam ità se affectū dicebat, vt fundamenta quædam effodere videretur.

Matth.5. Luc.6.

Videt visū.

Dum hęc agerem,inquit,vocem adstantis cuiusdam audio,altiùs effodi opùs esse dicentis. Cuius ego imperio obsecutus,insto operi:re tandèm,vt mihi videbatur,peracta,me ad ocium referebam, cùm rursùs ille mihi adhuc effodiēdum esse dicit. Cùm hęc ter aut quater fieri imperâsset, satis,inquit: nūc autem si ędificium perfici cupis, indefessè tibi laborandum est:nam absque assiduo labore fieri quicquam non potest. Quod sanè vaticinium verum fuisse res ipsa indicat: quę enim deincèps ab eo gesta sunt,naturam omnem excedunt.Nam cùm illinc surrexisset, confestìm in propinquū monachorum cœtum se cōtulit.vbì biennio commoratus, summamq; apud eos virtutem assecutus, Teledam,de qua suprà mentionem fecimus, profectus est: apud quā magni diuiniq; viri Ammianus & Eusebius gymnasticam palęstram instituerant. Sed non in hanc beatus Simeones, verùm in aliam, quę ab hac ipsa ducebat originem,se contulit. Eusebonas enim & Abibio,Eusebij discipuli, scholam hanc construxerant. nam moribus & vita concordes,vnamq; animam duobus corporibus prę se ferentes, multos imitatores habuêre. Et cùm ex hac vita non sine maxima gloriā migrâssent, Heliodorus vir sanè egregius,gregis illius dux creatus est:qui sanè cùm quinque & sexaginta annos vixisset,duos & sexaginta in monasterio degit:quoniam triennio post natalem diem,omnium rerum quæ in vita aguntur expers,semetipsum incluserat. Dicebat hic,se neq; porcos,neq; gallos,neq; aliud huiusmodi vidisse vnquàm. Hunc ego sępiùs vidi,eiusq; morum simplicitatem animiq; integritatem sum admiratus.

Fit monachus.

Heliodor⁹ puer triū ānorum.monasterium petit.

Ad hunc igitur profectus magnanimus hic pietatis athleta, decem annos apud eum cōmoratus est:vbì cùm octoginta socios haberet,omnes superauit. Cùm enim alij binis quibusq; diebus cibum sumerēt,hic certè totam hebdomadam ieiunus, idq; inuitis monasterij pręfectis,modumq; omnem excedere dicentibus,peragebat. Audiui plerunq; gregis illius ducem narrātem,quòd asperrimo fune,ex palmarum folijs contexto,nudos lumbos cingebat,atque ità constringebat,vt omnem illam corporis partem,quam premebat dilaceraret,assiduusq; cruor manaret ab vlcere. Quem cùm quidam vidisset,vndenàm ille cruor esset,rogauit.quo nil respondente, manibus violenter illatis causam edidicit:quam cùm præfectus etiam accepisset, confestim & iurgijs,& precibus sæuitiam illam accusans,fecit quidem, vt vinculum illud deponeret: verùm vt vlceri remedium aliquod adhiberet,persuadere non potuit. Quarè cùm hęc aliaq; huiusmodi in seipsum admittere illum viderent,iusserunt vt ab eorum palęstra excederet:verebantur enim,nè corpore imbecillibus,huiusmodi rem imitari nolentibus,mali alicuius causa esset. Ille diù per montis solitudines vagatus,fossam quandā non admodùm profundam,nec aquas habentem inuenit:in quam semetipsum conijciēs,Deo psallebat. Post quinq; verò dies gregis illius duces dimisisse illum pœnituit: quarè missis duobus ex fratribus,inuenire illum ac reducere iusserunt. Illi totū montem peruagati, in pastores quosdam incidunt: Quos cùm datis signis de illo interrogâssent,ostensa à pastoribus fossa,confestim multis clamoribus funem afferunt, illūq; non absq; magnis laboribus extrahunt illinc:non enim ascensus æquè facilis est, atq; descensus.

Tota hebdomada manet ieiun⁹.

Ob nimiū vitæ rigorē dimittitur è monasterio.

Reductus itaq;,parumque apud illos commoratus,in oppidum Telanisum proficiscitur,quod sanè montis vertici,vbì nunc situm est,subiacebat. Vbì cùm angustam admodùm domunculam inuenisset,totum triennium in ea inclusus permāsit: & cùm virtutis opes augere semper contenderet,Mosis & Eliæ diuinorum virorum exēplo, quadraginta dies ieiunare decreuit. Quarè Bassum, qui ea tempestate oppidorū presbyteris præfectus, multa loca circuibat,rogat, vt nulla re intrà domunculam relicta, fores

Reuocat̄ ad monasteriū.

fores ipsas cęmentis obstrueret. Qui rei difficultate proposita, ab huiusmodi incepto deterrebat, violentamq; sibi mortem consciscere quenquam, non esse virtutem, sed vitium & primum & maximum, admonebat. His acceptis vir Dei, Depone, inquit, ô pater hîc decem panes & aquæ lagenam. nam si corpus cibi indigens sensero, sumam illum. Rectè, inquit ille. Mox pane & aqua deposita, fores obstruxit, vt iusserat. Post quadraginta dies reuersus Bassus, dirutis foribus ingreditur, panumque numerum & aquæ lagenam ità, vt reliquerat certè, at illum exanimem atq; mutum & immobilem inuenit. Quarè accepta spongia labra illius primùm madefacit, mox diuinorum mysteriorum symbola imposuit: quibus ille refectus, surrexit, ac cibi aliquantulum sumpsit, lactucas scilicet, cicoria, aliaque huiusmodi: quas dentibus non admodùm confectas, dimittebat in stomachum. Quam rem admiratus Bassus, in proprium gregem se recepit, magnumq; hoc miraculum suis enarrauit, quos plusquàm ducentos habebat: illos tamen neq; iumētum, neq; molas possidere, neq; allatas pecunias accipere, neq; monasterij foribus aut ad res necessarias parandas, aut ad amicos inuisendos egredi, sed intùs manere, & id tantùm, quod spiritûs sancti gratia sibi missum fuisset, accipere volebat. Quas sanè leges vsq; ad hanc tempestatē eius sectatores obseruant: & quanuis eorum numerus iam auctus sit, illis tamen minimè derogant.

Ieiunat sanctus totos 40. dies.

Vide etiā tū tēporis perpetuā monachorum clausuram.

Nunc ad magnum Simeonem reuertor. Ab illa igitur vsq; ad hanc tempestatem, octo & viginti anni prçteriêre, quorū vnoquoq; quadraginta dies ieiunus peregerat. Verùm & tempus, & imbecillitas bonam laborum partem diminuêre. Primis enim temporibus stans psallere cōsueuerat, mox cùm propter inediam attenuatum corpus stare ampliùs non posset, diuinum officium sedens celebrabat: deindè absumpto penitùs, extinctoque corporis robore, humì semimortuus iacebat. Cùm verò supra columnam esset, descendere quidem nolebat: sed, vt stare posset, aliam machinatus est artē. nam trabe columnæ alligata, illi funibus annexus, quadraginta dies exegit: tandèm fauente spiritûs sancti gratia, nè trabis quidem vsus est adminiculo, sed suis fretus viribus, quadraginta dies ieiunus stetit.

Quotannìs ieiunat dies 40.

Triennio igitur, vt dicebam, in domuncula illa commoratus, postremò diuulgatū hunc verticem ascēdit. ibiq; septo quodam constructo, parataq; catena quadam ferrea viginti cubitorum longitudinis, alterum eius caput lapidi cuidam maximo affixit, alterum verò dextro pedi adnexuit ità, vt ne volēs quidem extra fines illos abire posset: sed intrà illos permanens, cælum & quæ supra cælum sunt, assiduè contemplari cogeretur. Ferrea enim vincula mentem ipsam, quin officio suo fungeretur, prohibere nequibant. Cùm verò Meletius, qui tunc Antiochenæ regioni prçfectus erat, vir sanè magna sapientia prçditus, superuacaneum esse ferrum illud dixisset: rationalia siquidē mentis vincula corpus ipsum optimè cohibere poterant: eius admonitionibus obsecutus, fabrum vocari, ac vincula illa dissolui iussit. Et quoniam pellis quædam hirsuta tibiæ alligata erat, nè ferri rigor illam mordere posset, soluto vinculo, ipsam etiā pellem discerpi ac proijci opùs fuit. In qua plusquàm viginti cimices, qui in ea nidificauerant, inuenisse dicebant, nec Magnus Meletius negabat.

Meletius episcopus Antiochenus.

Hæc sanè inseruì, vt ex hac etiam re magnam viri patientiam ostēderem. cùm enim pellem ipsam manibus confricare, & illos conficere posset, eorum tamen morsus ferre malebat: nēpè, vt ex paruis ad maiora certamina assuefieret. Cùm igitur fama eius regiones illas peruagaretur, omnes ad illum vndiq; confluebant, non vicini tantùm, sed qui maximè distabant, alijq; languida corpora adferebant, alij ægrotis salutem petebant, alij verò patres fieri rogabant, & quod à natura accipere beneficium nequibant, eius precibus posse se impetrare credebant. quibus sanè rebus impetratis, mox se domum alacres recipiebant: vbi acceptos fructus ostendentes, multo plures ad virum sanctum dimittebant. Quarè hominum pelagus vndiquè aduentantium, & more fluminum confluentium, apud illum videre est non enim nostrates tantùm, sed & Ismaëlitæ, & Persæ, & horum finitimi Armenij, & Hiberi, & Homeritæ, & interiores etiam populi conueniunt. multi etiam illorum, qui vltimam Hesperiam incolunt, videlicet Hispani, Britanni, & Galli, qui in medio horum sunt: nam de Italia dicere superuacaneum est. Ità enim virum hunc celebrem apud Romanos esse dicunt, vt pro omnibus officinarum vestibulis paruulæ huius imagines collocatæ sint: quippè sui custodiam ac tutelam in illis esse credunt.

Multi ad S. Simeonem confluunt.

Eccè vsum imaginum, huius serui Dei tēpore.

Cùm autem immensa hominum multitudo ad illum confluerent, omnesq; tangere illum, & benedictionem accipere contenderent, vt vanum illum honorem assiduamq; molestiam effugeret, super columna illa stare decreuit. Quæ sanè primùm sex, mox duodecim, deindè viginti, nunc demùm sex & triginta cubitorum longitudinis est. Quod sanè, meo iudicio, non absq; diuina prouidentia factum est. Quamobrē eos, qui facta aliorum carpere delectantur, rogo, vt linguam compescant, & desinant maledicere, animaduertantq; potiùs, quòd sæpè Dominus, vt segniores ad virtutem excitaret, huiusmodi technas excogitauit. Nam & Esaiam nudum, & Hieremiam zona lumbos præcinctum incredulis vaticinari, interdùm etiam vectes ligneos ac ferreos ceruici imponere iussit. Oseæ etiam meretricem vxorem ducere, eandemq; malam & adulteram diligere voluit. Ezechielem quoquè in latus dexterum, quadraginta: in sinistrum verò, centum & quinquaginta dies recumbere: rursùs carceris murum pertūdere, ac fugere, & cùm fugisset, reuerti, ac seipsum in seruitutem tradere: iterùm autem ensem acuere, eodemq; acuto caput radere, crinesque quadrifariàm hinc & hinc incídere præcepit: Et, nè cuncta percurram, hæc certè omnia rerum omnium creatoris imperio facta sunt: vt eos, qui neq; legibus obtemperabant, neq; prophetas audire volebant, hoc nouo spectaculo ad eorum verba audienda cogeret. Quis enim nō perterrefiat, si virum sanctum ac diuinum nudum incedentem videat? Quis autem eius rei causam scire non optet? Quis non percontetur, quamobrem propheta meretricē vxorem habere sustineat? Quemadmodùm igitur rerum omnium Dominus ad communem multorum vtilitatem vnumquodq; eorum fieri iussit, sic etiam vt desides populos ad salutem excitaret atq; alliceret, nouum hoc spectaculi genus edidit, vt homines illius nouitate moti conuenirent, ac proindè verbum Dei audirent, & salui fierēt. Et quemadmodùm illi, qui in homines imperium habent, per aliquod temporis spatium nouas aliquas numismatibus imagines sculpunt, leonum videlicet, aut stellarū, aut angelorum, vt aurum illud nouo impressum charactere, preciosius esse ostendant: sic etiam ille rerum omnium imperator hoc vitę genus, quasi nouum characterem proponens, omnium non fidelium tantùm, sed infidelium etiam linguas, ad illius laudes decantandas excitat & inflammat.

Stat in columna.

Esa. 20. Ier. 13. & 28. Oseæ 3. Ezech. 4. Ezech. 12. Ezech. 5.

Simeon multis adfert verum lumen.

Quòd autem hoc verum sit, non verba, sed res ipsa indicat: Infinitum enim Ismaëlitarum numerum, in impietatis tenebris errantem, stans ille super columnam illuminauit. Illustris enim lucerna hæc tanquàm super candelabrum posita, vt sol quidam in omnes orbis partes radios emittit. Videre itaq; est, Hiberos, Armenos, ac Persas ad illum confluentes, baptizari. Ismaëlitæ verò turmatim veniunt, patriumq; detestantes errorem & idola, viri sancti commercio, à rebus Venereis, quarum causa se in idolorū seruitutem redegerant, abstinent, legibusq; à sacro illo ore acceptis, patrijsque ritibus abdicatis, non asinorum agrestium, camelorumq; carnibus vescuntur ampliùs, sed diuinis mysterijs fruuntur.

Horum spectator ego ipse fui sanè, & patriam impietatem detestantes, euangelicamq; doctrinam probantes audiui, nec sine maximo meo periculo. nam cùm vir sanctus iussisset, vt à me sacerdotalem benedictionem illis profuturam acciperent, impetum in me barbarico more facientes, alij à fronte, alij à tergo, alij verò à latere distrahebant: alij verò super alios conscendentes, manusque protendentes, vel barbam vellebant, vel vestem discerpebant: ac me illi profectò necâssent, nisi vir sanctus alta voce omnes à me abegisset. Tales irrisa illa à multis columna fructus ferebat, taleque diuinitatis lumen in cæcis barbarorum mentibus infundebat.

Illud etiam, quod ab huiusmodi barbaris factum est, addam: Duę illorū tribus erāt, quarum altera virum sanctum rogabat, vt eius tribuno suam benedictionem mitteret, altera verò refragabatur, dicebatque non illi opùs esse benedictione, qui iniquus esset & impius, sed suo potiùs tribuno, qui vir bonus esset ac iustus. Cùm de hac re diutiùs contendissent, tandèm me suadente desistere velle videbantur. dicebam enim, quòd vtriq; benedicturus erat. Illi rursùs insurgentes, iniquum esse aiebant illum benedictione impartiri. alij verò de altero tantundem dicebant, donèc vir sanctus comminatus vtrisq;, canesq; illos appellans, litem diremit. Hæc adscripsi, vt veram illorū fidem ostenderem: nō enim tanta altercatione insaniuissent, nî magnam vim viri sancti benedictionem habere credidissent.

Aliâs

Aliâs etiam ſtupendum ſanè miraculum vidi. Ingreſſus enim quidam Saracenorum tribunus, rogabat, vt cuidam ex ſuis opem ferret, cuius corporis membra in itinere ſoluta erant. in quem ſanè morbum apud Callinicum (erat autem hoc præſidium quoddam) incidiſſe dicebat. Vir ſanctus, cùm illum in medium afferri iuſſiſſet, imperat, vt Maiorum ſuorum impietatem deteſtetur. Cùm his dictis obtemperâſſet, rogatus an patri, & vnigenito filio, ac ſpiritui ſancto crederet, ait ſe credere: ſi credis, inqt, ſurge. Qui cùm ſurrexiſſet, iuſſit vt tribunum illum, virum ſanè maximè corpulētum, ſublatum humeris vſq; ad tentorium ferret: qui ſubiens onus, confeſtim abſtulit quò iuſſus erat. Quo ſanè miraculo ſpectatores ſtupefacti, Deum laudabant. Hoc autem iuſſerat illi Domini exemplo, qui paralytico, vt grabatum tolleret, imperauerat. Nec aliquis imitationes has tyrannidem eſſe dicat. Ille enim dixit: Qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipſe faciet. Cui ſanè promiſſioni ſatisfieri ab illo vidimus. quanuis enim nuſquàm inueniatur, Domini vmbram aliquod feciſſe miraculum, vmbra tamen magni Petri, & mortes abegit, & morbos depulit, & dæmones fugauit. Verùm non dubium eſt, quin Dominus, qui per ſeruos ſuos huiuſmodi fecit miracula tunc, & nunc etiam per diuum Simeonem Petri cognominem, infinita faciat.

Curat paralyſi diſſolutum. *Marc. 2.* *Ioan. 14.* *Act. 5.*

Equidem non ſolùm eius miraculorum ſpectator, ſed vaticiniorum etiam auditor fui. Siccitatem enim, atq; illum ſterilem annum, & quæ poſt eum ſecutæ ſunt, famem & peſtem, duobus annis antè prædixerat, cùm ſe virgam, magna minitantem hominibus flagella, vidiſſe dicebat. Aliâs etiam vermium illorum, quos bruchos appellant, magnam futuram copiam, non multum tamen illaturam detrimenti ſignificauit: eiuſdem enim dexteræ, à qua calamitas proficiſcebatur, benignitas præſidio nobis futura erat. Poſt triginta dies tanta illorum vis exorta eſt, vt quaſi nubes ſolis radios offuſcaret. Fruges tamen illas, quæ ad iumentorum victum pertinent, radicitùs extirpârunt: quæ verò ad hominum, intactas reliquêre. Mihi etiam, quem quidam bello laceſſebat, poſt quindecim dies pacem futuram prædixit: quod ſanè verum fuiſſe comperij. Alia huiuſmodi multa ſciēs prudensq; gratia breuitatis omitto. nam ex his quę dicta ſunt, ſpiritûs ſancti gratia, qua pollebat, ſatis ſuperq; intelligi poteſt.

Imméſa bruchorum copia.

Huius etiam gloria maximè apud Perſarum Regem viguit. Cùm enim legati, qui à nobis ad Regem ipſum profecti erant, de hoc viro mentionem feciſſent, ſatis humanè, quænam eſſet vita hominis, & qualia miracula, interrogâſſe fertur. Dicitur etiam eius vxor oleum ab eo benedictum petijſſe, ac veluti precioſiſſimum munus domum reportâſſe. Omnes etiam Regis miniſtri huius fama moti, quanuis multas à ſuis Magis contra ipſum ſycophantias accepiſſent, rem tamen diligenter perſcrutati, virum hunc pluſquàm humanum eſſe dicebant. Cætera verò Perſarum turba, ad regis miniſtros & cohortes confugiens, pecuniam dabat, vt oleum à viro ſancto benedictum ſibi impetrarent. Iſmaëlitarum etiam Regina, cùm ſterilis eſſet, & parere cuperet, viros quoſdam dignitate præditos miſit, per quos matrem ſe fieri rogabat: qua gratia impetrata, accepto Regio puero, ad diuinum ſenem properat. ſed quoniam mulieribus aditus pręcluſus erat, miſſo ad illum infantulo, vt eius benedictionem acciperet, hęc verba ſuo nomine ferri ad illum iuſſit: Hic fructus tuus eſt. ego enim multis cum lachrymis tuæ benedictionis ſemen concepi, tu verò feciſti, vt ſemen illud fructus eſſet: illi enim imbrem diuinæ gratiæ tuis precibus impetrâſti.

Oleū benedictū à ſancto viro, q̄ti fecerint Perſę.

Sed quouſquè Atlantici maris profunditatem metiri contendo, cùm ea, quæ ab illo quotidiè geruntur, numerum omnem excedant? Equidem præ cæteris eius animi dotibus, patientia potiſſimùm mihi admiranda videtur. nocte enim ac die ſtans ſpectatur ab omnibus. foribus enim hoc tempore, ac magna murorum parte ſublata, nouo atque admirabili omnium ſpectaculo expoſitus eſt. Modò enim ſtans, modò verò humì proſtratus, Deum adorat. Multi etiam adſtantium eius inclinationes enumerant: ſemèl autem meorum quidam mille ducentis quadragintaquatuor enumeratis defeſſus, tandèm numerare ampliùs deſijt. dum autem inflectitur, frontem pedum tenùs applicat. quippe, cùm ſemèl tantùm in hebdomada cibum, & hunc exiguum, capiat. dorſum facilè incuruari poteſt. Fertur etiam, quòd continuè ſtando, pedum eius alter vlcus contraxit, ex quo multa ſanies aſſiduè ſcatere videtur. Verùm nihil horum ab inſtituto deterret: ſed æquiſſimo animo fert quæcunq; ſibi, & ſponte ſua, & ſe inuito obtingunt. omnia enim inuicta patientia vincit.

Eximia eius patientia. *Semel tm̄ in hebdomada cibū, & hūc exiguū, capit.*

ab Arabene Hoc ſanè vlcus olìm oſtendere cuidam coactus eſt, hac de cauſa: Venerat quidā à Rhamene vrbe vir ſanè egregius, & ad Chriſti miniſterium aſſumptus: qui cùm montis illius verticem aſſcendiſſet, Dic mihi, inquit, per illam quæſo veritatem, quę humanum genus ad ſe conuertit, es ne homo, an incorporea natura? Quam ſanè interrogationem cùm adſtantes moleſtè ferrent, iuſſo omnibus ſilentio, Cur me interrogas, ait? Quoniam, inquit, vna omnium voce audio te, quod ſanè proprium hominis eſt, neq; comedere, neque dormire: quod ſi verum eſt, miror certè vndè viuas. Scalam columnæ primùm admouere illum, mox aſſcendere, ac manibus explorare iubet. Qui dextera per interiores cilicij partes iniecta, non pedes tantùm, ſed moleſtiſſimum vlcus illud palpabat. quo inuento, illius magnitudine ſtupefactus, auditoque quòd cibum etiam quandoquè ſumeret, deſcendit illinc, & cùm me conueniſſet, omnia narrauit.

Tota nocte ſtat ſublatis in cælū manibus. In publicis autem ſolennitatibus aliud patientiæ ſpecimen præ ſe tulit. nam ab occaſu ad ortum ſolis, ſublatis ad cælum manibus, totam noctem ſtetit, neque ſomno victus, neque labore defeſſus. Tanta autem rerum geſtarum miraculorumque numero ſplendens, adeò modeſtus eſt, vt omnium hominum ſe infimum atq; poſtremum exiſtimet. Pręter modeſtiam verò, ità facilis, affabilis, & humanus eſt, vt ad cuiuſlibet ſiue artificis, ſiue mendici, ſiue ruſtici, interrogata reſpōdeat. Doctrinæ etiam munere Dei benignitate donatus eſt: ità vt bìs in die turbas hominum docens, aures eorum, verborū venuſtate ſpiritaliq; ſciētia demulceat pariter ac * referciat: horteturq; illos, vt cælum tantùm ſpectent, ad illud contendant, terrena deſpiciant, promiſſa regna cæleſtia complectantur, & quæ futura ſunt, ſperent.

*reficiat

Exercet iudicia, & lites dirimit. Eſt etiam illum iudicia exercentem æquasq; ſententias proferentem videre: quibus rebus poſt nonam horam operam dat. poſt quam adſtantes primùm docet, mox quorundam auditis petitionibus, illis ſubuenit, deincèps lites dirimit. Circa ſolis occaſum recipit ſe ad diuina colloquia. Et licèt his alijsq; huiuſmodi negocijs impediatur, eccleſiarum tamen curam non omittit: ſed modò Græcorū impietatem expugnat, modò Iudæorum debellat audaciam, interdùm hæreticorum acies fundit, nunc de negocijs omnibus Regem certiorem facit, nunc magiſtratus ad zelum Dei excitat, illosq; hortatur, vt magìs quàm paſtores ipſi, de Eccleſia Dei ſoliciti ſint.

Hæc ſcripſi vt omnium virtutum eius minimam partem oſtenderem. omnia enim, quæ de eo narrātur, quis complectatur vnquàm? neq; ego me complexurum ſanè, ſed paucis tantùm enarratis, totius eius ſapientiæ quaſi characterem oſtendere ſum pollicitus. Scribēt autem alij, vt par eſt, his multò plura, & ſi vir hic ſanctus vixerit adhuc, maiora fortaſsè miracula adijciēt. Equidem illum, cùm commune totius orbis, Chriſtianæq; pietatis ſit ornamentum, proprijs precibus adiutum, in huiuſmodi laboribus perſeuerare, eiusq; vitam euangelicæ legi conſentaneam eſſe & opto, & obſecro.

HACTENVS HABETVR IN VERSIONE LATINA ALBERICI LONGI: PORRO IN EDITIONE *Gentiani Herueti ea quæ ſequuntur, adiecta ſunt: incertum, vtrùm à Theodoreto, an ab alio quopiam.*

CVM poſt hæc autem diù vixiſſet, & multis miraculis, & laboribus, ardoreq; ſolis, & hyberna glacie, & vehementibus ventorum inſultibus, & humanæ naturæ imbecillitate, ſolus ex omnibus, qui vnquàm fuerunt, manſiſſet inexpugnabilis: poſtquàm eum deincèps oportuit eſſe cum Chriſto, & immenſorum certaminum coronas accipere, quòd homo quidem eſſet, morte confirmauit ijs, qui non credebant: manſit autem etiam poſt mortem immobilis: & in cælum quidem anima peruenerat, corpus autem ne ſic quidem cadere ſuſtinuit: ſed rectum ſtetit in loco certaminum, tanquàm inuictus athleta, nulla parte membrorum volens terram tangere. Sic Chriſti athletis manet etiam poſt mortem cum eis ſimul verſans victoria. Variorum certè morborū curationes, & miracula, & diuinarum virtus operationum, ſicut quandò erat ſuperſtes, ità nunc quoquè fiunt: non ſolùm apud loculos ſanctarum reliquiarum, ſed etiā

apud

apud summæ eius virtutis & diuturnæ decertationis monimẽtum:magnam,inquam,
illam & celebratam columnam huius iusti & laudibus celebrandi Simeonis:cuius san
ctis intercessionibus cupio,vt ego adiutus in his sanctis perseuerẽ laboribus, Deumq́;
precor,qui est communis ornatus,est splẽdor pietatis & veræ religionis, vt & mea vi-
ta corrigatur,& ad euangelicam vitæ formam dirigatur.

HAEC EX THEODORETO DESCRIPSIMVS, QVIBVS NVNC EA SVBIECIMVS IN HONOREM *tam eximij viri, quæ Euagrius Scholasticus Epiphanensis habet Ecclesiasticæ Historiæ lib. 1. cap. 13. & 14.*

EISDEM temporibus,(putà,sub Theodosio iuniore Im- Lib. 1. Eccl. hist. cap. 13.
peratore) floruit inq́; magna gloria fuit Simeones, vir &
insignis pietatis, & memoriæ percelebris. Hic primus sta-
tionem in columna instituit,domiciliumq́ue in ea, cuius
mensura vix duos continebat cubitos,construxit. Per idẽ
tempus Domnus Antiochenum procurauit episcopatũ: Domnus Antiochenus episcopus.
qui vbì venit ad Simeonem, mansionem & rationem vi-
uendi admiratus,ea quæ apud illum secretiora erant, co-
gnoscere valdè cupiebat. Ambo igitur simul ingrediun-
tur,& puro Christi corpore consecrato, vitalem inter se
mutuò participant communionem. Iste Simeones vitam
cælestium potestatum in carne æmulatus, se à rebus ter-
renis abstrahere laborauit,vim adferre naturæ, quę solet suopte nutu deorsùm ferri,
res in sublimi locatas persequi, & inter cælum & res terrestres quasi medius interie-
ctus,cum Deo colloqui,cum pariter cum angelis laudibus extollere,& tum preces ꝓ
hominibus è terra in cælum subleuans, Deo offerre, tum misericordiam Dei de cælo
in terram deferens,hominibus impertiri. Huius res gestas literis prodidit,cùm alius
quidam,qui eum oculis adspexisset:tum Theodoretus ecclesię Cyrestrensis episcopus
eadem discertè exposuit:à quo cùm alia,tum hoc,quod deincèps dicemus, inprimìs p̄-
termissum est:quod quidem inuenimus apud sanctæ eremi incolas reseruatũ,ipsumq́;
ab illis accepimus. Cùm Simeones iste,qui in terra angelus, in carne cælestis Ierusalẽ
ciuis fuit, peregrinam hanc viuendi viam, hominibus planè incognitam, institueret, Probatur S. Simeõ,num
sancti eremi incolæ mittunt quendam ad illum, iubentq́; vt ab eo sciscitaretur, quid spiritu Dei
hæc noua & inusitata vitæ ratio sibi vellet,& quamobrem trita viuendi via,& sancto- ducatur.
rum pressa vestigijs,relicta,aliam quandam peregrinam,& hominibus omninò ignotã
sequeretur:cumq́; hortantur per nuncium,vt ex suo domicilio descenderet,viamq́ue
electorum patrũ instaret. Quòd si alacri animo ac parato descendere videretur,man-
dârunt,vt ei suaipsius viuendi via insistendi potestas fieret: (ex obedientia enim satìs
constare posse dixerũt, eum Deo duce ìn eam viam ingressum fuisse, tamq́; graue cer-
tamen ad se afflictandum in vita suscepisse)sin resisteret, aut suæ inseruiret voluntati,
ac non statìm ipsorum hortationi morem gereret,vt vi indè abstraheretur. Nuncius
vbì accessit ad eum,& patrum mandatum illi exposuit, isq́; extemplò alterũ produxit Simeonis prõpta obedientia.
pedem,patrum hortationi obsecuturus,permisit sua ac propria viuendi via incedere,
sic eum affatus: Bono animo sis,& strenuè rem gere:statio tua à Deo est instituta. Hæc
res ab alijs,qui de eo scripserunt,prætermissa, digna tamen quæ literis prodatur, à me
hoc loco commemorata est. Virtus porrò diuinæ gratiæ tam penitùs in istius insedit
animo,vtì ad Imperatorem Theodosium,per legem iubentem,vt Iudęis Antiochiam
incolentibus,ipsorum synagogæ,quas antè Christiani ab illis abstulissent, redderẽtur, Obiurgat Theodosiũ
adeò liberè scripserit,adeoq́; acriter eum propterea increpârit, (solum nanque suum Imperatorẽ
Imperatorem Deum veritus est)vt Imperator Theodosius,quò Christianorum satis-
faceret voluntati,sua mandata reuocaret,præfectumq́;,qui ipsum de Iudæorum syna-
gogis reddendis docuerat,abdicaret magistratu,& sanctissimum ac aëreũ oraret mar-
tyrem,vtì nominatìm pro ipso Deum obsecraret,obtestareturq́;, atq; sua ipsum imp-
tiret benedictione. Iste Simeones hoc seuerum viuendi genus in carne traducens,vitã
vsq; ad quinquagintasex annos propagauit. Nam in monasterio,in quo primùm diui-

nas viuendi præceptiones didicit, annos vixit nouem: in Mandra autem (sic enim vocatur) quadragintaseptem: atq; horum annorũ decem in loco admodùm angusto cõfecit, in columnis arctioribus septem: deniquè in columna quadraginta cubitorum, triginta. Huius sanctissimum corpus post migrationem è vita, Antiochiam deportatũ fuit, Leone tum imperium gerente, & Martyrio administrante episcopatum Antiochiæ: Ardaburio prætereà præfecto præsidiorum in Oriente, cum militum ducibus, & cæteris ordinibus, in ipsa Mandra commorantibus, seruantibusq; sanctissimum beati Simeonis corpus, nè vrbes vicinæ illud surriperent. Itaq; corpus sacratum, multis miraculis in itinere editis, defertur Antiochiam: quod Leo Imperator posteà ab Antiochenis petiuit. At Antiocheni contrà Imperatori aliud postulatum offerebant, quod ità se habet: Quoniam ciuitas mœnibus caret, (Imperatoris nanq; furor ea diruit) sanctissimum Simeonis corpus huc apportauimus, vt nobis & muri & munimenti loco sit. Quibus verbis persuasus Leo, eorumq; obsecutus postulationi, venerandum corpus illis concessit. Istius corporis cùm multæ aliæ partes, ad nostram vsq; ætatem fuêre reseruatæ, tum caput ipse equidem cõspicatus sum, Gregorio viro magni nominis id temporis episcopatum illius ecclesiæ gerente, & Philippico efflagitãte, vtì sanctorũ reliquiæ, quô tutiùs in Oriente expeditiones militares faceret, ad ipsum mitterentur. Atq; quod valdè mirandum videtur, capilli in capite inhærentes, minimè consumpti sunt, sed perindè àc si viueret, & cum hominibus versaretur, integri manserunt. Frontis item cuticula, quanquàm contracta fuit in rugas, exaruitq;, tamen mansit incorrupta: multi etiam ex dentibus, qui hominum fidelium manibus minimè fuissent euulsi: hiq; figura sua indicârunt, qualis diuinus ille Simeones fuerit, & qua statura. Ibì quoquè catena ferrea, quam collo gestabat, reponebatur: qua cum (nam ne mortuũ quidem, charum illud ferrum, Simeonem deseruit) corpus omnium sermone celebratũ, quod tam graues exantlâsset labores, diuinos honores consecutum est. Cuius singulas res gestas cùm ad meamipsius, tum ad legentium vtilitatem narrando percensere, nisì de eisdem à Theodoreto, vtì suprà dixi, vberiùs diffusiusq; disputatum esset.

Translatio corporis ei⁹ · *En quanti fiunt reliqæ S. Simeonis.* · *Capilli eius integri permanent.*

Cap. 14.

Deincèps aliud, quod ipse oculis vidi, scriptis mandabo. Permagno tenebar desiderio templum istius sancti Simeonis adspiciendi. Abest autem Theopoli, id est, Antiochia, stadijs ad summum trecentis, positum in ipso montis iugo. Istud Mandriam vocant indigenæ: cui loco seuera vitæ disciplina, arbitror, quam sanctissimus Simeones in eo exercuit, istud nomen tribuit. Montis autem accliuitas porrigitur ad viginti stadia. Templi ædificium extructum est in modum crucis, porticibus ex quatuor lateribus pulchrè illustratum. Porticibus verò columnæ, ex polito lapide concinuè fabricatæ, adiunctæ sunt, quæ tectum scitè admodùm in sublime erigunt. Versùs medium templum, atrium est sub dio, summo artificio elaboratum: in quo sita est columna illa quadraginta cubitorum, in qua vitam cælestem ille terrestris corporeusque angelus transegit. Atquì porticus, quas diximus, tanquàm cancellos, quos fenestras vocant, in tecto habent, tum ad atrium, tum ad ipsas porticus vergentes. Ad læuam columnæ in vno cancellorum ipse equidem cum tota agricolarum, circa columnam incedẽtium, multitudine ibì in vnum coacta, vidi stellam inusitata magnitudine, discurrentem per totam rimam, iubarque fundentem, neque id quidem semel, bis've aut ter, sed sæpiùs: eandemque crebrò euanescentem, & ex improuiso apparentem denuò: quæ solùm in istius sanctissimi viri die festo cernitur. Sunt qui memorant, ac miraculo sanè tum propter fidem eorum, qui idemipsum narrant, tum propter alia, quæ ipsi sumus conspicati, credendum est, veram personæ illius effigiem, huc illucq; volitantem, se vidisse, barba demissa, & capite, vt solet, tiara operto. Viris, qui ad eum locum veniunt, liber & facilis patet introitus, hiq; cum iumentis suis columnam sæpè circumeunt. Fit autẽ custodia accuratissima, nè mulier (qua de causa, haud equidem habeo dicere) aliquandò in templum ingrediatur: sed si quæ accedunt, extra limen consistunt, miraculum admiratæ. Nam e regione stellæ fulgentis, vna ex portis sita est.

Templũ S. Simeonis. · *Nota miri quiddam de stella.* · *Fœminæ huius tẽpli aditu arcentur.*

EDVARDI

EDVARDI REGIS VITA, AVTHORE ALREDO RHIEVALLO ANGLO, MONACHO ET ABBAte Cistercienſ. Ordinis. Floruit is Alredus Anno Domini 1164.

GLORIOSI ac Deo dilecti regis Eduardi vitam literis tradituri, ex verbis beatiſſimi Petri Apoſtolorum principis ſumamus exordium: qui Cẽturionis vocationem admirans, ait: In veritate cõperi, quia non eſt perſonarum acceptor Deus: ſed in omni gente, qui timet Deũ & operatur iuſtitiam, acceptus eſt illi. In omni enim gente, ordine, gradu & dignitate nouit Dominus, qui ſunt eius, & miſeretur cui voluërit, & miſericordiam præſtat, in quem ſibi placuerit. Neque enim ex ſuiipſius natura, vel paupertas præſtat, vel adimunt diuitiæ ſanctitatem: nec perfectũ obſcuritas, nec reprobum claritas facit: nec claudit libertas, nec reſerat ſeruitus paradiſum. Primus patriarcha Abraham & diues ſcribitur, & perfectus, cuius fides admirabilis & obedientia inimitabilis in rerum omnium copia prædicatur. Ioſeph Dominus Aegypti conſtitutus à rege, vniuerſo orbi præbuit caſtitatis exemplum. Sanctus Iob qualis in diuitijs fuerit, earum probauit ademptio: quam morbus corporis, tentatio vxoris, amicorum exprobratio, ſpectabili patientia reddidit clariorem. Rex Dauid, quo nemo ditior, ſed nemo & ſanctior, quo nullus ſublimior, ſed humilior nullus, & inter theſauros innumeros ſepelitur, & inter DEI amicos cæteris gratior computatur. Nemo proindè miretur, ſi noſter Eduardus & rex dicatur, & ſanctus: quem cernimus & in diuitijs egenum, & in delicijs ſobrium, in purpura humilem, & ſub coroua aurea mundi contemptorem.

5. IANVAR. Act. 10. 2. Tim. 2. Rom. 9. Abraham & diues & perfectus. Ioſeph caſtiſſimus. Iob. Dauid.

Cùm enim rex Ethelredus ex filia comitis Thoreti filium ſuſcepiſſet Edmundum, cognomento Ferreum latus: ex regina autem Emma Alfredum, beatus Eduardus intrà viſcera materna concluſus præfertur vtrique, agente eo, qui operatur omnia ſecundùm conſilium voluntatis ſuæ, qui dominatur in regno hominum, & cuicunque voluërit, dat illud. Fit enim coram rege magnus procerum & epiſcoporum conuentus, & quia iam futuræ cladis indicia ſæua proceſſerant, agitur inter eos de regni ſtatu tractatus. Alij verò Edmundum ob inuictiſſimum robur corporis æſtimant præferẽdum, alij ob virtutem Nortmannorum Alfredum promouendum tutiùs arbitrantur. Sed futurorum omnium præſcius, prioris breuiſſimam vitam, alterius mortem immaturam proſpiciens, in puerum necdùm natum, vniuerſorum vota conuertit. Vtero adhuc clauditur, & in regem puer eligitur: non natus, natis præfertur, & quem necdùm terra ſuſceperat, terræ dominus deſignatur: & læti proceres ſacramentũ fidelitatis illi iurant, qui vtrùm naſceretur, ignorãt. Paulò itaq; poſt natiuitatem ſancti Eduardi irruentibus in Angliam Barbaris, & maximam inſulæ portionem cæde incẽdioq; vaſtantibus, regina cum filijs in Nortmanniam tranſpoſita eſt. Viuebat in auita domo inter pueros puer, immunis tamen à vitijs, quibus ætas illa ſolet implicari. Caſtus erat corpore, ſermone rarus, ſimplex actu, & purus affectu. Frequẽtare eccleſiam dulce habuit, crebriùs orationibus incumbere. ſacris Miſſarum intereſſe ſolẽnijs, viſitandis monaſterijs operam dare, & quos ſanctiores ſciebat, ſibi monachos in amicitiam copulare.

Ethelredus rex. Eduardus necdùm natus, eligitur in regem. Virtutes Eduardi pueri.

Sæuiebat interim gladius hoſtilis in Anglia, cędibus & rapinis omnia replebantur: vbiq; luctus, clamor & deſolatio. Incenduntur eccleſię, monaſteria deuaſtantur, ſacerdotes à ſuis ſedibus fugati, in locis deſertis communẽ miſeriam deplorãtes deliteſcebant. Inter quos vir venerabilis Brithuualdus Vuintoniẽſis epiſcopus, cœnobiũ Glaſtonienſe mœrens ac triſtis ingreſſus, orationibus vacabat & pſalmis. Qui cùm aliqñ pro regni plebisq; liberatiõe preces laahrymasq; profunderet, quaſi in hæc verba prumpens, ait: Et tu Domine vſquequò? Vſquequò auertis faciem tuam? obliuiſceris inopiæ noſtræ & tribulatiõis noſtræ? Sanctos tuos occiderũt, altaria tua deſtruxerũt, & nõ eſt qui redimat, neq; qui ſaluum faciat. Scio Dñe, ſcio, quia oĩa q̃ feciſti nobis in vero iudicio feciſti. Sed nunqd inęternũ proijciet De⁹, & non apponet vt cõplacitior

Barbari vaſtant Britãniam. Brithuualdus epiſcopus. Pſalm. 12. 43. 87. Dani. 3. Pſalm. 76.

sit adhuc? Erítne Domine Deus meus, erítne finis horum mirabilium? aut in æternum tuus in nos mucro desæuiet, & percuties vsque ad internecionem? Inter preces tandem & lachrymas fatigatum sopor suauis excepit, videtque per somnium, beatum Petrum in eminentiori loco constitutum, & ante eum præclari vultûs in forma decenti, regalibus insignijs amictum Eduardũ. Quem cùm proprijs manibus Apostolus consecrâsset & vnxisset in regem, monita salutis adiecit: præcipueq; cælibem vitam cõmendans, quot esset annis regnaturus, aperuit: Obstupefactus præsul tanti miraculi nouitate, petit sibi à sancto huius visionis mysterium reuelari. De statu insupèr regni, & de instantis periculi fine Apostolicum exegit oraculum. Tunc placido vultu intuitus intuentem se, ait: Domini, ô præsul, est regnum, & ipse dominabitur in filijs hominum. Ipse transfert regna & mutat imperia, & propter peccata populi regnare facit hypocritam. Peccatum peccauit populus tuus Domino, & tradidit eos in manus gentium, & dominati sunt eorum qui oderunt eos. Sed non obliuiscetur misereri Deus, nec continebit in ira sua misericordias suas. Erit eñ cùm dormieris cum patribus tuis, visitabit Dominus populum suum, & faciet Dominus redemptionem plebis suæ. Elegit enim sibi virum secundùm cor suum, qui faciat oẽs voluntates suas, qui me opitulante regnum adeptus Anglorum, Danico furori finem imponet. Erit enim acceptus Deo, gratus hominibus, terribilis hostibus, amabilis ciuibus, vtilis ecclesiæ, laudabilemq; vitam sancto fine concludet. Quæ omnia in beato Eduardo completa, rei exitus comprobauit. Cùm autem Episcopus de posteritate Eduardi quæreret, respondit sanctus Petrus: Regnum Anglorum, regnum DEI est. Post istum prouidebit regem ad placitum suum.

Visio Brithuualdi episcopi. — *Psalm. 21.* — *Dani. 2.* — *Iob 34.* — *Psalm. 76.* — *Insigne encomion S. Eduardi.*

Stabat adhuc spiritus procellæ, & exaltati sunt fluctus eius, externisq; malis accessit ciuilis discordia, adeò vt quis cui mentis suæ secreta committeret, nesciretur. Plena erat proditoribus insula: nusquàm tuta fides, nusquàm sine suspiciõe amor, sermo sine simulatione. Tandèm cousquè proditio ciuilis, & astutia processit hostilis, vt defuncto rege Ethelredo, magna pars insulæ, legitimis hæredibus abdicatis, Canuto, qui regnum inuaserat, manus darent: peremptoq; inuictissimo rege Edmundo, etiam filios eius, adhuc in cunis agentes, Barbaris mitterent occidendos. Alfredus demùm Eduardi frater in Angliam transuectus, inaudita crudelitate ab hostibus ciuibusque perimitur. Tunc Eduardus omni humano destitutus auxilio, exul patriæ, regni & honoris, viuebat: Impiorum insidias timebat, & nè à suis proderetur, vel ab hostibus ad mortem emeretur, plurimùm formidabat. Inuento autem cõsilio salutari, Deo prosternitur, talia prosequendo: Eccè Domine, non est mihi auxilium in me, & necessarij mei recesserunt à me. Amici mei & proximi mei aduersùm me appropinquauerunt & steterũt. Pater meus post multos labores rebus humanis excessit, fratres meos crudelitas proditorum absorbuit, nepotes in exiliũ acti sunt, mater æmuli nostri nuptijs tradita est.Ità solus relictus sum, & quærunt animam meam. Sed tibi Domine derelictus sum pauper: pupillo tu eris adiutor. Tu quondàm Eduuinum morti expositum, mirabili modo & vitæ reseruâsti & regno. Tu illud Angliæ decus, sanctum Osuualdũ ex exule regem factum, per signum crucis reddidisti cunctis hostibus fortiorem. Si igitur fueris mecum, & custodieris me, & reduxeris me in regnum patris mei, eris tu mihi semper in Deum, & beatus Petrus Apostolus in patronum: cuius sacratissimas reliquias in vrbe Roma, te annuente, te regente, te comitãte, visitaturum me promitto. Exhinc autem factus fide robustior, spe alacrior, expectans expectauit Dominũ.

Psalm. 106. — *Canutus rex Danorũ occupat Angliam.* — *Iob 6.* — *Psalm. 37.* — *Canut⁹ matrẽ eius duxerat vxorem.* — *3. Reg. 19.* — *Psalm. 9.* — *Crucis signo hostes vincit Osuualdus.* — *Gene. 28.* — *Votum S. Eduardi.*

Canuto autẽ rege rebus humanis exempto, filijs eius immatura morte præreptis, Angli Danico iugo liberati, Eduuardum in regem elegerunt, & cum maximo honore consecrari & inungi fecerunt. Tunc sacerdotes sapientia & sanctitate fulgebant, monasteria omni religione pollebant: agebat clerus in officio suo, populus stabat in gradu suo. Videbatur etiam terra fœcundior, aër salubrior, maris vnda pacatior. Reges enim & principes pro tanta rerum mutatione, admiratione perculsi, cum tanto rege fœdus inire, amicitias iungere, pacem componere gauisi sunt. Sola tamen * Dacia adhuc spirans & anhelans cædes, Anglorum interitum minabatur. In his omnibus vir beatus in gloriam non est elatus humanam, sed hanc sibi viuendi formam proponens, suis se domesticis præbebat æqualem, sacerdotibus humilem, plebi gratum, compatientem miseris, & largum egenis. Nulla apud eum personarum acce-

Anglia sub S. Eduardo floret. — ** Dania*

acceptio: sed iudicabat in iustitia pauperes, & arguebat in æquitate pro mansuetis terræ. Eratque pater orphanorum & iudex viduarum. Si quicquam petebatur, præbebat: si accipiebatur, tacebat. Nullus vnquàm eum vidit aut inflatum superbia, aut ira efferatum, aut gula dehonestatum. Supra humanum enim modum pecuniæ contemptor, nec in earum amissione tristior, nec in adeptione videbatur hilarior.

Recumbente aliquandò gratia quiescendi rege in lectulo, camerarius accessit ad thecam, in qua æs regium seruabatur, & reposito intùs quod volebat, & illam claudere oblitus, foràs egressus est. Animaduertit hoc quidam, & accedens ad thecam, pecuniam non modicam in sinum recondit, & abscedit. Reuersus denuò, rege inspectante, facinus iterauit. Quod cùm tertiò attentâsset, cernens rex in spiritu thesaurorum adesse custodem, ait: Importunè agis, ó homo: si mihi credis, tolle quod habes, & fuge: quoniam si venerit Hugolinus, (hoc enim cubicularij nomen erat) nec vnum tibi nummum relinquet. Fugit ille, & vix pedem extulerat: & eccè minister regis rediens, & thesaurum ablatum reperiens, timore & tremore concutitur: angustiam cordis & furorem mentis clamor & suspiria prodiderunt. Surrexit rex, & quasi nesciens quid acciderit, perturbationis huius causam inquirit. Quam cùm didicisset, ait: Tace: fortè ille qui cepit, plùs nobis indiguit. Habeat sibi: nobis sufficit, quod remansit. Nota insignem pecuniæ contēptum, & clementiã tanti regis.

Proceres autem terræ de successione soliciti, regem de vxore ducenda conueniũt. Stupet rex, thesauro metuens suo, qui in fictili vase reconditus, facilè poterat calore dissolui. Sed quid ageret? Si obstinatus resisteret, timebat nè propositi sui proderetur dulce secretum: Si suadentibus præberet assensum, naufragium pudicitiæ formidabat. Tandèm importunè insistentibus, cedere tutius ratus, huiusmodi verbis pudicitiam suam Domino commendabat: IESV bone, tua quondàm misericordia tres pueros inter flammas Chaldaicas illæsos seruauit. Per te Ioseph, relicto pallio in manibus meretricis, cum titulo castitatis euasit. Admirabilis Susannæ constantia, tua virtute de impudicis presbyteris triumphauit. Sanctæ Iudith castitas ab Holoferne nec lædi potuit, nec tentari. Eccè ego seruus & filius ancillæ tuæ, qualiscunque dilector tuus & vnicæ matris tuæ: succurre mihi Domine, quatenùs sic maritale suscipiam sacramentum, vt pudicitiæ periculum non incurram. Rege igitur procerum voluntati consensum præbente, Goduuini filiam duxit in vxorem. Erat autem Goduuinus vir magnarum opum, sed astutiæ singularis, regum regniq; proditor: qui doctus fallere, & quælibet dissimulare consuetus, facilè populum ad cuiuslibet factionis inclinabat assensum. Sed sicut spina rosam, genuit Goduuinus * Editham. Hanc dilecto suo præparauit Christus Eduardo, inspirans ei ab ipsa infantia castitatis amorem, odium vitiorum, virtutis affectum. Legere, aut operari manibus, ocium fugiendo, consueuit lasciuiam vitare, & colloquia iuuenum declinare. Conuenientibus igitur in vnum, rex & regina de castitate seruanda paciscuntur, nec huic fidei aliũ, quàm Deũ testem ęstimant adhibendũ. Fit illa coniunx mente, non carne: ille maritus mente, non opere. Perseuerat inter eos sine actu coniugali coniugalis affectus, & sine defloratione virginitatis, castæ dilectionis amplexus. Diligitur ille, sed nō corrumpitur: diligitur illa, nec tangitur: & quasi noua quædam Abisag regem calefacit amore, sed non dissoluit libidine: mulcet obsequijs, sed desiderijs non emollit.

Dani.3. Gene.39. Dan.13. Iudith 12. Eduardus rex inuitus ducit vxorem. * Edgidam. Cum sponsa paciscit de seruanda corporis integritate. 3.Reg.1.

Quadam verò die Pentecostes, cùm rex diuinis interesset mysterijs, hora eleuationis corporis Christi subitò rex vultu hilarior, & erectior oculis, in risum modicũ, seruata tamen regia grauitate, dissoluitur. Mirari, qui aderant, cœperunt: nec sine causa, cùm præter consuetudinem id ei accidisse sciebant. Peractis autem Missarum solennijs, causam risus instãter adstantes sibi exponi petunt. Ille, vt erat miræ simplicitatis, simpliciter quærentibus, simpliciter omnia confitetur, dicens: Conuenit Danis cum rege suo antiquum facinus iterare, & quam nobis propitia diuinitas largita est, infestare quietem. In percussione quidem nostra, qua castigans castigauit nos Dominus, ignorantes DEI iustitiam, & suam extollentes virtutem, dixerunt: Manus nostra excelsa, & non Dominus fecit hæc omnia. Quia verò DEVS patribus nostris iratus, Danorum nos tradidit potestati, suis id viribus tribuentes, facilè hoc ipsum & nunc fieri posse arbitrantur: nescientes quia qui percutit, ipse & sanat: & qui mortificat, ipse & viuificat: & qui ducit ad inferos, ipse & reducit.

Visio S. Eduardi de Danorũ regis interitu. Deut.32. Deut.32. 1.Reg.2.

Igitur

Igitur rex Daciæ, coacto in vnum exercitu, hodierna die ventis pro voto flantibus naues parari præcepit. Iam naues velis, & vela ventis fuerant committenda: & rex iniquus ob nimiam ſuperbiam quaſi ſemetipſum non ſuſtinens, dum de ſcapha in nauem conſcendere vellet, pede lapſo inter vtranq;, in mare corruit: & ſtatim abyſſus vallauit eum, & pelagus cooperuit caput eius: Sicq; morte ſua vtrunq; populum, Danorum ſcilicet & Anglorum, à peccato pariter & periculo liberauit. Et ſpero in Domino Deo meo & in dulciſſima matre eius, ꝙ temporibus meis nullum habebit conatus eorum effectum. Hæc ſunt, quæ Chriſto reuelante cognoui, & vidi, & riſi, & gauiſus ſum. Riſum enim mihi fecit Dominus, & quicunque audiërit, corridebit mihi. Notantur tempus & hora: mittũtur nuncij in Daciam, & omnia quæ beatiſſimo regi cælitùs nunciata fuerant, vera & eadem hora accidiſſe reperta ſunt.

Succedentibus itaq; proſperis, rex voti ſui nequaquàm oblitus, recogitans quanta ſibi fecerit Dominus, qui ditauit egenum, ſublimauit humilem, inglorium coronauit, parat reddere vota ſua, parat ſumptus, parat donaria. Vocatis autem regni proceribus, habuit cum eis de ſtatu regni, vel de ſua peregrinatione ſermonem, dicens: Nõ excidit vobis, quomodò irruentibus in hæreditatem noſtram Barbaris, facti ſumus opprobriũ vicinis noſtris, ſubſannatio & illuſio his, qui in circuitu noſtro ſunt. Alijs nanq; interfectis, alijs fugatis, alijs iugo ignominioſæ ſeruitutis oppreſſis, nihil ferè honoris, nihil gloriæ noſtro generi reliquerunt. Tandèm defuncto patre meo, perẽptis fratribus, actis in exilium nepotibus, & cùm hoſtibus noſtris in omnibus fortuna faueret, mihi profectò nihil ſpei ſupereſſe videbatur. Ego verò contra ſpem in ſpem credens, & Domini mei miſericordiæ me totum dedens, peregrinationem meam ad ſanctorum Apoſtolorum limina voui, & deincèps diuinæ me protectioni diſpoſitioniq; commiſi. Ille autem reſpexit in orationem meam, & non ſpreuit precem meam, & abſtulit opprobrium meum, & reſtituit me in regnum patris mei. Inſupèr cumulatum diuitijs, auxit gloria, donis cæleſtibus illuſtrauit. Ipſe ſine ſanguine rebelles ſubegit, hoſtes ſubuertit, & omnia noſtra amabili quadam pace compoſuit. Abſit vt tot & tantis eius beneficijs inueniamur ingrati: quin potiùs de manu inimicorum noſtrorum liberati, ſeruiamus illi in iuſtitia & veritate, faciamusque quod ait propheta: Vouete & reddite Domino Deo veſtro. Decernite ergò mecum, quomodò me peregrinante, regnum ſubſiſtat Anglorum: qua lege, qua pace, qua iuſtitia, quo iudice omnia diſponantur: quis caſtra, vrbes, priuata & publica negocia procuret. Erit autèm vnus omnium cuſtos & protector Deus, & pacem quã dedit, ipſe ſeruabit, nobiſcum proficiſcens, & remanens: qui & vos cuſtodiat, & me reducat. Tunc omnes in communi vociferantes ad regem, ſe non deſerendos, ſe non exponendos gladijs, patriam hoſtibus non prodendam, nec pro vno, vt putabatur, bono tot admittẽda pericula allegabant. Tunc rex eorum vocibus & precibus vrgeri ſe ſentiẽs, diù in animo fluctuabat: quia & voto ſuperſedere periculoſum, & tantorum precibus fletibusq; non cedere, inhumanũ arbitrabatur. Tandèm peregrinationem differẽs, expectabat donec Apoſtolico fultus conſilio, aut votum redimeret, aut impleret.

Oratio regis Eduardi ad proceres.

Pſalm. 75.

Cõſulit de voto ſummum Pontificem.

Demùm Pontifex ſummus, conſideratis præmiſſis & diligẽter diſcuſſis, regi epiſtolam ſubſcripta continentem tranſmiſit. Leo Epiſcopus ſeruus ſeruorum DEI, dilecto filio ſuo Eduardo Anglorum regi, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Quoniam voluntatem tuam laudabilem & Deo gratam cognouimus, gratias agimus ei, per quem reges regnant, & principes iuſta decernunt. Sed quia propè eſt Dominus in omni loco omnibus inuocantibus eũ in veritate, & ſancti Apoſtoli cum ſuo capite coniuncti, vnus ſpiritus ſunt, & pias preces æqualiter audiunt: & quia conſtat periclitari Anglicam regionem ex tua diſceſſione, qui fræno iuſtitiæ ſeditioſos eius motus cohibes: ex authoritate Dei & ſanctorum Apoſtolorum abſoluimus te à peccato illius voti, pro quo offenſam Dei times, & ab omnibus negligentijs & iniquitatibus tuis, ea poteſtate vſi, qua Dominus in beato Petro conceſſit nobis, dicens: Quæcunq; ſolueris ſuper terram, ſoluta erunt & in cælis. Deindè præcipimus tibi ſub nomine ſanctæ obedientiæ & pœnitentiæ, vt expenſas, quas ad iter iſtud paraueras, pauperibus eroges, & cœnobium monachorum in honore ſancti Petri Apoſtolorum principis aut nouum conſtituas, aut vetuſtum emendes & augeas, & ſufficientiam victualium fratribus de tuis reditibus conſtituas: quatenùs dum illi aſſiduè

Epiſtola Leonis Põtificis ad S. Eduardum.

Matt. 16.

inibi

inibì Deum laudauerint,& sanctis augeatur gloria,& tibi indulgentia. Cui loco quicquid contuleris,vel collatum est,vel conferetur,vt ratum sit,Apostolica authoritate præcipimus,& vt semper habitatio monachorum sit,& nulli laicæ personæ nisì regi subdatur:& quæcunq; priuilegia ibì constituere volueris ad honorem Dei pertinentia,concedimus & robustissima authoritate confirmamus, & in fine fractores eorum æterna maledictione damnamus.

Responsalibus autem regis & literis Pontificis oraculum cæleste concurrit. Erat enim vir quidam in Anglia,Deo dilectus & hominibus,q in specu subterraneo multis annis inclusus,suorum erat meritorum stipendijs iam vicinus. Huic Petrus Apostolus in visione noctis assistens,ait:Rex Eduardus pro voto, quo se cùm adhuc exularet adstrinxerat,pro regni etiam pace pauperumq; necessitate preceq; solicitus,Romanā Ecclesiam de omnibus credidit consulēdam.Nouerit ergò se mea authoritate ab hac obligatione solutum,& de cœnobio ad mei nominis honorē construendo, à summo Pontifice suscepisse mandatum.Incunctanter itaq; literis Apostolicis fidem habeat, pręceptis obediat,consilijs acquiescat.A me enim egressus est sermo, quem sibi quōdàm patronum elegit,viæ comitem,gratiæ largitorē.Est autem mihi locus in occidētali parte Londoniæ à me electus,mihi dilectus,quem quondàm mihi proprijs manibus cōsecraui,mea nobilitaui præsentia, diuinis etiam miraculis illustraui.Thorneia nomen est loci,qui quondā ob peccata populi,Barbarorū traditus potestati,pauperrimus ex diuite,humilis ex sublimi,ex nobili factus est contemptibilis. Hunc me rex præcipiente in habitaculū monachorum suscipiat reparandum, sublimandum ædificijs,possessionibus ampliandum.Non erit ibì aliud,nisì domus Dei & porta cæli. Ibì erigenda est scala,per quam descendentes & ascendentes angeli,preces & vota hoīm perferant,& deferant gratiam.Indè ascendentibus reserabo ianuas paradisi,vt ex officio,quod meus mihi Dn̄s ac Saluator iniunxit,& ligatos absoluā,& absolutos suscipiam:& quam eis delictum occluserat,iustificatis portam patriæ cælestis aperiam.Tu autem oīa,quæ audisti à me & didicisti, literis tradens,regi mitte, vt munere Dei duplicato,& de absolutione securior,& præcepti executione deuotior,in meî autē dilectione & obsequio reperiatur propensior.His dictis,lux cum loquēte disparuit.Scripsit itaq; senex om̄ia audita,& regi direxit. Eadem autem hora lecto Papæ rescripto, beati senis apices recitantur.Tunc rex lætus & alacris,pecuniam quam ad peregrinationem parauerat,pauperibus distribuit,& monasterium ædificauit.

Visio cuiusdā solitarij.

Obediētia regis erga Pontificē.

Tempore quo rex Ethelbertus,qui regnauit in Cantia,prædicante beato Augustino fidei sacramenta susceperat,nepos eius Sebertus,qui orientalibus Anglis pręfuit, fidem eodem episcopo euangelizante suscepit. Hic Londonijs,q̄ regni sui caput habebatur,intrà muros ecclesiam beati Pauli fabricauit,& episcopali honore Mellitū episcopum instituens honorauit Extra muros verò in occidentali parte, in honore beati Petri monasterium insigne fundauit,& multis possessionibus ditauit.Nocte autem,dedicationem eiusdem ecclesię p̄cedente,piscatori cuidam Thamensis fluuij,qui idem monasterium p̄terfluit,vlteriori ripa in habitu peregrino beatus Petrus apparens,ꝓmissa mercede transponi se ab eodē & petijt & promeruit. Egressus aūt de nauicula,ecclesiam,piscatore cernente,ingreditur.Et eccè subitò lux cælestis emicuit, miroq; splendore illustrans oīa,noctē conuertit in diem.Adfuit cum Apostolo multitudo ciuium supernorum,ingredientium & egredientium,melodiaq; cælestis insonuit,indicibilis odoris fragrantia nares perfundebat.Peractis aūt om̄ibus,quę ad ecclesiæ dedicationem spectāt,solennijs, redit ad piscatorem piscium piscator egregius hoīm.Quem dum diuini luminis fulgore perterritū,& alienatum penè sensibus repe- risset,blanda consolatione reddit hominem sibi,animum rationi.Ingredientes cymbam simul vterq; piscator,ait Petrus:Nunquid pulmentarium non habes? Et ille, Inconsultæ,inquit,lucis ꝓfusione stupidus,& expectatione tuî detentus, nihil cepi, sed ꝓmissam à te mercedem securus expectaui.Ad hęc Apostolus ait: Laxa nunc retia in capturam. Paruit imperanti piscator,& mox impleuit rete piscium maxima multitudo. Omnes erant eiusdem generis pisces,pręter vnum miræ enormitatis esociū. Quibus ad ripam extractis,dixit Apostolus:Hunc qui præ cæteris precio & magnitudine præcellit,Mellito ex mea parte defer piscem episcopo. Pro nautica verò mercede, cætera tibi tolle.

Mellitus Lōdonień episcopus.

S.Petr⁹ dedicat templum, in ipsius honorem extructum.

Huius

Huius generis copia abundabis in vita tua, & longo tẽpore post te progenies tua: tãtùm nè vltrà piscari audeatis in celebritate Dominica. Ego sum Petrus, qui loquor tecũ, qui cũ meis conciuibus constructã in meo nomine basilicã dedicaui, episcopalemq; benedictionẽ meę sanctificationis authoritate pueni. Dic ergò pontifici, q̃ vidisti & audîsti: tuoque sermoni signa parietibus impressa testimonium perhibebunt. Supersedeat igitur dedicatione: suppleat, quod omisimus, Dominici corporis & sanguinis sacrosancta mysteria: populumq; sermone erudiens, notificet omnibus hunc locum me crebrò visitaturum, hîc me fidelium votis & precibus affuturũ: sobriè verò, piè & iustè in hoc seculo viuentibus cæli ianuam reseraturum. His dictis, cõfestim ab oculis eius disparuit. Manè autem facto, episcopo Mellito ad dedicandam ecclesiã procedenti, cum pisce piscator occurrit, & omnia quæ sibi mandata fuerant, pandit. Stupet antistes, reseratisq; ecclesiæ valuis, videt pauimentum vtriusque alphabeti inscriptione signatum, parietem bìs senis in locis sanctificationis oleo linitum, totidem cereorum reliquias duodenis crucibus inhærere, & quasi recenti respersione adhuc cuncta madescere. Quod videns episcopus, vnà cum populo Deum benedicebat, & illi gratias referebat. Dat fidem miraculo piscatoris illius tota successio, quæ sicut à patre acceperat, totius emolumẽti, quod ars illa deincèps ei conferret, beato Petro eiq; seruientibus decimas offerebat. Vnus tamen semèl fraudem ausus inferre, mox tandiù artis caruit beneficio, donec confessus reatum, & ablatum restitueret, & promitteret correctionem.

Fraus piscatoris diuinitus punit.

Hæc cùm sanctus Eduardus relatione ac scriptis veterum didicisset, ad monasteriũ illud ædificijs, possessionibus & dignitatibus altiùs extollendum exarsit animus eius, & pro priuilegijs illius loci cæterisque causis nuncios Romam transmisit, talem epistolam Papæ deferẽtes: Summo vniuersalis Ecclesiæ patri Nicolao, Eduardus gratia Dei Anglorum rex, debitam & subiectionẽ & obedientiam. Glorificamus Deũ, quia curam habet suæ electæ Ecclesiæ, quoniam in loco boni prædecessoris vos optimum successorem constituit. Quapropter iustum iudicamus, apud vos velut ad solidam petram acuère & probare omnes bonas actiones nostras, & vestram notitiã atq; societatem in bono habere: quatenùs eas donationes & priuilegia, quæ obtinuimus apud prædecessorem vestrum, renouetis & augeatis nobis, videlicet vt quod ille iniũxerat nobis sub nomine obedientię & pœnitentiæ propter votum, quòd voueram ire Romam, & in remissionem omnium peccatorum meorum, construere cœnobiũ monachorum in honore apostoli Petri, ratum faciatis, & priuilegia possessionũ & dignitatum eiusdem loci confirmetis, renouetis & decernatis. Ego quoquè pro modulo meo augeo & confirmo donationes & cõsuetudines pecuniarum, quas habet sanctus Petrus in Anglia: & ipsas pecunias collectas cum regalibus donis mitto vobis, vt oretis pro me, & pro pace regni mei, & continuam ac solẽnem memoriam instituatis totius gentis Angliæ coram corporibus sanctorum apostolorum.

Epistola S. Eduardi ad Nicolaum Papam.

Ecce vt sanctus rex libenter persoluit Romano Pontifici quod debet.

Rescripsit autem ei Papa in hunc modũ: Nicolaus episcopus seruus seruorũ Dei, gloriosissimo ac pijssimo, omniq́ue honore dignissimo, speciali quoquè filio nostro Eduardo Anglorum regi, visitationem omnimodam, salutem mellifluam, & benedictionem Apostolicam. Omnipotenti Deo referimus grates, qui vestram prudentissimam excellentiam in omnibus ornauit & decorauit, erga beatum Petrum Apostolorum principem, & nobiscum habere dilectionem, & in omnibus Apostolicis consentire censuris. Literas igitur vestræ nobilitati transmittimus, & per eas sanctorum Apostolorum societatem & nostram vobis damus, orantes misericordiam illius, qui est Dominus omnium, & rex super omnia solus, vt ipse vos participem faciat ex omnibus, si qua sunt coram Deo, bonis operibus nostris, & fratres nos, ac socios in sua dilectione constituat in omni tempore ampliùs, ac non minorem partem obsequij nostri vobis in suo regno reconsignet, quàm nobismetipsis prouenire optamus. Erimus etiam deincèps pro vobis sine dubio orantes assiduè, vt ipse Deus subijciat hostes & inimicos, qui contra vos voluerint insurgere: & confirmet vos in paterno solio & ꝓpria hæreditate, ac beatus Petrus sit vobis custos & adiutor in omni tribulatione. Renouamus ergò, & confirmamus, ac augemus vobis priuilegia vestra, scilicet vt absolutus sitis ab illo voto quod timebatis, & ab omnibus alijs peccatis & iniquitatibus vestris authoritate illius, qui me, licèt indignum, suæ sanctæ præesse voluit Ecclesiæ. Præ-

Literæ Nicolai Papæ ad Eduardũ regem.

Præterea illi loco, quem sub nomine sanctæ pœnitentiæ construendum & meliorandum suscepistis, quoniam, vt fertur, primam antiquitùs consecrationem à beato Petro accepit, cuius, licèt indigni, Vicarij sumus, & quia regia antiquitùs sedes est, ex authoritate Dei & sanctorum Apostolorũ atque huius Romanæ Sedis & nostra concedimus, permittimus, & solidissimè confirmamus, vt ampliùs in perpetuum regiæ constitutionis locus sit, atque repositorium regalium insignium, & habitatio perpetua monachorum, qui nulli omninò personæ nisì regi subdantur, habeantque potestatem secundùm regulam sancti Benedicti per successiones eligere ex se idoneos abbates, neque introducatur per violentiam extranea persona, nisì quam concors congregatio esse prælegerit. Absoluimus etiam eum locum ab omni seruitio & dominatione episcopali, vt nullus episcopus illuc introëat ordinaturus aut precepturus aliquid, nisì ex petitione & consensu Abbatis & monachorum. Et habeat idem locus liberum procinctum, id est, ambitum & cœmeteriũ mortuorum circa se, absque episcopali vel cuiuslibet respectu, vel exactione: & omnia, quæ ad libertatem & exaltationem illius loci ad honorem DEI pertinentia, per nostram authoritatem accedere possunt, hilari & promptissima voluntate concedimus. Possessiones autem, quas antiqui reges, seu quicunque alij homines, vos quoquè & vestri barones ad eundem locum contulistis, & chartas, quæ ex eis factæ sunt, diuina & nostra authoritate roboramus, & ratas ac stabiles esse decernimus, & infractores earum, vel inuasores, aut diminutores, aut dispersores, venditores etiam, æterna maledictione cum Iuda proditore damnamus, vt in beata non habeant partẽ resurrectione, sed à beato Petro Apostolo se iudicandos sciant, quandò sedebit cum suis coapostolis, iudicans duodecim tribus Israël. Vobis verò & posteris vestris regibus committimus aduocationem & tuitionem eiusdem loci, & omnium totius Angliæ ecclesiarum, vt vice nostra cum consilio episcoporum & abbatum constituatis vbiquè quæ iusta sunt, sciẽtes pro hoc vos recepturos dignam mercedem ab eo, cuius regnum & imperium nõ desinet, nec minuetur in seculum.

Cõfirmatio priuilegiorum Vuestmonasterij.

Exemptio eiusdẽ monasterij.

Matt. 19.

Sanctus autem Eduardus tributum illud grauissimũ, quod tempore patris sui classi Danicæ pendebatur, & postmodùm fisco regio inferebatur, regia liberalitate remisit, & ab hoc onere importabili in perpetuum Angliam absoluit. Cùm enim collecta illa pecunia ante illum delata esset, diabolum super cumulum sedentem & ludentem vidit, & nè ampliùs exigeretur, pcepit. Cùm in palatio iuxta ecclesiã beati Petri rex aliquãdò moraretur, superuenit quidam vir mirabilis, Hybernicus genere, pedis vtriusque priuatus officio: (Nerui enim in poplite contracti, ad posteriores corporis partes crura retorserant, tali natibus inhæserant, immersique carnibus pedum articuli, à lumbis eius & deorsùm corpus omne peruerterant. Porrectis ad terram manibus, & scamnis suppositis repebat, & factus sibimetipsi grauis, trahebat se post se.) Hic videns regis cubicularium, ait ad eum: Hugoline, non me respicies, nec misereberis, nec mouebit te mea tanta calamitas? Et ille: Quid me vis facere? Cui pauper: Sexiès, inquit, apostolorum limina repens (vt cernis) visitaui, & sanitatem necdùm promerui. Quam tamen mihi Apostolorum princeps non negauit, sed distulit, sociũ in hoc miraculo habere volens Eduardum, quem sibi nouit in omnibus esse deuotum. Ab ipso enim apostolo in mandatis accepi regem adire, vt me suo sacro subuectum dorso ad ecclesiam eius, quæ palatio vicina est, perferat, recepturum, si id fecerit, membrorum meorum integram sanitatem. Hæc vbì nunciata sunt regi, gratias agit Deo, & citatus mox æger, accessit. Rex verò, vt spiritalis ille asinus fortis, accubans in terminis, supposuit humeros suos ad portandum. Pendet de humero tanti principis plenus sordibus pauper, squalidis manibus, brachijsque squamosis regium illud pectus collumq; complectitur. Intereà ex assistentibus ridebant nonnulli, alij à paupere regem delusum iocabantur, alij simplicitatem iusti fatuitatem iudicabant. Cùm itaque rex paululùm processisset, subitò nerui extenduntur, rigantur ossa, carnes marcidæ recalescunt, emergunt à carne articuli, pedes à natibus soluuntur. Distendit homo crura, poplite iam flexibili, & sanie cũ sanguine profluẽte, vestis regia ornatur potiùs, quàm fœdatur. Iam tunc satis esse clamant omnes, sanatum languidum, onus ob sordes vlterum deponendum. Ille verò memor præcepti quod susceperat, Syrenarum cantus obturata aure pertransijt: ingressusque ecclesiam, ante sanctum altare holocaustum,

Eduard' remittit tributũ danicũ subditis suis.

Gene. 49.

Nota tanti regis humilitatem.

quod detulerat, Deo ac beato Petro resignat, incolumemq; dimisit. Suscepto autem à rege itineris viatico, acturus gratias D E O & sancto Petro, Romam profectus est.

Hûc Leofricũ quidam summopere prædicant, q cum coniuge Gothgina sanctè vixerit, & multorum cœnobiorũ fundator fuerit.

In monasterio autem beati Petri ante altare sanctæ Trinitatis Missarum solennijs sanctus rex vice quadam cum comite Leofrico assistebat. Et eccè speciosus ille forma præ filijs hominum CHRISTVS IESVS in ara consistens, oculis vtriusque visibiliter corporalis apparuit, sacraque dextera super regem extensa, signum sanctæ crucis eum benedicendo depinxit. At rex, demisso capite, diuinæ maiestatis adorabat præsentiam. Comes verò quid in animo regis ageretur ignorans, volensque regem tãtæ visionis esse participem, cœpit velle ad ipsum vsque procedere. Verùm rex quid in mente comitis voluebatur, intelligens: Sta, inquit, Leofrice, sta: quod vides, video & ego. Post Missam verò dixit rex ad comitem: Per eius, quem vidimus, maiestatem mi Leofrice te obtestor, nè, quoadusquè vixerimus, sermo iste proferatur in publicum, nè vel nos in perniciem nostram ob fauorem vulgi pulset elatio, vel fidem deroget dictis infidelium æmulatio.

Curat sanct⁹ rex morbidã mulierem.

Sub faucibus autem quasi glandes mulieri cuidam succreuerant, quæ totam faciem deformi tumore fœdantes, putrefactis sub cute humoribus, sanguinem in saniem verterant. indè nati vermes, odorem teterrimum exhalabant. Iubetur tandèm in somnis adire palatium, & ex Regis manibus sperare remedium: quibus si lota, si tacta, si signata foret, meritis eius reciperet sanitatem. Cùm autem venisset ad Regem, & oraculum exposuisset, ille nec sordes cauit, nec fœtorem exhorruit: sed loca tumentia manibus contrectans, & aqua lauans, signum sanctæ Crucis impressit. Et subitò rupta cute, cum sanie vermes ebulliunt, recedit tumor, & dolor omnis abscessit.

Cæc⁹ sanat aqua, qua rex se lauaret.

Cęcus quidam docetur oraculo, lumen amissum sancti Regis meritis se adepturum, si lympha, qua manus ablueret, ipse faciem perfudisset. Cumque id cubiculario, & ille regi retulisset, obstupuit ille plurimùm indignatus: illusum phantasmatibus hominem, nihil tale de peccatore sperandũ, Apostolicæ id esse virtutis, nec fidem somnijs adhibendam asseruit. Aqua manus lauit, & ad ecclesiam processit. Cubicularius autem cæco receptam in pelui aquam illam tradit, cum qua oculos & faciem lauans, visum confestìm percipere meruit.

Item alius.

Ciuis quidam Lincolniensis cæcitate percussus, ad palatium Regis veniens, aqua lotionis manuum eius, faciem & oculos lauat: mox tenebris diuturnis optata lux succedit.

Item alius.

Quidam cæcus regem adire & visum ab eo percipere monitus, cubiculario, & ille rem regi pandit. Cui rex: Veniat, inquit. Quis ego sum qui contrister, & non potiùs exultem, si meis manibus, licèt indignis, promissum beneficiũ homini illi pietas diuina contulerit? Vocatus est autem vir, & à rege tactus & signatus, & inter manus eius ab oculis vtrisq; vbertìm sanguis effluxit, pupillas serenauit, & tumorem palpebrarum deposuit. Et dixit homo ille: Video te Domine mi rex, & facies tua tanquàm facies angeli, stantis ante me.

Item duo alij, & lusc⁹ vnus.

Alia autem vice duo cęci, cum vno monoculo, aqua lotionis manuum sancti perfusi, visum percipere meruerunt.

Pugna filiorũ Goduuini qd portéderit.

Sedebat aliquandò rex ad mensam, & à latere eius comes Goduuinus. Huius duo filij adhuc pueri, Haraldus & Tostius, ludebant coram eis: cumque vnus ex illis amariùs, quàm expetebat ludi suauitas, insurrexisset in alterum, ludum vertunt in pugnã. Et eccè Haraldus vehementiùs in fratrem irruens, capillis eius vtranque manum inserit, prostratumque, nisì citiùs eriperetur, virtute superior suffocâsset. Tunc rex versus ad ducem, ait: Nihil aliud, ô Goduuine, nisì simplicem in his vel ludum puerorum, vel pugnam contemplaris? Et ille: Nihil aliud, domine mi. Tunc rex dixit: Longè aliud mea mihi mens loquitur, & his quid futurum sit pueris, per hoc mihi bellum reuelatur. Emensis quippe puerilibus annis, cùm in virũ vterque profecerit, tandèm aduersùs inuicèm liuor vtrunque aduret. Et primùm circunuentione insidijsq; priuatis quasi ludere videbuntur: ad vltimum fortior infirmiorem proscribet, rebellantem prosternet, & prioris mortem post modicum sequens alterius calamitas expiabit. Quæ omnia sic completa, tota Anglia teste, probatur. Nam Tostius ab Haraldo fugatus, cùm paulò pòst in regnum successisset Eduardo Haraldus, vnà cum

rege Noruuegiæ Tostius prosternitur, & totus ferè exercitus deletur. Eodem anno Haraldus ipse regno spoliatus Anglorum, aut miserè occubuit, aut, vt quidam putant, pœnitentiæ tantùm seruatus, euasit.

Goduuinus cùm in mensa regi assideret, vnus ministrorum in obicem aliquem vno pede immoderatiùs impingens, penè lapsum incurrit. Quem tamen pes alius recto gressu procedens, iterùm in statum suum nihil iniuriæ passum erexit. De hoc euentu pluribus inter se loquentibus, & quòd pes pedi subuenerit gratulantibus, comes quasi ludendo intulit: Sic est frater fratrem adiuuans, & alter alteri in necessitate subueniens. Et ait rex ad ducem: Hoc meus mihi fecisset, si Goduuinus hoc permisisset. Ad hanc vocem Goduuinus expauit, & tristem præferens vultum, ait: Scio ego, Rex, scio: adhuc de morte fratris tui tuus me accusat animus, nec eis æstimas discredendum, qui me vel eius, vel tuum vocant proditorem. Sed secretorum omnium conscius Deus iudicet, & sic buccellam hanc, quam manu teneo, guttur meum faciat pertransire, & me seruet illæsum, sicut nec tuæ proditionis reus, nec de fratris tui nece mihi conscius existo. Cumque vir beatus buccellam manu benedicens signâsset, miser ille eam ori inferens, vsque in medium gutturis pertraxit.

Tentat interiùs trahere, nec valet: tentat emittere, sed firmiùs hæsit. Mox meatus, quibus ducebatur spiritus, obcluditur, vertuntur oculi, brachia rigescunt. Intuetur infeliciter morientem rex, & vltionem in eum sentiens processisse Diuinam, adstantes alloquitur, dicens: Extrahite canem istum. Et factum est ità. Hic Goduuinus simplicitate regis abutens, multa in regno contra iustitiam & Deum faciebat. Cunctos ferè regis cognatos & amicos, quos de Nortmannia adduxerat, fraude sua, dolo & circumuentione de patria exturbabat, credens sibi cuncta processura pro voto, si rex amicis nudatus, suis tantùm consilijs vteretur. At rex cuncta dissimulans, diuinis vacabat obsequijs, vltionemque Dei sibi futuram multis prædixit. Aliquandò etiam ipsi Goduuino idipsum non tacuit.

Vltio diuina Goduuinum proditorem extinguit.

Goduuini flagitia.

In die Dominicæ resurrectionis, cùm rex ad mensam sederet, arctiùs solito se collegit ad se: & ponens præ oculis Deum, omnia ista mundana arbitrabatur vt stercora. Et ecce subitò vultus eius plùs solitò serenabatur, interiorque lætitia labia soluebat in risum: rursumque solita grauitate resumpta, obscuriorem faciem præferebat.

Visio mirabilis S. Eduardi de septem Dormientibus.

Mirabantur qui adstabant: nemo tamen audebat eum interrogare, quid accidisset. Mensis tandem sublatis, secutus est ad thalamum regem dux Haraldus, cum vno episcopo & abbate vno: simulque regem super hoc sermone conueniunt. Tunc ille ait: Quantum se quisque subtraxerit vanis, tantum veris arctiùs adhærebit. Ecce enim ego inter fœcundos calices, & pinguia fercula, ac radiantis metalli splendorem recordatus sum Domini Dei mei, & effudi in me animam meam, dilatatoque mentis sinu, oculus interior spirituali perfusus lumine, radios profectò vsque ad illam Ephesiorum ciuitatem mira celeritate porrexit, & vsque in montem Celion progressus, sanctorum quidem Septem Dormientium, quiescentium in spelunca, proprietatem vultuum, necnon membrorum quantitatem, ac qualitatem vestium expressione manifestissima contemplatus est. Hæc dum, interiorem risu significante lætitiam, corde luminoso conspicerem, subitò, me cernente, à latere dextro, super quod multis quieuerant annis, in sinistrum se latus virtute diuina vertentes, dirum mortalibus omen hac laterum suorum mutatione signârunt. Exhinc enim surget gens contra gentem, & regnum aduersùs regnum, & erunt pestilentiæ & fames, & terræmotus magni per loca. His enim septuaginta annis (tantum enim tempus in sinistro latere repausabunt) visitabit Dominus iniquitatem plebis suæ, tradens eos in manus gentium, vt dominentur eis, qui oderunt illos. Inimici nanque nominis CHRISTI insurgent in Christianos, serui dominis rebellabunt, reges insidiabuntur regibus, & principibus principes, & in omnibus finibus terræ vltor iniuriæ CHRISTI mucro desæuiet. Et exposuit eis rex vitam illorum, & nomina, & passionem, & dormitionis modum. Quibus auditis, inito consilio, vt fidem posteris facerent, ad explorandam sermonis veritatem, dux militem, clericum pontifex, abbas mo-

S. Eduardi prophetia.

monachum cum literis regijs ad Imperatorem Constantinopolitanum direxerunt. Qui omnia vera reperientes, incolumes ad regem regressi sunt.

Amor S. Eduardi erga S. Ioannem apostolum.

Sanctus Eduardus nulli petenti in nomine sancti Ioannis Euangelistæ aliquid denegabat: hunc enim post Apostolorum principem arctiùs diligebat. Vndè contigit, quòd quidam peregrinus, absente camerario, in nomine sancti Ioannis Euangelistæ importunè à rege eleemosynam postularet. Cui rex preciosum annulum, cùm nil aliud in promptu haberet, dedit. Accidit post hæc, duos Anglicos ad adorandum Saluatoris sepulcrum Hierosolymam proficisci. Qui die quadam à publica strata declinantes, deuia quæque sectati sunt: & Sole ruente, nox obscura adducta est.

Et cùm nescirent quid agerent, quò se verterent., apparuit eis senex quidam venerandus, qui eos ad ciuitatem reduxit. Susceptis autem hospitio, mensa paratur: lautissimeque refecti, dant membra quieti. Manè autem facto, egressis illis de ciuitate, ait senex: Viri fratres, cum summa prosperitate vos repatriaturos non dubitetis: quoniam prosperum iter faciet vobis DEVS, & ego ob amorem regis vestri, in omni via firmabo super vos oculos meos. Ego enim sum Apostolus CHRISTI Ioannes, qui regem vestrum ob meritum castitatis summa dilectione complector. Hunc ergò annulum, quem mihi in habitu peregrino apparenti tribuit, reportate, denunciantes ei obitûs sui instare diem: quem infra sex menses visitans visitabo, vt mecum sequatur agnum quocunquè ierit. His dictis, disparuit: & illi ad patriam prosperè redeuntes, quæ viderant & audierant, regi seriatìm retulerunt.

Castitas regis quàm chara apostolo.

Ecstasis S. Eduardi.

Cùm autē rex infirmitate graui detineretur, in mentis raptus excessum, biduò ferè iacebat exanimis. Tandèm quasi de graui somno euigilans, aperuit oculos, & sedit, & assumpta parabola, ait: Cùm adolescens in Nortmannia exularem, grata mihi semper extitit bonorum amicitia: & quicunque sacræ religionis meliores videbantur, hi mihi cæteris erant familiariores. Inter quos, duos monachos speciali quadam mihi deuinxerant charitate conuersationis honestas, vitę sanctitas, suauitas morum, verborum affabilitas. Hos frequentiùs visitabam: quàm dulcia faucibus meis eloquia eorum. Hos ante plurimos annos translatos ad cælum, vidi mihi paulò antè in somnis assistere, quid genti meæ post obitum meum sit futurum, ex Dei mandato mihi referentes.

Vaticinium de cladibus futuris Angliæ.

Impletam dicunt Anglorum nequitiam, & iniquitas consummata iram prouocat, accelerat vindictam. Sacerdotes præuaricati sunt pactum Domini: polluto pectore & manibus inquinatis sancta contrectant. Et hi non pastores, sed mercenarij, exponunt lupis oues, non protegunt: lac & lanam quærunt, non oues: vt detrusos ad inferos mors & pastores depascat, & oues. Sed & principes terræ infideles, socij furum, prædones patriæ: quibus nec Deus timori est, nec lex honori: quibus veritas oneri, ius contemptui, crudelitas delectationi. Itaque nec prælati iustitiam, nec seruant subditi disciplinam. Et eccè Dominus gladium suum vibrabit, arcum suum tetēndit, & parauit illum. Ostendit deincèps populo huic iram & indignationem, immissiones insupèr per angelos malos, quibus traditi sunt anno vno & die vno, igne simul & gladio puniendi. Ego verò ob intentatam meæ genti calamitatem dolens atque suspirans, dixi: O cælestiū secretorum conscij, si conuersi egerint pœnitentiam, nunquid non ignoscet Deus, & relinquet post se benedictionem? Pœnitentia certè prolatam Dei ore in Niniuitas suspendit sententiam: quæ etiam imminentem impijssimo Achab, debitam distulit vltionem. Suadebo igitur genti meæ, vt pœniteant de præteritis, & caueant de futuris: & fortè miserebitur Deus, vt non inducat super eos malum hoc grande: sed qui punire pręparauit auersos, recipiat in gratiam solita pietate conuersos.

Ioan. 3.

3. Reg. 21.

Nequaquàm, inquiunt, hoc erit: quoniam induratum est cor populi huius, & excæcati oculi, & aures aggrauatæ, vt nec audiant corripientem, nec intelligant commonentem, nec terreantur minis, nec beneficijs prouocētur. His eorum verbis dum mihi maior accresceret solicitudo, dixi: Num ità in perpetuum irascetur DEVS, & non apponet vt complacitior sit adhuc? Quandò ergò tot tristibus læta succedent, aut

Psal. 76.

aut tot aduersa qualis consolatio temperabit? Quale sperandum est in his malis remedium, vt sicut illinc terret & contristat futura correptio, ità hinc aliquantulùm mulceat diuinæ miserationis promissio? Ad hæc sancti tale mihi problema proponunt: Arbor quælibet viridis à suo trunco decisa, ad trium iugerum spatium à radice propria separetur. Quæ cùm nulla hominis manu cogente, nulla vrgente necessitate, ad suum reuersa truncum, in antiquam radicem sese receperit, resumptoque succo rursùm floruerit & fructum fecerit, tunc sperandum est aliquod in hac tribulatione solatium, & de ea, quam prædiximus, aduersitate remedium. Hæc cùm dixissent, ipsi cælo, vobis ego redditus sum. Assidebant narranti visionem regina, Robertus sacri palatij custos, Dux Haraldus, Stigandus & qui ascendit cubile patris sui, & maculauit stratum eius, viuente adhuc archiepiscopo Roberto, cathedram Cantuariensem inuadens. Ob hoc à summo pontifice suspensus, paulò pòst crepuit, & effusa sunt viscera eius. Hic ad vocem narrantis obduruit, nec terretur oraculo, nec fidem habuit prophetanti: sed potiùs regem senio confectum delirare submurmurans, ridere mâluit quàm lugere. Cæteri verò, quibus mens sanior erat, flebant vbertìm & suspirabant, qui nihil secùs quàm ipse dixerat, aut à sacerdotibus, aut à principibus fieri non ignorabant.

Obscura diuinæ in Anglos clemētiæ significatio.

Pœna inuasoris alienæ sedis.

Quidam enim præmissam similitudinem dicunt regem pro impossibili statuisse, illi maximè, qui totam Anglorum nobilitatem sic deperîsse lugebant, vt ex ea gente nec rex, nec episcopus, nec abbas, nec princeps quilibet vix in Anglia cerneretur. Mihi sanè alia mens est, consideranti sanctissimum virum Dunstanum, & ipsam calamitatem prædixisse, & consolationem nihilominùs promisisse. Potest proindè sic non inconuenienter exponi: Arbor hæc regnum Anglorum significat, decorum gloria, delicijs diuitijsque fœcundum, excellentia regiæ dignitatis sublime. Radix, ex qua totus honor iste processit, regium semen fuit, quod ab Alfredo, qui primus Anglorum à summo pontifice vnctus & consecratus fuerat in regem, recta successionis linea vsque ad sanctum Eduardum descendit. Abscissa est arbor de trunco, quandò regnum à genere regali diuisum, ad aliud semen translatum est. Ad spatium trium iugerum hæc facta est separatio: quia in trium temporibus regum, nulla fuit nouis cum antiquo semine regali communio. Haraldus enim successit Eduardo, Vuilhelmus Haraldo, Vuilhelmus iunior priori Vuilhelmo. Accessit ad radicem, quandò rex Hēricus, in quem totum regium decus transfusum est, nulla necessitate cogente, nulla spe lucri vrgente, sed ex infuso ei amoris affectu, abneptem Eduardi Mathildam duxit vxorem, semen regium Nortmannorum & Anglorum coniungens, & interueniente opere coniugali, de duobus vnum faciens. Floruit sanè arbor, quandò de vtroque semine Imperatrix Mathilda processit. Tunc verò fructum fecit, quandò de ipsa Henricus exoriens, quasi lapis angularis vtrunque populum copulauit. Habet nunc certè de genere Anglorum Anglia regem, habet de eadem gente episcopos & abbates, principes & milites, ex vtriusque seminis coniunctione procreatos. Si autem alicui hæc displicuerit expositio, aut ipse aliter exponat, aut aliud tempus, quo hæc expleantur, expectet.

Visionis regiæ interpretatio.

Sciens itaque rex, quia appropinquauit hora eius, vt transiret de hoc mundo, suum transitum mox in circuitu propalari iussit, nè mortis suæ agnitione dilata, orationum quoquè suffragia differrentur. Sicque senex, & plenus dierum ac bonorum operum, migrauit ad Dominum. Obijt autem anno Domini millesimo sexagesimo sexto, cùm regnâsset vigintitribus annis, mensibus sex, & diebus vigintiseptem, pridiè Nonas Ianuarij: cum quo tota pariter Anglorum felicitas ruit, perijt libertas, vigor omnis interijt.

De obitu S. Eduardi regis.

Contractus quidam ad sepulcrum eius veniens, membrorum sanitatem deuotis lachrymis & precibus postulabat. Et eccè vis quædam occulta subitò neruos extendit, in naturalem statum crura pedesque retorquet, euulsisque à carne articulis, sanguis profluit, paulatimque succo resumpto, arida priùs ossa pristinum robur recipiunt.

Ad eius sepulcrum contractus sanatur.

Sex quoquè cęci, vnum monoculum secuti, ad sepulcrum regis properantes, cùm alter ab altero traheretur, & vnus præcedens oculus, viris septem ducatum præberet,

Itē sex cęci.

ſancto cum lachrymis miſeriam exponunt, opem flagitant, contra diuturnæ caliginis tædium, ſanctiſſimi regis depoſcunt auxilium. Nec mora, beati meritis & precibus viſum oculorumque claritatem percipere meruerunt.

Haralds occupat regnum.

Intereà Haraldus filius Goduuini, regnum nec iure nec natura ſibi debitum vſurpans, malum, quod Anglis ſecundùm ſancti regis oraculum Dominus præparauerat, tranſgreſſione pacti cum duce Vuilhelmo, & fidei læſione accelerauit. Vt autem attenuatis viribus faciliùs ab his, quos iniuſtè prouocauerat, hoſtibus vinceretur, ſuſcitauit ei DEVS à parte Aquilonis inimicos, ſcilicet Haraldum regem Noruuegiæ, & Toſtum fratrem ſuum, quem de Anglia expulerat ipſe, quique tempore Regis Eduardi exulabat in Flandria. Hi cum magna claſſe per Humbriam Eboracum properantes, cùm exercitum Northumbrenſium prælio excepiſſent, potiti victoria, magnam de obſtantibus ſtragem dederunt. His Haraldo nunciatis, exercitum copioſum ex omnibus finibus Angliæ collegit.

Viſio cuiuſdã Abbatis

Apparuit autem tunc ſanctus Eduardus cuidam Alexi, abbati Rameſiæ, viro religioſo, dicens: Vade, & dic Haraldo, vt homines, qui contra ius & fas regni huius fines inuadunt, aggrediatur ſecurè. Ego enim ero dux & protector exercitûs, quoniam iuſtitiæ gentis huius deeſſe non poſſum. Per me enim reportabit vice hac de hoſte triumphum. Et nè verbis tuis fidem deroget, ſecretum ei ſui cordis oſtende, vt cùm ei, quæ nullo conſcio mente voluebat, edixeris, non hæc tuæ adinuentioni, ſed meæ promiſſioni adſcribat.

Videt beati mentiũ arcana.

Nocte quidem præterita, cùm dolore femoris torqueretur, licèt eum non parùm vrgeret imminens moleſtia, ſiluit tamen, reputans apud ſe, ſi publicaret languorem, quòd ſuis eſſet contemptui, & hoſtibus irriſioni. Verùm quia nunc ab illa peſte conualuit, de meo præſumens auxilio, contra Barbaros iuſtum bellum ſuſcipiat, & ab imminẽti periculo ſuos eripiat. Quod cùm abbas Haraldo reſeràſſet, ex cæleſti promiſſione factus audacior, in valida manu progrediens, apud Stamfordbrig hoſtibus occurrit. Conſertoque prælio, dux vterque proſternitur, ſcilicet rex Noruuegiæ, & frater Haraldi Toſtius, & penè totus eorum exercitus deletus eſt.

Corpus S. Eduardi poſt eius obitũ diutiſſimè mãſit incorruptum.

Anno triceſimoſexto poſt ſancti Eduardi obitum, cùm corpus eius de terra eleuaretur, integrum, incorruptum & flexibile cum veſtibus recentibus repertum eſt. Quod videns epiſcopus Roffenſis, pilum vnum deuotionis deſiderio accenſus extrahere, ſibique ſeruare conatur. Sed ille firmiùs hærens, effectum mentis epiſcopi & voluntatem defraudauit. Mulier quædam in feſto ſancti Eduardi operibus vacans, paralyſis morbo correpta, ad corpus ſancti deducitur, & ſanitatem priſtinam ſe recepiſſe lætatur. Tres viri febre quartana vexati, viſitato ſancti ſarcophago, quaſi in momento curati ſunt.

Miraculũ.

DE

DE CANONIZATIONE ET TRANSLATIONE S. EDVARDI REGIS ET CONFESSORIS, EX ANTIquo manuſcripto codice: ſed quædam ante Alexandri Pontificis literas videntur deeſſe, de legatione ad ipſum pontificem miſſa &c.

ALexander Epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, venerabilibus fratribus, Archiepiſcopis, Epiſcopis, & dilectis filijs, Abbatibus, Prioribus, alijſque Eccleſiarum Prælatis, per Angliam conſtitutis, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Alexāder 3.

Illius deuotionis conſtantiam & fidei firmitatē, quam circa matrem veſtram ſacroſanctam Romanam Eccleſiam exhibetis, diligentiùs attendentes, in id * poſiti voluntatis adducimur, vt vos ſicut chariſſimos fratres & ſpeciales Eccleſiæ filios, ſyncera charitate in Domino diligamus, propenſiùs honoremus, & poſtulatiōes veſtras, quantū cum Deo poſſumus, libenti animo admittamus. Deuotio eccleſię Anglicanæ erga Sedem Apoſtolicā. Indè vtiquè fuit, quòd ſuper petitione, quam de Eduardo glorioſo quōdàm rege Anglorum canonizando, & in ſanctorū catalogo adſcribendo, tam chariſſimus in Chriſto filius noſter Henricus, illuſtris Anglorum rex, quàm voſipſi nobis inſtantiùs porrexiſtis, ſolicitam cum fratribus noſtris deliberationem habētes, libro miraculorum inſpecto, quę, dum in carne mortali viueret, & poſtquàm de pręſenti ſeculo eſt aſſumptus, omnipotens Dominus per ſuam miſericordiam declarauit: viſis etiam literis anteceſſoris noſtri, piæ recordationis Innocentij papæ, veſtris quoquè teſtimōijs indè receptis: quamuis negocium tam arduum & ſublime non frequenter ſoleat in ſolennibus concilijs de more concedi, de communi tamen fratrum noſtrorum conſilio, iuxta votum & deſiderium prædicti filij noſtri regis ac veſtrum, corpus ipſius Cōfeſſoris ità glorificandum cenſuimus, & debitis præconijs honorandum in terris, ſicut eundem Confeſſorem Dominus per ſuam gratiam glorificauit in cælis: vndè videlicet inter ſanctos Confeſſores decæterò numeretur, qui hoc ipſum apud Deum ſignis meruit & virtutibus obtinere. Quia igitur decet honeſtatis veſtræ prudentiam eum piè colere, & toto ſtudio venerari, quem authoritate Apoſtolica venerandum veſtra poſtulauit deuotio & colendum: vniuerſitatem veſtram per Apoſtolica ſcripta monemus, & exhortamur in Domino, quatenùs eum ità deincèps ſtudeatis debitis obſequijs honorare, vt ipſius interceſſiōibus apud diſtrictum iudicem mereamini veniā obtinere, & glorioſum in æterna beatitudine pręmium inuenire. Datum Anagniæ, 7. Idus Februarij. Innocētius 2.

Nuncijs itaque ab Apoſtolica ſede regreſſis, ſæpedictus Abbas, conuocatis venerabilibus perſonis, tam epiſcopis quàm abbatibus. in Eccleſia Vueſtmonaſterienſi, primò coram omnibus recitari fecit literas Apoſtolicæ authoritatis de beati regis canonizatione: ſicque vniuerſis applaudentibus, aſſentientibus, & DEVM magna voce laudantibus, de glorioſo Domini confeſſore Miſſa ſolenniter celebrata eſt: quam tamen Dominus Papa primò in Eccleſia Romana fecerat per vnum de Cardinalibus honorificè, ſicut dignum fuerat, decantari. Sed quia cauſis exigentibus, rex adhuc in transmarinis partibus agebat, iuxta mandatum ipſius & deſiderium dilata eſt vſque in reditum ſuum, & eidem ſeruata ſacri corporis reuelatio. Decurſis verò ferè annorum curriculis, rege à Nortmannia in Angliam iam regreſſo, cupiens Abbas ſuſceptum negocium ad effectum perducere, & illud ſacrum corpus, quod iam diù in terra latuerat, in eminentiori & honeſtiori loco collocare, cum rege ſecretum & diligentem de celebranda beati Regis tranſlatione tractatum habuit, poſtulans vt bono principio manum debitæ conſummationis adhiberet, præſertim cùm ex eius mandato acceperit, præſentiam ipſius huic negocio eſſe expectandam. Annuit rex iuſta poſcenti, diemque certum, iuxta quod vtrique videbatur opportunum, indixit. Interìm verò accepto Abbas à prudentioribus viris conſilio, beati corporis glebam primò ſecretiùs inſpicere decreuit, vt ſic

expeditiùs ad solennem transire posset reuelationem. Sed quia opus hoc sanctum & dignum esse sciebat, suam formidans indignitatem, semèl & iterùm accessit & tentauit: sed totiès conscia sibi mens infirmitatis suæ, manum pia quadam hæsitatione trepidantem retraxit. At crescente timore, creuit & deuotio: crescente deuotione, adfuit confidentia cum amore, qui sæpè foràs mittit timorem. Ex ipso itaque timore confidentior effectus, & minùs timidus, tempus obseruauit, quo tam secretum negocium opportunè tractaret.

Abbas cum suis reuerēter se præparat ad aperiendū sarcophagū S. Eduardi.

Quadam itaque nocte fratribus post matutinas vigilias ad strata reuersis, ianuis ecclesiæ clausis, seruientibusque laicis exclusis, remāsit in ecclesia solus Abbas cum Priore, & quibusdam de fratribus ad hoc delectis, qui se ex mandato Abbatis ieiunijs & orationibus ad tam sanctum opus tractandum deuotiùs pręparauerant. Quibus omnibus albis indutis, & nudis pedibus, præmissaque oratione, & cum psalmis decantata litania ante altare, processit ad tumulum Abbas cum Priore & duobus fratribus, cæteris ante altare in lachrymis & oratione persistentibus. Cumque lapidem, qui sarcophago superpositus fuerat, sustulissent, admotis propiùs lucernis, conspexerunt virum iacenrem in vestitu deaurato, calceatum caligis purpureis & calceamentis preciosis, caput & faciem cooperta mitra rotūda, auro satis operosè intexta: barbam etiam niueam & prolixam, modicumque crispantem, super pectus decenter ordine suo iacentem. Accitis itaque fratribus, qui in oratione ante altare remanserant, & ad tam desiderabile spectaculum admissis, facta est lætitia magna cum gratiarum actione inter illos. Non tamen adhuc stetit, nec sic quieuit vehemens ille spiritus deuotionis, & ardens desiderium inspiciendi, tractandi, & interiùs perscrutandi thesaurum illum preciosum, quem se magna iam ex parte vidisse gratulabantur. Apponentes itaq; manus debita cum deuotione & reuerentia, vestes, capitis operimentum, tunicam & caligas pia quadam inquisitione tractabant, tentantes, si quam fortè, sicut dictabat ratio, expetebat natura, admisissent corruprionem. Et eccè omnia ea reperiunt integritatem pristinam retinuisse: ex parte tamen obfuscatum aduertunt colorem & decorem eorum, tum ex diuturna lapidis contiguitate, tum ex puluere & cæmento, quod in sarcophagi apertione introrsùm ceciderat: quod tamen linteo, sicut poterant, amouentes, materiam, opus & colorem facilè depræhendere potuerunt. Suppositis itaque manibus cum reuerentia & timore, corpus illud gloriosum alij ad caput, alij ad pedes, quidam ad humeros & per medium leuantes, & super extensum tapetum in panno serico precioso inuoluentes, in cista lignea ad hoc præparata incluserunt omnia, quæ cum eo inuenta fuerant, intùs relinquentes, excepto annulo aureo, quem in digito regis inuentum, Abbas propter deuotionem retinuit, & ad huius memoriam satìs prouidè reseruare decreuit.

Vestes S. Eduardi iāpridèm defuncti, incorruptæ inuentæ.

Transferūtur sacræ eius reliquiæ valdè honorificè.

Adueniente itaque die, quem rex celebrandæ translationi præfixerat, omnibus paratis, quæ tantæ rei necessaria videbantur, veniens in ecclesiam cum magno procerum & illustrium virorum comitatu, primò cistam, in qua preciosus ille thesaurus continebatur, recludi fecit, assistentibusque archiepiscopo Cantuariensi & episcopis quàm plurimis, abbatibus quoquè & alijs venerabilibus personis, præsentem illam regiæ personæ maiestatem oculis vidit, manibusque, quantùm timor & reuerentia permisère, tractauit, omniaque ità se habere gauisus est, sicut ei ab Abbate primò fuerat intimatum. Facta igitur, sicut diei solennitas expetebat, processione, preciosoq; incorrupti virginis corpore per claustrum monasterij regijs humeris præcipuorumque totius regni procerum manibus reuerentissimè deportato, posita est super candelabrum præclara illa lucerna in domo Domini, vt qui ingrediuntur, lumen videant, & illuminentur ab ea. Sicque illud vas insigne castitatis, & vniuersæ virtutis domicilium in feretro precioso, quod ei ex auro & argento construi fecerat illustris rex & consobrinus eius, strenuus Anglorum debellator, Vuilhelmus, regijs manibus honorificè collocatum est, laudantibus cunctis voce lætabunda & benedicentibus DEVM, qui in sanctis suis semper est gloriosus, & in omnibus operibus suis mirabilis.

S. Eduardus in coniugio permansit virgo.

Hic Henricus 2. occidit S. Thomam Cantuarień Archiepiscopum.

Celebrata est autem translatio ista anno ab incarnatione Domini millesimo, centesimo sexagesimotertio, 3. Idus Octobris, die Dominica, ab excellentissimo Anglo-

Anglorũ rege Henrico, assistentibus venerabilibus viris Thoma archiepiscopo Cantuariensi, Gileberto episcopo Londoniensi, Henrico Vuintoniensi, Nigello Heliensi, Roberto Lincolniensi, Vuilhelmo Noruuicensi, Iacelino Salesberiẽsi, Vualtero Rofensi, Hilario Cicestriensi, Bartholomæo Exoniensi, Richardo Cestrensi, Godefrido Episcopo sancti Asaph: & de Nortmannia episcopis, Lexoniensi Ernulpho, Ebroicensi Rotroto, Abricensi Achardo. Abbatibus, Hugone S. Edmundi, Roberto S. Albani, Rogero Radingensi, Gregorio Malmesberiensi. Comitibus etiam, Roberto Legercestriæ, Hugone Comite de Nottsule, Galfrido Comite de Essexia, Vuilhelmo Comite de Arundel, Reginaldo Comite Cornubię, Patritio Comite de Salesbiria, Vuilhelmo Comite de Albamara, Richardo Comite de Penbroch: & procerum, militum, cæterorumque diuersi ordinis & officij innumera multitudine: summi Pontificatûs arcem regente sanctissimo Papa Alexandro 3. huius beneficij authore pariter & largitore, anno eiusdem Papæ 4. regnante pijssimo & glorioso Anglorum rege Henrico 2. anno regni eius nono, præsente & huic operi accuratissimè pręsidente iam dicto eiusdem loci reuerendo patre Laurentio.

VITA BEATI RAIMVNDI CONFESSORIS, TERTII MAGISTRI ORDINIS PRAEDICATORVM, AVthore F. Leandro Alberto Dominicano. *Etsi autem nondùm in diuos relatus est hic Raimundus, at tamen permisit Paulus 3. Romanus pontifex, vt Barchinonen. eius festum celebrent postridiè Epiphaniæ.*

RAimundus de Pennaforti, Cathalanus, originem retulit in Aragonum reges. Is postquàm adoleuit, missus est ad gymnasium, vt scientiam hauriret. In quo tantum breui admodùm tempore profecit, vt ea tempestate in Pontificio atque Imperatorio iure inter viros clarissimos facilè connumerari posset. Quamobrem ciues nostri Bononienses, tanti viri famã exaudientes, publico stipẽdio ipsum ad docendum conduxêre. Hanc autem ob causam togam induit religionis. fortè dissuaserat cuidã scholastico adolescenti plurimis rationibus sanctæ cõuersationis ingressum. Quapropter deindè conscientia exagitatus, quod illi dissuaserat, ipse amplexus est: videlicet, relictis mundi illecebris, fauore & gloria, cum omnium admiratiõe ordinem Prædicatorum ingressus est. Simul àc votum emisit anno euoluto, pro more, accitus est in socium à legato Pontificis maximi, in Hispaniam concedente. Demùm cognita eius insigni doctrina, à Gregorio 9. Pontifice iussus est epistolas Pontificum ac Conciliorum decretales in vnũ corpus redigere, (quod hactenùs in vsu habetur in gymnasijs, & adamussìm seruatur) prout dinosci potest in procemio ex eius nominis citatiõe ab eodem pontifice. Fecit & ipsum pontifex Capellanum suum & pœnitentiarium: quæ dignitas temporibus illis non nisì valdè literatis conferebatur. Factus est etiam inopum causarum expeditor. Post epistolas Decretales in vnum congestas, Summam de Casibus conscientiæ edidit, opus insigne, & omni admiratione obseruationeq; dignum. Animaduertens Pontifex eius præclarissimam vitam, mores, ingentemque doctrinam & animi probitatem, præsulem ciuitatis Barchinonæ creauit. Qui cernens sub tanto honore maximum latêre onus, dicto approbante Pontifice, camipsam dignitatem missam faciens, ad ordinem Prædicatorum remigrauit, mâlens tunica pallioque rudi & ignobili tegi, atque sub eo egenus DEO seruire, quàm post tantæ dignitatis fastigium, mox rationem tantæ villicationis reddere. Igitur ad ordinem Prædicatorum reuersus humilimus pater, petijt sibi quempiam virum bonum præfici, per quem posset erudiri ea, quæ religionis essent: & vt erat mitis, ac naturæ compositæ, sic religionis moribus ornatus breui admodùm tempore euasit, vt in conuentu generali duodeuigesimo (quod capitulum generale vocant) Bononię anno Domi-

6. Ianvar.

Cur monachus factus sit.

Epistolas decretales Põtificum in vnũ corpus redigit.

Fit episcopus.

Se abdicat.

Domini millesimo ducentesimo tricesimooctauo celebrato, omnium patrum consensu, præsidentia eo absente totius ordinis Prædicatorum dignus nominaretur & approbaretur. Exordiar ab initio, vt rem seriatim narrem, placituram, puto, legentibus. Vita functo Iordane viro sanctissimo, totius Prædicatorum familiæ Præsidente, ad interregem, vt veterum more Romanorum loquar, ventum est. Interrex, quem Vicarium generalē totius ordinis Prædicatorum nostri dicunt, magnus ille Albertus vi & iussu institutionum nostrarum creatus est. Tandem indicto conuentu vniuersali duodeuigesimo, Bononiam Electores conuenêre, vt sibi ordinique aliquem præficerent. Huic synodo duo inter cæteros electores, excepto Magno Alberto, viri & moribus & doctrina apprime pollentes, videlicet Hugo de S. Theodorico, tunc præfectus Galliæ prouinciæ, postmodum Cardinalis Ecclesiæ Romanæ, & Iuo præfectus prouinciæ terræ sanctæ (hos enim præfectos, appellant Prouinciales Priores) interfuêre. Ad certam diē oēs electores sub quadā porticu conuenerunt pro Præsidente eligendo. Datis oībus suffragijs, pari lance certatum est. Porrò in duas se subdiuiserant partes: alij quidem Magnum Albertum, vtpote Germani: & Hugonem ꝑlibatum Galli elegerāt, cæteris partibus vtriusq; fauētibus. Iterùm atq; tertiò res incepta, in idē semper recidit. Animaduertētibus patribus electores simul non posse conuenire, orationes indictæ sunt ante parētis Dominici sanctissimū corpus. Sic igitur orātibus fratribus, mox extra se quidā positus, videbat oēs electores cubiculū exeūtes in tēplo maximā colūnam erigere, guttulis sanguineis purpuratā, à summo vsq; deorsùm attingētem. Verùm cùm intuēs frater lætaretur, extēplò signū electoribus datur, vt denuò ad electionē ꝑsidentis cōueniant. In primo itaq; scrutinio, cùm Barchinonæ esset, patres ipsum vnanimiter & cōcorditer elegerūt, cùm priùs antehàc nulla prorsùs illius mētio fieret. Timētes verò, nè oblatam Præsidentiam dictam aspernaretur, pari cōsilio miserunt patres Hugonem, Bonisium Placentinum, Pontium de Sperra præfectū Galliæ Narbonēsis prouinciæ, Philippū olim ꝑsidentem Syriæ, sed exauthoratū in dicta synodo, Stephanum Hispanum quondàm Lombardiæ prouinciæ ꝑfectum, cum nonnullis alijs patribus Barchinonam, vt suaderent Raimundo, vt acceptaret oblatam præsidentiam. Vt verò conuenerunt, virum Dei apprime rogabant, vt ceruicem flecteret: sed is secum magis exoptans habitare, quàm tam grandem subire prouinciam, inexorabilem sese præbebat. Tandem tantorum virorum authoritate & rationibus suasus, inclinato capite, tātum onus subijt. Verùm biennio dūtaxàt hoc officio functus est: qppe in synodo prima generali, q̄ sub ipso celebrata, q̄ decimanona fuit, anno Domini 1239. edidit legē, vt ꝑsidens totius ordinis Prædicatorū, posset officio renūciare coram patribus, quos dicimus Diffinitores, & isti obligarētur cessionē acceptare. Id quod tunc facere adnixus est, sed minimè potuit, eò ꝙ patres admittere cessionē noluêre. Tādem in sequēti anno, videlicet 1240. in synodo vigesima Bonōiæ celebrata, cessionē petijt, corporis valetudinem allegans, & nōnulla alia. & cùm plurimùm hoc efflagitaret, tādem voti compos factus est ob dictam legem, in præcedente anno editam. Quamobrem animaduertentes patres ingentē perturbationem, quæ de facili suboriri posset in Ordine, si pro volūtate huiusmodi ꝑsidentes seu Magistri generales ordinis vulgò dicti, officio renunciare possent, & ipsi eorum vota admittere tenerētur, lege sancitum est, nè in posterum eorum cessio admitteretur, nî propter impedimenta perpetua: sicque lex illa obrogata. Raimundus igitur voti compos factus, læto animo Barchinonam redijt, ibique vitam egit sanctissimam, & in studijs assiduis meditationibusq; occupatam. Edidit, vt præmisimus, plura opera, & Institutiones ordinis fratrum Prædicatorum miro quodam ordine distinxit, quæ priùs indistinctæ erāt. Superuixit, postquàm præsidentiæ ordinis renunciauerat, annis quinque & triginta. Vita functus est in die Epiphaniæ, 8. Idus Ianuarij, anno 1275, Ipsius sanctitatem crebra miracula, ad inuocationem eius nominis per Deum facta, protēstantur. Porrò dum viueret, & post mortem maximis claruit miraculis. Inter cætera enim legitur, quadraginta mortuos cum suscitâsse. Rex autem Aragonum, visis miraculis tam insignibus, plurimùm apud Pōtificem institit, vt inter diuos connumeraretur: sed nescio quo accidente tam egregium opus omissum est: sicque manet. Hæc sunt, quæ ad manus meas de tanto viro peruenêre.

Albertus Magnus.

Creetur magister generalis Ordinis Prædicatorum.

Ei⁹ scripta.

Eius miracula.

VITA

VITA S. ANDREAE EPISCOPI FESVLANI ORDINIS CARMELITARVM, DOCTE ET ELEganter conſcripta.

ANdreas Corſinus Florentiæ ex Corſinorum nobili familia natus fuit, patre Nicolao, matre verò Peregrina. His, poſtquàm in vnum matrimonium cõuenerunt, nihil fuit antiquius, quàm vt religionis præcepta in omnibus obſeruarent. Itaq; libidine terrenorum poſthabita, ijs q̃ Dei erant, ſtudentes, ſæpiùs domum Domini viſitabant. Cùm verò, quod in Exodo legitur, audirent, primitias videlicet Deo offerẽdas eſſe: vt Deo eiusque genitrici gratam oblationem facerent, admodùm cupiebant ex ſe filios procreare, vouentes primogenitũ ſuum Mariæ religioni tradere. Quorum precibus beata virgo annuens, diuinitùs eorum votum adimpleuit. Poſt paucos dies concepit Peregrina mater: cumq; iam tempus pariendi immineret, in ſomnis ſibi viſum eſt lupum peperiſſe pro homine: qui cùm eccleſiam intráſſet, paulatim immutatus, in agnũ ſe vertit. Quam rem expergefacta tacitè conſiderãs, nec viro quidem, quid in ſomnis viderit, eſt auſa confiteri. Proxima verò nocte, id eſt, pridiè Calendas Decembris puer naſcitur: qui cùm luſtraretur baptiſmatis ſacramento, Andreas nomen accepit, quòd eo die natus ſit, quo Chriſtiana religio beati Andreæ apoſtoli ſolẽnia celebraret. Puer educatus ingenuè, creſcit, ſtudijs literarũ traditur. Cùm aũt admodùm ſcitus puer eſſet & forma p̃ſtante, vtriq; parẽti plurimùm charus erat. Poſtremò factus adoleſcẽs, canes alere, equos mercari, ſodalitates parare, tractare arma, lites gerere cœpit, & ad hæc, oĩa diuina pariter & humana ꝓmiſcua habere, parẽtibus nõ ſolũ inobediens, ſed nec eos ſe caſtigãtes ꝑferre poterat. Parẽtes verò vbi intellexerũt, quantũ periculum adoleſcẽti imminebat, timẽtes nè ob eius facinora ꝑ dedecus vitã amitteret, à tã peſſimis moribus iilũ iam ætatis ſuæ quintumdecimũ annũ agentẽ reuocare ſtatuerũt. Igitur nacti opportunitatẽ, Andreã ad ſe accerſiri iubẽt. Qui cùm iuſſa parentum negligeret, cõtumelioſa verba reſpõdens, ab eorũ cõſpectu improbè diſcedebat. Quẽ mater, id iniquè ferens, animo concitato alloquitur: Tu ꝑfectò, inqt, lupus es, quẽ in ſomnis mihi viſa ſum peperiſſe. Quibus verbis ꝑterritus adoleſcẽs, retrò ferẽs pedẽ, matrẽ orauit, vt qd ſibi vellent ea verba, ſignificaret. Tunc mater inqt: Audi fili mi verba mea, neq; matris tuæ dicta cõtemnas. Ego vnà cum genitore tuo ſterilis annos plurimos vixi, tantusq; ſobolis amor fuit, vt etiam ꝓ habẽdis filijs vota ſuſceperim. Itaque primitias vteri mei Deo Mariæque matri eius offerendas cõſtantiſſimè voui. hoc idẽ Nicolaus pater tuus communi voto promiſit. Factum eſt, vt Mariæ precibus conciperem: & cùm iam pariendi tempus aderat, in ſomnis viſa ſum lupum parere: qui cùm ingreſſus eſſet eccleſiam, lupi formam deſerens, agnus effectus eſt. Poſtridiè verò te peperi: qualis ſuperiorem ætatem vixeris, non te latet. non enim vt homo ratione vtens, ſed vt rapaciſſimus lupus. Nunc iam tempus expoſcit, vt in agnum te vertas, & quæ pro te vota ſuſcepimus, velis pia mente perficere. Nam non nobis, ſed Mariæ virgini natus es. Expergiſcere igitur fili, nec velis longiùs per ſocordiam atq; malos mores vitã inficere. Poſtquàm mater loquendi finẽ fecit, Andreas huiuſmodi oratione perculſus, ſuperiorẽ vitã ſuã tacitus conſiderans, pœnitentia motus, multis lachrymis Virginem precabatur, vt pro ſe ad filiũ preces fundere dignaretur, nè iuuentutis ſuæ delicta cognoſceret. Poſtridiè verò manè ad Carmelitarum eccleſiam profectus eſt, ibique orando diù ante aram virginis glorioſæ, lachrymis faciem irrigauit, rogitãs vt ſe lupũ in agnũ cõuerteret. Tãdem ab oratiõe ſurgẽs, Hieronymũ Melioratũ, q ea tẽpeſtate, videlicet anno ab incarnatione Domini milleſimo treceteſimo decimoſexto, prouinciæ Tuſciæ curam gerebat, proſtratus orauit, vt eum intrà religionem acciperet. Quod cùm audiret vir prẽſtans, miratus ingenuum adoleſcentem, ſummo loco natum, multiſque educatum delicijs, cupere ſacris initiari, ſeruitutemque religionis ſubire, miſit ad eius parentes, qui referant Andream filium habitum religionis

6. IANVAR.

Exod. 22. 23. &c.

Votũ parẽtum S. Andreæ.

Naſcit Andreas.

Adoleſcẽtia eius malè morata.

Mater eũ caſtigat.

Andreas ſe colligit, & reſipiſcit.

nis petere. Parentes vbì cognouerunt per nuncios, in filio suo Spiritum sanctum tam citò mirabiliter operatum, stupore gaudioque repleti, eò, vbì Andreas erat, properè concesserunt, atque vnanimes filium, quem orantem inueniunt, sicut vouerant beatæ Virgini offerentes, suscepti voti officia perfecerunt. Ità Andreas in agnum versus, ad religionis obseruantiam admittitur. Huic, vt eius animi firmitatē experirētur, cuiuslibet vilissimæ conditionis seruitia demandabant: ædes verrere, ostij curam gerere, interdùm etiam patinas purgare iubebant. Quæ omnia ità libenti animo perferebat, vt mirum sit eius & obedientiam & humilitatem referre.

Carmelitarum amplectitur institutum.

Accidit, vt prandentibus cæteris, Andreæ ianuæ custodia mādaretur, qui neminem, quoàd fratres cœnauissent, intrare permitteret. Diabolus verò tantæ humilitati inuidens, adolescentem subuertere conatus, prædiuitis viri formam accepit, & comitatu ingenti ante monasterij portam assistens, sibi fores reserari iubet. Andreas hominis importunitatē miratus, qd sibi vellet, interrogauit. Cui ille inqt: Nōne me nôsti? ex cognatione enim tua natus sum: qui cùm audirem te religionem subijsse, iniquo animo ferens huc accessi, vt ex tam turpi vitæ conditione ad pristinas delicias reuocarem. Itaque iam citò aperi, vt mecum domum pariter reuertaris. Iam tibi virginem ex nobilitate ingenti dote desponsauit pater. Cui Andreas: Nec vos cognosco, nec nostro quidem sanguine nati estis, qui me quæritis à tam salubri officio reuocare. Parentes enim antè, quàm natus essem, huc me genuerunt, vbì humilitatem amplexus, obedientiam sponsam accepi. Ità hostis ille ianua pulsus, atque deuictus cōstantia puerili, tantum facinus frustrà suscepit.

Facit professionem.

Postquàm fratribus Andreæ humilitas & obedientia satìs exploratæ sunt, de more professus est, & in verba prouincialis, religionis solēnia vota suscepit. His exactis, animus adolescentis in dies magìs ac magìs in diuino amore atque virtute flagrabat, ieiunijs & abstinentia atque corporis flagellatione terrenorum cupiditates superabat: tantusque silentij amator factus est, vt non nisì vbì maximè opùs esset, loqueretur.

Progressus eius in vitæ sanctitate.

Diebus tribus in hebdomada ieiunabat, in quibus nihil cibi, præter panem & aquam, sumere consueuit. Obedientiam adeò obseruabat, vt nihil magìs cupere videretur, quàm vt sibi aliquis imperaret, nō secùs, àc si intrâsset religionem ob id solùm, vt seruiret. Orationibus atque sacris literis incumbens, nullum tempus conterebat incassùm. Corpus suum assiduis flagellationibus macerās, in seruitutem redigebat, domabat cilicio, ieiunio castigabat. Appetens solitudinem, delicias fugiens, à iocis & ludis plurimùm declinabat. Obturabat aures suas, nè audiret verba detrahētium sibi. Nam, vt moris est mendicantium, sabbato pro accipiendis eleemosynis ciuium domos adire, Andreas ob humilitatem officium huiusmodi plurimùm exercebat, & cùm à suis, qui in via maximas ædes haberēt, eleemosynam peteret, multis iniurijs ab eorum domibus pellebatur. nanque illis inuitis Andreas habitum religionis acceperat. Irridebatur à notis, à sodalibus spernebatut, & tanto tamque salutifero labori inertiæ nomen imponebant. Huiusmodi omnia Andreas ingenti patientia tolerabat, àc si religionis perfectio in tolerandis iniurijs haberetur.

Irridetur à suis & repellitur.

Ea tempestate Ioannes quidam Corsinus ex cognatione sua lupum morbum patiebatur in crure, quæ ægritudo per dies noctesque hominem plurimùm cruciabat. Et vt huiusmodi cruciatum mitigaret, quocunque genere ludorum vtebatur, ità vt eius domum, lusorum porticum appellarent. Hunc vir Dei aggressus, sic alloquitur: Ioannes, si meis consilijs acquiescas, pristinæ te saluti restituam, & ab hostium tuorum insidijs diuino munimine liberabo. Ille vix credens Andream in conspectu Dei talem gratiam inuenisse, vt morbos auerteret, tamen recuperandæ sanitatis desiderio pollicitus est se facturum, quicquid optimus adolescens imperaret. Cui Andreas, Est, inqt, opùs inprimìs, vt omnes has lusorum consuetudines abijcias: post hæc, vt vacando ieiunijs, virginem Mariam summis precibus dies octo flectere nitaris. Ioannes simplicitate verborum motus, statìm vota suscipiens, quicquid sibi ab Andrea iussum fuerat, mira deuotione perfecit, & meritis eius est solitam valetudinem consecutus. Ità vir Dei ardens in virtutibus, & in dies magìs sanctitate pullulās, ad sacros ordines admittitur. Corsini omnes statuunt, vt primam Missam Andreas cantaturus, oblationē magnis apparatibus ingentiq; pompa celebraret. Sed ille vbì hoc audiuit, habita prìus licentia à Prouinciali, secessit septimo milliari ab vrbe in Conuentum Syluarum, ibique

Curat hominē morbidum.

Declinat pōpā in celebrādis primitijs.

ibique deuotissimè sacerdotij sui primitias offerenti, beata Maria virgo cum comitatu angelorum apparuit, dicens ei: Seruus meus es tu: quia ego elegi te, & in te gloriabor. Et hæc dicens, paulatìm in auras se eleuauit. Andreas stupore perculsus, non elatione extollitur, sed magìs per humilitatem nitebatur se dignum seruum efficere, humanas laudes fugiens, studio bonarum artium sibi immortalitatem parabat. B. Maria illi appáret.

Erat ea tempestate vir nobilis, cuius filia, quam vnicam habebat, morbo hecticę febris languens, nulla poterat medicorum arte curari. Hæc cùm prodigia, quæ per virū Dei in dies fiebant, perciperet, sperabat proculdubiò sanitati restitui, si manibus suis vir Dei sibi pabulum ministraret. Quod pater intelligēs à beato Andrea summis precibus impetrauit, vt filiam suam ægram inuisere dignaretur, quæ in se vno omnem spem salutis posuerat. Ille vbi puellæ fidem cognouit, diutina oratione præmissa, eam visens, cibumque ministrans, pristinæ restituit saluti. Claret miraculis.

Post paucos annos Pisis Capitulum celebratur, Andreas Parisios literis imbuendus mittitur: indè post tres annos in prouinciā reuocatur. Dum itaq; in patriam reuertitur, per Diuionē iter faciens, patruum Cardinalem, ibidèm eo tempore legationis officio functum visitat. Dum ibidèm apud Cardinalem aliquot dies esset, cæcum quendam, qui ad portam templi sedens, à pretereuntibus eleemosynam petebat, inuenit: à quo cùm cæcus stipem peteret, lumen recepit. Post paucos dies Florentiam redijt, vbì tunc Capitulum Prouinciale fiebat, in quo Andreas conuentui Florentino præficitur. In qua administratione tanta vitæ sanctimonia claruit, vt narratu difficile foret. Venturam, Carmelitam Pisanum quendam, ab hydropis morbo curauit. It Parisios. Cęco visum restituit. Fit Prior.

Rogatus à quodam familiari, cui puer natus erat, vt eundem puerum baptizaret, non recusauit. Sed dum infans illustraretur, vt moris est, aqua & chrismate, Andreas, cui Deus futura reuelauerat, mirum in modum lachrymis irrigabatur. A quo cùm pater pueri lachrymarum causam quæreret, Andreas, inquit: Hic puer sibi ac familiæ suæ excidio natus est. Pater verò præsagium huiusmodi paruifaciens, viri DEI verba contempsit. Puer autem crescens, non secùs àc Andreas prædixerat, flagitijs atque facinoribus coopertus, cum multis contra Remp. coniurauit. Qui in iudicium vocatus, tanti sceleris pœnas soluit, omnesq; cognati eius ab omni administratione Reip. fuerunt abdicati. Claret spiritu prophetiæ.

Non longè pòst, vbì Deo obedientia serui sui satìs probata fuit, illum ad maiorem curam voluit accersiri. Nam factum est, vt Fesulanus antistes extremum diem clauderet. Postquàm illi pontificio more magnificè fecerāt obsequia, Canonici cæterique, apud quos ius erat, conuenerunt in vnum, vt inter se de eligendo pontifice tractarēt, à quorum vnanimi consensu Andreas Corsinus Carmelita designatur. Ea cùm Andræ nunciarentur, timens nè sub tanto onere premeretur, tertio milliario ab vrbe apud Carthusienses latitauit. Canonici verò illum per omnem prouinciam quęri iubent: sed vbi nequeunt eum inuenire, iterùm congregatis de renouanda electione decernitur: & dum illorum vacillantia corda in ambiguo versarentur, spiritus sanctus per os infantis locutus est, dicens: Elegit Deus Andream in sacerdotem sibi: eccè enim apud Carthusienses orat. ibì eum inuenietis. Quibus verbis omnes stupore repleti, quicquid actum priùs fuerat, confirmant. Igitur decernitur, vt ad Carthusienses legati mittantur, vt episcopum ad susceptionē pontificatûs hortarentur. Dum hęc Fesulis gerebantur, Andreæ oranti puer in veste candida apparuit, nuncians ei hoc diuino numine factum, vt episcopus crearetur, neque laborem subterfugeret. Nam datus erat ei custos angelus, qui eius vestigia in Dei voluntate perficeret. Andreas ìtaq; angeli visione perterritus, ab oratione surgens, Fesulanos se quærentes offendit. Qui episcopum salutantes, hortantur vt gregem suum & oues pascuæ suæ non contēnat. Andreas Deo gratias agens, onus, quod paulò antè excutere nitebatur, cōstanti mente suscepit. Creat Episcop. Fesulanus. At ille latitat.

Igitur factus episcopus anno ætatis suæ 58. incredibile effatu est, quanta sanctitate floruit. Omnes terrenorum cupiditates subiecit pedibus: tantę fortitudinis factus, vt cunctas animi perturbationes facilè superaret. Mulierum colloquia, tanquàm semina vitiorum, magno studio fugiebat: temperantiam amplexus, nulla concupiscentia carnis premebatur. Macerabat corpus, sobriè cibum sumendo: subter tunicam super nudo corpore catena ferrea cingebatur. Sarmēta vitium, membris suis requiem no- Eius eximia virtus in episcopatu.

cturnam præstabant. Pacis seminis præcipuus seminator, bella intestina, seditiones ciuium & discordias plurimorũ extirpabat. Diuinæ contemplationi intentus, nihil humanum, aut quæ ad scurrilitatem pertinerẽt, loquebatur. Quãto enim dignitate sublimior, tanto humilitate submissior videbatur. In ædificijs sacris plurimùm intentus, cathedralem ecclesiam Fesularum, quæ ruinam vndiquè minabatur, sumptibus datis muniri fecit.

Eius liberalitas in pauperes.

Quid de eius commiseratione erga pauperes, quid de pietate eius in populum suũ referam? Non modò affectos egestate videre, sed nec audire quidem sine lachrymis poterat. Tantæ enim liberalitatis fuit in pauperes, vt omnes egenos, qui tunc Fesulis essent, literis mandaret, quibus clanculùm præbebat eleemosynam. Nemo vnq̃ egens sine eleemosyna ab eo recedebat. Quinetiam cùm annonæ magna penuria esset, & ꝓ eleemosynis ad eum confluerent plurimi, ipse omnem panem in sua domo repertum pauperibus erogauit: & cùm tantæ multitudini minùs sufficeret, iussit sibi vltrà panes adferri. Ministri verò, qui sciebant ne panem quidem vnum in arcula se dimisisse, defecisse panes episcopo narrauerunt. Qui iussit, vt in arca attentiùs quærerent. Illi autem nè viderentur episcopi iussa negligere, in penum reuertentes, panes in magno numero repererunt. Quam rem mirati, detulerunt ad episcopum. Ille verò panes accipiens, pauperibus erogauit, vt in omnibus Saluatoris vestigia imitaretur.

Diuinitùs augentur panes.

Lauat pedes pauperum.

Consueuerat vir Dei qualibet quinta feria, in memoriam Dominicæ humilitatis, pauperibus pedes lauare. Accidit vt quidam ex mendicis illis episcopo resisteret, nè pedes eius ablueret. A quo cùm causam Andreas peteret, inquit ille: Crura mea morbo in putredinem versa timeo nè excellentiæ tuæ stomachationem inferrent. Cui ait episcopus: Confide fili in Dominum Iesum Christum. & infusa aqua in peluim, pauperis crura lauare cœpit. O rem mirandam. ille crura lotus, statìm morbo solutus est.

Consueuerat noctù post matutinale officium, vno tantùm ministro comite, visitare ædem siue ecclesiam, quæ vulgò Abbatia dicitur, nõ longè à metropolitana ecclesia. Factum est dum redirent, parietem ex transuerso in via ædificatum inuenerunt. Quarè perterritus minister, dixit: Pater reuerende, quis hîc tam citò parietem construxit? Cui inquit Andreas: Oremus, nè intremus in tentatiõem. Et prostrati in terram, cantauerunt psalmos, Deus in adiutorium: &, Domini est terra &c. Et oratione facta, paries euanuit.

Psalm. 69. Psalm. 23.

Cùm Bononiæ discordia ciuilis orta esset, adeò vt tumultus ille nullius authoritate posset sedari, Vrbanus quintus Pontifex maximus, qui etiam ob vitæ merita signis claruit, audita Fesularum episcopi probitate, eum legatum Bononiam mittit, vt dissidentia pectora mitigaret, flecteretq; feroces animos ciuium. Andreas pontificis iussa perfecit, Bononiam profectus est. Ciues vbì præsulis authoritatem ac verborum suauitatem perceperunt, mox depositis animis reconciliantur: pauci verò, qui huic rei aduersabantur, atroci morbo percussi sunt. Qui tandèm meritis beati Andreæ liberati, deposita animi ferocitate, pacificantur. Ità vir Dei perfecto negocio, vna omnium commendatione Fesulas regressus est. His artibus atque studijs ad maturam ætatem peruenerat.

Bononiẽses redigit in concordiã.

B. Maria illi denunciat obitũ suũ.

Anno igitur ætatis suæ septuagesimoprimo, in nocte natiuitatis Dñi in ecclesia cathedrali dum solenni pompa rem diuinam faceret, ei Virgo gloriosa apparuit, nuncians ei obitûs sui diem in proximo mense, videlicet octauo Idus Ianuarij: quo die Epiphania Domini celebratur. Qua quidem reuelatione tanto gaudio atque lætitia repletus est, vt qui priùs ob victûs parcitatem macilentus atq; squalore perfusus erat, Seraphico penè colore perfusus sit. Nõ secùs, vt beata Virgo prædixerat, morbo correptus diuus antistes, eo die naturæ concessit. In cuius transitu multa diuinitùs prodigia facta, illum ad superos euolâsse testantur. Ea nocte, qua vir beatus è vita decessit, multæ virgines visiones viderunt. Nanq;, vt fertur, puella decem annorum in somnis vidit reseratum cælum, atque scalam, quæ ad cælum vsq; pertingebat, per quam episcopus pontificali veste indutus ascendit. Hunc alij duo episcopi hinc & indè comitabantur. Quam rem cùm matri indicaret, Andreas Corsinus, ait illa, conscendit ad superos. Et pòst cognouit beatum Andream eadem hora transisse, qua virgo ad cælos ascẽdisse episcopos in somno viderat. Ea nocte alia virgo nobilis, cui Andreas, cùm adhuc viueret, diem mortis prædixerat, moriens alta voce clamauit: Eià Christi præ-

Moritur.

sti præsul, expecta me, vt vnà cælestem patriam ingrediamur. His dictis, ad cælum supplices manus extendens, ab hac luce migrauit.

Sed quid ego narrem, quæ circa huius beati viri obitum gesta sint: quę verba, quæ præcepta vitæ, quas traditiones religionis dederit, quæ lux circunfulserit moriẽtem, quantæ suauitatis odor à defuncti corpore spirauerit: q̃ multi ex diuersis languoribus ac morbis, tactu sacri corporis, mirabiliter sanitati restituti sint? Mortuus est diuus Andreas anno ætatis suæ 71. Pontificatûs anno 12. ab incarnatione verò Domini anno 1373. octauo Idus Ianuarij: cuius anima cum beatis spiritibus superni regis faciem contemplatur. Corpus eius de more funebri pompa Fesulis in ecclesia cathedrali lapideo busto conditur, licèt testamento reliquerit, corpus suum apud Carmelitas Florẽtiæ sepultum iri. Oppidani verò, ob miram viri sanctitatem, corpus Florẽtiam deferri non permiserunt. nanq; in eo protectionis plurimùm fore sperabant. Carmelitæ autem opportunitatem temporis nacti, noctù clàm corpus sublatum, Florentiam deferunt, vbì ex eo tempore multis miraculis coruscauit.

Miracula post obitũ.

Post multum verò temporis, anno videlicet incarnationis Dominicæ 1440. Eugenio 4. pontifice maximo, Philippus Maria Mediolanensiũ dux, Ecclesiæ Florentinisq; vltrò bellum intulit, ac per Nicolaum Piceninum, præfectum militiæ suæ, Florẽtinorum oppida multa cepit, multaque vastauit. Itaq; exercitus hostium iam loca vrbi ꝓpinqua occupauerat: Florentinos Cardinalesq;, qui Florentiæ cum Eugenio summo pontifice erant, metus inuadit: res omnes turbulentæ asperæq; videbantur. His rebus permota ciuitas, trepidare, festinare, armisq; diffidere cœpit, & suo quisq; metu pericula metiri. Decernitur, vt Decemuiri belli gerendi crearẽtur, qui darent operam, nè quid mali Resp. pateretur, quibus legiones parére, bellum gerere, cohortari ciues atq; socios permittitur. In quibus fuit Cosmas Medices, Nerius Caponius, Angelus Acciarolus eques, Iohannes Scodellarius. Hi in vnum conuenientes, de tutanda Rep. tractare cœperunt: tanti belli discrimine, eorum animi in ambiguo versabantur: eorum Remp. imparatam, magnas fortesq; copias hostium, denique euentus belli cogitabant. Dum hæc sic agebãtur, diuus Andreas Corsinus multis miraculis coruscabat. Cùm verò ex maxima deuotione vniuersa ferè ciuitas conflueret ad ecclesiam Carmelitarum, vbì huius antistitis corpus requiescit, adolescens quidam præcipua deuotione, vnà cum cæteris aduenit. Apparuit autem ei beatus antistes, dicens: Adolescẽs, maturè propera ad Decemuiros belli præfectos, meaq; hęc verba refer: Deus q Israël de manu Pharaonis eripuit, ipse confringet aduersarios eorum: nè timeant cum hoste congredi. nam Deus dissipabit omnes vires illorum. Itaq; audacter cum hoste rem gerant armis: quinto die à proximo festo S. Iohannis Baptistę, quod hinc ad dies octo celebrabitur, de hostibus victoriam reportabunt. Adolescens etsi visione numinis ꝑterritus extiterit, præfatos tamen viros adiens, quæ sanctus apparens dixerit, nunciauit. Quibus auditis, magistratus visioni fidem adhibentes, animæquiores effecti sunt. Exercitum itaq; parant, 4. Calendas Iulij cũ hoste confligunt: sed vbì multùm vtrinq; pugnatum est, hostium copiæ fusæ sunt. Quod sine nutu & ope diuina factum nõ creditur, ꝙ ingens multitudo manu parua sic pulsa sit, vt vix pauci ex tam ingenti multitudine fuga euaserint. Piceninus postq̃ suos deficere, resque suas attritas videt, rebus suis diffidens, in Burgum sancti sepulcri cum paucis aufugit. Postquàm de huiusmodi victoria Florentiæ nunciatum est, subitò ciuitas tota gaudio magno persultat: indictę feriæ, ludi instituti, atq; alia id genus lætitiæ signa edita. Et nè pietatis viderentur immemores, decreto fit, vt omnis Clerus omnisque magistratus vnà cum populo in Cathedrali ecclesia conuenirent: ex quo loco solenni processione, vt moris est, ad ecclesiam Carmelitarum pergerent, vbì diui pręsulis corpus iacet, ibidemq; Missam in honorem sanctissimę Trinitatis solenniter canerẽt, corpusq; beati Andreę Corsini vniuerso populo cum funalibus atq; thure multo ostenderetur: Ac vbì hęc, quę ad cultũ beati viri pertinerent, non possent fieri, quin priùs consulerent Apostolicam Sedem, supplicatum est Eugenio Pontifici per Cardinales reuerendissimos, Columnensem, Andegauensem, Placẽtinum, S. Crucis, sanctæ Mariæ nouę, quòd huic corpori quotannis legitimè huiusmodi honores exhiberi possent. Eugenius tametsi multa priùs intellexerat de sanctitate viri, tamen rumoribus nouis permotus, atque tantorum virorum supplicatione, legitimè fieri concessit, quod à Florentinis petebatur. Hæc

Philippus Maria vexat Florẽtinos.

Florentini cedunt Mediolanẽses.

Festũ S. Andreæ instituitur Florentiæ.

vbì impetrata sunt, munus religionis, vtì statutum erat, mira populi deuotione perficitur. Decretum item fuerat, vt omnes magistratus vrbis Florentiæ de more solenniter visitarent Carmelitarum ecclesiam, eo videlicet die, quo ipsi Carmelitæ annua huius beati viri solēnia celebrarēt. Quod qdē vsq; hodiè maxima deuotiōe obseruat.

Petrus Victorius ingenuus adolescens, cùm auunculum, qui Prati, quod oppidum decimo milliario est ab vrbe Florentia, prætor erat, visitaret, vnà cum sodalibus suis oppidi mœnia conscendens, ex alta turri incautè cecidit. Qui cùm rueret, se beato Andreæ Corsino commendans, ex tanto vitæ periculo illæsus euasit. Fecit & alia permulta miracula, quæ breuitatis studio prætERimus.

VITA ET MARTYRIVM SACROSANCTI MARTYRIS LVCIANI, AVTHORE SIMEONE METAphraste. *Habet autem de hoc martyre quædam Eusebius Cæsareen. Histor. Eccle. lib. 9. & Diuus Hieronymus in lib. de Viris illustribus.*

7. Ianuarij. Samosata, Syriæ vrbs.

SAMOSATA est ciuitas Syriæ quam præterfluit Euphrates. Ea ciuitas fuit patria Luciani, vbì fuit honesto loco natus, vt hæc docebit, quę de eo tractabit, oratio. Parentes eius erant Christiani. Magnum autem studium fuit parentibus, vt Lucianum ab ineunte ætate in religione, & erga Deum pietate instituerent. Ambo verò è viuis excedētes, eum relinquūt puerum duodecim annos natum. Is autem, hac sola velutì consolatione inuenta, propter iacturam parentum, cōfugit ad diuinum quoddam templum, omnibus suis diuitijs distributis pauperibus, & in prima ętate cum Macario, qui habitabat Edessam, & sacros libros interpretabatur, congressus & versatus, quicquid erat in eis pulcherrimum, pauco tempore collegit.

Lucianus puer omnia sua largitur pauperibus.

Fit monachus.

Et cùm primùm quidem accessisset ad lauacrū regenerationis, per aquam & spiritum regeneratus, declinauit ad vitam monasticam: Deindè cùm ei visum esset, à vino & obsoniorum esu omninò abstinere, statìm tanquàm ex carceribus depugnabat aduersùs omnes carnis voluptates. Seipsum autem formans ieiunijs, se ad hanc firmā & stabilem deduxit consuetudinem, vt nona hora semèl in die comederet. Erant autem ei etiam quidam certi dierum ambitus, in quibus tota hebdomada permanebat ieiunus. Plurimum autem vitæ suæ tempus impendebat precibus & lachrymis. A scurrilitate & risu tantum aberat, quantum iudicabat ea esse verè ridicula. Contrà autem eos, qui lugebant, studebat imitari, & existimabat esse dignos beatitudinibus. Silentiū autem amplexus, & assiduæ deditus meditationi, videbatur semper cogitabundus & tristitia plenus ijs, qui ad eum accedebant, etiamsi spiritu in se perpetuò exultaret & lętaretur. Si quandò autem verbum ei ex ore visum esset emittere, diuinæ scripturæ erant id, quod loquebatur. Tantus enim earum diuinus amor ipsum ceperat, vt vix somnum vellet capere propter continuam earum meditationem. Si quandò autem corpus volebat modicùm requiescere, non absq; intensa oratione, nec sine calidis lachrymis & genuum flexione, somnum sumebat. Sed hæc quidem, dum puerilē adhuc ageret ætatem, à sancto rectè gesta sunt.

Semèl in die vescit.

vacat precibus & lachrymis.

Item silētio & meditationi.

Postquàm autem ab ea iam excessit, & cœpit esse adolescens, carnem quidē nullam cum spiritu agitantem seditiōem reddidit per sancti spiritûs operationem. Quibusdam autem, quę sunt ad esum valdè exilia, corpus reficiebat, adeò vt multos dies solo pane vesceretur, & ne pane quidem pluribus, sed ijs, quę eo erant ad alendū magis exilia. Aqua autem erat ei potus suauissimus. Nonnunq̄ autem abstinebat etiā ab vsu ignis. Cumq; sic peruenisset ad omnem humanam virtutem, fuit citò clarissimus omnium sui temporis. Seipsum ergò tradit ecclesię Antiochenæ: & cùm processisset ad Sacerdotium, cōstituit illic maximum ludum literarium, ijs, qui vbiq; erāt studiosissimi, aliundè ad ipsum accedentibus. In celeriter autē scribendo erat exercitatus, & quod ex eo acquirebat, simul quidem & sibi ad alimentū, & pauperibus suppeditabat.

Vide miram viri abstinētiā, & ciborū tenuitatē, ac delectū. Et quòd ne pane quidē quādoq; fuerit vsus, neq; igne.

Etenim

Etenim nisì,priusquàm ipse cibū sumeret,alij victûs,quem manibus quęrebat, essent participes,iniquum esse ducebat:Is ergò cùm vidisset sacros libros esse valdè adulteratos,cùm & tempus multa in eis corrupisset, continuaq; ab alijs in alia translatio,& quidam homines sceleratissimi,q gentilitati pręerant,conati essent peruertere eorū intelligentiam,ipse omnes rursùs sumpsit, & ex lingua renouauit Hebraica, quam ipsam quoquè sciebat accuratissimè, in eis corrigendis plurimùm laboris conferens. Porrò autem diuinorum quoquè dogmatum puritatē quis ab alio ex ijs,qui fuerunt illo tempore,meliùs,quàm ab ipso fuisse seruatam inuenerit?

Cùm autē Maximianus Imperator maxima quadam rabie esset percitus aduersùs Christi Ecclesiam,conareturq; Christianum nomen delere ex hominibus,eos, q erāt summi inter omnes,longissimè remouere studens,de illo quidē audijt, vt de quo magna fama peruaderet in oēs partes:magnum verò eum incessit desideriū, illum in suā redigendi potestatē. Mittit igitur,qui eum cōpręhenderēt. Ille verò cùm id resciuisset,non se sua sponte coniecit in periculū,sed diligenter cauebat, quantùm in eo sitū erat,nè videretur temerè adire pericula,neq; Ecclesię propter se magnā afferre tristitiam. Sibi ergò cauebat ꝑ viribus,vtpotè ꝙ hoc quoq; Dn̄s fecisset, & dixisset, & eius discipuli similiter. E ciuitate itaq; excedens,in agro quodam latebat. Pancratius autē quidam Antiochenus,q presbyteri quidem erat honorem assecutus, idem verò sentiebat quod Sabellius,iamdiù antè illius glorię inuidēs, ipsum prodit ijs,qui quęrebāt. Et ille quidē Nicomediā ducebatur moriturus. Illic enim erat Maximianus, qui magnam & omne genus cędem faciebat eorū,qui Christum non volebant negare.Nam & Anthimū,qui erat Episcopus eiusdē Nicomediæ,interfectū igni tradidit,& Petrum antistitem Alexandriæ,& multos alios p̄claros & fortes viros. Quinetiam ad tantam processit sæuitiam,vt ne infantibus quidē parceret,sed ipsos quoq; interimeret,quoniam nec poterat quidē eis persuadere,vt gustarent ea,q̄ sacrificabantur dæmonibus. Non enim persuadebat,sed resistebant pueri,apertè corroborati à quodam,quod sub adspectū apertè nō cadebat,auxilio,ad magìs arguendā dęmonum,& eorū qui eis inseruiunt,non solùm improbitatē,sed etiam imbecillitatē: siquidē apertæ erat imbecillitatis,non posse firmā ac validā suam reddere sententiam, maximè cùm omnia cuperent,& omnia experirentur.Fuit aūt maximum ijs,qui cōsideratè & ex iudicio decertabant,puerorum ad mortem vsq; fortitudo & constantia, vt qui erubescerent, si cernerentur pueris inferiores, rebus grauibus & asperis illatis,sicut illi, non resistētes. Quicunque autem rursùs frangerentur periculis, ijs puerorum perpessiones afferebant repræhensionem, ꝙ non tam propter malorum grauitatem, quàm propter animi mollitiē eos victos fuisse appareret. Sic nihil temerè, nec absq; optima ratiōe, neq; est,neq; fuit,neq; vnq̄ fuerit eorū, q̄ à Deo cōceduntur,& eius prouidentia:quō tunc multa quidem varia & multiplicia euenerunt in pueris. Ex quibus omnibus vnū narrabo,quod est maximè dignum vt mandetur memoriæ. Sic enim habet:

Maximianus cùm duos quosdam pueros genere fratres,illustri loco natos,curâsset sistēdos,primò quidē conabatur eos quibusdā promissis inescare, quibus existimabat pueros maximè illiciēdos. Posteà iussit eis afferri ex ijs,q̄ erant apud ipsum,sacrificijs, & q̄ videntibus pueris,sacrificauerat,vt & gustarēt,& nullis malis afficerent. Illis aūt auersantibus,& deflētibꝰ,&vt poterāt,lingua eis balbutiēte dicētibus,ꝙ nō sic didicissent à parentibus:sed alius esset modus,quo ij vtebantur,minatus est, ab ira mutatus: quinetiam varijs eos affecit verberibus. Cùm verò pueri fortiter resisterent, & nullo modo cederent,eos vtiq; diuina roborante virtute,quidā è Sophistis, qui illic aderat simul cum Imperatore,& ad hęc eum maximè incitabat & inducebat,pollicitus est se statim effecturum,vt ipsi comederent. Ridiculum enim esse dicebat, si à pueris adhuc balbutientibus viderentur superari Romanorū Imperatores. Tale quid ergò machinatur: Cùm sinapij quandā acutissimam & toleratu difficillimam excogitâsset cōfectionem,eorū quidem capita pilis nudauit.Cùm aūt medicamenti id,quod erat crassissimū,illiuisset,vt ex maiore materia, repentina & maior simul virtus profundū penetraret,in igne accensum eos intulit balneum.Hoc in loco pueri,cùm veluti quodā fulmine icta essent eorum capita,hac ipsa hora fuerunt inclinati ad solum vsque.Nec multò pòst cadens eorū ętate minor,prior est mortuus,cū nō potuisset resistere magnitudini flammę accensæ in caluaria. Cùm aūt alter vidisset fratrem cecidisse, quàm

Eusebius & D. Hieronymus Maximinū habent.

Matth. 10.

Maximin sæuitia.

Infantium virtus.

Mira duorū infantium constantia.

Nota Sophistæ crudele inuentum.

maxima potuit voce bona verba eſt effatus,fratris exultans victoria,eumq́; amplexus eſt & oſculatus,& cum ꝓclamauit victorē, aſſiduè exclamans:Frater mi viciſti:donèc hoc dictū eloquēs,eumq́; cōplectens & oſculans,ipſe quoq; expirauit & iacuit, fratrē iam vlnis tenens. Accidit autem illo tempore hæc perpeſſio maxima & ijs,qui videbant,maximè miſerabilis,ipſa quidē certè ætate attrahēte plurimorū animos ad miſericordiam. Et eos quidem ij,qui ad ipſos genere attinebant,cùm ſuſtuliſſent, ſepelierunt cum alijs pueris,propter cauſæ communitatem. Et hoc eſt martyriū circa Nicomediam,quod nominatur,martyrium infantium,vſque in hodiernam diem.

Lucianus confirmat milites cuerſos

Cùm aūt Lucianus,dū duceretur,veniſſet in Cappadociā,& cōueniſſet quoſdā illic milites,q̄ erant q̄dem Chriſtiani,coacti aūt fuerāt abnegare, eorū mentē reuocauit, oſtendēs & exponēs,ꝙ ſit oīm turpiſſimū,viros,eosq́; milites,videri ignauos ac puſillanimes,& ad mortis adeundū ꝑiculū timidiſſimos, q̄bus quędā iā fœminæ,atq; adeò pueri,fuêre ſuperiores. Quō aūt vos,inq̄t,pro Rege caduco & terreno pericula adibitis,q̄ cęleſtē tam citò ꝓdideritis? Quod aūt erit vobis munimentū aut p̄ſidiū ſalutis, ſi ille vos mox hinc accerſierit? Non cogitatis eū hoc vniuerſum & regere,& adminiſtrare? illūq; & vitę eſſe diſpenſatorē,& mortis Dn̄m? Eſt ergò lōgè melius p̄ſentē vitā minùs curantes,conſeq,q̄ apud illū nunq̄ deſinit,beatitudinē,q̄ vitā,q̄ hîc eſt, amplectētes,ab hac nihilo ſeciùs excidere,vt q̄ fortè ſitis & hac priuādi ab hoſtibus, & illam nō aſſecuturi,& p̄tereà daturi pœnas puniēdi immortales. Illi ergò cùm hæc audiuiſſent,reſipuerūt,& eos pœnituit ſe negâſſe. Et cùm rursùs ad ſe redijſſent, & liberè eſſent locuti, plurimi propter Chriſtū mortē ſubiêrunt,cùm eſſent non pauciores numero q̄ quadraginta:nōnulli aūt cùm decertâſſent aduersùs oīa genera ſuppliciorū, vixerunt adhuc,cùm nihil turpe & ignauū prę ſe tuliſſent in ſecunda experientia, ſed priùs quoq; iudiciū negationis,inuicta deincèps pro pietate conſtantia deleuiſſent.

Lucianus perducitur Nicomediam.

Lucianus autem,cùm in tranſitu itineris hęc,& plura huiuſmodi effeciſſet,delatus eſt Nicomediam. Huius autem viri fuêre multi familiares, & ex ijs nonnulli cum eo aderant decertante Nicomediæ. Ex quibus aliqui,cùm ad eos acceſſiſſent ij,qui cogebant Chriſtianos ritum ſequi gentium,primùm quidē ceſſerunt, vt q̄ nō poſſent tormētis ſufficere:at cùm diuinus Lucianus(adhuc enim viuebat) eos ad ſe accerſiuiſſet, & omne genus ſermonibus eorū animos correxiſſet,& quantū ſit trāſgreſſionis periculū,oſtendiſſet,& ꝙ nemo eorū,q̄ ſuā prodiderit in Chriſtū confeſſionē,effugiet flamā gehennæ,q̄ non poteſt extingui,ducti pœnitentia,ab eo reducti ſunt in eccleſiam. Ex ijs aūt,qui ad Lucianū venerant Nicomediam, erat etiā Antoninus, diſcipulorum ſuorum dilectiſſimus:quò poſtq̄ venit,vſus eſt miniſtro ad ſcribendas epiſtolas,vt ipſe quoq; oſtendit Lucianus in vna epiſtola. Ex ijs aūt,qui aberant,erant q̄dem plures viri,ex mulieribus aūt Euſtolia,& Dorothea,& Seuera. Aiunt aūt Pelagiam quoq; fuiſſe ex eius diſcipulis,q̄ Antiochiæ Syriæ vixit: q̄ etiam dicitur ſeipſam è tecto altiſſimo deieciſſe,cùm acceſſiſſent,qui eam erant comprehenſuri, timens nè abominandum quid per vim ſuſtineret,(erat enim virgo)& eo modo eſſe mortuam:quam etiā in hodiernum vſq; diem honorant,tanq̄ martyrem,qui ſunt amantes martyrum.

Lapſos q̄ſdam erigit.

Pelagia martyr.

Reuerentia vultûs S. Luciani.

Porrò autem cùm de Luciano à multis audiret Maximianus, tantam in eius facie inſidere reuerentiam,vt ſi eum ſolùm vidiſſet,veniret in periculum nè fieret Chriſtianus,poſtq̄ iuſſit,vt ille adduceretur,timēs nè ſibi tale quid accideret,velo interiecto, ſeparat ſermonis congreſſionem,& verba procùl ad eum emittebat,intermedio vtēs ſermonis miniſtro. Et primùm quidem pollicebatur ſe innumerabilia ei eſſe largiturum;& rerum gerendarum habiturum eum eſſe conſiliarium,& patrem Imperatorię dignitatis,& ſocium ſolicitudinis,quæ pro ſumma rerum ſuſcipitur, & plura alia huiuſmodi: pro quibus omnibus vnum ſolùm dicebat ſe petere, nempè vt dijs ſacrificaret. Cùm autem ille,audita donorum magnitudine,quæ de eis dicebātur, nihili feciſſet,& ne vniuerſum quidem mundum eſſe cum pietate in Deum conferendum dixiſſet,tunc iam mutatus Imperator,minatus eſt ſe ad ſupplicium ei eſſe intentaturū, q̄cquid longum tempus inueniſſet,& ſi quid ipſe poſſet inuenire nouum & inauditum. Illo autem aduersùs hæc interritam opponente audaciam, & parato prodire in aciē, valdè indignatus Imperator,eum quidem noluit quamprimùm tollere de medio:putabat enim ſe ſic ei gratificaturum,vt qui eum ilicò liberaret à malis: ſed iuſſit in carcerem coniectum torqueri varijs modis.

Blanditiæ ſatanæ.

Cùm

Cùm eum ergò accepissent ij, quibus hoc erat imperatū, eum multis & varijs affecēre cruciatibus, qbus erat quidē graue accepturus dolorē, lōgo aūt tēpore in pœnis duraturus. Et nūc quidē in cippū (est aūt hoc tormēti genus oblongū) ambos eius pedes immittebāt, ad quatuor distrahētes foramina: quod quidē est in hoc supplicio grauissimum, cùm vtrinquè coxēdices violēter è suis moueātur articulis: nunc aūt in toto dorso graues testarū aculeos, densos & cōtinuos maligno animo substernebant: & vt ne liceret quidē viro iusto se vertere, & ne moueri quidem, dum talibus sauciaretur aculeis, eius manibus extēsis, eas vinciebāt in quodā ligno, quod erat positū super eius caput. Quinetiam alijs quoquè multis eum afficiebāt probris ac contumelijs, & eum etiam arcebant ab omni cibo, nisi vellet vesci ijs, quæ ab ipsis sacrificabantur: ea enim affatim porrigebāt. Ille autem maluisset subire mortes vel innumerabiles, & lubētiùs manens ieiunus, paulatim à fame esset consumptus, quàm vel illorū solùm passus esset conspectum. Sic igitur permansit Christi seruus, qui à fame cōsumebatur, totos quatuordecim dies, faciens cōsueta, & verbis doctrinæ animum addens ijs, q pro Christo erant inclusi in carcere, & eos confirmans cōstantissimis & perpetuis precibus.

Diris afficit cruciatibus Lucianus.

Cùm aūt aliquot iam dies trāsissent, ex quo eo modo, quo diximus affligebatur, & iam appropinquaret quidē dies festus Theophaniorū: discipulos aūt (iam enim ei plures aderāt ex Antiochia, & ex alijs locis cōgregati) subijsset tristitia, reputātes fore, vt eis statim relictis, abeat quidē magister, nō valēs resistere diuturnę illi fami: ipsi autem nequaq̄ digni censeātur, qui Theophaniæ diē festum cum eo celebrēt: videbatur enim eis esse adhuc valdè remotus, & nō posse magistri corpus vsq; ad eum diē sufficere, vtpotè φ inedia illud iam magna ex parte cōsumpsisset, vir ille inclytus eos cōsolans, iubebat esse bono aīo. Ero enim, inqt, vobiscum, & diem festum Theophaniorū vobiscū celebrabo: recedā aūt postridiè. Ad effectum aūt deductum fuit id, quod dixerat. aptè diuina in hoc ostensa virtute. Cùm ergò aduenisset dies festus, qui expectabatur, desiderabant quidē discipuli hanc vltimā à magistro conseq mysterij diuini celebrationē. Videbatur aūt esse dubiū, quonā modo mensam quidē in carcerē inferrent, aut laterēt impiorum oculos, cùm multi quidē tunc partim illic adessent, partim aūt accederent. Ille verò, Mensa quidē, inqt, erit vobis hoc meum pectus, non, vt arbitror, Deo futura minùs honesta eâ, q̄ fit ex inanimâ materiâ. Templum aūt sanctum vos mihi eritis, me omni ex parte circundātes. Et sic hæc facta quidē sunt hoc modo. Iam enim, vt φ esset sanctus in fine vitæ, & remissi erāt custodes, Deo, vt ego quidē arbitror, qui martyrem honorare volebat, & suorum discipulorū nō sustinebat incōsolabile videri desideriū, efficiēte, vt citra impedimētum fierent ea, q̄ erāt proposita. Nam cùm oēs eos martyr fecisset in orbē cōsistere, vt inter se inuicèm alter prope alterū stātes, cum tutò compręhenderēt, iussit suo pectori imponi signa diuini sacrificij. Postq̄ aūt hęc fecissent, & in cęlū protinùs sustulit obtutum, cùm iam vix posset extollere, & preces pegit cōsuetas. Deindè cùm diuina plurima esset effatus, & sacro ritu omnia peregisset proposita, ipse & fuit particeps sacramentorum, & transmisit ad eos, qui aberant, vt ipse quoquè ostēdit in vltima ad eos epistola. Et hūc quidē diē cū eis trāsegit, sicut erat pollicitus.

Tu es festus Theophaniorum.

Prophetia S. Luciani.

Postridiè aūt cùm venissent quidā ab Imperatore, visuri an adhuc viueret (videbatur enim eis valdè mirandū, φ vitā hucusq; produxisset) postq̄ prope se stātes adspexit eos, q aduenerāt, cùm se quantū poterat, extendisset, & ter dixisset: Sum Christianus, simul cum vltima voce emisit spiritum. Sunt aūt, qui dicant eum adhuc spirantē proiectum fuisse in profundum maris. Maximianus enim admiratus eius perpetuā ad finem vsq; constantiā, iussit ijs, q in eiusmodi rebus inseruiunt, ipsum in mare iacere, cùm magnū lapidē appendissent brachio eius dextero, vt submersus nusq̄ appareret, & corpus eius nullam assequeretur sepulturā, nec iusta ei fierent. Atq; fuit quidem in profundo quatuordecim dies, nempe totidem, quot in carcere decertârat aduersùs varias corporis perpessiones. Quintodecimo autē delphinus in siccum eum hoc modo extulit: Cùm eius discipuli circa ripas & litora alius alibi versarentur, vt viderent, si quo modo possent eum è mari eiectum inuenire: tempore autem hyberno id valdè esset turbatum: diuturnum tempus effecit, vt planè desperarent se posse id inuenire.

Reddit Dño spiritum.

Corpus eius diù in mari positū, indè effertur.

Interim verò adueniente quintodecimo die, martyr in somnis apparens cuidā Glycerio, germano suo discipulo, q tūc versabatur in regione aduersa cōtinenti Nicomedię, dicit ei: O tu, cùm primùm manè surrexeris, abi in hūc locū, ostendēs locū litoris.

Te,enim,inquit,conueniã,cùm illuc véneris.Ille aũt cùm primùm ex magna euidẽtia & admiratione eorum,q̃ ostensa fuerant,cum somnus dimisisset,& iam dies illucesceret,surgens,& quosdam alios ex pijs secum assumens,cum eis venit in locum,q̃ fuerat ei significatus.In eo autem ingens delphinus assẽdebat è mari,iam ex eo emergens:q̃ cùm esset extensus super aquæ superficiem, valdè spirabat, & ad terram contendebat: eratq; circa ipsum multa spuma,& murmur fluctuũ,qui ab ipso scindebantur.Ferebat autem extensum mortuum,tanquàm in lecto iacentem. Eratq; spectaculum admirabile, super corpus adeò lubricum & rotundum quietè manens mortuus, & nec à suo pondere,neq; à vi fluctuũ deuolutus ab eo,quod ipsum portabat;vehiculo. Cùm autẽ delphinus fuisset prope continentem,fluctu sublimè fuit sublatus, & terræ id appulit. Atque ille quidem statìm expirauit.

Delphinus illud effert.

Mortuus autem statìm in arenam delatus,iacebat saluus, & omni ex parte integer, nisì q̃ manus dextera,cui lapis fuerat appensus,non est corpus quoq; reliquũ consecuta. Et sunt quidẽ qui dicunt eam nec posteà quidem fuisse è mari emissam, sed mansisse in profundo,effectam id,quod Deo visum fuit.Nonnulli autem dicunt,eam quoquè non ità multò post fuisse redditam, cùm effluxisset ei vinculum, eamq; in terram delatam,cùm sustulissent ij,qui aderant,restitutam fuisse rursùs in eãdem compagem corporis.Hoc autem accidit manui,cùm Deus,vt arbitror,eam seorsùm voluïsset honorare,vt qui acceptum habuisset laborem,qui per eum fuit susceptus in corrigendis scripturis.Nam in perpessionibus,quas pro Christo susceperat,in maiori honore fuit ea,quæ erat grauior: Non autem existimabit quispiam corpus mortuum à delphino casu fuisse allatum,neq; id factum fuisse fortè fortuna.Nam quòd reuerà quidem delphinus eum eo modo,qui dictus est,exportârit,videtur esse manifestissimũ,cùm multi,qui fuerunt illo tempore,huius fecerint mentionem. Quinetiam ipse quoquè scio ab ineunte ætate de illo cani solitum hoc,cuius hæc est pars extrẽma:

Corpus illęsum & integrum,dẽpta manu, visit.

In terram dorso portãnsq; ex æquore delphin, Expirauit.

Quòd autem non factum sit casu,vel maximè quidem ostendit ipsa magnitudo miraculi,quod factum est.Somnium quoquè,quod propter id euenit.Quinetiam ea quoquè,q̃ posteà sunt ostẽsa.E mari enim exportatum corpus, erat insigne miraculũ ijs.q̃ contẽplabantur,vt quod p̃ter id,quod in mari acciderat,illęsum alioq̃ maneret,& nec mare tam multis dieb⁹ei nocuisset,neq; vlli pisces id tetigissent,neq; vllus malus odor illinc emitteretũ:adeò vt esset omni ex parte manifestũ,fuisse diuinũ id,quod factũ est.

Neq; verò prìus aliquo contemptu, neq; q̃ eum non posset defendere,siuit Deus tanta pericula adire martyrem. Neq; nunc fine iustissima causa siuit ei disiungi manũ à reliquo corpore is,qui in eo tam multa fecerat miracula.Sed & tunc vniuersam ornaturus eius virtutẽ,vocauit ipsum ad societatẽ passionũ sui filij, optimã & iustissimã ei præbẽs occasionẽ ad hoc,vt ipsum quoquè illius impertiret gloria. Et hæc est mihi cõmunis ratio in omnibus martyribus,id est,testibus veritatis.Nunc aũt volens confirmare studiũ,quod contulit in sacras scripturas,esse opus plurimi faciẽdum, manũ, q̃ ei propriè hac in re inseruijt,voluit etiam proprijs honorare passiõibus: quomodò etiam,vt arbitror,solent spectatores sertis redimire brachia athletarũ. Quòd si quis etiam crediderit eam in mari mansisse,ei licet & hæc considerare,& q̃ Deus miraculis sępè etiam admiscet ea,q̃ procedunt à natura, vt per illa quidẽ ostendatur virtus effectrix miraculorũ, per hęc aũt fides quoquè habeatur naturę. Sed hęc quidem,& propter quam causam vnumquodq; contingit,purè demùm sciat is,qui hęc administrat, Quinetiam in singulis eorum,q̃ ab ipso admirabiliter fiunt & geruntur,didicerit q̃q; aliam quoquè esse arcanam,& quæ sit supra nos rationem, optimamq;, & quæ compræhendi non potest,administrationem,neq; temerè aliquid fieri aut fortuitò.

Tunc ergò sic à Delphino exportatum corpus,delatum est in arenam. Concurrentes autem discipuli,primùm quidem,vt decebat,id salutabant,alius aliundè veniẽtes, & osculabãtur,& amplectebãtur,vnusquisq; pro viribus,ob promptũ & alacre animi studium. Deindè verò cùm id sumpsissent, & proprijs manibus extulissent,& ei iusta omnia de more fecissent,in loco insigni deposuerunt. Et tunc quidem illi sepulcrum, quale potuerunt,prout tempus vrgebat,statuerunt. Posteà autẽ,q̃ nobis salutarẽ Dñi restituit crucẽ,& magnũ inter claros Imperatores genuit Constantinũ,venerãda Helena,quãdò reuertebatur Hierosolymis,locũ honorans,& in eo condidit ciuitatẽ,cõ-

Cõditur in sepulcro.

uocatis

nocatis habitatoribus ex ijs,quæ circuncircà erant,regionibus,& effectis operis participibus,& validis eam cinxit mœnibus,& martyri templũ ædificauit maximũ: quod nunc quoquè insigne & pulchre extructum cernitur ab ijs,qui & terra,& mari ingrediuntur ac nauigant: Ad gloriam Domini nostri Iesv Christi,& eorum, qui propter ipsum decertauerunt: Quoniam eum decet gloria in secula seculorum,Amen.

S.Helena martyri Luciano templũ maximũ ædificauit.

VITA S. SEVERINI, NORICI APOSTOLI, PER EVGIPPVM EIVS CONTEMPORANEVM.

8. Ianvar.

TEMPORE,quo Attila rex Hunnorum defunctus est,in vtraq; Pannonia cæterisq́; confinijs Danubij, res turbabantur ambiguæ:ac primùm inter filios eius de obtinendo regno magna sunt exorta certamina:q morbo iniquæ dominationis inflati, materiã sui sceleris accepêre patris interitum. Quibus diebus sanctissimus Dei famulus Seuerinus de partibus Orientis in Pannoniam veniens,morabatur in oppido,quod Casturis dicitur:vbì secũdùm euãgelicam & Apostolicam doctrinam viuens, omni pietate præditus, in confessione Catholicæ fidei venerabile propositum sanctis operibus adimplebat. Dum ergò talibus exercitijs roboratus,palmam supernæ vocationis sequeretur,& quodam die ad ecclesiam ex more processisset,cœpit presbyteris & clero atq; omnibus ciuibus tota mentis humilitate prædicere, vt hostium insidias imminentes, orationibus & ieiunijs ac misericordiæ fructibus inhiberent. Sed animi contumaces ac desiderijs carnalibus inclinati,viri Dei talia prædicẽtis oracula,infidelitatis suę reprobauerunt crimine.Famulus itaq; Domini reuersus ad hospitium, quo ab ecclesię fuerat custode susceptus,diem & horam imminentis excidij prodens, De contumaci, ait,oppido & citiùs perituro festinus abscedo. Indè abiens,ad proximum, quod Comagenis appellatur,oppidum declinauit:quod videlicet hostium intrinsecùs consistentium custodia seruabatur arctissima,nulliq́ue ingrediendi aut egrediendi facilè licentia præstabatur,inita tantùm cum solis Romanis pace stabili,ac fœdere fidei. A q̃bus tamen famulus Dei,cùm esset ignotus,nec interrogatus est,nec expulsus. Itaque mox ingressus ecclesiam,cunctos de salute propria desperãtes,ieiunio & orationibus ac eleemosynis hortabatur armari,proponens antiquæ salutis exempla, quibus diuina protectio populum suum cõtra opinionem omnium saluâsset mirabiliter. Cumq́; salutem omnium in ipso discriminis articulo promittenti credere dubitarent,senex, qui dudùm in Casturis ciuitate tanti hospitis susceptor extiterat,aduenit, atq; à portarum custodibus solicita interrogatiõe discussus,interitũ sui oppidi habitu verbòq́; monstrauit,adijciens eodem die,quem homo Dei prædixerat, Barbarorum vastatione deletum. Quo audito,custodes soliciti responderunt: Putas'ne ipse est, qui desperatis rebus,Dei nobis auxilia pollicetur? Mox igitur in ecclesia Dei famulo recognito, senex eius pedibus prostratus, aiebat ipsius se meritis liberatum, nè cum cæteris oppidanis subiret excidium.His auditis,habitatores memorati oppidi incredulitatis suæ veniam postulantes,iuxta monita viri Dei operibus sanctis insistere cœperunt,ieiunijsq́; dediti & in ecclesia per triduum congregati,præterita errata castigabant gemitibus atq; lamentis.Die autem tertio,cùm vespertini sacrificij solennitas impleretur,facto subito terræmotu,ità sunt hostes intrinsecùs habitãtes exterriti, vt exeũtes, fugam velociter inirent, æstimantes se quamuicinorum hostium obsidione vallatos: auctoq́; terrore diuinitùs,& noctis errore confusi,mutuis se gladijs cõciderunt. Tali ergò aduersarijs internecione consumptis,diuino plebs seruata pręsidio per sanctum virum,armis didicit pugnare cælestibus.

S.Seuerinus venit in Pannoniam.

Hortatur hoĩes ad opera pietatis.

Ieiunijs & eleemosynis docet armari.

Ità placatur iratus Deus.

Hostes ex vrbe fugiũt.

Eodem tempore ciuitatem, Fabianis nomine,sæua fames oppresserat:cuius habitatores vnicum sibi remedium adfore crediderunt,si à supradicto oppido Comagenis hominem Dei Seuerinũ religiosis ad se precibus inuitarent. Quos ille ad se venire p̃noscens,cùm hęsitaret vtrùm pergeret cum eis,nec'ne,admonetur à Domino,vt pergeret cum illis. Veniens igitur ad prædictam ciuitatem,cœpit suadere, dicens: Pœnitentiæ fructibus poteritis de tanta famis pernicie liberari. Qui cùm talibus profi-

Fabiana, vrbs est,quę nunc Viẽna Austrię dicitur.

proficerent institutis, beatissimus Seuerinus diuina reuelatione cognouit, quandam viduam nomine Proculam, fruges plurimas occultâsse. Hanc nimirùm productam in medium, arguit vehementer. Cur, inquit, tam nobilissimis orta natalibus, cupiditatibus te præbes ancillam & auaritiæ mancipium, quæ est, teste Apostolo, idolorum seruitus? Eccè Domino famulis suis misericorditer consulente, tu quid de malè partis facias, non habes, nisi fortè frumenta diù denegata, in Danubij fluenta proijciens, piscibus exhibeas, quæ hominibus denegâsti. Quamobrem subueni tibi potiùs, quàm pauperibus, ex his, quæ adhuc te ęstimas, Christo esuriente, reseruare. Quibus auditis, magno mulier pauore perterrita, cœpit seruata libenter pauperibus erogare. Nec multò pòst naues de partibus Rhetiarum, mercibus onustæ quamplurimis, insperatè videntur in litore Danubij, quæ multis diebus crassa fluminis glacie fuerant congelatæ, sed Dei tunc imperio solutæ, ciborum copias laborantibus illis detulerunt. Cœperūt igitur omnes Deum, insperati remedij largitorem, continua deuotione laudare, qui se tabe diuturnæ famis interire crediderunt, fatentes euidentiùs, extra legitimum tempus, glaciali solutas frigore, serui Dei precibus aduenisse.

Ephes. 5.

Viennenses fame laborantes, releuantur.

Irruptio Barbarorū.

Per idem tempus inopinata subreptione prædones ac barbari, quæcunq; extra muros hominum pecudumq; repererant, duxerunt captiua. Tunc plures è ciuibus ad virum Dei cum lachrymis confluentes, illatæ calamitatis exitium retulerūt, simul ostēdentes indicia recentium rapinarum. Ille verò Mamertinum tribunum percontatus est, vtrùm aliquos secum haberet armatos, cum quibus latrunculos persequeretur instantiùs. Qui respondit: Milites quidem habeo paucissimos, & ideò non audeo cum tanta hominum multitudine confligere. Quòd si tua veneratione præcipis, quanuìs auxilium nobis desit armorum, credimus tamen tua nos fieri oratione victores. Christi famulus ait: Etiamsi inermes sint tui milites, nunc ab hostibus armabuntur. Neque enim numerus aut humana fortitudo requiritur, vbì Deus pugnator comprobatur. Tantùm in nomine Domini perge velociter, perge confidenter: nam Deo misericorditer præeunte, debilis quisq; fortissimus apparebit. Dominus pro vobis pugnabit, & vos tacebitis. Hoc vnum ante omnia seruabis, vt ad me quos ex Barbaris ceperis, incolumes perducas. Exeuntes igitur, in secundo milliario super riuum, qui dicitur Taguntia, prædictos prædones inuenerunt: quibus in fugam repentè conuersis, arma omnium sustulerunt: cæteros viros ad Dei famulum, vt præceperat, captiuos adduxerunt. Quos absolutos vinculis, ciboq; ac potu refectos, paucis alloquitur, dicens: Ite, & vestris nunciate complicibus, nè auiditate prædandi vltrà huc audeant propinquare. nam certè statìm cælestis vindictæ iudicio punientur, DEO pro suis famulis dimicante.

Fugiūt Barbari, relictis armis.

Rugiorū rex consulit S. Seuerinum.

Rugorum rex, nomine Flacitheus, in ipsis regni sui cœpit nutare primordijs, habens Gotthos ex inferiori Pannonia vehementer infensos, quorū innumerabili multitudine terrebatur. Is ergò beatissimum Seuerinum in suis periculis tanquàm cęleste consulebat oraculum. Siquidem dum vehementiùs turbaretur, veniens ad hominem Dei, deflebat se à Gotthorum principibus ad Italiam transitum postulâsse, à quibus se non dubitabat, quia hoc ei denegatum fuerat, occidendum. Respondit ei vir Domini Seuerinus: Si nos omnes vna fides Catholica annecteret, magìs me de vitæ perpetuitate consulere debuisti: sed quia de præsenti tantùm salute solicitus es, ausculta quæ dico: Gotthorum aduersitate non turbaberis: immò discedentibus eis, quātocyùs tu desiderata prosperitate regnabis: humilitatis tamen meæ monita noli contemnere. Non te pigeat pacem expetere etiam minimorum: nunquàm de proprijs virtutibus confidas: Maledictus, inquit scriptura, qui confidit in homine, & ponit carnem brachium suum, & à Domino recedit cor eius. Disce igitur insidias cauere, non ponere. in lectulo quippe tuo pacifico fine trāsibis. Tali animatus oraculo rex prædictus, dum lætus & alacer abscederet, perlato sibi, quòd turba latrocinātium Barbarorū aliquos captiuâsset ex Rugis, ad virum Dei protinùs misit consulendum. Qui sanctis eum mādatis, nè prædones sequeretur, Domino reuelante præmonuit, dicens: Si eos secutus fueris, occidéris. Caue, nè amnem transeas, & insidijs, quæ tibi tribus in locis paratæ sunt, improuida mēte succumbas. Citò enim nuncius adueniet, qui te de his omnibus efficiet certiorem. Duo deindè captiuorum ab his hostium sedibus fugientes, ea per ordinem retulerunt, quæ beatissimus vir prædixerat. Igitur frustratis insidijs aduersantium,

Predicit illi futura, eūq; optimè instituit.

Ierem. 17.

Detegit positas regi insidias.

ſantium, Flacitheus incrementis auctus proſperioribus, vitam rebus tranquilliſſimis terminauit.

Intereà Odoacer, qui poſteà regnauit in Italia, viliſſimoque tunc habitu iuuenis ſtatura procerus aduenit: qui dum ſe, nè humilimæ tectum cellulæ ſuo vertice contingeret, inclinâſſet, à viro D E I glorioſum ſe fore cognouit. Cui etiam valedicenti, Vade, inquit, ad Italiam, viliſſimis pellibus nunc coopertus, ſed multis citò plurima largiturus.

Odoacri q̃ prędixerit.

Feletheus quoquè rex, memorati Flacithei filius, paternam ſecutus induſtriam, ſanctum virum pro regni ſui cœpit frequentare primordijs. Hunc coniunx eius feralis & noxia, nomine Giſa, ſemper à remedijs clementiæ retardabat. Hæc enim inter cætera iniquitatis ſuæ contagia, etiam rebaptizari debere catholicos aliquos conata eſt, ſed ob ſancti reuerentiam Seuerini non conſentiente viro, à ſacrilega quantocyùs intentione defecit: Romanos tamen duris conditionibus aggrauans, quos etiam Danubiũ vſq; iubebat abduci. Nam cùm quadam die in proximo Fabianis vico veniens, aliquos ad ſe transferri Danubium præcepiſſet, viliſſimis illic miniſterijs ſeruitutis damnandos, dirigens ad eam vir Dei, vt eos dimitteret, poſtulabat. Verùm illa facibus furoris exæſtuans, mandata iuſſit reportari aſperrima: Ora tibi, inquiens, ſerue Dei, intrà cellam tuam deliteſcens: liceat nobis de ſeruis noſtris ordinare, quod volumus. Audiens autem hæc homo Dei, Confido, ait, in Domino meo I E S V Chriſto, quia neceſſitate cogatur explere, quod praua deſpexit voluntate. Et continuò velox ſecuta correptio, proſtrauit animum arrogantis. Quoſdam enim aurifices barbaros pro fabricandis regalibus ornamentis clauſerat arcta cuſtodia. Ad hos filius memorati regis admodùm paruulus, nomine Fridericus, eodem die, quo regina ſeruum Dei contempſerat, puerili leuitate concitus introiuit. Tunc aurifices pectori infantis gladium impoſuêre, dicentes, quòd ſi quis ad eos abſque iuramenti præſidio ingredi conaretur, moreretur, paruulumq; regium primitùs transfigentes, ſemetipſos poſteà trucidarent: quippe cùm nullam ſpem vitæ ſibi promitterent, macerati diuturnis ergaſtulis. His auditis, regina crudelis & impia, veſtibus præ dolore conſciſſis, talia clamitabat: O ſerue Dei Seuerine, ſic illatæ vindicantur iniuriæ? Hanc mei contemptûs vltionem effuſis precibus poſtulâſti, vt in mea viſcera vindicares? Itaque multiplici contritione ac miſerabili lamentatione diſcurrens, fatebatur ſe pro ſcelere cõtemptûs, quod in ſeruum Dei commiſerat, plagæ præſentis vltione percelli. Confeſtimq; directis equitibus veniam poſcens, Romanos, pro quibus rogantem contempſerat, tranſmiſit, & abiens ad ergaſtulum, vbi aurifices operabantur, dato eis ſacramento euadendi mortem, ſoſpitem ſuum recepit infantem. Mox etiàm & illi dimiſſi, abiêrunt in ſua cum gaudio magno. His auditis, reuerẽtiſſimus Seuerinus gratias creatori referebat immẽſas: qui ob hoc interdùm differt vota poſcentium, vt fide, ſpe & charitate creſcente, dum minora petuntur, maiora concedat. Deniquè id egit omnipotentis Saluatoris miſericordia, vt dum liberam mulierem, ſed nimiùm crudelem, ſubiecit ſeruituti, ſeruientes cogeretur reddere libertati. Quibus itaque impetratis, regina tamen ad ſeruum Dei properans vnà cum marito, monſtrat filium, quem fatebatur illius orationibus de mortis confinio liberatum: promittens, ſe nequaquàm vltrà iuſſionibus eius obuiare.

Hũc Crantzius vocat Phelteum.

Giſa crudelis fœmina.

Dat pœnas cõtemptus ſui in S. Seuerinum.

Dum hæc agerentur, nuncius ſancti viri, quem pro deferendis reliquijs ſanctorum martyrum Geruaſij & Protaſij direxerat, eius ſe conſpectibus præſentauit. At ille condigno honore ſuſcipiens allata munuſcula, in quadam baſilica collocauit officio ſacerdotum. Quo videlicet in loco plurimorum martyrum congregauit reliquias: quas tamen ſemper præeunte reuelatione emeruit accipere, ſciens aduerſarium ſæpè ſub nomine ſanctitatis ſubrepere.

Reuerenter accipit & colligit ſanctorũ reliquias.

Epiſcopatûs plerunquè honorem vt ſuſciperet, poſtulatus, præfinita reſponſione concluſit, ſufficere ſibi dicens, quòd ſolitudine deſiderata priuatus, ad illam diuinitùs veniſſet prouinciam, in qua turbis tribulantium frequẽtiùs intereſſet. Daturus nihilominùs formam monachis, ſolicitus admonebat beatorum patrum veſtigijs inhærere, quibus ſanctæ conuerſationis acquireretur inſtructio: adhibendamq; operam ei, qui parentes reliquit & ſeculum, nè pompæ ſecularis illecebras reſpiciendo retrorsùm cuperet, quas vitauerat: & ad hoc, vxoris Lot exemplum terribile proponebat.

Epiſcopatûs oblatos recuſat.

Docet monachos optimè.

Gen. 19.

Memo-

Memorabat etiam,timore Domini mortificanda esse incentiua libidinum: nec aliter superanda corporeæ delectationis asserebat incendia,nisi fuissent per Dei gratiam lachrymarum fonte restincta.

Quidā nomine Maurus,monasterij,cui beatus Seuerinus p̄erat,fuit ędituus,quē & ipse vir Domini redemerat de manu Barbarorū.Huic quadā die pręcepit,dicēs:Caue, nè alicubì hodiè digrediaris:alioqn imminēti periculo non carebis.At ille cōtra pręceptū tanti patris,secularis cuiusdā hominis persuasu, meridie ad colligenda poma in secūdo à prædicta ciuitate Fabianis milliario egressus,mox à Barbaris Danubiū transuectus est cum suo persuasore captiuus. Eadē hora vir Dei dum in cella legeret,clauso repentè codice,Maurum, ait,citò requirite.Quo nusquàm reperto,ipse quātocyùs fluenta Istri prætermeans,latrones properanter insequitur. Cuius venerandam præsentiam latrones minimè ferentes,supplices quos ceperant,reddidêre captiuos.

Prędicit cuidā suum periculum.

Dum adhuc Norici ripensis oppida superiora cōstarent, & penè nullum castellum Barbarorum intraret incursus,tam celebris S. Seuerini flagrabat opinio, vt certatìm eum ad se singula castella pro suis munitionibus inuitarent,credentes quòd eius præsentia nihil eis deueniret aduersi.Quodam tempore in confinio castelli,quod dicitur Cocullis,locustæ frugum consumptrices insederant copiosæ,noxijs morsibus cuncta vastantes. Tali ergò perculsi peste, presbyteri cæteriq; mansores sanctum Seuerinum summis precibus adiêre,dicentes:Vt tantæ plagæ auferatur atrocitas, orationum tuarum experta suffragia postulamus,quæ magno dudùm miraculo in accensis cælitùs cereis multùm apud Dominum valere conspeximus. Quos ille religiosiùs allocutus: Non legistis,ait,quid diuina authoritas peccanti populo præceperit per prophetam, dicens:Cōuertimini ad me in toto corde vestro,in ieiunio & fletu.& post pauca:Sanctificate ieiunium,vocate cœtum,congregate ecclesiam &c.Explete itaq; dignis operibus,quæ docetis,vt malitiam præsentem facilè euadatis. Nullus vestrûm ad agrū exeat,quasi humana solicitudine locustas vetiturus, nè diuina ampliùs indignatio prouocetur.Nec mora,omnibus in ecclesia congregatis, vnusquisq; in ordine suo psallebat & more, omnis ætas & sexus. qui enim voce non poterant, preces Deo fletibus offerebant.Eleemosynæ verò fieri non cessabant,& quicquid bonorum operum pręsens necessitas exigebat,sicut famulus Dei p̄ceperat,implebatur. Omnibus ergò huiuscemodi studijs occupatis,quidam pauper opus Dei cœptum deserens, & agrum ꝓpriæ segetis inuisens, pro causa, quæ parua inter aliorum segetes iacebat, egressus est, totoq; anxius die locustarum nubem impendentem,qua potuit,exturbauit industria, moxq; ecclesiam communicaturus intrauit.Sed segetem eius exiguam,multis vicinorum circundatam frugibus,locustarum densitas deuorauit. Quibus ea nocte ab illis finibus exterminatis imperio diuino,probatū est,quātum valeat fidelis oratio. Manè quippe sancti operis temerator atq; cōtemptor,rursùs ad agrum suum malè securus egrediens, eum locustarum pernicie funditùs inuenit abrasum, & omnium circunquaquè sationes integras vehementer admirans,ad castellum luctuosa vociferatione reuertitur.Cumq; hoc quod acciderat,indicâsset, ad huiuscemodi videndum cuncti exiêre miraculum: vbì quasi ad lineam regularem, contumacis hominis segetem locustarum morsus ostenderant.Tunc omnium vestigijs prouolutus, intercessionibus eorum delicti sui veniam fusa lamentatione poscebat. Ob quam rem monendi occasionem homo Dei reperiens,docebat vniuersos,vt omnipotenti Domino discerent obedire, cuius imperio obediunt & locustæ. Prędictus verò pauper flebiliter aiebat, posse se mandatis decæterò obedire,si vlla sibi spes,qua viueret,remansisset. Tunc vir Dei cæteros allocutus, Iustum est, inquit, vt Deo omnipotenti gratias agatis, qui de proximi supplicio humilitatis & obedientiæ vobis dedit exemplum.

Celebris ei⁹ fama.

Iocl.2.

Contra locustarū infestationē qd agendum docuerit.

Orationis quāta vis.

Quintanis appellatur secundarum Rhetiarum municipium, super ripam Danubij situm,cui ex alia parte paruus fluuius,cui Quintanica item nomen est,propinquabat: Is crebra inundatione Danubij superfluentis excrescens,nonnulla castelli spatia,quia in plano fundatum fuerat,occupauit.Ecclesiam etiam extra muros ex lignis,loci eius mansores habuêre constructam,quæ pendula extensione porrecta,defixis in altū stipitibus sustentabatur & furculis:cui ad vicem soli,id est,pauimenti tabularum erat leuigata coniunctio:quam quotiès ripas excessit,aqua superfluens occupabat.Quintanensium itaq; fide sanctus Seuerinus illuc fuerat inuitatus,vbì cùm tempus siccitatis venis-

Quintanorū Colonia.

venisset,interrogat,cur tabulata,nudatis obstaculorum tegminibus,apparerent. Accolæ responderunt,quòd frequēti fluminis alluuione,quicquid fuisset superstratum, continuò laberetur. At ille: Sternatur,inquit,super tabulata nunc in Christi nomine pauimentum. nam videbitis fluuium amodò cælesti iussione prohibitum. Pauimēto igitur perfecto,ipse vir Dei accepta securi, facta oratione, postes percussit, atque ad aquę fluminis venerandæ crucis expresso signaculo,dixit:Non te sinat Dominus meus IESVS Christus hoc signum crucis excedere. Ex eo tempore cùm ex more fluuius creuisset in cumulos,& ambiuisset viciniam quam solebat, ità spatijs ecclesiæ erat inferior,vt nunquàm sanctæ crucis signaculum,quod impresserat homo DEI,prorsùs excederet. *Signo crucis reprimit vis fluminis*

Talibus S. Seuerinus pro Christi gratia ditatus muneribus,captiuorū egenorumq́; tantam curā ingenita sibi pietate susceperat, vt penè omnes per vniuersa oppida vel castella pauperes ipsius industria pascerentur. Quibus tam læta solicitudine ministrabat, vt tunc se crederet tantummodò saturari vel abundare bonis omnibus, quandò videbat egentum corpora sustentari: & cùm hebdomadarum sæpè continuatis ieiunijs minimè frangeretur,tamen esurie miserorum se credebat afflictum. Cuius largitionem tam piam in pauperes plurimi contemplantes,quanuis ex duro Barbarorum imperio famis angustiam sustinerent,deuotissimè frugum suarum decimas pauperibus impendebant. Quod mandatum licèt cunctis ex lege notissimum,tamen quasi ex ore angeli præsentis audirent,grata deuotione seruabant. Frigus quoquè vir Dei Seuerinus tantùm in nuditate pauperum sentiebat. Siquidem specialiter à Deo perceperat,vt in illa frigidissima regione,mirabili abstinētia castigatus,fortis & alacer permaneret. Pro decimis,vt diximus, dandis, quibus pauperes * Norici populum missis hortabatur epistolis. Ex qua consuetudine cùm ad eum nonnullam erogandarum vestium copiam direxissent,interrogauit eos qui venerant,si ex oppido quoquè * Tigurinæ,similis collatio mitteretur. Respondentibus autem illis,etiàm protinùs indè adfuturos,vir Dei nequaquàm eos venire signauit,sed dilatam eorum oblationem prædixit Barbaris offerendam. Itaque non multò pòst ciues * Tigurinæ, vario cum obsidentibus Gotthis certamine dimicantes,vix inita fœderis pactione,inter cætera etiā largitionem vestium iam in vnum collectam, quam mittere famulo Dei distulerant, hostibus obtulerunt. *S. Seuerinus captiuorum & inopum patronus pręcipuus.* **deest,sustētaretur, aut aliqd eiusmodi.*

Paulinus quidam ad S. Seuerinum,fama eius latiùs excurrente,peruenerat. Hic in consortio beati viri diebus remoratus aliquantis, cùm redire vellet, audiuit ab eo: Festina venerabilis presbyter, quia citò dilectionem tuam populorum desiderijs, vt credimus,obluctantem dignitas episcopatus ornabit. Remeante presbytero ad patriam, sermo in eo prædicentis impletus est. Nam ciues * Tigurinæ,quæ metropolis est Norici, coëgerunt eundem presbyterū summi sacerdotij suscipere principatū. *Prędicit Paulino,ꝙ futurus sit episcopus.*

Basilicæ extra muros oppidi Patauini in loco,nomine Boiotro, trans * Rhenū fluuium constitutæ,vbì paucis monachis Cellulam ipse cōstruxerat, martyrum reliquiæ quærebantur. Ingerentibus ergò se presbyteris,vt mitterentur ad sanctuaria deferenda,hæc beatus Seuerinus monita præbebat: Quanuìs cuncta mortalium opera prætereant, hæc tamen ædificia præ cæteris celeriùs relinquenda sunt. Et ideò pro reliquijs sanctorum nullum laborem suscipite, quia vltrò eis S. Iohannis benedictio defertur. Dum igitur S. Seuerinus in monasterio Fabianis euangelium legeret, oratione completa consurgens,scapham sibi iubet ilicò pręparari. Admirantibus autem his qui aderant, ait: Sit nomen Domini benedictum: sanctuarijs beatorum martyrum oportet nos occurrere. Nec mora,transmeato Danubio,inueniunt hominem in ripa vlterioris fluminis consedentem, & multis eos precibus postulantem, vt ad seruum Dei,ad quem fama vulgāte olim venire cupierat, duceretur. Mox itaque Christi famulo demonstrato, suppliciter S. Iohannis reliquias obtulit, multis apud se seruatas temporibus. Quas Dei famulus debita veneratione suscipiens, basilicam sicut prædixerat,vltronea benedictione collata,sacrauit officio sacerdotum. *En ꝙ reueréter occurrit sacris reliquijs.*

Post hæc leprosus quidam Mediolanensis territorij ad sanctum Seuerinum, fama eius inuitante, peruenit. Quem sanitatis remedia suppliciter implorantem, monachis suis indicto ieiunio commendauit. Et continuò, DEI gratia operante, mundatus est homo,& gratias egit DEO. *Leprosum mundat.*

Odoacer Italię rex, illi scribit.

Iisdem temporibus Odoacer sancto Seuerino familiares literas direxit, rogans, vt quicquid ab eo vellet, peteret, memor illius præsagij, quo eum quondàm expresserat regnaturum. Quibus sanctus alloquijs inuitatus, Ambrosium quẽdam exilio damnatum rogabat absolui. Cuius precibus annuens deuotè rex, præfatum virum absoluit. Quondàm dum memoratum regem multi nobiles, coram sancto viro humana, vt solet fieri, adulatione laudarent, interrogat, quem regem tantis præconijs prætulissent. Respondentibus illis, Odoacrem: inquit vir Dei, Odoacer integer erit inter tredecim & quatuordecim annos, videlicet integrum regnum eius significans.

Sanat periculosè laborantem.

Ab oppidanis Comagenensibus, apud quos primùm innotuerat beatus Seuerinus, suppliciter rogatus aduenit. Cuius comperta præsentia, quidam optimatum Felethei regis, filium suum adolescentem, diuturno languore vexatum, cui iam parabat exequias, traiecto Danubio, pedibus eius apposuit: & lachrymans, Credo, inquit, homo Dei, te filio meo velocem impetrare posse diuinitùs sanitatem. Tunc data oratione, qui semiuiuus allatus fuerat, statìm incolumis, patre mirante, & perfecta reuertitur sospitate.

Item leprosum.

Elephantiosus quidam, Thegio nomine, de longinquis regionibus, S. Seuerini inuitatus virtutibus, venit, rogans se eius orationibus mundari. Susceptus itaque à viro Dei consuetæ sibi more benignitatis, iubetur Deum, totius gratiæ largitorem, sine cessatione lachrymabiliter exorare. Quid plura? Precibus beati viri idem leprosus opitulatione diuina mundatus, dum commutauit mores in melius, mutare meruit & colorem, regis æterni magnalia tam suis, quàm plurimorum vocibus longè lateque denuncians.

Quibusdã sanitas perniciosa est.

Bonos, monachus S. Seuerini, Barbarus genere, qui responsis eius inhærebat, oculorum imbecillitate plurimùm prægrauatus, medelam sibi præstari eius orationibus poscebat, dicens, Aduentitios & externos salutaris gratiæ sentire præsidia, sibi verò nullam remediorum opem aliquatenùs exhiberi. Cui sanctus Dei, Non tibi, inquit, expedit fili corporeis luminibus aciem habere perspicuam, & exterioris oculi præferre conspectum. Ora magìs, vt obtutus vegetetur interior. Talibus igitur monitis informatus, dedit operam corde magìs videre quàm corpore, meruitque absque vllo fastidio in oratione effici iugitate continuus, & quadraginta ferè annis in monasterij excubijs perseuerans, eodem quo conuersus est fidei calore, transiuit ad Dominum.

Tres superbos monachos vt peterit castigari à Dño.

In loco Barotro quosdam tres monachos sui monasterij doctor humilis, superbiæ fœditate respersos, dum singulos pro suis excessibus durare in pernicie probâsset, orauit vt eos Dominus in adoptionem filiorum recipiens, paterno dignaretur flagello corripere. Priùs ergò quàm orationem effusis lachrymis terminaret, vno momento ijdem monachi dæmone corripiente vexati, contumaciamque suam pectorisque fastum ac superbiam cordis miserabilibus vocibus confitebantur. Absit, vt cuiquam hoc crudele videatur aut noxium: quia traditi sunt huiusmodi homines satanæ in interitum carnis, sicut beatus docet Apostolus, vt spiritus saluus sit in die Domini: cùm beatus Ambrosius Mediolanensis episcopus seruum Stiliconis, authorem falsarum epistolarum depræhensum, dixit oportere tradi satanæ, nè talia in posterum auderet admittere: quem etiam eodem momento, cùm adhuc sermo esset in ore sacerdotis, spiritus immundus arreptum cœpit discerpere. Seuerus quoquè Sulpitius refert ex relatione Posthumiani, virum quendam magnis virtutibus signisque mirabilem, ad expellendam de corde suo iactantię vanitatem, quam incurrerat, exorâsse, vt permissa in se mensibus quinque diaboli potestate, similis his fieret, quos ipse curauerat.

1. Corin. 5.

Idemque post pauca: Itaque correptus à dæmone, tentus est in vinculis, & omnia quę energumenis solent inferri, perpessus, quinto mense curatus est, non tantùm à dæmone; sed quod illi erat vtilius atque optatius, ab elationis vanitate. Prædictos itaque monachos vir Dei delegatos fratribus, per dies quadraginta arduis abstinentiæ remedijs mancipauit. Quibus expletis, data super eos oratione, à potestate dæmonis & mentis fastu liberauit: & non solùm corporis, sed & cordis sanitatem restituit. Quo facto miraculo, sancto viro reuerentia ac terror accreuit, itâ vt cæteros fratres maior disciplinæ metus obtineret.

Hic author huius historiæ seipsum indicat.

Marcianum monachum, qui posteà presbyter effectus, monasterio ante me præfuit, ad Noricum cum Renato fratre direxit: & cùm dies tertius laberetur, ait fratribus:

bus: Orate chariſſimi: grandis enim hac hora tribulatio Marcianum comprimit & Renatum, de qua tamen citiùs Chriſti liberabuntur auxilio. Tunc monachi quæ ab eo dicta ſunt, protinùs annotantes, illis poſt menſes plurimos reuertentibus, diem horamque periculi, qua Barbaros euaſerunt, indicantibus, ſicut ſignauerant, approbauerunt.

Iſte beatus Seuerinus vni ex fratribus, nomine Vrſo, repentè præcepit, quadraginta dierum diſtrictiori ieiunio venturæ calamitati occurrere, dicens: Imminet tibi corporale periculum, quod Dei præſidio parui panis & aquæ remedijs expiabis. Quadrageſimo deindè die, mortis papula in brachio ieiunantis apparuit, quam ipſe mox ad venerabilem patrem ingreſſus, demonſtrauit. Cui ſanctus Dei famulus: Noli, inquit, metuere prænunciatum tibi ante dies quadraginta diſcrimen. Statimque propria manu ſigno crucis obducto, mirantibus vniuerſis, papula letalis euanuit. Hoc vnum de domeſticis ſanitatibus narrâſſe ſufficiat, prolixa operis faſtidia declinando. Nam ſæpiùs ſuorum ægritudines monachorum, Chriſto ſibi reuelante, prænuncians ijſdem, quibus præuidebat, muneribus & ſanabat. En vt vult ieiũio auerti imminens periculum.

Deindè poſt multos agones & diuturna certamina, cùm ſe beatus Seuerinus de hoc ſeculo tranſiturum Domino reuelante cognouiſſet, memoratum Rugorum regem Feletheum cum vxore eius crudeliſſima, nomine Giſa, ad ſe venire commonuit. Quos cùm ſalutaribus eſſet exhortatus affatibus, vt ità cum ſibi ſubiecto agerent populo, quó ſe iugiter cogitarent pro ſtatu regni ſui rationem Domino reddituros: aliiſque verbis intrepidè monuiſſet, protenta manu regis pectus oſtendens, reginam his interrogationibus arguebat: Hanc, inquit, animam Giſa, an aurum argentumque plùs diligis? Cumque illa maritum ſe diceret cunctis opibus anteferre, vir DEI ſapienter adiecit: Ergò, inquit, deſine innocentes opprimere, nè illorum afflictio veſtram magis diſſipet poteſtatem. Etenim manſuetudinem regiam tu ſæpè conuellis. At illa: Cur, inquit, nos ſic accipis ſerue Dei? Cui ipſe: Conteſtor, ait, vos ego humilimus iam profecturus ad Dominum, vt ab iniquis actibus temperantes, bonis operibus inſiſtatis. Hucuſquè regnum veſtrum ab omnipotente Domino proſperatum eſt: iam ex hoc vos videritis. His monitis rex cum coniuge ſua ſufficienter inſtructi, valedicentes ei, profecti ſunt. Regem Rugiorum vt inſtruxerit.

Tunc ſanctus Seuerinus non deſinebat de ſuæ migrationis vicinia ſibi ſubiectos fratres alloqui dulcedine charitatis, quodque facere nec antè ceſſauerat: Scitote, inquit, fratres, ſicut filios Iſraël conſtat ereptos eſſe de terra Aegypti, ità cunctum populum terræ huius oportet ab iniuſta Barbarorum dominatione liberari. Omnes nempè cum ſuis facultatibus de his oppidis emigrantes, ad Romanam prouinciam abſque vlla ſuî captiuitate peruenient. Sed mementote præcepti ſancti Ioſeph patriarchæ, cuius vos ego indignus & infimus atteſtatione conuenio: Viſitatione viſitabit vos Dominus: tollite oſſa mea hinc vobiſcum, quod non mihi, ſed vobis erit profuturum. Hæc quippe loca nunc frequentata cultoribus, in tam vaſtiſſimam ſolitudinem redigentur, vt hoſtes æſtimantes auri ſe copiam reperturos, etiam mortuorum ſepulturas effodiant. Cuius vaticinij veritatem euentus rerum comprobauit. Leuari verò ſuum corpuſculum ſanctus pater non iuſſit, vt dum generalis populi tranſmigratio proueniſſet, indiuiſa fratrum, quam acquiſierat, congregatio proficiſcens, obtentu memoriæ eius, in vno ſanctæ ſocietatis vinculo permaneret. Diem etiam, quo tranſiturus eſſet ſanctus Seuerinus è corpore, ante duos ſeu ampliùs annos hac ſignificatione monſtrauit. Epiphaniorum die, cùm ſanctus ſe Lucillus presbyter ad beatiſſimi Valentini Rhetiarum quondàm epiſcopi, diem depoſitionis annua ſolennitate in craſtinum celebrandum ſolicitus præparâſſet, & hoc ſancto patri intimâſſet, ille reſpondit: Si beatus Valentinus hæc tibi ſolennia delegauit celebranda, ego quoquè tibi in eodem die vigiliarum mearum ſtudia derelinquo. His ille ſermonibus tremefactus, cùm ſe magis, vtpotè homo decrepitus, enixius commendaret, quaſi primitùs tranſiturus: Hoc erit, inquit, ſancte presbyter, quod audiſti, nec Domini conſtitutum humana voluntas præteriet. Prophetia morituri. Gen. 50. Diem obitꝰ ſui longè antè indicat

Nonis itaque Ianuarij cœpit tenuiter lateris dolore pulſari: quo durante per triduum, medio noctis tempore fratres adeſſe præcepit. Quos de corpore ſuo commonens, & paterna informatione corroborans, inſtanter proſecutus talia, aiebat: Filij

Oratio eius iam morituri, ad fratres. Gen. 49.
in Christo charissimi, scitis quòd beatus Iacob de seculo recessurus, conditione mortis instante, filios suos adesse præcipiens, propheticæ benedictionis affatibus singulos quosque remunerans, mysteriorum arcana prodidit futurorum. Nos verò infimi & tepidi, tantæq; impares pietatis, hanc prærogatiuam nostris vsurpare viribus non audemus. Vnum tamen, quod humilitati congruit, non tacebo, mittẽs vos ad exempla maiorum, quorum intuentes exitum conuersationis, imitamini fidem. Abrahã nanq; vocatus à Domino, fide obediuit in locum exire, quem accepturus erat in possessionem: & exijt, nesciens quò iret. Huius igitur beati patriarchæ imitamini fidem, imitamini sanctitatem: terrena despicite, patriam cælestem semper inquirite. Confido autẽ in Domino, quòd indè vobisę terna lucra prouenient. Videò enim vos gaudium meũ feruore spiritûs ampliâsse, amare iustitiam, fraternæ charitatis vincula diligere, castitati operam dare, humilitatis regulam custodire.

Gen. 12. Hebr. 11.

Totũ corp⁹ suum signo crucis munit. Psal. 150.

Post huiusmodi ædificationis alloquium, cunctos per ordinem ad osculum suum iussit accedere, & sacramento communionis accepto, fleri se penitùs prohibet: totũq; corpus signo crucis extenta manu consignans, vt psallerent imperauit. Quibus mœroris suffusione cunctantibus, ipse psalmum protulit ad cantandum, dicens: Laudate Dominum in sanctis eius: &, Omnis spiritus laudet Dominum. Sexto itaq; Iduum Ianuariarum die in hoc versiculo, nostris vix præ fletu respondentibus, quieuit in Domino. Quo sepulto, credentes omnimodò seniores nostri, quę de transmigratione prædixerat, sicut multa alia, infecta præterire non posse, locellum ligneum parauerunt, vt cùm prænunciata populi transmigratio prouenisset, prædictoris imperata complerent.

Calix argẽteus altaris. Vide pœnas sacrilegij.

Fridericus verò quidam, sancti Seuerini morte comperta, pauper & impius, barbara cupiditate semper immanior, vestes pauperibus deputatas, & alia nonnulla credidit auferenda. Cui sceleri sacrilegium copulans, calicem argenteum cæteraque altaris ministeria præcepit auferri. Quæ cùm posita essent in sacris altaribus, nec auderet directus villicus ad tale facinus suas manus extendere, militem quendam Anicianum nomine, compulit diripere memorata. Qui quanuìs inuitus pręcepta perficiens, mox tamen incessabiliter vexatur omnium tremore membrorum, dæmonioq; corripitur. Is autem velociter consilio meliore correxit errata. Suscepto nanq; professionis sanctæ proposito, in insulæ solitudine armis cælestibus mancipatus, militiæ commutauit officium. Fridericus, vt iam dicere cœpimus, immemor contestationis & præsagij sancti viri, abrasis omnibus monasterij rebus, parietes tantùm, quos Danubio transferre non potuit, dimisit: sed mox in eum cælestis vindicta peruenit. Nam intrà mensis spatium à Friderico fratris sui filio interfectus, prædam pariter amisit & vitam. Quapropter rex Odoacer Rugis intulit bellum: quibus deuictis, & Friderico fugato, patrem eius Feletheum regem captiuum duxit, atque ad Italiam cum noxia coniuge, suprà memorata, videlicet Gisa, transmisit. Audiens verò posteà idem Odoacer Fridericum ad propria reuersum, misit ilicò cum multis exercitibus fratrem suum Onulfum: ante quem denuò fugiens Fridericus, ad Theodoricum regem, qui tunc apud Nonas ciuitatem prouinciæ Mœsiæ morabatur, profectus est. Onulfus autem, secundùm quod ei præceperat frater suus, vniuersos populos illic habitantes iussit ad Italiam migrare. Tunc omnes incolæ, tanquàm de domo seruitutis Aegyptiæ, ità de quotidiana barbarie frequentissimæ prædationis educti, sancti Seuerini oracula cognouerunt. Cuius præcepti non immemor venerabilis presbyter noster Lucillus, dum vniuersi per Comitem Pigerium compellerentur exire, præmissa cum monachis vesperæ psalmodia, sepulturæ locum imperat aperiri. Quo patefacto, tantę suauitatis fragrãtia omnes nos circunstãtes accepit, vt præ nimio gaudio & admiratione prosterneremur in terram. Deindè humaniter æstimantes ossa funeris inueniri disiuncta, (nam annus sextus depositionis eius effluxerat) integram corporis compagem reperimus. Ob quod miraculum immensas gratias retulimus omnium conditori, quia cadauer sancti viri, in quo nulla aromata fuerant, nulla manus accesserat condientis, cum barba pariter & capillis vsque ad illud tempus mansisset illæsum. Linteaminibus igitur immutatis, in loculo multo iam tempore præparato, funus includitur, & carpento trahentibus equis impositum mox euehitur, cunctis prouincialibus idem iter agentibus: qui oppidis super ripam Danubij derelictis, per diuersas Italiæ regiones, varias suæ peregrinationis

Odoacer expugnat Rugios.

Aperitur sepulcrum S. Seuerini.

corpus eius integrum inuenitur.

nationis sortiti sunt sedes. Sancti itaq; viri corpusculum ad castrum nomine, Montẽ *Feletem, multis emensis regionibus, apportatum est.

Per idem tempus multi varijs occupati languoribus, & nonnulli à spiritibus immundis oppressi, medelam diuinæ gratiæ sine vlla mora senserunt. Mutus etiam quidam ad id castellum perductus, dum in oratorio, in quo sancti viri corpus carro adhuc impositum iacebat, vtpotè clauso oris sui ostio, in cordis cubiculo supplicaret, ilicò lingua eius in oratione soluta, laudem dixit altissimo. Cumque reuersus ad hospitium, interrogatus fuisset ex more, nutu signoque pulsatus, & orâsse & laudem D E O obtulisse se clara voce respondit. Quo loquente pauefacti qui eum nouerant, ad oratorium cum clamore concurrentes, sancto Lucillo presbytero, simulque nobis, qui cum illo eramus, ignorantibus quod euenerat, indicauerunt. Tunc omnes exultantes in gaudio, diuinæ clementiæ gratiarum retulimus actionem.

Fiunt miracula ad corpus sancti viri.

Igitur illustris fœmina Barbaria beatum Seuerinum, quem fama vel literis cum suo quondàm iugali optimè nouerat, religiosa deuotione venerata est. Quæ post obitum eius audiens corpusculum sancti viri in Italiam multo labore perductum, & vsque ad illud tempus terræ minimè commendatum, venerabilem presbyterum nostrum Marcianum, sed & cunctam congregationem literis frequentibus inuitauit. Tunc sancti Gelasij sedis Romanæ pontificis authoritate, & Neapolitano populo exequijs reuerendis occurrente, in castello Lucullano per manum sancti Victoris episcopi in mausoleo, quod prędicta fœmina condidit, collocatur. Qua celebritate multi diuersis languoribus afflicti, quos recensere longum est, receperunt protinùs sanitatem. Inter quos quędã venerabilis ancilla Dei, Processa nomine, ciuis Neapolitana, cùm grauissimum ęgritudinis pateretur incommodum, sancti viri prouocata virtutibus, in itinere properãter occurrit: & ingressa sub feretro, quo corpus sanctum portabatur, statìm caruit omnium languore membrorum.

Transfertur eius corpus.

Laodiceus etiam quidam cæcus, inopinato psallentis populi clamore perculsus, solicitè adstantes, quid hoc esset, interrogauit. Respondentibus autem illis, quòd cuiusdam sancti Seuerini corpus transiret, compunctus, ad fenestram domùs, in qua manebat, est perductus, de qua poterat à sanis eminùs multitudo psallentium atque vehiculum sancti corporis contemplari. Cumque fenestræ enixiùs incumberet & oraret, protinùs vidit, singulatìm demonstrans omnes notos atque vicinos. Quo facto, cuncti qui viderant & audiêrant, gratias D E O lachrymantibus oculis retulerunt.

Cęcus illuminatur.

Marianus quoquè primicerius Cantorum sanctæ ecclesiæ Neapolitanæ, cùm sanitatem post immanissimum languorem recipere pro incessabili capitis dolore nõ posset, caput vehiculo credens apposuit, & mox dolore liberum subleuauit: memorque beneficij, semper in die depositionis occurrens, deuotum sacrificium D E O cum gratiarumactione reddebat. Monasterium igitur eodem loco constructum ad memoriam beati viri, hactenùs perseuerat: cuius meritis multi obsessi à dæmonibus, curati sunt, & diuersis obstricti languoribus, receperunt & recipiunt sanitatem, Dei gratia operante, cui est gloria & honor in secula seculorum, Amen.

Monasteriũ S. Seuerini post obitũ eius cõstructum.

VITA S. GVDVLAE VIRGINIS, APVD BRABANTOS CELEBERRIMAE, EX PERVETVSTO MAnuscripto codice transscripta, nihil mutato stylo.

8. IANVAR.

Genus S. Gudulæ.

IGITVR Sigiberti regis temporibus, qui fuit Dagoberti regis filius, extitit quidam comes Vuitgerus in pago *Bracbātensi, probabilis moribus, cuius thalamis inhærebat coniunx dignissima, cuius fuerat nomen Amulberga, maioris domûs inclyta Pipini sorore progenita: qui vterque diuinis parili modo obtemperabant monitis. Quibus in seculo piè degentibus, sanctum & iustum contulit germen Dominus. Eodem nanque germine sanctus extitit Emebertus, Cameracensium præsul gloriosus, vitæ admirabilis & meritis insignis: cuius etiam extitêre sorores, simili sanctitate probabiles, Reinildis scilicet sanctissima, & Pharaildis moribus egregia. Horum ergò genitricem, tam felici iocunditate prolis pollentem, omnipotens Dominus adhuc futura fœcundauit prole dignissima: & iam more parturiētium anxietatis fluctuantem procella, qui in seruis suis cōsolatur, huiusmodi refocillatione recreare dignatur. Nox erat, & terris mortales somnus habebat, cùm eadem materfamiliâs sopori dedita, angelum adspicit, hæc sibi proferentem verba: Solue metum corde, vtpotè fœcundata precioso germine. Ipse enim rex cæli ferre iubet hæc solamina tibi. Concepisti fideliter, paries feliciter, venerabilis filiæ clarissima mater: quæ ab ipso puellari æuo diuinis adhærebit cæremonijs: in quibus perseuerans vsque ad metas æui breuis, palmam capiet vitæ perennis. Tali ore locuta visio angelica, eam completo reliquit sermone, auram & in tenuem euanuit. At illa talibus exhilarata visis, corpus è stratis corripit, & ad cælum manus cum voce tendit, & parans cælitùs delatis credula corda responsis, largitori omnium bonorum gratias reddidit. Orta est sanè hæc virgo *Bracbantensiū finibus, vt prædictum est, à parētibus tam religiosis quàm nobilibus, eo tempore, quo beata Gertrudis vixit celeberrima in Dei rebus.

Mater eius per visum admonetur.

Cùm ergò prædicti parentes virginis, filiam suam sacro fonte regenerare decernerent, præsentiam supradictæ virginis expetunt, & vt eius regenerationis fieret testis, in omnes preces descendunt. Beata autem Gertrudis tam piæ preci assensum prębuit, virginisque Gudulæ regenerationi nōn solùm interfuit, sed etiam manuum suarum munditia eam sanctificauit, & de sacro fonte leuauit. Vndè factum est, vt virgo virginis mater per spiritum fieret, atque vlteriùs sub vbera doctrinarum suarum educandam suspenderet.

S. Gertrudis eam è sacro fonte suscipit.

Huius etiam sanctæ virginis neptes extitêre sanctæ sorores Aldegundis atque Vualdetrudis, vbertìm bonorum operum flore fulgentes. Ergò cùm iam beata virgo Gudula infra monasterij claustra sacræ scripturæ lacte aleretur, & à sua sancta consanguinea, necnon spirituali matre pasceretur, euangelicis sententijs non absurdè auditis, mentem ad cælestis patriæ desideria cœpit erigere, & ad beatam atque æternam vitam vbertìm exardescere. Beata siquidem Christi virgo Gertrudis eius animum incessanter pulsabat, vt sacræ virginitatis inuiolatam palmam seruaret, vt veniente sponso, pulsans, non cum stultis ad ostium remaneret, sed cum prudentibus cælestem gloriam feliciter possideret. His nanque atque alijs huiuscemodi quamplurimis beata virgo accensa monitis, huius seculi pompam abnegās, moribus ætatem * peragrās, & sanctam mentem suspendens ad astra, totam se mirum in modum in Dei redigebat famulatum, à quo perenne flagitabat præmium. Vndè contigit, vt semper in dies melior se fieret, ætatulamque sensu præcelleret: quia secundùm illud Sapientis, doctrinam, & non pecuniam, disciplinamque magìs elegit, quàm aurum. Crescente enimuerò de die in diem ætate, crescebat morum probitate, velutì condecens erat Dei famulę. Erat sanè corpore incorrupta, mente casta, amabilis cunctis, affabilis vniuersis,

Aldegūdis. Vualdetrudis.

In monasterio instituit.

Matth. 25.

Prou. 8.

Virtutes S. Gudulæ.

uerſis, prudentia callens,fortitudine ingens,frænis temperantiæ ſerena,iuſtitiæ vigo-
re ſeuera, patientia laudabilis, manſuetudine præſtabilis, pietate ineffabilis, feruens
charitate,bis tincta,ſtabilis fide,robuſta,longanimis,ſpe inconcuſſa. Harum nanque
omnium virtutum commercia exaggerabat in eius animo cuncta diſponens ſa-
pientia.

Poſtquàm ergò ſpiritualis eius genitrix, ſanctiſſima videlicet Gertrudis, de huius
mundi peregrinatione tranſiuit ad patriam,&ab ciulatu & conualle lachrymarum ad
cæli regiam,vbì deſiderati ſponſi facie perfruitur,almiflua Chriſti virgo Gudula tan-
tæ cognatæ ſolamine deſtituta,repedat ad parentum limina,referens pectus ſitibun-
dum,hauſtu ſapientiæ refertum,parentibus deincèps ſubiecta,iuxta Apoſtoli præce-
ptum. Erat autem in confinio villa,Morzella vocabulo, diſtans ab eorum manſione Epheſ. 6.
duorum milliariorum interſtitio,in quo ædificatū fuerat oratorium, in honore ſan- Coloſ. 3.
cti Saluatoris dedicatum. Hunc locum deligens Dei virgo, crebrò expetijt remota à
ſuis,vitans eis eſſe moleſtiæ in omnibus ſaltem modicis negocijs, atque appetens va-
care cōtemplationi ſolius diuinitatis. Orationibus protelatis deputabat dies, conti- Exercitia S. Gudulæ, apud paré- tes manétis.
nuabat & noctes,pernox in vigilijs, ſtrenua in pſalmodijs, exercitata in ieiunijs, ma-
ctabat ſe holocauſtum Chriſti couſpectibus,cui ſe totam deuota tradiderat ab annis
puerilibus.& cùm ſolo hîc eſſet corpore,quotidiè animo ad æterna tranſibat. Ser-
mo quoq; illius erat,iuxta Apoſtolum, ſale conditus: ſæpiſſimè genuum flexionibus Coloſ. 4.
accommodata,cum lachrymis & compunctionibus cordis Dominum obſecrabat, vt
quæcunque meditaretur vel ageret,conſpectui eius accepta forent. Quantos autem
pro huiuſmodi facto aduersùs virginem Dei fraudum ſuarum diabolus laqueos tetē-
derit,explicare quis poterit? Sed virgo D E I tot tegebatur diuinis adminiculis, quot
contra ſe omnium hoſtis vſus eſt tendiculis: tantoque ei obnixiùs reſiſtebat, quanto
ad inſidiandum inſtare ipſum videbat.

Quadam igitur nocte dum ad idem oratorium ſancti Saluatoris, quod præſcri-
pſimus,declinaret,vt in contritione ſpiritûs ſui ad cæleſtia ſuſpirando illic pernocta-
ret,eccè hoſtis, qui primæ parentis Euæ calcaneo inſidiabatur, huic virgini fraude, Gene. 3.
qua potuit,inſidiari conabatur. Nam quia nox lumen negabat, ſecum virgo Dei lu-
cernam habebat,quam pediſſequa eius tunc fortè ferebat. Hanc non ſine detrimen- Patitur in- feſtationes dæmonis.
to ſuî inimicus extinxit,ſi fortè virginem fraude ſua præoccuparet,eandemque à cœ-
pto itinere reuocaret. Sed eluſit fraudem inimici in virgine virtus Chriſti. Nam vir-
go Domini vt diabolicæ fraudis perturbaret laqueos, orationum aſſumit clypeos:
vtque lucerna per diabolum extincta reaccendatur, iunior genibus Deum depreca-
tur.

Exaudiuit Deus preces virginis, quas pro receptione fudit luminis:& tenebras
quas ingeſſit princeps tenebrarum,diſrupit luce miſericordiarum ſuarum. Videres
itaque lucernam ſine manibus accendentis reaccendi, & in obſequium virginis, vel-
ut in nictu oculi, lumen extinctum reſtaurari. Cœptum ergò iter læta peregerat, & Eſt [illegible]
ad orarorium, quò tendebat,peruenerat, reliquumque noctis obſecrationibus & vi- in p[illegible]
gilijs transfegerat. Cumque aurora in matutinam lucem prorumperet,roburque vul-
tu ſuo colorem redderet, preces vigiliasque, quibus hæc virgo totam noctem per-
noctabat, longis ſuſpirijs iam in diem continuabat. Nam pro carnis ſpiritusque ſuî
contritione,& pro declinando populari fauore, ſola, propria comite famula, pedi-
bus nudis ſanctorum loca ſub nocturnis horis frequentare erat ſolita. Diebus verò,
vt humanū vitaret fauorem,talibus,& vt ità dicam,dimidijs vtebatur * ſubtularibus, Nudis pedi- bus noctu ſacra inuiſ. loca.
vt ſuperior pars pedum videretur tecta: ſicque Dei feruens amore incedebat, inferi-
ore nuda relicta.

Sed dum id, quod piè egit, homines latére voluit, fit res palàm, quam innote-
ſcere noluit. Nam ſolo proſtrata,& ſpe atque animo in cælos erecta,plantas quas nu-
das videri noluit, prætereuntium viſibus non ſine obliuione videndas reliquit. Sa-
cerdos etiam hoc viderat, qui celebraturus Miſſam aduenerat,& quid in hac re cau-
ſæ ageretur, ſatìs ſuperque mirabatur. Ipſe verò horrore tanti facti perculſus,
eiusque algori compaſſus, diutiſſimè præſtolans, poſtquàm illa ab oratione ſur-
rexit, continuò chirothecas de manibus ſuis extraxit, eiusque veſtigijs ſuppponere

abijt, vt tam illustris meriti puellam religioso officio honoraret. Quas in manibus humiliter virgo recipiens, & recedente sacerdote in alteram partem se diuertens, longè à se proijcere exoptauit: sed diuina operante clementia, ferè vnius horæ spatio restitêre in aëra. Quo stupendo rursùs animata miraculo, immensas retulit gratias omnipotenti Deo: non suo imputās merito, sed illi qui suis semper adest fidelibus.

Expletis tandèm à sacerdote Missarum solennijs, in quibus sancta virgo suum spiritum contribulatum Deo sacrificium immolauerat, ad proprij limina domatis remeat. Iam ferè medium iter emensum fuerat, & ecce cuidam mulieri obuiat, quam longus mœror & diutina calamitas torquebat. Gestabat siquidem filium suum in humeris, qui cum languore natiuo ab aluo ipsius malefœtæ parentis deciderat in hanc lucem: iamque sol nonum circunuoluebat annum, ex quo eundem puerum trina passione debilitatum viderāt. Etenim erat contractus, incuruus, caducis vultibus, & solā terram despectans cernuus. Spiracula etiam vocis erant obstructa, & obmutuerat lingua. Quinetiam dira chiragra contuderat manuum articulos, intantùm vt ori non ingereret cibos, nisì adiutorio alienæ manûs appositos. Pro cuius incommodo, compassione & pietate virgo DEI pusillanimis facta, & ex visceribus misericordiarum in lachrymas est suscitata, àc si in lachrymarum indicio eum genuisse putaretur, & per omnia mater ipsius crederetur. Accedit ergò, & in humeros suos eum accepit, atque pro sospitate eius coram Domino aliquantulùm fleuit. Cuius preces mox in aures Domini Sabaoth peruenerunt, effectumque suî celerem inuenerunt. Iam enim puero vocis membrorumque retinacula laxabantur, & ad officium suum penitùs excitabantur: membra in vsum mouendi roborabantur, atque lingua ad officium distinguebatur loquendi, primumque sermonem hunc habuit, quo matrem lætus sic inclamauit: Mater veni, mater veni. Mirabatur beata Gudula virtutem Dei ostensam per se: gaudebat etiam mater pueri, misericordiam Dei per beatam virginē factam in se.

Curat puerum valdè morbidū.

Ambæ gaudebant, ambæ stupebant, Dominiq; misericordiam semper superexaltare iudicium perpendebant. Sed hoc factum humilis virgo nube silentij appetens obumbrari, interdixit mulieri, nè id per se aliquandò contingeret diuulgari. At illa longè aliter actitabat, quàm virgo DEI supplicabat: quia pro inopinata salute filij sui, pietatem nequibat tacere filij Dei: non vt verborum virginis DEI aspernatrix, sed vt deuota beneficiorum Domini veneratrix. Perlatum est autem huiuscemodi miraculum ad populum circunquaquè manentem, & celebre factum vsque in præsentem diem.

Iaco. 2.

Est adhuc quod in virgine Dei miremur, quod per eam de excelso cælorum habitaculo patratum fide fatemur. Nam vt sibi moris erat, quadam die in cella sua orationis pensum peragebat, & in cælesti contemplatione spiritum suum suspendebat: cùm eccè quædam mulier leprosa accedit, quæ non sine fide sospitatis suæ mox futuræ illò aduenit: cuius carnem ex diutina infirmitate putredo penè in vermes consumpserat, & ad morrem vsque perduxerat, nisì iam ex pietate diuina preciosa per virginem succurreret medicina. Prætereà pro deformitate suî, à præsentia & visibus hominū intātùm (vt ità dixerim) exulauerat, vt vix vlla cum aliquibus consortij vestigia inueniret. Sed beata Gudula spiritu contrito & humiliato intrinsecùs perfusa, compassione super illam & sermone cum illa satìs est vsa, atque ex nomine sic inclamauit, & pro sospitate suî, nè diffideret, admonere curauit: O Herenfrida, inquit, mens tua fidei suæ ancoram in eum figat, qui sanat contritos corde, & alligat contritiones eorum. Preces proindè ingeminat solitas, suspiriorum atque gemituum administratione prestitas: vt qui decem leprosis mundatis, vnius tantùm alienigenę fidem inuénit, & pro gratiarum actione reuertentem laudauit, huiùs etiam mulieris fidem inspiceret, & eidem misericordiarum suarum antidoto consuleret. Cuius preces Dominus exaudiuit, omnemque lepram miserationis suæ manu detersit, vt nec cicatricum signa in ea relinquerentur, quibus lepræ indicia notarentur. Quantis verò pro subita incolumitate suî gaudijs indulserit, facilè ex similibus quisque colligere poterit.

Psalm. 146.

Luc. 17.

Precibus suis sanat leprosam.

Hæc & alia innumerabilia, & plura certè, quàm possit humana colligere scientia, per

per famulam suam operata est virtus diuina: quæ ideò notitiam mortalium fugerũt, quia ex iudicio diuino publica non fuerunt. Ea tamen, quæ sciri contigit relatu antiquorum, suisque ex scriptis fides præstitit maiorum, fideli tantùm sufficiant, atque pro sanctitate virginis illi satisfaciant. Hanc ergò Domino miraculis coruscare placuit, quoniam in vita sua iustè & irrepræhensibiliter viuere concessit. Igitur in eius præsenti & inimitabili vita, qualis esset meriti, crebrò diuina declarabant miracula: quæ ad scribendum nimiùm sunt prolixa, sed ex his paucis etiam eius cætera cognoscuntur opera. Soluta autem ab ergastulo corporis, multa prioribus ampliora & admiranda subsequuntur miracula: quia etsi non viuit corporaliter, viuit cum illo spiritualiter, qui est gloriosus in sanctis suis, & magnificus in omnibus operibus suis. O verè beata & multis præconijs digna, in qua dolus non fuit: neminem iudicans, neminem condemnans, nulli malum pro malo reddens, sed coram Deo & hominibus iustè ac sanctè viuens. In hac itaque constantia animi perdurans, non dicam per singulos dies, immò verò per singula horarum momenta feruebat flagrantia interni desiderij videndi Deum deorum in Sion cælesti: quorum vicissitudine non est inhibita, & petitione, quam petiuit, vt in domo Domini habitaret omnibus diebus vitæ suæ, non est fraudata. Miraculis post obitũ mirificè coruscat.

Nam felici & vltimo eius præsentis vitæ termino mediante, Dominici sacramenti sese viatico circunquaquè vallans, iturum ad cælos spiritum roborans, Pipino seniore monarchiam tunc regni regente, sexto Idus Ianuarias, flentibus fidelium cateruis, supernorum ciuium gaudentibus turmis, illa sancta anima sanctorum coetibus socianda, de mundi ludibrio migrauit ad Christum, ab ipso perceptura æternæ felicitatis palmam, cui est honor, virtus & gloria in secula seculorum. Administrata autem sunt honorificè corporis ipsius funebria, & vt tantæ nobilitatis puellam decuit, ex concursu plebis non *modicè facta sunt celebria: vbi virtutes ipsius, quibus plurimùm vsa est quoàd vixit, etiam ab inuitis lachrymas extorquebant, & ab ipsis vix quenquam abstinere permittebant. Lugebant certè hanc nobiles quique, qui afuēte, quibus humilitas & summa eius subiectio exemplo viuendi fuêre. Lugebant etiam orphani & pauperes, ostendentes tunicas & vestes, quibus illos hæc altera Dorcas vestiebat, & quotidianis alimoniarum stipendijs fouebat. Sepulta est autem in villa Ham, quam hodiè eo ipso vocabulo constat nominatam. Neque ad tumulum eius diuinæ glorificationis defuêre magnalia, quæ viuenti ipsi fuêre semper præsentia. Nam vno eodemque die ipsius sepulturæ, sole in Capricorni sidere posito: nunc quippe brumam facit deflexus ad austrum: arbor, quam ferũt pópulum, visa est subitò ibidèm virescere, & quod natura temporis non habuit, in propagines formari & frondescere, in testimonium eiusdem virginis, in domo Domini vt palma florentis. Tanta nanque hincindè frondium seu ramorum iucunditate diffundebatur, vt omne æstiui temporis nemus vicisse putaretur. Magnus proindè in ore omnium super hoc miraculo rumor, & duplex in omnes permiscetur stupor, arborem & insperatè & intempestiuè creuisse. Vtrunque enim non satìs fuit stupuisse. Mirum nanque fuit, arborem subitò pullulâsse: sed mirabilius extitit, eam hyemis tempore, quod natura (vt prædictum est) non habuit, vernâsse. Sanctũ Domino spiritũ reddit. *modica Act. 9. Pópulus arbor hyeme ad eius tumulũ viret mirabiliter.

Fecit autem Deus hæc consilio, quo nouit & voluit: fecit etiam potestate, qua valuit, qui in principio creaturarum terram iussit germinare herbam virentem, semenque iuxta genus suum facientem. Deindè pro miraculi huius admiratione plebs vndecunquè accurrit cum exultatione, * Deumq; in tam præclara virgine supplicat, & miraculum, quod vidit, vbiquè gentium explicat. Factum est autem dum humaretur corpus sanctissimum, latronem quendam exequijs eius interfuisse, & ornamenta, cum quibus sepulturæ tradebatur, contemplatum fuisse. Tertia verò nocte, nefas quod corde conceperat malitiosè, mortifero debriatus veneno auaritiæ, opere festinabat adimplere. Proh nefas: Ad sepulcrum accessit, gloriosam margaritam detexit, & vt lupus ad prædam, ità impudens & furcifer gloriosum irruit deprædari sepulcrum. Nobilis ergò sancta, vt fuerat, virgo, atque inclyta prosapia, & præpotentibus ac ditissimis parentibus, vt prętulimus, exorta, non sua spontanea præmeditatione, sed fideliũ potiùs amicorũ apparatu, eius sacrosanctũ corpusculũ auro & argẽto, vesteq; preciosa honorificè fuerat redimitũ. Qui talia oĩa secũ absportãs, diripuit, *Deoque Sacrilegus fur eius se

pulcrum diripit. Heb. 4. solo relicto sarcophago cum sacra virginis gleba. Quo facto, illius nutu, *cui nuda & aperta sunt om̄ia, statìm vltio subsequitur diuina. Nam eiusdē scelesti latronis filia nō multò pòst fœminarū choreis se interponēs, quū ꝑ plateas decantando, & huc atq; illuc saltādo cū cæteris discurreret, quædā illic adfuit mulier, sanctissimę virginis familiaris & amica: quæ prædicti latronis filiam nimìs diligenter intuens, easdem armillas, quas in brachijs sacræ virginis, dū sepeliretur, reliquerat, in eius lacertis esse certissimè recognouit. Tanta ergò admiratione commota, hoc illic adstantibus denudauit celeriùs.

Quibus admirantibus, ilicò talia sanctissimę virginis fratri, Emeberto scilicet supradicto, fuerunt delata. Hic itaque pro atrocissimi immanitate sacrilegij dolore tactus cordis intrinsecùs, quandoquidem ille locus, in quo furtum factum fuerat, suę diœcesi erat adtitulatus) totus ex authoritate canonica in reos furti insurgens, maledictionis iaculum in eos vibrauit, & à sanctæ DEI Ecclesię gremio atque fidelium consortio sequestrans, damnauit. Quibus tam meritò mulctatis, velutì arbor quędā, si à proprio fuerit abcisa stipite, continuò vniuersi rami à priori arescunt atque destituuntur viriditate: ità omnis illa progenies, tam detestabili profluens stirpe, graui & varia postmodùm vexatur infirmitate. Nulla enim huius generationis persona extitit, quin clauda vel aliqua pedum debilitate detenta, vel etiam dira affecta gutteria, prętеritum luat facinus. Sic nanque à primordio vsque in pręsens huiusmodi in talibus talis perseuerat infirmitas. Vndè datur intelligi, sacra virgine intercedente, illis temporaliter pœnitere à Deo concessum esse, nè illos igni inextinguibili (quod multo constat deterius) perpetualiter nimìs infelix exureret culpa.

Sacrilegiū, illud horrēdum in modū punitur.

De sacri corporis eius eleuatione.

CVM igitur ex signis ad tumbam eius quotidiè crebrescentibus, odorē virtutum eius fama adspiraret omnibus, ex consilio & dispositione altissimi, placuit fidelibus de loco sepulcri eam leuare, & in locum honori ipsius magis congruum transferre. Factumque est, vt ex consensu pariter & conuentu probabilium vtriusque sexùs personarum, certus pręfiniretur dies transferendarum beatę Gudulę reliquiarum, quas ad Niuialense transferre cœnobium ex consilio eorum, qui conuenerant, est propositum: quandoquidem non esset competens, thesaurū tantæ margaritæ occuli angulo humilimi viculi, sed loco celebri reponi. Sed consilium humanum, diuino nō roboratum, in ipso suo conatu est frustratum. Nam dum feretrum, receptui membrorum paratum, moueri tentaretur, vt eò, quò prædictum est, transportaretur, tanto fit pondere ibidèm fixum, àc si catenis insolubilibus teneretur adstrictum. Quid verò agere debeant, stupore & solicitudine vtrobiquè hæsitant: quia ibì quid *agere nesciebant, vbì de occulto Dei iudicio quicquam præsumere non habebant. Venit proindè in mentē quibusdam religiosis consanguinitas beatæ Gudulæ, Aldegundis atque Vualdedrudis virginum Christi: si fortè hæc virgo illuc membra sua transferri vellet, quò quælibet virginum præscriptarum sedem suæ quietis haberet.

Corpus S. Virginis moueri loco non potest.

*agerent,

Erant nanque loca, tunc reliquiarum earundem virginum Christi seruatoria, beatæ videlicet Aldegundis Malbodium, sanctæque Vualdedrudis Castrilocus. Destinabant ergò animo nunc huc, nunc illuc transferre: similiterque in mouendo vires perdidêre. Nam huius rei adinuentio per omnia redigitur in nihilum. Fatigari poterant, sed sanctam glebam mouere non poterāt. Singulis verò huic ponderi frustrà succedentibus, & in ipso conatu deficientibus, pietas diuina diutiùs suspensos tenere noluit, quos ad id operis inspiratione sua excitare voluit. Nam reuerendæ huic eleuationi quidam prouectæ, immò decrepitæ ætatis intererat, qui vsque ad id temporis longum senium duxerat, solusque à diebus sanctæ Gudulæ superstes, cæterisque natu & industria prouectior fuerat. Huius spiritum diuina inspiratio mox excitauit, & quò virgo Dei transferri debuit, inspirauit: Nanque in hæc verba prorumpens, Videtur, inquit, mihi eam quietis suæ sedem in oratorio sancti Saluatoris iam elegisse, in quo eam, quoàd vixit, assiduis suspirijs spiritum suum claruit DEO vouisse. Tunc ad nutum senis intuitus omnium pendebat, eiusque sententiæ omnium, qui

Iterùm manet immobile

qui aderant, consensus respondebat. Et accedentes feretro, tanta mox facilitate vsi sunt in ferendo, quanta priùs difficultate frustrà laborauerant in mouendo. Fit facilè mobile.

Deportatum est ergò ad præscriptum locum Mortzelle illud venerabile corpus, populis promiscui sexûs cum laude & tripudio comitantibus, miraculisque ex glorificatione diuina prosequentibus. E quibus ea, quæ fidelium relatu didicimus, vt posteris notitiæ sint, narrabimus. Cùm à plebe, sanctum corpus in hymnis prosequente, dimidium itineris emensum fuisset, & iam Ecclesiæ, ad quam festinabat, cantantium populus propinquâsset, eccè surdus quidam, cui longa infirmitas auriū meatus clauserat, pro incommoditatis suæ remedio corpori sacro propiùs accesserat, & vt fidelibus ad deportanda sanctorum corpora moris est, propè lipsanas sacræ virginis ire religiosum duxerat. Cuius fidem euestigiò sanitas cōsequitur repentina, quam meritorum beatæ Gudulæ præstitit medicina. Hauserat aure sonum, chorus indè stupet populorum. Tunc verò pro receptæ sanitatis commodo gratias Deo sanctæque virgini egit, atq; sacrum corpus ipsius sequēdo, reliquum itineris peregit, & cum populis, pro nouitate rei voces in altum dantibus, ad definitum sancti corporis locum peruenit. Ergò in Basilicam sancti Saluatoris sancta ossa introduxêre, & cum magna lætitia post sacrum altare constituêre, & nomen sanctum eius adscribunt iustè in aliorum sanctorum serie. Cumq; Missarum celebrâssent solennia, perfecto honore, læti redeunt domum, prædicantes sanctæ virginis nomen famosissimum, ac in sanctis suis mirabilem magnificantes Deum. Surdus recipit auditum.

Hoc verò die, quo translatum est corpus virginis in basilicam Mortzellensem, virtus altitoni ad nominis sui laudem, & suæ virginis ampliandum honorem, patefecit suæ omnipotentiæ ostentationem. quam vtiq; propalauit super ipsam arborē, cuius superiùs fecimus mentionem: quæ videlicet in vico Ham cœperat crescere ad vestigia sanctæ virginis, depositionis eiusdem die. Hæc enim arbor olìm apposita custos fidissima sanctarum exequiarum, non defecit à suo obsequio nec in translatione earum. Nam altera die eiusdem translationis in villam Mortzelle, eadem arbor sacrę virginis membra fuerat subsecuta, ac in eodē loco tā mirificè eradicata, & conuenienter trāsplātata coram prædicti oratorij foribus, quasi ibidèm à primordio germinare cœpisset ac crescere, cùm vtraq; villa à se inuicèm decem milliarijs distarent. Neque parùm erat spectaculi, arborem ex eo loco, quo olìm sine manibus creuerat putātium, etiam sine manibus subitò transisse eradicantium. Quod ad iussum Dei omnipotētis actum angelico ministerio intelligit, qui diuina prouidentia disponi omnia fideliter credit. Huius rei rumor circunquaq; decurrit, & per cūctorum ora volitans, ad palatiū vsq; peruenit. In tempore illo sceptrum monarchię Imperialis tenebat Carolus, qui ex trophæis frequentibus cognominatus est Magnus. Itaq; fama volucri prouulgante, certatìm studebant illuc aduētare tam longinqui quàm proximi, & miraculum, quod Christus ad gloriam suæ virginis monstrauerat, ardebant intueri. Rex autem Carolus tam mirificis auditis miraculis, illuc deuotus aduenit, vbì ex miraculo prædictę arboris nouum spectaculum sibi iniecit, & ex spectaculo compunctionis granum adiecit. Qui vt ecclesiarum Dei amator semper extitit, defensorq; strenuus, in cunctis deuotissimus, eandem villam Mortzellensem sacræ virgini testamentis condonauit legalibus, & prædictum prædiolum Ham, vndè arbor aduenerat, sub plurib' ac idoneis tradidit testibus: vt ibì tota villa deincèps subiecta maneret, vbì primùm arbor præcesserat diuinitùs. Adiecit insupèr præfatus rex eo in loco sanctimonialium aggregare cateruam, decretisq; regalibus facultatem illis famulādi Deo asscripsit satìs opportunā. Quæ singula testamento mandauit, subscriptis testibus assignauit, & ecclesiæ, in qua sancta iacebat, in perpetuam hæreditatem delegauit. Quæ scilicet traditio vsque ad Vuenemarum rata permansit: cuius vsurpatione iniusta, ad posteros suos eadem villa non sine offensa diuina pertransijt. Stupendum diuinitùs translatæ arboris miraculum. Carolus Magnus prædicatur.

Post hæc memoratus rex Carolus exercitio venationis more deditus, per circunadiacentem foresten turbabat rabidas feras à suis saltibus: inter quas miræ magnitudinis vrsum insequitur, qui iam multo spatio victus, cùm nullum esset effugiū, vndiq; campis latè patentibus, ac mortem imminētem iamiamq; capiēdus crebris differret flexibus, properè cursu recto tendit ad Mortzellam, & in sancti Saluatoris irrumpit ecclesiam. Tūc rem contigit euenisse, quam facilius erat stupuisse, quàm dixisse. Nam

Deus,

Psalm.35. Deus,qui,vt scriptũ est,homines saluat & iumenta:bestialem quodammodò vrsi sensum permutauit,rationemque quandam intelligendi in eo formauit. Erat nanq; cernere,propè lipsanas sacræ virginis se admisisse, & sub tanta protectrice,à strepitu insequentium iam securum,procubuisse. Ibì subitò oblitus feritatis suæ, deflexa ceruice, submissoque humiliter capite, Sanctimonialium aduenientium cœpit vestigia lambere,ac more lasciuientium catulorum omnibus aggaudere. Vndè patenter dabat intelligi, se fuisse defensatum patrocinio famulæ Dei,eiusq; amodò paratum esse deseruire obsequijs. Quod vbì nunciatum est regi,cum suis rem,quæ in bestia diuinitùs agebatur,intellexit,Deiq; magnalia in virgine amplectens, recessit, sine eiusdem vrsi quidem læsione,sed non sine rei,quam viderat in vrso,admiratione. Idem verò vrsus desistens esse syluestris,cœpit esse domesticus,& in reliquum apud eiusdem loci sanctimoniales non aliter vixit,quàm sententia omnium ibì manentium sibi indixit.

De cuiusdã regis filia. Operæpreciũ mihi videtur non prætermitti silentio,qualiter eandem famulam suã clarificauerit opifex rerum per fines transmarinos. Ibì siquidem rex quidam regebat populos sub placida pace,qui susceperat filiam ex legitima coniuge. Huic autem prima natiuitatis dies dedit initium vitæ cum membrorum labe,quam languor coæuus debilitate contraxerat. Cui in visu persona mulieris vultu & statura spectabilis apparuit, eamque sospitatis suæ indicia ad tumulũ virginis Gudulæ iam citò futuræ edocuit. Expergefacta autem,patri &matri quę viderat,retulit,stuporemque ipsis exindè intulit: quibus pro visione gaudium quidem creuit, sed quia locum ignorabant, solicitudo tristitiam dedit. Tunc nocte sequente eadem visio puellæ apparuit, vtque bonis esset operibus intenta, admonuit. Quæ somno excitata, noctem illam diemq; sequentem lamentationibus transegit, donèc tertia se nocte eadem, quæ antè apparuit,mulier præstò dedit, & consolationis viam primùm ingressa edocuit, quo beata Gudula pago orta,vbì post mortem sepulta, & ad quem locum posteà esset translata: adijciens etiam sanctimonialium cateruam, quietis ipsius loco aggregatam,atque ad obsequium eius fidei signo subarrhatam. Manè ergò his, quæ viderat, publicè enarratis,patreq; & matre pro his in gaudium excitatis,naui vnà cum militum manu imponitur, emenso mari ad locum, vbì virgo D E I sedem suæ quietis elegerat,prouehitur. Vbì à sanctimonialibus suscepta, ac prope lipsanas sacræ virginis posita,orationis instantia ab eisdem per triduum fouetur:tandemque sospitatem, quam oraculo accepturam se didicit, meretur. Sicque membrorum officio roborata,atque incredibilibus super hoc gaudijs excitata,licèt adhuc paganis detẽta ritibus haberetur, Deum in tanta virgine miraculis coruscantem profitetur, ad patriam repedat, Deumque Christianorum publicè prædicat. Cuius incolumitas stuporem, gaudium & fidem regi suisque dedit: stuporem, rei nouitate: gaudium, in filiæ recuperatione: fidem, in vnius Dei confessione. Tandèm & ipse ad cœnobium sacræ virginis, satìs terrarum marisque emensus, vnà cum plurimis regni sui viris est adductus,baptismumque,quibusdam suarum rerum copijs ibidèm oblatis,est adeptus. Post cuius perceptionem eidem beatæ virgini vas argenteum condonauit,quod in deferẽdis ad Ecclesiam oblatis longo pòst tempore ibidèm manentium ætas conseruauit. Intereà regressus, patriam cum suis reuisit, vt omnes sui regni homines baptismi fonte abluerentur, decretum dedit:quod latè diuulgatum, in vnum credere Deum fecit. Postremùm, nullum permisit regno militare suo, qui per paganismum rebellâsset Christi regno. Sic per salutem vnius, multis prouenit animarum salus. Sed nec dubitari debet, quanta inter circummanentes signorum gloria fulserit,quæ longè etiam remotos populos illustrauerit miraculis. Magna verè in cælis & in terris eius gloria, magna æquè ipsi apud Deum inueniendi, quæ postulat,efficacia: cuius meritis obtinentibus, veri notitia Dei transmarinis data est gentibus: non illis,quos vocant Anglos: iam enim illi docente Augustino in Christum crediderant, quem admirabili viro Gregorio authore docentem meruerant: sed longè nimirùm remotioribus, in infidelitatis cœno tunc temporis sordescentibus. Ratum quidem erat sanctimonialium inibì floruisse religionem,adusq; Hunnorum irruptionem. Qualiter autem cum eis sanctimonialibus actum sit, & in Mortzellensi villa religio supradicta defuerit, sequens sermo declarabit.

Post multa & magna miracula ostensa in vico Mortzelle dispensatione Domini, collo-

collocata, sanctimonialium congregatione inibì in honore dilectæ Deo Gudulæ virginis, multiplicata populorum malitia, læta & prospera turbauit diaboli versutia. Ipse quippe aduersarius noster, qui bonis inuidet, & malis adgaudet, dum tanq̃ leo rugiēs circuit, quærens quem deuoret, si qua adhuc virtutum vestigia remanserunt in terris, nititur omni impietatis abolere molimine, Vt iacula atrocitatis suæ per corpora exteriùs transmitteret liberiùs, heu dolor & facinus, primô venena sua in anima diffudit interiùs, tanto grauiùs, quanto abundātiùs. Sic, vt diximus, ascendente ad Dominum clamore nequitiæ Christianorum, vt similem inuenirent pœnam, fines Lotharingiæ gens inuadit Danorum. Sanctuaria vertebantur in derisum, in prædam substātiæ incolarum. Ità pace turbata, res cœnobij Mortzellensis paulatìm diripit aduersariorum insatiabilis cupiditas. Qua tempestate, metu paganorum agente, sacratissimæ virginis Gudulæ corpus à supradicto cœnobio in locum, qui dicitur Capręmons, deportatur. Intereà pagani impietatis suę fimiculos latiùs protendentes, atq; rapinę vastationisq; fomitem magìs ac magìs sitientes, quęcunq; poterāt consumptionis fine perdidêre, nec etiam à cœnobio Mortzellensi manum abstinuêre. Nam igni ab eis crematum, & irremediabili malo temerè est inuasum: ità vt nullam nostro nunc tēpori reliquerint indicium. Nam sicut nobis Dominica vox testatur, omne regnum in se diuisum, desolabitur: Lodouicus rex Anstrasiorum, fines Francorum iniustè inuasit contra fratres suos. Facta itaq; pactione inter eos, datisq; sacramentis cum reuerteretur, Nortmannis, qui erāt progressi vsq; Carbonariam, in loco, qui dicitur Thimnim, obuiauit supradictus rex, q̃ Austrasijs imperauerat: cum quibus absq; mora conflixit, & Deo propitiante, ex eis maximam partem gladio strauit: reliqui in fugam dilapsi, in fisco regio se communiunt: deindè noctù diffugiunt, & ad classem gressum dirigunt. Posteà Vualam fluuium ingressi, in *Niumago ad regiū palatium applicuerūt, ibiq; castra posuerunt. Quod factum cùm ad notitiam Lodouici perlatum esset, absq; dilatione cum exercitu venit, & munitionē obsidione clausit. Conserto cum eis nonnullis diebus certamine, non adeò præualuit: quia palatium ingentis magnitudinis miriq; operis, hostibus tutissimum præbebat receptaculum. Postremò rex accepta pollicitatione, quòd si ab obsidione cessaret, Nortmanni continuò de regno eius discederent, cum omnibus copijs recessit. Illo recedēte, Pagani palatium vnà cum munitione exurentes flammis, nauibus ascensis, maiori numero congregato, cum inæstimabili multitudine peditum & equitum consederunt in loco, qui dicitur Hasson iuxta Mosam. Et primo impetu finitima loca depopulantes, Leodium ciuitatē, Traiectum castrum, Tungrensem vrbem incendio cremant. Secunda incursione Ribuariorum finibus effusi, cædibus, rapinis ac incendijs cuncta deuastant, Coloniā Agrippinam, Bonnam, ciuitates cum adiacentibus castellis, Tulpiacum, Vulpiacum & Nussam igne comburūt. Post hęc Aquis palatium, indè Malmundarias & *Stabulaus monasteria in fauillam redigunt. Arduennam percurrentes, Prumiam monasterium ingrediuntur ipso die Epiphaniæ Domini: Interfectis oībus, quos ibì inuenerunt, monasteriū igne consumunt: & onerati p̃da, ad castra redeunt. Dum hæc aguntur, Lodouicus rex apud Franconofort moritur. Nortmanni audita morte regis, nimio exultabant tripudio: & iam non de conflictu, sed de præda cogitabant. Igitur cum omni festinatione exeunt, & Treuirorum ciuitatem nobilissimam die sacratissimo Cœnæ Domini occupant: In qua vsq; ad sanctū diem Paschæ fessa ab itinere corpora recreātes, omne tentorium vrbis circunquaq; vsq; ad solum demoliti sunt. Deindè ciuitatē flammis exurentes, Mediomatricum dirigunt aciem. Quod cùm reperisset eiusdē vrbis antistes, adiunctis sibi alijs episcopis vel comitibus, vltrò illis obuiàm ad pugnam procedit. Inito certamine, Nortmanni victores extiterunt, & episcopo interfecto, cęteri fugerunt. Pagani iter, quod cœperant, deserentes, cum ingenti pręda summa celeritate ad classem reuertuntur. Ijsdem verò temporibus Carolus, huius nominis & dignitatis tertius, licèt grauibus & multimodis regni negocijs occupatus, tamen aduersantes Nortmannos, Deo auxilium ferente, regno depulit. Posteà verò gens Hungariorum finibus suis egressa, regnum Bauariorum ac Lotharingiæ occupat, cædibus, rapinis ac incendijs omnia vastat, & vsque ad Carbonariam syluam igne & pręda est demolita. Sed Otto senior tunc temporis Imperator, multimodis regni & suorū procerum impeditus incommoditatibus, dum aduersantes non cohibet hostes cen-

1. Pet. 5.

Barbari populātur regiões Christianorum.

Luc. 11.

Nortmanni Nouiomagium obtinent.

Multas vrbes flammis exurunt.

Treuiris cōburitur.

Alij habēt, quòd data pecunia, è regno decesserint.

sura regiæ seueritatis, maiorem & grauiorem licentiam iniustitias faciendi tribuit etiam domesticis. Bellum tamen contra Hungarios susceptum, Deo misericorditer dispensante & pro suis pugnante, satis feliciter peractum est. Rex ipse Hungrariorum cum suis principibus captus est: cæteri verò interfecti & funditùs sunt extincti.

DE RELIQVIIS S. GVDVLAE.

Igitur post tanta & talia regni flagitia recedentibus paganis, beatę Gudulę corpus ad pręscriptum cœnobium, ab Danis iam in nihilum redactũ, redijt. Quod quanquàm hostium irruptione suique destructione vilesceret, beatæ tamen virginis corpus ibidèm seruabatur, eaque reuerentia, qua loci eiusdem valuit paupertas, venerabatur, donèc Vuenemarus quidam subintrauit, qui vt altera pestis eundem locum iniusto possidendi desiderio vsurpauit, & omni crudelior belua, specie Christianus, non opere, paganos ipsos nimia vicit crudelitate. Bona ecclesiastica in vsus suos & suorũ stipendia satìs audacter pręsumpsit vendicare, & ancillas Christi iniurijs & egestate coactas, compulit fugere, & vt oues sine pastore circunquaquè vagantes errare. Si quam prætereà de numero DEO seruientium mors occupabat, locum eius auaritia Vuenemari supplere nolebat: sed non mirum erat, quippe qui & viuentibus sua denegabat.

[Vuenemarus bona ecclesiastica sibi scelerate vẽdicat.]

Hoc tandèm iusto Dei iudicio tam animæ quàm corporis morte damnato, dolet ecclesia ipsum reliquisse filios. Quorum vnus Hermenfridus res ecclesiæ supradictæ inuasas iniustè, nõ timuit mortuo patre suscipere, & quidem per aliquot annos sine alicuius contradictione vel defensione. Hoc enim tempore, vt clamat veritas scripturę, neq; rex, neq; dux in Israël erat: sed vnusquisq; in via cordis sui ambulabat.

[Iudic. 17, 18, 21.]

Tanta nanq; aliorum malorum pericula, tanta vndiq; aduersitatum creuerãt incommoda, tanta insupèr principum erat negligentia, vel defensorum impotentia, vt res ecclesiarum minui vel diripi in his finibus ab aliquo, iam esset pro minimo. Post hęc Ottone secundo tenente imperium, Carolus frater Lotharij regis Francorum in regno Lothariensi adeptus est ducatum.

[Carolus frater Lotharij, fit dux Lotharingiæ.]

Qui statum imperij dolens perturbari multipliciter, ad melioranda negocia multorum animum aduertit solerter. Vndè inter cętera res ablatas ecclesię Mortzellensi inuasorum partibus nisus est subtrahere, & sanctę Gudulę famulantibus restituere. Sed quiuis scire potest facilè, quàm difficilè corrigantur, quę in consuetudinem venerunt diutina dilatione. Sua loco sancto volebat reddere industria Caroli ducis, sed obstabat audacia persuasoris, nec Deum timentis, nec hominem reuerentis. Insurgunt testes iniqui, & mentita est iniquitas sibi. Hermenfridum omnes suę partis clamãt esse patris successorem, & paterni boni hæredem. Ducis autem præualente potentia, Hermenfridus suique complices amantes terrena, paruipendentes cęlestia, inito consilio inuasas terras retinent sibi, & preciosam margaritam, omnibus datis comparandam, corpus scilicet sanctæ Gudulæ, dant bono negociatori, Carolo videlicet glorioso duci. O miseros & miserandos om̃i modo, qui instàr brutorum animalium terram respiciẽtes pectore prono, ac ventri obedientes, non Deo, ipsi se indignos iudicant tanto dono. Et sicut paternam rapacitatẽ eis hereditate cessisse gauisi sunt, sic quasi ęterno mucrone ꝓfossi, paternæ necis exitum sibi contigisse tristati sunt.

[Vltio diuina in vsurpatores rerum ecclesiasticarum.]

Nam vniuersos eiusdem possessionis cohæredes, inaudita miserabiliq; nece notum est finiri ad extrema venientes. Carolus verò dux ꝓ nihilo ducens damna terrarum, felici commercio gaudet se cælestem suscepisse thesaurum. Quem cum debito honore in ecclesiam sancti Gaugerici Bruxellæ intulit, & q̃d sibi cessisset boni gestiens probare oculis, temerè, quanuis deuotè, aperuit thecã virginis: sed mirum dictu, ecclesiam totam derepentè nebula circunfundit, omnemq; diurni luminis adspectum in nocturnas tenebras permutans, oculos pręsentium caligo retundit, atq; sic prouidentia Dei omnes ab incepta temeritate retraxit.

[S. Gudula transfertur Bruxellas.]

Saniori interìm præscriptus dux innitens consilio, se vnà cum aliquanta fidelium plebe in cõtritione carnis ac spiritûs coarctauit triduo, vt quod faciendum incauta persuasit temeritas, summa, quę om̃ia vincit, impetraret humilitas. Et iam tertia dies illuxit, memoratusq; princeps ad loculum beatæ virginis cum sacerdotibus ac thymiamate accessit, aperuit, & quod desiderabat vidit, inuocataque Dei maiestate reclusit, ac sigillo signauit. Posteà verò partem quandam villæ, quæ vocatur Molenbecca, sanctę Gudulę tradidit, & sex familias addidit, & alia complura altaris vestimenta donauit. Illic nõ sine magna veneratione quieuit vsque ad tempora comitis Baldrici, nepotis Caroli ducis.

[Carolus dux quæ sit largitus ecclesiæ S. Gudulæ.]

ducis. Millesimo quadragesimoseptimo anno incarnationis Dominicę, XV. indictione, Damaso Apostolicæ sedi præsidente summo pontifice, Henrico II. regnante, dedicatum est in monte Bruxellæ templū XVI. Calen. Decemb. ad laudem nostri redemptoris, in honore sancti archangeli Michaelis à Gerardo Cameracēsi episcopo. Lambertus verò, qui & Baldricus comes, Henrico fratri succedens, cuius præsentia tunc cuncta extiterūt illic decenter ordinata, eodem die illud corpus sanctissimum de ecclesia sancti Gaugerici cum episcopo cęterisq; sacris ordinibus leuauit, atq; cū summo honore in ecclesia sancti Michaëlis reposuit. Et annuēte in oībus vxore sua Oda, q̄ fuit Gozelōis ducis filia, ad seruiendū Deo sanctęq; Gudulę virgini, ibì clericos cōstituit, & ad vsus eorū ipsam ecclesiā cū decimis, & alia plura legaliter cōtulit. Ibì nūc quoq;, ad ostēdenda gloriosæ virginis merita, multa & magna fiunt miracula. Hæc de virgine Dei pauca tantùm è multis in notitiam nostrā venerunt, omissis proculdubiò plurimis, q̄ nos prętериērunt. Sed hìc nostra de virgine claudatur oratio, eiusdemque nobis aperiatur intercessio, q̄ me scribentē, & te Christiane respiciat legentem, Amē. S. Gudula ad S. Michaelis ædem transfertur.

BERNARDI IVSTINIANI ORATORIS EXPOLITISSIMI, IN BEATI LAVRENTII IVSTINIANI *Venetiarum protopatriarchæ vitam, ad monachos Carthusienses Præfatio.*

ETSI non dubito, venerādi patres, quin Patriarcha Laurentius sicutì viuens solebat, ità etiam vita functus excipietur à vobis omni pietatis officio: iucundiorem tamē eius aduentū esse existimaui, si rationem, qua suauissimus gratissimusq; hospes ad vos veniat, cognoueritis. Nam quum eum à teneris annis dilexissem, plùs etiàm q̄ parētem, atq; illius discessu mœrens, desiderarē aliquid solatij, optabā (vt amātium mos est) aliquam illius imaginē, non Lysippi quidē manibus, aut Apellis, sed q̄ potiùs exprimeret & mores illius, & actiones, & verba: q̄ nisì literarum viua (vt ità dixerim) pictura fideliter atq; perfectè repręsentari nō possent. Illud igitur vnum cupiebam, illud optabam, singulares illius cælestesq; virtutes, & cuius pontificum veterū merito non impares, præstātis alicuius ingenij literis illustrari. Quod cùm ipse mecum sępiùs agerem, sæpè etiam cum his venerabilibus patribus vestris, qui apud nos sunt, & p̄sertim cum angelici spiritûs viro Frācisco Taruisano prefecto vestri cœnobij, accidit inter nos officij quædam & pietatis plena contentio. Quum orarem ego illum, & ille contrà me, vt aliqd de vita nostri pontificis scriberē: dicebā esse illi authoritatem, esse doctrinā: consueuisse p multos annos cum Laurētio, multa vidisse, multa cognouisse: singulari charitate ac reuerentia ei fuisse deuinctū: Vereri me pręterea dicebam, nè si ego scriberē, sanguinis propinquitas obesset fortasse Laurētij causæ, & (velut in foro solet) testimonium nepotis in causa patrui suspectius haberetur. At ille eisdem contrà me rationibus vrgebat enixiùs, & facultatis, & consuetudinis, & amoris: atq; (vt est p̄stanti doctrina & vsu rerum) intueri iubebat Ambrosium, qui Satyri fratris laudes duobus libris complexus est: adspicere Bernardum, qui Gerardo fratri, inter cæteras nobilissimas super Cantica homilias, locum præcipuum eius laudibus inseruit. Neq; Latinos solùm memorabat, sed Gręcos etiàm. Nam & Chrysostomus parentis, & Basilius sororis vitas & laudes, quemadmodùm noster Aurelius Monicæ matris, prosecuti sunt. An (prætereà dicebat) si quotidiè vides alienos & externi generis homines concurrere ad illius sepulcrum, qui aut statuas, aut flores, cereósve in testimoniū venerationis apportent: quid tandèm tibi necessitudine nepoti, pietate filio, tātis illius beneficijs obstricto agendum est? Te certè audiui, quum diceres illū tibi sæpè magnis in laboribus præsenti adfuisse numine, quemadmodùm ꝓmisit ipse tibi, dum migraret è vita. Nónne igitur ad illius honorem & gloriā, (nisì ingratissimus esse vis & haberi) quicquid in te est aut facultatis & ingenij, aut deniq; studij & diligētiæ, conferēdum? Hæc igitur ille quum diceret non minùs prudenter q̄ amicè, certè in memoriā redigebat, idipsum vsu accidisse ferè per omes ætates. Omitto enim priscos illos gentiles, Franciscus Taruisanus.

tiles,vt Catonem,vt Cæſarem.vt Thucydidem & Xenophonta: quorũ hi Græcis,illi Latinis literis res illuſtrauêre ſuas:adeò non de amicis aut propinquis, ſed de ſeipſis ſcribere non dubitârunt.Dicam de noſtris.Certè Athanaſius Antonij,Martini Seuerus,Bernardus Malachiæ, Gregorius Baſilij, Gregorij Chryſoſtomus ſcripſêre vitas, aut diſcipuli omnes,aut amiciſſimi.Itaq; refragari iamiam poterã ſummę authoritatis exemplis:ſed illa pcipuè ratione non poteram,quam de illius erga me memorauerat beneficijs.Abijt enim optimus pater ea maximè tempeſtate, quũ me familiamq; Nota quid cõferat pia inuocatio Sanctorũ. meam turbulentiſſimi fluctus & procellæ varijs modis impeterent, vt mergi penitùs neceſsè fuerit,(tu ſcis bone Deus)nisì inuocatus ſemper à me benigniſſimus pater,in tantis malis atq; periculis opem tuam impetrauiſſet. Vt extaret igitur aliquod grati animi officiũ,quod profectò ab nepote erga patruum ſine ſcelere omitti non potuit, appuli animũ ad ſcribendum.Quæ aũt narrabimus,verè poſſumus dicere cum Apo-
1.Ioan. 1. ſtolo,quia non ſolùm à fidiſſimis teſtibus audiuimus, ſed pleraq; ipſi vidimus oculis noſtris,& manus noſtrę contrectauerunt:pręſertim cùm ab initio pontificatûs ad vltimum vſq; vitæ diem,ab illius (vt aiunt) latere nunq̃ ferè diſceſſerimus. Placuit autẽ vobis potiſſimùm inſcribere,clariſſimi athletæ Chriſti.Nam quum Leonardi parẽtis cineres atq; oſſa,meî,apud vos habeam pignus eximiæ erga vos familiæ noſtrę obſeruantię & pietatis:cur germanos optimos atq; dulciſſimos, qui ſe incredibili pietate dilexerunt,quantùm in me eſt,pari quoq; contubernio non donem? Venit igitur ad vos Laurentius,pater & vita ſanctus,& doctrina inſtructus,& miraculis coruſcans:quibus quidem ornamentis quid accedere poſſit,non video. Sunt autem ſumma omnia hæc, & habitant adhuc in oculis omnium: ex quibus & voluptatẽ in legendo, & fructum in imitando percipere poſſitis.

QVO GENERE, QVIBVS PARENTIBVS SIT *ortus, & quo pacto adoleſcens ad diſciplinam monaſticã ſit profectus.* Cap. I.

5.IANVAR. NATVS eſt igitur Laurentius Venetijs, Bernardo Iuſti-
niano patre,matre verò Quirina. De vtriuſq; familię no-
Genus S. Laurentij. bilitate neq; multa dicere, neq; omninò ſilere licet ſine illius iniuria.Nam ſicut his fortunę donis gloriari,ſuperbę leuitatis eſt:ità fortiter cõtempſiſſe, quod Laurentius fe-
Familia Iuſtiniana. cit,ſummæ grauitatis. Celebre igitur eſt, & in antiqs Venetorum monumentis extat,Iuſtinianam familiam à Iuſtiniani poſteris defluxiſſe: tres fratres Conſtantinopoli pulſos per ſeditionẽ,veniſſe in Italiam,atq; Venetijs conſediſſe.Huius familiæ virtus cùm multis in bellis,tum in eo maximè claruit,quod à Vitali Michaële duce Veneto aduersùs Emmanuelem Imperatorem Conſtantinopolitanum feliciori initio,q̃ euentu geſtum eſt. Claſſem nobiliſſimam centum triremiũ, & viginti nauium dux Venetus centum diebus confecit,& in altum deduxit:quę quũ omnem oram Illyrici maris,portus deindè Epiri atq; Achaiæ, & deindè maris Ægæi inſulas penè omnes recepiſſet,captaq; deniq; ac ſpoliata Chio,ad inſulam, quæ nunc
Venetorum clades. dicitur ſanctæ Panagiæ,diuertiſſet,& deſcendiſſet aquatum,(ſeu peſtis illa fuit,corrupto cæli tractu,ſeu,quod magìs creditum eſt, infectæ ab hoſtibus veneno aquæ) ſanè incredibili lue vaſtata eſt.Iuſtiniani quicunq; per ætatem potuerãt capere arma, claſſem eam conſcenderant,quaſi patrias ſedes bello repetẽtes: ſed tantum conatum infelix exitus excepit. Nam ad vnum omnes, ſic volente Deo,aut ferro,aut morbo extincti ſunt domi, præter aliquot ſenes,ſufficiendæ ſoboli frigidiores.Fortè euenit, vt vnus tantùm ſupereſſet adoleſcẽs.Nicolaus nomine,apud monachos ſancti Nicolai. Vitalis dux laceram,&tam milite q̃ remige vacuam claſſem rrahens,in patriam reuerſus: & cùm præter alia publica incommoda,tum etiã quaſi excidij illius familię cauſa fuiſſet,quæ toti ciuitati fuerat chariſſima,incidit in populi odium.Et vt quoquomodò poſſet reconciliâret,ſtatuit non ſolùm reſtituere illam in lucem,ſed copulare etiã ſibi ſanguine.Impetrat ab Alexãdro tertio, põtifice maximo,vt liceat adoleſcẽti monacho ſoluere vinculum religionis,ad reparandam ſobolem ſuæ gentis:eiq; vnicã filiam

liam despõdet, Annam nomine. Faustę fuêre nuptiæ. Donauit illos Dñs maribus sex, & tribus fœmellis. Lætus tam prospera sobole Nicolaus, & Deo gratias agẽs, voti veteris religiõisq; nõ immemor, ad monasteriũ reuersus est: ædificato priùs apud Amianum cœnobio virginum sub nomine sancti Adriani: in quo vxor ipsa Anna quoquè monasticã cepit vitam. Multis miraculis ambo claruerunt, atq; eorũ imagines apud ędem sancti Nicolai in testimoniũ sanctitatis ad nostrã vsq; ętatẽ perstitêre. Quod, nè cui fortè mirũ videatur, ijsdẽ temporibus idem Alexander pontifex Constantiã, Gulielmi Siciliæ regis filiã & monacham, & plùs q̃ quadragenariã Henrico Imperatori, Frederici Barbarossę filio, nuptui cõcessit, ad sobolem Gulielmi patris, q Siculis fuerat charissimus, suscitandã. Ex hac igitur sanctitatis propagine Laurentius ortus. Bernardus pater iuuenili ętate è medio magnorũ honorũ cursu surripitur. Quirina mater, & ipsa clarissimo genere, anno ętatis quarto supra vigesimũ amisso viro, & quinq; susceptis liberis, reliquã ætatẽ cælebem duxit, domũ suam regens, vt Apostoli verbis vtar, & filios in timore Dei & mandatis instituens, instans orationibus die & nocte: & nè in delicijs mortua esset, ciliciũ & catenã ęream, quoàd vixit, circa lumbos gestauit, ieiunijs & vigilijs florentẽ ętatẽ castigãs: pcipuè autem in pauperes misericors & benefica, & q̃ ad eleemosynas filios semper & verbo instrueret, & exemplo. Accessit ad eximiũ Laurentij ornamentũ, germanorum fratrum par memorabile, Marcus & Leonardus: quorũ necessaria mẽtio me diù tenuit ancipitẽ, scriberémne hîc aliqd de illorũ vita moribusq;: sed quum magni res operis videretur, mâlui nunc soli Laurẽtio dare operã. Vnum tñ illud non silebo, cum bona venia legentiũ, tres eiusmodi fratres tanta virtute, sanctimonia, & oĩm bonarũ artium sciẽtia pditos (quod quidẽ scriptorũ monumẽtis extet) vix vlla vnq̃ secula tulisse. Nec falli me amore, neq; fallere prorsùs scio. Natus est Laurentius sub finẽ belli Genuensis illius maximi & piculosissimi: & natus, quo die p insigni apud Clodiã victoria, vniuersa ciuitas supplicationibus & omni lętitię genere redundabat. Dicere solebat Quirina mater, dũ in ea lætitia pareret, gaudio quodã animi pfusa, Deo primùm gratias egisse, q cum partũ, quẽ tantis in laboribus piculisq; gestâsset, in lucẽ ederet cũ tãta ciuitatis lętitia: deindè Deũ suppliciter orâsse, vt hostibus aliqñ formidini esset, & saluti ciuibus: quod certè vidim⁹ euenisse bello Mediolanẽsi, sicutì suo loco dicemus. Statìm aũt primęua ętate declarauit morũ elegãtiã singularẽ. Nihil illo venustius, aut amabilius: cũ maiorib⁹ natu libẽter esse, cũ ęqualibus facilis, minores amplecti. Cęterũ excellẽti videbat animi magnitudine, & ad summas res semp intenta. Nihil illũ ludicri delectabat, vt solet cęteros iuuenes: sed ad magnas res diuina sapiẽtia rapiebat, vt aliqñ Quirina mater metuens, nè aliorsùm erũperet ille ardor animi, & mũdi honores amplecteret plusq̃ par esset, quin tu, inqt, hanc mi fili insaniã mittis? Infernũ sapit ista supbia. Cui subridẽs Laurentius velutì p iocum, Noli timere, ait, mater: magnũ me Dei seruum adhuc videbis. Hoc de seipso puerile psagium haud multò pòst Dñs impleuit. Annũ erat natus vndeuigesimũ, eius scilicet ętatis, in qua carnis illecebrę ancipitẽ facere solent humanę vitę viã. Dñs aũt Iesvs manũ illi adhibere volens, apparuit illi, sicut ipse in eo libello, q fasciculus amoris inscribit, meminit. Ipsius verba subijciemus: Erã vestrî similis, quęrẽs ęstuanti desiderio pacẽ in rebus extrinsecis, nec inueniebã. Tãdèm quędã virgo sole splẽdidior mihi apparuit, cuius nomẽ ignorabã. Hęc ppiùs accedẽs, venusto vultu placidoq; affatu: O iuuenis, inqt, dilecte, cur effundis cor tuũ, & pacẽ sectãdo p multa uaris? Quod q̃ris, penès me est: quod cõcupiscis, tibi polliceor, si tñ in spõsam me habere volueris. Quũ verò nomẽ ipsius, & genus, & dignitatẽ scire poptarem, se ait sapientiã Dei esse, q̃ ppter hoĩm reformationẽ humanã formã suscepit. Assensi igit, & dato pacis osculo, lęta discessit. Hac igit visione pculsus, rem detulit ad Marinum, Quirinæ matris cõsobrinũ, q fuit tam vita q̃ doctrina sanctissimus. Is quanq̃ magnũ aliqd portẽderet, & ardentẽ iuuenẽ ad oẽm altissimæ vitæ rationẽ intelligeret, pspicere tñ penitiùs illius aĩm, & corporis firmitatẽ experiri mâluit. de vestitu nihil mutauit, nè cultus sordidior pderet animi ppositum: sed matri nimiũ amanti secretum esse non potuit. Quæ quum pter suspiciões alias, ligna quędã rudia sup lectũ sternere, superq; his lignis cubitare filiũ deprehẽdisset, (vt est matrũ natura mollior) metuens nè filius nõ satis difficultates religiõis intelligeret, induxit in animũ tentare illius ppositũ, & nuptias apparare. Et qdem virgo offerebat forma, nobilitate & amplis diuitijs prestans, quã ego senẽ cognoui. Id quũ aĩaduertisset filius, & fratres cũ matre cõiurâsse pspicerent,

Redit ad monasteriũ Nicolaus Iustinianus.

1. Tim. 5.

Nota sanctitatẽ nobilis matronæ.

Mores adolescentis S. Laurentij.

Christus illi appâret.

Nota stratũ sancti adolescentis.

Spernit nuptiarũ voluptates.

ret, fugã maturauit, atq; ad Marinũ auunculũ se cõtulit in religionẽ canonicorũ collegiatorum, q S. Georgij in Alga nuncupant. Dicebat autẽ initio cõuersionis proposuisse aĩo, hinc oĩa bona fortunæ, nobilitatẽ, magistratus, honores, vxorẽ, liberos, pecuniã, & oĩs ꝑtereà generis voluptates: illinc inedias, vigilias, ęstus, algorẽ, seruitutem: sedisse deindè quasi iudicẽ inter ista, & ab sese ità exegisse: Cõsidera nunc etiã atq; etiã Laurenti, qd agas: Putásne hæc ꝑferre poteris, aut illa contemnere? Tum sese ad Dñi crucem conuertisse: Tu es Dñe spes mea: ibì posuisti certissimum refugium tuum. Sic confirmatus animo, relicta matre fratribusq;, calcatis pręterea opibus & honoribus, & florentis ætatis illecebris, ad cælestem militiam profectus est.

De siti, fame, vigilijs, & omni corporis attritione, de dolorum tolerantia per omnem ætatem declarata. Cap. 2.

Pugnat aduersùs voluptates insigniter.

PRimũ igit sibi certamen instituit cum corporeis illecebris, cuius viã breuissimã iudicauit, si nihil illis molle cõcederet, sed bellũ gereret q̃si cũ hoste capitali. Nihil dicã de cibi parcitate, quẽ nunq̃ saturitate, sed vix vltima necessitate definiret: nihil de sitis tolerãtia, qua nunq̃ sic torreri visus est, vt vel ꝑ ieiuniũ, vel manuũ operationẽ, vel peregrinationẽ, vel valetudinẽ adduci potuerit, vt potum deposceret: quin si inuitaret à fratribus, dicebat: Quo igit pacto feremus Purgatorij calores, si paruã hanc sitim ferre nõ possimus? Vigilias à patribus institutas, nõ solùm ità seruauit, vt ad matutinũ primus veniret, vltimus discederet: sed quum oĩm monachorũ mos sit, post matutinũ ad somnũ redire, donèc sol illucescat, Laurẽtius ꝑ omnẽ vitã nunq̃ de ecclesia discessit, donèc ad primã fratres cõuenirent. Rigẽte hyeme, accedere ad ignẽ nunq̃ visus est: quod fuit admirabilius propter corporis imbecillitatẽ. Accidit aũt, vt pater qdam ad ignẽ inuitaret: recusante illo, palpauit pater illi⁹ manũ, quumq; obrigentẽ frigore sensisset, admirans, inqt: O fili, magnus calor est, quo intùs ardes, si frigora ista nõ sentis, qbus obriguisti. Quid illud, vt ne in hortũ qdem remittẽdi animi causa vnq̃ accesserit, quod vnũ solet esse monachorũ remediũ? Stabat gradu nixus, dum diuina canerent officia: nõ dextra, nõ læua sedilibus * hęrere: quẽ statũ semp in psallendo seruauit. Vident hæc fortasse minùs admirabilia his, q nunq̃ experiunt. Vos aũt nobiles Christi athletę, q quotidiè facitis harũ rerum periculũ, scio factu difficiliora q̃ dictu iudicatis. Huius ꝓpositi atq; constantiæ pseuerauit vsq; ad vltimã senectutẽ, vt in ipsis ægritudinibus vix vlla corpus remissiori ratiõe foueret. Nam quum medicus eum laborantẽ iam fermè septuagenariũ ad edendas carnes inuitaret Quadragesimę tẽpore, & quô faciliùs suaderet, afferret exemplũ sancti cuiusdã ex his recẽtioribus, q ob ægritudinẽ haud maiorẽ die Dñicę passionis pulpã phasiani comedisset, petiuit primùm Laurẽtius, an abstinere posset sine vitę periculo. quũ ille nõ negâsset, Vnusquisq;, inqt, abundet in sensu suo: sed vt verũ fatear, valdè me delectãt veterũ exẽpla sanctorũ. Video aũt cõfessores ꝑ carnis macerationẽ, martyres aũt ꝑ sanguinis effusionẽ ad cælestẽ patriã contendisse. Itaq; vt ad priores annos redeã, quum factus esset ętate vergente debilior, cogebant eũ patres ex capituli decreto, vt cibo & somno, & veste moderatiùs vteret. Quod ille ægrè ferens, quasi ad delicias cõpelleretur, Iubete, dicebat, vt lubet, parebo iussis: scire tñ vos velim, ei q pro Christo pati decreuerit, patiẽdi viã nõ defuturã. Quærebã ab eo patre, q hæc narrabat, qd his verbis significare voluisset: Disciplinas credebat, id est, verbera & plagas, qbus solebat affligi vehemẽtiùs. Notas qppe & sanguinis maculas sæpissimè apparuisse. Nõ solùm autem eicit has cõmunes naturę necessitates, sed dolorũ patientiã admirabilẽ vbiq; ꝑstitit. Incidit initio religionis in morbũ fistularum, quas medici appellare scrophulas solẽt. His oĩe collũ repletũ est. Desperabãt medici de iuuenis salute. Vnũ remediũ dabãt, si setis equinis ꝑ transuersum collũ sæpè deductis, corrupti humores educerent: adurerent deindè ferro candẽti. Verùm timebãt, nè dolorẽ ferre nõ posset. At Laurẽtius vultu, quo semp erat, ęquali, Quid dubitatis, ait, fratres? secet & vrat medicus, vt libet: an nõ poterit Dñs mihi dare fortitudinẽ, q trib⁹ pueris dedit in fornace candẽti? Traiectus itaq;, & sectus, & adustus est. Vbì illud admiratione dignũ, ꝙ ꝑter vnã vocẽ IESV semèl emissam, ne minimũ qdem gemitũ edere deincèps auditus est. Cæterũ hoc nobis incredibile fuisset, nisì oculis nostris vidissemus, in vltima ętate, quũ põtifex esset, candẽ animi firmitatẽ, & quũ gutt intumuisset maiorẽ in modũ, ac resolutio tardior apparéret, eademq; difficilis, angeretur autẽ animi pijssimus pater, domi atq; in cubiculo

Vigiliæ eius

Tolerantia frigoris.

Statio eius in templo.

* hærebat:

Patientia eius eximia.

Dani. 3.

culo inclusum vacare nō posse ouib⁹suis,ad ictū ferri stetisse penitùs immobilē,quū timēti medico diceret,Incide audacter.neq; eñ laminas martyrū nouacula tua supabit.

De humilitate & mansuetudine,de contemptu ignominiæ,de paupertatis amore, de dono orationis & constantia. Cap. 3.

HAEC de corporis attritiōe,& quidē pauca de multis:sed veniamus ad animū, vbì plus negocij videt̄.Incipiemus aūt ab humilitate,quā ipse cęterarū virtutum reginā appellabat. Si rector erat monasterij,velut id sibi muneris cōtemptui potiùs esset,q̃ honori,infima queq; ministeria diligere, q̃ relatu etiā sint indigna:nihil nisi de peccatis suis loq̃,sua detestari,contēni ac despici cupere,semp de humilitate Dñi IESV,aut beatissimę virginis loq̃.Sed omissis quotidianis istis, videte patres,quomodò cōtumelias tulit. Quū de monasterij negocijs aliqñ in capitulo ageretur,frater quidā simplicioris ingenij,accusauit nescio qd à Laurētio factū. Laurentius aūt q̃uis intelligeret hoīs ingeniū,& purgare facilè posset quod obiecerat,substitit primū,quasi nō audiret:tādèm leni gradu in mediū ꝓcedens,genibus flexis: Ignoscite,inqt,patres:peccaui in cęlū & corā vobis. eccè pœnitentiā, quā dederitis,agam. Tactus pœnitētia frater ille,ad Laurentiū accurrit,& veniā petēs, eius pedibus aduolutus est. Iterùm aūt quū simile quippiā falsò obijceret, cōpressā Laurētius mordicùs lingua,nihil respōdit:scilicet nè aut mēdax cōfessio malū exēplum proderet, aut negatio contentionē gigneret:loquēdi & tacēdi tēpora prudētissimè discriminās. Mūdi verò fastus atq; superbiā q̃ magnificè ꝑdomuit? Non dico,vt opes reliquerit & honores:Neq; enim tātę virtutis est,honores cōtemnere,q̃ cōtemptum appetere. Plus est enim,vt malè affici negligas,q̃ vt benè affici nō cupias. Cęterùm illud summę ꝑfectionis,vt malè affici desideres. Itaq; nō silebo,quod Maphęus patriarcha,q illi successit, & fuerat eius discipulus,mihi narrauit. Nam quū de more exissent ad petēdum panē, fortè accidit,vt frequētiora vrbis loca penetrarēt. Sensit eum Laurētius motum loci celebritate,& declinare hoīes cupientē: Maphæe,inqt,qd moueris? Vadamus cōstanti gradu. Nihil enim profecim⁹,si reliqmus verbo mundum, nisi etiā opere declaremus. Eamus cum saccis istis quasi crucibus,& gloriosum hodiè de seculo triumphum referamus. De pauptatis aūt amore qd dicā? Accidit fortè,vt tectū monasterij igni cōflagraret,vbì fratres oēe penu in spem anni reposuerāt. Aberat eo die Laurētius. Aduenięnti verò mœsti fratres triste nunciū cùm attulissent,hilari vultu Laurētius: Eià filij, qd mali actū est nobis? Nónne paupertatē vouimus? Benedictus Deus,q nos voti compotes facit. Ipse q dat semen serēti,panē etiā ad manducandū ꝓstabit: tñ nè amittam⁹ confidentiā nostrā filij:q̃,vt inqt Apostolus,magnā habet remuneratione. Sicut igitur oēs & carnis & mundi illecebrę viluerāt,ità vna illi voluptas erat,ex ecclesia aut cella nō discedere. Et orationis quidē & cōtemplationis gratia eum nemo supauit. Qualis enim veneratio subibat animū,cùm illū ad altare cōspiceres? q̃ corporis immobilitas, q̃ vultûs intētio,q̃ lachrymę? Ex fratre quodā audiui,illius inprimis familiari,dum celebraret Missam nocte Dominicę natiuitatis,post consecratione Eucharistiæ solutū in mētis excessum. Cumq; diutiùs ꝑseueraret,accedit diaconus semèl atq; iterùm. Ille ꝑsistit immobilis. Tandèm casulā tractus à fratre, velut à somno euigilās, Eccè prosequor,inqt,frater:Sed qd de infantulo isto tàm pulchro faciemus? Quomodò solū & nudū in tāto frigore relinquemus? Constātia aūt fuit admirabili. Postq̃ Deū secutus est,maternā aut fraternā domū ingressus nō est. Memini puer adhuc cùm essem, videre eum ad domûs nostrę iānuā pulsantē,panes petere,domum tñ aut limē nō ingredi, sed foris stantē panes opperiri. Mater aūt filiū ęgrè ferēs tāto onere grauē diutiùs ꝑ vrbē vagari,iubebat ministris,vt saccū illi panib⁹ implerēt. Recusare semp Laurētius, & panibus duobus cōtentus discedebat,vt operā nauaret humilis mēdicationis,& nō domestici quęstûs. Matris dormitioni interesse,pietatis esse putauit: Ibiq; noctē egit, vt materni amoris ꝓceptum adimpleret. Dignū illud memoria,ꝙ matrē,quā vnicè dilexit,morientē videre potuit sine lachrymis:& plorātibus alijs, ipse siccis oculis vltimum persoluit officium. Idem vbiquè erat,nunquàm eum quisquam aut lætitia exhilaratum,aut ira commotiorem,aut solutiorem remissione animi videre potuit. Non vllum deniquè vestigium metûs, cupiditatis,doloris,voluptatis.

Ei⁹ insignis humilitas.

Cōtemptus superbiæ & fastûs mundani.

Amor paupertatis.

2.Cor.9.

Hebr.11.

Mentis excessus in Missa.

Eius constantia.

Affectus & edomitos habuerit.

De dono & efficacia verbi: quo pacto fratrum tentationibus subueniret,de spiritu prophetiæ,& de vocatione illius ad pontificatum, Cap. 4.

Eius sermo qualis. Esa. 55.

ERat autem illius cōstantia (quod rarò solet accidere) mira simul humanitate & veneratione condita. Sermone fuit suaui, breui & pondere pleno: & (vt scriptū est) verbum quod ex illius ore egrediebatur, vacuum non redibat. Fuit illi pcipuus in adolescentia socius, tam genere q̃ diuitijs clarus. Is fortè aberat, & in Oriente negocia gerebat, quandò Laurētius Dominum IESVM secutus est. Hoc cùm accepisset & iuuenis & ignarus, quid esset animus diuino spiritu afflatus, pergit ad monasterium cum cantoribus & citharœdis, & cum aliquibus armatis, planè nō dubitās socium ad reditū pellicere: & si fratres fortè negarent, tum vi & armis vsurus, accersit Laurentiū: quē cùm vidisset non tam habitu vestis mutatū, q̃ oris & gestûs & incessûs, obstupuit. Laurētius benignè salutatū, incipit illius animū blando priùs sermone tractare: tum paulatìm à mundi rebus ad cælestia deducere. Quid multa? Impulit iuuenē, & qui laqueum ad amicū capiendum tetēderat, in rete improuisus incidit. Respondēs aūt Laurentio, inqt: Frater, verba æternæ vitæ habes: & quoniā frustrata mea spes est, teq; ex hoc loco educere nō possum, tu sanè ex hoc seculo me ad te deducere poteris. statutum est tecū viuere, tecumq; mori. Prædicationis facultas ad populū ei defuit: qa nec spiritu, nec lateribus esset benè firmis: sed nihil fuit suauius, q̃ sedentē inter fratres audire. Cuius quidē rei vos inprimìs, venerādi patres, optimi testes estis, à quibus vocari sępè solebat. Vbì aliqñ audiui à fratribus vestris, cùm sedissent ad vmbrā patulę fagi, & dicere aliqd pararet, extēplò nimbis & tonitruis incredibili cū fragore misceri cęlū visum esse. Cùm verò fratres hinc pluuiā grādinemq; metuerēt, hinc ęgrè ferrēt cōcupita pdicatione fraudari, subridere cœpit Laurētius, & manu monere: Quiescite, inqens, fratres: hæc sunt satanę ludibria, q mēdax fuit ab initio, & in veritate nō stetit. Nunquìd verbū Dei alligare poterit? Vix igitur sermonē instituit, & ecce cęlū visum est aperiri, diesq; lætissimus pio fratrū desiderio obsequētissimum pbuit officiū. Non minori præterea cura fratribus aderat: Mœstos cōsolari, curare infirmos, laborātibus subuenire, cogitationes & diabolicas insidias exqrere. Vexabatur frater (vt mihi narrauit) spiritu ad seculum redeundi, & aliquotiès à Laurētio cōfirmatum, non cessabat diabolus instigare. Ferre ille ampliùs tentationē nō poterat. Ad Laurētium aūt se cōferens, Succumbo pater, ait, fer opem. Eccè nisì adiuueris, ad seculū redeo. Tum Laurentius, Sine modò, mi frater, & tantùm hodiè nè abeas. Cràs, vt libuerit, deliberato. Nox vna in orationibus ac lachrymis absumpta sic diabolū fugauit, vt nunq̃ deincèps eum sit ausus impugnare. Sed quod seqtur, admirabilius: quod quidē narrare dubitarem, nisì accepissem à patre venerandę fidei & authoritatis. Quum frater quidā simili instigatione premeretur, & ad certissimā Laurentij opem recurrisset, accepit Laurentius lauri ramusculū, q decoctus aqua, relictus erat in vasculo. Ad fratrē aūt cōuersus, Accipe, inqt, frater, & in horto planta: & si quidē reuirescet, securus esto de perseuerātia tua. Abijt ille & plantauit, & reuiruit: & de miraculo gaudēs, memoriā virgę Aarō, & palmę Macarij reuocauit. Cęterū prophetię spiritu vberrima quadā mensura Dñs eum donauit: & hoc ità celebre & diuulgatū fuit, vt nō aliter ad eum, q̃ ad oraculū cōcurreretur. Innumerabilia dicere possum, & aliqua dicem⁹ sparsìm, vbì res postulabit. Intercà vnū eligemus è multis, vel hoīe in quo accidit, vel multiplici varietate, vel certitudine rei pstantissimum. Fantinū Dandulū scio cognouistis, genere, dignitate, vita & doctrina clarissimū: q fuit nupèr episcopus Patauin⁹. Hic dū secularis esset adhuc, & primariū in nostra Republica locum teneret, primo die Quadragesimę ad suscipiendū de more cinerē accedit. Suscepto cinere & benedictiōe, Laurentius ait: Memēto frater, qa futuro anno tu alijs horū cinerū officiū impēdes. Quod vt audiuit homo secularis, & plùs q̃ qnquagenarius, surrexit admirās: neq; aliud tñ ibì percōtatus est, ppter loci maiestatē, sed in claustro ptereuntē expectat. Factus aūt ad illū ppior, rogat quid illis verbis significare voluerit. Laurētius substitit aliquātulùm cogitabundo similis, deindè subiecit: Dico tibi frater, ꝙ cinerē quidē nō impones, sed certè populo distribues ramos oliuarū. Fantin⁹ q̃uìs maiori adhuc admiratiōe teneret, quonā modo hoc posset accidere, tñ aliud sub his verbis latère dubitās, discessit. Eccè autē haud multò pòst Martino defuncto, Eugenius Venetus pōtifex eligit. Ad eum Fantinus legatus ab senatu nostro destinatur. Suscipit eum Eugenius maximo cum honore, & inter sacros ordines initiat. Deniquè ante vertentē annū legatū Apostolicū Bononiā mittit: quò cū venisset, & primo die Quadragesimę imponere cinerē populo necessè esset, inuitat legatus ad id muneris. Ille recusat, ꝙ ab alio, q̃ sacerdote, fieri nō liceret. Instāt enixius illi,

Est frequēs apud Carthusianos.

Ioan. 8.

Cōfirmat fratrē de instabilitate vexatum.

Admirabile quiddam. Num. 17.

Abūdat prophetiæ spiritu.

Fantin⁹ Dandul⁹ episcopus Patauinus.

illi.dicentes id muneris à Legatis semper exercerî consueuisse. Fantinus in proposito permanet,atq; id officij non paruo tādèm labore deprecatur, nihil adhuc de Laurētij verbis aduertens. Die verò Palmarum,cùm similis cōtentio oriretur, & canonici peterent,vt oliuę ramos populo distribueret,ille autem ex humilitate eadem sacerdotij excusatione vteretur:tādèm canonici summis precibus postulāt,vt si in cineribus Legatum sese gerere noluit,saltem non recuset oliuarum officium. Quid multa? Victus Fantinus illud officium,vt p̄dixerat Laurētius,proprijs manibus absoluit. Has autem sancti viri virtutes Eugenius pontifex cùm audiret,animum induxit Venetis episcopū dare. Quo animo acceperit,iudicate,si potestis. Bìs fugiendi cepit impetū,& in abdita aliqua loca secedendi:bis restitit,& stare demùm in patrum suorum sententijs deliberauit. Erant autem ex ijs qui suaderent,non esse summo pontifici obluctandū, sed parendum Christi vicario. Nonnulli verò,vt nullo modo susciperet,suadebant,mundi fastus,onera insueta,& corporis imbecillitatem memorantes. Fuēre etiam,qui suaderent vt fugeret:& afferebant singuli exempla sanctorū,qui vel suscepissent,vel renuissent,vel incogniti profugissent. Indicto tamē ieiunio & oratione solenni, decreuerūt patres conari apud Eugenium & literis & nuncijs, nè sibi patrem ducemq; suum auferret,sine quo societas illa planè periclitaretur. Bìs misēre,bìs rescripsit Eugenius:& extant duę illius epistolæ,quibus dulcissimis verbis patres illos cōsolatur. Rationibus prętereà grauissimis,& sanctorum patrum exemplis admonet,nè diuinæ volūtati aduersentur. Non parēre igitur non potuit pontifici tèr iubenti. *Abhorret ab episcopatu.*

De assumptione pontificatûs, familia, veste, victu & pecuniæ contemptu. Cap. 5.

ANno ætatis quinquagesimoprimo inijt episcopatum,& quidem nulla pompa aut comitatu,vt fratres etiā germanos adesse noluerit,& aduenisse priùs nouum pręsulem omnis vicinia cognosceret, quàm penè intelligeret aduentutrum. Eam noctem duxit insomnem,Deū precatus orationibus & lachrymis, vt si id muneris ad ipsius honorem suscepisset, nolens alioquin & inuitus, nè se desereret:scire se quātum negocij susciperet,nôsse populi multitudinem, ordinum varietatem,amplitudinem principatûs secularis:quales & quàm crebras discordias habuissent cum superioribus episcopis : contrà verò vires sibi tenues & imbecilles, quippe nusquàm nisi in monasticis cellulis exercitatas. Quum hæc & pleraq; alia cum lachrymis effunderet,dicebat se tanta animi luce repletum,vt non aliter deincèps illius episcopatus,quàm alicuius monasterij munera obiērit. Familiā sic instituit. Elegit duos de suo cœtu fratres: quorū altero vtebatur ad officia diuina, cum altero partiebatur curas maiores. Quinq; prętereà ministros habuit per tres & viginti annos,quibus fuit in eo pontificatu:quanquàm per liberalem iocum dicere solebat, familiā sibi grādem esse,cuius cura premeretur:pauperes Christi significans. Veste vsus est colore,quē dicunt,cęlestino,iusta longitudine. Tapeta,& aulæa,& cætera ornamenta ędiū omninò spreuit. Mensa non sordida,sed summa munditie,ad quam de more monastico legebatur:nihil omninò argenti. Vescebatur in vitreis & fictilibus:cibo vulgari semper vsus, amauit oua,quòd & stomacho amica essent,& voluptatem non iritarent. Nihil appetere,aut damnare:Quicquid apponeres,sumere. Accidit semèl, vt pincerna deceptus colore,acetum pro vino apponeret. Cùm Laurentius admouisset ori, vt acetum esse sensisset,nihil vltrà questus,prandium exigebat sine potu. Pincerna vt aduertit,veniā supplex errori deprecatur. Cui Laurentius placido vultu, Eià, inquit, curato diligentiùs deincèps officiū tuum. Cubile habuit vix sex pedes protensum,tormento paleari, & opertorio,quod veteres centonē,nostri sclauinā vocant:exclusis semp de thalamo oībus,vt liberiùs vacaret lachrymis & orationi. Statim aūt operā dedit,vt pontificalis ecclesia,superiorū episcoporū aut incuria aut auaritia neglecta, p̄ dignitate sedis excoleretur. Canonicorū ordinē,ad nihilū redactū,restituit,addidit sacerdotes, cātores instituit. Eandem adhibuit curā circa alias ecclesias,vt plurimę,in q̄bus vix Missa dicebatur,nunc videātur esse pōtificales. Mores deindè cleri castigare adortus,deq; ijs edidit pulcherrimas constitutiones. Sed nihil erat,quod nō facilè impetraret liberalitate & bonitate naturæ. Erat enim alioquin non grauis. Frui clerum suis fructibus patiebatur, vt nihil illi oneris imposuerit vnquàm. Pari cura prosequebatur monasteria, præcipuè sacrarum virginum ob sexûs infirmitatem, quibus nihil deesse paterretur,

Fit episcopus sine vlla pompa. *Familia eius qualis fuerit.* *Eius vestis.* *Mensa.* *Cubile.* *Ecclesiā cathedralem instaurat.* *Item cæteras.* *Clerum reformat.* *Item monasteria.*

retur,vel ad corporis necessitates,vel ad regulares etiã disciplinas. Collapsa restituit, noua construxit. Pulchrum huius rei testimoniũ,ꝙ cùm initiò viginti aut circitèr obseruantia suscepisset,moriens reliquit quinq; supra triginta. Non minori studio aliarũ etiam ouium curã gerebat. Non fuit credibile,quantus quotidiè cõcursus fieret mœstorum & laborantium,qui consolari cuperent,qui iuuari ope,oratione, consilio. Ad eum omnes confluere. Plebanos quidem sedulò monere, reddituros aliquandò proprij officij rationem. Cęterùm pecuniam contempsit,vt neminẽ vnq̃ magìs contempsisse crediderim. Domus erat aperta omnibus,omne penu pauperibus patebat. Si ꝓcurator rationes afferret,nihil accepti vel expẽsi videbat ampliùs, quàm quid deesset aut superesset:indignũ omninò ratus,vt qui animarum quæstui pręfectus esset, sederet ad calculos. Primum illi de pecunia institutum fuit,vt nullũ penitùs sibi cum fratribus esset commercium:quia nihil existimauit ad amorem suæ plebis conciliãdum, fidemq; comparandam efficacius, quàm si tolleret prorsùs omnem ex animis omniũ de hac re suspicionẽ. A qua vt longiùs abesset, cùm Leonardus frater aliquandò pauperem eleemosynam petentem Laurentio commẽdâsset: Vade,inquit ille,& respõde Leonardo meis verbis,vt tibi ipse subueniat,postquàm à Domino habet,vt de suo dare possit. Illud in amoris fraterni signum retinuit,vt in Paschate,& in natiuitate Domini,& festo apostolorum Petri & Pauli eos donaret duobus panibus,ex farinę flore confectis. Post mortem autem fratrum,idem tributum mihi semper pendit:quin potiùs & à fratribus iuuatus ipse est pecunia grandi in bullis Apostolicis episcopatûs, & à me deincèps non minori,præsertim cùm ad patriarchatũ euectus est. In cognoscendis autem penurijs hominũ adhibere solebat viduas aliquot spectatæ virtutis & fidei, quòd & ille sexus esset ad huiusmodi misericordiæ opera feruentior, aptior etiam ad indagandas paupertates occultas,eorum præcipuè,qui ex opibus in inopiam decidissent,quorum generi hominum maximè miserabatur. Mâllebat aũt aliquandò decipi, quàm nimius esse in examinando:vt si in alterutro esset offendendum, mâllet cui nõ oporteret dare,quàm non dare cui oporteret. Libentiùs dabat res humano vsui necessarias,q̃ pecuniam:& plures libentiùs summas,quàm maiores,vt esset cõmunior in tanto populo beneficentia. Orauit aliquandò Laurentiũ consanguineus eius non ità pauper,vt pecunia eum iuuaret in filiæ dotem. Respondit Laurentius: Considera,q̃so, frater,si parùm dedero,non est quo opùs habes:si multùm,defraudabo multos,vt vni satisfaciam: & præterea quicquid illud est, quod est, ad cibos potiùs pauperum, q̃ ad intortos crines aut margaritas,ab ecclesia traditum est. Igitur ignosce,si dare nõ possum. Sed nihil fuit ciuitati gratius,quàm lignorum naues onustæ,quas sæuiẽte hyeme distribuebat pauperibus. Pecuniæ ad eum quotidiè confluebant, vndè non crederes. Vidi aliquandò,cùm ab eo eleemosyna peteretur,quòd pecunia non posset,promissione satisfacere:sæpè,quum domi nihil reliquisset,æs alienum cõtrahere. Et quũ procurator rogaret eum,qua spe faceret,Domini mei,dicebat, qui pro me dissoluere facilè poterit. Nec spes illum fallebat. Nam continuò submittebat illi Dominus pecuniam insperatò multis de locis. His moribus & disciplina incredibile est,quantum beneuolentiæ & authoritatis apud omnes ordines comparauerit.

Cõtemptor pecunię q̃ntus fuerit.

Benignitas eius in pauperes & calamitosos.

Eius in Deũ fiducia.

De gratia verbi,consilio,sapientia,prudentia,iustitia,conscientia & infusa scientia. Cap. 6.

HAbuit autem hoc donum diuinitùs collatum,vt omnes,cum quibus esset,lætos semper placidosq; dimitteret,omnibus satisfaceret. Boni iuxtà maliq́ue, modesti,facinorosi sine vllo penè discrimine illum colebãt. Sic verba,& oculi,& motus,& omnia quæcunq; aut diceret,aut faceret,(tanta erat virtutis & gratiæ vis)rapiebant animos omnium in amorem. Initio quidem pontificatûs,quum de mulierum ornatu decretum edidisset,vxorijs quibusdã maritis ingratum, dux noster illorum querelis deceptus,quasi libertati seculari metuens, accersiri eum iubet. Queritur ea de re verbis acrioribus: vt fuit natura vehemẽtior. Tum Laurentius pater mãsuetè simul grauiterq; respondẽs,sic illius animũ demolliuit,vt dux cõuersus ad adstãtes,neq; lachrymas continẽs,Angelus,inqt,nõ homo,locutus est: Vade pater,& fungere officio tuo. Illũ deincèps velut apostolũ veneratus est,vt aliquãdò per iocum dicere soleret,ꝑter Laurentiũ neminẽ esse mortaliũ,cũ quo aĩam cõmutaret. Cõsulebatur

Omnib⁹ est gratus & venerabilis.

batur aũt dubijs in rebus,& quanquàm irent quasi ad hominem diuino potiùs quàm humano spiritu respondentem,res tamẽ humanas,tam publicas quàm priuatas, quas nondùm illi experiri contigerat: (siquidem ante vigesimum annum confugit ad solitudinem,primo & quinquagesimo redijt)sic callere videbatur,perindè àc semper tractauisset:vt dicere non verear,nihilo mihi minùs prudentiorem esse visum,quàm meliorem:si tamen prudentia,bonitatis pars non sit. Iam verò in iure dicendo sapientiã illi dicant,qui viderunt,& præsertim curia Romana:quę nihil vnquàm ab eo iudicatũ rescindi passa est. Sententiæ illius inappellabiles habebantur:& quanquàm in irrogãdis pœnis clementior est habitus, iustitia tamen fuit, quæ neq; precibus, neq; lachrymis frangi posset. Nulli illius cœnaculum vel cubile non patuit. Non causarum multitudine potuit,non proteruitate litigantium defatigari. Stabat velutì rupes immobilis ad turbines causarum, quibus nulla ferè,vt opinor, in orbe ecclesia magìs agitatur,propter amplitudinem ciuitatis & cleri. Gratissima inprimìs fuit breuitas respondendi,qua & paucis absoluebat,& cæteris adeũtibus satisfaciebat faciliùs. Sed qua iustitiæ luce afflatus ad iudicandũ veniret,præsertim maioribus in causis,erit satìs apertum testimonium,quod referemus. Matrimonij lis orta Paduæ est inter haud vulgares familias. Ad Fantinum episcopum,de quo dixi,defertur. Ille causa cognita, quum leges fauere mulieri*,quæ virgo asserebatur,pro muliere pronunciat. Iuuenis,q̃ sponsionem factam pernegabat,innocentiæ cõscius, aduersùs tantæ authoritatis iudicem Laurentium pro secundo impetrat. Laurentius autem quum videret à sapientissimo & optimo alioquin iudice secundùm mulierem iudicatum, tamen lachrymis iuuenis permotus,opem implorantis causam non suscipere non potest. Ad orationem autem se confert,quã grauioribus in causis habebat pro fidelissimo consiliario. Hac diligentiùs facta,iudicat secundùm virum. Propinqui mulieris nihilo segniùs tertium iudicẽ petunt,& impetrant episcopum Taruisanum. Is quoquè pro muliere pronunciat. In discrimine videbatur Laurentij sententia duabus aduersis, & expectabant omnes attentiùs tantæ contentionis exitum: quum iudex æquissimus Deus ipse se pro quarto gerere voluit,& litem omnem dirimere:in lucem producit incæstum mulieris,quę ex consobrino & eodem clerico grauida,quũ partum ampliùs differre non posset, amisso pudore & patefacto flagitio,diuinam fuisse, non humanam, Laurentij sententiam confessa est. Conscientia autem fuit explicata,pura,integra, quæ omnia dirigeret æquitate:sciẽtia verò potiùs diuinitùs infusa,quàm humanitùs acquisita videri posset. Vix enim elementa prima didicit à præceptore,& tamen nihil est in sacra scriptura disputatum,de quo non posset grauissimè respõdere. Dicam,quod accidisse memini. Venit ad eum theologus,qui audierat de illius doctrina,& p̃sertim quòd didicisset sine doctore. Audire voluit & periculum facere. Mouet illi quæstionem de diuinis relationibus. Respondet Laurentius. Ille responsum laudans,repetit adhuc,velut cum circulatore sophista sibi res esset. Tum Laurentius: Scriptum est,frater: Contentiones & pugnas legis deuita:sunt enim inutiles & vanæ. Dixi quid sentirem:si satisfeci, placet: sin minùs,quære qui tibi respondeat sapientiùs. Compunctus ille & gratias agens, petita benedictiõe discessit. Scripsit autem volumina quindecim, & sermones quadraginta. Crebra illius scripturarum vsurpatio,deuota traditio,stylus redundans & copiosus:q̃ si gentilium literis dedisset operam,potuit inter scriptores elegãtes annumerari. Voluminum tituli,hi sunt: Lignum vitæ. De disciplina monasticæ professionis. De spirituali & casto cõnubio verbi & animæ. De humilitate. De spirituali interitu animę. De triumphali agone mediatoris Christi. De interiori conflictu. De complãctu Ecclesię. De corpore Christi & sanguine. De vita solitaria. De contemptu mundi. De sermone Domini in cœna. De officio pastorali. De obedientia. De gradibus perfectionis. Sermonum autem titulos apponere,operæprecium non iudicaui.

Etiã humanarum rerũ fuit callentissimus.

Aequitas in iure dicẽdo.

*deest,videtur enĩ,aut tale quippiã.

Oratio illi pro optimo consiliario est.

Eius conscientia.

Scientia.

Theologus quidã eius tentat doctrinam.

Tit. 3.

Eius lucubrationes.

De mansuetudine & dono lachrymarum, & corporis figura. Cap. 7.

QVanto aũt magìs authoritate & gloria crescebat,eo in dies fiebat humilior. Audite mãsuetudinẽ. Nam quũ p̃latus magnę,plùs ob pecuniã q̃ vitã,authoritatis ductus inuidia,varijs eũ quotidiè calũnijs laceraret:vt expleret animi malitiã,indicit cõuentũ plurimorũ p̃stãtiũ & doctrina & dignitate virorũ, quasi

Eius eximia lenitas & tolerantia iniuriarum.

quaſi de theologica aliqua quæſtione diſputaturus. At concluſiones quaſdam propo- nit, decretis illis contrarias, quę Laurentius ediderat de ſumptu & ornatu mulierum. Ridere partìm qui aderant, partìm mirari, quam ad rem eſſent conuocati. Qui verò grauiùs ſentiebant, indignè admodùm pati, quòd illud ſpectaculum non honor Dei, ſed maledicendi cupiditas coëgiſſet. Tandèm bonus paſtor manu ſilẽtio indicto, lon- gam pro mulieribus orationem habet: cuius epilogo quum miſericordiam & lachry- mas mouere vellet, pluribus ſimul locis excitatus riſus eſt. Gratię ijs, q̃ venerant, actæ: Diſputatores ad cœnam vocati, atque ità diſceſſum. Affuit quidam, patris noſtri dile- ctus in ſpiritu filius, qui huiuſmodi re mirificè commotus, quòd homo petulans ſan- ctiſſimum virum huiuſmodi contumelijs inceſſiſſet, accurrit ad Laurentium. Aderam tum ego fortè, quum hic & ira & via feſſus, Et quid, inquit, pater? Patieris´ne hono- rem tuum ab ijs improbis lacerari? Tum Laurentius: Quid eſt, fili? Ille rem omnem, vtì ſe habet, narrat, non verbis ſolùm, ſed & ore & oculis & manibus ſic indignanti- bus, vt non eum ſolum in quem eſſent illa iactata, ſed quemuis alium immunem ab in- iuria, facilè commoueret. Quid tum Laurentius? Putatis´ne aliquod irati animi ſignũ protuliſſe? Teſtor Dominum IESVM, quum intentos in eum ad id vnum conieciſſem oculos, nihil mutatiõis in eo vultu perſpicere potuiſſe. Nihil indoluit, aut queſtus eſt: immò noluit ſcire, quis affuit, quis dixit: non fronte aut vultu aut ſignũ aliquandò vel minimum edidit animi cõmotioris. Vt autem mœrentẽ filium ſolaretur, placido vul- tu: Noli, inquit, te affligtare fili: Dominus IESVS, cuius negociũ eſt, ipſe aderit honori ſuo. Neq; ſanè in eo falſus eſt. Nam paucis pòſt menſibus dux ipſe cum ſatellitibus ſuis partìm exiliò, partìm vinculis, morte nõnulli affecti ſunt. Quanquàm autem nihil vi- detur addi poſſe ad hanc manſuetudinem, neſcio tamen an id, quod accidit iterùm in ſimili genere, ſit admirabilius. Nam quum ſolenni pompa Euchariſtię ſacramentũ fe- ſto corporis Chriſti circunferretur, comitatu (vt ſolet) totius populi frequentiſſimo, heluo quidam, qui clerici ſcelera ab epiſcopo damnata impudentiùs defenderat, ante oſtium proprię domûs conſiſtens, dum indè Laurentius tranſit, Deũ nihil veritus, qui ante oculos eius incedebat: En, inquit, qui pro ſancto colitur. O inſani, qui talem ho- minem adoratis. Audit Laurentius. Sed quid arbitramini? Gradu quo vadebat, perſe- uerat: non vultum, nõ oculos deflectit ab Sacramento: & quum aliquot pij homines commoti rei indignitate, cum facibus ad illius domum vellent concurrere, vix à me, q̃ tunc aderã, repreſſi ſunt. Quod tamen facinus vindicauit paulò pòſt Senatus, maiori Laurentij gloria, illa præter cæteras inflicta pœna, vt perditus ille frequẽtiori populo in eccleſia pontificali ſuper pulpito publicè mendacium fateretur. Certauit autẽ Do- minus cũ Senatu noſtro in pœna ſupplicioq; miſeri. Nam paulò pòſt pulſus vrbe eſt, profuguſq; nunc errat procùl à domo liberiſq;, inops atq; mendicus. Sed penè infinita ſunt talis manſuetudinis teſtimonia. Erat autem verborum actionumq; tanta menſu- ra, vt ſi inferiora hæc cæleſtibus conferri fas eſt, (cæleſtis enim certè animus eſſet) vix ego motus cælorum & reuolutiones & gyros agi maiori ordine atq; menſura credi- derim. Ipſe quidem diſcipulo reuelauit, ſibi à Deo datum fuiſſe, vt quouis loco aut tẽ- pore ſe colligere vellet, & in cælum mẽtem erigere, ſemper poſſet. Quòd ſi fortè aliq̃- bus, vt ſolet, imaginibus turbaretur, nõ aliter abigere ſe diceret phantaſias illas, quàm ſi muſcas oberrantes pelleret ab oculis. Erat in illis cauſarum actionumq; turbinibus ſemper quietus & immobilis. Nihil audire diceres: quaſi in cælo eſſet animus, corpus in terris. Rursùs autem, ſi ſtylo aut orationi ſeſe dediſſet, & interpellaretur, vt ſępè fit, ab aliquo eum adeũte, videres ſine vlla moleſtia, cœpto opere intermiſſo, quaſi ocio- ſum iucundo vultu venientẽ excipere, quoàd vellet, audire: tãta profectò animi pace, vt angelica interdùm videretur potiùs, quàm humana. Hanc tam admirabilem cõſtan tiam ſola diuinæ bonitatis meditatio poterat emollire. Dixi ſuperiùs, quum de matris dormitione loquerer, in illius funere lachrymam non emiſiſſe. Videte patres, vbì la- chrymæ profluerẽt. Donum enim habuit lachrymarum, vt nemo ferè alius. Quũ poſt prandium aliquandò ſederet, & de diuinis, vt ſolebat, ſermonem haberet familiarem, conuerſus ad eos, qui aderant, feruentiori quodam mentis affectu, Quid, inquit, agam fratres, quid agam, quum ad iudicem deducar? Quid egi miſer, in quo ſperare poſſim? Nihil habeo, nisì quòd ad illius ſanctiſſimi ligni radicem prouoluar & plangam. Hæc quum dixiſſet, totus ſolutus in lachrymas eſt: quas cùm profuſiùs emiſiſſet, & erectus vidiſſet

Vltio diuina in eius obtrectatores.

Dictorũ factorumque eius moderatio.

Gratia lachrymarũ.

vidisset nos, qui aderamus, compungi, & illas lachrymas admirari, veritus nè quid ex his laudis humanæ surreperet, Videtísne, inquit, has lachrymas? Affectús cuiusdam sensualis fuerunt, non veræ deuotionis, à qua absum longissimè. At quàm pulchrè diuina bonitas conuenientem illi animo sedem tradiderat. Omittite virtutes aut sanctitatis nomen: facite vos tunc primùm eum videre: angelum, non hominem, credideritis. Fuit proceritate corporis altiore quàm iusta, gracilioribus membris, colore candido, statu erectus & celsus, omni facie admodùm decora. Oculis verò vniuersum corpus ità moderantibus, vt veneratiōem & sanctitatem vndiquè spirare viderentur.

Extenuat lachrymas suas.

Figura corporis egregia.

De amore fraterno, de prophetia, de eiectione dæmoniorum, de misericordia, & moniali, cui per spiritum Eucharistiam communicauit.

CAP. VIII.

SED quia de Marco & Leonardo fratribus nihil hactenùs dixi, nolim aliquis existimet, vllos vnquàm sese maiori charitate dilexisse. Visebatur ab his quotidiè: ad eum publica omnia & priuata deferebant: sed omnes ferè illorum sermones erant de æterna vita. Cæterùm quàm diuino spiritu omnibus in actionibus suis ageretur, vltimis illorum horis apparuit. Laborauerat Marcus valetudine diuturna, domo per annum non exiërat: cupiebat fratrem videre, quo nihil in terris charius haberet. Recusabat Laurentius venire. Domo enim fraterna, sicutì materna, vt anteà diximus, semper abstinuit. At ille orare enixiùs, & obsecrare per fraternæ iura pietatis, vt mori eum non vellet sine sua benedictione. Solabatur eum, & promittebat venire Laurentius, sed tamen differebat. Ibat ad eum Leonardus pater, ibam ego, orantes vt veniret, si quidem viuum reperire vellet. Dicebat, bono animo essemus: venturum sese, quum tempus exigeret: & certè aliquotiès videbatur meliùs habere. Quum autem apparuit hora, quam expectauit, fallere charissimum fratrem noluit. Eccè venit ad eum, quum minimè expectaremus. Iam propinquus erat emissioni spiritûs. Ingressus, & super lectulū fratris incumbens, salutat eum dulcissimis verbis, quasi promissum persolutum venisset. Marcus hilariori vultu cōuersus, significato gaudio de illius aduentu, inter eius amplexus lætus & voti compos, in Domino requieuit. Nè tamen aut fortè, aut casu hoc accidisse aliquis existimet: idem penitùs nono pòst anno in Leonardo fecit. Quintum ferè mensem domo exire, & Laurentium videre non potuit. Ibam aut mittebam, qui diceret fratrem extremum spiritum agere. At ille reddebat, horam adhuc non esse. Sic per multos dies rem duximus, ego eundo aut mittendo, ille differendo. Hora ea, qua promiserat, venit: quumque summa cum lætitiâ eum pater excepisset, vespera eius diei inter illius brachia spiritum feliciter emisit. Addam illud etiam ad eius gloriam & solatium meum. Orauit pro fratre illis diebus precibus ardētissimis: & quum post aliquot dies ad eum venissem, afflictus mœrore adhuc recenti, post prima verba salutationis, Gaude, inquit, Bernarde fili: Leonardus pater tuus saluus est. Hoc ego quum ingenti gaudio excepissem, Et quomodò, inquam, scis pater? Saluus, inquit, est: & aliud nè cures. O lachrymas dulces, plenas lætitiæ & pietatis, quas ibì fudi ante pedes illius, quū tātæ lætitiæ nunciū nūcius tam fidelis attulisset. Quid autē alia innumerabilia consecter de spiritu prophetiæ? Vitam sanctissimæ Abbatissæ à medicis derelictam, dilatam à Domino, dixit: & paucis diebūs liberata est. In eodem monasterio sororē miræ sanctitatis comploratam, & iam penè exanimem, lugentibus alijs, bono animo esse iussit: & illo triduo omninò libera euasit. Propinquum suum, qui triremem conduxerat ad cōuehendas ex Ponto merces, cauere iussit, nè triremem in Ponto dimitteret. Ille verò non solùm triremem dimisit, sed maximo etiam fortunarum naufragio est affectus. Cæterùm & filiorum orbitates, & lucra, & damna, & honores repulsásque, ægritudines & incolumitates, aliaque tum prospera, tum aduersa, quę quotidiè accidunt, innumerabilia antè dicebat. Filium meum desperatum à medicis, extremum spiritum agere ad eum detuli, vt consulerem de loco sepulturæ. Ille suspenso aliquantulùm & vultu & sermone, respondet tempus adhuc non esse talis cōsilij. Ego quia ex peste familia extra ciuitatem aberat, admiratus huiusmodi respōsum, Quonam, inquam, mo

Charitas erga germanos fratres.

Saluté fratris indicat nepoti.

Eius prophetiæ.

do potero pater tempestiuè deliberare,quem iam expirâsse existimo? Rursùs ill: Redi bono animo:tempus adhuc non est. Reuersus igitur domum, reperi puerum præter omnem spem meliùs habere. Neque tempus illud benignitate Dei ad hunc vsque diem apparuit : & spero filium potiùs de mea,quàm me de filij,sepultura cogitaturum. Sanè ipse suum obitum prædixit virginibus sanctæ Crucis per dies aliquot antequàm accideret. Neque minor in eo fuit dæmoniorum pellendorum,& discernendorum gratia spirituũ. Qui affuit & vidit,mihi narrauit mulierem ad eum deductam, spumantem ore & dentibus frendentem. Quod ille videns, Attulistísne,inquit,mihi hunc dæmonem,tanquàm ad apostolũ? Ite fratres,& quærite qui sit me sanctior:sum enim homo peccator.

Facultas pellẽdi dæmones,& discretio spirituũ.

Enimuerò illi magìs orabant, genibus prouoluti. Agè, inquit, valeat fides vestra,quæ Chananææ profuit & centurioni. Imposita arreptitij capiti manu, Quid, inquit,male dæmon venisti pauperculam hanc vexare? Vbì nunc superbia tua,quum de cælo decidisti? Non te pudet depugnare cum muliercula? Agè,dimitte illam: Dominus I E S V S te præcipitem agit. Signaculo suo insignita est. Videres inter hæc verba illam contumaciam,atque oris distorti prauitatem explanari,illum tremorem palloremque in naturalẽ verti faciem. Admirantibus omnibus,& omnipotenti Deo gloriam reddentibus,liberata est.

Matt.15. & 8.

Esa.14.

Spirituum verò cogitationumque discretio vbinàm maior apparuit? Decreuerat monasterium monialium reformare:quod vt faciliùs assequeretur,assignare volebat illis in confessorem virum fidelem & sanctum. Is autem,vt erat bonus & simplex,recusabat,timens cum mulieribus implicari. Postquàm negauit,tactus pœnitentia est: deliberat redire. Hunc autem cùm Laurentius procùl venientem conspexisset,priusquàm verbum presbyter ille faceret, aut diceret,ad quid veniret, dextra cingulum tenens,Benè facis,inquit,frater : noui ad quid venias. Velim autem scias,velutì cingulum istud(manu siquidem cingulum suũ tenebat)sic à Deo te mihi esse permissum. Admirans ille,& magìs corde compunctus: Accipe pro seruulo me,inquit:nunquàm mandata tua relinquam.

De plebano non tacebo,adulterio,simonia,furto,& omnibus probris infami : qui ad vltimam inopiam redactus,vt omninò neque se,neque filios posset alere,quos occultos alebat,impias sibijpsi manus afferre statuerat. Hoc quum cognouisset in spiritu Laurentius,accersit illum,dicit quid cognouerit:solatur eum verbis charitate plenis. Tum declarat accidisse hoc permittente Domino propter eius flagitia:& nisi resipiscat,maiora minitatur: Misereri tamen illius inopiæ: Dat illi deindè aliquot aureos. Quum eximiam charitatem miser ille vidisset : quippè qui vitæ malè actæ conscius, pœnas potiùs aliquas,quàm eleemosynam expectaret : procidit ad pedes illius, & totus liquefactus in lachrymas, non poterat diuelli, promittens & iureiurando contestans vitam reformare:& comprobare quidem opere,quod promisit. Vixit autem posteà aliquot annos, timens Dominum, & in mandatis illius incedens, magna cum admiratione hominum,qui eum antè cognouerant.

Cõsolatũ hominẽ iã planè desperatum.

Statueram,optimi patres,delibare potiùs miracula,quàm narrare. Mores etenim & angelicam in terris conuersationem describẽdam præcipuè susceperam: sed velutì incurrens in hæc,silere non potui. Posteà verò quàm necesse fuit,non omittam hoc, quod est genere præclarum,& magnitudine rarum,& fama notissimum. Sacra quędã virgo erat magnæ sanctitatis. Hęc p multos annos abstinentia,vigilijs,orationibus sterat ante Dominum. Accidit autem,vt solennitate corporis Christi, neque sorores aliæ,neque ipsa communicare diuinis mysterijs possent : & quum ęgrè ferrent, & illa inprimis sanctissima mulier,oratum Laurentium mittunt,quia propè esset monasterium,vt si gratiam communicandi eo die habere non possent,ipse saltem dignaretur, dum celebraret,pro ancillis suis orare. Promittit Laurentius. Quum autem celebraret ad populum,post eleuatum sacramentum factus extra seipsum est:detulitque cum spiritus ad illam mulierem in cella clausam, & contemplationi vacantem : quæ fortè tunc miro quodam desiderio communicandi teneretur,& sacra illi mysteria communicauit:siue in corpore,siue extra corpus,Deus scit. Ab oculis quidem totius populi non discessit,donèc ad seipsum reuersus ab illo pietatis officio, reliquum Missæ peregit. Quum autem virgo illa quod acciderat,sacerdoti nunciâsset,sacerdos patriarchę, iussit

Nota admirabile quiddam.

iussit ille, vt gratias omnipotenti Deo agerent, non sibi: & vt nunquàm, donèc viueret, manifestarēt. Hæc ego, Patres, & huiusmodi alia multa à Laurētio fieri optimum Deum crediderim voluisse, siue vt suam bonitatem atque potentiam nec temporum edacitate consumi, nec immutari malignitate morum, nec fidei nostræ tepiditate imminui crederemus: siue vt ea etiam, quæ sacris literarum monumentis edita sunt, & alioquin videri solent impossibilia, faciliùs crederentur à nobis: quippè cùm legerimus Ambrosium, cùm esset Mediolani, Martini exequijs interfuisse apud vltimas Gallias: Seuerum item Rauennatem episcopum, ad Geminiani exequias Mutinam in spiritu cōcessisse. Increbrescere tanti viri fama quotidiè, & latiùs atque latiùs diffundi cœpit. Habere eum sæpè apud se Eugenius pontifex voluit: semper excusauit, metuens nè quid ei noceret curia Romana. Cùm autem Eugenius vrbe pulsus, Bononiam venisset, efflagitatus ab eo, refragari non potuit, quòd ampliùs neque alpes, neque itineris longitudinem, sicut anteà fecerat, causari posset. Exceptus est à summo pontifice, frequentibus cardinalibus, his verbis: Salue decus & gloria præsulum: ab vniuersa autem curia, maxima veneratione habitus. Voluit eum Eugenius apud se retinere, sed imbecillitatē corporis excusans, paucos ibì moratus dies, redijt indè lætior, quàm iērat. Reliquit ibì maximum odorem sanctitatis. Pari amore seu maiore etiam Nicolaus quintus pontifex nobilissimus eum dilexit, vt in illo ornādo certauerit cum Eugenio. Nam sicut ille episcopum, cùm primùm potuit, fecit: ità hic patriarcham, cùm primùm oblata occasio est, creauit. Gradensi siquidem patriarcha mortuo, patriarchatum à Grado, nobili quondàm vrbe, transtulit Venetias, idque nec cognita, nec postulata Senatûs nostri voluntate: quippè qui nō minùs hominem, quàm ciuitatem eo facto exornare cuperet. Allata res haud satìs placuit Senatui, verenti nè spiritualis & ecclesiastica dignitas aucta opibus & authoritate, veteres, quas cum superioribus episcopis discordias habuerant, renouaret: beatissimi tamen patris mansuetudo diremit facilè dubitationem. Adijt enim cōtinuò ducem & collegium, sese dixit abhinc duodeuiginti annos inuitum episcopum factum, & à quiete sua in hos turbines secu-lares iniectum: desiderare nunc quietem, & minui magìs pondus præsulatûs quàm augeri: sibi esse in animo, hoc oneris quibuscunque posset modis deprecari, nisì ipse dux, ad quem ciuitatis suæ dignitas pertineret, fortè sentiret aliud: pro cuius honore, quoniam ità de se merita ciuitas esset, nullum laborem recusare deberet. Excitauit omnium lachrymas sanctissimi patris mista charitati humilitas. Dux, qui rem hanc ægerrimè antè tulerat, & ab Eugenio tentatam semper impugnauerat, statìm ex sua totiusque collegij sententia enixè eum rogare cœpit, vt libenti animo id muneris susciperet. Sic quod inuidiosum fuerat in dignitate, ex mansuetissimis sancti viri moribus gratissimum factum est.

Excipitur à Pontificè honorificè admodùm.

Nicolaus V. fecit eū Patriarcham.

De dictis ab eo memoratu dignis, & summa nominis eius celebritate. Cap. IX.

SED quia mores & actiones illius hactenùs prosecuti sumus, subijciemus etiam de dictis aliqua memoratu digna, quantùm meminisse ex domestica consuetudine potuimus. Dicebat, serui Dei non esse, à magnis peccatis cauere: id enim esse secularis hominis: sed parua vitare, nè charitas refrigesceret. Non simul àc corpus extenuatum fuerit, de abstinentia remittendum. propterea enim abstinendū. Tribus monacho opùs esse: desiderio, moderatiōe, & gratia. Nam vbì horum aliquid desit, ibì perseuerantiam esse non posse. Humilitatem esse torrenti similem, qui æstate tenuior, quasi serperet: hyeme verò atque vére, inundaret. Sic humilitas in prosperis quidem exigua, in aduersis magnanima esse debet. Minimè sibi placebant in monasterijs ampla ædificia: & cùm videret latiora cellásve ampliores, caput quassans, dicebat: Nō sic patres nostri, nō sic. Dormitorium ipse fecit apud Leonicū ex sepe & creta, cùm tñ laterītiū facere facilè posset propter monasterij facultates. Dicebat enim, nullam rem monachum adspicere debere in hoc seculo, quæ desiderium illius teneret. Maximè pensanda esse eorum proposita, qui se conferrent ad religionem, nè, dum ineptus suscipitur, ab eo aptus corrumpatur. Dicebatque, cùm augeretur nimiùm numerus, rigiditatem vitæ atque monasticum vigorem diutiùs non posse consistere. Raram siquidem esse perfectionem. Memini adolescentem nobilem ad monasterium confugisse: quem cùm intellexisset fratrum nimijs suasionibus pellectum, patri

Eius sentētiæ memorabiles.

Q 2 flagi-

flagitanti reddidit, dicens: Accipe filium tuum.religionis propositum à sancto spiritu est,non ab humana suadela: & est longè deterius,ab religionis vita deficere,quàm eam nunquàm suscepisse. Ex quo die factus est sacerdos,quotidiè Missam celebrauit, nisi valetudine impediretur. Dicebatque,qui cùm posset Domino suo frui,non frueretur,facilè se declarare,Domini sui curam non habere. Pudicitiam cum carnalibus blandimentis,nihil aliud esse,quàm ignem extinguere velle, & ligna superinijcere. Paupertatis donum quantum esset,neminem nôsse,nisi qui secreto cubiculo & contemplatione delectaretur. Consultò Deum gratiam religionis hominibus occultâsse: nam si cognosceretur illius felicitas, omnes ad eam cōcurrerent. Neminem benè scire quid esset humilitas,nisi qui à Deo accepisset,vt esset humilis. In nullo enim tam falli homines,quàm in vera humilitate cognoscenda. Veram scientiam esse,scire hæc duo: Deum esse omnia,& se nihil. Sæpè monebat, nunquàm amittendam de Deo fiduciam. Illam esse,in qua animæ vita consisteret. Diuitem dicebat non posse saluari, nisi per eleemosynam. Tāto facilius esse munus Imperatoris aut ducis,quàm episcopi,quanto difficilius esset quæ non videas regere,quàm quæ videas. Inter labores publicos bellorum,quæ eius ætate plurima fuêre, dicebat senatoribus nostris: Si vultis Dominum vestrî misereri,nihil vos ex vobis aut esse,aut posse iudicetis. Bonum principem assimilabat capiti: quia sicut caput & lingua implorat auxilium pro reliquo corpore se non mouente, ità principis oratio potest placare Dominum, quanuìs populus alijs intendat. Vitanda monebat,quæ multis obstaculis impedirentur: quia opa spiritussancti facilia essent & æquabilia,diaboli aspera & plena sentibus. Et cùm de rectoribus ciuitatum secularibus loqueretur, quasi illorum laboribus condolens, non sine clementia Dei fieri putabat, vt virtutis comes esset gloria, & quasi laborum curarumque delinimentum aliquod: tantispèr autem gloriæ cupiditati ignoscendum, dum virtutem velut ancilla sequeretur, non autem quasi domina præcederet. Innumerabilia alia sapienter & dixit & sensit,quæ quidem referre,infinitum est. Cæterùm iam plenus erat dierum,nomenque illius & fama latiùs quotidiè fundebatur. Nemo veniebat ad hanc vrbem, qui non vel in primis spectaculis appeteret hunc patrem videre. Taceo vulgus & turbam sine nomine, qui quâcunque incederet, ad eum visendum,velutì ad angelum de cælo demissum,per vias & compita concurrebant. Cardinales omnes,duces & principes domi eum inuisere,vitam inuestigare,thalamum,cubile,cœnaculum,omnia lustrare oculis & venerari. Franciscus Sfortia Mediolani dux & Blanca vxor, Galeatium maiorem natu & magnæ spei filium adhuc impubem,Venetias cùm misissent, illud inprimìs mandauêre, vt puerum ad sanctum virum deducerent, vt imponeret illi manum, & eius orationibus commendarent. Barthelomæus Collionus,clarissimus hac ætate dux, magnam ad eum vim auri detulit,quam in pauperes dispertiret. Quod fuit & in militari viro propter deuotionē,& in patre nostro ꝓpter opiniōem,rarum & singulare. Iam aduenæ & peregrini omnis ordinis & generis, Pannones, Germani, Galli, Hispani,vel qui Romam ad limina apostolorum, vel qui in Orientem ad Dominicum sepulcrum pergerent, tum felices auras sperabant,si benedictione huius patris accepta discederent. In maximis verò patriæ periculis dux noster atque senatus non aliter ad illius orationē confugêre,quàm ad oraculum quoddā. Quantùm autem illius oratio proficeret, vnum aliquid priùs, quàm partem hanc claudam,in testimonium referemus. Est prope Corcyram locus asper & incultus,vbì vir habitauerat eremita triginta & ampliùs annos,vitæ abstinentia & orationibus,& quod primū ferebatur,prophetiæ spiritu insignis. Gerebat fortè Corcyrę negocium vir quidam de nostris, tam genere quàm moribus præstans: qui cùm arderet bellum, quod cum Philippo Mediolani duce gerebamus, & afflictiores viderentur esse res nostrę,adijt virum Dei: rogat eum,nunquìd Veneta respublica,vt ferebatur, deplorata esset. Ad quem eremita: Commotus est furor Domini,inquit, contra vos,quia verbum Domini proiecistis: & nisi pontificis vestri lachrymæ interpellarēt pro vobis, iamdudùm quasi Sodoma perijssetis. Tale de Laurentio testimonium retulit eremita in medijs Corcyrę rupibus & speluncis. Cui non solùm Laurentius,sed omnes ferè mortales incogniti erant & inauditi.

Porrò charitas illa,qua suas oues prosequebatur,vix animo concipi posset,nedùm verbis explicari. Totus illi pōtificatus inter grauissimorū temporum maximorumq; bellorum

Quotidiè sacrificat.

Religionis monasticæ felicitas.

☞

Vera scientia.

Celebritas nominis sancti viri.

Efficacia precū eius.

Charitas erga oues ipsi commissas.

bellorum turbines consumptus est. Non erat contentus propria oratione: animabat hortando, monendo, obsecrando, iubendo, vt profectò tãtæ charitatis & ardoris vel minima pars vim cælo inferre potuerit. Et hoc, si mihi liceat, proculdubiò dixerim fuisse Quirinæ matris suæ præsagium, quod filio nascẽti precata est: ijs præcipuè temporibus, quibus ter quatérve in præcipiti fuit Venetum imperium.

De vltima ipsius valetudine, & quæ in ipsa dixit aut fecit. Cap. X.

AGebat annum quartum supra septuagesimum, corpore quidem imbecillo & tenui, sensibus autem integris, & sine vllo vitio valetudinis: nisì quòd ingrauescens ætas, additis inediæ, vigiliæ, algorisque ab ipsa adolescentia susceptis incommodis, totũ corpus pariter attriuerat. Nos aũt de eius vita plusquàm de nostra soliciti, hortabamur vt audiendi onera deponeret. Quibus ille, vultísne locum, qui mihi commissus est, deseram? Nam quod ad ieiunia, vigilias & castigationem carnis attineret, senescere corpus, spiritus iuuenescere videbatur: & aut Paulum referebat, qui nonagenarius vescebatur palmulis: aut Hilarionem, qui octogenarius farinula, aut alium de patribus antiquis. Vt autem nihil ad cumulatam gloriam deesset, perseuerauit scribere vsque ad eam diem. Fortè tunc librum de gradibus perfectionis absoluit. Dum autem post cibum mecum de more ambularet, Quàm libẽter abirem, inquit, si Domino placeret. Neq; enim melior sum, quàm patres mei: sed tu bone Iesu obsequi non debes voluntati meæ, sed vtilitati populi tui. Voluit autẽ Dominus preces eius audire. Febri post paucos dies acerrima corripitur. Lectũ paramus: ille commotior & indignanti similis, Mihínc plumam paratis? Qui mollibus sternũtur, in domibus regum sunt. Nõ in pluma Dominus meus, sed in durissimo ligno cubitauit. An non meministis, quid beatus Martinus in re simili respõderit, non decere Christianũ hominem mori, nisì in cinere & cilicio? Nihil igitur tunc profecimus, victique ad eius mattam detulimus inter brachia. Cùm autem neque medicis, neque pecuniæ parceretur, & ministrantium circa se studium videret, compungebatur animo: En quanta, dicebat, ob huius sacci vilis sanitatem parantur? quanta perduntur? cùm intereà pauperes Christi non panem, non stratum, non ignem habeant, vbì calefiãt. Intellexit aũt vir sanctus migrationis diem aduenisse. Hactenùs, inquit, filij per iocum res acta est, seriò nunc agitur. Propè est sponsus: eundum ei obuiàm. Et sublatis in cælum oculis, Venio, inquit, ad te bone Iesu. Obseruatum est autem ab ijs, qui ministrabant ei, quòd aliquando plenus animi, ardore quodam spiritûs in cælum ferri gestiebat: interdùm verò in profundum sese humilitatis abijciens, pertimescere videbatur diuinum iudicium. Nam dum ego ad eum non sine lachrymis dicerem, Quàm læto animo migrare debes, ó pater, cui palma cęlorum parata est: Decerni, inqt, fili fortibus solet hęc palma, nõ ignauis meique similibus. Hæc humilitatis: illa verò quàm plena fiducię? Nam cùm nos lachrymari videret, Abite, ait, hinc cum vestris lachrymis, tempus lętitiæ est, non lachrymarum. Sic in fidutia Macarium, in timore Arsenium referẽs: inter vtrũque incedens, vt cum fidutia metueret, nec sine timore confideret. In campum igitur cum morte descensurus, armari se sacramentis Ecclesiæ, & ad sacellum inter manus deferri postulauit. Et cùm è strato subleuatus, innixus humero meo, labãtia membra regere non posset, paululùm resedit. Effundebar totus in lachrymas. Quod ille aduertẽs: Quid ploras, inquit, Bernarde fili? Da mihi dexteram. Quam quum ambabus suis tenuisset, Confide, inquit, & bono animo esto: nunquàm enim te deseram. O vocem dulcem pariter & acerbam. Nescio quomodò non elanguit cor meum: nisì quòd tẽperata fuit tam certa promissione mœstitia. Certè illius diei, illius loci, patres clarissimi, debeo nimìs crebrò meminisse. Legatum, quod à dulcissimo patre mihi relictum est, omni fide & spe velutì brachijs amplexabor, quasi obsignatum ab angelis, subscriptum à beatis spiritibus: quorum gloriosam & innumerabilem multitudinẽ ad suscipiendam fidelis conserui animam cubiculum illud compleuisse non dubito. Quam verò supellectilẽ creditis fuisse cõpertam in his ædibus? Putatísne aurum aliquod aut argentũ? Illud admirabilius, ꝙ nullũ oĩnò librũ possederit. Cùm quotidiè legeret aut scriberet, librũ tñ vllũ possidere noluit. Testamentũ omne, quod fecit, efferri sese iussit nulla põpa ad monasteriũ suũ, quod abest duo millia passuũ extra ciuitatẽ, ibiq; in sepulcris fratrũ reponi. Neq; semèl ꝑcepisse contẽtus, quasi diuinaret, qd contentio-

Cupit dissolui, & esse cũ Christo.

 nis

nis de illius sepultura esset futurum, vocari nos iterùm iubet: Scitis, inquit, quæ de sepultura mandaui? Facite quod iubeo: nolite pompam parare. Neque enim is sum, quem fortè existimatis: Antonium imitatus & Hilarionem, qui in locis obscuris sepeliri voluerunt, nè colerentur à vicinis.

De oratione, quam habuit antè quàm migraret è vita, & de duobus miraculis. Cap. XI.

SVscepta verò paulò ante diem sacri olei vnctione, sermonem habuit de mortis vtilitate ac de cælesti vita, miro quodā sensu ac grauitate verborū. Nam vt erat supinus, aliquandiù tenuit in cęlum oculos. Tum denuò semiclausis, in hāc sententiam fari cœpit: (verba etiam, quantùm potuimus tenere, subijciētur) Videtis, ô filij, horā meā aduenisse: benedictus Deus, q̄ eā tandèm venire voluit, cùm nullā sit alia via, q̄ ducat in cęlū. Ille enim venit nobis via, veritas & vita, vt eiectis de paradiso miseris exulibus, viam signaret in patriā redeundi. Si enim in hac vita tantùm sperantes sumus, miserabiliores sumus omnibus hominibus. Sed absit à nobis tam stulta cogitatio. Quid enim vita hæc, nisi lanugo quædam (vt ille inquit) & velutì memoria hospitis vnius diei p̄tereuntis? Christus p̄ nobis mortuus est primitiæ dormientium. Pudeat nos mortē timere, cùm Dn̄s noster p̄pter nos mori voluerit. Hūc diē semper ante oculos habui: tu scis Dn̄e: quāquàm dum vitam meam cōsidero, confusio sit mihi potiùs appellanda, q̄ vita. Sed in spiritu humilitatis suscipe me, bone Iesu, vita & salus animę meę. Neque enim in iustificationibus meis prosterno preces meas ante faciē tuā, sed in miseratiōibus tuis multis. Illa ego ouis amissa, ad te pastorē redeo. Vocē tuā nôui, nō alienorū: peto Domine, vt ad ouile me reducas. Potésne spernere vocē clamātis & cōfugientis ad te? Nónne tu ille, q̄ dixisti, Clamabit ad me, & ego audiā eū: cum ipso sum in tribulatione? Eccè clamo plus corde, q̄ ore Domine: eccè tribulatio p̄xima est, & nō est q̄ eripiat, nisi tu bone Iesu. Sed neq; feliciū spirituū sedes affectare ausim, q̄ speciē intuētur sanctissimę Trinitatis. Portio tn̄ aliqua creaturæ tuę postulat micas suauissimę mēsæ tuę. Nimiū mihi fuerit, & heu q̄ nimiu, si subtus calceos infimi electi tui loculū aliquē huic pusillo tuo seruulo nō negaueris. Conuersus deindè paululùm ad adstātes, ait: Vos intereà fratres seruate Dn̄i p̄cepta. Oīs enim caro fœnū, & oīs gloria eius tanq̄ flos fœni. Contēplamini me: Eccè aruit fœnū, & flos eius cecidit. Horā hāc q̄s poterit euadere? Sed mihi credite, filij, nihil est p̄stantius, q̄ seruire Dn̄o. Hæc cùm dixisset, sublato paulispèr brachio, quod denudatū tenebat, caligātibus oculis, vt Isaac illū antiquū videre te diceres, adstantibus crucis signo, Benedicat, inq̄t, vobis Dn̄s Iesus, fratres & viscera mea, & benedicat filijs meis q̄ absunt, quos in Domino parturij. Det vobis cor, vt colatis eū: aperiat animū in lege sua, neq; vos deserat in tēpore malo. Benedicat principi nostro, & vniuerso senatui, vt sortē cōmissi sibi principatûs ad honorē Dei & cōmune oīm ordinū bonū sibi traditā recordentur. Benedicat deniquè populo meo, cuius amorē, pacē, concordiā Dn̄s in dies magìs atq; magìs conseruare & augere dignetur. Dilucescere cœperat, & iam anteà p̄crebuerat viuere diutiùs eū nō posse. Mota igitur vniuersa ciuitas est. Canonici quidē primo diluculo sunt ingressi: quos dulcissimè recognoscens, ab his veniā petebat, si muneri suo nō satisfecisset. Diuinū honorē cōmendabat & ecclesiæ cultū: tum vt mutuā inter se charitatē seruarēt. Postremò rogabat, vt in diuinis officijs suì meminissent. Quid ibi rursùs lachrymarū, bone Deus, q̄d clamorū edebatur? Illū patrē, illū dominū, p̄ceptorem, ducē. Paulò pòst p̄curatores sancti Marci ingressi sunt, & alij principes ciuitatis, sacerdotes & religiosi viri. Nullus deniquè ciuitatis ordo arceri foribus potuit. Loquebatur vnicuiq; aliquid ad salutē. Procuratoribus & principibus pauperes, iustitiā: sacerdotibus honorē Dei, negociatoribus charitatem, aduocatis pauperum causas, singulis deniquè officiorum suorum munera commendabat: vt admirabile fuerit artus illos penè exanimes, intento semper spiritu laborem loquendi, benedicendiq; per totum biduum (tantum enim superuixit) p̄ferre potuisse. Nusquàm magìs enituit illa puritas & altitudo animi. Neminem respuit, omnes pari frōte suscepit: vt neque pauperis, neque diuitis, neque secularis vlla apud eum videretur esse distinctio. Plura intereà tum prædixit, tum fecit digna memoratu, quorum duo tantùm subijciemus, vt appareat omnem huius sanctissimę vitę partem signis atque portentis, sicut cęteris claruisse virtutibus. Erat ei charissimus in Christo filius Marcellus nomine, clarus genere

Ioan. 14.
1. Cor. 15.
Sap. 5.
1. Cor. 15.
O dictum memorabile.
Dan 9.
Psal. 90.
Esa. 4. & 40.
Gen. 27.
Benè precatur moriturus omnibus suis.
Singulis ad ipsum accedentibus optimas tradit institutiones.

genere, sed vita clarior, vir bonus & iustus. Laurentium aũt sic diligebat, vt palàm diceret, si qd de eo accideret, se nullo modo superuicturũ. Cùm audisset igitur de illius valetudine, cõtinuò accurrit: introducitur ad eũ: cui ad eius osculũ inclinato Laurentius submissà voce: Marcelle, ingt, qd de discessu meo cruciaris? Ego quidẽ p̃cedo, sed tu me ꝑpediem sequeris. Sic Dño placitũ est, vt hoc Paschate nos iterùm mutuò amplexemur. Lætior ille huiusmodi verbo, q̃ tristior, initio Quadragesimę acri valetudine corripitur, & in Paschate, vt p̃dixerat, ad sepulturã elatus est. Dilectissimo aũt filio Hieronymo, grauiter laboranti, salutẽ & p̃dixit & reddidit. Nã cùm destitutus à medicis pro mortuo haberetur, mater autem & sorores nihil iam spei nisì in patris huius orationibus haberent, misit ad eas sanctus hic pater, qui dicerent, bono animo essent: neque enim illa ægritudine moriturum. Quod sicut dixit, ità factum est. Paulò enim pòst reliquit eum febris, & pristinæ valetudini restituitur. Prædicit obitũ Marcelli. Alia ꝓphetia.

Deuota spiritûs emissio & inhumati corporis diuturna permansio. Cap. XII.

SED iam dissoluebantur sanctissima illa vincula carnis & spiritûs, & q̃ indissolubili pace per tot annos atq; cõcordia vixerãt, iubẽte Deo, illa terræ, spiritus cælo reddẽdus erat. Claudere paulatìm cœpit oculos facie quadã hilariori, & mẽbra omnia explicare, quasi de labore ad requiẽ trãsiturus. Quas ibì cateruas angelorũ aduenisse vidissemus, si corporeis oculis potuisset videri illa societas? Tali igitur comitatu inter eorum cęlestes voces & cantus felicissimus ille spiritus, velut igniculus in cælũ emicuit. Hic finis sanctissimi patris verè felix, verè beatus. O si mihi nũc liceat laxare habenas lachrymis, & liberiùs lamẽtari. Vim facio mihi, patres. Erũpunt lachrymæ, nec cohibere me possim: sed nõ est huius loci: secretũ cubiculũ aptius est: ibì promissa tua, optime pater, quum necesse fuerit, repetã: ibì dexterã tuã testabor, p̃sertim cùm sæpè aliás in maximis periculis inuocatus, me miris modis adiuueris. Orta altera luce, effusa incredibili concursu tota ciuitas est: vi penè fores effractæ, vt in ecclesiã subitò deferri necesse fuerit ad oculos populi depascẽdos. Tãta aũt cõtinuò circũstetit feretrũ multitudo, vt à gradibus chori, vbì positus fuerat, raptus deindè sit, nõ hominũ manibus, sed sola sese cõprimẽtium atq; impellentiũ turba, vsque ad valuas ecclesiæ. Discissæ vestes, sublati calcei, omnia ad venerationẽ direpta. Cæterùm vt primitiæ aliquæ sanctificationis, & publicum iam apparére testimonium inciperet, scholæ illæ quatuor celeberrimæ (sic enim eas appellamus) nõ quasi ad mortuum, sed ad viuentem & sanctum, & viris frequentissimæ, & ornatu ac pompa, non quidem lugubri aut funebri, vt solent in mortuorũ elationibus, sed vt in processionibus ac supplicationibus, quum gratiæ publicè Deo reddũtur: sic nullo publicè aut priuatìm iubente suadentéve, sed ipsæ per sese sic instructæ auratis cereis, & omni honoris ac lætitiæ significatione accurrêre. Quale illud etiam testimoniũ, quòd bini ex vestris fratribus, quũ ad illud officium, vt cæteri, adijssent, audire sibi visi sunt suauissimos quosdam cantus & inauditas modulationes? Redeuntibus autem ad monasterium, & illis non cessantibus, tum alter ad alterum, Audisne frater has melodias? Quidni audiam, inquit alter: angelicus planè mihi videtur iste cõcentus, non humanus. Idẽ affirmare alius cœpit. Vtrisque igitur admirantibus, nunq̃ illi cantus, quoadusq; ad monasteriũ ꝑuenerunt, cõticuêre. Expletis officijs, quũ efferẽdi tẽpus aduenisset, eccè quo pacto, p̃cipuo quodã Dei iudicio, tũc quidẽ occulto, sed paulò pòst aperiẽdo oĩbus, lis oriri cœpta inter patriarchales canonicos, & fratres sancti Georgij: Hi quũ ex p̃cepto patris nostri repeterent, quod mandauerat de loco sepulturæ: illi sacros canones afferent, vt p̄lati in ꝓprijs ecclesijs sepelirẽtur: neq; semp defunctorũ ordinationibus parendũ, ex Marcellini põtificis exẽplo: q quanq̃ corpus suũ inhumatũ sub anathemate ꝑmanere iussisset, visum esset tamẽ sanctis patribus, nõ tã hominis, q̃ põtificis habere rationẽ. Interìm aũt sacrũ illud corpus in ecclesię sacrario reponitur, quasi litis euentum expectaturũ. Accidit aũt res oĩbus retrò seculis inaudita: pace dixerim sanctorũ aliorũ oĩm: quod quidem extet ex eorũ monimẽtis. Nam ibì corpus illud dum reponitur, altero ac tertio die, nec corruptiõis aliqd, nec fœtoris appáret. Itemq; & qnto & sexto nihilominùs integrũ ꝑseuerat. Tantę rei miraculo excitata, accurrit vniuersa ciuitas: vidẽt & exquirũt diligentiùs, nunquid sit delibutum vnguentis: omnia membra contrectant. Nihil pigmẽti aut artis, nihil rigoris in membris, fœtoris longè minùs:

Reddit spiritũ S. Laurentius. Publicũ eius sanctitatis testimoniũ. Carthusiani duo audiũt angelicas cantiones. Contentio de eius sacro corpore.

nùs : quin potiùs odorem suauissimum membra illa spirare videbantur. Additur miraculum miraculo. Nam post biduum rubescere genæ,& viuus per membra sanguis conspici cœpit. Et iam capere non poterat sacrarium illud concurrentem turbam,& sese inuicèm comprimentem : vt octauo tandèm die necesse fuerit in ecclesiam publicè deferri, ad oculos populi exatiandos. Tum verò & admiratio & stupor & clamores. Igitur qui litigant, & hi instantiùs postulant, & hi custodiunt diligentiùs. Reponitur iterùm in sacrarium, vbì per dies quadraginta perseuerauit incorruptus & integer. Omnibus illis diebus nunquàm non visitatus est : nunquàm sacrarium illud non apertum omnibus fuit, videre & venerari volentibus, donèc septimo supra sexagesimum die, quum alioquì satis commodè seruari posse non videretur, sepulturæ traditus est officijs & honoribus, non quibus cæteri solent, de quorum virtute & meritis ambigatur: sed quasi sancti cuiusdã reliquiæ, sic cum omni honore collocatæ, decimosexto videlicet Calendas Apriles, quum sexto Idus Ianuarias migrâsset ad Dominum. Multi non solùm ex Italia, sed Illyrico etiam atque Epiro ad id ostentum domo profecti. Medici omnes,& præsertim Gerardus Veronẽsis, medicus ætate nostra omnium nobilissimus, qui eum in hac ægritudine visitauit, naturæ nulla vi fieri posse testati sunt, præsertim cùm putrida febri laborâsset. Diffusus enim per venas putridus & corruptus humor, corruperit necesse fuit reliquum corpus: vt impossibile penitùs extiterit, absente calore naturali, vel paruum aliquid temporis integrũ incorruptumq; manere. Quantũ igitur, quamq; admirabile spectaculũ fuerit, aliorum sit iudicium. Nam si beatissimo Bernardo honori datum est, vt dandum erat, quòd corpus eius triduo inhumatum substiterit: quid Laurentio nostro tribuendum, qui tot dies & penè menses integer & incorruptus euasit? Mota ciuitas tantæ rei miraculo, dare operã voluit, nè eiusmodi ornamẽto, vel primi s. vel sanctissimi patriarchæ reliq;s patriarchalis ecclesia spoliaretur. Hoc facto relatũ in memoriã illud beatissimi Martini Turonensis episcopi : qui quum apud Condatensem Pictauorum vrbem diem obijsset,& Pictaui, apud quos obijsset, retinere vellent: Turonenses autem repeterent proprium antistitem, tandiù in contentione res illa versata est, donèc à Turonensibus furto sublatus, propriæ ecclesiæ restitueretur. Quæ autem miracula deincèps acciderint, quæq; accidant quotidiè, ad sepulcrum illud diuinam opem poscentibus, ea non aggredi satiùs existimaui : quippe quæ innumerabilia sunt. Inquirẽtur fortassìs aliquandò diligentiùs ab ijs, quorum sicutì authoritas maior est & officium solennius, ità vix crediderim fieri posse, vt tanti luminis splendorem Deus iacere diutiùs in tenebris patiatur.

Insigne miraculum.

Diebus 67. manet corpus incorruptum.

Miracula creberrima ad eius sepulcrum.

CERTAMEN SANCTI MARTYRIS POLYEVCTI, AVTHORE SIMEONE *Metaphraste.*

IANVAR. 9. Beda & Vsuardus hunc habent Idibus Februarij.

SI est vlla alia pulcherrima narratio, pulcherrima quoquè est narratio admirabilis martyris Polyeucti. Nam cum vtilitate, magna quoquè est coniuncta iucunditas. Huius autem rei potest ea non falsam testem adducere experientiam. Dicatur ergò,& à nobis in medium proferatur pijs Deique amantibus auditoribus, vobis quoquè pro viribus quæ vestra sunt afferentibus, aures orationi attentas exhibentibus, promptumque & alacrem animum præbentibus narrationi.

Nearchus & Polyeuctus milites amicissimi.

Tempore Imperatorum Decij & Valeriani, erat quidam Nearchus & Polyeuctus, studio quidẽ milites, amicitia autem ità inter se deuincti, vt longè magìs, quàm si inter eos intercessisset sanguinis & cognationis necessitudo, summo suî inuicèm desiderio & insigni concordia ac consensione coniuncti essent eorum animi,& vterque in alterius corpore se putaret viuere & spirare. Erat autem Nearchus quidẽ Christianus & fidelis, pietateq; ac vera religione perfectus. Egregius autẽ Polyeuctus, gentilis quidẽ religione,& veritatis luce nondùm illuminatus, alioquì se Christianũ accuratè con-

conseruans,& omni virtute exornans : & erat quidem olea frugifera,hoc autē solum ei deerat, quòd nondùm erat in domo D E I. Quoniam autem Decius ille & Valerianus nō rectè vtebātur imperio,nec eum,qui illud eis dederat,agnoscere & colere volebant, immò verò manum impiam & cum D E O pugnantem in ipsum erexerant:& non solùm eum negabant, sed omnes quoquè subiectos scriptis edictis incitabant, & omnibus modis arcebant à Dei cognitione: & deos proh dolor falsos & vanos in veri D E I locum constituebant, & illos colere & adorare cogebant,qui minùs habent sensûs,quàm lapides & statuæ.

Quoniam ergò hæc ità habebant, & proposita erant supplicia & præmia:ijs quidem qui parebant,honores,dona,& pecuniæ: ijs autem,qui non parebant,minæ,pœnæ, & vltimum malum mors : amico timuit Nearchus, & putauit hoc esse tempus, quod effecturum esset, vt dissensio in religione, eorum quoquè dissolueret amicitiam. Hæc cùm in animo haberet & apud se versaret, apertè ostendebat se cruciari animo,magnisque agitari fluctibus,& occultè deflere amicum. Præstantissimus autem Polyeuctus cùm videret sic se habere amicum,pungique aculeis doloris,& qui verbis explicari nequeunt gemitibus,conari leuare magnam animi ægritudinem, & vestigia lachrymarum indicare oculis : amicè ad eum accedens interrogat, & causam quærit discere,cur ità se habeat. Nam ipse quoquè nihilominùs dolebat,cùm eum videret sic affectum,qui erat eiusdem cum eo animi. Ille autem volebat quidem dicere,& significabat se nihil posse celare amicum : esse autem aliquam causam, propter quam, etiamsi velit dicere,necessè habeat tacere, & amici consolationē hac in re minimè consequi. Cùm autem valdè diuinus vrgeret Polyeuctus,&postularet vt ei secretum aperiret,& ei exprobraret contemptum amicitiæ, & mutatam affectionem,Nunquìd,dicens,aliquid offendimus? Quanam in re tibi molesti fuimus? Quænam res tam dira & tam atrox facta est,vt Polyeuctum tuum à venia arceas? Cruciatur Nearchus Polyeucti errore.

Hæc cùm diceret & animo angeretur, non ferens Nearchus,oculos suffusus lachrymis, & profundo suspirio internam cordis flammam significans: Cùm,inquit, ô amicissime,nostræ consensionis & dilectionis apud me cogito separationem,necessè quoquè habeo animum abrumpere. Hæc postquàm ille audijt, corde grauissimè perculsus, Quomodò hæc, inquit, Nearche, quomodò?& cur hæc verba dicis præter spem? & vndenàm hæc erit nobis separatio,quam statuimus ne mortem quidem posse nobis facere? Hoc est, inquit, ó amicissime, quod me propemodùm suffocat, & ipsum comprimit spiritum & animam,quoniam hæc, quam dixi, separatio est nobis humana morte validior & grauior. Cùm autem nondùm, quid sibi vellet oratio,intelligeret Polyeuctus:statìm surgens, & amicum complexus, & ei ità vt eum tenebat, ardentissimè circūfusus : Sed dic,inquit,mihi ó Nearche,dic apertè,& explica quemadmodùm hæc sit futura separatio. Non enim fero ampliùs hoc minimè amicum silentium. Sin minùs,videbis iam tuum Polyeuctum in terra iacētem mortuum & exanimem. Atque videbatur quidem Nearchus velle dicere, sed victus ab animi perturbatione, vinctam habebat linguam : & solùm mœstus ac conturbatus,amicum fixis adspiciebat oculis,& immoderatum significabat dolorem. Postquàm autem vidit Polyeuctum mœrore confectum abiecisse animum, & humì procidere, & esse iam à dolore omninò separatum,cogitur in hanc vocem erumpere:

O amicissime, inquit, Polyeucte, hoc edictum Imperatoris nobis separationem afferet & disiunctionem. Postquàm autem hanc vocem sapientissimus audijt Polyeuctus, statìm conijciens quid sibi vellet, quod dixerat Nearchus : Cogitauit enim, quòd amborum in religione dissensio iam examinanda, & acerbitatem subitura iudicum,coget eos à se inuicèm disiungi:conuertit eum ad diuiniorem quādam cogitationem,& reuoluens animo quam viderat visionem, & eam iudicans tempori conuenientem, cœpit repleri gaudio & voluptate: & quemadmodùm hæc fuerit visio,communicauit amico,Est aliquid, dicens,ó Nearche,quod prohibebit nobis hanc fieri separationem.

Vidi enim ego Christum,quem tu adoras,ad me accedentem,hac sordida,qua sum indutus,veste me exuisse, alia verò valdè preciosa (ó quis illius pulchritudinē dixerit & splēdorem?)induisse,cuius humerum fibula cōstringebat aurea. Deindè verò mihi quoquè equū tradidisse alatum. Atque talis quidem fuit visio, quā vidit diuinus Polyeuctus: Visionem suam Nearcho narrat Polyeuctus.

lyeuctus: eius autem nequaquàm fuit vanus exitus, sed prçclarè expressit id, quod erat futurum. mutata quidem illa vestis pulcherrima, mutationem in melius ex eo quod est deterius: nempè vt ex terrena militia in cælestem & diuinum militum referretur numerum, per quem erat in chorum martyrum cooptādus. Alatus autem ille equus quid aliud possit significare, quàm illius celerem à terra in cælos ascensum?

Hæc cùm audijsset Nearchus, lætatus est, hilarisq; effectus, ei dixit: CHRISTVM cognouisti? Christum, ô Polyeucte, qui verè est Deus? Ille verò ei dicit: Quandò autem eum ignoraui? Num, cùm tu de eo diceres, tremor meum subibat animum? aut cùm legeres, non eius admirabar sermones? Solum enim mihi nomen deerat: alioquì enim eram affectione Christianus, & studebam me Dñi Christi mācipare seruitio, multùm valere iubens cultus inanes simulacrorum. Quid ergò facimus, ô Nearche? Cur nō apertè ostendimus nostram in Christū cōfessionem? Cùm hæc autē lubenter accepisset Nearchus, dixit, se velutì nudans & aperiens: Mihi, ô Polyeucte, non diuitiæ, non gloria, nec omninò dignitas militaris, nec aliquid aliud ex ijs, quæ sunt huius mundi, præfertur vitæ, quæ est in CHRISTO. eam enim solam desidero: alia autem sunt apud me parua & nullius precij. Deindè rursùs diuinus Polyeuctus eius animi velutì faciens periculum: Quid verò, inquit, an non concupiscis hanc, quæ adest tibi, dignitatem? Nearchus autem existimans hæc ab eo dici ex animo, & non eius tentandi gratia, Videris, inquit, mihi ô Polyeucte, ignorare veram in CHRISTO dignitatem, & eam quæ est apud illum gloriam, & quæ nunquàm cessat beatitudinem. Sic quidem inter se conferebant sermones, & sibi inuicèm suam aperiebant sententiam.

Animus Nearchi verè Christian⁹.

Egregius autem Polyeuctus iucundè & lepidè volens aliquid amico dicere: Tu quidem suspicaberis, inquit, me ignorare eam, quæ est in CHRISTO gloriam, & quæ est apud illum beatitudinem. Ego autem, ô Nearche, videor te præcessisse, & imperatoriam, vt scis, & cælestem chlamydem accepisse per reuelationem. Sed tamen volo ex te sciscitari aliquod caput spiritale. Vereor enim, nè si absque sacramentis & mysterijs accesserim ad Seruatorem, ei videar minimè acceptus, & indignus qui referar in numerum eius militum. Postquàm hæc audiuit Nearchus, statim surgit, & euadit animo acrior & vehementior: & amicum incipit recreare, promptiorique & alacriori animo eum reddere ad CHRISTI fidem, dicens: Nulla, ô amicissime, sit tibi de hac re dubitatio. Scriptum est enim, posse Deum vel ex his lapidibus suscitare filios Abrahæ. Quod quidem quid est aliud, quàm hoc, posse etiam gentiles ex insperato salutem assequi, & esse milites CHRISTI? Nam omnibus, vt semèl dicam, aperta est porta cæli: nulli omninò ex omnibus occlusus est salutis aditus. Quamobrem is quoquè qui credit, magnam recipiet mercedē paruæ illius fidei. Propterea enim ijs quoquè, qui prima & tertia & nona hora accesserunt ad vineam, æqualis merces decernitur. Quamobrem, etiamsi ipse tardus accesseris, eadem quæ primi præmia consequéris. Ad hæc D. Polyeuctus tāquàm eius subijsset animum recordatio, Per veritatem, inquit, Nearche amicissime, audiui aliquandò latenter te aliquid eiusmodi legentem ex diuina scriptura, quòd eos, qui vnam horam essent operati, æquali CHRISTVS honorâsset portione ijs, qui sustinuissent totum æstum diei. Nearchus autem, Multa quoquè, inquit, ô vir egregie, inuenies eiusmodi exempla. Eccè enim, inquit, latro, qui fuit cum CHRISTO crucifixus, cùm innumerabilium reus esset criminum, pro modico & breui verbo magnas inuenit remunerationes: & quæ multis emitur sudoribus in paradiso conuersatio, admodùm facilè ab eo paratur. Nam vel parua fides potest magnos montes transferre.

Vides quòd ianua regni cælorū non nisì spiritualium sacramentorum claue reseratur: proptereà semper illa sancti viri venerati sunt.

Matth. 20.

Ibidèm.

Luc. 23.

Hæc cùm diuinus audîsset Polyeuctus, animo statim in altum extollitur, & vt corporeorum & terrenorum omnium planè oblitus, Paciscamur, dicit Nearcho, nos firmiùs & stabiliùs esse seruaturos ea, quæ visa fuerint. Ego enim rebus humanis deceterò renunciaui. Quodnam autem de CHRISTO nos oporteat ferre testimonium, planum fecit, quæ id præsciuit, diuina Domini clementia. Eccè enim, ô Nearche, eam quę est in cælis, pulchritudinem mihi visione appræhendit cogitatio: quam quidem assistere, & CHRISTVM video ante oculos, & splendore eius visionis mihi vultus illuminatur. Sed iam tempus est legere impium edictum Imperatorum,

rum,& rectè scire,quidnam velit nos facere. Sic dixit:cumque id accepisset, perlegit, inter legendum conspuit:& cùm id in frusta minuta confregisset, ventis mandauit. Deindè sic conuersus,videt idola quæ portabantur, & à stultis adoranda deducebantur ad aras. Quæ cùm iucundissimè & vehementissimè risisset, priùs quidem simulat se prompto & alacri animo ad ea accedere.Deindè illorum singula accipiens,& protinùs humì allidens,simul contriuit omnia,& redegit in subtilem puluerem.

His ergò factis,cùm eius socer venisset Felix: fuerat enim iam constitutus persecutor ab Imperatoribus : & vidisset quæ fecerat Polyeuctus,admodùm ægrè ferẽs,Heu, dixit,Felix est priuatus liberis:& qui priùs eram insignis, & suscipiebar propter filios, repentè me affligit filiorum orbitas. Nullus deorum nec hominum potest misereri Polyeucti,qui talia est ausus,& nostros deos cõtriuit. Adhæc D. Polyeuctus,eo quod factum fuerat, veluti magìs glorians, tantum aberat vt reformidaret aliquid & extimesceret:Nunc quidem,inquit, ego eos contemnens,re ipsa ostendi quàm sint imbecilli. Quòd si sunt tibi alij,ij quoquè in medium adducantur. Hinc enim scies,quemadmodùm nos Christi seruos ea cõspuere oporteat. Felix autem cum humana & miserabili quadam affectione de sancto cogitans & loquens,Si velis,inquit,ó Polyeucte aliquantispèr viuere,donèc tuam videas vxorem. Quænam autem adhuc,inquit sanctus,vxoris mihi cura est & filiorum, qui ex rebus humanis nihil omninò curo, cùm in solis cælestibus mens versetur,& ijs in q̃ non cadit interitus? Tua autem filia,si me quidem sequatur,beata erit propter suum animum & institutum:sin minùs,ipsa quoquè cum vestris dijs mala malè peribit. Admirabilis animi fortitudo.

Post hæc Felix ꝓfundebat lachrymas,vt qui spem omnem abiecisset. Qua de re dupliciter cæcutiens,nempe & ex ægretudine animi,quę eum angebat,& ex insania,qua laborabat in simulacra,loquebatur verba digna tantis tenebris & tanta demẽtia: Hei mihi,dicens,te quoquè ô Polyeucte Christi artes fefellère magicæ?Martyr autem admodùm prudenter & fortiter,Non per sacra, inquit,martyrum certamina.Nõ nego, inquit,me ab illo esse vocatum ad cognitionem veritatis.Ipse enim est,inquit,q̃ cùm suis manibus meam demulsisset animam,à tenebris ad lucem, & ab errore deduxit ad veritatem,& dignum censuit,qui essem & nominarer eius miles. Cùm autem hæc dicerentur,accedentes sanctorum persecutores, cùm martyrem compræhendissent,sacrum os eius pulsabant,verè odio habentes cõfutationem,quæ erat in foribus,& malis auribus non valentes ferre vim veritatis. Præclaro autem Polyeucto eæ quidẽ plagæ nullo modo erãt curæ. Videbat enim Christũ,qui pro eo erat passus,prope ipsum assistere. Quem cùm suum posuisset refugium, nec pro malis habebat ea, quæ ipsum inuadebant:nec scuticam,quæ eius corpus cædebat.

Has ergò plagas,vt dictum est,parùm curabat Polyeuctus:luctabatur aũt aduersùs aliam diaboli maligni artem. Nam cùm ille ad eum adduxisset socerum & vxorem lachrymantes,& miserabiliter eiulantes, sic conabatur eius animam suis decipere præstigijs,& pro viribus dissoluere eius robur & constantiam.Is autem non ignorans maligni insidias,cùm seipsum valdè vtiliter conturbâsset, animæq; fortitudinem & iram excitâsset,& quę ex lachrymis oritur,effœminatę mollitiei eam opposuisset,grauiter admodùm & fortiter: O scelerate, inquit,& profanorum mystagoge simulacrorum, cur me insidiosis tuis & vxoris lachrymis studes abducere à confessione in Christum? Cur autem defles Polyeuctum,cùm teipsum multo magìs deflere & lugere oporteat, propterea quòd cùm principibus,qui sunt ad tempus,seruièris,igni sis ęterno tradendus?Et hæc quidem dixit socero Felici. Postquàm autem vidit vxorem quoquè suam Paulinam miserabiliter lachrymantem & dicentem, Quid tibi accidit ô Polieucte? Quomodò autem fraude es inductus, vt duodecim deos nostros confringeres? Eam suauiter irridens sanctus,Si solus, inquit, ego duodecim deos tuos vici & cõtriui:eccè deorum es omninò egena. Adesdum ergò,inquit,Paulina,& faciam vt verum Deũ cognoscas,quem ipsa stude diligenter adorare, & hac breui vita æternam commutare. Cùm hæc sic dicerentur,& multi infideles per ipsum ad fidẽ in CHRISTVM conuerterentur, & omnes persecutores simul congregarentur, & partim quidem promissis,partim verò etiam minis sanctum studerent in contrariam traducere sententiam : quoniam nulla via & ratione id effici poterat, nec eius rei vlla erat spes reliqua,fertur in eum sententia,vt ense statim mortem subeat. Diabolus ei insidias tendit per vxoris lachrymas.

Cùm

Cùm autem ei iam res fuisset aperta, erat videre Polyeuctum nihil mœstum, nihil triste, nihil omninò, quod esset effœminati & pusilli animi, aut dicentem, aut pati p̄ se ferētem: quod quidē accidisset alicui alij, qui ab hac iucunda luce & vita separaretur. Immò verò tanquàm ex tenebris & afflictione ad gloriam transiret & delicias, magnam ostendebat lætitiam & animi alacritatem, vt qui iam frui inciperet ea, quæ est illic, beatitudine. Nam ijs quoquè, qui aderant, affirmabat se quendam accedētem videre adolescentem, & secum eloquentem, & omnibus modis efficiētem, vt obliuisceretur omnium terrenorum. Sed quis, ô diuine Polyeucte, hoc vel tuî solum laudandum assumens, te dignam possit laudem contexere? Nam cùm iam esses consummandus, & per sacrum tuum sanguinem, diuinum baptismum & in Christo signaculum accepturus: ô generosam animam, ô mentem firmam & stabilem & à mendacio alienam: nec sic amicitiæ Nearchi es oblítus, sed eum adspiciens, Vale, inquis, Nearche, & pactorum conuentorum recordare. Hanc cùm tu vir fortis vocem, tāquàm vltimum aliquod donum, amico reliquisses, ad ensem processisti, & per eum illatam mortem prompto & alacri animo subijsti.

Cæditur gladio.

Cùm sic autem fuisset consummatus Polyeuctus, preciosum quidem eius corpus, qui ex fratribus erant studiosiores, deposuerunt in Melitene ciuitate Armeniæ, æternam hæreditatem sic sibi acquirentes. Fuit autem dies quartus, qui vidit finem Polyeucti & corporis depositionem. Inseruijt autem hîc quoquè Nearchus, qui accepto sanguine martyris, cùm eum in nitido imposuisset linteo, portauit in ciuitatem Cananæotarum, donans eis arma salutis, & verè beatam hæreditatem.

ἡμερῶν τετράδ.

Hęc gesta sunt tēpore Decij & Valeriani in prima Orientis persecutione. Nam fuit quidem primò martyr Hierosolymis sacratissimus Stephanus, secundò autem Philoromus in Alexandria ciuitate Aegypti, & tertiò D. Polyeuctus in Melitine Armenię 4. Idus Ianuarij. Is sępè se magnam curam gerere Christianorum, etiam post mortem, non leuiter & obscurè, sed apertè & euidenter ostēdit. Quidni enim faceret, qui talis erat, & genus illinc ducebat, & eiusdem fuerat sodalitatis? nobilium, inquā, & illustrium ex fide in Christum: qui sequebātur quidem Marcum Imperatorem, bellum gerentem aduersùs Barbaros, aquæ autem penuria laborabat Romanorum exercitus, tristisque erat Imperator, cùm hostes quidem valdè inualescerent, sitis autem inter cætera nostros vexaret. Ij autem Christi fortes milites, qui eandem implebant legionem, quam hic venerandus martyr, cùm se separâssent, & procùl ab exercitu remouissent, manus quidem pias ad Deum tollunt, piam quæ ab eis honorabatur fidem acerrimè proferentes. Rogant autem Dei miserationes, vt eos benignis oculis adspicerent, & hanc soluerent necessitatem, quæ opprimebat multitudinem. Cùm illi sic orâssent, suis non sunt fraudati precibus. Nondùm enim precationibus finem imposuerant, & densa nubes cælum subiens, aërem quidem impleuit tonitru: fulgura autem elisa micabant, & multa erupit pluuia, adeò vt dum sic ferrentur fulmina & imbres, recreati quidē sint Christiani, plurimi autem barbari interiērint, & ex eo sit legio nuncupata χαραυνοβόλοσ, id est, Fulminum iaculatrix, hucusq; cognita ex hac magni miraculi effectione, ad gloriā Patris & Filij & Spiritûs sancti, vnius & cōsubstantialis diuinitatis: Cui conuenit omnis gloria, honor & adoratio, nunc & in secula seculorum, Amen.

Eccè quomodò sancti post mortem nostri curā gerūt.

Vide Tertulliani apologeticū, & Euse. Cæsa. histor. Eccl. lib. 5. cap. 5.

Alij vertūt, Fulminea.

VITA

VITA SANCTORVM IVLIANI MARTYRIS CVM RELIQVIS, AC BASILISSAE VIRginis, ex Simeone Metaphraſte.

SANCTORVM martyrum Iuliani, Baſiliſſæ, & reliquorum certamina hæc ſunt, quæ pro religione perpeſſi, ſempiternum poſt ſuum hinc exceſſum, nobis hoc beneficiũ reliquerunt: ſua enim facta, & quę ipſi pro Chriſto perpeſſi ſunt, ad eos, qui poſteà certare vellent, certiſſimum exemplum tranſmiſerunt. Itaque errantibus viam monſtrârũt, & cæcorum oculi, infirmorum fides, omnium deniquè hortatores fuerũt, qui ſuarũ virtutũ ſpecimen ad alios tranſmiſerunt, & ſplẽdore ſancti Spiritûs homines illuſtrârunt. Ex hoc iuſtitiæ theſauro nemo eſt, qui haurire non poſſit, vel errare queat, niſì qui velit perfidiam retinere. Vos autem, qui hæc auditis & legitis, nobiſcum vnà credite, omnia poſſibilia eſſe credenti, ob idque ſine aliqua hæſitatione bonam hanc hæreditatem, quam nobis Martyres imitandam reliquerunt, accuratè & diligenter perſequamur. Peto igitur à vobis, qui hæc lecturi eſtis, vt attẽtis animis audiatis, quàm glorioſum ſit terrena hæc derelinquere, quô per anguſtam ſanctorum hominum viam contendentes, illorum inſtitutionem aſſequi poſſimus. Illud igitur, vt dixi, vos rogatos velim, vt cùm eorum facta legitis, vera eſſe credatis. Nam beati quidem ſunt qui viderunt, & crediderunt: ſed longè beatiores, qui non viderunt, & crediderunt. Nos, qui noſtris oculis vidimus, Martyrum facta cõſcribimus: quamobrem exiguam beatitudinis partem nobis fore credimus. Vobis verò neceſſariò maior quædam gloria futura eſt, qui auditis, & creditis, Deum in ſanctis ſuis perfectiſſima quæque opera implere poſſe. Huius igitur ſanctiſſimi martyris Iuliani certamen, quod ille perpeſſus eſt, in medium afferam: neque ſilentio præteribo, quemadmodùm ab ipſa pueritia vitam Deo gratam exercuerit. Velim fidem noſtris verbis habeatis, vt id facientes diſcatis, qualis merces fidelibus hominibus parata ſit.

9. Ianvar. — *Matth. 17.* — *Ioan. 20.* — *En ſe vidiſſe aiũt martyrũ geſta.*

Beatus hic Iulianus claris fuit parentibus, quòd ad mundi huius ſplendorem pertinet. Illum parentes vnicum habebant ſuorum viſcerum ac generis pignus, quem omni eruditione & ſapientum virorum diſciplina inſtituendum curauerunt. Nulla enim Dialecticæ, aut Rhetoricæ artis pars eum fugiebat: ità ingenij acrimonia præſtans erat. Ille verò non aliter mundi ſapiẽtiam, quàm vt bonum Chriſti athletam decet, exercebat: mundo autem ipſo ſic vtebatur, tanquàm non vſurus eſſet: legerat ẽm apud omnium Chriſtianorum magiſtrum Paulum: Præterit figura mundi huius. Ità deniquè ſeipſum Deo charum præbebat, vt mundi huius ſapientiam ſtultitiam duceret: ſemper enim in votis habebat, mundi huius memoriam nullam habere, ſed cum Chriſto eſſe. Fidei verò, quam ſancta mater eccleſia tenet & obſeruat, amator erat ardentiſſimus, quotidiè ſanctorum virorum ianuas frequentans: neque diem vllum intermittebat, quin ad eos iret, & tãquàm bonus aliquis operarius, theſaurum in corde ſuo reponebat, omniumq́ue ſanctorum & electorum Dei virorum facta imitans, & ad vniuſcuiuſq; virtutes properans, Chriſti gratia florebat.

Genus Iuliani. — *1. Cor. 7.* — *Vides quòd Sancti eam fidem amãt & obſeruãt, quã ſancta mater Eccleſia tenet?*

Inerat in eius viſceribus perfectus quidam amor, timorẽ eijciens. ità enim ſeipſum ab huius carnis & mundi affectibus atque infirmitatibus remouit, vt rectè illud Domino Deo confiteretur: Quandiù in hoc mundo ſum, peregrinor à Domino. Ille & homines latére cupiebat, quoniam Chriſto ipſi placere ſtudebat, quamobrem ſuum propoſitum & ſanctiſſimum deſiderium occultabat. Hunc cùm parentes viderẽt tanta attentione animi Chriſtianæ fidei exercitationem ſequi, iuuenem ad ſe vocârũt, & his verbis hortati ſunt: Suauiſſime noſter fili, audi parentum tuorum ſanas admonitiões. Quoniam in ſanctiſſima Chriſti lege à beato Apoſtolo, oĩm Chriſtianorũ magiſtro, ſpirituali doctrina inſtructi ſumus, filios gignere, familiã regere, nullã occaſionẽ inimico relinquere: propterea te hortamur, vt nõ tantùm nobis placeas, quãtùm Domini Iesv Chriſti legibus fidelem te præbeas. Ad hæc beatus Iulianus dixit: Neq; propoſiti mei ratio, neque ætatis tempus poſtulat, vt ea faciam, quæ adhortamini. Tum parentes: Annos decem & octo natus es: quî potes igitur recuſare, quin coniu-

2. Cor. 5. — *1. Tim. 5.*

gem ducas? Nolumus ætatem excuses, sed facere studemus, vt vxorem habeas, quô liberos gignere possis, & puerum aliquem Deo ipsi offeras. Verùm quo tempore corporis libidines deferbuerint, tu & vxor concordi animo & voluntate in castitate viuentes, salutarem Christi doctrinam attendere poteritis.

Hæc parentes agebant, vt semen propagare possent, quod finem habiturum credebant, nisi generis successione renouaretur. Ille verò cùm parētum verba molestè ferret, neque illis acquiesceret, cumque tam consanguineorum, quàm eorum, qui patris amicitia vtebātur, consilia execraretur, illis responsum hoc dedit: Neque vxorem ducere in animo habeo, neque licet recusare, quod vos cupitis: quocircà septem dierũ tempus à vobis peto, & quale consilium Deus ipse per Spiritum sanctum menti meæ suggesserit, tale vos à me responsum referetis. Hæc cùm parentes audiuissent, multis cogitationibus solicitabantur, quoàd definitus ille dies præteriret, quo audire possent, quid filius responderet. Adolescēs autem ille honestissimus septem dierum spatio, quod à parentibus impetrauerat, diurna & nocturna tempora in precibus transigebat, à Deo petens, nè pateretur virginitatem, quam illi seruandam promiserat, quauis causa violari. Cùm igitur septimi diei nox aduenisset, & eius corpus ieiunio extenuatum esset, cumque somnum cepisset, præstò fuit illi Dominus, & fidelem seruum consolatus est, ac eius mentem confirmauit, iubensque facere, quod parentes admonebant: Surge, inquit, nè timeas, neque parentum tuorum consilia, vel propositum metuas: duces enim coniugem, quę te non maculabit, neque à meipso segregabit, sed tua causa virginitatem etiam ipsa seruabit. Itaque & te & illam virgines in cælum recipiam: multa enim castitas per vos propagabitur, multique iuuenes & puellę per vestram doctrinam cęlestis vitæ ciues fient. Ego tibi pręstò ero, in te habitans, vt omnes corporis libidines & carnis bellum expugnem: quinetiam illam ipsam virginem, quæ tecum copulata fuerit, talem efficiam, qualem ipse volo. Faciam igitur, vt ipsa institutum tuum sequatur, & illic quidem in thalamo vobis præparato me cum angelorum choro videbitis, & cum innumerabilibus vtriusque sexûs virginibus, quos natura quidem ipsa dissimiles fecit, at fides, quæ in me habetur, similes facit: quorum & tu imitator esse agnosceris.

Virginitatē Deo promiserat.

Eccè quò amat Deus virginitatē, & quò eam seruare, p̄ uia Christi gratia, quæ tñ volentibus semper adest, nō est impossibile.

Hæc cùm dixisset Dominus, & illum tetigisset: Viriliter, inquit, age, & confortetur cor tuũ. Hac Dei virtute confirmatus admirabilis ille adolescens, surrexit, & ait: Gratias ago tibi, Domine Deus, qui es cordis & renum scrutator, quiq; mundi huius delicias ac voluptates procùl à me remouisti, ità vt corde firmo castitatis meæ te adiutorem mihi futurum sperem, eaque te daturum confidam, quæ neque oculus vidit, neq; auris audiuit, ea scilicet, quæ præparâsti his, qui ex toto animo te secuti fuerint. Tu dignum me fecisti, qui possem in via tua ambulare: vel potiùs tu, quæso, mihi sis bona illa via, & his, qui castitatem amant, & animę integritatem, corporisque munditiam amplectuntur, Nouisti tu Domine, quēadmodùm ex eo die, quo * genitus sum, vsque ad hanc horam, qua me vocare dignatus es, nihil mihi optandum, nisi teipsum proposui: idque solum in votis habeo, vt quod ab ore meo exijt, tu confirmes. Tunc enim meipsum credam cœpisse id exequi, cùm ea, quæ dixero, re ipsa præstabo.

** in te renatus sum,*

Exijt igitur è cubiculo ità hilaris, vt sui adspectûs hilaritate omnem parentum tristitiam ademerit, quibus ait: En ego, vt optabatis, nuptias ipsas, rectam quandã viam, non peccati, sed gaudij, mihi futuram esse cognoui: itaque iam faciam, quod vos adhortamini. Ea re parentes valdè lætati sunt, futurum sperantes, vt ab eo prolem susciperent. Quid multa? Dabant parentes operam, vt fœmina inueniretur, quæ similis ei foret tum moribus, tum generis nobilitate, quęque ad filios procreandos fœcunda iudicaretur. Diuina igitur prouidentia factum est, illius, inquam, Dei, qui ex eo cõiugio tantum boni futurum prouiderat, vt virgo quædam inueniretur, quæ multarum possessionum facultatibus abundaret, generis splendore par, cui nomen erat Basilissa, parentibus suis etiam ipsa vnica. Cumque, vt hominibus mos est, nuptiarum tempore aduentante, parentes consensum puellæ habuissent, nuptiarum tempus definitur, omniaque illa confecta sunt, quæ consueuerunt in eorum, qui nuptijs copulātur, sponsionibus contineri. Beatus verò Iulianus ità nuptiarum diem expectabat, tanquàm bonus aliquis athleta, qui, superata corporis libidine, cælesti Deo gratus esse studeret.

Cùm

Cùm igitur dies constitutus aduenisset, finitimarum vrbium ciues conuenerunt, multa & varia oblectationum genera secum afferentes, quibus delicatæ & elegantioris ætatis mentes ad amoris illecebras excitarentur. Itaq; plateæ musicis omnium generum vocibus resonabant, virginum multitudo illic aderat, aureis vittis crines contextos habentium, quæ suauissimis canticis vel constantes & fortes viros ad intemperantiæ illecebras prouocare poterant. Inter eiusmodi barbaricas natiões Christi athleta Iulianus constanti & forti animo versabatur, nulli occulta cordis sui consilia patefaciens, nisi Domino ipsi, à quo victoriæ spem certam expectabat. Prolatam igitur è thalamo sponsam hilari vultu accepit, cum qua & exultauit in Domino: & ijs quidem, quorum multitudo illic aderat, hilarem vultum ostendebat: in animo autẽ Deo ipsi illud cum timore canebat: Domine, vre renes & cor meũ, nè vetus ille draco contra me bellum exsuscitet. Cùm verò hora illa propè esset, qua sibi & virgini secum copulatæ thalamus nuptialis adeundus erat, religiosus ille adolescens à Domino communitus, thalamum securo animo ingressus fuit: quo loco cùm primùm preces ad Deum misisset, tantus liliorum & rosarum odor emissus est, vt virgo ipsa eo in loco sibi esse videretur, qui verno tempore varijs & suauè redolentibus floribus abundaret. Nocte verò intempesta virgo iuuenem, cui fuerat copulata, sic allocuta est: Mirũ est, quod sentio, valdè certè mirãdum, quod velim mihi dicas, an & tu sentias. Ad hæc beatus Iulianus: Narra, inquit, fideliter, quæ sentis. Tum virgo: Cùm sit hyemis tẽpus, & terra ipsa nullos habeat flores, ità in hoc meo thalamo omnes flores odorum suauitatem emittunt, vt iucũditate hac suauissima vndiquè perfusa, tota certè obstupescã, neque omninò cubilis copulationem appetam. Tum illi beatus Iulianus dixit: Suauissimus odor iste, quem sentis, non temporis, sed ipsius Christi castitatem amantis opus est, qui corporis castitatem intactam seruantibus, æternam vitam largitur. Si Christi ipsius præcepta mecum vnà seruare volueris, vt eum tota animi attentione diligamus, vt virginitatem ingenti præmio remunerandam conseruemus, vt deniquè in hoc seculo vasa ipsius electa efficiamur, in his ipsis in futuro illo æuo habitabimus, cum Christo ipso regnabimus, & nunquàm disiungemur. Ad hęc beata virgo Basilissa: Et quæ'nam, inquit, alia tam necessaria salus est, quàm vt virginitatem seruemus, & vitam æternam consequamur? Idq; ità esse credo, vt dicis. Itaque cupio tecum vnà cõcordem animum habere, vt sempiternam mercedem Christum Dominum meũ possidere valeam.

Iulianus nõ afficit mundi oblectamentis.

Psalm. 25.

Hæc cùm virgo illa dixisset, beatus Iulianus in solo prostratus, Dei adorandi causa iacebat, ità clamans: Confirma hoc, Domine, quod operatus es in nobis. Id cùm virgo ab adolescente sponso factum vidisset, ipsa etiam idem fecit: & eccè subitò fundamenta cubiculi, in quo erant, commota sunt, & lumen, quod verbis exprimi non potest, ità effulsit, vt lumen, quod in eo thalamo erat, illius lucis magnitudine obscuratũ sit: impletumque tunc illud est: Spectaculum facti sumus & angelis, & hominibus. Maximum profectò & diuinum spectaculum in cubiculo illo tunc erat. Ex vna parte æternus ille rex Christus sedebat cum innumerabili quorundam candidas vestes habentium multitudine: Ex altera parte innumerabilium virginum cœtus, quarum primas tenebat gloriosa Mater & Virgo illa Maria. Ex æterni Regis parte summis vocibus illud canebatur: Vicisti, Iuliane, vicisti. Quæ verò cum Virgine illa Regina Maria erant, clamabant: Beata es Basilissa virgo, q̃ salutaribus admonitiõibus obtemperâsti, & mundi fallacias respuens, ad sempiternã gloriam percipiendam teipsam pręparâsti. Rursùs ex æterni Regis parte clamabatur: Milites mei, qui veteris serpentis voluptatem expugnârunt, surgant è terra, & attento corde librum æternæ vitæ recitent. Liber autem ipse propositus erat in cubiculo ipsis præparato.

Orat Sãctus in solo prostratus.

1. Cor. 4.

Hac voce audita, qui erant ex vtraq; parte sedentes, responderunt, Amen. Venerũt autem duo quidam viri candidis vestibus induti, quorum pectora zonis aureis cincta erant: & singuli singulas coronas in manibus gestantes, illosq; erigentes: Surgite, inquiunt, quoniam vicistis, & nostro numero ascripti estis. Videte, quod in præparato vobis cubiculo propositum est. Legite & cognoscite, quoniam fidelis est Dominus in verbis suis. Cumque illorum manus tenerent, eas coniunxerunt. Erat autem illic positus quidam liber argento septiès purgato splendidior, aureis literis conscriptus. Circa cubile verò quatuor senes erant, qui habebãt in manibus phialas aureas plenas

Psalm. 144.

aromatibus varijs multi odoris ſuauitatem emittentibus, è quibus ſenibus vnus dixit: Eccè in his quatuor phialis continetur perfectio veſtra: ex his enim quotidiè ante faciem Dei odoris ſuauitas aſſcendit. Quamobrem beati eſtis, qui plurimas huius ſeculi voluptates deuiciſtis, ad illas properantes, quas neque oculus vidit, neque auris audiuit, quæque in cor hominis nō aſſcenderunt. Abi nunc, Iuliane, & lege, quod vna ſancta Trinitas iubet.

Eſai.64. 1.Cor.2.

Acceſſit multa cum fide Iulianus, & cœpit legere, quæ in hanc ſententiam ſcripta erant: Quiſquis meî deſiderio detentus, mundum hunc contempſerit, in eorū numero erit, qui mulieribus non ſunt coinquinati. Baſiliſſa verò, quæ animo ſyncero atque intacto eſt, in ordine virginum numerabitur, quarum vera mater Domini Iesv Chriſti Maria primas partes obtinet. Hæc cùm dixiſſet, librum complicuit, & rursùs multa iſta millia dixerunt, Amen: & multa illa alia millia eandem dictionem vna voce repetentes, hilaritatem ſimul præ ſe tulerunt. Rursùs ad illos ſenex dixit: In hoc libro, vt videtis, ſcripti ſunt caſti homines, ſobrij, veraces, miſericordes, humiles, mites, qui nō fictam charitatem habuerunt, qui res aduerſas atq; acerbas ſuſtinuerunt, qui calamitates & ærumnas perpeſſi ſunt, qui deniquè ſuæ in Chriſtum charitati nihil prætulerunt, non patrem, non matrem, non vxorem, non filios, non agros, non diuitias, non reliqua omnia, quæ in hoc ſeculo humanos animos impediunt. Illi deniquè in hoc libro ſunt ſcripti, qui ne ſuas quidem animas Chriſti cauſa in mortem tradere cunctati ſunt, è quorum numero & vos eſſe digni habiti eſtis. His dictis, ſtatìm viſio ab illorum oculis ablata eſt. Tunc beati virgines, Chriſti viſione gaudentes, reliquum noctis ſpatium vigilantes, in hymnis & canticis tranſegerunt.

Quid plura? Cùm dies illuxiſſet, frequens hominum multitudo lætabatur, & eiuſmodi copulationem ſe viſuros exiſtimabat, quali homines ipſi ſolent intet ſe copulari, cùm non intelligerent neque ſentirent, totam illam diuinam fuiſſe copulationem. Illi enim beati homines cœperunt ſpiritu, non carne, diuinæ gratiæ myſterium copulare: quod in ſe occultantes, dabāt operam, vt quod faciebant, tantùm à Chriſto Domino, & eius angelis cognoſceretur. Quoniam verò Deus ipſe non deſtituit eos, qui cordis & animi ſynceritate vitā agunt, ità diuinæ gratiæ dona progreſſum habuerūt, vt breui tempore vtriuſq; parentes ex hac vita deceſſerint, & idoneos hæredes eos reliquerint, per quos cælorum regno non priuarentur. Erant autem & ipſi Chriſtiani fideliſſimi. Tunc beatus Iulianus & Baſiliſſa hilares, libertatis occaſionem ſibi datam arripuerunt, præmium ſe accepturos ſperantes, quo poſſent per fragiles mundi huius facultates, ſedes illas cæleſtes habitare. Quoniam verò laborioſum eſt, religioſæ illorum vitæ facta ſingulatìm narrare, ex tot tantiſque pauca quædam percurremus.

Tegunt ſuā continentiam.

Beatus Iulianus & Baſiliſſa concordē ſententiā in ea quoquè re habuerunt, vt non ſolùm eſſent ſoliciti de ſalute ſua, ſed etiam multarum animarum curam haberēt. Diuiſerunt igitur ſibi domicilia, & ſuper duo illa candelabra duæ lucernæ altæ effulgebant: æternusq; ille rex immenſam gratiæ ſuæ miſericordiam ignotis etiam hominibus impartiens, per ardentem illorum hominum orationem, tribulos & peccatorum ſpinas comburebat. Potens quoquè Chriſti Domini vox per ora ſanctorum Iuliani & Baſiliſſæ in omnes partes tranſcurrens, hęc dicebat: Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati eſtis, & ego reficiam vos. Conſtituerunt igitur monaſteria, in quibus animarum meſſem ex huius mundi ſpinis atq; ærumnis abreptam colligerent: neque erat quiſquam, qui audiēs ſancti Iuliani ſermonem, aliqua re detineretur, quo minùs ad Dominum conuerteretur. Relinquebant igitur viri mulieres, filij parentes, ſponſi ſuas ſponſas, & paternas facultates, & propter ſempiternam illam vitam ingentes diuitias pauperibus largientes, anguſtam viam arripiebant: neque quiſquam illorū imponens manum aratro, reſpiciebat retrò. Erat autem beatus Iulianus ſacri illius gregis, ferè decem millium monachorum pater. nam quicunque ad cæleſtem vitam animos ſuos conuertebant, apud Iulianum ipſum ad Deum ſe transferebant, adeò vt nemo poſſet enumerare animarum multitudinem, quæ per ſanctum Iulianum conuerſa, & ad cælum traducta eſt. Eodem modo & beata mulier Baſiliſſa, virginum & mulierum animas ab huius mundi ſordibus liberatas, ad cælum dirigebat. Itaque à beato Iuliano ſancta illa virorum mercatura tractabatur: per ſanctam verò Baſiliſſam, inter virgines & mulieres caſtitatis victoria effulgebat.

Dant operā ſaluti animarum.

Matth.11.

Multi ad illos confluunt, relictis omnibus.

Quo-

Quoniam verò planum omnibus factum est, qualis fuerit sancta illorum institutio atque vita: cùm, inquam, Deo adiuuante, id per nos planum factum sit, nunc ad illud tempus oratione nostra progrediemur, quo martyrium assecuti sunt, eorumq; gloriosa facta & victoriæ premia declarabimus. Temporibus Diocletiani & Maximiani, persecutionis furor & impetus vndiquè feruescebat. Eius autem rei fama per omnē Orientis regionem peruagata erat. Tunc sanctus Iulianus cum sancta Basilissa in ieiunio & precibus perseuerantes, tales orationes in conspectu Dei effundebāt: Domine, qui es occultarum rerum cognitor, humanarum mētium testis, cordis & renum perscrutator, te obsecramus, vt tranquillo vultu tuo nos illumines, & aures verbis tuis obedientes nobis præbeas: non enim dormis, neq; dormitas tu, qui vtriusq; nostrûm castitatis propositum ac studium custodis. Hoc studio tu Domine Iesu Christe vides nos lætari: nè permittas igitur gregis tui simplicitatem corrumpi, neque insatiabilis lupus, qui semper nobis aduersatur, potestatem habeat, vt aliqua in re fidei tuæ murū ac signum dissoluat, quod signum in seruos tuos & seruas per nos abiectos cōtulisti. Et illos igitur, & nos Christe ꝓtegas: plus enim potest dextera tua nos erigere, quàm persecutoris potentia opprimere. Cognosce & perscrutare singulorum vires, & pro tuæ prouidentiæ & prænotionis gratia omnes ad illos viuentium choros perducas, vbì nulla ampliùs mortis suspicio reliqua est: sed in secula omnia regnandum erit, vt die illo, quo venies magnus & terribilis, concedas nobis Domine, vt serui tui & seruæ, te authore, per nos in malitia tua versantes, integri atque intacti in cōspectu tuo stare possint, nosque hilares dicamus: Eccè nos & filij, quos dedisti nobis: nemo ex illis perijt.

In ieiunio & precibus perseuerāt.

Cùm orationi finem imposuissent, in domos suas reuersi sunt, eodemque illo tempore nocte intempesta Dominus ipse in somnis ità beatam mulierem Basilissam allocutus est: Basilissa nomine tuo digna, scito, quæcunque optâsti, ea me firmare decreuisse, vt vasa illa vniuersa, quæ per tuam ipsius operam mihi purgaui, tu viuens ad cælestia regna præmittas, & habeas dimidium annum, quo possit ex omni loco, vbì tritici sementem fecisti, colligere, & laboris tui messem tutò reponere. Itaque & ipsa posteà sequéris, vt horrei bonarum animarū pleni claues accipias: ex hoc enim quotidiè odor suauitatis in conspectum angelorum ascendit. Iulianus verò pugnabit & vincet: neque enim vnquàm vinci poterit is, in quo regnat castitas: multa verò mihi per ipsum animarum copia conciliabitur. Itaq; oportet illum pro nomine meo multa pati. Verùm ego multa prodigia ac signa in conspectu inimicorum ipsius ostēdam, & priusquàm me ille inuocauerit, dicam, Eccè adsum.

Nota, Nunquàm vinci poterit is, ĩ quo regnat castitas. O si attenderent heretici nostri tēporis, q̄ hîc dicta sunt Virginitatis priuilegia, q̄ essent illius amantissimi & obseruātissimi.

Hæc cùm audîsset sancta Basilissa, experrecta gaudebat valdè, quòd Domini IESV Christi vultum & characterem splendidum, & instàr solis exorientis effulgentem vidisset. Ordine igitur Iuliano rem omnem narrauit. Cumque sanctam virginum multitudinem conuocâsset: Agitè, inquit, sanctæ virgines gaudium meum & corona capitis mei, agitè ad Deum preces mittamus, & sacrificium laudis corde cōtrito & humili offeramus Deo ipsi, quandoquidem dignatus est nobis reuelare mysteria occulta, viamque & tempus definiuit, quo animas nostras purgatas habentes, illius sigillo imprimamur: vt singulæ proprij cordis occulta considerantes, in hoc mundo benè peregrinemur, & ad æternam illam vitam transimigremus: vt nihil proprium in nobis inueniant potentiæ illæ, quæ animas in cælum proficiscentes impediunt: vtq; dæmones ipsi nihil in nobis inueniētes, timeant, cùm sanctum illud præsidium nobiscū vnà venire, & castitatis spiritum nobiscum esse viderint. Considerate, & mentium vestrarum occultissima quæque inquirite, vt quoàd tempus nobis suppetit, animas nostras ab omnibus vitijs ac peccatis purgemus pura illa aqua: & actionibus bonis insistētes, Deo ipsi tales nos offeramus, (hoc autem si cum fide petierimus, à Domino impetrabimus) vt peccatorum maculis purgate, ad celestia illa regna peruenire possimus, vbì est spōsus noster Dominus IESVS Christus. Quamobrem vos hortor, sanctæ meæ sorores, nè aliquod fermentum malitiæ in corde vestro resideat, sed omnes vicissìm vobis veniam detis: & si quid mutuò contra vos habetis, vicissìm vobis remittatis, vt à Domino mercedem reporteris: si quid, inquam, aliæ aduersùs alias commiserunt, læto animo vobis condonetis, vt perfectam animæ & synceri corporis coronam accipiatis, & me matrem vestram Deus ipse victricem vnà cum vestro grege incorrupto

efficiat. Illudque scitote, nihil valere corporis virginitatem, vbì cordis ira & simultas habitauerit.

Hæc cùm narrâsset beata Basilissa, locus ille, in quo erant, commotus est, & illis adspicientibus, columna ignea visa est, auream habens inscriptionem: ex qua columna vox quædam emissa est multo cum splendore & odoris suauitate: illincque & Crucis signum effulsit. Vox illa hæc dixit: Basilissa, quæ nomine tuo digna es, lege quod scriptum vides. Inscriptionis autem sententia talis erat: Hæc dicit primus & nouissimus: Omnes virgines, quarum tu dux es, vasa pura sunt, & oculis meis gratissima: neque enim aliquid reprobatum in illis inuéni, quas tu iustitiæ purgatione & igne probationis, tanquàm aurum purum effecisti. Venite igitur ad regna vobis præparata. Hęc cùm legisset Basilissa, visio ab oculis earum ablata est. Tunc omnes illæ virgines gratias egérunt Deo, qui diuinitatis suæ testimonio animas illas sanctas esse comprobauerat. Beata verò Basilissa animo & vultu hilari, Gratias, inquit, ago tibi Domine Iesv Christe, qui corporeas pugnas deuicisti. Addidit autem & illud: Nihili facio te, diabole, quinetiam contemno, quippe qui fraudum tuarum fructum perdidisti. Despicio te, serpentis voluptas, quæ vasa Deo segregata & electa, nullis artibus subripere potuisti. Nihil te curo, mendacij magister, quoniam de grege mihi commisso nulla est, quæ tecum vnà periërit. Nihili facio te, & ebrietatem tuam, quòd sobrias pectorum nostrorum cogitationes vincere non potuisti, neque tu amator mundi huius animas nostras, Dei seruitio intentas, ad tuam libidinem reuocare valuisti: non artibus, non machinis, non tuis laqueis nos irretire aut detinere potuisti. Tu igitur tua confusione cōtentus sis, tu solus tuo supplicio læteris: vides enim prædam è manibus tuis abreptam, & regna cælestia, è quibus tu excidisti, hominibus patefacta. Gaudete mecū, sorores, quoniam regnant in vobis virtutum signa: & mundi contemptio, cæleste regnum percepit: parentum abnegatio, angelorum cohæredes vos fecit: abiectio & frugalitas, tanquàm cedrus in Libano, & cupressus in monte * Ebron, erecta est: deiecta voluptate, temperantia cumulata est. Nulla ab hostibus nostris vis ampliùs metuenda est, neque dubitatio aliqua superest, quòd animæ nostræ detineri possint, quo minùs ad genitorem suum ascendant. Omnes inimici nostri erubescant, quòd nihil de suo in nobis inueniant. Hæc cùm læto animo Virgo diceret, cœpit vitis illa Domino consecrata, iustitiæ florem producere: & ità diuina prouidentia completa fuit, vt intrà promissum tempus omnes illæ virgines ad DEVM commigrauerint.

Insultat Basilissa diabolo.

**Hermon,*

Cùm igitur sancta Basilissa de illarum animarum, quæ illius fidei, vt depositum quoddam, commissæ fuerant, oblatione & fructu non esset ampliùs solicita, hora diei sexta orationi & precibus incumbens, sopore correpta, vidit omnem chorum sanctarum virginum, quæ erant ferè mille, splendidis stolis indutas, & regalibus zonis cinctas, quæ regiam Crucem baiulantes, vna voce beatæ virgini Basilissæ dicebant: Hoc responsum accepimus, vt tecum vnà Dominum & regem adoremus. En teipsam expectamus, vt tu nos offeras Christo illi, cui nos conciliâsti. Experrecta verò beata Basilissa, gauisa est gloria illa, quam futuram audiuit, & sancto Iuliano rem omnem significauit. Dei verò prouidentia ità factum fuit, vt dum precibus & orationibus vacarent, sancta Basilissa ad Deum migraret. Quam beatus Iulianus meritò sepulcri honore prosecutus est, dies & noctes spiritales vigilias ad eius memoriam adhibens.

Iulian' meritò sepulcri honore Basilissā psecutus est, dies & noctes spiritales vigilias ad eius memoriam adhibens.

Ipse verò cum choro sanctorum hominum versabatur, quibus talis gratia data est, vt alius alio non esset inferior, sed virtutibus inter se certarent. Multa enim curationum signa per ipsum & eius discipulos Deus efficiebat. Neminem sol ipse iratum vel inuénit, vel dereliquit. Si quis verò aliquo modo in aliquem se arrogantem & superbum ostendisset, cibum non sumebat, in humilitate & fletibus perseuerans, quoàd charitatem fratri restituisset. Eiusmodi studio ità laborabant, vt sanctarum orationum fructus sacrificium laudis Deo ipsi offerrent. Gaudebat pater ipse filiorum studio. Tunc singuli dicebant se incipere, quandò finiebant. In hac sancta congregatione nunquàm diabolus aliquem suis laqueis irretire potuit.

F. LAVRENTIVS SVRIVS CANDIDO LECTORI.

Hucusquè reuerendißimus Aloysius Lipomanus, vir sempiterna memoria dignißimus, in septimo Tomo Vitarum Sanctorum hanc Iuliani & Basilissæ historiam, ex Græcis ipsius hortatu Latinè conuersam, ponit, tantùm non persuasum habens, nihil eius hactenùs Latinè extitisse. At nos, totam historiam, cum Græco Aloysij exemplari ferè vbiquè consentientem, quamque antiquißima etiam allegent martyrologia, in manuscriptis codicibus inuenimus, libenterq́ ea, quæ in Græco exemplari desiderari testatur Aloysius, his, quæ ille eleganter curauit Latinè transferri, adiecimus, vt habeat lector integram totius rei gestæ narrationem. in quibus tamen interdùm stylum absque sententiæ damno mutauimus.

HAEC agebantur Antiochiæ, quæ est metropolis Syriæ. Quid multa? Vis persecutionis incubuit, sed Dominus non dereliquit sanctos suos, conseruãs eos etiam in confessione martyrij, cuius regnum permanet in secula seculorum, Amen. Adueniente autẽ Martiano præside in vrbem Antiochiam, adeò furor sacrilegus exarsit, vt non villa, non vicus remaneret, vbì non idolum statueretur: vt si quis aut emere aut vẽdere voluisset, priùs idolis immolaret. Antiocheni aũt iussu præsidis cõpellebantur singuli in suis ædibus simulacrum Iouis collocare: & ipse quidem præses Martianus author erat perditiõis cum coniuge & vnico filio suo. Perfertur autem ad illum Iuliani fides, & quòd multos secum in hac religione socios haberet, qui se pararent ad mortẽ potiùs, quàm idolis sacrificarent. Iratus itaq; Martianus, accito ad se assessori suo præcipit, vt beatum Iulianum & eius socios omnes cõueniat, horteturque ex decreto inuictissimorum principum dijs immolare, nè cum contemptoribus diuersis subdantur pœnis. Assessor verò vnà cum Corniculario & principe ac primarijs viris ciuitatis pergit ad eum locũ, vbì sanctus Iulianus Domino vacabat: quò permulti sacerdotes & diaconi & ministri Ecclesiæ se receperant, rabiemq; persecutionis declinantes, parati erãt ad necem. Nunciatur igitur Iuliano, assessorem iudicis cum principe & primoribus vrbis præ foribus adesse. Ille igitur sic alloqtur eos, qui illic erant congregati: Iam fratres oremus, quãdoquidem iuxtà sunt persecutores nostri, qui instàr aquæ absorbere nos volunt. Videamus ergò, quid nobis responsuri sint. Hæc dicens, armat frontem crucis signo, & scuto fidei communiens pectus, iubet eos ingredi: & quia erat primarij viri eius vrbis filius, pro dignitate ei à magistratu ciuitatis honor exhibebatur. Porrò iudicis assessor in has prorupit voces: Puto non te latére, Iuliane, sacratissimorum principum decreta, quibus orbi consulunt, vt vna sit apud omnes deorum cultura. Nam dominus meus Martianus præses, audiens nobilẽ generis tui stirpem, hoc pro sua sapientia decreuit, vt secũdùm moderationem legum cum gratia cõueniaris: quam legem dominorum principum præ manibus habeo, tibi recensendã: ex quibus salutiferis dictis veritate comperta, reddas te generi tuo, & proprijs bonis vtaris, & amicitiam consequaris principum. Cui beatus Iulianus sic respõdit: Sapientiam tuã non credo fugere, quia non serpens mouetur ex propria sede, nisì ex ore incantantis verborum cognouerit carmina. Nam sicut non proficit, nec valet mouere serpentem, qui carmina nescit: ità nec decreta principum, nec philosophia iudicis, q̃ in te cognoscitur, Christicolas mẽtes ad dęmonum poterit inclinare culturas. Assessor dixit: Ergò contemnis ac despicis, & indignum ducis audire principum iussa? Sanctus Iulianus dixit: Audiãt principum iussa, qui ipsis militant: nos autem, qui regẽ habemus in cælo, terrenum principẽ non audimus. Assessor dixit: Et hoc potes gestis edicere? Iulianus sanctus dixit: Gestis aliquid prosequãtur, qui in hac vita spem habẽt: nobis autem, quibus mũdus crucifixus est, quid cum foro? Assessor dixit: Vt video, desperâsti de te, vt nõ viuas: vel isti multitudini, quã tibi aggregâsti, miserere. Sanctus Iulianus dixit: Multitudinis huius voluntas simul mecum ex Dei pendet arbitrio. Nam qualem me vides loquentem, tales sunt & isti tacentes. Vnus est Dominus, quẽ confitemur, qui est Christus filius Dei. Assessor dixit: Hæc quæ prosequeris, renuncio domino p̃sidi. Sanctus Iulianus dixit: Quod in nobis cognouisti, occultari nõ sinas. Nos potiùs parati sumus nũc temporalẽ mortẽ suscipere, vt ineternũ viuamus, q̃ viuere tẽporaliter, vs ęternis pœnis mãcipemur. Assessor dixit: Audio etiã, ꝙ episcopos & oẽm

Armat frontem crucis signo.

Episcopos & Clericos dicit patres suos,& quidē reuerenter.

clerum tecum aggregâsti. Nunquid & ipsi discipuli tui effecti sunt? Sanctus Iulianus dixit: Discipuli non sunt, sed patres. Per ipsos enim veram natiuitatem suscepimus. Pro qua re satìs dignum est,vt filij cum patribus,& patres cum filijs pergant ad regna cælorum. Rediens igitur assessor,presidi Martiano omnia nunciauit,quę fuerāt gesta. Tunc Martianus præses consilio diaboli armatus,hanc dedit authoritatē, vt Iulianus solus obtutibus suis suæ audientię reseruaretur:multitudinē verò sanctorum in eodē loco,quo agebant & Dei laudibus vacabant,iussit ignibus cōcremari. Quod & impletum est,& oēs ibidèm igne consumpti sunt. Huic ergò loco talis diuinitùs gratia collata est vsq; in hodiernum diem,vt omnes prætereuntes,vbì tempus psallendi certissimum venerit,Tertia,Sexta,Nona,Vespera,& nocturno tempore ità audiant psallētium multitudinē,vt si quis his temporibus aduenerit, quacunq; fuerit infirmitate detentus,sanus abscedat. Nunciatur Martiano impletum fuisse quod iusserat,& beatissimum Iulianum sub custodia degere. Tunc exarsit inimicus, & sequenti die tribunal sibi p̄parari iubet in foro. Ilicò igitur præsidis iussio impletur. Cucurrit vndiquè oīs ætas,omnisque sexus,vt beatum Iulianum,cuius amore tenebantur,viderēt cum diabolo dimicantē. Tunc præses sub voce terribili iubet beatum Iulianum suis adspectibus præsentari. Quem cùm offerrent iudici,intuitus in eum Martianus p̄ses,dixit: Tu es Iulianus,præceptis principum rebellis,& diuinorum numinum cōtemptor contumax? Tu es,qui innocentem multitudinē magicis artibus aggregâsti,& omnium mentes immutâsti? Ad hæc beatus Iulianus studebat silentio. Ad quem iterùm Martianus ait: Video te sceleribus tuis oppressum,nihil ad ea,quæ interrogo,respōdere. Sanctus Iulianus dixit: Ego nec rebellis,nec sacrilegus vnq̄ fui:sed legi diuinæ,in qua regalia vitæ continentur mandata,pareo. Nam q̄ me studentem silentio miraris,tecum colloq̄ sanè erubesco,quem video fallacia & mendacijs armatum. Nam horum Imperatorū iussio quomodò potest esse sacra,q̄ sacrilegium imperat? Martianus dixit: Doleo vicē tuam,q̄ sic magicis artibus occupatus es,vt non intelligas, quantā vim habeant principum iussa:per quæ obediens consequitur laudem, & principum meretur amicitias: inobediens autem,qualis tu esse dinosceris, pœnis subiacet, & mortis hæres efficitur. Nam audio te tam nobili familia exortum,vt adhuc Imperator natalibus tuis parcere velit. Itaq; hortor te quasi filium meum,vt ad laudem generis tui dijs thura offerre lętus properes. Hæc audiens beatus Iulianus,dixit: Præses spiritu malitiæ cæcate,nō recto ordine prosequeris,vt intelligere possis,quæ sit laus generis mei. Tu mihi suades, vt dijs quos colitis,thura offeram,vt gloriam & amicitias principum merear adipisci. Vos dinoscimini multorum deorum dearumq; esse cultores:nos autē Trinitatis vnicę veri esse cultores manifestamur. Dij vestri lapidei sunt,aut ęrei. Si ęrei sunt,satìs eis meliores sunt cucumę,quę ad vsus hominum ex ipso metallo fiunt. Si lapidei sunt,respuendi sunt, quia ex ipsis sternuntur plateæ ad euadēdum lutum: & cùm sint omnes, quos colitis,ex quolibet metallo,aut cōflatili,aut sculptili;dicitis eos sacrificio & thure placari,vt per hæc sint propitij his,qui eos colunt. Nos autē, qui vnum Deum,qui est in cælis,colimus,dicitis magicis artibus occupatos:pro qua re torqueri nos iubetis,verum Deum confitentes. Vndè debes scire quod nescis: quia sicut nō est societas luci & tenebris,nec firma habitatio agni cum lupo:ità non poterit fides nostra subiugari imperio vestro. Martianus dixit: Mihi iussum nō est verbis agere tecum: sed audi, quod iubent inuicti principes,vt ex eorum lege cognoscas,q̄d te agere oporteat. Sanctus Iulianus dixit: Quid iubeant,audiui:quid autem me oporteat facere,cōsilio salutari definiui. Nefas est enim,grege præmisso,pastorem minimè sequi. Martianus dixit: Illi mortem dignam pro errore suo consecuti sunt:tu verò vt euadas tormenta,q̄ contemptoribus debentur,& vt generi tuo & natalibus restituaris,hoc elabora. Sanctus Iulianus dixit: Labora pro te,vel pro tuis,quos diabolus sibi fecit esse heredes:pro me autem ille solicitus est, qui me ex limo terræ formauit. Martianus præses dixit: Sic tecum debeo agere, quasi cum infirmo cardiaco medicus, quoadusquè sanitatē recipias. Quòd si te sanum reddidero,& diuinorum numinum culturē effecero,magnum mihi honorem apud principes cōflauero: Nam & ipsi dn̄i rerum, multùm tuæ insanię condolent. Sanctus Iulianus dixit: Nunq̄ auditum est,vt cęcus illuminet videntē,aut morbid⁹ curet sanū,aut errās corrigat recto itinere gradientē. Martianus dixit: Ergò vt dicis,cęcus sum,morbidusq; & errās,qui saluti tuę cōsultum esse cupio: & tu solus plenam

Iulianus sistitur ad tribunal p̄sidis

Irridet falsos deos.

plenā obtines sanitatem? Sanctus Iulianus dixit: Hæc omnia in te dominium obtinēt. Quòd si velles te cognoscere, vt toto pectore salutem inquireres tuam, non te horreret medicus noster, per quem omnes Christiani verissimā obtinēt sanitatē. Quos aūt vos colitis, dæmones esse manifestum est: qui perdere possunt sibi credentes, liberare verò non possunt. Hæc audiens Martianus, exclamat tortoribus suis: Extendatur ad verbera, vt vel sic stultitia eius omnibus innotescat. Beatus Iulianus dixit: Non est stultitia Deum nôsse, sed gloria: tu verò secularibus oppressus illecebris, qd sit cōgruum, non agnoscis. Martianus dixit: Extendite eum, & fustes rigidos & nodosos afferte, & omnia eius membra fortiter dissipate. Cùm hæc facerent, vnus de cædētibus ictu percutiens oculum amisit: & is erat de necessarijs pręsidis, qui etiā Imperatoribus notissimus fuit. Hęc videns Martianus, fremuit, dicens: Tantum valuit magica ars tua, vt tu nihil sentias, & aliorum oculos euellas? Sanctus Iulianus dixit: Martiane vides, qa hoc est verum, quod superiùs dixi: cæcus es, & morbidus, & errans. Sed tandèm amota sæuitia tua, qua in me baccharis, audi quæ propono. Martiauus dixit: Si ꝓ salute tua, audiam te libentissimè. Sanctus Iulianus dixit: Conuoca omnes, quos habes deorum & dearum probatissimos sacerdotes, & inuocēt nomina deorum suorum super oculum euulsum, & restituant cultori suo visum. Cùm autem non valuerint, ego Domini mei IESV Christi nomen inuoco, & nō solùm euulsum oculum corporalem ei restituo, sed & cordis oculos illuminabo. Tunc Martianus tam vera ratione cōfusus, iubet omnes pontifices adesse, dicēs ad eos: Ite, & immortales deos sacrificijs optimis honorate, vt huic rebelli suo Iuliano ostēdant virtutē suam, & homini meo necessario oculum reformātes, ipsum culturæ suæ inclinent. Ingrediuntur lapides ad lapides, lapidum iussa complentes. Qui cùm ritu illo nequissimo dæmonia appellarent, hoc accipiunt in tēplo responsum: Discedite à nobis: nos igni perpetuo mancipati sumus. Nam tantum valet deprecatio Iuliani ad Dominum, vt à quo die cōpræhensus est, nobis pœna centuplicata sit. Et cùm tenebris clausi retineamur, quomodò huic visum reddimus, quē ipsi non habemus? Hoc responsum accipientes in templo, egrediuntur falsa promittētes. Beatus verò Iulianus, quē nihil latebat, oratione facta, dicit ad præsidē: Martiane, festina celeriter ingredi templum: vocant te dij tui. Et licèt non voluntate paréret, sed inuitus, tamen paruit. Cùmq; ingrederetur ianuā templi, vidit omnia simulacra ęrea, crystallina, electrina, aurea, vel ex omni metallo sculpta, quæ fuerāt ampliùs quinquaginta, ità comminuta & in puluerem esse redacta, vt quid fuissent, penitùs nō apparéret. Tūc Martianus præses cæcatus à diabolo, clamare & dicere cœpit: O maleficia sic præualentia: ô apodixes carminum, vt & vires deorum superent, & preciosa numina in puluerem redigant. Sed hæc deorum sapientia laudabilis est: qui adhuc iniurias sibi irrogatas sustinent, vt rebelles suos patiendo subiugēt. Ipsum autem videamus, si pollicitationis suæ impleat effectum, vt oculum ictu percutiētis extinctum, sola inuocatione nominis Dei sui valeat reformare. Tunc Martianus pręses ad beatum Iulianum dixit: Patientissimos deos te superâsse gloriaris, quorum circa te pietatē minimè cognoscis. Nunc autem promissum tuum imple, vt in Christi nomine, quē colis, oculum restituas extinctum. Sed nè hoc magicis artibus exerceas, lotio te perfundi iubeo per quod maleficia omnia profligantur. Beatus Iulianus dixit: Hoc quod facturus es, non ad iniuriam meam, sed ad laudem Domini mei proficiet: vt & oculum pristinæ sanitati restituat, & putens lotium in odorem conuertat nectareum. Cùmq; eum perfunderent, ità completum est, vt à sancto Iuliano antè prædictum fuerat, vt nō lotio, sed balsamo putares esse perfusum. Ad quod miraculum præses, licèt incredulus, tabescebat. Tunc sancto Iuliano super oculum extinctum crucem Saluatoris faciente, & nomen Domini inuocāte, statìm ità restitutus est oculus, quasi nihil fuisset passus. Sed hęc oīa non Dei virtute, sed magicis artibus credebat fieri Martianus. Ille verò, q oculum recepit, clamabat, dicens: Verus Deus est Christus, & ipse solus est colēdus, ipse solus adorandus. Quem talia prosequentē pręses gladio animaduerti iussit: sicq; roseo sanguinis sui rubore perfusum, Christus sibi martyrem consecrauit. Sanctum verò Iulianū impijssimus Martianus diuersis pœnis afflictum, & vinculis ferreis per omnes artus oneratum, sub voce ꝑconis circuire ciuitatē præcepit, dicendo: Hęc merentur rebelles deorum, & principum contemptores. Cumq; venissent ad locū, vbi filius ꝑsidis literis studebat, puer ait ad condiscipulos suos: Rem video inauditā. Qui dixerūt: Quā? Et ait:

O cęcas hominū mētes

Fœtor lotij in gratissimos mutat odores.

Et ait: Eccè video reum illum Christianum, quem milites ducunt, & multitudinē candidatorum, cum illo loquētem, & coronam ex lapidibus preciosis & auro super caput eius, cuius fulgor aëris huius obscurat lumen: & alios tres viros albescentibus comis aureoq; vultu, in similitudine aquilarum, super eum excubias celebrātes. Et hoc mihi videtur, quia dignum est huic tali Deo credere, qui sic suos tuetur cultores, & tali decore circundat. Nam credite mihi fratres, in eius cōfessione delector, & talia pati desidero, si velit eius Deus esse Deus meus. Hæc audientes condiscipuli eius & magister; turbati sunt, eumq; blando sermone corripientes, ab intentione reuocare volebant. Timebant enim, quia vnicus erat patri. Et adiecit puer: Verè magnus est Deus Christianorum, in quem credere consilio salutari decreui. Ipse est verus Deus, qui credētes in se non deserit. Quæ est enim gloria huius vitæ? Sicut vento vter distentus plenus apparet oculis, & intùs est vacuus: ità & huius seculi gloria, in qua nos temporalē habemus lætitiam, & æternam Dei potentiam non cognoscimus. Volumus dominationē exercere, & dominatorē rerum, qui est in cælis, corde incredulo voluntariè nō agnoscimus. Quanto meliora sunt nobis pecora & iumenta, vel canes, qui vocē vel iussum dominorum suorum agnoscunt: iniuriam verò eorum morsibus vindicāt & calcibus. Nos aūt rationales facti, creatorē nostrū dimittimus, & colimus lapides & ligna. Sufficiat mihi hucusq; errâsse: iam nō errabo: quod mihi defuit, ostensum est. Tempus acceptum inueni: quarè nō elaborē, vt adquirā tempus sine tēpore, fruar luce sine fine? Contemno diuitias labiles, vt æternas adquirā. Nam impedimēta huius mūdi separāt à Deo: potestas verò temporalis successione finitur, & vita ipsa à morte separatur. Illi credere debeo Deo sancto, in cuius regno si militē, nullus venit mihi successor: cuiūs æternitati si sociatus fuero, mortem nunq̄ pertimesco. Hęc est vera gloria & nobilitas generis, pro eo pati: quem cùm torqueor, nunq̄ amitto: quem cùm cōfiteor, nunq̄ derelinquo. Hæc dicens præsidis filius, proiecit volumina doctorum, & ipsas vestes, quas indutus erat, abiecit à se, dicens: Polluta vestimēta mea ad Dei hominem properantē, necesse est abijcere: nudum me maternus vterus huic seculo fudit: ideoq; quod mūdi est, mūdo relinquam. Et hæc dicens, per plateam ciuitatis cursum arripuit, quousquè ad locū, vbì sanctus Iulianus torquebatur, veniret. Ità enim iusserat iniquissimus Martianus, vt per omnes plateas & vicos ciuitatis diuersis pœnis affligeretur. Tunc puer prostratus pedibus sancti Iuliani martyris, clamabat, dicens: Te desidero patrē secūdæ natiuitatis, quem Christus Dominus adeò clarum exhibet. Martianum verò genitorē meum, iniquum veridicorum omnium veritatisq; persecutorem, abnego & despicio: tibiq; adhærens opto pro Christo Domino & Saluatore meo, quem vsq; in hūc diem ignoraui, similia tibi pati. Hæc videntes ministri pœnarum & milites, tabuerūt admirantes, stupore perterriti, nec sermonē edere potuerunt. Doctores verò atq; magistri fugam meditabantur, totaq; ciuitas ad spectaculum tantę rei cōcurrebat. Omnes hęc audientes & videntes tremor inuasit, cognoscētes præsidis filiū sancto Iuliano sic adhærentem, vulnera eius osculantem, taliaq; proclamantem: Vniuersi populi, qui conuenistis, cognoscite me: quia ego sum filius præsidis, q cum impio meo patre sanctorū venerāda corpora, licentia paternæ potestatis elatus, dissipabam: Et hęc ignorans, cōtra Deum feci. At vbì Deum cognoui, immò cognitus sum ab eo, dijs abrenuncio, patrem & matrem abnego, diuitias superfluas respuo, Christum confiteor, beati Iuliani me sectatorem profiteor. Quid tardatis ministri & milites? Ite, renunciate parentibus meis, me verum Deum cognouisse: & huic adhærere, quem veri Dei verum cultorem cognoui. Innotuit res toti ciuitati, totamq; prouinciam fama peragrauit. Nunciātur hæc patri eius & matri: at illi audientes, vt cera ab igni tabescebāt: & quia innumerabilis venerat multitudo populi, iubēt filium à Iuliano segregatū sibi restitui. Domini verò misericordia ità adfuit precibus sancti martyris sui, vt si quis vellet extēdere manum, vt eum separaret à complexu sancti Iuliani, statìm contraherentur manus & brachia illius. Rescisscens id pater, iubet eos ad se simul perduci. Cumq; eius adspectibus sisterentur, ait ad beatum Iulianum: Spei meæ fructum magicis artibus auferre conaris, & tenerum pectus illicitis carminibus genitorum affectus negare compellis? Hæc dicente præside, aduenit mater eius cum innumerabili familia vtriusque sexûs, crineq; soluto & vberibus nudatis laceratoq; pectore, vocem dabant in cælum. Tunc præses videns hęc, scissis vestibus, lacerata facie, dicit ad beatum Iulianum: Iuliane crudelissime,

Gloria huius vitę, prsùs inanis.

Spiritus Dei loquitur in puero.

delissime, adspice dolorem patris & matris: adspice tantæ familiæ planctum, & magicis artibus solue innocentiam, vt nobis vnicum reddas filium, & huic tātæ familiæ restituas dominum: vt & ego pro te Imperatoribus suggeram, vt culpa tua neglecta, sanus abscedas. Sanctus Iulianus dixit: Suffragio tuo opùs non habeo, nec ab Imperatoribus tuis dimitti quæro: sed hoc rogo Dominum meum IESVM Christum, vt me vnà cum isto agno, de luporum visceribus nato, & omnes qui credituri sunt, martyrio impleto, in eorum numero, quos tu in innocentia viuentes, igne consumpsisti, computare dignetur. Nam eccè adest, qui ex te natus est, & modò mecum credendo renatus est. Aetatem habet: ipse tibi responsum det, ipse genitricis adspiciat lachrymas, ipse vbera, quibus nutritus est, doleat morsibus fœdis esse consumpta. Ad hæc venerabilis puer dixit: Contingere solet, vt de spinis rosæ nascantur, nec amittit odorem suauissimum rosa nata de spinis: neq; frutex, qui genuit rosam, spinarum suarum amittit aculeos. Vt igitur consueuistis, pungite, & me odorem suauitatis credentibus permittite propinare. Vobis obediant, qui perire parati sunt: me imitentur, qui de tenebris ad lucem transire contendunt. Ego pro Christo IESV Domino meo vos parentes abnego: vos propter deorum vestrorum cultum, filium vestrum tormentis affligite. Per istam enim temporalem mortem, vitam acquiro æternam: nec possum in vos pius esse, & in me crudelis existere: nec vestrum amorem præpono æternæ lætitiæ. Quid moramini? Quasi incredulus & crudelis pater, nō quasi verus Abraham, appræhende gladium, & Christo filium victimam offer. Sed si te viscera pietatis vincunt, dirige me ad sæuissimos principes, vt & ego pro Domino meo IESV Christo ornamenta martyrij pœnis adimpleam. Nam vani & inanes sunt luctus vestri, falsæ lachrymæ: me verò ab hac cōfessione pietatis non valebunt disiungere nec definitiones omnes philosophorum. Discedite ergò à me, quia paternum nomen & maternum Christi nomini posthabeo. His auditis, exclamauit Præses: Custodia priuata asseruētur, & opes necessariè eis subministrentur. Tum verò S. Iulianus, Opes, inquit, quas nobis præberi iubes, tibi consentientibus largiaris. Hæc audiens Martianus pręses, fremuit vt leo: Et existimās pœna terrere, quos blandimentis obtinere non potuit, iubet eos in carceris ima retrudi, vbì damnatorum membra, diuturno tempore tabefacta, horribilium vermium examina exhalabāt: & fœtor teterrimus sentiebatur. Introducuntur eò sancti martyres: quos præcedens gratia Dei, locum horrendum illum delectabilem eis reddidit, tenebrasq; conuertit in lucem, exhibens cereorum officia, nectareumq; spirans odorem, ità vt pœna euanesceret. Hæc videntes milites circiter viginti, qui eos custodiæ mancipandos adduxerant, conuersi, ad inuicèm dicunt: Non pudet nos ferreo esse pectore? Nunquid iustum est, vt ab hac tali luce ad tenebras reuertamur, à vita ad mortem, ab odore nectareo ad horrendas effusiones sanguinis, à tali patre sic nos monente ad iudicem irascentem, à veritate ad mendacium, à sobrietate ad ebrietatem, à castitate ad libidinem? Turpe est reuerti & esse quod fuimus, & negligere salutem quam inuenimus. Hæc dicentes ad pedes voluunt sancti Iuliani, laudantes & confitentes nomen Christi. Tunc beatus Iulianus cum venerabili puero Deo gratias referunt. Audiens hęc Martianus præses, præponit custodiæ crudelissimos custodes, donec muneribus præparatis omnibus pœnas inferret. Beatus verò Iulianus solicitus de salute eorum, quos Christo acquisierat, orabat Deum vt baptismi gratia eos faceret cōfirmari. Nec hoc silebitur, aliud insigne donum in eadem ciuitate cōcessum. Ante tēpus enim persecutionis, Imperatores Diocletianus & Maximianus primariū virum ciuitatis illius vnicè diligebant, quòd ex genere Carini Imperatoris descēdisset. Hic defunctus cum vxore sua Christiana, septem filios perfectos Christianos superstites reliquit, quos Imperatores retinentes amore patris eorū, iusserunt eos sine aliqua persecutione Christianæ religioni deseruire. Hi habuerunt secum presbyterum, qui eis sancta mysteria celebrabat. Visitantur ergò à Domino, & iubentur vnà cum presbytero carcerem petere, vt venerabilis puer & milites gratiam Baptismi perciperent. Statìm igitur sancto præcepto obediunt: cumque ad carcerem venirent nocte, viderunt angelum Domini ante se præeuntem: qui vt tetigit ianuas carceris, statìm omnia claustra aperta sunt. Et orantes simul cum beato Iuliano Deo vota persoluunt. Tunc illi septem fratres vnà cum sancto presbytero Antonio videntes tantum splendorem gratiæ, clamabāt, dicentes: Eccè adsumus: Huc nos Dominus direxit vnà cum sacerdote suo, vt omnes

Oratio Celsi pueri ad parentes suos.

Presbyter illis sancta mysteria celebrat.

hi gratiam baptismatis consequantur,& nos omnes per te pater Iuliane, verax Christi miles,in agone martyrij Christo pleniùs militemus. Hæc audiens beatus Iulianus, dixit: Gratias tibi IESV bone refero,qui dignatus es ità implere desiderium meum,vt hi,quos per me tibi acquisisti,per baptismi gratiam vera fidei membra confirmentur, & quos impietas Imperatorum quasi agnos paruulos inter tanta agmina luporum reliquerat,ad tui sancti nominis confessionem aggregentur.Nunciantur interim hęc impio Martiano,cumque comperit septem germanos sine aliqua persecutione Iuliano sociatos,& optare mori pro Christo,contremuit: Et educens eos de custodia, sic alloquitur : Quid vobis contigit, infantuli,quos ità principes tuentur & diligunt,vt ipsi arbitrij vestri essetis,& fidei vestrę cultores?Quid patimini,vt sine aliqua persecutione optetis mori,quibus concessum est viuere? Si ego maleficijs amisi filium, & militum mentes nescio quibus carminibus immutatæ sunt, cur ità vos, vestro permissi arbitrio,vltroneos offertis neci? Audite me,& estote securi,vt fuistis. Ad hæc senior frater venerabilis ait: Præses,audi quæ à me dicuntur. Præses dixit: Dic,& libens audiam. Puer dixit: Massa auri naturæ suæ obtinet claritatem: sed nisi per manus artificis,igne & malleis & limis in partes dissecetur,diadema indè in capite regis non perficitur. Vt verò ex ipso metallo auri,industria artificis diuersarũ adhibito ordine margaritarum & lapillorum, preciosum componitur diadema, ità vt omnes qui vident, mirẽtur,& vt auro,natura sua splendida,diuersarum margaritarum & lapillorum natura adhæret: ità sumus & nos, nati de Christianis parentibus, & facti Christiani: sed nisi natiuitas hæc in publico omnibus fuerit manifestata, in occulto non coronatur: & nisi beati Iuliani vestigia immaculato calle secuti fuerimus,in diademate regis ęterni Domini nostri IESV Christi esse non possumus. Satis abominabilis est illa arbor, quæ folijs vernat,& creatori suo melliflua poma non exhibet. Hæc audiens Martianus,iubet eos in custodiam recipi: in qua pro eis beatus Iulianus & omnes sancti Dominum deprecabantur,nè per serpentis falsa blandimenta innocua pectora declinarent ad verba maligna:suscipiuntq; sancti lætos,quos antè suspectos habuerant. Tunc Martianus præses suggestionem fecit Imperatoribus,dicens : Pijssimi principes, subuenite legibus vestris,& diuinis numinibus,quæ remanserunt, præbete munimina: & magum Iulianum vestris conspectibus præsentate,qui magicis artibus ampliùs quinquaginta deorum simulacra, per quos mundus florebat, comminuit, filiumq; meum vnicum à me separauit, & militum mentes, nescio qua magica arte immutauit: quin & septem germanos,quos clementia vestra legis suæ iussit esse cultores,sua magica arte ad se allexit,& beneficijs vestris fecit esse ingratos. Quid ergò iussu vestro definiatis,decernite. Hæc audientes Imperatores impijssimi,hanc dederunt sententiam,vt si Iulianus cum socijs suis in hac confessione permaneret,ad exemplũ cæterorum,congregata omni prouincia, vniuerso vulgo expectante, singulis singulas cupas iuberet præparari,& in eas picem, bitumen & sulphur mitti,& singulos in easdem deponi cupas,& igne supposito concremari. Quòd si aduersùs hæc magicæ artis præualeat carmen,haberet potestatem qua vellet eos pœna affligendi. Accepta hac authoritate, præses iubet sibi in foro sedem præparari. Alia verò die cùm consedisset,iubet sanctũ Iulianum cum socijs eius suis adspectibus sisti. Et cùm sisterentur,in hanc vocem serpens prorupit: Nihil de vestra salute in tanti temporis spatio cogitâstis? Sanctus Iulianus respondit:Cogitatus noster qui est ab initio,in quo cœpit,in hoc & finit:tu verò si aliquid cogitâsti pœnarum,exerce. Martianus præses dixit: Quod cogitaui,hoc implebo.Et adiecit:Audîstis, quid de vobis statuerint inuictissimi principes? Venerabilis puer respondit:Audîsti & tu nec nominande,nec dicende,nec vidẽde pater, pœnam,quam præparauit Deus diabolo & vobis,qui effecti estis angeli eius? Subsecutus sanctus Iulianus,dixit: Quod iusserunt,imple.nam nos quidem te audire nõ delectat. Cùm ista dicerentur, eccè corpus ferebatur exanime per plateam, sepulturæ mancipandum. Tunc Martianus præses cæco corde iubet corpus reduci. Cumque hoc factum fuisset,iubet illud in medio foro deponi. Omnes ergò hæc videntes, vehemẽter obstupescunt. Et ait ad sanctum Iulianum: Magister vester Christus dicitur antequàm crucifigeretur,mortuos suscitâsse. Hîc iam patebit,si verè Deus est,si vos, sicut & magister vester,mortuum suscitaueritis. Sanctus Iulianus dixit: Quid prodest cęco,quòd hic sol oritur? Martianus dixit: Hîc nunc parce fabulis,& si aliquid pręuales, aut Deus tuus,

Sistuntur martyres tribunali prę sidis.

tuus, sicut superiùs dixi, hunc mortuum suscita. Beatus Iulianus dixit: Licèt infidelitas vestra hoc non mereatur à Domino, tamen quia tempus est, vt virtus eius manifestetur, & nè hoc impossibile putetis, fidele habeo promissum Domini mei, credens quicquid cum petiëro, non me fraudatum iri. Tunc verò Iuliano oculorum intentionem in cælum defigente ferè vnius horæ spatio, subitò immutata est facies eius, & facta est vt nix: & his verbis coram omni populo, audientibns cunctis, fudit orationem ad Dominum, dicens: Domine Iesu Christe, qui es verus filius Dei, qui in principio natus es de patre sine tempore, & in nouissimo mūdi carnem de virgine sumpsisti sine semine: adspice in hac hora de summitate cælorum ad confusionem inimicorum tuorum, & ad corroborandam fidem credentium in te hæc, quæ operatus es positus in terris: exaudi nunc de cælis, & suscita hunc mortuum, vt viui non moriantur, sed mortui reuiuiscant. Et hæc dicēs, ait ad corpus: Tibi dico terra arida, in ipsius nomine, qui quarto die Lazarum suscitauit, surge & sta super pedes tuos. His dictis, surrexit qui erat mortuus, & voce magna clamabat: O acceptabilis oratio, ô immaculata virginitas, quanta meretur? Quò enim ego ducebar, & vndè reductus sum? Tunc Martianus cæcatus à diabolo, irridendo dicebat: Vndè redîsti? Tunc ille, qui fuerat mortuus, dixit ad præsidem: Permitte me ordine prosequi. Martianus iterùm ridens, dixit: Prosequere. Ad hæc ille, qui fuerat mortuus, dixit: Ducebar nescio à quibus Aethiopibus, quorū statura erat vt gigantum, adspectus horrendus, oculi vt fornax ignis, dentes vt leonum, brachia vt trabes, vngulæ vt aquilæ: in quibus nulla misericordia erat. Hi me lætantes ducebant in infernum, & iam propè ad os putei cùm essem, hoc expectabatur, vt caro mea redderetur terræ, ex qua sumpta est. At vbì tu præses corpus meum fecisti reuocari, & beatus Iulianus orationem fudit ad Dominum cælorum, infernus omnis conturbatus est, & audita est vox de throno Dei, dicens: Propter dilectum meum Iulianū reducatur anima. In nullo enim volo eum contristare, in quo sic pater & ego & spiritussanctus lætamur. Post hanc vocem venerunt duo viri albis induti, & auferentes me de damnatione impiorum, huic luci reddiderunt, vt per eum qui me suscitauit, cognoscam eum post mortem, quem antè viuus negabam. Hæc audiēs prçses, turbatus est: & nè dissensio fieret inter tantas multitudines, iubet eum cum sanctis in custodiam retrudi, & claustra anulo suo signari. Quem beatus Iulianus fecit baptismi gratiam consequi: atque ità cum illis cœpit martyrij agonem subire. Iubet autem impius Martianus præparari pœnam, quam Imperatores decreuerant. Cumque parata fuisset, illuxit dies altera, & populi vtriusque sexûs currebant ad spectaculum circi. Sedit autem pro tribunali præses, & vniuersa ætas concurrit: & qui nolebant, à ministris vrgebantur. Statuuntur cupæ per ordinem triginta & vna: terror verò intolerabilis inuasit homines: implentur cupæ ad medium vsque pice, bitumine & sulphure: aggregatur copia lignorum & sarmentorum, iubetque impius Martianus sanctos produci de custodia. Sanctus verò Iulianus & puer vno vinculo tenebantur: cæteri autem onerati diuersis vinculis catenarum, trahebantur ad spectaculum, hymnum Domino vna voce cantantes & dicentes: Bonum mihi Domine, quia humiliâsti me, vt discam mandata tua. In quorum adspectu nouam pulchritudinem omnis ætas mirabatur, & eorum mentes ad fletum conuersa pietas inclinabat. Clamabant omnes confusè. Viri dicebant: O iniustitia, & nos filios habemus. Mulieres, solutis crinibus, clamabant: O fletus felle acerbior, cur talis iuuentus igne crematur? O potestas cæca, quæ nec viuis parcit, nec resurgentibus credit. Tunc sanctus Iulianus silentium petens, ait ad populum: Nè prohibeatis auro, quô minùs per ignem transeat: scientes visuros omnes & credentes & incredulos, igni consumpto illæsos nos permanere. Iussit autem præses ad suum illos conspectum adduci, quibus sic ait: O desperata voluntas, per quam decus iuuentutis ad interitum quasi ad epulas properat. Nescio quo carmine sic alienatæ sunt istorum mentes. Conuertimini, & licèt tardè, pro vestra salute immortalibus dijs, qui pro vobis laborant, ceruices flectite. Quòd si voluëritis, ego obtinebo ab Imperatoribus, vt sine aliqua persecutione religionis vestræ sitis cultores: tantùm, nè vnicus filius meus in ipso flore vernantis ætatis crudeli incendio concremetur. O insanabilis dolor pectoris mei, quem primùm plangam? Cùm omnium decora sunt corpora, at filij mei dulcissimi vultum considero elegantiorem. Væ tibi Iuliane, omnium malorum architecte: quàm multa bona tecum trahis ad mortem, vt vnicus filius me

Mortuus excitatur.

Mortui suscitati oratiuncula.

Producūtur iterū martyres ad supplicium.

neget patrem, nec matrem velit agnoſcere. Vel antequàm pereas fili, ex ore tuo dulciſſimo verba audiam tua. Eccè venit & mater tua, quæ partûs ſui dolores, quos non ſperabat, inuenit: Eccè & innumera familia, quæ te ſibi futurum dominum ſperabat, tibi valedictura aduenit. Venerabilis puer Celſus dixit: Lugeant te & ſe, quos fallacia dæmonum blandimenta decipiunt: nos autem quos conſpiciunt ad regna cælorum contendere, cur lugent? Nam nos tranſibimus per ignem iſtum, & illæſi tibi apparebimus, & huic tanto populo, qui agonem noſtrum expectat. Dæmones verò quos colitis, & illos, quos Imperatores piiſſimos dicitis, ceu quædam purgamenta deſpicimus. Præſes dixit: Ipſa eſt contumax audacia veſtra, quæ vos viuere non permittit. Beatus Celſus dixit: Per ipſam vanitatem quam colis, te obteſtor, vt præſtes quæ te poſtulo intrepido corde, & petitioni meæ tribuas effectum. Præſes dixit: Quicquid voluëris, pete. Puer dixit: Cùm me videris illæſum poſt ignem, permitte ad me venire matrem meam, & habebo cum ipſa conſilium, tridui dilatione cõceſſa. Si verò mihi illa vnam rem, quam voluëro, conceſſerit, nec me, nec ipſam amittes. Mater hæc audiens, vrgebat fieri. Tunc impius Martianus cæcatus à diabolo, dixit: Si ex igne illæſus exiëris, (quod fieri poſſe non credo) faciam quæ deſideras. Tunc præſes non ſuſtinens videre incendium filij, aſſeſſorem reliquit, qui principum iuſſa impleret: ipſe autem ſciſſis veſtibus eiulans, cum vxore iam propè mortua domum reuertitur. Exurgit verò luctus immanis, plangentibus cunctis: lugebantque parentes filium, familiæ multitudo dominum: nec erat, qui conſolaretur. Quid multa? Aſſeſſor munus ſibi iniunctum adimplens, iubet ſanctos ſingulos in ſingulas cupas deponi. Sanctus verò Celſus, qui nunquàm à ſancti Iuliani latere fuit diſiunctus, dans pacem patri, ad præparatum ſupplicium ibat intrepidus. Et cùm ſinguli à miniſtris appræhenderentur, & deponerentur in cupas, ſicut ſuperiùs contexuimus, pice, bitumine & ſulphure impletas: aggregata copia lignorum, ſarmẽtorum & ſtupæ, iubet aſſeſſor ignem ſupponi. Quod vt factum eſt, erupit flamma triginta cubitis excelſior. De medio verò ignis ità multitudo pſallentium reſonabat, quaſi vox aquarum multarum. Conſumptis autẽ omnibus, igneq; ſopito, cunctis mirantibus apparent ſancti vt aurum vel argentũ mirificè rutilans hac modulatione hymnum Deo canentes: Tranſiuimus per ignem & aquam, & induxiſti nos Deus in refrigerium. Et iterùm: Ignis ardens & coruſcans, vim naturę ſuæ oblitus eſt. Nunciantur hæc præſidi, Dei ſanctos illæſos omnibus apparére, & cum vxore ad ſpectaculum properat, exitum rei volens agnoſcere. Tunc in hac voce prorupit: Iuliane, te obteſtor per Deum tuum, vt mihi dicas, vndè tãtam virtutem maleficiorum didiceris. Beatus Iulianus dixit: Quia me per Deum meum obteſtatus es, qui eſt horum mirabilium author, referam quomodò poſſint mereri, qui talia deſiderãt nóſſe maleficia, vt ſicut & ego huius carminis efficiantur authores. Si quis primùm elaborauerit, vt ſe ab omnibus actionibus huius ſeculi faciat alienum, & ſolam vocem Domini audiat, imperantis & dicentis: Si quis vult poſt me venire, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me: ità vt nihil amori Chriſti pręponat, nihilq; aliud deſideret, niſi quod ipſe Dominus promittit: non conſideret patrem aut matrem, non vxorem, non filios, & cætera, quæ in hoc mundo impedimenta ſunt animæ: qui ante omnia pauperum curam ſolicitè gerit, qui contentus eſt eſurire, vt alij reficiantur: q̃a ſatìs Deo acceptum eſt munus, quo indigens ſaturatur, & nudus veſtitur: quandò ira non perficitur: qui malum pro malo non reddit, qui iracundiæ tempus non reſeruat, qui impatientiam patientia ſuperat: & qui non dicitur ſanctus, antequàm ſit, ſed elaborat, vt ſit. Multi enim dicuntur, quod non ſunt, & ipſa ſpe ſecuri, quia dicũtur quod non ſunt, ſegnes efficiuntur. Elaborare autem debent, vt quod de eis dicitur, non verbis tantùm, ſed etiam operibus comprobetur. Et multi ſunt, qui verè ſunt ſancti, nec tamen de eis dicitur quod ſunt: ſed humilitate & gratia pleni, ab hominibus audire nolunt, quod ſunt: vt ab illo recipiant mercedem, qui nouit, quid ſint. Hi tales hanc artem, quam ego didici, ſcire poſſunt: & non ſolùm in hoc corpore degẽtes hanc merebuntur gratiam, ſed etiam æternam Chriſti ſibi conciliant amicitiam, qui docti à Chriſto, alijs communicant donum ipſis collatum: qui illatas ſibi iniurias pro laude deputant, qui ſibi iniuriæ tempus non reſeruant, qui reconciliant ſe proximo, & proximum ſibi, & ſic offerunt munera Chriſto: deniquè qui humilitatem obtinent, quæ eſt culmen omnium bonorum.

Deponũtur martyres in cupas.

Pſal. 65.

Sap. 16.

S. Iuliani aureæ inſtitutiones.

Luc. 9.

Martianus

Martianus præses dixit: Et quis tam sit insipiẽs, qui huius vitæ lætitiam fugiat, & ad istam tãtam iniuriam & indignitatẽ semetipsum abijciat? Sanctus Iulianus dixit: Deus noster omnibus paratus est dare, sed pauci digni sunt, qui merentur accipere.

Martianus præses dixit: Ad te Iuliane meus sermo iam finem accepit. Sanctus Iulianus dixit: Hoc & ego semper optaui. Tunc præses ad filium suum ait: Ecce mater tua, vt postulâsti: triduo cum ea habebis inducias. Hæc enim ad omnia parata est tibi consentire: tantùm nè te vnicum solatium dolorum suorum amittat, & dulcissimũ filiũ. Sanctus Celsus dixit: Hoc triduo mihi matre concessa, nulli licebit tuorum interesse.

Præses dixit: Sicut vis, ità concedo. Et adiecit: Recludantur simul priuata custodia. Impletur iussio præsidis. Tunc sancti martyres recluduntur in custodia vnà cum matre pueri. Ingressi verò sancti, hanc orationem fuderũt ad Dominum: Domine Deus, qui præscius es futurorum, qui transacta velut præsentia conspicis, qui mentes magis comprobas quàm ætates: tu Domine oculos cordis huius aperire dignare, & acceptabilem tibi fac terram, ex qua suscepisti fructum, in quo lætari cognosceris. Statìm ergò commotus est locus, in quo erant sancti orantes, & fulgor argento septiès splendidior emicuit: nec odor consuetus sanctis defuit, & vox psallentiũ in aëre sonabat: Verè pius es Deus, qui iustificas sine operibus animas peccatrices. Hæc videns mulier & audiens, clamabat: Nunquàm in diebus vitæ meæ tãtum odorem comperi. Nam sicut in amœnissimis hortis liliorum & rosarũ, & croci, & nectarei, & balsami, & nardi redundat odor: ità his donis sum refecta, vt omnium dolorum meorum oblita sim: nec aliud cordi meo remanere sentio, nisì vt illum verum Deum esse cõfitear, pro quo filius meus agonizat. Hæc audiens beatus Iulianus cum omnibus sanctis, talem fertur matronæ illi tradidisse doctrinã: Beata tu, credens quæ sit spes fructûs tui: meritò animæ & corporis medicinam celeriter consequeris. Nam talis est medicus, qui tuã suscipit infirmitatem, vt non secando curet vulnera tua, sed semèl probando fidem tuam. Venerabilis verò puer Celsus subsecutus, dixit: Verè te nunc veram matrem cõfiteor, verè genitricem meam agnosco: nec tu amittis filium, nec ego matrem, si vnà mecum ad illud contendas donum, pro quo omnes sancti tanta in hoc seculo patiuntur. Venerabilis autem matrona, cuius intima pectoris diuina gratia iam illustrauerat, respõdens filio, dixit: Cognosce me, fili, nihil amori eius præponere, quem tu sic diligis: pro qua re quicquid necessarium saluti meæ cognoscis, exerce. Venerabilis puer respõdit: Corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Itaq; hoc tibi deest, vt purificationem baptismi accipias, per quam possis effici habitaculum spiritussancti. Matrona respondit: Ecce nos omnes claustra obtinent, & militum custodiæ circũuallant, nec introitûs nec exitûs licentia permittitur: & quomodò hîc inuenimus talem hominem, qualem mihi proponis? Cui sanctus Iulianus dixit: Hîc habemus sanctũ & venerabilem virum Christi sacerdotem, qui te purificet: tantùm, vt tu ex corde abneges deos patrios, & in vnum Deum credas, qui regnat in cælis, in Trinitate vnus, & in vnitate trinus: sub cuius imperio imperant principes, cuius gratia confirmantur duces, cuius timore contremiscunt gentes, cuius sapiẽtia prudentes fiunt homines, cuius imperio operiuntur cæli nubibus, cuius voluntate dantur terrę pluuię, cuius dono terra fœcundatur, cuius voluntate quæ necessaria sunt hominibus, gignit, cuius dono manant fontes: ipse est Dominus IESVS Christus, æternus autem pater cum filio & spiritusancto. Illius splendore illuminantur cæci, tenebræ incredulitatis fugantur: illius nutu gubernãtur vniuersa, quia eius voluntate creata sunt cuncta. Hæc audiẽs matrona, dixit: Qui hæc ità esse non credit, ferreum habet pectus: nec hominũ gerit sensum, sed pecudum. Tunc omnes sancti gratias referunt Domino, qui dignatus est de luporum faucibus ouem perditam liberare. Ad quam iterùm beatus Iulianus conuersus, ait: Itaque credis, vt audisti, vnum Deum verum esse in cælis? Matrona respondit: Ipsum verum credo esse Deum, quem per tuam prædicationem esse cognoui creatorem omnium, qui certis limitibus fixit mare, qui ei posuit terminum, quem non trãsgreditur, qui cælum suspendit, & illud diuersarum stellarum splendoribus adornauit: qui perpetuum solis ardorem fundauit, & lunæ initium & finem constituit: ipse est Dominus IESVS Christus, cui, relicta omni vanitate, credo, cupiens hac vita, quam temporalem esse cognoui, carere, vt ad illam vitam æternam vobiscum merear pertingere. Hæc dicente matrona, locus in quo stabant, contremuit, & audita est vox in

Oratio sanctorũ martyrũ pro matre Celsi.

Rom. 10.

Mater Celsi credit in Dominum Iesum.

Psal.115. aëre,dicens: Credidi,propter quod locutus sum. Et post hanc vocem dixerunt, Amen. Tunc beatus Antonius presbyter baptizauit eam: quam venerabilis filius eius Celsus suscipiens,pater eius in baptismi gratia factus est. Cumque de eius salute omnes lætarentur, audita est vox in aëre, dicens: Viriliter agite,& cõfortetur cor vestrum in Domino. (Psal.30.) Post huius verò concessæ gratiæ munus, ait beatus Iulianus ad sanctos: Vox, quę intonuit auribus nostris, pręnunciat nobis futuras passiones & genera tormentorum, quæ aduersùm nos cogitat inimicus. Pro qua re sancti martyres fidei nostræ cursum ei commendemus, qui potest fidem nostram conseruare, & cursum consummare, vt repositam iustitiæ palmam & coronam mereamur percipere. Quid multa? Cognoscit impius Martianus, vxorem suam martyrum prædicatione conuersam, atq; in Christi fide & amore esse confirmatam, & iubet intrà domum suam martyres priuatim exhiberi. Cumq; eius adspectibus præsentarentur, ait ad venerabilem puerum Celsum: Matrem tuam sub hac ratione postulâsti, vt tibi consentiret: sicque nostræ acquiesceres voluntati. Itaque quid gestum sit, nunc edicito: cognoscere enim cupio. Venerabilis puer dixit: Gratias ago Deo meo, qui voluntatem meam ità perfecit, vt in æternum eam possideam matrem, & ipsa me filium. Tu verò scito nos pro Christi amore in hac vita spem penitùs non habere. Pro qua re nec ego te noui patrem, nec illa maritum. Tunc ira repletus præses, iussit matronam compræhendi, & domo teneri. Ad quam cùm appropinquarent ministri, volentes eam contingere, cæci efficiebantur. Hæc videns Martianus, cæcatus à diabolo, iubet omnes in ima carceris recludi. Alia verò die sedens pro tribunali, iubet viginti milites illos, qui in agone certabant pro Christi nomine, decollari: septem verò germanos, igni tradi præcepit. Quod cùm fuisset factum in atrio illius, consummauerunt martyrium suum in pace. (20.milites & 7.fratres perimũtur.) Iulianum autem cum Antonio presbytero, matrem & filium cum illo, qui à mortuis erat excitatus, iudicio suo reseruari iussit. Et cùm sederet pro tribunali in foro, iubet beatum Iulianum & reliquos sanctos, quos memorauimus, exhiberi. Ex officio ergò dictum est: Adstant. Tunc Martianus sic erupit: Tecum loqui Iuliane penitùs dignum non censeo. Et adiecit: Tu es Antonius, quem papam suum isti testantur? Constat te huius magicæ artis esse authorem. Beatus Antonius presbyter respondit: Gratias ago Domino meo IESV Christo, qui benignitatis suæ me voluit esse ministrum. Præses dixit: Vel tu mihi dic Antoni: Quæ est ars magica vestra, vt sic separetis coniugia, & filios à parentibus disiungatis, & immortales dij per vos blasphementur? Quæ sit ergò hæc audacia vestra, edicito: nam scire cupio, vt ex ore tuo re cognita, videã quale vobis & magicis artibus vestris nomen imponam. Tantum enim præualuistis ad decipiendum populum, vt gloriemini vos mortuum suscitâsse, per quod tot innoxia pectora irretijstis. Ad hæc beatus Antonius presbyter dixit: Optaueram quidem, vt ducem huius agonis nostri Iulianum tibi prouocares, & ab eo responsum acciperes: sed quia vnus est Dominus noster IESVS Christus, qui tangit organa cordis nostri, quandoquidem tu interrogâsti quem voluisti, audi à me quæ inquiris. Magister & author huius magicæ artis, quam nos dicis exercere, hoc nobis dedit præceptum, nè margaritæ preciosæ à nobis porcis mittantur. (Matth.7.) Qui etiam dixit: Non véni pacem mittere, sed gladium: Véni enim separare filium à patre, filiam à matre &c. (Matth.10.) Qui & alio loco consequenter dicit: Qui amat patrem aut matrem, aut vxorem, aut filios, aut aurum, aut argentum, aut domos, aut agros plùs quàm me, non potest meus esse discipulus. (Luc.14. sententialiter.) Hanc vocem audiens filius tuus, non pluris fecit te carnalem genitorem, quàm Christum creatorem suum. Similiterque illa, quam dicis tuam vxorem, hac voce Domini comperta, contempsit vitam temporalem, vt Christum immortalem, & requiem consequatur æternam. Et adiecit: Nihil verius, nihil dulcius, modò id cognoscere posses. Hæc audiens Martianus, iubet eos in custodia recludi, dicens: Excogitabo pœnas, quibus isti intereant. Alia die conuocans ad se sacerdotes templi, dixit ad eos: Ornate venerandum templum Iouis, quod pro consuetudine semèl in anno solet patefieri: vbi habentur veneranda numina, id est, Iouis, Mineruæ & Iunonis ex electro puro confectæ imagines, quibus suauissimus Cupido delectamenta ministrat: simulque libamina & sacrificia præparate. His illi auditis, solitas instruunt hostias. Quid multa? Illuxit dies, patefactoque templo, vniuersa multitudo conuenit, admirãs templum patefactum, quod vix semèl in anno in principum natalicijs patesceret. Tale enim erat opus fabricæ

illius,

illius, vt non marmore, sed tabulis aureis parietes & pauimentum instructum splenderet, auroque purissimo & margaritis vel lapidibus preciosis crisparent camere. Cumque omnia pararētur, ingressus præses templum, iubet Dei sanctos adduci. Quibus præsentatis dixit: Eccè nunc Iuliane & tu Antoni tempus aduenit, in quo vos & consortes vestri salutem consequamini. Hoc enim elegi pro vestra salute, vt in isto terribili templo deorum, thura immortalibus numinibus offeratis. Quòd si verò adhuc in ista contumacia perstiteritis, abnegantes deos, pro quibus hucusquè vobis pepercì, diuersis tormentis in vos debacchabor. Tu itaque Iuliane, quem constat esse authorem sceleris huius, accedens, concilia tibi deos immortales, per quorum diuinitatem generi tuo restituaris. Beatus Iulianus respondit: Iam quidem Præses definieras, nullum deincèps mecum habere sermonem: sed quia tempus illud aduenit, quod tu ipse dixisti, quo nos salutem consequamur: vt numina à nobis honorentur, fac oēs sacerdotes deorum intùs adesse, vt cognoscant quale sacrificium offeramus. Præses ait: Benè sit tibi: optimè locutus es. Sanctus Iulianus dixit: Quandoquidem multam nos laudem reportaturos dicis & gloriam, hortarisque vt omnibus in vnum conuenientibus, dijs vestris immolemus: id quidem facere non piget. Nam ideò semper distulimus, vt in hoc templo mirabili magnum sacrificium cunctis cernentibus immolaremus. Tunc enim lætatur qui conuiuium parat, si omnes adfuerint inuitati, vt nullum prætereat epulum, quod paratur nè posteà sit qui succenseat. Tunc Præses non intelligens, qua ratione hæc prosequeretur, dixit: Gaudeo de vobis: qui etsi tardè, tamen cœpistis dulcissimam hanc lucem, omnibus bonis redundantem, dijs immolando non amittere. Deindè iubet vincula ab omnibus auferri, dicens: Turpe est vinculis adstrictos teneri, quibus cœperunt dij esse propitij. Cumque exonerarentur ferro, quo erant constricti, dixit ad venerabilem puerum & matrem eius: Accedite & placate deos, quibus hucusquè seruîstis. Cui venerabilis matrona hoc solum dedit responsi: Non permittat verus Deus, quem cognoui, vt vltrà tecum colloquia misceam. Et per ignorantiam quidem feci quæ dicis: sed iam cognoui veritatē, à qua nunquàm recedam. Tunc præses conuersus ad beatum Iulianum, ait: Eccè omnia parata sunt: implete quæ spopondistis. Sanctus Iulianus dixit: Iam est tempus & hora, in qua gloriemur, vt omnibus vidētibus gloriosi appareamus, noueritq; omnis posteritas, quale sacrificium hodiè Deo obtulerimus. Præses præcedit, & iubet sanctos de priuata custodia venire, æstimans esse certum, quod volebat: Ingressi verò sancti in templum, vexillo crucis armant frontem. Tunc ait beatus Iulianus ad præsidem: Quid præcipis præses? Omnibus dijs offeremus sacrificium? Præses dixit: Omnes quos conspicis immortales sunt, pares virtute, æquales in gloria: nec inuident sibi in cultoribus suis, præcipuè in vobis, qui tam tardè cognouistis. Hæc dicente preside, fixit genua sua sanctus Antonius presbyter, & beatus Iulianus cum socijs suis. Ait autem sanctus Iulianus: Deus qui es sine initio, sine fine, sine tempore, & æternum possides nomen: qui non in manufactis habitas, quem non capit mundus, sed requiescis in corde mundo: qui per sanctum prophetam dixisti, Omnes dij gentium dæmonia: tu autem solus Deus Abraham, Isaac & Iacob: qui per tuam sapientiam fecisti celos, fundâsti terram, congregâsti maria, terminum eis ponens, quem non transgrediuntur, quem murmur aquarum sua voce collaudat, quem diuersarum volucrum garrulæ voces suauiter col laudantes suum creatorem agnoscunt, qui arbitrio Christi creâsti vniuersa: adspice nunc in subuersionem templi huius, & has dæmonum imagines, easque colentium frange audaciam, vt ad nihilum redigantur hæc omnia, in quibus gloriantur hi: & te solum cognoscant verum esse Deum, & glorientur in te, qui credunt nomini sancto tuo, & Iesv Christo filio tuo, quem cognoscimus tibi coæqualem & coæternum in vnitate spiritussancti, per omnia secula seculorum. Et cùm dixissent omnes sancti, Amen, omnia sculptilia illa ad nihilum redacta sunt, & templum ità subuersum est, vt quid fuerit, penitùs non pateret. Multi quoquè sacerdotum, circiter mille, cum templo subuersi sunt, & alia multa paganorum turba simul interijt. Ignis autem eructat in eodem loco vsque in hodiernum diem. Tunc beatus Iulianus dixit ad præsidem: Præses, vbì sunt manufactæ imagines dæmonum, in quibus gloriabaris? Vbì electrum, vbì aurum, vbì argentum, vbì templi pulchritudo, vbì parietes & pauimentum aureū, vbì metalla preciosa? Inuocato nomine Domini nostri Iesv Christi, in terram conuersa,

Signo crucis frontes suas muniūt sancti martyres.

Psal. 95.

Templum corruit funditùs cum simulacris dæmonum.

uersa sunt, vndè assumpta erãt. Sicut autem illa omnia vterus suscepit terræ, ità vos & Imperatores vestros, & omnes cultores dæmonum perpetuus accipiet infernus: vbì ignis edax non extinguetur, & vermis deuorans non morietur: vbì corpus semper reparatur ad pœnam, vbì misericordia quæritur, & nõ inuenitur. Hic vos talis locus expectat, & scelerum authorem diabolum. Tunc Martianus ingemiscẽs, aiebat: O virtus magica: ô carmen inauditum, sic præualens, vt etiam terræ sinus aperiat, & tanta bona ab oculis piè fruentium auferat. Iam non miserebor, iam non parcam, donèc eos gladio feriri iubeam, & eorum pœnis me exatiem. Iubet ergò sanctos in ima carceris recludi. Ea nocte cùm in Dei laudibus versarentur. Iulianus & socij eius, in ipso mediæ noctis silentio adest multitudo sanctorum cum sacerdotibus, qui iam martyrij palmã retulerant, omnes stolis albis induti: inter quos viginti milites & septem illi fratres glorificati aduenerunt: adest & beata Basilissa cum omni choro virginum, in qua multitudine sola vox Alleluia resonabat. Tunc beata Basilissa ità alloquitur sanctum Iulianum: Regna cælorum tibi patefacta sunt: & hoc præceptum accepimus à rege æterno, Domino nostro IESV Christo, vt die apparitionis suæ te cum comitibus ad se recipiat. Omnis patriarcharum & prophetarum & apostolorum gloriosus vobis occurret numerus, in quorum vos sanctorum numero Dominus IESVS Christus perpetua lætitia sibi sociabit: sicq; visio ab oculis eorũ ablata est. Alia die iubet Martianus præses in medio foro tribunal sibi præparari, & adduci sanctos Dei, excogitans nequissimus serpens noua & exquisita genera tormẽtorum. Deindè præcipit ministris, vt manuum & pedum digitos licinijs oleo madẽtibus colligent, & ignem supponãt. Cumq; factum fuisset, licinijs consumptis, illæsa permanebant sanctorum corpora. Vidẽs hoc inimicus, iubet à sancto Iuliano & venerabili puero cutem capitis auferri: sancto verò Antonio presbytero & Anastasio, qui resuscitatus fuerat, clamantibus & dicentibus, Gloria tibi Christe, iussit oculos vncis ferreis effodi. Sanctam verò Marianillam matrem pueri, quam Dominus præsciẽrat pœnas tolerare non posse, cùm eam iuberet eculeo applicari, si quis ex ministris eam voluïsset contingere cæcus efficiebatur, eiusq; nerui adeò contrahebantur, vt manus suas ad se reducere non posset. Sanctos verò suos Dominus ità curauit & illuminauit, vt omnibus quasi nihil passi viderẽtur. Tunc exclamauit Martianus: Heu me, vincimur: sed adhuc vnum superest. Iubet ergò amphitheatrum præparari: in quod ingressus, iubet in sanctos omne genus ferarum immitti: At feræ laxatæ, nihil læserunt sanctos, immò verò illorum pedes lingebant. Hæc videns præses, conuocans omnes magistratus ciuitatis, iubet omnes custodias perscrutari, & personas iam morte dignas in amphitheatrum intromitti: atq; sanctos Dei inter diuersorum criminum reos & sacrilegos decollari præcepit. Tunc sanctus Iulianus cum socijs suis dixit: Gloria tibi Christe, qui nos ad hanc horam salutis perduxisti. Tunc venerabilis puer cum sancta matre sua dixit ad præsidem: Nota tibi facies nostras, quas in hoc seculo gratia Christi sic vides immutatas. Tua enim perfidia conabatur fœditatẽ nobis imponere: gratia verò & pietas Domini nostri IESV Christi induit nos magna gloria & decore: vt in illa die cognoscas nos in gloria, cùm tu fueris in pœna. Ità ergò sancti martyres capitẽ plexi sunt. Cumq; hoc factum fuisset, statìm terræmotus extitit ingens, vt propè tertia pars ciuitatis à fundamentis subuerteretur, nec locũs aliquis perstitit, in quo idolum fuisset: accesserunt quoquè fulgura & tonitrua & grando, quæ maximam partem incredulorum cõsumpserunt. Ipse autem preses Martianus semiuiuus euasit: verùm non post multos dies vermibus scatens expirauit. Ea nocte venerunt sacerdotes ac religiosi viri, vt sanctorum reliquias colligerent, sed præ multitudine cadauerum, sanctorum corpora non agnouerunt. Positis ergò genibus, oratione completa, apparuerunt eis in specie virginum animæ sanctorum, & vnaquæque suo corpori insedit: sicque sanctæ reliquiæ collectæ sunt. Domini verò gratia ità ordinauit, vt sanguis eorum, quasi lacteus panis, circa vnumquenque eorum congelaret: vt nec terra auderet os suum aperire ad sanctorum cruorem recipiendum, quia sceleratorum sanguine iam fuerat satiata. Sanctorum igitur corpora auferentes sacerdotes, sepeliẽrunt in ecclesia sub sacrosancto velamine altaris: vndè Domini pietas indeficientem fontem prodire iussit, cuius vndis sacrosanctum baptisterium inundatur. In quo loco ea diuina beneficia credentibus tribuuntur, vt si quis adueniat fide & credulitate plenus, cuiuslibet morbi statìm consequatur medicinam.

Esa. vltimo.

Marionilla mater Celsi à pœnis p̃seruatur.

Nec silebo miraculum,quod ibì Dominus ad fidelium confirmandam fidem operari dignatus est:nec quisquam debet ambigere,quin idem hodieque efficiat. Decem leprosi iam excesis & putrefactis carnibus, ad fores adducti sunt, vt in die passionis eorũ baptismi gratiam consequerentur. Completo igitur in eis sacramento, cùm eos baiularent,quia manibus tangi non poterãt,eam sunt adepti corporis sanitatem, vt vix quisquam mortalium pulchrior videretur. Simul autem etiam vox audita est: Iuliani dilecti mihi fides hæc omnia promeruit,& his maiora merebitur. In eodem venerabili loco cæci illuminantur,& dæmones profligantur:neque ibì duntaxàt,sed vbicũq; in nomine Domini IESV Christi,& sancti eius Iuliani basilicæ constructæ sunt. Gloria ergò Christo,qui est fidelis in verbis suis,& tantam gloriam præstat sanctis suis,regnans cum Deo patre in vnitate spiritussancti,Amen.

VITA S. PAVLI PRIMI EREMITAE, AVTHORE D. HIERONYMO.

I. Tomo Epistolarũ.

INTER multos sæpè dubitatum est,à quo potissimùm monachorum eremus habitari cœpta sit. Quidam enim altiùs repetentes,à beato Elia & Iohanne sumpsère principium:quorum & Elias plus nobis videtur fuisse, quàm monachus,& Iohannes autè prophetare cœpisse, quàm natus est. Alij autem, in quam opinionem vulgus omne consentit,asserunt Antonium huius propositi fuisse caput: quod ex parte verum est. Non enim tam ipse ante omnes fuit, quàm ab eo omnium incitata sunt studia. Amathas verò & Macarius, discipuli Antonij, quorum superior magistri corpus sepeliuit, etiam nunc affirmãt, Paulum quendam Thebæum,principem istius rei fuisse: quod nòn tam nomine,quàm opinione nos quoquè comprobamus. Nõnulli & hæc, & alia,prout voluntas tulit,iactitant,subterraneo specu crinitum calcaneo tenùs hominem fuisse,& multa,quę persequi ociosum est,incredibilia fingentes:quorum quia impudens mendacium fuit,ne refellenda quidem sentẽtia videtur. Igitur quia de Antonio,tam Græco, quàm Romano stylo, diligenter traditum est,pauca de Pauli principio & fine scribere disposui,magis quia res omissa fuit,quàm fretus ingenio. Quomodò autem in media ætate vixerit,& quas satanæ pertulerit insidias, nulli hominũ compertũ habetur. Sub Decio & Valeriano persecutoribus, quo tempore Cornelius Romæ,& Cyprianus Carthagine,felici cruore damnati sunt, multas apud Aegyptum & Thebaidam ecclesias tempestas sæua populata est. Voti tũc Christianis erat, pro Christi nomine gladio percuti. Verùm hostis callidus tarda ad mortem supplicia conquirens,animas cupiebat iugulare,nõ corpora:& vt ipse,qui ab eo passus est, Cyprianus ait,volentibus mori, non permittebatur occidi. Cuius vt crudelitas notior fiat,duo memoriæ causa exempla subiecimus. Perseuerantem igitur in fide martyrẽ, & inter eculeos laminasque victorem, iussit melle perungi, & sub ardentissimo sole, ligatis manibus post tergum resupinari, scilicet vt muscarũ aculeis cæderet, qui ignitas sartagines antè superâsset. Alium iuuenili ætate florentem,in amœnissimos hortulos pręcepit abduci,ibiq; inter lilia candentia & rubẽtes rosas,cùm leni iuxta murmure aquarum serperet riuus,& molli sibilo arborum folia ventus præstringeret, super extructum plumis lectum resupinari,& nè se inde posset excutere, blandis serico nexibus irretitum relinqui. Quò cùm recedentibus cunctis,meretrix speciosa venisset,cœpit delicatis stringere colla complexibus,&,quod dictu quoquè scelus est,manibus attrectare virilia:vt corpore in libidinem concitato,se victrix impudica superiaceret. Quid ageret miles Christi,&quo se verteret,nesciebat. Quem tormenta non vicerant,superabat voluptas. Tandem cælitùs inspiratus,præcisam morsu linguam in osculantis se faciem expuit,ac sic libidinis sensum succedens doloris magnitudo superauit.

10. IANVAR.

Monachorum institutum antiquissimum.

Exẽpla duo atrocissimæ persecutionis.

Per idem ergò tempus, quo talia gerebantur, apud inferiorem Thebaida, cum sorore iam viro tradita, post mortem amborum parentum, in hæreditate locupleti Paulus relictus est annorum circitèr quindecim, literis tam Græcis quàm Aegyptiacis apprimè eruditus, mansueti animi, Deum valdè amans: & cùm persecutionis procella detonaret, in villam remotiorem & secretiorem secessit. Verùm quid non mortalia pectora cogis Auri sacra fames? Sororis maritus cœpit prodere velle, quem celare debuerat. Non illum vxoris lachrymæ, non communio sanguinis, non spectans cuncta ex alto Deus, ab scelere reuocauit. Ad hæc instabat crudelitas, quæ pietatem videbatur imitari. Quod vbì prudentissimus adolescens intellexit, ad montium deserta confugiens, dum persecutionis finem præstolaretur, necessitatem in voluntatem vertit, ac paulatìm progrediens, rursusque subsistens, atque hoc idem sæpius faciens, tandèm reperit saxeum montem: ad cuius radicem haud procùl erat grandis spelunca, quæ lapide claudebatur. Quo remoto, (vt est cupiditas hominum occulta cognoscere) auidiùs explorans, animaduertit intùs grande vestibulum, quod aperto desupèr cælo, patulis diffusa ramis vetus palma contexerat, fontem lucidissimum ostendens: cuius riuum tantummodò foràs erumpentem, statìm modico foramine, eadem quæ genuerat, aquas terra sorbebat. Erant præteteà per exesum montem haud pauca habitacula, in quibus scabræ iam incudes & mallei, quibus pecuniæ olìm signatæ, visebantur. Hunc locum Aegyptiorum literæ ferunt furtiuæ monetæ officinam fuisse, ea tempestate, qua Cleopatræ iunctus est Antonius. Igitur adamato, quasi quod à Deo sibi offerretur, habitaculo, omnem ibidèm in orationibus & solitudine duxit ætatem. cibum & vestimentum ei palma præbebat. Quod nè cui impossibile videatur, IESVM testor & sanctos angelos eius, in ea eremi parte, quæ iuxta Syriam Saracenis iungitur, vidisse me monachos, de quibus vnus per triginta annos clausus, hordeaceo pane & lutulenta aqua vixit: Alter in cisterna veteri, quam gentili sermone Syri cubam vocant, quinque caricis per singulos dies sustentabatur. Hæc igitur incredibilia esse videbuntur his, qui non crediderint, quia oĩa possibilia sunt credentibus.

Affinis vult Paulum ꝓdere.

Vide hic mirã monachorũ abstinentiam & ciborũ delectum.

Marc. 9.

Sed vt ad id redeam, vndè digressus sum, cùm iam centum tredecim annos beatus Paulus vitam cælestem ageret in terris, & nonagenarius in alia solitudine Antonius moraretur, vt ipse asserere solebat, hæc in mentem eius cogitatio incidit, nullum vltra se perfectum monachum in eremo consedisse. At illi per noctem quiescenti reuelatum est, esse alium vlteriùs multo se meliorem, ad quem visendum deberet proficisci. Ilicò erumpente luce, venerabilis senex infirmos artus baculo regente sustentans, cœpit ire velle, quò nesciebat. Et iam media dies, coquẽte desupèr sole, feruebat, nec tamen à cœpto itinere abducebatur, dicens: Credo in DEVM meum, quòd seruum suum, quem mihi promisit, ostendet. Nec plura his, conspicit hominem equo mixtũ, cui opinio poëtarum Hippocentauro vocabulum indidit. Quo viso, salutaris impressione signi armat frontem, &, Heus tu, inquit, quanam in parte hîc seruus Dei habitat? At ille barbarum nescio quid infrendens, & frangens potiùs verba, quàm proloquens, inter horrentia ora senis blandum quæsiuit alloquium, & dexteræ protensione manûs cupitum indicat iter: & sic patentes campos voluceri transmittens fuga, ex oculis mirantis euanuit. Verùm hæc vtrùm diabolus ad terrendum eum simulauerit, an (vt solet) eremus monstrosorum animalium ferax, istam quoquè gignat bestiam, incertum habemus.

Signo crucis armat frontem.

Stupens itaque Antonius, & de eo quod viderat, secùm voluens, vlteriùs progreditur. Nec mora, inter saxosam conuallem haud grandem homunculum videt, aduncis naribus, fronte cornibus asperata, cuius extrema pars corporis in caprarum pedes desinebat. Infractusque & hoc Antonius spectaculo, scutum fidei & loricam spei, vt bonus prœliator arripuit: nihilominùs memoratum animal, palmarum fructus cidem ad viaticum, quasi pacis obsides, afferebat. Quo cognito, gradum pressit Antonius, & quisnam esset interrogans, hoc ab eo responsum accepit: Mortalis ego sum, & vnus ex accolis eremi, quos variò delusa errore gentilitas, Faunos, Satyrosque & Incubos vocans colit. Legatiõe fungor gregis mei: precamur, vt pro nobis communem Deum depreceris, quem pro salute mũdi venisse cognouimus, & in vniuersam terram exijt sonus eius. Talia eo loquente, longæuus viator vbertim faciem lachry-

Monstrum.

Ephes. 6.

lachrymis rigabat, quas magnitudo lætitiæ, indices cordis effuderat. Gaudebat quippe de Christi gloria, & de interitu satanæ: simulque admirans, quòd eius posset intelligere sermonem, & baculo humum percutiens, aiebat: Væ tibi Alexandria, quæ pro Deo portenta veneraris. Væ tibi ciuitas meretrix, in quam totius orbis dæmonia cōfluxêre. Quid nunc dictura es? Bestiæ Christum loquuntur, & tu pro Deo portēta veneraris. Necdùm verba compleuerat, & quasi pennigero volatu petulcum animal aufugit. Hoc nè cuiquam ob incredulitatem scrupulum moueat, sub rege Constantino, vniuerso mundo teste, defenditur. Nam Alexandriam istiusmodi homo viuus perductus, magnum populo spectaculum præbuit: & posteà cadauer exanime, nè calore æstatis dissiparetur, sale infuso, Antiochiam, vt ab Imperatore videretur, allatum est.

Sed, vt propositum persequar, Antonius cœptam regionem pergebat, ferarum tātùm vestigia intuens, & eremi latam vastitatem, quid ageret, quò verteret gradum, nesciebat. Iam altera effluxerat dies. Restabat vnum, vt deseri se à Christo non posse, confideret. Pernox secundas in oratione exegit tenebras, & dubia adhuc luce, procùl intuetur lupam, sitis ardoribus anhelantem, ad radicem montis irrepere. Quam sequutus oculis, & iuxta speluncam, cùm fera abijsset, accedens, intrò cœpit adspicere, nihil curiositate proficiente, tenebris arcentibus visum. Verùm (vt scriptura ait) perfecta dilectio foràs mittit timorem: suspenso gradu, & anhelitu temperato, callidus explorator ingressus, ac paulatìm progrediens, sæpiusque subsistens, sonum aure captabat. Tandèm per cæcæ noctis horrorem procùl lumen intuitus, dum auidiùs ꝓperat, offenso in lapidem pede, strepitum concitauit: post cuius sonitum beatus Paulus ostium, quod patebat, occludens, sera obfirmauit. Tunc verò Antonius præ foribus corruens, vsque ad sextam, & eo ampliùs horam, aditum precabatur, dicens: Qui sim, vndè vel cur venerim, nôsti. Scio me non mereri conspectum tuum: tamen nisì videro, non recedam. Qui bestias recipis, hominem cur repellis? Quæsiui, & inueni: pulso, vt aperiatur. Quod si non impetro, hîc moriar ante postes tuos: certè sepelies vel meum cadauer. 1. Iohan. 4.

Talia perstabat memorans, fixusque manebat,
Ad quem responsum paucis ità reddidit heros:

Nemo sic petit, vt minetur: nemo cum lachrymis iniuriam vel calumniam facit. Et miraris si non recipiam, cùm moriturus adueneris? Sic arridens Paulus, patefecit ingressum. Quo aperto, dum in mutuos miscentur amplexus, proprijs se salutauêre nominibus: gratiæ Domino in commune referuntur. Et post sanctum osculum residens Paulus cum Antonio, ità exorsus est: Admittit Antonium Paulus.

En quem tāto labore quæsisti, putridis senectute membris operit inculta canities. En vides hominem, puluerem mox futurum. Verùm quia charitas oīnia sustinet, narra mihi, quæso, quomodò se habeat humanum genus: an in antiquis vrbibus noua tecta consurgant: quo mundus regatur imperio: an supersint aliqui, qui dæmonum errore rapiantur. Inter has sermocinationes suspiciūt alitem coruum in ramo arboris consedisse: qui indè leniter subuolans, integrum panem ante mirantium ora deposuit. Post cuius abscessum, Eia, inquit Paulus, Dominus nobis prandiū misit, verè pius, verè misericors. Sexaginta iam anni sunt, quòd accipio dimidij semper panis fragmētum: verùm ad aduentum tuū militibus suis Christus duplicauit annonā. Igitur, Domino gratiarum actione celebrata, super vitrei marginem fontis vterque cōsedit. Hîc verò quis frangeret panem, oborta contentio, penè diem duxit in vesperum. Paulus more cogebat hospitij, Antonius iure refellebat ætatis. Tandèm cōsilium fuit, vt apprehenso eregionè pane, dum ad se quisque nititur, pars cuique sua remaneret in manibus. Dehinc paululum aquæ in fonte prono ore libauerunt: & immolantes Deo sacrificium laudis, noctem transegêre vigilijs. Cumque iam esset terræ redditus dies, beatus Paulus ad Antonium sic loquutus est: Olìm te frater in istis regionibus habitare sciebam: Olìm te conseruum mihi promiserat Deus: sed quia iam dormitionis meæ tempus aduenit, & quòd semper cupiebam dissolui & esse cum Christo, peracto cursu superest mihi corona iustitiæ; tu missus es à Domino, qui humo corpusculum meum tegas, immò terræ terram reddas. 1. Cor. 13. Coruus panem adfert Paulo. Philip. 1. 2. Tim. 4.

His Antonius auditis, flens & gemens, nè se desereret, atque vt comitem talis itine-

itineris acciperet, precabatur. Et ille: Nō debes, inquit, quærere quæ tua sunt, sed quæ aliena. Expedit quidem tibi, sarcina carnis abiecta, agnum sequi: sed & cæteris expedit fratribus, vt tuo adhuc instituantur exemplo. Quamobrem quæso perge, nisi molestum est, & pallium, quod tibi Athanasius episcopus dedit, ad inuoluendum corpusculum meum defer. Hoc autem beatus Paulus rogauit, non quòd magnoperè curaret, vtrùm tectum putresceret cadauer, an nudum, (quippe qui tāto temporis spatio, contextis palmarum folijs vestiebatur) sed vt à se recedenti mœror suæ mortis leuaretur. Stupefactus ergò Antonius, quòd de Athanasio & pallio eius audierat, quasi Christum in Paulo videns, & in pectore eius Deum venerans, vltrà respondere nihil ausus est: sed cum silentio lachrymans, exosculatis eius oculis manibusque, ad monasterium, quod posteà à Saracenis occupatum est, regrediebatur. Neque verò gressus sequebantur animum, sed quanuis corpus inane ieiunijs, seniles etiam anni fregerāt, tamen animo vincebat ætatem. Tandèm fatigatus & anhelus, ad habitaculum suum confecto itinere peruenit. Cui cùm duo discipuli, qui ei lōgo iam tempore ministrare consueuerant, occurrissent, dicentes: Vbi tandiù moratus es pater? respondit: Væ mihi peccatori, qui falsi monachi nomen fero. Vidi Eliam, vidi Iohannem in deserto, & verè vidi Paulum in paradiso: Et sic ore compresso, & manu verberans pectus, ex cellula pallium protulit: rogantibusque discipulis, vt pleniùs quidnam rei esset exponeret, ait: Tempus tacendi, & tempus loquendi. Tunc egressus foràs, & ne modicū quidem cibi sumens, per viam qua venerat, regressus est, illum sitiēs, illum videre desiderans, illum oculis ac mente cōtemplans. Timebat enim, quod euenit, nè se absente, Christo debitum spiritum redderet.

Eccés 3.

Cumque iam dies alia illuxisset, & trium horarum spatio viam remeauisset, vidit inter angelorum cateruas, inter Prophetarum & Apostolorum choros niueo Paulū candore fulgentem, in sublime conscendere: Et statìm in faciem suam procidens, sabulum capiti superiaciebat, ploransque & eiulans, aiebat: Cur me Paule dimittis? Cur insalutatus abis? Tam tardè notus, tam citò recedis? Referebat posteà beatus Antonius, tāta se velocitate, quod reliquum erat viæ cucurrisse, vt instàr auis peruolâsset: nec immeritò. Nam introgressus speluncam, vidit genubus complicatis, erecta ceruice, extensisq; in altum manibus, corpus exanime. Ac primùm & ipse viuere eum credens, pariter orabat. Postquàm verò nulla, vt solebat, suspiria precantis audiuit, in flebile osculum ruens, intellexit quòd etiam cadauer sancti Deum, cui omnia viuūt, officioso gestu precabatur. Igitur obuoluto & prolato foràs corpore, hymnos quoquè & psalmos de Christiana traditione decantans, contristabatur Antonius, quòd sarculum, quo terram foderet, non haberet: fluctuansq; vario mentis æstu, & secum multa reputans, dicebat: Si ad monasterium reuertar, tridui iter est: si hîc maneā, nihil vltrà proficiam. Moriar ergò, vt dignum est, & iuxta bellatorem tuum Christe ruens, extremum halitum fundam.

Tu qui derides cæremonias Ecclesię & rit⁹ orādi, vide hic etiā sanctissimi viri cadauer extēsis manibus & complicatis genubus Deū officioso affectu deprecari. Vide etiam de Christiana traditione esse, hymnos & psalmos in defunctorū sepultura decantare.

Talia eo animo voluente, eccè duo leones, ex interioris eremi parte currêntes, volantibus per colla iubis, ferebantur: quibus adspectis, primò exhorruit. Rursusque ad Deum referens mentem, quasi columbas videret, mansit intrepidus. Et illi quidem directo cursu, ad cadauer beati senis substiterunt, adulantibusque caudis circa eius pedes accubuêre, fremitu ingēti rugientes, prorsùs vt intelligeret eos plangere quomodò poterant. Deindè haud procùl cœperunt humum pedibus scalpere: arenamq; certatìm egerentes, vnius hominis capacem locum foderunt: ac statìm quasi mercedem pro opere postulantes, cum motu aurium, ceruice deiecta, ad Antonium perrexerunt, manus eius pedesque lingentes. At ille animaduertit, benedictionem eos à se precari: nec mora, in laudationem CHRISTI effusus, quòd muta quoquè animalia DEVM esse sentirent, ait: Domine, sine cuius nutu nec folium arboris defluit, nec vnus passerum ad terram cadit, da illis, sicut tu scis. Et manu annuens eis, vt abirent, imperauit. Cumque illi recessissent, sancti corporis oneri seniles curuauit humeros, & deposito eo in fossam, desupèr humum congregans, tumulum ex more composuit. Postquàm autem alia dies illuxit, nè quid pius hæres ex intestati bonis nōn possideret, tunicam eius sibi vendicauit, quam in sportarum modum de palmæ folijs ipse sibi contexuerat. ac sic ad monasterium reuersus, discipulis cūcta ex ordine replicauit, diebusque solennibus Paschæ & Pentecostes semper Pauli tunica ve-

Matth. 10.

Dies solennes Paschæ

ca vestitus est. Libet in fine opusculi eos interrogare, q sua patrimonia ignorãt, qui domos marmoribus vestiunt, qui vno filo villarum insuunt prædia, huic seni nudo qd vnquàm defuit? Vos gemma bibitis, ille naturæ concauis manibus satisfecit. Vos in tunicis aurum texitis, ille ne vilissimum quidem indumẽtum habuit mancipij vestri. Sed econtrariò illi quidẽ pauperculo paradisus patet, vos auratos gehenna suscipiet. Ille vestem Christi, nudus licèt, tamen seruauit: vos vestiti sericis, indumentum Christi perdidistis. Paulus vilissimo puluere coopertus iacet, resurrecturus in gloriam: vos operosa saxi sepulcra premunt, cum vestris opibus arsuros. Parcite, quæso, vobis, parcite saltem diuitijs, quas amatis. Cur & mortuos vestros auratis obuoluitis vestibus? cur ambitio inter luctus lachrymasque non cessat? An cadauera diuitum nisì in serico putrescere nesciunt? Obsecro, quicunq; hæc legis, vt Hieronymi peccatoris memineris: cui si Dominus optionem daret, multo magìs eligeret tunicam Pauli cũ meritis eius, quàm regum purpuram cum pœnis suis.

& Pentecostes etiam Antonij tẽpore.

VITA SANCTI PATRIS NOSTRI MARTIANI PRESBYTERI, QVI FVIT OECONOMVS MAGNAE *Ecclesiæ Constantinopolitanæ, authore Simeone Metaphraste.*

SVNT quidem multa quoquè alia, quę hãc regiam exornant ciuitatem, Imperatorum sedes & opes, & omne genus pulchritudo, situsque & magnitudo, & mœnia, quæ sunt hostili manu potentia. Nihil autem ei adfert æquè magnum decus & ornamentum, atquè vita virorum bonorum & virtutis amantium. Ij enim maiorem quidem adferũt delectationem & maiorem etiam admirationẽ: quinetiam maiorem pariũt vtilitatem. Propterea maior est gloria ciuitatis, ornari potiùs viris pijs & religiosis, q̃ murorum propugnaculis. Atq; ea quidem multos viros tulit pręclaros, q eam decorant varijs virtutis ornamentis: ex quibus si quis primos accuratè elegerit, & ijs vitã Martiani conferre, vel etiam præferre voluërit, is mihi non videatur à recto excidere iudicio. Quòd autem sit non mala de eo nostra, sed recta sententia, ipse, vt aiunt, ostẽdet, eritque procedens fide digna oratio.

IANVARIO.

Ornaméta Vrbium.

Hìc ergò Martianus floruit quidẽ tempore eius, cui fuit idem nomen, nempe Martiani, qui tunc erat dominus Romani imperij. Patriam autem suam veterẽ Romam ab alto repetens à parentibus, (illi enim ex ea profecti, in hanc Constantini ciuitatẽ, quæ erat recentior, migrârunt) consequenter erat & illustri natus genere, insignique opibus & dignitate, & quod nobilitatem referebat ad splendorem Imperatoriũ. Tanta autem gloria insignes nactus parentes, pietate autem & religione longè insigniores, ipse quoquè educatur liberaliter, & eruditionem pulchrè docetur, nostram, inquam, & externam. Deindè sicut Moses quoquè ad Aegyptios, ità etiam Martianus optimè ventitat ad Byzantinos, & ad maiorem & perfectiorem sapientiam, eam, inquam, quæ est ex spiritu, conuertitur. Qua quidem ex re & vitæ splendor & sermonis gratia illi accedens, nomẽ ei peperit, & insignem fecit inter omnes laicos: Paulò pòst autem etiam cooptat in clerum ecclesiæ: & cùm sacris esset dignus, deducit ad gradũ sacerdotum. Qui autem ei ad hoc vim attulit, fuit huius ciuitatis Patriarcha. Nam illum quoquè cepit siren illius virtutis, & plenę erant aures ijs, qui de illo spargebãtur, sermonibus & laudibus. Cùm ergò gradus, qui inter sacerdotium intercedunt, nihil esset quod prohiberet, sed multo magìs vt ad maiora procederet, inuitaret: cùm oẽs breui tempore persuasisset, vocãte tempore refertur etiam in numerum sacerdotum. Deindè etiam fit Oeconomus maximæ ecclesiæ communi suffragio, non vim afferẽs, sed inuitus, & non tam honoratus, quàm eos honorans, qui eum prætulerãt. Sed hæc quidem posteà.

Martiani patria, Parentes.

Promouetur ad sacerdotium.

Modò autem cùm ei admodùm iuueni creditum esset sacerdotium, & eius parẽtes è vita iam excessissent, & vtriusque facultates, quę erant luculentę, accepisset, eum iuuentutem quidem moderatè, sacerdotium autem honestè, opes verò piè regere & admi-

administrare fuit cognitum: vt qui egenos suæ hæreditatis assumeret cohæredes, & eis maiori parte cederet: vel vt hoc potiùs dicam, cum eis quęstuosam exerceret negociationem, & in paruis suppeditãdis maxima vicissim acquireret. Atque alias quidem voluptates magno quodam & excelso animo apparuit eum despicere, & eis minimè vti: ab vno autem solo victus fuit amore, à verbis, inquam, diuinæ scripturæ: & ad illa oculos perpetuò conuertebat, & eis perpetuò assidebat. quo fiebat, vt nihil esset in eis adeò occultum & inuentu difficile, quod non manifestum & notum euasisset laboriosæ eius diligentiæ. Ventri autem & oculis fortiter imperabat, vt qui sciret florem & robur iuuentutis per ea facilè impelli ad lapsum. Sunt autem casus, qui ex ijs oriuntur, multi & difficiles. Precibus autem & vigilijs se dedebat plurimùm, & valdè pueros edocebat, quod ad virtutis rationem attinet, non solùm eos, qui erant relati in numerum sacerdotum, sed, vt semèl dicam, quotquot in canitie erant pij & religiosi, & curam gerebant philosophiæ. Illo autem suo præclaro boni & honesti amore, valdè quoquè amabat sacras ædes Christi Martyrum, & ex eis alias quidem, quæ laborabant & ruinam minabantur, reficiebat: alias autem, quæ nondùm factæ fuerant, excitabat. Quòd autem ardentissimè amabat, & sui desiderij finem existimabat, hoc erat, vt præclaræ & insigni inter martyres Anastasiæ præclarum templũ extrueret. Laborabat autem in loco inueniendo, in quo opportunissimè sacram ei ædem extrueret.

Precibus & vigilijs sese dedebat.

Vides quòd ædificare seu restaurare templa sanctis, est opus Deo gratũ & acceptũ? alioqui vir iustus huic negocio nõ institisset.

Cùm de eò autem esset solicitus, mulier quædam, quæ genus ducebat ex Syrorum Antiochia, Nico nomine, cùm paulò antè coniugem amisisset, insignem domũ, quæ ei hæreditate obuenerat, posita autem erat in medio Cõstantinopolis foro, volebat vendere, vt cùm eius precium accepisset, ad sua reuerteretur. Hæc cùm resciuisset hic ardens amator martyris, & locum vidisset conuenientem, & situm esse aptum suo proposito, pro lucro rem esse ducit: & ad mulierem veniens, loquitur de precio, & numeratis bis mille aureis, persuadet ei domum vendere. Cùm sic fecisset, planum erat eum iàm velle opus aggredi. Sed qui bonis omnibus aduersatur, ne hîc quidem ostendit se suæ artis oblítum, neque omninò cessare aut cessaturum esse malefacere: sed se mulieri astutè insinuans, & ei grauem immittens pœnitentiam, eius mentem validè oppugnabat: tanquàm aliquas machinas ei pudorem admouens, quòd scilicet à vulgo haberetur ludibrio, quæ sic pulcherrimas consumeret possessiones. erat enim domus antiqua & magnifica, & cui longo antè tempore, magni scilicet Constantini, contigisset ædificari: locari autem mercedibus & annuis pensionibus, satis magnum commodum afferebat. His mulier, vt mulier, labefactata, contractum soluere conabatur. Martianus autem, qui nulli volebat esse molestus, nec cogere vt aliquid faceret quod nollet, suo iure cessit, & possessionem dimisit mulieri, quærens actionis sacrum esse fundamentum, & nihil volens offerre sanctæ martyri, quod non prompto & alacri daretur animo, aut quod esset coactum. Ex hoc ergò videbatur malignus victoria potitus: sed fuit illud principium, quo factum est, vt maximè vinceretur. Nam Deus, qui scit omnia traducere ad id quod est conducibile, is prouidet, vt huius rei exitus sit longè melior & præclarior.

Hic enim Martianus cùm hoc amore teneretur, & aliquandò versaretur in legendis orationibus eius, qui & sermone & moribus & theologia præclarissimè refulsit, sapientis, inquam, Gregorij, & de huius martyris templo cognouisset, vt ille dicit, quod positum quidem esset in ijs, quæ Domini Rostra vocabantur: erat autem tunc veluti quædam sedes Orthodoxis aduersùs Arrianos. Cùm ergò cognouisset, quæ ille de eo templo prædixerat, suum gregem incitans & ei addens animum: Hanc Anastasiam, hanc, inquam, quæ cognomen accepit ex resurrectione, videbitis sat scio ampliorem & maiorem. Cumque didicisset non sine Dei numine nec temerè prædictum fuisse à magno illo viro: etsi non magis prædictum fuisset de templo, quàm de populo: &, vtpotè quòd is, qui per illum hæc prædixisset, posset quoquè verba in opus deducere, neque reputans impensarum multitudinem, neque quòd maior esset conatus, quàm qui eius viribus conueniret, ei, quæ omnia potest, fidei rem credens, opus cœpit vrgere: & illud quidem minus & vetus templum relinquit in priori figura, vt sic omnibus ad spectandum propositum, apertiùs quàm lingua prædicaret Theologi prophetiam: alterum autem ei excitat maximum & pulcherrimum, in orbem quidem

Vaticinium S. Gregorij Nazanzeni

dem varijs porticibus atrijsque & vestibulis, quæ vel ante templum elegantem præ se ferunt speciem, compræhendens: id autem velutì quandam magnam stellam vel lunam, à multis ijsque pulchris stellis circundatam, in medio erigens. Qualis enim id complexa sit pulchritudo, columnarũ splẽdores, & colores, & magnitudo, lapidumq; fulgor, & claritas materiæ, aurum tectum suprà illustrans, & vbiquè picturæ, quæ artis quidem perfectione mentes obstupefaciunt, oculos autem demulcent varietate materiæ. Iam verò domum venerandæ illuminationis, aut eam quæ est constituta ad reponenda sacra vasa & donaria, quomodò quis dicens, nõ minus dixerit, quàm postulet operum dignitas? Ipsorum autem vasorum multitudinem, aut materiam, aut artẽ qui volet oratione persequi, sciet omninò, se ea solùm mirari posse, non lingua exprimere. Adeò sunt omnia æquè excellentia, vt etiam si nemo prędixerit, vel ex hoc possit esse manifestum videntibus, quòd ea mente diuina processerunt, & manu diuina opem ferente è superis.

Omnibus autem conuenientibus, noui quidem templi, vt par est, encænia celebrabãtur, & dies quoquè, quo ipsa martyr certamen cõsummauit, ipso, inquam, Decembre. vocabant autem encænia & fideles Imperatores & sacrum Senatum, & vniuersam (vt semèl dicam) ciuitatem. Oportebat autem, qui latebat, Martianum eo die videri, qualis esset moribus, qualis virtute, & quantũ se vltrà mandata extendebat. Nam cùm tota concurreret ciuitas, & egentes vnà cum ea quodam pacto attraherentur, pauper quidam accedens ad hunc virum egregium, (ij enim exquirunt ac discunt benignas & clementes animas, non secùs atquè ij, qui laborant, medicos) accedẽs ergò, respexit ad eius dexteram, & petijt vt acciperet aliquod medicamentum famis. Ille autem (tũc enim nihil gestabat in sinu, sed reuerà habebat intrà animæ sinum benignitatem multam & clemẽtiam) cùm remotus fuisset ab omnibus, & locum adspexisset, valdè latentem, nullo autem alio, nisi vna tegeretur tunica, quod quidem fuit ei tota vita familiare, vt duabus non vteretur tunicis: cùm sic se haberet vir diuinus, etsi facile erat excusando egestatem, repellere supplicatiõem: nam quòd nihil portabat, testes habebat omnia intuentes oculos. Ille, perindè àc, si non daret, fieri non posset, vt non Deo afferret molestiã, cùm se ea ipsa, qua sola indutus erat, veste exuisset, dat egẽti prompto & alacri animo: & decęterò habebat solã vestem sacerdotalem, & penulam, quæ corpus contegebat, quam etiam vndiquaquè contrahens, cupiebat quãtum fieri poterat, latére, & id quod factum fuerat, omnium celare oculos.

Dies consecrationis Ecclesię etiam apud antiqs erat celebris: Et dies etiam consummatiõis martyrum.

Nota insignem liberalitatem in pauperem.

Postquàm autem fuerunt intrà ędem sacram, ei autem diuinum celebrare sacrificium iussit primus sacerdotum: ille quidem penulam similiter contrahebat & complicabat, cupiens, vt diximus, rem latére. Qui autem aderant, & vnà cum eis Pontifex, cùm oculos in eum defixissent, vident quoddam nouum & arcanum miraculum, & propemodùm ijs solùm credibile, qui adspexerunt: vident eum intùs indutũ eximia quadam veste regia, & auro nitenti intertexta, quæ tunc etiam magìs apparebat in manibus, quandò eos qui accedebant, diuino corpore impertiebat. Hæc videntes, alij q. dem apud se mirabantur: alij autem alijs quoquè enunciabant, nõnulli quidem vt admirantes, nonnulli verò, vt est verisimile, etiam inuidentes. Qui etiam ad ipsum pontificem Gennadiũ accedentes, tanquàm existimantes eum nescire, quæ eum scire maximè volebant, ei renunciant. Deindè ei etiam conabantur detrahere, & mouebant calumnias aduersùs beatam illam animam. Et ille seipsum quoq; dicebat vidisse, modum autem ignorare, & se re vera de eo dubitare.

Postquàm autẽ à Martiano fuit impositus finis sacrificio, eum accersit Patriarcha, & eum seorsùm conueniens de veste repræhendit, dicens eam magìs Imperatoribus cõuenire, quàm sacerdotibus. Ille autem magìs animi dubius, quàm is qui dubitabat, procidit ad pedes illius, & in eos multas fundẽs lachrymas, negabat omninò id quod dictum fuerat, & dicebat deceptos fuisse eius oculos. Tale quid enim vel solum cogitâsse, aperta est insania. Adhæc Patriarcha (stultũ enim existimabat & à ratione apertè alienum, proprijs non credere oculis) manu propria statìm tangens, relaxat ipse penulam simul cum veste sacerdotali, & decæterò miraculum † videbatur & dicebatur. Nam illa quidem aurea, quę paulò antè videbatur, tunica, nusquàm erat: nudus autem sanctus videbatur sicut erat, exceptis his indumentis sacerdotalibus: nudus, inquam, qui verè aureis virtutis tunicis, quę sub adspectum nõ cadunt, tegebatur. Hoc

† nõ videbatur

T Pontifi-

Arrianiſmus necdùm extinctus.

Pontificem quidem adducit in admirationem: in admirationem autem adducit etiam Imperatores, cùm iam fama ad eos perueniſſet: clarum autem erigit trophæum ſimul & aduersùs malignam & ſceleratam Arrij inſaniam, quæ, proh dolor, vſque ad id tempus defendebatur ab aliquibus. Fidelium enim multitudo, cùm miraculo ei eſſet velutì additus animus, & in recta eſſet confirmata ſententia, Arrij quidem dogmata reſpuebat tanquàm nugas: ipſi autem perindè àc quædam amnium fluenta, prompto & alacri animo ad templum confluebant, partìm quidem contemplaturi eius pulchritudinem, partìm autem rectos quoquè audituri ſermones. Tanta autem & tam innumerabilis confluebat multitudo, vt vel ſolùm acceſſiſſe prope ambitus, eſſet præmium multorum ſudorum, & à multis exiſtimaretur dignum, de quo acriter contenderent.

Claret miraculis Martianus.

Conueniebant ergò, diem vnum feſtum frequenti deincèps tempore celebrantes. Nam ab eo quoquè frequentia fiebant miracula. Ex quibus, nè in multis dicendis immorer, aliquod vnum accipiens narrabo, quod ſatìs eſt & ad oſtendendã Magni Martiani gratiam, & quòd hoc ſacrum templum Dei voluntate factum ſit. Incendium, quod non multa habuit ſimilia, exitio dabat Roſtra Domini. Nam cùm ignis appræhendiſſet loca, quæ ſunt ad mare boreale, totam vrbem cingebat, & ſic ſerpens ferociter, vſque ad mare, quod eſt in meridie, depaſcebat omnia quæ intercedebant. Conſequenter ergò hanc quoquè ſacram ædem ignis compræhendebat impetus. Vnuſquiſque ergò proprijs neglectis calamitatibus, ad templum acriter procedebant, igni qui non cernebatur, eorum inflammatis animis. Homo autem Dei nihil perterritus, & ne ſi quidem eum in orbem circunſideret ignis, nihili faciens, ſed fidei in Deum credentes omnia cedere, ſacris acceptis Euangelijs, in ſummum tectum aſcēdit, & ſtans in medio flammæ, & ſe conuertens ad preces: Chriſte Deus, dicebat, Deus patrum noſtrorum, qui Abrahæ ſacrificium ſuſcepiſti, & quem ei ex promiſſione præter ſpem præbuiſti filium, præter ſpem à cæde liberâſti: qui etiam in fornace Babylonica, tres pueros captiuos eo effeciſti potentiores: ipſe nunc quoquè Domine hanc tuam domum conſerua, nè lædatur ab igne: & nè concedas, vt opus tuum quod nos multo labore & tanto perfecimus deſiderio, ignis deſtruat, nè adhuc pergat inimicus in nos inſolenter gloriari, nec ora Arrianorum, qui ſunt nobis propinqui, nos probris appetant: ſed nunc quoquè oſtende aliquid dignum tua benignitate & maieſtate, ad gloriam tui nominis, & ad noſtram, qui veritati credimus, gloriationem & exultationem.

Gen. 22.
Dan. 3.

Oratione cum lachrymis fuſa, ſanctus vir à ſacra ęde ignē repulit.

Hæc cùm ille diceret, vnà cum verbis effluebant lachrymæ, & oſtendebant eum intùs extabeſcere. Deindè cùm ſubiunxiſſet Amen, videbant omnes ferè qui aderant, primùm quidem ignem ſibilantem circa totam ædem, & in illam velutì faciētem impetum: deindè verò recedentem, & velutì repreſſum à quadam inexpugnabili & fortiſſima virtute. Certè hæc quoquè ſacra ædes, quomodò diuinorum puerorum aliquandò corpora tota illæſa, tota intacta, in tanto, ô Chriſte Seruator, igne eſt conſeruata. Nec hoc ſolùm, vt iam antè diximus, ſed plurima quoquè alia admirabilia in hoc templo oſtenduntur: multa quidem & tunc per Martianum, multa autem poſt illius quoquè mortem, partìm quidem magna inter martyres Anaſtaſia: partìm autem ipſa quoquè communi omnium regina, intemerata, inquam, Deipara operãte. Quæ quidem euidentiſſimè appárens ijs, qui in eo ſunt paulò meliores, cum figura & forma conſueta, non ſolùm in ſomnis, ſed reuerà, cauſa eſt vt fugentur dæmones, morbi & ægritudines: veneficijsque & alijs malis medicamentum verè eſt inexpugnabile. Sed hæc quidem dicere certamen eſt non facile, & enumerare perindè eſt, àc mare metiri cyatho.

Eccè quomodò ſancti in virtute Dei miracula operantur.

Quòd autem non ſolùm viui, vt rectè viuerent, ſed etiam iam mortui, vt viuerent, in hoc templo acceperunt, iam volens declarare oratio, inueniat eorum, qui adſunt, aures paratas ad accipiendum miraculum. Mulier quædã ex ſuperiori porticu dexteræ partis deſpiciēs, & plùs, quàm tutum eſſet, ſe in altum extollens, ſimul & cadit ex alto: & ſibi quidem mortem affert, affert autem, proh dolor, mortem quoquè fœtui, q in ea habitabat. Quod quidem cùm vidiſſent diuinus Martianus & populus, id ferre non poterant: ſed in medio feſto erat lamētatio & lachrymarum occaſio id quod acciderat. Verũenimuerò is qui eſt natura bonus, non ſinit diù dominari illã affectionē: ſed

ſed antequàm è templo exirent, qui congregati fuerãt,(oportebat enim ſimul & Dei clementiæ,& in eos, qui ipſum amabant, gloriæ opus conſpici) cùm in altum manus ſuſtuliſſet Martianus,& communiter oraret cum populo,& mulier ſurrexit pter opinionem,& intùs motus eſt infans admirabiliter. Sed de miraculis quidem ſatìs ſit in præſentia. Inſigne miraculum.

Oportet autem omninò alia quoquè templa complecti oratione, quæ ille piè ac religiosè ædificauit: Irenes,inquam,q̃ eſt inter martyres admirabilis, quod eſt ad mare poſitum:& eius,quod eſt illi continens,diuini ſcilicet Theodori.Hoc enim templũ martyris Irenes,erat quidem in principio, neq; propter magnitudinem,nec pulchritudinem,nec vllum alium ornatum aut magnificentiam,dignum quod ſpectaretur. Sed Deo omninò curæ fuit id excitare in eam, quæ nunc cernitur, magnitudinem & pulchritudinem. Quamobrem Gennadio quoquè Patriarchæ diuina quædam appáret viſio.Dicebat autem viſio:Solue hoc templum:tempore enim tui ſucceſſoris ſum id rursùs excitaturus.Atque ille quidem ſimul iuſſum impleuit,& vitam finijt.Martianus autem ille admirabilis, cùm ad eius aures perueniſſet hæc viſio, atque ei etiam fuiſſet tradita magnæ eccleſiæ diſpenſatio,exiſtimans ſomnium id ad ſe deferre,varias apud ſe verſabat cogitationes, quonam modo fieri poſſet, vt ei ſuccederet hoc opus ex ſententia.Inſcientibus itaque ferè omnibus,cum paucis aliquot illuc venit. Deindè etiam cùm ipſos iuſſiſſet recedere:iam enim erat nox : ſolus & genu & anima Deo inclinata,vbì nunc ſacra ara eſt poſita,Deus,orabat,dicens,qui execranda tẽpla ſimulacrorum tuo nutu & ſalutari voluntate euertiſti, ab eorum autem deceptione opus tuarum manuum liberâſti:ædes autem ſacras & templa ſancta excitari iuſſiſti, in quibus tu quoquè ſemper diuina multa ſigna peragis : ipſe nunc quoquè conuenienter tuo diuino promiſſo, ad hunc locum reſpice, & eum ſanctifica tua ineffabili gratia & virtute:per nos Domine excitans iam tibi præcognitam domum ad tuam gloriam,ad noſtram exultationem,ad multarum animarum ſalutem,quæ tuum nomen inuocãt. Certè Deus & rex omnium,cuius voluntati cedunt omnia, & cuius verè eſt opus cogitatio.Cùm ſic orâſſet, eius oculis ſomnũ immittit Deus, & ſtatim ei oſtendit in ſomnis,& templi ſitum,& magnitudinem,& aliam omnem ædificationem. Deindè etiam diuinam tanquàm in ſomnis audit vocem:O Martiane,fieri poſſunt oĩa credenti. Deꝰ vult tẽpla excitari.

Cùm itaque ſurrexiſſet, metu & gaudio plenus, accedit ad archiepiſcopum, & exponit viſionem.Illius autem gratum aſſenſum aſſecutus,ad opus aggreditur, & vt, ꝓut ei oſtenſum fuerat, ædem faceret magnificam, cùm proximum mare,quod tunc templi fores propemodùm alluebat, labore & magnis ſumptibus effodiſſet, templi ſic iacit fundamentum:adeò vt huic quoquè templo conueniat,quod dictum eſt:Ipſe ſuper maria fundauit eam,omnium ſcilicet opifex.Iactis autem fundamentis,reliqua quoquè pergit ędificare. Magnificas enim columnas per ſeriem vtrinquè ſtatuens, deindè alias ijs ſupernè imponens,effecit inferiores & ſuperiores porticus. Deindè cùm totam ædem omni ex parte compræhendiſſet ὑπαίθροις,ità tectum imponit, maximis id complexus trabibus.Quid autem dixerit quiſpiam, quàm ſint validi parietes, quàm ſit amœnum pauimentum,quàm ſint alia omnia ornata,accurata & elegantia? Nam vbicunquè quiſpiam oculum defixerit, exiſtimans ſe immorari in eo quod eſt pulcherrimum, deindè rursùs aliud attenderit : eum pœnitebit morę, quam in priore traxerit : & ſic omnia peruadens inueniet, cùm ſemper id quod præceſſit, videatur vinci ab eo quod adeſt. Cuiuſmodi autem inuaſit quoquè dæmon,hoc præclarum opus impedire aggrediens ? Nam cùm duæ magnæ columnæ, quę ſtaturæ erant ante aram venerandam, iam eſſent erigendæ, altera ex ijs manibus hominum diù parére noluit,vixque contineri poterat, & à ſtatu concinno diuertebat, & inſtrumenta continenter dirumpebantur:ijsq;,qui ad hoc miniſtrabant,defatigata iam erat induſtria. Tandèm cùm fieri poſſe veluti deſperâſſent, ad ſanctum vno conſenſu accedunt, & id quod factum fuerat,renunciant. Is autem non ſtatuit ſe dédere ocio & ſocordię. Neque verò afferendi remedij ſpem abiecit, reſpiciens imbecillitatem cogitationum & manuum humanarum : ſed *ſpei in Deum vniuerſum permittens, venit ad locum. Et cùm primò manus extendiſſet,& ſe totum contuliſſet ad precatiõem,& figuram crucis ſignâſſet,increpauit dæmonẽ,qui erat cauſa impedimenti: Inimice, dicens, & hoſtis omnis boni,ceſſa inuidere & ea impedire,quæ fiunt ad Dei gloriam. Deindè ipſe

Pſal.23. Templi mira elegãtia. * ſpẽ in Deũ vniuerſã ꝓijciens, Oratiꝺ cũ manuũ extẽſione & crucis ſigno, atq; illiꝰ mira exauditio.

quoquè cum alijs, manibus iam ſenio affectis, opus vnà attingens, magnum attulit momẽtum, ex ſpiritu potiùs, vt ità dicam, quàm ex corpore: & protinùs moueri cœpit columnæ ſtatus, & ceſſit manibus. Appáret autem in hodiernum vſque diem in columna miraculum, per hoc quòd à recto paululùm declinauerit. Hanc autem dicimus columnam, quæ poſita eſt à ſiniſtris aræ ſacræ ijs, qui adſpiciunt ad Orientem.

Baptiſteriũ mirifici operis. Iohan. 5. Sed quomodò pulcherrimi quoquè ab eo conſtructi illuminatorij, quod quidem ſolemus vocare baptiſterium, paucis explicare quis poſſit pulchritudinem, quod videntibus cum admiratione magnam profundit voluptatem? Compræhenſum enim eſt à quinque porticibus, ſicut Probaticam quoquè aiunt piſcinam, quæ eſt in Hieruſalem. Sed hîc quoquè maiora, quàm illic, vidẽtur fieri miracula. Nam in illa quidem erat qui accedebat angelus, & vno die vnus aſſequebatur curationem. Hîc autem non eſt ſeruus qui miniſtrat, ſed aduenit quidem Dominus. Curatio autem non vno fit die, ſed aſſiduè: & non ſolùm corporum, ſed etiam apertè animarum. Oſtendit autem diuinus Martianus hac quoquè figura baptiſterij, ſe vniuerſum feciſſe ad formã huius, quæ ſermone celebraturpiſcinæ., Cùm enim tectum tholis diuiſiſſet, & aureis lapillis quæcunque erant illius ornâſſet, & ægrotorum figuras deſcripſit ad vnguem, & ipſum etiam Chriſtum ægrotos curantem: vt non ſolùm eos qui laborant, ſed medicum quoquè videre liceat. Optimum autem fuerit, non ità valdè *in digendo præſenti oratione, ea quę dicta ſunt, ipſis oculis appræhendere. Nam quæ illic ſunt, maiora eſſe exiſtimo, quàm vt ea poſſimus oratione conſequi, & quæ poſſit ſolus viſus comprehendere. Quamobrem ea quidem ſtatuo prætermittere. Quæ autem ſunt his germana, & ſimul propinquo tempore perfecta fuêre, ea dicam vtiquè: & quod iam mihi fuit in memoria, diuini Iſidori templum, adhuc magìs literis memorię mandabo.

Cùm diuinorum oratoriorum ædificationis quodam vehementiſſimo teneretur amore bonus re vera Martianus, nec magnum quoquè neglexit Iſidorum: ſed vt eius ſacras afferret reliquias, & magnificentiſſimam ei ædem extrueret, magno ſibi duxit ſtudio contendendum. Nec ceſſabat omnem locum conſiderare ac contemplari. Et ideò adhuc quidem differebatur ędificatio. cùm autem eius collegiſſet reliquias, & in loculo depoſuiſſet, eas ſtatuit in pręſentia ſeruare in hoc templo martyris. Vbì aũt breui aliquo pòſt tempore aggreſſus eſt eas transferre, accidit ibì aliquid admirabile & arcanum. Neque enim ipſe, nec alia multa manus hominum potuit thecam ampliùs mouere. Diuinã ergò aliquam rem eſſe arbitratus, & cùm alioquì ei in ſomnis ipſe

Nota mira de ſacris martyris reliquijs. ſignificâſſet martyr, ſe loco delectari, neq; velle hinc ſuas trãsferri reliquias, deincèps párens viſioni, conſtruxit hanc ædem, quæ ſita eſt prope templum martyris Irenes. Quòd hęc ædes autem ſit grata martyri, per multa hoc ſigna ſignificat, euidẽter appárens, & magna miracula aſſiduè efficiens, & à dæmonibus quidem liberans eos qui ab

Vide quot miracula ſanctus Dei efficiat. eis detinentur: naufragis autem fluctus ſedans, & ventorum ſæuitiam increpans: eos qui moleſtia afficiuntur conſolans, & triſtitię cauſas eis adimens, & alioquì ęgrotantibus aut egentibus ea, quæ ſunt grauia, ceſſare faciens: & quæ bona ſunt, præbẽs. Hæc cùm magnus perfeciſſet Martianus, & his veluti alijs muris aureis, ornatûs gratia & ſecuritatis, ciuitatem decorâſſet, diſſoluit vitam in profunda ſenectute, priuſquàm maximo templo Irenes celebraret encænia: hoc veluti excedenti appoſitum quidpiam elocutus: Hęc ambo in manus tuas commendo Domine, nempe animam quam ipſe creâſti, & templum quod ego tua voluntate conſtruxi. Quę cùm dixiſſet, deceſſit decimo menſis Ianuarij.

Concurrit autem vniuerſa ciuitas, deductura reliquias, ipſeque qui tunc erat pon-

Par eſt, vt ſancti & Deo dicati viri, magnificã & glorioſam ſepulturam habeant. tifex, & quicũque erant ſortis Eccleſiaſticę, & multitudo monachorum, & cœtus honeſtarum mulierum, & ex magiſtratibus, quotquot erant pij ac religioſi. Atque ſacras quidem eius reliquias Iohannis Baptiſtæ monaſterium, quod etiam dicitur Danielis, ſuſcipit: quod ſitum eſt prope diuinum templum præclari martyris Mocij: quod ipſum quoquè fuit opus illius manûs, vel, vt veriùs dicam, propoſiti. Quo quidem in loco in hodiernum vſque diem præclarè & piè eius memoria celebratur. Aedis autẽ magnæ Irenes, quam ipſe fuerat fabricatus, maximè pia Verina: ea autem erat vxor Magni Leonis, curam ſuſcipit. Quæ quidem, quæ ei ad ornamentum deerant, implet diligẽtiſſimè, auroq; tectũ ornat magnificè. Hæc aũt declarat, quæ illic eſt inſcriptio.

Tem

Templi verò encænia quotannis peraguntur vicesimo Ianuarij. Quo tēpore magnus quoquè est concursus multitudinis, & frequens in ore omnium decantatur Martianus, tanquàm illius filias hæc duo templa vidēte multitudine, & eius memoriam per ea renouante: adeò vt nonnulli inter se lepidè dicant cum voluptate: Eccè hæc quoquè est alia filia magni Martiani, pulchritudine & magnificētia soror magnæ Anastasiæ. Quod certè ille quidem ipse solummodò de diuina dixit Anastasia, quēadmodùm censuerit quispiam esse ꝑtermittendum? Nam cùm quidam ex eius familiaribus magnam miraretur impensam: Si desponsurus essem, inquit ille, meam filiam, nō quæ ad eius decorem pertinerent & ornatum, statuerem mihi esse ꝓbenda quàm possem magnificentissimè? Nunc autem cùm impensas statuerimus facere in templum sponsæ Christi, & sponsæ adeò pulchræ, & quæ pro ipso sanguinem non parsit fundere: non longè ampliùs & alacriùs sumus sumptus facturi, nullumque ornamētum speciemq; & elegantiā prætermissuri? Tam splendidus & magnificus erat Martianus in ijs, quæ Deo grata erant, operibus: neque vllis parcebat sumptibus.

Templi dedicationis anniuersaria etiam apud antiquos.

Etenim non harum solùm fuit conditor: sed multarum quoquè aliarū ædium non tantùm se præstitit opificem, verùm etiam refectorem atquè reparatorem. Vt magni quoquè martyris Theodori, qui fuit in Tænaro: & Stratonici martyris, qui fuit Rhegij. Et quod est magìs admirabile, cùm in sacris ædibus eius esset manus tam liberalis, ea erat multo magìs profusa in cura gerenda pauperum. Quod quidem nūc vult cursìm ꝑsequi oratio, adeò vt non solùm manifesta fieret illius in egenos benignitas, sed hæc ipsa quoquè beneficētia qualibus donis dignaretur illius amatores. Noctù vir ille admirabilis obiēs plateas & ciuitatis angiportus, huius quoquè curā gerebat. Sicubì inuenisset mortuum præ nimia paupertate abiectum, & cuius nemo curam gereret, & quem talem vidisset, tanquàm magnum aliquod lucrum assecutus, eum lubēter videbat: cumque eum diligenter lauisset & induisset, & alia iusta pro more ei fecisset, deindè etiam mortuum tanquàm viuū alloquebatur: Agedùm, dicens, sis quoquè nobiscum particeps eius, quæ est in Christo, charitatis. Quæ cùm sic diceret, habebat eū qui iacebat, audientem. Surgebat enim, ô miraculū, quod verbis non potest explicari, & bonum amplectebatur Martianum, *curā quę eius gerebatur, non illum, sed Christum potiùs ostendens suscipere. Deindè sic mortuus, rursùs erat mortuus: & talis videbatur ab ijs, qui erant superstites. Hoc autem fuit aliâs quoquè cognitū: sed ex hoc euasit manifestius.

Studium eius erga sepeliendos mortuos.

*curamque eius quę gebatur,

Media nocte, qn̄ maximè putabat fore vt à nemine videretur, ventitabat ad quendam argentarium sibi familiarem, vt aurum permutaret: & accipiens multùm minutæ monetę ęneę, vt haberet quod posset distribuere pauperibus, statìm reuertebatur. Argētarius autem accipiens noctem intempestiuam ad lucri occasionem, iniqua trutina ponderabat aureos. Ille autem nihil contradicens, nec omninò accuratè cōsiderans, apertè ostendebat se omnia permittere conscientiæ eius qui ponderabat. Cùm aūt hoc sæpè fieret, & Martianus simulans se non intelligere, nequaq̃ insimularet argentarium, eum magna subijt admiratio: & simul tempus considerans, nempe mediū noctis, ad meliorem venit considerationem: cœpitque suspicari id, quod erat veritati propius, & Martiani vitæ conuenientius. Vnum certè ex suis pueris iussit eum sequi egredientem, vt sciret quidnā ab eo illa minuta fieret pecunia. Neque enim ab argentario cognoscebatur Martianus, vt qui aptè vultum celaret, qn̄ ad ipsum ingrediebatur, vt illam minutam acciperet pecuniam. Atq; puer quidem sequebatur. Postquàm autem incidit vir diuinus in quendam pauperem mortuum in lecto iacentem, & acceptum ex quadam cauponis domuncula lauit & induit: & cùm surrexisset, est amplexus, & eo deindè reclinato, rursùs abijt: puerum, cùm hæc vidisset, horror inuasit, & conuersus, quàm citissimè fieri potuit, omnia declarat ei qui illum miserat. Illum autem subijt pœnitētia eorum, quæ fecerat: & quòd se iniquissimè in sanctum gesserat, deflebat, & pœnas sumebat de sua conscientia. Certè cùm is rursùs venisset, vt faceret similia, procidit ei ad pedes, & confessus est ea, quæ malè fecerat: & quicquid per fraudem lucratus fuerat, enumerauit. Ità bona tacens actio plura potest facere, quàm verborum multitudo: & quibus nihil prosunt repræhensiones & suasiones, ijs opus laudabile procedens silentiò, & latenter transmissum ad eorum conscientiam, meliores reddidit, & effecit vt bonum sua sponte discerēt. Diuinus aūt Martianus cùm dixisset

Moneta ænea.

Mortuum Martianus lauit & induit.

se fuisse nulla affectum iniuria, ab eo quod dabatur, & eo quia dabat, se deinceps abstinuit: non tanquàm improbum aliquem auersans: illi enim non solùm ignouit, sed etiã ꝓfessus est se cũ habere amicissimũ: sed toto pede fugiebat crãben, ex vana gloria proserpentẽ, & nõ volẽs sua alicui homini fieri manifesta, sed ea apud Deũ solũ reponẽs. Licet ergò ei q velit, cõsiderare, quidnã priùs possit admirari, insignéne miraculũ, an beneficentiæ studiũ, an in vniuersa machinatione eius animi libertatẽ. Verumenimuerò de illius beneficẽtia oratio aliud quoquè bonũ mihi reuocat in memoriã.

Fugit vanã gloriam.

Hæc virtus ei tantæ erat curę, vt propter eam ne in meretricum quidem domos venire dedignaretur, neque eam rem esse turpem existimaret: sed ad illum ipsum, quem diligebat, Christum adspiciens tanquàm ad exemplar, qui cum publicanis & peccatoribus propter eorum salutem sæpè habuit consuetudinem, & malis suaderet mulieribus, quæ erant salutaria: quibus nonnunq̃ inopia erat causa sui interitûs, dum vellẽt, proh dolor, suo corpore quæstum facere. In eas ergò magìs erat profusus, & dextera magìs prõptus optimus Martianus: & maximè si contigisset festum agi die sequenti. Tunc enim erat paratus plura eis p̃bere, q̃ ille erãt accepturæ ex abominanda nequitia: persuadebatq; eis & vti lauacro, & se in sequẽtem diẽ seruare impollutas, & ad ecclesiã deindè accedere, & recordantes eorũ q̃ p̃cesserant, horribilis gehennæ metum sibi incutere, & Deum placare lachrymis. Quod quidem cùm sæpè factum esset, nonnullas boni vincebat consuetudo, diuinusque eis ingruens metus efficiebat, vt non solùm stupris, sed omni etiã ornamento valedicentes, ad monasteria & asceteria, id est, loca in quibus se exercerent, prompto & alacri venirent animo. Multæ quoquè ex ijs statuerunt ire Hierosolyma, cùm ab illo accepissent sumptus, qui sufficerent ad viaticum. Quæ cùm vitam maximè puram & priori ex diametro oppositam ostendissent, ne boni quidem spiritûs donorum fuêre expertes: sed aliæ quidem ex ipsis morbos soluerunt oratione, aliæ autem dæmones quoquè, quos priùs diligenter coluerãt, facilè eiecerunt ex hominibus. Hæc ille, non vt faceret aliquis ex ijs, qui magnis affluũt opibus, id quod redundat exinaniens, sed propter magnum quod egentibus afferebat auxilium, ne ipsis quidem parcens necessarijs. Sed nonnunquàm cùm omnia etiam extulisset & erogâsset, quæ habebat in manibus, sibi solam spem bonam & ad Dei solùm manus adspicere, relinquebat: adeò vt cum alijs, quæ habebat bonis, etiam quòd ad nihil possidendum attinet, primas partes nulli cederet.

Meretricib9 quoq; p̃stat beneficia, vt resipiscãt.

Huius autem quod dico, signum est. Dicitur enim, quòd à festo sanctorũ reuertens aliquandò: nam nec ijs, nec Domini, quæ fit in medio multorum, laudatiõi deerat, diuini cultûs & religionis gratia. Reuertẽs ergò, quoniam pluuiam erũpere cõtigerat, madefactus & domum ingressus, cùm se inclusisset & vestẽ exuisset, paucis exiccabat carbonibus. Accidit aũt, vt Dei amantissimus pontifex tunc eum accerseret. Qui aũt missi fuerant, cùm domum inuenissent clausam, pulsabant ostium, & iubebant egredi. Illum verò pudor, nè nudus videretur, cogebat intùs manere, quoniam ne alia quidẽ ei vestis aderat, vt posset indutus progredi. Et ideò renunciauit quidem se venturum, sed tñ adhuc differebat, donèc vnus ex ijs qui aderant, se gerens paulò curiosiùs, cùm vni foramini oculum admouisset, & cõtemplatus esset id quod fiebat, & ipse repletus fuit admiratione, & effecit vt alijs vteretur huius rei testibus, dum suis cernerent oculis. Postquàm itaque id quod visum fuerat, omnes obstupefecisset, reuersi sunt, & Patriarchæ cum admiratione omnia aperuêre. Illi autem non modò venit in mentẽ admirari, sed potiùs eos increpare, ꝙ ex adeò paruis statuerint magnum iudicare Martianum, cùm liceret ex multis alijs, & quæ nullus posset alius facilè efficere, illum existimare admirandum & beatum.

Quanta aũt fuerit ex æquo omnium in hunc magnum reuerentia, populi, inquam, & Senatûs, & ipsius imperatoris, testatur quidem fama: testantur aũt etiam, qui tunc fuêre potentissimi, Aspar & Ardaburius. Qui etsi essent mala opinione præditi, & ijs qui rectè sentiebant, inimicissimi, diuinum tamen Martianũ ne facilè quidem intueri poterant, insignem eius virtutem reuerentes: & ideò illi magnum honorem tribuebant, & templum magnę Anastasiæ, quod ab illo fuerat conditum, preciosis vasis ex auro & argento factis decorauerunt. Ille autem donum remunerans, decreuit vt diebus solennibus, patria eorũ lingua (Gotthi enim erant) diuinitùs inspiratæ scripturę in eo templo legerentur. Sed Byzantinis quidem erat Martianus adeò venerandus.

Est apud omnes in magna veneratione.

Vocabat autem fama eas quoquè, quæ procùl sitę erant, ciuitates, & vndiquè confluebant: alij quidem percepturi peccatorum curationem, alij verò monachorum: & nec deerant quidem, qui à Roma veteri veniebant. Inter quos alio quoquè, quod factum est dignum memoratu, non par esse arbitror fraudare vestras aures.

Quædam enim mulier laborans diuturno fluxu sanguinis adeò grauiter, vt omnis medicinę, quòd ad eam attinebat, vanum existimaretur studium & superuacaneum. Ea, Roma relicta, (eam enim vocabant diuina signa Martiani, q̃ canebantur ab omnibus) peruenit Constantinopolim. Neque verò eam tantum iter confecisse pœnituit, vt quæ tanta vexatione nihil dignum consecuta sit: sed simul vt ad iustũ accessit Martianum, & morbum significauit, curata est mulier. Talis enim fuit hic vir diuinus, vt nec tactu quidem sæpè, sed sola precatione & nudo adspectu liberaret eos qui accedebant, & ei exhibebant negocium. Tantus quidem fuit Martianus miraculis. Talis autem ijs quoquè, quæ rectè & ex virtute gesta sunt, conuenienter diuinæ promissioni, quæ dicit: Eos qui me glorificant, glorificabo. Cuius intercessionibus nobis concedatur, illius esse bonorum participes, in Christo Iesu Domino nostro, cui gloria & potentia nunc & in secula seculorum, Amen. 1. Reg. 2.

VITA S. GVILHELMI, ARCHIEPISCOPI BITVRICEN. ORDINIS CISTERTIENSIS, PRAECIPVE QVAM

gessit toto illo tempore, quo fuit pontifex: scripta ab eius quodam contemporaneo, & qui satìs indicet, se res compertas & sui temporis conscribere: qui tamen quòd in plerisque verbosior esse videatur, per F. Laur. Surium, mutato stylo, in compendium redactus est.

CVM ex hac luce migrâsset felicis memoriæ Henricus Bituricensis Archiepiscopus, qui inter nos degẽs, erga clerum & populum summa semper vsus est mansuetudine & humanitate: paucis pòst diebus Ecclesiæ illius Clerici ad eligendum idoneum successorem conuenêre: sed cùm primùm inter se non concordarent, tandèm ex instinctu spiritûs sancti in eam pariter iêre sentẽtiam, vt ecclesiæ Parisiensis antistitem, qui ex illorum collegio ad id erat dignitatis assumptus, accersirẽt, eius in Episcopo eligẽdo consilio & prudentia vsuri. Erat enim vir magnus & cũctis venerabilis, cõsilijs ꝓuidus, iustus ac timẽs Deum: cumq; erga alias Galliarum ecclesias multa vteretur solicitudine, æquum esse existimabant, vt matri suæ, id est, ecclesiæ desolatæ, in qua à teneris annis fuisset enutritus, tam necessario tempore minimè deesset. Ille verò nullas nectẽs moras, tanquàm deuotus filius afflictæ matri omnibus quibus posset modis consulturus, vocatus mox aduenit. Itaque vbì ad præfixum diem conuentum est iterùm ab eius ecclesiæ clericis, post multam deliberationem, id tandèm omnibus vnanimiter placuit, vt ex ordine Cistertiensi, cuius tum erat in Ecclesia Dei eximia sanctitas, Abbas aliquis in pontificem deligeretur. Ibì tum inter cæteros quos morum sanctitas commendabat, crebrò nominatus est Guilhelmus, id temporis Caroliloci religiosissimus Abbas: qui postquàm arduum illud amplexus fuerat institutum, in dies ad perfectiora cõtendebat, & sicut generis nobilitate, ità vitæ sanctimonia cæteris antecellere videbatur. Tandèm ex compromisso & hunc & alios, ab ipsis nominatos, ad Parisiensem episcopum detulerunt, ex eius arbitrio proculdubiò suum antistitem habituri, quem ipse esset indicaturus: quippe qui illorum omnium mores ꝓbè cognitos haberet. Sed quia iam hora tardior erat, vir ille prudentissimus noluit in re tanti ponderis præcipitare sentẽtiam: sed negocium omne in diem alterum distulit. Etsi autem inuitus admodùm eam in se prouinciam recepit, nulla ratiõe recepturus, nisì schismatis certa discrimina impendére vidisset: at cessit tamen, decreuitque ea nocte solitis vigilijs & precibus incũbere, & diuinum implorare auxilium, vt Dominus destitutæ ecclesiæ pastorem idoneum daret.

10. IANVAR.

Henric⁹ archiepiscop⁹ Beturiceñ.

Ordinis Cisteriẽsis sanctitas.

Sequenti indè die in beatissimæ Mariæ virginis templo manè sacrificiũ Missæ cum ingenti deuotione obtulit. Aderant verò illi duo eximię sanctitatis & prudentię viri, quorum vnus posteà Turonensi, alter Meldensi ecclesiæ præfectus est: Sub horũ conspectu schedulas, quibus cera obsignatis Abbatum nominatorum erant inscripta nomina, sub altaris palla reposuit, penitùs ignorans, quæ cuius nomen haberet. Absoluto autem sacrificio, cum lachrymis & multo gemitu humì prostratus, orat Dominum Iesum & eius sanctissimam genitricem, vt qui solus corda nôsset omnium, ostendere dignaretur, quem vellet eius ecclesiæ pastorem constitui. Expleta oratione, nihil iam hæsitans de misericordia Dei, surrexit, & ex omnibus schedulis vnā solam appræhendens, nomen inuenit domini Guilhelmi Caroliloci Abbatis: moxque rem duobus illis socijs suis indicauit: atque vnà cum illis properat ad clericos congregatos, & ipsius aduentum præstolantes. Interìm rem apud se & duos illos tacitā habet, dilaturus eius propalationem, donèc certius aliquod diuinitùs indicium apparêret. Et eccè nō minima pars eorum, qui conuenerant, obuiàm illi procedit, vna voce clamitant omnes Guilhelmum Abbatem, vtpotè virum religiosum, iustum, sanctis moribus cōspicuũ, sacris instructum literis, illustri ortum prosapia, reliquis omnibus debere anteferri. Ità Dominus Iesus, quem ipse iam designâsset pontificem, illorum quoquè animis inspirauit. His verò auditis, & lætitia & admiratio cepit Episcopum, ità vt lachrymas tenere non posset, videns rem diuinitùs geri, exclamauitq;: A Domino factum est istud: simul Deum benedicens, mox properat cum illis ad reliquos paucos, qui in electiōis loco permāserant: atque indè cum omnibus ad beati Stephani metropolitanam accessit ecclesiam: vbì ante aram prostrati cùm preces Domino fudissent, de omnium fratrum voluntate & consensu ipso die S. Clementis Guilhelmus Abbas in archiepiscopum & totius Aquitaniæ primatem eligitur. At illum quidem res tota latebat: postquàm verò illi innotuit, non est superbia elatus: immò verò dolere cœpit & mœstus esse, quòd à sublimi diuinarum rerum contemplatione animus ad tractanda secularia & temporalia deincèps auocandus esset. Hinc ergò gemitus, hinc ex imo pectore ducta suspiria. Sed quanto ille à tanti honoris dignitate magìs abhorrebat, tāto honor ipse eum arctiùs complexus est, vt possit de illo quoquè dici, quod de S. Paula D. Hieronymus ait: Fugiendo gloriam, gloriam merebatur, quæ virtutem quasi vmbra sequitur, & appetitores suî deserens, appetit contemptores.

Petitur in episcopum Guilhelmus abbas.

Eligitur ab omnibus.

In vita S. Paulæ.

Intereà positus in deliberatione, quid potissimùm sequi deberet, reciperé ne tam molestum in se onus, an fugere potiùs: videt solennes ad se venire nũcios ecclesię Biturìcensis, obnixè rogantes, vt vocationi diuinæ obsecundet, & electioni de ipso factæ assensum præbeat. Et hi quidem, licèt cum veneratione multa suscepti, passi fuissent hauddubiè repulsam, nisì maior authoritas obstitisset. Accessit igitur ad has preces Cistertiensis Abbatis mandatũ, cui iam reluctari, nisì suę professionis vellet esse trāsgressor; non poterat. Et nè posset vlla ratiōe effugere, addidit grauius præceptum etiam Apostolicæ sedis legatus, qui id temporis in Gallijs erat. Scripserat autem vterq; epistolam ad illum, plenam ponderis, admonentem illum, nè se diuinæ voluntati præberet refractarium: cogitaret verò quandoquè reuersurum Dominum, & talenta collata repetiturum cum vsuris.

Compellitur electiōi assentire.

Matt. 25.

Ità igitur ille compulsus, licèt valdè initiò reniteretur, seque indignum clamitaret, velle tandèm cogitur, quod nolebat, sciens meliorem esse obedientiam quàm victimam. Valedicēs verò fratribus, quibus præfuerat, nec sine multis lachrymis multoq; cordis gemitu, singulorum se precibus commendans, recessit ab illis corpore tātùm, non animo. Porrò festinus iter habuit Bituricas: quò cùm peruenisset, à populo & Clero, illi procedente obuiàm, inprimìs reuerenter acceptus est: deindè ab episcopis ritu solenni consecratus, curam commissi sibi gregis, nō vt mercenarius, sed vt verus pastor suscepit. Et nè sibi deesset, suique ipsius curam neglexisse videretur, omnes animi motus ità studuit rationis continere imperio, adeoque omnia q̄ sunt mũdi huius, contemnere, vt nihil in ipso reprænsione dignum animaduerti posset à subditis, q̄bus seipsum virtutis & sanctitatis atque bonorum operum exemplar præbere volebat: non ignorans, quòd semper componitur orbis regis ad exemplum: nec sic inflectere mentes humanas edicta valent, quàm vita regentis. Domabat carnem, vt & antea consueuerat: & qui cunctis animi perturbationibus & affectibus à puero bellum indixe-

1. Reg. 15. Eccle. 4.

indixerat, nunc acriùs indicit, vt posset ex sententia dicere cum Apostolo: Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo: nè fortè, cùm alijs prædicauerim, ipse reprobus efficiar. In opibus & copijs, in honore & dignitate eximia, quæ solent permultos euertere, pauper esse spiritu studebat: inter lautas epulas & in ciborum apparatu nouerat esurire: inter vestitos mollibus asperrimo cilicio terebat corpus, monastico retento habitu, vt non tam pontifex quàm monachus videri posset. Vestes habebat, quæ corpus tegerent, non quæ luxum & pompam præ se ferrent: neque his quicquam aut aspera hyeme adijci, aut feruente æstate detrahi sinit: pondere illarum pressus potiùs, quàm adiutus. Ab eo tempore, quo relicto seculo monasticum vitæ genus amplexus est, nunquàm carnibus vesci voluit: licèt ob gratiam hospitum tam ex aucupio quàm venatione apparata fercula iuberet mensæ suæ inferri, cùm id ratio postularet. Inter mundanos strepitus & aulæ tumultus, inter litigantium rixas & controuersias pacem pectoris ità coluit, vt etiam cum his qui oderant pacem, foris pacis studiosum se exhiberet.

1. Cor. 9. | Non deponit habitum monasticū. | Nunq̄ vescit carnib.

Cùm sciret autem non posse eum incendere alios, qui ipse non ardeat, igne sancti spiritus inflammatus, subditos quoquè suos accendebat sanctæ conuersationis exemplis: non modò nulla admittens illicita, sed à multis etiàm licitis vltrò abstinens. Si qua autem ab alijs essent mala perpetrata, ea haud secùs atquè propria lugebat: vt è diuerso bonis alienis non aliter quàm suis delectari videbatur. Interioris hominis sui maculas, si quas inuenisset, lachrymis compunctionis diluebat: ità vt deindè faciliùs non modò festucas, sed etiam ingentes vitiorum trabes ab aliorum oculis verbo sanctæ prædicationis & irrepræhensibilis cōuersationis exemplis amoueret. Cauebat enim, nè si proprijs scateret morbis, audiret illud sibi obijci: Medice, cura teipsum. Qui enim apud DEVM pro alijs intercessor est, non debet suis offendere culpis, quem pro alienis deprecatur. Verumenimuerò cùm sanctus pontifex nihil sibi malè esset conscius, at tamen seruum se putabat inutilem, semperque sibijpsi suspectus & pauidus, ibì etiam culpam agnoscebat, vbì non erat, clamans cum Propheta: Delicta quis intelligit? Ab occultis meis munda me, & ab alienis parce seruo tuo.

Luc. 4. | Psal. 18.

Porrò non ignorans virtutum omnium custodem fidissimam esse humilitatem: tum quoquè vnigenitum æterni patris filium, cùm Dominus esset omnium, non tamen venisse vt ipsi ministraretur, sed vt ministraret, ad illius se componēs exemplum, omnibus humilem & benignum sese exhibuit: quantoque maior erat ex dignitate pōtificia, tanto se gerebat summissiùs, humiliabatque in omnibus, memor illius apostolicæ sententiæ, Non dominantes in Clero, sed forma facti gregis. Valdè autem dabat operam, vt nec integram vitam peruersa doctrina, nec sanam doctrinam vita improba deturparet. Agebatque diligenter apud subiectos, vt ex animis eorum tribulos & spinas vitiorum extirparet, & virtutum semina insereret: sciens non ad ocium, sed immensum negocium à Domino se esse vocatum, cui quandoquè administratæ tam amplæ prouinciæ rationem esset exactissimam redditurus.

Humilitati p̄cipuè studet. | Matt. 20. | 1. Pet. 5.

Etsi autem ob patientiæ & humilitatis studium, quas in virtutum structura fundamenti loco posuerat, quibusdam videretur iustitiæ censuram nonnihil negligere, ab ijsque propterea temerè remissus & tepidus diceretur: at Cleri tamen & ecclesiæ iura atque libertatem, in nullo passus est violari. Visus quidem fuit indulgentior erga delinquentes: sed pius pastor sua patientia illos prouocabat ad pœnitentiam: quos si vidisset ea humanitate fieri obstinatiores, iam zelo accensus iustitiæ, ad castiganda & vindicanda flagitia commissæ potestatis gladium exerebat: nihil ea in re nec minis principum, nec tyrannorum sæuitia absterritus, nec amicorum blandis precibus fractus aut delinitus.

Cur erga lapsos fuerit lenior.

Non se sinebat instàr Heli sacerdotis falsa superari pietate, qui quòd in corrigēdis filijs esset remissior, cum illis pariter extinctus est. At tamen contemplans humanæ conditionis fragilitatem, & ex natura vitijs deprauata semper in deteriora procliues hominum animos, in alienis culpis propriam attendebat infirmitatē: sicque seipsum considerans, libenter veniam dabat peccata sua lugentibus ex vera cordis contritione: ità maternis eos fouens complexibus, vt tamen, vbì res posceret, etiam paternæ virgę adhiberet disciplinam: seuerus in vitia hominum, benignus erga naturam.

1. Reg. 4. | Erga peccātes vt se gesserit.

Itaque

Itaque nec in misericordia remissus, nec in humanitate mollis & effœminatus, nec in rigore iustitiæ sæuus & crudelis, nec in pietate plùs æquo indulgens fuit, sanãdis peccatorum vulneribus & vinum & oleum prudenter infundens: vt vini acrimonia vulnerum saniem abstergeret, & olei lenitas dolorem temperaret.

Luc.10.

Quàm autem circa misericordiæ & benignitatis opera sedulus & intentus fuerit, non est silentio tegendum. Miseris & egenis præstabat alacriter eleemosynam, sciens scriptum esse, quòd hilarem datorem diligit Deus: quosque abiectiores nouerat, eos sua liberalitate solitus erat anteuertere ac præuenire: debiles & clausos reficere, maximè à quibus nullam expectaret beneficij compẽsationem, hospites & peregrinos non modò tecto recipere, sed compellere etiam vt intrarent. Eos verò duntaxàt admittebat ad familiaritatem, quos sanctitatis opinio commendabat: à quibus vt magìs magisque disceret esurire & sitire iustitiam, crebris eorum collocutionibus frui volebat: illis planè à familiaritate exclusis, quos vel sciret notatos infamia, vel quibus ipsa familiaritas causa esset eius contemnendæ dignitatis & functionis.

2.Cor.9.

Neque tamen quenquam non amabat in CHRISTO: immò verò prodesse cupiebat omnibus. Nudos pro cuiusque conditione, paucis admodùm conscijs, vestiebat: non ab hominibus gloriam quærens, sed mercedem expectans à Domino: Aegrotos & carceribus inclusos & visitare & consolari studuit, aduersùs desperationem & impatientiam scripturæ diuinæ sententijs & exemplis eos confirmans. Erant in ijs tertiana & quartana febre vexati, qui concepta in Deum fidutia, quòd per sancti viri preces & merita curari possent, rogabant eum, vt manu ipsis imposita, febrem discedere iuberet. At ille molestissimè ferens se sanctum vel appellari vel existimari, eos silere iussit, & ad diuinam poscendam opem se conferre. Illis autem cum ingenti gemitu in sua prece persistẽtibus, vt erat mitis & humilis corde, manus illis imponebat: & alij quidem quamprimùm, alij paulò pòst integrã recepêre sanitatẽ. Ex ijs sanè quosdam nos vidimus bonæ existimationis viros, qui hæc nobis ità, vt diximus, gesta testarentur. Et quia vitæ sanctitas studiosè occultata, per miracula se solet prodere, libet hîc quædam sancti viri miracula commemorare, quę per eum Dominus efficere dignatus est, dum adhuc in carne degeret.

Hinc potest colligi, authorẽ huius historiæ res compertas scribere.

Miracula eius.

Cùm more solito vir sanctus diœcesin suam circumiret, & gregem sibi creditum paterna solicitudine visitaret, suumque munus fideliter exequeretur concionando, sacros ordines conferendo, templa & aras consecrando, discordes conciliando, baptizatos sacro chrismate confirmando: puer quidam continuo capitis tremore iam menses tres & eo ampliùs agitatus, apud montem Falconis illi à parentibus offertur: quem cùm vidisset vir pius, manus illi imposuit, & intrà triduum ille se sensit incolumem.

Capellanus S. Germani de Podio, cuius ecclesia duobus à nostra vrbe milliaribus abest, dimidio ferè anno sinistræ manûs officio priuatus, Missas celebrare non potuit. Ea re non mediocriter ille afflictus & confusus, à medicis petijt tanti mali medicinam, sed frustrà. Tandèm ad virum Dei venit, manum illi propè aridam ostendit. Susceptus ab illo benignè, hoc responsi accepit, vt humiliter peccata sua confiteretur. Abijt ille, accepta priùs sancti patris benedictione, & paulò pòst reddita sanitate, die tertio Missæ sacrificium obtulit. Consecrauerat quodam die vir sanctus ecclesiam quandam, & tanto defatigatus labore, cum clericis & alijs indè reuertens, in prato consedit, paulum ibì cibi sumpturus. Illi prato cõiuncta domus erat, ex qua egressa mulier, Huberta nomine, iam partui vicina, sanctum virum alloquitur, eique cum multis suspirijs infelicitatis suæ pertexit historiam, quòd iam quartò aut quintò peperisset quidem, sed non nisì fœtum mortuum: se verò eo nomine accusans, sua culpa id fieri aiebat. Cernens pius pastor calamitatem ouiculæ suæ, blandis eam verbis consolatur, simulque iubet sacerdoti sua peccata confiteri, ac deindè bono esse animo.

Nõ temerè ad faciendã confessionẽ hortatur.

Deniquè extensa manu benedixit illi, & de cibo ac potu suo præbuit. Vbì illa cibo sumpto confortata est, abijt, & adueniente partûs tempore, prolem saluam & incolumem enixa est, nec vnquàm posteà abortum fecit, licèt crebrò deindè pepererit.

Si

Si quos vir sanctus comperisset in Ecclesiastici iuris & libertatis iniuriam carceri mancipatos, tandiu ante fores carceris sub dio persistebat, donèc ei essent redditi illæsi. Exemplo autem Tobiæ prouocatus, non tantùm mortuos sepulturæ mandabat, sed etiam sine personarum acceptione fratrum funera prosequebatur, pauperum & peregrinorum humandis corporibus libens necessaria præbebat. Intererat autem huiusmodi tristibus spectaculis, vt indè in memoriam rediret conditionis humanæ, extremorumque suorum, & hac cogitatione aduersùs peccata se muniret.

Eadem autem misericordiæ opera etiam spiritaliter suis impendebat. Esurientes pane verbi Dei pascebat, sitientes aqua sapientiæ salutaris & doctrinæ cælestis reficiebat, nudos secundùm animam, ac bonorum operum indumentis destitutos, verbis & exemplis optimis communiebat, ad charitatis studium eós prouocans, quæ est vestis nuptialis: Christum Dominum ad sui cordis hospitium inuitabat: cælestibus cogitationibus intentus, nè quid intrà ipsum, tantum hospitem offenderet. Infirmos & in carcere detētos visitabat: vitiorum æstu tanquàm quibusdam febribus exagitatos, saluberrimarum admonitionum medicamentis fouens & curans, & peccatorum nexibus constrictos & vinctos absoluens. Mortuos sepeliebat, peccata mortifera oris confessione docens explicanda. Cùm enim spontè hic nostra in confessione peccata detegimus, id efficimus, vt in suo iudicio Christus ea tegat. Opera misericordiæ spiritalia.

Crebras ad Deum fundebat preces, idque & secretò & prolixè, sciens dictū ab Apostolo, Sine intermissione orate. Sub ipsis autem precibus & Missæ sacrificio mirabili afficiebatur gratia compunctionis. Vidisses ex oculis, tanquàm ex fonte quodam indeficienti, vbertìm manare lachrymas, pia quadam dulcedine & sanctæ deuotionis ardore conditas. Si quæ se animo illius voluissent peregrinæ cogitationes ingerere, cum S. Abrahamo eas abigebat, nostrę redemptionis mysteria in tanto sacrificio non sine maxima spiritus delectatione reuoluēs, nec aliter illud peragēs sacrificium, quàm si Christum Dominū coràm cerneret pati & crucifigi. Erat eius animus totus in cęlis, ardenti desiderio cupiens ad illam beatam patriam pertingere: sed interìm tamen non sic vni vacabat sibi, vt suarum ouium obliuisceretur. Ab illis sublimibus animi exercitijs, ab illa cælestium sublimi contemplatione dimittebat se ad consulendum subditis suis, ad defendendos pupillos & viduas, ad subueniendum oppressis, ad tractanda multiuaria negocia crediti sibi gregis. Itaque & diuinis sic inhærebat studijs, vt curam populi sui non negligeret: sicque vacabat suorum procurandæ saluti, vt à cælestibus appetendis & consecrandis non auelleretur. Crebrę eius preces. 1. Thes. 5. Gen. 15.

Videns autem serpens tortuosus, antiquus nostræ salutis aduersarius, virum sanctū multiplici gratia & varijs virtutū vernare floribus, multas, easdemque occultas, cōtra eum instruit machinas: modò generis nobilitatem, modò functionis excellentiam, modò ordinis Cistertiēsis præstantiā, modò vitam in eodē ordine ab adolescentia innocenter transactam ob oculos illi statuens, vt tam multis vanæ gloriæ incitamentis, ad animi tumorem & fastum eum impelleret, hortareturque prę se alios contemnere, nec omninò suî ferre contemptum, subditis imperare seueriter, immorigeros punire atrociter, cuncta sibi licita arbitrari, plùs omnibus sibi sapere videri. At verò hostis versuti fraudes intelligens vir sanctus, doctus ad prælia spiritus, inexpugnabili humilitatis scuto se munit, & superbi hostis callida machinamenta in illius caput retorquet, sicque fraus in se conuersa eliditur. Nam quæ ille ad commouendam superbiam adhibuerat, vir sanctus scripturæ diuinę & sententijs & exemplis facilè profligauit. Simul autem ad fortissimum sanctarum precum præsidium confugiens, ità Dominum orabat: Domine Iesu Christe, qui ad te clamantes, à tua misericordia non repellis, quique dixisti, Ego sum lux mundi: qui sequitur me, non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitæ: illumina oculos meos, nè vnquàm obdormiam in morte, nè quandò dicat inimicus meus, Præualui aduersùs eum. Qui tribulant me, exultabunt si motus fuero: ego autem in misericordia tua speraui. Non veniat mihi pes superbiæ, & manus peccatoris non moueat me. Tētationes dæmonis. Precum fortissimum pręsidium. Ioan. 8.

Postq̃ autē virulētus serpēs suis se artibus nihil in sancto episcopo profecisse vidit, etsi turpiter pudefactum se doluit, at nec sic tñ à nocendi studio cessauit. Suggerebat animo illius, vt quos ob illorum scelera communione priuâsset, illis ex more totius ecclesiæ Gallicanę mulctam pecuniariam irrogaret, præter illam satisfactionem, quam

quam pro qualitate criminum imposuerat: vt vel sic à similibus admittendis coërcerentur. Nec hîc deerant viri magni nominis, qui dicerent eiusmodi pecuniam posse eum in suos vsus conuertere, aut certè, si id mâllet, pauperibus erogare. Sed hac in re vir sanctus admirabili vsus est moderatione & discretione, vt nec Deum offenderet, cui soli placere cupiebat: nec proximis scãdali materiam offerret, quos videbat non ità subitò ab hac consuetudine posse reuocari, nec æquo laturos animo, si ea pecunia priuarentur: immò potiùs hac occasione maioris quæstûs rationes & vias meditaturos in suæ salutis perniciem. Itaque media quadam incedens via, morem patriæ nec damnare planè voluit, nec approbare: sed accepta cautione de soluenda mulcta pecuniaria, congrua satisfactione, pro criminum ratione imposita, excommunicatos clementer absoluit, gratias agens Deo, quòd rebelles filij ad sinum matris Ecclesiæ se recepissent: pecuniam verò posteà nullam ab eis accepit, licèt ob incutiendum salubrem timorem, sæpiùs se accepturum minaretur. Omnes enim mundi huius opes haud secùs atquè stercora aspernabatur, thesauros suos in cælis collocãs, vbì tota animi eius intentio versabatur.

Vt se gesserit erga excommunicatos.

Eundem in modum cùm illi persuaderetur, vt in malitia obstinatos & incorrigibiles collecto exercitu debellaret, quô illis profligatis, tranquillitate & pace Ecclesia frueretur, & liberiùs diuinis officijs vacaret: quam ad rem confirmandam itidèm adducebantur patrum exempla, mos regionis, à patribus institutus, à posteris obseruatus: nè quid præproperè vir sanctus ageret, ad deliberãdum, Deumque obsecrandum temporis spatia accepit. Valdè enim ab effundendo abhorrebat sanguine, nec libebat militaribus accingi armis, hostilesque vastare terras & prædas agere. Nè tamen vel ritum patriæ temerè damnare, vel maiorum instituta explodere videretur, promisit q̃dem se facturum, quæ illi suasissent: sed hostes non ferro aut igni, sed spiritaliter oppugnãdos suscepit. Obduratos igitur & peruicaces seorsùm ad se euocat, acriter obiurgat, gladio spiritûs, quod est verbum Dei, prosternit: adhibet cõminationes æstuantis gehennæ, illam fornacem pice & sulphure semper arsuram ob oculos ponit: & nè parùm efficax sit sermo, assiduis & quotidianis se macerat ieiunijs, orationibus & vigilijs, vt Deus illorum duritiam emolliat. Nec est spe frustratus sua. non sine stupore & admiratione multorum, subitò ex lupis agni, ex persecutoribus amici, ex alienis amici & familiares fiunt: & quibus anteà contemptibilis & vilis habebatur, iam non modò archiepiscopum, sed sanctum vocant archiepiscopum, parent subditi suo pastori, ad votum celeriter iussa capessunt. Si qui autem needùm obtemperare volunt, ab alijs non alio, quàm ethnicorum & publicanorum, loco habentur. Felices putantur, quibus imperare dignatur, quibus obuiàm procedentibus benè precatur, quibus vel fimbriam vestimenti eius contigerit attigisse. Sancta conuersatio eius omnium animos illi conciliabat, præsertìm quòd ex signis haud obscuris animaduerterent eum esse apud seipsum humilem, quod meritò deberent imitari: nec deesse illi authoritatem, quam non immeritò formidarent.

Ephe, 6.

Humilitas eius omnes illi cõciliat.

In ipsis sanè pontificatûs sui initijs multas persecutiones & infestationes pertulit: quibus etsi fortaßè cõcuti potuit, deijci tamẽ aut euerti nequaquàm potuit. Regem Francorum, alioquì Christianissimum, ob causas quasdam, quæ in Ecclesiastici iuris detrimentum cederent, diù iratum patienter sustinuit. Non deerant æmuli, qui regis ex ignorantia peccantis iram admotis facibus magìs magisque inflammarent. Videre tum licuit multos ex ijs, qui sereno tempore amici putabantur, inimicorum induisse animos, & quidem regni optimates. Erant & satrapæ regis, plùs homini quàm DEO placere appetentes, qui improbis sermonibus hortarentur eum, vt regem iniustè, vt mentiebantur, offensum sibi conciliaret: quòd si cunctaretur, se illius facultates minarentur in fiscum regium redacturos, & illum tanquàm læsæ maiestatis reum, proscripturos. Sed Ecclesiæ columna nec blanditijs eneruatur, nec terroribus concutitur, sciens Deo magìs oportere quàm hominibus obedire.

Persecutiones patitur.

Act. 5.

Extiterunt autem, sua zizania seminante omnis dissensionis satore diabolo, etiam discordiæ grauissimæ inter ipsum & clericos metropolitanæ ecclesiæ, adeò vt quidã ex illis, non leuibus cum contumelijs & probris afficerent: quorũ sanè ille furori cedere mâluit, quàm maledictum reddere maledictis, & liti atque contentioni inseruire. Verùm omnipotens Deus quorundam bonorum virorum opera & intercessione, &

& regem pontifici,& filios patri conciliauit, omni illa tempestate sedata. Sanctus autem pontifex ex vtraque hac infestatione creuit existimatione & gloria, vbi robustæ mentis eius constantia & præclara apud DEVM merita, quæ priùs homines latuerant, sese declarare cœperunt. Rex enim auditis sanctitatis eius testimonijs,suo illum fauore complexus est: & clerici ducti pœnitentia, patrem suum & amare ardentiùs,& maiori prosequi reuerentia student. Ille è diuerso rebelles priùs filios ampliùs & veneratur & diligit,& alijs,qui nunquàm eum offenderant,etiam præfert & anteponit. Nulla postmodùm in illa Ecclesia extitit rebellio, omnia pro suo arbitratu statuit: cuius rei nos testes sumus oculati. Tam enim certis indicijs plenum eum esse spiritu sancto crebrò comperimus, vt aliquid illi statuere volenti si quis eo absente resistere deliberâsset, illo præsente non posset: immò verò,quod plus habet stuporis & admirationis, votis omnium non sine miraculo in id consentientibus, vt ius conferendi sacerdotia, quæ vulgò Præbendas vocant, in illum & eius gratia in successores illius transferrent, quod anteà semper ad totum illorum collegium pertinuerat: ille hoc præsentiens ad Ecclesiæ damnum quandoquè futurum, spontè & liberaliter hanc oblatam donationem nullo pacto admittere voluit. *Vides hinc authorem huius historiæ res cognitas scribere.*

Interìm verò nè deesset sancto viro satan suus, qui eius patientiam exerceret, erat quidam vir dolosus,qui sicut eius antecessores, ità & illum pertinaci odio infestabat. Cernens enim sanctum episcopum mansuetum, modestum, simplicem, confidentiùs iura ecclesię violare tẽtauit,& toto malignitatis spiritu debacchari in hominem Dei. At ille hominis versuti fraudes non ignorans,columbæ simplicitatem serpentis prudentia temperat, minimeque patitur ab impio ecclesiam ipsi creditam opprimi: sed opponens se murum pro domo Israël, quantùm exigere iustitia videbatur, cousquè humiliter restitit illi persecutori,donèc ex hac luce migraret.

Extitit autem alia quædam longè grauior persecutionum procella,& pugnandi magna necessitas,vt victori sua gloria & præmia cumularentur. Eo nanque tempore in Aquitania, in extremis regni finibus hæretici Ecclesiam Dei exagitârunt, vt penè mergi videretur. Soluebatur ab illis catholicæ fidei vnitas, & iam in eam euaserant multitudinem,vt instàr locustarum operirẽt terrę superficiem, non occultantes, sed palàm prædicantes perfidiam suam. Cumque scripturę diuinę sententias prauè interpretarentur,vinum sibi vertebant in venenum, & ex lumine sibi faciebant materiam cęcitatis. Iactabant miseri licere ipsis omnia,sectatoribus suis impunitatem promittebant flagitiorum,cæci duces cæcorum. Ea autem proposita impunitate,facilè homines,alioquì nimiùm in vitia procliues,sibi alliciebant plurimos. Vtque apud vulgus imperitum scientię sibi existimationẽ pararent,summoperè in eam curam incumbebant, vt ab alijs rectè intellecta corrumperent, & prauas suas opiniones falsis assertionibus communirent. Iam cultus diuinus illis locis maxima ex parte erat abolitus,& templa haud secùs atquè iumentorum stabula vilescebant, dum nemo parietes ruinam minitantes instauraret,& brutis animantibus in ea pateret aditus,quæ locum baptisterij & altaria tua Domine contaminabant:atque etiam sordes & immunditię in conspectu introëuntium hominum ante fores iactarentur, vt polluerent sanctuarium Dei. *Hæretici grassantur in Aqtania.*

Ad horum indoctam doctrinam confutandam, sanandamque insaniam missi sunt à sanctissimo Pontifice Innocentio viri religiosi Cistertieñ ordinis, multa sanctitate conspicui: qui cùm eò venissent,cum magna humilitate verbum Dei seminaturi, inuenerunt terram prorsùs sterilem & inutilem: planeque derisi sunt & contempti ab illis superbis hereticis,nec fructum apud illos facere potuerunt. Ea re comperta,& animo & corpore à deploratis hominibus recesserũt, excusso in illos puluere pedum suorum. Verùm nè modicum fermentum totam massam paulatim corrumperet, visum est summo Pontifici, vt funestæ arbores, non nisi acerbos & exitiosos ferentes fructus,nè latiùs suos propagarent ramos,radicitùs succiderentur. Mittit igitur literas ad prouincias omnes, vt arma capessant ad edomandam hæreticorum peruicaciam,abolendumque eorum nomen in terris, quorum iam nomina de libro vitæ deleta erant. Dignum enim erat,vt qui à capite Christo se separauerant contumaciter *Litera Pontificis cõtra hæreticos.*

& obstinatè, nec vllis admonitionibus ab errore poterant reuocari, meritas pœnas luerent. Pontificis acceptis literis, omnium animi accensi sunt ad capiendas & profligandas vulpeculas, vineam Domini Sabaoth demolientes. In ijs autem facilè primus fuit beatissimus Primâs noster Guilhelmus, qui non sine lachrymis multis magnoque animi mœrore lectis publicè sanctissimi Pontificis literis, instàr Phinees zelo inflammatus est, crucemque veste assuens, eam voluit virtutum suarum quasi coronidem vel consummationem relinquere, vt Ecclesiasticæ vnitatis perturbatoribus eliminatis, pacem Ecclesiæ restitueret. Etsi autem esset imbecillis corpore, non tamen illi deerat animi constantia & fortitudo: nec tam erat senio fractus, quàm ieiunio assiduisque vigilijs confectus. Igitur conuocatis subditis suis, exponit illis Christi Saluatoris beneficia, humano generi collata, crucis mysteria explicat: in ea sola eos gloriari docet, & vt se gratos declarēt, hortatur vt cruce se signari sinant contra crucis irrisores: profert illam CHRISTI sententiam: Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. His alijsque eius sermonibus egregiè animati, pollicentur se quôcunque intendere velit iter, illum alacriter secuturos. Et illi quidem promissis stetêre suis: at sanctus episcopus priùs è vita excessit, quàm posset rato suo satisfacere. At nec sic tamen putandus est sacræ militiæ non interfuisse. Cùm enim in Domini exercitu Abbas Cistertiensis dux & præceptor esset constitutus, sub cuius ille magisterio in habitu monastico diù CHRISTO militauerat, quonam pacto in re tāti momenti illum deserere potuit? Etsi igitur corpore absens, sed præsens erat spiritu. Nam visi sunt multis militiæ cælestis exercitus, præcedente crucis signo, quo etiam illi signati erant. Hinc illa insignis victoria Christianorum Catholicorum, qui illos impios mirabiliter debellârunt, neque ætati parcentes, neque sexui. Capta est velut momento temporis populosa vrbs, quam Biteres vocant, quæ iam non exigua scelera meditabatur, sed in id vsque amentiæ prorupit, vt magnam sibi videretur assumpsisse religionem, quòd nullam respuisset falsitatem. Inter vbera matrum paruuli quoquè cęsi sunt, & neque ecclesię, neque monasteria tueri eos poterant, qui Ecclesię sciderant vnitatem. Indè itum est Carcassonem munitissimam vrbem, ex eaque perfidi omnes eiecti sunt. Tandèm etiam terrę princeps compræhensus est, genere quidem spectabilis, sed moribus ac religione degener, qui illam hominum fæcem susceperat fouendam atque tuendam. Detentus autem est in vinculis, donèc miserandum in modum spiritum exhalauit. Contritis igitur & exterminatis impijs, expiantur altaria, extruuntur templa, ecclesiæ dirutæ instaurantur: in ijsque constituuntur sacerdotes, diaconi & alij clerici, qui diuina celebrent officia, cultumque diuinum reparent.

Cruce signati cōtra crucis irrisores.

Luc. 9.

Heretici à Catholicis profligantur.

Sed vt ad narrationis ordinem reuertamur, cùm beatus Guilhelmus audiuisset migrâsse ex hoc seculo venerabiles antistites, Turonensem & Parisiēsem, valdè quidem contristatus est & planxit planctu magno. Erant enim illi quasi duæ oliuæ speciosæ & fructiferę in domo Dei, & velut lucernę supremo ardentes lumine, quas verus Oriēs miserat ad Occidentis regiones illustrandas. Expectabant autem mox ipsos secuturum Bituricensem Pontificem, vt qui in vita se eximiè dilexerant, in morte quoquè non separarentur. Fuerat enim inter illos syncera quædam familiaritas, & cùm se animi causa inuicèm inuiserent, de his, quæ ad animarum & ecclesiarum ipsis commissarum curam, administrationem & salutem pertinebant, inter se secretò conferebant, suaque inter se arcana sibi mutuò communicabant. Illis igitur vita functis, paucis mensibus noster episcopus superuixit. Cupiebat enim dissolui, & esse cum Christo, & licèt obitûs sui diem ex diuina reuelatione præsciret, tamen longa illi omnis mora videbatur. Intereà sic vixit in carne, vt quasi carnis sarcinam exuisse videretur: adeò iam consumptis carnibus, pellis ossibus adhærebat, & artus admodùm confecti atque extenuati visebantur: nec tamen cessabat exigere à carne, vt spiritui seruiret. Porrò cùm non parùm vereretur, nè post ipsius obitum gregem suum lupus rapax ceu pastore orbatum dissiparet & discerperet, valdè cœpit animi esse dubius quid potissimùm eligeret. Nam nec à beata illa supernorum ciuium iucundissima societate diutiùs abesse, nec gregem volebat desolatum relinquere: sed inter hæc totum se diuinæ permisit prouidentiæ & voluntati.

Obitus episcoporum, Turonēs & Parisiēs.

Phil. 1.

Iam

Iam Saluatoris natalem diem, Circuncisionem quoquè sanctus præsul cum fideli populo solenniter celebrauerat: porrò pridiè Epiphaniæ Domini sentiens adesse tempus migrationis suæ ab hoc exilio ad patriam diù concupitam, populi multitudine congregata in ecclesia protomartyris Stephani, cœpit ad illos concionari, vtì sæpiùs consueuerat: nec ab hoc officio, neque à laudibus DEI se retrahi passus est febre acutissima, qua tunc laborabat. Nam etsi vi morbi corporis vires tabescerent, at spiritu roborabatur, vt posset dicere cum Apostolo: Cùm infirmor, tunc potens sum. Concionatur ad populum. 2.Cor.12.

Interioris enim hominis vires ipsa firmat corporis infirmitas. Sumpserat autem sibi Thematis loco illud Apostolicum, Hora est iam nos de somno surgere &c. Nimirùm pastor bonus iam propediem discessurus ab ouibus suis, exhortabatur ad vigilandum, nè intrarent in tentationem: & nè improuisa illis subreperet mors, admonebat vt semper essent parati, & id genus alia multa, tanquàm vltimum Vale illis dicens, proponebat. Sermone absoluto, & data populo benedictione, ex imbecillo imbecillior factus abscessit. Sæuiebat tum solito acriùs hyemis frigus, & ille nihilo minùs caput habebat nudum, membris febrili languore fatiscẽtibus. Locus enim ille, in quo sermonem habuit ad populum, omni ex parte vento erat expositus, quòd sic affecto corpori non potuit non esse incommodissimum. Et tamen perindè àc si opùs non haberet, nullius poscebat auxilium, & sine adminiculo domum reuertebatur. Creuit in dies febris, & sanctum Pontificem egregiè exercuit. Deindè quinto Idus Ianuarij, cùm iam omnibus ritè peractis, etiam testamentum, multis assistentibus religiosis & prudentibus viris, condidisset, fratribus cōuocatis, extremæ Vnctionis sacramentum humiliter ac deuotè suscepit: eo percepto, etiam sacrosanctam Eucharistiam sibi porrigi instantissimè postulauit, vt tanto itineris duce munitus, posset securus hostium cuneos penetrare. Vt autem Dominum & Creatorem suum ad se venisse cognouit, ilicò resumptis viribus, de stratu prosiliens, tanquàm iam febris omnis abscessisset, non sine stupore circunstantium, maximè quòd iam ferè in supremo spiritu positus videretur, & vix aliquid liquoris posset in os admittere, concito gradu procedit obuiàm suo Saluatori, vires certè subministrante charitatẽ, flexisque genibus, totus lachrymis diffluens, illum adorat: vtque sæpiùs genua possit flectere, crebrò prostratus erigitur, illiq; suum agonem tota deuotione commendat, orans vt quicquid purgandum superest, ipse purgare dignetur, nè quid funestum in ipso possit inuenire inimicus. Rom.13. Extremam Vnctionem accipit. Item Eucharistiam. Nota reuerentiam.

Fuerat autem biduò ferè maxima ex parte loquendi priuatus facultate, ità vt extremas vocum partes tātummodò exprimeret, quas nos coràm positi ægrè possemus intelligere: sed interìm tn̄ nutibus & signis euidentibus declarabat, integrā ipsi semper permanere memoriam. Porrò coram Domino sic prostratus, prolixè orauit, sed eius verba ad plenum intelligi non poterant, linguæ, vt diximus, impedimento obstāte. Deindè expassis in crucis formam manibus, & oculis in cælum sublatis, carnem Saluatoris non sine lachrymis, corde contrito & humili, manducauit. Hoc facto lætior effectus, confortatur in Domino, sciens se fortissimum in illo supremo certamine habere adiutorem, ducem itineris, præmij largitorem. Mox ad stratum rediens, subleuantium illum manibus adiutus, cùm paululùm respiràsset, cœpit nutibus indicare, velle se vt corpus ipsius defuncti apud Carolilocum humaretur. Hic iterùm author satis se ꝓdit certa scribere.

Illi enim monasterio diù præfuerat, nec immerito locum illum præ cæteris amare visus est. Aderant autem etiam illi morienti aliquot eius monasterij fratres, nec deerant, qui putarent, illis petentibus, hoc ità illum constituisse. Verùm initiò ab omnibus ibi coràm positis reclamatum est, ità dicentibus: Absit à nobis pater sancte, vt corpus tuum nostræ ecclesiæ subtrahi patiamur. Corporis tui præsentia carere nolumus, quæ nobis boni pastoris memoriam iugiter refricabit. Obnixè oramus, vt sicut hactenùs plebem tuam ab imminentibus malis protexisti viuus, ità tuearis & vita functus: quosque in vita varijs malorum casibus sæpè eripuisti, etiam sepultus apud nos, tuis meritis & precibus eripere digneris. Ille verò nulla ratione se passus est à sententia deduci, sed cum lachrymis obsecrabat, vt quod cuiuis catholico licet, liceret etiam ipsi, nempe sepulturæ locum sibi deligere. Cedunt igitur qui aderant,

rant,& nè patrem affligerent,coguntur velle quod nolunt. Sacrilegum enim putabant,ea præsertìm hora, eius supremæ resistere voluntati. Ea re ab inuitis impetrata,omnes osculatus est, nutibus orans, vt pro ipso Dominum deprecarentur, & ceu filij pacis pacem inter se amarent & colerent. Illi verò omnes se eius precibus commēdabant,& cùm vicissìm petijssent omnium, si quæ intercessisseut,offensionum veniam,veriti nè multorum præsentia illi esset onerosa, accepta ab eo benedictione & licentia discedendi,non sine lachrymis domum abiêrunt. Mansetunt autem apud illum pauci familiares & domestici,secretorumque eius conscij. At ille nihil à morbo impeditus,vt erat semper orationi intentus, totus in Dei opere versabatur. Labia diuinis assueta laudibus,sine intermissione moueri ad preces videbantur : & vt sanus consueuerat,temporibus & horis congruis diuina coram se officia celebrari voluit,& quos ore promere non poterat psalmos, patulis auscultare auribus, & animo altiùs affigere studebat. Ità omni tempore aut vacabat precibus, aut raptus in spiritu, cælestia contemplabatur : nec iam de præmio hæsitabat,qui se angelicorum spirituum visionibus sentiebat confirmari.

Osculatur oēs,& petit veniā,si quē offenderit.

Perpetuò orat.

Nocte verò subsequente (solet autem nox exaggerare vim morbi) vir sanctus acrioribus cœpit vrgeri doloribus : & iam præsentiens extremam ferè adesse horam, iussit sub adspectum suum è scrinijs proferri vestes pontificales. Ex ijs quasdam minoris precij ad se adduci voluit, quibus etiam tunc vsus fuerat, quandò est consecratus antistes : quas immutabili animi proposito ad suam sepulturam diligenter curârat asseruari. Eas verò omnes cuidam è suis familiaribus, cuius fidem habebat exploratam,ad breue tempus seorsùm seruandas tradidit.

Solitus erat vir sanctus circa noctis medium surgere ad preces nocturnas, hymnos,psalmos & alia à sanctis patribus instituta, cum omni deuotione, & qua par erat solennitate decantare, illud obseruans propheticum, Media nocte surgebam ad confitendum tibi. Ijs verò omnibus ritè peractis,inuictum ab oratione spiritum non relaxans,nunquàm dabat membra sopori, nunquàm defatigata sinebat quietem capere : sed tandiù manebat in oratione prostratus,donèc illucesceret dies. Sed nunc morbo magìs magisque inualescente, cùm statutum tempus expectare non posset, quo,vt diximus,ad persoluendas noctis preces surgere solebat: nè illis nondùm absolutis hinc fortaſsìs abscederet, horam solitam voluit anteuertere,nè mors ipsum anteuerteret. Signo itaque dato ijs, qui ipsi aderant,fratribus,vt laudes Domini inchoarent,ipse prior labijs & pectori suo signo crucis impresso, hæc duo verba, Domine labia, vtcunquè pronuncians,reliqua formare non potuit.

Psal.118.

Præuenit nocturnas preces iam moriturus.

Illi verò mente eius perspecta,finem illius impendére, ex precum anticipatione verisimilibus coniecturis didicerunt. Itaque vnus ex ijs, sacerdos religiosus, admodùm illi familiaris,à memoratis verbis preces auspicatus est, & cætera omnia,quæ sequuntur,alijs adiuuantibus,debito ordine ad finem vsque perduxit,viro sancto mente easdem preces persoluente. Quibus completis, voce & manu significauit, se velle in terram deponi. Parent illi iussis eius : & quia non decet Christianum nisì in cinere & cilicio mori, in sparsos humi cineres eum deponunt, cilicio semper indutum,licèt pauci admodùm eius rei essent conscij:quod etiam nunquàm sibi passus est ab aliquo detrahi. Cumque paulo spatio temporis sic iacuisset, benedicens fratribus, spiritum suo reddidit conditori.

Vult depōi in terram.

Perpetuò vtit cilicio.

Moritur.

Audito autem pijssimi patris obitu, vniuersa ciuitas commota est : paſsìm omnis ætas & vterq; sexus cum cereis & luminaribus ꝓperant ad ecclesiam beati ꝓtomartyris Stephani, quò corpus exanime cum hymnis & canticis psallentium deferebatur. Videre illic multos licebat, qui nullam viuo reuerentiam præstare voluerant : & eam nunc defuncto exhibent, seque hominem sanctum aliquandò contempsisse, aut dictis vel factis afflixisse,ducti pœnitētia, palàm lugere non erubescunt, & ad sanctum corpus prostrati,adorare non desinunt. Deniquè tota illa nox ab alijs in psalmis & iubilo,ab alijs in planctu & mœrore exacta est. Illucescente altera die, sparso iam circunquaquè rumore de morte sancti viri, ex locis vicinis multitudo populi haud aliter atquè ad festum confluxit diem, domus & tuguria custode vacua relinquuntur. Vidisses ibì fœminas,dum se verentur ad pij patris exequias tardiùs venturas,

tūras, relinquere in cunis vagientes paruulos, & non obſeratis domorum foribus, properare ad funus. At eędem cùm quid egiſſent, & quo in periculo paruulos reliquiſſent, ſecum poſteà perpenderent, conſternatæ animis, quòd metuerent nè infantes à feris beluis deuorarentur, cum multo eiulatu accedentes ad corpus ſancti pontificis, illi ſuas proles commendabant: quas deindè, domum reuerſæ, non ſine magna admiratione ſaluas repererunt: ſicut etiam illi, qui oſtijs apertis præ ſancti patris amore diſceſſerant properè ad exequias, poſtquàm domum rediêre, nullum penitùs alicuius rei detrimentum ſe paſſos admirati ſunt. Diem autem illum omnes habuêre feſtiuum & ſolennem, nec vllo admonente, omnes ab omni ſeruili opere ſpontè abſtinebant. Erat ſanè & iucundum & admiratione dignum ſpectaculum, videre omnis generis & ætatis homines ad ſanctum corpus vndiquè confluere, vt vultum intueantur angelicum, & manus ac pedes deoſculentur: quos tamen ſemèl exoſculari non fuit ſatìs, ſed crebrò reuertebantur, vt oſcula denuò infigerent. Vultus angelicus defuncti.

Eodem autem die circa horam veſpertinam, cùm vniuerſus clerus & populus ad celebrandas paſtoris ſui exequias conueniſſet, quaſi globus igneus in aëre ſuſpenſus, ſupra ſancti protomartyris Stephani eccleſiam inſtàr ſtellæ coruſcantis apparuit: quem non ſolùm illi qui aderant, ſed etiam nonnulli aliundè ad noſtram vrbem paoperantes, dimidiæ ferè horæ ſpatio ſe vidiſſe cunctis admirantibus nunciabant. Globus igneus videtur. Interìm parabatur cum multa feſtinatione feretrum, quo ſacrum corpus ad Carolilocum, quemadmodùm ſanctus vir decreuerat, deportaretur, populo hanc eius voluntatem adhuc penitùs ignorante. At poſtquàm rei veritas innotuit, ſubitò commoti ſunt vniuerſi: & ſole iam ad occaſum inclinante, omnes vnanimiter ſtatuerunt, vt omni ſtudio, adhibitis cuſtodibus, valuas & omnes aditus templi etiam armata manu obſeruarent, nè quis ſacrum corpus per vim poſſet auferre: neque illorum pars minima intrà Eccleſiæ parietes tota illa nocte egêre excubias. Manè autem alterius, id eſt, Dominicæ diei, iuxta altare ſancti martyris humo altiùs effoſſa, & omnibus ad ſepulturam neceſſarijs celeriter præparatis, nè quod poſſet impedimentum incidere, ſanctum corpus etiam ante ſacra Miſſarum ſolennia ſepulturæ mandare conſtituerant. Verùm ille moderator & rerum & temporum, qui ſerui ſui gloriam nulla ex parte minui, ſed augeri potiùs voluit, nihil abſque ratione & ordine fieri permiſit.

Celebrato igitur priùs Miſſæ ſolenni ſacrificio, ſtabant ſeorsùm fratres Caroliloci, animi dubij, quid agerent: & neque propiùs audent accedere, neque vt ſupremæ ſancti patris voluntati fiat ſatìs, poſtulare. Iam enim turbæ conſpirauerant, vt ſi alienæ manus auferendo ſancto corpori admouerentur, aut ſi qui aduenæ vel ignoti illud appræhendere conarentur, repentè trucidarentur. Turbæ pertinacia in aſſeruando ſacro corpore. Et quidem ex ſenioribus & maioribus Eccleſiæ nonnulli, nè fidem datam ſancto epiſcopo infringerent, liberam illis fratribus tollendi corporis fecêre poteſtatem: ſed id eo & libentiùs & liberiùs, quòd ſatìs ſcirent ne ſeipſos quidem, etiamſi vellent, cæteris fratribus eccleſiæ illius non conſentientibus & turbis renitentibus, ſacrum corpus indè poſſe amouere. Ità ergò fratres Caroliloci videntes ſe nihil poſſe proficere, Cleri & populi mirantur deuotionem: ceduntque turbis, ſpe & expectatione ſua fruſtrati, præſertìm cùm ipſis præſentibus cum honore debito ſacrum corpus beatiſſimi viri ſepulturæ traderetur.

Nec defuerunt miracula, quæ illius ſanctitati illuſtre redderent teſtimonium. Nam eo ipſo die per merita illius, necdùm humato eius corpore, inter cætera, inſigne quoddam contigit miraculum, quod noluimus ſilentio præterire. Miracula. Puer quidem non omninò decem annorum toto curuatus corpore, cælum intueri non potuit, ſed prono ſemper vultu terram ſpectabat. Iam triennio id incommodi pertulerat, manuum ac pedum officio penitùs deſtitutus. Cibus aliena manu eius ori inferebatur, & ad naturæ neceſſaria à matre portabatur, quæ ſic languente filiolo ſuo, ipſa pariter languebat, eiuſque afflictione acriùs affligebatur.

Vt autem percepit hic puer ſanctum epiſcopum è corpore exceſſiſſe, multa inſtantia obſecrat matrem, vt ipſum perferre non grauetur ad eccleſiam, quò poſſit ſancti

 patris

patris corpus exosculari. Acquiescit tandèm mater eius crebrò repetitis precibus, cumque suis complexa vlnis, difficultèr in templum inferre potuit præ turba. Vt autem propiùs accessit, constanti animo prostrauit se cum paruulo suo coram sacro corpore, & ambo osculati sunt eius manus & pedes. Ea ipsa hora audit mater quasi fragorem quendam & commotionem ossium filij sui, quæ (vt ipsa testabatur)potuisset etiam audiri à multis, si non obstitisset circunstantis populi strepitus & tumultus. Redit mater cum illa sua sibi multùm chara sarcinula, & cùm iam procùl à turba recessisset, exclamat filius & dicit: Sine me mater meis ingredi pedibus: eccè enim per merita sancti Episcopi sentio me redditum sanitati.

Quibus auditis, mater illum deponit, & consolidatæ sunt bases eius & plantæ, & sine vllo adminiculo cunctis admirantibus iter capessit. Stupet mater, stupent vicini omnes, qui nouerant puerum triennio tam malè affectum fuisse. Timens autem mater puero ob recentem adhuc curationem, nisì ad Ecclesiam reuersa, gratias ageret omnipotenti DEO & eius gloriosissimo confessori Guilhelmo, illuc redire statuit post turbæ discessum. Sed dum illa expectat, & miranda DEI opera secum admiratur, eccè Dominus volens clarificare sanctum suum, ad eius tumulum caternatìm confluentibus populis, antiqua potentiæ suæ innouat miracula, signisque alijs alia succedunt. Igitur nolens expectare diutiùs, appræhensa manu pueri, non obstante populi concursu, ad ecclesiam properat, & cum alijs sanitati restitutis, atque ea causa gratias agentibus, ipsa quoquè pro filij sui salute gratias agit totius gratiæ largitori.

Multi varijs affecti morbis curãtur.

Eodem Dominico die, cùm turbæ recessissent, multi & nostræ vrbis homines, & locis finitimis degentes, varijs afflicti morbis, qui præ populi frequentia ingredi anteà non poterant, humiliter ac deuotè ad sancti tumulum accesserunt, sperantes in eo, qui sanat contritos corde, vt per eiusdem beati patris merita optata potirentur sospitate. Sed quia nimìs longum est, immò impossibile, non ea modò, quæ ad sancti viri sepulcrum, sed etiam in diuersis regionibus ad eius inuocationem quotidiè eduntur miracula, singulatìm commemorare, dicemus in summa duntaxàt: nempe, videre cæcos, claudos ingredi, hydropicos curari, surdos audire, loqui mutos, dæmoniacos liberari, aperiri carceres, vincula solui, sanari letaliter saucios, mortuos ad vitam reuocari: atque adeò etiam bruta animantia non vno morbo liberari: multos iam penè desperatione obrutos, ad sancti patris recordationem mirificè releuari: deniquè quacunque vel ægritudine correptos, vel periculo expositos, à malis omnibus eius intercessionibus ereptos, sentire præsentem virtutem Domini nostri Iesu Christi, qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat per omnia secula seculorum, Amen.

VITA

VITA SANCTI PATRIS NOSTRI THEODOSII COENOBIARCHAE, AVTHORE SIMEone *Metaphraste.*

INter tempora quidem ver est iucundissimum : inter stellas autem sol est pulcherrimus: inter vitas autem optima quoquè est vita magni Theodosij. Theodosij, inquam, q nomen non solùm esse nomen ostendit, sed id ad rerum perduxit veritatem, vt qui verè cõspectus sit hominibus θεοῦ δόχοσ, id est, donum Dei, & vniuersæ vitæ, quæ virtutis amore tenetur, exemplar commune. Qua quidem de causa cum iustius fuerit nuncupare Cœnobiarcham, quàm quòd cœnobio præfuerit. Nam hoc quidem est magis eius proprium: alterum verò multorum quoquè aliorum: & hoc quidem ostẽdit imperij beatitudinem, sicut re vera fuit: alterum autem finem habet incertum, & nondùm manifestum euentum. Is autem quisnam fuerit ab initio, & ex quibusnam ortus sit parentibus, & quemadmodùm ad spiritalia aggressus sit certamina, priùs oportet persequi : deindè verò dicere de eius monasterio, quod ab omni lingua communiter decantatur, & de alijs rebus illius dicere pro viribus, nec aures grauando immoderata oratione, neque rursùs nimia breuitate, in ijs quæ sunt oportuna, dando damnum egregijs animis. IANVAR. II.

Beatum Theodosium tulit quidã vicus, nomine Magariassus, situs in regione Cappadocum : qui tunc quidem erat multis ignotus & obscurus: nunc autem ferè omnibus propter ipsum cognitus. Oportebat enim eum esse potiùs causam splendoris patriæ & parentibus, quàm illa vitæ Theodosij decus afferre & gloriam. Erant autem ei parentes & vero Dei cultu religiosi, moribusquе pij & Deo grati : qui vel ex ipsis nominibus bonam vitam & mores ingenuos optimè significabant. Vocabatur enim pater quidem Proæresius: Eulogia autem, quæ eum genuerat. Quæ quidem posteà quoquè vitam amplexa monasticam, vt quæ boni huius instituti occasionem inuenisset ex bona vita filij charissimi, cum patrem habuit spiritalem, cuius ipsa fuerat mater secundùm carnem: pro carnali generatione rectè accipiens spiritalem regeneratione͂. Et si difficile est filio, dignas gratias referre parentibus, qui vt sit, sunt authores : cur non hic quoquè est superior, qui fuit causa matri, vt benè esset? Theodosij patria. Parentes

Ex his ergò ille ortus, generosa & beata plãta, piè ac religiosè nutritur & augetur, simul in corporea & spiritali ætate, & quomodò omninò oportebat eum, qui ex talibus quidem esset natus, & talis quoquè esset euasurus. Cùm autem eam iam attingeret ætatem, quæ prouidet & discernit, statìm ostendit, ad quænam esset eius propensus animus: non amans pecunias, non corpora, quæ quidem sunt exultationes & germina non generosæ & non rectè eductæ iuuentutis: tanquàm equi, qui freno minimè assueuit, & terræ, cui non obtigére manus & labores agricolæ : sed vitæ philosophicæ amorem parturiens, & loca sancta videre cupiens, in quibus omnium opifex & Deus, toti mundo salutares sustinuit passiones: has ipsas Christi vtiquè reueritus passiones, si illas ipse tam parui faceret, vt propter corporis laborem cedens ocio ac socordiæ, ad sancta illa loca non veniret : prætereà autem volens etiam accipere solitudinem, adiutricem egregiam ad philosophiam, & amplecti vitam planè solitariam & quietã. Non enim cupiebat nomen, quod eam, quæ est in rebus, mentitur veritatem. Quænã autem fuerit ei occasio huius peregrinationis, vult iam persequi oratio. A puero q. bus deditus fuerit.

Dexter erat ad diuinas legendas scripturas pręclarus Theodosius, si vllus alius. lubenter enim audiebatur, non solùm quòd hac in re pulchrè esset eruditus: sed etiam, quòd acre injiceret omnibus desiderium, & ex morum moderatione & verecundia, qua nihil aliud magìs decet iuuenes, Propterea ergò ei mandatum fuerat, vt sacros libros legeret populo. Quos quidem concinnè & numerosè legens, cùm aliquandò quidem audiret Deum Abrahę præcipientem, vt exiret è terra & cognatione: aliquandò aũt & patrię derelictionem, & domus, & parentum, & fratrum, quę fit propter ipsum, ijs q sic fecerũt, esse causam vitæ ęternę. Hæc legẽs, & ea quæ sunt his similia, & in mẽtis sinus immittens, ità vt par erat, accendebatur animo, & sequẽdi Christum magno Lectoris fũgit officio. Gen. 12. Mat. 19.

 tene-

tenebatur desiderio,per viam angustam & asperam. Cũque has assiduè versaret animo cogitationes,preces fundit,quæ vitæ pulcherrimæ fuêre procemium: Deduc me Domine,dicens,in via tua, & ambulabo in veritate tua. Deindè diligenti studio init viam,quæ ducit Hierosolyma : illo quidem tempore,quo Martianus Imperator erat in vitæ occasu : Chalcedonensis autem synodus(eam autem esse quartam & sanctam cognoscimus)congregabatur aduersùs *Nestorium & alios hæreticos.

Psal.85.

* Eutychen

Cùm autem iam venisset Antiochiam omni ex parte bonus Theodosius, non statuit oportere eam transire,nisi ad insignem Simeonem,Simeonem,inquam,Stylitē, id est,in columna stantem,priùs veniret, & eius vultum cōtemplaretur, & sermones audiret,& ex his velutì viæ solatium caperet,orationisque & benedictionis eius esset particeps, quæ simul & virtutis viam, quam habebat in animo, & eam quæ cernebatur,leuem facilemque redderet. Cùm ad eum autem abiret,statim non contemnendum nec leue signum accipit illius apud Deum fiduciæ & familiaritatis, priusquàm ad sacram accederet columnam & vocem emitteret, ipse desupèr illum audiens clamantem,& ipsum nominatìm vocantem.Vox autem ità habebat:Benè venisti homo Dei Theodosi.Ille autem obstupefactus,& ei genu inclinat,& se humì prosternit,gloriosiorem appellationem specie humiliore respondens.Deindè ad ipsum lætus ascēdit,cùm ille iussisset,& amplectentē est complexus:hoc quoquè magni faciens membra attingere venerabilia, & illius complexum suscipiens tanquàm diuinum aliquod signaculum,confirmantem ei gressus ad virtutem.Ille autem ei omnia diuinissimè p̄dixit,& qualemnā sit huius vitæ finem inuenturus, & cuinam sit gregi posteà præfuturus,& quòd multas pecudes ratione præditas abrepturus sit à lupo, qui percipitur intelligentia : & alia, quæ paulò pòst finem singula accepêre : quę etiam per vnumquodque tempus procedens dicet oratio.

Simeonem Styliten inuisit.

Simeon illi futura prædicit.

His ergò adhuc magìs animo confirmatus, cùm preces admirabilis Simeonis tanquàm duces quasdam & custodes accepisset, alacriùs quàm priùs iter persequebatur, & peruenit ad sanctam ciuitatem,cùm Iuuenali tunc esset commissus archiepiscopatus Hierosolymorum. Cùm autem totum illum diuinum locū obijsset, & sancta sanctè adorâsset, apud se in animo versabat, quomodò inciperet philosophari, & vtrum ex duobus vitæ institutis eligeret:id'ne,quod est planè solitarium,& quod non habet aliquam cum vllo consuetudinem : an quod agitur cum alijs pijs,& qui eundem scopum persequuntur.Cæterùm separatim silere & quietem agere, nō probauit in præsentia,id nequaquàm tutum esse iudicans ei,qui nondùm esset expertus per se luctari cum spiritibus nequitiæ.Si enim ex ijs qui in mundo militant,nemo, inquit,est tā inuicta audacia, & tam insigni stultitia, vt*si sit planè rudis & in re militari omninò inexercitatus, à linea in medios statìm hostes irruat : quomodò ego, cui manus non sunt eruditæ ad prælium,nec digiti ad bellum, neque superna sum accinctus potētia: idque cùm sit conflictus longè periculosior, aduersùs principatus, aduersùs potestates,aduersùs mundi principes tenebrarum huius seculi, aduersùs spiritalia nequitiæ, possem in acie consistere?Restat ergò, vt cùm ego à sanctis Patribus didicerim, qui se in his priùs rectè exercuerūt, & satìs ab eis fuerim institutus ad decertandum contra hostes,qui percipiuntur intelligentia, deindè in tempore pèrcipiam fructus, qui colliguntur ex quiete & silentio.

Eccè peregrinationē ad Hierosolymam, & sanctorum locorū adoratione, cōtra hęreticos.

*nisi

Hæc cùm sapientissimè cogitâsset : erat enim ei inter alia,perfecta quoquè intelligentia : statìm se conuertit ad eos quærendos,qui bonum cum labore meditantur,vt qui sciret,quòd patiendo tutiùs docetur & discitur. Longino itaque beato seni, qui erat excellentissimus patrum sui temporis, seipsum tradit : vndiquè cum eo & degit & habitat, illius moribus admodùm delectatus, & ideò totus ei velutì inherens,& vt dicam cum diuino Dauide,anima post eum agglutinatus. Nam cum quo quis versari delectatur,talis etiam esse creditur:& id pulchrè dicitur ab antiquis. Admirabilis aūt hic Longinus se in quadam domūcula turris diuini Dauid:hoc enim p̄hibet longi tēporis traditio:incluserat,& illic dulce mel virtutis laboriosè cōficiebat. Apud quem cùm oēs sensus pius Theodosius ità vt oportebat,exercuisset, & in ijs quæ sunt expetenda & fugienda,discernēdis summè elaborâsset, in veterem sedem (eum enim locū ità vocāt:est aūt in via publica,quæ tendit versùs Bethleem)commigrat,inuitus quidem,sed cedens paternę volūtati,cui potiùs quàm sibijpsi morem gerebat. Quænam autem

Præfert initiò vitā cœnobiticam anachoresi.

Psal.62.

autem fuit causa migrationis? Mulier quædam admodùm pia & honesta, nomine Icelia, diues facultatibus, sed virtute ditior. Ea cum aliquo quidē priùs cohabitauit: posteà autem Christi fit ministra propter pietatem. Etenim templum quoquè, quod illic est, dicitur posuisse omnium Dominæ & Deiparæ. Cùm ea ergò tūc seni magnoperè supplicâsset, vt in tēplo, quod ipsa cōdiderat, collocaret Theodosiū: ille quidem paret inuitus: persuadet autem multo magìs nolenti Theodosio, vt admittat translationē. Cui enim iucundum erat simul habitare, consequens est, vt ei quoquè molesta fuerit separatio: maximè cùm beatus Theodosius mallet parére, quàm imperare, sicut declarabit oratio.

Cùm itaque persuasus & translatus esset, & diuinum illud templum habitâsset, eius deindè fama ad omnes peruadente: solet enim virtus non minùs eum, qui possidet, ostendere, quàm eum, qui illam fert lucerna: non ferens illic versari diutiùs, transit in hunc sacrum montem & hanc speluncam: ex qua facit ille vnam solam, eam quæ est ad Deum transitionem, illic relicto corpore. Tribus aūt de causis piè fit eius in montem translatio. Primùm quidem, vt præfecturam tanquàm magnum aliquod onus fugeret, quam illi erant imposituri Patres, vel potiùs eius virtus eximia. Secundò, vt loci quoquè translationem, ad excelsioris vitæ institutum translationem efficeret, hominum solitudinem multiplices virtutis fructus producere arbitrans. Tertiò autem, quòd non à se, sed à Deo motus fuerit, vt ei Christi phalanx ducenda committeretur, vbì tot militum, vel fortissimorum potiùs hominum millia, erat communi Domino oblaturus. Sic ergò pia mente commotus, accedit ad verticem montis, & in hac spelunca perpetuò habitat, quæ etiam hucusquè eius sacris diues est reliquijs.

Recedit à Lōgino inuitus.

Spelunca eius sacris diues reliqijs.

Quædam autem fama ab alto à patribus tradita, ad nos vsque peruenit, quæ dicit, fideles illos Magos, qui Bethleem venerunt ab Oriente, cum Deo, qui ex superna specula in Occidētem huius mundi venerat, aurum, thus & myrrham piè admodùm obtulissent, deindè ab angelo responsum accepissent, nè eandem viam rursùs inirent, sed per aliam potiùs redirent in suam regionem: Hos, inquam, dicit Magos in hac spelunca in reditu fuisse diuersatos: cumque hîc noctù dormijssent, manè ingressos esse viam, quæ ducebat in patriā. Et tale quidem est id, quod dicitur, & fortasse eam nulla labefactat improbabilitas. Nam primùm quidem, cùm statuissent ingredi iter per Hierosolyma, non est admodùm facile, vt ij alia ex Bethleem domum reuerterētur. Sicut etiam nūc videmus eos, qui à Bethleem, vel ab ea q̄ est circuncircà regione transeunt, per hanc proficisci. Prætereà autem multa ex ijs, quæ olìm quidem facta sunt, sita autem non sunt in diuina scriptura, sola scriptis non mandata traditio, efficit vt in hodiernum vsque diem pro certis habeantur. Qualia sunt ea, quæ dicuntur de loco cranij, quæ sunt, inquam, tractata à magno Basilio. Ille enim dicit in quadam sua oratione, (oportet enim ea tanquàm condimentum aliquod addere orationi) non scriptam nobis exponens traditionem: Adam, inquit, primus noster parens in hoc, qui nunc dicitur cranij, loco dicitur esse sepultus: vbì meus quoquè Christus pro nobis crucem & mortem suscepit, propter eam, quæ verbis explicari non potest, benignitatem. Et hæc quidem sic.

Matth. 2.

Traditiōes sine scripto, ꝑ certis habētur in Ecclesia.

Sapiens autem Theodosius cùm fuisset in hoc loco, & semper cuperet excelsiora, diuino Apostolo sibi velutì exemplari ꝓposito, euasit illius imitator, omnia quidem sacra amans mandata similiter: præcipuè autē captus amore diuinæ dilectionis. Eius enim suaui iaculo sic erat illius sauciata anima, & ità eius insolubilibus adstringebatur vinculis, vt excelsum illud & diuinum præceptum, Diliges Dominum Deum tuū ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mēte tua, re ipsa ab eo impleretur: quod quidem non aliter fieri potuerit, nisi omnes naturales animæ facultates ad nihil aliud, quod adsit, contendant, nisì ad solum creatoris desiderium. Has, inquam, intelligentes animæ operationes, vt qui musicæ esset peritus, pius Theodosius concinnè & numerosè mouens ad ea, quæ oportet, & quandò & quantùm oportet, & vt par est, vnamquanque coniungens, omnium harmoniarum numerosissimam & iucūdissimam effecit suę vitę temperaturam, vnum solum scopum sibi proponens, vt ex Deo à se omnia fierent, & nihil ab eo dissentiret aut discreparet.

Charitati præcipuè studet.

Matt. 22.

Quis enim in ijs, quę ꝓ Deo suscipiuntur, periculis ęquè excelsi & fortis animi visus est atquè ille, q neq; vincebatur à minis potentiorū, neq; illiciebat̄ inducebatúrve

blan-

blanditijs, quandò de Deo fortaſsè, ſed non ex Deo erat quod iubebat? ſed de ea re q. dem differatur oratio. Quis autem ſignificauit iudicare cordis cogitationes, & accuratè eas examinare, & maligni nôſſe artes, quæ ſuffurãtur per dexteras, ſicut ille? Quis ſic animam quidem comprimere, ſpiritum autem conterere, omnem autem intelligentiam & altitudinem deprimere, quæ extollitur aduersùs Dei cognitionem? & vt ſemèl dicam, Quomodò quis res illius imitatus fuerit, quas ne dignè quidem laudare potuërit? ieiunij conſtantiam, vigilandi perſeuerantiam, orãdi aſſiduitatem, pulchrũ pſalmodiæ ordinem, oculorum in lachrymas innatam profuſionẽ, vt priùs ſpes eſſet ſiſti perennia fluuiorum fluenta, quàm fontes illius lachrymarum: per totas noctes ſtationem, illa quæ occultè ſuſpendebantur, propter quæ, eô quòd in ſomnum difflueret & reſolueretur, dolor incumbebat in inguinem: humilitatem ſpiritûs, manſuetudinem, animum vtplurimùm cogitabundum & attentum, acre ingenium, & quòd admodùm facilè rectà ad cęlos vſque volabat? Hęc optare quidem poſſunt etiam alij: ſunt autem ad imitandum omninò difficilia.

Eccè ſancti patris ſanctą exercitia

Quis ventri ità imperauit, aut eam abſtinentiæ legibus magìs habuit obedientem? Qui ea vtebatur non ſecùs àc ancilla, cibum ſumente quandò ipſe iuberet. Sumente autem cibum, non quantum ipſe vellet, ſed quantum ſufficeret ad continendum vinculum naturalis coniunctionis. Alimentum autem erat fructus palmæ, aut paucæ ſiliquæ, aut legumen aliquod aqua madefactum, aut etiã quæ ex agreſtibus herbis erãt eſculentæ. Quòd ſi horum quoquè, quæ dicta ſunt, erat penuria propter ſummam ſolitudinis inopiam, oſſa dactylorum madefacta, erant illi lautum & ſplendidum nutrimẽtum propter neceſſitatem, & famis ſcitum ſolatium. Perpetuis autẽ triginta annis panis nihil guſtauit penitùs. Sed etſi ità parcè & ſtrictè ſe gerebat in ijs, quæ pertinebant ad vſum corporis, non ità tamen ſe habebat in ijs, quæ pertinebant ad animam: ſed illam contrà abundè & copioſè noctù diuq; alebat: vt qui in lege Domini quotidiè meditaretur, & ſacris eloquijs aſſiduè rigaretur. Quo factum eſt, vt viſum ſit tanq̃ lignum, quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum, & fructum dedit in tempore iucundiſſimum & copioſiſſimum. Atque corporis, quidem in iuuẽtute ad libidines incitationem ſic pulchrè effecit conquieſcere. Hanc autem abſtinentiæ legem non ſtatuit ſimul abijcere cum flore iuuentutis, neque eam repulit tanquàm adhuc inutilem & minimè neceſſariam: ſed conſeruauit vſque ad profundiſſimam ſenectutem, augẽs & non remittens: & non ſecùs àc quendam ſocium nauigationis, qui vnà nauigauit in hyeme & tempeſtate, multorumque laborum & ęrumnarũ fuit particeps, cùm iam fuerit in portu, erubeſcens amandare.

Sancti viri abſtinentia & victùs auſteritas.

Panis p triginta annos nihil guſtauit.

Pſal. 1.

Amplectebatur itaque labores, ſicut alij voluptates: remiſſiones autem & delicias repellebat vt hoſtes, cùm longa conſuetudo ei talem impreſſiſſet habitum. His nõ ſecùs àc ſtella iucundiſſima, ſplendidiſſimè ac pulcherrimè micans radijs, iam etiam p̄cùl apparebat. Nam ciuitatem quoquè ſitam ſupra montem, eſt celari difficile. Ergò nec latuit, etiamſi illud ipſum perpetuò fugeret. Cùm non lateret aũt, conſentaneum erat omninò, vt boni & honeſti ſtudioſas animas ad ſe traheret, non ſecùs àc magnes ferrum: aut potiùs vt bonas quaſdam apes, iucundũ illud mel virtutis. Ad illum itaq; iam ventitabant quidàm ex ijs, qui erant amatores virtutis, & màlebant cum eo incolere ſolitudinem, quàm cum Imperatoribus præclaras ciuitates. Qui vim afferentes, vix quidem, ſed tamen perſuadent, nè ſua ſolùm conſideraret, ſed ea etiam, q̃ ſunt proximorum: & eius, quæ eſt ex Deo vita, eum accipiunt veluti pædotribam. Et tunc q. dem ſex vel ſeptem numero erant chorus, qui erat circa ipſum. Cùm autem ſciret ille magnus, ijs qui ex Deo viuere elegerint, nihil æquè conducere ad parãdam virtutem & ad partam conſeruãdam, àc mortis memoriam: quæ etiam vera philoſophia & dicitur & creditur: quid facit? Sepulcrum iam cõſtruere his ſuis iubet diſcipulis: ſimul quidem vt eius eſſet monimentum finis, ſicut etiam vocatur: & ſic eos magìs excitaret ad decertandum, & diligentiùs ſtimularet ad virtutem: & ſimul etiam, & mortuos acciperet: quin etiam ille ex futuris aliquid præuidens & præſagiens, iam enim hæc chariſmata & gradus attigerat, in luce gratiæ lucem videns. Quid autem erat quod p̄ſagiebat, iam declarare aggreditur oratio.

Labores appetit, ſpernit voluptates.

quidã ſe illi adiungunt.

Mortis memoria, vera philoſophia.

Paratum enim erat ſepulcrũ, & adſtabat quidem ipſe deſupèr: diſcipuli autẽ ipſum circunſiſtebant. Ille autem acuto mentis oculo intuens id, quod erat euenturum, ſic

sic lepidè dicit, eos adſpiciens: Sepulcrum quidem eſt paratum: quiſnam autem ex vobis eſt encænia eius celebraturus? Et ille quidem ſic, lepidæ & vrbanæ orationi miſcens ſeria. Solebat enim ipſe quoquè inter alia tempus nôſſe, auſteritatemque & triſtitiam gratia moderata ſoluere. Quidam autem Baſilius, dignitate quidem ſacerdos: propter rerum autem bonarum deſiderium, expreſſos apertè ſeruans paternos characteres: & eum qui ipſum genuerat ſpiritaliter, non minùs referentes ſimilitudine virtutis, quàm carnales patres ij, qui ex illis nati ſunt. & alioquì ſciens quæſtionem nõ fruſtrà dictam eſſe propoſitam à magiſtro, primus arripiens ſermonem, erat prompto & alacri animo ad mortem eligendam, tanquàm rem non repudiandam, ſed valdè vilem & conducibilem. Protinùs ergò genibus flexis, cùm ſe humi proieciſſet, Benedic mihi, inquit, Pater. Ego autem, inquit, huius ſepulcri primus celebrabo encænia. Hic ergò petijt, ille verò dedit. Et ipſum quidẽ habuit ſepulcrum. Iubet autẽ pater omnia ipſi fieri, quæ lex vult fieri mortuis, tertianas, inquam, & nouenas, & cõſequenter etiam quadragenas. Cùm autem iam finem acciperent quadragenæ, ó quomodò explicauerit oratio id, quod eſt valdè quidem verũ, ſed eſt valdè creditu difficile, proptereà quòd modum exuperat? Baſilius neque à febre arreptus, nec capitis dolore vexatus, nec vllum dolorem ſentiens in vlla parte corporis, tanquàm molli quodam & ſuaui ſomno ſopitus, exceſſit ad Dominum, præmium virtutis, & quòd prompto & alacri animo illinc tranſire voluerit: quod quidem apertè ſignificauit eum eorum, quæ hîc ſunt, nequaquàm affici voluptate: vt q * primus vt ante Deũ ſiſteretur, & primus coronaretur, tulerit: adeò vt ipſe hac in re laudem magiſtri ſuperauerit, niſi fortè nimis videatur curioſum id, quod dictum eſt. ſiquidem magna res eſt, Dei facies benignè & beneuolè adſpiciens.

Vides tertianas, nouenas & quadragenas, q̃ ex vſu Eccle. mortuis fiũt, eſſe antiquiſſimas, nõ autẽ recẽtiorũ clericorũ aut monachorũ inuẽtum?

for * primas, primus

His ſic perfectis, miraculum conſecutum eſt miraculum. Quadraginta enim deincèps dies, in cãticis veſpertinis inter ſacrum chorum diſcipulorum hic diuinus quoquè ſtans Baſilius, & vnà cantans videbatur & audiebatur à magno Theodoſio. Et ex alijs quidem nullus alius, neque vocem audiebat, neque illius formam cernebat. Solus autem quidam Aëtius, vir qui ipſe quoquè magiſtri ſequebatur veſtigia, & volebat eſſe diſcipulus Theodoſij: non ex eo ſolùm, quòd res illius & ſciret & narraret, ſed eum etiam imitaretur, ipſum quidem videre non poterat, ſed vocem audiebat. Rogauit autem magiſtrum, an ipſe mortui quoquè vocem audiret. Ille verò dixit ſe & videre & audire: & ſi vellet, ſe ei eſſe oſtenſurum eo tempore, quo apparuerit. Atque nox quidem ſucceſſit, & peragebatur conuentus, & homo D E I rursùs planè videbat Baſilium cum ijs, qui ſtabant & canebant, ſimul ſtantem & canentem, cumque digito oſtendens Aëtio, preces quoquè addidit: Aperi Domine, dicens, huius quoquè oculos, & videant hoc quoquè magnum tuorum operum myſterium. Cùm is autem ſtatìm vidiſſet & agnouiſſet, atque etiam accurriſſet, & præ deſiderio eum complecti voluiſſet, Baſilius non ſolùm appræhendi nõ potuit, ſed etiam euanuit, cùm dixiſſet alijs audientibus, Salui eſtote ó patres & fratres, ſalui eſtote: me autem decæterò non videbitis ampliùs. Quamobrem id quod à Chriſto dictum fuit in Euangelijs, Qui credit in me, etiam ſi mortuus fuerit, viuet: oſtendit id quod factum fuit, eſſe veriſſimum & fide digniſſimum. Iohan. 11.

Hoc fuit primum teſtimonium virtutis Theodoſij. Secundum autem mea iam vult perſequi oratio, quod priori nullo modo eſt inferius: Dies erat feſtus & feſtorũ oĩm primus & præcipuus: ipſum, inquam, Paſcha, mei Chriſti, vel mea potiùs reſurrectio & reformatio. Sacræ autem noctis aderat quidem veſpera: ijs autem, qui ad eum vẽtitabant, nihil erat ex ijs, quæ ſunt ad veſcendum neceſſaria: non panis, non oleum, non aliquid aliud ex ijs, quæ ſunt eſculenta. Atque chorus quidem diſcipulorum ęgrè ferebat, vt eſt veriſimile, qui iam erant numero duodecim: ægrè ferebat autem non pro ſe tantùm, ſed quod cum non adeſſet panis, qui offerretur ad ſacrificium, erat eis futurum paſcha abſque ſacrificio, & abſque corpore Chriſti dies feſtus celebrandus. Circunſiſtentes itaque, aduersùs magiſtrum murmurabant, cùm cauſam rationi conſentaneã veluti ex re cepiſſent. Ille verò cùm tãtum dixiſſet, Parari oportet ſacrã mẽſam: reliquorũ autẽ, inq̃t, nihil vlli curæ ſit. Nam q olim tot Iſraëlis millia in ſolitudine, deinde etiã nõ paruã multitudinem aluit ad ſatietatem: hic ipſe noſtri quoquè curam gerens, nec eſt viribus imbecillior, nec ad prouidendum debilior. Hæc ille quidẽ

Sãctum Paſcha feſtorũ præcipuũ.

dixit:

dixit: sed quemadmodùm eius verba effectum sint quamprimùm consecuta, nec spe fraudauerint discipulos, iamiam dicet oratio. Quomodò enim olìm ouis in planta Sabec adfuit parata ad holocaustum, ità etiam huic quoq; beato, sole iam terram relinquēte, accedit par mulorum, per quos afferebatur sarcina variorum alimētorum, conuenientium hominibus, qui se exercent: & nec aberat quidem ipse sacræ mensæ, qui videtur & intelligentia percipitur, panis: sed erat vnà cum alijs. Propter quod magìs lætati sunt Theodosij quidem discipuli, Christi autē cultores. Et hoc quidem donum, fuit donum illius precum, quod non ex cęlo descenderat, vt priùs manna: sed ex terra scaturiērat nutibus cælestibus: & aluit nō solùm sensiliter, sed etiam spiritaliter, quòd ad panem quidē attinet, qui fuit oblatus sanctificationibus. Sic ergò cùm simul terrestribus bonis & cælestibus se iucundè satiâssent, qui apud ipsum erant, vsque ad sanctam Pentecosten, paulatìm discebant, qualis esset illorum Doctor. Et hoc quidem ità se habuit.

Quod autem consequitur, illius dico esse fraternum, & similis fidei & spei fœtum germanissimum. Vir quidam, cuius erāt magnæ opes, bonis autem operibus laudem assequi statuerat, suas facultates distribuebat in benedictiōibus, & pecuniæ materiam efficiebat animæ salutarē. Is, inquam, cùm omnibus alijs, & pręcipuè ijs, qui viuebant ex Christo, & se à mundo remouere, ad Deum autē propè accedere rectè cogitabant, dextera apparuisset iucundisima, vt diuina dicit scriptura: aut rursùs, vt cum scriptura magìs dicam, hortus eis non conclusus, & fons conspectus esset non signatus, solis
Cant.4. Theodosij discipulis, per obliuionem aut ignorationem non impertijt beneficentiā: aut fortè etiā Deo in his sanctū probāte aut glorificāte. Atq; discipuli quidē accedentes, ei exhibebant molestiā, vt & se & illos manifestos redderet diuisori, & magno studio instabant: neque enim se habere, quo deincèps alantur: qui paucas quidem habebant siliquas, & cùm eæ nonnunquàm deficerent, ea quę restabant ossa, coquebant, vt iam dictum est, & eis vtebantur ad famis solatium. Sic ergò illi hominem, qui semper latére studuerat, manifestum fieri cogebant propter pusillum suum & abiectum animum: & eum, qui ad Deum oculos conuertere consueuerat, vrgebāt, vt turpiter manus porrigeret hominibus, relicta manu, quæ est aperta, & implet omne animal benedictione, vt qui eam esse angustam vel parcam ac sordidam iudicâsset in pręsentia. Atque illi quidem erant tristes. Is verò eos sensìm admonens: Quis, aiebat, ex ijs qui in Deo confisi sunt, omninò est derelictus? Aut quis, qui ipsum ad finem vsque sustinuit, non accepit consolationem? Qui inebriat omnem sitientem animam. Hæc nobiscum dicat diuinus Hieremias: Et omnem esurientem implet animam. Qui præparat coruis cibum, & pullis coruorum: vt Iob quoquè & diuinum Dauid introducam simul loquentes. Cognoscamus quātùm interest inter humanum studium & diuinam prouidentiam, quæ pertingit vsq; ad extrema: & sciemus, quemadmodùm ijs etiam, quæ propter Christum lubenter reliquimus, diuina rursùs prouidentia abundè & copiosè fruimur.

Psal.144.

Ierem.31.
Psal.146.
Iob 39.

Hæc dixit, & paulò pòst apparuit quidam, ducens animal onustum. Ibat autem non ad magni Theodosij monasterium: sed scopus quidem erat ei id transire, onus autem in aliquo alio loco deponere. Postquàm verò fuit iam prope monasterium, vel inuitū virum sistit iumentum: cumque ei flagello multas plagas incuteret, illud erat immobile, non secùs àc si esset saxum. Cùm homo ergò rectè existimâsset id non fieri sine Dei numine, mox conuerso ordine, animali vtebatur tanquàm duce, & laxato fręno, ei permittebat ire, quò eum ferret impetus. Cùm homo sic fecisset, animal confestim nusquàm quidem aliò, sed perindè àc si aliquis frænum, cùm à nemine videri posset, traheret & dirigeret, rectà vadit ad monasterium. Quò cùm vir esset ingressus, & inopiam, quæ eos vrgebat maxima, didicisset, & Dei prouidentiæ arcanum esset admiratus, quēadmodùm scilicet effecisset, vt inopiæ molestia eis esset occasio coronarum, & vt ipse eam solueret molestiam: & quòd ea de causa non parebat animal, eum diuina vocante prouidētia ad alendas animas, quæ Deo quidem ministrabant, ministrantis autem corporis laborabant imbecillitate. Hęc cùm ille didicisset, duplum præbuit eius eleemosynæ, quā primus diuisor dederat. Decęterò ergò eius discipuli cessantes ei exhibere molestiā, & esse pusillo & abiecto animo, studebāt potiùs eum imitari, beatumq; eum ducebāt ꝓpter firmā spem & fidem in Deum. Sed hæc quidem hucusquè.

Nota mirā Dei prouidentiam.

Quo-

Quoniam autem ei quotidiè accedebant discipuli: fontes enim illius gratiarũ, vocabant bonas & virtutis studiosas animas: seruas rationis compotes dixerit aliquis, aquas amantes spiritales:alijq; plurimi accesserunt, & non pauci ex ijs,quorum magna erat authoritas & opes. Et iam magnus quidem erat numerus discipulorum, spelunca autem exigua & planè minor,quàm vt eos posset capere:ipsi autem accedentes solicitabant, vt excitaret monasterium, & ampliorem eis faceret mandram ouium spiritalium: dicentes, nihil oportere eum curare sumptus faciendos ad ædificationem. Nam & sumptu, aiebant,qui ad eam sufficit,manus,& manu nobis ea animus largior. Sic cùm maiori gregi cogeretur præesse verè bonus pastor, dici non potest, quantis iactaretur curis,& quàm varijs distraheretur cogitationibus. Quandò enim ad bonum quietis & silentij respiciebat,& ad puram & tranquillam mentem, ab hac chara quiete tanquàm à matre se auelli dolebat. Quandò autem considerabat,curam esse gerendam eorum qui ventitabant,&non oportere sibi soli viuere,sed multo magìs etiam proximis,& eius rei ipsum Dominum fuisse nobis ab initio exemplar propositum,qui & sibi congregauit discipulos, & conspectus est pastor ouium rationis compositum,& pro eis emisit animam. Augetur in dies numerus discipulorũ eius.

Hæc ergò quandò per ocium considerabat, & in contrariam partem trahebatur animus,neque sciebat cuinam purè adhæreret. Nam quietis quidem &silentij fructus non ignorabat. Rursùs autem sciebat,quinam essent fructus curæ,quę gereretur fratrum: & ideò vtrisq; adhærebat,& neutrius erat penitùs: & ab vtroque recedebat, & cum ambobus rursùs conueniebat. Quid ergò facit? Deo permittit vniuersum, qui vel solus potest miscere, quæ misceri non possunt: & illius auxilio credit posse fieri, vt & conseruetur bonum quietis & silentij,& non priuetur mercede præfecturæ. Nõ enim in eo,quòd sit corpus solitarium, sed in eo, quòd sit cor benè compositũ & trãquillum,vitam rectè geri monasticam,vt à diuino Dauid est definitum. Certè etiamsi ità se haberet,iudicium tamen Deo permittit,&ei supplicat, si omninò ei gratus esset conatus:(ei enim in mente versabatur,quod olìm diuinus Simeon de eo prædixerat) si ergò omninò Deo placeret,vt hoc signo declararet, & locum apertè indicaret, in quo erat monasterij iacturus fundamenta. Corporis sola solitudo nõ facit monachũ.

Cùm ergò in manus sumpsisset thuribulũ,& impléßet carbonibus, & deindè absq; igne imposuisset suffitum,peruasit solitudinem,labris preces decantans. Preces autẽ ità habebant: O Deus,qui per multa & magna miracula fecisti Israelem fidelem, qui famulo tuo Mosi multis & varijs prodigijs persuasisti,vt eos regendi onus subiret: & virgam quidem in serpentem,in alborem autem leprosam manum mutâsti,& deindè ei rursùs priorem restituisti colorem. Qui aquam quidem mutas in sanguinẽ: ipsum autem rursùs facilè in aquam restituis. Qui Gedeoni signum victoriæ vellus exhibes, & quæ ad vellus pertinent. Qui omnia fabricaris & contines. Qui Ezechiæ vmbræ graduum retrò reuersiõe descripsisti vitæ additamẽtum. Qui etiam Eliæ preces priùs exaudijsti,ignemque de cælo demisisti:& propter eorum,qui se impiè gerebant, ad te conuersionem,ligna & holocausta & aquam vnà cum ipsis lapidibus combussisti:ipse etiam nunc es Domine, ipse quoquè exaudi me seruum tuum,& ostende vbì tibi placeat,vt templum quidem tuæ potentiæ, tuis autem seruis & meis discipulis habitaculum ædificem. ostendens autem omninò, vbì iubebis accendi hos carbones,ad gloriã quidem tuam,multorum autem agnitionem,& veritatis confirmatiõem. Hæc & his similia decantans,obibat loca,quæ nouerat alijs aptiora. Exod. 4. Exo.4. & 7. Iudic.6. Esai.38. 3.Reg.18.

Cùm autem solitudinis multam terram peruasisset vsq; ad locum, qui dicitur Cutilla,& ripas lacûs Asphaltidis, sic mortuis & minimè ignitis carbonibus: cùm vidit eos minimè accendi, neque conatum ei ex animi sententia succedere, constituit reuerti. Cùm hoc autem fecisset,& parùm esset remotus à spelunca,(ô quis tuam dignè laudârit potentiam ô rex immortalis) fumus repentè ascendit ex carbonibus,fumus benè olens, cùm ignis modo ineffabili percurrisset carbones, & eos latenter suscitâsset. Cùm itaque ignis meliùs quàm lingua locum significâsset,& iacta sunt fundamẽta,& templum extructum est, & ædificatum est monasterium, vel, vt meliùs dicam, virtutum habitaculum,aut tabernaculum in terra, quod est re vera terrâ superius & cæleste: quod quidem est & magnitudine maximum, vt quod paulatìm creuerit ijs, quæ factæ sunt, accessionibus: & abundat bonis omnibus, non ijs solis, quæ sunt ex Monasteriũ vocat virtutum habitaculum, &c.

ſpiritu & virtute, ſed ijs etiam, quæ ſunt ad vſum corporis. Nam eis quoquè erat illis opùs, cùm eſſent homines: non lautis quidem & ſuperuacaneis, ſed quorum eſt neceſſarius vſus & ineuitabilis. Quomodò enim in præclara ciuitate & populo frequenti,ità etiam hîc quoquè licet videre omnigenas artium officinas, quæ communi fraternitati omnia præbent citra laborem, & ab externis, quæ eos auellant, curis liberant.

Commẽdat cœnobium Theodoſij.

Iam verò habitationum varietas & diuerſitas quemnam oculum quidem non mouet ad contemplandum? quamnam autem non linguam ad laudandum? Quam enim omninò animam, aut quod corpus eorum, qui diuerſantur, non curat? Hæc eſt monachorum, illa eorum qui promiſcuè vitam agunt: alia egenorum, alia eorum, qui aliâs peregrinantur. Et vt in ſumma dicam, vnicuique eorum qui accedunt, & locus quo excipiantur, & modus quo curentur, alius alij eſt attributus. Vnum eſt, quod ex æquo omnibus exhibetur, nempe ſumma hoſpitij hilaritas & benignitas. Cæterùm pauperum quidem magnam curam gerebat Theodoſius: quorum ille egeſtatem vincens ſuppeditatione, eam rursùs habebat voluntate inferiorem: quomodò etiam voluntatem ſemper victam à liberalitate & munificentia ſpiritûs, vt paulò pòſt oſtendetur. Hoc autem eſt ipſis rebus conſentaneum & valdè conſequens. Si enim ipſe cùm eſſet homo, ſtudebat hominum egentium ſuperare cupiditates voluntatis magnitudine: quomodò non humana rursùs voluntas ſuperanda erat ab opibus diuinis & benignitate?

Benignitas eius in pauperes.

Cùm autem in omnes, qui egeſtate premebantur, ità eſſet miſericors, eius magìs augebatur miſericordia in eos, in quibus rursùs erat malum grauius, & cum egeſtate erat prætereà morbus, aut membrorum mutilatio, eaque ſacra, quod grauiſſimum, excrucians. Ea ratione erat etiam oculus quidem cæcorum, pes verò claudorum, indumentum autem nudorum: eorum qui tecto carebant, tegumentum: ægrotorum medicus, largitor, adminiſter, famulus: omnibus omnia factus propter excellentem benignitatem: ſanguinem abluens, vulnera mundans, labra admouens labris eorum, ☞ quorum erat caro mutila, & ità eos ſapienter conſolans, & perſuadens vt moderatè ferrent calamitatem, cùm ſcirent eos, qui ſapiunt, non modò ipſos non auerſari, ſed eos potiùs beatos ducere & amplecti. Non autem ſe ſuperbè & inhumanè gerens, vt complures: quos cùm oporteret miſerendo fratrum, in eos benignitatem exercere & clementiam, illi, ô inhumanitatem, adeò ſunt elati & ſublimis animi, aut (vt veriùs dicam) nimìs ſuî amantes, & tam puſilli & abiecti animi, vt non ſolùm eos non admittant, ſed eos etiam videre non inducant in animum: perindè àc ſi nolint meminiſſe neque omninò ſcire, quòd ipſis quoquè ſunt carnes ſubiectæ talibus affectionibus. Sed non ſic hic beatus: ſed fuit magno (ſicut diximus) & generoſo animo. Et ſunt huius quidem rei multi oculi teſtes: maximè autem ex ijs, qui hoc miniſterium vnà cum eo obibant: qui cùm primò hanc inſignem benignitatem & commiſerationem ſimiliter atquè alij auerſarentur, illius deindè egregiam reueriti moderatiõem, perſuaſi fuerunt rectè ſapere, & vt par eſt, imbecillitatem humanam & humilitatem.

Quamobrem ſi quis eum dixerit communem portum, & communem medicinæ officinam, communem domum, commune penarium, rectè dixerit & congruenter veritati, ægrotantium, eſurientium, algentium, peregrinantium. Eorum enim omnium ea, quam par erat, cura ab eo gerebatur. Qui autem contemneretur aut deſpiceretur propterea, quòd eſſet vilis & humilis, ſi quæſiuiſſes, illic inueniſſes neminem: ſed propter hoc ipſum, quòd eſſet, inquam, vilis & minimus, maiorem cõſequeretur curationem. quoniam Chriſtus quoquè eſt inter minimos, & quæ ſunt illorum, apertè ſibi tribuit. Quarè eorum qui expellerentur, nulla illic habebatur ratio. Nullus deſpiciebatur, nullusque indignus reputabatur commiſeratione. Quod quidem patrũ quoquè nonnullis non eſt admodùm facile ſeruare in filios. Sed alijs quidem veſtes quoquè dabantur, quibus ijs erat opùs: omnibus autem ſimiliter dabantur alimenta. Atque meminerunt quidem, qui ad hæc miniſtrabant, ſe vno die pluſquàm centum menſas patâſſe. Et humanus quidem miſericordiæ fons erat huiuſmodi, & tam abundè ſcatutiens: Dei autem fons qualis? Num eſt manifeſtum, quòd multis atque adeò infinitis partibus ſuperabat? Nunc autem declarabit oratio, quibuſnam indicijs, & finem imponet ei, quod eſt pollicita.

Neminem quanuìs humilẽ deſpicit.

Vno die pluſq̃ 100. menſæ parantur.

Caſtigabat aliquandò terram Deus, caſtigabat autem fame: erat autem non breuis

aliqua

aliqua fames, neque in hos quidem dominabatur, in alios verò non: sed ex æquo oẽs inuaserat flagellum. Cùm sic autem affligerentur homines, vt eorum, quæ scelerate fecerant, pœnas darent: malorum enim studiorum hæc esse fructum dicit diuinus Micheas: & adesset dies festus Palmarum, quo pauperum & agrestium multitudo, festi accepta occasione, in eo loco versabatur, iam hoc quidem pro more facientes, sed tunc magis à fame iussi. Qui itaque ad parandum prandium inseruiebant, ad tantam caligantes multitudinem, conabatur quibusdam libris & trutinis alimentum distribuere, vt hac accurata subtilique ratione & parcitate posset pluribus alimentum sufficere. Pondus autem eis ad libram, vt dixerit quispiam vtens lingua Romanorum, redibat. Accedens antem magnus ille Theodosius, cùm id quod fiebat, visu apprehẽdisset, & à magna multitudine vim afferri ianuis, & idem quod Iob, didicisset sentire & diceret: Foris non diuersabatur hospes, & patebat ostium omni viatori: iubet portas aperiri, & permittere, vt omnes volentes possent ingredi: & hominibus mensas consuetas apponere, quos difficile erat vel numerare, non solùm eos cibo satiare. Quicunque ergò ei erant inseruituri, quandò ad solam tantummodò adspiciebant multitudinem, non credebant: tãtum abest, vt aliquid facerent, propterea quòd modum iussus exuperabat. Postquàm autem adspexerunt ad virtutem & gratiam eius, qui iubebat, ab humanis destiterunt, & altiùs adspexerunt, & portas statìm aperuerunt, & lubenter admiserunt eos qui veniebant: & deindè etiam parandis mensis dabant operam, & hilariter ea etiam apponebant, quæ habebant. Quid ergò Deus admirabilium? Rursùs quoquè suffecit ad paucis alendam magnam multitudinem, sicut etiam priùs quinque panibus quinque millia. Simul ergò & eorum impleti sunt ventres, & arcæ panariæ ostendebantur plenæ panibus: & illi quidem existimabant fore, vt omnia deficerent: eæ verò erant plenæ, & plura tenebant quàm præbuerant, & per orationem velutì ad replendos ventres pauperum plurimum fructum produxerant. Sic pro eius proposito Deus ipsum est remuneratus, & pro eius beneficentia in pauperes, non solùm abundè desupèr pluens propter eius munificam voluntatem: sed etiam efficiens, vt vir ille in admiratione haberetur & celebraretur, propterea quòd sit minimè falsum promissum. Promisit enim eos glorificare, qui eum sciunt glorificare per opera.

Mich. 6. *Dies festus Palmarum.* *Iob 31.* *Iohan. 6.* *1. Reg. 2.* *Vides ꝙ Dei vera glorificatio fit per opera?*

Post hoc autem aliud quoquè dicatur, quod est similis munificentiæ & virtutis in faciendo miraculo. Rursùs erat dies festus, & festus virginis Dei matris: in quo, propterea quòd erat valdè insignis ac solennis, tam magna cõuenerat multitudo (oportebat enim & festi causa esse multos celebraturos, & eius qui festi celebritatem peragebat, dexteram, aut vt potiùs dicam propositum, habere etiam conuenienter multos qui alerentur) vt ne sufficerent quidem ad faciendum accumbere eos, qui accedebant, illi quibus hoc commissum fuerat: tantum abest, vt haberent quod satìs esset ad eos alendos, nisì in vna mensa oporteret vnum panem apponere. Qui autem arcas panarias antè impleuerat Dominus, larga & copiosa dextera, quæ aperitur & nutrit, quicquid ab ipsa est creatum: is tunc quoquè mensas impleuit, vel vt potiùs dicam, ventres: adeò vt cùm innumerabilis ille hominum conuentus, fuisset plenus ad satietatem, tot essent sportæ reliquiarum, vt ipsi quoquè, qui accubuerant, multa domũ tulerint, & ijs qui seruiebant, ex ijs sint opiparæ posteà mensæ appositæ. Videntur autem hæc esse difficilia non solùm ad imitandum, sed etiam ad laudandum, & ad rectè explicandum oratione. Quis enim adhuc videns Aegyptios confluentes ad magni Theodosij monasterium, non existimauerit vel puteos esse tãtæ multitudini defecturos ad solum potum? Illi autem ità ad satietatem fruuntur appositis, vt ijs etiam, qui post ipsos veniebant, sufficerent quæ remanserant ad secundum conuiuium. Quis ergò videns, quæ in hodiernum vsque diem fiunt in solitudine, non statìm est habiturus fide dignum testimoniũ, quòd qui per Mosem in solitudine mirabile priùs pluit Hebræis nutrimentum, hic ipse nunc quoquè per Theodosium (etenim in Christo viuere creditur) hoc quoquè magnum & diuinum efficit, & tot viris nutrimentum copiosè suppeditat? Proptereà ergò multos quoquè videris ad hunc locum festinantes, hunc ipsum reuerà esse illum existimãtes, propter quem Seruator & quinq; priùs panes benedixit, & tot hominum millia aluit ad satietatem. Sed hæc quidem ità se habent. Nobis autem redeundum est ad ea, quæ consequuntur.

Esca diuinitùs auget. *Exod. 16.* *Nota duo, & sanctos nõ rectè dici emortuos, cùm in Christo viuant, & ꝙ Deus p illos virtutes operatur.*

Quoniam enim præcipuum indicium charitatis in proximũ,eſt cura quæ geritur ægrotorum: quæ etiam maximè nouit purgare patibilem noſtræ animæ facultatem: quoniam non ſufficit ad perfectionem, fratrem nutrire eſurientem, & potum dare ſitienti,eumq; qui eſt hoſpes & nudus, in domũ introducere & complecti:ſed oportet prætereà eius etiam cum mutuo quodam ſenſu miſereri, vt non ſit ſolummodò bonum,ſed etiam benè fiat,ex animæ ſcilicet affectione: vt non manu ſolùm, verùm etiã anima oſtendat miſericordiam. Qualis autem ille eſſet in ea re, iam vult declarare oratio. Cùm tres domos ædificâſſet, vnam quidem ijs,qui propter Chriſtum erant ſeiuncti,& toti mundo crucifixi, tribuit ad curam corporis infirmitatibus. Deindè duas permiſit ijs,qui in mundo viuebant & verſabantur: & ex ijs ipſis, vnam quidem ijs, qui erant inſigniores & honeſtiores: alteram verò ijs,qui erant viliores & pauperiores,& qui opùs habebãt alterius auxilio. Quinetiam ſuis monachis,quorum propter ſenium & labores longæ exercitationis ſoluta erat vis membrorum,(Oportebat enim ne hoc quidem effugere Theodoſij ſolicitudinẽ) ijs cùm in loco ſeparato aptũ extruxiſſet gerontocomion, id eis permiſit ad recreationem diuturnæ afflictionis, tanquàm bonis viatoribus, longa via & aſpera defeſſis, accommodatum diuerſorium. Prætereà autem aliud quoquè ab eo conſtructum eſt noſocomium, nempe ad opera commiſerationis verè miſericordi & clementi animæ:quod etiam erat donum mulieris verè honeſtæ, moribusque piæ & religioſæ : quæ quidem eius admirans bonitatem,domumque & ſeipſam cum filijs ei largitur: mundo quidẽ renuncians, Deo autem totam ſeipſam permittens,& volens vt ſui filij ſub illo viuerent.

Tria valetudinaria extruit.

Quinetiam,quod maius eſt ſignum clemẽtiæ & benignitatis,quicunq; in montibus & ſpeluncis degere quidem propter Chriſtum,ſed non ex Chriſto elegerant,inconſiderato & non ſtabili calore ſecuti exercitationem: & humanæ quidem imbecillitatis,& Chriſti verborum, quòd abſque illo nihil poſſumus facere, obliti: inani faſtu & vana perſuaſi arrogantia, & quæ rectè geſſerant,miſeri ſibi adſcribentes : ô mea mala, ô grandem inſolentiam, vel potiùs amentiã. Quid enim boni fecerit humana natura, tuo, ô Seruator, nudata auxilio? qui me doces per linguam Prophetæ dicentem: Remiſi manus,& aruerunt: & facti ſunt tanquàm fœnum ſiccum ſuper domos, tanquàm gramen. Quid verò per hæc ſignificat? Quòd amiſſo flore virtutis, quem qui tuam habent manum opem ferentem, amplexi ſunt,deindè exiccati defectu tuę pinguedinis, dedecus deformitatis miſerabiliter induerunt. Qui ergò ſic ſtultè ſenſerãt, & ideò traditi erant ſatanæ ad interitum carnis, vt ait Paulus, vt ſaluus fiat ſpiritus: aut alioquì mente erant lęſi & malè affecti, & pœnas dederant in eo, quod peccauerant, vt diſcerent cùm in honore eſſent, effecti rationis compotes,intelligere ac noſcere opificem & auxiliatorem, & non eſſe ingrati in eum, qui eis dederat gratiam: ij experti ſunt eum valdè benignum, & paternè in ipſos ſe gerentem. Pro eis enim accendebatur, tanquàm pro filijs proprijs, & alioquì beneuolè in eos afficiebatur: cumque eis conſtituiſſet locum quietum & tranquillum,permiſit vt in eo agerent: vt eſſet ei quodammodò alterum monaſterium,& ob multitudinem eorum, qui erant congregati, & ob ordinem miniſterij, & ob ſtatum eorum qui miniſtrabant, & ob ſumptum eorum, quæ ſuppeditabantur. Magìs ergò quàm aliorum,homo Dei, ſicut diximus, vincebatur ipſorum commiſeratione, & in eis recreandis magnam adhibebat curam & diligentiam, & eos conſolabatur verbis aptis ad perſuadendam tolerantiam:

Iohan. 15.

1. Cor. 5.

Nequaquàm ô filij,dicens,nequaquàm reſoluamini & eneruemini hac temporali afflictione. Neque hoc vobis videatur optandum, à Deo omninò non corrigi. In laboribus enim, inquit,& in flagellis caſtigare Hieruſalem. Sic dicit Deus per Hieremiam: Anima mea nunquàm à te deficiat. Caſtigat enim, ſed benignè : & caſtigat omnem filium, quem recipit, poſſum dicere ex diuina ſcriptura, adeò vt diſciplina eius & caſtigatio non ſit iræ, ſed dilectionis, ad correctionem peccatorum, inducta propter benignitatem. Bonum eſt ergò, ô fratres,& valdè bonum, cùm hic ſpiritaliter caſtigati fuerimus, illic Dominicas plagas non experiri: & cùm hîc ad tempus afflicti fuerimus,quæ finem non habent, tormenta effugere. Hîc enim nihil pati, longè eſt grauius,quàm pati: & excedere è vita abſque tentationibus, vt cuius non fuerit purgata materia peccatorum multis afflictionibus, quod eſt apertum indicium terribilium

Ierem. 6.

Heb. 12.

ribilium afflictionum,& nothorum potiùs,quàm germanorum filiorum signum euidens. Quanquàm ne illud quidem omninò conturbabit animum eorum,qui sapiunt, si figmenti diuini dæmon euadit dominus. Nam datur quidem eis potestas ab eo, qui creauit,tãquàm quibusdam punitoribus, hei mihi, ad castigationem filiorum qui declinârunt. Datur autem,quantùm ille nouit sufficere castigationem, non quantùm ipsi volunt. Vix enim parcerent hominibus,qui ne brutis quidem pepercerunt, vt sacra docent euangelia. Conspiciamur ergò per hanc disciplinam sensum accipere peccatorum,& non egere alijs plagis grauioribus,quòd incorrecti maneamus post plagam. Efficiamur probati per afflictionem. Quod contra nostram voluntatem est illatum, fiat etiam proprium voluntatis,in eo quòd moderatè feramus ea, quæ contigerunt,& gratias agamus ei, qui intulit disciplinam legibus benignitatis. Ipse percussit, & ipse nos sanabit. Et hoc habeo à Propheta: Percutiet, & alligabit, & non tardabit ad curationem. Hæc dicens admirabilis Theodosius, omnibus quidem procurabat consolationem,& nonnullis etiam à morbo liberationem: alios admonens, vt forti & magno animo ferrent ea,quæ sunt grauia: & persuadens esse vtilius ea tolerare, q̃ ab eis liberari. Hac ratione plurimùm studij ponebat Theodosius,non vt eos qui malè habebant,liberaret ab eo, quod erat eis molestum: sed vt potiùs eis persuaderet, vt ea forti & magno animo ferrent.

Cur diabolus sinatur obsidere homines.

Matth. 8.

Osee 6.

Sedenim quomodò aliorum illius bonorũ epulis auditores excipiemus? Quid enim, perindè àc si desint res præclarè ab eo gestæ, excogitabimus, quemadmodum possimus immorari in oratione? Quis enim cùm eas, quæ hîc fiunt, audierit hymnodias, non demulcetur quidem auribus, lætatur autem animo, corde autem vehemẽter exilit,promptoque &alacri animo labra mouet ad laudãdum eum,qui fecit:quòd diuersis quidem linguis,vna autem mente & sentẽtia canantur piè & religiosè? Quomodò enim in lyra, ea quæ fit vicissim pulsatione, contemperatur vocum diuersitas numero admirabili: ità etiam hîc quoquè diuersis linguis,quidam varius & valdè cõcinnus cantatur hymnus. Hic enim vir sapiens, sicut olim Beseleel diuini architector tabernaculi, sapientissimè & pulcherrimè dispensat & administrat in hoc sancto monasterio, & quatuor ædes intrà id ædificat. Ex quibus vnam quidem dimisit ijs, qui lingua Græca vtuntur: in qua ipsa aliorum quoquè patrum choro hymnus canebatur. In secunda autem genus Bessarum sua voce communi Domino fundebat preces. Tertiam autem sortita fuit gens Armeniorum : in qua quidem ipsi quoquè lingua patria Deo hymnos emittebant. Vltimam autem & quartam seorsùm ab alijs ij, qui vexabantur à dæmone: Qui cùm erant alioquì furiosi & emotæ mentis, vt antè meminimus, cùm ipsi ad se reuersi, erant compositæ mentis, cum ijs, qui eis ministrabant,in ea preces emittebant altissimo. Ità ab eis peragebatur hymnodiæ regula, quæ (vt dictum est) septiès in die offerebatur DEO vniuersorum. Sed hæc quidem alio tempore. Nam quandò oportebat veneranda participare sacramenta, lex erat apud eos pulchrè admodùm constituta, vt vsque ad diuinitùs inspirata Euangelia vnusquisque in sua Ecclesia simul & lingua diuinam audiret vocem : posteà autem omnes congregarentur in vna, exceptis dæmoniacis : in magna scilicet Græcorum Ecclesia. Quod quidem in hodiernum vsque diem faciunt : & illic sunt participes sanctificatorum.

Etiam antiquis patribus hymnodia & cãtus fuit in vsu, tam in die q̃ in nocte.

Ecce septem horæ canonicæ etiã à priscis monachis frequentatæ.

Et quid opùs est omnia recensere, illius, inquam, sacri pastoris & gregis: & vtrùm eorum magis admiretur virtutem, an multitudinem? Nam quos tota quidem sua vita parturijt spiritaliter, paternè autem nutrijt,& deindè etiam ad Deum emisit, cùm pulchrè suam vitam finijssent, fuerunt numero sexcenti & nonagintatres. Quos autem præfectus, qui post illum successit monasterio, fuerunt plusquàm quadringenti, spiritalis virtutis apertum seruantes characterem,filij patrem amantes,& filij, qui insigniter amabantur à Patre. Causa autem amoris, qui erat in vtrisque, erat non natura, quæ est res laude carens & mercede : sed bona voluntas & bonum animi institutum, amans id quod bonum est & honestum : & ideò laudem omninò meretur. Et possem quidem dicere cum magna voluptate,quot pastores, quot Episcopos protulerit eius educatio, & quot ex eius ouibus fuerunt pastores aliorum, & præfuerunt sacris monasterijs : non ipsi amantes imperium, sed potiùs iudicati digni qui imperarent, & digni quibus crederetur præfectura animarum : & quorum multi per se

Eius discipuli quales extiterint.

 vixerunt,

vixerunt, propter quietis ac silentij desiderium, & cupiditatem maiorum certaminum: quorum nonnullis producta fuit exercitatio vsque ad octoginta annos, & eis annorum multitudo congregauit multitudinem diuitiarum spiritalium: per quæ omnia cognoscebatur & prædicabatur Theodosius, & ei aureum conseruabatur genus, quod honore, inquam, antecellit. Per quæ ei implebantur fructus & manipuli, & merces augebatur. De vnoquoque ergò eorum libenter meminisset oratio, nisi produceretur ad immoderationem. Oportet ergò paucis dicere, nullum fuisse relictum locum, qui non commodi & vtilitatis aliquid ex eo sit consecutus.

Multi se in eius tradũt disciplinã.

Postquàm ergò huius viri diuini fama per vniuersum orbem terræ iam peruasisset, & virtutis studiosas ad se attraxisset animas, multi quidem ex militibus bella multùm valere iubentes, referebantur in numerum eius phalangis: multi autem ex ijs quoquè, qui valebant dignitate, & honores fuerant consecuti, hæc non secùs atquè somnia despicientes, aut potiùs vt alias Sirenes, quę demulcent ad eorum, qui eas attendunt, exitium, dimittentes, toto pede ad ipsum contendebant: propter Christum ignominiam, veram esse gloriam, & ipso etiam regno meliorem credentes. Multi autem ex ijs quoquè, qui erant insignes eruditione, libros quibus adhærebant, tãquàm aliquibus vberibus aut fontibus, vel tanquàm iucundissimas voluptates, vel tanquàm pulcherrima spectacula despicantes, màluerunt attingere institutiones elementorum vitæ, quæ ex Christo agitur: relictisque plausibus & laudibus ciuilibus, humanæ sapientiæ prætulerunt eam, quæ est propter Christum, stultitiam. Quibus admodùm aptè vsus fuit hic bonus pastor: imbecillioribus quidem labores alleuans, augens autem robustioribus: adeò vt neque imbecillitas opprimeretur immoderatione, neque vires insolescerent si non comprimerentur: erga omnes seipsum varians & mutans spiritali sapientia: Non virga castigans, sed sermone instituens, sermone sale condito, & qui peruadebat vsque ad profundum motuum mentis, vt qui vim haberet ex ipsa operum fidutia. Ea ratione & consolans, erat multis terribilis: & increpans, desiderabilis, & iucundus in omnibus. Quis ità fuit, & cum multis conuersans, vtilissimus, & ad sensus colligendos, & ad efficiendum vt intrò conuerterentur, aptissimus? adeò vt is in maiori esset tranquillitate in medijs tumultibus, quàm ij, qui sunt in solitudine: & idem simul esset & cum multitudine, & separatus: & illud quidem alijs, hoc verò sibi afferret vtilitatem: vel suam potiùs per vtrunque. siquidem iuuare proximum, est apertè iuuare seipsum. Quod autem & permansit cum eo toto vitæ suæ tempore, & est velutì necessarium aliquid & semper consequens, erat diuinorum lectio eloquiorum: quam non tempus, non morbus, non senium, non aliquid aliud ex ijs, quæ accidunt, interrupit. Quinetiam cùm iam esset imbecillus, & iam ad extremam venisset senectutem, nec decæterò posset ampliùs progredi, liber erat in manibus, & vincebantur labores à laboribus: à meditationis, inquam, laboribus labores senectutis & imbecillitatis. Ad quos cùm dies non sufficeret, illius lucem lucerna supplebat in noctibus.

In illis instituendis eius prudentia.

Lectio scripturæ assidua.

Quoniam autem cùm esset homo, oportebat eum esse multis defessum & exhaustum laboribus, non poterat quidem noctù vnà esse cum fratribus canentibus, & admonere quæ oportebat: ministro autem tanquàm lingua vtens, qui ei fundebat aquam manibus, per eum significabat fratribus, & quisnam esset canticum incepturus, & quisnam facturus lectionem sedentibus, & quis chorum ducturus. Hæc autem faciebat his duabus de causis, & sibi quidẽ prouidens, vt assiduè vigilaret: & illis, vt regulam spiritalis officij seruarent citra vllam repræhensionem. Sed noctù hæc quidem illi magno erant pręcepta ecclesiastica: interdiù autem ad eum accedentes, qui erant ex spiritu ei geniti filij, eum seorsùm interrogabant propter cogitationem, quæ eis afferebat molestiam. Apertè autem ea suadebat, quæ pertinebant ad eorum vtilitatem, non sermone solùm docens, sed etiam vita ea, quæ dicebantur, confirmãs. Quo quidem tempore erat, quod fiebat, non procùl à miraculo. Nam vir ille, qui externam ne gustauerat quidem sapientiam, & in libris gentilium ne linguam quidem exercuerat, tãta verborum copia faciebat admonitiones, vt nullus eorum, qui in his libris consenueraut, & arte dicendi linguam satìs acuerant, facilè possent cum eo conten-

tendere. Docebat itaque non ex humana sapientia, sed ex gratia boni spiritus, qui ad eum veluti dixerat: Ecce dedi verba mea in os tuum, sicut olim Hieremiæ sapienti: ex seipso quidem multa dicens, eaque elegantia: multa autem etiam ex dictis Apostolicis. Maximè autem crebrò recordans salutarium constitutionum & sermonum, qui instruunt ad exercitationē, Magni, inquam Basilij: cuius etiam vitam imitans, & eius orationis magno captus amore, studebat animam quidem illius moribus, linguā autem eius ornare eloquentia. Certè per ipsam quoquè proferebat ea, quæ sunt rerum illius pulcherrima, meditando assumens, & conseruās memoria, quæ possent prompti animi studium inijcere vel socordioribus. Bonum autem fuerit illorum ipsorū quoquè meminisse verborum, quæ memoria tenere curæ erat Theodosio:

Ierem. 1.

Vides quòd etiā antiqui monachi regulas habuerunt & constitutiones?

Rogo fratres per charitatem Domini nostri IESV Christi, qui dedit seipsum pro peccatis nostris, aggrediamur aliquandò curam gerere nostrarum animarum: dolore afficiamur ob vanitatem vitæ nostræ præteritæ. Decertemus pro futuris ad gloriam Dei & filij sui. Nè remaneamus in hac socordia & mollitie, præsens quidem semper ocium admittentes, in crastinum autem diem & perēdinum, principium operum differentes: Nè si compræhensi fuerimus ab eo, qui nostras animas decipit, nequaquàm instructi operibus, excludamur quidem à thalamo gaudij: frustrà autem & incassùm defleamus, despectui malè habitum vitæ tempus lugentes, tunc quandò nihil iuuabit eos, qui agent pœnitentiam. Nunc est tempus acceptabile, nunc est dies salutis. Hoc est tempus pœnitentiæ, illud remunerationis: Hoc est tempus operandi, illud verò dandæ mercedis: Hoc est tolerantiæ, illud consolationis. Nunc Deus est adiutor eorum, qui conuertuntur à mala via. Tunc erit terribilis, & qui decipi non poterit, examinator rerum & verborum & cogitationum. Nunc fruimur patientia: tunc iustum cognoscemus iudicium, quandò resurrexerimus, alij quidem ad ęternum supplicium, alij autem ad vitam æternam, & recipiet vnusquisque congruenter suæ operationi. In quod tempus Christo obedire differimus, qui vocauit nos ad regnum suum cęleste? Non expergiscemur? Non nos reuocabimus à vita consueta, ad perfectionem Euangelij? Quomodò oculis appræhendemus illum terribilem & insignem diem Domini, in quo eos quidem, qui dexteræ Domini per bonas appropinquant actiones, excipiet regnum Domini: eos verò, qui ad sinistram sunt abiecti, propterea quòd à bonis deserti sint operibus, abscondet gehenna ignis, & tenebræ æternæ, & stridor dentium? Nos autem dicimus quidem nos cupere regnum cælorum: ea autem non curamus, quibus id possimus assequi, sed pro pręcepto Domini nullum laborem suscipientes, in vanitate mentis existimamus nos esse æquales honores consecuturos ijs, qui vsque ad mortem resistunt contra peccatum.

Eius exhortationes ad fratres.

2. Cor. 6.

Iohan. 5.

Matt. 25.

Aduertant hęc, q solā fide iactitāt.

Deindè cùm hucusquè perfecisset orationem, nonnunquàm ea etiam, quæ sua erant, addebat: quæ & excitabant ad obedientiam, & parabant ad tolerantiam, & vnibant ad concordiam. Addebat autem sua, non vt quispiam se iactans & glorians: sed qui seipsum ostenderet eadem sentire. & simul ea quidem, quæ iam dicta sunt à veteribus, propter breuitatem verò vel sententiæ magnitudinem, vulgi captum excedunt, ipse suis additamentis reddens apertiora, manifestaque & clara reddens omnibus. Atque sic quidem vtebatur sacer Theodosius ea, quæ ad docendum comparabatur, oratione: ea verò, qua traduntur dogmata, quomodò se habebat? & quis erat eius in ijs sermo & zelus? An'ne de hoc quidem est sciscitandum, vtpotè quòd res omnes loquantur quauis voce apertiùs, & eius zelum pro pietate prædicent? Illud autem est potiùs diligenter quærendum, quænam lingua sit erudita & facunda, vt possit rectè explicare illius linguæ trophæa. Nam is quidem in alijs quidem omnibus erat mansuetissimus, & promptissimus vt honestè potiùs vinceretur, quàm non laudabiliter vinceret. Vbi autem erat in pietate & vera religione periculum, erat illic stabili & forti sententia Theodosius, & nullius cedebat obiectioni: vt qui cerneretur acri & inuicto animo, ignis comburens, aut securis scindens, aut rhomphæa pugnatoris, vt dicam quæ diuinæ sunt scripturæ. Eius autem, quod dico, argumenta sunt multa quidem alia, mihi autem sufficiet vnum reducere in memoriam.

Tulit aliquandò nostrum quoquè tempus Imperatorem, qui priùs quidem fuerat, quantùm apparebat, paradisus voluptatis: postremò autem rebus fuit cognitus

campus destructionis,& vnus scilicet ex ijs pastoribus, qui sui gregis oues dispergunt & perdunt,& eas turbida potant subuersione. Et vt reliqua illius prętermittam, hoc quidem accipiet,quod post nos sequetur,tempus.Neque enim par est,vt id mandetur obliuioni propter eos,quorum est scelus insigne:qui,vt dicit Esaias,concipiunt laborem,& pariunt iniquitatem.Heu mihi,impius,siue ab alijs ad hoc motus,siue hũc sceleratum fœtum ex se produxerit:(Stultus enim,inquit,stulta loquetur,& cor eius vana cogitabit)Patrum,qui Niceæ fuerunt,sacra dogmata,tanquàm montẽ Sion & turrim fortitudinis scilicet aggreditur,illa quidem volens abrogari,valere autem sententiam Acephalorum,quam à ratione alienam,& verè ἀκέφαλον,hoc est, carentem capite iure quis dixerit.Potentiæ autem admiscet improbitatem, vt hac quidem deciperet: illa verò effectum redderet quod cõtendebat: vt neque vis,si esset immixta & persuasione minimè contemperata,molesta videri possit,& planè violenta,vt quæ robur accepisset ex sola occasione. Neque rursùs persuadere,si impotens sit,sit imbecillum & quod possit pauca & apud paucos efficere.Hinc alios quidem ex Episcopis adoriebatur minis & exilijs,alios autem honoribus & assentationibus: & nonnunquàm etiam corrumpere pecunia,& suum malum aliorum quoquè efficere, & morbum communicare contendebat,mutabilis non minùs quàm Proteus,vt Gręci dicunt, & non minùs mente,quàm ille adspectu, varius. Postremò autem hanc quoquè magnã turrim aggreditur. Machinæ autem erant aurum,idque non paucum,vt posset contemni,sed quod redibat ad summam triginta librarum:eratq; donum non nudè & apertè donũ, nè non acciperetur, vt quod suspicionem pareret auaritiæ: sed id quoquè occultabat prætextus speciosus & valdè probabilis,nempè pauperes,& q̃ erant necessaria ad vsus fratrum ægrotantium. His virum conabatur ingenuum redigere in seruitutem. Et si bonum existimas & gratum piorum animis id,quod à te ô vir egregie innouatur, ego illi dixerim,cur nõ ab eo ipso sinis trahi amatores,& propria vinci pulchritudine eos, qui sunt pulchri amatores: sed id pecunijs ornas & muneribus,quod solet fieri turpibùs & deformibus,vt quæ sint aliena ornamenta & artificia?

Esa.59.

Esa.32.

Auro oppugnatur vir sanctus.

Cùm ergò cognouisset ille magnus id, quod fiebat ab illa pusilla & abiecta anima,temerè aduersùs se comparari,erat,vt vulgò dicitur,aquila in nubibus:vt qui nec posset capi,nec vinci:sed reuerà potiùs eum capit,qui simulabat.Nam aurum quidem non repellit,nè fortè videretur temerè suspicari,& offensionis aliquam præberet occasionem:sed duplici damno afficit aduersarium: simul quidem priuãs pecunijs, cùm esset alioquì auarus:& simul etiam spem vanam & inanem ostendens, qua ducebatur, & quæ scopo nihil habebat consequens. Sed quem leonem existimabat se iam habere in pedicis,eum cùm in se concitâsset vehementissimè,præclarè ostendit, vt est in prouerbio,capream inijsse pugnam aduersùs leonem. Nam cùm iam tempus aduenisset, & ille ab eo petijsset confessionem, & adessent qui ea de causa missi fuerant, hic mihi considera eius animi virtutem & fortitudinem. Nam cùm omnes simul congregâsset ciues solitudinis, & dixisset esse tempus, vt finem acciperet dictum illud Propheticũ, quod iubet mitem fieri pugnatorem,& eos instruxisset ad suscipienda pro pietate certamina,se ostendit esse ducem,se militem,se virum strenuum & fortem, & primum in omnibus,& cum Imperatore per literas est cõgressus. Et lubentissimè quidem meminissem illarum ipsarum probationum,quibus Theodosius apertas nugas esse ostendit ea,quæ ex propositis videbantur esse validissima: sed propter prolixitatem, & ea spectans,de quibus agitur in præsentia: multis enim manibus opùs esset & libris : solùm meminero eius dicẽdi libertatis,qua vsus est in fine. Sic enim paucis ostẽdetur,quàm esset homo liber, & qui nequaquàm deijci deprimíve poterat. Sic autem habent ea, quæ scripta sunt:

Epistola eius ad Imperatorem.

Cùm hæc duo sint nobis proposita,ô Imperator,vel turpiter & illiberaliter viuere consentiendo Acephalis, vel honestè mori sequendo recta Patrum dogmata: scito mortem à nobis esse præferendam. Tantum enim abest,vt hæc noua sequamur dogmata,vt non solùm in loco mansuri simus,præcedentes Patrum leges sequentes:sed eos etiam,qui præter hæc alia tueri sustinuerint,piè abdicabimus,& subijciemus anathemati: sed nec vllum ex Acephalis ordinatum,per vim suscipiemus. Absit vt hoc fiat,ô rex CHRISTE. & si tale quid contigerit, veritatis DEVM præsidem testantes, vel potiùs illum ipsum,qui nunc ab ipsis,maledictis & blasphemijs appetitur,

vsque

vsq; ad sanguinem resistemus: & quomodò pro patria, ità pro recta fide lubenter animas profundemus, etiā si ipsa sancta loca igne perdenda visuri sumus. Quid enim opùs est solo nomine, quandò ipsa sacra, reuerà afficiuntur contumelia? Nos ergò nequaquā admittemus aliquid sentire, tantum abest vt dicere, quod discrepet à sanctis & œcumenicis concilijs. Ex quibus primum quidem ornatur trecentis & octo Patribus, qui cùm aduersùs Arrium in sancto spiritu Niceæ côuenissent, anathemati miserum subijciunt, & à corpore abscindunt Ecclesiastico, alienantem à patris essentia eum, qui est natura filius, & introducentem dogmata aliena à recta fide. Secundum autem impulsu diuino cōgregatum aduersùs Macedonium, qui ipse quoquè scelerate loquebatur aduersùs bonum spiritum, eum abdicat. Tertium autem aduersùs prophanam & execrandam linguā Nestorij, qui ipse quoquè absurda erat locutus aduersùs Christi carnis susceptæ consilium, pulchrè Ephesi conuenit. Post hæc, quod fuit etiam Chalcedone sexcentorum & triginta diuinorū Patrum: qui cùm etiam ea dixissent, quę conueniebant prioribus, & quæ illi dixerant, adhuc accuratiùs exposuissent, infelicem & execrandum Eutychen vnà cum Nestorio abscindunt à corpore Ecclesię, & fidem cōfirmant Apostolicam: & quicunq; non ità sentiebat, decernunt esse alienum ab Ecclesia. Aduersùs hæc & ignis accendatur, & ensis acuatur, & mors quoquè nobis acerba adferatur: immò verò, si fieri possit, pro vna innumerabiles: nos verò nunquàm prodemus veram religionem, neq; ea quæ rectè placuerunt Patribus, ea abrogando probro afficiemus. testes sint eorum sudores, quos pro fide susceperunt, & multæ dimicationes: sed ea manebunt firma & immobilia, & apud nos, & apud eos, quos fas est & Deum & nos sequi. Pax autem Dei, quæ superat omnem mentem, sit custos & dux tuę potentiæ.

Qnatuor Concilia œcumenica.

En q̃ cōstanter vir sanctus Conciliorū decretis cēsuerit inhęrendū.

Cùm hanc Imperator accepisset epistolam, mittens & vim afferre & conari persuadere, se potiùs submittens, aggressus est se de ijs excusare, quorum accusabatur, & sic cōposuit epistolam: Huius innouationis, ô homo Dei, nos nō sumus authores. Testem cōfidenter inuocamus, qui omnia cernit, Dei oculum: sed ab illis oritur hic motus, quos plùs, quàm alij, oportebat hæc honorare silentio. Nunc autē cupientes singuli primi videri & dicendi facultate & dignitate, seipsos feriunt, & nos ad se inuicèm attrahunt. Quid nos ergò aliud oportet facere, quàm dum ij mouentur, nos nō simul moueri, sed quietem amplecti: vt sic persuadere possimus eis, qui hîc mouere statuerint, dimissa tali contentione, vnà nobiscum quiescere? Omninò enim tuam non latet pietatem, quòd quidam monachi & clerici, qui rectam fidei sibi vendicant sentētiam, hæc mouere scandala, seipsos, vt diximus, studentes ostendere primas obtinere partes in harum rerum cognitione: & quòd mysterium & fidē in ore suo circunferant. Quę quidem cùm non possint compræhendi ab hominibus, nihil aliud quàm illos mendaces ostendunt & sycophantas. Ex quo etiam proficiscitur magna Dei in nos indignatio, cô quòd existimamus mysterium non esse mysterium, nec ex sola fide consistere, sed ex absurdis nugis: & cōdemnamus eos, qui nos docuerunt Deum fide & mysterio colere. Vos ergò nūc quoquè oportet, si vnquàm, orare pro Ecclesia, vt nos benignis oculis adspiciat, & pacem suis cōciliet ecclesijs, quæ tam malè sunt diuisæ propter studia ipsorum Præsulum. Quæ autem à vobis missæ sunt eulogię, nobis admodum lubēter ostensæ sunt: nostrum autem quale sit institutum, annunciabunt pij monachi. qui à vobis missi sunt. Et hoc quidem modo se habuit epistola.

Sed qui hæc quidem scripserat, Imperatorem, & tunc de furore paululùm remiserat, & bellum, quod aduersùs rectam opinionem, vel suum potiùs caput gerebat, represserat: non multo interiecto spatio grauis subit pœnitentia: & perindè àc si eum pœniteret, quòd omninò parùm esse pius statuisset, & se facilitatis nimiæ condemnaret, ad priora est reuersus. Difficile enim est, vt est in prouerbio, asinum confricantem auertere. Rursùs ergò edicta aduersùs pietatem, rursusque hic egregius martyr citra sanguinem: siquidem consideranda est voluntas, & non rerū exitus. Nam cùm omnes essent planè consilij inopes & dubij quid agerent: & alij quidem blasphemiam defenderent, alij autem vererentur vel solummodò contradicere: fortasse autem etiā hac in re cōmuni Patri, dicendi libertate cederent, & veluti ducis signum expectarent: tūc tunc euadit manifestum, qualis etiam senectus, quandò zelo confirmatur, se fortiter & iuueniliter gerit aduersùs ea, quæ pro bono & honesto suscipiuntur pericula. Contemptis

Constantia Theodosij.

temptis enim illis scriptis & decretis, minisq; innumerabilibus, turbaq; quæ Imperatorem & Deum ex æquo reuerebatur, militibusq; qui eos obseruarent, qui essent tale quid dicturi: Illis omnibus contemptis, tanquàm vanis strepitibus, & dicens non esse suum, sed puerorum talia horrere tonitrua, leonis suscipiens imperium, cùm Dei templum esset ingressus, & suggestum conscendisset, in quo solent legere Sacerdotes, manu populo significās silentium, Si quis, inquit, quatuor sanctas synodos non tanti esse existimat, quanti quatuor Euangelia, sit anathema. Hæc cùm dixisset, & tanquàm angelus populum adduxisset in admirationem, & vocem omnibus ademisset præ miraculi magnitudine, per silentium procedit per medium eorum tanquàm dormiētium, & existimantium se in somnis videre, non autem verè, id quod fiebat. Et fuit hoc quidem viri stratagema, ex quo dictas quoquè sanctas synodos in sacris diptychis collocare statuerunt.

Eccè quāta sit quatuor Conciliorū generalium authoritas, quæ etiā D. Gregorius vt quatuor Euangelia amplectit.

Cùm post hæc autem nihil esset cunctatus, & nec parùm quidem substitisset, obijt ciuitates quæ erant circuncircà, discipulos & alios suos sectatores ex solitudine, velutì quidam dux exercitûs, eos qui sub se erant, inducens: primus canos, primus etiam ostendens promptum animi studium. Omnes obiens, factus omnia omnibus, certiores reddens eos qui dubitabant: adhuc confirmans eos, qui erant stabiles: eos excitās, qui erant socordiores: eorum, qui erant prompto & alacri animi studio, augens diligentiam: addens animum ijs, qui extimescebant: adhortans eos, qui decertabant: terrēs aduersarios, quòd tam esset magno ac generoso animo, vt ad eum nō pateret aditus: medicinæ celeritate omnem morbum præueniens, docens omnes, quòd Dei verbum esset quidem idem simul Deus & homo, vna aūt hypostasis siue persona, vtrunq; eorum habens natura, diuinitatem scilicet & humanitatem. Ad ea aūt, quę dicta sunt, probanda adduxit illam sanctam synodum œcumenicam, quę ipsa quoquè de Christo sic agit, & ea ratione effugit declinationes hæreticorum, quæ fiunt in vtranq; partem. Nam eo, inquit, quòd vnam confiteatur personam, repellit impiam Nestorij hęresim: eo autem, quòd non neget duas naturas, Eutychetis & Dioscori magìs impiam exturbat hæresim: neq; similiter vt Nestorius, Christum vnum diuidens in duos filios & hypostases: neq; similiter àc Eutyches & Dioscorus & etiam Seuerus, in vnam confundens naturā, vnius scilicet Christi diuinitatem & humanitatem. Nam plus, quàm par sit, habet vnusquisq; eorum: vnus quidem fugiens diuisionem, alter verò contractionem: ille quidem ad hoc, vt duos diceret filios: alij verò, vt ne vnum quidem propriè filium faterētur, miserè exciderunt. Nam Nestorio quidem, quoniam vtiquè timebat confusionem, venit in mentem, vt diceret habitudine solùm & dignitate seu authoritate factam esse diuinitatis vnionem humanitàti: adeò vt cum naturis duas quoquè valdè impiè defenderet hypostases, & duos introduceret filios: vnum quidem Deum, genitum ex patre seorsùm & separatìm: alterum verò, qui ex sancta virgine, per gratiam solùm ei tribuens dignitatem adoptionis.

Error Nestorij.

Eutyches autem & Dioscorus, & etiam Seuerus, qui se eis nupèr adiunxit, & impietatis elegit esse particeps, vt qui vellent absurdissimam Nestorij tollere diuisionem, malum malo medicantur: & ipsi quoquè rursùs stultè audent introducere confusionem, vnam & eandem nominātes naturam diuinitatis & humanitatis, & ad passionē, quantùm ad eos attinebat, non verentes deducere impatibilem diuinitatem. Si enim ex eorum sententia vna est Christi natura: is autem est reuerà Deus & homo: fuit ergò diuinitas mortis quoquè particeps. sed scelerata his ora obstruantur, & mali malè cum suis pereant dogmatibus. Eos autem increpet beatus quoquè Petrus, Christo passo pro nobis carne, dicens, sed nō etiam diuinitate. Nam etsi quòd attinet ad essentiam, vnita erat Christi diuinitas carni patienti, non fuit tamen ipsa socia passionis. Nam quomodò esset? est enim diuinitas omninò impatibilis. Rectè ergò & securè prędicatum est ab hac sancta synodo, duas naturas diuinitatis & humanitatis, inconfusè, immutabiliter, citra diuisionem, in vna honorari persona: eūdem ante secula quidem genitum ex patre, quòd attinet quidem ad diuinitatem: in extremis autem rursùs temporibus natum ex sancta virgine, recentiori lege humanitatis: patri & matri similem essentia, eundem sine patre & sine matre: vt qui illud quidem pulchrè esse cognoscatur ex ea, quæ infernè fuit, generatione: hoc verò ex ea, quæ supernè, vnigenitum & primogenitum. Illud quidem, quòd attinet ad naturam diuinitatis:

Eutychetis, Dioscori & Seueri.

1. Petr. 4.

diuinitatis: neque enim, quòd ad eam attinet, est ei frater: hoc verò, quod attinet ad essentiam humanitatis. Multi enim post eum fuerunt à patre in filios adoptati per baptisma.

Hæc ergò & his similia docens ille lingua libera,& quã acuerat confidenter loquendi audacia: quoniam Imperatorem ad iram magìs prouocauerat, ab eo perpetuo damnatur exilio: ab eo, inquam, qui iam ineuitabilem suam exterminationem, & quæ hinc erat futura,venientem ignorabat migrationem. Et ideò ipse quidem à vita tunc præsente,hic autem vir diuinus liberatur statìm ab exilio, & vehemens ille fluctus sedatur ecclesijs,nutu eius planè facit iudicium ijs,quibus fit iniuria,& diuiniore decreto. Et qui in eam quidem prædonum instàr impetum fecerant,quod facturi erant,ipsi passi sunt:& testa,vt est in prouerbio,conuersa,damnati sunt exilio. Qui autem expulsi fuerant è suis sedibus,in eas gloriosè sunt restituti,& gregi suo vnusquisq; redditus est mirabiliter. Sic ille conseruatus,non ijs solùm,qui aderant & spectabant certamina,sed ijs etiam,qui omninò longè erãt remoti,fuit admonitio & zelus ad virtutem. Nam cùm de eo intellexìssent, & qui veteris Romæ sedem pulchrè tenebat,(is autem erat Agapitus)& qui Antiochenã sedem regebat Ephraim,ipsi quoquè literis rectam fidem prædicabant. In quibus multa quoquè sunt ad laudem huius beati composita, quæ non minorem afferebant gloriam ijs,qui scripserant, quàm ei qui laudabatur: ꝙ non ad gratiam,sed planè ad veritatem fieret laudatio. Quoniam autem difficile est recensere omnia eius certamina pro fide orthodoxa, oportet illud in summa dicere, quòd ipsi quoquè cum Propheta inimicos Christi odisse mirabiliter inerat: maximè autem ostendebat se auersari Origenem, qui existimauit suum in hoc ponendum studium,vt diuinæ apostolorum prædicationi nugas contexeret gentilium, & luderet in rebus minimè ludicris.

Ab Imperatore dãnatur exilio. *Restituitur.* *Restituũtur etiam alij.* *Psal. 138.* *Auersatur Originem.*

Sed tempus est transeundi ad ea,quæ deincèps sequuntur,& huius viri miraculis piorum ac religiosorum auribus gratificandi. Nam cùm Imperator impius edicta in omnes partes misisset,vt omnes,per cognationem,inquam, & sodalitatem, in eũdem locum conuenirent: congregatus quidem est hic quoquè sacer cœtus,senũ qui erant in solitudine,insignis canicies,circa locum qui dicitur Hieratheon,cum communi patre & filiorum amante. Est autem hoc,locus cathedræ: quod fama est excitàsse Constantinum,magnum inter Imperatores:in quo mos est,qui perpetuò seruatur,vt crux venerãda quotannìs exaltetur. Quædam autem mulier,quæ morbo laborabat in mamilla: cancrum eum solent nominare medici: Ea autem cùm iam longo tempore ab eo premeretur,& à nulla quidem abstinuerat medicina: ex ea autem nullum adiumẽtum ceperat,nisì quòd in Deo magìs sperabat,quòd humana desperaret remedia. Ea cùm ingressa esset per Angelicam,quę dicitur,portam,tristis stetit prope chorum,qui erat circa ipsos: & ad virum ex ijs (is erat religiosissimus Isidorus) adspiciens, qui postremò præfuit sancto Succlauræ monasterio, cùm & figura & adspectu & lachrymarum fluxu significàsset dolorẽ,qui eam vehementer cruciabat,& deindè propiùs eum accessisset, (neque enim sinebat dolor eam seruare illum pudorem, qui decet mulieres)rogauit an cum sacra hac multitudine magnus quoquè esset Theodosius, & qualis is esset adspectu. Viri enim fama ad eam satis peruenerat. Is autem cùm didicisset causam,propter quam eum quærebat,& simul morbum vidisset, & quàm vel solo adspectu esset molestus,auertens oculos ab acerbo spectaculo:deindè etiam sciẽs, quòd illius fuerit,& eius ꝙ est in eo spiritus,hæc potenti soluere medicamento gratię:quoniam nec ipse erat ignarus illius in Christo virtutis:mulieri medicum ostendit digito, & signis eum accuratè describit.

Crux quotannis exaltatur.

Illa verò sensìm & sine vllo strepitu accedit, eum valdè sitiens, & in animo habens illam,quæ laborabat profluuio sanguinis. Deindè cùm propè esset, mamillam sensìm aperuit,fecitque vt cucullam attingeret,& rursùs sicut illa,suffuratur curationem, & à magnis doloribus citra laborem inuenit solutionem. Simul enim àc pãnum attigit, eius dolor recessit: perindè àc si tenebræ aliquæ solutæ essent aduẽtu luminis,aut fœnum ignis irruptione. Ille autem(nullo enim modo poterat ignorare, quòd ea tam pulchrè & ex fide fuerat suffurata) protinùs est conuersus, & cùm vidisset mulierem, soluit timorem, qui eam inuaserat, in magnum gaudium curationis, Esto, dicens, bono animo ó filia. Meus enim dixit DOMINVS: Fides tua te saluam fecit.

Matth. 9. *Etiam prisci monachi cucullа vtebãtur.* *Insigne miraculum.* *Matth. 9.*

fecit. Diuinus autem Isidorus confestìm currēs ad mulierem, (cupiebat enim oculos quoquè suos pascere adspectu miraculi) cùm ad eam peruenisset, & curiosiùs adspexisset, videt mamillam planè sanam, & omnis morbi adeò expertem, vt nec cicatrix, nec vllum in eo esset impressum vestigiū grauis, quod paulò antè fuerat, vlceris. Ità Deus aperit eam, quæ latet, virtutem, & eos, qui illius solùm oculis volunt manifesta fieri, quæ ab eis rectè geruntur, non sinit abscondi, nec relinquit in angulo: nec vt prædicētur, eis solummodò reseruat in fututum: sed eos quoquè, qui hîc sunt abditi, producit in lucem & prædicat: & eos, qui sunt sæpè obscuri & inglorij, claros facit & illustres, & sedere facit cum populo potentum. Verumenimverò hoc quidem est eiusmodi. Oportet autem alia quoquè persequi.

Postquàm enim tyrannum quidem falx mortis abstulit, patribus autem certè successit id, cuius studio tenebantur, & vnusquisq; ad suum redierat monasterium, modò quidem ibat Bethleem hic vir præclarus: modò cùm orâsset, reuertebatur. Magnum autem laborem itineris recreans, diuertit ad Martianum. Cùm autem venissent ad amplexus, & se inuicèm spiritali impertijssent osculo, cum eo anima quoquè congrediente, primùm quidē fuit eis apposita mensa sermonum, quibus præclarè suos pascebant animos, se oblectantes sanctorum eloquijs, & senum narrationibus, cum quibus intercedebat eis morum cognatio. Cùm autem tempus inuitaret, vt meminissent etiam alimenti corporis, non aderat quidem frumentum, vt panis apponeretur: lentem autem discipulis iussit coquere Martianus. Et illa quidē fuit apposita sine pane: Cùm autem cognouisset magnus Theodosius tam apertam inopiam, qui egens erat, fuit diues in inopia, ipseq; magnoperè studebat, vt lautiori conuiuio exciperentur hospites. Iussit ergò discipulo, vt è pera proferret panes, quos parauerat ad viaticum. Et illi quidem producti sunt & appositi. Ij verò propter charitatem, quæ lætificat, non minùs lautum celebrârunt conuiuium ex ijs, quæ erant necessaria, quàm si prolati essent cibi superflui.

Mensa sermonū optimorum.

Nota lautitias sanctorum patrū.

Vt solet autem fieri, sermones quoquè admiscentur conuiuio, & complures ex ijs lepidi & iucundi. Hilariter autem diuinus eum rogabat Martianus, dicens: Noli ęgrè ferre tanta fame laborans hospitium, nec conqueri quòd panem vobis non apposuerimus, cùm frumentum nobis admodùm turpiter defecerit. Cùm hoc dixisset, admirabilis Theodosius defixis oculis in barbam Martiani, vidit granum frumenti, quod nescio vndè ceciderat, & illinc sustulit hilari & cauta dextera, & dixit: Eccè frumentū. Quomodò autem dicitis vos egére frumēto? Et hoc quidem ab eo dictum vel etiam factum fuerat lepidè & iucundè. Ille autem cùm granum, tanquàm egregiam aliquam & præstantem sementem, supinis manibus accepisset, id ponit in horreo frumēti, credens eam sine labore multum fructûs allaturam, & esse superaturam agricolarum industriam. Id aurem ei accidit lōgè ampliùs & copiosiùs, quàm sperabat. Nam cùm sequenti die esset horrei ostium aperturus, (ô arcana tua Domine miracula) videt quæ intùs erant plena fructibus: qui reuerà prouenerāt absq; agricultura, aut potiùs cum agricultura solius orationis. Cùm ergò nihil esset in hoc cunctatus Martianus, statim mittit vnum ex suis discipulis ad magnum Theodosium, ei significans mirum & ineffabilem rei euentum, & simul ad admirabilis spectaculi societatem eum vocans. Postquàm ergò is quoquè venit, ostium quidem erat parùm apertum, frumentum autem à seipso extrudebatur, cùm non posset horreum capere multitudinē, & sic ex eo permultum foràs effundebatur. Hoc est prioribus quoquè simile, & miraculo de panibus nihil dissimile, quod olim meus effecit Christus. Nam vna omninò est in vtrisque operatio: nisi quòd illic quidem ipse erat præsens & administrans: hîc autem suo famulo vtens ministro miraculi, sicut priùs quoquè Apostolis. Post hoc autem oportet illius quoquè meminisse.

Nota eximiū miraculum.

Matth. 14. & 15.

Mulier quædam, cui insignis patria erat Alexandria, ingentibus autem abundabat opibus: dicatur id etiam, quod erat in ea multo melius, & dignius quod committatur auribus, nempe quòd & diues erat bonis moribus, & curam gerebat vitæ piæ ac religiosæ. Ea cùm accepisset filium, (erat autem hic ei vnigenitus, & solus in se rectè seruans semina generis) vētitabat ad monasterium, & adducebat eum ad pedes magni Theodosij. Puer verò etiam antequàm adduceretur à matre, vbì procùl vidit Theodosium, protinùs illum esse, exclamauit, qui eum supèr puteum sustinens conseruauit.

Rogata

Rogata autem mulier, quidnam sibi vellent ea, quæ dicebantur à puero, dicebat eum quidem lusisse vnà cum æqualibus: cùm autem ludo esset intentus, & non præuideret, quæ erant in pedibus, deiectum fuisse in puteum, eumq; profundissimum. Et qui aderant quidem, immaturam & acerbam mortem pueri deflebant. Nemo enim erat, qui non existimaret puerum fuisse statìm ab aqua suffocatum. Quid enim ex ea re poterāt aliud suspicari? Deindè etiam se humanè gerentes, seipsos statìm demittunt in puteū: non vt eum acciperent antequàm moreretur: (Quomodò enim eius esse posset vel spes minima?) sed vt antequàm corrumperetur, eius corpus attraherēt, matri donum calamitatis, & acerbum oculis spectaculum, & stimulum doloris, tanquàm ex naufragio conseruatum, simul & fugiendum & desiderandum matris oculis. Postquàm autē descenderunt, & eum inuenerunt sedentem super aquas, & nec tātillùm quidem madefactum, sed qui sustinebatur velutì ab aliquo solido, ore aperto manebant, mirabantur, dubitabant, nesciebant quidnam cogitarēt de eo, quod cernebant. Sed cùm eum ex aquis extraxissent, & non absque diuina prouidentia rem factam fuisse iudicâssent, eum rogabant: is dixit, quendam adstitisse Monachum, tali habitu, amictu & forma præditum: dicens omnia insignia, quæ erant patris Theodosij longè simillima. Et huius, inquit, mihi manus causæ sunt, nè in aquis interiērim, quæ me rectè sustinebant, & efficiebant vt essem aquis superior.

Puer lapsus in puteum, manet illæsus.

Hæc mater & narrabat, & adijciebat: Ego, inquit, cùm ex illo tempore filium accepissem, vrbes obeo & vicos & montes & præcipitia, labores subiēs, multos quidem, sed non iniucundos, vt liceret mihi incidere in eius seruatorem. Nunc autē cùm eminùs eum agnouisset filius, mihi quoquè matri dedit vt agnoscerē: & eum apertè prædicat libera lingua, & quæ suspicionem omnem superat & mendacium, meque gaudio repletam & admiratione, & velutì quodam diuino furore perculsam, nō sinit quiescere. Hæc cùm dixisset, ad opus quoquè accessit, vt quę protinùs ad genua patris aduolueretur, & illius poplites ambabus prensaret manibus, & complecteretur labris simul & animo, calidas in eos lachrymas effundens: & seruatorem, & vitæ authorem, non solùm filij, sed suæ quoquè magnum vocans Theodosium. reuerà enim ei fuisse futuram deinceps vitam non vitalem, aut vel ipsa morte longè amariorem, si tam intempestiuè, inquit, & miserè ei filius interijsset.

Potest autem oratio quoquè aliquid aliud dicere, simile præcedenti. Nam quædam alia mulier, quæ in partu quotannìs grauiter laborabat, & nec ex eo aliquam capiebat vtilitatem. Priusquàm enim infans editus esset in lucem, è vita excesserat, & labores luctùs, & mors partum excipiebat. Hæc ergò quæ sic & multos pariebat filios, & erat orba filijs, cùm iam longo tempore malo esset vexata, vix tandèm inuenit mali medicamentum: & cùm ad sanctum confugisset, eique affectionem suam dixisset & calamitatem, lachrymis potiùs quàm verbis virum orat vehementer, vt malum ei sisteret, nè ampliùs progrederetur. Sistetur autem, inquit, non aliter, quàm solo tuo nomine, si permiseris id quod nascetur, sic vocari. Et hoc erit, inquit, mihi & solutio calamitatis, & filio causa vitæ. Hæc cùm petijsset, & annuentem magnum nacta esset Theodosium, & quod deindè natum est, Theodosium nominâsset, vehemēti quoquè fide dignam inuenit mercedem. Non ampliùs enim partûs labores ei peperēre lachrymas, sed apertè lætitiæ occasionem, cùm eum, qui inter viuos erat primogenitus, Theodosium adhuc videret superstitem, & complentem chorum monachorum eius, qui illum genuerat secundùm spiritum: & orationis fructum potiùs, quàm alui, conspici ex operibus: quandoquidem hæc quidem morientium, illa verò viuentis mater fuit: & ideò adductus est ad monasterium ab ea, quæ genuit: & vicissim Deo est redditus: vt sicut præsentem, ità etiam manentem vitam consequeretur. Multa alia eiusmodi posset quispiam illius recensere.

Mulier post crebros abortus saluā edit prolē.

Quædam itaq; alia mulier, profecta quidem ex ciuitate Bethleem, quæ similiter in partu laborabat, æquè autem infelix erat eius euentus, & in pariendo grauiter affligebatur, & in magnum vocabatur periculum, eadem quoquè imperrat à magno Theodosio, eodē medicamento vsa ad curationē, & filio suo eodē, quo ille, vocato nomine. Quem non solùm vidit grādem, & qui iam ad virilem ætatem peruenerat: sed manuū quoquè artificio præstantem, & qui fuit ædificator optimus sui temporis. Sunt admirabilia, quæ dicta sunt: sed quæ restant, sunt ijs longè admirabiliora.

Item alia.

Cùm bruchus aliquandò & locusta terras depopularentur,ineuitabilibus senectutis vinculis vinctus magnus Theodosius, & qui nec liberis quidem pedibus vti poterat, saluti multorum postponens omnia, ità vt erat affectus pedibus, & baculo more senum supplens quod sibi deerat, viam peragit: vt sic magìs Deum quoquè traheret ad misericordiam,vt qui adspecturus esset necessitatem eius profectionis. Discipulis ergò manus sustinentibus, & omnibus modis eius ingressum adiuuantibus, peruenit ad locum eis innixus,vbì bruchorum & locustarum multitudo ingens,agros non minùs quàm hostes,populabatur & deuastabat. Cùm ergò sanctus illic staret, & manus sustulisset Deo supplices,& deindè horum bruchorum & locustarum vnum in manus sumpsisset: & partìm quidem cum vilissimis & breuissimis animalibus, tanquàm cum conseruis,disseruïsset: partìm autem iussisset, vt labori pauperum & agriculturæ parcerent: hoc enim vobis,inquit,communis quoquè præcipit Dominus. Cumque cum eis ità placidè locutus esset,tanquàm cum animatis,ea quę dicta fuerant,consecutum est miraculum. Tantum enim examen deincèps mansit in regione, & nec transiuit aliò,nec damnum dedit ijs locis, in quibus versabatur: sed veluti fœdere inito cum agris, decæterò circunuolabat quidem. & arrodebat spinas: amicitia autem & pax ei intercedebat cum fructibus,& ab eis omninò abstinebat.

Bruchos & locustas, nè noceant, coërcet.

Sed hæc quidem per se: alia autem rectè quoquè gessit per alios. Nam cùm aliâs flagellum simile terrã premeret,& videbatur fore,vt mox ei vico incumberet, ex quo & vicini omnes parabant commeatum,& qui multis benignè communicabat ea,quibus opùs habebant: cùm vas quoddam implêsset oleo, & hoc inuocatione diuina sanctificâsset,id mittit in vicum: & cùm viris tradidisset fidelibus & pijs,hoc solum sufficit,vt esset tanti mali solutio. Tunc enim repentè de medio sublatum est id,quod lædebat,& vicus conseruatus est illæsus.

Oleo benedicto arcet noxia animantia.

Vestimentis aliquandò fuit opùs fratribus:& illi quidem ei exhibebant molestiam,vt aliquid præberet ad emendum: quoniam si velle & commiserari tolleretur, nihil erat:Sed tamen confidens veridicæ Domini promissioni,ea tunc apud eos est vsus, dicens: Nolite esse soliciti de crastino. Sequenti autem die effectum sunt consecuta ea,quæ promissa fuerant. Protinùs enim quidam alicundè adueniens, centũ dedit aureos:qui quidem dati,ad vsum vestimentorum seruiêrunt fratribus.

Matth.6.

Iulianus quidam,qui ab ineunte quidem ætate ventitauit ad magnum Theodosium,posteà autem fuit ipse quoquè cognitus Pastor optimus,ecclesiæque, quæ est in Bostra,fuit ei credita administratio. Is ergò de ipso quoquè hæc narrabat, quòd cùm fuissent in ciuitate Bostrenorum: semper enim magnus Theodosius eum habebat socium vitæ ex Christo agendæ,volebatque cum eo philosophari,& esse socius solitudinis. Cùm ergò fuissent in dicta ciuitate, primùm quidem mulier quædam insignis & vitio nobilis,cùm sanctum dixisset planum & impostorem,in oculis eorum dedit pœnas,intemperantis linguæ acerrimum subiens supplicium,cum graui morte eius erupisset anima. Deindè autem, inquit, nos quidem ciuitate egressi, proficiscebamur ad Apostolorum templum,quod est propinquum. Monachi autem quidam ex monasterio propinquorum, qui morbo Seueri laborabant, cùm nos vidissent accedentes, lignum quod conuocat ad ecclesiam, pulsabant ante horam consuetam, & synaxim significabant fratribus. Magnus autem Theodosius intellectis insidijs, cùm diuino zelo accensus esset eius animus,verbis Domini opportunè est vsus: & eos,qui ipsi insultabant,iustè est vltus,lapidem non esse mansurum supra lapidem eo in loco,ipse quoquè minatus. Porrò autem minas consecutus est effectus. Breue tempus intercessit, & quædam Agarenorum multitudo,nocturna facta incursione,illud quidem igni mãdant monasterium, & diripiunt etiam quæcunque illic erant: & abducunt captiuos monachos,& nunc proponitur locus,acerbum oculis spectaculum,qui nõ magìs meretur videri,quàm defleri. Sed hæc quidem narratio apertè est disciplinæ & castigationis, Alteram autem, quæ est planè gratiæ particeps & vtilitatis,vult addere oratio.

Mulier atrocis conuicij in sanctum, diras luit pœnas.

Luc.21.

Dux Romani exercitûs,(mos est autẽ eum vocare Comitem Orientis) nomine Cericus, in bello audax, in Deum autem pius. Is iam incursionem facturus contra Persas, existimauit oportere se primùm currere Hierosolyma, & illinc aduersùs hostes assumere auxilium. Cùm autem statuisset in transitu ire ad hominem Dei: cum enim valdè trahebat illius fama, & virtutis illecebræ: dum abiret, & multa alia licuit

ci au-

ei audire ex sacra illa lingua,& hoc inter cætera,Nè,quomodò diuinus Dauid, in arcu speraret, nec poneret salutem in gladio: sed nec in multorum hominum confideret millibus: vnum autem sciret adiutorem, vim inexpugnabilem,cui est factu facile,vt vnus mille persequatur,& decem millia profligentur à duobus.Hæc cùm Comiti sanctus disseruisset, ità fuit ille captus ab eius admonitionibus, & ità flagrare cœpit eius desiderio & ardenti fide,vt ipsum cilicium,quo magnus ille interiùs induebatur,loco cuiuscuis alterius rei arma peteret,quibus se conseruaret. Quod quidem cùm accepisset & induisset, & consueta aggressus esset certamina, paulò pòst victor redijt, cùm & animi & manûs præclara ostendisset facinora,& digna quæ commemorentur. Psal. 43. En quãti fit ciliciũ sancti viri.

Cùm rebus ergò fortiter in bello gestis, insignis & clarus esset reuersus, nequaquàm ingratus fuit in benefactorem, neque vt multi, qui postquàm sunt consecuti, obliuiscuntur beneficij: sed se similem conseruans in omnibus, rursùs venit ad sanctum cum vehementi cordis exultatione, & gratias agens, & ei vniuersam adscribens victoriam. Dicebat enim: Illo ipso tempore pugnæ,mihi quidem cùm pro thorace tuum induissem cilicium, veniebat in mentem confidere,& in hostes irruere. Cùm autem manus conseruissemus, magnæ exoriebantur tenebræ, tanquàm in densa caligine: & ab alijs quidem omnibus ea etiam,quæ propè erant,cerni non poterant: ego autem te solum mihi videbar videre me præcedentem, & manu significantem, & admonentem vt has quidem prælij partes dimitterem,in has autem pugnarem:& te duce equum agere,donèc conspectus terribilis & intolerabilis inimicis, vehementi terrore omnibus iniecto efficerem, vt se conijcerent in pedes, & turpem fugam libenter eligerent. Et hæc quidem ille, qui etiam dignus est habitus diuina hac apparitione.

Non ad illum autem solùm,sed etiam ad alios magnus Theodosius,ad multos quidem inter nauigandum, ad multos autem in faciendo itinere, & ad alios quidem, qui cum furenti mari & vi ventorum colluctabantur, ad alios autem qui in ora ferarum inciderant, & ad alios quidem in somnis, ad alios autem videntibus reuerà eorum oculis accedens,liberauit à periculis. Non hominibus autem solùm adeò acris fuit adiutor, sed bonæ huius quoquè animæ benignitatem vel in bruta animantia, parata est ostendere oratio. Viatori enim aliquandò asinum deducenti,sæuus leo occurrit, qui viatorem quidem neglexit,in asinũ autem irruit. Atque viatorem quidem, vt accidit ijs malis,quę præter spem eueniunt,stupor inuasit & metus:temporis autem velocitas effecit,vt vnum solum inueniret medicamentum ad ferendam opem, nempe nomen sancti Theodosij.Quod quidem cùm dixisset,statìm cessauit & ira feræ,& repressus est vehemens eius impetus. Nota quàm multis adhuc in corpore posit. apparcat.

Iam verò qualis fuit in futurorum præscientia? Oportet enim paucis quæcunque sunt illius ostendere,& veluti eorum gustum præbere: vt sit etiam manifestum omnibus, quòd quomodò nullius ex ijs, quæ ex virtute geruntur, ità nec charismatum seu gratuitorum donorum fuit expers. Iussit aliquandò,vt præter solitam horam pulsaretur lignum: nondùm enim erat hora secunda diei: & præcepit, vt fratribus significaret synaxim. Illi autem conuenerunt quidem: neque enim poterant contradicere, vt qui optimè didicissent obedientiam. Cùm autem fuissent congregati, rogabant curnam conuenissent ante tempus. Ille verò,ó puram animam: ô oculos,qui procùl omnia adspicis,flebiliter lugens & miserabiliter, Orandum est,inquit,ó patres, orandum est. Video enim iram Domini,quæ iam mouetur aduersùs Orientem. Hæc ille quidem dixit. Illi autem tunc quidem neque videbant aliquid,neque vnà cum eo dolorem accipiebant: quoniam non ijsdem,quibus ille,intuebantur oculis. Sexto autem aut septimo die,postquàm prædixerat, auditum est, Antiochiã fuisse magno terræ motu euersam,illo tempore,quo iam prædixerat ille magnus: totque ornamenta, tantamque cecidisse speciem & pulchritudinem,& in vilem puluerem redactam iacere ciuitatem: quæ neque tanto casu dignas consecuta est lachrymas, neque luctum, qui exęquaretur calamitati.Atque talis quidem fuit eius pręscientia.Res autem multas præclarè ab eo gestas,præcedens ostendit oratio. Claret spiritu Prophetiæ. Antiochia corruit.

Oportet autem hoc quoquè addere,ad quantam humilitatis altitudinem peruenerit. Contendebant & depugnabant inter se aliquandò duo ex fratribus. Is autem suadebat, vt componerent inimicitias, & odium commutarent amicitia, quæ decet

omnem Christianum: multo autem magis monachos. Quoniam autem dicens non persuadebat, videbat autem illorum esse maiores inimicitias, quàm vt suis verbis placari possent: fit supplex protinùs pastor, ouium: magister, discipulorum: pater, filiorũ: & illorum bonum postulabat ipse, tanquàm proprium beneficium: eorumque morbum & vulnus medicus rogabat vt sanaret. Rogabat autem non leuiter nec contemptìm, sed magnoperè & vehementer, sed magnam moderationem afferens & humilitatem. Se enim humì deijciens iacebat, aperta figura humilitatis mollire se credẽs duritiem inimicitiarum: nec priùs destitit rogare, quàm eorum odium mollièrit, & eos, qui à se inuicèm malè erant diuisi, amicitiæ vinculis colligârit.

Nota eximiã humilitatẽ.

Segregauit aliquem ex fratribus, iustè se gerens, cum iusto scilicet coniuncta clementia. videbat enim morbum egére tali medicamento. Ille verò bona malis commutans, simul & ordinem transilijt, & eandem rursùs intulit pœnam ei, qui nihil habebat simile. perindè àc si quis iuberet sanos ea tolerare, quæ tolerant ægroti. adeò vt sit manifestum, fratrem quoquè alio morbo laborare grauiori, nempe impudentia. Quid ergò magnus Theodosius, moderatiõe & humilitate valdè excelsus & cælestis? Pœnam quidem suscipit, tanquàm quæ rectè fuerit imposita, & vt quæ in ipso locum habeat: neque priùs diuinis communicauit sacramentis, donèc ipse, qui ligauit, induxit ipse quoquè solutionem. Erat enim Mosis euidenter imitator, terribilis quidem & inexorabilis ijs, qui in Deum peccabant: valdè autem mitis & mansuetus ijs, q ipsum offendebant. adeò vt nec veniret in contemptum propterea, quòd esset mitis & mansuetus: nec grauis ac molestus propter nimiam austeritatem, & vt qui solùm corporibus imperaret, non animis. Voco enim, quod ex metu quidem solùm est imperium, imperium corporum: id autem quod desiderium quoquè habet contemperatum, etiam animorum.

En, vt etiam iniustè excõmunicatus non cõtempserit.

Non solùm autem Mosis, sed etiam cuiusuis alterius in virtute excellentiam imitabatur: vtpotè Abrahæ, quòd Deo paréret in omnibus, & omnia propter illum contemneret: non solummodò pecuniam aut patriam, aut familiares & cognatos, sed ipsam quoquè naturam & vitam. Ijs enim, qui genere attinebant, non Deum solùm, sed eos etiam, qui ex Deo viuebant, putabat esse præferendos, & eos magìs attrahebat ad cognationem, propter virtutis rationem & studij & voluntatis, quæ in idem confertur. Isaac in spiritales Patres vsque ad mortem obedientiam, & eius corporis gratum & acceptum sacrificium: Iacob perfectam sinceritatem & libertatẽ ab omni improbitate. Huius autem sunt fide digni testes, qui cum eo consuetudinis & familiaritatis fecère periculum. Ioannis solitudinem & inediam: Petri, cum exacta fide, vehementiam & ardorem: Pauli, pro eo quod est honestum, perpetuam actionem, afflictionem & diligentiam: & quòd propemodùm vniuersum orbem terræ, sicut ille, partìm quidem pedibus, partìm verò sermonibus, partìm verò fama peruaserit: & vt semèl dicam. quomodò quis pictor præstantissimus, qui prestantissimos virtutis colores vndiquè collegit & rectè miscuit, is velutì quoddã exemplar suam vitam laudatu quàm imitatu faciliorem, proposuit virtutis studiosis.

Virtutes Patrũ vt in se expresserit.

Neque verò Iob admirabilis erat extra chorum eorum, qui sumpti sunt ad imitandum: sed eius etiam tolerantiam, semper quidem, in fine autem apertiùs est imitatus. Nam cùm iam esset è vita humana excessurus, & pro ijs, quos tulit laboribus, mercedes & remunerationes, quas sperauit, accepturus, postremò eum inuadit morbus diuturnus, & propemodùm ne iuueni quidem & florenti corpori tolerabilis, nedùm tanta senectute confecto, & quam virtutis causa susceperat, afflictione. Ea de causa & toto * animo iacebat in lecto, cum inexpugnabilibus colluctans doloribus, & talibus dilatatus afflictionibus. Tunc enim attractam habens ilium pellem, & vt dicitur, vmbræ simulacrum effectus, adeò vt nihil ei præter ossa relinqueretur: nihil tamen molle, nihil illiberale, nihil indignum aut fecit, aut est locutus eo spiritu, qui tali vitę conuenit. Quinetiam cùm quidam senex intensam ac vehementem vim morbi adspexisset, & ei dixisset, Roga Deum. fortè enim malum sic sistetur: non amico nec benigno, vt solebat, eum adspectu intuens: Nè tu mihi, inquit, ó pater quidquam de eo dixeris. Nam cùm me sæpè tales subijssent cogitationes, arbitratus has esse potiùs maligni insidias, quàm consilium, eas toto studio repuli: vt qui illud apud me reputauerim, quòd præsentis quidem vitæ bonorum satìs magnum fructum ceperimus, vt qui gloriam scilicet

for. * anno

Eius inuicta patientia.

ſcilicet & nomen ſimus conſecuti. Oportet ergò omninò affligi, & mala perpeti, & aliquam habere partem, quæ digna ſit ea, quæ eſt illic, conſolatione: nè nobis quoquè meritò illud dicatur, quod diuiti dictum eſt: * Præcepiſti bona tua in vita tua. His auditis, ſe abſcondit ſenex: & nec habebat quidem omninò, quod ſancto reſponderet. Luc. 16.

Cæterùm illius patientię & tolerantiæ multa quidem ſunt alia quoquè ſigna: teſtes autem ſunt ij quoquè, qui in tempore infirmitatis ei inſeruiêre, quòd nihil ex animæ operationibus à morbo fuerit ei ſurreptum, nec in amore diuinorum eloquiorū ipſe omninò ſeipſo viſus ſit inferior aut frigidior. Eſt autem hoc quoquè ſignum vehemētis illius rerum diuinarum meditationis. Nam etſi illius oculus ſomnum ſæpè guſtauit, vtpotè flexus ab ea, quæ omnia vincit, natura: at eius quidem certè labra faciebant, quod conſueuerant. Quocircà etiam interìm, dum à ſomno ſurgeret, canticum ad Deum compræhendebat labris: adeò vt, quod dicit diuinus Dauid, in eo impleretur: Et noctù canticum eius eſt apud me. Porrò autem multa quoquè dicunt eum in morte diuinâſſe: multa autem etiam prædixiſſe de futuris, per ſpiritum qui in ipſo cohabitabat. Nam cùm eum circunſiſtens totus cœtus fraternitatis, ſpecie quidem illum, reuerà autem ſeipſum vnuſquiſque deflebat, vt qui talem patrem amitteret, qui eos in Chriſto genuit, ex Pauli ſententia, quique carnalium Patrum viſcera longè vincebat ſua in illos affectiōe: & cum quo vnà maluiſſent deficere, ſi fieri potuiſſet, quàm eum videre excedentem. Etiam dormiēs orat. Pſal. 41. 1. Cor. 4.

Is autem cùm eos ſatis eſſet adhortatus, vt in loco permanerent, & vt ingruentes tentationes ad finem vſque fortiter ferrent, & vt eis obedirent, qui poſt ipſum præfuturi eſſent monaſterio, & prædixiſſet omnia, quæ erant euentura, dat eis illud ſignū, quòd finem eſſent acceptura ea, quæ dicta ſunt. Si enim poſt meum, inquit, deceſſum videritis mihi gregem augeri, & quo magìs tempus proceſſerit, tāto ſe maiorem euadere & meliorem, tunc dico vos de alijs quoquè bonam ſpem oportere concipere. Quòd ſi non ſint hæc hoc modo ſe habitura, clarum eſt, fore vt nec reliqua finem ſint acceptura. Quæ quidem an euenerint, ſicut ille prædixit, & finem acceperint, ipſa ante alia teſtantur, quæ videntur, magnitudo quidem ædificiorum monaſterij, & multitudo eorum, qui inhabitant, & eorum virtus eiuſmodi, vt cum eis nemo poſſit contendere. Viuam autem illius poſt mortem quoquè gloriam, & quanta ei fuerit apud Deum fiducia, quinam alij apertiùs oſtenderint, quàm oculi quidem cæcorum, pedes verò claudorum, & manus eorum, qui erant manci ante illius preces: ex quibus illę quidem vt mouerentur, hi verò vt currerent, oculi autem vt viderent, per eum acceperunt: & ante hæc ipſe loculus reliquiarum, qui vnguenti fons eſſe cognoſcitur?

Sed hîc quidem oratio, quæ nos portat tanquàm fluentum aliquod, admonet me, vt in eius morte ampliùs immorer, & tractem quemadmodùm exceſſerit, & ea etiam, quæ poſt ipſam ſunt conſecuta, apertiùs eloquar. Poſtquàm enim vidit Magnus illam appropinquare, & ſciuit futurum, vt poſt tres dies ad communem patrem & cæleſtem tranſmitteret: cùm tres ſolos Epiſcopos accerſijſſet, perindè àc de re aliqua communi cum eis tractaturus: turbam enim & tumultus vitabat ille maximè: & ſimul etiam, vt dierum numerum per ipſos oſtenderet, quòd ſcilicet pluſquàm tres non viueret: Cùm eos ergò accerſijſſet, ſalutat lætus triſtes, lachrymantes non lachrymans, animo anxios ipſe hilaris, ſicut etiam erat conſentaneum. Nam illi quidem priuabantur eo, qui deſiderabatur: Hic verò deducebatur ad eum, quem magìs deſiderabat. & illi quidem ſe patre priuari ægreferebant, hic verò proficiſcebatur ad Patris tabernacula. Hic quidem videbat finem eorum, quæ ei afferebant moleſtiam: illi verò ducebant illius mortem eſſe rerum moleſtarum principium. Deindè cùm manus ſuſtuliſſet ad orandum, & labra ſenſim mouiſſet, ità vt ijs qui adſtabant, relinqueret cogitandum, quòd extremi ad Deum exceſſùs verba loqueretur, & poſt orationem eas decorè pectori impoſuiſſet, generoſam illam & verè dæmonibus terribilem & inexpugnabilem animam commendat in manus Dei, cùm omnes annos vixiſſet centum & quinque, & paulo ampliùs. Deus autem eius mortem ſtatìm honorat diuino miraculo. Hoc autem fuit: Moritur vir ſanctus 105. annorum.

Vir quidam nomine Stephanus, genere Alexandrinus, qui iam longo tempore

vexabatur à maligno ſpiritu: & Magnum quidem priùs rogârat Theodoſium,vt eum curaret, & ideò vſque ad extremum eius ſpiritum permanſerat, non autem impetrauerat, quodam diuiniori omninò conſilio, vtpotè quòd poſt vinculi ſolutionem, & beati Patris dimiſſionem, maligni quoquè ſpiritûs reſeruaretur dimiſſio. Hic ergò cùm fuiſſet prope lectum, qui corpus ferebat iam mortuum : tunc enim erat ſanæ & compoſitæ mentis, quod maiorem quoquè ei dolorem afferebat,vt qui poſſet conſiderare, in qualem incidiſſet infelix calamitatem, & quòd quam ſolam habebat ſpem liberationis, ea quoquè ſit priuatus, manſurus ſit autem perpetuò hanc grauem ſuſtinens tyrannidem, & ferens motum dæmonis, ſecretos illos impetus, furorem horribilem,& quæ dici nequit, agitationem, caſuſque miſerabiles, qui ex eis oriuntur, & inenarrabilem apud homines ignominiam. Hæc cùm in animo verſaret, & rectè intelligeret,quòd nulla ſpes decætero, & nulla ab eis relicta eſſet liberatio, graui dolore cor ei feriebatur,igne viſcera incendebantur, grauiſſimo luctu anima tenebatur: quid non dicens, quid non faciens miſerabile? capillos acerbè vellens, pectus valdè feriens,fronte miſerè ſolum pulſans, longùm & acutùm eiulans,pedes rigans lachrymis, eum qui iacebat,tanquàm mortuum alloquens: Qui ſolus erat ſpes, ſolus ſeruator recedit, reliquit nos deditos dæmoni. Quodnam eſt adhuc refugium? Quænam eſt adhuc expectatio? Nunc enſi melius eſt ſua ſponte incumbere: nunc ignem,nunc mare ingredi,& ſic dęmonis inſultus effugere.

Hęc deflens infelix, ſe in lectum deiecerat,amplectebatur reliquias: mâlebat vnà cum eo ſepeliri, quàm lucem adſpicere, tali tyranno ſeruiens. Quid ergò Deus rerum admirabilium? Mouet quidem dæmon interìm,dum flet,hominem,& cùm eum humì deieciſſet, & totum ipſum in oculis omnium dilacerâſſet, vt vel ſic inuoluntarium ſignificaret receſſum,quamque ſit hominibus infeſtus, & quanto in eos cieatur furore,eum relinquit: aut potiùs ipſe exturbatur,motus flagello diuiniore. Sic ergò ei & viuo & poſt mortem ceſſit terra,& cęlum,& mare,& aër,& dæmones. Terra quidem à feris, cælum verò à ſiccitate, mare autem à periculis, aër verò à locuſta & brucho,dæmones autem à plagis homines liberantes:& nihil fuit,quod non deincèps eius teſtaretur virtutum apud Deum fidutiam.

Dęmoniac⁹ ad eii s corp⁹ exanime liberatur.

Cùm autem fama repentè in omnem locum peruaſiſſet,quòd & magnus Theodoſius ad ſuum Dominum iam exceſſiſſet, & magnum de dęmoniaco miraculum eſſet à non paucis auditione acceptum, Petrus ille magnus, qui tūc Apoſtolicam ſedem tenebat Hieroſolymis, ille, inquam, Petrus, cuius magna quidem fuit fama, famam autem ſuperabat virtus: accedit cum multis alijs Epiſcopis ad ſepeliendas reliquias. Vndiquè autem concurrebat, & multitudo monachorum ſimul, & eorum qui ſimul promiſcuè verſantur cum alijs. Omnes autem multùm ponebant ſtudij, vt & partem aliquam attingerent,aut ſanctorum illius capillorum,aut ſacræ veſtis,aut certè vt vel ſolùm appropinquarent, & beatum illum vultum viderent: & de eo tanta certabatur contentione, vt ne diù quidem permitteretur ſepelire reliquias, ſed melius exiſtimaretur prætermittere iuſta quæ fiunt mortuis. Deindè verò tandèm permittente multitudine,honorificè ſimul & ſplendidè illud venerandum & cælis dignum corpus terræ mandatur & contegitur: non vt quod oporteret quidem abdi & latére,ſed quod ſeruabatur potiùs pijs, tanquàm opes & theſaurus: Ad gloriam Domini noſtri Chriſti,ſimul cum Patre & ſancto Spiritu, nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

Ecce quibus encomijs ſancti viri corpus celebret. Quid hîc dicēt noui hęretici?

VITA

VITA SANCTI ARCHADII MARTYRIS, PER DIVVM ZENONEM EPISCOPVM VERONENSEM *scripta, sed nunc demùm locis non paucis emendata & aucta.*

DVM beati Archadij martyris gesta, fratres chariſſimi, cęleſtis triumphi honorę ſublimia, fidei annalibus recenſenda mandamus, in agone immortalis laudis Chriſtianus ſemper ardor animatur, fit geminum de religioſitate commercium, cùm ad cæleſte præmium populus accenditur, & de martyris meritis non ſiletur. Sed quis illuſtris martyrij palmiferam tot trophæis coronā competenti valeat ſermone diſſerere, cùm in ſpiritali palæſtra multiplex luceat ſuî numeroſitate victoria, cùm in vno corpore tot martyria videantur eſſe, quot membra?

12. IANVAR. Eſt ſermo 49. inter ſermones eiuſdem libr. 3.

Armauerat diabolus ſatellites ſuos in Dei populum, veterano odio deſertor antiquus, & totam familiam Chriſti impaſtæ feritatis graſſatione turbabat. Indixerat in homine Deo bellum, & infauſtæ ſuperſtitionis buſto in nefas conſcium toto mundo funereum fecerat rogum. Scatebat per tecta culminum publicum ſcelus, nec fuerat locus, in quo non erat pro religione ſacrilegiū. Cogebatur Chriſti populus * vanis ſuperſtitionibus intereſſe, atque in cultùs nefandi ritus, nunc aut libamina inceſta profundere, aut ornatas ſertis victimas trahere, aut grauia nidoribus thura ſuccendere, aut inter fumidos ignes pallenti aruina funeſto ſanguine prolitare, vt illicita adminiſtratione miniſterij Chriſtianis mētibus Deus poſſet expelli.

* varijs

Sed dum bellum duri certaminis geritur, & familia Domini cælo ſpectante probatur, Archadius beatiſſimus martyr, huius inopinati nuncij horrore perculſus, paulùm diſtulit pugnam, iam debitus ad coronam. Nam poſteaquàm turbari vrbem funeſta cōuentione cognouit, ac ſingulos quoſque ad funebre illud ſpectaculum trahi, contemptis vniuerſis facultatibus ſuis; amputatis radicibus ſeculi, deliteſcens, ſeceſſionis ſe commendauit vmbraculo: vtrunque Chriſtiano explicans voto, vt & non longiùs videretur à prælio, & ſecedendo Euangelicæ iuſſionis animaretur exemplo.

Archadius primò latitat. Matth. 10.

Eccè itaque in eius hoſpitium, velut in hoſtilem prædam, graſſantium ſatellitum pręceps irruit manus, ſperans occupatione feſtina Dei famulum poſſe depræhendi. Quem beati propinquus martyris, qui in eius fortè degebat habitaculo, abſentem eſſe aſſiduis vocibus inclamabat. Hunc verò profitētem, ad nefandam cuſtodiam noxiè mancipes rapuerunt. Quem oblatum ſibi, iubet crudeliſſimus rector acri obſeruatione detineri. Ad futuræ gloriæ teſtimonium, tale beatus Archadius debiti martyrij quodammodò ſequeſtrauerat pignus, in quo nec Chriſtum relinqueret, nec propinquum. Statìm itaque beatiſſimus martyr ſe latére non paſſus eſt, ſe vltrò offerens iudici, moram ſuam voluntarię oblationis præiudicijs excuſauit. Cui cùm prouinciæ rector priſtinæ eius fugę veniam ſub pactione promitteret, ſi ſe vel ſerò nefandis ſuperſtitionibus immiſcuiſſet, talibus in eum ſanctiſſimus martyr vocibus exilijt:

Quid (inquit) vaniſſime omnium iudicum? putáſne, aut de lucis iſtius incongruis vſuris, aut de properæ mortis ſubitis damnis familiam DEI poſſe terreri, cùm ſciamus Apoſtolica fide eſſe perſcriptū, Mihi viuere Chriſtus eſt, & mori lucrum? Excogita quibus potes ſupplicijs tormenta grauiora: maioribus te furoris ſtimulis accende: cuiuſuis cruciatùs exerce molem: nos à Deo non poteris ſeparare.

S. Archadij egregia cōſtantia. Philip. 1.

Statìm igitur crudeliſſimus rector viperei veneni felle commotus, iubet noua & inuſitata animaduerſione pœnarum, nec vſuali in reos lege, carnificum manus in martyris membra ſęuire. Viluerunt vngulę, inutiles ictus viſi ſunt plumbatarum, ſtetit contemptus eculeus, crebri fuſtium imbres, maioris pœnæ contemplatione neglecti ſunt.

Excogitatur nouum ſtupendumq́; ſupplicium, quo ſe in homine vincere crederet Nota imma-

 Deum,

nitatem sæui iudicis.

Deum. Iubet sanctissimum martyrem furoris sui cōscijs tradi: quibus nihil aliūd imperat mandatorum, nisi vt nō præpropero discessu martyris, spiritus migraret ad cælum. Expectet, inquit, mortem suam, & per membra distentus, proprij corporis laniatione viuum cadauer adspiciat. Incidantur (ait) ab articulis manus, à cruribus pedes. O insane hominum, fraudauit te furor tuus: Adhuc erat in victima Domini, quod possit offerre. Amputādam linguam mandare nescisti, quæ in colluctatione martyrij prior solet Domino confiteri. Ductus est tandèm beatus Archadius ad exoptatū iustis orationibus locum. Et intuens cælum, stetit Deo spectante securus. Parauerat extensa futuris ictibus colla, nudauerat gladijs venientibus iugulum, putauerat se feralem iudicis amentiam citæ mortis sorte satiare, dum subitò manus iubetur extendere, ac super cespitem nudus proiectus in faciem, pedum extrema nudare. Eccè inter ipsa supplicia vacare non sinitur, sed orationis instàr per carnificis tormēta meditat.

Erexerat securim percussor insanus, & signans oculis vulneribus lineam, feralis ictus assidua contemplatione vibrabat. Hæserant confessionis suæ glutino intrepidæ martyris manus, nec salientes digiti futuræ mortis exitio palpitabant. Tanta fuit in martyris deuotione constantia, vt omni corpore paratus veniret ad gloriam. Mox itaque vt deuotum vulneribus corpus carnifex vidit, statìm cadentis securis ictu neruorum cōnexa dissoluit, & cunctas compage discussa iuncturas corporis rupit: exiliērunt sectæ manus, & redeunte in se venarum meatu, paululùm stupore fugitiuo, rursùs in se riuos sanguinis, ruens vnda cruoris effudit. Dehinc poplitibus surisque porrectis, à germana coniunctione naturæ, gladio sæui latronis plantarum limes inciditur, & obsequio pedum corpus martyris viduatur.

Numerent martyria, qui possunt numerare supplicia: & in vno corpore quantum diabolus publicatus est furere, tantum cognoscatur Dominus triumphâsse. Sed durat inter hæc martyris spiritus, & morarum numerositate seruatus præstat viuus, parte sui corporis iam sepultus: remoratur in luce detentus, cuius membris iam plenus est tumulus.

O dignus gloriosi exitûs finis. Ascensurus altitudinem cæli, corporis sui impedimenta præmittit, & exequias funeris sui ipse præcedit. Cui hæc est comparanda confessio? Machabęorum iungenda est numero, Eleazari est adæquanda proposito, comparanda consilio. Archadius beatissimus martyr adhuc demoratur in seculo, & iam martyr recitatur in cælo: vt sit nomen Domini benedictum, qui regnat in secula seculorum, Amen.

2.Mac.7. 1.Mac.6.

MARTYRIVM SANCTORVM CHRISTI MARTYRVM HERMYLI ET STRATONICI, AVTHORE *Simeone Metaphraste.*

13.IANVAR.

Persecutio atrox sub Licinio.

IMPIO imperante Licinio, & magnum adhibente studium, vt idola honorarentur sacris & sacrificijs, impendebat mors grauis omnibus Christianis, ciuitatesque propter ipsos indagabantur, & regiones vicique & agri curiosè perquirebantur. & quicunque Christianū vnum deferebat ad Imperatorem, videbatur is esse ei beneuolus, & dignus maximis honoribus. Quocircà & ipse, & quicunque ei suberant, hac in re magna vtebantur diligentia: cùm ille quidem varijs dijs, hi verò Imperatori gratificarentur impio & scelerato. Ad hunc ergò Licinium aliquandò in sublimi sedentem tribunali, accedit quidam ex ordine militari, diuinum deferens martyrem: Est, dicens, vir quidam Hermylus nomine, qui ordinem obtinet diaconi: qui diù quidem abhinc obseruat & colit ritus Christianorum: deos autem & te subsannat & nihili facit ô Imperator. Hęc cùm audijsset Licinius, non distulit nec protelauit: sed ijs, q̄ aderāt, statìm iussit, vt eum vbicunq; esset cōpræhenderēt, & ad tribunal adducerēt. Atq; illi q̄dē cū in omni loco scrutati essent, & cū alicubì orantē, & sanctas man^s tollētem

Hermylus compræhēditur.

tem compræhendissent, ei significant iussum Imperatoris. Is verò statìm alacer alacres est secutus, nihil ignauum nec molle adspectu præ se ferens: quibus ex rebus manifesta fit animæ affectio: sed gaudens potiùs & magna repletus lætitia, quòd est propter Christum passurus.

Ille verò, Responde, inquit, & apertè significa, an te Christianum fateris esse, sicut audiuimus. Hic verò, Non solùm hoc, inquit, cum præclara sententia & voce confiteor: sed etiam, quòd Deo, qui sub visum non cadit, sum consecratus: & ei assisto, vt qui illius factus sim Diaconus. Imperator autem volens se ostēdere vrbanum, & valdè ingeniosum, Ergò te, inquit, dijs diaconum, hoc est, ministrum exhibe. Martyr autem in risum vertens eius promptum & versatile responsum: Videris, inquit, mihi esse surdus ô Imperator, aut etiam stultum agere. Dixi tibi me ministrare DEO, qui non cadit sub adspectum: Non autem horum, qui videntur, aut potiùs ne vident quidem, esse Diaconum, quos ipse, vt qui fallaris, perindè àc deos colis: cùm sint lapides & ligna omninò inanima, & surda opera manûs humanæ, & quæ ijs, qui sapiunt, sunt potiùs ridenda quàm adoranda. Non tulit Imperator dicendi libertatem, sed statìm quibusdam instrumentis æneis, ad sumendum supplicium confectis, iubet genas quidem verberari martyris, præconem autem hæc proclamare: Nè sis lingua nimiùm profusus, ô Hermyle: honora Imperatorem, dijs sacrifica, & liberare à supplicio. Is autem, etiamsi sic verberaretur, perindè àc si nihil subiret molestum, contrà Tyranno etiam exprobrabat imbecillitatem, vt qui dubij perplexique esset animi, & planè victus: & ideò non secùs àc ij, qui sunt pusilli & abiecti animi, ex ira inferret supplicium. Deindè etiam clariore voce vtens: Plagas, inquit, quæ nunquàm desinunt, & diuinas manus experieris, quòd eo, qui te fecit, relicto, surdis & mutis dijs attendis: & quod est grauius, aliorum veluti saluti inuidens, contendis ad eundem trahere interitum.

Hermylus Diaconus.

Libertas sancti Hermyli.

Postquàm autem visum est Imperatori sufficere supplicium, & ira aliquid remisit de nimia acerbitate, tradit martyrem carceri, & tres dies iussit in eo manere, Fortassè, dicens, ducetur pœnitentia vanæ suæ pertinaciæ. Martyr itaque abiens in carcerem, psallebat: Dominus mihi adiutor, non timebo quid faciat mihi homo. Dominus mihi adiutor, non timebo quid faciat mihi caro. Iam autem ingrediens custodiā, Qui pascis Israël, dicebat, attende, qui deducis tanquàm ouem Ioseph: Qui sedes super Cherubim, manifestare, & veni ad nos seruandos. Sed sic quidem martyr, & sic quæ erant grauia & molesta, propter Christum pati voluit. Christus autem quomodò se habuit? Num famulum contempsit? Num illo patiente, neglexit ipse consolationem? Et quomodò fuerit hoc nostri Dei, benignitatisque & clementiæ, quæ omnē superat cogitationem? Non ergò defecit opem ferens, sed etiam incitauit ad animi fortitudinem, & ad eum Angelum mittit consolatorem, dicētem: Hermyle, esto bono animo, & noli timere: loquere, & noli tacere. Decerta, & noli timere. Mox enim vinces tyranni machinas, & desupèr feres præclaram coronam martyrij. Sic DEVS armat potiùs aduersùs tyrannum, qui non apparet. Sic accingit virtute, & docet quidem manus ad bellum, dat arcum autem æneum: Ponit brachia & clypeum salutis.

Psalm.117.
Psalm.79.

Psalm.17.

Post tertium certè diem, cùm tribunal ascendisset Licinius, protinùs diuino adducto Hermylo, Num modò, inquit, statuisti dijs sacrificare, & ab imminentibus terroribus, minisque & periculis liberari? An adhuc, inquit, ferris per præcipitium, & eadem rursùs te cepit amentia? Ad hęc fortiter admodùm Christi miles, & pro dignitate eius, qui illum armauerat: Semèl, inquit, dixi tibi ó Imperator, & oportet contētum prioribus, de ijsdem non mouere ampliùs. Est enim mihi Deus in cælis, cui soli viuo, & cui mox meipsum hostiam offerre propero: & à quo spero maximum venturum auxilium. Videam ergò, inquit Imperator, an is, qui cælos habitat, satis tibi afferet auxilij. Statimque iussit, & viri sex raptìm, quod iussi fuerant, exequētes, viri manibus robusti, immites & crudeles animo, cædem & furorē spirantes, cùm humì martyrem extendissent, virgis cædebant crudelissimè. Atque illi quidē sic faciebant, mortali regi seruientes. Martyr autem perindè àc si nihil haberet commune cum carne, quæ sic patiebatur, neq; dolorum vllum sensum caperet, quietè perseuerabat in oratione, & Deo attendebat. Hæc autem erat oratio:

Constantia martyris.

Cæditur virgis.

Domi-

Domine Deus meus, qui propter me sub Pontio Pilato flagella & plagas tolerâsti, ipse me rursùs propter te patientem confirma, vt possim cursum præsentem perficere, vt cùm socius fuero perpessionis, dignus quoquè sim, qui splendoris efficiar socius. Et talis quidem fuit eius oratio, vox autem protinùs audita est desupèr, dicens: Amen, Amen Hermyle, Post tres dies liberaberis à præsentibus molestijs: Præclaras autem & magnificas accipies præsentium laborum remunerationes. Et vox quidem martyri magnam attulit audaciam & animi fortitudinem: lictoribus autem magnũ incussit timorem: omnesque repentè in terram procidentes, tremebant & trepidabant, adeò vt nec ipse Imperator, nec vlli alij fuerint immunes ab animi perturbatione, sed omnes ex æquo moti fuerint: etiamsi ille præ impietate cæcutiens & grauissimè furens, noluerit intelligere vt benè ageret: nec vitium est auersatus, vt dicã cum diuino Dauide, nec vllam eius, qui hæc faciebat miracula, vel minimam acceperit notitiam. sed in carcerem rursùs obscurum & tenebricosum lucisque expertem tradidit martyrem.

Psalm. 35.

Sed mentem adhibere oportet orationi, & Dei sapientiæ arcanũ intelligere. Hinc enim proficiscitur id, quod est orationis iucundissimum, & est athletę coniuncturum commilitonem. Is enim, cui in custodiam fuerat sanctus creditus, & qui curam gerebat carceris, erat ei valdè amicus & familiaris. Quis hic est? Stratonicus ille sapiens, qui videbatur quidem eadem sentire quæ amicus, & esse in religione eiusdem sententiæ: nondùm autem audebat pietatem liberè profiteri. Neque Ioseph occultam superauerat disciplinam: se amici tamen misereri, & eius ęgreferre cruciatus, ostendit multorum oculis. Sed de Stratonico quidem in præsentia dicere differamus. ea enim persequitur oratio, quæ ad diuinum pertinẽt Hermylum, nec patitur eorum abrumpi consequentiam. Martyri ergò Hermylo ingredienti carcerem, hæc opportunè canebantur & prudenter. Dominus illuminatio mea & saluator meus: quem timebo? Dominus protector vitæ meæ: à quo trepidabo? Dum appropinquant super me nocentes, vt edant carnes meas. Qui tribulãt me & inimici mei, ipsi infirmati sunt & ceciderunt. Si consistant aduersùs me castra, non timebit cor meum. Si insurgat aduersùs me bellum, in hoc ego sperabo. Sic dixit: & statìm lux mirabilis desupèr in ipsum erumpit ad confirmandum id, quod canebatur: & vox rursùs illinc est audita, iubens athletam bono esse animo: & psalmũ similiter confirmans, & sicut erat ei pollicitus, post tertium diem finem esse venturum.

Stratonicus clàm Christianus.

Psalm. 26.

Sequenti autem die cùm procedendum esse significâsset Licinius, & præsedisset in tribunali, proclamari iussit per præconem, vt duceretur Hermylus. Ille verò lęto animo ductus est, lætis oculis, & cor habens plenum lętitia. externus enim adspectus hoc apertè significauit. Subridens autem & caput mouens Licinius, & velutì sanctũ apertè ludificans, Age, inquit, quàm tibi cõducibilis fuit illa obscura custodia? Quomodò hoc, quod intercessit, spatium tibi reuerà attulit aliquam sententiæ mutationem, & persuasit iussis cedere Imperatoris, & dijs reddere ea, quæ debentur: an adhuc nobis opùs erit tormẽtis aduersùs tantam tui cordis duritiem? Martyr autem, Mihi quidẽ, inquit, tetrum illud & tenebricosum domicilium magnam lucem conciliauit. & nunc mea versatur anima in tranquillitate, & voluptate, & inexplicabili illuminatione, quę futuri mihi spem bonam porrigit. Ego autem valdè miror, quemadmodùm quæ in te habitant tenebræ, nullam suscipiunt mutationem: sed semper profundæ & concretæ insident tuis animæ oculis, quæ nequaquàm sinũt adspicere veritatẽ. Cùm tam apertè impietatem Imperatori exprobrâsset, Licinius illi vehementer & cum magna respondens acerbitate: Nihil aliud, inquit, vt videtur, didicisti, nisi solummodò appetere contumelijs: quod quidem est linguæ intemperantia, & animæ audacia, & vt semel dicam, amentia. Sed tamen responde & dic apertè: Dijs ne sacrificabis, & nobis cedes sic imperantibus, an te vti oportet vt mereris? Christi autẽ martyr Hermylus: Habes, inquit, responsa ô Imperator. & nihil ex ijs à nobis amplius audiueris. fac deincèps quod velis, & exequere ea quæ statueris.

His ira percitus Licinius, iubet eum porrectum supinũ virgis figura triangulis in ventre verberari. Et erat quidem hoc graue tormentum, & corporibus humanis minimè tolerandũ. Anguli enim virgarum, non secùs àc quidã enses, carnes vehemẽter tangebãt. Sed athletæ, etiam cùm verberaretur tam immisericorditer, vnum erat solatium,

Crudele martyris suppliciũ.

latium, nempè Christum fixis oculis adspicere. Vnum benignum medicamentũ preces, quas ad illum fundebat, quibus plagas iucundè adspergebat, dicens: Domine, ad adiuuandum me festina. Ille verò citò ei adfuit, & faciens vt ferret dolores faciliùs, & annuncians eius consummationem. Imperator igitur, vt qui esset iritatus eò ꝙ non pareret, & egregiam illam athletæ pro pietate constantiam, existimaret esse suæ contemptum potentiæ, manebat adhuc puniens, & vi eum esse persuasurum arbitrans. Quocircà iussit eius ventrem perfodi aquilarum vnguibus, donèc suis, inquit, oculis sua videat intestina. Propter quæ dixit martyr: Cor meum & caro mea exultauerũt in Deum viuum. Sicut ex adipe & pinguedine repleta est anima mea, & labijs exultationis laudabit os meũ. Et hæc quidẽ sic. Quæ autẽ sunt deincèps consecuta, quomodò? Preces, medicina dolorum. Psalm. 83. Psalm. 62.

In animo quidem habebat tyrannus eum rursùs dare in custodiam, vt eum rursùs puniret acerbiùs. Egregius autem Stratonicus (iam enim postulat oratio, vt ad finem deducam promissum) cùm videret Hermylum sic patientem, nec ei posset omninò opem ferre, faciebat id quod poterat: amici miserebatur, & acerbum dolorem capiebat; vultusq; eius conciderat, & ex eius oculis guttatìm profluebant lachrymæ. Quo factum est, vt cùm sic se haberet, nõ potuerit latére: sed cùm quidam ex commilitonibus eum tristem vidissent & mœrentem, & causam rei deprehẽdissent, ad Imperatorẽ accedentes, Stratonicus, inquiunt, ô Imperator, Stratonicus custos carceris, apertè ostendit se erroris & Christianismi societatem habere cum Hermylo. Videtur enim eius misereri, & eius causa in animo magnũ dolorem concipere. Ille verò cùm statìm accersiuisset Stratonicum, rogauit an esset amicus Hermyli. Discipulus autem veritatis, minimè est mentitus, nec sustinuit ignauam & pusilli abiectiq; animi pietatẽ apud se occultare. Sed tempus esse arbitratus, vt hæc Dei ociosa cognitio ꝓdiret ad opus, & magnum sibi pararet fructum per confessionem, se esse amicũ Hermyli & Christianum protinùs est confessus, & eos, qui colunt simulacra, magnæ condemnat ignorationis. Timeo enim, inquit, ego solum Deum, qui fecit cælum & terram. Stratonicus liberè Christum profitetur.

Ad hæc mouetur Imperator, & iubet eum grauissimum subire supplicium. Id autẽ erat, vt ex illis virgis plagas nudo toto corpore acciperet: atque adeò cousquè, donèc ipsa vox eum deficeret. Et sic quidem Licinius. Martyr autem etsi esset tot malis implicatus, amicum fixis adspiciebat oculis, & eum vocabat, eoq; vtebatur ad Christum intercessore, dicens: Hermyle, ora pro me Christum, vt cùm erga ipsum firmam ac stabilem seruauero confessionem, possim facilè superare Tyranni insidias. Interìm autẽ ipsum quoquè ludificabatur Licinium, cæcis ijs sacrificare prohibens, & veri Dei vindictæ ei terrorem incutiens: in cuius manus incidere, verè terribilem habet & ineuitabilem perfectumq; interitum. Licinius autem cùm vidisset sanctum Stratonicũ satìs saucium, parsit eum ampliùs punire: non ꝙ humana mens & clemens animus eum moueret ad misericordiã, sed vt ei locum daret pœnitentiæ, cùm eum priùs tormẽto terruisset. Et ideò eum in præsentia tradidit in custodiam. Ille verò etsi esset in custodia, IESVM ducebat suam esse consolationem, & cum eo per preces colloquebatur: Domine, dicens, nè memineris nostrarum antiquarum iniquitatũ Fer nobis opem, Deus seruator noster, propter gloriam nominis tui. & simul vox diuina est consecuta, dicens: Cursum consummauistis, fidem seruâstis. Decætero vobis est reposita corona iustitiæ, quam cràs accipietis. Torquetur atrocissimè. Psal. 78.

Cùm autem iam esset dies, adductum Hermylum rursùs interrogauit Licinius, an dijs sacrificaret. Ille autem, Eadem quæ priùs, inquit, ó Imperator, do tibi nunc responsa. Quamobrem vre, puni, scinde, fac quidquid tuo insederit animo. Didici enim non timere ab ijs, qui corpus occidunt, animam autem non possunt occídere. Hæc cùm audiuisset Imperator, & desperâsset fore omninò, vt sanctum in aliam traduceret sententiam, eum suspendit in ligno. & iubet eum vehementer scindi. Sed etsi eius carnes tam acerbè scinderentur, non ignorabat, vndenàm esset salus iustorum, nempè quòd à Domino, & quòd est eorum defensor in tempore afflictionis. Et ideò esto mihi adiutor Domine & redemptor, dicebat assiduè, & perindè àc si videretur aliquem desupèr audire dicentem, Noli timere: sum enim tecũ, & Deus tuus ego sum. Veritus ergò Licinius, & ex auditione veluti conturbatus, ex ligno deducit martyrem, & eum condemnat, vt in Istro fluuio intereat, iubens vt in eum iaceretur: stultus fortassè arbitratus, quòd sic passus Hermylus omninò interiret, & nec venerabi- Psalm. 36.

lis quidem eius corporis futura esset inuentio. Ad ipsum autem adducto Stratonico, visus est suggerere & admonere ea, quæ essent vtilia. Crede, inquit, mihi ô miser, crede, & dijs velis sacrificare, nè tu eadem quoquè patiaris, quæ amicus, & ambo subeatis eandem pœnam inobedientiæ. Respondens autem Stratonicus, Reuerà, inquit, miser fuerim, si tibi párens, cùm ille sit mortuus propter Christum, ipse velìm viuere. Licinius autem, Quid ergò? Vis mori cum Hermylo? Maximè quidē, inquit diuinus Stratonicus. Etenim, inquit, si oportet amicos communes habere calamitates, oportet omninò eos quoquè bonis frui communiter. Quid autem nobis fuerit iucūdius aut preciosius, quàm pati propter Christum? Propter quæ cùm desperâsset Imperator fieri posse, vt persuaderet Stratonico, similem quoquè in eum fert sententiam, & codē fine vtrunq; condemnat: quos etiam reuerà par finis excepit, communisque beatitudo & exultatio.

Constantia inuicta Stratonici.

Ad mortem itaq; ducebantur martyres, dicentes, Gloria in excelsis Deo, & in terra pax, in hominibus bona voluntas: qui quidem est hymnus conueniens ijs, qui sunt bonum aliquod consecuturi: non eorum, qui deducūtur ad mortem, aut ad aliquam aliam causam tristitiæ. Postquàm autem iam perueniissent ad fluuium, in rete iniecti ab ijs, quibus hoc datum erat negocium, transmittuntur in profundum. Cùm suscepisset autem fluuius corpora sanctorum, & quanto oportuit fluento esset sanctificatus, ea rursùs tradit manibus fidelium: vt qui talem, vt arbitror, thesaurum apud se diutiùs abdere nō sustinuisset, & tanti boni iactura afficere Christianos, cùm prima eorum non apparuisset bonitas. Tertio ergò die posteà, visa sunt corpora martyrum: in quæ cùm incidissent quidam viri pij, & quorum erat officium venari corpora sanctorum, & ea optantibus manibus piè ac religiosè suscepissent, & sacros hymnos cecinissent, & quæcūq; mos est Christianis, peregissent: in quodam loco, qui octodecim stadijs abest à ciuitate Singedone, ea simul deponunt, vt eis essent oĩa communia & amica: in Christum confessio, in carcere habitatio, in flumine demersio, supernæ gloriæ consecutio, in vno loco corporum depositio: gratia & benignitate Domini nostri IESV Christi, cum quo patri simul cum sancto spiritu gloria, potentia, honor & adoratio, nunc & in secula seculorum, Amen.

Luc. 2.

Merguntur in flumen martyres.

Nota hic Ecclesiasticos erga funera ritus.

VITA S. HILARII PICTAVORVM EPISCOPI AVTHORE FORTVNATO, TVNC ADHVC PREsbytero. *Præfatio.*

DOmino sancto, & meritis beatissimo patri, Pascentio papæ, Fortunatus. Religiosi pectoris studio solicitante commonitus, papa beatissime, diuinis in actibus cùm sacri conuersatione propositi iugiter exercitaris intentus, & intendis exercitandus: vt facilè sit perspicuum ad culturam Ecclesiasticæ disciplinæ & fuisse te genitū, & esse prouectum, cùm irrefragabiliter veteris dispositionis catholici dogmatis fundamenta custos obseruas, & ad ædificationē plebis amātissimæ, velutì bonus instructor, adijciendo aliquid, culmen fabricæ continuare festinas, nō sine timore diuino. Cuius operis amore præuentus, me dignatus es perurgere, quò de actibus sacratissimi viri Hilarij confessoris, qui te ab ipsis cunabulis ante sua vestigia, quasi peculiarem vernulam, familiariter enutriuit, vt impensi muneris vel verba rependerem, & si non plenè, vel quædam ex parte complexa perstringerē: quatenùs dum gregis auribus vox quodammodò & vita pastoris antiquissimi resonaret, & ille probaret ministerium, & ipse tuum non celares affectum. Sed cùm mei ingenij breuitatem mēsuro, adeò beati Hilarij immensitatem fortem cognosco, vt penè mihi videatur æquale, tam istud posse dicere, quàm digito cælum tangere: præsertim quòd etiam beati (vt audio) Hieronymi torrens illud eloquium recusauerit attentare, qui huic materiei se imparem catenùs iudicauerit, vt taceret. Ego verò, cui nullius scientiæ irrigua fluenta saccurrunt, quem vix stillicidij pauperis attenuata gutta perfundit, nihil proprio de fonte respirans: qua temeritate inter ingentia flumina, Euphratem beati Hilarij, & Nilum Hieronymi, siccos velim cursus extendere, cùm de illo etiam doctissimi viri quicquid dicere potuerunt, minus est q̃ meretur? Et cùm virum sanctissimum consultius mihi sit mirari quàm loqui, æquabilius fuerat hęc beato Ambrosio de fratre scribenda

benda mandare,cui verba virtutibus coniuncta florebant. Tamen etsi cum me-
recundia vobis quidem obedientiam,& illi impendo,de quo non dignè loquor, fo-
tasse iniuriam:sed concedi per veniam credimus,quod deuotione peccatur. Et nè p-
tracta pagina fastidium potiùs generet,quàm prouocet auditorem,nunc de eius vita
proponamus.

VITA B. HILARII EPISCOPI.

IGITVR beatus Hilarius Pictauorum vrbis episcopus, 13. IANVARI.
regiõis Aquitaniæ partibus oriundus fuit: Quæ ab Oce- Patria.
ano Britannico ferè millibus nonaginta seiungitur:apud
Gallicanas verò familias nobilitatis lãpade nõ obscurus, Genus.
immò magìs præ cæteris gratia generositatis, nitore pe-
ctoris addito ornatus, quasi refulgens lucifer inter astra
processit. Cuius à cunabulis tantæ sapientiæ primitiua
lactabatur infantia,vt iam tũc potuisset intelligi, Christũ
in suis causis pro obtinẽda victoria, necessarium sibi ius-
sisse militem propagari. Deniq; coniugem habens & filiã, Coniunx & filia Hilarij.
ità plenitudine Domini venerabiles animos ecclesiastice
regulæ tradidit informandos,vt adhuc in laicali proposi-
to constitutus, diuino nutu pontificis gratiam possideret : ità seipsum propria disci-
plina coërcebat intentus, quasi futuram speciem indicans, vt irrepræhensibilis in
templo Christi p̄pararetur sacerdos. Nam quod inter mortales adhuc valdè videtur Hæreticos q̃ sit auersatus adhuc laicus.
difficile,tam cautum esse quenquam,qui se à Iudæis vel hæreticis cibo suspẽdat: adeò
vir sanctissimus hostes catholicæ religionis abhorruit,vt non dicam conuiuium, sed
neq; salutatio fuerit cum his prætereũti communis. Vitabat hæc Dauidico suffultus Psalm. 67.
exemplo,nè cum hæreticis mensam participando,fieret illi in scandalum. O q̃ perfe-
ctissimum laicum,cuius imitatores ipsi etiam esse desiderant sacerdotes: cui non fuit
aliud viuere,nisì Christum cum dilectione timere,& cum timore diligere. Cuius se-
quaces, currunt ad gloriam:diuertentes,ad pœnam:credẽti succedunt præmia,recu-
santi tormenta. Qui omnes de piæ religionis opere commonens, nunc alios de con-
fessione inæstimabilis sanctæ Trinitatis informans,nunc reliquos promissione regni
cælestis inuitans,non cessabat in plebem verba veritatis,fructu fidei redundantia, se-
minare. Quo cognito de sancto Hilario,quoniam tantum lumẽ,& si voluisset, latére
non potuit: quippe necessarium,vt alienas tenebras in lucem transferret: concordã-
te fauore populi,aut potiùs Dei spiritu proclamãte,vir olim mysterijs deputatus,ali-
quandò sacris altaribus sacerdos electus est. Crescebat in eo quotidiè opinio,famu- Eligitur in Episcopum.
latrix virtutum:nec erat fama eius contenta, circumiectas tantùm Gallias illustrare,
sed exteras nationes & regiones implebat,meritorum gratia percurrente:idq; actum
est,vt in toto orbe velociter beati pontificis gloria militaret.

Igitur Constantij Imperatoris tempore, cùm Arriana hæresis, venenata de radice, *floris toxici
*flore toxico pullularet,tunc sanctissimus timore nudus,fidei feruore vestitus, quasi
signifer belligerator per medias acies inter hostiles fremitus, inter hæreticos gladios Arrianorũ validissim9 oppugnator est.
se ingerebat,Christi charitate securus:nihil de sua morte formidans,illud solùm me-
tuebat,nè præiudicium religioni,quod absit,illatum præualeret. Hinc à Valẽte & Vr-
satio episcopis,qui praua credulitate Ecclesiam Dei turbare pertinaciter insistebant,
Imperatori persuasum est,vt virum eruditissimũ, de quo loquimur, & Dionysiũ Me-
diolanensem,& Eusebium Vercellensem exilio cõdemnaret. Nihil enim poterat ante
insuperabilem sancti Hilarij facundiã hæreticus obtinere. sperabat enim hostis fidei,
aliquas se nebulas splendori catholico posse prætendere, si retrusus exilio, vir talis à Hæreticorũ versutia.
certamine defuisset:quoniam si quis peruersus voluit cum illo cõfligere, àc si mutus
& claudus,nec verba poterat proferre,nec respõsionibus currere:sed quasi natans in
pelago,ante fluctum eius eloquentiæ mergebatur. Itaq; in Phrygiam Asiæ regionem Cõdemnatur exilio.
missus exilio,ad augmentum virtutis gratias egit:quia quantum pro nomine Christi
longiùs discedebat de solo proprio,tantum merebatur fieri vicinior cælo. Qui dum
ad locum peruenisset optabilem,nobis tacendũ nõ est,quod illi diuinitùs concessum

 est.

261t. Nam eo tempore, sancto sibi spiritu reuelante, cognouit, quòd beatissimã Abram filiam suam, quam cum matre Pictauis reliquerat, quidam iuuenis nobilissimus, prædiues, pulcherrimus, coniugij vinculo sibi quæreret adnectendam. Sed ipse interuentu orationis assiduæ, celestem illi sponsum sine contaminatione prouiderat. Mox opportunitate reperta, manu propria subscriptam filiæ direxit epistolam, sufficienti sale conditã, & velut aromaticis vnguẽtis infusam, quæ tenetur Pictauis pro munere cõseruata: indicans ei, quòd talem sponsum pater anxius prouidisset, cuius nobilitas cælos asscenderet, pulchritudo rosarum & lilij comparationem precederet, oculi gemmarum lumine luminarent, vestis candorem niuis opprimeret, ornamenta inæstimabili fulgore vernarent, diuitiæ intrà se regna concluderent: eius sapientia incompræhensibilis emanaret, dulcedo faui mella postponeret, pudicitia incontaminata persisteret, odor suauitate fragraret, thesauri sine defectione constarent. Addit ergò monitis, vt filia nulli se priùs à matre diuisa coniungeret, quàm vt patrem expectaret sibi pollicitum, & sponsum pariter cum promissione venturum. Quod Abra dulciter excipiens, & quasi sponsum futurum in epistola patris amplectens, admonitionem secuta est, nulli se in coniugio resoluens. Sed qualiter ad illum sponsum peruenerit, locus in sequenti seruatur.

[E]pistola il[l]ius ad filiã Abram.

Intereà cùm toto orbe Arrianæ hæresis peruersitas pullularet, dato generaliter Imperatoris edicto iussum est, vt omnes orientales episcopi apud Seleuciam Isaurię oppidum conuenirent, disceptaturi quid sentirẽt de fidei veritate. Tunc inter reliquos, quarto iam exilij anno, de Phrygia sanctus Hilarius in prædicto loco data sibi pergẽdi euectione, ad synodum venire compellitur. Qui quoddam castellum dum adisset, die Dominico ingressus est templum: moxq; Florentia puella gentilis, irrumpens multitudinem populi, voce magna seruũ Dei illuc aduenisse testata est: & ad pedes eius accurrens, non cessauit petere, nisì signum crucis ab ipso sibi fieri, fideliter impetrásset. Quam Florentius pater secutus & cuncta familia, in nomine Domini meruerunt pariter baptizari. Quę Florentia, relictis parẽtibus, vestigijs eius inhęrens, vsq; Pictauos perducta est. Patrẽ verò se habere, nõ à quo generata est, sed per quem regenerata est, predicabat. Cumq; Seleuciam peruenisset, magno fauore à cunctis exceptus est, cõ quòd diuina misericordia tam prudentissimum virum, & singulari eruditione compertum, in spectaculum mundi produxerit, vbì erat de fide censendum. Hinc post examinationem agnitis hostibus & oppressis, decretis in scripto conditis, prospera gerens synodi ad Imperatorem dirigitur legatio: cum qua perrexit sanctus Hilarius, quanuìs ei non fuisset iniunctum, metuens nè adhuc contra religionis dogmata respiraret damnata perfidia.

Synodus apud Seleuciam.

Hilarius venit Seleuciã ad Synodũ.

Sed differere longum est, qualiter in Ariminensi synodo, composita mẽtione, aliud ex alio referens, fraus heretica serpentino lapsu subrepserit, & quomodò posteà legatis Seleucensibus per Imperatoris impietatem ipsa est illata calumnia. Quod tamen Athleta Christi beatus Hilarius agnoscens, grauiter dolet apud Ariminũ diaboli præualuisse mendacium: intantùm, vt orientales partes simili composito prauitatis fuco inficeret. Imperatori autem tribus libellis oblatis, preces effudit, vt in eius conspectu collectis aduersarijs, esset ei contra hæreticos disceptandi de religione licentia, nè veritatem falsitas obnubilaret, nè iniquitas ęquitati pręualeret, nè Imperator Deo resisteret, nè Trinitatis fidei iniquitatis perfidia rebellaret. Vndè Valens & Vrsatius, conscientiæ reatu perterriti: quoniã si daretur facultas certandi, mox se recognoscebant Hilarij contentione prosterni: solicitant Imperatoris animum, iam magna ex parte captiuum, vt ipsum Dei virum ad Gallias redire perurgeret, dicẽtes, illo pręsente hæretica non posse machinamẽta proficere. Quo obtentu, ad Gallias compulsus reuertitur, putans ampliùs se pati exilium, quòd illuc perturbationem Ecclesiæ relinquebat, termino disceptationis nõ consecuto. O beatum pontificem, q in summo discrimine, inimico etiam sibi iudice, adijt tribunal Imperij, sine timore tormenti. Verè totis visceribus diligebat Christi regnum, qui non formidabat in principatu Constantium. Nam quòd se pro Domino sic ingerebat aperto periculo, optabat martyrium, si non deesset percussor: & tamen animus sumpsit gloriã, & si tempus non intulit pœnam. Sed hunc ipsum diuino nutu seruatum testificor pro correctione multorũ. Nam penè totum mundum graui errore confusum, factis sæpiùs in Gallia synodis, per Hilarium

Fraus heręticorum.

Nota artes hæreticorũ.

larium fuisse ad viam veritatis adductum, confitetur lingua multorum. Quid autem interest, vel sibi pro æterna vita factum fuisse martyrem, vel ampliùs vixisse, reliqui nè perirent? Igitur sanctissimam animam etsi gladius persecutoris non abstulit, ipse tamē palmam martyrij non amisit. Itaq; dum regrederetur Hilarius ad propria, tunc beatus Martinus, æquè meritorum lumine non absconsus, qui ab eodem sancto Hilario exorcista est posteà constitutus, cognito aduentu eius, Romam festinanter occurrit. Quem cùm iam præterisse cognosceret, est vsque ad Gallias prosecutus. Neque enim Martinus, qui adhuc catechumenus Christum chlamyde sua tectum videre meruit, illi deuotus occurreret, nisi per omnia mysterijs plenum in eo spiritum præuidisset. Nec mirum, si ille, qui Deum priùs vidit in paupere, posteà illum habitare cognosceret in doctore. Illud etiam nobis non conuenit tam nobile præterire miraculū. Nam cùm circa Gallinariam insulam propinquaret, relatione agnouit vicinorum, ibidèm ingentia serpentium volumina sine numero peruagari: & ob hoc quanuis illis hæc insula videretur vicina, propter inaccessibilē tamen locum longiùs illis videbatur esse, quàm Aphrica. Quo audito, vir Dei sentiens sibi de bestiali pugna venire victoriā, in nomine Domini, præcedente crucis auxilio, descendit in insulam. eoque viso, serpentes in fugam conuersi sunt, non tolerantes eius adspectum. Tunc baculum figens in terram, quasi metam, quousquè deberent excurrere, virtutis potentia designauit. nec ampliùs libertas est illis occupare, quod vetuit: & tanquàm hęc insula non sit terra, sed pelagus, qui dum semper illam partem verentur attingere, facilius est illis mare transire, quàm vocem. O immutabilem terminum, de sermone plantatum. Appáret, quantùm est melior Adam secundus antiquo. Ille serpenti paruit: iste seruos habet, qui possunt serpentibus imperare. Ille per bestiam de sede paradisi proiectus est: iste de suis cubilibus serpentes exclusit. Deposuit anguis antiquum mendacium, qui didicit implere mandatum. O Hilarij dulce medicamentum & meritum, ante quem sine mora venena fugata sunt: addidit terram hominibus, quia in loco beluæ incolæ transmigrant. Sed reuertamur ad ordinem.

Crebræ in Galliæ Synodi. *S. Martinus prædicatur.* *Fugat serpentes ex insula.* *Gene. 3.*

Cùm de exilio regressus, introiuit Pictauis, summo fauore plaudebant omnes pariter, eò quòd ecclesia recepisset Pontificem, grex pastorem: & acsi omnes cum ipso tunc redissent ad patriam, ità sine illo se exules fuisse deflebant. Itaque beatum Martinum in vico Tegiaco nomine dum præcepisset cōsistere, virtute diuina meruit ibi beatus Martinus mortuum suscitare. Deindè post aliquot dies infans sine baptismi regeneratione defunctus est, duplici morte damnatus: præsentem amiserat lucem, & pœna futuri seculi non carebat. Tunc mater extincti, quæ iam mater nō erat, dum filium non habebat, prouoluta ad pedes sancti Hilarij, pręcedentibus lachrymis, nati sui corpus effudit, exclamans: Martinus adhuc incipiens, catechumenum mortuum reuocauit: tu pontifex redde, rogo, filium aut mihi, aut baptismo. Qui populi pater agnosceris, vt ego mater vocer, quæso obtineas. Sic illa plùs lachrymis petente, quàm verbis, commotus pietate vir Dei & spectante populo, ad consueta arma recurrens, in terram prosternitur. Mox paulatìm defuncti pallor in ruborem conuertitur, frigida membra reuocato spiritu intepescunt, oculorùm apertis ianuis palpebrę, peregrinum lumen agnoscunt: vox adducto aëre de pectoris domicilio conflata profertur, gressus suis vestigijs rediuiuus extenditur, in anterioris fundamenti statum tota fabrica renouatur. Quid plura? Tandiù iacuit sacerdos in puluere, donèc pariter surgerent, senex de oratione, infans de morte. Eccè vita laudabilis, quæ de alterius corpore necem precibus fugauit, spoliauit tartarum, spem habens in Christo. Mors ibì iura non tenuit, vbì Hilarius vim orationis ingessit. Sed tanta res non potest nostris verbis plùs ornari, quàm ipsius meritis. Nunc verò memorādum est, quod suprà prætermisimus, qualiter miracula reliqua hoc subiecto miraculo cumulauit.

Pictauorum summa gratulatione excipitur. *S. Martinus mortuū excitat.* *S. Hilarius itidē suscitat defunctum.*

Deniquè cùm beatissimam Abram filiam suam, ad quā de exilio destinauit epistolam, incolumem inuenisset, alloquitur eam, quomodò dulcedo poterat patris, & facundia oratoris. Quid dicam? Alloquitur illam Hilarius, cuius eloquētiæ post ipsum, comparare aliquem vix audemus, nisi qui fuerit spiritu diuino, vt ille, repletus: tentat eius animum, si vellet attingere sponsum, quem patris gratia prouiderat. Tunc libenter ac desideranter, vt celeriter ei iungeretur, optabat. Quam voluntatem pius pater agnoscens, intentus orationibus, non cessauit, donèc sine dolore, sine cōtagio,

 se

ſe præſente, de mundi ludibrio migraret ad Chriſtum: quam proprijs manibus, vt decuit, venerandæ tradidit ſepulturæ. O funeris gloria, quæ melior habetur quàm vita: quia quod terræ ſubripuit, in cælum trãſmiſit. Verè, vt ego conſidero, plus fuit, quàm reſuſcitari, ſic mori. Certa enim ſalus eſt, non contaminari peccatis. Quanti cuperent, rebus cum vita traditis, talem tranſitum comparare, ſi mercatorem forſitan inuenirent? Quid diſtat inter viuificati infantis, & filiæ mortificatæ myſterium, niſi quod illum reſuſcitauit ad baptiſmum, hanc prædeſtinauit ad regnum? & quòd in illo adhuc ſpes peccandi reſtabat, hæc immaculata finiërat? Quod cùm vidiſſet mater beatæ Abræ, à pontifice poſtulat, vt & ipſa, ſi mereretur, erepta de mundi crimine, cum filia præſentaretur ad regnum. Cuius vota conſiderans, aſſidua oratione & ipſam ante ſe tranſmiſit ad gloriam. Quis æſtimaturus eſt, talem virum ità dilexiſſe Dominum, coniugis & filiæ affectu contempto? Tamen in hoc magìs illas amâſſe cognoſcitur, cùm per ipſum lumini perpetuo transferuntur.

Filiæ mortẽ ſuis precibus obtinet

Itidèm coniugis quondam ſuæ.

Quis verò abundantiam rigantis ingenij contendat euoluere, aut eius verba verbis valeat exæquare? Qualiter ille indiuiſę Trinitatis libros ſtylo tumente contexuit, aut ſcripta Dauidici carminis ſermone cothurnato per ſingula reſerauit? Quãdò fuit in diſcretione prouidus, in tractatu profundus, per literaturam eloquens, per virtutem mirabilis, in complexionibus multiplex, in reſolutione ſubtilis, aſtutus, iuxta prophetam: immò prudens, iuxta Domini vocem, vt ſerpens, columbæ ſimplicis gratiã non amittens. Ipſe conditi ſal ingenij, fons loquendi, theſaurus ſcientiæ, lux doctrinæ, defenſor Eccleſiæ, hoſtium oppugnator. Cuius dicta qui legit, non credit dicere, ſed tonare. Hoc fuit vltra homines ſapere, tam cautè de religione cenſere. Sed qui vult ipſum agnoſcere, eius exilia memoret, merita reſpiciat, volumina relegat, dicta perpendat, ſigna quotidiana percẽſeat. Qui dum ſuperſtes fuit in hoc ſeculo, aut ſcripſit Eccleſiaſticæ fidei documenta, aut pugnando calcauit hæretica crimina, aut petenti tribuit miraculorum ſuffragia: quæ volente Domino, vſque in hodiernum diem eius orationibus perſeuerant. Sed mea lingua non ſufficit ſingula de ſpiritu ſancto, qui per eum operatus & locutus eſt, ſicut illi dignum eſt, proferre. Det mihi pius veniam, quia multa præteriui, qui vix pauca conſcripſi. Ità beatiſſimi Hilarij de præſenti ſeculo vita, Valente & Valentiniano regnantibus, cum gloria migrauit ad Chriſtum, terra plorante, cęlo gaudente: præſtante eodem Domino noſtro IESV Chriſto, qui cum patre & ſpiritu ſancto &c.

Matth. 10.

PRAEFATIO FORTVNATI IN LIBRVM SECVNDVM DE MIRACVLIS S. HILARII.

Domino ſancto, & meritis beatiſſimo patri, Paſcentio Papæ, in Chriſto florigera perenniter charitate vernantibus Eccleſiæ Pictauenſis habitatoribus, Fortunatus. Cùm veteres & infidelium conditores voluminum, eloquentiæ ſuæ pompam cunctis oſtendere, cauſa prouocauerit opinionis inflatæ: dum inter regum vota ſeu funera, id eſt, proſpera vel aduerſa, confuſo vocis ordine, quodammodò niſi ſunt cantare pariter & plorare: vt hi qui dixerunt, vel de quibus locuti ſunt, ſaltem in libris viuerent, & ſi vacuis actibus inaniter defeciſſent: cur ego melioris ſpei ſolicitatus inſtinctu, patiar reticere ſummi confeſſoris viuentia merita & victorias, non ſine, quod abſit, vindictæ cæleſtis incurſu: cùm vix debita ſoluerem, ſi de beati Hilarij indeficientis lampadis ſplendore, infatigabili voce, die continuata cum nocte pariter decantarem? Qua verò vel irretitus inſcitia, vel impulſus offenſa, in ea voluntate ſub graui torpore perſiſterem, vt cùm illi plurimo decepti tractatu, de reſoluta vmbrarum imagine nonnulla conficerent, & in puluerem redacta cadauera, falſis quaſi laudibus animarent: ego de ſanctis permanentibus, & quod eſt felicius, in regno Chriſti quotidiè florentibus, nihil referrem: præſertìm vbì diuerſa diuerſarum partium videtur eſſe cauſa mercedum: quòd gentiles fructum laboris ſui, inani tantùm fauore voluërunt conſiſtere: nos autem oporteat in beatorum virorũ interceſſione plantare? Quibus hìc ſi verba ſoluimus, illic gaudia comparamus. Idcircò reddat illi mo-

Beatorum interceſſio ambienda.

mobilis lingua pręconium, à quo prius pectora hunc conceperũt affectum. Nam bonis eius apertè creditur inuideri, ſi quæ de illo cognouimus, ſilentio videantur abſcondi.

Meritò itaque cum cæteris & me de ſe loqui compellit, qui etiam mutos, vt loquantur, abſoluit. Sed quàm plura ſuperſtes in corpore fecerit, vel quanta operatus ſit, poſtquàm æterna in requie, plaudentibus angelis, ad Chriſtum victor de mundi certamine tranſmigrauit, & ſi non potui, annorum vetuſtate ſubripiente, contingere: attamen vel quæ præſenti tempore miracula miſericors præbuit, cupio indigenti memoriæ non fraudare: vt quiſquis hæc fideli, ſicut condecet, auditu perceperit, & præterita ſe cognoſcere gaudeat, & ſimilia fieri virtute confeſſoris in futuro confidat.

LIBER SECVNDVS, QVI EST DE MIRACVLIS S. HILARII.

IGITVR Probianus cùm dubio iam vitæ penderet in fine, & ſpem conualeſcendę infantię mors inuida parentibus ſubripere feſtinaret: nec paruuli funus acerbum conſiderans, nec deſideria ingemiſcentis ſenectutis ſpectans, auida quicquid inuenit extra ſortem cuncta concludens, ſola tamen interceſſione beati Hilarij reſtiterat moribundo ſalutis occaſio. Quem Franco ſuus genitor, & Periculoſa mater, quæ magìs conuerſo nomine, filij periclitabatur in nece, iam quaſi defuncti præmeditantes exequias, cum ingenti fletu in confeſſoris tabernaculum detulerunt. Tunc ſanctus Hilarius ab authore ſuo ſecretæ artis exhibens medicinam, conſuetus de diſpendio funeris reddere compendia ſanitatis: ſubitò membrorum fluẽtem fabricam, verbo operante erexit, & in ſtatum priſtinum, tanquàm ſi nihil in ea fuiſſet ſolutum, reformauit: Moxque parentum lachrymas, lætitiæ mole ſuperueniente, ſiccauit, gemitus voto ſuccedente pręcluſit: vbì iam per dolorem nõ erat, ſed per gaudia, quod plorarent. Quas pœnas, quæ tormenta mors ipſa tunc pertulit, quandò illud, quod credebat inuadere, ſic amiſit? Profectò quandò alterum victrix ferire non potuit, ſeſe ipſam victa percuſſit. Qui tamen Probianus poſteà apicem promeruit obtinere pontificis, & vſque in hodiernum diem ad luminaria ſui medici, ſingulis annis vitæ debitor tributa perſoluit. *Probianus Epiſcopus.*

Illud quoquè nobis eſt tam ſingulare miraculum, pro gloria collatoris, ad memoriam populi reuocãdum. Nam cùm à Cadurcis veniſſent duo homines, leprę maculis immutati, ſpem ſuę ſalutis in ſancti interceſſione fundantes, perſiſtebãt de puluere, qui ab eius ſepulcro abſtergebatur, ſua lauantes capita, & membra reliqua perungentes: tam diù ſibi talem curam fideliter impenderunt, donèc infirmitatis ipſius vlceroſa varietas de corpore, quod captiuauerat, captiua migraret: vt decepta ſuis ſolatijs, colorem, quem inuaſerat, inuiolatum relinqueret, & quam ſecum attulerat, turpitudinis ſpeciem non teneret. Poſt innumerabilia itaque vulnera, membris omnibus inſtaurata eſt cutis vna. Vultus ille diuturna deletus ſorde, ſua cœpit in ambobus repingi imagine, nec agnoſci potuit, qualis fuerat per infirmitatem. Perfideliſſimum nanque pulueris lauacrum, Pictauis illis purificus Iordanis inuentus eſt: & non ipſi ad fluuium, ſed ipſis fluuius hìc occurrit: ex quo tam prędicabilis patuit miſeratio confeſſoris, quòd & laborem eis longinqui itineris abſtulit, & ſalutis vota porrexit. O quàm inæſtimabilium claruerunt documẽta virtutum, vbì ſepulcri immunditiæ, mundauerunt maculas leprę. Cuius hoc facere cura potuiſſet artificis, qui de tali puluere, ferret beneficia medicinæ? Ex quibus Caſtorius, diaconus: & Criſpus, ſubdiaconus inſtitutus, ad eius obſequium vſque in finem ſuum, per quem ſanati ſunt, adhęſerunt. Et meritò illius elegerunt ſuſtinere iuga Domini, à quo à pœna liberi ſunt effecti. *Leproſi duo curantur.*

Aliud miraculum.

Quædam puella in hanc vitam veniens, dextram mortuam traxerat, natura formante; & debilem manum in speciem globi collegerant neruorum fila contracta, fluxa suo stamine digitorum tela marcebant. Tunc occurrens ad beatissimi sepulturam, intercessione eius viuacibus est officijs ordinata: Paulatim mobilis vigor articulos stupentes & vngues irrepsit. Post longa tempora manus illi tunc nata est, cùm sensit munera confessoris: extincta manus venit ab vtero, viua redijt de sepulcro. Eccè quàm larga remuneratoris est pietas, vt quæ natura non genuit, hic membra suppleret.

Cæco reddit oculorũ lumen.

Nec illud quidem præterire conuenit, quod cæco post vota felici successit. Nam cùm ad beati Martini limina pro recipiendo lumine intentus properaret, in sancti Hilarij præteriens templum ingressus est. Quo dum vigilias officio solito Cleri celebrarent, manè facto, apertis oculis, ipse diem cœpit alijs nunciare, qui semper egebat audire. Apud quem vna semper nox erat, tenebras illa nocte purgauit. Qui nunquàm viderat ornamenta diei, cœpit illi nouus sol nasci. Tunc illi fabricata sunt omnia, quandò eorum meruit videre facturam, &, vt ità dicam, quodammodò illi post se mundus est natus, cùm factus est agnitus. Cęcus ad beati Martini Ecclesiam festinabat accedere: iste hunc in suo templo dignatus est illuminare. Quanta micat gratia donatoris, qui præuenit desideria supplicantis?

Clodouei regis Visio & victoria.

Quid dignum etiam referam de tam regali mysterio, quod ab ipso est in regem collatum? Deniquè Clodoueus rex dum contra hæreticam gentem pugnaturus, armatas haberet acies, medià nocte meruit de basilica beati viri lumen super se veniens adspicere, admonitus vt festinanter, sed non sine venerabilis loci oratione, aduersùs hostes conflictaturus descenderet. Quod ille diligenter obseruans, & orationi occurrens, tanta prosperitate, altero pro se pugnaturo, processit ad bellum, vt intrà horam diei tertiam vltra humana vota sortiretur à Domino victoriam. Vbì multitudo occisorum cadauerum tanta iacuit in loco, vt collis ipse ob hoc visus sit se erexisse in altum. Eccè terribiliter formidanda prodigia, & delectabiliter amplectenda miracula. Parùm illi fuit pro solatio regis, signum ostendere luminis: nisì apertè monitus addidisset & voce. Simile quoddam contigit Israëliticæ gentis tempore huius causa virtutis. Nam ibì columna ignis populum præcesserat: hìc figura lampadis admouebat. Vellem nôsse, cur fuerit tanti ardoris secretum mysterium, & tam manifestè prolatum. Sed quantum ipso inspirante videor agnoscere, non tacebo. Contra hæreticas acies, sicut olìm in corpore, non cessauit spiritu dimicare. Quanta fuit illi semper pro cultu catholicæ religionis auiditas, cùm in requie posito, adhuc solicitudinis non desit vbertas? Nam qui tunc in synodo ad confundendum hostem verbá fidelia protulit, hic in campo nunc arma tractauit.

Exod. 13.

Mulieris manus contracta sanatur.

Mulier in vico Tonaciaco, dum aquam ad opus suum deportaret die Dominico, (non est meum nôsse, quo præuenta peccato) manu attracta est, venarum arefacto discursu. Tũc reuelatione cõmonita est, vt ad sancti limina, si vellet salua fieri, properaret. Quo illa fidens nuncio, tanq̃ cum ipso sanitatis suæ præuiatore, læta pręcurrit. Et dum in Ecclesia psalleretur, similiter in absolutione, die Dominico, quo præcesserat pœna, secuta sunt gaudia. Eccè consuetudinem patroni singularis amabilem, qui vt inueniat cui præstet, & causas exquirit. O beate Hilari, omnium corde, ore, voce canende: Cuius tam larga benignitas, non solùm se alicui nõ abscondit, sed vltrò ingerit. Veniamus ad alios venerandi fructus miraculi.

Mulier paralysi liberatur.

Quædam paralytica, annis adulta puella, non merito, sine vitæ viuebat officijs. Cui in funus extincti corporis tantùm supstes anima palpitabat, & in toto cadauere lumina quasi sola vigebant: velut mortua in se membra vigilantes oculi custodiebãt. Non lingua torpens intrà palati cameram, volubilis excurrebat, nec imo ducta de pectore, vox collata poterat per verba disponi: non manus, cùm soluta languescerer, naturæ debita seruitia dissoluebat: neque pes instabilis, membrorum ruinas sustinebat. Adhuc totius corporis infabricata massa torpebat. Quæ in eius solennitatis die, intrà Ecclesiam posita, cum ingenti fauore spectantibus omnibus est erecta: sicque in vnius debilis corpore miracula plura compleuit: Attenuata genuum vestigia roborauit, linguam rigentem flexibilitate & facilitate vocis aptauit, ad vsum lanificij debiles

S. Hilarij solennitas.

debiles quondàm palmas armauit, lineamenta viscerum, gratia pij muneris animauit. Aliquandò igitur vetus infans in verba prorupit, & quod est conspicuum, voce prima, lactis alimenta quæsiuit. Ergò vt talis cibus inter omnes posceretur, quid aliud datur intelligi, nisì quandò sanata est, tunc priùs credidisset se nasci? Nec illud tam fidele mysterium obliuione noxia subtrahatur. Itaque cùm duo negociatores ad beati basilicam occurrissent, habentes formam ceræ quasi socialiter in commune, quidam ex his alloquitur alterum, vt eam, etsi tam paruam rem, tamen tanto confessori vel libenter offerrent. Sed incassùm sua verba in animo socij nolentis expendit. Ipse tamen cum collega suo in oratione prosternitur, ceram illam occultè ante tremendi sepulcri cancellos exponit. Mox ad omnem æqualitatem ceræ ipsius forma se diuisit, & parte illius fidelis oblatoris accepta, pars altera, videntibus plurimis, voluendo vsque ad alios cancellos, nutu diuino cum omni contumelia est repulsa: quasi nollet sanctus inuadere, quod alter illi deuotus non obtulit: & quoniam semper abhorruit, quod ex fide non venit: tam certus in iudicio, quàm misericors est in voto. O quàm incorruptibilis arbiter claret: cautior est iste in examinatione iudicij, quàm in electione florum illa, quæ ceram casta producit. Tunc itaque ille, qui offerre noluit, admissi criminis se teste confusus, & immensi pudoris reatu perculsus, postquàm vidit sibi à radice suæ conscientiæ tantæ turpitudinis opprobria pullulâsse, & in faciem suam occultæ cogitationis facinora reuelata adspexit: considerauit, ingemuit & defleuit: vt saltem lachrymarum fonte rigante dilueret, quod corde delinquente fœdauit. Qui posteà maiora obtulit dona exactus, ceræ iudicio castigante. *Repellit munus nolentis offerre.*

Item cùm iuxta consuetudinem, quadam nocte cereus illuminatus fuisset, casu super sepulcrum eius, qui intercessione sua mortuos viuificat, ardens corruit: ità vt super mafortem, quò cecidit, sine læsione aliqua perarderet. Nam inquantùm fuit cerei longitudo, cera iacens inuenta est, papyro consumpta: tanquàm si confinium cera ipsa fecisset inter ignem & pallium, vt ab ipsa inueniretur defendi, per quam potuisset exuri. Attendit beneficium, vt obediret præcepto. Quam semper scit subindè consumere, hîc ceram ignis expauit: quam ad ardendi auxilium sumpserat, ipsa ei visa est repugnare. Sed inter hæc illud potiùs admonet, vt dicatur, In virtute confessoris, quas deducit cera flammas extinxit, & conuerso ordine illud, à quo vorari potuit, præfocauit. Diuersæ species suam visæ sunt naturam mutâsse. Nè quid enim hîc incendia læderent, pallium pro marmore, cera fuit pro flumine. Sed quantum est apud illum cerei lumen extinguere, qui cæcorum lumen accendit? aut cùm ad alterius cadaueris sepulturã oculorum ignem redintegrat, quàm facilè credimus de sepulcro proprio vt flammas expellat? Vellem adhuc insatiatus sacratissimi viri miracula quasi peculiariter decantare: sed vereor, nè vndè meam cupio deuotionem ostendere, auditoris animum fastidio nascente videar obturare. Da mihi pie veniam de textûs huius paruitate: da casui culpam, de quo exiguum dicerem, si libros implerem: nè, dum hominis cupio vitare fastidia, videar incurrere confessoris offensam. Sed præsumo plurima de te minùs dicere, vt de te legere populum breuitas plùs inuitet. *Ignis nihil lædit operimẽtũ sepulcri eius.*

VITA S. REMIGII, RHEMORVM ARCHIEPISCOPI, SCRIPTA AB HINCMARO, AEQVE *Rhemensi Archiepiscopo.*

PRAEFATIO.

HINCMARVS nomine, non merito, episcopus, ac plebis Dei famulus, dilectis fratribus ac comministris nostris, huius sanctę Rhemensis ecclesię filijs.

Sicut à senibus, & iam ætatis prouectæ viris religiosis, qui de tempore Tilpini, vrbis huius præsulis adhuc viuebant, quãdò in seruitium istius sanctæ ecclesiæ, authore Deo, fui electus atq; prouectus, & posteà per

for. * q ipsà Liber ingẽs de vita S.Remigij vt perierit. eà per aliquot annos vixerũt, fideli relatione didici,* à suis maioribus audiêrunt narrari,eos vidisse librum maximæ quantitatis,manu antiquaria conscriptum,de ortu ac vita & virtutibus atque obitu beati Remigij, sanctissimi patroni nostri. Qui hac occasione deperijt: quoniam Aegidius, post beatum Remigium quartus istius ciuitatis episcopus, quendam virum religiosum, Fortunatum nomine, metricis versibus insignem, qui à multis potentibus & honorabilibus, in his Gallicis & Belgicis regionibus,per diuersa loca tunc vitæ ac scientiæ suæ merito inuitabatur: petijt de eodem libro,cothurno Gallicano dictato,aperto sermone aliqua miracula, quæ in populo recitarentur,excipere,quatenùs ea sine tædio audire & mente recondere,atq; per ea ad amorem & honorem atque deuotionem Dei & ipsius protectoris sui idem populus excitari valeret. Quod & in eadem excerptione lector potest aduertere,vbì scriptum est: Studeamus pauca differere,plurima præterire. Et cùm ipsa excerptio cœpit lectione in populo frequentari, & à multis propter breuitatis suæ facilitatem transscribi, ipse magnus codex à negligentibus negligentiùs cœpit haberi: vsq; dum Caroli principis tempore,quandò propter discordiam & cõtentionem de principatu, inter eum & Ragenfridum, frequentia ac ciuilia, immò plùs quàm ciuilia, quia intestina & parricidalia bella, in Germanicis & Belgicis ac Gallicanis prouincijs religio Christianitatis penè fuit abolita: ità vt episcopis in paucis locis residuis, episcopia laicis donata,& per eos rebus diuisa extiterint: adeò vt Milo quidam,tonsura clericus,moribus, actu & habitu irreligiosus laicus,episcopia Rhemorum ac Treuirorum vsurpans insimul,per quadraginta circiter annos pessundederit. Cuius infelici tempore, de ista Rhemensi ecclesia non solùm preciosa quæque ablata fuerunt, sed & ecclesiæ atque domus religiosorum destructæ,& res ab episcopio fuêre diuisæ. Illi quoquè pauci,qui erant residui,clerici negocio victum quærebant,& denarios, quos mercimonio conquirebant,in chartis & librorum folijs interdùm ligabant. Sicque præfatus liber cum alijs partìm stillicidio putrefactus, partìm à soricibus corrosus, partìm foliorum abscissione diuisus,intantùm deperijt,vt pauca & dispersa indè folia reperta fuerint.

Fortunati laus.

CarolũMartellũ dicit.

Cùm verò tempore Pipini regis, prædicti Caroli principis filij, reuelatio ostensa Eucherio, Aurelianensis ciuitatis episcopo, de damnatione æterna eiusdem Caroli, qui res ecclesiarum diuiserat, fuit: idem Pipinus, sicut & aliarum ecclesiarum episcopijs, huic Rhemensi episcopio partem de rebus ecclesiasticis reddidit, & Tilpinum in hac vrbe Rhemorum episcopum ordinari consensit. Hoc enim in hac ecclesia Rhemensi nouissimo seculi tempore de libro memorato,sed & de alijs accidit,quod antiquo tẽpore de authenticis scripturis euenisse sanctus Ioannes Chrysostomus in Homilia 9. Euangelij secundùm Matthæum memorat,dicens: Multa enim ex propheticis periêre monimentis, quod de historia Paralipomenon probare possibile est. Desides enim cùm essent Iudæi, nec desides modò, sed & impij, alia quidem perdiderunt negligenter,alia verò tum incenderunt, tum conciderunt profanè. Et de prophanitate quidem tali Ieremias refert. De negligentia verò in quarto Regum libro legimus,quomodò post multum temporis vix Deuteronomij sit volumen repertum, defossum quodam in loco,ac penè deletum. Sed & plura de scripturis in his,quæ habemus,memorata legimus, quæ non habemus : sicut est liber iustorum, qui commemoratur in libris Regum:& sicut est liber bellorum Domini, cuius in libro Numerorum mentio est:neque Carmina Salomonis,nequeDisputationes eius sapientissimas de lignorum natura herbarumque omnium,itemq; iumentorum & volucrum, reptilium & piscium: vel quod in libro,Verba dierum,dicitur: Reliqua verò operum Salomonis priorum & nouissimorum, scripta sunt in verbis Nathan prophetæ, & in libris Ahiæ Silonitis: in visione quoquè Addo Videntis contra Ieroboam filium Nabath, & multa huiusmodi volumina,quæ scriptura quidem fuisse probat, sed hodiè constat non esse. Vastata nanque à Chaldeis Iudæa,vt in patrum literis legimus,etiam bibliotheca,antiquitùs congregata,inter alias prouinciæ opes,hostili est igne cõsumpta: ex qua pauci,qui nunc in sancta scriptura continentur,libri postmodùm Esdrę pontificis & prophetæ sunt industria restaurati. Vndè scriptum est de eo: Ascendit Esdras de Babylone,& ipse scriba velox in lege Moysi. Velox videlicet, quia promptiores literarum figuras,quàm eatenùs Hebræi habebant,repererit. Et in Epistola regis Persarum: Artaxerxes rex regum,Esdræ sacerdoti,scribę legis Dei cæli doctissimo,salutem.

Ierem. 36. 4.Reg.22.

2.Reg.1. Num.21. 3.Reg. 4.

2. Par.9.

1. Esdr.7. Ibidèm.

Quo

Quocontrà & nos, multis alijs perditis, plura in quibusdam historijs & diuersis pitaciolis, ac vsitata relatione, à precedentibus relicta posteris, de ortu & vita, seu virtutibus & obitu domini & sanctissimi patris ac protectoris nostri Remigij habemus, quæ in memorata exceptione non continentur. Vndè bonis vestris desiderijs placuit, vt illa mea seruitus ad ignorantium & subsequentium notitiam in vnum colligeret. Quod & iam diù fecissem, nisì me spes vana deluderet, quibusdam dicentibus, quia in illo & illo loco magnum librum de virtutibus & vita ipsius domini & patroni nostri reperire valerem. Ad quæ mittens, quæ mihi promissa fuerunt, penitùs falsa inueni. Nunc autem, opitulante Domino, qui in se confidenti, & opera sua, qui mirabilis est & gloriosus in sanctis suis, volenti loqui, promittit: Aperi, inquiens, os tuum, & ego adimplebo illud: meritis ipsius sancti Francorum apostoli & patroni nostri, vestrisq; adiutus orationibus, aggrediar quæ diù distuli, à progenitoribus & ortu eius incipiēs, & sic tam ea, quæ in historijs, à maioribus editis, de illo inueni, quàm & illa, quæ in diuersis schedulis dispersa reperi: verùm & illa in serie digerens, quæ vulgata relatione percepi: quia vt longè ante nos dictum est, & etiàm in sanctis scripturis, sed & in euangelica veritate comperitur: vera est lex historiæ, simpliciter ea, quæ fama vulgante colliguntur, ad instructionem posteritatis literis commendare. In quibus omnibus lectorem diuersitas styli non perturbet: quoniam ea, quæ de historijs maiorum adsumam, & ea, quæ in antiquis schedulis reperiam, ità vt inuenta fuerint, ponam. Psal. 67. Psal. 80. Remigius Francorum Apostolus.

Illa verò, quæ ex antiquis vulgata relatione percepi, & quę ad instructionem legentium vel audientium addam vel eorum verba, de quorum dictis mutuabor, ponere procurabo, vel meo sermone dictabo: volens quiddam debiti mei obsequij in laude, qua non indiget, offerendo, ipsi benefactori meo retribuere pro omnibus, quæ indigno mihi gratìs potiùs tribuit, quàm meritis vllis retribuit. Deniquè in descriptionibus virtutum eius ordinem, quo per illum eas Dominus dignatus est operari, seruare non potero: sed sicut eas vel scripto vel auditu accepi, describam. Sic enim saluo altiore propheticæ inspirationis munere, diuino allatæ mysterio, & psalmos sanctus Hieronymus dicit in ordine digestos, non sicut fuerunt editi, sed sicut ab Esdra diuersis temporibus fuerunt inuenti. Veruntamen prout notitiam temporum inuenero, vel ordini gesta congruere videro, ea digerere procurabo. In his autem, quæ descriptis virtutū miraculis, à Domino per beatissimum patronum nostrum operata sunt, ad exhortationem legentium siue audientium, pro modulo intellectûs mei de catholicorum dictis subiungere studebo: vestigia beati Gregorij, licèt non valeam, prosequi molîar. Qui describens sanctorum actus, prauorumque casus, exhortatione indè assumpta, secundùm sapientiam sibi à DEO datam, multa necessaria & vtilia legentibus ac audientibus interposuit. Verùm & non ab re agere à quoquam videri puto, si ea, quæ de ortu, & actu, atque obitu domini & patroni ac protectoris nostri in schedulis, vetustate propè deletis, inuenta sunt, reparo, & de abditis ad lucem reduco: & ea, quæ veterum certa relatione cognoui, literis commendare procuro: cùm, sicutì præmisi, sancti Esdræ pontificis studio sacras scripturas, desidia & prophanitate impiorum Iudæorum abolitas, noscamus fuisse restauratas, & non solùm euangelicam & apostolicam historiam ab euangelistis sacratissimè conditam; sed & plurimorum sanctorum gesta plurimos Ecclesiæ magistros, ad instructionem multorum, & etiam historiographos agones secularium, ad posterorum memoriam descripsisse, gentiles quoquè poëtas sua figmenta grandisonis pompare modis, studuisse legamus. In libr. Dialog.

VITA

VITA S. REMIGII, RHEMORVM ARCHIEPISCOPI.

23. IANVAR.

POST vindictam scelerum, quæ facta est à Domino cæde Galliarum, prosequente Vuandalorum crudelitate, misericordiam cæli distillârunt: cùm ad mitigãdam, gentis Francorum barbarica ferocitate superuenturam, diuinæ animaduersionis propter iniquitates perseuerantes vltionem, mundo præsulem à Deo prædestinatum, Remigium pontificem hoc ordine protulerunt.

Montanus monachus insignis.

Erat quidam venerabilis, ac dignus professione & nomine, Montanus monachus, in reclusione solitariam vitam ducens, ieiunijs, vigilijs atque orationibus continuè vacans, necnon ceterarum virtutum insignibus adeò diuinitati se commendabilem reddens, vt angelicis sæpè frueretur alloquijs, & frequenter cælestibus visionibus ac reuelationibus interesset. Is ergò cùm peruigil in oratione pro pace sanctæ Ecclesiæ, quæ multis ac diuersis afflictionibus apud Galliarum & Belgicarum prouincias vexabatur, Dei omnipotentis clementiam indefessis precibus exoraret, nocte quadam plùs solito orationem protelans, vsque lucis crepusculum in contemplatione permansit. Qui cùm, lassitudine ac fragilitate carnis compellente, paululùm membra sopori dedisset, subitò per diuinam gratiam angelorum choris & animarum cœtibus, beatissimorum hominum iam cum Deo regnantium, & immortalitatem adhuc corporum expectantium, spiritibus interfuit, & familiarissimum cœpit audire colloquium. Inter cætera igitur, quæ in conuentu illo cælico audiuit, etiam illi sancti spiritus, humanæ salutis auidi, queritari cœperunt de Gallicanæ deiectione ecclesiæ, & quid facto ad talia opùs esset, crebro versare sermone, dicentes, quia iam tempus esset miserendi eius. Duplicia enim receperat pro omnibus peccatis suis, quanquàm fæx eius non sit exinanita. His ità inter se conferentibus, subitò vox adfuit, à superioribus atque secretioribus adytis saluberrimè atque suauissimè intonans, quæ & præsentium solaretur spirituum mœstitiam, & quod futurum erat, gratulabunda promulgaret sententia, ità dicendo: Dominus prospexit de excelso sancto suo, Dominus de cælo in terram adspexit, vt audiret gemitus compeditorum, vt solueret filios interemptorum: vt annuncietur nomen eius in gentibus, in conueniendo populos in vnum, & reges vt seruiant ei. Cilinia in vtero concipiens, filium pariet nomine Remigium, cui à me saluandus populus committetur. Beata siquidem Cilinia, intenta pijs operibus, licèt corpore teneretur in mundo, mente conuersabatur in cælo. Quæ in flore iuuentutis pepererat de vnico viro suo Aemylio Principium, Suessionum ciuitatis posteà sanctum episcopum, & fratrem eius, patrem beati Lupi episcopi eiusdem Principij successoris, qui vsque ad vltima gloriosi Remigij tempora, sacerdotio est functus, sicque defunctus.

Psal. 101.

Ciliniæ laus.

Vir autem ille venerabilis, inter illius temporis innumera pericula, tanta consolatione accepta, Ciliniæ diuinum oraculum, gratia Dei perceptum, innotuit. At illa dixit ad Montanum: Quomodò fieri potest, vt anus lactem filium, cùm mihi à temporibus diù transactis muliebria defecerint, & vir meus Aemylius vetulus sit, ac in æuoso eius corpore frigidus extet circum præcordia sanguis, & voluptatis opera in eo penitùs emarcuerint? Erant enim ambo genere nobiles, & gratia inter suos nominatissimi. Et quia liberorum parentes processerant in diebus multis, effœti, & carne iam infœcundi, coniugale commercium non quærebant, nec eis spes vltrà vel appetitus generandi sobolem inerat. Cui beatus Montanus respondit: Scias, quia cùm ablactaueris puerum Remigium, de lacte tuo perunges oculos meos, & recipiam lumen. Nam vt merita illi accrescerent, sicutì & sancto Tobiæ, iuxta diuinum sermonem, vt iustus iustificetur adhuc, idem beatus Montanus lumen corporalium oculorum amiserat. Tandèm credentibus parentibus verbis viri DEI, fit gaudium, quòd talem suscepturi essent prolem, in cuius conceptione non

Tob. 2.
Apoc. 22.

foret

foret ardor explendæ libidinis, ſed amor generandæ iuxta diuinum præſagium ſobo-
lis. Concipitur ergò futurus Chriſti pontifex, & Chriſti adminiculante miſericor-
dia, mater beatiſſima quem auſpice Deo concepit, feliciter filium genuit, cui Remigij — Montanus recipit viſum.
ſecundùm Domini dictum in baptiſmate nomē imponi fecit. Et ablactatus, ſicut ſuus
prænunciator prędixerat, lacte matris oculos ſui vatis, matre obſtetricante, perun-
gens, lumen illi gratia diuina reſtituit. Nec incredibile videri debet, ſi puer iſte,
antequàm per ætatem corporis ſciret vocare patrem & matrem ſuam, virtutes mu-
nere diuino operatus eſt: qui etſi vt homo in iniquitatibus conceptus eſt, contra mo-
rem tamen humanæ conditionis, non in delictis cum præuaricationis, ſed in gratia
remiſſionis, mater ſua peperit. Neque enim dubitandum eſt, quia ſpirituſſanctus, qui
cum talem futurum prædixit, & cuius munere conceptus fuit, etiam à peccatis abſol-
uit. Conſtat quippe veridica patrum ſententia, quia lege non conſtringitur ſpiri-
tuſſancti donum. Et propterea qui Cornelium ac domum eius ante perceptionem — Act. 10.
baptiſmi ſua gratia conſecrauit, ipſe vtiquè beatum Remigium non ſolùm ante ba-
ptiſmum, ſed etiam ante natiuitatem eiuſdem gratiæ munere perfudit. Ortus eſt au- — Gen. 17. Luc. 1.
tem ex anu & vetulo diù ſterilibus per repromiſſionē, vt Iſaac & Iohannes, vir iſte, ſan-
ctus, antequàm natus: nomine deſignatus, antequàm mundo cognitus, in pago Lau-
dunenſi, alto parentum ſanguine: vt monſtraretur in ortu, qualis futurus erat in actu.

Singularis autem meriti indicium datur, quotiès hominibus à Deo vel imponi-
tur nomen, vel mutatur. Sic Abram, quia pater multarum gentium erat futurus, — Gen. 17.
Abraham eſt vocatus. Sic Iacob, quia Deum vidit, Iſraël appellari meruit. Sic Ioſias — Gen. 32.
rex, ob eximiæ virtutis culmen, nominatus à Deo eſt multò antè, quàm natus. Sic Io- — 3. Reg. 13.
hannes, eó quòd diuina ſibi gratia adminiculante, plùs eſſe meruit, quàm propheta, — Luc 1. Matth. 11.
& quòd nemo inter natos mulierum maior illo ſurrexit: & Petrus à firmitate & ſta- — Matth. 16.
bilitate petræ ſumpſit cognomen. Et qui antè Saulus, poſteà nominatus eſt Paulus, — Act. 13.
quoniam legis zelo contra Chriſtum erectus, ab eo, quem in membris ſuis perſeque-
batur, de cælo in terram proſtratus, apud ſe factus eſt Paulus, id eſt, paruus, modicus & — Act. 9.
humilis: demùm gratiæ Dei magnus defenſor & vas electionis effectus, atque totius
eſt Eccleſiæ magiſter & prædicator egregius. Et filij Zebedæi, eó quòd verbum DEI
terribiliter mundo peccanti intonuerunt, filiorum tonitrui aſſumpſerunt cognomē. — Marc. 3.
Et Dominus ac redemptor noſter, IESVS, id eſt, Saluator eſt cognominatus antè,
quàm carne natus, eó quòd ſaluum facturus eſſet populum ſuum à peccatis eorum. — Matth. 1.
Ità ergò & beatus Remigius ab eo, quòd eccleſiam ſibi credendam, inter fluctiuagos
mundi recturus eſſet anfractus, Remigij cognomen à Deo aſſecutus eſt. Seruorum
nanque Dei proprium eſt, à Deo nominàtim ſciri. Vndè vni eorum dicitur: Noui te — Exod. 33.
ex nomine. & beato Ieremię, ad verbi diuini prędicationem ituro, dicitur: Priuſquàm — Iere. 1.
te formarem in vtero, noui te, & in ventre matris tuæ ſanctificaui te. Ieremias enim
ab idolorum cultu populum reuocaturus, in ventre ſanctificatur: Iohannes populum
ſuo illuminaturus alloquio, in vtero materno propheticam ſuſcepit gratiam: & bea- — Luc. 1.
tus Remigius gentem Francorum à tenebris ignorantiæ ad lucem perducturus euan-
gelij, itidem diuina donatus eſt gratia, vt quod perfecturus erat miniſterio, cum par-
ticipibus ſuis pari clareſceret munere: & qui, vt dictum eſt, Eccleſiam Dei, ſpeciali au-
tem cura Rhemorum ciuitatem atque prouinciam, remigio alarum ſanctarum, ſcili-
cet verbo & exemplo, meritis & orationibus erat DEI prædeſtinatione recturus, &
perfecto certamine, ſpiritu cæleſtia regna petiturus, angelorum vtiquè ſubuectus
auxilio, Remigius eſt iure Dei præceptione vocatus.

Nec illud ſilendum eſt, quia in chartis recenti tempore poſt illius obitum, ſed &
poſt plura annorum curricula factis, de rebus Rhemenſi Eccleſiæ traditis, Remedium — Remigius, aliàs Remedius dictus.
eum fuiſſe nominatum legimus. Quod qui merita & acta illius attendit, congruè
hoc eum nomine appellatum fuiſſe intelligit. Qui mitigator furoris Domini, in tem-
pore iracundiæ factus eſt reconciliatio, & magnificatus à Domino in conſpectu re-
gum, in verbis ſuis, ſicut in ſequentibus oſtendemus, monſtra, videlicet paganos fero-
ces placauit. Meritò igitur eum Remediū fuiſſe nominatum in baptiſmate credere-
mus, niſi in emendatioribus geſtis illum oraculo diuino per ſanctum Montanum,
Remigium vocari debere, cognoſceremus. Sed & in verſibus metricis ab ipſo com-
poſitis, & iuſſione illius in quodam vaſe ab eo conſecrato ſculptis, ità legimus:

Hauriat

Carmina S. Remigij.

Hauriat hinc populus vitam de ſanguine ſacro,
Iniecto æternus quem fudit vulnere Chriſtus.
Remigius reddit Domino ſua vota ſacerdos.

Quod vas vſq; ad noſtra tempora perdurauit, donèc fuſum, in redemptionem datum eſt Chriſtianorum, vt à miniſtris diaboli Nortmannis redimeret precium argētei calicis, quos de poteſtate tenebrarum redemerat effuſus ſanguis calicis, Chriſti videlicet paſſionis.

Traditur literis. Traditus autem à parentibus ſcholæ literis imbuendus, in breui coæuis & etiam natu maioribus ſuis doctrina excellentior eſt effectus. Studebat quoquè teneros annos morum maturitate vincere, & beneuolentiam cordis, charitatis melle condire, turbas frequētium populorum vitare, & vt præconem ſuum feciſſe didicerat, vita ſolitaria in recluſione Domino ſeruire: q locus in caſtro Lauduno hactenùs deſignatur, & venerabiliter colitur. Puer degit ſolitarius. In qua recluſione ſecundis ſucceſſibus certatìm ſanctæ conuerſationis ſtudijs iuſtus adoleſcēs Domino militauit. Adoleſcens rapitur ad pontificatū. Et cùm ad viginti & duos ętatis ſuę annos peruenit, defuncto Bennadio archiepiſcopo in hac vrbe Rhemēſi, omnium generaliter votis ad pontificij culmen raptus fuiſſe dinoſcitur potiùs, quàm electus. Fit ergò concurſus populi, diuerſi quidem ſexûs, cōditionis ac dignitatis, necnō & ætatis: ſed vnius atq; eiuſdem ſententiæ cuncti hunc verè Deo dignum, & qui populis præfici deberet, acclamabant. Vir autem beatiſſimus his anguſtijs depreſſus, nimijs afficiebatur angoribus: quia nec fugæ locus vſquàm patebat, nec populo, vt ab intentione cœpta reſipiſceret, vllo modo ſatisfacere poterat. Diuinę nanque erat voluntatis, vt qui omnium ſaluti proſpecturus erat, omnium acclamationibus eligeretur: & qui vnitati fidei cum iam fidelibus, & futuris fidelibus erat prouiſurus, vnione cuncti populi ad ſedem eueheretur ſacerdotalis honoris. Sanctiſſimus quidem vir cùm his acclamationibus ſe vrgeri conſpiceret, de infirmitatis & ætatis ſuæ tempore conqueri cœpit, & quia Eccleſiaſticus ordo infirmam ætatem ad hanc non reciperet dignitatem, voce publica fatebatur. Timebat enim, nè immatura ætas inimici verſutijs impugnata, aliquid contraheret ſiniſtri. Sed diuina gratia, & vocem populorum conſtantiſſimè in ipſius perdurare fecit electione, & ſanctum virum ab antiqui hoſtis protexit malignitate. Et cùm populi acclamaret frequētia, & ſanctiſſimus vir magna reniteretur conſtantia, placuit omnipotenti Deo ei manifeſtiſſimis monſtrare indicijs, quod ipſe de eo haberet iudicium.

Eius electio diuinitùs approbatur. Etenim cùm modo prædicto reniti conaretur, videntibus cunctis qui aderant, deſcendit ſubitò radius noui luminis ſuper ipſius viri ſancti verticem, àc ſi ipſe ſol de cælo motus, ſuper eum cecidērit: & quia illuminandarum lux parabatur animarum, ipſe quoquè, cùm ad hoc opus adſciſceretur, lumine debuit declarari viſibili. Ipſe nāq; erat lucerna, quæ non ſub modio curæ corporeæ, ſed ſuper candelabrum puriſſimę ac Deo dilectæ conuerſationis erat ponenda: quatenùs his, qui in domo ſanctæ Eccleſiæ futuri erant, lumen optimæ inſtitutionis præberet.

Diuinitùs vngitur. Placuit etiam omnipotentiæ diuinæ, huic miraculo aliud addere, ad oſtēſionem meritorum beatiſſimi viri. Etenim radio ſupradicto ſe illuſtrante, ſenſit capiti ſuo vnguinis ſacri infuſum liquorem, quo totum eius delibutum eſt caput. Et meritò: vt qui oleum ſpirituale populis, quo eorum quidem capita viſibili, mentes autem prædicatione, ſancto ſpiritu in ſe loquente, vncturus erat chriſmate inuiſibili, id eſt, gratia eiuſdem ſpirituſſancti, ipſe quoquè priùs tali vnctione inſigniretur. Acceptis autem talibus ac tantis auſpicijs, diuinis timuit contraire ſtatutis. Neque enim tutum illi videri poterat, tot ſignis præcurrentibus, diuinæ contradicere iuſſioni, præſertìm cùm luce & vnctione ſancti ſpiritûs, quæ oleo viſibili deſignatur, interiùs illuſtratus atq; perunctus, vt & ſanctus Eſaias, admittendum ſe in diuinum miniſterium, debere ſe potiùs Eſa. 6. offerre, quàm excuſare, didicerit.

Cōſecratur in epiſcopū. Poſthabita ergò omni dubitatione, atque ancipiti ſubmota ſententia, vnanimitate epiſcoporum Rhemenſis prouinciæ infulis induitur ſacerdotalibus, benedictione conſecratur epiſcopali, atque in ſede præſulatûs collocatur huius ciuitatis Rhemorum. Eius virtutes. Vbi ſtatìm ſic apparuit aptus & deuotus, tanquàm ſi officio, ad quod nouiter aſcenderat, iugiter præfuiſſet. Fuit itaq; in eleemoſynis largus, in vigilijs ſedulus, in oratione deuotus, in humanitate profuſus, in doctrina præcipuus, in charitate perfectus.

ctus,in ſermone paratus,in conuerſatione ſanctiſſimus. Synceritatem mentis,vultûs ſui ſerenitate monſtrabat : & pietatem clementiſſimi cordis, oſtendebat in lenitate ſermonis. Quicquid ad ſalutem poſſet pertinere æternam, non minùs implebat beatiſſimus opere,quàm ſermonis prædicatione docebat. O virum, per omnia Deo dignũ. Eminebat in ipſo habitu,animi pulchritudo : in ſpecie exterioris hominis,ipſam putares expreſſam imaginem ſanctitatis. Erat irreuerentibus terribilis adſpectu,reuerendus inceſſu,metuendus ſeueritate,venerandus benignitate. Cenſuram authoritatis, temperabat manſuetudo humilitatis. Delinquentibus quidem minabatur frontis auſteritas,ſed blandiebatur cordis ſerenitas. Erga benè agentes,Petrus apparebat in vultu : erga delinquentes,Paulus in ſpiritu: ac ſic conueniente in vno diuerſitate gratiarum,illius pietatis,huius erat æmulator diſtrictionis : ità vt cùm præſentiam eius quiſquam vix ſuſtineret,abſentiam ferre non poſſet. Internorum autem bonorum ſuorum formas ac ſpecies, ſicut nemo ad plenum potuit inſpicere, ità nemo ſufficit explicare : Quas ſicut ille ſtuduit excolere, ità & laborauit occulere : & cùm hæc vellet augeri,nolebat agnoſci. Sed quia hæc eſt natura iuſtitiæ, vt quanto ſtudioſiùs abſcondi optat,tãto clariùs innoteſcat,& occultatio ipſa,prædicatio ſit : per populos tantorum bonorum fama volitabat. Eminebat in admiratione omnium,veluti ciuitas ſuper verticem montis expoſita,nec iam lucerna poterat latére ſub modio. Glorioſa illa anima aperuit latentes in ſe diuitias cæleſtium munerum,& de armario ſuaueolẽtium virtutum,aromata ſanctificationis & gratiarum ſuarum ſupra omnem hanc eccleſiam effudit. Neglector quietis, refuga voluptatis, appetitor laboris, patiens abiectionis, impatiens honoris, pauper in pecunia,diues in conſcientia, humilis ad merita,ſuperbus ad vitia. Sic in ſe excoluit diuerſas gratiarum virtutes,vt vix pauci tenerent ſingulas,quomodò ille impleuit vniuerſas. Semper in operis exercitio, ſemper in compunctionis affectu. Nulla illi ex omnibus propenſior cura, niſi vt aut de Deo in lectione atque ſermone,aut cum Deo in oratione loqueretur. Qui contrita continuatis ieiunijs oſſa, ſtudebat de perſecutore inimico, longo triumphare martyrio,pro cibo ac potu hoc ſecum inceſſanter ruminans : Fuerunt mihi lachrymę meę panes die ac nocte. Concupiſcit & deficit anima mea in atria Domini. Cor meum & caro mea exultauerunt in Deum viuum. Defecit in ſalutare tuum anima mea. Sitiuit in te anima mea,quàm multipliciter tibi caro mea. Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum : quandò veniam & apparebo ante faciem Dei? Et conſolando ſe dicebat : Quarè triſtis es anima mea,& quarè conturbas me? Spera in Deo,quoniam adhuc confitebor illi : ſalutare vultûs mei & Deus meus. Satiabor,dum manifeſtabitur gloria eius.

[Marg.: Iuſtitiæ indoles. — Nota eximia ornamenta. — Pſal. 41. — Pſal. 83. — Pſal. 118. — Pſal. 62. — Pſal. 41. — Ibid. — Pſal. 16.]

Nam quia ſpecie ſui conditoris ad quam anhelabat,necdùm ſatiabatur, continuis ſuſpirijs atque gemitibus,diurnis atque nocturnis lachrymis illũm deſiderans,pio luctu ad ſuperna gaudia ſubleuata,flendo ſe anima ſancta paſcebat:& intùs quidem doloris ſui gemitum tolerabat, ſed eo refectiõis pabulum percipiebat,quo hîc vis amoris per lachrymas emanabat. Præter vitam auidè nihil eſuriebat,præter iuſtitiã nihil delectabiliter ſitiebat. Præſentia tanquàm inania atque tranſacta, abſente ſpiritu non videbat,& in futuro repoſita quaſi oculis ſubdita concupiſcebat. Et verè felix terra, quæ talem genuit, ac de alumno nobis patronum, de homine angelum ac doctorem nobis emiſit. Benè igitur & congruè,ſecundùm prophetam,de illo dicamus : In memoria æterna erit iuſtus. Dignè enim in memoria verſatur hominum, qui ad gaudia tranſijt angelorum. Qui ideò gratiam Dei glorificatus inuenit, quia mundi gloriam, adiutus Dei gratia,non quæſiuit. Qui gubernaculum fidei viriliter tenens, ancoram ſpei tranquilla iam in ſtatione compoſuit. Qui contra impetum diaboli,ſcutum Dei ità infatigabiliter tenuit,vt ad victoriam perueniret. Habemus in eo medicum è cælo,cum quo ſanctitas,immò ipſe ſanctitatis author ciuitatem noſtram intrauit. Quãtis cæcis, à via veritatis errantibus, viſum quo Chriſtus videtur, apparuit? in quantorum auribus,ſermonibus cæleſtium mandatorum,precioſum infudit auditum? Quãtos intrinſecus vulneratos, angelici oris arte & orationis virtute curauit?quãtorum animas,peccatis iam in corpore defunctas,ad emendationem tanquàm ad lucem vocando reſuſcitauit? Docebat quotidiè filios ſuos,nè res alienas cõcupiſcerent, nè eis coniuges extraneæ pulchrę eſſent, nè peccati venenum per adſpectum animam pe-

[Marg.: Pſal. 111. — Beneficia p S. Remigiũ hominibus præſtita diuinitùs.]

netraret. De quantorum cordibus ille, quos iniquitas & impietas possidebat, fugauit luxuriam, remouit iram, restrinxit inuidiam, reuocando illuc fidem & castitatem atq; misericordiam? Quantos vir ille apostolicus pœnitentiæ medicamētis à peccatorum morte resuscitauit, custos animarum, cupiditates resecans, iram comprimens, malitias extirpans? His magis vir ille temporibus necessarius fuerat, quibus tanta iniquitas sumptis quotidiè, deficiente iustitia, viribus, cōualescit. Et quidem ille in hac peregrinatione seculi solo corpore constitutus, cogitatione tamen in illa æterna patria conuersatus est. Qui huic mūdo crucifixus ac mortuus, quicquid laborauit, de hac vita ad illam transtulit, & de sinistra semper transmisit ad dexteram, atque in cælo suos reposuit sudores. Et inter hæc oīa intēdebat vir beatus iactātiam virtutum fugere, in quo non poterat gratia excelsa latére: adeò vt nō solùm corda hominum, beluina feritate crudelia, ad mansuetudinem Chtisti domaret fidelis seruus eius & prudēs, sciēs cōseruis eius dare in tēpore tritici mēsurā, id est, ꝓ captu audiētium mēsuratè & opportūè diuini verbi pabula ministrare: verumetiam aues, vt innocētia & potestas primi Adæ, anteq̃ peccaret, cui oīa irrationalia subiecta fuerūt, vt scriptura demōstrat, in isto sancto viro ꝑ secūdum Adam, Dn̄m nostrum Iesum Christum, reformata intelligerētur.

Iactantiam deuitat. *Gen. 1. Psal. 8.*

Cùm enim inter domesticos suos cōtingebat illū secretius habere cōuiuium, & delectaretur in hilaritate charorū, descēdebant ad eū intrepidi passeres, & in manu eius, mēsæ reliqas colligebāt. Discedebāt alij saturi, accedebāt alij saturādi. Sic mansuescebat feritas auiū, in operatione virtutū. Delectatio nanq; illius talis erat in hilaritate charorū, sicut de beato Iob legimus, qm̄ nō cadebat lux vultûs eius in terrā: qa nimirùm in tāta grauitate vultū tenere cōsueuerat, vt nunq̃ cōtemptibili lætitia resolueretur: sed quotiescūquè hilariorē se p̄sentibus exhibebat, certa semꝑ hoc causa vtilitatis eorū faceret. Ità & hic sanctus, religiosa grauitate discretus in oībus, nō vanitatis iactātia hæc vel dissolutione agebat: sed vt Dei ostenderet collata sibi gratia, & ad eius amorē & fidē, q mirabilis in sanctis suis, seruos suos multis modis cōsolari ac mirificare dignatur, suorū corda excitarētur, & illius seruituti se ꝓpensiùs manciparent. Sed & nō sine cōsideratione videtur p̄tereundum, cur iste sanctus in iocūditate charorū, ampliùs in māsuetudine ac pastiōe passerū, q̃ aliarū auiū delectabatur. Et vt primò dicamus simpliciter, solēt homines alias aues domesticas habere in domibus suis, passeres aūt, licèt in tectis, sicut legimus, & videntes scimus, soleant habitare, humana gaudētes vicinitate, intrà domos tn̄ suas domesticos habere nō solent. Vndè cōstat, qa si aues, q̃ in domibus domesticæ haberi solēt, in manu pasceret, ꝓ nullo haberetur miraculo, nec esset, vndè cōuiuātibus iocūdatio proueniret. In domū quoquè secretiorem alijs auibus, quæ intrà cubicula domesticæ haberi non solent, nisì passeribus, qui in tectis, humana vicinitate gaudentes, habitare solent, ad hanc seruo Dei diuinam collatam gratiam demonstrandam, facultas non erat conueniendi.

Sed si altius aliqd in hoc sancti Dei facto ꝑscrutari volumus, intelligere possumus, qa nullę aues tā sępè in scripturis cōmendantur, sicut passer, colūba & turtur. Colūba qppe & turtur, q̃ gemitus ꝓ cātu edere solēt, qa luctus sanctorū in p̄senti seculo, & superna desideria per secretas orationum lachrymas, & * cantus ecclesię publicos designent. Passer verò auis corpore parua, sed maxima sagacitate solicita, quę nec facilè laqueis irretitur, nec per ingluuiem ventris, escarum ambitione decipitur. Hæc propter infirmitatem suam, nè aut ipsa à suo insidiatore capiatur, aut fœtus eius serpentinis deuorentur insidijs, ad domorum fastigia celsa concurrit. Huic meritò prudens & humilis quisq; comparatur, q diabolicæ calliditatis fraudes fugiens, vigilijs & orationibus ac pœnitētię lachrymis intrà sanctæ ecclesiæ septa se munire festinat. Redēptor etiā & saluator noster se passerē dignatus est designari, Psalmista teste, qui dicit: Etenim passer inuenit sibi domū. Iā qppe passer domū sibi inuenit, qa æterni cæli habitaculū noster redēptor intrauit: vbì factus est sicut passer solitarius in tecto, qa solus inter mortuos liber, sedet ad dexterā maiestatis in excelsis, tāto melior angelis effectus, quāto differētius p̄ illis nomen hęreditauit, vt sit & vocetur filius Dei. Hic est verus Deus, & vita æterna. Ad quē in hac peregrinatione positi anima cuiusq; fidelis suspirans, sic iocundatur, dū ꝑ fidē rectā & sancta desideria ac ꝑ bona opera, in cęlorum regno māsionem suā sentit esse p̄paratam: sicut passer in foramine parietis exultat: id est, etiā veraciter fidelis in foramine macerię, scilicet in vnitate ecclesię, q̃ de pforato in

**Ità legendū videtur: nam dictio erat oblitterata.* *Passer mysticè.* *Psal. 83.* *Psal. 101.* *Heb. 1.* *1. Ioan. 5.*

in cruce Christi latere, lauacro rigatur & poculo, à maligni spiritûs & membrorũ eius malignitate ꝓtectus, exultat: & q̃ ex sanguinib9, & volũtate carnis, & volũtate viri natus, sed sanguine Iesu filij Dei de potestate tenebrarũ redẽptus, & ex aqua & spiritu, quo idẽ Dñs Deus noster ex gloriosâ semp̃ virgine Maria dña nostra est natus, & ipse à virgine matre ecclesia, immaculato diuini fontis vtero est renatus, ac Christo incorporatus, gaudio inenarrabili & exultatione exultat. Sunt & alia, q̃ de hoc beati Frãcorũ apostoli facto (Signa enim apostolatûs eius, Frãci sunt, sicut in ꝓcessu mõstrabimus) ad nostræ vtilitatis augmentũ cõsiderantes trahere possumus, cõparantes illud actioni Iohãnis apostoli. Fertur enim relatione maiorũ, q̃a cùm beato Iohãni apostolo auis q̃ ꝑdix vocat̃, viua & sana à quodã oblata fuisset, cœpit eã leni manu demulcẽdo tractare. Quod vidẽs q̃dam adolescentiũ, ad coæuos suos ridẽdo dixit: Videte quõ ille senex cũ auicula, sicut & puer, ludit. Beatus verò apostolus ista p̃ spũm cognoscẽs, vocauit ad se iuuenẽ; interrogãs q̃d manu teneret. Cui iuuenis, Arcũ, inq̃t. Et B. Iohãnes: Quod habet officiũ illud, quod in manu tenes? Et iuuenis: Sagittamus, inq̃t, indè bestias, siue aues, vel alia quæq;. Et B. Iohãnes, Quõ, inq̃t, vel quali ordine? Et iuuenis curuato arcu tetẽdit illũ, & tẽsum in manu tenuit. Sed cùm B. Iohãnes nihil ei subsecutus loquẽdo fuit, post aliquod spatiũ iuuenis arcũ distẽdit. Cui B. Iohãnes, Cur, inquit, arcũ distẽdisti? Ad quẽ iuuenis: Quia si diutiùs tẽsus teneret, infirmiùs tela iactaret. Et ad hæc sanctus apostolus: Sic & humana fragilitas si semp̃ in rigore cõtemplationis persistat, & sibi non condescendat, minùs necessariò valida contemplationis penna subleuatur. Quod pia prouisione conditoris & saluatoris nostri agitur, vt per collatam gratiam crescamus in profectu virtutum, & per infirmitatis nostræ recognitionem, discamus humilitatis custodire virtutem. Quo facto & sermone audientibus magnam instructiõis ædificationẽ & p̃sentibus cõtulit, & futuris seq; sequentibus dereliquit. Sic & de hoc beati Remigij facto maximã instructiõis ædificationẽ, & in charorũ chara dilectione, & in fragilitatis nostræ discreta cõdescensione, nobis valemus assumere, si vt ille passeribus subministrãs, qui nõ serũt, neq; cõgregant in horrea, sed Deus pascit illos, alijs saturatis, alios saturãdos suscepit, nos qui res & facultates, vel cognationis successione, vel fideliũ collatione suscepimus, fratribus, qui non præparauerunt sibi, (q̃a hilarẽ datorẽ diligit Deus) cũ gaudio bona, q̃ possumus, ministrantes, alios quibus bona ministremus, adsciscimus: plùs gaudentes de bono opere, quàm de bona possessione: vt & Deus collætetur bono operi nostro, qui operarijs pietatis se in iudicio dicturũ p̃dixit: Quod vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis.

Remigius, Francorum apostolus.

Similia Cassianus habet Collatione 24. cap. 21.

Admittẽda nonnũquã animi relaxatio.

2. Cor. 9.

Matt. 25.

Accidit aũt quodã tẽpore, cùm pastorali solertia ex more parochias circuiret, vt si negligẽter aliq̃d in diuinis cultibus ageret̃, fidelis Christi seruus agnosceret, & vt bonus agricola, q̃ incúlta erant, ad bonæ operationis fructus ꝓferendos excoleret, vt ad vicũ, cui vocabulũ est Calmaciacus, p̃ueniret. Vbì dũ q̃dam cæcus, p̃ interualla tẽporum occultantis se dæmonis inuasione possessus, ab eo opẽ misericordiæ postulãsset, q̃m ante ipsius sancti viri p̃sentiã occultari nõ potuit, (erat enim illius generis, de quo Dñs in euãgelio dicit, q̃ nõ eijcit̃, nisì in oratione & ieiunio) cœpit, qua dudũ captus fuerat, dęmonis infestatione idẽ cęcus corporis vexatiõe torqueri. Tũc B. Remigius in oratione, qua semp̃ animo ad Dñm intẽdebat, corpore, quod ieiunijs & bonorum operũ exercitio incessanter afficiebat, se humiliter ad terrã ꝓstrauit, statimq; lumen pristinũ cæci oculis reddidit, & ab eo pestẽ immũdi spiritûs effugauit, & nè vltrà eum vexare p̃sumeret, in nomine Christi p̃cepit, opemq; victûs petitam pauperi tribuit. O ineffabilis gratia pietatis, à quo dũ sola substãtia petit̃, triplex remediũ obtinet̃, Victu pauit egenũ, munerauit visu cæcatũ, reddidit libertati captiuũ. Atq; ità cõtigit p̃ hoc insigne miraculũ sanctæ Trinitatis mysteriũ, vt cùm apparuit vnus in paupere, Trinitas se ostenderet in salute. Qui ergò tentationibus, siue occultis in mẽte, siue aptis in corpore, antiq̃ hostis sentit se infestatione vrgeri, opẽ intercessiõis eius obnixè deposcat: & si fideliter petierit, ab infestatione immũdi spiritûs se ipsius meritis & orationibus à Dei gratia liberari nõ dubitet. Qui sup̃næ lumẽ contẽplationis ignorat, q̃ p̃sentis vitę tenebris pressus, dũ venturam irã nequaq̃ diligẽdo cõspicit, & quò gressum operis porrigat, nescit: lumẽ intelligẽtiæ ac contẽplationis, atq; necessariã cordis cõpunctionẽ p̃ intercessionẽ eius apud Dñi pietatẽ expostulet, nihil hæsitãs, q̃a ꝓ certo accipiet. Qui paup̃tate spiritualis victûs atq; vestitûs, fidei videlicet, spei & charitatis, ac

Mar. 9.

Intercessio sanctorum q̃ efficax.

Virtutes, victus & vestitus animi-

ac cæterarũ virtutũ se arctari cognoscit: vel etiã tẽporalibus necessitatibus ac tribulationibus sentit affligi, eius intercessionum solatia gemitibus & lachrymis expetat, & quòd pauper, cæcus atque dæmoniosus per illum obtinuit, se solatio consolationum obtinere confidat. Verùm si ad primas rogantis lachrymas Dominus precibus huius intercessoris nostri respondere, id est, erranti sospitatem mentis dare, vel opem ferre necessitatem patienti distulerit: nec sic quidem à petendo, quærẽdo, pulsando desistẽdum est, neque impetrandi subeunda desperatio: sed tanta potiùs perseuerandum instantia, tam obstinato frequentandus est, cum intercessionibus huius ꝓtectoris & adiutoris nostri, clamore Saluator, donèc & ipse de cęlis Dño pro supplicatore suo supplicet: sicq; fiet, vt si mentem ab intentione ꝓposita non mutauerit precator, nequaq̃ fructu piæ petitiõis fraudetur. Sed & si ꝑ sua fragilitate quis, seu ꝑ alijs interuenerit, desiderati potietur effectu: nisì fortè petentem cor in petitione repræhenderit, cùm resistere se præceptis eius meminit: quia dignum profectò est, vt ab eius beneficijs sit quisq; extraneus, cuius nimirùm iussionibus non vult esse subiectus. Qua in re hoc est salubre remedium, vt cùm se mens ex memoria culpæ repræhendit, hoc priùs in oratione defleat, ꝙ errauit: quatenùs erroris macula cùm fletibus tegitur, in petitiõe sua cordis facies ab authore munda videatur. Curandum est etiam, nè ad hoc rursùs ꝑruat, quod se mundâsse fletibus exultat: nè, dũ plorata iterùm culpa cõmittitur, in cõspectu iusti iudicis ipsa etiam lamenta leuientur, & cor iterũ ꝑterita in petitione repꝑhendant. Grauiter nanque vnusquisque confunditur, quandò mandata Dei vel legẽdo vel audiendo respicit, quę viuendo contempsit: & indè dubitatione confusus se ad orandum Deum cõuertit. Vndè Iohannis voce dicitur: Si cor nostrum nõ repręhẽdit nos, fiduciam habemus apud Deum, & quicquid petierimus ab eo, accipiemus. Ac si diceret: Si id quod præcipit, facimus: id quod petimus, obtinemus. Valdè nanq; apud Deum vtraque hæc sibi necessariò congruit, vt & oratione operatio, & operatione oratio fulciatur. Hinc etenim Ieremias ait: Scrutemur vias nostras, & q̃ramus, & reuertamur ad Dominum: leuemus corda nostra cum manibus ad Deum in cælos. Vias etenim nostras scrutari, est, cogitationum interna discutere. Cor verò cum manibus leuat, qui operationem suam operibus roborat. Nam quisquis orat, sed operari dissimulat: cor leuat, sed manus non leuat. Quisquis verò operatur, & non orat: manus leuat, & cor non leuat. Iuxta Iohannis vocẽ, tunc cor fiduciam in oratione accipit, cùm sibi vitæ prauitas nulla contradicit.

Oranti Deũ quid agendum. — *1. Iohan. 3.* — *Oratio & operatio.* — *Thre. 3.*

Erat enim hic præsul beatissimus, internorum curam in exteriorum occupatione non minuens, exteriorum prouidẽtiam in internorũ solicitudine nõ relinquẽs. Cùm ergò circũiens parochiam solicitudine pastorali, transiret ꝑ ∗cõdumam episcopij villæ, cuius vocabulũ est Tudiniacus, adspexit messores messem secãtes: accedensque ad eos, cum verbo ꝑdicationis exhortatus est eos, dãdo cibũ & potũ in cõsolationem laboris. Et dũ hæc agerentur, accidit, sobrinam illius, nomine Cellsam, Deo sacratã, proindè transire, & villam suæ ꝓprietatis, nomine Celtum, adire. Quæ cùm cognouit sanctum Remigiũ iuxta transitûs sui viam esse, venit ad eum, & benignè, vt par erat, ab illo suscepta, petijt eũdem virũ sanctũ, vt vnà cũ illa domũ suam, quò ibat, dignaret adire. Idem vir sanctus, vt erat præstabilis super iustis petitionibus, ipsius sobrinæ suę postulationi ꝑbuit assensum. Et cùm pariter ad domũ ꝑuenissent, & inter se familiaria & spiritalia haberent colloquia, venit minister ipsius Cellsæ, ad auriculam eius, dicens, ꝙ villicus eius vinum, quod in eadem villa fuerat, venditũ iam habebat, excepta paruula quantitate, quam ꝑ saluando vasculo reseruauit. Cuius vultũ sanctus Remigius vidẽs ruborẽ perfusum, interrogauit quid ei suus minister in auriculã dixerit. Quæ illi ꝓmptè respondit, qm̃ nõ tãtum ꝑ eo de ipso nũcio verecũdabatur, quantũ ꝑ eis, qui cum eo aduenerant. Cognita verò causa, beatus Remigius hilari vultu consolatus est eam, dicens: Pro hac re filia noli cõtristari: dabit enim indè Dñs largitate pietatis suę solitã consolationem, qui per prophetam suũ se timentibus nihil deesse ꝓmisit. Et dixit eidem sobrinæ suæ, audientibus illis qui aderant, vt alia illa curaret: ipse aũt vellet interìm hortũ & viridariũ atq; domos illius circumire, & videre qualiter illa maneret. Et sic de industria priùs alia circumiens, peruenit vsq; ad cellarij ostiũ. Et interrogãti, qd in illo tecto haberetur, respõdit minister, cellariũ esse. Idẽ aũt vir sanctus dixit se illuc introire velle. Cui cùm nemo auderet cõtradicere, interrogauit cellarium, si haberet in

Vigilantia pastoralis. — *Psal. 38.*

in aliquo de ipsis vasculis vel aliquid vini. Et designato vasculo, in quo aliqd vini remanserat, dixit: Claude ostium, & sta de ista parte, vsquedùm ego ad te reuertor. Et pergens ad alteram frontem vasculi, quæ erat iuxta parietem, fecit crucẽ super idem vasculum, quod erat non modicæ quantitatis: & genua flectens ad orationem, orauit diutiùs: & cœpit vinum per foramen superius, per quod eidem vasculo infusum fuerat, adeò redundare, vt super pauimemtum ipsius domûs largiter inundaret. Et viro sancto adhuc decumbente in oratione, cellarius timore perculsus exclamauit, dicens: In nomine Christi, quis vnquàm tale vidit? Quod cùm audiuit sanctus Remigius, surrexit ab oratione, & pręcepit illi, vt nemini hoc indicaret, sed diceret dominæ suæ ministris, impetratum vinum se habere, vndè ministrare valerent. Sanctus verò Domini rediens ad præfatam sobrinam suam, consolatus est eam, dicens: Filia, noli contristari, sed spera in Domino, & fac bonitatem, & pascéris in diuitijs eius. Habes nunc vinum: lætemur & exultemus in Domino. Quod factum cùm ipsa & homines eius per cellarium cognouissent, quia, vt scriptum est, opera Domini narrare honorificum est, dixit ad eum sobrina sua: Nunc cognoui sancte pater, quia diuina inspiratione ad hanc domum hodiè te vocaui: propterea de hac villa te & ecclesiam tuam perpetuò hęredem esse faciam. Et præsentialiter ipsam villam ad Rhemensem ecclesiam tradidit, & eidem sancto præsuli indè chartam & vestiturã secundum morem legalem fecit.

Crucis signũ edit, & orat, vinũq; abundat

Psal. 36.

Tob. 12.

Miramur, quia iuxta verbum Elisei, paruo olei liquore magna vasa infusa, oleo fuere repleta. Miremur, quia benedictione & oratione domini & patris ac patroni nostri Remigij, vas non modicę quantitatis, de paruo liquore, quod in eo erat, vinum superfusum etiam in pauimentum cellarij redundauit. Et nos qui carnis * voluntatibus debriati, alios etiam peccare facientes, peccatis inebriauimus, & ad peccandum nostro vel exemplo vel verbo illeximus, euacuati à CHRISTO, vasa donis spiritualibus vacua, si ad memoriam huius beati pontificis à fundo cordium nostrorum, venenum iniquitatum nostrarum, quod delectabiliter vt vinum nos ingurgitando bibimus, per puram confessionem cum contritione & cordis rugitu euomuerimus, euacuantes nos felle peccatorum, quo repleti sumus, & lachrymis nos eluerimus, leuantes corda nostra cum puris manibus sine ira & disceptatione ad DEVM, meritis eius & precibus obtinere nos posse credamus, vt repleamur abundante gratia DEI, & fiat in nobis fons vitæ, ac in eius lumine videamus lumen.

4. Reg. 4.

for. * voluptatibus

Tunc ad iustitiam credentes corde, & ad salutem confitentes ore, quia in patre totus est filius, & in verbo totus pater: in patre simul & filio, totus est sanctus spiritus: à patre simul & filio totus idem procedit spiritus sanctus, Quod in futuro specie videbimus, quandò secundùm promissionem suam Dominus noster IESVS CHRISTVS nobis palàm de patre annunciabit: quia per patefactam tunc maiestatis suæ speciem, & quomodò ipse gignenti non impar oriatur, & quomodò vtriusque spiritus vtrique coæternus procedat, ostendet. Apertè nanque tunc videbimus, quomodò hoc quod oriendo est, ei de quo oritur, subsequens non est: quomodò is, qui processione producitur, à proferentibus non præitur. Apertè tunc videbimus, quomodò vnum indiuisibiliter tria sunt, & indiuisibiliter tria vnũ. Credamus igitur & confiteamur sanctam & inseparabilem Trinitatem, patrem & filium & spiritum sanctum, coæternam & consubstãtialem ac coæqualem sibimet esse, vnius diuinitatis, essentiæ, omnipotentię, glorię, magnitudinis, maiestatis, & quicquid ad se, id est, substantialiter dicitur: relatiuè autem tres personas, patrem & filium & spiritum sanctum, & quòd inseparabilis naturæ vnitas, non possit separabiles habere personas. Quod & in hoc ostẽditur, personas non posse diuidi in Trinitate, qa cuiuslibet personæ nomen, semper ad alteram respicit personam. Si patrem dicis, filium ostendis. Si filium nominas, patrem pdicas. Si spiritum sanctum appellas, patris & filij esse spiritũ necesse est intelligas. Et hoc regulariter sit tenendum, quòd omnia naturæ nomina vel essentiæ, sicut in vna persona singulariter, sic etiam in tribus semper singulari numero sit dicẽdum, & in Deo nihil secundùm accidens sit dicẽdum, quia nihil in eo mutabile est. Et qualis ac quantus sit pater, talis ac tantus sit filius, talis ac tãtus sit spiritus sanctus: nec aliquod maius sit, tres simul dictæ personæ, quàm singula quæque persona: quia eadem

Summaria explicatio fidei Christianæ.

Ioan. 16.

Personæ inseparabiles.

magnitudo eſt in vnaquaque perſona ſemèl dicta, quæ eſt in tribus perſonis ſimul nominatis.

Sola filij perſona incarnata.

Vna verò tantùm ex eadem ſanctaTrinitate perſona filij,per quē omnia facta ſunt, operatione ſpiritûs ſancti ex immaculata carne perpetuæ virginis Mariæ, noſtræ carnis ſubſtantiam,animatam noſtræ naturæ anima rationali & intellectuali, de incompræhenſibili nobis virtutis ſuæ opere,totum ſcilicet hominem,vt totum ſaluaret hominem, aſſumpſit in vnitate perſonæ diuinitatis ſuæ. Natiuitas enim Domini ſecundùm carnem, quanuìs habeat quædam propria, quibus humanę cōditionis initia tranſcendit, ſiue quòd ſolus ab inuiolata virgine ſine concupiſcentia eſt conceptus & natus, ſiue quòd ità viſceribus matris eſt editus, vt fœcunditas pareret, & virginitas permaneret : non alterius tamen naturæ erat eius caro, quàm noſtra eſt, nec alia illi,quàm cæteris hominibus, anima eſt inſpirata principio, quæ excelleret, non diuerſitate generis, ſed ſublimitate virtutis. Nihil enim carnis ſuæ habebat aduerſum,nec diſcordia deſideriorum gignebat compugnantiam voluntatum.Senſus corporei vigebant ſine lege peccati, & veritas affectionum ſub moderamine deitatis & mentis,nec tentabatur illecebris,nec cedebat iniurijs. Verus homo vero vnitus eſt Deo, nec ſecundùm exiſtentem priùs animam deductus è cælo, nec ſecundùm carnem creatus ex nihilo. Eandem gerens in verbi diuinitate perſonam, & tenens communem nobis in corpore animaque naturam. Non enim eſſet Dei hominumque mediator,niſi idem Deus idemque homo, in vtroque & vnus eſſet & verus. Quam ſeruilem formam,à ſolo filio Dei ſuſceptam,tota ſancta Trinitas,cuius vna eſt voluntas & operatio, in vtero glorioſæ ac ſemper virginis Mariæ fecit, ſicut euangelizauit ei archangelus : Spiritus ſanctus,inquiens,ſuperueniet in te,& virtus altiſſimi obum-

Luc.1. brabit tibi. Ideoque quod naſcetur ex te ſanctum,vocabitur filius D E I. Quæ tota ſancta Trinitas, ſcilicet Deus pater, nuncupatione altiſſimi deſignatus : & eius vir-

Prou.9. tus & ſapientia, quæ ædificauit ſibi domum, vnigenitus videlicet filius, ipſe author operis, ipſe opus authoris, cooperante ſpiritu ſancto, eiuſdem Saluatoris noſtri humanitatem,corpus nimirùm & animam, condidit in viſceribus virginis, quæ facta eſt ancilla hominis,per diuinitatem : & mater verbi, per carnem. Non autem priùs in vtero virginis caro concepta eſt, & poſtmodùm diuinitas venit in carnem, ſed mox verbum venit in vterum, mox verbum, ſeruata propriæ veritate naturæ, factum eſt caro. Et perfectus homo,id eſt,in veritate carnis & animę rationalis, natus eſt, per

Humanitas Chriſti,op[9] totius Trinitatis.

Pſal.44. vterum virginis filius Dei, vnctus oleo lętitiæ,id eſt,dono ſpiritûs ſancti, præ conſortibus ſuis,ſcilicet præ cęteris hominibus.Nos priùs homines peccatores efficimur,& poſtmodùm ꝑ vnctionē ſancti ſpiritûs ſanctificamur:ipſe autē exiſtēs Deus ante ſecula,ꝑ ſpiritū ſanctū in vtero virginis homo cōcept[9] eſt in fine ſeculorū.Ibì ab eodē ſpiritu vnctus eſt,vbì cōceptus,nec antè cōceptus,& poſtmodū vnctus eſt:ſed hocipſum

Coloſ.2. de ſpiritu ſancto & carne virginis concipi,à ſpiritu ſancto vngi fuit. In quo cōplacuit inhabitare oēm plenitudinē diuinitatis corporaliter,id eſt,ſubſtātialiter :q̄a verbū ꝑ omnipotentiā ſuā,voluit hunc perfectū hominem, quem aſſumpſit,hoc fieri ex tempore,quod ipſe ſemper fuit ſine tempore,id eſt, proprium filium Dei : vt non poſſint dici duo filij Dei,alius ante tempora genitus, & alius factus ex tempore, nè quaternitas (quod abſit) pro incarnatione ipſius in ſancta Trinitate dicatur : quoniam Deus, Dei filius humanam aſſumpſit naturam,non perſonam, in æternam ſuſcipiens perſonam diuinitatis,temporalem humanitatis ſubſtantiam. Homo tranſiuit in Deum nō vertibilitate naturæ,ſed propter diuinæ vnitatē perſonæ. Nam ſicut in ſancta Trinitate alia eſt pſona patris,alia filij, alia ſpiritûs ſancti:ſed nō aliud eſt pater, aliud filius, aliud ſpiritus ſanctus:ità in Dei filio Domino noſtro Ieſu Chriſto, aliud eſt diuinitas, aliud anima,aliud corpus:ſed non alia eſt perſona diuinitatis, & alia humanitatis, ſed vna eademque perſona. Ideò non ſunt duo Chriſti,nec duo filij: ſed vnus Chriſtus,&

Chriſt[9] Deus & homo, non niſi vn[9] Dei filius.

Ioan.1. vnus filius,Deus & homo, iuxta Euangeliſtā,plenus gratia:quia plenitudo humanitatis,anima & corpus, aſſumpta eſt à verbo, in vnitate perſonæ ſuæ diuinitatis. Plenus veritate,quia in plenitudine humanitatis,inhabitat plenitudo diuinitatis :quem beata virgo Maria,ſalua integritate ſui corporis, Deum & hominem, vnicum filium edidit, quemadmodùm ſalua virginitate concepit, creatorem corporum & animarum humanarum,quæ ab eodem opifice ſuo Deo incorporantur, & priuſquàm ſuis inſpi-

rentur

rentur corporibus, non fuerunt. Sed quia per primi hominis præuaricationem, tota humani generis propago est vitiata, nemo potest à conditione veteris hominis liberari, nisi per sacramentum baptismatis Christi, in quo nulla est discretio renatorum: quia quos aut sexus in corpore, aut ætas discernit in tempore, omnes in vnam parit gratia mater infantiam, dicente Apostolo: Quicunque enim in Christo baptizati estis, Christum induistis. Non est Iudæus & Græcus, non est seruus neque liber, non est masculus neque fœmina: omnes enim vos vnum estis in Christo Iesu. Cuius humanitatem in nulla proprietate operum, quæ naturas in eo distinguunt, diuinitas deseruit, postquàm eam assumpsit, nec in ipsa etiam passione, quanuis ipsa diuinitas impassibilis semper in sua permanet natura. Gal.3.

Et quoniam Iohannes Baptista eidem Domino nostro Iesu Christo singulariter ac sine mensura datam spiritûs largitatem, dixit, in quo omnis plenitudo diuinitatis habitat, cuius anima & caro, cum verbo vnus est CHRISTVS, & vnicus filius, anima eius plenam in se diuinitatis habuit semper, & habet notitiam, cum qua naturaliter vnam creditur habere personam. Ipse est enim, qui dat sanctis spiritum, ipse est, qui accipit: æqualis patri secundùm diuinitatem, minor patre secundùm humanitatem. Et quia potens est ad mensuram dare, ideò non debuit ad mensuram accipere. In forma enim Dei manens, spiritum dat: formam serui accipiens, spiritum accepit. Ipsum enim, quem ad mensuram dat, totum accepit. Idem sacerdos & sacrificium, veniens ad nos offerre pro nobis, quod assumpsit ex nobis, vt auferret à nobis, quod inuenit in nobis, id est, peccatum, mediator Dei & hominum, habens cum patre eandem diuinitatis naturam, & humanitatis eandem cum matre substantiam. Habens ex nobis, vsque ad mortem, nostrę iniquitatis pœnam, habens incommutabilem de Deo patre iustitiam. Propter nostram iniquitatem temporaliter mortuus, propter iustitiam suam & ipse semper viuus. Qui Dñs & rex gloriæ crucifixus est ex infirmitate nostra, sed viuit ex virtute sua. Idē Deus, q in cruce homo factus pepēdit, & in sepulcro idē Deus homo factus iacuit: sed in sepulcro secūdùm solā carnē idē Deus iacuit, & in infernū secūdùm solā animā descēdit, & resurrexit tertia die carne: qa peccatū nō fecit, à quo resurgeret anima. Ipse Deus & homo ascendit in cælum, & sedet ad dexteram patris, venturus iudicare viuos & mortuos. Quicquid enim in Christo factum esse legitur, ab vno Christo & ab vno Dei filio gestum est. Hæc verò personaliter totus Christus dignatus est agere. Ipse quippè suas passiones inuenitur operatus, qui nihil habuit, quod pateretur inuitus. Cuius anima tantæ sanctitatis & iustificationis est, vt omnes in se credentium animæ, per eam sanctificari & iustificari queant. Et caro tantæ munditiæ & libertatis est à peccato, vt omnes in se confidentium carnes, diuina in eo operante gratia, purgari & liberari possint: quia sanguis, qui de eadem carne lancea militis vulnerata fluxerat, precium est salutis humanæ. Per cuius effusionem, extincta est flammea illa paradisi custodia, & via fidelibus aperta est, ad lignum vitæ, quod plantatum est secus decursus aquarum viuentium. Cuius ligni sapiētissimus Salomon, cùm de laude sapientiæ multa dixisset, recordatus est, ità dicens: Beatus homo, qui inuenit sapientiam, & qui affluit prudentia. Et paulò pòst, Viæ eius viæ pulchræ, & omnes semitæ eius pacificæ. Lignū vitæ est his, qui appræhēderint eam: & qui tenuerit eam, beatus. Quem scilicet Christum Dei virtutem & Dei sapientiam videns Iohannes Baptista & præcursor suus venientē ad se, populis, quibus diù illum prædicauerat, digito demonstrauit, dicens: Eccè agnus Dei, eccè qui tollit peccata mundi. Eccè agnus Dei, eccè innocens & ab omni peccato immunis, vtpotè qui os quidem de ossibus Adam, & carnem de carne Adam, sed nullam peccatrice de carne traxit maculam culpæ. Eccè qui tollit peccatū mundi, eccè qui iustus inter peccatores, mitis inter impios, hoc est, quasi agnus inter lupos apparens, etiam peccatores & impios iustificandi habet potestatem.

Ioan.3. Christus sacerdos & sacrificium. Psal.23. 1.Cor.13. Ioan.19. Prou.3. Ibidem. Ioan.1.

Quomodò autem peccatum mundi tollat, quo ordine iustificet impios, apostolus Petrus ostendit, qui ait: Non corruptibilibus argento vel auro redempti estis de vana vestra conuersatione paternæ traditionis, sed precioso sanguine, quasi agni incontaminati & immaculati IESV CHRISTI. Et in Apocalypsi Iohannes Apostolus: Qui dilexit nos, inquit, & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo. Non solum autem lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo, 1.Pet.1. Apoc.1.

quandò sanguinem suum dedit in cruce pro nobis, vel quandò quisque nostrûm in mysterium sacrosanctæ passionis illius baptismi aquis ablutus est: verumetiam quotidiè tollit peccata mundi, lauatque nos à peccatis nostris quotidianis in sanguine suo, cùm eiusdem beatæ passionis ad altare memoria replicatur, cùm panis & vini creatura, in sacramentum carnis & sanguinis eius, ineffabili spiritûs sanctificatione trãsfertur: sicque corpus & sanguis illius non infidelium manibus ad perniciem suam funditur & occiditur, sed fidelium ore sumitur in salutem. Cuius rectè figuram agnus in lege paschalis ostendit, qui semèl populum de Aegyptiaca seruitute liberans, in memoriam eiusdem liberationis per omnes annos immolatione sua populum eundem sanctificare solebat, donèc veniret ipse, cui talis hostia testimonium dabat. Oblatusque patri pro nobis in hostiam odoremque suauitatis, mysterium suæ passionis, ablato agno, in creaturam panis vinique transferret, sacerdos factus in æternum, secundùm ordinem Melchisedech, qui per proprium sanguinem semèl introiuit in sancta, æterna redemptione inuenta. Quia verbúm, quod erat in principio Deus apud Deum, cibus sempiternus sanctorum angelorum, vndè viuunt supernæ virtutes, caro factum est: id est, idem Deus verbum, quod erat apud Deum, homo factus est, sicut dictum est, & semper credendum atque dicendum est. Quo authore & redemptore, nunc in cælo viuunt cibo sempiterno beatorum spiritus, ac perpetuò omnis viuet Ecclesia sanctorum. Et nos vera eius carne de cruce pascimur, & sanguine vero ac vino, qui de latere eius in cruce manauit, potamur: qui manducatus & potatus, integer perseuerat, & viuus, quia surrexit occisus. Et in hac mystica distributione spiritualis alimoniæ, hoc impartitur, hoc sumitur: vt accipientes virtutem cælestis cibi, in carnem eius, qui caro nostra factus est, transeamus, & in quo crucifixi, cum commortui, & consepulti, & conresuscitati, ipsum per omnia carne & spiritu gestemus. Nam aliter in sancta Ecclesia, quæ corpus eius est, nec rata sacerdotia, nec vera sunt sacrificia, nisi in nostræ proprietate naturæ, verus nos pontifex reconciliet, & verus immaculati agni sanguis emundet. Qui licèt in patris dextera sit constitutus, in eadem tamen carne, quam assumpsit ex virgine, sacramentum propitiationis exequitur, dicente Apostolo: Christus Iesus qui mortuus est, immò qui & resurrexit, qui est in dextera Dei, qui etiam interpellat pro nobis.

Trãsubstãtiatio in Eucharistię sacramento.

Exod. 12.

Heb. 5. & 6.

Vera caro, vera sanguis in Eucharistia.

Rom. 8.

Huius siquidem fidei gratia repletos, & in ea vsque ad excessum vitę perseuerantes, poscamus nos istius patris nostri meritis ac precibus multiplicari, à fructu frumenti & vini & olei Dei, id est, doctrina sancta, sapientia superna, diuinæ gratiæ misericordia, vt inebriati ab vbertate domûs eius, ac pinguedine, videlicet gratia sancti spiritûs, qua repletur Catholica Ecclesia, quæ est domus & corpus eius, flumina de ventre nostro fluant aquæ viuæ, de mentibus scilicet nostris spirituales doctrinæ, quæ sunt animæ vita: & quos per baptismum ab omnibus mundauit sordibus peccatorum, per lachrymas pœnitentię, à cunctis ablutos facinoribus, in vitæ conseruet munditia, & ad vitam mundos perducat æternam.

Incendium Rhemorũ.

Quia humani generis aduersarius non desistit ostendere nocendo malignitatis suę potentiam, immissione sua surgentibus subitò flammarum globis, hanc ciuitatem Rhemorum succendit. Et nimia vastatione oborta, iam partem ferè tertiam fauillis extantibus concrematio peracta consumpserat, & quod residuum erat, victrix flamma lãbebat. Cuius rei nuncius cùm ad beatissimi Remigij antistitis peruenisset auditum, ilicò ad orationem in basilica beati Nicasij vrbis huius pontificis & martyris (nam ibì tunc morabatur) se prostrauit: & surgens ab oratione, suspiciens in cælum, ingemuit & dixit: Deus Deus meus, adesto voci meæ. Et concito cursu per gradus, ante ipsam ecclesiam petris compositos, egressus, ciuitatem petijt. In quibus petris, ac si super molle lutum, impressa eius fuerunt vestigia, quæ hodieque ibì ad memoriam diuini miraculi demonstrantur. Et sic celeri velocitate cucurrit, atque se igni opposuit. Statimque vt extensa dextra contra ignem, cum inuocatione Christi nominis signum sanctæ crucis fecit, totum illud incendium, velut quodam reatu cognito, fracta & concisa atque in sese relisa virtute, cœpit ante viri Dei præsentiam fugere. Quod vir Dei semper insequebatur, & inter ignem, & ea quæ adhuc erãt residua, cum signo sanctæ crucis & inuocatione CHRISTI se opponebat. Sicque totum flammarum globum, ante se fugientem, per Patentem portam (sic enim tunc temporis vocaba-

Signo crucis profligat incendium.

vocabatur, quia portis alijs clausis ob ciuitatis custodiam, pro exeuntium & introeũtium commoditate in die patebat) diuina potentia expulit, & alia porta ad hoc officium deputata, præfatam portam clausit, & vt nunquàm ab aliquo aperiretur, cum interminatione vindictæ, qui illam præsumeret aperire, prohibuit: sicut & Iosue imprecatus est vltionē de eo, qui muros Hiericho, Dei virtute deiectos, denuò restauraret. Iosu.6.
Post quosdam verò annos, ciuis quidam nomine Fercintus, secùs illam portā manēs, * pertusum in maceria, qua eadē porta obstructa fuerat, fecit, per quem fimū suę cortis eijceret. Quem mox tanta est vindicta secuta, vt non homo, nō pecus clade superueniente in eadem domo remanserit. In quo miraculo omnibus gratia Dei declarauit, quòd vir Dei plenus fide, plùs igne diuini amoris caluit, qui sæuitiam tantæ indignationis meritis sanctis euicit, expulit & extinxit. In eo enim, quia in silicibus eius fuerunt impressa vestigia, & beati Petri in elemēto instabili soliti gressus iussione Domini extiterunt, licèt diuersò modo, non tamen diuersa fide ac gratia, operationem Christi conspicimus. Nam & in veris historijs legimus, quia in sancta ciuitate Ierusalem seruatur lapis durissimus, in quo monstrantur pia redemptoris vestigia, quandò ante Pilatum iudicem stetit, cuius cordi saxo duriori, exigentibus culpis, eius verba imprimi nequiuerunt. Matt.14. Iohan.21.

Et silicibus impressis vestigijs serui sui Remigij, contra malitiā diaboli, cuius membrum Pilatus extitit, pugnaturi, dignatus est demonstrare, quia dedit ei, sicut discipulis suis in carnis pręsentia dixerat, potestatem calcandi supra omnem virtutem inimici. Verùm & in hoc facto gratia suæ potentiæ voluit demonstrare, quàm speciosi sunt pedes euangelizantium pacem, euangelizantium bona: per quem auferebat à duris corde, & ablaturus erat ab infidelibus Frācis corda lapidea, & dabat pertinacibus atque daturus erat infidelibus corda mollia, ad recipienda diuini verbi semina, vt per patientiam referrent fructum in tempore suo. Sed & per se Dominus, qui perforato in cruce latere suo ædificauit ecclesiam, profundens aquam & sanguinem, quibus eadem Ecclesia lauacro rigatur & poculo: & per hunc seruum suum, cui regēdam suam commisit Ecclesiam, impressis in petra vestigijs, quandò robustiora saxis vestigia, & molliora vestigijs saxa ostensa sunt: demōstrare figuraliter voluit, quòd de eadem ecclesia per Moysen figurata locutione prędixit: Ferrum & ęs calceamentum eius. Calceamentum quippe in scriptura sancta, munimen prædicationis accipitur, sicut scriptum est: Calceati pedes in præparatione euangelij pacis. Quia ergò per ferrum virtus, per æs autem perseuerantia exprimitur, ferrum & æs calceamentum eius dicitur, dum prædicatio illius acumine simul & constantia munitur. Per ferrum enim, mala aduersantia penetrat: per æs autem, bona quæ proposuit, longanimiter seruat. In eo quòd inter ignem, & ab incendio necdùm tacta stans, cum signo crucis & inuocatione Christi nominis iste vir sanctus, qui cum suis collegis dicere poterat, Christi bonis odor sumus Deo in omni loco, se transgredi flammas prohibuit, Dei miraculum fuit repræsentatum, quandò Aaron pontifex, vt iram Domini placaret, thuribulum cum incēso odorifero sumpsit, atque inter mortuos & viuentes stetit. Cuius meritis & precibus postulemus in nobis extingui flammas vitiorum, nosque liberari ab igne perpetuo intolerabilium tormentorum. De eo, quòd præfatus ciuis contra vetitum beati Remigij, quod ille clauserat, aperire præsumpsit, & vltione nō caruit: nos quoquè pertimescamus sanctorum verba & præceptiones paruipendere: quia Deo in se loquente, sine mutabilitate manentes sententias exprimit eorum sermo, qui transit. Luc.10. Esa.52. Deut.33. Ephe.6. 2.Cor.2. Num.16.

Quædā puella ab vrbe Tolosa, præclaris orta natalibus, ab infantia maligni spiritus tenebatur obsidione captiua. Quā cùm tenero amore diligerēt pijssimi genitores, ad sancti Petri sepulcrū in Romanā vrbē cū plurima multitudine & multa deuotiōe duxerūt. In ijsdē nanq; partibus erat tunc vir vitæ venerabilis, gratia & nomine Benedictus plurimis effulgēs virtutibus. Cuius famā audiētes ipsius puellæ parētes, ad eundē Dei seruū illā pduxerūt. Qui multis ieiunijs & oratiōibus ꝓ ipsius emūdatione ab infestissimo dæmōe laborās, Dñi potētiam studuit exorare. Quā cùm nulla potuisset intercessiōe curare, nec ab ipsa callidi dæmōis virus valuisset expellere, multis ac validissimis exorcismis adiuratus, hoc respōsum antiquꝰ hostis reddidit, diuini noīs obtestatiōe cōstrictus, ꝙ nunq̄ alterius de eodē habitaculo, nisi huiꝰ beatiss. Remigij antistitis oratiōibus posset expelli. Tūc parētes eius cū ipsius viri Dei Benedicti literis hāc Rhe- S. Benedict. clarer miraculis.

morum

morum ciuitatem adire cœperunt. Et qm̃ apud Alaricum regẽ Gotthorũ, q̃ in Tolosana ciuitate sedem suã constituit, & vnà cum regno Gotthico magnã partẽ Galliarũ sibi obtinuit, p̃dictæ puellæ parẽtes valdè honorati ac familiares, &, vt ferebatur, carne propinqui eius erant, cum literis ac legatis ipsius ad beatũ Remigiũ ꝓ emũdatione sæpedictæ puellæ ab antiquo hoste, in hanc vrbem, illã secum vinctam adducentes, venerunt, vt Christi per eum virtutem agnoscerẽt in purgatione sobolis, quam p̃sciẽrant cõfessione latronis. Beatus aũt Remigius cùm diuturna reluctatione se nõ esse ad tantum opus dignum assereret, & consueta patientia repugnaret, precibus est populi supplicantis euictus, vt orationem pro ea funderet, & parentũ lachrymis condoleret. Tunc meritis sanctitatis armatus, verbi p̃cepit imperio, vt iniquus p̃do p̃ quod ingressus fuerat, discederet, & Christi famulam relaxaret. Itaq; cum nimio vomitu & obscœno fœtore ꝑ os, quo intrauit, egressus est. Sed paulò pòst discedente pontifice, sub ipsius tñ horę spatio, dum nimio labore fessa nutaret, vitæ calore decepta, spiritũ salutis amisit. Iteratis ergò precibus supplicantium turba recurrit ad medicũ. Vir aũt sanctus se accusat potiùs ꝑpetrâsse facinus, q̃ sanitatis p̃mium indulsisse: & extitisse homicidij reum, non cõtulisse remedium. Ad basilicam igitur sancti Iohannis Baptistę, vbì corpus iacebat exanime, populi obtentus deprecatione, regreditur, ibiq; sanctus Remigius cum lachrymis ad pauimẽta sanctorum in oratione ꝓsternitur, & reliquos vt ità facerẽt, adhortatur. Et effuso lachrymarum imbre, consurgens suscitauit mortuam, quã priùs sanauit ęgrotã. Appręhẽdens nanq; manũ eius, dixit: Puella, in nomine Dñi nostri Iesu Christi surge. Quę mox cùm integra incolumitate, sicut ipsa posteà fatebatur, ab ipsis inferni claustris surrexit, & ad propria feliciter remeauit.

Nota humilitatem. — *Curat dæmoniacum.* — *Excitat mortuam.*

Potest enim fragilitate carnis exutus, & choris angelicis sociatus, plebem suam & quemlibet cum fide petentẽ, de casu cuiuslibet periculi imminentis, meritis & precibus suis eripere, & quẽcunq; à malis ad bona conuersum, de cuiuscunq; peccati morte resuscitare, sed & de futura perpetua morte liberare, qui adhuc in ergastulo corruptibilis carnis positus, vitã mortuæ valuit restaurare. Propterea qm̃ duæ mortes sunt in vnoquoque nostrûm, vna videlicet animæ per peccatum, & altera corporis ꝓpter peccatum ad pœnam peccati: quia mors est animæ, quandò Deus eam deserit ob magnitudinem peccatorum: & mors est corporis, quãdò ab anima deseritur: & duæ sunt resurrectiones, nunc animæ in Ecclesia per filium verbum Dei, quãdò per gratiã eius resurgit à morte iniquitatis: & hæc est prima resurrectio, quam qui habet, & in secunda, quæ est corporis, feliciter resurget in vitam æternam, per verbum Dei carne factũ filium hominis, qui potestatem accepit iudicium facere: quod iudiciũ in fine erit seculi: & ibì non erit resurrectio animarum, sed corporum. Petamus igitur corde contrito, cum lachrymis, bonis operibus suffragantibus, per huius patroni nostri intercessionem nos resuscitari à morte animæ in præsenti vita, vt viuamus in Christo: & vt resurgentes corpore in fine seculi, æternaliter viuamus cum Christo: credẽtes firmiter, nos per eius intercessionem hoc apud Domini misericordiam obtinere posse, si fideliter petiẽrimus: qui in curatione priùs à dæmone, & pòst in resurrectiõe corporis à morte præfatæ puellæ, certissimũ pignus de meritis eius accepimus. Habeamus seduli ante mentis oculos horam exitûs nostri de corpore: præueniamus faciem Domini in confessione peccatorum nostrorum, & lachrymis ac bonis operibus: indulgentes his, qui in nos peccauerunt, vt indulgentiam peccatorum nostrorum obtinere possimus apud Domini misericordiam: & non negligamus bona, quæ nunc agere possumus: quia exuti corporibus, posteà nec mala nec bona agere poterimus: sed pro his, quæ in isto seculo egimus, condignam remunerationem in illo seculo accipiemus ab eo, qui, vt scriptum est, reddet vnicuique secundùm opera sua. Nam vt taceamus de apostolis, martyribus, confessoribus, & cæteris arctioris ac perfectioris vitæ viris, qui mox corruptione carnis soluti, cælos penetrant, & quem in sua cognouêre carne mortalẽ, iam in natura diuinitatis patri & spiritui sancto videre possunt ęqualẽ: quorũ vnus, certaminũ suorũ conscius, nõ dubitauit de seipso testari, Cupio dissolui, & esse cum Christo: sunt plures in ecclesia iusti, q̃ post carnis solutionẽ, cõtinuò in beata paradisi reqe suscipiũtur, expectantes in magno gaudio, in magnis congaudentiũ choris, qñ recepto corpore veniãt & apparcãt ante faciẽ Dei. At verò nõnulli ꝓpter bona qdẽ op̃a ad electorũ sortẽ p̃ordinati, sed ꝓpter aliqua mala, q̃bus polluti de corpore

Duę mortes. — *Duplex resurrectio.* — *Iohan. 5.* — *Rom. 2.* — *Philip. 1.* — *Sancti mox euolant in cælum.*

pore exierũt,post mortẽ seuerè castigãdi,excipiunt flãmis ignis Purgatorij:& vel vsq; ad diẽ iudicij,lõga huius examinatiõe, à vitiorũ sorde mundãtur:vel certè priùs amicorũ fideliũ precibus,eleemosynis,ieiunijs,fletibus & hostiç salutaris oblatiõibus absoluti pœnis,& ipsi ad beatorũ perueniunt requiẽ. Vndè pensandũ est,quod tutior via sit, vt bonũ,quod quisq; post mortẽ suã sperat agi per alios,agat,dũ viuit,ipse per se. Beatius quippe est,liberũ exire, quàm post vincula libertatẽ quærere. Deniquè cùm quidã ægrotus, familiæ nõ ignobilis,necdùm baptizatus,se à sancto postularet Remigio visitari, & iã velut in vltimo spiritu posit᷑,credere se fateretur & baptizari deposceret, ægroto abrenunciãte, & benedicto fonte, sanctus Remigius à presbytero loci illius exorcizatũ oleũ & chrisma quæsiuit. Qui simplex oleũ se habere,sed oleũ exorcizatũ & chrisma in ampullis,in quibus fuerat,iã penitùs defecisse respõdit. Sãctus aũt Remigius ipsas ampullas sibi afferri præcepit:quas vacuas super altare misit, & se in orationẽ prostrauit. Surgẽs aũt ab oratiõe,ampullã, in qua breuis habebatur olei exorcizati:& alterã ampullã,in qua breuis cõtinebatur sacri chrismatis,plenas inuenit.Sicq; infirmũ,qui antè abrenũciauerat,post abrenũciationẽ oleo exorcizato perunxit: demũq; baptizatũ, secũdùm traditionẽ ecclesiasticã,chrismate sacro liniuit. Qui mox animæ sanitate recepta, etiã corporis incolumitatẽ promeruit. Quæ,fratres charissimi,quæ imitatũ atq; secutũ in hoc miraculo beatũ Remigiũ debemus aduertere,nisì eũ, qui in nuptijs, ad quas venire,& eàs sua præsentia dignatus est sanctificare,hydrias vacuas aqua impleri præcepit, & eandẽ aquã nutu suo in vinũ cõuertit?Et quidem Dñs potuit implere vacuas hydrias vino,qui in exordio mũdanç creatiõis cũcta creauit ex nihilo:sed màluit de aqua hydrias impleri,& de ipsa aqua facere vinũ: vt ministrorũ obsequio hydriæ aqua replerentur,& benedictionis suç nutu aqua verteretur in vinũ:vt patẽter ostẽderet,quia sicut oĩa fecit ex nihilo,ità & naturas rerũ sanctificatiõe sua mutat,vt ipse volet. Et beatus Remigius,seruus & amicus spõsi ecclesiç,credentẽ per diuina mysteria sociãs eidẽ corpori eius, verbis solẽnibus poterat simplex oleũ exorcizare,& sanctũ chrisma, sicut & fontẽ,sacrare:sed màluit, vt Dñs singulatìm de sacramẽtis sanctificatis ampullas,in quibus fuerãt,benedictionis suç potẽtia repleret,& se fidelẽ in verbis suis,quibus dixerat,Si quid petieritis patrẽ in nomine meo,dabit vobis, ad confirmandã fidẽ neophyti credẽtis obsequio famuli sui,ostenderet.Certũ est,quoniam qui in exordio creationis,creaturis singulis benedixit,& eas semper ipsa benedictione in vsus hoĩm crescere & multiplicari fecit:& de creaturis panis ac vini aqua mixti,sed & olei, secũdùm suã traditionẽ,ad inuocationẽ sacerdotis semper bona creat:nõ faciẽdo,quod iã erãt:sed sacrosancta mysteria faciẽdo existere,quod nõdùm erãt,corpus videlicet & sanguinẽ suũ,& chrisma salutis ęternç: idẽ ampullas singulas oleo repleuit, & ad inuocationẽ sacerdotis sui, sanctificationis benedictionẽ singulatìm infudit. Cùm gẽtis Francorũ,vt historiæ produnt,de Troia ciuitate,impugnãtibus & expugnãtibus Grecis, pars cũ Aenea in Italiã perrexit : pars eorũ,videlicet duodecim millia in finitimas Pãnoniæ partes secus Meotides paludes peruenerunt,ibiq; ciuitatẽ aduenięntes ædificauerũt,quã ob suã memoriã Sicambriã vocauerũt:in qua multis annis habitauerũt,& in gentẽ magnã vsq; ad tẽpora Valẽtiniani Imperatoris creuerũt.Et ità sub principibus crinitis,iuxta morẽ gẽtis subindè succedentibus,per Thuringiã regionẽ Germaniç à castello Dispargo,in quo diù habitauerũt,ad Belgicç prouinciçTornacũ atq;Cameracũ ciuitates aggressi sunt.Indeq; vsq; ad Sommã fluuiũ partẽ Belgicæ prouinciæ occupauerũt,vbì plurimis tẽporibus degerunt sub Clodione & Merouco rege vtili,à cuius nomine celeberrimo, Franci vocati sunt Merouingi:sicut à Valẽtiniano Imperatore Attica lingua vocati sunt Frãci,hoc est,feroces. Cui Merouco in principatũ successit Childericus,qui de*Basina regina Thuringorũ habuit filiũ Clodoueũ,qui fuit rex magn᷑ super oẽs ante se reges Frãcorũ, pugnator be[illegible]ssim᷑ atq; egregius. In illis dieb᷑ vel tẽporibus ceperũt Frãci Agrippinã ciuitatẽ sup Rhenũ,quã Coloniã vocauerũt,& Treuirorũ ciuitatẽ sup Mosellã,quæ ab Hũnis anteà diruta & afflicta fuerat, succẽdẽtes ceperũt. In illo tẽpore in his partibus circa Rhenũ vsq; Ligerim fluuiũ habitabãt Romani,quorũ princeps erat Aegidi᷑. Vltra Ligerim aũt dominabanẽ Gotthi,quorũ princeps erat Alaric᷑. Burgũdiões quoquè Arriani,vt & Gotthi,habitabãt iuxta Rhodanũ fluuiũ vsq; ad ciuitatẽ Lugdunũ,& ei cõfines vrbes,quorũ princeps erat Gũdebaldus. Eo tẽpore mortu᷑ est Aegidi᷑,& successit in principatũ Romanorũ,qui habitabãt in Gallijs, filius eius Syagrius. Mortuo autẽ

Chil-

Ignis Purgatorij.

Precibus impetrat sacrũ chrisma.

Nota hic Ecclesiasticem traditionẽ.

Iohan.2.

Iohã.16.

Gen.1.

Nota hæc.

Vide librũ 1. Pauli Aemylij de gestis frãcorũ.

Aemyli᷑ * Bissinã vocat.

Childerico, qui Aurelianum & Andegauos ciuitates cum suo exercitu Francico occupauit atque vastauit, Clodoueus filius eius sagaciter Francorum regnum suscepit. Anno quinto, Clodoueo regnante, Syagrius filius Aegidij dux Romanorum, qui in Gallijs habitabant, in Suessionis ciuitate, quam pater eius tenuerat, residebat: super quem Clodoueus cum hoste aduenit atque deuicit: quemque ab Alarico, apud quem in Tolosa, fugiens Clodoueum, aliquandiu habitauit, sibi transmissum recepit & occidi præcepit, & omnia, quæ illius erant, suæ potestati subegit.

Etiã ethnici Franci reuerentur S. Remigium.

Eo tempore multæ ecclesiæ à Clodouei exercitu deprædatæ sunt. Erant autem, sicut & rex illorũ, fanatici & pagani. Attamen audientes miracula, quæ fiebant per beatum Remigium, reuerebantur eum: & licèt pagani, diligebant illum, in quo lux cælestis gratiæ omnibus resplendebat: & rex illorum libẽter illum audiebat, & audito eo, multa faciebat, & à multis nequitijs se cohibebat. Erat enim sanctus Remigius vir sapiens atque sanctissimus, egregius rhetoricus, præclarus in virtutibus, cæcis visum restituens, mortuis vitam reparans, dæmonia eijciens, omniumque infirmitatum languoribus medelam præbens.

Clodouci humanitas.

Transitum autem rex faciẽs secus ciuitatem Rhemorum per viam, quæ vsque hodiè, propter Barbarorum per eam iter, Barbarica nuncupatur: noluit eandem ciuitatem introire, nè ab exercitu suo aliquod malum ibì fieret. Sine voluntate aũt & conscientia ipsius pars quædam indisciplinatorum, quoniam non erat potestas temporalis inhabitantium, quæ eis resisteret, eandem ciuitatẽ intrauit, & quædam ornamenta atque sacra vasa indè rapientes, vt prædones solent, absportauerunt. Inter quæ vrceũ miræ magnitudinis atque pulchritudinis rapientes tulerunt. Sanctus autem Remigius missos suos ad regem Clòdoueum direxit, deprecãs, vt si aliud de sacris vasis ecclesiæ recipere non mereretur, vel illum vrceum missis suis reddere iuberet. Hæc audiẽs rex, ait ad missos ecclesiasticos: Sequimini nos vsque Suessionum ciuitatem, quia ibi cuncta, quę acquisita sunt, diuidenda erunt. Cumque ille vrceus mihi in partem obuenerit, quæ episcopus postulat, adimplebo. Veniens autem Suessionum ciuitatem, cunctam prædam, quæ absportata vel acquisita fuit, rogat afferri in medium. Cumq; omnia fuissent in presentiam regis allata, dixit: Rogo vos, ô fortissimi pugnatores, vt mihi dare vrceum istum non negetis. Hoc rege dicẽte, Franci illi, qui bono animo fuerunt, aiũt: Omnia, gloriose rex, quæ cernis, tua sunt, & nos tuo dominio sumus subiecti. Quod tibi bonum videtur, hoc fac: nullus enim tuæ potestati resistere audet. Cumque hec illi benignè dixissent, vnus Francus leuis, cum vociferatione eleuata bipenni, quæ alio nomine vocatur Francisca, percussit vrceum illum, dicens: Tu nihil hinc accipies rex, nisi quod tibi sors vera donauerit. Obstupefactis omnibus, rex iniuriam suam patienter sufferens, acceptum vrceũ nuncio ecclesiastico reddidit, seruans iram in corde absconsam. Transacto anno Clodoueus rex, vt omnium armorum nitorem videret, omnem exercitum iussit cum armorum apparatu venire secundùm morem in campum Martium. (sic enim cõuentum illum vocabant à Marte, quem pagani deum belli credebant, à quo & Martium mensem, & tertiam feriam, diem Martis appellauerunt: Quem conuentum posteriores Franci Maij campum, quandò reges ad bella solent procedere, vocari instituerunt.) Verùm vbì rex cunctum exercitũ circumiuit, venit ad hominem illum, qui vrceum præterito anno cum bipenne percusserat, & ait ad eum: Nullus hìc tam inculta & sordida habet arma, sicut tu: quia neq; clypeus, neque lancea, neque bipennis est vtilis. Accepit autem rex Franciscam eius, quæ vocatur bipennis, & proiecit in terram. Cùm autem ille se inclinâsset eam recolligere, rex statìm eleuata manu Franciscam suam in caput eius defixit, & ait: Sicut tu in Suessionum ciuitate superiori anno in vrceo illo fecisti, sic & facio tibi. Mortuoq; illo, exercitum rex de ipso campo iussit ad propria in pace discedere. Grandis pauor & timor pro hac re in Francorum populo surrexit.

Nota supplicium hominis sacrilegi.

Clodoueus decimo anno regni sui, commoto exercitu, sibi Thuringiam prouinciam subiugauit. Indè Gundebaldi regis Burgũdionum neptim, filiam videlicet fratris sui Chilperici, quem gladio interfecerat, nomine Crotildem, pulchram satìs puellam & verè Christianissimam, interueniente Aureliano consiliario ac legatario suo, nutu diuino in coniugem sumpsit, sicut lector in suo loco pleniùs legere potest. In diebus illis dilatauit rex Clodoueus regnum suum vsque Sequanam: sequenti tempore vsq; fluuium

Clodoueus Crotildem ducit vxorem.

fluuium Ligerim occupauit. Accepitque Aurelianus castrum Milidunense, quod & in ducatum obtinuit.

Concepit deniquè ac peperit filium Crotildis. Quem cùm sacro baptismate consecrari vellet, rex non acquiescebat ei. Necdùm enim credebat in Dominũ Deum cęli. Regina autem quotidiè illi prædicabat eum: at ille nolebat eam audire. Intereà regina parat filium ad baptismum, ornat ecclesiam velis atque cortinis, vt regis cor ad credendum compungeret. Baptizatus est puer, quem Ingomirum vocauit, quique in Albis decessit. Vndè rex nimìs contristatus, reputabat reginæ, increpando dicens ad eam: Quia si in nomine meorum deorum puer dedicatus fuisset, vtiquè incolumis diù vixisset. Quia verò in nomine Dei vestri baptizatus est, viuere non potuit. Regina verò dicebat: Deo gratias ago, qui me non duxit indignam, vt de vtero meo primogenitum in regno suo recipere dignatus sit. Ego autem nullum dolorem in corde meo pro hac causa retineo. Posteà verò genuit filium alium, quem in baptismo Clodomirum vocauit. Et hic cùm ægrotare cœpit, dixit rex: Non potest aliud, nisì & de isto sic fiat, quomodò fuit de fratre eius, vt baptizatus in nomine Christi vestri, citò moriatur. Sed orante regina, & Domini misericordia præcurrente, recepit sanitatem. Regina quoquè non cessabat regi prædicare, vt Deum verum coleret, & idola, quę colebat, vana relinqueret: sed nullo modo animum eius ad credendum poterat commouere, donèc tandèm aliquandò bellum contra Alemannos Sueuósque moueret, in quo compulsus est Deum confiteri, quem anteà negauerat. Clodomirus nascitur.

Factum est autem bellantibus inter se, Francis videlicet & Alemannis atq; Sueuis, vt Clodouei exercitus nimìs corrueret. Aurelianus consiliarius eius intuens regem, ait: Domine mi rex, crede modò Deum cęli, quẽ domina mea regina prædicat, & dabit tibi ipse rex regum & Deus cæli atque terræ victoriam. Ille verò eleuatis in cęlum oculis, commotus in lachrymas, ait: IESV Christe, quem Crotildis regina mea prædicat esse filium Dei viui, qui subuenis in tribulatione, qui das auxilium in te sperantibus, tuum adiutorium deuotus postulo: vt si mihi victoriam super hos hostes dederis, & expertus fuero virtutem illam, quam de te populi prædicant, credam tibi, & in nomine tuo baptizabor. Inuocaui enim deos meos, &, vt experior, elongati sunt ab auxilio meo. Vndè credo eos nulla potestate esse præditos, qui sibi credentibus non succurrunt. Te Deum verum inuoco, & in te credere desidero: tantùm vt liberer ab aduersarijs meis. Cumque hæc orans clamaret, Alemanni in fugam versi, terga dederunt: & videntes regem suum interfectum, Clodouei potestati se subdunt, dicentes: Parce precamur Domine rex, nè pereat plùs populus: iam tui sumus. Tunc iussit rex imminentem plagam cessare, & Alemannos cepit, ipsósque ad terram eorum sub iugo tributario constituit. Sicque facta victoria, reuersus est in Franciam ad reginam suam, & narrauit ei qualiter per inuocationem nominis IESV Christi victoriam meruit obtinere. Acta sunt hæc anno decimoquinto Clodoueo regnante. Clodouei ad Christũ preces. Victoria Clodouei.

Tunc regina, vt impleretur dictum Apostoli, Saluatur vir infidelis per mulierem fidelem: vocauit sanctum Remigium, vrbis huius Rhemensis antistitem, deprecans eum, vt regi salutis viam prædicaret. Quem sanctus sacerdos per multam salutaris vitæ doctrinam ad baptismum venire prædicabat. Et ille ait: Libenter te audiam, beatissime pater: sed vnum restat, quia populus, qui me sequitur, non vult deos suos relinquere. Vadam autem adhortari eos, iuxta verbum tuum. Et veniens rex ad populum, cœpit hortari eos, vt Deum, qui eis victoriam dederat, crederent, quoniam dij eorum in tribulatione sua nihil eis prodesse potuerunt. Acclamauerunt autem omnes, præcurrente misericordia & potentia Dei: Mortales deos relinquimus, gloriose rex, & verum Deum immortalem, quem Remigius prædicat, credere parati sumus. Nunciantur hæc sancto Remigio. Ille quoquè gaudio magno repletus, regem & populum, qualiter diabolo & operibus ac pompis eius abrenunciare, & in Deum credere deberent, apertis & breuibus verbis instruxit. Et quia dies sancti paschæ imminebat, ieiunium secundùm Christianorum consuetudinem eis indixit. 1. Cor. 7.

Die verò passionis Dominicæ, quem parasceuen vsus Ecclesiasticus vocat, pridiè scilicet antequàm baptismi gratiam rex & populus eius percepturi erant, cùm sanctus Remigius & venerabilis coniunx regis Crotildis, pro regis & populi eius salute in oratione pernoctarent, episcopus ante altare sanctæ Mariæ multas effundens la-

chrymas,& regina in oratorio sancti Petri, iuxta domum regiam: expleta oratione, pontifex ad ostium regij cubiculi pulsaturus accessit: vt videlicet per alta silentia noctis alijs curis regi absoluto, liberiùs posset committere sacra mysteria verbi. Quem ostijs apertis cubicularij regis reuerenter suscipiunt, & cum honore debito vsque ad penetralia regis introducunt. Sed & rex alacriter ei obuiàm prosiliuit, eumque amplexus,cum ipso & venerabili cõiuge in oratorium beatissimi Petri principis apostolorum,quod,vt diximus, cubiculo regis contiguum erat, processit. Cumque illi tres,pontifex scilicet, & rex,atque regina,dispositis sedilibus consedissent,circunstantibus quibusdam clericis, qui cum pontifice venerant, & familiaribus regis atque reginæ, & sanctus præsul regem monitis instrueret salutaribus, ac euangelicis disciplinis imbueret: ad confirmandam veræ fidei prædicationem, per sanctum depromptam pontificem, etiam visibiliter ostendere Dominus voluit,quod cunctis fidelibus promisit: Vbì sunt duo vel tres congregati in nomine meo,ibì sum in medio eorum: Repentè nanque lux tam copiosa,totam repleuit ecclesiam, vt claritatem solis euinceret: & cum luce vox pariter audita: Pax vobis: ego sum. nolite timere. manete in dilectione mea. Et post hæc verba lux, quæ aduenerat,recessit,& incredibilis suauitatis odor in eadem domo remansit: vt patenter ostenderetur, illuc authorem lucis & pacis atque suauitatis venisse. Quem nemo eorum, qui aderant, præter episcopum,propter fulgorem luminis timore perculsi,intueri valuerunt: tantaque claritatis gloria pontificem sanctum perfudit,vt splendor ex eo procedens,plùs conspicuam domum,in qua sedebant, reddiderit,quàm lucernarum lumina ibidèm licentia.

S.Remigij ad regem oratio catechistica. *Matth.18.* *Lux.* *Vox.* *Odor.*

Rex itaque & regina pedibus sancti se prosternunt sacerdotis, & cum magno pauore ac gemitu consolationem eius requirunt, & quid sibi ad vtilitatem atque salutem pertinens esset agendum, cùm magna expetunt deuotione, parati audire & opere complere,quæ à sancto pontifice discerent. Nam lumen, quod eos exteriùs perfudit,etiam interiùs illuminauit,& ad quærendum salubre consilium incitauit. Delectabantur nanque in verbis illis, quæ audièrant,licèt exterriti essent de luminis claritate. Atuerò vir sanctus, sancta repletus sapientia, cœpit eos instruere, hanc esse visionis diuinæ atque angelicæ consuetudinem, vt in aduentu suo terreant corda mortalium, sed subsequenti consolatione demulceant præcedentem timorem: instruens eos ex authoritate sanctarum scripturarum, quomodò singulis, quibus apparuerant, & in primordio apparitionis incusserint videntibus se timorem, sed pòst per gratiam consolationis, gratissimam eorum cordibus præbuêre lætitiæ hilaritatem. Cumque vir sanctus de talibus eos sufficienter instruxisset, prophetico repletus spiritu, cuncta quæ eis vel semini eorum euentura erant, prædixit: qualiter scilicet successura eorum posteritas regnum esset nobilissimè propagatura atque gubernatura, & sanctam Ecclesiam sublimatura, omnique Romana dignitate regnoque potitura. & victorias contra aliarum gentium incursus adeptura: nisì fortè à bono degenerantes, viam veritatis reliquerint, & diuersos vitiorum fuerint secuti anfractus: quibus negligi Ecclesiastica solet disciplina, & quibus D E V S offenditur: ac per hoc regna solent subuerti,atque de gente in gentem transferri. Quod de Moyse scriptum legimus, quia splendida facta est facies eius,dum respiceret in eum Dominus: hoc & in beatum Remigium luce splendida illustratum, factum fuisse audimus: quoniam sicut Moyses legislator populi veteris erat à Domino constitutus: ità & beatus Remigius euangelicæ gratiæ lator populo,in proximo per fontem baptismatis innouando,extitit munere Christi electus.

Nota reuerentiam. *Exod.34.* *2.Cor.3.*

Intereà eundi via ad baptisterium à domo regia præparatur, velis ac cortinis depictis ex vtraque parte protenditur,& desupèr adumbratur, plateæ sternuntur, ecclesiæ componitur baptisterium, balsamo & cæteris odoramentis conspergitur:talemq; gratiam Dominus subministrabat in populo, vt æstimarent se paradisi odoribus refoueri.

Sicque præcedentibus sacrosanctis euangelijs, & crucibus cum hymnis & canticis spiritualibus atque litanijs, sanctorumque nominibus acclamatis, sanctus pontifex manum tenens regis, à domo regia pergit ad baptisterium, subsequente regina & populo. Dum autem simul pergerent, rex interrogauit episcopum, dicens: Patrone, est hoc regnum Dei,quod mihi promittis? Cui episcopus:Non est hoc(inquit) illud

Cruces & litaniæ &c.

illud regnum,sed initium viæ, per quam venitur ad illud. Cùm verò peruenissent ad baptisterium,clericus,qui chrisma deferebat, à populo est interceptus, vt ad fontem venire nequiuerit. Sanctificato autem fonte, nutu diuino chrisma defuit. Et quia propter populi pressuram vlli non patebat egressus ecclesiæ vel ingressus,sanctus pontifex oculis ac manibus protensis in cælum,cœpit tacitè orare cum lachrymis. Et eccè subitò columba niue candidior attulit in rostro ampullulam, chrismate sancto repletam, cuius odore mirifico super omnes odores, quos antè in baptisterio senserant,omnes qui aderant,inæstimabili suauitate repleti sunt. Accipiente autem sancto pontifice ipsam ampullulam,species columbæ disparuit. De quo chrismate fudit venetandus episcopus in fontem sacratum. Chrisma cęlitùs adfertur.

Viso autem rex tanto miraculo, abnegatis diaboli pompis & operibus eius, petijt se à sancto pontifice baptizari. Procedit nouus Constantinus ad lauacrum salutiferum, in quo delendi erant lepræ veteris morbi, sordentesque antiquæ peccatorum maculæ diluendæ, diuino muneri obsequente beato Remigio,in quo apostolica doctrina & virtutum gratia alter repræsentari videbatur Syluester. Ingresso autem in fontem vitalem Clodoueo,sanctus episcopus dixit ore facundo:Mitis depone colla Sicamber: adora quod incendisti, incende quod adorâsti: præceptis salutaribus illum instituens,humili deuotione venerari ecclesias, ad cultum religionis ædificatas, vt DEVM adoraret in eis,quas rigida profanitate incendere consueuerat: & idola, quæ in asylis suis pro deo adorare solebat,fidei ardore succensus,deijciendo incenderet. Cuius sapientia miranda est in breuitate sermonum,quibus discretionem ostendit inter illam adorationem & seruitutem, quam sæpè à sanctis viris honore venerationis & amore obsequij,angelis & hominibus exhibitam legimus: & illam adorationem & seruitutem, quam cultu diuinitati debito, Deo soli iuxta præceptum ipsius, non autem vlli creaturæ exhibendam,sanctæ scripturæ lectione cognoscimus. Et sic post confessionem orthodoxæ fidei,ad interrogationem sancti pontificis secundùm Ecclesiasticum morem,baptizatus est trina mersione in nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis,patris & filij & spiritussancti. Et susceptus ab ipso pontifice de sancto fonte,perunctus est sacro chrismate,cum signo sanctæ crucis Domini nostri IESV Christi. Baptizantur autem de exercitu eius tria millia virorum,exceptis paruulis & mulieribus. Baptizantur sorores eius Alboflедis & Landehildis, & factum est gaudium magnum in illa die angelis sanctis in cælo,& hominibus deuotis in terra. Multi deniquè Francorum exercitus, necdùm ad fidem conuersi, cum Raganario vltra Sommam fluuium aliquandiù degerunt, donèc Christi gratia cooperante, gloriosis potitus victorijs, eundem Raganarium flagitijs turpitudinum inseruientem, vinctum à Francis sibi traditum rex Ludouicus occidit,& omnem Francorum populum per beatum Remigium ad fidem conuerti & baptizari obtinuit.

Abrenúciatio regis.

Adoratio duplex.

Deut.6. Matth.4.

Rex baptizatur.

Vngitur chrismate.

Clodoueū alij annotârunt in baptismo dictum esse Ludouicū.

De miraculo siquidem, quod Dominus dignatus est ostendere per columbæ speciem in allatione chrismatis, sicut & de alijs, rata est Catholicorum Patrum sequenda sententia, qua dicitur: Diuina operatio, si ratione comprehenditur, non est admirabilis: nec fides habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum.

Baptizatus autem rex cum gente integra, plurimas possessiones per diuersas prouincias sancto Remigio tam ipse quàm Franci potentes dederunt: quas ipse per diuersas ecclesias tradidit, nè Franci eum rerum temporalium cupidum esse,& ob id ad Christianitatem eos vocâsse putarent, & fidem Christi ac sanctum sacerdotium vilipenderent.

De quibus rebus in Orientalibus Franciæ partibus, petentibus traditoribus, portionem quandam episcopio Rhemensi adiunxit: & de his quæ in Rhemensi prouincia illi fuerunt traditæ,non modicam partem ecclesiæ sanctæ Mariæ in castro Lauduni clauati Rhemensis parochiæ, vbi nutritus fuerat, tradidit: ibique Genebaldum, virum carne nobilem, & tam in scripturis sanctis,quàm & in secularibus literis eruditum, qui relicta coniuge, nepte scilicet ipsius beati Remigij,vitam religiosam expetierat, episcopum ordinauit, & parochiam ipsius comitatûs Laudunensis præfato castro subiecit. Qui Genebaldus plùs quàm necessè fuerat, de anteacta vita & gradûs sublimitate confidens, cùm debuerit cogitare, quia nec Dauid sanctior, nec Salo-

mone sapientior esset, qui mulierum delinimentis periclitati sunt: incautè suam vxorem, quam reliquerat, mutauit in sororem, & quasi pro instructione salutari, frequentiùs se visitare permisit, oblítus scripturæ, dicentis: Lapides excauant aquæ, & alluuione terra consumitur, & rupis transfertur de loco suo. Vndè contigit, vt crebræ visitationes, & blanda ac frequentia mulieris colloquia, durum contra luxuriæ mollitiem cor episcopi emollirent, & quasi rupem saxeam de loco suæ sanctitatis ad luxuriæ inquinamenta transtulerint. & item contra scripturam, dicentem: Quis alligabit ignem in sinu suo, & vestimenta eius non comburentur? admota igni palea, id est, muliebris carnis materia, libidinis ignem suasione diabolica, quasi vento vehementi, exagitante, ardor luxuriæ in flammas erupit, & concumbente eo cum eadem, quondàm vxore sua, mulier concepit: & post partum mandauit episcopo, filium se peperisse. Genebaldus verò confusus & dolens, nuncio dixit: Quia latrocinio, vt latéret homines, quod Deum latére non potuit, in cubiculi absconso generatus est, rectè vocabitur Latro. Sic ei nomen imponat. Et quia culpa hominibus non innotuit, nè suspicio indè procederet, si se à solita visitatione fœmina illa subtraheret, cœpit vt anteà domum frequentare episcopi. Sicque factum est, vt tecta hominibus culpa, & in cordibus tam episcopi quàm fœminæ tectus luxuriæ ardor, quoniam, vt notum est, quo magìs tegitur, tectus magìs æstuat ignis: contra culpam compunctus episcopus, post fletum ad culpam redijt, & oblítus est quod planxerat, cùm extinguere noluit, quod per desiderium ardebat. Iterauit peccatum, quod egerat. Concepitque iterùm mulier, & misso nuncio, mandauit episcopo se fœminam peperisse: quam iussit nominari Vulpeculam. Quod, cur ità eam nominari voluerit, qui fraudes & significationes in scripturis ipsius animalis cognoscit, quas ad dolos ac versutias deceptoris diaboli, & ad carnis petulantis illecebras & anfractus retulit, facilè satìs aduertit. Tandèm Domino, qui beatum Petrum respexit, & negationem amarissimè fleuit, illum respiciente, Genebaldus in se reuersus, ad sanctum Remigium misit, petens vt Laudunum veniret: quia tales causæ ibì emerserant, quas per se diffinire non posset. Beatus autem Remigius, sicut Genebaldus petijt, Laudunum peruenit. Et susceptus cum debita reuerentia, ac secreta cubiculi petens, Genebaldum interrogauit, pro qua causa illum vocauerit. Genebaldus verò cum maximo fletu & eiulatu volens tollere stolam de collo suo, & procidere ad pedes sancti Remigij, cum magna virtute à beato Remigio est detentus, nè stolam de collo suo tolleret. Et postquàm diutiùs ambo fleuerunt (intellexerat enim beatus Remigius Genebaldum admisisse crimen, pro quo stolam vellet deponere) vix singultibus & lachrymis Genebaldus per ordinem omnia retulit, quæ commiserat. Quem sanctus Remigius videns contritum & penè desperatum, blandè consolatus est, dicens: Non tantùm doleo de admisso à te crimine, quantùm quòd sic malè sentis de Domini bonitate, cui secundùm Euangelicam veritatem, non est impossibile omne verbum. Ipse de nihilo cuncta fecit, primumque parentem, in quo omnes peccauerunt, gratia saluum fecit: nullumque peccantem ad se reuersum despicit, qui peccatores sanguine suo redimere venit. Quatriduanum etiam fœtentem Lazarum, lachrymis sororum, quæ significant sollicitas ac flebiles pœnitentium cogitationes, compatiendo, fleuit & à mortuis suscitauit, suscitatum conuiuio suo admisit. Mulieris etiam ipsius, quæ fuerat in ciuitate peccatrix, manibus iniquitate pollutis, sanctissimos pedes suos is, qui super angelorum omnium verticem ad patris dexteram considet, attrectari non renuit. Nunquàm vlli quantiscunque vel qualibuscunque peccatis mortuo, seu mole ac scelerum enormitate sepulto, gratiam resuscitationis à peccatis denegat. Dignè pœnitentem, atque peccata sua deflentem, per ianuam reconciliationis communioni altaris sacrosancti restituit.

[Margin: Nota casum sancti viri, & caue peccandi occasiones. — Iob 14. — Prou. 6. — Matth. 26. — Luc. 1. — Iohan. 11. — Ioan. 12. — Luc. 7.]

Et vt erat doctissimus, ac orator eloquentissimus, testimonia de latitudine sanctæ scripturæ, & exempla pœnitentium in vnum colligens, ad animandum eum illi proposuit, & exhortato pœnitentiam indixit. Factaque mansiuncula cum lecto in modum sepulcri, & paruissimis fenestellis, ac oratorio, quæ hodieque manent secus ecclesiam sancti Iuliani, Genebaldum in ea reclusit, & clerum ac parochiæ ipsius populum per septem annos, vt & propriam parochiam, gubernauit, & vnam diem Dominicam Rhemis, alteram apud Landunum celebrauit. In qua reclusione pœnitentiæ

[Margin: Nota pœnitentiá tanti viri.]

quantæ contritionis & continentiæ idem Genebaldus fuerit, diuina misericordia demonstrauit.

Septimo siquidem anno in vigilia cœnæ Domini, cùm idem Genebaldus in oratione pernoctaret, & seipsum defleret, quoniam is, qui ad hoc ordinatus fuerat, vt in illa die pœnitentes DEO reconciliaret, ipse suis criminibus exigentibus, nec inter pœnitentes in ecclesia merebatur consistere: circa mediam noctem angelus Domini cum magna venit luce ad eum in oratorium, vbì pronus iacebat, & ait ad eum: Genebalde, exauditæ sunt pro te orationes patris tui Remigij: suscepit quoquè Dominus pœnitentiam tuam, & dimissum est peccatum tuum. Surge & hinc egredere, facque ministerij episcopalis officium, & reconcilia Domino pœnitentes de criminibus suis. Genebaldus autem nimio terrore perculsus, respondere nil potuit. Tunc angelus Domini confortans eum, & nè timeret hortatus est, sed gauderet in misericordia Domini sibi collata. Qui animatus, dixit ad angelum: Non possum hinc egredi, quia Dominus & pater meus Remigius clauem huius ostij secum habet, quod & sigillo suo signauit. Et angelus ad eum: Vt non dubites, inquit, me à Domino missum, sicut patet tibi cælum, sic & ostium istud patebit. Et statìm saluo sigillo ac sera, ostium illud apertum est. Tunc Genebaldus in modum crucis se iactans in limine, dixit: Etiamsi ipse Dominus IESVS Christus dignatus fuerit ad me venire peccatorem, hinc nō egrediar, donèc ille venerit, qui me in eius nomine in ista reclusione cōstituit. Et statìm angelus Domini discessit ab eo. O eximium cordis cōtriti exemplū.

Beatus quoquè Remigius in crypta, quæ retro sedem erat ecclesiæ sanctæ Mariæ Rhemis, pernoctabat in oratione, & quasi dormiens, in excessum est raptus: Et vidit angelum assistentem sibi, qui ei omnia, sicut dicta & gesta fuerant, narrauit, & iussit vt quantocyùs Laudunum peteret, & Genebaldum sedi episcopali restitueret, & coram se ministerium episcopale agere persuaderet. Mox sanctus Remigius, nihil dubitans, cum summa celeritate Laudunum petijt, & in limine ostij, saluo sigillo & sera reserati, Genebaldum iacentem reperit: quem extensis brachijs cum gaudio & lachrymis laudans Domini misericordiam eleuauit, eumque sedi & officio episcopali, velutì angelus Domini præceperat, restituere maturauit, & Rhemos cum gaudio repedauit. Genebaldus itaque in sanctitate & iustitia posteà omnes dies vitæ suæ gratia Dei peregit, prædicans cunctis, quanta illi fecerat Dominus.

Ludouicus rex sedem suam in Suessionum ciuitate, vndè Syagrium expulerat, constituens, delectabatur præsentia & colloquio beati Remigij. Sed quia villas, quas sibi rex & Franci in Pagis, Suessonico videlicet & Laudunensi, dederunt, vt supradictū est, episcopio Laudunensi & alijs casis Dei donauerat, non habebat in vicinitate ipsius ciuitatis Suessionum, nisì vnam villulam, quæ sancto Nicasio data fuerat. Vndè suadente religiosissima regina, & petentibus locorum incolis, qui multiplicibus xenijs erant grauati, vt quod regi debebant, ecclesiæ Rhemensi persoluerent, rex sancto Remigio concessit, vt quantum circumiret, dum ipse meridie quiesceret, totum illi donaret. Sanctus autem Remigius per fines, quæ manifestissimè patent, pergēs, signa sui itineris misit. In quo fine quidam homo habens molendinum, repulit sanctum Remigium, nè intrà illos fines ipsum molendinum concluderet. Quem beatus Remigius blandè alloquens, dixit: Amice, non sit tibi molestum, vt simul habeamus hoc molendinum. Ille autem reiecit eum. Et statìm rota molendini verti in inuersum cœpit. Idem autem homo clamauit pòst beatum Remigium, dicens: Serue Dei veni, & habeamus simul hoc molendinum. Cui sanctus Remigius: Nec mihi, nec tibi. Et sic talis fossa in eodem loco deuenit, vt extunc & nunc vsque in perpetuum molēdinum ibi esse non potuerit. Et quia repulsus est à quibusdam hominibus, nè syluulam quandam intrà terminos suos concluderet, dixit vt nec folium vnquàm de ipsa sylua intrà terminos suos, cùm esset contigua, euolaret, nec fustis versus illos terminos indè caderet. Quod & obseruatum est, quandiù illa sylua mansit. Abindè quoquè procedens, venit ad villam, nomine Cauiniacum. Quam concludere intrà fines illos volens, ab hominibus eiusdem villæ reiectus est. Tum ille hilari vultu modò reiectus, modò repropinquans, signa per suum iter misit, sicut loca demonstrant, per quę reiectus & per quæ propinquans perrexit. Tandèm reiectus, dixit illis: Semper laborate, & egestatem sustinete: sicut hodieque manentis sententiæ verborum illius virtus ostendit. Liberalitas regis erga S. Remigiū.

Surgente intereà rege à somno meridiano, reuersus est ad eum sanctus Remigius, & omnia, quæ ambitus circumitionis illius continuit, ei pręcepto suæ authoritatis rex donauit: quæ vsque hodiè Rhemensis ecclesia, quarum rerum capita sunt Iudiacus & Ociliacus, iure quieto possidet.

Legimus in sacra & antiqua historia, sanctum Dauid montes Gelboë maledixisse, vt nec ros nec pluuia veniret super eos, neq; essent agri primitiarũ. Habemus sanctũ Remigium ore prophetico maledixisse insensibilibus creaturis, vt possessores earum sterilitatis damno in vindicta retributionis ferirentur. *2.Reg.1.*

Eulogius quidam vir præpotens, conuictus apud regem Ludouicum de crimine regiæ maiestatis, cùm se purgare non posset, ad Ecclesiam sanctæ Mariæ, & ad intercessionem beati Remigij confugium fecit. Cui sanctus Remigius & vitam & rerum suarũ apud regem obtinuit possessionem. Idem autem recompensationis gratia sancto Remigio Sparnacum villam suam in proprietatẽ dare voluit. Sanctus autem Remigius retributionem temporalẽ pro intercessionis suæ beneficio recipere noluit. Sed quoniam idem Eulogius verecundiæ confusione addictus, quia contra natales suos vita donari per alterius indulgentiam meruit, vt in seculari habitu stare nõ voluit, sanctus Remigius ei dixit, vt si perfectus esse vellet, venderet omnia sua, & daret pauperibus, & sequeretur Christum. Et sic de thesauro ecclesiastico taxatum precium, quinq; scilicet millia argenti libras, Eulogio dedit, & eandem villam in possessionem ecclesiæ comparauit: bonum exemplum omnibus episcopis, tam suo tempore in carne viuentibus, quàm post eum in ordine succedentibus derelinquẽs: vt pauperibus, aut viduis, aut pupillis, vel pro his, qui ad misericordiam Ecclesiæ confugiunt, qui iniuriam patiuntur, aut qui peccãtes, in exilio aut in insulis damnantur, aut certè quãcunq; sententiam suscipiunt, iuxta sacros canones subuenientes, vel quæcunq; agentes bona, pro temporali retributione non faciant: sed iuxta Dominicam vocem, Gratìs accepistis, gratìs date: quod Dei gratia, id est, gratìs data accaperũt, gratìs etiã, id est, sine retributione temporali proximis largiantur. Vndè benè, cùm virum iustum describeret, propheta ait: Qui excutit manus suas ab omni munere. Neque enim dixit, munere, tantùm: sed adiunxit, Ab omni: quia aliud est munus ab obsequio, aliud munus à manu, aliud munus à lingua. Munus quippe ab obsequio, est subiectio indebitè impensa: Munus à manu, pecunia: Munus à lingua, fauor. Qui ergò sacros ordines tribuit, vel quodcunq; bonum, vndè retributionem à Deo sibi in futuro seculo reddi cupit, tunc ab omni munere manum excutit, quãdò in diuinis rebus nõ solùm vllam pecuniam, sed etiam gratiam non requirit. Partem etiam maximã syluæ in Vosago precio comparauit, & mansioniles ibidèm constituit, qui ab aquis, super quibus constituti sunt, Cossa & Gleni vocantur: hominesq; in eisdem mãsionilibus de vicina episcopij villa, quæ Berna dicitur, à Francis sibi data, manere disposuit, vt picem annuatim religiosis locis ecclesiæ Rhemensis administrarent: quibus & Pensam dedit, quæ vsq; hodiè ab incolis ipsorum locorum habetur, cum qua debitum suum exoluunt. Ipsius quoquè comparationis suæ fines per gyrum adeò exterminauit, vt & omnibus videntibus pateat ipsa exterminatio, & à progenie in progenies hactenùs ipsæ exterminationes, ab eo factę, nominetenùs vocitentur ac designentur. In quibus exterminationibus quodam loco in fuste cauo manu sua petram misit, quam omnes, qui volũt manum in cauerna, in qua petra posita est, ponere, possunt & ipsam petrã voluere, & eam à cauerna nullo ingenio valent extrahere. Post quædam verò tempora quidã inuidens, quòd multi ad laudem sancti Remigij hoc pro religione tenebant, manu ipsam petram de cauerna extrahere voluit. Quod non valens, securi ipsum pertusum ampliare tẽtauit: & eleuante eo securim, vt fustem percuteret, dextera manus illius exaruit, & oculorum lumen amisit: & qui famam sancti Remigij extinguere voluit, laudis venerationem adauxit. In hac solicitudine, quam sanctus Remigius de pice locis religiosis Rhemensis ecclesiæ, suo vel successorum suorum tempore consulturus satagit, rectoribus Ecclesiæ patenter ostendit, quia internorum solicitudinem non relinquentes, externorum prouidentiam non debent minuere: nè aut exterioribus dediti, ab intimis corruant: aut solis interioribus occupati, quæ foris debent, proximis non impendant. Sed sic sibimet ad spiritualia vacent, vt exteriorum administrationem non relinquant: nè cùm curare corporalia iam funditùs negligunt,

S.Remigius Eulogium seruat. *Matth. 10.* *Esa.33.* *Inuidię grauis vindicta.*

subdi-

ſubditorum neceſſitatibus minimè concurrant: & ſi eis neceſſaria præſentis vitæ non tribuunt, neque eos libenter audiant. Egentis etenim mentem doctrinæ ſermo nõn penetrat, ſi hunc apud eius animum manus miſericordiæ non commendat. Tunc autem verbi ſemen facilè germinat, quandò in audientis pectore pietas prædicantis rigat. Vndè rectorem neceſsè eſt, vt interiora poſſit infundere, cogitatione innoxia etiam exteriora prouidere. Hanc paſtorum ſolicitudinem Paulus excitat, dicens: Qui ſuorum, & maximè domeſticorum curam non habet, fidem negauit, & eſt infideli deterior. Quę beati Remigij ſolicitudo quantùm Domino placuerit, miraculo oſtenſo in eo, qui eius bonis operibus inuidebat, euidenter oſtendit. *1. Tim. 5.*

Ludouicus rex cum Dei benedictione per S. Remigium accepta, de victoria ſibi ab eo prædicta ſecurus, & in mandatis accipiens, vt tam diù ad dimicandum pergeret, quàm diù illi benedictum vinum, ſibi ab eo datum, in quotidiano vſu potatũ ſufficeret: iter arripuit contra Gundebaldum & Godegliſlum fratrem eius, commoto exercitu maximo: & Burgundiones cum ingenti multitudine venerunt contra eum ſuper Oſcharam fluuium ſecus caſtrum, quod Diuion dicitur: ibique inter ſe atrociter confligentes, Gundebaldus ac Godegliſlus cum Burgundionibus terga vertetũt, & vix fuga lapſi euaſerunt. Ludouico, vt ſolebat, exiſtente victore, Gundebaldus ſe in Auinione reclusit, & per Aredium conſiliarium ſuum pacem à Ludouico expetijt. Ludouicus verò, ablatis theſauris, cum præda maxima & Francorum exercitu ad ꝓpria eſt reuerſus. Et mittens legatum, nomine Paternum, virum induſtrium, ad Alaricum regem Gotthorum, de amicitiæ inter eos conditione mandauit. Alaricus verò cùm per Paternum vellet Ludouicum decipere, à Paterno exploratis, quæ circa eum erant, & theſauris eius ingenio ſubarratis, illuſus eſt. *Prælíũ cum Burgundionibus.*

In diebus illis rex Ludouicus cùm veniſſet Pariſios, vbì ſedem ſuam cõſtituit, ait ad reginã & ad populum ſuum: Satìs mihi moleſtũ eſt, ꝙ Gotthi Arriani partem optimã Galliarũ tenent. Eamus cum Dei auxilio, & eijciamus eos de terra ipſa, noſtriſq; ditionibus, q̃a valdè bona eſt, eam ſubijciamus, habentes iuſtitiam aduersùs Alaricum, ad quem pro amicitiæ cõditione legatũ direximus, per quẽ nos decipere voluit. Placuit hoc conſiliũ proceribus Francorum. Tunc per conſilium reginæ ſuæ fecit Eccleſiã in honore Apoſtolorum Petri & Pauli in Pariſiorum ciuitate, & per conſiliũ B. Remigij in Aureliano ciuitate Epiſcoporum ſynodum conuocauit: in quo cõuentu multa vtilia conſtituta fuère. Rex quoquè deuotiſſimus, pergens contra Alaricum Arrianum, benedictionem petijt à ſancto Remigio. Cui & benedictionem dedit, & victoriam in verbo Chriſti ſpopondit: deditque illi plenum vas, quod vulgaris conſuetudo flaſconem appellat, de vino quod benedixit: ſicut & fecerat, quandò poſt baptiſmum contra Gundebaldum perrexerat, præcipiens illi, vt tam longè ad bellum procederet, quàm diù illi & ſuis, quibus indè dare vellet, illud vinum de prædicto flaſcone nõ deficeret. Bibit ergò indè rex, ac regalis familia, & numeroſa turba populi, & exindè vberrimè ſatiantur: & vas vini detrimentum non patitur, ſed benedictione Dei, per ſanctum Remigium indita, more fontis inundatione repletur. Mouit autem rex cunctum exercitum ſuum de populo Francorum, versùs Pictauos ciuitatem: ibì enim tũc Alaricus rex Gotthorum commorabatur: & ſic per pagum Turonicum pergens, & reuerentiam ſancto Martino atque beato Hilario exhibens, ſicut locis ſuis lector inueniet, cum Alarico rege Gotthorum in campo Moglotinſe ſuper fluuium Glinno, milliario decimo ab vrbe Pictauorum, bellum conſeruit. Illiſq; inter ſe compugnantibus, Gotthi cum rege ſuo nimìs colliſi terga verterunt. Ludouicus, ſicut ſolebat, victor extitit. *Synodus Aurelianẽſis.* *Nota reuerentiam erga ſanctos. Aemylius habet, In cãpis Voglanſibus.*

Cumque Alaricum interficeret, duo Gotthi cum contis eum ex aduerſo in latere feriunt: ſed propter loricam, qua indutus erat, lædere nequiuerunt. Magìs autem lorica fidei indutum Dominus per orationem ſancti Remigij, patris & patroni ſui, adiuuit eum. Patrata ſiquidem victoria, & multis ciuitatibus ſuæ ditioni ſubiugatis, vſque Toloſam perrexit: & theſauros Alarici accipiens, per Engoliſmam ciuitatem, cuius muri ante conſpectum eius corruerunt, interfectis Gotthis Arrianis, qui ibì erant, cum glorioſa victoria de multis ciuitatibus, ad propria redijt. *Alarici cædes.*

Per idem tempus ab Anaſtaſio Imperatore codicillos Ludouicus rex pro conſulatu accepit. Cùm quibus codicillis etiam illi Anaſtaſius coronam auream cũ gem- *Ludouicus Conſul ſalutatur.*

mis & tunicam blatteam misit: & ab ea die consul & augustus est appellatus. Sed & Hormisda Romanæ Sedis pontifex sancto Remigio, antiquæ metropolis episcopo, quæ tunc temporis habebat sub se duodecim ciuitates & totidem Episcopos eisdem præsidentes, vices suas in regno Ludouici regis, nupèr cum integra gente ad fidem conuersi per sanctam eius prædicationem, Domino cooperante & sermonem cõfirmante sequentibus signis, commisit hoc modo:

Blattam p purpura posuit Sidonius.

Epistola Hormisdæ Papæ ad Remigium.

DIlectissimo fratri Remigio Hormisda. Suscipiẽtes plena fraternitatis tuæ congratulatione colloquia, quibus nos germanæ salutis tuæ lætificauit indicio corporali cum spiritualibus officijs incolumitas subnixa: congruum esse perspeximus, hãc ipsam, quam mente gerimus, verbis aperire lætitiam. Agis enim summi documenta pontificis, dum & prædicanda facis, & ea insinuare non differs. Prærogatiuam igitur de nostri sumpsimus electione iudicij, quandò id operatum te esse didicimus, quod cæteris agendum obnixiùs imperamus, vt in prouincijs tanta longinquitate disiunctis, & Apostolicę sedis vigorem, & patrum regulis studeas adhibere custodiam. Vices itaque nostras per omne regnum dilecti & spiritualis filij nostri Ludouici, quem nupèr, adminiculante superna gratia, plurimis & Apostolorũ temporibus æquiparandis signorum miraculis, prædicationem salutiferam comitantibus, cum gente integra conuertisti, & sacri dono baptismatis consecrâsti, saluis priuilegijs, quę metropolitanis decreuit antiquitas, pręsenti authoritate committimus: augentes studij huius participatione ministerij dignitatem, releuãtes nostras eiudem remedio dispensationis excubias. Et licèt de singulis non indigeas edoceri, à quo iam probauimus acutiùs vniuersa seruari: gratius tamen esse solet, si ituris trames ostenditur, & laboraturis iniuncti operis forma monstratur. Paternas igitur regulas, & decreta sanctissimis definita concilijs, ab omnibus seruanda mandamus. In his vigilãtiam tuam, in his curam & fraternæ monita exhortationis ostendimus. His ea, quanta dignum est, reuerentia custoditis, nullum relinquit culpæ locum sanctæ obseruationis obstaculum. Ibì fas nefasque præscriptũ est: ibì prohibitum, ad quod nullus audeat adspirare: ibì cõcessum, quod debeat mens Deo placitura p̃sumere. Quotiès vniuersale poscit religionis causa concilium, te cuncti fratres euocante conueniant: et si quos eorum specialis negocij pulsat intentio, iurgia inter eos oborta compesce, discussa sacra lege determinando certamina. Quicquid autem illic pro fide & veritate constitutum, vel prouida dispensatione præceptum, vel personæ nostræ authoritate fuerit confirmatum, totum ad scientiã nostram instructa relationis attestatione perueniat. Eo fit, vt & noster animus officij charitate dati, & tuus securitate perfruatur accepti. Deus te incolumem custodiat, frater charissime.

Apostolica signa S. Remigij.

Conciliorũ decreta seruanda.

Nota Rom. Pontificis authoritatem.

Huius sancti Hormisdæ pontificatûs tempore, sæpè fatus Ludouicus rex gloriosus coronam auream cum gemmis, quę regnum appellari solet, beato Petro, sancto Remigio suggerente, direxit. Hic beatus Hormisda Papa misit Constantinopolim ad Iustinum Imperatorem in legatione Germanum Capuanum Episcopum, cuius animam vidit ab angelis in cęlum deferri sanctus Benedictus, qui pro curatione puellæ dęmoniacę, ad beatum Remigium literas suas direxit.

Post hęc om̃ia mortuus est Ludouicus rex in pace, & sepultus est in basilica sancti Petri Apostoli, quam ipse & regina sua ædificauerunt. Mortuus est autem anno quinto, postquàm cum Alarico rege Gotthorum pugnauit. Regnauit quoquè simul annis triginta. Et eodem momento, quo mortuus est Ludouicus Parisijs, reuelante spiritu sancto beatus Remigius, cùm esset Rhemis, defunctum fuisse cognouit, & sibi assistentibus indicauit. His ità gestis, filius Clodomiri, filij Ludouici regis, nomine Clodoaldus, interfectis fratribus suis, quos vnà cum eo post patris obitum Crotildis regina nutriebat, in clericum se totondit, & processu temporis, vitę ac religionis suę merito, partem hęreditatis à patruis regibus obtinuit: de qua Duziacum villam in pago Mosomagensi, cum appendicijs suis, sancto Remigio & Rhemensi Ecclesię tradidit, & villam Riuiliacum in pago Biturico sancto Dionysio delegauit. Villam quoquè Nouientum in pago Parisiaco, cum omnibus ad se pertinentibus, matri

Ludouici regis mors.

Clotarius hos occidit

matri Ecclesiæ Parisiẽsis ciuitatis, vbi presbyter extitit ordinatus, donauit: In qua villa, plenus virtutibus, migrans ad Dominum, in Ecclesia, quam ipse ædificauerat, corpore fuit in pace sepultus.

Cùm Episcopi demùm Galliæ ac Belgicæ prouinciarum, causa fidei ad synodum conuenerunt, beatum Remigium vndecunquè doctissimum, & in scripturis sanctis eruditissimum, ac in Ecclesiasticis dogmatibus exercitatum, ad idem concilium venire petiêrunt. Cui synodo Arrianus quidam hæreticus, acerrimus disputator, & dialecticis propositionibus ac conclusionibus confisus, & indè nimìs elatus, intererat. Ingrediente autem sancto Remigio Episcoporum concilium, à multitudine fratrum expectantium, assurgentibus omnibus, reuerenter sicut angelus Dei suscipitur. Superbus autem hæreticus, & malè de viro Dei sentiens, dedignatus est ei assurgere. Qui protinùs, cùm sanctus Remigius ante eum transijt, ità obmutuit, vt nec verbum quidem vllum effari potuerit. Expectantibus autem omnibus, vt post allocutionem sancti Remigij hæreticus ille aliquid diceret, nihil potuit loqui: sed ad vestigia sancti Remigij pronus cadens, nutibus veniam petijt. Cui sanctus Remigius dixit: In nomine Domini nostri IESV Christi, veri filij Dei viui, si ità de eo rectè sentis, loquere, & de illo, sicut catholica credit Ecclesia, crede & confitere. Ad cuius vocem antè superbus hæreticus, humilis iam & catholicus, catholicam fidem de sancta & inseparabili Trinitate, & de Christi incarnatione catholicè confessus est, & in eadem confessionis suæ fide se permansurum professus est. Sicque anima per infidelitatem perdito, & corporali voce propter superbiam condemnato, virtute diuina sanctus Remigius & animæ & corporis reddidit sanitatem: cunctis, qui aderant, seu hæc audituri erãt, sacerdotibus patenter ostendens, de malè sentiendo peccante in Christum, qui per humanitatem proximus & frater nobis fieri dignatus est, quomodò erga peccantes in se vel in Ecclesiam, atque rebelles, & erga post recognoscentes & pœnitentes debeant agere.

Synodus alia. Eruditio eximia S. Remigij.

Hæreticus obmutescit.

Senescente autem sancto Remigio, & Dei spiritu sibi reuelante, quoniam abũdantiam ipsius anni secutura esset fames: secutus sancti Ioseph prouidentiam, de annona, quæ in villis Episcopij nata fuerat, vel quam ab alijs comparauerat, aceruos, quos metas dicimus, fecit, vt populo, fame postmodùm laboraturo, indè subuenire valeret. Vndè & in villa, quæ Celtus dicitur, plures metas fieri iussit. Ipsi autem homines Celtenses, semper rebelles & seditiosi fuerunt. Qui quadã die Dominica inebriati, cœperunt inter se dicere: Quid ille Iubileus (sic enim appellabatur propter ætatis prolixitatem sanctus Remigius) facere vellet de illis metis, quas congregauerat? an ciuitatem indè facere vellet? quia sicut turres per muros ciuitatis, ità per circuitum cortis, metæ habebantur. Et suadente diabolo, se mutuò adhortati sunt, vt focum in eas mitterent. Quod cùm sancto Remigio in propinqua villa, quæ Basilicæ cortis dicitur, consistenti, celeri nuncio est delatum, ascendit equum, vt ad tantam præsumptionem compescendum, ad Celtum veniret. Quò cùm peruenit, iam ipsæ metæ ardebant. Beatus autem Remigius & ætate & vespertino frigore, sicut in autumno solet fieri, frigidus, de equo descendit, & à longè se calefacere cœpit, tranquillo corde & ore dicens: Semper bonus est focus, si non super potest. Veruntamen omnes, qui hoc egérũt, & qui de eorum germine nati fuerint, viri ponderosi fiant, & fœminæ gutturnosæ sint. Quod ità completum est. Nam vsque ad tempora Caroli Magni Imperatoris, qui eosdem homines de Celto, quoniam Vicedominum in eadem villa morte crudelissima occiderunt, exterminauit, & authoribus interfectis, consentientes per diuersas prouincias dispergi, atque perpetuo exilio condemnari fecit, & de cęteris villis Episcopij Rhemensis eandem villam restaurari præcepit: ità viri & fœminæ mulctati permanserunt, sicut sancti viri sententia ꝓmulgauit. Quosdam etiam de eorum progenie, qui tunc fuga lapsi, cùm alij dispergebantur, remanserunt, & ad eandem villam rediérunt, nos hanc vindictæ sustinentes sententiam vidimus, sicut & Giezi cum domo sua, maledictione Elisei, lepra mulctatus est.

Fami future prospicit S. Remigius.

Vltio diuina in homines improbos.

4. Reg. 5.

Aptè quidẽ sententia viri Dei, spiritu eius repleti, quo sicut præsentes vidit, ità posteros eorum rebelles ac seditiosos præuidit: vindictam huiusmodi præsumptores non solùm in se, verùm & in genere contraxerunt: vt sicut peccato primi parentis, per traducem seminis, cuncti ex eo geniti peccatum eius & mortem corporis pro

pecca-

peccato illatam traxerunt, ità & genitalibus eorum præsumptorum generati, vindictam illatam generantibus sustinerent. Et quia in fœmineo sexu nō erat, vbì vindicta similis in membris similibus monstraretur: sicut per guttur primæ matris gustus illicitus transiens, ad præuaricatricis sobolem deriuauit culpam, sic & ad genitas de hac stirpe propagaretur ignominiosa hæreditas: veluti per Moysen Domino dicitur: Qui reddis iniquitatum patrum filijs ac nepotibus. Exod. 34.

Post præmissas autem & alias multas virtutes, quas Dominus per hunc sanctum suum operari dignatus est, gemitus & suspiria illius exaudiens, quibus dicebat: Quādò veniam & apparebo ante faciem Dei: &, Satiabor, dum manifestabitur gloria tua: reuelauit ei Dominus, consolans eum, imminere diem obitûs sui: Qua de re, secundùm sacros canones, testamentum rerum suarum condidit, ad hæreditatem illam festinans, de qua Propheta dicit: Cùm dederit dilectis suis somnum, hæc est hæreditas Domini. Omnis qui dormit in morte, perdit hæreditatem. Sed cùm dederit dilectis suis somnum, hæc est hæreditas Domini: quia electi D E I postquàm peruenerint ad mortem, tunc inueniunt hæreditatem. Sic sanctus Remigius terrenam derelinquens hæreditatem, accepit æternam. quia oliua fructifera per lucida misericordiæ opera extitit in domo, videlicet Ecclesia Dei. Vndè sperauit iure in misericordia Dei sui, veraciter dicens: Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte: quia sicut corpus satiatur pane, ità de lachrymis reficitur anima, quoniam exindè sperat remissionem peccatorum habere. Dies verò & nox pro seculi diuersitate ponūtur: quia siue in prosperis rebus, siue in aduersis, desiderij sui lachrymas D E V M desiderans anima fundit, sciens scriptum: Vanum est vobis ante lucem surgere. surgite postquàm sederitis, qui manducatis panem doloris. Ante lucem quippe surgere, est, priùs quàm claritas æternæ lucis & retributionis appareat, in præsentis vitæ nocte gaudere. Sedendum ergò priùs est, vt pòst rectè surgamus: quia quisquis nunc se spontè humiliat, hunc sequens gloria exaltat. Manducat autem panem doloris: qui gemit in hac peregrinatione, & cælesti desiderio ad æternam anhelat patriam. Condito siquidem testamento, & dispositis omnibus, quia vt scriptum est, verus agricola omnem vitis veræ palmitem fructum ferentem purgat, vt fructum plùs afferat: oculorum corporalium lumine aliquandiù est priuatus, quatenùs mentis oculis intentiùs quæ superna sunt, ad quæ toto desiderio anhelabat, contemplari valeret. Studebat autem in suæ probationis tentatione semper gratias agere, hymnis Dei & laudibus diebus ac noctibus vacans, & fideli mente intelligens, quoniam qui humiliter flagella suscipiunt, post flagella sublimiter ad requiem suscipiunt. Quod & in eo Dominus in præsenti volens ostendere, quasi pignus æternæ lucis antequàm decederet, visum ei restituit: Vndè, sicut & de amissione luminis, nomen Domini benedixit. Et non post longum spatium sciens adesse diem sui transitûs, per Missarum celebrationem ac sacræ communionis largitionem, valefaciens & dans pacem filijs suis, postquàm per viginti & duos annos in clericali ordine: in Episcopatu verò septuagintaquatuor continentissimè ac religiosissimè fidelis seruus & prudēs Domino ministrauit, nonagesimosexto ætatis suæ anno, idibus Ianuarij, sancti certaminis cursu consummato, fide seruata, cum multiplici bonorum operum fructu & animarum lucro, vt diù desiderauit, anima cælos penetrans, terræ corpus reddidit: accipiens stolam albam, animę scilicet beatitudinem sempiternam, donèc in resurrectione alteram accipiat stolam, beatam videlicet vnà cum anima resumpta glorificandi corporis immortalitatem.

Psalm. 41. Psalm. 16. Psalm. 126. Psalm. 41. Psalm. 126. Iohan 15. S. Remigius fit cæcus. Recipit visum. Episcopus fuit annis 74. Moritur.

Beatus igitur athleta D E I, confessor officio, martyr quoquè studio, inuictus certamine, palmam quærens sanguine. Quem quia diù contigit in corpore viuere, necessè fuit etiam longiora carnis & diaboli & prauorum hominum tentamenta tolerare. Quia enim, adiuuante se Domino, virtutem patientiæ fortiter seruare cōtendit, & in pace Ecclesiæ vixit, & tamen martyrij palmam tenuit. Consummato ergò feliciter cursu, ad sanctorum Apostolorum ac martyrum consortium, confessor Domini preciosus Remigius post mortem corporis gloriosè peruenit, sicut attestatur Apostolica illi gratia collata, gens videlicet Francica, ad fidem C H R I S T I per eum conuersa, & baptismi gratia consecrata: martyrij palma, longanimitas patientiæ in longæuitate ipsius vitæ: confessionis gloria, orthodoxæ fidei prę-

prædicatio, & virtutum tam in vita ipsius corporis, quàm & post obitum præclara ostensio.

Cæterùm cùm funus sanctissimum deferretur ad sepulturam versùs Ecclesiam sanctorum martyrum Timothei & Apollinaris, secùs Ecclesiam sancti Christophorij martyris, in loco, vbì extunc & nunc crux est posita, & vbì multa miracula DEVS posteà pro sancto Remigio ostendit: ità feretrum est aggrauatum, vt nullo modo quocunque ingenio, vel à quantiscunque hominibus posset moueri. Et stupentibus omnibus, & petentibus Dei omnipotentiam, vt dignaretur ostendere, in quo loco eiusdem sancti sui corpus vellet reponi: designauerunt ad basilicam præfatorũ martyrum, & feretrum moueri non potuit. Proposuerunt, vt ferretur ad Ecclesiam sancti Nicasij, & moueri non potuit. Proposuerunt, vt ferretur ad Ecclesiam sanctorum Sixti & Sinicij, & nec sic moueri potuit. Tandèm coacti, quoniam parua ecclesiola erat in honore beati martyris Christophori, sed nullum corpus nominati sancti in ea iacebat, & in qua eique circuniacentibus atrijs ex antiquo erat cœmeterium Rhemensis Ecclesiæ: petiêrunt vt Dominus declararet, si in eadem ecclesiola vellet illud corpus sanctissimum poni. Et sic tanta facilitate motum est feretrum, vt nullum onus portantes sentirent: Sepultum est autem illud venerabile corpus in eadem ecclesiola, vbì altare est in honore sanctæ Genofeuæ, quæ familiarissima extitit beato Remigio. Quod manifestum est actum fuisse diuina dispositione, atque ipsius voluntate, vt sicut res suo nomine adquisitæ, iuxta sacras leges episcopio Ecclesiæ Rhemensis erant vnitæ: ità & quæ ipsius meritis erant decæterò acquirendæ, Rhemẽsi Ecclesię, in cuius iaceret territorio, vnirentur.

Feretrum immobile.

Tãdèm mouetur feretrum.

Post cuius obitum cùm lues inguinaria populum primæ Germaniæ deuastaret, & omnes Rhemensis prouinciæ incolæ huius cladis terrerentur auditu, concurrit Rhemensium populus ad sancti sepulcrum, congruum huius causæ flagitare remedium. Accensis quoquè cereis, lichnisque non paucis, hymnis psalmisque cælestibus per totam excubat noctem. Manè autem facto, quid adhuc precatui desit, in tractatu rimatur. Repererunt etenim, reuelante Deo, qui sanctum suum mirificari voluit apud homines, quem apud se mirificatum habebat, qualiter oratione præmissa, adhuc maiori propugnaculo vrbis propugnacula munirentur. Assumpta igitur palla de super beati sepulcro, componunt eam in modum feretri: accensisque super cruces cereis atque super ceroferarijs, dant voces in canticis: circumeunt vrbem cum vicis, nec prætereunt vllum hospitium, quod non hac circumitione concludãt. Quid plura? Non post multos dies, fines huius ciuitatis Rhemensis lues aggreditur memorata. Veruntamen vsque ad eum locum accedens, quo beati pignus accessit, àc si constitutum cerneret terminum, intrò ingredi vllo modo non est ausa: sed etiam quæ in principio peruaserat, huius virtutis repulsũ reliquit. Qui beatissimus pontifex & in vita corporis, & post obitum, sicut infirmis sanitatum gratiam reddidit, sic & in peruasores sæpissimè vltor extitit.

Psalm. 4.

Nota populi deuotionem.

Eius deuotionis effectus.

Erat enim haud procùl à basilica campus tellure fœcundus, (Tales enim incolæ olcas vocant) & hic datus sancti basilicæ fuerat. Quem vnus è ciuibus peruadit, despiciens hominem, qui eum sancto loco contulerat. Qui cùm ab Episcopo ac loci præposito crebrò conuentus fuisset, vt quæ iniustè peruaserat, redderet: paruipendens verba, quæ audiebat, pertinaci direpta defensabat intentione. Deniquè causa extitit, & non deuotio, vt properaret ad sancti basilicam. Arguitur iterùm à loci præposito pro peruasione campi, sed nihil dignum ratione respondit. Explicitisque negocijs, assenso equo ad domum redire disponit: sed obstat nisui eius sacerdotis iniuria. Nam sauciatus à sanguine, diruit in terram. Obligatur lingua, quæ locuta fuerat campum tollere: clauduntur oculi, qui concupierant: manus cõtrahuntur, quæ rapuerant.

Nota cælestem in sacrilegũ vltionem.

Tunc balbutiens, & vix sermonem explicare valens, ait: Deferte me ad basilicam sancti, & quantumcunque super me auri est, ad sepulcrum eius proijcite: Peccaui enim, auferendo res eius. Adspiciens autẽ dator campi hunc cum muneribus deferri, ait: Nè accipias quæso, sancte Dei, munera eius, quæ nunq̃ cupidè accipere cõsueuisti. Nè sis, deprecor, adiutor eius, qui inflammante concupiscentia, rerum tuarum neq̃ possessor extitit. Nec distulit sanctus audire vocem pauperis sui. Nam homo ille, licèt

iussisset

iussisset dari munera, ostendit sanctus Domini, se illa non acceptâsse. Vndè rediens peruasor domum, amisit spiritum, recepitque ecclesia res suas.

De Translatione S. Remigij.

SEpulto siquidem, vt prædiximus, corpore beati Remigij in ecclesia sancti Christophori, cùm multa & stupenda miracula in eadem Ecclesia per merita eius, Domini gratia fierent, ampliata & exaltata est ipsa Ecclesia. Et facta crypta retro altare, in quam transferretur corpus sanctissimum, effossum est de loco, in quo erat, vt in fossam factam in memorata crypta deponeretur, sed nullo modo moueri potuit. Superueniente autem nocte, & pernoctantibus fratribus in hymnis & canticis, multis accensis luminaribus, circa mediam noctem sopor in omnes irruit. Et euigilantibus eis, Calendis Octobris cum sanctissimo corpore sepulcrum inuentum est, angelicis manibus positum, in fossa cryptæ, retro altare factæ. Tantaque euigilantes odoris suauitate repleti sunt omnes, qui adfueruut, vt humana lingua hoc effari non valeat: & sic per totam diem & in crastinum ipse odor in eadem Ecclesia perseuerauit. Ipsaque die translationis eius, cum diuinis laudibus sumptæ sunt reliquiæ à corpore illius, de capillis videlicet eius, & casula ac tunica ipsius: & inuolutum est corpus illius integrum, sed exiccatum de brandeo rubeo.

Corp⁹ moueri nô potest.

Processu deniquè temporis Pipinus rex, Caroli Magni pater, volens Episcopij Laudunensis villã, quæ Anisiacus dicitur, accipere quasi sub censu, sicut & alias quasdam fecerat, venit in ea manere. Vbì cùm dormiret, venit ad eum sanctus Remigius, dicens: Tu quid hîc facis? Quarè intrâsti in hanc villam, quam mihi te deuotior homo dedit, quamque ego Ecclesiæ Dominæ meæ sanctæ Dei genitricis donaui? Et flagellauit eum satìs duriter, ità vt liuores posteà in corpore eius parérent. Et cùm disparuit beatus Remigius, Pipinus surrexit, ac valida correptus febre, quantocyùs ab ipsa villa recessit. De qua febre non paruo tempore laborauit. Et deincèps princeps regni, vsque ad moderna tempora, ibì non mansit, sicut nec in Codiciaco vel Iuliaco, nisì Ludouicus rex Germaniæ, quandò super fratrem suum Carolum regnum eius inuasit, in Iuliaco mansit, & in die crastina turpiter ante ipsum fratrem fugiens, vix euasit.

Pipinus rex flagellatur à S. Remigio.

Nostra ætate colonus quidam villæ Rhemensis Episcopij, quæ Plumbea Fontana dicitur, manebat iuxta fiscum regium, qui Rosetus vocatur, & nec peculium, nec messem, vel pratum propter fiscalinorum infestationem quietè habere valebat. Vndè sæpè iustitiam apud regios ministeriales petijt, quam obtinere non potuit. Tandèm inuenit sibi salubre consilium. Nam coxit panes & carnes, & accepit ceruisiam in vasculis, prout potuit. Quæ omnia in vase, quod vulgò benna dicitur, collocauit, & carro superposuit: sicque iunctis bubus, candelam in manu habens, ad basilicam sancti Remigij properauit. Quò perueniens, de pane & carne ac ceruisia matricularios pauit, candelam ad sepulcrum sancti posuit, & eius auxilium contra opprimentes se fiscalinos expetijt. Puluerem quoquè de pauimento Ecclesiæ, quantùm valuit, collegit, & in panno ligauit, & in prædictam bennam misit, & desupèr linteum, sicut supra corpus mortui affectari solet, composuit, & cum carro suo ad propria remeauit. Quicunque autem de obuiantibus eum interrogabant, quid in illo carro duceret, respondit se sanctum Remigium ducere. Et admirabantur omnes in dicto & facto illius, putantes illum esse amentem. Perueniens autem cum eodem carro in pratum suum, in eo pastores pascentes diuersi generis animalia de fisco Roseto inuenit: & inuocato sancto Remigio, vt eum contra oppressores suos adiuuaret, cœperunt boues & vaccæ cum maximis mugitibus inuicèm se cornibus impetere, hirci hircos, capræ capras cornibus impugnare, porci cum porcis cõfligere, verueces cum veruecibus se collidere, pastores se fustibus & pugnis mutuò percutere. Et leuato maximo turbine, pastores eiulantes, animalia secundùm genus suum cum maximo sonitu & strepitu ità cœperunt versùs Rosetum fugere, àc si maxima multitudo insequentium eos cum flagellis persequeretur. Quod videntes & audientes fiscalini, nimio terrore perculsi, non putauerunt se vel vna hora viuere posse. Vndè correcti à præsumptione sua, ab afflictione pauperis sancti Remigij adeò cessauerunt, vt postmodùm idem pau-

Nota piam rustici simplicitatem.

Vide cæleste animaduersionem.

pauper homo pacificè & sine inquietudine possideret sua. Et quoniam iuxta fluuium Saram in loco lutoso manebat, maximam molestiam in suis habitaculis à serpentibus sustinebat. Qui accipiens puluerem, quem de pauimento Ecclesiæ sancti Remigij colligens secum detulit, per sua habitacula sparsit, & posteà serpens in eis locis, in quibus puluis sparsus fuerat, non apparuit. Quibus ostensis miraculis, certo indicio colligere possumus, quia si non hæsitantes in fide, in tribulationibus nostris auxilium sancti Remigij ex corde petiërimus, & ab angelorum satanæ, qui in serpente matrem humani generis allocutus deceperat, infestationibus, & à prauorum hominum improbitatibus, eius meritis & intercessionibus liberabimur. Gene.3.

Tempore Ludouici Imperatoris, duo fratres Franci forestarij eius, inuaserunt partem de sylua, quam in saltu Vosagi, vt suprà ostendimus, sanctus Remigius in vita sua precio comparauerat, intrà fines eius, dicentes quòd plùs pertineret ipsa sylua ad fiscum Imperatoris, quàm ad partem sancti Remigij. Contradicentibus autem hominibus de potestate Rhemensis Ecclesiæ, vnus eorum altercando venit ad porcos suos, quos in eandem syluam ad pastionem miserat, inter quos lupum inuenit. Quem, ascendens equum, velociter est insecutus. Et volens eum percutere, equo expauescente, collisit caput ad vnum fustem de ipsa sylua, ità vt cerebrum illius in terram defluxerit: & mortuus est. Frater verò eius concitè pergens in partem alteram, peruenit ad quandam petram, & dixit: Omnibus notum sit, quia vsque ad hanc petram est ista sylua Imperatoris. Et cùm percuteret eandem petram dolatoria, quam in manu portabat, exilierunt ab illa particulę in oculos eius, & excæcatus est. Sicq; ambo receperunt mercedem præsumptionis & mendacij sui. Pœna vsurpantium res ecclesiasticas.

Quidam vir nobilis de territorio Niuernensi, obtentis reliquijs beati Remigij, oratorium in eius honore in proprietate sua ædificauit: vbì Dominus multas virtutes per merita ipsius sancti sui ostendit. Cùm autem defuncto Ludouico Imperatore, Aquitani gentilicia mobilitate absque iugo principis, prout quisque poterat, se efferre, & ad inuicèm pugnare, ac per contiguos pagos debacchari cœperunt, pauperes homines substantiolas suas in Ecclesijs reponere studuerunt. Vndè confisi opinione virtutum, quæ ibì fiebant, ad saluandum sua in eodem oratorio quique poterant, certatìm reposuerant. Audientes autem prædones idem oratorium multis plurimorum opibus refertum, aggressi sunt eas diripere. Quorum vnus obseratum ostium pede percussit, vt seram effringeret, & mox eidem ostio pes eius adhæsit, & resupinus præsumptor in terram cecidit. Quod videntes alij, aufugerunt. Ipse autem miser cruciatu cogente, cum maximo eiulatu cœpit culpam suam fateri, & cum lachrymis amarissimis profiteri, quòd si Deus per merita sancti Remigij pedem illius ab ipso compede solueret, nunquàm vlteriùs de ipsa vel de alia Ecclesia quicquam tolleret, vel tolli, quantùm in ipso esset, vllo modo consentiret. Caballum quoquè suum cum sella, & alia, quæ potuit, ad eandem Ecclesiam donauit: sicque post confessionem & lachrymas atque professionem & votum, pes eius ab ostio, cui inhæserat, est solutus. Veruntamen posteà de ipso arido pede claudus remansit, vsquedùm computrescente crure ac femore, post diutinum laborem mortuus fuit. Nota vltionē diuinā.

Quandò tres fratres reges, Clotarius, Ludouicus & Carolus, regnum post patris sui obitum inter se diuiserunt, episcopium Rhemense, quod tenebat Folco presbyter, Carolus inter homines suos diuisit, villam Iuliacum Richuuino in beneficium dedit. Cùm autem vxor illius, nomine Berta, in cubiculo villæ ipsius iaceret, venit ad eam sanctus Remigius, dicens: Non est iste locus tuus ad iacendum. Alterius meriti & officij debet esse, qui hanc villam habere, & in hoc cubiculo iacere debet. Surge quantocyùs, & hinc abscede. Quod illa paruipendit, putans se visum inane videre. Altera vice venit ad eam sanctus Remigius, & dixit ei: Cur hinc non abscessisti, sicut tibi præcepi? Vide nè ampliùs te hìc inueniam. Quod illa, vt priùs, pro nihilo duxit. Tertiò vt venit ad eam sanctus Remigius, dixit: Nónne iam semèl & secundò tibi præcepi, vt hinc abscederes? Sed quia cōtempsisti hinc pergere, aliorum deportatione abscedes. Et percussit illam virga, quam tenebat in manu. Quæ toto corpore in maximum tumorem conuerso, quod vidit, viro suo Richuuino & alijs quàm plurimis dixit, & per aliquantos dies seuerissimè cruciata, vitam finiuit. Cuius corpus vir eius in Ecclesiam sancti Remigij deportari, eamque ibidèm sepeliri fecit. Mirantur Aliud horrēdum supplicium.

quidam, quòd cum vindicta mortali illam de prædicta villa expulit, & corpus eius in Ecclesia sua sepeliendum recepit. Quod nemo mirabitur, si perpenderit, qua intẽtione sancti vindictas in delinquentes exerunt: Videlicet vt si se recognouerint, hic recipiant quod merentur, nè post mortem æternis supplicijs cruciẽtur, sicut in libro Regum legimus de propheta illo, qui inobediens ori Domini extitit, & à leone percussus interijt: & post vltionem perceptam, à leone corpus illius intactum permansit. Si autem hîc se non correxerint, in quos vindictæ procedunt, vt alij de flagellis eorum emendentur, & metuentes corrigantur, sicut scriptum est: Mulctato pestilente, sapientior erit paruulus. Causantur etiam aliqui, quoniam sanctus Remigius nunc in rerum suarum inuasores, & familiæ suæ oppressores non vindicat, sicut præcedentibus temporibus egerat, vsurpantes Psalmi versum: Signa, inquiunt, non videmus, iam non est propheta, & nos non cognoscet ampliùs. Sed non hinc causandum, verùm dolendum atque timendum est, quia impletur nostris, quod prædictum est antiquis temporibus. Scriptum est enim in Apocalypsi: Factus est sol vt saccus cilicinus. In extremo quippe nostro tempore sol quasi cilicinus saccus ostenditur: quia fulgẽs vita prædicantium, ante reproborum oculos aspera & despecta probatur, & sanctorum miracula per contemptum peccantibus, iusto iudicio subtrahuntur, sicut scriptum est: Nè quandò conuertantur, & sanem eos: quatenùs pleniùs obruantur supplicijs, qui nunc gaudent etiam in delictis. Veruntamen hîc sanctus imitator Domini sui, qui non omnia vindicat, vt eius ostendatur patientia: nec omnia inulta dimittit, vt eius probetur prouidentia: licèt non tam frequenter exerat in perniciosos vindictam, non vsquequaquè inulta nostris temporibus deserit præsumptorum piacula.

Cur sancti sese vlciscãtur. — *3.Reg.13.* — *Proue.21.* — *Psalm.73.* — *Apoc.6.* — *Esai.6.*

Nam Blithgarius quidam nupèr mansum de thesauro Ecclesiæ in villa Tenoilo precio apud Bernardum custodem obtinuit, vndè famulos sancti Remigij cum flagellis eiecit. Conclamantibus autem eis sanctum Remigium, vt eos adiuuaret, idem Blithgarius cum irrisione illis respondit: Modò parebit, qualiter vos sanctus Remigius adiuuabit. Videte, quomodò in adiutorium vestrum venit. Et inter hæc verba cum maximo clamore ingemuit, & incredibiliter inflando intumuit, sicque medius crepuit & mortuus est. Quibus auditis, diuinam in nobis vindictam pertimescentes, blasphemiam in Deum & sanctos eius magnoperè caueamus, studentes nè ecclesiasticam familiam crudeliter tractemus, & nè contra mala proximi, pertrahamur ad retributionem mali, vel ad liuorem odij: nè per tentamenta diaboli, ad delectationem vel consensum peccandi: nè contra flagella summi opificis, proruamus in excessum murmurationis. Licèt enim non fiant nobis tam frequentia ac reuerenda per hunc seruum suum miracula, tamen certi esse debemus, quia non subtrahit ciuitati suæ, ac nobis ciuibus suis continua intercessionis suæ auxilia, sicut de Ieremia legimus: Hic est, inquit, fratrum amator, & populi Israël: hic est, qui multùm orat ꝓ populo & vniuersa sancta ciuitate Ierusalem.

Nota horrendum irrisoris supplicium. — *2.Mach.14.*

De secunda S. Remigij Translatione.

ANNO incarnationis Dominicæ octingentesimo quinquagesimosecundo, nupèr adhuc ampliata ipsa Ecclesia, cùm de loco cryptæ prioris, sepulcrum vnà cùm beati Remigij corpore translatum est in cryptam, maiori & pulchriori opere factam, ipsum corpus sanctissimum, sicut & in anteriori translatione, ab Episcopis Rhemorum diœceseos integrum inuentum est, & brandeo rubeo inuolutum. Et cùm de ipso sepulcro in locello argenteo est transpositũ, pars de ipso brandeo cũ sudario, quod fuerat sup caput eius, assumpta in scriniolo eburneo, secus altare sanctæ Mariæ in ciuitate honore debito veneratur. Locellus autem argenteus, cum corpore ipsius sancti, sepulcro marmoreo, in quo antè iacuerat, superpositum fuit, & reliquiæ, quæ ad caput illius extra sepulcrum repertæ fuerant, in sepulcro, in quo iacuerat, à præfatis Episcopis fuerunt positæ Calendis Octobris. Quo Calendarum die & altera eius translatio ante plures annos fuerat celebrata. Cùm autem sanctissimum corpus eius de sepulcro in prædictum locellum argenteum translatum fuit, Rado tunc subdiaconus Ecclesiæ Suessonicæ, qui cum episcopo suo Rothado illuc conuenerat, iam per annum integrum dolore dentium adeò die noctuque

Corpus S. Remigij integrum inuentum.

ctuque vexabatur, vt sensum præ nimio dolore metueret perdere. Qui, dum Episcopi in compositione sancti corporis intenderent, maxillam in qua dolore vexabatur, loco in quo corpus sanctum iacuerat, apposuit, & mox ab ipso dolore liberatus, deinceps dentium dolorem non sensit, sicut post vigintiquinque annos idem referre curauit. Et ipso die in quodam oratorio, vbi memoria beati Remigij colitur, in pago Ribuario, duo contracti sanati fuerunt. Ex tempore quidem primæ ac secundæ translationis, sicuti & antè, multę & insignes virtutes in eodem loco per ipsius sancti merita ex diuersis infirmitatibus sunt operatæ. Quas quidem habemus descriptas, sed hîc propter pluralitatem, & quia sæpiùs ibidèm ostenduntur, omisimus ponere.

Quia ex digestis virtutibus abundantissimè claret, quàm insigni illum Dominus gloria & honore dignatus sit coronare, &, vt erat in conspectu eius, mirabilem hominibus demonstrare: de quibus, fratres charissimi, breui epilogo quędam commemoremus, vt contemplemur, qualiter hic beatissimus patronus ac protector noster sanctorum, tam veteris quàm noui Testamenti, patrum spiritu, scilicet diuersitate operationum, vnius eiusdemque spiritûs à diuersis accepta, viuens in corpore plenus fuerit, & post obitum consors miraculis claruit. In eo nanque, quòd cælitùs prę-
nunciatus, & ex nomine designatus extitit, reprę̨sentatos uobis Isaac patriarcham & Gene.17.
Iohannem Baptistam videmus: In eo, quòd sanctificatus necdùm natus, & ab ado- Luc.1.
lescentia in reclusione, populi deuitauit pręsentiam, item Ieremiam & Iohannem Ierem.1.
Baptistam: In eo, quòd ab Episcopis prouinciæ Rhemēsis & clero ac populo electus, Luc.1.
& signis super eum diuinitùs ostensis est ordinatus Episcopus, Matthiam, qui ab apo- Acto.1.
stolis & cæteris fidelibus electus & oblatus Domino, diuina est sorte ordinatus Apostolus: In eo, quòd inter amarissimos huius seculi fluctus, meritorum atque virtutū, orationum ac prædicationum remigio sanctam Ecclesiam ad portum æternæ lucis
gubernauit, Noe, qui arcam, præsignantem Ecclesiam, in diluuio erexit. In eo, quòd Genes.7.
splendida facta est eius facies de præsentia Christi, Moysen. In eo, quòd inter flam- Exod.34.
mas & residua, quæ necdùm ignis vorauerat, stetit, & incēdium se transire prohibuit,
Aaron. In eo, quòd rebus insensibilibus maledicens, cultores earum damnauit ste- Num.16.
rilitate, Dauid. In eo, quòd tria millia virorum, prædicatione sua conuersorum, vi- 2.Reg.1.
gilia sancti Paschæ baptizauit, & puellam à morte resuscitauit, beatum Petrum, qui in
sancta Pentecoste totidem millia Iudæorum ad fidem conuertit, & baptizari fecit, &
Dorcam à morte resuscitauit. In eo, quòd ferocissimos Barbaros à feritate sua miti- Act.2. & 9.
gauit, & Rhemis ad baptizandum conclusit, quibus post sacrum baptisma panem cæ-
li & spiritualem potum dedit, Eliseum, qui hostes venientes in Samaria conclusit, 4 Reg 6.
quibus cibum & potum dari præcepit. In eo, quòd paruissimos liquores superabun-
dari fecit, Eliam & item Eliseum. In eo, quòd regi Ludouico prædixit prophetico 3.Reg.17.
spiritu, quæ sibi suisque posteris erant ventura, Esaiam, qui regi Ezechiæ, quæ illi 4.Reg 4.
suisque erant futura, prædixit. In eo, quòd longè positus corpore, præsens spiritu, 4.Reg.20.
obitum regis cognouit, itidèm Eliseum, cuius corpus præsens nō erat, quandò Naa- 4.Reg.5.
man in occursum Giezi de curru suo descendit. In eo, quòd reuelante sibi sancto
spiritu famem futuram prænoscens, prouidentiam quomodò laboraturo fame po-
pulo subueniret adhibuit, Ioseph. In eo, quòd vt iustus iustificaretur adhuc, corpo- Genes.41.
ralium lumen oculorum aliquandiù amisit, & posteà visum recepit, Tobiam. Sed & Tob.2.& 11
quia vitis veræ palmes fructum ferens, purgatus est, quò fructum plùs afferret, cùm oculorum mentis lumine, quod non amiserat, lumen corporalium oculorum, quod aliquandiù amiserat, in tentatione patiens & laudes referens, post tentationem autem probatus, lumine corporalium oculorum recepto, vt in amissione, Dominum
benedixit, Iob consideramus: qui patiens in tentatione, nomen Domini benedixit, Iob 1.& 42.
& post tentationem probatus, duplicia sua possedit. In eo, quòd die sui recessûs cognito, per Missarum celebrationem suis valefecit ac obijt, beatum Iohannem Apostolum & Euangelistam. In eo, quòd palla sepulcri cladem inguinariam restrinxit ac
repulit, egregium Paulum, cuius sudario ac semicinctijs sanabantur ægroti. In eo, Acto.19.
quòd zelo iustitiæ & viuens in corpore, & post obitum in delinquentes vindictas exercuit, item Moysen, Phineen, Iosue & Eliam, Petrum Simonis Magi, Ananiæ &

Act.5. & 13. Sapphiræ percussorem, & Paulum Elymæ magi excæcatorem. In eo, quòd sanctissimum corpus eius priùs in designata nutu diuino Ecclesia sepultum, & posteà angelico ministerio de loco ad locum est deportatum, Abacuc Prophetam, qui manu an-
Dan.14. geli de Iudæa super lacum Babylonis est deportatus, indeque in Iudæam reuectus : &
Deut.34. Moysen qui à Domino, angelico vtiquè ministerio, fuit sepultus : cuius sepulcrum sicut nemo vsque in præsens nouit, ità cuiusmodi ordine sepulcrum istius sancti trãslatum fuerit, nemo cognoscit.

VERSVS INSCRIPTI SEPVLCRO S. REMIGII.

HIC famulus Hincmar Domini sacra membra locauit
Dulcis Remigij, ductus amore pio.
Qui priùs est sanctus, mundo quàm matre creatus,
Et magnus dictus cælitùs ore Dei.
Bis denos binosq́ue gerens feliciter annos,
Sorte Dei sumpsit pontificale decus.
Sexaginta simul bis septem manserat annis
Istius vrbis honor, præsul & orbis amor.
Vitam defunctis reddens, quoquè lumina cæcis.
Egerat & viuens plurima mira satis.
Nam domuit fera corda animo pius, ore profusus,
Sicambræ gentis regia sceptra sacrans.
Nonaginta quidem sex cùm compleuerat annos,
Splendida lux nostras deseruit tenebras.
Idus iam plenas cùm Ianus mensis haberet,
Emeritus miles præmia digna capit.
Isdem Hincmarus priùs hac in sede sacerdos.
Pòst triginta loco constitit & numero.
Cui sextusdecimus sub hac radiante lucerna
Remigio, Rhemis munia chara dedit.
Annis septenis quinis ac mensibus egit
Pastoris curam, hæc recolenda patrans.
Octingenteno quinquagenoq́ue secundo,
Quo Deus est anno virgine natus homo:
Tertius & Carolus regni componeret actus,
October primam cùm daret atque diem.
Ac ter centenus octauus tangeret annus,
Hic iustus Domini quo petit astra poli.
Ter centum fuerant tres & deni quatuor anni,
Quo vitæ Francos gurgite lauit ouans.
Ipsius is precibus cælesti in sede locetur,
Quem terris coluit verus amator, Amen.

DE

DE S. PONTIANO MARTYRE, EX LIBRIS PERANTIQVIS MANVSCRIPTIS. EX *hac historia petita sunt, quæ in antiquißimis Martyrologijs leguntur. Stylum aliquot locis nonnihil mutauimus in gratiam lectoris.*

TEMPORIBVS Antonini Imperatoris excitata est persecutio in Christianos, vt compellerentur idolis immolare. Insidiabantur autem infideles fidelibus, & Christianorum nomen haud secùs, atquè inquinamentum quoddam, abominabantur. Porrò iubente Antonino Imperatore, Fabianus quidam ad vrbem Spoletanam præfectus est, vt eius loci Christianos ad idolorum culturam adigeret. Is ergò cùm eò peruenisset, sedit pro tribunali, omnemque ad se populum conuocari iussit. Qui cùm aduenisset, his verbis allocutus est: Pijssimus Imperator Antoninus ablegauit me ad hanc vrbem, vt si quis eius præceptis nolit obtemperare, capitali sentẽtia puniatur. Itaque multi de populo ei consentientes, idolis sacrificârunt: multi verò in fide Domini nostri IESV Christi permanẽtes, multas tolerauerunt afflictiones & tribulationes, vt animas suas Domino per martyrium consecrarent. Impius nanque iudex Fabianus Christianos multis modis persecutus est. Erat tunc temporis quidam Pontianus nomine, in Dei timore firmus & stabilis, qui noluit idolis offerre sacrificium. Iussu igitur Fabiani à satellitibus eius compræhẽsus est, & ad illius tribunal adductus. Cui sic ait Fabianus: Quis vocaris? Respondit Pontianus: A parentibus quidem meis nomen mihi Pontiani impositum est: sed ego aliud maius & prçclarius habeo, nempe Christiani. Dixit ad eum Fabianus: Iuuenis benè nate, abijce animi tui incredulitatem. Error enim te inuasit, quo fit, vt derelinquas pijssimos deos nostros, & colas hominem, quem Iudæi persecuti sunt de ciuitate in ciuitatem, & tandèm cruci affixerunt, qui te adiuuare non valebit. Accede ergò, & adora misericordes deos, & noli seduci hominum maleficis artibus: quia Deus tuus, in quem tu credis, non poterit te liberare è manibus meis. At sanctus Pontianus in illum respiciens, ait: Non poteris me seducere impuris sermonibus tuis: neque Imperator tuus me abstrahere valebit à Domino meo IESV Christo, vt adorem idola surda & muta, quæ non possunt liberare cultores suos. Tunc iratus Fabianus iudex, sanctum Pontianum vestibus nudatum, iussit virgis cædi, nec cessari à verberibus, donèc sanguis eius largiter in terram difflueret. Cùm autem huic operi instarent ministri, sanctus Pontianus dixit iudici: Horribilis vultu, & abominabilis cum dijs tuis, non te pudet tuî, cùm cernas me non sentire pœnas, quas mihi inferri voluisti? Credo enim in Dominum meum IESVM Christum, quòd ille te pudefaciet, quemadmodùm solet confundere patrem tuum diabolum. Iratus Fabianus, præcepit vt super prunas nudis plantis ingredi cogeretur. At sanctus Pontianus signum Christi in fronte sibi fecit, & super ardentes carbones nudis pedibus ambulauit, dicens ad iudicem: Eccè ego in nomine Domini mei IESV Christi nudis plantis ardentes calco carbones: tu quoquè, si ausus es, mitte manum tuam in aquam calidam in nomine Iouis tui, & vide num te seruare possit illæsum. Tunc Fabianus ira inflammatus, iussit eum suspendi in eculeum. Vbì cùm à carnificibus torqueretur, illi viribus destituti, clamare cœperunt: Væ vobis, quia nos maiori afficimur cruciatu, quàm iste. Manus nostræ iam elanguërunt, & vnci fracti sunt, nihilque possumus efficere. Tum verò impius iudex præcepit, vt in ima carceris conijceretur. Venerunt autem ad eum omnes religiosi, confirmabantque animum eius, vt in agone martyrij constantem se exhiberet.

14. IANVARI. Alij habent eũ 19. Ianu.

Pôtian⁹ cõphenditur.

Cõstãtia martyris.

Signũ crucis sibi imprimit.

Audiens hoc impius Fabianus, iussit eum è carcere educi, & adduci in amphi-

theatrum, duosque leones sæuos in eum dimitti, vt ossa eius comminuerent. Bestijs autem corrixantibus, sanctus Pontianus ità Dominum orauit: Domine IESV Christe, salua me de ore leonum, vt enarrem nomen tuum fratribus meis. Et cùm orationem complêsset, venerunt ad eum leones rugientes, illoque viso, adeò sunt mansuefacti, vt demissis ceruicibus beatum Pontianum adorarent. Quod cùm vidisset omnis populus, exclamauit voce magna, dicens: Verè magnus est Deus Christianorum: dimittatur sanctus Dei. At Fabianus cernens in populo seditionem oriri, iussit eum iterùm in carcerem retrudi, & ibì duodecim dies sine cibo potuque relinqui, vt fame confectus, spiritum exhalaret. Sed cùm ille in carcerem inclusus esset, circa noctis medium angelus Domini apparuit ei in imo carcere, cibum cælestem adferens, eumque confortans his verbis: Forti animo esto. Elapsis indè diebus duodecim, venerunt ministri vt tollerent corpus eius: putabant enim famis nimietate iam extinctum eum esse. Et eccè inueniunt illum psallentem atque dicentem: In Domino confido: non timebo quid faciat mihi homo. Renunciauerunt ergò Fabiano, quòd nihil mali passus esset Pontianus. Præses ergò Fabianus è carcere produci eum mandat, plumboque liquefacto dorsum eius perfundi. Ministri his auditis, æneum adferunt cacabum, plumbumque feruenter liquefaciunt. Deindè annunciant præsidi paratum esse supplicium: Tum ille iussit sanctum virum in lecto ferreo extendi, plumboque feruente perfundi, vt perterritus pœnæ acerbitate, dijs sacrificaret. Itaque ministri arrepto æneo cacabo, infuderunt plumbum in dorsum martyris: sed sicut enatat aqua in marmore, ità de eius dorso plumbum enatauit. dixitque sanctus martyr ad Præsidem: Eccè Deus meus ex omnibus supplicijs tuis me etuït, & necdùm erubescis? Fabianus respondit: Audi me Pontiane, & sacrifica dijs, & serua animam tuam. Sanctus Pontianus dixit: Obmutesce infelix, & noli auribus meis hanc iniuriam irrogare: quoniam dij tui dæmonia sunt surda & muta, quæ te non possunt adiuuare.

Leones mãsuescunt.

Plumbo liquefacto p. funditur.

Audiens hæc Fabianus iudex, ira ferueſcens, ità dixit: Contemptor deorum Pontianus, qui dijs sacrificare noluit, spiculatori tradatur, & caput eius amputetur. Quo dicto, abduxerunt eum vt decollaretur. Ille verò positis humì genibus, sanctas preces obtulit Domino, dicens: Gratias tibi ago omnipotens Deus, qui me ad hanc horam perduxisti, vt per agonem passionis diabolum confunderem in tuo sancto nomine: & nunc Domine suscipe spiritum meum in pace. His dictis, percussit eum spiculator, & sanctus martyr consummauit agonem suum decimonono Calendas Februarias. Porrò Christiani noctù abstulerunt corpus eius à ponte sanguinario, & sepeliêrunt eum in pace non longè à muro vrbis Spoletanæ, in fundo qui appellatur Lucianus: Sepultus verò est 15. Calendas Februarij, dederuntq; omnes gloriam Deo, qui vincit inimicos & coronat sanctos suos. Ipsi honor & gloria in secula, Amen.

Capite plectitur.

PROLOGVS BEDAE IN VITAM S. FELICIS NOLANI, CONFESSORIS, AVTHORE EODEM

venerabili Beda presbytero.

FELICISSIMVM beati Felicis triumphum, quem in Nola Campaniæ ciuitate, Domino adiuuante, promeruit, Paulinus eiusdem ciuitatis Episcopus versibus hexametris pulcherrimè ac plenissimè descripsit: qui quia metricis potiùs, quàm simplicibus habiles sunt lectoribus, placuit nobis, ob plurimorum vtilitatem, eandem sancti Confessoris historiam planioribus dilucidare sermonibus, eiusque imitari industriam, qui martyrium beati Cassiani de metrico opere Prudentij, in commune apertumque omnibus eloquium transtulit.

VITA

VITA S. FELICIS NOLANI, CONFESSORIS, AVTHORE VENERABILI BEDA *presbytero.*

IGITVR Felix natus est in Nola quidem Campaniæ, sed patre Syro, nomine Hermia, qui de Oriente Nolam veniens, ibidemque quasi indigena inhabitans, genuit filiũ Felicem: eique defunctus reliquit hæreditatem substantiæ locupletis, cui tamen ipse promissæ in cælestibus hæreditatis dona præposuit. Habuit autem & fratrem cognomine sui patris, id est, Hermiam, cum quo patrimonium diuideret terrenum. Qui longè à Felicis moribus agens, atque ideò felicitate indignus perpetua effectus est. Nam terrena solummodò bona diligere studuit, & Cæsaris potiùs quàm Christi esse miles elegit. At contrà Felix, nominis sui mysterium factis exequens, mox à puero se diuino famulatui subiecit, & crescente gratia virtutum, primò Lectoris officium in Ecclesia suscepit, ac post ad Exorcistæ gradum prouectus, immundos ex obsessis corporibus spiritus eijcere cœpit. Cumque & in hoc ministerio virtutibus clarus extitisset, non mora, condignum meritis Presbyterij gradum subijt: nec minor gradu, mente & opere remansit, sicut etiam adueniens tentationum turbo probauit.

14. IANVAR.

Hermias frater Felicis.

Felix fit presbyter.

Nam tempore eodem exorta infidelium persecutio, graui Ecclesiam certamine pulsauit: nec tamen portæ mortis, portas filiæ Sion, vt non nunciarent laudem sui creatoris, auertere potuerunt. Cumque magistri authoresque perfidiæ primum suæ vesaniæ conflictum contra ipsos veritatis ac fidei Dominicæ magistros intendissent, primosque episcopos vel presbyteros ecclesiarum; ad terrorem minarum, aut morti tradere, aut ad negandam fidem cogere conspirassent: factum est, vt ministri erroris & infesti furoris, Nolam quoquè peruenientes, episcopum vrbis illius, nomine Maximum, virum doctrina, pietate atque ætate venerabilem, ad tormenta quærerent. Quod ille animaduertens, memor Dominici præcepti, quo dictum est, Cùm vos persecuti fuerint in ciuitate ista, fugite in aliam: petit ad tempus secessum loci remotioris, relicto ad tuitionem ciuitatis Felice presbytero, quem filij loco complectebatur, atque hæredem suæ sedis accipere desiderabat. At persecutores vbi episcopum inuenire nequiuerunt, nihil morati, manus in Felicem mittere contendunt, cumque primùm quasi maximam post episcopum vrbis arcem, à constantia famosæ suæ virtutis deijcere, vel blandiendo promissis, vel pœnis terrendo satagunt. Comprehensus ergò Felix ab aduersarijs furentibus, sed ipse multùm de interna spiritûs sancti consolatione confisus, mittitur in carcerem tenebrosum: vbi manus simul & collum ferrea vincula stringunt, neruo pedes arctantur. Fragmenta quoquè testarum subiter eum sternebantur, nè inter horrorem & frigora longæ noctis ligatus, vel somnum vel requiem capere aliquam, continuo horum acumine compunctus, sineretur.

Matth. 10.

Felix comprehenditur.

Intereà Episcopus, qui ad montium latibula hostem fugiendo secesserat, & ipse non minore martyrium passione gerebat, quàm si ferro vinctus, aut testis superpositus, vel flammis esset vrendus. Vrebat nanque animum illius cura maxima sui gregis, vrebat & corpus fames, vnà cum gelidæ rigore hyemis: qui inter spineta sine tecto & alimento iacens, noctem vnà cum die peruigil, solicitis continuabat in precibus. Nec difficilè membra senilia, & longis exhausta ieiunijs, tanta vis malorum comprimens, vel ad mortem vsque coëgit. Sed vt superna pietas apertissimè, quanta suî cura vir ille dignus esset, ostenderet, mittitur è cælo angelus, qui beatum Felicem confessorem vinculis exemptum, ad quærendum recreandumque ac domi reuocandum antistitem ocyùs venire præciperet. Erant autem plures eodem in carcere clausi: sed angelus adueniens, soli Felici, qui pietatis gratia vinctus erat, apparuit,

Episcopi afflictio.

Angelus Felicẽ vinculis absoluit.

apparuit, luce ſplendens coruſca, & ipſam quoquè domum gratia lucis adimplens: cuius voce ſimul & luce Felix motus intremuit, ac primùm quidem ſe ſomnij imagine illudi putauit. At angelus ſurgere illum, & ſe ſequi exeundo præcepit. Qui ſtupens ad imperium iubentis, cauſabatur ſe exire non poſſe,quia & vinculis,& clauſtro carceris,& cuſtodum diligentia teneretur.

Porrò angelus iterata voce ſurgere illum properè, nihil obſtantibus vinculis, iuſſit: & dicto citiùs catenæ de manibus & collo eius,compedeſque ceciděre de pedibus. Eduxit autem illum foràs miro rerum ordine, aperta ſibi quidem ianua carceris,ſed cæteris clauſa: ità vt per ipſos cuſtodes,quibus claudebatur,ignaros rerum iter agerent,ipſo angelo inſtàr columnæ Moſaicæ, & ducatum Felici & lumen, vſquedum hoſtium manus euaderet,præſentiæ ſuæ fulgore præbente. Vt autem peruenit beatus Felix confeſſor ad locum deſerti, quò epiſcopus ſeceſſerat,inuenit eum ægra ſuſpiria tenui flatu trahentem. Et quidem gauiſus,quòd eum viuentem inueneri: contriſtatus verò eſt multùm,quòd inuentum morti proximum vidit. Itaque complexatus & oſculatus eſt patrem, cœpitque tentare, ſi fortè crebro anhelitu ſui oris, & ſui fotu corporis aliquid caloris poſſet gelidis eius artubus adferre. Cùm verò diù laborans, neque clamando,neque tangendo aliquid ſenſûs vitalis in eius poſſet vel animo excitare vel corpore, ſed neque ignem aut alimentum in proximo, quo eum rigentem ac tabeſcentem recrearet,haberet:tandèm inuento ſalubri conſilio,flectit genua ſua ad patrem Domini noſtri IESV Chriſti, ſuppliciter obſecrans,vt ipſe cælitùs eum iuuaret, quô miniſterium pietatis, quod iuſſus erat, erga patrem ſuum explere valeret. Nec mora:exauditus vidit pendentem vicinis in ſentibus vuam, & illius eſſe munus agnouit,qui naturarum conditor atque author omnium,& aquam de petra produxit arida,& ipſam cùm voluit in vinum conuertit. Lætatuſque multùm hoc munere diuinæ pietatis, tulit racemum,atque ad os epiſcopi morientis admouit. Sed quia ille ſtrictis dentibus inſtàr mortui,vtpotè omni ſenſu & cordis & animæ carens, oblatum ſibi guſtum prorsùs accipere neſciebat: tandèm ſanctus presbyter Felix,felici manuum ſuarũ luctamine aperuit arida eius labia,& ſic ori eius,reſoluta vua,quantum potuit ſucci ſalutaris infudit. Quo guſtato,mox pater ſenſum & animæ recepit & corporis: aperiuntur deindè oculi, linguaque, quæ ſiccis hærebat faucibus, ad loquendum ſoluta eſt. Et vbì plenè reuiuiſcens, Felicem eſſe, qui ad ſe quærendum veniſſet, agnouit, paterna illum pietate complexus, & quarè tam ſerò veniret,conqueſtus eſt:Vbì,inquiens, tam diù demoratus es fili? Nam te iamdudùm Dominus ad me venturum promiſerat.

Felicis erga epiſcopum charitas.

Num.20. Iohan.2.

Vides autem, quia &ſi fragilitate victus corporis,ad horam ceſſi,ſolidam tamen animi fidelis conſtantiam ſeruaui,ſicut etiam loci huius,ad quem ſucceſſi, ſtatus indicat. Poteram quidem ad vicum aliquem, ſiue aliã vrbem, vbì ab hoſtibus eſſem tutus, intrare, ſi mihi vilis fides,& cara hæc vita fuiſſet. Nunc autem cuncta hominum refugia declinans, ad deſerta verò montium confugiens, diuinæ tantùm me gratiæ tuitionique credidi, vt videlicet me ipſe quocunque modo vel ordine vellet,aut in hac vita conſeruaret, aut in futuram transferret. Neque verò me ſpes,quæ in DEVM erat,fefellit, ſicut tuo manifeſtè probatur aduentu, per quem ab ipſo, vt ità dixerim, limine mortis ſum reuocatus ad vitam. Vndè nate mi, complere feſtinus cœptum pietatis opus curato, & impoſitum me humeris tuis,domum reportare ſatage. Quibus dictis,Felix celerrimè quod iubebatur expleuit,reuectumque humeris antiſtitem, ſuam ad domum retulit,quam vnica ſeruabat anus.

Intantùm autem antiſtes venerabilis à mundi erat rebus alienatus,vt illi de omni turba domûs & ſumma cenſûs,anus vna ſupereſſet. Pulſatis ergò foribus, hanc ſuſcitauit Felix,ſurgentique ac ianuam aperienti dedit & commendauit epiſcopum. Tunc epiſcopus pro impenſo ſibi officio pietatis, beato Felici debitam gratiarum retulit actionem,& impoſita capiti eius dextera, paterna illum benedictione donauit. Qui egreſſus indè,paucis diebus & ipſe in domo ſua, donèc perſecutionis turbo ceſſaret, delituit. Quod dum fieret, deſeruit latebrã, & lætantibus de ſuo aduentu ciuibus,ſeſe letũ reddidit,ac per oĩa digrediens,ſolabatur & cõfortabat verbo exhortationis aĩos ſingu-

Felix latitat in domo ſua.

ſingulorum, qui acerbitate præmiſſæ tempeſtatis non modicùm fuerant conturbati. Nec ſolùm verò verbo, ſed & ſuo illos docebat exemplo & proſpera mundi & aduerſa deſpicere, ſola æternæ patriæ gaudia quærere, ſolam ſuperni iudicis iram formidare. Rurſùm mota perſecutione, quæritur Felix, veniuntque hoſtes vſque ad habitaculum eius, illum ocyùs rapere ac morti tradere ſitientes: qui tum fortè ab ædibus ſuis abſens, in medio ciuitatis cum amicis conſiſtebat, & more ſibi ſolito verbum fidei circunſtantibus turbis prædicabat. Quem eo loci eſſe audientes aduerſarij, mox ſtrictis gladijs accurrunt: ſed peruenientes ad eum, mutato diuina prouiſione aut vultu ipſius, aut corde illorum, nequaquàm eum, quem optimè nouerant, agnoſcere valebant. Interrogantibus ergò ipſum, vbì eſſet Felix, intellexit vir prudentiſſimus diuinitùs actum eſſe, nè eum agnoſcerent, ridensque inquirentibus: Neſcio, inquit, Felicem, quem quæritis. nec prorsùs fefellit: nemo enim ſeipſum facie nouit. Qui ſtatìm relinquentes eum, diuerterunt aliò, & quos fortè obuios habebant, interrogabant vbì eſſet Felix: è quibus vnus, prorsùs cauſæ ignarus, & furere eos credens, cœpit obiurgare eos dementiæ, qui præſentem non poſſent agnoſcere eum, cum quo loquebantur: pariterque eis quò diſcederet ille, quem quærebant, oſtendit. Qui grauiùs furentes, ſtatìm veſtigia beati Felicis inſequuntur. At ille appropinquantibus eis, admonitus tumultu præcurrentis ciuitatis, & clamoribus attoniti aduentu hoſtium vulgi, ſeceſſit locum in ſecretiorem, qui nil quidem munimenti firmioris habens, ſemiruti tantùm muri erat fragmine præſeptus. Sed mox vt virum Dei recepit, miro cum diuinæ manûs eſt opere tutatus. Repentino enim rudere concreuit ibidèm agger, qui eundem locum præcluderet: ſed & aranea diuino nutu, cui omnis creatura deſeruit, confeſtìm nutantes ipſo in loco telas ſuſpendit. Quò cum peruenissent, obſtupuerunt hoſtes, & preſſo gradu, loquebantur mutuò, dicentes: Nónne ſtultum eſt nos huc hominem quærendo ingredi, cùm liquidò appareat neminem hîc præiſſe? quia ſi quiſquam intrâſſet, nequaquàm hîc aranearum fila integra remanerent, quæ etiam muſcæ perrumpentes minimæ, nonnunquàm ſcindere ſolent. Conſtat ergò, quia qui huc ſeceſſiſſe Felicem dixit, aſtu fecit, vt nos ab eius inuentione longiùs abſtraheret. Ergò recedamus, ac omittamus hîc hominis latebras ſcrutari, vbì ipſa loci facies neminem intrâſſe præmonſtrat. Sic deluſi, diſcedunt propè, frementes, & non minùs, quàm in Felicem, rabida mente frendentes in eum, qui ſe in loca talia ſuis dolis induxerat. Vbì multa claruit ſapientia pij conditoris ac protectoris noſtri. Certè nonnunquàm muri vrbium altiſſimi ac munitiſſimi ciues, ſuos obſidentibus aduerſarijs produnt magìs, quàm liberant: & humilem Chriſtus famulum ſuum à perſequentibus armatis hoſtibus, tremulis aranearum caſſibus, nè inueniri vel capi poſſet, abſcondit. Verè, vt venerabilis pater Paulinus de his loquens ait, vbicunquè Chriſtus adeſt nobis, & aranea murus fiet: at cui Chriſtus abeſt, & murus aranea fiet. Diſceſſerunt ergò, incumbente iam veſpera, hoſtes, & Felix, illis abeuntibus, liberiùs alias petit latebras, gaudens de adiutorio diuinæ protectionis, ſecumque decantans: Nam etſi ambulem in medio vmbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es. Die autem facto, ſeceſſit in locum inter ipſa ædificiorum tecta ſecretiorem, vbì ſex menſibus continuis ab hominum quidem notitia omnium ſegregatus, ſed diuinæ gratiæ præſentia fruitus, manebat abſconditus, videlicet iuxta vocem Pſalmiſtæ, in abſcondito vultûs eius à conturbatione hominum: qui etiam miro illum atque hominibus inuſitato ordine tanto temporis ſpatio pauit. Manebat nanque in vicinis ædibus quædam mulier DEO deuota, cuius miniſterio neſcientis ſcienter ipſe, qui eſt totiùs ſcientiæ fons & origo, Dominus vtebatur. Coquebat enim panes mulier, coquebat alias eſcas in cibaria domûs ſuæ, & facta in exceſſu mentis, eo loco inferebat has, vbì Felix confeſſor latebat, ibique ſumendas illi ponebat, ità vt neque huc ſe intrâſſe, neque rediſſe vnquàm ſcire poſſet: ſed præparatas eſcas domi ſe poſuiſſe credens, ità ſemper abibat, ponendæ memor, & mox poſitæ immemor eſcæ. Et ſic beatum Felicem ferunt ſex, vt dixi, menſibus in iiſdem latebris obſcuri & anguſti tecti manſiſſe, ab humana quidem ſocietate ſeiunctum, ſed nunquàm ciuium ſupernorum præſentia deſertum: & parco nimirùm victu, ſed cælitùs miniſtrato vitam duxiſſe felicem: quo tempore perhibetur etiam diuinæ collocutionis dono ſæpiùs dignus fuiſſe habitus. Erat autem iiſdem, in quibus morabatur, habitaculis

Marginalia: Noua persecutio. — Nota miraculum. — ☞ — Si Christus p nobis, qs contra nos? Psal. 22. — Psal. 30.

taculis cisterna vetus, de qua ipse inprimìs pauperem potum hauriebat: sed hæc cùm nimio æstatis esset siccata calore, non tamen beato confessori, vndè viueret, defuit. Etenim pius conditor ac prouisor salutis nostrę, qui quondàm sicco aëre cætero, vnū

Iudic.6.

solummodò vellus pluuia cælesti perfudit: ipse suos confessori silenti prorsùs ac sereno aëre, prout opùs habebat, occulti roris gratiam, qua sitiens recrearetur, ministrauit. Completo autem hoc tempore, admonitus est oraculo diuino procedere de latebris, eô quòd iam persecutionis turbo pertransisset. Qui vt repētinus apparuit in publico, gratissimè ab omnibus, quasi à paradiso veniens, susceptus est. Cœpit autem ex tempore fidem confirmare omnium, quæ sæuitia tempestatis erat non minimùm cōuulsa.

Maximi episcopi mors.

Intereà Deo dilectus antistes Maximus, longa prouectus ætate, diem clausit vltimum: nec mora, Felix in episcopatu omnium iudicio eligitur, qui & confessor existens inuictissimus, & doctor suauissimus, quæque bona ore docebat, ipse cuncta opere complêsset. Verùm Felix, vt etiam humilitatis quantam in corde haberet sublimitatem, insinuaret, verecunda se voce, nè hunc gradum suscipere deberet, excusauit, dicens compresbyterum suum Quintum, multo digniùs honorem præfati gradùs posse subire, eô quòd is septem diebus antè quàm ipse ad ordinem presbyterij fuisset promotus. Quod ità vt postulabat, expletum est, susceptumque episcopatûs officium ità idem Quintus administrauit, vt humiliter beatissimo confessori submissus, illum pro se sermonem ad populum facere iuberet, & ipse plebem officio, Felix doctrina regeret.

Amator voluntarię paupertatis.

Qui videlicet Felix, cùm constantia confessionis & virtute humilitatis, etiam summus voluntariæ paupertatis amator extitit. Possederat nanque ex paterna hæreditate prædia multa, domosq; ac diuitias plurimas, sed tempore persecutionis proscriptus, cuncta amiserat. At verò pace ecclesijs reddita, cùm posset iura sua repetere, nequaquàm vltrà volebat: sed amicis suadentibus, vt debita sibi iura reciperet, quæ recepta cum fœnore magnæ mercedis dispergere ac dare pauperibus posset, nullatenùs id facere consentiens, forti sententia suggestiones eorum repellebat, dicens: Omnia mihi

1.Cor.6.

licent, sed non omnia expediunt. Absit enim, vt res, quas causa confessionis perdidi, repetam: absit, vt terrenas opes, quas cælestium bonorum contemplatione semèl cōtempsi, quasi hæc minùs sola sufficiant, vlla ratione reposcam: quin potiùs pauper spiritu sequar IESVM, quô opulentiùs regni cælorum dona percipiam: nec diffidendum quin ille, qui me & vinculis tenebrisque diri carceris eripuit, & ab hominibus secretum tanto tempore pauit, etiam cætero vitæ meæ spatio iactantem in se cogitatū meum enutriet. Hunc retinens animum beatus confessor, tria tantùm iugera ruris modici, & hæc conducta, & vnum hortulum proprij iuris, vndè viueret, habuit. Sed & vtraque, nè vno quidem famulo adiutus, propria manu coluit: fructum autem eiusdē suę messis vel hortuli adultum, cum pauperibus semper communicare gaudebat. Eandem autem & in habitu parsimoniam vir beatissimus sectabatur, ità vt simplici tantùm vestimento, & quod nunquàm vel sibi sufficeret, esset contentus: si quid verò superesset, pauperibus erogaret: & si fortè aliundè contingeret, vt geminum haberet indumentum, mox nudum meliore refouit. Tali ergò viuens pietate, vir & nomine & merito Felix, plenus dierum atque operum bonorum defunctus est, ac viam patrū secutus, æterna est receptus in gloria: sicut etiam signa, quæ in ecclesia, in qua sepul-

Miraculum post obitū S.Felicis.

tus est, sunt facta perplura, testantur. Erat enim ibì quidam rusticus, pauper rebus, sed fide integer: qui angustam pauperiem duorum solummodò boum possessione sustentabat, vel ipse videlicet his vtens, vel vicinis vtendos pacta mercede commodās: quos cùm multa inops cura diligeret atque seruaret, quadam nocte furto ablatos perdidit: At manè facto cùm eos furatos certissimè comperisset, amissa omni spe suæ quæsitionis vel inuentionis, petit rapido cursu ecclesiam sancti Felicis: ibidemque adueniens, ante fores domûs sanctæ prosternitur, fixoque in terram vultu, implorat & obsecrat sanctum Felicē reddere sibi boues quos perdiderat, testatus multùm cum lachrymis, nunquàm se indè, nisì boues receperit, exiturum. Quod cùm die toto voce quidem rustica, sed fidelissima mente fecisset, superueniente vespera eiectus est violentia turbæ, & sacris propulsatus ab ædibus, venit ad suam domum, nec omittit cōtinuis in la-

Luc 11.
Psal.9.

mētis noctem ducere peruigilem. Verùm quia omnis qui petit, accipit: & qui quærit, inuenit, & pulsanti aperietur: &, sicut Psalmista ait, desideriū pauperū exaudiuit Dñs: medio noctis tēpore, cùm cæteris hominibus quiescentibus, ac rebus oībus quietis, ipse solus,

solus, excitante se suo dolore ac paupertate peruigil iaceret, mirum dictu, contigit venire subitò ad eius ostium boues, quos quærebat: diuino videlicet nutu, & prędonibus erepti, & ad domum domini per loca auia inter tenebras noctis erroresque reuocati, pulsantesq; cornibus ostia eius, in quo manebat, tugurij, iam sese aduenisse signabant. Sed ille multùm tremens, non iam boues suos, sed fures sibi rursùs adesse credens, diutiùs fores aperire tardauit, donèc ijdem boues, quasi causam tardantis domini intelligentes, per mugitus quoquè emissos se esse, qui ad ostia domestica pulsarent, demonstrarent. Receptis autem bubus, rusticus non rusticè, sed doctè ac fideliter agens, festinauit primo manè debitas redditori suo gratias rependere. Assumens enim secum boues, venit ad ecclesiā sancti Felicis, omnibus & illò iter faciētibus, & ibidèm pueniens, beneficia quæ à sancto percepisset, lętabunda voce replicans & ostendēs. Et quia multùm plorans, vel inquirendo suos boues, vel in recipiēdo præ gaudio, oculorum quoquè aciem non minimùm læserat, & huius detrimenti solatium à beato Felice quærens accepit: sicque domum redijt, duplici gratiæ cælestis munere lætatus. Cumque in honorem eiusdem beati confessoris augustior ecclesia ædificaretur, erant in proximo ipsius ecclesiæ duo rustica ædificia, importuna situ, simul & deformia visu, quæ omne decus ecclesiæ non parùm sua obscuritate fœdabant. Volens autem venerabilis ac Deo dilectus antistes Paulinus tolli hæc ædificia, & emundari loca, in quibus sita erant, postulabat eos, ad quorum possessionem pertinebant, hanc beato Felici prębere reuerentiam, vt ad illustrandum decorandumque locum ecclesiæ eius, priuata sua tecta paterentur auferri. At illi preces eius rustica obstinatione spernentes, magìs se animas dare, quàm suas possessiones relinquere posse dicebant. Cumque episcopum tæderet rusticos rixa vincere, victi sunt potentia manûs diuinæ. Nam nocte quadam quiescentibus cunctis, subitus ignis ex vna cellarum earundem exoriens, vicina paulatìm ędificia petere cœpit, itá vt magìs magisque suis incrementis adauctus, & propè & longè posita habitacula cuncta consumpturus esse videretur. Tunc tantis excitati fragoribus & globis ignium, ciues accurrerunt, vt vel incendium, si possent, omnes aquam fundendo restinguerent, vel de suis singuli domibus quæcunq; possent igni præripientes auferrent. Cumq; se nil valere posse conspicerent, cœperunt quærere diuinum, vbì humanum cessabat, auxilium. Aduolant ergò duce episcopo ad ecclesiam sancti Felicis, flectuntque genua, supernæ auxilia protectionis implorantes, diuertuntque indè ad ecclesiam beatorum Apostolorum, quæ continua erat ecclesiæ beati Felicis, & indè per intercessionem apostolicam cęlestis præsidij dona flagitātes. Vbi postquàm oratum est, redijt domum episcopus, sumptamque de ligno Dominicę crucis non grandem astulam, misit in medium incendij furentis, statimque immensa illa volumina flammarum, quæ tanta virorum manus aquas spargēdo extinguere nequiuerat, ipse lignum addendo restrinxit. Tanta etenim sanctæ crucis erat virtus, vt sese natura relinqueret, & ignis, qui omnia solet ligna vorare, ipse ligno Dominicæ passionis velut exustus absumeretur. Vbì verò tempestas tanta sopita est & manè redeunte, ciues dira noctis opera considerare venerunt, credentes se non parua tantis incendijs damna esse perpessos, inuentum est nihil prorsùs exustum, nisì quod debebat exuri. Ex illis etenim domibus duabus. de quibus p̄diximus, quas & homines consumere atque auferre disposuerunt, vnam flammis absumptam videbant. Quo facto, multùm erubuit rusticus ille, qui sua tecta contra decorem sanctorum ædificiorum stolida obstinatione defenderat, cernens se inuitum nulla mercede perdidisse, quæ in gratiam sanctorum spontè nolebat amittere. Et mox ipse, quod igni superfuerat de suis ædibus, propria cœpit manu abolere, quatenùs ocyùs omnis circa ecclesiam beati confessoris locus congrua sanctis claritate ac luce redderetur insignis. Ablata autē omni ruderum fœditate ac sordium earundem, perstabat beatus antistes Paulinus ecclesiam, quam cœperat, ad perfectum deducere: cuius ædificium omne tribus annis perfecit, & in picturis atque omni ornatu suo debito fine conclusit: in qua felicissima beati Felicis vita & passio in æternum memorabilis celebratur: qui die quartadecima mensis Ianuarij, cōsummato cursu certaminis gloriosi, percepit coronam vitæ, quam repromisit Deus diligentibus se. Explicit liber de vita & confessione sancti Felicis, quem ego famulus Christi Beda de metrico opere beati episcopi Paulini, simplici sermone transtuli.

Nota vim particulæ crucis Christi.

NILI

NILI MONACHI, DE INTEREMPTIONE SANCTORVM PATRVM, QVI ERANT IN *Sina & Rhaiti regione.*

IANVARI. 14. CVM post incursionem Barbarorum errarem ego, véni in Pharan. Quidam autem ex ijs, qui aderāt, cùm audijssent me laudare vitā eremiticam, ipsi quoquè ex se multa adijciebant encomia, dicentes eam esse plenam tranquillitate, liberam ab omni perturbatione: vt quę animæ statum, (Eremiticę vitę cōmendatio.) quæ in ijs, quæ non videntur, philosophatur, silentio & quiete amplificet, & per hæc, via progredientē ducit propè Dei cognitionem: quam quidem esse extremum expetendorum, & extremam beatitudinem, omnes qui fuerūt à seculo sapientes, tanquàm vna lingua & vno animo opinantur. Cùm lachrymantibus autem defixisq; oculis eos attenderem, & miserabiliter admodùm eiulâssem: sedebā enim valdè conturbatus propter eas, quæ mihi acciderant, molestias, ipsoq; vultu manifestè annunciabam meam calamitatem.

Postquàm illi hæc viderunt, adhuc fortasè volentes producere seriem orationis, cùm à recta paululùm declinâssent, & simul in orbem circunsedissent, & deindè paululùm siluissent, rursùs loqui aggredientes, diligenter & cum quadam commiseratione me rogârunt causam, cur sic essem perturbatus. Vbì autem ad eorum rogatum fleui adhuc lamentabiliùs: maiorem enim mihi commouit animi perturbationem interrogatio eorum, quæ acciderant, & rursùs coëgit cogitatione res tanquàm præsentes intueri: illi rursùs statìm, Nunquìd, dixerunt, ô senex, corū quæ à nobis dicta sunt, aliquid fuit tibi causa doloris? an errorem nostræ deflens sentētiæ, nos dicere falsum depræhendisti? Non paruam enim intrinsecùs tristitiam ostendit & ipse adspectus, & lachrymæ oculorum. Sed sic illi quidem: Ego autem eis dixi:

O patres & fratres, quid vobis primùm dicam? Ad quid autem respondebo, cùm iam nubes mœroris menti meæ offundat tenebras? Nam sum quidem ipse quoquè vestræ, vt videtis, sententiæ. Solitudinis autem sciens quanta sit vtilitas, eam olìm sum admiratus: & cùm propter eius desiderium statuissem omnia relinquere, domum, patriam, cognationem, amicos, consanguineos, facultates, totum illi me dédidi: sed ea mihi eum perdidit, qui erat omnium charissimus, & solùm, vt videre licet, reliquit desertum ab omni consolatione: & propterea eam nō sinit omninò laudare animi perturbatio, cùm desiderij velutì tyrannidem vicerit graue malum, quod accidit. Sed ô stultitiam, progressus sum ad philosophandum, relicta filij lamentatione, & mihi in-
Plāgit Theodosij cędē. uenit ocium cogitatio, quæ nunc quoquè nihil aliud suscepit cogitandum, præter cædem Theodosij. Mihi enim perpetuò eius remanet simulacrum, aliâs aliter visione appræhendens, varijs modis factam fuisse interemptionem, & flebilem vocem mihi audire videor: & cum ob ictum humì se temerè volutantem adspicio, illa mente appræhendens, quæ par erat præsentem eum visu didicisse: Hei mihi miserande fili, etiamsi adhuc vixisses, esses mortuus: O acerbam seruitutem, etiamsi mortem effugisses: O insepultam sepulturam, si barbaricus ensis te confecisset. Quid seruitutem lamentabor? Quid mortem deflebo? Nam si viuis superstes, (quod non sinit, vt existimem, probabilitas: quandò enim non fuit manus barbarica prompta ad occidendum, inseruiens iræ, quæ semper sitit humanum sanguinem?) quis est tuus vitæ status? flagella omninò quotidiana, & iussa planè inhumana, minæq; citra veniam, & violentia. His
Immanis crudelitas barbarorū. quoquè accedunt opera grauissima, quæ tuas vires excedunt: & custodia, quæ caueri non potest: & libertas, quæ omninò est à spe aliena: immò verò metus quoquè mortis quotidianus, qui propè habet ensem, eo enim scit barbarus metiri suam iram, vt q non loris, nec viminibus vti solet ad verbera, sed paruis & magnis delictis vnam pœnā imponat, mortem: quandò etiam absque peccato, aut ebrietate debacchās, aut temerario cedens impetui & inconsideratæ appetitioni, facilè aliorum ludere interitum didicit consuetudine.

Sin autem es mortuus, vbinàm accepisti occisionem corporis? vndenàm pro-

cesserunt fluenta tui sanguinis? Quomodò palpitâsti atro cruore conspersus,& miseris pedibus mortiferam saltans saltationem? Quomodò supplex fuisti ei,qui te interimebat, barbaro,eius sæuitiam volens emollire miserabilibus gestibus? Nam alter alterius vocem minimè intelligebatis: in qua quis aptè & concinnè componens precationem,iratam animam sæpè flectit ad misericordiam. Quisnam locus tuum cepit corpus? Quænam feræ tuum corpus dilaniârunt? Quænam aues repletæ fuerunt tuis carnibus? Quodnam sidus oriens vidit tui vêtris mysteria, & adspexit tua effusa viscera? Quidnam feros ferarum vicit dentes, vt quod vel fuerit reliquū satietati,aut propter duritiem manserit non confectum? quod quidem aprico est Soli expositum, & propter solitudinem,sepulturam minimè est consecutum. Si quis hoc allatum mihi dedisset,aut me duxisset & iuxta id statuisset,haberem saltem aliquam paruam doloris consolationem,tanquàm viuum & sentiens relictum membrum alloquens,seu os,seu caro,seu pilus esset id,quod visum fuisset. Nam quorum in calamitatibus moderatæ sunt res aduersæ, habent magnum vt in malis commodum: & se reuerà secunda quadam explent voluptate,dum eos, qui ad ipsos attinent,in morbo diù curant,& vidēdi satietatem tempore accipiunt,eisque assident,dum deficiunt & agunt animam,& extrema verba audiunt,eosque dum efferuntur sequuntur, & sepulcro vident extremū impositum signaculum. Quæ quidem omnia ei,qui luget,magnam afferunt consolationem: deductio, inquam, & sepultura, & amicorum commiseratio,leuantia animi ægritudinem.

Ego autem quonam horum consolabor dolorem, qui nec sciam quidem quomodò sit mortuus, neque mortui habeam simulacrum visione expressum, quale esset in fine? Quorum enim adspectus memoriæ non mandauit figuras,eorum sunt formę instabiles & minimè terminatę,& aliàs aliter expressę,& simulacrorum varietatibus deceptam cruciantes cogitationem. O malorum incertitudinem: O dubiam & inopem calamitatem. Nescio quid primùm defleam,quid conquerar ignoro: mortuum lugebo,an viuum? vinctum,an omninò sublatum de medio? acerbam tolerantem seruitutem,an qui cędē subierit miserabilem? Captiuus enim,est obnoxius & subiectus omni contumeliæ, pœnisque ac supplicijs vel inuitus submittitur, vtpotè quòd sit in eius domini potestate,quam velit ferre sententiam. O qui mihi in hodiernum vsque diem fuisti omnium,quæ erant in vita,socius,& solus captiuus seruitutis fecisti periculum. Fuisti socius longæ peregrinationis, sensisti mecum ærumnas in terra aliena, fuisti in solitudine particeps afflictionis. Isaac in ijs, quæ patri videbantur, imitatus es obedientiam. Quomodò ergò nunc solus subijsti extremam calamitatem, & solus exantlaş mala captiuitatis? Cur ergò propter clementiam ensis euasi periculum? Cur non me alijs quoquè mortuis adiecit crudelis dextera? Sed mihi parsum est, vt mala fortaſsè maiora experirer: & quòd meæ breui inuideretur liberationi, vt modò longum de te luctum sentirem. Sed magna quidem animi ægritudo hæc mihi præbet dicenda. quoniam autem vos quoquè video mecum tangi misericordia,& non aliter esse affectos, quàm ipse,qui est passus: eius autem,quod dico,signum est & intensa auditio,& continui luctus,omnia mea vobis singulatim,vt se habent,narrabo: & maximè,si vos ad me audiendum breuè ocium accommodaueritis,& nulla res necessaria vos vocet ad propria. Nam ipsi quoq; scitis,grauem esse narrationem,si distrahatur animus,atq; adeò tędium præbere & molestiam.

Captiuorū infelix conditio.

Gen. 22.

Hæc cùm ex illo audiuissent,& vultu & voce ostendētes se ęgreferre quòd rogâsset, Quod aliud,dixerunt,est ocium præstabilius,quàm curare cor excruciatum, & exinanire dolorem animæ, quæ molestia afficitur? Leuatur enim anima ægritudine, cùm narratione eorum, quæ sunt molesta,velutì exinanitur animi ægritudo. non secùs àc nubes aliqua,à qua distillant guttæ pluuiæ,vtpotè quòd caligo paulatìm expurgatur: sicut rursùs ferítur silentio,perindè acsi pus aliquod humidum inflammaret,& in vulnere saliret & palpitaret, & nesciret quonam modo posset egredi & exinaniri. Visi sunt itaque dicere probabilia. Cùm illi certè sic dixissent, ego sic promissum exequi incipio, sic dicens:

Doloris lenimentum.

Mihi misero,ô amici,fuêre duo filij: & hic,qui mihi modò fuit luctuum occasio: & alter,qui remansit apud matrem. Post hos susceptos,dissolui cum mea vxore consuetudinem,siue ad successionem generis,siue ad curam gerendam senectutis,arbitratus

hos sufficere. Me autem traxit quoddam vehemens desiderium, vt huc venire: eramq; toto animo erectus ad quietem & silentium, neq; aliud poteram animo cogitare aut adspicere, præter hoc. Quandò enim cuiuslibet rei desiderium animum inuaserit, ab omnibus rebus per vim abstrahit, etiam à rebus bonis, & in quas est studium conferendum: & fert ad id quod desideratur, propter nullum laborem aut defatigationem desistens ab appetitione. Cùm ergò iuberet mihi, vt peregrinarer: nec liceret repugnare sic iubenti tyrannicè, accepi filios: erant autem paruuli & planè infantes, & adduco ad matrem: & vnum quidem ei trado, alterum autem apud me detineo: & dixi quod constitueram, & constanter asserui fore, vt nequaquàm ab hac traducerer sententia.

Illa autem priùs quoquè erudita minimè contradicere, & tunc meum videns vultum rogari minimè ferentem, vim non ferens, sed nec omninò valens continere lachrymas, permittit vt peregrinarer, potiùs cedens necessitati, quàm voluntate consentiens. Cùm enim videret firmum ac stabile iudicium, & apud se consideraret dolorem separationis, eo neglecto, quod sibi esse posset molestum, id spectabat, quod mihi futurum esset gratum: mâlens vinci in ijs, in quibus, etiamsi vellet, non poterat vincere. Scitis autem omninò, quanta res sit disiunctio eorum, qui fuerunt vniti coniunctione legitimi matrimonij, & qui facti sunt corpus vnum, arcano eius qui coniunxit consilio. Non minùs enim in his molesta est separatio, quàm si corpus secaret gladius. Ego autem virtutem sum admiratus cupiditatis, quandò vidi eam vicisse & naturam, & diuturnum habitum. Quanta enim esset, coniectabam ex eo, quòd vincula soluit insolubilia, quæ sola mors nouit soluere, quæ propterea quòd desit sensus, efficiat vt careatur molestia. Sensus autem viuis vehementiorem, atque adeò intolerabilem immittit dolorem, vt qui & consuetudinem reuocat in memoriam, & naturalem affectionem, cuius ego, propter maioris boni desiderium, nullam ducebam rationem, vt qui magis proposito festinarem ad secessum. Ea me fecit amatorem huius quietis, & silentij, & deduxit ad eam quæ desiderabatur, solitudinem: effecitque, vt diù iucundè viuerem, magna fruens tranquillitate, & secundo vento ad scopum tenderem: donèc procella, quæ nescio vndè & quomodò spirauit, illam inuexit tempestatem, quæ sanctorum corporum vexauit cateruas innumerabiles, etiamsi non profundo obruit. Solùm enim contriuit, neque tamen eos vllo damno affecit eorum, quæ exportabantur. Nam cùm totum onus mercium in se recepissent gubernatores, & proram ad cælum erexissent, ijs, quæ solutæ erant, tabulis relictis prædonibus, ad Dei portum appulerunt.

Potiùs speciali spiritùs sancti instinctu, post matrimoniũ per carnalẽ copulam consummatum, potuit sanctus religione ingredi, vxore id concedente inuita, q̃ ex iure cõmuni,

Illi autem rursùs excipientes: Et quonam modo, dixerunt, ô frater, fuerunt sancti interempti? & quomodò qui Deo seruiebant citra repræhensionem, traditi sunt impijs & scelestis hominibus, & fuerunt dexteræ ludibrium barbaricæ: & cessauit virtus prouidentiæ in tali actu silens, neque insultum prohibere aggrediens, neque rursùs impudentes ferire cæcitate: aut etiam iniquas exiccans dexteras, quæ aduersùs pios extollebantur, qualia beatis viris sæpè facta esse narrant scripturæ? Babylonij enim, aiebant, qui aduersùs Ezechiam aliquandò iniustè bellum mouerunt, reuersi sunt re infecta: & nec potuerunt iniuriam facere ijs, quos populabantur, & præterea amiserunt multos ex suis copijs: vt qui omnes cum toto fuerint exercitu sopiti: exiguus autem viuorum numerus manè fuerint inuenti. erant enim interemptorum centum & octogintaquinque millia. Quomodò autem fuerint interempti, aut quis interemerit, non poterant omninò dicere: sed in vna nocte vnius angeli opera fuit tanta cędes facta per silentium, & iacebant omnes, existimabanturque potiùs dormire, quàm esse mortui: vt qui nec ictum haberent gladij, animæque eis simul totę ablatæ fuerant. verè mortui, & nullum habentes vestigium occisionis: & diù dubium fecerunt id, quod acciderat. Proximum enim pungebat vnusquisque à somno excitans. vocabat, & mutus manebat: scrutabatur corpus, & non erat saucium: in naribus quærebat spiritum, & non inueniebatur in loco, in quo quærebatur, donèc sol manè illucescens, ostendit quid accidisset, colore eorum, qui interempti fuerant, ostendens signa mortis.

4. Reg. 19. Esa. 37.

Et rursùs qui Eliseum inuaserant Assyrij, & sanctum quærebant ad cædem, & qui Lot obsidebant Sodomitæ, ab angelis in domo percussi sunt cęcitate, in irrisionem & ludibrium dati ijs, quos quærebant, quoniam eos omninò volebant afficere iniuria.

4. Reg 16. Gen. 19.

Nam

Nam hi quidem, solutis membris, contrectando quærebant ostium: illi autem nesciebant, quonàm tenderent, fortè propè habentes eum, qui quærebatur: sed eis nō permittebatur ad eum accedere. Atque vnum quidem inermem tanta hostium captiua sequebatur multitudo, quæ fossis & præcipitijs facilè poterat deleri, si is qui ducebat, voluisset: quæ tunc demùm fuit salua, quandò visum recepit prophetæ prouidentia, & potuit videre viam, quæ eos ad sua ferebat. Neque verò hæc solùm, sed etiam cùm
propheta aliquandò regem impium argueret iniquitatis, quoniam à ratione aliena 3. Reg. 13.
ira motus, armauerat dexteram ad illius cædem, sic nutu Dei mansit dextera omninò sublata & planè immobilis, perindè acsi esset statuæ potiùs, quàm hominis: non aliam ob causam, nisì vt prophetæ corpus maneret illæsum. Quomodò ergò, q nupèr mortè fuêre affecti, mortui sunt citra auxilium: & eorum, qui interemerunt, animus rem facilè confecit, cùm nihil graue vlla ex parte occurrisset?

Ego autem rursùs loqui aggrediens, Sed quid vobis opùs est, inquam, rationes mouere prouidentiæ? Quis est autem idoneus ad compræhendendum arcana Dei iudicia, vt in tanta rerum difficultate ius ostendat Domini dispensationis? Imbecilla enim est humana ratiocinatio ad ea perscrutanda, & décidit superata, propterea quòd non pateat via compræhensioni: vt quę non inueniat causam rationi consentaneam, quam accommodet ijs quæ fiunt. Multa enim sæpè eiusmodi facta sunt: & finem acceperunt malorum insidiæ: cùm interìm iustitia silentiò præterierit vltionem eorū, quæ fuerunt perpetrata: quandoquidem omninò tempus judicij expectat talium rerum inquisitionem. Quomodò enim Abelem, cui Deus dedit testimonium pieta- Gen. 4.
tis, inuidia morus interemit Cain, qui primus parentes affecit tristitia, cùm nunquàm vidissent mortuum, nec omninò mortis fecissent periculum? Quomodò ergò is absq; supplicio præteriērit, qui Deum sic ad iram prouocauit ob primam cædem perpetratam, & in noua creatione minuit genus, quod modò cœperat crescere: & neque eius, vt fratris, est misertus, qui ortûs & educationis ei fuerat socius, & in tanta terræ amplitudine conuersaturus, erat vnà cum parentibus, & eis ablaturus molestiam solitu-
dinis? Quomodò aūt Nabuthen lapidibus obrui iniquè se gerens iussit Iezabel, quòd 3. Reg. 21.
ei non cessisset possessione vineæ? Quomodò autem vna Doeg rhomphęa ceciderunt 1. Reg. 22.
sexcenti & trigintasex sacerdotes: aut rursùs infinita iustorum multitudo de medio Psal. 78.
sublata fuit in Hierusalem, ferisque & volucribus excedenda est exposita? Quorum etiam Psalmographus contexens lamentationes, Posuerunt, inquit, morticina seruorū tuorum escas volucribus cæli, carnes sanctorum tuorum bestijs terræ. Effuderunt sanguinem ipsorum tanquàm aquam in circuitu Hierusalem, & non erat qui sepeliret. Quomodò autem prophetarum quoquè sunt mortui & apostolorum chori violētis & iniquis manibus? secti, occisi, lapidibus obruti: qui non solùm nihil morte dignum fecerant, sed multi quoquè ex ijs beneficio affecerant eos, qui interemerunt? Mitto
enim dicere de ætate infantium, qui mala non fuerant experti, quemadmodùm alij Matt. 2.
quidem, iussu Pharaonis in fluuij aqua fuerunt suffocati, alij verò iussu Herodis gla- Exod. 1.
dio crudeliter periērunt: qui priùs quàm quæ erant vitæ iucunda gustâssent, mortalis doloris fecêre periculum, nè omninò lateret educatus is rex, quem suspicabatur.

Et in his quidem omnibus quieuit Iudex, relinquens impunè ferri & citra vllum impedimentum parricidarum insolentiam. Diem enim iudicij posuit terminum remunerandi ea, quæ facta fuerint. Et ideò intereà est patiens, vt qui legum transgressionem & vitæ actæ rationem in illud tempus reseruet. Sed hæc quidem nec sunt præsentis temporis, nec meæ dicendi facultatis, vt dixi anteà, & magno tempore & cognitione indigent, vt ea diuinæ iustitiæ, vt par est, exæquentur. Quæ autem vrgent, vt eloquar id quod mihi accidit, ea iam dicam: & fortasse leuiùs me habebo, dolore parùm remisso. Non fero enim memoriam illius, quod re ipsa vidi: vt qui nescio, quomodò illius rei fecerim periculum, cuius ne recordationem quidem possum facilè sustinere, propemodùm autem ipsis quoquè succenseo oculis, qui mihi causæ fuerunt figurarum, ad quas dum cogor adspicere, habeo dolorem perpetuò pungentem, & noctù quidem in somnijs, interdiù autem vexantem cogitationibus. Neq; enim me dormientem cura omninò remittit: neque sinit dormire absque solicitudine. sed tunc quoquè me quædam conturbant visio eorum, q̄ facta sunt, & ostendunt simulacra recēter occisum & palpitantem: & velutì propter casum recentem rursùs dolorem renouāt.

Necesse est ergò, cùm consequentia hoc postulet orationis, narrare priùs vitam sanctorum, qui erant in illis locis, & exponere vitam barbarorum, qui inuaserunt: vt cõcinnè compactum, vt par est, sit corpus historiæ, nullo prætermisso ex ijs, quæ debeãt cognosci à studiosis.

Homines feri & barbari. Atque gens quidem, quæ dicta est, habitat solitudinem, quæ ab Arabia vsque ad Aegyptum rubro mari & Iordane hincindè terminis distenditur, quæ non artem, non mercaturam, non agriculturam vnquàm exercet: sed solùm habet gladium, quo sibi victum suppeditet. Aut enim feras venantes solitudinis, viuunt vescentes carnibus: aut prædas agentes de ijs, qui incidunt in eas vias, quas insident, quæ sunt ad vsum necessaria, sibi quomodocunquè comparant. Quandò autem eis vtraque defuerint, & rerum necessariarum laborârint inopia, tunc iumentis (sunt autem ea cameli dromades) pro cibo vtuntur, beluinam & sanguinariam vitam omninò eligẽtes. Per cognationes enim aut per contubernia ipsi vnum occidentes, & modico ignis calore carnium mollientes duritiem, vt solùm cedant eorum dentibus, ità, vt semèl dicam, aluntur instàr canum, Deum non cognoscentes, nec qui intelligentia appræhenditur, nec qui fuerit fabricatus manibus: astrum autem adorantes matutinum, & orienti ei sacrificantes, ea, quæ meliora iudicant ex spolijs, quandò ex incursione, quæ fit pro prædis agẽdis, ad eos peruenerit aliquid aptum ad occisionem. Horrenda illorum sacrificia. Pueros autem offerre, est eis magnum studium, qui præstant & specie, & vigore ætatis. In quibusdam autẽ congestis lapidibus eos manè sacrificant. Quod quidem, ô amici, me valdè conturbat & angit, nè fortè forma pueri habens aliquid, quod sceleratos moueret & alliceret ad impium cultum de more faciendum, ad id quod videbatur, visa fuerit vtilis: & castæ corpus animæ ab impuris oblatum, sit hostia sæuis & qui cæde delectantur dæmonibus. Quamobrem qui hæc offerunt sacrificia, nulla solent moueri misericordia puerorum qui occiduntur, & si omnia faciant, etiamsi rogantes lamententur vel Sirenũ vocibus. Ritus planè barbari. Quòd si quandò eis ad sacrificium tale corpus defuerit, camelum colore album & minimè vitiosum, in genua inclinantes, ter circumeunt, iacentem cum tota populi multitudine in orbem obeuntes. Præit verò & circuitionem & canticũ, quod ab eis in astrum factum est, aut ex regibus quispiam, aut ex sacerdotibus, qui sunt senectute venerabiles. Qui post tertiam circuitionem, cùm nondùm canticum finierit populus, & extremam hymni partem adhuc in lingua habeat, stricto ense valdè percutit eundem, & primus magno studio gustat sanguinem: & sic reliqui cum gladijs accurrentes, alij quidem aliquam paruam pellis partem excindunt cum pilis: alij aũt quodlibet rapientes, ex carnibus abscindunt: alij autem vsque ad viscera procedunt & intestina, nullam hostiæ partem relinquentes non confectam, quæ possit deindè videri à sole apparente. neque enim abstinent ab ossibus & medullis, perseuerantia vincentes fortitudinem, & tandèm diuturnitate superantes repugnantiam. Atque hic quidem est barbarorum ritus vitæ & religionis: & sic viuentes in solitudine, loca locis commutant, illic castrametantes, vbì iumentis luxuriantia inuenerint pascua & aquã copiosam.

Qui autem vitam solitariam exercent & quietam, cùm pauca quædam loca elegerint solitudinis, vbì possint necessitatem corporis vtcunquè recreare aquæ abundantia: alij quidem fixis tugurijs, alij verò absconsi in antris & speluncis, sic viuũt virtutem persequentes. Et pauci quidem nôrunt alimentum ex frumento, nempe quicunque sterilem solitudinem possunt cogere studio & diligentia, vt producat frumẽtum: qui paruo quodam ligone parùm terræ, eiusque malæ, operantur, & quantum cogit vsus ad viuendum cum egestate. Crudis oleribus & baccis vescunt. Multi autẽ vescuntur crudis oleribus & baccis, mensam minimè artificiosam & nullis condimentis instructam amplectentes, eorum qui obsonia condiunt, & panem conficiunt, curiositatem multùm valere iubentes: nè si in curando corpore multùm temporis ponerent, negligẽtes essent in eo, in quo oportet perseuerare: sed pura mente Deum colerent, nec carnium crapula grauatam habentes cogitationem, neque ciborum varietate ventris voluptati blandiẽtes. Abstinent à pane & à carnibus. Ij enim non solùm renunciârunt omni qualitati iucundorum: sed etiam, propter redundantem quandam abstinentiam, rursùs quoquè ad quantitatem, suam extendunt contentionem: tantum sumentes ex rebus necessarijs, quantum sufficiat ad viuendum, & nè qui viuunt, violenta morte interempti, priuentur mercede rerum bonarum & honestarum

ſtarum operationis. Propterea alij quidem cibum capiunt die Dominico, totos ſeptem dies ieiuni permanentes. Alij verò tempus dimidiant, bis in hebdomada alimenti recordantes. Alij verò poſt vnam diem. Et hi quidem omnes per hoc ſtudium abſtinentiæ oſtendunt ſe id diligere, quod nullius indiget, & propemodùm ſe contẽdere cum vita angelorum. ſeruiunt tamen legibus naturæ, & flectuntur corporis neceſſitatib⁹, ſed vix tãdèm, quãdò ſenſerīt ſuas vires defatigari magnis virtutis laborib⁹. Mira beatorũ virorum abſtinentia.

In his nummus Cæſaris nec ab auditione quidem vſquàm eſt cognitus. Nam neque venditionem ſciunt, nec emptionem. Vnuſquiſque enim vnicuiq; gratìs præ bet id, quod eſt ei opùs: gratìs viciſsìm accipiens id, quod ſibi deeſt. Olerũ autem & baccarum fructus, & rarus panis, eſt inter ſe inuicèm liberalitas, quæ ex eo, quod adeſt, oſtendit ſigna charitatis, & animi munificentiam vel in his paruis donis abundè indicat. Sed nec inuidia, quæ bona opera maximè ſequi eſt ſolita, illic vnquàm locum habuit: nec eum, qui bonis minùs abundabat, eius qui magìs reſplẽdebat, excellentia incitauit ad inuidiam. Sicut nec hunc aduersùs illum extulit arrogantia, ad glorioſam de ſe perſuaſionem ſeducens, vt res rectè ab eo geſtæ, magnos ei facerent ſpiritus. Qui enim virtute præſtabat, non proprijs laboribus, ſed Dei virtuti adſcribens vniuerſum, poterat ſe moderatè gerere: vt qui ſibi perſuaderet, non ſe eſſe rerum bonarum & honeſtarum per ſe opificem: ſed eſſe inſtrumentum gratiæ, quæ in ipſo operatur. Et qui rursùs in his erat inferior, fortè propter imbecillitatem corporis, vel lubens ſeipſum demittebat, humilemque reddebat, animi ſocordiæ, non naturæ imbecillitati, defectum attribuens. Sic ergò alius alio, & omnes omnibus ſunt moderatiores, non in magnifica de ſe perſuaſione, & in ingẽtibus ſpiritibus, ſed in copijs virtutis ſtudentes excellere. Ideò enim fugientes terram, quæ habitatur, incolunt ſolitudinem, non hominibus, ſed Deo ea, quæ à ſe rectè geruntur, volentes oſtendere: à quo etiam eorum, quæ rectè gerunt, ſperãt remunerationem. Hominibus enim manifeſtas reddere, quæ ex Deo fiunt, actiones, ſimul promptum perdit animi ſtudium & mercedem: illud quidem emolliens arrogantia, hanc verò minuens laudibus, quæ proficiſcuntur ab hominibus. Qui enim ob ea, quæ facit, quærit humanam gloriam, accepta quam quærebat mercede, ab ea quæ eſt, excidit, vt qui ſuperatus ſit ab humana gloria, & ideò vera priuatur. Nota inſignẽ humilitatẽ & modeſtiam.

Faciunt autem ſuas habitationes non ſibi inuicèm propinquas, ſed ſatìs procùl diſtãtes: vt qui viginti & eo ampliùs ſtadia abſint alius ab alio: nõ propter odiũ, (quomodò em̃, qui ſic inter ſe affecti ſunt, vt dictũ eſt?) ſed in magna quiete & ſilẽtio volẽtes mores inſtituere ac formare ad id, quod Deo placet, & ſtudẽtes cum Deo indiuiſam habere cõſuetudinẽ. Quod quidẽ vt in turba ac tumultu rectè fiat, aut eſt difficile, aut nec omninò quidẽ poteſt fieri. Diebus aũt Dominicis ad vnã veniunt eccleſiam, & inter ſe conueniunt poſt vnam hebdomadam: nè rursùs perfecta ſeparatio diſrũpat vinculum concordiæ, paulatìm inducens obliuionem ſuorum inter ſe officiorũ. Solet enim quæ eſt nimìs intenſa, ſolitudo mores efficere ingratos & agreſtes, qui lõga conſuetudine dediſcunt charitatis ſocietatem & communionem. Diuinis itaque communicant ſacramentis, & ſe inuicèm excipiunt conuiuio exercitationis eorum, quæ conuenit, eloquiorum, & ſe inuicèm inſtruunt adhortationibus, quæ ad mores pertinent. Viuũt ſolitarij. Dominicis diebus conueniunt.

His enim maximè opùs habet vita ſtudioſa virtutis aduersùs certamina, aduerſariorum latentes artes publicans: nè ijs capiatur aliquis, qui ignorat erroris inſidias. Quibus enim non adſunt rerum materię & imagines, ijs ocioſum quidem eſt peccatum ad operationem. Quibus autem bellum in mente conſiſtit, hìc mors eſt vt plurimùm facilis & incerta ijs, qui cernunt quæ ſunt intrinſecùs: vt quæ cõſtet in aſſenſiõę voluntatis, quæ caret teſtibus: & ideò imperitos, & qui adductam nunc primùm adgrediuntur, pulchrè inſtituentes qui ad certamen rectè ſunt inſtituti, per abſtinentiã quidem fortiter conſulũt reſiſtere vitio gulæ. Nam qui ciborum ſe dedidit voluptati, facilè proſternitur ab eo, quod eſt ſub ventre, vitio, eò quòd à minore vincatur, maiorẽ caſum pollicens. Et hæc quidem, vt diximus, ſuadent ijs, qui ſunt adhuc recentiores, ij, qui iam ſunt prouecti, & longo tempore & exercitatione cõnſecuti ſunt ſatìs magnam earum rerum experientiam. Sibi autem & inter ſe inuicèm prohibent perfectiores vanam ſimul gloriam & ſuperbiam, iubentes eas cauere nõ ſecùs àc petras Gula cauenda. Item vana gloria.

quæ latent in mari prope portum: vt quæ post multum laborem nauigationis, ferunt ad extremum & graue periculum eos, qui in maximis vitiorum fluctibus, & tempestate immundarum cogitationum, nauem nequaquàm fregerũt. Multi enim, qui nequaquàm fracti fuerant insultibus tentationum, sed totum cursum illæsi confecerũt, cùm sæpè post victoriam confidissent habitui eorum, quæ rectè gesserant, aut in eos, qui se videbantur negligentiùs gerere, se erexissent, ceciderunt casu valdè lachrymabili. Nam priuat quidem fortaßè vana gloria ijs mercedibus, quæ dantur propter laborem, & facit operationem ijs, qui laborant, inutilem. Est autem cum damno arrogantia ac superbia, & nouit magnum conciliare periculum, vt quæ Deum inficietur esse honestarum rerum cooperatorem, & rerum rectè gestarum sibi adscribat potestatem. Atq; de illis quidem sic dicit Propheta: Qui cõgregat mercedes, congregat in dolium perforatum: vt quæ nondùm inijciantur, & iam effluant: quæ non diù maneant in dolio, sed mox è dolio prætercurrant. Talis est enim vana gloria. habet interitum, qui cum lucro concurrit: vt quæ in ipso opere deleat id, quod ex eo redit. Dicit autem de alijs is, qui scripsit Prouerbia: Dominus, inquit, superbis resistit, infensum hostem exhibens eum, qui fuit contemptus ijs, qui contempserunt.

Agg. 1.

Iaco. 4. 1. Pet. 5.

Et ideò animo cogitantes ciues illius solitudinis, Mosem, inquam, & Eliã, magno studio contendunt exercere illorum à fastu & arrogantia alienationem: æquum esse arbitrantes, vt quorum incolunt regionem, eorum quoquè imitentur virtutem. Neque enim Mosem extulit ad arrogantiam magnitudo imperij: neque enim Eliam tumefecit miraculum sacrificij. Manserunt autem semper seruantes eundem statum in omni tempore, & non cum rerum mutationibus suos vnà mutantes spiritus. Moses quidem Aegyptiorum fugiẽs insidias, dum pasceret oues Iethro, fuit spectator admirabilis illius visionis: vt qui tunc didicerit rubi fruticem esse edaci igne potentiorem, & in media flamma viride germen florere viderit. In hoc monte legislator, tunc quidem solius Iudaicæ, nunc autem omnium gentium constituitur, cùm per naturæ cognationem in totum genus gratia peruaserit. Fulserũt enim super candelabrũ positæ vitæ degendæ leges, etiamsi fuerunt aliquandò absconsæ sub modio dictionis, antequàm aperirentur. Porrò autem inclytus quoquè Elias huc venit fugiens Iezabel: & cùm in hac terra dormijsset, experrectus inuenit panem subcineritium & vas aquæ. Hanc ille habitauit speluncam, ouilla veste corpus indutus, antiquo suorum Maiorũ indumento: & sic vidit Deum in aura tenui, & vocem audiuit decernentẽ ea, quæ visa fuerant. Est autem hoc postremum & primum indicium virorum fortitudinis. Illã per totam vitam habitant solitudinem, quam Israëlitæ cùm solùm transijssent, murmurârunt, cùm parato è cælo diuino alerentur nutrimento, & de mensa conquerentes illi, quadraginta dies non tulerunt absentiã eius, qui illis præerat. Neque verò statuerunt ità, vt oporter, liberum suum administrare arbitrium: sed statìm defecerunt, ad impietatem libertate abutẽtes. Ij toto tempore philosophantur in solitudine, egẽtes rebus necessarijs: & sunt sibi magistri pietatis. Sed quid opùs est plura dicere?

3. Reg. 18.

Exod. 3.

Exo. 20. etc.

3. Re. 19.

Exod. 32.

Ijs sic affectis, & sic Deum colẽtibus, repentè insperata velutì procella, eis alicundè phalanx ingruit barbarica, & summo manè cùm paulò antè desijssent hymnos canere, pios inuaserunt impij. Ego autem tunc quoquè illic aderam cum filio. à sancto enim monte descenderã, visitaturus sanctos, qui erãt in rubo, quod iam diù antè facere cõsueueram: & statìm instàr canum rabidorũ irruẽtes, inconditis vocibus & nihil significantibus aërem repleuerunt, & rapuerunt quæcunq; hyeme sanctis parata erant ad cibum. Frigũt enim illi ex fructibus, quicũq; sunt vtiles, & possunt omninò permanere: & eis consolantur naturæ necessitatem. Cùm ergò nosipsos eos fecissent afferre, educunt omnes ex ecclesia: & cùm exuïssent centonibus, nudos ad occidendũ per seriem ordinãt eos, qui ætate præstabãt. Deindè verò circunsistentes, stringunt enses: & cùm oculos ira replêssent, & ardentem adspectum obliquè quodãmodò circũagerẽt, & sancti loci Sacerdoti iussissent primùm collum porrigere, inferũt, non ambo (Duo enim erant circa eum) sed alius post alium, vtrinquè enses in eius tergum infligentes, cùm is neque præ dolore eiulâsset, neque vultum auertisset, & nec vel paruum doloris ostendisset vestigium: sed se tantùm signâsset, & oris susurro dixisset, Benedictus Dominus. Atque peruasit quidem vnus ictus à dorso vsque ad maxillam, cùm per aurem transijsset: alter verò ab humero peruenit ad mamillam. Et sic vir diui-

Barbari monachos sanctos trucidant.

Sanctus vir moriturus, priùs se cruce signat: sic eñ faciunt Christiani omnes.

diuinus sensìm conuersus, honestè ac decorè cecidit, nihil nec interfectionis, nec nuditatis, quod turpe esset, ostendens. In eius autem corpore florebat quędam gratia, & nuditatis tegebat deformitatem. Hoc autem vesperè & rebus & verbis propemodùm prædixerat vir ille admirabilis, eos, qui in cœna aderant, benigniùs q̃ consuêsset alloquens, & dicens: Quid enim scimus, an rursùs ante mortem nos simul congregatura sit mensa & conuiuium? Deindè post illum capiunt & interimunt eum, qui vnà cum sene habitabat: qui ipse quoq; erat & senex tempore, & satìs afflictus laboribus exercitationis: & rursùs puerum, qui eis ministrabat. Hic autem fuit modus interfectionis:

Iubebat vnus ex barbaris colligere aliquem ex ijs, qui erãt effusi, fructibus. Ille aũt vt placebat ei qui iusserat, diligenter terræ assidens, sinum relaxabat, manibus attrahens ea, quę erant apposita: vt ei qui iusserat, videretur aptus ad ministeriũ, & ideò vita ei concederetur. Sed nihil profuit: neque sic barbaricam emollijt impudentiam. Alius enim, qui ponè stabat, ensem è vagina clàm strinxit. Ille verò siue eum trahi sensisset, siue etiam cędem habuisset alioquì suspectam, tanquàm perterritus vultum parumpèr circumagit. Qui autem adstabat, eum terruit & clamore barbarico, & contortis oculis. Et sic quidem cùm is rectum ensem in iugulum defixisset, magnis viribus eum ab hepate adegit ad thoracem. Ille verò, priusquàm is reuelleretur, iacebat mortuus, vt qui vel timore perijsset, aut propter certitudinem & opportunitatẽ vulneris non perueniisset ad mortis cognitionem: quæ à vasis corporis citò exemit animam, & eam repentè liberauit à vinculis, à quibus vix recedit, vt quæ sit colligata violentis nexibus creatoris. Reliquos autem nos, nescio quanam re impulsi, * nos abigunt, gestu manûs fugere permittẽtes. * In ea autem cruentos adhuc enses gestabãt. Et alij quidem currebant per conualles, festinantes ad montem peruenire. Eis enim ad illum non patebat aditus, propterea quòd Deus super ipsum stetisset, & populo aliquandò respondisset. for. * non adeunt, for. * Interea

Ego autem ore aperto planè hæseram obstupefactus, vt quem retineret inopia cõsilij, & ab adolescentis victus essem visceribus, & nec omninò poteram recedere, nec volebam omninò conseruari: vt qui constrictus essem firmo naturæ vinculo, donèc puer annuens oculis, & vt recederem, hei mihi significans, vix persuasit vt abirem. Et pedes quidẽ anteriùs processerunt, & eos nescio quomodò sequebatur corpus, quod ferebatur: cor autem nolebat recedere, vultum ad puerum assiduè conuertens, & iactum oculorum ad se minimè valens congregare, qui non ad iter ingrediendum erat attentus, sed ad tergum conuertebatur miserabiliter. Perrexi itaque ego quoquè ad montem, sequens eos qui præcedebant. & è specula cõtemplabar infelicem puerum, qui abducebatur, qui ipse quoquè non liberè circunspiciebat, sed clandestina ad me conuersione furtìm fallebat eos, qui abducebant. Tale enim est naturæ vinculum. Non soluitur separatione corporum, sed intenditur vehementiùs, cùm hoc quoquè in brutis animantibus similiter fieri cernere liceat. Et vacca quidem, quæ abducitur, miserabiliter mugit & frequenter, assiduè conuersa ad vitulum, qui est abstractus, & habitu oculorum indicans doloris magnitudinem. Quinetiam equus quoquè priuatus eo, qui vnà pascebatur: quoniam caret sermone, hinnitu dolorem significat, amicum frequenter reuocans. Vinculum naturæ.

Ego autem cùm nescio quomodò peruenissem ad montis cacumen, etsi nõ haberem mentem, quę vnà cum corpore ambularet, volens videre filium velutì è specula, non poteram ampliùs adspicere, vt qui propter longum interuallum absconsus esset à meis oculis. Restabat itaque mihi deincèps perplexus & anceps animus: & à me ad Deum verba fiebant, & filium deflente captiuum, & sanctos interemptos vehementer deplorante: O beati, dicebam, & ter beati, vbì tandèm nunc sunt labores vestræ abstinentiæ? Vbì sunt perpessiones tolerantiæ? Multorum'ne vtiquè certaminum coronam accepistis? Hæc'ne sunt vobis reposita præmia longæ decertationis? Num iustitiæ est vanus cursus? Nũ temerè suscipitur pro virtute perpessio? Quòd vos interficiendos absque auxilio reliquit prouidentia: nec iustitia restitit interimentibus. sed vires habuit manus iniqua aduersùs sancta corpora, & gloriatur vitium se aduersùs pietatem victoria esse potitum, omninò fremens & gestiens tanquàm aduersùs superatam veritatem. Quomodò veterem flammam nõ nunc quoq; accendit rubus?

Quomodò non ſceleratos exuſſit incendio? Quomodò autem nõ eos dehiſcens terra accepit, vt cùm aliâs ſimul cum tabernaculis & cognationibus totam Core deuorauit ſynagogam? Quomodò autem Sinæi montis ſiluerunt prodigioſi terrores, tonitruum ſonitu, & triſtitia caliginis, & innumerabilibus fulgurum coruſcationibus impios non terrefacientes? Sed ocioſa fuit vltrix potentia, nec eos, qui iniuriam faciebant, fulminibus & procellis rectè puniens: neque eos valida manu liberans, quibus ſiebat iniuria: vt cùm ipſi poſtremò docti experientia vim animaduertiſſent miraculorum, cognoſcerent robur admirabile virtutis inexpugnabilis. Sed in ipſo rubo & in monte, in quo fuit lata lex, ceciderunt pij abſque vllo auxilio, perindè àc hoſtiæ expertes rationis.

Num.16. Exod.19.

Exod.14. Ioſu. 10. Iudic.7. Dan.3.

Vbinàm tandèm fuit potentia, quæ in mari ſubmerſit Aegyptios, & profundum eis effecit ſepulcrum? Vbì autem, quæ grandinis percuſſit lapidibus alienigenas, qui bellum gerebant aduersùs Iſraëlitas, & ſine ſanguine & labore victoriam dedit ſuo populo? & quæ rursùs aliquandò eis terrorem incuſſit, cùm aggrederentur terram ſanctam, & eos inter ſe conuertit ad pugnam, neſcientes, vt qui verſarentur in tenebris, ſe * alterum alterum occidere, & non poſſe ſuos qui interficiebantur, agnoſcere? Vbinàm tandèm ſuum occultauit auxilium, non protegens eos, quibus parabantur inſidiæ? ſed ſæuorum quidem leonum iram aduersùs eos, qui ipſis obiecti fuerant, & ignis inexpugnabilem refrænauit potentiam, efficiens vt eos reuererentur, & oſtendens eos eſſe pietate claros: horum autem quomodò dubiam fecit virtutem, eos relinquens omni defectos auxilio, & efficiens vt omninò exiſtimarentur indigni auxilio? Sed hæc quidem dicere nos fortaſsè perſuaſit animi ægritudo & dolor, & ab eo, quod erat decens, nos exturbauit. Danda eſt autem venia dolori, qui perſuadet ei, cui ægrè eſt, multa loqui præter animi ſententiam, victo fortaſsè à rerum aduerſarum magnitudine. Nam iuſtos quoquè ſæpè diuinum reliquit auxilium, eos tradens Tyrannis varijs tormentis cruciandos, & impia morte afficiendos: vt eorum, qui decertabant, virtutis oſtenderetur ſpectata probitas, & eorum fides tanquàm fax reſplenderet, de fidutia nihil remittens vſque ad mortem, ſed totam eſſe vanam Tyrannorum inſaniam patiendo arguens. Nam ij quoquè, qui nunc remanſerunt ſancti, à ſolitudine minimè volũt recedere, ei, quæ promiſcuè & indifferenter in vrbibus agitur, vitæ mortem præferentes. Quod ipſum quoquè viſum eſt ijs, qui ſunt interempti, vt potiùs morerentur, quàm ſuſtinerent vitium, quod verſatur in ea parte orbis, quæ habitatur. Sciebant enim mortem animæ, eſſe morte corporis grauiorẽ: & eam, quæ eſt in peccato, apertè eſſe magìs periculoſam ea, quæ affertur gladio: quoniam hæc quidem habet paruum, & qui eſt ad tempus tantùm, dolorem: illa verò longum ſupplicium, & quod nunquàm deſinit. Et ego quidem hæc dixi.

for * alterutrùm

Mors animæ, peccatũ

Barbari autem cùm multos alios interemiſſent, & depopulati eſſent in ſolitudine, ſatìs magnam viam confecerunt: & cùm die iam inclinato præbuiſſet nobis nox de cæterò poteſtatem ambulandi ſine metu, de monte deſcendentes, conuerſi ſumus ad ſepelienda corpora. Et alios quidem inuenimus diù antè mortuos: ſanctum autem Theodulum adhuc ſpirantem, & qui poſſet vtcunquè loqui. Ei itaque aſſidentes, & quæ acciderant deflentes, pernoctauimus: rogante nos ſene, nè hęc nobis viderentur aliena. Satanæ enim eſſe morem, eos qui tententur, à Deo expetere. Quàm multos Iob filios interemit, alios quidem igne, alios verò enſe, alios autem euerſa domo perdens? Sed nè vos, inquit, ea quæ fiunt, conturbent. Scit enim agonotheta, quo iudicio tradat athletas aduerſario: vt qui præclara præmia & brauia propoſuerit ijs, qui plagas æquo animo accipiunt, eaq; talia, qualia oſtendit magnus Iob, qui omnia accepit duplicia, quæ iam viſa fuerant perijſſe, vel potiùs longè maiora, & quæ citra vllam excedunt comparationem. Quæ enim oculus non vidit, & auris non audiuit, & in cor hominis non aſſcenderunt, ea Deus parauit ijs, qui pro ipſo decertârunt, & pietatis præmijs ſuam vitam glorioſè coronârunt. Sic enim DEVM decebat munificum ſuperare labores remunerationibus, & coronis ſuperare certamina, & illa præbere athletis, quæ neque ſperabantur, neque expectabantur ab ijs, qui ea quæ dantur accipiunt, vt & reddat mercedem quæ debetur, & gratiam efficiat remunerationem, propter inſignem honorem. Hæc dixit, & præſentes ſalutauit oſculo, quandiù loqui & linguam mouere ei virtus præbuit. Mortuum aũt nos multis lachry-

Iob 1.

Iob 42. 1.Cor.2.

Nota q̄ vita æterna, q̄ retribuitur fidelibus, eſt merces & gratia.

chrymis prosecuti, terræ cum alijs mandauimus: & cùm tenebræ adhuc incertum ad vos facerent aditum, huc venire potuimus.

Ex ijs autem, qui fuerunt interempti, duo quidem vocabantur Paulus & Iohãnes: Presbyter autem, Theodulus. Mortui autem sunt consummati septimo die post Theophania, qui est quartusdecimus mensis Ianuarij. Omninò enim viris pijs ac religiosis ipsa quoquè temporis & nominum cognitio digna est magno studio, qui memoriæ sanctorum volunt esse participes. Interempti verò sunt quoquè alij multis antè temporibus, quorum ipsorum quoquè commemorationem, propter viæ longitudinem, & eorum qui congregantur multitudinem, eodem die peragunt.

Nobis hæc adhuc loquentibus, nunciatur quidam saluus euasisse è castris: & paulò pòst ad nos accedit, timoris vestigijs nondùm ex oculis depositis: nec animi perturbationem adhuc valens reprimere: & magno adhuc cursu & animi angore anhelans & conturbatus, perindè àc si propè essent, & futurum esset vt assequerentur ij, qui persequebantur. Deindè rogatus, quomodò effugisset: Me, aiebat, & tuum filium in cœna loquentes denunciabant fore, vt diluculò astro sacrificarent. aramque excitârunt, & ligna apposuerunt, ignorantibus nobis, cur hæc fierent. Mihi autem hæc dixit clanculùm vnus ex concaptiuis, qui eorum vocem intelligebat. Ego autem illi significaui consilium barbarorum, & quòd nisì nobis fuga salutem pepererimus, non nobis viuis manè sol illucesceret. Ille autem veritus nè comprænderetur, remansit, dicens: Quod Deo visum fuerit, vbicunquè sit, non effugiet aliquis, etiamsi lateat in adytis. Ego autem in tenebris cùm vidissem omnes somno grauatos, (torpefecerat enim eos nimia ebrietas) humì pronus primùm serpens, nè, si quis vigilaret, me recta corporis vmbra proderet: deindè à castris parùm remotus, cursu ad hunc scopũ contendi, timoris pennis portatus velociter, quæ apud illos statuta erat cædem vel me ratus fuga euasurum, vel si etiam comprænderer, constituta morte me nihil grauius passurum esse ratiocinatus, & alioquì certo malo præferẽs spem incertã. Quod enim, si manerem, non licebat omninò effugere periculum, verisimile erat posse me euadere, si pedum auxilio meam salutem credidissem. Accepi enim, multos sæpè à pedibus plus esse auxilij consecutos, quàm à plurimis defensoribus. Eccè ergò me mea non fefellit opinio, sed eis quibus post Deum credidi, sum seruatus, & adsum apud vos, vt videtis, nullo malo affectus.

Meis aatem oculis adhuc insidet metus crudelitatis barbarorum, & eorũ facta scelerata me in stuporem adducũt, & impleor horrore, propter ea quæ ab eis facta sunt. Cùm dominum enim meum, vnà cum Prætore munus obeũtem reipublicæ, & ad vos reuertentem offendissent in solitudine, ad se abduxerunt cum omnibus eorum facultatibus: & alium quidem, qui restiterat, cum famulis membratìm discerpunt: meum autem vnà cum filio (erat autem is valdè iuuenis) sequentem abduxerunt. Sole autem iam appropinquante horizonti occasus, figunt tabernacula, vbì eos vespera apprehẽderat: & cum ex nostris spolijs magnum fecissent conuiuium, eum & filium adhibent conuiuam, iubẽtes eum bono esse animo & nihil extimescere. Saluus enim, aiebant, & illęsus domum reuertéris cum filio, cùm sufficiant alij, vt sint duarum animarum precium redemptionis: & videbantur paulò pòst impleturi promissum, permittendo vt ad sua rediret: aquam autem portari, & ad viaticum panes afferri iubebant, ad hoc vt commentum videretur probabile: vt spes vitæ ex viatico apud eos fraudem haberet fide dignam, dolusque barbaricus & scena, videretur esse vera cura, quæ eorum gereretur. Duos autem ephebos iuuenes, procurantes scilicet, vt eis esset iter securum, vnà emittunt, qui eos deducerent. Quibus iusserunt clanculùm, vt cùm essent aliquantulùm remoti à castris, eos conciderent. Cùm eos ergò circunstitissent, qui eo modo, quo dictum est, deducebant, ilicò ij, qui esse videbantur seruatores, & si alij inuasissent, eorum, vt par erat, propugnatores, ij ipsi fiunt præter spem occisores: & mactant quidem filium ante patrem, vt videndo mortem sui filij, & suæ mortis faciendo periculum, ei dolorem conduplicarent. Protinùs autem illum quoquè multis interimunt vulneribus, eorum infidelitatem & insidias magna voce deflentem. Audiui enim alterum quidem flentem miserabiliter, alterum verò valdè clamantem, & ad vnumquenque ictum grauiter eiulantem, & velutì laboribus concedentem, vt plagas dimetirentur. Atque ipse quidem bonis promissis sic

Nota barbaricã ferocitatem.

sic deceptus, mirabilem passus est interitum. Oportebat enim ipsum ex aliorum malis sua diuinare, quòd scilicet mors quidem minimè vitari posset, esset autē potiùs toleranter ferenda cùm expectaretur. Malum enim quod venit præter expectationem, omninò perturbat cùm aduenerit. Quod autem est expectatum, cùm ad id experiendum paratam inuenerit rationem, existimatur leuius, vt quod iam sit meditatum, & effecerit, vt eius aduentus nequanquàm sit nouus & alienus.

Vespere enim in cœna, in qua eum præbibendo inuitabant poculis & benignis verbis, volentes ludere ludum sibi consuetum & gratum, (erat autem id, quod ad delectationem agebatur, hominis cædes) mittunt ad eum calicem, vt bibat vni ex suis filijs, cùm alterum paulò antè mactâssent. Ille autē vix quidem accepit inuitus, vt cuius appetitus esset metu mortuus ante corpus. Accepit tamen metuens. Bibens enim, significabat se necessitate adductum id facere, vt qui violentis ostenderet sonis, id à se fieri præter animi sententiam. Non enim quietè fauces permeabat potus, sed in genis quodammodò restagnans, ad mentum veluti ad vallem aliquam asperam, cum maximo sonitu deuorationis vix peruasit thoracem. Cùm sic ergò tandèm per vim potum accepisset, mittunt, qui eum interficeret. Erat autem is iuuenis. Nam eis quoquè cædes committunt, ab ineunte ætate prouocantes eos ad crudelitatem. Ille autem ob ebrietatem bacchico furore percitus, ad tam inhumanum opus magno contendit studio, quam ex actione capiebat voluptatem risu indicans: & ad iacentem accedens, primùm quidem eum ferit in colli vertebris, & cùm propter ossium duritiem parùm scidisset, protinùs illinc quidem tollit ensem: per iacentis autem latus eum transadigit. Deindè cùm rursùs in prima vertebræ sectione certiùs & opportuniùs percussisset, reuertitur exiliens, manu ensem in aëre quatiens. Puer verò præ dolore diù quidem palpitauit & subsultauit, & eiulans volutatus est in sanguine. Tandèm autē cùm in spiram conuolutus, caput inclinâsset ad ventrem, & pedes ad eum contraxisset, vt qui vellet erigi, illa conuersione ad prunas appositas se deuoluit. Cùm verò maiorē, vt est consentaneum, ex igne sensisset dolorem, rursùs quidem pedibus & manibus necessariò instar piscis subsiliebat, assiduè erigens partem quæ torrebatur. Cùm verò non posset ampliùs sibi ipsi opem ferre, vtpotè quòd vnà cum sanguine excretæ essent vires, rogo liquefactus interijt, duobus simul affectus supplicijs, nempe ensis & ignis.

Iuuenes exercentur ad cædes faciēdas.

Crudelissima pueri cædes.

Die autem sequenti postquàm hoc fecissent, ambulantes vt in solitudine, non recta via, sed aberrante, locaque aspera & difficilia, modò hîc, modò illic obeuntes, altosque & arduos montes circumeuntes, & per non tritas & confragosas & propemodùm inuias valles pedibus ingredientes, longo remotum spatio vident locū paulatìm herbescentem: & cùm ex viriditate coniectâssent esse locum aptum ad diuersandum, aut etiam existimâssent illic aliquos habitare monachos, scopum suum cò conuertunt, tanquàm à mari ad portum iter iumentis dirigentes. Cùm autem venissent, vident locum, qui nihil erat deterior quàm putârant, nec falsa visione eorum spem fefellerat. Nam & erat aqua in eo copiosa: & antequàm gustaretur, sua visum delectabat puritate. Ori autem allata, paruam arguebat esse visus delectationem, si conferretur cum voluptate gustûs: eratque fœnum aptum ad pascendum animalibus. Cùm ergò camelos exonerâssent, illos quidem liberè dimittunt ad pascendum: ipsi autem statìm currunt ad aquam, eam bibentes, se adspergentes, lauantes, & nescientes, vt semèl dicam, quomodò vterentur illa liberali & profusa aquæ abundantia.

Dum autem ad eam choros ducerent, & fontem laudibus celebrarent, vident in latere montis quoddam paruum domunculæ vestigium, omnesque vno spiritu cò currunt, cursu alius alium superare contendentes. & cùm appropinquâssent, circunfusi sunt speluncæ. Ea autem erat in ostio paucis extructa lapidibus, nè si esset nimìs magnus hiatus, feris facilem prębeteret ingressum. Deindè cùm intrò accurrissent pauci & singuli (non capiebat enim multos) virum educunt specie & habitu venerandum: eumque ducebant trahentes, nihil omninò conturbatum, & qui neque expalluerit, neque illiberale aut triste aliquid ostenderit aut locutus sit. & cùm eum supra quandam petram posuissent, lapidibus (non enim habebant enses) interficiunt scelerati, ridentes & sua voce pæana decantantes. Deindè rursùs parùm pro-

Cædes venerandi eremitæ.

progressi, alterum comprehendunt adolescentem, pallidum, macilentum, & qui adspectu aperta præ se ferebat vestigia abstinentiæ: & ipsum similiter lapidibus interficiunt, multas voces emittentem, quibus agebat gratias, & fatentē se eis debere, quòd qui virtutem sequebatur, è vita eduxissent. Dicebat enim se nō parùm timere finis incertitudinem, nè mentis fortis lapsus, aut quędā externa necessitas liberæ animi voluntatis mutaret constantiam: vt quę vel esset persuasa aut coacta alia sentire, q̃ quæ apud Deum sunt certa & extra controuersiam.

Item alterius.

Non multùm illinc processerāt: & ecce apparet locus quidam herbidus, & multis comatus arboribus: & rursùs quàm maxima potuerūt barbari celeritate ad ipsum cucurrerunt. Cùm autem appropinquâssent, in paruam quandam incidunt domunculam, in qua exercebatur adolescens, cuius magnus & excelsus animus, existimatus est vel ab ipsis barbaris dignus admiratione. Neque enim his ostendere latentia quædam monasteria, & eà ratione mortem effugere, sustinuit. Hoc enim ei polliciti erant barbari. Sed neque in hoc, vt exiret è domo, neque vt omninò tunicam exueret, obediuit: indicare quidem eos, qui poterant latére, dicens proditionem: omninò autem obedire, quicquid per vim cogeretur, pusilli & abiecti dicebat esse animi. Ijs enim qui exercentur, dicit oportere adesse magnum & excelsum animum, & non fas esse cedere aut metui, aut minis, etiamsi id videatur magnum habere periculum. Consuetudo enim fit via ad maiora: & timiditas, quę semèl didicit dominari, iubet etiam magna bona contemnere, atque adeò ipsam etiam pietatem postremò prodere, quandò metus malorum, timiditate confectum animum inuenerit.

Adolescētis eremitæ insignis constantia.

Si enim nunc, inquit, facilè prodidero liberum mei animi arbitrium, timens nè breuì moriar: quomodò si ꝓponantur supplicia, & minæ intententur tormentorum, ad impietatem non facilè transfugiam, cùm doloris vacuitatem assueuerim vtili pręponere? Quocircà cùm vobis planè denegetur ea, quę speratis, consequi, nè cunctemini ea, quę vultis, facere. Neque enim loca, in quibus viri pij habitant, etsi sciam, indicabo: sed nec extra ostium vobis iubentibus egrediar, neque vestem exuam, vt me quis adhuc sentientem, & mei liberi arbitrij compotem, cernat nudum, & contueatur corpus, quod in hodiernum vsque diem meis non est conspectum oculis. Post mortem autem in me nō sentientem faciat deincèps vnusquisque, quod velit. Eorum enim qui faciunt, crudelitatis, sed non eius qui patitur, animi est ea reprehensio. Intùs enim moriar indutus, vt constitui, neque faciam quidquam pręter sententiam, meipsum prodens vt mancipium: & in hac cauea, in qua decertaui, potiùs interficiar. & erit mihi sepulcrum hæc domuncula, quę priùs virtutis sudores, & strenuitatis ac probitatis nunc accepit sanguinem. Sic eum liberè loquentem cùm non tulissent scelerati, sed aduersùs generosum eius animum essent acerrimè cōmoti, tot eum plagis interficiunt, quot potuit eius corpus capere. Vnusquisque enim volens suam iram in eum re ipsa ostendere, non existimabat priorum enses sufficere ad vindictam, nisì cùm ipse quoquè suum gladium sua manu tinxisset, sic indignationē suam posset consolari. Cùm plures itaque mortuum quàm viuum illum magni & excelsi animi virum iam sauciâssent, ità recesserunt, animis ægrè ferentes, quòd non ad maius supplicium eis suffecisset corpusculum.

Itē pudicitia admirabilis.

Cædes atrocissima.

Post eum autem tres nobis occurrunt, ingredientes per solitudinem, qui adhuc feruentem eorum iram paululùm sedârunt: vt qui eorum in illum furoris defectus suppleuerint. Quomodò enim agrestes feræ, aut canes venatici, si ostensa solùm fuerit præda, & euaserit, ad maiorem prouocantur insaniam, quòd eam non fuerint cōsecuti, & quod rursùs inciderit, maiori studio persequuntur, secunda cautione priori medentes ludibrio: ità ad eos, qui apparuerant, currentes, cędem spirantes scelerati, cùm enses strinxissent priusq̃ appropinquarent, cū tanta in ipsos processerunt crudelitate, cum quanta si ipsum accepissent, qui eos iritauerat. Cùm autem nōdùm enses in vaginas misissent, sed nudos manu tenerent, calidoq; & exhalanti sanguine inquinatos, in eo loco, in quo ambulabant, vident posita duo monasteria, non exaduersò quidem itineris, sed ex oblíquo ad alteram manum. Erat autem, quod inter se inuicèm quidē intercedebat, spatium, triginta stadia: inter eum verò locum, in quo eramus, quindecim. vnumquodq; tanq̃ à centro ad circuli lineas, quę sunt in circūferentia, pari mensura distantia. Diuisi itaque processerunt, dimidia pars ad vtrunque eorum, tota

Aliorū triū trucidatio.

præda,

præda, quam collegerant, in regione relicta cum iumentis. Et eos quidem, qui erant ad austrum, quomodò interfecerint, aut quosnam, nequaquàm cognoui. Ex ijs autẽ, qui erant ad clima boreale, postquàm iam propè accessissent illum, qui ex multo cursu tela in pharetris sonantia senserat, & fugere cœperat, ipsi arcus intendentes multis iaculis transfixerunt. Deindè cùm ipsum, qui pronus ceciderat, comprahendissent, non sinunt eum mori cum ijs solis, quæ priùs acceperat, vulneribus: cùm tot haberet plagas, quæ ad id sufficerent: sed cùm adhuc spirantem & animam agentem supinum conuertissent, statìm dissecant à pube ad thoracem: respirantia autem per dissectionẽ viscera, & lateribus circunfusa, contis vtrinquè conturbabant, donèc ea quoquè dilacerauerint priusquàm recederent.

Irã alterius cuiusdam.

Post hæc autem ego quidem aufugi, vt priùs dixi: filio autem tuo quidnam factum sit, nescio. Nam cum quidem viuum reliqui, sed qui de vita nequaquàm bonam spem conceperat propter mortem, de qua susurratum fuerat. Cùm hæc ego audiuissem, & nocturnam haberem visionem in auribus resonantem, (In somnis enim legebam epistolã, quæ ab aliquo ex familiaribus nupèr mihi data fuerat. Quæ quidem priusquàm explicaretur,ità habebat in plicatura: Domino meo post Deum & patri, beatus Theodulus) quonam modo oportebat meam tunc affectam esse animam, ô fratres, si modò adhuc habebam animam? Cor mihi desiderabatur, viscera diuellebantur, vires dissoluebantur: sudor, vt semèl dicam, distillabat totis membris, cùm audiuissem nuncium somnio conuenire, qui mihi non ampliùs faciebat dubiam aut ancipitem mortis suspicionem: sed potiùs confirmatam duobus testimonijs, somnio, inquã, & significationibus eius, qui fuerat conseruatus. Quid deindè sequitur? Cùm ipsa vox iam mihi esset extincta, neque flebam, neque poteram lamentari, sed ad eum solum fixis adspiciebam oculis, donèc quædam mulier ex ijs, qui illic erant, cuius etiam filius ab eis fuerat interfectus, (Is autem erat, quem quæ præcessit oratio, significauit fuisse insignem, propter magnum excelsumque animum) me recreauit, & vt me à vehementi dolore colligerem, effecit. Postquàm enim illa intellexit interfectum esse filium, & aduersùs eos, qui interemerant, strenuè decertâsse, actione ipsa quoquè in eum suam ostendit cognationẽ, vt quæ vera ac germana illius mater apparuerit: & cùm se splendida veste protinùs induisset, & ad lætitiam totum mutâsset habitum, manus in cælũ extendit, & ad Deum Seruatorem tales voces emisit:

Exẽplũ admirandæ in fœmina cõstantiæ.

Tibi Domine commendaui filium, & est mihi saluus nunc & vsque in secula. Tibi credidi adolescentem, & mihi fuit custoditus verè saluus & inuulneratus. Non enim quòd sit mortuus, neque quomodò vitam finiërit reputo: sed considero, quòd omnis peccati effugit periculum. Non quòd corpus sit sauciatum, & mortem acerbam sustinuit: sed quòd puram animam & nulli repræhensioni affinem illinc tulit, & spiritum immaculatum tuis commendauit manibus. Ego cædes, brauia numero: ego plagas, tot esse coronas censeo. Atque vtinàm tuum corpus plures plagas cepisset, ô fili, vt tibi ex eo plures accederent mercedes. Hinc quòd te conceperim, reddidisti mercedẽ. Hinc me remuneratus es propter dolores, quos ego sensi in partu. Hinc mihi dedisti honorem propter educationem. Quid ergò: Non me quoquè es accepturus participem præmiorum? Cõmunis enim fuit labor vtrisque. Tu decertâsti, & ego sum quoq; tibi particeps certaminis. Tu certâsti, & ego tuo gratulor certamini. Tu iræ restitisti barbaricæ: ego autem resisto naturæ tyrannidis. Tu mortem videlicet contempsisti: ego autem viscera despicio. Tu cædis dolorem tulisti tolerabiliter. ego cùm mihi laniantur viscera, fero tormenta. Mea, quæ sunt tuis æqualia, & non inferiora, tu vincis acerbitate doloris: ego autem supero longitudine temporis. Nam etsi tibi valdè magnum dolorem mors attulerit, vna tamen hora mors præterijt. Ego verò longum traho dolorem, & eum moderatè fero, philosophans & certò sciens te apud Deum vitam viuere, in quam nullus cadit interitus. credo fore, vt mea illic curetur senectus, quandò mihi quouis modo confractum fuerit hoc vas testaceum, & ad id, quod illic est, æuum profecta fuero. Beata ego in matribus, quæ Deo talẽ exhibuerim athletam. Rursùs quoquè ego beata. verè confido enim fore vt deincèps glorier, cùm tu in Christum fueris resolutus, & vnà cum eo futurus sis perpetuò, & deliciarum, quæ nunquàm desinunt, sis particeps.

Hæc ego audiens, erubescebam quòd tam molliter & tam pusillo animo ferrem casum

casum pueri,& mihi esset minor virtus animi, quàm fœminæ, & eorum qui aderant, me mouebat verecundia. Deindè illam quidem admirabar: meipsum autem irridebam,vt qui egregiæ illius mulieris verba acciperem, perindè àc meî sugillationes: & illius moderationem,meam iudicarē insaniam. Nam cùm existimâssem me iure posse cum Deo conqueri propter ea,quę passus fueram: tunc rectè cognoui me esse passum,quòd mulieris exemplo didicissem,esse cuiusuis mali insultum tolerabilem. Visum est autem consilio eorum, qui Pharan incolebant,postquàm audijssent, quæ renunciata fuerant,non pręterire silentio,id quod ausi fuerant, sed hoc significare Regi Barbarorum. Et ad eum quidem mittunt duos ex ijs, qui apud ipsos vocantur Hemerodromi,accusantes quòd inita infregissent fœdera. Sunt autem adolescentes, ephebis paulò ætate maiores, barbæ propemodùm primam emittentes lanuginem, qui his rebus inseruiunt,& nihil ferunt præter arcus telaque & iacula & silices. hæc enim eis in via sunt ad vitam vtilia: illa quidem venationem, hi verò ignem prębētes ad coquendum. lignorum enim & stipularum est eis vtiquè magna in omni loco copia,cùm nullus quæ nascebantur, secaret in solitudine.

Cùm ij autem illam viam conficerent, nos egressi sumus ad efferenda corpora: & cùm accessissemus,inuenimus eos,qui quinque antè diebus interempti fuerant,nihil passos ex ijs, quæ verisimile erat passurum esse mortuum, qui vno antè die esset mortuus: non malè olentes, non putrefactos, & nihil læsos ab ijs, quibus innatum est vt perdant,à carniuoris,inquam,auibus,aut feris agrestibus. Tanto autem antè tempore eos fuisse interfectos,dixit filius Megadonis. hoc enim erat nomen Senatori, qui à Barbaris fuerat interemptus. Erat verò, qui occisus erat in Bethrambe quidem, Proclus: Hypatius autem,qui in Geth. Isaac verò, qui in monasterio Salaël. Macarius autem & Marcus,qui fuerunt occisi in ea,quę est extrinsecùs,solitudine. Beniamin verò in ea,quæ est extra Elim. Eusebius autē in Thola, & Elias in Aze. Porrò autem ipsorum quoquè duorum alterum inuenimus, qui multa vulnera habebat letalia:sed adhuc viuebat & spirabat. Quem quidem cùm portâssemus, in cella deposuimus, conuersi ad sepulturam aliorum corporum. Cùm autem ad ipsum redijssemus,viuum quidem non ampliùs offendimus: apud hydriam autem inuenimus iacentem iam mortuum. Nam cùm omninò siti laborâsset propter inflammationem vulnerum, postquàm bibit, cecidit pronus in genua, in hoc habitu eum mortuum relinquente anima. Cumq; ei vt cæteris iusta fecissemus,egressi sumus, vt sciremus quidnam significaretur à principe Barbarorum.

Corpora sanctorum extincta, prorsùs illæsa.

Nomina occisorum.

Iam autem nobis Pharan ingredientibus, aderant qui missi fuerant, ab eo afferentes literas,quę & pacem confirmabant,& ad se venire iubebant eos,qui affecti fuerāt iniuria: & maximè eos,qui attinebant ad captiuos adhuc viuentes. Quòd si quis etiam vellet sumere pœnas de ijs,qui occisi fuerant,dicebat se esse paratum dare authores ad supplicium. Quinetiam se profitebatur omnia daturum spolia ijs,ex quibus pdę actę fuerant. Nolebat enim soluere leges pacis, vt qui lubenter esset cum eis confœderatus, propterea quòd ex ijs vtiquè accepisset solatium. agnoscebat enim eis nō paruum afferre emolumentum, quod cum eis intercedebat commercium, vt qui in suę egestatis necessitatibus apertè adiuuarentur eorum abundantia. Cùm dona itaq; parâssent,& legatos constituissent tanquàm ad renouandam pacem,quæ iam dissoluta fuerat,die sequenti & ipsos emittunt, & nos qui bona vtiquè spe eramus venturi. Octauo autem die ambulantes (duodecim enim diebus iter conficiebatur) aquæ penuria laborauimus,magnaque nos sitis vrgebat necessitas: morsque deincèps sperabatur,quæ semper assidet inopiæ. Dicebāt autem vtiquè propè esse fontem ij,qui locorum habebant experientiam:idque multos solabatur laborantes, futuri expectatione,quæ malo præsenti medetur. Currebant itaque multi ante multitudinem, properantes inuenire illud quod quęrebatur, & desiderantes eo securè frui,cuius laborabant inopia,alius aliò conuersi,prout vnumquenque ducebat spes assequendi. Deindè etiam oculis considerantes,firmo fixoque obtutu procùl intuebātur,oculorum lumine tanquàm lucerna id quod latebat indagantes. Ibam autem ego quoquè, paulatìm sequens eos,qui præcurrebant,vt alij quidem fortassè dixerint,qui pręsenectutis imbecillitate non possem eos assequi,qui magìs valebant viribus:vt ego autem dico,qui nollem nimiùm inordinato pede facere iniuriam honestati & grauitati mo-

rum. Adhuc enim valebam viribus, necessitate ad id quod vrgebat, magis animi impetum impellente, quàm natura ei insitum fuerat.

Exaduersò autem mei itineris erat fons positus: latebat autem in medio cuiusdam collis. Ijs itaque, qui ex vtraque eius parte dispergebantur, semper relictis, pergebam in medio eius, quæ hîc aut illic futura erat, inuentionis, cõiectans me non procùl abfuturum. Cùm verò me paululùm inclinâssem, quãdò accessi ad dorsum collis, & primus vidi fontẽ, & barbaros multos ei circunfusos: & cùm sic in immanes incidissem hostes, neque conturbatus sum eo quod acciderat præter expectationem, neque magno fui timore affectus. Sed cùm essem medius inter timorẽ & gaudium, de eo quod euenerat, me tali sòlabar consideratione. Aut enim, dicebam, me apud ipsos inuenturum filium, & prompto & alacri animo cum ipso seruiturum, seruitutis molestiam leuans voluptate adspectûs: aut omninò esse interimendum, & sic esse liberandũ à graui, quæ me premebat, molestia. Sed ij quidẽ exilientes, ad me permixtìm accurrerunt: cumque me compræhendissent, qui tanquàm mutus stabam, vtpotè cogitabũdus, inhumanè trahebant. Qui autem ad inquirendam aquam mecum missi fuerant, cùm se vidissent ab ipsis nondùm fuisse conspectos, sensìm cõuersi, clàm statìm redierunt, ꝑnos non secùs àc serpentes se per terram trahẽtes, & sic se fuga subripientes. Ego verò etsi ab eis vincirer, traherer, conuellerer, (Quid enim non graue patiebar?) eorum quidem neque vllam ducebam rationem, neque vllum sensum accipiebam: sed tota mente versabar in inquirendo filio, illumque oculis scrutabar, in omnem partem circunspiciens, sicubì viderem eum qui desiderabatur.

Barbari vertuntur in fugam.

Cùm hæc autem fierent, non multum tempus præterijt, & eccè ex nostris copijs aderant viri bellicosi. Qui cùm super tumulum sublimes apparuissent, magnam perturbationem attulerunt barbaris. Postquàm enim clamore significârunt aduentum, nullus fuit qui in loco manserit: nudus autem totus locus repentè ostendebatur, qui paulò antè plenus erat corporibus. Saluti enim cõsulere festinãs fugiebat vnusquisq; secũ nihil valẽs accipere: tantusq; timor eorum, qui apparuerant, ex tanta securitate eis irruit, vt nec ad persequentes quidẽ se omninò conuerterint, dubitantes nè compræhenderentur: putarent autem se habere, qui retrò semper sequerentur, & qui strictos haberent gladios, & verberarẽt aliquos, & multos de medio sustulissent, & suam perturbationem esse existimarent aduentum aduersariorum: donèc lõgum fugæ spatium eis concessit, vt respirarent, præbens facultatem circunspiciendi, & videndi eos qui persequebantur. Efficit enim metus, vt quæ sunt continentia, putentur semꝑ maiora, & plura visie ne appræhẽdantur, quàm rei habeat veritas, plus quàm capere possint eorum vires, res velutì augente timiditate. Atque illi quidem sic soli fugiebant, illic relictis omnibus, quæ habebant, impedimentis. Qui autem accesserant, cùm ex ijs, quæ inuenerant, magnam accepissent vtilitatem, illic reliquum diei transegerũt. Deindè cùm sequenti die cœpissemus ambulare, & quatuor dierum iter confecissemus, in castra peruenimus. Cumque significatum esset aduenisse legatos, ij vocati sunt, vt conuenirent Amanem. hoc enim erat nomen Regi Barbarorum. Ad quem cùm attulissent munera, benignum responsum nacti sunt, & acceperunt prope illum tabernaculũ, benigneq; & comiter ab eo sunt tractati: donèc diligẽs & accurata perscrutatio omnia manifesta reddidit, quæ ad illam iam factam pertinebant incursionem. Atque illa quidem ab eis breui peracta sunt tempore.

Effectus timoris.

Mihi aũt cor vehementer palpitabat, & ad nuncium suspenso animo erigebar: oĩs autem sonus cuiuslibet rei, mihi videbatur susurrare famam eius, de quo eram solicitus: erantque aures paratæ vocum sonis, & mens attendebat eos tanquàm nuncios: spectans, quisnam esset mihi renunciaturus aut vitam aut mortem filij. Quandò autẽ veniebant non admodùm læto vultu, mœstum significari nunciũ eorũ tristitia coniectans: Non opùs est, aiebam, vt loquamini. Calamitatem enim visus nobis renunciat, & etiã ante linguã clamat animi motus, quod dicendũ erat sermone, gestu priùs cloquens. Non fallar ergò orationibus, neq; decipiar verbis compositis ad persuadendũ. non enim attendam sermones, qui possunt oĩnò figurari ad probabilitatem, cùm in ipso vultu videam animi perturbationẽ. Hoc est enim aperta illius imago, vt quod exprimat internã eius affectionem, non secùs àc speculum. Neque enim potest ille vultus lætitiam ostendere, qui concidit mœrore, & plenus est tristitia. Aut ergò circa fictionem

Vultus, animi imago.

ctionem dicite verum mihi roganti, aut scitote vos hoc vestris iam dixisse vultibus, sicut etiam dixi anteà. Quid enim prodest verbis paululùm consolari eum, qui cruciatur: posteà autem maiori afficere molestia, quandò quod angit, verum depræhensum fuerit?

Cùm itaque iureiurando frequenter affirmâssent, nõ esse mortuum Theodulum, viuere autem venundatum cuidam in ciuitate Eluza, consulebant vt irem in ciuitatẽ. dicebant enim me illic inuecturum filium. Sed ne sic quidem dolorem vel modicè curârunt. Quid tum enim, cogitabam, si viuit, & maior quidem metus mortis est dissolutus: seruit autem venundatus, & nè mecum viuat, est prohibitus? Non facit enim omninò puram voluptatem necessitas, quę impedit appetitionẽ liberi arbitrij, & animi libertatem retinet aliena voluntate. Posteà tamẽ profectus sum ad eam, quæ mihi significata fuerat, ciuitatem, cum duobus, quos mihi dederant, viæ ducibus. In via aũt quidam nobis occurrit adolescens, qui sequebatur animalia, quæ onera portabant. Is autem me priùs viderat in castris, & quæ ad me pertinebant omnia, accuratè didicerat. Is cùm fuisset Eluzæ, & quæ de filio meo dicebantur audijsset, ꝙ scilicet captiuus abductus esset à barbaris, ei de me significauit: acceptisque literis, veniens eas afferebat tanquàm bonum nuncium. Cùm autem me vidisset eminùs, cœpit accedere subridens: & ego quoquè, cùm virum agnouissem. vbì verò propè fuimus, ipse quidẽ me læto vultu alloquitur, & dexteram extendens, eam ponè diuertit, & volam manûs applicans humero, epistolam summis digitis extrahit ex pharetra. & eam mihi reddit, filium meũ nuncians viuere, & hortans vt essem bono animo, & non perindè, àc si esset seruus, spem haberem bonis vacuam. Nam is qui emit, inquit, est sacerdos Christi sacramentorum: & filius cœpit quidem ipse quoquè esse in ordine sacro, vt cui sint credita prima munera æditorum. magnam autem mox futuri profectûs spem ostendit, vt qui breui tempore magnam virtutis dederit periclitationem, & morum bonitate effecerit, vt hoc omnes statuerent. Ego autem vt qui essem & inops & domo carens, eum benignis verbis sum prosecutus, & ei bona multa sum precatus: quoniam nihil habebam, quo hominis bonum honorarem ministerium: vniuersum autem permisi Dei prouidentiæ, & pro inexpectata lætitia ei cum lachrymis egi gratias, qui mihi, vt erat verisimile, cœpisset soluere ingentem calamitatem, & veterem reddere prosperitatem.

Postquàm autem véni in ciuitatem, primùm quidem sanctum templum quæsiui, tanquàm causam bonorum, & ei eum, quem par erat, honorem tribui, solum rigans lachrymis, & implens Dei ædem vocibus lamentationũ. & illinc deductus, véni in domum, in qua manebat filius, multis præcedentibus, & mei aduentûs felicem nuncium significare studentibus. Nouerant enim omnes ex fama, quæ præcesserat, me esse, qui vulgò iactabar, patrem pueri, qui apud ipsos fuerat venundatus: nec vllus erat, qui nõ vultu signa gaudij præ se ferret. Vnusquisque autem cùm tanquàm suum vidisset, de quo oĩs spes periërat, hilari vultu exilientes, se mei animi affectioni consentire ostendebant. Postquàm autem ianuæ appropinquauimus, cùm eum vocâssent, & me venire dixissent, ducunt salutaturum. Cùm nos verò alter alterum ego & ille vidissemus, neq; lætari neque admirari primùm cœpimus, sed ambo potiùs lamentari, vultus lachrymis inquinantes, & similiter vestes, quæ tegebant pectora. Et ille quidem accurrit non admodùm cognoscens: erã enim & capillis & veste sordidatus, ità vt non possem facilè cognosci. Ijs tamen qui renunciauerant, vt videtur, potiùs credens quàm oculis, venit passis manibus, vt mihi vehementi animi impetu circunfundendus. Ego autem etsi multi essent circa eum, ipsum agnoui protinùs, vt qui adhuc eandem haberet vultûs figuram, quæ assidua eius meditatione apertè erat meę impressa memorię: & cùm non potuissem continere gaudium, mihi repentè dissolutum fuit robur corporis: & cùm cecidissem, hianti ore humì iacebam, existimatus à nonnullis esse mortuus. Diuturno enim mœrore, nisì quòd respirabam & videbam, à mortuo nihil oĩnò differebam. Cùm me autem compræhendisset & esset complexus, qui defecerat, animum vix mihi restituit, fecitque vt cognoscerem quis essem, & vbì essem, & quemnã meis cernerem oculis. Eum ergò vicissim complexus, eisdem excepi nexibus, insatiabiliter diuturnum explens desiderium.

Vides Christianũ morũ, vt ingredientes vbẽ, primùm sese conferãt ad templum Dei, honorẽ ei debitum exhibituri?

Deindè ad loquendum conuersus, ego me excusabam, & persuadere volebam, me

fuisse authorem omnium, quæ senserat, malorum: vt qui eum eduxissem extra patriam, & eum fecissem incolere regionem, quæ continenter diripitur: & verè erat ità, vt dicebam. Quandò enim vnquàm eam, quæ genuerat, incolens, aliquid deprecandum sensisset, cùm ex omni parte in pace ageret, & nullum haberet eiusmodi metũ insidiarum? Valeant, qui quæ sunt in fatis, opinantur esse ineuitabilia, & ex fato ijs, qui patiuntur, imponunt necessitatem. Post hæc rogabam, vt mihi narraret quę ei acciderant eo tempore, quo fuit apud barbaros. Neque enim ampliùs molesta erat enunciatio, cùm præterijsset iam periclitatio. Nam quomodò post morbũ sanitas, & curatio post vulnera lætificat, & non afficit molestia: ità etiam rerum tristium narratio post liberationem, vel maximam habet voluptatem, quantum priùs dolorem habuit experienta.

Ipse autem cùm grauem è profundo gemitum edidisset, Quid iuuat, inquit, ô pater, eorum quæ sunt molesta, reminisci? Solet enim officere recordatio, vt eius qui passus est, recrudescant vulnera, etiamsi auditorum aures fortè demulcet, alienis alioquì malis delectationem afferẽs. Sed quoniam scio fore, vt nequaquàm cesses, donèc ea, quæ desideras, tibi scire licuerit: admirabilem enim euentum meæ salutis, vis efficere argumentum glorificationis, quomodò soles de rebus omnibus Deo agere gratias, audi, magni animi virtute tuos implẽs spiritus, nè ad asperos & difficiles casus eorum, quæ euenerunt, ipse quoquè miserabiliter fractus paternis visceribus, me quoquè flectas ad luctum & lachrymas, & eiulatibus lamentationis confundas orationem: vtpotè ꝙ luctus sæpè vocem interrumpat, & non sinat quempiam ea, quæ vult, lingua narrare libera. Atque magnam quidem actûs partem omninò vobis apertè narrauit post fugam filius *Medagōis. Illa ergò rursùs referre, simul & superuacaneum fuerit, & molestum. Quæ autem post fugam illius euenerunt, necesse est, quoniam tu hoc mihi iubes, dicere.

*Megadōis

Narrat, q̃d de ipso barbari deliberauerant.

Visum fuerat barbaris, vt dixit, (omninò enim dixit ille) nos mactare: & q̃ pertinẽt ad sacrificia, iam vesperè parata erãt omnia, ara, ensis, libamen, phiala & thus. Summo ergò manè certa erat mors, nisi Deus erat prohibiturus, sicut certè prohibuit. Postq̃ autem ille, cùm me suam non celauisset fugam, aufugit, & propter longum vię spatiũ, & ꝙ incerta esset persecutio, dubium esset an eum possem assequi, quòd nõ solùm tẽpus (erat enim vespera) vsque ad manè, esset sufficiẽs terminus ei, qui fugeret: sed etiã itineris incertitudo faciebat, vt nescirem quonam modo possent eum persequi. Quis enim est tam egregius simul inuestigator & tam bona coniectura præditus, vt in tanta latitudine solitudinis, itineris inueniat vestigia? est enim tota aspera & lacunosa, & q̃ nullum omninò ostendat vestigium quod acceperit. Cùm hæc ità se haberent, ego ꝓnus iacebam, vultum quidem humì defigens, propter angustias autẽ afflictionis mentem sursùm erigens, & sic Deum vniuersorum sensìm & apud me rogãs, vtpotè quòd nihil ex ijs, quę ad hanc vitam pertinent, ad nullam rem vtilem me posset deducere & attrahere, propter celerem necessitatem: sed efficeret, vt essem potiùs sobrius & vigilans, & soli Deo mentem adhiberem, & à spe in eum, penderem.

Precatio ei9 ad Deum.

Quocircà dicebam: O Domine & Deus, qui solus es opifex vniuersæ, quæ cernitur & quæ mente intelligitur, creaturæ: habes in manu tua corda eorum, quæ es fabricatus, & conuertis sæpè ad misericordiã, ferociam impetûs alieni à ratione, quandò volueris iusto & rationi consentaneo iudicio, eos qui tuæ potestatis sententia morti traduntur, conseruare: qui sedas iras ferarum agrestium, quæ prosiliunt ad humana corpora deuoranda. Qui vim ignis hebetâsti, & solo nutu tuo pueros tuos illæsos cõseruâsti, & eorum pilos & colorem arcana tua & admirabili potentia flamma reddidisti potentiora: tu me quoquè serua rex Christe, qui nulla spe nitor auxilij, qui mox inimicorum iudicio sum vita priuandus, qui (vt est verisimile) iam sum mortuus: & nè permittas ô Domine, vt meus sanguis sit libamen dæmonibus, neque mearum carniũ nidore lætificentur mali spiritus. Statuerunt me astro sacrificare matutino, quod cognomen accepit ex vitio libidinis. Sed nè permittas Domine, vt corpus meum, quod in hodiernum vsque diem castum est conseruatum, sit hostia dæmonis, qui cognomẽ accepit ab intemperantia. Muta autem cor ferinum ferarum verè immanium ad clementiã & mansuetudinẽ, qui mutâsti iram in Esther inflammatã Assueri regis Mediæ, & eius immitẽ animũ conuertisti ad misericordiam. Serua animã, q̃ tibi seruire ꝓposuit.

Dan.3.

Esther 15.

fuit. Redde me patri seni & tuo famulo, filium rudem malorum, & qui, quòd ad propositum attinet, sum pius Dei cultor futurus. Non enim propter metum periculi hanc nunc incipio confessionem, vt videatur promissum rependi pro salute. Certaminis enim necessitatem anticipaui libera mea cogitatione. Ostende fidem esse ad salutem pedibusperniciorem, & tuam spem esse quauis fuga tutiorem. Effugit mortem is, q mecum erat manè sacrificādus, & fuga sibi salutem peperit. Ego autem mansi, expectans quod tibi videretur, & sum in manibus inimicorum, tuo confidens auxilio. Ille suis pedibus, ego tuæ credidi potentiæ. Nè sit diuina expectatio ad salutem infirmior spe corporis. Conseruatus est ille, qui tenebris vsus est ad fugam, & rectè quidem sit conseruatus. Ad me iam peruenit lux diei. Tu deincèps me conserua tua sapientia, qui viuis lucem largiris ad tua exequenda præcepta.

Me sic orantem cum acerbis lachrymis, manè insomnem occupauit. Cumque respexissem, vidi iam luciferum prodeuntem ex horizonte. Surgens autem ab eo loco, in quo iacebam, sedi manus meas complicans genibus, & faciem super ea inclinans, sinum implebam lachrymis: & rursùs corde clamabam ad eum, qui me poterat eximere, intensa vi spiritûs: Mirifica, dicens, mecum Domine tuam misericordiam, qui solus habes vitæ & mortis potestatem, sicut mirificâsti cum sanctis, qui olìm constituti fuerunt in necessitate, & liberati fuerūt ab omni afflictione: vt nos habeamus fiduciam te inuocandi, & confidendi, fore vt liberemur ab ijs, in quibus sumus malis, cùm illos habeamus tui exemplar auxilij. Tu redemisti Isaac qui iacebat ad ipsam arā occisionis, & patrem, qui tincturus erat ensem sanguine, sono vocis retraxisti. Tu Ioseph eripuisti à fratrum dextera, quæ cædem moliebatur: & rursùs cùm ei paratę fuissent insidiæ, ab iniustis liberâsti vinculis & custodia, & post longum luctum patri reddidisti regnantem. Tu huius patrem Iacob redemisti à necessitatibus, cui frater similiter inuidebat, seruans in Mesopotamia. Vbì etiam custodijsti Mosem, qui Aegyptiacam fugiebat tyrannidem. Tu cùm duos pueros mortuos oratiōe prophetica è lecto fecisses surgere, præbuisti viduis matribus. Tu ipse, ô Domine, in quem non cadit mutatio, qui hæc diuina virtute fecisti admirabilia: Tu quoquè me nunc exaudi, & largire viuum patri eum, qui te altissimum suum duxit esse refugium, & solue luctum, qui superat omnem ennsolationem: & da ijs, qui nôrunt nomen tuum, vt admirētur vim tuæ potentiæ, ô rex maximè celebrande.

Gen. 22.37. 41.46.28.

Exod. 2. 3. Reg. 16. & 4. Reg. 4.

Cùm ego autem in his essem, surgunt repleti tumultu, vtpotè quòd sacrificij tempus præterijsset: iam enim sol lucebat super terram: & cùm non inuenissent alterum, neque scirent quidnam eo factum esset, me interrogârunt. Postquàm autem respondi me nescire, cùm essem apud eos, siluerunt, & neque minati sunt, neque ostenderūt vlla signa iracundiæ. Tunc quietus ac compositus fuit mihi spiritus, & Deo benedixi, qui non despexerat meî humilis orationem. Me autem deincèps subijt audacia & fidutia, cùm Deus omninò hæc mihi concessisset: cumque iuberēt vt nefarijs vescerer, contradixi: & vt luderem cum mulieribus, non paruï imperantibus, donèc venimus prope terram, quæ habitatur. Tūc enim cùm nescio quid communiter cōsultâssent, introducunt in vicum, qui dicitur Subaita, & ijs qui illic erant, significant se me velle vendere. Cùm autem nihil agerent, sed re infecta sæpè reuersi essent, vtpotè quòd nullus vellet dare plus quàm duos aureos, tandèm vbì eduxissent, & vt mos illis erat, nudum ante vicum statuissent, ensem collo meo imponunt, si nullus me emat, dicentes se me statìm interfecturos. Ego autem ijs, qui ad emendum veniebant, supplex eram, manus extendens, vt darent quantum petebant barbari, & nè viderentur parci, cùm precium darent humani sanguinis, dicens me esse precium propediem redditurum, & ei qui emisset, lubenter, si vellet, esse seruiturum, confitens eum esse dominum etiam post redditum precium, qui meā vitam emisset. Quidam itaque meî misertus clamantis & lachrymantis, vix tādèm me emit: & ex eo hic, vt vides, emptus sum, vt multa dicam breuiter. Video enim te perturbatum, & non lōgè abesse à lachrymis, & esse planctu confusurum gaudium. Hæc quidem sum passus, pater, & passus, fui liberatus. Te autem deincèps Deum glorificare conuenit pro mea hac inopinata, & quæ præter spem & expectationem reddita est, salute.

Sed tu quidē, dixi, ô fili, innumerabilia tolerâsti pericula, & multas sustinuisti mortes expectatione, etiamsi Dei gratia eius effugeris periclitationem. Idē enim est, mor-

tem verè ſperare,& eam diſcere experientiam:mitto dicere,quòd etiam grauiorum.

Non enim tantum affert dolorem diſſectio, quantum, quæ eam præcedit, expectatio,quę ſenſum doloris longo quodam metu extendit,& facit vt verè maneat,quę ſperatur,moleſtia. Ego autem in tempore illius afflictionis os meum ad Dominum aperui,& continentiæ & alterius malorum perpeſſionis profeſſus ſum auſteram ſeruitutem,ſi te viuum ſolummodò reciperem,& audiui vocem dicētem: Stabiliet Dominus,ſtabiliet verbum quod egreſſum fuit ex ore tuo. Non oportet aūt,ô fili,tranſgredi profeſſionem,nec eum fallere,qui diuino reſponſo confirmauit promiſſum.

Eccè votum ſub cōditione, ſi filium viuum recipet:& cùm receperit, vult ꝑmiſſionē implere.

Cùm ſic bonum finem votum acceperit, ego quoquè ô pater, inquit puer, tecum prompto & alacri animo laborem ſuſcipiam, & promiſſi ero ſocius, quandoquidem fui gratiæ quoquè particeps,& beneficij maximum percepi fructum.Nam tu quidem luctum,ego autem mortis euaſi periculum:cùm etiam vniuerſum à Deo in tuam gratiam factum ſit. Si enim Iepthe, qui pro conſequenda in bello victoria votum fecit, inſeruijt filia,ſuî cæde & ſacrificio,dans ſeipſam futuram hoſtiam propter conſeruandam patris exiſtimationem : quiſnam ego fuerim, ſi non velox & præcurrens ſim debiti paterni exolutor: idque cùm ſim Deo redditurus debitum, qui ſcit exolutionem rursùs ſecunda rependere gratia:& quod redditur debitum,non accipit tanquàm debitum:ſed hoc accipit fœnori,& ſe confitetur debere exolutionem in remunerationem grati animi debitoris : qui ſemper quidem profundit gratias,& ſe ſemper ſcribit eſſe debitorem ijs,qui fœnori accipiunt beneficia : & eorum omninò redditionem, reputat liberalitatem & munificentiam:vt &ſemper incipiat benefacere,& tanquàm debitor referat gratias. Quamobrem cùm me in exoluēdo promptum ſocium habeas pater,incipe reddere. Omninò autem Deus, qui noſtras nouit vires, conuenienter eis exiget debitum : nec maiores poſtulabit labores, quàm poſſit robur præſtare, naturæ ſciens imbecillitatem.Ego autem his quoquè verbis ſum precatus : Os, ô fili, detur exire ad opus,& in rebus conſpici:vt & promiſſum ſuum finem accipiat,ſitque votum efficax,& merces conſequatur labores.Hoc eſt enim finis & terminus vniuerſi operis,quod fit ex Deo,vt obſignētur actiones remunerationibus,& certamini coronæ ferant teſtimonium : quandoquidem quæ digna datur merces, ſolet eſſe argumentum,quòd ſit opus probatum,& ſunt pręmia certum teſtimonium decertatiōis. Sed hæc quidem ſic habent.

Iudic.11.

Humanitas epiſcopi.

Eorum autem,qui illic erant,verè pius & religioſus Epiſcopus cùm nos diù curâſſet,& à priori afflictione nos nō parùm recreâſſet, rogabat vt nos apud eum maneremus,benigneque pollicebatur,ſe noſtrî curam habiturum in omnibus. Nè videretur autem vim afferre, quòd reputaret precium datum pro filio, nec nimìs iure domini exigere vt maneremus,permiſit vt faceremus quicquid videretur ex noſtra animi ſententia:in hoc ſolo in nos exercens tyrannidem, quòd ſacri ordinis iugum vel inuitis nobis impoſuerit.Nos enim reputantęs onus miniſterij,ægrè ferentes deflebamus,vt quod noſtris eſſet viribus ſuperius, & vix ſolis ſanctis conueniret, quòd ad vitæ gerēdæ rationem attinet. Nam illis quoquè viſum eſt graue, & vocati confeſſi ſunt dignitatem eſſe maiorem,quàm vt eis conueniret:& Deo contradicebant,producentes ſuam indignitatem, & recuſabant ordinationem, cauſantes imbecillitatem, etſi omnibus, qui nunc ſunt,eſſent ad munus aptiores, & ex rerum honeſtarum exercitatione maiorem in colendo poſſent habere ad Dominum fidutiam. Ille autem dicebat munus conuenire laboribus,& certaminis perpeſſionibus dabat mercedem, vt putabat, dignitatem. Volentes autem diſcedere,& domum proficiſci,liberali viatico proſecutus,vtpotè quòd longa eſſet via,& vt Dei gratia nos comitaretur,precatus,quæ deinceps nobis pacem conciliaret, ſic dimiſit:cùm nec de dominio ſe arrogāter iactâſſet, vt aliquis fortaſsè alius, eiusquem emerat,authoritatem prædicans : ſed etiam quod videbatur fuiſſe infortunium,leuâſſet multa conſolatione: & opinionem inſolentiæ, vitâſſet moderatione. Mihi autem hîc deſinat oratio, vbì ręrum grauium ceſſauit periclitatio,quæ Dei gratia poſt multam afflictionem,lætioris vitæ præbuit principium : Qua detur nobis omnibus frui & nunc,& in futuro ſeculo,virtute & bonitate ſanctæ & conſubſtantialis Trinitatis,Amen.

Sancti viri vt ſe ſacerdotio indignos putârint.

VITA, ET INSTITVTIO SANCTI PATRIS NOSTRI IOHANNIS CALYBITAE, HOC EST, *qui sub tugurio habitabat: Authore Simeone Metaphraste.*

VIRI iusti & perfecti vitam, honestè, purè & cum virtute actam, vobis qui concordes in hunc locum conuenistis, narrare in animo habeo. Vixit enim ille temporibus nostris. Qui cùm huius vitæ negocia singulari sapientia, & in Christum fide ac pietate contempsisset, cælestia bona consecutus est. Res ipsa cuiusmodi sit, narratione hac explicabitur: 15. IANVAR.

Fuit in vrbe Roma vir quidam valdè diues, & dignitate illa præditus, qua ij sunt, qui exercitus ducunt. Nomen viro illi erat Eutropius: eius autem coniunx, Theodora vocabatur. Is habuit tres filios, è quibus duo ciuilibus magistratibus ab ipso occupati erāt. Qui verò natu erat minor, Iohannes appellabatur. Eum ad literas discendas pater magistro tradidit. Itaque cùm primas eruditionis literas didicisset, ad Rhetoricos & Philosophicos libros cognoscendos se traduxit. Cùm verò duodecimum annum ageret, & omnia ferè perfectè didicisset, eô quòd boni & elegantis ingenij esset puer, cumque Christi fidem seruaret, præter cætera, sanctis ecclesijs vacabat, neque horam vnam à libris discedebat, ità vt Grammatici homines adolescentuli perseuerantiam obstupescerent. Quodam autem die Abbas quidam è superioribus partibus ex venerabili eorum monasterio, qui vocantur Acœmeti, eô quòd nunquàm cubare soliti sunt, cùm votum fecisset, vt Hierosolymam proficisceretur, venit in eam domum, in qua Iohannes docebatur, & eos qui illam habitabant, exorauit, vt apud ipsos diuersari posset. Eius viri habitum, & exercitationis institutionem cùm beatus Iohannes vidisset, à sancto spiritu inflammatus, cœpit ab eo quærere, vndenàm esset, quò iret, & quænam foret exercitationis ratio, quam monasterium illud, è quo discesserat, teneret. Monachus igitur ille à puero interrogatus, omnem vitam & exercitationis regulam enarrauit. Patefecit autem & res suas, quòd scilicet deuotionis causa Hierosolymam proficisceretur, vt illic Deum oraret, & sancta loca veneraretur, àc rursùs in sanctum monasterium, è quo discesserat, rediret.

Eius parentes.

Felicitas ingenij.

Hæc cùm Iohannes audiuisset, manu apprǣhēdit monachum illum, & seorsùm duxit, ac iureiurādo valdè horribili eum adstrinxit, vt postquàm iter illud perfecisset, ad eum rediret, vt secum vnà ipsum ad sanctum illud monasterium duceret. Tunc dicebat illi beatus Iohannes: Audi, quæso, mi Abba, & meî commiseratio te tangat. nam parentes mei, cùm me præter cæteros fratres, & alios omnes domesticos diligant, & eruditionis ac doctrinę literis plurimis me instituendum curent, cogitant ad magnū aliquem dignitatis gradum me extollere. Vt enim dicit dominus & pater meus, vult me prouehere ad dignitatem aliquam, quæ maior sit, quàm gradus ille est, quem Tribuni militares obtinent. Post hæc omninò me nuptijs copulare in animo habet. Sed ego partìm in sanctam ecclesiam veniens, partìm ex ijs, quæ legi, & mecum ipse cogitaui, res omnes, quę in hac vita sunt, vanas esse cognoui, & illum solum saluum esse, qui huius vitæ rebus contemptis, cōstanter in isto vestro habitu Christo seruit. Quęobrem à te supplex peto, domine, vt me ducas, & in illo sancto monasterio connumeres. Hæc cùm audiuisset monachus ille, iureiurando se redditurum promisit, & eum secum vnà in monasterium ducturum.

Peregrinatio ad Hierosolymā religiōis ergō.

Cùm ità igitur inter se conuenissent, vterque in suam viam abijt. Cùm verò monachus ille discessisset, hæc secum beatus Iohānes dicebat: Intereà hoc primùm faciam: à meis parentibus sanctum Euangeliorum librum petam, ex quo Christi traditiones ediscam, & quomodò possim ea facere, q̄ Christo grata sunt. Itaque parentes adiens, Non possum, inquit, præ pudore in gymnasium ire, cùm omnes, qui mecū vnà literas discunt, postquàm res illas expedierint, q̄ in gymnasio exercētur, secum habeāt Euan-

Futurus monachus Euāgeliū lectitat, vt ei cōueniēter viuat.

 gelia,

gelia,& ſedentes ea legant:at ego talis ſum, quaſi vnus ex ijs,qui parenres non habēt, cùm Euangelijs caream. Itaque ſupplex à vobis peto, domini mei,vt mihi quoquè iubeatis Euangelium dari,quô & ipſe illud in manibus meis habens ediſcam. Hæc cùm eius mater audiuiſſet,valdè lætata eſt,quòd eius filius tanto diſcēdi ſtudio teneretur: & cum viro collocuta,Agè,inquit,domine mi,cura,vt talis Euangeliorum liber conſcribatur,& filio noſtro detur,qui non ſolùm literarum figuris, & his, quæ intùs ſcripta habuerit,deſiderium filio commoueat, ſed etiam ipſius cōglutinatione,& exteriori ſpecie ità pulcher ſit,vt eius deſiderium magìs excitet. Statim verò eius pater iuſſit aurificem vocari, eique dixit,vt tantū pecuniæ ſumeret,quantū ſatìs eſſet ad Euangeliorum librum filio conglutinandum. Aurifex igitur cùm quingēta numiſmata, & precioſos lapillos ac margaritas ſumpſiſſet,librum Iohanni cōglutinauit. Cùm verò Euangelium ipſum Iohannes accepiſſet, & in manibus teneret, ſtudioſè illud didicit, expectans quoàd monachus,de quo ſuprà dictum eſt,reuerteretur.

Interuallo temporis monachus ille reuerſus eſt,quemadmodùm ſe facturum ꝓmiſerat. Quem cùm vidiſſet Iohannes, valdè gauiſus eſt, & occurrens animo admodùm læto,cum amplexus,his verbis affatus eſt:Domine mi,parētum meorum affectum, & nimiam ipſorum in me beneuolētiam nemo ſcit,vt ego ipſe. Nóui enim matrem meam præcipuè talem in me eſſe,vt ſi quid huiuſmodi præſenſerit,lachrymis ſuis propoſiti mei curſum impediat. Itaque te precor,vt tacitè diſcedamus,nè quis id ſciat,quod facimus. Tum monachus: Faciamus,inquit,fili,quod vis: votis enim tuis Deus ſatiſfaciet. Itaque Iohannes ſecum ducens monachum illum, ad fluminis ripam acceſſit, & nauclero quodam inuento,ait:Rogamus te,frater, vt liceat nobis nauigium tuum conducere,quo ad eorum monaſterium,qui Acœmeti vocantur, nos vehas. Quibus ille:Ego,inquit,propterea hîc ſedeo,vt onus aliquod capiam,& nauigium meum impleam,centumq; nummi ſunt ipſius merces. Tunc Iohānes dixit:Expecta, frater, vſq; ad tertium diem,& à me nauigiū conducetur. Cùm ità inter ſe conueniſſent,diſceſſerunt. Tuncq; Iohannes dixit monacho:Multa erit merces,qua nauigium hoc conducitur: illud autem conſilium valdè placet, vt rationem ineamus, qua parentes diſceſſum meum non impediant. Ibo igitur, & aliqua ficta excuſatione à parentibus meis petam,vt mihi pecuniam largiantur: ea verò nauigiū conducemus. Tum monachus: Vade fili:Dominus dirigat omne tuum conſilium bonum.

Venit igitur Iohannes,& matri ſuæ dixit: Mater mea domina, quæ ab initio ità me educâſti,vt paucæ admodùm matres filios ſuos educârunt,& propter ſummam tuam in me beneuolentiam,quicquid ipſe optaui,mihi præſtitiſti: vnum eſt,quod prætereà ego à te ac patre meo peto, idque veſtræ gloriæ cauſa exopto. Ad hæc mater: Pete, inquit,fili,quicquid vis. Tum Iohannes: Mater mea domina, omnes pueri qui ſunt in gymnaſio,non ſemèl tantùm atque iterùm,ſed ſæpiùs me in conuiuiū vocârunt: ego cùm illos ſimiliter accipere nō valeam,in gymnaſium ire nō poſſum:ità pudore multo perfundor. At illa:Expecta,fili,hodiernū diem,& ego patri tuo perſuadebo, vt tibi det pecuniam,qua inuitare poſſis,quoſcunque velis. Hæc dixit mater,& abſente filio, ſingula viro ſuo narrauit,quę à Iohanne acceperat. Cui vir:Demus,inquit,illi cētum aureos nummos,& puerum,qui eum cuſtodiat & obſeruet,nè quo modo adoleſcens procliuior euadat,& in ſordidum ac turpem aliquem vſum pecuniam conferat atque conſumat. Placuit vtrique conſilium illud. Cùm igitur Iohannem accerſiuiſſent, dederunt illi pecuuiam,& puerum cuſtodem. Iohannes verò, acceptis centum illis aureis nummis,ea re valdè gaudens,ad monachum venit vnà cum puero illo,& ait: Mi domine,hic homo meus eſt:ipſe tecum hîc manebit: ego verò ad ſocios meos adibo, vt ab ipſis audiam certum diem,quo illos in conuiuium accepturus ſim. Abijt igitur, & ſecum habens pecuniam, nauigij dominum adijt,ac dixit: Rogo te,frater, vt mihi & monacho tantùm nauigium loces. Cui nauigij dominus: Dixi, inquit, tibi multa mercede nauigium conduci:quòd ſi expectetis, vos vnà cum reliquis oneribus accipiam. Tunc illi Iohannes: Accipe à me mercedem tuam, modò nos ſaluos peruehas. hoc cùm dixiſſet,centum nummos aureos ei numerauit: Quos cùm daret: Rogo,inquit,te frater,vt cælū ipſum benè inſpicias,cumq; is ventus flare incipiat,q ad nos vehendos idoneus eſſe poſſit,tūc in nauigio tuo ſtās,noſipſos nutu voces: ſuſpectos enim habemus quoſdam homines,& fuga vti volumus. Tum ille cētum aureis nummis acceptis,

Centū aureos numerat pro nauigio.

ceptis,valdè lætatus,dixit: Vade,domine mi,& securus esto,quòd vos incolumes perueham. Abijt igitur Iohannes,& monacho rem narrauit clàm puero illo,quem pater custodem apposuerat.

Post aliquod temporis interuallū,Iohānes monacho & puero dixit: Eamus ad fluminis ripam,eò quòd intrà duos dies futurum est,vt ego sodales meos in conuiuium accipiam,vndè boni alicuius piscis obsonio indigemus. Cùm igitur eô venissent,Dei voluntate factum est,vt ventus nauigationi accommodatus flare cœperit. Itaq; nauclerus è nauigio ipso crebris nutibus illos vocabat. Cùm verò puerū ipsum,si ibì maneret,latére non possent,ei dixerunt: Abi,puer,in gymnasium,& vide,quid adolescētes illi faciant,& redi huc,vbì nos inuenies. Abijt puer. Iohannes verò & monachus nauigium conscenderunt,&illinc nauigantes,ad sanctum illud monasterium incolumes vecti sunt. Narrauit aūt monachus ille fratribus totū id,quod verū erat,& quanta esset pueri fides. Quem cùm Archimandrita inspexisset: Nimiùm,inquit,adolescēs es,ô fili:nobis aūt mos est,vt qui monasticam vitam profiteri velit, quadraginta dies apud monasterium maneat,& cùm exercitationis nostræ regulam considerauerit,ità tondeatur. Ad hæc Iohānes: Obtestor te per purissimam Trinitatē,vt hodiè me tondeas,quoniam isto angelico habitu indui vehementer cupio ac studeo. Tunc Archimandrita puero illi benedixit:cumq; eum totondisset,habitu induit. Ipse verò multo studio & animi alacritate,exercitationi monasticæ vacabat,Deum ipsum nocte & die precans. Mansit autem annis sex in monasterio illo, & omnibus qui illic erant,exemplo fuit,quo pacto humilitatem exercere,ac Deum ipsum orare deberent. Talem aūt continentiam sibi præscripsit,vt nihil aliud gustaret,nisì preciosum Christi corpus & sanguinem,ità vt Archimādrita ille miraretur,ac diceret: Tu quidē adhuc puer multùm laboris tibi ipse imposuisti : itaq; corpus tuum imbecillius efficitur,quàm vt diuinæ gloriæ ministerio sufficere possit: Continentia enim, ieiunium & vigiliæ multæ ipsum corrumpunt.

Tondet & habitu monastico induitur.

Iam verò bonarū rerū hostis diabolus,cùm adolescētis illius studiū multū,& sancti ꝓpositi cursum intentū videret,vehemēter cōtra illū furere cœpit. In quē cùm acerbissimè affectus esset, & generosam eius mentē & cogitatiōes supare, & à Christi spe remouere nō posset, talē mœrorē, & tantū parentū desideriū in eius adolescētis mētem iniecit, vt nocte & die de illis cogitaret, & ante oculos haberet, quāto comitatu ac seruorū ministerio parētes vterētur: deniquè oēm vitę huius fallaciā ac vanitatem ꝓpositam habebat. Itaq; multis ieiunijs, vigilijs, & nimio parentū desiderio factū est, vt eius corpus nō caro,sed instàr vmbræ tenue videret. Archimādrita verò cùm adolescentē ità extenuatū atq; afflictū vidisset,vt iāiā è viuis excessurus putaretur: An nō tibi dixi,inqt,fili Iohānes,Deū ipsum hoc tātùm à seruis suis postulare,vt eum ꝓ viribus colāt? Tu verò supra vires tuas ista exercitatione vtēs,teipsum nimìs extenuatum & gracilē reddidisti. Ad hæc Iohānes: Scito,pater, nō ieiunijs me domari, sed peccata mea impedimētum mihi afferre. Multis enim ab hinc diebus bonarū rerum inimicus diabolus cor meū cōturbauit,& parētū ac vidēdæ familiæ meæ desideriū animo meo suggessit: neq; ꝑditus hic hostis illud videt,ꝙ,Deo meo volēte,& vestris precibus mihi opitulantibus, quanuìs ad videndos parentes meos profectus fuero, ipsum tamen conculcabo,& eius conatum imbecillum atque inanem esse ostendam. Tum illi Archrimandita: Nónne,inquit,fili,tibi dixi,cùm primùm monastica professione initiari voluisti,nostræ huius exercitatiōis certamen magnum,& laborem multum esse? Hæc cùm dixisset,& adolescentis causa lachrymatus esset,ei benedixit.

Tentat immodico parentum desiderio.

Postero aūt die Iohānes Achimādritā adijt,cumq; ad eius pedes se abiecisset,ipsum rogauit,nè sibi succēseret,sed ꝓ se Deū precaret, & cōcederet, vt sibi liceret abire, & parētes videre,eaq; ratiōe diabolū,Dño adiuuāte, cōculcare. Archimādrita cùm oēs fratres, q erāt in monasterio illo, cōgregâsset, & attētis precibus ꝓ adolescente illo Deū orauisset,cū gemitu & lachrymis: Vade,inqt,fili, in nomine Patris & Filij & Spiritûs sancti,& tecum vnà venientem habeas Dominum Iesum Christum,qui te ducat in via ista,prout ipse vult. Iohannes verò cùm è terra surrexisset,fratres omnes obeūdo,genibus flexis,petijt à singulis, vt extensis manibus illi benedicerent:& ità eos salutans,Salui estote,inquit,omnes patres & fratres:salua esto laudabilis & sancta societas,quæ me benè suscepisti:ego omninò vestro tecto indignus sum.

Cùm

Abſcedit à monaſterio cũ bona venia pfecti.

Cùm igitur à ſanctis illis patribus Deo commendatus eſſet, exijt è monaſterio illo, & ab eius ianua longiùs progreſſus, ſe conuertens, & ſanctum monaſterium adſpiciens, triſtem atque acerbum gemitum emiſit, & flexis genibus, Deũ ipſum ſic orauit, vt eius lachrymæ in terram defluxerint: atque ità finitimam illam regionem ſalutauit, & lachrymas non intermittens, diſceſſit, iterque ſuum fecit. Cùm verò dimidium itineris confeciſſet, vidit inopem quendam hominem lacera veſte indutum, cui dixit: Salue, frater, & viæ comes. An placet, vt vnà iter faciamus? Maximè, inquit ille, gratũ mihi hoc eſt. Cùm verò vnà iter facerent, Iohannes ait: Video te, frater, veſtem tam laceram habere, vt illam ferre non poſſis: te igitur rogo, vt veſte iſta te exuas, & meã capias: ego aũt tua me induam. Cumq; ad locum quendam veniſſent, viciſsìm ſe ſalutantes, ſinguli viam ſuam aggreſſi ſunt. Cùm verò Iohannes eò veniſſet, vndè parentum ſuorum ædẽ eregionè proſpiciebat, ſeipſum in terram deiecit, & Deum ità precabatur: Domine Ieſu Chriſte, nè derelinquas me. Cumque ad multam noctem parẽtum ſuorum ianuam adijſſet, rursùs in terram proſtratus ac lugens, Deum ità precatus eſt: Domine Ieſu Chriſte, en parentum meorum domus, quam mihi oſtendiſti: ſed nè à gratia tua décidam, da mihi, quæſo, vt ſuperato diabolo, hoc in loco benè moriens, non ampliùs tentationem aliquam patiar. Manſit itaque illic tota nocte illa.

Venit ad ędes parẽtũ.

Vt verò dies illuxit, atrij fores patefactæ ſunt, vt ſolebãt, eò quòd eius parẽtes paulò pòſt egreſſuri eſſent. Exijt autem familiæ Præfectus, qui cùm ipſum lacera veſte indutum vidiſſet: Quis, inquit, tu es, & vndénam, & quare cùm talis ſis, huc accedere auſus es? Diſcede iſthinc, quoniam domini mei egreſſuri ſunt. Tum Iohãnes: Quæſo, domine, vt miſericordia me proſequaris: ſum enim homo pauper. Sine igitur me in hoc angulo manere, (nihil enim mali facio) atque huius rei mercedẽ à Deo ipſo expecta, ſi me pauperem ad huius atrij fores manere permittas. Permiſit ille, & abijt. Exiêrunt autem eius parentes in atrium. Quos cùm Iohãnes vidiſſet, totus lachrymis repletus eſt, ac ſecum dixit: En diabole, & parentes meos, Deo ità volẽte, adſpexi, & ſagittas tuas ardentes contemno, Chriſti ope adiutus. Ac rursùs dixit: Domine Ieſu Chriſte, nè derelinquas me. Et manebat in illo angulo. Cœpit autem eius pater è menſa ſua cibum illi mittere, dicens: Huius pauperis patientia multa eſt: quippe qui in tantis pluuijs, & multa glacie eam patienter ac fortiter in hoc atrio commoratur. Poteſt Deus ipſe per hominem hunc nobis ſalutem afferre. Omninò enim propterea huc miſſus fuit homo iſte, vt & nos per illum ſalutem aſſequamur. Exiens autem domo quodam die mater illius, cùm eum ità abiectum vidiſſet, indignans ſubſtitit, quòd tãquàm horrendum aliquid videre ſibi viſa eſſet, & ad pueros ſuos conuerſa: Auferte, inquit, iſtinc hominem iſtum, quòd non poſſum, illo ſic iacente, tranſire. Statìm igitur ſerui hominem illum vi pertraxerunt. Cùm verò aliquantulùm à foribus illis longè abeſſet, manebat illic, neque aliquò diſcedebat. Egredienti autem aliquandò familiæ Præfecto: Rogo te, inquit Iohannes, vt quemadmodùm initiò miſericordia me proſecutus es, ità & nunc paruum aliquod tugurium mihi conſtruas, vt à glacie defendi poſsim, neque à veſtra domina vnq̃ videar. Hęc cùm ille audiuiſſet, nihil moratus, paruũ quoddam tugurium ei compoſuit: in quo manebat, Deum orans. Ei autem pater quotidie cibum mittebat. Verùm quæ à patre mittebantur, pauperibus ipſe diſtribuebat, ex eis non edens, neque bibens, ità vt omnes pauperes ad eum currerẽt, & ab illo nutrirentur. Itaq; eius corpus ſic extenuatum erat, vt oſſium compages numerari poſſent: tanta continentia ſe afflixerat.

Moratur in angulo quodam patientiſſimè.

Item in tugurio.

Tertio autem pòſt anno, cùm benignus Deus multum eius laborem reſpexiſſet, eumq; virtutis exercitatione perfectum vidiſſet, apparuit ipſi & dixit: Salue Iohãnes, qui reuerà hoc nomine appellaris: eo enim, quod feciſti, te illi Iohanni, qui virgo fuit, ſimilem oſtendiſti: nam cùm omnia dereliqueris, me ſecutus es. Tuæ igitur exercitationis tempus, & laborum tuorum certamen completum eſt. Poſt tres dies ad me venies, ad illam iuſtorum hominum requiem. Experrectus autem Iohãnes, flere cœpit, & Deum ità precari: Ago tibi gratias, Domine Deus, quòd me indignum hominẽ illa iuſtorum requie dignũ facere velis: ſed memento, quęſo, & parẽrum meorũ, & ipſos miſericordia proſequere, illorum peccata non reputans, ſed delens, quoniam ſolus tu clemens es & miſericors. Cumque has preces compleuiſſet, prædictum familię Præfectum ad ſe accerſitũ, ſic affatus eſt: Queadmodùm ab initio vſq; ad hãc horã miſericordia

cordia me prosecutus es, ità, quæso, & nunc facias. Vnum est, quod à te peto, vt meis verbis, dominæ vestræ significetur. At ille: Agè, inquit, dic, si quid vis. Tum Iohannes: Eas igitur, & illi hęc dicas: Pauper ille, quem ad fores iacentem expelli iussisti, per me à te petit, nè superbo animo pauperem & inopem despicias, Iesum Christum Dominum respiciens, sed patienter digneris ad eum accedere, quippe qui habet quędam tibi dicere. Abijt ille, & Dominę suæ nunciauit, quæ à Iohanne acceperat. Tū illa: Num, inquit, aliquid est, quod pauper iste mihi habeat dicere, quę non possum ad eum accedere, neque ipsum adspicere? Virum autem suum adijt, & ipsi hæc significauit. Cui ille dixit: Abi vxor mea, & pauperem nè despicias: pauperes enim Deus elegit. At illa adhuc iter suum differebat. Rursùs Iohannes ad eam misit, qui eius verbis diceret: Post tres dies ego moriar: at tu si huc venire, & me videre nolueris, postremò teipsam pœnitebit. Illa cùm de eius morte audiuisset, exijt, & pueris suis præcepit, vt pauperem illum ad se ferrent.

Ille verò cùm esset contectus, agnosci non poterat, sed hæc dixit: Merces tua, ô domina, completa est, sicut Dominus dixit in Euangelijs suis, quo loco ait: Quæcunque feceritis vni ex istis fratribus meis minimis, & mihi fecistis. Ego verò, vt pauper & nihil habens, benedictionem quandam tibi volo derelinquere: sed iureiurando promittas velim, te facturam quæ dixero, & ità benedictionem accipias. Iurauit illa se obseruaturam quæ audiret. Tum ille: Per eum, inquit, ipsum te obtestor, per quem & tu iurâsti, nè iubeas me alia veste tectum sepeliri, nisì hac ipsa, quam nūc habeo: & in hoc ipso loco, vbì tugurium meum est, facias me humari: quoniam neque alijs vestibus, neque nobiliore aliquò loco ego dignus sum. Hæc cùm dixisset, illi Euangelium tradidit, ac dixit: Hoc tibi in hac vita propugnaculum, & illius futuri æui bonum tam tibi, quàm domino meo viro tuo sit viaticum. Illa cùm Euāgelium accepisset, vndiquè illud versans, ait: Simile Euangelium hoc illi est, quod olìm dominus meus filio nostro dedit. Cucurrit igitur, & viro suo librum ostendit. Quem cùm ille agnouisset: Verè, inquit, Euangelium illud hoc est, & non aliud. Sed vndenàm ipse hoc habuit? Par est illum interrogare, vbinàm sit filius noster Iohānes. Cùm igitur ad ipsum venissent, dixerunt: Obtestamur te per purissimam Trinitatem, vt nobis verè dicas, vndenàm Euangelium hoc habueris, & vbì sit filius noster Iohānes. Ille cùm lachrymarum vim ferre non posset: Ego, inquit, sum Iohannes filius vester: ego sum multarum lachrymarum vobis causa. Euangelium hoc illud est, quod vos mihi dedistis. Sed Christum meum desiderans, suaue illius iugum portaui. Hæc cùm parentes audiuissent, ad filij collum se abiecerunt, & ab hora prima vsque ad sextam ità fleuerunt, vt omnes, q vrbem habitabant, vnà cum illis filium agnitum fleuerint.

Matt. 25.

Vide sancti viri humilitatem.

Vt verò eius recta & sancta institutio, nulla vitę huius perturbatione macularetur, illius Spiritûs, quem loquentem in se habebat, ope adiutus, animam suam Deo reddidit. At eius mater oblita quod iurauerat, laceratis vestibus illum exuit, & aureis induit: quibus cùm ille indutus esset, repentè mater paralytica effecta est. Cùm verò eius pater verba illius memoria repeteret: Seruetur, inquit, quod sancti nostri filij volūtas postulauit. Cùm igitur aureis vestibus eum exuissent, laceris illis induerūt, quas anteà habere solitus fuerat. Quo facto, statìm eius mater sanata est. Illius autem sancti viri reliquias in tugurio illo parentes condiderunt, & sacram ædem illic ei construxerunt, omniaque bona sua sacro illi templo dedicârunt. Cumque multas pecunias in peregrinorum ministerium contulissent, in pace diem suum obiêrunt. Hæc fuit Iohannis institutio, hæc vita, & sanctæ ipsius exercitationis ratio. Hic, inquam, cùm diabolum conculcâsset, supernæ vocationis brauio dignus effectus est, gratia & benignitate Domini nostri Iesu Christi: Cui gloria sit & imperium in secula seculorum, Amen.

Excedit è vita.

Boni parentes sancto filio templū construunt, omniaq; sua bona illi dedicant, eius reliqijs ibidem collocatis.

VITA

VITA S. MAVRI ABBATIS, PER FAVSTVM EIVS CONDISCIPVLVM SCRIPTA.

Prologvs.

FAuſtus, famulorum Chriſti famulus, omnibus monachis, qui ſunt in Oriente & Occidente, meridie & ſeptentrione, & fidem, quæ ſecũdùm pietatem eſt, vnà nobiſcum in Deo retinent, gratia, miſericordia, pax, & propitiatio à Deo patre omnipotente, conditore omnium: & ab Ieſu Chriſto vnico filio eius, Domino, Redemptore ac Saluatore noſtro: atque à Spiritu ſancto, illuminatore & viuificatore animarum noſtrarum.

Puer ſeptennis fit monachus. Phil. 2.

Cùm à parentibus meis omnipotẽtis Dei ſeruitio nutriendus, ſecundùm regularis normam inſtitutionis, ſeptennis beato Benedicto in eius ſanctiſſimo cœnobio, quod idem totius ſanctitatis vir in Caſſino ædificauerat caſtro, traditus fuiſſem iuxta miſerentis Dei voluntatem, qua & velle & operari in nobis perficit pro bona voluntate, gratuita nos & omnipotentiſſima miſeratione vt velimus præueniens, ac miſericordiſſima gratia, nè fruſtrà bona, quę inſpirare dignatur, aggredi conemur, ſubſequẽs: quin magìs, vt recta in illum fide credentes, atque in bonitate & ſimplicitate cordis de illo ſentientes, pro his quæ ipſe tribuit & immittit, pr̃mia nos æternorum ab eo recipere ſperemus gaudiorum, ſi tamen propoſiti noſtri & fidei rigorem ad finem vſque firmum ac inconuulſum ſeruemus: Poſtquàm, vt ipſi ſuperno placuit opifici, annos puerilis ætatis emenſus ſum, & vti iam liberæ facultatis cœpi permiſſione, ex integro me pro viribus & ſcire, monaſticæ mancipaui obſeruationi: adeò vt ne momento quidẽ à viſione beatiſſimi ac ſanctiſſimi Benedicti disiungi vllo modo vellem, ſed ſemper eius Deo placita, & hominibus imitanda inſtrui doctrina, ac radiantibus ædificari exemplis, ardentiſſimo deſiderabam amore.

Cernens itaque beatiſſimus Pater me per omnia ſaluti propriæ, & regulari inſtitutioni operam dare, multis ſæpiſſimè argumentationibus propoſitum animi mei niſus eſt experiri, etiã de his, quæ ipſe homini impoſſibilia ac importabilia eſſe ſciebat. Sed

1. Tim. 2.

vbi per gratiam omnipotentis Dei qui omnes homines vult ſaluos fieri, me paratiſſimum atque promptiſſimum ad omne, quicquid illud erat, aggrediendum ac tentandum, ſiue etiam perferendum eſſe peruidit, ilicò ſpecialiùs prę cæteris obſequiorum meorum vti ſeruitijs cœpit, meque arcanis quibuſque, & nulli penè ab eo, vt aſſerebat, antè prorsùs creditis, paterno affectu inſtruere, ac contra tentantia præmunire vitia. Vndè factum eſt, vt cum beatiſſimo Mauro diſcipulo ſuo, qui ab eo religioſiſſimè nutritus & eruditus fuerat, quique vitæ merito & perfectione virtutum magiſtri cooperator extiterat, me ad partes dirigeret Galliarum, quò illi aliquod ſolatiũ mea præberet cohabitatio. (ego quippe ex prioribus, qui ab eo educati primi fuerant, ſolus ſuperſtes eram tyronibus) Gratia ſiquidẽ fundandę cœnobialis religionis, ad tam longinquas exteraſque ab eo tranſmiſſus eſt regiones.

Pſal. 138.

Deniquè diuinitatis maieſtas omnipotentiſſima, quæ omnia circumplectens & penetrans, intelligit cogitationes à longè, & nouit omnia nouiſſima & antiqua, & oẽs vias ſingulorum præuidet: cùm eidem ſanctiſſimo patri, ſuum monaſterium in loco ſuperiùs iam dicto, ab ipſo constructum, occulto ſuo iudicio deſtruendum euertendumque prodidiſſet, & vir Domini inconſolabili pro hoc afflictione fletûs indeſinenter afficeretur, reuelatio illum cæleſtis tali releuare ac confortare eſt dignata oraculo: Noli, ait, probatiſſime ac electiſſime Deo Benedicte, pro his, quę huic cuẽtura dicisti loco, mœſtum vllo modo gerere animum, quoniam quod ſemèl prẽfixum atque decretum eſt inſcrutabili ſummę Deitatis conſilio, intranſibile atque irreuocabile, ſine dubio patrabitur, ſolis tibi tuo merito cunctorum conceſſis habitantiũ animabus. Sed aderit omnipotentis quamnuperrimè diuina propitiatio & conſolatio, quę & locum hunc in priſtinum, immò in ampliorem, quàm nunc videtur, tuis nihilominùs meritis reſtituet gradum, & alijs perindè nationibus huius lumen religioſitatis

tatis de hoc eodem irradiabit loco. Pro quo vt interpellatus, vel potiùs efflagitatus fueris, extemplò quos probabiliores in huius grege ſanctæ habes cògregationis,quò depoſceris, mittere maturato, ſciens proculdubiò, quoniam laboris eorum fructus vberrimus,& tibi ad cumulum recipiendorum augmẽtabitur præmiorum, & illos ad habitationem perennis introducet beatitudinis.

Hoc ergò ſanctiſſimus Deoque chariſſimus pater certior factus reſponſo, mox vt legatione Cenomanici antiſtitis conuentus & exhortatus eſt,continuò ſummæ religionis virum euocans Maurũ,cum conſilio totius congregationis,legatis eum ipſius aſſignauit præſulis,dans illi ſocios & cooperatores Simplicium,& Antonium,ac Cõſtantinianũ: me quoquè laboris eorũ & ꝑegrinationis, nõ dico operum perfectorũ, comitem deputans. Ego itaque cùm longè poſt tranſitum egregij confeſſoris Chriſti Benedicti magiſtri noſtri,operum mirabiliũ patratoris,ſepulto iam beatiſſimo Mauro,& duobus comitibus noſtris, Conſtantiniano ſcilicet & Antonio,ad noſtrum monaſterium vltimam iam penè agens ætatem,vnà cum Simplicio,iuxta mandatum beati Mauri fuiſſem regreſſus, compulſus ab omnibus fratribus congregationis Caſſinenſis cœnobij, de quo profecti fueramus, & præcipuè à religioſiſſimo viro, ac cum honore nominando Theodoro, qui tertius poſt ſanctæ memoriæ Valentinianum ꝓlixiori tempore Lateranenſis congregationem rexit monaſterij, hiſtoriam de vita & conuerſatione,ſiue etiam de profectione eiuſdem beatiſſimi Mauri,necnon etiam de conſtructione cœnobij,quod, Deo ſe iuuante, ſtrenuè atque comptiſſimè ædificauit, quin & de miraculis, quæ per illum Dominus ad laudem & gloriam nominis ſui operari dignatus eſt, quæ & nos ipſi coràm poſiti oculis noſtris inſpeximus, altiùs & ab ipſa eius repetens natiuitate ſcribere ſum aggreſſus, ad omnium ædificationem monachorum. De veritate porrò geſtarum rerum & narratiõis neminem ambigere ſuadeo,quia multo melius eſſe de toto ſilere ſcio, quàm aliquid mendoſum effictumque narrare. Deniquè hoc opuſculum beatiſſimo Papæ Bonifacio oſtendi. Quod ipſe ſanctiſſimus Pontifex approbans, laude dignum duxit,ſuaque ſancta authoritate roborauit. *Hiſtoria hæc à ſummo Pontifice approbata.*

Deprecor autem eos, qui hoc ad legendum ſumpſerint,nè ruſtico incultoque conſcripta ſtylo faſtidiant, ſed potiùs veniam mihi tribuant: qui quanuis imperitus exiſterem, ac nullius prærogatiua literariæ artis,qua inniti valerẽ,eſſem inſtructus,ea tamen,quæ per ſeruũ ſuum Dominus operari voluit, & quibus ipſe interfui,ſilentio nõ ſum paſſus abſcondi: præſertim cùm ad hæc exaranda,quoquo modo poſſem, tam fraterna charitate & deprecatione,quàm non paruipendendo ſanctorum virorum ſim prouocatus imperio.

VITA SANCTI MAVRI ABBATIS.

BEatiſſimus igitur Maurus, clariſſimo ſenatorum genere, patre Eutychio, matre verò Iulia exortus,duodennis ſanctiſſimo Benedicto, omnipotenti Deo ſub regulari nutriendus inſtitutione,à parentibus eſt traditus. Qui cùm adhuc iunior bonis polleret moribus, ſicut etiam ipſi vidimus,& frequenter experti ſumus,magiſtri cœpit adiutor exiſtere,ac eius miraculorum cooperator eſſe. Hunc ſanctiſſimus Benedictus prę omnibus ſemper chariùs dilexit & inſtruxit, atq; ità in omnipotẽtis Dei informauit ſeruitio, vt nemini poſt ipſum in cœnobiali ſacroſancta obſeruatione fuerit ſecundus. Quis enim vnquàm auſteriùs corpus proprium ieiunijs,abſtinẽtia ac vigilijs,ſqualoribus quoquè & nimijs edomuit frigoribus? Frequenter enim eum vidimus in diebus ſanctæ Quadrageſimæ nec tunica, nec cuculla, niſi ſolũmodò ſacco vti cilicino, & duabus tãtummodò vicibus in hebdomada paruiſſimum potiùs prægustare,quàm ſumere cibum. Iſte quippe mos in omni vita ſanctiſſimo fuit Benedicto: cuius ille exemplo prouocatus, afflictione perualida carnem macerabat, inquantùm illi eiuſdem *15. Ianvarii.* *Nota veſtẽ & abſtinentiam ſancti viri.*

patris sui permittebat licentia. Nam reliquo totius anni tempore, sub monachali tunica, semper asperrimo à scapulis vsque ad renes induebatur trogulo, eiusdem subtegminis in statu, super aggestum calcis & sabuli, tantummodò excepto Quadragesimali tempore, vsus est cilicio. Tunc enim inquantùm poterat solicitè satagebat, non iacendo, sed potiùs stando, vel cùm nimia eum lassitudo compulisset, sedendo somnū capere. Nemo illum vnquàm vidit de lectulo cum cæteris surgere fratribus, sed semper nocturnos vigilando præuenire hymnos attentiùs procurabat, plerunquè quinquagenos, sæpè etiam centenos psalmos: nonnunquàm verò totum ex ordine Psalterium ante nocturnalem consummans synaxim, exceptis duntaxàt horarum spatijs, quibus orationum, lachrymarum, ac creberrimorum profundebat preces singultuū. Silētio verò ac lectioni ità assiduè vacabat, vt pro hoc etiam ipsi sanctissimo Benedicto admirabilis haberetur.

Item stratū & somnum. Itē vigilias & preces.

His ergò alijsque, quas enumerare longissimum est, eo succrescente virtutibus, sanctissimus de illo Benedictus plerunquè in conuentu fratrum, suppresso eius nomine, quasi de alio loquebatur, iunioribus & negligentioribus illum proponens sequendū. Vidimus, aiebat, nostra ętate quendam strenuissimæ nobilitatis iuuenem, infra annos adolescentiæ, ità omnis monasticę religionis subitò arripuisse perfectionem, vt alicui ex prioribus similis, immò æqualis per omnia dignissimè iudicetur. Sed licèt hęc beatissimus, Deoque dilectissimus Maurus, ac nonnulli ex fratribus, de eo sanctissimi ore Benedicti proferri scirent, nunquàm tamen ille pro hoc, vitio succubuit iactantię, ardua semper & sanctiora appetens, ac toto conamine de virtute in virtutem proficere studens.

Humilitas S. Mauri.

Dum quodam tempore sanctissimus Benedictus, à quodam nobilissimo secundùm seculi dignitatem viro, exoratus fuisset, vt ad domū eius dignaretur per semetipsum accedere, quò vxorem eius & filium, quem nupèr enixa fuerat, à dæmonio, quo grauissimè pariter vexabātur, suis sanctis meritis & orationibus liberaret, & sanctus Domini pro eo, quòd ei familiaris pro aliquibus operibus, ab eo religiosè gestis, existeret, ire non distulisset: beatissimus Maurus, qui tunc in monasterio nostro imperio sanctissimi Patris nostri, præpositi ac totius cœnobij procuratoris & administratoris post ipsum fungebatur officio, cum fratribus ad fruges colligendas, longiusculè à monasterio est egressus: A quo opere dum ad sextam refectionis horam cum eisdem fratribus rediret, antequàm ad portam ventum fuisset monasterij, claudum quendam & mutum puerulum inuenit in itinere. Cumque pater & mater pueri, eius pedibus prouoluti, & cum clamore valido & lachrymis terribile nomen Dei obtestantes, vt filium suum eis sanum redderet, genua eius firmissimè vtrisque constringentes manibus, precarentur, refugit pauore nimio tale attentare miraculum, se peccatorem esse, nec talis vllo modo operis effectorem vociferās posse fieri: maximè, inquit, cùm hæc sanctorum Apostolorum sint opera, aliorumque perfectorum, qui eorum exempla credendo & imitando sectantur.

Nos ergò hæc ab eo dici audientes, simul & perfectissimam Deoque acceptissimam ad talia peragenda eius vitam & meritum sufficere cognoscentes, iuncti parentibus pueri, pro restitutione ægroti eum rogare cœpimus. At ille, vt erat piissimus, lachrymis perfusus, atque in oratione prostratus, postquàm diutissimè orauit, stolam cum qua eodem anno, iubente Benedicto, beato magistro suo, ordinatus ad ministerium fuerat Leuiticum, & quam iuxta morem, gratia sanctitatis primo indesinenter ferebat anno, de sanctissimo collo suo protulit, & super caput infirmi, crucis signum faciens, posuit, & ad cælum oculos erigens, dixit: Domine Iesu Christe, qui discipulis tuis polliceri dignatus es, dicens: Amen dico vobis, quia omnia quæcunque orantes petieritis, credite, quia accipietis, & venient nobis: ostende etiam nunc, quia nos serui tui, exigui licèt & peccatores, in te & in verbis tuis sanctis, prout ipse largiri digneris, eandem fidem habemus. Et hæc dicens, ait ad debilem: In nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, adiutus meritis sanctissimi magistri nostri, sta sanus & incolumis super pedes tuos rectus. Et continuò sospitati redditus, cœpit rectissimè ante nos pergere, ac Dominum voce exultationis & laudis benedicere, dicens: Benedictus Deus creator omniū, qui me redintegrare dignatus est meritis sanctissimi serui sui Benedicti, per beatissimum discipulum eius Maurum.

Nota quod hic de stola dicitur.

Mar. 11.

Curat debilem.

Per-

Perfectiſſimus ergò Benedictus,cùm reuerſus ad monaſterium,ſanatis,pro quibus ierat, fuiſſet, nobiſque narrantibus & laudantibus Dominum, ea quæ contigerant, comperiſſet, in magna deincèps admiratione ac veneratione beatiſſimum Maurum habere cœpit : nec iam loco diſcipuli cenſebat æſtimandum, quem ità Deo proximum iam videbat effectum. Per idem tempus legati ad noſtrum aduenerunt monaſterium,miſſi à beatiſſimo Bertigramno,Cenomanicæ ciuitatis Epiſcopo.Nam idem ſanctiſſimus Pontifex, audita fama ſanctitatis eximij Patris noſtri, Flodegarium Archidiaconem, & Harderadum Vicedominum ſuum, ſtrenuiſſimos ſcilicet atque clariſſimos viros, à latere ſuo cum magnis xenijs ad eundem Patrem noſtrum tranſmiſit,omnibus eum exorans precibus, vt illi perfectiſſimos dirigeret fratres, qui monaſterium illi ſecundùm regularis ordinem obſeruationis in fundo eccleſiæ, quam regebat,ædificare deberent. Perfectiſſimus verò Pater noſter,iuxta rationem & reuelationem, quæ in præfatione huius operis à nobis pleniter eſt expoſita,quanquàm finem dierum ſuorum iam iamque ſciret imminere, ſecundùm quod ſpiritu ſancto dicerat reuelante,legatis ſupradicti Antiſtitis tam beatiſſimum Maurum, quàm nos quatuor,quorum nomina prooemio inſeruimus,aſſignauit,præcipiens nobis,vt non minùs ipſi beatiſſimo Mauro,quem nobis magiſtrum conſtituebat,quàm ei catenùs, in omnibus pareremus. Maurus mititur in Gallias.

Iam verò quis dignè explicet, quantus mœror, quantuſque luctus totam ſanctiſſimam noſtram ſubitò corripuit congregationem? Quia enim ſanctus pater eis iam obitûs ſui reſerauerat diem, ſpes & conſolatio totius congregationis in beatiſſimo Mauro pendebat,illum ſe patrem, illum ſe gaudentis poſt eius tranſitum habere rectorem. Sanctiſſimus autem pater noſter tantis fletibus & ſuſpirijs motus, omnem euocans cōgregationem,talem ad eos protulit orationem: Si triſtandum, dilectiſſimi fratres ac filij, pro tali eſſet negocio, mihi magìs, quàm vobis hinc eſſet mœrendum,qui quantùm ad præſens,magnis videor deſtitui ſolatijs. Sed quia dicēte Apoſtolo, Charitas benigna eſt, benignitatem charitatis noſtræ omnimodìs impendere debemus his,quos aliquo modo ea indigere cognoſcimus, nec noſtra tantùm, quàm aliorum quærere. Quapropter vos amoris paterni ſolicitudine à fletibus & mœrore temperare depoſcimus,quia potēs eſt Deus meliores nobis poſt huius depoſitionem corporis huic ſanctæ immittere congregationi, quorum meritis & exemplis longè præſtantiùs, quàm noſtris, ædificemini. Sed & illud ſummoperè nobis eſt procurandum, nè verſutia antiqui hoſtis, vndè alijs ſalus acquiritur, indè nobis triſtitiæ malo detrimentū in aliquo ingeratur. Nos etenim, quos vnitatis ſemèl in ſancta charitate iunxit concordia, nunquàm vel longiſſima diuident terrarum ſpatia: quoniam ſemper interioris hominis adſpectu,qui renouatur ſecundùm imaginem eius,qui creauit eum,nos quoàd vixerimus tempore,inuicèm intuebimur. Vos autem fratres chariſſimi,quos ad opus Domini conſtruendum ad illas dirigimus partes, viriliter agite, & confortetur cor veſtrum in ſancto propoſito & religione: proculdubiò ſcientes,quia quanto auſteriora cauſa ſalutis aliorum in huius via ſeculi pertuleritis, tanto maiora à Deo recipietis cæleſtium gaudia præmiorum. Nec vos vllo modo reſolutio huius noſtri mœſtificet corpuſculi, quoniam præſentior vobis carnis depoſito onere ero, veſtrique Dei per gratiam cooperator exiſtam aſſiduus. 1. Cor. 13.

Et hæc dicens, dans oſculum nobis, proſecutuſque nos cum omni congregatione vſque ad oſtium monaſterij,oſculatis rursùm nobis, ac benedictione ſuper nos tradita,dedit ſanctiſſimo diſcipulo ſuo Mauro librum regulæ, quem ipſe ſanctus manu ſua ſcripſerat, proferrique iuſſit pondus libræ panis,& vaſculum æneum, vini heminam capiens, & ità nos ſiuit abire : dans mandatum miſſis ſupradicti Præſulis ad eundem Pontificem, vt ſua vice paterno affectu nos ſuſcipiens tractaret, ac nobis aptum locum ad ædificandum,ſicut pollicebatur,cœnobium traderet. Regula S. Benedicti.

Igitur nos quinta Epiphaniorum ſabbati iter arripientes, primam manſionem in poſſeſſione noſtri monaſterij in villa, quæ *Eucheia nuncupatur, habuimus. Quò aduenientes,honorificè ſatìs à duobus fratribus noſtris, Probo videlicet & Aquino,ſuſcepti ſumus,quos ſanctus pater noſter huius rei gratia pridiè illuc direxerat. Ea nocte celebrantibus nobis nocturnale officium, aduenerunt illuc duo nihilominùs ex fratribus noſtris,Honoratus beatæ recordationis vir, ac Feliciſſimus egregiæ indolis *Euchelia Preces nocturnæ.

adolescēs, cōsobrinus sancti Mauri, missi à sanctissimo Patre nostro Benedicto. Quos vt vidimus, gaudio nō modico gauisi sumus, certum tenentes apud nos, aliquid magni de parte eiusdem Patris nostri nos ab eis vel audituros, vel percepturos. Nec nostra frustrati sumus æstimatione. Nam vt completis hymnis matutinalibus in vnum conuenimus, Honoratus monachus magnifica à pectore suo beato Mauro protulit munera, capsulam scilicet eburneam, & paginulam Epistolæ, breuia quidē continentem verba, sed amore prophetiæ, & sanctæ charitate dilectionis grauida satis ac desiderabilia, quę idem sanctissimus Benedictus ipsi deportari antequàm de loco egrederemur,perniciter iusserat. Siquidem tres portiunculas ligni salutiferæ crucis, & reliquias sanctæ Dei genitricis, sanctique Michaelis Archangeli, ex palliolo scilicet eius sanctæ memoriæ, Stephani quoquè protomartyris, ac beati confessoris Christi Martini, in ipsa posuerat capsula.

Nō temerè vir sanctus suis mittit reliquias.

Textus verò Epistolę, quam & consepelire sibi amore Patris sui beatus iussit Maurus, hæc continebat: Accipe, dilectissime, extrema institutoris tui dona, quæ & longum nostrum testentur amorem, & tibi ac commilitonibus tuis contra omnium perpetìm munimen præbeant impedimenta malorum. Post expletam enim totam trinam vicenorum decursionem annorum, ex quo monasterialem adîsti perfectionem, in gaudium Domini tui es introducēdus, vt nobis Dominus hesterno die, postquàm à nobis digressus es, ostendere est dignatus. Prædico etiam tibi, moram vos in eundo esse passuros, ac cum difficultate habilem locum inuenturos pro his, quæ & Deo ordinante perficientur, & quæ inimicus humani generis molimine calliditatis suæ in vos concitabit. Nusquàm tamen benignitas misericordis Dei vobis deerit, sed potiùs, differendo licèt, ac desiderium animi vestri in longum experiendo, aliorsùm quàm sperauimus, aptissimam dignabitur largiri mansionem. Iamque valeas felix in profectione, felicior futurus in peruentione. His beatus Maurus recitatis, & abundantissimè pro his, quæ & merebatur, & præmonebatur, hilaris effectus, ad Patris Benedicti præsentiam eosdem cum gratiarumactione remittit fratres, adolescenti iam dicto Felicissimo quinquiès siue septiès perfectioris normæ religionis operam dare inculcans.

Nota vim sanctarū reliquiarum.

Porrò nos cœptum iter carpentes, quinquagesimoquinto die Vercellas aduenimus. Quo in loco dum biduo ab ipsius ciuitatis clericis detenti fuissemus, qui nos plenissima receperant charitate, prophetia sanctissimi Patris nostri impleri iam in nobis cœpit. Supradictus enim Harderadus per gradus cuiusdam altissimæ ac mirificæ turris deambulans, ac impediente satana deorsùm præceps ruens, ità toto corpore debilis, immò penè exanimis ad nostrum nō aliter, quàm in linteo, deportatus est diuersorium, vt omnes de eius vita desperare cogeremur. Quæ res grauissimam nobis, & præcipuè Flodegario Archidiacono, tristitiam intulit. Nam quatuordecim dies ibì morati sumus, in quibus irremediabili ac deteriori semper idem vir attritus est dolore, adeò vt dextera scapula eius cum brachio & manu inflatione nimia intumesceret, & medicus iam ad secandum eum solicitè inquireretur. Illucescente ergo crepusculo tertiædecimæ diei, quo ibidèm adueneramus, Flodegarius nullo modo se ferre posse vt secaretur, affirmans: oratorium, in quo beatus Maurus orationi vacabat, concitus irrupit, pedesque eius vtraque cōstringens manu, ac lachrymis vbertìm perfundens, osculaque figens frequēntia, deprecari eum & obtestari cœpit, vt suis precibus infirmo subueniret, opem sui adiutorij illi ferendo, nec sineret eum ferro sectionis, & igne vstionis, acerbissimo cruciatu tormentari, quem sciebat eius interuentu facilè posse saluari.

Beatus verò Maurus tam miseratione infirmi, quàm profusione deprecantis lachrymarum, quamq; etiam itineris retardatione ad fletum vsque permotus, ante altare in orationem se dedit, & diutissimè orationum precibus, suspirijs ac singultibus aures vicinæ sibi supernæ pietatis pulsans, cùm à loco, quo in modum crucis prostratus iacuerat, surrexisset, accipiens de super altare capsulam reliquiarum, quam illi beatus magister suus direxerat, assumptis etiam nobis, ad lectum pergit ægroti. Ibique rursùm oratione præmissa, saluriferum retegit lignum, & de eo à scapula vsq; ad vngulas manuum ex omni parte signum crucis faciens, dixit: Deus omnium conditor creaturarum, qui ad restaurationem humani generis vnicum filium suum operante

In modum crucis prostratus orat.

te spiritu sancto ex Maria semper virgine incarnari constituit, qui per hoc sacrosanctum ac gloriosum viuificæ crucis lignum, vulneribus & languoribus animarum nostrarum, nos redimẽdo, subuenire dignatus est, ipse te per virtutem vitalis ligni huius ad pristinam reducere dignetur sanitatem. Hæc cùm beatus oráſſet Maurus, cõtinuò per tria loca omnis excoctio sanguinis, qua brachium totum intumuerat, vehementer decurrere cœpit. Erat autem ipse Haderadus nobilis quidem secundùm seculi dignitatem, sed nobilior, prout seculari possibile erat, in omni religione. Eccè quãtæ virtutis est gloriosum lignũ viuificæ crucis.

Flodegarius deniquè viso tanto miraculo, nullo modo se à fletibus præ gaudio poterat temperare, Deum assidua magnificans collaudatione, & sanctissimũ patrem nostrum Benedictum frequentissima extollens veneratione, qui tales habere ac nutrire dignus fuerit discipulos, per quos talia Dño operari sit placitum. Fit cõtinuò cõcursus totius suburbani populi, felicem se vnusquisque fore existimans, si beatum Maurũ vel videre contigisset. Ipse verò non suam, sed patris, qui in cælis est, semper gloriam quærens, adspectus se videre quærentium fugiebat, dicens: Hoc quod per lignum redemptionis nostræ diuina perficere voluit maiestas, redemptori magìs omnium est asscribendum, quàm homini: quanquàm sanctissimi patris nostri Benedicti merita, vt id efficeretur, obtinuisse nulli dubium esse possit. Aeger igitur noster penè iam incolumis effectus, beatum deprecatus est Maurum, vt sequenti etiam die ab ipsa nõ egrederemur vrbe, quousquè ille per omnes orationis domos, quę ibidèm cõstructę erãt, vota piæ laudationis & sacrificium veræ confessionis, pro reddita sibi persoluere Domino posset sospitate. Quod beatus libentissimè annuit Maurus: valdè enim eum diligebat, pro eo maximè, quia religionem ordinis nostri ab eo præferri videbat.

Quintodecimo demùm die vrbem illam relinquentes, ac dispositum iter accelerare festinantes, cùm iuga alpiũ media ferè transiremus die, famulus noster nomine Sergius, de equo, cui insederat, super immane sinistrorsùs cadens saxum, pedem sibi concitè resurgere volens, ità atterens extorsit, vt ossa omnia in vnum coadunata, nõ iam speciem pedis, sed similitudinem alicuius præfigurarent teretis. Qui nimio affectus cruciatu, cùm frequẽter vitali quasi carere videretur flatu, beatissimus Maurus ad eũ accedens, sinistraque manu collisum eius appræhendens pedem, & dextera super eum signum crucis faciens, ait: In nomine Dei omnipotentis, qui sua virtute soluit cõpeditos, surge sanus, & prouide ministerium obsequij seruorum Dei, ad quod peragendum à beatissimo patre nostro nobis es assignatus. Qui ilicò sanissimus effectus, gaudium nobis lætitiamque suscitauit non modicam. Signo crucis manu impresso, collisum pedẽ Sergij Maurus sanat.

Exindè cùm ecclesiam preciosorũ martyrum Christi Mauritij & sociorũ eius gratia orationis omnes simul fuissemus ingressi, cæcus quidam ex matris vtero pro foribus eiusdem basilicę sedens, & ab intrãtibus ac egredientibus quotidianum mendicando victum deposcens, comperit à socijs itineris nostri illic Maurum aduenisse discipulũ sanctissimi Benedicti, cuius fama sanctitatis iam vbiquè percrebuerat: Cumq; oratione completa ostium basilicæ egressi fuissemus, cæcus idem in pauimento toto prostratus corpore, deprecari & obtestari beatum Maurum cœpit, dicens: Adiuro te Maure serue Dei per hos preciosissimos Thebææ legionis martyres, & per venerabile magistri tui nomen Benedicti, vt sanctis tuis precibus oculorum mihi lumen conferri obtineas à Domino. Sanctus ergò Domini hoc audito, parũpèr figens gradum substitit, eumque de pauimento surgere præcepit. Cumque stetisset ante illum, interrogauit eum, dicens: Dic mihi homo, quantum temporis iam emẽsum est, ex quo hæc sancta sanctorum adîsti limina? Qui respondit, dicens: Vndecimus penè iam elabitur annus. Et sanctus Domini ad hæc ait: Nunquid si voluissent hi sanctissimi, ac Deo charissimi martyres, qui corpora sua sancta pro Christo gladiatoribus perimenda exposuerunt, vt animas pro ipso ponerent, lumen oculorum tibi à Domino dari impetrare non potuissent? Istos itaque attentiùs exorando deprecare, quorum magìs hæc quàm nostra sunt opera, & quorum ipsi non minùs cæteris indigemus suffragijs. Et hæc dicens, cœpit abire. Cæcus verò quædam horrenda & pauenda vociferando inclamare sacramenta nõ intermittebat, vsquequò sanctus vir, nobis etiam compellentibus, sedibus oculorum eius, quibus catenùs lucicomi solis nõ splẽduerat claritas, lachrymis madefactis, dexteræ manùs suæ impressit digitos, cæloque aliquantispèr intendens, ac super eos signum nostræ redemptionis edens: Dominus, ait, & Saluator noster Iesus Chri- Sanctorum suffragijs indigemus.

Signum nostræ redemptionis edit in oculos.

Chrjstus,qui est vera lux,quæ illuminat omnem hominem venientem in hũc mundũ, ipse te per inuocationem sui nominis,& merita horum beatorum sanctorum,ac magistri nostri Benedicti, illuminare dignetur, vt videns mira opera altissimi, quibus distinguere mundanæ voluit formam creationis, ipsum conditorem horum ac restauratorem nostrum voce exultationis,& opere veræ credulitatis collaudes.

Hæc cùm orâsset sanctus vir, statìm sanguis vbertìm ab oculis eius defluere cœpit, & continuò clarissimis luminibus sphæram solis respectans,hymnum trium puerorũ ex ordine decantare clara voce cœpit. Vocabatur autem vir ipse Linus:qui,vt ab ipso comperimus, tam psalterium,quàm omnia & diurna & nocturna audiendo didicerat officia. Habitatores autem loci illius videntes tale miraculum, per beatum Maurum celebratum,simul in vnum conglobati, deprecabantur eum, vt benedictionem suam super eos daret. Quibus ipse hac tantùm respondit voce: Benedicat vobis Dominus Deus vester,qui habitat in Sion,vt videatis bona eius,quæ sunt in Hierusalem,omnibus diebus vitæ vestræ. Deditque mandatum illi, qui illuminatus fuerat, vt nunquàm iam ab ipsa ecclesia discederet,sed iugiter ibì Domino, ac sanctis martyribus deseruiret. Quod ipse posteà deuotissimè impleuit. Cùm enim post transitum beati Mauri ad nostrum reuerteremur monasterium, clericatûs eum functum officio in ipsa inuenimus ecclesia,& decrepitam iam agentem senectutem.

Indè igitur egressi,cœptum iter exequi attentiùs conabamur. Cumque nocte quadam iuxta ecclesiam sanctæ Dei genitricis & semper virginis Mariæ, iam in locis hospitaremur virentibus,& mulier quædam vidua Remeia nomine, quæ in cõtigua nobis manebat domo,filium suum iam adolescentem,quem ex defuncto nupèr viro suo susceperat,quique iam vltimum trahens flatum, vicinam in lecto iacens operiebatur mortem,insomnẽ plangendo & eiulando duceret noctem,vir Domini Maurus more sibi solito,nobis quiescentibus,ipsam ecclesiam, vota Domino precum ac supplicationum vt redderet,ingressus est. Cùm verò iam vigilia propinquaret matutina,& mulier nec momẽto quidem à plangoribus & eiulatibus cessaret,vir Dñi tenerrimè motus ad pietatem,se cum lachrymis Domino prostrauit, & vt miseræ mulierculæ misereri dignaretur,filium suum illi restituendo incolumẽ,precabatur. Cumq; ab oratiõe surrexisset,cellulam in qua dormiebamus, latenter introiẽs, Simplicium monachum cautè tetigit,annuens illi,vt cautiùs surgens se sequeretur. Ille autem mox eum in ecclesiam sequutus,attonitus quid ei vellet iubere,expectabat. Sanctus verò Dñi accedẽs ad illum,ait:Doloribus huius infelicis mulieris animus meus nimia cõpatitur teneritudine. Quapropter plena fide ad lectulum simul accedamus iacẽtis:forsitan recuperabit illum superna dignatio. Veniens ergò ante stratum penè iam exanimis cadaueris beatus Maurus vnà cum Simplicio,ait:Christus Dominus & Saluator noster, vnica spes & consolatio dolorem patientibus & perferentibus, qui misericordia motus super viduam,filium eius extra portam elatum,intuentibus populorum exuscitauit turbis,eadem nunc pietate & huic adesse dignetur mulieri,filium eius restituendo incolumem. Et hæc dicens,abscessit. Ille verò, qui duobus iam diebus sine sensu & voce iacuerat,matrem suam vocare ac consolari cœpit, dicens:Noli mater flere,quia lachrymis cuiusdã serui Dei, quas fudit tuo cõpatiens dolori,vitæ ac sanitati ab ipsis Auerni faucibus redditus sum. Cui cùm illa diceret,Eccè in hac nostra basilica cũ alijs eiusdem habitûs viris matutinos decantat hymnos: ille àc si nihil incommodi pertulisset,de lecto continuò surgens,ecclesiam intrauit, & absque hæsitatione sanctissimũ adijt Maurum,vociferans & dicens:Verè tu idem ipse es,q me tuis lachrymis & meritis à tribunali,de quo tristem exceperam sententiam, qua iam incendiosis deputatus eram locis,ad superos reuocâsti. Fama huius facti totam cõtinuò repleuit regionem. Ruũt præcipites nobis obuiàm viri cum mulieribus,senes cũ iunioribus,laudes Dño vndiq; cõcrepantes,q taliter mirificat sanctos suos. Vocabatur aũt idẽ adolescẽs Eligius,qui posteà(vt nobis relatum fuit) in monasterio Lirinẽsi monachus est effectus.

Luc 7.

Eccè hora matutina in obseruatiõe etiam apud antiquos.

Paschalis solennitas.

Nos itaque cùm iam appropinquante solẽnitate Paschali,quotidiè profectionem acceleraremus,eo die,quo Dominica celebratur cœna, in pagum deuenimus Antisiodorensem. Audiens autem beatus Maurus opinionem sancti Romani monachi, qui beatissimo patri nostro Benedicto in initio adiutor & cooperator extitit, vt in historia vitę eius plenissimè inuenitur,quique per reuelationem Gallias petens,cœnobio-

lum

lum in eodem pago, in loco, qui Fons rogi nuncupatur, ædificabat, petijt duces itineris nostri, vt eò diuertentes, ibidèm sacrosanctum Pascha celebraremus. Hoc autem beatus Maurus maximè idcircò expetebat, quia & sequenti die transitum sanctissimi magistri nostri complēdum esse sciebat, & colloquio beati Romani monachi desiderabiliter frui cupiebat. Ductores verò itineris nostri petitionibus viri Dei libenter annuentes, concito gressu illuc tendere festinârunt.

Die itaque parasceue hora illuc sexta peruenientes, deuotissimè à beato Romano suscepti sumus. Cumq; omnes nos, q cum beato Mauro pergebamus, ad ea, q̃ opùs ad diem festum erant, præparanda vel emenda occupati essemus, ipsi sanctissimi viri dulcia inuicèm perennis vitæ serebant colloquia. Et cùm iam vespertina hora post solēne officiū, quod specialiter, vtpotè annuatim, eo celebratur die, appropinquaret, vir Dei sanctus Maurus beato Romano dixit: Crastina die beatissim⁹ Pater noster Benedictus, terreno deposito corporis onere, cælestem gaudens & hilaris scādet ad patriā. Quod audiens sanctus Romanus, ilicò in lachrymas resolutus, flere inconsolabiliter cœpit. Quem beatus Maurus consolari cupiens, aiebat: Gaudere potiùs, quàm flere ideò de eius migratione debemus, quia & patronum magnum præmittimus, & p̄sentiorē eum nunc, quàm si carne viueret, sumus habituri. Hæc tñ dicens, nec ipse à fletu se poterat cohibere. Noctem verò illam, q̃ duodecimò Calendarū Aprilis habebatur, & qua sacratissimum vigilarum Paschæ illucescebat sabbatum, tam beatissimus Maurus ac nos, qui cum eo ibamus, q̃ sanctus Romanus cum aliquibus discipulis suis, ieiuni peruigilem duximus * vnusquisque nostrûm secretò apud se, vt in illis diebus in Ecclesia Romana mos erat, psalmos & orationum preces deuotè pro exitu eiusdem patris nostri Deo dilectissimi Benedicti consummantes.

Parasceue eius solennè officium.

Nota de sanctorum p̄sentia.

*for. * noctē Itē antiquū ecclesiæ ritum.*

Cùm verò transacta iam hora quasi tertia ipsius sacratissimæ diei, beatissimus Maurus in ecclesia consisteret, vt transitum eius, qualicunq; eueniret hora, orādo & psallendo præmunire longè licèt positus satageret, seq; pauimēto in orationem dedisset, raptus spiritu, subitò se transpositum in loco, de quo egressi fueramus, vidit, conspexitq; viam pallijs stratam, ac innumeris coruscam lampadibus, recto Oriētis tramite, ab eius cella in cælum vsque tendentē. In qua etiam visione duos congregationis nostræ fratres socios habuit, cùm quibus simul eandem visionem conspexit. Itaque cùm viam, quam cernebant, mirarentur attentiùs, venerando habitu vir desupèr clarus assistens, cuius esset via, quam cernerēt, inquisiuit. Quod illi se nescire ꝓfessi sunt. Quibus ille ait: Hæc est via, qua dilectus Dño cælū Benedictus ascendit. Hāc visionē vnus ex illis duobus fratribus nostris, qui eam simul cum beato Mauro viderunt, in nostro morabatur cœnobio: alter verò, vt beatus Gregorius scripsit, longiùs positus vidit.

Mox verò vt beatus ad se reuersus est Maurus, ocyùs sanctum Romanū ac nos euocans, cuncta quæ viderat, lucidè nobis per ordinem retulit. Diem illam, & sequentem Dominicam, qua specialiter resurrectionis Dominicæ celebratur dies, solennem & celebrem cum omni gaudio ac lætitia peregimus. Secunda autē Feria festiuitatis ipsius, antequàm proficisci cœpissemus, sanctus Romanus beato Mauro dixit: Si absque animæ periculo locum hunc deserere potuissem, meliùs tecum, amantissime frater, cuperem habitare, quàm alicubì finem vitæ terminare. Sed quia & hos deserere periculosum est, & vltimus mihi iam iamque imminet dies, perge felix, quò mitteris, ac prosperè felici vtere sorte: Deus autem omnipotens semper sit tecum, & cum fratribus, qui tecum pergunt, & recto itinere perducat vos ad veram repromissionis terrā, quam omnibus electis suis polliceri est dignatus: vbì præparauit eis, quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt, nisì in illorum, qui terrena omnia amore eius proterentes, ac desiderio cælestium abdicantes, dicere cum Apostolo valent: Nobis autem reuelauit Deus per spiritum suum.

1. Cor. 2.

Ibidèm.

Ex eo loco recto calle Aurelianis cùm venissemus, grauissimus duces itineris nostri mœror inuasit. Audièrunt siquidem, certis deferētibus nuncijs, beatum Bertigramnum Episcopum iam migrâsse ad Dominum, aliumque in loco eius iam substitutum pontificē. Hoc aūt cū beato Mauro ac nobis intimâssent, magno tædio deficere cœpimus, nescientes quid facere deberemus. Sed beatus Maurus, memor prophetiæ sanctissimi patris nostri, qua nos, cum difficultate licèt, aptum locum inuenturos esse prædixit, deiectos animos blandis consolationibus ac promissionibus roborabat, di-

cens: Nolite, fratres dilectissimi, in præsenti afflictione animos ità tristitiæ subdere: quoniam & Deus tribulationem patientibus eos releuando, præoccurrere consueuit, & precibus beatissimi patris nostri adiuuabimur, qui se nobis semper præsentem & cooperatorem adesse pollicitus est. Nam & Abraham patriarcha imperio DEI
Gen. 12. egressus de domo & de cognatione sua, terram peregrinationis suæ posteà in posteris accepit in hæreditatem. Itaque & nos nostræ congaudentes peregrinationi, expectemus, vt deuotissimi serui, consolationem Domini, & per omnia vestigia patris nostri sanctissimi Benedicti imitari satagamus, qui relicta domo & rebus patrijs, & ad vltimum nutricem suam occultè fugiens, ac soli Deo placere desiderans, tantam à Domino promeruit gratiam, vt nemini post beatos & primos Apostolos vnquàm fuerit secundus: sed potiùs, Deo se iuuãte, tot sanctorum extiterit fundator cœnobiorum, tantaque Domino acquisiérit millia perfectorum monachorum.

Excellentia S. Benedicti.

Hac itaque exhortatione beati Mauri aliquo modo confortati, tractare simul cum ductoribus nostris cœpimus, quid potissimùm nobis esset agendum. Tunc nobilissimus vir Harderadus cùm ad latus beati resideret Mauri, ità exorsus, talia ꝓferre cœpit: Dignum mihi atque conueniens, pater sancte ac religiosi fratres, esse videtur, vt nos, qui legatione huius rei functi sumus, propter quam tot ac tanta perlustrantes terrarum spatia, laborem hunc iussu nostri pontificis assumpsimus, istum nouum atque incognitum nobis adeamus antistitem, & causam itineris nostri notam illi ex ordine facientes, voluntatem eius super tali negocio rescire valeamus: simul etiam & nostrî solicitudinem apud eum gerere oportet nos. Tu verò pater venerande cum fratribus, quos tecum habes, nostrum ad vos hìc expectare reditum debes, qui infra octo, vt reor, consummabitur dies. Etenim si ille hoc, quod beatus decessor suus implere cupiebat, facere renuerit: alia proculdubiò reperietur via, quò id, ad quod missi estis, cum superno adiutorio perficere valeatis, nè frustrà tanti laborẽ itineris assumpsisse videamini.

His dictis, aptissimam mansionem nobis in eadem vrbe iuxta ecclesiam beati Petri apostoli assignauerunt, deputatis ad custodiam nostrî, quos honoratiores in suo habebant famulatu: simul præcipientes eis, vt non minùs obsequijs tam beati Mauri ac nostris, quàm illorum solicitè inuigilarent. Hæc itaque honorificè cùm ordinâssent, cum benedictione sancti Mauri profecti sunt. Cumque Cenomanis venissent, & Episcopo nunciati fuissent, honorificè ab eo suscepti sunt, atque in proprijs restituti officijs, amplificatis sibi etiam ab eodem præsule priorum possessionum honoribus. Sed cùm causam legationis suæ ei narrâssent, ac quid ipse super hac re vellet, inquirerent, respondit se proprijs magis, quàm aliorum velle insistere cœptis, nè super alienum videretur ædificare fundamentum: præsertim, inquit, cùm incumbat nobis nunc ordinatio ac dispositio tam propriorum negociorum, quàm & ecclesiarum peruigil solicitudo. Hoc autem agebatur secundùm dispositionem occulti cõsilij Dei, qui locum, quem beati Mauri magisterio, atque institutione doctrinæ regularis sublimandum esse decreuerat, nullo modo obtentu alterius differri vel ad modicum volebat loci. Siquidem locus ille, qui à beato Bertigramno ad construendum cœnobium prouisus ac delegatus fuerat, non admodùm aptus vel congruus regulari erat religioni, vt nobis nostri dicebant ductores: nam ex ipso nomine, quo Rumpiacus vocabatur, deformis à nobis & scabrosus æstimabatur. Harderadus proindè certissimè comperiens, q Domnolus episcopus nihil de hac re facere vellet, lætissimus effectus, licẽtiam ab eo ad nos reuertendi petijt. Qua sibi concessa, nepotem suum strenuæ iuuentutis virum, nomine Hademarum, beato transmisit Mauro, mandans illi, vt nullo modo mœstum gereret animum, sed quãtocyùs posset cum omnibus, quos cum eo dimiserat, ad Andegauensem ire festinaret regionem, quò ille nobis se occurrere per nuncium designauerat. Cùm itaque tam beatus Maurus, quàm & nos omnes, qui cum eo remanseramus, alacriores tali effecti nũcio fuissemus, decimo die, postq̃ Aurelianis ciuitatẽ fueramus ingressi, iter arripiẽtes, tẽdere quò iussi fueramus, summoperè certabamus. Quinto tandèm die ad locũ, q Restis nũcupatur, perueniẽtes, honorabilem virũ Harderadum, & vxorem eius ac filios, aduentum nostrum iam per biduum ibì præstolantes, inuenimus. Qui cùm honorificè nos recepissent, post abundãtissimam, quam nobis præparauerant, refectionem, supradictus vir Harderadus cum coniuge sua, Cæcilia

liâ nomine,secretiorem expetens locum, adscito beato Mauro, omnia illi, quæ cum suo inuenerat episcopo,per ordinē nunciauit. Et cùm beatus ei diceret Maurus: Quid nobis nunc agendum vir illustrissime,vel potiùs eligendum esse decernis? Ille amabiliter,vt vir iucundissimi erat vultûs,respondit:

Est mihi consobrinus,nomine Florus,magnis tam in his, quàm in alijs regionibus possessionibus pollens, qui primus inter primos totius regni Francorum proceres, decentissimè omnia iussus à Rege palatina disponit moderamina. Hic itaque ab ineū-te ætate in seculari licèt habitu constitutus,omnipotenti Deo solicitè placere studuit semper. Cui ex amissa coniuge,quam vt acciperet,inuitum eum tam rex,quàm nostri coëgêre parentes,vnus tantummodò superest filius,qui si alicubi perfectos in hac religione posset inuenire viros,in sua propria possessiōe,quæ ei de paterna euenit hereditate,monasterium construere desiderat,filiumque suum ibidèm Deo offerre cupit. ac sic demùm relictis omnibus,quæ sunt huius mundi,negocijs,Deo in eodē seruire liber ex omnibus, optat cœnobio. Ad hunc ergò missum nostrum directum habeo,qui illi aduentûs vestri causam pleniter enarrare valeat,vel si in deliberatiōe animi sui perseuerat,explorare. Nos tamen, si placet, vsquedum aut ipse, aut ille,quem ei direximus,reuertatur,locum ipsum,de quo loquimur,inspicere & considerare habeamus. Hoc beatus Maurus audiens,gaudio gauisus est magno,& statìm altera die cum eodem honorabili viro pergit ad considerandum locum.

Flori insignis viri encomion.

Eo tempore Theodebertus rex nobiliter regni Francorum apicē gubernabat. Cui supradictus clarissimus vir Florus ità familiaris & charissimus in omnibus erat, vt quicquid in omni ditione eius facere vellet,absque alicuius contradictiōe permissus à rege obtineret. Qui cùm relatu nuncij,quem ei Harderadus direxerat,tam beatum Maurum,quàm & nos cognouisset aduenisse,& quia Cenomanicus antistes nos recipere noluisset: ilicò accedens ad regem,causam ei aduentûs nostri pleniter narrauit, ac voluntatem suam,quam de ædificando cœnobio habebat, ei aperuit: petijtque ab eo, vt nos eius permissu suscipere mereretur,quatenùs ei monasteriū, sicut desiderabat,construeremus. Cui Theodebertus rex respondit,dicens: Non ità nobis hactenùs seruîsti,vt aliquid tibi negare,aut cōtradicere possimus. vndè perge quātocyùs,& nostra comitatus gratia,ac roboratus authoritate, eosdem sanctissimos viros omni suscipe reuerentia,peragens cum eis desiderium,quod animo tuo superna inspirauit dignatio,simulque deprecare illos,vt pro nobis ac liberis nostris, populoque totius regni,à Deo nobis collati,ipsius assiduè exorare dignentur misericordiā: Paratissimos etenim nos atque promptissimos in omni suo inuenient obsequio,si formam huius religionis ità ab eis obseruari compererimus,sicut iam fama vulgante,ab eorum magistro arduè satìs eam traditam audiuimus. Tuum verò erit, artifices illuc ad operādum,vbicunquè eos in omni nostra inueneris potestate,adducere & adunare,vt opus ipsum celeriùs possit expleri: nec nostra iuxta voluntatem & consilium tuum, regia loco illi deerit largitas, si aptè eum constructum, & conuenienter perspexerimus ordinatum.

Regis erga sanctos monachos beneuolentia.

Talibus ac tantis regis promissionibus nobilissimus vir Florus roboratus,concitus ad prædium possessionis suæ,quod Glannafolium dicebatur,aduenit. Cuius aduentu Harderadus audito,cum beato Mauro ante fores portarum in eius pergit occursum. Videns verò Florus beatum Maurum humilimo monachali indutum habitu stantem,de equo,cuius tergo insederat, perniciter desiliuit, ac tertiò antequàm ei appropinquaret,toto corpore in terram se prosternens, cùm ab eo humiliter receptus,ac modestè,vt didicerat,eleuatus fuisset,diutiùs se inuicèm cōplexamtes, ac alterutrùm constringentes, lachrymas quoquè præ gaudio inuicèm effundentes, immorati sunt. Tunc deindè prædictus vir,osculatis nobis omnibus,apprehendens iterùm dexteram beati Mauri manum,& strictìm eam exosculans, ait ad illum: Benè te venisse gaudemus serue Dei excelsi,& discipule sancti viri Benedicti, cuius honor & nomen, quod in sancta emeruit seruitute, penè iam omni seculo innotuit: & benedictum nomen Domini gloriosum,qui te ac commilitones tuos,istos reuerendos viros, ad adiutorium nobis in istam misit prouinciam. Et hæc dicens, ducebat eum ad domum,præcedente nos Harderado,& filijs eius.

Nota reuerētiā viri erga S. Maurū.

Die verò alia cùm post matutinale officium in vnum conuenissemus, aperuit beato

to Mauro voluntatem suam, quam de constructione cœnobij habebat, simul & referens regis promissionem ac deprecationem, qua eúm & pro se ac filijs, omnique populo Dominum attentiùs implorare expetebat. Tunc beatus Maurus ait ad illum: Obseruatio ordinis nostri summam deposcit quietem & securitatem. Quapropter si nobilitati generositatis tuæ videtur non esse contrarium, primùm omniū res, quas Deo, eiusque famulis tradere pro remedio, vt asseris, animæ tuæ desideras, simul perlustrantes inspicere debemus. Indè verò facto testamento, te tradente nobis coram testibus, recipere eas conuenit in nostram dominationem. Cui cùm assensum suum Florus præbuisset, ascēsis equis post diem tertium, inspectis omnibus, ad supradictum reuersi sunt locum.

Tunc clarissimus vir Florus scripto, iuxta cōsilium beati Mauri, testamento, tradidit ei omnia, & de suo iure in eius delegauit potestatem atque dominium. Obtulit etiam ipso die Domino filium suum, nomine Bertulfum, puerulum octo circitèr annorum, nutriendum & instituendum doctrina & magisterio beatissimi Mauri, sicut & ipse à sanctissimo magistro suo Benedicto educatus in omni nostra fuerat obseruatione. Post cuius oblationem ait beato Mauro: In hoc sanctissime vir, & te, & qui tecum sunt, certos tam de hoc loco, quàm de rebus ibi à me collatis esse conuenit, & mecùm & filium meum seruiturum Deo per vestrum obtulerim magisterium: & meipsum, si vita comes Deo propitio fuerit, opusque perfectum, relictis omnibus, quæ sunt huius mundi, in hoc eodem diuinis mancipandum seruitijs polliceor loco. Congregatis igitur plurimis artificibus & operarijs, iactisque fundamentis, opus cœptum quotidiè certatìm accelerabant. Sed quia paruus deorsùm super ripam fluminis erat locus: ex vna enim parte obiectu montis, ex altera verò Ligeris alueo angustabatur, in deuexo ipsius montis latere fabrica omnis ædificari cœpta est. Primùm ibì vnam non admodùm magnam ædificauerunt orationis domum, quam beatus Maurus in honorem sancti Martini confessoris Christi consecrari fecit: In qua etiam Dei dispositione, & sua electione eum sepeliuimus. Nam sicut sanctissimus Benedictus in oratorio eiusdem beatissimi Martini, in quo destructa ara Apollinis, eius memoriam posuerat, se sepeliri iusserat: sic perfectissimus eius discipulus, nè vel in sepultura ab eius videretur discrepare qualitate, in domo eiusdem orationis se præcepit tumulari.

Puerulus octennis offertur religioni.

Prædictus deniquè vir Florus, cùm Theodeberti regis in omni regno summam obtineret potestatem, ac vicecomitis in Andegauensi eo tempore fungeretur pago, peritissimos vndiquè illuc conuenire fecit artifices, tam lignarios, quàm cæmentarios, quàm etiam in alijs doctos artibus.

Cumque die quadam cum beato Mauro operarios inspiciens resideret, & vir Domini lectioni econtrà operam daret, ac interdùm ea, quæ legebat, ipsi Floro exponeret: quidam Clericus, qui cæmentariæ arti præerat, & quem idem Florus de palatio regis ob hoc adduxerat, de altissimis gradibus, in quibus operarij stantes, altiùs iam porrectam ędificabant maceriam, retrorsùm corruens, super deportatum illuc montem lapidum cecidit. Cumque eum omnes mortuum crederent, ac de sola eius sepultura tractarent, pro eo maximè, quia per omnes corporis meatus sanguis vndatim profluens egrederetur, vir Dei cum Floro aduenit, eumque continuò ad ostium ecclesiæ beati Martini deportari fecit. Cumque omnes abscessissent, ipse in terram se ante altare orationi dedit. Qua completa, egrediens & super collisa membra signum crucis faciens, ait: In eius nomine, qui corpus hominis de limo terræ formauit, & spiraculum vitæ ei inspirauit, surge sanus Langise, & perfice opus tuum quod cœperas. At ille statìm velut à somno surgens, mirari cœpit, quandò illuc aduenisset. Sanctus verò Domini ad eum ait: Non tuis huc pedibus, sed aliorum delatus es manibus. Sed perge quantocyùs, nè fortè tua absentia opus intermittatur. Illo itaque egresso, Florus, qui in parte cum Simplicio monacho stans, cuncta quæ vir Dei egerat, vidit, concito cursu adueniens, seque ad pedes eius proijciens, clamare cœpit: Verè discipulus es, sancte Maure, beati Benedicti, de quo talia narrare frequenter audiuimus. Ex illo die idem Florus ità eum in maxima habuit admiratione, vt nunquàm propiùs ei accedere auderet.

Oratione & signo crucis Maurus collisum sanū reddit.

Nota reuerentiam.

Itaque cùm clericus, qui sanatus fuerat, ad opus suum fuisset reuersus, quidam ex operarijs beato Mauro detrahere cœperunt, dicentes eū nō religiōis obtētu, sed gratia

tia cupiditatis, quô honorátior in alijs esset regionibus, suum reliquisse monasterium, & tam longinquas adisse terras, & hæc quæ faciebat, non virtute Dei, sed potiùs quibusdam obtinere præcantaminibus. Cùm ergò hæc inter se sermocinarentur, malignus spiritus tres ex illis subitò inuasit, & ità grauissima vexatione atterere cœpit, vt vni ex illis, nomine Flodegiso, animam extorqueret. Quòd vbì vir Domini quid euenisset agnouit, vehementer flere cœpit: iterumque oratorium beati Martini ingressus, attentiùs Dominum tam pro his qui torquebātur, quàm & pro illo, qui mortuus fuerat, deprecabatur. Et cùm per tres continuas horas orationi incubuisset, ad eos qui vexabantur, & se inuicèm dentibus lacerabant, accessit, & signum crucis tertiò contra eos faciens, dixit: Filius Dei vnigenitus Dominus noster Iesus Christus, qui discipulis suis potestatem dedit calcandi supra serpentes & scorpiones terræ, & super omnem virtutem inimici, ipse vos absoluat ab hac dæmoniaca vexatione. Et cùm adhuc dentibus frenderent, puluereque se conspergerent, vir Dei propiùs accedens, digitos vtriusq; manûs illis in ora misit. Spiritus verò immūdi, fœtida relinquētes vestigia, ventris egestione fugati sunt.

Pœna detrahētium miraculo.

Et hîc oratione & signo Crucis dęmones expellit.

Luc.10.

Iussit deindè vir Domini corpus defuncti tolli, & in porticum ecclesiæ deferri. Noctem illam ieiunus totam duxit insomnem, assiduis Dominum exorans gemitibus, vt animam in corpus defuncti reddere dignaretur, nè diutiùs de ea diabolus, qui illam extorserat, triumpharet. Manè autem primo Simplicium presbyterum adsciscens, vt sacrificium nostræ redemptionis pro eadem Deo anima offerret, imperauit. Quod dum ille deuotissimè cōsummâsset, cum ipso Simplicio vir Domini ad locum, in quo mortuus iacebat, accedens, ait: Domine Iesu Christe, qui quatriduanum Lazarum de monumento suscitâsti, & ad preces serui tui Eliæ, filium viduæ vitæ restituisti: adesto & nunc nobis famulis tuis, & redde in hoc defuncti corpore animam, quam te permittente, hostis humani generis cruciando de eo effugauit. Et cùm hæc dixisset, continuò corpus defuncti totum concussum est. Ilicoque consurgens, ab eo mandatum accepit, vt si viuere vellet, quandiù in hac vita esset, in locum ipsum iam non introiret. Hoc autem sanctus pro sola imperauit humilitate, nè scilicet pro tali facto plausum & fauorem hominum quærere, ac delectari videretur.

Sacrificium Missæ pro defuncto.

Iohan.11.

3.Reg.17.

Igitur octauo anno. postquàm ibidèm aduеneramus, monasterium omne satìs conuenienter in omni constructione consummatum, atque ab Episcopis prouinciæ ipsius dedicatum est. Regebat autem per idem tempus Andegauensem ecclesiam vir sanctissimus Eutropius. Porrò in ipso monasterio, ecclesiæ quatuor ædificatę sunt: Quarum maior, in qua fratres tam ad diurnum, quàm ad nocturnum conueniebant officium, consecrata est in honore beati Petri apostolorum principis. Secūda (vt dictum iam superiùs est) in honore beati Martini. Tertia verò, quæ & minor erat cæteris, in veneratione sancti Seuerini. Quarta autem, quæ in modum turris quadrifidæ, in ingressu monasterij altissimè ædificata est, benedicta fuit in honore sancti archangeli Michaelis. His itaque expletis, prædictus vir Florus non immemor promissionis, quã Deo vouerat, pergens ad Theodebertum regem, licentiam ab eo expetijt, vt ei regularem liceret suscipere habitum, & peccata sua, quæ plurima in seculari contraxerat conuersatione, ieiunijs & orationibus, cæterisque spiritûs fructibus redimere. Quam cùm ei rex negare nequiuisset, tristis licèt & mœrens, pro eo quòd ab eo separari nollet, permisit illi, quæ deposcebat implere, cumque aliquantis diebus secum in palatio retinens, de virtutibus, quas per beatum Maurum fieri audiebat, interrogare cœpit, vel qualiter ipse cum discipulis suis in sancta viueret religione, seu quantus iam fratrum numerus ibì adunatus esset. Quæ cùm illi omnia Florus enarrâsset, prout ea certissimè sciebat, rex dixit illi: Si placere hoc ipsi D E I seruo scirem, multùm tam eum, quàm locum illum videre cuperem, eumque nostro regio honorare munere. Cui Florus respondit: Quæratur primùm, si vestræ placet celsitudini, super hoc viri Dei voluntas, & tunc demùm, sicut ipse ordinauerit, ea quæ vultis, implere poteritis. Dimittens ergò rex eum, cùm in eius osculis diutiùs immoratus fuisset, dixit ad illum: Quæ cum viro Dei de nostra ad locum illum inueneris profectione, citiùs nobis remandare satage. Multùm enim vellem, si possibile esset, die quo capitis comam deposueris, ibì præsens adesse. Veniens ergò ad monasterium cum multis optimatibus ac nobilibus viris, qui cum de palatio regis fuerant secuti, viro D E I volun-

Monasteriũ ab episcopis dedicatur.

Quicunque monachus fiebat, comã capitis deponebat.

tatem regis aperuit. Qui cùm ei respondisset, nil loco officere, sed potiùs in meliorationem eius ipsius ad eum aduentum, quãtùm ipse intelligere poterat, proficere, certum diem regi Florus, quo ad monasterium venire deberet, mandauit. Quò cùm venisset, & magnificè, vt regiam decebat sublimitatem, à beato Mauro, & congregatione, cuius sanctissimus grex iam quadragenarium excesserat numerum, susceptus fuisset, post orationem in conuentum fratrum pergens, regiamque dignitatem paruipẽdens, beato se Mauro ac congregationi, regali indutus purpura, humiliter prostrauit, & vt pro illo Dominum exorare dignarentur, lachrymis perfusus precabatur. Cumq; vir Dei à pauimenro eum eleuâsset, rex ait ad eum: Celebre nomen magistri vestri Benedicti, ad nostram olìm delatum fuerat notitiam: cuius sanctitatis & virtutis opera insignia, quæ de illo audiuimus, per vos quotidiè fieri, gaudio non modico lætamur.

Rex humi pſternitur corã conuẽtu monachorum.

Tunc rex beatum Maurum petijt, vt fratres eum in suam recipere dignarentur societatem, & nomen eius inter sua nomina scribere: Filiumque suum Theobaldũ sancto viro ac fratribus commendabat attentiùs, præcipiens ipsi, vt semper deuotus erga locum illum esset, ac in omnibus sanctæ illi congregationi adiutor & defensor existeret. Interrogauitque virum Dei, quinam illi fratres essent, qui venerant cum illo. Cui cùm nos digito ille designâsset, in parte nos stare præcipiens, intuebatur attentiùs, nomen vniuscuiusque ab eo sciscitans. Quæ cùm didicisset, osculatus est nos, deindè omnem congregationem. Videns autem Bertulfum adolescentem inter reliquos fratres stantem, interrogabat quis esset. Cui beatus Maurus cùm hunc esse Flori filiũ indicâsset, vocans eum ad se rex, atque ad pectus suum amplexando stringens, beato Mauro eum attentiùs amore patris eius cõmendare cœpit, & vt charissimè ab eo nutriretur, deposcere.

Indè cùm omnia habitacula monachorum circumiens perlustrâsset, ac conueniẽter constructa esse laudâsset, ingressus iterùm ecclesiam sancti Petri, dedit ad ipsum locum fiscum regium, qui Boscus vocatur, cum omnibus villis & reditibus, qui ad eum pertinebant. Vocansque Ansebaldum, qui scriptoribus testamentorum præerat, pręcepit ei, vt antequàm de ipso monasterio egrederetur, testamẽtum de eisdem scriberet rebus, ac de anulo eius regali firmaret more: concessitque beato Mauro, vt si quid ex illo die apud eum obtinere vellet, ipsumque ei adire placuisset, liberam haberet facultatem introëundi, quocunque eum sciret. Posuit quoquè super altare beati Petri pallium preciosissimum, & Crucem auream cum lapidibus valdè preciosis.

Florus autem accedens ad regem, deprecatus est eum, vt pręceptum regiæ dignitatis facere iuberet super testamentum, quod ipse de proprijs rebus, quas loco illi tradiderat, scribere rogauerat. Quod rex libentissimè annuit. Tunc in conspectu regis allata sunt munera non modica in auro & argento, gemmis quoquè & diuersarum vestium multiplicitate, quæ idem vir eo die Domino & sanctis eius obtulit. Dimisit etiam viginti ex seruis suis liberos, priùs eos ditans magnis donis. Deindè veniens ante sacrosanctum altare, adstante beato Mauro & omni congregatione, rege quoquè ex altera parte cum populi numerositate, quæ cum illo venerat, ac cingulum militiæ, quo catenùs vsus fuerat, deponens, super altare misit. Cui, iubente viro Dei, rex primus post eum de coma capitis eius totondit, deindè quicunque ex optimatibus eius voluit. Rex verò præ gaudio lachrymas fundebat, congaudens deuotioni animi eius: vocansque ad se nepotem ipsius Flori, nomine Landramnum, dedit per sceptrum regale, quod manu gestabat, quæcunque Florus patruus eius ex regali possederat dono.

Flori tõdetur caput.

Post hæc sanctus Domini deprecatus est regem, vt domum, quæ hospitibus suscipiendis aptissimè omni compendio ac decore constructa fuerat, intrare dignaretur. Quam cùm ingressus fuisset rex, antequàm vir Dei pedibus eius toto corpore prostratus fuisset, ab eo cum nimio eleuatus pauore, ac inquisitus quid vellet, respondit, dicẽs: Hæc est petitio, qua vestram vice omnium seruorum Dei, qui in hoc degũt cœnobio, exposco sublimitatem, vt veniat rex cum seruis suis, & alimenta cibi ac potùs, quæ ei deuotione & seruitute sunt præparata monachorum, percipiat cum gratiarũ actione. Quod cùm rex renuere cœpisset, seque, nè id fieret, humiliter vellet excusare, vnus ex consiliarijs eius, vir sapientissimus, nomine Ebbo, dixit ei: Perpendere te domine mi rex conuenit, quorum deprecatione istam sumere deposceris refectionem: si enim hi, qui ità Deo, sicut tua conspicit celsitudo, deseruiunt, tua aliquo modo tristes

ſtes effecti fuerint contradictione, Deum propitium habere non poteris. Quod Rex audiens, ilicò quod petebatur annuens impleuit. Cumque abundantiſſimè cum ſuis omnibus, qui cum eo venerāt, refectus fuiſſet, antequàm egredi à monaſterio cœpiſſet, Florum amantiſſimum ſibi virum ad ſe adduci præcepit. Qui cùm ei monachali iam indutus habitu adductus fuiſſet, rex vſque ad ſuffuſionem vultûs lachrymis permotus, ait illi: Gratias omnipotenti Deo pro tua referimus conuerſione: ſed tibi ſolicitè procurandum, ac ſummoperè peruigilandum eſt, vt ſicut in ſeculari conſtitutus habitu, ſtrenuè ſemper ac nobiliter abſque dedecore conuerſatus es: ità nunc quoq; in hac ſanctiſſima, quam expetîſti, religione, ſine repræhenſione Deo ſemper placere ſatagēs, proficias quotidiè de virtute in virtutē, quouſquè Deū deorum in Sion felici cernere poſſis exultatione. His dictis, diutiùs in oſculis eius immoratus, ac benedictione, quam expetierat, beati Mauri roboratus, Andegauis ipſo die reuerſus eſt.

Florus indut⁹ monachali habitu.

Rex à S. Mauro benedictionē expetit.

Beatus verò Maurus altera die ad inuiſendum recipiendumque fiſcum, quem idē rex ad ipſum contulerat monaſterium, eſt egreſſus. Cumq; per biduum ibi commoratus fuiſſet, paralyticus quidam, qui in eadem villa per ſeptem iam annos toto corpore deſtitutus, in lecto abſque ſenſu iacebat, ei deportatus atque oblatus eſt. Super quem cùm vir Dei benedictionem ſuam dediſſet, ità ſanus effectus eſt, àc ſi nihil vnquàm mali de ipſa pertuliſſet deſtitutione. Indè reuerſus ad mōaſterium, ſolicitè more magiſtri ſui ſingulorum ſecum habitantium mores & vitam perſcrutans, ac verbū vitæ publicè & priuatìm eis annuncians, atque antiqui hoſtis verſutiſſimas & multiplices inſidias detegens, proficere eos ad meliora quotidiè hortabatur. A ſecundo ſiquidem aduentûs noſtri ad eundem locum anno, nobiles ad eum viri cōuenire vndiquè cœperant, ac ſe in omnipotentis Dei ſeruitio tradentes, eius cohabitationem expetere: nonnulli verò filios ſuos Deo per eius magiſterium inſtituendos offerre. Vndè factum eſt, vt vigeſimoſexto anno fundatiōis ipſius cœnobij, cōgregatio centum quadraginta fratrū illic adunata eſſet. Qui numerus tūc à beato Mauro ſcriptus, & authoritate tam eius, quàm totius congregationis præfixus atque ſtatutus eſt: vt nemo deincèps exiſteret, qui hunc numerum vel excedere, vel minuere vnquàm in ipſius congregatione cœnobij auſus fuiſſet: quoniam eæ res, quæ ibì tum delegatæ erant, tanto fratrum numero in his, quæ neceſſaria erant, ſufficiebant: & ſi amplior eſſet numerus, occaſionem patiendæ neceſſitatis fortè inferre potuiſſet.

Sola benedictione S. Maur⁹ paralyticū ſanat.

Nobiles cōfluūt ad vitā monaſticam:

Sed vt ad id redeam, vndè digreſſus ſum, cùm prædictus Florus annis duodecim, menſibus tribus, ac diebus totidem ſanctiſſimè, vt nobiliorem decebat, nobiliſſimus in omni vixiſſet religione, duodecimo Calendarum Septembrium feliciter migrans ad Dominum, diē clauſit vltimū. Filius verò eius Bertulfus quàm perfectus in omni ſacroſancta fuerit obſeruatione, ſequens lectio demonſtrabit.

Theodebertus igitur rex, cùm quatuordecim annis ſtrenuè ac nobiliter Francorū gubernâſſet regnū, Theobaldo filio ſuo ſedem regni poſt ſe dereliquit. Qui iuxta patris ſui imperium, non minùs quoàd vixit tempore, tam beatum Maurum, quàm noſtram dilexit congregationem. Hic itaque Patris ſui ſequēs veſtigia, qui nobiliter locum congregationis huius, cùm ibidèm ordine, quo ſuprà inſeruimus, adueniſſet, honorauit: cùm & ipſe poſt mortem patris beatum Maurum, ac ipſum locum aliquandò veniſſet inuiſere, cōtulit & ipſe nihilominùs ibidèm, vt magnificentia regia dignū erat, teſtamentaria authoritate villas duas: quarum vna vocabatur villa Fabrenſis, altera verò Voſda. Sed & hic cùm paruo tempore regni apicem honorificè cum pace obtinuiſſet, immatura præuētus morte, Clotario principatûs dimiſit monarchiam. Qui Clotarius, audita fama beati Mauri, frequenter eum ad ſe euocans, eius ſapientiſſimis vtebatur conſilijs. Deniquè cùm aliquandò beatus Maurus duos ex fratribus pro aliquibus neceſſitatibus ad eum tranſmiſiſſet, ac ipſe benigniſſimè omnia, pro quibus ierant, annuiſſet, inquirere ab eis ſolicitè cœpit, quid vel qualia reges deceſſores ſui noſtro contuliſſent loco. Quæ cùm ab eis reſciſſet, ait: Et noſtra, Deo propitio, largitas ipſi non deerit loco, præſertim cùm & ampliorem illis tam regni quàm diuitiarum obtineamus poteſtatem, & bona operandi à Domino perceperimus voluntatem.

Clotari⁹ ſolus regnat.

Huius temporibus dum beatus Maurus villas ac prædia, monaſterij curam gerēdo & diſponēdo, circuiret, quadā die in poſſeſſione monaſterij, cui Gaudiacus nomē eſt,

ingressus refrigerandi gratia, secretiorem locum petijt. Quo cùm sederet, & cum duobus monachis, qui cum eo venerant, psalmos decantaret, nunciatur illi, Ansegarium archidiaconem ecclesiæ Andegauensis stare pro foribus, & cum eo colloqui desiderare. Cumque vir Dei vt ingrederetur iussisset,& ille ea, pro quibus venerat,perorâsset,vir Domini sanctus Maurus Simplicium vocans monachum, ait illi: Virum hunc,qui nobis pro sua reuerentia & affabilitate dudùm familiaris effectus est,poculo charitatis potare,ac vino sanctæ dilectiōis inebriare,vt spiritales, spiritaliter debemus. Cui cùm Simplicius dixisset: Non est quicquam vini nobis,nisi tātummodò in vno paruissimo vasculo,quod ad sellam pendére cōsueuit, sanctus Domini Maurus dixit illi: Defer illud huc. Cumque allatum fuisset, adiecit: Panem etiā huc deferte. Et cùm coram eo panem quoquè attulissent,signum Crucis contra paruissimum vasculum faciens,dixit: Potens est Deus,qui mensam populo suo in eremo parauit,& aquam in abundātia de petra produxit, etiam nobis seruis suis de hoc paruulo vasculo sufficienter vini ministrare affluentiam. Mirum dictu,penè & incredibile facto,opus est sequutum. Cùm enim sexaginta & eo ampliùs homines ibì adessent, qui tribus vicibus de ipso biberunt vasculo,ità plenum semper repertum est, àc si intactum post primam permansisset impletionem. Hoc miraculum nobis Simplicius, cùm ad monasterium cum ipso beato Mauro reuersus enarrâsset, Eliseo cum similem decreuimus æstimandum,qui paucis de cibarijs plurimos in longum pauit artifices. Ex eo loco cùm ad monasterium reuerteretur, obuium habuit in media via quendā virum plebeium,cui cancri vlcus superius occupans labrum,tam nasum,quàm maiorem genarum absumpserat partem. Cuius calamitatem vir Domini miseratus,decōtra signo Crucis edito,pristinæ cum restituit sanitati.

Signo crucis sanctus Maurus vinum parui vasculi mirū in modum multiplicauit.

4. Reg. 4.

Per idē tempus Clotarius Andegauis veniens,viro Dei ad monasterium se ire velle mandauit. Cui cùm à viro Dei vt veniret, remandatum fuisset, paucis secum assumptis,ire perrexit. Cumque venisset, tradidit ad ipsum locū fiscum regium, qui Blazon nuncupatur. Villam etiam quæ Longus campus dicitur,authoritate regia ibì delegauit. Quem etiam beatus Maurus deprecatus est, vt regali edicto firmare dignaretur, quatenùs congregationi loci illius electionem propriam per succedentia liceret habere tempora. Quod cùm præcepto regiæ potestatis iuxta petitionem viri Dei rex libenter annuisset,comitatus eius benedictione,profectus est.

Vide regiā liberalitatē in monasterium.

Rex à beato Mauro benedicit.

Ex eo tempore beatus Maurus non facilè iam de monasterio egredi vspiàm volebat: sed ordinatis præpositis,ac reliquis administratoribus,ipse soli Deo, orationi quotidiè ac lectioni vacans, feruentiùs multo quàm cœperat, deseruire in sancto procurabat proposito. Cumque gregi suo de die in diem incrementa sanctæ religionis in melius augmentari conspiciens, omnipotenti Deo labijs exultationis sacrificium offerret deuotissimæ laudationis, trigesimooctauo à fundatione ipsius monasterij anno,cùm & ad perfectam iam venisset ętatem,& iuxta prophetiam beatissimi magistri sui,qui post consummatam trinam vicenorum annorum decursionem, mercedem operum suorum à Domino ei recompensandam esse prædixerat, finem vitæ suæ iam propinquare cognosceret, ædificata sibi domuncula iuxta beati Martini ecclesiam, remotiorem delegit vitam sumere. Sed quia grex sanctæ congregationis sine rectore,qui super eum solicitè intenderet, esse non poterat, conuocans omnem congregationem,de substituendo sibi Abbate solicitè pertractabat. Cumque omnis congregatio cœnobij hoc in eius posuisset deliberatiōe,vtpotè qui omnes meliùs, quàm se vnusquisque eorum cognosceret,ipse pater sanctissimus Bertulfum, nobilissimum ac perfectissimum in omni religione virum,quem ipse sanctissimè edocuerat, ad tale onus suscipiendum idoneum esse iudicauit. Cui cùm omnis congregatio in tali electione assensum præbuisset, ipse pater sanctissimus in loco eum sessionis suæ sedere constituens,ac singula ei,in quibus tanti gregis curam gerere deberet, paterno insinuans amore,intrà domum,quæ ei,vt diximus,prope ecclesiam sancti Martini constructa fuerat,se recepit,duobus tantummodò ad sibi cohabitandum & seruiendum ipsius congregationis electis fratribus, Primo scilicet atque Aniano. Nobis enim, qui cum eo veneramus, Bertulfo, quem Abbatem constituerat, solicitè adesse ac inuigilare præcepit, nè fortè in aliquo à rectitudine regularis tramitis deuiaret.

Bertulfum sibi successorem accipit S. Maurus.

Cumque duos ac dimidium taliter in contritione spiritùs & corporis ma-

ce-

ceratione complêsset annos, quadam nocte cùm more sibi solito ecclesiam beati Martini intrare vellet, & vota precum ac lachrymarum Domino persoluere, diabolus magna obsequentium constipatus caterua, ab ingressu eum prohibuit basilicæ, dicens: Eià Maure qui nos à proprijs deturbare speras sedibus, tam longissimas tibique hactenùs incognitas adisti regiones, nunc videndo ac experiendo nostræ perferes immissionis destituendissimam populatiōem: Ego enim, prout libuerit, strages diuersarum mortium inferendo, de tuis nunc debacchans triumphabo, ità vt vix aliqui de tanta istic adunata remanere videantur congregatione. Cui cùm vir Domini respondisset: Increpet Dominus in te Satan & in verbis tuis, quibus mendax es & pater tuus: statìm inimicus velut fumus euanescēs, strepitum immanissimum ac terrificum dedit, ità vt etiam ipsi viro Dei monasterium omne funditùs contremuisse fuerit visum. Quo sonitu fratres expergefacti, ingētique pauore perculsi, stratis ilicò exilientes, signa pulsare cœperunt, ac synaxim cantare nocturnam.

Diabol⁹ S. Mauro insultat.

Fugit cū ingenti strepitu.

Intereà cùm vir Dei, nimia afflictione ac tædio pro his, quæ audierat, mœrens, ingressus ecclesiam beati Martini, Dominum precaretur, quò illi certiùs ea, quæ malignus spiritus ei dixerat, reuelare dignaretur: angelus Domini ei continuò, candidissimo amictus habitu adstans, dixit: Quid dilectissima Deo anima tanto mœrore pro his, quæ à Deo agi disposita sunt, afficeris? Nam diabolus, licèt totius caput obtineat mendacij, multa tamen conijciendo, de ijs p̄cipuè quæ frequenter est expertus, præ-noscit. Vndè scias eum non sua voluntate, sed imperio Dei ea quæ tibi prodidit, retulisse: nam aliquo modo verum est, quod audîsti. Pars enim huius congregationis maxima, infra breue tempus colligetur ad Dominum, vt ab ipso prfiexum atque præordinatum est. Sed non propter hoc ipse, vt asseruit, de aliquo istorum vel ad modicum triumphabit: Tuis enim admonitionibus & exhortationibus instructi, paratus vnusquisque, vocationis suæ diem expectabit gaudens. Quos cùm omnes moderno obeuntes tempore præmiseris felix, vt promeruisti, felicior subsequéris.

Angel⁹ Dñi S. Maurum consolatur.

His dictis, visio angeli adstantis & alloquentis ablata est. Sanctus autem Domini facto manè, omni congregationi cuncta, quæ viderat, per ordinem enarrauit. Deindè paterna erga eos vsus solicitudine, taliter illos allocutus est: De his, quæ serui Dominum velle cognouerint, si aliquo modo tristari cœperint, voluntati Domini contraire ipsa sua vidētur tristitia. Et ideò quia ipse mortalibus terminum finiendę istius posuit vitæ, qui præteriri à nullo natorum valet: sed ex eo quo primis hominibus mortem minatus est, ira eius in hoc irreuocabili permanet sentētia: nos, quibus quo voluit ordine dies huius vitæ in proximo finiendos esse patefecit, maculas commissorum facinorum lachrymis pœnitentię, & maceratione tergamus corporis: et sicut propheta admonet, scrutantes solicitè vias operis nostri, præueniamus faciem Domini in confessione, vt atria supernæ ciuitatis in hymnis valeamus intrare confessionum, eiusque claritatem cum sanctis omnibus reuelata facie perpetuò contemplari digni inueniamur. Et quia dilectissimi fratres, nūc tempus adesse cognouimus, vt incipiat iudicium de domo Domini, iudicia eius, quæ aliquandò quidem occulta, nunquàm tamen sunt iniusta, reuerenter, vt seruos boni Domini decet, suscipientes ac perferentes, sursùm erectis adoremns cordibus, summoperè procurantes, nè qua minùs perfecta nos accuset actio, ac attentiùs inuigilantes, nè calcaneo nostro tentator insidians, * musipula nos deceptionis in via hac, qua iam vndecima ingredimur hora, illaqueare possit.

Thren.3. Psal.94.

* muscipula

Hac exhortatione & admonitiōe sancti viri ità om̄is cōgregatio ad horā vltimam liberè expectandam, præparare sese cœpit, vt omnes, qui illo tempore ab hac vita de ipso loco migrauerunt, cælestem ascendisse ad patriam, nulli dubium sit. Factum est autem, vt infra quinque menses, centum & sexdecim ibì morerentur fratres, nec plus de tanto grege, quàm vigintiquatuor remanerent monachi. Inter quos etiam tunc Antonium & Constantianum comites & socios nostros sepeliuimus. Expleto autem tanto numero, eo tempore, in eodem loco mortuorum, dolor lateris grauiter beatum inuasit Maurum. Qui languore ingrauescente, quadragesimoprimo aduentùs sui ad eundem locum anno, octauodecimo Calendarum Februariarū die, ante altare beati Martini, super cilicium stratus sui decubās, cùm exitum suum viuificorum munîsset perceptione sacramentorum, adstantibus qui relicti fuerant discipulis, mi-

Permulti fratres intrà mēses 5. moriuntur.

grauit feliciter ad Dominum, sepultusq; est in eadē basilica ad dexterā partem altaris. S. Maurꝰ exit è corpore: In quo loco, meritis & orationibus eius, multa magnifica & admiranda operatur Deus ad laudem & gloriam nominis sui.

Post obitum deniquè ipsius sancti viri, cùm ego vnà cum Simplicio, sicut ipse nobis ipso die depositionis suæ præceperat, ad nostrum decreuissem reuerti monasterium, vir Domini Bertulfus nos obtestando deprecatus est, nè illum quoàd viueret, desereremus tempore. Quem cùm offendere pro sua sanctitate ausi non fuissemus, Bertulfus moritur. per biennium, quo superuixit, cum illo morati sumus. Quo defuncto, cùm Florianus totius religionis vir, ac filius ductoris nostri Harderadi, qui à beato Mauro nutritus fuerat, ei in monasterij regimine successisset, ac nos multis precibus retinere voluisset, reuersi ad vos, ô sanctissimi Patres, DEO gubernante sumus: atque hæc vestris obsecundantes imperijs, de vita & conuersatione seu virtutibus beati Mauri, imperito licèt sermōe conscripsimus. Dies autem vitæ B. Mauri ità supputantur. Oblatus est Deo ac traditus beato Benedicto, cùm duodecim esset annorum: Habitauit cum eo viginti annis: Commoratus est in monasterio suo, quod ipse ædificauit, annis quadraginta, diebus quatuordecim. Qui simul fiunt anni septuaginta & duo, dies quatuordecim. Per omnia benedictus Deus, qui regnat in secula, Amen.

VITA S. BONITI ARVERNORVM EPISCOPI, SCRIPTA AD BEATISSIMOS PATRES ADELphium & Eucherium, illis ità iubentibus.

Qui autem vitæ huius author est, nomen quidem suppressit suum, sed in prologo testatur, Illidij & Galli Aruernorum episcoporum & confessorum luculento stylo eam haberi exaratam. Porrò in gratiam lectoris nunc demùm paraphrasticôs reddita est per F. Laurentium Surium.

15. IANVA. ORRIGINEM traxit Bonitus ex inclyta Aruernorum stirpe: patre Theodato, matre Syagria, qui ad Romanos Senatores suos referrent natales. Genus Boniti. Priùs autem quàm in hanc esset lucem editus, sacerdos quidam, Fregio nomine, fertur ad eius parentum venisse ędes, atque à genitrice illius cum magno acceptus gaudio, & pro more rogatus, vt ipsi benè precaretur, his verbis esse vsus: Tu mihi benedic Dei sacer ac venerabilis Domine. Quæ verba tacitè secum expendens Syagria, tandèm ex sacerdote percontatur, quid illa sibi vellent. Tum Fregio: Non equidem, vt tu putas, à te petij benedictionem, sed ab illo, quem gestas in vtero: quippe quem diuinitùs video ad summum vocari sacerdotium. Illa his exhilarata, Quæso te pater, inquit, vt tuis precibus eueniat, quod dicis. Posteà vbì natus puer adoleuit, in Aruernorum vrbe traditur literis imbuendus, subindè etiam iuri ciuili dat operam: facileque cæteros In aulam se confert. condiscipulos ipsi coætaneos eruditione antecellit. Porrò eius parente defuncto non absque Dei voluntate & prouidentia, in regis aulam & ministerium se contulit: cui cùm inprimìs charus esset, ab eo pincernarum princeps institutus est: nec multò pòst à regis manu accepto annulo, illud est officij adeptus, quod Referendarijs, vt vocant, attribuitur. Quo ille quidem tam accuratè & splendidè functus est, vt & principi & cunctis proceribus gratus atque præcipuè charus haberetur. Erat autem eleganti corporis forma, sed mente pulchrior, & castitate conspicuus. Nec multùm intercessit temporis, cùm illi à rege magnus delatus est honor & gratia. Eo autem rege defuncto, apud eius quoquè successorem in tanta fuit gratia, vt præfecturam Massiliensem primæ prouinciæ illi demandârit: vbì sanè causas ipsi commissas ea ratione pera-

orauit,vt non tam iudex, quàm sacerdos esse videretur. Neque enim, vt more illic comparatum erat,homines venundari,aut exilio mulctari, vel captiuos detineri vnquàm iussit: sed potiùs,si quos reperire posset venditos,vti semper consueuerat,redimere atque ad sua remittere studuit.Inter hæc autem vacabat ieiunijs, vt iam non vni,sed plurimis summo sacerdotio dignus videretur. Erat sermone lenis, inter discordes mansuetus,pacisque conciliandæ studiosus. Eius humanitas in reos.

Per idem tempus eius germanus frater Auitus pontifex, vir & humanioribus & sacris literis instructus, & omnibus diuinis officijs præpotens, quindcim ferè aut eo ampliùs annis præclarè Aruernensem gubernauit ecclesiam : tandèmque correptus morbo,cùm extremum cerneret aduentare vitæ suæ diem,consentiente ipsi ecclesiæ,Bonitum virum Dei cumprimìs idoneum successorem, sedisque suæ dignissimum * indicauit sacerdotē. Missa autem ab illo ad regem legatio est, vt is authoritate regia electioni Boniti suum quoquè calculum adijceret. Eo tempore sub Theodorico rege Pipinus, magister equitum, curam palatij & regni gerens, cuncta ferè pro suo moderabatur arbitratu. Non defuit hac in re consensus regis,Domino illius cor permouente,qui ecclesiæ suæ opportunum pastorem, & aduersùs immanis beluæ rabiem defensorem parabat.Reuersis itaque legatis cum gaudio,vir Dei Bonitus summa omnium voluntate, lætitia & fauore, in cathedra est collocatus. Ille verò suscepto episcopatu, cùm esset vir prudens, non honorem, sed onus impositum sibi arbitrabatur.Itaque non ocio se dedit,sed cursús sui auxit laborem: ieiunijs, orationi,vigilijs incumbens: lectioni quoquè & silentio atque remotioris loci solitudini, idque Quadragesimæ præsertim tempore,ità studens,vt nō modò episcopus dignissimus,sed etiam monasticæ vitæ professor iure dici posset. Ieiunabat biduo,triduoq́;, interdùm verò etiam quatriduo cum mansisse ieiunum comperimus. Designatur Aruernorū antistes. Is Pipinꝰ fuit Caroli Martelli pater.

Quodam tempore dum nimio æstu populum suum defatigari cerneret, maximè quòd etiam magna flumina calor vehemens torreret: timens nè ciuitati suæ periculum crearetur,tanquàm pastor bonus ab omnipotenti Deo remedium poposcit : simul admonens suos,vt ad ecclesiam omnes conuenirent, & instàr Niniuitarum pro viribus quisque biduano aut triduano se ieiunio afficerent, Deique misericordiam supplices postularent: si qui verò id non possent,in pane & aqua,vel saltem ad Solis occasum vsque cum cordis contritione ieiunarent.Non est autē vir sanctus suo fraudatus desiderio.Cùm enim iuxta morem crux è templo sacerdotis manu efferretur, & beatissimi leuite ac martyris Laurentij ecclesiam essemus ingressi;peractis à sancto episcopo,quæ ad Dei pertinent ministerium,repentè Austro flante densissimę nubes cælum omne operuērunt,eademque nocte tanta vis imbrium è nubibus sese effudit in terram,vt postera luce ægrè potuērit vir Dei cum plebe indè procedere .Cumque tantas conficiendi itineris difficultates sibi obiectas videret, sacerdotum ipsi adstantium fidem explorare volens, Quid vobis, inquit, videtur? Cernitis nimirùm,quàm sit præ imbre difficilis egressus. Quibusdam autem respondentibus,satius esse citra laborem intrà tampli ambitum psalmodiæ & hymnorū modulationi immorari, quàm ea pluuiæ tempestate madefieri: vir Dei ad Bobonem virum reuerentissimum & Magnilocensis monasterij abbatem conuersus,Tu quidem, inquit, nobis quid sentias, depromere nè graueris. Tū ille,vt semper erat solitus,reuerentissimè atque constantissimè sic respondit: Quandoquidem Dominus etiam immerentibus nobis tantam impendit misericordiam, æquum est, nos in cœptis non modò persistere, sed susceptos etiam cumulare labores.Hoc responso exhilaratus vir sanctissimus, quòd rectè consuluisset,tam per seipsum, quàm eundem Abbatem magìs magisque plebem adhortatus est,vt inchoato operi perseueranter insisterēt.Ipse verò pro more suo,quatriduano se ieiunio afficiens, in oratione pernoctabat, idque tanta cum humilitate, vt posset ei aptari illud Psalmographi: Elegi abiectus esse in domo Dei mei,magis q̄ habitare in tabernaculis peccatorum : & si quis rei ignarus, in templum esset ingressus, episcopum minimè crederet illic adesse, & quidam etiam in psallentis pedes impingerent. Ionæ 3. Quatriduo ieiunat. Psal.83.

Lachrymarum tanta ei gratia aderat in diuinis officijs, vt capitis tegmen ex ea- Gratia lachrymarū.

 rum

his obitèr insertis, ad narrationis ordinem reuertamur.

Cùm D E I sacerdos aliquantispèr illic demoratus fuisset, relictis patria & parentibus, rebusque omnibus per monasteria & ecclesias distributis, Romam iter intendit, sacra Apostolorum visitaturus limina, & pauperem C H R I S T V M sectaturus. Relicto igitur Aruernorum solo, Lugdunum peruenit, solitisque insistens pietatis operibus, Lugdunensem Pontificem & Burgundionum principem adijt, illosque ad pacem & concordiam reuocauit. Hærebat interim ad tempus aliquod in monasterio, quod * Barbaræ Insulam vocant, quædamque illic memorabilia atque iucunda miracula effecit. Nam die quodam proficiscente illo per Ararim fluuium, qui cum illo erant, mœsti inter se conferebant, quòd pro illo die nihil escarum ipsis suppeteret. Quod vt vir sanctus audiuit, diffidentiam illorum arguens, Si fidem, inquit, haberetis, non difficile esset præpotenti D E O citra moram vllam nobis præbere res ad victum necessarias. Necdùm ille sermonem absoluerat, & ecce è flumine piscis in nauim præter omnium expectationem insiliens, illo die sufficiens eis exhibuit alimentum. Quadam etiam nocte cùm ad nocturnas vigilias surrexisset, lumen in ea basilica, vbi solitus erat sacris incumbere vigilijs, extinctum est. Eius autem ministro ignem quęrente, vndè lampadem rursùs accenderet, nec tamen inueniente, sacerdos Domini ad lampadem accedens, lumen restituit: atque ità omnibus, qui illi aderant, lætitia perfusis, vnà cum illis ad D E I cultum pertinentia peregit. Et hęc quidem audiuisse se testatus est reuerendus Abbas Arnoldus, qui hoc in itinere sancti viri comes fuit.

Alio quodam tempore pueri sancti pontificis piscatum iuêre, & tota die omni frustrati spe sua, nihil capere potuerunt. Itaque ad monasterium reuertentes, obuium sibi conspiciunt venerabilem Abbatem Adelphium, cuius est iam antè habita mentio, quique id temporis virum D E I ex deuotione hactenùs erat comitatus, eiusque se ministerio tradiderat. Is ergò ait ad illos: Cur adeò mœsti reuertimini, nec quicquam vobiscum adfertis? Respondentibus illis, se nullum omninò piscem compræhendere potuisse, ille rursùs ait ad eos: Ite ad fluuium, & in fide beati viri mittite rete. Credo enim per eius merita mœrorem vestrum, præstante omnipotente D E O, in gaudium mutatum iri. Obtemperant illi continuò, & ad flumen pernici cursu reuertuntur: missoq; in aquã reti, piscem attrahunt, eumq; cum ingenti gaudio deferunt ad episcopum.

Implorat sanctorum patrocinia.

Posteà vbì ad Agaunense monasterium vir D E I peruenit, sanctorum implorauit patrocinium: fratrum quoquè orationibus se commendans, non paruam illi contulit eleemosynam. Id verò non ibì duntaxàt, sed vbicunquè toto illo itinere sacrum aliquod reperisset monasterium, ità præstitit. Deniquè in Italiam ingressus, à rege Longobardorum & deuotè & amanter acceptus est: qui cùm viri D E I colloquijs frueretur, audit ad se referri, vrbem ab exercitu obsideri. At ille mox exiliens, iubet suos arma capessere, secumque contra hostes dimicaturos, esse paratos ad pugnam. Conuersus autem humiliter ad virum D E I, Quæso, te parer, inquit, vt pro me Domino preces offeras. Nam mihi res est cum hostibus meis. Liceat mihi tua intercessione ex illis palmam referre. Mox indè vrbem egressus, prælium cum hostibus inijt. Adeò verò partibus Ariperti (ità enim ille rex Longobardorum vocabatur) fauit victoria, vt multis cæsis atque prostratis, rege quoquè in inguine vulnerato & capto, cum magno tripudio ad virum D E I redierit, eique pro precum illius suffragijs gratias agens, denuò se eius orationibus commendárit multa cum humilitate, & in regno suo res necessarias illi præberi curauerit.

Is regnauit circa annũ Christi 706.

Indè autem profectus vir D E I, vbì ad maris litora accessit, nauim conscendit: ferueseenre autem mari, cùm fluctus tumescentes quibusdam comitibus mortis terrorem incuterent, maximè quòd aliæ naues iam disiectæ essent, ità vt vix pauci mortales litus possent attingere: blandè suos consolari cœpit. At illi nihilominùs partìm mortis metu in naui se pronos prosternebant, partìm res quas intulerant, pro exoneranda naui in mare iactabant.

ctabant. Sed opposuit se vir D E I, Nolite, inquiens, isthuc facere : præstat has res vel nobis egentibus, vel pauperibus conseruare : simul autem ad cælum attollens oculos, & tacitus imbrem lachrymarum effundens, pro salute omnium Dominum obsecrauit. Eodem autem temporis puncto, vndarum impulsu nauis à litore longiùs protracta est. Ità ergò Romam tandèm perueniens & sanctorum Apostolorum martyrumque loca circunquaq; perlustrans, eorum sibi patrocinium atque suffragium supplici & inæstimabili deuotione poposcit. Ad extremum non paucos captiuos redimens, secum reduxit. Sacra Romæ loca inuisit.

Cùm autem ex Vrbe discessisset, & Clusinam peruenisset, cæca quædam mulier ab eius ministris petijt, vt aquam, qua eius essent lotæ manus, sibi darent, quô illa suos remedij causa posset oculos abluere. Et illi quidem eius precibus cupiebant satisfacere : sed eccè vir D E I aquam, qua erat ablutus, in terram effundi iubet, ità vt vix guttam indè suffurari possent. At eam ipsam tamen mulieri porrigentes, hortabantur vt in basilica S. Petri, quæ in vrbe illa erat, postera nocte cum ea aqua vigilaret, atque manè indè oculos cum fide, sicut petièrat, contingeret. Credimus enim, aiebant, id tibi salutem allaturum. Abijt mulier, & vt iussa erat, faciens, lucem optatissimam sanis iam oculis adspexit. Itaque ad comites viri D E I cum multa annona venit, gratam se exhibere volens reddita sanitate, & D E V M pro sancti viri meritis laudans ac benedicens. Porrò sanctus episcopus videns illius erga peregrinos beneuolentiam ac liberalitatem, eius deuotionem probauit, suaque eam benedictione impertiuit : qua percepta, mulier ad suas ædes abijt. Nemo enim ex viri D E I comitibus miraculum, quod illo ignorante contigerat, ei ausus fuit indicare. Cùm autem multa iam infirmorum turba eum vbiquè prosequeretur, ille vbicunquè poterat, in hospitiolum sese abdidit, iactantiæ virus summoperè deuitans : ægros autem oleo, quod ex beati Petri sepulcro pro benedictione assumi iusserat, vngi mandauit. Mox autem percepta salute, cum D E I laudibus illi ad propria discedebant. O beatum sancti viri commercium. Dedit terrena, & recepit cælestia: pauper rebus, sed virtutibus locuples. Aegros oleo iubet vngi.

Per id tempus nihil iam illi supererat, quod posset pro eleemosyna elargiri, adeoque iuxta Euangelium sese expoliârat, vt ne duas quidem, quibus posset indui, tunicas haberet : liceretque ei dicere cum beatissimo Apostolo : Argentum & aurum non est mihi : sed interìm diuinis diues virtutibus, curationis beneficium multis impendebat. En quod à Saluatore in Euangelio promittitur : Qui reliquerit omnia propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit. Centuplum accepit, qui in sanctitate & diuina charitate firmus atque fundatus, ad perfectionis culmen ascendit, vt posset dicere cum Apostolo : Nostra autem conuersatio in cælis est, non sicut plerique solent, eum qui reliquerit omnia, etiam in hoc seculo centuplum recepturum in honoribus aut rebus terrenis, & posteà vitam habiturum æternam. Neque tamen id ità dictum quis putet, quasi ignorem etiam sanctos viros in hoc seculo ad honores & dignitates esse prouectos. At illi id non arbitrantur retributionis præmium, sed officium & dispensationem : quemadmodùm neque hic sanctus Domini sacerdos, qui multa pro Christi amore reliquerat, terrenum aliquid posteà vel expetijt vel obtinuit : sed centuplum accepit, quandoquidem perfectionis gratiam adeptus est, vitamque modò sempiternam possidet cum beatis omnibus in gloria patriæ cælestis. Post hæc autem vir Dei Lugdunum reuersus, quatuor annis illic permansit, in sanctis operibus iugiter perseuerans. Luc. 10. Act. 3. Matth. 19. Philip. 3.

Cùm autem obitûs sui diem ex diuina reuelatione iam impendére cognosceret, cum successore suo, & quidem æmulo, pacem fecit : neque post multos dies lecto decumbens, podagræ molestia increscente, ad extrema perductus est. Adspirans autem ad cælestia, antequàm Domino redderet spiritum, fenestram cellulæ, in qua quiescebat, iussit patefieri, & solito oculos lachrymarum imbre perfundens, psalmum, qui ea hora iuxta morem canendus erat, inchoauit, atque in Domino feliciter obdormiens, cælorum arcana penetrauit, in omnem æternitatem eorum consortio fruiturus, quorum vitam & mores expressit in terris. Dño spiritũ reddit.

Porrò

Condita aūt sunt ossa beati viri iuxta altare beatorū Petri & Pauli atque Andreæ Apostolorum, quorum reliquias ille curârat ex Vrbe adferri, & magna cum deuotione locum illum consecrârat. Dignum autem erat, vt quorum flagrabat amore, sancti spiritûs igne accensus, eorum etiam sacræ aræ eius monumentum coniungeretur. Porrò beati viri monumētum auro & argēto mirificè ornatū est, ad quod etiā multa ægrotis & malè affectis diuinitùs conferuntur beneficia: è quibus vnum in præsens commemorâsse sufficiat.

Cæcus visum recuperat.

Cæcus quidam ex Burgundionum prouincia, Ceronius nomine, ad viri Dei accessit sepulcrum, sibique lumen restitui petijt: & eccè nobis cernentibus, visum recepit: neque ille duntaxàt, sed etiam quotquot prætereà ex ea prouincia morbidi aduenerunt, incolumes sunt regressi.

Insigne & indubitatæ fidei miraculum de S. Bonito.

Sanctus Aruernorum antistes Bonitus, cùm se totum contulisset ad perfectè amandum Christum & eius sanctissimam genitricem, quodam tempore cum turbis ingressus templum S. Michaëlis, in angulum se abdidit. Peractis mysterijs, alijs abscedentibus, ille in suo permāsit latibulo. Et custodes quidem more suo circunspexerunt, num quis adesset: sed nutu Dei factum est, vt ad eius latebram non pertingerent. Obseratis indè foribus, sanctus vir tanto liberiùs, quanto secretiùs, coram Domino effudit animam suam, talisque ei prolixè oranti visio oblata est: Repentè è cælo insonuit vox tanquàm suauis melodiæ, & micantibus luminaribus vir sanctus quasi multitudinem quandam cōspexit eò aduentantium. Ingressa autem in templum est virgo mater Maria cum candidissimo angelorum & sanctorum hominum cœtu, tanquàm regina circunstante exercitu. Cantabant autem omnes illi laudes Christo & matri eius: atq; ipsa etiam sanctissima virgo in laudibus filij sui vocem exercebat suam. Procedebant autem per medium templi chorum, cumque ventum esset ad altare, quæsitum est à sanctis nonnullis, quisnam Missam celebraret. Tum virgo beata, Eccè, inquit, adest hic Bonitus præsul verè bonus, & benè dignus, cui hoc muneris demandetur. Audiens hoc ille, extimuit, seque subducere conabatur: cui sanè lapis cessit, in quo hodieque eius rei apparent vestigia. Tandèm quęsitus & inuentus, ad illum beatissimum conuentum perductus est, sanctisque ministrantibus, vestibus sacris indutus est, & diuinæ aræ applicatus. Consummato autem ea, qua par erat, ratione sancto illo opere, beatissima virgo valefaciens dilecto suo, pro munere cælestem illi vestem largita est. Res est nota satis, & apud Aruernenses celebris, maximè in ipsa Aruernorum vrbe, vbì vsque in præsentem diem populis illa vestis ostenditur: cuius quidem materia & textura à nullo mortalium potest dinosci. Est autem candoris eximij, miræque tum lenitatis, tum leuitatis. Alius deindè ad eam euectus cathedram, sed non eadem morum honestate præditus, se quoquè par beneficium consecuturum arbitrabatur, si in illa S. Michaëlis æde quiesceret. Venit igitur procax & temerarius, ingressusque in illam sobrietatis officinam benè ebrius, mox graui correptus sopore obdormiuit. Interìm verò non exarsit in illum impudentem furor Domini, sed sine flagellis eum dimittens, procùl à sanctificationis suæ domo iussit exportari. Nam facto manè, in ædibus suis, adeoque in ipso lecto suo se inuenit iacentem. Indè progressus ad famulos suos, confessus est mentis suæ malesanam arrogantiam, nec tacuit, quàm esset ignominiosè repulsus. Itaque iam summissiùs ac modestiùs de se sentiens, didicit in cordis simplicitate quærere Deum.

Vestē mirificā B. Virgo S. Bonito largitur.

GESTA

GESTA S. MARCELLI PAPAE, QVAE IN ANTIQVISSIMIS MARTYROLOGIIS CITANTVR, GRAuiter & fideliter conscripta, vt docti viri censent, per Romanæ Ecclesiæ Notarios.

TEmpore illo, quo Maximianus redijt de partibus Aphricæ ad vrbem Romam, volens placere Diocletiano Augusto, vt in nomine eius thermas ædificaret, cœpit ob inuidiam Christianorum, omnes milites siue Romanos, siue alterius gentis, ad afflictionem laboris compellere, & per varia loca alios ad lapides, alios ad arenam fodiēdam damnare. In ipso tempore erat vir Christianus, nomine Thrason, vir potens & facultatibus locuples, & vita fidelis. Hic cùm vidisset affligi Christianos fatigatione & labore, de sua facultate sanctis martyribus alimoniā & victum ministrabat per viros Christianos, Sisinnium, Cyriacum, Smaragdum & Largum. Hoc audiens beatus Marcellus, vrbis Romæ Episcopus, gaudio repletus est: cumq; ab illis ad se accersitis, rem omnem didicisset, inito consilio, consecrauit Sisinnium & Cyriacum diaconos ecclesiæ Romanæ. Factum est autem, vt vna nocte, dum deferrent humeris suis sanctis martyribus victum, quem Thrason ministrabat, tenti sunt à militibus paganis, & perducti ad tribunum Spurium. Suscipiens autem eos tribunus, retrusit in custodiam publicā. Post diem verò tertium nunciauit Maximiano Augusto. Qui iussit, vt sub custodia foderent arenam, & humeris suis portarent vsque ad locum vbì thermæ ædificabantur. Erat autem vir senex inter eos nomine Saturninus, qui iam senectute maceratus fuerat, & cœperunt eum ad portandum iuuare. Hoc cùm fieri viderent custodes, quia Sisinnius & Cyriacus diaconi & suas & aliorum sarcinas cum adiutorio Christi portarent, mirati sunt, & nunciauerunt tribuno Spurio. Qui etiam nunciauit Maximiano Augusto, dicens, quòd cum hymnis & laudibus Dei & omni veneratione Christo gloriam redderent.

16. IANVARII

Thrason alit sanctos martyres.

Cyriacus cū socijs mittiē in carcerē.

Eodem tempore misit Maximianus Augustus, & iussit sibi Sisinnium præsentari. Qui cùm præsentatus fuisset, dixit ad eum Maximianus: Quis vocaris? Respōdit: Ego peccator, seruus seruorum Domini nostri Iesu Christi, Sisinnius vocor. Maximianus Augustus dixit: Quę carmina sunt vobis? Respondit Sisinnius diaconus, dicens: Si cognosceres, quæ sunt carmina fidelium, scires creatorem tuum. Respondit Maximianus, dicens: Et quis est creator, nisì inuictus Hercules? Respondit Sisinnius diaconus: Nobis turpe est vel nominare, vel audire illum. Maximianus dixit: Vnū tibi è duobus elige festinus: Aut sacrifica deo Herculi, aut carnes tuas ignibus cremabo. Sisinnius diaconus dixit: Ego quidem semper hoc optaui, si tamen meritus fuero, vt coronam desideratam accipiam. Iratus Maximianus Augustus, tradidit eum Laodicio præfecto. Qui retrusit eum in custodia Mamertini, & fuit ibì in custodia diebus septendecim.

Sisinnius sistitur Maximiano.

Post hos dies, iussit Laodicius præfectus adspectibus suis Sisinnium pręsentari. Qui cùm pręsentatus fuisset ab Aproniano Commentariensi, subitò lux de cælo facta est, & vox de luce exijt, dicēs: Venite ad me benedicti patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi. Tunc Apronianus tremefactus, cecidit ad pedes Sisinnij diaconi, dicens: Adiuro te per Christum, quem cōfiteris, nè tardes me baptizare, & facias me tecum pertingere ad coronam. Eadem hora allata est aqua, & catechizauit eum, & benedixit fontem, & deposuit eum nudum in peluim, dicens ei: Credis in Deum patrem & filium & spiritum sanctum? Et ille respondit: Credo. Et Sisinnius diaconus dixit ei: Illuminet te Christus. Et eleuauit eum de pelui, & duxit eum ad sanctum Marcellum episcopum, qui eum chrismate consignauit, & post hæc altari consecrauit. Tunc participati sunt omnes corpore & sanguine Domini nostri Iesu Christi.

Matt. 25.

Apronianus credit in Christum.

Chrismate cōsignatur.

Eodem die post meridiem iussit sibi Laodicius præsentari Sisinnium diaconum. Veniens autem cum Sisinnio Apronianus Commentariensis iam baptizatus, cœpit

clamare & dicere: Quid vos coarctat diabolus in Dei seruos tãta mala exercere? Præfectus autẽ dixit Aproniano: Quomodò video, & tu Christianus effectus es. Respondit Apronianus: Væ mihi infelici, qui perdidi dies meos. Præfectus dixit: Verè modò perdes dies tuos. & iussit eum capitalem subire sententiam, dicens: Si hic extinctus non fuerit, multi per eum peribunt. Qui ductus in viã Salariã, milliario secundo capite truncatus est sub die quarto Nonarum Februariarum

Apronianí cædes.

Tunc iussit retrudi in custodiam Saturninum senem & Sisinnium diaconẽ, dicens: Si non immolauerint dijs, diuersis eos pœnis interficiam. Cumque essent in custodia, veniebant ad eos multi gentiles, & baptizabantur cum omni fidutia. Audiens hoc Laodicius præfectus, iussit sibi tribunal parari in Vrbe in Tellure. Et post dies quadragintaduos, misit & exhibuit Saturninum & Sisinnium. Qui vincti catenis, adducti sunt in conspectu Laodicij nudis pedibus. Quibus dixit Laodicius: Quid est? Deposuistis vanam superstitionem, & adoratis deos, quos Imperatores adorant? Respondit Sisinnius diaconus: Nos peccatores adoramus Dominum Iesum Christum, filiũ Dei. Nam dæmonibus & lapidibus nunquàm humiliamur. Laodicius dixit: Deferatur tripoda, & thurificent maiestatibus. Saturninus dixit: Conterat Dominus deos gentiũ. Et continuò soluta est tripoda ærea velut lutum. Quod videntes duo milites Papias & Maurus, cœperũt clamare & dicere: Verè Deus est Dominus Iesus Christus, quem colunt Sisinnius & Saturninus.

Papias & Maurus milites credũt.

Iratus itaque Laodicius, iussit eos in eculeo leuari. Et cùm traherentur neruis, fustibus & scorpionibus cæsi sunt. Illi autem clamabant, dicentes: Gloria tibi Domine Iesu Christe, quia meruimus socij fieri seruorum tuorum. Tunc Papias & Maurus clamabant, dicentes: Vt quid vos coarctat diabolus in seruos Dei ista exercere? Iratus Laodicius, iussit ora eorum lapidibus contundi, & retrudi in carcerem, Saturnino autem & Sisinnio flammas ad latera poni. Et cùm in eculeo pendentes, vultu alacri gratias Deo agerent, iussit eos capitalem subire sententiam. Et depositi de eculeo, ducti sunt in viam Numentanam milliario secundo ab vrbe, & ibì capite truncati sunt. Eorum autem corpora collegit Thrason cum Iohãne presbytero, & sepeliuit in prædio suo via Salaria tertio Calend. Decembris.

Sisinnius & Saturninus decollãtur.

Post dies verò duodecim, iussit Laodicius præfectus Papiam & Maurum milites, q baptizati fuerãt à beato Marcello episcopo, sibi præsentari in circo Flamineo. Quos cùm vidisset, dixit ad eos: Nunc cognoui, quòd & vos Christiani sitis. Papias dixit: Verè Christiani. Dixit ad eos Laodicius: Deponite vanam fallaciã, & adorate deos, quos principes adorant, Respondit Maurus, & dixit: Adorent eos, q desperauerunt de animabus suis, vt in æternum pereant. Laodicius præfectus dixit: Modò vos desperatis de animabus vestris, si non sacrificatis dijs immortalibus. Audite & facite quæ dico, & viuite. Respondit Papias: Sacrifica tu, & viue in tormentis æternalibus. Tunc iussit eos sterni in terram, & fustibus cædi. Et cùm diù cæderentur, nulla vox ex eis audita est, nisì tantùm, Christe adiuua nos seruos tuos. Tunc iussit eos leuari de terra, & plũbatis cædi. Et cùm diù cæderentur, emiserunt spiritum. Quorum corpora collegit noctù Iohannes presbyter, & sepeliuit in via Numentana sub die quarto Calendarum Februariarum ad* Lymphas beati Petri, vbì baptizabat. Post dies autem multos, narrauit omnia Laodicius præfectus Augustis Diocletiano & Maximiano de militibus, & de sanctis, quos interfecerat: & gauisi sunt Diocletianus & Maximianus Augusti. Deindè post paucos dies nunciatum est Diocletiano Augusto, quòd filia eius Artemia à dæmonio vexaretur. Vndè grandi afflictione contristatus est, & die præsenti noluit comedere cibum. Et dum multo tẽpore esset in custodia beatus Cyriacus, & iam de eo obliuio esset facta, multi Christiani pergebant ad eum in custodiam, & cęci illuminabantur, atque infirmi salui fiebant à languoribus suis. Intereà cœpit vrgeri Artemia Diocletiani filia à dæmonio. Hoc cùm nunciatum fuisset Diocletiano Augusto, intrauit ad eam in cubiculum: & eccè ipse dæmon clamare cœpit per Artemiam præsente Diocletiano: Nisì venerit Cyriacus diaconus, non exeo. Confestìm autem misit Diocletianus ad eum in custodiã, vbì erat inclusus & constrictus cum Largo & Smaragdo, & eiecit eum de custodia. Et cùm præsentatus ei fuisset, rogabat eum, vt intraret ad filiam eius.

Papias & Maurus pimuntur.

*Nymphas.

Cumque intrãsset ad eam Cyriacus, dixit: In nomine Domini nostri Iesu Christi pcipio

cipio tibi,vt exeas ab ea. Dæmon autem reſpondit per os Artemiæ, dicens : Si vis vt exeam,da mihi vas,vbì ingrediar. Dicit ei Cyriacus: Si potes,eccè corpus meum ingredere. Reſpondit diabolus : In vas tuum non poſſum ingredi,quia vndiquè clauſum & ſignatum eſt. Dicit ei Cyriacus : In nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti crucifixi exi,vt fiat vas mundum ſuperuenienti ſpiritui ſancto. Et dixit ad Artemiam: Filia, crede in Deum patrem omnipotentem, & in Ieſum Chriſtum filium eius, vnicum Dominum noſtrum. At ille exclamauit, dicens: O Cyriace,ſi hinc me eijcis,in Perſidem te faciam venire. Dicit ei Cyriacus : In nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti,exi. Tunc exclamauit Artemia, dicens: Per ipſum nomen te coniuro, vt me baptizes: quia video de longè Dominum, quem tu prædicas beate Cyriace. Et tenentes manum eius beatus Largus & Smaragdus,leuauerunt eam. Altera autem die ſecundùm conſuetudinem catechizauit eam,& allatam aquam benedixit ſanctus Cyriacus, & baptizauit eam præſente matre ſua Serena Auguſta. Ab eodem die ſemper dicebat Serena filiæ ſuæ,vt fideliter amaret religionem Chriſtianam. Poſt menſes verò decem & annos duos, explicata fabrica thermarum cum gloria, cœpit Diocletianus Auguſtus benè habere Cyriacum diaconum, & donauit ei domum,& præcepit,vt ſecurus viueret in vrbe Roma,faciente Serena vxore ſua.

Artemia fit Christiana.

Poſt paucum verò tempus,venit legatio à rege Perſarum ad Diocletianum Auguſtum,vt Cyriacum diaconem ad eum dirigeret : quia filia eius à dæmonio vexabatur. Diocletianus verò videns tantam ſupplicationem Saporis regis Perſarum, præcepit vxori ſuæ Serenæ,vt rogaret ad ſe venire Cyriacum diaconem. Et cùm veniſſet Cyriacus ad Serenam Auguſtam,dixit ei legationem Saporis regis Perſarum,ſicut dixerat ei Diocletianus Auguſtus maritus ſuus. Dixit ei Cyriacus diaconus : Cum auxilio Domini mei Ieſu Chriſti ſaluatoris, vadam ſecurus. Itaque Serena Auguſta Chriſtianiſſima dedit ei vehicula, vel neceſſaria quæque in naui, & cum Largo & Smaragdo perrexit vſque in Perſidem : milites verò cum veredis ibant. Beatus autem Cyriacus cum baculo ſuo pergens, iugiter pſallebat Domino, vſquedùm perueniret ad Saporem regem Perſarum. Cumque præſentati fuiſſent regi Cyriacus diaconus,& Largus & Smaragdus, dixit ad eos : Quis ex vobis dicitur Cyriacus diaconus? Et vt cognouit,quis eſſet diaconus,adorauit eum,rogauitque vt introiret in cubiculum ad filiam eius,nomine Iobiam. Eadem hora exclamauit diabolus ex ore puellæ, & dixit ad Cyriacum: Quid eſt Cyriace? Reſpondit Cyriacus : In nomine Domini mei Ieſu Chriſti præcipio tibi immunde ſpiritus,exi,& iam vltrà non reuertaris in eam. Reſpondit diabolus : Fatigatus es. Reſpondit Cyriacus : Ego huc véni in nomine Domini mei Ieſu Chriſti,cuius auxilio non ſum fatigatus, ſed in omnibus gubernatus. Dicit ei diabolus: Tamen ego te perduxi,ad quod volui. Cyriacus autem diaconus cùm vidiſſet puellam fatigari,proiecit ſe in pauimentum,orãs & flens & dicens : Imperat tibi Dominus meus Ieſus Chriſtus,quem confeſſus es,vt exeas. Reſpondit diabolus : Da mihi vas,quod ingrediar. Sãctus Cyriacus dixit : Dominus Ieſus Chriſtus,Deus de Deo, imperat tibi vt exeas. Et eccè cum vlulatu magno exiens,clamabat in aëre,dicens : O nomen terribile,quod me coarctat exire. Et ab eadem hora ſalua facta eſt Iobia. Tũc beatus Cyriacus dixit ei : Filia,crede in filium Dei,& ſemper ſana eris. Reſpondit Iobia: Ego credo in Dominum Ieſum Chriſtum, quem prædicas. Et fecit eam catechumenam more ſolito,& catechizauit eam.& allata aqua,depoſuit eam nudam in concham argenteam : & benedixit aquam, & dixit ei: Iobia, credis in patrem & filium & ſpiritum ſanctum? Reſpondit: Credo. Et dixit ei : Credis carnis reſurrectionem? Reſpondit: Credo: Et leuata de concha,cœpit dicere Iobia : Verè Dominus Ieſus Chriſtus,quem prædicat beatus Cyriacus,ipſe eſt Deus. Eadem hora omnes affines eius baptizati ſunt,& ipſe rex baptizatus eſt, & alij promiſcui ſexûs,numero quadringenti & viginti. Tunc rex multa dona vel pecunias obtulit beato Cyriaco. Cui ſanctus Cyriacus dixit: Nos gratiam Domini noſtri Ieſu Chriſti precio non offerimus,ſed fide æſtimamus. Et nihil accepit,ſed tantùm pane & aqua cũ Largo & Smaragdo vſus eſt. Poſt dies autem quadragintaquinque aſcendentes nauim, cum commendationibus epiſtolarum reuerſi ſunt Romam. Quem cum grandi honore ſuſcepit Diocletianus Auguſtus cum vxore ſua & filia : & cœpit habitare cũ Largo & Smaragdo in domo,quã ei donauerat Diocletianus iuxta thermas Diocletianas. Hinc poſt menſes duos ambulauit

Cyriac⁹ expellit dæmonẽ à filia regis Perſarũ.

Iobia baptizatur,& pater eius &c.

bulauit Diocletianus Augustus ad Dalmatiam: ibique ægritudine fatigatus, per testamentum fecit cohæredes filios suos, & mortuus est. Hoc audiens filius eius Maximianus Augustus, præcepit vt Christiani, vbicunquè inuenti fuissent, punirentur. Et zelo ductus propter sororem suam Artemiam, misit & tenuit Cyriacum diaconum, posuitque in custodia, & pręcepit, vt in die processionis suę, ad exemplum Christianorum, Cyriacus nudus & catenis obligatus ante rhedam eius traheretur. Veniens autem in die processionis suæ Marcellus episcopus, obtulit se Maximiano Augusto, dicens ei: Pietati tuæ suggero, seruos Dei, qui orant pro regno tuo & pro Rep. quarè trucidas? Tunc iratus Maximianus Augustus, præcepit vt fustibus cæderetur & expelleretur ab Vrbe Marcellus episcopus. Et Carpasio vicario mandauit in hæc verba: Audi Carpasi: Cyriacum sacrilegum, qui carminibus & incantationibus magicis suadet hominibus Christum confiteri, diuersis pœnis affligę, si non libamina dijs obtulerit. Mittens autem Carpasius vicarius ad custodiam, adduxit Cyriacum diaconum, Largum, Smaragdum & Crescentianum, & iussit eos in Tellure præsentari. Quibus & dixit: Quarè non obauditis præceptis principum, & offertis libamina dijs immortalibus? Respondit Cyriacus cum Largo, Smaragdo & Crescentiano: Nos Domino Iesu Christo libamina offerimus. Carpasius vicarius dixit: Quod vobis iubetur, facite. Senectus tua alba facta est Cyriace, sed modò eam iuuenem faciam. Et iussit picem liquari: & cùm liquata fuisset, pręcepit vt in caput beati Cyriaci diaconi funderetur. Ille aũt clamabat, dicens: Gloria tibi Domine, qui nos seruos tuos dignatus es cælestis regni portas facere introire. Dicit & alijs Carpasius: Num sacrificatis, aut peribitis sicut perfidus Cyriacus? Dixerũt: Nos peccatores Domino Iesu Christo nosmetipsos sacrificium offerimus. Tunc Carpasius vicarius adduxit in conspectum suum eculeum, & iussit suspendi in eo Crescentianum, in conspectu Cyriaci, Largi & Smaragdi. Et cùm diù traheretur neruis, & fustibus & vnguibus raderetur, voce magna clamauit, dicens: Gloria tibi Domine Iesu Christe, qui nos ad gratiam tuam dignatus es euocare. Carpasius dixit: Date flammas ad latera eius. Et cùm diù incendio constrictus vreretur, emisit spiritum. Cuius corpus iussit iactari ante cliuum vrsi, in platea ante tẽplum Palladis. Ipsa nocte venit Iohãnes presbyter, & collegit corpus eius, & sepeliuit in cœmeterio Priscillæ, in arenario via Salaria, octauo Calend. Decembris. Post mortẽ autem Crescẽtiani, retrusit in custodiam Largum & Smaragdum & Cyriacum. Post dies verò quatuor resedit in eodem loco in Tellure, & præcepit sibi præsentari Cyriacum diaconẽ, cui sic dixit: Quarè dies senectutis tuę cum tormentis ad inferos deducis? Cyriacus respondit: Ego semper ꝓ Christo mori optaui. Dicit ei Carpasius: Sacrifica dijs immortalibus, & viues. Cyriacus respondit: Sacrificent eis, qui non cognouerunt creatorem suum Dominum nostrum Iesum Christum. Tunc iussit eum in catasta extendi, & attrahi neruis, & fustibus cædi. Cyriacus autem clamabat, dicens: Miserere mihi peccatori Domine Iesu Christe. Eodem die nunciauit Carpasius vicarius Maximiano Augusto omnia, quę exercuerat in sanctos Dei. Iratus ergò Maximianus, iussit omes vinctos, qui erant in custodia, vnà cum Cyriaco capite truncari. Et data sententia, ducti sunt cum Cyriaco diacono ꝓmiscui sexûs viginti & vnus, & decollati sunt via Salaria intrà thermas Salustij foras muros. Quorum corpora collegit nocte Iohãnes presbyter, & sepeliuit alios in eadem via: sanctum verò Cyriacum collegit, & commendauit sub die xvij. Calend. Aprilis. Ipso tempore Maximianus interfecit sororem suam Artemiam. Post dies autẽ octo, veniẽs Marcellus episcopus cum Lucina matrona Christianissima, condiuit corpora sanctorum cum aromatibus & linteaminibus, & imposuit noctù in pauone cum eunuchis suis: & sustulit indè, vbì commendata fuerant, & transtulit cum sancto Cyriaco in prædium suum via Ostiensi, milliario ab vrbe Roma septimo, vbì requiescunt in sarcophagis lapideis, quos manu sua recondidit beata Lucina in pace, vj. Idus Augusti. Eodem tempore beata Lucina fecit donationẽ de facultate sua & ex oĩbus q̃ habuit, ecclesiæ catholicæ. Hoc audiens Maximianus Augustus, indignatus ꝓscriptione eã dãnauit. Illa aũt rogauit sanctũ Marcellũ episcopũ, vt domum eius ecclesiam consecraret. Quod cũ omni deuotiõe fecit Marcellus episcopus: At vbì frequẽter in eadem domo Missas celebrâsset in media ciuitate via Latina, & audiret hoc Maximianus Augustus, iratus p̃cepit, vt in eadẽ ecclesia plancæ sternerentur ad animalia stabulanda, & eundẽ Marcellũ episcopũ ad seruitium animalium depu-

Crescentianus reddit animam.

Cyriacus capite plectit cum alijs 21.

Artemia necatur.

Nota de Missarum celebratiõe.

deputauit cum custodia publica. Vbì etiam post multos annos seruiendo emisit spiritum, septimodecimo Calend. Februarij. Cuius corpus rapuit Iohannes presbyter noctù cum beata Lucina, & condíuit cũ aromatibus, & sepeliuit in cœmeterio Priscillæ via Salaria, non longè ab vrbe Ro..a, milliario tertio, vbì requiescit in pace. Marcelli Papæ felix obitus.

Eodem tempore Maximianus Augustus præcepit ad se venire Carpasium, & interrogauit eum de discussione & nece sanctorum. Et cùm vidisset Carpasius placatũ sibi Maximianum, petijt ab eo domum beati Cyriaci. Qui confestìm quod petebatur, ei concessit: Et cùm introîsset in eandem domum, quam donauerat beato Cyriaco Diocletianus Augustus, inuenit locum, vbì sanctus Cyriacus fontem ædificauit, quem consecrauit beatus Marcellus episcopus, vbì frequenter baptizabat sanctus Cyriacus venientes ad fidem. Tunc Carpasius vicarius paganus crudelissimus, cùm in eadem domo inuenisset baptisterium, fecit in loco eodem balneum, quasi ad deridendam legem Christianorum. Vbì frequenter meretrices & scenici lauacra sibi exhibebant, turpi lucro gaudentes in loco sanctificato. Et cùm frequenter ista fierent ab impijs & sceleratis, quadam die cùm se lauissent, & exhiberent sibi epulas, exeunte Carpasio de balneo cum multis sceleratis, decem & nouẽ cum Carpasio vicario subitò ceciderũt, & mortui sunt. Ab eodem die clauserunt balneũ, & factus est timor magnus in eadem regione vsque in hodiernum diem. Sanctorum verò corpora, hoc est, Cyriaci, Largi, Smaragdi, Crescentiani, Mamiæ & Iulianæ, sepulta sunt via Ostiensi milliario ab vrbe Roma plùs minùs octauo: vbì orationes eorum florent nunc & semper, & quousquè mundus iste voluitur, regnante Domino nostro Iesu Christo, cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen.

VITA S. FVRSEI, CVIVS PRAECLARE ET PROLIXE MEMINIT BEDA VENERABILIS LIB. 3. CAP. 19. *Historiæ Ecclesiasticæ gentis Anglorum: vbì etiam multa ad verbum ex hac recitat vita.*

FVit vir vitæ venerabilis, Furseus nomine: nobilis quidem genere, sed nobilior fide: seculi dignitate inter suos clarus, & in diuinorum gratia munerum præcipuus. Huius viri infantia, claris quibusdã miraculorum præsagijs apparentibus, pollebat. Summis etiam sacerdotibus per diuinam prouidentiam commissus, sacris literis & monasticis erudiebatur disciplinis. Crescente verò ætate, gratia prouidentiæ erga illum bonorum affectuum quotidiè crescebat. Erat forma præcipuus, corpore castus, mẽte deuotus, affabilis colloquio, amabilis adspectu, prudẽtia præditus, temperantia clarus, in interna fortitudine firmus, censura iustitiæ stabilis, longanimitate assiduus, patientia robustus, humilitate mãsuetus, charitate solicitus, & ità eum decor sapientiæ adornabat, vt secundùm Apostolum, sermo illius semper in gratia sale esset condítus. Bonorum ergò operum gratia plenus, patriam parentesque relinquẽs, sacræ scripturæ studijs aliquot vacabat annis: instructusque, monasterium in quodam construxit loco, vbì vndiquè religiosis confluentibus ad eum viris, aliquos etiam parentum suorum pia solicitudine euocare curauit. Hac ex causa dum patriam parentesque visitare ꝓperaret, vt inter illos sacri verbi semina spiritualibus seminaret eloquijs, quadam die corporis ægrotantis molestia corripitur, ac deindè ad paternam, amicis suggerentibus, commigrauit domum. Ille verò malè habens, superque alterius manum innitens, quò volebat perrexit: & haud longè à domo vespertinalem exorsus psalmodiam, & orationi intentus, tenebris subitò circundatus stetit. Nec enim pedes mouere infirmatus valebat, sed quasi iam mortuus, ad proximam deportatus est casam. Et cùm se tenebrarum caligine circundari vidisset, quatuor manus super ad se extensas cõspexit, quæ tenentes illum per brachia, niueis subuolabant pennis. Manus quippè sub pennis erant, quæ illum ex vtraque parte sustinebant, & quasi per caliginẽ angelica cernebat corpora. Altiùs verò perueniens, mirifico splendentes fulgore, facies sanctorum

16. IANVAR.

Eius egregiæ virtutes & dotes.

Colos. 4.

Visio mirabilis.

ctorũ cernebat angelorũ:vel, vt certiùs dicã, claritatẽ eximiæ lucis ex ipsis angelicis intuebat cõspectibus,nec aliqd corporeũ,nisì luminis claritatẽ potuit videre. Tertiũ quoq; angelũ,armatũ scuto cãdido,& fulgureo gladio,claritate pcipuũ se pcedere cõspexit. Hi tres cælicolæ, splẽdentes pari fulgore, miræ suauitatis dulcedinẽ alarũ sonitu,carminũ modulamine,cõspectûs pulchritudine,illius animæ inferebãt. Canebant aũt vno incipiẽte::Ibũt sancti de virtute in virtutẽ,videbit Deus deorũ in Siõ. Eratq; in carmine eleuatio,& ad finẽ positio. Audiebat quoquè aliud quasi ignotũ canticum multorũ milliũ angelorũ,vndè pauca vix poterat intelligere:hoc est, Exiẽrũt aũt obuiã Christo. Facies verò oĩm,inquãtùm intelligere potuit,erat lucida,angelorumque parẽ similitudinẽ videbat:quanuìs ,pter claritatẽ luminis,pspicuè distinctionẽ corporeæ nõ posset videre formæ. Tũc vnus ex supernis agminibus armatũ pcedentem angelũ iussit ad corpus venerandũ reducere virũ, suamq; secũ deferre debere solicitudinẽ. Protinùs ergò sancti obediẽtes angeli,quò venerãt,iter repedârũt. Tunc primò vir sanctus se corpore exutũ cognoscẽs,à sanctis comitibus quò se deferãt,ingrit: sanctusq; angelus à dextris consistens, dixit eum oportere propriũ corpus suscipere, quoadusq; debitã reportaret solicitudinẽ, Tuncq; vir sanctus tędio affectus separãdi à societate angelica,dixit se ab eis separari noluisse. Angelus verò Dñi sanctus respõdit: Ad te,cõpleta pdicta solicitudine,suscipiendũ reuertemur, cantabantq; dimidiũ versiculũ, Videbitur Deus deorũ in Sion. Tũc aũt qualiter anima corpus intrauerit,huius carminis suauitate lætificata,intelligere non potuit. Tuncque in pullorum cantu, rosei coloris vultu perfusus, in momẽto temporis, angelicis cessantibus carminibus, audiuit verba admirantium plangentiumq;,qui vestimenta superposita remouentes, denudauerunt faciem eius. Tunc vir Domini circunstantibus dixit : Quid,stupentes, sonos inquietos emittitis? At illi respondentes, omnem rei referebant ei ordinem, qualiter vespertinali hora transisset, & quomodò vsque ad gallorum cantus corpus exanime in medio seruâssent. At ille sedens,angelicamque claritatem ac dulcedinem mente reuoluẽs,de quali solicitudine admonitus fuisset,pertractãs,mœstus iam erat, quòd non habebat ibidèm sapientem hominem, cui ea, quæ viderat, clarè exponere potuisset,nè reuertentibus angelis, cum inuenirent imparatum : petijtque & accepit sacri corporis & sanguinis communionem,vixitque infirmus ipso die & altero. Media verò nocte tertia feria,parentibus & cognatis,multisque vicinis illustrem virum visitantibus,tenebris irruentibus,pedes eius frigore ingrauati durueruant,manibusq; in oratione extensis,lætus excepit mortem. Recordabatur enim iocundissimæ visionis,quam per eadem signa viderat anteà:decidensque in lectum, quasi somno grauatus,audiuit horribiles magnæ multitudinis voces,clamãtium atque illum exire compellentium: apertisque oculis,nullum nisì tres supradictos sanctos vidit angelos,duos vtroque latere positos,tertium verò armatum ad suum stetisse caput. Mirumque in modum humanis conspectibus ac vocibus priuatus, sanctos angelos vidit,ac illorum cantica cum omni suauitatis dulcedine audiebat. Tunc angelus Domini, qui à dextris eius erat,consolans eum,dixit:Noli timere,defensionẽ habens. Leuantibusq; cum angelis,nihil tecti aut domûs adspiciens,vlulatusque & clamores dęmoniorum trãsiens,audiuit vnum ex illis dicẽtem:Antecedamus,ante faciemq; illius bella commoueamus. Tunc vidit nigram nubem, à sinistra parte crispantem, ante faciem illius bellicam aciem constituentem. Corpora dæmonum, inquantùm animæ illius apparere poterant, plena deformitate & nigredine erant, collo extento, macie squalentia,ac omni horrore plena,capite in similitudinem cacabi intumescẽte. Qñ verò volabãt, vel qñ pugnabãt, nullã corporis formã, nisì horribilẽ & volaticã vmbrã videre poterat. Sed qs prudentiũ lectorũ ignorat, hæc etiã de immũdis spiritibus ad terrorẽ vidẽtis animæ fieri? Et facies eorũ nunq̃ potuit videre ,pter horrorẽ tenebrarũ, sicut nec sanctorũ angelorũ ,pter nimiã claritatẽ. Bellicantia verò dæmonia ignitas sagittas iactabant contra illos, sed angelico scuto omnia tela nequissimi extinguebantur. Cadebant verò aduersarij ante conspectum pugnantis angeli,qui quasi rationem posuit cum eis,dicens: Nolite tardare iter nostrum, quia hic homo non est particeps perditionis vestræ: contradicente aduersario ac blasphemante,iniustum esse Deo, hominem peccatoribus consentientem,nihil damnationis habere,cùm scriptum sit:Nõ solùm qui faciunt,sed etiam qui consentiunt facientibus,digni sunt morte. Pugnante verò

Marginal notes: Psal.83. — Ibidèm. — Rursùs mira ei offertur visio. — Dæmones cum angelo pugnant. — Rom.1.

verò angelo, existimabat vir sanctus, clamorē pugnæ & vociferantium dæmoniorū in omi terra audiri. Cumq; victus satanas, sicut cōtritus coluber, caput releuâsset venenosum, dixit: Ociosos sermones sæpè protulit, non debere eum illæsum vita perfrui beata. Sanctus angelus dixit: Nisì principalia protuleritis crimina, ꝓpter minima non peribit. Accusator antiquus dixit: Nisì remiseritis hominibus peccata eorum, nec pater vester cælestis dimittet vobis peccata vestra. Sanctus angelus respondens, ait: Vbì se vindicauit, vel cui iniuriam fecit? Diabolus dixit: Nō est scriptum, Si vindicetis: sed, Si non remiseritis de cordibus vestris. Sanctus angelus excusans, dixit: Indulgentiam in corde habuit, sed consuetudine humana continuit. Diabolus respondit: Sicut accepit malum ex consuetudine, ità accipiet vindictam à superno iudice. Sanctus angelus dixit: Iudicemur ante Deum. Ter victus inimicus, viperea restaurat venena, dicēs: Si iustus est Deus, hic homo non intrabit in regnum cęlorum. Scriptum est enim: Nisì conuersi fueritis & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum cælorum. Hoc verbum minimè impleuit. Sanctus angelus dixit: Iudicemur ante Dominū. Preliante sancto angelo, contriti sunt aduersarij. Tunc sanctus angelus, qui à dextris eius erat, dixit: Respice mundum. Tūc vir sanctus respexit, & vidit vallem tenebrosam sub se in imo positam, & vidit quatuor ignes ibidèm in aëre, aliquibus spatijs à se distantes. Dixitque rursùm sanctus angelus: Qui sunt hi ignes? Vir Domini se nescire respōdit. Cui angelus sanctus dixit: Hi sunt quatuor ignes, qui mundum succendunt, postquàm in baptismo homini omnia peccata dimittuntur, per confessionem & abrenunciationem diabolo, & operibus eius & pompis. Vnus est mendacij, cùm hoc, quod in baptismo abrenunciare satanæ & omnibus operibus eius promiserunt, minimè implent. Alter cupiditatis, cùm mundi diuitias amori cælestium præponunt. Tertius dissensionis, cùm animos proximorum etiam in superuacuis rebus offendere non formidant. Quartus impietatis, cùm infirmiores spoliare & eis fraudem facere pro nihilo ducunt. Ignis verò crescens in maius, effectus est vnus, & illi appropinquabat: timensque ignem minacem, sancto angelo secum loquenti ait: Ignis mihi appropinquat. Cui respondit angelus: Quod non accendisti, non ardebit in te. Licèt enim terribilis sit & grandis iste ignis, tamen secundùm merita operum singulos examinat: qa vniuscuiusq; cupiditas in isto igne ardebit. Sicut enim corpus ardet per illicitam voluptatem, ità & anima ardebit per debitam pœnam. Tunc vidit sanctum angelum præcedentem ignem, flammamque diuidere in duos muros vtroque latere: & duo sancti angeli erant vtroque latere, ab igne qui defendebant eum. Vidit quoquè quatuor dæmonia immunda, per ignem volantia, bellum horribile in medio ignis construentia. Et dixit vnus ex illis: Seruus, qui scit voluntatem Domini sui, & non facit digna, plagis vapulabit multis. Sanctus angelus respondit: Quid enim iste de voluntate Domini sui non adimpleuit? Satanas respondit: Dona iniquorum recepit. Sanctus angelus respondit: Credidit enim quòd vnusquisque eorum egisset pœnitentiam. Diabolus dixit: Antè debuit probare pœnitentiæ perseuerantiam, & sic fructus suscipere. Munera enim excæcant oculos sapientium, & peruertunt verba iustorum. Sāctus angelus respōdit: Iudicemur ante Dn̄m. Fallax diabolus succūbens, in blasphemias cōtra authorē erupit, dicēs: Vsq; nunc æstimauimus Deum esse veracē. Sanctus angelus respōdit: Quid eṁ aliud est? Procacissimus dęmō dixit: Quia omne delictum, quod nō purgatū sup terrā, in cælo esse vindicandū ꝓmisit, p Esaiam prophetā clamās: Quòd si nolueritis, & me ad iracundiā ꝓuocaueritis, gladius deuorabit vos. Hic homo nō purgauit delicta sua in terra, nec vindictā hìc recipit: vbì est ergò iustitia Dei? Sanctus angelus increpās in eos, dixit: Nolite blasphemare, dum nescitis occulta Dei iudicia. Diabolus respondit: Quid enim hìc occultū? Sanctus angelus dixit: Quandiù speratur pœnitentia, comitatur hominem diuina misericordia. Satanas respōdit: Sed nullus tn̄ hìc est locus pœnitentiæ. Angelus respondit: Profunditatē mysteriorū Dei ignoratis: fortassè etenim erit. Diabolus dixit: Discedamus ergò, dū iudicādi ratio nō est. Alius verò satellitū eius dixit: Adhuc restat illi angusta porta, p quā nisì pauci non intrāt: ibì illū supare poterimus: Diliges ꝓximū tuū sicut teipsum. Sāctus angelus respōdit: Vir iste in ꝓximos suos opatus est bona. Aduersari' respōdit: Nō sufficit operari bona, nisì etiā sicut semetipsum ꝓximū dilexerit. Sāctus angelus respōdit: Fruct' dilectiōis, est bona opari: qa De' reddet vnicuiq; secūdùm opa sua. Improb' dęmō di-

Nota improbas dæmonum accusationes.

Matt. 6.

Matt. 18.

Ibidèm.

Quatuor ignes, mundum inflammantes.

Luc. 12.

Deut. 16.

Esa. 1.

Rom. 2.

xit: Sed qa verbũ Dei diligẽdo nõ impleuit, dãnandus est. Pugnãte turba nefanda, sancti angeli victores fuêre. Victus sex vicibus diabolus, more suo in blasphemiã erupit, dicẽs: Si Deus iniquus nõ est, & si mẽdaciũ, & verborũ illius trãsgressio ei displicet, vir iste pœnarũ expers nõ erit. Promisit enim seculo abrenunciare, & ècontrariò seculũ

1.Ioan.2. dilexit, cõtra Apostoli pręceptũ, dicentis: Nolite diligere mundũ, neq; ea q̃ in mundo sunt. Virum ergò hũc nec ꝓpriæ spõsionis sermo, nec apostoli ꝓhibuit sentẽtia. Sanctus angelus respõdit: Nõ sibi soli ea, q̃ sunt seculi, sed oĩbus indigẽtibus dispensanda dilexit. Nefandissimus diabolus dixit: Qualicunq; modo diligatur, cõtra p̃ceptũ diuinũ est, & cõtra sponsionẽ Christianitatis in baptismo. Victis aduersarijs, angelis vin

Ezec.3. cẽtibus, rursùs diabolus ad callidas cõuertitur accusatiões, dicẽs: Scriptũ est, Nisì annũciaueris iniquo iniqtatem suã, sanguinẽ eius requirã de manu tua. Hic nõ annũciauit dignè peccãtibus pœnitentiã. Sãctus angelus respõdit: De hoc enim tẽpore scri-

Amos 5. ptũ est: Prudẽs in tẽpore illo tacebit, qa tẽpus pessimũ est. Qñ eñ auditores despiciũt verbũ, lingua etiã doctoris loq̃ p̃peditur, dum videt ꝙ audita p̃dicatio despicitur. Accusator antiquus respõdit: Ille tñ vsq; ad passionem annunciare debet, nec cõsentire, nec tacere. In omni verò contradictione dæmonum præualida nimìs extitit pugna, donèc iudice Dño triumphantibus eius angelis, contritis deuictisque aduersariis, immẽsa claritate vir sanctus circunfulsus est, sanctorumque angelorũ choris concinen-

Sententia memorabilis. tibus: Nullus labor durus videri debet, nullum longum tempus, quo gloria æternitatis acquiritur, quæ lætitia simul & dulcedine cõpletur. Tunc sursùm adspiciens, vidit immensa agmina, eximia claritate fulgentia, angelorum præcedentium, sanctorumq; hominum aduolantia, quasi alis immensæ coruscationis circũdantia eum, omnemq; formidinem ignis ac deformiũ spirituũ terrores ꝓcul abijciẽtia. Cõspicit verò duos venerabiles viros illius prouinciæ, in qua ipse vir Dñi Furseus notus erat: quos vidẽs obiisse credebat. Hos p̃sules cunctorũ memoria vsq; ad nostra tẽpora celebrat: propiusq; ad se accedẽtes vidit, ac familiariter ꝓpria dicẽtes nomina: q vocabant̃ Boëanus & Meldan⁹: & loq cũ eo cœperũt. Tũc adspiciebat magnã cæli serenitatẽ, & duos angelos ꝓximam cæli iocũditatẽ repetẽtes, quasi ꝑ ostiũ intrãtes æthereũ, ac repẽtè circa illos magnitudinẽ claritatis, & quasi ꝑ quatuor choros cantantiũ multitudines angelorũ ac dicentiũ: Sãctus, sanctus, sanctus, Dñs Deus Sabaoth. Tũc aĩa illius dulcedinẽ supnæ modulatiõis ac sonitũ ineffabilis lætitiæ, intrà cælũ sonãtis intendente, circunfuderũt eã agmina angelorũ, stãtia à dextris eius, de qbus vnus ait: Scis, vbì agitur hæc lętitia & gau diũ? Illo respondẽte se nescire, sanctus angelus respõdit: Apud supernũ conuentũ, vn dè & nos sumus. Tũc mens oẽm laborẽ tribulationis obliuiscẽs, immensa cõplebatur lætitia: qa supna audiẽs carmina clariùs & modulatiùs resonare, ꝑ se sola decantari cõputabat, admiransq; ait: Magnũ est gaudiũ, hæc auscultare carmina. Cui dixit angelus Dñi: Hoc auditu nos ꝓ ministerio dispensationis humanæ sæpè priuamur, & quod nos annunciando laboramus, dæmonia humana corrumpendo corda dissipant. Rursumque angelus Domini beato viro, ad carmina cælestia audienda intento, loquitur: In hoc cælesti regno nulla vnquàm tristitia, nisì de hominum ꝑditione fieri potest. Tũc prædictos sacerdotes cum ingenti claritate à secreto cæli ꝓcedere, angelica forma radiantes, & ad se venire conspicit, ac sibi ad seculum redire ꝑcipiunt. At ille, tacens, & huius nuncij tristitia stupefactus, in momento reuersus, sanctis angelis eum reportantibus: præfati verò viri venerabiles spatium poscunt cum eo loquendi, & dicunt: Quid times? Vnius diei iter est, quo laboraturus es. Prædicans ergò, omnibus annuncia, quia in proximo est vindicta. Beato autem Furseo interrogante de mundi fine, aiunt finem creaturę etiam tunc non esse, quãuis in proximo sit: sed famis & mortalitatis plagis humanum genus esse vexãdum: quod etiã signo Solis, cùm radios suos præterito anno abscondisset, in modũ lunæ iugiter splendente significatum est. Duo verò genera sunt famis: vnum in abundantia sapientiæ intelligendi

Famis duo genera. verbũ Domini, & non implendi: aliud verò, tenacia mentis in abundantia diuitiarum: sed de vna radice amaritudinis generantur. Sicut enim auarus non impletur pecunia, quia auaritiæ amaritudo non sentit dulcedinem de perceptis bonis, inhiando ad ea, quæ illicita sunt: sic etiam sermonis Dñi dulcedinẽ, malitiæ amaritudine occupatæ & detẽtę nõ sentiũt animæ. Mortalitas verò ꝓpter Dei patientiã, modicùm qdẽ detenta est: sed quicũque hæc signa videt, vel monita sanctæ scripturæ despicit, si non egerit

egerit pœnitentiam,mors illius proxima est. Et quãuis omnibus diuina monita contemnentibus superni iudicis ira iamiam immineat: maximè tñ super doctores ecclesiæ ac principes furor illius iratus est: quia pereunt animæ fidelium per huius mundi illecebrosa vitia,per suggestionem militantis diaboli,per negligentiam Doctorum,ꝑ mala exempla prauorum principum. Doctores nanque,prophetarum libros cõsiderantes,intelligant,& quale sit hoc tempus,cognoscãt. Viri nanq; dimidij operis sunt: quia per omnipotentis Dei misericordiam alij largitatis gratiam sunt adepti,sed carnis incontinentia sunt lubrici: Alij verò corpore quidem sunt casti, sed auaritiæ æstibus sunt cupidi. Alij quoquè habent gratiam lenitatis,sed rancore animi sunt pusillanimes. Alij aũt non recordando iniurias suas,citò ignoscunt:sed minùs cor cautè custodiendo citiusq; irascendo,rixas prouocant. Alij quod Deus singulis largiendo donauit,in hoc illi,quasi ꝓprio labore acqrentes,gloriantur. Alij verò dum q impugnabãt,eos deuicerũt, corde vigili & bonorũ operũ ecõtrà instãtia eos vincere omittũt. Sũt quoq; nõnulli, q spiritalibus vitijs impugnant̃: sed his omissis corpus in abstinẽtia affligũt,Verbi gratia:Nocturnas illusiones pati,magnũ crimen existimãt:sṗbiam verò q̃ angelos de supernis deiecit,ꝓ nihilo cõputant:auaritiã, q̃ primũ hominem de paradisi expulit amœnitate,nõ execrant̃:nec inuidiã, ꝑ quã parricida Cain,fratrẽ suũ Abel interfecit: Falsum quoquè testimoniũ,ꝑ quod Saluator dãnatus est,aut blasphemiã nõ execrãtur:nõ considerãt,quales vel quãtæ vindictę suꝑ eos,q talia egerint,vẽturæ sunt. Multi eñ cibis, quos Deus ad ꝑcipiendum cũ gratiarũactione creauit,abstinentes,hęc nefanda quasi licita sumũt:hoc est,sṗbiam,auaritiã,inuidiã,falsum testimoniũ,blasphemiã: ꝑ q̃ detrahẽdo,quasi carnes ꝓximi cũ sanguine illius comedũt: & q̃ leuiora sunt in Dei iudicio,grauiora iudicãt: grauia verò,leuiora putant. Omnis ergò doctor singulis vitijs cõgrua debet opponere medicamẽta. Nã q hęc vitia leuiora esse aut gula aut fornicatione existimat,aĩarum inimicus potiùs,q̃ doctor iudicandus est. Curatio ergò sṗbiæ,est increpatio corã oĩbus,humiliatioq; crebra in luto & cinere. Auaritiæ verò medicamentũ,est largitatis dispensatio in vniuersos ꝑ beneuolentiã & benignitatẽ. Medicinã aũt facit falso testi,humiliter cõfiteri ei,in quem falsa cõgessit verba,& ab eo indulgentiã supplicare. Blasphemię quoquè malũ,medicamẽto sanat̃ ꝑ humilitatẽ subiectionis,& ꝑ linguæ ab omni inutili locutione refrænationem,atq; ꝑ orationis instantiã. Cõtraria enim vitia,cõtrarijs virtutibus curant̃. Nec satis est corpus affligere,si animæ à malitia & nequitia nõ curãtur. Principes ergò & doctores ecclesię Christi,animas fideliũ ad pœnitẽtię lamentũ post culpas ꝓuocent, & eas spiritali pastu doctrinæ,ac sacri corporis & sanguinis participatiõe solidas reddant. Nolentes verò excõmunicẽt, nè reatũ dãnationis de neglectis sustineãt,vlmum ꝓ vite,& alnũ ꝓ oliua plãtantes,dũ plùs terrenũ & infructuosum laborẽ diligũt,q̃ charitatẽ,q̃ oĩm radix est & culmus esse dinoscitur bonorũ operũ. Cõtra doctores iratus est Dñs,eò ꝙ diuinos libros negligentes,curas huius mundi cum omni dilectione gerunt. Si enim legentes prophetarum dicta intelligerent,contingeret,quòd nec is,qui à mortuis resurrexit,plus timoris atq; compunctionis, quàm illa, audientibus inferre posset. Sed nemo est qui prohibeat,aut qui propellat. Rex enim & sacerdos, vnusquisque secundùm quod rectum sibi videtur,hoc facit. Causa verò & radix omnium malorum,est superbia. Populus enim contra regentem erigitur, clerus contra sacerdotem,monachi contra abbatem,filij contra parentes, iuuenes cõtra seniores superbiendo dissentiunt. Sed sicut vnusquisque eorum subiectus, prælato sibi non didicit obedientiam humilitatis exhibere:sic iusto Dei iudicio agitur, vt illi cæteris, prælato nullus humilietur:& quod ab illo superbiẽte alius iniustè sustinuit, ille ab alio per districti iudicis iustitiam dolẽs sufferat. Malum ergò superbiæ,quod supernam angelorum curiam destruendo corruperat,pręsens quoquè seculum inordinatè peruertendo destruit. Conuersus quoquè ad beatum Furseum præfatus sacerdos Boëanus, qui hęc diligenter perorabat,ait: Vitam tuã,creaturis Dei vtendo,serua:omne quod malum est,abnegando respue. Esto sicut fidelis dispẽsator, nihil tibi præter victum & vestitum vendicans,sisque in offerendo lucro,sicut in augendo,temperatus.

Qui enim sic libenter donat,sicut donatum suscipit, os mutorum aperire poterit, nihil mendícans, nulli negans. DEO odibile est,aliena petere, & propria retinere. Pauperibus enim & vinctis conuenit petere: habentibus autem, egenis dispen-

Bona sua q vitijs corrũpant.

Gen. 4.

Vitia cõtrarijs curanda virtutibus.

Supbia,malorum oĩm causa.

dispensare. Eleemosynæ verò, nullo rogāte, dispensandę sunt pauperibus. Bona quoquè in omnes homines operanda sunt, maximè in domesticos fidei. Iniquorum verò dona in pauperes & omni solatio destitutos impertiēda sunt. Nulla ergò discordia in ecclesia Dei sit, sed qui in plebe sunt, apostolico ordini & doctrinę sanctę insistāt. Qui verò in monasterijs degunt, cum silentio operantes, suum panem manducent. Sunt verò nonnulli, qui à doctrinæ officio se excusant, & propter curas seculi in publicum prosiliunt. Bonum igitur quod agunt, in occulto ponentes, lucem boni exempli proximis abscondunt: seculi verò causas seu contentiones in publico agentes, mortiferæ cupiditatis venenum publicè eorum cordibus infundunt. Te ergo ipsum nec semper remotum, nec semper in publico decernas: sed quandò te remotum esse voluēris, omni custodia teipsum serua, omnia diuina obseruando præcepta. Et quandò in publicum processeris, ad animarum salutem, non ad huius mundi inhianda lucra animum intentum adhibeto. Sed & siquis tibi prima hora diei dona contulerit, & ante vesperum pœnituerit, sicut libens suscepisti, ità hilaris ei restitue. Nullam quoquè patrimonio custodiam, nullam curis huius seculi intenti cordis diligentiam adhibeas: sed omnibus aduersantibus vel contrarijs, puri pectoris indulgentia, bona pro malis rependas, pro inimicis summum supplica Deum. Qui enim cordis lenitatem contrarijs & sibi resistentibus illæsam seruauerit, omnium ferarum & bestiarum ferocitatem in mansuetudinem conuertit. Nullum enim boni operis sacrificium sic Deo acceptabile est & probatum, quàm patientissimi cordis contra omnes iniurias lenitatis mansuetudo, pro qua omnia aduersa ac damna, quasi lucra & prospera, spe futurę remunerationis lætus, Domino iuuante, suscipit. Duo enim humanæ animæ inimici esse probantur, diabolus & mundus: & vnusquisque eorum vicissìm alterius dilectionem insinuat, vt per hoc, quòd anima mundi huius illecebris substernitur, ab aduersario vincta & possessa teneatur. Vade ergò, terræ huius Hyberniæ principibus verbum Dei annuncians, vt relicta iniquitate, per pœnitentiam ad salutem perueniant animarum. Tum deindè excellentioribus sanctæ ecclesiæ sacerdotibus hæc ipsa annuncia, quòd omnipotens Deus zelotes est, si plùs amant seculum, quàm ipsum. Negligentes enim animarum vtilitates, lucris huius seculi deseruiunt, & ad mortem seram prædicant pœnitentiam: & tunc eorum dona suscipientes, ignem de illorum tormentis perferunt. His dictis, supernum illud angelorum cælo receptum est agmē, beatoque Furseo cum tribus angelis solis ad terram reuersuro, maximus appropinquabat ignis. Sed angelus Domini, sicut antè, medium diuidens findebat ignem, virumque vnum ex igne prosilientem vidit, dæmonibus illum proijcientibus: qui veniens super humerum eius, maxillam maxillæ eius impressit. Cognoscebat autem virum, quia ei vestimentum proprium moriens perdonauit, humerumque eius ac maxillam incendens, ab angelo sancto in ignem, vndè exijt, proiectus est. Angelo autem, qui à sinistris velabat, inter beatum virum & ignem stante, dexter illum virum angelus in flammas proiecit. Tunc diabolus antiquas repetens fallacias, dixit: Nolite repellere, quem antè suscepit: & sicut eius bona suscepit, sic de pœnis eius particeps esse debet. Angelus Domini respondit: Non propter auaritiam, sed propter animam eius liberandam suscepit. Cessauitque ignis. Tunc dixit angelus Domini: Quod incendisti, hoc arsit in te. Si enim huius viri, in peccatis suis mortui, vestimenta non suscepisses, nec pœnæ illius in corpore tuo arderent.

Suo quisq; munere vt fungi debeat.

Deo gratissimū sacrificium.

Prædica ergò omnibus, quòd pœnitentia agenda est, & à sacerdote suscipienda vsq; in extremam horam: sed tamen nisì pœnituerit, nihil substantiæ eius suscipiendum, nec corpus eius in sancto sepeliendum est loco. Viuo tamen prædicetur acriùs, quatenùs cor illius amaritudo compunctionis tangat, tangensque purget, omnibusque pristinis renuncians iniquitatibus, eleemosynas vbertìm pauperibus distribuat. Nihil tamen exindè à sacerdote ei prædicante suscipiatur, sed iuxta sepulcrum eius bona illius pauperibus diuidantur, nè in aliquo iniquitatis illius particeps sit. His atque alijs sanctæ exhortationis sermonibus instructus, super tectum ecclesiæ inter sanctos constitit angelos, suumque corpus considerans, nec parietes domùs, nec turbam lugentium, nec ipsa corporis indumenta videre potuit: iubeturque ab angelo proprium cognoscere & resumere corpus.
Tunc ille quasi ignotum cadauer timens, noluit illuc appropinquare. Cui respondit ange-

angelus: Noli timere hoc suscipere corpus, quod sine vlla repugnatione infirmitatis vel vitiorum expugnantium, quanuis inualidum, sanum tamen habere poteris. Concupiscentias enim illicitas in hac tribulatione superâsti, vt vetera contra te non præualeant. Tunc vidit pectus illius corporis aperiri. Dixitque ei angelus: Reuiuiscens corpus tuum, aqua fontis superfundatur, & nullum dolorem, nisi tantùm concremationis, sentire poteris: Benefacientemque te omnem gressum tuum vsque in finem videbimus, & sic te lætum beneque operantem suscipimus. Exurgens autem vir sanctus quasi ex profunda mortis quiete, conspiciensque parentum multitudinem vel vicinorum, siue etiam clericorum, ingemiscensque magnitudinem humanæ stultitiæ, arduumque & difficilem transitum admirans, magnitudinem quoquè remunerationis peruenientibus ad beatas sedes, singulis per ordinem annunciabat: cumque viua superfusus esset aqua, incendium inter scapulas illius, quod de iniquo sumpsit viro, & in facie eius apparuit, mirumq; in modum quod anima sola sustinuit, in carne demonstrabatur. Egressus indè, verbum Dei prædicabat, & ea, quæ viderat vel audierat, omnibus populis Scotorum annunciabat. Erat verò in illo incomparabilis gratia, nihil terrenum vsquàm petente, omnipotentique Deo se tribuente: prælatis & subditis, æqualibus & minoribus, magnatibus & regibus timendo: humilibus & contemptoribus seculi imitando, omnibus bonis amabili, iniquis & peccatoribus terribili, diuinisque virtutibus claro. Ex obsessis corporibus dæmonia fugabat, & pauperes recreabat. Dumque vnius anni spatio Hyberniæ insulæ populos per doctrinæ studium circumire studuisset, instabat dies anniuersarius, quo visionem à corpore sublatus viderat, memorans semper vnius diei iter sibi fuisse iniunctum. Multis deniquè sapientibus ac religiosis cum comitantibus viris, eadem nocte molestia corporali correptus est, in soloque tantùm pectusculo vita palpitante, vidit angelum Domini ea, quæ ad opus prædicationis sunt congrua, sibi annunciantem, & vnius diei iter exponentem, ac duodecim annos in opere prædicationis completurum prædicentem: quod & ità factum est. Completis verò annis decem, omnibus sine personarum acceptione verbum Domini annuncians, & irruentium populorum multitudines non ferens, aliquantorum etiam animos inuidia stimulante contra se commotos esse deprænhendens, relictis omnibus, quę habere videbatur, paucis cum fratribus ad insulam quandam paruulam in mare profectus est, atque exindè non multùm pòst de Hybernia peregrina litora petens, per Britannias in Saxoniam transuectus est: vbì honorificatus à Sigeberto rege & susceptus, verbo Domini Barbarorum mitigabat cor. Completis verò duodecim annis, quos angelus prædixerat sanctus, quadam infirmitate correptus, angelica fruitur visione: vbì etiam de prædicationis instantia admonitus, nullum viuendi finem audiuit: tertiumque diem peregit tacendo, euangelicum pręceptum admonens: Vigilate & orate: quia nescitis diem neque horam. Quod vir Deo plenus intelligens, locum monasterij à prædicto rege sibi traditum accelerauit construere. Quod monasterium in quodam castro cōstructum, syluarum & maris vicinitate amœnum, rex gentis illius Anna, ac nobiles quiq; tectis & muneribus adornârunt. His ritè gestis, vir sanctus ab omni seculi, atque ipsius monasterij cura alienare se cupiens, cum sapientibus fratribus hoc tractauit. Habuit enim secum reuerentissimos & spiritales viros, q exēplo tanti viri, & in monasterij ꝓbatione, & in diuersis laboribus vię, ad humilitatis & charitatis gratiā ꝓfecerant, inter quos etiā germanos ꝓprios habuit, Foillanum, sanctū admodū virū, cui etiā sancti monasterij & animarū dereliqt curam: alterum verò Vltanum, diuturna monasterij ꝓbatione ad eremitalē vitam instructum, multis iam annis ab eodem electam: qui derelictis omibus curis & rebus, nudus ad fratrem suum, qui iam theorica pascebatur vita, solus profectus est. Labori hi duo quotidiano & orationibus continuis deseruientes, annum integrum ibidèm philosophabantur. Tunc quibusdam causis ingruentibus, à populo & rege altioris ingenij ad consilium vocatus, immò etiam compulsus, desideratum sibi eremi dereliquit locum, omniaque animo peruigili tractans, ac turbatam esse prouinciam gentilium incursione prospiciens, nec ibì diuturnum monasterialem ordinem pensans, ad Galliarum litora dimissus, ordinatis omnibus, causà visendi Romam nauigauit: ibique à Francorum rege Clodoueo & Patritio Erchenaldo honorificè susceptus, monasterium in loco, quem nuncupant Latiniacum, construxit.

Reducitur anima Fursei ad corpus.

Incomparabilis in Furseo gratia.

Hanc Saxoniam, vocat Beda ꝓuinciam Orientaliū Anglorum.

Matt. 25.

Anna, rex Orientalium Anglorum.

At non multò pòst fratribus ordinatis, cum rege & patritio iter agens, infirmitate corripitur. Ibique illo diù iacente, & virorum nobilium, vel ipsius reuerentissimi regis visitatione frequentato, ab ore illius sermonis gratiam & condimentum vitæ assumebant æternæ. Et sic præsentia relinquens, ad æterna migrauit regna. Corpus verò illius ab illustri viro Erchenaldo patritio retentum causa ecclesiæ, quam sibi magno opere construxerat, in villa, cui Perona vocabulum est, ponitur. Et quia ipsius ecclesiæ dedicatio intrà triginta parabatur dies, in quodam loco in porticum interim corpus sanctum summa cum diligentia custoditur, ac post tot dies ità illæsum inuenitur, àc si eadem hora de hac luce fuisset egressus. Reuerenter ergò iuxta morem prope altare reconditur, ibique annis ferè quatuor demoratur. Constructa verò ad orientalem partem altaris domuncula, ibì post tot annos immaculatum corpus à reuerendissimis subuectum episcopis Eligio & Autberto, transfertur sine vlla putredine. Vbi etiam recta fide petentibus, merita illius clarescunt diuinis virtutibus, adiuuante Domino nostro Iesu Christo, q cum patre & spiritu sancto viuit & regnat Deus in secula seculorum, Amen.

Obitus S. Fursei.

Corpus eius post 4. annos adhuc incorruptũ.

PASSIO BEATORVM MARTYRVM, BERARDI, PETRI, ACCVRSII, ADIVTI ET OTTONIS, DIscipulorum beatissimi patris Francisci.

16. IANVAR.

SAnctorum martyrum Berardi, Petri, Accursij, Adiuti & Ottonis festiua gaudia nobis, fratres charissimi, celebrantibus, ipsorum quoquè ordinem martyrij breuis sermo perstringat: vt quò illi per lucis vitæque contemptum, terrena quæque calcauerũt, eò mens nostra ad sublimiorem virtutum palmam se erigat. Beatus nanque Franciscus, Minorum pater & fundator inclytus, cùm diuina cerneret reuelatione se & suos pro aliorum salute vocatos, etiam impiæ Mahometicæ legis obseruatores posse deducere ad lucem fidei cupiebat. Vndè anno à sua cõuersione vndecimo multis cum periculis iter aggressus, vt Sulthani adiret præsentiam, ad Miramolini regnũ præsentes destinauit sanctos, vt ipse Oriẽtis, illi Occidentis populis Mahometicis salubre Christi prædicantes euangelium, quasi totum ad Christum conuerterent mundum. Hos autem potissimè pater beatus diuinitùs reuelatos elegit, in quibus diuina virtus, rerum gestarum gloria, & splendidissimis actionibus illustrata clarebat. Quibus vt itineris laborem cum obedientiæ merito susciperent, fratrem Vitalem, virum vtiquè omni sanctitate & discretione præcipuum, in prælatum præfecit. At illi omnẽ spem & cogitatum in Dominum iacientes, & beati Petri pijs sermonibus & orationibus confortati, iter aggressi, tandèm in Aragoniam peruenerunt. Vbì pater eorum Vitalis, diutini languoris morbo præuentus, diuina putans voluntate suum iter impediri, cæteros abire permisit. Haud multò pòst interiecto tempore, Colimbriã Portugaliæ regni vrbem deuenientes, ad reginam Oracham nomine se cõtulerunt. Apud quam per aliquot dies cõmorati, ipsius precibus deuotissimis victi, vt ipsius vitæ terminum demonstraret, suppliciter Dominum rogauerunt. Factumque est, vt primo martyrij sui ordinem, & deferendas suas Colimbriam reliquias, ac ab ea honorificè suscipiendas, & pòst vitæ ipsius exitum reuelarent: quod & rei demonstrauit euentus. Siquidem post eorum sacra ossa, ab eadẽ regina in monasterio sanctæ Crucis de Colimbria cõdita, paucis euolutis diebus, matutinali hora iuxta sanctorum vaticinium, deuota regina debitum humanæ carnis exoluit. Hora verò eadẽ Petrus, ordinis Canonicorum monasterij sacrista, & reginæ confessor, vir omni sanctitate præclarus, prefatos quinque martyres indicibili claritate circundatos, & Minorum fratrum multitudinem numerosam matutinales Horas in ipso sanctæ Crucis templo decantantes vidit. intellexitque quòd ibì conuenerant, vt exequiarum cultum debito honore præfatæ reginæ impénderent. Et miranti de reginæ transitu, vnus eorum dixit: De reginæ transitu

S. Frãciscus ꝓficiscitur ad Sulthanum.

Veniunt in Lusitaniam.

transitu nihil dubites. nobis enim egredientibus, nuncius tibi aderit. Quod & statim factum est: vt in hoc vno simul appareret, quòd prælibati sancti prophetię spiritu pleni fuerant, & præmonstrata visio authentica redderetur. Igitur apostolici viri ab ipsa regina recedentes, Alanquearium ad Sanctiam, Sanctij regis filiam, reginam vtiquè Deo deuotam, peruenerũt. At illa secularibus vestibus superindutos, quia aliter non erat ipsis transeundi facultas, Hispalim quæ nunc *Sibbilia dicitur, transmisit. Vbì secularibus abiectis indumentis, ad infidelium Mesquitam, vt prædicarẽt, accesserunt. Impetu autem facto, repulsi & verberibus pluribus laniati, non à cõcepto spiritûs feruore deficientes, aulam ingressi, fidem Mahometicam damnantes, Christum coram rege prædicauerunt. Rex verò in furorem versus, eos decapitari præcepit. Filius autem regis naturali quadam pietate illis compatiẽs, paterni furoris ardore compresso, vt maturiùs in his ageretur obtinuit. At rex seniorum habito consilio, post publicam Christiani nominis ex alta turri, vbì primò retrusi sunt, prædicationem, post etiam squalidi carceris oppressionem, ad se vocatos, misericordiam pollicens, auertere nitebatur à Christo. Cui illi: Vtinàm tibi rex misericordiam, quam nobis præstare niteris, maturiori visus consilio ipse tibi præstares. Age, quod malueris. Corpora eripere potes, siderea loca animas detinebũt. Stat nobis firma ꝓmissio, & pro præsenti morte immortalitatis dono fouebimur. Tunc rex eorum immobilem animum cernens, Marochium cum quibusdam Christianis destinauit. Inter cæteros verò, qui Marochij morabantur, Christianos erat dominus Petrus Infans Portugalię regis frater, & regis Marochiorum ductor exercitûs. Hic siquidem in sua fratres recipiens domo, pio venerabatur affectu. At illi quod facturi venerãt cogitantes, omni sublato timore, vbicunquè collectos Saracenos videbant, Christum prædicabant. Contigit autem semèl regem Miramolinum ipsos in legis suæ authorem conuicia iactantes audire. Qui nimio furore succensus, iussit cum impetu eos expelli, & ad Christianorum terras, datis à domino Petro Infante comitibus, deduci. Verùm illi martyrij desiderio flagrantes, dimissis in via comitibus, iterùm Marochium reuertuntur. Quo audito, rex ira vehementer efferbuit, præcepitque vt teterrimo carcere conclusi, fame sitique interficerentur. Stant igitur beati vinculis innodati, & diuina super infideles manus aggrauatur. Nam intensi vltrà, quàm humana patitur natura, calores & aëris intemperies sic infirmos effecit, vt iam clarè cernerent, quòd pro sanctis suis sit diuina vltio insecuta. Ex quo rex perterritus, à vinculis absolutos, illęsos abire permisit. Mirabile dictu: Cùm per viginti dies fuerint sine aliquo corporali cibo carceribus inclusi, sola diuina virtute refecti, sic inuenti sunt fortes & alacres: vt meritò in stuporem cõuerterent se videntes. Iterumque ad Christianorum plagas missi, relictis comitibus, secundò Marochium redierunt. Interìm cõtra sibi rebelles rex exercitum mittit, & dominus Petrus Infans secum fratres adducit. Redeuntes autem cum victoria Marochium Saraceni simul & Christiani, per triduum aquam non reperientes, nimio sitis ardore cruciabantur. At Berardus, sanctæ Trinitatis cultor, tanto compatiens hominum labori, oratione cum cęteris præuia, breui paxillo terram fodiens, aqua à Domino impetrata, iumentorum sitim extinguit & hominum. In ipso verò loco nec fons antè visus fuerat, nec pòst. Reuersi autem Marochium, seruabantur nè prædicarent: sed illi quadam sexta feria in publicum proruperunt. At iussu regis cuidam principi, qui aquæ miraculum viderat, decapitandi traditi sunt. Quos præcepit carceri mancipari. Ad locum igitur carceris adducti, alapis à ministris & varijs sunt opprobrijs saturati. Post triduum verò de carcere tracti, nudi & manibus post terga ligatis, durissimis flagellis afflicti, tandèm impio iudici sunt præsentati. At ille cernens eorum in fide constantiam nulla posse ratione mutari, iterùm iussit durissimè tandiù virgis & fustibus cædi, donèc penè viscera apparerent & ossa. A ministris etiam feruente oleo & aceto vulneribus infusis, per totam sequentem noctem super testas volutati sunt, & à pluribus sibi inuicèm succedentibus acerbissimè afflicti. Nocte verò illa custodes magnam de cælo lapsam lucem videntes, & præfatos sanctos cum innumerabili multitudine sublimari, putauerunt diuinitùs fuisse liberatos: sed in carcere inuentos, suis fecit rex tribunalibus præsentari. Ministri verò illos nudos trahẽtes, continuis flagris terga eorum & corpora nouiter flagellabant. Occurrit autem illis quidam princeps, Mahometicam suadens fidem. Otto verò illius persuasionem confutans,

*Sibiglia

Concionãtur ad Mahometanos

Diuina vltio in Mahometanos

20. diebus manent ieiuni.

Immaniter flagellãtur.

tans,etiam in contemptum prophanæ legis in terram ſpuens,graui ab ipſo alapa percuſſus eſt. At ille verborum Domini non immemor,alteram prębuit maxillam,dicẽs: Ignoſcat tibi Deus, quia neſcis quid facis. Ad impij demùm regis conſpectum adductis,ſic ad eos exorſus eſt: Eſtísne vos impij illi, qui fidem veram vituperantes,ad tantam etiam inſaniam adducti eſtis,vt Dei nuncium blaſphemetis? At illi: O rex, fidem veram minimè ſpernimus:tuam autem falſam,& eius iniquum conditorem,omninò abhorremus:pro vera autem & pati & mori parati ſumus. Tunc rex eos delicijs & voluptatibus à Chriſtiana veritate exiſtimans poſſe reuocari, pecunias & formoſarum mulierum,quæ aderant,delicias repromittit,ſi Mahometi perfidiam reciperent, aliâs ſuo gladio trucidandi. Sed viri Dei immobiles animo,conuerſi ad regem: Sint tibi,inquiunt,mulieres & pecunię:nobis autem ſit Ieſus Chriſtus. Adhibe vincula,carceres, ignes,tormenta & mortem:omnis nobis leuis eſt pœna,cùm de cæleſti gloria cogitamus. Tunc rex tantam cernens in ſanctis conſtantiam & immobile propoſitum,arrepto gladio, miniſter iniquitatis effectus, capita eorum per medium frõtis amputauit. Et illi quidem optato iam potiti, poſt maximos perſecutionum aculeos, poſt ingentiſſimas ærumnarũ moles, æternæ vitæ adepti brauium,martyrij corona dotati ſunt. Paſſi ſunt verò beati martyres anno Domini 1220. decimoſeptimo Calendas Februarij,ante mortem beati Franciſci anno ſexto. Qui illorum vt audiuit martyrium,tanto geſtiuit gaudio,tanta perfuſus eſt lætitia,quòd facilè exprimi non poſſet. Corpora autem eorum iuſſu regis extra palatium proiecta, à Saracenis ligatis pedibus extra vrbẽ varijs ludibrijs circa mœnia tracta, tandèm penitùs in partes conſciſſa, in campo relicta ſunt, vt beſtijs eſſent in cibum. Chriſtiani verò nocte ſequenti ad colligendas ſacras reliquias exeuntes,lapidibus à Saracenis ſunt repulſi. Sequenti verò die,quorundam conſilio,nè reliquiæ venerarentur à Chriſtianis vt ſanctæ, rex igni comburendas decreuit. Sed igne copioſo accenſo,cùm in eum ſanctorum corpora iactarẽtur,hinc-indè flamma declinans reliquit intacta:immò(quod dictu mirabile eſt)cùm vnum de capitibus in ignem pluriès proiectum eſſet,diuina faciẽte virtute,de igne ſemper exiliens,nec in capillis eſt læſum: & nunc cum pelle & capillis integrum demonſtratur. Poſteà verò Saraceni precio ſumpto, ſanctorum Chriſti martyrum reliquias Chriſtianis vendiderunt. Dominus autem Petrus Infans Capellano ſuo & quibuſdam iuuenibus tradidit eas deſiccandas,aromatibusque condiendas. Cùm autem quidam fornicarius eò vellet accedere, immobilis factus, in medio ſcalæ vt ſibi ſuccurreretur, exclamauit. Qui confeſſione præmiſſa de ſcala deſcendens,loquelam amiſit,nec priùs recuperauit, quàm voto facto, ſuper pectus eius vnum de ſanctorum capitibus poſitum eſt.

Dei nuncium,vocat impurum Mahometh.

Trucidãtur ſancti viri.

Sanctorum autem reliquiæ dum ſic exiccarentur,quodam appropinquante,vt eas ſolito more contingeret,ſic in aëre cum vmbone ſunt eleuatæ, vt nõ poſſent humano ſubſidio contingi. Qui ſtupefactus, & de fornicatione contritus & confeſſus, ſtatìm valuit de ſublimi demiſſas reliquias contingere. Vndè factum eſt,vt in maiori reuerentia habitis,nonnulli à facinoribus abſtinerent,nè depræhenderentur. Demùm eorum capitibus cum carnibus in quadam theca argentea depoſitis, oſſibus verò in alia,in ſua capella collocatis,præfatus Petrus Infans anxiè ſanctos precabatur, vt redeundi in Portugalliam aditus Chriſtianis cõcederetur. Quorum meritis factum eſt, vt rex ei ad Portugalliam redeundi cum vniuerſa familia licentiam daret,tametſi cõſultius illi fuiſſet,vt eum occíderet. Ipſe verò reliquias,ſuper mulos poſitas, læto gradu inſequens, liberè ac ſine periculo de Saracenorum terra exiuit. In itinere autem poſitus ad quendam locum peruenit,vbì immani atrocitate leonibus auditis,nõ paruus cunctis terror ingeritur:ſed ſacris reliquijs interpoſitis,omnis profectò mugitus & timor abſceſſit. Indè ſolitaria & penitùs inuia loca peragrantes, quà ſibi pergẽdum foret,ignorabant. Nec defuit diuina pietas humiliter ſupplicantibus, qui errantibus ſanctorum meritis viæ ducatum præbuit. Siquidem iumentum,cui ſacræ inſidebant reliquiæ,Infans præire, & alios ſequi iuſſit: nulloque ductore præcedente,Saracenorum inſidias per inuia & aſpera euadentes, ad Septam vrbem, vbì ad transfretandum parata erant nauigia,peruenerunt. Igitur naues conſcendentes, cùm ſequenti nocte ſanctorum patrocinio, lumine de cælo delapſo, naufragium euaſiſſent,Hiſpalim deueneru t. Et vix ventis vela commiſerant, cùm ecce regis nuncij,vt eos captiuos reducerent,

Reliqæ ſanctorum martyrum trãſferuntur.

ducerent, ad litus applicuerunt: sed his euasis, secundis ventis Colimbriam tandèm appulerunt. Ad sacras autem reliquias suscipiendas regina Orocha & populus vniuersus cum iubilo exeũtes, in monasterio S. Crucis Regularium Canonicorum, cum maximis, quæ longum foret narrare, solennijs sepeliêrunt: vbi multis coruscant miraculis. Ad eorum enim mirificam inuocationem cęci vident, claudi ambulant, muti loquuntur, leprosi mundantur, paralytici curantur, obsessi à dæmonibus liberantur, & varijs infirmitatibus detẽti, desideratam obtinent sanitatem. Ex ipsis quoquè reliquijs vsque hodiè liquor sanguineus & odoriferus manans, multis confert integram sanitatem.

Miracula ad corũ sacras reliquias.

Nec tacendum puto grauem super Saracenos diuini iudicij vindictam. Nam ab eo anno, quo sancti palmam meruêre perennem, omnium penè rerum sterilitas & sæua pestis per quinquennium sic in eos debacchata est, vt morbo incurabili inualescẽte, maxima pars gentis illius fuerit crudeli morte deleta. Ipsius quoquè impij regis brachium dextrum & dextrum latus totum vsque ad pedes, eo anno, quo sanctos interemerat, aridum sic factum est & siccum, vt nulli deincèps vsui fuerit. Horum sanctorum felici audito martyrio & visis reliquijs, inclytus CHRISTI confessor Antonius, tunc quidem illius monasterij canonicus, fidei feruore succensus & amore martyrij, ad Ordinem se transtulit Minorum. Gaudeat igitur Ecclesia, cælestium militum illustrata natali. Gaudeat & sacra Minorum religio, sanctorum martyrum virtutibus laureata, & nouis micans sanctorum splendoribus, gratiarum Christo referat actiones, & sanctorum martyrum sectetur vestigia: ad laudem & gloriam Domini nostri Iesu Christi.

Diuina vltio in Saracenos.

Bulla Sixti 4. Pontificis Maximi, de illorum Canonizatione: quæ etiam facit ad historiæ huius confirmandam veritatem.

SIXTVS, seruus seruorum Dei, vniuersis fratribus Ordinis Minorum, dilectis filijs vbicunquè morãtibus seu commoraturis, salutem & Apostolicam benedictionem. Cùm aliâs animo reuolueremus merita beatorum martyrum Berardi, Petri, Ottonis, Accursij & Adiuti, qui ex Ordine fratrum Minorum, sub quo & nos coaluïmus, fuerunt: qui post multa tormenta sub rege Marochiorum pro Christo mortem subiêrunt, & martyrij palmam gloriosè promerentes, plurimis miraculis in ipsa morte & pòst claruërunt. Ex quo incensus B. Antonius de Padua, ex Ordine Canonicorum Regularium in quo tũc erat, ad Ordinem ipsum fratrum Minorum se legitur transtulisse: Concessimus ex Apostolica dignitate viuæ vocis oraculo, vt fratres prædicti Ordinis Minorum possent publicè & solenniter celebrare in suis ecclesijs Missæ & Horarum officium de suprà memoratis sanctis martyribus. Verùm cùm frequenter aduersarius humani generis, nitatur bona & sancta opera perturbare, nè tam diuinum & pium opus posset aliquis in posterum impedire: tenore præsentium, ex certa nostra scientia, Authoritate Apostolica concedimus, quòd prædicti fratres MINORES vbiquè solenniter & publicè officium plurimorum martyrum pro ipsis Berardo, Petro, Accursio, Adiuto & Ottone, sub officio duplici maiori, ac etiam 16. Ianuarij, qua die ab hoc seculo per martyrium decesserunt, liberè ac cum sana & serena conscientia dicere & celebrare *: Inhibentes præfata Apostolica authoritate, nè quis huic nostræ concessioni audẹat se opponere: non obstantibus in contrarium facientibus quibuscunque. Prætereà quia difficile esset, præsens Breue ad omnia loca deferri, volumus *vt illius trãssumpti, alicuius publici notarij subscripto, & sigillo generalis dicti Ordinis, vel vicarij generalis fratrũ Minorum de Obseruantia, non immeritò ea prorsùs fides adhibeatur, quæ adhiberetur, si idem præsens Breue originaliter ostenderetur. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo piscatoris, die 7. Augusti, Anno Domini 1481. Pontificatûs nostri anno XI.

*deest, quẹ- ãt, aut aliqd ciusmodi.

*legẽdũ appáret, vt illius transũpto, alicuiꝰ publici notarij manu subscripto,

PASSIO SANCTORVM MARTYRVM SPEVSIPPI, ELEVSIPPI ET MELEVSIPPI: SED IN GRAtiam Lectoris passim stylo mutato.

PROLOGVS VVARHIARII.

Sancto & à me pontificali apice præferendo Ceraunio papæ Vuaribarius. Præcipuis beatissimorum personis episcoporum assiduè coæquari meritis non desistis in omni conuersatione sacerdotij, sancta quotidiè exornari religione festinans, diuinarum scripturarum legendi studio vniuersa dogmata peragrâsti. Nunc sanctorum martyrum gesta, ad laudis tuæ cumulum, pro amore religionis congregare in vrbe Parisiaca deuotus intendis. Vndè sancto Eusebio Cæsareensi in æmulationis studio coæquādus es, & pari gloriæ dono perpetualiter memorandus. Da veniam nostræ imperitiæ, quoniam te laudare tantū non sufficimus, quantū es cordis facundia succurrēte præferendus. Gesta sanctorum geminorū, qui in suburbio Lingonicæ ciuitatis preciosam adepti sunt consummationem martyrij, vel beatissimi Desiderij martyris & Antistitis ipsius ciuitatis. sicut deuotionis studio imperâstis, ità desiderantissimæ famulationis obedientia descripsisse cognoscatis.

PASSIO PER NEONEM CONSCRIPTA.

IANVAR. 17. Gloriosa martyrum certamina studiosiùs reserare Christo authore compellimur, pro cuius fidei amore suscepta fuisse proculdubiò confitemur. Igitur sancti tergemini fratres, Speusippus, Eleusippus & Meleusippus cum quantis ad martyrij dignitatē præmijs peruenerint, explicare potiùs, quàm silētio præterire, rectæ rationi consentaneum est. Admirandum satìs id est, & ad Dei omnipotentis prædestinationem multipliciter referendum. Ergò huius rei ordinem prosequentes, & gratiarum largitoris beneficia accuratè pensantes, rem totam à principio explicemus. Itaque sanctus Polycarpus Smyrnæorum vrbis antistes, doctrina beatissimi Iohannis Apostoli & Euāgelistæ perfectè instructus, spiritu sancto repletus, fideli ducatu cupiens Christi militiam amplificare, per diuersas mundi partes suos dimisit discipulos, Verbum Domini Iesu Christi gentibus cum fidutia prædicaturos. Audiens itaque crudelissimam denuò suscitatam persecutionem, & principem successisse in regno, qui in Galliarum prouincijs coram se suisque præsidibus Christianos diuersis interimeret supplicijs, generali etiam proposito apud omnes de illis trucidādis edicto: beatissimus Polycarpus sanctos Dei sacerdotes, Andochiū & Benignū, & Thyrsum diaconū illuc prædicationis studio destinauit, viros s. virtutibus p̄stantissimos, in Dei amore diffusos, ad certaminis agones festinos, ad suscipiēdos ꝓ Christi amore itinerū labores oīnò deuotos, ad ꝑicula maris adeūda nō tardos, peregrinationes cupidè amplectētes, parētes ꝓ religione Christi libenti animo relinquentes, pœnarū supplicia vel beatæ mortis passiones expetentes potiùs q̄ timentes. Qui viri tres obediētes sanctis monitis, nauiculā ascendūt: sanctusq; sanctis valedicēs Polycarpus, hæc eis mandata dedit: Ite, inqt, viri fortes, in fortitudine Christi fortiter dimicantes: ꝑ sanctā Christi confessionē plures cōmilitones acqrite, cum qbus de victoria triumphātes, nomē & dignitatis gloriā possitis adipisci sempiternā. Fructus laboris vestri multiplici opulētia cumulētur, iustorū paradisi sedes ꝑ vos de sanctarū animarū acqsitione eximiè lętetur. His & alijs multis eos prosequtur sanctus Polycarpus orationibus. Illi verò nauigātes feliciter, gubernatiōe diuina ad Massiliensiū litora celeriùs ꝑuenerunt. Egressiq; ad terras, Dei angelo p̄cedente, ꝓsperum iter agētes, * Ednā ciuitatē ingrediūtur: ibiq; Dei ꝓuisione reperto Fausto, nobilissimę familię viro, senatoria dignitate cōspicuo, & p̄torianis fascibus sublimi, gratissimè ab eodē hospitio sunt recepti. Quos cùm ꝑdidicisset esse presbyteros, suppliciter postulauit, vt amicos vel familiam suam per ablutionem baptismatis efficerent Christianam. Ille autem propter imminentem ꝑsecutionem Christū colebat occultè.

S. Polycarp⁹ benè precat ad Gallias euntibus.

occultè. Obtulit verò etiam & filium suũ Symphorianum adolescentem, sanctorũ prædicationibus diuinaq; prædestinatione succeßuris tẽporibus præclarum martyrẽ futurũ: sanctorumq; cum tradẽs manibus, vt à sancto Benigno baptizaret, atq; de sacro fontis lauacro à sancto susciperet Andochio, attentiùs deprecatus est. Illi verò opus, ad quod venerãt, alacriter peragentes, & tanti viri obtemperãtes precibus, per baptismi gratiã volũtatis suę desiderio in oĩbus satisfecerũt. Post hęc cùm idẽ Faustus causam aduentûs eorũ ex mutua cum illis collatiõe diligẽtiùs exploràsset, sororem nepotesq; eius in memoriã pietas diuina reduxit, aitq; ad illos: Est mihi germana soror, nomine Leonilla, illustris matrona, ciuis vrbis Lingonicæ, cui sunt nepotes ex filio tergemini fratres, vno partu simul editi, literis liberalibus eruditi, paterna tñ traditione adhuc gentili errore viuẽtes, quos desiderat Christi militię mãcipare. Subuenite sanctißimi sacerdotes eius deuotioni, & nobilißimã nobilitate familiã, vt cœpistis. His dictis sancti viri rem, cuius causa eò venerãt, attentiùs pertractantes, inter se pariter cõstituunt, vt sanctus Benignus ad territorium Lingonicum illustrãdum ex Dei sententia properaret: sancti verò Andochius & Thyrsus in Augustudunẽsi villa plurimos suis diuinis prædicationibus ad religionẽ Christianã traducentes nõ post multum spatiũ sub * Aureliano principe felici sunt martyrio coronati. Sãctum aũt Benignũ iam dictus Faustus sorori suæ pro munere diuino, sicut erat, trãsmisit, q̃ eũ velut mãna de cælo descendens, cum omni veneratiõe suscepit. Eodẽ die memorati nepotes eius in agro, cui Pasmasius nomen est, ad simulacrum deæ Nemesis ritu solito prophana sacrificia offerebãt, & de superstitiosis libaminibus auiæ suæ reliquas reseruauerant. Quã inuitãtes ad cõuiuiũ, seruata protulerunt. Illa verò oĩa proijciens canibus, respuit tanq̃ stercus. Tunc accedẽs ad eos, coram S. Benigno, talia cœpit verba proferre: Charißimi nepotes, cognoscite Dñm nostrũ Iesum Christũ, Deũ verũ & viuũ esse, cui angeli & oĩs creatura iustã exhibẽt seruitutẽ, q mũdũ oẽm cõstituit, oẽmq; rerũ materiã libratã subita verbi dispositiõe cõposuit, cæli altitudinẽ eadẽ iußiõe extẽdit, terrarũ spatia dilatauit, immẽsum abyßi pelagus cõgregari, & litoribus coarctari firma sentẽtia ordinauit: pinxit cælũ stellis, & duo luminaria præcipua cõstituẽs, vt oĩa ab ipso facta sua vicißitudine exornarẽt, vestitaq; lumine cũcta detegerẽt, oĩnò decreuit. Mare omne piscium habitatiõi concessit: diuersis arboribus & herbis tellurẽ oẽm vestiuit, cunctaq; orbis animãtia, qualiacunq; demùm ea sunt, sua voluntate creauit. postremò hominẽ ad imaginẽ & similitudinẽ suã formare dignatus est: quẽ ad hoc sapientiæ, scientiæ & intelligẽtiæ singulari dono locupletauit, vt tam immensæ fabricæ Dñm, omniaq; q̃ patrauit, diligẽtiùs perquirat: nõ per ignorãtiæ desidiã postponat authorẽ: vt discernat bonum à malo: vt simulacra hoĩm manibus facta ex diuersis metallis, sensu carentia, & omni vitali spiramine destituta, ad homines fallẽdos diabolica adinuentione efficta, non solùm nullo veneratiõis studio colat, verumetiã ceu immunda & omni abusiõe despecta defugiat. Illius eñ peruersa adinuẽtio in hoc mundo idola figurauit, qui Adã primum hominem in paradiso constitutũ, per præuaricationem decepit. Derelinquite ergò, dulcißimi nepotes, oĩa idola dæmõibus cõsecrata, & creatorẽ oĩm rerũ, Dñm nostrũ Iesum Christũ, sine vlla ambiguitate cõfitemini. Hũc virũ sanctũ Benignũ, quẽ stantẽ coram vobis cernitis, de longinqua regione ad vos pietate diuina fuisse credite transmissum. Attẽdite ad verba oris eius. Dei eñ sunt præcepta, q̃ de ipsius ore procedunt. Discite ab eo sanctã doctrinã, plùs omni munere copiosam, & vestræ saluti præ oĩbus opportunã. Dũ hæc saluberrima monita cũ sancto Benigno beata Leonilla suis nepotibus prædicaret, & in corda eorũ iã inspirata gratia diuinitùs cõualesceret, miro pariter adstiterũt stupore defixi: & se inuicẽ intuentes, cõsiderantesq; oĩa, q̃ eis dicta fuerãt, cõuersi ad auiã suã, vna voce dixerunt: Quarè tantã & tã præcipuam rẽ tandiù tectã silẽtio tenuisti? Cur nobis veritatis viã & lumen præclarum tãtis tẽporibus occultâsti? Quibus illa blando sermone respondens, eleuansq; oculos, & manus ad cælum expandens, Deoq; gratias agens, ait: Filius meus, pater vester, in tanta cordis perseuerauit duritia, in tartaream iam sedem demersus, scelerum obumbratus caligine, omnis expers sapientiæ & intellectûs, cæcatus peruersitatis consilio, vt Christum Deum nec crediderit, nec vnquàm voluẽrit cõfiteri. Quid ergò prodesse illi poterat sermo diuinus, cuius interiora cordis incredulitatis malitia adintegrùm poßidebat, quique lumen verum, circunseptus idolorũ caligine, videre non poterat? Ipse verò me fecit hactenùs intrà taciturnitatis silen-

*forte legẽdũ, Aurelio

Leonillæ ad suos nepotes oratio.

Hinc perspicuum fit, de quibus simulacris loquatur.

ſilentium contineri, dum timui, nè ſua inimica ſuaſio faceret vos à recto tramite perpetuò deuiare. Voluntate aũt Dei eo deficiente, oĩa impedimenta ſublata ſunt. Eccè nũc tẽpus acceptabile. Aperite oculos cordis & corporis, cęlũ potiùs intuẽtes: idolorũ inimicã veſtræ ſaluti culturã, Dñi noſtri Ieſu Chriſti repleti gratia, ab animis veſtris radicitùs extirpate, vt poſſitis ad æterna gaudia ꝑuenire. Poſt hęc cùm & alia multa Leonilla cum ſancto Benigno nepotibus ſuis narrâſſet, vt credulitatis indicia diuina pietas in eiſdem patefaceret, viſiones, quas nocte ꝑterita viderant, in memoriã reuocârunt. Primus Speuſippus viſionem ſuam narrauit, dicens: Videbam me in ſinũ auiæ meæ receptum, mãmillæ ſuæ plenitudine, lactis abundantia ſatiari, q̃ compellebat me etiam ſuis monitis, dicẽs: Speuſippe, bibe lac ſalutiferum magìs, vt plùs bibendo, meliùs poſſis ſumma virtutis conſtantia, in certamine poſitus contra aduerſarios glorioſam ꝓmereri victoriam. Finita primę viſionis ſentẽtia, Eleuſippus ait: Credite & me huiuſcemodi viſionem vidiſſe. Vidi in cælo ſuꝑ ſedem magnam ſedẽtem, quaſi ex electro & gemmis, maieſtatis potẽtia radiantẽ: cuius ſplendor immenſus meum obumbrabat adſpectum, & ob ſtuporẽ nimium pauor cordis mei terruit intellectum. Tũc vultu ſereno me vocans ad ſe, ait: Noli timere. coronam victorię ꝓmereberis. Tertio loco Meleuſippus viſionem ſuam expoſuit. Vidi & ego, neſcio quem, regem magnum ſatìs, ſingularia ſceptra tenentem, qui nos tres pariter ad ſuam militiam ꝓuocabat, ꝓclaris balteis accingebat, magno nos precio à captiuitatis vinculis redimebat, perpetua libertatis noſtræ ꝑmia literis aureis ſcribebat, donis nos indeficientibus ſimul remunerabat. Suꝑ his ad me exhortãdum addidit, dicẽs: Meleuſippe, vos tres fratres in meo palatio collocare decreui, & æternis ꝑmijs pariter coronare. Auia veſtra ꝑpetìm diebus ac noctibus ꝓ veſtra ſalute ſupplices preces effundit, vt recto tramite gradientes, liberati de tenebroſa caligine, verum lumen contemplari poſſitis, & de condẽnatione mortis, ad vitam ꝑueniatis ꝑpetuam. Hæc & alia plurima adhortatiõum verba mihi rex, quem dixi, narrauit in viſu. O q̃ admiranda, q̃ cõcordantia & vnius rei indicia deſignata, vel ſempiterna memoria retinenda. In noctis tenebris adhuc poſiti, illuminati iam prædeſtinatione, ex pari gratia ſancti gemini videre meruerunt viſiones. His tribus pueris obtentu auiæ antè eſt Trinitas reuelata per gratiam, quàm plenam Chriſti perciperent diſciplinam.

Viſio Speuſippi.

Item Eleuſippi.

Item Meleuſippi.

Viderunt, obumbratis ex parte oculis, priùs Dominum Deum, quàm per oris confeſſionem pleniùs cognoſcerent Saluatorem. Penſantes deniquè ſancti tergemini intrà ſe de concordia viſionum, ꝑdicationibus ſancti Benigni, ac beatæ Leonillæ orationibus inceſſanter inſtructi, cogitabant attentiùs, quid agere curarẽt: deſiderantes, vt deterſa nube caliginis, purũ claritatis lumen in viſu lucidiùs viſibiliter contemplarentur, & Deum viuum & verum ſine vlla ambiguitate cognoſcerẽt. Tunc dixerunt ad auiam ſuam: Indica nobis quid faciamus, vt ꝑdicatio veſtra, omnibus erroribus effugatis, noſtram poſſit ꝓficere ad ſalutem. His dictis, cum ſancto Benigno beata Leonilla exultans de ſancta confeſſione nepotũ ſuorũ, & Deo gratias agens, dixit ad eos vnà cum ſancto Benigno: Cuſtodite omnia mandata diuina, & regem regum Chriſtũ Deum eſſe ſine dubio credite: ſeparati à nefandis idolis, voſmetipſos creatori veſtro Deo offerte. Docuit autem eos ſanctus Benignus omnem ſanctam doctrinam, & vt ꝑfectos in fide Chriſti, confeſſionem credulitatis veram & manifeſtam ꝑ infuſionem ſancti ſpiritûs eos cognouit adintegrùm recepiſſe, baptiſmatis ipſos gratia cõſecrauit. Deindè ſanctus Benignus ad caſtrũ Diuionem ꝑrexit, vbi plures laboris ſui fructus congregans, non poſt multum tempus pro multis meritis condignam martyrij coronam promeruit. Sancti verò tergemini fratres confirmati in omni fide Chriſti, ſeruis ſuis præceperunt, vt ſimulacrum Nemeſis frangerent, duodecim fana, quæ in domo eorum conſtituta erant, funditùs euerterent, ipſas etiam idolorum ſtatuas, ſimul in fragmenta redactas, protinùs diſſiparent. Fecerũtq; ſerui omnia, quæ à dominis fuerant imperata. Intereà fama velox cunctos ciuitatis Lingonicæ fines peruaſit, tergeminos fratres, nepotes Leonillæ, illuſtribus ortos natalibus, ad Chriſti cultũ deuotionis ſtudio manifeſtiſſimè declinâſſe, & Ieſu Chriſti omnipotentis Dei fiducia, deorum ſimulacra pro nihilo habentes, & omni abuſione deſpicientes, à fundamentis euerti iuſſiſſe. Creſcit rumor immenſus in populo, excitantur in iracundiam primates, iudices & ſacerdotes idolorum, & nimio furore ſuccenſi, ad Dei pueros vndiquè

Tergemini fratres baptizantur.

diquè conueniunt. Congregatique in vnum, dixerunt primores ad eos: Quæ vos tam repentina inuasit temeritas? Quis vobis persuasit deorum nostrorum culturam relinquere, quam nostri vestrique maiores ab antiquis temporibus coluisse noscuntur? Itáne decretum principum conuellitis? Christum, quē pro Deo adoratis, Iudæi morti adiudicatum cruci affixerunt. Tunc sancti tergemini repleti spiritu sancto, dixerunt ad eos: O obcæcati corde, in profunda demersi caligine, perpetuis tenebris obūbrati, nimiùm pondere peccatorum depressi, pœnis indeficientibus & morti perpetuę addicti, antiqui hostis errore decepti, qui nos saxa & cætera metalla in humanas formas ab hominibus redacta adorare compellitis, quę nullum vitæ spiraculum habent, quæ nihil sentiunt, prorsusque pro nihilo à stultis coluntur. Dominus noster Iesus Christus, ipse est Deus viuus & verus, cum Patre & Spiritusancto, vnius in Trinitate deitatis, & trinus in maiestatis vnitate credendus: Deus de Deo, lumen de lumine, splendor à splendore procedens, qui semper est, semperque fuit, semper etiam & sine fine manebit. Ipse fecit omnia, quæ in mundo sunt. Permoti sunt his auditis populi, primates, iudices ac sacerdotes, qui ad spectaculum venerant, nimia iracundia in Dei famulos. Exurgens autem Quadratus ira repletus, Speusippum & Eleusippum pugno percussit in faciem. Ipsi duo tantùm locuti fuerant. Condolens Meleusippus exclamauit, dicens: Cur me istius beneficij, ictûs, inquam, huius, cum fratribus meis non fecisti participem? In illos declarâsti optabile passionis principium, me autem quasi incredulum cum tuis incredulis honorans, à sancto consortio exclusisti. Vnanimes in Christi confessione sumus, æqualiter per vestram perfidiam de Christi remuneratione congratulamur. Quadratus respondit: Hodiè vos pro contemptu deorum nostrorum diuersis cruciatibus punire constituimus. Eleusippus dixit: Quanto nobis maiora tormenta parabitis, tanto ampliùs nos de Dei gratia confirmatis. Palmatus dixit: Nisì linguas eorum radicitùs amputemus, non cessabunt loqui in iniuriam nostram, vel deorum nostrorum. Speusippus respondit: Si linguas nostras crudelitas vestra carnales absciderit, in interioribus nostris magnalia Dei narrabimus, & de sancta in Christum fide nunquàm nos vestra malitia separabit. Iterùm Palmatus & Hermogenes dixerunt: Infelices, vnanimiter ad mortis vestræ interitum festinatis. Speusippus respondit: Mori pro Christo, gloriosum est: indè ad vitam celeriùs peruenimus æternam, vbì nulla tristitia est, sed gaudia, quæ nullo tempore finiuntur. Videntes autem eos Palmatus, Quadratus & Hermogenes in Christi confessionis constantia perdurare, cogitabant attentiùs, quibus eos grauissimis tormentis excruciarent, & quo genere mortis propter metum eorum, qui aduenerāt, crudelissimè perimerent. Dum hæc diligentiùs pertractarent, beatam Leonillam ad se accersiri præcipiunt, si forsitan per eius blandimenta sermonum, & suasiones reuocari possent ad simulacrorum culturam: sicque Christi maiestatem ac diuinitatem per omnia abnegarent. Cùm ergò beata Leonilla ad eos peruenisset, dixerunt ei iudices: Perge ad nepotes tuos, & si eos seruare desideras, & à pœnarum supplicijs mortisque interitu liberare, suade eis, vt fana restituant, quæ destruxerunt, deosque nostros adorantes, consueta ijs offerant sacrificia.

Tergeminorum fratrum constantia.

Hæc & alia illis dicentibus, ait ad eos Leonilla: Ibo, & suadebo eis, quæ mihi ad eorum videbuntur pertinere salutem. Veniens deniquè beata Leonilla ad nepotes suos, cùm cognouisset eos in sancta confessione perseuerare, multa exultatione gauisa est: & præbens singulis dulcia oscula, lachrymansque præ gaudio, & multas Deo omnipotenti preces effundens, Christoque gratias agens, dixit illis: Nullus vestræ stirpis nobilior, nullus ditior, nullus melior, nullus Deo gratior inuenitur. Omnem familiam vestram præclara Christi confessione illustratis: in tenera ætate positi, cunctos maiores generis vestri sapientia præcessistis · thesaurum immensum, nulloque precio æstimandum per Christi militiam acquisistis. Estote ergò in sancta Christi religione constantes, & perseuerate fortiter. Nulla vos frangat aduersitas, nullæ minæ, nulla tormentorum supplicia vestros terreant animos, viriliter Christi fide armatos. Regna huius mundi, quæ videntur, & cum vita hac temporaria finiuntur, nihil sunt.

Leonilla suos cōfirmat nepotes.

Regnum aūt Dei inuisibile & sempiternum cōcupiscere, ppetua est atq; pfecta, & super oīa opportuna sapientiæ plenitudo. Per hos momentaneos labores & celeriter

transituras pœnas ad æterna gaudia ꝑuenientis. His dictis, vt vidit eos plenos gratia Christi in sua stabilitate ꝑmanere, & datã Deo fidẽ pstare fortiter, Christo illos cum integra deuotiõe cõmendans, discessit ab eis. Interrogati aũt à iudicibus, si vellẽt ipsis cõsentire & deorum suorum simulacra adorare, iubent id publica voce confiteri. Sed cùm illi ꝑtinaci sententia in Dei fide & amore ꝑsisterent, nec vlla ratione assensum p-berent petentibus, ligatis sursùm manibus, pedibus verò deorsùm, in arbore vna suspensi sunt. Tanta verò tormẽtorum adinuentione sunt extensi, vt penè putarent ab ipsa membrorũ cõpage separari. Cõfortati tñ à Christo, & virtutis tolerãtia interiùs diuinitùs ministrata, in cõfessione & fide Christi viriliter ꝑmanebant. Et in ipsis tormentis, suspensus cum fratribus Meleusippus iudicibus insultabat, dicens: Dñs noster & Saluator Iesus Christus clauis cruci affixus, ꝓ nostra redemptione sancto pependit in ligno, vndè crucis signũ obtinere meruĭmus. Nos quoquè tres eius famuli, in vno hoc stipite pẽdentes, ꝓ eius noĩe efficiamur martyres gloriosi. O beatũ fructũ ipsius arboris, q̃ tres portauit martyres, Trinitatis nomini cõsecratos. Videntes aũt iudices eos cõfortari, non cõtristari in supplicijs, dixerũt ad eos: Non in hac arbore, sicut vos velle dicitis, moriemini, sed igne vltore ꝑibitis. Meleusippus iterũ respondens, ait ad eos: Maior erit nobis beatitudinis augmẽtatio, si ꝑ ignẽ ꝓbati trãsierimus ad Deũ, & de tenebris ꝑ hũc ignẽ ꝑpetuã ꝑuenerimus ad lucẽ. Tũc deniq; iudices ꝓpter metũ, q̃ aderãt, populorũ, cõgregari iusserũt ligna, & cætera, q̃ solẽt igni fomenta pbere. Ignis itaq. copiosus accendit, ligatis manibus & pedibus sancti tergemini in ignẽ pcipitant. Affuit Christus Saluator in medio, & diruptis vinculis, sancti gloriabant in igne, nec vllũ ex eis contingebãt incendia. O beatũ ignẽ, q tantũ originale purgauit peccatũ, & nullũ sanctorũ mẽbris de incẽdio intulit detrimentũ. Adiuuit potiùs ignis sanctos, ꝑ quem eis nocere voluit, at nõ potuit, inimicus. Ignis interìm ab incredulis acriùs accendit, vt sanctorũ corpora sine mora cõburantur: sed vertens illud diuina misericordia in melius, indè sanctis lumen inextinguibile pparauit. Flãmæ ardẽtes altiùs qdem eleuatæ sunt, sed Christi volũtati obsequẽtes, sanctorũ pcipuam gloriã ostendebãt, q̃ in exitiosam à ꝑsecutoribus ruinã erãt pparatæ. Ignis ad sanctorũ mẽbra cõsumenda vires ꝓprias habere nõ potuit, qm̃ Dei potẽtia caloris æstũ suis sanctis ꝓ sua benignitate tẽperauit. Viderũt impij & iniq ꝑsecutores inter immẽsas flammas exultare sanctos tergeminos, ꝑseuerare illæsos, quos putauerũt ꝑ tantum incẽdium quod illis admouerãt, subitò cõsumptum iri. Ambulandi verò etiã in igne sanctis tergeminis est à Christo data facultas, vt maior incredulis accederet, mysteria diuina inuidentibus, de cõfusione tristitia. Defecerunt itaq; ligna, & oĩa ignis fomẽta: sancti verò tergemini, deficiẽtibus flãmis, in medio stãtes, ꝑsecutorum malitiã irridebãt, dicẽtes: Data nobis est, si volumus, de psenti ad Christũ migrãdi potestas: at si adhuc deliberamus vestræ demẽtiæ viuẽtes in seculo insultare, cõcessum est. At verò meli⁹ nobis est, ad eius epulas festinare, vbì fœneratio nõ deficit largitoris. Post sopitũ ergò ignẽ, cùm increduli ad sanctos tergeminos ꝓpinquâssent, nullas quãuìs curiosi videre potuerũt in sanctorũ mẽbris de incẽdio cicatrices. Sed vt maior nõ fieret desiderãtibus mora martyrij, & vt pparatas dudũ, iam acciperẽt immarcescibiles à Christo coronas, vident choros angelorũ ad se excipiẽdos ante oculos ipsorũ stare paratos: Flectentesq; genua in terra, in oratiõe ꝓstrati, felici euocatione Christi inuitati, sanctũ simul emittẽtes spiritũ, pariter emigrâsse noscunt ad cælos. Delata sunt aũt sanctorũ corpora ac sepulta à deuotis secũdo milliario ab vrbe Lingonica in vico, q vocat Vrbatũ, vbì se duæ viæ maximę cõiungunt, & alię ante has à diuersa parte subiungunt, vt ibì & expedita volũtatis deuotione, & iter agentiũ opportuniùs subiuncta collectione, semꝑ frequẽs assit populorũ ad eorũ limina oratiõis causa vndiq; cõcursio. Ibì sanè quicqd cum deuotiõe petit, obtẽtu sanctorũ tergeminorũ quotidiè, Deo largiẽte, pstatur. Sanitatũ ibidèm suffragia ꝑ eosdẽ sedulè infirmãtibus ministrant, mœrẽtibus cõfortationis cõsolatio sine mora cõceditur, & pcipuus basilicę eorũ semꝑ additur cult⁹, & opũ largitas in melius à deuotis quotidiè auget. Illud etiã rationabiliter videt annectẽdũ, quod ad laudẽ sanctorũ tergeminorũ augendã, vel cultũ religionis dinoscit ꝑtinere: quoniam per eorum sanctam acquisitionẽ numerus est martyrũ, inspirante Dño, augmentatus.

Sancti martyres ĩ ignẽ iactantur.

Sancti martyres ad cælos migrãt.

Videns deniquè Iouilla q̃dam mulier tã preciosam sanctorũ tergeminorũ martyrij consummationẽ, spreto maritali cõsortio, paruuli & vnici filij dulcem derelinquens amplexum,

amplexũ,inter incredulas turbas, adhuc in ꝑsecutionis ardore cõmotas,veloci cursu ꝓperans,exclamauit,dicẽs: Et ego ancilla Christi sum: Christũ Deũ viuũ & verũ sine vlla ambiguitate ꝓnuncio.idola vestra ignominiosa & vana omninò adorare despicio. His dictis,cõtinuò cõphensa,& ꝓpter metũ circũstantiũ populorũ à capillis suspensa,multisq; afflicta supplicijs, cùm Christũ negare coacta nullatenùs voluisset, vnà cũ beata Leonilla auia sanctorũ,ad locũ deducta martyrij,ad memoratũ videlicet vicum Vrbatum,à persecutoribus cum eadem gladio est perempta. Ionillę egregia fortitudo & martyrium. Item Leonillæ.

Neon quoquè,textor historiæ huius atq; scriptor,tradens Turboni codicem,inter medias turmas ꝑsecutorum ingressus, cupiẽs sanctorũ tergeminorũ militiæ beatissimę sociari,Christi nomen cõfessus,tãtis est patiẽter ictibus mactatus, vt vita tẽporali expoliatus,martyrij palma cõtinuò meruerit coronari. Turbon aũt nõ post multum tẽpus, doctrina beatissimorũ tergeminorũ ꝑfectè instructus,à ꝑsecutoribus captus, & ipse est martyrij remuneratione locupletatus. Acta sunt hæc sub Aureliano principe,Palmato,Quadrato & Hermogene pręsidibus,sub die xvj. Calend Feb. At inuẽtio sanctorum corporum tergeminorũ,vel dedicatio ipsius basilicæ,est colenda xiiij. Calend. Octob. regnante Domino nostro Iesu Christo, cui est cum Deo patre & spiritu sancto honor,virtus & gloria in secula seculorum,Amen. Itẽ Neonis. Itẽ Turbõis

Candido lectori F. Laurentius Surius.

IN hãc sanctorũ tergeminorũ martyrum historiam aliquot mẽdæ neutiq̃ tolerabiles irrepserant. Nam Polycarpũ MS.codices pleriq; habebãt Ephesi episcopũ. Itẽ Aurelianũ Imperatorẽ successisse Seuero patri, quorũ neuter fuit Polycarpi ætate:falsumq; est,Seuerũ hũc fuisse Aureliani parentẽ. Et quanuis etiã antiqua typis excusa Martyrologia Aurelianũ legũt,tñ ꝓpter Polycarpũ,q sub Antonino Vero,q etiã Aurelius Verus appellat̃,passus est,planè arbitror ꝓ Aureliano Aureliũ esse legendũ. Intereà nihilominùs reliq Aurelianũ,nè qd temerè mutâsse viderer:vno dẽpto loco,vbì scriptũ erat,tẽporibus Polycarpi Aurelianũ sæuissimã in Christianos excitâsse ꝑsecutionem, quod librarij alicuius imperiti incuria vẽl inscitiaità perperàm scriptum fuisse appáret. Facilè aũt in nominibus principũ fit lapsus aliqs, dum exemplaria negligẽter describũtur:nec tñ ꝓptereà statìm historię fides detrahẽda est. Vale.

S. Athanasij episcopi in vitam S. Antonij monachi præfatio.

ATHanasius episcopus ad peregrinos fratres. Optimũ, Fratres,inijstis certamen,aut æquari Aegypti monachis, aut superare nitentes virtutis instantia. Etenim apud vos iam plurima sunt monasteria, monachorum quoq; nomẽ est celebre,& hanc voluntatem iustè quisq; mirabit̃,orantibusq; vobis optatum Deus tribuet effectum. Quoniam igitur exegistis à me, vt vobis scriberẽ de conuersatione beati Antonij,volentibus discere quemadmodùm cœperit,quid've fuerit ante sanctum propositum, qualem etiam habuerit terminum vitæ, & si vera sunt ea, quæ de ipso fama dispersit, vt ad eius æmulationem atque exemplum vos restituere possitis, magna cum lætitia suscepi vestræ charitatis imperium. Etenim mihi ingens lucrum est,atque vtilitas hoc ipsum,quòd recordor Antonij, & vos cum admiratiõe audientes,scio eius propositum cupere sectari. perfecta est siquidem ad virtutem via, Antonium scire quid fuerit. Ergò,vt breuiter dicam,ex omnibus,quæ de eo referentium sermo iactauit,credite, & minima vos existimate audîsse de maximis: quia non ambigo nec eos omnia potuisse cognoscere, cùm & ego rogatus à vobis,quantacunque per epistolam significauero,non æqualia sim eius meritis narraturus. Sed & vos omnes hinc nauigantes studiosè percontamini,quó singulis quæ nórunt referẽtibus, congrua dignaque tanti nominis relatio compleatur. Disponebam itaque post lectionem literarum vestrarum aliquos ad me monachos inuitare,& maximè eos,qui crebrò ad eum ire consueuerant, vt pleniùs aliqd addiscens, munera vobis maiora trãsmitterem. Sed quoniã & nauigationis tempora labebãtur,& literarum portitor vehementissimè festinabat:ideò ea quæ & ipse noueram,(frequẽter enim eum visitaui) & quæ ab eo didici, qui ad præbendam ei aquam non paululùm temporis cum eo feci,dilectioni vestræ indicare properaui : vtrobiquè curam veritatis habens, vt neque plùs aliquis audiens,miraculorum congestionem non credat:nec rursùm meritis eius inferiora cognoscens,non putet dignum esse miraculo pro tanti nominis viro. Perfecta est ad virtutem via,scire Antonium qd fuerit.

VITA

VITA S. ANTONII ABBATIS, AB ATHANASIO EPISCOPO ALEXANDRINO CONSCRIPTA, ET AB *Euagrio presbytero è Græco in Latinum translata.*

17. IANVAR.

Antonij genus & patria.

ANtonius nobilibus religiosisque parẽtibus natus, in Aegypto oriundus fuit, tãta suorum nutritus cura, vt nihil aliud præter parentes, domumque cognosceret. Et cùm iam puer esset, non se literis erudiri, non ineptis infantiũ iungi passus est fabulis: sed Dei desiderio flagrans, secundùm quod scriptum est, innocenter habitabat domi. Ad ecclesiam quoquè cum parentibus sæpè conueniẽs, nec infantum lasciuias, nec puerorum negligẽtiam sectabatur: sed tantùm ea, quæ legebãtur auscultans, vtilitatem præceptorum vitæ institutione seruabat: nõ suis, vt solet illa ætas, pro varijs & delicatis cibis vnquàm tædio fuit: non escę mollioris blandimenta sectatus est, his solùm, q̃ dabantur, contentus, nihil ampliùs requisiuit. Post mortem autem parentum, annorum circitèr decem & octo, seu viginti, cum sorore admodùm paruula derelictus, & domûs, & sororis honestam curam gerebat. Necdùm verò sex fluxerant menses, quibus ad ecclesiam (vt solebat) accurrens, recordabatur, quomodò & Apostoli omnibus spretis, secuti fuissent Saluatorem, & multi, vt legitur in Actis Apostolorum, facultatibus suis venditis, precia ad pedes eorum detulissent egentibus partiẽda: quæ vel aut quanta spes ijsdem reposita esset in cælis. Talia secum voluens, intrauit ecclesiam: & accidit vt tunc legeretur euangelium, in quo Dominus dicit ad diuitem: Si vis perfectus esse, vade, vende omnia tua quæcunque habes, & da pauperibus: & veni, sequere me, & habebis thesaurum in cælo. Quo audito, quasi diuinitùs huiusmodi ante memoriam cõcepisset, & velutì propter se hæc esset scriptura recitata, ad se Dominicum traxit imperium: statimque regressus, possessiones, quas habebat, vendidit. Erant aũt ei trecentæ palmæ vberes, & valdè * optimæ, quas vicinis largitus est, nè in aliquo aut sibi, aut sorori molestia gigneretur. Cętera verò, quę in mobilibus possidebat, vniuersa vendidit: & aggregato non exiguo precio, indigentibus dedit: paucis tamen ob sororem reseruatis, quæ & sexu, & ætate videbatur infirmior. Rursùs autem ecclesiam ingressus, cùm audisset Dominum in Euangelio dicentem, Nolite cogitare de crastino: reliquam quoquè portionẽ pauperibus distribuit, neque se versari passus est domi: sed sorore fidelibus ac notis virginibus commendata, vt earum nutriretur exemplo, ipse iam oĩbus seculi vinculis liber, asperũ atq; arduũ arripuit institutũ. Necdùm aũt tam crebra erant in Aegypto monasteria, neque omninò quisquam auiam solitudinem nouerat: sed quicunque in Christi seruitute sibimetipsi prodesse cupiebat, non longè à sua villula separatus instituebatur. Erat igitur in agello vicino senex quidam, vitã solitariã à prima sectatus ætate: hũc Antonius cùm vidisset, æmulatus est ad bonum. Et primò quidem incipiens, etiam ipse in locis paululùm à villa remotioribus manebat: exindè autem si quem in hoc studio vigilantem compererat, procedẽs quęrebat vt apis prudentissima, nec ad habitaculum suum antè remeabat, nisi eius, quem cupiebat, frueretur adspectibus: & sic, tanquàm munere mellis accepto, abibat ad sua. Tali ibidèm institutus exordio, cùm per dies singulos ità animum roboraret, vt nec opum paternarũ, nec suorum meminisset affinium, oĩe etiã desideriũ & solicitudinẽ erga id, quod cœperat, exerceret, operabatur manibus suis, sciẽs scriptũ esse: Qui non operatur, nõ mãducet: mercedẽ sanè operis sui, precio panis excepto, egẽtibus largiebatur. Orabat frequẽter, q̃ppe q̃ didicerat, q̃ oporteret sine intermissiõe Dñm orare. Auditioni etiã scripturarũ ità studiũ commodabat, vt nihil ex eius animo laberet: sed vniuersa Dñi p̃cepta custodiẽs, memoriã p̃ libris haberet. Sic suã vitã instituens, ab vniuersis fratrib^9 puro diligebat affectu, & oĩbus, ad quos studio discẽdi p̃gebat, obediens, proprias singulorũ gratias hauriebat. Huius continentiã, iucunditatẽ illius sectabatur: istius lenitatem, illius vigilantiam, alterius legendi æmulabatur industriam: istum ieiunantem, illum humì quiescentem mirabatur: alterius patientiam, alterius mansue-

Matt. 19. Acto. 4. Matt. 19. Matt. 6. 2. Thes. 3. 1. Thes. 5.

Aliorum in se virtutes exprimit.

mansuetudinem prædicabat: omnium quoquè vicariam erga se retinens charitatem, atque vniuersis virtutum partibus irrigatus, ad sedem propriā regrediebatur. Ibì secum vniuersa pertractans, omnium in se bona nitebatur exprimere. Neque verò aduersùm coæuos aliquandò mouebatur, sed ea tantummodò flamma egregio viro crescebat in pectore, nè secundus cuiquam in prædictis operibus inueniretur. Et hoc ità faciebat, vt cùm omnes gloria anteiret, omnibus tamen charus esset. Nam & vicini & monachi, ad quos sæpè veniebat, Antonium videntes, Deicolam nuncupabant, indultisque naturæ vocabulis, quidam vt filium, alij vt patrem diligebant.

Dum hæc gereret Antonius, quibus omnium in se prouocaret affectum, inimicus nominis Christiani diabolus, impatienter ferens tantas in adolescente virtutes, veteranis eum aggressus est fraudibus. Et primò quidem tentans, si quo modo posset ab abrepto eum instituto detrahere, immittebat ei memoriam possessionum, sororis defensionem, generis nobilitatem, amorem rerum, fluxam sęculi gloriam, escæ variam delectationem, & reliqua vitæ remissioris blandimenta, postremò virtutis arduum finem, & maximum perueniendi laborem, necnon & corporis fragilitatem suggerebat, & ætatis spatia prolixa, prorsùs maximam ei cogitationum caliginem suscitabat, volens eum à recto proposito reuocare. Postquàm autem diabolus orationibus eius ad Deum per passionis fidem se intellexit elidi, consueta aduersùm omnes adolescentes arma arripiens, nocturnis eum inquietabat illecebris. Et primùm noctibus infesta multitudine, & horribili metu sonitus eum exagitare conabatur. Per dies etiam tam apertis in eum telis irruebat, vt nullus ambigeret, quin Antonius contra diabolum dimicaret: nam & ille cogitationes sordidas conabatur inserere, & hic eas oratu summouebat assiduo. Ille titillabat sensus naturali carnis ardore: hic fide, vigilijs & ieiunijs corpus omne vallabat. Ille per noctes in pulchræ mulieris vertebatur ornatum, nulla omittens figmenta lasciuiæ: hic vltrices gehēnæ flammas, & dolorem vermium recordans, ingestæ sibi libidini opponebat. Ille lubricum adolescentiæ iter, & ad ruinam facile proponebat: hic æterna futuri iudicij tormenta considerans, illæsam animæ puritatem per tentamenta seruabat. Ista autem omnia ad confusionem diaboli fiebant. Qui enim similem se Deo fieri posse existimabat, nunc ab adolescēte, vt miserrimus, deludebatur, & qui contra carnem & sanguinem sæuiebat, ab homine, qui carnem portabat, elisus est. Adiuuabat enim seruum suum Dominus, qui nostrî gratia carnem suscipiens, victoriam corpori contra diabolum largitus est, vt singulis ità certantibus, Apostolicū liceret ꝓferre sermonē: Nō aūt ego, sed gratia Dei, q̄ mecum est. Postremò cùm nec hoc argumēto destruere posset Antonium draco deterrimus, & videret se semꝑ ab eius cogitatibus repelli, secūdùm quod scriptū est, stridēs dentibus, & vlulans, qualis est merito, talis apparebat & vultu: puer horridus atque niger, ad eius se genua prouoluens, humana voce flebat, dicens: Multos seduxi, plurimos decepi: nunc autem vt à cæteris sanctis, ità & tuo sum labore superatus. Quem cùm interrogaret Antonius quisnam esset, qui talia loqueretur, ait: Ego sum fornicationis amicus, ego multimoda aduersùm omnes adolescentes turpitudinis arma suscepi, hinc & spiritus fornicationis vocor. Quantos pudicè viuere disponentes fefelli? quot tenuiter incipientes, ad sordes pristinas redire persuasi? Ego sum, propter quē Propheta lapsos increpat, dicens: Spiritu fornicationis seducti estis: & reuerà per me illi fuerant supplantati. Ego sum, qui teipsum sæpè tentaui, & semper repulsus sum. Cùm hoc Christi miles audisset, gratias agens Deo, & largiore aduersùs inimicū confortatus audacia, ait: Multùm ergò despicabilis, multumque contemptibilis es. nam & obscuritas tua & ætas, infirmarum signa sunt rerum. Nulla mihi iam de te cura est: Dominus mihi adiutor est, & ego exultabo super inimicos meos. Et statìm ad vocem cantantis phantasma, quod videbatur, euanuit. Hæc autem Antonij cōtra diabolum fuit prima victoria, immò virtus in Antonio Saluatoris, qui peccatum in carne condemnauit, vt iustificatio legis, in nobis compleretur: quia non secundùm carnem ambulamus, sed secundùm spiritum. Sed neque Antonio securitatem dedit hìc vnus triumphus, nec diabolo semel fractæ defecēre vires. Nam & iste, vt leo rugiēs, quærebat aditum, per quem posset irrumpere: & ille scripturarum doctus eloquio, non ignorabat multas esse dæmonum captiones. Propter quod solerti propositum labore seruabat, considerans quia posset satanas in carnis colluctatione superatus, nouarum aduer-

Marginalia: Diabolicis infestatur insidijs. — Vigilijs & ieiunijs corpus omne vallabat. — 1. Cor. 15. — Matt. 8. — Osee 4. — Psal. 117. — Rom. 8.

aduersùs se artium machinas acriùs commouere. Idcircò magìs ac magìs subiugabat corpus suum, nè victor aliorum, in alijs vinceretur. Disponens igitur duriori se vitæ lege constringere, cùm omnes infatigabilem adolescentis mirarentur instantiam, sanctum toleranter ferebat laborem, & voluntariæ seruitutis longum in Dei opere studium, consuetudine in naturam vertebat. Inediæ autem & vigiliarum intantùm patiens erat, vt credulitatem viribus vinceret. Pernoctabat in oratione sæpissimè, edebat semèl in die post solis occasum, nonnunquàm biduo, triduoque sic permanens, quarta demùm die reficiebatur. Sumebat verò panem & sal, potumque aquæ perparuum. de carnibns verò & vino tacere melius puto, quàm quicquam dicere: quoniam nec apud plurimos quidem monachorum istiusmodi escæ in vsu haberentur. Quieti autem membra concedens, iunco contexto atque cilicio vtebatur: nonnunquàm etiam super nudam humum iacebat, vnguenta penitùs repudiās. Dicebat enim minimè posse vtentium, & præcipuè iuuenum, corpora roborari, si olei essent lenitate mollita: oportere verò asperos carni labores imperare, secundùm Apostoli præceptum, dicentis: Quandò * infirmior, tunc fortior sum & potens. Asserebatque sensum sic animi posse reuiuiscere, si corporis fuisset impetus fatigatus. Vndè nec temporum longitudine laborū merita pensabat, sed amore & famulatu spontaneo semper tanquàm in principijs constitutus, ad profectum diuini metûs desiderium concitabat: nouisq; cupiens augeri præterita, supramemorati doctoris sermonum recordabatur, qui ait: Præterita obliuiscens, & in futurum conualescens. Meminerat quoquè Eliæ prophetæ, dicentis: Viuit Dominus, cui adsto hodiè ante ipsum. & differebat, cur hodiè esset appositum, quia non computabat Elias præteritum tempus: sed tanquàm quotidiè in certamine constitutus, talem se præbere cupiebat, qualem sciebat dignum Dei esse conspectibus, purum corde, & paratum obedire voluntati eius.

Inediæ, vigiliæ & orationes Antonij.

2. Cor. 12.

Philip. 3.

3. Reg. 17.

Igitur sanctus Antonius secùm reputans, oportere D E I famulum ex instituto magni Eliæ exemplum capere, & ad illud speculum vitam suam debere componere, ad sepulcra non longè à villa constituta secessit, vni de * cognitis mandans, vt statutis diebus sibi alimenta deferret. Et cùm in vna marmoria supradictus frater eum clausisset, solus ibidèm morabatur. Metuens ergò diabolus, nè accessu temporis eremum quoquè habitari faceret, ità eum aggregatis satellitibus suis varia cæde lacerauit, vt doloris magnitudo, & motum auferret, & vocem. Nam & ipse posteà referebat, vulnera fuisse tam grauia, vt vniuersa hominum tormenta superarent: sed Dei prouidentia. quæ nunquàm in se sperantibus deest, conseruauit eum. Alio die is, quem supradiximus, frater aduenit, cibos deferens assuetos, atque eum iacentē in terra semimortuum, fractis foribus, inuenit. Quem impositum humeris, ad villulæ domicilium reportauit. Quo audito, ingens vicinorum atque affinium multitudo concurrens, tristi in medio positi funeri debitum reddebat officium. Et iam media noctis parte transgressa, grauis peruigiles omnium oculos vicerat sopor: Antonius, anima paululū redeunte, suspirans eleuauit caput: cæteris verò alta quiete prostratis, eum, à quo delatus fuerat, vigilare conspexit, eumque nutu aduocans, obsecrauit, vt nullo penitùs excitato, ad pristinum se referret habitaculum. Relatus ergò, iuxta consuetudinem solus iterùm permanebat: & stare quidē propter recentes plagas non poterat, orans verò prostratus, post orationem clara voce dicebat: Eccè ego hìc sum Antonius: non fugio vestra certamina, etiam si maiora faciatis: nullus me separabit à charitate Christi. Psallebatque dicens: Si consistant aduersùm me castra, non timebit cor meum. Talia eo dicente, bonorum hostis diabolus admiratus, quòd post tot verbera fuisset ausus reuerti, congregatis canibus suis, & proprio furore se lanians: Videtis, ait, quòd nec spiritu fornicationis, nec corporis doloribus superatus, insupèr audacter lacessit nos. Omnia arma corripite, acriùs nobis impugnandus est. Sentiat, sentiat: debet scire, quos prouocet. Dixi, & in adhortantis vocem audientium turba consentit: quia innumeras diabolus habet artes nocendi. Sonitus igitur repentinus increpuit, ità vt loco funditùs agitato, & parietibus patefactis, multifaria dæmonum exindè turba se effunderet: nam & bestiarum, & serpentium formas induentes, omnem protinùs locum repleuêre phantasijs leonum, taurorum, luporum, aspidum, serpentium, scorpionum, necnon & pardorum atq; vrsorum. Et hæc singula secundùm suam fremebant naturam. Rugiebat leo, occidere volens: taurus mugitu & cornibus minabatur: serpens

Atrocissimè verberatur à dæmonibus.

Psal. 26.

pens ſibilo perſonabat: luporum impetus inhiabat: pardus diſcolor à tergo,authoris ſui calliditates varias indicabat. Truces omniũ vultus,& vocis horridæ dirus auditus. Antonius flagellatus atque cõfoſſus,ſentiebat quidem aſperiores corporis dolores,ſed imperterritus,durabat mente peruigili. Et licèt gemitum vulnera carnis exprimerent,ſenſu tamen idem permanens,quaſi de inimicis luderet,loquebatur: Si virium aliquid haberetis, ſufficeret vnus ad prælium: ſed quoniam Domino vos eneruante frangimini, multitudine tentate inferre terrores: cùm hoc ipſum infirmitatis indicium ſit,quòd irrationabilium induitis formas beſtiarum. Rurſumque confidẽs aiebat: Si quid valetis,ſi vobis meî poteſtatè Dominus dedit,eccè præſtò ſum: deuorate conceſſum: Si verò non poteſtis,cur fruſtrà nitimini? Signum enim crucis, & fides ad Dominum, inexpugnabilis nobis murus eſt. Multa cõtra ſanctum Antonium minantes,fremebant dentibus ſuis, quòd nullus eorum tentamenta ſequeretur effectus,ſed maximè econtrariò gigneretur illuſio. Non oblítus Ieſus colluctationis ſerui ſui,eidem protector factus eſt. Deniquè cùm eleuaret oculos, vidit deſupèr culmẽ aperiri, & deductis tenebris, radium ad ſe lucis influere. Poſt eius ſplendoris aduentum,nec dæmonum aliquis apparuit,& corporis dolor extemplò deletus eſt. Aedificium quoquè, quod pauloantè diſſolutũ fuerat, inſtauratũ eſt. Ilicò præſentiam Domini intellexit Antonius,& ex intimo pectore trahens longa ſuſpiria,ad viſionẽ,quæ ei apparuerat,loquebatur dicens: Vbì eras,bone Ieſu? vbì eras? Quarè non à principio affuiſti,vt ſanares vulnera mea? Et vox ad eum facta eſt,dicens: Antoni,hîc eram, ſed expectabam videre certamen tuum. Nunc autem quia dimicando viriliter non ceſſiſti,ſemper auxiliabor tibi,& faciam te in omni orbe nominari. His auditis,exurgens intantùm roboratus orabat, vt intelligeret ſe plùs recepiſſe tunc virium, quàm antè perdiderat. Erat autem tunc Antonius annos natus trigintaquinque. Exindè cùm voluntati promptę merita religioſa ſuccreſcerent,vadẽs ad ſupradictum ſenem, precabatur vt in deſerto pariter abirent. Cauſante illo ſenile æuum & rei nouitatem, ſolus contendit ad mõtem, & eremi adhuc monachis ignotæ vitæ,rupto metu,viam conatus eſt pandere. Sed nec tunc ceſſauit infatigabilis aduerſarius: nam impedire eius propoſitum volens,argenteum diſcum in itinere proiecit. Quo viſo,Antonius callidi artificis agnouit aſtutiam: ſtansque intrepidus, & diſcum toruis intuens oculis, doli authorem in phantaſmate obiurgabat argenti,talia ſecum reputans: Vndè hîc in deſerto diſcus? auium hoc iter eſt: nulla ſunt veſtigia commeantium: lapſus de ſarcinà,præ magnitudine latère non potuit: ſed & qui perdiderat reuerſus, ob ſolitudinẽ locorum inueniſſet profectò,quod ruerat. Hoc artificium,diabole,tuum eſt: non impedies voluntatem meam: argentum tuum tecum ſit in perditionem. Hæc illo dicente,diſcus,vt fumus à facie eius euanuit. Dehinc non vt antè in phantaſmate,ſed ingẽtem auri maſſam in itinere conſpexit. Verùm hanc vtrùm diabolus ſimulauerit,an ad Antonium comprobandum, quia nec veris opibus ineſcaretur, virtus cæleſtis oſtenderit,ignoratur: hoc tamen agnouimus,quia quod viſum eſt,aurum fuit. At ille magnitudinem admiratus radiantis metalli,rapido curſu,quaſi quoddam vitaret incendium,ad montem vſque perrexit: ibique flumine tranſuadato, inuenit caſtellum deſertum,plenum ob tempus & ſolitudinem venenatorum animalium, in quo ſe cõſtituens nouus hoſpes habitauit. Statìm ad eius aduentum ingens turba ſerpentium, quaſi perſecutorem paſſa,profugit. At ille obſtructo lapidibus introitu,panes menſium ſex,vt Thebæis mos eſt,ſecum recondens: nam crebrò per annum incorrupti durare ſolent: necnon & exiguum habens aquæ, ſolitarius perdurabat, nuſquàm indè procedens,nunquàm aliquem ſuſcipiens: intantùm, vt cùm bis in anno per tectum deſupèr panes acciperet,nullum cum deferentibus haberet alloquium. Multis igitur videndi eum deſiderio, & ſtudio requirendi ante oſtium eius pernoctantibus, audiebantur vt vulgi voces aduersùm Antonium,tumultusque dicentium: Quid te noſtris ingeris habitaculis? quid tibi & deſerto? Abſcede à finibus alienis: non potes hîc habitare,non noſtras inſidias ſuſtinere. Et primò quidem, qui foris erant, exiſtimabant aliquos homines ſcalis poſitis introîſſe,ibique contendere. Poſtquàm autem per cauernam introſpicientes nullum viderunt, dæmones intellexerunt contra eum contendere: & nimio metu perterriti, Antonij auxilium flagitabant. At ille oſtio propinquans,ad conſolandos fratres,nè timerent,atque vt indè recederent,precabatur:

Signum crucis & fides ad Dominũ, murus inexpugnabilis.

Insidiæ maligni dęmonis.

Dæmones infeſtãt Antonium.

trepidantibusque asserebat à dæmonibus incuti metum: Signate vos, inquiens, & abite securi, ipsosque semetipsos sinite deludere. Itaque illis reuertentibus, hîc remanebat illæsus, nec vnquàm in certamine lassabatur. Accedētium autem augmētum profectuum, vel debilitas repugnantium, maximum eius contentioni leuamen addiderant, tum eius animo constantiam suggerebant. Rursusque ad eremum venientibus turbis, quidam mortuum eum se existimauerant reperturos: ille psallebat intrinsecùs: Exurgat Deus, & dissipentur inimici eius, & fugiant, qui oderunt eum, à facie eius: sicut deficit fumus deficiant, vt liquescit cera à facie ignis, ità pereant peccatores à facie Dei. Et iterùm: Omnes gentes circumdederunt me, & in nomine Domini vindicaui in eis.

Psal.67.

Psal.117.

Sic Antonius annis viginti solitariè transactis, atque ab hominum segregatus conspectibus, perdurauit. Cùm ergò multorum, & propositum imitari cupientium, & notorum multitudo ad eum concurreret, necnon & patientium infinita se caterua conglomeraret, tādèm penè iam ꝑ vim foribus euulsis, quasi ex aliquo cælesti * aditu cōsecratus apparuit. Obstupuerunt vniuersi & oris gratiam, & corporis dignitatem: ꝙ nec per inquietem intumuerat, nec ieiunijs dæmonumq; certamine faciem eius pallor obsederat: sed econtrariò quasi nihil temporis egisset, antiquus membrorum decor perseuerauit. Porrò quanta miracula, quæ in illo animi puritas fuit? Nunquàm hilaritate nimia resolutus in risum est: nunquàm recordatione peccati tristia ora cōtraxit: non magnis stupentium se elatus est laudibus. Nihil in illo indecens solitudo, nihil asperum quotidiana cum hostibus bella cōtulerant: sed temperata mens æquali ad cuncta ferebatur examine. Plurimos igitur ab immundis spiritibus, & infirmitatibus varijs Dei gratia per Antonium liberauit. Sermo eius sale conditus consolabatur mœstos, docebat inscios, concordabat iratos, omnibus suadens, nihil amori Christi anteponendum. Proponebatq; ante oculos bonorum magnitudinem futurorum, & Dei clementiam & beneficia retexebat indulta, quòd proprio filio suo non pepercerit Deus, sed pro nostra omnium salute eum tradiderit. Nec mora, plura audientium corda ad humanarum rerum contemptum hæc eius suasit oratio, & habitandæ eremi istud eius exordium fuit. Quid sanè & Arsenoitarum oppido gestum sit, non transibo silentio. Nam cùm fratres vellet inuisere, & riuulum fluminis Nili, qui crocodilis & multis eiusdem fluminis bestijs plenus erat, transuadare esset necessè, tam cum comitibus suis transiuit illæsus, quàm indè redibat incolumis. Rursusque in pristinis laboribus perseuerans, multos magisterio suo fratres confirmauit, ità vt breui tempore plurima fierent monasteria: nouos, antiquosque monachos pro ætate vel tempore, paterno moderabatur affectu. Quadam autem die cùm sanctus Antonius congregatis fratribus rogaretur, vt eius institutoria largiretur præcepta, cum ꝓphetica fidutia exaltans vocem, aiebat: Ad omnem quidem mandatorum disciplinam scripturas posse sufficere: sed & hoc optimum fore, si mutuis se inuicèm Fratres sermonibus consolarentur. Et vos ergò, inquit, vt patri referte, quæ nōstis: & ego, quæ per longam ætatem consecutus sum, quasi filijs indicabo. Hoc sit autem primum cunctis in commune mandatum, nullum in arrepti propositi vigore lassescere: sed quasi incipientem augere semper debere quod cœperit, præsertim cùm humanæ vitæ spatia æternitati cōparata, breuissima sint & parua. Ità exorsus, paululùm siluit, & admiratus nimiùm Dei largitatem, rursùs adiecit, dicens: In præsenti hac vita æqualia sunt pro rerum commutatione commercia, nec maiora recipit ab emēte, qui vendit. Promissio autem vitæ sempiternæ vili precio comparatur. scriptum est enim: Dies vitæ nostræ, septuaginta anni: si autem in potētatibus, octoginta anni: quicquid reliquum est, labor & dolor est. Quandò ergò octoginta, aut centum, aut multos annos laborātes, in Dei opere vixerimus, non pari tempore regnaturi sumus in futuro: sed pro annis prędictis omnium nobis seculorum regna tribuentur. Non terrā hæreditabimus, sed cælum: corpus quoquè corruptum relinquentes, idipsum cum incorruptione recipiemus. Ergò, filioli, non vos aut tædium defatiget, aut vanę glorię delectet ambitio. Non sunt enim condignæ passiones huius temporis ad superuenturam gloriam, quę reuelabitur in nobis. Nemo, cùm adspexerit mundum, reliquisse se arbitretur ingentia: quia omnis terra ad infinitatem comparata cælorum, breuis ac parua est. Si ergò nec vniuerso orbi renūciantes, dignum aliquid habitaculis possumus compensare

*adyto

Antonij eximiæ virtutes.

Concio S. Antonij ad discipulos.

Psal.89.

Rom.8.

ſare cæleſtibus: ſe vnuſquiſque conſíderet,& ſtatim intelliget, paruis theſauris & pa-
rietibus,vel modica auri portione contempta,nec gloriari ſe debere,quaſi magna di-
miſerit:nec tædere,quaſi parua ſit recepturus. Vt enim contemnit aliquis vnam ęreā
drachmam,ad drachmas centum aureas conquirendas: ità etiam qui totius orbis do-
minium dereliquit,centuplū de melioribus premijs in ſublimi ſede recipiet. Ad ſum-
mum,illud perſpicere debemus,quòd & ſi noſtras velimus retentare diuitias,cùm le-
ge mortis ab ipſis diuellamur inuiti,vt in libro*Eccleſiaſtes ſcriptum eſt, Quia neſcit Eccle.2.
homò,quid ſit poſt eum in labore ſuo: Cur ergò non facimus de neceſſitate virtutē?
Cur non ad lucranda regna cæleſtia vltrò relinquimus, quod lucis iſtius fine perden-
dum eſt? Nihil eorum curæ ſit Chriſtianis,quæ ſecum auferre non poſſunt: illud poti-
ùs debemus expetere,quod nos ducat ad cælum: ſapientiam ſcilicet,caſtitatem, iuſti-
tiam,virtutem,ſenſum peruigilem,pauperum curam,fidem in Chriſto robuſtam,ani-
mum irę victorem,hoſpitalitatem. Hæc ſectantes, manſionem nobis in terra quieto-
rum,ſecundùm Euangelium,præparabimus. Conſideremus Dn̄i eſſe nos famulos, & Iohan.14.
ſeruitutem debere ei,à quo creati ſumus. Vt enim ſeruus præteriti gratia famulatûs,
præſens aut futurum non contemnit imperium, nec audet aſſerere, ꝙ ex labore trāſ-
acto inſtantis operis habere debeat libertatem, ſed iugi ſtudio (vt in Euāgelio ſcriptū Luc.12.
eſt) eandem ſemper exhibet ſeruitutem,vt & Domino placere poſſit,& metum lucret
& verbera: Sic & nos diuinis congruit parére præceptis, ſcientes quòd æquus ille re-
tributor,in quo quenque inuenerit,in eo ſit iudicaturus, quod prophetica per Eze- Ezech.33.
chielem voce teſtatur. Nam & infelix Iudas, propter vnius noctis impietatem, omni
præteriti temporis labore priuatus eſt. Idcircò tenendus eſt cōtinuus inſtituti rigor,
habentibus Deum auxiliatorem, ſicut ſcriptum eſt: Quia omni proponenti bonum, Rom.8.
Deus cooperatur. Ad inertiam autem calcandam,Apoſtoli præcepta replicemus, q- 1.Cor.15.
bus ſe mori quotidiè teſtabatur: ſimiliter & nos humanæ conditionis vitam ancipitē
retractantes,non peccabimus. Cùm enim excitati à ſomno,ad veſperā nos peruenire
dubitemus,& quieti corpora concedentes,de lucis non confidamus aduentu, & vbi-
què naturæ ac vitæ incertæ memores, DEI nos intelligamus prouidentia gubernari.
Hoc modo nō delinquemus, aut aliqua fragili cupiditate raptabimur: ſed nec iraſce-
mur quidem aduersùs aliquē,nec terrenos cōgregare theſauros ambiemus: quin po-
tiùs metu quotidiani receſſûs, & ſeiungendi corporis iugi meditatione,omnia cadu-
ca calcabimus. Ceſſabit mulierum amor, libidinis extinguetur incendium: inuicèm
nobis debita noſtra donabimus, ante oculos ſemper habentes vltimæ retributionis
aduentum: quia maior formido iudicij,& pœnarum timor horridus,ſimul & lubricæ
carnis incentiua diſſoluit,& ruentem animam,quaſi ex aliqua rupe,ſuſtentat. Ideoq;
precor,vt ad finem propoſiti omni labore tendamus. Nemo poſt tergum reſpiciens, Gen.19.
Lot imitetur vxorem,præſertim cùm Dn̄s dixerit,nullum ponētem manum ſuꝑ ara- Luc.9.
trum,& reſpicientem retrorsùm,dignum eſſe regno cælorum. Reſpicere autē retror-
sùm,nihil aliud eſt,ꝙ̄ in eo pœnitere, quod cœperis, & mūdanis rursùs deſiderijs ob-
ligari. Nolite,queſo,virtutis,tanꝙ̄ impoſſibile,nomē pauere: nec peregrinū vobis,aut
procùl poſitum videatur hoc ſtudium,quod ex noſtro, Dei gratia præcedente,pendet
arbitrio. Huius operis homini inſerta natura eſt,& eiuſinodi res eſt, quæ noſtram tā-
tummodò expectat voluntatem. Græci ſtudia transmarina ſectentur, & in alieno or-
be conſtitutos,inanium literarum quærant magiſtros: nobis verò nulla proficiſcēdi,
nulla transfretandi fluctus neceſſitas imminet: in omni ſede terrarum cōſtituta ſunt
regna cælorum. Vndè Dominus in Euangelio ait: Regnum Dei intrà vos eſt. Virtus, Luc.17.
quæ in nobis eſt,mentem tantùm requirit humanam. Cui enim dubium eſt, quia na-
turalis animę puritas,ſi nulla fuerit extrinſecùs ſorde polluta,fons ſit & origo omni-
um virtutum? Bonam neceſsè eſt eſſe eam, quā creauit bonus creator. Quòd ſi fortè
cunctabimur,audiamus Ieſum filiū Naue,populo dicentem: Rectum facite cor veſtrū Ioſ.24.
ad Dominum Deum Iſrael. Nec Iohannes diſſonam tulit de virtute ſententiam,præ-
dicans: Rectas facite ſemitas eius: ſiquidem hoc eſt rectam eſſe animam,cùm eius prin Luc 3.
cipalis integritas nulla vitiorū labe maculatur: ſi naturam mutauerit, peruerſa tunc
dicitur: ſi conditio ſeruetur,virtus eſt. Animam noſtram commendauit nobis Deus.
ſeruemus depoſitum,quale accepimus. Nemo cauſari poteſt extrinſecùs ſitum,quod
in ſe naſcitur: facturam ſuam, qui fecit,agnoſcat: opus ſuum inueniat,vt creauit. Suf-

 ficit

ficit nobis naturalis ornatus: nè deturpes, homo, quod tibi largitio diuina concessit. Opera Dei immutare velle, polluere est. Illud etiã solicitè prouidere debemus, vt tyrannicam iræ superemus insaniam: quia scriptum est, Iracundia viri iustitiam Dei
Iac.2. non operatur. Et iterùm: Desiderium concupiscens parit peccatum: quo perfecto,
Iaco.1. mors gignitur. Diuinæ vocis præceptum est, vt iugi custodia tueamur animam no-
Prou.4. stram: quia exercitatos ad supplantandũ habemus inimicos, dæmones scilicet, contra quos nobis, secundùm Apostolicam contestationem, pugna sine intermissione
Ephe.6. est. Ait enim: Non est nobis colluctatio aduersùs carnem & sanguinem: sed aduersùs principatus & potestates huius mundi, aduersùs spiritalia nequitiæ in cęlestibus: Ingens eorum turba istum peruolat aërem: non procùl à nobis hostium caterua discurrit. Et diuersitatem quidem eorum nõ est meæ paruitatis exponere, sed hanc maioribus concedo rationem. Quod autem in promptu est, & ignorare nõ expedit, dolos scilicet eorum aduersùs nos compositos, breuiter indicabo. Hoc primùm debemus mentibus affigere, nihil Deum fecisse, quod malum est, nec ab eius institutione dæmonum cœpisse principia. peruersitas ista, non naturæ, sed voluntatis est vitium. Boni etenim, vtpotè à Deo conditi, ex proprio mentis arbitrio ad terras ruêre de cælis: ibique in cœni sordibus volutati, gentilitatis impias constituêre culturas: & nunc
Diuersa dæmonum nequitia. de nobis torquentur inuidia, atque vniuersa mala commouere non cessant, nè pristinis eorum sedibus succedamus. Diuersa autem eorum & partita nequitia est. Quidam enim ad summum nocendi verticem peruenêre: alij ex comparatione peiorum, videntur esse leuiores: atque omnes pro possibilitate virium, diuersa contra singulas causas sumpsêre certamina. Idcircò necessarium est, donum spirituum discernendorum à Domino petere, vt possimus tam fraudes eorum, quàm studia præuidentes, aduersùm disparem pugnam vnum Dominicæ crucis eleuare vexillum. Hoc munere
2.Cor.2. Paulus accepto, docebat, dicens: Non enim eius ignoramus astutias. Ad cuius exemplum etiam nos oportet ex his, quæ passi sumus, mutuis nos inuicèm instruere sermonibus. Hostile illis contra omnes Christianos, maximè verò contra monachos & virgines Christi, odium est. Eorum semitis laqueos tendunt, eorum mentes impijs atque obscœnis cogitationibus nituntur euertere: sed nihil vobis in hoc terroris incutiant. Fidelium enim orationibus atque ieiunijs ad Dominum, statìm corruunt: nec tamen, si paululùm cessauerint, prorsùs plenam putetis esse victoriam. Solent saucij grauiùs assurgere, & mutata arte pugnandi, cùm cogitatione nihil egerint, pauoribus terrent, assumentes nunc mulierum, nunc bestiarum, nunc serpentium formas, necnon & ingentia quædam corpora, & vsque ad tectum domûs porrectum caput, infinitas species & militum cateruas. Quæ omnia ad primum quoquè crucis signum euanescunt. His quoquè agnitis fallaciarum modis, incipiunt præsagire, & futurorum dierum euentus velle prædicere. Cumque & in his cõtempti fuerint, ipsum iam suæ nequitiæ principem, ac totius mali summitatem, ad subsidium sui certaminis vocant. Crebrò deniquè Antonius talem à se visum diabolum afferebat, qualem &
Iob 41. beatus Iob, Domino reuelante, cognouerat. Oculi eius àc si species luciferi: ex ore eius procedunt lampades incensæ. Crines quoquè incendijs sparguntur, & ex naribus eius fumus egreditur, quasi fornacis æstuantis ardore carbonum. Halitus eius, vt pru-
Ibidèm. na, flamma verò ex ore eius glomeratur. Cum huiusmodi terroribus visus est princeps dæmonum, inquit Antonius, & ingentia sæpè, vt dixi, promittens, impietatis suæ definit lingua magniloqua, de qua Dominus triumphauit, ad Iob dicens: Arbitratur enim ferrum, vt paleas: æramentum, vt lignum putridum: maria, vt sata crasa: tarta-
Esa.10. ra profunda, tanquàm captiua æstimabit: abyssum, vt deambulatorium. Per prophetam quoquè increpat, dicens: Persequens comprændam, & omnem orbem terrarum manu mea vt nidum tenebo, & vt oua derelicta auferã. Si iniquus funereas euomens voces, benè viuentium aliquos frequenter illaqueet, sed nos nec eius pollicitationibus credere, nec minas formidare debemus. fallit enim, nihilque verum semper
Iob 40. promittit. Nam si non mendacia cuncta loqueretur, quomodò talia & tam infinita promittens, hamo crucis vt draco aduncatus à Domino est, & capistro ligatus vt iumentum, & quasi mancipium fugitiuum vinctus circulo, & armilla labia perforatus, nullum omninò fideliũ deuorare permittitur? Nũc miserabilis vt passer, ad ludẽdum irretitus à Christo est, calcaneo Christianorũ substratus gemit. Ille, qui vniuersa maria à

ria à se deleta plaudebat, ille, qui orbem terrarum manu sua teneri pollicebatur, eccè à nobis vincitur, eccè me aduersùm se prohibere non potest disputantem. Contemnenda est, filioli, penitùs cum inanibus verbis superba iactantia: fulgorque ille, qui lucere se simulat, non veri splendor est luminis, sed quibus arsurus est, indicat flãmas. Nam dicto citiùs recedens, suarum secum refert simulacra pœnarum. Solent etiam cum modulatione nonnunquàm apparentes psallere. Proh nefas, ad hæc & impuro ore sacra scripturarum eloquia meditantur. Frequenter enim legentibus nobis, quasi Echo ad extrema verba respondent. Dormientes quoquè excitant ad orandum, vt totius noctis somnum eripiant: plerosque etiam, dum se in monachorum nobilium habitu transferunt, monachos coërcent, & pristina, quibus conscij sunt, peccata imputant: sed spernendæ sunt eorum increpationes, & admonitiones ieiunandi, vigiliarum quoquè fraudulenta suggestio. Ob id enim familiares nobis species assumunt, vt affinitate virtutum nocentes, faciliùs virus interserant, & innocentes quosq; per speciem honestatis elidant. Impossibile posteà, durumque hoc studium prædicantes, vt dum onerosum esse videtur quod cœptum est, ex desperatione tædium, & ex tædio succedat ignauia. Idcircò propheta missus à Domino, luctuosa denũcians, sublimi voce dicebat: Væ qui potat proximum suum subuersione turbida. Huiusmodi enim exhortamenta deprauatoria sunt itineris, quod ducit ad cælum. Idcircò cùm venisset Dominus ad terras, & vera de eo dæmones prædicarent, (verè enim dicebant, Tu es Christus filius Dei viui) vociferãtium ora claudebat, qui vinctas hominũ linguas soluebat, nè cum præconio veri, peruersitatis venena miscerent, & vt nos eius exemplo, etiam si profutura suaderent, in nullo his commodaremus assensum: quia profectò nõ cõgruit, nos post libertatẽ à Dño cõcessam, & scripturarũ pcepta vitalia, à diabolo viuendi capere exempla, qui suum deserens ordinẽ, sacrum Christi temerauit imperium. Proptereà etiam Dominus eum de scripturis loquentem iubebat tacere, quia peccatori dicit Deus, Quarè tu enarras iustitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum? Omnia dæmones simulant, colloquuntur sæpè cum fratribus, & eos sæpè conturbant, sæpè inconditos excitant sonitus, manus appræhendunt, sibilant, insipienter cachinnant, vt vel in puncto peccati Christianum pectus introëant. Cumque ab vniuersis fuerint repulsi, ad extremum debilitatem suam lamentatione testantur. Et Dominus quidem quasi Deus, & suæ conscius maiestatis, obmutescere his imperabat: nos autem vestigijs sanctorum inhærentes, eandem gradiamur viam, qui memoratas subtiliùs fallacias peruidentes, canebant: Cùm consisteret aduersùm me peccator, obmutui, & humiliatus sum, & silui à bonis. Et iterùm: Ego verò tanquàm surdus non audiebam, & sicut mutus non aperiens os suum: Et factus sum vt homo non audiens. Christus silentium vt Dominus imperauit: nos diabolo nihil credamus, & vincimus. Si orare compellunt, si ieiunia suadent, non ex eorum nos monitis, sed ex nostra consuetudine id agamus. Deniquè etiamsi irruentes mortem nobis intentare videantur, ridendi potiùs sunt, quàm timendi: quia cùm sint debiles, minantur cuncta, nec faciunt. Equidem de istis iam transitoriè me dixisse memini, tamen eadem nunc explicanda sunt latiùs, quia non mediocrem affert repetitio medelam. Adueniente Domino, destructus est inimicus, & omne penitùs eius robur elanguit. Propter quod pristinæ virtutis memor, quasi tyrannus iam senescens, cùm ruisse se videat, in perniciem grassatur humanam: nec tamen potest firmum Deo pectus, cogitationum & cęterarum arte fraudum peruertere. Nam luce clarius est, cùm aduersarij nostri nec humana carne sint septi, vt causare valeant, idcircò nos à se nõ posse superari, quia clauso ostio interiore, intrare non valeant. Et reuerà si fuissent hoc fragili corpore colligati, obserato introitu, ijsdem negaretur accessus. Cùm autem (vt diximus) hoc impedimento sint liberi, & obstructa penetrent, atque in omni licenter volitent aere, manifestum est ob eneruationem eorum permanere ecclesiæ corpus illæsum. Deniquè satellites impij cum principe suo diabolo, quem Saluator in Euangelio homicidam & patrem malitiæ ab initio fuisse firmat, nobis aduersùm se dimicãtibus fortiter nullo modo cessissent, si potestas eorum non fuisset ablata. Nam si mentior, cur nobis, satanas, parcis, qui vbiquè discurris? Cur qui nullo clauderis loco, aduersùm te benè viuentium & disputantium non potes labefactare constantiam? Sed fortassè nos diligis, quos quotidie conaris obruere: aut credibile est te esse bonitatis magistrum, & fauere

Fallacia dæmonum.

Habac. 2.

Luc. 4.

Nec vera dicenti dæmoni credendum.

Psal. 49.

Psal. 38.

Psal. 37.

Iohan. 8.

uere magis optimis, quàm nocere? Et quid tam charum tibi esse potest, quàm lædere, maximè eos, qui tuis sceleribus viriliter repugnant, secundùm quod scriptū est, Quia abominatio est pietas peccatori? Quis tam fœcundum ad malitiam possidet pectus? quis tam meditatas implere conatur insidias? Scimus te impurissimum cadauer, scimus quia idcircò viuimus Christiani, & contra te nobis est secura congressio, quia infirmatus es à Domino. Ideò de tuis confoderis iaculis, quia minationem tuam non sequitur effectus: Quòd si fallimur, cur cum terrore simulato, cur magnitudine corporum nostram aggrederis fidem? Si voluntatem sequitur possibiltas, tātùm tibi velle sufficiat. Is enim potentiæ mos est, non extranea fallaciæ adiumenta conquirere, sed sua virtute implere quod cupiat. At nunc dum theatrali mutatione formarum, quasi rudem infantiam scenica niteris simulatione deludere, exhaustas vires manifestiùs probas. Nunquidnam verus ille angelus, contra Assyrios missus à Domino, aut populorum eguit societate, aut sonitus quæsiuit, aut plausus: & non potiùs tacitam exercens potestatem, centum octogintaquinque millia hostium sermone velociùs iuxta iubentis Domini prostrauit imperium? Vos ergò cùm fragiles sitis viribus, perpetuus vos consequitur interitus. At dicet aliquis: Cur diabolus egrediens, beati Iob omnem in ruinam impulit domum? cur eius opibus penitùs dissipatis, parietum quoquè fundamenta subuertens, vnum numerosæ sobolis coaceruauit sepulcrum? cur ipsum ad extremum diri vulneris nouitate percussit? Qui hoc opponit, audiat è diuerso, non diabolum potuisse hoc, sed Dominum, à quo potestas aduersùm nos dupliciter datur, vel ad gloriam, si probamur: vel ad pœnam, si delinquimus. Quin potiùs ex hoc animaduertat, ne contra vnum quidem hominem diabolum quicquam potuisse, si non potestatem accepisset à Domino. Nullus enim, quod suæ ditionis est, ab alio deprecatur. Sed quid Iob memoro, quem nec expetitum potuit vincere? sed nec contra iumenta quidem eius, nec contra oues, nec contra sues sine concessu Dei proprium robur exercuit, sicut in Euangelio scriptum est: Dæmones autem rogabant eum, dicentes: Si eijcis nos hinc, mitte nos in gregem porcorum. Quomodò igitur qui porcorum expetunt mortes, imaginem Dei hominem, & tam charum conditori animal, suo valebunt iure peruertere? Magna, dilectissimi, aduersùm dæmones arma sunt, vita syncera, & intemerata ad Deum fides. Credite mihi experto: pertimescit satanas rectè viuentium vigilias, orationes, ieiunia, mansuetudinem, voluntariam paupertatem, vanæ gloriæ contemptum, humilitatem, misericordiam, iræ dominatum, & præcipuè purum cor erga Christi amorem. Nouit deterrimus coluber, ex præcepto Domini sub iustorum se iacere vestigijs, qui ait: Eccè dedi vobis potestatem calcare super serpentes & scorpiones, & super omnem virtutem inimici. Si autem & diuinationem se habere simulantes, venturos fratres nunciauerint, & affueriut quos venire prædixerant, nec sic fides est commodanda mendacibus: ob id enim præcessère venientes, vt credulitas sibi paretur ex nuncio, & posteà aditus ex credulitate fallaciæ. Verùm in hoc nullum Christiano debet esse miraculum, cùm non tantùm qui leuitate naturæ per cuncta discurrunt, valeant preuenire gradientes, sed homines quoquè equorum velocitate præuecti, nuncient affuturos. Non enim ea, quæ nondùm fieri cœpta sunt, referunt: quia Dominus solus conscius est futurorum: sed quorūm conspiciunt in actu initium, eorum sibi tanquàm apud ignaros vendicant de futuris notionem. Nam quantos nunc putatis velocitate pernice istum cœtum, nostrosq; contra se sermones, ante relatum alicuius hîc positi, longè manentibus indicare? Hoc quod dico, vobis perspicuum fieri potest exemplis. Si quis à Thebaide aut alicuius regionis oppido cœperit proficisci, & hunc dęmones viderint in itinere ambulantem, pernicitate memorata possunt prædicere venientem. Ità & de Nili inundatione solenni, cùm multas in Aethiopia viderint pluuias, è quibus fluuius intumescens, vltra alueum effluere consueuit, præcurrentes ad Aegyptum, nunciant amnis aduentum. Hoc autem & homines, si illis celeritas esset tanta naturæ, facilè nunciarent. Vt enim speculator beati Dauid ad verticem loci celsioris ascendens, prior, quàm hi, qui in terra erant, prospiciens venientes, non quędam incerta de futuris, sed de his, qui venire cœperant, nunciabat: sic & dæmones, cura peruigili omnia considerantes, rapido cursu sibi inuicèm nunciant. Sed si fortè contigerit, vt Dei nutu ad finem cœpta non veniant: hoc est, si aut viator è media regrediatur via, aut suspensis nubibus, aquæ

Eccl. 1.
Imbecillitas satanæ.
4. Reg. 19.
Iob 1.
Iob 2.
Matt. 8.
Nota quid satan reformidet.
Luc. 10.
2. Reg. 18.

aquæ ad altum cæli cardinem deferantur, tunc decipientium vnà cum credentibus error aperitur. Hæc gentilitatis fuére principia, his præsagorum dolis apud delubra dæmonum quondàm credebantur oracula, quæ aduentu Domini nostri Iesu Christi, indicto sibi silentio, obmutuerunt, suosque perdidére captiuos. Quis (rogo) arbitratur medicum ex obseruatione membrorum, cùm animæ æstuantis incendia, venarum pulsu, leniquè digitorum attactu scrutatur, diuinam arbitratur habere notitiam? Quis gubernatorem, nauigationis suæ vitam inter cæli sidera requirentem, maiestatis honore veneratur? Quis agricolam de aridis æstatis feruoribus, aut de hyemali aquarum largitate, vel frigore disputantem, non potiùs de experientia laudat, quàm DEI consecrat nomine? Verùm vt concedamus paulispèt vera dæmones nunciare: respondete mihi, quis fructus est nôsse venientia? Nunquid aut sciens hæc aliquandò laudatus, aut punitus est nesciens? In hoc vnusquisque sibi præparat seu tormenta, seu gloriam, si vel negligat scripturarum mandata, vel faciat. Nullus ob id nostrûm hanc arripuit vitam, vt habeat prescientiam futurorum, sed vt præceptis Domini obediens, amicus esse incipiat de seruo. Curandum est non præscire quę veniunt, sed implere quæ iussa sunt: nec institutionibus bonis hanc flagitare mercedem, cùm magis debeamus victoriam contra diabolum ab auxiliatore Domino postulare. Sed si fortè aliquis hoc libenter assumat, vt futura cognoscat, habeat purum cor: quia credo animam Deo seruientem, si in ea perseuerauerit integritate, qua renata est, plùs scire posse, quàm dæmones. Talis erat anima Elisei, quæ alijs incognitas virtutes faciebat. Nunc iam cæteras vobis dæmonum explicabo fallacias. Solent nocte venientes angelos Dei se fingere, laudare studium, mirari perseuerantiam, futura præmia polliceri. Quos cùm videritis, tam vos, quàm domos vestras crucis armate signaculo, & confestim soluentur in nihilum: quia metuunt illud trophæum, in quo Saluator aëreas expolians potestates, eas fecit ostentui. Solent etiam varijs simulationibus membra torquere, & nostris procaciter offerre se visibus, vt mentē pauore, & corpus horrore concutiant. Sed & in hoc fides Deo tuta & immota, fugat eos quasi infirma ludibria. Non est autem difficilis bonorum spirituum malorumque discretio, quæ sic, Deo tribuente, panditur. Sanctorum angelorum amabilis & tranquillus adspectus, quia non contendunt, neque clamant, neque audiet aliquis vocem eorum: verùm tacitè leniterque properantes, gaudium, exultationem, fiduciam pectoribus infundunt: si quidem cum illis est Dominus, qui est fons & origo lætitiæ. Tunc mens nostra non turbida, sed lenis & placida, angelorum luce radiatur: tunc anima cælestium præmiorū auiditate flagrans, effracto (si posset) humani corporis domicilio, & membris exonerata mortalibus, cum his, quos videt, abire festinat ad cælum. Horum tanta benignitas est, vt si quis pro conditione fragilitatis humanæ, miro fuerit eorum fulgore perterritus, omnem continuò ex corde auferant metum. Ità Gabriel, cùm Zachariæ loqueretur in templo, & angeli, cùm diuinum virginis partum pastoribus nunciarent, & qui Dominici corporis agebant excubias, securis videntium se mentibus ostendentes, nè metuerent imperabant. Metus enim non tantùm ex pauore animi, quantùm ex magnarum rerum sæpè incutitur adspectu. Pessimorum verò vultus truces, sonitus horridi, sordidi cogitatus, plausus motusque indisciplinatorum adolescentum, vel latronum: è quibus confestim timor animę, sensibus stupor incutitur, odium Christianorum, monachorum mœror tędiumque, suorum recordatio, metus mortis, cupído nequitiæ, lassitudo virtutis, cordis hebetatio. Si igitur post timorem horrore concepto successerit gaudium, & ad Deum fidutia, atque ineffabilis charitas, venisse sciamus auxilium: quia securitas animę, pręsentis maiestatis indicium est. Sic nanque & Abraham Patriarcha videns DEVM, gauisus est: & Iohannes cùm Mariam superuenisse sentiret, quæ in sacri ventris hospitio vniuersitatis gestabat parentem, exultauit necdùm natus in gaudium. Si autem incussa formido permāserit, hostis est qui videtur, quoniam nec refouere nouit: vt Gabriel pauentem virginem, nè metuat, iubet: & sicùti pastores nuncio consolati sunt: quinimmò pauorem duplicat, & vsque ad profundam impietatis foueam, vt sibi homines prosternantur, impellit.

Crucis signaculum quàm reformident dæmones.

Boni à malis spiritibus vt queant internosci.

Luc. 1. Matt. 28.

Iohan 8. Luc. 1.

Ibidem.

Exindè misera gentilitas, Dominicę interdictionis ignara, falsò dęmones deos opinata est. Christianorum autem populos his fallacijs irretiri non passus est Dominus,

minus,qui diabolum in Euangelio, audacter ſibi principatum omnium præſumentẽ,
Matt.4. Deu.6.&10. repulit,dicens: Vade ſatanas. ſcriptum eſt enim: Dominum Deum tuum adorabis,
& illi ſoli ſeruies. Horum verborum etiam nobis licentia eſt tributa, quia idcircò lo-
cutus eſt talia,vt ſimilitudo tentamẽtorum,authoris noſtri frangatur eloquijs. Illud,
mei quoquè chariſſimi,admoneo,vt vitæ magis ſit vobis,quàm ſignorum ſolicitudo.
Nullus ex vobis hæc faciens,aut ipſe ſuperbia intumeſcat, aut deſpiciat eos, qui face-
re nõ poſſunt. Conuerſationem magis ſcrutamini ſingulorum: in hac vita & imitari
vos quæ perfecta ſunt,conuenit,& implere quæ deſunt. Nam ſigna facere non eſt no-
Luc.10. ſtræ paruitatis,ſed Domini poteſtatis, qui ad diſcipulos gloriantes in Euangelio, ait:
Nè gaudeatis quia dæmões vobis ſubiecti ſunt,ſed quòd nomina veſtra ſcripta ſunt in
cælis. Nominum enim in libro vitæ cõſcriptio, teſtimonium eſt virtutis & meriti: ex-
Matt.7. pulſio autem ſatanæ,largitio Saluatoris eſt. Vndè his, qui nõ in vitæ laboribus,ſed in
prodigijs exultabant,dicentibus: Nónne in nomine tuo dæmonia eiecimus, & in no-
mine tuo virtutes multas fecimus? reſpondebit Dominus: Amen dico vobis,Non no
ui vos. Diſcedite à me operarij iniquitatis. Nõ enim nouit Dominus vias impiorum.
1.Ioan.4. Hoc ergò magnoperè poſtulemus, vt donum ſpirituum diſcernendorum mereamur
accipere: quô,ſecundùm ſententiam ſcripturarum, omni ſpiritui non credamus. Vo-
lueram quidem iam finire ſermonem,& ſilentio premere,quæcunque meæ acciderãt
paruitati: ſed nè putetis me fruſtrà commemorâſſe, quæ euenire non poſſint, idcircò
licèt inſipiens fiam,(tamen Dominus,qui ſecretæ mentis eſt inſpector,nouit non me
cauſa iactãtiæ,ſed veſtri gratia ꝓfectûs hoc facere)pauca replicabo de plurimis. Quo-
tiès me nimijs laudibus efferre conati ſunt,cùm à me in nomine Domini maledicta
reciperent? Quotiès augmenta Nili fluminis futura dixerunt, cùm à me audirent, Et
hoc ad veſtram quid pertinet curam? Quotiès minitantes vt milites armati,ſcorpio-
nibus,equis,beluis & varijs ſerpentibus circundederunt me,& domum, in qua eram,
Pſal.19. repleuerunt,cùm ego econtrà pſallerem: Hi in curribus, & hi in equis, nos autem in
nomine Domini Dei noſtri magnificabimur? & ſtatìm miſericordia Chriſti fugaban-
tur. Quodam autem tempore cum ingenti luce venientes,dixerunt: Venimus Anto-
ni,noſtrum tibi præbere fulgorem. Et ego clauſis oculis,quia lucem diaboli dedigna-
bar adſpicere,orabam: & dicto citiùs impiorum lumen extinguebatur. Poſt menſes
autem paucos cùm coram me pſallerent,& de ſcripturis ſibimet ſermocinarẽtur,ego
tanquàm ſurdus non audiebam. Commouerunt aliquandò monaſterium meum, &
ego mente immobili Dominum deprecabar. Sæpè ſtrepitus,ſæpè ſaltationes,ſæpè ſi-
bilos ingeſſerunt,& me pſallente, ſonus eorum in voces flebiles vertebatur. Credite
mihi,filioli,quod dicturus ſum vobis: Vidi aliquandò diabolum excelſum corpore, q
ſe Dei virtutem & prouidẽtiam auſus eſt dicere,& ait ad me: Quid vis,vt à me tibi do-
netur,Antoni? At ego ſputo vi maxima in os eius ingeminans, totũ me in eum Chri-
ſti nomine armatum ingeſſi: Et ſtatìm ille procerus adſpectu,inter medias manus exi-
liuit. Ieiunanti etiam mihi viſus eſt vt monachus, & panes offerens, his ſermonibus
ſuadebat vt veſcerer,& huic aliquid indulgerẽ corpuſculo: Et tu, inquit, homo es, &
humana fragilitate circundaris: labor paululùm conquieſcat, nè ægritudo ſubrepat.
Ilicò luridam faciem ſerpentis agnoui, & cùm ad conſueta Chriſti munimenta con-
fugerem,tanquàm per feneſtram fumus laberetur,euanuit. Auri quoquè decipulam
mihi in deſerto frequenter tetendit,quod ideò offerebat,vt aut viſu irretiret me, aut
tactu commacularet. Cùm vapularem autem,(nam ſæpè me à dæmonibus non dene-
go verberatum)canebam: Nullus me ſeparabit à charitate Chriſti. Ad cuius vocis au-
ditum in ſe inuicèm defurentes, non meo, ſed Domini ſugabantur imperio, qui ait:
Luc.10. Vidi ſatanam quaſi fulgur cadentem de cælo. Hæc ego,filioli,Apoſtolici memor elo-
quij,in me transformaui, vt propoſitum veſtrum nec dæmonum terror, nec aliqua
laſſitudo diſſolueret. Sed quoniam ob veſtram vtilitatem multa memorando inſipiẽs
factus ſum,& huius rei vobis impertiri cupio notionem,quam veram eſſe nullus am-
bigat audientium. Pulſauit aliquandò dæmon monaſterij oſtium: Egrediẽs video ho-
minem enormi ſublimitate,porrectum caput vſque ad cælum. Cùm ab hoc,quiſnam
eſſet,inquirerẽ,ait: Ego ſum ſatanas. Et ego, Quid, inquã,hîc q̃ris? reſpõdit: Cur mihi
fruſtrà imputant monachi? cur mihi omnes Chriſtianorũ populi maledicunt? Et ego:
Iuſtè faciunt. tuis enim frequenter moleſtantur inſidijs. At ille ait: Nihil ego facio,
ſed

sed ipsi se inuicèm conturbant. Nam ego miserabilis factus sum. Rogo, Nónne legisti, Quia defecerunt inimici frameæ in finem, & ciuitates eorum destruxisti? En nullum iam habeo locum, nullam possideo ciuitatē: iam mihi nulla sunt arma: per omnes nationes cūctasque prouincias Christi personat nomē: solitudines ipsæ quoquè monachorum stipantur choris. Ipsi se, quæso, tueantur, & me sine causa non lacerent. Tum ego Dei gratiam cum alacritate miratus, sic ad eum locutus sum: Nō tuę veritati, quę nulla est, tam nouam & tam inauditam adscribo sententiam: nam cùm fallaciæ caput sis, hoc sine mendacio coactus es confiteri. Verè enim Iesus tuas funditùs subruit vires, & honore nudatus angelico, volutaris in sordibus. Vixdùm verba compleueram, & ille sublimis, Saluatoris deletus est nominatiōe. Quæ ergò iam, ó filioli, poterit residere cunctatio? quæ trepidatio manebit vlteriùs? Quis nos eorū turbo poterit conuellére? Securæ sint animæ singulorum: non sibi fingat cogitatio vana discrimina: nō aliquis timeat à diabolo sublatum, ad pręcipitia se posse deferri. Pellatur omnis anxietas: Dominus enim, qui nostros prostrauit inimicos, manens, vt promisit, in nobis, à varijs nos satanæ muniuit incursibus. En ipse diabolus, qui huiusmodi cum suis satellitibus exercet astutias, nihil se posse cōtra Christianos fatetur. Psal.9. Ioan.14.

Iam curæ Christianorum & monachorum sit, nè per eorum inertiam vires dæmonibus præbeantur. Namquales nos & nostras repererint cogitationes, tales se nobis * præstare consueuerunt. Et si quod in pectoribus malæ mentis & pauoris semen inuenerint, quasi latrones, qui deserta obtinent loca, cœptos cumulant timores, & crudeliter imminentes, infelicem puniūt animam. Sin autem alacres fuerimus in Domino, & futurorum bonorum nos cupído succenderit, si semper omnia manibus Dei committamus, nullus dæmonum ad expugnandum valebit accedere: magis enim cùm munita in Christo corda conspexerint, cōfusi reuertētur. Ità & Iob firmatum in Domino diabolus refugit, & infelicissimum Iudam expoliatum fide, vinculis captiuitatis innexuit. Vna est ergò ratio vincendi inimicum, lætitia spiritualis, & animæ Dominum semper cogitantis iugis recordatio, quæ dæmonum dolos, quasi fumū expellens, persequetur aduersarios potiùs, quàm timebit. Nō est enim inscius satanas ignium futurorū, & æstuantis gehennæ copiosa nouit incendia. Sed vt mea iam claudatur oratio, illud in fine commemoro: Cùm aliqua se nobis obtulerit visio, audacter inquirite, quis sit ille, & vndè venerit: ac sine mora, si sanctorum fuerit reuelatio, angelica consolatione timor vertetur in gaudium. Si verò diaboli fuerit oblata tētatio, fidelis animæ percontationibus euanescet: quia maximum est securitatis indicium, interrogare quisnam sit & vndè. Sic & Iesus Nauæ filius auxiliatorem suū interrogādo cognouit: nec Danielem percontantem latére potuit inimicus. *immittere Iof.5.

Postquàm Antonius dicendi finem fecit, lætantibus cūctis, in alijs virtutis cupído exardescebat, in alijs infirma refouebatur fides, ex aliorum mentibus falsæ opiniones pellebantur, ex aliorum sensibus inanium terrorum pellebatur accessio: simulq; vniuersi cùm iam dæmonum insidias contemnerent, mirabantur in Antonio tātam gratiam spirituum discernendorum, quam, Domino tribuente, perceperat. Erant igitur in monte monasteria, tanquàm tabernacula plena diuinis choris psallentiū, legentiū, orantium: tantumq; ieiunandi & vigiliarum ardorem cunctorū mentibus sermo eius afflauerat, vt futurę spei auiditate ad charitatem mutuam, & misericordias indigentibus exhibendas, iugi studio laborarent: qui infinitam regionem quandam, & oppidū à mundana conuersatione seiunctum, plenum pietatis & iustitiæ videbantur incolere. Quis tantum monachorum agmen adspiciens, quis virilem illum concordię cœtū cernens, in quo nullus nocens, nulla detractio susurronis, sed multitudo abstinētium, & certamen officiorum erat, non in hanc statìm erumperet vocem? Quàm bonæ domus tuę Iacob, tabernacula tua Israel? tanquàm nemora obumbrantia, tanq̄ paradisus super fluuios, tanquàm tabernacula, quæ fixa sunt à Domino, tanquàm cedri Libani circa aquas. Dum hęc ità geruntur, quibus indiès beatæ vitæ studiū succresceret, Antonius mansionum in cęlo positarum recordans, & præsentis vitæ despiciens inanitatem, quasi parua essent quęcunque iam gesserat, separatus à fratribus instituebatur. Cumque eum siue cibum, siue somnum indulgere corpusculo, aut alias naturæ necessitates cogeret humana conditio, miro afficiebatur pudore, quod tantam animæ libertatem modici carnis termini coërcerent. Nam frequenter cum fratribus sedens, Encomion monasteriorum. Num.23.

dens,à cibo, qui fuerat appositus,memoria escæ spiritualis abstrahebatur. Edebat tamen,vtpotè homo,,sæpè solus,sæpè cum fratribus. Et cùm hęc mira(vt prędixi)ageret,cum confusione tamen animæ adhibendam magnoperè corpori diligētiam persuadebat,dicens,nec corpus esse penitùs enecandum, nè operatio cōtra voluntatem creatoris dissolueretur:& ob id omne studium animæ conferendum,nè vitijs supera-
2.Cor.12. ta corporeis,ad æternas inferni tenebras truderetur:quinimmò indultū sibi in carne imperium vindicans,domicilium suum,vt Apostolus Paulus, ad tertium cælum sub-
Matt.6. leuaret. Asserebatque hoc à Saluatore præceptum,in quo ait: Nolite soliciti esse animæ vestræ,quid manducetis,aut quid bibatis : nec corpori,quid vestiamini: quia hæc gentes quærunt : vester autem pater nouit,quòd indigetis his omnibus. Quærite er-
Antonius auidus martyrij. gò primùm regnum Dei & iustitiam eius,& hæc omnia adijcientur vobis.

His rebus itaque transactis,cùm persecutio impijssima Maximiani furore vesano vastaret ecclesiam,sanctis quoquè martyribus Alexandriam perductis, relicto & ipse monasterio, secutus est futuras Christi victimas, dicens : Pergamus ad gloriosos fratrum triumphos,vt aut ipsi congrediamur,aut spectemus alios præliantes. Et amore quidem iam martyr erat : sed cùm tradere se vltrò non valens, administraret confessoribus in metallis vel in carceribus constitutis,magna cum libertate & cura intrantes ad iudicem exhortabatur, nè terrore impiorum subacti, Dominum negarent. Iamque sententia coronatos exultans, quasi ipse vicisset, vsque ad locum felicis sanguinis prosequebatur. Quamobrem commotus iudex Antonij sociorumque eius constantia,pręcepit nullum penitùs monachorum aut obseruare iudicium,aut in ciuitate versari. Et cæteris quidem omnibus in illa die placuit abscondi : Antonius autem impauidus,neglecto persecutoris imperio,lauit ependiten suam. Et alia die stans in quodam eminenti loco, candente præcinctus veste, procedentem iudicem suo prouocabat adspectu,flagrans cupiditate martyrij : ostendebatque nobis,cōtemptorem pœnarum & mortis Christiani animum perseuerare debere, intantùm vt contristaretur,quia volenti pati pro nomine Christi,martyrium non dabatur. Sed Dominus, qui suo gregi parabat magistrum,seruauit Antonium : vt institutio(sicutì factum est) monachorum,non solùm oratione eius, sed & conspectibus firmaretur. Nunquàm tamen à sanctorum confessorum vestigijs separatus est : quin anxia circa eos cura, & charitatis vinculis colligatus,magìs carcerem patiebatur exclusus. Postquàm autem persecutionis turbo defluxerat, & beato episcopo Petro iam ob martyrij gloriam coronato,ad pristinum monasterium regressus,quotidianum fidei ac conscientiæ martyrium merebatur, acrioribus se ieiunijs vigilijsque conficiens, vestimento cilicino
Ieiunia,vigiliæ, vestes Antonij. intrinsecùs, desupèr pelliceo vtebatur : nunquàm corpus lauans, nunquàm à pedibus sordes abluens, nisi cùm per aquas necessitas transire compulisset. Nullus deniquè Antonij corpus nudum,antequàm moreretur, vnquàm vidit.

Quodam autem tempore,cùm ab omnium se remouisset oculis,& clauso monasterio neminem omninò susciperet, Martinianus militum præpositus,cuius filia immūdi spiritûs infestatiōibus quatiebatur, pulsans ostium,obsecrabat,vt suo pignori subueniret,& exiens,Dominum pro filia deprecaretur. Tum ille aperire quidem minimè voluit : prospiciens verò desupèr,ait : Homo, quid meum poscis auxilium? mortalis & ego sum,& tuæ socius fragilitatis : si autem credis in Christum, cui deseruio, vade,& secundùm fidem tuam ora Deum,& sanabitur filia tua. Confestim ille credēs abijt,& inuocato Iesu,filiam reduxit incolumē. Multa & alia mirabilia per eum Do-
Matt.7. minus operatus est,& meritò. Qui enim promisit in Euangelio, Petite, & dabitur vobis : inuento,q mereretur accipere,suā potestatem non negauit. Nam plures vexatorum ante monasterium eius,clauso introitu, dormientes,fusis per eum ad Christum precibus,purgabantur. Hæc illi multitudo venientium,desideratam solitudinem auferens,tædio fuit. Metuens itaque, nè signorum copiosa concessio aut suos animos extolleret, aut alios plùs de se, quàm videbant in ipso, cogeret æstimare,ad superiorem Thebaidem pergere cogitauit, vbì nullus eum agnosceret. Et à fratribus acceptis panibus,sedebat super fluminis ripam,transitum nauis obseruans. Illo talia cogitante,vox ad eum desupèr facta est,dicens:Antoni,quò pergis,& quare? At ille intrepidè,quasi consuetam vocem loquentis agnosceret,respondit : Quoniam non sinunt me quiescere populi,idcircò ad superiorem Thebaidem ire optimum duxi,prę-

cipuè

cipuè quia & ea exigor, quæ virtutem meæ possibilitatis excedũt. Et vox ad illum ait: Si ad Thebaidem vadas, & ad pastoralia (vt cogitas) pergas, maiorem ac duplicem sustinebis laborem. Si autem verè quiescere cupis, vade nũc ad interius desertũ. Cumq; Antonius diceret, Quis mihi locum auium poterit ostendere? ignarus enim sum locorum: confestim *ei qui loquebatur, Saracenos indicauit, qui mercandi gratia ad Aegyptum venire consueuerant. His appropinquãs Antonius, rogauit vt & se pariter adducerent in desertum. Nullus obnixus est, sed tanquàm à Deo missum comitem suscipientes, amplexi sunt eius societatem. Tribus autem diebus & noctibus itinere confecto, inuenit montem valdè excelsum, ad cuius radices fons aquæ dulcis labebatur, & campus haud magnus totum ambiens montem, qui palmulis perpaucis, & his neglectis, consitus erat. Hũc Antonius locum, quasi à Deo sibi offerretur, amplexus est. Is enim erat, quem sibi ad fluminis ripam sedenti, qui loquebatur, ostenderat. Et primò quidem accipiens à comitibus panes, solus remansit in monte, nullo alio cum eo conuersante. Quasi enim propriam domum agnoscens, habebat locum illum. Saraceni quoquè videntes eius fidutiam, optato per eum transitu, panes eidem cum lætitia deferebant: necnon palmarum, licèt mediocri, attamen aliquãto solatio refouebatur. Exindè cùm fratres agnito loco, tanquàm ad patrẽ filij, solicitè alimenta transmitterent, videns Antonius quòd ob suum refrigerium multis onerosus labor indiceretur, & parcens etiam in hoc monachis, rogauit vnum de aduenientibus, vt sarculum sibi bìs acutum cum frumento deferret. Quibus allatis, circuiens montem, haud grandem culturæ aptum reperit locum, ad quem deriuata desupèr aqua poterat influere: ibique seminauit, atque exindè annuum sibi panem elaborans, gaudebat, quòd sine cuiusquam molestia ex proprijs manibus viueret in deserto. Sed cùm rursùs etiam illuc quidam venire cœpissent, misertus est lassitudini eorũ, & olus in paruo terrę cespite coluit, vt post asperum iter aliquo venientes solatio refouerentur. Hoc fratrum refrigerium, & paruulam messem bestiæ, propter aquas illuc conuenientes, depastæ sunt, è quibus vnam appręhendens, dixit omnibus: Cur me læditis nihil à me lęsæ? Abite, & in nomine Domini nè huc appropietis vlteriùs. Quis nõ credat post hãc denunciationem, quasi timentes, nunquàm illuc bestias appropinquâsse? sic Antonio impenetrabilia montiũ & deserti interiora captãti, oratiõibus etiam dedito, introëuntes fratres magnis vix precibus extorserunt, vt oliuas & legumen & oleum, quod post menses aliquot ministrabãt, dignaretur accipere, & senili modicum laxaret ætati. Proh quantas ibì conuersans expertus est luctas? Verè, secũdùm quod scriptum est, non illi aduersùs carnem & sanguinem fuisse colluctationem, sed aduersùs principatus & potestates, ab his, qui ad eum veniebant, agnouimus. Illic enim tumultus & voces populi, armatorumque sonitus, prorsùs plenum montem dæmonum multitudine se vidisse referebant, ipsum etiam quasi contra inimicos palàm resistentem, & fortiter colluctãtem. Qui tamen & adueniẽtes suo refouebat hortatu, & flexis genibus, armis quoquè orationum omnem satanæ prosternebat exercitum. Admiratione planè dignum est, in tam immani solitudine vnum hominem nec dæmonũ quotidianas expauisse congressiones, nec tãtarum bestiarum, quadrupedum, siue reptilium diuersæ cessisse feritati. Iustè Dauid cecinit: Qui cõfidunt in Domino, sicut mons Sion, nõ commouebitur in æternum. Immobilem & tranquillam retinens animi firmitatem, & dæmones fugabat, & feras (sicut scriptum est) secum pacificabat. Sed & diabolus, vt supradictus propheta ait, obseruans eum frendebat dentibus suis: Et ille Saluatoris auxilio ab vniuersis tutus perseuerabat insidijs. Quadam ergò nocte, cùm peruigil Antonius obsecraret Dominum, tantos in monasterium eius bestiarum greges coaceruauit, vt omes eremi beluas circũ se adspiceret. Quæ cùm rictu oris morsum corpori minitarentur, intellexit hostis astutias, dixitque: Si aliqua à Dño in me vobis est tributa licentia, deuorate concessum: Sin autem dæmonũ huc venistis impulsu, quãtocyus abite, quia Christi famulus sum. ità factum est, & ad iubẽtis vocem omnis beluarum multitudo, quasi maiestatis verbere cęderetur, aufugit. Nõ multi post hæc fluxerant dies, & alia oritur cum eodẽ hoste certatio. Operante illo (nã semp vt veniẽtibus ꝓ his, q̃ sibi detulerãt, aliquod munusculũ rependeret, laborabat) traxit quandam sportellam, quam texebat, crinitam, siue funiculum. Ad cuius motum exurgens, vidit bestiam pubetenùs humanam faciem præferentem, quæ exindè in asinam finiebatur.

* ei is quí

Antonius ad montem se recepit.

Ephe. 6.

Psal. 124.

Iob 5.

tur. Post cuius adspectum vexillum crucis in fronte sua pingens, hoc tātùm ait: Christi seruus sum: si ad me missa es, non fugio. Nullum in medio spatium, & statim informe prodigium quantocyùs cum satellitum turba fugit, & in medio cursu ruens, extinctum est. Ista autem explosi mors atque enecati prodigij, dæmonum erat communis interitus, qui omni studio laborantes, Antonium à deserto deducere non valuerunt. Mirandis plùs miranda succedunt. Non grande post ista tempus excesserat, & tantarum victoriarum homo, fratrum precibus vincitur. A monachis enim rogatus, vt eos dignaretur inuisere, vnà cum his profectus est, impositis camelo aqua & panibus: quia nusquàm præter monasterij locum, ex quo hauserant, potabilis aqua per arentem viam reperiebatur. Verùm in medio itinere bibendi subsidia defecerunt: Ardor nimius, æstus intolerabilis, mortem cuncta minantur. Circueūnt, & quærunt saltem collectam pluuijs lacunam: nihil prorsùs remedij, nihil occurrit penitùs ad salutem. Camelus quasi periturus & ipse æstuans, dimittitur, æstuantis pectus exuritur, & sitis desperatione feruescit. Mouit senem fratrum commune discrimen, & vehementissimè contristatus ingemuit. Dehinc ad solita precum auxilia confugiens, paululùm ab eis secessit, ibique genibus flexis, supplices manus tetendit ad Dominum. Nec mora, & ad primas rogantis lachrymas, in orationis loco fons ebulliens erupit, ibique extincta siti, & arentia membra refecta sunt, & plenis vtribus inuentum potant camelum. Ità enim casu euenerat, vt camelus errās per eremum, dum funiculum trahit, in quodam lapide eiusdem funiculi alligatione teneretur. Tandèm confecto itinere ad monachos, qui eum inuitauerant, peruenit. Tunc verò quasi Patri omnes obuiàm occurrerūt, & honorifico salutatu in oscula eius & amplexus certatim ruunt. Proposito feruenti gaudet Antonius, & lætantibus de aduentu suo cunctis, quasi xenia de monte portans, spiritualia impartitur alimenta. Laudat veterum studia, hortatur nouorum. Sororem quoquè iam vetulam virginem vidēs, & aliarum puellarum magistrā, mira exultatione sustollitur. Exindè quasi diù abesset ab eremo, rursùm festinauit ad montem: plurimis iam ad illum venientibus, cùm etiam vexati à dæmonibus, malo necessitatis coacti, auderent deserta penetrare, quos ille cōsolans, & monachis in cōmune præcipiens, aiebat: Credite in Iesum fideliter, mentem à cogitationibus sordidis, carnem ab immunditijs seruate puram, & iuxta eloquia diuina, nè seducamini in saturitatem ventris: odite vanam gloriam, orate sæpissimè, psallite vesperè, manè, & meridie, mandata scripturarum reuoluite: Recordamini gestorum, quæ sancti quiq; fecerūt, vt exempli memoria animam incitet ad virtutem, refrenet à vitijs. Suadebat etiam iugi meditatione retinendum Apostoli sermonem, quo ait: Sol non occidat super iracundiam vestram. Non tantùm autem super iracundiam solē occidere non debere interpretabatur, sed & super omnia delicta hominum, nè peccatorum vnquàm nostrorum aut in nocte luna, aut in die sol testes abscederent. Illius quoquè admonebat præcepti memores esse, quo dicit in alijs: Dijudicate vosmetipsos, & probate, vt rationem diei noctisque facientes, si in se delictum depræhendissent, peccare desisterent: Sin autem nullus error decepisset, pseuerantes instarent potiùs incepto, quàm arrogantia tumidi, aut alios contemnerent, aut sibi iustitiam vendicarēt, iuxta supradicti doctoris eloquium, dicentis: Nolite iudicare ante tēpus, magis debere eos Christo, cui soli occulta patent, reseruare iudicium. Multas esse (vt scriptum est) vias, quæ videntur hominibus iustæ, sed fines earum ad profundum respicere inferni: sæpè nostra non posse nos intelligere peccata, sæpè falli in ratione gestorum: aliud esse Dei cuncta cernentis iudicium, qui non ex superficie corporum, sed ex mētium iudicaret arcanis. Aequum autem esse nos nobis compati, & inuicèm onera nostra portare, vt concesso examine Saluatori, proprias conscientias nosmetipsos dijudicantes intueremur. Necnon dicebat, magnam esse ad virtutem viam, si singuli vel obseruarent qd gererent, vel vniuersas mentium cogitationes fratribus referrent: Non enim posse aliquem peccare, cùm relaturus esset ad alium quæcunque peccâsset, & subire pudorem in publicum turpia proferendi. Deniquè nullum peccantem coram alio audere peccare: etiamsi peccet, tamen testem vitare peccati: mentiri magìs & negare ei, & vetus delictum nouo inficiādi augeri delicto. Igitur quasi sub oculis, aiebat, nostris cogitatu confundimur, & actu, si omnia referenda faciamus: multò autē magìs, si peccata nostra fideliter describentes, digeramus in ordinē. Tunc verò annotatio delictorum,

Fratres, eorum victus precibus, inuisit.

Ephe. 4.

1. Cor. 4.

Pro. 14. & 16

rum,fratrum videbitur oculis: timebimus peccati ceras cōſcias,ipſi nos arguent apices: & quomodò meretricibus membra miſcentes,confunduntur ad pręſentiam cæterorum,ità nos erubeſçemus ad literarum ſcripturas.Hæc agamus, hāc virtutis gradiamur viam,& corpora mentibus ſubiugantes,pernicioſas diaboli conteramus inſidias.Talibus ſermonum hortamentis & venientes ad ſe monachos incitabat ad ſtudium,& patientibus condolebat,pluresq; eorum Dominus per Antonium liberauit. Nunquàm tamen aut de incolumitate curatorum eſt inflatus ad gloriam, aut contriſtatus de obſeſſis adhuc corporibus,murmurauit.Magìs autem eodem ſemper animo & vultu manens,gratias Deo referebat: ſuadens occupatis,vt correptionem, qua vexabantur,patienter ferrent: Non enim Antonij aut cuiuſquam omninò hominū hāc eſſe medicinam, ſed Domini ſolius,qui conſueuit & quibus vellet,& quo vellet tempore,dare ſanitatem.Ità conſolatione ſua,& vexatos ęquanimiter ferre tentationem, & iam liberatos non ſibi,ſed Domino gratias referre docebat.

Fronto autē quidam vir ex Palæſtinis,qui infeſtiſſimo dęmonio vexabatur,(nam & linguam eius laniabat dentibus, & oculorum nitebatur lumē extinguere) perrexit ad mōtem, rogauitq; beatum ſenem, vt pro ſe Dominum rogaret. Orauit Antonius, dixitq; ad eum: Vade,& curaberis.Illo incredulo ſibi,& violenter ibidèm contra pręceptum remoranti,eadem geminans Antonius, dixit ad eum : Hîc curari non poteris. Egredere,& calcata Aegypto,ſtatìm te miſericordia Chriſti conſequetur.Tandē credidit,& profectus eſt,ac viſa Aegypto,ſecundùm promiſſionem ſenis, quam ei Dominus oranti reuelauerat,infeſtatio ceſſauit inimici. Virgo quædā, quæ à Tripolitanæ regionis ciuitate erat, inauditis ac flebilibus doloribus laborabat.Etenim nariū purgamenta,oculorum lachrymæ,aurium putridus humor in terram cadens,cōfeſtìm in vermes conuertebantur. Augebat calamitatem corpus paralyſi diſſolutum,oculos quoquè peruerſos contra naturam habens.Huius parētes cùm ad Antonium monachos ire didiciſſent,credentes in Domino,qui pertinacem ſanguinis fluxum in Euangelio tactu fimbriæ ſtare præceperat,rogauerunt,vt miſerabilem filiæ comitatum ſuſciperent.Illis renitētibus eam vſq; ad Antonium perducere, remanſēre parentes eius forìs cum filia debili apud beatum cōfeſſorem & monachum Paphnutium, qui effoſſo pro Chriſto oculo ſub Maximiano perſecutore,tali dehoneſtamēto corporis plurimùm gloriabatur. Peruenerunt autem ad Antonium monachi: Cumq; de puellæ morbo referre diſponerent,relatiōem eorum ſenis ſermo præuenit,& omnem debilitatis & itineris vſque ad ſanctum Paphnutium cauſam, quaſi ipſe interfuiſſet, expoſuit.Rogantibus autem monachis,vt parentibus cū filia permitteretur ingreſſus,non conceſſit,ſed ait: Ite,& inuenietis puellā,ſi non eſt mortua,curatam. Et adiecit: Nullus debet ad meam humilitatem venire, quia largitio curationum non eſt humanæ miſerię,ſed Ieſu Chriſti miſericordię,qui vbiquè in ſe credentibus pręſtare conſueuit auxilium.Quamobrem & illa,pro qua petitis, ſuis precibus liberata eſt: & cū ad Dominum orarē ego,mihi præſcientia ſanitatis eius indulta eſt.Dixit,& verba eius puellæ incolumitas ſecuta eſt.Nam exeuntes foràs ad beatum Paphnutium, & filiam ſoſpitem,& parentes lætos repererunt. Non multos autē poſt illos dies cùm duobus fratribus euntibus ad Antonium aqua in itinere defeciſſet, & vno ſiti mortuo, alter iacéret in terra mortē expectās,Antonius ſedens in monte, celeriter ad ſe duos monachos vocat, qui fortè ibidèm ſunt reperti,& feſtinatò præcepit, vt lagenam aquæ aſſumentes,inuaderent iter, quod ducit ad Aegyptum, dixitq;: Vnus è fratribus huc aduenientibus modò migrauit ad Dominum: alter,ſi non ſuccurreritis,addetur: hoc enim mihi nunc oranti reuelatum eſt. Sic ait,& iuxta præceptum eius monachi feſtinantes, extinctum corpus inueniunt,terraq; illud operiētes, alterum refocillatū, ſuo iunxerūt comitatui: erat autem ſpatiū itineris vnius diei. Fortaſsè hîc aliquis quęrat,cur non antequàm moreretur homo,Antonius dixerit.Incongruo prorsùs Chriſtianis argumento vtitur: quia non Antonij,ſed Dei fuit iudicium,qui & de recedente,quam voluit, ſententiam tulit,& de ſitiente reuelare dignatus eſt. Hoc tantùm in Antonio mirabile eſt, quòd in monte remotiſſimo ſedens, corde peruigili cuncta procùl poſita, Domino indicante,cognoſceret. Alio rursùs tempore cùm ſederet in monte,& oculos ſubitò tetendiſſet ad cælum, vidit neſcio quam animam,lætantibus in eius occurſum angelis,ad cælum pergere. Cuius ſpectaculi nouitate ſtupefactus,

Frōto dęmoniac⁹ curat.

Matth.9.

Vide ſancti viri humilitatem.

ctus, beatum dixit ſanctorũ chorũ, orauitq; vt ſibi rei præſentis agnitio panderet ur. Et ſtatìm vox ad eum facta eſt, inquiens, iſtã eſſe Ammonis monachi animam, qui Nitriæ morabarur. Erat Ammon vir grandæuus, qui perſeueranter à pueritia vſque ad

Ammonis anima it in cęlum.

ſenectutem in ſanctitate vixerat. Itinere quoq; dierũ tredecim à Nitria, locus, in quo ſedebat Antonius, diuidebatur. Videntes ergò eum monachi admirantem, qui venerant, deprecati ſunt, vt cauſam hilaritatis ediceret. Quibus ait, modò Ammonẽ quieuiſſe, quem propter frequentem eius ad Antonium commeatum, & propter celebritatẽ indultorum ei à Domino ſignorum, optimè nouerãt: de quibus etiam hoc vnũ dicendum eſt. Neceſsè ei fuit aliquãdò flumen nomine Lycum, ſubitis aquis inundatum, tranſuadare, rogauitq; Theodorũ, qui cum ipſo erat, vt paululùm à ſuo ſepararetur adſpectu, nè nuditatem inuicèm corporis vterq; conſpicerẽt. Receſſit Theodor': nihilominùs ille ſeipſum cùm vellet nudare, erubuit. Cogitanrem autem eum in alteram ripam virtus diuina tranſpoſuit. Rurſusq; Theodorus cùm videret hoc, & ipſe Deo deuotus, tranſiens ad ſenem, mirari cœpit, quòd tam velociter fluuium tranſuadâſſet. Cumq; nihil humoris in pedibus, nihil in veſtibus eius aquæ conſpiceret, rogauit eum, vt tam incredibilem tranſlationem quaſi filio pater exponeret. Nolente illo dicere, quę acciderant, amplexus eſt pedes eius, iurauitq; non ſe priùs dimiſſurũ, q̃ ſibi id, quod celabat, referret. Videns ergò ſenex cõtentiosè vincere volentem fratrẽ, exegit viciſsìm ab eo, vt nulli hoc ante ſuam mortẽ indicaret: atque ità confeſſus eſt, ſe ſubitò in alteram ripam fuiſſe tranſpoſitum, neque omninò vndis impreſſiſſe veſtigia, Dominici corporis hoc tantummodò priuilegium aſſerens, & eorum, quibus

Matt.14.

ipſe, vt Apoſtolo Petro, donauerit, vt aquarum leuitati humanum corpus inſiſteret. Hæc autem Theodorus promiſſo tempore poſt eius mortem retulit. Monachi verò, quibus dixerat Antonius de morte Ammonis, notauerunr diem, & venientibus de Nitria fratribus poſt dies triginta, ſciſcitantes repererunt illo die, illaq; hora dormîſſe Ammonem, qua animã eius ferri ſenex viderat. Vtriq; igitur puritatẽ mentis in Antonio mirati ſunt, quomodò rei tam longè geſtæ ſtatìm ad eum fuiſſet perlata cognitio. Archelaus quoq; comes cùm eum inueniſſet in exteriori monte, roga-

Policratia virgo curatur.

uit vt oraret pro Policratia Publij filia, quę in Laodicea erat, admirabili & Chriſto dedita virgine. Patiebatur enim peſſimos ſtomachi & lateris dolores, quos ieiunijs nimijs, vigilijsq; contraxerat, & erat penitùs toto debilis corpore. Orauit Antonius, & diem, quo fuerat oratio facta, annotauit Atchelaus. Redit Laodiceam, & inuenit virginem incolumem. Percontatus diem ſanitatis, reperit tempus medelę cum annotatione congruere. Et omnes admirati ſunt, agnoſcentes eo tempore illam fuiſſe à doloribus liberatam à Domino, quo orans Antonius pro ipſa bonitatem Saluatoris inuocauerat. Sæpè etiam ad ſe venientium turbarum ante dies & menſes, & cauſas prędixit, & tempora. Nam quoſdam videndi eum tantùm deſiderium, alios imbecillitas, nonnullos obſeſſa à dæmonibus corpora ꝑtrahebant: nemo tamen vnquàm vexationem aut detrimentum laboris itineris conqueſtus eſt: regrediebantur omnes ſpirituali cibo pleni. At ille præcipiebat, non ſuæ laudi hanc admirationem ab eis applicari debere, ſed Domini, qui ſuî notionem hominibus pro capacitate mortalitatis indulſerit. Quodam autem tempore cùm exîſſet ad exteriora monaſteria, & rogatus eſſet à fratribus, vt in naui quadã cum monachis proficiſcentibus oraret, aſſcẽdit, & ſolus ex omnibus odorem ſenſit teterrimum: Aſſerebant cuncti piſciũ ſalſorum, & caricarum in naui poſitarum hunc eſſe putorem. At ille alterius rei ſe fœtorem ſentire affirmauit. Adhuc loquente illo, adoleſcens quidam poſſeſſus à dæmone, qui præcedens iu-

Dæmonis fœtorẽ ſol' ſentit Antonius.

xta carinam ſe nauis abſconderat, repentè exclamauit. Quo ſtatìm per Antonium in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti curato, intellexêre vniuerſi, illũ diaboli fuiſſe putorem. Alius quoquè ad eum, vir inter ſuos nobilis, dæmonioſus adducitur, tanta oppreſſus inſania, vt non ſciret ſe eſſe apud Antonium, necnon & corporis ſui ſuperflua comederet. Quamobrem rogatus ſenex ab his, qui eum adduxerãt, vt pro illo Dominũ oraret, intantùm iuuenis miſeriæ condoluit, vt tota nocte peruigilans cum eo, aduersùs patiẽris inſaniã laboraret: Sed cùm iã luceſceret, & obſeſs', impetu in Antoniũ facto, vehemẽter eũ impuliſſet, iraſci cœperũt q eũ adduxerãt, cur ſeni feciſſet iniuriã. Quibus Antoni' ait: Nolite alienã culpã iuueni miſero adſcribere: furor iſte obſidẽtis eſt, nõ obſeſſi. Idcircò aũt in hãc ꝓrupit dolẽs hoſtis audaciã, quia Domin' ad aridã regio-

regionem ire eum iussit: & expulsi satanæ indicium, iste aduersùs me impetus fuit. Nulla post verba mora, adolescens recepto sensu, & gratias agens Deo, & locum vbì esset, agnouit, & totum Antonium complexans, deosculatus est. Innumera & alia istiusmodi signa sunt, quæ monachorum concordi sæpè relatione cognouimus. Verùm non tantùm his adhibendus est stupor, quia multo plùs, quæ sequuntur, conditionem nostræ fragilitatis excedunt. Hora circiter nona, cùm ante cibum orare cœpisset, raptum se sensit in spiritu, & ab angelis in sublime deferri. Prohibentibus transitum aëris dæmonibus, cœperunt angeli contradicentes requirere, quæ esset causa retinendi, nullis existentibus in Antonio criminibus. Illis verò ab exordio natiuitatis replicare peccata nitentibus, calumniosa angeli clauserunt ora, dicentes, non debere eos à natiuitate eius delicta narrare, quæ iam Christi essent bonitate sopita: si qua autem scirent ex eo tempore, quo esset factus monachus, & Deo se consecrâsset, licere proferri. Accusabant dæmones, multa procaciter mentientes, & cùm deessent probamēta fallacibus, liber Antonio conscēsus aperitur. Et statìm rediens in se in eo loco, quo orare cœperat, hoc se rursùm vidit esse quod fuerat. Tunc verò oblitus escæ, ex illa hora noctem gemitu ac lamentatione transegit, reputans secum humanorum hostium multitudinem, & colluctatiōem tanti exercitûs, & laboriosum per aërem iter ad cælum, & hoc Apostoli dictum, quo ait, Non est nobis colluctatio aduersùs carnem & sanguinem, sed aduersùs principem potestatis huius aëris. Qui sciens aëreas potestates ob id semper tentare, luctari, contendere, nè nobis liber transitus esset ad cælū, hortabatur monens, Assumite arma Dei, vt possitis resistere in die malo: vt nihil mali habens, quod de vobis dicere possit, inimicus confundatur. Nos autem Apostolici sermonis recordemur, dicētis: Siue in corpore, siue extra corpus, nescio: Deus scit. Et Paulus quidem vsque ad tertium cælum raptus est, ibique auditis verbis ineffabilibus descendit: Antonius autem vsque ad aërem sublatus, post colluctationem liber apparuit. Habebat etiam istiusmodi donum: si cuius rei sedens in monte ignarus fuisset, & eius secum inquireret notionem, oranti ei à Domino reuelabatur, & erat, secundùm quod scriptum est, à Deo doctus. Deniquè cùm à fratribus haberetur iste tractatus, & ab eo sedulò sciscitarentur, quemadmodùm se post corporis sarcinam anima gereret, qui've ei locus post exitum concederetur, proxima nocte vox desupèr inclamitās nomen eius, ait: Antoni, exurge, exi & vide. Qui exurgēs, egressus est. sciebat enim, quibus respondere deberet. Et eleuatis ad cęlum oculis, vidit quendam longum atq; terribilem, caput vsque ad nubes attollentem: vidit etiam pennatos quosdam volare cupientes ad cælum, atque illum extensis manibus prohibere transitum: è quibus alios appræhensos, elidebat ad terram: alios frustrà retinere contendens, dolebat super se ad cælestia transuolare: & maximum gaudium mixtum mœrore, victi victoresq; tribuebant. Statimq; ad eum vox facta est, dicens: Animaduerte, quod vides. Et tūc cœpit illuminato corde intelligere, animarum esse conscensum, & diabolum prohibentem: qui & sibi retineret obnoxios, & sanctorum, quos decipere non poterat, cruciaretur volatu. His visionum exemplis incitatus, quotidiè ad meliora crescebat. Neq; verò id, quod sibi reuelatum fuerat, causa iactantiæ fratribus indicabat: sed cùm orās iugiter, Dei laudaret auxilium, interrogantibus compellebatur edicere: nec spirituales filios pura in Christo anima celare quicquam volebat, præsertim cùm huiusmodi signorum relatio, & amorem ministraret proposito, & fructum laboris ostenderet. Nunquàm ille aut ira subita concitatus, patientiam rupit, aut humilitatem erexit in gloriam. Nam omnes clericos vsq; ad vltimum gradū ante se orare compellens, Episcopis quoq; atque presbyteris, quasi humilitatis discipulus, ad benedicēdum se caput submittebat. Diacones verò, quia ad eum vtilitatis causa veniebant, cùm pro adiutorio eorum eis præsentibus disputaret, ad orandum Dominum sibi præponebat, non erubescens & ipse discere. Nam & interrogabat eos frequenter, cum quibus erat, & si aliquid ab eis necessarium audierat, se fatebatur adiutum. Habebat autem & in vultu magnam gratiā, & admirabile à Saluatore etiam hoc munus acceperat. Si quis enim ignarus eius, inter multitudinē monachorū eū videre desiderâsset, nullo indicāte, cęteris prermissis, ad Antoniū currebat, & animę puritatem agnoscebat ex vultu, & per speculū corporis, gratiā sanctę mentis intuebatur. Nam semper hilarem faciē gerens, liquidò ostēdebat, se de cælestibus cogitare, sicut scriptura ait: Corde lætante vultus

Antoni⁹ accusatur, pcca citer à dæmonibus.

Ephe.6.

Ibidèm.

Tit.2.

2.Cor.12.

Iohan.6.

Esa.54.

Visio S. Antonij.

Defert clero Antonius.

Prou.17.

Gen.31. floret, sed in mœrore continuò tristatur. Ità & Iacob agnouit Laban socerum suum insidias sibi machinantem, dicens ad filias eius: Non est facies patris vestri, sicut heri
1.Reg.16. & nudiustertiùs. Sic Samuel agnouit Dauid: lętificatos enim habebat oculos, & dentes sicut lac candidos. Similiter agnoscebatur Antonius, quia semper eandem faciem inter prospera & aduersa retinens, nec secundis extollebatur, nec frangebatur aduersis. Erat enim & in vultu amabilis, & in fidei puritate mirabilis. Nunquàm schismaticorum se miscuit communioni, antiquam eorum sciens prauitatem atque transgressionem: Nunquàm Manichæis aut alijs hæreticis saltem amicabilia verba largitus est, nisi tantùm ea, quę eos possent ab iniquitatis errore reuocare, denunciãs talium amicitias atque sermones perditionem esse animæ. Sic etiam Arrianos detestabatur, vt omnibus diceret, nec iuxta eos quidem esse accedendum. Nam cùm venissent quidã Arrionitæ, reperit post eorum examinationem infelicissimam sectam, & fugauit eos de monte, dicens, multò serpentibus deteriores horum esse sermones. Mentientibus autem Arrianis aliquandò, Antonium ità vt se credere, admiratus eorum audaciam, & iusti doloris ira commotus, rogatusque ab Episcopis atq; vniuersis fratribus, Alexandriam descendit, ibiq; Arrionitas publico sermone condemnauit, vltimam hanc esse hæresim, & Præcursorem Antichristi affirmans, prędicauitq; in populo filium Dei non facturam, non ex vllis extantibus, sed proprium, & vnius cum Patre substantiæ: nè creatura potiùs, aut adoptio, aut appellatio videretur: impiũ esse dicens vel mente concipere, Erat, quandò non erat, cùm verbum Dei Deus, qui est semper, Patri sit coæternus: quia ex eo natus est Patre, qui semper est. Vndè aiebat: Cum Arrianis vobis nulla sit coniũctio. Quę enim societas luci ad tenebras? Vos fideliter credentes, Christiani estis: illi verbum, id est, filium, qui ex Deo Patre est, creaturam docentes, nullo interuallo à gentibus separantur, qui seruiunt creaturæ potiùs, quàm creatori qui est
Rom.1. benedictus in secula. Ipsa (mihi credite) irascũtur elementa, & omnis contra Arrianũ furorem, secũdùm Apostoli dictum, ingemiscit creatura, quòd sibi Dominum suum, per quem omnia, & in quo omnia facta sunt, videat aggregari.

Hæretico[s] vitat & detestatur.

Antoni[us] palã dãnat Arrianos.

Hæc tanti viri prædicatio exprimi non potest, quantùm ad fidem populos roborauerit. Lætabantur quippe hostilem & Christo inimicam hęresim anathematizari ab Ecclesiæ columna. Nulla tunc ætas, nullus sexus domi remãsit. Taceo de Christianis. Pagani quoquè, & ipsi idolorum sacerdotes ad Dominicum imperium conuolabant, dicentes: Precamur, vt videamus hominem Dei: quia hoc apud vniuersos conspicuũ erat nomen Antonij. Ambiebant quoquè saltem fimbriam vestimenti eius attingere, multùm sibi & tactum prodesse credentes. Quot tunc diabolica obsidione, & varijs infirmitatibus liberati? quot simulacris erepta sunt spolia? quãti etiam ab errore gẽtilium retracti, nostro iuncti sunt gregi? Tanti certè, vt paucorum dierum spatio, ex idolorum superstitiõe cõuersio, omnem per annum credentium vinceret turbam. Præterea cùm irruentem multitudinem comites repellerent, æstimantes illi tædio conuentum populi fore: ille tranquillo animo dicebat: Nunquid hic cœtus, dæmonum maior est turbis? nunquid obsequentium multitudo, colluctatorum in monte nostrorum cateruis est numerosior? Accidit etiam, vt cùm eum redeũtem circa portam prosequeremur, à tergo quædam mulier clamitaret, dicens: Expecta, homo Dei, filia mea atrocissimo vexatur dęmonio: expecta, obsecro, expecta, nè & ego corruens interеam. Hoc audito, mirabilis senex à nobis admonitus, volens tamen & ipse, paululùm substitit. Cumque appropinquante muliere puella iaceret explosa, orauit tacitus Dominum Iesum, & ad comminationem eius statìm spiritus impurus egressus est. Puella incolumis, populus in laudibus Dei, mater in gaudio fuit. Ipse autem lætabatur, quia ad desideratam solitudinem repedabat. Erat autem valdè sapiens, & hoc in se mirabile habebat, quia cùm literas non didicisset, ingeniosissimus & prudentissimus erat.

Philosophi tentant Antonium. Aliquandò enim Philosophi duo gentiles venerunt ad eum, putantes Antonium se posse decipere: erat verò in exteriori monte. Quos cùm vidisset, paganos intellexit ex vultu: & procedens ad eos, per interpretem ità cœpit loqui: Quarè tam longè ad stultum hominem sapientes se vexare voluerunt? Illis dicentibus, non esse illum stultum, sed & nimiùm sapientem, vigilanter respõdit: Si ad stultũ venistis, superfluus est labor vester: si aũt putatis me sapientem esse, & sapientiam habere, bonũ est: imitamini

mini quod probatis,quia bona cõuenit imitari. Si ego ad vos venissem,vos imitarer: sed quia vos ad me, quasi ad sapientẽ venistis,estote sicut ego sum, Christiani. Abscesserũt Philosophi,vtrunq; mirantes,& acumen ingenij,& dæmonũ expulsiones. Alios quoq; similiter mundi sapientes,qui eum irridere cupiebant, quia literas ignoraret, tali disputatione colligauit,dicens: Respondete mihi: quid prius,sensus, an literæ? & quid cuius exordium? sensus ex literis,an literæ oriuntur ex sensu? Illis asserentibus, quòd sensus esset author atq; inuentor literarum,ait: Igitur cui sensus incolumis est, hic literas non requirit. Quis præsentium post hanc colluctationem non exclamauerit,cùm obstupuerint & ipsi,qui victi sunt,tantam in imperito literarum,sagacitatem animi admirantes? Neq; enim vt in solitudine & montibus versatus,atq; omnem ibidèm exigens vitam,agrestis & rudis erat: sed iucundus atq; affabilis, sermonem, secũdùm Apostoli præceptum,diuino condítum sale proferebat, ità vt inuidia careret, & amore omnium potiretur. Inter hæc,quasi parùm esset bìs gentilitatem fuisse superatam, & tertiò venerunt viri ad eum, omnis secularis prudentiæ nube cæcati,atq; vniuersis philosophiæ studijs artium suarum æstimatiõe doctissimi. Hi cùm rationem ab eo exigerent fidei,quam in Christo habemus,& niterentur arguta sophismatum interrogatione de diuina cruce eum illudere,in silentiũ paululùm voce compressa, primùm eorum miseratus errorem est: deindè per interpretem, qui eius verba diligentissimè in Græcum solebat exprimere sermonẽ,ità exorsus est,dicens: Quid pulchrius est,quid've honestius,crucem colere,an adulteria, parricidium vel incestum his assignare,quos colitis? cùm in altero sit contemptus mortis,insigne virtutum: in altero turpis religio,obscœnitatis magistra? Quid melius est dicere,quòd Dei verbũ manẽs, vt erat,ob salutem nostram humanum corpus assumpserit, vt societate mortalitatis nos eueheret ad cælum,participesq; naturæ cælestis efficeret: an,vt ipsi asseritis,diuinæ mentis haustum ad terrena venerãda caput submittere, & pecudum atq; serpentũ formis cæleste *nomẽ includere? Quo ore Christianorum credulitatẽ audetis irridere,dicentium Christum filium Dei sine suî detrimento & cœpisse esse quod non erat, & mansisse quod fuerat: cùm ipsi animam de cælestibus detrahentes,non tantùm hominũ,sed & pecudũ soleatis sepire corporibus? Christiana credulitas pro salute mũdi Dominum suũ venisse testatur: vos verò innatam animam prædicantes, vltrò citroq; transfertis. Chtistiana fides,quæ omnipotentiam Dei clementiamq; veneratur, consequenter incarnationem dicit Deo fuisse possibilem: ità tamen,vt non euacuauerit dignatio dignitatem: vos qui ex splendidissimo Dei fonte manantem, turpiter decidisse iactatis, qui mutabilem atq; conuertibilem eam post suî diminutionem audetis asserere,iam illam quoq; naturam,dominam seculorum,per animæ contumelias impia lingua temeratis. Imago enim, quæ secundùm vos naturalem similitudinem sui retinet authoris,cui vna est,ex*quo defluit,eademq; substãtia,humilitates proprias & iniurias consequenter ad suam originem remittit. Igitur animaduertite,contumelias animarum ad patrem(vt appellatis)earum per vestram blasphemiam redũdare. Crux Christi Domini nostri hîc nobis ingeritur. Rogo,quæ hæc est religionis obscœnitas? Nónne potiùs est crucem attollere,aut alicuius generis mortẽ ab iniquis hominibus illatam patiẽter sustinere,quàm Isidis plangere post Osirim vagos incertosq; discursus? Pudeat vos,quęso,insidiarũ Typhonis,pudeat Saturni fugæ,& deuorationis crudelissimæ liberorum: Erubescite parricidium Iouis & incestum,erubescite raptũ eius & coitum mulierum atq; puerorum. Ille,sicut vestri fingunt Poetæ, ad explendũ immanissimæ libidinis furorẽ,molles dedit in amore vagitus, ille in Dianæ fluxit sinus, ipse amator & preciũ: ille modulatus ales Ledæos petiuit amplexus: ille in propriũ sæuiens sexum,regiũ puerũ ministris auibus polluit. Hæc vos creditis,hæc colitis,hęc sunt vestrorũ ornamenta tẽplorũ. Aequo,deprecor ꝓ vestra salute,nostra dicta pẽsate iudicio. Cuncta,an nihil,in libris credẽda sunt Christianis? Si nihil,nec crucis quoq; cui detrahitis,nomen agnoscetis. Si vniuersa credenda sunt,cur,cũ in ijsdẽ libris Cruci resurrectio copuletur,passionẽ diuinã stolido laceratis eloquio,& nõ statìm iũgitis cæcorum visum,surdorum auditum,claudorum gressum,lepræ emundationẽ, seruiens ambulanti Deo suo mare, dæmonum fugas, resurrectionem mortuorũ,& defunctorum ab inferis reditus? Hæc omnia scripturis diuinis,quas interpellatis, inserta sunt,& ijsdẽ voluminibꝰ cõtinentur ꝑconia maiestatis & mortis. Quãobrem odio,

Colos. 4.

Nota acumẽ sancti viri.

*numen

Perstringit falsorũ deorũ flagitia & turpitudines.

quo imbuti estis, abiecto, inuenietis ilicò & Deum verum esse IESVM, & salutis humanæ gratia fragilem assumpsisse naturam. Vestram tamen nobis, si non pudet, narrate religionem. Sed quas error infelix poterit referre culturas de tanta rerum fœditate atq; vecordia? nisi fortè (vt audio) fabulas asseratis deorum vestrorũ, & obscœnitates, & crudelitates, & vanitates, & mortes, tegentes eas allegoricis velaminibus: Liberum patrem, terram Proserpinam, semiclaudum Vulcanum & debilem ignem, Iunonem aërem, Apollinem solem, Dianam lunam, Neptunũ maria, & libidinũ principem Iouem ętherem interpretantes. Nec post hanc excusationis procacitatẽ Deũ, sed creaturas, contempto creatore, suscipitis. Quòd si pulchritudo vos elementorum ad suam traxit venerationẽ, modũ fas erat custodire, & oportebat mirari tãtùm, nec colere, nè facturæ veneratio creatoris esset iniuria. Nam istiusmodi, quam vos sequimini, ratio est prępostera atq; peruersa, & architecti honor migrauit ad domũ, & medici scientia ad remedia cõfertur, omnium quoq; artificum merita vel laudes ad opera transferẽtur. Quid ad hæc dicitis, vt agnoscamus q̃ sit Crucis ridiculę vobis ignominiosa confessio? Hac disputatione conuertentibus inter se philosophis oculos, simulq; mussitantibus, subridens Antonius, rursùm per interpretem ait: Prædurum nanq; cuncto videtur operi, quotiès iusto vniuersæ rei tenore calcato, laboris merita factis magìs quàm factoribus adstruuntur. Elementa quidẽ, vt memoraui, ex ipso cõspectu suam cõprobant seruitutem. Sed quoniam vos obseruatione dialectica necessaria, vt putatis, quæque colligitis, hoc quoquè artificio etiam nos nostram religionem compellitis affirmare. Respondete mihi: Cognitio DEI quemadmodùm manifestiùs approbatur? per lectionem verborum, an per operationem fidei? Et quid antiquius est, operatio fidei, an disputatio per argumenta procedens? Illis respondentibus firmiorem sermonibus operationem esse, & hanc liquidam de DEO cognitionem, benè eos & ipse dixisse consensit: quia operationem quæ ex fide descendit, animi generat affectus, dialecticam verò ex artificio componentium sumpsisse oppositionis exordia. Cùm ergò, ait, operationem fidei animo insitã quis habuerit, superflua erit verborum compositio, per quam conceptam sensu nostro credulitatem tentatis euellere, & tamen sæpè nostras explicare intelligentias non valetis. Itá solidiora sunt mentis opera, quàm sophismatum fraudulenta conclusio. Nos Christiani mysterium vitæ nostræ non in sapientia mundi habemus repositum, sed in virtute fidei, quæ nobis à Deo tributa per Christum est. Hanc orationis meæ veritatem, rerum quæ geruntur quotidiè, ordo commẽdat: nobis imperitis, & literarum vestrarum ignaris, ad Dei cognitionem eius sola verba sufficiunt. Eccè nos tot gentilitatis gregibus abstracti, in vniuersum orbẽ quotidiè propagamur: vobis verò post aduentũ Domini nostri nodosæ sophismatis defecère versutiæ. Eccè nos simplicem Christi fidem docti, idololatriã debellauimus, & per prædicatiõem ignominiosæ crucis aurata templa ceciderunt. Vos, si potestis, ostẽdite, qua contextione verborum gentilitatẽ Christo p̃ponere suaseritis. Per omnes iam terras Deus Dei filius Christus est agnit⁹: nihil eloquentia sophismatum, nihil disputatio philosophiæ multitudini potest obesse credẽtium. Crucifixum nominamus, & vniuersi dæmones, quos vos vt deos colitis, rugiũt, atq; ex obsessis corporibus ad primum Dominicæ Crucis signum fugantur. Vbi sunt illa fabulosa oracula? vbi Aegyptiorum incantationes? quò magorum profecère carmina? Certè tunc vastata sunt omnia, cùm de sua cruce mundo CHRISTVS intonuit. Nihilominùs vos, pretermissis debilitatorum cateruis, gloriosam IESV mortem irridere conamini. Illud autem quale est, quòd nunquàm infestatione regali concussa gentilitas, immò verò seculo chara, & hominum præsidijs fulta, iam corruit? Nos famuli Christi, quo plùs premimur, eo magìs assurgimus & floremus. Vestra simulacra, ornatis quondàm septa parietibus, iam vetustate collapsa sunt: CHRISTI verò doctrina, quæ vobis stultitia videtur & ludus, licèt tyrannica persequẽtium principũ tẽtamẽta ptulerit, licèt varijs sit incursata terroribus, nullo tamẽ terrarũ orbe cõcluditur, nullo gentiũ barbararũ fine p̃hibetur. Quãdo tot simul in se cõuenère virtutes? continentia in matrimonio, virginitas in Ecclesia, floret martyrũ p̃ Dño suo gloriosa constantia: quorũ omnium crux Christi principium est. Cùm interìm vos, inter tantos virtutum choros, syllogismorum retia tenditis, & veram rerum lucem tenebrosis conamini argumentationibus obuóluere. Eccè nos, vt dixit doctor noster, non in gẽtili p̃suasione, sed in fide aptissima suademus, q̃ verborũ affirmationẽ p̃uenire consueuit.

Oppugnat Philosophos ratione dialectica.

Crucis signum pellit dæmones.

1. Cor. 1.

uit: Adſunt quippe patiẽtes,à dæmonibus vexati: quos cùm in mediũ ꝓduxiſſet, verba repetiuit,dicens: Nunc vos collectionibus veſtris,& quo vultis malefico carmine deos veſtros,quos putatis,expellite:ſin autem non poteſtis, victas ſubmittite manus, et ad Chriſti trophęa cõfugite,et ſtatìm crucifixi credulitatem maieſtatis potentia ꝓſequetur.Dixit,& inuocato nomine IESV,cùm vitale ſignũ in ſacro nũero Trinitatis preſſiſſet in frontibus,vnà cum expulſis dæmonibus vana præſentium philoſophorũ confutata ſapientia eſt. Expauerunt enim,ſtupentes hominẽ,cui poſt tantum ingenium afflueret ſignorũ diuina largitio. At ille vniuerſa Chriſto, ꝗ curauerat, adſcribẽs, vſus eſt affatu reciproco,& ait: Nolite me putare his ſanitatem dediſſe: Chriſtus ꝑ ſeruos ſuos facit iſta miracula. Credite & vos,& videbitis,quia deuota Deo fides,nõ eloquentiæ vanus tumor talia ſigna mercatur: confugite ad Crucifixi legem, voſq; eius imitamini famulos,& hoc ſcientię fine cõtenti,nulla deincèps ſecularis imprudentię argumenta quæratis. Hactenùs Antonio dicente, miro philoſophi ſtupore perculſi, cũ honorifico ſalutatu ab eo recedentes,multũ eius ſibi fatebãtur ꝓfuiſſe conſpectũ.

Hoc in eo viro mirabile eſt, vt hominem in extremo mũdi limite * cõditum,& fauor principum,& omnis celebraret aula regalis. Nam & Conſtantinus Auguſtus, & eius liberi Conſtans atq; Conſtãtius,talia cognoſcentes,crebrò ad eum, quaſi ad patrem, miſſis literis obſecrabant, vt reciprocis eos ſcriptis hilararet. At ille eiuſmodi manens,qualis & antè,ꝙ literæ ad eum venirẽt,fuerat, nec ſalutatiõe principum mouebatur,& tanquàm nõ acceptis literis,conuocatis monachis aiebat: Reges ſeculi ad nos miſerunt epiſtolas:quæ hîc Chriſtianis adhibenda miratio eſt? Licèt enim diuerſa ſit dignitas,attamen eadem naſcendi moriendiq; conditio eſt. Illa ſunt omni veneratione percolenda, illa toto animi affectu retinenda ſunt, quòd hominibus DEVS legem ſcripſerit, quòd per filiũ ſuum proprijs Eccleſias ditauerit eloquijs. Quæ monachis eſt ratio cum epiſtolis Regum? Cur accipiam literas,quibus conſueta neſciam reddere ſalutationis obſequia? Igitur rogatus ab vniuerſis fratribus, vt Chriſtianos reges ſuis literis refrigeraret, nè ſcilicet per ſilentium eius exaſperarentur, ad ſuſceptas Epiſtolas cõuenientia reſcripſit: Laudauit primùm,ꝙ Chriſtum colerent: deindè ſalutaria perſuaſit,nè magnam putarent Regiam poteſtatem, nè præſenti carnis imperio tumentes,ſe homines eſſe neſcirẽt,& iudicandos à Chriſto obliuiſcerentur. Ad poſtremũ, clementiæ circa ſubiectos & iuſtitiæ,curę quoquè inopum admonuit, atque vnum ſempiternum eſſe regem omnium ſeculorũ Ieſum Chriſtum epiſtolis teſtatus eſt. His Principes ſuſceptis,vehementiſſimè lætabantur. Sancta quoquè apud cunctos Antonij flagrabat opinio,ità vt eius ſe filios cuperent nominari. Magna etenim cum aduenientibus affabilitas, omnium in ſe ſtudium conuerterat.

Antoniũ & Imperatores & au[...] celebrant.

Poſtquàm ergò gentiles confutati, reges admoniti, fratres ab eo ſunt cõſolatione releuati,ad interiorẽ montem,& ad rigorem ſolitum regreſſus eſt: ibiq; ſæpè cum introëuntibus deambulans,ac reſidens ſtupebat,ſicutì in Daniele ſcriptum eſt: & interiectis horarum ſpatijs,conſequentia reſpondebat, vt intelligeretur aliqua reuelationis vidiſſe ſecreta. Nam in monte poſitus,ea,quæ in Aegypto longè gerebantur, præuidens,Epiſcopo Serapioni ibì cõſtituto narrauit. Lamẽtabilis ſequitur viſio, & omi lachrymarum fonte plangenda. Cùm enim fratribus circa ſe ſedentibus operaretur, intentè fixit oculos in cælum, gemens atque ſuſpirans: & poſt aliquantum ſpatium reuelationis inceptæ, nimio dolore contremuit, & ſtatìm fixis genibus, ante DEI vultum prouolutus orauit,vt clementia ſua futurũ ſcelus auerteret. Succedunt orationi lachrymæ,metus ingens inuadit præſentes: obſecrant, vt tantæ calamitatis exponeret viſiõem. Singultus occupant vocem, lingua fletibus præpeditur,& in medio conatu ſermo gemitu interrumpitur. Vix tamen cum vociferatiõe luctuoſa ait: Melius erat,ô filioli, impendens piaculum cita morte lucrari. Sic incipiens, rurſùm lachrymis vincitur,& inter ægra ſuſpiria tandèm pectori commodans vocem, Magnũ, inquit,quoddam,& vniuerſis ſeculis inauditum imminet nefas. Magno fides Catholica turbine ſubuertetur, & homines iumentis ſimiles, Chriſti ſancta diripient. Vidi enim altare Domini mulorũ circundatum multitudine,qui crebris calciũ ictibus oĩa diſſipabant. Hæc eſt cauſa gemituum meorum,quos audiſtis. Et facta eſt vox Domini,dicens: Abominabitur altare meum,nec mora, viſionem ſequitur effectus. Nam poſt annos duos ſæua Arrianorum erupit inſania. Tunc eccleſiarum fuerunt rapinę, tunc diuinorum temeratio vaſorum: tunc pollutis ethnicorum manibus ſacra pol-

Dan.8.

Viſio triſtiſſima S. Antonij.

Est'ne quid simile factū ab hereticis hoc infelici tempore?

luta sunt ministeria: tunc paganorum opificum præsidia, aduersùs Christum comparata, cum assumptione palmarum, quod idololatriæ apud Alexandriam insigne est, ad Ecclesiam pergere compellebantur Christiani, vt Arrianorum populi crederentur. Proh scelus, horret animus replicare quæ gesta sunt. Virginum, matronarumq; ereptus pudor, sanguis ouium Christi in Christi templo effusus, veneranda respersit altaria: Baptisterium pro voluntate gentilium pollutum est. Nihil defuit, visionis veritatem monstrauit effectus, quòd calcitrantium mulorum indisciplinatio, Arrianorum esset impietas. Sed istam tristitiam consequentis reuelationis prosperitate cõsolatus est, & ait: Nolite, filioli, mœrori vos penitùs dare: vt enim iratus est Dominus, sic rursùm miserebitur, & suum citò Ecclesia recuperabit ornatum, eosq;, qui in persecutionibus fidem Domini seruauerint, solito videbitis fulgore relucentes. Reuertentur ad foueas suas serpentes, & religio longiùs propagabitur: tantū videte, nè fidei vestræ synceritas Arriana labe sordescat. Nõ Apostolorū, sed dæmonum, & patris eorū diaboli ista doctrina est: ob id per insipiētiam iumentorum, similis pecudum eorum expressus est animus. Hucusq; Antonius. Sed nos minimè cõuenit diffidere, tam grande miraculum per hominem potuisse ostendi. Saluatoris enim promissio est, ità dicētis: Si habueritis fidem vt granum sinapis, dicetis huic monti, Transfer te, & transferetur, & nihil impossibile erit vobis. Et iterùm: Amen amen dico vobis, omē quod petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis. Petite, & accipietis. Ipse enim suis discipulis, & vniuerso credentium gregi nunc subiectionem dæmoniorum, nunc variarum infirmitatum pollicens curationem, aiebat: Gratìs accepistis, gratìs date. Nunquìd suæ virtutis imperio curabat Antonius? nunquìd suæ possibilitatis arbitrabatur esse quod fecerat? orationibus, nõ præceptis, dæmones morbiq; cesserunt, & ad Christi Dei nostri nominationem semper vniuersa perfecta sunt. Nemo sapientum, sanitatum admirationem adscribat Antonio, sed Domino Iesu, qui solitam erga creaturas suas exhibens beneuolentiam, nunc quoq; per electum famulum suū indulgenter exercuit. Antonius tantùm orabat, & ob vitæ eius merita, cuncta Dñs largiebatur. Sæpè aūt & contra voluntatem ad exteriorem montem à fratribus perducebatur. Et cùm iudices, qui ad interius archisterium propter asperitatem itineris, & obsequentium multitudinem, & horridam solitudinem ire nõ poterant, precariò quæsierunt, vt eius fruerentur adspectibus, vt impetrare possent, quia molestissimè ferebat vexationem discutsuum: ipsos catenatos, quos aut noxietas, aut vigor publicus constrinxerat, ad eum destinabant, scientes tales ab Antonio non posse cõtemni: quorum fletibus superatus, pertrahebatur ad exteriorem mõtem, agnoscens laborem suum vtilem miseris fore: suadebatq; iudicibus, qui eum inuitauerant, vt in sentētia proferenda, & odio & gratiæ, Dei timorem anteponerent, nec ignorare eos debere, quod scriptū est: Quocunq; iudicio iudicaueritis, in eo iudicabitur de vobis: attamē inter medios sermones charæ sibi solitudinis recordabatur. Post coactam itaq; præsentiam, quam ducis preces, & quod verius est, miserorū fletus extorserat, post salutaria monita, post reorum commendatiõem, quorundam etiam absolutionem, postulanti duci, vt paulò largiùs eidem suam præsentiam indulgeret, ait, nõ posse se diutiùs ibidem morari, grato vsus exemplo, quòd sicutì pisces ab aqua extracti, mox in arenti terra morerētur, ità & monachos, cum secularibus retardãtes, humanis statìm resolui confabulationibus. Ob id ergò, inquit, conuenit vt pisces ad mare, ità nos ad montem festinemus, nè tardantibus nobis aliqua propositi succedat obliuio. Pro tāta hominis sapientia dux miratus, iustam de eo tulit veramq; sententiam, dicens: Verè istum esse Dei famulum agnosco, nec in rustico homine potuisse tantam aliquandò inesse sapientiam, nisì diuino amore regeretur.

Matth. 17.

Iohan. 14.

Matth. 10.

Matth. 7.

Prætereà cùm Balatius, q sub Nestorio pfecto Alexãdriæ, dux Aegypti fuit, homo Arrianæ iniqtatis studiosissimus fautor, ità Christi Ecclesiā psequeretur, vt animo vesano virgines monachosq; verberaret in publico, ad eū Antonius literas misit, quarū ista sententia est: Video iram Dei venientem super te: desine persequi Christianos, nè te ira occupet, quę proximū iam tibi minatur interitum. Legit infelix epistolam & irrisit, atque in eam expuens, proiecit in terram: portitores quoq; multis afficiens iniurijs, Antonio talia renunciari præcepit: Quoniam cura tibi tantoperè monachorum est, etiam ad te mei vigoris transibit disciplina. Sed confestim minitatorem oppressit

Epistola Antonij ad Balatium Arrianum.

preſſit ſupplicium.& poſt quinque dies os effrenatum vltio diuina compeſcuit. Egreditur enim ad primam manſionem Alexandriæ,quæ appellatur Chæreum,cum ſupradicto Aegypti præfecto Neſtorio. vehuntur equis, quos inter omnes Balatius,cuius erant,manſuetiſſimos nutrierat. Cùm ergò pariter ſolitò ſibimet equi alluderent,mitior,quo Neſtorius vehebatur,morſu repentino Balatium decuſſit in terram, ac ſic in eum inhians,femora eius lacerauit atque corroſit, vt ſtatìm relatus ad ciuitatem, poſt tertium diem moreretur,vniuerſiq́ue agnoſcerent minarum ab Antonio prædictarũ effectum quantocyus cõſecutum, digno perſecutoris fine completo. Cæterùm ad ſe venientes mira cum modeſtia Antonius admonebat, vt oblita ſeculi dignitate, remotioris vitæ beatitudinem appeterent. Si qui autem maiori poteſtate premebantur,nec poterant obtinere iuſtitiam, ità eos obnixè defendebat, vt ipſe pro illis pati videretur iniuriam. Multis vtilis fuit præclari ſenis oratio : multi magnis diuitijs, & altiori militię gradu derelicto,eius adhęrere cupiebant curriculis. Et vt infinita breui ſermone comprætendam,bonum Aegypto medicum Chriſtus indulſerat. Quis non triſtitiam apud Antonium mutauit in gaudium? Quis nõ iram vertit in pacem ? Quis orbitatis luctum non ad eius temperauit adſpectum ? Quis non mœrore paupertatis,quo premebatur,abiecto,ſtatìm & diuitum deſpexit opulentias,& in ſua lætatus eſt paupertate? Quis poſt laſſitudinem monachus,non eius iuuatus eſt hortatu? Quis adoleſcentię ætatis accenſus ardoribus,non ex eius admonitu pudicitię amator fuit? Quis vexatus à diabolo,ſine medela redijt? Quis inimici cogitationibus diſtractus, cæca tempeſtate ſopita,ſereno non regreſſus eſt animo ? Sciebat enim quo quiſque laboraret incommodo,& ex vitæ meritis diſcretionem ſpirituum agnoſcens,adhibebat morborum,prout erant vulnera, ſanitatem. Vndè effectum eſt, vt poſt eius diſciplinam omnes diaboli panderentur inſidiæ. Multæ quoquè deſponſatę puellę ad eius conſpectum ab ipſo penè thalamo recedentes, in Eccleſiæ matris gremio conſederunt. Quid plura? Totius orbis homines ad eum confluebant, & vniuerſarum gentium varietas bellicoſiſſimum contra dæmones virum conſpicere geſtiebat. Nullus ſe fruſtrà illuc veniſſe conqueſtus eſt: omnibus delectabile atque iucundum laboris cõmercium fuit. Fatigatio enim itineris,emolumẽtum viatici reportabat,ſicut rei probauit effectus. Nam poſt reſolutionem eius, quaſi communi vulnere orbitatis excepto,proprium ſinguli parentem luxerunt.

Balatij interitus.

Quis autem finis vitæ eius fuerit,dignum eſt & me commemorare, & vos cum deſiderio audire,quia & hoc imitabile in eo cũctis fuit. Iuxta conſuetudinẽ ad viſendos fratres,qui in exteriori monte erant,venit,ibique à diuina prouidentia de ſua morte condiſcens,ità exorſus eſt: Vltimam,filioli, patris audite ſententiam : non enim arbitror,quòd in hoc ſeculo iterùm vos viſuri ſimus. Cogit conditio naturæ,vt poſt centenarium numerum,quem annis quinq; ſupergredior,iam reſoluar. Ità locutus,audientiũ pectora contriſtauit:gemitus lachrymæq; dicta mœrentia conſecutæ ſunt. Amplexabantur eum vniuerſi,quaſi iam de ſeculo receſſurum. At ille tanquàm aliena deſerẽs,ad propriam patriã profecturus,magna cum lætitia p̃cipiebat, deſidiam inſtituto non debere ſubrepere,ſed tanquàm quotidiè morituros,vt antè prædixerat,à ſordidis cogitationibus animam cuſtodire,& omnem æmulationem ad ſanctos quoſque conuertere: ad Meletianos verò ſchiſmaticoſque,ne propè quidem accedere. Scitis enim,aiebat,eorum antiquam peruerſitatem: neque cum Arrianis communiõe iungamini,quia impietas eorum iam omnibus manifeſta eſt. His etiam illud addebat, nullum debere Chriſtianum,cùm ſeculi viderit poteſtates pro Arrianorum & Meletianorum pugnare nequitia,à Chriſti territum diſcedere veritate: mortalium illam eſſe defenſionem,nec diù fallacem permanere poſſe phantaſiam. Quapropter,aiebat, cuſtodienda eſt pia fides in Chriſto, & patrum religioſa traditio, quam ex ſcripturarum lectione, & crebro meæ paruitatis didiciſtis admonitu. Finito ſermone, fratres cum vehementiſſimè retardabant,glorioſo patris cupientes termino decorari. Sed multas ob cauſas,quas & ſilẽtio demõſtrabat,p̃cipuè tñ ob p̃ſuwptã Aegypti conſuetudinẽ,cõtradixit. Mos etenim Aegyptijs eſt,nobiliũ & p̃cipuè beatorũ martyrũ corpora linteamine quidẽ obuoluere, & ſtudium funeri ſolitũ nõ negare,terra verò non abſcõdere,ſed ſup lectulos domi poſita reſeruare. Hũc honorẽ qeſcẽtibus reddi,inueteratę cõſuetudinis vanitas tradidit. De hoc Antoni⁹ ſępè & Epiſcopos deprecat⁹ eſt, vt

Suprema S. Antonij ad fratres oratio.

Traditio Patrũ ſeruanda.

vt populos Ecclesiastica consuetudine corrigerent, & laicos viros ac mulieres rigidiùs ipse conuenit, dicens: Nec licitum hoc esse, nec Deo placitum: quippe cùm patriacharum & prophetarum sepulcra, quæ ad nos vsque perdurant, hæc facta conuincerent. Dominici quoquè corporis exemplum oportere intueri iubebat, quod in sepulcro positum, lapide vsq; ad resurrectionis diem tertium clausum fuerit. Atq; his modis vitium circa defunctos Aegypti, etiam si sancta essent corpora, coarguebat, dicens: Quid maius aut sanctius corpore potest esse Dominico, quod iuxta consuetudinem gentium cæterarum, humo conditum esse scimus? Hæc iusta persuasio multorum insitum euellit errorem, & repositis in terra cadaueribus, Domino gratias pro bono magisterio retulerunt. Metuens ergò consuetudinem supradictam, nè eodem etiam circa se laberentur errore, celeriter valedicens monachis, qui confluxerant, ad amicum virtutis habitaculum repedauit. Post mēses autem paucos, cùm non mediocre incommodum senilia membra turbâsset, vocatis ad se duobus fratribus, quos ibidèm ante quindecim annos modico interuallo seiunctos instituerat, quique etiam ci iam seni cœperant ministrare, ait: Ego quidem, filioli, secundùm eloquia scripturarum, Patrum gradior viam. iam enim Dominus me inuitat, iam cupiò videre cęlestia: sed vos, ò viscera mea, admoneo, nè tanti temporis laborem repentè perdatis. Hodiè vos religiosum studium arripuisse arbitramini, & cœptę voluntatis fortitudo succrescat. Varias dæmōum nôstis insidias, vidistis eorum & impetus feroces, & vires effœminatas: Iesum suspirate, & credulitatē nominis eius vestris figite mentibus, & à certa fide vniuersi dæmones fugabuntur. Mementote etiam admonitionum mearum, & incertæ conditionis vitam ancipitem quotidiè pertractate, & cæleste vobis pręmium sine cunctamine tribuetur. Schismaticorum quoq; & hæreticorum venena vitate, meumq; circa eos odium sectamini, quia Christi sunt inimici. Scitis ipsi, quòd nullus mihi nec pacificus quidem sermo cum eis aliquandò fuerit, propter prauam eorum voluntatem, & pertinax cōtra Christum bellum. In hoc autem magìs estote soliciti, vt Domini præcepta seruetis, vt post mortem vestram sancti quique, quasi amicos & notos, in æterna vos recipiant tabernacula. Hæc cogitate, hæc sapite, hæc retexite: & si quā meî vobis cura, si qua Patris memoria est, si mihi vicarium repręsentatis affectum, nullus ad Aegyptum meas perferat reliquias, nè vano corpus honore seruetur, nè vituperati ritûs à me, vt nôstis, etiam circa me seruentur obsequia: huius enim rei gratia maximè huc sum regressus. Vos igitur humo tegite, vos patris operite corpusculū, & illud quoquè senis vestrî custodite mandatū, vt nemo p̄ter vestram dilectiōem locum tumuli mei nouerit. Confido in Domino, quia necessariò resurrectionis tempore, hoc corpusculum resurget incorruptum. Vestimētorum autem meorum sit ista diuisio: Melotem & pallium tritum, cui superiaceo, Athanasio Episcopo date, quod mihi nouum ipse detulerat: Serapion Episcopus aliam accipiat melotem: vos cilicinum habetote vestimentum, & valete viscera mea: Antonius enim migrat, & iam non erit in p̄senti seculo vobiscum. Verba finierat, & osculantibus se discipulis, extendēs paululùm pedes, mortem lætus adspexit, ità vt ex hilaritate vultûs eius, angelorum sanctorum, qui ad perferendam animam eius descenderāt, præsentia nosceretur. Hos intuens, tanquàm amicos videret, animam exhalauit, & additus est patribus, secundùm ordinem scripturarum. Seruauerunt mandata discipuli, inuolutum, vt præceperat, corpus humo operientes: & nemo interìm vsq; ad hāc diem, præter eos, vbì sit cōditum, nouit. Legatarius aūt Antonij benedicti, qui tritū palilum cum melote imperio eius meruerat accipere, Antoniū in Antonij muneribus amplectitur, & tanq̄ magna hęreditate ditatus, lætanter per vestimentum recordatur imaginem sanctitatis. Hic Antonio vitę terminus fuit, ista principia meritorum: quę licèt parciori, vt prædixi, sermone narrauerim, tamen ex his potestis aduertere, qualiter homo Dei à pueritia ad senectam vsq; peruenerit: & quòd omi semper dubitatione calcata, nec languori, nec longæuæ quicquam ætati aliquandò concesserit. Magìs autem æqualitatem propositi tenens, nec vestimentum mutauit, nec pedes lauit, nec escam sectatus est molliorem: oculorum quoq; aciem, & numerum dentium, licèt paululùm ob ætatem viderentur attriti, necnon & pedum incessum, totius etiam corporis firmitatem, ità & contra iura naturæ meritorum gratia custodiuit, vt lauatorum corporum, quæ balneis atque delicijs confouentur, hilarior eius caro videretur. Hoc etiam

Verba S. Antonij extrema ad duos discipulos.

Cauēdi hæretici.

Eccè qualis Antonij vestitus.

Firmitas corporis vsque ad obitum.

am fratres,quòd per omnes prouincias amor eius famaq; volitauit, quem nec librorum diſſeminatorum oratio luculenta, nec mundanæ ſapientiæ diſputatio, nec nobilitas generis, nec opum infinita congeſtio commendauit, cui omnium ore eſt adſcribendum,niſi Chriſto, cuius hoc donum eſt? qui deuotos eius animos erga ſuam præuidens maieſtatem,hominem alio penè orbe celatum,& inter tantas poſitum ſolitudines, Africæ, Hiſpaniæ, Galliæ,Italiæ, Illyrico, ipſi etiam, quæ vrbium caput eſt, Romæ,vt in exordio promiſerat,demonſtrauit. Creatoris eſt iſta benignitas, qui famulos ſuos,licèt nolentes,nobilitare conſueuit, vt virtus poſſibilis, nec vltra humanam eſſe naturam, ſanctorum doceatur exemplis, & ad beatæ vitæ imitationem, ex fructu laboris optimus quiſque impellatur. Hūc itaque fratribus librum magnoperè perlegere curate,vt agnita fideli vita ſublimium monachorum,ſciant quòd Saluator noſter Ieſus Chriſtus glorificantes ſe glorificat, & ſeruientibus ſibimet non tantùm regna cælorum,ſed etiam hîc in ipſis montium ſecretis latére cupientibus, famæ tribuit nobilitatem : ſcilicet vt & ipſi fruantur laude meritorum,& cæteri eorum prouocentur exemplis.Si aūt neceſſarium fuerit, & gentibus legite, vt vel ſic agnoſcant, quia Dñs noſter Ieſus Chriſtus,non ſolùm eſt Deus Dei filius,ſed etiam his, qui eum ſolicitè colunt,& in eum fideliter credunt,hanc dedit poteſtatem,vt dæmones, quos illi deos eſſe arbitrantur,conculcent atque eijciant,deceptores ſcilicet hominum, & totius corruptionis artifices.

DE INVENTIONE SANCTORVM DIODORI, MARIANI, ET ALIORVM INNVMERABILIVM MARtyrum hiſtoria, grauiter & eruditè conſcripta circa tempora Caroli Craßi, vel Arnulphi Imperatoris. Habetur in vetuſtis manuſcriptis codicibus.

PRAEFATIO.

GLorioſiſſimos martyrum triumphos venerari, piæ deuotionis eſt,quatenùs & eorū ſuffragijs muniri, & exemplis accendi vnuſquiſq; fidelium ſtudeat,qui Chriſti ſanguine lotus,ad illam conſcendere Ieruſalem feſtinat, vbì angelorū frequētia Deo gaudet aſſiſtere,vbì Cherubim & Seraphim nimio ardore intuēdi ineffabilem claritatem diuinæ dulcedinis inflammaſcunt:vbì throni Apoſtolici inenarrabili fulgore coruſcāt, vbì martyrum legiones cum coronis exultant,vbì virginum chori byſſino candore niteſcunt, vbì diuerſi ſanctorum ordines indeſinenter ſine vlla tædij laſſitudine cum tripudio iubilare gloriātur :cui agnus ille immaculatus præſidet, qui æreas portas & ferreos vectes cōfregit inferni, qui crucis cuſpide draconis illius antiqui,qui humanum Iob 40.
genus abſorbebat,perforauit maxillam, ac ſuo fulgore omni ſolis radio incomparabiliter ſplēdidiùs eam illuſtrat:quem videre,gaudere eſt:cui aſſiſtere,regnare eſt:cuius conſpectibus adſtare, feliciter eſt viuere.Solennitas enim martyrum, euidens exhortatio imitationis eſt:quam hi ſolummodò celebrare ritè cenſentur, qui eos imitari pro viribus ſatagunt,& eorum ſequi veſtigia delectantur. Ineffabilis enim pietas Dei noſtri in ſuorum martyrum triumpho,cùm ſit multiplicis bonitatis,artificioſum noſtræ ſaluti proſpexit commodum:quatenùs dum illos mundus cōterit, nos erudiat:& cùm eos cruciatus afficit, nos ab horrore perpetui cruciatûs abſoluat. Verùm quia quantum oportet dicere nequimus,à laude tamen Domini linguam compeſcere,& eius miracula tacere nullo modo debemus:quia licèt ſecretum regis celare bonum ſit,mirabilia tamen Domini & laudes eius prædicare laudabile eſt. Tob. 12

Martyrum certamina quid nobis conferant.

NARRATIO.

EO ITAQVE tempore, quo beatus Stephanus Romanæ præerat Eccleſiæ, 17. IANVAR.
qui beato Petro Apoſtolorum principi viceſimusquartus in Apoſtolica Sede ſuc-

succeſſit, grauis perſecutio in Chriſtifideles exarſit. Is cùm plurimos quotidiè perſecutionibus Chriſtianos affici conſpiceret, & ipſe ad ſubeundum pro Chriſti nomine martyrij agonem proximus eſſet, duos presbyteros, teſtimonio fidei probabiles, inſtituit, *Varinum videlicet & Armenium. qui ſanctorum paſſiones, quos aſſiduè pati videbant, conſcriberēt, & per quatuor mundi climata diuulgarent ad inſtructionem fidelium, ſanctorumque memoriam, & ad laudem illius, qui in ſanctis ſuis mirabilis eſt, & eis poſt mortem fluctiuagi ſeculi coronam confert felicitatis perpetuæ. Quæ ergò tātorum virorum teſtimonio tunc facta didicimus, & noſtris reuelata temporibus videmus, inuocato Domini Ieſu Saluatoris noſtri nomine, aggrediamur ipſo adiutore dicere. Temporibus ergò Numeriani impijſſimi Cæſaris, dum in Romana vrbe idolorum cultura à ſacrilegis haberetur, in Chriſti cultores grauis perſecutio exarſit impijſſimi Cęſaris iuſſu. Beatus igitur Chryſanthus & Daria virgo, plurimis iam martyrijs affecti, gratia Chriſti cum victoriæ coronā in omnibus cōſequerētur, eiuſdē Imperatoris furia extra portā Romanæ vrbis via Salaria in arenario depoſiti, terra & lapidibus obrui iuſſi ſunt viui. Cumq; omnipotens Deus multa fidelibus præſtaret eorum interuentionibus beneficia in loco eodem, euenit vt die natalis eorū infinita populi multitudo inibì conueniret, viri ſimul ac mulieres, pariter & infantes, & innuptæ puellę & iuuenes. Hoc igitur cùm fuiſſet Numeriani auribus intimatū, iuſſit vt in introitu cryptæ paries leuaretur. Quod cùm fuiſſet impletū, mōtem qui cryptæ imminebat, ſuper eos deiecit: & ità factum eſt, vt omnes pariter, dum diuina perciperent ſacramenta, & martyrum gloriam celebrarent, ipſi quoq; ad gloriā martyrij pertingerent. inter quos erant Diodorus presbyter, & Marianus diaconus, & plurimi venerabiles clerici. Populi aūt multitudinis numerum, & nomina vtriuſq; ſexûs & ætatis ipſe ſolus nouit, qui eos in cæleſtibus ſedibus collocauit. O quantus angelorū exercitus adfuit, qui tot millia ſanctarum animarum cum iubilo ad mœnia Ieruſalem deportauit. O quanta in cælis exultatio, cùm tot millia ſanctorum vno Chriſtus momento coronauit. O mira Apoſtolorū lætitia, cùm eorum numero tot millia fideliū Deus ſimul adiunxit. Iubilent throni Apoſtolici, tantorum ſacerdotū & clericorum conuentu. Gaudeant ſancti martyres, tātorum virorum & iuuenū coronatorum cōtubernio. Lætentur virgines, tātarum innuptarum & matronarum conſortio. Innocentes, plaudite (qui non loquentes, ſed morientes confeſſi eſtis Chriſtum, & induti ſtola gloriæ, agnum ſequimini immaculatum) de tantorum puerorum collegio. Diuerſi ſanctorum ordines, immenſis laudibus Chriſto confitemini, qui vno momento veſtris choris tātos præuidit martyrum addere ſocios. Hic theſaurus in paradiſo collocandus, iniquiſſimi Cæſaris perfidia montium ruina abſconditus, per plura latuit tempora: & licèt à plurimis ſit exquiſitus pontificibus, à nullo tamen reperiri potuit. Sed omnipotens Deus, qui immutabilis perſeuerans, mutabiliter diſpenſat tempora, ſuorū martyrum gloriam reuelare voluit ſuis fidelibus. Vndè ſanctum Stephanum ſuæ ſanctæ præfecit Apoſtolicæ Eccleſiæ, cuius ad hoc inſpirauit animum ardore mirabili, vt tantorum ſanctorum quęrere aggrederetur theſaurum, ruina obrutum. Hic igitur foſſores aduocat, & benedictione munitos, vbì & qualiter fodere debeant, inſtruit. Reliquit foſſas, quas prædeceſſores ſui plurimi plures fecerant, & oſtendit eis locū, vbì fodere debeant, quem ei reuelatū diuino affamine non ambigimus. Incipiunt foſſores terram egerere, ſed plùs omnibus ipſe inſiſtit Deo digno operi. Nam illi fodiunt manibus, hic Deum dignis orat precibus. Illi quærunt fodiendo, hic orando inuenit. Hoc quis ambigat diuina factum prouidentia? Circa primi nanq; Stephani martyris tempora, cùm ipſe Romanā gubernaret Eccleſiam, hæc in Chriſti martyribus perſecutio exorta eſt, & ſexto Stephano Romanæ præſidente Eccleſiæ, ipſorū fabus inuentio. Ille itaq; martyrij coronatus eſt gloria, hic om̄ium virtutum redimitus eſt diademate. Circa illius tempora cœtus ſanctorum per diuerſa tormēta ad cælorū gaudia angelicis choris aggregatus eſt: huius temporibus per eius ſacræ doctrinæ documenta plurimi quotidiè eruditi, ad virtutes conuertuntur à vitijs. Illius, inquam, exemplo plures coronam cōſecuti ſunt martyrij: iſtius exemplo plures bonis operibus locupletati, ad paradiſi mœnia feſtinant, diuerſis virtutibus adornati. Ab eo conſtituti ſunt, qui ſanctorum triumphos ſcribendo innoteſcerent poſteris: ab hoc ſtatuti ſunt, qui quæſitos & inuentos prodant venerationi fidelium.

*Viridianū

Pſal. 67.

Innumeri Chriſtiani dū martyrū celebrant gloriam, necantur.

Innoteſcerent, pro, faccerent innoteſcere.

Inuen-

Inuento igitur sacratissimo thesauro, nullis copijs coæquando, ipse prior accinctus cryptam ingreditur, & stipatus diuersis venerabilis sacerdotij gradibus, ac cœtu populi orthodoxæ fidei, Deo dignas laudes cum exultatione referens, inter ruinas & lapidum congeriem, proprijs cœpit manibus omni mūdo venerabiles margaritas legere de sanctorum corporibus, nec cessat suo sancto studio, donec omnia fragmina artuum à ruinæ segregaret congerie. Collectis itaque artubus per dies aliquot, ꝓpter maximam ruinæ montium congeriem, tanti odoris nectar inerat loco, vt omnes reficeret qui aderāt. Quamobrem fossores magis ac magis labori operā dare exardescebant, lassitudinis & corporei alimenti immemores. Nocturno siquidem tempore angelicæ voces in crypta audiebantur, & psalmodiæ hymnizantium, tātusque splendor illam illustrabat, vt nullus auderet nocturno tempore accedere. Peracto autem opere, idem sanctissimus Papa litaniam indixit, & congregato omni cœtu Cleri & populi Romanorum ciuium, discalceatis pedibus, cum lampadibus & crucibus, omnique apparatu ecclesiastico adueniens, in feretris cum psalmis & canticis spiritalibus, sanctorum corpora introduxit in Vrbem: ipseque prior incedens, & feretrum proprijs gestans humeris, cum exultatione & iubilo, sub die decimosexto Calendarum Februariarum, anno incarnationis Domini nostri Iesu Christi octingentesimo octogesimo & sexto, Pontificatûs verò sui anno primo, Imperij autem domini Caroli excellentissimi Augusti anno quinto, Indictione quarta: quorum in Lateranensi palatio aliquos apud ecclesiam, quam ipse idem iam ruinę proximam, à fundamentis renouauerat, quæ ad Apostolos dicitur: alios per diuersos cardinales titulos cōdidit digna honorificentia: alios etiam circunquaquè per diuersa largitus est monasteria, vbi plurimis hodieq; coruscant miraculis, ad laudem & gloriam Domini Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi, cui est honor & gloria in secula, Amen.

Odor mirificus ex reliquijs.

Is est Carolus Crassus.

De miraculis, quæ in horum martyrum inuentione facta sunt.

SAnctorum Diodori & Mariani, sociorumque suorum reuelationis tempore, quæ Deus dignatus est miracula ostendere, operæprecium dicere duxi. Erat igitur vir quidam illustris, genere & nomine Franco, quem dominus Stephanus sanctissimus Papa fossoribus præesse instituit: vt & operi admoniti attētiùs insisterent, & de inuento cælesti thesauro, ipsius solicitudine vel quippiam fraudare nequirent. quo narrante sub protestatione diuina didici, quæ dico. Cùm propter inæstimabilem scopulorum ruinam sanctorum fragmina graui labore legerentur, per dies plurimos tanta inibi fragrantia inerat, acsi lapidum congeries in rosarum flores & liliorum inæstimabilem multitudinem verteretur. Hic prudentiori cōsilio lampadem aqua plenam, desupèr oleo modico misso vix ad crassitudinem vnius digiti, accēdi in crypta præcepit, quatenùs lumine locus nō indigeret, qui tanto odore fragrabat. Accensa igitur lampas, continuis septem diebus ac noctibus semper arsit, vt nec oleum deficeret, nec eius flamma vllo ventorum flamine extingueretur. quibus indicijs manifestè datur intelligi, quanta gloria digni habeantur in cælis, quorum fragmina artuum inter ruderum cœnum talibus virtutibus coruscant. Prædictus autem vir cùm die quadam opportuno commodo aliquantùm decreuisset abesse, quem fidelem sibi arbitrabatur, Adalfredum quēdam sua vice, donec rediret, operi præfecit: sed hic sacerdotis cuiusdam, nomine Albini, exhortationibus suasus, de inenarrabili thesauro, sanctorum artuum partem quandam furatus est, non ob sanctitatis venerationem, sed pro lucri venalis amore, prout res gesta demonstrat. Hic redeunte domino, licentiam petijt propriam domum reuisendi, volēs furtum, quod fecerat, suo domino nesciente abscondere: sed domum veniens, scrinio furtum reposuit & celauit. Nocte autem eadē graui languore percussus, cœpit tremere, & toto corpore emortuo acerrimè vexari: & quantum poterat balbutire, reum se in sanctos clamabat, nullum cibum, nullumque potum appetens, somni nunquàm sopore vel ad momentum quiescens. Cumque per aliquot dies semiuiuus commissum lueret, & omnibus horis mortuus crederetur, tandem clamare cœpit seniorem ex nomine. Cui cùm nunciatum fuisset, compassione motus, ad visitandum eum profectus est suprà memoratus Fran-

Miraculum insigne apud reliquias.

Vltio cælestis in furem reliquiarū.

co. Venit igitur ad domum, in qua semiuiuus iacebat languidus. Quam cùm ingressus fuisset idem Franco, mox vt eum æger cõspexit, qui ab omnibus exanimis putabatur, sub celeritate surgens, prostrauit se ad pedes eius, & furtum, quod de sanctorum artubus persuasus fecerat, anxius prodidit. Cumque interrogaretur, an se conualescere posse speraret, ait: Ad hoc mihi aliquantæ induciæ concessæ sunt, & spatiolum vitæ præstitum, vt tuis reddam manibus, quod furari reus ausus sum. Nam duos reuerendissimos viros in vestibus albis vultu terribili ad me venisse cõspexi, & vt eorum corpora redderem, aut quomodò ea auderem contingere, acerrimè cœperunt exigere. Quod cùm nimio terrore emortuus negare vellem, & eorum nunquàm me corpora tetigisse assererem, his qui adstabant, dixerunt: Findite eum à vertice vsque ad pedes, & de occultis ipsius abditis ossa nostra abstrahite. At ij euaginato gladio imminẽtes, caput, gulam, pectus, ventrem & ilia findentes, hincindè trahere me cœperunt: sola dorsi spina cum ceruice & occipitio scissa non est. Tenuerunt etiam cor, & stringentes illud, acerrimè me cruciabant. Quotiès autem cor quantulumcunquè relaxabãt, anhelitus reddebatur, & respirare mihi modicùm dabatur: quotiès verò cor tenebatur, moriebar inter manus eorum, & de pectore meo ossa, quæ malesanus rapui, omnium gemmarum fulgore splendidiora, trahebantur: & ità per continuos hos septem dies punior, similiter & per noctes. Modò verò priori fissura vincta, retrò per occipitium, & ceruicem, & dorsi spinam findendus sum. quamobrem nullo modo me euasurum scio, quia ad hoc tantummodò relaxatus sum, vt hæc proderem, & quod furto rapui, reddam. Hæc dicens, accessit ad arcellam, in qua sanctorum pignora absconderat, quam ità clausam reperit, vt nisì securi incisa, nullo modo aperiri posset. Quod ideò factum credo, nè vas, in quo sanctorum pignora celata fuerãt, alio vsui deincèps habile aptaretur. Reddito igitur furto, & impetrata à seniore venia, cœpit cũ lachrymis & graui gemitu coram ipsis pignoribus petere indulgentiam, & vt citissimè de domo eius deducerẽtur, obnixè poposcit. Quæ cùm educta essent, ille ad lectũ rediit, continuò se findendum expectans. Sed omnipotentis Dei misericordia, qui in sanctis suis mirabilis est, & neminem perire, sed omnes vult saluos fieri, vltrà eos, quibus ad puniendum datus fuerat, non vidit: sed ab ipsis venerabilissimis viris commonetur, vt hæc palàm nunciet, & vlteriùs de eorum corporibus nihil præsumat attingere. Post hæc ergò cœpit cibum quærere, qui continuos septem dies nullo alimento percepto, continuatìm sub tanta angustia lãguërat, & post paucos dies pristinæ est sanitati redditus. Verùm nè quis hęc me arbitretur fingere, in veritate fateor, ipso Francone sub protestatione Domini Iesu Christi nominis narrante didici.

Psal. 67. 1. Tim. 2.

VITA

VITA S. SVLPITII, COGNOMENTO PII, BITVRICENSIS ARCHIEPISCOPI, SCRIPTA OPTIma fide, sed stylo rudi ac simplici, eaq; causa in lectoris gratiam mutato per F. Laurentium Surium.

Ianvar. 17.

Ortus est beatus Sulpitius claris parẽtibus, inter ciues penè primarijs, & in castris regijs alitus. Idem autem ipse in ipso primæ ætatis flore, ruptis seculi laqueis, Christi militiam sic complexus est, vt in ea constanter perseuerare, immutabili animi proposito constitueret.

Eius genus.

Et erat sanè in illo adhuc valdè tenero ea religionis capessendæ cupido & feruor spiritûs, vt eius causa, si oblata fuisset à persecutore occasio, vltrò se supplicijs om̃ibus obiecturus videretur.

Feruor spiritûs.

Cœpit interìm diuinarum sese tradere lectioni scripturarum, & in ijs, quæ ad fidei eruditionem pertinent, non segniter exercere: & vt ætatis feruescentis illicitas edomaret cupiditates, & in sapientiæ studijs quotidianos faceret progressus, sedulis ad Deum orationibus & abstinentiæ laboribus incumbebat. Ità ille ab ipsis propè incunabulis adeò fuit disciplinæ Ecclesiasticæ studiosus & obseruans, vt permultos tum senes, tum iuuenes ad ipsum confluentes, & quæ nostræ religionis sunt, ab ipso percontantes, non solùm ad fidem conuerteret, sed etiam perfectæ vitæ institutionibus imbueret. Aderat enim illi haud obscurè gratia spiritûs sancti, qua fretus, innumeros ad suî in fide Dei imitationem permouebat. Præcepta euangelica & doctrinam Saluatoris ante omnia summo studio exequendam dicebat.

Egregia cõtinentia.

Etsi autem iuuenis esset, at tamen erat continentissimus, & hanc virtutem castitatis quasi fundamenti loco reponens, cæteras porrò superstruere perrexit virtutes. Itaque quod Dominus in Euangelio dicit, Sunt eunuchi, qui seipsos castrauerunt propter regnum Dei, id ità ille complexus est, vt spretis nuptijs, virginitatis propositum obtinuerit.

Matt. 19.

Quantùm autem eorum relatione didicimus, qui ei ab ipsa pueritia ad nostra vsque tempora comites vel ministri fuêre, in seculari adhuc habitu positus, magnam nauabat operam construendis monasterijs, basilicis à fundamento nouis exædificandis, dirutis verò instaurandis, ope & auxilio subleuandis miseris, in pauperes conferendis eleemosynis, in vincula coniectis non solùm sermone & exhortatione, verùm etiam sua opera & officio ex carcerum squalore liberandis.

Optima studia.

Templum quoddam haud procùl paterna eius domo aberat, ab hostibus vastatum & destructum, adeò vt nulla ibì cleri vel populi frequentia cerneretur. Eò se crebrò conferre solebat orandi causa: sed vt inanis gloriæ flatus vitaret, intempestæ noctis captans silentia, vestes clàm assumebat, quibus ex more pœnitentes vtuntur, atque ità diuinis vacabat meditationibus, donèc reuertente sole, iterùm seculari se habitu tegeret. Hæc eius pueritiæ fuêre studia & exercitia, quibus eius in DEVM animus accendebatur. Accidit autem, vt cùm nocte quadam in eo templo cum duobus puerulis precibus insisteret, & delectaretur in Domino, duo teterrimi & immanes spiritus appræhensos pueros per vim extrahere niterentur. Sensit tandèm à tergo clamantes & eiulantes pueros, conijcit oculos in illos nigerrimos spiritus, sublata manu incipit crucis exprimere signum, & eccè repentè illis disparentibus, pueri manent incolumes.

Ex illo verò tempore damnatus & inuidus satan machinas suas omnes admouit ad euertendum hominem Dei, & cuius mentem corrumpere non potuit, eum minis & terroribus phantasticis conatur in ruinam impellere: sed de hoc suo dicemus loco fusiùs. Intereà cœpit coruscare signis & miraculis, adeò vt in ipso etiam seculari habitu dæmones fugaret verbo, & ægros suis precibus curaret.

Coruscat miraculis.

Valdè autem modis omnibus cauebat, nè quid sancto eius proposito, quod celatum volebat, humanus fauor & aura popularis gratiæ detrimenti adferret, seque arrogantiæ vitio conta-

contaminaret. Cumque ea quæ diximus, ab eo fierent, & ipse operum atque virtutum splendor ceu tacita quadam prædicatione, pijs diuinæ veritatis inferret lucem, impijs & obtrectatoribus perfidiæ tetram caliginem offunderet: perindè vt olim apud Aegyptios tenebræ erant densæ & horribiles, quæ palpari possent, porrò apud filios Israel lux: perrexit omnipotens Deus magnificari in sancto suo, & cœptum virtutis opus magis magisque prouehere. Iam enim fama sancti viri longè lateque diffusa, Austregisilus Bituricensis antistes à Theodorico principe obtinuit, vt liceret ipsi sancto Sulpitio docendi in ecclesia munus deferre: videbat enim doctrinæ gratia multos ad eum confluere. Annuit sine mora rex, vt tonsis capillis, in Clerum ille transiret. Itaque per gradus ad altiora promotus, etiam Leuiticum est adeptus ministerium: seruiebatque in Ecclesia, & in dies maiori signorum copia illustrabatur. Suggerentibus autem quibusdam, Clotarius rex petijt ab Episcopo, vt pro sua & exercitûs sui salute permitteret virum beatum in ipsius castris Abbatis fungi officio: cumque in eius & omnium, qui cum illo erant, sumptus ea essent collata, quæ in triduum sufficerent, illis duntaxàt seruatis, quæ ad vnius diei expensas essent satis, reliqua egenis elargitus est. Quæ res malè habuit ipsius familiares, quòd metuerent victum necessarium defuturum. Ad quos vir sanctus: Oculos, inquit, vestros filioli ad Deum referte, eiusque regnum & iustitiam primùm quærite, & omnia apponentur vobis. Recordamini illius propheticæ sententiæ: Inquirentes autem Dominum non minuentur omni bono. Et eccè subitò ad virum Dei tanta annonæ copia à fidelibus hominibus transmissa est, vt non absurdè ea, quæ erogârat, centuplicato fœnere, quemadmodùm Dominus suis promisit discipulis, se recepisse citra iactantiam gloriaretur.

Exod. 10. Fit Leuita. Matt. 6. Psal. 33. Matt. 10.

At non post multos dies, sæuissimo rex correptus morbo, ad extrema tendebat. Regina repentino luctu obruta, monilia abijcit, vestes lacerat, euellit capillos, genas discerpit, regemque haud aliter atquè iam extinctum plorat. Turbatur omnis regia domus, iunguntur dominæ lachrymis planctus aulicorum: fit concursus omnium ad virum Dei, eius amplectuntur genua, infundunt lachrymis, obsecrant vt pro salute regis, in supremo discrimine constituti, preces Deo offerat. Permotus vir sanctus, faciem lachrymis rigat, tundit pectus, alta trahit suspiria, producit vigilias, conficit se ieiunijs, perpetuis Deum precibus pulsat. Exactis indè diebus quinque, regis fit etiam deploratior salus. Tum verò orant aulici virum sanctum, vt desinat se inedia conficere, paulumque cibi accipiat. At ille, Non comedam, inquit, donèc salutem principi obtineam à Christo, cui seruio. Illis contrà asserentibus, principem iam penè exhalâsse spiritum, nec debere eum frustrà se inedia tabefacere: vir Domini respondit: Vbì septem dies ieiunus permansero, vnà cum principe sanitati restituto cibum capiam. Aduenit dies cunctis optatissima, implentur sancti sacerdotis dicta, regi salus repente redditur, omnium ore sacerdos prædicatur, & ad regis conuiuium honorificentissimè euocatur. fecerat enim hæc res charum eum omnibus & gratum. Hactenùs ea diximus, quæ à Maioribus nostris, sancti viri æqualibus siue contemporaneis accepimus: nunc porrò ea commemoraturi sumus, quæ partìm ipsi vidimus, partìm à nostris condiscipulis didicimus.

Regem suis precibus reddit incolumem.

Cùm igitur eius virtutum floribus, signorumque gemmis & gratia multiplici, regis aula egregiè vernaret, odorisque sui fragrantia passìm omnia complêsset, accidit vt sacer episcopus, cuius antè meminimus, feliciter migraret ad Dominum. Vbì autem ad noui pontificis electionem ventum est, & è populo alij alium, vt solet fieri, nominarent: pars etiam quædam insanioris vulgi primoribus nonnullis consentiret in cuiusdam simoniacam electionem, regisque consensus, magna vi auri oblata, ad id impetratus esset: nostri verò, quibus Saluator dicit, Nolite timere pusillus grex, quia complacuit patri vestro dare vobis regnum: ab omnipotente Deo peterent beatum virum sibi dari Episcopum, mitterentque ad regem paucis verbis compræhensam legationis formulam, eamque per vnum ex ijs, de quibus dicitur, Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum, regijs auribus insinuarent: tametsi rex tam copiosæ pecuniæ desiderio nonnihil inescatus teneretur, at tamen eius coniunx, diuino amore succensa, admonebat eum, post tanti pontificis è vita excessum, eum iure meritoque illi substitui debere, qui & meritis & miraculorum signis

Luc. 12. Matt. 5.

gnis, & virtutum ornamentis illi par esset: simul etiam ei in mentem reducebat, quòd eius precibus paulò antè ab ipsis mortis ianuis ad vitam esset reuocatus. Itaque rex maturiori omnia iudicio perpendens, spretoque malesuadæ cupiditatis consilio, repudiatis malorum consultorum persuasionibus, absque vlla dilatione iussit impleri, quod diuina erat prouidentia constitutum. Ità vir sanctus, Deo volente, primam obtinuit Aquitaniæ sedem, eodemque fauēte & efficiente vulgi inter se discrepantes animi in mutuam sunt concordiam redacti, pontificemque Sulpitium pariter amore complexi sunt. Fit Bituricēn episcopus.

Ille verò iam factus pontifex, non honori, sed oneri suas supposuit ceruices. Denique omnibus omnia factus, non quæ sua sunt quæsiuit, sed quæ aliorùm, vt salui fierent. Vidisses ibi sanctum sacerdotem, velut lampadem diuinitùs accensam, tradere se ieiunijs multis, immò perpetuis, & vigilijs propè continuis, adeò vt si naturæ necessitas somnum interdùm exigeret, cum non in molli strato, quo nunquàm vsus est, sed humì, substrato cilicio & mattula, parcè captaret: Erat in eo insignis vitæ puritas & animi virtutes eximiæ: nec magnoperè curauit sermonis phaleras, sed cùm esset tot clarus virtutum charismatîs, & signorum quoquè gloria illustris, disseminabat quotidiè verbum D E I per omnem regionem, breuique spatio tantum profecit apud populum Iudaica perfidia contaminatum, vt quasi nouam veritatis lucem sibi adspicere viderentur: cumque multa verbis, plura exemplis & factis doceret, nec imperaret alijs, quod non priùs ipse fecisset: nullum sanè non salutari expiatum lauacro in ea vrbe Iudæum habitare permisit. Orabat autem iugiter Dominum pro illorum conuersione, docebatque eos per baptismum habere peccatorum veniam, nec sine illo posse eos saluos fieri.

Ità factum est, vt eius sermonibus permoti, verique Solis iam illustrati radijs, planè obstupescerent, & veterum errorum ducti pœnitentia, cum fideli confessione accederent, & à sancto pontifice baptizarentur. Sic ille bellator egregius, diuina fretus ope, prædam ex inimici faucibus eripuit, & suo restituit authori, pulso ab animi penetralibus infidelitatis squalore. Ex ijs plerique in nostra religione hodieque superstites degunt. Iam verò ità cœpit in eo signorum gratia augeri, vt haud secùs, atquè olim apostoli, miraculis coruscaret. Nam cùm paulò suprà dixerimus, dæmones eum verbo fugâsse, & ægros curauisse precibus: iam Deus noster hanc in eo gratiam ità cumulauit, vt processu temporis etiam cæcis lumen, surdis auditum, mutis loquelam, vitam mortuis, mancis manuum, claudis pedum officia restituerit: pluraque alia, quæ nimìs longum sit explicare singulatìm, mira effecerit: è quibus tamen volumus in præsens saltem pauca referre. Miracula.

Gothaldus quidam filium suum, annorum circiter decem, adeò ex linguæ impedimento propè mutum, vt sermo integer ab eius ore nunquàm prodierit, ad pedes sancti viri deposuit, & filij morbum simul indicauit. At ille motus misericordia, suspirans, ad cælum oculos manusque sustulit, Christique clementiam plena fide cum lachrymis implorauit: deindè facta prece, in linguam pueri signum crucis impressit: moxque linguæ laxantur vincula, & in hunc vsque diem promptè expediteque loquitur. Eo tempore, quo dira fames prouincias omnes obtinuerat, puer quidam ex inedia ferè extinctus, ad sancti pontificis genua aduoluitur, orans vt suì velit misereri. Sanat elinguem.

Respiciens ergò vir pius ad domûs suæ præfectum, Hunc, inquit, puerum summo studio tibi noueris commendatum. Pollicetur ille se, quod erat iussus, diligenter curaturum. At interìm varijs ille negocijs distractus, cœpit puerum habere negligentiùs. Itaque frigore & inedia confectus, in fornacem se iactauit, cumque deficiente spiritu fessa membra iam trahere non posset, exanimatus est. Inquirit deindè Episcopus de puero, perlustransque loca omnia præfecti domûs suæ, cùm nulla de puero indicia reperiret, ab illo reposcit commendatum. Ille ad eius se abijciens pedes, eum se perdidisse fatetur. Protinùs vir D E I in suum se cubiculum recipit, humì prostratus vbertìm lachrymatur, crebrò suspirat, Dominum I E S V M obnixè rogat, vt reddat ipsi puerum. Intantùm enim amissi pueri interitu cruciabatur, vt haud aliter coram D E O lugeret & plangeret, tanquàm apud C H R I S T I

tribunal de ipsius manibus anima pueri esset requirenda. Intereà is, cui hoc ex officio incumbebat, ad fornacem inflammandam properat: visoque puero, rigida membra trahere conatur: sed sentiens exanimem, beato pontifici renunciat. Tum ille rursùs in terram prosternitur, fundit preces, prolixè suspirat. Deindè caput subrigens, iubet cadauer pueri calida aqua perfundi: precesque sine intermissione continuans, pectusque verberans, Dominum Iesum interpellat. Et eccè sensìm mouentur membra pueri, atque ad pedes orantis episcopi adrepit, ijsque contactis, pristinas recuperat vires, crediturque in præsentem vsque diē superesse. Nam multo posteà tempore apud nos demoratus est.

Extinctum suscitat puerum.

Gurges erat in Virisionensium agello, adeò copiosus aquis, & quidem dæmonibus consecratus, vt si quis qualibet ex causa in illum esset ingressus, ilicò demergeretur, præfocatus à dæmone. Sed D E I benignitate contigit, vt illuc quandoquè adueniret sanctus Sulpitius: ad quem eius loci habitatores accedunt, supplices orant, vt ipsis velit opitulari, quandoquidem multos iam in eo gurgite & propinquos, & famulos amisissent. Ille solita pietate iussit chrisma cum oleo & aqua parumper commisceri, idque cùm benedixisset, tradidit discipulo, præcipiens vt his Elisei prophetæ verbis vteretur: Sanaui aquas has, & non erit in eis vltrà mors, neque sterilitas: Quod cùm ità factum fuisset, confestìm malignus dæmon adeò loco pulsus est, vt deincèps feliciter omnes illic egerint, & sine periculo pisces frequētes in litus trahantur.

4. Reg. 2.

Breui interiecto tempore, rusticus quidam, ob æstatis temperandos ardores, vltrò se in flumen misit: sed repentè dæmonis laqueis constrictus, necatur. Non longè aberat is locus ab ædibus basilicæ, vbì in quadam exhedra vir Domini cum fratribus cibum sumebat. Anus autem quædam eminùs posita, vt vidit hominis interitum, manu innuit ministris, qui in sancti pontificis conspectu adstabant. Illi vnum è suis mittunt, qui ex muliere, quid sibi velit, sciscitetur. Audit is à fœmina, quendam illic in aquis perijsse. Euocat ergò socios, & res ad pontificis notitiam perfertur: qui extinctum corpus iubet ex aquis extrahi, & in nonam vsque horam seruari. Peracto prandio, ad locum orationis se confert: & quidem mox pro voto obtinuit extincti reditum ad superos: sed idcircò à sexta ad nonam, id est, tribus horis voluit differri, vt nulli posset ambiguum videri, hominem illum verè fuisse defunctum. Tandem ab oratione surgens, iubet ad se adduci cadauer: cui vt signum crucis impressit, cœperunt membra agitari, rursusque iubente antistite, ilicò surgit homo incolumis, suisque pedibus abscedit.

Alium defunctum vitæ restituit.

Quidam ex optimatibus, Theodegesilus nomine, visendi gratia accessit ad sanctum pontificem, qui ea qua solebat, humanitate & beneuolentia eum excepit: & quia hyems erat & ingens frigus, focus instruitur. Ministri nescio quibus alijs intenti rebus, non magnoperè habebant ignis curam. Erumpit interìm flamma vorax, & tectorum fastigia vastat: sequitur ædium concussio, & igne crescente, iam cuncta ruinam minantur. Omnes igitur animis consternantur, & cùm difficultate rei absterriti, non auderent tectum conscendere, cuncti in fugam vertuntur. At sacerdos Domini manum eleuat, opponit flammis signum crucis, & è vestigio, cunctis stupentibus, priusquàm manum ille deponeret, adeò ignium globi extincti sunt, ác si densissimi imbres è cælo delapsi essent.

Signo crucis flammas extinguit.

Intrà vrbis mœnia quædam illustris matrona frumentis plenum habebat horreum grande. Intempesta nocte quidam furcifer clàm in illud ignem conijcit, & subitò flammæ vndiquè erumpunt. Fit communis omnium luctus & tumultus. Porrò vir sanctus insolito tum somno depressus, tandèm ex discipulo, quid acciderit, cognoscit. Currit igitur festinus ad ignem, eumque cum canticis spiritualibus circumit: certosque cum baculo igni limites præscribit, quos non debeat prætergredi. Cùm igitur omni ex parte vicinas contiguasque ædes flammæ voraces attingerent, indè reiectæ & repulsæ, in seipsasq; reuersæ, & extinctæ sunt. Lætus vir Dei, pergit ad ecclesiam, matutinas preces & laudes Domino persoluturus.

In eadem vrbe vir sanctus monasterium Virginum magno studio construxerat, in quo Virginum & Continentium fœminarum agmen incluserat. Ibì cuiusdam negligentia

gligentia ignis correpto pariete, in flammas se diffundit. Nox erat, & periculum etiam vicinis ædibus intentatur, igne iam instàr montis intumescente. Tum verò Dei sacerdos ouicularum suarum interpellatus precibus, ad locum festinat, contra immensæ altitudinis flammas crucis signum objicit: statimque adfuit auxilium è cælo in columbæ specie, in qua spiritus sanctus olìm super Dominum baptizatum descendit: simulque compressæ flammæ, non audent alias contingere domos. Hoc periculo liberatas ouiculas illas suas pius pastor salutaribus monitis instituit, eiusque doctrina effectum est, vt apud illas hodieque castitatis propositum enitescat: quæ dum diuinæ sapientię studio deditę sunt, & mentes & corpora virginitati & integritati consecrant, seipsas sapientiæ vasa munda exhibentes, nec sponsi alicuius mortalis & corruptibilis, sed diuini verbi castissimos & immortales concubitus expetentes, vndè succedat posteritas nequaquàm corruptioni obnoxia. Quanta etiam apud eas abstinentiæ, sobrietatis & honestatis studia & exempla præclarè emineant, nos pro dignitate explicare nequimus. Sed his obitèr dictis, ad narrationem redeamus. Matt.4.

Erat procùl ab vrbe in loco, qui Auatra dicitur, arbor immanis, quam vir sanctus securibus iussit succidi. Ea cùm iam laberetur, puerum sibi non prospicientem penè oppressisset. Sed vir sanctus extensa protinùs manu, signum crucis edit contra cadentem arborem: qua modo admirabili in aliam se partem reflectente, puer præsentissimum mortis periculum illæsus euasit. Signi crucis virtus.

Cùm hunc in modum vir sanctus, instàr clarissimorum siderum, innumeris fulgeret miraculis, & omnes in Dominum IESVM crederent, totius boni inimicus diabolus malignos quosdam viros, apta suæ nequitiæ organa, commouet ad infestandam intestinis bellis ecclesiam, eiusque plebem, iam tranquilla pace fruentem. Incitat quendam Galliarum principem, admotis ei prauæ cupiditatis facibus, occultisq; persuasionibus, vt à Bituricensi clero & populo pecunias per scelus extorqueat. Misit ille quendam ex amicis & fautoribus suis, hominem duplici sibilantem ore, geminaque lingua virus exitiale vibrantem, vt is populum iam dictum exagitet. At quia non deserit suos clementia Dei, præsertim vbì discrimen præsens imminet, cùm nefarius ille regiæ crudelitatis administer multitudinem illam Christianæ plebis, quæ semper libera fuisset, in seruitutem non ferendam redigere conaretur, omnes ad pastorem suum confugiunt, sublatisque cum ingenti planctu & clamore vocibus, Pie pastor, inquiunt, fer opem gregi tuo, quem hucusquè paterno fouisti affectu: nè patiaris commissos tuæ fidei perire: defende nos à lupo, qui rabido nos dente discerpit. His auditis, vir pius toto animo ad misericordiam commotus, indicit omnibus ieiunium, agitque cum principis nuncio, vt impiam desistat exequi iussionem. Sed cùm ille superbia tumidus nihil hac ratione moueretur, spretisque sancti viri sermonibus, magis etiam insolesceret, ille se in cellulam recipit, humì abjicit, pectus crebris ictibus tundit, petit à præpotenti Deo, quod à præside obtinere non potuit: nec tamen inimicorum perniciem, sed conuersionem potiùs petit. Erat enim erga suos aduersarios mitis semper & pius. Intereà quendam è suis solitarium virum, Ebregisilum nomine, qui cunctis abdicatis, propudiatoque mundo & operibus eius, vita & sermone cæteris excellentiùs ad viri Dei imitationem totum se composuerat: ad se accersit, mittitque ad regem, vt eius arguat crudelitatem, indicetque, nî vitam corrigat suam, repentinum illi impendére interitum. Is vbì ad regem venit, dixit quæ iussus erat: insupèr etiam de perpetratis facinoribus eum admonuit, si fortè posset duci pœnitentia, flere admissas iniquitates, & vltrices æstuantis gehennæ flammas lachrymarum imbre extinguere. Non enim vult Deus mortem peccatoris, sed vt conuertatur & viuat. Rex vbi hæc audiuit, adeò totus est timore correptus & fractus, vt absque mora suam agnoscens culpam, in lachrymas erumperet: spretoque regali fastigio, ageret pœnitentiam, libenterque executioni mandaret, quæ per discipulum suum beatus antistes illi indicârat. Confestim igitur insolita illa abrogatur exactio, impia conscriptio aboletur, populo salus restituitur: & sicut post horribilem tempestatem sole iterùm suo splendore terras illustrante, mortalium hilarescunt animi: ità pace ecclesijs reformata, sacerdotum gaudia cumulantur. Addidit verò hanc rex constitutionem, nè futuris temporibus aliquid eiusmodi attentaretur.

Indicit ieiunium côtra vim.

Ezech.33.

Porrò ille vir crudelis, quem rex negocij huius conficiendi causa ablegârat, cùm nollet regi in melius mutato subscribere & assentiri, diuinitùs percussus, cum ignominia vitam dignè perdidit, qua fruebatur indignè. Non enim potuit tanti facinoris administer impunè euadere. O verè beatum antistitem, qui aduersùs hostiles inimicorum furores nunquàm se vel armis vel manu defendit sua, sed ieiunijs & vigilijs continuis, & sub ara prostratus, feruentibus orationibus defensorem sibi atque ecclesiæ suæ Deum parabat. Ecquis verò vllis vnquàm machinis aut infestationibus eum deijcere & debellare potuisset, qui auxiliãte Christi dextera, semper tutus inuictusque manebat?

Per idem tempus cùm vir D E I signis & omnigenis virtutibus mirificè esset ornatus, & in verbo D E I disseminando apostolicam æmularetur simplicitatem, essetque iam in omnibus perfectus D E I sacerdos & hostia, pauperum quoquè curam solicitam gereret, & impositum sacerdotij munus strenuè exequeretur: ætate iam ingrauescente, & in decrepitam propendente senectutem, cernens iam omnibus se non posse sufficere, & neque in rerum diuinarum sublimi meditatione atque sanctæ orationis studijs, vtì optabat, iugiter permanere, neque eorum, qui quotidiè ad nostram religionem traducebantur, institutioni posse vires adferre necessarias: quæ quidem adeò illum solebant habere occupatum, vt vix horæ vnius spatio respirare permitteretur, dum à prima luce vsque in profundam vesperam ab alijs semper ad alia auocaretur: hoc nimirùm illi consultissimum fore visum est, vt vni ex primoribus regionis illius, Vulfelento nomine, viro iam exactè & accuratè instructo, partem sui demandaret officij, diuiniquc verbi committeret ministerium.

Adiungit sibi coadiutorem.

Iam verò quis dicendo consequi possit, qua humilitate, beneuolentia, charitate erga ministros suos & pauperes deincèps vsus sit? Semper enim illud Euangelicum & mundissimo ruminabat ore, & totis viribus exequi conabatur: Qui voluerit inter vos primus esse, erit vester seruus. Et quia mentis oculos semper habebat in D E V M defixos, perpetuoque contemplabatur Dominum nostrum I E S V M C H R I S T V M, propter nos hominem factum, id nos docere voluisse, vt vsque ad supremum spiritum aduersùs peccatum decertemus: nam & ille non rapinam arbitratus est, esse se æqualem D E O, sed semetipsum exinaniuit, formam serui suscipiens, & habitu inuentus vt homo, humiliauit seipsum, factus obediens vsque ad mortem crucis: hac de causa labores omnes, mentisque & corporis cruciatus vltrò suscepit, nè fidei propositum peccati conscientia violaret.

Matt.20.

Philip.2.

Verùm si nos eius porrò virtutes mentisque inuictam constantiam commemorare velimus, nec præ sermonis inopia id poterimus, nec fidem dictis nostris habituri sunt, nisì qui suis ea oculis perspexerint. Malumus igitur quædam eius narrare miracula, quæ ab eo fecit tempore, quo sibi laborum suorum socium adiunxit.

Alia eius miracula.

Quadam nocte homo scelestus, sed inops, in penu beati viri se per vim ingessit, furtoque indè quædam auferre nitebatur. Sed cùm celeriter indè vellet abscedere, omnem sibi exeundi copiam ablatam, & tanqnàm carcere vndiquè conclusum se vidit. Tota igitur nocte multùm frustrà desudans, qui facilem sibi aditum parauerat, exitum inuenire omninò non potest. Sole interìm suos radios spargente, vir D E I vnum è custodibus ad se accitum, iubet adire cellam penariam, & si quem illic offenderet multa lassitudine defatigatum, & quasi nexibus quibusdam irretitum, eum indè educere. Abijt ille è vestigio, sociumque sibi adiungens, hominem nequam in penario inuenit: cumque eum vellent ambo compræhendere, ille instàr anguillæ ex eorum manibus mira lubricitate elabitur: sed cùm in flagranti facto depræhensum, turbisque vndiquè vallatum se cerneret: malletque repentina morte perire, quàm acerbas flagitij pœnas luere, in puteum se dedit præcipitem, qui octoginta ferè erat cubitos altus: interìm nihilominùs in ipso puteo beati antistitis suffragia implorabat. Mox igitur vir sanctus eò aduolat: puerum funibus ligatum, ad miserum illum demitti iubet, præcipiens vt diligenter appræhensum, secum faciat educi. Clamantibus verò cunctis, eius vitam iam planè esse deploratam, qui in tam profundam esset putei voraginem demer-

demersus: vir sanctus pergit vrgere, vt puer ipsius iussa sine mora capessat. Descendit igitur famulus in puteum, signo ab Episcopo ipsi impresso munitus, cernitque incolumem, quem iam omnes extinctum arbitrabantur: iniectisque illi funibus, sursùm vnà secum attrahit.

Accurrit ad huius rei spectaculum penè vniuersa ciuitas. fit vnus omnium plausus & gratulatio. miranturque sospitem, quem in tantam profunditatem per preceps collapsum, omni vitali spiritu prorsùs destitutum existimauerant. At miser ille sui sceleris conscientia confusus, ad sancti pontificis se pedes prosternit, petit maleficij veniam. Ille verò pietatis visceribus affluens, ignoscit celeriter: addidit etiam vitæ sustentandæ necessaria, crebroque admonet, vt petere mâlit quàm rapere, & ex beneficio potiùs alieno, quàm furto suo sibi parare vitæ subsidia. Discimus ex his sancti viri perfectam humilitatem, procliuem misericordiam, sanctam simplicitatem. Neque minor in eo fuit patientia & longanimitas, vt sequentia declarabunt.

Vnus ex eius discipulis diaconus, copiam ab illo petijt ad patriam redeundi. At vir Dei, metuens nè ex occasione longinqui itineris in aliquod periculum incideret, noluit ei facere discedendi potestatem. Ille verò spiritu superbiæ agitatus, in ipsa nocte arrepto vehiculo, celeriter fugam arripit, nec tamen cæcitate percussus, potest iter inceptum prosequi, sed tota nocte vltrò citroque se transferens, vbì terris lux reddita est, post multos frustrà exantlatos labores, in eodem loco, vndè primùm aufugerat, se cernit constitutum. Deniquè à sacerdote sanctissimo, quem nihil horum latuisse puto, veniam supplex petit, eiusque adhærens genibus, totam rei gestæ seriem exponit. Vir pijssimus, nihil eius iritatus peruicacia, libenter ignoscit culpã agnoscenti. Multas vir Dei pertulit ab antiquo hoste infestationes, & præ cæteris Christo ea tempestate militantibus, cum vniuerso exercitu suo illi molestus fuit: id quod pauca è pluribus testabuntur, quæ huc sumus adscripturi. Iam antè dictum est, sanctum virum nocturnis vigilâsse horis, & in preces peruigilem incubuisse. Cùm igitur nocte quadam in baptisterio psalmodiam absoluisset, paucis sibi adhibitis, ad beati Martini basilicam processit, vt quod noctis supererat, ibidèm in precibus & laudibus Dei exigeret. Vt autem puer lucernam ferens ad basilicæ fores propè accessit, in formam auis horribilis & teterrimæ se transfigurat satan: primò nititur lucernam extinguere: mox in faciem oculosque beati antistitis cum magno impetu se ingerit, atque hac & illac circunuolitans, ridiculis ambagibus ludens, identidèm violentus in sanctum virum irruebat. Cernens autem vir DEI, improbi malignas machinationes: Scio, inquit, quis sis: nec te sinis latére eum, cui penè semper persecutorem nequissimum te exhibes. Deindè eleuata manu signum crucis pingens, improbum illum repentè in fugam compulit, ità vt cum suis ludibrijs planè euanesceret. Infestatiões dæmonum.

Vnus ex pueris, mente & moribus simplex, Ansulphus nomine, à sancto Episcopo ad locum quendam pro fratrum & pauperum victu necessario parando quandoquè missus est. Is postquàm iussa perfecit, domum festinus redire contendit: & eccè obuiàm illi venit sæuissimus dæmon cum grege suorum satellitum, exturbat eum è curru, & flagris pessimè mulctatum relinquit: quem fratres semiuiuum domum reportârunt. Sed cùm ea res ad iniuriam sancti pontificis pertineret, nemo ei voluit, quid actum esset, indicare. Tandèm diuinitùs edoctus (habebat enim etiam prophetiæ gratiam) animaduertit, ministrum continuis decem diebus cæcum mutumque permanere, membris omnibus iam præmortuis, itaque obstructo compressis dentibus ore, vt nec aquæ gutta illi posset instillari. Exponit ergò fratribus rei gestæ seriem, non sine lachrymis ex pietate & commiseratione erga afflictum profluentibus: dolet sua causa ouiculam tam acerbis doloribus cruciari: simul autem humì se prosternit, & completa oratione surgens, iubet panis buccellam cum vino offerri iam propè animam exhalanti. Abeunt ministri, viqúe ore illius patefacto, vinum ab Episcopo missum instillant: ille sibi redditur, vigoremque pristinum membra præmortua recuperant. Id verò nos ab illo ipso, cui id accidit, percepimus, & est etiam aliorum fidedignorum hominum testimonijs confirmatum. Curatur propè extinctus.

Non

Non multò pòst iterùm vir Dei post solis occasum in Ecclesiam cum paucis abijt, ibì pernoctaturus in precibus. Adest tortuosus serpens, tenui primùm sibilo lenes demulcet auras: deindè in ipsis tranquillæ noctis silentijs cum magno se impetu intrà templi parietes infert, testudinem, aras, lucernas, cæteraque omnia adeò concutit, vt discipuli ecclesiam omnem è fundamentis euerti putarent: nimiumque pauidi, intermisso cantu, in terram se abijciunt, tanquàm repentè perituri. At vir beatus in diuinis canticis permansit intrepidus, floccipendens nequissimi serpentis præstigias, ità vt ne in prosperis quidem successibus cõstantior vnquàm fuisse videretur. Tandèm tota illa dæmonum turba in vnam se molem colligit, speransq; atrociori sonitu & strepitu inuictam illius animi constantiam frangi posse, cum immenso tumultu coram sancto pontifice, pauimentum cedens, præceps collabitur, adeò vt discipuli illum in frusta discerptum existimarent. Et illi quidem diu mansêre attoniti, at eximius CHRISTI sacerdos diuina in hostem tela vibrans, in canticis spiritalibus perpetìm immorabatur: obiurgauitque posteà discipulos, quòd omissis sacris hymnis, phantasticis inimici terroribus cessissent. Optabat sanè diabolus extinctum virum DEI, quippe quem videret tam præclarum esse ducem & pastorem populi DEI: & quia sine intermissione malitia bellum gerit aduersùs virtutem, & seruos CHRISTI totius boni æmulus satan persequitur, non sat habuit iniquus ille sanctum Sulpitium infestâsse, sed etiam gregem ipsius curæ commissum, atroci furore sibi sumpsit oppugnandum & diuexandum: idque tam multis modis, vt illis commemorandis sufficere non possimus: vnum tamen eius malignitatis exemplum, quod in quendam sancti præsulis seruum sub multorum testimonio edidit, non voluimus taciti præterire.

Constantia sancti viri.

Quidam Leguntius, ex eorum numero, ad quos pertinet iugiter in templo laudes Deo canere, properabat ad ecclesiam, nocturnas illic vigilias celebraturus. Occurrit autem illi satan furibundus, volens eum ab opere pietatis retardare. Itaque multis cum verberibus affectum, penè exanimem relinquit. Manè facto, inuenitur homo prostratus humì, & omni penè sensuum officio destitutus. Fortè id temporis procùl vrbe aberat vir DEI. Vt est autem triduo pòst reuersus, eumque flagris laceratum & iam semiuiuum inuenit, iuxta eum se in terram deijcit, fortiterq; ingemiscit. Deindè diducto eius ore, sacrificium (sic habet historiæ huius textus) in illud suis manibus infundit: mireque cunctis rei euentum sustinentibus, cùm eius manum sacerdos sanctus appræhendisset, mox adeò surrexit incolumis, acsi nihil illi incommodi anteà accidisset.

Diabolus cædit Leguntium.

Non multum intercessit temporis, & ecce rusticus quidam arrepta securi, nefario opere sanctissimum Resurrectionis Dominicæ diem polluit. sed non est lenta DEI vindicta. Ilicò manus sacrilega aruit, cuteque & neruis tabescentibus, adhærescit manui securis. Sentiens miser plagam numinis, festinus abit ad virum Dei, ad eius se vestigia deprimit, opus temerè admissum manus arida prodit. At sanctus episcopus lugentem illum iubet ad ecclesiam secum ire. Ibì sub ara prostratus sacerdos Dei, preces iungit precibus, vt possit reo CHRISTI conciliare misericordiam. Deindè more suo ad cellulam suam se confert, conspersusque cinere, cum lachrymis noctem in oratione transmittit: cumque manè debitas DEO persoluturus laudes, ad templum venisset, promiscuum cernit vulgus hominem illum cum securi intuentem: at ipse pronum se abijcit ad obsecrandum pro illo Dominum. Tum verò miser ille non ferens doloris acerbitatem, immaniter vociferatur, vt locus ille concussus videri posset, cunctosque pauor immensus corriperet.

Pœna violantis diem Dominicæ resurrectionis.

Interìm verò sacrilega manus restituitur: ossa, cutis, & nerui succos priores obtinent, securis indè miro resilit modo, fudit reus vberes lachrymas, peccatum confitetur & absoluitur, domumq; repetit suam, & corporis & animi nexibus expeditus. Ità nimirùm immensa Dei misericordia animę morbis corporis afflictione medetur, cõuenienter illi propheticæ sententiæ: Visitabo in virga iniquitates eorum: misericordiam autem meam non dispergam ab eo.

Psal. 88.

Cùm autem dixerit in Euangelio Dominus: Qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet, & maiora horum faciet: vsqueadeò tandèm fidei feruor in sancto viro

Ioan. 14.

viro exercuit, vt si quis aquam, qua manus abluerat, clàm subriperet, & cuiuscunque ægroti corpus ea contingeret, confestìm morbi pellerentur: maximè verò tertianis & quartanis febribus vexati, admirabiliter pristinæ redderentur virium integritati. Et multa sanè ad extremum stupenda per eum Dominus miracula designauit, quæ fidem excedere viderentur, nisì essent conspecta oculis. Et quia iam cum angelis potiùs in cælis, quàm cum hominibus in terris degere visus est, omnia huius mundi blādimenta & fallacias adeò protriuit & respuit, vt cum Apostolo diceret ex sententia: Mihi viuere Christus est, & mori lucrum. Optabat enim cum eodem dissolui & esse cum Christo, nisì eorum causa adhuc vellet viuere, pro quorum salute etiam mori non dubitaret. Pompas huius seculi ceu stercus quoddam spreuit, aurum & argentum non alio quàm luti habuit loco. Coëgit etiam episcoporum concilia, in quibus crebrò illos admonere solebat, vt memores essent præcepti illius Domini Saluatoris, Nolite possidere aurum, neque argentum &c. atque secundùm Apostolum, habentes, inquiebat, victum & quibus tegamur, his contenti simus. Et ipse quidem vir sanctus alijs se virtutis præbebat egregium exemplum, castigabatque corpus suum & in seruitutem redigebat, nè forte alijs prædicans, ipse reprobus efficeretur. Multo sanè tempore neque vasa argentea habere voluit, neque illis vsus est, contentus ligneis, fictilibus & marmoreis. Cumque Saluatoris sententia alios ea doceret, quæ priùs opere ipse impléisset, dubium non est, quin magnus sit in regno cælorum: & quia crucifixit in seipso corpus proprium cum vitijs & concupiscentijs, nouum adeptus est, non moriendo corpore, sed carnem mortificando, martyrium. Philip.1. Ibidem. Matt.10. 1.Tim.6. 1.Cor.9. Matt.5.

Construxit quoquè vir sanctus ecclesias, monasteria & cellas, innumerabiliumque clericorum ac monachorum pater effectus est. Multi enim, immò quamplurimi renunciantes rebus & facultatibus suis, eiusmodi se philosophiæ dedidére, vt oībus suis in egenorum vsus distributis, curisque huius vitæ procùl abiectis, extra vrbem in hortulis, vel exiguis agellis degerent: vel etiam, quod in Actibus Apostolorum de illis annotatū est, qui primi ex Iudæis in Dominum Iesum crediderunt, possessionibus prædijsque distractis, precia eorum ponerent ante pedes aliorum, vndè singulis diuidebatur, prout cuique opùs erat. Atque ij omnes spiritalibus disciplinis plenissimè instituebantur, & studijs Christianæ philosophiæ, exemplo beati viri, adeò erant deditì, vt nonnulli etiam post triduum demùm cibum caperent, non tam escæ desiderio, quàm vt naturæ necessitati satisfacerent. Plerique enim in diuinæ scripturæ altiori haurienda intelligentia, tanquàm in ditissimis & lautissimis sumendis ferculis ità diuersabantur, vt famem suam explere non possent, scripturasque contemplando, acriori desiderio inflammarentur: perpetuoque studio ità aduersùs carnem decertarent, vt nulla ex parte eius libidini prauisque cupiditatibus indulgerent: porrò animam sapientię & scientiæ dapibus magis magisque opimādam curarent. Eiusmodi autem filiorum studijs pater sanctus mirificè lętabatur. At cùm iam optaret dissolui & esse cum Christo, non distulit pius Dominus fidelem seruum ad requiem tandèm euocare. Act.4.

Aderat iam beatæ consummationis diù optatum tempus: & quanuìs graui senecta vires exhaustæ deficerent, at tamen propè emortuum corpus ipsùm abstinentiæ onus confirmabat & roborabat: quodque natura non potuit, meritorum gratia concessit.

Deniquè plenus iam dierum, multoque insignium meritorum splendore coruscans, terreno terræ relicto corpore, spiritu sublimes cęlorum petit sedes. Tum verò, eius audito decessu, ex locis omnibus oppidi Bituricensis populus innumerabilis certatìm accurrit: mœnia, atria, plateæ omnes complentur, idque adeò, vt nisì sancti pontificis preces intercessissent, pars maxima populi contrita pedibus spiritum fuerit exhalatura. Erat aūt omnium planctus immensus, dolor intolerabilis, tamque gementium tristis & lugubris vox, vt etiam saxea pectora in lachrymas soluerentur: atque haud scio, num tam adamantinum cuiquam possit inesse pectus, vt se illo loco à lachrymis continere valeret. Cumque esset omnium mœror inæstimabilis, Clerici præ nimijs singultibus hymnos canendos vix explere potuerunt. Inter ipsos singultus, hæc verba dolor immodicus extorquebat: Heu grex desolate, q̄d agis? En amisso Obitus sancti viri. Luctus oīm.

pastore,

pastore dispergéris : & quis te à rabidorum luporum dentibus tuebitur? Deniquè in obitu tuo omnes nos, ô pastor bone, interijsse quis ambigit?

Ventum tandèm est ad basilicam, vbì nunc sacerdos eximius, extremum illum futuræ resurrectionis diem expectans, decenter admodùm conditus iacet : quam quidem basilicam ipse iampridèm summo studio construxerat. Vbì autem corpus illatũ sepulcro est, plebs vniuersa non ferens optimi pastoris absentiam, humì prostrata, vltra humanum modum mugitus edebat tristissimos, ità vt ecclesiæ ministris copia nõ daretur officij persoluendi. Et illi quidem lugebant eum quasi absentem, quem tamẽ non amiserant, sed ante se præmiserant : nescientes planè, aut certè non considerantes, quòd legatione pro illis apud Dominum functurus, ad cælos properârat, vt ibì precibus suis obtineret, quod illis hìc petentibus impenderet. Sed neque vir sanctus se diù passus est tanquàm absentem desiderari. Quos enim corpore reliquerat, spiritu mox inuisit, varijsque morbis præsens adferendo remedium, se præsentem declarat. Vndè factum est, vt quemadmodùm in messe solent innumeræ segetes cumulatè inferri in horrea : ità ad ecclesiam populorum turmæ ex vicinis vrbibus & vicis confluerent : & ipsa quidem basilica nisi aucta fuisset, morbidorum hominum multitudinem haudquaquàm capere potuisset. Creuit eius rei fama, nec in propinquas modò diffundebatur ciuitates, sed etiam per regna terrarum mira celeritate peruasit. Quòd si Dominus me propitius adiuuare dignabitur, quandoquè breui sermone explicare tentabo, quæ verè sanctus, triumphator egregius etiamnùm efficit.

Miracula eius post obitum.

Et à Maioribus quidem nostris iam olìm locus, vbì hæc fiunt, Nauis dictus est ob nauium stationem : quod mihi non sine quodam futurorum præsagio factum videtur. Huic enim nostræ naui qui adhęrent, per huius seculi procellosum transeunt mare, & ad patriam claritatis æternę, iam omnibus malis liberi, perferuntur. Hoc in loco tanquàm portus quidam offertur omnibus contra imminentes tum visibilium, tum inuisibilium malorum procellas : ad quem liceat tutò confugere & euadere seculi fluctus & tempestates. Ibì per intercessionem beati patris nostri æternus & inuisibilis medicus gratìs confert malè habentibus medelam : & exules atque naufragi ad patriam reducuntur. Verùm cæteris interìm pretermissis, de quibus aliâs me dicturum suprà testatus sum, pauca hìc de lampade ad viri Dei sepulcrum pendente, referam: Fertur ea semèl à ministris oleo impleta, adeò posteà sancto redundâsse liquore, vt iugiter indè se effundat, eiusque vnctione plerosque varijs liberatos esse ægritudinibus.

Contigit etiam quandoquè vespertino tempore, quod sine admiratione neque dici, neque audiri potest, vt Clero in ecclesia diuinę laudis cantica depromente, subitus quidam tanquàm fulminis ictus lampadis ellychnium percutiens, cunctis cernentibus miro quodam modo illud accenderet : nec vnquàm deincèps lumen illud extinctum est, quandiù fomenta ministrorum opera adhibentur. Hucusquè, etsi nequaquàm pro dignitate, de clarissimi viri rebus gestis dixisse in præsens sufficiat. Nos iam intrà silentij portum recipere, & introrsùs ad conscientiam redire maturamus : & quia virum sanctum ob vitæ excellentiam imitari non possumus, vt nobis apud Deum patronus esse velit, obnixè precamur: vt cuius natalitia celebramus, eius quoquè meritis adiuuemur, præstante Domino nostro Iesu Christo, qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat Deus per infinita secula, Amen.

Lampas cælitùs accenditur.

VITA

VITA. S. LEOBARDI, RECLVSI IN MAIORI MONASTERIO PROPE TVRONES, AVTHORE GREgorio Turonensi Episcopo, lib. de vitis Patrum, Cap. vltimo.

Ianvar. 18.

ECclesia fidelis ædificatur, quotiescunquè Sanctorum gesta deuotissimè replicantur: & licèt teneat maximũ gaudium, quòd hi, qui ab initio ætatis religiosam vitam duxerunt, peruenire meruerunt ad perfectionis portum: tamen & de his, Domino iubente, lætatur, qui conuersi à seculo, opus inchoatum valuerũt perducere, diuina opitulante misericordia, ad effectum. Igitur beatissimus Leobardus Aruernici territorij indigena fuit, genere quidem non senatorio, ingenuo tamen: qui ab initio Deum in pectore tenens, cùm non floreret natalibus gloriosis, meritis præfulgebat. Hic tempore debito cum reliquis pueris ad scholam missus, quempiam de psalmis memoriæ commendauit, & nesciens se clericum esse futurum, iam ad Dominicum parabatur innocens ministerium. Sed cùm ad legitimam peruenisset ętatem, cogentibus iuxta consuetudinem humanam parentibus, vt arrham puellæ, quasi vxorem acceptu-rus, daret, impellitur. Illo verò respuente, ait pater: Cur, dulcissime fili, voluntatem paternam respuis, nec te iungere vis connubio, vt semen excites nostro de genere, seculis sequentibus profuturum? Casso enim labore exercemur ad operandum, si possessor deerit ad fruendum. Quarè implemus domum opibus, si de genere nostro non processerit, qui vtatur? Quid mancipia dato precio nostris ditionibus subiugamus, si rursùm alienis debent dominationibus subiacere? Obedire filios debere voci parentum, scripturæ testantur diuinæ: sed tu cùm inobediens esse parentibus probaris, vide nè te cælestibus eruère nequeas ab offensis. Hæc pater loquens, facilè tali ætatulæ persuasit, voluntati suæ non contraire. Deniquè dato sponsæ annulo, porrigit osculũ, præbet calceamentum, celebrat sponsalium diem festum.

(Genus Leobardi.) (Ephe. 6.)

Intereà genitor genitrixque mortis somno sopiti, migrauerunt à seculo, vitæ præsentis curriculo iam peracto. Hic verò, tempore luctùs expleto, oneratus donis nuptialibus, fratris pergit ad domum: quem intãtùm reperit vino madidum, vt nec cognosceret, nec recipere vellet propria in domo germanum. Ille verò suspirans & lachrymans, secessit in partem: venitque ad tugurium, in quo fœnum fuerat aggregatũ, atque ibì colligato præbens equo pabulum, decubuit super fœnum ad quiescendum. Expergefactùs autem media nocte, surgit de stratu suo, erectisq; ad cælum manibus, gratias agere cœpit omnipotenti Deo, quòd esset, quòd viueret, quòd aleretur donis eius, & alia multa huiusmodi prosecutus. Cumque suspiria longa protraheret, atque lachrymis crebris genas vbertim rigaret, Deus omnipotẽs qui illos, quos præsciuit & prędestinauit conformes fieri imaginis filij sui, compunxit cor eius, vt relicto seculo, manciparetur ad cultum diuinum. Tunc ille quasi iam sacerdos animæ suæ, prædicare sibi ipsi exorsus est, dicens: Quid agis anima? quid in ambiguo suspensa teneris? Vanum est enim seculum, vanæ sunt concupiscentiæ eius, vana gloria mundi, & ea, quæ in illo sunt, omnia vanitas. Melius est igitur relinquere eum, & sequi Dominum, quàm ad eius opera præbere consensum.

(Eius parentes moriuntur.)

Hæc effatus, cùm diem terris reddere lux diurna cœpisset, ascenso equo, cœpit ad hospitium suum reuerti. Cumque per viam iam alacris pergeret, vólucre intrà se cœpit, quid ageret, quò abiret: dixitque, Expetam Martini beati tumulum, vndè procedit virtus alma sup infirmos. credo enim, quòd & mihi eius oratio iter referet ad Deum, qui deprecatus ipsum Dominum, mortuos reduxit à tartaro. & sic viam carpẽs, oratione comite, sancti Martini basilicam est ingressus. Circa quam paucis diebus cõmoratus, trãsito amne, ad cellulam maiori monasterio propinquam, de qua Alaricus quidam recesserat, deuotus accessit: ibiq; se, proprijs manibus membranam faciens, ad scribendum aptauit, atque, vt scripturas sanctas intelligeret, ac Dauidici carminis psalmos, qui dudùm exciderant, memoria retineret, exercuit. Sicq; diuinarum scri-

pturarum lectionibus eruditus, cognouit verum esse quod ei Dominus priùs inspirauit in corde. Sed nè hæc cuiquam fabulosa videantur, quæ retulimus, testor Deum, quia ab ipsius benedicti hæc ore cognoui.

Vide sancti viri exercitia. Is verò interposito pauci temporis spatio, humilem se tātùm præbuit, vt honoraretur ab omnibus: acceptoque sarculo, cellulam, in quam ingressus fuerat, incidēs lapidem, ampliauit: in qua cellula delectabatur ieiunijs, oratione, silentio, lectione: nec vnquàm à diuinis officijs & oratione cessabat. Scribebat interdùm, vt se à cogitatiōibus noxijs discuteret. Intereà verò, vt se tentator manifestaret Dei seruis semper inimicum ac inuidum, cùm quidam de sanctis monachis litem quandam cum vicinis habuisset, immisit ei cogitationem, vt relicta cellula illa, ad aliam transmigraret. Cumq; ibì ad orationem solitam deuenissemus, dolum nobis veneni grassantis aperuit. Ego verò suspirans non minimo dolore, increpare hominē cœpi, asserens diaboli esse calliditatem, librosq; ei & vitas patrum, ac institutionem monachorum, vel quales, qui recludūtur, esse debeant, vel cum quali cautela monachos viuere oporteat, abscedēs ab eo, direxi. Quibus relectis, nō solùm cogitationem prauam à se discussit, verumetiam tanto sensum acumine erudiuit, vt miraremur facundiam locutionis eius. Erat enim dulcis eloquio, blandus hortatu, eratque ei solicitudo pro populis, inquisitio pro Regibus, oratio assidua pro omnibus ecclesiasticis Deum timentibus. Veruntamen nec sibi, vt quidam demissis capillorum flagellis, aut barbæ demissione plaudebat: sed certo tempore capillum tondebat & barbam. In qua cellula viginti & duos annos in hoc opere degens, tanta Domini gratia confortatus est, vt pustulis malis saliua oris sui perūctus, vim veneni sæuiētis opprimeret. Frigoriticis verò per poculū vini, charactere Crucis beatæ sanctificatum, frigus accedens, æstumque restinxit, non immeritò discutiens incommodas febres ab alijs, qui in se extinxerat incētiua criminis noxialis.

(Potione vini Cruce signati morbum curat.)

Quodam autem tempore cæcus ad eum veniēs, ærumnas doloris sui humiliter deplorabat, ac deposcebat, vt tactu dextræ suæ sanctus lumina clausa palparet. Quod ille diutissimè renuens, tandèm fletibus hominis victus, misericordia motus, cùm per triduum orationem pro eo fudisset ad Dominum, quarta die imponens manum super oculos eius, ait: Domine omnipotens, fili vnigenite Dei Patris, qui cum eo ac spiritu sancto regnas in secula, qui homini à natiuitate cæco reddidisti lucem beati oris sputo, tu redde & huic famulo tuo luminis visum, vt cognoscat qa tu es Dominus omnipotens. Et hæc dicens, vt Crucem super oculos cæci depinxit, mox pulsis tenebris, lucem de præsenti restituit. Huius virtutis testimonio Eustachius Abbas adstipulator assistit. (Iohan. 9.)

Deniquè hic de labore lapidis submontani, quem assiduè cædebat, confractus, ieiunij austeritate confectus, oratione indesinenti debilitatus, cœpit paulatìm corporis firmitate destitui. Quadam autem die, dum nimiùm fessus haberetur, nos aduocari præcepit. Ad quem accedentes, postquàm funeris sui necessitatem defleuit, eulogias à nobis peccatoribus flagitauit. Quibus acceptis, hausto mero, ait: Tempus meum iam impletur, vt me Dominus ab huius corporis vinculis iubeat relaxari: sed adhuc paucis diebus erit spatium: veruntamen ante diem sanctum Paschæ vocandus sum. O beatum virum, qui sic seruiuit creatori omnium, vt suum obitum reuelatione diuina cognosceret. Erat enim mensis decimus, quandò hæc est effatus. Duodecimo autem mense cœpit iterùm grauiter ægrotare. Aduenit dies Dominica, vocat ministrū suum, & ait: Præpara quiddam cibi, quod accipiam, quia valdè defessum me sentio. Illo autem respondēte: Præstò est Domine. ait ad eum: Egredere foràs, & adspice si iam celebratis solennibus, populus de Missis egreditur. Hoc autem dicebat, non quòd cibum capere vellet, sed vt transitûs sui nullus testis adesset. Ille igitur egressus, ac postmodùm reuertens, cùm ingressus fuisset cellulam, inuenit virum Dei extensum corpore, clausis oculis, spiritum exhalâsse. Vndè factum est manifestum, cum ab Angelis susceptum, qui hominem adesse noluit suum ad transitum. Hæc cernens minister ille, eleuauit vocem in fletu, sicq; concurrentibus reliquis fratribus, ablutus, ac vestimentis dignis indutus, in sepulcro, quod ipse sibi in antedicta cellula sculpserat, reconditus est. Quem in consortio sanctorum adscitum, nulli fidelium haberi reor incertum.

(Nota laborem, ieiuniū & orationē.)

VITA

VITA S. LAVNOMARI ABBATIS ET CONFESSORIS, AB EIVS QVODAM AEQVALI CONSCRIpta, *sed per F. Laurentium Surium reddita paraphrasticôs.*

IANVAR. 19.

CVm Franci Gallias occupâssent, abiectoque teterrimo dęmonum cultu, Christiana religiōe initiati essent, ea tempestate, qua Clotarius, filius magni illius Clodouei, q primus ex regibus illius gentis in Christum credens, à beato Remigio Rhemorum episcopo baptizatus est, regnum obtinuit, intrà Galliam Lugdunēsem Launomarus apud Carnotenses parētibus est Christianissimis editus in hāc lucem. Qui cùm etiamnùm puerulus in paternis ædibus versaretur, demandata illi cura est pascendi pecoris: id quod sedulò fecit, instàr Iacob aut alicui⁹ è cæteris patriarchis. Interìm verò pius puer iam bonæ spei præ se ferebat initia, virtutisque haud obscura argumenta: quandoquidem ex victu quotidiano, quem parentes illi suppeditabant, liberaliter impertiebatur vel egenis, vel peregrinis, aut certè coætaneis pueris, in pascendo pecore occupatis: cumque necdùm præceptorum Dei haberet notitiam, diuina in eo relucens gratia id illi contulit, vt in tenera ætate & puerili corpusculo pectus senile circunferret. Et quia ea, qua diximus, erga consodales pueros & inopes, ardebat dilectione, in ipsa pueritia iam cœpit se parsimoniæ studijs accommodare, vt illis posset benignè facere ac opitulari. Faciebat em̄ charitas, qua iam tum sic affluebat, vt pauperum iuuandorum pia quadam teneretur solicitudine, licèt interìm corpusculum illud suum in tantilla ætate ieiunijs afflictaret, atque sibijpsi rigidus esset & parcus. Socijs verò suis non se asperum, non incommodum, non durum & tetricum, sed sermone affabilem, moribus suauem, vultu iucundum & alacrem, beneuolentia & amore, pro eius & ætatis & facultatis captu, pręstantissimum exhibebat. Euangelium quidem nondùm didicerat, sed in corpore delicato crucis mortificationem perferre gestiebat, ad solis vsque occasum sæpè ieiunus permanens.

Pietas & liberalitas puerilis.

Ieiunijs se macerat adhuc puer.

Sed cùm parentes in ipso primæ ætatis flore illum viderent corporis curam negligere, lubricæ voluptatis illecebras rigore abstinentiæ conterere, non sine stupore & admiratione cogitare cœperunt, vndè in illa tam imbecilla pueritia, tanta morum grauitas subitò extitisset: tacitè verò paulatimque pueri vitam & viuendi rationem explorantes, cùm illum mundi huius impuram colluuionem excelso animo fastidire & respuere viderent, eius profectus non solùm non retardare, sed longè potiùs vrgere voluerunt. Itaque in ipsa adhuc agentem pueritia literarum studijs admouerunt, & cuidam vitæ venerabilis sacerdoti Cherimiro instituendum commendârunt: q id temporis in Carnotensi vrbe degens, ob vitæ integritatem celebris habebatur. Is verò in suam curam susceptum puerum tenerè fouebat, sensimque tùm ad literarum cognitionem, tum ad veræ sanctitatis studia incitabat. Sed diuina gratia, quæ membris puerilibus iam maturæ ætatis animum indiderat, egregiam quandam discendi industriam illi contulisse videbatur. Cernens autem presbyter ille, cum ætatis incremento simul in puero etiam religionis & pietatis crescere desiderium, animumque capessendæ doctrinæ magis magisque fieri idoneum & opportunum, intrà se lætabatur, bonæ spei permotus indicijs, sperans talem eum quādoquè fore, per quem multorum posset salus promoueri: quod quidem non multò post re ipsa comprobatum est.

Adhibetur literis.

Porrò simul atquè ad eam peruenit ætatem, qua iam posset sapere, vbì vocem Saluatoris Christi & corporis & cordis auribus accepit, nihil à parētibus admonitus, sed diuina intùs gratia instigatus, omnibus suis renunciauit rebus & facultatibus, vt in illa beatè viuentium terra portionem posset obtinere hęreditatis nunquàm amittendæ. Neque deindè ad mundanos voluit redire strepitus, sciens dictum esse à Domino: Nemo mittens manum suam ad aratrum, & respiciens retrò, aptus est regno Dei: sed doctrinæ sacræ verborumque cęlestium pabula ardenti desiderio hauriens, illorum iugi meditatione adolescentis ætatis annos castis moribus ornabat. Eodem tempore

Matt. 19.

Luc. 9.

 diuini

diuini amoris flammis incensus, captandæ solitudinis magno feruebat desiderio: sed ad tempus animi propositum celans, cùm adhuc in Carnotensi vrbe degeret, ad presbyterij gradum DEI benignitate promotus est: nec multum intercessit temporis, cùm à fratribus, apud quos versabatur, & cum quibus pariter ad cælestia anhelabat, rei familiaris dispensator est institutus. Quo in officio cunctam substantiam, omneq; penum solicitus curabat, summaq; prudentia & moderatione paternoq; affectu cunctis fratribus ità subministrabat res necessarias, vt nec quicquam ex illis subtraheret, nec cuiquam prodigum se præberet. Erat iam longa spiritalium exercitiorum eruditione firmatus, & in sacerdotio suo ità studuit se gerere, vt dignum Deo ministerium exhiberet: apostolico quoque doctus exemplo, ad primæ Ecclesiæ formam se cōponere nitebatur, de qua scriptum est: Diuidebatur autem singulis, prout cuique opus erat. Deindè verò aliquot iam elapsis annis ab eo tempore quo hoc ei fuerat munus delatum, cordis sui desiderium tandiù celatum, Domino authore & cooperatore in opus contulit. Intempestæ enim noctis captans silentia, cunctisque alto pressis sopore, scipionem appræhendens, posthabito rerum temporalium curandarum officio, ad optatam se eremum contulit. Non defuissent illi, si priori in loco hærere voluisset, quibus se posset oblectare, sibique indulgere: sed sancto quodam impatientis erga Deum amoris zelo permotus, mundum spreuit cum vniuersis oblectamentis & voluptatibus eius, fortiterque calcatis fluctibus illius, ab hominum se frequētia subduxit, vt angelico posset frui consortio per sublimem rerum cælestium contemplationem: quemadmodùm Elias quondàm propheta in illa deserti spelunca degens, cùm Dominum transeuntem vidisset, sensissetque spiritu grādi subuerti montes & petras conteri, & post spiritum commotionem, atque post commotionem ignem, nec tamen in his omnibus Dominum esse didicisset: tādem in sibilo auræ tenuis, id est, subtili contemplatione supra se eleuatus, raptim illum sentire potuit.

Fit presbyter. Act.4. Eremum petit. 3.Reg.19.

Locus autem, in quem se vir sanctus recepit desiderio viuendi & vacandi soli Deo, procùl ab vrbe fuit in abditissima solitudine syluæ illius, quæ Pacticus appellatur. Ibi tota animi intentione & ab ipsis intimis cordis medullis Domino familiariùs inhærebat. Construxit autem eodem in loco ex frondibus tuguriolum, & cùm nocte quadam diuinis hymnis & sanctæ meditationi insisteret, à latronibus diù laboriosissimè quæsitus est spe prædæ, quòd putarent eum apud se habere aliquam auri copiam: & tandèm post longos totius noctis errores, manè ab illis conspectus & inuentus est: nimioque timore eos corripiente, sic ab eis compellatus est, cùm ad eius pedes corruissent: Parce nobis, vir Dei, parce: facinus nostrum agnoscimus, veniamque precamur. At ille obstupefactus, Quid est, inquit, fratres, quid est, quod à me petitis? aut quæ vos ratio ad nos vsque accedere compulit? Tum illi, quid contra illum cogitassent, quidve moliti essent, ei confessi sunt. Quibus vir sanctus ità respondit: Et ego machinationes vestras, filij, non ignorabam. Misereatur vestrî clemens & benignus Deus. Abscedite hinc cum bona pace, & tandèm à vestris flagitijs animum reuocate. Facessant cædes & latrocinia, manus à rapinis ferientur, vt quādoque possitis diuinā experiri misericordiam. Mihi quidem nihil nummorum est: sed diuitiæ meæ, Christus est. His illi beati viri sermonibus ad meliora prouocati, ab illo recesserunt, & vix post triduum ad sua domicilia sunt reuersi. Cœpit autem sancti viri iam nomen celebrari, & ad eum frequentes confluxêre, qui eius exemplis & institutionibus cuperent renouari secundùm animum & hominem interiorem, & spiritu mentis suæ, sicut dicit Apostolus, & induere nouum hominem, qui secundùm Deum creatus est. Itaque breui tempore instàr monasterij cœperunt in illa vasta solitudine habitacula construere, vbi sanè etiam multa viri sancti miracula coruscārūt. Multi enim ad eius preces ab ægritudinibus corporum se sensêre liberatos: multi etiam interioris hominis, quod longè præstantius est, sanitati sunt restituti, qui ad Dei castra se conferentes, didicerunt contra antiqui hostis tela ignita scutum fidei obijcere, & eius insidijs fortiter reluctari.

Latronum errores. Multi ad eū confluunt. Ephe.4.

Quodam die claudus illi oblatus est in ipsis monasterij foribus, idque ab illius ægri parente, qui ad eius genua se demittens, cum lachrymis dicebat: Homo Dei, miserere meî, & huic puero tuis precibus redde pristinam sanitatem: aut certè donec erit in viuis, tuo sumptu hîc illi victus quotidianus ex officio misericordiæ subministre-

tur. Ait autem ad illum vir Dei: Vndè mihi hæc virtus, vt tuo possim filio salutem restituere? Creatoris hoc opus est, non creaturæ. Interìm verò potens est Deus, nec difficile illi est prçstare fidei tuæ hoc quod petis. Sustine parumpèr, & vnà cum filio tuo accipe benedictionem: ac deiudè recipere te licebit ad locum, vndè huc venisti. Itaque sancto viro Missæ sacrificiū offerēte, & sub ipso sacrificio pro pueri salute Dominum obsecrāte, solenni peracta prece, fragmento panis benedicti (sic enim loquitur historiæ huius author) & patrem refecit, & puerum debilem curauit, simulque ambos ad propria dimisit. Claudū sanat.

Agebat quandoquè sacerdos venerabilis cum monachis suis de sylua succidenda, vt posset aliquam efficere planitiem, capiendis seminibus aptam. Casu veró accidit, vt ostiarius clauem perderet oratorij. Abijt ergò vir Dei, ministro illius illum comitante, ad oratorium, vt ibì preces Domino offerret: & cùm non inueniret clauem, ante fores se prostrauit, & orationi aliquandiù incubuit. Mox illi vltrò patent ostia, ingressusq; oratorium, preces suas absoluit. Vt autem ab oratione surrexit, ministro præcepit, nè cuiquam in illius vita id quod viderat, indicaret: secutus exemplū Dei ac Domini sui, qui sua virtute sanitate donatis prohibuît, nè beneficij accepti authorem alicui proderent. Matt. 8.

Per idem tempus in monasterio viri Dei quiddam nō absimile accidit. Cùm enim post frugum sectionem, manipuli in horrea condendi essent, necessitate compulsi monachi, ex viminibus confectæ machinæ segetes, quas messuerāt, imposuêre, ignēq; adhibuêre: qui paulatìm vires capiens, omnibus in res alias intentis, nec quicquam de igne solicitis, subitò & fruges & domum peruasit. Cernens isthuc vir DEI, totum se & animo & corpore contra ignis vim & impetum opponit: editoque signo crucis, & fusis ad Dominum precibus, omnem nocendi vim ab igni extorsit, cumque iam sæuientem atque grassantem, haud secùs atquè imber largissimus extinxit. Porrò nocte proxima cùm ante tēpus ad orationem surrexisset, inter ipsas sacras vigilias inuidus satan virum sanctū infestare cœpit: & quia ab illa luce sempiterna miser in æternas tenebras corruit, ter lampadis lumen tanquàm lucis inimicus extinxit. Sed sensit militem Christi suis machinis & insidijs superari non posse. Nam quotiès ille malignus lucem extinxit, nō intermisit vir Dei officium suum: immò verò Dominum obnixè deprecans, per veram atque sempiternam lucem, quę Christus est, lampadem extinctam rursùs accendit. Animaduertimus hinc, quàm eximia fide noster hic confessor fuerit, cuius hodiè natalicia deuotis mentibus excipimus: quippè cui diuinitùs id collatum sit, vt quemadmodum sancti plerique per fidem vicerunt regna, ità & ipse per fidei firmitatem creaturis imperaret. Sic enim Dominus virtutum suos consueuit glorificare sanctos, qui ei toto corde famulātur, vt ipsius virtute freti, de illo possint gloriosissimè triumphare, qui olìm in illis beatis sedibus facilè primam obtinuit, & prætereà etiam pro voto exercere dominium vel imperium in creaturas. Ità nimirum Launomarus, pater venerabilis, modò flammarum extinxit globos, modò extinctam crebrò lampadem rursùm accendit: atque hunc in modum vtrobiquè ille spiritus tenebrarum pudefactus est, & vir beatus, qui iam vita & conuersatione erat eximius, etiam signorum potentia ostensus est venerabilis & admirandus. Quod vt possit etiam constare euidentiùs, aliud referam, quod posteriori tempore ab illo gestum est. Signū crucis opponit flammis. Heb. 11.

Vir quidam, Sicaptus nomine, genere nobilis, prædiorum ampla possessione valdè locuples, dæmone infestāte miserè exagitabatur, adeò vt si vel telum, vel fustem posset apprehēdere, mox vel in seipsum, vel in alios quoscunq; obuios impetum faceret. Cumque diù hoc furore & vecordia fuisset debacchatus, & satanæ furijs atrocissimè agitatus, serui illū constrictum vinculis, ceruici etiam & collo iniectis catenis, ad viri Dei præsentiam frementem & vociferantem illum perducunt. Viso autem Dei homine, confestìm furere & fremere cœpit, stridereque dentibus & ore atque vultu pallescere. Cernens hoc vir Dei, & antiqui serpentis machinamenta animaduertens, ingemuit, statìmque ad vsitata sanctæ orationis præsidia confugit.

Expletis autem precibus, miserum hominem consignans, totum olei vnctione perfudit, manusque illi imponens, malignum dęmonem abscedere coëgit: aitque ad Dęmoniacū oleo perfusum sanat.

viros, qui eum adduxerant: Tollite ab illo pondera catenarum, & liberum abire sinite. potest enim Deus, cuius figmentum est & plasma, excludere ab illo satanam, miseramque animam ex sæuissimi carnificis potestate liberare, vosque his leuare molestijs. Ilicò sanus factus, sana mente horridos vultus & dentium fremitus ad placidam mansuetudinem composuit: & quasi à graui mortis excitatus somno, dixit ad suos: Quid me hisce vexatis vinculis? soluite me, & abite ad ædes vestras. Ego verò aliquantispèr hîc hærebo apud hominem Dei, qui me curauit. Soluerunt igitur illum, & domum abiêrunt. Beatus autem Launomarus retinuit eum apud se, & hortabatur vt ieiunijs & orationibus daret operam. Libenter ille sancti patris admonitioni paruit, ac deindè post dies aliquot sospes & incolumis se recepit ad suos. Eiusmodi autem pietatis officia non solùm hominibus ille tribuit, sed etiam feris ac brutis animantibus.

Ambulabat quandoquè in solitudine iuxta monasterium suum, & secum nescio quid de scripturis ruminans, in occursum suum properantem conspicatus est ceruam, luporum infestam rabiem pennigero volatu effugere cupientem. Vt vidit autem lupos illos, misertus ceruæ, exclamauit: Cessate immanes & cruentæ bestiæ ab infestatione animantis huius, & ad deserta loca discedite. addiditque: En pessimum & crudele beluarum genus lupos istos, qui semper diripiendo & deuorando inhiant pecori, nec vnquàm desinunt suam ingluuiem alienis explere carnibus, expressamque gerunt similitudinem illius lupi rapacissimi, quotidiè circumeũtis & quærentis, quos de Christi Ecclesia abstrahat, perdat & deuoret. (1. Pet. 5.) Ad has viri Dei voces ilicò substiterunt lupi, missaque ceruæ insectatione, in suas latebras aufugerunt. Cerua autem illud, quo venerat, iter repetere reformidans, liberatorem suum comitata est, præcessitque illum in oratorium: cumque eam vir sanctus blandè palpâsset manu sua, post duas ferè horas dimisit eam in solitudinem.

Alio tempore quidam Laudocramnus, stirpis nobilitate clarus, grauissima paralysis molestia adeò vexabatur, vt membra omnia vigore destituta, suum nollent officium facere. Itaque seruulorum manibus in lecticam impositus, ad hominem DEI perlatus est. Iacebat miser homo iam toto penè corpore præmortuus, nisì quòd solo pectore spiritum haurire videbatur. Eum vir sanctus cruce consignat, & sacro perungit oleo. (Cruce & sacro oleo pellit paralysim.) Vt autem illum manu sua attigit, repentè, sicut vir ille sub testificatione referre solebat, tanto tamque acri algore à summo vertice vsque ad ima pedum correptus est, vt ipse apud se miraretur, quid sibi accidisset. Subito enim horrore totus concussus, nihil nisì præsentem mortem cogitabat, maximè cùm vitalis calor omnis propè in illo extinctus esset. Deindè verò sensìm calescentibus membris, celeriter paralysis profligata, salus ægro instaurata est, multosque posteà superuixit annos. Denique cellæ illi, quam Carbonariam vocant, præfectus fuit, & ipse hoc miraculum diuulgauit.

Post annos aliquot, fama virtutum eius longè lateque iam increbrescente, vir sanctus humanas laudes & fauores refugiens, cupiensque nesciri & latére homines, illa relicta cellula, cum socijs suis ad alium commigrauit locum, quem iam olìm alij construxerant & incoluerant, & nunc planè incultus, sentibusque & virgultis vastisque arborum frondibus óbrutus visebatur. Id temporis in ea prouincia vir erat illustris, opulentus & latissimorum fundorum dominus, nomine Ragnofointhus. Is vt conspexit Christi militem in eo, quem diximus, iucondito & horrido loco aliquid moliri velle, quod futuris temporibus alijs quoquè vtilitatem esset allaturum, explorata eius sanctitate, & indefesso in diuinis rebus studio ac labore, cœpit venerari illum & toto desiderio complecti: accensusque flamma amoris illius, quem in Dei homine comperit & arctiùs amplectebatur, locum hunc illi donauit, iusque suum omne in illum eiusq; pastores trãstulit, vt ppetuis tẽporibus illũ occuparẽt, certis vndiquaquè descriptis accuratè limitibus: quẽadmodùm, si quis id nôsse velit, ex scrinijs huius iam cti cœnobij abundè doceri potest. Cœpit igitur eo in loco vir Dei ad laborem se accingere, Deoque iuuante illum repurgare, *Turbionis pristino permanẽte vocabulo: (*Corbiõis. Construit monasteriũ.) statuitque ibì oratorium, instarque cœnobij cellulas ædificauit, in ijs cum suis habitans. Factum hoc est anno secundo Chilperici regis, q fuit filius Clotarij supradicti.

Dio

Die quadam monachi venerandi patris vetustam quercum amputârunt, cessuram in structuram oratorij: Vbì autē hora cibi capiendi aduenit, vir Domini illos iussit abscedere: ipse verò cum suo ministro in opere pmansit. Erat arbor illa loco importuno sita, vt à fratribus neq; securi, neq; dolabris aptari posset ad vsum ædificij. Itaque seruus Dei ad solitum præsidium recurrens, precibusque pulsans Dominum, illius virtute & ope fretus, arborem immensæ molis & roboris, quò illi collibitum fuit, transposuit. Ità vbì ab hominibus non suppetebat adiutorium, non deerat fideli seruo manus auxiliatrix præpotentis Dei. Fertur autem ea arbor tantæ fuisse vastitatis, vt vix quadraginta viri illi deportandæ sufficerent. Præcepit autem vir sanctus ministro suo, vt venientibus fratribus diceret, à prætereuntibus allatam fuisse opē. In cunctis enim operibus suis valdè id studebat, vt hominum fugeret notitiam & spiritum vanitatis atque iactantiæ, admonebatque vt omnis laus vni Deo transferi-beretur, cuius etiam reuerà totum esset, quicquid fecisset boni. Atque idcircò iure tu Domine Deus fideli seruo tuo requiem contulisti, in cælis repositam diligentibus te, qui ex virtute signorum nihil tribuit sibi, sed semper te admirabilem, te omnis gratiæ fontem & authorem prædicauit. Immanem quercū precibus transfert.

Fuit post hæc vir quidam nobilis, Ermoaldus nomine, qui iam ad extrema perductus, mortis angoribus ptemebatur. Misit igitur ad virum Dei solidos quadraginta, obnixè rogans vt ipsi iam in supremo constituto spiritu velit benignus opitulari, & suis apud Deum precibus efficere, vt spes obtinendæ sanitatis ipsi præstetur. Illam pecuniam vir sanctus prorsùs recipere noluit: at tamen vrgente latore, tandèm accepit illam quidem, sed ingressus in oratorium, fudit preces ad Deum, vt accepta foret in conspectu illius oblatio hominis: imponensque altari pecuniam, & multo studio singulos appendens solidos & manu reuersans, crebroque flectens genua & orans Dominum, ad extremum non nisì vnū ex omnibus sibi retinuit solidum, quem per spiritum cognouit non rapina, sed iure partum esse. Reliquos autem restituens illi, qui eos attulerat, ait: Hæc pecunia per iniquitatem conflata est, nec potest mutare sententiam Dei, nec vitæ spatia producere, nec peccatorum veniam impetrare. scriptum est enim: Victimæ impiorum abominabiles Domino: vota iustorum placabilia. Hinc est illa prophetæ exprobratio: Sacrificate de fermento laudem. De fermento quippè laudem immolat, qui Deo sacrificium de rapina parat. Tu ergò frater celeriter annuncia domino tuo, vt pro animæ suæ salute sit solicitus, iniusteque alijs ablata restituat, noueritque hoc modo vitam se amissurum temporariam. Nos verò, Christo propitio, bonis omnibus abundamus, nec quidquam nobis in Christum firmiter credentibus poterit deesse. Dominus tecum sit, fili: vade in pace. Ille his auditis, abijt ad dominum suum: quem tum quidem adhuc viuentem reperit, sed idem tamen, inualescente morbo, excessit è viuis. Pecuniam malè partā respuit. Prou. 15. Amos 4.

Venerunt aliquandò fures ad sancti patris cellam, ingressique nocte, quæ semper id genus maleficis hominibus amica est, bouem à præsepio abduxerunt. Id vbì ad monachorum notitiam maturè perlatum est, ad sanctum virum querelas detulerūt. Ille verò timens, nè ab accepto temporali incommodo animi eorum à suo statu nonnihil dimouerentur, & quadam impatientia perturbarentur, ait ad illos: Patientes estote, fratres, & propter iacturam rei caducæ, nolite DEI in vobis similitudinem corrumpere. Memores estote illius beati Iob, qui cùm res & facultates omnes repentè perdidisset, filijs quoquè omnibus vno momento orbatus, atque insupèr sæuissimo vulnere percussus esset, ità de illo scriptura loquitur: In omnibus his non peccauit Iob labijs suis, neque stultum quid contra Deum locutus est: sed potiùs ait: Dominus dedit, Dominus abstulit: sicut Domino placuit, ità factum est. sit nomen Domini benedictum. Neque igitur res prosperæ, si adsit copia eorum quæ ad vitam degendam sunt necessaria, nos debent animis extollere, nec dispēdia terrena perturbare vel deijcere, vt possimus ad eius quandā accedere similitudinem, de quo psalmographus dicit: Sicut tenebræ eius, ità & lumen eius. Interim verò fures illi, qui bouem tulerant, magno labore tota illa nocte & sequenti die se miserè confecère, nusquàm valentes inuenire viam, per quam extra illam solitudinem se proriperent. Altera iam nox aderat, & immodica fatigatione exhausti, post tot exantlatos labores. Iob 1. Psal. 138. Fures non possunt eius bouem abigere.

cernunt se illum in locum redactos, vndè bouem abstulerant: cumque monachorum psallētium audirent voces, versi in stuporem, Quid, inquiunt, accidit nobis? En in eo iam consistimus loco, vndè hoc animal abegimus. Itaque sua se spe frustratos, conatumque improbum malè sibi cedere conspicati, statuunt secum restituere ablatum bouem.

Porrò nocturnis expletis hymnis, vir sanctus pro consuetudine sua exijt, vt in circuitu lustraret Cellulam. (ità enim vocatur ab illo, qui scripsit hanc vitam) Et eccè obuios se illi præbent infausti prędones, scelusque suum & verbis confitentur, & manibus produnt. At vir pius libenter illis culpam omnem condonauit, aitque ad illos: Rectè facitis filij, quòd tandèm post multos sudores crimen vestrum agnoscitis. Deincèps, quæso, ab huiusmodi maleficijs abstinete: & quia multos sanè tulistis labores, venite & cibum sumite, vt possitis celeriùs ad vestra redire. Cauete autem, nè vel monachi vel pastores vos videant. Posteà cùm illi iam abijssent, reddidit fratribus bouem, quem solicitè perquisierant: dissimulansque se nôsse quæ gesta essent, non illis indicauit rem totam, sed quasi pastorum negligentia bos aberrâsset, dicebat se illum errabundum præ foribus offendisse: verùm post eius felicem obitum minister eius, cuius fidei multa familiariter committebat, rei exposuit veritatem.

Quædam nobilis materfamiliâs, Vulphrada nomine, in adolescentia sua morbo grauissimo, membra omnia tabefaciente adeò laborabat, vt vitalis calor in solo pectusculo palpitare videretur, atque, vt ipsa referre solebat, iam penè exanimis, non in pedes erigi. Ea igitur famulorum manibus, obtinēdæ salutis causa, ad sanctum Dei, hominem adducta est: qui chrismate eā perūgens, & signum ei crucis imprimens, sanā à se dimisit. Multis ea posteà annis vixit in pace, & post venerandi patris decessum eius cellulam suis muneribus præclarè auxit & fouit. Dedit enim consentiente marito Cramnulpho, de prædio suo Lontuci villam & Britnogilum, ea mente ac desiderio, vt illic monachi & serui Dei collocarentur, qui laudes Domino cantarent: quod etiam ità factum est. Habuit enim Launomarus pater in ouium Christi regimine successorem Ragnobertum, virum modestissimum, qui ex eius collegio misit eò fratres benè idoneos, effecitque vt supradictæ Vulphradæ eiusque mariti votis fieret satis: qui etiam pro suo erga virum sanctissimum amore villam Togiam trans Ligerim sitam, alijs donis suis addidêre, vt per sancti viri intercessionem possent apud Deum obtinere peccatorum veniam & remedia sempiterna.

Cruce & chrismate curat penè mortuam.

Et ille quidem beatus pater, virtutibus & gratia locuples, gregem monachorum, quos Domino lucratus erat, in diuturna pace rexerat. sed ad alia iam mentis desiderio festinans, & de sua emigratione solicitus, hortabatur eos quotidiè, vt ad diuina exequenda mandata semper promptiores se exhiberent, nec inertiæ & ignauiæ dediti, à cœpto cursu se finerent retardari: sed vigilarent omni tempore, vt digni haberentur fugere venturam iram extremæ damnationis, & stare ante filium hominis. Id genus sanctis exhortationibus, inuicta animi constantia & paterna solicitudine, oues sibi creditas contra luporum insidias communire non destitit.

Luc. 21.

Per id tempus ecclesiæ Carnotensis præsul erat Malardus: qui comperta fama viri Dei, & eius meritis & sanctitati congratulans, optabat eius sanctis colloquijs crebrò frui. Eo nomine ab illo accersitus vir DEI, cùm etiam non ignoraret propinquum esse vitæ suæ terminum, iam grandæuus ad Carnotensem vrbem properauit: vbi aliquot moratus dies, febris molesta exagitatione laborare cœpit. Audiens verò episcopus eum graui teneri morbo, festinus venit ad illum, animique sui dolorem lachrymis prodens, Heu me, inquit, venerande pater & præcipuo affectu colende, cur amicum & in fide Christi socium, inter huius mundi procellosi naufragia solum deseris? Magna mihi sanè erat ex te consolatio, ingens me obtinuit amor tuî, à quo me leuatum iri sperabam inter curarum & solicitudinum irruentes fluctus ac tempestates, cuius iucundis & suauibus colloquijs me sentiebam ad cælestia appetenda incitari & instaurari. Cui vir sanctus ità respondit: Cessa à lachrymis, pater beatissime. hæc est rerum conditio humanarum. hanc vitæ metam prætergrædi nemo potest.

Ego quidem lætissimo animo ineffabilem DEI mei misericordiam appello,

lo, vt ianuam pietatis suæ mihi velit patefacere, meamque spem & expectatio-nem certa promissionum suarum remuneratione solari. Quàm sunt enim dilecta tabernacula tua Domine vitrutum, rex meus & Deus meus: Concupiscit & deficit anima mea in atria Domini : quia melior est dies vna in atrijs tuis super millia. Sitiuit anima mea ad Deum fortem, viuum : quandò veniam & apparebo ante faciem tuam Domine, spes & fortitudo mea, vita & salus mea? Quòd si verò etiam optio mihi detur, liceatque hîc adhuc permanere, scias reuerende pater, amarum esse hîc viuere, huiusque regionis clades & excidia videre, ciuium neces & cruciatus cernere, sacrorum locorum ab hostibus impendentes prophanationes intueri. Atque hæc quidem omnia huic loco euentura sunt, & sola vexatio hostilisque vastitas intellectum dabit auditui. Nam propter immania hominum facinora, Deo permittente, crudeles dominos patientur. Psal. 83. Psal. 41. Prædicit futuras clades

Satius igitur est iam Domino reddere spiritum, quàm propinquam videre vastationem & populationem prouinciæ huius. Est autem certè dulcis illa mors, per quam ad immortalem gloriam nos peruenturos speramus. Tu verò, homo Dei nè timeas. non enim visurus es mala, quæ Dominus in terræ huius habitatores immissurus est. Antè enim, quàm vrbs hæc hostium obsidione prematur, tu militiæ tuæ cursum feliciter absolues, & ad patres tuos adiungéris. Qui autem manserint superstites, totam hanc ciuitatem & loca adiacentia vastari videbunt. En egregium Christi confessorem, qui diuina plenus gratia, quo spiritu homini, argentum offerenti, indicauit illud malè partum, ipsumque moriturum : eodem, hostiles incursiones posteà futuras, longè antè & præuidit & prænunciauit. Spiritus enim CHRISTI sicut illi rei præteritæ notionem, ità etiam imminentium è longinquo calamitatum prænotionem contulit. Postquàm igitur Episcopo hæc locutus est, illeque abijsset, vir sanctus obitum suum, in Dei misericordia confidens, intrepidus expectabat : cumque incrementis quotidianis aucta febris eius vires contereret, in eadem vrbe iam senex & plenus dierum vita functus est, eiusque spiritus ad cœnam nuptiarum agni vocatus, recumbit cum Abraham, Isaac & Iacob in regno cælorum. Bonum enim certamen, Christi miles inuicte, certâsti, Christum semper portâsti in corde & corpore tuo : iam frueris corona iustitiæ & gloria sempiterna. O te verè beatum Christi confessorem : cui ad patriam felicissimè reuertenti cum palma victoriæ, lætissimi angelorum chori occurrunt. Dominus tecum erat : itaque securus hinc excessisti, & vsque ad solium beatæ & indeficientis visionis penetrâsti. Illinc nos perpetuis foue & adiuua patrocinijs, vt in hoc ouili, quod exemplis optimis illustrâsti, & virtutibus luculenter ornâsti, sit iugis pax, optata peccatorum remissio, & Christianę pietatis atque religionis perennis cultus & exercitatio : præstante Domino nostro Iesu Christo, qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat Deus per infinita secula seculorum, Amen. Obitus sancti viri.

Aliquantò pòst etiam vrbis eius episcopus viam vniuersæ carnis ingressus est. Tum verò, vt erat prædictum à sancto viro, regionis populatio secuta est : cumque barbari obsiderent vrbem, per occultos meatus aquam ad se ciues adducebant. Id vbì sensit hostis, eam aliò auertit. Itaque aquæ penuria adacti, vltrò se dedêre, hostili gladio prædæ futuri. Obijt sanctus Launomarus 14. Calend. Februarij, & conditus est in basilica S. Martini, vbì etiam S. Labinus eiusdem vrbis antistes humatus est.

DE SANCTO VVOLSTANO, VVIGORNIENSI EPISCOPO ET CONFESSORE: CVIVS VITAM SCRIPSIT *Brauonius quidam, monachus Vuigorniensis: quanquàm ignoro vtrùm hæc sit, vel eius vitæ potiùs quædam epitome.*

19. IANVAR.

Amabilis Deo Vuolstanus in prouincia Vuarevuicẽsi oriundus, & in monasterio de Burgo literis & officijs ecclesiasticis instructus, Missam morosè cantabat, aliasq; orationes adijciens, solis fidelium oblationibus contentus erat. Hic virgo existens, superflui potûs semper expers, esui carnium indulsit: quibus tamen spernendis occasio talis fuit. Die quadam cùm ad placitum quoddam exiturus, Missa celebrata cibũ sumere statuit, apposita igni auca, nidor adustæ carnis nares celebrantis oppleuit: odor mentem auocauit. Sed cùm diù reluctans, cogitationem auertere non posset, iuramẽtum ad sacramenta, quæ tractabat, fecit, nullo se ampliùs pacto id gen⁹ cibi comesturum. Completa verò Missa, ieiunus ad negocium discessit. Seculo tandèm relicto, in monasterio Vuigorniensi, in quo pater suus seruiërat, monachus effectus, per omnia penè loci officia gradiens, ad Prioratum ascendit. Ieiunijs, vigilijs & orationibus iugiter indulsit: super scamnũ in ecclesia, libro, in quo orabat, capiti supposito, dormire consueuit. Nocte autem quadam ante altare in ecclesia orans, dæmonem ad luctam cum importunè prouocantem, quanuìs passione fatigatus, illum ter complectens ꝓstrauit. Apparuit autem illi in forma seruientis cuiusdam de curia, quem postmodùm quotiès Vuolstanus videret, expalluit, ad cætera semper timore vacuus. Affirmabat enim se nescire, quid esset timor. Pro fractura pontis equum nunquàm descendit: qn etiam in summitate fabricarum angustarum securus incederet. Cùm matrona quædã pulcherrima, nobilis ac diues, in concupiscentiam eius insano amore ac illicito decepta, intantùm vexaretur, vt tentationi resistere non valeret, desiderium suum ei aperit, suspirãdo rogat & orat, vt cubile suum, paululùm rigore postposito, ingredi dignaretur. Ille verò vocem funestam vlteriùs non ferens, sermone loquẽtis interrupto, & facto fronti crucis signaculo, dixit: Fuge fomes lasciuiæ, mortis filia, vas satanæ: alapamque mulierculæ tanto nisu impegit, quòd crepitus illisæ palmæ circunquaquè auditus fuit. Sicque alter Ioseph muliebrem lasciuiam animo respuẽs, manu compescebat. Solebat autem sedula deuotione omni Dominica populo verbum DEI prædicare: quem frater quidam increpans, solius asseruit esse pontificis prædicare: monacho silentium & claustrum competere. Cui sanctus respõdit: Verbum Dei non est alligatum, nihilque Deo gratius, quàm Christum annunciare, populumque ab errore viæ suæ reuocare: ideoque se non omissurum. Nocte sequente frater ille ad tribunal ignoti iudicis in visione ductus, & cur seruum suum obiurgâsset, redargutus, in pauimentũ iussus est sterni & cædi. Lachrymæ verò in maxillis, & liuores euidenter in scapulis euigilantis apparuerunt. Cuius calamitate motus vir Dei, benedictionem ei dedit, & statim sanitas ei redijt, omneq; doloris vestigiũ conqueuit. Cùm quidã de cãpanili ꝑceps rueret, Vuolstanus eminùs stans & intuens, cõdoluit, & signũ crucis opposuit: casusq; ruẽtis corpus nõ solùm nõ attriuit, sed nec animũ frigẽte sanguine, vt solet, hebetauit. Surrexit incolumis, suæ temeritati imputãs, ꝙ cecidit: & Vuolstani sanctitati, ꝙ euasit. Tribus in hebdomada diebus oĩs cibi abstinẽs, ꝑpetuò linguam cohibuit silẽtio: reliqs trib⁹ porros vel caules elixos & panẽ hordeaceũ comedebat. Cũq; electiõi de se factę ad cõsentiẽdũ minimè flecti posset, à viro Dei Vuolsino, ꝑ quadraginta annos incluso, acriter ꝓ obstinatia correptus, diuinoq; oraculo pterritus, electioni cõsensit. Cùm aũt Vuilhelmus rex literaturæ insufficientiã & Gallici sermonis imperitiã ꝑtendẽs, Vuolstanũ officio priuare niteret̃, cõuocato cõcilio, iubet Lãfrancus archiepiscop⁹ venerabilẽ virũ baculũ resignare cũ annulo. Vir aũt Dei nec vultu mutat⁹ nec animo, erexit se, & virgã pastoralẽ manu tenẽs, dixit: Verè dñe archiepiscope, verè scio, qa nec hoc honore dignus sum, nec huic aptus oneri, nec sufficiẽs labori. Sciebã eñi hoc, cùm me clerus eligeret, cùm episcopi cogerent, cùm me Dñs meus ad hoc officiũ inuitaret. Ipse authoritate sedis Apostolicæ ĩ meos humeros hoc onus refudit,

Renunciat esui carniũ.

Fit monachus.

Contemnit mulierẽ nobilem, ad scelus inuitantem.

2. Tim. 2.

Nota vim crucis.

Mira eius abstinentia.

refudit,& per hunc baculum,me episcopali gradu inuestiri præcepit. Nunc tu pastoralē virgā exigis, quā nō tradidisti: officiū adimis,quod nō cōtulisti. Et ego quidē insufficientiam meam non ignorans,& huic sanctæ synodi sentētiæ cedēs, resignabo quidem baculum,sed non tibi:sed potiùs ei,cuius cum authoritate suscepi. His dictis, accedēs ad tumulum sancti Eduardi, & stans ante sepulcrum, dixit : Tu scis domine mi, q̄ inuitus hoc opus susceperim, quotiès subterfugerim, quotiès me, cùm q̄rerer, absentauerim. Fateor,insipiens factus sum:sed tu me coëgisti. Nam licèt non deesset fratrum electio,plebis petitio,episcoporum volūtas,gratia procerum:his tamen omnibus præponderabat tua authoritas,tua magis vrgebat voluntas. Et eccè nouus rex, noua lex,nouus pontifex,noua iura condunt, nouas sententias promulgant. Te erroris arguunt,qui iussisti: me præsumptionis,qui consensi. Et tunc quidem falli potuisti,vt homo: sed nunquid modò coniunctus Deo? Non igitur illis,qui exigunt,quod non dederunt: qui cùm sint homines, fallere possunt & falli: sed tibi, qui dedisti, iam deductus in ipsam veritatem,ignorantiæ vel erroris tenebras euasisti,tibi resigno baculum,tibi curam eorum,quos mihi commēdâsti,dimitto. Tibi securè eos committo,cuius ego merita non ignoro. Hæc cùm dixisset, eleuata paululum manu, in lapidem,quo sanctum corpus tegebatur,baculum infixit,dicens : Accipe domine mi rex, & cui libuerit,trade illum. Et exutus pontificalibus, inter monachos ipse iam monachus simplex resedit. Admirabantur oēs, cernentes virgam lapidi immersam, & quasi radicibus vteretur,non moueri. Cumque baculum tentantes,nulla ratione euellere possent,res defertur in synodum, & Gundulfus Roffensis episcopus,à Lāfranco missus est ad sepulcrum : qui cùm baculum nullatenùs mouere valeret, Lanfrancus nouitate miraculi stupefactus, vnà cum episcopis & rege ad tumulum properans, facta oratione,manum frustrà ad eruendum baculum apposuit. Exclamat rex,orat pontifex,& ad sanctum ait: Verè iustus Dominus, & cum simplicibus graditur, & cum humilibus sermo eius. Derisa est à nobis, frater, tua sancta simplicitas: sed eduxit quasi lumen iustitiam tuam. Errauit in te iudicium nostrum,& simplicitatē tuam Deo gratam omnibus propalauit. Authoritate proindè,qua fungimur,immò diuino iudicio, quo conuincimur,curam, qua te inconsultiùs exuimus, iterùm tibi committimus & imponimus. Ille autem impossibilitatem suam,& onus supra vires prætendens,asserit in loco sancto ministrū sanctū statuendū. Victus tandèm precū instantia,corā omnibus ad sepulcrū accessit,virgā manu tetigit,& mox manū eius secuta, acsi in molli luto fuisset impressa,desilijt. Lanfrancus ergò ad pedes eius ꝓuolutus,fatet̄ delictū, veniā implorat,dicens simplicitatē eius Deo acceptā & beneplacitā,qui sapientiā huius mūdi stultā facit,vt fortia cōfundat,& gratiā infundat humilibus. Mulierē quandā à dęmonio vexatā,p camporū deuia spiritus impetu vagantē,sua benedictiōe valetudini pristinæ restituit,ac p̄cepit,vt nō Vuolstanū,sed Deū benediceret,virtutes amaret, pudicitiā nō p̄deret,nè deterius ei aliqd cōtingeret. Mulier ergò eius monita sequēs, in sanctimoniali habitu placentē Deo vitā egit. Dæmoniacus quidā, ferreis catenis posti alligatus,tāta vocū variarū cōfusione locutus est,vt ex vno ore quasi exercitum loqui crederes. Viso aūt pōtifice, totis intremiscēs mēbris, stridebat dētibus : patulo rictu sputa euomens,magno hiatu obstrepere cœpit. Tanto incōmodo sacerdos impalluit,& expansis in cælū manibus,orauit,& infirmus statim cōualuit. Leprosus quidam visu horridus,carne maculosus,aqua lotionis manuū sancti viri in balneo posita se lauit,& pustularū cōtinuò tumor resedit,mortiferū virus effluxit, omnisq; caro in puerilem puritatē breuì refloruit:& impetigine & scabie capitis abolita,cæsaries succrescentibus capillis reformatur. Gunnildis sanctimonialis, regis Haraldi filiæ, tumor infestus oculos inuasit & moles palpebrarum visum obducens,massa carnea oppleuit. Suscepta verò episcopi sancti benedictione,deiectis & erectis palpebris,lucem serenam virgo consequitur. Elsinus regis Eduardi quondàm minister, ad consecrandam ecclesiam episcopum precibus aduocauit. Erat autem in cœmeterio arbor nucea, patulis frondibus vmbrosa, quæ luxuriante ramorum amplitudine, luminibus officiebat ecclesię. Solebat autem vir ille aleis & epulis sub eadem arbore vacare: & cùm iussisset eam episcopus abscindi, màluit ecclesiam non dedicari, quàm arborem indè penitùs deponi. Vir ergò sanctus maledictionis iaculum in arborem offensus intorsit, & illa quasi vulnerata, paulatim sterilescens, radicitus exaruit, & fructu

Insigne miraculum.

1.Cor.1.

Sanat dæmoniacam.

Item dęmoniacum.

Leprosus mundatur.

fructu caruit. Exacerbatus indè dominus, eam abscindi iussit, & dixit: Nihil Vuolstani maledictione amarius, nihil eius benedictione dulcius poterit inueniri.

Cùm quidam de Anglia versùs Hyberniam nauigarent, mutata cæli clementia, flauit spiritus procellæ, inhorruit fragor ventorum, factaque est tempestas valida. Diruptis rudentibus & málo effracto, inuocato sancti Vuolstani suffragio, quidam in eius effigie appárens, armamenta consolidat, rudentes coaptat, & vt animos reuocarent exhortans, erigerent antennas, quia tranquillitatem daturus esset Dominus. Et confestìm serenitate reddita, mare tranquillum efficitur.

Vilioribus indifferenter vtebatur pellibus, magìs tamen agninis, frigus depellens. vndè & cuidam suggerenti, vt pelles saltem catinas admitteret, ait: Credemihi, cantari non audiui, Catus Dei: sed, Agnus Dei: ideò agno volo calefieri. Legebantur ad mensam eius ædificationum libri, cunctis interìm summum præstantibus silentium. Quiete verò epulis data, vt cælestem impartiret alimoniã, quibus ministrauerat corporalem, lectionẽ patria lingua exponebat. Cùm verò post prandium secundùm morem potus porrigeretur, ipse aquam puram, solo ministro conscio, sumere cõsueuit. Primis quidem annis meram hauriebat aquam: confectus senio, vino vel ceruisia mixta. Disciplinam domûs suæ tam in laicis quàm in clericis seuerissimè exercẽs, legem statuit, vt omnes tam Missæ quàm omnibus Horis interessent. Custodes ad hoc constituit, vt nullum impunè ridere sinerent: alioquì aut potu eo die caruit, aut palma ictum ferulæ excepit. Laicum nullum de suis quoquàm misit, cui non preces septiès in die dicendas iniungeret: hoc asserens, vt sicut clerici septem Horas, ità laici septem orationes Deo libarent. Si quis ante eum iuraret, statìm ferulæ vindicta sequebatur. Indignè ferebat, si quis coram eo aliorum vitam roderet, vel carperet mores: quoniam hoc summæ malitiæ deputabat. Noctibus autem post modicum somnum surgẽs, psalterium dicebat, nonnunquàm solus, nè aliorum quietem impediret: quandoque cum socio, quem cæteris vigilantiorem deprǽhendit. Et cùm somnolentiam cuiusdã fratris nutu nocte quadam argueret, & ille oscitabũdus & inuitus resideret, cùm corpus quieti daret, magna vi per visum concussus, flagris cæsus, inconsultæ temeritatis pœnas pertulit. Dat postremò fidem, quòd nũquàm vlteriùs virum Dei à bono opere impedire pręsumeret. Missas duas ad minus quotidiè audire, & ipse tertiam cantare solebat. Assenso equo, psalterium incipere, nec pausam, nisì ad finem, facere consueuit. Eius cubicularius prǽstò eleemosynam deferebat, nulli egenti denegandam. Vbicũquè iacéret, staret vel ambularet, semper in ore psalmus, semper in corde Christus. In singulis villis suis habebat ædiculas, in quibus se à manè post Missam inclusit, donèc clericus pulsatione ostij, tempus prandij vel Horarum nunciaret. Quãdò erat Vuigorniæ, Missam maiorem loco hebdomadarij quotidiè ferè cantabat, à quo, vt dixit, officio pro episcopatu resignãdo noluit absolui. Collationi monachorum interfuit, & confessione dicta, & benedictione data, ad sua redijt. Dum quadam vice monachi sui ad maiorem ecclesiam migrarent, quam ipse construxerat, & videret ecclesiam antiquam destrui, quam sanctus Osuualdus construxerat, lachrymas fudit. Super quo modestè redargutus, quòd potiùs gaudere deberet, quòd se superstite tantus honor ecclesiæ suæ accidisset, quòd multiplicatis monachis ædificia augerentur, dixit: Ego longè aliter intelligo, quòd nos peccatores & miseri opera sanctorum destruimus, vt nobis laudem comparemus. Non nouerat illa ętas pompatica construere, sed sub qualicunque tecto seipsos Deo immolare, subiectosque ad exemplum attrahere. Nos econtrà nitimur, vt curam animarũ negligentes, cumulemus lapides. Dum tempore quodam sanctus Vuolstanus sermonem de pace faceret, & multi ad cõcordiam redirẽt, vnus inter eos nullo suasu, nec etiam episcopi rogatu, pro fratris nece homicidæ veniam petenti indulgere voluit. Huic in medium adducto, dixit episcopus: Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur. Constat ergò, quòd pacifici, sunt filij Dei & beati: & discordantes, sunt miseri & filij diaboli. Illi igitur, cuius es, te committo, & trado carnem tuam satanæ. Statìm ille mancipium hostile effectus, dentibus stridere, spumas iácere, caput rotare cœpit. A Vuolstano demùm sanatus, cùm pacem adhuc repudiaret, iterùm & tertiò arreptus est, quousq; ex corde iniuriam & offensam remitteret. Ailuuinus quidam apud saltum Maluerniæ anachoreticè degens, desiderio Hierosolymitani itineris sępiùs afflatus erat. Quod cùm Vuolstano panderet, dissuadens

Lectio ad mensam ei9.

Disciplina domûs eius.

Eius nocturnę preces.

Nota sancti viri eximiã humilitatẽ.

Matt. 5.

suadēs episcopus, dixit: Desiste sodès Ailvuine: crede mihi, mirareris, si scires quæ per te Deus facturus sit. Acquiescens ille, in loco illo ad numerum tricenarium monachos congregauit, & Maluerniæ monasterium fundauit.

Quidam nomine Fevolfus dum sæpiùs eadem peccata episcopo panderet, ait episcopus: Opportunitas, vt video, latronem facit: ideò cōsulo, vt monachus fias: & sic vitiorum importunitate carebis. Cùm verò ille pro rigore ordinis hoc renueret, Vade, inquit, monachus fies, velis nolis. Tandèm ille senescens, & apud Malmesbiri tonsuratus, quotiès dictum Vuolstani menti ingessit, mitiùs se habuit.

Dum alumni sui Nicolai caput palparet, qui iam iuuenis caluescere cœpit, ait ad eum: Puto fili, quòd citò caluus eris. Et ille: Quarè pater non tenes crines meos? Cui episcopus: Crede fili, quaodiù vixero, residui non deficient. Et factum est ità. Hebdomada nanque illa, qua episcopus obijt, omnes capilli eius ità euanuerunt, vt quasi nudam cutē relinquerent. Anno autem Domini millesimo sexagesimoseptimo, episcopatûs sui tricesimoquarto, ætatis suæ octogesimoseptimo, quartodecimo Calend. Februarij defunctus seculo, viuere cœpit in Christo. Annulus autem, quem in consecratione acceperat, multis annis digito eius hærere non potuit, & crebrò lapsus, nunquàm amissus fuit. Quippe caro digitorum ità exinanita fuerat, vt vix pellicula ossibus inhæreret. fertur enim sæpiùs ipsum dixisse: Annulum, quem sine ambitu suscepi, inseparabilem mihi in humum portabo. Post obitum eius quidam annulum digito subtrahere inuanùm tentauerunt. ità enim pellis plena, protuberantes articuli, neruorum integritas restituta videbantur mortuo, quæ præ abstinentia, exinanita fuerāt viuo. Elapsis autem post obitum eius annis centum, dum transferretur corpus eius, & in scrinio precioso collocaretur, repertum est vnà cum vestimentis pontificalibus integrum & incorruptum.

Mors sancti pontificis.

Corpus eius post annos centū mãsit incorruptū.

Inter multa verò miracula pro famulo suo à Deo patrata, mulierem quinq; annis incuruatam ac inclinatam, humique accliuem curauit, linguam pueri à nouerca abscissam reparauit, cæcos quinque illuminauit, dæmoniacos quinque sanauit, mutis quatuor loquelam reddidit, mortuos tres resuscitauit, leprosos duos mūdauit, & hydropicis duobus sanitatem contulit. Infra triduum vice quadam trigintaquinque varijs morbis oppressi, salutem consecuti, gratias Deo & sancto eius referebant.

Oculos iuuenis cuiusdam, ab æmulis effossos, & in campū proiectos, sanauit. Non autem illi proprios restituit, sed nouas & modicas in fossarum profunditate pupillas tanquàm duas posuit prunulas, & quas varias habuit à natura, nigras recepit ex gratia. De die autem in diem vsque ad quantitatem competentem creuerunt. Testiculi eiusdem iuuenis ab eisdem æmulis à follibus suis eruti & præcisi, longiusque proiecti, eidem sunt restituti, vulneraque omnia, diuersis corporis locis accepta, in momento sunt curata. Iuuenis iste Thomas nomine, cùm pecuniam multam congregâsset, quædam domina mutuò pecuniam ab eo recepit, & tandèm ad fornicandum cum ipsa allexit. Qui tandèm cōpunctus, cùm dignè pro cōmisso satisfecisset, illa contemptā se dolens, & repulsam erubescēs, quendam iniquū & malefactorem in maritū assumpsit, & ad supradictum opus nefarium cum instigauit.

GESTA BEATI SEBASTIANI CLARISSIMI MARTYRIS, GRAVISSIME CONSCRIPTA, E QVIBVS BEda & Vsuardus multa non vno loco descripserunt, & in sua martyrologia transtulerunt: habenturq́; in antiquis manuscriptis codicibus. Est autem passim nonnihil mutatus stylus, sed modestè per F. Laurentium Surium: quòd alioqui stylo eleganti maxima ex parte scripta sint.

20. Ianva.

SEBASTIANVS vir Christianissimus, Mediolani eruditus, ciuitate Narbonensi oriundus, Diocletiano & Maximiano Imperatoribus ità charus erat in omnibus, vt principatum ei primæ cohortis traderent, & suo cum conspectui iuberent semper adstare. Erat enim vir totius prudentiæ, in sermone verax, in iudicio iustus, in consilio prouidus, in commisso fidelis, in interuentu strenuus, in bonitate cōspicuus, in vniuersa morum honestate præclarus. Hunc milites quasi patrē venerabantur, hunc vniuersi, qui præerant palatio, summo amoris studio cōplectebantur atque colebant. Erat enim verus Dei cultor, & necessè erat, vt quem Deus larga perfuderat gratia, is ab omnibus amaretur. Et quotidiè ille quidem sedulum Christo exhibebat officium, sed tamen dabat operam, vt id sacrilegis regibus esset incompertum: non passionis timore perterritus, nec patrimonij sui amore constrictus, sed ad hoc tantùm sub chlamyde terreni imperij, Christi militem tegebat absconditum, vt Christianorū animos, quos inter tormenta videbat deficere, cōfirmaret, & Deo redderet animas, quas diabolus conabatur auferre. Deniquè postquàm multas martyrum mentes à timore passionis eripuit, & ad capessendam coronam perpetuæ vitæ incitauit, ipse quoquè quis esset aperuit, quia lumen latére in tenebris non potuit.

Virtutes S. Sebastiani.

Marcus & Marcellianus, insignes martyres.

Clarissimis igitur viris Marcelliano & Marco, duobus geminis fratribus, pro Christi nomine in vinculis constitutis, quotidiè solatium exhibebat, & tam ipsis, quàm etiam seruis eorum, cum quibus tenti fuerant, salutaria fidei consilia ministrabat, vt ii fugitiua seculi blandimenta respuerent, & momentaneos corporum cruciatus non timerent. Qui cùm sanissimis consolationibus acquiescerent, & verbera carnificū constanti animo perferrent, capite damnati sunt: idq́; hac conditione, vt si eo temporis puncto, quo gladio feriendi essent, sacrificare vellent, & parentibus & coniugibus & liberis & facultatibus suis redderentur. Erant enim nō solùm, vt diximus, genere clarissimi viri, sed etiam facultatibus locupletes: patre Tranquillino, matre Martia progeniti, qui illos sequebantur cum vxoribus eorum & filijs, quos illi, vtpotè nepotes suos, ingenti sanè amore prosequebantur. Vndè factum est, vt ab Agrestio Chromatio, vrbis Romæ præfecto, triginta dierum inducias impetrarent: quo temporis spatio ageretur cum illis, vt ad sacrificandum idolis accederent.

Tētatio vehemens SS. martyrū à cognatis.

Accedentes itaque amici eorum ad illos, ità eos compellare cœperunt: Vndè vobis tam dura mens, tamq́; ferreum pectus, vt neq; patris canicie permoueamini, & matri iam decrepitæ nouos partûs dolores afferatis? Olìm quidem illa partûs sui dolores his consolationibus superabat, quòd vno cruciatu duos filios pareret, & geminū patri filiorum affectum funderet: at nunc insanabilis dolor, pœna incurabilis, immedicabilis cruciatus, incomparabilis parturitio est, dum spes & gaudium eripitur, vita contemnitur, respuitur gloria, & proculcatis omnibus pietatis affectibus, mortis atrocitas appetitur potiùs quàm timetur. Obsecramus vos, ô amici charissimi, tandèm hisce finem date calamitatibus, & vos patres esse dulcium filiorum vel admoniti memētote. Hæc & his similia amicis dicentibus, miseram se clamitans mater aduenit, solutisq́; crinibus, canos suæ senectutis ostentans, in conspectu eorum vestem, qua tegebatur pectus, scidit, & cunctis lachrymantibus, ostendebat eis, laxis iam pellibus exmarcidas, quas suxerant mammas, & blandimenta, quæ illis adhuc infantibus exhibu-

hibuisset,multùm eiulans commemorabat,ità inquiens:

Tu mihi semper plùs blanditus es fili,& tu ampliùs verecundatus es.In illo imaginem meam peperi,in te paternos vultus effudi: tu patri vtilior,iste similior.Heu me,heu me miseram: circumuallat me omni ex parte incomparabilis luctus,inaudita miseria & geminata orbitas,nullis penitùs calamitatibus æquiparanda.Amitto filios ad mortem vltrò properātes: quos si mihi hostes auferrent, per medias sequerer acies bellatorum:si iudicia violenta concluderent,carcerem simul irrumperem moritura. Nouum hoc pereundi genus est,in quo carnifex rogatur vt feriat, vita optatur vt pereat, mors inuitatur vt veniat. Nouus hic luctus est, noua miseria, in qua natorum iuuentus sponte sua interit, & miseranda parentum senectus compellitur vt viuat. A matre.

Hæc & his similia prosequente matre,infirmus pater & iam senio grauis, manibus seruulorum adducitur,qui cygnæum caput puluere cōspergens,huiusmodi dabat voces ad cęlum:Ad mortem vltrò proficiscētibus filijs valedicturus adueni,vt vniuersa, quæ à filijs sepulturæ meæ exhibenda parauerā,ego infelix filios sepulturus expendam.O filij mei,baculus senectutis,& geminum viscerum meorum lumen,nati feliciter & prosperè educati,excellentissimæ memoriæ & ingenij singularis,omniumque liberalium peritia literarum imbuti,quæ ista repentè insania, vestra voluntate suscepta,mortis vos fecit esse amantes? quæ sanè vita præditis nunquàm grata fuit, nunquàm ne morituris quidem suî amorem attulit : ad quoscunque autem peruadere potuit, violenter admissa est, nec mortalium quisquam sua eam voluntate excepit. Quod si hanc nudus debitor,sub auaro fœneratore positus, nulla potest ratione diligere,immò nō solùm non diligere,sed timere etiam illam conspicitur:qua ratione eā appetit,qui & bonis omnibus exuberat,nec vlli quicquam debet? Venite, quæso, huc iuuenes,& plorate iuuenes sua sponte pereuntes.Venite senes, & mecum meos plangite filios,quotquot vos paterna habere viscera sentitis. Huc accedite patres,& cauete,nè similia etiam vos patiamini. Deficite plorando oculi mei,& caliginē obducite, fundentes flumina lachrymarū, nè videam cædi gladio, quos dum virga leuis tāgeret, tremui: dum mœrentes leuiter viderem, expaui. Dum hæc & eiusmodi senior pater ageret,en amborum quoquè coniūges cum liberis aduenìunt, & eorum adspectibus offerentes infantulos,in has voces cum multo eiulatu prorumpunt: Quibus nos seruituras relinquitis? quibus coniugij nostri traditis charitatem? Qui,putatis,erūt horum infantium domini? qui vestrarum ædium auidissimi inuasores? qui vestræ occupatores familiæ? qui sibi diuisuri vernaculos,quos nutriuistis? Heu quàm ferreo, heu quàm impio crudelitatis genere parentes despicitis,amicos respuitis,vxores abijcitis, filios abdicatis, & vosipsos carnifici vltrò iugulandos exhibetis.Intereà dum hæc dicuntur & fiunt,inter vxorum lachrymas & suspiria filiorum,cœperunt milites Christi mollescere, & animi dolore permoueri. A patre. A cōiugib⁹ & liberis. Mollescunt animi martyrum.

Huic autem spectaculo, vt antè diximus, intererat sanctus Sebastianus, vir per omnia Christianissimus,quem occultabat militaris habitus,& chlamydis vsus celabat : cumque cerneret athletas DEI immenso certaminis pondere fatigari, in medium eorum se inferens,ait: O fortissimi milites CHRISTI,ó instructissimi diuini prælij bellatores, per eximiam animi virtutem fortiter peruenistis ad palmam, & nunc per misera blandimenta coronam deponitis sempiternam? Discat per vos nunc Christi militum fortitudo fide potiùs armari,quàm ferro.Nolite victoriarum vestrarum insignia per mulierum blandimenta abijcere,& subiectas pedibus vestris hostis deuicti ceruices,ad rediuiua iterùm bella laxare:cuius quāuis sæua cōtra vos extiterit & periniqua instantia,sæuior tamen efficitur ira repetita.Erigite igitur à terrenis affectibus gloriosum vestri certaminis trophæum,& nolite illud amittere ob fletus paruulorū. Isti, quos plorantes attenditis, gauderent hodiè, si possent scire quæ nóstis. Putant enim,quòd hæc vita sit sola,quæ vbì finem acceperit, nulla vitalis animæ, corpore deficiente,valeat portio remanere.Si enim scirent esse aliam vitam, ignaram mortis, tristitię nesciā,in qua regnat immortalitas,& ꝑpetua gaudia cōmorantur,ꝓfectò vobiscū ad illā festinarēt ꝑtingere : & hanc vitam ꝓ nihilo putātes,illā appeterēt,quæ in iugi exultatiōe ꝑmanet,& penitùs finiri non nouit.Hæc aūt ꝓ̄sens vita fugacissima est, & vsqueadeò infida,vt nec suî amatoribus fidē seruare potuerit vnquàm,Ab ipsa enim Insignis oratio S.Sebastiani.

Oo 2 mun-

mundi origine in se fidentes fefellit, omnes suî cupidos delusit, cunctos de se præsumentes irrisit: & ità nullum omninò certũ reddidit, vt omnibus probetur fuisse mentita. Atque vtinàm solius mendacij culpæ esset obnoxia, & non per flagitia omnia suos cogeret peruagari amatores. Ipsa edacitatẽ suggerit voracibus, ebrietatem temulentis, naufragium pudoris adulteris, execrabilem peruersitatem incestis: ipsa furem instigat vt capiat, iracundum vt sæuiat, mendacem vt fallat. Ipsa inter coniuges diuortia seminat, inter amicos discordias, inter pacificos lites, inter iustos iniustitiam, inter fratres scandala. Ipsa iudicibus eripit iustitiam, castis pudicitiam, artificibus peritiam, moribus disciplinam. Et vt immaniora, quæ suis amatoribus ingerit, crimina memoremus, si fratrẽ aliquandò germanus frater occidit, si filius necauit patrẽ, si interẽptus est ab amico amicus: cuius hæc instinctu perpetrata sunt scelera, cuius intuitu, cuius vel spe vel fidutia hæc nefanda admissa sunt facinora? An non p̃sentis huius vitę amore ducti, dum hęc committunt, illamq; plùs æquo diligunt, iniquo homines odio ꝓsequuntur? Cur enim pirata iugulat nauigantem, cur latro viatorem interficit, diues opprimit pauperem, superbus humilem, & nocens omnis quencunque potest infestat innocentem? Certè hæc mala omnia illi designant, qui huic vitæ obsequi cupiunt, sibiq; persuadẽt, se eius in amore posse per longa temporum spatia durare. Non ergò alterius rei causa fiunt scelera, nisi vt infelicissimæ huic carnali vitæ à carnalibus inseruiatur. Ipsa est, quæ eis crimina imperat, iubet facinora, suadet iniusta: & posteaquàm omni est crudelitate omniq; spurcitia saginata, seruientes sibi tradit filiæ suæ morti sempiternæ. Ex ipsa enim, & ex eius vtero nata est mors æterna, quandò gulæ suæ & libidini & oculorum oblectamentis primi homines obsecuti sunt: atque ideò qui ad æternam capessendam vitã conditi erant, in hanc mortis regionem sunt detrusi, atque hinc porrò ad inferos deuoluti, nihil secum absportantes. Hæc ergò vita est, quæ vos fallit, amici charissimi, vt amicos vestros ad vitam euntes sempiternã, iniusto consilio reuocetis. Hæc vos instigat, ô parentes sanctissimi, vt filios vestros proficiscentes ad cæli comitatum, ad honorem incorruptibilem, ad amicitias Imperatoris æterni, stultissimis lamentationibus retrahatis. Hæc est, quę vos ô castissimæ coniuges beatorum, sub pietatis prætextu ad impietatem mentes martyrum fecit impellere, & mortem pro libertate illis adferre. Si enim consensissent persuasionibus vestris, pauco quidem tempore vobiscum esse poterant, at posteà necesse esset illos à vobis separari: & ità separari, vt non nisi inter tormenta perpetua mutuò vos iterùm conspiceretis, vbi edax flamma incredulorum animas deuorat, vbi dracones tartarei blasphemorum labia comedunt, vbi serpentes morsibus suis incredulorum pectora lacerant: vbi vlulatus, gemitus & mugitus horrendus personat, cõfususq; clamor, quẽ vis tormentorum excitat, & incendij ardor intolerabilis extorquet. Hæc autem calamitas, quæ illic infideles excipiet, nullo vnquàm termino definitur, nullo fine concluditur: sed flammarum atrocium combustione miseri illi corroduntur, & ad rediuiua incendia iterũ qui adusti fuerant, reparantur. Has igitur pœnas & hos finite euadere, & vosmetipsos ab illis eripere conamini: permittite interìm hos ad coronam pertingere ipsis præparatam. Nolite timere, non separabuntur à vobis, sed vadunt vobis præparare in cælo sidereas mansiones, in quibus vnà cum illis & cum filijs vestris sempiterna felicitate perfruamini. Si ergò vos domus vestræ ex lapidibus constructæ delectant, quanto magìs illarum vos debet pulchritudo inuitare domorum, vbi sunt triclinia auro puro radiantia, quæ ex gemmis & margaritis habent Zetas instructas. Ibì flos rosarum purpureus nunquàm marcescit, ibi nemora floribus amœna perpetua viriditate vernant: illic prata ridentia mellifluis semper scatent riuis, illic croceis gramina floribus redolent, & albescentes campi odores spargunt suauissimos. Ibi auras vitales nares hauriunt, lumen illic perpes vmbræ nescium: ibi serenitas sine nubilo, & absque noctium alternis tenebris die oculi sempiterno perfruuntur. Nulla ibì interpolatione abrumpuntur delicię, nulla prorsùs solicitudune securitas interturbatur. Mugitus, vlulatus, gemitus, lamenta, luctus procùl illinc absunt: nihil vnquàm fœdum, deforme, tetrum, horridum, sordidum in illic degentium incurrit oculos. Pulchritudine in amœnitate nemorum, splendore in iucundo aëre, & omni elegantia sine intermissione suauissimè oblectantur oculi: nec quicquam omninò, quod perturbet mentem, ingeritur auribus. Sonant ibì iugiter organa hymnos concre-

Vitæ amor scelerũ oĩm incentiuũ.

Gaudia & felicitas cælestis paradisi.

crepantia, quos ad laudẽ regis immortalis angeli & archangeli cõcinunt. Amaritudo & fellea acerbitas ibì locum non habẽt, tonitrua nunquàm illic audita, fulgura & coruſcationes nunquàm viſæ. Cinnamomum illic virgulta gignunt, & in balſamum arbuſta proficiunt. Odor inæſtimabilis mẽbra omnia mirè afficit, nec eſca in fæces mutatur. Sicut enim bono nũcio aures, & bono odore nares, & grato adſpectu oculi recreantur, & eiuſmodi oblectatio nõ poteſt ad malam ſtomachi concoctionem prorũpere: ità illius vitę beatæ refectio melliflua, vnicuiuſq; palatum pro ſuo deſiderio afficiet: moxq; votis ſuis omnibus perfruetur anima, cunctis illi ad ea obſequentibus, & delectationibus omnibus paratiſſimus ſeruiet effectus. Quiſquis ergò in hac mortali vita concupiſcentijs & delectationibus ſuis bellum indixerit, nec ijs ſeſe permiſerit, illic à creatore ſuo integras cõſequetur. Deus enim ità creauit hominem, vt viueret: porrò iuxta delectatiõis introitum mortem poſuit, vt quibus in hac vita libet viuere, & mortis timore abſolui, vitam aliã inquirãt, & dum præter hanc mortalẽ, aliam eſſe didicerint, explorent num & illa poſſit ſenectute intercipi, aut morte finiri: cumq; immortalem eſſe cognouerint, inueſtigent itidèm, vtrùm poſſit illa æternitas vel honore iuſtos, vel iniuſtos pœna afficere. idq; vbì ſpeciatìm didicerint, cõſequenter inquirant, cur à creatore diuitiæ ſint collatæ, ſi ex eius legis præſcripto ſunt contemnendæ: cur item quadrupedum, & volucrum atq; repentium tanta varietas ab illo condita ſit, ſi gulæ renunciandum eſt: cur deniq; ille naturalem illam corporibus indiderit delectationem, quæ ad libidinem incitat, ſi eius vſus nõ ſolùm culpæ reum facit, ſed etiam æternis tradit incendijs? Si igitur quærat, cur à creatore diuitiæ ſint conceſſæ, ſi ſunt contẽnendæ, ità reſpondemus: Diuitiæ à Deo conditæ, ſuos amatores hoc ferè pacto alloquuntur: Sic nos amate, vt nos à vobis nunquàm ſeparemur. ſequi vos moriẽtes non poſſumus, antecedere autem vos viuentes poſſumus, ſed ſi ipſi iubeatis. Auarus fœnerator & cupidus agricola exemplo vobis ſint. Ille aurum tradit homini, quod duplicatum recipiat: hic diuerſa terræ ſemina committit, vt, ſi poſſit fieri, quod ſimplum tradidit, centuplum referat. Debitor ergò crediroꝛi aurum reddet duplicatum, & terra ſemẽ centuplex. Proh nefas, poteſt & debitor reddere fœneratori, & terra agricolæ: Deus verò diuitias ſuas, ſi eas à te accipiat, amplificatas & auctas reſtituere tibi non poteſt? Si roges, cur diuitias tibi dederit, ſi ſint illi reddendæ: certè tradidit ille eas tibi, vt ſcias, quanta in eis requies, quanta voluptas, quantus luxus, quantæque in eis poſſint eſſe deliciæ, vt his cognitis, ſi verè amas diuitias tuas, ipſi eas tradas cuſtodiendas: quas ſi tu illi nolis credere, aut edacitas gulæ inuadit eas, aut luxuria libidinum mater tibi eas eripit, aut ſine dubio, quod nôſti optimè, mors de improuiſo aggrediens, ità tibi illas extorquet, vt tu illas deincèps nec habere nec videre queas. Quæſo te, ſi tranſires per medias acies barbarorum, & inuenires fortem virum qui te ſemper dilexiſſet, qui tibi crumenam pecunijs plenam donâſſet, diceretq; tibi, Da mihi pecunias cuſtodiendas, quas dedi tibi, quia hi barbari inſidiãtur, vt eas tibi auferant, quas cùm abſtulerint, ſuis te gladijs laniabunt: an non pedibus eius aduolutus, rogares vt ipſe eas reciperet, nihil ambigẽs, quòd & ampliora quàm acciperet, ſit redditurus, & te ab hoſtibus liberaturus? Reſtat nunc, vt diuitijs veſtris in tuto repoſitis, ad delicias veniamus: quas, qui habet aures audiendi, audiat eas dicentes ſibi: Si verè amatores noſtrì eſtis, illi nos commẽdate, qui nos vobis integras illibatasq; in illa regione reſtituat, in qua vobiſcum iugiter manere poſſimus. In hac enim vira caduca ſi nos vobis obſequi volueritis, quaſi hìc expenſæ & exhauſtę, ibì vobis omninò negabimur. Dimittite nos interìm ſeruire morituris: quia idcircò breuiati ſunt dies mortalibus, vt immortalibus ꝑpetuò famulemur. Sic eñ ꝓpter electos breuiabũtur dies, vt ſeruitute noſtra diù frui nõ poſint iniuſti. Seruim⁹ interìm feſtino curſu impijs, ſceleratis & turpibus, at nõ ſpõtè, ſed ꝓpter eum q̃ nos ſubdidit: liberabimur tñ à ſeruitute corruptiõis, & reuocabimur ad libertatẽ gloriæ filiorũ Dei.

Voluptatũ contẽptus quid pſtet.

Diuitiæ cur collatæ à Deo.

Voluptates reſpuendæ.

Omnis itaque delectatio futuræ vitæ ſeruata, nequaquàm perditur. Neque enim repoſiti theſauri exiſtimantur ab eo, qui eos abſconderit in terris, interiſſe: ſed magìs tanto ſecuriùs eos habere ſe confidit, quanto eos occultiùs & tutiùs collocârit. Sint ergò repoſitæ omnium deliciarum affluentiæ, vt non contingantur in hac vita quæ præterit: quia ſi hìc in vſu fuerint, in illa vita. quæ nunquàm præterit, amittuntur. Eſto, quòd vita hæc per centum tendatur annorum ſpatia: an non vbì extremus ad-

uenerit dies, statim videbitur quasi non fuisse, & tanquàm hospitis, vno die apud nos manentis, vestigia reliquisse? Illa autem vita manet iugiter, perseuerat constanter: annisq; labentibus iuuenescit & pullulat, & indè renouatiōis sumit initiū, vndè finis accipitur. O verè illum degenerem & omnis boni expertem, qui huius tam formosæ vitæ amore non capitur, qui timet hanc perituram perdere, & illam accipere, quæ perire penitùs non nouit: in qua deliciæ, delectationes, diuitiæ & gaudia sic semper inchoant, vt terminum ignorent: sic principium capiunt, vt finiri prorsùs non queant. Nam qui huius tam præclaræ vitæ amator esse noluerit, non solùm hanc mortalem perdit, & illam sempiternam non inuenit: verùm etiam, vt dixi, à morte perpetua capitur & tenetur: in qua est iugis flamma, perseuerans tribulatio & pœna indeficiens: in qua atroces spiritus commorantur, quorum brachia, capita draconum sunt: quorum oculi igneas ex se sagittas iaculantur: quorum dentes sicut elephantis prominent, & stimulant ad tormentum velut caudę scorpionum: quorum voces ceu leonū fremitus sonant: quorum adspectus tremorem incutit, pariter & dolorem & mortem. Atque vtinàm mors posset in his angustijs constitutis occurrere: sed quod est acerbius, ad hoc viuitur, vt cruciatibus subdantur: ad hoc redintegrantur, vt exesa serpentum morsibus membra iteratis subindè & iterùm reparatis morsibus dilacerentur. Hæc est omnis causa certaminis, quæ pœnas martyrij quantumuis atroces, æquo docet animo tolerari debere. Nolite ergò, ô amici, ô parentes, & ô coniuges venerandæ sanctorum, nolite à vita ad mortem, quos diligitis, reuocare, à gaudio ad luctum deducere, à lumine ad tenebras trahere, & ab ęterna requie ad pœnas sempiternas accersire. Hoc estenim cum diabolo quasi piscibus hamum tendere, & illicere ad exiguam hauriendam suauitatem, in qua intùs lateat dirus cruciatus viscerum, & mors interiorum tormentis extorta. Est hoc planè æternarum compensationi deliciarum fugitiua gaudia anteponere, & pro paruo risu æterna lamenta adsciscere. At hoc profectò etiam in gladiatoribus, qui se vltrò neci offerunt, nemo est qui non damnet: qui vnius anni voluptates attendunt, nec cōsiderant quis fructus ex illis delicijs oriatur. Postea enim cruciantur ictibus gladiorum, & alterna cæde intima viscera, scisso ventris tegmine, in conspectum proferunt populorum, vt pinguedo, quam inconsulta sagina attulerat, diabolo voranda offeratur. Hoc nimirùm maligni dæmonis consilio, quo gladiatores isthuc faciunt, martyres Dei ad vitam æternam proficiscentes reuocantur, quandò vt paucorum dierum vitam viuant, docentur perpetuos sibi conciliare cruciatus, & mortem æternam, quæ vel maximè metuenda est, non timere. Sed fortassis opponitur nobis, quam ob rem Christianus tormenta non metuat, & præsentis non terreatur pœna tortoris. Nimirùm idcircò nō frangitur metu, ideò dolores nō pertimescit, quia scit se perbreuis cruciatûs precio perpetuæ salutis & sanitatis gaudium emere, & per momentaneam tribulationem ad perennem felicitatem & sempiternam lætitiā peruenire. Sed si tamen omninò timendus est dolor, timendus est carnifex, timenda est noua & exquisita pœna tortoris: quæ magìs metuenda, quæ horrēda & fugienda magis? ista'ne, quæ hodiè exardescit, & cràs refrigescit: quę sub vna hora inducitur, & sub hora vna excluditur: an illa potiùs, quæ nullo fine concluditur, nullo tempore extinguitur, nulla prorsùs consumitur vetustate? Nam præsens dolor aut leuis est, & potest tolerari: aut grauis est, & citò glorioso certamini adfert finem. Ille autem pœnarū dolor, & cruciatus incendij qui huius vitæ amatores manet, cùm sit quouis tormentorū genere vehementior, nunquàm finiendus aggreditur, & acriùs subindè quàm inchoauerit, sæuit, & terminus sæuiendi nullus, nullus omninò finis occurrit: sed habens secum vniuersa suppliciorum genera, subindè renouatur vt sæuiat, augmentatur vt exurat, inflammatur vt duriùs excruciet. Ab hoc ergò interitu hortemur euadere quos amamus, & nosipsos ad euadendum fortiter præparemus: nec timeamus vna hora ferre dolorem in corpore, qui optamus ęternū gaudere cum Christo. Permittamus animas nostras cum palma ex hoc egredi corpore, vt possimus pœnas æternas effugere, & ad possessiones sidereas, plenas delectationibus, peruenire. Lachrymas nostras mutemus in gaudium, nec quasi morituros plangamus, quos cum Christo credimus sine fine regnaturos. Cōgratulemur potiùs victoribus hostiū, cōculcata eorū ceruice: cōgaudeam' martyrij ꝑtexta indutis, & cęli designatos cōsules gloriemur. En dies, in quo vincere se tyrānus existimabat: q dū capit, capt' est: dum tenet,

Dæmonum descriptio.

Christiani cur pœnas cōtemnant.

tenet, vinctus est: dum torquet, tortus est: dum insultat, irrisus est: dum iugulat, occisus est. Nunc porrò in amorem martyrij etiā nostros excitemus affectus, vt illum, qui de nostra captiuitate voluit triumphum agere, fortiter capiamus, & quasi à graui somno expergefacti, aperiamus oculos animorum, vt videntes foueas, quas in nostrî perniciem inimicus aptauerat, nos quidem auxiliante Deo euadamus: & ipso diabolo cum satellitibus suis in ipsam, quā parauerat, foueam incidente, nos cum propheta dicamus: Foderunt ante faciem meam foueam, & ipsi inciderunt in eam. Psal. 56.

Hęc cùm beatus Sebastianus, indutus chlamyde, accinctus balteo, ex suo ore proferret, subitò per vnam ferè horam splendore nimio, de cælo veniēte, perfusus est, & sub ipso splendore pallio candidissimo ab angelis septem clarissimis amictus: apparuitq; iuuenis iuxta eum, dans ei pacem, & dicens: Tu semper mecum eris. Hæc autem gerebantur intrà domū protoscriniarij (quem primiscriniū author vocat) nomine Nicostrati, apud quē custodiebantur Marcellianus & Marcus: q Nicostratus habebat vxorē nomine Zoën, q̄ ante annos sex nimia morbi infestatione facta erat muta: facultatem tamen audiendi & intelligendi non solùm nō amiserat, verùm etiam meliùs q̄ priùs, obtinebat. Hæc itaq; cùm intellexisset omnia, q̄ beatus Sebastianus dixerat, & tātùm lumen circa eum vidisset: cumq; omnes tremefacti, miraculi stupore tenerentur, innuebat manu omnibus, quòd magno illis probro futurum esset, si tam euidenti assertioni non crederent. Deindè genibus eius aduoluta, rogare eum cœpit quibus potuit manuū indicijs. At beatus Sebastianus videns eam animi sensa linguæ expressiōe declarare nō posse, causam eius silentij percontatus, didicit sermonis copiam nimia illi vi infirmitatis ereptā. Itaq; dixit: Si ego verus Christi Iesu seruus sum, & vera sunt omnia, quæ ex ore meo hæc mulier audiuit & credidit, iubeat Dñs meus Iesus Christus, vt redeant ad eam officia labiorum: & aperiat os eius, qui aperuit os Zachariæ prophetæ Domini. Et fecit crucem in os eius. Statìm ergò ad hāc vocem sancti Sebastiani exclamauit mulier voce magna, dicēs: Beatus es tu, & benedictus sermo oris tui: & beati, qui credunt per te Christo filio Dei viui. Ego enim vidi oculis meis angelum ad te venientem è cęlo, & librum ante oculos tuos tenentem, ex cuius lectione vniuersa sermōis tui oratio decurrebat. Benedicti ergò, qui omnibus, quę locutus es, credunt: & maledicti, qui dubitauerint vel in vno verbo ex his omnibus, quę audiêrunt: quoniam sicut aurora superueniens vniuersas noctis tenebras excludit, & omnium oculis lumen, quod nox cæca negauerat, reddit: ità lux sermonum tuorum omnem caliginem omnemque ignorantię meę cæcitatem extersit, & oculis rectè credentiū serenū post noctis tenebras diem reddidit. A me aūt nō solùm incredulitatis tenebras expulit, verùm etiam sermōis mei ostium, sex annis ex infirmitate clausum, patefecit. Lucæ 1. Muta loquitur.

Videns autem Nicostratus vir eius tātam Christi virtutem in sua vxore declaratā, cœpit eius pedibus aduolui, petijtq; veniam, quòd Imperatoris & prætoris iussu sanctos Dei Marcum & Marcellianum habuisset in vinculis: & auferens à manibus illorū ferreos nexus, genua eorū amplexus rogare cœpit, vt dignarētur abscedere: O q̄ beatus essem, si pro vestra possem salute cōstringi: forsitàn sanguinis mei effusiōe ablueret, vt mortem illam pœnarum æternarum euaderem, & ad illā vitam pertingerem, quā nobis Deus per os Domini mei Sebastiani manifestare dignatus est. Cumq; rogaret sanctos martyres, vt abscederent, dixerūt ei: Si tu fidei gloriam, quam nunq̄ habueras, accepisti, quomodò nos quā semper ab infantia habuimus relinquentes, tibi passiōis nostrę calicem dabimus, quem tibi nos propinare possumus, dare non possumus? Diues enim in omnibus Christus est, & larga vbertatis suæ affluentia omnibus ad se venientibus meli[illegible]ra præstat quàm rogetur. Si ergò cùm essetis increduli, donatum vobis est lumen veritatis agnoscere: quanto magis credentibus vobis omnia quæcunq; poposceritis, donabuntur? Diuina enim clementia semper parata est votis oībus gratìs prętare, & cunctis gratię suæ dona eo magìs multiplicat, quo mens eorū altioris fidei susceperit normam. Fides igitur vestra à magisterio sumpsit exordium, & omnia quæ eruditio annosa vix confert, spatio vnius horæ vos cepistis. Nulla parentum memoria vos impedit credere, nullus erga teneræ ætatis filios reuocat nutritus affectus: contemnitis subitò, quod semper amâstis, & quæritis quod nunquàm sciuistis. Per ignotas ingressi vias, repentè peruenistis ad Christum: & animo iam intrâstis cælū, qui nullum in terra solatium quæritis. O quàm incomparabilis præconij fatinus, Nicostratus credit in Christum.

ô quàm imitabile virtutis exemplum. Nondùm vos ad Christum sacri baptismatis vnda perduxit, nondùm per tyrocinij rudimenta, militaria saltem signa sumpsistis: & iam pro vero rege arma corripitis, & eius milites à vinculis ferreis soluētes, vosipsos intrepidos optatis pro occidendis morti offerre.

Marci præclara adhortatio.

Cùm hęc audientes, omnes pariter lachrymis pœnitentiam pręteritę persuasionis ostenderent, Marcus ait: Discite parentes charissimi, & vester, ô coniuges, discat coniugalis affectus, aduersùs pugnam diaboli & contra omnes carnalium desideriorum sagittas clypeum virtutis opponere, atq; inter acies tyrãnici exercitûs hosti nō cedere, dimicare, acriùs gradū figere, & ad regem fortiter peruenire. Insurgãt quantũ volunt, & sæuiant satellites dæmonũ, & quibus volunt pœnis corpora nostra dilanient: corpus occídere possunt, sed animam vincere non possunt pro fidei veritate pugnantem. Gloriosiores faciũt milites vulnera, pro imperatore suscepta. Idcircò eñ diabolus, tyrannidis suæ furore percitus, nunc sæuit, q̄ pręuidet perseuerantiæ nostrę tropheo se posse torqueri: & ideò tormēta infert, nè spes eius pereat: mortem minatur, vt terreat: vitam ꝓmittit, vt eripiat: securitatē pollicetur, vt tollat. Hæc tota belli calliditas, hoc fraudis consiliũ: à supplicijs corpus eripere, & vitijs animã subiugare. Nos contrà contendimus hosti nō cedere, corpus contēnere, animæ subuenire. Cur enim fortissimi ducis milites miserrimis terga vertant, & in eo bello deficiant, in quo possunt esse victores? vel qua ratione mortem timeāt, qui sciunt hanc hominis naturam esse, nō pœnam? Cur, inquam, mori timeant, qui credunt hanc vitã falsam esse, & veram vitam inuenire nō posse nisì eum, qui ab amore suo falsam hanc & caducam abijciat? quę suis amatoribus nō nisì peccata imperat, suadet facinora, ingerit crimina, atq; hoc vnicè hortatur, vt de vita æterna ne cogitent quidem, futurumq; Dei regnũ desperent? Videamus, oro, quibus casibus subiaceat, quibus periculis seruiat ancilla: vt cùm didicerimus eã nec seipsam posse regere, seruitia nostra eius dominio subtrahentes, aliam cui meritò seruiendum sit, inquiramus. O quàm multos eius amatores subitò grauis ruina oppressit, fulmen perculit & incendit, perdiderũt naufragia, Charybdis vorax absorbuit, gladius iugulauit? Et hanc miseri cum dolore amittentes vitam, illam penitùs inuenire non possunt. Ad illam enim vitam non pœna perducit, sed causa. Vno deniquè eodemq; pœnarum genere, & innocentibus salus æterna cōfertur, & delinquentibus pœna irrogatur.

Fallacia vitæ huius.

Hæc & his similia cùm Marcus persequeretur, cœperunt omnes, qui aderant, Deo gratias agere, fundentesque lachrymas, pœnitentiam præ se ferre, quòd charitati DEI carnis amorem prætulissent, atque ab agone martyrij ausi fuissent animos reuocare sanctorum. Cumque omnes, qui ad decipiendos sanctos venerant, vnanimiter crederent Christo, Nicostratus cum coniuge sua vrgebat, dicens: Non capiam cibum neq; potum, nisì mysterium Christianæ religionis mihi fuerit traditum. Cui sanctus Sebastianus dixit: Muta dignitatem tuam, & incipe magìs Christi esse protoscriniarius, quàm præfecti. Audi itaq; consilium meum, & oēs quos carcer inclusit, & vincula tenēt atq; ergastula cōficiunt, in vnum redige. Quod cùm feceris, antistitem sacræ legis adhibebo, vt cum oībus, qui credere voluerint, mysteria sancta suscipias. Si enim diabolus Christo sanctos suos auferre conatus est & conatur: quanto magìs nos pietatis argumento hos, quos diabolus iniustè lucratus est, curare debemus, & suo restituere creatori? Ad quę Nicostratus ità respōdit: Quomodò iniquis & criminosis possunt sancta cōmitti? Sebastianus ait: Saluator noster propter peccatores suã dignatus est mundo exhibere pręsentiam, ostenditq; mysterium, per quod peccata & crimina oīa hominibus auferantur, & virtutes Dñi conferantur. Inter initia igitur cōuersionis tuæ hoc munus primũ si tu Christo pręstiteris, aderit tibi remunerationis eius pmium, corona martyrij, habēs secum virtutũ oīum immarcescibiles flores, æternę vitę gaudijs ꝓfuturos. His auditis, Nicostratus protoscriniarius abijt ad Claudiũ Commētariensem, iussitq; vt reos oēs in vinculis detentos ad domũ suã adduceret, dicens: Proxima sessiōe omnes discutiēdi sunt, & volo, vt cũ illis Christiani, qui apud me sunt, præstò sint, nè quisquam discussioni pretorię desit. Igitur cùm oēs ad domum protoscriniarij perducti adstarent catenarum nexibus vincti, hoc modo eos vir Dei Sebastianus alloquitur: Crimina diabolica si diuinis virtutibus cedent, reatus vester immunis à mortis supplicio, ad gaudia votiua reuocatur. Egit eñ ꝑ suos satellites hostis iniu-

Sebastiani sermo ad vinctos.

iniustus,vt animos militum Christi,ad virtutum culmen erectos,euerteret:& in ipso perfectiōis fastigio positos, in cœnū conabatur demergere inferorum. Hac de causa incaluit animus, hostium dimicatione prouocatus, vt vos,quos iam lucratus fuerat inimicus,de eius captiuitate tollētes vestro creatori reddamus. Diabolus eñ nec Dñs vester,nec creator,nec pater esse dinoscitur:Deus aūt,& pater,& Dominus,& conditor vester esse cōprobatur. Itaq; si hūc relinquentes,ad illū abijstis, qui vester est atrocissimus hostis,adeò vt ad mortis æternæ pœnas vos adducere,& ad hunc letalem exitum impellere conatus sit: quanto magis ad eum redire iam debetis, qui vnicum filium suū passioni & morti tradidit,vt nos ab ęternis pœnis & morte liberaret? Hęc & id genus alia dicente sancto Sebastiano, illi se cum lachrymis in terram prostrauerunt,& flexis genibus cœperunt cordis mugitum edere, seque peccâsse & impiè egisse pœnitentiæ vocibus confiteri:atque amaras fundentes lachrymas, Christo se velle credere magnis clamoribus personabant. Tunc beatus Sebastianus iubet eos omnes à catenarum vinculis absolui.

Deindè abijt ad sanctum Polycarpum presbyterum,vbì ille persecutionis causa latitabat,& narrauit ei omnia quæ gesta erant. Quibus auditis,sanctus Polycarpus gratias egit Deo,& vnà cum eo venit ad domum Nicostrati protoscriniarij,vidensq; turbas credentium,salutauit eos cum omni gaudio,dicens:Beati vos omes,q audistis vocem Dñi nostri Iesu Christi, dicentis : Venite ad me omnes,qui laboratis & onerati estis,& ego vos requiescere faciam. Tollite iugum meum super vos,& discite à me,qa mitis sum & humilis corde,& inuenietis requiem animabus vestris.iugum enim meum suaue est,& onus meum leue. Itaq; vobis fratres nostri,quos baptismatis vnda diluet,& consecrando Deo omnipotenti charissimos filios faciet,hanc ob causam, q à proposito suo sancto reuocare conati estis beatissimos milites Christi,opùs erat pœnitentia,vt per ipsam ad indulgentiam veniretis. Nunc autem quandò ad tantam gloriam accessistis,vt etiam ad passionem, à qua alios reuocare voluistis, vosipsi desideretis gratis & libētibus animis properare: sciatis vos & obtinuisse veniam,& palmam esse adepturos. Vetus hoc artificium Christi est. Nam ille, qui vas electionis eius est, & quem voluit magistrum esse gentium,nō solùm credentium animos à fidei proposito retrahebat,sed etiam volentes ad Christum accedere lapidibus obruebat. Atque hunc ipsum nobis Dominus Apostolum donauit, tribuitq; nobis ex Saulo Paulum, ex apostata fecit Apostolum,atq; ex persecutore suę Ecclesię doctorem dedit. Idemq; amator passionis effectus est, qui persecutionis author extiterat : & qui in alienis afflictionibus prius gratulabatur,in suis postmodùm persecutionibus gloriatus est. Qui ergò hanc in Apostolo suo virtutem tum exercuit,ille nunc quoquè vos de inferorū penetralibus, & ex ipsis draconum faucibus captiuas animas vestras eripuit, vobisq; à tenebris ad lucem remeantibus æternæ vitæ ianuam patefecit.

Matth. 11. *Oratio S. Polycarpi ad baptizandos.*

Quia ergò dæmones omnes,qui filij tenebrarū sunt,contristantur,& omnes sancti Angeli,qui sunt lucis filij,gratulantur:accedat vnusquisq; & det nomē suum,hodierna die vsq; ad vesperum p̄currente ieiunio,vt festinum baptismatis sacramentum,opportunum tempus inueniat. Iustum est enim,vt luce mortali à mundo abscedente,ad nostras mentes lux immortalis accedat,& in huius seculi cœno volutatos,& cęcę noctis caligine iacentes in loco tenebrarum, nos aqua sanctificationis ablutos sanctificet,qua mundati iam & synceritatem induti,alacres pergamus ad Christum.

Hęc & his cōsimilia pertexente sancto Polycarpo,oēs gauisi sunt,& vnusquisq; nomen suum etiam priùs,q̄ interrogatus esset, festinabat offerre. Cumque hæc agerentur,venit Claudiūs Commentariensis ad Nicostrati domum,dixitq; ei: Vehementer præfectura commota est, quòd personas reorum tuæ domùs custodiæ tradi iussisti : hac de causa suis te adspectibus iussit præfectus præsentari : tu videris,quale illi interrogatus sis responsum redditurus. Ingressus itaque Nicostratus ad præfectum, cùm interrogatus fuisset, cur eas personas, quas carceris claustra retinebant, suæ voluerit domùs mancipari custodiæ,respondit : Amplitudinis vestræ iussu Christianorum intrà domum meam custodiendas suscepi personas : quibus vt terrorem passionis incuterem, reorum illos feci sociari personis, vt si iussioni vestræ, nostræque persuasioni sua spontè cōsentire nolint,saltem alieno experimento consentiant,metuantq; nè similis eos pœna concludat. Libentissimè hæc audiens præfectus, dimisit eum à se,

Nicostratus adit p̄fcū.

à se, dicens: Magno te à parentibus eorum munere affici curabo, si per te illis filij incolumes fuerint restituti. Reuertens itaque ad domum suam Nicostratus cum Claudio Commentariensi, cœpit ei referre omnia, quemadmodùm sanctus Sebastianus cùm sit amicus Imperatorum, sit etiam Christianissimus, & in eruditione diuina perfectus, & vt animos Christianorum sua exhortatione corroborârit, satisque idonea persuasione docuerit vitam hanc fugitiuam & imaginariam esse, ità vt vbì teneri putatur, abscedat. Narrauit prętereà, quomodò veniēs repentè lux è cælo, perlustrârit eū, vtq; vxorem eius, quę sex annis muta fuerat, loqui fecerit. Cùm hęc exponeret Nicostratus Claudio, corruit ad pedes Nicostrati Claudius, dicens: Ex amissa coniuge duos filios habeo, quorum alter hydropis morbo fatigatur, alter diuersis vulneribus opprimitur: rogo te, vt illum iubeas eos visitare. Non enim dubito, quin ille, qui potuit facere, vt post sex annos loqueretur vxor tua, efficere etiam possit, si voluërit, vt ad filios meos sanitas redeat. His dictis, proripuit se domum, fecitque inter manus adduci filios suos, & introducens eos in ędes, vbì erant sancti Dei, proiecit se ad pedes eorū, dicens: Nulla penitùs dubitatiōis signa in corde meo resident, sed toto pectore credens Christum, quem vos colitis, esse verum Deum, attuli huc duo pignora mea, nihil hæsitans, quin possint per vos à mortis periculo liberari. Dicunt ei omnes simul viri Dei: Omnes, quos hîc hodiè aliqua tenet infirmitas, mox vt Christiani fuerint facti, sanabuntur. Cumq; clamaret Claudins, credere se & desiderare fieri Christianū, iussit sanctus Polycarpus presbyter, vt darent vniuersi nomina sua. Primus itaq; omnium dedit nomen suum Tranquillinus, pater Marcelliani & Marci. Post hunc sex amici eorum, Ariston, Crescentianus, Eutychianus, Vrbanus, Vitalis & Iustus. Et post hos Nicostratus cumfratre suo Castorio, & Claudius Cōmentariēsis: & post hos filij Claudij, Felicissimus & Felix. Indè Martia, mater Marcelliani & Marci, & Symphorosa vxor Claudij, & Zoë Nicostrati coniunx. Post has familia omnis, quæ erat in domo Nicostrati, animæ promiscui sexûs & ætatis trigintatres. Postremò vincti oēs, è carceris squalore adducti, numero sexdecim.

Claudius Cōmentariensis credit.

Dant sua nomina baptizandi.

Igitur omnes isti, simul animæ sexagintaquatuor, à sancto Polycarpo presbytero baptizati, & à sancto Sebastiano suscepti sunt. Fœminarū autem matres spiritales factæ sunt Beatrix & Lucina. Primos itaq; Claudij filios, hydropicum vnum & alterum vulneribus plenū, mox vt in nomine Trinitatis intinxit, ità sani de fonte leuati sunt, vt nec signū in eis alicuius morbi pteriti remanserit. Post hos aūt infantulos Tranqlinus adductus est, adeò podagra & chiragra constrictus, vt vix, sicut suprà dictum est, manibus portaretur. Hunc cùm exuerent indumentis, & ille intolerabili se diceret torqueri dolore, interrogauit eū Polycarpus presbyter, num ex toto crederet vnigetum filium Dei, Dnm nostrum Iesum Christum, posse ipsi salutem conferre, & omnia condonare peccata. Si ità credis Tranquilline, inqt, ore proprio edicito. Trāquillinus respondit: Ego indulgentiam solam peccatis meis dari & desidero, & opto, & credo. Cæterùm si post baptismatis huius sanctificatiōem in doloribus permansero, nō potero tamen de fide Christi vlteriùs dubitare. Probaui enim, & ex toto corde credens, in mente mea cōsensi, q filius Dei sit Dñs Iesus Christus, q potest & animabus & corporibus salutem tribuere, & à morte perpetua ad vitā æternā reuocare. Hæc cùm dixisset voce magna, omnes sancti præ gaudio lachrymas fuderunt, rogantes Dñm, vt fidei eius fructus ostenderetur. Sanctus igitur Polycarpus confessor & presbyter, imo vt eum Chrismatis liniuit vnguēto, interrogauit eum, si crederet in patrem & filiū & spiritū sanctū. Statimq; vt respōdit, Credo, resolutę sunt manus eius, q erāt nodosę: & genua simul, plantęq; pedum eius ità sunt incolumes redditę, vt velût paruulus renouatis pedibus suis in fontem descēderet, clamās ac dicens: Tu es Deus vnus & verus, quem miser iste mundus ignorat. Hoc itaq; ordine suo baptizato, vniuersi prout cōgruum erat, baptizati sunt, & per decem & sex dies, qui supererant dilatiōi, quam meruerant, in Dei laudibus perdurantes, ducebant dies & noctes in hymnis & canticis: & quasi fideles milites parabant animos suos ad dimicandum pro CHRISTI nomine, in martyrio bellaturi, ità vt & mulieribus & infantulis amor ferueret martyrij, & inuicèm se ad confessionem sancti nominis contra diabolicas acies communirent.

Chrisma iā olim adhibitum in baptismo.

Diebus itaq; acceptæ dilationis expletis, Agrestius Chromatius, vrbis Romæ prefectus,

ctus,ad se Tranquillinum, Marcelliani & Marci patrem, venire iubet: quem cùm de suorum sententia filiorum inquireret, Tranquillinus respondit: Ad referendas beneficijs tuis gratias, nullus mei oris sermo sufficit. Nisi enim currentem sententiam frena vestri moderaminis tenuissent, & ego filios amisissem, & me patrem filij non haberent. Congratulantur mihi omnes, quos paternus tenet affectus, & pungit charitatis stimulus, etiam tua, nî fallor, mihi congaudet celsitudo, quandò morituris vita collata est, anxijs lætitia reddita, solicitis securitas restituta. Tunc præfectus existimans filios eius suis velle idolis inclinare ceruices, ait: Venite ergò postero die, vt debita numinibus thura ponant filij tuij, per quæ & tu filijs serueris incolumis, & tibi illi condonentur. Audiens hæc Tranquillinus, dixit: Illustrissime virorum, si examinis tui erga me & filios meos libram æqua velis lance expendere, agnoscere poteris hoc Christianum vocabulum magnæ esse virtutis. Præfectus ait: Insanis Tranquilline. Tranquillinus respondit: Hucusquè insaniam passus sum & animi & corporis: sed statim vt credidi CHRISTO, & animi mei & corporis recepi sanitatem. Præfectus dixit: Vt ego video, ad hoc inducias sceleratis filijs tuis dedi, vt non solùm tu illos ab errore non reduceres, sed illi te suis erroribus irretirent. Tranquillinus respondit: Per gloriam tuam, nomen ipsum erroris discute, & vide quæ opera erroris nomine appellanda sint. Præfectus dixit: Tu dic potiùs, in quæ opera nomen erroris competat. Tranquillinus respondit: Primus error est, viam vitæ relinquere, & per viam mortis ingredi. Præfectus dixit: Et quæ est mortis via? Tranquillinus respōdit: Non tibi videtur via mortis esse, mortuis hominibus deitatis nomen imponere, & figuras eorum in lignis & lapidibus adorare? Præfectus ait: Ergò non sunt dij, quos nos colimus? Tranquillinus respondit: Certè pro dijs habendi nō sunt, de quibus in publicis codicibus legitur, & quàm malè nati sint, & quàm iniquos, crudeles, sceleratos parentes hubuerint, & quàm flagitiosè, iniustè, fraudulenter vixerint, & quàm deniquè miserabiliter mortui sint. Num antè quàm Saturnus Cretensibus imperaret, & filiorum suorum voraret carnes, Deus in cælis non erat? An verò Creta insula suum habuit regem, & cæli nō habebant Deum? Nimiùm profectò errant, qui putant Iouem filium eius ciére tonitrua, imperare fulminibus homuncionem, in quo malitia & libido regnabant. Quem nō ille persecutus est, qui patri suo non pepercit? aut quibus sordibus pollutus non est, qui germanam sororem suam accepit vxorem? In foro, in plateis, in domibus & vbiuis locorum quotidiè legitur iactare se sordidissima Iuno, quòd Iouis & soror & coniunx sit: rapti quoq; Ganymedis turpissimus atque incestissimus honor ab ipsis Iouis cultoribus nō negatur. Non igitur errare te credis, vir clarissime, qui tales colis, quales Romanæ leges pro ratione criminum iubent pœnis subdi: & relicto Deo omnipotente, qui in cælis regnat, lapidi dicis, Deus meus es tu: & ligno dicis, Adiuua me? Præfectus dixit: Posteaquàm cœpistis deos blasphemare, & à cultura eorum recedere, diuersis cladibus Romanus orbis opprimitur. Tranquillinus ait: Non ità se res habet. Nam si Liuij Decades recenseas, inuenies illic dæmonibus sacrificantis vna die ampliùs quadragintaduo Romani exercitùs millia cecidisse: nec illud te fugit, vt Galli etiam Capitolium ferè occupârint, & omnem Romanam manum suis ludibrijs subiecerint. Multiplices fames, & inenarrabiles diuersasq; captiuitates, varias cædes Romana vrbs perpessa est antè, quàm homines vnum colerent Deum. Nunc verò quandò inuisibilis & verus Deus cœpit à credentibus coli, aucta pace Romanum exultat imperium: sed interim tamen, quod peius est, Deus qui hoc prestat, non agnoscitur, & creaturæ adscribitur, quicquid à creatore præstatur. Præfectus dixit: Si ille colendus est, qui hominibus multa largitur cōmoda, nemo sole iustiùs pro Deo habebitur: qui suo adspectu terræ viscera vegetat, vt semina suscepta parturiat, & genuinæ sobolis grana in culmē producat: idēq; cunctis nostrę salutis vsibus & vtilitatibus & lumē, & instauratione, & vigorē tribuit. Tranquillinus ait: Et in hoc quoq; error est infinitus. Nā si quisquā hodiè per seruū suū clientibus suis cōferat quod rogatur, infinita stultitia est, si neglecto illo, q pstitit, seruus honoretur, per quē prestitit. Et vt aliquā huius dicti adhibeamus similitudinem, num tibi nauibus alimenta aduehentibus gratiæ potiùs referendæ videtur, quàm regibus? Si igitur nō nauibus, sed regibus annona apportata adscribitur: quantò magis vni Deo nostro gratię agendæ sunt, cuius nutu & elementa hęc nostris vsibus

Tranquillinus agit cū præfecto.

Insignis cōfutatio falsorū deorū.

vſibus inſeruiunt,& ſol ipſe quotidiè terræ mariq́ue & occumbit & oritur? Prçfectus
ait: Si ergò vnus idemq; inuiſibilis eſt,quem colitis: Chriſtum,quem Iudæi crucifixe-
runt,nō colitis? Tranquillinus reſpōdit: Rectè hæc inquireres,ſi credere cōſtituiſſes.
Incredulis autem vanum videtur omne,quod nolunt. Semèl etenim in præceps lapſa
voluntas mortalium,quicquid ipſa vituperat,ab alijs quoquè vituperari vult: laudari
item ab omnibus, quod ipſa probat: ſed ſapientes pro merito ſuo vnicuique rei aut
vituperationem aut laudem adhibere nituntur. Præfectus dixit: Ego de Chriſto ve-
ſtro interrogo: Quod ergò hiſce oculis non videtur, ſi id ſolum à vobis colitur, cur
Chriſtum colitis, qui & viſus, & auditus, & interrogatus eſt, & omnia quæ humanæ
fragilitati competunt, in eius paſſione leguntur eſſe completa? Tranquillinus re-
Elegans ſimilitudo. ſpondit: Audi tu ſimilitudinem,& intellige veritatem. Si hodiè annulum tuum, gem-
ma precioſa inſignitum,videas in cloaca aut ſterquilinio volutari,& ad eum extrahē-
dum mittas ſeruos tuos: illi autem non modò illum non queant appræhendere, ſed
& ſeipſos intereà inquinent: poſteà verò tu ipſe poſitis ſericis, quibus indutus es, ve-
ſtibus, ſeruilem te tunicam induas, & deſcendens in cloacam, mittas manus tuas in
ſtercus, vt annulum aureum vnà cum gemma recuperes: an non illo recepto præ
gaudio amicos tuos inuitabis ad epulas, & ob extractum è cloaca & ſordibus annu-
lum gemmamq́ue lætaberis? Præfectus dixit: Cuius rei cauſa hanc adduxiſti ſimilitu-
dinē? Tranquillinns reſpondit: Vt oſtenderem tibi,vnum Deū inuiſibilē nos colere.
Præfectus dixit: Et quid ſibi vult annulus, quid aurum, quid gemma in ſtercore volu-
tata? Tranquillinus reſpondit: Aurum,corpns hominis: gemma verò,anima quæ in
ipſo incluſa eſt corpore. Corpus ergò & anima vnum hominem faciunt, ſicut au-
rum & gemma vnum efficiunt annulum. Sed quemadmodùm tibi precioſus & cha-
rus eſt annulus,ità vel centuplo precioſior eſt Chriſto anima hominis. Tu miſiſti ſer-
uos, vt annulum è ſordibus leuarent, nec cum tamen vlla ratione extrahere potue-
runt: ità & Deus miſit prophetas ſuos,de cælo loquens ad eos, vt humanum genus è
cœno huius mundi educerent: at nullo pacto,nulla id inſtantia facere potuerunt. Tu
poſuiſti veſtes aureas,& ſeruili ſumpto habitu,deſcendiſti in cloacam,manusq́ue tuas
miſiſti in ſordes,vt annulum indè eriperes: ſic & diuina Maieſtas ſuo ſe ſplendore ex-
uït,non tamen ſuperna deſerens, & induit ſe ſeruili noſtri corporis indumento, atq;
huc in cloacam huius mundi è cælo deſcendens,miſit manus ſuas in ſordes paſſiōum
noſtrarum, & paſſionem, quæ noſtris debebatur meritis, in ſe ſuſcipiens, gloriæ nos
ſuorum reddidit digitorum. Nam qui per incredulitatem volutabamur in ſqualori-
bus mundi, per fidem abluti à ſordibus,diuinis ſumus manibus, vt ille tuus annulus,
reſtituti. Intereà verò, ſi qui ſerui tui, dum te in ſeruili cernerent habitu, ſuum ne-
gâſſent Dominum, an non iure vt rebelles occídi potuiſſent? Ità nimirùm, qui negāt
Chriſtum Dominum ſuum, propterçà quòd à Maieſtatç ſua ſe exinaniuit, formam
ſerui accipiens, haudquaquàm poterunt æterni ignis pœnas euadere. Atque ideò
nobis, qui in eum credimus,æterni fontis vnda ſubuenit, vt ignis ſempiternus à fon-
te perenni vincatur,& infidelitatem fides ſuperet. Præfectus dixit: Vt video, non vt
filios tuos ab hac intentione tolleres, popoſciſſe probaris inducias, ſed vt has aniles
fabulas ad noſtra tribunalia meditatas adferres. Tranquillinus ait: Non meditantur
diſcipuli Chriſti, quid in conſpectu iudicum proſequantur. Sic enim præmonuit
Matth.10. nos Dominus,dicens: Quandò poteſtatibus huius mundi vos cauſa mei nominis tra-
demini,nolite cogitare,quomodò aut quid loquamini: dabitur enim vobis in illa ho-
ra diuinitùs,quid dicatis. Non enim vos eſtis qui loquimini, ſed ſpiritus Dei, qui lo-
quitur in vobis. Non ergò meditando ego,ſed credendo inueni creatorem meum: &
qui eram podagrico & chiragrico dolore contractus & conſtrictus, mox vt in Chri-
ſtum credidi,inſtàr pueruli omnium membrorum meorum recepi ſanitatem. Con-
ſtat ergò apud animum meum, illum me creâſſe,qui me renouare dignatus eſt: & ſic-
ut mihi dedit reſtaurationem corporis, ità quoq; animæ poſt hanc vitam ſe daturum
promiſit, ſi tamen non dubius vel timidus hominum terroribus frangar, ſed in eius
confeſſione perdurans,fidem integram,quam ille mihi præſtitit inuenire,cōſeruem.
Præfectus dixit: Ignoras Tranquilline, quàm atrox inuictiſſimorum principum in
Chriſtianos ira ſæuiat: & ideò quaſi ſecurus, quod tibi videtur,proſequeris. Tran-
quillinus reſpondit: Stultus timor eſt, quo plùs humana timetur quàm diuina indi-
gna-

gnatio. Quæso te, si in medium canum latrantium veniremus, qui nos vano furore perciti morsibus appeterēt, possent'ne illi ex animis nostris tollere hocipsum, quòd homines sumus rationales, cùm sint canes insani & nulla ratiōe præditi? Ità ergò etiam illi, qui nobis rectè credenribus irascuntur, sæuire quidem possunt & innfrre iniusta supplicia, at nūquàm tamen de cordibus nostris id auferre possunt, quòd Dominum Iesum Christum & creatorem nostrum esse credimus, & redemptorem ac instauratorem nostri generis esse gaudemus. Tunc præfectus iussit eum recipi à commentariensibus, dicens: Proxima te audiam sessione. Post hæc mittens clanculò, iussit eum nocte ad se adduci, & offerens ei immensum pondus auri, dixit: Indica mihi medicamentum, vndè tibi sanitas comparata est. Tranquillinus ait: Scias grandem iram & furorem Dei illis impendére, qui gratiam eius vel vendi vel emi debere existimāt. Itaque si vis podagræ absolui dolore, crede Christum filium Dei esse, & liberaberis, & sicutì me vides, ità tu quoquè saluus eris. Ego quidem vix manibus deferebar, & vndecim annis per omnes neruorum iuncturas in corpore meo dolorum nodis constrictus, alienis manibus cibum ori meo admotum ægrè capiebam. Ilicò autem, vt Christum verum Deum esse credidi, salutis meæ gaudia recepi: & sum nunc incolumis, quia verum Saluatorem agnoui. Tunc præfectus dimisit eum, dicēs: Adduc eum ad me, qui te sanum fecit, vt si mihi promiserit salutem, possim & ego fieri Christianus. Mox itaque Tranquillinus veniens ad sanctum Polycarpum presbyterum, dicta gestaque omnia illi enarrauit: ducensque illum in domum pręfecti, occultè eum eius adspectibus præsentauit. Cui Præfectus ait: Licèt grauis animaduersio principum Christianis infesta sit, tamen spe recuperādæ salutis offeram vobis, quicquid illud est, vsque ad dimidium bonorum patrimonij mei, si ab hac nodositate condylorum corporis mei membra fuerint soluta. At sanctus Polycarpus subridens, ait: Potēs est Deus & Dominus Iesus Christus, & ignorantiæ tuæ veritatis valuas aperire, & ostendere tibi, quòd ipse sit corporis tui instaurator. Nam pecuniam qui vel offerunt, vel oblatam accipiunt, non solùm nullam dolentibus conferunt medicinam, sed etiam sibi-ipsis morbum insanabilem adducunt. Dicit ei Præfectus: Dic ergò mihi quid faciam, vt consequi valeam quod spero. Respondit Polycarpus: Si credideris ex toto corde tuo, vt credidit Tranquillinus, saluus eris. Dicit ei Præfectus: Quo ordine debeam credere, explicato: Tunc sanctus Polycarpus catechizauit eum, indixitque ei triduanum ieiunium: & accito ad se sancto Sebastiano, tribus diebus & noctibus cum eo ieiunauit: orabantque pariter cum lachrymis, vt fidem nominis sui in salutem volentis credere Dominus demonstraret. Igitur cùm dies tertia, quæ constituta erat, aduenisset, ad domum sustinentis præfecti veniunt simul properantes, eamque ingressi, dixerunt: Pax fidei tuæ. At ille resalutauit eos officiosissimè, & hortatus iuxta se sedere, dixit: Ex ore Tranquillini egressa oratio, oculorum meorum assertione declaratur. Vidi enim hunc sanissimum, quem podagrico noueram dolore cōtractum: à quo genus medicamenti, vndè curatus esset, inquirens, tale ab eo responsum accepi: Dum fidem meam in idolis ponerem, debilis effectus, & nimia sum infirmitate contractus: at vbì vnū Deū in cælis didici ostensione Christianorum, abnegaui vniuersa, quæ sine causa coluëram, & fidem animi mei Christo tradidi. Mox autem vt vnum & verum Deum in cælis regnare confessus sum, statim omnis, qua vndecim annis caruëram, ad me reuersa est sanitas, & infirmitas om̄is à me separata. Hæc ego audiui auribus, probaui oculis, corde credidi: superest, vt quod fecistis Tranquillino, etiam mihi præstetis, vt possim corporis recipere sanitatem. Polycarpus presbyter dixit: Si transeuntes dolores anima hominis non suffert, quid de illis doloribus actura est, quibus nullus vnquàm accedet finis, nulla datur omninò successio? Nam hi dolores momentanei illorum dolorum quandam referunt imaginem: & quantum interest inter ignem viuū & pictum, tantum distat inter dolores quos nunc patitur corpus, & illos quos anima passura est, si ignara creatoris sui, p̄sentis vitæ munus expleuerit. Age ergò nobiscum priùs de illis doloribus, & esto de illa pœna solicitus, quæ habet ignem semper ardentem, & vermem perpetuò rodentem. Tunc Chromatius Vrbis præfectus cum vnico filio suo Tiburtio dedit nomen suum, dicens: In hoc de fide mea certos vos esse conuenit, quòd etiam filium meum vnà mecum Christianum fieri exopto. Cui Sebastianus dixit: Vide nè sola recuperandæ sanitatis spe ductus, te Christianum cupias fieri:

Tranquillinus noctere uocatur ad præfectum.

Præfectus fit catechumenus.

Pręfectus & eius filius dant nomina sua.

ſed potiùs ſpe vitæ æternæ mentem tuam expurges ad intuendam veritatis rationem. Nisì enim agnoueris, quis ſit creator tuus, non poteris ſalutem inuenire quam quæris. Chromatius dixit: Ergò ruſticos & ſimpliciſſimos homines non videmus eſſe Chriſtianos, ità vt inter mille viros vix vnum reperias, qui ſit vel dicendi arte inſtructus? Num hi omnes ad hanc veri inquiſitionem pertingere potuerunt, cùm fierent Chriſtiani? Sebaſtianus ait: Hoc reſponſum tuum affirmat noſtræ partis aſſertio. Nam ab origine mundi cum ruricolis & paſtoribus ouium DEVS ſermonem habuit, & in fine ſeculorum non elegit Grammaticos & Oratores, ſed ſimplices & piſcatores, eiſque tradidit ſuî notitiam. Chromatius dixit: Cur ergò me dicis priùs debere agnoſcere, quis ſit creator meus, quem niſì cognouerim, ſalutem inuenire non queam? Sebaſtianus reſpondit: Quia multos deos deaſque coluiſti: quos nisì à corde tuo excluſeris, & imagines eorum confregeris, vnumque verum DEVM cognoueris, vitam & ſalutem conſequi non poteris. Chromatius dixit: Indica ergò mihi, quis eſt vnus & verus Deus? Sebaſtianus ait: Si ſeruum tuum ad hauriendam aquam miſeris, dum ad fontem venerit, adſpicit priùs, nè quæ ſordes intùs lateant in lagena, nec eſt auſus aquam in eam mittere, niſì mundatam à ſordibus viderit. Nos igitur quo pacto veritatis fontem tibi trademus, niſì priùs ab omni idolorum ſqualore & ſpurcitia te feceris alienum? Chromatius dixit: Et quo ordine ab his potero alienus effici? Sebaſtianus ait: Fac nobis poteſtatem idola omnia, quæ intrà domum tuam inuenerimus, lapidea quidem confringendi, lignea comburendi, ærea, argentea & aurea conflandi, & precium eorum pauperibus diſtribuendi. Chromatius dixit: Et cùm hæc feceritis, quis mihi indè fructus accedet? Sebaſtianus reſpondit: Omnium neruorum tuorum, quorum nodoſitate conſtringeris, mox conſequêris ſanitatem, & quaſi nihil vnquàm doloris ſenſeris, ità pedibus currere incipies, & agnoſcere, quòd inimicos ſalutis tuæ deos dilexeris: tuum verò parentem hunc eſſe, qui te ſtatim vt eum nôſſe & colere cœpiſti, inſtaurârit & ſaluum reſtituerit. Chromatius dixit: Nolite voſipſos ad hanc iniuriam deponere, Sed ſeruis meis præcipiam, vt ipſi vniuerſa confringant. Sebaſtianus ait: Dubij, & timidi ac infideles ſi ea confregerint, inuenit facilè diabolus per quancunque negligentiam eorum, occaſionem lædendi eos: porrò ſimul atquè læſi fuerint, dicent infideles propterea læſos eos eſſe, quòd idola confregerint. Non poteſt ſe tueri contra ictus ſagittarum, qui lorica munitus non eſt. Galea enim & ſcuto & haſta vtitur docta manus in prælio, vt ex armorum munimine ſumat audaciam, quæ neſcit terga vertere. Ità etiam illi, qui fidei ſcuto protecti ſunt, & lorica tegminis CHRISTI muniuntur, habentes galeam ſpei & ſalutis, tutò in certamen deſcendunt. Pugnant enim acerrimè, & fortiter vincunt, quia contra inuiſibilem hoſtem die noctuque infatigabiliter præliantur, & ſunt membris ominbus tecti, fideque potiùs armantur quàm ferro. Chromatius dixit: Fiat voluntas Dei & veſtra. Tunc ſanctus Polycarpus preſbyter & ſanctus Sebaſtianus præcingentes ſe, orauerunt, & poſt orationem pluſquàm ducenta idola confringentes, gratias egêrunt Deo. Poſt hæc acceſſerunt ad Chromatium, dicentes ei: Confringētibus nobis idola, tu debuiſti ſanitatem recipere, niſì fortaſsìs aliqua in animo tuo infidelitas inhæſit. Nos enim hoc apud nos indubitatum habemus, aut reſtare quippiam etiamnùm, quod necdùm fractum ſit: aut ſi omnia fracta ſint, aliqd hærere in animo tuo: quod nobis, quæſumus, euidentiùs manifeſta. Tunc ille ait: Habeo cubiculum ex toto vitreum, in quo omnis diſciplina ſtellarum ac matheſis mechanica eſt arte conſtructa, in cuius fabricam pater meus Tarquinius ampliùs ducenta auri pondera dinoſcitur impendiſſe. Cui Sebaſtianus reſpondit: Si tu hoc integrum habere voluêris, teipſum integrum non habebis. Chromatius dixit: Quid enim? Matheſiſ'ne aut ephemerides aliquo ſacrificiorum ritu coluntur, in quibus menſium & annorum curſus certo numero per horarum ſpatia diſtinguuntur, & lunaris globi plenitudo vel diminutio, digitorum motu, rationis magiſterio & calculi ſupputatione præuidentur? Polycarpus reſpondit: Illic ſignati ſunt, quorum conſiderandorum ars inimica eſt Deo, cuius artis fallacis conſultor atque conciliator, diuinæ veritatis remedia nulla conſequitur: illicque ſigna ſunt leonis, & capricorni, & ſagittarij, & ſcorpionis, & tauri. Illic pleraque dæmonum monſtroſa figmenta, ex quibus illa ars Deo inuiſa cognoſcitur. Hæc enim qui non ità recuſant, vt non ſolùm ipſi ea non

Pulchra ſimilitudo.

Idola Præfecti cōfringuntur.

non audiant, non colant, non credant, non teneant: verumetiam nec illos amicos habere velint, qui his nugis suum occupant pectus, Christiani non sunt. Omnia enim hæc vana, ac deceptionis ministeria sunt: similitudo quædam veritatis in eis est, non ipsa veritas. Chromatius dixit: Quid quòd nonnunquàm futura prænunciant? Sebastianus respondit: Hæc omnia esse vanissima & falsa, Christo reuelante, cognouimus, quæ tibi nunc manifestiùs aperiemus. Præcipe nunc venire ad te Matheseos doctorem, eique dicas illo tempore te asperis laborâsse casibus, & inquiras quæ stellæ id tibi creârint mali. Responsa eius proculdubiò erunt talia, quòd tempus illud à maligno Marte susceptum fuerit, aut Saturnus apostaticus regnârit, aut annus tuus ex diametro susceptus sit, aut climacterica tibi in centro sint nata, reditúsve fuerit cum malo, aut inuisibilis deniquè, aut in stigmate, aut immobilis circa te extiterit cursus stellarum. Hæc & his similia cùm dixerit, quædam verisimilia & rationi quasi consentanea, quibus ea probet, adferre conabitur. Tu verò etiam alium consulas mathematicum, cui easdem ipsas horas idemque tempus tibi bonis exuberâsse rebus dicas. Ilicò sanè videbis etiam eum tibi rationabilia infinita proferre schemata, quibus doceat, illo tempore hæc tibi bona euenire debuisse. Circulum enim tenet ex omni parte collectum, in quo multiplices ac varias causas contemplatur, ex quibus occasionem capiat dicendi ea, quæ vult. Nam futura dum penitùs præuidere non possunt, climactericas dicet, id est, naturæ incerta perfugia. Etenim coniecturis quibusdam mendacissimæ artis suæ, hominibus propria vota pronunciant, eaque confundunt per callidas verborum ambages: vt si ab eis prædicta euenerint, sibi arrogent præscientiam: sin minùs, ignauiam suam diuersis rerum necessitatibus excusare nituntur. Nam penitùs, vt dixi, futura præuidere nequeunt. Diuersis enim temporibus nati, vno naufragio periêrunt: & vna hora diei vel noctis exorti, alter ad mendicitatem deponitur, alter ascendit ad regni gubernacula. In vno prælio innumerabilis multitudo prosternitur, & vno die, immò eadem puncti atomo duæ natæ si sint fœminæ, altera pudicissima, altera impudica euadit. Vtrisque igitur si stellæ meritum contulerunt, nec meretrix vituperanda est, nec casta laudanda. Certè legumlatores & principes, scitorum suorum præuaricatores puniunt: & ideò forum, ideò iudex, ideò iura, vt iusti rectè laudentur, & iniusti meritò puniãtur. Sed nec hoc quidem ociosum existimes, quòd teipsum necdùm saluum conspicis. Nam si ex toto inimici humani generis superstitiones & cæremonias abijceres, in teipso quod verum est didicisses. Audiens hæc Chromatius, dixit: Verus est Deus ille, qui vos tales probatur habere cultores. Nam omnis sermo vester ità rationibus affluit, vt & pecudum mentes ad assentiendum permouere possit. Itaque nè saluti meæ impedimento sit, etiam hoc ipsum, quod ad ornatum domûs meæ visus sum excepisse, prorsùs dissipetur. Credo enim, & hæc fides mea est, quòd ijs omnibus, quæ lex Christiana abominatur ac prohibet, à me penitùs segregatis, & præsentem salutem consequi merear, & futuram. His auditis, filius eius Tiburtius dixit: Nulla patior ratione hoc opus præcipuum & incomparabile destrui: nè tamen paternæ saluti videar esse contrarius, adferantur duo clibani, & accensi ante ianuam cubiculi præparentur, vt vbi dissipatum ab eis fuerit, & pater meus non receperit sanitatem, ambo in singulos clibanos demergantur. Audiens hæc pater, prohibebat fieri: sancti verò non solùm non metuebant intentatum exitium, verumetiam præparari clibanos constanter hortabantur. Deindè accesserunt ad vniuersa idola crystallina & vitrea, & omne illud opus affabrè elaboratum confregerunt. Atque eccè repentè inter frangendum apparuit ante oculos Chromatij iuuenis, cuius facies flammeo radiabat adspectu, & dixit ei: Misit me Dominus IESVS CHRISTVS, in quem credidisti, vt omnium membrorum tuorum recipias sanitatem. Ad hanc vocem sanissimus redditus, cœpit currere post iuuenem, vt eius pedes oscularetur. At ille dixit ei: Vide nè contingas me, quia nondùm baptismatis sanctificatio te à sordibus abluit idolorum. Videns hæc Tiburtius, aduoluitur pedibus sancti Polycarpi. Ipse autem Chromatius stringebat pedes sancti Sebastiani, & ambo vna voce clamabant: Vnus verus Deus Dominus Iesus Christus, omnipotẽtis Dei vnigenitus filius, quem prædicatis boni ministri eius. Tunc beatus Sebastianus dixit Chromatio: Sicut ipse nôsti, principatum primæ cohortis ago: sed

Contra mathematicos validissimæ rationes.

Profectus & animo & corpore fit sanus.

vtrùm ſit militia hominis, nec ſcire velle iam olìm decreui. Ad hoc tantùm ſub chlamyde latére volui,vt nutantium animos erigerem,& vacillantes cõfirmarem,nè pœnarum doloribus cederent,quos fides fecerat Chriſti bellatores. Tu autem ampliſſimæ poteſtatis apicem tenens, non potes teipſum vel à ſpectaculis ſubducere, vel à iudicandis negocijs abſentare. Simulans igitur ægritudinem, poſtula tibi ſucceſſorem, vt liber à mundi occupationibus, poſſis futuræ vitæ rudimenta ſuſcipere,& ſecunda natiuitate regeneratus, æterni parentis proles effici. Eodem itaque die miſit ad amicos ſuos in palatio poſitos,per quos teſtimonialia ſcripta recipiens, tyrocinium diuinæ militiæ,antequàm baptizaretur, ſuſcepit. Quid hîc ego commemorem,quàm pleniſſimæ fidei fuerit,quamque acri ingenio contra infidelium aſſertiones conſtiterit? In ipſo ſanè initio, priùs quàm ſacroſancti fontis vnda eſſet perfuſus, mentis eius fides euidenter enituit. Interrogatus enim ſi crederet, reſpondit, Credo. Item interrogatus,vtrùm renunciaret omnibus idolis,reſpondit : Abrenuncio. ☞ Rurſùs ſacerdote interrogante, num renunciaret peccatis omnibus, ille ait : Iſthuc primùm inquirere debuiſti,antequàm has aulas regis cælorum intrarem. Nunc autem reinduam me non baptizatus,vt priùs omnibus ignoſcam,in quos commoto fui animo,vt debitoribus meis Chirographa reſtituam, & ſi cui quicquam vi abſtuli, integrè reddendum curem. Tum quoquè duæ mihi poſt vxoris obitum concubinæ fuère,quas dotabo & maritis tradam, & omni ſeruitutis nexu expeditas,ingenuas efficiam,atque ità tum priuatìm, tum publicè actuum meorum nodos diſſoluam, ſicq; demùm promittam me renunciaturum cunctis diaboli peccatis,& mundi voluptatibus. Dicit ei Polycarpus preſbyter : Beatiorem te cæleſtis vnda perfundet,quum ea,quæ arbitratu tuo te dicis eſſe facturum, tota feſtinatione compleueris. Nam & Quadrageſimæ tempus ideò baptizandis iniungitur, vt omnibus illis diebus diſcant renunciaturos ſe eſſe omnibus artibus inimici,mundique commercijs hi, qui veriſſimè volunt effici Chriſtiani. Tunc Tiburtius iuuenis ſapientiſſimus dixit : Pater, ſi tu tibi abdicandis negocijs tempus flagitas,ego qui adhuc ſuſcepturus eram negocia fori,ſoli ſuſcipiendorum voluntati renuncio : & qui futurus erã aduocatus ad agendas cauſas mortalium, amplectar Chriſtianiſmum ad exercendas angelicas actiones, cùm vnus eſſe cœpero ex eorum numero, qui æternam percipiunt vitam, & efficiuntur cauſidici ſanctitatis. Tum complexus eſt eum beatus Sebaſtianus, cumque eum baptizâſſet ſanctus Polycarpus, ipſe pater ſuſceptionis vel ſuſceptor eius eſt factus.

Quadrageſimæ tẽpus.

Igitur dum pauci admodùm tranſacti eſſent dies, omnibus à Chromatio mundi negocijs ritè abrenunciatis, ſuſcepit etiam ipſe ſancti baptiſmatis nouitatem, & cum eo de familia eius promiſcui ſexûs mille quadringenti ſerui, quos omnes manumittens,donis egregijs inſtruxit, dicens eos,qui Deum incipiunt habere patrem, ſeruos hominum eſſe non debere. Erat id temporis Papa vrbis Romę Caius nomine, vir magnæ prudentiæ & eximiæ virtutis. Imperantibus autem Carino & Diocletiano, primò remiſſior fuit in Chriſtianos perſecutio, quòd Carinus haberet quoſdam in amicitia,quos huius confeſſionis titulus decorabat. Porrò occiſo Carino ad Margum,conſulibus Maximo & Aquilino tam immanis orta eſt perſecutio,vt nulli quicquam vel vendere vel emere liceret, niſì paruis quibuſdam ſtatuis, poſitis eo in loco, vbì emendi gratia conuentum eſſet,thura incenderet. Tum etiam circa inſulas, vicos & aquas poſiti erant compulſores, qui neque molendi, neque aquas hauriendi poteſtatem facerent,niſì qui idolis libâſſent.Itaque ex ſancti Caij pontificis conſilio, Chromatius vir illuſtriſſimus Chriſtianos omnes in domum ſuam recepit,cunctosq; ità fouit,vt nullus omninò ſacrificandi neceſſitati ſuccumberet. Verùm quia tanta perſecutionis extitit vis, vt opinio Chriſtianæ religionis ab eo ſuſceptæ celari iam non poſſet, meruit ex ſacro reſcripto Chromatius, vt medelæ gratia in Campano litore,vbì lati ceſpitis erat dominus,demoraretur.Fecitque copiam Chriſtianis omnibus,cum ipſo hoc volentibus, eò commigrandi ad perſecutionis rabiem declinãdam. Tum verò orta eſt pia contentio inter ſanctos Polycarpum & Sebaſtianum, quis in vrbe remaneret,& quis iret cum Chromatio,qui tam multos ad ſe receperat Chriſtianos. Quibus ità altercantibus, venerabilis Papa Caius dixit : Dum ambo coronam

Præfectus cum 1400. ſeruis baptizatur.

pallio-

passionis appetitis, populum Domini solatio destituitis. Vndè mihi videtur, vt tu frater Polycarpe, qui & sacerdotij rectum tramitem tenes, & scientiæ DEI repletus es donis, proficiscaris simul ad confortandas credentiū mentes, & animos dubios confirmandos. Quibus ille auditis, acquieuit, & blandum Papæ imperium æquanimiter tulit. Venit itaque dies Dominica, in qua Caius pontifex agens quæ Dei sunt intrà domum Chromatij, omnibus aggregatis, cunctos hac voce alloquitur: Dominus noster Iesus Christus præscius fragilitatis humanæ, duos credentibus in se gradus constituit, confessionis scilicet, & martyrij: vt qui martyrij pondus se non posse ferre verentur, confessionis gratiam teneant, & concedentes laudem bellaturis Christi militibus, ac pro eius nomine pugnaturis, illorum soliciti curam gerant. Pergant itaque qui volunt, vnà cum filijs nostris Chromatio & Tiburtio, & mecum in hac vrbe qui voluerint, remaneant. Non enim nos terrarum spatia diuidunt, quos Christi gratia nectit: nec absentiam vestram sentiunt oculi nostri, quia interioris hominis vos intuemur adspectu. Hæc & his similia dicente Papa Caio, exclamauit Tiburtius voce magna, dicens: Obsecro te pater, & episcoporum episcope, nè me patiaris terga persequentibus dare. Mihi enim valdè iucundum est & optabile, pro vero Deo milliès, si possim, occidi: tantùm vt illius vitæ dignitatem appræhendam, quam nullus mihi successor eripiat, & cui nulla tempora finem imponant. Tunc sanctus Caius, congaudens fidei eius, lachrymas fundebat, orabatque, vt omnes qui cum ipso remansissent, certaminis victores existerent, triumphum martyrij assecuti.

Cōfessores & martyres.

Papa, episcoporum episcopus.

Remanserunt autem cum venerabili Papa, Marcellianus & Marcus, & pater eorum, vir clarissimus, Tranquillinus, itemque beatus Sebastianus, & iuuenis corpore pulcherrimus, sed pulchrior mente sanctus Tiburtius: tum quoquè Nicostratus protoscriniarius, cum fratre suo Castorio & coniuge Zoë, & Claudius etiam cum fratre suo Victorino & filio Symphoriano, qui fuit ab hydropis morbo liberatus. Hi soli, reliquis omnibus cum Chromatio proficiscentibus, in vrbe cum Caio pontifice remanserunt: qui Marcum & Marcellianum diaconij honore sanctificauit, Tranquillinum verò patrem eorum fecit presbyterum, & beatum Sebastianum, qui ad multorum profectum sub specie militiæ latebat, Ecclesiæ defensorem constituit: cæteros verò, subdiaconos fecit. Sed quia tutus nullus inueniri poterat locus ad latebrā confouendam, morabantur omnes apud Castulum quendam Christianum, zetarium palatij, qui eiusdem palatij altissimo loco commanebat. Ea verò mansio idcircò idonea visa est, quòd & Castulus ipse cum omnibus suis Christianissimus esset, & lex de sacrificijs lata cùm vbiquè suo feruore sæuiret, in illos, qui palatio adhęrebāt, quia nec suspicio de illis esse poterat, minimè executioni dabatur. Morabantur ergò hi omnes, vt diximus, cum sancto Papa Caio apud Castulum, & diù noctuque gemitibus, fletibus, ieiunijs & orationibus occupati, orabant Dominum, vt digni haberentur tolerantia confessionis eius, & in numerum sanctorum martyrum admitti mererentur. Ascendebant autem ad eos occultè religiosi viri & fœminæ, quippè qui à sanctis diuersas sanitatum gratias impetrarent. Nam & cæcorum oculi illuminabantur eorum precibus, & salus reddebatur ægrotis, & de obsessis corporibus dæmones pellebantur.

Intercà dum hæc agerentur, transiens beatus Tiburtius, occurrit homini, qui de alto lapsus fuerat, & caput membraque omnia ità quassauerat, vt parentes eius non nisi de sepultura illius cogitarent: quibus ille flentibus dixit: Permittite me verbo vno illum alloqui: forsitan recuperabit sanitatem. Cumque omnes dedissent spatium, accessit iuxta eum, & dicta tractim oratione Dominica & symbolo super vulnera eius, adeò solidata sunt ossa eius, caputque & viscera omnia, adeoque factus est incolumis, quasi nihil mali passus esset. Hoc facto, cœpit abire Tiburtius. Tenebant autem illum parentes eius, dicentes: Veni, & habe eum seruum, & omnia bona nostra tibi trademus cum eo, quandoquidem cùm esset nobis vnicus, tu eum nobis ex mortuo viuum reddidisti. Quibus beatus Tiburtius respondit: Si ea quæ vobis dixero, feceritis, magni pendam mercedem sanitatis huius. Dicunt ei illi: Nosipsos si seruos hsbere voles, contradicere non valebimus: immò verò optamus etiam, si ipse dignū iudicaueris. Tunc appræhensa illorum manu, duxit eos seorsùm à turba, & indicauit eis virtutem nominis Christi: vidensque animos eorum firmos in timore Dei, perduxit

Tiburtij insigne miraculum.

duxit eos ad Caium pontificem, dicens ei: Venerabilis papa ac diuinæ legis antistes, ecce quos per me hodiè Christus lucratus est, in quibus fides mea velut arbuscula nouella primum prorupit in fructum. Tunc sanctus Caius baptizauit iuuenem cum parentibus eius, gratias Deo referentem.

Verùm quia prolixi nimìs operis est prosequi ea omnia, quæ per illos Christus fecit, ijs omissis, quomodò singuli ad palmam martyrij peruenerint, explicemus. Itaque beatissima Zoë cùm in Apostolorum natali ad confessionem sancti Petri Apostoli oraret, ab insidiantibus paganis arctata, ducitur ad patronum regionis Naumachiæ, & compellitur Martis paruæ statuæ, quæ illic erat, thura incendere. Cui illa respondit: Mulierem Marti sacrificare compellis, vt ostendas Martem vestrum fœminis delectari. At verò si ille impudicissimæ Veneri potuit pudorem eripere, mihi certè, trophæum fidei in fronte gestanti, non poterit præualere. Non enim ego contra eum luctor meis viribus: sed Domini mei Iesu Christi freta virtute, & vos & illum pariter contemno. Tunc patronus regionis misit eam in custodiam obscurissimam, fecitque vt diebus quinque nec lumen videret, nec cibum potumque caperet: intentabat quoquè illi minas famis & cæcitatis, nisì dijs libaturam se promitteret. At qui eam clausam tenebant, vocem illius audiebant, Deum interìm laudantis & benedicentis. Cùm autem sex transissent dies, suggesserunt de ea præfecto sæuienti: qui iussit eam à collo & capillis in arbore excelsa suspendi, & sub ea fumum è sterquilinio excitari. Statìm ergò vt suspensa est, in confessione Domini emisit spiritum. Illi autem tollentes corpus eius, grandi alligatum saxo in Tiberim demerserunt, dicentes, nè Christiani corpus eius tollant, & faciant eam sibi deam.

Zoë orat ad confessionē S. Petri.

Migrat ad Dominum.

Eius igitur celebrato martyrio, apparuit illa in somnis beato Sebastiano, indicans ei suum pro Christo susceptum martyrium. Quod cùm Sebastianus alijs narrâsset, in has Tranquillinus voces prorupit: Fœminę nos ad coronam præcedunt: vt quid viuimus? Et octaua Apostolorum die ad beati Pauli confessionem accedens, sensit etiam ipse paganorum insidias, & à populo lapidibus obrutus, mortuus est, & corpus eius in Tiberim iactatum est.

Tranquillini cędes &c.

Nicostratus quoquè & Castorius vnà cum Claudio & Victorino & Symphoriano, dum corpora sanctorum per ripas Tiberis quærunt, tenti sunt, & ad Vrbis præfectum Fabianum perducti: qui eos hortabatur vt sacrificarent, diebusque decem minis & blanditijs cum illis agens, nihil prorsùs mouere eos potuit. Suggessit igitur de illis Imperatoribus, qui iusserunt eos tertiò torqueri: cumque nulla ratione tormentis cederent, lata sententia est, vt in medium mare præcipites mitterentur. Immensis itaque constricti ponderibus, pelagi fluctibus dati sunt, vt in loco mūdo inter aquas coronam martyrij reportarent. Atque ità fidelibus infideles insidiabantur, & iniquo furore eos persequebātur, adeò vt nec videre æquo eos possent animo, nec eorum ferre nomen.

Intereà sancto Caio episcopo Torquatus quidam se simulata fide sociauit, dicens se esse Christianum. Erat autem apostata, & homo fraudulentus in omni sermone, & callidus in omni commisso. Quid multa? Cùm à beato Tiburtio viro nobili, erudito & sancto frequenter argueretur, quòd capillos super apicem frontis, tonsoris arte componeret, quòd assiduè commessaretur, & ludendo pranderet, quòd fœminarum adspectu delectaretur, quòd à ieiunijs & orationibus se subduceret, quòd somno deditus, non interesset peruigil hymnos Deo noctù dicentibus: cùm propter hæc inquam, beato Tiburtio acriùs obiurgaretur, se eius monita simulat libenter accipere, egitque arte, vt orantem sanctum Tiburtium infideles comprehenderent, in qua comprehensione se quoquè fecit teneri, & simul perduci ad secretarium iudicis sæuientis. Quò cùm perducti fuere, Fabianus præfectus dixit ad eum, qui se arte tradiderat: Quis diceris? At ille respondit, Torquatus. Fabianus dixit: Quid profiteris? Torquatus dixit: Christianus sum. Fabianus ait: An ignoras iussisse inuictissimos principes, vt qui sacrificare dijs nolint, diuersis supplicijs macerentur? Torquatus ait: Hic magister meus est, & ipse me semper docuit. quod cum videro facere, me quoquè facere necessè est. Fabianus conuersus ad Tiburtium, dixit: Audisti quid Torquatus asserat? Quid ad hæc respondes? Tiburtius ait: Diù est, quòd Torquatus se Christianū esse mētitur. Virtus enim ipsa sancti nominis grauiter fert & molestè, suum nomen à non

Torquatus, homo fraudulentus.

non suis amatoribus vsurpari. Reuerà enim, vir illustrissime, hoc Christianum nomen diuinæ virtutis est, sectatorum scilicet Christi, qui verè philosophati sunt, qui ad obterendas libidines fortiter dimicârunt. Credísne vir illustrissime, hunc esse Christianum, qui in sui lenocinio moliendo capitis fimbrias admittit, qui tonsorem diligit, q scapulis molliter gestit, qui fluxum gressum improbo nisu distēdit, qui neglectis viris, fœminas curiosiùs intuetur? Nunquàm tales pestes Christus dignatus est habere seruos suos. Verùm quandò hic se imitaturum me asseruit, iam tuipse coràm eum probabis esse mentitum. Nam qualis semper fuerit, nūc euidenter ostendit. Fabianus dixit: Consultiùs feceris, si saluti tuæ prospiciens, principum decreta non spernas. Tiburtius ait: Ego verò saluti meæ meliùs non consulo, quàm vt deos deasque contemnens, vnum Dominum Iesum Christum Deum meum esse cōfitear. Torquatus dixit: Non solùm ipse Christianus crudelis est, verumetiam decipit alios, persuadens & docens deos omnes esse dæmones: ipse aūt cum socijs suis, cum quibus magicas artes exercet, diù noctuque incantationibus occupať. Tiburtius dixit: Falsus testis non erit impunitus. Hic, quem vides, vir illustrissime, malitiæ suæ curis exæstuās, nullam aliam ob causam Christianis se adiunxit, nisi vt nobis Christianum se fingeret, & alijs fidelissimum mentiretur. At ego repræhendebam in eo Cycopleam edacitatem, emergentem è vino putorem, & sepultam diuini nominis sanctitatē. Ebrius patiebatur sitim & esuriem vomens: nec vt Christianus, sed vt Antonianus quondàm ille conuiuator, edebat, potabat, vomebat: & nunc Christianos arguit, Christianosque accusat, & in eos mitem iudicem incitans, gladium nolenti porrigit, vtque dæmonibus ceruices inclinemus, hortatur. Videmus votum tuum, videmus cruenta consilia, & scelerata arte verborum conflata tui pectoris venena intuemur. Accingere ergò crudelissime, & vtere carnificis officio. Vindica tibi ipsius iudicis vocem, applica equuleos, suspende Christianos, damna, percute, incende: vniuersa deniquè supplicia adhibe. Si exilium minaris, hoc philosophantibus totus est mundus: si mortis supplicium, euadimus mundi carcerem: si ignes, maiora his incendia in cupiditatibus vincimus. Decerne quicquid libet: omnis nobis vilis est pœna, vbì pura comes est conscientia. Fabianus dixit: Restitue te generi tuo, & hoc esto, quod natura dictauit. Nobiliter enim natus, ad eam deuolutus es fæcem, vt possis & supplicium & infamiam, & mortem perpeti. Tiburtius dixit: O prudentissimum virorum, & Romanis iudicem constitutum. Quia meretricem Venerem, incestum Iouem, Mercurium fallacem & Saturnum filiorum occisorem colere nolo, generi meo dedecori sum, & infamiæ mihi notam inuro. & quia vnum verum Deum, qui in cælis regnat, adoro & veneror, supplicijs mē macerandum minaris. Non abnuimus, non renitimur: non negamus Christum filium Dei ad hoc descendisse de cælo ad terras, vt à terris homo ad cælos possit asscendere. Ideoque istas vanas effigies omnes, quas colitis sine causa, proculcans pedibus meis, Deo me omnipotenti subieci. Tunc Fabianus iussit ante pedes eius carbones ardentes effundi, & ait ad eum: Elige tibi vnum è duobus: aut thura his carbonibus impone, aut pedibus super eos nudis incede. Tiburtius itaque faciens crucis Christi signum, constanter super eis nudis ingressus est plantis, dixitque præfecto: Depone infidelitatem, & disce quia hic solus est Deus, quem confitemur creaturis omnibus dominari. Tu verò, si potes, mitte manum in aquam calidam in nomine Iouis tui, & si potest Iupiter deus tuus, faciat te non sentire ardorem. Nam mihi quidem in nomine Domini mei Iesu Christi videtur, quòd super flores roseos gradiar, quia creatura ipsa creatoris sui famulatur imperio. Fabianus dixit: Quis ignorat artem magicam vos docuisse Christum vestrum? Tiburtius ait: Obmutesce infelix, & noli auribus meis has irrogare iniurias, vt audiam te rabido ore latrantem, vel nominare sanctum & mellifluum nomen. Tunc iratus Fabianus, hanc in eum dictauit sententiam: Blasphemator deorum, & reus atrocium iniuriarum, gladio animaduertatur. Ductus est igitur in viam Lauicanam tertio ab Vrbe milliario, & effundens orationem ad Dominum, vno gladij ictu cæsus decessit, & in eodem loco apparente quodam Christiano sepultus est: quo in loco plurima semper beneficia præstat Christus ad laudem nominis sui vsque in præsentem diem.

Prou. 19.

Egregia Tiburtij constantia.

Tiburtius illæsus calcat pedibus prunas.

Capite truncatur.

Post hæc Torquatus egit, vt Castulus palatij zetarius, sanctorum hospes, apprænderetur: qui tertiò appensus, & tertiò auditus, cùm in Domini confessione perseuararet,

raret,miſſus eſt in foueam, demiſſaque ſuper eum maſſa arenaria,etiam ipſe cum palma martyrij migrauit ad Chriſtum. Tenentur deindè Marcellianus & Marcus,& ambobus ad ſtipitem ligatis,in pedes eorum claui acuti infixi ſunt:dixitque ad eos Fabianus inſaniſſimus iudex: Tandiù ità confixis ſtabitis plantis,donèc dijs debitum redditis officium. At illi ad vnum confixi lignum, pſallebant dicentes: Eccè quàm bonum & quàm iucundum,habitare fratres in vnum. Ad quos Fabianus,Deponite,inquit, amentiam infelices & miſeri, & liberate vos à tormentis imminentibus. Cui ambo reſponderunt: Nunquàm tam benè epulati ſumus: quia modò cœpimus eſſe fixi in amore Chriſti. Vtinàm nos ſic eſſe permittas,quandiù huius corporis tegimur indumento. Cumque tranſiſſet vnus dies & nox, & illi in pſalmis & hymnis perſeuerarent,iuſſit ambos vbì ſtabant,lanceis per latera verberari, atque ità etiam ipſi cum martyrij gloria ad ſiderea regna migrârunt: ſepultique ſunt via *Appia, milliario ſecundo ab Vrbe,in loco qui vocatur Ad arenas, quia cryptæ arenarũ illic erãt, ex quibus Vrbis mœnia ſtruebantur.

Martyrium Marci & Marcelliani.

Pſal.132.

*Alij habẽt, Ardeatina.

His igitur expletis, beatus Sebaſtianus conuentus eſt: & quia, vt diximus, videbatur ſub chlamyde latére,cùm Chriſti eſſet digniſſimus miles,ſuggeſſit de eo præfectus Diocletiano Imperatori. Eum itaque ad ſe vocans Diocletianus, ait illi: Ego te inter primos in palatio meo ſemper habui, & tu contra ſalutem meam in deorum iniuriam hactenùs latuiſti? Sebaſtianus dixit: Pro ſalute tua Chriſtum ſemper colui,& pro ſtatu orbis Romani illum,qui in cęlis eſt,ſemper adoraui,conſiderans à lapidibus auxilium petere,inſani eſſe & vani capitis. Tunc iratus Diocletianus, iuſſit eum duci in medium campum,& ligatum ibì,perindè vt ſignum, ſagittis peti à ſagittarijs. Poſuerunt ergò eum milites in medio campo, & hincindè iaculis adeò repleuerunt, vt inſtàr hericij ex ſagittarum denſitate hirſutus videretur. Exiſtimantes autem illum mortuum,abiêrunt. Tunc relicta martyris Caſtuli Zetarij,nomine Irene,abijt noctù, vt corpus tolleret & ſepeliret: & inueniens eum viuentem, per ſcalam excelſam adduxit eum in domum ſuam, vbì manebat, in palatium: vbì intrà paucos dies membrorum omnium integerrimam recuperauit ſanitatem. Cumque Chriſtiani omnes ad eum conuenirent,hortabantur eum abſcedere. Ille autem oratione facta deſcendit,& ſtans ſuper gradus Heliogabali, venientibus Imperatoribus dixit: Iniquis ſurreptionibus animos imperij veſtri templorum pontifices obſident, ſuggerentes de Chriſtianis falſa commẽta, tanquàm illi ſint Reip.aduerſarij, cùm illorum orationibus Reſp. in melius proficiat & creſcat. non enim ceſſant pro imperio veſtro & pro ſalute Romani exercitûs orare. Cùm hæc & id genus alia diceret, Diocletianus ait: Tú ne es Sebaſtianus,quem nos dudùm ſagittis iuſſeramus interfici? Sebaſtianus dixit: Ad hoc me Dominus meus Ieſus Chriſtus reſuſcitare dignatus eſt, vt conueniam & conteſter vos coram omni populo, iniuſto iudicio perſecutionem veſtram in Chriſti famulos ebullire. Tunc iuſſit eum in hippodromum palatij duci,& tandiù fuſtibus cædi,donèc exhalaret ſpiritum. Tulerunt autem corpus eius noctù,& in cloacam maximam miſerunt,dicentes,Nè fortè Chriſtiani eum ſibi martyrem faciant. Porrò beatus Sebaſtianus apparuit in ſomnis matronæ religioſæ, Lucinæ nomine, dicens ei: In cloaca illa,quæ eſt iuxta Circum,quęre,& ibì inuenies corpus meũ pendens in vnco: quod cùm leuaueris,perduces ad Catacumbas, & ſepelies me in initio cryptæ iuxta veſtigia apoſtolorum. Itaque beata Lucina cum ſeruis ſuis media nocte abijt, & eleuans corpus eius, poſuit in pilento ſuo: perductumque ad locum, vbì ille imperauerat,cum omni diligẽtia ſepeliuit,perque dies triginta à ſancto loco illo non receſſit. Poſt aliquot autem annos,pace Eccleſiæ reddita,domum ſuam mutauit in eccleſiam,omnes opes ſuas pro Chriſtianorum conſolatione illi derelinquens, & eccleſiam earum hæredem inſtituens in Chriſto, qui viuit & regnat Deus per omnia ſecula ſeculorum,Amen.

Sebaſtiani inſigne martyrium.

Sebaſtianus interimitur.

VITA

VITA ET RES GESTAE S. PATRIS NOSTRI,
MAGNI ILLIVS EVTHYMII ABBATIS, AVTHORE *Cyrillo monacho. Fortaßis autem tota hiſtoria à Metaphraſte paraphraſticῶs reddita eſt.*

20. Ianva.

CViuſlibet quidem rei exercitatio, ægrè abſque exemplo & difficiliter rectè geri poteſt: multò magìs autem virtutis operatio, quo eſt difficilior & laborioſior, & perpetuo labore & tolerantia indiget. Idcircò multis quidē exemplis, multa autem eorum, quæ ab alijs in vita geſta ſunt, hiſtoria opùs eſt ijs, qui hanc vitam aſperam ingredi conſtituerunt: quæ quidem & viam faciunt planiorem, nec ſinunt eos defatigari, qui, quàm ea ſit aſpera & ardua, reſpiciunt. In ijs enim inueniens, quibuſnam modis, monitis & præceptis, & quanam denique ratione res eis rectè ſucceſſerit: quinetiam quaſnam ipſi rursùs conſecuti ſint & conſequentur remunerationes, etiamſi eius hebes ſit & obtuſus animus, etiamſi ignauus & ſupinus: volet tamen aliquandò excitari, & ad parem accēdi æmulationem, & aggredi ad imitationem. Qualis quidem mihi videtur eſſe vita magni patris Euthymij, ſimul & iucūdiſſima, & laborioſiſſima, & aptiſſima ad lætificandos & demulcendos eos, qui eam legerint, & ad rerum ſimilium ſtudium excitādos: adeò vt ſi quis eum voluërit imitari, is & viuus & mortuus fuerit clariſſimus. De eius itaque rebus incipiendum eſt mihi ab alto dicere, & eæ narrādæ ſunt auribus, quàm fieri poteſt, maximè pijs.

Cùm impius paulò antè Iulianus miſerè cum imperio vitā quoquè amiſiſſet, & deindè paulò pòſt imperium delatum fuiſſet ad Valentem, bella difficilia propter acerbā Arrij communionem circunſiſtebant omni ex parte eccleſias: & cùm ceſſâſſet paganiſmus, Arrianiſmus admodùm inualeſcebat, & apertè laborabant eccleſiæ. Erat aūt Melitenæ, quæ eſt vrbs Armeniæ ad Euphratem, quidam nomine Paulus, cui vitæ cōſors erat cōiunx nomine Dionyſia, ambo clari & virtute & genere. Cùm eſſet verò ſterilis & careret liberis, id ducebat non moderatum eſſe infortunium, neque parua dignum ſolicitudine: ſed grauibus curis agitabatur, & doloribus lacerabatur: eiusque cor & viſcera propter liberorum egeſtatem igne quodammodò accendebantur, vt q̄ fructus ventris deſideraret. quæ quidē res eſt pluribus mulieribus vel maximè optanda, & q̄ ſit oculis iucundiſſima, & quæ poteſt eis afferre gloriam, & efficere, vt non ſit humilis & abiectus eorū obtutus, neq; fidutia & libertate priuent̄ in maritorū oculis. Cùm ſic ergò ſe haberet, & tali premeret̄ calamitate, ad propinquū diuini Polyeucti martyris tēplum veniens cū cōiuge, (eū em̄ accepit voti quoquè ſociū, quē neceſſariò habuerat anteà triſtitię) in eo pſeuerârūt multis diebus in oratiōe. Petebāt aūt, vt ſibi ſoluerent̄ vincula ſterilitatis: & rogabāt, vt fructū ex ſe natū viderēt. Noctū aūt eis aliquandò ſeorsùm orātibus, diuina q̄dam appáret viſio, dicēs: Eſtote, eſtote bono aīo. Dat em̄ vobis Deus filiū, q̄ à bono & tranq̄llo animo, nēpè euthymia, nomē accipiet, & eo dignos mores eſt habiturus. In illius aūt ortu animi quoquè trāquillitatem dat De⁹ ſuis eccleſijs. Atq; illi q̄dē cū tēpus ſignâſſent viſionis, ꝓptereà ꝙ eſſet admirabile ſpectaculū, domū rediērūt: & ſe, quod natū fuerit, Deo eſſe dedicaturos ꝓfeſſiſunt. Paulò pòſt aūt vteri quoquè tumor cōceptū cōfirmabat, & Dionyſię animus implebat̄ lætitia. Deindè cū eis natus eſſet puer quarto cōſulatu Gratiani, eū quidē cōgruēter viſioni nominât Euthymiū. Viſionē aūt res quoquè eſt cōſecuta, & cōponi cœpit bellū aduersùs Orthodoxos, & à difficili tēpeſtate iā reſpirabāt eccleſię, & vir illùceſcebat pietatis: & ad animi trāquillitatē res triſtes eis cōuertebant̄. Nā cū tēpore Cōſtātij eccleſias vexâſſet pſecutio, & tempore Iuliani Tyranni, vt iam priùs diximus, & Valentis, qui fuit Imperator Orientis, non minùs quàm quadraginta annos Arriani ingētes efflâſſent ſpiritus aduersùs pietatem, Euthymio iam nato, cui à trāquillitate nomē eſt impoſitū, cōpoſitę & ſedatæ fuerūt res oēs triſtes eccleſiarum. Valēs enim, cùm nondùm adueniſſet quintus mēſis poſt ortū Euthymij, exercitū ducēs aduersùs barbaros, qui ſecurè vexabant & populabātur Thraciam, cæſis copijs ipſe quoquè eas poſteà luit pœnas, quas eius merebatur impietas. Ad quendam enim vicum fugientem,

Arrianiſm⁹ graſſatur.

Euthymius naſcitur.

Eccleſię pax

Valentis interitus. tem,qui erat circa Adrianopolim, incursiones facientes Barbari eum turpiter capiunt,& vnà cum vico incendunt,hic ignem,qui est ad tempus,accipiẽtem, velutì procemium ignis,qui est illic futurus.

Tertio autem pòst anno,Paulus quidem Euthymij pater è vita excedit : Sola verò cum filio mater viduaq; relicta,accedit ad fratremEudoxium,filium adducens:quem quidem Otreius,qui Melitenensi præerat Ecclesiæ,suum fecerat cõfessorem : & cùm ante eius genua posuisset puerum, vehementer orabat, lachrymas emittens ex oculis,& eas esse credens validum medicamentum persuasionis.Rogabat autem,vt & infantis & suì misereretur, & ad Otreium puerum adduceret,& ei pro patre dedicaret. Atque mater quidem videt suam petitionem sibi successisse ex sententia, & puer fuit dedicatus Otreio, & per eum Deo, sicut diù antè ab Anna Samuel. Cùm autem vidisset Otreius,non solùm adspexit,sed etiam animi profundum simul subijt,quasdam etiam eius paulò secretiores motiones,quo ad eius fieri potuit,acutissimè coniectãs. Cùm verò de matris sterilitate audiuisset,& de diuina apparitiõe, & quemadmodùm opus precationis fuerat eius conceptio,& quòd antequàm nasceretur,Parentes eum Deo dedicauerant, fuit futuri verus propheta : & re vera, inquit, requiescet spiritus Dei super hunc puerum.Deindè cùm eum baptizâsset,& pilos,qui ex lege tondentur pueris,totondisset,in gradum Lectorum eum cooptat. Atque matrem quidem Dionysiam,vt quæ diuinis vacaret assiduè,Diaconissam ordinat suæ ecclesiæ. cùm autem puerum adoptâsset, non solùm ei fuit nutritor & Pædagogus, sed etiam pater & mater,quòd attinet ad affectionem : non eo nomine magìs puero quàm sibi gratificans, & talis pueri curam gerere cupiens.

(margin: 1.Reg.1. — Euthymius fit Lector.)

Cùm itaque Euthymius sic ab ineunte ætate Deo fuisset dedicatus, & in ecclesiasticum catalogum cooptatus,statìm consequenter Theodosius ille Magnus potitur imperio : & sic vno & eodem tempore, Deus admirabiliter & præter opiniõem,tam ciuilibus rebus quàm Ecclesiæ pacem conciliat : illis quidem præbens Theodosium, his verò largiens Euthymium, adeò vt in eis consequenter res quoquè conuenirent nominibus.Procedente autem tempore,cùm iam excessisset ex infantia,literarũ magistris eum tradit episcopus. Illi autem erant Acacius & Synodius,qui propter nobilitatem & prudentiam & moderationem clari erant in choro Lectorum,& in diuinis scripturis rectè exercitati,& neque externam neglexerant eruditionem : qui post multa propter Christum suscepta certamina, Melitenensis ecclesiæ administrationi seorsùm & suo tempore ambo præficiuntur : quorum multarum rerum gestarum p̃claris narrationibus in hodiernum vsque diem iucundissimè recreatur ciuitas Melitenensis,vt quæ & ecclesiæ præfecturę,& animarum curæ verè conueniant. Puer itaque his traditus,cùm vberem doctrinæ sementem in animi sinus accepisset,breuì fructûs plurimum & supra ætatem produxit.Nam in diuinis quidem versabatur scripturis,studioseque ac diligenter eis dabat operam. Quandò autem alicuius ex viris antiquis & diuinis virtutis eos inueniebat facere mentionem, eum venabatur Euthymius studiosissimè & diligentissimè, ipsumque eius viri statìm tenebat desiderium, & ad illius similem accendebatur æmulationem. Talis est bona anima & honesti studiosa, si vel virtutis modicam acceperit occasionem, nempè id quod nouacula ad cotem, torris ad ignem,equus in campo,vt vulgò dicitur:adeò,vt omni tempore Euthymio opus adesset,cuius magno studio tenebatur : nempè vt perlegeret libros diuinarum scripturarum,& vim eorum,quæ eis insunt,mandaret memoriæ.

(margin: Traditur literis.)

Porrò autem fuit etiam æmulator morum Acacij præceptoris, & eos imitabatur pro viribus : vt non solùm eius doctrinæ, sed etiam factorum se esse ostenderet discipulum : & quomodò sermocinanti aures,ità etiam facienti pulchrè ac studiosè oculos accommodaret:cibo quidem vtens,non vario & composito & superuacaneo,sed minimè curioso & necessario & simplici : lautas autem & magnificas delicias animæ apponebat in eloquijs spiritûs. Et diuinum quidem Ecclesiasticę regulæ officium,attenta mente & cum cordis contritione pręfinitis peragebat temporibus : non risui & susurris,sicut multi,animum adhibens, sed vt qui adstaret ante oculos communis Domini & regis omnium,& coràm cum eo loqueretur.Eo autem tempore quod intercedebat,domi ociũ agẽs, nõ ocioso alicui sermoni & vanæ meditatiõi erat intentus:sed Dei legẽ diù noctuq; meditabat,& fructũ suo tẽpore afferebat, sicut arbores, quæ

(margin: Eius cibus. — Officium ecclesiasticũ.)

quæ sunt plātatæ iuxta aquas, vt habetur in psalmis. Erat itaque tempus iræ & excandescentiæ: Ille autem mansuetudinem producebat & charitatem. Aderat rursùs tempus gulæ & deliciarum: Illi autem fructus egregius erat continentia. Et inanis quidē gloriæ cogitationes, animi moderatione: multarum autem rerum cupiditatem, voluntaria paupertate vincebat. & sic vnaquaque virtute contraria fundebat & profligabat vitia. Psal. 1. Pugna contra vitia.

Cùm sic autem fuisset educatus & institutus, & processisset per omnem graduum consequentiam, ab eo qui tunc erat episcopus Melitenes, inuitus, cum tradente virtute, ordinatur, & eius fidei committitur cura monasteriorum, quæ erant in ciuitate. Sed quoniam quietis & silentij eum ab ineunte ętate magnum tenebat desiderium, veniebat assiduè ad diuini martyris Polyeucti monasterium, & trigintatrium sanctorum martyrum, & lōgissimo tempore in eo versabatur. Porrò autem ab ipsa quoquè ciuitate omninò secedebat, & honoratos dies ieiuniorū in monte propinquo transigebat: qui tunc quidem erat solitudo, & mons Assumptionis vocatus fuerat ab accolis. Nunc autem est monasterium non citra admirationem, quod est ædificatum proximè ciuitatem. Cùm hæc ità se haberent, & ità diù antè erat quietis amator Euthymius, quod eius intùs compositum & tranquillum indicabat animum: ratus curam monasteriorum ei ad virtutem afferre impedimentum, fugæ ità, vt erat, se mandat, & clàm ex vrbe egressus ætatis suæ anno vicesimonono, ad adoranda sacra & veneranda loca prompto & alacri animo vadit Hierosolymā. Cùm autem conuenisset patres, q erant in solitudine, & didicisset institutum vitæ vnuscuiusq;, euadit eius impetus acrior, & quodammodò pennis in altum tollitur: & similis vitæ degendæ vehementiori punctus stimulo, illinc peruenit ad Pharam lauram, quæ sex milliaribus distat Hierosolymis. Et cùm extra lauram inuenisset quandam cellam, quæ erat valdè apposita ad quietem & silentium, illic decætero versabatur, palmarum quidē ramos in ea texens, sibi & egentibus suos labores communes efficiens: vt non solùm neminem grauaret, ad aliorum manus non respiciens: sed etiam Deum coleret, & cùm ipse esset potiùs manus alijs, ab omni autem cura rerum terrestrium animum liberâsset, se ità compararat, vt omninò dependeat à spe futurorum bonorum. It Hierosolymam. Degit in cella solus.

Erat autem quidam ex eius vicinis nomine Theoctistus, qui eandem vitam quam ille, exercebat, & idem sibi vendicabat institutum. Amor verò rerum similium, & laborum societas, ità eos colligauit vinculo charitatis, & vsqueadeò sunt inter se contemperati dilectione spiritûs, vt vterque eorum esset positus in anima alterius, & quę alter eorum sentiret, ea etiam cordi essent alteri. Cùm ergò esset tam fraternus inter eos consensus, in Catilæ solitudinem peruenerunt, octauo die post festum luminum: separati quidem ab omni humana consuetudine: cum Deo autem solo versantes per precationem, & totum tempus, quod intercedebat, transigentes in solitudine, donèc aduenisset dies festus Palmarum. Tūc enim vterque reuertebatur in cellam, magnas virtutis afferentes diuitias, quas erant oblaturi Christo qui resurrexerat, auro longè preciosiores, quod ei qui natus erat, Magi obtulerunt. Morum autem benignitate & simplicitate & insigni humilitate magnus excellebat Euthymius: & ideò in dies ei crescebat ad Deum fiducia, & abundantiorem gratiam euocabat spiritus. Post festum luminum, id est, Epiphaniarum. Matt. 2.

Cùm autem quinque annos transegisset in Pharam, illinc recedit cum Theoctisto, consueto eis tempore secessûs: & accedentes per solitudinem, ad præcipitem quendam & profundum torrentem, offendunt magnam quandam speluncam ad boreale torrentis præcipitium, veluti tracti à quadam manu deducente. Ea ergò de causa lætati animis, & rati non hoc eis ostendi sine Dei numine, illic suam faciunt habitationem. quod quidem cùm esset priùs ferarum refugium, sacrum templum posteà factū est & sanctorum habitaculum. Atque diù quidem latuerunt in spelunca: nec vllus ad eos accedebat, nec aliquid eis impertiebat, quod esset ad vsum necessarium: sed solis, quæ propè natæ erant, herbis, vt licebat, alebantur. Cùm autem celari illorum virtutem Deus nō ampliùs sustinuisset (quomodò enim, cùm nec horti clausi, nec fontis signati ad multos redeat vtilitas?) sed vellet potiùs eos quoquè esse alijs causam salutis, & copiosum aliquod bonū & in commune vtile, hoc in eos vtitur consilio & prouidentia. Mira res: solis tantùm herbis alebantur.

Quidā pastores Lazarij adducūt aliquādò oues ad torrentē, & cùm obtutū in spelūcā immi-

immisissent, vident eos imminentes capiti. Repentino autem & non solito territi spectaculo, ij quidem se protinùs in pedes conijcientes, fugiebant: illi verò eis timorem dementes appositissimè, voce quàm potuerunt benignissima & lenissima: Nè timeatis, ó fratrès, dicebant, nè timeatis. Nam nos quoquè ipsi sumus homines, etiamsi propter peccata nostra præsentem locum habitare constituimus. Tunc autem pastores ausi ad eos ascendere: & ingressi speluncam, quam ipsi habitabant, cùm nihil inuenissent eorum, quæ sunt vtilia corpori, reuersi sunt valdè admirantes, & suis singula aperuerunt. Deindè verò non cessârunt decæterò incolæ Lazarij eis ministrare, quæ sunt necessaria, Deo sic sapienter & benignè dispensante, vt ipsi quoquè ea haberent, quibus opùs habebāt ad vsum corporis, & ijs, qui ea impertiebāt, darēt id quod est longè melius, nempè salutem animæ.

Cùm autem de ijs quoquè quæsijssent Pharę habitatores, & didicissent vbinàm habitarent, assiduè ad eos ventitabant. Et primùm quidem duo ex fratribus ad eos accedentes, Marinus & Lucas, non sunt ampliùs reuersi: sed à verbis eorū & virtute capti, tanquàm ab aliquibus Sirenibus, se ipsis tradunt tanquàm patribus & animarum curatoribus. Quos cùm supinis manibus magnus excepisset Euthymius, exercitationis monasticæ institutum eos tam pulchrè docet, vt ijdem quoquè tempore, quod est consequutum, in locis, quæ sunt circa vicum Metopa, clari extiterint, & monasteria construxerint: & magnum illum Theodosium, qui fuit princeps & author cœnobiorum, quæ sunt in solitudine, ad monasticam perduxerint perfectionem. Cùm talis fama Euthymij breui tempore in omnem partem peruaderet, multi ad ipsum, tanquàm ab aliquo vnguenti odore moti, quotidiè confluebāt: & rogabat vnusquisque eorum, vt cum ipso habitaret, & sub eo duce viueret, & animam componeret, & doceretur ea, quæ sunt spiritalia. Sed ille volens habere purum & immixtum bonum quietis ac silentij, omnem eorum, qui adueniebant, curam beato commisit Theoctisto. Ille autem, qui ei nunquàm recusabat parére, protinùs quidem mandatum accipit: omnia verò administrabat ex sententia Euthymij.

Marinus & Lucas se adiungunt Euthymio.

Deindè autem in loco quoquè ad habitandum construendo occupabantur, & in animo habebant in spelunca constituere lauram, ad figuram Pharæ: sed quæ loco inerat adsperitas, & quòd is esset propemodùm inuitus, non sinebat in eo aliquam constituere lauram: sed in ipso aditu præcipitij cœnobium ædificant fratribus, & sibi speluncam transmutant in ecclesiam: in qua in quiete & silentio magnus assidens Euthymius, erat curator animarum, & earum, quas à vitijs accipiūt, plagarum, & vulnerum, à quibus sæpè malè afficiuntur, medicus peritissimus. Quotidiè enim ad eum accedentibus fratribus, & ei cogitationes aperire non verentibus, dabat vnicuique conueniens malo medicamentum. Quæ quidem experientia & prudentia & egregia discernendi sciētia apud se collegerat, adeò vt in eo propemodùm impleretur illud diuini Hieremiæ: Probatorē te dedi populi mei: & dum tu ꝓbas, cognosces viam eorū.

Certè sæpè etiam admonebat paternè, & cōmuniter cum eis differebat, dicēs oportere quidem eos, qui mundo renunciant & ijs quæ ad mundum pertinent, vbiquè curam gerere obedientiæ & humilitatis, & propriam non sequi voluntatem, & in votis semper habere mortem: & supplicium quidem perhorrescere, regnum autem cælorum desiderare: & se omni tempore dédere laboribus, manuumque artificio & operationi: & maximè quidem, si is est iuuenis, & cuius appetitio & impetus moueatur ab ætate. Tunc enim oportet præter aliam eius custodiam, corpus quoquè exercere multa afflictione, vt pareat rationi, & feruor flaccescat iuuentutis: & vt Pauli imitatores, & diuinarum eius legum simus adimpletores, non ocij crimen solummodò vitantes: siquidem ne alimento quidem eum dignum iudicat, qui est adeò hebes & negligens. Ociosus enim, inquit, nè comedat quidem: sed easdem quoquè, quas ille, manus habentes. Manus enim, inquit, hæ mihi suppeditârunt, & ijs qui erant mecum. Est enim absurdum, homines quidem, qui in mundo versantur, vxorem & filios & totam familiam alere labore suarum manuum, & annuum ab eis solui tributum: quin etiam suorum quoquè laborum Deo dare primisias, & benefacere pro viribus: nos autem ne alios quidem impertiri fructu nostrarum manuum.

Monachis q̃ sectanda.

2. Thes. 3.

Act. 20.

Porrò autem hæc quoquè ex illius præceptis digna sunt, q̃ mandentur memoriæ. Suadebat enim honestum amplecti silentium in templo Domini, & in synaxi fratrum nihil

In tēplo nō loquēdum.

nihil omninò loqui, cùm sacra peraguntur mysteria: sed nec in cœnaculo ad cœnam collectis fratribus, linguam laxare, sed in vtrisq; manere in eodem silentio. Ei autem displicebat, quòd nonnulli ex fratribus, & maximè iuuenes, reliquis maius & publicum ostenderent ieiunium, & communem soluerent fratrum regulam, suam sequendo voluntatem & legem. Neque enim ille bonum tuba cani, neque apertum esse ad publicum, sed quammaximè fieri poterat, latére volebat. Et ideò dicebat eã esse optimam abstinentiam, quæ p̃uenit satietatem, & indigentibus adhuc nobis, reprimit alimentũ: quod quidẽ est ꝓpemodùm minus alimenti sumere, quàm sit opùs. Clàm aũt resistere carnis affectionibus, esse verò armis monachorũ omni ex parte securè communitum. ea autem sunt, humanitas, moderatio, meditatio, discretio, & q̃ est ex Deo obedientia, & re vera virtus, q̃ Deũ imitatur. Atq; tali quidem à suauissima illa lingua fratres quotidiè fruebantur doctrina. Nobis aũt iam deincèps incipit pergere oratio ad res veteris Terebonis: q̃ omnes quidem, qui sunt seniores ex Patribus, mihi narrârũt: accuratiùs autem ille Terebon, qui fuit nepos huius veteris Terebonis, & præfuit tribui apud Saracenos, & in eis maximum nomen reliquit ad claritatem. Oportet autem ab alto ordiri principium narrationis, vt sic faciliùs possit à nobis perspici oratio. Arma monachorum.

Erat apud Persas quidam Græcus, nomine Aspebetus, qui fuerat dux tribûs Saracenorum. Cùm autem circa finem regis Isdigerdis mota esset à Magis persecutio aduersùs Christianos, illi ducentes hoc sibi esse magno studio contendẽdum, vt omnes venarentur Christianos, omnes quotquot erant tribuum apud se præfectos, quinetiam ipsum quoquè Aspebetum, vt omnes vias diligenter custodirent, constituunt, vt nullus Christianus posset clanculùm confugere ad imperium Romanorum. Is itaque Aspebetus, videns tantam in Christianos incursionem & insaniam, & motus misericordia eorum calamitatis, non solùm non prohibuit quó minùs fugerẽt, sed eis quoquè manum præbuit adiutricem. Qua de causa accusatus apud regem Isdigerdem, & illius veritus crudelitatem, acceptis protinùs suis facultatibus, cognationeque & puero Terebone, transfugit ad Romanos. Quos cùm accepisset Anatolius, (is enim tũc erat vnus ex præfectis Oriẽtis) eum collocat in Arabia, & quæ illic Romanis suberat, Saracenorum præfecturam tradit in manus Aspebeto: sic apertè ostendens synceram & omnis doli expertem fuisse eius acceptiõem. Cùm is ergò sic ad Romanos accessisset, eius quidem filius Terebon, cùm esset adhuc impubes, atque adeò verè puer, percussus erat flagello dæmonis, vt qui dexterã partem corporis ex dimidio haberet siccam mortuæque similem, & quæ minimè operari poterat. Hoc autẽ ei ità se habebat à capite vsque ad pedes, adeò vt cùm pater magnam partem facultatum cõsumpsisset in medicos, Terebon ex arte illorum nullum acceperit adiumentum. Christianorũ p̃secutio apud Persas.

Postquàm verò migrârũt in Arabiam, videt puer in somnis aliquid: & ad visionem expergefactus, eam patri narrat. Ille autem cùm statìm puerum accepisset, & multos ex ijs, qui eius imperio parebant, barbaris, venit ad spelũcam huius Euthymij & Theoctisti. Nam vt eò veniret, præcipiebat quæ ei apparuerat visio. Atque fratres quidem cùm tantam vidissent multitudinem, inuasit animi angor & metus: neque sciebant, quidnam se fieret. Sed beatus Theoctistus cùm illum timorem eiecisset ex animo, audenti animo accedit ad barbaros, & rogat, cuiusnam rei opùs eos huc adduxisset. Illi autem, Venimus, dixerunt, ad videndum Euthymium. Beatus verò Theoctistus, At ille, inquit, nunc quiescit & silet, & neque vsque ad sabbatum venit in alicuius conspectum, neque ad colloquium cum aliquo. Tunc Aspebetus manus accipiens, ostendit ei filium, qui erat semiaridus, & cuius pars dextera erat velutì mortua. Deindè etiam filio annuit supercilijs. Ille autem incipiens, rem omnem narrat ordine: Visione Terebon iubetur ire ad Euthymiũ.

Cùm ego, inquit, in Perside hanc plagam accepissem, multis & medicinæ & magicæ artibus contritus; nihil ampliùs ex ijs fructûs percepi, nisì quòd eas solùm damnaui, & in illis nequaquàm possim magnam habere fiduciam. Deindè postquàm in hanc Arabum venimus regiõem, hìc quoquè rursùs cum priori luctabar calamitate, & malis vexabar similibus. noctù aũt apud me aliquandò cogitans, & considerans an vsquã ab hoc morbo aliquam inuenirem liberationem: quoniam ab ijs, qui erãt apud nos, nullam videbam mali curationem: ipse sic mecũ colloquebar: O Terebon, vbì nunc sunt, quæ apud Græcos & Persas feruntur medicinæ artes & magicæ, & quæ sunt in

his nugæ, & quæ earum vulgò iactatur vtilitas? Vbì ſunt autem præſtigiæ aſtrologorum & fabulæ noſtrarum ſuperſtitionum,& inutiles inuocationes? Sūt omnia re vera fraudes & riſus manifeſtus: quę nihil,inquam,poſſunt efficere abſque vniuerſorum opifice & Domino. Cùm hæc ergò apud me dixiſſem & diſſeruiſſem,Deū rogaui vehementiſſimè, & ab eo petij à morbo liberationem, & me ei viciſsìm eſſe relaturum vitæ mutationem,& me Chriſtianum futurum ſum pollicitus.

Viſio Terebonis.

Intereà autē dum hęc fierent, & Deo hoc modo eſſem ſupplex,paulatìm in ſomnū deductus,mihi videbar videre quendam monachum, cui barba propendebat hiſpida, quique iam ſeneſcebat,& canìs erat conſperſus,me rogantem quiſnam eſſet morbus, & ſciſcitantem quidnam mali nobis incubuiſſet. Cùm ego autem ei morbum oſtendiſſem,ille, Implebiſne, inquit, quæcunque Deo es pollicitus? Deindè cùm ego rurſùs promiſiſſem,me prompto & alacri animo omnia impleturum : Ego ſum, inquit, Euthymius, qui ad Orientalem ſolitudinem habito in torrente, qui eſt propè viam, quæ tendit versùs Hiericho, decem millibus diſtans Hieroſolymis. Si vis ergò inuenire mali ſolutionem,veni ad me,& te Deus per nos ſanabit. Hæc cùm in ſomnis vidiſſem,& eſſem excitatus,Patri ſtatìm narraui. & eccè omnibus poſtpoſitis,vt iuſſit viſio,huc nunc venimus:teque valdè & enixè rogamus, vt nobis oſtēdas eum,qui per viſionem nobis fuit indicatus,verè diuinum & admirabilem medicum.

Hæc cùm beatus audiſſet Theoctiſtus, & viſionem vt apertum Dei gratiæ indicium eſſet admiratus,Euthymio interrumpit quietem ac ſilentium, & ei omnia recenſet ordine: pueri morbum, egeſtatem eius, qui illum eſſet curaturus, eius promiſſa, quæ fecit communi Domino,ſomnum illum, viſionem quæ apparuit : & vt ſemèl dicam, narrat ſingula. Ipſe autem cùm ſibi quoquè perſuaſiſſet eam rem diuino quodam geri conſilio,ſtatìm deſcendit ad barbaros:cumque vehementer oràſſet pro pucro,& ei figuram crucis impoſuiſſet, non aliquo opùs habuit tempore, neque vt in

Oratione & ſigno crucis ſanatur Terebon.

oratione diutiùs perſeueraret: ſed eum valētem & omninò ſanum ſtatìm efficit. Stupent barbari id quod factum fuerat,& citiùs quàm eius,qui laborabat,corpus,eorum quoquè curantur animæ : vel potiùs animæ ſanitatem communiter accipiunt,& fiūt ſtatìm fideles. Quocircà proni humì cadētes,rogant illam ſanctam animam,vt Chriſti obſignentur ſignaculo,& partem Chriſtianorum conſequantur & nomen.

Non erat omninò viri pij & Deum amantis, cunctari in rebus huiuſmodi. Neque ergò fuit Euthymio in his rebus vlla cunctatio. Sed cùm vidiſſet eos corde potiùs quàm ore ſacrum baptiſma poſtulantes, iubet paruam piſcinam fieri in quodam angulo ſpeluncæ: quę quidem conſiſtit vſque in hodiernum diem. Cumque dixiſſet pre-

Barbari baptizantur.

ces,quæ dici conſueuerunt,& quæ lex in his poſtulat,feciſſet omnia,primùm quidem baptizát Aſpebetum,eum Petrum nominans. Deincèps autem Marin,fratrem vxoris Aſpebeti,ambos claros genere, & inſignes diuitijs, vel diuitias potiùs ornantes prudentia & virtute,vel potiùs ipſis diuitijs vtentes pro cauſa & inſtrumento exercendę virtutis. Deindè autem Terebonem,& poſt ipſum reliquos. Quos cùm quadraginta dies apud ſe detinuiſſet, & monuiſſet, pietatemque ac religionem accuratè docuiſſet & omnibus modis ea firma ac ſtabilia reddidiſſet, quæ pertinent ad ſalutem, eos dimittit in pace: ſed non ampliùs Agarenos,nec Iſmaëlitas : ſed à Sarra oriūdos,& certos hæredes promiſſionis per diuinum baptiſmum. Maris autem,qui fuit Terebonis auunculus, non ampliùs voluit retrò adſpicere,neque ampliùs omninò ſuſtinuit diſcedere à monaſterio. Sed cùm ei omnes conſecràſſet facultates,& parui feciſſet quęcunque ſunt in mundo,nec generoſo & excelſo animo dignum eſſe duxiſſet deſiderium,quod in ea confertur,ſoli Deo adhæret,& per totam vitam ſub eo viuere ſtatuit, magno duce & præceptore vtens.

Multi curantur ægri.

Cùm autem miraculum eſſet diſperſum per multas partes ſolitudinis, multi, qui morbis laborabant & ægritudinibus, ad diuinum Euthymium vndiquaquè confluebant : & ſic ſine mercede, promptamque ac facilem colligentes curationem, læti reuertebantur. Quamobrem ſic breuì per totam clarus euaſit ſolitudinem, vt nec eius quidem nomen tota caperet Palæſtina : ſed tranſiret etiam ad eas, quæ erant circuncircà, Præfecturas,& in eis valdè celebraretur. Quod alij quidem fortaſsè fuiſſet voluptati : Euthymio autem valdè veniebat in mentem ſuccenſere & ægrè ferre : non ſolùm quòd humanam auerſaretur gloriam,ſed etiam quòd prioris meminiſſet quietis &ſi-

& silentij, & quemadmodùm in eo esset indiuulsus, & ab omni tumultu alienus. Et ideò statuit ad Ruban secedere clanculùm. Sed diuinus Theoctistus cùm eius rei, quā cogitabat, sensum nescio quomodò accepisset, & hoc fratribus significâsset, & omnes congregat, & preces adhibet communes & vehementes, vt misereatur eorum orbitatis: & non sic despiciat gregem, quem ipse constituit, qui post eius recessum erat miserè dilacerandus à communi hoste omnium. Hæc dixit, & persuasit, nè in præsentia discederet, nec eos relinqueret.

Sed cùm posteà eum vehemētiùs inuasisset amor quietis & silentij, nec sciret quid ageret, quodam secum assumpto, cui nomen quidē erat Domitianus, qui erat quidem genere Melitenus, virtutis autem amator non negligens: vnà cum eo egreditur, cùm id nemo sensisset, & in solitudinem Rubæ, quæ vergit ad Austrum, venit iuxta mare mortuum: & deindè in altum quendam montem & remotū ab alijs montibus ascendit, qui appellatur Marda, transmigrans in montes sicut passer, vt ait diuinus Dauid, & arcus fugiens peccatorum. Quo quidem in monte cùm inuenisset puteum, & humì iacta ædificia, templumque excitâsset & erexisset altare, quæ quidem adhuc stant in hodiernum diem, in eo quidem versatur aliquo tempore, ea quæ sunt corpori necessaria ex ijs, quę sunt illic, herbis comparans, & tanquàm mensa splendida eis vtens. Deindè cùm eum quædam subijsset cogitatio ingrediēdi in solitudinem Ziphon, quæ est propè vicum Aristobuliadem, ad videndum, inquam, illas speluncas, quæ olìm Dauid acceperunt, cùm eum persequeretur Saul, ei parer: cumque venisset, & locus ei placuisset, illic construxit monasterium. Causam autem prętermittere, quæ fuit construendi eius monasterij, damnum fuerit pijs. Fugit in ... am eren. Psal. 10. 1. Reg. 23.

Cuiusdam in vico Aristobuliade grauiter laborabat filius, & à malo vexabatur spiritu. Cùm sic autem laboraret, & ab immani vexaretur dęmone, Euthymij nomē clara voce clamabat. Clamabat verò per se, non sua sponte, sed is, qui tyrannidem in eum exercebat, apertè cogebatur. Videntes ergò parentes, & qui ad eum genere attinebant, eum sic semper in lingua habere nomen Euthymij, & maximè quādò ille execrandus eum inaaderet vehementiùs, quisnam esset hic Euthymius obeuntes interrogabant, & quemadmodùm de eo aliquid scirent, maximè erant soliciti. Cùm in illo autem inquirendo non multùm laborâssent (illius enim fama & nomine iam plenus erat orbis terrarum) audiunt esse inter Parabarichos & Aristobuliadem. Accipientes itaque puerum, ad eum statìm ierunt. Vbì autem procùl adhuc procedentibus ille adolescenti euadit manifestus, cùm veluti præsensisset is, qui in eo habitabat spiritus, boni spiritûs operationem qui inhabitabat in Euthymio, fugam spectauit: non secùs atquè timidi & pusilli animi hostes, qui nec adhuc quidem ad eos accedentes armatos expectant milites, sed excedunt ântequàm manus conferant. Adolescentem itaque cùm repentè torsisset & discerpsisset, euanuit. Oportebat enim malum malè facere, & furiosum & conturbatum suum discessum ostēdere. Postquàm autem ille recessisset, cernebatur homo modestus & sanę mentis: alterius, nō illius, esse significans eam, quæ præcesserat, tempestatem & graues fluctus. Dæmon fugit ex obsessa.

Cùm breuì autem miraculum totam peruasisset solitudinem, ex ipsa Aristobuliade & ijs, qui circuncircà erant, vicis ad eum frequentes concurrunt, & ei monasterium construunt: in quo etiam multi pij ac religiosi statuerunt permanere, Deo desupèr eis suppeditante ea, quæ erant ad corporis vsum necessaria. Non solùm autem eæ feræ, quæ percipiuntur intelligentia, spiritus, inquam, maligni, ità erant ei subiecti: sed etiam cum his sensilibus, tam quæ sunt carniuora, quàm quæ venenata, in solitudinibus conuersans, & cum eis habens consuetudinem, nullas vnquàm ab vllis sensit insidias, neque damnum vllum accepit. Neque verò his non esse credēdum existimet aliquis, qui sciuerit quàm sit res inexpugnabilis virtus boni spiritûs, & quæ potest omnia facilè facere miracula. Ei quod dico, fert testimonium mare, quod virga scinditur, & sol, qui solo iussu sistitur, & nè vlterius progrediatur arcetur: ignis, qui in rorem conuertitur, & quæcunque alia præter opinionem facta sunt miracula. Cum feris degit illęsus. Exod. 14. Iosue 10.

Fit autem aliud quoquè in ea Ziphon solitudine, dignum & mente eius, qui fecit, Euthymij, & perfecta pietate. Nam cùm inuenisset quosdam, qui Manetis laborabant insania, & sui morbi semper aliquam faciebant accessionem: quòd nullus accederet, qui esset ad morbum curandum idoneus: cùm se dedisset visitationi eorum, qui tam

Manichæos conuertit. malè laborabant, & se eis aptissimum præbuisset medicum: tanto eos aggressus est artificio,& vt à morbo discederent,idem est autem dicere hæresi, verissimè effecit,vt illius quoquè Patrem Manetem apertè abdicarent, & claro subijcerent anathemati, & fierent ipsi pars Apostolicæ & orthodoxæ fidei. Postquàm autem hîc quoquè rursùs multos vidit confluentes, (ipsa enim solitudo erat circuncircà septa vicis, & qui erat apud ipsum thesaurus,vocabat amatores harum spiritalium & cælestium diuitiarum) rursùs accipiens suum discipulum Domitianum, reuertitur ad fratres & beatum Theoctistum.quod quidem non minùs eorum desiderabatur oculis, quàm aqua æstate ijs,qui magna siti laborant. Cùm autem fuisset in quodam loco.qui est ad tertium lapidem remotus à cœnobio, & inuenisset eum rectè se habere,siue loci spectetur natura & positura, siue temperies, vt qui iucundissimo & serenissimo aëre perspiretur,& sit omni ex parte quietus & tranquillus: cum discipulo illic paruam ingressus est speluncam,& in ea est versatus.

Cùm diuinus autem Theoctistus illius didicisset aduentum, non se ampliùs continere potuit: sed ad eum proficiscitur, à vehementi motus desiderio. Cùm verò lubenter & vidisset & visus esset,& spiritaliter eum esset complexus, nolebat ab eo disiungi, amoris ineuitabilib us alligatus vinculis, & à non fallacibus Euthymij Sirenibus adstrictus.Rogab at ergò,vt ad cœnobium & fratres descenderet, & communem cum eis vitam ageret,& communiter se exerceret. Ille autem cùm quietis & silentij magno amore teneretur,in hoc quidem non annuit Theoctisto: sed pollicitus est se singulis Dominicis ad eum accessurum,& se quoquè synaxi adfuturum. *Aspebeto, Cùm autem eius aduentus nescio quomodò fuisset significatus*Aspebesto,qui fuit posteà cognominatus Petrus, licebat statìm videre congregatam Agarenorum multitudinem.Nam cùm ille multos eorum ex omni genere & omni ętate congregâsset, vt qui ipse primus bonum gustâsset, & studeret vt illi quoquè essent participes dulcedinis,accedit ad Euthymium. Ille autem, quòd eos adduxisset valdè lætatus, cùm & hilaribus eos vidisset oculis, & eis de more benè esset precatus, adducit ad fratres Agareni baptizantur. & monasterium. Deindè cùm eos illic baptizâsset & instituisset, & ex illo tempore septem dies cum eis esset versatus, cum multis habitare non sibi ampliùs ducebat tolerabile: sed quietis & silentij,sicut diximus, magno captus desiderio, ad consuetam rursùs redit solitudinem.

Cùm ergò Petrus eum vidisset & domo carentem,& inopem sedentem in solitudine,pro maximis beneficijs mediocrem vtiquè referens gratiam, ædificatoribus magna mercede accersitis,magnam cisternam,& quæ duo habebat ostia,fodit in horto, quæ in hodiernum vsque diem fossa remanet:& panis faciendi officinam apud cisternam ædificat,& tres cellas construit Euthymio.Inter eas autem excitat etiam oratorium,adeò vt nullius eorum,quæ ad vsum pertinebant,egeret Euthymius. Agarenorum verò multitudo,quæ,vt priùs dixi,fuit ab ipso baptizata, suauissimum fluentum semper bibere desiderans,quod quidem apertè erat lingua Euthymij, non ampliùs ne minimùm quidem ab eo discedere sustinebat: sed vehementer contendebat, vt apud ipsum maneret,& delicias & aquam vitæ,nempè eius perciperet orationes. Ille autem sibi conseruans indiuulsum bonum quietis & silentij, eos quidem non sinit hîc versari: sed cùm eos aliò duxisset, & eis templum & tabernacula circunscripsisset,(est autem locus inter duo monasteria)iubet vt ea extruant,prout se habet descriptionis figura & magnitudo, & in eis habitent. Quo quidem in loco cùm sibi & domos ædificâssent, & in eis deincèps perseuerâssent, assiduè magnus ventitabat Euthymius, & quemadmodùm se haberent,semper visebat. Sciebat enim, quantum ex eo lucrifaceret: nec priùs destitit hoc facere, donèc illorum animas purgauit & exercuit,& effecit vt presbytero subessent & diaconis. Quamobrem illic lubenter manserunt non ij soli, qui fuerunt priores baptizati: sed etiam multi alij ex ijs,qui quotidiè ad eum veniebant & baptizabantur.

Cùm ergò vsqueadeò multiplicarentur filij Agar, & ad veram traducerentur nobilitatem.& in diuersas excrescerent copias,mittit diuinus Euthymius ad Iuuenalem Patriarcham Hierosolymitanum,postulans vt eis ordinaretur Episcopus. Ille verò Petr⁹ fit episcopus Agarenorum. mittit ad eum Petrum patrem Terebonis, vt qui esset idoneus præesse animabus, & deducere ad salutem. Petrus ergò sic quidem primus ordinatur episcopus copiarum, quæ

quæ erant in Palæſtina. Saracenorum autem multitudo, non ſecùs àc fluuiorum fluenta, affluebat perpetuò : & q nunc accedebant, adijciebantur prioribus : & ij omnes ſignati baptiſmi ſignaculo, connumerabantur cum grege Chriſtianorum. Sed de his quidem ea, quæ dicta ſunt, ſufficiunt. Nobis autem deincèps eò cõferenda eſt oratio, vndè ad hæc dicenda digreſſi ſumus.

Non habebat magnus Euthymius in animo, nec cœnobium, nec omninò Lauram in illo loco conſtruere. Propterea quandò aliqui ad eum venerant, ſiue mundo renunciantes, ſiue aliqua afferentes, quæ ad vſum corporis eſſent neceſſaria, ab eo rurſùs tranſmittebantur ad beatum Theoctiſtum. Cùm autem iam ſupernè diuina ſapienter ſtatueret prouidentia, vt hæc habitaretur ſolitudo : vt quæ pulchrè ſciret id, quod erat futurum : nempè quòd ea res eſſet futura multis cauſa ſalutis : ad eum accedunt quidam numero tres, fratres ſecundùm carnem : qui germina quidem erant Cappadociæ, educati autem in Syria, & in virtute & doctrina ſe illic exercuerant, Coſmas, Chryſippus, & Gabrielius. Is autem faciens vt conſueuerat, nec eos etiam admiſit, & ętatem cauſans iuuenilem. & mutuum naturę deſiderium, quod etiam nouit vtplurimùm labefactare conſtantiam exercitationis, & maximè, quòd adhuc eſſet Gabrielius adoleſcens & imberbis. Eos ergò his de cauſis nolebat omninò admittere. Ea autem nocte venit ad eum in ſomnis aliquis, mandans vt & fratres exciperet : Sunt enim, inquit, ab ipſo D E O miſſi : & vt deincèps eſſet paratus accipere quemlibet accedentem & volentem. Manè ergò cùm pulchram illam accepiſſet fraternitatem & cognationem, vt ei iuſſerat viſio, dicit Coſmæ: is enim erat primus ætate inter fratres : Sic ego quidem feci, vt mihi à Deo iuſſum fuerat, & vos hîc inrroduxi. Nunc autem par eſt, vt tu iuniorem ex fratribus Gabrielium intrà cellam contineas, & nequaquàm ei exire permittas. Eſt enim res valdè periculoſa & inſidioſa aliorum oculis muliebris adſpectus, qui eſt adeò leuis & politus. Deindè nonnulla quoquè ei aperuit ex ijs, quæ erant euentura. Non arbitror, dicens, te longo tempore hîc vitam acturum: ſed tibi propedièm committetur præfectura eccleſię, quæ eſt Scythopoli. Sed hæc quidem facta ſunt propter eorum ſuſceptionem.

Tres fratres veniunt ad Euthymiũ, & fiunt monachi.

Poſt eos autem ſeipſum permiſit omnibus ingredi volentibus, & erat ad excipiendum deincèps paratiſſimus. Nam excipit quidem quendam Domnum, ex Antiochena quidem ciuitate profectum, patruelem verò Iohannis, qui illi præerat eccleſiæ. Suſcipit aũt tres quoquè alios, fratres genere, patria Melitenos, conſobrinos illius Synodij, qui cum Acacio nutrierat Euthymium. Erãt aũt eis nomina, Stephanus, Andreas, & Gaianus. Poſt eos verò Iohãnem quoquè ex Raitho Preſbyterum, & Anatoliũ, & Thalaſſium. Deincèps aũt Cyrionem quoquè quẽdam ex Tiberiade, qui ipſe quoquè erat Preſbyter templi, quod Scythopoli martyri poſitum eſt Baſilio. Cùm eos ergò ſuſcepiſſet, Petrum adhortatur Epiſcopum, vt eis paruas quaſdam cellas conſtruat, & eis templum ſcitè adornet : & ſic breui illic Lauram conſtituit, quę ea, quæ eſt in Pharam, nihilo erat inferior. Deindè verò ipſe quoquè Iuuenalis Patriarcha, cùm ſanctum Paſſarionem, qui tũc erat Chorepiſcopus, & Heſychium accepiſſet Preſbyterũ, accedit ad Laurã, & templũ, quod eſt illic, dedicat, cùm natus eſſet Euthymius duos & quinquaginta annos. Diaconos quoquè ordinat Domitianũ & Domnum, cùm iam in preſbyterorum ſortẽ relati eſſent Iohannes & Cyrion. Propter hæc magnus gaudebat Euthymius, & animi tranquillitate plenam habebat animam : & maximè quòd Paſſarionem cum Patriarcha, & diuinũ Heſychium, qui in reliquo eorũ, qui ſe exercebant, choro erant inſignes, in Laura degentes cerneret. Sed ſanctus quidem Paſſarion, cùm nondùm ſeptimum menſem ab illo tempore tranſegiſſet, è viuis excedit in profunda ſenectute.

Item cõplures alij.

Templum dedicatur.

Cùm hic autem magnus & admirabilis Euthymius, & qui cum eo erant fratres, in illa Laura premerentur magna rerum neceſſariarum inopia, Dei prouidentia non abiecit curam ſuorum : & manus, quæ aperitur & implet omne animal benedictione, admirabili cura tunc quoquè aperta eſt. Accidit enim, vt multitudo Armeniorum, q̃ nõ erat pauciorum quàm quadringentorum numero, ad Iordanem à ſancta ciuitate deſcendens, dextera de via declinaret, perindè àc aliquo eis iter præeunte, & ad Lauram illam accederet : hoc, vt arbitror, ſapienter diſpenſante & adminiſtrante prouidentia, vt magna illius Patris virtus adhuc clarior euaderet. Quos cùm magnus ille

Pſal. 144.

illuc vidiſſet diuertiſſe, vt ſe à labore itineris aliquantiſpèr recrearent, vocat Domitianum, cui ab eo fuerat credita illius Lauræ diſpenſatio, & iubet vt eis menſam apponat. Cùm is autem proferret egeſtatem, & reſpondiſſet ſe ne vnius quidem diei frantrum habere alimentum, ille eo fretus, qui viduæ copioſum ſuppeditauit nutrimentum propter abundantiam bonæ eius voluntatis, iubet Domitianum ire ad arcam
3.Reg.17. panariam. Scies enim, inquit, quid ſibi quidem volunt humanæ cogitationes, quid autem diuina poſſit gratia diſpenſare ac prouidere præter opinionem. Ille verò cùm
Panes diuinitùs aucti. ſtatìm ceſſiſſet & acceſſiſſet (ô inexplicabilia tua Chriſte miracula) inuenit diuina quadam & ſapiente prouidentia domum pane adeò plenam, vt nè facilè quidem eſſet parùm aperire oſtium, vt quod prohiberetur propter eam, quæ intùs erat, multitudinem.

Cùm ergò alios quoquè fratres vocâſſet, & vnà cum eis oſtium euertiſſet, videt ea quæ erant intùs, nempè quandam, quæ narrari non poteſt, panum multitudinem, & magnam quoquè vini & olei copiam, & omninò conuenientem Euthymij egregię in dando beneficentiæ. Hæc cùm vidiſſet Domitianus, & conieciſſet id eſſe diuinæ gra-
2.Cor.9. tiæ operationem, procidit ad pedes magni Euthymij, petens ab eo veniam, ſordeſque & parcitatem vehementi rependens pœnitētia. Ille autem cùm Domitiano beneuolam & mentem & manum porrexiſſet, ô fili, inquit, Qui ſeminat in benedictionibus, in benedictionibus quoquè metet. Qui itaque accedentibus commune tectum præbent & ſalem, imprudentes ſibi potiùs comparant copioſam ſuppeditationem: vt qui non tantum dent, quantum accipiunt. Quod quidem à vobis quoquè eſt ſeruādum, ô fratres, ſi Deo eſtis gratificaturi, & rerum neceſſariarū vobis benignè ſuppeditatam copiam conſecuturi. Hinc conſtitit bonorum, vt dicitur, cumulus: cœpitque proſpera & felix eſſe Laura, & eius amplificari multitudo: & deductus eſt fratrum numerus ad quinquaginta & vnicuique eorum fuit ædificata cella, & quotidiè ſacra peragebātur myſteria.

Cùm autem animo agitaret is, cui credita fuerat diſpenſatio, tantæ fratrum multitudini magno quoquè opus fore miniſterio. Lauræ quoquè mulos parauit. Erat autem quidam in ea, genere Aſianus, nomine Auxentius, qui erat aptus ad ſeruiendum mulis. Is cùm ab hoc Oeconomo rogaretur, vt hoc ſubiret miniſterium, differebat & non obediebat. Cùm res verò eſſet neceſſaria & vtilis, Iohannem quoquè ſecùm accipiens & Cyrionem preſbyteros Oeconomus, rursùs rogabat eum eis Auxentium. Cùm autem ſic quoquè minimè audiret, & iam aduenisset ſabbatum, quo tempore licebat magnum conuenire Euthymium, omnia de Auxentio ei refert Oeconomus. Et ille quidem fratrem ſtatìm accerſit: ſuadet autem vt obediat, & nè ſit vſqueadeò contumax & inobediens, & propriam ſequens voluntatem, & quod eſt communiter fratribus vtile, recuſans miniſterium. Cùm is autem nec adhortationem, neq; talem eius adſpectum eſſet reueritus, ſed ſic quoquè apertè recuſaret, & quem non prætextum afferret, vt ſolam voluntatem in ſua eſſe poteſtate oſtenderet: & nunc quidem cauſaretur, ſe eſſe alienigenam, nec peritum ſermonis illius regionis: Nunc autē carnis inſidias & varias maligni artes: nè ſi fortè, inquit, me à veſtris oculis remotum inuenerit, ſupplantet, & exerceat ſuæ opus malitiæ: & præterea, nè aſſuefactus curis & tumultibus, permaneam decætero diſcrepans & alienus à quiete & animi tranquillitate. Cùm hęc diceret, & animæ damnum, vt quod ad mouēdum ſatis eſſet, proferret: magnus rursùs Euthymius, Sed Deum, inquit, rogabimus ô fili, vt propter tuam obe-
Matt.20. dientiam à nullo ex ijs, quæ lędunt, capi poſſis. Eius enim vox eſt: Non veni miniſtra-
Ioan.5. ri, ſed miniſtrare. &, Non facio volūtatem meam, ſed eius, qui miſit me, Patris.

Cùm ex his autem adhuc magìs irritaretur Auxentius, & nequaquàm cederet, grauiùs in eum inuehens diuinus Euthymius, Nos quidem, ô fili, inqt, quod tibi ipſi quoquè eſſe conducibile videbatur, conſuluimus: tu autem in eadem manens inobedien-
Pœna inobedientis monachi. tia, mox ſcies, quiſnam ſit fructus inobedientiæ. Eorum, quæ dicta ſunt, nondùm finem fecerat, & agitationem motumque corporis neſcio vndenàm paſſus Auxentius, miſer in terram decidit, ſolis dignus lachymis propter calamitatem. Qui verò aderāt ex fratribus, fractis eorum animis ex eo, quòd is eſſet tam miſerè affectus, rogabant Euthymium, ſupplicabant, obſecrabāt, vt iacenti opem ferret, & qui ſatìs graues pœnas lueerat inobedientiæ. Is autem, vt erga adeò contumacem & inobedientē eis obediret,

diret, præstò fuit: & cùm suis accepisset manibus, adhuc tremebundum facit surgere Auxentium, & pēdentem pœnas per omnia ferè membra corporis. Deindè cùm etiam velutì quoddam medicamentum crucis signum ei immisisset, soluit hominem ab ea affectione, & eum reddit sanum protinùs. Cùm itaquè ad se redisset Auxentius, & ei in mentem venisset inobedientia, & affectionem quoquè intellexisset, quæ ei incubuerat, & non ignorâsset id esse opus solius inobediētiæ, maiores luebat pœnas à conscientia, & eum vehemens quædam subijt pœnitentia: certè ad pedes quoquè procidit Euthymij, partìm quidem petens veniam eorum, quæ fecerat, partìm autem in futurum securitatem. Cùm is verò ei statìm ignouisset (Nam qui vix tandèm ad iram conuersus fuerat animus, quemadmodùm non erat promptè cursurus ad commiserationem, & ei in futurum cauturus per orationem?) ille lubēter promptoque & alacri animo suscipit mulorum ministerium. Ità disciplina Domini, vt dicam cum diuina scriptura, & aures aperit, & planè adijcit intelligētiam: & q deliquerat, priusquàm deprimeretur humilisque redderetur, inobediētia, post humilitatem & disciplinā acceptam, cognitus fuit promptus ac paratus ad obedientiam. Crucis signo sanat. Esa. 28.

Hæc mihi narrauit Cyriacus Anachoreta: ille, inquam, Cyriacus, qui ab ineunte quidem ætate tonsus fuerat in cœnobio Euthymij: postquàm autem cum eius successoribus satìs longo tēpore esset versatus, & ab eis omnem eius exercitionē & vniuersum eius vitæ institutum accuratè didicisset, posteà in Laura veteris Sucæ septuaginta ferè totis annis se exercuit, omni virtute & honestæ vitæ rectè factis illustris. Illud autem ipse quoquè mihi narrauit, quòd duo quidam ex fratribus, Maro & Clematius, asperam illam & difficilem in Laura agendo vitam defessi, inter se conuenerūt, vt illinc clanculùm effugerent, & se noctù furtìm subriperent. Hæc* illic quidem inter se loquebantur, & apud se cogitabant. Sed qui secreta aperit, & ijs, qui sunt sibi dedicati, dicit per Esaiam: Non erit tibi ampliùs sol in lucem diei, neque ortus lunæ illuminabit tibi noctem: sed erit tibi Dominus lux æterna: ipse hoc quoquè suo aperit famulo. Sic autem facit. Silenti enim ac quiescenti aliquandò huic magno & admirabili Euthymio, visus est malignus, Maroni & Clematio, tanquàm sancti oculis subiectis, frænum inijcere, & eos in laqueum trahere grauissimū. Is verò cùm statìm coniecisset insidias, accersit fratres Maronem & Clematium, eis suadens, admonens, rogans, docens, disserens, prolixam orationem habens de tolerantia, & quòd vbiquè opùs sit diligenti custodia & cautione. Deindè eis etiam Adæ & Iobi exemplum adducens: ex quibus alter quidem in paradiso præceptum non seruauit, alter verò omne genus virtutis ostendit in sterquilinio. Neque hæc prætermittens, quòd oportet monachum non admittere cogitationes, quæ à maligno suggeruntur: siue ille tristitiam, siue odium, siue iniustitiam, siue in alium locum migrationem subijciat: & nec ab initio ei omninò animum adhibere, sed ea tota manu repellere & reijcere, nè fortè nos imprudētes per insidias supplantet, & in casum præcipitet lachrymabilem. Si quis autem hîc fortè non possit virtutem exercere, nè existimet, si aliò transiuerit, id cuius studio tenetur, alibì posse faciliùs & rectiùs gerere. Non enim ex loci natura, sed ex libero nostri animi instituto boni fit operatio. Contrà autem hoc est & periculosum monachis, & quod eos potest reddere imbecillos & virtutum carētes fructibus. Nam nec planta quidem potest ferre fructus, quæ assiduè transplantatur. *illi Esa. 60. Gen 3. Iob 2.

Ad maiorem verò fidem eorum, quæ dixerat, eis quoquè narrabat de quibusdam senibus Aegyptijs. Dicebat ergò, fuisse quendam fratrem in Aegypto, qui in quodam residebat cœnobio. Is cùm ad iram assiduè moueretur, efferabatur & conturbabatur, acerbitateque & indignatione os eius implebatur. Cùm eum autem quædam subijsset pœnitentia, quòd propter hāc iram & facilitatem ad perturbationem secum bellum gereret: & si quid boni iam antè acquisijsset, id quoquè perderet: ei persuadet, vt recederet à cœnobio, & solus per se quietè viueret, vtpotè quòd solitudo ei multū conduceret ad trāquillitatem, & ad vacuitatem perturbationis. Existimabat enim, ꝙ si nullus esset cui irasceretur, & in quem vti posset indignatione, omninò sensim extingueretur vehemens ille & qui citissimè accenditur ignis iracundię: futurusq; esset deincèps mitis & mansuetus, & tranquillitate omni plenus & quiete. Cùm ille autem hęc apud se esset raciocinatus, discessit deincèps à cœnobio, & solus vitam egit in q-ete & silentio. & cùm aliquandò propter vsum aliquem aqua implésset poculum, & Exemplum iracūdi monachi.

id humì aliquãtispèr voluisset deponere, arte quadam maligni id est euersum. Quod quidem cùm non semèl, sed bis & ter deincèps factum esset, & iratus est frater, & cùm ab iræ impetu victus esset, statìm ità vt habebat humì deiecit poculum, & confregit: & sic ab inimico maiori & vehementiori habitus est ludibrio.

Ad hæc ridet quidem Clematius, vt cuius delectatus esset animus lepida narratione. Cùm id autem diuinus animaduertisset Euthymius, Nunquid, ait, tu quoquè frater, motus es à malo aliquo dæmone, quòd tam inuerecundè rides & tam impudenter, cùm oporteret potiùs deflere eum, qui illius admittit suasionem, si verum dicit, q tunc noster est iudex futurus, Beatos quidem appellãs, qui lugent, quoniam ipsi quoquè, inquit, accipient consolationem: miseros autem eos qui rident, & sibi non adhibent animũ? Et alioquì apertæ est inscitiæ, & quòd disciplinæ sit ignarus, argumentum, si monachus loquatur supra modum, aut ad quodlibet moueatur, aut etiam in loquendo nimìs profusa vtatur licentia. Patres enim vocant licẽriam planè matrem omnium vitiorum. Cùm ille sic quidem increpâsset Clematium, ingressus est in interiorem cellam: eum verò euestigiò persecuta est vltio, pronusque in terram cadens, agitabatur tremore & horrore. Domitianus autem cùm sic iacentem vidisset Clematium, & simul quidem Euthymij mansuetudinem & austeritatẽ esset admiratus, quòd scilicet in eo optimè essent contemperatæ: & simul etiam misericordia esset ductus eius, quod fratri acciderat, congregat aliquos ex patribus, qui pro eo essent intercessuri, & eos vnà cum Marone introducit ad Euthymium. Ille autem cùm & suapte natura esset propensus ad misericordiam, & illorum intercessionem minimè despiceret, vnà cum eis accedit ad iacentem Clematium, eiusque horrorem extinguit signo crucis, & statìm sistit tremorem, & præbet perfectam ab illa affectione liberationem, Attende tibi ipsi, dictitans, & noli cõtemnere patrum doctrinam & admonitionem: sed efficere totus oculus, sicut de Cherubim audiuimus, teipsum om̃i ex parte circũspiciens, vt qui semper transeas in medio laqueorum. Hæc cùm suasisset & suggessisset Clematio, & eius exemplo alios fecisset cautiores, eum dimittit in pace. Sed hoc quidem est eiusmodi. non minus est autem id quoquè, quod deincèps sequitur: si nó sit multo etiam maius & lepidius.

Matt.5. Luc.6.

Signo crucis sistit tremorem Clematij.

Cùm magna & œcumenica Synodus Ephesi tunc primùm congregaretur, Synodius, qui cum Acacio fuerat magister huius magni Euthymij, cùm esset adhuc puer, postquàm venisset in Palæstinam ad adoranda loca venerabilia, accedit etiam ad Lauram quinquagesimo & quarto anno ætatis magni Theodosij: partìm quidem illum ipsum visurus Euthymium, partìm autem suos quoquè consobrinos, Stephanũ, Andream & Gaianum salutaturus. Cùm autem vidisset Euthymium, ei quidem narrauit de valdè impia hæresi Nestorij, qui impiè (ô iustitia & pudor sacerdotum) paruo tempore præsedit Constantinopoli, & prophanis suis & corruptis dogmatibus totum ferè orbẽ terræ conturbauit. Exposuit verò ei quoquè de Cyrillo Alexandrino, & Acacio Meliteno, quemadmodùm acrem & vehemẽtem zelum ostenderent pro fide orthodoxa: & quòd œcumenica Synodus esset mox Ephesi congreganda aduersùs illũ impium. His ergò sic dictis à Synodio, animo lætatus est Euthymius, cùm talia audiuisset de Acacio, ad quem ventitabat cùm esset puer, & à quo fuit institutus in literis. Deindè verò cùm ei vale dixisset Synodius, discedit è Laura, assumẽs Stephanum cõsobrinum, & abit in sanctam ciuitatem, & persuadet ei, cui commissa fuerat ecclesiæ administratio, vt Stephanum quoquè cooptaret in numerum suorum Diaconorum. Ille autem vnà cum eo ordinat etiam Cosmam Cappadocem, & vtrunque refert in catalogum chori Diaconorum.

Cùm autem iam vndiquè congregarentur Episcopi ad Synodum, & illuc quoquè mox cõuenturi essent Episcopi Palæstinæ, iubet magnus Euthymius Petro Episcopo Saracenorũ, vt accederet Cyrillo Alexãdriæ & Acacio Melitenes Episcopis, & q̃ eis viderentur, se quoquè illis assentiri. Ille verò peracta Synodo reuersus ad Euthymiũ, ei omnia singulatìm exponit, quæ in ea euenerunt, & quonàm processerint. Is autem cùm & alia didicisset ex ijs, quæ facta fuerant ab Episcopis Orientis, & quòd Iohannes, qui præerat Antiochiæ, cùm esset Orthodoxus, inductus esset, vt eadem sentiret quæ Nestorius, fuit graui tristitia cor eius sauciatum. Eodem modo affectus fuit etiam Domnus, illius consobrinus. Rogauit itaque Euthymium, vt ei permitteretur ire

Synodus Ephesina cog.tur.

ire Antiochiam, vt auunculum suum, qui supplantatus fuerat, restitueret, & iam veluti iacentem erigeret. Ille autem cùm præuidisset non futurum illuc tutum aduentũ, sed ei potiùs inutilem & minimè conducibilem, Nequaquàm, inquit, ó fili: non oportet te à Laura recedere. Neque enim ille tua opus habet præsentia. Sed etsi paululùm à recta fide declinauit, Deus tamen, qui nouit cor illius rectè se habere, ipse ipsum cōuertet, & reducet ad id, quod benè erit. Et tu quoquè ó fili, si quidem in quo vocatus es loco, in eo perpetuò manseris, proficies & gloriam adipiscéris, veram, inquam, gloriam, & quæ ex Deo est, & quæ nunquàm excidit. Sin autem his neglectis, & tolerantiæ contemptis cogitationibus, à Laura tentabis discedere: obtinebis quidem administrationem, quam tuus habet auunculus: sed eam rursùs tibi auferent mali homines & præstigiatores, cùm ab illis prius seductus fueris ignoratione. Et hæç quidem, qui est in sanctis, Euthymius. Vides non debere monechum institutum suum deserere?

Domnus autem cùm hæc mandata non multùm curâsset, proficiscitur Antiochiam, & nec vale quidem dixit sancto, & nec ei vllo modo suum significauit recessum. Cùm illic verò fuisset, omnia quæ ei prædicta fuerant, effectum sunt sortita: illeque posteà magna ductus pœnitentia, quòd non obedijsset, ad ipsum reuertitur, graui dolore visceribus cruciatus, & acerbè deplorans. Iuuenalis autem Stephanum quidem Melitenum ordinat Isimeniæ Episcopum: Cosmam verò Cappadocem refert in ordinem Presbyterorum, & ei cruces tradit custodiendas. Hæc autem de eo relata sunt monacho Cyriaco à familiaribus eius & successoribus. Nobis autem Cyriacus omnia aperuit, quòd nemo eum vnquàm viderit comedentem, nisi sabbato aut die Dominico, non cum aliquibus colloquentem, & nullo modo quempiam conuenientem, nisi fortè vsus aliquis postularet, vt eum conueniret: nunquàm super latus cubantem, sed nunc quidem sedentem & parùm oculis conuenientem, nunc autem funem, qui ab aliquo angulo tecti cellæ dependebat, ambabus tenentem manibus, & sic somnum aliquem moderatè gustantem, illud fortè magni Arsenij ei dicentem: Adesdum serue nequam. Affirmabant enim eum quoquè fuisse æmulatorem Arsenij: Arsenij, inquam, qui in patris quibusdam moribus educauit & instituit Archadium & Honorium Imperatores: & ideò Patris appellatione à sanctis scilicet patribus est appellatus: posteà autem in solitudine Aegypti fuit insignis virtutibus.

Hunc ergò diligenter admodùm imitabatur Euthymius, & ijs, qui es Aegypto veniebant monachis, & de illius vitæ instituto aliquid referebant, animum lubenter adhibebat, & suæ animæ quibusdam velutì tabulis bona illius curabat inscribere, illiusq; quietem & humilitatem & eius imitabatur silentium: præterea autem vestitus quoquè humilitatem, & ventris abstinentiam, vigilantemque & attentum eius animum & sobrium, & illud, quod ab eo dicebatur, Arseni, cur egressus es? Compunctionem autem quomodò? Lachrymas, nocturnasque vigilias, illumque amorem solitudinis, & cum nullo conuersationem, & præterea commiserationem, discernendi potestatem, in precatione alacritatem & constantiam, & eius in omnibus insignem fortitudinem? Num autem, cùm sic illius vitæ imitaretur institutum, non etiam fuit dignus illius charismatibus? Aut fuit quidem, sed non paribus? Nequaquàm: sed etiam illum re vera superauit in aliquibus. Verumenimuerò alijs interim omissis, quemadmodùm futura cognouit & prædixit, veridicè ostendemus, Euthymius in se exprimit virtutes Arsenij.

Eum videre valdè desiderabat Anastasius, cuius fidei credita erat custodia sacrorum vasorum sanctæ resurrectionis, eratque Chorepiscopus, fuitque simul discipulus & imitator sancti Passarionis. Cùm ergò teneretur tanto eius videndi desiderio, Philoppes Episcopo, & Cosmæ, cuius munus erat custodire cruces, illam pulchram communicat cupiditatem. Cumque eos assumpsisset, quinetiam alium quoquè Phidum, Phidi Episcopi nepotem (erat autem is adhuc ętate iuuenis, & in chorũ Lectorum cooptatus, qui etiam Cyriaco hæc tradidit & narrauit) cum eis proficiscitur ad magnum Euthymium.

Postquàm autem fuerunt iam propè Lauram, ab alijs quidem cùm nondùm peruenissent, ignorabantur: Euthymio vero arcano quodam modo eos aperuit spiritus. Cum ergò statim vocâsset Lauræ œconomum Chrysippum, Sint, inquit, tibi parata, quæ sunt ad accipiendos hospites necessaria. Ecce enim simul cum fratre tuo

ad

ad nos venit etiam patriarcha. Cùm autem ipsi iam aduenissent, diuiniore quadam contēplatione magnus correptus Euthymius, colloquebatur & disserebat cum Anastasio, tanquàm cum Patriarcha Hierosolymorum. Atque qui aderāt quidem omnes admirabantur: Chrysippus verò ipse quoquè obstupefactus, & ad aurem se inclinans Euthymij, Sed non est apud nos, inquit, Patriarcha ô venerande pater: Hic autem est sacrorum vasorum custos Anastasius. Vides quisnam sit eius vestitus? ostendens eius vestes. eæ autem erant splendidæ & sericeæ: quas quidem, inquit, non est fas Hierosolymorum Patriarcham induere. Cùm aliquo autem tempore se repressisset senex, & velutì ad se redijsset, Sed mihi crede, fili, inquit: Hunc vidi candida veste indutum, & quali decet indui Patriarcham, & existimo me non esse deceptum. Sed quod Deus præsciuit, id ad finem quoquè deducet. Sunt enim eius charismata minimè pœnitenda. Ille ergò hæc quidem dixit multis audientibus, & consecutus fuit rerum euentus.

Euthymius spiritu prophetico ventura indicat

Terebon ille, qui erat genere Saracenus, cum vxore habitans sterili, non gignebat liberos. quod quidem planè efficiebat vitam ei minimè vitalem, eratque causa doloris minimè tolerabilis. Accedit itaque aliquandò cum vxore ad admirabilem Euthymium, rogans, supplicans, quid non faciens ex ijs, quæ possunt mouere ad misericordiam, vt is ex natura solueretur defectus, & ei aperiretur matrix ad pariendum. Ille autem cùm ter eis iniecisset signum crucis, & deindè lapideū illum ventrē tetigisset, Abite, inquit, læti in Domino. Is enim vobis concedit, vt cernamini patres trium filiorū. Illi verò in sermone, tanquàm in re ipsa collocantes fidutiam, recesserunt pleni gaudio. Iam autem partûs quoquè tempus aduenerat, & primùm quidem parit Petrum quendam, patrem Terebonis, qui Euthymij familiaribus hęc verè & apertè narrauit. Cùm verò post hæc multum intercessisset temporis, veridicum Euthymij promissum alios quoquè duos fratres præbuit Tereboni.

Vide crucis signi efficaciam.

Frater erat in Laura, Romanus genere, nomine Aemilianus, qui bonam vitam exercebat, modestiamque ac moderationem vel maximè ex ipsa amplectebatur adolescentia. Ei noctù aliquandò, cùm esset dies Dominicus, inimicus ex carne bellum graue commouit. Cui cùm desperâsset se posse perpetuò resisterē, cessit & succubuit cogitationibus. Cùm ità se haberet, & ab ea perturbatione animi obsideretur, manè fit obuius sancto, venienti ad synaxim. Ex eo autem quidam teter odor exibat, qui grauem illam animi perturbationem illi magno significabat. Cùm eum ergò diuinus esset odoratus Euthymius, & cognouisset insidias, increpat malum dæmonem, qui ei exhibebat molestiam. Et statim frater quidem humì iacebat, seipsum conuellens, lacerans, & agitans, & spumam ore expuens. Ad eum autem multi quoquè conuenerunt monachi. Cùm itaq; lumen magnus iussisset afferri Euthymius, propterea quòd esset locus obscurus & tenebrosus, Videte fratrem, ô patres, inquit eis, quemadmodùm cùm ab ineunte ætate in virtute viueret, & temperantiæ curam ageret, nunc vexetur propterea, quòd parùm cesserit impudicis carnis cogitationibus. Efficiamini ergò illo meliores, & ex supplicio illius lucrifaciatis. Cæterùm Deum, inquit, rogemus, vt is à talibus liberetur insidijs. Et ille quidem statìm pro fratre est precatus. Locus autem fuit statìm totus tetro odore plenus, velutì ardentis cuiusdam sulfuris, & tetrum illum odorem vox est consecuta: Ego sum, dicens, spiritus fornicationis. & deindè surrexit frater temperans & sanæ mentis, vt qui ex illo tempore sit ipse factus, sicut diuinus Apostolus vas electionis.

Aemilianus infestatur à fornicationis spiritu.

Circa illud autem tempus cùm terra laboraret siccitate, propterea quòd non plueret, adeò vt esset quidem cælum super caput, prout dictum est, æneum, terra autem subtùs ferrea: & quæ erant in Laura cisternæ, essent intùs aridæ & plenæ puluere: valdè afflictabantur fratres, & cum magno accedentes Theoctisto, magnum rogabāt Euthymium, (sciebant enim, quanta eius esset ad Deum fidutia) vt cælum per preces aperiret, & illinc aquam ad eos deportaret, qui siccitate mirandum in modum laborabant.

Deut. 28.

Ille autem id non in animum inducebat, eam rem vocās Dei disciplinam & inflammationem inuectam propter peccata. Viæ enim tuæ, inquit diuinus Hieremias, & tua studia hæc tibi fecerunt. & propterea fortè nè me quidem exaudiet rogantem eius benignitatem. Nè ores enim, inquit rursùs idē Propheta, pro hoc populo, & nè roges pro

Ierem. 4.

Ierem. 7.

pro eis,quoniam te non exaudiam. Et hæc quidem D. Euthymius,differens de eo Deum rogare,propter suam insignem modestiam. Cùm autem intenderetur flagellum, siccitasque & pluuiæ inualesceret defectus, & deinde etiam vici, qui erant circuncircà,grauiori premerentur necessitate: quoniam erat dies octauus sanctorum Theophaniorum,& iam aduenerat dies præfinitus,quo is exibat in vastam solitudinem,innumerabilis quidem ad eum confluit multitudo, cruces habens in manibus, & Kyrie eleison,id est, Domine miserere, de more,nõ ore solùm, sed labris quoquè cordis inuocans. Ille autem illorum flexus precibus,ad eos egreditur. Mihi quidem, dicens, ô fili,nullum est ad Deum certa fidutia, & cum liberè alloquendi audacia, vt qui sim peccator,& plùs quàm vllus alius,eius opùs habeam clementia: & maximè tali eius in nos irę tempore,nimiæ fuerit meæ audaciæ,Deo preces offerre, qui, vt ait diuinus Esaias,dat panem afflictionis & aquam angustam: Qui aperiet,& non erit qui occludat: & claudet,& non erit qui aperiat. Peccata enim nostra inter ipsum & nos separant. Inquinauimus eius imaginem, templum polluimus, seruimus libidinibus & varijs voluptatibus, inuidiæ & auaritiæ hæremus: ei exosi euasimus, dum alter alterum odimus. Verumenimuerò quoniam benignus & clemens est nobis Dominus, qui sola indiget occasione, & abundè protinùs omnem effundit misericordiam, supplices ei procidamus,& eum vehementer oremus: & scio fore, vt nobis ignoscat, & quod suum est faciat, & nobis decernat irrigationem, & nostri paternam curam gerat. Est enim propè Dominus omnibus inuocãtibus eum, inquit diuinus Dauid, in veritate. Eo autem adhuc loquente,illi veluti vna lingua & voce respondentes, Ipse,dixerunt, ora pro nobis ô pater. Voluntatẽ enim eorum,qui ipsum timent,facere nouit omninò Dominus.

Nota hic antiquitatẽ litaniarum.

Esa.30. Esa.22. Esa.59.

Psal.144.

Cùm hęc & quæ sunt eiusmodi,non posset diuinus despicere Euthymius, & populo quidẽ præcepisset,vt intensè orarent,ipse autem assumpsisset ex monachis eos,qui erant præsentes,ingreditur cum ipsis oratoriũ: cumq; seipsum humì proiecisset,Deum orabat cum lachrymis. Deus verò exaudijt orationem,statimque audiebatur quidem sonus vehementis spiritùs, & aër implebatur nubibus, & erumpebant tonitrua, vehemensque magno impetu cadebat pluuia, & affluentibus aquis, terra inebriabatur. Cùm ille ergò humo surrexisset,& se turbis ostẽdisset, Eccè, inquit,Dominus vestris precibus exauditis,visitauit terram sua visitatione,& eius sulcos inebriauit, & vt eam ditaret multiplicauit. Benedicet autem coronam anni huius supra alios,& implebuntur quidem campi pinguedine: pinguescẽt verò speciosa deserti,& valles multiplicabunt frumentum,& accingentur colles exultatione. Ille autem cùm hęc dixisset,dimittit multitudinem. mox verò secutus quoquè est euẽtus prædictionis, & terra lætata est,in suis visceribus germinans. Illa certè vehemens pluuia vsqueadeò deorsùm cecidit,vt eum diù prohibuerit,quo minùs secederet in solitudinem. Quid ergò: Hæc'ne sufficiunt ex bonis Euthymij? an pijs damnum animis afferemus, si bonorum illius factorum reliqua prætermiserimus? Sunt ergò illa quoquè narranda, quæ mihi Iohannes,silentiarius,inquam,& Episcopus, & Thalelæus presbyter (ij autem adhuc in Laura beati Sabæ se exercentes adsunt)tradiderunt.

Psal.64.

Dicebant enim,quòd & multis alijs,& ipsi quoquè diuino patri Sabæ hic vir admirabilis fuit admirationi: quòd scilicet cùm tanta esset eius moderatio & lenitas, pro rectis Ecclesiæ dogmatibus tantum zelum attulerit, vt idem re vera esset mitis & pugnator: & vt semel dicam, aduersùs omnes quidem, qui non rectè sentiunt, magno erat & ardenti zelo: maximè autem Manichæos, & eos qui nugas tuentur Origenis. Qui cùm multi tunc essent in locis,quæ sunt circa Cæsaream,& ad ipsum etiam venirent pietatis prætextu,erat tanquàm leo aduersùs vulpes, sermone inexpugnabilis,& qui sustineri non poterat: quæ ex diuinis scripturis sumebantur demonstrationibus, eos validè comprimens & suffocans:&,vt ait Hieremias, vt ipsi ex gloriatione afficerentur pudore, efficiens, quæ apud eos fabulis iactatur, præexistentiam & restitutionẽ oĩbus viribus euertens & deprimens. Quinetiam aduersùs eos,q Arrij & Sabellij laborabãt insania,ingẽtis erat spiritùs,& eos,vt ait Propheta,pfecto plequebat odio. Septuagesimo aũt & quinto anno ętatis magni Euthymij, congregata fuit Synodus Chalcedone,in quam omnes ferè totius orbis terrarum vndiquè conuenerunt Pontifices. Eos enim ad conueniendum vocabant,quæ Ephesi scilicet innouata fuerant,à Diosco-

Manichæos & Origenistas auersatur Euthymius.

Psal.138.

Synodus Chalcedonensis.

Dioſcoro, inquam, Alexandrino, quem ſimul cum ijs, qui illius tuebantur dogmata, è ſacris eijciunt catalogis, & accuratum fidei decretum expoſuerunt. Ei autem ſynodo inſignis quoquè Euthymij diſcipuli intererant, Stephanus Iamneæ, & Iohannes Epiſcopus Saracenorum, cùm Petrus quidem iam è vita exceſſiſſet: qui eum autem ſecutus eſt Auxolaus, Dioſcoro acceſſiſſet, & ideò magno, proh dolor, Euthymio inuiſus vitam finijſſet. Ij ergò, Stephanus ſcilicet & Iohãnes, cùm Synodo intereſſent, quoniam fidei decretum iam erat mandatum literis, id ſtatìm arripientes, quàm potuerunt celerrimè accedunt ad Euthymium. Quanam de cauſa? Volẽtes ſcire, an ipſe quoquè conſentiret ijs, quæ ſcripta fuerant. Non mediocriter enim eos terrebat id, quod Auxolao acciderat: neque ſciebant an aſſentirentur, an differrent, priusquàm ſcirent illius ſententiam. Poſtquàm autem ille legiſſet, & quæ ſcripta erant, rectè ſe habere inueniſſet, & concinere rectæ regulæ veritatis, perſuaſit repentè fama totam ſolitudinem, quòd magnus quoquè Euthymius ſequatur Synodum Chalcedonenſem.

Theodoſi⁹ pſeudomonachus oppugnat Synodũ Chalcedonẽ.

Hoc autem omnes propemodùm monachos ad eam attraxiſſet, nisì quidam Theodoſius, habitu quidem monachus, moribus verò præſtigiator importuniſſimus, & mente corruptiſſimus, veniens in Palæſtinam, cùm de dicta Synodo quædam improbè confinxiſſet, quòd euerteret quidem dogma rectæ fidei, introduceret autẽ vel potiùs reuocaret dogmata Neſtorij, cœpit Eudociam, quæ tunc verſabatur in Paleſtina: & per ipſam induxit omnes monachos: & deindè etiam ſedem Hieroſolymitanam inuerecundè, ô iuſtitia, & impudenter inuadit, & cùm ex poteſtate accepiſſet facultatẽ, bellum gerit aduersùs diuinos canones & leges: hincque factum eſt, vt homines probi & moderati à ſedibus & ſacris expellerentur, & nonnulli etiam ab eo interimerentur, & manus ſceleratas Pontificum ſanguine proh dolor pollueret: malefici autem & præſtigiatores, & peſtes, & carcetibus potiùs digni quàm ſedibus, ſacrorum interpretes crearentur & ſacerdotes, & apud hunc ſceleratum & exitioſum hominem magnam aſſequerentur potentiã. Cùm verò ipſe ſic haberet omnes monachos à ſe pendentes, & eos duceret quò vellet, ij ſoli, qui erant magni ſectatores Euthymij, fugiebant eius communionem, tanquàm aliquod ſcelus & piaculum. Quoniam autẽ eum quoquè tentabat impius Theodoſius, & ad ſe accerſebat, illo nè ipſius quidẽ ſermonem audire ſuſtinente, rursùs ad eum mittit legationem, Elpidium & Gerontiũ: quorum vnus quidem magni Paſſarionis, alter autem beatæ Melanes erat ſucceſſor, rogantes vt ſi ad ipſum nollet venire, conuenirent tamen vterque in locum aliquem, & de ijs, quæ vterque haberet, inter ſe differerent. Ille verò ad hęc grauiter exclamans, Abſit, inquit, vt aut iniuſtè fuſo ſanguini ſacerdotũ, aut hęreſi communicẽ cum Theodoſio. Illi autem, ſed neceſsè eſt, inquiunt, vt tu communices Neſtorio, quoniam & is duas tuetur naturas: quod quidem nè in hodiernum quidem diem ab aliquo accepimus, & eum ſecuta eſt Chalcedonenſis Synodus.

Nota calumniam.

Magnus autem reſpondens Euthymius, Quæ ab ea quidem Synodo ſunt ſtatuta, nõdùm, inquit, ſingulatìm cõſideraui omnia: ſed quòd attinet ad decretum ab eis expoſitum, non poſſum ea, quæ illi viſa ſunt, repræhẽdere. Statuit enim ipſa quoquè ſequi ſententiam trecentorum decem & octo ſanctorum patrum, qui Niceæ conuenerunt: & ſuadet amplecti Synodum centum & quinquaginta patrum, qui congregati fuerunt Conſtantinopoli: & iubet eos ſequi, qui Epheſi conuenerunt aduersùs impium Neſtorium. Cyrillum autem Alexandriæ Epiſcopum ſibi adiungit, tãquàm qui ſit eiuſdem ſententiæ, & rectæ ſententiæ fatetur eſſe magiſtrum. Deiparam ſanctam virginem libera lingua nominat, & vnigenitum Dei filium ex ea natum eſſe aſſerit: ſine tempore quidem & ſine corpore ex patre, in tempore autem & ſecundùm carnem ex matre, vnum Chriſtum, qui à nobis inconfuſè, immutabiliter, citra diuiſionem in duabus naturis cognoſcitur: & propter eos, qui audent quandam inducere diuiſionem in inexplicabili & arcana vnione, quæ in hypoſtaſi ſeu perſona facta eſt in vtero: & eos, qui per conuerſionem dicunt carnem factam eſſe Dei Verbũ, & vnigeniti carnem aſſerũt eſſe eiuſdem eſſentiæ cum diuinitate: & alioquì propter eos, qui nõ confitentur verbi factam eſſe carni vnionem in hypoſtaſi, ſed per confuſionem, & coaleſcentiam. & deindè etiam συνουσίωσιν, hoc eſt, ſimul iunctam eſſentiam, impiè & prodigiosè affirmant. qui quidem diuinitatis & carnis dicunt vnam fuiſſe naturam, adeò vt ſi ea ſpectentur, quæ ab illis dicta ſunt præter rationẽ, non poſſit ſeruari id, quod eſt Chriſti

Christi patibile, propter diuinitatis impatibilitatem: neque id quod est impatibile, propter patibilitatem ipsius humanitatis. Conuenienter ergò instituto huius rectæ sententiæ, illud, In duabus naturis, decreto additum est à Synodo: non tanquàm seorsùm & per partes Christum diuidens, sed eundem in vtroq; confitens, & vtrunque in eodem.

Hæc persequente Euthymio, laudabat quidem Elpidius, & fatebatur rectè habere, quę dicta fuerant, etiamsi non recesserit à communione Theodosij, & statìm ostendit mutationem: Gerontius autem manebat in eadem sententia: & sic reuersi, minimè inter se consentienres, Theodosio responsa annunciant. Cùm ille verò hæc audijsset, quoniam in Palęstina iam omnia obtinebat, maius studium adhibebat, vt eũ in suam nassam traheret: magnoque Euthymio assiduè tendebat laqueos, & eum inescabat, & quotidiè aliquos ad eum mittebat, qui bona scilicet suaderent & vtilia, nempe vt discederet ab ijs, quæ rectè & piè sibi visa fuerant: Theodosio autem assentiretur, & amplecteretur illius communionem. Ille verò, quòd ij quotidiè venirent, ægrè ferens, quid facit? Cùm qui sub ipso erant, omnes fratres conuocâsset, & eis præcepisset, vt diligenter cauerent, vt nullo modo cederent, nec assentirentur malę Theodosij sententiæ: sed potiùs ora obstruerent eorum, qui sic sentiunt, & pro viribus deducerent ad veritatem: nũc quoquè recedit in vastã solitudinem, cùm effecisset, vt multi quoq; alij imitarentur secessum. Erat autem illic quidam magnus Anachoreta, qui nupèr quidem venerat è Lycia, vocabatur verò Gerasimus: qui cùm omne vitæ institutum, quod Monachos decet, in patria ostendisset, multos quoquè passus erat sudores aduersùs spiritus nequitiæ. Is ergò cùm pulchrè exerceretur in ea, quæ est ad Iordanem, solitudine, & sæpè dæmones percuteret, pulsatur ipse quoquè, vel potiùs supplantatur ab eorum improbitate, & abducitur ab hæreticis. Cùm autem ab omnibus ferè Anachoretis audiret de Euthymio, ijsque, quæ de eo sermone celebrabantur, aures haberet oppletas, aliquandò ad eum venit in Ruban: cumque cum eo diù esset versatus, & illius linguæ bibisset fluentum suauissimum, veluti quendam morbum euomit hæresim, & ad sanam fidẽ reuertitur, quòd deceptus esset, magna ductus pœnitẽtia, & cor vanis corruptum sermonibus, doloris stimulo castigans & puniens. Hunc autem ipsum alij quoquè consecuti sunt Anachoretæ, Petrus cognomine Gurnitis, & Marcus, & Iulon, & Syluanus, & ipsi quoquè Theodosij noxiam sectabantur cõmunionem. *Theodosius impi⁹ venat Euthymiũ.*

Cùm autem secundus post hæc annus intercessisset, ex hominibus quidem excedit Theodosius: à Ruban verò ad Lauram redit magnus Euthymius. & aliquandò quidẽ vno sabbatorum, ille quidem Deo ministrabat, & ei incruentum obtulit sacrificium: Domitianus autem adstabat ad dexteram cum mystico illo ventilabro, cùm iam esset peragenda ter Sancti glorificatio, Terebonque Saracenus, & Chrysippi frater Gabriëlius, alter quidem propè, alter verò stãs intrà aram, (ô magnam Christe tuam in Euthymium gratiam) vident ignem, veluti in quodam diffusum linteo, desupèr descendentem, quinetiam ipsum magnum Euthymium, & cum eo Domitianum intùs complexum, sic circa ipsos permansisse ab initio ter Sancti vsque ad completum sacrum ministerium. Terebonem autem ait metu correptum & exterritum ab ara recessisse, & non ampliùs audacter & temerè esse ingressum adyta: sed in templi constitisse vestibulo cum magna in synaxi reuerentia, vt mihi posteà narrauit Cyriacus Anachoreta, qui hæc audierat à Terebone & Gabriëlio qui viderant. Non hoc autem solùm, sed hæc quoquè mihi retulit de Gabriëlio, quòd esset quidem natura eunuchus. post viginti verò & quinque annos accedebat tunc primùm ad synaxim fratrum. Prętereà hoc quoquè mihi renunciatum est à Patribus, à Deo datum esse Euthymio, vt internos animi motus ex externo adspectu veluti per quoddam speculũ intelligeret, & accuratè cognosceret, & cum quibusnã decertaret cogitationibus, & quasnam quidem superaret, à quibusnam autem maligni instinctu superaretur. *Incruentũ missæ sacrificium.* *Euthymius videt secreta mentiũ.*

Aiunt verò eum quoquè aliquandò dixisse quibusdam fratribus, qui cum eo seorsùm versabantur, quòd sæpè videret terribilem Angelorum visionem, vnà secum DEO ministrantem & sacra contrectantem, & quòd in Dominici corporis sumptione, aliquos quidem ex ijs qui accedebant, videret ab ipsa illuminari, aliquos autem veluti obscurari & morte affici, quicunque scilicet erant indigni ea luce & splen-

dore. Quamobrem non cessabat testificari fratribus, & illud Apostoli optimè admonere, vt vnusquisque attendat & seipsum probet, & sic cum tremore sumat panem & calicem, cùm benè sciat is, qui accedit, quòd iudicium sibi comedit & bibit, qui ea indignè sumit. Propterea enim statim quoquè, cùm hoc primùm offert sacerdos sacrificium, multitudinem veluti præmunit & iubet vt caueat, Sursùm habeamus corda, eis acclamās: & cùm ab illis ꝓmissum acceperit, sic audet deincèps offerre oblationem. Qua etiam perfecta, ille etiam rursùs manus in cęlum tollens, & ostendens esse dispensatum pro nostra salute mysterium, clara voce sic dicit: Sancta sanctis. perindè acsi dixerit quispiam: Quandoquidem ego sum homo æquè àc vos patibilis, ignorans queēadmodùm vnusquisque vixerit: propterea hoc antè apertè testificor, & hanc communem probationem vestræ suggero conscientiæ. Si quis captus fuit ab odio, & iniuriæ acceptæ recordatione: Si quis ab inuidia, aut ira, aut superbia: Si quis à maledicto, aut à turpi sermone, aut ab improba cupiditate, aut ab aliquo alio vitio fuit cōpræhensus, nè priùs accedat, quàm per pœnitentiam à scelere fuerit expiatus. Hæc enim sancta, inquit, non prophanis, sed sanctis exhibentur. Quicunque ergò vestræ cōfiditis cōscientię, ad eum accedite, & illuminemini, & vestri vultus nequaquàm pudore afficiantur. Sed nescio, quomodò dulcedo doctrinæ Euthymij me vel nolentem assumens, præcedentium abrupit consequentiam, & vt induceretur perturbatio, propemodùm effecit. Necessè est ergò, vt vos narrationē reuocetis rursùs in memoriam.

1. Cor. 11. *Ante eucharistiā agenda pœnitentia.* *Psal. 33.*

Capta ergò fuit, vt iā antè ostendimus, improbi Theodosij laqueis beata Eudocia, & à catholica communione sciuncta, & decæterò toto studio contendebat aduersùs Orthodoxos. Induxit autem omnes quoquè Monachos, qui habitabant in solitudine & in sancta ciuitate, & persuasit vt eadem, quæ illa, tuerentur & probarent. Postq̄ verò iustitia aggressa est Theodosium, & ille quidem procùl abest, Iuuenalis autem suam sedem recipit, & ea dissoluuntur, quæ ecclesijs afferebant molestiam, Valerij fratris & Olybrij generi sæpè mittūtur literę ad Imperatricem hac de causa, vt Eutychianistarum relicta communione, sequatur ea, quæ decreta fuerunt ab Ecclesia catholica. Illa autem primùm quidem cunctabatur, & differebat mutationem: neque sciebat, quemadmodùm dimitteret ea, quæ sibi visa fuerant. Postquàm verò intellexisset suum generum fuisse in Thracia interemptum, filiamque & eius filias esse in potestate hostiū, & captiuos abduci Carthaginem: corde valdè sauciata, & rerū charissimarum amissione ea esse repensa arbitrata, inuenit calamitatem magistram eius quod rectè habet, (Ipsa enim, inquit, tua disciplina me docebit:) & ad rectā & veram fidem ꝑ illā deducta, statuit deincèps viris diuinis vacare, ab eis instructa, & vtens ducibus ad salutem. Et ideò Anastasium Chorepiscopum cum quibusdam alijs, qui ei inseruiebant, mittit Antiochiam ad Simeonem κιωνίτην, id est, in columna habitantem, qui erat multo altiùs sublatus virtute, quàm columna, & verè totius orbis miraculum: ei scopum cordis per literas significans, rogansq; vt ab illo rursùs acciperet, quænam sua esset sententia. Quidnam autem respondit? Scias, inquit, quòd malignus videns opes tuarum virtutum, expetiuit te vt cribraret sicut triticum, & per pestiferum illū Theodosium piam ac religiosam tuam corrupit animam. Sed esto bono animo. Non enim defecit fides tua. Mihi autē succurrit hoc valdè admirari, quòd cùm sit tibi fons propinquus, ipsum quidem despicis, procùl verò quæris eandem aquam haurire. Habes autem diuinum Euthymium, cuius sequens doctrinam, non aberrabis à salute.

Gensericus capta Roma id fecit.

His auditis, non fuit negligens Eudocia, neque supina in boni inquisitiōe. Sed cùm statim de viro inquisijsset, & intellexisset ei esse prohibitum ad ciuitatem aliquam accedete, turrem in solitudine, quæ vergit ad Orientem, in altissimo ædificat promotorio, quòd nō plùs quàm triginta stadia distat à Laura. Et illa quidem in eam ascendit, vt nullo prohibente, frueretur ad satietatem doctrina Euthymij. Statim autem mittit ad eum querendum Cosmam crucis custodem, & qui à me superiùs dictus est, Anastasium Chorepiscopum. Illi autem cùm ardenti mandato æquè vehemens ad parēdum studium attulissent, in Lauram quidem protinùs perueniunt. Cùm verò accepissent eum non adesse, sed iam diù antè transijsse ad Ruban, ne sic quidem à cœpto destiterunt: sed cùm simul beatum accepissent Theoctistum, ad eum abeunt, & eum vehementer simul orant & obsecrant, & tandem persuadent, vt ad turrim veniat, vbi nunc est ædificatū Scholarij monasterium. Cùm eum autem vidisset Imperatrix Eudocia, non

Eudocia ad se accersit Euthymiū.

non leuiter adſpexit,ſed vt qui æſtate aquam ſitit, & ad illius pedes præ gaudio procidens,Nunc cognoui,inquit,quòd Deus me viſitauit. Ille autem cùm eam ſolita impertijſſet benedictione, Sed oportet, inquit, ô filia,te tibì deincèps attendere,& in futurum diligenter cauere.Nam quoniam vel parùm abducta fuiſti vnà cùm Theodoſio,propterea tibi moleſta euenerunt in rebus chariſſimis Sed vt per totam vitam abſtineas ab hac à ratione aliena contentione,oportet te præter tres ſanctas & oecumenicas Synodos, nempe Nicenam, quæ conuénit aduersùs Arrium, & Conſtantinopolitanam,quæ ipſa quoquè congregata fuit aduersùs Macedonium, & Epheſinam priùs aduersùs Neſtorium,accipere etiam decretũ,quod fuit editum ab ea, quæ nunc fuit cõgregata Chalcedone: & cùm te ſeparâris à cõmuniõe Dioſcori,Iuuenali Hieroſolymitano Archiepiſcopo omninò cõmunicare,& cũ eo omninò cõſentire. *Proſternit ad pedes Euthymij.*

Cùm hæc quidem dixiſſet,& precatus eſſet pro Imperatrice, & deindè ei vale dixiſſet,recedit. Illa autem ſtatim re ipſa eſt executa ea,quæ mandata fuerant: ſanctamque ingreſſa ciuitatem,Iuuenali & catholicæ communicat eccleſiæ,magnamq; & frequẽtem inducit multitudinem Monachorum & laicorum, vt quæ ſicut diſſenſionis, ità etiam communionis optimum fuit exemplum. Quorum fuit etiam vnus Archimandrita Elpidius.Nam Gerontius cùm in malo maluiſſet conſeneſcere, non ſibi ſolùm, ſed multis quoquè alijs fuit cauſa interitûs.Cui viam ſimilem & ſimiliter ducentem ad exitum duo quidam ingreſſi ſunt Elpidij cõuentûs Marcianus & Romanus, & cõſtruxit vterq; monaſteria: Vnus quidem circa ſanctam Bethleem, alter verò in vico Theocorum. Et beata quidẽ Eudocia accerſit è Laura fratres cuſtodis crucis, nempe Chryſippum & Gabriëlium,& efficit vt ordinẽtur Preſbyteri. Et Chryſippus quidem cùm fuiſſet in preſbyteratu inſignis.reliquit ſcripta digna,quæ mandentur memoriæ. Gabriëlio autem committit præfecturam monaſterij Stephani protomartyris. Baſſa autem pia & Dei amans,cùm Andream fratrem Stephani Iamneæ Epiſcopi è Laura accerſiuiſſet,eum paſtorem efficit & præfectum monaſterij,quod ab ea fuerat ædificatum: ædificatum autem fuerat in nomine Menæ martyris. *Redit ad Eccleſiam.*

Octogeſimo verò & ſecundo anno ætatis Euthymij,accedit beatus Sabas, cùm adhuc eſſet iuuenis,& nec barbæ quidem primam haberet lanuginem, quæ genas contegeret,rogarq; vt ſub eo maneret, & ſub eo ſe in virtute exerceret. Ille autem primùm quidem accipit,Domitiano verò tradit diſcipulo.Deindè cùm eum acceſſiſſet, Non oportet,ô fili,inquit,te,cùm ſis adeò iuuenis & imberbis,in Laura verſari. Magis enim expedit,vt qui tales ſunt,vitã degãt in coenobio.Cùm hęc dixiſſet,per quendam ex fratribus eum tranſmittit ad beatum Theoctiſtum,dicens: Accipe adoleſcentem,& diligenter ſub te ſimul exerceatur & educetur.Nam vt mihi videtur,in exercitationis inſtituto & in rectis factis erit inſignis. Atq; ille quidem hęc de Saba prędixit, prædictionem autem congruens quoquè conſecutus eſt exitus. Non eſt enim nunc, non eſt,non vrbs, non regio,non ſolitudo, in qua illius diuini viri res non celebrentur,& ſimul ei qui dicit,& ijs qui audiunt,voluptatem afferant. Quorum quidem non par eſt in trãſitu meminiſſe inter res geſtas Euthymij: ſed ſi Deo placuerit, de ijs opus integrum conſcribemus,quandoquidem neq; pium eſt,neq; ſanctum, gentilium quidem vitam apud externos columnis honorari & ſcriptis: nos autem tam præclara facta virtutis digna iudicare ſilentio,& æterna damnare obliuione. Oportet autẽ etiam de magno tractare Geraſimo,& quales ipſe dederit regulas & formas ijs,qui ſub ipſo exercebãtur,& velutì condimentũ adtexere narrationẽ,q̃ magnã vtiq; habet vtilitatẽ. *Sabas venit ad Euthymium.*

Hic ergò magnus Geraſimus,qui Iordanis ſolitudinis ciuis ſimul fuit & patronus, cùm maximam illic Lauram,quæ non pauciores quàm ſeptuaginta Anachoretas habebat,conſtruxiſſet,& præterea coenobium in medio eius optimè collocâſſet, curabat vt qui introducebantur quidem Monachi, manerent in coenobio, & vitam monaſticam exercerent: Qui autem crebris & longis ſe laboribus exercuërant, & ad perfectionis menſuras iam peruenerant,eos in ijs,quę vocantur,cellis collocans,ſub hac iubebat viuere regula,vt quinque dies hebdomadæ vnuſquiſq; in ſua cella ſileret, nihil guſtans quod eſſet eſculentum,niſi panem & aquam & dactylos. Sabbato autem & Dominica venientes in eccleſiam,cùm participârint ſanctificata, cocto vterentur in coenobio,& ſumerent parùm vini. In cella verò nulli permittebatur aut ignem accendere,aut coctũ guſtare. Nihil aũt poſſidere tantæ erat eis curæ,quantæ nihil aliud: *Laura & coenobium Geraſimi.* *Nota abſtinentiã, &c.*

& humilitate maximè ornabantur. Vnusquisque verò laborem suarum manuum, qui per hebdomadam ab eis factus fuerat, sabbato ferens in cœnobium, circa crepusculum Dominicæ, hebdomadæ sumptus rursùs accipiens, panes, inquam, & dactylos & aquam in vase aliquo & palmas, rursùs redibat in cellam. Erant autem adeò remoti ab omni solicitudine, & à negocijs humanis ità disiuncti, vt nihil haberent præter ea, quibus induebantur, adeò vt non esset secundus amictus. Stratum autem quid erat aliud, quàm storea? & quæ solent appellare centonium & embrymium, & vas fictile ad aquam: quod quidem simul sufficiebat ad potum & ad palmas irrigandas.

Hæc lex autem eis est optimè tradita à Gerasimo vt, exeuntes cellas, dimitterent apertas, vt liceret ei, qui vellet, ingredi, & quod vellet accipere ex illis vilibus & ad vsum necessarijs, nemine prohibēte, quinetiā ipsi quoquè cernerentur viuentes Apostolicè, & esset eorum quoquè, qui habitabant in solitudine, eis consimiliter cor & anima vna: quandoquidem nemo ex ijs, quę habebat, iudicabat esse aliquid proprium, sed omnia eis ex ęquo esse communia. Porrò autem hoc quoquè dicitur de Anachoretis, quòd cùm quidam ad eum accessissent, & peterent vt sibi liceret aquam calefacere, & coctum sumere, & ad lucernam legere, magnum respondentem Gerasimum, dixisse: Si sic vultis viuere, multo magìs expedit, vt vos viuatis in cœnobio. Ego enim nequaquàm permittam toto meæ vitæ tempore hoc fieri apud Anachoretas. Adeò vt cùm Hierichuntini audirent eorum, qui erant apud Gerasimum, esse adeò arctum & omnis solatij expers vitę institutum, esseque admodùm asperum & violentum, hanc sibi legem tulerint, vt Sabbato & die Dominico ad eos abirent, & eis non modicam afferrent consolationem. Sed hoc quidem est laus Hierichuntinorum & euidens argumentum animarum virtutis amantium.

Act. 4.

Cùm autem multi ex ijs, qui sub hoc magno Gerasimo erant, decertatoribus, viderent multos mundanos cum hoc proposito & scopo ad se venientes, tantùm abest, vt eis gratus & iucundus esset eorum aduentus, vt nec eos quidem in regione omninò videre aut tolerare possent: sed potiùs vt valdè læsuros eos fugerent & declinarent. Illi enim pulchrè sciebant, perfectæ temperantiæ matrem esse abstinentiam, vt quæ possit & turpes expellere cogitatiōes, & somni leuare grauitatem: Vt qui non solùm verbis, sed etiam factis hoc à patre optimè didicissent. Hi enim illum dicebant tanti fecisse abstinentiam, vt quadraginta ieiunij dies ieiunus transigeret, contentus sola sacramentorum participatione. Cùm sic vixisset Gerasimus, & ijs, qui sub eo erant, fuisset exemplar virtutis & occasio salutis, cōmunis aduenit finis, quinto mensis Martij, indictione tertiadecima, in consulatu Zenonis Augusti secundo. Nobis autem rursùs redeundum est, vndè digressi sumus.

Abstinētiæ vis.

Mira abstinentia Gerasimi.

Cùm iam tunc Leo pius & Christi amans, Marciani successisset imperio, Timotheus quidam cognomine Aelurus, totam concutiebat & conturbabat Alexandriam. Deindè autem cùm ipsum quoquè Patriarcham ciuitatis (ô iniquas & impias manus) in diuini baptismatis piscina interfecisset, sedem audacter & impudenter inuadit. Cùm ergò in Aegypto omnia essent plena turba & tumultu, duo quidam Anachoretæ, quibus nomen erat Martyrius & Elias, vnus quidem Cappadox, alter verò Arabs, profecti ex monte Nitriæ, ad magnum illum veniunt Euthymium, & vnusquisque eorum in cella separata apud ipsum longo tempore sunt versati: quos quidem hic vir diuinus amplectebatur lege amicitię, & assiduè inuitabat ad collocutionem, & ad Cutilam & Ruban secessus & descensus, eos quoquè similiter faciebat participes. Cum quibus & vnà cum Gerasimo & alijs deincèps Anachoretis, sanctę illę manus vnaquaque Dominica intemerata sumebant sacramenta. Præuidit autem magnus Euthymius perspicaci oculo animæ ea, quæ erant euentura Martyrio & Elię, nempe fore, vt Iacobi, qui clarus erat in choro Discipulorum, vnusquisque eorum sedis sit successor futurus.

Proterij cædes.

Post hæc verò Elias quidem cùm descendisset in Hiericho, ædificat sibi cellam ante ciuitatem: quę accessionibus ab eo factis paulatìm dilatata, trāsmutata est in ea, quæ nunc cernuntur, monasteria. Martyrius autem speluncam quandam ad Occidentem, quæ quindecim stadijs distat à Laura, ingreditur: & cùm satis temporis in ea permansisset, magnum quoddam & insigne is illic quoquè construit monasterium. Sequenti autem anno Iuuenalis quidem Patriarcha quartodecimo anno eius patriarchatûs ex hac

Iuuenalis episcopi mors.

hac vita excedit: Anastasius verò cõmuni omnium suffragio ad sedem illius promouetur, de quo Euthymij fuerant prędictiones, & de eo veræ promissiones. Quarum is statim recordatus, Pheidum, qui in Laurã cum ipso accesserat, & illas audiuerat prædictiones, ordinat Diaconum, & rursùs ad magnũ illum mittit Euthymium vnà cum custode crucis, & prophetiæ significans euentum, & rogans vt sibi permitteretur ad eum descendere. Is autem dat hęc responsa: Ego quidem semper desidero vestram videre perfectionem, & sic lucrum consequi spiritale. Sed prior quidem vester aduentus erat ab omni turba remotus, & separatus ab omnibus negocijs. Nunc autem vestri magistratûs magnitudo dat vobis alium locum & ordinẽ, Deo ità volente. Quãobrem longè meam superat imbecillitatem vestra scilicet pręsentia. Rogo ergò te, nè ampliùs vexeris huc iter suscipiendo. Sin minùs, ego quidem te venientem prõmpto & alacri animi studio accipiam, & deindè necesse erit, vt non possim alios ampliùs repellere, nec potero deincèps ampliùs hîc versari, vt qui ab eorum, qui accedunt, sim opprimendus multitudine. Sed quæ ad magnum quidem spectant Patriarcham, sic habent. Vult autem nunc oratio, vt reuertamur ad Terebonem.

Hic ergò Terebon præfectus Saracenorum, cùm aliqua de causa venisset Bostras, & à quodam suo collega per calumniã esset accusatus, ab eo, cui commissa fuerat regionis administratio, compræhensus fuit & coniectus in carcerem, in quo habitare fuit longo, quod intercessit, tempore condemnatus. Cùm autem sycophantiæ actum magnus cognouisset Euthymius, scribit ad Antipatrum, qui tunc regebat ecclesiam Bostrenorum, vnà cum literis mittens Gaianum fratrem Stephani episcopi Iamneæ, vt omnem adhiberent diligentiam, vt Terebon liberaretur à vinculis. Ille verò cùm accepisset literas, & excepisset Gaianum, & liberâsset quidem Terebonem ab omni accusatione, & sumptum, quo erat ei opùs ad iter conficiendum, ei suppeditâsset, ad magnum mittit Euthymium. Gaianum autem, veluti quasdam scintillas virtutis Euthymij, statuit retinere, eumq; Medaborum ordinat Episcopum.

Terebon episcop. cõpræhenditur.

Beata autem Eudocia cùm quàm plurima templa Deo ędificâsset, Gerõtocomiaq; & Ptochotrophia, & monasteria, quæ ne facilè quidem possunt numerari, piè cõstruxisset, iussit in quodam ex ijs templis, quæ erant ab ea ædificata, quod est sacrum Petro principi Apostolorum, situm autem est è regione Lauræ Euthymij, non distans minùs quàm viginti stadia, cisternam valdè profundam simul & latam fodere gratia alicuius vsûs necessarij. Cùm autem aliquandò venisset ad eam spectandam, videt Lauram Euthymij positam in media solitudine, & quemadmodùm cellæ fratrum erant à se inuicèm seiunctæ: & cùm illud scripturæ apud se cogitâsset, Quàm pulchri sunt pedes Iacob, tabernacula Israel, & ex eo anima esset valdè compuncta, ad eũ statìm mittit Gabriëlium, rogans vt sibi permitteretur ad eum accedere, & frui illius sermone & doctrina, & simul etiam Lauræ, eiq; dare reditus, habebat in animo. Causa autem erat, vt fratribus daretur decæterò sufficiens necessariarũ rerũ suppeditatio. Ille verò eam sic priùs compellat: Cùm tuus decessus sit in foribus, cur solicita es ô filia, & distraheris circa plurima? Illa sint tibi solùm parata, quæ pertinent ad excessum ex hac vita. Nostrí autem nè memineris, quantùm ad reditus & pecunias: sed communis Domini memineris, apud quem rogamus, vt tu nostrí potiùs recorderis.

Num. 24.

Euthymius Eudociæ obitũ prædicit.

His illa auditis, his duabus affectionibus bifariàm diuisum habuit animum, admiratione & animi ægritudine: illud quidem magni Euthymij tribuens præscientiæ, & quemadmodùm quod ipsa de ipso animo agitabat, ille longo antè spatio intelligat: hoc autem propterea, quòd ipsa à sua spe excidisset. Volebat enim ei pecunias relinquere & reditus, vt diximus. Hinc verò venit ad sanctam ciuitatem, & cùm Anastasium accersiuisset Patriarcham, & ei exposuisset, quæ à diuino audijsset Euthymio, ea fecit, quæ illi priori cogitationi respõdebant, & erant planè fraterna. Et primùm quidem Stephani Protomartyris Christi tẽplum, quod nondùm erat planè cõstructum, dedicat quintodecimo mensis Ianuarij. Deindè cùm ei etiam multum tribuisset reditum, & eius curam dedisset Gabriëlio, neque alias quoquè neglexit ecclesias, quæ ab ea ædificatæ fuerant: sed eas quoquè valdè diligenter obibat, & dedicans & sufficientem redditum vnicuique attribuens. Cùm quatuor autem menses iam præterijssent post dedicationem, ipsa quoquè, humana vita relicta, excedit ad Dominum.

Ecclesiæ S. Stephani dedicatio & reditus.

Longo autem post tempore, cùm esset Euthymius iam nonaginta annos natus in

grauem morbum incidit sanctus quoq; Theoctistus: qui erat adeò morti vicinus, vt ipse quoq; se mox esse decessurum significârit, vt cuius iam esset senectus profundissima, & humanorum esset plenus dierum. Cùm ergò ad eum visendum magnus venisset Euthymius, & adspexisset eum versari in magno periculo, statuit paucos aliquot dies cum eo manere, vt cùm iam eius sancta ad Dominum excederet anima, ipse iusta corpori faceret, & ea omnia, quæ mos est, in eo impleret. Cùm autem cognouisset Patriarcha apud Theoctistum assidere Euthymium, & id existimâsset satis opportunam ad eum veniendi occasiõem, cùm beatus Theoctistus iam ad Deum excessisset, tertio die Septembris ad eum accedit, & communiter ab eis facta reliquiarũ sepultura, deindè & quæ erga Euthymium vehemens iubebat desiderium, fecit Patriarcha, & cùm sacras illas manus suauiter præhẽdisset, & eis esset circunfusus, & vehementer est amplexus, & inter amplexus dixit verba testantia desiderium: Iandiù abhinc ego sanctas has manus desiderabã, & eccè Deus mihi impleuit desiderium. Sed rogo te venerãde Pater, & valdè rogo, primùm quidem, vt Deum preceris, vt tuæ in me perpetuò conseruentur prędictiones: Deindè, vt ad me etiam assiduè scribas de ijs, quæ videntur, quæcunque lex præcipit filio.

Anastasij patriarchæ studiũ erga Euthymium.

Hæc cum Euthymio benignè admodùm colloquebatur, & quęcũq; alia tẽpus postulabat, & post longum tempus cum eo congressio reuocabat in memoriam. Is verò cum solita illa sua moderatione, Hoc ego, respondit, potiùs peto à tua beatitudine, vt in tuis ad Deum intercessiõibus & supplicatiõibus nostrî quoq; recorderis. Ille verò respondens: Nequaq̃, inquit, ô pater, hãc tibi concedam petitionẽ. Hoc enim, inquit, rogo, vt à te primus accipiam. Pulchrè enim iam sum expertus diuinorum charismatum, quæ in te est, operationem & virtutem. Ille autem placidè admodùm & leniter, Concede, inquit, venerãde pater, & exorare, vt præsentis monasterij, mea & tua causa, & ipsorum etiã fratrum curã geras, eiq; vt par est, prouideas. Ad hęc patriarcha, Cùm, inqt, adhuc sanctus esset supstes Theoctistus, tu huic p̃fuisti solitudini, eamq; effecisti ciuitatem insignem multitudine & virtute eorum, qui inhabitant, & reddidisti velutì quandam aliam Christo Hierusalem: & nunc rursùs cùm ille è vita migrauit, sua tibi relinquit. Ille ergò cùm hæc dixisset, & sancto vale fecisset, reuersus est ad suã habitationem. Magnus autem Euthymius, cùm Marin patruũ Terebonis, ex virtute viuẽtem, & iam ætate prouectum, mo̧asterij præfectum cõstituisset, reuertitur ipse quoquè in suam Lauram. Cùm ipse autem in monasterij præfectura duos annos vixisset, & deindè è vita migrâsset, descendens rursùs magnus Euthymius, sacrum quidem eius corpus in Theoctisti magna theca piè deponit: cuidam autem Longino, propter vitam laude digno, committit curam monasterij.

Statìm autem post magni Theoctisti decessum, cùm Olympius Scythopolis Episcopus vitam reliquisset, Cosmas quidem custos crucis pro illo ordinatur Episcopus: Chrysippo autem custodis crucis committitur ministerium, & nec in eo excidit prædictiõ Euthymij. Sed beatus quidem Cosmas cùm totos triginta annos mansisset in eo munere, in secunda Palęstinæ prouincia magnis claruit pulchrisq; rebus ex virtute gestis. Chrysippus autẽ, qui erat illius quoquè frater, cùm duodecim annos obijsset munus custodiendæ crucis, scriptis relictis & numero multis, & propter ea quæ tractãt, laude dignis, vita excedit. Horum verò frater Gabriëlius, cùm fuisset, vt priùs diximus, Presbyter & Præfectus vigintiquatuor annos, ædificauit sibi breue quoddam monasterium in valle venerabilis templi ad Orientem, quod nominatum fuerat sanctæ assumptionis. In quod quidem, ad imitationem beati Euthymij, post diuinorum Theophaniorum octauum diem secedẽs, in eo morabatur vsq; ad festum Palmarum. Cùm autem esset studiosus, habuit ingenium quoq; ei opem ferens. Quo factum est, vt linguam exerceret & ad Græcorum sermonem & Romanorum & etiam Syrorum. Moritur verò octogesimo ætatis anno in monasterio, & fit illic viro sepulcrum, qui signis maximis est insignis. Atque quæ ad Euthymij quidem pertinent discipulos, ea sunt huiusmodi, & fuit talis vniuscuiusq; decessus.

Theophania & festũ Palmarum.

Ego autem ad ea, quæ consequuntur eius rectè facta reuertor. Nam hæc quoquè mihi cum alijs Iohannes silentiarius & Episcopus, & Thalelęus Presbyter narrauerũt. Dicebãt enim, q̃ versantibus aliquãdò ipsis in solitudine, in eos incidens beatus Saba colloquebatur, dicens, q̃ cùm adhuc esset in cœnobio, ascendisset post mortẽ Theoctisti

ctisti simul cum Longino Præfecto ad magnum Euthymium. Cùm autem aliquot dies morati essent circa Ruban cum Martyrio & Elia,& vnà cum eis adesset S. Gerasimus: Quoniã,inquit,prompto & alacri animo videt magnus Euthymius me & Domitianum,vtroq; assumpto, transibat per interiorem solitudinem. Cibus autem nobis erant radices melagriorum. Deindè peruenimus ad quandam terram admodùm incultam,siccamq; & omninò aquæ expertem. Ego autem, qui planè eram rudis & imperitus conuersationum, quæ fiunt in solitudine, vehementissima siti oppressus deficiebam animo,& nec pedes quidem habebam,qui possent itineri conficiẽdo sufficere. Cõuersus verò,inquit,magnus Euthymius, cùm me sic iam deficientẽ & defessum adspexisset,mea causa est animo cõmotus: & cùm se paululùm à nobis seiũxisset, & ad terrã ꝓstrauisset,orabat dicẽs:Dñe,da aquã in terra sitiẽti,fratris sitim cõsolans. & post preces surgẽs,apphendit ligonẽ,quo herbarũ excindẽtes radices,alimentũ nobis cõparabamus, & solũ parùm scindit, & statìm aqua è terra scaturit,& bibere permittit. Cùm ergò bibisset,& sitim quæ eum premebat,depulisset,Deo egit gratias,qui præter opinionem per suos seruos talia facit miracula.

Cùm ergò apud Deũ tantam haberet Euthymius fiduciam,& tantam spiritûs gratiam è superis attraxisset,nè communis quidẽ mortis ei tempus est celatum,nec quęcunque euentura erant in eius Laura,sicut diuini Patres de ijs mihi narrârũt. Dicunt enim quòd octauo quidem die post festum luminum,quo solebat ad interiorem proficisci solitudinem,conuenerunt quidem ij qui erant ipsum deducturi,& quicunque eius peregrinationis omninò volebant esse socij: inter quos erat etiam Martyrius & Elias. Cùm autem nihil parati inuenissent,neq; quod esset secessui conueniens, quinetiam eum omninò offendissent imparatum,rogârunt an non esset cràs profecturus. Ille verò,Tota,inquit,hebdomada ero vobiscum in Laura, & sabbati media nocte à vobis separabor.Hoc autem dixit,priùs significans se tunc esse moriturũ. Tertio itaq; die,qui est posteà consecutus,cùm aduenisset dies festus diuini Antonij,præcipit vt vigilent in templo per totam noctem: & nocturnis illis hymnis ab eo peractis, cùm assumpsisset Presbyteros in eo,quod Diaconicum appellatur,Nullas,inquit,ô fratres, vobiscum ampliùs peragam vigilias. Me em̃ iam vocat Deus à vita præsenti. Sed nunc quidem exite, & accersite mihi Domitianum : manè autem patrum velutì quidam cœtus conueniat. Manè ergò magno studio omnes ad eum conuenerunt,& cùm se parùm retinuisset,ità eos cœpit alloqui:

Festum luminum.

Nota,dies festus S. Antonij.

Patres mei & fratres dilecti in Domino, & filij, ego quidem iam postremam viam meorum patrum ingredior. Vos autem oportet vestrum in me amorem in custodiẽdis præceptis ostendere: ex quibus præcipuè est charitas,quæ est vinculum virtutum perfectionis. Quod enim sal pani,hoc est charitas virtutibus. Nec sine ea fieri potest, vt se virtus rectè gerat: quandoquidem vniuersa virtus per charitatẽ & humilitatem firma & stabilis cognoscitur. Nam humilitas quidem nouit eum,qui ea vtitur,ad summum rectè factorum extollere: Charitas verò & firmiter continet,nec sinit, vt cadat ab illa altitudine Est autem charitas maior humilitate: quod quidem manifestum est ex ipso exemplo Domini & opificis. Nam propter suam in nos charitatẽ seipsum sua sponte humiliauit,& factus est sicut nos. Oportet ergò ei perpetuò confiteri & hymnos offerre. Nam hæc quidẽ omnes,vt semel dicam,homines honestum est exercere. Nos autem præ cæteris,& propter pacta conuenta cum eo inita,& quòd ab omni perturbatione liberi,& à negocijs,quæ ad victum comparandum pertinent, minimè diuulsam & distractam vitam nostram agamus,& soli nobis ipsis seorsùm attendamus. Et corpora & animas,ô fratres,semper castas conseruare oportet,& consueta in synaxi glorificatio, & quæ nobis desupèr tradita est, regula conseruanda est à vobis omni diligentia. Eorum,qui affliguntur,cura est gerenda pro viribus. Qui ex fratribus colluctatur cũ improbis cogitationibus,is semper à vobis confirmetur, & perpetua fruatur admonitione & doctrina & præceptione, nè imprudens paulatìm supplantetur, & casu graui à diabolo prosternatur. Porrò autem hoc quoq; vobis vltimum adijcio mandatum: Nunquàm ijs,qui adsunt, occludatur ianua : sed sit semper aperta cuiuis viatori,& ad excipiẽdum velutì paratissima. Quinetiam ipsum tectum sit vobis commune hospitibus atq; transeuntibus,& ea,quæ habetis,egentibus proponantur communia. Sic enim copiosam suppeditationem à superis consequemini.

Suprema oratio Euthymij ad suos.

Prædicit mortem Domitiani.

Hæc cùm eis mandâsset, deindè etiam eos interrogauit, quemnam eis vellent imperare & præesse. Illi autem vno velutì consensu respõderunt omnes, Domitianum. Ille verò, At hoc, inquit, nequit fieri. Domitianus enim non hîc longo tempore post me manebit: sed cùm septimũ solùm diem transegerit, sequenti, me cõsequetur. Hoc omnes, qui aderant, obstupefecit, cùm tam apertè & tam liberè dictum esset. Cùm de Domitiano itaque spem perdidissent, petunt quendam Eliam, œconomum inferioris monasterij, genere Hierichuntinum. Ad eum ergò protinùs conuersus magnus Euthymius: Eccè, inquit, omnes patres te sibi pastorem & præfectum eligunt. Tu autem vide, vt tibijpsi attendas & toti gregi. Oportet verò te hoc quoquè scire ante alia, ꝙ Deo visum sit, haud ità diù abhinc hanc Lauram fieri cœnobium. Deincèps autem & vbinàm ædificari cœnobium, & quemadmodùm construi oportet, & de hospitum exceptione, psalmodiaq; & studio in regula adhibendo præcepit Eliæ, & de non negligendis fratribus, & maximè ijs, qui improbis grauantur cogitatiõibus. Deindè verò hoc postremò dixit omnibus: Si inuenerim aliquam ad Deũ fidutiam, hanc primam petã à Deo gratiã, vt vobiscum & cum vestris posteris sit semp simul spiritu in seculũ.

Obitus S. Euthymij.

Hæc cùm dixisset, dimisit quidem omnes præter Domitianum: & cùm tres posteà dies mansisset in diaconico, sabbato noctù dormit in pace, & ad eam quę illic est, trãsit beatitudinem, re vera senex & plenus dierum, vicesimo die mẽsis Ianuarij: in anno quidem à mundi creatione, conuenienter temporibus scriptis ab Hippolyto, qui fuit antiquus & ipsis notus Apostolis, & ab Epiphanio Cyprio, & ab Herone philosopho & confessore, quinquiès millesimo quingentesimo & sexagesimo, Domini autem nostri Iesu Christi in carne aduentûs quadringentesimo & sexagesimoquinto. Sciantur autem hæc quoquè de Euthymio, quòd habitu quidem erat minimè fictus & mitissimus: adspectu autem teres & albus, valdeque lætus & iucundus ad videndum, omninò canus propter ætatẽ, paulò breuior, densa barba & vsq; ad zonam promissa, membris sanus & integer, vt cui nõ digitus, non vnguis, non dens, non parua nec magna pars abesset corporis. Atq; natus quidẽ fuit, vt superiùs dictũ est, ex reuelatione. Tres aũt annos natꝰ, Deo fuit cõsecratus in principio. scilicet magni Theodosij. Cùm verò trãsijsset ꝑ omnes ecclesiasticos ordines, venit Hierusalẽ circa viginti & nouẽ annos vitæ ꝓpriæ. Cùm verò sexaginta & octo annos transegisset in solitudine, nonagesimo quidẽ & nono anno suæ ętatis, decimo aũt sexto imperij Leõis, excedit è vita.

Eiꝰ effigies.

Cùm autem fama celeriter per omnem sparsa esset regionem, Monachorum & laicorum congregata est multitudo, quę non poterat facilè numerari. Quinetiam Anastasius Patriarcha Hierosolymitanus, cùm simul assumpsisset examen Clericorum & militum, accessit. Cum eo autem aderat Chrysippus & Gabriëlius, & Diaconus quoq; Pheidus: Anachoretæ quoq;, qui erant in solitudinibus, vndiq; conuenerunt: Quorũ erat vnus quoq; Gerasimus. Omnes autem in stuporẽ adducebat continuatio miraculorũ. Cùm ergò conuenisset multitudo propè innumerabilis, prohibebatur sacrum illud corpus à sepultura, cùm iam esset hora nona, donèc milites, vt eis iussum fuerat à Patriarcha, repellũt multitudinem: & sic vix tandèm datur aditus diuinis patribus, vt corpori illi, quod tam strenuè decertauerat, & multa passum fuerat, iusta peragerent, & cum ijs, quos decet, hymnis in locupleti loculo deponerent. Atq; dolor quidem Euthymij priuationis, multis erat causa lachrymarũ: Martyrium autem & Eliam longè tangebat vehementiùs, & ij valdè lachrymabantur. Sed cùm illos quidem consolatus esset Patriarcha per Chrysippum crucis custodẽ & cùm ijs, quibus opùs erat, vsus esset admonitionibus, hortatus est vt frequentiùs ad eum accederent. Cùm aũt reliquisset Pheidum in Laura Diaconum, ei ædificandi committit negocium: & cùm esset in sanctam reuersus ciuitatem, mittit opifices ad opus & materiam, vt beatæ illæ Euthymij reliquiæ in apto & conuenienti loco deponerentur.

Honorifica admodũ sepultura.

Domitianus verò, qui magni erat verè magnus & germanus discipulus, vt qui esset eius vitæ imitator accuratissimus, cùm plusquàm quinquaginta annos sancto inseruijsset, à loco non recessit: sed permansit deincèps ad sextum vsque diem ab illo tempore, vt qui statuisset non esse sibi viuendum decæterò, nec ferendum esse, vt hanc lucem omninò adspiceret. Cùm septimus autem iam dies aduenisset, ei lætus noctù apparet Euthymius: Veni huc, dicens, tibi paratam gloriam cõsecuturus. Eccè enim, inquit, Deus tibi concessit, vt nos quoquè hîc degamus communiter. Hæc Domitianus annun-

annunciat fratribus, cùm venisset ad synaxim. Sicque ipse in gaudio & spe bonorum futurorum, è vita excedit. Obitus Domitiani.

Diaconus autem Pheidus, multis collectis operîs, & magno adhibito studio, speluncam. quę in principio tenuit silentem diuinum Euthymium, pulcherrimam & maximam ędem efficit: cuius cùm mediū attribuisset thecæ magni illius patris, ex vtraq; parte elaborat thecas Presbyterorum, Præfectorum, & reliquorum sanctorum virorum. Postquàm autem perfecta iam fuissent omnia, tabulam, quæ erat sepulcro imponenda, & argenteum vrceum, & cancellos Patriarcha statìm mittit Hierosolymis. Deindè ille ipse quoquè descendit ad Lauram, cumq; sanctum illud beati viri corpus cum lampadibus & hymnis proprijs credidisset manibus, transfert ad eam ædem, quā ipse recenter fuerat fabricatus, & in sacro suo deponit loculo, vt nunquàm posset ampliùs aperiri, & nec vel vllæ paruæ possent illinc eius auferri reliquiæ. Cùm tabulam autem imposuisset, vrceum desupèr quasi circa pectus defigit. Illa verò ab eo tempore in hodiernum vsque diem omne genus gratiæ dat ijs, qui ad eum accedunt fideliter. Atque cùm sic quidem præclarè fecisset reliquiarum translationem septimo die Maij, adsumpto secum Martyrio & Elia, rursùs reuertitur in sanctam ciuitatem, & eos ordinat Presbyteros, & refert in catalogum cleri sanctæ resurrectionis. Et hæc quidem sic habent. Trãsfertur corpus S. Euthymij.

Restat autem nunc, vt persequamur quanam de causa & quemadmodùm Euthymij Laura transmutata sit in cœnobium. Necessè verò est orationem paulò altiùs repetere, vt sic apertam & dilucidam faciamus narrationem. Cùm vnus iam præterijsset annus post mortem magni Euthymij, Leo ille magnus & Christi amans Imperator excedit è vita, relicto Leone suo nepote planè infante successore imperij. Ei autem, cùm parùm in imperio vixisset, succedit pater Zeno, sed ille quidem, cùm ex insidijs Basiliscus quidam inuasisset imperium, fugit in Isauriam. Cùm verò Basiliscus occupasset imperium, facit conciliabulum aduersùs diuinam Synodum Chalcedonēsem: quo quidem nitens pars eorum, qui erant schismatici in sancta ciuitate, cùm sibi Gerontium quendam præfecisset Archimandritam, multa innouat aduersùs Ecclesiam, nec minora ijs, quæ priùs ausus fuerat Theodosius. Quinto autem anno posteà moritur quidem Anastasius Patriarcha, iam incipiente mense Ianuario. Zeno verò reuersus ab exilio, vincit quidem Basiliscum, qui adhuc tenebat imperium: rursùs autem recuperat imperium, quod amiserat. Et sedi quidem Hierosolymitanæ succedit Martyrius, de quo mihi superiùs sæpè facta est mentio, qui ad ipsum Imperatorem Zenonem & Acacium Episcopum Constātinopolitanum scribit de schismaticis & illorum blasphemia & vitanda hæresi: & cùm Pheido Diacono dedisset litteras, mandat ei quoquè non pauca ore dicenda. Cōciliabulū cōtra Cōciliū Chalcedonense.

Ille autem cùm Ioppen peruenisset, & quoddam ascendisset nauigium, quod proficiscebatur in Corycium, vbì fuit in ipso mari Parathenico, in magnam incidens procellam & tempestatem, media nocte patitur naufragium. Cùm verò iam demergeretur, nec se supra fluctus posset omninò tollere, sed proptereà quòd in medio mari esset, & quòd nox esset obscura & incerta, periret, in quoddam lignum ex inopinato, vel potiùs quòd Deus id dedisset, incidit: & cùm in quēdam locum enatâsset, & à tanta calamitate se paululùm recreâsset, venit ei in mentem admirabilis Euthymius, & statim illius implorabat auxilium aduersùs periculum, & ambas ei manus tendebat, & illius nomen sæpè inuocabat. Cùm sic ergò laboraret, ei alicundè magnus apparet Euthymius, per mare transiens, & securè in ipsis fluctibus inambulans. Quem cùm repentè vidisset Pheidus, adductus est in admirationem. Eum autem ab animi angore & timore volēs rursùs statìm liberare, ea qua priùs quoq; solebat allocutiōe, Noli, inqt, timere. Ego sum Euthymius, Dei seruus. Scias nō esse bonū hoc iter in cōspectu Dei. Neq; eñ afferet vtilitatē aliquā matri ecclesiarum. Et ideò oportet te reuerti ad eum, q te misit, & ei meo nomine iubere, nè sit solicitus de disiunctiōe schismaticorū: haud enim ità diù abhinc, sed illo Pontificatū obtinēte, futuram vnionē, & omnes, qui sunt Hierosolymis, futuros vnū gregē, & sub vno pastore. Te aūt oportet venire ad meam Laurā, & fratrū quidē cellas diruere ab ipsis fundamētis, cœnobiū verò ędificare illic, vbì meum ędificâsti cœmeterium. Nō eñ laurā, sed cœnobiū potiùs esse locum Deo placet. Hæc ille quidem mandat Pheido, & suo cum pallio induit. Ille autem re ipsa, Matrē ecclesiarū dicit Hierosolymitanā, q indè ortę sint ecclesiæ.

& non

& non in somnis protinùs raptus, non dissimili fortè modo ei, quo Abacuc, ità facilè & momento temporis statuitur in litore, & perindè àc si è somno surrexisset, ô diuinam prouidentiam, in sancta inuenitur ciuitate. Sic autem præter opinionem in domo conseruatus, deponit quidem illud diuinum Euthymij pallium, quod tantum pelagus transuolare penna citiùs effecit & tutiùs, consueto autem induïtur vestimento: illud verò, (sed est attendendum: miraculo enim cognatum & consimile sequitur miraculum) à quadam veluti manu abreptum, euanescit & tollitur de medio. Cùm ad se ergò redijsset Pheidus, & quænam eum mala oppressissent consideràsset, vndæ, fluctus, nox, desperatio, & quæcunque sunt mala tempestatis: deindè verò animo agitâsset repentinam huius inexpugnabilis calamitatis solutionem, magnumque Euthymium, & quemadmodùm cùm iam esset defessus, & grauiter suffocaretur, ei apparet pedibus ingrediens in fluctibus, & veluti manum illam porrigens hilarem, vultumq; vnà & vocem, & ei mandans ea, quæ dicta sunt, & tandèm imponens pallium, & tantum mare veluti alatum per aërem transmittens, & domi suæ reddens insensiliter. Hæc cùm apud se consideràsset Pheidus, emisit illas voces cum magna admiratione: Nunc scio verum esse & germanum Dei seruum magnum Euthymium, ab eoq; missum, me liberâsse à calamitate.

Insigne miraculum.

Deincèps autem hæc quoquè matri narrauit. Illa verò eis aures lubenter accommodans, (amabat enim nõ solùm filium, sed etiam Deum) & propterea tam eius, qui seruat, q̃ eius qui seruatur, delectata narratiõe, & etiã lachrymas ꝓfundens ex oculis, consuluit filio omnia impleret. Deindè aũt ad Patriarcham quoquè transiẽs, ei Pheidus renunciauit omnia. Ille verò admiratus narrationem, quæ omnem rationem superat & opinionem, Reuerà, inquit, Dei Propheta est magnus Euthymius, magnaq; est & quæ dici non potest apud illum fiducia. De ijs enim, quæ Lauræ euentura essent, cùm nos omnes essemus testes, prædixit iam in Christo consummandus. Hæc cùm dixisset, ipso quoquè Pheido permittit, vt ædificet cœnobium, & concedit, vt ad id proficiscatur: simul professus, se quoquè omnibus viribus opus vnà esse aggressurum. Cùm autẽ Pheidus magnam manum accepisset ministrorum & domùs ędificatorum, & vnum ex mechanicis, descendit in Lauram, & cùm ædificâsset cœnobium, sepique & fossa esset complexus, vetus quidem templum attribuit fratribus ad cœnaculum: alterum autem templum superiùs ędificat. Intrà cœnobium verò excitat turrim, quę esset apertè veluti propugnaculum totius solitudinis, & eam collocat in medio cœmeterio. Loci verò posituram, in qua hoc sacrum collocatum est cœnobium, & esse pulchram propter æqualitatem, & Monachis esse aptam ad exercitationem ꝓpter aëris maximè temperationem, oratione describam & ostendam, quantùm potero.

Aedificatur cœnobiũ ex diuina reuelatione.

Est quidam collis admodùm breuis inter duas valles, quæ ex Oriente & Occidens simul paulatìm coëunt, & ad Austrum inter se commiscentur. Ad Boream autem patet pulcherrima campi planities circiter tria stadia, quàm fieri potest optimè excogitata ad voluptatem & delectationem. Per eam autem mediam torrens perfluit, qui ex alto descendit ex colle, qui est ad Orientem, sitq; loco veluti quædam zona. In ipsa verò collis in planitiem inclinatione, & eorum eleganti mixtione & coniunctione, exurgit turris veluti quidam vertex & arx quædam: & turrim deincèps consequitur porta, quæ est versùs planitiem, quæ cum voluptate transmittit eos, qui exeunt, veluti à quadam specula despicientes pulchra illa planitiei spectacula. Sed quid loci naturam recenseat aliquis, quemadmodùm est quidem mitis & fertilis: quali autem super caput est aëre contemperatus: & neque maiore quàm opùs sit calore, neq; frigore vtatur: sed cùm ex ambobus fugerit ea, quæ molestiam afferunt, vniuscuiusq; præclarè tenet medium: & est frigidioribus quidem calidior: calidioribus autem rursùs sensìm frigidior, & consequenter valdè humidis siccior, & immoderatè siccis humidior, cùm ea, quæ vnicuique congruit, commoderatione?

Situs cœnobij.

Cùm ergò totum eiusmodi cœnobij ædificiũ simul & ornatus, non opùs habuerit plus q̃ tribus annis ꝓpter multas manus, vehemensq; & intẽsum ministeriũ, volebant quidem diuini Patres illud cum alio ornatu & artificio ecclesiæ reddere & dedicare: eos autem arcebat rursùs aquæ penuria. Nam in illa quidem solitudine pluit sola hyeme. Cùm ea autem fuisset magna ex parte sicca & aquæ expers, eis aqua defecerat, maximè circa vernam conuersionem: nisi fortè in aliquibus concauis cisternarum

Pluit hic sola hyeme.

narum consisterent aliquæ breues aquæ reliquiæ. Quod quidem eos valdè reddebat animi dubios & perplexos, vt qui premerentur inexorabilibus naturę necessitatibus. Significant certè præfectus Elias & Diaconus Pheidus Longino præfecto inferioris monasterij, & Paulo præfecto monasterij Martyrij, vt suis iumentis aquam curent ad eos transferendam ex Pharis. Sequenti autem nocte eis paratis ad iter, cùm iam congregata essent iumenta, illa nocte appáret beato Eliæ magnus ille Euthymius, Quid hoc sibi vult, rogans, quòd hodiè iumenta congregetis? Cùm is verò respondisset, Vt aquam afferamus ex Pharis: propterea quòd ea nunc nobis omninò defecerit, increpauit illum, dicens: O vos modicę fidei, quanam de causa Deum non rogauistis? Num is, qui ex prærupta petra inobedientem potauit populum, & aquam ex asini maxilla Samsoni aliquandò fecit scaturire, non poterit vobis quoquè ad vsum suppeditare, si solùm cum fide offeratis petitionem? Deindè eis etiàm prohibuit iter ad Pharas, vt minimè necessarium. Aqua enim vobis implebuntur vel maximæ cisternæ, si ne tres quidem horas expectaueritis. Num.20. Iudic. 15.

Cùm ad hanc visionem è somno excitatus fuisset beatus Elias, & statìm eam Pheido & reliquis annunciâsset, iumenta quidem à proposito soluit ministerio: cùm nox autem iam transijsset, & sol quantam videt terram suis illustraret radijs, nubes nescio vndè aërem, qui erat super cœnobium, repentè complexa, protinùs erupit in pluuiam. Et om̃ia quidem circuncircà simile adhuc puniebat flagellum siccitatis: ij aũt soli, qui erant in cœnobio, pręter opinionem aquam erãt adepti, perindè acsi aliquis pluuiam circunscripsisset, & rursùs vlteriùs nõ sineret progredi. Postquàm aũt & cisternæ fuerunt aqua plenæ, & nõ erat ampliùs opùs imbribus qui è cælo descendunt: dissipata est statim nubes, & vehemẽs imbrium procella rursùs reducta fuit ad serenitatem. Cùm verò miraculum breuì totam peruasisset solitudinem, & peruenisset iam etiam ad ipsum Archiepiscopum Martyrium, descendens ille cum multis copijs ad cœnobium præclaram quidẽ egit synaxim & vigiliam cum multis lampadibus & suffitibus. Splendidam autem & magnificam facit dedicatiõem, deponens sub ara quasdam partes reliquiarũ martyrum Tarachi, Probi & Andronici septimo mensis Maij. Erat verò iam duodecimus annus post decessum Euthymij. Cùm aliquod aũt tempus trãsijsset, Diaconus quoq; Pheidus suscipit Episcopatũ ciuitatis, Doron quę vocatur. Pluuia diuinitùs da[ta]. Nota [illegible] dicationũ.

Sed cùm ego in hunc locum venerim, mihi venit in mentem, vt de schismaticis illud addam, quod mihi etiam dignum videtur, de quo dicatur: vt quę in mari fuit diuini Euthymij prophetia, euidentiùs hinc ostendatur. Nam cùm iam quidẽ Patriarcha Martyrius, fidem tribuens Pheidi visioni admirabili, & ijs q̃ in mari prædixit ille magnus, de his quidem schismaticis cessauit cogitare. Non multum autem temporis intercessit, & veluti ex diuiniore quadam visitatione Marcianus, cuius paulò antè meminimus, omnes ipso cõuocat in cœnobio, quod ab ipso cõstructũ fuerat in sancta Bethleem, &, Quousquè tandèm, inquit, ô fratres & patres, contendimus corpus Ecclesiæ diuidere in partes, idq; cùm nec nobis quidem constet, quæ sit Dei voluntas, sed tem sic credamus proprijs cogitationibus? Est ergò nobis considerandum, nè fortè existimantibus recta via ingredi, in auia cõtingat incidere. Sunt enim incertæ hominum cogitationes, sacra aiunt eloquia, & si videtur, sequentes illud Apostolicum, & veluti exemplo vtentes, iaciamus sortes in conspectu Episcoporũ & Monachorum: & si sors quidem venerit ad Monachos, oportet omninò perseuerare in ijs, in quibus nunc manemus, & quæ nobis placent. Sin aũt ad Episcopos, cum ipsis communicare. Cùm hanc attulisset sententiam Marcianus, nullus erat ex ijs, qui aderant, qui nõ laudaret. Iactam itaq; sortem Monachi quidem eam habuerunt: oẽs autem ei statìm cõmunicabant, tanquàm ex Deo esse cognitam arbitrati, pręter Gerontiũ solum & Romanum: & oẽs seipsos prębent ferentes vnioni Ecclesię, eiq; decæterò germanam ac synceram faciunt communionem. Cùm eos autem Patriarcha pulchrè non solùm supinis, vt quis dixerit, manibus, sed etiam cordis sinibus excepisset, præclarum & celebre festum agit. Admodùm em̃ pulchrè ciuitati exortum est bonum pacis, & lætatæ sunt plateæ Hierusalem, & per omnia Deus glorificabatur. Gerontius autem & Romanus, alter quidem cum quadragintaquinque annos præfuisset beatæ Melanæ monasterijs, alter verò in Theocorum, vt suprà diximus, regiõe monasterium cõstruxisset, & deindè ex ipsis quoq; turpiter fuissent expulsi propter eorũ, q̃ ipsis visa fuerant, impie- Sap 9. Act.1 Pax ecclesię Hierosolymitanæ reformata.

impietatem, mali malè huc & illuc obeuntes recesserunt. Sed hæc quidem facta sunt temporibus Zenonis.

Sequentibus verò annis, cùm Anastasius post ipsum accepisset imperium, incursionem autem fecissent barbari, & magnam partem solitudinis vastâssent & depopulati essent, euerterunt ipsa quoquè Agarenorum tabernacula, quæ eis nupèr magnus fixerat Euthymius. Deindè qui ex his quidem erant insigniores, alia sibi excitant in Martyrij Monachi monasterio, & templa erigunt. Barbari autem cùm rursùs eos essent aggressi, alios quidem interimunt, alios verò captiuos abducunt: aliquos autem in alios vicos compellunt, nempe eos, qui ex inopinato hoc periculo euasère superiores, cùm magna & grauissima fuisset hæc illic barbarorum incursio. Beatus autem Elias, qui Euthymij rectè præerat ouibus, cùm triginta & octo totis annis administrâsset præfecturam, multaque præclara & egregia in ea fecisset opera, & magnum suî amorem reliquisset fratribus, qui in eis viget vsque in hodiernum diem, ipse quoquè feliciter excedit ad Dominum. Cùm quidam autem Simeon Apamensis post illum suscepisset administrationē, & in ea tres tantùm annos vixisset, Stephanus Arabs genere ei succedit: qui cùm mortuus esset, *ei frater Procopius sexcētos aureos ex bonis paternis tribuit monasterio.

* eius

Sub eadem autem tempora Cæsarius quoquè quidam Antiochenus, qui in ciuilibus magistratibus sæpè bonam erat assecutus existimationem, cùm ad sanctam venisset ciuitatem, & satis longum esset illic tempus moratus, incidit in quandam corpoream valdè grauem affectionem. Quoniam verò deerat manus, quæ eum curaret, & omnem superabat tolerantiam & amicorum consolationem, cùm non haberet quidnam deincèps faceret, confugit ad sepulcrum admirabilis Euthymij, & quod ex illo fluebat oleum, fit statìm ad liberandum hominem remedium, cùm solùm morbus fuit inunctus. Is autem referens gratias pro beneficio, pecunias sancti monasterio alias quidem iam præbuit splēdidè ac magnificè, alias autem etiam quotannis præbiturum esse promisit. Domum verò reuertens, cùm ad Tripolitanum Episcopum accessisset, quomodò solet animus in rebus huiusmodi lubenter rerum meminisse grauium, quæ iam præteriêrunt, narrauit ei singula, quemadmodùm malum quidem eum inuasisset, & manus medicorum & præsentia familiarium, illæ quidem ad curationem, hæ verò ad consolationem nihil valebant: & quemadmodùm omnibus desperatis, venerit ad sepulcrum Euthymij, & quemadmodùm illic solùm vnctus oleo, protinùs & citiùs, quàm quis sperare atque adeò optare ausus fuerit, inuenit curationem.

Oleū è sepulcro S. Euthymij sanat morbū.

Hæc ille quidem singulatìm narrabat Episcopo. Quidam autem Leontius, illius consobrinus, cùm esset ætate valdè iuuenis, cōtigisset verò eum interesse narrationi, animo protinùs vt audiuit incitatus, & maius aliquid animo agitans, quàm pro ætate, cùm quęcunq; sunt mundana condemnâsset, à quibus vtplurimùm facilè decipi & capi potest iuuētus, rectà venit in magni Euthymij monasteriū, & vitam suscipit monasticam. Quem vtiq; cùm virtute euasisset insignis, accersens Stephanus Episcopus, ei tradit curam monasterij, quod conditum fuit in honorem magni martyris Leontij. Paulopòst verò cùm sedis etiā reliquisset successorem, excedit è vita vicesimosecūdo mensis Ianuarij, cùm annos viginti & vnum integros pfuisset cœnobio. Porrò autem Leontius quoquè, huius consobrinus, Nilum quendam cœnobij presbyterum euntem Antiochiam, & ab eo hospitio exceptum, cùm ex ijs quæ aderāt satis accepisset, Orestiadis ordinat Episcopum. Et hæc quidem ità se habent.

Leontius valdè iuuenis fit mónachus.

Reuertendum est autem ad magni Euthymij monasterium, & quæ deincèps cōsequuntur, ea sunt addenda narrationi. Post Stephani Episcopi consummationem, Thomas, qui genus trahebat ex Apamea, cùm id felix & florens accepisset, minuit & circuncidit. Quo autem tempore is administrationem tenebat monasterij, ad eum rursùs venit Antiochenus Cæsarius, & ab illo humanè & benignè acceptus, cùm in eodem cum eo accubuisset conuiuio, deindè vt sólet inter eos agitati essent sermones, & audijsset quòd in Diaconico essent illius ligni partes, in quo Dominus illo suo admirabili consilio fuit crucifixus: petit ab eo, vt liceat sancta illa ligna adorare, & eorum exiguam aliquam partem accipere. Cùm ergò annuisset is, qui præerat monasterio, eadem quidem hora ei aperit ambas fores Diaconia, reserat aūt thecas rerū pre-

preciosarum, aliquid ardentiùs faciens & amantiùs: & ingressus est Cæsarius cum ijs, qui erant circa ipsum. Cùm autem adoràssent & cõplexi fuissent, aliquam quoq; partem accipiunt illius salutaris & venerãdi ligni. Deindè etiam ingressi interiorem cellam Diaconici, rursùs conuertuntur ad se reficiendos. Lignum S. Crucis adoratur.

Theodotus aũt Galata quidam, qui eis ministrabat, frequenter exiens per Diaconicum, & ad eos ingrediẽs, sacris illis thecis apertis, sexcentos illos surripit aureos, de quibus antè diximus, qui positi erant in tribus crumenis. Et Præfectus quidem, Cæsario & suis mentem adhibens, nõ sensit quod factum erat. Manè aũt surgẽs Theodotus, simulabat se irasci, & p̃ se ferebat se valdè indignari, quòd non liceret ei frui quiete & silẽtio. Quocircà recedit ex monasterio, specie quidem quòd desideraret locum vacuum à tumultu: re vera autem, quòd cuperet latére, & aurũ abscondere. Cùm ergò ad sanctam ciuitatem iter esset ingressus, vbì fuit exaduersò monasterij Monachi Martyrij, & sensìm sedens, & genibus crumenas imponens, aureos quinquaginta numero ex vna harum sumpsisset, ponit reliquos sub magno quodam lapide: & cùm locum signàsset, & sibi notũ, quo ad eius fieri posset, fecisset, rectà ꝓfectus est Hierosolyma: illinc verò Ioppen. Cùm equos aũt conduxisset, & arrham dedisset, reuertitur ad lapidem, sub quo latebat aurum: & cùm iam propè fuisset, (ó oculum qui oĩa intueris, ô iustissima iudicia) videt quẽdam magnitudine maximum & adspectu terribilem serpentem, qui è lapide prorepserat, & erat velutì collocatus ad seruãdos aureos, conari arcere eum à re aliena. Ille ergò timore affectus, tũc quidem vacuis manibus reuertitur. Sequenti autẽ die rursùs redit, & rursùs inuenit terribilem illum auri custodem adeò diligenter vigilantem ad auri custodiam, vt ne liceret quidem omninò accedere ad lapidem: quinetiam cùm aggredi perrexisset, diù serpens ità est eum persecutus, vt satìs habuerit illinc saluus recedere. Postridiè autem venit rursùs ad locum, & protinùs aduolãs quędã virtus aërea, cùm velutì quandam clauã incussisset Theodoto, & certam ei plagam inflixisset, illum quidem euertit & propè exanimatum humì deijcit. Quidam autem Lazariotæ cùm transeundo aduenissent, & tam miserè iacentem inuenissent, accipiunt & deferunt in Nosocomium, quod est in ciuitate. Nota diuinã vltionẽ in sacrilegũ.

Cùm illic aũt diù iaceret, videt in somnis quendam senem eum acriter corripientem, & dicentem: Nõ aliter tibi licet surgere, nisì surreptas pecunias priùs reddas Euthymij monasterio. Cùm itaq; exindè accersijsset eum, qui accipiendis præfectus erat ęgrotis: & furtũ confitetur, & dolum aperit, & causam, quæ tunc latebat, cur è monasterio recesserit, propalat & ꝓfert in lucẽ veritatis: & quemadmodùm sub quodã lapide aurũ deposuerit, & quẽadmodùm cùm sæpè accessisset & conaretur tollere, primùm qnidẽ serpens & magnitudine & adspectu terribilis, q è lapide ꝓrepserat: eum expulerit admirabiliter & p̃ter opinionem: deindè aũt quędã virtus quę alicundè aduolauit, eũ sic affecerit. Hæc cùm accepissent Pręfectus Thomas & Leontius, statìm accẽdũt ad sanctã ciuitatẽ, & cùm Theodotũ in quodã vehiculo imposuissent, vt eis ostenderet locũ, in quo aurũ erat abditũ: ipsum quidẽ inueniunt sub lapide positum, formidabilis aũt ille custos (ô miraculum) nusq̃ aderat: vt qui velutì veris dñis thesauro cessisset. Atq; illi quidem statìm tollunt aureos, parùm curantes eos, qui cõsumpti fuerant à Theodoto. Ipse autem nihil ampliùs mali sentiebat, & erat sano corpore. πανδοχεῖα

Atq; Thomam quidẽ, qui octo annos Euthymij p̃fuerat monasterio, vicesimoquinto mensis Martij, septuagesimo anno post discessum Euthymij, benignus & clemens Dñs hinc euocat. Leontius aũt post eum suscipit p̃fecturam monasterij, à quo ego, q hæc scriptis mãdaui, referor in catalogũ fratrũ illius gregis. Quæ ergò de hoc diuino & admirabili Euthymio Patres mihi narràrũt, vt dicã sicut diuinus Dauid, nõ abscõdi à filijs eorũ in generasionẽ & generationẽ. Oportet aũt oĩnò ea, quæ meo tẽpore facta sunt, nõ despicere, cùm q sunt affecti beneficio, sint adhuc superstites, & inter sint ijs q̄ geruntur, & sui intuitùs vtãtur testimonio: sed & in hodiernũ vsq; diem ea, quæ sunt præter opinionem, fiant miracula, quæ sunt eorum quæ præcesserunt, probatio & perfectum signaculum, quòd de illis nihil sit omninò dubitandum. Psal. 77, a

Decimosexto itaq; anno, cùm Monachorũ suscepissem habitũ, vehementiq; quietis ac silentij tenerer desiderio & habitãdæ solitudinis, quęrebam honestã alioquì occasionẽ, vt ea consequerer. Cùm nullam aũt aliã inuenirem, p̃ me tuli magno me teneri desiderio videndæ dedicatiõis ecclesiæ Hierosolymitanæ, & petij vt illuc ire liceret.

Dimissus aũt à Pręfecto, cùm iã essem recessurus à Metropoli Scythopolitarũ, mater hoc mihi dat mandatũ, vt nihil ex ijs, quę pertinẽt ad animam, ex me facerẽ absq; admonitione & consilio Iohannis silentiarij: Nè fortè, inqt, statìm ab initio imprudens irretiaris errore Origenistarũ. Cùm ergò venissem in sanctã ciuitatẽ, & sacra quidem loca adorâssem, in quibus Dñs ꝓpter nos moras traxit salutares, & cùm diuinę quoq; crucis lignũ adorâssem, deindè ad eum me cõfero. Is aũt cùm & mihi alia monita dedisset & cõsilia, tãdèm hoc quoq; mihi p̃cipit: Si vis, inquit, saluus esse, vade ad magni Euthymij monasteriũ, & in eo habita. Hæc cùm ego audiuissem, venio per solitudinẽ quamcitissimè ad Iordanem: & cùm satìs longum tẽpus cum ijs, qui illic erant, patribus essem versatus, in illius magni monasterium delatus, sum susceptus. Leontius aũt erat, cui & suscipiendi cura, & monasterij præfectura fuerat credita.

Nota adorationem.

Cùm illic ergò versarer, video ea æstate quẽdã genere Cilicẽ, habitu monachũ, Paulũ nomine, ex Martyrij monasterio ꝓfectum, quẽ malus quidem possidebat spiritus: ab ijs aũt, qui ad ipsum attinebãt, adducebatur ad monimẽtum Euthymij. Cùm positus ergò fuisset monachus ad thecã reliquiarũ, apparẽs paulopòst magnus Euthymius, media nocte fugat dęmonem. Fuit aũt hoc certũ curatiõis testimõium. Nam cùm ipsa nocte ascendisset Paulus ad horam nocturnę Psalmodię, fit vnus ex ijs, qui canebãt: & nobis oĩbus pręsentibus, se fatetur fuisse à Deo curatũ. Cùm aũt quod factum fuerat, didicissent monachi Martyrij monasterij, veniunt vt eum rursùs reducerẽt in suum monasteriũ. Sed ille cùm vellet ostendere, se esse grato animo, & apud se scriptã conseruaret gratiam, mansit deincèps in cœnobio, omnemq́ue laborem & ministerium alacri animo vnà subijt cum fratribus.

Dæmoniacus curatur ad sepulcrũ S. Euthymij.

Cùm nos aũt aliquãdò colligeremus alimentũ in solitudine: id verò erat quod vulgò solet nominari Manuthia, in colligẽdo rogauimus Paulum qui ipse quoq; aderat, quidnam ei accidisset, & quanam de causa venisset in cœnobiũ, & quamnam curationem esset consecutus apud thecã reliquiarũ. Ipse aũt, vt q iam esset nobis familiaris, & apud nos nõ posset quidquã fingere, oĩa apertè recenset. Ego, inqt, cùm mihi Diaconatùs munus esset creditũ in monasterio Martyrij, nescio quomodò laboraui auaritia, & captus sum amore pecuniæ. Cùm aũt essem inops, & nescirem vndè vel mihi drachmã pararẽ, venit mihi in mẽtem ex sacris vasis aliqua surripe, & vnũquodq; eorũ precio vẽdere, & sic aliquo modo mihi parare possessiões. Cùm verò victus essem ab his improbis cogitatiõibus, & Dei timorẽ excussissẽ, surripio claues ex ara: & cùm locum aperuissem, in quo erant reposita vasa sacra, ex ijs alia quidem mihi vsurpaui, alia aũt alijs quoq; contemptìm distribui. Deindè cùm illo Diaconatùs munere functus essem, claues quidem reddo rursùs ad aram referens. Cùm aũt ad cœnam venissem cum quibusdam fratribus, & me vini potiõe exatiâssem, in strato miser recumbo. Protinùs verò oĩs intemperãtiæ cogitatio in meam diffunditur animam, perindè àc si oẽs simul concurrissent. Ego aũt, cuius animus erat adhuc corruptus à temulentia, me lubenter tradidi his cogitationibus: q̃ me assumptum sic affecerũt, vt viderer sentire fœminam, quę vnà mecum esset, & vnà cum ea iacère. Protinùs ergò ad me venit obscura quędam nubes & caliginosa: ea aũt erat sceleratus dæmon, q me inuaserat: à quo victus ranq̃ ab aliquo hoste captus, mansi ab eo longo tẽpore cruciatus, & quid nõ graue patiens? Vbinàm em̃ malefaciendi satietatẽ hostis ceperit, quãdò hoc facere fuerit in eius potestate? donèc fratres mei ducti misericordia me tollũt, & ad sancti capsam adducũt: & statìm perindè àc si resipuissem, & ad me essem reuersus, cum calidis orabam lachrymis, vt meî magnus misereretur Euthymius, & me ab hac scelerati dæmonis liberaret contumelia: & vesperè proptet eam iacebam supplicans, & nõ intermittebam orare.

μανούθια

Et hic habes vindictã cælestem in sacrilegum.

Implorat S. Euthymiũ.

Iam aũt circa mediam noctẽ videbar mihi versari in quodã loco diuino & admirabili, cuius positurã, pulchritudinem, gratiã optauerit quidẽ videre quispiam, sed verbis nequaq̃ poterit exprimere. Videbatur aũt mihi nigra quoq; quędam cuculla & lana plena esse meo capiti imposita: ea aũt lana (ô malorum depulsor Dei serue Euthymi) absit vt vllis alijs imponatur. Nam intrinsecùs quidem pro lana, ornata erat spinis, ijsq; non tolerabilibus vtiq; aut mediocribus, sed stylorum stimulis magnitudine longitudineq; similibus. Caput aũt meum valdè pungebat, & nec omìnò quidem hiare sinebat aut respirare. Cùm tali ergò malo premerer, lingua mihi videbar versare nomen

nomē Euthymij,& eum orare. Ille aūt ſtatìm mihi appáret,multa luce circūcircà refulgens, pilis canus,grauis adſpectu, lætus oculis,ſtatura breuis, ꝓmiſſa barba, nigra veſte indutus,& virgam manu tenēs.& quanam re,inqt,tibi opùs eſt? Quid aūt vis tibi faciam? Cùm ego aūt timidè & ſubtremebundè reſpondiſſem, Miſerere meæ calamitatis,& à graui me libera dæmone:ille verò auſteriùs reſpōdens, Sed eſt'ne tibi,inquit,perſuaſum ex ijs quę fiunt,nihil Deū latére? Didiciſti ex ijs quę paſſus es,quantū malum ſit, res eccleſię aut Dei potiùs deſpicere,& incōſideratè ac temerè ꝓfundere? Nam quomodò rerum eccleſijs cōſecratarum gratia apertè tranſit ad Deum,ipſe aūt rurſùs ſcit ex alto prębere remuneratiōes:ità qui eis malè vtuntur, non in aliu'm,ſed in illum ipſum ſunt cōtumelioſi,& ei meritas luunt pœnas: Si em̄ olim Ananias cum vxore, cùm ex ijs quæ ipſi obtulerāt,ſurripuiſſent,tantas dederunt pœnas, vt ipſi vnà cū furto morerētur:quamnā veniā conſequetur,qui ne alienæ quidē parcit oblatiōi? Verumenimuerò,inqt,ſi pactū cōuentum feceris,te non ampliùs rebus ſacris manus iniuſtas immiſſurum,nec te malas admittēdo cogitatiōes,ſuauiter oblectaturum, te, inquit,cōſolabitur Deus, & te curabit. Eſt enim benignus & clemēs, & nō vult mortem peccatoris,vt diuina docēt eloquia,ſed vt ipſe cōuertatur & viuat. Propterea em̄ tibi mala euenerunt pręſentia,q̃ cùm tibi rerum ſacrarū creditum eſſet miniſterium nō tamen teipſum Deo conſeruâſti fidelem:ſed ſtatìm ad dolum reſpexiſti, & furtum metēs,vt verè dicam,vbì nō ſeminâſti,et colligens vbì nō diſperſiſti. Hinc ꝓficiſcitur, quę fit ab ipſo,derelictio:hinc inſultus carnis & intemperātia,& hic grauis dæmonū fluctus hinc in te inundauit.

Notent hæc vſurpatores rerū eccleſijs conſecratarum.

Act.5.

Eze.18 & 33.

Hęc cùm ego audiuiſſem,ei polliceor me in poſterū cautiōem eſſe adhibiturum. Et tunc,inquit,cùm in ſceleratū dæmonem infremuiſſet,& manu meā cucullam appręhendiſſet,vix,inquit,& vi eam aufert capiti,ea aūt ſtatìm mutauit formam,& mihi in ſancti manu breuis quidā videbatur Aethiops,habēs oculos igni ſimiles. Viſa eſt autē ante eius quoq; pedes defoſſa eſſe foſſa ꝓfundiſſima:& illū quidem deiecit in foſſam: ad me verò rurſùs cōuerſus,illud dicit,quod Chriſtus paralytico : Eccè ſanus factus es,noli ampliùs peccare:ſed attēde tibi ipſi,nè quid cōtingat deterius. Ab ea aūt liberatus affectiōe,ardētiùs Deo actis gratijs,ab illo tēpore ſum cōſeruatus, vſq; in hodiernū diē nullo malo affectus. Hæc cùm mihi Paulus narrauerit,ego omnibus cōmunem adieci narrationem. Verumenimuerò nunc mihi rurſùs incitatur oratio ad rebus alijs paſcēdas veſtras aures. Nō finit em̄ ceſſare miraculorū continuatio, ſemper magìs prouocans orationem, & vehementi ſemper ſtudio contendens progredi ad anteriora,quæ ſunt pręſtantiora atq; iucundiora,velutì ipſa ſecum certans,& ea quæ præceſſerunt ijs,quæ ſequuntur,volens vincere.

Iohan.5.

Duas enim ciſternas,quas fama eſt ab initio fodiſſe Amorrhæos,diſtantes duobus ſtadijs à cœnobio, renouat quidem, cùm adhuc eſſet ſuper terram magnus Euthymius, vt iam antè declarauimus : & cùm alterius ori impoſuiſſet oſtium,tribuit Lauræ ad aquationē. Alteram aūt ijs,qui ab ipſo baptizati fuerant,Agarenis,certo cōcedit tempore. Cùm ſic ergò haberēt ciſternæ,& vna quidē Lauræ,altera verò attributa fuiſſet Agarenis,ſolitudinē illam,quę erat alioquì arida,& propemodùm aquæ expers,pluuię inuaſerat penuria. Qui Laurā itaq; incolebāt,aquę veriti inopiam,ciſternę quidem oſtiū clauis & vectibus cōmuniunt. Cùm verò Pręfecti,qui Romano ſuberant imperio,Aretha & Aſuades,cōtra ſe inuicèm arma & bellū ſuſcepiſſent,per ſolitudinē ſæpè diſperſi barbari,& pecunias diripiebāt,& domos euertebāt, & quæcunque alia in his rebus violēta ſolent & tyrānica cōtingere,faciebant. Cùm nos aūt aliquādò ſederemus ante aditū cœnobij,accedūt quidam duo barbari: cum eis verò aderat quoq; Chriſtianus quidam, Thalamas nomine,qui erat cognatus Agarenorum, qui fuerāt olìm baptizati ab Euthymio. Adducebant aūt vnū ex ſua multitudine barbarum,qui ipſe quoq; à quodam ſæuo poſſidebatur dæmone. Cùm ergò acceſſiſſent, expoſuit nobis cauſam Thalamas, nempe q̃ cùm aliquādò barbari veniſſent ad Lauram,vt potarent ſuos camelos,& ciſternæ impoſitū inueniſſent oſtium,hic quē poſſidet dæmon,paulò magìs barbaricè cōmotus,graui quidē lapide illud cōfringit: cum aūt ſtatìm viciſsìm longè grauiùs ferit dæmō, & deincèps iacebat tortus ac dilaceratus,& os habēs ſpuma oppletum. Ego verò,inquit, accedens, & q̃ ità ſe haberet barbarus animo fractus,vnà cum his viris eū tollo,& ad ſancti capſam affero,vt vndè ac-

Dæmon inuadit barbarum.

cepit calamitatẽ, illinc inueniat mali quoq; medicamentum. Eiusdem enim est & castigare propter audaciã, & curare rursùs propter clemẽtiam. Cùm ergò ad loculum positus esset is, qui laborabat, & nõ multum deincèps tempus mansisset, curationem inuenit maiorem quàm petierat: non liberatus solùm, ab affectiõe, sed etiam diuiniore luce animum habens illuminatum, & non multis posteà diebus baptizatus.

Curatur obsessus ad reliquias.

Huius aũt ipsius quoq; Thalamæ sororis filia, immũdi dæmonis dominatu tenebatur. Ea igitur à Lazario (illic eñ habitabat Thalamas) portata ad capsam reliquiarũ, nullũ quidem aliud medicamẽtum applicatum, nisì huius loculi sanctificatio: dies aũt nõ plures quàm tres, ad perfectam sufficiũt liberatiõem ab eo, qui opprimebat. Quid verò de filio dixeris Agareni Argobi? (hoc enim erat nomẽ Patris) Quem cùm pascẽtem greges in solitudine, quidam execrãdus inuasisset spiritus, nõ solùm mẽte, sed adspectu & oculis quoq; erat peruersis. Delatus aũt ipse quoq; ad capsam reliquiarum, breuì omninò erigitur, & omnia suo loco restituta habẽs, patri redditur. Multa quis posset alia eiusmodi recensere, atq; adeò innumerabilia. Quandam enim mulierem, quę in vico Betabudison cùm marito habitabat, meridiè domì aliquãdò sedentẽ grauis inuadit dæmon: & totos quidem sex mẽses cum eo colluctabatur, & marito morte grauiorem vitam efficiebat. Cùm itaq; is eum casũm ferret intolerabiliter, & nullam posset molestiæ inuenire cõsolationem, constituit ad magnum cõfugere Euthymiũ: & cùm sic furore percitã accepisset cõiugem, cum ea venit ad monasteriũ. Quoniã verò nõ licet introire mulieribus, assidebat in vestibulo, faciẽs q̃ poterat, ieiunio vtẽs & oratiõe, & singulis vesperis bibens ex capsæ sanctificatiõe, cum oleo lucernæ. Tertia aũt cõsequenti nocte ei magnus apparens Euthymius, ei dicit: Eccè sana facta es, vade in domũ tuam. statimq; & morbus est dissolutus, & cessauit insania, & domum mulier sana mente reuertitur. Ab illo aũt tempore, vtpotè memor beneficij, quod à sancto acceperat, quotannìs veniebat ad monasteriũ, ipsumq; limẽ & solum, quod est ante ingressum, & puluerẽ ipsum complectẽs, osculabatur, fratresq; inuitabat ad cõuiuium, et quàm humanissimè poterat, accipiebat. Et hoc quidẽ est eiusmodi, & quod nulli priorum cedit magnitudine.

Itẽ obsessa.

Eccè miram curationẽ.

Illud aũt ipse quoq;, qui subijt calamitatem, & ad sancti sepulcrum consecutus fuit curationem, cùm sit adhuc superstes in monasterio, & vnus ex ijs, qui in eo sunt Monachis, sua lingua & voce testificatur. Est enim quidam frater in monasterio, genere Galata, nomine Procopius. Hic ergò Procopius cùm adhuc in ciuilibus versaretur tumultibus, occupatus fuit à malo dæmõe, & eum habuit diù simul habitãtem, & ea, quæ intùs erant, opplentem strepitu, sicut ipse mihi narrauit. Postquàm autem mundo relicto accessit ad monasterium, & à conuentu fratrum fuit acceptus, & adorauit capsam reliquiarum, malus statìm dæmon est conuictus tanquàm lux à tenebris, & in apertum productus, & esse dæmoniacus cognitus est Procopius, omnia illa patiens, quę sunt propria ijs, qui sic sunt affecti: vt qui crebrò disrumperetur, & humì prouolueretur: & vinctam prętereà haberet linguam, & nec sineretur quidem loqui, vt consueuerat: quem ipsum quoquè magnus curat Euthymius, & ab affectione simul & insania liberat, & à linguæ vinculis: sicut in hodiernum vsq; diem ostenditur præsens in monasterio, non solùm sanus & liber ab omni affectione, sed omni temperantia & tolerantia insignis, & in eo suaue Christi iugum trahens pro viribus.

Adorauit, pro, veneratus est.

His cõsequens fuerit ea persequi, quę illi Xenico euenerũt. Nobis enim aliquandò sedentibus in ingressu monasterij, & ligonem quẽdam in manu habentibus & purgãtibus, aduenit hic cum magno tumultu, tanquàm procella quædam à malo actus dæmone, & clara voce exclamãs: Quid mihi & tibi Dei serue Euthymi? Quò me violenter trahis? Nõ exeo. Deindè eum ante fores proijcit malus dæmon, ceciditq; casu ijs, qui videbãt, miserabili. Cùm ergò cum ianitore Babyla surrexissemus, & vix eũ sustulissemus, ad reliquiarũ capsam eũ deducimus. Ille aũt adhuc similes quoq; voces vsurpabat, sic clamãs: Cur me per vim diuellitis & distrahitis? Cur me ad meũ hostem ducitis? Cur me ad eum vehemẽter trahitis, qui me semper incendit? O violentiam. Nõ ambulabo vobiscũ, sed egrediar, & nõ manebo ampliùs. Postquàm autẽ ad ipsum sancti sepulcrum cum Xenico multùm defessi peruenimus, eum rursùs quoq; deijcit dæmon: & cùm totã illam noctem mutus omninò transegisset, manè surgit moderatus & sanæ mentis, nè minimas quidem habẽs priorum reliquias. Cùm itaq; cum eo iniisse-

Nota demonem incendi à S. Euthymio.

issemus conuiuium, inter cœnandum eum interrogauimus, quidnā herì ei accidisset, & quemadmodùm huc venisset, & quidnā clamaret. Ille verò dicebat, se omnia ignorare, & neq; quemadmodùm venisset, neq; quid clamaret se omninò sciuisse. Hæc aūt cùm sint eiusmodi, & quòd ad miraculorum ratiōem attinet, nihil relinquunt, quod ea superet, ijs solis cedunt, quæ facta sunt in vico Betagabæorum. ad quæ nostra nunc conuertitur oratio.

Erat eñ quidam Presbyter in monasterio, ex eo vico ortus, nomine Achthabius, q quadragintaquinq; annos in eo peregerat, & Christi mandata se probè exequi ostenderat. Erat aūt ei quoq; quidam frater genere in vico Tagabæorum: qui quidem ad duodecimū lapidē distat à Gaza, nihil fratris similia aut cognata faciens, Romanus, (ità enim vocabatur) sed delicatè viuens & ociosè. Cùm verò ei quidam inuidisset facultates, ei per scelus parabat insidias, & eas conabatur auferre. Cùm autem à scopo aberrâsset, & vehementiori inuidiæ stimulo esset consauciatus, venit Eleutheropolim, & aduersùs eum quēdam accipit pręstigiatorem, alterius damnum miser magno comparās. Atq; ille quidem vsus est ijs, quas sciebat, artibus: Romanus aūt, vt qui nihil p̄uidisset eorum, quæ gerebātur, in agro degebat, nihil omninò cauens ea, quæ per ipsum struebātur, maleficia, & laborās quodam veterno corporis (vtpotè q Deus eius magnam interrumperet socordiam, & eius animum ad studium reduceret & diligentiam, & ideò permisisset, vt aliquantùm vinceretur à maligni insidijs, vt paulopòst ostendēt ea, quę subiungentur) domum refertur. Deindè cùm malum vehementiùs incubuisset, ille quidem iacebat hydropicus, & planè erat desperatus ab arte medicorum. Qui autem ad eum attinebant & amici, circunsidebant, vltimas separationis lachrymas propter eum emittentes.

Cùm hic ergò ità esset grauissimè affectus, & ipsam mortē expectaret, cùm vix & obscurè admodum, vt vix cerni posset, oculos aperuisset, orat eos, q aderāt, vt paululùm secederēt: ipseq; solus relictus, & ad parietē cōuersus, sicut ille magnus aliquādò Ezechias, in cōtritiōe cordis talia est precatus: Deus exercituū, q dixisti, Quādò cōuersus ingemueris, tunc eris saluus: ipse respice super me, & ab hac, quę me cōprimit, necessitate & calamitate eripe. Intereà aūt cùm in mentē venisset, magnū vocabat Euthymium aduersùs hanc affectionem, & eum Deo offerebat intercessorem, & per ipsum rogabat vt liberaretur. Deindè cùm fuisset velutì in ecstasi, videt quendā vestitu monachum, pilis canum, adstantē & dicētem: Quid vis tibi faciam? Et ille quidem, metu, inquit, & gaudio diuisus, interrogauit: Quis tu es Dñe? Euthymius autē dixit: Quem ipse nupèr vocâsti: neq; meū adspectum quidquā extimescas, sed videam qd patiaris, & quænam pars corporis acceperit calamitatē. Cùm is aūt ostendisset ventrem, ipse cōiunctos suos erigens digitos, & his vtens tāquàm gladio, scindit id quod ventris intumuerat, & affectionē illam excernit & diffundit, & ex ventre educit velutì quādam laminam ex stanno factam, quæ quosdam habebat characteres, eamq; in mensa subijcit eius oculis. Deindè cùm manu coniunxisset scissurā & inunxisset, integramq; partem effecisset & sanam, deincèps ei totum actum refert: ex opibus exortam inuidiam, malefici cōductionem, dæmonum inuocationem. Te aūt ne sic quidem, inquit, vicissent hostis machinationes, nisì ipse ansam prębuisses. Eccè enim, quātum est tempus, ex quo nec ad ecclesiam venire curâsti, nec ad intemerata accedere sacramēta: sed vixisti sine cura & solicitudine, quòd ad tuā quidē pertinebat animam? Quoniam ergò tuî Deus motus est misericordia, deincèps attēde tibijpsi, & nè tuæ salutis curam ampliùs negligas. Hæc vbì audijsset Romanus, & statìm surrexit sanus, cùm tumor, qui erat in ventre, iam esset perspiratus: & cōuocatis suis necessarijs, eis & sancti aduentū, nouamq; illam & alienā per digitos diffectionem, & totam, vt semēl dicam, renūciauit visiōem. Deindè verò ad nos quoq; transijt, & p̄fecto monasterij, & fratri Achthabio, & nobis oñibus hæc narrauit. Eo aūt die, quo factum est miraculum, maximum in hodiernum vsque diem festum celebrat, & quotannìs sancto agit gratias. Sed hoc quidem est huiusmodi.

4.Reg.20.

Inuocat æger S. Euthymium.

Eccè quantum habent potestatem sancti post mortem.

Quod aūt iā dicere aggreditur oratio, vereor nè videatur multis incredibile, eiusq; moribus & clemētiæ nō satìs cōgruere, tantum ostēdit ardorē & tam perfectū zelum in eos qui peierant. Est eñ quidam vicus ad solem orientē, à Laura Pharanū distās decem stadia, qui ipse quoq; vocatur Pharan: qui quidem nō cognomen, vt arbitror, ac-

 cepit,

cepit, sed ipse nomẽ potiùs Lauræ dedit. Vir aũt quidam nomine Cyriacus ex eo ortus, pascebat gregem: & cùm gregem pasceret per illas solitudines, à quodã, qui erat ortus ex eodẽ vico, qui ipse quoq; erat pauper, eius fidei creduntur oues aliæ decem numero, vt eas vnà cum suis pasceret. Cùm aũt aliquãtum temporis intercessisset, redactus est pauper ad necessitatem adeò inexorabilem, vt cùm nihil haberet aliud, ad gregem statìm respiceret, & necesse haberet eum vẽdere. Cùm verò mali esset animi, vt videtur, Cyriacus, & nec paruo quidem lucro præferret veritatem, octo solas reddebat, & tot se ab initio accepisse asserebat. Cùm is aũt duas alias vltra eas peteret, inficiabatur Cyriacus, & res eis tẽdebat ad cõtritionem, & ambo inter se magnam agitabant seditionem. Quidam verò arbitri inter eos accepti, ei qui vellet iurare, detulẽre iusiurandum, vt ea ratione inter eos componeretur cõtrouersia. Cùm aũt statuisset iurare Cyriacus, pauper ab eo exigebat iusiurandum per capsam reliquiarum magni Euthymij: & iam fuerat eis quidam dies præstitutus, & per illam ipsam iuraturus vel potiùs peieraturus, descendebat cum paupere ad monasterium. Cùm verò ea via ingrederẽtur, quę ab Hierusalem fert in Hiericho, & iam ab ipsis videretur monasterium, videns pauper Cyriacum totũ periurio deditum, & velutì in summa lingua habentem iusiurãdum, & timore affectus, perindè acsi ipse esset iuraturus aut peieraturus, Age, inquit, frater, reuertamur. Nobis enim ad fidem faciẽdam sufficit vel sola ad iurandum propensio, nec oportet aliquid ampliùs adijcere. Hæc cùm ille quidem dixisset, rogabat eum nè iuraret. Is autem non ferebat, sed nisì etiam periurium re ipsa perficeret, putabat se rem absurdam facere.

Postquàm ergò ingressus est monasteriũ, & graue illud perpetrauit aduersùs capsam reliquiarũ, & ad finem deduxit periurium: ille quidẽ, vt qui esset reuerà insipiẽs, dixit in corde suo, Non est Deus: vel potius ipse Dei oblítus, existimabat fore vt eum quoquè latéret. Et domum quidem tunc est reuersus, velutì quadam accessione stultè lętus lucro, quod fecerat ex periurio. Postridiè aũt ipse quidem in lecto iacebat vigilãs circa mediam noctem: Ei verò videbatur, ostio domûs sua sponte aperto, accedere quẽdam senex Monachus cum quinq; iunioribus manu quidem dextera virgam tenens, plurima autẽ luce totam domum illustrans, terribiliq; eum adspectu intuens, austera voce dicere: Quidnam ergò ô stolidè ausus es aduersùs capsam Euthymij? eum autẽ, cùm illi esset os obstrictum, & nihil inuenire posset, quo se excusaret, sed perindè ac surdus lingua esset impedita, ijs qui circa se erãt, iussisse tradi puniẽdum. Deindè cùm quatuor eum distendissent, quinto virgam in manũ tradidisse, & mãdâsse vt eum validè verberaret, vt nõ esset Dei contẽptor, nec periurus, neq; fraudator alienorũ. Postquàm verò visus est habere satìs plagarũ, cùm manũ repressisset adolescẽtis, eum apprhẽdit capillis, & ait: Num nósti, ô impie, esse Deum, qui hęc in terra iudicat? Eccè aũt hac nocte à te animam petunt. Quæ verò improbè abstulisti, cuius erunt? Propterea aũt hoc tibi intulit supplicium, vt ex eo euadant alij meliores, & id, quod ex periurio imminet, periculũ fugiant, vel potiùs ipsum omninò iuramentũ, & si vera sint dicturi.

Pſa. 13. & 52.

Egregiè flagellatur periurus.

Hæc cùm ille Cyriaco minatus esset & dixisset, statìm recessit cum ijs, qui erant circa ipsum. Ipse autem & visione conturbatus, & alioquì cùm ferre non posset dolores allatos ex plagis, voce vsus est acutiore, & vocauit eos, qui propè erãt, & plagas ostendit, & periurium planè est cõfessus, & apud cos suã defleuit calamitatem. Deindè eos rogauit, vt ferretur ad sancti capsam: Fortè, dicens, is qui has plagas inflixit intolerabiles, faciliùs curauerit, cùm sit illius discipulus, cui est innatum benefacere potiùs, quàm punire. Nam aduersùs tales dolores medicorum manus vix suffecerint. Illi autẽ cùm hæc audiuissent, & quàm graues etiã plagas accepisset spectassent, & ipsi quoquè non leui essent metu affecti, eius tamen cedentes desiderio, eius exportandi sic rationem ineunt. Implent duos saccos palea, cumq; eos cuidam asino ex transuerso rectè imposuissent, eum deindè imponunt medium, & ad monasterium & ad capsam deferunt. Qui cùm omnia, quæ ei euenerãt, nobis narrâssent, & quas in tergo acceperat plagas ostendissent, tantum fratribus metum immittunt, vt nullus exhinc neque ipse sineret aliquem iurare per sancti capsam, neque quantùm in eis esset, alij iusiurãdum deferret. Illi autem cùm tunc apud nos diem vnum transegissent, cùm vidissent Cyriacum vel tenui & imbecilla spe vitæ esse priuatum, & ad mortem spectare, cùm venter eius defluxisset, & os ne tantillum quidem posset vomitum reprimere, cum tol-

tollũt,& domũ rursùs referũt. Is verò cũ illa vix nocte vixisset,mortuus est postridiè. Periurus moritur.

Illo autẽ tempore externus quoq; quidam peregrinus, in monasterio hospitio acceptus, cùm precandi gratia in templum accessisset, & quæ in eo erant, omnia esset cõtemplatus,media nocte sepulcrum sancti subiens,quæ suprà id stabat χώνην argenteam,nõ illotis solùm,vt dicitur,sed etiã profanis reuerà aufert manibus, noctuq; clàm à nemine conspectus egreditur. Ex ijs autem omnibus,qui erant in monasterio, nullus dolum depræhẽdit,sed ignorabatur id, quod factum fuerat. Manè verò,qui ianuæ præerat Procopius, qui etiam à sancto cõsecutus fuerat magnam priùs curationem, ab aditu parùm progressus, inuenit externũ illum, (ô miraculum) quodam modo instar columnæ affixum. Animo itaq; perplexus, & nesciẽs quid ageret, aperit arcanum ianitori. Ille autem introducit quidem eum in monasterium:efficit verò,vt omnibus fratribus præsentibus fateatur miraculum. Narrabat autem aliquid nouum & propè non credendum. Dicebat enim, se circa mediam quidem noctem argenteam illam χώνην surripuisse : statìm verò egressum esse cum bestijs monasterij, & noctù quidẽ deincèps celeri pede iter esse ingressum nõ minùs quàm triginta stadia, nequaquàm aũt transijsse fines monasterij, sed diluculò ante ipsum fuisse inuentum tãquàm vinctũ, & q ne minimũ quidẽ moueri poterat. Furem eñ quodammodò vinxerat id,quod furto surreptũ fuerat,& faciebat manere eos,q furtũ sustinuerãt. Nos oẽs ꝓpter hęc obstupuim⁹,& hãc sancti magnã virtutẽ mirati sum⁹. Cùm ergò sacrã χώνην accepissemus, & viro(pauꝑ eñ erat)quod satis erat viatici dedissemus, dimisim⁹ eũ domũ discedere.

Sacrilegus fur nõ potest aufugere.

χώνη

Hæc sunt magni Patris Euthymij pauca ex multis,quæ & ipsi vidimus, & quæ auditione accepimus:vt nec vita,quam egit in carne,nec quæ post decessum facta sunt ab eo miracula,ignota sint posteris: quoniam vtraq; inter se conueniunt, & pulchrè inter se cohærent. Res 80.enim eiusmodi factæ post mortem non possunt esse alterius, nisi eius, qui talem vitam ostendit super terram. Neque alius talem vitam egisset, nisi is, qui post mortem talibus est clarus miraculis. Ego enim,qui ipse quoque sum ab eo multas consecutus gratias,& multis ab eo beneficijs affectus in corpore & anima, cùm viderẽ eius capsam assiduè multis scatere miraculis, & apud me semper mirabar,& cogitabam,quomodò ad Deum tantam assecutus sit fiduciam,& incitabatur animus vehementi desiderio accuratè sciendi, quænam fuisset eius vita, & quænam in virtute fuisset exercitatio, & vndenàm ei tanta fuisset cum Deo familiaritas & cõiunctio. Cùm autem incidissem in multos ex patribus,qui erãt in solitudine, qui partìm quidem rectè audierant res Euthymij, partìm autem cum ipso quoq; beato Saba conuersati fuerant:quæcunq; vnusquisq; eorum de vtrouis eorum mihi narrauit,oĩa quidem conscripsi accuratissimè, confusè tamen & inordinatè.

Cùm procedente autem tempore posteà congregata fuisset Cõstantinopoli quinta sancta Synodus, & Origenis & Nestorij dogmata fuissent ab ea ꝑcussa anathemate & qui nouam Lauram tenuerãt Origeniastæ, illinc essent expulsi,& fideles & Orthodoxi patres rursùs in eam migrâssent, permittente mihi admirabili Iohanne Silentiario, eo, inquam, qui erat Episcopus, discedo à cœnobio, & ipse quoquè versor in hac Laura. Cùm autem ad eam trãsissem,secutus paternas literas, quæ à me portabãtur,vt componerem historiam beatorum Euthymij & Sabæ,duos quidem annos deincèps continuos quieui in Laura,& cœptum opus sum persecutus. Cùm verò non possem orationis facere principium, vt qui non sim in externa versatus eruditione, non cessabam lachrymari,& vehementissimè rogare & precari. Iam autem cogitabamus desistere à cœpto adeò difficili,& quod nostris erat viribus superius.

V. Synodus œcumenica

Cùm itaque essem aliquandò animi dubius & perplexus,& sederem in solita cathedra,habens chartam in manu,& cogitabundus,circa secundã horam diei me somnus opprimit, & statìm magnus Euthymius & diuinus Saba appárent, vestiti ità vt consueuerant,& mihi videbar eos audire disserentes, venerando Saba primùm incipiente sermonẽ,& dicẽte magno Euthymio: Eccè Cyrillus quidẽ tuus manu quidẽ tenet chartã cõmentariorũ: cùm aũt magnũ adhibuerit studiũ & diligentiã,nõdùm potuit orationi ne principium quidẽ imponere. Cùm aũt dixisset Euthymius: Et quomodò hæc potuerit facere,si non eum superna adiuuerit gratia? Diuinus Sabas, At tu ei da gratiam sancte pater, respondens, inquit. Et simul diuinus Euthymius annuenti similis, cùm manum suam in sinum immisisset, argenteam quandam mellis pyxi-

Hic habes nomen authoris huius historiæ.

dem illinc sumit, in qua cùm scalpellũ intinxisset, in os mihi ter immisit. Illius autem species quidem erat similis oleo, gustus verò (ô quæ illic sunt gratiæ) reuerà explicari & verbis exprimi non potest, & id quidem cum melle cõferre, esset planè eam rem afficere iniuria. Nam mihi etiam expergefacto propter voluptatem, quæ narrari non potest, eius adhuc in ore remanebant reliquiæ, & sic expletus diuina hac suauitate, præsens opus sum aggressus, in alio quoquè opere conatus Sabæ res gestas scribere. Eorum autem intercessionibus magna ad auditores redeat vtilitas, in gloriam patris & filij & Spiritûs sancti, vnius & inseparabilis Trinitatis, quam decet gloria, honos & adoratio, nunc & in secula seculorum, Amen.

Idẽ scripsit vitam Sabę.

VITA SANCTAE VIRGINIS ET MARTYRIS AGNETIS, PER D. AMBROSIVM EPISCOPVM *Mediolanensem scripta.*

Est sermo 91. in ordine sermonũ eius.

SERVVS Christi Ambrosius Virginibus sacris: Diem festum sacratissimæ virginis celebremus. Hinc psalmi resonent, indè concrepent lectiones. Hinc populorũ turbæ lætentur, indè sustententur pauperes Christi. Oẽs ergò gratulemur in Dño, & ad ædificationem virginum, qualiter passa sit Agnes beatissima, ad memoriam reuocemus. Tertiodecimo ætatis suæ anno mortẽ perdidit, & vitam inuenit, quia solum vitæ dilexit authorẽ. Infantia quidẽ computabatur in annis, sed erat senectus mentis immẽsa: corpore quidem iuuencula, sed animo cana: pulchra facie, sed pulchrior fide.

21. IANVAR. Tẽpore D. Ambrosij celebrabat festum S. Agnetis.

Dum à scholis reuertitur, à pfecti Vrbis filio adamatur. Cuius parentes dum requisisset & inuenisset, cœpit offerre plurima, & plura promittere. Deniq; detulerat secum preciosissima ornamenta, quæ à beata Agne veluti quædã stercora sunt recusata. Vndè factum est, vt iuuenis maiori perurgeretur amoris stimulo. Et putans eam maiora velle accipere ornamẽta, omium lapidum preciosorum secum detulit gloriam: & per seipsum, & amicos, & notos, & affines cœpit aures virginis appellare, diuitias, domos, possessiones, familias, atq; omnes mundi huius diuitias repromittere, si consensum suum eius coniugio non negaret.

Nota cõstãtiã tenerrimę virginis.

Ad hæc beata Agnes tale fertur iuueni dedisse respõsum: Discede à me fomes peccati, nutrimentũ facinoris, pabulum mortis: discede à me, quia iam ab alio amatore præuenta sum, qui mihi satìs meliora te obtulit ornamenta, & annulo fidei suæ subarrauit me, longè te nobilior, & genere, & dignitate. Ornauit me inæstimabili dextrocherio. Dextram meã & collum meũ cinxit lapidibus preciosis. Tradidit auribus meis inæstimabiles margaritas, & circundedit me vernantibus atq; coruscantibus gemmis. Posuit signum in facie mea, vt nullum pręter ipsum amatorem admittam. Induit me cyclade auro texta, & immẽsis monilibus ornauit me. Ostẽdit mihi thesauros incomparabiles, quos mihi se daturum, si ei perseuerauero, repromisit. Non ergò potero ad contumeliã prioris amatoris vel adspicere alium, & illũ derelinquere, cum quo sum charitate deuincta. Cuius generositas celsior, possibilitas fortior, adspectus pulchrior, amor suauior, & omi gratia elegantior. A quo mihi iam thalamus collocatus est, cuius mihi organa modulatis vocibus cantant. Iam mel & lac ex ore eius suscepi: iam amplexibus eius castis adstricta sum: iam corpus eius corpori meo sociatum est, & sanguis eius ornauit genas meas. Cuius mater virgo est, cuius pater fœminam nescit. Cui angeli seruiunt, cuius pulchritudinem sol & luna mirantur, cuius odore reuiuiscũt mortui, cuius tactu fouentur infirmi, cuius opes nunquàm deficiunt, cuiusq; diuitię nõ decrescũt. Ipsi soli seruo fidẽ, ipsi me tota deuotione cõmitto. Quem cùm amauero, casta sum: cùm tetigero, mũda sum: cùm accepero, virgo sum. Nec deerunt post nuptias filij, vbì partus sine dolore succedit, & fœcũditas quotidiana cumulatur.

Audiens hęc insan' iuuenis, amore carpit cęco, & inter angustias animi, anhelo cruciabat spiritu. Inter hæc lecto psternit, & per alta suspiria amor medicis aperitur. Fiunt

unt nota patri, quæ fuerant inuenta à medicis, & eadem paterna voce, quæ fuerant iam dicta à filio, ad petitionem virginis reuoluuntur. Abnegat Agnes beatissima, & se nullo pacto prioris asserit spōsi fœdera violare. Cumq; pater diceret, in fascibus præfecturæ se agere, & idcircò non sibi quemuis illustrissimū virum etiam posse prę-ferri: cœpit tamen vehementissimè inquirere, qs esset sponsus, de cuius se Agnes potestate iactaret. Tunc extitit quidā ex parasitis eius, qui diceret hanc Christianam esse ab infantia, & magicis artibus ità occupatam, vt dicat Christum suum sponsum.

Audiens hæc p̄fectus, lætus efficitur, & missa apparitiōe, cum ingenti strepitu suis eam tribunalibus p̄cipit sisti. Et primò quidem blādis eam sermonibus secretiùs prouocat, deindè terroribus pulsat. Sed virgo Christi nec blādimentis seducitur, nec terrore cōcutitur: sed eodē vultu, eodem animo perseuerans, & terrētem similiter, sicut blandientem, animo deridebat. Videns itaq; Symphronius præfectus tātam in puella cōstantiā, parētes eius alloquitur. Et quia erāt nobiles, & vim eis inferre nō poterat, titulum eis Christianitatis opposuit. Sequēti nanq; die Agnen sibi pręsentari iubet, & iterùm iterumq; repetens, replicare cœpit de iuuenis amore sermonē. Cumq; omnis sermo eius casso labore deficeret, sisti eam iterùm suis tribunalibus iussit: cui & dixit: Superstitio Christianorū, de quorū te magicis artibus iactas, nisi à te fuerit segregata, nō poteris insanias abijcere pectoris, neq; ęquissimis consilijs prębere consensum. Vndè te ad venerandam deam Vestam properare necesse est, vt si perseuerantia virginitatis placet, eius die noctuq; sacrificijs reuerendis insistas. *S. Agnes sistitur ad tribunal.*

Ad hęc beata Agnes dixit: Si filium tuū, quanuìs iniquo amore vexatū, tamē viuentem hominē recusaui, hominē vtiq;, qui est ratiōis capax, q & audire, & videre, & palpare, & ambulare potest, & flore lucis huius cū bonis frui: Si ergò hunc causa amoris Christi nulla possum ratiōe respicere, quomodò possum idola muta, & surda, & sine sensu, & sine anima colere, & ad iniuriā summi Dei, ceruicē meā vanis lapidib⁹ inclinare? Audiens hęc pręfectus Symphronius, dixit: Cupio consultū infantiæ tuę, & adhuc te deos blasphemantē idcircò differo, qa annos tuos infra sensum adspicio. Noli ergò temetipsam ità despicere, vt motus deorū incurras. Beata Agnes dixit: Noli infantiā corporalē ità in me despicere, vt putes me te velle habere propitiū. Fides enim nō in annis, sed in sensibus inuenitur: & Deus omnipotēs mentes magìs cōprobat, q̄ ætates. Deos aūt tuos, quorū motus me incurrere nō vis, ipsos irasci permitte: ipsi loquantur, ipsi hoc mihi p̄cipiant, ipsi iubeāt se coli, ipsi iubeant se adorari. Verùm quoniam ad hoc video te tēdere, quod impetrare nō poteris, quicquid tibi videtur, exerce. Symphronius pręfectus dixit: Vnum tibi è duobus elige: cum virginibus deę Vestę sacrifica, aut cū meretricibus scortaberis in cōtubernio lupanaris. Et longè erūt à te Christiani, qui te ità magicis artibus imbuerunt, vt hanc calamitatē intrepido animo te posse perferre cōfidas. Vndè, vt dixi, aut sacrifica deæ Vestæ ad laudem generis tui, aut ad ignominiam natalium tuorum, eris publicæ abiectionis scortum. *Constantia S. Agnetis.*

Tunc beata Agnes cum ingenti cōstantia dixit: Si scires quis est Deus meus, nō ista ex ore tuo proferres. Vndè ego quia noui virtutem Domini mei Iesu Christi, secura cōtemno minas tuas, credens quòd neq; sacrificem idolis tuis, neq; polluar sordibus alienis: Mecum enim habeo custodem corporis mei, angelum Dn̄i. Nam vnigenitus DEI filius, quē ignoras, murus est mihi impenetrabilis, & custos mihi est nunq̄ dormiens, & defensor mihi est nunq̄ deficiens. Dij aūt tui, aut ærei sunt, ex quibus cucumæ meliùs fiūt ad vsus hominū: aut lapidei, ex quibus sternūtur plateę. Diuinitas ergò nō in lapidibus vanis habitat, sed in cælis: nō in ære, aut aliquo metallo, sed in regno superno cōsistit. Tu aūt & similes tui, nisì ab istorum cultu recesseritis, simul vos pœnæ cōcludent. Sicut eñ illi igne cōflati sunt, vt funderētur: sic colētes eos, p̄petuo incendio cōflabuntur: non vt fundantur, sed vt confundantur in ęternum, & pereant.

Ad hęc insanus iussit eam expoliari, & nudam ad lupanar duci sub voce pręconis, dicentis: Agnen sacrilegam virginem, dijs blasphemiam inferētem, scortum lupanaribus datam. Statim aūt vt expoliata est, crine resoluto, tantā dēsitatem capillis eius diuina gratia cōcessit, vt meliùs videretur fimbrijs eorum, q̄ vestibus tecta. Ingressa aūt turpitudinis locū, Angelum Dn̄i ità p̄paratum inuenit, vt circūdaret eam immēso lumine, ità vt nullus posset eam præ splendore respicere. Fulgebat enim tota cellula illa, quasi radians sol in virtute sua: Et quanto quis curiosior oculis esse voluisset, tāto sibi *Nudatur S. Virgo, & ad lupanar ducitur.*

visus

visûs aciem obtundebat. Cumq; se in oratione͂ Dño prostrauisset, apparuit ante oculos eius stola candidissima. Et appræhendens eam, induit se, & dixit: Gratias tibi ago, Domine Iesu Christe, qui me in numero ancillarum tuarum computās, vestem hanc mihi largiri præcepisti. Ità nanque ad mensuram corpusculi eius aptum erat indumentum, & ità nimio candore conspicuum, vt nullus dubitaret hoc angelicis manibus præparatum.

Accipit cælitùs veste͂.

Intereà lupanar efficitur locus oratiōis: in quo oı̄s, qui fuisset ingressus, adoraret & veneraretur, dans honore͂ immenso lumini, & mūdior egrederetur foràs, quàm fuerat intùs ingressus. Cumq; hęc agerētur, præfecti filius, q̃ author erat huius sceleris, venit ad locum cum sodalibus suis iuuenculis, insultaturus puellæ, cum quibus libidinis suæ se posse credebat ludibrium exercere. Et ingressos ante se furentes pueros, & turpiter sequientes, cum om̄i veneratione & ingenti admiratiōe egressos cœpit impotētes arguere, atq; vanos, & molles, ac miseros iudicare. Et irridens, locum, in quo virgo orabat, audacter ingressus est. Et vidēs tātum lume͂ circa eam, nō dedit honore͂ Deo: sed irruēs in ipsum lume͂, priusq̃ vel manu eam cōtingeret, cecidit in facie͂ suā, & p̄focatus à diabolo, expirauit. Vidētes aūt socij eius, ꝙ moras intùs faceret, putabant obscœnis eum operibus occupari. Et ingressus est vnus ex iuuenibus, q̃ ei familiarior erat, vt cōgratularetur insultationi eius: & mortuum eum inueniens, exclamauit voce magna, dicens: Pijssimi Romani, succurrite. Magicis artibus ista meretrix præfecti filium interfecit.

Præfecti filius à diabolo præfocatur.

Fit repentè concursus populorum ad theatrum, & varia furentis populi acclamatio. Alij dicebant magā, alij innocentem, alij sacrilegam cōclamabant. Pręfectus aute͂ audiēs filiū suum interisse, cum ingenti tumultu venit ad theatrū. Et ingressus locū in quo corpus filij eius iacebat exanime, cum ingēti clamore dicebat: Crudelissima omnium fœminarū, ad filium meū voluisti apodixen tuę artis magicæ demōstrare? Et cùm talia, atq; alia huiuscemodi verba repeteret, & causas mortis eius ab ea vehementer inquireret, ait ad eum beatissima Agnes: Ille, cuius voluntatem volebat perficere, ipse in eum potestatem accepit. Quarè autem omnes, qui ad me ingressi sunt, sani sunt? Quia vniuersi dederūt honorem Deo, qui misit Angelum suum, & induit me hoc indumēto misericordię, & custodiuit corpus meū, quod ab ipsis cunabulis Christo cōsecratū est & oblatum. Videntes ergò splendorem angelicum, adorabant omnes, & abscedebāt illæsi. Hic autem impudēs statìm vt ingressus est, sæuire cœpit & fremere: cumq; manum suā ad me cōtingēdam aptaret, dedit eum Angelus Domini in reprobam, quam conspicis, mortem. Dicit ei præfectus: In hoc apparebit, quia non magicis artibus ista gessisti, si deprecata fueris ipsum Angelum, vt restituat mihi filium meum sanum. Cui beata Agnes dixit: Licet fides vestra hoc impetrare non mereatur à Domino, tamen quia tempus est, vt virtus Domini mei Iesu Christi manifestetur: egredimini oēs, vt solitam ei oratione͂ offeram. Cumq; vniuersi fuissent egressi, prosternens se in faciem planam, rogare cœpit Dn̄m, vt iuuenem suscitaret. Orante aūt illa, apparuit Angelus Domini, qui eleuauit eam flentem: & cōfortans animum eius, iuuenem suscitauit. Qui egressus foràs, cœpit voce publica clamare & dicere: Vnus Deus in cælo, & in terra, & in mari, q̃ est Deus Christianorū. Nam oı̄a templa vana sunt: Dij qui coluntur, omnes vani sunt, & penitùs nec sibi possunt, nec alijs aliquod auxilium exhibere.

Redit ad vitā precibus S. Virginis.

Ad hanc vocem omnes aruspices, & templorum Pontifices conturbabantur, & fit per eos vehementior, quàm fuerat, seditio populorum. Atque omnes vna voce clamabant: Tolle magam, tolle maleficam, quę & mentes mutat, & animos alienat. Pręfectus autem videns tanta mirabilia, obstupuit. Sed veritus proscriptionem, si contra templorum pontifices ageret, & Agnen contra suam sententiam defensaret: vicarium ad seditionem populi iudicem dereliquit. Ipse autem tristis abscessit, ꝙ eam non potuit post resurrectione͂ filij sui liberare. Tūc Vicarius, Aspasius nomine, iussit in cōspectu omnium ignem copiosum accendi, & in medio eam præcepit iactari flammarum. Quod cùm fuisset impletum, statìm in duas partes diuisę sunt flāmę, & hinc, atq; illinc seditiosos populos exurebāt: ipsam aūt penitùs in nullo cōtingebat incēdiū. Eo magìs nō hoc virtutibus diuinis, sed maleficijs reputātes, dabāt fremitus inter se populi, & infinitos clamores ad cęlos. Tūc beata Agnes expādens manus suas in medio ignis,

ignis, his verbis orationem fudit ad Dominum: Omnipotens, adorande, colende, tremende Pater Domini nostri Iesu Christi, benedico te, quia per filium tuum vnigenitum, euasi manus hominum impiorum, & spurcitias diaboli impolluto calle transiui. Eccè & nunc rore cælesti perfusus per spiritũ sanctum focus, iuxta me moritur, flamma diuiditur, & ardor incendij huius ad eos, à quibus in me ministratur, effunditur. Benedico te, pater prædicãde, qui etiam inter flammas intrepidã me ad te peruenire pmittis. Eccè iam quod credidi, video: quod sperau, iam teneo: quod concupiui, cõplector. Te confiteor labijs & corde, te totis visceribus concupisco. Eccè ad te venio viuum & verum Deum: qui cum Domino nostro Iesu Christo filio tuo, & cum spiritu sancto viuis & regnas in cuncta secula seculorum, Amen.

Oratio S. Agnetis in medijs flãmis.

Cumq; complesset orationem, ità oĩs ignis extinctus est, vt nec tepor quidem incendij remaneret. Tunc Aspasius, Vrbis Romæ vicarius, populi seditiõem non ferẽs, in guttur eius gladiũ mergi præcepit. Atq; hoc exitu, roseo sui sanguinis rubore perfusam, Christus sibi sponsam & martyrem consecrauit. Parentes verò eius, nullam penitùs tristitiam habentes, cum oẽi gaudio abstulerũt corpus, & posuerunt illud in ꝑdiolo suo, nõ longè ab Vrbe, in via, quæ dicitur Numentana. Vbi cùm omnium turba Christianorum concurreret, insidias à paganis perpessi sunt: & videntes populum infidelium super se venientem armatum, omnes fugerunt. Aliquanti tamen lapidum ictibus læsi euaserunt. Emerentiana autem, quæ fuerat collactanea eius, virgo sanctissima, licèt catechumena, constanter intrepida stabat & immobilis, & his verbis exprobrabat eis: Superflui, miseri, caduci, atq; atrocissimi, Deum omnipotẽtem colentem occidistis, & percussione lapidum homines innocẽtes iugulâstis. Hæc & his similia dum turbis furentibus diceret, lapidata est ab eis: & orans iuxta sepulcrum Agnes beatissimæ, emisit spiritum.

Gladio iugulatur S. Agnes.

Emerentiana lapidat.

Non dubiũ est, quòd in suo sanguine sit baptizata, quæ pro defensione iustitię dum confiteretur Dominum, mortem cõstanter excepit. Eadem deniq; hora fit terræmotus vehementissimus: & cùm nimia esset cæli serenitas, tantæ coruscationes, tantaq; fulgura & tonitrua extiterunt, vt pars maxima insani populi expiraret. Vndè factum est, vt nullus penitùs ex eo aduenientibus ad sepulcra sanctorum, aliquas molestias, excitaret. Venientes autem parentes beatę Agnes cum sacerdotibus nocte, abstulerunt corpus sanctæ Emerentianæ virginis, & sepelièrunt illud in confinio beatissimæ virginis Agnes.

Igitur dum parentes beatæ Agnes assiduis pernoctationibus vigilarent ad tumulũ eius, vident in medio noctis silentio exercitum Virginum quæ omnes auro textis cycladibus indutę, cum ingenti lumine ꝑteribant. Inter quas vident beatissimã Agnen, simili veste fulgentem, & ad dextram eius agnum niue candidiorem. Hęc itaque dum viderent parentes eius, & qui simul erant, stuporẽ mentis incurrunt. Sed beata Agnes rogat sanctas Virgines parumpèr gradum figere, & stans, parẽtibus suis dixit: Videte, nè me quasi mortuam lugeatis: sed congaudete mihi, & cõgratulamini, quia cum his oĩbus lucidas sedes accepi, & illi sum iuncta in cęlis, quem in terris posita, tota animi intentione dilexi. Et his dictis, pertransijt.

Nota vigilias ad tumulum S. Agnetis.

Hæc visio publicè ab omnibus, qui viderãt, quotidiè vulgabatur. Vndè factum est, vt post aliquantos annos ad Constantiam, Costantini filiam, hoc factum ab his, qui viderant, narraretur. Erat eñ ipsa Constantia regina virgo prudentissima, sed ità obsessa vulneribus, vt à capite vsq; ad pedes, nulla membrorũ pars libera remãsisset. Accepto aũt consilio, spe recuperandæ salutis, venit ad tumulum martyris nocte: & licèt pagana, tamẽ credula animi intentiõe preces fideliter fundebat. Quod dũ faceret, repentina somni suauitate corripitur: & vidit per visum beatissimam Agnen, talia sibi monita præferentem: Constanter age, Constantia, & crede Dominum Iesum Christum filium Dei esse Saluatorem tuum: per quem modò cõsequéris omnium vulnerum, quę in corpore tuo pateris, sanitatem. Ad hanc vocem Constantia euigilat sana, & sic sana, vt nec signum in eius membris alicuius vulneris remaneret.

Cõstãtia ad tumulũ eius orãs, sanat.

Reuersa igitur ad palatium sanissima, facit gaudium & patri suo Augusto, & fratribus suis Imperatoribus. Coronatur ciuitas tota: Fit lætitia militantibus, atque priuatis, & vniuersis audientibus hæc. Infidelitas gentium confundebatur: & fides Dominica lętabatur. Intereà patrẽ, & fratres Augustos rogat, vt basilica beatę Agnes cõstruere-

ſtrueretur,& ſibi illic mauſoleum collocari præcepit. Currit hæc opinio ad omnes,& quotquot credentes ad eius tumulum aduenißent, ſanabantur quacunq; fuiſſent infirmitate detēti. Quod facere Chriſtum nullus dubitat vſq; in hodiernum diem. Perſeuerauit aūt Conſtantia Auguſti filia in virginitate: per quam multæ virgines,& mediocres,& nobiles,& illuſtres, ſacra velamina ſuſceperūt. Et quia fides mortis damna non patitur, vſque in hodiernum diem multæ virgines Romanæ Agnen beatiſſimā, quaſi in corpore manentem, attendunt, & eius exemplo agentes viriliter, integræ perſeuerant, credentes ſine dubio, quòd perſeuerantes perpetuæ victoriæ palmam acquirant.

Constantia virgo, multas ad ſacra vela perducit.

Hæc ego Ambroſius ſeruus Chriſti, dum in voluminibus abditis inueniſſem ſcripta, non ſum paſſus infructuoſo ſilentio tegi. Ad honorem igitur tantæ martyris, ſicut geſta eius agnoui, conſcripſi:& ad ædificationem veſtram, ô Virgines CHRISTI, textum paſſionis eius credidi deſtinandum, obſecrans charitatem Spiritûs ſancti, vt labor noſter in veſtra imitatione fructum in conſpectu Domini valeat inuenire, Amen.

MARTYRIVM S. PATROCLI MARTYRIS,
ELEGANTI STYLO IAM OLIM CONSCRIPTVM:
quod nos ex vetuſto manuſcripto codice deſcripſimus, qui pleriſque locis ob characteres penè abolitos difficulter legi potuit.

21. IANVAR.

GLORIOSVM pro patria mori, beatum in patria viuere, iucundum & delectabile eſt poſt bella benè geſta, pace demùm frui perpetua. Hoc ſapientes mūdi laudāt, fortes deſiderāt, rerum geſtarum ſcriptores magnificāt. Omnes quidem currunt, ſed vnus accipit brauium, qui in vnitate fidei & agnitionis filij Dei abnegat ſeipſum ſibi, vt ſequatur Chriſtum. Hæc eſt nanq; via ſalutis, veritas ſingularis, vita perennis, vt lux lucēs in tenebris, quā abſcōdit Deus à ſapiētibus & prudentibus,& reuelauit eam paruulis, videlicet humilibus, quos teſtes ſuos eſſe voluit, incipientes ab Hieruſalem, vt per mundi huius contemptibilia confunderentur fortia. Talibus enim, quia ſuperbi ſunt, reſiſtit Deus, humilibus autem dat gratiam. Verè vtiq; ſapientes, verè fortes erant, quibus viuere Chriſtus, & mori pro Chriſto lucrum fuit. Verè nimirùm beati ſunt, qui ſic imitatores Chriſti extiterant, vt quemadmodùm ſunt illi commortui, ità poteſtatem acciperent conregnandi. Ex huiuſmodi ergò coniuratis in Chriſti ſacramenta militibus, Patroclus in magnificæ ſanctitatis, velut quoddam luminare in mundo, in medio nationis prauæ & peruerſæ, verbum vitæ continens effulſit. Et quoniam lux fuit in Domino, fructum lucis oſtendit in ſemetipſo. Fructus enim lucis, vt ait Apoſtolus, eſt in omni bonitate, & iuſtitia, & veritate. Hic in Trecaſſinæ vrbis territorio, ducentis fermè ab eadem vrbe paſſibus, relictam ſibi à parentibus ſuis domum & prædia ſatis ampla poſſedit. Nobiles enim erant, & rebus ſecularibus locupletes. Sed vir DEI generoſitatis ſuæ claritatem totam introrsùs traxit: meditans animæ dignitate ſic tantummodò ſeruari poſſe ſuam nobilitatē, ſi ſolùm ſupra ſe ſuum ſemper attēderet creatorē. Scripturæ ſacræ ſtudioſus lector inuigilauit: ibi quicquid de fide catholica, quicquid de regula præceptorum DEI, quicquid de dulcedine promiſſionum eius audierat, ſicut ipſum Dominum DEVM, delectabiliter amplexatus eſt. Non enim his ſolummodò aures corporis, ſed multo magis aures cordis adhibuit. Verbum nanque DEI lucerna pedibus eius, & lumen fuit ſemitis eius: ꝑpptereà odiuit oēm viam iniquitatis. Abſtinētiæ & frugalitatis operibus ità deditus fuit, vt cibum potumq; modicum hora diei tātùm vltima, ſibi ſumendū arbitraretur. Continentia ſiquidem in eo regnabat & caſtitas. Facultates verò ſuas velut non proprias, ſed ad hoc ſibi ſolummodò creditas, indigentibus ſolicitè miniſtrauit. Singulorum

1. Cor. 9.
Matth. 11.
Iaco. 4.
1. Petr. 5.
Ephe. 5.
Patrocli opes
Pſal. 118.
Eius abſtinentia.
Cōtinētia.

lorum necessitatibus iuxta vires succurrit, prodesse etiam vltra vires cōcupiuit. Proindè omnibus omnia factus est, secundùm Apostolum, non quærens quid sibi vtile fuit, sed quid multis, vt salui fierent. Ità factum est, vt Christianis illius prouinciæ, dispensator cælestis & pater ciuium diceretur. Signa etiam & mirabilia per eum frequentiùs facta sunt, ità vt dæmonia ab obsessis corporibus per virtutem spiritûs fugaret, & infirmis quibuslibet remedium sanitatis optatæ conferret: vt inuisibilis sapientia semetipsam in eo quasi in templo suo habitare per visibilia miracula demonstraret. 1. Cor. 9.

Sic in pace Ecclesiæ degens, religiosam admodùm vitam duxit, fugitās gaudia seculi, expectans regnum Dei. Orta autem persecutionis tempestate sub Aureliano principe, qui vicesimusnonus à Cæsare Augusto, Romano præsidebat imperio, cùm manifestare vellet iudex omniū, quæ essent consilia cordium, cœperunt vsquequaquè cultores peruersorum dogmatum vrgere plebem Christi ad sacrificia idolorum: Sed, sicut per Sapientem dictum est, simplicitas iustorum direxit eos, & supplantatio peruersorum vastauit illos. Nam frustratis insidijs inimici, perstiterunt fortiter in agone castra Dei, illustriumque virorum animi, per virtutem elabi ad gloriam nitebantur. Eodem tempore Aurelianus, immanissimus Christiani nominis persecutor, de partibus vrbis Senonicæ, zelo feruens amaritudinis, Trecassin Galliarum oppidum veniebat, ibique audiens de vita, fide & gestis beati Patrocli, quomodò ex voluntate Dei sui Iesu Christi possessa negligeret, transitoria & momentanea cuncta despiceret, idola vana & nullo vsui apta clamaret, confestìm eum diligentissimè inquiri fecit. Et cùm sibi præsentatus fuisset, ait illi: Audiui te per ignorantiam falli, ità vt superstitiosam sectā inducere audeas, & ad deorum nostrorum iniuriam, quendam qui ab hominibus cæsus est alapis, adorandum esse contendas. Sanctus verò Patroclus insipienti eius propositioni nihil respondit. Aurelianus dixit: Cuius nominis, cuiúsve religionis es? ille respondit: Patroclus vocor, & Christianus sum. Adoro Deum viuum & verum, qui in altis habitat, & humilia respicit, & omnia scit antequàm fiant. Aurelianus dixit: Inepta sunt & vana, quæ loqueris. Recede ergò ab hac stultitia tua, & adora deos nostros inuictissimos, à quibus ditari poteris & honorari. Patroclus respondit: Ego non noui alium Deum, nisì vnum, solū verum Deum, & quem ipse misit Iesum Christum, q fecit celū & terrā, mare & omnia, quæ in eis sunt, visibilia & inuisibilia. Aurelianus dixit: Disputa, & proba vera esse quæ dicis. Patroclus respondit: Vera quidem & probabilia sunt, quæ ostendo: sed quia mendacium inualuit, veritas odium parit. Hanc tu, nisì credideris, nunquàm intelliges. Verbis enim Domini nostri Iesu Christi interdicitur, nè sanctum detur canibus, nec ante porcos margaritæ mittantur. Tūc Aurelianus ira permotus, dixit: Nisì ad hoc mihi citò cōsenseris, vt sacrificium dijs omnipotentibus offeras, igni te consumendum tradam. Sanctus Patroclus ad hæc verba hilari vultu & læto corde respondit: Ego semper immolo sacrificium laudis Domino Deo meo. illic enim iter est, quo ostendat mihi salutare suum. Aurelianus non ferens diutiùs constantiam loquentis, sic erupit in vocem: Statis, & ministratis? Adhibete catenas ignitas & compedes, vt vinctis post tergum manibus & alligatis pedibus, mittatur rebellis iste in custodiam, donèc pertractem, quomodò eum ad exemplum suî similium perdam. Sic sanctus vir & iam electus Domini martyr, strictus vinculis, traditus est Elegio vni de adstantibus ministris, qui custodiret eum vsque in diem tertium. Sanctus verò Patroclus cùm esset in custodia, orauit Dominum, dicens: Fiat misericordia tua Domine, vt consoletur me, secundùm eloquium tuum seruo tuo. Sic enim lætabor & exultabo in misericordia tua Domine: quia respexisti humilitatem meam. Cumque post diem tertium eductus fuisset in publicum, iudex dixit: Veni contemptor deorum nostrorum, redime te tandèm aliquandò, & sacrifica dijs. Beatus Patroclus respondit: Redimet Dominus animas sanctorum suorum, & non delinquent omnes qui sperant in eum. Tu verò miser & infelix es, qui non desideras ab æterna miseria liberari, & indignum te facis gratia & beneficio creatoris tui, thesaurizans tibi iram in die iræ & reuelationis iusti iudicij eius. Qui licèt iam salutis dona refugias, nec pensare velis, quòd thesaurus desiderabilis requiescit in ore sapientis: vellem tamen adhuc tibi aliquid largiri de thesauro Domini mei, quia te egenum & pauperem video. Aurelianus dixit: Quomodò pauperem me dicis, qui

Margin notes: Prou. 11. — S. Patroclus sistitur Aureliano. — Matt. 7. — Psal. 49. — Psal. 118. — Psal. 33.

tam multis abundo diuitijs? Beatus Patroclus respondit: Habes quidem terrenas & citò perituras diuitias: pauper tamen es, nec teipsum habes: quia fidem Domini nostri Iesu Christi in arca cordis tui recludere noluisti. Ideoque ipse cùm iudex venerit, te cum diabolo patre tuo, in æternum damnabit. Aurelianus dixit: Multas mihi per audaciam tuam iniurias infers, ità vt iam tuî ampliùs non miserear. Sanctus autem Patroclus confortatus in Domino, dixit: Miserebitur meî Deus meus, cui seruio à iuuentute mea. Tu autem vanum & superstitiosum hunc honorem tuum, quo tumes, & temporalem atque caducam gloriam, qua ab hominibus honoraris, in puncto temporis perdes. Et væ tibi, cùm véneris ad locum illum, vbì te sempiternus cum diabolo cruciatus expectat. Aurelianus dixit: Ego quid dicas, nescio: Tu autem, velis nolis, in potestate mea eris: nec est qui te eripiat de manibus meis. Beatus Patroclus respondit: Si corpus meum in potestate habes, animam meam certè lædere non poteris: quia eam in potestate nemo habet, nisì solus Dominus & creator meus, qui nobis hanc securitatem dedit, dicens: Nolite timere eos, qui occídunt corpus, & post hæc non habent ampliùs quid faciant. Sed illum potiùs timete, qui postquàm occiderit corpus, habet potestatem animam mittere in gehennam. Aurelianus dixit: Habent potestatem dij nostri, qui vera nobis responsa canunt, & te adhuc viuere permiserunt. Sanctus Patroclus respondit: Qui sunt dij tui? Aurelianus dixit: Apollo optimus & verus deus, Iupiterque summus deus, & Diana, quæ est mater deorum. Beatus Patroclus respondit: Apollo, quem dicis tuum esse deum, audiuimus à maioribus nostris, quòd Admeti regis pecora pauerit, ibique non solùm gregis detrimentum perpessus sit, sed etiam ipsa tela perdiderit. Et Iouem, quem adoras, hominem fuisse nequissimum, raptorem & adulterum, comperimus, qui cum vicinis suis seditiosus semper extitit, ïpseq; nullius criminis expers, alios secum viuus æquè & mortuus ad scelera traxit. Et cùm ipse simul cum diabolo torqueatur in inferno, non cessat adhuc colligere cōdemnandos. Dianam nanque, quam dicis esse matrem deorum, quis nesciat esse dæmonium? O miseranda dementia hominum, qui vanitates has frustrà colunt, quæ nec sibi, nec alijs prosunt. Aurelianus dixit: Magna patientia mentis meæ: iandiù retineor ad auscultandam audaciam tuam. Sed nunc nisì Apollinem, & Iouem, & Dianam matrem deorū adoraueris, diuersis hodiè pœnis te interficiam. Sanctus Patroclus respondit: Execrabilis & quilibet peruersus latro, etsi innocentem aliquem occídere potest, corpus tamen eius deuorare non potest. Tu verò, qui corpus meum occidendum in potestate te habere iactitas, licèt deuores illud, animæ tamē meæ nocere nō poteris. Et cùm hoc beatus Patroclus locutus fuisset, Aurelianus Cæsar, furore repletus, talem dedit sententiam: Patroclus obnoxius & detestabilis & reus maiestatis, qui nobis confusionem intulit, & deos nostros iniuriosè fœdauit, gladio feriatur, vt verbositatis eius nequitia conquiescat. Ducite iam illum in locum limosum & palustrem, ibique eum decollatum dimittite, nè saltem corpus eius in arido requiescat. Sic beatus Patroclus traditus carnificibus ad decollandum, exultans ibat cum eis ad ripam Sequanæ. Tunc vir sanctus orauit Dominum, dicens: Domine Iesu Christe, nè patiaris corpusculum meum in hoc aquoso loco demergi: sed da gloriam nomini tuo, vt magnificetur in conspectu inimicorum tuorum, nè vnquàm dicant in gētibus, Vbì est Deus eorum? Exaudi Domine orationem meam, qui exaudisti Moysen & Aaron orātes pro populo tuo, & diuisisti ante eos mare rubrum, & eduxisti per siccum. Sic ergò Domine permitte mihi transire hoc flumen in nomine tuo. Eripe me de luto, vt non inhæream: libera me à persequentibus me. Et cùm orâsset sanctus Patroclus, obscurati sunt oculi tenentis eum. Ille verò ingressus flumen, pertransijt, & illæsus exijt in aliam ripam, ità vt genua eius non tangerent aquam, quę tamen rapax & inundans erat multùm eodem tempore. Cumque egressus esset, pergebat in aridum locum, vbì erat mens idolorum, ità cantans & laudans Dominum: Custodit Dominus animas sanctorum suorum, de manu peccatoris liberauit eos. Illi verò qui tenuerūt eum, obstupefacti propter metum Cæsaris, dicebant: Quàm magnus est Deus, quem adorat iste? Eccè quomodò liberauit eum. Alij autem dicebant: Non, sed phantasma fuit. Hoc modo altercabantur, & schisma erat inter eos. Illis verò ità contendentibus, aduenions quædam mulier seditiosa & ipsa gentilis, dixit: Hominem Christia-

Luc. 12.

Proscindit falsos deos gentilium.

Sentētia in Patroclum.

Exod. 14.

Psal. 96.

Christianum, quem quæritis, vidi nunc in monte vltra flumen, prostratum in terra, & sic orabat Dominum suum. At illi, qui veloces habebant pedes ad effundendum sanguinem innocentem & iustum, cùm hoc audissent, statim perrexerũt ad eum. Et cùm peruenissent ad locum, vbi erat prostratus, inuenerunt eum orantem. Tunc vnus ex illis, qui erat prior, ait illi: Tu iam reus es, quia effugisti nos, & eccè es in manibus nostris, & non discedes à nobis, donec moriaris, aut certè immoles dijs nostris. Beatus Patroclus respondit: Ego dæmones immundos nunquàm adorabo, sed vnum verum Deum, qui est in cælis. Carnifex dixit: Ergò deus noster qualis est? Natus, an factus? Beatus Patroclus dixit: O errorem vanissimum, ó incredulitatem fallaciæ, ó sermonem superstitiosum. De Deo quomodò loquitur homo: Generationem eius quis enarrabit? Ipse dixit, & facta sunt: ipse mandauit, & creata sunt, quæcunque sunt. Ipse misit pro redemptione generis humani filium suum Dominum Iesum Christum, qui pro nobis sanguinem suum fudit, vt nos de interitu & morte liberaret æterna. Tertia post hæc die resurrexit à mortuis: deindè videntibus discipulis suis, ascendit in cælũ, & misit illis promissum à se spiritum sanctum. Quod ipse docuit, hoc mundus rectè credit. Qui autem hoc non credit, non videbit vitam, sed ira Dei manet super eum. Siue ergò viuimus, siue morimur, Domini sumus, & dignum est vt pro nomine eius nos patiamur. Quicunque autem sacrificauerit dæmonibus, cum eisdem mergetur in ignem æternum. Loquente hoc beato Patroclo, Elegius furore commotus, dixit: Stringantur pedes eius vinculis, & manus eius catenis, & sic prostratus in terram, gladio feriatur, quia tantas dijs nostris contumelias irrogauit. Tunc Patroclus genua flectens in terram, percussus est à carnifice. Qui dum percuteretur, dixit: In manus tuas Domine commendo spiritum meum. tu enim scis Domine, quòd propter nomẽ tuum has patior pœnas. Sic gladio percussus atque decollatus est. Caput verò eius longè proiecerunt à corpore, perfusum sanguine. Factum est autem hoc xij. Kalẽd. Februarij, vj. feria. Post passionem ergò hoc modo consummatam, carnifices redeuntes ad Cæsarem, corpus solum sine custodia reliquerunt. Quod audientes duo senes, qui & ipsi eleemosynã à sancto viro, dum adhuc viueret, expectabant, acceperunt corpus eius cum tremore & metu magno, & custodiêrunt illud vsque ad vesperam. Eusebius autem, qui erat archipresbyter in eodem loco, cum Liberio diacono venit nocte sequenti, & accipiens corpus sancti viri, inuoluit illud in linteaminibus, & paucis accensis luminaribus, propter turbam gentilium, sepeliuit eum. Duo autem illi senes, vigilias ducebant ibì solennes ad memoriam martyris, dicentes: Quàm preciosa est in conspectu Domini, mors sanctorum eius? Et alia multa per totam noctem, in laudem Domini & venerationem martyris, concinebant. Post non multum temporis persecutio conquieuit. Nam ipse, qui hanc concitauerat, Imperator, dum iter faceret denso stipatus agmine, fulminis ante se vehemẽtissimi terrorem sentiens, obstupuit: deindè præmisso hoc infausto omine, in eodem itinere à suis interemptus est: & qui paulò antè putabat se diuini nominis gloriam inter homines extinguere posse, nomen, familiam, vitam, ipsamque salutis spem perdidit, quæ credentes in Christum, nec in morte relinquit. Tũc Eusebius ædificauit super corpus sancti viri, paruam parua facultate ecclesiam, ibique iuxta corpus sanctum, sibi etiam sepulturam poposcerat affuturam, vt confessor Domini vicinus esse mereretur sanctissimo martyri.

Marginal notes: Esa. 35. Psal. 148. Rom. 14. Cęditur gladio. Vigiliæ solennes ad Martyris memoriam.

Ex illo tempore continua illic dignè petentibus præstantur beneficia, & optatæ sanitatis remedia. Martyr enim, qui pro testamento Dei vitam temporalem amisit, iam cum Domino sine tempore viuit.

MAR-

MARTYRIVM SANCTORVM FRVCTVOSI EPISCOPI, AVGVRII ET EVLOGII DIACO- *norum: quod etiam luculentis verſibus conſcripſit Prudentius.*

DIE Dominico compræhenſus eſt Fructuoſus epiſcopus,
Augurius & Eulogius Diacones. Repoſito autē Fructu-
oſo epiſcopo in cubiculo ſuo, direxerunt beneficiarij in
domū eius,id eſt,Aurelius, Feſtucius, Velius, Polleneus,
Donatus & Maximus. Qui cùm ſenſiſſet pedibulum ipſo-
rum,confeſtìm ſurrexit, & prodijt ad eos vbì ſedebant in
ſolijs. Cui milites dixerunt: Veni,præſes te accerſit cum
diaconibus tuis. Quib us Fructuoſus epiſcopus dixit: Ea-
mus quò vultis:calceo me. Cui milites dixerunt: Calcea
te ad animum tuum. Qui mox vt venerūt,recepti ſunt in
carcerem. Fructuoſus autem certus & gaudens de coro-
na Domini, ad quam vocatus erat, orabat ſine ceſſatiōe.

Martyres in carceré truduntur.

Erat autem & fraternitas cum ipſo refrigerans, vt illos in mente haberet. Alia verò
die baptizauit in carcere fratrem noſtrum Rogatianū,& fecerunt in carcere dies ſex,
& producti ſunt duodecimo Calēdas Februarij,feria ſexta,& auditi ſunt. Aemilianus
itaque dixit:Fructuoſum epiſcopum,Augurium & Eulogium,meis conſpectibus prę-
ſentate. Ex officio dictum eſt:Adſtant. Aemilianus Fructuoſo epiſcopo dixit: Audiſti

Siſtuntur iudici.

quid Imperatores præceperunt?Fructuoſus epiſcopus dixit:Neſcio quid præceperūt.
ego Chriſtianus ſum. Aemilianus dixit:Præceperunt deos coli. Fructuoſus epiſcopus
dixit:Ego vnum Deum colo, qui fecit cælum & terrā, mare & omnia,quę in eis ſunt.
Aemilianus dixit:Scis eſſe deos? Fructuoſus epiſcop⁹ dixit: Neſcio. Aemilianus dixit:
Scies poſteà. Fructuoſus epiſcopus reſpexit ad Dominum,& orare cœpit intrà ſe. Ae-
milianus dixit: Qui audiuntur, qui timentur,qui adorantur, ſi dij non coluntur, nec
Imperatorū vultus adorantur? Aemilianus Augurio Diacono dixit: Noli verba Fru-
ctuoſi imitari. Augurius diaconus dixit: Ego Deum omnipotētem colo. Aemilianus
Eulogio diacono dixit:Nūquìd & tu Fructuoſum colis? Eulogius diaconus dixit:Ego
Fructuoſum non colo,ſed ipſum colo, quē & Fructuoſus. Aemilianus Fructuoſo epi-
ſcopo dixit:Epiſcopus es? Fructuoſus epiſcopus dixit:Sū. Aemilianus dixit: Fuiſti. Et
iuſſit eos viuos ardere. Et cùm duceretur Fructuoſus epiſcopus cum diaconibus ſuis
ad amphitheatrum,populus Fructuoſum epiſcopum dolere cœpit, quia magno cum
amore proſequebantur non tantùm fratres,ſed etiam ethnici. Talis enim erat,qualis
ſpiritusſanctus beatum Paulum Apoſtolum, vas electionis & doctorem gentium de-
bere eſſe declarauit. Propter quod etiam fratres,qui ſciebant illum ad tātam gloriam

Fructuoſus epiſcopus etiam ethnicis charus.

pergere,gaudebant potiùs,q̄ dolebāt. Cumq; multi ex fraterna charitate eis offerrēt
condimentum,vtì permixtū poculum ſumerēt,ait:Nondùm eſt hora ſoluēdi ieiunij.
Agebatur enim hora diei quarta. Siquidē in carcere quarta feria ſtationem ſolēniter
celebrauerūt. Igitur ſexta feria lætus atque ſecurus feſtinabat,vtì cum martyribus &
prophetis in paradiſo,quē Dn̄s præparauit amātibus ſe,pſolueret ſtationē. Cumq; ad
amphitheatrū puenissent, ſtatìm ad eū acceſſit Auguſtialis nomine,lector eiuſdē, flēs
& deprecās,vt eum diſcalcearet. Cui beatus martyr reſpondit: Miſſum fac,fili:ego me
diſcalceo,fortis & gaudens & certus de Dominica promiſſione. Qui cùm ſe diſcalce-
âſſet,acceſſit ad eum commilito frater noſter, nomine Felix, & apprǣhēdit dexteram

Statio ſolēnis in carcere celebrata.

eius,rogans vt ſuî meminiſſet. Cui Fructuoſus epiſcopus,cūctis audientibus,clara vo-
ce reſpondit:In mente me habere neceſſè eſt eccleſiam catholicam, ab Oriente vſq;
in Occidentem: Igitur in porta amphitheatri conſtitutus, cùm iam propè eſſet,vt in-
grederetur ad coronam immarceſcibilem potiùs,quàm ad pœnam,obſeruantibus li-
cèt ex officio beneficiarijs,quorum nomina ſuprà memorata ſunt,ità vt ipſi audirent
fratres noſtri,monente pariter ac loquente ſpiritu ſancto, Fructuoſus martyr ait:Non
deerit vobis paſtor,nec deficere poterit charitas & repromiſſio Domini tā hic,quàm
in futurum. Hoc enim quod videtis,vnius horæ videtur infirmitas. Conſolatus igitur
frater-

fraternitatem, ingressus est ad salutem: digni ipsi martyrio, felices, qui sanctarum scripturarum fructus ex promissione senserunt, similes Ananiæ, Azariæ & Misaëli: steteruntque, vt etiam in illis tribus diuina miracula cernerentur: sic quidem in igne iam constituti, vt pater non deesset, & filius subueniret, & spiritussanctus in medio ignis ambularet. Cumque exustæ fuissent fasciolæ, quibus manus eorum fuerāt colligatæ, Fructuosus episcopus orationis diuinæ & solitæ consuetudinis memor, gaudens positis genibus orabat, de resurrectione securus, in signoque trophæi constitutus, Dominum precabatur. Hîc solita Domini nō defuêre magnalia, apertumque est cælum, videntibus Babylone & Mygdonio fratribus. Ex familia autem Aemiliani præsidis, filia eius dominæ suæ carnali ostendebat Fructuosum episcopum cum diaconibus, adhuc stipitibus, quibus ligati fuerant, permanentibus, in cælum ascendentes coronatos. Cumque Aemilianum vocarent, dicentes, Veni, & vide quos hodiè damnâsti, quēadmodùm cælo & spei suę restituti sunt: Aemilianus veniens, videre eos non fuit dignus. Tūc igitur, velut derelicti sine pastore, tristes fratres solicitudinem sustinebant, non quòd dolerent Fructuosum, sed potiùs desiderarent. Porrò fidei & agonis memores gaudentesque, superueniente nocte ad amphitheatrum cum vino festinauerunt, vt semiusta corpora extinguerent. Quo facto, cineres eorum collecti sunt, & ꝓut quisque potuit, sibi vendicauit. Sed nec in hoc Domini & Saluatoris nostri defuêre magnalia, vt credentibus fides augeretur, & paruulis ostenderetur exēplum. Oportebat enim Fructuosum martyrem, quod per misericordiam Dei docendo præmiserat in Domino & Saluatore nostro, in sua posteà passione & resurrectione carnis cōprobare. Igitur post passionem apparuit fratribus, & monuit, vt quod vnusquisque ꝑ charitatem de cineribus vsurpauerat, restituerent sine mora, vnoque in loco simul condendos curarent. Aemiliano etiam, qui eos damnauerat, Fructuosus pariter cum diaconibus suis ostendit se in stolis repromissionis, increpans pariter & insultans, nihil illi profuisse, quòd frustrà exustos corpore in terram crederet redactum iri, quos cerneret gloriosos. O beatos martyres, qui igne probati sunt vt aurum preciosum, vestiti lorica fidei & galea salutis: qui coronati sunt diademate & corona immarcescibili, eô quòd diaboli caput calcauerunt. O beatos martyres, qui meruerunt dignam habitationem in cælis, ad dexteram stantes Christi, benedicentes Deum patrem & Iesum Christum filium eius. Suscepit autem Dominus martyres suos in pace per bonā confessionem, cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen.

Ingrediuntur in rogū sancti martyres. Dan. 3.

Colligūtur martyrum cineres.

Sancti martyres appárēt præsidi, eique insultant.

Libet huc adscribere elegantissimos versus Prudentij, quibus ille totam hanc historiam claudit.

O triplex honor, ô triforme culmen,
Quo nostræ caput excitatur vrbis,
Cunctis vrbibus eminens Iberis.
Exultare tribus libet patronis,
Quorum præsidio fouemur omnes
Terrarum populi Pyrenearum.
Circunstet chorus ex vtroque sexu,
Heros, virgo, puer, senex anicla,
Vestrum psallite ritè Fructuosum.
Laudans Augurium resultet hymnus,
Mistis Eulogium modis coæquans:
Reddamus paribus pares Camœnas.
Hinc aurata sonent in arce tecta,
Blandum littoris extet indè murmur,
Et carmen freta feriata pangant.
Olìm tempus erit, ruente mundo,
Cùm te, Tarraco, Fructuosus acri
Soluet supplicio, tegens ab igni.
Fors dignabitur & meis medelam
Tormentis dare, prosperante Christo,
Dulces hendecasyllabos reuoluens.

Nota patrocinium & ꝓsidium sanctorum.

VITA ET PASSIO S. MEINRADI, EREMITAE ET MARTYRIS, LECTV DIGNA.

Dicturo mihi venerabilis viri Meinradi Eremitæ & martyris passionem & obitum, libet parumpèr reflectere stylū, atque quo tempore, vbì & vndè, quò vel cui traditus primùm ad discendas literas, sub quo abbate monasticā vitā complexus sit, qualiter etiam à fratrū cōuentu discedēs, singulare certamen eremi adiërit, paucis p̄mittere. Temporibus Caroli gloriosissimi Imperatoris, qui primus inter Frācos Cæsaris nomen accepit, p̄dictus vir in Alemānia natus est in pago, quem ex villa Sulichgevue vocauit antiquitas. Parentes verò eius ex Alemannis fuerūt, morū nobilitate magìs cōspicui, q̄ diuitijs ꝑituris. Qui cùm iam eam attigisset ætatem, qua aptari posset literarū studijs, à patre ducitur ad insulam, quam veteres Sindles Augiā vocabant, in qua sanctus Pirminius cōstruxit monasterium ordinis S. Benedicti. Huc ergò puer iam dictus à patre ductus, commendatur viro per omnia honestissimo Erlebaldo monacho: q etiam prædicto puerulo propagine carnali affinis erat. Is cùm infantulum bonæ indolis cōspiceret, gratanter nutriendum suscepit, studiosè docuit, atque eousquè imbuendo perduxit, vt sanctarum etiam scripturarum scientiam adeptus videretur. Nam puer à primæua ætate iocos atque errores, quibus tenerior ætas implicari solet, vitauit, mētemque occupauit meditandis illis, quæ magister docuerat.

Meinradi patria.

Institutio.

Cùm autem vicesimumquintum ętatis annum attingeret, ad diaconatûs officium, & non multò pòst ad gradum presbyterij, faciente eodē magistro suo, sublimatus est. fuit aūt tunc temporis, regnante Ludouico Cæsare, filio Caroli, in ipsa insula abbas, nomine Hatto, vir valdè doctrina & operibus bonis, morumque nobilitate spectabilis, qui & Basileensis ecclesiæ præsul extitit. Quo actuosæ vitæ negocia respuente, atq; ad contemplatiuæ vitæ pulchritudinem se transferente, p̄dictus Erlebaldus cum licētia Ludouici Imꝑatoris electus ab oībus, p̄dictę insulę fratribus p̄ficitur, atq; in abbatis officiū substituit̄. Qui hac potestate accepta, Meinrado mox author & suasor fuit, vt regulæ iugum susciperet, normamq; monasticæ vitæ sectaretur. Consensit ille salubri consilio, & ꝓfessionem fecit, atq; omni intētione studuit ꝓmissa seruare, ꝓmptus semper ad obediendum, in ieiunando strictus, in oratione assiduus, in misericordiæ operibus largus, & maximè in humilitate cunctis substratus. His dum polleret moribus, ab abbate mittit̄ ad cellulā quandā, ad iam dictū monasteriū ꝑtinentem, iuxta lacum Tigurinum sitam, quem interfluit Lindemacus fluuius, vt ibidèm scholæ p̄esset, & talentū, quo ipse ditatus erat, ad lucra Dominica in plurimos dispergeret. Aliquātulùm temporis fluxerat, eo in his detento. Quadam verò die accepit secum nonnullos scholasticos, quos nutriërat, & prædictum lacum transnauigās, intrauit in eremū, quæ ipsius laci litori adiacet, & vsque ad Alpes Apenninas tendit, atq; ad villam Chama, causa piscationis & loca eremi intuenda. Perueniunt itaque ad fluuium quendā, qui in ipsam decurrit solitudinem: ibique vir beatus, ad piscādum occupatis comitibus, in cōsideratione solitudinis solus spatiabatur. Accensus enim erat nimiùm amore solitariæ sedis. Qua consideratione dum mentem diù pasceret, redijt ad socios, inuenitque non parua præda piscium oneratos, quos taliter affatur: Gratias largitori, qui nos suis misericorditer ditauit donis. Iam filij, si placet, tempus est proprios inuisere lares. Regrediuntur itaque, & ad villam perueniunt, non longè à litore sitam. Ibì cuiusdam matronæ hospitium intrantes, paululùm quieuerunt, reficientes se cibo & potu. Vir autem Dei cernens matronam timore Dei plenam, & ad obsequendum hospitibus promptissimam, ardorem sui animi occultum ei aperuit, his verbis incipiēs: O chara Christo fœmina, si velles audire, secretum cordis mei tibi manifestarem: sed antequàm id agam, posco, vt verba mea atque volūtatem occultes, quousquè cernas, si possit opere compleri, quod credo me deuota mente cōcepisse. Habitatione huius eremi vltra omnes diuitias delector, cuperemque iam in ea collocare mansiunculam meam, vt familiariùs possem precibus vacare, si quempiam reperirem, qui necessaria cor-

Hatto Abbas, & Episcopus Basileeñ.

Meinradus fit monach9 Augiensis.

Feruet amore vitæ solitariæ.

corporis mihi miniſtrare ob Dei amorem vellet. Sed quia adhuc ſolatio hoc defraudor, poſco interim occultari, quod cupio. Illa autẽ à Deo inſpirata (vt credo) reſpondit: Secretum nulli, nolente te, reuelabo: noueris autem, ſi in cœpto perſiſtere voles, me neceſſaria tibi propter Deum miniſtraturam, & quantùm poſſum, tuo voto ſatiſfacturam. Ille promiſſis gratias rependens, rediјt ad cellam, vndè egreſſus fuerat: ibiq; ieiunijs & orationibus continuis à Deo popoſcit, vt ſi illi animi ſui propoſitum non diſpliceret, illud ſua ope confirmare dignaretur. Tandèm confortatus diuina inſpiratione, reliquit cellam ſcholamq;, cui præerat, & reuiſit hoſpitam ſuam, explorare volens, vtrùm promiſſis ſtare vellet, nec ne. Quam vt in prębendo ſolatio promiſſo perdurare ſenſit, non longè ab ipſa villa, in qua eadem fœmina commanebat, in eremo ſibi habitaculum conſtruxit, atque ibidèm in ieiunijs & orationibus indefeſſus creatori ſeruiuit, neceſſaria præbente ei prædicta matrona, necnon & alijs religioſis viris. Ibì dum per ſeptem annos ſuperni regis militiam exegiſſet, multitudinem populi ad ſe venictis ferre non valens, mutauit locum, atque à prædicti laci litore quatuor millibus diſtantem reperit inter montes planitiem, acceſſu valdè difficilem. Ibì adiuuantibus viris religioſis, & maximè quadam abbatiſſa, Heilvuiga nomine, neceſſaria voti ſui conſtruxit habitacula, atque in eodem loco, quod reliquum erat vitę, peregit, maximis ſeſe macerans ieiunijs, & quantùm humana fragilitas permiſit, ſine ceſſatione orans, atque ea, quæ à fidelibus viris vel fœminis mittebantur, cuncta ad ſe venientibus benignè & comiter impartiens. Accidit autem inter hęc, vt quadam die, eo orante, tãta multitudo dæmonum circa illum vndiquè diffunderetur, vt nec ipſam lucem diei, illis tenebrarum miniſtris tetram caliginem offundentibus, cernere poſſet. Qui cùm minis terribilibus & horrore nimio eum fatigarent, in orationem proſtratus, vt res poſcebat, omni ſtudio ſe pio Domino commendabat. Quod cùm diù ageretur, cernit ab Oriente lucem: Quam lucem ſecutus angelus, ad ipſum, vbì in oratione iacebat, in medio malignorum ſpirituum peruenit: magna aurhoritate agmini nefande præcepit vt diſcederent, nihilque terroris & tentationis ei vltrà inferre auderent. Diſcedentibus itaque hoſtibus, prædictus angelus poſtquàm amanter eum conſolatus eſt, abſceſſit atque ab illo die (vt vir venerabilis referebat) nil terroris vltrà à malignis ſpiritibus ſuſtinuit.

Petit eremũ & in ea ſibi conſtruit domiciliũ.

Dæmones ei infeſti ſuut, ſed ab angelis repelluntur.

Accidit etiam poſteà, vt quidam frater de monaſterio illius eum viſitationis gratia adiret. Quem benignè ſuſcipiens cum ſocijs, qui cum illo venerãt, & cuncta, quæ hoſpites decebat, quantùm facultas tulit, exhibuit. Cùm verò veſpertinum tempus iam veniſſet, & ſidera ſplendentia ſuaderent ſomnos, refecerunt ſe dulcibus collationum colloquijs, atque poſt Completorij, vt vocant, preces iërunt dormitum: in loco quidem ſeparato frater, qui venerat: ſeorsùm etiam comites eius: necnon & ipſe venerabilis vir in priuata manſiuncula. Paululùm autem corpuſculum reficiens ſomno, vir Dei ſurgit, atque aſſuetis incumbit peruigil precibus. Prædictus etiam frater, licèt in ſtrato conquieſceret, penè inſomnem duxit noctem. Dum autem curioſi huc atque illuc verteret oculos, cernit puerum in veſtibus albis ab ipſo oratorij loco progredientem, miræ pulchritudinis, vt ei viſum eſt, ætatis ſeptem annorum, qui ingreditur ad virum Dei, & cum eo orante orabat, & varia cum eo miſcebat colloquia: quæ licèt p̃dictus frater audiret, ſenſum tamen eorum, quę dicebantur, non percipiebat. Qui etiam puer ipſi fratri plenè vigilanti adſtitit, atque de quibuſdam monuit, quæ omninò frater ille ſibi, nè in publicum proferret, interdicta dicebat. Equidẽ breuitati ſtudens, multa, quæ de eo miranda plurimorum narratio certa demonſtrat, pertranſeo.

Cùm autem in illą eremo viceſimumſextum ageret annum, ſeruiens Domino in ieiuniis & abſtinentia rerum omnium mundi huius, illo inſpirãte, qui ſerpentem intrauit, & per os eius protoplaſtum decepit & de paradiſo eiecit, duo ſcelerati homines cauſa occidendi eum ad Cellam illius properãrunt. Qui cùm veniſſent ad villam quandam, in Tigurini laci litore ſitam, rogauerant ſibi monſtrari, quæ pars peruia eſſet ad cellulam eius.

Gen. 3.

Quod cùm monſtratum eis fuiſſet, maturè per noctem ſurgentes, ingreſſi ſunt monſtratum ſibi iter, agitãte, qui eos impleuerat, teterrimo ſpiritu. Diù tamen erronei à recto tramite, ducente ad ipſam cellam, tandẽ vexati, quò volebant, peruenerũt,

maxima iam parte diei elapsa. Ille verò, solitis orationibus incumbens, Missarum deuotè solennia libabat creatori. Priùs autem, quàm in ipsam cellam maligni illi intrâssent, (quorũ vnus vocabatur Richardus, eratq; genere Alemannus: alter verò Petrus, Rhetianorum natione procreatus) pulli, quos vir venerabilis eodẽ in loco nutrierat, eos in proximo venire conspicientes, quasi à vulpe insequente ꝑ eremum diffugerũt, clamore insolito & strepitu inaudito syluam, resultante echo, complẽtes, ità vt etiam ipsi latrones hac de re multùm mirarentur & obstupescerẽt, atque ad prodigium hoc pertinere, propriæ mentis decernerent iudicio. Attamen à cœpto nõ distracti, aggrediũtur sacellum, in quo vir Dei, vt prædictum est, orationibus Deum sibi placabat ꝑfusis, corpusque Dominicum, vt præscius futurorum, ad viaticũ obitùs sui puro corde & deuota mente susceperat. Vt aũt sensit adesse peremptores suos, nõ statìm se eis præsentauit, sed modicum adhuc differens, clausum sacelli ostium non aperuit, vt aliquantispèr in oratione adhuc demorari posset. Strenuè ergò orationem compleuit, capsasq; singulis reliquiarum manu suscipiens & deosculans, commendabat agonem suum Dño & sanctis, quorum reliquias complectebatur reuerẽter. Hoc, qui aduenerant, maligni ꝑ foramen quoddam parietis cum agentem inspiciebant. Iamq; athleta fortis, Deo confortante, pugnaturus egreditur, præsentiamq; suam nõ negat sicarijs illis. Ac primùm salutationis verba ad eos proferens, pòst intulit: O socij, cur iam serò venistis? Quarè non maturâstis venire ad audiendã paruitatis meæ Missam, vt pro vobis communem Dñm deprecarer? Sed vel nunc intrate, posciturі, vt placabilem se vobis præstet Deus & sancti eius, ac posteà reuertimini ad me, vt quod donante Deo vobis benedictiõis præbere possum, eius amore impertiar: sicq; complete opus, ad quod agendum venistis. Intrantes igitur oratorium, non ad id, quod suadebantur, intẽti, sed ad malum ad quod venerant perpetrandum, continuò regrediũtur ad eũ. Quibus vir Dei cucullã & tunicã suã dedit, panẽ insuꝑ ac potũ addidit, dicente: Hæc de manibus meis ꝑcipite. Postq̃ verò cõpleueritis id, quod facere cõstituistis, potestis ex his, q̃ adsunt, ꝑ vos tollere, quod cupitis. Scio em̃, quòd ad occidẽdum me intrâstis. Sed vnũ à vobis exposco beneficiũ, vt dũ p̃sentis vitę cursum in me terminaueritis, cãdelas, quas inspicitis, quas etiã ad hoc ipsum formaui, vnã ad caput meũ ardentẽ, & aliã ad pedes ponatis, & citò posteà ab hoc loco discedatis, nè à supuenientibus, qui me visitare solẽt, cõstringamini, pœnas luituri sceleris vestri. Cõfestìm igit̃ p̃dictus Richardus pollutis manibus beatũ virũ mediũ comp̃hendit, maceratumq; ieiunijs corpusculũ fortiter brachijs strinxit, socioq; minaciter iussit, vt sanctũ fuste ꝑcuteret. Qui cũ diù eũ feriendo circa latus & suras, debilitâsset, sancto extendẽte palmas ad Deũ, alter subintulit, dicens: O segnis, cur eum in caput nõ ꝑcutis, vt plagã mortalẽ accipiat? Quã si tu tardas inferre, ego citissimè illaturus sum. Confestimq; fuste app̃henso, ictũ librabat in caput vehementissimè. Hoc modo vir sanctus semiuiuus in terram corruit: & illi cõtinuò in eum irruentes, guttur eius suffocant manibus, donèc exhalaret spiritum. Egrediẽte aũt iam anima, in ipso tractu nouissimæ adspirationis, tãtæ suauitatis odor progrediẽs, totũ cellulæ locũ haud aliter ꝑuasit & cõpleuit, q̃ si oĩm aromatũ odoramenta ibì fragrarent. Posteà verò nudauerũt eum veste, qua erat indutus, & portãtes eum posuerunt in lectulo, in quo vir Dei quiescere solebat, & nudo imposuerũt pannum rudẽ, atque etiam stramenta q̃dam, & vt viuens rogauerat, cãdelas sumpserunt, vnam ponentes ad caput, & cum alia currentes ad sacellum, lumẽ indè allaturi, quod in eodem oratorio iugiter ardebat. Regressi verò ad corpusculũ defuncti, inueneřũt clarè ardentem candelam quam posuerant ad caput. Tantus autem eos continuò inuasit timor, vt nihil contingere de rebus ad altaris officia ꝑtinentibus auderẽt. Vestes verò ac stramenta quædam lectuli eius rapientes, festini eò properârũt, vndè regressi fuerant. Eis aũt indè fugiẽtibus, corui, qui more solito ad famulũ Dei viuentẽ venire consueuerant, & annonã de manibus eius accipere, quasi vindicare cupiẽtes extinctũ, sequebantur latrones, vocibusq; grandisonis replebãt syluas, & quàm proximè poterant, capitibus eorum aduolantes, prodebant perpetratum facinus. Non multò pòst maligni illi compræhensi sunt, & quod occultè perpetrauerãt, patefactum est scelus, nolente Deo differri tantæ atrocitatis pœnã, quam in sanctum virum exercuerãt. A iudicibus enim & populo Christiano sub comite Adelberto lata in eos sentẽtia, viui incensi sunt. Candela aũt, quã ad caput viri Dei posuerant, & quæ cælitùs accensa est, arde-

Latrones ad eũ accedũt.

Vir sanctus à scelestis latronibus interimitur.

ardebat vſque ad ſtramenta, quæ impoſita fuerãt defuncto corpuſculo. Quorum etiam partem ipſe ignis inuaſit, & peruenit vſque ad membra defuncti. Quæ vbi attigit, ſicut diuinitùs accenſus fuerat, ità D E I nutu extinctus eſt. Ilicò autem diffamatur cædes eius. Qua comperta, venerabilis abbas Vualtherus, & fratres ibì degentes, corpus viri Dei ex eremo auferentes, atque ad monaſterium Augiæ deferentes, ibì digno condiderunt cum honore. Paſſus eſt autem ſanctus martyr duodecimo Calend. Februarij, Anno ab incarnatione Domini octingenteſimo ſexageſimo, Ludouici regis anno quarto. Trãsfertur corpus ad Augiam.

COMMENTARIVS RERVM GESTARVM SANCTI APOSTOLI CHRISTI TIMOTHEI, AVTHORE *Simeone Metaphraſte.*

MAgnum Timotheum tulit quidem Lycaonia, aluit autẽ & inſtituit, quæ olìm inter ciuitates fuit inclyta Lyſtra: non tantùm ſibi placens de vbertate & abundãtia rerum neceſſariarum, quantùm de hac planta longè ſuauiſſima, & de ijs, quæ in eo efflorent, virtutis ornamentis, etſi ne puras quidem & ſynceras generis habuerit radices: ſed ex ſpinis quoquè infidelitatis plurimum habuerit admixtum. Nam erat quidem ei auia Lois, mulier pia, & quæ re vera curam gerebat virtutis: mater Eunica, quæ ex Iudæis quidem olìm fuerat inſita in pietatem, & in integris virtutum hortis re vera floruerat. Pater autem gẽtilis, & in gentilium rebus maximè inſignis, veluti quoddam in frumento lolium, nempe honeſto & p̃claro Timothei genere, & roſis ſpina adnatus, & vitio tãtùm inſignis, quãtùm fuit illius filius pietate clarus & virtute incõparabilis. IANVAR. 22. 2. Tim, 1. Genus Timothei.

Cùm eſſet autem adhuc infans Timotheus, & à matre Eunica inſtitueretur, gentilium & Iudæorum errorem ſimul ex æquo declinauit: & tunc accedit ad Paulum, p̃claram Eccleſiæ tubam, ſimul cum Barnaba Chriſti diſcipulo & Apoſtolo, ſicut diuinus Lucas dicit in Actis: cùm is veniſſet in Lycaoniam, quæ eſt finitima quidem Iconio & Derbę: ex Pauli verò aduentu magnum erat conſecuta miraculum, & claudum ab ipſo ortu (O diuinam viſitationem, ó admirabile ſpectaculum) ſanum effectum illius præſentia, & pedibus ſuis abſque moleſtia & ſecurè vtentem. Qui quidem eos, qui erant in ciuitate, in tãtam adduxit admirationem, vt eſſet eis id, quod factum fuerat, ſupra fidem, & ſuos deos exiſtimarẽt forma hominibus aſſimilatos obire ciuitatem, & eorum eſſe opus claudi curationem. Poſtquàm autem, quiſnam eſſet, cognouerũt, & quòd Dei viui eſſet potiùs Apoſtolus, & horum qui falsò dicuntur, deorum aduerſarius, ad hoc ipſum miſſus, vt ab eorum errore liberarentur homines, & quòd prędicat Deum, qui non ſolùm poteſt corrigere tales corporum mutilationes, ſed etiam ſuſcitare mortuos: multi ab errore deficientes, acceſſerunt ad pietatem. Opus illius miraculi, fuerunt etiam huius admirabilis diſcipuli & Apoſtoli parentes, quæ magno ſtudio & liberalitate Paulum domi ſuæ acceperunt: & pietatis quidem lucem ab eo habuerunt, pium autem & Dei amantem Timotheum veluti viciſsim reddiderunt, q erat adhuc iuuenis & tener, & aptus ad ſuſcipienda ſemina pietatis: quod quidem licet apertiùs diſcere ex libro Actuũ Apoſt. Nam cùm Paulus, inquit, obiret Lyſtram & Derben, erat illic diſcipulus quidam, nomine Timotheus, filius mulieris Iudææ fidelis, patris autem gentilis. Huic teſtimonium bonum reddebant, qui in Lyſtris erãt & Iconio fratres. Act. 14. Act. 16.

Cùm ſic ergò Paulo traditus fuiſſet Timotheus, patri ſpiritali filius magìs proprius, quàm eius qui erat pater ſecundùm carnem, & ex ciuitate vnà eſſet exceſſurus, ab eo circunciditur propter quoſdam Iudæos, quibus plena erat ciuitas, & omnia circũcircà: quoniam omnes ſciebant illum eſſe natum patre gentili. Atque ciuitates, quidem obibat Paulus, ſeminans prædicationem, veritatemq; annuncians, & omnes ſpiritu regenerans. Eum autem conſequebatur ſicut ſtella ſolem Timotheus: deductus Ibidem.

quidem

quidem à parentibus, earum autem cor non obscurè saucians propter separationem. Quidni enim, cùm essent parentes talis filij, & qui scatebat tam suaui flore virtutis? Ipse verò ex eorum seiunctione nihil visus est affici, sed quodammodò Pauli desiderio contegere suam in parentes affectionem, & ostendere id naturali necessitate longè esse valentius. Hinc in literarum disciplina ab illo instituitur, fitque ei cõtubernalis, & omninò simul cum eo viuebat. Deindè eius quoquè Diaconus constituitur, & ad Apostolatum confirmatur, periculorum atque laborum effectus socius, & nihil omninò impeditus ab ætatis teneritudine, quô minùs resisteret laboribus: sed generosam inducens voluntatem, quæ ætate plus poterat: adeò vt boni eius animi & piorum operum testem ipsum habuerit magistrum, sic dicentem: Videte, nè quis ipsum contemnat. Opus enim Domini operatur, sicut ego.

Timotheus ab Apostolo literis imbuitur.

1, Cor. 16.

Cùm autem ad tantam peruenisset virtutem, & tantum eius testem adhibuisset, nõ hîc solùm, sed etiam in multis alijs locis. Nam modò quidem, inquit, scribens ad Corinthios Paulus: Misi ad vos Timotheum fratrem meum, qui est filius meus dilectus & fidelis in Domino, qui vobis in memoriam rediget vias meas in Christo. Et rursùs: Si venerit Timotheus, videte vt sine metu sit apud vos. Modò autem ad Philippenses quoquè scribẽs, adsciscit socium inscriptionis: Paulus & Timotheus serui Iesu Christi. Et deincèps consequenter in epistola: Spero autem in Domino me Timotheum citò ad vos missurum, vt & ego bono animo sim, cognitis quę circa vos sunt. Neminem enim habeo tam vnanimem, qui syncerè pro vobis sit solicitus. His verò cõgruentia scribit etiam ad Thessalonicenses: Paulus & Timotheus serui Iesu Christi, cum hîc quoquè honorans societate inscriptionis: Misi ad vos Timotheum fratrem nostrum & ministrum Dei, & cooperatorem in Euãgelio Iesu Christi, ad confirmandos vos & exhortandos pro fide nostra, vt nemo moueatur in istis afflictionibus. Et alibi: Probationem autem eius cognoscitis, quòd sicut filius patri, mecum seruijt in Euangelio: illos quoquè assumens, veluti testes virtutis Timothei. Deindè verò etiam ad Colossenses: Paulus Apostolus IESV Christi per voluntatem Dei, & Timotheus frater.

1. Cor. 4.
1. Cor. 16.
Phil. 1. & 2.
1. & 2. Th. 1.
1. Thes. 3.
Philip. 2.
Colos. 1.

Porrò autem cùm à præceptore tantum ferret testimonium, & modò quidem filius in Domino fidelis & dilectus: modò autem etiam eius frater & Euangelij cooperator vocari dignus haberetur: & susque deque tot & tam magna consequeretur encomia: tamen nè sic quidem sibijpsi confidere & non timere poterat: sed tam accuratè viuebat, & tam diligẽter se exercebat, & tam acriter se affligebat, vt cum etiam exhortaretur præceptor, suadens discipulo, nè aquam ampliùs biberet, sed vino modico vteretur: Propter stomachum tuum, inquit, & frequentes tuas infirmitates. Sed quanuìs sic laboraret eius corpus cõtinua infirmitate, & haberet deiectam stomachi facultatem, generosus resplendebat animus. Non poterat enim corporis infirmitas deprimere tam generosum animum: sed celeri zeli penna omnem in partem peruolabat, & modò quidem Ephesum, modò verò Corinthum illius linguæ Sirenes demulcebant. Macedoniam quoquè sæpè & Italiam & vniuersam terram cum præceptore complectebatur prædicatione. Quid autem dixeris, quàm multos cupiditatibus à ratione maximè alienis & absurdis seruientes, ab hoc graui liberauit ministerio? Rectè nouit, quod dico, is, qui eius, qui Corinthi est fornicatus, non ignorauit delictum. Erat enim diuinus Timotheus non ad intelligendum solùm acutissimus, sed ad dicendum etiam promptissimus, & ad facundia egregiè vtendum dexterrimus, & in diuinis exponendis iucundissimus, & ad Ecclesiam componendam & custodiendã vel maximè idoneus. Nam & copiosiorem consecutus est gratiam, & doctrinæ fontibus vsus est duplicibus: non Pauli solummodò admirabili lyra spiritûs se oblectãs, sed etiam versans cum Iohanne eximiè dilecto discipulo, & ab eo præfectus administrationi sedis Ephesiorũ, cùm ab eo audijsset & didicisset, quæ ille rursùs à bono spiritu.

1, Tim. 5.

Timotheus versatur cũ Iohanne Apostolo.

Nam cùm Nero, qui malè ad imperium, malè (ô iustitia & Dei tolerantia) accesserat, fini martyrij principes Apostolorum, Petrum, inquam, & Paulũ, subiecisset, & alij, qui cum ipsis erant, discipuli se aliò conuertissent, accidit vt hic magnus Euangelista & Theologus Ephesi consisteret, à tempestate & naufragio eiectus, vt & referunt, quæ ab Irenæo Lugdunensi scripta sunt, & fama tradit. Ex discipulis autem ij, qui secuti sunt alios Euangelistas & Apostolos, ea quæ ab illis diuersa lingua composita

posita fuerant,(nondùm enim vnius vocis sermone vsi fuerant) cùm ad Ephesiorum ciuitatem detulissent,ei tradunt. Illum verò, vt etiam videtur Eusebio Pamphili hæc tractanti,aiunt ea quidem, quæ scripta fuerant, admisisse, de eorum veritate ferendo testimonium : animaduertisse autem in eis solam restare narrationem de ijs, quæ in primis & in principio prædicationis à Christo facta fuerant. Et vera quidem est oratio.Inuenies enim, si diligenter consideraueris, tres Euangelistas ea solùm conscripsisse,quæ vno anno à Seruatore gesta sunt,postquàm Iohannes Bapt. fuit coniectus in carcerem : idque eos rectè significare in principio suæ historiæ. Hist. Eccle. lib.3.cap.18.

Nam post ieiunium Christi quadraginta dierum, & eam quæ in ipso fuit tentationem,Matthæus quidem significat tempus suæ scriptionis, dicens: Cùm autem audiuisset,quòd Iohannes erat traditus,à Iudæa recessit in Galilæam. Lucas quoquè, priusquàm inciperet narrare facta Iesu, similiter ostendit, dicens, quòd adijciens Herodes ijs,quæ fecerat,inclusit Iohannem in custodia. Propterea ergò dicunt,Iohannem Apostolum rogatum,tempus quod fuit silentio præteritum à prioribus Euangelistis, & quæ in eo facta fuerant à Seruatore, ea autem sunt, quæ facta sunt antequàm Baptista in carcerem conijceretur,in suo tradidisse Euangelio,etsi priùs non scripta vsus esset prædicatione,& hoc ipsum significâsse, partìm quidem dicẽdo:Hoc principium fecit signorum Iesus:partìm autem faciendo mentionem Baptistæ inter actiones Iesu,vt qui tunc adhuc baptizaret in Aenon prope Salim. Præterea verò hoc ostendit apertiùs,dicens:Nondùm enim erat Iohannes coniectus in carcerẽ. Ex his ergò aperte ostendit,Theologum ea in suo Euangelio tradere,quæ à Christo facta sunt,Iohanne nondùm coniecto in carcerem : reliquos autem tres Euangelistas meminisse eorum,quæ facta sunt,postquàm Iohannes fuisset coniectus in vincula. Quæ qui attenderit,non ampliùs ei videbuntur discrepare Euangelia : quòd id quidem quod est secundùm Iohannem,primas Christi continet actiones : reliqua autem,historiam quæ facta est in ipso fine Christi. Meritò ergò carnis quidem Seruatoris nostri genealogiã, vt quæ à Matthæo & Luca priùs scripta fuisset,Iohannes silentio præterijt:à Theologia autem incipit,vt quæ ei,vtpotè præstantiori,fuisset à bono spiritu conseruata. Et sic quidem Eusebius de Iohanne & alijs narrat Euangelistis. Matt.4. Luc.3. Iohan.2. Iohan.3. Ibidem.

Fieri ergò non poterat,vt ipsius veritatis,Christi,inquam,verba exciderent,qui discipulis suis dixit: In mundo afflictionem habebitis.Neque ergò exciderunt,sed vterque multas subijt molestias. Cùm enim Domitianus per magnam vim sceleris tunc inuasisset imperium,condemnatur hic quoquè habitare vnam ex Cycladibus.Domitianus,inquam,cui post Neronem & eos,qui intercedunt,mandatum fuit imperium: ei autem improbitate nihilo fuit inferior, sed semper ad ipsum respiciebat,aut etiam sceleribus & flagitijs superabat, & structis in alios calumnijs tam lubẽter aures accõmodabat,quàm suis ipsius laudibus : siquidem tantum valuit assentatio,vt etiam Domitianum laude aliqua impertiret & celebraret. Illius ergò ad facilè audiendas calumnias propensio,Iohannem condemnat,vt relegetur in Patmon. Sic enim nominata est insula,in quam fuit relegatus. Quem quidem in locum cùm per ignominiam relegatus fuisset venerãdus Iohãnes, Timotheus eius loco suscepit Episcopatũ Ephesiorum. Quãquàm nec ipsum quoquè in sede longo tẽpore viuere permisit inimicus. Ioan.16. Apoc.1.

Erat enim quidam dies festus apud Ephesios,qui ab eis vocabatur Catagogium. In eo ergò & clauas tollentes, & simulacra in manibus tenentes, & sibi quasdam imponentes personas,& insigniores partes ciuitatis impudenter obeuntes, & ijs quædam carmina decantantes,virosque & mulieres more prædonum inuadẽtes,magnam cædem eorum faciebant : ea ratione putantes execrandi, se suum honorare dæmonem, vt eos viderentur homines honorare, quorum maximus cultus,est mors eorum qui honorant. Diuinus ergò Timotheus hoc ægrè ferens, & igne zeli visceribus inflammatus,& partìm quidem consilijs vsus & admonitionibus, cum minimè potuisset eis persuadere,vt à tali desisterent insania, accedit ad eos in media compita, cùm iam festum ageretur,rursùs admonens,increpans,docens,quid non faciens ex ijs, quæ possent dimouere hominem à tali insania?

Illi autem eius dicendi libertatem ęgrè ferentes,quæcunque habebãt in manibus, ijs aduersùs eum vsi sunt, eum ferientes & per terram trahentes cum quàm maxima dici potest crudelitate & inhumanitate,& tandèm humi iacentem,cùm omnis virtus Cædes crudelis S.Timothei.

vitalis

vitalis & operatio eum deficeret, quidam Christiani eum tollentes, parùm adhuc & ægrè spirantem,& iam morti vicinum,vltra ciuitatis portum deposuerunt: vbi cùm DEO commendatum emisisset spiritum, corpus rursùs piè & sanctè in quodam loco condunt, qui apud eos Pion,id est,pinguis, dicitur. Longo autem tempore posteà, Constantij in eum amores, qui filius fuit Constantini,Magni, inquam, illius & primi Imperatoris Christianorum, illinc exportant reliquias, desiderij administro vtentes Artemio: qui cùm egregiæ illius Timothei in dicendo libertatis fuisset imitator, ei quoquè posteà fuit conformis mortis similitudine, & fuit martyrij ornamento propter Christum decoratus. Reponitur autem in sacra ara eius,quod cognominatur templum Apostolorum,(fuit verò id Constantij manûs opus & fidei) sub ipsa mensa mystica,suppeditator miraculorum,dispensator gratiarum,thesaurus qui non potest exinaniri,diuitiæ quæ non consumuntur, & cum Luca & Andrea cōnumeratur: Deo fortasè hoc benignè prouidente, vt sicut eis omnia fuêre communia, mores, disciplina,prædicatio: commune quoquè esset sepulcrum, quoniam eis quoquè est illic quies communis.

Translatio reliquiarum eius.

Templum autem Iustinianus, cum manu posteà magnificentiori quoquè arte adhibita,splendidè ædificat & transformat,& ei pulchritudinem & magnitudinem,quę nunc est & cernitur,exhibet:prætcrquàm mysticam & diuinam mensam. Ab ea enim sola abstinuit,hoc pulchrè & sanctè faciens propter depositionem sacrarum reliquiarum. Quocircà posita est in medio templo vsque in hodiernum diem, cùm mensam ex purissimo argento construxisset,& cum magna sui in Christum amoris significatione, sanctorum Christi Apostolorum sancta corpora recondidisset.

Cùm autem impius Domitianus sceleratissimè quidem imperâsset, miserrimè autem vitam finijsset, Nerua suscipiens imperium, & statìm post ipsum Traianus quoquè,cùm se & quàm fieri posset clementissimos & æquissimos vellent ostendere,cum multis alijs Euangelistæ quoquè & Theologo dissoluunt exilium. Ille autem cùm Ephesum(ô cum quanto dixerit quis gaudio & honore?)redijsset,& diuinum iam Timotheum ad Iesum,quē desiderabat,excessisse didicisset,& fine martyrij cursum Euāgelij obsignâsse, & esse Ecclesiam Præsule defectam inuenisset, eam rursùs suscipit: adeò vt idem & sedem Timotheo præbuerit, & ei successerit. Quæ quidem vtraque sunt eius zeli in Deum,magniq́ue illius studij & ardoris in pietatem.Qui quidem longo posteà tempore perpetuò curam gessit ecclesiæ, & veritatis annunciauit prædicationem, ad augmentum pietatis,ad salutem animarū,ad gloriam Domini nostri Iesu: Cum quo Patri vnà cum sancto Spiritu est omnis honor nunc & semper & in secula seculorum,Amen.

S.Iohannes redit Ephesum.

MARTYRIVM SANCTI VINCENTII, LEVITAE *& martyris,authore Simeone Metaphraste.*

IANVAR.22.

VIctoriam, quam sanctissimus martyr Vincentius de hoste reportauit, maximè probatam fuisse ex hoc ipso intelligi potest, quòd bonarum rerum inimicus diabolus eorum certaminum, quæ martyr ille sustinuit ac perpessus est,venerandam memoriam silentio interìm obruendam curauit. Sed nos ordine singulas res,vt gestæ sunt,in apertum proferemus, certissimamq́ue earum rerum fidem sequentes,inuiolatam Martyris confessionem,& tolerantem constantiam, vsque ad extremum spiritum seruatam, simulq́ue incredibilem Iudicis immanitatem narrabimus.

Is cùm Christianorum vastationem,vt quiuìs alius, sitiret,in Hispaniam profectus est,vt illius prouinciæ administrationem gereret,quæ à Romanis Imperatoribus commissa ei fuerat. Erat iudex ille Græcus, scelere, furore & diaboli peruersitate arteq́ue compositus, & malitiæ illius minister valdè idoneus: vocabatur autem Datianus. Cùm igitur ad eius regionis vrbem omnium primam venisset, cui nomen erat Augusta, tanquàm lupus quidam vorandi sanguinis multùm ap

Iudex Datianus atrocissimus.

appetēs, simplicissimas Christi oues adortus est. Nam etsi earum synceritas, constantia & firmitas Christianæ fidei testimonium præberet, ab illis tamen furorem suum non temperabat: sed cùm esset sacrilegus, & Græcæ superstitionis amātissimus, summam in Christianos acerbitatem exercebat. Itaque cùm magistratū inijsset, se omnia ex animi sententia consecuturum arbitrabatur, si furoris & insaniæ, quæ illum exagitabat, manifesta indicia ostenderet: nefariæ enim crudelitatis, & noui furoris rabie accendebatur. Quamobrem sui spiritûs fœditatem ac vehementiam, quamprimùm potuit, effundere cœpit, Episcopos & omnes clericos, ac viros sanctos iniqua diaboli tentatione inuadens: quanquàm potiùs factum id fuit, vt qui probati essent, manifesti fierent.

Hæc cùm ità se haberent, Vincentius in Leuitarum ordine constitutus, sub Valerio Episcopo magnę existimationis & modestię viro, animi alacritate multa erectus, ad celeberrima illa & salutaria certamina properabat. Eiusmodi autem tētatio multis quidem videbatur perniciosa, sed non viris Deum verè amantibus: quippe qui futurum sperabant, vt tali certamine proposito beati efficerētur: siquidem rectè factis consecrati, fidei coronam assequerentur. Itaque artificiosus ille, & animo ac sentētia multiplex Datianus, existimans fieri posse, vt Christiani homines, quos non poterat cruciatibus ad sententiam suam perducere, itineris longitudine, & corporis ærumnis defatigati afflictique, eius voluntati se subijcerent, mandauit sanctos viros Valerium Episcopum, & Vincentiū Diaconum multis cum iniurijs duci in vnam quandam illius prouinciæ vrbem, Valentiam nomine, quos statìm iussit in carcere quodā obscuro & malè olenti concludi, maximisq; cruciatibus affligi, fame, inedia & catenarum angustijs, & ferreis quibusdam pōderibus à collo ad manus vsque protēsis, toto (vt summatim dicam) eorum corpore mortiferis calamitatibus afflicto. Sed quanuis tot tantæque calamitates illorum corporibus adhiberentur, omnia tamen viri sanctissimi tormenta, vt res leuissimas, perferebant, ad futura illa bona, quibus compensandi essent, animos erectos intentosque habentes.

Vincentius Leuita.

Mittitur cū episcopo Valentiam.

Cùm verò peruersus ille & deprauatæ mentis homo Datianus existimaret, eos viros defatigatione atq; ærumnarū iugo nimium grauatos esse, ac vereretur, nè fortè, si eorum res obliuisceretur, anteà mortem illi obirent, quàm ipse propriam in illorū sanguine fundendo, & membris lacerandis sæuitiam exerceret, iussit illos educi è carcere. Opinabatur enim, eó quòd diuturno carcere vexati, & à lumine communique hominum consuetudine remoti fuissent, nihil virium ampliùs reliquum habere. Nolebat autem illos mori, priusquàm cruciatibus afflicti essent: quādoquidem futurum sperabat, vt multiplici ac diuturno cruciatu eos flecteret. Cùm igit̄ viri illi sancti educti è carcere, ante tribunal iudicis stetissent corporibus & viribus integriores, adspectuque ipso multò hilariores, q̄ anteà fuerant, Datianus Præses amens factus, & stupore perculsus, atque insania excęcatus fuit, eorum videlicet, qui à Deo seruati fuerant, robur & vires obstupescens.

Insania iudicis.

Cùm verò ab illis se vinci non pateretur, & ab impuri spiritûs peruersitate agitaretur, ad carceris custodem conuersus: Cur'nam, inquit, cibo & potu homines istos recreâsti? Cur ità pingues fieri curâsti? Mox feroci quadam voce fremens, & orationem suam ad sanctissimum Episcopum conuertens, ait: Quid'nam tu de teipso dicis, Valeri, qui per religionis speciem ac simulatiōem Imperatoribus aduersaris? Opinabatur enim impius ille, facilè fieri posse, vt si caput ipsum, hoc est, Episcopum, abscinderet, reliqua etiam membra, clerum videlicet & populum, facilimè demoliretur. Sed benignissimus Deus, qui superbos homines ex alto & sublimi gradu in imum præcipites detrudit, & humiles infimo in loco iacentes in altum extollit, voluit superbum & nefarium illum hominem non ab Episcopo, sed ab inferioris gradûs illius cleri viro superari, vt se imbecillum esse cognosceret, neque quicquam se contra Episcopum facere posse, quippe qui à Leuita longè inferiore, tum ordine, tum dignitate, victus prostratusque fuisset.

Etenim beatus martyr Vincentius sancto spiritu plenus, excitatusque & victoriæ coronam iamiam compræhensam habens, dum Episcopus Valerius quieto & sedato animo responderet, Vincentius sic eum allocutus est: Cur'nam, ó pater, ità susurras, vt qui metu detenti sunt, & cōtra canē istū sic mussitas? Clama voce magna, & Christi

Insignis cōstantia Vincentij.

potentiam adiutricem implora,vt huius Tyranni rabies voce libera,& cum authoritate prolata refrenetur,& eius cōtra sancta Christi mysteria ferocitas comprimatur. Hic enim ille est,ô pater,pestifer serpens,qui aduersùs hominis primò formati gloriam,quæ in omnes homines transitura erat,inuidia excitatus se armauit.Nam cùm ea gloria ipse frui non posset, statìm insatiabili quadam perdendorum hominum cupiditate accensus est,& contra illos maximè inuidiā exercuit,quos benignus Deus mori sempiterna morte prohibuit. Hic ille est,quem diuini nominis inuocatiōe sæpè ab humanis corporibus nos expulimus. Itaque si viribus suis confidit,omnes pugnæ machinas in me commoueat : videbit enim me tormentis cruciatum, plùs quàm se cruciantem valere,& quo magìs putabit me afflictum iri,eo grauiùs ipse affligetur.Quāobrem omninò gaudeo exultoq;,quòd diabolus maximis de rebus conuincendus sit.

Ad hæc ille diaboli minister Datianus, aduersùs Christi fidem magìs magisque inflammatus est,quippe quòd seipsum valdè contemni animaduerteret. Itaque diaboli ministros sic affatus est : Abducite hinc Episcopum : at istum qui ad iudicij & Imperatorum contumeliam huc venit,ante nos sistite,&ad ipsius durū ac pertinacem animum reprimēdum tormenta & cruciatus adhibete.Hæc cùm diceret,maxima quæq; supplicia contra Martyrem excogitabat quidem,sed illud tamen secum animo reuoluebat, quòd quicquid, quāuìs asperum & acerbum inferret,fortis ille martyr pro nihilo facere videretur. Fortaßè, inquiens,futuræ gloriæ causa omnia sibi perferenda proposuit.Excogitauit igitur tormentorum machinas diabolus : sed quas in viros illos iustos pœnas se illaturum cogitabat,eas ipse,vt nolebat,passurus erat.Sed quidnā ait iniquus ille? Agitè,inquit,suspēdite hominem istum in ligno,eiusque membra discerpite, ac totum corpus contundite,vt priusquàm alijs cruciatibus affligatur, se laceratum & consumptum videat.

Laceratur corpus S. Vincentij.

Cùm igitur Martyr ipse multis horis dilaniaretur,sic eum Datianus alloquebatur: Quid ais,Vincenti? An non vides,quàm miseris modis corpus tuum miserabile dilaniatum sit? Tum illi subridens Vincentius : Hoc,inquit,est quod ipse toto animo expetebam : itaque nemo mihi vnquàm, credas velìm, optabilior teipso fuit, neq; animæ meæ beneficium maius contulit : nam licèt hostili animo id facias, tamen summum beneficium in me confers.En vt ad sublimiora ascendo. En vt cœlestes res attingo.En vt Imperatores tuos magìs contemno. Tu igitur ab ista tua crudelitate nè desistas : mihi enim eò cumulatiorem victoriam afferes, quó maiora tormenta perferendo, teipsum superabo. Esto,quæso,in me magìs magisque concitatus, & nefarij tui spiritùs peruersitate quātumuìs debacchare, nè quo modo gloriam meam imminuas,& nostris laudibus damnū afferas. En ego Christi seruus paratus sum omnia sustinere pro nomine eiusdem Domini mei Iesu Christi. Quibus autem minis & cruciatibus me vexandum esse opinaris, illis tuipse acerbiùs vexaberis.

Irridet tyrannum.

His verbis auditis,Datianus furore quodam & rabie inflammatus,& clamores præ insania tollens,lignis ac virgis carnifices verberabat,ꝙ segnes essent in Martyre cruciando,magisque contra carnifices,quàm contra virū illum sanctum excandescebat, domesticos & familiares suos priùs,quàm Martyrem verberans. Cùm autem Iudex ipse in suos magìs fureret,tunc athleta Vincentius(Eius autem nomen,si quis Græcè interpretetur,inueniet idem valere,àc si Niceten, hoc est, Victorē,dicat)in ligno pendens,sceleratum iudicem sic affatus est:Quid ais, Datiane?En pœnas recipio ab his,ꝗ me cruciant,& tu contra tuos homines vltorem te mihi præbes.

Iudex cædit carnifices.

Hæc cùm Martyr diceret,iudicem ipsum magìs magisque cruciabat.Quamobrem cœpit plùs furere, & clamare,& dentibus fremere,vltra modum se magìs quàm Martyrem crucians.Ad hæc carnifices ipsi,cùm in eo lacerando essent defatigati, tāquàm exanimati iam torpuerant,eorumque manus, tanquàm mortuæ,circa Martyris latera obriguerant : cumque expalluissent, sudore multo totum eorum corpus irrigabatur : omnibus deniquè membris dissoluti erāt. Itaque eos videre licebat cruciatibus magìs affectos,quàm Martyrem,ac propemodùm mortuos : quinetiā Datianū ipsum ore pallido exanimem, trementem, oculis caligantem, & tanquàm morte correptū, atque immobilem factum,rursùs incompositum, insanientē,& contra carnifices vociferantem : Quídnam vos agitis? An non mihi notæ sunt manus vestræ? Sæpè homicidarum sæuitiam à vobis prostratam cognoui. Frequenter latronum & parricidarum

rum ferocitatem manibus vestris expugnâstis, & veneficorum arcana, in intimo eorum corde latentia, sæpenumerò extraxistis: quique nefariè intemperantiam suã effuderunt, eorum intestina dilaniâstis: atque (vt summatìm dicam) quis'nam ità inexpugnabilis fuit, qui cùm in manus vestras inciderit, non facilè interfectus fuerit? Quid igitur est, milites mei, quòd hominem istum scelestum, magna cum temeritate Imperatores nostros contemnentem, reprimere non possumus? Saltem nos moueat dedecus & turpitudo, nè quid grauiùs dicam. Alios negãtes crimina, & mortem ipsam irridentes, nondùm morte illata, perterrefecimus, & istius debacchantis, atque Imperatores ipsos, leges & deorũ iura reprobãtis, linguam procacẽ continere nõ possumus?

Ad hæc hilari vultu beatus Vincentius subridens, respondit: Hac in re diuinum illud oraculum impletur: Videntes non vident, & audientes non audiunt. Túne omnium hominum crudelissime Tyranne, cogis me illum Deum negare, quem vniuersarũ rerum opificem, ac Saluatorem esse testor? Hunc ego verum Deum esse confiteor. Atqui meritò cruciatibus afficiendus essem, si vnum aliquid, aut falsum dixissem, si Imperatores deos esse affirmâssem. Tu verò diutiùs me crucies in huiusmodi confessiõe permanentem, neque crudelitatem istam exercere cõtra me desinas: ità enim probatissimam Christianorum veritatem magìs cognoscere poteris, si tamẽ parumpèr impurus spiritus à te discesserit. Hæc cùm sanctus martyr Vincentius diceret, & iudex se irrideri putaret, magìs magisque insaniebat, toto pectore anhelans, & collo intumescens, totoque vultu immutatus, & ab oculis radios instàr scintillarum emittens: qui turbato adspectu sanguinis colorem pręse ferente tũc æstuabat, cùm carnifices ipsos non solùm martyris latera, sed totum corpus & intestina, compages quoquè corporis & iuncturas ità dilacerare videret, vt nõ ampliùs posset carnifices accusare, quòd negligẽtes forent. Itaque stupore afficiebatur, quòd illius athletę animum ità magnum & excelsum videret.

Esa. 6. Matt. 13. Insania vastat tyrãnũ.

Cùm verò acerbus atque immitis ille Tyrannus à martyre se victum cognosceret, pestifer homo alia quadam via Vincentium aggressus est, credens fieri posse, vt misericordia & lenitate, viri iusti mentem ac volũtatem alliceret. Aiebat igitur: Miserere, Vincenti, iuuentutis tuæ, neque ætatis florem in primis annis decerpi patiaris, atque lõgioris vitæ spatium nè tibi præcidas. Parce tibi ipsi. Nè committas, vt cruciatu maiore lacereris. Saltem serò sapias, & resipiscas tandèm, nè reliqua tormenta patiaris. Cùm hæc iudex dixisset, beatissimus martyr Vincentius, à Spiritu sancto edoctus, dolos præsensit: itaque his verbis vsus est: Non displicẽt mihi cruciatus, quos afferre studes: sed illud me perterrefacit, quòd misericordiæ verba te simulantem audio. Exerceantur ergò contra me tormenta omnia, & multiplices cruciatus, quantunuìs graues, afferantur, ac si quid prodigiosis & maleficis viribus tuis confisus, inuenire contra me poteris, nè desistas pestiferam istam immanitatem tuam in me inferre. Experire Christianorum vires: neque abstineas à verberibus & tormentis, nõ à ferro, igne atque incendio: sic enim in omnibus his te victum fatebere, magisque erubesces.

Cùm hæc audiens Datianus valdè cruciaretur, & athletæ illius constãtiam sibi decori esse non pateretur, cohorti hæc iussit: Ducatur iste ad iudicium & legum examen, & his pœnis ac supplicijs subijciatur, quibus parricidæ, scelerati & nefarij homines sunt obnoxij, vt cùm eius animus cruciatus graues diutiùs ferre paratus sit, membra ipsa omnium generum tormentis consumantur. Quandiù enim iste supererit, fieri non potest, vt ego victoriæ compos fiam. Hæc ait Datianus. Athleta verò ille fortissimus aduersarium his verbis alta voce insequebatur: O me beatum, & verè felicẽ atque hilarem factum, quandoquidẽ istæ tuæ calumniæ & minæ, meę sunt perfectissimæ laudes. His verbis Datianus ad insaniam concitatus, statìm iussit crucem componi, & in illa Vincentium suffigi, ac membratìm cædi. Cùm igitur crux ipsa in terra defixa esset, martyrem in ligno suspenderunt nefarij homines, & satellites diaboli, Datiani iussà exequentes. Posteà verò eundem multa cum celeritate è ligno detraxerunt. Qui cùm à vinculis solutus esset, & in terra vir sanctissimus cõstitisset, Spiritûs sancti ope adiutus, seipsum à carnificibus abstraxit, & ad crucẽ illam cucurrit: in quam cùm insiliret, hostem ipsum perterrefecit. Itaque eos, à quibus cruciabatur, & tormenta cumulabantur, increpans: Cur'nam, inquit, tardiores, & in me ipso ad tormenta ducendo facti estis imbecilliores? Agite, quàm celerrimè vestri principis crudelitatem exequa-

Suspẽditur in eculeo martyr. Eximia martyris fortitudo.

exequamini, vt in omni re quamprimùm se ridiculum faciat. His verbis nefarium Iudicem ferociorem factum, tanquàm iaculis quibusdam confodiebat. Quamobrem magis magisque in martyrem exardescens, grauiora in eum tormenta excogitabat. Statim igitur beatus Vincentius torquebatur, diuersisque flagellis, & ferreis vngui-bus assiduè lacerabatur, atque eius latera continuis flammis comburebantur. Deniquè membra ipsa ità distenta distractaque sunt, vt totus eneruatus esset. Deindè cùm ferreas virgas carnifices in igne diù tenentes ignitas effecissent, mox in eiusdem martyris pectus eas coniecerunt, quoad candentibus illis virgis combureretur. Corporis enim superficies ac pellis flamma illa comburebatur, vulneraque vulneribus addita renouabãtur, & lacerationes laceratiõibus nouis augebãtur. Alij carbones accensos in eius corpus inijciẽtes, diuturnis flãmis ipsius mẽbra cõburebant: in quo cùm nullę ampliùs superessent carnes, flammæ ipsę deincèps ad intestinas vsque partes penetrabant, & cùm superioribus vulneribus additæ essent, nouo cruciatu martyris corpus affligebant: cuius etsi nulla pars sana relicta esset, nihilominùs tamen mens ipsa cruciatus illos fortiter perferens, robustior efficiebatur, idque non immeritò: diuino enim præsidio, quod humana cogitatione compræhendi non potest, vndiquè communiebatur. Datianus verò insania multa & furore agitatus, pergebat illam tormentorum copiam inferre, nimirùm expectans contrariam martyris confessionem audire.

Horrendi cruciatus.

Intereà cohors militaris, constantia martyris perculsa, retulit Datiano carnifices ipsos defatigatos esse, & in tormẽtis infligẽdis ad extremum spiritum redactos: athletam verò illum multiplicem tormentorum copiam, ac certamen egregiè superâsse. Tunc Datianus spe deceptus, & tenebris mentis oppressus: Heu, inquit, victi sumus: sed quãnuis tam multis cruciatibus eius mens victa non sit, cùm fortiter corpus ipsius flammas pertulerit, nihilominùs tamen demus operã, vt eius animus talibus cruciẽtur pœnis, quibus nullum remedium adhiberi possit. Exquirite igitur locum omni ex parte obscurum ac tenebricosum, vt sempiterna quadam nocte puniatur. Locum verò illum, in quo eius corpus constituendum est, testis fractis sternite, ex vtraq; parte acutissimis, & aculeatos angulos habentibus, vt compũgatur, & in quãcunque partem latera sua conuerterit, dilaceretur. Post hæc, vt membrum nullum remissionem habeat aut recreationem, sed totum eius corpus assidua tormentorum renouatione affligatur, super huiusmodi testas hominem istum prosternentes pertrahite, vt membratim variè laceretur, & animam ac spiritum emittat is, qui contra nostros Imperatores certamen suscepit. Deniquè concludite ipsum in loco illo tenebricoso, & illic derelinquite, vt ne minimam quidem lucis partem oculis suis adspiciat, neque quisquam illuc accedat, omnisque consolationis ratio ac spes ab eo remoueatur. Ianuas ipsas vndiquè claudite, & vectibus eas communite: hocq; diligẽter curate, vt, quamprimùm animam efflauerit, mihi referatis.

Includitur in carcerem obscurissimum.

His ità factis, vt nefario impij Datiani edicto præscriptum fuerat, & eo in loco martyre incluso, aduentante nocte, statim custodes ipsi alto sopore oppressi sunt. Itaque quod Datianus contra sanctum martyrem excogitauerat, id ipsum in sanctissimi viri iucunditatem ac gloriam conuersum fuit. Terribilis enim & illustris angelorum cohors illuc accessit, athletam curans, & à languoribus eripiens ac recreans, ità vt locus ille obscurus, & nocturnæ tenebræ nouo quodam & admirãdo lumine illustratæ sint. Repentè igitur custodes experrecti, existimabant martyrem ipsum è carcere aufugisse. Itaque illis valdè perturbatis ac metuentibus, dixit vir sanctissimus: Nolite, quęso, milites, turbari neque clamare, aut metu aliquo affici: nunquàm enim ego aufugerem, neque repositas mihi coronas amitterem. Sed quàm celerrimè potestis, huc introite, & videte seruum Dei per angelicum ministerium admirabili quadã consolatione recreatum, vt quo loco vos obscurissimas tenebras reliquistis, illic cæleste lumen adspicientes, gaudeatis.

Visitatur ab angelis.

His verbis athleta ille vsus est. Posteà verò, quàm Datiani satellites ingressi sunt, eos adhortatus: Abite, inquit, & domino vestro renunciate, quali & quanta luce ego hîc perfruar. Itaq; si quid pòtest, acerbius excogitet, & ad meas laudes illud accumulet. Cùm igitur custodes omnia, quæ in carcere viderant, Datiano retulissent, repentè ille exanimatus expalluit, & secum pessimè agi animaduertit: quandoquidem martyris lacerationes & vulnera in eius ipsius ignominiam âc dedecus conuertebantur.

Quamob-

Quamobrem acerbitate quidem magna contra Christi athletam Vincentium commouebatur, sed mitiùs tamen se gerere simulabat. Itaque dicebat: Quid est, quòd amplius pugnemus, cùm maximè ab hoc homine victi simus? Gestetur igitur in lecto aliquo, & stragulis delicatissimis: non enim patiar, vt in cruciatibus moriatur. Tollant ipsum in lecto positum homines aliquot hilares & exultantes. Sint & alij, qui eius vestigia & dilaniatum corpus totum exosculentur: quinetiam sanguinem ex vulneribus defluentem colligentes, ad suę valetudinis recuperationem illum adhibeant. Talium virorum satellitio vtatur probatissimus Christi minister Vincētius: dignus certè, qui ab inimicis etiam colatur, non solùm ab amicis & Christianis obseruetur.

Hęc versutæ mentis homo Datianus faciebat, multùm animo perplexus: quippe qui modò infirmitatem suam confitebatur, modò gloriosi martyris Vincentij tolerantiam ac fortitudinem laudibus extollebat. Quandiù verò doloso animo talia machinabatur, prouidit Deus, cuius bonitas omni ex parte perfecta est, vt Tyrannus ille omni spe deceptus superaretur. Ipsius enim martyris animam victricem, ex caduco & fragili corporis tabernaculo ad cælestem regionem traduxit. Qua re diabolus valdè confusus fuit. Equidem non temerè factum arbitror, vt sanctissimus vir eo tempore mortem obiret, quo Datianus ipse curatione illa, vel insidijs potiùs martyrem aggredi volebat. Dicturus enim fuisset, eius cura & studio athletam Vincentium seruatum esse. Cùm igitur Victorem martyrem obijsse Datianus accepisset, cœpit vltra modū insanire, & ait: Si viuum hominem istum superare nō potui, saltem mortuum superabo. Non ampliùs superest in eo spiritus, qui mihi aduersetur, neque hominis mortui membra mecum ampliùs pugnare poterūt. Proijciatur igitur in campum eius cadauer, neque arborum folijs, aut alia re contegatur: sed feris & volucribus in escam ꝑpositum sit. Quicquid enim contra mortuum istum efficere potero, non omittam, vt careat funere ac sepultura.

Morit fortissim⁹ Christi miles.

Itaque preciosissimæ martyris reliquiæ nefario Tyranni edicto proiectæ sunt, illis assidente, easque custodiente carnifice, pessimique illius Datiani amicis quibusdam. Nemo autem Christianorum religiosi martyris corpus à Tyranno petere audebat, vt scilicet optabilem illum martyrem secum habere posset. Coruus autem quidam, ales, inquam, ille ignauissimus & maximè segnis, è propinquo loco aduolauit, & sanctum illud corpus custodire cœpit: qui nigris pennis & colore atro, tanquàm pulla quadam veste indutus, quodammodò luctum præ se ferebat, aliasque volucres grandiores, volatu magno illuc irruentes, impigrè persequens, è loco illo facilè abigebat. Quinimmò lupum quendam repentino cursu eò venientem ità repulit, vt ille terga vertens, non corui quidem impetum, sed iacentis illius sancti corporis adspectum extimescere præ se tulerit, ac stupore perculsus, repentè subterfugerit. Equidem feram illam Angelica pręsentia perterrefactam illinc aufugisse arbitror. Vetere historia nobis traditum est, beatum Eliam Israëlitarum impietatem fugientem, cum desertis locis & speluncis prauam eorum hominum, qui tunc erant, cōsuetudinem permutâsse, eoque tempore quotidiè manè ac vesperì prophetam illum à coruo sibi oblatum cibum accepisse. Et nunc igitur diuino iussu, quemadmodùm & olìm, coruus excitatus, Vincentio martyri congruentem operam curamque adhibebat.

Coruus tuetur corpus exanime.

Quo miraculo perculsus Datianus, clamare cœpit: Heu quidnam hoc est? Ne mortuum quidem hominem istum superare possumus? Quinimmò quò maiore acerbitate in eum vtimur, eò efficitur gloriosior. Quoniam igitur fieri non potuit, vt in terris consumeretur, in altum mare demergatur, vt huius victoriæ magnificentiam mare ipsum obruat, nè quotidiè omnibus ridiculus fiam. Deijciatur autē, quemadmodùm parricidæ solent, in vtre ex bouis pelle confecto inclusum, saxisque magnis illigatum, eius cadauer in altum mare demergatur: cumque nautæ ipsi multum maris spatium tranârint, in vndas profundissimas istius hominis cadauer deijciant, vt si quod Vincētij membrum reliquum est, illud pisces consumant & deuorent. Itaque preciosę martyris reliquiæ, sicut Datianus iusserat, conclusæ sunt.

Cùm verò athletæ & martyris corpus ità conclusum fuisset, mox venit cum nautis homo quidam, Eumorphius nomine, pessimis moribus, & animo sacrilego, qui promiserat Tyranno illi nautas se adhibiturum, qui ad execrabile scelus committendum idonei, eius voluntati facilè obtemperaturi essent. Itaque nautæ illi preciosissimas

Vincentij martyris reliquias in scapham coniecerunt, & eousquè in altum mare nauigârunt, vt litora & montes oculorum aciem fugerent: cumq; id facere vellēt, quod iussi fuerant, sanctas reliquias in mare proiecerunt, & hilari vultu ad Datianum reuertebātur, quasi læti illius nuncij præmium relaturi essent, impijs & incompositis vocibus atque irrisionibus vtentes, exultantesque, eô quòd Vincentij corpus perditum fuisset. Sed priusquàm in aridam terram reuersi essent, qui Martyris corpus in mare proiecerant, illud ipsum, quod proiectum fuerat, Christi manu ad terram appulsum fuit, quodque arbitrabantur in altum & immensum pelagus demersum fuisse, illud cùm ante oculos suos expositum vidissent, quasi debitum sepulcri honorem postularet, stupore & metu correpti, illis ipsis reliquijs derelictis, abiêrunt.

Iactatū corpꝰ in mare, sed mox enatat.

Iam verò sanctus martyr Vincentius viro cuidam in somnis reliquias suas ex alto mari in terram expositas esse significauit: quinetiam locum, in quo reliquię ipsę positæ erant, eidem patefecit. Quoniam verò Præsidem timens vir ille, ad martyris reliquias inquirendas segnem & parùm alacrem se præbuit, ille ipse martyr in somnis apparuit fœminæ cuidam viduæ, quæ vt ætate prouecta, ità & morum sanctitate prædita erat. Illam cùm similiter admonuisset, eidem signa quædam eius loci patefecit, in quo sanctum illud corpus iacêret, quòd videlicet lateret sub arena, quam lenis & tranquilla vnda in reliquias illas sanctas sic insuderat, quasi arena ipsa martyris sepulturæ deseruiret.

Sepultus igitur fuit generosus Christi athleta primùm in litore sub arena. Mox anus illa, fœmina valdè religiosa & vidua, quam supradiximus, perlustrabat litora, inquirens signa illa, quæ in somnis ei patefacta fuerant: cumque inuenisset, quod quærebat, & martyris reliquias in ædem illis dignam tulisset, eas sanctè ac religiosè condidit. Itaque sumptuosis exequijs adhibitis, sacræ illæ reliquiæ Deo ipsi dicatæ sunt in illius templi ara, quod sancti martyris Vincentij nomine appellatum fuit. Hæc est sanctissima martyris confessio, hæc illius certamina, qui martyrium suum compleuit in gloriam Christi Dei nostri, nunc & in secula, Amen.

VITA ET MARTYRIVM SANCTI PATRIS NOSTRI ANASTASII PERSAE, AVTHORE SIMEONE METAPHRASTE.

Testatur verò etiam Beda in fine Historiæ Anglorum, se librum vitæ & passionis S. Anastasij malè de Græco translatum, & peiùs à quodam imperito emendatum, ad sensum, prout potuit, correxisse.

IANVAR. 22.

CVM magna ciuitas Hierosolymorum capta fuisset à rege Persarum, & sacra illa loca, quæ mei Christi vidêre cōuersationem, & cruci affixionem, & resurrectionem, Medorū lanceæ & igni ijs, quos ipse nouit, modis essent tradita: & multa alia capta sunt cum ciuitate, & salutis quoquè nostræ trophæum, mortis solutio, peccati internecio: lignum, inquam, viuificæ crucis, illinc translatum est in Persidem: quod quidem mihi videtur diuinioris esse gratiæ, & eius, qui est crucifixus, solius dispēsationis, quæ sæpè nouit etiam per aduersarios ea contexere, quæ sunt meliora & vtiliora. Postquàm enim salutaris crux Domini hostilibus capta fuit manibus, & in Persidem, vt diximus, in ea captiuitate captiua abducta est à Barbaris, imitatur eum, qui in ea fuit affixus, Christum: vel potiùs ipsa Persicam euertit & spoliat falsam religionem, & quæ se dignæ erant, captiuas abducit animas, verè laudabili & longè pulcherrima captiuitate: aut, vt magìs propriè dicam, à captiuitate reuocat, & eis rursùs primam restituit libertatem. Simulàc enim ingreditur Persidem, eam statìm totam illustrans radijs suę gratiæ, ferit quidem animas infidelium, non secùs àc sol, qui laborantem oculum ingreditur: fideles autem non secùs àc fulgur quoddam appârens in tenebris, reuocat. Ex quibus fuit vnus is, qui nobis nunc est propositus Anastasius, & si nondùm quidem

Crux sancta in Persidem translata.

dem cultu, sed iam moribus & instituto: qui processit quidem è vico, qui vocabatur Rasnuni: est verò regionis Razech, quæ sita est in Perside. Erat autem nomen eius moribus conueniens, & ex re ipsa magis cognitum. Is enim vocabatur Magũdat. Erat enim illius Bau filius, qui erat in re magica præstantissimus & eruditissimus. Qui cùm præesset communi ludo literario, & multos haberet adolescentes ad eum ventitantes, captos amore præstigiarum, & cùm in hoc solùm omne suum studium poneret, nempe in rei magicæ exercitatione, in filio maximè arte vtitur, & rem magicam cum tam diligenter docet, vt in eius cognitione patri nihil esset reliquum, quod non notum quoquè esset filio. *Patria Anastasij.* *Parens.*

Cùm adolescentiæ autem ætatem iam attingeret, & rex Chosroë nouum exercitũ in Perside colligeret, ipse quoquè cũ alijs refertur in numerũ tyronum. Qm verò veneranda crux Dñi totam agitabat & perturbabat Persidem, infidelibus quidem horrorem & terrorem incutiens, fidelibus autem suauiter admodùm & placidè illucescens: de ea quidem fama quædam per omnes peruadebat, fama, inquam, quæ paulò crassiùs & indoctiùs prædicabat, Christianorũ Deum adesse Persis. Ad quam hic adolescens repentè fuit accensus animo. Iam enim occultè eum tangebat ille ignis, quem Christus venit iácere super terram: qui quidem non sinebat quiescere pulchram illius adolescentiam, sed statìm omnes obibat partes, de eo sciscitans quàm vehementissimè poterat & diligentissimè. Cùm audiret autem ab omnibus, eam esse crucem in qua Christus Dei filius, qui à Christianis adoratur, fuit crucifixus, veluti ignem igni adiecit, & quæstioni coniunxit quæstionem, & ex responsione accepit occasionem alterius interrogatiõis, & multò magìs sitiebat discere, quemadmodùm ex cælo quidẽ descenderit, cùm sit Deus: & quemadmodùm etiam factus sit homo, & cur etiam sit ad crucem condemnatus, & à quibus, & an sit ad cælum reuersus, vndè descenderat. Cùm autem ei à pijs annunciaretur carnis susceptæ diuini consilij mysterium, aures quidem pietatis semina lubenter suscipiebant: anima verò producebat sensim spicam fidei, & ei desiderium paulatìm innascebatur, subibatque æmulatio eius perpessionũ: q̃ cum in eius anima aucta & amplificata essent, eum informant & instituunt ad optimũ vitæ genus, clarũq; & insignem testem, Martyrẽ, inquam, efficiũt, vt iam ꝓcedens declarabit oratio. Erat enim ei quidam frater genere & commilito: ambo autem relati in numerum exercitûs Sain, venerũtque vsque ad inclytam Chalcedonem. Cùm autem diuinus Heraclius irruptione facta in Persidem, contra Sain retraxisset, rursùs Persa reditum aggressus est, & in suam regionem vehementi studio est reuersus. Exercitum autem Persicum relinquit Anastasius, & refertur in alium multo meliorem & diuiniorem. Relinquit verò suum fratrem & commilitonem, vt ei placeret qui exercitum collegerat, & eum solum posset semper sequi, & conserere manus cum solis eius hostibus. *Luc. 12.* *Pia curiositas Anastasij*

Et primùm quidem cùm venisset Hierapolim, diuertit ad quendam Persam Christianum, arte argenti conflatorem: & cùm artem conflandi argenti exercuisset, manus quidem habebat intentas operi, animus autem semper & cogitatio in Dei amore versabatur & alebatur: eumque sibi adhuc magìs accendebat, & ab ipso rursùs inflammabatur vehemẽtiùs. Quamobrem eum rogabat ille beatus, vt diuinum baptismum consequeretur, & omninò à prioribus sordibus expurgaretur, & ab illa labe præstigiatum: vt non solùm voluntate & electione, sed anima quoquè & corpore esset purgatus, & fieret Christi partis, quam desiderabat, illius signatus signaculo. Cùm ille autem ex Persis timeret periculum, & ideò morando rem differret in futurum, interim quidem ad diuina templa aditione magnum suum solabatur desiderium, & cum argenti conflatore, ad ipsa adeunte, ipse quoquè simul adibat, & cum orante simul orabat, & cùm sanctorum miracula & certamina videret descripta in parietibus, de ijs admodùm diligenter rogabat. Cùm verò audiuisset, qualis eis vita, mores, virtus, & qualia propter Christum certamina, & qualem apud ipsum rursùs fiduciã eis liceret consequi, non poterat ampliùs continere id, quod eius parturiebat animus: sed statuit ꝓficisci Hierosolyma, & baptismum illic cõsequi. Cùm ergò in sanctam peruenisset ciuitatem, & accessisset in domum cuiusdam, qui ipse quoquè argẽti conflandi exercebat artem, ei aperit causam sui aduẽtus, nempe ꝙ vellet traduci ad pietatem & verum Dei cultum, & ad Christum adduci per baptismum. Ille autem eum adducit ad Eliam, *ἀργυροκόπον* *Picturarum sacrarum antiquitas.*

Anastasius baptizatur.

sanctę resurrectionis sanctissimum presbyterum: qui cùm supinis, vt dicitur, manibus iuuenem accepisset, de eo refert ad Modestum, qui sedi præerat Apostolicæ: & sic diuinum baptismum assequitur, & venerandæ crucis verè pulcher fructus ostenditur, & Anastasius nomine trāsmutato appellatur, sumpta denominatione à reuocatione & ad meliora mutatione à priori infidelitate & præstigijs. Vnà autem cum eo baptizatur quoquè quidam alius, qui erat eiusdem etiam patriæ & regionis, cuius Anastasius: qui fuit eius quoquè socius in ferendo pro Christo martyrio, & easdem est Edessæ coronas consecutus.

Fit monachus.

Cùm autem mansisset Anastasius octoginta dies apud presbyterum, quibus non licet egredi eos, qui modò fuêre illuminati, rogauit eum diuinus Elias, quidnam de se deincèps velit. Ille autem rogauit, vt habitum consequeretur monasticum. Cùm verò ad hoc quoquè annuisset presbyter, (iam enim veluti ex quadam pellucida veste, & ex decoro habitu & statu ostendebatur nobilitas animæ, & quali virtute futurus esset Anastasius: & ideò ipse facilè cessit eius precibus) venit cum eo post diuini mysterij celebrationem ad monasterium sancti Anastasij, vt eius quoquè fieret māsionis particeps, cuius futurus erat virtutis socius, sicut etiam nominis. Atque monasterium quidem ad quartum lapidem erat remotum à sancta ciuitate: ei autem præerat Iustinus, vir & alioquì clarus, & boni spiritûs varijs donis ornatus. Quē cùm simul cum multis quoquè alijs rogâsset presbyter, in monasterium admissus est Anastasius, anno decimo imperij Heraclij illius egregij & fidelis. Tradit verò Iustinus Anastasium vni ex suis discipulis, viro valdè prudenti & virtutis amanti. Qui cùm eum & Græcas docuisset literas & psalterîum, eiusqùe institutionem animaduertisset iam rectè se habere ad vitam monasticam, tonsis statìm eius capillis, & in eo factis omibus, quæ lex postulat, eum habitu induit monastico, & ex habitu hoc facit Anastasiū, quod priùs re erat & moribus: vel potiùs moribus conuenientem & cognatum tradit habitum, & in eū deincèps erat affectus, vt in filium è suis genitum visceribus. Adeò pulchra res est virtus, vt quæ cum alijs & virtutis studiosos in amore coniungere, & tantam possit ingenerare beneuolentiam, quantam nulla omninò alia cognatio.

Tōdetur & induit habitum monasticum.

Ex illo tempore apud monasterium vitam cum conuentu egit Anastasius. Porrò autem ei quoquè fuerunt diuersa credita ministeria: nec erat solùm in eis vtilissimus, sed etiam in actione virtutis diligentissimus. Nam cùm & culinæ & horti ministerio suam daret operam, & rectè se gereret in labore manuum, à fratrum synaxi nunquàm aberat, & ante alios sacrorum mysteriorum celebrationi intererat. In diuinarum aūt scripturarum lęctione, & maximè vitę sanctorum Patrum, totus erat affixus, & aures, vt dicitur, arrigebat ad audiendum, eratque mente vigilans, & omnia memoria colligebat: vt etiamsi quid diceretur, quod ingenij eius captum superaret, non negligeret, neque lucrum per socordiam amitteret: sed potiùs accederet ad fratres, qui eum doctrina superabant, & qui possent talia explanare, & lubenter cum eo inquirere, & sic meditando venari, quidquid eum latebat. Cùm autem apud se legeret victorias insignium Martyrum, trophæa & certamina, libros adspergebat lachrymis, significans suum in patiendo consensum, seque cum eis molestia affici & zeli esse socium: & beatos quidem sanctos pronunciabat propter finem: mirabatur verò eorum tolerantiam. Deindè id, quod erat ei ab initio congenitum, desiderium martyrij & zelum ardentiorem efficiebat, vt qui accenderetur sua cum prioribus conuersatione, & orabat, vt ipse quoquè tales pro Christo subiret perpessiones. Quocircà nulli rei alteri sibi vacandum esse censebat, nisi soli eorum lectioni. Cùm ergò septem annos in monasterio transegisset Anastasius, videre eius in virtute augmentum non ferens pater inuidiæ, sed tantum & tam constantem ardentemque eius impetum & studium volens omni ratione retardare, ei paternam doctrinam reuocauit in memoriam, & fœtida illa verba præstigiarum, & eiusmodi insultibus eius animæ turrim conabatur labefactare. Is autem illius non ignorans insidias, aduersùs eum supernum inuocat auxiliū, turrem fortitudinis, vt dicam cum diuino Dauide, à facie inimici. Deindè etiam cum calidis lachrymis magistro significat maligni iniuriam & petulantiam. Ille verò cùm ex eo, quod esset passus, posset etiam tutò docere, vbì pulcherrima ei dedisset monita, & deindè etiam fudisset preces in toto conuētu fratrum, & rogâsset pro discipulo, liberauit eum à graui illa impulsione.

Infestas patitur demonis tentationes.

Psal. 60.

Fit

Fit autem aliud quoquè dignũ,quod mandetur memoriæ & scriptioni. Noctù dormienti Anastasio in somnis ei tale quid appáret. Videbatur montem quendam excelsum ascendisse, ad eum autem accessisse quispiam porrigens vini poculum, auro ornatum & gemmis,& dixisse: Accipe,bibe. cumque id accepisset,statim bibisse. Potus autem eius animæ latenter instillauit dulcedinem, adeò vt vel in somnis intelligeret Anastasius,somnum significare desideratum à se finem martyrij. E somno itaq; protinùs excitatus,alacris & lætus venit ad ecclesiam,vt qui ea,quæ sperabãtur,haberet in manibus. Iam enim vocabat tempus congregationem pro dicẽdis hymnis nocturnis, & celebrando venerabili festo Christi resurrectionis.erat enim dies Dominicus, primus omnium & maximus. Cùm sic ergò venisset ad congregationem, & suum accepisset magistrum,& solus cum ipso esset ingressus in id,quod dicitur Diaconicũ, procidit ad eius pedes,profusis eos lachrymis irrigans,& eum rogans in contritione cordis,vt pro ipso communem omnium rogaret Dominũ,vt qui esset propediem ad illũ recessurus. Deindè etiam ea loquitur, quæ dici solent ab exeũtibus & ijs, qui peregrè proficiscuntur: Scio,dicens,sancte pater,quòd pro me misero labores sustinuisti,& ꝙ sæpè & in multis molestia affeci tua in me paterna & amantia viscera, & quòd per te lucem mei viderunt oculi, lucem veram, lucem agnitionis, & à grauissimis liberatus sum tenebris. Quocircà nè cesses, qui es fidelis seruus, clementem ac benignum perpetuò pro me orare Dominum. Festũ resurrectiõis Dominicæ.

Ad hæc ille respondẽs: Quid hoc autem est,inquit,& vndenàm hoc euaserit manifestũ, quòd sis in præsentia postremum à nobis decessum suscepturus? Ille verò refert ei somnum cum quammaxima potest affectione,& affirmat se omninò haud ità multò pòst mortuum,siue hac communi & omnibus equali morte,siue aliqua alia,& alio modo,moriturum autem omninò. Nesciebat enim,quonam modo aperiret arcanũ, quòd scilicet martyrij desideriũ eius animo inhæsisset,ad quod ille referebat somnia. Verebatur enim,nè fortè ab eo corriperetur,& sic refrigesceret ardor eius animi,& à tantis opibus & thesauro excideret. Tunc ergò Anastasius,cùm eum præceptor eius multis & pijs monitis esset consolatus,matutinas Psalmodias Deo reddit cum fratribus. Deindè etiam cùm sacrum celebratum mysterium,diuinis cõmunicat sacramentis:& cùm vnà cum fratribus communis mensæ fuisset particeps,somnumque parùm vidisset & surrexisset, quoniam nesciebat quemadmodùm posset extinguere egregiũ illum amorem decertandi propter Christum, sed ab eo cor eius vehementer accẽderetur,clàm egreditur monasterio,nihil secum ferẽs pręter ea,quibus necessariò opùs habebat ad tegumentum corporis. Psalmodię matutinæ.

Et primùm quidem cùm venisset Diospolim, & deindè etiam in montem,qui dicitur Charizim,orationis gratia & adorationis : & deindè etiam ad cætera, q̃ illic sunt, loca veneranda accessisset,& peruenisset vsque ad Cæsareã Palæstinæ, in templo Deiparæ virginis duobus diebus moratur : & exindè eum rursùs excipit templũ omni ex parte laudandæ Euphemiæ,veluti quodam vię duce vtentem clanculùm,q planè eius detegebat gressus ad martyrium. Nam cùm accederet, vt diximus,ad templum illius semper laudandæ Euphemiæ, videt quosdam Persarum magos occupatos in quibusdam præstigijs:zeloque protinùs concitatur eius animus. Sciebat enim, quàm ea res esset impia & scelerata,eò quòd ipse quoquè in ea improba arte esset versatus. Quænam,inquit,tanta caligo vestris offusa est oculis,vt ne ea quidem adspiciatis,quæ ante vestros pedes sita sunt,quemadmodùm in vniuersum scilicet est deceptio, quæ vestrã leuitatem ludificatur,& facilitatem,& eorum,quos vos rursùs ad eundem vobiscum corripitis interitum? Hanc illi admirati in dicendo libertatem & audaciam,rogârunt quisnam esset,& quid eum impulisset,vt hæc diceret. Ille autem: Fui ego quoquè,inquit,aliquãdò vobis similis,& eodem falsus errore, & eisdem dedi operam præstigijs. Hæc audacter dixit,cùm nihil eum puderet suæ,quam ab ineunte ætate acceperat,impietatis & sordium vitæ prioris: sed potiùs gloriaretur, quòd in fidem esset trãslatus, & sacro esset baptismo ablutus. Deindè prolixa cœpit vti oratione,rem esse execrandam arguens,& quàm esset insigniter absurda,aperiens,& sic paulatìm seipsum eis exemplum adducens, & similiter eos inuitans ad meliorem mutationem. Illi autem non solùm ad hæc fuère surdis similes, sed eum etiam vehementer rogârunt,nè

tam

tam impudenter,quæ ſunt apud Perſas præclara, contemneret,& in vulgus irridenda proponeret. Exindè ille verè egregius & deſiderabilis Anaſtaſius feſtinabat ad delectabile & iucundum martyrij hoſpitium.

Cùm non longè autem à ſe remotum eum quidam vidiſſent ex ijs, qui dicuntur à Perſis Caballarij,ſedētes apud Derbas, ſicut etiam conſueuerunt: (Hoc autem eſt p̄toriū eius,qui apud ipſos dicitur Sellarius) Certè hic eſt delator,dixerūt inter ſe ſermone Perſico. Ille verò cùm verbum ſenſiſſet, & linguam non ignoràſſet,vt qui ipſe quoquè eſſet Perſa, & in eadem voce, qua illi, eruditus, eos toruè & acriter intuens, Non ſum delator,inquit. Sunt hæc,inq̄t,nugæ & ineptiæ:ſed potiùs ſeruus Ieſu Chriſti,& vobis quidem melior:ſiquidem ego quoquè fui aliquādò, ſicut vos,& in Caballariorum numerū fui relatus. Hæc cùm illi audîſſent,& è cathedra ſtatìm exilijſſent, eum detinuerunt. Deindè cùm Sellario quoquè fuiſſet annunciatum, egreditur etiam ille ex Prætorio:& cùm,quiſnam is eſſet,interrogâſſet,& vndenàm veniret,& quæ ad ipſum pertinebant,diligenter examinâſſet, dat ſeruandum Anaſtaſium in cuſtodia tutiſſima.In qua iam tres dies incluſus, neque cibum, neque potū, neque aliquid aliud ab eis omninò accipere ſuſtinuit: ſed ſic omninò ieiunus detentus eſt in cuſtodia, vt qui futurorum pro Chriſto periculorum aleretur ſola expectatione. Cùm autem iam redijſſet Marzabanas ex peregrinatione (neq; enim tūc erat Cæſareæ) & de Anaſtaſio ſignificâſſet Sellarius, vinctus ſtatìm adducitur martyr in prætorium. Interim verò dum Marzabanas erat in aliquibus alijs curis occupatus,agnoſcit aliquis ex pijs Anaſtaſium, qui eum in venerando templo Deiparæ adſpexerat. Cùm ergò ſic eum agnouiſſet in prætorio,& eum interrogâſſet,quanam de cauſa illic adeſſet,eius ſcopū & inſtitutum laudans,& eum eo nomine beatum pronūcians,eius promptum & alacrem animum magìs confirmat in rebus grauibus & aſperis, vt neque propter Chriſtum timeret vincula,nec tormēta,nec mortem: ſed Marzabanæ reſponderet ſtrenuè & iuueniliter. Certè etiam cùm fuit ad Tyrannum introductus,nec genu quidem flexit,vt ſemper mos eſt Perſis, adorationem reddere maioribus: ſed generoſum,& qui in ſeruitutem redigi non poterat, animum per externa ſignificabat.

Anaſtaſius detinetur à Perſis.

Siſtitur Marzabanæ.

Cùm ergò fixis oculis eum ſatìs eſſet intuitus Marzabanas,partìm quidem,vt conſtanti adſpectu ei terrorem incuteret,partìm autem,vt eum conſideraret diligentiùs, rogauit eum quiſnam eſſet & cuiâs.Ille verò,Verus ſum Chriſtianus,reſpōdit. Quòd ſi velis etiam ſcire, cuiâs ſim, Sum quidem Perſa genere, ex regione Razech, vico autem Raſnuni: qui ipſe quoquè fui aliquandò Caballarius, & in rebus magicis exercitatus : cumque ſic eſſem miniſter tenebrarum, potui, vt vides, tranſire ad lucem è tenebris,& diſcere veritatem. Marzabanas autem cùm nondùm feciſſet periculum, quàm eſſet generoſus athleta : ſed putaret rem eſſe facilem & expeditam, eum à ſua traducere ſententia,cœpit illius mentem non ſecùs àc parui alicuius pueri paruis tentare promiſſionibus, ille verè parui & abiecti animi : Deſiſte,dicens,ab hoc errore ad patriam religionem.Si enim ſic feceris,dabo tibi equos & nummos,& multa alia bona. Martyr autem cælum intuens, Abſit,inquit,rex Chriſte,vt beatam tuam fallam confeſſionem. Propter quæ eum tanquàm volens pudore afficere Marzabanas, Quid autem,Placet'ne tibi,inquit,hoc habitu indui,quo nunc es indutus? Ille verò, Non minoris,reſpondit,eum facio,quàm tu hanc tuam dignitatem. Quamobrem ille ira commotus, Certè tu, inquit, vteris cohabitante dæmone,'neque aliud per te ipſum loqueris,quàm quod ipſe tibi ſuggeſſerit. Ad ea martyr: Quandò eram,inquit, in errore,malè honorans impietatem, aut potiùs ab illa affectus ignominia,tunc grauis dæmon mecum cohabitabat. Nūc habeo ipſum Chriſtum cohabitantem, qui tuos expellit dæmones. Cùm autem adieciſſet Marzabanas, Quid ergò, Non times, inquit, nè hæc ad Regem referantur, ille verò te acerbè cruci affigat? Quomodò, inquit, hominem timuerim, qui eſt patibilis & in quem cadit interitus? Nam &ſi corpus ſuperauerit, capi tamen non poteſt anima, & ei non poſſunt omninò parari inſidiæ.

Hæc ergò non ferens Marzabanas, iubet ferreis collaribus collum & alterum ex pedibus ſubiectum,& ductū ad ergaſtulum,illic lapides cogi ferre grauiſſimos. Quod quidem cùm eius iuſſu factum eſſet,& ad ferendos lapides ſemper ſanctus manus afferret,manus ſanctas,manus quæ multùm poterant apud Deum,corporeis laboribus plura

Damnatur ad ſaxa ferenda.

plura erant, quæ extrinſecùs ei afferebantur. Multi enim ex Perſis ad eum accedẽtes, & maximè ex ijs, qui orti erant ex eodem vico, ex quo Anaſtaſius, veluti proprium reputãtes dedecus, quæ in illum fiebant, exprobrationem aduersùs proximum, vt cum diuino Dauid dicam, ſumebant: Cur hoc feciſti, dicentes? Cur antiquam nobilitatem generis affeciſti contumelia, effectus Chriſtianus, & tantam nobis inuſſiſti ignominiam, proptereà in vincula coniectus, & maleficorum damnatus ſupplicio? quod quidem noſtri ferre non poſſunt oculi. Cùm his autem grauibus linguæ verberibus, manuum quoquè beato verbera infligebant, vehementer verberãtes, atque barbam vellentes, & eius veſtimenta lacerantes, & lapides, quos quatuor ſimul cõiuncti ferebãt, eos ſoli Anaſtaſio ferendos imponebant: adeò vt ipſe rurſùs loqui viſus ſit cum Dauide: Supra dorſum meum fabricauerunt peccatores, prolongauerunt iniquitatem ſuam. idque cùm ne ferre quidem per ſe poſſet ferrũ, quod erat collo & pedi eius impoſitum: ſed ſub eodem ferro alius quoquè cum Martyre pedem haberet vinctum. Quæ quidem ei nectebant omninò multiplicem coronam martyrij. Habes, ſi vis, alios quoquè dolores, & occaſiones aliarum coronarum: hoc ipſum, inquam, quòd in conſpectu eorum, qui ipſum nouerant, hæc & multa alia probra ab eis pateretur, quę iam priùs dicta ſunt: à qbus adeò manſit nihil affectus, vt ea putaret potiùs encomia propter Chriſtum, quàm cor eius ab eis morderetur aliquid. Pſal. 14. Affligitur valde à ſuis. Pſal. 128.

Marzabanas ergò (redeundum eſt enim ad orationis conſequentiam) ratus fore, vt Martyr aliquid remitteret de magna illa cõſtantia propter eam, quæ interceſſerat, afflictionem, cùm eum rurſùs ad ſe produxiſſet: Si verè es, inquit, mago patre natus, (hoc enim ipſe de teipſo ſignificáſti) & linguam illorum libris ſatis exercuiſti, nobis quoquè loquere aliquid ex magicis, vt nos quoquè de tua ſcientia feramus teſtimonium. Ille autem & os & labra & mentem maculari & pollui exiſtimans, ſi horum alicuius meminiſſet: O Seruator, inquit, qui es meus Dominus, & communis omnium opifex, nè mihi des omninò, vt tale quid aut loquar, aut audiam. Quæ cùm peruerſus ille ægrè tuliſſet, & planè deſperans, ex ſe nihil haberet quod faceret, Martyri rurſùs veluti quandam laruam regem intentat. Et cur tu, inquit, in eiſdem perſiſtis? Ad priorem conuertere religionem. Scias enim fore, vt de te ad regem referatur. Ille autem ſciens nihil referre, an ab ipſo, an à rege puniretur, quandoquidem ambobus inhumanitas vna eſt & ſæuitia: Fac, inquit, quod vis. Fortè enim iam ſcripſiſti, & reſponſum accepiſti. Is verò exiſtimans ſe ipſum ità eſſe perterriturum, Ego quidem, inquit, nihil de eo adhuc ſcripſi, ſed iam; vt vides, ſcribere aggredior. Hoc Martyri nullam omninò attulit curam aut ſolicitudinem. Quomodò enim, cùm potiùs gauderet ſe pati propter Chriſtum, & plagas quidem remunerationes, damnum autem putaret remiſſionem, & eorum, qui caſtigabant ipſum, miſericordiam? Quid autem oportebat eum talem regem curare, qui ad Chriſtum ſolum adſpiciebat, & eum verum eſſe regem & Deũ crediderat? Ille ergò, ſicut dixi, nihil ambigẽs, Qualeſcunq; iuqt, volueris, & quocũq; de me ſcribe literas. Chriſtianus eñ ego: & rurſùs fateor, ſum Chriſtianus

Quamobrem cùm Dux ſpem abieciſſet omnium, quæ poſſent illum perſuadere, ad vim rurſùs reuertitur, iubetque humì extenſum Martyrem tandiù verberari, donec profiteretur facere, quod iuberetur. Ille autem quòd iubebatur quidẽ, æquo animo & lubenti ſuſcepit: ſolummodò lictorum manibus, vt ab illis extenderetur, teneri nõ ſuſtinuit. Sinite me, dicens: Non opùs habeo vllo, qui me teneat. Nam hoc ipſum, Pati ſcilicet propter Chriſtum, nequaquàm eſt inuoluntarium: ſed quod ego non minùs, quàm aquam æſtate ſitio, & quod magis, quàm vllas voluptates & delicias amplector. Cùm ergò pronus humì eccidiſſet, & ipſe ipſum ſenſim extendiſſet, tam crebris & tam continẽtibus verberabatur clauæ ictibus, quàm imber deorsùm cadit: cùm ab inimicis ſolam illam petijſſet gratiam, vt exueret venerãdum monachorum amictũ, & nudis verberaretur carnibus. Nè is, inquit, vnà cum meis membris probro afficiatur. Sic ille non ſolam vitæ ex Deo inſtitutionem, ſed etiam eius ſigna omni honore afficiebat. Sed ille quidem diù tam crudeliter torquebatur, cùm nec ab vllo omninò teneretur, nec premeretur, & non ſe trãsferre aut omninò mouere prohiberetur: ſed ipſe ſeipſum validè teneret & immobiliter, non vi manuũ, ſed animi, & naturæ neceſſitatem vincens neceſſitate liberi arbitrij, & acres corporis dolores acri vincens Dei deſiderio, & præſentes moleſtias conſolans ſpe futurorum. Dirè verberatur clauæ ictibus.

Cùm

Cùm aduersùs hæc stultus ille Dux nihil sapientiùs posset excogitare, quod tantæ fortitudini opponeret & tolerantiæ, ei rursùs quoquè regem intentabat & rogabat, vt persuaderetur athleta. Nam de te, inquit, ipsi regi significabo, perindè àc si vni puero vtre terrorem afferret, vt dicitur. Ille autem eadem quæ priùs, respondit, & quod eius animo placeret, iussit facere. Quocircà ille quoquè rursùs rogabat similiter. Deindè dicens, Non times regem? Quamobrem, inquit Martyr, & quid eiusmodi sum ab eo passurus? An non, inquit, ipse quoquè homo est, in quem idem interitus cadit & mors eadem? Quemnam ergò me oportet magìs timere, cúmne qui æquè atquè ego interit: an eum, qui semper est, & qui cælum & terram, & quæcunque sub adspectum cadunt & percipiũtur intelligentia, ad hoc vt essent, produxit? Cùm ergò vidisset Dux rursùs inutilem fuisse suum conatum, cùm in constantia pro pietate nulli cederet Anastasius, rursùs athletam transmittit in custodiam. Quomodò autem solet quis, quod vult, facilè expectare, post aliquot dies rursùs sanctum educit è carcere, adhuc aliqua ei spe blandiente: & acceptis, inquit, magicis sacrifica, nè te stultè hac luce priues. Martyr autem, Quibus, inquit, me iubes dijs sacrificare? Ille verò, Igni, inquit, & Soli, & Lunæ. Ergò etiam montibus, inquit Martyr, & collibus, & pecoribus, & omni seruituti hominum, quibus imperare iussi sumus ab opifice, non autem eis potiùs parére, vt vos vultis: non tanquàm propter nos factis vtentes, sed perindè acsi nos propter ea producti essemus, ità ea honorantes, & deos turpiter nominantes. Cùm his verbis Martyr ducem obstupefecisset, rursùs abductus est in carcerem hoc prætextu, quasi deesset quod responderet, damnatus ad carcerem. Abductus est ergò, & decore confessionis glorians, & vinculis propter Christum.

Cùm autem de eo resciuisset is, cui in monasterio fuerat credita eius animæ cura: qualem, inquam, productus ad Præsidem sæpè ostẽdisset confessionẽ, & quemadmodùm ipse cõstituisset omnia pati pro pietate, ipse quoquè cum alio cœtu monachorum repletus est lætitia: ipse etiam putabat se esse vnà cum Anastasio, & in membris illius decertare: & cùm non posset opem ferre sua præsentia, opem ferebat precibus & atramento. Et partìm quidem Deum vehementissimè rogabat cum tota fraternitate, vt pulchrè per martyrium ei perficeretur stadium: Partìm autem duobus quoquè missis fratribus, promptum & alacrem eius animũ magìs auxit. Interea verò dum Martyr custodiebatur in carcere, diuinis verbis & sententijs se oblectabat assiduè, & neque nox eius ad Deum hymnos, neque grauium illorum vinculorum & reliquæ afflictionis labores eos interrũpebant. Quinetiã cùm quidã iuuenis, qui captus fuerat ꝓpter aliquod maleficium, cum Martyre haberet collum & pedem colligatum, noctù surgens sanctus, vt Deo consuetas redderet glorificationes, & ei nollet afferre molestiam, sed vt dormiret & quiesceret curam gereret, collum ad iacentem inclinabat, & pedem illius pedi admouebat, nè extensis catenis iniucundum & molestum ei somnũ efficeret. Vnà autem nocte aliquandò eum psallentem quidam ex ijs, qui erant vincti in custodia, exaudijt, Hebræus quidem religione, isque valdè insignis: mitis verò ac mansuetus, & valdè bonis moribus. Qui cùm beatum illum vidisset interdiù quidem vexari portandis lapidibus, noctis autem quietem rursùs interrumpi stando & orando, & nihil omninò remittere de sua constantia, neque defessa membra paululùm recreare, cogitabat apud se, quisnam hic esset, & quænam ei obtigisset adeò robusta natura, tamque firma ac valida, laboribusque minimè cedens & inexpugnabilis.

Ille itaque fixis oculis adspiciens Martyrem matutinos hymnos decantantem, & tota mente ad Deum peregrinãtem, & qui vel ante martyrium rapiebatur cum corpore, videt quosdam repentè candidatos, & pallio sacraque illa omninò veste, & venerãdo indumẽto Pontificũ amictos, velutì quandã ex se lucẽ emittere, lucẽ visu quidem iucundissimã, ad explicandũ autem non facilem, vel potiùs ad vidẽdum quidem maiorem, quàm vt ea humanus possit conspectus assequi, aut quàm vlla quod viderit referre narratio: idque obscura nocte, cùm luna non luceret, sanctum virum in orbem circundantes. Quos cùm angelos esse putâsset, sicut erant re vera, paulò pòst videt etiam martyrem, qui eundem splendorem & similem illis habebat amictum, Deindè etiam quidam adolescens, specie & pulchritudine eximius, suspensum dextera gestans thuribulum, in magna, quæ erat circa ipsum, gloria angelorum, stabat ante martyrem suffumigans. Cùm ille ergò hæc videret, & cor haberet perculsum nouitate

Exercitia S. martyris in carcere.

Hymni matutini.

Visio angelica.

te spectaculi, erat quidem pplexus animo, adeò vt eũ etiam excitârit, qui propè dormiebat, (erat autẽ is Christianus, cui fuerat commissa pręfectura Scythopolis) & socium tanti fecerit spectaculi. manus autem nequaquàm sequebatur, sed attenta quidem mente & fixis oculis attendebat ijs, quæ videbantur: erat verò corpore immobilis & mutus, siue repentina illa admiratione eum reddente immobilem, siue DEO etiam aliquid aliud dispẽsante & ꝓuidente sapientiùs & occultiùs. Cùm tamen is, qui erat propinquus, se vix tandèm proximè admouisset, (non poterat enim vti pedibus & manibus) conturbatus ille, ex eo causam rogat. Ille autem timore perculsus, ei visionem indicans: &, Vides, dicens, vides? non priùs verbum absoluerat, quàm visio euanuerit. Atque Præsidi quidem, cùm ad vidẽdum spectaculum totos defixisset oculos, nihil licebat videre: vinctus autẽ ille, omnia singulatìm ei narrabat cum voluptate & admiratione. Et hæc quidem, nè piæ animæ tanto priuentur miraculo. Nobis autem rursùs quoquè via procedat oratio martyrij, suam seruans consequentiam.

Postquàm enim videns Marzabanas esse planè Martyrem immobilem, & non solùm vnam mortem, sed etiam, si fieri posset, plures paratum esse pro pietate alacriter suscipere, ad regem Chosroën de eo retulisset, & quemadmodùm esset is tractandus, ab illo didicisset, cùm ipsum è carcere accersiuisset, eum suo adspectu non dignatus, significat per eum qui dicitur Meizoteros, id est, maior: Eccè, inquit, rex tibi imperat, vt quoniam fieri non potest, vt sis omninò impius, verbo solùm abiures Christianismum, & statìm solueris è carcere & à vinculis: & decætero siue velis esse Monachus, siue Caballarius, hoc situm erit in tuo arbitrio. Martyr autem rursùs respondens, Absit, inquit, ô Christe seruator, vt negem tuam pro Trinitate confessionem, neque animo, nec labris. Postquàm autem post multas alias Præsidis machinationes, ne sic quidem pulchram illam remitteret constantiam & dicendi libertatem, hanc ei postremã adhibet periclitationem. Hęc cùm per Maiorem rursùs significâsset: Scio, inquit, ꝙ cùm te multorum pudeat intuitûs, & maximè eorum, qui sunt ex eadem regione & tribu, ea de causa in eorum oculis ne hoc quidem facis leue & expeditum, vt verbo solùm tuam inficieris religionem. Quid enim, inquit, ea ex re detrimenti accipitur, cùm cor non simul loquatur? Quoniam verò de iussu regis hîc agitur, quem non licet cuiquam omninò repellere: si, quod est hoc multo leuius, hoc dixeris in meo conspectu & quorundam duorum Sellariorum, liber esto à carcere & supplicijs. Quæ cùm ille dixisset, fudit preces Anastasius prioribus similes, dicens: Neque tu me videris, neque vllus alius: non ô rex & Deus, ne specie quidem tuum nomen, neque in somnis aut vllo alio modo negantem.

Regis fraudulenta iussio.

O linguam subdolam diaboli

Cùm ergò videret Præses, quòd aduersùs tam fortem & tam excelsum animum nihil per se efficeret, resq́; ea & suas vires superaret & modum dignitatis, cùm beatum in suum conspectum adduxisset: Eccè iussus sum, inquit, in ferreis vinculis te in Persidem transmittere ad regem. Martyr autem, Ego, inquit, si mihi à te permitteretur, etiam absq́; vllis vinculis illuc accederem. Quid enim in me opùs est vinculis, qui lubenter patior propter Christum, ad quem scilicet mittor? Cùm eum ergò tunc quoquè Iudex sic vidisset affectum, & neque minis cedentem, neque inescatum blanditijs, planeq́; insuperabilem & inexpugnabilem, cùm ei & duobus alijs ex pijs iniecisset signaculum, tradit in carcerem publicum, vt qui post quintũ diem iter essent inituri. Cùm interìm autem venisset festum venerabile, viuifici, inquam, ligni exaltationis, & ipse admirabilis Anastasius & duo ex fratribus, qui ad eum accesserunt, & qui eandẽ, quam ille, notam Iudicis acceperant, & quidam alij viri pij, qui erant in ciuitate, cùm totam illam noctem celebrâssent precibus & psalmodijs, effecerunt, vt qui erant in carcere, omnium suorum malorum obliuiscerentur: perindè àc si versarentur in domo eorũ qui festum celebrarent, nõ in carcere. Manè verò ad Marzabanam ingressus Comerciarius, vir pius, & qui sciebat misereri animarum affectarum molestia, & consolari in afflictionibus, rogat Pręsidem, vt ex carcere soluatur Anastasius, vt ipse possit interesse festo Christianorum.

Nota festũ Exaltationis sanctæ crucis.

Cùm ille aũt hoc cõcessisset, & venisset martyr in ecclesiã, consolatio, gaudiũ & lætitia circunfusa fuit piorũ animis. Eos enim nupèr inuaserat tristitia & mœror, propterea quòd quę dici nequeũt, ei infligerẽtur molestię. Multi aũt iam erãt socordes in pietate, & veniebãt in periculum, nè statìm caperentur miserabiliter loqueis inimici,

cùm non esset qui redimeret, nec qui daret salutem, seu erigeret cadẽtes & victas eorum animas. Cùm verò sacer Anastasius tunc esset ingressus ecclesiam, tantus eos zelus subijt pro pietate, & vel ex solo eius adspectu sic est cor eorũ inflãmatum, vt non solùm ipsi parati essent ad mortem pro Christo & pietate subeundam, sed eius etiam vincula deoscularentur: & desiderij lachrymas eis instillantes, ei animum adderent laudibus & adhortationibus, eiusq; magis accẽderent & inflammarẽt amorem martyrij, Et hæc quidem aliqui, qui iam erant labefactati tempore & contumelijs, & iam spectabant mutationem, & eius quod est honestum proditionem, non solùm viri, sed etiam mulieres. Naturæ enim non est hîc differentia, propterea quòd sit communis electio & institutum. Sic tunc fuit populo festum duplex: Vnum quidẽ diei præfiniti: alterum autem aduentûs Martyris. Nam postquàm sacrum quidem fuit celebratum mysterium, Comerciario non dimittente, sed Martyrem vehementer vrgente & rogante, vt ad illius domum veniret: putabat enim vel solum illius aduentum impertiri posse sanctificationẽ: partìm quidẽ ille cedens, partìm aũt coactus, cum duobus monasterij fratribus illuc accedit. Vbì cùm se inuicem in conuiuio accepissent & lætificâssent, in custodiam lubenter reuertuntur.

Nutãtes ei⁹ cõspectu cõfirmantur.

Sacrũ mysterium, missæ sacrificiũ nuncupat.

Cùm iam autẽ dies venisset præstitutus, egreditur è ciuitate Cæsareæ cum duobus illis viris Christi amantissimis, qui ipsi quoquè aliqua de causa fuerant appetiti calumnijs: lachrymis, adhortatiõibus, eiulatibus, gratiarũ actionibus, non solùm ex Persis, qui cum Anastasio scilicet communem habebãt patriam & sanguinem, sed etiam ex nostratibus & alienigenis. Communem enim esse orbitatem, illius ducebant separationem: sicut rursùs etiam proprium vnusquisq; honorem, adijciam autem gloriæ quoquè coronam, eius pro pietate constantiam & confessionem. Quocircà vtraque tunc conueniebant: & ciuitati diuisi erant animi duobus animi motibus. Alter autẽ ex fratribus vnà cum Martyre profectus est in Persidem, & est vnà peregrinatus: quoniam ità iusserat Præfectus, partìm quidem, vt ei subministrarentur necessaria, & vt eius consolaretur animum, qui premebatur tanta malorum perpessione: partìm aũt, vt cùm apud hunc virum præclarum semper adesset, & eius videret omnia, posset illa posteà apertè Præfecto narrare & fraternitati, nõ quæ ab alio audiuisset, sed q̃ ipse vidisset, & quorum haberet testes suos oculos. Atque qui viæ quidem erant continentes vici & ciuitates, per quas ille obiens transibat, ità eum venientem excipiebant, & discedentem prosequebantur ac deducebant, & vtrunque cum tanta pietate & reuerentia, vt ipse suspectũ habens nimium honorẽ, nè de ea, quã illinc à Deo expectabat, gloria aliquid detraheret, scripserit Hierapoli ad Præfectum monasterij, vt pro eo Deum rogaret, vt pro his conseruaretur non condẽnatus in eo, quod illic est iudicio: & scripserit etiam apud Tigrim fluuium, rogãs similiter, vt pro eo oraret, vt inflexibiliter & citra vllum lapsum ab eo martyrij cursus consummaretur.

Veretur vir sanct⁹ oblatum sibi honorem.

Cùm iam autẽ peruenisset in Persidem, datur in custodiam, sitam in quodã prædio, quod vocatur Betsaloë, quę ad sextum lapidem distat à Discartha, in quo rex versabatur Chosroë. Qui verò cum eo erat frater, in domo Cortacti, qui erat illius Iesdin filius, fuit hospitio acceptus. Et carcer quidem martyrem habuit cum maleficis. Cùm autem post aliquot dies de eo fuisset relatum ad Chosroẽ, ille misso vno ex magistratibus, eum rogauit quisnam esset, & cuiâs, & quidnam eum mouisset, vt patriam relinqueret religionem. Is verò per quendam respondet interpretem. Nam ne voce quidẽ Persica volebat vti ampliùs, vt qui eam abiurâsset linguam vnà cum religione, aut linguæ potiùs esset infensus propter falsam religionem. Respondet ergò, Quoniam, dicens, vester deorum cultus est manifestum exitium & error dæmonum. Quem quidem cùm ipse aliquandò sequerer, nupèr luce commutaui tenebras, & die noctem, & sole obscuram caliginem, illi Deo me dedicans, qui est cæli & terræ & omnium, quæ videntur & mente percipiuntur, opifex. Cui magistratus: Miser, inquit, Non eum, quem vos Christiani colitis, cruci Iudæi affixêre? Quomodò ergò Persicæ religioni Christianorum res prætulisti? Martyr autem, Quòd fuerit quidem, inquit, à Iudæis crucifixus, ipse quoquè assentior: sed sua sponte, & pro nobis ingratis, & qui sumus beneficij accepti immemores. Eius enĩ benignitatis & clementiæ est hoc vel maximè admirabile, quòd cùm esset Deus & Seruator omnium, & opifex hui⁹ vniuersi, nõ solùm propter nos serui formam accepit, cùm de cælo descendisset: sed etiam pro nobis cru-

Ingenua martyris confessio.

crucem volẽs ſubijt & mortem,vt noſtrum peccatũ tolleret,quod ex maligni inſidijs & fraudibus inflictum erat hominibus. Vos autem inimicum prætuliſtis,qui ſtultè illius fraudes in hodiernum vſq; diem ſequimini,& Soli ſacrificatis,& igni,& lunę,nullam ne Chriſti quidem cædis,ſi non alterius,ducentes rationem.

Reſpõdens autem Magiſtratus, Quid tibi,inquit,cum his ſtultis verbis & ſuperuacaneis? Eccè enim tibi à rege inſignes dignitates, & zonæ aureæ,& equi, & quæcunq; illuſtria & glorioſa, ſunt parata. Agedùm ergò,patriam ſuſcipe religionem. Ad hæc Martyr: Mihi,inquit,ô Pręſes,quæ hîc ſunt iucunda, valdeq; expetenda & inuidioſa: nomen ſ. deliciæ & diuitiæ,& ſplendor,iam ſunt diù abhinc contemptui,vt qui vitam ſuſceperim monaſticam,& à ſola ſpe,quam hinc concepi,pendeam. Huius rei etiam antequàm loquar,hic venerandus Monachorum habitus,& hic vilis pannus eſt certus nuncius. Quomodò ergò ea,in quæ omne ſtudium omnemq; meam curam contuli & ſolicitudinem,ea nunc habebo contemptui, regis qui eſt ad tempus, & in quẽ cadit interitus,inductus promiſsionibus? Ad quæ cùm non haberet magiſtratus quid diceret,reducit ad eum,q miſerat è cuſtodia,ei lingua omnia ſignificans. Qua de cauſa ille non leuiter indignatus, iubet cum ſuaſione vim quoq; adhibere, & verbis etiã miſcere ſupplicia. Sequenti autem die,cùm rursùs magiſtratus veniſſet ad cuſtodiam, ea quæ imperata fuerant,cœpit reipſa exeq,& iuſſit vt ꝑ vim protruſum illinc athletam abducerent: ipſe quoq; multas minas intentans,vehementiq; inſultu & tumultu ſe fortem & ſtrenuam illam animam perterrefacturum exiſtimans. Ille verò nihil effœminatum,nihil quod ſit puſilli & abiecti animi,& nihil quod ſit indignum ijs, quæ præceſſerant,præ ſe ferens,cum illa cõſueta & iucundiſſima morum ſimplicitate, Nè labores,inquit,neq; defatigeris domine Præſes. Mihi enim,qui ſum mei Chriſti gratia confirmatus,non perſuadebis vt à pietate deficiam. Fac ergò quæcunq; vis,à nullo abſtinens.

Hanc Anaſtaſij cum prudentia conſtantiam nulla moderatio excepit aut humanitas: ſed vinctus,more Perſico virgis cædebatur crudeliter. Cùm is autem verberaretur,hæc decantabat Magiſtratus: Cùm maximis regis donis & honoribus perſuaderi non ſuſtinueris,ad hæc ſis deincèps paratus. Sic enim te quotidiè verberans, conſumam plagis. Ille autem cùm eum iuberet rursùs,quę vellet facere,iubet Martyri relaxato à vinculis, cùm extẽſus eſſet ſupinus,lignis medias intercipi tibias,vtraq; autem eorum extrema premere viros aliquot robuſtos, qui & corporum magnitudine & ætatis vigore præſtarent. Martyr autem cùm ſic eius tibiæ premerentur vſq; ad oſſa, magno & excelſo animo & planè philoſophico tolerabat. Quod quidẽ cùm vidiſſet Magiſtratus, & cognouiſſet ſe ex eo magìs augere eius patientiæ & tolerantiæ conſtantiam,rursùs in tutiſſimam eum tradit cuſtodiam, vt de eo rursùs referret ad regem. Cùm is autem,cui erat commiſſa cura carceris, Sellarius,eſſet religione Chriſtianus,& ideò eorum miſereretur,qui pro pietate laborabant & eo quod eſt bonum & honeſtum,& eis,qui vellent ex Chriſtianis,concederet ingreſſum, interdiù ingrediens ſine vlla prohibitione frater monaſterij,qui cum martyre ſoluerat ex Cæſarea, conſolabatur illam aſperam & tetram in carcere habitationem,& quos ex plagis ſenſerat dolores, & quas ex vinculis & alia malorum perpeſsione acceperat moleſtias. Multi quoquè alij viri pij,cum quibus illius quoquè Ieſdin filij ad eum ingredientes, ad ſpecioſos eius pedes,& bona aptè euangelizantes,procidebant,& vincula deoſculabantur,& rogabant,vt ab eo aliquas conſequerẽtur preces & benedictiones. Cùm is autem hæc omninò minimè admitteret,(Ille enim toto ſemper animo & mente, humanæ gloriæ,huius, inquam, vanæ & infidæ & fallacis, & quæ nihil habet firmum ac ſtabile,reſecabat occaſiones)ipſi vinculis ceram immittẽtes, quæ ex illis exprimebatur effigiem, tanquàm maximum aliquod remedium & ſalutare ad omnem morbum & dolorem ſoluendum efferebant.

Non multum temporis interceſſit,& rursùs veniens ille magiſtratus in cuſtodiam, an iuſſis cederet regijs,fruſtrà interrogabat,aut potiùs quærens occaſionem gratificandi animo crudeliſſimo,qui pœnas cupiebat ſumere. Cùm is autẽ non parùm ęgrè tuliſſet interrogationem,& magna contentione & motione capitis id quod ſæpè dixerat, nũc quoquè reſpondiſſet, Scito me Chriſto & pietati nihil eſſe prælaturum,iubet eum rursùs quoquè clauis verberari,ſicut priùs. Cùm verò viri ſtatuam potiùs

Cęditur virgis atrociter.

Premuntur eius tibię.

Iterùm verberatur clauis.

quàm virum visi essent verberare, quantùm licuit cõijcere ex eo, quòd esset eius animus planè inflexibilis, eo quidem relicto in custodia, recedit magistratus, & aliquot interiectis diebus ad eum reuertitur, varias artes & rationes excogitans: & nunc quidem minis & promissis, nunc autem minis & supplicijs eum reuocans ad negandam pietatem. Cùm autem idem esset Anastasius, & nec his inclinaretur, nec illis deliniretur, prioribus vinculis & plagis est traditus. Deindè cùm fuisset relaxatus à vinculis, ex altera manu suspenditur, cùm lapis grauissimi ponderis esset alligatus alteri ex pedibus. Cùm eum ergò sic pendentem & sic diuulsum duabus horis reliquisset magistratus, videretq; robur ac firmitatem minimè dissolui martyri, illum quidem remittit: ad regem autem reuersus, immutabilem eius mẽtem significat & summam animi fortitudinem. Ipse quoquè ei consuluit, nè ampliùs periculũ faciat in Anastasio, nec pmittat vt tãta altitudo & magnitudo imperij ab vnius viri cõstantia videat̃ superata.

Atrox supplicium.

Hinc cùm omnem spem superandi martyris rex abiecisset, mittit post decimumquintum diem, & dictum magistratum, & quosdam alios ex subditis, vt nõ solùm sanctum, sed multos quoquè alios Christianos cum eo interimerent. Illi autem cùm venissent in carcerem; expellunt Christianos captiuos non pauciores, quàm septuaginta, vnà cum martyre: cum quibus erãt ij quoquè, qui cum Anastasio Cæsareę damnati fuerant ad custodiam, signaculiq; & vinculorum fuerant ei socij: quos cùm eduxissent ex pręđio Betsaloës, in quo fuerat carcer ædificatus, & ad fluuium statuissent, eos singulatìm diuidentes, & eorum collo funem inijcientes, & miserabiliter ante oculos martyris suffocantes, sancto in vnoquoque submergendo dicebant: Cur vis sicut vnus ex his, violenter tolli de medio, & non potiùs regi parére, & priorem consequi felicitatem? Ille autem cùm his mentem adhibuisset, & in cęlum oculos sustulisset, & Deo ingentes egisset gratias, quòd iam pro ipso mortem videret esse subeũdam: Deindè ad illos quoquè conuersus: Ego, inquit, pro Christi mei charitate, ardentiq; & vehementi in eum amore, expectabam omne membrum minutatìm conscindi, expectans nouam aliquam & inauditam mortem. Quoniam autem hęc est ea, quam vos mihi minamini, ago tibi gratias soli Deo meo & Seruatori Christo, quòd morte, quę vsqueadeò vacat omni labore & molestia, quam quidem paulopòst ipsa quoq; attulisset natura, me voluìsti emere honorẽ martyrij. Cùm hæc dixisset, & hęc vltima verba pręclarè esset locutus, ęquali morte sic quoq; est consummatus.

Strãgulatur S. Anastasi⁹.

Carnifices autem cùm sacrum illud caput amputâssent, vt eum esse interfectum ostenderent, ad regem deferunt, Sellarium verò, qui præerat custodiæ carceris, cùm esset Christianus, & sciret martyrum honorare corpora, vellet autem sancti tollere reliquias, & eas separare ab alijs, nè tantum lateret bonum, permixtum cum cæteris corporibus, prohibuêre carnifices. Cùm filijs autẽ Iesdin annunciata fuisset viri consummatio, ad quam euntem Martyrem illorum pueri consequebantur, & illi seruiebant, ij pecunia corrumpunt carnificum diligẽtiam, & vt corpus sibi liceret in loco separato deponere, non paucis emunt pecunijs. Deindè is quoquè Monachus, qui cum Martyre excesserat è Cæsarea, & cum decertante ad finem vsq; manserat, cuius etiam sępè fecimus mentionem, cùm & pueros filiorum Iesdin, & quosdam ex ijs, qui illic erant, Monachis in noctem sequentem assumpsisset, & vt martyris corpus piè & sanctè componeret, venisset, (ô quomodò, ô Christe laudabo miraculorum tuorum magnitudinem?) inuenit canes alia quidem corpora toto ore exedentes, ab hoc autẽ solo se abstinẽtes, vt quod non subijceretur ampliùs legibus corporis. Iam enim erat pulchritudinis corona in manu Dei, (diuinus dixit Esaias) & diadema regni in manu Dei eius. Cùm sustulisset ergò corpus Martyris, & mundis linteis, q̃ dedêre filij Iesdin pro vltimis corporis exequijs, mundas illas & sanctas inuoluisset reliquias, in Sergij Martyris monasterio, quod ad vnum lapidem distabat à vico, deponit, decimoseptimo quidem anno imperij pij Heraclij, vicesimo autẽ secũdo mensis Ianuarij. Is enim fuit dies, qui vidit decessum martyris.

Esa. 62.

Sequenti autem die duos ex ijs, qui erant in custodia, licuit audire hæc inter se narrantes. Dicebat enim vnus alteri: Vidisti quemadmodùm canes, qui herì venerunt, reliquis quidem corporibus se cupidè impleuerunt, abstinuerunt autem à solo corpore illius monachi: & queadmodùm postquàm se alijs exatiâssent, prope illud sedentes, visi sunt potiùs esse custodes, horis deincèps duabus neq; recedentes, neq; corpus tangentes?

tangentes? Alter autem rursùs excipiens orationem, Ego verò, inquit, cùm vespere ex specula in domum reuerterer, videbar mihi videre stellam quandam terram tangentem, iucundum quendam & perspicuum splendorē emittentem. Spectaculi itaq; nouitate obstupefactus, ꝙ s. non sicut aliæ, sed humiliùs & terræ viciniùs resplenderet, vado vt videam, quidnam sit illud quod apparuerat. Cùm autem fui propè illum locum, illam quidem stellam videre non poteram, sed solum corpus monachi, quod iacebat super terram. Hæc cùm narrarent & mirarentur milites, quidam ex Christianis captiuis, qui exercitati erant in lingua Persica, qua tunc illi inter se vtebantur, intellexerunt ea, quæ dicebantur. Ex quibus duo quidam relaxati à custodia post interemptum regem Cosroën, vnà cum multis alijs venerūt in sanctam ciuitatem, quibus quidem martyr cùm vnà cum eis esset in carcere, de sua cōsummatione, & de eorum liberatione, & de sæui persecutoris, & tyranni potiùs quàm regis interfectione, verissimè prædixerat, sic apertè dicens: Sciatis fratres mei, me boni quidē Dei gratia cràs esse consummandum: vos autem paucis post diebus liberandos, quandò rex iniquissimus & sceleratissimus fuerit interemptus. Cæterùm vobis, cùm Deo omninò regente & ducente in sanctam fueritis reuersi ciuitatem, curæ erit ad Abbatis Anastasij vos conferre monasterium, & eos nostro nomine salutare, & omnia annunciare patri meo & fratribus. Has prædictiones cùm illi non solùm audiuissent, sed effectū etiam vidissent consecutas, vltima mandata martyris non neglexêre: sed venire ad monasterium, pluris quàm ipsum facientes reditum, & ità vt erant fessi ex itinere, cum suo viatico venientes in monasterium, exposuerunt omnia fraternitati.

Stella videtur ad corpus martyris.

Frater autem, cuius sæpè facta est mentio, (ad eum enim ex consequentia nos rursùs reducit oratio) cùm corpus martyris piè, & cum eo, quo par est, martyrem honore & reuerentia deposuisset in magni Sergij monasterio: ipse quidem aliquantùm tēporis ibì est moratus, quemadmodùm ad eum, qui misit, & fratres saluus & sine periculo perueniret, considerans. Decimo autem die, postquàm depositæ fuerunt reliqę, eò venit cum exercitu rex alius, non qualis is, qui priùs dictus est, persecutor & religioni infestus, & in scelere eximius & planè profligatus: sed valdè æquus & mansuetus, pietateq; & humanitate illi planè contrarius. Quos cùm lubenter vidisset monachus in externa regione, tanquàm quasdam lucernas in tenebris, à cura de reditu & ægritudinis onere mox respirans, & velutì animi pondere leuatus, vt qui fraternitatem & monasterium se esse propediem visurū speraret, lingua eos Gręca alloquitur, ea ratione suî notitiam aperiens. Illi autem cùm nouissent eum esse Christianū, quod quidem rarum est apud Persas, (hoc enim & monachorum significabat indumētum & sermo) rogârunt illum, cur illic moraretur. Cùm is verò eis singulatim de beato exposuisset Anastasio, illi partìm quidem desiderio martyris, partìm autem monachi moti misericordia, cùm virum in sua accepissent tabernacula, tectiq; & mensæ sociū eum deincèps fecissent, & vt decet Christianos & martyrum amantes, in eum affecti essent, eduxerunt ipsum per Armeniam. Qui cùm post annum peruenisset ad monasterium, pręfecto & fratribus iucundissimum lautumque & magnificū exhibuit epulum, nempe de S. Anastasio narrationem, vt qui etiam attulerit monasticum illius colobium, quo indutus erat in ipsa resolutiōe: nec attulerit solùm, sed simul etiam mira quædam narrauerit.

Rari apud Persas Christiani.

Dicebat enim, fuisse quendam fratrem in monasterio, in quo positæ erāt reliquiæ, ætate iuuenem, qui à maligno spiritu detinebatur. Cùm autem præfectus à me sæpè petijsset colobium, & hoc simul atquè accepisset, iuuenem induisset, (ô celerem visitationem, ô promptissimum auxilium) statìm exuit dæmonem, vt qui sicut frigus calori, vel luci tenebræ, huic martyris panno facilè cessisset: in gloriam Domini nostri Iesu Christi, quem decet omnis honor & adoratio, nunc & in secula seculorum, Amen.

Habit⁹ monasticus pellit dęmonē.

VITA S. BLESILLAE VIDVAE ADOLESCENtis Romanæ, per D. Hieronymum ad Paulam scripta.

Tom.1. epistola 25.

22. IANNVA. Ierem. 9. Luc. 19.

QVIS dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum, & plorabo, non, vt Hieremias ait, vulneratos populi mei: nec vt Iesus, miseriā Hierusalem: sed plorabo sanctitatem, misericordiam, innocētiam, castitatem: plorabo oēs pariter in vnius morte defecisse virtutes? Non quòd lugēda sit illa, quæ abijt: sed quòd nobis impatientiùs sit dolēdum, qui talem videre desiuimus. Quis enim siccis oculis recordetur, viginti annorum adolescētulam tam ardēti fide crucis leuâsse vexillum, vt magìs amissam virginitatem, quàm mariti doleret interitum? Quis sine singultibus transeat orandi instantiam, nitorem linguæ, memoriæ tenacitatē, acumen ingenij? Si Græcè loquentem audîsses, Latinè eam nescire putares. Si in Romanum sonum lingua se verterat, nihil omninò peregrini sermo redolebat. Iam verò, quod in Origene quoq; illo Græcia tota miratur, in paucis, non dicam mensibus, sed diebus,ità Hebrẹę linguę vicerat difficultates, vt in discendis canendisq; psalmis cum matre contenderet. Humilitas vestiū non (vt in plerisq; solet) tumētes animos arguebat, sed cùm interiori se mente

Humilitas vestium.

deiecerat, inter ancillarum virginum cultum dominamq; nihil medium, nisì quòd in eo faciliùs dignoscebatur, quòd negleçtiùs incedebat. Vacillabant ægrotatione gressus, & pallentem ac trementem faciem vix collum tenue sustinebat: & tamē aut prophetam, aut Euangelium semper in manibus tenebat. Lachrymis ora complentur, singultus occupat vocem, & hærentem linguam, viscera commota non laxant. Cùm sanctum corpusculum febrium ardor excoqueret, & semianimæ lectulū vallaret circulus propinquorum, hęc in extrema verba mandabat: Orate Dominum Iesum, vt mihi ignoscat, quia implere non potui, quod volebam. Secura esto, mi Blesilla: confidimus: probas vera quæ dicimus: Nunquàm est sera conuersio. Vox hæc primùm de-

Luc. 23.

dicata est in latrone: Amen dico tibi, hodiè mecum eris in paradiso.

Postquàm autem, sarcina carnis abiecta, ad suum anima reuolauit authorem, & in antiquam possessionem diù peregrinata conscendit: ex more parantur exequiæ, & nobilium ordine prẹeunte, aureū feretro velamen obtenditur. Videbatur mihi tunc clamare de cælo: Nō agnosco vestes, amictus iste nō est meus, hic ornatus alienus est.

Iohan. 11.

Sed quid agimus? Matris prohibituri lachrymas, ipsi plāgimus. Confiteor affectus meos: totus hic liber fletibus scribitur. Fleuit & Iesus Lazarū, qui amabat illum. Non est optimus cōsolator, quem proprij vincunt gemitus, cuius visceribus emollitis, fra-

Iesum nunc sequtur Blesilla, & angelorum consortio fruit. Iob 3. Iere. 15. 12. Psal. 72.

cta in lachrymis verba desudant. Testor mi Paula Iesum, quem Blesilla nunc sequitur: testor sanctos angelos, quorum consortio fruitur, eadem me dolorum perpeti tormenta, quæ pateris: patrem esse spiritu, nutritium charitate, & interdùm dicere: Pereat dies illa, in qua natus sum. Et, Hei mihi mater, vt quid genuisti me virum, qui dicerer discrimē omni terræ? Et illud: Iustus es Domine, veruntamē iudicia loquar ad te. Quid est, ꝙ viæ peccatorum prosperantur? Et: Mei quoq; penè moti sunt pedes, penè effusi sunt gressus mei. Quia zelaui in peccatoribus, pacem peccatorū videns. Et dixi: Quomodò cognouit Deus, & si est scientia in excelso? Eccè ipsi peccatores & abundantes in seculo, obtinuerūt diuitias. Sed rursùs illud occurrit: Si narrauero sic, eccè generationem filiorum tuorum præuaricatus sum.

Nunquid & in meā mētem, nō hic sæpiùs fluctus illiditur? Quarè senes impij, seculi diuitijs ꝑfruuntur? quarè adolescētia rudis, & sine peccato pueritia, immaturo flore metit? Quid causæ est, vt sæpè bimuli trimuliq;, & vbera materna lactētes, à dæmonio corripiātur, repleātur lepra, morbo regio deuorētur? & ecōtrariò, impij, adulteri, ho-

Ezech. 18. Exod. 20.

micidę, sacrilegi, vegeti atq; securi de sua sanitate, in Deū blasphemēt? Prẹsertim cùm iniustitia patris nō redūdet ad filiū: & aīa ꝙ peccauerit, ipsa moriat. Aut si manet vetus illa sentētia, peccata patrū in filios oportere restitui, iniquū sit longæui patris in-

Psalm. 72.

numera delicta in innocentē infantiā repēsare. Et dixi: Ergò sine causa iustificaui cor meū, & laui inter innocētes manus meas, & factus sum flagellatus tota die? Sed cū hęc cogitarē, statìm didici cū ꝓpheta: Et suscepi, vt cognoscerē, hoc labor est in cōspectu

Psal. 35.

meo, donèc ingrediar sanctuariū Dei, & intelligā in nouissima eorū. Iudicia em Dñi

Rom. 11.

abyssus multa. Et, O ꝓfundū diuitiarū sapiētię & sciētię Dei, ꝙ inscrutabilia sunt iudicia eius,

cia ei⁹,& inuestigabiles vię ei⁹. Bon⁹ est Deus, & oĩa q̃ bon⁹ facit, bona sint necesse est.
Mariti orbitas irrogatur: plango, quod accidit: sed quia sic placet Dño, æquo animo sustinebo. Vnicus raptus est filius: durum quidem, sed tolerabile, quia sustulit ille, qui dederat. Si cæcus fuero, amici me lectio consolabitur. Si auditum quoquè surdæ aures negauerint, vacabo à vitijs: nihil aliud, nisi Dñm cogitabo. Imminebit sup̃ hæc & dura pauperies, frigus, languor & nuditas: extremam expectabo mortem, & breue putabo malum, quod finis melior subsequetur. Consideremus quid ethicus ille psalmus sonet: Iustus es Dñe, & rectum iudicium tuum. Hoc non potest dicere, nisi ille, q̧ ad vniuersa q̃ patitur, magnificat Dñm, & suo merito imputãs, in aduersis de eius clementia gloriatur. Exultauerunt enim filię Iudę in omnibus iudicijs Dñi. Si Iuda confessio interpretatur, confitens autem omnis anima credentis est: necesse est, vt qui se credere dicit in Christo, in omnibus Christi iudicijs gaudeat. Sanus sum, gratias refero creatori. Langueo, & in hoc laudo Dñi voluntatem. Quandò enim infirmor, tunc fortis sum, & virtus spiritûs in carnis infirmitate perficitur. Patitur & Apostolus aliquid, quod non vult, pro quo ter Dñm deprecatur. Sed dicitur ei: Sufficit tibi gratia mea, quia virtus in infirmitate perficitur, & ad reuelationum humiliandam superbiã, monitor quidam humanæ imbecillitatis apponitur, in similitudinem triumphãtium, quibus in curru retrò comes adhærebat, per singulas acclamationes ciuium, dicens: Hominem te esse memento. Cur autem durum sit, quod quandoq; patiendum est? Et cur dolemus quenquã mortuũ? Ad hoc enim nati sumus, vt maneamus æterni? Abraham, Moyses, Esaias, Petrus, Iacobus, Iohannes, Paulus electionis vas, & super omnia filius Dei, moritur: & nos indignamur aliquem exire de corpore, qui ad hoc forsitan raptus est, nè malitia mutaret intellectũ eius? Placita enim erat anima eius Deo. Propter hoc properauit educere eam de media iniquitate, nè longo vitæ itinere deuijs oberraret anfractibus.

Psalm. 118. *Psalm. 96.* *2. Cor. 12.* *Ibidem.* *Sap. 4.*

Lugeatur mortuus, sed ille, quem gehẽna suscipit, quem tartarus deuorat, in cuius pœnam æternus ignis æstuat. Nos, quorum exitum angelorum turba comitatur, quibus obuiàm Christus occurrit: grauemur magìs, si diutiùs in tabernaculo isto mortis habitemus. Quia quandiù hîc moramur, peregrinamur à Dño. Illa illa nos cupído teneat: Hei mihi, quia peregrinatio mea prolongata est à me, habitaui cum habitantibus Cedar, multùm peregrinata est anima mea. Si Cedar tenebræ sunt, & mundus iste sunt tenebræ, quia lux lucet in tenebris, & tenebræ eam nõ compræhenderunt: faueamus Blesillæ nostræ, quæ de tenebris migrauit ad lucem, & inter fidei incipientis ardorem, cõsummati operis percepit coronam. Reuerà si seculare desiderium: &, quod Deus à suis auertat, delicias vitæ huius cogitãtem, mors immatura rapuisset, plangẽda erat, & omni lachrymarum fonte ploranda. Nunc verò, cùm; propitio Christo, ante quatuor fermè menses, secũdo quodãmodò p̃positi se baptismo lauerit, & ità deinceps vixerit, vt calcato mũdo, semp̃ monasteriũ cogitârit, nõ vereris, nè tibi Saluator dicat: Irasceris Paula, q̃a tua filia, mea facta est filia? Indignaris de iudicio meo, & rebellibus lachrymis facis iniuriã possidẽti? Scis enim, q̃d de te, quid de cæteris tuis cogitẽ. Cibum tibi denegas, non ieiuniorum studio, sed doloris. Non amo frugalitatẽ istã. Ieiunia ista aduersarij mei sunt. Nullam aĩam recipio, q̃, me nolẽte, separat à corpore. Tales stulta philosophia habeat martyres, habeat Zenonẽ, Cleombrotũ, vel Catonẽ. Super nullũ requiescit spiritus meus, nisi super humilẽ & qetũ, & trementẽ verba mea. Hoc est, quod mihi monasteriũ p̃mittebas? ꝙ habitu à matronis cęteris separato, tibi quasi religiosior videbaris? Mens ista, q̃ plangit, sericarum vestium est. Interciperis & emoreris, & quasi nõ in meas manus vẽtura sis, crudelẽ iudicẽ fugis. Fugerat quõdã & Ionas aĩosus p̃pheta, sed in profundo maris meus fuit. Si viuentẽ crederes filiã, nunq̃ plangeres ad meliora migrâsse. Hoc est, quod p̃ Apostolum meũ iusseram, nè pro dormientibus in similitudinẽ gentium tristaremini. Erubesce, ethnicę cõparatione superaris. Melior diaboli ancilla, q̃ mea est. Illa infidelem maritum translatum fingit in cęlum, tu mecum tuam filiam commorantem, aut non credis, aut non vis.

2. Cor. 5. *Psalm. 119.* *Iohan. 1.* *Semp̃ monasterium cogitauit.* *Esa. 66.* *Ioan. 1. 2.* *1. Thes. 4.*

Sed dicis: Quõ lugere me p̃hibes, cùm & Iacob Ioseph in sacco fleuerit, congregatisq; ad se omnibus propinquis noluerit consolari, dicens: Descendam ad filium meũ lugens in infernum? Et Dauid Absalon cooperto capite planxerit, repetens: Fili mi Absalon, Absalon fili mi, quis dabit, vt moriar pro te fili mi Absalon? Moysi quoquè & Aaron, cæterisq; sanctorum solennis sit luctus exhibitus? Perfacilis ad ista respon-

Gene. 37. *2. Reg. 18.* *Deut. 34.* *Num. 20.*

sio est:luxisse Iacob filium,quē putabat occisum,ad quē & ipse erat ad inferos descen-
Gene. 37. surus,dicens:Descendā ad filium meū lugens in infernum,qa needùm paradisi ianuā
Christus effregerat,necdùm flammeā illam rompheam & vertiginem pręsidentium
Luc. 16. Cherubin,sanguis eius extinxerat. Vndè & Abraham,licèt in loco refrigerij, tñ apud
inferos cum Lazaro fuisse scribitur. Et Dauid iustè fleuisse filium parricidā,qui alium
paruulum,postq̄ vt viueret impetrare non potuit,qa sciebat non peccâsse,non fleuit.
De Moyse verò & Aaron,quòd eis ex veteri more sit planctus exhibitus, non miran-
Act.8. dum est,cùm & in Actis apostolorum,iam Euangelio coruscante,Stephano fecerint
Hierosolymæ fratres planctum magnum: Et vtiq; planctus magnus,non in plangen-
tium exanimatione,vt tu putas,sed in pompa funeris,& exequiarum frequētia intel-
ligendus sit. Deniq; de Iacob scriptura sic loquitur: Et ascendit Ioseph sepelire patrē
Gene.50. suum,& ascenderunt cum eo omnes pueri Pharaonis,& seniores domûs eius,& seni-
ores omnis terræ Aegypti,& omnis domus Ioseph & fratres eius. Et post paululum:
Et ascenderunt cum eo quadrigæ & equites,& facta sunt castra grandia nimìs. Ac de-
indè: Et planxerunt eum planctu magno & forti nimìs. Planctus iste solennis,nō lon-
gas Aegyptijs imperat lachrymas,sed funeris monstrat ornatum. Iuxta quem modū
Aaron quoq; & Moysen,fletos esse manifestum est. Nequeo satìs scripturæ laudare
mysteria,& diuinum sensum,in verbis licèt simplicibus,admirari,quid sibi velit,quòd
Ios. 24. Moyses plangitur,& Iesvs Naue vir sanctus,sepultus refertur,& tñ fletus esse nō scribi-
tur. Nempè illud,quòd in Moyse,id est,in lege veteri sub peccato Adam omnes tene-
bantur elogio,& ad inferos descendentes, consequenter lachrymæ prosequebantur,
Rom.5. secundùm Apostolum,qui ait: Et regnauit mors ab Adam vsq; ad Moysen, etiam su-
per eos qui non peccauerunt. In Iesv verò,id est,in Euangelio,per quem paradisus est
Gene.25. apertus,mortem gaudia prosequūtur,flentesq; hodiè Iudęi,& nudatis pedibus in ci-
nere volutati, sacco incubant. Ac nè qd desit superstitiōi,ex ritu vanissimo pharisæ-
orum,primum cibū lentis accipiunt,videlicet ostendentes,quali edulio primogenita
perdiderint. Sed meritò,qa in resurrectionē Dñi nō credentes,Antichristi p̄parantur
1.Pet. 2. aduentui. Nos verò,q Christum induimus,& facti sumus,iuxta Apostolum, genus re-
gium & sacerdotale,non debemus sup mortuos cōtristari. Et dixit,inquit, Moyses ad
Leui. 10. Aaron & Eleazar & Ithamar filios eius,q relicti erant: Caput vestrum non denudabi-
tis, & vestimenta vestra nō scindetis,nè moriamini,& super omnē synagogam veniat
ira. Nolite,inquit,scindere vestimēta vestra,& luctum exhibere gentilē, nè moriami-
Leui. 21. ni. Mors nostra,peccatum est: Et,quod forsitā crudele alicui videatur, sed fidei neces-
sarium est,in eodē Leuitico scribitur: quomodò sacerdos magnus ad patrē, matrem
fratresq;,vel liberos mortuos ꝓhibeatur accedere: nè videlicet anima Dei sacrificijs
vacās,& tota in illius mysterijs occupata,aliquo impediatur affectu. Nónne alijs ver-
Luc. 9. Matt.8. bis idipsum in Euangelio p̄cipitur, vt nō renunciet domui discipulus? vt mortuo pa-
Leui.21. tri non exhibeat sepulturā? Et de sanctis,inquit,non exiet,& nō contaminabitur san-
ctificatio Dei eius,qa sanctum oleum vnctionis à Deo sup eum est. Certè postq̄ credi-
mus in Christum,& oleo vnctionis eius accepto,illum portamus in nobis, non debe-
mus exire de templo,id est,de proposito Christiano : non foràs egredi, incredulitati
videlicet gentilium cōmisceri,sed esse semp intrinsecùs,i. voluntati Dñi ministrare.

Hæc idcircò dicimus,nè ignorantia scripturarum authoritatē tibi pręberet in lu-
ctu,& videreris rationabiliter errare. Et adhuc sic loquutus sum,quasi vnam de turbis
conuenerim Christianā. Nunc verò cùm sciam toti te renunciâsse mundo,& abiectis
Gene.12. calcatisq; delicijs seculi,oratiōi,ieiunijs,lectioni vacare quotidiè,cùm ad exemplum
Abraham cupias exire de terra tua,& de cognatione tua,vt & Chaldęis & Mesopota-
mia derelictis,terram repromissionis introëas,cùm omnem substantiolam, aut pau-
peribus dilargita sis,aut filijs ante mortem mundo mortua dederis: miror te ea face-
re,quæ si facerent cæteræ,repræhensione dignæ viderentur.

Redit tibi in memoriam confabulatio eius,blanditiæ,sermo,consortium, & quòd
his careas,pati non potes. Ignoscimus matris lachrymis,sed modum quęrimus in do-
lore. Si parētem cogito,nō repręhendo quòd plangis. Si Christianam & monacham,
istis nominibus mater excluditur. Recens vulnus est,& tactus iste,quo blandior, non
Ruth.1. tam curat,q̄ exasperat. Attamē quod tempore mitigandum est,cur ratione nō vinci-
tur? Nam & Noemi famem fugiens,in terra Moab & maritū perdidit,& filios. Et cùm

suorũ auxilio esset destituta, Ruth alienigena ab ei⁹ latere nõ recedit. Vide quãti meriti sit desertæ pstitisse solatiũ. Ex ei⁹ semine Christus orit. Respice Iob, q̃nta sustinuit, Matt. 1. & videbis te nimiùm delicatã, illũ erectis in cælũ oculis, inter ruinas domûs, pœnas Iob. 1. 2. vlceris, innumeras orbitates, & ad extremũ vxoris insidias, inuictã tenuisse patiẽtiã.

Scio ꝙ respõsura sis: hoc illi quasi iusto ad probationẽ euenisse. Et tu è duobus elige, quod velis: aut sancta es, & probaris: aut peccatrix, & iniustè quereris, minora sustinens, q̃ mereris. Quid vetera replicẽ? Præsentia exempla sectare. Sancta Melania, nostri temporis inter Christianos vera nobilitas, cum qua tibi Dñs, mihiq; concedat Melaniæ in die sua habere partẽ, calente adhuc mariti corpusculo, & necdùm humato, duos si- virtus. mul pdidit filios. Rem sum dicturus incredibilẽ, sed, teste Christo, nõ falsam. Quis illã tunc nõ putaret more lymphatico, sparsis crinibus, veste conscissa, lacerum pectus inuadere? Lachrymę gutta nõ fluxit, stetit immobilis, & ad pedes aduoluta Christi, quasi ipsum teneret, arrisit. Expeditiùs, inquit, tibi seruitura sum Domine, quia tanto me onere liberâsti. Sed forsitan superat in cęteris. Quinimmò qua illos mente contẽpserit, in vnico posteà filio pbat: cui omi, quã habebat, possessione cõcessa, ingruẽte iam hyeme, Hierosolymã nauigauit. Parce q̃so tibi, parce filię cũ Christo iam regnãti, parce saltẽ Eustochio tuæ, cuius parua adhuc ætas & rudis penè infantia, te magistrante dirigitur. Sæuit nunc diabolus, & quia vnam cernit de tuis liberis triumphantem, obtritum se esse condolens, quærit in remanente victoriam, quam in præeunte iam perdidit. Grandis in suos pietas, impietas in Deum est. Abraham vnicum filium lætus in- Gene. 22. terficit, & tu vnam de pluribus quereris coronatam.

Non possum sine gemitu eloqui, quod dicturus sum. Cùm de media pompa funeris, te exanimem referrent, hoc inter se populus mussitabat: Nónne illud est, quod sæpiùs dicebamus? Dolet filiam ieiunijs interfectam, ꝙ non vel de secundo eius matrimonio tenuerit nepotes. Quousq; genus detestabile monachorum nõ vrbe pellitur? Verba ipsa non lapidibus obruitur? non præcipitatur in fluctus? Matronam miserabilem seduxe- nostrorum runt, quæ quia monacha esse noluerit, hinc probatur, ꝙ nulla gentilium ità suos vnq̃ hæreticorũ fleuerit filios. Qualem putas ad istas voces Christum habuisse tristitiam? Quomodò contra Mo- exultâsse satanam, qui nunc tuam animam eripere festinans, & pij tibi proponens do- nachos. loris illecebram, dum ante oculos tuos, filiæ semper imago versatur, cupit matrẽ simul necare victricis, & solitudinem sororis inuadere relictæ. Non vt terream loquar, sed, vt mihi testis est Dñs, quasi ante tribunal eius assistens, in hæc te verba conuenio: Detestandæ sunt istæ lachrymæ, plenæ sacrilegio, incredulitate plenissimæ, q̃ non habent modum, q̃ vsq; ad viciniam mortis accedunt. Vlulas & exclamitas, & quasi quibusdam facibus accensa, quantùm in te est, tuî semper homicida es. Sed ad talem clemens ingreditur Iesus, & dicit: Quid ploras? Non est mortua puella, sed dormit. Irri- Matth. 9. deant circunstãtes. Ista infidelitas Iudęorum est. Te quoq;, si ad sepulcrum filię volueris volutari, angelus increpabit: Quid quęris viuentem cum mortuis? Quod qa Ma- Luc. 24. ria fecerat Magdalene, postq̃ vocem Dñi se clamantis agnouit, ad eius prouoluta pedes, audit: Nè tetigeris me: necdùm enim ascendi ad patrem meum: id est, Non me- Iohan. 20. reris tangere resurgentem, quem mortuum existimas in sepulcro.

Quas nunc existimas Blesillam nostram pati cruces, quæ ferre tormenta, quòd tibi Christum videat subiratum? Clamat nunc illa lugenti: Si vnq̃ me amâsti mater, si tua vbera suxi, si tuis instituta sum monitis, nè inuideas glorię meæ: nec hoc agas, vt à nobis in perpetuum separemur. Putas me esse solam? Habeo pro te Mariam, matrẽ Domini. Multas hîc video, quas antè nesciebam. O quãto melior est iste comitatus. Habeo Annam, quondàm in Euangelio prophetantem: &, quò magìs gaudeas, tãtorum Luc. 2. annorum labores, ego in tribus mensibus consequuta sum. Vnam palmam castitatis accepimus. Misereris meî, quia mũdum reliqui? At ego vestrî sortem doleo, quos adhuc seculi carcer includit, quos quotidiè in acie pręliantes, nunc ira, nũc auaritia, nũc libido, nunc variorum incẽtiua vitiorum, pertrahunt ad ruinam. Si vis, vt mater mea sis, cura placere Christo. Non agnosco matrem, meo Domino displicentem. Loqui- Blesilla rotur illa & alia multa, quæ taceo, & pro te Dominum rogat, mihique vt de eius mente gat Dñm p securus sim, veniam impetrat peccatorum: quòd monui, ꝙ hortatus sum, quòd inui- matre, & vediam propinquorũ, vt salua esset, excepi. Itaq; dum spiritus hos artus regit, dum vitæ niã peccahuius fruimur cõmeatu, spondeo, promitto, polliceor, illam mea lingua resonabit, illi torum impetrat Hieronymo.

mei

mei dedicabuntur labores,illi meum ſudabit ingenium. Nulla erit pagina, quæ non Bleſillam ſonet:quocunquè ſermonis noſtri monumenta peruenerint,illa cum meis opuſculis peregrinabitur: hanc in mea mente defixam legent virgines,viduæ,monachi,ſacerdotes. Breuis vitæ ſpatium æterna memoria compenſabit.quæ cum Chriſto viuit in cælis,in hominum quoquè ore victura eſt. Tranſibit & præſens ætas, ſequentur ſecula pòſt futura.q̃ ſine amore,ſine inuidia iudicabunt. Inter Paulæ Euſtochijq; nomen media ponetur: nunquàm in meis moritura eſt libris : audiet me ſemper loquentem cum ſorore,cum matre.

Bleſilla cũ Chriſto viuit in cęlis.

VITA S. EPIPHANII TICINENSIS EPISCOPI, EDITA AB ILLIVS SVCcessore *B. Euodio Epiſcopo.*

22. IANNVA.

VITAM beati Epiphanij Ticinenſis antiſtitis narraturus, inuoco ſpiritum ſanctum,teſtem actuum eius & comitē, vt ipſius auxilio gloriam ſereniſſimæ conſcientiæ, quam eidem ceſſit,tradam chartis victuris in ſeculo: vt exemplum præbitura virtutum,nunquàm fama moriatur. Igitur vir inſignis Epiphanius, cæleſtis militiæ tyrocinium ſortitus,lectoris Eccleſiaſtici ſuſcipit officium ſigno antè cælitùs demonſtrato. Nam dum eſſet in crepundijs lactantis infantiæ,fulſiſſe eius cunabula vidêre quàm plurimi,vt futuræ mentis claritatem luſtrans cum & præcedens fulgor oſtenderet,ſecuturumq; ſplendorem in moribus iam tunc typica luce ſignaret. Cana conſilia in annis puerilibus meditabatur, & vernabat in illo præ cæteris mater bonorum operū, verecundia. Accipiebat ſenes grauiter,iuuenes comiter, & coërcebat iamtunc facinoroſos audacter. Erat primis ſubiectus,prioribus ſancta iniungentibus obſecundās, æqualibus blandus atq; officioſus,ſequentibus mera charitate cõmunis: nulli ſe præferens,cùm religioſo curſu per cæleſtem tramitem omnibus anteiret. Laudationis amore vacuus,cùm quotidiè in eo laudanda adoleſcerēt. Cùm res gloriæ dignas per horarū momenta conſummaret, perire fructū gloriæ opinabatur atq; mercedem, ſi pręuliſſent homines,quod ſoli Deo exhibebat abſconditè. Ridebant genæ, etiàm cū animus mœſtitudine torpuiſſet:nitida ſimul labia cõmendabāt dupliciter mella ſermonū,necnõ quocunq; vertiſſet oculos,ſerenitatē mētis nunciabat adſpectus. Frons cereę pulchritudinis & cādoris illius,q̃ ſolis paſſa radios,colorē traxit ab æthere. Nares in tanto naturaliter ſplendore formatę,vt illas nequiret imaginibus corpora repræſentans pictor ęmulari. Manus teretes, prolixi digiti,de q̄bus alienigena aliq̄d gauderet accipere. Staturę ꝓceritas decens,q̃ eminentiam ſecuturę dignitatis ꝑfiguraret in membris. Erat in eodē ſermo ad doctrinā congruus,fabricatus ad blanditias. Ad interceſſiones iamtunc artifex,ad corripiendos ſingulos authoritate plenus,ad exhortādos quoſq; neceſſario lepóre dulciſſimus. Vox ſonora, ſucco virilis eloquentię cõdita:nec tñ agreſtis,nec ruſtica,nec infracta,gradatimq; à maſcula ſoliditate depoſita. Talis iam ad octauumdecimū ętatis ſuæ ꝑuenit annum, in quo in ſecundo à Leuitis numero dedicatus,ſenū cœtibus peradiūctus eſt. Stupuêre q̄plurimi,ſed externi,qui mores illius cū ætatis immaturitate iungebant. Seram credebant dignitatē hanc redditam eſſe,qui nouerant. At ille venerabilis Criſpinus epiſcopus,fauoris neſcius,pertinaci tenens diſtrictione cenſurā,& quem nunq̃ niſi bona cõſcientia duxit ad gratiā, ſic eum mulcebat ſenſibus,vt morderet obtutū:& ſub ſpecie frontis rigidę,clandeſtinum circa diſcipulū nutriebat affectum. Paſcebatur alumni optabili cõuerſatiōe pariter,& in oībus eius actibus oculos amœnabat. In quo tñ ille ſubdiaconi ordine nihil ampliùs,q̃ biennio cõmoratus,meritorum ſuorū ſaltibus euectus exiliuit. Nec ſe diù intrà anguſtias modici honoris anima eſt diues paſſa refrænari. Feſtinabat ad Leuiticā dignitatē conſcientia,quam nunq̃ vota pręſumpſerant:exigebat cõuerſatio, quod deſideria penitùs ignorabāt. Turbatur ſuſcepti honoris tyrocinio homo, q iam ducē poterat īplere Chriſtianū. Singulorū ꝑ pudore inclinabat adſpect⁹,quē vniuerſa ciuitas

Fit Lector.

Eius verecundia.

Contēptio laudis.

Forma corporis.

Vox.

Fit ſubdiaconus.

Fit Diaconus.

tas quasi salutis signum aliquod attēdebat. Intereà supradictus antistes oēm Ecclesiasticæ cōuersationis substantiā & diuitias pauperum suorū in eius potestate cōmittit, volēs ante episcopatū cognoscere, qualē futuris temporibus prępararet episcopū. At ille quotidianis pfectibus, etiā cupidissimi in orationē genitoris vota trāscendebat. Erat eñ genitor eius, cùm p euangeliū conceptū verbi cælestis semine, fœta aluus effuderat. De pudicitia iuuenis mei qd loquar? In eo domū suam cōstituerat castitas, & cōtinentia radices fixerat in pfundis. Virū se esse, nisi p patientiā laboris, ignorabat. Carnē habere, nisi cùm moriturū se meminerat, nesciebat. Vtebatur lectione pro requiè, librorū venerabilium pro blandimētis instrumenta suscipiens: & nè crederetur tramitem verborū celeritate trāsuolâsse, pingebat actibus suis paginā, quam legisset. Si propheta fuisset in manibus, pphetantē videres amisso codice lectorē. Si testamēti veteris recensuisset volumina, Moysi dignus æmulator incedebat taliter, acsi illū Israëlitica per desertū agmina sequerentur. Si Apostolicorū lac verborum, & mel Dominicę passionis, securitatem legis condiens, scriptura index reuelâsset, continuò ex ore ipsius dulciora fauis verba fluxerūt. Postremò quod libri docuissent, vita signabatur. Domū taliter regebat Ecclesiæ, vt nec profusiōe immoderata cōmissam pecuniā exhaurire, nec odia sordiū pietate cōtraheret. Intercessionū etiā tunc certamina pludebat. Nā vbicunq; p remedijs miserorū episcopi mittebatur impio, tanta exigebat beneficiū arte supplicādi, vt sentiret sibi in causis pfuisse q̃ plurimi, ipsum p seipsum nō venisse. Augebatur circa eū p singulos dies popularis affectus, & magnis successibus cumulabat amor, q ex iudicio descēdebat. Desiderabatur in eo sacerdotiū, cùm nemo nutritoris eius optaret interitū. Postq̃ tñ inualida senectus, & semp de infirmitatibus querula, venerabilē virū Crispinū pontificē occupauit, istius sustentabat manibus, in huius nitēs erigebatur amplexus, cuius ministerio qcquid optâsset fieri, ante iussionē videbat impletū. Pręsentiūt eñ bonę mētes eorū desideria, qbus cū integritate famulātur. Aliquātis verò diebus emēsis, morbo regio pfusus, lucē seculi nostri superna habitatiōe cōmutauit. Extēplò istorū bonorū oīum in istū cōsensus adducit, magnus illicò in tota vrbe cōcursus: rapit à lamētatiōe funebri in gaudiū populi cōsecrādus antistes. Tantū magìs surgebat in eo dilectio cūctorū, quantū in multitudine magna solus erat, q se vocitaret indignū. Exultat mūdus de tā sanctę ordinatiōis insignibus. Extranearū habitatores vrbiū tāto se tripudio iactabāt, quasi ipsis pprię pfuturū, infula sacerdotalis excipet. Exacto ergò dedicatiōis suę tēpore, conuocatisq; vniuersis presbyteris ac ministris, talib⁹ eos instruxit ac cōfortauit alloqjs: Quāuis me, fratres charissimi, inter primordia immatura titubantem, iudicij vestri & susceptæ dignitatis oppresserit pōdus, memini tñ, q̃ magna vestrę gratię debeā, cui maxima cōtulistis: & licèt vobis parēdi magìs q̃ iubēdi habuerim volūtatē, mutaui tñ per officiū personā, seruiendi animū nō omisi. Estote pacifici, estote vnanimes, onus meum mecū diuidite. Fit eñ ad portandū facilis sarcina, quā multorū colla sufferūt. Meā vobis cōmunionē seruandam cum oī humilitate polliceor, neq; futurū esse quęquam, q me nisì cum Deo meo possit offendere. Et nè iniuriosum putetis, q grandæuos & presbyteros de cōtinētia & integritate seruāda puer appellat: cōuersatio, nō anni, aut adolescentiā apit, aut senectā. Speculamini meæ cōuersatiōis itinera: & si indignū aliqd cognoscitis, coërcete. Nemo ecclesię principem admonere timeat, si probat errantem. His ità dictis, cōticuit. Surrexerunt oēs, & cōsona quiq;, ex meditatione pristina, sub momentanea tamen voce, dixerunt: Aue pōtifex singularis: optimū te tua testantur alloquia. Crescis sanctis meritis apud conscientiā nostrā, & aperiris luce operū suprà q̃ porrigebat opinio. Quibus breuiter perstrictis, suscepto oēs munere discesserunt. Mox per vniuersum mūdū sanctā illius cōuersationē illa, q̃ licèt in gloriosis tardior solet esse, fama nō tacuit, sed ad aures Recimeris, q tunc secūdus ab Anthemio principe habitus, Rēpublicā gubernabat, detulit. Nam Impatore Romæ posito, seminariū iecit scādali illa q̃ domināntes sequestrat, inuidia, & par dignitas, causā discedit: Et lis ipsa, circūstantiū cōsilio nutriebatur. Nutabat status periclitātis Italiæ, & affligebat ipsis discriminibus grauiùs, dum expectabat futura discrimina. Quid plura? Mulcetur Recimer, & velle se reparare cōcordiam, permotus multorū fletibus, pollicetur. Sed quis, ait, potissimùm huius legationis pondus accipiet? Tunc oēs vno ore respōderunt: Nobis est persona, nupèr ad sacerdotiū Ticinēsis Vrbis adscita, cui est vultus vitæ similis, quem venerari possit

Eius castitas insignis.

Inuitus fit episcopus.

Oratio eius ad Clerum.

Vide Nice. Hist. Eccles. lib. 15. ca. 11.

possit quicunque, si est catholicus & Romanus: amare certè, si videre mereatur, & Græculus. Iam si ad sermonem eius veniamus, nunquàm sic diras aspides verborum digitis, incantator Thessalus, violentis poterit euocare carminibus, quomodò ille effectum petitionis suę etiam à negaturis extorquet. Pendet in arbitrio eius, cùm loqui cœperit, sententia audientis. Tunc Patritius Recimer ità respondit: Detulit ad me hunc hominem fama gloriosum, & in hoc admirationi magìs mihi est, quòd omnes habeat laudatores. Ite ergò, & rogate hominem Dei, vt ambulet: iũgite etiam meas preces. Egressi de concilio, statìm Ticinum petũt, causam narrant, fusis, vt istum laborem susciperet, B. Epiphanius rogatur lachrymis. Qui nè extenuaret beneficium, si filios diutina supplicatione torqueret, antecessit desideria postulantium. Quos tamē taliter allocutus est: Quanuìs tantæ rei necessitas ꝓbatissimæ personæ pondus inquirat, & titubet sub graui fasce portitor immaturus: affectum tamen, quem debeo, patriæ nõ negabo. Quibus breuiter narratis, quomodò erat loquendi parcus, ad Recimerem patritium perrexit: A quo simul visus & electus est. Mandato igitur sibi legationis ordine, Romam petijt: perfertur ad principem Anthemium, studio legationis episcopum venisse Liguriæ hominem quem nullus possit, etiam diues eloquio, sufficienter exponere. Dicit Anthemius: Tales dirigit, qui supplicatione expugnent, quos ille lacessit iniurijs. Perducite tamen hominem: qui si possibilia precatur, admittam: si difficilia, supplicabo nè excusationem meam grauetur accipere. Dubito tamen, an Recimer apud me, quod poscit, obtineat: quem scio in conditionibus proponendis, rationis terminum non tenere. Sed veniat directus antistes, & laudatam iampridèm præsentet effigiem. At venerabilis & seculis omnibus probatus pontifex, posteaquàm introgressus est, tali narratione incipiens, ianuam oris reserauit: Summa cælestis Domini, venerande princeps, est ordinatione dispositum, vt cui tantæ Reip. cura mandabatur, per catholicæ fidei dogma Deum & authorem & amatorem pietatis agnosceret, per quem bellorum furorem pacis armis confringunt, & calcans colla superbiæ, concordia superat, quod fortitudo non præualet. Sic nanque Dauid prædicabilem parcendi magìs inimico animus reddidit, quàm intentio vindicandi. Sic perfecti seculorum reges & domini supplicantibus indulgere cælesti arte didicerunt. Supernæ nanque dominationis ìnstar possidet, qui imperium suum pietate sublimat. Hoc itaque Italia nostra freta iudicio, vel Recimer patritius, paruitatem meam oratum direxit, indubitanter conijciens, quòd pacem Romanus Deo munus tribuat, quã precatur & Barbarus. Erit enim vestris propriè profuturus triumphus annalibus, si sine sanguine viceritis. Simul nescio, quæ species fortior possit esse bellorum, quàm dimicare contra iracundiam, & fortissimi Getæ pudorem onerare beneficijs. Grauiùs enim percelltur, si postulata impetret, quem puduit hactenùs supplicare. Cogitate, quia benè causæ suæ ordinem dirigit, qui pacem priùs obtulerit. Hactenùs admirandus pontifex prosecutus, loquendi finem fecit. Tunc princeps erigens oculos, ità orsus est: Quanuìs inexplicabilis mihi, sanctè antistes, aduersùs Recimerem causa doloris sit, & nihil profuerit eum fuisse donatum maximis à nobis beneficijs, quem etiam (quod non sine pudore & regni & sanguinis nostri dicendum est) in familiæ stemma copulauimus, dum indulsimus amore Reipublicę, quod videretur ad nostrorum odium pertinere: Nesciuimus parcere sanguini nostro, dum seruamus alienum. Benè tamen apud nos compertum est, perire Imperatori laudem suæ virtutis, qui pro aliorum cautela non metuit. Sed vt tuæ venerationi ad liquidum conatus illius aperiamus, quotiès à nobis maioribus donis cumulatus est, totiès grauior inimicus apparuit. Postremò etiam, vbì nocere non potuit, nocendi tamen fomenta suggessit. Huic nos pacem dabimus, hunc intestinum sub indumento amicitiarum inimicum sustinebimus, quem ad fœdus concordiæ nec affinitatis vincula tenuerunt? Grandis cautio est, aduersarij animum cognouisse. Postremò, si solitæ calliditatis astutia etiam te fefellerit, certamenque iam vulneratus assumat, me tamen statumque Reipublicæ tuis committo & commendo manibus, & gratiam, quam supplicanti & profuso per se Recimeri negare disposuerã, per te primus exhibeo. Quis tibi enim excusare præsumat beneficium postulanti, cui oportuerat ante preces offerri? Hæc Imperator. At venerabilis sacerdos, Gratias, inquit, omnipotenti Deo, qui pacem suam principis menti inseruìt, quem ad instar superni dominatûs vicarium potestatis suæ voluit esse mor-

Suscipit legationē ad Imperatorem.

Oratio ad Anthemiũ.

1.Reg.24.

Accusatur grauiter Recimer.

mortalibus. Quibus breuiter narratis, diſceſſit, feſtinans ad Liguriam reuerti, quoniã reſurrectionis Dominicæ tempus inſtabat, per quod maceratis ieiuniorũ cruce corporibus, carne frigida, ſpiritus hilaris recaleſceret, dum à redemptore noſtro, moriẽdo mors vincitur, & fidelis ſpei cibis anima ſaginatur. De Tholoſanis partibus aliquandò regrediens, ſingula ſanctarum habitationum loca viſitabat, vndè ſingulos vitæ floſculos decerpſit ex om̃ibus, quos in ſe boni germinis fomes inſereret, & ad maturitatis tempus grauida pomis cæleſtibus arbor adduceret. Creſcẽte laudum cumulo, in eo humilitas pariter ſentiebat augmentum. Igitur dum talibus ſe diſciplinis & laboribus Chriſti & Dei noſtri operarius exerceret, eccè ille quietis neſcius, & ſcelerum patrator inimicus, magna dolorum incrementa conglutinat, & inquirit, quibus virum integerrimum paſsionibus laceſſeret. In eiuſdem anni periculo, ſumma dæmonum turba de obſeſſis cœperunt clamare corporibus, flagris ſe & cruciatibus nimijs vt fugerent, ſacerdote Epiphanio imperante, compelli. Quos ille, modica cum fletu oratione profuſa, ad extima terrarum cõfinia tranſmittebat, ac diuerſis vocibus eiulantes, meritorum ſuorum vrgebat imperio. Sed cùm talia iugiter per Chriſti gratiã faceret, nihil ſibi de præſumptionum flatibus aſſumebat. Tollit enim illis boni meriti potentiam, quibus ſupercilium fidutia benignitatis attulerit. Sed quid fruſtrà geſtio ſingulorum ſpecies laborum eius vel formas eloqui, dum quod non explicat poſſibilitas, præſumit affectus, datq; terminum latiora opinantibus ſermonis anguſtia? Cùm autem beatiſſimus cerneret pontifex, ſarcina carnis abiecta, maturiùs ſe ad purum ætheris euolare fulgorem, læto animo ac vultu ſereno, hymnis & canticis reſonans, ad ſedem ſuam cæleſtis anima remeabat. Illud itaq; ſilentio præterire nõ debeo, quòd eius ſanctæ reliquiæ vſq; in diem tertium, quo cum ſumma veneratione recõditæ dinoſcuntur, tanto lumine ac decore veſtitę cunctorum viſæ ſunt oculis, vt ſplendorẽ vitæ vultus ſignaret defuncti, & depoſitam gloriã iam tunc percepiſſe glorioſum vas crederetur, in quo verè fuit theſaurus magni regis incluſus. Quæ fuerunt ibì flumina lachrymarum, qui planctus, ſilebo, nè poſt annoſa curricula, nouellum dolorem ſcriptor incutiam. Sed quæſo iam temperemus à luctibus, contractam triſtitia reſoluamus frõtem. Excelſa cum Deo poſſidet, cuius obitum mœremus in terris. Intelligo, quòd nunquàm ad flentem flens benè veniat conſolator. Hæc ſancto patri & doctori peritiſſimo, idoneus affectu, non ſcientia impendi, vt aliquos de conuerſatione eius floſculos relegerem, vt eſt longum iter agentibus in vſu poſitum, qui non omnes obuios conſalutant. Tu mihi anima præpotens apud redemptorem tribue, vt pectore liber, & cura vacuus, munda tibi, ſicut debentur, præconia mundus exoluam. Hactenùs Euodius.

Inuiſit loca ſacra.

Profligat dæmones.

Feliciter migrat è vita.

Anima eius præpotens nunc apud Deum.

CERTAMEN SANCTI PATRIS NOSTRI CLEMENTIS ANCYRANI EPISCOPI ET MARtyris, *authore Simeone Metaphraſte.*

Ianuarij 23.

POST ducenteſimum & quinquageſimum annum Domini noſtri Iesv Chriſti, anno duodecimo Valeriani Imperatoris, Cõſulibus ipſo Valeriano & Luciano, ille verè magnus & admirabilis Clemens, Ancyræ Galatarum ꝓuinciæ, tãquàm egregius aliquis palmes, multis boni ſpiritûs botris erat omni ex parte plenus. Ea enim cùm ipſum tuliſſet, & multis etiam alijs ciuitatibus miſiſſet ꝑclarum exemplar martyrij, ipſa quoq; collegit pulchros fructus conſummationis. Erat autem genere inſignis, ex nobili quidẽ & alto deductus ſanguine. Erat enim ei pater & mater, hæc quidem ex ambobus parentibus claris & fidelibus: ille autem in religione à ſophia fideli valdè diſſidẽs, & gentili deditus ſtultitiæ. Nam cùm eam haberet vitæ ſociã & habitationis, multa ſemper dicens & faciens, conabatur eam facere ſociam religionis. Ea autẽ cùm animi magnitudine maritum ſuperaret, hoc maiori ſtudio contendebat, vt ſi qua ratione fieri poſſet, eum deduceret ad veram pietatem. Sed ille quidẽ dormiens in pro-

Patria Clementis.

Parentes.

fundis erroris tenebris, erat sua sponte malus,& recusabat adspicere magnam lucem veritatis. Quocircà sic quoq; miser duplici morte moritur, nempe carnis & animæ: Solus autem vxori filius, hic Clemēs admirabilis, ex ipso relinquitur, adhuc infans, & quem mater suis tenebat vlnis,& eius alebatur vbere.

Cùm sic ergò esset mater marito vidua, labaretq; adhuc spes eius de puero, ei tantam dabat operam,& ei tam diligenter attendebat, vt ei esset omnia,& pater,& pędagogus,& mater. Nam primùm quidem eum studiosè alebat,& ea faciebat, quę par est matrem filio. Cùm autem iam ad eam peruenisset ætatem, in qua sunt pueri capaces disciplinarum, ei rectam pietatis rationem rectè sapiens suggessit, vt quæ eum rectè Clementem nominauerit, vel potiùs propheticè,& vt fini cōueniebat. Sciebat enim eum futurum velutì quendam palmitem veræ Christi vineæ,& ei producturum esse fructum multarum animarum, etiamsi multi reges, velutì quidam nō boni agricolæ, eum sæpè multis totonderint supplicijs, vt deincèps ꝓcedens declarabit oratio. Cùm ità se haberet Clemens,& à matre beneuola tam pulchrè aleretur atque educaretur, propinquum illa sentiens decessum, puerum benignè & amanter complexa, qui duodecimum nondùm annum compleuerat, non magìs eum suarum facultatum, quàm thesauri, qui est in cælis, hæredem conabatur facere, hæc cum suauissimis ei mandans amplexibus:

Clemens ἀπὸ τοῦ κλήματος, quod significat palmitem.

Matris morituræ ad eū oratio.

Fili mi, fili charissime, fili, qui priùs, quàm tuum videres patrem, vidisti orbitatem, Dei autem patris opibus es locupletatus,& orbitate vsus es ad felicitatem: ego quidē te produxi corpore, Christus autem regenerauit per spiritum. Cognosce tuum patrem, vide nè eius filij denominatio sit tibi falsò imposita. Serui soli Christo, in Christum tuam colloca fidutiam. Is verè est immortalitas, is salus, is qui de cælo descendit propter nos,& nos quoq; vnà secum in altū extulit,& filios suos effecit, & deos. Qui ergò huic páret Domino, superabit quæcunque sunt difficilia, non solùm, qui simulacra honorant, Tyrannos & Reges deprimens & deijciens, sed eos etiam, qui ab ipsis honorātur, dæmones pudore afficiens, eorumq; ducem & Præsidem diabolum. Deindè inter loquendū oculos suffusa lachrymis,& diuina contemplatione impleta à gratia, ea etiam, quæ erant euentura Clementi, persequitur vel maximè prophetice:& Rogo te, dicebat, fili charissime, rogo te, vt mihi des vnam gratiā pro omnibus. Quoniam enim instat tempus difficile,& vehementer spirat impietatis persecutio: es autē ipse quoq;, vt noster dicit Dominus, ad reges propter ipsum Præsidesq; ducēdus, hūc mihi honorem concede fili, vt pro ipso stes fortis & strenuus, & mihi firmam ac stabilem conserues confessionem:& confido in Christo meo, ô membrum meum, confido, quòd citò in tuo quoq; capite florebit corona martyrij.

Matth.10.

Para ergò teipsum,& ad magni animi virtutem tuam incita animam, nè te imparatum offendant certamina. Non enim aduersùs hostes contemnendos, neq; de rebus leuibus est decertatio. Sed sunt aduersarij quidem ipse malignus, illiusque ministri & satellites: agitur autem de vita æterna & honore, aut rursùs de dedecore, quod nunꝗ terminatur & supplicio. Aut ergò te bona adhortentur, aut grauia deterreant. Turpe est, ô fili, milites quidem pro conseruo & mortali rege lubenter mortem oppetere, nos verò non hoc velle similiter subire pro rege immortali. Quanquàm ipsi quidē ab eo nihil accipiunt, quod respondeat meritis tantæ beneuolentiæ. Quod enim donum tanti est momenti, quanti vita? aut quisnam post mortem est sensus eorum, quę donātur? Sed si mortuus fueris pro Christo communi omnium Domino, pro vita, quæ est ad tempus, habebis immortalem: pro delicijs & gloria & quæ semper fluunt diuicijs, ęterna frueris beatitudine. Quid verò, etsi nunc non moriamur? nō paulò pòst omninò moriemur,& omnibus cōmune reddemus debitū? Et alioquì quæ propter Christum mors suscipitur, ne mors quidem iure existimabitur. Semper enim meliore spe futurorum, eius sensus adimitur.

Ante omnia autem, ô fili, illa sunt consideranda, quemadmodùm ipse effector vniuersæ creatæ naturæ, & nostri generis opifex, propter nos homo factus est: & cùm in terrā venisset, conuersatus est cum hominibus. Cur non dico id, quod est maximū, quòd pro nobis quoq; ingratis famulis, Dominus morte est condemnatus, cōsputus, colaphis pulsatus,& postremò mortuus? Et hæc omnia ipse passus est propter nos & nostram salutem, vt peccati solueretur tyrannis, vt prior tolleretur condemnatio, vt cæli

Cur passus Christus.

cęli portę nobis rursùs aperirentur. Quomodò ergò non erimus venia indigni, ô fili, si ipse quidem pro nobis, qui grauissima perpetrauimus, isque cùm sit Dominus, talia passus sit: nos autem ne pauca quidem propter illũ sustineamus? Hæc, ô fili, considera, & nihil te separet à charitate Christi, non minæ Pręsidũ, non tormenta ac supplicia, non metus regũ, qui sunt ad tempus, quorum ira citò décidit cum supercilio, & ignis extinguitur, & ensis rubigine obducitur: sed potiùs te consolentur bona, quæ sunt parata Martyribus, & cælum ipsum, quod est tibi propositum præmium martyrij.

Hæc quotidiè mater ei suggerebat, vt quæ eius, qui verè est sapientia, spiritũ haberet per se loquentem, cùm puer iam esset canus prudentia etiam ante ætatem, & profundiore opùs haberet admonitione. In fine autem hæc quoq; adiecit: Hæc mihi tuæ matri redde, ô fili, pro tuî nutritione: hæc sit mihi merces meorũ in te pariendo dolorum, ô fili iucundissime, vt ego quoquè mater, ex Pauli sententia, salua fiam per liberorũ procreationem, & in membris filij glorificer. Eccè enim, ô fili, ego quidẽ iam recedo, (senserat enim se morientem, virtute gratiæ) & hæc lux sensibilis mihi manè non illucescet. Tu verò mea in Christo lux & vita, & te rogo mea viscera, nè ea spe faliar, quam de te concepi. Vna mulier Hebręa aliquandò septem produxit Martyres, & ipsa in illorũ septem decertauit corporibus. Tu autẽ vel solus mihi sufficies ad gloriã, & beata ego inter matres, quòd per te ero insignis. Eccè vado ante te, ô fili, & deincèps quidem corpore separor hodiè à tuis suauissimis oculis: animam autẽ meam postquàm decessero, existima ô fili, à tua semper pendére, cum qua confidenter Christi adorabo tribunal, tuis glorians laboribus, de tuis propter ipsum notis ac stigmatibus me magnificè circunspiciens, & magnificorum illorum præmiorum & lętitię futura particeps.

1. Tim. 2.

2. Mac. 7.

Hæc mater dicebat filio, & simul omnia illius mẽbra deosculabatur: Felix ego, rursùs dicens, quòd mẽbra Martyris deosculor, membra offerenda Christo sacrificium. Sic ergò cum amplectens, & quàm suauissimè differens, verè beata quiete requieuit, cùm spiritũ quidem Deo, corpus autem dulcissimis filij manibus commendâsset. Ille autẽ, vt qui in beneuolam matrẽ fuisset semper pius filius, illud quidẽ sepelit splendidè & magnificè. Ipse verò vitam suscipit monasticã, hoc statìm primùm matris concedens mandatis, vt à mundo propter Christũ discederet, qui posteà propter illum à vita quoquè erat discessurus. Atque Clementi quidẽ sic matre orbato (Deum enim habebat patrem) ille ei rursùs aliam inducit matrem, quæ nec nomine, nec moribus quidquam differebat à priore: ipsa quidem & genere insignis & diues, quæ ipsa quoquè similiter vocabatur Sophia, & noctù & interdiù semper versabatur in orationibus. Cùm esset autem, si vlla alia, filiorum amantissimâ, carebat omninò filijs. Diuina verò prouidentia, quæ res eorum ex alto administrabat, nec ferens teneram Clementis ætatem esse à matre desertã, & rursùs volens explere Sophiæ desideriũ, Clementẽ sapienter ad ipsam adducens, vt adoptet efficit. Cùm re vera autem esset sapiens Sophia, in ea quæ est ex Deo sapientia, ipsa eum instituebat, & perindè àc ipsa eum peperisset, in Clementem erat affecta, & summam curam eius gerebat. Neque verò Clemens minùs, quàm par erat in matrem, amorẽ in eam ostendebat: sed puram quidem ac synceram in eam reuerentiã seruabat & desiderium. Præceptoribus autẽ plurimũ quoquè fructùs mox reddidit, sicut bona quędam terra & pinguis, quæ nequaquàm agricolam propter paucitatem molestia afficit: sed per eorum, quæ nascuntur, multitudinem prouocat potiùs ad alia deijcienda semina: ea quidem, quæ habebat cõmunia proponens ijs, qui egebant, ex æqualibus, suæ autem linguæ eos instituens sapiẽtia, & eos ad agnitionem deducens veritatis.

Clemens fit monachus.

Adoptatur à Sophia, optima matrona.

Cùm itaque aliquandò fames inuasisset Galatiam, & omnibus similiter hominibus & pecoribus afferret exitium, ipse tollens infantes gentilium, quicunque relicti fuerant orbati parentibus, & quicunque rursùs propter paupertatẽ in viam proiecti fuerant, & amictu quo corpus tegerent & alimento egebant necessario, alebat, vestiebat, instituebat, & quod his erat longè maius, ad Deum adducebat: ea quidem, quæ ad corpus pertinebant, ex fidelis Sophiæ pecunijs lætus suppeditans: quæ autem ad doctrinam pietatis, & morum ornamentũ, & animæ vtilitatem, à domo ipse proferẽs ex sapientia spiritûs. Quos quidem cùm & apud ipsum viuerent, & ab ipso rectè componerentur, & cùm eo tecti & salis & assidui essent sermonis participes, & illius do-

Eius pclara facinora.

ctrina indiès irrigarentur, paulatìm virtuti assuefecit, & procedente tempore excitatus est eorum animus, vt cùm ipso admirabili Clemente decertarent. Quocircà non solùm multos habebat filios, sed eos bonos & benè educatos, Sophia, quæ priùs carebat filijs, velutì quandam ciuitatem ex his construens adolescentibus, Deo vndiq; circundatam, qui est murus longè tutissimus. Clementi autem cum alijs virtutis laboribus, legumina quoquè solùm erant alimentum. Ab animatis enim omninò abstinebat, illorum trium semper memor puerorum: quorum corpora cùm acuisset ieiunium, effecit vt expugnari quidem non possent ab igne vitiorum, neq; fundi flamma fornacis sensilis.

Eius victus.

Dani. 3.

Sedenim oportebat lucernam imponi candelabro, & videri ciuitatem, quæ est posita supra montem, & Clemētem, qui resplendebat tanta luce virtutis, nancisci sacerdotium, vt sic quoquè pluribus fieret via salutis. Propterea & Dei è superis suffragio, & communi sententia omnium, qui erant in Galatia, primùm quidem sacer præco sacri atrij, deindè etiam paulò pòst diaconus creatur & presbyter. Cùm duo autē deindè anni præterijssent, ad Episcopalem quoquè sedem prouehitur, alius inter sacerdotes hic quoquè exortus Daniel, vt qui etiamsi esset iuuenis, omnē tamen sacerdotis senectutem virtute superâsset, & ostendisset senectutem non esse huiusmodi, vt rerum bonarum omninò certos efficiat possessores: sed nōnunquàm etiam rectè institutam iuuentutem, esse virtutis non contemnendam custodem. nam vicesimum quidem annum iam attigerat. Cùm autem ei esset mandatus magistratus, maiorē curam gerebat orphanorum, eos primùm sacras docens scripturas, & deindè etiam diuino eos dignans baptismo, & ad eos, quos par erat, gradus, nō omnes, sed dignos referens. Hinc factum est, vt ex locis vicinis omnes confluērent, suos filios ad ipsum ex toto animo adducentes. Quos quidem tanquàm germanos suos filios suscipiēs, similiter educabat atq; instituebat. Sed sunt hi quidem primi re vera fructus virtutis boni Clementis, & talia præmia sacerdotij.

Anno ętatis vicesimo fit episcopus: sed id sacri Canones iā non sinunt.

Deincèps autem ei finem incipiunt accipere matris prędictiones, & contexi diuina corona martyrij. est autē à nobis oratio ducenda paulò altiùs. Cùm Diocletianus Romanum suscepisset imperium, & in eo primum annum ageret, noua quidem genera tormentorum excogitata fuerant aduersùs Christianos. Nouorum autem mortis generum minæ fuerant intentatæ, & mittebantur literæ per omnem terram, quæ parebat Romanis, quæ magistratibus & præsidibus vicarijsque & proconsulibus aduersùs pios supplicia & cædes iniustas significabant, & ijs, q in ijs fuissent negligentes, æquale minabantur periculum: ijs autem, qui diligēter fuissent executi, opes pollicebantur, dona, & esse inter primos amicos Imperatoris: & cum honore omnes esse superaturum, qui in his rebus fuit studio superior. Qui ergò in vrbibus & regionibus erant impij Præsides, ex obsequio in Principem ducētes suæ fomitem insaniæ, in hoc consentiebant, vt eos, qui in pietate viuebant, conscinderent, & ità omnes delerēt & de medio tollerent, vt eorum, qui timebant Dominum, nullus euaderet. Itaq; ad Domitianum quoquè, qui Vicarij gerebat magistratum, & versabatur in partibus Galatiæ, referunt de hoc magno & admirabili Clemente, quòd cùm infantium magnam abstraxisset multitudinem, ad Christum qui dicitur, adduceret, & magnorum deorum cultum, quantùm posset prohiberet: persuaderet autem multis illi animum adhibere, & viuum solum eum Deum prædicare.

Hæc simul àc audijsset Domitianus, eum iubet adduci. Qui cùm paulò pòst ante eum constitisset, eum blandis & insidiosis verbis ad se attrahere conabatur. Quæ videntur, dicens, nequaquàm conueniunt & congruunt ijs, quæ de te allatæ sunt, accusationibus. Vultus enim & species liberalis, morumque mansuetudo & moderatio, mihi omninò videntur prudētis & ingenui animi. Quæ autem de te dicta sunt ab aliquibus, sunt puerilis potiùs inscitiæ, pusillique animi & planè illiberalis. Res verò ipsa id indicabit. ex te enim vera discemus faciliùs, si pauca quædā dederis verba tuæ prudentiæ. Martyr autem, Nostra, inquit, prudentia & intelligētia est Christus, qui est verè sapientia, qui Dei est Patris filius & verbū: cuius verbo producta sunt omnia, à quo ipsum quoquè dicere & sapere nos habemus. Respōdens autem Vicarius, Me, inquit, per deos affecisti molestia, cùm has pręter omnem spem statìm ab initio nugas dicere cœperis. Sed si mihi credas, has longas nugas multùm valere iubēs, veni & dijs sacrifica

Sistitur iudici Clemens.

fica propitijs:eorum quidem,qui eos cōtemnunt & inficiantur,supplicia: eorum autem rursùs,qui venerantur & colunt,honores reputans. Eorum verò, qui dicuntur, nos tibi sumus exemplum,qui per ipsos ad hunc peruenimus magistratum, & beneficij gratias eis referimus,honorando eos,qui ipsos colunt,& supplicijs afficiendo eos, qui nolunt parére.

Cùm ad hæc ille risisset,vt est cōsentaneum,quòd donorum, quibus afficeretur, & turpium meminisset honorum,& promptum eius animi studium videretur his dissoluere. Sed nos quidem,inquit,ô Præses,sentimus his contraria,& damnum quidem vestra dona:honorem autem,ignominiam:& magistratum esse putamus seruitutem: contumelias verò rursùs,supplicia,& minas,voluptatē & delicias:& quod est his maius,cum Deo cōiunctionem. Hæc cùm tu scias,nec promissis & honoribus, neq; rursùs minis & supplicijs,existimes te posse nos abducere à pietate. Hæc paulatìm mouebant animum Domitiano,& sanctum acriùs intuens, Ego te, inquit, omninò feci arrogantiorem,cùm me in te tam leniter gesserim. Non est autem mirum, si cùm tu perpetuò vitam agas cum pueris,non absimilem eis sensum habeas. Cæterùm nisì & deos placâris sacrificijs,& hinc nostram lucrifeceris beneuolentiam,scias pœnā mortis esse tibi subeundam,eamque,non quæ breuiter & citò afferatur,vt tu fortasse existimaueris:sed multis priùs & varijs affecto supplicijs. Deindè etiam esse grauissimū sustinendum modum mortis,vt & ipse malus malè abolearis,& tuo exemplo castiges multorum arrogantiam. *Constantia martyris.*

Admirabilis verò Clemens,Quoniam mihi,inquit, pueros obijcis, Ego, inquit, studui pueris eam indere prudentiam,quam ignorant qui sunt apud vos viri,& ex his ipsis qui sunt seniores & sapientiores. Nam quæ est verè Dei sapientia,seipsam abscōdit à sapientibus & prudentibus,& reuelauit videlicet infantibus. Glorior autem & prędico me offerre sacrificia,sed Deo meo rationabilia:non,vt ipsi,torrentes sanguinis,fumosq; & nidores,quibus eos,qui sunt apud vos,deos colitis vel maximè pręter rationem. Quòd si meum sanguinem pro ipso sacrificauero, itá mihi quoquè aderit, si non ex æquo,at aliqua ex parte Domino meo vicem repēdere. Etenim me Christe rex ipse tuo precioso redemisti sanguine. *Matth. 11.*

Hæc cùm Martyr cum magna dixisset fidutia,abiecta persona præses,quam olìm in ipsum parturiebat insaniam,eam produxit in medium : & cùm sublimem super lignum statìm athletam sustulissent qui aderant,quòd is ità iussisset, eius latera laniabant,& acclamabant,nè iussa contemneret Imperatoris. Profundi itaque sulci secabantur in illius carnibus,& earum magna pars auferebatur,& forma internorū aperiebatur viscerum,vt ne hominum quidem oculis esset tolerandum spectaculum. Ille autem non est animo commotus,non mutauit formam,non vocem,non verbū emisit miserabile,non gemitum eius,qui dolore cruciatur: sed perindè acsi esset securior ijs,qui aderant & contemplabantur,& minùs sentiret,quàm ipsi qui cædebāt, magno animo agebat gratias Deo agonothetæ. Cùm verò in eius supplicio multum temporis consumeretur,& remissæ quidem essent manus lictoribus· Martyr autem eundem fortem & generosum ostenderet animum,volens Præses dissoluere fortis eius animi robur, Noli,inquit,ô tu existimare fore,vt tu me superes fortitudine:sed etsi longum tempus effecerit,vt eorum,qui cædunt,dexteræ sint parùm defessæ,at ego rursùs eorum loco alios ponam recentes,qui non priùs te cessabunt cædere, quàm nuda carnibus ossa tua reliquerint. Statimq; lictores ex successione rursùs Martyrem circūsistentes,ei quoquè similia faciebant prioribus, donec eis quoq; similiter manus imbecillæ fuerunt & defessæ. *Dirè cruciatur.* *Lictores lictoribus succedunt.*

Ille ergò stultus Præses,partìm quidem admiratus Martyris constantiam: partìm autem pudore affectus propter lictorum imbecillitatem,iussit eum deponi de ligno. Ille verò talis erat,qualem nec oculi lictorum adspicere,neque manus sustinebāt tangere. erat enim omninò nudatus carnibus,eisq; tanquàm veste erat exutus:solùm autem propterèa,quòd essent ossa fixa,homo esse videbatur:quæ ipsa quoquè erant illita sanguine,quoddam nouum & alienum spectaculum, & quod vel ex se possit efficere,vt caligent oculi. Quocircà cùm ille desperâsset se posse ei vim afferre & castigare,vtpotè quòd ei visum esset inutile,persuasiōe rursùs apud eum vtebatur & lenitate. & duæ tibi,aiebat,ô Clemens,fuère causæ tantorum malorum,inuidia & conten-

Lingua versuta serpentis antiqui. tio:sed ad te quidem à fortuna peruenit inuidia,quæ tibi omninò inuidens,non finit res tibi succedere ex sententia. A natura autem est tibi contentio.ea enim te ad intestiuam rursùs litem incitans, prohibet quo minùs nobis pareas: & ideò in mala te coniecit extrema: magnis autē priuauit muneribus,quæ eras consecuturus, si voluisses cedere iussui Imperatoris: vel potiùs tibi quoquè fortuna iniecit contentionem, volens tibi omni ex parte aduersari,& tua semper labefactare. Sed vel breue aliquod momentū temporis parce misero corpori,& noli, dum in re vana vis ostendere egregiam animi constantiam,immaturam mortem & violentam subire.

Ad hæc Clemēs admirabilis,alias illius nugas ne minimùm quidem curans, hoc ei solùm respondit: Quæ mihi à te mors est afferenda,ô Iudex,& corpori interitûs vacuitatem,& animę efficit immortalitatem. Et hoc,inquit, Vicarius,omninò est vestrę stultitiæ,id quod est bonum, vsqueadeò ignorare & negligere, vt & dulcem hanc lucem,benignumq; & lætum illud astrum,nempe solem, quæ ad fruendum & nos oblectandos dij nobis concesserunt,spe alicuius alterius incertæ vitæ amittatis. Etenim si rursùs in eadem permaneas inobedientia, acceperis quidem aliquam breuem à tormentis dilationem,nè tam vehementibus supplicijs tibi corpus defatigetur: sed hæc remissio erit tibi paulò pòst causa maiorum malorum, & cùm te paruo tempore collégeris,magnis rursùs & varijs tradéris supplicijs:quorū,vt mihi videtur, anima quoquè è corpore excedens,sensum habebit acerrimum. Martyr autem, Solis,inquit,minis,vt videtur,& nudis verbis polliceris mihi te impleturū ea,quæ desidero. Cęterùm cùm scias,quænam sit mihi sententia,noli vsq; ad verba solùm sistere, sed tibi ad opus perducantur omnia,& à nulla re abstineas,quæ sit aspera & difficilis.

Vox martyre digna.

Os & genæ eius verberátur. Tunc ferus ille & immitis ab ira consueta abripitur,& cùm dixisset, Planè contentiosum animal est homo iste,genas & os iubet ei verberari. Nam quoniā,inquit,hæc sola pars corporis remansit minimè affecta supplicio,dicēdi vtitur libertate. Patiatur ergò hęc quoquè similiter atq; aliæ partes corporis: Statimq; ex lictoribus,qui erant quidem paulò humaniores,alij quidē eum solis manibus verberabant:alij autē etiam sustinebant,vt qui lacerationibus iam esset dissolutus & ad terram difflueret. Quotquot verò audaciores erant & crudeliores, lapidibus quoq; in eum vtebantur, & ijs illud veridicum Martyris os pulsabant. Martyr autem,Magno,inquit, me honore affecisti,ô Tyranne,magno,inquam,affecisti honore, non supplicio. Quomodò enim non est honor seruo,dignum haberi, qui eadē perpetiatur quæ Dominus,& primi illi passionis socij & martyres? Colaphis quoquè cæsus est vultus mei Domini, & lapidibus fuit interemptus Stephanus. Hæc quoq; mihi nunc magnum decus & ornamentum afferunt. Leuat mihi laborem passiōis imitatio. Sedat mihi dolorem ijs qui sunt me prętantiores,in honore æqualitas. Hæc dicebat, & ad suum agonothetam frequenter tollens oculos,vehementi studio agebat gratias.

Matth.26. Acto.7.

Domitianus autem cùm omninò animum despondisset, eum rursùs mittit in custodiam. Cùm verò putaret eum non posse ampliùs vti pedibus ad ingrediendum, ꝙ prioribus supplicijs esset corpus confectum,iubet eum vtrinq; portari: sed qui omnes qui concidunt,confirmat,afflictosque & depressos erigit,non finit eum opùs habere manu,quæ eius gressum fulciret,sed eos repellens,qui accedebant ex gentilibus, & illud sensìm acclamans, Oleum peccatorum non impinguet caput meum,ipsis pedibus ipse illam viam peregit. quem cùm sic abeuntem animaduertisset Vicarius, fortitudinem valdè est admiratus,& conuersus ad eos,qui circunstabant, Papæ, inquit, magnam tolerantiam. Talibus vtiquè militibus opùs esset Imperatoribus,vt essent quouìs periculo superiores,& tam constantem animum & tam magnos spiritus cōseruarent in rebus asperis. Cæterùm hic non sistetur ampliùs ad meū tribunal: ipsum autem ad Imperatorem mittam Diocletianum. Ille enim solus eum superauerit. Dixit, & cùm statìm significâsset literis,quomodò se res haberent, iussit eum quamprimùm duci Romam. Cùm fuisset ergò Martyr extra ciuitatē,vnà cum corde manibus in cælum sublatis,Domine Deus,inquit,qui omnia facis & procuras pro vniuerso genere hominum,& multas nobis munis vias salutis:hanc tuam ciuitatem,&animas eorum, qui in ipsa crediderunt,conserua, nè implicentur laqueo diaboli, & Tyrannorum capiantur insidijs. Porrò autē nè eos quoquè perpetuò esse finas alienos ab ea,quæ nos tulit: sed qui Iacob conuertisti in domum patris sui,& eum à manu Esau liberâsti: qui etiam ossa Ioseph vnà cum populo ex Aegypto extulisti,& ea patrijs restituisti sepulcris,

Psalm. 140.

Mittitur Romam.

Gene.36. Exod.13.

cris,tuæ quoquè placeat voluntati me reducere,& quæ me genuit & aluit, & ad hanc vsque ætatem produxit patriæ,tanquàm aliquod rursùs reddere debitum. Hęc cùm à Deo precibus contendisset,viam confecit alacriter.

Postquàm autem Romam peruenerunt,vbì tũc quoquè versabatur Diocletianus, & qui missi fuerant,ei reddunt literas,& Clementem admirabilem, cùm ille iussisset, adducunt in medium. Cùm verò adstitisset,tunc videns Diocletianus iucundum eius alacremq; & generosum adspectum,primùm quidem celans,quid in animo haberet, apud se admirabatur,an illa omnia sustinuisset,quæ ei significabant literæ. Deindè eũ etiam fixis intuens oculis,& totum considerans, Tu es,inquit,celebris ille Clemens, cuius magnũ est nomen propter fortẽ & generosum animum? Sed oporteret omninò hunc tuum generosum & magnum animum,habere aliquam piam & iustam caussam,sed non hanc impiam & iniquam,& hoc ipsum manifestum animæ & carnis exitium. Nunc enim quo est maior,eo est deterior,& nos magìs ad iram prouocat, deos incitat ad vindictam. Verumenimuerò tu animo ad contraria mutato, hunc firmũ & constantem animum ostende pro pietate in deos,vt sic quoquè potiùs dignas consequaris remunerationes. Illi enim,vt arbitror,tuî propter hunc fortẽ & excelsum animum miserti, proptereà effecerunt, vt tot & tantis resisteres supplicijs, nec permiserunt,vt tu iam diù malè perires & praeripereris,agnitionem &mutationem omninò expectantes. Hæc dixit,& pro oculis sancti statim proponit,illinc quidem aurũ & argentum,& literas imperatorias,quæ Patriciorum illi dabãt honorem. Deindè etiam aliorum magistratuum & dignitatum insignia:& præterea vestes floridas & magnificas,& alia quæcunq; rerum pulchrarum cupidos euocãt oculos: illinc autem rursùs instrumenta tormentorum,manus ferreas,grabatos,& ipsos quoquè ferreos,rotasq; & pectines,craticulas,lebetes,obeliscos,sartagines,& graues catenas,& aliam magnã instrumentorum multitudinem,specie quidem diuersorum,spectaculo verò terribilium,experientiam autem habentium ipso quoquè spectaculo grauiorẽ. Deindè Martyrem suauiter intuens, & manu ostendens pecunias: His te,inquit, remuneramur,si pius in deos, & in nos sanctus extiteris.

Sistitur Diocletiano.

Nota artes diaboli: aut terret,vt frãgat:aut blãditur,vt illiciat.

Ille autem,cùm sanctus ab eis oculos auertisset,& ea veluti subsannâsset,& propter ea,quæ dicta fuerant,grauiter ingemuisset,Vobis,inquit,pereant ipsi vobiscũ dij: tũc acriter & toruè fortem intuens Clementem, & simul conuertens oculos ad genera tormentorum,Vides,inquit,hæc sunt eorum,qui nõ párent & sunt impij. Martyr autem,Si vestræ,inquit,pœnæ sunt,sicut existimas,terribiles,& ad experiendum intolerabiles,sicut rursùs dona splendida & magnifica & digna,quæ beata iudicentur: quænam esse existimas ea,quæ cælestis sunt & solius Dei?quænam immortalia quidẽ supplicia & dolores inexorabiles?quales autem ignis fluuios, qui ne solo quidẽ sunt adspectu tolerabiles?quænam verò rursùs bona sunt consecuturi, qui eum dilexerint? Scriptum est enim: Talia,vt nec mẽte possint cõpræhendi,nec oculis adspici,aut quæ ex his percipitur omninò voluptas conijci. Nam quæ sunt quidem præsentia,hoc argentum & aurum,sunt solùm puluis & lutum,vilis & infrugifera materia, quæ turpiter quidem ex terra nascitur:turpiùs autem in eam,quæ videtur, speciem per ferrum & ignem transfertur,latronibus subiecta & furibus:& si non his,at diminutioni saltẽ & rubigini,vt quæ consumatur atq; diffluat. Vestes autem purpureæ & splendidæ,fila sunt vermium,& inuenta barbarorum hominum. Quamobrem si ea nos reddunt honoratos,vestra quidem sententia homo est verme vilior. Quòd si oportet etiam homines propter hæc habere in admiratiõe,multò magìs admirarer eos, qui hęc fabricantur,quàm eos,qui propter ex his confecta indumenta gloriantur,& se magnificè circunspiciunt. Nam illi quidem artis solertia transformant naturam ad id, quod est melius, & sensum decipiunt, & ornatum amantibus oculis suaues escas proponunt. Hi autẽ induti sibi placent,& se magnificè circunspiciunt,de sui animi leuitate ferentes testimonium:& cùm oporteret eos pudere sui erroris,illi potiùs intumescunt, & tollunt supercilia,honorati aliorum operibus,si modò ea omninò honorem vocare oporteat. Sed vestra quidem sunt talia,& eo modo se habent. Quæ autem à bono Deo nostra sunt bona,contrà se habent. Voluptatem enim habent immortalẽ,splendorem verò perpetuum. Neque enim timent eam, quæ est ex tempore, mutationem. Non suspectam habent conuersionem, senium ignorant, sed semper florent,

Pręclara martyris oratio.

1.Cor.2.

 in

in æquali decore permanentia, ſtabiliaque perpetuò & immobilia.

Ad hæc Diocletianus: Mihi videris, inquit, rectè quidem dicere, ô Clemens, ſed malè admodùm ſentire. Nam lingua quidem præfers immortalitatem, in mortali autem ſemper ſpem tuam collocas: Veſtrum, inquam, Chriſtum, quem dicunt à Iudæis mala paſſum eſſe innumerabilia, & tandèm mortẽ in cruce ſuſtinuiſſe. Noſtri verò dij ſunt & ſemper immortales, & nihil graue nec moleſtum ſuſtinent. Reſpondens autẽ Martyr, De ipſorum, inquit, immortalitate & doloris vacuitate, propemodùm vera dicis, ô Imperator. Quomodò enim morientur, qui ne omninò quidem vixerũt? aut quomodò dolorem ſenſerint, qui ipſo quoquè ſenſu planè carent? Sed & ſi dolorem non ſentiunt, ſunt tamen ſubiecti innumerabilibus plagis & contumelijs. Nam qui facti quidem ſunt ex lapidibus, & à manu, quæ ſculpit, plagas acceperunt, & ferro ſunt leuigati ac politi: & ſic cũ magno, ſed inani labore, formæ humanæ ſimulacra & ſtatuæ facti ſunt. Quibus autem rursùs aurum eſt materia, ſiue æs, ſiue argentum, ij quoquè fuſi igne vehementiſſimo, ſimiliter atquè alij conſiſtunt omninò ſenſus expertes: qui tantum abeſt, vt opem ferant alijs, vt nè ipſi quidem poſſint facere, quô minùs hæc omninò patiantur. Nequaq̃ ergò moriuntur, quoniam nec omninò quidem, vt priùs dixi, vixerunt: diffluunt aũt & conteruntur, quomodò ꝙ ſint, à tempore: ità etiam, ꝙ non ſint, accipientes. Non ergò noſtra quoquè ſunt huiuſmodi, ſed ipſe verus Dominus & opifex omnium, Deus meus, qui eſt & expers temporis, & immortalis, propter me quoquè fit homo poſteà, vt ego fiam propter illum deus, volensq; cruci affigitur & ſepelitur, & tertio die reſurgit, & rursùs in cælum aſſcendit vndè deſcenderat: cùm nos vnà quoquè feciſſet reſurgere, & ad priorem reduxiſſet principatum, à quo malè excidimus propter inobedientiam.

In falſos deos.

Propter hæc Imperator ad iram concitatur, & verbis victus, conuertitur ad ſupplicia, neſciens ſtultus, ſe per illa magìs eſſe vincendum. ſiquidem apertum eſt indicium, victum eſſe eum, qui punit, quòd is, qui punitur, nihil omninò cedat ſupplicijs. Iubet ergò rotæ alligari Martyrem, & rotam quidem verti magno impetu, Martyrem autẽ virgis verberari crudeliſſimis. Statimq; Martyr fuerat alligatus: rota verò vertebatur celeriter: Martyr autem, quandò erat quidem in rota ſublimi, tradebatur ijs, qui verberabant: Quandò verò rota eum ſub ſe ferebat, corpus eius acerbè conſcindebatur, & oſſa conterebantur. Cumq; ſic laceraretur, Domine mi Ieſu Chriſte, dicebat, veni ad opem mihi ferendam, & leua me hoc pondere ſupplicij: quoniam circundederunt me dolores mortis, pericula inferni inuenerunt me. Reſpice ad me, & miſerere meî, & ex neceſſitatibus meis ẽrue me. Adſis mihi, vt aliquãdò etiam paralytico, ad gloriã tuam, ad confeſſionem tui nominis, ad dedecus & ignominiã inimicorum, ad maiorum propter te perpeſſionum tolerantiam.

Immaniſſimũ ſupplicium.

Hæc cùm dixiſſet ſanctus, ſtatìm & rota à motu, & qui verberabant, ceſſauerunt à plagis afferendis: & Martyr quidem ſimul ab omnibus, & à rota, & à vinculis illis ſua ſponte ſolutus fuerat. & reſtitutus in priorem ſanitatem. Lictores autem ſubijt membrorum diſſolutio, & multi ex Romanis, qui ad tale ſpectaculum concurrerant, ſanis euaſerunt animis, & magnus eſt Deus Chriſtianorũ, magna voce exclamauerunt. Magnus verò Clemens, qui erat verè Chriſti palmes, cùm velutì pulchros quoſdam fructus ſua membra Deo obtuliſſet, Ago tibi gratias, dicebat, ô Deus, quòd voluëris me in hac maxima & frequẽtiſſima ciuitate pati pro filio tuo vnigenito, qui ipſe quoquè paſſus fuit pro nobis, & precium noſtræ captiuitatis & ſeruitutis ſuum effudit ſanguinem. Deindè ſubiunxit etiam ſeriem ſanctorum, qui Romæ erant. Quem Petrus, inquit, docuit colere, & Paulus prædicauit, & qui erat eiuſdẽ, cuius ego, nominis Clemens ille ſapiens, adorandum eſſe decreuit: & diuinus deincèps Oneſimus eſt confeſſus. Propter quem ipſi quoquè paſſi, liberè loquendi poteſtate apud eos valent plurimùm, & adorantur à fidelibus, haud ità multò pòſt autem adorabuntur etiam à fidelibus Imperatoribus. Hoc autem dixit, prædicens mox delendam impietatem.

Adorare, pro honorare & venerari.

Hæc Diocletiani animum acriùs inflammauerunt, iuſſit autem ſtylis ferreis illud præclarum Martyris os contundi ac confringi. Quo factum eſt, vt dentes quidẽ mox labefactarentur: maxillæ verò contererentur. Vox tamen non reprimebatur, neq; illi prolixæ loquendi libertati vel minima dabatur remiſſio: ſed etiam lictoribus vt ſileret, iubentibus, ipſe idem erat, & nè parùm quidem remittebat: ſed contrà etiam voce

vtebatur

verbatur maiore,non secùs àc statua quædam ænea,quæ icta vehementiùs, maiorem edit sonitum. Quamobrem cùm ipse quoquè Imperator esset defatigatus, vinculis & quæ ex eis oritur afflictione & miseria toti Martyri imposita,tradit eum in custodiã. Multitudo autem eorum,qui rotæ miraculo crediderant,viri,& quæcunq; erant prudentia præditæ mulieres,inita inter se conuentione,carcerem ingressi sunt. Deindè tangentes illius pedes,valdè acriter rogârunt.vt diuinũ baptismum consequerentur. Cùm itaq; precibus tam vehementibus ipse quoquè alacerrimè annuisset,rem statìm est aggressus. Cùm itaq; in carcere esset aquæ copia, & ipse quas oportet preces profert,& cum ipsis pueris omnes sacro dignatur baptismate. Media autem nocte eis diuina quædam appáret visio:nempe lux quædam,quæ neque verbis exprimi potest, & quam humanus non admittit adspectus,totum simul tanquàm fulgur illustrat carcerem. In media verò luce erat vir quidam adspectu valdè alacer, splendida autem veste indutus,qui ipse quoq; erat lux totus quantus,pennis insignis densissimis. Is cùm ad Clementem accessisset admirabilem,ei in manus tradit panẽ & calicem. Deindè ille quidem euanuit:eos autẽ ipsa quoquè vox deficit,vt qui spectaculo admirabili essent obstupefacti. Sanctissimus autem Clemens cùm statìm coniecisset ea esse signa Dominici corporis & sanguinis,ea & valdè piè suscepit,& cùm preces dixisset consuetas, ea communicat ijs,qui iam erant baptizati.

Multi ab eo in carcere baptizãtur.

Signa dicit panẽ & calicem,quia nõdùm erãt consecrata.

Cùm ergò complures ad eum vndiquè accederent,& carcerem facerent ecclesiã, & multitudini Christianorum fieret accessio, custodes carceris hæc renunciant Imperatori. Ille autem & eos iubet noctù compræhendi, & nisi pietatem abnegauerint, omnes citra vllam interimi misericordiam. Illi verò compræhensi iussu Imperatoris, inuenti sunt non ignari eius,quod erat bonum & vtile,eligendi:sed ab hac,quæ est ad tẽpus,vita maluërunt recedere,quàm à Christo deficere,qui nos formauit,& dilexit, & mortuus est pro nobis. Quamobrem ante ciuitatem,tanquàm sacras quasdam hostias,seipsos & filios offerunt Domino,cùm nullus tunc remanere sustinuisset præter vnum,cuius quidem erat animus aliquanto iuuenilior. Non enim remãserat, vt certamẽ effugeret,sed vt cum maioribus potiùs malis colluctaretur,eaq; ei essent coronarum maiorum occasio. Is erat admirabilis Agathãgelus,de quo etiam deincèps dicetur apertiùs. Diocletianus autẽ cùm paulopòst esset magni Clementis recordatus, eum rursùs producit:& primùm quidem,tãquàm abductus pœnitentia, priorem illã abiecisset insaniam,ipsum & laudibus sensìm aggrediebatur,& ea ratione conabatur potiùs superare generosum illum & excelsum animum. Deindè cùm vidisset rem sibi esse cum homine cordato,& qui non magìs posset animi fortitudine malorum ferre impetus,quàm prudentia blandis verbis & disertis non succũbere:abiecta statìm persona & ficta illa mansuetudine, repentè apparuit id, quod erat: & rursùs aliquod nouum excogitauit supplicium,quodam Amphione,qui inter suos primum locum obtinebat,ad hoc maximè incitante. Erat autem hoc supplicium,vt sic & à tanta multitudine distenderetur Martyr,vt ipsę quoquè membrorum dissoluerentur compages, lictores aũt quatuor circunsistentes, exiccatis boum neruis eum diù crudeliter verberarent.

Dirus cruciatus.

Postquàm verò ille quoq; fortiter huic restitit supplicio,& perindè àc si alius pateretur,ipse impatibilis mãsit & immobilis: Scio,inquit Diocletianus,ó Clemẽs, te esse animo valdè contentioso,corpus autem illi posse inseruire. Sed ipse ne sic quidẽ rursùs cedam, sed etiã ferreis te aggrediar vngulis.es enim tu fortè ferreus & torpidus, & nullo ferè sensu præditus:vt videã an te fortè his excitauerim, quem somnus tam profundus inuasit. Martyr autem, Rectè quidẽ,ait,dixisti ô Imperator. Dormio enim velutì quendam dulcem somnũ,me meo Christo ad labores pro eo suscipiendos futurorum spe sopiente:rursùs verò efficiente,vt sim sobrius & vigilans, quandò eum prædicare oportet,& liberè loqui pro eius cõfessione. Hæc ille dixit, & Imperator quidem statìm iubet lictores desistere à verberibus:sublimem autem eum in lignum tollere,& sic eum ferreis carpere vngulis,donèc ei carnes omninò cõsumptæ essent,sanguis autem exinanitus,& sola ossa relinquerentur. Cùm itaque rursùs lictores ad id magnam adhiberent diligentiam,vt qui etiam ab occulto lictore atq; adeò carnifice ad ea incitarentur, Martyr quidem primùm seipsum attendens,deindè etiam ad tyrãnum adspiciens, Non est, inquit, meum corpus id quod adest, quo ego quidem sum indutus,

Ferreis discerpitur vngulis.

indutus,tu autem id nunc ô Imperator laceras. Neq; enim omninò dolore afficior, quomodò me oporteret,dum laceror:sed quod mihi quidem datum fuerat à natura, paulatìm præcedentibus priùs consumptum est supplicijs, & nec parua quidem eius pars mihi est relicta:carne autem,quæ nunc ad ossa mea accurrit, & membrorũ continet compagem,velutì quodam indumento meus me Christus induit, propter quẽ priori me exui,eaq; nunc erasa,me rursùs induet alia.Neq; enim lutũ defuerit figulo.

Cùm is ergò hæc & his plura dixisset,cessauit:Diocletianus autem iussit ei ignis faces adhiberi.Ei autem illa quoq; erant voluptati,vt quæ essent tanquàm lux,quæ vim ignis non haberet. Obstupuit decætero Imperator:& conuersus ad eos,qui circunsistebant:Ego multos quidem punij,inquit,ex miseris Christianis,& multos etiã morte affeci: sed nondùm vidi virum tam magno & excelso animo præditum, sed neque cuiusquam corpus adeò validum & robustum,& cui mortem afferre esset difficilius. Eum ergò transmittam Nicomediam,Maximiano,vt est verisimile, prodigium futurum incredibile. Neq; enim existimo eum vnquàm incidisse in virũ tam firmi & tam constantis animi.Hæc cùm mirabundus dixisset ijs,qui aderant,decernit vt Clemens vinctus trans mare mitteretur Nicomediam,examinandus à Maximiano, de eo scribens, & quæ priùs à Domitiano, & quæ à se rursùs passus sit, quæ opinionẽ & humanam omnem naturã superant: & hoc prętereà significans,ꝙ si eum quidem,quod est planè desperandũ,vincere & in aliam potuerit traducere sententiam,cum rursùs remittat,rem illi gratam futuram,vt argumentum illius maximæ prudentiæ & ingenij solertiæ. Sin minùs, eum tradat bestijs,vel etiam acerbis alijs supplicijs ei vitam adimat:nè si ampliùs,inquit,sit superstes,& Christianos & Græcos magnis afficiat incõmodis,hos quidem corrumpens & attrahens: Christianos autem efficiẽs difficiles ad transmouendum,eosq; muniens & confirmans.

Etiam tyrãnus miratur eius cõstantiam.

Roma ergò sanctus est eductus, multis quidem eum deducentibus,multis autem lachrymis quoquè prosequẽtibus, quibus consolabantur suam ab eo separationem. Quis enim oratione persequi potuerit ea,quæ tunc dicebant quidem fideles, & quæ rursùs propter ipsum fecerint?Nam alij quidem pedes tangebãt,& manus amplectebantur: alij verò collum complectentes deosculabantur,& propter separationẽ amaras effundebant lachrymas. Alij se eius sanguine inungebant,vulnera contrectabant, à vestibus auelli non poterant: Vir præclarus & fortis,strenuus decertator,qui ferro, dicentes,est validior. Qui ipsum autem abducebant,fracti fletibus, & ipsi quoquè affecti animis,constiterunt diù,cedentes animorum perturbationi & spectaculo miserabili,Cùm verò iam tempus vocaret,vt martyr nauem ascenderet, vi & vix tandèm aulsus ab ijs,qui ipsum continebant, & tanquàm membrũ commune abruptus ab omnibus,ciuitati ea,quę par erat,& sibi precatus,nauem ascendit,& cœpit nauigare. Sed quid sapiens gubernator vniuersorum Deus in naue suo prouidet consilio?

Magno piorum dolore abit Roma.

Is qui priùs solus martyrium effugerat ex ijs,qui sub Clemente crediderant in carcere, de quo paulò antè sumus nos esse dicturos polliciti, cùm esset Romanus quidẽ genere,Agathangelus autem nomine,hic vnà nauigat cum martyre. Cùm enim peruenisset ad nauẽ,in qua erat Roma enauigaturus, & cum nautis pauca esset locutus, eis facilè persuadet, cumque sensìm conscendisset, in aliqua eius parte delitescebat. Deus autem fuit,qui & nauem ostendit Agathangelo, & effecit vt essent ei nautæ faciles,& citò fuerint ab eo persuasi. Postquàm autem iam martyr quoquè adfuit ipse cum militibus,& nauem sunt ingressi,& distabant à terra circa ducenta stadia,videns Agathangelus milites quidem & inter se & circa nauem esse occupatos, solum verò sacrum Clementem seorsùm Deum orare,à nemine visus nec animaduersus prope eum accedit:cumq; eius pedes præhendisset,ei in memoriam reuocat eius,quæ in custodia facta est,confessionis & dati baptismatis.Deindè etiam narrat,quomodò è cęde effugerit,& quemadmodùm priùs sciuerit nauigium, & quẽadmodùm sit ingressus,& quẽadmodùm ea delituerit. Martyr autem (quomodò enim par est eum fuisse affectum,cùm agnouit Agathangelum?erat enim primus ex ijs, qui tunc ab eo fuère baptizati)salutabat,amplectebatur,benignè eum alloquebatur,apertè prę se ferebat, se viscera habere refecta gaudio.Deindè etiã cœpit precari vehemẽtiùs,partìm quidẽ gratias agẽs pro Agathangelo,& verba q̃ animi lętitiã significabãt offerẽs:partìm aũt Deum quoquè inuocans,vt illi ferret auxilium,& rogans,vt is esset sibi socius cõfessionis.

Agathangelus cũ martyre proficiscitur.

sionis. Ago tibi gratias, Domine Iesu Christe, dicens, qui mihi es, sola & vnica consolatio & auxilium, quòd me neque in terra, neque in mari relinquas à tuo desertū auxilio, sed me per totam viam defenderis & deduxeris, & meum labore defessum animum recreaueris eo, quē scis modo, eius consolator effectus. Eccè enim nunc quoq; in mari in Agathangelo bono meo fratre mihi es cognitus, qui vel mihi ex ipso nomine tuum spondet auxilium, vt qui Agathangelus, i. bonorum nuncius, & sit & dicatur. Sed ei quoquè concede ô rex Christe, vt ad finem tuam deducat voluntatem, & glorifica ipsum tua confessione, vt tu quoquè rursùs in ipso glorificeris.

Ille ergò cum Agathangelo sic diù noctuq; precabatur, cibum quidem non sumēs. nam ne minimum quidem eis cibi vsquàm aderat, vt cuius Clemens nullam curā gessisset omninò: viuum autem panem in corde & viuam illam aquam habentes, quibus obscurè alebantur & potabantur. Diuturnæ ergò illorum, vt videbatur, inediç misertimilites, motiq; animo, benigneq; & humanè in eos affecti, eos cibis volebant impertiri. Illi autem laudabant quidem bonum militum animum, cibum verò non accipiebant, dicentes se eum desupèr à Deo accipere. Quod autem illi dicebant, Deus effectum reddidit, & circa primam noctis custodiam, cæleste alimentum iustis suppeditabatur, & pane angelorum nutriebantur homines. Multi verò dies consumpti sunt ab eis in nauigando: & cùm Rhodum appulissent, alij quidem omnes è naui descenderunt ad quærendum commeatum: eis autem, qui relicti fuerant pro custodia sanctorum, instabant ipsi vehementer rogantes & orantes, vt liceret eis accedere ad ecclesiam Christianorum, & esse intemeratorum participes sacramentorum. Atq; tunc quidem dies celebrabatur Dominicus, & quicunque erant in insula Christiani, pauci autē erant, ad templum concurrebant. Ex his verò cùm quidam accuratè didicisset, quomodò se haberēt res sanctorum, Antistiti Rhodi omnia significat. Episcopo nomen erat Photinus. Ille autem nihil ampliùs cunctatus, cùm statim accepisset multos ex ijs, qui aderant, Christianis, venit ad litus, ad quod appulerat nauis, in qua erāt sancti, & custodes vehementer orauit, vt martyres soluerentur à vinculis, & eis permitteretur venire in ecclesiam.

Cùm illi autem cessissent precibus, cum multis hymnis, quibus Deo aguntur gratiæ, in ecclesiam deducuntur martyres, & consequenter sacro libro proposito, admirabiliter & præter opinionem declarauit vox Euangeliorum illa, quæ & tempus decebant, & sanctis conueniebant. Quænam autem ea sunt? Nolite timere eos, qui corpus occidunt, animam autem non possunt occidere. Hoc velutì quandam diuinam dulcedinem sanctorum instillauit animis, oculosq; simul & manus statìm ad cælos tollētes, præ gaudio orabant lachrymātes. Aedificatio autem in fide fuit res ea ijs, qui aderant, omnesq; eos intuentes, ipsi quoq; apertè emittebāt lachrymas. Deindè pius ille & Dei amans Episcopus rogabat Clementem sanctissimum, vt sanctæ oblationis peragerет mysteria. Quæ quidem cùm de more ab eo peragerentur, & omnes in cōtritione cordis, velutì nuda & aperta anima, eis attenderēt, vident multi ex ijs, qui aderāt, quicunq; scilicet erant digni talia intueri, stupendum ô Domine & mirabile spectaculum, lucis quidem carbonem maximum, in intemerata & mystica mēsa propositū, candidatorum autem multitudinem in aëre superuolātem. Atq; illi quidem cùm visionem ferre non potuissent, & humì pronos seipsos deiecissent, iacebāt, vt qui eum, qui ex ijs procedebat, splendorem contrà non possent omninò adspicere. Cùm autē fama breuì totam peruasisset ciuitatem, multi etiam ex infidelibus publicè concurrebant: & maximè quicunq; aliquos ex filijs, cognatis vel domesticis habebant laborantes aliquibus morbis immedicabilibus, frequentes concurrebant, secum ægrotos adducentes: & alios quidem ad pedes martyrum proijcientes, alios autem ad beatarum manuum contactum adducentes, eos statìm videbant à morbis expurgatos. Multorum quoquè gētilium curatæ sunt animæ, & sanationis ipsorum miraculo deducti sunt ad veritatem.

Hæc milites obstupefecerunt, & cùm viderent ciuitatis magnum in Clementē desiderium, & timerent deindè, nè in eos aliquid innouaretur, & martyr ex eorum manibus effugeret, ei vincula rursùs immittunt, & ad nauem abducunt, illi malè faciēdi sumentes occasionem ex insigni eius virtute. Præcessit aūt Agathangelus, & primus nauem ascendit, vt qui esset primus viam initurus martyrij. Cùm eis itaque ventus successisset

Noctù diuq; precantur martyres.

Cibum accipiūt cęlitùs.

Matth. 10.

Clemēs missę sacrificiū offert.

Visio mirabilis.

Multi ęgri sanantur.

succeſſiſſet ſecundus, Aegeum mare tranſmittunt: & cùm appuliſſent Nicomediam, deducuntur ſtatìm ad Maximianum. Ille autem cùm accepiſſet literas Imperatoris, & multa quidem etiam ex ipſis didiciſſet, ea verò vidiſſet cõgruere literis, nempe adſpectum, qui quam profitebatur virtutem conſeruaret, faciem liberalẽ, morum libertatem, nihil ſeruile, humile & abiectum, neq; quòd facilè poſſet in aliam traduci ſententiam. Hæc cùm vidiſſet Maximianus, vt qui in iudicandis illis multùm valeret, ſibi ſtatìm interdicit eius examinationem, & quaſdam bellicas cauſatus occupationes, pfecto Agrippino committit Clementis cognitionem. Ille verò cùm eum ſtatìm ſiſti curâſſet, hoc ante alia interrogat, an ipſe eſſet ille Clemens, qui vulgò ità iactabatur. Cùm is autẽ ſe eſſe reſpondiſſet, & Chriſti ſeruũ prætereà adiecisſet, ira motus Agrippinus, iuſſit militibus, vt ei in facie colaphum impingerent, dictitantes, ſe ſeruum Imperatorum, non autem Chriſti, vocaret. Martyr autem, Vtinàm, inquit, & Domini & Imperatores veſtri, vocati eſſent Chriſti ſerui, & aliȩ quoq; oẽs gẽtes eis ſeruirẽt & parẽrẽt: & nõ eis potiùs improbè imperaret impietas, & ſtultè nos vincere cõtenderẽt.

Siſtitur pſidi Agrippino.

Hæc cùm velutì flamma quædam incidiſſent in animum Agrippini, magìs accẽderunt fornacem inſaniæ, & Clementi quidem nihil reſpondit, vt qui oſtenderet conceptam in eum iram eſſe maiorem, quàm vt minis eam ſignificaret. Ad Agathangelũ autem adſpiciẽs, Tu verò quis es, inquit. Neq; enim contineris in literis Diocletiani. Ille autem cùm viſum ſuum diuiſiſſet, & ſimul in cælũ & ad Clementẽ ſuſtuliſſet oculos, (vtrinq; enim ad ſe venturum ſperabat auxilium) Ego quoq;, inquit, ſum Chriſtianus, per ſeruum Chriſti Clementem hanc beatã nactus appellationem. Tunc Agrippinus iubet Clementem quidem in altum ſublatum cædi ac mutilari: Agathangelum autem boum neruis à lictoribus crudeliſſimè verberari. Quoniam verò magnus Clemens eiuſmodi tormentum tam magno & excelſo animo ferebat, & tantum aberat, vt plagarum vel modicam vllam duceret rationem, vt pro ſe & pro Agathangelo aſſiduè oraret. Præfectus hæc parua eſſe arbitratus, & quæ animum non attingerent, in quo hoc adeò fixum & firmum inſederat, nè ad contrariam traduceretur ſentẽtiam, vtrunq; quidem relaxauit à caſtigatione, & tradidit in cuſtodiam: ſequenti autem die iubet theatrum parari & beſtias, & numero multas, & genere diuerſas, & crudelitate inſignes. Atq; ſancti quidem relicti in carcere, vehementiùs & intenſiùs vigilantes, vacabant orationi: Angeli autem ad eos deſupèr aduolantes, præparabant & confirmabant ad martyrium. Quicunq; verò alij propter alias etiam cauſas habitabant in carcere, cùm eorum intenſam vidiſſent orationem, & deindè etiam ſenſiſſent aduentum angelorum, & illa admirabili obſtupefacti eſſent conſolatione, diuino quodam ardore eorum incitatis animis, procidunt ad pedes ſanctorum, & rogant vt ipſi quoq; veniant ad Chriſti cognitionem, & nè reputentur indigni, qui illum confiteantur. Illi autem cum eis ad mediam vſq; noctem diſſerentes, ſuadentes, admonentes, docẽtes, non priùs deſtiterunt, quàm eos in vera fide inſtituerint, & diuino baptiſmo obſignauerint. Deindè cùm magnus Clemens ſola oratione eis carceris totam aperuiſſet ianuam, illos quidem lætus lætos dimiſit: ipſe autem ſolus cum Agathangelo manſit in cuſtodia.

Cruciantur martyres.

Oratiõe patefacit vinctis carcerẽ.

Hoc Agrippinum valdè magno ciet furore, & cùm eos deduxiſſet in theatrum, & ipſe priùs more leonis in ſanctos rugijſſet, deindè in eos quoquè leones & multas alias beſtias iubet immitti. Illi autem immiſſi, nihil quidem mali ſanctis omninò faciebant: ſed blandis potiùs & benignis eos intuebantur oculis, & nunc quidem eorum pedes hilariter lingebant: nunc autem in eos etiam placidè inſiliebant, non diſſimiliter facientes ijs, quæ canes ſępè faciunt ſuis dominis, qui poſt longum tẽpus redeunt. Atq; ſanctis quidem beſtiæ nihil mali faciebant: Agrippini verò animũ valdè percellebant, qui erat de tota re mirandum in modum perplexus & animi dubius, &, vt dicitur, ea aggrederetur, quæ non poſſent effici: quanquàm erroris tenebræ vſqueadeò craſſæ eum detinebant, vt nec, cùm ea quidem vidiſſet, intelligeret, & nec beſtiarum ſaltem reuereretur illam ſupra naturam naturæ mutationem. Sanctis autem ea res fuit cauſa Deũ glorificandi, & orantes dicebant: Gloria tibi Chriſte, quòd ferę quoq; ſint nos admirabiliter & præter opinionem reueritæ, & cõfirmâſti quæ dicta ſunt per tuum Danielem prophetam. Eccè enim & leones & multæ inmanes ferę in nos ſunt immiſſæ, ſed tu omninò fuiſti nobiſcum, qui es etiam Deus Danielis.

Ferę blandiuntur martyribus.

Dan. 6. 14.

Deindè

Deindè verè agrestis Agrippinus, cùm nihil, vt priùs diximus, esset mutatus: sed eius, quod admirabiliter fecissent bestiæ & prçter opinionem, earum mansuetudinem dixisset esse causam, iubet subulas valdè candentes, eis per medios vtriusque manûs digitos, ad ipsas vsq; vlnas infigi. Atq; illç quidem, vt ille iusserat, athletis adactæ, theatro acerbum præbuêre spectaculum, vt multi ne liberè quidem intueri possent, sed propter tristitiam eius, quod cernebatur, humanis & clementibus conniuerēt oculis effecêre. Cùm primùm enim ferrum carnes attigisset, illæ quidem velutì quendā primùm grauem sibilum emisêre: deindè purpurea quædam pinguedo illinc descendens cum sanguine, videbatur vim ignis extinguere, nidoreq; & fumo implebat aërē. Atq; illi quidem, qui aderant, eius quod fiebat çgrè ferentes acerbitatem, & animi perturbationem apertè ostendebant, & vt viri dimitterentur, clamabāt. Agrippinus autem magis accensus, & propter furorem impos mentis, iubet alias subulas & ipsas quoq; vehementer accensas sub eorum axillis vsq; ad humeros transfigi: quod quidem eis quoq; magìs auxit dolorem, & eis sensum longè immisit acriorem. Populus itaq; non ferens tam inhumanum spectaculum, sed partìm quidem grauiter ferens magistratûs sçuitiam: partìm autem iudicans admirabile id, quod factum fuerat, quemadmodùm Martyres tantis restiterint insultibus, & nō vnà cum eis protinùs quoq; animas emiserint, iecerunt quidem vndiq; lapides in Magistratum: magnus autem est Deus Christianorum, voce quàm potuerunt clarissima clamauerunt. Cùm magnus itaq;, vt est consentaneum, exortus esset tumultus, & præfectus suæ saluti fuga cōsuluisset, liberè & securè Martyres in montē Pyramin ascenderunt, in quo & sacrificia fiebant à gentilibus, & deorum apud eos insignium occultabantur simulacra.

Acerbissimi cruciatus.

Item alij acriores.

Populus iacit lapides in tyrannū.

Sed ne sic quidem irasci desijt Agrippinus: sed cùm per suos satellites eos multos dies diligenter quæsijsset, vix tandèm inuenit sanctos: & cùm sequenti die iussisset per præconem conuenire in montem omnes, qui erant initiati dijs & dæmonibus, ipse quoq; in eo præsidet in alto tribunali; & cùm sanctos in medium produxisset, Cur, inquit, vestris prçstigijs & incantationibus in populo seditionem excitâstis: vt manus autem in nos tollerent, & ad deos negandos & maledictis insectandos procederent, persuasistis? Martyres verò, A nobis quidē, dixerunt, ô præfecte, nihil factum est, quo moueretur & ad seditionem concitaretur populus: sed vel nobis silentibus verus eis ex ipsa veritate cognitus est Dominus, & cum magna, vt ipse nôsti, voce viuum solum Deum prædicauerunt. Tu autem si aliquod rursùs nobis velis propter ipsum inferre supplicium, infer non differens. potest enim is ab eo quoquè nos liberarē, & à vestris manibus eripere. Sic à Martyrum anima & sententia turpiter victus Agrippinus, corpora saltem studebat superare: cumq; eos extendisset in petra, quæ erat super verticē montis, & crassissimis lignis ossa eorum confregisset, & carnes, proh dolor, conscidisset, deindè inijcit in saccos, & eis maximis alligatis lapidibus, p latera montis deijcit vehementissimè. Atq; eorum quidem, qui aderant, nullus erat cui non esset persuasum, statim morituros martyres, illo vehemētissimo impetu discerptos & distractos. Illi autem cùm ferrentur tam celeriter, ne ad extremum quidem montis lateris constiterunt: sed cum ab ipso quoq; litore decidissent, dilapsi sunt in profundum maris.

Nota tyrāni atrocitatem

Illic itaq; stabant ex pijs aliquot ad Martyrum venandas reliquias, vt si ex eis aliqd à mari eijceretur, id tollerent. Cùm illic ergò satìs diù permansissent, vident saccos è profundo redditos, & sensìm aquis supernatantes. Cùm ergò nauem ascendissent, & prope saccos fuissent, viuentes (ô tua Christe rex potentia) Martyres suscipiunt, ne paruum quidē illarum plagarum vestigium adhuc in se habentes. Media autem nocte magna quoq; lux sanctos è cælo circunfulsit, & angeli apertè manum eis prębuêre: & cùm in terram eduxissent, eos cælesti alimento impertiêrunt, & malis assiduis deiectā eorum virtutem recreârunt. Deindè cùm sic sancti in mediam accessissent ciuitatem, & alijs sanctis Dei narrabant magnalia, & ipsi manus in cælos extollentes, ei gratias egerunt vehementiùs. Eorum autem in ciuitatem aduentus accessio in transitu, fuerunt duo quidam cæci, stantes in quadam porticu, & alius, cui erant manus torpefactæ, & alius rursùs, cui corpus laborabat paralysi, qui ex beatarum illarum manuum solo contactu, sine labore & mercede inuenerunt curationem. Multi quoq; alij, qui varijs morbis laborabant, cùm ad eum confluxissent, eandem quam illi fidem afferentes, eandem quoquè consecuti fuêre curationem.

O miram Christi potentiam.

Cùm ergò hæc quoquè didiciſſet præfectus,& ipſa cognouiſſet experientia,ſe non
modò nihil proficere,dum puniret martyres,ſed ſuam potiùs lædere religionem, vt
qui multos videret ex gentilibus,ijs quæ præter opinionem ab ipſis fiebãt miraculis,
transfugere ad pietatem,non audet quidem ipſe ampliùs certamen ſuſcipere, ſed de
eis ad Maximianum refert Imperatorem,qui procùl à Nicomedia cum toto verſaba-
tur exercitu: cumque alia ſingulatìm retuliſſet, & quòd orti quidẽ eſſent in regione
Galatarum,patria autem Ancyranorum,cùm eas accepiſſet Maximianus, & legiſſet
ea quæ continebantur,eum veretur rursùs examinare,hoc prętextu rem volens cui-
tare. Nam cùm eos Ancyræ eſſe ortos literæ ſignificarent, illuc ſanctos ad quendam
Ducem tranſmittit,nomine Curicium,dicens: Aequum eſt,vt quæ genuit,eos & ha-
beat,& alat,& puniat. Tantum ſolertia & ſapientia & excogitãdi facilitate valet Dei
prouidentia,& in rebus dubijs exitum tam facilè inuenit,& Clemens,qui tantũ terrę
& maris obiërat, & tandiù fuerat peregrinatus,in chariſſimã & iucundiſſimam, ſicut
optabat,patriam reuertitur: Quam cùm læto & alacri animo eſſet ingreſſus, Gloria
tibi Domine Ieſu Chriſte Deus, dicebat, quòd meas preces exaudiëris, patriæq́ue &
meorũ maiorum ſepulcris me cum pulchra reddideris acceſſione, cum ſocio, inquã,
certaminis Agathangelo: vt vbì natus ſum,illic etiam decedam. Deindè ad Curicium
Siſtũtur Curicio duci. præſidentem in quodam loco,qui vocabatur Cryptos,i. occultus,vbì etiã parua quę-
dam ædificata fuerat eccleſia, viri ſiſtuntur egregij. Ille autẽ conans eos inducere, &
ad ſe pellicere ingenij acumine & ſolertia,eos ità eſt allocutus ſtatìm in principio:
Vide ſibilos tartarei ſerpentis. Cùm accuratè,ô viri,de vobis didicerim,& quantũ terræ obiëritis,& quot & quan
ta ſubiëritis pericula,& quot mortis genera vobis intentata effugeritis, ipſe quoquè
animo afficior,& vel eorum ſola frangor auditione, & efficior vobis quodammodò
ſocius calamitatum:& ideò illa magiſtratûs depoſita ſeueritate,tam benignè vobiſcũ
& placidè colloquor. Videris enim mihi omninò,ô Clemens maxime & admirabilis,
eò quòd ex hac præſtantiſſima natus ſis ciuitate,in eaq́; creueris & doctus ſis & edu-
catus, ea de cauſa ne pius quidem in deos in alia videri voluiſſe ciuitate,niſì priùs in
tuã rediſſes patriam,pro alia,vt videtur,remuneratione hoc illi reſeruans. Sunt ergò
nunc à te ciuitati & nobis agendæ gratiæ. Te autem conſequatur præclarus quoquè
Agathangelus. Nolite ergò differre, ſed dijs de more ſacrificate. Sancti verò, Quo-
modò,dixerunt,fueris nobis ſocius afflictionum,quibus ſunt voluptati afflictiones?
Lætamur enim his perpeſſionibus,& eò magìs,quòd nõ talia pati, perpeſſionem eſſe
ducimus & calamitatem: ſicut etiam perpetuam rursùs beatitudinem, ſi in præſenti
Chriſti fide & in hac conſummemur confeſſione. Quòd ſi oportet nos eſſe inter nos
ſocios calamitatum,oportet nos veſtrorúm potiùs malorum miſereri,qui verũ Deũ
ignorantes,nullo ſenſu præditis,proh dolor,ſimulacris & ſurdis miſerè eſtis dediti.

His grauiter efferatus Curicius, Quòniam,inquit,vt videtur,malarum eſtis partiũ,
& vt videtur,lætamini dum cruciamini,ego quæ ſunt vobis cordi,prębebo liberaliter
& magnificè. Cùm itaq; ſtatìm ferrum vehementer accendiſſet,vt etiam ignis ſcintil-
Noua ſupplicia,eaq́; horrenda. las vndequaquàm emitteret,eum ſubijcit axillis magni Clementis: & deindè cùm la-
teribus vlnas fortiter alligâſſet, vt dolorẽ ſentiret acerbiorem, lignum magnitudine
ei æquale figit in terram: & Clementem quidem iubet rectum in eo alligari: Cùm
Agathangelum autem ſublimem ſuſtuliſſet, & lictores circa eum omni ex parte ſta-
tuiſſet,eorum latera & tibias ſimul cædebat. Interìm autem eos velutì ſubſannãs, in-
terrogabat an ſentirent ſupplicia. Cui magnus Clemens illud Pauli in tẽpore reſpon
2. Cor. 4. dit: Quantùm externus homo noſter corrumpitur,dicens, tantùm internus renoua-
tur. Dux itaq; ſummam illius tolerantiam contendens rursùs ſummis ſuperare ſup-
O immanitatem. plicijs,ferream quoq; galeam,cùm eam quantùm potuiſſet accendiſſet,ferens poſuit
ſupra caput martyris:& ſtatìm fumus quidem mittebatur per os,per nares,per aures.
Cùm ille autem profundè ingemuiſſet,& Deum inuocâſſet,O aqua, inquit, viua, im-
ber noſtræ ſalutis,ipſe,inquit,tuum inſtilla mihi rorem. Nos quidẽ priùs ex aqua edu-
xiſti,& nunc ex igne educ in refrigerium. Hæc dixit,& paulatìm frigida euaſit illa ma-
china,& defeſſi ſunt,qui ipſum cædebant Agathangelum. Quod quidem cùm dux vi-
diſſet,eum inuaſit tremor & admiratio:& ſtatìm iuſſit ſanctos abduci in carcerẽ, ino-
piam conſilij tegens prætextu miſericordiæ.

Sapiens autem Sophia, quæ, vt diximus, eius erat & mater & inſtitutrix, & bono
Clementi

Clementi effecta erat omnia, cùm post longum tempus eum vidisset sic redijsse cum ornatu confessionis & splendida stola martyrij, & rursùs in patria euasisse clariorem accessione periculorum, habebat cor plenum lætitia, & sperabat se mox visuram coronas, quæ desupèr mitterentur. Noctù autem veniens in carcerem, complexa Clementem, & præ gaudio in eum emittens lachrymas, os, manus, lachrymas, & omnia deniquè illius membra germanè & suauiter deosculabatur. Deindè quomodò illinc nauigauerit, quibusnam traditus fuerit, & quænam interìm sustinuerit, & quẽadmodùm tanto tẽpore decertauerit, & quisnam sit, qui cum eo sub hoc duce decertauit, & cum eo rursùs est inclusus, singula apertè interrogauit. Postq̃ verò magnus Clemens singulatìm omnia, quomodò se haberent, exposuit, cùm eorum abstersisset sanguinẽ, & mundis linteis mundâsset vulnera, eis apponit alimenta, quibus sciebat Clementem nutriri ab ineunte ætate. Cùm interìm autem considerâsset Curicius, quòd nihil ab eo posset eiusmodi excogitari ad supplicium, vt virorũ tantam superaret tolerantiam, Vicario cuidam, cui tunc Amesenorum data erat administratio: erat autẽ ei nomen Domitius, de eis mandat cognitionem. Cùm verò ad eum deducerentur martyres, quæ filiorum aut Martyrum potiùs amore tenebatur, ab eis abesse non potuit, sed prompto & alacri animo sequebatur cum ijs, qui ab ea alebãtur, pueris: quos quidem, vt priùs diximus, ei Clemens adsciuerat.

Cùm autem ad Maximianum statìm esset relatum de pueris, iubet, vt si voluërint quidem discedere à Clemente, eis permittat domũ redire. Sin verò ab eo non facilè recedant, vt eos morti dedat. Cùm hæc ergò in pueros lata esset sententia, eos apprehendentes milites, conabantur eos per vim auellere à Martyre. Cùm ab eo autẽ disiungi non sustinêrent, ipsos se humì deijcientes, & ambabus manibus pedes illius amplectentes, non priùs dimiserunt, quàm vnusquisq; eorum ense vitæ finem acceperit, cùm constantiam & prudentiam supra ætatem ostendissent, & apertè monstrâssent, perfectum hoc donum descendisse desupèr à patre luminum, boni animi & instituti munificentissimam remunerationem. Atque locus quidem, cui puerorum corpora sorte obtigerunt, appellabatur campus. Pia autem Sophia, propter summam suam in eos beneuolentiam, gerebat etiam curam mortuorum corporum, nec se dignum esse existimabat, si ea humì videret iacentia: sed vel inuita à magno Clemente disiuncta est & diuino Agathangelo, cũ eis priùs vale fecisset, & dixisset quòd si Deus daret, ad eos rursùs rediret. Quamobrem cùm illa puerorum corpora manibus sanctis sanctè humo texisset, illa quidem læta domum est reuersa. *Pueri aliq̃t necantur.*

Martyres verò cùm ad Amesenorum peruenissent ciuitatem, & genua in terram aliquandiù inclinant, & cùm vt Deus eis rursùs adesset ad auxilium, cum calidis inuocâssent lachrymis, à militibus adducuntur ad Domitium. Sed ille cùm esset occupatus in examinandis alijs Christianis, eos in diem sequentẽ reseruat certis tribunalibus & supplicijs, dicens non esse honestum, vt de eis cognitionem alijs adiungeret. Ad eum ergò adducuntur die sequẽti cum generoso & excelso animo, & qui erat expers omnis timoris: qui tantum abest, vt si quid graue paterentur, cederent & pietatẽ proderent, vt etiam ipsum iudicem magnus Clemens conatus sit in suam traducere sententiam, docens de bonis futuris & de vita immortali, quæ expectãt, qui pati propter Christum constituerunt. propter quem nos quoquè, præsentia, dicebat, supplicia lubenter sustinemus: & adhuc his plures afficiens admonitiones, & eius aures implẽs doctrina iucundissima, adeò vt ipse quoquè Agathangelus repletus voluptate, procideritad eius pedes, & cùm illinc deindè surrexisset, eum sit complexus, & suaue illud os ardenter deosculatus. Sed Domitius, vt est in prouerbio, erat asinus ad lyram in audiendo: & nec pauca quidem intelligebat ex eis, quæ ab eo dicta fuerant, sed cùm ab errore totus detineretur, arma capit contra Martyres, existimãs fore, vt eos à pietate traduceret. Certè & eos à se inuicèm separat, vt etiam sic in eos incideret imbecilliores, & singulos seorsùm ducit ad examinationem. Sed totũ euenit contrarium. Nam cùm disiuncti essent corpore, erant omninò colligati spiritu, & reuerentes eas, quæ erant inter se inuicèm factæ conuentiones & confessionẽ, sic seipsos effecerunt magis generosi & magis excelsi animi, eam, quæ erat à se inuicèm, incitationem à se contendens vterq; accipere.

Impius ergò ille iudex, cùm eos ab initio punire statuisset, cisterna quadã calce impleta, *Merguntur martyres in calcem.*

pleta, sanctos in ipsa defodit. Deindè cùm propè statuisset milites, iussit vt eos diligẽter seruarent: nè forte, inquit, Christiani eos noctù suffurentur. Et hęc quidẽ ille stultus, & verè stulta aggrediens, vt nouit Deus. Quomodò enim fornax, quæ olim tres suscepit pueros, nullo eos dolore nec vlla affecit molestia, & vt dicã cum diuina scriptura, ne vnũ quidẽ eorum pilum læsit: ità etiã in his factum est. Nam cùm hora secũda iacti essent in calcem, toto die (erat autem parasceue) steterunt nullo malo affecti, Deum laudantes: vesperè verò & lux eis desupèr emicuit, & per totã noctem eos circunfulsit. Miraculum autem fructus quoq; est consecutus. Duo enim ex militibus, q̃bus erat eorum demandata custodia, hunc splendorem mirati & hanc alacritatem, & lubenter in calcem insiluerunt, & Christianos se esse confessi sunt. Cùm verò iam dies appareret, eos esse mortuos existimans Vicarius, q̃ erat impietate mortuus, iubet eorum corpora eijci è cisterna. Et cùm accessissent ij, quibus erat eorum commissa custodia, vident eos, & milites qui ad eos transfugerant, nihil quidem graue sustinuisse: sed habere diuinam quandam gratiam in suo vultu efflorescentem, & è facie dulcem quendam radiũ emittere. Cùm eos ergò è cisterna extraxissent, de militibus Vicario renunciãt, (erant autem eorum nomina Phengon & Eucarpus) & illo iubente, protinùs fuêre crucifixi, clara quoquè ipsi luce confessionis habentes oculos illuminatos, & iam remunerationum fruentes prooemijs.

Dan. 3.

Duo milites credunt. & crucifiguni.

Clemens verò & Agathangelus adhuc currebant in stadio martyrij: Vicarius autẽ studebat eis quoquè vitam præsentem adimere, vt qui nec videret eos persuaderi bonorum promissionibus, nec omninò malorũ cedere insultibus, plures adhuc & præclariores volens eis coronas cõtexi. Dehinc certè Vicarius iussit duo lora excindi ex tergis vniuscuiusq;: deindè autẽ ipsos quoq; verberari virgis toto corpore vehementissimè. Illi verò cùm etiam eis carnes conscinderentur, & ossa cõtererentur, fortiter tamen & constanter sustinebant præsentia, tanquàm ad impatibilem iam traducti naturam, & nullã sentientes necessitatem corporis. Præclarus aũt Clemens tales quoq; voces ad Deum loquebatur, dicens: Domine Iesu Christe, qui quidquid spirat, è luto proprijs fabricatus es manibus, & homini neruos & ossa & aliam construxisti figurã: qui etiam nos sæpè contritos confirmâsti, & concidentes stabilijsti, afflictosq; & prostratos erexisti, ipse ossa quoq; nostra nunc contrita erige, & tua imple exultatione. Ipse enim es ô rex inuicte, qui in nobis hoc certamen decertas: vt per nostram imbecillitatem tua apertiùs ostendatur potentia. Quomodò enim hoc corpus, in quod cadit interitus, tales vicerit perpessiones? Ità magnus Clemens cum Deo loquebatur. Vicarius aũt videns eos superare præsentia, ad alium modũ processit supplicij: & cùm duos ferreos candefecisset grabatos, facit vt in altero eorũ alter recũbat. Cùm verò multum ignis inferiùs substrauisset, oleum & ignem & picem & sulfur infundit. Cùm multus ergò, vt est consentaneum, fumus & flamma sublati essent in magnã partem aëris, ij quidem, qui circunsistebant, quinetiam ipse quoquè cum eis magistratus, id quod erat rei & naturæ consequens, credebãt oẽs, sanctos esse mortuos. Significabat aũt iam lictoribus quoq; Vicarius, vt rogo extincto, corpora sanctorum iacerent in fluuium. Eos verò inuaserat quidã dulcis somnus & inexplicabilis. In somno aũt visio quoq; accedebat. Visio verò erat ipse agonotheta Christus, qui cum exercitu angelorum apparuit, & dixit: Nolite timere. ego enim sum vobiscum. Illi ergò cùm ab hoc diuino somno essent expergefacti, communicabant sibi inuicèm visionem, tanquàm in herba molli & odorifera, non in media autem flamma, iacentes.

Nota truculentũ tyrannum.

Christus eis apparet.

Cùm eos verò Domitius vidisset ità admirabiliter & præter opinionem ignẽ superauisse, nec sciret deincèps quidnam eis faceret, remittit eos ad Maximianum, qui tũc ex Tarso reuertebatur Ancyrã. Cùm sancti ergò sub militibus cum multis quoq; alijs Christianis essent iter ingressi, quoniã & vitæ longitudine defessa erant corpora, & alioquì via, qua erant transituri, erat admodùm deserta & planè aquæ expers, sitis eos vrebat vehementissimè. Ea cùm videret grauiter premi eos, qui vnà iter ingrediebantur, & mox esse defecturos, ad preces cum genibus ipsum cor quoq; inclinantes, Domine Iesu Christe Deus noster, dicebant, qui etiã priùs aquas maris, tanquàm murum firmas effecisti & stabiles, & aquã rursùs eduxisti è petra, ipse nunc quoquè super nos respice, respice, inquam, Rex. valdè enim ardet nostra anima, & currimus in siti æstûs in loco, qui est sine aquis. Te aũt volente, omninò & terra aqua, & rursùs aqua terra

Exod. 14. & 17.

terra fiet. Hæc & dicebant,& calidæ lachrymæ eis fluebant ex oculis. Cùm itaq; orâſſent,& protinùs in cælum ſuſpexiſſent,purum quoddam & perſpicuum fluentum ex illa arida & inculta terra emittitur. Ex quo cùm bibiſſent,eam quæ eos premebat ſitim ſedârunt.

Cùm huius autem rei fama etiam ad eos,qui procùl erant remoti, peruaſiſſet, ad ipſos confluebant qui circuncircà habitabāt, & magna hominū multitudo, qui multis & varijs morbis vexabantur,ad eos adducebatur. Manuum autem ſolus contactus fuit vnicuiq; morbi medicamentum. Beatiſſimus ergò Clemens(ad ipſum enim ſolū rurſùs reuertitur oratio)propter Chriſtum pati adeò ſitiebat, vt nec vitæ quidē ſuæ tempus oraret minui ſupplicijs,ſed eius ſepta extendi perpetuò, Domine,dicens,qui es ſolus rex ſeculorum,nè me abduxeris in dimidio dierum meorum,his quotidianis defeſſum periculis:ſed præbeas mihi peccatori per totam meam vitam omnia pati ꝓ tuo nomine & tua confeſſione,& vel ipſa tibi membra ſacrificare, vt ea rurſùs accipiam cum maiori ſplendore. Hæc ſimul àc precatus eſt,viſus eſt ſibi vocem audire ex alto,dicentem: Quæ petijſti Clemens,ea nunc tibi data ſunt. Te fortiter gere,& tuas vires confirma,& certaminis curſum conſtanter confice. Vniuerſum enim quod tibi reſtat vitæ tempus,cum ijs,quæ certādo iam à te ſunt peracta,numerabitur ad viginti & octo annos martyrij. Sic ergò egregius Clemens,cùm è cælo accepiſſet certum pignus martyrij,ad Ancyranorum ciuitatem rurſùs confidenter procedebat vnà cum Agathangelo. Qui eos autem abducebant milites,audientes Imperatorē adhuc verſari Tarſis oppido Ciliciæ,illuc ad eum ſanctos ducunt. Ille autem cùm eos ſtatìm ſiſti curâſſet, & id quod re vera erat celâſſet,ſimulata benignitate, humanè & placidè eos primùm conabatur inducere:

Nota patiēdi deſideriū

Idem habet Nicephor. Eccl. Hiſto. lib.7. ca.14.

Mihi videmini,dicens, ô viri, propterea in hodiernum vſque diem non induxiſſe in animum,vt omninò cederetis,ſed in eos potiùs,ad quos miſſi eſtis,immorigeri fuiſſe & contentioſi,vt ad nos vſque veniretis,& non priùs in alicuius alterius,quàm in ipſius Imperatoris oculis mutaremini. Scit enim ſæpè præſentia Imperatoris animū quoquè tranſmutare,& id quod eſt valdè inimicum,prouocare ad beneuolentiā. Eccè ergò noſtro adſpectu dignati eſtis in præſentia,propediem autē digni quoquè noſtra cenſebimini beneuolentia,ſi priùs deos vt ſeruatores & communes hominū curatores coluëritis. Præclari autem viri præclarè admodùm reſpondentes: Quòd ad tuam quidem potentiam,dixerunt,deducti ſimus,ô Imperator,ipſi quoquè lætamur: ſed vt qui pro tuo tribunali ſupplicio propter Chriſtum, non aliquo autē alio honore,digni ſimus cēſendi. Sic enim cū magna fidutia ſiſtemur ad illius terribile,& quod corrumpi minimè poteſt,tribunal:quam vt conſequaris, te quoquè rogamus ô Imperator. Ipſe enim eſt,per quem & reges verè regnant,& tyranni in terra dominatum obtinent. Ipſe enim eſt,qui & deſtruit omnem gentem, & Romanorum extollit imperium,& adhuc magìs extollet,& per ipſum omnibus dominabitur gentibus. Quod quidem Propheta quoquè appellat virgam ferream, Dedi tibi,dicens,gentes hæreditatem tuam,& poſſeſſionem tuam fines terræ. Paſces eos in virga ferrea. Porrò autē Imperatores quoquè,qui vos ſequētur,excitabit pios & veri Dei cultores. Nam hoc quoquè priùs elocutus eſt ſpiritus.

Pſalm.2.

His ergò vehementiùs commotus Maximianus, Quoſnam, inquit,ô vos, qui violenta eſtis morte perituri,legiſtis libros fatidicos,qui hęc fabulantur? Illi autem,Non fatidicos,ſed propheticos potiùs,dixerunt,ô Imperator, in quibus vtiquè hoc quoq; ſcriptū eſt: Exurgere faciet Deus in diebus nouiſſimis reges pios. Maximianus verò, dum ij hæc dicerent,interrumpens orationem,Quid verò,inquit, Non nos ij ſumus, qui in deos tanta pietate vtimur,vt eos quoquè qui eis non párent, vt nunc vos,malis afficiamus grauiſſimis? Quamobrem magnus Clemens,ſilente Agathangelo,Sed ô Imperator, inquit, ſi fuiſſet quidē aliqua mutatio impietatis, ex quo illud prædictū eſt propheticum,ea quæ à te dicta ſunt,aliquam haberent rationem. Cùm autem cultus ſimulacrorum in hodiernum vſq; diem abundet in orbe terrarum,clarum eſt, futurum omninò aliud tempus piorum Imperatorum. Cùm ex his ira, quæ cohiberi non poterat, eſſet incitatus Maximianus, loqui quidem deſijt:fornax verò, Chaldęorum fornace longè maior,ſanctis fuit accenſa. Sed eos quoquè in ipſam iniectos,diuina rore perfudit gratia:ſicut illic pueros,ſic hîc conſeruans Martyres. Atque totam

Iactantur in fornacē, ſed nihil lædūtur.

quidem noctē & diem eos fornax tenuit: illinc verò audiebatur quidam sonus festū celebrantium, suaueq; olens & dulcis fumus ex eo sursùm emittebatur.

Hæc significantur Maximiano. Ille autem, cùm iam flamma extabuisset, accedens, videt sanctos in ea saluos, ô miraculum, cùm flamma ne vel solum quidem eorum pilum læsisset: sed manus quidem haberent in cælum extensas, labra verò mouerent ad glorificationem. Quos cùm curâsset statìm ad suum tribunal sistendos, Vel in hoc, inquit, mihi saltem gratificemini, vt significetis quibusnā incantationibus igni vim adimitis. Illi autem, Non incantationibus, dixerunt, ô Imperator; sed sola eius, qui dixit, promissione: Etiamsi per ignem transeas, flamma non te comburet. Hæc ergò rursùs mordebant & malè habebant Imperatorem, & eos iussit trahi publicè, & conuelli à lictoribus, & extrema perpeti. Sed hæc quoquè illi malè cesserunt. Nam tūc quoquè multi ex infidelibus, videntes spiritus, qui non poterant redigi in seruitutē, & animū, qui deijci & deprimi non poterat, planeq; fiduciā spirabat & libertatem, & hoc quod est maximum, homines qui acerbè trahebantur & conuellebātur, & quid non graue patiebantur, & non solùm non cedebant, sed euaserant quodammodò robustiores & vegetiores, & pleni erant fidutia, & superabant ipsum Imperatorem. Hæc videntes, & patriam abiurabant religionem, & eis se adiungebant, & ei, qui ab ipsis prędicabatur, Christo.

Esa. 43. *Multi credunt in Christum.*

Cùm itaq; consilij inopia esset planè ex omni parte implicatus Maximianus, Martyres ità vt erant vinctos tradit in custodiam, cùm eos damnâsset quatuor annos habitare carcerem: si fortè, inquit, quod intercedit tempus, sit eorum solutarū constantiam, promptiq; & alacris animi hebetaturum vehementiā. Sed ea contrà atquè sperabat euenerunt. Bono enim & tranquillo animo fuerūt intereà, & cùm iam tempus adesset pręfinitum, perindè acsi fuissent inclusi herì & nudiustertiùs, acrem & vehementem seruabant zelum ad confessionem. Desiderium enim in Christum, & spes futurorum, efficiebant vt habitarent carcerem nō secùs, àc magnificas ædes & palatiū. Maximianus ergò cùm hæc quoquè didicisset, ipse quidem recusans ampliùs suscipere aduersùs eos certamina: deliberabat autem, ad quem eos decæterò transmitteret, prætextu quidem, quòd propter insignem impietatem ne Imperatoris quidem essent digni tribunali. Vera autem causa erat, quòd cùm eos inuenisset omnibus eos inducendi rationibus superiores, & neq; induci bonorum promissionibus, neq; flecti malorum insultibus, verebatur adhuc manus cum eis cōserere, generosum & qui deprimi non poterat eorum spiritum, eius deprimere gloriam & aliquid de magnitudine detrahere existimans.

4. annis sunt in carcere.

Ei autem sic deliberanti, aderant multi quoquè alij simul magistratus & præsides, qui ex multis conuenerant prouincijs. Inter quos erat etiam sacerdos, qui erat quidem principatu insignis, sed erat longè impietate insignior, & multos Christianos multis sæpè & varijs subiecerat supplicijs. Ei mandat Maximianus cognitionē de martyribus. Cùm autem persuadendi magna vi esset præditus, & ad alliciendas hominum mentes artifex egregius, & alioquì studeret ostendere, eos qui ipsum præcesserant, nō ex Martyrum animi magnitudine, sed ex sua potiùs simplicitate illis præbuisse victoriam, sedens in tribunali effecit, vt viri illi egregij coram se sisterētur, & variè cum eis decertare est aggressus: modò quidem lenitate & pecuniæ promissione: modò verò acerbitate & minis rerum malarum: nunc blanditijs, nunc indignatione, & partìm quidem asperarū rerum experientia, partìm autem ijs, quæ præcesserant adhibendo medicinam tanquàm ex pœnitentia. Cæterùm cùm primùm fecit vt sisterentur Martyres, Adeste, inquit, ad sacerdotem, quem nullus, inquit, effugit ex Christianis, qui Pontum habitant & Galatiam: sed multos quidem persuasos honoribus affeci & muneribus, & dijs, quod quidem est maximum, reconciliaui & effeci familiares: multos verò ex ijs, qui non paruērunt, ferro & igne consumpsi, & morti tradidi acerbissimæ. Cui quidem vos quoquè parentes, sacrificate, vt pro portione tot malorum, quæ tot annos patimini, vos bonis fruamini.

Ad hæc dixerunt sancti: Qui nos pro meritis est remuneraturus & honoraturus, est Christus, qui dona habet tam excellentia, vt ne cōdignæ quidem sint huius seculi passiones ad gloriam, quæ est in nobis ab ipso reuelanda. Propter quę sacerdos quoq; fecit similiter ijs, qui pcesserant, & eos iussit cædi in humeris, donèc eis ipsa ossa aperirentur.

Rom. 8.

rentur. Cùm autem Martyribus præsentia viderentur esse leuia, spina quoquè similiter cædebatur, donèc à præsentibus oculis vîsa est ossium compositio, & tota dimensa est compago vertebrarum. Sacerdos ergò tam miserè & tam miserabiliter victus est à Martyrum fortitudine. Quocircà quæ illos pati erat verisimile, ipse potiùs sustinebat. Nam ij quidem, cùm ille iussisset, suis pedibus redièrunt in carcerem: Ille autem cùm ex pudore & ægritudine quòd vinceretur, linqueretur animo, & multis portaretur manibus, turpiter recessit à Tyrannico tribunali. Rursùs crudelissimè cæduntur.

Interìm autem dum sancti irent in carcerem, carnes quæ eis decidebāt cum sanguine, effecerunt vt fideles vndiq; ad eas colligendas cōcurrerent, tanquàm ad quendam thesaurum bonorum. Quas quidem statìm cum ipso puluere tollentes sitientibus manibus, credebant se quandam benedictionem attrahere & gratiam. Postquàm verò sacerdos omni metu intentato, adhibitaque omni experientia, callidisque commentis artificijsque & præstigijs, nihil potuit efficere, sed vt dicitur, in cælum est iaculatus, & hæc resciuit Maximianus, & risum profudit in sacerdotem: Hic est sacerdos, inquit, qui decantatur ab omnibus. Maximus ergò quidā, qui ipse quoquè erat Dux, cùm esset apud Maximianum, & audiret quæ dicebantur, impletur quodam animi zelo aduersùs sanctos, & Rogo, inquit, ô Imperator, tuam potētiam, vt ij viri mihi quoquè tradantur in manus. In maximis enim dijs habeo fidutiam, quòd vel eis persuadebo, vt mutent omninò sententiam, vel eis malè vitam adimam. Quamobrem cùm annuisset Maximianus, octauus ipse suscipit Martyres, & nouum quid in ipsos machinatur, vt qui interiecto aliquo temporis interuallo cùm ipsis colloqueretur, & se sanctis verum & amicum dare fingeret consilium. Nam eos quidem primùm alloquitur, amicè sermocinans, & quæ iucunda & grata essent, cum eis disserens. Deincèps verò aliquot rursùs diebus interiectis, eos ad sermonem conferendum vocabat, eosque admonere & eis consulere, non autem eis omninò vim afferre, neque eos cogere videbatur.

Cùm verò sic multum temporis intercessisset, fraus Maximi apertè arguebatur, & aperiebatur causa illius fraudulentæ & simulatæ amicitiæ. Nam cùm sanctos aduocâsset, Saluete, inquit, ô homines, quos similiter amant dij immortales, & ambos habent loco germanorum filiorum. Sæpè enim mihi & responsa dederunt, & in somnis apparuerunt, iram in vos reprimentes, nulla quidem omninò alia de causa, nisi quòd expectant vestram spontè futuram mutationem, quæ quidē paulò pòst aderit, vt mihi certè præterita nocte magnus inter deos aperuit Dionysius, vt qui nobis mandauerit, dicens: Adduc viros. Eccè ergò & ara est parata, & parata sunt sacrificia: accedite, & sacrificate eorum beneuolentiæ. Ad hæc sancti respondentes: Falsum, ô Iudex, apertè dixisti & minimè probabiliter. Nam quæ interdiù tui tibi dij loquuntur, ea omninò noctù quoquè. Quisnam enim adest tibi Dionysius? Is enim est duplex, vt videmus: aut quemnam nominas ex his immortalem? æneúm ne, an lapideum? Nam si cum dicis, qui constat ex lapide, videbis paulò pòst hunc tibi deum immortalem vel confractum, vel iniectum in ædificium, vel exustum & in calcem transmutatum. Quòd si tecum disseruit æneus, is quoquè citò pulchrè fundetur in vasa, quæ deseruiunt ministerijs, quomodò vnumquodque eorum vsus exegerit. Cùm hæc sancti respondissent, & cognouisset Maximus nihil sibi aliud profuisse omninò simulationem illam & fictionem, quàm quòd suis dijs labem & maculam inusserit, personam deincèps exuens, apertè ostendit Maximum, & id quod erat, protinùs apparuit.

Iubet itaque obeliscos in extremo acutos, vnius pedis magnitudine, supernè habentes cuspides, defigi in terram, & beatum Clementem supinum acubus impositum, crassissimis lignis verberari vehementissimè: Agathangelo autem in caput infundi plumbum igne liquefactum. Cùm ergò iussus effectum celeriter accepisset, magnanimus quidem Clemēs, & in pectore supernè cædebatur, & eius terga infernè obeliscis transfigebantur. Sed ne sic quidem anima huic sancto discedebat à corpore. Verax eñ erat, qui fuerat pollicitus, tormenta eū non esse superatura, nec vllo supplicio vitam esse finiturū. Agathangelus verò ipse quoq; similiter admirabilem ostendit fortitudinem. Maximus itaq; hoc prēter opinionem miraculo obstupefactus cum ijs, qui circunstabant, propemodùm ne poterant quidem credere suis oculis, adeò inopinatum Alia adhibētur acerbissima supplicia.

& quod erat præter rationem, videntibus miraculum per pectus, cor & totum deinceps corpus, acuto ferro transfixum hominē, & prætereà supernè quoquè vehementer verberatum, non statìm emisisse animam, sed viuum adhuc esse & superstitem, & vi illi intolerabili sana mente resistere. Vix ergò tandèm cum detrahit ab obeliscis, nō secùs àc vestem vndiq; dilaceratam, & solo sermone persuadentem, se non esse mortuum. Martyr ergò ad Maximum protinùs adspiciēs, Modò, inquit, cognouistis, quēadmodùm non solùm nostrum corpus aduersùs vos decertat, sed Deū habet, qui per ipsum longè vestras superat insidias, qui etiam non sinit animam euolare è corpore, eam cohibens & continens arcano quodam consilio, & quæ dici non potest, prouidentia.

Cùm animum ergò omninò despondisset tyrannus, & nulla spe ampliùs teneretur, sacrum quidem Clementem, qui adhuc portabatur, cum Agathangelo includit in carcere. refert autem ipse quoquè singula Maximiano, quęnam aduersùs Martyres excogitauerit, & quemadmodùm inuenerit eos nec blanditijs vinci posse, nec tormentis, atque adeò ipsam quoquè ab eis superari naturā. Maximianus verò cùm similiter atquè ipse, nullam posset excogitare rationem, nedū viros persuadēdi egregios, sed nec eos quidem interimendi, iubet eos relinqui in carcere, nec vllam eorum omninò curam geri, donèc ipsi naturalem mortem sustinuissent. Viri autem impij, cùm eorum tam manifestam accepissent experientiam, (ô amentiam, ô crudelitatē) ne sic quidem poterant quiescere, sed etiam expectabant fore vt sic vincerent. Certè Aphrodisius quoquè nonus luctam aduersùs ipsos suscipit, genere quidem Persa, qui multa tormentorum genera sæpè excogitârat aduersùs Christianos. Erat autem hoc signum euidens, Maximianum eorum magnam habere rationem, & hoc sciebāt oēs, quòd qui eos potuisset persuadere, ei esset rem facturus gratissimam, & pro eo maximam accepturus remunerationem. Hic ergò cum fortè fuisset apud Maximianum, quo tempore de sanctis ei renunciabatur, petit in eos sibi dari potestatem, etiamsi, vt est in prouerbio, exuërit Sicyoniū. Cùm autem petijsset & accepisset, domi statìm apponit lautam & magnificam cœnam, & eos inuitat ad cōuiuium, vt eis labores sustinendo defessis, res iucundas præbendo gratificaretur, & eorum ad se animum leniter alliceret. Cùm verò, quæ eis coaluërat, & gratia erat, magìs amplecterentur abstinentiam, & adijcerent, Nos pane cælesti vescimur, quem qui comederit, non am- Iohan. 6. plius esuriet, sed viuet in æternum: illic enim est bonis cœna parata: cōtumeliam esse ratus Aphrodisius, & in eos commotus vehementiùs, illos quidem tradit in custodiam, dicens: Vestra ergò cœna erit mors cum dolore, quam quidem ego cràs vobis apponam magnificè.

Iubet autem postridiè afferri duos lapides molares: Vtrunq; verò eorum collo vtriusq; alligari, & sic eos lapidibus vndiq; appetitos, trahi per mediam ciuitatem, ijs, qui trahebant, hoc eis acclamantibus: Dijs paréte & Imperatoribus. Qui aliquid decernit præter nostram patriam religionem, fit obnoxius talibus supplicijs. Sed hoc quidem totum faciebat Aphrodisius, vt vel ingentes frangeret eorum spiritus, & efficeret vt cederent, se tam turpiter traduci non ferentes: vel in eos incitaret ciuitatē, & communiter concurrentes omnes, ipsos interimerent. Sed qui quę sunt profunda & occulta aperit, id euertit, quod is callidè cogitauerat. Nam & Martyres, gloriantes potiùs, quàm pudore affecti, circunducebantur, ciuitasq; confluens ad spectaculū, & Ethnici multi fidē amplectuntur. videns q̃ alacres & læti propter Christum obirent, & q̃ post tot & tanta supplicia valida essent eis corpora, maximas illas plagas, citò repellentia: eos velutì impatibiles existimantes & immortales, illi quoquè verum Deum confitebantur, & læti accedebant ad pietatem. Cùm sic ergò longè fuisset inferior Aphrodisius, hæc Maximiano quoquè significantur. Ille autem cùm spem omnem abiecisset mutationis, vtpotè q̃ fieri non posset, vt à sua sententia traducerentur Martyres, maximè cùm ex eo plures ad eorum traherentur pietatem, ad perpetuum eos cōdemnat carcerem, vt cùm cu- Damnantur martyres ad perpetuum carcerem. stodia, à qua nullo tempore egredi liceret, extabuissent, sic è vita excederent, Deo hoc eis prouidente, vt oratio Clemētis eum, quem ipse precatus fuerat, finem acciperet, & essent eis maiores martyrij remunerationes.

Cùm longo ergò tempore sic morati essent in custodia, multi alij ex pijs, q martyrium post eos inchoauerant, acceperunt ante ipsos consummationem. Qui autem Clemen-

Clementis & Agathãgeli, præclarorum athletarum pietatis, erant à Maximiano carceris constituti custodes, defessi diuturna illa carceris custodia, vix tandèm accedunt ad Maximinum, qui tunc susceperat imperium, & rogant ecquid iubeat de ijs, quos multis annis tenent vinctos, qui Christianæ sunt religionis, qui difficiliter moriũtur, vel sunt potiùs immortales. Sic enim nominabant beatos, propterea quòd mala sustinuissent, quæ ferre non potest humana natura. Maximinus autẽ, cũ priùs suos deos multis insectatus fuisset maledictis, quòd nõ potuissent præsentem illis vitam adimere: deindè etiam quæsiuisset de ciuitate, in qua nati & ex qua profecti fuerant, & cuiusnam essent generis, cùm eos & Galatas esse intellexisset, & ex ciuitate Ancyrana, ad Lucium eos mittit præsidem. Is enim tunc ei præerat. Ità cognoscitur Dominus iudicia faciens, qui Martyres quoquè post tot & tanta pericula, ei rursùs, quæ eos tulerat, ijs quibus ipse nouit modis, restituit. Illi ergò cùm Tarsis egressi essent, alacri pede confecerunt viam, quæ fert in patriam. Cùm primùm autem viderunt Ancyram, sistuntur coram Præside Lucio. Ille verò cùm nec eis quidẽ priùs loquendi fecisset potestatem, tunc eos quidem validè includit in ligno, lapide vtriq; alligato, ità vt nec ipsi quidem possent omninò moueri, nec crura extendere.

Noua cruciamenta.

Sequenti autem die accersito Agathangelo, Scio, inquit, quòd nõ propter improbitatem, sed propter animi facilitatem, & morum simplicitatem, deceptus es à tuo familiari Clemente. Quocircà videris multis habere innatum nimium cõtendendi studium. Non est autem mirum, si mala consuetudo, quæ velutì morbus quidam tempore callum obduxit, mutauerit sententiam. Nam gutta quoquè aquæ assiduè distillans, petram quoquè scit cauare, vt dicitur. Sed hanc tuam ad morem gerendum facilitatẽ nobis quoquè aliquandò concede Agathangele, longè vtiliorem & iustiorem, & cõuenienter tuo nomini, sis nobis bonus nuncius, nuncians conuersionem propriam & pœnitentiam. Ad hæc Agathangelus, Mihi, inquit, hanc constantiam nec animi facilitas, nec improbitas. Sed quòd non improbitas quidem, ipse priùs es confessus. Quòd autem rursùs nec quibuslibet facilè parcam, hinc est apertũ. Quomodò enim tam multis restitissem Præsidibus, atq; adeò ipsi etiam Imperatori, qui cùm me & cũ Clemente & seorsùm rursùs accepissent, nullam non adhibuère machinã, sed & promissis inescare, & minis perterrere, & supplicijs conati sunt in aliam traducere sentẽtiam. Neque ergò facilitatem, neq; improbitatem, sed sapientiã potiùs & animi fortitudinem hæc nomines: Sapientiam quidem, qua ijs quæ intereunt & citò fluunt, pręferimus ea quæ stant & manent: falsosq; vestros deos & adulterinos auersantes, solùm vnum Deum & verum attendimus. Fortitudinem autem, per quam cùm tam multis pro Christo colluctamur periculis, & velutì quendam somnum mortem contemnimus. Neque est ergò Clemens, qui mihi persuadet: sed Christus multò priùs, qui me vocauit per Clementem. Neque deceptus sum, sed potiùs discessi ab errore: à quo, rogo, vt vos quoquè recedatis, vt qui vobis quoquè, si vultis, sim nuncius veritatis.

Egregium Agathangeli responsum.

Hæc cùm dixisset Agathangelus, omni de eo spe concepta Præses frustratus, & ferreas fibulas valdè accensás in illius aures inijcit, & faces copiosum ignem alentes vtrisq; admouet lateribus. Cùm acris itaque dolor hinc ex auribus intrinsecùs versaret cerebrum, fumusq; & tenebræ id implerent, fortiter id ferebat Martyr, Christum confitens, & eum solum vocans in auxilium, & clamans: Domine Iesu Christe, nè me priuaueris beato illo fructu bonorum immortalium: sed des mihi patientiam & tolerantiam, & cùm dignatus me fueris perficere cursum tuæ confessionis, cum tuo famulo Clemente me connumeres, & cum omnibus, qui pro glorioso tuo nomine decertârunt, quoniam defecit virtus mea: anima autem mea in te sperauit. Hæc ille quidem est precatus, Deus autẽ ex alto hęc perfecit. & cùm videret Præses nihil sibi succedere ex sentẽtiá, sed athletam potiùs effici clariorem, abducto illo in locũ, qui Cryptos, id est, abditus, appellatur, ense beatum caput amputat, quinto mensis Nouẽbris. Atque Martyr quidem, cùm recessisset ab ijs, quæ sunt ad tempus, & à laboribus liberatus fuisset & tormentis, fuit in cęlis, & q̃ staret cum angelis, & cum superis choros dúceret, dignus fuit habitus, cùm certâsset sub Imperatoribus quidẽ Diocletiano & Maximiano, sub Magistratibus autẽ, Agrippino, Curicio, Domitio, Sacerdote, Maximo, Aphrodisio & Lucio. Pia autem illa & Martyrum amantissima Sophia, materno amore

Agathangelus dirè affligitur.

Necatur.

amore in Agathangelum quoquè accensa propter magnum Clementem, postquàm vidit eum, vt optabat, consummatum, & ab ijs, quas pro ipso gerebat, curis est exoluta, & cum magna voluptate tollens illud corpus martyricum, & componens, in loco cōsummationis, in quodam sepulcro profundissimo, in ingressu templi quod illic est, deposuit.

Præclarus autem Christi athleta Clemens, cùm sui in certamine socij Agathangeli intellexisset consummationem, ipse quoquè voluptate, quæ minimè potest explicari, repletus, in carcere ità vt erat pronus humì extēsus (prohibebat enim, nè surgeret, lignū quod habebat in pedibus, & lapis alligatus corpori) emittebat, vt par est, ad Deum voces, quibus agebat gratias. Sed neque in eum euaserat Præses negligentior, sed præter vincula, & quam perpetiebatur ex illis miseriam, iubebat centum & quinquaginta plagas ei in vultu & in capite infligi quotidiè. Sic ergò quotidiè ex eo fluebant riui sanguinis, vt ipse quoquè lapis, qui erat ei alligatus, & totus subiectus locus fieret purpureus. Noctè autem rursùs adueniēte, & lux circa ipsum velutì eluxit, & angeli adstiterūt, & eius liberalis consecuta est curatio. Cùm ipse ergò & lapidem & vincula & nocturnas illas plagas ferret fortiter iam longo tempore, Christianis q. dem iam erant festa aduentura, Seruatoris nostri Iesu Christi Theophania: Pia autem & Dei amans Sophia, quæ vehementi quidem pietatis zelo semper mouebatur, & alioquì ardentiori tunc feruebat spiritu, audet præclarum aggredi facinus & magni animi. Cùm famulorum accepisset multitudinem, & puerorum, qui ab ea alebantur, masculos & fœminas, ingreditur carcerem, & cùm vinculis soluissent Martyrem, educūt è carcere. Deindè verò cùm Sophia eum veste induisset candida, & superhumerale ei imposuisset, & ei in manus tradidisset Euangelium, eum multis lampadibus & suffitibus circunseptum deducebat ad ecclesiam. Cùm ipsa autem vestem quoquè induisset candidam, & internam propter egregium Clementem ostenderet animi lætitiam, ei in sinistra parte manum subijciebat, quæ eum sustineret, & ad ingrediendum ferret opem Martyri.

Vide iudicē sanguinarium.

Festa Theophania.

Adhuc autem erāt in itinere, cùm Clemens, vt qui iam sensisset Dominum eum ad se vocantem, in cælum sublata dextera, (altera enim tenebat Euangelium) orauit & pro sua secundùm spiritum matre Sophia, & orauit etiā pro clero & vniuerso grege, & petijt ijs, qui ipsum inuocarent, postquàm hinc excessisset, & eum alioquì honorarent & colerent, Domini defensionem & salutem, & quidquid ad eorum petitionē tributum, futurum esset eis vtile: & sic postremò orans, cum Martyrum amante Sophia, & ijs qui eum deducebant, ingreditur ecclesiam. Atque illi quidem cùm clauibus & vectibus fores munijssent (timebant enim, nè aliqui ex impijs in eos irruerēt) tota nocte canebant. Postquàm autem dies aduenit salutaris, iucundè & suauiter illucescens eorum, qui digni erant, animis, cùm præclarè admodùm Martyr sacrum celebrâsset ministerium, & intemerato & incruento eos, qui aderant, impertijsset sacrificio, eis suauis Christi palmes, Clemens inquam, eis instillauit dulce vinum doctrinæ. Cùm autem eos videret perturbatos & timore affectos, vt qui suspicarentur fore aliquam infidelium incursionem, confirmauit eorū spiritus, & cùm quę futura erant, eorum subiecisset oculis, Bono, inquit, sitis animo fratres, non peribit vnus ex vobis. Duo autem quidam, & ego tertius cum eis postremò à vobis excedemus. Deindè extinguetur quidem, quæ sæuit in Christianos, rabies: orietur verò pax in imperio Romanorū, omnisque ciuitas & regio implebitur Christi cognitione, & aperietur quidem omnis ædes sacra, claudentur autem templa gentilium, & fugient, qui in eis adorant, & eo, quo nunc vos, ipsi timore afficientur. Hoc autem tempus propè est, & quidam ex vobis videbunt euersos persecutores,

Incruētum Missæ sacrificium.

Hæc cùm ille tam apertè dissereret ijs, qui aderant, Christi & Martyrum amantissima Sophia, maximo gaudio & lætitia propter Clementem in corde plena, conuocabat viduas & orphanos, panemque & cibum & vinum eis abundè suppeditabat, & pro viribus eos complectebatur. Atque hæc quidem duodecim deincèps dies facta sunt, & eos, qui accedebāt, conuiuio liberaliter accepit Sophia, festosq; dies celebrabant & hilariter transigebant, & Clementis aduentū honorabant. Cùm autē iam dies adesset præstitutus (erat verò dies Dominicus) à præsenti vita athletam euocans, ille quidem diuinum celebrat sacrificium. Postquàm autem perfecta fuerant, quæ consue-

consueuerant,& participes fuerunt fideles viuifici corporis & sanguinis, diuinis adhuc donis in sacra mensa propositis,& ad ea Martyre collum habente inclinatū, quidam ex Magistratibus,Alexander nomine,impetu repentè facto cum militibus,iubet vni ex suis amputare sacrum caput Clementis. Deindè etiam intemeratam oblationem (ô tuam Christe rex patientiam) deiecerunt in terram,& profanis pedibus profani conculcârunt. Atque sic quidem magnus ille Clemens sacrificans,acceptum pro aliquo alio sacrificium ipse Deo offertur. Eorum autem qui aderant multitudo, alij quidem recesserunt lachrymātes:duo verò soli ex Leuitis,qui etiam intemerato ministrabant sacrificio,vnus quidem Christophorus, alter autem Chariton nomine, vt ipse priùs significauit beatus, ad diuinam quidem eius mensam beatum ipsi quoq; finem acceperunt. Caput S. Clemēti ad aram amputatur.

Fidelis autem Sophia,quę magno Clementi fuit ex Deo mater & nutrix & institutrix,cùm in aula tutissima haberet filium repositum, & qui ad supernas transiērat coronas,& immobilium illorum bonorum remuneratiões,solicitudinem omnem soluens & mœrorem, & lucernarum accendit multitudinem, multaque perpessum & quod multa vicerat certamina,sui amicissimi mortuum tollens corpus,mundis vestibus & linteis inuoluit,& in ipso templo,quod est in loco,qui dicitur Cryptos,præclarum præclarè deponit: vbi etiam priùs deposuerat Agathangelum, vt vni sepulcro crederentur corpora,quorum animas idem cæli suscepit tabernaculum. Prope eos autem,illos etiam sepelit Diaconos,qui cum magno Clemente concertauerant, quo in loco eorum quoquè parua ædificata est ædicula. Deindè cùm Clementis assedisset sepulcro, hæc præclara humanitateque & affectione plena verba eloquebatur: Ego quidem vos,ô fili,in Crypto,id est, in abdito, deposui: sed vos omninò Christus in aperto deducet in requiem,propter quem tot & tanta vestra sponte pati delegistis,& vobis dignam ædem excitabit,& vestra corpora in ea reponentur. Porrò autem me quoquè iam ad vos vocat senectus, quę propterea in hodiernū vsque diem est conseruata,vt vobis communem omninò cōgeram puluerem, quos ne longum quidem tempus martyrij à se inuicèm separauit, & meipsam vobis pulchrum bustum præbeam. Sed orate pro me,ô charissimi,quæ sum mater,& nutrix,& supplex,vt possim sicut hìc,ità etiam illic quoquè esse prope vos ,& apud Dominum possim quoquè partuam aliquam habere fidutiam. Atque illa quidem hæc apud sepulcrum loquebatur, & sensim vnà cum voce etiam effluebant lachrymæ. Præclara ei9 cū lucernis sepultura. Orat Sophia sanctos, vt pro ipsa precentur.

Præclarus autem Christi athleta Clemens (nam cùm ijs,quę dicta sunt,pauca quędam adiecero, finiam orationem) perpetuò quidem decertauit sub Imperatoribus Diocletiano & Maximiano: sub magistratibus autē ac præsidibus Domitiano,Agrippino,Curicio,Domitio,Sacerdote,Maximo,Aphrodisio,Lucio & Alexandro. Finijt verò certamen 23. Ianuarij, adeò vt totum tempus martyrij ei fuerit viginti & octo anni. Quod quidem nos oportet tenere memoria, vt à nostra excitemur socordia, & hæc tam prolixa reuereamur certamina, qui nec paruum aliquod momentum temporis aliquid molesti propter Christum tolerare sustinemus: & sic nos comparemus, & tantam suscipiamus confidentiam,vt propter ipsum, si opùs fuerit,omnia patiamur, vt ipsi voluntatis subeamus martyrium, & apud Deum fidutiam cum illis consequamur:quam detur nobis omnibus consequi gratia & clementia Domini nostri Iesv Christi,cum quo patri simul cum sancto spiritu gloria,potentia,honor & adoratio, nunc & semper & in secula seculorum, Amen. Nota longissimū certamen.

VITA

VITA SANCTI PATRIS NOSTRI IOHANNIS ARCHIEPISCOPI ALEXANDRINI, QVI DICTVS *est Eleemon, id est, misericors aut eleemosynarius: authore Simeone Metaphraste, qui videtur illam vitam, quam Leontius episcopus Neapoleos conscripsit, longè meliori ordine digessisse.*

Ianuarij 23.

BONORVM virorum scriptis mandare actiones, & memoriam eorum tradere posteris, conciliat magnam vitę vtilitatem. Quendam enim zeli stimulum immittit animis piorum, eorum quæ ab eis rectè gesta sunt, narratio, & ad similia facienda adhortatur. Quarũ vna est ea quoquè vita, quæ nunc nobis est proposita ad narrandum, boni, inquam, Iohannis, cuius actioni nomen est conueniens. Vocatur enim Eleemon, id est, misericors, propter magnam suam ad hoc propensionem & summam bonitatem. Quem tulit quidem insula Cyprus, & aluit tanq̃ plantam aliquam florentem & comatam virtutibus: clara autem Alexandria cum sortita est Pontificẽ & Patronum ciuitatis. Ei pater quidem erat illustris, nomine Epiphanius. Cui etiam virtutis præstantia effecit, vt ei committeretur illius insulæ rectio. Mater autẽ honesta, & quæ tali marito conueniebat, vt quæ resplenderet corporis & animæ pulchritudine. Iohanni cùm tales obtigissent parentes, non affecit genus suũ dedecore: sed studuit potiùs id ornare, adeò vt arbor ex fructu fieret manifesta, & non ipse ex illis ornamentum acciperet, sed illi potiùs gloriarentur filio, cùm cognoscerentur esse patres talis filij.

Patria S. Iohannis.

Parentes.

Cùm autem rectè educatus peruenisset ad mensuram ætatis, vel inuitus à parentibus vxori iungitur matrimonio: cum qua habitare cùm, vt parentibus obediret, admisisset, auersatus est coniunctionem, temperantiam & continentiam amplexus etiã in matrimonio. Sed magna soceri importunitas coëgit magnũ Iohannem cedere naturæ legibus. Ex quo efficitur quidem pater liberorum: Patrem autem vocari, citò ei est ablatum, immatura morte ei præreptis filijs. Postquàm autem cum ramis radicẽ quoq; simul excidit communis hostis generis, & abstulit ei vitæ sociam, propter omnia quidem agit gratias grata & memor anima Deo, qui dederat & abstulerat: eam autẽ rem efficit materiam virtutis, & cùm illorum priuationem reputâsset esse curarũ depositionem, Deo perpetuò ità assidebat, vt diuelli non posset, & ad Christi portam assiduè pulsanti, ei aperiuntur viscera diuinæ benignitatis. Itaq; ipse quoquè illa imitãs pro viribus, aperit viscera & portas omnes & manum indigentibus, nõ misericordiæ guttas aliquas parcè præbens, sed emittens imbres benignitatis, & ambabus manibus opes effundens inopibus.

Ducit vxorem.

Mors liberorum & coniugis.

Hinc euadit omnibus manifestus, non priuatis solùm & principibus, sed etiam ipsi Imperatori. Heraclius autem tunc sceptra tenebat Romanorum. Quamobrem cùm ciuitas Alexandrina tunc esset orbata Patriarcha, ad hunc virum toto contendit desiderio, & rogat Imperatorem, nè ipsa à scopo suo excideret, sed ab eo Põtifice pasceretur eorum ecclesia. Et ille quidem magnum illũ accersit protinùs, & omnibus modis conatur ei persuadere, vt ad sedem ascendat. Ille autem strenuè resistit, dicens se timere rei magnitudinem, nec se posse tantam sustinere dignitatem. Cùm verò Nicetas dignitate Patricius, qui tunc multùm poterat apud Imperatorem, & beato Iohanni erat frater spiritu, & vinculis amicitiæ erat ei optimè coniunctus, & alioquì rectè sciebat virtutem eius incomparabilem, & nouerat illum, si vllus esset alius, ea sede esse dignum, vehementer instaret Imperatori, dicens nè eum remitteret, sed vel inuitum ad sedem eueheret: vrgens Imperator maiore impetu & spiritu, persuadet Iohanni, vt suscipiat Pontificatum, vt qui reputauerit non sine Dei numine fuisse tantam Alexandrini populi commotionem & Imperatoris contentionem. Fit itaque sedis Marci successor, tempore quidem nescio quotus post illum, sed nòn multùm remotus à vita illius & virtute: quomodò etiam possunt ostendere, quæ statìm post susce-

Recusat põtificatum Alexandrinum.

Fit Alexandrinus Episcopus.

susceptam rectionem, rectè ab illo gesta sunt. Postquàm enim ascendit sedem, hoc ante alia omnia contendit, vt renouaret Marci prædicatiõem, & fidem patrum qui præcesserant, & hæreticorum, quæ enata fuerant, zizania euelleret radicitùs. Nam cùm Petrus Cnaphæus blasphemam quandam in diuinitatem additionem hymno ter sancto ausus esset inserere, & ei, quod est, Sanctus immortalis, adiecisset, Qui crucifixus est propter nos: diuinus ille vir, hac blasphemia sublata, impatibilem & immortalem diuinitatem suo dogmate asseruit, & gregem ità sentire docuit.

Cùm autem inuenisset septem sola Orthodoxorum oratoria, ea efficit deciès plura, vt qui ea septuaginta constituerit. Deindè omne confert studium, vt qui capti fuerant *omne genus hæresibus, conuerterentur ad pietatem: fuitq; zelus eius vehementissimus in ordinationibus, vt eæ quidem puræ essent à lucris & muneribus: nulla autẽ earum fieret citra examinationem. Preterea autem maximam adhibebat diligentiam in defendendis ijs, quibus fiebat iniuria, & nè Iudices gratificando personis ius proderent, sed iustitiæ trutina ponderarent iudicia, & nec ad gratiam adspicerent, nec ad odium. Quod autem erat ei maximum & maximè propriũ, erat misericordia in pauperes, & in curandis indigentibus insatiabilitas & procliuitas, quæ non poterat comprimi: & nihil omninò parcere pecunijs, adeò vt etiam sępè ad fundum ipsum perueniret. Cùm itaque præter alia sua beneficia, extruxisset Xenodochia & Nosocomia & Ptochotrophia, eis frumentum attribuit quotidianum: tantæq; hæc erant ei curæ, vt etiam pauperibus fœminis, quibus ad pariendum non erant habitacula, neque aliqd eorum, quę sunt apta ad earum curationem, septem domos attribuerit in diuersis locis ciuitatis: effeceritq;, vt in eis essent lecti & stragula & suppeditatio alimentorum, qua reficeretur indigentia parientium. Præter hęc pauperibus quoquè Clericis prouidebat, & vnicuiq; eorum pecuniæ prębebantur annuę. Non eis autem solis, sed etiã Episcopis, quibus sumptus minimè suppetebant ad victum.

Mirè auget sacras ædes.

* omigenis

Summa in pauperes misericordia.

Sed quid hæc ad magnum mare eius liberalis volũtatis, & vastum illud pelagus benignitatis? Erat enim alter Nilus copioso fluento eleemosynæ, non solam, vt ille, rigans Aegyptum, sed ipsam vniuersam, vt semèl dicam, terrã circunfluens. Quis enim ex ijs, qui vndiquè aduentabant, victu indigens, si ad ipsum accessisset, tristi vultu & vacuis reuersus est manibus, & non est benignitatem abundè consecutus? Immò verò cuinam ex ijs, qui egestate laborabant, vbicunquè terrarum eum esse accepisset, non ea præbuit, quæ ad vsum sufficerent? Nam cùm tunc Persæ populati essent vniuersam Syriam, qui eorum manus potuerant effugere, & laici, tam ij qui magistratũ gerebãt, quàm priuati, & Clerici cum Episcopis, confugiunt Alexandriam. Quibus omnibus diues ille & minimè angustus conuiuator quotidiè suppeditabat, quæ erant ad vsum necessaria, non ad indigentium adspiciens multitudinem, vt aliquid faceret, quod esset sordidi & illiberalis animi: sed ad eum, qui aperit manum, & omne animal implet benedictione. Cùm autem Rasmiszus, dux exercitûs Chosroë, vastâsset & depopulatus esset veneranda loca Hierosolymorum, postquàm hoc audiuit ille homo Dei, & ꝙ omnia sancta fuissent igni tradita, deflet quidem non secùs atquè Hieremias, id quod factum fuerat: non hactenùs autem constitit eius commiseratio, sed mittit etiã Cresippum quendam, virum pium, tradens ei multum auri, frumentumq; & alia alimenta & indumenta, & ad ea vehenda iumenta plurima: tum vt adspiceret vastitatem, tum etiam, vt eos qui remanserant ex captiuitate, satìs per ea quæ dicta fuerunt, recrearet. Præterea autem Theodorum quoquè Amathuntis Episcopum, & Anastasium prefectum magni montis Antonij, & Gregorium Episcopum Rinocurorũ, emittit ad eos recipiendos, qui abducti fuerant in captiuitatem, vim auri præbens propè innumerabilem.

Liberalitas eximia in omnes.

Psalm. 144.

Quemadmodùm autem hoc quispiam mandârit silentio, & non potiùs misericordiã auribus per ipsum fuerit gratificatus, vt quod magìs significet, quàm is in eleemosyna longè diligentissimus fuerit & vehementissimus? Nam cùm primùm eius fidei creditus fuisset pontificatus, ijs accersitis, qui res ecclesiæ dispensabãt, ijs etiam simul audientibus, qui erant à secreto, Non est, inquit, iustum ô fratres & in ministerio socij, vllius alterius rei curam gerere priùs, quàm Christi. Euntes itaque per totam ciuitatem, singulatìm describite meos dominos. Cùm autem illi, postquàm hoc dixisset, dubitarent, & quinam essent Patriarchę domini, interrogarent: Quos vos, dixit il-

Pauperes vocat dominos suos, eosque describi iubet singulatim.

le,pauperes & mēdicos soletis appellare,eos ego dominos meos & adiutores nomino.Nam ij soli mihi possunt opem ferre,vt à Christi regno non excidam. Postquàm autem citò factum fuerat quod iusserat,intellexit omnes,qui numerati fuerant, efficere septem millia & quingentos,& iussit vnicuiq; eorum dari sumptum diurnū.Post hæc suum conuertit studium ad hoc,vt iustis ponderibus & mensuris vterentur, qui vendebant in ciuitate. Quod quidem pulchrè fecit vir iustus publicè præscriptis edictis. Porrò verò hoc quoq; ab illo factum est,quo magnam curam gerebat eorū, quibus fiebat iniuria. Nam cùm accepisset multos ad eum accessuros,& de ijs, quæ illis factæ fuerant,iniurijs supplicaturos,ab ijs qui ipsum sequebantur,arceri,quid facit? Duobus hebdomadæ constitutis diebus,quarto,inquam,die & die parasceues,sedens in templi porticibus,se cuilibet volenti præbebat adeundum,nonnullos ex ijs, q erāt virtute insignes, habens secum considentes. Quibus sæpè dictitabat illud, dignum quod scriptis & memoriæ mandetur: ☞ Si nobis, dicēs,qui sumus homines,licet omninò ad Deum accedere absq; vllo intercessore,& de quibus volumus eū rogare : quomodò non ipsi quoq; nostris conseruis portas aperuerimus absq; vllo impedimento? & non cuilibet,cui est opùs,benignam aurem præbuerimus? Scimus enim,qua mensi fuerimus mensura,eadem nos esse mensum vicissìm accepturos.

Matth 7.

Cùm autem,vt consueuerat,aliquandò præsedisset & nullus accessisset,surgens vesperè,recessit tristis & lachrymans. Nullo verò audente rogare causam cur esset tristis,diuinus,qui aderat,Sophronius:Quid est,inquit,ô vir diuine, quod te affecit molestia,& animi ægritudine bonam tuam impleuit animam? Ille autem miti & leni voce,Hodiè,inquit,miserandus Iohannes non ab aliquo vllam accepit mercedem, neq; vllum vel minimum piaculum potuit offerre Christo pro multis & magnis suis delictis,quomodò neq; aliâs vnquàm. Quid hoc illo minus, nisì etiā maius dixeris, quod dicunt esse cuiusdam Imperatoris Romanorum, qui dixit : Hodiè non regnauimus, quoniam neminē affecimus beneficio? Cùm itaq; sacrosanctus intellexisset Sophronius,quid sibi vellet,quod ab eo dictum fuerat,Te potiùs, inquit,lætari oporteret, & non tristitia affici,ô beatissime Domine,quòd tibi commissum gregem feceris viuere in tanta pace,vt nullus de re aliqua cum vicino habeat controuersiam : sed tanquàm angeli aliqui,absq; vlla lite & contentione homines viuant in terra. Cùm autem verum esse,quod dixerat,inuenisset vir mitissimus,statìm fuit traductus ad animi lætitiam,& pro eo,Deo egit gratias. Hoc dicunt etiam esse imitatum, qui Heraclio in imperio successit,Constantinum,qui etiam huius diuini viri fuit filius secundùm spiritum.*

Titus is fuit.

Sed quæ sunt proposita, persequatur oratio, & tradat auribus ea, quæ sunt auditu digna & vtilissima. Tunc autem,cùm ad beatum Iohannem accessissent ij, quibus fuerat commissa distributio eleemosynæ,& tale quid annunciâssent,quòd scilicet puellæ quædam benè ornatæ,& quæ collo gestabant monilia, ipsæ quoq; conueniunt, vt sint participes eorū,quæ dantur pauperibus,& petijssent, an eis quoq; præbere oporteat,mitissimus Iohannes toruè in eos intuens,Si humilis quidem & abiecti Iohānis, vel potiùs ipsius Christi ministri esse vultis & distributores, paréte diuino eius iussui, qui iubet dare cuiuis petenti. Sin autem dicitis vos esse alicujus alterius, qui imperat vt examinetis vitam & statum mendicantium,sciatis quòd neq; Christus ipse, neque ☞ humilis Iohannes opùs habet curiosis ministris.Nam si nostra quidē essent, quę dantur, & ea à nobis illata essent in mundum, fortasè aliqua danda esset venia ei, qui parcè eis vteretur.Si autem Dei sunt omnia quæ sunt,eius omninò iussum in ijs, quæ sunt eius,seruare oportet.Sin autem vos subijt timor ex incredulitate, nè fortè multitudo impensarum superet redditus ecclesiasticos, ego ne tantillùm quidem sustinebo esse socius vestræ modicæ fidei. Persuasum enim habeo,quòd etiamsi contingeret vniuersum mundum venire simul Alexandriam, egentem beneficentia, hos Dei thesauros nequaq̄ in augustum redegerit.

Nota hanc respōsionē.
Luc.6.
Fiducia eius in Deum.

Postquàm autē eorū incredulitate admonitionibus curata,eos emisit,ijs, qui confidebant,munificum eius animum stupentibus, talem retulit narrationem, dicens: Mihi cùm essem XV. annos natus,& versarer in Cypro, quadam nocte puella quædā apparet in somnis eximia pulchritudine,& quæ verbis nō potest exprimi.erat autem splendidè vestita,& oleagina corona erat ei caput redimitum. Cùm verò prope me stetisset,

Visio eius.

stetisset,& manu latus pupugisset,me territū è somno excitat,statimque non ampliùs somnium,sed re vera aderat id,quod apparebat. Rogaui autem eam, quænam esset & vndè veniret,& quomodò ausa esset accedere ad me dormientem. Illa autem subridenti & lęto vultu me hilariter & placidè intuens: Sum,inquit, prima ex filiabus magni regis. Si tu me tibi amicam paraueris,potero te ei efficere familiarem. Nulli enim maior est apud eum,quàm mihi,fidutia: quoniam ei,vt è cælo descenderet in terram, & carnem acciperet humanã,ego persuasi. Hæc dixit,& statìm recessit. Ego verò cùm ad me redijssem,& id quod visum fuerat,mente versarem, iudicabam eam esse misericordiam. Propter eam enim & Deus in terram venire, & hominibus similis conspici non est dedignatus. Statìm ergò surgens,iui solus ad ecclesiam: manè enim iam illucescebat: & fio obuiàm viro pauperi, qui erat nudus & valdè affligebatur frigore. Ei cùm me exuissem ea veste,qua eram indutus,trado,apud me dicens: Sciam,an sit verũ & non deceptio id,quod à me est visum:& priùs,quàm venissem in ecclesiã, ad me accedens vir quidam candidatus,tradit mihi auri centum nummos alligatos. Hæc accipe,dicens,ô amice. Ego autẽ etsi eos lubenter accepissem, ductus sum pœnitentia, & quamprimùm conuersus,cogitabã id reddere ei,qui dederat,vt qui non indigerẽ. Is autem qui dederat, protinùs euanuerat. Tunc intellexi visionem non esse phantasiã, sed apertam visionem. Ab illo tempore cùm aliquid aliud præbuissem, Videam, dicebam,an conuenienter promissioni sit mihi Christus centuplũ redditurus. Cùm autẽ milliès sic faciens,ipsis factis rem ità esse essem expertus,dixi apud me, Cessa. Quousq; tentabis eum,qui non potest tentari? Cùm ego,inquit,tam euidentia accepissem argumenta,isti,inquit,qui sunt sordidi & illiberales, venerunt vt me arriperent, & efficerent socium suæ infidelitatis,& me vocarent ad immisericordiam.

Huius maximam benignitatem cùm considerâsset quidam aduena, cogitauit eũ tentare,qui erat superior omni tentatione. Cùm se ergò pannis induisset, accedit ad eum euntem ad visendos eos, qui erant in Nosocomio, (Solebat enim hoc bìs & tèr facere in hebdomada) & verbis lugubribus, Miserere meî, inquit, Domine, qui sum captiuus. Ille autẽ iubet distributori dare ei sex nummos. Ille verò ijs acceptis & mutato habitu,per aliam viam accedit rursùs similiter rogans. Beatus autẽ ei rursùs iubet dari sex nummos. Ad magnum autem virum accedens is, qui dabat, illi in aurem significat eum esse,qui paulò antè alios sex acceperat. Cùm verò simulans tertiò rursùs venisset ad accipiẽdum,distributor innuit Patriarchę, eundem esse rursùs significans. Ille autem illud præclarum rursùs dicit & facit,vt qui dixerit: Da ei duodecim nummos. Num ille ipse est Dominus meus,qui me tentat? Sed hæc quidẽ sic. Oratio autem vult etiam alia plurima tractare,significantia qualis esset vir ille summus circa benignitatem. Aduena q. dam tentat eius animũ.

Mercator quidam possidens nauẽ propriam, cùm ei infelicissimè cessisset mercatura, graui premebatur inopia. Ei ergò cùm accessisset & petijsset aliquid auxilij, beatus iubet dari quinque libras auri. Quas quidẽ cùm accepisset,& ea quibus opùs habebat esset mercatus,nauigauit. Postquàm autem fuit circa Pharon, vi ventorum vexatus,amittit quidem ea,quæ vehebat: nauigium verò solum seruat vacuum. Accedit ergò rursùs ad Patriarcham, simul quidem Tragicè deflens id quod acciderat, & eum ad maiorem vocans commiserationem. Ille autẽ cùm audijsset, hortatur quidem nè animum despondeat,apertè autem subiungit,dicens: Nisì ijs,quę tibi reliquę erant ex iniquitate,ecclesiæ quoquè pecunias coniunxisses, non hoc tibi contigisset. Rursùs ergò iubet ei dari decem libras auri,iubens,nè eas inijceret cum alijs. Quamprimùm ergò nauigauit mercator,accidit vt & pateretur priori grauius naufragium, vt qui cum naue onus simul amiserit. Cùm ergò in extremã cecidisset desperationẽ, & victus esset animi ægritudine, & nec tantillum quidem posset cohibere motũ animi,& iam manum sibi esset allaturus: deindè cùm quod factum erat, rursùs resciuisset Patriarcha,eum accersit. Ille autem accessit veste disrupta, coma euulsa,& caput habens conspersum cinere, habitu miserabilis,miserabilior autem grauitate calamitatis,& multis lachrymis lachrymas oculorum attrahens. Quem etiam hic magnus cùm vidisset, Propitius,inquit, sit tibi Deus. Cur propter pusillum & abiectum animum ità es affectus? Confido in Deo meo,quòd decæterò tibi nauis nullũ patietur naufragium. Sed scias hoc tibi nulla alia de causa accidisse, nisì quòd hęc nauis non Nota quod ait de pecunijs ecclesię.

iustè, non honestè à te esset acquisita.

Obserua rē mirabilem.

Hæc cùm dixisset, iussit ei dari vnam ex nauibus ecclesiæ, impletam viginti millibus modiorum frumenti. Qua quidem accepta, nauigauit ex Alexandria:& vento vsus secundo, cùm seipsum tradidisset ei,qui ferebat, ducebatur nihil sciens vbinàm esset. Nam cùm viginti dies & totidem noctes nauis sic curreret, neq; ipse, neq; vllus alius ex ijs,q erāt in naue,nec ex astris,nec ex regionis indicijs,vbinàm essent poterāt discernere, nisì ꝙ soli gubernatori apparebat Patriarcha, cum eo clauum dirigens. Cùm autem præterijsset vicesimus dies, perueniunt ad insulas Britannicas. Quem in locum cùm appulissent,inueniunt famem crudelissimam, famem quæ homines illius regionis miserè conficiebat. Cùm autem eorum principem cōuenissent, & ab eis cognitum esset,quòd frumentum afferrent,magna animi alacritate impleta est tota ciuitas,& eos cum magna accepit lætitia,non sine Dei numine eos aduenisse reputans. Cùm autem insulares totum frumentum emissent,pro dimidio quidem aurum præbentes,pro reliquo autem stannum,(ità enim inter vtrosque conuenerat) & mercator iam rediret,fit res quædam, quæ digna est,si vlla alia, quæ memoriæ quidē & scriptis mandetur: admittere autem & credere, nisì fidelissimis auribus, nequaquàm est facile.

Stannū mutatur in argentum.

Cùm enim iam Decapolim peruenissent nauigantes, Nauclerus de naue descēdens,cùm in quendam incidisset amicum & familiarem arte aurificem, datis ei quinquaginta libris è stanno, quod acceperat,pro eo accepit precium. Ille autem,cùm id vellet igne probare, vt sciret quodnam esset, inuenit argentum probum & purissimum. Arbitratus itaque Nauclerum id magìs facere,vt tentaret, quàm quòd verū esse putaret,accedens eum probris est insectatus,dicens : Quid hoc à te factum est? An non sufficit tempus ad fidem faciendam vsq; in hodiernum diem,quòd sine dolo versamur in contractibus? Tu autem nunc,vtpotè tentans, argētum deposuisti pro stanno. Protinùs ergò eo,quod dixerat,obstupefactus Nauclerus,Nihil,inquit, per ipsam ô amice veritatem,nihil fecimus vt tentaremus:sed scio me tibi stannum apertè præbuisse. Si autem Patriarchæ precibus mutatum est in argentum,nō est hoc nouum & alienum. Ille enim hæc potest,qui aquam in vinum, & rursùs aliquandò id mutauit in sanguinem. Vt autem vel hinc possis credere,asscende in nauem,& totum disce cuiusmodi sit naturæ. Ille verò ingressus,apertè inuenit ipsum, sicut erat, argentum purissimum. Nauclerus autem cùm omnia statìm ab initio vsque ad finem exposuisset, ad gloriam Dei & laudem Patriarchæ,qui fuit ei gratificatus, oēs euocauit auditores. Sed pergendum est ad sequentem narrationem.

Iohan.2. Exod.7.

Ad magnum,aliquandò euntem ad ecclesiam, accedit quidam nobilis,cui fures quas habebat facultates diripuerant, & qui sic erat ad extremam redactus paupertatem. cuius misertus,quæ tam breui tēpore acciderat,inopiæ, iussit ei dari quindecim libras auri. Ille autem,qui iussus fuerat dare,partìm quidem cedens inobediētiæ, partìm autem suggestioni eorum, qui administrabant res ecclesiæ, tanquàm non essent multa reliqua,vtpotè quòd nesciret magnus Iohannes thesaurum recōdere, præbuit quinque solas ei qui rogauerat. Beato autem Iohanni ex ecclesia egredienti, mulier quædam vidua admodùm diues,ei tradit chartam,in qua scriptum erat donum quingentarum librarum. Quam cùm legisset,intellexit ex ea,quæ in ipso habitabat,gratia, id quod non fuerat factum prout iusserat,de diminutione, inquam, quindecim librarum auri. Cùm eos ergò,qui id fecerant,accersiuisset,de eo examinauit. Cùm ij autē de re gesta mentiri conarentur,& non solùm in re priùs,sed etiam mendaces existere in sermone,eo ipso qui rogauerat accersito,cùm resciuisset eū accepisse solas quinq; libras auri, ostendens illis chartam mulieris, à vobis, inquit, Dominus est exacturus alias mille. Si enim vos quindecim libras,vt à nobis statutū fuerat,ei qui rogârat præbuissetis,mille & quingentas Deo præbuisset mulier. Vt autem factis fides fiat eius, quod vobis est incredibile,accersite mihi,inquit,hanc piam mulierem. Cùm ea autē accessisset,& aurum promissum attulisset:Dic mihi,inquit patriarcha,an tātum pecuniæ statuisses Deo offerre ab initio. Illa verò cùm sensisset illum non latuisse id, quod seorsùm ab ea factum fuerat,magno metu correpta, vniuersum arcanum enūciauit, dicens:Reuerà,Domine,mille & quingētas libras scripseram in charta tibi data. Paucis autem pòst diebus cùm eam euoluissem,inueni mille nescio quomodò sua sponte deletas.

Pœna inobedientię.

delectas. Hinc iudicaui Deo omninò non placere, vt plures quingentis libris offerrē. Hæc illis, qui audiuerant, magnum metum iniecerunt: & accidentes simul ad pedes magni Iohannis, petiêrunt vt sibi remitteretur peccatum inobedientiæ. Illi autem Christi amanti viduæ multam à Deo precatus benedictionem, dimisit beatus Iohannes, vt abiret in pace.

Huic munifico animo & manu inuidens malignus dęmon, suggerit Patricio Nicetæ, quem ei fuisse amicum & familiarem priùs diximus, vt quiddam sua virtute indignum cogitaret & diceret. Accedens itaque ad beatum, Manus, inquit, Imperatoris eget multis pecunijs, vt quas ad necessarios vsus reipublicæ quotidiè consumat. Nam ipse quoquè vides, in quantas angustias redacta sit res publica. Oportet ergò, vt quæ temerè & ad nihil, quod oportet, à te consumuntur, deferantur ad ærariū publicum. Ille autem nihil propterea conturbatus, Non est, inquit, iustum, vt quæ regi cælesti sunt consecrata, prodantur regi terreno. Est hoc enim planè sacrilegium, & non paruum in Deum peccatum. Sin autem tibi visum est sic facere, eccè quęcunque sunt ecclesiæ, ea accipe, & fac vt volueris, si quidem te nulla ratio ab hac abducit sententia. mea enim voluntate ne obolum quidem dimittam eorum, quæ sunt reposita. Nihil ergò, nescio quo modo, ex eo repressus vir ille admirabilis, vocat eos qui sequebantur, & statìm iubet tollere pecunias, nihil aliud relinquens Patriarchæ, nisì solas centum libras auri. Interìm autem dum descendebant ij, qui eas portabant, occurrunt quibusdam ascendentibus ad Patriarcham, qui mellis amphoras afferebant ad eum, in quarum nonnullis inscriptum quidem erat, Primarium: in alijs autem, Fumo carens. Postquàm ergò hęc vidit Patricius, & agnouit inscriptionem, significauit Patriarchæ, vt ad ipsum mittatur vna ex amphoris. Cùm is autem, cuius fidei hæc commissa fuerant, eorum, vt mos est, fecisset periculum, & deindè intellexisset, quòd in eis factum erat miraculum, & beato Iohanni significâsset, quòd sunt omnia auri plena, ilicò vnum mittit ad Patricium, quod inscriptum erat, Mel primarium. Ad eum autem mittit etiam literas, quarum hæc erat vis: Dominus qui dixit, Non te dimittam, nec te derelinquam: ipse pro ijs, quas tua celsitudo nunc abstulit, pecunijs reddit alias. Id autem tibi declarabit quæ nunc ad te missa fuit amphora, quæ est vna ex ijs. Scias ergò, quòd Deum, qui spiritum & alimentum om̄ibus suppeditat, homo, in quem cadit interitus, nequaquàm poterit in angustum redigere. Porrò autem præcepit etiam ijs, qui ferebant amphoram, vt eis præsentibus aperiretur in conspectu Patricij, & ei renunciarent, quòd aliæ omnes, quas vidit, ità se habent, & sic sunt auro plenæ.

Nicetas patritius non rectè mouetur.

Mel in aurū mutatum.

Heb. 13. Ios. 1.

Cùm eum ergò inueniffent conuiuātem, ei tradunt epistolam, ostendentes etiā amphoram. Quam quidem postquàm vidit, Irascitur mihi omninò Dominus meus, inquit: neque enim vnam mihi solam misisset. Qui autem portabant, quomodò fuerat eis imperatum, cùm in eius conspectu aperuissent amphoram, & pecunias effudissent, annunciabant fuisse reliquas auro similiter repletas. Cùm verò perlegēs epistolam, inuenisset quòd homo Deum non potest in angustum redigere, ad se postea reuersus & timore repletus, (eorum enim, quæ nō rectè facta sunt, pœnitentia citò mouetur generosa, virtutis amans, anima) Viuit Deus, exclamauit: Nec humilis Nicetas sustinebit tentare eum in angustum redigere. Cùm statìm itaque surrexisset, & quascunq; ex ecclesia sustulerat pecunias, rursùs sumpsisset, & ipsam quæ missa fuerat amphoram, quinetiam è suo libras trecentas addidisset, ascēdit ad patriarcham, veniam petens inconsiderati consilij. Ille autem eum lubenter excipiens, neque ei exprobrauit, neque aliquid locutus est, quod ei afferret molestiam: sed verbis potiùs animum consolantibus & spiritalibus admonitionibus confirmatum amandauit. Ab eo autē tempore tanto fuerunt inter se coniuncti vinculo amicitiæ, vt etiam Patriarcha fuerit eius filiorum susceptor. Vt autem nō solùm per vberiorem laxamq; & solutam viuendi rationem cognosceretur animus eius incomparabilis, & bona spes eius in Deū fidei: sed etiam per angustiorem, quàm esset probatus, esset euidēs. (Clarum est enim, quòd sunt vtraq; periculosa, nempe & res secundæ, quæ eneruant & emolliūt, à Deiq; recordatione eijciunt: & res aduersæ rursùs, quę in arctum cogūt, pusillumq; & abiectum animum efficiunt) propterea prouidit Deus, vt is cadat in egestatem. Quonam modo autem id prouisum sit, dicam:

Agnoscit erratū suū Nicetas.

Cùm magna multitudo eorum, qui manum Persicam effugerant, confugisset Alexandriam,& esset magna alimenti penuria,maximè quòd nec illo tempore Nilus ascendisset,vt consueuerat,& pecuniæ ecclesiæ essent consumptę,coactus est ille ma-

Virtus Patriarchæ in penuria.

gnus mille libras auri mutuas accipere ab aliquibus. Cùm autem eas quoquè cõsumpsisset,agitabatur magna solicitudine,& Dei orabat benignitatem, vt in rebus dubijs aliquam viam excogitaret. Sed etiamsi ad tantam redactus fuisset inopiam, non fuit tamen victus à calamitate,non diuinas leges & sacras constitutiones affecit dedecore,nec intermisit commissum sibi gregem accuratè regere. Itaq; cùm quidam Clericus ex ijs,qui secundas nuptias contraxerant,abundans diuitijs,vellet consequi gradũ Diaconatûs,resciuisset autem has Patriarchæ angustias,& arripuisset tempus tãquàm opportunum,si pecunijs leuata inopia assequeretur id, quod desiderabat, chartã tradidit beato Iohãni,quæ sic habebat: Cùm accepissem angustias, in quas redacta est munifica dextera mei Domini, nõ existimaui oportere me quidẽ degere in delicijs & rerum abundantia,Dominum autem meum redactum esse in angustias. Sunt apud me frumenti quidem multa millia, auri autem centum libræ & quinquaginta:eas velim per te dare Christo,si tantùm iudicatus fuero dignus eius diaconatu per sanctã tuam ordinationem.Inuentum enim est alicubì quid dictum fuisse apud Apostolum,ex ne-

Bigami ad maiores ordines non promouẽdi

cessitate legis quoquè fieri translationem.

Eum ergò seorsùm accersit Patriarcha,non volens multis præsentibus eum afficere dedecore,& dicit ei:Tua quidem oblatio,ô fili,est magna,& huic tempori necessaria.Sed est vitiosa, & propter hoc ipsum non admittenda. Non ignoras enim,ꝙ oues,quæ ex lege offerebantur,si non essent vitij expertes,etiamsi essent magnæ, non poterãt admitti ad sacrificium. Qua de causa nec munera Cain Deo fuerunt accepta.

Leui.22. Gene. 4. Hebr.7.

Illud autem,Ex necessitate etiam fieri legis translationem,hoc ab Apostolo dictũ esse scimus de lege veteri. Quid enim tibi videtur,quod situm est apud fratrem Domini Iacobum? Sic autem habet: Qui totam legem impleuerit,in vno autem lapsus sit, esse omnium reum.

Iaco. 2.

Fratres autem nostros pauperes, etiamsi nos versemur in inopia, at ꝗ aluit Deus vsque in hodiernum diem, ipse eorum quoquè decæterò curam geret, si modò nos eius mandata seruemus immobilia. Quid est enim quod facere non possit? aut quid sit difficile ei,qui quinque panes in deserto aliquãdò multiplicauit, si decem

Iohan.6.

modios,qui sunt in meo horreo,benedixerit,eos in magnam augere multitudinem? Quamobrem tibi,ô fili,conueniet id,quod Simoni dictum est in Actis: Non est tibi

Act.8.

pars,neque sors in hac parte. Nondùm ille dimissus domum re infecta redierat, cùm magno Iohanni significatur duas naues ecclesiæ in portum appulisse, ferentes ex Sicilia multa frumenti millia. Quod quidẽ cùm ille audiuisset, procidens in genua,Deo egit gratias,dicens: Qui te quęrunt,Domine,& seruant tua mandata,non minuentur

Psalm.33.

omni bono. Quamobrem magnifico sanctissimum nomen tuum,quòd non permiseris seruo tuo,vt tuã gratiam venũdaret pecunia, Sed sic quidem in angustijs dilatatus vir inclytus,non pro vsu rerum necessariarum prodidit accuratam regulæ obseruationem.

Oportet autem dicere etiam indicium magnæ,quam habuit,tolerantiæ, & narrare,quàm se perfectè gereret in hoc præcepto. Duos quosdam ex suis Clericis, qui inter se inuicèm fuerant debacchati,vir admirandus subiecerat segregationi. Quorũ vnus quidem pœnam lubenter subierat:alter autẽ cùm eam inuenisset tanquàm prętextum suæ socordiæ,precum quidem & cõgregationum nullam omninò curam gerebat,vacabat autem omninò suis cupiditatibus. Deindè minabatur etiam,se magni illius viri summam illam & sanctissimam simplicitatem calliditate aliqua circumuenturum. Dicunt verò aliqui,hunc quoquè eum esse,qui Nicetę Patricio suggesserat,vt pecunias tolleret ecclesiæ,dum existimaret se ea ratiõe Patriarcham affecturum molestia. Cùm ergò hoc magnus cognouisset Patriarcha,timẽs nè fortè is à diabolo cõsumeretur,eum erat vocaturus & dignaturus commiseratione : meliore autem prouidentia mandatur obliuioni id, quod animo cogitabat, vt suprema eius humilitas fieret euidens maiori commiseratione. Nam cùm adesset dierum omnium præcipuus,ipse autem adstaret in tribunali,& incruentum offerret sacrificium, ea ipsa hora,

Incruẽtum Missæ sacrificium.

in qua sacrum velum aufertur à sanctis donis , recordatus eius, qui odium in eum conceperat, & memor præcepti Dominici, quod iubet quidem dimittere donum

ante altare,procedere autem priùs ad fratris reconciliationem,& tunc donum offerre:significat diacono,vt connexam resumat petitionem,& sæpè dicat, donèc ipse redierit. Ipse autem ventrem prætexēs,egressus est ab altari,& mittit magna celeritate, ad se vocans illum Clericum:qui quidem mox aderat: Sanctus verò procidit ad eius pedes,nihil omninò auersans oculos eorum,qui aderant,veniam postulans. Deindè ille,qui priùs fuerat insipiens,videns hoc sacrosanctum caput proiectum ad suos pedes,fuit statìm fractus animo,timens ignem de cælo,& quę illinc mittuntur fulmina. Ipse quoquè pronus cadens,petijt ab eo veniam. Beatus autem Iohannes, Deus ambobus,inquit, ignoscat fili mi. Deindè eum quoquè secum assumit, & cum gaudio & cum quanta dici non potest voluptate aram ingressus,tunc ausus est Deo dicere cum fiducia: Dimitte nobis debita nostra,sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Abhinc ergò fuit hic Clericus adeò modestus & moderatus,vt visus sit dignus,qui ordinaretur Presbyter. Sed hoc quidem,sicut diximus,est indicium magnæ illius tolerantiæ & moderationis. Matth.5. Nota summā humilitatem.

Aliud autem narrabo,quod est non multùm dissimile ei quod præcessit. Est angelorum,ait quidam ex Patribus,nequaquàm depugnare,sed esse in pace perpetua: dæmonum autem irreuocabiles per totam vitam exercere inimicitias: hominum verò sapientum breuiter quidem fortasse irasci,citò autem & paulopòst currere ad reconciliationes. Cùm ergò huic magno Iohanni accidisset, vt nonnihil esset ira percitus aduersùs eum,cuius sæpè mentionem fecimus, Patricium:illo quidē defendente rem iniustam lucri causa, non patiente aūt Iohanne propter zelum iustitiæ: cùm iam hora aduenisset vndecima, Patriarcha per nuncium primum ex Presbyteris ei significat, dicens:Sol iam est in occasu,ó vir maximè venerande. Illa autem hoc verbo tāquàm stimulo aliquo compunctus animo,statìm surrexit & venit ad sanctū. Quem cùm ille lubens excepisset & esset amplexus, Crede mihi, inquit, nisì fuisset mihi exploratum, quòd te molestia affecissem,fortè nihil dubitans aut pensi habens,ipse ad tuam venissem magnificentiam. Quid enim,si communis quoquè noster Dominus non est dedignatus obire ciuitates & vicos,vtilitatis gratia & curationis? Omnibus autem qui aderant admirantibus summam moderationem,dixit ei Patricius: Non ampliùs capiunt aures meæ,inquit,ô Domine delationes eorum,qui criminantur. Cui dixit sapiens Magister: Persuasum tibi sit,inquit,ô fili fidelissime,quòd si simpliciter & absq; examinatione essemus aures præbituri omnibus,pararemus nobis examē deciès mille peccatorum:& maximè nunc in hoc tempore,quandò refrixit omnibus charitas: Scio enim ego,quòd propterea quòd credideram aliquibus,quibus obtigerat rectio ciuitatis,& eorum verbis solùm essem inductus, nonnullos cùm minimè oporteret, sæpè affecerim molestia. Quo factum est,vt non paucorum me decętero subierit pœnitentia. Quamobrem cùm semèl & bìs & sæpè incidissem in fraudem eorum,qui criminantur,decętero apud me constitui,non ampliùs aliquid pronunciare in aliquem, priusquàm audijssem ius vtriusq; partis: & ijs, qui facta ad me deferebant, sum minatus,quòd si deincèps fuissent deprǽhensi inanes aliquas nugas ad meas aures deferre per calumniam,easdem daturi essent pœnas,quas qui est reuerà calumniator. Ab illo itaq; tempore excisa fuit omnis calumnia sycophantarum. Quamobrē tuam quoquè rogo magnificentiam,nè tam simpliciter & tam facilè admittas malignorum hominum calumnias,sed eas priùs diligēter examines. Neq; enim hinc mala nascuntur mediocria:sed & bonorum publicationes,& verbera,& cædes sæpè per mendaciū multi innocentes subiêrunt,& ab ijs propemodùm est euersa vniuersa vita hominum. Has admonitiones cùm tanquàm à Deo accepisset Patricius, pollicitus est se eas esse perpetuò seruaturum. Non temerè fides habēda delatoribus

Aliud addatur ijs,quæ dicta sunt,quòd satìs potest exprimere eius mansuetudinem atq; patientiam. Magni Iohannis consobrinus erat,nomine Georgius. Is contumelia affectus ab aliquo caupone ciuitatis:vehementer fuerat morsus,& id ferebat grauissimè. Id enim faciebat & magnum,quod erat inter eos,discrimen,nempe & eius cum magno affinitas,& nimiæ sordes & humilitas eius,qui fecerat iniuriam. Accedit ergò seorsùm ad beatum Iohannem adolescēs,lachrymis & dolore cordis, quo agebatur, deplorans iniuriam. Cùm sic eum vidisset victum ab omni perturbatione Patriarcha, volens eum demulcere & veluti recreare,&,Ausus est,inquit,omninò os aduersùs te

aperire,& omninò contumelia afficere aliquis eum, qui est mihi charissimus? Benedictus Dominus,rem in ipso faciam,vt admiretur omnis Alexandria. Postquàm autē vidit eum propter id,quod dixerat,paululùm remisisse de animi ægritudine:Fili,inqt, mihi iucundissime,si re vera vis meæ paruitatis esse & nominari consobrinus,para te ipsum non solùm aduersùs contumelias,sed etiamsi sit ampliùs aliquid dicendū, etiā aduersûs ipsa flagra. Vera enim nobilitas non ex sanguine & carne,sed ex virtute animæ accipit formā & characterem. Statim ergò accersito principe cauponum,ei denunciauit, nè consuetum deinceps vectigal acciperet ab eo, qui suum consobrinum affecerat contumelia,aut aliquid ex ijs,quæ ab eo de more dabātur ecclesiæ. Propter quæ admirati omnes incomparabilem illius patiētiam,intellexerunt omnes hoc esse supplicium,quod erat miratura tota Alexandria.

Vera nobilitas.

Nota incredibilem patientiam & benignitatē

Sed fortè in ijs quidem, qui ad ipsum pertinebant,tam diligenter cauebat,nè memor esset acceptæ iniuriæ:alios autem negligebat in rebus huiusmodi. Nequaquàm. Cùm enim resciuisset quendam ex Diaconis,nomine Damianum, odio habere propinquum,vt qui recordaretur acceptæ iniuriæ,denunciauit Archidiacono,vt in tempore participationis sacramentorū ei ostenderet eum,qui memor erat iniuriæ. Cùm ergò cognouisset,eum manu accipiens, Vade,dicit ei,& fratri primùm reconciliare, vt vult præceptum,& tunc sumes sacramenta Christi,qui non est memor acceptæ iniuriæ. Ille autem pudore affectus, præsentibus omnibus promisit se hoc esse facturū, & tunc eum impertit sanctificatis. Deincèps ergò inuasit timor nō solùm Clericos, sed etiam laicos,& cauebant nè vllum odio haberēt,& essent acceptæ iniuriæ memores;timentes nè multis præsentibus sic pudore afficerentur. Sed tam accurata quidē & exacta fuit eius vita, tam quòd ad ipsum attinebat, quàm quòd ad eos, qui ab illo pascebantur. Præter alia autem bona,in sacrarum quoquè scripturarum cognitione summè laborauerat & plurimùm erat meditatus,non sine voluptate & studio acerrimo. Licebat ergò videre quotidiè in cōgressione,quæ fiebat in secreto, eum nihil ferè aliud loquentem aut quærentem,quàm narrationes Patrum,qui erant magni nominis,& problemata dogmatica & quæstiones ad scripturam pertinentes. Hæc autē maximè propterea,quòd tunc abundabat multitudo hęreticorum,ad quos euertendos adsciuerat eos,qui illis temporibus erant excellentissimi,Iohannem, inquam, & Sophronium. Porrò autem ei quoquè erat studio conseruare consessum,nulli detractioni affinem, & nullo vano sermoni. Quòd si quis ex ijs,qui considebant,tale quid proposuisset,ille ingeniosè & aptè id repellebat,inijciens bonam aliquam quæstionē & animæ vtilem. Si is autem esset crassus & plebeius,& qui non recedebat ab ijs, quæ sunt consueta,præsentem quidē non malè tractabat,nec se iracundè & asperè in eum gerebat:præcipiebat verò,nè eum sinerent ampliùs esse è consilio, vt per eum vnum fierent alij cautiores & diligentiores.

Matth.5.

Eius studiū & eruditio.

Detractiōes & ociosos sermones non fert.

Vt autem mortis memoriam suæ cogitationi profundè imprimeret,& eam perpetuò haberet præsentem & ante oculos,quid facit? Iubet sibi extrui monimentum: ei autem finem non imponi,sed semiperfectū sic relinqui:Deindè eos,qui præfecti erāt operi,cùm esset festum aliquod insigne,accedentes in conspectu omnium,qui considebant,apertè dicere:Monimentum tuum in hodiernum vsque diem est imperfectū Domine. Iube ergò,vt id finem accipiat. Incertū est enim, qua hora fur ingrediatur, nempe mors. Sed quis illius victûs tenuitatem,& quæ erat circa vestem & stratum vilitatem & mediocritatem,rectè enunciauerit? Cum alijs enim ne hanc quidem neglexit virtutem,adeò vt vulgus & eos qui sunt cōtempti,in his ne superaret quidē. Quidam certè ex habitatoribus ciuitatis,qui erat ei familiarior, cùm resciuisset quomodo res se haberet,cilicium emptum triginta sex nummis mittit ad beatum,plurimùm rogans nè id recusaret,sed se eo indueret. Hoc ergò cùm & propter viri fidelitatem, precumq; contentionem & ardorem facere voluisset,non cessauit tamen tota nocte lamentari,vt postremò exposuerunt,qui ei assidebant. Quis,dicens,non cōdemnârit me miserum Iohannem,si mihi quidem liceat tegi tegumēto triginta & sex nummorum,fratres autem mei,proh dolor,secundùm Christū,sub dio perpetuò degant concreti frigore,& nec minimum quidem & vilissimum pannum habeant? quorum plurimi * quidā ventre vacuo & incœnati recumbunt, & vel ipsas,hei mihi, quæ à mensa mea cadunt, micas cupiunt, sicut pauper Lazarus. Heu heu quàm multi nunc hospites

Mortis perpetuò memor.

Hęc apud Leontiū leguntur de lecti operimento.

* quidem

Luc.16.

hoſpites & peregrini ad hanc venerunt ciuitatẽ,qui non habent vbì caput reclinent, eſurientesq; & ſitientes iacent in medio foro. Ego autẽ me delicatè omne genus explens bonis, præter alias delicias hoc quoquè nunc ſumptuoſo induor tegumento. Quid ergò illo die expecto me auditurũ? Quid aliud,quàm, Recepiſti bona tua in vita tua,pauperes autem mala: & propterea ipſi quidem nunc accipiunt conſolationem, tu autem cruciaris pro meritis? Sed benedictus Deus,non ampliùs eo tegetur humilis Iohannes,ſed eius precio induentur pauperes.

Cùm primùm itaq; illuxiſſet,mittit cilicium in forum venundandum. quod cùm vidiſſet is,qui obtulerat,rursùs emit & ad eum adfert. Ille autem accipit quidem,rursùs verò mittit ad forum. Cùm autem bis & ſæpè hoc factum eſſet,magnus Iohannes ſignificat ei qui offerebat: Videamus,dicens,quis ex nobis priùs defatigabitur:ego quidem ipſum vendens,tu autem emens & offerẽs. erat enim valdè diues. Quamobrem dedita opera volebat magnus Iohannes ex eo lucrifacere, vt illius bona ad pauperes affluerent. Dicebat autem etiam tale quid,quòd ſi quis ab his delicatis & diuitibus,& maximè ijs,qui ſunt immiſericordes,poſſet arte aliqua & ratione ad ipſas vſq; auferre tunicas,vt benefaceret indigentibus,ab eo,quod decet,minimè aberraret. Sic enim res duas efficiet pulcherrimas:vnam quidem,quòd illorum animis ſalutem conciliabit: alteram autem,quòd ex rebus alienis non paruã neq; leuem ſibi parabit mercedem. In teſtimonium autẽ eius,quod dicebat,adducebat etiam id,quod magnus fecit Epiphanius, qui effecit, vt pecuniæ Iohannis Epiſcopi Hieroſolymitani pia quadam via & ratione diſtribuerentur pauperibus. Addebat verò aliud quoquè,quod à fideli quodam & amante veritatis dicebat ſe audiuiſſe Cypri, qui ſic narrabat, ea quæ dicebat,iureiurando confirmans.

Cùm eſſem in Aphrica,habitabam apud quendam publicanum,valdè quidem diuitem,ſed admodùm immiſericordẽ,& pauperem,quòd attinet ad miſericordiã. Cùm autem accidiſſet,vt tempore hyberno ſol luceret calidiùs,pauperes ſimul congregati calore fruebantur. Vt ſolet autem in his euenire,domos enumerabant: illas quidem, quæ erant miſericordum & ſua communicantium, beantes: eas autem, quæ poſſidebantur à parcis & nihil elargientibus,miſeras dicentes & execrantes.cum quibus,inquit,etiam meum connumerârunt dominum. Sic itaq; inuicèm rogabant, an aliquis vnquàm illinc fuiſſet eleemoſynæ particeps. Cùm verò nullus eſſet ex omnibus, qui affirmaret ſe accepiſſe,vnus ex illis: Sed quid,inquit,mihi dabitis,ſi ego hodiè recedẽs illinc,conſecutus fuero miſericordiam? Cùm autem de ea re pacta conuenta inter ſe feciſſent,pauper cùm fuiſſet ex aduerſo veſtibuli publicani, inuenit ipſa hora piſtorẽ trahentem mulum pane onuſtum, ipſumq; venientem per viam, quæ tendit ad ædes. Cùm itaq; pauperem ex aduerſo ſtantem vidiſſet Publicanus, & ſolo triſti habitu prouocantem eum ad miſericordiam: neq; enim vel ſolam vocem audebat emittere, nè virum iritaret alienum à miſericordia:ſic quoquè furore percitus,vno pane arrepto, & eo vſus tanquàm lapide,iacit in pauperem. Quem ille protinùs accepit, & abiens oſtendit alijs,affirmans quòd accepiſſet ab ipſis manibus publicani. — *Exemplum memorabile Petri Publicani.*

Nondùm duo dies præteriẽrant,& publicanus morbo correptus mortifero, cùm mentis ſubijſſet ecſtaſin,videbat à ſe exigi rationem ſuarum actionũ. Deindè videbatur etiam adeſſe trutina,vtraq; diſcernens:in cuius ſiniſtra quidem lance videbat nigros congregatos,& multa eius turpia facta in lance deponentes. In dextero autem, viros quidem candidatos & forma terribiles aſſiſtentes:nihil verò boni inuenientes, quod contrà poſſent in lance collocare,eſſeq; mœſtos & triſtes,& dicentes: Nihil habemus aliud, quod opponamus, niſì panem illum, quem duobus antè diebus, & nec ipſum quidem ſpontè,dedit cuidam pauperi. Cùm in altera itaq; lance eum impoſuiſſent,fecerunt trutinam ex vtraq; parte ex æquo propẽdentem. Tunc illi Publicano dicunt viri candidati: Recedens adde huic pani,& operare. Nam illi,quos vides, nigri ſunt te accepturi. Cùm ſtatìm itaque experrectus eſſet, & ad ſe redijſſet, agnouit vera eſſe,quæ viſa fuerant. Nam quęcunq; ab ineunte ętate ab eo facta fuerant,& quorum iam erat oblitus,videbat illos æthiopes vtiq; congregantes, & in lãcem imponentes. Quãobrem ſæpè obſtupefactus, Papæ,dicebat,quanta eſt virtus eleemoſynæ? Si enim vnus panis, isque per iram pauperi proiectus,tantum potuit: à quàm multis malis ſe poterit liberare,qui hilariter bonis ſuis impertitur pauperes? Adeò ergò munificè — *Viſio publicani.* — *Vis eleemoſynæ.*

vſus

vsus est eleemosyna,& tam abundè ambabus,vt dici solet,effudit manibus,in ventres pauperum infundens: vt postquàm omnia profudisset, ne suo quidem parceret corpori, sed eo quoquè aleret pauperes, vendita libertate, vt paulò pòst clariùs ostendemus.

Mutatur in virum lōgè aliū publicanus.

Ei enim eunti in telonium,occurrit nauta nudus ex naufragio.Quem quidē cùm vidisset,veste statìm se exuens,quæ erat delicata & sumptuosa,ei donat, multùm precatus,vt ea perpetuò indueretur.Ille autem partìm quidem erubescens vti veste magnifica, partìm verò aliarum quoquè rerum egenus, in foro exponit vt venderetur. Cùm autem reuertens Publicanus,eam vidit pendentē, magno fuit affectus dolore, & erat tristis,reputans quòd non ei licuisset relinquere pauperi aliquod monimentū suæ misericordiæ. Hæc cùm cogitaret,ei obrepit somnus.In somnis autē ad eum accedit vir quidam insignis,sole specie alacrior:crucem quidem habens in capite,indutus autem veste,quam ipse dederat nautæ.Qui cùm propè accessisset,Cur,inquit,chare Petre(hoc enim erat nomen Publicano)angeris & cruciaris?Ille autē perindè ac si nôsset,quisnam esset qui loquebatur, Quoniam,inquit,Domine,quæ tu nobis abundè præbes, ea nonnullis sæpè impertientes, non videmus eos rectè vti ijs, quæ data sunt,propter turpe lucrum.Ille nondùm implêrat orationē,& qui apparuerat ostendens ei vestem,Agnoscis'ne hanc,inquit?Cùm is autem affirmâsset,ille rursùs:Eccè, inquit,ex quo tu mihi eam prębuisti,ea perpetuò induor.

Videt Christum.

Postquàm autem eum dimisit somnus,hæc mente agitans,Benedictus Dominus, aiebat:Si Christus videtur esse vnus ex indigentibus, non desistā, donèc ipse quoquè sim vnus ex ijs minimis. Statìm ergò vocato Procuratore domûs, qui fuerat ab ipso emptus:Volo,inquit,tibi credere quoddam arcanum, quod si enunciaueris, aut nisi effectum reddideris,quod volo,procùl recedes à meo conspectu, & vendéris in barbara regione.Hæc cùm dixisset,decem libras auri ei tradit, quæ erant ei soluendæ ob negociationem. Deindè, Me quoquè,inquit,assume ad hanc negociationē. (Hoc est enim arcanum)& cùm me abduxeris ad partes sanctæ ciuitatis, illic me vende Christiano alicui tanquàm mancipium.Quod aùtem ad te ex eo redibit precium,quantūcunque fuerit,detur pauperibus.Cùm postquàm diù institisset,vix tandèm ei persuasisset,venit cum eo Hierosolyma.Quo in loco cùm in quendā amicum,qui erat quidē arte aurifex,incidisset Procurator, (erat autem ei nomē Zoïlus,qui propter aliquem casum redactus erat ad inopiam)Seruus est,inquit,mihi valdè bonus:quem si me audiens émeris,nihil erit impedimento,quo minùs ad pristinam redeas felicitatem.Est enim non solùm bonis moribus,sed etiā in fundendo auro summè exercitatus.fuerat enim Petrus huic quoquè arti summè deditus. Ille autem statìm in mediū adducens paupertatē,cum qua confligtabatur,dicebat se non posse eum emere. Sed tamen ille verbis amici persuasus, & auro accepto fœnori, emit zelo feruentē Petrum triginta nummis.Quos cùm accepisset Procurator,iuit Constantinopolim.

Petrus sua sponte venditur 30.nūmis.

Licebat ergò videre eum,qui propter Christum voluntariam susceperat seruitutem,diligentissimè domino suo inseruientem in omnibus, quæ ad vsum domûs pertinebant,ieiunijsq; vacantem & vigilijs:quę faciebant,vt res domini incrementū acciperent,& vt benedicerentur eius vltima,sicut Iobo,magìs quàm priora. Qui etiam summam eius virtutem venerans,cogitabat eum manumittere, etiāsi ille id minimè admiserit,volens potiùs in seruitute propter Christum perpeti, quàm cum libertate acquiescere.Sed quis dicere omninò potuerit eas,quæ ei à maligno inferebantur, afflictiones?Quicunque enim erant è familia,tanquàm emotæ mentis quempiam reputantes,aliquandò quidem eum irridebant:aliquandò autē alapas infligebant, & non desistebant ei omnibus modis adferre molestiam. Quotiescunquè autem contigisset eum,contumelijs à conseruis affectum,dormire cum animi ægritudine,totiès ei assistebat in somnis,qui in Aphrica ab eo visus fuerat, ferensq; eius vestem, & precium triginta aureos habens in manibus,Nè sis tristis,aiebat,frater Petre.Ego enim etiam tuum accepi precium,sicut priùs vestem.

Seruit aurifici.

Iob 42.

Multa patitur.

Intercessit aliquantum temporis,& quidam,qui erant eiusdem cuius Petrus regionis,arte aurifices,voti causa & adorationis,peruenerunt ad loca veneranda. Quos dominus eius,vt qui essent eiusdem artis, domum ductos accepit omni benignitate. Petrus autem cùm eis ministraret,& viros agnouisset,seipsum celabat pro viribus, & omni-

Vide peregrinationē ad loca sancta, voti & adorationis causa.

omnibus modis conabatur latére. Illi verò tanquàm per figuram corporis eum indagantes, agnouerunt. Et primùm quidem inter se susurrabant: dubitationem enim eis afferebat similitudo. Postquàm autem illum ipsum esse apertè agnouerunt, communiter eum statìm alloquentes, qui eos inuitauerat, Quid sibi vult, dixerunt, quòd vir talis tibi ministrat, qui est vnus quidem ordinis senatorij, splēdore autem nulli est secundus? Is enim, qui nunc nobis seruit in mensa, est Petrus Publicanus, de quo Imperator quidem magnum accipit dolorem, magnum autem Senatus quoquè, vt qui euanuerit. Eos hæc verba dicētes cùm audijsset Petrus, statìm humì quidē iacit discū, quem habebat in manibus: cursu autem descendit ad vestibulum, in quo adstabat quidam adolescens, ab ortu surdus & mutus, qui nutu poterat claudere & aperire. Cui Petrus, Tibi dico, inquit, qui es surdus & mutus, In nomine Christi Dei nostri, audi me, & aperi. Ille autem, Sicut iubes, respondit: & statìm aperuit. Ille verò currens, protinùs est egressus. Deindè ascēdens ianitor lętus, narrauit quod in ipsum fecerat miraculum. Dicebat enim se vidisse flammam ignis, procedentem ex ore magni Petri, ad aures eius peruasisse. Quę, inquit, cùm me totum circunfulsisset, repentè fecit audire & loqui. Hæc cùm narraret is, qui priùs erat surdus & mutus, subijt omnes stupor & admiratio, & statìm quàm maxima potuerunt celeritate, aggressi sunt eum persequi. Cùm vbiquè autem scrutati essent; non potuerunt eum, quem quærebant, compræhēdere. Quamobrē eos magna subijt pœnitentia, & deplorabāt quòd nō magìs animum attendissent: quo factum erat, vtì Dei hominem tantis afficerent contumelijs, verberantes & insultantes, & ipsum quotidiè irridentes.

Sanat surdū & mutum.

Tales erant misericordis & clementis Iohannis animæ benignæ & humanæ narrationes. Maxima enim ex parte, quæcunque incitabant ad commiserationem & amorem in pauperes, ea volebat dicere & audire. Assiduè quidem certè inuestigabat vitā eorum Patrum, qui fuerunt celebrati propter eleemosynā, & in hoc per totam vitā magnum ponebat studium, vt qui vellet eadem via, qua illi, ingredi. Cùm itaque aliquandò incidisset in vitam diuini Serapionis Sidonij, non cessabat virum illum admirari & res illius narrare, quemadmodùm cùm aliquandò in egētem incidisset pauperem, se pallio exuit, & ei dedit. Deindè cùm obuiàm factus esset alteri algēti, similiter ei præbuit tunicam: & decętero sedit nudus, vlnis solum tenens Euangelium. Deindè ab aliquo interrogatus, quisnam eum nudâsset, Hoc, inquit: ostendens Euangelium. Cùm verò eo quoquè vendito, pro eo acceptum preciū distribuisset pauperibus, cuidam discipulo, qui eum rogauit, Vbì est, pater, paruum Euāgelium? Crede mihi, inqt, fili, párēs ei qui dixit, Vende quę habes & da pauperibus: ne ipsi quidem libro, in quo hoc scriptum erat, statui parcere. Addatur hoc quoquè ijs, quæ dicta sunt, afferens auditoribus non mediocrem vtilitatem.

Serapion Sidonius.

Matth. 19.

Quidam monachus illo tempore puellam ducens speciosam, obibat ciuitatem. Cùm autem quidam ex Ecclesia eum vidissent ad multotum offensionem eam circūagentem, introducunt ad beatum Iohannem. Ille autem verbis illorum inductus, vt qui existimâsset eos zelo diuino illum admonuisse, ipsum & puellam iubet vehementer cædi, deindè eos in diuersis custodijs includi. Cùm autem factum esset quod iusserat, & eos accepissent custodiæ, & nox iam aduentâsset, Monachus ei appáret in somnis, ostendens tergum notatum vibicibus & stigmatibus, ei dicens simpliciter & placidè: Quid verò hæc tibi placent Domine? Crede, nunc quidem certè semèl deceptus es, vt homo. A somno autem excitatus, accersit ilicò Monachum, educens eum è custodia, præ plagis vix valentem ingredi. Deindè cùm in eius vultum coniecisset oculos, agnouit eum esse, qui fuerat ab eo visus. Cumq; vellet scire, an tam multas accepisset plagas, quàm multas habens in somnis apparuerat, iubet eum linteo succinctū aperire dorsum. Cùm diuina autem prouidentia fuisset linteum solutum, apertæ fuerunt partes occultæ, & conspectus est monachus propemodùm exectus & mācus virilibus, etiamsi propter florem ætatis non fuisset priùs immunis à suspicione. Statìm ergò eos qui illos detulerant, è suis gradibus deturbatos, tres annos arcet à communione. Pio verò monacho se, vt par erat, excusauit, & rogauit, vt ei condonaret peccatum admissum per ignorantiam. Sed hoc solum dixit se non laudare, quòd nullo adhibito custode obiret ciuitates, cùm esset monachus, & videretur adeò iuuenis, & traheret secum fœminam, & esset multis causa offensionis. Ille verò cum

Nota hinc, q̄ cauenda sint temeraria iudicia.

cum ea, qua par erat, reuerentia & modestia, Benedictus Dominus, inquit: Domine, non mentior, Non multis antè diebus cùm essem Gazæ, & illinc festinarē ad adorandum sanctos Cyrum & Iohānem, hæc puella mihi vesperè fit obuiàm, & ad meos pedes procidit, rogans vt mecum iter ingrederetur, eò quòd vellet esse Christiana. erat enim Hebræa. Ego autem Dei veritus iudicium, qui dixit, nè ex pusillis aliquem despiceremus, obediens admisi eam viæ comitem, maximè confidens, quòd cùm essent mihi membra ità affecta, non esset facile inimico struere in me tentationem. Cùm illuc autē venissem, & vota reddidissem, feci eam catechismo instrui & baptizari, & deceterò eam circunduco in simplicitate cordis, & mendicans eam alo, studens, si possim, eam collocare in aliquo monasterio virginum. Hæc cùm audijsset ille beatus, Papæ, inquit, quàm multi sunt occulti serui Dei, etiamsi sint nobis ignoti? Cùm autem monachum donaret centum nummis, ille non accepit, dicēs: Monachus si habet fidem, non indiget pecunijs. Sin autem omninò amat, est omninò fide defectus. Hæc cùm dixisset & adorâsset, recessit.

Matth. 18.

Quàm magnum autem studium poneret beatus, vt mortis meminisset, & ꝙ plurimi faceret, efficere nè eius recordatio deleretur, dictum quidem est priùs, dicetur aūt nunc quoquè. Nam cùm letalis morbus aliquandò inuasisset ciuitatem, maximæ illi erat curæ accedere ad ægrotorum visitationem, & eorum qui decedebant, sepulturā. Sæpè autem etiam assidebat ijs, qui emittebāt animam, & eorum oculos suis tegebat manibus. Iubebat synaxes quoquè celebrare pro ijs, qui dormièrant, asserens & affirmans defunctis multùm prodesse, quæ pro eis fiunt, commemorationes & sacra ministeria. Ad fidem autem faciendam eorum, quæ dicebātur, tale quid etiam narrabat, quod factum fuerat non ità multò antè. Dicebat enim, quòd à Persis quidā abductus captiuus, in custodia, quæ appellatur Lethe, asseruabatur vinctus. Lex autē erat apud Persas, vt qui coniecti erant in eam custodiam, nunquàm reuocarentur: & ea ratione consentaneum est eam fuisse vocatam Lethen, id est, obliuionem. Illinc autem cùm quidam potuisset aufugere, & in Cyprum venire, affirmârunt parētibus adolescentis, eum esse mortuum in custodia. Illi verò tres quotannis synaxes celebrabant, tanꝗ eo mortuo. Quatuor anni præterièrant, cùm filius illinc aufugiēs, redit domum. Quem cùm parentes non tanquàm qui fugisset è custodia, sed tāquàm qui surrexisset è mortuis, cum magno stupore adspexissent, & fuissent ineffabili voluptate repleti, & alia faciebant & dicebant, quæ anima, quæ talem vidisset, faceret & diceret: & quemadmodùm ei tanquàm iam mortuo fecerant iusta, ꝗ fiunt mortuis, & cùm eum docuissent, quinā essent ij dies, nempe dies sanctorum Theophaniorum, & dies salutaris Paschę, & dies sanctæ Pentecostes. Hæc cùm ille audiuisset, & in memoriam reuocâsset, parentibus affirmabat, ꝙ his ipsis diebus relaxabatur à vinculis aduentu cuiusdā, qui gestabat lampadem, & fruebatur omni securitate: diebus autē sequentibus tenebatur vinculis, sicut priùs.

Nota de ijs, quę fiunt ꝓ defunctis.

Simile exēplum habes apud D. Gregoriū Papā Homil. 37. in Euang.

Talibus vtens factis & narrationibus, fuit multis occasio salutis. Proptereà plurimi quoquè imitantes illa, quæ fiebant tempore Apostolorum, & vendentes ea quæ habebant, eorum preciū afferentes, deponebant in eius manibus, volentes id ab ipso distribui pauperibus. Cum quibus vnus quispiam accedēs, auri septem libras cum dimidia obtulit, affirmans nihil amplius auri apud se remāsisse. Petebat autem ab eo, vt duas gratias acciperet: nempe vt & seruaretur quidē eius filius illius precibus: referretur verò nauis absque vllo periculo, quæ quidem emissa fuerat in Aphricam. Cùm autem post preces triginta dies præterijssent, moritur quidem filius: tertio verò die post eius mortem, nauis quæ redibat ex Aphrica, cùm fuisset ex aduerso Phari, in graue incidit naufragium, adeò vt vniuersum quidem onus perièrit: sola autē nauis fuerit salua cum vectoribus. Cùm autem priùs audito nuncio de filio, adhuc vigēte animi perturbatione, accessit de naue tristitia, id eum planè obruit. Quod quidem postꝗ cognouisset Patriarcha, id nihilo minorem ei attulit animi ęgritudinem. Deum itaq; rogauit, vt inuisibiliter eius animam attingeret, & increparet tempestatē animi ęgritudinis, & trāsmutaret in tranquillitatem. In somnis itaq; nocte sequenti illi appáret vir, figura & lineamentis similis Patriarchæ, ei dicens: Cur ità victus es à tristitia propter ea, quæ acciderunt? Num tu me rogâsti, vt hæc precibus à DEO postularem, nempe vt & tuus saluus esset filius? & eccè eius gratia est saluus, vt qui à vitæ ma-

Act. 4.

lis di-

lis dimissus sit illæsus. Si enim vixisset longiùs, nō bonus, sed improbus erat euasurus, & indignus eo, qui creauerat. Quòd ad nauem autem attinet, nihil dubites, quòd nisi Deus fuisset exoratus à nostra mediocritate, erat cum ipsis viris in profundum transmittenda, & præter onus, fratrem quoquè & alios amisisses. Non oportet ergò esse tristem, sed propter hoc ipsum ferenda sunt potiùs, quæ accidunt, grato animo. Nihil enim eorum, quæ fiunt, fit sine Dei iudicio, etiamsi sint nobis ignota multa ex illius iudicijs. Postquàm ergò eum dimisit somnus, sensit cor suum satis magnam accepisse consolationem. Statimq; profectus, procidit ad beati viri pedes, magnas ei agens gratias, & quam viderat noctù narrans visionem. Ille autem suasit, vt non ipsi, sed Deo, q̄ omnia dispensat ad vtilitatem, acceptam ferat gratiam.

Sed quemadmodùm non eos solùm, qui Christo offerebant, & vt dicit diuinus Apostol. in benedictione seminabāt, ille benedictione dignos duxit & accipiēdos: sed eos etiam, qui in ipsum erant parci & illiberales, prudenti ratione studuerit inducere ad eleemosynam, declarant quidem etiam multa alia: declarabit autem etiam, quod factum est in Troilum Episcopum. Eum enim, cùm esset auarissimus & parcissimus, statuit traducere ad amorem eleemosynæ hoc modo: In Ptochotrophium, quod ipse construxerat, vt solebat, vadens, assumit etiam Troilum. Cuius comitem cùm cognouisset habere in sinu triginta libras auri: Sunt, inquit, à te hodiè curandi, sanctissime Troile, nostri in Christo fratres. Ille aūt tanq̄ eo sermone pudore motus, & volens nō existimari tenax & sordidus, sed potiùs simplex & liberalis, iubet ei, cui credite fuerāt pecuniæ, vnicuique eorum, qui illic erant, pauperum, prębere vnum nummum. Cùm verò totum aurum iam fuisset consumptū, & aduentitius ille & non ex affectione ardor ad eleemosynam fuisset refrigeratus, grauis dolor & magna pœnitentia incessit inuoluntarium benefactorem. Domum itaque reuersus, inopinato horrore & febre correptus, decumbebat in lecto. Cùm esset autem iam hora prandij, eum ad conuiuium inuitat Patriarcha. Qui cùm accepisset quēadmodùm se haberet, & causam morbi non ignoraret, non sustinuit eum quidem despicere sic vexari & pati, se autem inire conuiuium: sed statìm surgens, ad ipsum venit, & dicit subridens: Nè putes, ó comminister, me tibi verè dixisse, vt è domo tua largireris fratribus secundùm Deum: sed quoniam tunc aurum non habebat ad manum comes meus, accepi à te mutuò. Nunc verò adsum, triginta, inquit, libras ad te afferens, quas etiam saluas reddo tuæ virtuti. Postquàm ergò solùm vidit aurum in manibus Patriarchæ, horrorem vicit, mala febris discessit, vires ei redièrunt, & visus est habēs vultum alacrem & viuidum: vt hinc fieret manifestum, quòd omninò redditum, morbum soluit, hoc etiam primùm ablatum, eum vocauit, cùm non esset.

Cùm aurum ergò in illius manus dedisset Patriarcha, postulabat vt literis ei mercede cederet. Ille autem lubenter sua manu conscribit syngrapham, quæ sic habebat: Deus misericordiæ & clementiæ, ipsam mercedem redde Iohanni, meo Domino & Patriarchæ Alexandriæ, triginta auri librarum, quæ à me fuerunt distributæ pauperibus. Ego enim mea accepi. Patriarcha ergò accepto chirographo, illum quoquè simul accipit, mensæ futurum participem. Quem, cùm comedisset, dormientem volens Deus excitare à graui somno auaritiæ, & efficere vt sciret quanta fuerit priuatus remuneratione, & disceret benignitatē, ei immittit quodammodò ecstasim, & videbatur sibi videre domum quandam pulcherrimam & splendidissimam, & cui elegantia & magnitudine nulla poterat conferri. Supra vestibulum autem inscriptus erat titulus aureis literis: Mansio & requies æterna Troili Episcopi. Postquàm verò his lectis est lætatus, existimans domum sibi datam fuisse ab Imperatore, accedit vir quidam insignis, & qui videbatur esse vnus ex senatu, habitu similis Cubiculario, habens quosdā alios ante se ambulantes. Qui postquàm appropinquauit vestibulo, adspiciens ad fores, iubet quamprimùm deijci titulum: pro illo autem poni alium, quem inquit, iubet Dominus orbis terræ. Statìm autem fuit positus, hanc habens inscriptionem: Mansio & requies æterna Iohannis Archiepiscopi Alexandrini, empta triginta libris auri. E somno itaque surgens, obstupefactus, exposuit Patriarchæ visionem, & ipse suum vitium animaduertit, & mores mutauit, & facere eleemosynam ardēter est aggressus, & pro eo, quòd erat priùs parcus & tenax, ad dandum manum habuit promptissimam.

2. Cor. 9.

Curat auarū quendā episcopum.

Nota pręmia bonorū operum.

Iob 1. Sed Deus, qui permisit Iobi dissipari & exinaniri diuitias ad eius virtutis faciēdum periculum, permittit etiam similia accidere huic beato Patriarchæ. Erāt enim tredecim naues eius ecclesiæ, quæ quidem oneratæ cùm essent in mari Adriatico, incidunt omnes simul in naufragium, peritque vniuersum onus, quod erat ter mille & trecentarum librarum auri. Ij ergò, quibus fuerant commissæ naues, adducētes has inanes, appellunt in portum Alexandriæ: ipsi autem confugerūt in templum. Quod quidem cùm cognouisset Patriarcha, Deo quidem propter hoc quoquè agit gratias: ad illos verò mittit literas remissionis, ea sola, quæ Iob dixit, dicens: Dominus dedit, fratres, Dominus abstulit. Egredimini ergò, pro hoc nullum timentes periculum. Dominus enim erit solicitus de crastino. Cùm autem multi ex ciuibus venirent ad eum consolandum, prior ipse eis dixit: Non oportet vos, ô fratres, tristitia affici propter periculum nauium, cuius ipse solus sum causa. Nisì enim magnos & elatos sumpsissem spiritus propter alienorum elargitionem, immò verò Dei ipsius, hoc nequaquàm accidisset. Volens itaque Deus meum tumorem comprimere, permittit hanc accidere mihi calamitatē. Est enim Eleemosyna sæpè causa superbiæ ei, qui non aduertit. Paupertas autem, sicut scriptum est, virum reddit humilem. Ego sum igitur causa duorum malorum: Vnius quidem, quòd mercede eleemosynæ priuatus sum propter vanam gloriā: Alterius verò, quòd propter eam procuraui amissionem tantarum pecuniarū: & nūc ad me attraho vniuersum iudicium animarum, quę rediguntur ad angustias. Sed Deus, etiamsi non propter me, sed tamen propter curam, quam gerit eorū qui indigent, suppeditabit ea, quæ sunt ad vsum necessaria. Illud enim, Non te dimittam, neque te relinquam, ab eo dictum est. fidelis autem est, qui promisit. Sic ij, qui venerant ad sanctum consolandum, ipsi sunt potiùs ab illo dimissi accepta consolatione.

Insignis patiētia in maximis dānis.

Heb. 13. Ios. 1.

Non multum temporis prætereīerat, & Deus nouo Iobo duplicat facultates, eratq; in egenos liberalior & munificentior quàm priùs, non in egenos solùm abundātiam, sed in eos etiam, quibus fiebat iniuria, ostendens commiserationem. Cùm enim iret aliquandò ad diuinos martyres Cyrum & Ioannem precaturus, accessit ad eum quædam paupercula, dicens se fuisse à genero graui iniuria affectā, & se eius indigere auxilio. Cùm ij autem, qui erant eius vitæ comites, consulerent vt dum rediret, visceret & consideraret, quæ ad eam pertinent, Misericors ille non sustinuit, dicens: Sed quomodò Deus attendet meas preces, si ego differo eius supplicationem? Quis autem fideiusserit, fore vt viuam vsque in diem crastinum, & non, si ante eam moriar, futurū me apud Deum inexcusabilem propter eius supplicationem? Hæc cùm dixisset, minimè recessit à loco, donèc mulieri iustum reddidisset iudicium. Hic ergò, qui summam curam gerebat indigentium, cùm audiuisset de filio viri misericordis, quòd cùm pater eius decessisset, is magna laboraret inopia, propterеà quòd pater eius quidquid habebat, lubenter consumpsisset in pauperes: cum autem soli Dei parenti commendâsset Mariæ, cuius templo assidebat noctù & interdiù: accersit quendam iuris peritum, & clanculùm iubet, vt in veteri charta conscribat testamentum cuiusdam viri, nomine Theopempti, dicens id ostendere, me & patrem huius pueri esse veros & germanos huius consobrinos: & ostendat puero exemplum testamenti, vt certior factus de ea, quæ illi mecum intercedit, cognatione, nihil formidet, sed audacter ad meam veniat humilitatem. Facta sunt autem omnia, sicut ei visum fuerat, & cum adolescente venit ad Patriarcham Iurisperitus. Scriptum ostenditur testamentum. Confitetur magnus ille, magnus ille cognationem, amplectitur adolescentem tanquàm germani consobrini filium germanissimū. Dat ei pecunias, possessiones, alias multas facultates, coniungit eum matrimonio cuidam illustri fœminæ Alexādrinæ, & breuì eum reddit ex obscuro nobilem, ex abiecto insignem, ex paupere diuitem: studens ostendere esse verissimum diuinum illud verbum; quod dicit se non vidisse iustum derelictum, neque semen eius quærens panem.

Nosa humanitatem erga pauperculam.

Ité erga inopem adolescentem.

Psal. 36.

Alius autem quidam senex Monachus, qui vitam agebat perfectam, nomine Vitalis, volens magni Iohannis facere periculum, num præter alia, quæ habebat bona, nè esset quidem facilis ad condemnandum, cùm quietem & silentium ageret in monasterio magni Seridonis, venit Alexandriam. Quò cùm venisset, exercet vitæ genus, quod apud homines quidē est valdè probrosum & obnoxium vituperationi, & quod multis afferre potest offensionem: Deo autem erat valdè gratum. Ingressus enim ciuitatem

Hiſtoria memorabilis Vitalis monachi.

uitatem ſenex,iam ſexaginta annos natus & ampliùs,ſuum in id conferebat ſtudium, vt deſcriberet omnes meretrices,quæ erãt in proſtibulis. Porrò autem incipit etiam ſeruire mercede, pacto inito, ſe quotidiè duodecim obolos accepturum, quorũ vno lupinos quidem emens,eos comedebat poſt occaſum ſolis:reliquos autem vna nocte dabat,vadens ad vnam ex meretricibus, dicens : Hæc accipe, & conſerua te mihi hac nocte impollutã. Quod cùm faceret,ſtabat tota nocte in angulo habitaculi illius mulieris,genu flectens,& linguam pſalmis exercens aſſiduè,& ſupplices manus pro ea ad illum tendens. Manè autem exiens,eam adigebat iureiurando, ſe nemini id eſſe indicaturam. Vnam itaque ex ijs,quæ auſa fuerat cõtemptui habere iuſiurandum & aperire arcana,facit ſenex precibus poſſideri à dæmone, adeò vt nulla deinceps auſa fuerit eius vitam enunciare. Ipſe autem volens effugere gloriam ex hominibus, & animas educere à peccatis,quandò erat apud aliquem mercenarius,accipiens quod datũ fuerat,cùm eſſet abiturus, fingebat apud ſe dicere omnibus audientibus : Abeamus iam infelix ſenex. Scis enim,quòd illa te expectat: illam ſignificans, ad quam erat diuerſurus. Ad eos autem, qui irridebant & eum probris ac maledictis impetebant, ſe excuſans tanquàm pro mala,quæ fiebat,re vera actione : Quid verò? An non ego quoquè ſum ex ijs,qui carnem geſtant,& cedunt eius legibus? An ſolis prohibitum eſt monachis manere extra corporis voluptates? non ſunt ipſi quoquè participes naturalium affectionum,ſimiliter atquè alij? Deindè quibuſdam conſulentibus & dicẽtibus, Vnã ſaltem tibi accipe, mutato veſtitu, & nè ſis tam multis offenſioni, vt neque Deus per te blaſphemetur,neque monachorum precioſus habitus probro afficiatur, & omniũ iudicium in tuum caput attrahatur: Multis hæc ei dicentibus,ille ſe ſimulans iraſci & ægrè ferre, Sed non ego,inqt,vos audiã:dicebat cum magno clamore: Quid mea refert,ſi vos,vt dicitis,offendimini? Diſcedite à me. Quid rei mecũ eſt vobis? Ex veſtro, inquit,conſilio cùm fœmina coniũgar matrimonio,& me inijciam in curas innumerabiles,& de victu ſolicitudines. Ceſſate me ludificari & criminari. Nõ eſtis enim meî iudices:res meæ ſint mihi curæ. Eſt enim alius,qui eſt iudicaturus orbẽ terræ, qui etiam reddet vnicuique ſecundùm opus ſuum.

Monachorũ habitũ precioſum dicunt.

Multi ergò hæc verba audientes cum acerbitate & vociferatione, alij quidem ceſſabant repræhendere,eius impudentiam timentes & audaciam: alij verò conabantur eum apud ſanctum criminari. Sed ille, vt qui à Deo didicerat, quali virtute eſſet ſenex,minimè attendebat ea,quæ dicebantur ab ipſis,vt qui ante oculos ſemper deſcriptum haberet illud exciſi monachi. Suadebat autem omninò vitare accuſatiões,quæ fiebant aduersùs monachos, præclarum illud verbum Imperatoris Conſtãtini in ore habens,qui in Nicena Synodo libellos accuſationum datos aduersùs aliquos epiſcopos non admiſit,dicens:Si in Epiſcopum aut monachum fornicantem incidiſſem,ſuſtuliſſem meam chlamydem,&ei impoſuiſſem,vt à nullo oculo videretur:vt qui rectè ſciret,quòd delicta talium virorum, ſi multis fiant manifeſta, non ſolùm efficiunt vt contemnantur,quæ ſunt honore digna & reuerentia:ſed etiam magnum prębent incitamentum & occaſionem ad vitium. Sed ſic quidem magnus ille repellebat calumnias,quæ intentabantur aduersùs magnum ſenem. Ille autem non ceſſabat ab hac operatione:ſed etiamſi probro &dedecore à multis afficeretur,ipſe vnum ſolum ſpectabat,nempe ſalutem animarum. Ijs verò,qui aduersùs eum linguam mouebãt,peccati ſui precabatur veniam. Quòd autem hoc ſtudium non fuit ei infrugiferum & inutile,ſed multis attulit ſalutem, hinc eſt manifeſtum. Videntes enim mulieres eius pernoctem ſtationem,& linguam diuina perpetuò canentem,& pro earum mutatione & vt ſeruarentur,aſſiduam precationem, deſiſtentes à malis actionibus, gerebant curam temperantiæ:& aliæ quidem legitimo coniungebantur matrimonio : aliæ autem ſic manebant, deſiſtentes à flagitioſis actionibus : aliæ verò mundo perfectè renunciantes,vitam eligebant monaſticam. Nemo autem cognouit occultam eius ex Deo vitam,quãdiù fuit in vita ſuperſtes : nec quemadmodùm ſimulando nequitiam, à malis moribus traduxit malas mulieres.

Cõſtantini Imperat. dictum memorabile.

Meretrices ſe recipiunt ad bonam frugem.

Quamobrem cùm aliquandò egrederetur ex habitaculo eius, quæ primum locum tenebat inter meretrices,ei occurrit quidam libidinoſus,propter hoc ipſum ingrediens,vt data pecunia, expleret libidinem : & ſancto impingit colaphum : Quouſquè, dicens, ó Chriſti illuſor,non deſiſtes à malis actionibus? Ad hæc homo ille admirabi-

lis, Miser, inquit, est tibi incutiēdus colaphus, vt tota ferè Alexandria ad tuos clamores congregetur. Non multū intercessit temporis, & vir ille diuinus migrauit ad Dominum, cùm esset in parua quadam cella, quam construxerat in loco, quæ dicitur Porta Solis: in qua quoddam paruum habens oratorium, faciebat in eo multas synaxes. Quo in loco congregabatur etiam multitudo impudicarum mulierum, quæ consequebantur ab eo curationem, adeò vt qui vitam agebant libidinosam & voluptariam, & irascerentur & succenserent, vt cui propter rem malam scilicet inuiderent, dicentes: Quomodò fieri potuit, vt hic impostor tam multas ad se attraxerit? Cùm dormijsset ergò, sicut dictum est, & nemo sensisset, accedit repentè quidam deformis Aethiops ad virum libidinosum, qui ei colaphum impegerat, & eius genis incutit grauem & validum colaphum, adeò vt eius sonus ad maximum vsque spatium fuerit exauditus. Qui deindè ei dixit: Accipe hunc colaphum, quem ad te misit monachus Vitalis, sicut prædixit. Protinùs ergò miser volutabatur correptus à dæmōe, & ad ipsum fuit congregata tota ferè Alexandria, sicut ille vir iustus prædixerat. Cùm itaque vix tandèm post multum tempus ad se redijsset, rumpit vestes, & surgens, cursu contendit ad sancti domunculam: Miserere meî, clamans, serue Dei Vitalis, qui in Deum & in te multùm peccaui. Omnibus ergò videntibus, qui aderant, postquàm domui senis appropinquauit, ipsum iaciens & discerpens dæmonium dimisit.

Obitus S. Vitalis.

Cùm ergò hæc vidissent, ingressi domunculam, inuenerunt sanctum, qui genu flexerat, & Deo per precationem animam commendatam emiserat. Deindè humì adspicientes, vident scripturam, quæ sic habebat: Viri Alexandrini, nolite aliquid iudicare ante tempus, donèc venerit Dominus. Confitebatur itaque omnibus præsentibus is, qui liberatus fuerat à dęmone, mala quę sancto fecerat, & quæ audiuit prophetìcè ab eo dicta, quæ etiam passus est. Fuerunt ergò hæc statìm renunciata Patriarchę, & ipse cùm simul venisset cum toto clero, vbì legit eam, quæ erat humì, scripturam, paulopòst dixit: Si fuissem inductus verbis eorum, qui calumniabantur, fuisset mihi incussus ille colaphus. Tunc etiam congregatur vniuersum agmen meretricum ad iusta facienda venerando corpori. Quæ quidem eum efferebant cum aromatibus & lampadibus, valdè deflentes priuationem eius doctrinæ, à qua ad eas magna manebat vtilitas. & tunc exponebant eius vitam, ijs, quæ dicebantur, fidem omnibus modis facientes, quòd non ob aliquod malum ad eas ingrediebatur, & nec visus sit vlli earum ne manum quidem admouisse, aut ad latus omninò accubuisse. Ad eos autem, qui illarum repræhendebant silentium, & dicebant eas fuisse multis causam offensionis, illius præceptum adducebant ad suî excusationem: & quæ à dæmone inflicta fuerat, plagam ad disciplinam ei, quæ non obedierat. Ipse autem, qui colaphum dederat & contrà acceperat, nunquàm intermisit, cùm dæmon eum reliquisset, beati sepulcro assidere, quod effectum est thesaurus multorum miraculorum, & illius commemorationem de more cum psalmis peragere. Deindè paucis post annis reponitur in monasterio monachi Seridonis: & cùm illi fuisset tradita beati Vitalis cella propter magnam in ipsum fidem, illic vitam quietam in silentio transegit perpetuò, donèc peruenit ad finem vitæ præsentis. Prætereà autem Patriarcha quoquè magnas Deo agebat gratias, quòd non permisisset, vt aliquid diceret aut cogitaret indignum beata illa & gloriosa anima. Alioquì autem multi quoquè ex ijs, qui habitabant Alexandriam, meliores euaserunt, qui propensi erant ad condemnandum, & hanc malam didicerant consuetudinem. Sed talis quidem erat vir ille sanctus, & res eius hoc modo se habebant.

Sufficiet autem id quoquè, quod est dicendum, ad testandum quàm esset tardus vir ille admirabilis ad condemnationem. Quidam iuuenis impudicus ciuitatem obiens Alexandriam, cùm virginem quandam ex ijs, quæ vitam amplexæ erant monasticam, à via recta abduxisset, & deindè eam suæ libidinis & intemperantiæ fecisset delicias, paulopòst cum ea aufugit Byzantium. Quod quidem cùm resciuisset vir diuinus, magno dolore est affectus, &, vt dicitur, omnem mouebat lapidem, studens eos à lapsu reuocare. Aliquanto autem tempore interiecto, accidit vt cùm apud quosdā ex clero narraret, & beatus quandam narrationem, quæ poterat eorum animæ afferre vtilitatem, illius quoquè iuuenis, qui hæc recentia fecerat, fieret mentio: quem qui tunc aderāt, protinùs condemnabant & abdicabant, tanquàm vno ore omnes dicentes, cum non solùm

Iuuenis impudicus seducit sanctimonialem.

solùm duas, vt apparebat, perdidisse animas, sed etiam multas alias, quibus hoc malũ erat exemplar propositum. Eorum itaque magnus ille nimìs facilem repræhendens condemnationem, Nolite, inquit, ô filij, nolite esse lingua tam prompti ad detrahendum proximo. Nam sic quidem futurum est, vt vos omninò in duo mala incidatis: Vnum quidem, transgredietes præceptum illius, qui iubet non iudicare ante tempus. Alterum autem, quòd ignorantes quod hucusquè factũ est, vos magna facilitate constituitis iudices. Est enim omninò incertum, an hucusquè permaneant in peccato: an mutati sint ad correctionem. Ego enim, inquit, aliquandò legens vitam cuiusdam magni ex Patribus, incidi in talem narrationem plenam vtilitate. Sic autem habebat: 1. Cor. 4.

In Tyrum ciuitatem venerant duo monachi, aliquo fungentes ministerio. Alterũ verò eorum, cùm venisset in quendam locum, quædam meretrix, cui nomen erat Porphyria, sequebatur clamans: Venerande Pater, serua me, sicut olìm Iesus Christus meretricem. Ille autem humanarum rerum nihil reputãs, eam manu *acceptam, multis videntibus, egreditur per mediam ciuitatem. Manauit itaque fama in omnes partes, quòd ille monachus in vxorem accepisset Porphyriam. Cum ipso autem obiens meretrix vrbes & vicos, incidit in infantem humì iacetem. Quem quidem cùm benignè sustulisset vt aleret, secum eum portabat. Cùm aliquo autem tempore venissent Tyrij in eum locum, vbì versabantur, & meretricem vidissent in vlnis tenere infantem, velutì irridentes & egregium hunc virum ludificantes, Re vera, ei dicebant, à scopo nõ aberrâsti. Pulcher enim tibi filius natus est ex monacho. Qui etiam Tyrum reuersi, eam rem vbiquè disseminârũt, quòd ea ex monacho peperisset filium, qui illius expressam conseruauit effigiem. Ità ferè sunt homines prompti ad credendum suspicionibus, & maximè, qui sunt mali & flagitiosi, & à se habent acceptam credendi occasionem. Statìm enim tanquàm è propinquo seipsos testes accipientes, alios accusant facilè: simul quidem se volentes explere delicijs talium cogitationum & verborum, & cupientes esse alios similiter improbos: & sic studentes vitare plagas, quæ inferuntur eis à conscientia. Monachus autem cùm totondisset Porphyriam, & ei monasticum imposuisset habitum, vocat eam Pelagiam, & concedit ei, vt in monasterio virginum agat silentium. Cùm verò præsciuisset diem sui decessũs, illa quoquè accepta, redit Tyrum. Eam autem puer quoquè sequebatur, iam septem annos natus. Ad oẽs verò peruenit fama eorum aduentũs, quòd scilicet reuertitur Porphyria cum monacho suo coniuge. Deindè cùm ægrotâsset monachus, & ad mortem iam spectaret, plurimi ad eum accesserunt ex habitatoribus, eius visitandi gratia. In quorum conspectu cùm iussisset afferri thuribulum plenum candentibus carbonibus, accipit eos carbones, & infundit in sinum, & omnibus audientibus, Benedictus, inquit, Dominus, qui olìm rubum seruauit incombustum, is mihi fuerit testis fidelis, quòd quomodò meas vestes non attigit hæc, quæ est in igne, vrendi vis, ità nec ego attigi mulierẽ toto tempore vitæ meæ. His auditis, omnes obstupuerũt, Deo dãtes gloriã, qui eos, qui ipsum in occulto colũt, scit apertè glorificare. Hęc cùm fecisset & dixisset monachus, in manus Dei deponit animam. Propterea vobis omnibus suadeo, ô filij spiritales, sicut etiam priùs dixi, non esse promptos ad condemnationem. Cõtingit enim nõnunquàm, vt eius quidem, qui est fornicatus, aut aliquid aliud deliquit, peccatum apertè factum sciamus: in occulto autem factam ignoremus pœnitentiam. Oportet autem Dominicam quoquè timere vocem, quæ dicit: In quo iudicio iudicatis, iudicabimini. Matt. 7.

*Marginalia: Exemplum notabile. — *acceptaus, Luc. 7. — In suspiciones qui sint maximè propensi. — Exod. 3.*

Neque verò suadebat solùm cauere hoc delictum: sed eorum etiam, qui diuina pręcepta negligunt, volens corrigere socordiam, tale quid fecit, dignum quod mandetur memoriæ. Cùm enim cognouisset multos negligentiores, post lectionem diuinorum Euangeliorum exire ex ecclesia, & vanis ac ociosis vacare sermonibus, solenni quodã die, relicto sacrificio, ipse quoquè è templo egreditur, & sedet cum vniuersa multitudine. Omnibus aũt hoc stupẽtibus, Nõ oportet, inquit, admirari. Vbì enim sunt oues, illic omninò oportet esse pastorem. Nam cùm propter vos & vestram vtilitatem soleamus synaxes celebrare, si vos autem forìs versemini, contingit inutilem à nobis capi laborem, statui cum egredientibus vobis simul egredi, & rursùs ingredi cum ingredientibus. Hoc multos correxit, & à mala abduxit consuetudine. Non illos verò solos

studuit corrigere, qui extra cōgregationē ociosis vacabant sermonibus: sed eos etiā, qui citra rationem intùs inter se conferebant sermones: & maximè eos, qui erant è suggestu. Si quandò autem vidisset quempiam post vnam & alteram admonitionem nequaquàm posse corrigi, eum statìm eijciebat, apud eos vocem vsurpans Dominicā, Domum Dei oportere esse domum orationis. Contrà autem eorum, qui in diuinas congregationes erant studiosiores, illi accepta erat pietas, eosque & laudabat, & ad gradus prouehebat. Quod quidem apertiùs indicabit id, quod iam est dicendum.

Esa.56. Matt.21.

Duo Clerici eius ecclesiæ, artem exercentes incidendi corium, erant inter se vicini. Quorum vnus quidem mulieri coniunctus matrimonio, habensque filios, & patrē & matrem cum ipso habitantes, quos quidem alebat omnes suis manibus, non negligebat tamen diuinas congregationes. Alter autem, etsi erat solus, & artis peritior, & in operando diligentior, ne sibi quidem soli parare poterat, quæ erant ad vsum necessaria. Ei itaque, qui erat eiusdem artis, inuidens, & non ampliùs ferre valens quā animo conceperat inuidiam, cum aliquandò solum offendēs: Adiuro te, inquit, per Deum, nè me celes, sed hoc mihi aperias, quî fit, quòd tu sis semper quidem diues, idque cùm sis in operando negligens: mihi autem, qui sum diligēs & laboriosus, contrà accidit, *& iam redactus sim ad extremam paupertatem. Ille autem volēs eum reddere diligentiorem, qui erat negligens in adeundis congregationibus, quæ fiunt sacrorum causa: Mihi quoquè, inquit, ô frater, res erat redacta ad maximas angustias. Ex quo autem mihi persuasi diuinis vacare congregationibus, nonnunquàm eô vadens, aurum in via inuenio, quo factum est, vt mihi sint congregatæ omnes, quas vides, copiæ. Sed si me audias, ipse quoquè me euntem sequere, & hinc non vulgarem habebis consolationem. Páret dictis, & ad singulas diuinas synaxes cum ipso ventitans, sentiebat domui suæ factam à Deo benedictionem, & bono consultori agebat gratias. Ille autem scena mox aperta, manifestò dicit socio, se nunquàm aurū in via inuenisse: sed volens, inquit, te excitare, vt venires ad diuinas congregationes, finxi hanc auri inuentionē. Hoc cùm peruenisset ad aures beatissimi Patriarchæ, & eius bonum commēdat propositum, & eum ordinat Presbyterum.

*vt

More Oriētalis ecclesię hunc clericum coniugatum ordinat presbyterum.

Hic reuerà bonus pastor, diuinus, inquam, Patriarcha, credens principi pastorum Christo, qui iubet, si persecuti fuerint ex vna ciuitate, fugere in aliam: cùm esset Alexandria tradenda manibus Persarum, diuina prouidentia illinc quidem recedit, migrat autem in suam patriam Cyprum, suum ei corpus largiturus, vt quæ eum aluērat. Præsciuerat enim iam appropinquare decessum. Is itaq;, cuius sæpè mentionem fecimus, Patricius Nicetas, accepta occasione ex eo, quòd Persæ irruperant, obsecrat virū diuinum, vt veniat vsque ad regiam ciuitatem, precibus & benedictione impertiturus Imperatorem. Ille autem cùm sciret, qualis esset fides viri clarissimi, annuit quidem petitioni. Cùm ambo autem naue veherentur, & iam essent in medio mari, incidunt in grauem tempestatem. Cùm verò nauis tam vehementer quateretur fluctibus, & mox esset mittenda in profundum, visus est nocte illa, qua fuerat excitata tempestas, Patricius in somnis videre Patriarcham cum pauperibus, aliquandò quidem per totam nauem circuncursantem: aliquandò autem cum ipsis manus extendentem, & è cælis petentem auxilium. Cùm autem iam in Rhodum insulam peruenissent, ille ipse Patriarcha cùm à se discessisset, re vera videt & non in somnis, splendidum virum Eunucho similem, aureum sceptrum habentem in manibus, & ad eum accedentem dicere: Vocat te rex regum. Statìm ergò accersito Patritio, cùm dixisset qualem habuisset visionem: Tu quidem, inquit, ô vir splendidissime, studuisti nos deducere ad eum, qui regnat in terra: Qui autem cælum & terram & omnia sua tenet ditione, prior ad se accersijt. Ille verò hoc dicto tristitia affectus, & dolore repletus, nō potuit quidem eum retinere. Sed cùm venerabilium eius precum fructum iucundè accepisset, quàm potuit officiosissimè eum dimittit in Cyprum.

Matt.10.

Visio Patriarchæ.

Cùm autem in suam ciuitatem peruenisset Amathuntem, iussit Scribis vt scriberet testamentum, quod sic habebat: Iohannes humilis quidem seruus seruorum DEI, propter autem mihi impositam Pontificatûs dignitatem, gratia Christi liber, Ago tibi gratias Domine Deus meus, quòd me dignum censueris, qui tua tibi offerrem: & quòd

Testamentum eius.

quòd ex mundi bonis nihil aliud sit mihi reliquum, nisi tertia pars nummi: quã ipsam iubeo quoquè dari pauperibus, qui sunt mihi fratres in Christo. Quandò enim Dei p. missione creatus fui Episcopus Alexandriæ, inueni in meo Episcopatu circiter octo millia librarum auri: ex oblatione autem piorum collegi denis millibus plures his pecunias. Quas cùm cognoscerem esse Christi, Christo etiam dare volui, cui nunc quoquè trado animã. Cùm hoc testamentum suî fecisset ille magnus homo Dei, deposuit spiritum in manus Dei viuentis. In eius autem sepultura fit miraculum, quod nulli cedit ex ijs, quę vnquàm facta sunt mirabilia. Nam cùm esset deponēdus in æde oratoria admirabilium operum effectoris Tychonis, in quadam capsa, in qua erant condita duo corpora Episcoporum, videre licebat hæc mortua corpora velutì animata, tribuere cultum beato corpori. Nam à se inuicèm seiuncta, id medium accipiunt. Et hoc quidem, quod euenit in eius sepultura, visum est multorum oculis: alterum autē eo non minus, procedens declarabit oratio: *Mors misericordissimi viri.* *Insigne miraculum.*

Quædam enim mulier, orta in oppidulo, quod tulerat Patriarcham, postquàm resciuit eum iam esse migraturum ad Dominum, magni & grauis peccati sibi conscia, accurrit ad beatum: & calidis lachrymis profusis, eius pedes tangēs, petebat illius peccati absolutionem. Ille autem, Si credis, inquit, meis precibus te esse ab hoc peccato absoluendam, oportet omninò te id priùs confiteri. Cùm autem dixisset se non posse id labris proferre, iussit id scriptis significare. Cùm verò videret eam id ægrè ferre, iubet vt ipsa id scribat, & suo ipsius sigillo muniat, & sic ei tradat schedulã. Cùm sic ergò factū esset, & in eius manus tradita fuisset obsignata schedula, rogabat mulier eum obtestans, vt nihil eorum, quæ inerant, veniret ad cuiusquam cognitionem. Quinque dies abhinc præterierant: & magnus ille excedens è vita, migrauit ad iustorum tabernacula, cùm nihil de ea re cuiquam dixisset omninò. Cùm autem mulier, diuina quadam fortè prouidentia, non adfuisset illo die, quo excessit è vita, ea accedens ad sepulturam, & dubitās ne fortè quæ eius fidei commissa fuerat schedula, neglecta & in episcopatu relicta depræhēderetur ab omnibus, dolore affecta, à se propemodùm discesserat: sed cùm fide ardentissima se rursùs collegisset, quàm maxima potuit celeritate venit ad illius capsam, & tāquàm eo viuo, clamabat: Quid hoc fecisti, ô vir diuine, mihi peccatrici, vt nunc afficiar ab omnibus probro & dedecore? Quod enim ne tibi q. dem potui aperire propter lapsum insignem, hoc erit omnibus manifestum. Vtinàm ne cogitâssem quidem te de hac re conuenire. Existimans enim per te pœnas futuras effugere, & hoc non sum assecuta: & quod ex eo oritur, dedecus mihi conciliaui. Sed enim non recedam à tuo sepulcro, neque omninò hinc surgam, nisi de ijs, quę petiui, me feceris certiorem. Persuasum enim habeo te non esse mortuum, sed in Deo viuere, & te apud eum posse, quę vis, facere. *Nota hanc fœminæ cōfessionem.*

Hæc dicens, & alia his similia, tribus diebus & totidem noctibus venerãdæ eius capsę assedit, & (ô Dei miracula) vltima nocte egreditur è capsa vir ille admirabilis simul cum ijs, qui cum eo iacebant, Episcopis: (eiusmodi enim erat id, quod apparebat) & ei dixit: Quousquè ô mulier, clamans, es ijs qui hìc sunt, molesta? Nostra enim vestimēta iam tuæ humectârunt lachrymæ, fluentes instàr fluuij. Cùm hęc dixisset, tradit ei schedulam sicut erat ab illa obsignatam. Deindè, Agnoscisne hanc, dixit, ô mulier? Accipe ergò, & eam soluens, vide Dei opera admirabilia. Cùm illa autem surrexisset, & ad se redijsset, videt quidem rursùs sanctos suam capsam ingressos, habēs *verò schedulam in manibus, illæso manente signaculo. Quod quidem cùm soluisset, priorem quidem scripturam inuenit deletam, alienam autem videt positam subscriptionem, quæ sic habebat: Propter Iohānem seruum meum deletum est tuum magnum peccatum. Declarabit autem id quoquè, quod de eo dicendum est, quanta esset viri virtus, & quantam beatitudinem ex ea sit assecutus. *vere*

Nam vir quidam, nomine Sabinus, temperanter admodùm & è virtute viuens, monasticam & à negocijs remotam vitam exercens Alexandriæ, hora, qua beatus decessit Iohannes, putabat existens in ecstasi se eum videre egressum ex Episcopatu cum vniuerso clero, habentem in manu lampadem, & iter ad regem ingredientem, viro quodam splendidissimo, habitu cubiculario, eum accersente: & puellą quadam speciosissima, vt diceret etiā ipsum solem ei primas partes cedere in pulchritudine, cui erat caput oleæ corona redimitum: & aliquandò quidem eum præcedente, aliquandò aūt *Visio admirabilis.*

manum quoquè tangente,& simul incedente. Cùm autem diem adnotâsset is,qui viderat,(Erat verò memoria Menę magni martyris)tūc autem venissent quidam è Cypro,ab ipsis accepit,quòd illo ipso die, quo hæc visa sunt, inclytus Iohānes excessit ex hoc mundo.

Vir quidam alius Alexādrinus,qui erat ipse quoquè ex ijs,qui sunt pietate insignes, vidit ea ipsa nocte examen pauperum & multitudinem orphanorum & viduarū, quæ numero non poterat compræhendi, habentem in manibus ramos oliuarum, & præcedentem Patriarcham, euntem ad synaxim. Sufficiunt hæc testimonia maximæ magni Iohannis ad Deum fiduciæ. Quod autem est maximum,& caret omni dubitatione:celebrabantur anniuersaria magni & admirabilium operum effectoris Tychonis. Deindè cùm perageretur de more hymnodia, & simul esset congregata populi multitudo,Deus admirabilium,volens apertum reddere, quantam fuerit apud eum gloriam consecutus is, qui fuerat eius benignitatis, quoàd eius fieri poterat, æmulator, Iohannes,inquam,qui cognomen accepit à misericordia:voluit vt ex eius diuinis reliquijs copiosa scaturirent vnguenta,emittentia suaueolētem odorem curationum. Quibus fruentes qui in ea inciderant, communiter Deum, qui sic eos qui ipsum glorificāt, longè ampliùs glorificat, gratis labris glorificârunt. Cui nos quoquè oportet quam conuenit offerre glorificationem, glorificantes patrem & filium & spiritum sanctum,vnam in tribus diuinitatem & potentiam, nunc & semper & in secula seculorum,Amen.

Ecce quę & quanta ad sanctorum tumulos Dei virtute appārēt miracula.

VITA S. HILDEPHONSI, TOLETANAE VRBIS EPISCOPI, AVTHORE IVLIANO POMERIO, EIVSDEM *vrbis pontifice. Habetur etiam in Tomis Aloysij,sed mutila,imperfecta,atque mendis scatens.*

Ianuarij 23.

Hildephonsus memoria sui temporis clarus, & irriguis eloquentiæ floribus exornatus,seculo ætatis nostræ nobilissimus Toletanæ ciuitatis adscitus in cathedra præsul, post sanctum Eugenium in sacerdotium consecratur,vir tanta laude dignissimus,quanta & virtutum gratia numerosus. Qui ab ipsis cunabulis eunuchus permanens, magnum in se Domino habitaculum præparauit : Qui non manubrio materiali, sed diuino secatus est gladio. Nec ingenio ferramentorum resecauit libidinem,sed munere cælesti meruit sanctitatem. Quique mellifluas dapes de paradiso Dei capiens, per totam Hesperiam dispergens,inediam nostram ingenti eloquio satiauit. Non impar meritis Isidori,de cuius fonte adhuc clientulus purissimos latices bibit. Nam directus à sancto Eugenio, venerabili Toletanæ sedis episcopo, ad supradictum doctorem Isidorum Hispalensem archiepiscopum, cùm sibi iam sciolus videretur, adeò ab eo tentus & elimatus est,&, vt ferunt, aliquo ferro constrictus, vt si quid scientiæ deerat,pleniùs instrueretur. Tandèm ergò optimè informatus,ad pædagogū suum dominum Eugenium remeans,non post multos dies diaconij officium adeptus est. Hic igitur sub rudimentis infantiæ adhuc degens, diuino tactus spiritu, monachorum vita delectatus,contemptis parentum rerumque affectibus, Agaliense cœnobium petijt,monachumque se in eo multis annis decenter exhibuit. Cœnobium quoquè virginum in Deibrensi villa construxit,ac proprijs opibus ditauit. Rector deindè vel Abbas effectus Agaliensis cœnobij,monachorum mores exercuit,rem discreuit,vitamq; seruauit. Vbì statìm in officio clarens,duas Missas in laudem beatorum Cosmę & Damiani martytum,quas in festiuitate eorum psallerēt,miro modulationis modo composuit: Quæ Missæ infra annum tenentur notatæ. Deindè post multum tempus,decedente sancto Eugenio,regali violentia Toletū deducitur,atque ibidèm pontifex subrogatur. Cuius statìm virtus enucleata in sede Romulea refulsit,& veluti facula ignea ardens,omnem Hesperiam perlustrauit. Cuius doctrina vsque hodiè fulget Ecclesiæ, vt sol & luna. Cuius memoria in benedictionem odoris, & in compositione incensi habetur.

Ab infantia castus vixit.

Isidori episcopi fit discipulus.

Fit diacon⁹.

Monachatū profitetur.

Creatur Abbas.

Cogitur esse episcop⁹.

Fuit deniquè timoris Dei inſtantia plenus,religione comptus,compunctione pro-
bus,inceſſu grauis,honeſtate laudabilis, patientia ſingularis, ſecreti tacitus, ſapientia
ſummus,diſſerendi ingenio clarus,eloquendi facultate præcipuus,linguæ flumine co
pioſus:tantoque eloquij decore eſt celeber habitus, vt diſputationum eius profunda
oratio dum porrectè dirigitur,non homo,ſed Deus per hominem eloqui affatim cre Eius ſcripta.
deretur. Scripſit ſanè quamplurimos libros, luculentiori ſermone potiſſimos, quos
idem in tot partibus cenſuit diuidendos: id eſt, librū proſapię imbecillitatis propriæ,
librum de virginitate beatæ Mariæ contra tres hæreticos,Opuſculum de proprietate
perſonarum patris & filij & ſpiritusſancti, Opuſculum annotationū actionis diurnæ,
Opuſculum annotationum in ſacramentis, librum in cognitione baptiſmi vnum, li-
brum epiſtolarum, Miſſarum,hymnorum atque Sermonū. Scripſit & alia multa,quæ
varijs occupationibus impeditus,alia cœpta,alia ſemiplena reliquit. Hic igitur dono
afflatus ſuperno,reliquias ſanctæ ac Deo dicatę virginis & confeſſoris Leochadię,ad-
ueniente rege in ſedem ſuam regiam ob feſtiuitatem,omnibus adſtantibus præſenta-
uit. Nam ante tumulum virginis orante Hildefonſo in genua prouoluto, tumulus,in Reliquiæ S.
quo ſanctum corpus eius humatum eſt,exiliuit,& operculum,quod vix triginta iuue- Leochadiæ
nes mouere poſſent,angelicis manibus eleuatum: velum, quod ſanctæ virginis mem- diuinitùs
bra tegebat,conſurrexit,tanquàm illud ipſa viuens foràs ſubmitteret,& velutì mani- declarātur.
bus hominum extēſum eleuaretur, atque conſpectui eius virgo pulcherrima proce-
deret,clamantibus epiſcopis, principibus, presbyteris, diaconibus, clero ac populo:
Deo gratias in cælo,Deo gratias in terris. Ipſe verò manibus complectens oblatum,
talia promebat vota,vociferans cum populo,& dicens:Deo gratias. Clerus verò ve-
hementer pſallebat Alleluia,& canticum,quod ipſe dominus archiepiſcopus compo
ſuerat in laudem eius,Speciosa facta es,alleluia. Sic clero & populo reboante,clama-
bat epiſcopus, inter voces populi velutì mugiens, vt aliquod inciſorium illi deferrēt,
vndè quod manibus tenebat p̄cideretur,& nemo illi occurrebat : quia populus vaſtis
vocibus inſiſtebat. Nam & ſancta virgo quod ſpontè obtulerat,retrahebat. Sed & rex *Riſiſundus
*Receſſundus,ꝗ aderat, cultrū modicū, quē in theca tenebat, epiſcopo cū lachrymis *Receſuindus
offerebat,& collo ſubmiſſo ſupplices manus à throno ſuo extendēs,deprecabatur,vt
epiſcopus nō haberet indignū. Quē ille ap̄phendēs, quod manu lęua iā modicū tene-
bat,dextera p̄cidit,& cultrū ipſum ſimul cū ipſis religjs in thecis argēteis collocauit,
indignū iudicās,vt ꝗ ſancta p̄ciderat,polluta vltrà tangeret. Alia adhuc miracula ſpiri
tusſanctus per eum peregit:quæ quia longum eſt omnia recēſere, ex multis pauca ag-
grediamur. Superueniente nanque die ſanctæ & ſemper virginis Mariæ,ante tres dies
litanias peregit,& Miſſam,quæ in eius laudem caneretur,compoſuit. At vbì ventum
eſt ad eius ſanctam ſolennitatem,q̄ eſt Aſſumptio,tam regē q̄ populum ad hanc gratiā
ſolicitabat. Nam ſeruus Dei Hildefonſus,maiore ad hoc munere fretus,dum dn̄ę ſuæ,
Deo pręſule,ſeruiēs,ouās eius ſolennitatē ſuſciperet, & in laudē ipſius Dei genitricis
ſummo cordis affectu harmonica modulatione cōpoſita carmina aptaret,& libellum
virginitatis,more ſynonymo teſtimōijs veteris ac noui teſtamēti plenū,cōptè edidiſ-
ſet,& digna facūdia ac magnificētia iā p̄fatę dn̄ę ſuę feſtū exornâſſet:Dumq; ante ho-
ras matutinas ſolito more ad obſeꝗa Deo peragenda cōſurgeret, vt vigilias ſuo Dn̄o
cōſecraret,diacono vel ſubdiacono atq; clero ante eū cū faculis p̄cedentibus,ſubitò
oſtiū apientes,& eccleſiā intuētes ſplēdore cęleſti micantē,deficiētes ad lumen,quod
ferre nō valuerūt,aufugiētesq; cum tremore, faculas quas manibus tenebāt,relique-
rūt,& veſtigia, ꝑ q̄ venerāt, repetētes,ꝓpè mortui reuerſi ſunt ad ſodales. Solicitè ve-
rò oīs cōgregatio reꝗrebat,q̄d de Dei ſeruo ageret cū angelicis choris, quos tā ſubi-
tò expauerāt cuſtodes,vt terga ad oſtium dātes,ità aufugerēt. At ille benè ſibi conſci- Viſio admiranda.
us,ante altare beatę ſemꝑ virginis ꝓcedens,reperit in cathedra ipſam dominā ſeden-
tem,vbì erat ſolitus ſedere & populū ſalutare:Et eleuatis oculis, vidit in circuitu eius
omnem abſidem repletam virginum choris, quæ de canticis Dauid modulata ſuaui-
tate aliquid cantabāt. Adſpiciensq; in eam ipſe ſibi benè cōſcius & Deo chariſſimus,
talē noſtrę dominę ad ſe loquētis vocem audiuit : Propera in occurſum ſerue Dei re- Veſtē ei mi-
ctiſſime,& accipe de manu mea munuſculū,quod tibi de theſauro filij mei attuli. Sic rificā donat
eñ tibi opus eſt,vt benedictione tegminis, quæ tibi data eſt, in meo tātùm die vtaris. virgo Ma-
Et quia oculos fidei fixos in meo ſemper ſeruitio tenens māſiſti,& laudē meam diffu- ria.

ſa

ſa in labijs tuis gratia,dulciter in cordibus fidelium depinxiſti:& veſtimentis eccleſiæ iam in hac vita ornatus eris, & in futuro in promptuarijs meis cum alijs ſeruis filij mei lætaberis. Et his dictis,vnà cum virginibus & luce,quæ venerat,ab oculis eius remeauit.Remanſit verò Dei ſeruus intantùm ſecurus de adipiſcenda gloria,quantùm præſcius de promiſſa ſibi victoriæ palma. Veſtis quoquè, quam detulerat Dei mater, ſeruatur in Toletana eccleſia,mireque ſubtilitatis,mirique candoris. Cathedram autem epiſcopalem,in qua dignata eſt reſidere Dei mater,nullus poſteà ſedere præſumpſit epiſcopus,niſi dominus Sigibertus,qui ſtatìm ſedem ipſam perdẽs, exilio relegatus eſt. Nouem itaque annis & duobus ferè menſibus vir Dei Hildefonſus clarus extitit meritis,& retentatione pontificalis regiminis. Expleto autem xviij. prædicti regis Receſſundi anno,die x. Calend. Februarij domicilio carnis exuitur, atque in eccleſia B. Leochadiæ honorificè tumulatur. Non defuerunt ei promiſſa à regina cæli,beata gaudia: quinimmò ea ſuffragãte,felix eius anima ad cæli perlata eſt palatia, vbi filium virginis contuetur in ſua gloria, Amen.

PASSIO SANCTI BABYLAE EPISCOPI ET MARTYRIS, PER D. IOANNEM CHRYSOSTOMVM *contra Gentiles ſcripta: omiſſis quibuſdam ob vitandam nimiam prolixitatem.*

Habetur tomo tertio operum eiuſdem.

IANVAR. 24.

QVòd vetera ea, quæ nos auditu accepimus, non minore fide digna ſint,quàm quæ præſentia ſunt,& quę ipſi videmus, id certè omnes fatentur, niſi ſi qui fortè ſtupidi ac delirantes fuerint. Verùm vt victoriam etiam vel ex ſuperioribus facultatibus reportemus, volo & memoriæ noſtræ nouum quoddam atq; inopinatum facinus proferre. Enimuerò nè tumultuemini, ſi miraculum ætate noſtra factum dicturum me pollicitus,tamen à veteri hiſtoria narrationis exordium cõtexere aggredior. neque enim intrà vetera illa tantùm ſubſiſtam,neque quæ ego vetera ſum huc allaturus,ea à rerum nouarũ argumento diſcrepant. ſic enim vtraque inter ſeſe cohærent, vt non poſſis illorum conſequentiam alteram ab altera ſeparare. Id quod auditis rebus probè iudicabitis.

Fuit Imperator quidam Maiorum noſtrorum temporibus,q qualis alioqui fuerit, dicere non habeo. verùm vbi ſcelus ab eodem magna audacia atq; improbitate factũ audieritis,& reliquam morũ illius crudelitatẽ perfectã habebitis. Quodnam ergò piaculùm id fuit? Viſum fuerat genti cuidam,cum hoc Imperatore bello decertãti, bellum tandem cõponere,ſic,vt*neq; alteros affligerẽt,neq; ipſi viciſsim ab alteris poſthàc affligerentur: quin potiùs moleſtijs,periculis,omni deniquè timore defungerentur, ac partis contenti, nihil quicquam prætereà requirerent: præſtare enim, timore procùl depulſo,mediocribus frui,quàm plura appetentes, vbique timere, trepidare, atque adeò malis vltrò citroque datis & acceptis, vitam tranſigere. Itaque cùm conſtitutum illis eſſet, bello prorsùs depoſito, quietam ac minimè ſolicitam vitam viuere,viſum eſt commodum, hoc firma aliqua pactiõe ac ſtabilibus terminis vinctũ confirmare. Tum fœdere facto,dato atque accepto iureiurãdo, & regi prætereà ſuo ſuadere conantur,vtì ſuo ille filio (puer autẽ is admodùm erat) pro certo pacis pignore depoſito, præſtaret, tum vt qui priùs hoſtes erant, bono in reliquum tempus animo eſſent: tum animi ac conſilij ſui teſtimonio prodito indicaret,ſe, quã pacẽ cum illis faceret,eam citra dolum oẽm facere. Qua oratione rex adductus,filium dedidit,vt ipſe quidem opinabatur,amicis ac ſocijs: vt verò rei exitus probauit,beluæ omniũ beluarum crudeliſſimæ. Amicitiæ enim ac fœderis lege regium illum puerulum cùm accepiſſet,ſtatìm omnia ſimul conculcauit ac ſubuertit,iuſiurãdum,pacta,pudorem eum, qui homini ab homine,religionem,quę Deo debetur, miſericordiam, quam à nobis ætas illa impetrare ſolet: ac neq; iuuẽtus feram illam flexit, neq; ſanè, quę huiuſmodi ſceleri-

*neq; alteri

Imperatoris crudelitas & perfidia.

ſceleribus comes eſſe ſolet, vltio agreſte illud pectus terruit, neq; patris filium deponentis verba, eiuſdem animum ſubiêre, ea, inquam, quæ ille filium in manum tradens fortaſsè mandârat, dum poſtulat, vtì illius curam quam diligentiſſimè Imperator ſuſciperet, patrem etiam illum filio ſuo appellans, dum obſecrat, vt quaſi ipſe genitor foret, ſic illum enutriret atque erudiret, perficeretque, vt maiorum ſuorum nobilitate dignus ille olìm euaderet: deniquè dum idem pater inter hæc verba media filij dextram homicidæ dextræ inſertat, ac multis etiam cum lachrymis congreſſum ſoluit: horum omnium inquinatiſſimus ille nihil quicquam ſecum reputans, quin potiùs omnibus illis vnà ex animo excuſſis, cædem illam cædium oĩm ſceleratiſſimã patrat.

Hoc enim flagitium, filij etiam proprij cęde grauius eſt, cuius rei teſtimoniũ à vobis mutuabor, qui vtiquè non ſic, opinor, indoluiſſetis, (ſi modò ex animi mei affectibus & veſtrorum item affectuum coniecturam facere oportet) ſi illum audijſſetis ꝓprium filium occidiſſe. Tum enim vnà cum communibus legibus, & naturæ etiam leges ſubuerti viſæ fuiſſent. Hîc autem plurima ſimul concurrerunt, quæ numero ipſo naturę neceſſitudine validiora eſſe poſſunt. Quotiès enim mihi ante oculos obuerſatͥ adoleſcens ille prorsùs innocẽs, idem à patre deditus, idem à Maiorum ſuorum regia auulſus, idem domeſticas delicias, gloriam, honorem cum extorri vita, hoc nomine commutans, vt poſſet impurus Imperator pactis cum hoſte fœderibus fidere: idem poſteà ab illo miſerè confectus, & ſplendore domûs paternæ per eadem fœdera priuatus, deniquè ab eodem iugulatus: nimirùm ſecum pugnans me ſubit affectus, liquefacto ſimul atque exæſtuante intùs animo, quorum affectuum alterùm mœſtitia parit. Nam dum mecum reputo ſceleſtum illum armantem ſeſe, gladium intentantem, pueri collum appræhendentem, qua dextra depoſitum receperat, hac eadem gladium in illud impellentem, diſrumpor, atque adeò ira ſuffocor. Rursùs dum intueor, iuuenem illum timentem, trementem, ploratus extremos plorantem, patrem inclamantem, hunc ipſum iſtarum rerum authorem fuiſſe teſtantem, cædem non ei, qui gladiũ in guttur mergeret, ſed ei, qui ſe genuiſſet, acceptam referentem, neque fugam adornare, neque ſibi auxilio eſſe valentem, ſed quod vnum ſupereſt, fruſtrà de proprio parente expoſtulantem, deniquè plagam receptantem, palpitantem, calcibus pauimentum ferientem, terram ſanguineis riuis inquinantem, ipſa mihi intùs viſcera diſcerpuntur, ipſa mihi cogitatio obtenebratur, ac mihi ob oculos mœſtitiæ caligo quædã offunditur. At verò nõ ꝑindè belluinũ illud Impatoris pectus affectũ videas: qn potiùs quaſi vel agnum, vel vitulũ immolaturus, ſic ad ſceleſtã illã cædẽ animatus fertur.

Mira rei geſtæ repræſentatio.

Et puer quidem plaga accepta, exanimis iacebat: at percuſſor admiſſo ſceleri patrocinabatur, poſteriori facinore priùs illud obſcurare laborans. Exiſtimaturus es fortaſsè, me de ſepultura loqui velle, deque Imperatoris impietate, qui à ſe occiſo ne tantillum quidem terræ impertiuerit. Ego verò aliud quoddã facinus eo, quod à me iam dictum eſt, longè atrocius indicaturus ſum. Nam manus illas impias tam innocenti ſanguine vbì cõſpurcauit atque conſceleraut, nouamque illam tragœdiam peregit, quaſi nullo prorsùs à ſe ſcelere facto, effrons, & ipſis etiam ſaxis durior, ad Dei optimi maximi templum feſtinabundus accurrit. Miraturi fortaſsè ſunt nonnulli, cur factũ eſt, vt qui tam ſæuum patrâſſet facinus, diuina ſtatìm plaga percuſſus non fuerit, aut quo pacto priùs, quàm introîſſet, in illum Deus non continuò fulmen cælitùs contorſerit, ità vt eiuſdẽ os impudẽs cęleſti igni mox conflagraret. At ego, ſi quibus huiuſmodi cogitatio in animum deſcenderit, làudo quidẽ illos & admiror excandeſcentiæ iſtius cauſa: tamen huic meæ de illis tum laudationi, tũ admirationi, nonnihil certè adhuc deeſſe dico. Etenim iuſta quidem illos indignatio ſubit, tum ob peremptum iniuria puerũ, tum ob diuinas leges tanta cum petulantia atque contumelia violatas: ſed ijdẽ tñ iræ impotẽtia exæſtuãtes, rẽ ipſam totã nõ ꝓpendunt. Iuſtitiæ eñ lege hac, alia quædã lex longè ſublimior in cælis lata eſt. Lex verò ea quæ tandẽ eſſe poteſt? Ijs qui peccatum aliquod commiſêre, pœnam non eueſtigiò Deum irrogare, ſed tempus delinquenti concedere, ac velutì præſcriptũ diem ſtatuêre, intrà quẽ, peccatũ quũ depoſuerit, pœnitentiæ beneficio par tandèm ijs euadat, qui nullum prorsùs peccatum admiſerunt. Id quod & tunc Deus in miſeri ac perditi illius cauſa declarauit: ſed nullus tamen propterea ſubſequebatur profectus. inemẽdatus enim perſiſtebat. At Deus, quo eſt in humanum genus amore, hoc etiam cùm prouidiſſet, ne ſic quidem illũ

deſpexit,

despexit, neque partes ipse suas intermisit: sed & laborantem inuisit, adhibitis etiam ijs remedijs, quæ salutem afferre possent. cæterùm tantum abfuit, vt porrectũ ille medicamentum admitteret, vt vel medicum ad se hoc nomine missum trucidauerit. Medicamentum porrò ac medicinæ item ratio, huiusmodi erat:

Babylas regit ecclesiã Antiochenam.

Fortè fortuna per quod tempus crudelis ac miseranda, quam dixi, fabula licentiosè ageretur, magnus quidam atque admirabilis vir (si modò viri nomine designare illum fas est) nostri huius gregis curam gerebat: Babylas huic nomen erat. Is igitur, per eos dies Christi ecclesiam hanc à spiritûs gratia sibi concreditam quum haberet, Eliam atque huius æmulum Iohannem, non dico præterijt, nè inuidioso admodùm verbo vtar, sed vsqueadeò est assequutus, vt ne tantillum quidem illorum generosorum pectorum libertati concesserit. Neque enim paucarum ciuitatum tetrarcham, neque gentis vnius regem, sed eum, qui imperio suo plurimam totius orbis partẽ cõtineret, ipsum, ipsum hunc (inquã) homicidã, de quo nobis est sermo, eundẽ multarũ gentiũ, multarũ ciuitatũ, immensi item exercitûs dominũ, eũdem, quoquò te vertas, tum ab imperij amplitudine, tum à morum ferocitate terribilem, quasi vile quoddam ac nullius precij mancipium, sic à Dei templo exegit, tanta adeò cum constantia atque animi præsentia, cum quãta pastor scabiosam ac morbidam ouem ab ouili excludit, dum prohibet, nè laborantis ouis morbus ad reliquum quoquè gregem contagione serpat. Et hæc quidem fecit Babylas, re ipsa seruatoris nostri verbum confirmans, solum illum videlicet seruum esse, qui peccatum facit, vt sexcentas etiam coronas capite gestet, vt omnibus, qui super terram sunt, hominibus imperare videatur: qui autem culpæ nullius sibi conscius est, vt in subditorum classe censeatur, hunc vel regibus omnibus regaliorem præstantioremque esse. Ergò ipsum Imperatorem statim is, qui illius imperio parebat, rexit, & ei, qui omnium dominator erat, subditus iura dedit, atque adeò aduersùs eum damnationis calculum tulit.

Imperatorẽ è templo eijcit.

Iohan. 8.

Tu verò qsquis es, q hæc audis, noli quod dictũ est, leuiter transmittere. Nam auditus facti huius nuncius, extitisse ex subditis, qui Imperatorem à templi vestibulo exegerit, per se abundè satis est ad commouendos ac perterrefaciendos auditorum animos. qui si vis miraculũ totum exactè pernoscere, nè verbum ipsum nudum spectes, sed ponito tibi ante oculos, hinc satellites hastatos, hinc milites scutatos, hinc tribunos, hinc exercitûs duces, hinc permultos in aula regia educatos, hinc eos, quibus ciuitatum administratio credita esset, hinc præeuntium, hinc sequentium fastum, hinc asseclarum sceipsos vrgentium turbam, deniquè vniuersum Imperatoris famulitium: secundùm hęc ipsum Imperatorem in medio illo comitatu multo cum fastu ingredientem, eundemque vestium, purpuræ, lapillorum, hàc illàc conspersorum, in dextra, in militaris vestis commissura, in capitis diademate refulgentium sumptu sibi placentem: ac ne hoc quidem loci cœptæ semèl à te imaginis istius faciem finias, quin eandem proferas ad Dei vsque seruum illum, beatum, inquam, Babylam, eiusdemque humilem habitum, vulgarem vestem, animam contritam, sensum ab omni temeritate alienum: atque his demùm coloribus vtrunque cùm depinxeris, & alterum alteri opposueris, tum certè facti huius miraculum bellè perspicies. Immò verò ne sic quidem id exactè compræhẽdes. Babylæ enim fidutiam nullius planè sermo, nullius oculorum acies repręsentare queat, sed solùm illius experimentum atque vsus, cuius generosi animi præsentiam solus is possit rectè animo concipere, qui potuerit ad id fidutiæ fastigium pertingere. Quomodò enim senex ille accessit? quomodò prætoriam cohortẽ dissipauit? quomodò labia diduxit, quomodò verba fecit? quomodò increpuit? quomodò dexterã in pectus impactam firmauit? pectus, inquam, ira turgens, ac cæde feruens? quomodò homicidã exegit? nihil illũ eorum, quæ agerẽtur, deterruit, nihil de sententia deduxit.

Constantia Babylæ.

Exclamare hîc libet: O animum imperterritum, mentemque excelsam, ô cæleste pectus, & constantiam angelicam. Quasi enim depictam in pariete videret vniuersam illam speciem, sic omnia intrepidè generosius ille vir peregit. Etenim illum sacræ erudierant literæ, mundi huius res omnes non nisi vmbram esse ac somnium, & si quid his vanius est. Propterea Babylam nihil ea omnia terruêre, immò verò magis animauêre. illorum enim, quæ coràm cõtuebatur, adspectus, eius cogitationem traducebat ad supremum illum regem, sedẽtem super Cherubin, abyssos contuentem, ad thronũ illum

Dan. 3.

illum gloriosum & excelsum, ad exercitum illum cælestem, ad angelorũ myriadas, ad chiliadas archãgelorum, ad suggestum terribile, ad tribunal incorruptum, ad flumen ignis; ad iudicem ipsum. Propterea certè se ipse totum à terra in cælum transferens, quasi iudici ipsi adsisteret, ipsumque audiret iubentem, vt scelestum atque inquinatum illum à sacrosancto grege expelleret, sic eiecit, & à reliquo armento separauit, nihil prorsùs respiciens eorum omnium, quæ videbat, quæque terrifica alijs videntur: quin potiùs illo viriliter atque admodùm generosè expellendo, diuinis legibus vim ac tyrannidem patientibus, opem tulit. Atquì quãta Babylas erga cæteros fidutia vsus sit, hinc constare potest. Quẽnam enim ex alijs metueret, qui aduersùs ipsummet Imperatorem tantam sibi potestatem sumeret?

Equidem vir ille qualis fuerit, coniectura quodammodò assequor, seu, vt veriùs dicam, de eo sic mihi ipse persuasi, vt nihil quicquam, vel in gratiã, vel in odiũ vnquàm vel faceret, vel diceret: sed generoso semper ac forti animo contra timorem, contra item adulationem, quæ timore impotentior est, contra id genus alia (cuiusmodi multa inter homines accidunt) sese opponeret, nec vnquàm, nè tãtillùm quidem rectum adulteraret iudicium. Si enim amictus, dentium risus, pedis ingressus, hominis naturam arguunt: multò quidem magìs tot ac tanta illius egregia facta, omnibus nobis fidem facere possint, quantam ille reliqua vita virtutem amplexatus fuerit. Integritas S. Babylæ. Eccl. 19.

Neque enim nobis ille ob fidutiã modò, qua præditus erat, admirabilis esse debet: verum ob id quoquè, quòd eam fidutiam ad hoc vsque loci perduxerit, simul ob id, quòd eam vlteriùs non promouerit. Talis est enim Christi sapientia, quæ permittit, nè quid minùs, nè quid item plùs iusto decertes: sed vt omnia intrà modum efficias. Christi sapientia. Atquì Babylæ licebat, si voluisset, vlteriùs progredi. ei enim, qui vitæ curam semèl abiecerat, (prorsùs enim non accessisset, nisì se ipse huiusmodi cogitatione armauisset) omnia liberè agere licebat, & Imperatorem conuicijs adspergere, & diadema capite detrahere, & pugnis os contundere. nam & dextram in pectus iam impegerat: sed tamen ab his omnibus abstinuit. animam enim habebat sale spirituali cõditam: quæ res præstabat, vt nihil temerè, nihil stultè, sed omnia recto rationis iudicio ac stato ordine exequeretur: non quemadmodùm gentilium sapiẽtes, qui nũquàm intrà modum, sed vbiquè (vt ità dicam) aut maiorem, aut minorem, quàm decet, oratiõis libertatem vsurpant, idque vt nusquàm fortitudinis, vbiquè affectuum ratione carentium opinionem sibi concilient: in ijs, quæ assequi non possent, metûs atque ignauiæ: in quibus excessissent, insolentiæ ac vanitatis apud omnes cõuicti. At non sic Babylas noster, q̃ quod ipsi in mentem venerat, id non inconsultò aggressus est, sed nihil non accuratè perpendens, & animi sui cogitationes diuinis legibus conformãs, ità demùm ad opus eas eduxit. Eapropter sectionem ipsam neque per summa tantùm inflixit, vt nè maior membri affecti pars incurata relinqueretur: neque altiorem quàm deceret, vt nè superuacanea plaga, quod sanum esset, offenderet: sed plaga priùs ad morbum attemperata, medicinam quàm optimam adhibuit. Equidem hinc illum pronunciare ausim, ira, pusillanimitate, arrogantia, ambitione, odio, timore, adulatione prorsùs vacauisse. quod si & maius quiddã atque admirabilius fatendũ est, nõ tam certè mirũ mihi videtur, eũdem aduersùs imperatoriã insaniã tãta fidutia cõstitisse, q̃ vidisse atq; intellexisse, quatenùs hoc ipsum facere oporteret, nec quicquã prætereà vel fecisse vel dixisse. Immoderatio philosophorum.

Et quidem quod postremum hoc longè illo admirabilius sit, multos vtiquè inueniās illius compotes euasisse, ab hoc tamen superatos. Vocis enim libertatem vtcunquè vsurpare possunt, & ex plebeijs permulti: at illa eadem decenter vtì tempore consentaneo, congrua tum mensura, tum prudentia adhibita, magni admodùm animi & admirabilis fuerit. Quandò & in beatum illum Dauid magna cum licentia ac contumelia inuectus est Semei, quem & sanguinarium virum appellauit. verùm hanc ego nunquàm dixerim fidutiam ac libertatem, sed linguæ potiùs intemperantiam, mentis temeritatem, contumaciam, dementiam, atque id genus quodlibet vitium. Conuenit enim, arbitror, vt qui alios repræhensurus est, is animum suum quàm longissimè ab omni temeritate ac contumacia asserat, quamque vsurpat agendi vehementiam, eam ex verborum atque rerum natura tãtùm demonstret. Etenim medici dum vel putrida membra secare, vel intumescentia comprimere opùs est, non ira priùs animum suum complentes, ità demùm ad curandum accedunt: sed tum maximè decenti in statu Vocis libertate vt vtendum. 2. Reg. 16.

animi cogitationem continere adlaborant, vt ne arti ipsi turbati animi motus officiat. Quòd si corpus curaturo tanta animi sedatione opùs est: quo, obsecro, animarum medicum loco habebimus? quantam ab eo sapientiam exigemus? Certè longè maiorem, atque adeò tantam, quantam bonus ille martyr præstitit. Nobis enim quosdam quasi terminos & regulas pscribit, per quas videlicet & in reliquis facta proportione nobis ipsi modum desumamus: sic miserum illum à sacrosanctis claustris summouit.

At factum quidem hoc videri potest vnum modò esse egregiæ virtutis opus: veruntamen si quis id perpendat, ac tanquàm explicans vndiquè diligēter speculetur, inueniet & alterum, & tertium item emolumentū indè simul enasci, magnumq; inibi vtilitatis thesaurum recondi. Siquidem vnus tantùm is fuit, quem à templo expulit Babylas: at multi extitêre, qui lucrum indè reportârunt. Quotquot enim erant, qui fidē suam Christo nondùm obstrinxissent, (de ijs loquor, qui tyranni huius imperio parebant: id autem imperium bonam totius orbis partem occupârat) ij certè omnes obstupuêre, admirati sunt: indè edocti, quantam seruis suis libertatem Christus impertierit: deriserunt suam ipsorum illiberalem & abiectam seruitutem: perspexerunt, quātùm inter se discrepent Christianorum nobilitas, & gentilium probrum. Qui enim apud illos templorum administrationē suscepêre, ij reges suos colūt plusquàm dominos, plusquàm idola etiā ipsa, quæ adorant, regumq; metu statuis ipsis assident, ità vt maligni illi dæmones, honorem oēm sibi impensum, Imperatoribus solis acceptū referant. Itaq; vbì cōtingit Imperatorem aliquem creari, qui cum illorū religione non consentiat, mox ibidèm, si quis in idolorum templa fuerit ingressus, passìm aranearū telas parietibus circunfusas videbit, & tanto situ idoli statuam obductam, vt neq; nasus, neque oculus, neque alia quæuis totius oris pars appareat. Ex altaribus autē, aliorum reliquias solùm superesse, maiore parte iam collapsa: alia interìm tam alta vndiquè herba circundari, vt qui altaria ea esse nescit, sterquilinij aceruum aliquē esse putet. Cuius rei causa hæc est: Illis olìm licebat quæcunq; vellent suffurari, & per statuarum cultum ventri indulgere: nūc verò quamobrem sese miseri discruciauerint? Accubantes enim, ac se ipsi conficientes, ab illis tamen nullam prorsùs expectant retributionem. sunt enim ligna tantùm ac lapides: verùm honore eo, quem Imperatores statuis ijsdem exhibent, adducuntur illi ad huiusmodi cultum simulandum, qui certè tollitur, dum Imperatores sapiunt, Dei optimi maximi filium adorantes. At nō ea est rerum nostrarum conditio, sed planè contraria. Quum enim in Imperatorium thronum conscendit, qui nobiscum in fide ac diuinitatis opinione cōsentit, hîc segniores efficiuntur Christianorum res: tantū abest vt illæ per humanos honores erectæ, consistant. Rursùs cùm impius aliquis Imperator regnat, qui nos vndiquè vrget, qui nos infinitis malis exercet, tum cædem precium accipiunt atque inclarescūt, tum præmiorū ac triumphorū tēpus, tū coronarū, pconiorū ac virtutis oīs ostentandæ facultas.

Sacerdotes ethnici q̄ colant reges suos.

Res Christianorum p secutionib' inclarescūt.

Quòd si quis dixerit, superesse etiam nunc ciuitates, eandem quam olìm superstitionem circa idolorum insaniam prę se ferētes, is primùm admodùm paucas numerabit. Verūtamen ne hac quidem ratione officiet instituto à me sermoni. Eadem enim suppositio adhuc manet. nam pro Imperatore, ciuitatis administratores habent parē secum idolis honorem deferētes. Atque huius cultûs causæ hæ exiſtūt, crapulæ, comessationes tum diurnę, tum nocturnæ, tibiæ, tympana, & quod liberum est, turpia q̄dem cum omni oris impudentia proferre, turpiora aūt factitare, liberū itē præ ingluuie disrumpi, præ ebrietate debacchari, & in probrosissimam insaniā dilabi. Id genus indecentes sumptus, continent adhuc & fouent intercidentem illum errorem. Nam q̄ opulentiores inter illos sunt, in ordinē parasitorū cogunt eos, qui ob ignauiam fame pereunt, quos ipsos tanquàm canes ad mensas suas enutriunt, eorumq; impudentes ventres iniqtarum cœnarū reliquijs differciūt, ijsdem pro animi arbitrio abutentes. At nos, q̄ in vniuersum mores vestros iniquos, ac prorsùs ratione carentes abominamur, q̄ ob propriā segnitiē atq; ignauiā esurire cogūtur, eos non pascimus: q̄n potiùs suadendo hortamur, vt & sibi, & cæteris opera sua victū sufficiant: q̄ verò mutilo sunt corpore, ijs permittimus modò victum necessarium ab ijs, q̄bus facultates suppetūt, mendicare. At cōmessationes, ebrietates, & reliqua omnis insania, ac turpitudo à cœtu nostro exacta explosaq; est: pro quibus introducta sunt quæcunque grauia, quæcūque casta, quæcunque iusta, quæcunq; sunt probata, si qua virtus, si qua laus. Nam cætera

Causæ idololatrię.

Ephe.4.

Philip.4.

tera illa, quæ Græci iactabundè efferunt, philosophis suis attribuentes, facilè cōmonstrârunt vanam gloriam, temeritatem, & puerilis cogitationis opera esse. Neq; enim temerè apud nos dolio quis accepto se ipse inclusit, neque vili ac lacero panno obtectus, sic per forum ingressus est. Ea enim admirabilia quidem esse videntur, laboreque multo ac summa ærumna plena: sed indigna tamen sunt, quæ laudem mereantur. Est autem diaboli astutiæ, sibi seruientes laboribus eiusmodi addicere, vndè qui decepti ab illo fuerint, tum diuellãtur, tum ridiculi omnibus appareãt. Labor enim is, ex quo nullum lucrum manat, nullam prorsùs laudem meretur. Etenim existunt etiam hodiè perditi quidã homines, nullis non flagitijs pleni, qui multo maiora iactitãt, quàm philosophus ille. Alij enim acutos clauos comedunt, alij calceos mandunt & deglutiunt, alij ad alia his longè flagitiosiora malè consulti se conferunt: opera porrò huiusmodi multo sunt admirabiliora, quàm vel dolium illud, vel pãni illi viles ac laceri, sed ea tamen minimè probamus, sicuti neq; illa: quinimmò & istos, & oēs item, qui similibus præstigijs mirabiles sunt, çquè àc philosophum eūdem damnantes deploramus.

Labor philosophorū inanis.

Nota insaniam.

Dices, Magnam verò philosophus oratiōis libertatem apud regem præ se tulit. Videamus ergò. quæ sit egregia illa libertas, num etiã ea dolij præstigijs vanior sit. quænam igitur illa? Proficiscenti cum exercitu aduersùs Persas Macedoni, eidemque philosophum magna instantia hortanti, diceret, si qua re indigeret: nulla, ille inquit, nisi quòd regem rogauit, sibi à sole nè obstaret. acciderat enim tum iam, vt philosophus à solis radijs calefieret. Hîc non vosipsos pudore suffundetis? non oculos, frontemque contegetis? non hinc facessentes, terra vos obruetis, ob ea ipsa vobis placētes, ob quę pudore suffundi oportebat? Quanto enim præstiterat, veste aliqua sumpta, eaq; crassiuscula, ad opus aliquod se traducere, neque nō à rege quidpiam, quod vsui foret, petere, quàm lacero indutum pallio, sedentem ad solis radios calefieri, paruorum lactētiumque puerorum more, quos nutrices lotos atque inunctos ibì collocant, vbì tum philosophus idem sedebat, infelicis aniculæ gratiam flagitãs? At admiranda fortasis ca est orationis libertas? immò verò & hac quoquè nihil certè prodigiosius. Bonum enim virum oportet publica vtilitate, facta sua omnia metiri, & aliorum vitam emendatiorem reddere. Postulare verò, vt nè sibi à sole obstetur, quamnam id ciuitatem, quamnam domum, quemnam virum, quamnam mulierem conseruauit?

Diogenes perstringit.

Agè verò num quoddam lucrum vocis huius libertas peperit? nam lucrum à libera martyris nostri voce natum, iam ipsi demonstrauimus, idque vlteriùs progressi apertiùs detegemus. Tum enim Babylas iniurium Imperatorē, quatenùs sacerdoti fas est, puniuit, principum altos spiritus compressit, diuinis legibus, dum violarentur, opem tulit, supplicium pro iniustè occiso exegit, suppliciorum omniū grauissimū, ijs quidē certè, qui mente sana sunt. Meministis quidem omninò, cum de cæde ipsa verba facerem, quemadmodùm vestrûm, qui audiebatis, vnusquisque intrà se afficeretur atque inflammaretur, percussoremque ipsum in manum capere desideraret, neque nō precaretur alicundè apparére, qui cędem vlcisceretur. Hocipsum igitur beatus ille præstitit: pœnam enim sumpsit, tum se dignam, tum idoneam, quæ illum conuerteret, si modò stupidus admodùm non fuisset, nequaquàm postulando, vt sibi ad solis radios calescenti abscederet rex, neu à sole obstaret: quin potiùs impudenter in templi septa ingredientem, atque omnia confundentem, quasi canem quendam aut seruū improbum, à Domini sui aula excludendo. Vides nunc me non iactabundè, nō temerè paulò antè dixisse, philosophorum vestrorū miracula à Babyla pueriles sensûs opera reddita fuisse? At temperans, inquis, fuit, continētemque vitam egit Sinopensis ille, vt q etiam legitimas nuptias non sustinuerit. Sed adde, obsecro, temperantiæ ac continētiæ illius modum. Tu verò nequaquàm addes, quin libentiùs temperantiæ laudes illi detraxeris, cùm temperantiæ eius modum prodideris. adeò certè ille infamis, ac magno dedecore plenus. Percurrerem hoc loco & cæterorum nugas, stultum ac vanum studium, deniquè turpitudinem. Vbì enim, quæso, vtile, à feminis humani gustu non temperare? Id quod faciebat Stagirites. Quale commodum, cum matribus ac sororibus misceri? quod qdem philosophus Stoę præfectus lege sanxit. Percurrerem etiam Academiæ principem, illiusq; discipulū, item & eos, de qbus maior est admiratio, his quos nominaui obscœniores fuisse demonstrarem, obscœnū quoquè puerorū amorem ab illis in honestatis ac philosophiæ parte annumeratum, omni retecta allegoria

Philosophos taxat.

denudarem, nisì tum nobis ad alia properantibus oratio longior hac ratione fieret, tum omnium illorum risus, vno à nobis detecto, satìs superq; redargueretur. Vbì em̄ is, qui austeriorem philosophiæ partem sequi visus est, quiq; cæteros & linguæ libertate, & vitæ continentia excelluit, adeò turpis, adeò ineptus, adeò immoderatus fuisse demonstratus est, (nam & humanis vesci carnibus indifferẽs esse dixit) quorsùm attinet & de reliquis deincèps verba facere, præsertim vbì qui studij ac vitæ instituti excellētia cæteris illustrior fuit, omnibus tam ridiculus, tam puerilis, tam delirus apparuit: Itaque eò nostra redeat, vndè aberrauit, oratio.

Ergò Babylas sic, vt dictum est, tum eos, qui nondùm Christi fidē receperant, compescuit: tum eos, qui iam receperant, religiosiores etiamnùm reddidit, non priuatos homines modò, sed & milites, & militum duces, & præfectos, planum faciens, ipsum etiam regem, eumque, qui summus fuerit, apud Christianos nuda tantummodò esse nomina, ac dum vel pœna irroganda, vel honos deferendus fuerit, quisquis etiam diadema gestet, hunc vel infimis quibusque adæquari. Ad hæc eorum certè ora obturauit, qui impudentia quadam abutentes, affirmare vellent, quam Christiani libertatem apostolis tribuimus, eam non nisì fictam quandam à nobis iactantiam esse, re quidem commōstrans, olìm etiam eiusmodi viros probabiliter extitisse, dum eorum potestatem signorum præstatio maiorē efficeret. Existit & hinc tertium quoddam raræ virtutis facinus atque exemplum. Futurorum enim posthàc & sacerdotū & regum animos, horum quidem demisit, illorum autem extulit: planum faciens, terræ, & eorum, quæ in terra fiunt, curam ac præfecturam veriùs residere penès sacerdotem, quàm penès eum, qui paludamento ornatus, ac purpura indutus est: necnon oportere de potestatis huius amplitudine sacerdotem nihil detrahere, sed hominem potiùs exuēre, quàm authoritatem huic principatui supernè à Deo attributā deponere. Proindè q̄ sic è vita decesserit, vel mortuus nemini nō prodesse poterit: at qui ordinis huiusmodi desertor fuerit, non solùm nemini mortuus vsui est, sed viuentium quoquè, quibus præest, quàm plurimos segniores molliorésque reddit, exteris ipse interìm & vituperabilis & ridiculus. Idem etiam cùm è viuis decesserit, multo cum dedecore ac mœrore ad Christi tribunal sistetur, vndè ipsum posteà trahentes, in fornacem ardentem abducent potestates eæ, quibus id negocij demandatum est. Quamobrē sapientis verbum nos monet, Nè personam adsumpseris contra tuam ipsius animam. Quod si dissimulare tutum non est, dum homini ab homine iniuria infertur: quo tandem supplicio dignus non erit, qui siluerit ac neglexerit, intuitus diuinas leges iniuriā accipere?

Obserua quam hic potestatem tribuat Episcopis.

Ecci. 42.

Quinetiam & aliud item non minus ijs, quę dixi, bonum nos Babylas docuit, quòd videlicet vnumquęque oportet suo officio fungi, etiamsi indè nullum lucrum ad alios dimanet. Neque enim ipsi ad Imperatoris quidem emolumētum, libertas profuit: nihilo tamen seciùs suas omnes partes atque officiū omnibus numeris impleuit, quū interìm qui morbo laborabat, propria cōtumacia atq; vecordia artificis peritiam offenderit, medicamēto à vulnere magna cum animi indignatione amoto. Quasi enim abundè satìs ad impietatem non esset, homicidium patrâsse, & fronte perfricta in Dei templum insilijsse: sic homicidio priori & alterum adiecit homicidium, & quasi simul studeret posterioribus sceleribus priora vincere, nec tamen pręcedentium indignitatem subsequentium excellētia obscurare: (ea est enim diaboli insania, vt quæ contraria ac sibi inuicèm pugnantia sunt, adstruat moliaturque) sic vtriq; homicidio eximiū id largitus est, vt mutuam quandam inter se congruentiam haberent. Et erat p̄fectò pueri cædes prior postetiori miserabilior, Babylæ autem cædes posterior priori sceleστior. Anima enim, quæ peccati gustum semèl fecerit, tumque nullius doloris aut pœnitentiæ stimulis tangitur, magnum certè auctarium morbo adijcere solet. At quemadmodùm vsu venit, vt scintilla ignis, si fortè immēsam materiam corripuerit, statìm obuiam quanque exurat, nec antè tamen subsistat, quàm quod reliquum est, id omne depascatur, quantoque plura compræhenderit flamma, tanto magìs robur ad alia cōsumenda concipiat, fitque tum, vt compræhensorum à flamma lignorum congeries lignis ijs, quæ mox flamma compræhensura est, quasi insidias struat, flāma eadem sese semper lignorum compræhensorum auxilio contra ea, quæ intacta adhuc manēt, armāte: sic & peccati natura, vbì animi cogitationem aliquam adorta est, nec quisquam est, qui malum restinguat, procedens vlteriùs, grauior certè ac magìs indomita efficitur

Insania diaboli.

Elegās simitudo.

tur: propterea sæpè fit,vt quæ posteriora sint peccata, prioribus grauiora sint , anima semper posteriorum peccatorum accessione ad maiorem contumaciam ac despicientiam sese promouente,& per hæc ipsa suam quidem vim eneruante,peccati autem robur alente : qua vtiquè ratione complures videas in omne peccatorum genus imprudentes prolapsos,quòd flammam initiò exorientem non restrinxerint:sic & infelix ille Imperator peccatis suis prioribus,posteriora grauiora adiecit. Vbì enim iuuenem illum extinxit, euestigiò ab illius cæde ad inferendam templo iniuriam irruit: rursùs ab hac iniuria,tanquàm iter semèl cœptum persequens, ad contumaciã temeritatemq; suam,sacerdotio contumelia afficiendo se accinxit, vinctumque ferro Babylam, atq; in carcerem coniectũ,ità tum excruciabat,ab eodem beneficij pœnas exigens,eumq; ob quæ officia admirari potiùs, coronaque insignire, ac plusquàm etiam parentes ꝑprios vereri conueniebat,ob ea ipsa cogebat maleficorum hominum vincula, vinculorum calamitates,miserias,ærumnas sustinere.Ità,quod modò dixi, peccatũ vbì initium cepit, nec est, qui id vlteriùs progredi impediat,cohiberi posteà ac frenari haud facilè potest,equorum insanientium ritu,qui cùm freno ab ore disiecto, necnon sessore ab armis excusso atque resupinato, neutiquàm tolerabiles occurrentibus euaserint,nemine illos inhibente,immoderato quodam impetu hàc illàc se ipsi præcipites ferunt.Quo fit,vt salutis nostræ inimicus huiusmodi animas ad insaniã impellat, quò eas medicorum præsentia atque auxilio destitutas deprehendens,concidat, & infinitis malis exerceat.Etenim qui corpore laborant,donèc medicos ad se adire patiũtur, in magnã certè salutis spem ingrediuntur:vbì verò mente capti calcitrant, ac se morbo liberare volentes mordent,tum deniquè morbo incurabili laborant, idq; non ob morbi ingenium,sed quòd ab ijs destituti sunt,qui insaniam illã sanare possint.In quã insaniam & tyrannus iste sese coniecit.Nam medicum nactus,hũc,vulnus adhuc dum secaret,statìm expulit,& à domo quàm potuit longissimè exegit.

Babylas vinctus truditur in carcerē.

Hìc poteras Herodis fabulam,non iam auribus tantùm haurire, sed & coràm maiori sanè cum petulantia atque immodestia spectare:quoniamquidem & maiori certè cum ostentatione atque apparatu diabolus rursùs ipsam fabulã in vitę huius theatrum agendam introduxit,pro tetrarcha regem substituens, pro vna causa duplex argumentum,idque longè illo inquinatius præbens:vt non numero tantùm,sed & ipsa rerum natura,hæcce tragœdia clarior multo atque illustrior euaserit. Non enim hìc, sicut illic nuptijs iniuria afferebatur, neq; ex illegitimo coitu, sed ex scelestiori puerilis cędis inquinamento, ex tyrannide crudelissima, ex legis transgressione, non in vxorem,sed in ipsam sanctimoniam præstita, historiæ huius telam diabolus cõtexuit. Cõiectus ergò in carcerem Babylas,gaudebat quidem de vinculis, dolebat autem de eius exitio,à quo vinctus fuerat.neque enim pater, neque pędotriba, quum ille ex filij,hic ex discipuli flagitio aut calamitate celebriores fiũt,celebritatis huius voluptatem mœrore vacantem capiunt. Propterea & beatus Paulus Corinthios alloquens, dicebat:Precamur autem,vt mali nihil committatis,non quo nos probati videamur, sed vt vos bonum faciatis,nos autem tanquàm reprobi simus. Eadem igitur ratione, & admirabili viro Babylæ discipuli salus desideratior erat, quàm expectata ex carcere merces:cui quidem gratius certè accidere nihil potuisset, quàm si per discipulum resipiscentem huiusmodi laudibus priuari ipsum cõtigisset,seu,vt veriùs dicam, si discipulus prorsùs in istam morum peruersitatem dilapsus non fuisset.Nolunt enim sancti corollas sibi alienis ex malis contexi: quòd si ab alienis malis nolunt,multò minùs ab ijs malis,quæ ipsorum domesticis ac familiaribus obueniunt. Quo nomine & beatus Dauid victoria parta,ac triumpho iam acto,lugebat & lachrymabatur, quòd ad calamitatem,quam ex filio receperat,& hæc item accessisset: qui exeuntibus ad conflictũ militibus multa tyranni nomine mandabat,eosque qui ad illius cędem properabant, hac oratione cohibebat: Parcite puero Absalon, quem ipsum & in prælio prostratũ lugebat,non sine fletibus lachrymisque amaris inimicum reuocans. Quòd si naturalis pater tam propenso est erga liberos suos affectu, certè multo magis id de spiritali patre fatendum est. Parentibus enim spiritalibus liberorum suorum maior cura est, quàm naturalibus, Paulo ità attestante: Quis infirmatur,& ego nõ infirmor? quis offendiculum patitur,& ego non vror?

2.Cor.13.

2.Reg.18. & 19.

2.Cor 11.

Sed hoc quidem æqualitatem nobis repræsentat, quanquàm certè vix patres in

hanc ipsam vocem erumpant. Veruntamen demus & illos hucusq; affectu accedere
posse: nos enim spiritales patres maiora etiam præstare ostendemus. At hoc ipsum
Exod.32. vndè? Ab ijsdem iterùm visceribus, & à legislatoris Mosis verbis. Ille verò quid dicit?
Si remittis eis peccatum,remitte: sin minùs,& meipsum ex libro,quem scripsisti, de-
le,Nullus sanè est pater,cui alioquì bonis infinitis perfrui liberum sit, qui tamen mâ-
lit vnà cum liberis suis pœnis affligi. At Apostolus,vt qui in gratiæ statu versatus fue-
rat,paterni huius affectus intentionem addidit,propter Christum. Non enim Mosis
Rom.9. exemplo cum illis pœnas dare malebat, sed vt alijs benè esset, sibi ipsi excidium im-
precabatur, quum diceret : Optarim anathema esse à CHRISTO pro cognatis
meis fratribus secundùm carnem.tanta certè misericordia, atq; affectu olìm sancto-
rum animi abundabant. Vndè & Babylę nostri viscera magìs excruciabantur,ꝙ Impe-
ratoris exitium magìs ac magìs inualescere intueretur. Neque enim solū templi cau-
sa stomachatus,sed beneuolentia quadam erga Imperatorem adductus id fecit,quod
illum fecisse diximus. Etenim hic dum diuina sacra,contumelia afficeret, illis quidem
detrimenti nihil afferebat: quin potiùs semetipsum infinitis malis implicabat. qua-
propter pater filij amore tactus,illum intuitus illata sacris contumelia furore perci-
tum præcipitem ferri, immoderatum illum impetum cohibere conatus est, eundem
à se obiurgatum quasi effrenem equum retrò inhibere properans.

At non sustinuit infelix ille: quin potiùs morso freno prorsùs obsistens, seque
& furori,& insaniæ, rationis gyro relicto, dedens, in extremi exitij voraginem con-
iecit, Babylam è carcere eductum,iubens vinctum ad mortis supplicium abduci. Atq;
hîc quæ fierent,ijs,quæ cernerentur,minimè respondebant. Qui enim vinctus vide-
batur,omnibus simul vinculis solutus erat,tam ferreis,quàm alijs item grauioribus:
(curas hîc intelligo ac labores, cæteraque mala omnia, quæ nos hac in mortali vita
circunsistunt)contrà,qui solutus ferro & adamante videbatur, alijs quibusdam com-
pedibus longè grauioribus vinctus erat, peccatorum scilicet catenis irretitus. San-
Jubet secum ctus igitur Babylas morti se propinquum dum videret, corpus suum vnà cum ferreis
sepeliri cate- illis catenis sepeliendum mandauit, planum faciens, quæ ignominiosa videntur, ea
nas ferreas. quotiès propter Christum fiunt,honorifica esse ac splendida, cumque qui ea patitur,
non solùm non dissimulare,sed indè sibi placere oportere : hac quidem in parte bea-
tum Paulum imitatus, qui sursùm ac deorsùm stigmata, vincula, catenā versabat, ob
ea ipsa gloriabundus,ac sibi placens,quorum alios puderet. Quòd autem alios pude-
Act.26. ret,id ille nobis ea defensione declarauit,qua ad Agrippam vsus est. Nam Agrippæ di-
centi, Parùm abest Paule,quin me Christianum efficias: respondit Paulus, Vtinàm vel
paruo,vel multo tempore,non solùm tu,sed & qui hîc circunstant omnes, Christiani
fierent,exceptis hisce vinculis. quæ vincula non vtiquè adiecisset, nisì res ea ignomi-
niosa vulgò visa fuisset. Sancti enim Dominum verè quum amarent, afflictiones pro
illo magna cum alacritate suscipiebant, per quas etiam clariores euadebant. vndè &
Rom.5. hic idem ait: Gaudeo in afflictionibus meis. Lucas autem & de reliquo Apostolorum
Colos.1. cœtu eadem hæc testatur: Post multa,inquit, flagella recedebant gaudentes,quòd di-
Act.5. gni habiti essent pro Christi nomine ignominia notari. Igitur vt nè quis gentilium
existimaret, certamina ac dedecora vi ac necessitate à nostris sustineri, ipsa certami-
num symbola iubet Babylas vnà cum cadauere suo inhumari, ostendens sibi illa per-
grata & peramica esse,pro ea quidem charitate,qua totus in Christum appensus erat.
Et extant etiam nūc cum Babylæ cineribus compedes, ecclesiarum præfectos omnes
cōmonefacientes,vt vinciri,vt iugulari,vt quiduis pati oporteat, certè omnia prom-
pto atque alacri animo,ac magna item cum voluptate sustinenda, vt concreditę no-
bis libertatis ne leuissimam quidem partem prodamus aut contaminemus. Et qui-
dem beatus ille in eo splendore atque honore mortem cum vita commutauit.

Enimuerò existimaturus est fortasè quispiam hoc loci orationi nos nostræ finem
impositurus: neque enim vita hac finita, laudatorum operum aut virtutis ostētandæ
occasiones suppetere, quemadmodùm neque athletis post ipsum certaminum tem-
pus exactum,corollas contexi conuenire. Verùm ea quidem est gentilium non ab re
opinio,quorum spes vltra hanc mortalem vitam haudquaquàm prorogatur. At nos
quibus vitæ huius exitus, illustrioris vitæ alterius initium est, ab hac suspicione at-
que opinione longè absumus,quam sanè opinionem rectā esse, apertiùs à nobis alibì
com-

cōmonſtrabitur. Interìm & quæ virtutis eximiæ opera poſt Babylæ generoſi martyris obitū obuenêre, talia ſunt, q̄ magnā orationi noſtræ fidē facere poſſint. Poſteàq̄ enim pro veritate tuēda ad mortē vſq; decertauit, & ad ꝓprij ſanguinis effuſionē vſq; cōtra peccatū depugnās reſtitit, atq; vt nè ordinē eū, quē à magno rege acceꝑat, deſereret, ipſam etiā animā deſeruit, nullo nō generoſo atq; egregio bellatore illuſtriùs occumbens, animā quidem ipſius cælum habuit, corpus autē (quo tanquàm miniſtro ad virtutis opera præſtanda vſus fuerat) terra, ſic vt creatura ipſa athletam diuiſerit. Anima Babylæ eſt in cęlo.

Atquì poterat Babylas vel exemplo Enoch trāsferri, vel Eliæ modo rapi, vt q̄ vtriuſque æmulator fuerat: At Deus, qua eſt in humanum genus benignitate, inter alias, quas infinitas nobis ſalutis noſtræ occaſiones dedit, & hāc quoquè viā nobis à ſe munitam eſſe voluit, idoneū ad virtutē capeſſendā ſtimulū, relictis ſcilicet interìm apud nos ſanctorū reliquijs. Nam poſt ſermonis facultatem, ipſa certè ſanctorum ſepulcra proximum locum obtinent ad animas hominum, in ipſos ſanctos intuentium, ad virtutum earundem æmulationem excitandas. Ac ſicubì quis huiuſmodi cōditorijs adſtat, ſuum ſtatìm ſenſum ab hac, quam dico, vi correptum animaduertit. capſulę enim adſpectus in animam inuadens, ipſam percellit, & exuſcitat, ac perindè afficit, quaſi q̄ illic mortuus iacet, preces ſimul fundat, præſensq́ue adeſſe cernatur: deindè fit, vt q̄ ſe ſic affectum ſentit, mira alacritate geſtiens, aliusq́ue prorsùs quodammodò effectus, ità ex eo loco decedat. Quiſquis porrò animum aduertere volet ad eos, qui mortuos luctu proſequuntur, probè indè edocebitur, imaginationem de mortuis conceptam, ſolere ex ipſis locis in animos inſinuare: qui vbì mortuorū ſepulcris adſtiterunt, protinùs quaſi ibidèm ſepultos coràm ſtantes contueantur, ſic eoſdē in ipſo ſtatìm veſtibulo inclamant: plerique autem intolerabili dolore vexati, reliquum vitæ tempus ad demortuorum monumenta habitare ſibi in animū induxerunt. Id quod nequaquàm feciſſent, niſi à locorum adſpectu conſolationem aliquam cepiſſent. Et quid hìc de locis ac ſepulcris verba facio? quum & ſæpè veſtis ſola mortuorum viſa, & verbum unū in mentem influens, animum noſtrum excitet, & memoriam interlabentem refricet: quibus de cauſis ipſas nobis ſanctorum reliquias Deus reliquit. Gen. 5. 4. Reg. 2.

Porrò autem quòd hæc dicam non temerarię cuiuſdam iactantiæ cauſa, ſed quòd idipſum emolumenti noſtri gratia factum fuerit, abundè orationi noſtræ fidem faciunt, tum quæ quotidiana à martyribus miracula edūtur, magna affatìm ad illa hominū multitudine affluente: tum illis, nihilo inferiora Babylę præclara poſt ipſius obitū virtutis egregiæ ſpecimina. Vbì enim ità, vt mandauit, ſepultus fuit, & tam longū temporis interuallum ab eius ſepultura interceſſit, vt non niſì oſſa ac cinis in feretro ſuperarent: placuit Imperatori vni ex ijs, qui poſteà imperârunt, Deo ipſius animum ad idipſum impellente, capſulam in ſuburbium iſtud Daphnen abduci. Quum enim Deus videret locum illum adoleſcentium intemperantia, quadam quaſi tyrannide obſeſſum, in periculū venire, nè prorsùs ab ijs deſereretur, qui grauiores eſſent, quiq; in honeſtate ac modeſtia vitam degere in animo haberent, loci incommodum ac noxam miſeratus, miſit qui contumeliam vindicaret. Etenim ipſe Daphnes locus pulcher atque amœnus, vt eſſet, Deus fecit, ſimul aquarum copia ac pulchritudine, ſimul terræ ingenio, ſimul cæli atque aëris temperie, non quidem vtì ſolùm indè oblectamentum ac leuamentum captaremus, ſed vtì his de rebus ſe optimum opificem laudaremus. Salutis autem noſtræ hoſtis (cuius ea eſt natura, vt Dei muneribus in opus contrarium ſemper abutatur) locum eundem cùm occupâſſet, qua corruptorum iuuenum turba, qua malorum ſpirituum habitaculis, affinxit propterea & infamem quādam fabulam, per quā ſuburbij decor oīs ac gratia dęmoni accepta ferebaẗ. Fabula porrò ſic habeẗ: Tráſferūtur reliquiæ S. Babylæ à Galio Cæſare.

Daphnen aiunt adhuc puellam, Ladonis fluuij filiam, (antiquis enī mos is receptus fuerat, vt & fluuij gignerent, & quæ à fluuijs genita eſſent, in res poſteà ſenſu carentes mutarentur, & pleraque id genus prodigioſa effingerentur) Daphnen, inquam, puellam, forma admodùm præſtantem fuiſſe volunt: quā cùm vidiſſet Apollo, illius ſtatìm amore deflagrauit. Hæc verò deum curſu ſe capere cupientem, fugiens, in ſuburbium iſtud cùm perueniſſet, ibidèm ſubſtitit: mater porrò vim patienti filiæ opem ferre volens, aperto gremio virginem ſtatìm accepit, ac pro puella eiuſdem nominis plantulam reddidit. Hìc perditus amator, amoribus ſuis fraudatus, arborem circūplexus, tum plantam, tum locum ſibi vendicauit, propriumq́ue fecit. In quo poſteà quū aſſiduus Fabula de Daphne.

duus commoraretur, eum præ alijs omnibus diligere atque amare cœpit: postremò qui tum rex erat, Apollini templum & aram extrui iussit, quô posset dæmon suam insaniam per eum locum consolari. Et hæc quidem vetus fabula, at incommodum à fabula exortum, non iam fabula fuit. Posteaquàm enim iuuenes permulti impudici illuc accedentes, suburbij pulchritudinem contaminârunt, ibidèm in comessationibus atque ebrietatibus victitantes, volens diabolus malum hoc magìs ac magìs gliscere, fabulam eam, quam recitaui, confinxit, dæmonem loci eius incolam esse diuulgans, vt eiusmodi historia maius illis impudicitiæ atque impietatis incendium fieret.

Quàm mira de sancti episcopi & martyris corpore refert Chrysostomus?

Ad tanta porrò isthæc mala tollenda, inuenit Imperator sapientissimũ id remediũ: Sanctum Babylæ martyris corpus eum in locum si transferretur, existimauit perindè fore, àc si medicus ad laborantes mitteretur. Sin iter id, quod ab vrbe ad suburbiũ ferret, authoritatis regiæ mandato impediret atque interdiceret, iudicauit mãdatum id omnibus vulgò visum iri tyrannicum quoddam, agreste ac crudele factum. Quòd si mandato adderet, vt qui honesti ac moderati essent, ijs suburbij adeundi potestas fieret: qui verò incontinentes atque intemperantes, ab eo arcerentur: mandatum perplexum ac difficile fore censuit, vtpotè per quod præuidebat quotidianas censuras in dijudicanda vniuscuiusque vita necessarias. Itaque martyris præsentiam malorum horum omnium finem ac remedium fore existimauit, quem quidem idoneum intelligebat, qui tum dæmonis potentiam antiquaret, tum iuuenũ luxum emendaret: qua vtiquè spe nequaquàm falsus est. Nam vbì quis Daphnæ appropinquat, viso statìm martyris monumento, vel ab ipso suburbij vestibulo, compescitur atque emendatur, more adolescentis alicuius in conuiuio accumbentis, ac pædagogum adstantẽ contuentis, eundemque vultûs significatione iubentem, vt decenti ordine seruato bibat, edat, loquatur, rideat, cauens necubì modum supergressus, suam ipse existimationem dehonestet. Porrò ab eiusdem monumenti adspectu, tum ab ea, quã de beato martyre concepit, imaginatione factus ille religiosior, ad capsulã ipsam continuò accurrit: ad quã cùm primùm peruenit, maiorem animo trepidationẽ recipit: mox abiecto omni contemptu tanquàm volatilis effectus, ità ab eo se loco domum recipit. Idem etiam eos, qui ab vrbe in suburbium ascendunt, de via excipiens, huiusmodi cum tẽperãtia relegat ad Daphnes laxamentum, tantumnon vocem illam inclamans: Exultate Domino in tremore: & Apostolicũ illud adijciens, Siue comeditis, siue bibitis, siue aliud quoduis facitis, ad Dei gloriam omnia facite. Qui idem si incidat in nonnullos delicijs delibutos, ex suburbio ad vrbẽ se recipiẽtes, (si quibus fortè vsu venerit, vt quadã quasi animi socordia frenum abijciant, atque in crapulam, in absurdas aliquas delicias p̃cipites ferantur) hos ebrios in suum diuersorium excipiens, nõ permittit ebrietatis noxam gestantes, domum abire. quinimmò timore incusso refrenans, ad eandem reducit sobrietatem, qua præditi erant, antequàm ebrietate madefierent. Etenim quasi tenuis quædam aura eos, qui in martyris æde fuerint, vndiquè circunspirans afflat, non ea quidem sensibilis, nec quæ ad augendam corporis vim faciat: sed quæ in ipsum tantùm animum obrepat, eundemque vndiquè decenter compescẽs, ac terrestrem oẽm sarcinam circuncidens reficiat, atque ingrauescentem iam & fractum agiliorem reddat. Et quidem Daphnes forma ac pulchritudo segniores ad se ipsa euocat: at martyr quodam quasi in piscatu confidens, & ad se introgressis insidias parans, eos retinet, ac veluti ad normam quandam priùs compositos dimittit, & ità dimittit, vt amata in posterum pudicè ac citra omnẽ incontinentiam sint *vsuri. Dum enim ex hominibus alij socordia adducti, alij mundanis solicitudinibus impediti, sanctorũ martyrum monumenta inuisere negligunt, perfecit Deus, vt hocce irretirentur modo, & talem ipsi fructum curationis animæ caperent: ac perindè fit, vt si quis ęgroto medicamenta salutifera admittere nolenti, medicamẽtum dulci quodam condimento óblitum p̃paret. Qui igitur inibì tandèm curantur, eô perueniunt, vt iam non deliciæ solùm, sed & visendi sancti desiderium suburbij adeundi occasionem multis afferat: siue, vt veriùs dicam, qui honestioris vitæ sunt, hoc vno nomine illuc ventitãt: qui infirmiores illis sunt, vtroq; nomine: qui verò infirmissimi, non alio, quàm deliciarum captandarũ nomine. posteaquàm autẽ illuc peruenerunt, eos aduocans ad sese martyr, suis ipsius epulis splendidè exceptos, fortique armatura præmunitos, non patitur in malum aliquod prolabi. Et est perindè mirum, eo in loco mollem aliquẽ ac socordẽ resipiscere, & tan-

Psal.2.

1.Cor.10.

& tanquàm è media insania sanum caput attollere, vt si quis in medios ignes cōiectus, ab igni detrimenti nihil accipiat. circūuallata enim rationis arce ab iuuentute, ab effrenata audacia, à vino, à saturitate molestius etiam, quàm à flamma ipsa, beati Babylę ros inspectantium animam ex obtutu ipso influens, flammam ipsam sopit, incendium sistit, ac magnam certè animi religionem instillat. Atque in eum, quem dixi, modum Babylas intemperantiæ tyrannidem subuertit.

At quo idem modo & dęmonis potestatem extinxit? Primùm quidem tum dęmonis inibì habitantis obsidionem, tum fabulæ noxam ijs ipsis, quas dixi, rebus inefficacem reddidit: deindè & dæmonem ipsum exegit. Verùm antequàm ad exactionis modum veniam, illud vos annotare postulo, Babylam non statìm vbì aduenit, dæmonem eiecisse, sed manentem eum ociosum, inertem, agendisque rebus ineptum reddidisse. Illi enim os ità obstruxit, vt vel lapidibus ipsis magis mutus redderetur. Et quidem manentem inibì dæmonem superauisse, non minus fuit, quàm si eundem de loco exegisset, quum qui loci illius accolis omnibus fucum priùs faceret, ne extincti quidem Babylæ cineres contueri sustineret. Ea est enim sanctorum potestas, vt illorum superstitum dæmones, ne vmbras quidem, aut vestes ferre possint: vita autem functorum & loculos quoquè reformident. Itaque si quis quę ab apostolis facta fuisse prędicantur, fidem non habet, is tandèm memoriæ huius miracula intuitus, ab impudentia sua desistat. Nam qui de omnibus olìm gentilibus victoriam reportabat, à martyre tāquàm ab hero increpitus, suppressa voce latrare desijt. Ac primùm quidem videbatur mutus esse, quòd sacrificiorum & aliorum id genus cultuum particeps minimè fieret. Dæmonum enim mores ij sunt, vt dum mortales nidore, fumo, sanguine eos inuitant & allectant, tanquàm canes cruoris auidi, & helluones, ebibendi absorbendiq́; eius causa præstò adsint: rursùs dum nemo est, qui ea offerat, quasi fame quadam pereāt. Quibus certè sacrificia dum fiunt, ac fœda dum celebrātur mysteria, (quæ ipsa nihil certè aliud sunt, quàm amores quidam obscœni, quàm puerorum contumeliæ, quàm adulteria, quàm domorum subuersiones, vt nihil hîc agam de inhumanis cædium generibus, deque nefarijs illorum cœnis) quibus, inquam, fœda dum celebrantur mysteria, statim aduolant & delectantur, etiamsi malefici, etiamsi præstigiatores, etiamsi pestes hominum sint, qui mysteria eadem peragant. Immò verò, vt veriùs dicam, non alios planè habent, quàm quos depinxi, sacrorum suorū administros. Qui enim temperās, modestus, castus est, is nec comessationem admittet, nec temulentiam, nec dictu fœdum aliquod verbum ipse proferet, nec alteri cuiquam id genus fœditatibus inseruienti, aures suas accommodabit: quanquàm oportebat, si quā illi humanæ virtutis curam gererent, si quam felicitatis asseclarum suorum rationem haberent, nihil potiùs requirere, quàm vitam optimam, quàm mores rectè emendatos, prætermissis illis indecoris dapibus, quibus tamen (quandò nihil habent antiquius hominum exitio) magno operè delectantur, ijsdem coli se profitentes, quibus tum nostra mortaliū vita subuertitur, tum honestas omnis radicitùs diuellitur.

Primùm igitur videbatur hic dæmon hac, quam dixi, ratione obmutescere. Pòst autem conuictus fuit, violenta necessitate præpeditus id facere. metus enim, quo quasi indito in os freno cogebatur, impedimento illi fuit, quó minùs solita contra homines impostura abuteretur. Vndè hoc liquet? sed nè tumultuemini. Id enim commonstrabo, atque ità commonstrabo, vt ne illis quidem, quibus maximæ curæ semper fuit impudenter omnia asseuerare, in posterum ea impudētia abuti liceat, quotiès sermo inciderit, vel de veterum illorum dæmonum, vel de istius dæmonis infirmitate. Neq; enim mihi coniecturis opùs est, neque id attinet planum facere probabilibus quibusdam rationibus, sed ipsum dæmonis hac de re testimonium adhibebimus. Ipse enim & talem vobis plagam inflixit, vestramque omnem fiduciam ac libertatem concidit. At vos nè illi succenseatis: neque enim prudens, sed à maiore quadam potestate coactus, tyrannidem ipse suam deleuit. Id verò qua tandèm ratione factum est?

Mortuo eo Imperatore, qui Babylæ corpus in suburbium transtulerat, huius fratrē ad impij administrationem perduxit is idem, qui illum Imperatorem fecerat, atque hic sine diademate imperium accipit. hactenùs enim demortui quoquè fratris potestas præscripta erat. Idem hic Imperator, quum impostor ac scelestus esset, primùm propter eum, à quo principatum acceperat, Christianum se esse simulauit: deindè eo

Babylas dęmonis potestatem extinxit præsentia reliquiarum suarū.

Vestes & loculi sanctorum dęmonib⁹ formidabiles.

Impiū Iulianū Cōstantius Cęsarē creat.

vita

vita defuncto, abiecta statìm persona, fronte perfricta, quam anteà superstitionem intùs celauerat, hanc in medium productam nemini non manifestam fecit, diuulgato per vniuersum terrarum orbem mandato, vt idolorum templa instaurarētur, aræ excitarentur, pristini dæmonibus honores redderentur, magni item illis prouentus varijs ex locis suppeterent. Quo ex mandato magi continuò, incantatores, augures, haruspices, menargitæ, hoc est, menstrui viatores, seu dracones, deniquè omnifariæ imposturæ artifices, vndiquè ab vniuerso orbe confluxerunt. Hîc cernere quidem licebat regiam ipsam infamibus, abiectis ac profugis hominibus refertā. Nam quotquot vsquàm fame tabescentes, quotquot ob veneficia ac maleficia conuicti, quotquot publicæ custodiæ addicti, atque ad metalli opus detrusi, deniquè quotquot sordidarum artium artifices vix indè victitare possent, quum se ipsi derepentè sacerdotes esse profiterentur, mirum est quāto in honore, quanto in precio habiti omnes fuerint. Hic imperator duces ipsos, ac militum præfectos contemnere, assis vnius non æstimare: contrà, mares meritorios, & meretrices è fornicibus suis excitatas, vnà secum per totam vrbem, per angiportus omnes circūducere, quum interìm regius quidem equus, omnesque prætoriani ponè multo interuallo sequerentur, lenones autem & meretriculæ anteambulonum loco, & vniuersus meritoriorum adolescentum chorus regem medium stipantes, per forum inambularent, sermones eos proferentes, atque cachinnos attollentes, quos par erat eiuscemodi farinæ homines attollere: quæ ipsa certè non nescimus talia, tamq; absurda fuisse, vt posteris fide maiora futura sint. neq; enim priuatorum quisquam, eorum've qui humile pudendumq; viuendi genus instituerint, velit tam turpis, tamque indecens publicè videri.

Sed ad eos sanè, qui adhuc vita sunt superstite, oratione nulla opùs est. qui enim adfuére, & ea dum fierent spectauére, hi & quæ hîc à me dicuntur, nunc exaudiunt. Proptereà enim superstitibus etiamnunc testibus hæc scribo, vt nè quis vetera recensentem me, inter eos, qui rei ignari sint, magna licentia mentiri existimet. Ex ijs enim, qui ea viderunt, superant adhuc & senes & iuuenes, quos omnes obsecro & obtestor, si quid à me historiæ adiectum fuerit, in medium prodeant, meque redarguant. Sed scilicet tantum abest, vt me de meo adiecisse quicquam sint redarguturi, vt deprehensuri etiam sint, multa certè à me prætermissa. Neque enim fieri potuit, vt oratione turpitudinis illius immensam magnitudinem repræsentarem: posteris verò, qui creditu ri isthæc non sunt, vnum id dictum esse velim, dæmonem vestrum, quem Venerem appellatis, nequaquàm pudere id genus administris vtì. Itaq; mirum nemini esse debet, si miser ille, qui prorsùs dęmonum ludibrio sese addixerat, ea minimè dissimularet, propter quæ dij ij, quos coleret, magnoperè sibi placēt. Iam verò quis enumerauerit necromantias? quis puerorum cædes? nam victimæ illæ, à quibus homines ante Christi aduentum non abstinebant, post eius apparitionem repressæ, deintegrò renouabantur, non iam quidem in propatulo (nam tametsi Imperator esset, ac licentiosè omnia ageret, tamen tanta erat rerum earum impietas, vt ea imperatoriæ etiam licentiæ magnitudinem superaret) victimæ, inquam, illæ deintegrò tamen renouabantur.

Daphnen itaque idem hic Imperator, grauitatem ore præferens, conscēdit, multis quidem cum donarijs ac sacrificijs, manante etiam sanguinis torrente, quem mactatarum pecudum cædes effecerat. Tum à dæmone magna instantia oraculum poscit, postulans sibi ille ijs de rebus responsum vt daret, quas animo agitabat. Ibì strenuus ille scilicet, qui pelagique modum, & numerum qui nouit arenæ, qui mutum capit, & surdum qui intelligit idem, vt de se ipse profitetur, bellè admodùm cauit, ne in eum sermonem deueniret, vt apertè testaretur, per sanctum Babylam ac vicinorum virtutem obstructum sibi esse os, ac proptereà loqui nequaquàm posse: nimirùm veritus, nè cultoribus suis ridiculus fieret. Cæterùm cùm idem adumbrare vellet virium suarum à Babyla deuictarum cōditionem, eum taciturnitatis titulum aperuit, per quem ridiculus magìs reddebatur, quàm si prorsùs tacuisset. Tacens enim, imbecillitatem tantummodò suam detexisset: nunc verò imbecillitatem & turpitudinem & impudētiam declarauit, studens ea adumbrare, quæ adumbrari minimè queunt. Quis enim color hic esse potest? Daphnes, inquit, locus cadaueribus scatet, id quod oraculum arcet. Et quanto præstabat, pessime dęmon, martyris virtutem non dissimulare, quàm titulum tam impudentem prætexere? & hęc quidem dæmon.

Impera-

Instaurat is idololatriā.

Iuliani necromantiæ & puerorū cædes.

Iulianus cōsulit Apollinem.

Imperator autem mente alienata cùm esset, perindè vt in scena ludens, fabulamq; agens, euestigiò ad beatum Babylam fertur: Quãquàm ó nequam, ac nequissime, nisi vobis ipsi vltrò mutuò verba daretis, inque aliorum exitium colluderetis: quam tandèm ob causam, tu quidem suppressis nominibus, atque in genere de cadaueribus loqueris, tu verò, quasi certi alicuius cadaueris nomen exaudisses, alijs intactis, Babylæ vnius cadauer mouendum tibi sumis? Oportebat enim iuxta dæmonis sententiam, cõditoria ea omnia, quę in Daphne essent, effodere, & terriculum à deorum adspectu quamlongissimè abducere. At non de omnibus, inquis, mortuis verba dæmon fecit. Cur igitur id non apertè professus est? nempe tibi imposturæ fabulam agenti, ænigma istud reliquit. Equidem cadauera, inquit, tibi dico, vt nè palàm fiat, me victũ esse. nam & alioquì reformido Babylã nominatìm designare: at tu intelligito, quod à me dictũ est, atque vnum pro omnibus martyrem amoueto. Ille enim est, per quem muti efficimur. Tantæ certè dementiæ dæmon cultores suos à se damnatos esse voluit, vt tam apertam imposturam capere nequirent. nam vt mente alienata atque insana omnes essent, tamen ne sic quidem ignorare debebant, quòd victum sese dæmon fateretur: tam ea res mnifesta, tam aperta futura erat. Nam si hominum cadauera inquinatum quiddam (quod tu esse vis) & execrabile sunt, multo magìs brutorum cadauera, ac tanto certè magìs, quanto brutorum genus humano genere contemptibilius est. Multorum verò canum, simiarum, asinorum ossa proximè templum defossa sunt, quæ potiùs mouenda fuerant, nisi fortè censes homines simijs esse viliores. *Versutia maligni dęmonis.*

Vbi nunc sunt, qui solem, bellum Dei opificium, & ad nostrum ministerium creatũ, contumelia afficiunt, & dæmoni astrum attribuunt, & hunc illum esse affirmant? Sol enim, in tanta etiam cadauerum in terra iacentium copia, per vniuersum orbem diffunditur, nec vllo loco neque radios, neque radiorum suorum efficaciã propter ipsas locorum inquinationes contrahit. At deus vester impuram hominum vitam, imposturas, cędes non modò non auersatur, aut odit, sed diligit, amplexatur, amat: corpora autem nostra deuitat, quãquàm peccati genus tale esse solet, vt vel apud ipsos authores in summam etiam repræhẽsionem veniat: corpus autem mortuum, & quod minimè mouetur, omni repræhẽsione ac criminatione vacat. Sed scilicet istud est vestrorum deorum institutum, vt abominentur, quæ abominanda nequaquàm sunt: colant ijdem & approbent, quæ omni odio & auersatione digna sunt. Et bonus quidem vir, quisquis est, neque à sano aliquo consilio vel dando, vel capiendo, neque ab opere necessariò faciundo per mortuum corpus prohibebitur: immò si animo sano est, vel ad ipsa sepulcra inhabitans, & temperãtiam, & iustitiam, & oẽm deniquè virtutẽ pstabit, prætereaq; artifex suę qsque artis opera absque vllo impedimento facturus est, ijsq;, qui ipsum rogauerint, pbiturus, non solùm cadaueribus propinquus assidens, sed etiã si ipsa mortuorum monumenta extruere opùs sit, & pictor, & latomus, & faber tam lignarius, quàm ferrarius, deniquè oẽs sua ipsorum opera conferunt: vnus aũt omniũ Apollo per cadauera impediri se ait, quò minùs futura prospiciat. Atquì & apud nos magni & admirabiles viri extitêre, q res futuras quadringentis ac mille etiam antè annis quàm euenirent, prędixerunt: quod dum facerent, nullam prorsùs harum excusationum, vel quæsiêrunt, vel causati sunt, neque mortuorum sepulcra perfringi, neque eos qui intrà ea iacérent, abijci, neque nouum & impudentem effodiendorum cadauerum modum excogitari iusserunt. Attamen ex eis nonnulli, impijs ac scelestis gentibus vicini cùm habitarent, vel in medijs ipsis barbaris, quorum omnia conspurcata ac polluta erant, verè futura vaticinati sunt, neque illis ad vaticinationem, aliorum obfuit conspurcatio. Quid ità? quòd quæ illi dicebant, ea re vera per diuinæ virtutis opus dicebant. Dæmon autem, cùm prorsùs in eo diuina vis nulla esset, de futuris nihil habuit, quod Imperatori prædiceret. Cæterùm nè hæreat, perplexusque esse videatur, cogitur verisimilia quædam & ridicula simulare. Quamobrem enim, quæro ex te, superiore tempore nunquàm tale quiddam elocutus est? quandoquidem tum velamen hoc prætendere poterat, suî cultum ab hominibus intermissum esse: hac autem idem excusatione sibi adempta, ad cadauera confugit, anxius animi, quorsùm euaderet. Nam à decoro ipse suo recedere nolebat. Verùm ipsi vos illum coẽgistis, qui cultûs excusationem ei ademistis, neque locum illi fecistis ad sacrificiorum penuriam confugiendi. *Dæmonum mores.*

Hæc

Hæc igitur vbi audiuit fabulæ istius actor Imperator, iubet statìm capsulam detur-
Iulianus iubet trāsferri reliquias S. Babylæ. bari, quo omnibus dæmonem victum esse innotesceret. Etenim si dixisset ille, Per san-
ctum Babylam loqui impedior, sed hunc tamen nè loco suo moueatis, néve illius ca-
psam vlteriùs conturbetis: nimirùm ea res dæmonis modò cultoribus innotuisset: il-
los enim puduisset factum id ad alios deferre. Nunc verò, quasi ipsius infirmitatem
traducere adlaboraret Imperator, sic nihil non fieri coëgit, quo nè volenti quidem
factum adumbrare licebat. Neque enim iam simulatio salua & integra esse potest, p-
pterea quòd non alius mortuus, sed solus Babylas illinc translatus est: nec solùm qui
vrbem & suburbium & agros item incolebant, sed qui remotissimè etiam habitabāt,
in rem præsentem cùm venirent, capsulamque non ampliùs illic esse viderent, quæsi-
ta causa statìm edocebantur, dæmonem ab Imperatore rogatum vaticinari, respon-
disse, id se præstare non posse, nisì beato Babyla priùs à se procùl amoto. Quanquàm,
Fallacia & ambigua responsa Apollinis. ô perridicule dæmon, licebat tibi ad alias confugere excusationes, cuiusmodi multis
identidèm vteris, infinita semper rebus in dubijs artificiosè excogitans, aliâs Lydorū
regi promittens magni Imperij perditionem, Alym fluuium transgresso, hunc ipsum
tamen regem posteà super accensam pyram positum commonstrans: aliâs in Salami-
ne hac eadem arte vsus, quum tu perridiculam illam addidisses cōniunctionem. Nam
quod dixisti, Muliebria pignora perdes, simile fuit illi, quod Lydorum regi dixeras:
quòd autem adiecisti, Vsquàm vel Cerere sparsa, coëunte vel vsquàm: maiore id cert
risu dignum fuit, ac prorsùs simile ijs, quæ à circulatoribus in triuijs vulgò iactantur.
At tibi ne istud quidem facere placuit. Licebat & tibi sermonem tuum obscuritate
velare: (nam & hoc tibi artificiū solenne esse solet) at enim institissent omnes iterùm,
non intellectæ vocis solutionem quærentes. Tibi etiam licebat ad astra cōfugere. id
enim tute persæpè nullo ruborè, nullo pudore facis: neque enim tibi res est cum viris
mente præditis, sed cum pecudibus, atque adeò cum longè crassioribus, quàm sunt
pecudes ipsæ. Non erant vtiquè, qui tum te consulebant, Græcis sapientiores, ancipi-
tia responsa tua audire solitis, ab errore tamen sese non eximentibus. At mendacium
intellexissent? Te igitur oportuit vni tuo sacerdoti veritatē aperire, qui quòd victus
esses, meliùs, quàm tute, multò adumbrare nôsset. Nunc verò quis te miser adducit,
vt te in tam manifestam impudentiam obtruderes? Sed tu fortasè peccâsti nihil: Im-
perator verò perperàm fabulæ subseruiuit. In genere enim cùm de cadaueribus audi-
jsset, ad Babylam solùm adiens, te ille coarguit, & imposturam denudauit. Sed nè ille
quidem volens id fecit: neque enim vnius eiusdemque erat, tot ac tanta tibi donaria
honoris gratia offerre, & temet rursùs infamare. Verùm omnium simul oculis mar-
tyris virtus tenebras offudit, neq; passa est illos ea intelligere, quæ fierent: quæ omnia
fiebant quidem quasi contra Christianos: risus autem non in eos, qui ea paterentur,
sed in eos, qui ea facerent, totus vertebatur: quod ipsum vsu venire videmus, quum q
furore correpti sunt, in ipsos etiam parietes calcitrantes, & fanda ac nefanda in præ-
sentes conuicia iactitantes, sibi ipsi videntur proximos bellè vlcisci, quum factis tali-
bus non illos, sed se ipsi dedecorent. Id quod & tum certè euenerat. Trahebatur enim
capsula per totam viam, reuertebatur autem martyr athletæ alicuius exemplo, coro-
nam alteram in suam vrbem ferens, in qua & priorem coronam reportârat. Quam-
obrem si quis est fortè, qui morthorum resurrectionem neget, quum videat martyris
nostri facta illustriora post obitum esse, in posterum erubescat: qui martyr sttenui ali-
cuius bellatoris more, trophæis trophæa cōiunxit, magnis maiora, & mirabilibus mi-
rabiliora. Tum enim certamen illi cum Imperatore solo fuerat: nunc cum Impera-
tore pariter ac dæmone. Tum Imperatorem à sacro templi ambitu exegerat: nunc ex
omnibus Daphnes locis pestilentissimum humani generis hostem expulit, non manū
admouens, quemadmodùm & priùs fecerat, sed virtute inuisibili inuisibilem virtutē
debellans.

Ac viuentis quidem liberam orationem non tulit homicida: mortui autem cine-
Mortui sancti cineres nec Imperator, nec dæmon sustinuit. res, neque Imperator, neque dæmon sustinuit, quo dæmone authore Imperator hæc
agebat. Nam quòd Babylas ambobus istis posterioribus maiorem incusserit timorē,
quàm anteà incussisset priori illi Imperatori, indè certè apertè liquet. Prior enim ille
Babylam captum, eundemque in vincula coniectū interfecit: Posteriores autem isti
Babylam solùm transtulêre. Cur enim capsulā in mari demergi, neque dæmon iussit,
neque

neque posterior hic Imperator voluit? cur non attriuit & excussit? cur non in vastam aliquã solitudinem deferre eam mandauit? Nam si ea piaculum & scelus fuisset, si eam abominans, ac non potiùs reformidans, illinc dimouisset, non intrà vrbem piaculum deducere: quin potiùs in montes quospiam, in saltus transferre oportuit. Sed scilicet perdito huic Imperatori æquè atque Apollini Babylæ virtus, & quã cum Deo haberet, fiducia cognita erat: ob id formidabat, si hoc fecisset, nè fulmẽ diuinum, néve aliquem alium morbum in se ipse prouocaret. multa enim habebat Christi virtutis, tum in ijs, qui ante se regnauerant, tum in ijs, qui vnà secum imperium administrabãt, spectatæ argumenta. Nam ex superioribus Imperatoribus ij, qui similia attentauerant, multis ijsque intolerabilibus calamitatibus acceptis, fœda ac mirabili morte interiẽrant, ità vt cuiusdam, dum adhuc viueret, spontè ex oculis pupillæ exilierint. Maximinus hic fuit, alius autã furore, alius alia id genus calamitate vexatus, mortẽ cum vita commutârit. Cæterùm ex ijs, qui tum cum ipso erant, patruus, quum licentiosiùs insaniam suam contra nos prodidisset, ausus impuris manibus sacra vasa cõtingere, hoc etiam scelere non contentus, sed cõtumelia vlteriùs progressus, (vasis enim ijs inuersis, & super pauimentum collocatis atque extensis, ità super ea desedit) euestigiò illegitimæ huiusce sessionis pœnas luit. Illius enim verenda corrupta, vermiculos generârunt, ità vt morbum diuinitùs illatum constaret: ad quem curandum medici aues pingues, easque peregrinas interficiebãt, quibus ad putrefacta membra admotis, vermiculos euocabant: illi verò loco quum non mouerentur, mordicùs putridis partibus inhærebant, atque illum ità demùm multis diebus absumptum, perdiderũt. Alius porrò regij ærarij præfectus, antequã aulæ regiæ limen transcenderet, derepentè medius crepuit, & ipse id genus impietatis cuiusdã pœnas luens. Hæc sanè, & his itẽ plura (neque enim omnia enumerare tẽporis huius est) animo lustrans impius Imperator, verebatur temeritatem suam vlteriùs promouere. Me porrò hæc non ex me enunciare ex eis constabit, quæ ab illo posteà edita sunt. Interìm historiæ nostræ tenorem persequamur, quid exindè euenerit recensentes. hoc enim demùm mirum admodùm est, non modò Dei maximi virtutem, sed & inenarrabilem benignitatem patefaciens.

Iuliani, qui fuit apostatæ patruus, (secundùm alios auunculus) in sacra vasa cõtumelia & pœna.

Babylas intra sacrum templi septũ erat, intrà quod & priùs fuerat, antequàm Daphnen translatus fuisset. At malignus dæmon statìm edoctus est, frustrà sibi fraudis suæ artificia conficta, seque non iam certamen habere cum mortuo, sed cum eo qui viueret, qui efficax esset, quique non se modò, sed omnes quoquè dæmones fortitudine superaret. Is enim Deum precatus, ignem in templum vt cælitùs dimitteret, totũ illius tectum exussit, ipsoque idolo ad extremos vsque pedes deleto, eodemque in cinerem ac puluerem redacto, ab omnibus parietibus, qui ipsi integri adhuc stant, abstinuit. Ac si quis nunc illò accesserit, nunquàm vtiquè dixerit factum id, ignis opus esse. Neque enim incendium id, non ex composito factum, neque ex materia inanimi natum, sed tãquàm manu quadam ignem circumagente, atque indicante, à quibus abstinere, quæ porrò absumere oporteret, tanta certè concinnitate, tanto artificio ipsum templum detectum est, nec adsimile quidem ijs, quæ casu ac temerè incendio conflagrâsse videmus: verùm ijs, quæ parietum ambitum integrum cùm habent, tecto tamẽ carent. Cætera enim omnia, & columnæ item omnes, tam eæ, quæ templi culmen, q̃ quæ vestibulum sustinebant, adhuc extant, præter vnam, quæ ad posteriorem templi partem stabat: & hæc tamen non temerè perfracta est, sed ea de causa, quam posteà dicturi sumus.

Apollo diuinitùs in cinerem redigitur, ad preces S. Babylæ.

Hoc incendium vbì accidit, statìm dæmonis sacerdos in carcerem rapitur, incendij authorem indicare coactus. Qui vbì non habuit quẽ accusaret, intortis cubitis, multis flagris vapulauit, in sublime raptus, ac latera vndiquè cæsus: quanquàm ne sic quidem ex eo quicquam didicêre: reique huius euentus similis erat illi, qui in Christi resurrectione accidit. Tum enim dispositi fuêre milites, qui corpus Iesu custodirent, nè qua possent eius discipuli furto illud auferre. cæterùm fuit rei ipsius euentus, vt nulla vel impudens species ijs relicta fuerit, qui resurrectionis eius fidem eleuare ac calũniari vellent. Atque hìc distrahebatur miser sacerdos, quó testificaretur factum id, non diuina ira, sed humano maleficio accidisse. Is tamen cõtortus ac fœdè laceratus, quũ neminem haberet, quem proderet, ignem è cælo delapsum testatus est, vt maleuolis atque impudentibus nullus iam calumniæ locus relictus fuerit.

Matt. 28.

Sed quod nos paulò antè dicere volentes, in alium locum reiecimus, id ipsi hîc tempestiuè dicem^9^. Quidnã verò id esse potest? Certè martyr noster Babylas Imperatorẽ eousquè terruit, vt furore illo suo supersedéret. Neque enim ipsum quidẽ sacerdotẽ, eumq;, quem tanto anteà honore prosequebatur, (tot malis tecti exusti causa affecit, & immaniùs quàm fera crudelis dilaniauit, (à cuius etiam vorandis carnibus fortassè non temperâsset, nisì res ea detestanda, omnibusque abominabilis visa fuisset) Babylam autem, per quem dæmon os suum obstruxerat, rursùs in vrbem ea de causa transtulit, vt maior illi honos ab om̃ibus haberetur. Etenim idem Imperator si minùs priùs, hoc est, quo tempore victum se esse dæmon fassus est, at certè post ipsum incendium omnia subuertisset ac perdidisset, capsulam exussisset, vtrunq; item monumẽtum, tum quod Daphne, tum quod in vrbe erat, nisì metus in eo, quàm ira maior fuisset, ac nisì eius mœstitiæ timor imperâsset. Solẽne enim permultis esse videmus, quum eos ira ac dolor corripuerit, etiam si affectuum eorũ authores nõ nanciscãtur, in obuios quosq; ac suspectos iram effundere. Non procùl autẽ ab hac suspicione Babylas erat. Nam simul vt in vrbem peruenit, statìm ignis in templum inuasit. Sed, quod dixi, affectus cum affectu pugnabat, & iræ metus imperabat. Mihi enim hîc cogita, qualis esse poterat bonus ille Imperator in suburbium asscendens, hinc martyris monumentum stans intuitus, hinc in templũ exustum, idolũ deletũ, donaria absumpta, & liberalitatis suæ ac pompę satanicę memoriam oẽm de medio sublatã. Nam vt concedamus futurum fuisse, vt illum hęc cernentẽ neq; ira, neq; mœstitia subire posset, ipsum certè dedecus ac risum permultum ferre minimè potuisset: quin potiùs sacras impurasq; manus in sancti Babylæ sacellũ intendisset, nisì illum ea, quam antè dixi, causa prohibuisset. Neq; enim parui momenti ea res esse videbatur, per quam videlicet pręcisa ademptaq; erat omnis gentiliũ fiducia & libertas, lætitia omnis extincta, ac tanta mœroris nebula illorum animis offusa, quanta certè offundi potuisset, si deorum simul omniũ templa diruta disturbataque fuissent.

Timet impius apostata cælestem vindictam.

Cæterùm tempus iam appetere puto, vt ostẽdamus tum cur iram suam non in Imperatorem, sed in dæmonem conuertit: tum cur factum est, vt ignis totum templum non absumpserit, sed templi tecto statìm dissipato, correptum simulacrum improbârit, atque refutârit. neque enim ea temerè, neque sine causa cõtigerunt, sed ab ea Dei benignitate, qua errantes homines tueri solet, facta fuêre. Qui enim res omnes, etiam antequàm enascantur, nouit, is & hoc item vnà cum alijs nouerat, futurum, vt si fulmen contra Imperatorem contorsisset, qui præsentes rem spectâssent, temporario quodam timore percellerẽtur: altero autem, & tertio vertente anno, rei eius memoria deperiret, multiq; miraculo fidem minimè haberent: sin autem templum flamma correptum fuisset, fore, vt ea res quouis buccinatore clariùs non ijs modò, qui tum superstites erant, sed & posteris quoq; omnibus Dei iram enunciaret: vt ijs quoquè, qui impudentes esse, ac factum id occultare vellẽt, omnis calumniandi ansa esset prærepta. Quisquis enim in rem præsentem venit, quasi nupèr contigerit incendium, sic animo afficitur, idemq; horrore quodã perculsus, cælum contuitus, statìm Dei optimi maximi, incendij eius authoris, gloriam ac virtutem laudibus effert. Vt enim si quis primarij cuiusdam latronis perfracta supernè spelũca ac latibulo, vinctum illum extraxerit, tum eiusdem supellectile omni ablata, locum illum feris ac monedulis receptaculum esse siuerit, posteà quisquis latibulum huiusmodi fuerit ingressus, simul vt locorum deuastationes ac direptiones contemplatus fuerit, statìm secum animo concipit ac reputat, qualis fuerit, qui locum illum priùs inhabitaret: ità & hîc visu venit. Procùl enim columnas quis intuitus, posteà vbì accessit, ac templi limen supergressus est, effingit sibi dæmonis abominationem, fraudem, insidias, ac DEI iram atque fortitudinem admiratus, ità demùm de loco eo decedit: sic quæ priùs domus erroris & blasphemiæ fuerat, nunc diuinæ glorię hymnis decantandę argumentum est: tam ingeniosus, tamque industrius est Deus noster.

Cur in solũ idolũ cælestis vltio cõuersa sit.

Simile.

Atq; hæc quidem nec opinata nõ nunc primùm, sed iam indè à superioribus seculis magno ille miraculo edere solet. Omnia porrò recensere, temporis huius non est: commemorabimus tamen factum quoddam huius perquàm simile. Prælio olìm in Palęstina à Iudæis contra alienigenas quosdam facto, victoria potiti hostes, captam Dei arcam, tanquàm exuuias & opimum quoddam spoliũ suo cuidam idolo (huic nomen

1. Re. 4 & 5.

men erat Dagon) donarij loco consecrârunt: ea porrò in doli eius templum perlata, statim idoli statua delapsa in caput, iacebat. Vbi autē diuinæ virtutis robur hac ruina illi minimè agnoscentes, idolum deintegrò excitatum, in sede sua collocārūt: postridiè sub auroræ tempus eò quum accessissent, viderunt nō iam collapsum idolum, sed prorsùs diffractum. Huius enim manus ab humeris auulsæ, vnà cum pedibus ad tēpli limē exilierāt, reliqua idoli parte, & ea quoquè diuulsa, aliò dispersa. Et Sodomorum item tellus, vt parua magnis conferamus, hac ratione vnà cum ipsis incolis incendio assumpta, sterilis facta est, vt non solùm qui id temporis superstites essent, sed & posteri item omnes locorum vastitate admoniti, continentiores viuerent. Si enim ad homines solos supplicium peruasisset, futurum erat, vt factum id posteà ab alijs minimè crederetur. proptereà locus ipse plagam accepit, qui tempore prorogari potest, quiq; & sequentia omnia secula admonet, lege cautum esse, vt qui similia commiserint peccata, ij similes pœnas luant, etiamsi in præsentia id non fiat: id quod & in templi huius incendio accidisse videmus. Eccè enim iam vicesimus ex eo annus agitur. nec tamen ædificij ab igne relicti pars vlla deleta est, sed quæ partes flammas euaserunt, eæ solidè ac firmiter stant, suntque etiam nunc sic validæ, vt vel ad centenos ducentenosque, & multo item plures annos durare possint. Id verò quî mirum videri debet, si ex columnis nulla prorsùs ab altera auulsa, ad solum deciderit? Columnarum enim earū, quæ ad posteriorem templi partem erant, vna tantùm tum perfracta: nec ea quidem corruit, sed à sua sede mota, ad murum dum caderet inclinata, sic mansit. Cuius quidem columnæ partes sunt duę, quarum altera à basi ad sectionem obliquè muro incubuit, altera à sectione eadem ad capitulum supina constitit, & ea ab inferiori parte suffulta. Quanquàm autem & venti vehemētes loco illi sæpè incubuêre, & terręmotibus crebris tellus fuit concussa, ignis tamen reliquię inconcussę manserunt, quæ ipsæ firmiter stant, propemodùm clamitantes, sese ad posteriorum emendationem asseruatas esse.

Gen. 19.

Nota de hac columna.

Et quidem quòd templum ipsum totum non conflagrârit, hanc dicere possis causam esse: quòd autem Imperator fulmine percussus non fuerit, aliam si quæsiêris, causam reperies, ex eodem bonitatis & benignitatis Dei fonte manantem. Proptereà eñ Deus ignem ab Imperatoris capite defendit, eundemq; in templi tectū eiaculatus est, vt alieno ille malo edoctus, pœnam sibi reseruatā effugeret pœnitentia compunctus, & errore liberatus. Illi enim hoc neq; solū, neque primum virtutis suæ signum Christus dedit, sed & alia item multa, hoc ipso non inferiora. Nam & patruus eius, & quæstor ęrarius, sic, vt dixi, vterque vitam finientes, prętereà & fames in vrbem statim vnà cum ipso inuadens, & aquarum penuria nunquàm antè visa, quàm ab eo sacrificia in ipsis fontibus facta fuissent, & multa prætereà alia, tum ea, quæ in ipsius castris, tū ea, quæ in vrbibus euenerūt, huiusmodi certè fuêre, vt vel saxeam animam flectere possent, non ob id quidem, quòd permulta essent, neque ob id, quòd omnia pariter ederentur, ac deincèps & post ipsa statìm scelera perpetrata, vt quondàm Aegyptiorum regis tempore: sed quòd quæ edebantur miracula, per sese talia erāt, vt ad eorum, qui ea cernerent, emendationem aliud alio non egeret, verùm illorum vnumquodq; hoc ipsum per se præstare possit. Nam vt cætera prętermittam, quem tandē, qui idem non acmodùm stupidus esset, nō perterrefecisset editum ad veteris templi Hierosolymitani fundamenta miraculum? id porrò cuiusmodi fuit?

Sæpè diuinitùs vt resipisceret, admonitus Iulianus.

Exo. aliquot capitibus.

Tyrannus cùm videret per omnes Imperij sui fines Christi fidē diffusam, eandemq; ad Persas vsque, aliosque remotiores Barbaros, atque adeò vltra etiam illos peruasisse, breuiter omnem eam, quam sol radijs suis lustrat, regionem occupare, cruciabatur animo atque angebatur, apparabatque sese ad gerendum contra Christianorum conuentus bellum, infelix, vt qui ignoraret se contra stimulum calces. Ac quidem primū Hierosolymitanum templum, Christi virtute solo æquatū, excitare conabatur, & Iudæorum res, quanquàm Græcus homo, procurabat, virtutis Christi periculum indè facere volēs. Hic vocatis ad se Iudeis quibusdam, ijsq; sacrificare iussis, (nam & illorū Maiores dicebat hunc religionis ritum obseruare solitos) vbi Iudæi ijdem eò confugerunt, vt dicerēt, fas sibi nequaquàm esse, id, templo collapso, extra veterem metropolim facere, iubet illos pecunia de regali thesauro sumpta, suppeditatisque ijs omnibus, quæ ad opus necessaria forent, abire, templum instaurare, & ad pristinam sacro-

Iulianus excitare vult templū Hierosolymitanum.

rum consuetudinem redire. Tum illi dementes planè, à matrisque vtero errantes, atque ad canos vsque eruditione indigentes discesserunt, Imperatoris mandato parituri. At simul vt ædificaturi, fossitiam humum euacuare cœperunt, statim è fundamentis ignis exilijt, quo omnes pariter absumpti fuêre. Quę res Imperatori vt renunciata fuit, neque vlteriùs insaniam suam promouere conatus est, (metu enim detinebatur) neque tamen dæmonum errore (quorum tyrannide prorsùs premebatur) liberari voluit. At tum quidem supersedebat.

Nota miraculum.

Cęterùm nō ità multo pòst tempore ad id genus leuitatis redijt, templum quidem non iam ædificare audens, aliundè autē paruulis prælijs ac velitationibus nos petens. aperto enim Marte nos adoriri tum differebat, primùm atq; præcipuè, quòd persuasus planè esset, frustrà se id tentaturum: deindè, quòd nullam nobis ansam relinquere volebat, per quam martyrij corona redimiri possemus. Ferre enim haudquaquàm poterat, idque illi quauis calamitate indignius erat, si quis in medium productus, pro veritate vel ad mortem vsque tormenta sustineret: vsqueadeò ex animo inimicitias se nostras suscepisse declarabat: nouerat enim, nouerat (inquam) apertè, futurum, vt si id ipse attentâsset, omnes pro Christi nomine suas animas proderēt. Proindè vafer & callidus cùm esset, quos intelligebat ob peccatum aliquod Christianorum conuentuum principibus pœnas dedisse, & à præfectura quam gererent amotos, eos omnes liberos esse iussit, hoc modo pessimis quibusque licentiam largiēs, Ecclesiæ leges subuertens, deniquè omnes inter se committēs. fore enim sperabat, vt posteà minori negocio debellarentur, si priùs bello inter se conflictati fuissent. Quinetiam quendam (huic Stephano nomen erat) tum ob doctrinæ peruersitatem, tum ob vitæ improbitatem ab Ecclesiastico principatu amotum, iubet deintegrò magisterij sedem occupare: atque adeò Christianum nomen tunc vt extingueretur, quoàd eius poterat, elaborabat, Galilæos pro Christianis nos in edictis suis tum ipse appellans, tum principes, vt idem factitarent, adhortans.

Julian9 vult Christianorum nomen extinctum.

Inter media autem ea signa, quæ per famem atque siccitatem euenisse recēsui, à sua ipse impudētia ac duritia minimè desistebat. Idem contra Persas bellum suscepturus, tanto cum fastu cùm descendisset, vt si omnem Barbarorum gentem deleturus esset, identidèm nobis cōminabatur, quum diceret omnes se, post suū à Persis reditum, funditùs perditurum. hoc enim bellum sibi esse Persico grauius, atq; adeò oportere minore illo confecto, tum demùm ad hoc, quod maius foret, descendere. & hęc quidem nobis nunciabant, qui illi à consilijs erant. Aestuans porrò ira aduersùm nos, ad maiorem quotidiè insaniam sublatus, in eadem nunquàm sententia persistebat. sed priore illo consilio posito, rursùs nobis persequutionem minabatur. Cęterùm cùm illam Deus inhibere, atque intumescentem sedare vellet, edidit rursùs signum hoc in Daphne, igni in templum immisso. Hic verò ne sic quidem furore suo supersedit, quin potiùs summa depopulandi nostrî cupiditate quum disrumperetur, ne ad id quidem tēpus, quod minitatus fuerat, sibi temperauit, sed Euphratē traiecturus, militum suorum animos probabat, ac paucos quosdam adulatiōe quum corrupisset, quos suæ voluntati repugnantes inuenit, nequaquàm exauthorauit, veritus si eos à reliquorum cœtu congregâsset, nè copias suas contra Persas debiliores redderet.

Quis nobis hîc quæ subsequuta sunt enarrabit? quæ quidem ijs multo terribiliora sunt, quæ tum in eremo, tum in mari, tum in Aegypto acciderunt, quo tempore Pharao ille sensu carens plectebatur, & qui cum eo erant omnes submergebātur. Quemadmodùm enim tum, posteaquàm Aegyptius ob nullum calamitatis genus concedere, ac melior fieri voluit, illum tandèm Deus vnà cum suo exercitu perdidit: sic & nūc posteaquàm ad omnia D E I miracula Imperator hic impudenter constitit, nihil fructûs indè percipere volens, animumque inemendatum ad omnia afferēs, hunc ipsum Deus idem extremis malis inuoluit, vt quoniam aliorum calamitatibus edoctus, ad frugem bonam redire non sustinuit, eius supplicijs meliores alij euaderent. Qui enim plures militum myriadas secum duxerat, quàm vllus vnquàm ante ipsum Imperator, quique Persidem omnem per incursionem ac sine puluere, quod aiunt, capturum se sperauerat, huic sic infeliciter ac miserabiliter res successit, vt fœminarum potiùs, ac puerulorum, quàm virorū exercitū illū secum habuisse dicas. Primū enim imprudentia sua in tantā illos necessitatē adegit, vt equis carnibus vescerentur, ac partim fame, partim

Exod. 14.

partim siti absumpti perirent. Quasi enim in Persarum gratiam copias ageret, neque illos capere, quin potiùs suos illis prodere studeret, sic eos in locorum difficultates quasdam conclusit, ac tantumnon vinctos hosti tradidit.

Enimuerò calamitatum earum genus omne nullus possit, ne ex ijs quidem, q illas viderunt, expertique sunt, recensere: ità omnem modum exuperârũt. Sed vt summatìm dicamus, illo turpiter ac miserabiliter mortuo, (alij enim illum volũt à lixa quodam, rerum indignitatem non ferente, percussum interijsse: alij autem, ne vidisse quidem se, à quo interfectus sit, sed fuisse tantummodò percussum dicunt, rogâsseque vt Ciliciam, inibì sepeliendus, portaretur, vbì etiam nunc iacet) illo, inquam, tam turpiter mortuo, quũ viderent milites in extremo sese vitæ periculo constitutos, cum hostibus pepigerunt. quibus cùm iureiurãdo recepissent, abscessuros se à loco locorum omnium tutissimo, eodemque regionis nostræ tanquàm muro quodam inexpugnabili, Barbaros humanos erga se nacti, ità euaserunt, atque è multis pauci reuerterunt, & ipsi affectis admodùm corporibus, erubescẽtes ob fœdera cum hostibus pacta, coacti verò illis per iusiurandum paternis bonis cedere. Hîc videre erat spectaculũ quauis captiuitate miserabilius. Nam vrbis illius ciues, à quibus gratiam aliquam expectabant, quòd suos omnes intùs muri instàr in portu collocârant, pro omnibus semp ad omnia pericula obiecti, ab ijs hostilia omnia passi sunt, proprijs domibus atq; agris relictis, solum vertere coacti, & à Maiorum suorum possessionibus auulsi. & quidem eam iniuriam à suis acceperunt: hunc nos fructum ab egregij istius Imperatoris operibus percepimus. Iuliani obitus.

Hæc porrò temerè à nobis dicta non sunt, sed vt satisfactum ijs esset, qui quærerẽt, cur non anteà Deus de Imperatore pœnas sumpsit. Illum enim rabie percitum sæpenumerò reprimere voluit, nè impetu vlteriùs procederet, & alienorum malorum exemplo emendare: verùm vbì restitit, extremis illum malis obiecit, iustam quidem peccatorum eius retributionem in magnum illum iudicij diem reijciens, præsenti autem pœna superiores excitans & castigans. Talis est enim Dei lenitas, vt qui eadem nõ recte vtuntur, eos grauiore pœna afficiat: quæ quemadmodùm resipiscentibus vtilis, ità & obstinatis ac peruicacibus maioris supplicij occasio esse solet.

Quòd si dixeris, Quid? nónne præuiderat Deus fore, vt tyrannus hic nunquã emendaretur? Huic ità respõdebimus: Præuiderat quidem, sed tamen ob id, quòd malitiam nostram prospiciat, officium ille suum non intermittit: quin potiùs etiamsi eius non admittamus admonitionem, clementiam tamen in nos suam præstat: qui si posteà in grauiora etiam nos peccata impingimus, id certè non iam eo authore euenit, qui nõ proptereà lenis longanimisque est, vt pereamus, sed vt seruemur potiùs: verùm nobis authoribus fit, qui in illius immensam tolerantiam iniurij sumus. Sic autem & infinitam suam in nos benignitatem ostendit. quotiès enim recusamus ab eius prolixa lenitate adiuuari, tum ille in aliorum vsum eam vertit, nusquàm non clementiam erga nos suam simul & prouidentiam solertiamque prodens. Id quod tum præstitum est. Cur toleret Deus malos.

Et tyrãnus quidem in hunc, quem dixi, modum è viuis decessit: Rabiei autem eius, ac beati Babylę virtutis argumenta extant, & templum & martyrij monumentum, illud desolatum, hoc eandem, quam priùs, efficaciam retinens. Cuius capsula non vltrà refertur, Deo rem sic dispensante, quò posteris testatiora sint præclara Babylæ eiusdẽ facinora. Quisquis enim eò aliundè accedit martyrem requirens, hunc vbì ab eo loco abesse videt, statìm causam sciscitatur, neque priùs de loco decedit, quàm om̃em eam historiam perdoctus fuerit. sic & dum ad Daphnes locum accedit, & rursùs ab eodem dum decedit, fructum maximum percipit. Ea est martyrum virtus & viuentiũ & mortuorum, & ad loca illa vel illa adeuntium, & rursùs ab eisdem aliò migrantium. Etenim ab initio ad finem vsq;, Babylæ nostri præclara facinora continua quasi serie copulata fuêre. Virtus martyrum, & in vita, & post obitum.

Rem, quæso, animo lustra: Dei leges ab iniuria vindicauit, pro occiso pœnas sumpsit: qua ex re planum fecit, quanto inter se interuallo sacerdotium & regnum dissideant: mundi fastum omnem soluit, vitæ huius opinionem conculcauit: reges docuit, nihil vltra modum, ipsis à Deo datum, potestatem promouere: sacerdotibus planum fecit, vt principatui huic præesse oporteat. Atque hęc quidem, & his item longè

plura, etiamnùm viuens præstitit. Vbì autem hinc emigrauit, dæmonis robur eneruauit, gentilium imposturam coarguit, vaticinij deliramenta detexit, personã eius contriuit, simulatiõem omnibus denudauit ac patefecit, cum qui in ea dominari videretur, obmutescere cogens, ac magna vehementia opprimens. Hodiè quoquè templi parietes recti stant, omnibus quasi prædicantes, quà dæmonis impudentiam, risum, imbecillitatem: quà martyris coronas, victoriam, virtutem. Ea sanè est sanctorũ fortitudo tam inexpugnabilis & terrifica, tum regibus, tum dæmonibus, tum ipsi etiam dæmonum principi.

Habetur tomo tertio operum eiusdem.

PASSIO SANCTORVM IVVENTINI ET MAXIMI MARTYRVM, PER D. IOHANNEM. CHRYSOstomum scripta.

25. Ianuarij.

HEri beatus Babylas cum tribus pueris nos hîc congregabat: hodiè verò par sanctorum militum, in acie exercitum Christi ostendit. Heri quadriga martyrum, hodiè biga se ostendit. Impar eorum est ætas, sed par fides. Varia certamina, sed eadem fortitudo. Illi tempore superiores, isti recentiores. Et cùm tantus thesaurus sit Ecclesiæ, nouas & veteres habentis margaritas: sed vna omnium est gratia. Eorum flos neque languescit, neque defluit tempore. Nescit vetustatis rubiginem splendoris istius natura. Temporis accessione opes q̃ ad corpora spectant, facilè intereunt, vestimenta absumuntur, domus destruuntur, & aurum rubigine consumitur: & in summa, omnium sensibilium facultatum natura tempore tandèm aboletur & intercidit. At non sic se res habet in spiritualibus thesauris, de martyribus, inquam, qui semper in eodem manent vigore, semper in eodem iuuentutis flore sunt, semper suæ gloriæ fulgorem emittũt & radios. Quod scientes, non aliter priscos, aliter recentiores colitis sanctos, sed eadem alacritate omnes.

Colere sanctos alacriter.

Non enim exploratis tẽpus, sed exquiritis animi fortitudinẽ, fidem, zelũ feruidum, & eas virtutes, quas prę se ferunt sancti, ob quorum honorem hodiè conuenimus. Hi enim tanto amore Dei flagrabãt, vt etiam extra persecutionis tempus, martyrij corona redimiti fuerint, absq; pugna triumphum retulerint, absque prælio victoria potiti sint, absque theatri certamine brauium rapuerint. Et quomodò hoc? Ego dicam: sed ferte me rem paulò altiùs enarrantem.

Iulianũ apostatá dixit.

Erat rex quidem etiam nostro æuo, omnes, qui se præcesserunt, impietate vincens, de quo & herì à me dictum. Qui cùm videret res nostras martyrum morte clariores fieri, & ea causa non solùm viros, sed & teneros pueros, virginesque nondùm nubiles, & in summa, ex omni sexu & ætate quosdam pro religione ad mortem prosilire, cruciabatur & dolebat. Cæterùm mouere bellum manifestè nolebat. Omnes enim, dicebat, ad martyrium, quasi ad aluearium apes, volabunt. Hæc autem non à semetipso habebat, sed à progenitoribus suis didicerat. Etenim & illi, vtpotè tyranni, Ecclesiã infestârunt, & populi quoquè in nos insurrexerunt, quum adhuc parua religionis scintilla esset: eam tamen non expugnârunt, neque confregerunt, sed ipsi potiùs confracti sunt. Augebatur quotidiè scintilla hæc, ferebaturque sublimè, & omnẽ vndiquè orbẽ inuadebat. Cùm occiderẽtur, adurerẽtur, suspenderẽtur, ꝓcipitarentur, bestijs obijcerentur fideles: carbones sicut lutum calcabãt, mare & fluctus sicut pratum intuebantur, ad gladium sicut ad diadema & coronam currebant: omniaque tormẽtorum genera ità contemnebant, vt ea non solùm generosè & fortiter ferrent, sed & alacriter & volupè. Enimuerò sicut plantæ rigatæ magis crescunt, ità & fides nostra oppugnata magis floret: & seditione agitata, incrementa maiora sumit. Neque horti aquis irrigati ità germinant & fœcundi sunt, vt ecclesiæ, si martyrum irrigentur sanguine.

Hæc omnia atque plura cùm rex ille sciret, meticulosior erat, q̃ vt manifestè cum nostris cõfligeret. Non, inquit, triumphos & victorias & coronas mutuò parabimus. Sed quid facit? Vide, oro, malignitatem. Medicos & milites & oratores omnes, vel à professionibus suis discedere, vel fidem suam abiurare iubet. Excitauitque in hunc modum contra nostros bellum, tela eminùs mittens, vt si à fide desisterent, ridiculè vincerentur, vtpotè qui fidem opibus non pręferrent: si generosè perseuerarent, & vince-

Versutia Iuliani apostatæ.

vincerent,neque sic egregia foret victoria, neque insignis triumphus. Nihil enim
magnum,artem vel professionem pro pietate contemnere. Neque is sæuitiæ eius fi-
nis erat. Nam ad hæc, si quis superioribus annis, cùm adhuc pij reges rerum potiren-
tur,vel altaria demolitus fuisset, vel templa suffodisset, vel oblationes diripuisset, vel
aliud tale quiddam egisset, rapiebatur ad tribunal, & occidebatur, etiam insons, &
duntaxàt delatus. Fingebat quoquè & alias varias causas, ità vt piè viuentium nemo
non lugeret. Agebat autem hæc, vt obscuraretur contemptaque esset martyrij coro-
na,& nihilominùs cædes & strages fierent. Nihil tamen arte hac proficiebat. Nam
qui ità affligebantur,non ad illius calculum & malignitatem spectabant,sed ad incor-
ruptum iudicem,à quo & cælestem coronam accepturos sese confidebant.

Intereà cùm hæc ità sese haberent, & bellum quidem rex parturiret aduersùs no-
stros, cessaret autem, veritus nè vinceretur : accidit vt milites quoddam conuiuium
haberent, in quo & martyres,quos hodiè colimus,erant. Cæterùm, vt conuiuiorum Conquerũtur milites inter se de pietate profligata.
mos est, cùm varij sermones hincindè dicerentur, alijque alia tractarent, martyres
nostri mala sui seculi inter se deplorabant, longè feliciora fuisse superiora asserentes,
dicebantque & inter se,& ad sodales: Quem iuuaret vltrà viuere,vel spirare,vel solem,
intueri, sacris legibus ità conculcatis, pietate ità violata, creaturarum omnium Do-
mino ità contempto? Omnia nidore plena sunt & fumo, omnia sacrificijs immundis
referta. Proh,neque purum aërem spirare possumus. Dicta hęc nè perfunctoriè trās-
eas,sed considera,quandò ea locuti sunt,& quanta pietate. Nam si in militari sympo-
sio, vbì regnat ebrietas & intemperantia, vbì certatur de prodigalitate, vbì agon est
stuporis & insipientiæ,sic ingemiscebant & lugebant:quales erant domì, cùm soli in-
ter se agerent? Quales erant in precibus & ieiunijs, qui deliciarum tempore, tam
humiliati, & tam apostolica prę se ferebant pectora? Gaudebant alij,hi verò luge-
bant:impiè agebant alij,hi verò zelo vrebantur. Sanè ipsi ob fratrum valetudinem
suam sanitatem non sentiebant. Sic dolebant & lachrymabantur in malis, quæ tunc
fiebant,quasi vniuerso mundo tutores dati essent. Neque clandestinum fuit,talia eos
dixisse. Nam ex sodalibus & conuiuis adulator & irrisor quidam, obsequium regi fa-
cturus,omnia vt dicta erant,detulit. Rex accepta occasione iam diù quæsita, causatus Apostata illos propterea persequitur.
est ex verbis illis affectatam tyrannidem,vt ità martyrij corona priuaret. Et iussit con
fiscatis facultatibus eorum omnibus,nudos eos in carcerem conijci. Illi autem gau-
debant & exultabant,dicentes: Quid nobis diuitijs,preciosaque veste opùs? Si & in-
dusium intimum,nempe caro,propter Christum exuendū est, non obluctabimur,sed
spontè concedimus. Et ocyùs dicto scripti sunt libelli indices, confiscataque omnia.
Porrò vt homines in patriam migraturi, substantiam omnem in pecuniam commu-
tatam præmittunt:ità & illis accidit. Quoniam enim in cælos transituri, inimicis ipsis
negocium agentibus,& in hoc ministrantibus, opes suas ante se miserunt. Non enim
illę tantùm opes,quas eleemosynæ nomine dispendimus,transferuntur in cęlum,sed
etiam quascunque nobis hostes fidei piorumque persecutores rapiunt, alibì thesau-
ri erant. Est enim hoc non minus, quàm illud. De hoc audi,quid Paulus dicat : Et ra-
pinam, inquit,facultatum vestrarum cum gaudio tulistis, scientes vos habere melio- Heb. 10.
rem substantiam,& manentem in cælis.

Vt autem ingressi sunt in carcerem, confluxit ad eos omnis ciuitas, tametsi multis
terroribus, minis, & periculis interdictum erat, nè quis vel eos accederet, vel eis lo-
queretur, vel quouis modo communicaret. Atquì timor Dei efficiebat,vt non cura-
rentur ea principis mandata. Vndè multi ob consuetudinem, quam cum martyribus
habebant,facti sunt & ipsi martyres. Multi enim, cōtempta præsenti vita,frequenter
eos visitando,sacras apud eos vigilias continuis psalmis perficiebant. Erant familiari-
tates illæ spiritualis eruditionis atque consolationis plenæ. Et clausa quidem tunc est
ecclesia,carcer autem ecclesia factus est. Neque hi solùm, qui eos visebant,sed & qui
intùs cum eis tenebātur, merā sapientiā & virtutē à patientia & fide eorū discebant.

Rex,vt hæc audiuit,valdè stomachatus est: cupiēs tn̄ eos supplātare,& ab alacritate
sua destituere, auaros quosdam homines & impostores subornauit, qui si quādò pri-
uatum colloquium sese offerret,eos accederent:non vt à rege missi,sed quasi singula-
ri compassione & proprio consilio id agentes, & adhortarentur, vt à religione desi-
stant,& ad impietatem transeant. Dicebant enim: Sic non solùm imminēs periculum

 effugie-

effugietis, sed maiore dignitate honestati, maiorem quoquè principatum adepturi estis, regis ira feliciter placata. Nónne vidistis & alios vestri ordinis idipsum fecisse? Quibus illi responderūt: Atquì nos hac potissimùm ratione viriliter stabimus, & pro illorum ruina nosmetipsos in sacrificia offeremus. Benignus & misericors nobis Dominus est. solet etiam vno accepto sacrificio, toti orbi conciliari. At sicut olìm tres pueri dixerunt: Non est in tempore hoc princeps, & propheta, & dux, neque sacrificiū, neque incensum, neque holocaustum, neque locus primitiarum coram te, vt possimus inuenire misericordiam: sed in animo contrito, & spiritu humilitatis suscipiamur, quasi in holocaustis arietum & taurorum, & sicut in millibus agnorum pinguium. Itá & illi videntes altaria subuersa, clausas ecclesias, sacerdotes fugatos, fideles omnes in exilium actos, studebant vt pro omnibus offerrentur Domino, relictisque militaribus signis, angelicis sese choris adiungerent. Quocircà & dicebant: Quid? etiam si nunc non morimur, moriendum tamen omninò est non multò posthàc. Satius igitur fuerit mori pro rege angelorum, quàm pro rege tam impio. Hîc etsi moriatur quis pro rege, nihil accipiet à rege, sua dignum fortitudine. Et quid posset defuncto præstare, si vel maximè vellet? Atquì eis sæpenumerò ne sepultura quidem contingit, & non raro à canibus deuorātur. Quòd si pro rege angelorum mortui fuerimus, certi sumus, nos accepturos corpus multo gloriosius, maiori gloria conspicui erimus, longè maiora nobis erunt laborum præmia. Proindè arripiamus arma spiritualia: nō opùs iaculis & sagittis. sufficit pro omnibus lingua. Sunt enim & sanctorum ora pharetræ, è quibus diabolico capiti continui & crebri ictus inferuntur.

Coustantia martyrum.

Dan.3.

Nunciata sunt & hæc atque similia regi, qui nec sic destitit, sed illecebrarum escis iterùm atque iterùm illos tentauit. Ità autē mandauit, quòd si cederent victi, sub oīm oculos producerentur: sin fortes perseuerarent, vtì perduellionis rei educerentur & occiderentur, neque vlla Christianæ professionis, ob quam tenebantur, mētio fieret. At qui reuelat profunda & abdita, non permisit vt machinationes illæ occultæ manerent, & ignotæ insidiæ. Nam quemadmodùm olìm mulier Aegyptia Iosephum in lecto appræhendens, licèt speraret factum suum clàm fore omnibus hominibus, non fuit tamen occulta, vel oculo illi soporis nescio, vel posteritati. Quippe quod absque arbitro illa Iosepho dixit, id nunc toto vbiquè mundo canitur. Ità & ea, quæ per subornatos illos consiliarios dolosus rex agebat, sperās occulta fore, nequaquàm manserunt occulta. Didicerunt enim posteri omnes & insidias dolosas, & triumphantium victorias. Deniquè cùm multo tempore exacto, alacritatem eorum non solùm non frangeret multitudo dierum, sed potiùs studium & ardorem excitaret, æmulatoresq; multos faceret, iussit tandèm media nocte in barathrum eos abduci. Ducebantur itaque in densas tenebras luminaria, & decollabantur. Cæterùm capita detruncata tunc diabolo magìs terribilia erant, quàm cùm adhuc vocem darent: Sicut & caput Iohannis non tantū terrebat cùm loqueretur, quātum cùm in disco mutum afferretur. Habet enim & sanctorum sanguis suam vocem, quæ non per aures auditur, sed occidentium conscientiam inuadit & perstringit.

Tyrāni fraudulentia.

Gen.39.

Plectuntur capite martyres.

Matt.14.

☞

Post beatam autem illam cædem, quidàm etiam cum salutis periculo, athletas illos optimos rapuerunt, etiam ipsi viui martyres, vt illorum reliquias curarent decenter. Nam quanuìs non occidebantur, optabant tamen mori potiùs, quàm vt corpora illa relinquerent inhumata: ità ad venationem eorum festinabant. Dicunt qui tunc affuêre, & quibus corpora illa recèns occisa videre datum fuit, quòd iacentibus simul illis in sepulcro, talis quædam ex eorum oculis & vultu gratia resplenduerit, qualē in Stephano Iudeis responsuro, fuisse Lucas dicit. Neque vllus est, qui nō pio quodam horrore illis adstiterit: adeò adspectus ille afficiebat omnes. Quin & omnes clamabant in laudem eorum id, quod à Dauide dictū: In vita sua non sunt separati, & in morte non sunt diuisi. Pariter enim confessi sunt, pariter carcerem inhabitârunt, pariter in barathrum abducti sunt, pariter capite mulctati sunt: & vnus vtriusque corpora tumulus tenet. Et vnum quoquè tabernaculum in cælis eos excipiet, quandò in maiorem peruenturi sunt gloriam, nempe immutandi.

Act.6.

2.Reg.1.

Illos non indignum fuerit & columnas, & scopulos, & turres, & candelabra, & tauros simul appellare. Nam Ecclesiam sicut columnæ sustinent, sicut turres muniunt, & sicut scopuli, omnes vndarum assultus repulerunt, multam interìm ipsi seruantes trā-

Nota quæ à tanto viro dicuntur de his S. marty.

quillitatẽ,ficut luminaria tenebras impietatis diſcuſſerũt,& ſicut tauri, anima promptitudineque eadem,ſuaue Chriſti iugum traxère. Idcircò ſæpè eos inuiſamus,tumulos adornemus, magnaque fide reliquias eorum cõtingamus,vt indè benedictionem aliquã aſſequamur. Etenim ſicut milites vulnera,in prælijs ſibi inflicta, regi mõſtrantes,fidenter loquuntur : ità & illi in manibus abſcecta capita geſtantes,& in mediũ adferentes,quæcunque voluerint apud regem cælorum impetrare poſſunt. Proindè magna fide promptitudineque huc veniamus,quò & viſis ſanctorũ monumentis,& conſideratis eorum præmijs,indè varios theſauros vndiquaquè colligamus : & per præſentem vitam ità iuxta volũtatem Dei trãſeamus,vt in portum æternitatis cum multis mercibus ingrediamur, fruituri regno cælorum in Chriſto Ieſu Domino noſtro, cui ſit gloria in ſecula ſeculorum,Amen. ribus & eorum reliqjs.

VITA SANCTAE EVSEBIAE, QVAE COGNOMINATA EST HOSPITA, VEL EXTERNA, AVTHORE *Simeone Metaphraſte.*

NOua & aliena vita illius verè admirabilis Hoſpitę ſeu Externæ, habet quidem breuiſſimam, & quàm fieri poteſt maximè ſuccinctam narrationem, alienam verò, & inprimìs honeſtam. Quanuìs autem ſit adeò ſuccincta, in certaminibus tamen & laboribus,& ijs,quæ rationem habẽt vtilitatis,omnes ferè aut certè permultos ſuperauit. Hæc enim mulierum beatiſſima,magniq; & maximè virilis animi,erat genere clariſſima, ſi patria & parẽtes reſpiciantur. Nam hi quidem fuerunt illuſtres,non opibus ſolùm & gloria, ſed etiam pietate: illa autem fuit omnium ciuitatum clariſſima & maximi nominis, nempe Roma antiqua. Nam cùm ea ex eiuſmodi parentibus nata eſſet prima & ſola,genere quoquè dignã habuit educationem, probè & ex virtute educta, & Chriſtianè inſtituta,& quæ Deo gratam egit vitam. IANVAR. 25. Genus eius & patria.

Cùm autem iam eſſet nubilis,petitur à quodã ex ciuibus, qui ipſe quoquè erat clarus,& genere ſimul & diuitijs ſponſę conueniebat. Atque puellę quidẽ parentes,cùm in nulla re deſponſationem poſſent repræhendere,ſed ſcirent eſſe dignam & congruentem alterius cum altero coniunctionem,aſſenſi ſunt affinitati, & adſpexerũt ad matrimonium,diesque fuit præſtitutus,& iam parata erant omnia. Hoſpita autem illa,q̃ erat magni & excelſi animi,& ſe dignam cenſebat præſtantioribus,& ad aliũ ſponſum intuebatur immortalẽ: cùm audiret verba fieri de his nuptijs,in quas cadit interitus, putabat eſſe nugas:& nec,vt eis aſſentiretur,omninò inducebat in animũ, & nec erat vllo modo affecta muliebriter. Ab illo verò ſolo ſponſo eius pẽdebat animus, eiusq; amore & præcordia & cor valdè ſauciabatur,& ad ipſum totum conuertebat animũ. Quamobrem ſtatuit ſe clanculùm ſubducere,parentibusque & domo relictis,ſe fugæ committere. Hoc autem verſans in animo, alios quidem celauit:quas verò ſciebat ex ancillis eſſe magna in ſe beneuolentia,& alioquì in multis ſuì magnam dediſſe experientiã,quòd non vt ancillarum, neq; adeò vt fœminarum, earũ facilè caperetur & expugnaretur animus:eas cùm acceſſijſſet & iureiurando adegiſſet, eis apertè totã rem enunciat,quidnam conſilij cepiſſet, & quemadmodùm omninò conſtituiſſet effugere matrimonium. Deindè adijcit,quòd ſi vellẽt,eas huius boni inſtituti aſſumeret ſocias. Hæc ergò dixit,& ſimul ea,quę obſtare videbantur,ſapienter expurgauit,dicens, Ne de ea cogitarent aliquid, tanquàm de iuuencula & thalamo educata, neque vererentur, nè eam ſui pœniteret inſtituti, & nè ex eo non ſolùm ſibi, ſed eis quoquè afferret periculum : ſed bono ſint animo,& certò credant, quòd & ſi vis omnis ingruerit,ſi enſis,ignis & beſtiæ,& ſi aliquid aliud ex ijs,quæ ſunt aſpera & moleſta,inuaſerit, non eam ab hoc dimouebit propoſito. Cùm ſic dixiſſet,eæ quoquè parent prompto & alacri animo, & aſſentiũtur eidem inſtituto:& hoc quoquè auſæ ſunt adijcere magno & excelſo animo,quòd ſi tale quid ex ijs,quę nollent,contigerit,ſe mãlle cum ea mori,quàm ſi ab ea ſeparentur,vti rebus ſecundis. Reſpuit nuptias. Meditatur fugam.

Cùm

Cùm sic inter se essent assensæ, & pulchrè coniunctæ animis, tres autem eæ erant apud dominam, iam erant inter se & honore ęquales, & conseruæ, & moribus similes, pari mente vtentes & pari studio, communiter subiectæ vni Domino, & ei vnitæ: & tempus quærentes opportunum, quo se expeditæ possent fugæ committere, & quæ non obseruaretur. Sed neque illos dies interiectos statuerunt oportere in socordia & ocio trāsigere: sed se potiùs afflictioni dédere & laboribus, se veluti priùs exercentes & assuefacientes virtutis sudoribus. Earum verò domina & princeps huius pulcherrimi consilij, beata illa, inquam, Hospita, vt quæ sibi priùs fugæ complanaret semitam, & hoc ageret, vt esset absque vlla offensione, vniuersum mundum muliebrem, qui erat tam in veste quàm in auro & argento, inscientibus parentibus, per illas ancillas ferebat ad pauperes. Cùm autem & hæc illi rectè haberent, & iam tempus adesset nuptiarum, tunc modum fugæ eis quoquè suggessit Hospita. Mutatis certè vestibus, & vt oportebat eas, quæ erāt virili animo, vestibus indutæ virilibus, ità clāculùm egressæ sunt extra fores: simul flentes & gaudentes, vel potiùs ipsæ lachrymæ erant voluptatis & lætitiæ. Egressæ sunt ergò, Tu sis nobiscum, dicentes, ô fili Dei, & significa nobis viam, qua sumus ingressuræ. ad te enim totam mentem & animam sustulimus. Eis autem ingredientibus, beata illa rursùs cœpit eas admonere: Nihil ô sorores, (sic enim sum vos deincèps vocatura) nihil, inquam, ex terrenis rebus vos ad se conuertat, nec pulcherrimi consilij vos vlla subeat pœnitentia. Hac enim via non inuenerit aliquis quicquam beatius. Nam siue spectamus præsentia, sumus remotæ ab omnibus turbis & negocijs: siue velimus considerare futura, neq; mens, neque oratio potest ea bona compræhēdere, quæ eos manēt, q̄ hāc vitā elegerint. Cùm eæ hęc verba audirēt in itinere, accēdebātur animis, & ea spe, q̄ est ex Deo, magìs cōfirmabātur.

Cùm autem fuissent prope mare, paratum inueniunt nauigium & iam enauigaturum, cùm nec id quidē eis sine Dei numine accidisset. Quod cùm ascendissent, & ventum secundùm nactæ essent, breuì perueniunt Alexandriam. Deindè cùm illinc soluissent, veniunt rursùs in Co insulam. Omnia enim faciebant ad hoc, vt laterent, & vt quæsitæ, minimè agnoscerentur. Quinetiam eis alioquì placuit à via hîc quiescere, & corpora & animos recreare, vtpotè quòd & apta esset insula ad quietem præbendam, & multùm conferret ad hoc, vt non possent depræhendi. Postquàm ergò fuêre in tuto, muliebrem rursùs habitum suscipiūt. Deindè cùm habitaculum in separato quodam loco mercede conduxissent, illic studiosè diuinæ vacabant philosophiæ. Hoc autem præcipuè magno studio contēdebat Hospita, vt nulli esset manifesta, nec ipsa, nec eius vitæ institutio, sed omninò ignota hominibus, sic Deo magìs esset cognita. Nam & famam alioquì verebatur, & dubitabat nè sui parentes eam valdè quærerent. Sciebat enim non esse rem quæ negligatur, nec q̄ facilè ferri possit, charissimæ filiæ amissionem amantibus parentibus, sed cuius inuentionem vel anima lubenter commutarent. Et ideò quotidiè præcipiebat ancillis, vt diligenter cauerent, nè cui arcanum aperirent: & si quis, inquit, de meo nomine interroget, dicite me non Eusebiam, sicut re vera vocor, vocari, sed Hospitā. Sum enim, vt videtis, hospita. Sicque fiet, vt & vos sitis puræ à mendacio, & vosipsas conseruetis ignotas. Et hæc quidem illis dixit.

Cùm autem studeret inuenire aliquem, qui eis præesset ad salutem, non aliâs eum, nisì à Deo voluit inuenire. Inclinatis itaque vnà cum corde genibus, orabat lachrymans: Deus qui vbiquè ades, dicens, & nos sic vides errantes, nè nos despexeris, nè nos reliqueris, propter quem parentibus & domo relictis, peregrè versari delegimus: sed tibi placeat, seruatorem aliquem & tutum viæ ducem, & non errātem, ad nos mittere, sicut olìm Teclæ Paulum: & cuius sequentes vestigia, possimus nos miseræ & abiectæ tuam viam ingredi. Ea hæc orāte, eis inuentum est illud Oseę, nempe, Sicut matutinum paratus Deus, noctem dissoluens rerum difficilium. Protinùs enim visus est eis homo quidam, ascendens è portu, canis capillis, formam præ se ferens monasticā, adspectu pręclaro, & vt dixerit quispiā, omni ex parte angelicus. *Et cùm vidisset virgo Christi, & spiritali gaudio est repleta, & currens præhendit pedes: in eos quidē fundens lachrymas: petens autem, vt non eas omninò despiceret: sed desiderantibus salutem attēderet, & non intermitteret docere, admonere, in eam viam, q̄ ducit ad Christum, deducere, & vt semèl dicam, externis omnia effici.

Cùm autem vidisset monachus sic affectam virginem, & quænam essent interrogauit

Ancillæ ei assentiūtur.

Res suas pauperibus clargitur.

Capessit fugam.

Studet soli Deo esse nota.

Osee 6.

Monachus diuinitùs ad eam mittit.

*Eum cùm

gauit protinùs, & quemadmodùm ſic errarent in inſula. Poſtquàm autem intellexit eſſe quidem eas genere Romanas, externas verò & errantes propter Chriſtũ, & quòd procedere & videri ab aliquibus ex ijs, qui hîc ſunt, & turpe eſt, & non eſt omninò ferendum. Atquì, inquit, vos quoquè volo eadem de me exiſtimare. Nam ipſe quoquè ſum hoſpes, & huius loci omninò ignarus, vt qui è ſacris locis modò enauigauerim. Poſtquàm enim illic fui gratia orationis, ad meam nũc deſcendo patriam. Eum itaq; interrogauit beata, cuiuſnam eſſet ciuitatis, & quanã eſſet dignitate præditus. Exiſtimabat enim eum eſſe epiſcopum, quãtùm conijcere poterat ex habitu. Ille autem, Patria quidẽ, inquit, mihi eſt Caria: ciuitas verò, Mylaſſa. eſt autem mihi talis veſtimentorum habitus, quòd ſim Presbyter, & paruo cuidam gregi præſim, magni, inquam, ex Chriſti diſcipulis Andreę, nomen autem mihi eſt (nam hoc quoquè voles fortaſsè ſcire) Paulus. Eam verò, cùm hoc nomen, Paulus, audijſſet, cepit non parua admiratio, quòd cùm orâſſet talem ſibi dari magiſtrum, qualis Teclæ apparuiſſet Paulus, preces Deus celerrimè, vel potiùs ante preces eam exaudijſſet, vt illud dicamus Dauidicum, In cordis præparatione: & hic qui erat ei appariturus Paulus, nõ ſolùm rei, ſed etiam nominis futurus erat ſocius. Cùm lachrymis ergò impleſſet oculos, Deo quidem magnam gratiarũ actionem, Paulo autem obtulit ſupplicationem, vt eſſet ei pater ſecundùm ſpiritum, & tota penderet ab eius cura & prouidẽtia. Ille verò, Si hîc quidem, inquit, ſitis, non potero vobis ampliùs prodeſſe, vt qui ipſe quoquè ſim hoſpes, & in vos in tranſitu inciderim: & maximè cùm nec poſſim quidem ampliùs expectare. Oportet enim, inquit, nos reuerti, gregem noſtrum viſitaturos. Vos autem, ſi voletis, abeuntes nos ſequemini. Sic enĩ ipſe quoquè ꝓ viribus curæ veſtrûm gerẽdæ non deero. Psal. 9.

Cùm eæ autem id, quod dixerat, lubẽter accepiſſent, & ſe eum eſſe ſecuturas ſignificâſſent, ijs acceptis, ſoluit in Mylaſſam ciuitatem, datque eis habitacula ad quietem accommodata prope templum: quo in loco domum quoquè oratoriam excitat Hoſpita Stephano protomartyri. Intrà breue autem tempus conſtruit etiam monaſterium virginum, id quoquè ſacræ Pauli curæ committens. Toto verò tempore eius vitę nemo cognouit, quænam eſſet, nec cuias, & propter quamnam cauſam à ſuis receſſiſſet, & quomodò vocaretur: ſed dicebat omnibus, ſe vocari Hoſpitam: & dicebat hoc ſibi eſſe nomen proprium, & dicendo perſuadebat. Porrò autem beatus quoquè Paulus dicens interrogantibus ſe adduxiſſe illas ex Co inſula, nec incredibilia nec falſa videbatur dicere. Quocircà earum quoquè monaſterium dicebatur eſſe Coorũ, ſequente ſcilicet nomine multorum opinionem, & ea quæ fama iactabantur. Cùm autẽ Cyrillus, cui fuerat commiſſus ciuitatis epiſcopatus, tunc è vita exceſſiſſet, communi ciuitatis ſuffragio decernitur, vt in Cyrilli ſede Paulus ſuccedat: quod quidem & ſtatim finem accepit, & is fuit ordinatus. Acdẽ & monaſterium conſtruit.

Iam verò is creatus Mylaſſenus Antiſtes, Hoſpitæ quoquè perſuadet, vt ad ſacrum gradum aſſcẽdat, & eam ordinat Diaconiſſam. Quæ quidem, poſtquàm fuit eius fidei mandatus honor Diaconatûs, quem merebatur quidẽ, inuita tamen accepit: dici non poteſt, quantis corpus tradiderit laboribus, & maximè quod erat aſſuetum delicijs & lautitijs omnibus, quandam verè nouam & alienam vitam ſectata & planè externam, & velutì materiæ expertem & incorpoream: adeò vt auſteram eius vitam vel procùl horrerent dæmones, & nec auderẽt ad eam omninò accedere. Quæ quidem cùm ſæpè quidem ſolueret intenſam & aſperam exercitationem, non intrà duorum aut triũ dierum ſpatium comedebat. Quandò autem ad certamina accuratè & exactè aggrediebatur, etiam ad ſeptem vſque dies permanebat ieiuna, pugnans cum naturæ legibus propter legem ſpiritûs. Quinetiam cùm ſic quoquè vix tandèm accederet ad cibum capiendum, & ad corpus propter vinculum intueretur, à vino quidem & oleo, & ab oleribus & leguminibus, & à quolibet, vt ſemèl dicam, quo igni admoto vtimur, omninò abſtinebat. Porrò autem nullum quoquè fructum omninò guſtabat, ſed ſolo pane ſatisfaciebat neceſſitati naturæ: & nec eum adeò leuiter & citra laborem admittebat, ſed eum lachrymis irrigabat, & thuribuli cinere adſpergebat, vt nec ipſum quidem veſci, quod communiter laborioſis ſolet eſſe mediocris cõſolatio, ei eſſet citra laborem, & liberum à mali perpeſſione. Fit diaconiſſa. Mira eius abſtinentia.

Fuit autem Hoſpitæ hic ſe nutriendi modus per totam ſuam vitam, adeò vt ipſa cum diuino Dauide cinerem tanq̃ panem comederet, & potum cum fletu miſceret. Pſal. 101

Hæc

Hæc autem faciens,& ſic panem doloris comedēs (vt rurſus dicam, quæ diuinus Da-
Pſal.126. uid) etiamſi alias ex ſororibus,eas tamen duas,quæ ei aſſidebant,& fugæ fuerāt ſociæ,
latére non potuit.clàm enim adſpiciebant,quæ ab ea fiebant,ità vt ipſæ videntes,non
viderentur:immò verò non ſolùm videbant,ſed etiam eam pro viribus ſtudebāt imi-
tari. Cùm autem tam parcè & non niſi neceſſitate compulſa aleretur, num fortaſsè
ſomno aliter vtebatur,& ſic vim conſolabatur corporis,idque multa laborans inedia
& veluti concidens,ſuſtentabat & recreabat? Nequaquàm. Sed tam tolerāter quidem
ieiunabat,vt vel hoc ſolum ſufficeret ad diſſoluendum robur corporis, etſi nihil eſſet
Mirabiles vigiliæ. aliud,quod eam affligeret. Plùs autem vigilabat, quàm ieiunabat, & ſic carnem affli-
gebat,tota manu ferens opem ſpiritui.Id verò ex hoc eſt euidens,quòd cùm ſe, vt ſo-
lebat,dederet orationi,ſole iam occidente, non priùs quàm venirent ſorores ad can-
Nota matutina cātica. tanda matutina cantica, ſoluebat orationem:ſed nonnunquàm depræhendebatur ab
eis tollens manus. Aliquandò autem cùm veſperè humì inclinâſſet genua, tota nox
eam ſic tenebat iacentem & deflentem, & Deum vehementer orantem : & quod eſt
omnium maximè admirandum, cùm illa ſic ſe in vita exerceret,tanta erat eius humi-
Eius humilitas. litas,vt nullus ex ijs, qui ſe gerunt improbiſſimè,poſſent ea,qua ipſa erat,eſſe mode-
ratione.

Et vt alia omittam,quæ afferrent moleſtiā propter multitudinem,ea quidem cer-
tè,quæ ſunt eius maximè propria & longè apertiſſima indicia,tradā pijs animis,nem-
Virtutes. pe inſignem manſuetudinem,& quòd à nemine vnquàm viſa ſit irata:charitatem,quę
ſorores ſummo complectebatur amore, & earum curam gerebat: inanis gloriæ ma-
gnum odium,indumentorum,quæ vel idiotæ cōueniret,vilitatē,& cui nullius ęquari
poſſet,frugalitatē. Tales enim erāt egregiæ illius virginis veſtes,quales vel ex ijs,qui
Veſtes. in foro mendicant,dedignatus eſſe aliquis videri geſtare: cordis ſummam tranquil-
litatem & ſerenitatem, quæ ad profundum vſque adeò proceſſerat, & eam acceperat
qualitatem,vt ex externo habitu eſſet euidens. Poſtremò id, quod erat præferendum
cæteris, quòd eſſet ſemper cogitabunda & attenta, & planè eiuſmodi, vt non gaudio
diffunderetur. Ex quo hoc conſequebatur, vt nunquàm viderentur eius oculi inanes
lachrymis : ſed ſemper parturirent aliquid, non ſecùs àc fontes, ex quibus aqua ſem-
per ſcaturit.

Dies feſtus B. Ephraim, epiſcopi Mylaſſeñ. Porrò autem cùm ea eſſet è vita exceſſura, erat quidem dies feſtus beati Ephraim,
non quem aluit Syria,ſed qui erat ciuitati notus & familiaris: qui, inquam, præclarè
rexit ſedem Mylaſſenorum. Epiſcopus autem Paulus cum toto populo ciuitatis,ierat
ad vicum Leucen.Illic enim erat & templum, & diuini Ephraim erant ſacræ repoſitæ
reliquiæ,& feſtum celebrabatur ſplendidè. Illa verò, cùm ad ſe omnes ſorores accer-
ſiſſet,his verbis apud eas cœpit vti,quæ magnam habebat moderatiōem, & vnà cum
moderatione coniunctum amorem in ſorores:Dominę meæ, dicens,& ſorores, ego
quidem magnam,quam meî geſſiſtis,curam rectè ſcio,& quemadmodùm cùm eſſem
externa & errans,meam ſuſcepiſtis imbecillitatem, & intrà veſtra viſcera poſueritis:
meque benignè vobis effeciſtis familiarem. Sed nunc mihi vobis eſt opùs, valdè,in-
quam,eſt opùs,vt nec cùm receſſero,me mandetis obliuioni: ſed multo magìs amo-
rem augeatis,& meî memoriam in veſtris ſanctis animis deſcriptam & impreſſam cō-
Petit poſt mortē orari pro ſe. ſeruetis: & quandò ad Deum accedetis,& ſanctas manus ad ipſum tolletis,meæ quo-
què humilis & abiectæ,& quid aliud,niſi veſtræ ancillæ? ſitis memores. Sic ego ero vi-
ua & immortalis,& poſt finem ſi vllus eſt ſenſus,valdè lętabor.Nunc enim quantùm
poſſum videre, mihi finis imminet,& quædam premit moleſtia, & inexplicabilis me-
tus cor meum agitat,nè ſint mihi impedimento multa mea peccata, & arceant ab ea,
quæ ad Deum tendit,via: ſed inueniam ſacras veſtras preces bonas duces,& hanc mi-
hi viam reddentes facilem & expeditam. Porrò autem illud quoquè meum non parū
conturbat animum,quòd & à Paulo abſum communi noſtro patre, qui precatus eſ-
ſet pro meo deceſſu, & effeciſſet, vt non bona ſpe defecta illuc proficiſcerer.
Matt. 25. Sed vos id ei cùm venerit dicite, & pro nobis vehementer orate, nè meî obliuiſcatur
Hoſpitæ, quam ipſe conuenienter CHRISTI dicto collegit, & in hanc viam
deduxit.

Hæc cùm ea diceret, omnibus lachrymæ profluebant ex oculis, & dolore, qui dici
non poteſt,earū cruciabatur animus,& graui mœrore affligebātur:& vtpotè cōmuni
& filia-

& filiarum amantissima matre recedente, in orbem circunsistentes, deflebant orbitatem: multò autem magis duas ancillas, quas & fugæ & vitæ, quæ in externa regione acta est, habuit socias, attigit motus animi. Cùm itaque multus, vt par est, fletus luctusq; & tumultus esset excitatus, ei quoque earum miserenti calidæ decidebant lachrymæ. Cæterùm & ipsa citò ad se redijt, & illas est exhortata, vt relictis fletibus, seipsas componerent, & hoc potiùs considerarent, nè in fine ipsæ essent dignæ, quæ defleantur. Oportet enim, inquit, vos prudentes imitari virgines, & accendere lampades, & hoc curare, vt in vestris vasis accipiatis oleum: Porrò autem diuinorum quoquè verborum meminit, quòd non tardat Dominus. Veniet enim dies Domini sicut fur. Cùm verò post admonitionem lugere magìs pergerent, & lecto hærerent valdè miserabiliter, & nec minimùm quidem ab eo discedere sustinerēt, ipsa cùm & manus & oculos ad cælum sustulisset, & oculorū lachrymis internam animi significâsset affectionem: Deus, inquit, qui in hodiernum vsq; diem omnia mihi fuisti benignissimè pater & mater & nutrix & patria, solum & iucundum mei hospitæ solatiū, ipse quoq; Domine dignare me manè suscipere in supernam patriam, tuā ciuitatem Ierusalem. Memento autem harum quoquè omnium, quæ mihi secundùm spiritum coniunctæ sunt vt sorores, & conserua eas superiores omnibus maligni dæmonis insidijs. Harū quoquè duarum mihi præcipuè conseruarum memento tu, qui bonus es, & quomodò in hac, quæ est ad tempus, vita, & fugæ, & laborum, & aliorum, quæ in externa regione feruntur, malorum fuêre sociæ, & à me perpetuò mansêre inseparabiles: ità vt nos quoquè illic simus inseparabiles, & beata tua vita fruamur concede.

Matth.25. 1.Thes.5.

Hæc cùm precata esset, rogauit sorores, vt eam parùm dimitterent. Quod quidem cùm factum esset, & illæ essent egressę, è lecto descendit Hospita, & venit ad oratoriū. Deindè inclusa, cùm genu flexisset in terram, intensè orabat, duabus ancillis extrinsecùs eam contemplantibus. Cùm ea ergò diutissimè produceret orationem, vident repentè lætam & claram lucem domum circunfulsisse: & cùm suauem, qui dici non potest, sensissent odorem, cui nulla possunt cōferri, quæ sunt in terra, aromata, statìm fores aperiunt: & cùm simul irruissent, (ô diuinam prouidentiam) inueniunt Hospitā feliciter obdormijsse, & ad quem desiderabat Christum esse profectā hora sexta diei sabbati. Egressæ ergò cùm flentes & vociferantes sorores conuocâssent, eam circunstabant, & omnes simul plangebant. Deus autem volens desupèr ostendere, cuiusmodi lux celabatur in occasu huius vitæ, maximo signo eam honorat post mortē. Cùm enim eam iam reliquisset anima meridie, essetq; aër serenus, & sol resplenderet clarissimè, in cælo appáret veluti quædam corona, quæ stellis circulum circunscribebat: in medio autē coronæ cernitur crux, quæ ipsa quoquè erat stellis lucidis figurata. Cùm ergò miraculum sic euasisset manifestum omnibus, Episcopus Paulus, qui in Leuce vico adhuc agebat, cùm hoc præter spem spectaculū suis acciperet oculis, diuino spiritu motus, ijs qui congregati erant, dixit: Domina hospita dormijt, & hoc est eius signum coronæ & crucis.

Dn̄o spiritū reddit.

Nota miraculum.

Postquàm autem ab eo fuit peractum sacri mysterij ministerium, magno studio illinc recedit: vnà verò cum eo iuit reliquus quoquè populus. Deindè cùm ingressi essent ciuitatem, vident Episcopum nihil esse omninò falsum sua prædictione, sed eadē hora Hospitam à rebus mundanis verè fuisse externam, qua illud signum apparuit, & hic vir diuino spiritu afflatus, de eo est hæc locutus. Cum toto ergò populo concurrebant omnes viri & mulieres, cum magna vociferatione & admiratione dicentes: Gloria tibi Christe, gloria, qui noluisti talem thesaurum latére in terra. Gloria tibi omnium opifex, quòd paruam nostram & in hodiernum vsque diem obscuram ciuitatem, tam illustrem reddideris, & dedisti, vt posset de tali gloriari thesauro. Et sic quidem omnes communiter, multò autem magis multitudo mulierum, quę simul quidē motæ & calore naturæ, & quòd eam, quæ erat eiusdem sexûs, viderent adeò admirabilem, non potentes se continere, magno impetu accedunt ad Pontificem: Nè nos, dicentes, celaueris laudem nostræ ciuitatis, magaritam nè infoderis, hanc communiter deducamus: lucernam feramus publicè. Videant omnes non esse reijciendas fœminas, vt quæ non sint infames. Videant cuius regis sumus ancillæ. Videant gentiles, videāt Iudæi, & vultus suos tegant præ pudore: cognoscant quisnam sit ab eis crucifixus, & plangant. Atque sic quidem fœminæ.

Illustrantur vrbes sanctorū reliquijs.

Episcopus autem cùm ad lectum accessisset,& cum quanta dici potest reuerentia ceruicem inclinâsset,corpus adorauit. Quinetiam sacerdotū reliquus chorus & vniuersus clerus eundem iacenti exhibebant honorem. Sicque lectum ferentes,multis comitantibus lampadibus & suaueolentibus aromatibus, per mediam duxerunt ciuitatem.Illarum verò stellarum corona,& quæ cum ea erat crux,cùm lectus quidem ferebatur,ipsa quoquè sequebatur:cùm stabat autem,stans quoquè apertè cernebatur: & propemodùm lectum ostendens, & loquens quòd illa sit propter ipsum, & eo duce & stet,& moueatur.Fama verò miraculi citò peruenit ad exteros,omnesq; protinùs id visuri concurrebant:vt ciuitas esset propemodùm nimìs angusta ciuitati. Cùm totam ergò illam noctem sic vigilâssent,(erat autem dies Dominicus)cernebāt sic quoquè multas fieri curationes. Quicunque enim vel morbo diuturno erat detentus,vel immedicabili aliqua affectione,non multis opùs habebat laboribus, non pecunijs,non tempore & mora:sed satìs erat solummodò ad lectum accedere & tangere:eratq; contactus protinùs liberatio à quolibet,quod premebat.

Adorauit,p veneratº ei.

Multi ægri curantur tactu lecti eiº.

Cùm autem iam dies illuxisset, & esset hora tertia, vbì peruenerunt ad locum, qui vocatur quidem Sycinium:situs verò est ad partem Australem ciuitatis,quo quidem in loco mandârat Hospita vt sepeliretur: eam sepeliunt, vt quæ lege quidem mortis humì sit condita,virtutis autem ratione vbiquè prædicetur. Cernebatur autem rursùs & circulus & crux facere similia,nempe & ingredi cum lecto:& cùm staret,consistere.simul àc verò is fuit terra absconsus,ipse quoquè latuisse,& non apparuisse ampliùs.Cùm eam ergò sic deposuissent,& vt par erat vnxissent,lintea,quæ erāt imposita reliquijs,eiusmodi esse duxerunt,vt pro eis depugnarent,Episcopus s. & ij qui aderant: & cùm velutì quandam hæreditatem ea inter se diuisissent,à morbis & affectionibus & à quolibet alio, quod ægrè esset, liberationem per illa se habere credebant. neque spe falsi fuêre. Quinetiam locus quoquè erat plenus curationum,cui obtigit, vt sacrum eius corpus conderet,thesaurum qui exinaniri non potest & consumi.Nō multum intercessit temporis,& fideles eius ancillæ,aut Dei potiùs gratæ seruæ,è vita excedunt,& ad pedes Dominæ sepeliuntur,ex veritate magìs ostendi volentes,quàm ex eo,quod erat humilitatis legibus dispensatū: & vt per propinquitatem simul cerneretur amor & beneuolentia,& seruitus rursùs & subiectio per ordinem.

Lintea, reliquijs eiº imposita,sanāt morbos.

Ex quibus cùm quæ primò erat mortua,de sua fuga nihil aperuisset, quoniam secunda quoquè erat paulopòst moritura,sorores eam sacramento quammaximè horrendo adiurantes,efficiunt vt nihil celet ex ijs,quæ facta fuerant, & statìm omnia verè narrauit:Vndenàm venerit sancta,& quibusnam claris orta sit parentibus, & quænam ei fuerit causa erroris & fugæ,nempe Dei amor inexpugnabilis, propter quem & maximos labores & immodicam sustinuerunt afflictionem: & quodnam esset eius nomen proprium,nempe Eusebia.ità enim nominabatur à diuino baptismate. Imposito autem nomine,maluit illa vocari Hospita,propterea quòd à rebus mundanis esset planè hospes & aliena:& etiam vt magìs lateret,cui latére gratum erat.

Paucis verò pòst diebus beatissimus quoquè Paulus emigrat gloriosè,qui fuit re vera bonus pastor,suamque vitam post mortem comprobauit miraculis, & cum alijs eo quoquè diues est Mylassa ciuitas. Templum verò Andreæ Apostoli eius corpus tanquàm sacrum suscipit.Sunt verò nunc ij Mylassæ ornamentum,turres quæ rumpi nequeunt,thesauri sine sumptu,& bonorum omnium suppeditatores:In gloriam patris & filij & sancti spiritûs, nunc & semper & in secula seculorum, Amen.

Nota de reliquijs.

VITA

VITA S. PRAEIECTI, ARVERNORVM EPISCOPI ET MARTYRIS, ET SOCIORVM EIVS, PER *F. Laurentium Surium reddita aliquot locis Paraphrasticôs.*

BEATVS Præiectus claris apud Aruernos ortus natali- 25. IANNVA.
bus, parentes habuit Gondolenum atq; Elidiam: & qui-
dem cùm necdùm in lucem esset editus, cælesti reuelati-
one indicatum est, quis quandoquè futurus esset. Cùm Visio eius
enim materno adhuc gestaretur vtero, eiusmodi visio ge- matri obla-
nitrici eius oblata est. Videre nanq; sibi visa est infantem ta.
per ipsius latus egredi, vndæ, instàr sanguinis rubētis, ba-
ptismate ablutum. Eam rem mater ad quendam Dei ser-
uum retulit, à quo hoc tulit responsi, puerū ex ipsa nasci-
turum, magnum quandoq; in hoc seculo futurū, & cum
palma martyrij ex hac vita decessurum. Deindè natus est
puer sanè elegans, & infantiæ annis præteritis, apud Icio- Traditur
dorēses scholæ traditus est, vt literis in illa ętate tenera imbueretur. Nec deerat pue- scholæ.
ro gratia cælestis, cuius beneficio præ cæteris condiscipulis non contemnendos faci-
ebat in literis progressus. Vt autem viderunt parentes eius & literis & cantandi peri-
tia eum instructum, Genesio archidiacono, qui posteà factus est Aruernorum episco-
pus, eum commendârunt: qui cùm animaduerteret præclaro illum ingenio & spe-
ctata indole præditum, atque studio accuratiori educatum, primò illius fidei tradidit
pecuniam, vndè pauperes sustentabantur. Posteà verò maiori accedente eruditione,
non raro etiam suis eum volebat consultationibus interesse. Sed quia in aliena feli-
citate plerunquè liuidis dolent oculi, putantque improbi ipsis decedere, quicquid
alijs accedit, Clerici quidam Præiecti prosperis successibus miserè discruciati, arte Patitur ęmu-
quadam id efficere conati sunt, vt pudore afficeretur. Itaque cùm adhuc puer esset, los.
Martinum cantorem incitant, vt eius cædendi quandam occasionem captet. Iubet
ille, vt puer cantum reddat, quem vix breui temporis spatio illum audierat pręcinen-
tem. Sentiens autem probus & innocens puer structas sibi tendiculas, mentem refert
ad Dominum Iesum, diuinam illius implorat opem, simul etiam Iuliani martyris suf-
fragia ambiens animo pio ac religioso. Ibì tum sancti spiritûs adspirante gratia, ea fa-
cilitate cantum memoriter reddidit, vt eam canendi haud vulgarem peritiam non
nisì diuinitùs illi puero præstitam omnes perspicuè intelligerent: sicque factum est,
vt inuidentia rei nouitate obstupefacta, in admirationem verteretur. Sed hæc illius,
nullo dubitante, sunt dona & opera, qui armentarium sycomoros vellicantem, pro- Amos 7.
phetica gratia perfudit.

Porrò autem cùm bonis polleret moribus, ab eo, quem iam diximus, antistite
Iciodorensibus præfectus est. Itaque licebat videre eum castitatis studio conspicu- Præiecti vir-
um, charitate eximium, incumbentem precibus, ieiunijs deditum, scripturis lectitan- tutes.
dis intentum. Ipsis autem sanctæ Quadragesimæ diebus hominum secularium decli-
nabat commercia, & cum domesticis fidei duntaxàt, victûs parsimoniæ, humilitati &
eleemosynarum largitati vacabat. Vt autem die quodam multi ad eum eleemosynæ
petendæ causa pauperes accesserunt, didicitque vir sanctus ex ministro suo, non nisì
duos nummos aureos ipsi superesse: ad se crumenam apportari iubet, Iesumq; intrà
se tacitis pulsans precibus, mox se sensit non frustrà illius benignitatem implorâsse.
Nam intrà crumenam paucissimi illi nummi cælesti benedictione vsqueadeò aucti
sunt, vt toti ad fores consistenti pauperum cateruæ sufficerent. Et quid mirum ad
preces fidelis serui illum creâsse in sacculo pecuniam, qui sua virtute extendit cælos, Psalm. 144.
manumq; aperit, & implet omne animal benedictione?

Aderant quandoquè illi conuiuæ à carnibus abstinentes. Ibì verò ille nonnihil
cœpit esse anxius, quòd piscem, quem illis apponeret, non haberet. Fortè autem acci-
dit, vt aqua ad ministerium deesset. Abijt puer cum situla ad fontem, & cùm hauriret
aquam, præter omnē expectationem simul piscem hausisse se sensit. Eum verò adfert *
Præiecto, abundè hospitibus illis suffecturum. Erat hoc quoquè illius munus, qui an- Exod. 16.
nis quadraginta populum Israëliticum manna cæli pauit in deserto.

Iam Paschalis solennitas agebatur, & Præiectus Aruernos properat ad episcopum.

Die autem quodam in superiori domûs loco conuiuiū instruxerat, cui etiam ab illo inuitati intererant multi laici & nobiles: è quibus tres nolebant vesci carnibus. Et qa semper grauis est prauis mentibus vita bonorum, cœperunt illos irridere viri seculares, probra etiam & conuicia iactare. Admonentur interìm à sancto viro, vt quos venerari potiùs deberent, eos desinant indignis modis exagitare & carpere. Illis verò se nihil corrigentibus, subitò pauimentum cum irrisoribus deorsùm ruit, & solus Præiectus cum illis pœnitentibus ad mensam relictus est. Ità temeritas citò pœnas dedit, & pudefacti irrisores, ad suas domos abiêre.

Pœna irridētiū q̄rūdam abstinentiā à carnibus.

Hoc ferè tempore Præiectus Diaconus ordinatus est: eratq; cantûs egregiè peritus, sapientia affluens, multa sanctitate clarus & illustris, omniq; prudentia ornatus. Et qa non poterat Ecclesiæ lucerna abscondi sub modio, posita super candelabrum, suæ lucis radios præclarè diffudit. Nam certamina egregiorum martyrum Cassij, Victorini, Antoliani, & Austremonij, cæterorumq; sanctorum, qui apud Aruernorum vrbem, vt suam in Christum fidem & amorem testarentur, sanguinem suum libentibus animis profuderunt, luculento conscripsit stylo. Ostendit sanè optâsse se participem fieri calicis illius, quem ipsi biberant, qui tam accuratè illorum res gestas scripto voluit comprӕhendere.

Eius quædā scripta.

Aliquantò deindè euoluto tempore, Felix, qui tum Aruernorum erat episcopus, Candidinensis cœnobij præfecturam Præiecto demandauit. Ibì vir sanctus nō negligenter attentus fuit ad disciplinam monasticam, & tam animarum lucra, quàm ædificiorum structuras in melius prouehendas curauit. Erat verò paries domûs cuiusdam quadraginta pedum altitudine: qui cùm instauratione haberet opùs, vir Dei res necessarias parauit, artificesq; conduxit: qui cùm iam in machina starent, repētè ab ipsis fundamentis vetus ille paries collabitur, vnumque ex operarijs ità sua mole oppressit, vt inter rudera nusquàm illius quicquam conspiceretur. Ea res virum Dei valdè anxium habuit. Itaq; corā Christo magnam lachrymarum effudit vim: deindè iubet amoueri lapidum congeriem, vt posset vel quassatum cadauer tradere sepulturæ. Eccè autem disiectis lapidibus & ruderibus, homo ille adeò inuentus est sanus & incolumis, acsi procùl ab illa parietis ruina abfuisset. Sed id miraculi satìs superq; declarabat Præiecti virtutem, & quàm grata essent Deo eius opera.

Pręficitur monasterio.

Porrò Felice Pontifice vita functo, cùm maxima pars Cleri populique in Prę̨iectū propensis esset animis, cuperentq; illum habere antistitem, Archidiaconus eius ciuitatis Giroaldus, mala cupiditate incensus, contempto clero, laicorum quorundā vsus consilio, ad cathedram illam largitione sibi aditum parauit: sed non nisì diebus quadraginta tam malè parta perfruitus dignitate, vitam vnà cum cathedra perdidit. Potest hoc exemplum deterrere eos, qui per fas & nefas ad honores & dignitates adspirant. Rursùs igitur Aruerni de eligendo præsule tractant, virumque inclytum & senatorij ordinis Genesium pastorem sibi deposcunt. At ille non minùs prudens animo, quàm opibus potens, noluit temerè cum honoris gradum appetere, sed coram omnibus illo se indignum ingenuè confessus est: hortatur autem ciues, vt Præiectum sibi à rege Pontificem petant. Ità ille sapienter à suis humeris eam sarcinam auertit. Populo verò eius consilijs obtemperante, omniumque fauore in Præiectum propendente, immò verò Spiritu sancto moderante & agente, communibus suffragijs Præiectus electus est, accedente etiam regis consensu & decreto. Cumque in eo officio & functione sublimi, postquàm consecratus erat, angelica fulgeret conuersatione, gratias agebat Deo plebs deuota, quòd talem haberet ecclesia sacerdotē. Erat enim multiplex in illo gratia, magna morum suauitas, vultus hilaris, illustres oculi, sermo blandus, virginea corporis integritas, forma præclara, cutis candida, statura elegans, & omnium bonorum multa congeries. Quendam autem virum religiosum, Euodium nomine, sibi adsciuit socium, cuius opera multorum animos sacris concionibus ad appetenda cælestia inflammauit.

Genesius re-nuit pontificatum.

Creatur episcopus Prę-iectus.

Cœpit intereà vir Dei Præiectus illum, quem suprà diximus, Genesium adhortari, quandoquidem nullas haberet proles, vt Ecclesiam Dei sibi filiorum loco adoptaret. Cessit tandèm vir nobilis benè monenti, atque in ipsius oppidi suburbio monasterium construxit, in quo ex monasticæ regulæ præscripto sacræ virgines Deo seruirent: reliquas verò amplissimas facultates suas post obitum diuersis est ecclesijs elargitus.

Genesius suas facultates largitur ecclesijs.

gitus. Videbas tum, beatissime Præiecte, camelum transire per foramen acûs,& hominem locupletem propemodùm vim cælo inferre,& violentia quadam illud rapere. Exoneratur diues propter eum, qui tulit peccata mundi, gazarum & prædiorum Luc.19.
sarcinis,& per te alterum nobis Zachæum repræsentat:immò fortassis etiam illo nō paulò existit sublimior factis,multa laude & prædicatione dignis. Ille vidit quidem Christum oculis carnis, quem tua doctrina & huius & aliorum oculis interioribus visendum exhibuit.Ille munus obtulit Christo, quem coràm intuebatur: Genesius verò & si eum per fidem nouerat,per te tamen & timere & amare eum meliùs spiritu didicit,eumque rerum suarum hæredem ex asse instituit.

Aedificauit etiam vir Dei aliud virginum cœnobium in Aruernorum territorio: nam anteà quidem in ea regione nulla fuerant virginum monasteria constituta. Nosocomiū quoquè è suis facultatibus condidit: medicos egregios illi adhibuit,voluitque viginti morbidos homines illic semper foueri, quibus sanitati redditis, totidem æquè morbis affecti succederent,quibus curandis medicorum opera inseruiret:sed ad alia veniamus.

Illa ætate,qua in Christi cultores tyrannorum crudelitas grassata est, integram legionem virorum fidelium vnà cum coniugibus ac liberis cruentus carnifex extinxit. Horum sacras reliquias vir Domini Præiectus per certa loca voluit transferre: sed Transferre vult sanctorū reliquias.
temporum perturbatione & propinqua morte, quam impij homines illi erant illaturi,præpeditus,quod cœperat,perfectè exequi non potuit,sed partìm etiam suo successori exequendum reliquit. Porrò cùm vnius ex his martyribus corpus transferre cuperet,solito more nocturnis celebratis vigilijs, rastro humum fodere cœpit. Superuenit autem pauper quidam,qui iam annis quindecim aduersa laborabat valetudine,meritisque sanctorum integra se sensit sanitate donatum. Credimus autem hac in virtute etiam S. Præiectum partem quandam obtinere,& quia martyres venerans, eorum semper optabat fieri particeps,cum illis per Dominum huius quoquè miraculi habere consortium. Neq; id immeritò,quandoquidem etiam in fundendo sanguine illis sociandus erat.

Aderat Paschæ solennis dies,& quidam ex ministris vas argenteum suffuratus est, quod eius fidei creditum erat. Id vbì ad viri Dei notitiam perductum est, lateretque huius sceleris author,nocte proxima in preces incubuit,moxque illi diuinitùs & furtum & fur indicatur. Manè verò cùm inquireretur in ministros, & singuli à se eius admissi facinoris suspicionem amolirentur, vir Domini ad locum cælitùs ipsi monstratum quosdam misit,repertumq; argētum est. Itaq; furem illum cum multa mansuetudine clementer castigauit,nè similia deincèps attentare ausus esset. Ità ergò vir sanctus in pectore suo discretionis & patientiæ virtutem seruans, & prodendo vitium,sanauit reum.& illi parcendo,à misericordiæ legibus non recessit. Habes hîc ei- 4 Reg.5.
usdem spiritûs manifestum argumentum,qui olìm Eliseo ostendit auari discipuli audax & improbum facinus,tametsi corpore procùl ab illo abesset.

Inciderat quandoquè negocium,cuius causa adeundus esset viro Dei Childericus Is es Childericus 2. regnauitq; circa annum Dñi 668.
rex. In ipso autem itinere peruenit ad locum,qui Claroangus dicitur,in Morago,vbì milites Christi studio beatæ paupertatis monasticam degebant vitam: à quibus cùm esset hilariter acceptus, patrem monasterij Amarinum inuenit febre vexatum acerrimè,ità vt nec pedibus ingredi,nec quicquam alimenti præter solam aquam posset admittere. Ibì vir Dei ad solita se recepit arma pietatis,crucisque signum in ægrotum edens,mox pulsa febre,incolumem illum reddidit. Surrexit itaque Amarinus lætus,& noctem insequentem psalmis & hymnis exegerunt. Deindè vbì ad palatium regis Præiectus peruenit,clementer ab illo susceptus est,& ab eius optimatibus summo honore & veneratione affectus: impetrauitque à rege quæcunque petijt & voluit. Posteà verò regi & reginæ,dignæ Christi famulæ *Blitildi,itemq; regni proceribus valedicens,ad Aruernos redire maturauit. *aliàs, Belechildi.

Audiens autem vir Domini Amarinus,cuius paulò antè meminimus, pontificem Præiectum ad sua incolumem reuertisse,ad illum inuitante charitate Aruernos profectus est.Fuit hoc quodam diuinæ prouidentiæ consilio ità dispensatum, vt qui magno inter se amore deuincti,magna erant beneuolentia coniuncti,pariter etiam martyrij coronam perciperent. Cùm autem aliquanto tempore sanctè & religiosè inter

ſe conuerſati eſſent, malignus dæmon antiquæ inuidiæ ſtimulis percitus, ſuos administros in eos concitat. In ijs erat vir quidam primarius Agritius nomine, qui ſuis perſuaſionibus Aruernorum proceres in ſanctorum virorum necem inflammauit. Erant autem pariter Præiectus & Amarinus in loco quodam, quem Volonicum appellant. Ibì in eos ſimul irruunt homines nefarij cum multo fremitu & clangore tubarum. Cumque id audire cœpiſſent viri DEI, in terram proſtrati, ad excipiendam mortem æquis animis ſeſe præparârunt: at miniſtri eorum repentino timore perterriti, quotquot euadere potuerunt, fugæ præſidia captârunt: demptis duobus ſolis, qui ſancto Præiecto conſtanter adhæſerunt. Et alij quidem omnes, quos illa perditorum hominum fæx inuenit, ab illis nudi dimiſſi ſunt: porrò Amarinus foràs volebat egredi, & oratione illorum lenire furorem. Id vbì ſenſit vir Domini Præiectus, eum compeſcuit, dicens: Noli, pater chariſſime, præparatam differre coronam: quam ſi modò non obtinueris, nunquàm fortaſſis poſteà conſequeris. His auditis, ille mutata ſententia ſubſtitit, & duobus ſicarijs intrò ingredientibus, primus ab eis interfectus eſt. Et illi quidem ſanguinarij homines ſe Præiectum trucidâſſe putabant, iamque rursùs ad ſuos ſocios volebant egredi: at ſanctus Præiectus ex loco illo, vbì orationi incumbebat, his vocibus eos compellat: Eccè hic eſt, quem quæritis: facite, quod optatis.

Amarinus necatur.

Tum verò vnus ex illis, natione Saxo, Radebertus nomine, ſanctum virum gladio percuſſit in pectore. At ille roſea ſui ſanguinis vnda perfuſus, Dominum attentiùs precabatur: Nè ſtatuas eis, inquiens, Domine hoc peccatum, quia neſciunt quid faciunt: præclarè ſanè in illo ſupremo vitæ articulo illum imitatus, qui pro ſuis lapidatoribus Chriſtum orauit: cuius ſanè paſſionis, atque in ipſa morte eximiæ charitatis tunc egregiè memor erat, non dubitans ilicò cælum ſibi patefactum iri, ſi beatiſſimo protomartyri Stephano ſe poſſet conformare. O inſignem patientiæ & fortitudinis virtutem, quæ ſanctorum animis multam in Chriſto parit lætitiam & iucunditatem. Currebat mente beatus martyr & pontifex noſter per florigeros ſacri Euangelij campos, quandò corpus & animam pro vita, quæ Chriſtus eſt, tradebat. Eo autem ſic, vt diximus, orante, cruentus latro gladium in caput eius vibrans, cerebrum excuſſit. Ità illa ſancta anima, corporeis iam expedita vinculis, Chriſto remunerante, inter ſanctorum angelorum agmina læta migrauit ad cælos, cum beatis martyribus feliciſſimè coronata. Impleta eſt eius matris viſio, cuius in ipſo hiſtoriæ initio fecimus mentionem.

Prçiectus in pectore ſauciatur. *Act. 7.* *Prçiectus trucidatur.*

Haud procùl aberant, cùm hæc cædes fieret, ſenatores duo, Bodo & Placidus, qui in ſancti viri necem conſenſerant. Ij deimprouisò tres vident micare ſtellas ſupra domum illam, in qua ſanctorum corpora iacebant, è quibus vna cæteras claritate anteibat. Animaduertentes autem illi, Dei benignitate id eis videre donatum eſſe, tum ad ſanctorum declarandam gloriam, tum ad ipſorum tanto ſcelere obſtricta pectora ad pœnitentiam excitanda, magno correpti timore & terrore, dolere cœperunt, quòd in tam nefarium facinus conſenſiſſent. Satellites autem illi, qui ſanctos viros peremerant, eorum corpora inhumata reliquerunt. Porrò ſceleſtus ille Radebertus, qui ſanctum epiſcopum trucidauit, viuens à vermibus conſumptus eſt, indignamque vitam digna morte finiuit. Aduenerunt autem paulò pòſt multi preſbyteri, ſanctorumque corpora auferentes, ſummo cum honore & ingenti ſtudio tumulârunt: putà ſanctum Præiectum Epiſcopum, Amarinum Abbatem, & vnum ex miniſtris Præiecti Elidium. Vt verò oſtenderet Deus, quàm precioſa in ipſius conſpectu fuerit mors ſanctorum eius, ad illorum ſacras reliquias permulta ſunt edita miracula. Cæcis amiſſa reddebantur lumina, claudorum reformabantur greſſus, contractis redibat membrorum vſus, leproſi fœdiſſimam ſcabiem cum natiuo corporum colore ſe commutâſſe gaudebant, captiuorum ſoluebantur vincula, fugabantur ab obſeſſis corporibus ſpiritus immundi. Quòd vbì ad notitiam Auiti Epiſcopi peruenit, in eo loco, vbì ſancti erant perempti, monaſterium extruxit, templum ædificauit, eique monaſterio Godonem præfecit Abbatem.

Tres ſtellæ viſuntur. *Radebertũ vermes conſumunt.* *Miracula ad ſanctórum reliquias.*

In eo loco, qui Riomaus dicitur, quidam acerrima febre cruciabatur. Is ergò votũ fecit, ſi ſanctorum ope & interceſſione ab eo morbo liberaretur, de ſua ſubſtantiola ſuis

ſuis ſe humeris ad iam dictam eccleſiam munus apportaturum. Vbì ergò habuit meliuſculè,& quod vouerat, etiam complere vellet, præ difficultate ferendi oneris ad montis radicem laſſus ſubſtitit: cumque anxius timere cœpiſſet, nè fortè mendax inueniretur, quoſdam conſpicatur aduentare pauperes, quibus impartiebatur vinum, quod in vaſculo ferebat: ſicque reſumptis viribus, ad ſanctorum martyrum limina properauit,ingrediensque intrò,vaſculum iam inane ad templi fores depoſuit. Rurſùs autem è templo egreſſus, Chriſti operante gratia,vas illud vino plenum inuenit. Itaque per merita ſanctorum martyrum triplex hîc miraculum Chriſtus effecit: Redditæ ſunt vires languido, pauperum turba refecta eſt,vinumque ex voto reddendum, & auctum & ſuſceptum eſt ab illo.

Quidam ex illis,qui authores fuerant necis ſanctorum,Vrſio nomine,venationis cauſa egreſſus,de equo corruit, fractoque brachio dextero,etiam cætera membra ſibi ſenſit debilitata. Adhibebantur medici, immò & incantatores: ſed eorum omnis opera fruſtrà inſumpta eſt. Redijt ergò ille ad ſe, & ſuum facinus agnoſcens, communicato cum vxore conſilio, mittit eam ad ſancti Præiecti ſepulcrum, vt ipſi veniam precaretur, & de oleo, vndè illic lampas perpetuò ardet, quippiam reportaret,vt debilia membra illo perungerentur. Quæ cùm ità ordine completa eſſent,dicto citiùs membra ſunt priſtino reſtituta vigori. Id ille vt vidit, vas argenteum pondere librarum decem miſit ad ornamentum loci illius. Poſtquàm autem iſthuc ad alios quoquè perlatum eſt, qui eius ſceleris erant participes, ad pœnitentiæ remedia confugerunt, atque aurum & argentum benê multum ad ſanctorum martyrum ſepulcra tranſmiſêre.

Vltia diuina in Vrſioné.

Sanatur punctus oleo lampadis S. Præiecti.

Erat in Aruernorum regione locus quidam, quem antiquitùs Verſetonem appellârunt. Ibì diuina maieſtas non paucas dignata eſt virtutes edere, idque ad lectulum illum, in quo ſolitus erat vir Dei Præiectus ſe ad capiendum ſomnum reponere. Acceſſit autem ad eum locum etiam Vrſio antè dictus, præcepitque miniſtro, vt aliquantulum olei in lampadem Eccleſiæ infunderet. Totius olei pondus duas libras non excedebat. Páret verò miniſter, adfert vaſculum cum oleo: & eccè Domino benedicente in tantam vbertatem excreuit oleum, vt non modò omnibus templi eius lampadibus implendis ſufficeret, ſed etiam apportatum ſit ad alterã baſilicam, quam Vrſio in S. Præiecti honorem conſtruxerat, & triginta Lampades indè completæ ſint. At nec ſic oleum exhauſtum eſt, ſed ex eo, quod ſupererat, ad alia quoquè ſanctorum loca tranſmiſſum eſt,abundeque ſuffecit. Hæc quidem ex prioribus S. Præiecti miraculis excerpta, hîc commemorâſſe ſufficiat,vt nec prolixitas faſtidioſo lectori nauſeam pariat,& ad laudandum CHRISTVM in ſancto martyre incitetur deuotio populorum. Ipſum autem Chriſtum Dominum oro, (ità ferè loquitur author huius hiſtoriæ) vt mihi det veniam,quòd multa præterij, dum tenui ſenſu vix pauca annotaui. Perſeuerat autem hodieque oſtenſa per martyrem virtus altiſſimi, nec in ſola Aruernorum ditione, ſed etiam vbicunquè illius ſacræ aſſeruantur reliquiæ, multiuaria præſtantur beneficia petentibus, Chriſti operante virtute,cui cum patre & ſancto ſpiritu eſt honor & gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

Oleum mirè augetur.

VITA S. POPPONIS ABBATIS STABVLENSIS, SCRIPTA AB EVERHELMO ABBATE ALtimontensi. *De hoc S. Poppone vide præclarum testimonium Abbatis Spanheimensis in Chronico Hirsaugiensis monasterij.*

Prologvs Avthoris.

Maioribus præstanda obedientia.

APOSTOLICIS, atque etiam monasticis sanctionibus, omnibus iam seculis fama & celebritate sua promulgatis, constat, quòd nemo suorum præcepta Maiorum vel tacito murmurantis animi nutu neglectui habere debeat: sed mox ad iubentis imperium, pronę mentis intuitu parére: & licèt cum detrimento sui pudoris sit, eum tamen ad iniuncta sibi, obedientiæ bonum debere. Talis ergò sanctionis occasione & ego conuentus, immò eorũ, quæ monasticæ professionis sunt, nomine non merito cõtentus, qui vobis, mi venerabilis pater Euerhelme, iubenti parére ex obedientię debito habueram, multo magis vobis petenti ex charitatis debito annuere debueram. Iussionem certè, qua plurimùm in me potestis, & cui ego, vt vestræ seruus sanctitatis, obtemperare debui, exclusistis, meæque exiguitati petitionem pro imperio misistis, & vt beati viri Popponis gesta, nostris diebus iustitia & fide latè diuulgati, scriberem humiliter coëgistis. Et quomodò vestram humilitatem, qua in me, vt prędictum est, pro iussione vsus fuistis, laudabo, inscitiamque meam pro negocio, tam humiliter iniuncto mihi à vobis, excusabo? In vtramlibet quippe partem primis agẽdi conatibus deficio: quia neque vos humilitatis nomine laudare sufficio: neque me quomodò pro fragilitate mea in iniuncto mihi opere excusare possim, inuenio. Seruato tamẽ propensiùs æquitatis tenore, sic ratio vtrinquè mediè temperata procedat, vt nec vobis quicquam à me, quod absit, denegetur, neque tamen ruinam in tam arduo ac difficili opere fragilitas mea patiatur: hocque fiat labore, de quo dicitur, Labor improbus omnia vincit: & voluntate bona, qua Deo nihil vnquàm ditius offerri contigit. Per has etenim geminas res, laborem videlicet & voluntatem bonam, omnia volenti & currenti fiunt facilia, quæcunque ex immanitate suî videntur difficilia. Sed quia, vt scriptum est, Neque volentis aut currentis, sed Dei est miserentis: voluntati ac cursui meo Dei miseratio ex vestris precibus admisceatur: vt qui dat verbum euangelizantibus virtute multa, det nobis etiam verbum in virtute sua, ad beati patris Popponis virtutes enarrandas. Proindè hæc lecturis summoperè dicendum, nè cum scriptis apocryphis libellum hunc æstiment relinquendum: sed verè, licèt nouum, fidedignis authenticisque scriptis interserendum, cùm penè nihil in eo sit, quod non experientia fidelium, Deo in tanto viro operante, visu didicerit, atque exindè eorum, quæ viderant, fidem nobis præstiterint.

Labor & bona voluntas. Rom. 9.

Psalm. 67.

VITA

CAPVT I.

BEATVS Poppo in diebus nostris Deo & seculis in om̃i 25.Ianuarij.
virtute cõmendatissimus,atque vt alter Nathanaël, verê
Israëlita & sine dolo probatissimus, Listrogaugij parti-
bus ab Christianis & ingenuis parentibus editus est hanc Iohan. 1.
temporalem in lucem,ex infusione sancti spiritûs in ipsis
crepundijs iam factus iucũdus. Natus est verò Tizekino Eius parentes.
patre atq; Adalunifillustrissima matre,septimo cõcepti-
onis suæ mense,prętersolita nascentiũ tempora,potitus
hac luce. Vndè etiam pro vita eiusdẽ pueri parẽtes ipsius
diffidentiæ cogitationibus agitantur,ac tam intẽpestiuæ
& fragili infantię timentes solicitantur, p̃sertim cùm ab
ipsis,vt primogenitus, tenerè diligeretur, & obtinendi-
eius similem,si illum amisissent,vix aliqua spes haberetur. Venit proindè ex consilio,
vt credo,altissimi in mentẽ cuidam matronæ,eiusdem videlicet pueri auiæ, vt in lana
suauissima sagaci tãdiù foueretur industria, quoadusq; teneræ infantiæ prima valuis-
set ponere vestigia:Factumq; est,vt idem pusio intempestiui ortûs periculũ euaderet,
parentibusq; suis gaudiũ & exultatio fieret. Contigit intereà patrẽ eius,viribus & au- Pater eius moritur.
dacia nulli cõmilitonum suorum secundũ, in bello Hasbaniensi occubuisse,eũdemq;
septimana natiuitatis suæ quinta pupillũ cum vidua matre solatio suo destituisse. Et
quanq̃ maturiùs q̃ oportuit paterna amitteret solatia,diuina tñ nõ est fraudatus cle-
mentia,vt verè,si valuisset & nôsset,cantico illo humiliter gloriari haberet, quo dici-
tur: Pater meus dereliquit me,Dñs autem assumpsit me. Genitrici verò eius, in testi- Psal. 26.
monium verę castitatis,perseuerantia,vt euangelicæ illi Annæ, laudabilis placuit vi- Luc. 2.
duitatis:q̃ qualiter laudabilibus ex gestis odorẽ virtutũ sibi adsciuerit,in sequentibus
lector animaduertere poterit,vbì nos suo in loco pauca,q̃ de ipsa facta sunt, differre
neuerit. Ad vitam aũt beati viri,quẽ res nunc obtulit,respectũ habeamus,& q̃ de ipso
sunt,ordine prosequente videamus. Hic nanq; ex temporũ successibus, adolescentiæ
paulatim crescens processibus,inaniter studuit curis secularibus armari,tum in eis cũ
cæteris cõmilitonibus suis appetitu vanę glorię versari. In quibus dum ad tempus,vt Dat se militiæ.
sese res militaris tunc habuit, plurimũ ingenio & audacia valeret, postremò tñ peri-
culum & præcipitiũ pluribus indè detrimento fore videret,eum quẽ in ingressu mũ-
di posuerat,retrahere pedem voluit,sed militaris negocij occasione prohibente,non
omninò quod conatus est,valuit. Fecit tamen pro voti sui satisfactione quod potuit,
atq; à rapinis importunis opportunè resipuit, tandemque à desiderio acquisitionis
nõ iustæ,illo diuinitùs in se exhausto,abstinuit. Qui processu temporis semper in dies
se melior fiens,consensuq; virtutis ac piæ industriæ proficiens, licèt adhuc intonsus
sub laicali habitu atq; militari tyronem se ostenderet, & sub Theodorico, tunc tem-
poris viro illustrissimo, militiæ arma prætenderet: sub cingulo tamen militiæ ar-
maturam sacerdotalis religionis induebat,monachalisque deuotionis insignia ope- In ipsa militia monasticã præ se fert deuotionem.
re exhibebat:vt per omnia futuram speciem pastoris suis pręsignare in gestis crede-
retur,sacerdosque in templo Domini iam futurus prępararetur. Ecclesiarum verò
Dei limina solicitis precum suarum frequentabat accessibus, & diuinarum scriptu-
rarum pabula in secretis suæ mentis ruminabat recessibus: illud nimirùm præcauẽs,
nè semen verbi Dei in agro cordis vitiorum spinis suffocaretur, sed fructu centupli- Matth. 13.
cato in patientia augmentaretur.

CAPVT II.

COntigit etiam eum tyrocinij sui diebus, ex inspiratione diuina excitatum,
Dominici sepulcri loca cum pij testimonij viris Rotberto & Lauso ire visita- Adit sepulcrũ Domini periculosissimo tempore.
tum: qui pari consensu sibi in idipsum respondebant:iter,quod Hierosoly-
mam respicit, Deo ducente,conficiebant. Illis nanque diebus,quia humana
cum confusione sceleris sui promiscua nihil pensi aut moderationis habebant,atque
homines peccatis exigentibus offendiculum iræ Dei sibi præ oculis ponebant, sum-
ma paganorum violentia & infestatio viam eandem claudebant: neu quis Domini-
cum adiret sepulcrum,vi qua poterant,arcebant: & secundùm illud Esaianum, dissi-

Esai. 33. patæ sunt viæ, cessauit transiens per semitam. Hic tamen cum præscriptis viris eandem viam aggredi,& non præter spem martyrij labores & pericula vitæ suæ ausus est ingredi. Sed quantis tam ipse, quàm qui secum itineris socij erant, periculis penè vsque ad internecionem subiacuerint, qualiterque multimodæ plagæ, naufragia, paganorum etiam contumeliæ modum in ipsis excesserint, explicare quis poterit? Sed patientia, quæ Iob in multis periclitatum sustinuit,his constantiæ robur fideiq; murum inexpugnabilem circumposuit, vt etiam non condignas crederent passiones Rom. 8. huius temporis ad superuenturam gloriam in ipsis reuelandam. Deo tamen ducente, eademque patientia indissociabiliter à dextris & à sinistris comitante, loca itineris,quæ Dominicum sepulcrum respiciebant, cum gaudio nō modico,vt prædictum est, conficiebant. Vbì voti sui post desideria inexplebilia compotes effecti,optionisq; suę satietate preces vel suspiria fundendo contēti,paschalis, immò cęlestis iubaris lumine,ad idem Dominicum sepulcrum quotannìs descendente, iucundantur, atque amore seu stupore in ipso infatigabiliter excitantur,atque eis secundùm illud sapiētis,non Hierosolymis fuisse, sed Hierosolymis benè vixisse laudabile fuit. Intereà beatus Poppo quibusdam de sepulcro Domini sumptis reliquijs, itinere, quo venerat, cum sæpè memoratis repedabat viris,& ad locum Hapiospater dictū, quem nos, Ad Sanctos Patres,dicere possumus, peruenit, vbì persecutionis tempore sancti à persequentium se facie declinauerant,& in cauernis petrarum & speluncis montium secesserant,occultoque Dei iudicio agente, ijsdem corporum suorū gestibus, eademq; in carne,qua tunc temporis fuerant, immobiles vsque in præsens cernuntur à prætereuntibus. Qui beato viro suique itineris comitibus tam spectaculo quàm reuerentia satìs habiti,orationibusque ipsorum, vt sibi misererentur, humiliter sunt admoniti. Ex quorum reliquijs cum fide non modica prædictus vir Dei Poppo portionem aliquam sibi tulit,eamque interìm secum &cum viris suprà memoratis Rotberto Lausoq; domum retulit,atque in oratorio sanctæ Mariæ,in villa Dunsa sito, perpetuò seruandam condonauit. Prædictus autem Rotbertus in cœnobio, Vvasloy seu Beloacus vocitato,monasticæ conuersationis habitum sumpsit sub venerando abbate Richardo, omnibus penè seculis iustitiæ & probitatis suæ nomine iam celebrato. Sed & Lausus verè sub laicali habitu monachum se prætendebat, subq; eodem proposito æuum suum sine tonsura clericali, sed non præter vitam clericalem,conficiebat, atque Gandaui in Ecclesia sancti Iohannis, quam ipse construxerat, locum sibi funereæ quietis delegerat. Et vt interìm super his, quorum vitam sola Dei scientia meliùs colligit, taceamus,ad beati viri Popponis vitam,quam scribere cœpimus, stylo prosequente redeamus.

Lausus extruxit ecclesiam S. Iohannis Gandaui.

CAPVT III.

POST prolixæ peregrinationis laborem non multum temporis intercesserat,cùm eccè ei diuina gratia, vt secundò peregrinaretur, inspirauerat,atque vt limina Apostolorum Petri & Pauli,tam animi quàm corporis inuiseret præsentia, inspirauerat. Qua inspiratione multo animæquior factus, effectumque desiderij sui, quod dilatiōe creuerat, tandèm nactus, cum Theodorico nobilissimo, sub quo eum militâsse iam suprà scripsimus, viam est aggressus, atque ad limina Apostolorum Petri & Pauli, diù multumque desiderata,peruectus. Vbì & voti sui satietatem,quæ fastidium non nouerat,adeptus,& ijs,ad quę venerat,ritè peractis, redijt. Contigit intereà,vt occasione diuertendi ad sanctum Theodoricum tunc applicaret,isq; quem antè diximus,Theodoricus vir nobilissimus,sub quo militię se dederat,languore in dies crescente,deficeret.cui etiā de vita iam periclitanti phrenesis, prout temporis accessus habuit,accesserat. Quem beatus vir Poppo per aliquot dies apud eiusdem loci fratres detinuit,atque ipsum non sanę mentis incommodo liberari obtinuit,hocque orationibus suis,sanctique meritis Theodorici concurrentibus meruit. Memoratus verò Theodoricus pro indulta sibi sanæ mentis, qua diù caruerat,sospitate,in magnas gratiarum laudes subita prorupit hilaritate,filiumque vicino temporis articulo,Deo donante, sibi nasciturum, Deo sanctoque Theodorico se è vestigio vouit daturum. Quod & contigit re ipsa postmodùm ità fieri. Nam filium, quem diuina annuente prouidentia acceperat,sancto Theodorico sibique cognominem

Inuisit limina SS. Apostolorum.

nem fecerat, eumque vbì vouit, donatione solenniter facta reddiderat. Postquàm verò beatus Poppo, vt in sequentibus luce clariùs constabit, abbas in cœnobio Stabulensi venerando Abbati Bertranno successit, amore eiusdem Theodorici ductus, eum ad se accersiuit, & apud se in omni doctrina & scientia nutriuit, donèc virum perfectũ & Ecclesiæ Dei idoneum per omnia efficeret, postremò verò etiam successorem sibi in regimine monasterij S. Maximini apud Treuiros expeteret. Sed quia rationis occasio se ad præsens ingessit, hoc tantùm de venerando abbate Theodorico, beato viro Popponi in regimine succedenti, breuiter intercessit: latiùs suo in loco de reliquis percurrendum, vel qualiter ab eo educatus, vel successor factus, aliâs laxiùs agendum est. Nunc verò operæprecium hîc inserere gesta censuimus, vicinum in beato viro locum habentia, ab his, quę proposuimus, scilicet mundi huius principem qualiter cum copijs suis eluserit, & ad monasticæ professionis propositum adspirauerit.

CAPVT IIII.

ILlis itaque diebus Balduino Marchiso summum in fascibus comitatum agente, Flandriarumque populis iustis cum legibus imperante, beatus Poppo tam apud eũdem principem, quàm optimatum suorum primos plurimùm amicitia valuit, vtpotè qui religione, iustitia & fide magnificè claret. Contigit etiam inter alios Frumoldum quendam eiusdem principis lateri loco penè proximo adhærere, primisque regni negocijs apprimè consultò incumbere: qui in loco Sithin nominato habitatione morabatur, cuius amicitia præ cæteris ampliùs singulariusque beatus Poppo tenebatur. Tantus etenim eis omnium rerum inuicèm erat cõsensus, vt idem Frumoldus filiam suam, quæ sibi præ cęteris, quas habebat, pręstantior videbatur, eidem viro Dei stabili adiungere connubio moliretur, quibusdam etiam sui iuris rebus ad id opere præscribere satagens, eumque quasi generum sibi futurum in sua adsciscì expetens. *Multũ pollet amicitia apud magnates.*

Cuius votis vir DEI assensum ad tempus præbuit: sed posteà infusione sancti spiritûs reuocatus, vt id fieret secum, renuit. Deniquè pertæsus repentè nuptiarum, vtpotè iam tacto eius corde intùs diuina inspiratione, per aliquot dies dissimulauit connubium sub incerta responsione. Sed nè ex toto ab incepto resiliret, timebat id amico fideli fore offendiculo, eô maximè, quòd de coniunctione filiæ vterq; iam per arrham firmauerat consilium. Indè imminente nuptiarum tempore, vtrobiquè hęsitans pendebat animus in dubio, ad quam partem se verteret, saluo vtrunque consilio. Tandèm statuit, vt in Sithin ad Frumoldum, secundùm quod diuina prouidentia disponebat, iter dirigeret, quatenùs, vt constitutum erat, familiaris viri gener fieret. Sed vt id quietè ageret absque rumore, respuens quasi nõ inglorius vti copijs vel apparatu plurimo, viam illã aggressus est sub intempestæ noctis silentio. Nec mora, in eundo per noctis medium lux cælitùs emissa, resplenduit super eũ equo insidentem, quæ forìs pariter & intùs totum illuminauit hominem. *Lux eũ cælit⁹ illustrat intùs & foris.* Qua de re inopinata tremefactus, circunfert obtutus non sine admiratione, & videt lanceam, quam gerebat, in modum faculæ nimio fulgore radiantem, quasi inflammato ardere cuspide. Intelligens ergò vir altioris ingenij, respicere se hoc genus prodigij, acclamat viæ suæ comitibus, nequaquàm vltrà iam se progredi: Necesse est, inquit, commilitones mei, alia intentione aliaque via incedere: opportunum video, finem vitijs cum cupiditatibus his imponere, & quò diuinitati placet, toto conatu intendere. Post hæc, proiectis armis militaribus, induitur DEI armatura, & mutata mente ad meliora, meliori via redijt ad propria. Nec mora intercessit, sed statìm e vestigiò ad sanctum Theodoricum, de quo antè scripsimus, vt se monachum profiteretur, conuolauit. Cui Gilbertum quendam, sagacis ingenij virum, obuiàm mox venire contigit, qui domini Gerardi Cameracensium Episcopi carne & spiritu germanus erat, quique quondàm eidem beato viro Popponi, ibidèm vnà cum prædicto Domino suo Theodorico diuertenti, notus factus, proque sanctitate ipsius & vita laudabili summoperè est adamatus. Nam & ipse pridèm à seculi actibus nudus euasit, ibidemque sub monachali tunica se Laicum mutauit,

tamque

tamq; officio quàm nomine monachus iam diù esse didicit. Hic venerabili viro Popponi & ipse nihilominùs venerabilis, obuius, vt diximus, venit, atque psalteriũ, quod ei plurimùm vsitatum erat, iam in septuagesimumnonũ psalmum pcucurrerat, manusque sancti spiritûs gratia cor tactus in ipsum iniecit, ac versum in prædicto Psalmo antepenultimum, sic se habentem, adiecit: Fiat manus tua super virum dexteræ tuæ, & super filium hominis, quem confirmâsti tibi. Sed quia non facilè ei ex diuturna ab inuicèm absentia vt eum agnosceret, suppetebat, quem tamen olìm mente & corpore planè cognouerat, primùm ab eo quis esset vel ad quid venisset, didicit, deindè &, Non discedimus, inquit, à te: viuificabis nos, & cætera in ordinem sese habẽtia. Tunc laudabilibus ipsius congaudens votis, totisque in ipsum animi intendens medullis, Verè, inquit, te frater Deus ad quod venisti misit, qui te totum hoc pietatis suæ oraculo inuisit. Et super prædicti versûs expositione ipsum satìs edocens, animæqui oremque exindè pro voto monastico, quo ducebatur, efficiens, causas voti ipsius abbati cæterisque fratribus intimauit, & quòd verè eum Deus ad hoc misisset, indicijs euidentibus declarauit. Quid igitur? Petẽti ei abbas vnà cum fratribus ingressum annuit, & per singula, vt monastica docet norma, probatum sine macula inuenit: Deindè, vt paruulum Iesus, innocentia & mansuetudine plenum, in medium statuit, monasticique vigoris habitum imposuit. Verè enim eum paruulum quodammodò dixerim, quem sine dolo ex gestorum ipsius attestatione senserim: qui licèt ætate & sapientia indiès fuerit prouectus, malitia tamen, vt ait Apostolus, paruulus fuit. Et vt eum verè prioribus ante legem & sub lege comparem patribus, de terra & de cognatione sua cum Abraham, Deo inspirante & iubente, transiuit, & cum Elia & Iohanne à mũdi illecebris solitarius esse quæsiuit: Quem, secundùm Psalmistam, Deus in abscondito faciei suæ à perturbatione hominum abscondit, & ad hoc totum spiritu sancto inspirauit, vt omnibus sui iuris relictis, mundo euaderet nudus, pro his in terra sanctorum duplicia possessurus, & ex promissione euangelica centuplum cum vita, quæ finem nescit, habiturus. Cœpit interìm à prædicto Gilberto, Marriliacensium postcà abbate, literis strenuè erudiri, & in omnibus, quæ monasticæ institutiõis sunt, ad plenum informari: ità vt in breui cunctis, quæ scientiæ expediërant, percursis, fastigiũ monasticæ attingeret perfectionis. Neque mirum, si spiritu sancto, vt verè credimus, donante id valuit, qui omnes ad discendum moras semper ignorauit.

Psalm. 79. — Ibidèm. — Monasticũ cõplectitur institutum, posthabitis nuptijs. — Matth. 18. — 1. Cor. 14. — Gene. 12. — 3. Reg. 19. — Luc. 1. — Psalm. 30. — Matth. 19.

CAPVT V.

SVB sæpè memorato autem piæ recordationis Gilberto, tunc temporis monasterij existente portario, beato Popponi pro recipiendis in xenodochio pauperibus cura ab eiusdem loci abbate est mandata, & vt satìs fideli domûs Dei œconomo siue dispensatori solicitudo commissa. In qua administratione liberalitatem cum hospitalitate tenuit, atque verè cum beato Iob dicere potuit: foris nõ mãsit peregrinus, ostium meum viatori patuit. Et item: Si comédi buccellam meam solus, & non comédit pupillus ex ea. Quadam verò die inter cæteros ab ipso in xenodochium introducendos simul & alendos, leprosus quidam aduenit, qui pro deformitate suî vix cum aliquibus cõsortij vestigia vlla inuenit. Quem vir Dei nihil omninò horruit, sed cum reliquis introductum, quàm potuit officiosè accurauit & aluit: postremò verò nocturnis iam tenebris irrumpentibus, apud se detinuit. Sed veritus eum nocturnis frigoribus, vtpotè vestimenti indigum, arctiùs constringendum, primùm solicitus secum cogitat, quid super his esset agendum: deindè verò ex humilitatis consulto viã, qua pauperi misereretur, inuenit. Nam coopertorio, quo ipsemet in stratis recumbens vti solebat, pauperẽ simul & leprosum, nihil pro deformitate ipsius refugiens, vt alter Martinus tegebat. Sed hæc humilitas compassioni permixta, non inanis aut irrita in conspectu Dei habita est: quia eam salus in leproso, & magnificẽtia in beato viro secuta est. Vestimento certè illo præfatus leprosus coopertus, primùm sudoris guttas emisit, & euestigiò omni lepra fugata, sanitas eum repentina inuisit, atque manè sancto viro ad eum venienti sanus apparuit, proque duplici pietatis bono sibi præstito gratiarum vota reddidit. Qui venerabili viro stuporem & timorem iniecit: stuporem videlicet, quòd vestimento suo salutem in paupere Deus fecit: timorem, nè pro hoc facto ipse palàm fieret, & ad ruinam suî fauor eum popularis pasceret.

Iob 31. — Ibidèm. — Nota miraculum.

pasceret. Precibus tamē admissis, vt sine publicatione suî discederet, hortatur, Deoq; non sibi, pro hoc facto gratias ageret, humiliter precatur. Postmodùm verò eodem in stratis suis coopertorio vsus est, neque ob id, quòd leprosum eo operuerat, ipse tegi dedignatus est. Sed virum Dei Gilbertum res gesta non latuit, se tamen scire ad tēpus dissimulauit, cumque pro vestimento ipsius, pauperi simul & leproso præstito, conuenit, cur suum, & non aliud præstiterit, dissimulando, vt diximus, redarguit. Ille verò humì prostratus, ab eo pro re gesta secreti causas implorauit, sacramentisque maximis nè se publicaret exorauit: imitans certè Dominum, qui humilitate & compassione leprosum, quem lex tangere vetuerat, tetigit & mundauit, cui ipse tamē eiusdem facti manifestationem interdixit. Eccè quātum humilitas beati viri meruit, quæ priùs in vestimentis quàm in ipso, palàm fieri habuit. Neque enim non credendum, quantum in se remedij habeat, qui in vestimentis suis tantum meritis exigentibus valebat. Proindè nemo Deum sanctorum suorum vestimētis salutem efficere posse dubitet, quem ex vestimentorum suorum fimbrijs mulierem sanguinis profluuio laborantem sanâsse liquidò patet. Hoc autem factum, qui à prædicto Gilberto coràm didicerant, mihi scribenti, Deū testor, intimauerant, nè cui hoc temporibus nostris fieri incredibile videatur, quod laudabilium personarum testimonio per beatum Popponem factum fuisse probatur.

Vide humilitatē sancti viri.

Matth. 8.

Matth. 9.

CAPVT VI.

SVbsequenti nanque tempore sanctæ recordationis virum abbatem Richardū ad sanctum contigit Theodoricum venire, atque piam viri Dei conuersationē sibi relatam innotescere. Qui in eum dilectionis suæ oculos mox conuertit, & vt facilè amborum meritis sibi respondentibus fieri potuit, totus in eum sancti spiritûs igne agente exarsit. Vndè & eum secum abducere voluit, atque in hoc totius consilij viribus incubuit. Et primùm viri Dei animum super hac re inquisiuit: Deindè verò apud abbatem ipsius preces adhibuit. Quas quidem diù multumq; idem abbas humiliter refugiens, abnuit: postremò tamen ipsis defatigatus assensum, licèt serò, præbuit. Ex cuius consensu & decreto vir Dei corpore, non mente, indè discessit, atque Virdunum cum prædicto venerabili Richardo abbate ire perrexit. Vbì ante omnia, & super omnia, ab eodem abbate pro obediētia seu patientia ipsius comprobanda est exhibitus, & in omnibus obediens, fidelis, patiens ex seruitutis penso inuentus, interimque inter cæteros adoptionis suæ filios dilectione apprimè est habitus, ità vt promotiori, quàm fuerat, loco eum promoueret, tum quædam ex primis suarum rerum negocijs administrare iuberet. Quæ quidem tam honestè, quàm strenuè curauit, & in dies melioribus semper auspicijs ampliùs augmentauit.

Mittitur ad Virdunense monasteriū.

CAPVT VII.

INtereà matrem suam, de qua iam suprà etiam diximus, marito iamdiù, non virtutibus, viduatam reuisit, & vt seculo secum abstraheret, cogitatûs sui consilia primùm præmisit. Sed quia ipsa, vt erat in cunctis virtutum consilijs tantum semper assentiens, quantum in singulis sine cessatione idonea, filium suum super persuasione tam amabili laudauit, & ad cœnobiticæ vitæ callem cum eo migrauit, omnibus sui iuris tam liberis quàm mancipijs hæreditarijque cespitis redditibus posthabitis. Quam quique liberorum simul & seruorum, sicut vnicæ matris ac dominæ solatio destituti, vsqueadeò clamoribus lamentisque inconsolabilibus sunt prosecuti, vt etiā plerique eorum medios penè se, Scaldem fluuium transuadare simulantes, humectarent, si quo fortè pacto eam compassione compunctam, ad se reuocarent. Sed quia nemo mittens manum in aratrum, & adspiciens retrò, aptus est regno Dei, ex similibus & ipsa viam ad Deum, quam filio ducente sibi sensit aperiri, non vt vxor Lot obtutibus retrò deflexis, cœpit experiri: Deo tamen eos, quibus timuit, rata fide commisit: ac deindè cum filio suo desiderij sui habenas in incepto itinere laxauit. Quæ in Eluonense monasterium, ad sanctum scilicet Amandum, vnà cum filio peruecta, ibidèm desiderij sui ex cælestis visionis oraculo securitatem est adepta. Nam ante beati Cyrici lipsanas eadem in vigilijs precibusque pernoctante, atque post paululùm ex diutina suî defatigatione semiuigilante, quia eam superna respexerit exauditio,

Luc. 9.

Gene. 19.

huiusmodi ad se diuinitùs perlata patefecit visio. Noua rerum certè facie complures Christi sacerdotes in consistorijs dealbatos vidit, quos in modũ coronę diuina ostensio altrinsecùs positos spectaculo sibi dedit: inter quos etiam beatus Amandus, vtpotè eiusdem loci primus, præ cæteris promotiùs honestiusque residere videbatur, atq; ad sententiam ipsius, sicut eum eo loci tunc decebat, omnium intuitus suspendebatur. Sed & beatum Cyricum serico gemmisque totum videbat nitere, elegantisque pueri vultus præ se ferre, tum cum singulis sacerdotum sermonem conserere, proque se ibidèm in medio prostrata preces fundere. Cui sanctus Amandus vnà cum pari cõfidentium sibi cõsensu, Eià, inquit, bonę indolis puer, tuum est pietatis dextram cum precibus etiam huic viduæ porrigere, quæ ante sacrosanctas lipsanas tibi continuas non desinit preces offerre. Qua authoritate venerabilem puerum Cyricum certiorẽ factum, ad se appropinquâsse, totamque se quasi de terra vbì iacuerat prostrata, vidit leuâsse. Atque huiusmodi visio hìc finem suum habuit, ipsaque beati Popponis mater mox expergefacta, ad se redijt. Quæ hanc quidem visionem filio retulit, cum quo etiã
Mater eius fit sanctimonialis. ipsa super eadem visionis fide animæquior facta, Virdunum se contulit, veloque piæ cõuersationis ex cõsilio beati viri sibi imposito, iustitia & moribus iã cœnobialis vitæ arrisit proposito. In quo cùm erga humani generis hostẽ iam diù virtute sua multimoda bellum conferente didicisset contendere, & velut contra vitiorum torrẽtem
Degit solitaria. brachia tendere, apud sanctum Vitonem succedẽte etiam tempore solitaria esse cœpit, ibiq; reclusa, cursum vitæ, diabolo cum virium suarum copijs triumphato, in pace peregit. Neque enim dubium erit, hanc post cõuersionem apud Deum efficiendi, quæ popòscerit locum inuenisse, quã etiam ante conuersionis suæ tempus præstitit id potuisse, vt lucernam extinctam, precibus & nõ manibus reaccenderet: quod etiam miraculi esset indicio eam similia posse, si occasionis ratio expeteret. Hæc de conuersione & vita matris beati viri dicta sufficiant: quæ de ipso sunt, me interìm ex relatione Maiorum scriptorem inueniant.

CAPVT VIII.

EXhinc sæpè memoratũ abbatem Richardum Balduinus Marchisus apud sanctum Vedastum, Folrado à regimine deiecto, subrogauit, quia animum eius ad hoc consilij tam eiusdem viri sanctitas, quàm principum regni sui collatio suasit. Authoritate verò præfati principis idem Richardus abbas administrationẽ
Nouũ Popponi munus demãdatur. operis sibi iniuncti suscepit, virumque Dei Popponem, quia rerum gerendarum copia se offerebat, secundum à se eo loci præfecit. Et non tantùm suo, sed etiam omniũ fratrum cõsensu fauente id effecerat: quippè quorum mens venerabilis viri Popponis virtutum conscia iam fuerat, & in eum amoris sui intuitũ charitate non ficta cõuerterat. Venerabiles prætereà inter eos extitère viri, quorũ dilectione singulari præ cæteris ampliùs beatus Poppo fruebatur, dominus scilicet Fredericus, qui Gozelonẽ ducem carne germanum habens, venerandum abbatem Richardum ibidèm comitatus fuerat: Liuinus quoquè, qui se laicum eo loci sub monachali proposito mutauerat, succedenti verò tempore, fauore præfati abbatis Richardi poscente, ipsi in regi-
1.Reg.18. mine successerat. Et quomodò anima Ionathæ animæ Dauid colligata fuit, ità & affectus horum piæ dilectionis vinculis adinuicèm colligari visus est. Vndè & cum à sæpè memorato abbate Richardo secundum præfici contigit, in quem tam laudabiliũ virorum vnà cum cunctis ipsius loci fratribus dilectio ferebatur. Sed in administrandis eiusdẽ loci necessarijs magna tunc extitit difficultas, vtpotè vbì plurima ex parte stipendiorum monasterij deerat facultas, militesque præfati loci res pro beneficio possiderent ipsis indultas. Vndè & eadem causa beato Popponi, licèt pro viribus honestè agenti, mœrorem primò iniecit, quem prudenti, quo plurimùm valuit, consilio à se mox disiecit. Nam annuente prædicto Marchiso, res monasterij à militibus callidè
Archiuis, & diplomatis & instrumẽtis posuit. prudenterque repetiuit, atq; vt eiusdem loci fratribus permanerent, publicis archiuis stabiliuit. Pro quo etiam insidiarum fomitem ab eisdem militibus sibi comparauit, tantamque inimicitiarum vim apud eos, à quibus res iniustè possessas distraxerat, contraxit, vt viarum septa circunquaquè occuparent, tum etiam ad perimendum
Psalm.62. eum insidias aptarent. Sed vt scriptum est, inuanum quæsiêrũt animam eius: quia per arma iustitiæ à dextris & à sinistris vallatus, omnes iniquæ coniurationis rupit conatus, mediusque per ipsos incedens, & fraudum copiam elusit, & periculum Deo ducente

cente euasit. Ille nimirùm, qui per medium pharisæorum transiens, oculos eorũdem à notitia suî clausit, atque passurus, nominis sui catena retrò eos prostratos ligauit, ad suspendendum etiam serui sui periculum, omnem insidiantium illi ab eo deflexit intuitum. Luc. 4. Iohan. 18.

CAPVT IX.

ERat intereà viro Dei iter ad Henricum, tam pium quàm magnũ Romani potentatûs Imperatorem, primum post Otthonem iuniorem ex principum regni consulto successorem. Nam & Baruam, è vicino Rheno flumini adiacentem, applicuit, vbì quædam sancto Vedasto redituum suorum possessio fuit, quam etiam ex administratione præpositurae suæ vsui fratrum præuidere habuit. Ibì certè quidam consanguinitate familiaritateque beato viro, dum res poscebat, officiosum se præbuit. Nam præcognito aduentu ad se viri Dei, quæque suis, vt venturum decebat hospitem, mandat apparari, tum in capturam piscium retia studiosè laxari. Sed circa id operis diù instantes, laboris difficultas clusit, vacuosque ad dominum à litore remisit. Omni verò capiendorum piscium spe abiecta, sanctitas beati Popponis, memorato illustri viro iamdudùm cognita, mox ipsi licèt absens sua inspirauit consilia. Nam eo pacto idem paterfamiliâs iterùm eadem mitti mandat retia, vt si beato Popponi sanctitatis suæ vlla cum Deo esset gratia, votum suum in capiendis piscibus subita sequeretur efficacia. Quid igitur? Laxantur retia in capturam, nõ minus piscium retibus Petri habitura. Nam tantam piscium multitudinem mox collegerũt, quantam ante capturam nullatenùs futuram sperauerunt, vt in argumẽtum & fidem sanctitatis beati viri, nec numero nec modo possent æstimari. Et eccè beato Popponi apud illustrem, quem diximus, virum diuertenti quantùm apud Deum meruerit, ille ordine explicauit. Et primùm captura piscium suos edocuit frustratos fuisse: deindè verò in nomine ipsius retia misisse, sicque tantos, vt sibi præ oculis tunc erant, cepisse. Pro collato ergò sibi diuinæ pietatis beneficio, conditori rerum gratias egit, reliquumque itineris, quod ad Imperatorem, vt diximus, sibi fuit, post alternã cum amico suo veræ dilectionis communionem persecutus est. Ab illo verò tam magnificentia quàm honorificentia regia est susceptus, vtpotè qui primum amicitię locum inter cæteros iam apud eum fuerat adeptus: cuius etiam sanctitas humilitatem mansuetudinemque. Imperatoris in amorem suî ità accendit, vt etiam reuerentia dictante, magìs parére quasi ad iussa ab eo visus fuerit, quàm rogata ab alio implere voluërit. Cõtigit etiam ludis histrionum imperiales tũc fores occupari, atque eo spectaculi genere regem cum suis delectari. Vrsis etiam nudus quidam membra melle perunctus exhibetur, à quo etiam plurimùm pro periculo suî timetur, nè fortè ab ijsdem vrsis ad ossa sua, melle consumpto, perueniretur. Porrò rex eiusdem spectaculi amore in oculis suis captus tenebatur. vt malè prouidus ꝓ periculo viri parùm esset solicitus. Vndè super tam iniqua in Christianum illusione regem beatus Poppo redarguit, cumq; ab hoc spectaculo suis cum optimatibus mox compescuit: tum etiam à periculo vrsorum virum liberauit, & nè id vlterà fieret, arguendo & obsecrando obtinuit. Henricus enim Imperator tam obsecratiõi quàm correptioni eius humiliter paruit: & quẽ honorificè ad se venientem susceperat, honorificè etiam à se digredientem dimisit. Qui qua venerat, Atrebatum vsque redijt, sanctæque recordationis abbatem Richardum super imperiali in se humanitate satìs edocuit.

Iohan. 21.

Capiuntur in signe grãdi miraculo pisces

S. Poppo reprehendit Imperatorem.

CAPVT X.

ALiquãtis deindè euolutis diebus, in quibus plurimùm pro monasterij ipsius elaborauit rebus, quia eodem ex loco iam recedere debuerat, diuinæ visionis oraculo antè didicerat. Nam casula, quæ quasi gratuitæ viriditatis elegãtiam cernebatur imitari, totum se sicut in agendis Missarum solennijs vidit ornari, sicque demùm inclinato capite coram altari sancti Vedasti assistere, illum ex sexagesimoseptimo Psalmo versiculum, fratrum sibi respondente cõuentu, ter repetere: Benedictus Dominus die quotidiè, prosperum iter faciet nobis Deus salutariũ nostrorum. Quem postquàm, vt diximus, ter repetiuit, oratorium euestigiò exiuit, atque hîc visio huiusmodi finem suî dedit. Neque enim hoc ociosum aut ab re fuit, quòd hoc vestis sacerdotalis vigore beati viri discessio præoccupari meruit, qui æternæ viriditatis fructu suis in actibus non caruit. Non multò pòst verò effectum suî visio

Psalm. 67.

ſio talis inuenit,atq; à venerabili Richardo abbate iuſſus,indè abijt,&Virdunum,priſtinum conuerſionis ſuæ locum,redijt. Vbì pro comprobanda, poſt ſummam præpoſituræ adminiſtrationem,ipſius patientia,onus infimarum rerum monaſterij item ab abbate ei iniungitur obedientia,nè pro ſuî dudùm præ cæteris promotione, ſpiritu elationis fortè exagitaretur,ſicque à priſtinis virtutum ſuarum gradibus deijceretur. Sed memor illius,quod dicitur,Quanto magnus es,humilia te in omnibus : & humilitatem in promotioribus monaſterij rebus ſibi collatis tenuit, eãdemque in infimis, & in quibus quidam iniuriæ locus videbatur eſſe,non perdidit : quia nec in proſperis inflari,nec in aduerſis nouerat deijci. Geminas proindè opere recoluit ſententias, q̃bus dicitur:Aſſcendet fœtor eius,qui magnificat opera ſua:&,Doctrina viri per patientiam noſcitur:quia vnam earum ex humilitate timebat, alteram verò ex patientia appetebat.Et quia omne ſubiectionis onus humilitate & patientia præueniebat,atq; pro ſuperanda ipſius obedientia nihil laboris ſufficere Abbas videbat, eum proximo à ſe loco non inconſultè promouebat,tum etiam in adminiſtrandis primis monaſterialium rerum cauſis ſecũdum ſtare iubebat: Abbatiam inſupèr ſancti Mauritij, Vuaploi dictam,cum omnibus eiuſdem loci appendicibus ei delegauit, vtque ibì in agendis,quæ fieri oporteret,eſſet ſedulus,eum admonere curauit.Qua ſuſcepta,quia eam, quam ſitus loci iucunditate ſua commendabilem reddebat, in officinis monaſterijq; breuiſſimis clauſtris vileſcere inuenit, funditùs monaſterium cum adiacentibus illi receptaculis euerſum, maiori quàm fuerat elegantia inſtaurauit, atque priſtino nomine mutato,ex honeſtate ſuî Beloacum denominari voluit. Atque eo quidem vocabulo iam ad præſens circunquaquè eſt inuulgatum, nec illo, euolutis ad nos vſque diebus, conſtat eſſe priuatum.

Eius probatur patiẽtia & humilitas.

Eccle.3.

Ioel 2.

Prouerb.19.

CAPVT XI.

HEnrico intereà, quem ſuprà memorauimus, Imperatore apud Argentinam ciuitatem ſuper regni ſtatu agente,proque illo conſilijs optimatum ſuorum priuatìm & publicè incumbente, & hunc beatum virum iter ad ipſum quadam contigit occaſione denuò arripere,ſicque ad Eliſgangium vnà cum ſuis applicare. Cumque quodam in loco, quem grata commendabat amœnitas, pro ſumendis cibis diuertiſſet,iamque cibis coràm poſitis reſediſſet,eccè lupum,humanum tunc ſitiẽtem ſanguinem,è ſyluarum latebris impetu vidit prorumpere, atque paſtorem, eregionè greges paſcentem,violenter per colli nuda arripere,atque ad loca,nequitiæ ſuæ deſiderijs opportuna,per abrupta locorum pertrahere. Spiritu ergò tam ſtuporis quàm mœroris vir Domini cor tactus,& vt ſemper viſceribus miſericordiarum totus fuerat plenus:Eccè,inquit,ô Deus,hominem, quem ad imaginem & ſimilitudinem tuam feciſti,lupis prædam eſſe ſiuiſti? Proindè ſuos,vt miſero iam penè abſumpto opem tandèm ferrent conuocat, precibusque nomen Domini ipſe interim inuocat,proteſtans lupum prædam illam antè eſſe amiſſurum,quàm ſe quicquam cibi aut potùs guſtaturum.Sed quia paluſtrium locorum prohibente interſtitio,non facilis ſuorum ad ereptionem illius ſuffocati erat acceſſio,via in gyrũ arrepta, paluſtria illa loca circumeunt,vbì ex veſtigijs effluentis ſanguinis, hominem nulla vitæ indicia de ſe dantem inueniunt,nec vſpiàm locorum lupum perſpiciunt. Mox omni ſpe ſuper vita ipſius abiecta,equo impoſitũ in beati viri adducunt præſentiam. Qui de Dei miſericordia nihil pro eodem diffiſus, apud ſeipſum collocat, Deumque pro ſoſpitate ipſius tacito mentis nutu inuocat.Benedictionis ſuæ cum remedio interim fouet, paulatimque eum exindè mouet:deindè ſurgendi vires ex ſanctificatione tam manuũ ſuarum,quàm precum obtinet,ità vt cum viro Dei cibũ caperet, tum vlteriùs de vita ſua iam præſumeret.Nullique dubium,ipſum precibus ſancti viri ad vitam ſeruatum, ex cuius benedictione menſæque communione hi, qui adfuêre, videre curatũ. Poſtquàm verò conualuit, cicatricum ſuarum ſpectaculo eos, qui eum viderent, permouit: à quorum etiam fide nos idipſum didicimus, poſteriſque in argumentũ ſanctitatis viri Dei commendamus.

Lupus paſtorẽ rapit.

Paſtor à lupo præfocatus, à S. Poppone vitæ redditur.

CAPVT XII.

COntigit verò Stabulenſis cœnobij abbatem Bertrannum debitum mortis perſoluere,atque alteri ſuccedendi ſibi locum relinquere. Vndè & Henrico Imperatori

tori beatum Popponem ſubrogare animo ſedit: quod vt fieret, Richardum abbatem tunc ſecum in conſilijs agentem humiliter conuenit, cui tamen omninò ſui conſilia animi non patefecit: quia Popponem ſibi ab eo tantùm dari poſtulauit, ſed qua ratione poſtularet, indicare noluit. Venerabili autem Richardo abbate imperiali primũ petitioni diù multumque renitente, cauſaſque permultas, ob quas ſe tali viro carere non poſſe dicebat, exponente, ſanctum Heribertum, Agrippinæ Coloniæ epiſcopum præfatus Imperator euocauit, eoque ſibi adiuncto, apud prædictum abbatem preces adhuc repetere curauit: poſtremò verò obedientiæ ſententiam ex regia authoritate in eum dictauit. Quam nè ſpreuiſſe videretur, ſubiectione, non voluntate, ſuſcepit, & vt ei beatus Poppo in manus cederet, licèt inuitus, annuit. Cui Stabulenſis regiminis pedum mox porrexit, vtque Popponi pro ſucceſſionis indicio deferret, indixit: adiuncto illi ad id negocij Vulbodone Leodienſium epiſcopo, ſanctitate & fide ad quæcunque ſtrenuè & piè peragenda illuſtriſſimo. Qui ex edicto regio ſibi iuſſa pergunt implere, memoratumque Dei virum Popponem apud ſanctum Remaclum in regimine promouere. Qui promotus, quibuſdam eo loci, quorum moribus conuenire non poterat, diſplicere benè agendo cœpit. Vndè tam ipſi, quàm eis, qui ſecum eò venerant, fratribus inimicitiarum vis ingens accreuit, & tum manifeſtis odijs inſidijsque, interdùm clãdeſtinis ira laicorum ad hoc coniuratorum deſęuijt, vt quadam die monaſterij clauſtra ab eis impetu dato irrumperentur, euaginatiſq; gladijs Chriſti greges per Dominica ſepta perſequerentur. Sed, mirum dictu, qui gladijs in ſe vibratis cædi videbantur, ictibus non humano, ſed diuino clypeo eluſis, non lædebantur: ſicut & ille à Moyſe rubus ardere videbatur, qui tamen vſtionis moleſtia nulla afficiebatur. Tanti verò fama mali vbì beato viro Popponi, Malmundarij tunc demoranti, innotuit, cum ſpiritu contritionis & mœroris pro tam execrabili rerum facie induit: præſertim cùm ex nunciantibus ſibi plures ſuorum acceperit occubuiſſe, atq; exindè his, qui ſuperſtites fuerant, metum de reliquo accreuiſſe. Duo prætereà ſecum militiæ ſecularis fuêre viri, à quibus etiam quod factum fuerat, contigit ſciri, quorum vnus Adalberti, alterque Boſonis vocabula ſunt ſortiti. Qui ſumma cum velocitate eò, vbì in tyrones Chriſti phalanx illa graſſata fuerat, ire pergunt, Deique non ſua adminiſtrante virtute, omnem illam multitudinem ſoli expellunt, capiunt & ſternunt, atque omnis pro voto res illis fuit, quorum manibus, beati viri id impetrantibus meritis, ille pugnauit, qui non ſaluat in millibus, aut curruum & armorum multitudine, ſed per vnum mille, & per duos decem valet fugare millia. Diuina deindè actum eſt animaduerſione, vt nullus, emenſo iam anno, ſuperſtes, ex illa iniquorum coniuratione cerneretur: ſicque omnis erga virum Dei offenſio in gratiam redijt, amorque omnium pari in eum conſenſu prodijt.

S. Heribertus Colonieñ epiſcopus.

S. Poppo fit Abbas Stabuleñ.

Patitur graues infeſtationes.

Exod. 3.

CAPVT XIII.

Biennium iam effluxerat, Herichonique Treuirenſium abbati apud ſanctum Maximinum, præfato iubente Imperatore, ſucceſſit: vbì in eum ſimilis, immò grauior quorundam cum inſidiandi copijs inuidia proceſſit, eorum videlicet, qui à monaſticis regularibuſque obſeruationibus per abrupta deflexerant. Cumque ſibi ſub eo illicita iam non licere, & aſſueta locum apud ſe non poſſe habere conſpicerent, de eius morte plura machinantur, & quod palàm non poterant, quibuſdam præſtigiarum ſuarum inſidijs operantur: Atque, nefas dictu, ſacroſancta Miſſarum ſolennia violando, ſuis occupant diuinatiõibus, & quas preces credebant, in immunditia & ſanguine manuum ſuarum execrandis admiſcent incantationibus, ponentes, ſecundùm illud prophetæ, tenebras lucem, & lucem tenebras. Neque hæc eis ad fomitem malorum ſuorum tantùm ſuffecêre: ſed apponentes adhuc peccare, peccatum ſuper peccatum adiecêre, tamque execrabili quàm inuidia eouſquè perducuntur exagitatione, vt in apponendis beato viro cibis & potibus, venenorum ſuorũ vterentur admixtione. Sed inuidia diaboli, per quã mors primùm ſubintroiuit in mundum, nulla morte per nequitiæ ſuæ miniſtros DEI læſit miniſtrum: licèt per iniquorum manus dæmon beato viro ſæpiùs porrexerit, ipſeque totiès guſtare non refugerit. Ille enim, in cuius oculis hic beatus Poppo obturauit aures ſuas, nè audiret ſanguinem, & clauſit oculos ſuos nè videret malum: iſtius etiam

Fit Abbas S. maximini.

Eſa. 5.

Venenũ S. Popponi porrigitur.

Sap. 2.

Nihil cũ lædit venenũ.

à veneni lęsione clausit viscera, vt in extinguenda domûs suæ lucerna omnis iniquorum frustraretur industria. Nec ad hoc scelus coniuratis pro seruo suo Dei vindicta defuit, quorum nec vnus eo anno, velut grege in vnum mortis locum facto, superfuit: vt profectò constaret, in viscera eorum per os beati viri venena illa transisse, atq; argumentum malitiæ suæ cæteris ex hoc reliquisse. Quibus tamen, ad inferendam mortem, venenum quidem corporale inefficax fuit, sed in conspectu æterni iudicis, malitiæ suæ venenum ad interitum ipsis fuit. Vndè etiam hi, qui sanioris consilij occasione superstites fuerant, timorem cum amore in eum concipere, sicque ob sanctitatem suam intimè à subiectis amari, & ex nuperrima in insidiantes ei diuina vindicta cœpit timeri. Sed & ipse dilectionis non fictæ seruato tenore, studuit magis prodesse quàm præesse, ità vt in omni patientia & doctrina quosque foueret: postremò verò plures illorum in pastores ecclesiarum Dei promoueret.

CAPVT XIIII.

ALiquanti intereà temporis diebus emensis, ægritudinibus cœpit fatigari immensis: vndè etiam lecto decubuit, atque vitæ suæ desperationem cum mœrore suis incussit. Mirè enim, vt diximus, intima in eum cunctorum feruebat dilectio: ideoque eos de ipso, pro cuius amissione sibi timebant, intolerabilis habuit afflictio. Inter quos quidam Ernestus, ex laico verè tam nomine quàm officio monachus olìm factus, cùm cæteris, immò præ cæteris pro ægritudine beati viri dolore cordis intrinsecùs tunc tactus, nocturnis vigilijs precibusque, quibus plurimùm ex more insudare solebat, tunc pro eadem etiam sancti viri aduersa valetudine fortè detergenda, plùs solito incumbebat. Et primùm coram Domino, quòd tantum talemque ab ipso meruerit patrem, laudes dicebat: dehinc mœroris timorisque sui stimulos coram ipso ponebat, quibus talem in detrimentum gregis Dominici amittere timebat, nec vllam spem recuperandi similem habebat. Quo in hac spiritûs sui contritione pernoctâte, precibusq; coram Domino animi sui affectum commendante, vox ad eum diuino certè oraculo perlabitur, quę pro mœrore ipsius soluendo in hæc verba distinguitur: Popponi hæc non ad mortem est infirmitas, cui ad augmentum virtutis suæ in bìs denos annos viuendi adhuc superest spatium. Cuius quidem vocis oraculum eidem pro nouitate suî stuporem iniecit, atque omnem mœroris ab eo detersit caliginem: ità vt qui priùs inter spem & metum pro amissione sibi dilecti patris spiritualis, dubius iactabatur, iam tanto securior non se eum amissurum fieri inciperet, quanto amittere eum magìs anxiè antè timebat. Mirum enim in modum qui ter quinos Ezechiæ ægrotanti addidit annos, huic beato viro bìs denos etiam superaddidit annos: illi quidem pro his, quę coram se fuderat lamentis: isti verô, quia pro eo ille vsus sit lachrymis, qui ex eo, quòd anteà pastorem talem non habuerit, post amissionem ipsius similem sibi futurum non sperauerit. Et verè vtrorunque sanctitas hoc obtinuit: quia quod hic Ernestus de patre spirituâli audire meruit, ille quidem de se, si pro se rogaret, audire similiter ex merito potuit. Sed quia cum Martino nec mori timuit, nec viuere recusauit, hoc alter pro eo obtinuit, quod ipse, vt diximus, ex merito inuenire potuit. Ex diuino itaque oraculo res effectum inuenit, beatusque Poppo mox conualescens, in excubijs gregis Domini viginti posteà annos impleuit.

Vox cælitùs auditur.

4. Reg. 25.2

CAPVT XV.

ACcidit intereà, Henricum Imperatorem, cuius sæpè iam meminimus, viuendi finem facere, Conradumque, tam nobilitate quàm armis egregiè commendabilem, in regno habere successorem. Sed quæ nunquàm extinguitur, sitis habēdi tunc ampliùs inter principes regni dissidiorum occasionem peperit. Beatus autem Poppo, verè euangelicæ pacis filius, Dei virtute comitatus, illos in pacis redigere gratiam diù multumque laborauit, tandemque desiderij sui satietatem inuenit, omnesque in vnum pacis locum sua mediante sanctitate reuocauit. Sed & ipse animum regis nupèr ordinati, de quo nihil adhuc certi statuerat, prudentia & sanctitate ad amorem suî pertraxit: ità vt dilectio ab Henrico in se quondàm declarata nō deperiret, cùm similem, immò maiorem, in successore ipsius inueniret. Et quia

ante

ante complures annos Romani imperij cum Francis discordia non minima extitit, ipse inter vtrosq; pacis gratiam labore & industria sua reformauit. Conradumq; atq; Henricum reges in consensum reuocauit: quorum vnus, id est, Conradus Romanorum siue Orientalium, alter verò, id est, Henricus Occidentalium populis Francorũ imperauit. Erat enim ei cum vtrisque par locus obtinendi, quæ poscebat, vtpotè qui plurimùm amicitia apud eos valeret. ideoque discordia, quæ inter eos quasi quoddam senium longum duxerat, ipso mediante in nihilum redacta est. Vndè & inuidendi sibi occasionem quibusdam tribuit, quia solus id efficere valuit, quod vt fieret, multi iam olìm consequi nulla ratione potuerunt.

Pax inter Conradum Imper. & Henricum Gallorum regem.

CAPVT XVI.

ARgentinæ intereà ciuitatis episcopatum, regis Conradi iussione ipsi destinatum, tam callidè quàm humiliter declinauit: quia occasionem declinandi regi hanc opposuit, videlicet se clerici dicens filium, canonicisque sanctionibus huiusmodi fieri obnoxium, si pontificij temerè præsumeret officium. At pro excusationis huius fictione aliquantum tunc rex erubuit, & quasi synodali præscripto conuentus, super hoc ad præsens conticuit. Sed non multò pòst ab Ermengarde, nobilissimi Principis Godefridi filia, didicit, quoniam beatus Poppo non clerici, vt ipse regiæ maiestati finxisset, sed laici, ingenuitate & militia egregij, filius fuerit. Vndè etiam posteà beatum virum conuenit, proque excusatione iussioni suæ callidè obiecta redarguit. Sed ille, vt quem Deus humilitate & subiectione totum perfuderat, regiam illam obiurgationem humiliter amouit, affirmans se ad id negocij minùs idoneum existere, qui se in administrandis, quæ ipsi tunc incumbebant, curis pastoralibus non videbat sufficere. Cuius humilitas quia cæterarum virtutum eius argumentum regi fuit, totius consilij viribus idem mox rex eò incubuit, quatenùs eas regni sui abbatias illum administrare iuberet, quas aliquandò pastoribus destitui videret. Quod & factum est. Nam quascunque rectoribus viduatas percipere potuit, vt ei mox conferret, dilatio nulla prohibuit: licèt ipse ab eis pro humilitate aliquantùm se subduxerit, atq; erga iussionẽ impossibilitatis excusationibus vsus fuerit. Et primò Lintburg, in Vosago situm, quod hæreditaria sorte sibi iam olìm in manus venerat, probabilium cum adstipulatione testium beato viro delegauit, & pro struendo inibì in honore sancti Iohannis Euangelistæ cœnobio preces intendit. Qui ex regalium precum edicto, eundem locum, ferarum iamtunc cubile, multo cum labore excolẽs, seruorumque Dei habitacula non vilia extruens, Christi iugum leue sub monastica institutione ipsis iniecit, atque Iohannem nepotem suum tam illi loco, quàm apud sanctum Maximinum Treuirensibus præfecit. In quamplurimis proindè monastici instituti cœnobijs, à præfato iussus rege, primus successit, rectoresque singulos singulis præfecit: apud Herffeldiam quidem Ruodonem, * Pathalabornensem posteà antistitem: ad S. Gallum, versùs Alpium iuga, Nortbertum, & in Vuirtzenburg Volmarum: Hasternaco quoquè Humbertum, vita & moribus pręclarum. In his itaque tam consilij quàm impensarum administratione regiminis statum firmauit: tum in singulis omnia, & in omnibus singula, vt oportuit & decuit, augmentauit. Suarum prętereà precum interuentu, Heribrandus in Cella S. Gisleni, Euerhelmus quoquè in Altomonte rector cœpit haberi. Apud Brunuillarium verò, quod ab Ezzone, palatij administrante comitatum suscepit, Ellonem, omnibus eiusdem loci habitaculis à fundamento extructis, præfecit: atque in Bosenthorff, quod largiente sibi Adalberto comite in manus venerat, similiter sub Conone, quem rectorem illic subrogauerat, monachorum gregẽ aggregauit. Sed & apud Traiectũ, quod Phrisiam respicit ab Adalbaldo, eiusdem ciuitatis episcopo, cœnobiũ S. Pauli regẽdum suscepit, ibiq; Herigerũ tam prodesse q̃ pręesse præcepit: illoq; humanis rebus exempto, duos in regimine viros vicissim sibi succedere iussit. Non multo pòst verò memoratus antistes Adalboldus hortatu beati viri, ad monastica instituta adspirauit, oẽmq; illi in pastoralib⁹ pontificij sui administrationẽ cõmendauit, quã tñ ex p̃scripto B. Popponis iterũ recepit, & in ea quoàd vixit, sub monastico habitu p̃mansit. In Niuilrario p̃tereà Theodoricũ, & Meti apud S. Vincentium præfecit Heribertum: in Vualciodoro quoquè nihilominùs Lambertum: quæ quidem monastici vigoris cœnobia per Theodoricum Metensium antistitem diuina ei indulsit gratia. Apud S. Euchariũ etiam Treuiris Bertulfum in re-

Subterfugit Episcopatũ Argentineñ

Lintburg tradit Imperator Popponi.

for. *Paderbornensem legendum.

in regimine promouendo roborauit,quod ei gratia regendi Treuirensium archipręsul Poppo donauit.

CAPVT XVII.

IOhanne igitur,nepote beati viri,ab eodẽ apud S.Maximinum, vt pręfati sumus, in regimine iam promoto,ipsoq; ab oneris sui pondere paululùm releuato, Stabulaus ire perrexit,vbì se priùs in excolendis institutionibus monasticis arctiùs fixerat. Qui in ipso monasterij introitu à quodam Iohanne, nomine,non opere, monacho,conspectus,conuicijs & blasphemijs ab illo incredibilibus est proscissus,ità vt mortuũ potiùs eò inferri optaret,quàm viuus eius adspectibus pręsentaretur. Qui nequitiæ suæ consensum cum blasphemantibus iungens pharisæis,de quibus voce veritatis dicitur,Si patrẽfamiliâs Beelzebub vocauerunt,quãto magìs domesticos eius? non semèl os in virum Dei conuiciando laxauit,sæpiusq; mortem ei imprecando,superbiæ verba iterauit. Sed quia beati viri mortem cum vitæ eius fastidio optauit,ipse mortem sibi non multò pòst ea improbitate comparauit. Nam vt ficus illa in euãgelio ex sententia Domini quondàm aruit:ità & hic ex vindicta Dei,serui sui iniurias vlciscentis,totus mox arescendo palluit,atq; eo ipso blasphemiarum in virum Dei momento,eum mors inopinata inuasit,atq; ad vltimum vsque vitæ suæ punctum dolor horrendus occupauit,donèc morte pessima ipse nihilominùs de medio fieret, atque deincèps conuiciandi alios finem faceret.

Matt.10.

Matt.21.

Vltio diuina in conuiciatorem S. Popponis.

CAPVT XVIII.

ALio quoquè tempore post vespertinam synaxim in cella degebat,sermonẽq; cum aliquantis fratrum,apud illum tunc similiter agentibus, non ab re trahebat:cùm vni eorum,Adalberoni nomine,vt superius cellæ ostium clauderet,mandauit,eidemq; pro nocturnarum horrore tenebrarum sæpiùs refugienti,instare non cessauit. Ille verò,qui inobedientię vitium semèl atque iterùm admisit,tandèm compulsus,ad sibi iussa tam tepidè quàm trepidè abijt, atq; eò, quò ire iussus fuerat,solus peruenit. Quem quia viro Dei non mox parére per inobedientiæ stimulos spiritus malignus suasit,eum euestigiò ipse inuasit,ità vt inconditæ vocis stridore quosq; vndecunquè cieret,tamque subitò non sanæ mentis suæ spectaculo eos, qui conuenerant,permoueret. Ligatus ergò,in oratorium adducitur, atq; in medio coràm deponitur,vbì à fratribus orationi instantiùs pro eo insistitur,atque etiam in spiritum illum pestilentem exorcismus adhibetur. Neq; verò beatũ Popponem causa rerum gestarum latuit, quæ ex prædicti fratris inobedientia ei innotuit. Qui mox summa cum grauitate ad fratrem illum non sanæ mentis deuenit, alapamq; tantùm, vt alter Benedictus,in faciem illi dedit,spiritumq; malignum sine mora eiecit. Nulli que dubium sit eum prece non præmissa hoc potuisse, cùm, beato Gregorio in dialogis suis asseuerante,sanctorum quiq; signa aliquandò ex prece,aliquandò peragant ex potestate. Et hi,quibus secundùm Iohannem dedit Deus potestatem filios Dei fieri,quid mirum,si per eos signa ex potestate valeant fieri, qui ex potestate Dei sunt filij? Nam & Petrus Tabitham orando suscitauit: Ananiam verò & Sapphíram increpando in mortem strauit:quia vitam,quam illi ex prece contulit, istis mentientibus ex potestate abstulit. His in argumentum huius signi sic se habentibus,cætera,quæ de viro Dei sunt,delectamentum porrò præstent legentibus.

Pœna inobedientis monachi.

Alapa eijcit dæmonẽ S. Poppo.

Iohan.1.

Act.9.

Act.5.

CAPVT XIX.

INtereà tam Malmundariensium,quàm Stabulensium locorum renouationi operam dedit,in qua affectûs sui effectum,Deo opitulante,tandèm inuenit: Et apud Malmundarium quidem cryptam, vt facilè cernere est, è fundamentis extruxit: Stabulaus verò,qui omnes cum monasterio officinas pro paruitate suî vilescere vidit,funditùs eas euersum ire cœpit,atque in habitaculis amplioris sitûs extruendis plurimùm impensarum absumpsit. Sed quia his humani generis hostis more solito inuidebat, fraudum suarum laqueos adnectebat, si fortè virum Dei in cœpto opere præoccuparet,immò per eorum,qui eidem tũc operi insudabant, offensam retardaret. Nam Hubaldo cuidam,cuius ingenio & labore id opus satìs processit, prꝗcipitiũ à cãcellis suggessit,ità vt toto corpore collideretur,omnisq; viriũ spes,pter solũ suspirare

rare, iam in eo desideraretur. Cuius casu vir Dei cōperto, tam pro eo, quàm pro operis destitutione admodùm doluit: sed tamen in hoc solitæ medendi vires ex sanctitate & virtute ipsius ei minimè defuêre. In sua nanq; semotiùs eum transferri iussit atq; locari, & ex proprijs, sicut eum oportuerat, in cūctis accurari. Proindè ipsemet quidam cibi & potûs sibi illati, benedictiōe etiam addita, illi dirigit, eumq́;, mirum dictu, saluti mox restituit. Vndè & diabolicæ fraudis subitò machinamēta elusit, omnemq́; cum collisione memorati Hubaldi mœrorem detersit: ità vt qui vitæ suę diffidēriam incussit cernentibus, iam suis omninò ad opus pristinum resumptis viribus iucundū spectaculum econtrariò & gaudium ingereret videntibus. Iamq́; opus illud in altum processit, omnemq́; tam longè quàm latè locum eregionè respexit, atq; cooperante septemplici spiritussancti gratia, omnis per septennium illius structura consummata est. Neq; enim id fore vir Dei crediderat. In augmentum quoq; decoris, plura ornamentorum pondera addidit. Nam calicem miræ magnitudinis, auro gemmisq́; egregiè donauit fabrefactum, & in corona auri argentiq́; non modicum expendit apparatum: hisq́; complura per beatum virum dona adiuncta, addidêre ornatum. Et vt hæc breuiter scripto compræhendamus, quæcunq; in tabula, cappis, pallijs reliquoq́; ornamento eo loci aut sunt aut fuerant, consilio & opera beati Popponis illic esse cœperūt. Marmoreas proindè columnas ad id similiter opus, diuina reuerà prouisione, inibì inuenit, vbì nulli vnquàm eius natura loci marmor inuenire dedit. Et verè ipso iam olìm iaciente fundamentum, incepti quondàm operis Deus superædificauit ꝓuentum, vt cum Apostolo litera & spiritu illud dicere posset: Secūdùm gratiam, quę data est mihi, vt sapiens architectus fundamentum posui: alius autem superædificat. Quis, inquam, superædificat, nisì ille, quo non ædificante, inuanùm laborat qui ædificat? Tam egregiè prætereà, quàm strenuè eiusdem ecclesiæ structura perficitur, proq́; consecratione illius in honorem sancti Petri, sanctiq́; Remacli, in omne consilium à sancto viro descenditur. Vndè & ad id negocij Hermannum, Agrippinæ Coloniæ archipræsulem, Nizonemq́; Leodiensem euocauit, quibus episcopos abbatesq́; complures eiusdem rei occasio vnà sociauit: tum vt honestiùs hoc commendaretur, imperialem Henrici maiestatem inuitauit, cui post Conradū patrem successio iusta imperium adspirauit. Præfinitus certè dies iam aderat, qui ad eandem domum Domini consecrandam & chrismandam Nonis Iunij illuxit, vbì non modica cum memoratis viris turba confluxerat. Quantos autem impensarum donorumq́, vsus tam imperiali præsentiæ, quàm reliquis optimatum tunc exhibuerit, quis scribēdo facilè explicare poterit? Sed & à præfato Henrico sui iuris in Amblauia cespitem, qui in duodecim ferè mansos extendebatur, testamentis legalibus ad eiusdem loci vsus adstipulabatur: ac deindè eundem enceniorum diem ex concursu populi vlteriùs celebrem decreuit. Vndè etiam vsq; in præsens vndecunq; à populis ad pręscriptum diem accurrēdi mos inoleuit. Malmūdarium insupèr, quòd præfato loco tam attinere quàm adiacere semper habuit, vt firmiùs ad eundem locum respiceret, scripti imperialis sententia statuit, confirmatis etiam his, quæcunq; ad eum locum iustè videbantur pertinere, nè quis iniustè appetendi ea facultatem deincèps posset habere. Sed & beatus Poppo, vt Malmundarienses professionis suæ sponsionē apud Stabulaus agerent, perpetua lege ratum stabiliuit: atq; exindè in omnes successores ipsorum, huiusmodi sententia manauit. Consecrata autem & chrismata est præfata ecclesia in honorem principis apostolorum Petri, sanctorumq́; confessorum Martini & Remacli, anno Domini millesimo quadragesimo, indictione octaua, Henrici quoq; Imperatoris anno secundo.

Stabulense monasteriū egregiè instaurat.

1. Cor. 3.

Psalm. 126.

Solennis cōsecratio ecclesię Stabulensis.

CAPVT XX.

TEmpore, quo beatus Poppo Iohanni cœnobium S. Maximini regendū commisit, contigit illum quædam in visione super eiusdem regiminis receptione discere. Vox nanq; ad eum oraculo, vt verè constat, diuino aduenit, quæ eam certè sententiam illi audire dedit, quę ad Petrum olìm à Christo prolata passionē ipsius ità ꝑnunciauit. Cùm esses, inqt, iunior, cingebas te & ambulabas vbì volebas: dum aūt senuëris, extēdes manus tuas, & alius te ducet, quò tu non vis. Diuinitùs hoc editū oraculū mox intellexit, atq; prophetiæ oculis aliter id de se, aliter de Petro significatū cōspexit. Sermonē intereà sup Iohānis sępè memorati regimine ad fratres habuit, & de vēturis, tam in se q̃ in illo, verba tanq̃ de ꝑteritis cōtexuit. Hoc tñ sæpiùs incul-

inculcando docebat, ꝙ eundẽ Iohannẽ mortis occasus iam è propinquo respiciebat. Res itaq; post modicũ, vt vir Dei indicârat, effectũ inuenit, viuendiq; finẽ, eodẽ nimirùm anno, ipse dedit. Quo de medio facto, quia cælestis in se oraculi sententiã pro humilitate aliquantùm declinare cõtendebat, in regimine Bernardũ quendã succedere iussit. Qui similiter annis vix duobus emensis, rebus humanis eximitur, nihilq; exindè q̃ metus cũ stupore relinquitur. Ante proximã tamen sui exitûs horã in fratribus circunstantibus talem protulit sententiã, nullũ, excepto Dei viro Poppone, promouendum in regimine, nè similiter & illum primo successionis vel promotionis suæ aditu perire contingat. Tandèm, nè diuinũ vllo modo responsum euacuaretur, beatus Poppo idem cœnobiũ S. Maximini imperiali maiestate repetere iubetur. Sicq; quod frustrà declinare contendebat, licèt inuitus, tunc subijt, atq;, vt in visione acceperat, manus suas ad pastoralia extensas præbuit, eoque ab alio ductus est, quò ipse noluit. Sed Lintburg, cui similiter prædictus, dum aduixit, Iohannes pręerat, Gumbertus, professione & loco sancti viri monachus, regendum susceperat: sed ꝙ temerè, eodem beato viro non cõsentiente Poppone, non suum præsumpserat, cum vita etiã sua nõ multò pòst amisit, ità vt visceribus paulatìm digestis, diutina eum huiusmodi ad mortẽ vsq; pestis pertraheret. Post quem Hagano, nihil simile veritus, subintrauit, quẽ similiter grauis ad mortẽ casus impulit. Godestenum intereà, cuius vita solitaria sanctitate & fama latè iam percrebuit, à solitario & quodãmodò eremitico proposito succedendi amor rapuit, ità vt reclusionis suæ claustra effringeret, solusq; quasi ex sanctitate sua, quod priores non poterant, ipse impunè se facturum præsumeret. Sed quia cupiditatis suæ se stimulis nõ sensit exagitari, quem fama vsq; adeò hominibus reddiderat venerabilem, in grauem mortis viam ex hoc incurrit, ꝙ velut suis ex meritis præsumere auderet. Nam tendens in altum, cadit ab alto: quia quadã die in vallium ima à montis vertice casum dedit, mortisq; occasionem indè inuenit. Sicq; omnes, qui aduersùs B. Popponem tam supplantationis q̃ concupiscentiæ fraudibus vtebantur, in vnũ mortis locum colligebantur, paulatimq; cœnobij illius status deperijt, & vsque in pręsens inopiæ suæ vestigia ostentare non desinit.

S. Poppo cogitur rursùs pęesse monasterio S. Maximini.

CAPVT XXI.

Résidens ergò vir Dei Poppo Stabulaus, vbì stabilis laus à fidelibus perpetuò concinitur, vt hostias & laudes cum eleemosynarum fructibus Deo persolueret, contigit quandam mulierem sensu perdito per mõtes & valles, campos & syluas errando & dilacerando semetipsam, ad locũ ignoranter deuenire supradictũ. Hospitio alioquì vel municipio nullatenùs teneri poterat, sed casu lo cum tunc memoratũ subijt, & vsq; ad secretariũ viri Dei peruenit. Hora tũc erat, quã vir Dei Missarum solennia expleuerat, cùm ministri aquã ad abluendas manus vel os porrigerent. Quod videns illa infelix mulier, eandem aquã, in piscinã de more proijciendam, petijt sibi dari hauriendã. Qua accepta, mentis insaniã nõ est vlteriùs passa. Monstrauit Deus in hoc facto, quanti meriti apud se extiterit sanctus iste. Quanuis enim dispar sanctitas beati Benedicti patris monachorum fuerit, tamen in hoc opere imitator eius claruit: q̃a sicut ad illius specũ mulier sanata redijt per ipsius merita, ità ad istius cellam per aquam ablutionis manuum vel oris eius, redijt & hæc curata.

Mulier mẽte capta, sanat aqua, qua man⁹ abluit S. Poppo.

CAPVT XXII.

Stephanus quidam vir illustris, familiaritate beato viro coniunctus, deposito cingulo militiæ, in cœnobium supradictum beato viro se obtulit, ac monachũ spopondit. Qui quidem senio iam fessus, diem expectabat supremum. Visitatus ergò à fratribus, dixit se velle mori, sed absq; licentia patris non posse. Qui cùm esset aduocatus, benedictionem & viaticum ab eo promeruit: sicq; discessum est. Vir Dei ad cellam, vndè digressus erat, redijt, & Stephanus viam vniuersæ carnis ingressus est. Quis non miretur tanti patris authoritatem, & fidem discipuli morientis? Antiquorum patrum gesta, per hunc sanctum renouari videmus.

CAPVT XXIII.

Atrebatensium quoq; rector Iohãnes hac de luce subtrahitur, sanctitatisq; beati Popponis mentio Balduino Marchiso pro successione ingeritur. Qui super hoc per internuncios diù multumq; laborauit, &, licèt tardè, sancti viri ad id consensum impetrauit. Licentia tamẽ imperialis, quam in hoc idem Marchisus restare adhuc videbat,

debat,non ſtatìm id fieri ſinebat:præſertim cùm multa tunc temporis eſſet diſſenſio, orientaliumq; atq; ſuorum valida inter ſe contentio. Eadem tamen à rege licentia B. Popponi permittitur,atq; ità Atrebatum vſque aduehitur. Et primùm à Nannete ciuitate cum Vuazone epiſcopo Leodium deuenit,qui ſpiritualis cauſa amoris ſemper animo eius ſedit,quem etiam Leodio olìm inuidia pulſum ipſe ſuſcepit,& apud ſe ſedulò fouit: tum etiam aliquantis ſibi ſuccedētibus diebus,illò,vndè exulauerat,reuocauit,conſilioq; & fauore poſtmodùm ad pontificium promouit. His verò inter eundum ſermo de cæleſtibus exoritur,animusq; ad ſuperna pariter ſuſpenditur: cùm eccè beatus Poppo curſu antè prærepto,Eià,inquit,iam nunc te præeo : aliud videlicet agens,aliud verò prophetiæ ſpiritu ſuper obitu ſuo iam imminēte ſignificare volens. Obitū ſuū S. Poppo prædicit. Suſceptis interìm à præfato antiſtite his,quibus ſe tunc ad præſens opùs habere videbat,Atrebatum vſq;,vt prædiximus,peruenit. Vbì pari omnium affectu egregiè ſuſcipi meruit,vtpotè cuius ſanctitas olìm ipſis ſatìs explorata fuit. Singuli deindè dilectioni illius ſeſe accommodant,& quod cuiq; vſq; ad id temporis ſuum fuerat,corā illo ponitur,vt verè Apoſtolica inter eos tēpora cernerentur,dum res quæq; ab illis,quibus cor vnum & anima vna erat,ante pedes Apoſtolorum ponebantur. Act.4. His itaq; magis prodeſſe quàm præeſſe cœpit,& adminiſtrandis vtiliter & honeſtè eorum rebus, Emmelinum virum prudentem præfecit,qui prædicti antiſtitis Vuazonis carne germanus,ſanctiq; viri cooperator,&,vt vulgò dicitur,dextera manus fuit. His abſolutis,ad beati viri de hac vita exitum ſtylum vertamus.

CAPVT XXIIII.

PRæſciens itaque beatus Poppo diſceſſûs ſui ex hac carne horam haud procùl abeſſe,iter,quod Stabulaus ſpectat,perrexit intendere:vt locus ille,qui ipſum arctiùs ſub monaſtica habuiſſet inſtitutione,in ſua ei ex hac luce migratione non deeſſet. Diſcedens verò indè,charitatis veſtigia ſuis reliquit, ſingulisque per tricenos dies ſingulos dari Biberes pręcepit:quod quidem charitatis edictum per totidem dies apud eos inoleuit. Precibus itaq; licētiam Marchiſi ſuper hoc obtinuit, ſicq; reuerſionis ſuæ viam ingredi cœpit. Præfatus tamen Marchiſus Martianas cœnobium tutelæ ipſius delegauit,& vt in ipſo regreſſionis ſuæ articulo ſingula accuraret,mandauit. Quod quidem oneris magìs inuitus, q̄ ſpontaneus ſubijt, locumq; illū tam viſitatum q̄ accuratum adijt. Vbì honeſtè & cum multa grauitate monachorum illi occurrit proceſſio,quæ indicio videntibus fuit,quanta ſanctitatis eius in illis eſſet dilectio. Cœpit intereà cunctis ſingula,quæ vſui forent, prouidere, & vt euangelicus ille diſpenſator,neceſſaria ſine typho præbere. Luc.12. Typhū, pro faſtu & ſuperbia. Sed quia multimoda rerū occaſio aliò eum trahebat, nec ſe ſolum ad omnia ſufficere videbat, in adminiſtrandis his Balduinum,Atrebatenſium poſteà abbatem,ſecundum à ſe promouit. Et iam vltimo exitûs eius tempore imminente,ipſoq; in cella paululùm ſopori indulgente, ſomnia phantaſticis,immò diabolicis,impreſſā illuſionibus patitur,dęmonemque quaſi propè adſtantem ſibi videre videtur:qui minas viro Dei intentans,illo de loco eum citiùs migraturum adiecit. Cui vir Dei, Deus,inquit,cuius nutu huius loci in me proceſſit adminiſtratio,& quandò vult & quomodò vult,me hinc iubebit abſcedere. Et mox dæmon,impetu dato,ipſum viſus eſt inuadere,grauemq; per viſum moleſtiam inijcere. Vndè & phantaſtica illuſione conſtrictus,verſum illum ex centeſimo viceſimotertio pſalmo ſubinferendo exclamauit, Adiutorium noſtrum in nomine Domini:eoq; clamoris ſono tam ipſe, quàm qui coram illo obdormierant,expergefacti,euigilant: Pſal.123. lucernamq;,quæ ante illum eo quidem noctis tempore lucere ſolebat, vir Dei extinctā conſpexit,hocq; inimicum effeciſſe,euidēti præteritæ viſionis indicio intellexit. Nec mirum eſſe debet,hæc in virum Dei per ſomnia dæmonem valuiſſe,quem nec per ſomnia aut ænigmata,ſed facie ad faciem ipſum verum Deum verumq; hominem ſcimus tentando petijſſe, Matth.4. tum de loco ad locum pro nequitiæ ſuæ voto duxiſſe. Ipſe eſt etenim, qui humani generis calcaneo inſidias tendit, & cùm ſanctis importuna ſuæ malitiæ bella intendit:nunc his viſibilem quodammodò ſe præferens,nunc illis phantaſtico ſomniorum horrore ſe ingerens. De quo etiam ſomniorum genere illud ſcriptum legimus: Multos errare fecerunt ſomnia,& exciderunt ſperantes in illis. Eccl.34. Et licèt paululùm à propoſito dęgredimur, tamen id quod propoſitæ rei occaſione ingeſtum eſt,loquimur. Sciendumque eſt,ſecundùm pleroſque,ſex: ſecundùm alios,

quinque

Somniorũ varia genera quinq; somniorum modos inueniri. Et ſex quidem, non ab re hîc interſerimus, quæ
ventris plenitudine,inanitate,illuſione, cogitatione ſimul & illuſione, reuelatione,
cogitatione ſimul & reuelatione eueniunt. Sed duo,quę prima poſuimus,experimẽ-
to noſcuntur:reliqua verò quatuor,atteſtante beato Gregorio, in diuinæ ſcripturæ
paginis inueniuntur. Et quidem beatum hunc virum Dei Popponem illuſione con-
ſtat tentatum,quẽ tamen ab eius læſione pro illius ſanctitate,Deo illi opitulante,ve-
rè conſeruatum credimus. Qui verò præfatorum diſtinctiones ſomniorũ in quinq;
Lib.1. cap.3. tantùm modos nôſſe deſiderant,Macrobium in ſomnium Scipionis legant: nihil di-
uerſum inter vtroſq; reperturi,ſi intimè eorum ſignificatio inſpiciatur. Sed his oc-
caſione,vt diximus,rei propoſitæ interſertis,reliquũ de beato viro dicere pergamus,
quem Deus à negocio perambulante in tenebris, & ab incurſu dæmoniaco defenſi-
onibus protexit aſſiduis. Signo intereà crucis facto,ſeruitutisq; diuinæ penſo,cui re-
liquum noctis impendebat,abſoluto,valida febrium vi cœpit fatigari, atque inexhau-
ſtis doloribus iam ad vltima vitæ perurgeri. Vndè & dominũ Euerhelmum Altimon-
tenſem abbatem,qui ſecutus eum illuc vſq; fuerat,cæteris vnà cum fratribus euocãs,
Petit extremam vnctionem. reſolutionis ſuæ diem imminere prædixit:deindè ad viſitationem vnctionemque ſuî
præfatum abbatẽ nihilominùs admonuit. Adiecit inſupèr eidem, ad priſtinum pro-
feſſionis ſuæ locum Stabulaus ſe poſt mortem ab eo deferendum, corpusq; ſuum à
læſione alienum,illic dormitionis ſuæ locum obtenturum:ſingulas etiam diuertendi
manſiones ſibi mortuo præuidens,quas,ſi aduiueret,ipſe vtiquè ad ſimile hoſpitandi
opus eſſet electurus. Expletis deindè pro ſe omnibus,cilicium,quod ſibi ſterni fecit,
nudis pedibus adijt,terramq; tam corpore quàm pectore prono deoſculans, ſe ſupi-
num collocauit:tum reſponſorium circunſtantibus iniungendo, hoc duntaxàt mo-
Implorat ſanctorum preces. do inchoauit: Subuenite ſancti Dei,occurrite angeli Domini:quod quidem iniunctũ
circunſtantium caterua fratrum excepit,atq; in finem vſq; cum ſubiuncta etiam Li-
tania perfecit. Poſt cuius expletionem ipſe mirum in modum ad ſe rediens, rursùm
reſedit,initiumq; loquendi ità inſupèr dedit:Noueritis certè fratres,quædam in agẽ-
dis per me rebus reſtare,Deumq; loquendi adhuc vobis ſpatium mihi præſtare. Nec
ab re hæc ad ſe rediens dixit,quia quæ oportuit fieri,minusq; adhuc impleuerat,dicẽ-
do & agendo poſtmodùm effectui mancipauit. Et primùm de erogandis,quæ ſibi ca-
tenùs fuerant, rebus conſultans, quaſdam eccleſijs Dei in augmentum miſit, quaſdã
verò amicis pauperibusq; Chriſti in monimentum ſuî diſperſit:itaque omnem inimi
1.Tim. 6. co auaritiæ ſuſpicionem ipſe præcidit,illud Apoſtolicum recolens: Nihil in mũdum
hunc intulimus:ſed nec auferre quid poſſumus. Theodoricum intereà, quem ipſe
olim,vt prefati ſumus,in omni doctrina nutriebat,adire ſuos quantocyùs iubebat,vt
imperialem preſentiam illum ſuis verbis compellant accedere,atq; in regendo S.Ma
ximini cœnobio paſtoralem curam ſubire. Cui cùm adſtantes dicerent, Quid ſuper
Stabulaus decernitis agendum? nihil,inquit,aliud mihi vobis ſuper hoc dicendum,q̃
quòd ſoli Deo illud velim eſſe commẽdatum. Hoc,vt dixi,ſoli certè Deo committo,
nec alium,quàm ipſe prouiderit,rectorem admitto. Sacerdotali demùm authoritate
& ſtola criminum veniam fratribus impendit,orationisq; verba cum manibus hunc
Oratio eius ad Deum. in modum deprompſit: Da Deus immenſe,ineffabilis & magne, vt ſi verè conuerſus
ſum,hoc eiuſmodi indicium habeam,quatenùs in S. Pauli conuerſione,quæ hac qui-
dem nocte inſtat,è carne tranſeam:quod vt fieret,ſemper optaui, ſemper te Deũ ro-
gaui. Et hęc dicens,ſe cilicio recolligi præcepit,vltimumq; loquẽdi finem dedit: cùm
Feliciter migrat è corpore. eccè mediæ noctis articulo mirum in modum manus leuat,atque extremum eo,quo
poſcebat,tempore matutinali expleto officio,ſpiritum Deo reddit. Conclamatum
ſubitò eſt à circunſtantibus: Eccè,ô beate Poppo,hæc hora ſanctitatis tuæ indicio eſt
omnibus: eccè quantùm bonitatis tuæ gratia meruit, in ſapientia ſua Deus mundo
innotuit. Nec facile erat quenquam ſibi à lachrymis tunc tẽperare,cùm tam feliciter
ad eum,cui ſemper vixerat,meruit hinc egredi:feliciter,inquam, migrauit, qui felici-
bus ſemper auſpicijs virtutes in ſe augmentauit. Quas quidem, nè quaſi negligentia
præterire videamur, in argumentum tam egregij exitûs eius dicere, prout vires ſup-
petunt,aggrediamur. Erat enim ei compunctio cordis ex infuſione ſancti ſpiritûs af-
Catalogus virtutũ eius fluens,cuius etiam conuerſionis ſuæ tempore intantùm erat appetens, vt cùm quoſ-
dam fratrum in lachrymas excitari videret,ſeq; ſimilia non poſſe doleret, ſumpto la-
pide,

pide, pectus eo contunderet, vt hoc fortè modo vel modica compunctionis stilla sibi afflueret. Cuius desiderij sui compos post modicum effectus, tantam compunctionis à Deo gratiam est adeptus, vt illud, vbì sæpè genu vel milliès flexo, die & nocte orationi incumbebat, omne lachrymis inundaret pauimentum. In celebratione proindè Missarum * casubulā, qua induebatur, lachrymis humectabat, interq; prandendū magis lectione q̄ comestione pasci amabat: & verè pro lachrymis quas indè fundere solebat, cum Psalmista dicere poterat: Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte. Quid verò de corporis sui dicam afflictione, deq; carnis interitu & contritione? Quā intantùm ieiunijs flagellisq; atterebat, vt quicquid vitiosum illa aduersùs spiritū concupisceret, ipse flagellis, ꝓpria sibi manu clàm illatis, extergeret: & pro hoc in seipsum vindictam exerceret. Balnearū verò vsus illi rarus fuit in infirmitate, qua assiduè laborabat: nunquàm verò extra infirmitatem, postque conuersionem illas admisit, tum etiam à saginatis cibarijs omninò abstinuit. Nec sola ad carnis macerationem huiusmodi abstinentia illi sufficere visa est, sed insupèr ad crucifigēdum se mundo, peregrinationis sibi cruces adiecit, sæpè limina adiens Apostolorū, sæpè etiam atq; vsitatiùs excubias cæterorum frequentans sanctorum. Nec dici potest, quantùm omne suum iudicium discretione temperauerit, quantùm iusta illud miseratione honestauerit: & reuerà cum beato Iob oculus cæco & pes claudo erat, causamq; pupilli & pauperis, vt suam, immò magìs accurauerat: atq; excepto, quòd quotidianis eos sumptibus alebat, trecentos singulis calendis Christi pauperes plenè reficiebat. Destinabat etiam plura tam auri quàm argenti donaria eremiticam solitariamq; vitam ducentibus, q̄plurimisq; à regimine deiectis consulendo rectoribus, suis opibus & eos releuauit, & ad pristinum regiminis locum reuocauit. Et vt omnes probitatis eius virtutes compendio referantur, & ex relatione antiquorum fidem legentibus faciant, erat fide firmus, spe longanimis, charitate nō fictus, compassione singulis proximus, & ad omne opus bonum mente & vultu semper promptissimus: arguebatq; subiectos clemēter, tolerabat patienter, & si quem pro quouis crimine vellet corripere, in se priùs descēdens, hoc velut suum plangebat, secundùm illud Apostoli: Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos, qui spirituales estis, instruite huiusmodi in spiritu lenitatis, considerans teipsum, nè & tu tenteris. Et vt vigiliarū orationumq; eius prætereatur instantia, (licet enim præterire communia) in carne verè angelum vixit, dum semper in cælestibus, vbì angeli faciem vident patris, animum fixit. Et pro hoc cuiq; fidelium miracula & quæ diximus, & quæ dicenda sunt, ad fidem faciendam sufficiant, proque sanctitate ipsius, totius diffidentiæ caligine exclusa, satisfaciant. Obijt sanè octauo Calendas Februarij, anno incarnati Verbi millesimo quadragesimooctauo, indictione prima, ætatis suæ anno septuagesimo, imperij verò Henrici anno decimo.

*for. casulā

Psal. 41.

Iob 29.

Alius virtutum eius catalogus.

Galat. 6.

Matth. 18.

CAPVT XXV.

SAcerdotalibus porrò infulis, vt sacris adstare altaribus solebat, vestitur: vbì ex sacro corpore eius gratissimæ suauitatis fragrantia sentitur: quæque olìm viuenti in virtutibus ampliùs flagrârat, & nunc in carne ipsius redolere non cessauit. Alba etiam casubula sanctum illud corpus fratres curabant vestire, cuius orania feliciùs in cęlestibus inter amictos stolis albis primam meruit stolam inuenire. Oratorio deindè exponitur, nox illa cum precibus vsque ad lucis ortum pro eo transigitur, cùm eccè apparatis his, quæ ad transferendum eum prouiderant, clàm è patrię ipsius limine exiêrunt. Et in eisdem certè hospitandi locis manendo, quæ ab illo viuente didicerant, Leodium vsq; deuenerunt, præmissoq; nuncio, beati viri aduentum Vuazoni, eiusdem ciuitatis antistiti, intimauerunt. At ille viuum eum tunc venturum gaudendo primùm æstimauit. sed cùm ei, vt se res de morte ipsius habuit, nūcius perorauit, clamoribus & lamentis inconsolabiliter se affligere, & quòd talem amisisset virum, incredibiliter dolere cœpit. Postquàm verò lamenta, non dolor, aliquantulùm conquieuêre, eiusmodi fama, quæ omne Leodium iam impleuit, authoritate etiam pontificali hoc vniuersis eiusdem ciuitatis cœnobijs edictum peperit, vt cum crucibus, lampadibus atq; thymiamaterijs illud sacrum corpus exciperent eaq;, quæ talem Dei deceret seruum, honorificentia prosequeretur. Quod quidem, permixtis sibi cunctis, cum deuotione simul & dolore contigit fieri, nec fuit, quem compunctio cordis pro huiuscemodi rebus intrinsecùs non tetigerit. Et nos quidem, qui

Honorificè admodùm corpus eius Leodij excipitur.

de eo hæc ſcribimus,ipſi ſimiliter toti in funere ſumus:quanto magìs hi, qui eius tūc exequijs interfuerunt,dolorem pro amiſſione tanti taliſq; viri pertulêre? Sed ſi ideò eſt dolendum,quòd eum,quem charum habuimus,amiſimus:multo magìs certè gaudendum,quòd in cæleſti eum manſione interceſſorem pro nobis præmiſimus. Pauperibus prætereà Chriſti memoratus antiſtes pro ſancto viro eleemoſynarum ſtipē diſpendit,& ad Stabulaus vſque cum cæteris exequias illas venerabiles proſequutus eſt.Nec difficultas itineris aut temporis incedētes vel modicè defatigauit, præſertim cùm brumalis rigor omnē ſuperficiem terræ tunc occuparet: Dei proculdubiò virtute ibidèm operante,ſeruique ſui tranſlationi inuiſibiliter fauente.Tandèm ad Stabulaus,vt diximus,peruenitur,omniſq; loci illius tam laicorum quàm monachorum turba doloribus eiulatibuſque afficitur,ità vt pſallentium] voce,eiulantium quidem clamor exuperaret,& in paruulis etiam gemitum affectus exprimeret.Sepulcrū mox poſt Miſſarum ſolennia illi in medio cryptæ,vbì ipſe viuus elegerat,aperitur,atq; ibidèm id officij non ſine angelica præſentia peragitur.Nam memorato antiſtiti, cui facile ſuis pro meritis hoc cernere fuit,viſio angelica inter exequias illas apparuit, qui adſtantem ipſi miniſtrū,vtrùm idem videret,ſæpiùs repetens interrogauit. Sed quod ille pro meritis,vt præfati ſumus,videre meruit,non noſtrum iudicare eſt, cur nemo id videre potuit:niſì fortè,quòd nulli circunſtantium ad prædictam viſionē ſanctitas ſua ſuffecerit,vel quòd nemini,excepto ipſo præſule,reuelare Dei gratia voluerit.Et iam ſextus circa inſepulti corporis funus dies abſceſſerat,nec tamē priſtina in illo fragrantia defecit: vt certè teſtantur illi, qui adfuêre. quòd velut pulueris pigmentarij ſuauitatem in ipſo perſenſerint.Quaſdam verò literas exhortatorias, à venerādo abbate Richardo olìm de charitate ipſi ſcriptas,vnà cum calice pectori eius ſuperpoſuêre: quarum etiam literarum exemplar in eodem monaſterio poſteris reliquerūt, vt ex eo amborum conſenſus & dilectio perſpiciatur, quidq; charitatis gratia valeat, à legentibus ibì inueniatur.Hæc nos quidem de obitu tranſlationeq; beati viri dixiſſe ſufficiat,de cuius virtutibus & miraculis fides apud lectorem non vacillet, præſertim cùm teſtibus,qui ea oculata fide didicerunt,confirmentur, certiuſq; his ſcriptis roborentur.Cæterùm cur ad ſepulcrum eius miracula crebriùs non fiant, nemo miretur,nec propter hoc ea,quæ verè de eo diximus,vocet in dubium, cùm ipſe adhuc in carne viuus, pleriſq; fratrum audientibus, atteſtatus fuerit, quòd nunquàm delectatus ſit miracula facere,nec vnquàm hāc gratiam ſibi dari à Deo expetere præſumpſerit.Et quanquàm pro humilitate fauorē erga ſe populi in vita timuit,non tamen miraculorum gratia mortuus caruit:quia poſt mortem nequibat latére,cui ante mortē hoc Deus inſpirauit,vt vellet latére.Pauca tamē è pluribus hîc inſeram, gloriamque Dei in ſancto ſuo, non ſine legentum admiratione commemorabo.

Viſio angelica.

CAPVT XXVI.

Herimannus, eiuſdē monaſterij monachus ſimul & ianitor,tribus fermè poſt beati viri depoſitionem menſibus elapſis,infirmitate correptus,ad vltima vitæ ſuæ peruenit, loquendiq; finem in agone ſuſpenſus fecit, ità vt nec reſpirare vllo modo videretur,nihilq; aliud in eo,quàm ipſa mors conſpici videretur. Qui miro quodam modo poſt duarum ferè horarum ſpatium ad ſe redijt, & quòd ad iudicium raptus fuerit,fratribus ſibi adſtantibus retulit,ſinguliſq; criminum ſuorū maculis in confeſſione deterſis,pro vno tantùm conuentus fuerit,quod contra beati Popponis ſtatuta admiſerit.Aiebat nanq;:Noueritis me de ſingulis criminibus cōfeſſionē feciſſe,vnum tantùm obliuioni reliquiſſe:quia agrum paſcualem,quem beatus Poppo cuidam crediderat,mea olìm auferre ſuperbia non dubitauit. Pro quo & ego ad iudicium raptus,temeritatiſq; erga virum Dei ſum incuſatus, tandemque eiuſdem ſancti viri interceſſione huc remeare,crimenque illud tam precibus veſtris, q̄ confeſſione permiſſus ſum expiare.Fratribus verò multa de præfato viro Dei rogantibus,id de ipſo teſtatus eſt,ſe eum honeſtate & reuerentia commendabilem inter cæleſtis aulæ primores vidiſſe,ibiq; interceſſione ipſius redeundi copiā accepiſſe,eumq; rursùs videndi ſpem ſibi de reliquo accreuiſſe,ſi tamen preces ipſorum pro ſe ad Deū præmitterentur,atq; ità contra ipſius ſtatutum temerè à ſe commiſſa expurgarentur. Deindè adiecit,neminem in virum Dei impunè quid poſſe admittere, quemadmodū ipſius exemplo poſſet facilè doceri. Mox pro eo fratres orationi inſtabant, quodque contra

Viſio de S. Poppone.

contra viri Dei statutũ deliquerat, precibus expiabant: cùm eccè sine mora vltimum efflauit spiritum, vt profectò intelligi daretur, ipsum ideò in carne accepisse redeundi facultatem, vt quod in virum Dei deliquerat, hîc detergeretur, verumq; de eo, quod dixerat, indicium relinqueretur. Lætare ergò Stabulensium ecclesia, lætare, inquam, ex tãti viri præsentia: quia vt Turonica ciuitas in Martino suo mirabiliter gloriatur, ità etiam in Poppone tuo status tuus magnificatur: dum ille ei mortuum viuus suscitauit, & iste monachum, ad iudicium extra se raptum, mortuus ad vitam reuocauit. Magnum quidem est, mortuum suscitare: magnum etiam est, hominem ad iudicium raptum, ad se reuocare: cùm neutrum nisi à sanctis fieri valeat, qui præsentia Dei mirificè perfruuntur. Et verè in hoc patet, beatum Popponem post mortem etiam viuere, curamq; suorum apud Deum semper gerere.

CAPVT XXVII.

ALio quoq; tempore puer quidam Gozo, idemq; monachus viri Dei, scholari adhuc disciplinæ subiectus, valida corporis infirmitate correptus est. Qui se mox visitari petijt & vngi, psalmisq; & precibus Deo commendari. Quòd cùm ageretur, illiq; à fratribus in prece & infirmitatis eius visitatione adstaretur, exclamauit subitò, dæmonum phalangem, Aeneæ & Turni aliorumq; ex Virgilio virorum vultus imitari, seq; ab eis, qui sibi in discendo plurimùm in vsu fuerant, vsq; ad animam infestari. Fratribus verò, vt sibi crucis signum imprimeret, hortantibus, seq; non posse, illo respondente, mox dominum abbatem Popponẽ adesse exclamat, cumq; fratribus ignorantibus quem significâsset, inclinato capite salutat. Quem cùm adstantium fratrũ caterua quid videret inquireret, aut quemnã salutaret, Num, inquit, dominum abbatem Popponem in medio vestrî non cernitis; & ad eius præsentiam omnem dęmonum phalangem effugisse non conspicitis? Adiecit proindè, se eorum manibus, præfato succurrente abbate, ereptum, securitatisq; remedia de eis porrò adeptum. Quo ista persequente, doloreq; simul cum tremore in ipso conquiescente, spiritum vltimum exhalauit, & tam verum quàm manifestum eorum, quæ dixerat, indicium ostẽtauit, ità vt cum beato Poppone verè indè migrâsse crederetur, & in eo erga omnes fratres beati viri similis solicitudo intelligeretur. Cuius quidẽ pueri corpus à coętaneis socijs fauore pariter & dolore circundatum, & ante scholã, licèt quibusdam inuitis, est sepultum: pro quo etiam gemitus ipsorum tanto fuit intolerabilior, quanto erga eum affectus omnium in vita ipsius extiterat propensior.

Puer videt S. Popponẽ ipsi apparentem in extremis.

CAPVT XXVIII.

EOdem tempore extitit quidã magister carpentariorum vel latomorũ, Thietmarus nomine, qui viro Dei Popponi valdè charus habebatur propter peritiam artis suæ. nam illi Deus inspirauerat, quemadmodùm Beseleel, opus perficere in domo Domini secundùm voluntatem viri Dei, monstrante id videntibus p̃sentis basilicæ structura mirabili. Hic synaxi vespertina expleta, venit ad quosdam fratres in claustrum cum non parua, vt prosequemur, tristitia: & eccè præsens sedebat nepos sancti viri Euerhelmus Altimontensis abbas. Qui percontari cœpit, quid causæ haberet. Respõdit se priuatum esse beneficio, quod sibi iure perpetuo cõcesserat homo Dei Poppo. Et ille, Non est, inquit, mortuus dominus tuus Poppo, sed verè viuit: perge quantocyùs ad ipsum, & narra ei si quid habes. Credidit homo sermoni, quẽ audiuit, & præpeti cursu ad sepulcrum viri Dei peruenit, ibiq; amarissimè, quæ sequuntur, clamitando, super corpus sanctum se prostrauit: Heu mi pater & Domine, vt quid me diutiùs sinis viuere in hac conualle plorationis? Contestor te per omnipotentem, cui in hac vita fideliter seruîsti, nè me permittas in hac miserabili vita octo diebus viuere. Vt ergò se exauditum credidit, surrexit, domum redijt, in lectũ se proiecit, viaticum petijt & accepit, & sicut à sancto viro petierat, ante octauũ diem de hac luce subtractus est.

Exod. 31.

Nota petitionem, & celerem impetrationem.

CAPVT XXIX.

PRæتereà plurima sanitatum beneficia per eum Dominus operatur: Febricitantes, dæmoniaci, alijq; languidi ad sepulcrum eius, Deo cooperante, curantur. Vnum tamen præclarum, quod omnibus penè notum est, in medium ꝓferam, vt ex hoc fides credentium incalescat. Aeger quidam diù vexatus hydropico morbo, adductus est ab occidẽtali plaga, & in basilica sancti & apostolici viri

 Remacli,

Remacli, mirabilium factoris, & in præsentia corporis eius est collocatus. Qui per septimanam ibidèm diù cupitam salutem præstolans, tandèm fessus sopore deprimitur, Et eccè videt sibi sanctissimum ac Deo dilectum Remaclum adstare, immò splendore radiantem, & hæc sibi dicentem: Surge, & ad sepulcrum abbatis Popponis, quod est in hac crypta, propera: per eum enim tibi salus proueniet. Expergefactus æger, surrexit & vtcunq; potuit, illuc peruenit, seq; toto corpore super illius prosternens mausoleum, deuotissimè implorabat eius interuētu Dei adiutorium: cùm subitò virus omne, quod per membra ac vitalia diffundebatur, conglomeratum, vt quondàm attactu S. Martini, immò Deo suum glorificante famulum, quàm grandisq; meriti apud ipsum esset ostendente, more torrentis magno vomitu per gutturis prorupit meatum. Statimq; homo incolumis surrexit, qui penè desperatus aduenerat: & gratias agens Deo in sanctis eius confessoribus, lætus ad propria repedauit. Quis non stupeat euentu huîus inusitati miraculi, mandans illud stylo memoriæque in profectum posteritatis, vt magnificetur Dominus, qui illum dignatus est per seruum suum curare? Idem præfatus athleta Dei, dum in terris hominem gessit, multa cum deuotione & studio Christo sanctissimoque eis præsuli Remaclo seruiuit: vndè & ciuis esse sanctorum domesticusque Dei hoc facto declarari meruit. O felix Stabulaus, tanti pontificis Remacli membra continens, cui ad tutelam loci ipsius adiunctus est famulus Dei Poppo, scutum inexpugnabile contra omnes inimici insidias. Non enim accidētale nomen tibi, sed essentiale adhæsit stabilis laus, abiecto vulgari illo, ab ignorantia profecto, Stabulans: quia tibi stabilis laus perpetuò non extinguetur, sicut luminaria cereorum brumali tempore flantibus ventis sub dio non quibant extingui, quandò susceptum est corpus beati Popponis à fratribus præfati loci.

Hydropicus ad S. Popponis loculum curatur.

Cerei non extinguunt vētis flantibus, ad corpus S. Popponis.

CAPVT XXX.

EGO igitur Euerhelmus, Altimontensis abbas, hunc libellum, positus in cœnobio Blandiniensi, scribendo summatìm perstrinxi, nō vt omnia, quæ de beato viro dicenda erant, illo comprænhenderem. Quē dum deferre ad locū suprà memoratum disposuissem, socios itineris mei assumpsi, Onulfum monachum, qui in præfatiuncula huius libelli scriptus est, & Odulfum capellanum comitis Lamberti. Qui cùm in via de vita & spe futurorum sedulò colloqueremur, frequenter etiam hunc libellum Odulfus reuoluebat mecum, beatum beatificās virum, qui sic præsentis sæculi euasisset naufragium. Quid plura? Tandèm peruenimus Leodium, vbi tunc temporis sancti Lamberti martyris recolebatur martyrium. Post Missarum solennia indè digredientes, vt ad viri Dei properaremus tumulū, Onulfus, Odulfi consilio deceptus, recusat cœptum iter peragere mecum, nescio quid de viri sancti meritis proferens ad alterum. Aiunt ergò ambo: Iter perage tuum: nos verò in sancti Trudonis cœnobio tuum præstolabimur reditum. Ad hæc ego, eorum fidem infirmam considerans, aio, eos dolituros ductum iri in proximo. Et indè progressus, ad beati viri tumulum peruéni, vnius tantùm contentus consortio pueri. Extrahens ergò libellum, de eius gestis editum, non sine contritione cordis super sepulturam pijssimi patris deposui. In crastinū verò ad comites mei itineris rediens, eos tristes mœstosq; nimiùm reperi. Nam alter percussi equi sui damno grauiter dolebat: Odulfus autem lurida peste mulctatus, grauiùs gemebat. Quem cùm intuerer, primò exorsus ille, heu me, ait, domine, cur tecum cœptum iter distuli peragere? Eccè nunc morbo dysenteriæ, immò diuina percussus virtute, pereo. Quem blandè leniterque consolans, hortatus sum monasticum suscipere habitum. Post hæc abij, & ille non longè pòst obijt, exemplum suæ præuaricationis relinquens posteris, nè præsumant detrahere virtutibus viri Dei Popponis.

GESTA

GESTA QVAEDAM ET ILLVSTRE MARTYRIVM B. POLYCARPI, SMYRNENSIS EPISCOPI,

ex lib.4.cap.13.& 14. Historiæ Ecclesiasticæ Eusebij Pamphili, interprete Iohanne Christophorsono, apud Anglos quondàm Cicestrensi Episcopo.

LIB. 4. CAP. 13.

26.Ianuarij.

TEMPORIBVS modò demonstratis, dum Anicetus Romanæ Ecclesię præerat, Polycarpum, cui adhuc suppeditabat vita, Romam aduentâsse, & cum Aniceto in congressum colloquiumq; de controuersia, quæ fuit de die Paschæ celebrãdo suscepta, venisse cõmemorat Irenęus. Aliam item historiã de Polycarpo idem scriptor tradit, quam ex tertio eius libro contrà hæreses petitã, his, quæ de eo tradita sunt, necessariò putamus adiungendã, quæ ità se habet: Polycarpus non solùm ab apostolis institutus, & cum multis, qui Christum oculis conspicati sunt, familiariter versatus, sed etiam ab eisdem in Asiam delegatus est, quô Smyrnensis ecclesię episcopatũ capesseret: quem quidem nos ineunte ætate vidimus. Nam diù vitam propagauit, & planè grandis fuit: qui summa cum admiratione & celebritate martyrium perpessus, cessit è vita, eaq; perpetuò docuit, quæ ab apostolis didicerat, quæ ecclesia tradit, quę deniquè sola vera sunt. Atq; ista testimonio confirmant, cũ omnes ecclesiæ Asiaticæ: tum episcopi, qui hactenùs successerunt Polycarpo: qui profectò testis veritatis fuit multo fidelior constantiorq;, quàm Valentinus, Marcion, & totum reliquum genus eorum, qui tot & tam pestiferas in Ecclesiam errorum sectas inuexerunt. Qui tandèm, Aniceto Romanæ Ecclesiæ episcopatum gerente, Romam aduentans, complures ab errore hæreticorum, quos diximus, auocauit, & ad Ecclesiam veramq; religionem traduxit, palamq; prædicauit, se ab apostolis accepisse hãc vnam & solam veritatem, quæ est ab Ecclesia tradita. Sunt etiam, qui ab eo audiuerint, Iohannem Domini discipulum, cùm Ephesi ad balnea se conferret, intusq; videret Cerinthum hæreticũ, se mox è balneo illorum proripuisse, & eos, qui vnà erant, hoc modo esse hortatum: Fugiamus ocyùs, nè balneum, in quo est Cerinthus veritatis aduersarius, extemplò corruat. Idem Polycarpus Marcioni in eius conspectũ venienti, dicentiq; rogantiq;, Nosce nos, amabò: respondit, Noui equidem primogenitũ Satanæ. Talem enim tum Apostoli, tum illorum discipuli adhibuerunt cautionem, vt nè sermonem quidẽ cum aliquo illorum, qui veritatem fallaciter suis commentis adulterare nitebantur, aliquãdò conferre vellent: sicut Paulus admonet, Hæreticum hominem post vnam & alteram admonitionẽ deuita, sciens quòd talis euersus est, & peccat proprio iudicio condemnatus. Est etiam epistola Polycarpi ad Philippenses scripta accuratissimè, ex qua expressam fidei illius notam & veritatis prædicationem hi, quibus libitum sit, quique suæ salutis rationem ducant, possunt manifestè perspicere. Hactenùs Irenæus. Polycarpus quidem in ea epistola, quam diximus, ad Philippenses scriptam, quæq; adhuc extat, quibusdam prioris epistolæ diui Petri testimonijs vtitur.

Lib.3. cap.3.

Polycarpus venit Romã

Iohannes apostolus q̃ vitàrit Cerinthum

Nota hanc responsionẽ

Tit.3.

Cap.14.

Antonino, cognomento Pio, cùm vigesimumsecundum annũ imperij sui confecisset, M. Aurelius Verus, eius filius, qui & Antoninus dictus est, cum Lucio fratre successerunt. Eodem tempore Polycarpus, cùm Asia maximis persecutionum procellis turbaretur, martyrio supremum vitę diem egit. Cuius quidem vitę exitum, literarum monumentis adhuc conseruatum, in hac nostra historia memoriæ prodere cumprimis necessarium arbitror. Est autem epistola ex persona ecclesię Smyrnensis, cui pręfuit Polycarpus, ecclesijs Ponti scripta, quæ ea, quæ ad eius martyrium spectant, perspicuè docet his verbis: Ecclesia Dei, quę Smyrnam incolit, ecclesię, quę est Philomelij, & alijs omnibus sanctis & catholicis ecclesijs, quę vbiquè gentium sunt, misericordia, pax, & charitas Dei patris & Domini nostri Iesu Christi affatìm impleatur. Scripsimus vobis, fratres, quæ videbantur pertinere, cùm ad alios martyres, tum ad beatũ Polycarpum: qui quidem persecutionis flammam, contra Ecclesiam incensam, sanguine

Epistola Smyrnensis ecclesiæ de martyrio S. Polycarpi.

guine suo copiosè per martyrium effuso penitùs restinxit. Istis deinceps, antequàm in martyrij Polycarpi explicationem ingrediuntur, ea, quæ spectant ad cæteros martyres, ordine narrant, & qualem quamq; cellsam erectamq; animorum firmitatem ad dolorum morsus tolerandos ostenderint, scitè describunt. Nam, vt epistola loquitur, qui vndiq; circunsistebant, cùm coràm cernerent illos partìm flagris ad intimas vsq; venas & arterias dilaceratos, sic vt iam viscera aliaque occultiora membra, intimis corporis recessibus abdita, oculis omnibus subijcerentur: partìm buccinorum testis, è mari deportatis, & lapillis quibusdam præacutis substratis afflictos, & per quodque suppliciorum ac tormẽtorum genus raptatos, & bestijs deniquè immanibus ad dilaniandum traditos: cùm coràm, inquam, cernerent illos hæc omnia tam toleranter sustinuisse, incredibili propè admiratione obstupuerunt. Intèr quos Germanicum quendam, qui diuina gratia roboratus, imbecillitatem animi naturaliter insitam, quæ efficit vt corporis mortem vehementer extimescamus, erexit recreauitque, propter eximiam & singularem eius constantiam, facilè primas tulisse memorant. Nam cùm proconsul illi persuadere conaretur, proponeret ætatem & magnoperè flagitaret, vt cùm iam adolescens esset, & in ipso ætatis flore constitutus, suìipsius misericordiam caperet: eum illa minimè curâsse, sed abiecta cunctatione, feram parato animo attraxisse ad se, & propè vi in corporis sui laniatum impulisse, quô celeriùs ab hac iniusta & impia vita libераretur. Verùm quanquàm vniuersa multitudo tum diuini & cęlestis huius martyris fortitudinem & constantiam, propter egregiam & generosam mortem, magnoperè admirabatur, tum excelsam vniuersi generis Christianorũ virtutem vehementer suspiciebat: tamen subitò vnà omnes hoc pacto cœpisse conclamare: Tolle impios, Quæratur Polycarpus. Quinetiam cùm permagna turba istis populi clamoribus de Christianis conquirendis facta esset, Phrygem quendam, nomine Quintum, qui nupèr è Phrygia aduẽtauerat, simul àc immanes feras & terribiles prętereà cruciatus perspexerat, molli & fracto animo attonitum obstupuisse, & tandèm, salute prodita, manus præ ignauia dedisse. Declarat quidem eadem, quam modò citauimus, epistola, illum non prudenti animi prouisione & consilio adductum, sed temerè & quasi repentino vento incitatum, cum alijs ad tribunal iudicis ruisse: qui simulatquè depræhensus tenebatur, illustre & euidens omnibus exemplũ proposuisse, nè inconsideratè & imprudenter huiusmodi rebus se aliquandò obijcerent. Sed isto modo de illorum martyrum exitu à nobis expositum sit. Polycarpus autem, qui maximam omnibus admirationem suî excitabat, primùm vt ista de martyribus audiuerat, pacato & tranquillo animo perstitisse, & vultum omnemq; mentis statum, constantem & immobilem conseruâsse. Et quanuìs in animo haberet, illic in ciuitate manere, tamen familiaribus petentibus obsecrantibusq;, vt se indè subduceret, demùm morem gessisse, ad villam non longè ab vrbe distantẽ progressum esse, ibiq; cum paucis amicorum commoratum, & dies noctesq; nihil aliud molitum, quàm preces obnixè & instanter ad Dominum fundere: quibus quidẽ supplex efflagitabat, (hoc enim erat illi semper in more positũ) vt pax tranqlla cõcederetur ecclesijs. Ac triduo antè, q̃ præhendebatur, cùm in precibus attẽtè positus, somno oppressus esset, noctù in visione secundùm quietẽ vidisse dicitur ceruical flamma accensum, derepentè cõsumi cõficiq;: Qua quidẽ re è somno excitatũ, statìm visum suũ ijs, q aderant, exposuisse, & quod futurũ erat, mente ferè præsagientẽ, apertè suis p̃dixisse, necessarijs se flammarũ incendijs corpori circuniectis vitam pro Christo profundere oportere. Tandèm igitur cùm illi, qui eum omni cura & diligentia conquirebant, instarẽt, iterũ incredibili studio & amore erga fratres cõpulsum, in aliam villã se transtulisse ferunt: quò quidẽ non longo tempore pòst, qui illum insequebantur, rectâ peruenisse, duosq; illius loci pueros compræhendisse, atq; alterius illorum indicio, vbi verberibus eum cecíderãt, ad Polycarpi diuersorium accessisse. Qui sub crepusculũ aduentãtes, certiores fiebãt, eum in superiori conclaui assidere. Ex quo loco licèt perfacilè in aliam domũ se recipere potuisset, noluisse tamen, sed dixisse: Fiat voluntas Domini. Quem, vt illos adesse intelligebat, refert epistola descendisse per gradus, & cum illis adeò sereno ac placido vultu collocutum esse, vt qui virum anteà ignorâssent, cùm oculos in canã eius & ingrauescentẽ ætatẽ, in venerandã quoq; & constantẽ vultûs moderationẽ cõiecissent, viderentur sibi rem permiram videre, rogarentq; ab se ipsi mutuò, Tantáne, q̃so, festinatio

Constantia martyrum.

Germanici fortitudo.

Quinti apostasia.

Polycarpi eximia virtus.

Visio Polycarpi.

natio in tali sene præhendendo suscipi debuisset? Istum autem, abiecta cunctatione, primùm mēsam illis actutùm apponi iussisse: deindè orâsse, vt cibum largè & affatim sumerent, vnamque horam, qua orationi vacaret, postulâsse. Qua ei cōcessa, surrexisse, & gratia Domini cumulatè repletum, adeò ardenter precatum esse, vt qui præstò illum audirent orantem, admiratione propè obstupescerent, compluresque illorum tam spectatum, tamque eximia & diuina virtute præditum senem, morte affici vehementer condolescerent. Post ista, reliqua illius historia est ad verbum in eadem epistola hoc modo explicata: Vt primùm finem precandi fecerat, & memoria repetierat omnia, quæcunque illi in vita aliquandò contigissent, siue magna illa fuissent, siue exigua: siue gloriosa, siue ingloria, & totam denique Ecclesiam catholicam, per vniuersum orbem dispersam, precibus Deo commendauerat, cùm iam hora abeundi instaret, satellites eum asino impositum, versùs vrbem die festo magni sabbati deduxêre. Herodes, qui præfectus pacis dicebatur, & pater illius Nicetes, illi obuiàm prodire: qui vbi illum ad se in rhedam transtulerant, propter eum assidētes, ei persuadere conati sunt ad hunc modum: Quid mali est istud, dicere, (domine Cęsar) & illic sacrificare, & sic tādèm saluum euadere & incolumem? Polycarpus primò nullum dedit responsum: sed illis magìs instantibus, sic tandèm locutus est: Non facturus sum aliquādò, quod mihi consulitis. Isti igitur spe illius in suam sententiam pertrahendi deiecti, contumeliosa verba in eum iaciunt, & tanta cum celeritate de curru præcipitant, vt indè delapsus, tibiam magnoperè laceraret, læderetque. At ille de ea re minimè laborans, quasi nihil mali fuisset perpessus, lubenti animo à satellitibus ductatus, satìs incitato gradu ad stadium proficiscitur. Polycarpo igitur in stadium ingredienti, vox è cælo demissa, dixit: Fortis esto Polycarpe, & excelso animo rem gere. Eum, à quo esset vox profecta, vidit nemo: vocem autem multi è nostris audiuerunt: sed propter tumultum in stadio concitatum, multitudo omninò eam audire non potuit. Illo igitur ad iudicem deducto, simulatquè intellectū erat Polycarpum fuisse compręhēsum, ingens tumultus ciebatur. Ex quo proconsul, vbì accessit, sciscitatus est: Túne es Polycarpus? Polycarpus se eundem esse fatebatur. Tum suadere proconsul, vt Christū negaret, sic locutus: Reuerere ætatem tuam, & alia his similia, quæ ab eiusmodi viris dici solent. Iura per Cæsaris fortunā. Resipisce: dic, Tolle impios. Polycarpus graui & cōstanti vultu in vniuersam multitudinem, quæ erat in stadio, intuens, & manum versùs eos intendens, cum gemitu oculis in cælum sublatis, dixit: Tolle impios. Præsidi, cùm ampliùs instaret diceretq;, Iurato, conuicijs Christum afficito, & te dimittā: respondit Polycarpus: Octogintasex annos illi iam inseruiui, & nullo me hactenùs affecit incōmodo: quomodò igitur regē meū, qui me ad hoc vsq; tempus seruauerit incolumē, contumeliosis verbis possum afficere? Proconsule denuò vrgente ac dicente, Iura per Cęsaris fortunā: Polycarpus, si, inquit, ad inanem ostētationē requiris, vt per Cæsaris fortunam iurem, (sic enim vocas) & me qui sim, ignorare prę te fers, sic, vt liberè & ingenuè loquar, accipito: Christian⁹ sum. Quòd si placet Christiani professionē cognoscere, da mihi diem, & audies. Tum proconsul, Istud, inquit, persuade populo. Tibi equidem, inquit Polycarpus, rationē & sententiam meam (magistratibus enim & potestatibus à Deo constitutis, cum honorē, qui nostrorū animorū saluti, nostræq; religioni nihil afferat detrimenti, pro dignitate tribuere docemur) impertire non grauabor: sed illos nō satìs dignos existimo, quibus de fide nostra per responsum satisfaciā. Et proconsul, Bestias, inquit, habeo in promptu: istis te obijciam laniandū, nisì te maturè pœnituerit. Accerse, inquit. nam nobis rata ac decreta stat sententia, & multùm ab eo absumus, vt aliquandò animo mutato, nos meliorum pœniteat, quô deteriora sequamur. A sæuitia & crudelitate ad æquitatē & modestiam traduci, est sanè pulchra mutatio. Ad quem rursùs proconsul: Te, inquit, ardentibus flammarū incendijs domitum & mansuetum reddam, si bestiarū laniatus contemnas, & nō resipiscas ocyùs. Tum Polycarpus, Ignē, inquit, mihi minitaris, qui ad tempus exardescit ille q̄dem, sed paulò pòst penitùs extinguitur. Verùm ignē illū futuri iudicij, ad perpetuū impiorū suppliciū & cruciatū reseruatū, oīnò ignoras. Sed q̄d cunctaris? Profer bestias, aut aliud quodlubet. Ista & alia cōplura locutus, tāto vultûs decore & gratia imbutus est, tā taq; animi fidentia & alacritate expletus, vtì his, q̄ ei essent tā minaciter obiectata, nō modò nō cōturbatus succūberet, sed contrà certè illū ipsum ꝓconsulē admirabili sua constā-

Nota versutiā diaboli.

Pręcipitatur de curru.

Sistitur ad tribunal.

Præclarum responsum.

constantia & grauitate prorsùs obstupefaceret. Proconsul prçconē mittit, qui in medio stadio istud ter prædicaret: Polycarpus professus est se Christianum esse. Quæ vox cùm esset à prçcone emissa, vniuersa tum gentium, tum Iudçorū multitudo, q̄ Smyrnam incolebant, anim impetui & bile effrenata exardescens, alta voce clamare: Iste est Asiç doctor, iste Christianorum pater, iste nostrorum deorum euersor, iste deniq; est, qui adeò multos perdocuit, vt neque dijs sacrificent, neque eos adorēt. Quæ cùm essent locuti, vociferari & rogare Philippum munerarium, vt leonem, qui Polycarpū discerperet, emitteret. Hic verò respondere, non esse ei integrum, quoniam iam ferarum certamina confecta erant. Tunc illis visum est, vno consensu clamando instare, vt Polycarpus viuus in rogum conijceretur. Ità enim factum oportuerat, vt visio, quç de ceruicali illi apparuisset, compleretur. Quod quidem cùm ardens videret, Deum precatus paululùm, ad fideles tandèm, qui cum eo erant, se conuertit, & mente prophetico more futura præsagiens, dixit, me viuū oportet cremari. Ista igitur erant cum tanta celeritate suscepta, vt dicto penè citiùs propterea geri viderentur, quòd cùm frequens hominum turba & ex officinis & ex balneis ligna sarmentaque actutùm coaceruabat, tum maximè Iudæi ad hoc facinus (sic enim illorum mos in eiusmodi negocio erat) operam propenso animo conferebant. Verùm vbì rogus extructus & paratus erat, Polycarpus soluto cingulo & omnibus vestibus exutis, calceos etiam sibi extrahere cœpit: quod quidem anteà non aliquandò facere consueuerat, propterea quòd singuli fideles magno studio inter se contendebant, quis primùm ei in eo munere inseruiens, corpus illius posset contrectare. Nam in toto ætatis curriculo, etiam ante canitiem, propter vitam honestè actam probeque moratam, magnoperè colebatur. Paulò pòst igitur instrumenta, q̄bus in rogo firmè teneretur, apparata, corpori illius circumijciuntur. Et cùm illum clauis vellent affigere, dixit: Sinite me hoc modo. Nam qui mihi patientiam ad ignis flammas sustinendas pro sua clemētia largitur, largietur etiam, vt sine commissuris clauorum, quibus me affigere statuitis, constans absque vlla corporis commotione rogo adhæréscam. Idcircò illum non clauis, sed vinculis solùm colligârunt. Qui manibus à tergo circumplicatis constrictisque, tanquàm aries insignis, ex immenso grege delectus, vt holocaustum gratum acceptumq; fieret Deo omnipotenti, sic locutus est: Pater dilecti & benedicti filij tui IESV Christi, per quem tuî cognitionem accepimus: Deus angelorum & potestatum, Deus totius creaturæ & iustorum cuiusque generis, qui viuunt in conspectu tuo: gratias tibi ago, quòd me huius diei & horæ celebritate donâsti, in qua cùm in martyrū numero, tum in calice passionis Christi tui, tormentorum particeps fiam, in resurrectionem vitæ æternæ, tam animæ quàm corporis, per immortalem spiritussancti virtutem: inter quos, quæso, martyres hodiè in conspectu tuo pro hostia pingui & accepta admittar, sicut præparâsti, prçsignificâsti, & iam tandèm compleuisti, qui verus Deus es, & omnis mendacij expers. Ac propterea præ cæteris omnibus te laudo, te benedico, te glorifico per IESVM Christum dilectum filium tuum, pontificem æternum, per quem tibi cum eo in spiritu sancto gloria nunc & in futura secula seculorum, Amen. Hanc vocem, Amen, vbì emiserat, & orandi finem fecerat, carnifices, quibus ignis extruendi cura imponebatur, rogum incenderunt. Qui vbì ardentem flammam effuderat, miraculum ingens illis, quibus idem vìdere à Deo concessum fuit, quique ad ea, quç gerebantur, cæteris fidelibus verè in posterum narranda, erāt reseruati, visum est. Ignis enim fornicis speciem gerens, tanquàm velum nauigij, ventorum flatibus turgescēs, corpus martyris vndiquè obuallat. Ille in medio constitit, non tanquàm caro exusta, sed tanquàm aurum & argentum, in camino ignis ardore probatum. Quinetiam tantum & tam fragrantem odorem indè hauriebamus, vt idem velut ex thure odorifero, aut alio quouis precioso aromate efflatus videretur. Ad extremum igitur, cùm nefarij & impij homines eius corpus ab igne minimè posse consumi viderent, carnifici mandata dederunt, vt propiùs ad rogum progressus, illum ense stricto confoderet. Qua re confecta, tanta cruoris copia effluxit, vt ignem prorsùs extingueret, & vniuersa multitudo quæreret secum magna cum admiratione, vtrùm tantum esset discriminis inter infideles & electos: ex quorum numero iste Polycarpus vnus erat, vir nostris temporibus omnium facilè præstantissimus, catholicæ Smyrnensis ecclesiæ episcopus, doctor apostolicus, & propheta pius. Nam quodcunq; verbum ex eius ore

Marginalia: Clamor gētilium & Iudæorū contra Polycarpum. — Oratio S. Polycarpi. — Insigne miraculum. — Item aliud.

ore exibat, idem vel iam expletum erat, vel posteà pro certo explendum. Inuidus igitur, odiosus & iustorum hominũ generi semper infestus diabolus, cùm martyrij eius amplitudinem, cumque incorruptam & integram vsque à teneris vnguiculis viuendi rationem immortalitatis corona remuneratam, eumque ipsum propterea stabili & certo præmio vitæ æternæ donatum cerneret, omni cura & cogitatione cò incubuit, nè corpus eius à nobis indè auferretur: idq; adeò, cùm permulti è nostris permagna cupiditate ducerentur & huius rei efficiendæ, & sanctæ illibatæque carnis perfruendæ. Nam certi homines Nicete, patrem Herodis, Dalcę fratręm, submonebant, vt præsidem exoraret, nè corpus eius cuiquam daret, nè Christiani, inquiunt, crucifixo illo derelicto, hunc venerari incipiant. Atque hæc Iudæis submonentibus, obnixeque instantibus, aggressi sunt. Iudæi autem nos, quibus in animo erat illum ex igne eximere, accuratè obseruabant. At illud quidem miseri penitùs ignorabant, nimirùm nos non aliquandò in animum posse inducere, vt vel Christum deseramus, qui pro salute omnium, qui in toto mundo salui sint futuri, crucis tormenta perpessus sit: vel alium quempiam aliquandò colamus vt Deum. Illum enim, qui verè Dei filius est, adoramus: Martyres autem, vt discipulos & imitatores Domini, propter incredibilem eorum beneuolentiam, quam in proprium regem & magistrum declarauerunt, meritò amplexamur, quorum nos cùm in pietate discipulos, tum consortes in gloria fore optamus. Centurio autem cùm videret Iudæos instare contentiùs, corpus martyris in medio poni, &, vt gentium mos fert, igne comburi iubet. Sic nos posteà ossa eius potiora, lapillis preciosis auroque puriora ex cineribus selecta eo loco reposuimus, qui illis erat decorus consentaneusque. Vbì sanè nobis in vnum aliquandò coactis, Dominus præstabit, vt celebrem eius martyrij diem instar natalis festi cum exultatione & gaudio, quantùm fieri potest, maximo recolamus: idque cùm ad martyrũ memoriam, qui anteà tale certamen confecerunt: tum ad eorum exercitationem, mentisque ad talem constantiam præparationem, qui posteà Christum eo genere mortis ingenuè confessuri sunt. Ista de beato Polycarpo, qui Smyrnæ martyrium obiuit, cum alijs duodecim ex Philadelphia profectis, qui idem genus mortis lubentes pertulerunt, literis mandata sunt. Qui solus præ cæteris multò maxima nominis celebritate apud omnes floruit, vsqueadeò, vt ipsis gentibus vbiquè locorum frequens in ore & sermone versetur. Talem quidem exitum res ab admirabili & apostolico Polycarpo gestæ, tandèm consecutæ sunt. Cuius historiam in ea, quam declarauimus, epistola fratres ecclesiæ Smyrnensis accuratè narrârunt.

Nota q̃ cupiant eius habere reliquias.

Ossa eius reuerenter reponuntur.

Celebris eius martyrij dies.

VITA

VITA SANCTI PATRIS NOSTRI IOHANNIS ARCHIEPISCOPI CONSTANTINOpolitani, *qui dictus est Chrysostomus, id est, Os aureum: Simeone Metaphraste authore.*

27. Ianuarij. quo die habetur in antiquissimo Romano martyrologio, itẽ Bedæ & Vsuardi.

OMNIVM quidem eorum, qui se ex Deo gessêre, vita est pijs vtilissima: vt quæ sit non solùm exemplar & forma, sed etiam adhortatio ad virtutem. Immittit enim stimulum bonæ æmulationis, & accendit piam animã ad imitationem. Vita autem patris nostri Chrysostomi, est auditu quidem alijs iucundior, ad imitandum autem salutaris & vtilis. Nam ille quidem vir non solùm habebat linguam conducibilem ijs, qui audiebant: sed etiam vitam, multo magis vtilem ijs, qui eam imitantur. Immò verò, si verum dicere oporteat, quomodò illam in dicẽdo habebat inimitabilem: ità etiam hanc, quam in agendo nemo potest assequi. Verumenimuerò res illius sunt omninò narrandæ & imitandæ pto viribus. Nam pictoribus quoquè non sunt despicienda pulcherrima exemplaria, quatenùs non habẽt facilem imitationem: sed quod sperent fore, vt si ea tandèm assecuti fuerint, clari & insignes reddantur: id imitatores excitat ad æmulationem. Mihi autem oratio media quadam via est ingressura, vt nec quæcunque ab eo facta sunt, persequatur: neque prętermittat ea, quę sunt præcipua. Nam illud quidem ferè est eiusmodi, vt fieri non possit: hoc verò non est vtile. Sed illa quidem dicat, quæ dicta, auditoribus plurimum afferẽt vtilitatis: prætermissa autẽ, si damni plurimum: alia verò relinquat alijs. Hic ergò verus homo Dei, & germanus, si vllus alius, post eum, qui erat eiusdem nominis præco pœnitentiæ, qui lingua simul & voce & ore & in omnibus aureus, immò verò longè auro preciosior, genus quidẽ ducebat ex Antiochia: Antiochia, inquam, quæ sita est in Cœlesyria. Cùm tam claram autem haberet patriam, nec parentes quidem habuit minùs nobiles. Fuerunt enim ij quoquè suspiciendi, & splendore vitæ paucis secundi. Erat enim pater Dux exercitûs, & qui multis abundabat opibus. Nomen autem patri quidem erat Secundus, matri verò Anthusa. Qui primùm quidem erãt religione gentiles, & tenebantur profundis tenebris ignorantiæ: etiamsi postquàm eis natus esset filius, & diuino baptismate regeneratus, fuerũt ij quoquè veritatis luce illuminati. Ex his ille ortus, cùm esset adhuc puer ætate, nequaquàm habuit puerile ingenium. Neq; enim faciebat aliquid indecorum, neque erat occupatus in ludicris & lusibus: sed qualis procedens futura esset planta; ipsa omninò seipsam indicabat. Deindè diuinum assequitur baptismum, corpore adhuc valdè tenero & molli. Oportebat enim eum, cuius vita ad Christũ inclinabat, non manere ampliùs Christi signaculo non signatũ. Qui eum autẽ baptismo tinxit, fuit Meletius, qui optimè administrauit sedem Antiochenam, sede virtutis longè altior. Postcà autem eius quoquè parentes diuino tradit lauacro. Neque enim par erat, vt cùm ad lucem gratiæ accessisset filius, qui ei causæ fuerant vt in lucem ederetur, non eiusdem, cuius filius, essent splendoris participes. Deindè Grammatico traditus, vt primas disceret disciplinas, erat fax iniecta in ignem: neque vllo omninò opùs habebat stimulo, nec aliquo, qui eum esset incitaturus. Quanquàm disciplina, & diuturna in vno loco mora, & assidere occupatum, sunt omninò iuuenibus ingrata & iniucunda: quomodò contrà saltationes & translationes, cursusq; & motiones sunt eis gratissima. Ille autem se totum dedebat disciplinis. Cum bono itaque ingenio simul concurrens studium, effecit vt breuì plurima disceret.

Patria Chrysostomi.
Parentes.
Baptizatur.
Traditur literis.

Abhorret à fastu.

Cùm autem ab ineunte ætate tenuitatem amâsset, & à fastu alienationem, erat superior omnibus blanditijs & rebus superfluis, neque comitum multitudinem secum ducens ad ludum literarium, neque equo vectus, iter ingredi sustinens. Sed nec aliud quid-

quidquam delicatum aut ſplendidum, vt qui eſſet ex tanta domoo, ſtentare conten-
dens. Itaque cùm Parentes quidem valdè inſtarent, & eam rem eſſe ſibi probro duce-
rent, nec ij ſoli, ſed etiam pædagogus & condiſcipuli eadem facerent, & ei exprobra-
rent, quòd eſſet nimis vilis & abiectus, multum aberat vt ille perſuaderetur eorũ ver-
bis, & ſibi congenitam & gratam repelleret moderationem. Quamobrem cùm eum
aliquandò conuenirent parentes, & cauſam rogarent, cur eis dedecori eſſe vellet tam
tenuiter viuens, & inſtàr cuiuſdam plebeij, ille reuerà ſapiẽs, & lingua planè inuictus,
ô cur mihi, inquit, fruſtrà vultis exhibere negocium, perindè àc ſi nos primi vitæ te-
nuitatem & moderationem ſtatuiſſemus colere, ægrè ferentes? Deindè ſtatìm addu-
cebatur in exemplum Daniel & tres pueri. Ex quibus ille quidẽ, inquit, propter ani- Dan.6.
mæ contritionem & ſpiritûs moderationem, ab ore leonum adiri non potuit. Illi au-
tem coniecti in fornacem ignis, tantum abfuit vt ab ipſo vincerentur, vt etiam pro-
pemodùm viderentur miniſtro igne vtentes, & in inimicos, qui circunſiſtebant, eum
abſque vllo immitterent impedimento. Alioquì autem vbiquè inuenio diuinam ſcri-
pturam, hanc, quæ apud vos iudices habetur cõtemptui, humilitatem vbiquè magni-
facere, & vt nihil magìs, commendare: faſtum verò & honoris ſtudium repræhende-
re: idque puſilli & abiecti eſſe potiùs animi, quàm excelſi & magni, ducere. Quamob-
rem non ego ignoranter pluris facio hanc mediocritatem: Deum enim didici his de-
lectari, (ſolet enim ſimul cum externo habitu affici anima) & gratiam quidem præbe- Iaco. 4.
re humilibus: ijs autem, qui contrà ſe habent, aduerſari. Hæc illo dicẽte, parentes ob- 1,Pet.3.
ſtupuerunt. Conſecuta eſt autem omninò, quæ à verbis, vel potiùs quæ à factis proce-
debat vtilitas: adeò vt talem eis daret mercedem ſuæ in vitam productionis: & qui ab
eis quidem ſolùm acceperat, vt eſſet: vt benè eſſent, eis munificè redderet. Vix tãdèm
autem à parentibus perſuaſus, in hoc eis pãret, qui alioquì ſe in alijs præbebat obedi-
entiſſimum, vt nequaquàm quidem cum pluribus, ſed vno ex famulis eum comitãte,
iret ad ludum literarium.

Non multum interiectum eſt temporis, & pater quidem exceſſit è vita præſen-
ti: mater autem, vt quę prematuram ſubijſſet viduitatem, & propter puerum adhuc
teneræ ætatis, vitæ fluctibus agitata, multis & varijs quotidiè vexabat̃ caſibus & mo-
leſtijs, quas eæ ſolę apertè ſciunt, quæ illas ſentiunt. Quorum quidem paruam illa du-
cens rationẽ, duo ex omnibus maximè curabat: nempe vt & poſt ſui mariti deceſſum
nullius amore caperetur: poterat enim eius ætas adhuc capi his laqueis: & filium ſic
educere, vt nulla alia oſtenderetur mater talis filij. Poſtquàm autem ille didiciſſet
grammaticam & orbem diſciplinarum, deindè etiam peruenit ad ſummum dicendi
facultatis atque philoſophiæ: vt qui illam quidem quamoptimè acceperit à Libanio, Summus eſt
cuius erat inſignis fama in arte dicendi: hanc autem ab Andragathio diligenter audi- rhetor &
uerit. Quid fit? Deſiderium maioris eruditionis (in pluribus enim bonis aſſequendis philoſo-
laborabat cupiditate) efficit vt veniat Athenas, & illic ſimul verſans cum præſtantiſ- phus.
ſimis Rhetoribus & Philoſophis, ſic & mẽtem locupletauit, & linguam ſummè exer-
cuit, vt nulli facilè concederet, vt eſſet cum eo conferendus. Hinc factum eſt, vt breuì
eſſet inſignis, non ſolùm Athenis, ſed etiam in vniuerſa Græcia: adeò vt ipſi quoquè
præfecto Prætorio res videretur eſſe digna magno ſtudio, vel ſolùm venire in cõſpe-
ctum Athenarum.

Cùm ergò quodam tempore haberet concionem, & eos conuocaret, ex Athe-
nienſibus ei, qui & gloria & dicendi facultate tenebat primas partes, curæ fuit, vt ſan-
ctum quoquè officioſè vocaret & honorificè: ſtatimq; miſſum fuit vehiculũ, & alius,
qui ad hoc expedit, comitatus. Sed ille hęc tãquàm ſuperuacanea & inutilia & veluti Vide humi-
inane itineris adiumentum repellẽs, ſolus viam eſt ingreſſus, ſuis vtens pedibus. quod litatem.
quidem ſibi faciendum conſtituit is, qui eſt ſanus, & non propter arrogantiam & va-
nam gloriam ea ſuſtinet facere, quæ ægroti. Quamobrem magìs ſtupentes eius mo-
derationem, & eam quæ apparebat conſtitutionem, ducentes eſſe imaginem animę,
quæ non apparebat, ipſe primus Prætorio præfectus & qui cum eo aderant, ei acce-
denti lubenter aſſurrexerunt, & cum adſpexerũt oculis reuerentia plenis & beneuo-
lentia. Deindè etiam vi attrahentes, (reſiſtebat enim propter vehementem amorem
moderationis) primo loco eum dignati ſunt, publiceeque ornârunt eloquentiæ lau-
dibus & alijs priuilegijs. Fieri autem non poterat, vt toleranter hæc ferret inuidia:
nec

nec ſine dolore hæc adſpicerent inuidorum oculi. Nam cùm vanam gloriam ſummè ſibi vendicarent, exiſtimabant illius honorem illorum honori detrahere. Quomodò accidit, vt tunc quoquè afficeretur Anthemius, qui non parui quidem fuit nominis propter ſtudium eloquentiæ, gentilis autem erat religione, & alioquì lingua profuſus, & volens ei nimiùm indulgere: qui ſancti laudibus non minùs morſus, quàm ſi ipſe fuiſſet ſumma affectus contumelia, in eum vehementi ſpiritu inuehebatur, & iniuſtum vocabat id, quod factum fuerat, & dicebat eſſe nefariũ, hoſpitem & aduenam primos ſic honores conſequi: & maximè, aiebat, eum, qui à nobis plurimùm differt religione. Propter quæ primùm inuidiam ægrè ferens Præfectus, Quidnam, dixit, fuerit præter rationem, ſi vir, qui eſt & tali genere ortus, tantaque & doctrina & modeſtia præditus, fuerat iudicatus à nobis honore dignus, cùm etiam, præter alia, ipſum honorem fugere, honorem acquirat apud eos, qui ſapiunt & rectè ſciunt iudicare?

Patitur Anthemiũ obtrectatorẽ.

Deindè autem Iohannes quoquè placidè eius ſermonem excipiens, Non oportebat, inquit, ô Anthemi, eum, qui ſibi vendicat philoſophiam, ità ſuperari ab honore hominum, & eum perſequi tanquàm rem magnam & magna contentione appetendam, qui non ſolùm nobis non prodeſſe, ſed etiam plurimùm poteſt lædere, quòd attinet ad virtutẽ. Quid enĩ fuerit re vera homo ex eo ſeipſo melior? Quòd verò dixiſti me eſſe diſſimili vobis religione, erubeſcerem, ſi viderer tacere, ducens hoc eſſe pudẽdum. Ego enim deos neque noui, nec me eos vnquàm eſſe adoraturum, profeſſus fuerim. Abſit vt adeò deſipiam, & ſit mihi lingua tam temeraria. Sed vnus mihi Deus eſt Chriſtus, qui cognoſcitur in patre & in ſpiritu: qui & omnia ab initio produxit ex nihilo, & nunc ineffabili ea virtute continet, & annuos nobis fructus ſuppeditat, & manum aperiens, omne animal implet benedictione. Sed non Chriſtus, dixit interpellãs Anthemius, producit hos fructus annuos, ſed elementa mundi ſuis temporibus producunt, deorum prouidentia. Nondùm finem acceperat eius ſermo, cùm à maligno ſpiritu poſſeſſus, & terræ alliſus, miſerè iacebat rugiẽs, lachrymarum & timoris ſimul cauſa ijs, qui aderant: peruertens quidem oculos, ſtridens autem dentibus, ſpumam verò ex ore turpiſſimè expuens.

Pſalm. 144.

Anthemiũ dæmon inuadit.

Hæc cùm adſpexiſſet Præfectus & qui circa illum erant, eos ſubijt admiratio & ſtupor, & erant pleni tumultu. Deindè ad beatum Iohannem accedentes, fiunt ei ſupplices, & rogãt vt velit opem ferre affectioni. Ille autem (Quis enim fuit illo benignior?) vt qui benigni Chriſti eſſet imitator, & calamitatis hominis eſt miſertus, & cùm pro eo rogâſſet eum, qui vel ſolus poteſt opẽ ferre, ei qui iacebat, duplicem affert curationem. Nam cùm iſte liberatus à dæmone, ſenſiſſet in quanto malo eſſet verſatus, arbitratus non ſufficientem eam eſſe curationem, cauſam quoquè, propter quam venerat ad tantam calamitatem, rogabat curari, nè eadem ei rursùs euenirent. Ille autẽ (Sciebat enim veri Dei ignorationem, eius eſſe cauſam) conſuluit, vt prompto & alacri animo quamprimùm adiret Pontificem ciuitatis, & rogaret vt in diuinis catecheſi ab eo initiaretur: & quò latẽtium animæ vibicum veniret curatio, & à dæmonibus, quos colebat, omninò liberaretur, aſſequeretur lauacrum regenerationis. Páret eius dictis Anthemius, & citò accedit ad eccleſiam: & cùm Domino credidiſſet, baptizatur, & fit multis exemplum, vt credant in Chriſtum. Clarorum enim & magnorum virorũ in melius aut deterius mutatio, ſolet multis eſſe cauſa ad idem mutationis. Hinc factum eſt, vt Athenarum Epiſcopus, cùm adſpexiſſet quantam eius eccleſię acceſſionem feciſſet Iohannes ille aureus, verbis & monitis crebrò eum ſibi inſinuaret, & vt ſibi eſſet ſucceſſor, (iam enim erat grauis ętate) procuraret. Aliter autem Dei prouidentia de eo ſtatuerat, in maiori omninò & excelſiori candelabro magnam illam lucem poſitura.

Curatur à Chryſoſt.

Baptizatur.

Cùm verò in Atheniẽſium doctrina plurimùm profeciſſet, viſcerum maternorum & patriæ rursùs eſt recordatus, & rursùs Athenis redijt Antiochiã. Deindè hæc parua eſſe putans, nempe orationes & conciones, & quæcunque ad ſuperuacaneam pertinent ambitionem, angelicam ſeu monaſticam vitam ſtatuit ſuſcipere, ad hoc cõſultore & inſtituti ſocio vtens Baſilio quodam ſuo familiari, & qui erat vnius animæ & fraterni cum eo ſpiritûs. Non is autem erat ille, qui & patriam & ſedẽ ornauit Cappadocum, vt quidam exiſtimant, decepti à ſimilitudine nominis. Siquidem ad fidem huius rei faciendam, hic ipſe ſufficit lingua aureus, qui ſatìs illud oſtendit in libris de Sacer-

Monaſticã vitã appellat angelicam.

Sacerdotio. Dicit enim eum esse ipsum secutum toto tempore, & easdem attigisse disciplinas, & eosdem habuisse præceptores. Quod autem maximè omnium prohibet, non hunc esse magnum illum Basilium, est, quòd ipsum quidem ostendit eiusdem patriæ, fuisseque & genere pares & diuitijs. Quomodò verò statues hæc esse magno & huic maximo communia, quę sunt maximè diuersa? Siquidem plurimùm inter se differunt Antiochia & Cappadocia. Sunt autem multa quoquè alia, per quæ conijci potest, non esse hunc magnum Basilium, sed quendam alium, ortum Antiochiæ.

Cæterùm ab hoc instituto tunc sapientem abducunt & ciuitas, & mater multò magìs, ad persuadendum efficacia ei temperans lachrymarum medicamenta. Nam ciuitas quidem, tanquàm fœtum proprium & à se educatū, cum amplectebatur, & eum perpetuò volebat retinere: ea enim valdè mouebatur suauitate eius orationū, quarum maximam partem consumebat in iudicijs, assiduè illuc ventitans, & partem defendens inferiorem, & eum, qui habebatur contemptui, recreans: Mater autem, vtpotè mater, magìs germanè eum adiens, doloresque partûs & lactationem ei in memoriam reuocans, & mala viduitatis, & quæcunque poterant attrahere filium, vt matris misereretur, arcebat à proposito. Sed satius est, vt illi ipsi hanc relinquam narrationem. Neque enim omninò fas est, nec conueniens, vt cùm ei liceat sua per se dicere, nos illis relictis, ex nobisipsis faciamus narrationem. Dicit enim ipse in libris de Sacerdotio, innuens amicum, qui eum erat abducturus ad id, cuius studio tenebatur. Deindè matrem, quæ hoc resciuerat, miserabiliter accessisse, & id prohibuisse. Sic autem habet:

Postquàm enim sensit consilium, quod à nobis capiebatur, me dextera accepto, & in domo ei attributa ad sedendum collocato prope lectum, in quo nos pepererat, emittebat fontes lachrymarum, & adiūgebat verba lachrymis miserabiliora, sic apud nos lamentans: Mihi, inquit, ô fili, virtute tui patris diù frui non licuit, cùm Deo ità visum esset. Nam dolores in partu propter te acceptos, mors illius cōsecuta, tibi quidem orbitatem, mihi autem viduitatem attulit ante tempus, & mala viduitatis, quæ cæ solæ demùm, quæ illa passæ sunt, scire apertè potuerint. Nulla enim oratio potuerit consequi tempestatem illam & fluctus illos, quos subit puella, è domo quidem paterna nupèr egressa, & rerum imperita, & qui cohiberi non potest, repentè luctu oppressa, & necessè habens maiores suscipere solicitudines, quàm ꝓ ætate & sexu. Oportet enim, vt arbitror, famulorum socordiam animaduertere & corrigere, & maleficia obseruare, cognatorum insidias propulsare, publicanorum iniurias & inhumanitatē in exigendis vectigalibus magno & excelso animo ferre. Quòd si relicto etiam infante decesserit, qui est mortuus, si sit quidem fœmina, magnam quidem sic quoquè matri præbebit solicitudinem, à sumptibus tamen & metu liberam. Filius autē eam quotidiè implet timoribus innumerabilibus & pluribus solicitudinibus. Mitto sumptum pecuniarum, quam necesse habet facere, si eum educare cupit liberaliter. Nihil horū tamen mihi persuasit, vt secundum inirem matrimonium, neque alium sponsum introducerem in domum patris tui: sed mansi in tempestate & tumultu, & non effugi ferream fornacem viduitatis, primùm quidem adiuta à superno auxilio: afferebat autem mihi non paruam malorum consolationem, & quòd tuum vultum viderem assiduè, & mortui animatam seruarem imaginem, ad illius effigiem accuratè expressam. Propterea cùm esses adhuc infans, & necdùm loqui didicisses, quādò parentes maximè delectant pueri, mihi magnam præbebas cōsolationem. Atquì nec illud mihi poteris obijcere, quòd viduitatem quidem fortiter tulerimus: patrias autem facultates tibi minuerimus propter necessitatē viduitatis: quod quidem scio accidisse multis, qui in orbitatem inciderāt. Nam eas quoquè vniuersas reliqui integras, & quę debebant expendi, vt vir bonus & probus euaderes, nō cessaui ea ex meis, & quas domo attuli, expendere pecunijs. Nec existimes me hæc tibi nunc dicere exprobrantem. Sed pro ijs omnibus vnam à te peto gratiam, nè me in secundam inijcias viduitatem. Sed expecta meum decessum. Fortasse breuì pòst tempore decedam. Nam spes quidē est, adolescentes esse ad longam venturos senectutem. Nos autem qui consenuimus, nihil aliud quàm mortem expectamus. Quandò verò me terræ mandaueris, & cum ossibus patris tui miscueris, longas suscipe peregrinationes, & mare nauiga quodcunque volueris: tunc nullus est prohibiturus. Quandiù autem spiramus, sustineas

Matris ad Chrysost. oratio.

nobiscum habitare, neque Deum offendas, nos temerè in tanta mala conijciens, quę te nulla affecimus iniuria. Nam si me quidem potes criminari, quòd te attraho in huius vitæ solicitudines, & cogo te rerum mearum curam gerere: non leges naturæ, non educationem, non familiaritatem, nec aliquid deniquè aliud reueritus, fuge tanquàm hostes & insidiatores. Si autem omnia facimus, vt magnum tibi paremus ociū, ad hoc, vt hoc vitæ iter ingrediaris, si nihil aliud, hoc saltem te nostrum retineat vinculum. Nam & si dicas te amari ab innumerabilibus, nemo tibi præbebit, vt tanta fruaris libertate. Nemo enim est, cui tua bona existimatio sit æquè curæ, atquè est mihi.

Hæc refert lingua illa egregia, & quemadmodùm Basilius quidem subijt iugum Diaconatûs, sperans fore, vt eum haberet eius ordinis socium: Ille autem gradum dubitans suscipere, pulchrè eum promisso impellit, tanquàm ipse quoquè iam futurus esset eiusdem particeps. Et tunc quidem recusat ordinationem, victus à sua in eam reuerentia. Cùm aliquanto autem pòst tempore vix suscepisset ordinem Lectoris, non

Eccè ordinē lectoratûs. libros sacros legebat solummodò, sed etiam spiritu sapientiæ eos interpretabatur, & magna verbi luce & bono euidentiæ vtebatur in expositione. Quanuìs autem tanta esset gratia præditus, & vniuersus populus penderet ab eius lingua, ægrè tamen ferēs tumultus, qui erant in ciuitate, & vitans quidquid facit ad ostētationem, vt qui arce-

Tenetur magno solitudinis desiderio. retur à desiderio, quod ab initio animo concipiebat, quod erat sub Deo viuere, & ei soli fieri manifestum, tristitia afficiebatur, angebatur animo, plurimi faciebat solitudinem, & tanquàm illic absconsum inuenturus thesaurum, ad eam festinabat. Cùm hoc ergò animo versaret, opportuno tempore obseruato, iubens omnes valere cognatos, amicos, familiares, plausus ciuiles, ostentationes, quinetiam eorum, quibus fiebat iniuria, defensiones: & nec viduitatem matris cogitans, nec sororis curam reputans, quæ iuuenili corpore subierat iugum virginitatis, opusque habebat, vt ei diligenter prouideretur: atque adeò ipsam quoquè domum parùm curans, relicta ciuitate, relictis omnibus, toto pede ad vitam quietam transfugit.

Fit monachus. Deindè cùm esset ætas adhuc iuuenilis, & si esset ei corpus natura malè affectum & valetudinarium, se tradit monasterijs, in quibus vita agebatur accuratior & asperior, quàm in alijs: & cùm totam vestem exuisset cum sapientia carnis, aut, vt veriùs dicam, illam priùs exuisset, induit amictum ex pilis contextum, corpus adhuc affli-

Induit amictum ex pilis cōtextū. gens, & veluti quandam nubem attenuans, & lumini mentis præbens libertatem. Maximum autem ponebat studium in legendis libris diuinarum scripturarum. Quod quidem faciebat tam diligenter, vt vim eorū, quæ in eis insunt, nihilominùs in mente imprimeret: deindè manu propria & labore digitorum eas interpretaretur, vt dictum est: & quæ sunt comprehensu difficilia, aperta redderet studiosis: & quam sententiam ipse collegerat cum labore, præberet ijs, qui volebant, accipiendam citra vllum laborem. Si ergò proprijs laboribus panem præbere, conciliat mercedem: esurientes animas sic exatiare, quantæ fuerit causa remunerationis? Sic ergò diuinas scripturas interpretans, deindè etiam eas exornat eo, quod ad mores pertinet: vt illud quidem esset ad mentis illuminationem, hoc autem ad morum curam gerendā: aut, si mauis, illo quidem illustraret solùm diuitias spiritûs, quæ iacent in profundo: hoc verò etiam apertè deduceret, vt eius essemus participes.

Libros de Sacerdotio scribit. Item alia. In hac grata quiete & silentio componuntur ab eo libri de sacerdotio: in quibus quanta quidem sit dignitas sacerdotij, qualem autem esse oporteat eum, qui hoc est dignatus, accuratè ostendit. Tunc etiam scribit orationem ad quandam illustrem mulierem, quæ paulò antè viderat noctem viduitatis, & magno luctu grauabatur, eam leniter recreans, & ostendens viduitatem non esse rem vilem & abiectam: sed magnam & venerandam esse eius dignitatem, eamque magnis laudibus esse dignam, quę suam in defunctum integram conseruauit conscientiam, se secundis nuptijs non reddidit infamem, vt quæ beneuolentiam mentita sit in maritum. Deindè etiam de virginitate scribit alium librum, diuinam eius ostendens pulchritudinem & magnū eius ornamentum. Stagirio quoquè scribit pulchras orationes & valdè præclaras. Hic vir erat ei valdè familiaris: fuerat autem possessus à maligno demone, qualia sunt Dei iudicia. Liber verò illum quidem accipit scribendi occasionem: per vniuersam autem procedit philosophiam: cum dixeris esse commune documentum virtutis

grati

grati animi & tolerantiæ, vt qui compositus sit tanta in dicendo probabilitate, tam multisque necessarijs Rhetorum argumẽtis, aut, meliùs dicam, diuinis & spiritalibus gratijs adeò, vt hoc ipsum quòd inciderit in dæmonem, existimaretur non esse abominandum nec auersandum, vt quod fuerit argumentum maximę vtilitatis. Tunc etiam compositi sunt ab eo duo libri de compunctione: quorum vnus quidem fuit inscriptus ad Demetrium, alter autem ad Stelechium: eum, qui est studiosus virtutis, accuratissimè elaborantes, & acrem stimulũ compũctionis pijs immittentes animis. Sed hos quidem scripsit libros, nè caderent illi, ad quos scripti fuerant, neque maligni laqueis pius implicaretur, sed staret firmiter in bono proficiens. Alium autem scribit ad eum, qui, proh dolor, iam erat lapsus, seu percussus telo peccati: ei verò, qui lapsus erat, nomen fuit Theodorus: vt non concideret, neque desperaret salutem, tanquàm benignam manum ei porrigens orationem, & iacentem erigens, & non concedens, vt omninò permaneret in peccato. Sed sic quidẽ erat eius per libros doctrina, cum voluptate magnam habens vtilitatem. Libri duo de Compũctione.

Multò autem magìs ex factis adhibuit doctrinam, vt qui perpetuò quidem vacaret orationi, & omnem exerceret virtutem, ad eam futurus alijs tanquàm exemplar. Humilitatem verò ità erat amplexus, tanquàm in ea alio modo vellet primas partes obtinere in eo, quòd nulli alij cederet extremum omnium. Partem quoquè diei sibi deputabat ad visendos ægrotos, è domo quidem omnia illis præbens pro viribus: maximè autem consolationem eis afferens oratione, & omnibus modis eis ostendẽs benignitatem. Quid autem? Modestia quidem, vt diximus, cedebat nemini: in castitate verò aut continentia aut alia virtute est ex omnibus aliquis, cui cederet? Et quis illum vel adeò non nouit, vel nescit esse verax*, vt ei quod dicitur, assentiatur? Sed sic quidem ille se pulchrè gessit in omni virtute, meliùs quàm vt eum quis posset imitari. Porrò autem hæc quoquè illi tribuunt tanquàm eximia, quòd neque ipse vnquàm iurauerit, postquàm aufugit à mundo: neque vlli iusiurandum detulerit, nulli detraxerit, nunquàm sit mentitus, nulli sit malè precatus, faceta ac scurrilia neque ipse sit locutus, neque alium dicẽtem sustinuerit. Dicunt autem ipsum quoquè mediocrem somnum sumpsisse, cùm esset opùs: sic autem sumpsisse: Funis ex alto dimittebatur, alligatus extremis: cui & manibus & barba ipse innitens, quendam modicum, neque ipsum firmum, sed imbecillum & ementitum somnum gustabat. Virtutes S. Chrysostomi. * q̃d dicit, vt ei non Somnũ vt ceperit.

Cùm sic vitam ageret, valdè quidem studebat latere, & neminem habere, qui esset eius conscius. Nulli enim eorum, qui mala fecerant, vt illi, omninò curæ fuit latere. Hoc autem erat difficile, cùm & virtus sic se habeat natura, vt eum, qui ipsam exerceet, soleat facere manifestum: & Deus præterea velit cultorem suum glorificare. Itaque illum quoquè sic in præsentia aperit. Vir quidam genere Syrus, nomine Hesychius, ætate quidem iam prouectus, tempore autem ferè quoquè æqualem habebat exercitationem: qui ipse quoquè erat vnus ex illis, qui in sacro illo exercebantur monasterio: cuius vestigijs insistere cupiebat magnus ille Iohannes, dum nondùm esset virtute summus. Ei nocturnas preces Deo offerẽti apparet quiddam diuinum & fortius, quàm vt id intueri humani possent oculi, quod & veretur lingua in medium adducere, & quod est auditu inprimìs horribile. Sed est adhibendus animus. Etenim nõ minùs metu, quàm voluptate mixta est narratio. Viri quidam veste candidi, adspectu terribiles, è cælo quidem visi sunt ad eum descendere: Iohanni verò lingua aureo, qui ipse quoquè noctù precabatur, venire in conspectum. Visi sunt autem, vnus quidem librum, alter autem claues habere in manibus. Deindè Iohannes noua illa eorum forma obstupefactus, timore fuit correptus, & se simul humì deiecit. Illi autem cum manu appræhendentes, erigunt & metu soluunt, & iubẽt eum esse bono animo. Cùm verò rogâsset magnus Iohannes, quinam essent, qui cùm tanti essent, ad eum venirent: sed nè timeas, illi dixerunt. Nos enim venimus ad te, missi à Christo. Sic dixerunt, & statìm alter eorum manus porrigens, dicit: Hoc accipe. Id autem erat liber. Ego enim, inquit, sum Iohannes, cui Dei sapientia pectus dimisit & permisit, vt super ipsum recumberem nihil veritus. Quæ tibi quoquè per nos faciet scripturas comprehensu faciles, & deducet ad illius cognitiõem, Similiter autem alter quoquè manum porrigens: Accipe, dicit, has claues. Me autem scias esse Petrum, cui eæ fuerunt à Deo traditæ. Quem nunc quoquè crede per me eadem te dignari gratia, adeò vt Cupit nesciri. Visio admiranda. Iohan. 13.

 quem-

quæcunque ligaueris aut solueris super terram, ità etiam se habeant in cælis. Ad hæc cùm beatus ille erubesceret, & consternaretur animo, & tanta gratia se esse indicaret indignum, diuini illi viri eum recreant & implent audacia. Deindè cùm eum crucis figura obsignâssent, & visi essent eum osculari, reuolârunt in cælos.

Hæc cùm vidisset vir ille insignis, diù mansit plenus metu & stupore, adeò vt cùm monachi eum viderent sic affectum, & rogarent quænam esset causa, vix eam aperuērit, indicens eis silentium: & vt hæc*celaretur, Iohannes, Nè demus enim, inquit, ei occasionem, vt hinc recedat. Illi ergò his, quæ dicta sunt, obstupefacti, hinc deincèps futuram eius vitam conijciebant, quòd scilicet esset facturus magna & admirabilia. Et facta quidem sunt re vera innumerabilia, D E O glorificante magnum illum in operibus. Nobis autem pauca & paucis sunt narranda pro viribus.

Vir quidam Antiochenus, illustris genere, vita splendidus & magnificus, morbo quodam magnum sentiebat dolorem in media parte cranij. Tanta autē erat vis morbi & adeò intensa, vt oculus sua sede esset emotus, vt qui vi mali non potuisset resistere: & ità videretur omnibus res lachrymabilis. Is cùm venisset ad monasteriū, in quo degebat magnus Iohannes, multùm quidem rogabat: multas autem emittebat voces ad mouendam misericordiam, petens curationē. Is verò fuit quidē misertus. Quidni enim, cùm esset omnium hominum clementissimus? Dixit autem, hæc esse præmia sceleratorum factorum, & in Christum incredulitatis. Si ergò, aiebat, toto animo ad eum accesseris, & deindè prioribus relictis studijs, vitæ rationem aggressus fueris ei gratam & mundam, nihil erit quod obstet, quô minùs sequatur curatio eius, quod te

Curatur laborās ex capite & oculo.

cruciat. Cùm is autem & se fateretur credere, & polliceretur vitā mutare in melius, & illius castissimas manus deoscularetur, & dolenti parti vestē admoueret, nō solùm fuit caput liberatum à dolore, sed etiam oculus, qui vi ab eo fuerat exturbatus, fuit loco priori restitutus. Satìs erat hoc, quod dictum est, vt esset signum euidens fidei sancti, & vt significaret magnum gratiæ adiumentum, quod à Deo erat affatìm consecutus.

Vult autem oratio alterum quoquè adijcere nihilominùs præcedenti, quod nequaquàm se patitur mandari silentio. Cuiusmodi enim fuerit id, quod Archelao acciderit, scitis vtiquè, & quodnam in eum factum fuerit miraculum: qui erat quidem Præses Antiochiæ, & obtinebat primas partes in ciuitate: arcano autem casu lepra quædam, quæ in eius fronte effloruerat, eum magna afficiebat molestia, vt quæ eum pudore afficeret, & efficeret vt omnium vitaret oculos. Cùm itaque multùm vsus esset medicina, vt quę posset ei opem ferre, nihil aliud fructûs ex ea accepit, quàm vt spe blanda illuderetur, donèc constitit eam esse fallacem. Cùm autem sanctus vix tandèm ei venisset in mentem, & ad eum venisset feruentiori spiritu, tetigit sanctos illos pedes, & morbum ostendit, & petijt vt consequeretur curationem eius, quod illum malè habebat. Is autem & misertus calamitatis, vt qui esset clementissimus, & flexus fuit precantis vocibus. Deindè cùm eo pactus est, vt à malis declinaret operibus decætero, petens etiam, vt priora peccata corrigeret. Quod quidē cùm esset pollicitus, præ-

Sanat leprosum. Iohan. 9.

buit ei curationem, dicens: In nomine Christi laua te aqua, vbì fratres solent bibere. Quod cùm factum esset, fecit similiter atquè Siloë, & cōsecuta est lepræ sanatio adeò purè, vt nec morbi quidem remaneret vestigium. Quanta Archelaum propter hoc incessit lætitia? Quantum perfudit gaudium? Quantas effecit hoc vt Deo ageret gratias? Quid non dico, quod est maius & perfectius? Quanti fuit ei studij causa, vt ad animæ adspiceret curationem? Sancti enim verbis adeò fuit captus, & adeò studuit re vera exequi id, quod ei promiserat, vt nihil differret, neque rei daret vllam moram temporis: sed ijs, quæ habebat, statìm distributis pauperibus, aliorum deincèps esse statueret versari in ijs, quæ ad hanc vitam pertinent: & eius sectari somnia, ex ijs stultè illudi: ipse autem veniēs ad monasterium, in quo erat illius medicus, voluërit esse in nu-

Archelaus amplectitur monasticē.

mero illorum, qui illic exercebātur: & sub eo præceptore vitā eligēs perfectissimam, illic vsque ad finem studere placere creatori.

Hoc multos ex ijs, qui erant illustres Antiochiæ, excitauit ad similem æmulationem, & adiūxit numero eorum, qui salui fiūt. Similiter enim Deo suas propter egentes de-

tes dedicātes facultates, alij quidem relati ſunt in numerum huius ſancti monaſterij, quomodò etiam aiunt illum Theodorum, qui fuit vnus ex valdè illuſtribus: alij verò ventitabant ad alia, quæ in ciuitate erant, monaſteria. Omnes autem intuebantur ad vitam Iohannis, tanquàm vnum exemplar. Nam etſi erant apud ſingulos, qui vita & ordine præſtabant alijs, is tamen erat omnium primus eruditor & magiſter.

Verumenimuerò vult oratio aliorum quoquè meminiſſe eius miraculorum, & ea non dari obliuioni, quæ reuerà non ſunt digna quæ dentur. Nam vir quidam nomine Eucleus, cui inuidia dæmonis exciſus erat oculus, ſtatuit vitam ſuſcipere monaſticam in eo monaſterio, in quo erat ſanctus: cumque acceſſiſſet, & habitum mutâſſet & vitam, magnum Iohannem attrahit ad miſericordiam. Audit itaque illum ſic ad verbum orantem, & magno feruore commiſerationis ſic animum inflammantem: Deus, ô frater, tibi medebitur, & illuminabit tuos oculos & cordis & corporis. Simul cum hoc dicto concurrit etiam curatio, & illuminatus erat oculus, & eo vtebatur ſimiliter atquè alio. Simpliciter & leniter à me narrantur miracula, dum ad orationis adſpicio longitudinem, & nihil volo fusè ac prolixè perſequi. Sed nullo opùs eſt ornamento externo, & ijs quæ ea poſſunt extollere, ſed ſufficiet eis ſua pulchritudo & magnitudo. Quocircà ſunt etiam mihi alia eodem modo narranda.

Semper nouus monachus cũ vita & habitum mutat.

Mulier quædam, ciuis Antiochena, nomine Chriſtina, profluuio ſanguinis ſeptem iam annos grauiter laborabat. Cùm ea ergò diù vſa medicis, agnouiſſet eos vana ſpe ducere & mora inutili, vehitur à iumentis, & viro ſequente, defertur ad hoc ſanctum monaſterium, & proijcitur in veſtibulo. Ille autē ad ſanctum ingreſſus, cùm dixiſſet cauſam aduentûs, à ſancto repræhenditur, quòd non fecerit vt erat conſentaneum, & quòd ignoraret id, quod erat ſibi futurum conducibile. Cur enim, inquit, eo præterito, qui hæc poteſt curare, acceſſiſti ad virum, qui eſt obnoxius ijſdem affectionibus, ab eo poſtulans ea, quæ facere non eſt in eius poteſtate? Sed tamen hæc dic vxori: Si aſperis & peruicacibus his moribus eiectis, te moderatam & benignam ancillis præbueris: & manum quidem largam & diuitem pauperibus aperueris, precationemque & continentiam obliuioni non mandàris, animæ curationem citò cōſequetur curatio corporis. Accipit hæc mulier, & ſignificat ſe nihil omiſſuram eorū, quæ iuſſerat. Poſtquàm autem audiuit ille à marito vxoris promiſſionem: Abite, inquit, iam enim curata fuit à Chriſto vxor tua. Hoc cùm ipſe abiens, reuerà ità eſſe vidiſſet, ſtatìm cum vxore linguam quidem mouit ad gratiarum actionem, pedes autem ad iter. Cùm vnum ijs, quæ dicta ſunt, adiecero, aliorum rursùs ſuo tempore faciam mentionem.

Morbidam ſanat mulierem.

Leo magnitudine maximus, & cuius vires ſuſtineri non poterant, & qui erat viſu maximè terribilis, & ad inuadendum acerrimus, illo tempore verſabatur in locis, quæ ſunt circa Alexandriam. Is erat agricolis quidem malus vicinus, viatoribus autem graue ſpectaculum & occurſu formidabile. Magno enim impetu in eos irrumpens, plurimos occidebat, & ſimul in ventrem tranſmittebat: eratque ex æquo & damno pernicioſiſſimus, & ad eum de medio tollendum difficilimus: & cùm magna & viuida manus eorum, qui propè habitabant, in ipſum inuaſiſſet, agnouit ſe ſuo malo hoc eſſe auſam. Celerrimè enim in omnes incurrens, alios quidem ſolo rugitu loco motos, vertit in fugam: alios autem ore diſcerptos exedit: aliorum verò cùm corpus dilacerâſſet vnguibus, reddidit miſerabiles. Quid enim aliud, niſi ſauciatos à leone? Hinc quid accidebat? Neglectos quidem agros relinqui ab agricolis: ad loca autem inuia diuertere viatores, propterea quòd beſtia ſuſtineri non poſſet. Poſtquàm autem iam ad extremam redacti dubitationem, vix tandèm recordati fuerunt hominis Dei, frequentiſſima multitudine ad ipſum venientes, narrabant ipſa mala, quibus leo eos affecerat, & ab ipſo petebant, vt eos ſolueret hac calamitate. Ille verò cùm paucam fidem eis priùs exprobrâſſet, & quòd eis viſa eſſet beſtia inexpugnabilis, cauſatus eſſet contemptionem diuinorum præceptorum: Vobis quidem, inquit, omnibus eſt Deus placandus, in templum ſimul conuenientibus: id autem, quod do vobis, (erat verò crux) ponendum eſt in ijs locis, per quæ tranſit leo: & abſit quidem omnis metus: ſit autem perfecta fides, & haud ità multò pòſt manifeſta vobis quoquè erit mei CHRISTI virtus. Cùm hanc illi crucem accepiſſent, & ſicut eis fuerat imperatum

Leo immaniſsimus.

tum feciſſent, & die ſequenti illuc veniſſent, ô Domine & DEVS omnium, & admirabilium operum effector ineffabilis, belluam vident iacentem mortuã ad ipſam baſim Crucis. Sed miſſis in præſentia quidem miraculis, transeamus ad orationis ſeriem.

Vide mirã virtutem ſigni ſanctiſſimæ Crucis.

Cùm ille ergò beatus ſic quatuor annos vixiſſet in hoc monaſterio, partìm quidem ijs, quæ dicebat, partìm autem & magìs, ijs quæ faciebat, inducens ad virtutem, euaſit clarus & omni ex parte celebratus, omnibusque & linguis & auribus magnam afferebat voluptatem: alijs quidem dicere, alijs verò ea quæ dicebantur, attendere ex æquo amantibus. Cùm hæc illi non modò grata non eſſent, ſed ea etiam ægrè ferret (Non minùs enim, quàm ex Deo viuere, ſtudebat ſic viuendo latére, vt anteà diximus) rurſùs conſtituit aufugere, & ſe ab oculis hominum ſubducere. Cùm itaque clanculùm aufugiſſet, & ſeorſùm viuere ſtatuiſſet, totos duos tranſegit annos, viuens ſolitariè, & ſoli Deo appárens. Non erat ei lucerna, non lectus, non menſa, neque aliquid huiuſmodi, quod faciat ad miniſterium corporis. Solùm autem erat ei parùm panis, quod præbebatur ab aliquo ex vicinis: algori verò & æſtui, & omnibus iniurijs aëris erat expoſitus, & cum eis contendebat. Quoniam autem oportebat ipſum quoquè, cùm eſſet homo, oſtendi eſſe obnoxium naturæ infirmitatibus, quid fit, & quomodò res illius diſpenſantur, & qualibus ſæpè ſolet Dei ſapiẽtia vti occaſionibus, alia per alia contexens & varians, facileque & magno artificio diſpenſans? In imo ventre accipit ſenſum doloris, & eius renum ſoluuntur vires, vt qui fuiſſet ſuperatus à nimijs frigoribus.

Ecce ſancti viri paupertatẽ, abſtinentiam & patientiam.

Compulſus ergò ab hac neceſſitate, vel potiùs deductus ab eo, quo ducebatur, ſpiritu, vt eſſet multis cauſa ſalutis, ad eccleſiam præter ſpem venit eius luminare: & cùm omnibus quidem, præcipuè autem magno Meletio, fuiſſet cauſa magnæ lætitię, & ab eo fuiſſet iucundiſſimè acceptus & recreatus, deindè etiam ab eo accipit ordinem Diaconi. Cùm autem in hoc gradu pulcherrimè, & vt Deo gratum erat, totos quinque annos ſe geſſiſſet, tam eius orationibus, quas propter ſummam ingenij copiam habebat ex tempore, quàm ijs, quas per ocium componebat, & meditatione maiori elaborabat aurea lingua, imbris inſtàr effundens, pulchrè rigabat faciem eccleſiæ. Cùm poſteà autem Meletius veniſſet ad Epiſcoporũ ſynodum, quæ congregata fuerat Conſtantinopoli, vt eos quidem deponeret, qui cum ſpirituſancto pugnabant non in ſpiritu Dei: Gregorium autem illum Theologum in ſede collocaret: & illic quæ ſunt caduca & ad tempus, permutâſſet manentibus: hic verè aureus, ſimul quidem vitans omnem excellentiam, & bonum amplectens ſilentij & quietis, reuertitur in primum monaſterium. Sed cùm illinc rurſùs receſſiſſet, reuertitur Antiochiam, non migrans temerè, nec ſine Dei numine, vt alius duce vtens ſua ratione: ſed Deo eum mouente & vocante, modo quodam diuiniore & præſtantiori ratione. Magno enim Flauiano, qui Meletio paulò antè in ſede ſucceſſerat, Deo in aurora canenti ſacros hymnos, appárens angelus, in monaſterium, in quo erat Iohannes, iuſſit ire quàm citiſſimè, & eum ducere ad Eccleſiam, & conſecrare ſacerdotem, futurum ei vas electionis quomodò Paulus, & verbo comprehenſurum vniuerſum orbem terræ. Eadem autem hora ad Iohannem quoquè venit ſimilis viſio. Nam illi quoquè oranti adſtans angelus cum magna gloria & ſplendore, iubet apertè Flauianum ſequi ad Eccleſiam, & accipere ordinem Preſbyteratûs. Ille autem cùm non ignorâſſet quidem viſionem eſſe diuinam, reuereretur autem alioquì & dubitaret facere, quod ei fuerat imperatum, propter moderationem, dicitur vocem audiuiſſe diuiniorem: Quæ Deus ſtatuit, quis poterit vitare? Cùm ſic reſponſum accepiſſet beatus, & ſimul intellexiſſet eſſe grati & prudentis famuli, nõ repugnare Domini voluntati, accerſit monachos: & cùm eis dixiſſet ſe eſſe abſceſſurum, affert eis dolorem, qui non poteſt verbis exprimi. Poſtquàm autem eos verbis ſatìs eſt conſolatus, deindè de eo quoquè, quod erat illis vtile futurum, ſolicitus, electis duobus ex omnibus, qui erant & vita & ſermone reliquorum omnium præſtantiſſimi, fratrum curam eis cõmittit.

Fit diaconus.

Synodus Conſtantinopolitana.

Acto. 9.

Angelica viſio.

Interìm autem, dum hæc fierent, accedens Flauianus, cum maxima voluptate beatum allocutus: Diù quidem, inquit, deſideraui te conuenire, ô vir ſapientiſſime & in primis venerande: non licuit autem vſque in hodiernum diem, cùm vacarem curis eccle-

ecclesiasticis. Nunc verò cùm Deo ità visum sit, ad te venimus charissimam animam. Deindè cùm ei etiam diuinam aperuisset visionem, quoniam statuerat magnus Iohānes, sicut diximus, Dei nutui omninò non repugnare, & maximè cùm diuina visio per vtrunque fuisset confirmata, rogat illum ipsum Pontificem, vt illo ipso die sacrū peragat mysterium, vt sint omnes participes sanctificatorum, & ij, qui fratrū curam susceperunt, consequantur illius benedictionem. Post hæc autem, inquit, quò Deo visum est, sequar ipse quoquè prompto & alacri animo. Facta sunt hæc, & cùm sequenti die esset abiturus simul cum Pontifice, fit res lachrymabilis pijs animis, si vel solùm audiatur. Eius abitu mirè cruciātur monachi. Eum circunsistens vniuersus chorus monachorum, perindè àc si eò, quòd ille simul cum eis esset, viuerent, & diuisione simul quoquè essent eis auferendæ animæ, qd ad mouendam misericordiam non dicebant & faciebant? Quam non vel summam edebant lamentationem? Eum demulcebant, amplectebātur, se membris illius implicabant. Desipere eos faciebat animi perturbatio: existimabant se, cùm liceret, vel ipsa esse corpora coniuncturos, reditu sibi interdicebant, fugiebāt monasterium, tāquàm fieri non posset, vt ampliùs suis adspiceretur oculis. Cùm autē secante oratione, partìm quidem magni Iohannis, partìm autem Pontificis admonentis, & aliquandò etiā acerbiùs increpantis, sunt ab eo auulsi, alij quidem inuiti redièrunt, crebrò ad eum se ipsorum conuertentibus oculis, & pedum iter interrumpentibus, quòd diuisio esset inuoluntaria: alij cum magno Iohanne iter ingressi sunt, rectà contendentes ad ecclesiam. Omnes autem vndiquè confluebant & currebant, vt ei fierent obuiàm. Non minùs ad ipsum Antiochia, quàm priùs ad Baptistam in Iordanem Israel. Luc. 3.

Cùm autem eum ordinaturi essent, vt Deus iusserat, & dies adesset præstitutus, aderat quidem omnis cœtus fidelium, & simul etiam aderat vniuersus chorus Pontificum. Cùm ad aram verò sacram accessissent, & ipse quidem, vt fas exigit, caput Pontifici submisisset: ipsi autem eius manus fuissent impositæ, miraculum quoddam hîc quoquè facit Deus, & ostendit eum, qui initiabatur, esse dignum, & ex sua sententia illum dignatum fuisse sacerdotio. Columba enim & colore alba, & specie valdè pulchra, templum superiùs conuolans, ilicò descendit & insidet capiti eius, qui ordinabatur. Colūba eius insidet capiti, dum ordinatur. Superuacaneum esset omninò immorari in interpretandis ijs, quę sunt manifesta. Cui enim non est manifestum, hoc esse signum sancti spiritûs? Cùm itaq; copiosè ad eum affluxisset spiritus sapientiæ, licebat quidem videre frequentiores cōgregationes, & populum ad eum audiendum conuenientem: eius autem linguam, quæ mouebatur assiduè, & orationis fluento inundabat. Quo tempore cùm sermonem extolleret altiùs, quàm vt id vulgi ingenium caperet, mulier quædam, quæ prompto quidem & alacri animo concurrerat, eorum autem, quæ dicebantur, altitudinem assequi non poterat, ne dubitauit quidem eius orationem apertè reprehendere, & eam vocare infrugiferam, propterea quòd non adepta esset id, quod desiderabat. Hoc cùm ad aures illius peruenisset, efficit vt intellectu faciliorem & apertiorem componeret orationem. Tunc autem quidam ex ijs, qui tenebantur amore eloquentiæ, valdè delectati melle illius linguæ, considerātes illius orationes esse & vtiles & veras, sensisque diuinis plenas, clarasque & apertas, & cum quanta gratia & quanto dicendi flumine, quantoq; artificio & quàm pulchra compositione proferrentur, alij quidem eum os Dei & Christi: alij autem, quod magìs inualuit, eum Chrysostomum vocabant, id est, os aureum.

Post hæc Flauianus quidem, arbitrans fore, vt eum post se haberet Antistitem ecclesiæ Antiochenæ, eum ad hoc inducebat, & rerum curam ei volebat tradere. Cùm autem turba solicitudinum, & in eiusmodi rebus distrahi animū, ei minimè esset gratum, id quidem lubenter repulit: soli verò doctrinæ & infirmorum visitationi vacandum esse censuit. Quo quidem factum est, vt Christi, quod omnia potest, nomine, ab infirmitate multos liberauerit. Eum enim rursùs insignē voluit reddere spiritus. Satiùs autem fuerit iterùm paucorum meminisse, sicut sum pollicitus. Illustri cuidam mulieri Antiochiæ nomen erat Euclia. Ei verò erat dilectus filius, qui ardēti febre laborabat, & veniebat in mortis periculum. Quid igitur? Mater imitatur Chananæam, Matth. 15. & non minùs, q̄ filius, suis inflammata visceribus, accedit ad beatum, emittens voces illi similes: & nō similiter vt illa in filia, sed in filio miserabiliter rogans, vt cōsequeretur misericordiam. Sed oportet animū attendere & considerare, queadmodùm egre-

gio illi viro erat animus animas etiam curare, illasq; multò magìs, quoniam vt malè paterentur corpora, has inueniebat causas. Et hoc quidem iam euasit manifestum per ea, quæ præcesserunt: à nobis autem rursùs quoquè ostendetur. Videntur enim pueri parentes fuisse in vita agenda socordes & negligentes. Cùm enim cōcitatè & insanè admodùm ferretur mulier ad supplicandū, (habebat enim maximam lamentandi occasionem, vt quæ post quatuor filios iam mortuos, ipsum quoquè visura esset mori) ille cùm spiritu in eo habitante vidisset ea, quæ latebant, & cognouisset, quòd peccata parentum filijs mortem conciliauerant, cùm ea publicè accusâsset, Hunc quoquè, inquit, quintum, nisì eorum, q̄ fecistis, vos subiërit pœnitentia, videbitis e uestigiò mortuum & exanimem. Cùm autem parentes his auditis veram & synceram promisissent pœnitētiam, & quæ facilè moueri poterat, animam incitâssent ad misericordiam, ille misertus calamitatis, aquam iubet adferri. Quam cùm ter quidem signâsset in nomine sanctæ Trinitatis, & ter ea adspersisset illum, qui ægrotabat, sanum & à morbo liberum reddidit ei, quæ genuerat. Atque ij quidem, vt qui vellēt referre gratias ei qui curauerat, magna vi auri sanctum donabāt. Cùm autem dixisset, se ne minimum quidem velle accipere eorum, quæ dabantur, dicens se nolle Dei donum pecunijs venale proponere: Sed si, inquit illis, vobis curæ sit, manifestum reddere quòd Deo verè agitis gratias pro curatione, ostendite esse veram promissionem, & relicta omni improbitate, bona opera exercete. Sic ei, qui vestrî est misertus, refereris gratiam. Sed hoc quidem est huiusmodi. Quod autem nunc est dicēdum, nihilo est eo minus & ad animæ vtilitatem, & ostendendam gratiam, quæ in magno Iohanne habitabat.

Aqua ter signata aspergit febricitantem puerum, & eum sanat.

Qui illo tempore erat Præses ciuitatis, laborabat morbo dogmatum Marcionis, & fauebat illius sectatoribus: & ideò parti orthodoxæ erat causa malorum innumerabilium. Huius vxorem is, qui arcanè & benignè hæc variat, dimisit laborare morbo torminis intestinorum. Illa autem à malo superata, omnem quidem refellit medicinæ artem: omnes verò, qui eadem sentiebant, vocantes ad orationem, non eam meliùs affecerunt, immò verò deteriùs, mali tempus ei producētes vana spe curationis. Vix tandèm autē Iohānis gratiæ recordati, cùm hoc apud se statuissent, quòd si per ipsum fieret à morbo liberatio, simul etiam desisterent à morbo dogmatis, qui est longè grauior. Cùm sic sibi persuasissent, in lecto decumbentem adferunt mulierem, & eam statuunt pro foribus templi, desiderantes inuenire Flauianum & beatum vultum Iohannis. Sancti ergò ad eos egrediuntur. Neq; enim par esse neque honestum censebant, vt eis templum pateret, quorum anima non patebat dogmatibus pietatis. Primus aūt eis dixit verus ille homo Dei, beata, inquam, illa & suauis lingua: Quid vos mouit, vt statueritis venire ad templum Christianorum, qui Christū quidem auersamini: Marcionem autem plurimi facitis, & habetis in magno honore? Quod quidem planè satìs ostendit, quòd illius cultores conuocaueritis ad morbi aut alicuius molestiæ liberationem, & quòd cùm illi precati essent, nō assecuti sitis curationem: quod quidem vobis accidit præter expectationem. Discedite ergò ab hoc sacro templo, quoniam nec vos poteritis omninò Christum tentare: nè hoc stultè putetis. Illi autem dicebāt se parentum errore esse captos, & vsque in hodiernum diem fuisse superatos à mala consuetudine. Sed per Christum, aiebant, vos rogamus, miseremini pœnitētium. Sic enim cum eo, quòd corpus rectè afficietis, efficietis etiam, vt sana sit anima. Sciatis enim fore, vt nos nequaquàm ampliùs abstineamus à communione vestra, quæ est ex vera pietate.

Etiam olìm hæretici ab ingressu Ecclesiarū repellebantur.

His flexus magnus Iohannes, iussit aquam adferri: cui cùm diuinum signaculum iniecisset Pōtifex, (sic enim illic ei persuasit) mulieri infudit in Christi nomine. Quod quidem cùm factum esset, quæ in lecto decumbebat, statìm surrexit sana, & cum marito & ciuibus vna voce vnanimes Christum magnificabant. Deindè etiam ad sanctorum genua procidentes, petiêrunt veniam prioris ignorantiæ, & domum redierunt: & cùm multas quidē pecunias egenis distribuissent, triginta verò libras auri, partim quidem ad sumptum peregrinorum, partìm autem ægrotorum, partìm verò egentiū Xenodochio tradidissent, & ab illo tempore à Marcionistarum communione omninò abstinuissent, insaniam & amentiam res illorum vocantes, CHRISTI sacrosanctæ assidebant ecclesiæ. Cùm autem illi omni adhibito studio, & omni, vt dicitur, rudente moto, nihil omninò perfecissent, & desperâssent fieri posse, vt ipsi ad

Aqua ab episcopo crucis signo signata, sanat intestinorum dolorem.

cos

eos redirent, præstigiatorem & Magum Iohannem appellabant, & pluribus alijs contumelijs ciuitatem obeuntes, eum afficiebant. Ille verò tantũ abfuit, vt vel minimùm curaret contumelias, vt eis potiùs similiter atquè Dominus gloriaretur. Alioquì aũt diuinitùs immissam calamitatẽ ad eos mox esse venturam ille prædixit. Paucis enim pòst diebus, cùm magnus terræmotus fuisset Antiochiæ, ipsa domus, quæ Marcionistarum susceperat congregationem, corruẽs, & domus quoquè plurimæ cum ijs, qui eadem sentiebant, labefactatæ, perdiderunt quandam incredibilem eorum multitudinem, & quod est maximè admirabile, & quod apertè ostendebat eam diuinitùs immissam fuisse calamitatem, cùm tanta perijsset multitudo eorum, qui malè sentiebãt, nullus ex ijs, qui rectè sentiebant, simul cum ijs perijt. Nota rem memorabilẽ

Hoc cùm ità factum esset, & pios corroborauit, & correxit multos ex ijs, qui malè sentiebant: & licebat videre in vniuersa regione ciuitatis, domos quidem oratorias Deo excitari, templa autem simulacrorũ, si quod remanserat, dirui funditùs & in terram deijci: viros autem, qui philosophiæ curam gerebant & virtutis, magnaq; ornati erant intelligentia & acumine ingenij, à magni huius viri prouidentia emitti ad multorum salutem. Certum autem eius, quod dicimus, testimoniũ sunt ea, quæ facta sunt in monte Ammano: vbì eos qui habitabant, qui erant impij & immansueti, & nihil differebant à bestiarum immanitate, ille ad tantam mansuetudinem deduxit & pietatem, vt à patribus quidem datam neglexerint religionem, rem valdè difficilẽ, & quæ, si vlla res alia, multos vincit absq; ratione: prompto autem & alacri animo trãsfugerint ad lucem veritatis, & nec hactenùs stiterint, sed etiam multi ex ijs pietate vsi munificentiùs, viri, inquam, & mulieres, illi quidem monachorum, hæ virginum iugum subiërint. Quæ autem in Casio monte & in templo, quod illic erat, gentilium ab illo viro facta sunt, quis est adeò inuidus aut negligẽs aut deses, vt id sustineat prætermittere? Quo in loco cùm tantus error priùs esset diffusus, & multitudo quidem assiduè veniret innumerabilis, fieret autem immensum animalium sacrificium propter cultum, proh dolor, dæmonum, periërunt illa omnia & extincta sunt zelo illius magnæ & quæ à Deo mouebatur animæ. Neque hæc sunt digna quę mandentur silentio, quę facta sunt in fastigio ciuitatis, in templo Veneris: & quòd non solùm studuerit, vt id dirueretur: sed etiam vt in eo loco viri sancti habitarent, terribiles ijs, qui eò subibãt, dæmonibus: adeò vt illi quidem procùl expulsi fuerint, tanquàm armis quibusdã terribilibus intentatis, eorum virorum precibus: homines autem, qui circuncircà habitabant, non solùm à læsione illorum liberarentur, sed etiam maximam acciperẽt vtilitatem, cùm possent versari cum monachis, qui perfecti erant in Dei timore. Illius meatis & studij etiam est opus, quæ fuit in arce Beli, qui dicitur: profani tẽpli destructio, & ad solum vsq; demolitio. Potest etiam quæ circa Seleuciam habitatur regio, gloriari præclaris factis illius viri. Nam & simulacrorũ templa illic diruta, & diuinas ędes extructas, & viros virtutis studiosos illic ad habitandũ collocatos inuenies. Quis enim zelum singulatìm enunciauerit illius apostolicæ & solicitæ animæ? Impij multi resipiscunt. Eius gesta pclara in cõuertendis ethnicis.

Ne ergò in immensum nobis crescat oratio, reliquis omnibus prætermissis, quæ rectè gesta sunt in hoc presbyteratu, ea procedet ad tempus Episcopatùs. Non multũ enim intercessit temporis, & Nectarius quidem præsul Constantinopolis, migrat ad Dominum. Protinùs autem quærebatur quispiam, qui esset dignus ea sede. Cùm alij ergò alijs, vt fieri solet in eiusmodi rebus, primas partes tribuerẽt: (Fit enim in ijs maxima ex parte examinatio, non ex virtute eorum, qui adsciscuntur, sed ex eorum, qui sunt potentes, in eos beneuolẽtia, quę vel est pura ac syncera, vel accessit muneribus) oporteret autem sanctum spiritum vincere, & eum præfici, qui ad hoc ipsum erat ab eo prædestinatus, & superari omnes ab Iohannis virtute & eloquentia, & ei primum locum cedere in ecclesia: & alioquì eius fama plenæ essent omnes aures, adeò vt etiã bona illius auditiõe accepisset Imperator: is verò erat Archadius. Cùm hæc ità se haberent, tandèm cùm & qui ecclesiam regebant, & qui rempublicam administrabant, cum Imperatore in vnam conuenissent sententiam, mittuntur literæ ad Flauianum Pontificem Antiochiæ: quæ simul quidem & Nectarij mortem ei significabant: & aureum Iohannem, quod terram & mare continet miraculum, atque adeò ipsum etiam cælum tangit, ad ipsum accersebant. Pontificem autem cùm in manus sumpsisset epistolam, & eam perlegisset, aiũt tradidisse Iohãni: eum verò, cùm legisset, multũ quidẽ ingemuisse

Vide eximiã tanti viri humilitatẽ. ingemuiſſe propter ea, quæ ſcripta fuerant: & multas etiã lachrymas emiſiſſe ex oculis propter contritionem ſpiritûs, dicentem ſe eſſe indignum, & qui longè abeſt, vt tãta rectionis cura debeat ei committi. Nam paruæ naui, aiebat, non eſt tutum magnũ onus imponere. Cùm ſic diceret, eum conſolabatur Flauianus, & aptè erigebat verbis, pro medicamentis ſpargens eius animi ægritudinem. Ciuitas autem poſtquàm ſenſit hoc damnum, (damnum enim non ferendum iudicabat vnuſquiſque Iohannis priuationem) id ægrè & intoleranter ferebant. Deindè etiam tanquàm violẽtum aliquid & tyrannicum paſſuri, & alijs ceſſuri ea, quæ ad ipſos pertinebant, clamabant aduersùs eum qui miſit: Quid verò, adeóne eſt infelix Conſtantinopolis, iactantes, adeó ne expers virorum bonorum? Ad tantam'ne virtutis inopiam venit vrbs maximè regia? Eſt'ne adeò inops in ijs, quæ ſunt principalia, quam oportebat in omnibus ſuperare, vt à nobis opùs habeat eo, qui ſit illorum præfuturus eccleſiæ? Sed nos nec tam ſtulti, nec tam negligentes, nec tantoperè erimus proditores, vt eis noſtro bono tam facilè cedamus. Caput priùs nobis auferent, quàm illum à volentibus nobis ſint accepturi. Hæc dicentes, deindè etiam ſuum conſilium confirmant iureiurando, non permittere ijs, qui miſſi fuerant: ſed eſſe potiùs paratos ad patiendum, ſi quid eſſent facturi.

Antiocheni nolũt illum à ſe dimittere. Cùm itaq; Epiſcopus habuiſſet concionem, & verba feciſſet apta ad perſuadendũ, vt efficeret nè populus contradiceret, illis ea erant inanis ſtrepitus, & vana aurium moleſtia. Quid enim dicendo poſſet perſuadere, cùm eos lingua eſſet priuaturus: lingua, quæ tam pulchrè quidem canebat, & cuius cantus erat adeò vtilis & ſalutaris? Quam non audire, damnum eſt non mediocre, ſed vel ad ipſam vſq; peruadens animam. Deindè cùm qui miſſi fuerant, pararent vim adferre & trahere Iohannem, ipſe ingreſſus, emiſſis ijs, qui erant præcipui ciuitatis, rogabat plebem, nè quid noui molíretur, neq; res aggrederetur nimìs acriter & inconſideratè, affirmãs ſe non ſua ſponte ſe traditurum ijs, qui miſſi fuerant. Cùm ſic dixiſſet, vix magnum repreſſit eorum impetum. Neq; enim ſe cura omninò liberârunt: ſed etiam per vices cuſtodiam adhibebant, nè aliqua in eum fieret proditio. Hæc Imperatori ſignificãtur literis, & qui miſſi fuerant, affirmabant Antiochenorum conſtantiam ſe nihil remittere. Ei ergò & ciuibus vehementiùs accenſus fuit amor in Iohannem. Solet enim negligi, quod facilè capitur. Quod autem aliquam morã adfert & dilationem, prouocat deſideriũ. Cùm ergò apud ſe conſiderâſſet, quemadmodùm poſſet & id quod deſiderabat aſſequi, nec ideò res eſſet in vllum ventura periculum, ſcribit per arcana ad comitem Antiochiæ.

Callidè extra Antiochiam euocatur. Ipſe autem cùm Iohannem accerſiuiſſet extra ciuitatem, tanquàm de quibuſdam rebus neceſſarijs cum eo communicaturus, eum licèt valdè reluctantem & repugnantẽ mulis, quos habebat paratos, impoſuit: & ſic nullo omninò animũ aduertente, ipſum ijs qui miſſi fuerant, traditum emittit.

Cùm ergò ille verus homo Dei, toto illo confecto itinere, iam eſſet prope vrbem regiam, hoc primùm honore afficitur in ingreſſu voluntate Imperatoris: Quidquid erat clarum & illuſtre, non ſolùm in eccleſia, ſed etiam ex magiſtratibus, ſex milliaria progreſſum extra ciuitatem, ridentibus oculis & læto vultu ſignificantes animæ lætitiam, ei fiunt obuiàm, & eum ſplendidiſſimis afficiunt honoribus. Sic & ijs, à quibus diſceſſit, ardens immiſit deſiderium illa deſiderabilis & maximi facienda anima: & ijs, ad quos acceſſit, maximam attulit voluptatem. Erant autem vtraque multiplicis Dei ſapientiæ & benignitatis, quæ omnem intelligentiam vincit & orationem: vt & illius oſtenderet virtutem & quàm ſit amabilis: & efficeret, vt ipſe vtriſq; mercedem conciliaret. Ambos enim honeſti amore teneri fuit cognitum: illos quidem, quòd cum dolore dimiſerint: hos autem, quòd cum lætitia exceperint. Cùm verò eſſet ingreſſus & intercеſſiſſet paruum ſpatium temporis, aderat dies cõſecrationis: & cùm adeſſent

Eccè quomodò Metropolitan⁹ adſtantibus Epiſcopis ſuæ pꝛuinciæ cõſecratur. quidem Epiſcopi prouinciæ, adeſſet autem etiam Theophilus Alexandriæ, qui primus ex alijs feſtinauit, vt intereſſet beati Iohannis conſecrationi: & eſſet quidẽ Februarij dies viceſimusſextus: liceret autem conijcere, quòd cùm ſimul lætaretur chorus ſanctorum, ne angeli quidem abeſſent ab hoc diuino feſto, qui erat in terra angelus, ſacro chriſmate cõſecratur, & in excelſo loco eccleſiæ collocatur, q erat reuerà ſtella lucidiſſima, & iucundiori luce hoĩm illuſtrabat animas: qui & habebat vitam oratiõi conuenientem, & orationem, quæ decebat talem vitæ puritatem: cui perſuadere nõ minùs

minùs erat facile,quàm cuiuis alij solummodò dicere. Cuius vox quidem erat lenis,
lenis autem congressio:oratio verò,quæ adeò placidè & iucundè fluebat in animam,
& tam benignè eam attingebat,vt nullum esset eiusmodi medicamentum corporis,
quod cùm iuuaret plurimùm,nihil adferret in vtendo molestiæ:quomodò illa absq;
vllo morsu maximam adferebat vtilitatem. Deindè die sequēti ipse Imperator,& qui-
cunque erant in ciuitate honorati & alijs superiores,ad beatum virum accedentes,
(hoc enim omninò volebant)eius preces & benedictionem iucundissimè sunt con-
secuti. Deindè ille,iniecta oratione,sic dixit:

Cùm is laudabilis,qui priùs,me inuasisset metus,& essem summus imitator Iesu Oratio eius
humilitatis,terribilis mihi visa est,ó Imperator,terribilis,& maior quàm vt meę vires ad Imperat.
ferre possent,insignis dignitas huius pontificatûs:quod me etiam reddebat timidum
cunctantem ad eius susceptionem:quòd & ad meam intuerer abiectionem,& ad ma-
gnitudinem eius,quod meæ fidei committebatur: Quo est enim dignitas sublimior,
eo magis opùs habet ijs,qui sunt excelsi,viribus, & qui confidere possunt in ministe-
rio. Cùm autem nos etsi indignos & abiectos,ijs quibus scit rationibus,is cuius iudi- Psalm. 35.
cia sunt abyssus multa,ad hanc deduxit speculam,& ratione præditi sui gregis Pastorē
constituit,rogo ô Imperator,per eam spem,quam omnes habemus(neque enim mi-
hi tutum fuerit deincèps silere,neque quod meum est solùm spectando, mercenariū
esse,& non pastorem)rogo ergò,vt principaliter quidem vos Dei verbis aurem præ-
bentes attentam,super fundamentum fidei,aurum & argentum & lapides preciosos,
bonas,inquam,actiones,ædificetis. Si qui autem præoccupati fuerūt,aut quod absit,
sint præoccupandi humanis delictis,ea sunt pœnitentia & studio expurgāda. Ad eam
sit nobis pulchrum exēplum magnus ille Dauid. Qui cùm in peccatum vt homo in- 2.Re.11.&12.
cidisset,& ab homine fuisset repræhensus,non vt homo solummodò, neque similiter
ac vulgus se gessit gratissima illa anima, neq; cōtumelia repræhēsionem pauperis rex
repulit: sed magna moderatione & animi contritione ipsam tulit repræhensionem,
& cùm se peccâsse non esset inficiatus,citiùs quàm fecerat,consecutus fuit remissio-
nem. Atquì labi quidem est facilè:surgere autem,& in statum priorē restitui, est ope-
rosum ac difficile. Adeò erat mitis,adeò moderatus:tam magnum fructum fuit con-
secutus ex diuina humilitate. Et nos ergò,qui ineffabilibus Dei ratiōibus ideò ad vos
venimus,vt voluntatem eius testificemur,hoc primùm verbum à Christo & diuino
eius præcursore accipientes,vobis annunciamus & suademus : Pœnitentiam agite: Matth.3.
propè est enim regnum cælorum. Hæc autem non dubitabo vobis assiduè reuocare
in memoriam:vobis autem timendum est,nè,si fueritis contemptores Dei testimo-
niorum,ab eo rei depræhēdamini in die visitationis. Nihil enim nostrum,neq; ex no-
stro ventre seu cogitatione annunciabimus,sed quæ hausimus ex diuino fluento scri-
pturæ diuinitùs inspiratæ. Hæc autem,neminem reuerentes,neq; dies, vt hoc dicam Psalm. 48.
diuini Dauidis,timentes,ad vos loquemur. Si vos ergò intelligatis, & aures attentas
verbo doctrinæ præbeatis, vobis quidem ipsis salutis, gaudij verò angelis, qui sunt in
cęlis,magnæ autem meæ quoquè spiritui causæ eritis lætitiæ. Sin autem mea verba
neglexeritis,& doctrinæ non patuerint aures cordis vestri,quod absit,molestia quidē
afficietur spiritus sanctus:molestia afficietur meus quoquè spiritus. Quod autem re-
stat, auditu quidem est molestum, sed tamen est verum, nempe me quidem futurum
vobis ad conturbationem,aut,vt apertiùs dicam,ad condemnationem:vos verò mi-
hi,proh dolor,ad luctum & animæ dolorem ineffabilem & immedicabilem.

His lætati Imperator & qui cum eo erant,& testimonio conscientiæ credentes, ꝙ
quæ dicta fuerant,rectè se habebant,Deo magnas agebant gratias, quòd à tali patre
& pastore ei placuisset pasci suum gregem rationis participem. Sancto autem adhuc
suauissimam contexente doctrinam,aureaq; ac musica lingua canente pulchrè ac mo
dulatè,Deo volente ipsum glorificare,vir quidam repentè possessus à maligno spiri-
tu,seipsum intrudit in mediam ecclesiam, spumam ore emittens, & linguam adeò,
vt visu esset tetrum,demittens. Omnibus ergò rogantibus sanctam illam animam, vt
misereretur calamitatis,& vt oraret pro curatiōe eius,qui patiebatur, ipse cùm eum
iussisset propiùs accedere,& benignè appropinquans vir benignus, manu eum obsi-
gnâsset,& effatus esset nomen sanctæ Trinitatis,malignum dæmonem iubet egredi.
Protinùs autem licuit videre, factum consequi orationem, & hominem momento
temporis

Signo sanctæ crucis & inuocatione sanctæ Trinitatis, dæmoniacũ curat.

temporis fuisse liberatum à tam graui afflictione. Deindè cùm magnus eum fecisset surgere, admonuit vt vacaret ecclesiæ, & sanctificatorum diuinæ cõmunioni, & operam daret ieiunijs & orationibus. Si enim, inquit, sic feceris, nõ te ampliùs capere poterit inimicus, neq; eius irretiéris laqueis. Hinc animæ incipit curationẽ, qui hac arte alios longè antecellebat. Melle autem miscens orationem, & mitioribus medicamẽtis, vt iam antè diximus, si quid aliquandò iniecisset amari & pungentis, quòd morbi vsus ità postularet, tunc ostendebat quantùm esset artis peritus. Nam sic sępè mordẽs & incidens oratio, & vrens ea, quæ non apparent, non modò non fit molesta ei, qui ægrotat, sed etiam auditu potiùs iùcunda & suauis, auresq; deliniens & demulcens.

Primùm ergò aduersùs eos, qui prætextu cognationis mulieres introducebant, acutam & musicam mouet linguam: & ostẽdit eos longè grauiùs peccare, quàm eos, qui apertè exercent quæ sunt flagitiosa: quandoquidem illi quidem soli & per se sunt impudici, & suam corrumpunt animam: hi autem, qui in clero versantur, totũ corpus corrumpunt Ecclesiæ, verberantes, vt dicit Paulus, eorum conscientiam, & se præbentes commune monimentum intemperantiæ. Sed vel absq; his, quantum illi damnum afferant cohabitatione harum, quę introducũtur, mulierum, rectè sciet, qui eam orationem legerit vt oportet. Deindè aduersùs iniustam plura habendi cupiditatem, & eos qui grauem manum immittunt alienis, & effundunt in dolia, vt dicitur, inexplebilia, grauiùs inuehitur: planè maiorem curam gerens eorum, qui faciunt iniuriam, quàm eorum, qui patiuntur: quandoquidem illis quidem damnum affertur in aliquo eorum, quæ intereunt: ipsis autem, qui faciunt iniuriam, in anima, quæ est punienda immortaliter. Deincèps vitam repræhendit prodigorum, qui in mensis, in ædificijs, in tali fastu & in talibus delicijs gloriantur, & vt vulgò dicitur, seipsos melle adspergunt. Nunc accusat superbiam, nunc vanam gloriam insectatur: nunc expellit calumniam, tanquàm dignam quæ vituperetur. Vaniloquium rursùs tollit de medio pro viribus. Periurium adeò prohibet, vt nec solùm iurare, etiamsi verè, dimiserit absque repræhensione: sed etiam aduersùs id multas easq; præclaras habuerit orationes, ità elaboratas, vt mixtæ essent vero & probabili: & ità studuerit id de medio auferre, tanquàm manifestam in Deum contumeliam, & omnibus ineffabilis & venerandi nominis coinquinationem. Quomodò enim præstantissimus & diligentissimus quispiam agricola, qui vult de virtute seminare orationes, statuit priùs oportere excindere radices vitij & semina maligni, & nihil dimittere corũ, quæ possent omninò lædere aut offendere. Deindè cùm terra sic fuerit complanata & mansuefacta, quod quidem est humanarum animarum, virtutis & philosophiæ deponere semina.

1.Cor. 8.

In Homilijs ad populũ Antiochenũ sunt aliquot tales.

Post hæc de eleemosyna orationes, tanquàm imbres aliquos opportunos effundit in animas hominum: & vsque adeò colit benignitatem, vt multorum quidem dexteram promptam reddiderit & alacrem ad succurrendũ pauperibus, quæ priùs erat parca & illiberalis, nè dicam auida rapiendi aliena: & alios quidem effecerit esse munificos & sua lubenter communicantes, ex pleno, vt dicitur, in inane vtrisque effundentes manibus: alios autẽ præferre nihil habere, & cùm omnes suas diuitias pauperibus magnificè pieq; diuisissent, vitam monasticam & separatã eligere. Ex quo omnia habere alio modo ad eos redijt, vt qui Deo pro omnibus ijs ditati fuerint, à quo dependebat tota spes eorum vitæ, & ad quem solùm dilexerunt intueri: ex quo factum est, vt cor diuitijs non apponerent, neq; omnibus rebus materialibus. Humilitatem autẽ & moderationem adeò extulit, & tantam eius esse ostendit in humili excellentiam, vt nulla alia virtus possit cum ea conferri: sed ea sit mater & custos aliarum omniũ: immò verò sine qua aliæ nihil habent, quod sit certum & fide dignum: sed sint, proh dolor, vanus quidam labor & inanis. Temperantiam autem & verè pulchram virginitatem quis sic vel amauit, vel alios, qui sunt honestiores, magniq; & excelsi animi, ad eius insignem incitauit pulchritudinem: vt eam propemodùm ostenderit esse maiorẽ & sublimiorem, quàm vt ad eam possit humana natura peruenire, & superare ipsam legem: liberalitatisq; & magnificentiæ potiùs locum tenere, quàm præcepti? Charitatem verò, quæ est omnium virtutum maximè regia, quis illo magis amauit aut laudauit: vt dubitetur maior nè fuerit laudatio, an eius in eam amor? Quis est enim adeò planè lapis aut ferro in corde frigidior, vt audiens eius de illa orationes, non fiat mitis & hilaris, & ad dilectionem proximi excitetur, & non Pauli expressam effigiem putet

Humilitatis præstantia.

Item virginitatis.

putet esse illius animam? Quòd si Paulus optauit, vt vel à bonis quæ illic sunt, excideret: & apertè ostendit, se hoc magìs velle, quàm eos, qui sunt ex Israel, esse extra partē Christi: & ei cor omninò vrebatur aliorum offensionibus: ipse quoquè Iohannes nihilo minùs inflammabatur amore in proximum, & fratrū salutis ardebat desiderio, si illi ipsi est credendum, in morali 24. in Actus Homilia sic dicenti: Rom. 9. 2. Cor. 11.

Vellem, si fieri posset, vestris oculis ostēdere, quam in vos habeo charitatem. Nihil est enim mihi vobis iucundius & desiderabilius, ne hæc ipsa quidem lux. Milliès enim optarem ipse esse cæcus, si per hoc liceret vestras animas conuertere. Adeò ipsa luce mihi est vestra salus iucundior. Quid enim me iuuant solares radij, quandò, quæ propter vos accipitur, animi ægritudo oculis meis magnas offundit tenebras? Lux enim tunc est bona, quandò appáret in lætitia. Animam enim, quæ mœrore est affecta, videtur etiam molestia afficere. Quòd autem non mentiar, absit quidem, vt vnquàm faciam periculum. Sed si quandò contigerit ex vobis peccare aliquem, accedite ad me dormientem. Si non sum similis paralyticis: si non ijs, qui à se discesserunt: & vt dicam cum propheta, Et lumen oculorum meorum, & ipsum non est mecum: & nisì iudicaret quispiam, me esse supra modum ambitiosum & laudis cupidum, videres me quotidiè fontes lachrymarum emittentem. Horum autem est mihi conscia domūcula & solitudo. Credite enim mihi, spem quidem abieci meę salutis: dum verò vestra defleo, nunquàm est mihi ocium mea mala deflendi. Adeò mihi omnia vos estis. Si sensero vos proficere, præ gaudio mea mala non sentio. Si videro non proficere, præ animi ægritudine rursùs mea dimitto: vt qui lætus sim vestris bonis, etsi mala habeam innumerabilia: tristis autem propter vestra mala, etiamsi innumerabilia sint mihi rectè facta. Quænam enim nobis est spes, si vos non proficiatis? Quænā autem tristitia, si vos rectè geratis? In altum extolli videor, quandò aliquid boni de vobis audiuero. Implete gaudium meum: liceat vobis salutem assequi, me autem propter vos reddere rationem: Vobis dari salutem, me verò accusari, quòd meū munus non impleuerim. Non enim curo, vt per me salui sitis: sed vt solùm salui sitis, quacunque ratione. Hoc solùm in votum contuli, quòd vestrum profectum desidero, quòd vos amo, quòd vos complector, quòd vos estis mihi omnia, & pater, & mater, & fratres, & filij: & si liceret cor nostrū rumpere, & vobis omnibus ostendere, videretis in magna latitudine intùs esse & vxores & filios & maritos. Eiusmodi enim est virtus charitatis, facitq; animam vel cælo ipso latiorem. Eximia eius charitas. Psal. 37.

Hæc autem non solùm faciebat in vrbe regia, neq; eos solos exercebat ad virtutē: sed per omnem terram extendebatur, & illi curæ erant omnes ecclesiæ, eiusque curæ vnus finis erant terræ termini. Iohanni enim curæ non erāt mensæ & epulæ, agrosq; possidere & crumenas replere, & si quid est aliud, quorum studio vulgus tenetur: sed hoc erat ei cura, quæ extingui non poterat, & ossium tinea, œstrumq;, quod eius cor subibat, perpetuum eius bellum aduersùs hostem nostrum, & vt suis ad nos orationibus, & frequentibus admonitionibus arceret eius insidias, & insultus prohiberet, & quantùm quidem ad ipsum spectaret, nullum sineret ex vocatis, non ex ijs, qui tunc erant, non ex ijs, qui posteà, excidere à sorte electorum, & esse partis sinistræ. Propter hæc sermones perpetuò habebat & docèbat, & nunquàm cessabat diserta illa & modulata lingua nostras incantare animas. Propterea sunt pulchræ illæ verborum Sirenes, innumerabilium illud mare bonorum, animarum lautissimæ, quæ consumi minimè possunt, epulæ, panis angelorum, mensæ totius orbis. Quòd si ij, qui alimentorum sensilium curam gesserunt, quæ possunt longo tempore sufficere gentibus, quæ appellare solent Gerontocomia, ipsi existimant se opus fecisse laude dignum, & ità reputantur ab alijs: qui hoc diuturnum & permanens nutrimentum, suauissimas, inquam, orationes, assiduè suppeditabat, vt non solùm cùm esset superstes, sed etiā cùm sursùm esset translatus, sitientes impleret animas, & ineuitabilia per ipsos solueret vincula, & à manu tyranni captiuas liberaret animas, & ijs, qui salui fiebant, magnam adferret accessionem: qui hæc abundè præbebat & liberaliter & in vniuersum tēpus hoc donum extendebat, quamnam potuerit assequi linguam, quæ ei dignam cōtexat laudationem? Immò verò qualnam & quot linguas? Sed tali quidem anima & lingua ne ipse quidem est dignus mundus, vt dicam cum diuino Paulo. Hebr. 11.

Quòd autem non ij soli, qui habitabant Constantinopolim, illi essent curæ, sed oēs

Apud Phœnices euertit templa gentilium.

ferè,quos sol intuetur,hinc potes intelligere. Cùm intellexisset Phœniciam simulacris adhuc & demonibus & sceleratis templis esse deditam,regiam manum habēs adiutricem,& magnam aliam manum,cui persuaserat, vt in id quod oportebat impenderent,secum ducens,execranda quidem illa templa humì euertit: eorum autem loco sacras ædes excitat,& immittit monachos,qui feruentē zelum quodammodò spirabant,& fidem tenebant optimè & accuratissimè. Prætereà cùm audijsset Celtas implicatos esse laqueis Arrianismi,ille aduersùs improbitatem contrà sic machinatur: Presbyteros simul & diaconos,& eos,qui diuinos libros legunt, qui similem quidem & cognatam habebant linguam,sana autem erant fide, accipiens, & eos veluti quendam,vt aiunt,magnetem ijs,qui se non rectè habebāt,admiscens,sic illos quoquè comiter attrahit ad pietatem. Cùm autem aliud quoquè genus Scytharum, qui habitabant ad fluenta Danubij,accepisset sitire quidem fluentum pietatis,opùs verò habere eo, qui esset potaturus, hæc significat Leontio Ancyræ Episcopo: & quoniam ille opùs habebat viris ad hæc idoneis,cùm tales illinc accepisset,& ad eos,quos diximus, Scythas,veluti quasdam stellas misisset ad occidentales,deducit ad veritatem. Præter hæc cùm Marcionis hæresim resciuisset serpere in quosdam vicos Orientis,& multos corrumpere,non tulit toleranter,neq; dilationibus & temporibus protraxit correctionem:sed statìm simul quidem regia potentia,simul autē sua quoquè vsus authoritate,& literis ad hoc simul vicinos excitans Episcopos,tanquàm morbum aliquem pestiferum,qui poterat non mediocre importare detrimentum,efficit abesse procùl ab ecclesia. Sed quemadmodùm ille quidem, sicut diuinus Paulus, erat solicitus de omnibus ecclesijs, sicut à nobis mediocriter, ità etiam verè fuit ostensum. Oportet autem aliorum quoquè meminisse,in quibus ille,lingua eius tacente,erat occupatus, & quænam aggrediebatur opera.

Celtas Arrianizantes conuertit.

Itē Scythas.

2.Cor. 11.

Cùm considerâsset impensas ecclesiæ,& inuenisset earum plurimas nequaquàm consumi in ea,quæ oportebat,eum quidem sistit sumptum, tanquàm motum quempiam inconsideratum,& traducit ad vsum verè pium & humanum:& cùm peregrinis ædificâsset nosocomia is,qui Deo appropinquabat,effecit vt illic etiam affluerēt,quę sunt necessaria:eis Presbyteros præficiens valdè pios & coniugij expertes,& medicos quoquè probatissimos ad curam gerēdam ægrotorum.Erat autem hoc quoquè eius opus & cura non mediocris,nempe ordo viduarum. Nam cùm eas vidisset vir præclarus non rectè & ordine, sed prauè se gerere, pulchrè quidem diuidit, non minùs autem piè dispensat & administrat id, quod ad eas pertinebat. Quæcunque enim ex ijs erant ætate iuuenes,& ideò propensæ ad voluptates,iubet secundis vti nuptijs: melius esse arbitratus id,quod est in tuto,humile,quàm sublime,quod nō est sine metu. Ijs autem, quæ erant vitæ melioris,& ætatis alijs prouectioris, vt quæ non essent natæ minùs quàm sexaginta annos,eis suadet vt vacent ieiunijs & precibus: abstineant autem à lauacris & maximè cōuiuijs,& à sumptuosis vestibus.Habes studiose auditor aliud quoquè, cuius studio tenebatur, quod non est vile nec mediocre: nempe ad sacram synaxim aduentum virorum & mulierum. Nam nec hoc quoquè relinquit inordinatum,nec in periculum adductum,nec defectum dispensatione,quę fit ex ratione. Sed hìc quoquè pulchrè & tutò distribuit pro viribus : & viros quidem iubet noctù simul ventitare & in multitudine, vt voluerint: mulieres verò noctù quidem seruare domum:interdiù autem venire prompto & alacri animo. Sic faciens,& in talibus versans operibus & solicitudinibus,studebat,sicut Paulus,esse omnibus sine offensione,& sicut ille,omnibus sine sumptu præbebat Euangelium. Sic autē ipse quoquè nullo ex ijs,quæ erant ecclesiæ,& quibus securè licebat omnibus Episcopis, nullo modo est vsus,vt qui nunquàm adspexerit ad delicias & recreationes. Quomodò enim,qui vix solum attingebat nutrimentum,conuiuia autem & compotationes ità fugiebat,sicut priùs diximus,vt cum nullo vesci induceret in animum? Quamobrem? Satiùs enim fuerit dicere causam.visum est enim hoc multis asperum & ingratum, & affine repræhensioni.

Hinc cōstat, etiā orientalis Ecclesie presbyteros fuisse cælibes.

1.Cor.10.
1.Cor.9.

Cur cōuiuia vitârit.

Primùm quidem,quòd cùm ab ineunte ętate assueuisset ieiunio,idq; esset ei veluti coalitum & vsitatum,à vinoq; & quouis alio,quod est ventri gratum, omninò abstinuisset, adeò vt solo hordei succo viueret, & carne superior, cibique & potus expers propemodùm videretur:cùm ille stomachum hac aspera & quæ nihil hilare habebat, viuendi

viuendi ratione valdè corrupiſſet, & effeciſſet vt ad nullum aliud ſumendum nutrimentū eſſet idoneus, ægrè poterat aliquid admittere ex ijs, quæ alijs ſunt grata & ſolida. Et ideò non lubenter adſpiciebat aliquid, quod eſſet gratum gutturi & cum voluptate ſumeretur. Atq; hæc quidem eſt vna cauſa, cur fugeret menſas, & cum alijs nō iniret conuiuia. Deindè etiam, quòd cùm apud ſe iudicâſſet, quòd ſi induxiſſet in animum, vt communiter veſceretur cum ijs, qui vel amicitia antecellunt aut dignitate, neceſsè habebit id etiā facere cum alijs. Nam quomodò conſeruari potuerit, vt nulli ſit offenſioni, neq; cuiquam adferat moleſtiam? Sicq; res ad multos tranſiens, non ſolùm illi futura eſſet laborioſa & moleſta, vt qui non eſſet verſatus in rebus huiuſmodi: ſed etiam interruptura eſſet neceſſariò & ea, quibus ipſe vacare conſueuerat, orationem, inquam, & meditationē & rerum honeſtarum doctrinam: quibus adeò erat deditus, vt hoc ſæpè paruum negligeret nutrimentum: tantum aberat, vt poſſet vacare menſis & alijs inutilibus & ſuperuacaneis. Quamobrem ſatìs aptè poterat dicere illud Apoſtolicum: Non licet nobis, relicto verbo Dei, miniſtrare menſis. Alioquì autem ſi viſum ei eſſet hoc facere, neceſsè erat omninò, vt duorum alterum eueniret: nempe vt aut conſueto alimento relicto, cogeretur veſci craſſioribus & ijs, quibus veſcebantur conuiuæ: quod quidem non modò ei non conueniebat, ſed nec omninò id facere poterat, cùm malè, vt diximus, eſſet ei affectus ſtomachus: aut ſi hoc fugeret & tenui victu vteretur, ijs qui conuiuabantur, grauis videretur & moleſtus: & qd aliud exiſtimaretur, quàm hoc facere ſuperbiæ cauſa & vanæ gloriæ? Sed de his quidem ſatis: oratio autem deincèps reliqua ordine perſequatur. Act. 6.

Maximum ergò in hoc ponebat ſtudium, vt aſſiduè verſaretur in oratione & meditatione, & rerum honeſtarum doctrina & Dei laudatione. Sed neq; communes negligebat congregationes, & ea, quæ tempus habent conſtitutum. vtpotè nocturnam, & matutinam, & quæ fit veſperè, glorificationem. Quinetiam contendebat Iohannes noctù procedens alios præuenire, & templi portas primùm aperire. Hæc autem cuiuſmodi? Erat enim egregius Iohannes acutiſſimus, nō ſolùm ad intelligēdas ſcripturas, quæ à vulgo non poſſunt compræhendi, & ad dicti conijciendam germanè ſententiam ingenioſiſſimus: & vt dicit Salomon, ad cognoſcenda dicta ſapientū & ænigmata: ſed etiam ad id, quod intellexerat, facilè interpretandum & illuſtrandum, & vt dicitur, ad id vel cæco apertè oſtendendum, eorum, qui fuerunt ex omni ſeculo, facundiſſimus & maximè idoneus. Eius erat quidem magnus amor in omnes, qui cum eo, quòd pij fuerunt, ex Deo etiam vitam egérunt: Prophetas, inquam, & Apoſtolos, & quibus oratio per ſpiritum promanauit: in eorum certè libris verſabatur aſſiduè, & in eorum verbis maximam capiebat voluptatem. Simile enim, vt aiūt, ſimili delectatur. Paulo autem præconi totus adhæreſcebat, & ineffabili quodam deſiderio ei erat coniunctus, & viuebat illius ſermonibus. Nam apertè multis in locis verborum eius meminit, idq; magnas ducit eſſe delicias & internæ flammæ conſolationem. Propter quam cauſam ille quoquè ſimiliter atquè ij, qui amāt inſanè, & ſunt valdè inflammati, fatetur ſe ab eo eſſe ſuperatum, & non poſſe ab eo diuelli: & alicubì quidem in ipſo impetu orationis, cùm ille ei veniſſet in mentem, captus fuit velutì à quibuſdam vinculis, & plurimùm cum eo morari magnifacit, & non facilè poteſt ab eo diſcedere. Tam magnus & tam ineffabilis fuit eius amor in Paulum, vt qui ſic dicit, verè dicat, hoc Iohanni eſſe Paulum, quod Paulo fuit Chriſtus: immò verò Iohanni quoq; fuit Chriſtus, ſicut Paulo. Nam tantus quoquè illius propter Chriſtum fuit amor in Paulum.

Eius pclara ſtudia & exercitia.

Prou. 1.

Paulo plurimùm delectatur.

Cùm eius autem epiſtolas legeret hic magnus Iohannes, & in earum conuenienti meditatione magnū ſtudium poneret, quinetiam quoàd eius fieri poſſet, qualis eſſet animus Pauli, ſcire cuperet: cum ſubijt deſiderium earum explicandi intelligentiam, & efficiendi, vt perueniri poſſet ad eius profundum, quod à multis nondùm rectè cognoſcebatur. Rem itaq; aggreſſus, & illas ad verbum interpretans, apud ſe quodammodò dubitabat & differebat. Id autem ex eo oriebatur, quòd illum valdè diligeret, & ei vellet omninò placere. Id verò, de quo dubitabat, erat, num Paulo gratus eſſet eius labor: an rectè aſſequeretur mentem eius, quem diligebat, & num longè à veritate abeſſet & à ſcopo. Hoc cùm in mente verſaret & dubitaret, & Deum valdè rogaret, vt id, de quo dubitabat, ei notum fieret, non diù abfuit ſolutio. Modus aūt qualis?

Exponit Apoſtoli epiſtolas.

Est enim reuerà Deo dignus & illius sapientia, Sed est attendendum. Habet enim varium quiddam & admirabile. Vir quidam, qui magistratũ gesserat & erat mundi splendore insignis, inuido oculo cõspectus & per calumniam delatus ad Imperatorem, (ô acerbam inuidiam & inimici improbitatem) à regia simul & honore expellitur. Cùm autẽ vidisset se magna laborare inopia eius, qui esset opem laturus, intelligens se esse infelicem & dominum habere aduersum, & se ideò nemini curæ futurum, quoniam amicos nihil esse dicit tragœdia, si sit infelix quispiam, præterquàm beatæ illi animæ, & quæ huiusmodi casuum moueri solet misericordia: & nulli alij similiter atquè illi, liberè loqui apud Imperatorem, neque largiri mores, nec ipsam dignitatem: petit per aliquem intermedium, venire in beati conspectum. Quod cùm resciuisset, noctù permisit vt veniret, vtpotè quòd interdiù non futurum esset tutum eum alloqui. Iussit autem Dei cultori Proclo, qui erat ad hoc constitutus, vt cùm venisset, ad eum facilẽ illi præbeat aditum. Sedenim rursùs est attendendum. adferet enim oratio voluptatem simul cum admiratione.

Cùm ille venisset & esset portas ingressus, vadit Proclus annunciatum. Cùm autẽ iam accessisset ad cubiculum, in quo labori magnus vacabat Iohannes, & attẽtus erat interpretationi, ostio statìm admouens oculos, & vt licebat per foramen adspiciens, videt Iohannem, qui pergebat quidem scribere, & in eo erat diligenter occupatus, virum autem quendam, capite caluum, qualis est Elisæi effigies, cui densa quidem erat promissa barba, super humeros sensìm cum beato congredi, & cum illo loqui in aurẽ. Hęc cùm vidisset Proclus, existimabat aliquem, se nõ sentiẽte, esse ingressum, & ipsum esse, qui cum sancto loquebatur. Cùm itaque illi significâsset id quod fuerat suspicatus, rogabat vt expectaret. Cùm autem multum intercessisset temporis, & is, cuius pstolabatur exitum, nondùm adesset, rursùs vadit Proclus, eum vrgente homine, vt si vidisset cessare colloquium, statìm annunciaret. Cùm verò ille rursùs per foramen adspiciens, vidisset esse attentam & seriam collocutionem, importunum & impudẽs esse arbitratus interpellare orationem, reuertens dubitabat quisnam esset qui loquebatur, & quonam modo esset ingressus, cùm non fuisset ei priùs annunciatum. Cùm autem parùm substitisset, vadit rursùs: & cùm rursùs vidisset tam diligentem & tam seriam collocutionem, lignum verò iam pulsatum vocaret ad congregationem, accedens ad hominem, dixit eum decæterò non posse ipsum conuenire vsq; ad finem matutinæ glorificationis: & protinùs eum emittit, iubens eum redire postridiè. Venit itaq; homo ille, & Proclus statìm vadit nihil cunctatus, & eadẽ rursùs vidit, nihil cessante illa collocutione. Propterea ergò nõ ausus illum adhuc admonere, reuertitur: tristis tristi verò apparens, & qui hoc nomine meritò esset accusandus, quòd homini, qui in mala talia inciderat, & tam graue tempus erat perpessus, non se benignum prębuisset, neque quam poterat opem ferre, ei tulisset: sed alijs potiùs ad magnum Iohãnem præbens aditum, dilationibus eum sic protelaret. Proclo autem affirmante, nihil esse huiusmodi: sed se non sentiente nec sciẽte hoc accidisse, cùm iam magna pars noctis esset transacta, nequaquàm autem minueretur illa collocutio, lignum rursùs pulsatum, plenum dolore & animi ægritudine amandat hominem, non tamen ità, vt futuri reditûs spem abijceret. Proclo verò admirari quidẽ, vt par erat, veniebat in mentem: sed neminem habebat, quem repræhenderet: sed de se potiùs querebatur, vt qui sua negligentia hoc putaret accidere. Quamobrem apud se omninò constituit, non cibum sumere, non somno ne minimùm quidẽ cedere, neq; à foribus omninò discedere, donèc vel ipse primus homini daret aditum: aut saltem sciret, quisnam is sit, qui præcedentibus diebus clanculùm fuit ingressus.

S. Paulus adest illi eius epistolas interpretanti.

Cùm autem arrectis oculis & auribus staret pro foribus, & totum animum adhiberet, hæc quidem erat nox tertia, & homo iam aderat. Statìm ergò Proclus ei factus obuiàm: Esto, inquit, bono animo: ego enim modò tibi fui custos diligens, neq; vllus hucusq; ad magnum ingressus fuerit: sed tibi primo & soli ad eum erit ingrediẽdum, & eum per ocium conuenies, quantùm voles. Hoc cùm dixisset, accedit quãprimùm; & cùm foramini oculum admouisset, & vidisset similia prioribus: illum quidem os admouentem alteri ex auribus, & tanquàm arcanum quodpiam ei communicantem & submurmurantem: hunc autem chartam habentem in manibus, & qui videbatur scriptis mandare ea, quæ dictabantur, intellexit Proclus non sine Dei numine hanc fieri

fieri visionem: neque humanum quidpiam esse, quod apparebat, sed rem diuinam & quæ sit supra hominem. Conuersus ergò, homini dixit: Abi, & mane apud te, Deũ rogans. Consentaneum enim est eum nolle, vt tu ingrediaris, & te ideò prohiberi. Hoc enim pro certo habeas, nullius omninò ex ijs, qui sunt corporati, sed diuiniorẽ quandam & quæ est supra nos, esse sermocinationem. Habet enim rursùs se similiter, sicut duæ præcedentes noctes iam mihi ostenderunt. Et ille quidem sic abijt, graui dolore oppressus, & plenus dubitatione. Cùm autem iam esset dies, (neq; enim siuit ille bonus conturbatum animum sic manere absque cõsolatione) recordatus sanctus, iubet accersiri Proclum, &, Vbì est ille, inquit, qui tribus antè diebus ad nos cupiebat accedere? Quod quidem à nobis haud grauatè impetrauit. Ille autem, Ter, inquit, tribus deinceps noctibus accessit, & permansit vsque ad matutinum. Sed quoniam alius tecum loquebatur, existimauimus futurum esse nimiæ arrogantiæ, si accedentes interrumperemus tuam collocutionem. Is autem admiratus, Et quis, inquit, noctù ad nos accesserit, & quis nos conuenerit? Deindè Proclus, Est quidem, inquit, omninò mihi ignotus: qui autem te alloquebatur, inquit, erat huic similis: ostendens Pauli imaginem, quæ perpetuò stabat ante Iohannem, & quam solebat assiduè intueri: qui etiam videbatur tibi sedenti & scriptioni incumbenti sensìm in humeros inclinare, & tecùm loqui in aurem. Vt autem ego opinor, erat ille ipse re vera. Cognouit itaq; magnus Iohannes se à Deo fuisse exauditum de ijs, quæ cupiebat scire, an Paulo grata esset epistolarum expositio: & ideò ostendisse illum ipsum Paulum, qui cum eo versabatur, & ei tanquàm discipulo opem ferebat in oratione: immò verò, qui nihil ampliùs adferebat, nisì quòd ijs, quæ dicebantur, solùm seruientem porrigebat dexteram.

S. Pauli imaginẽ semper sibi propositá habet.

Cùm sic sibi persuasisset Iohannes, iussit quidem Proclum parùm recedere. Ille autem inclusus, procidit in genua, & lachrymis plenos habens oculos, Deo magnas egit gratias, quòd soluisset ea, quæ erant dubia. Deindè iussit Proclo, nè eum negligeret, q petierat vt eum conueniret: sed iuberet, vt nocte sequẽti accederet. Dicit enim nihil tale ampliùs ab eo visum iri. Is autem vocatus accessit, & rogauit de ijs, quæ erãt proposita. Deindè Iohãnes nihil differens, (Quomodò enim, qui in talibus erat igni ardore similis?) Imperatori quidem de eo significat: & ille quidem statìm cessit: hic autẽ fuit reuocatus, & priorẽ honorẽ rursùs fuit assecutus. Aureus verò Iohannes prompto & alacri animo repletus ex eo, quòd illam diuinam accepisset visionẽ, & tãquàm discipulus in magistro haberet fidutiam, cùm quæ restabant sacrarum illius epistolarum, ad finem deduxisset & explicâsset, dat Ecclesiæ diuitias, quæ nunquàm consumuntur.

Restituit hominem calamitosum in pristinũ gradum.

Hæc ergò insignis & clara stella Ecclesiæ, & doctor accuratus, virtutis accensus zelo pro Ecclesia, & arguens sacerdotes, qui iniquè se gerebant: quin etiam eos, qui nõ admittebant correctionem, à sacris arcens vestibulis, & non solis verbis castigans, sed etiam canonibus Ecclesiasticis in tempore puniens improbitatem, visus est aliquandò grauis, qui erat valdè mitis & clemens. Quid enim si mel quoquè mordet vulnera, in quibus inest vlcus? Visus est autem ijs, qui erãt omninò immedicabiles, & quorum curatio erat omninò desperata. Nam quis aut curandarum animarum peritior, aut in medicamentis, quæ pertinent ad curationem, nempe in oratione & in modis administrationis ac dispensationis, mitior ac benignior, sicut etiam iam anteà ostendimus? Cæterùm quandiù circa solum quidem clerum consistebat repræhensio, & erat intrà ecclesiam, quæ videbatur, grauitas, non erat nimius dolor, nec in eum erat odiũ agreste & furiosum, sed remissum & tolerabile, nec procedebat extra labra concepta molestia. Cùm autem in multos quoq;, qui gerebant magistratus, processisset repræhensio, (Oportebat enim propter splendorem personarũ, & quòd & se & alios posset valdè lædere, vt non esset remissa improbitas, tanquàm impetus aquæ facilè fluẽtis, & quæ fertur per plana, eam eius verbis tanquàm propugnaculis interrumpi: nè si esset absq; vllo metu & liberè se iactaret, fusè per omnia procederet, & multos induceret ad æmulationem propter libertatem eorum, quæ perpetrabantur.) Cùm sic faceret, & studeret, vt ij vitam suam corrigerẽt, quæ malè & nequiter se habebat: partìm quidem rapina & auaritia, partìm autem alijs quoquè affectionibus & vitijs maximis, nõ erat ampliùs tolerabilis: sed lingua acerbus & mordax, & planè non ferendus non sua

natura, (quomodò enim, q vel melle erat dulcior?)ſed ex morbo & malignitate eorum,qui repræhendebãtur. Porrò autem quædam etiam cauſa opem tulit ijs, qui temerè volebant ei eſſe inimici.

Eutropius enim,qui tunc præerat cubiculo Imperatoris,volẽs ſuo arbitratu iram exercere in quoſdam,qui eum quidem offenderant, ad eccleſiam autem confugerãt, pro lege habet ſuam animi perturbationem:& Imperatori perſuadet,vt legem ferat, non licere vlli reo confugere ad eccleſiam:aut ſi confugiant, licere eos ſecurè expellere. Hæc ille ſtudens ſtatuere,ignorabat ſe gladium in ſeipſum acuere,& legem ferre de venia ei non danda,& portum claudere,quo ipſe magìs opùs erat habiturus,quàm alij.Diuina enim iuſtitia,&ſi magna ex parte ſoleat differre,ſequens leges benignitatis,& quòd quærat pœnitẽtiam: at in hoc quidẽ certè rectè faciens, eum inuaſit e vestigiò. Etenim ille non multo interiecto tempore cùm offendiſſet Imperatorem,ſolã eccleſiam,quam affecerat iniuria,agnouit auxilium,& ad eam confugiens,& tãquàm ſacram ancoram apprẹhendens, ab ea quærebat ſalutem, quã ipſe ſtultè ſeruare prohibuerat. Quis ergò ſanæ mentis & ſciens benignitatis tempus & iuſtitiæ, cum iudicauerit dignum miſericordia,qui,vt dicitur,captus erat ſuis pennis, & bos ex ſe præbebat flagellum?Nec ergò ille magnus homo Dei, qui & ſciebat miſericordiam tribuere vbì oportet,& ſuſtinere quãdò oportet,& differre commiſerationem. Sciebat enim eò apertè ſpectare illud diuini Eſaiæ:In ſtateris & menſuris ſitam eſſe apud Deũ iuſtitiam.

Malũ conſilium cõſultori peſſimũ

Eſa.28.

Cùm is ergò iacéret ad aram,& timore propè eſſet moriturus,hic vir diuinus zelo motus pro eccleſia,quam omninò videbat fuiſſe affectam contumelia ab illius legibus, ad id vocante occaſione, conſcendens ſuggeſtum, vt eſſet omnibus manifeſtus, eum opportunè arguit, & iuſſit præclaræ ſuæ legis facere periculum. Cur autem hoc faciebat vir ſapientiſſimus?Simul quidem,vt extolleret Dei iuſtitiam & leges prouidentiæ,& audacium hominum frangeret arrogantiam,& vt illum in tempore admoneret,quantum hominibus bonum ſit clemẽtia. Hæc non bonis ratiocinatoribus & qui eius ſpiritum non nouerant, videbatur extra tempus cecidiſſe: & importunus, proh dolor,exiſtimabatur,qui erat mitiſſimus:& accuſabatur ſæuitiæ,qui erat omnium humaniſſimus.Id autem erat omninò humanitas,& pro ea zelus vel opportuniſſimus,vt cognoſcerent,qui erãt omninò duri & crudeli animo,ſe homines,vel ab humana victi infirmitate: & cùm in fratrum delictis ignorârint benignitatẽ,eam diſcerent in ſuis:& cùm didiciſſent, quidquid eſt inhumanum & immiſericors, & benigni & miſericordes fierent per pœnitentiam. Sic ergò paulatìm in nonnullorum animis non rectè in eum verſabatur odium. Sed de hac re quidem & de exilio,quod omnem ſuperat iniuſtitiam,expectate paululùm. Nunc autem,quę id præceſſerunt,& quę nec ſunt quidem prætermittenda,mandet auribus oratio.

Zelum eius quidã ſiniſtrè interpretantur.

Sanctum virum eo tempore res quædam afficiebat moleſtia,& igne zeli implebat eius animam. Etenim permiſſum erat Arrianis intrà ciuitatem habere conciliabulũ: quod quidem fuerat multis cauſa,vt eodem,quo ipſi,laborarent morbo malæ opinionis. Opportunum itaque tempus nactus,quandò Imperator venit ad ſacrum, feſto eum ad id vocante:(erat autem dies Epiphaniorum)Dic mihi,inquit,ô Imperator,Si quis huic pulchræ & precioſæ(oſtendens coronam, quam habebat in capite) quoſdã abiectos & obſcuros lapides inſeruiſſet,videretúr ne tibi hoc eſſe tolerandum,& non tanquàm vniuerſa per illos afficeretur contumelia,ægrè tuliſſes? Cùm is autem veritati ſermonis annuiſſet,Quid verò,inquit,non exiſtimas vniuerſorum regem iraſci,ſi in pia ciuitate & quæ omninò rectè ſe habet, pars quæ malè ſentit,ſinatur habitare, cùm oporteat vel ab ipſis exigere,vt conuertantur:vel ſi perſeuerent,protinùs expellere?Hæc cùm audijſſet Imperator, non diſtulit,nec eſt cunctatus: ſed primos eorum ſtatìm accerſijt, & ex eis ſcire voluit, an in animũ inducerent à fugiẽda deſiſtere opinione,minatus exilium & bonorum ſuorum priuationem ijs,qui non parérent. Cùm autem vidiſſet eos eſſe immedicabiles,minas deduxit ad effectum,& iuſſit eos expelli è ciuitate. Hoc effecit,vt multi errorem dediſcentes, ſe rectæ adiungerent opinioni, ꝙ nollent corporis ſuſtinere afflictionem, animæ vitium eijcientes: & ꝙ laborioſum fugerẽt exilium, ſe improbi potiùs dogmatis laudabili exilio condẽnantes, & vtraq; rectè fugientes. Quicunq; autem fuerunt omninò incurabiles,ij perpetuo damnati exilio,

Feſtus dies Epiphaniorum.

Arriani non ſinuntur degere Conſtãtinopoli.

exilio, versabātur extra regiam ciuitatē, suæ animæ morbo se oblectantes, & eum deponere, non autem habere, miserabiliter erubescentes.

Deindè cùm tempus aliquod effluxisset, ab ijs, qui intrà aulam Imperatoris eadem sentiebant, latenter congregati, sic eis paulatìm aperta dicendi libertate, ausi sunt illi in quibusdam diebus insignibus, in quibus solent cœtus conuenire, ipsi quoquè ingredi ciuitatem & cogi in porticibus, & liberè quædam antiphona ipsi canere cantica, composita conuenienter eorum opinioni: & quod quæuis pia auris abhorruit, paulatìm processerunt eò impudentiæ, vt etiam Orthodoxis psallentibus exprobrarent homousion, & id execrandi in cantico ponerent: Vbì sunt, dicentes, qui tria vnam defendunt esse virtutem? Hæc cùm audijsset ille magnus, eum pietatis zelus magis incendit. verebatur enim nè malum, sic rursùs loquendi libertatem assecutum, esset alijs causa exitij. Machinatur itaque virtus contra vitium, & cùm ipse antiphona composuisset cantica, & dedisset populis canenda in matutino, effecit vt sic euanescerent inanes voces hæreticorum. Quid deindè consequitur? Fuit accensa hæreticis inuidia & ira agrestis, ex qua lis orta est: ex ea autem pugnæ, & præter eas plagæ: deindè insidiæ, & postremò cædes ex vtrisque, adeò vt vnus quoquè ex Eunuchis Imperatricis, nomine Bryson, fauens cantoribus Orthodoxis, in frōte fuerit percussus lapide. Quod quidem cùm peruenisset ad aures Imperatoris, vetuit hæreticis, nè ampliùs hymnos publicè facerent. Satiùs autem fuerit de antiphonis quoquè canticis dicere, quisnam fuerit author eorum inuentionis. Dicunt enim diuinum & martyrem Ignatium hoc tradidisse primùm Antiochenis, non domi suę & à se inuentum, sed diuiniori quadam visione, vt ille cum Deo magnam habebat familiaritatem, acceptum: vt qui viderit angelos sic inter se contrà psallentes, & hymnum offerentes adorandæ Trinitati.

Antiphonarū vsus antiquissimus.

Porrò autem ex ijs, quæ de Iohanne traduntur, hoc minimè est prætermittendum. Dicitur enim & multorum sermone celebratur, quòd cùm diuinum panē consecrans extolleret, totus à Deo afflatus, (Quid autem horū est incredibile in tam sancta anima?) quibusdam signis videbat Dei spiritum ad dona proposita descendere. Cùm autem vnus ex ministris, qui ei assistebant, in quandam mulierem ex ijs, quę desupèr solebant despicere, (ô tuam omnia peruadentem, ô maligne, improbitatem) oculum coniecisset & eam curiosè adspiceret, sic quidem magno Iohanni fuit depulsa visio sancti spiritûs. Ille autem non ignorauit, sed ministrum quidem statìm mouit è sua statione: ipse verò consueta visione ne sic quidem est frustratus. Deindè futuri quoquè curam gerens, iussit velis superiora muniri tabulata. Quomodò autē iustum fuerit hoc quoquè præterire, quod est quidem vnum ex ijs, quæ de eo dicūtur, piæ verò animæ potest esse valdè gratum, & eam accēdere ad hymnum creatoris? Sic autem habet:

Eucharistiæ eleuatio in Missa.

ὑπερῷα, Superiora tabulata, in quibus sunt mulieres in Ecclesia separatæ à viris.

Vir erat quidam illo tempore, qui ipse quoquè idem sentiebat cum Macedonianis, & habebat vxorem, quæ eandem, quam ipse, habebat opinionem. Eum magnus Iohānes sapienter & artificiosè aggressus, sua lingua ceperat & adiunxerat Ecclesiæ fidelium. Deindè ille rursùs conabatur persuadere eius vxori, vt eandem teneret sententiam. Mulier autem, vt quæ esset mulier & attenderet magìs falsum, quàm veritatem, dicebat se quidem eadem sentire quæ maritus, & ea, quæ Orthodoxi similiter atquè ille, tenere: cor autem minimè habebat idem loquens, quod lingua: nolens sicut priùs cum marito errori, ità veritati postremò communicare. Cùm itaq; à quodam ex Pneumatomachis panis partem accepisset, eam quidem latenter credit ancillæ fidei: ad fidelium autem sacrum accedit cum marito, præ se ferens se participem fore sanctificatorum. Deindè cùm panem diuinum accepisset, eum quidem rursùs latēter tradit ancillæ: eius verò loco accipit eum, quem habuerat ab hæreticis. Postquàm autem eum ori admouit, (ô stupendum miraculum, ô quàm aperta & expressa fuit imago mentis eorum, qui dederant) vidit eum mutatum in naturam lapidis. Atque ipsa quidem cùm enūciāsset id, quod factum fuerat & credidisset, ipsa quoquè fit è numero piorum. Lapis autem reponitur in quadam domo ex ijs, quæ sacra seruant.

Nota miraculum.

Aggreditur nunc oratio res Gainæ, quemadmodùm se habeant, tradere auribus fidelium: qui erat quidem genere Gallus, nihilominùs autem mente quoquè barbarus. Cùm esset verò Romanis subiectus, & relatus in numerum exercitûs, &

Theodoretus Scythā fuisse ait.

deindè paulatìm progrediens, maiores gradus esset assecutus, postremò creatur etiam Dux exercitûs Romanorum, tam equestrium, inquam, copiarum quàm pedestrium. Is cùm acriter defenderet opinionem Arrianorum, ausus est ab Imperatore petere vnum templum ijs, qui erant eiusdem cuius ipse opinionis, ex ijs templis, quæ erāt in ciuitate. Archadius ergò protinùs, (ille enim tūc tenebat sceptra imperij Romanorum) Dei homine accersito, rogabat vt petitio eius exaudiretur, eius virtutem illi reuocans in memoriam, & tacitè significans tyrannidem, quam ipsum videbat affectare: vt sic, aiebat, barbari mansuescat animus. Et sic quidem Imperator. Ille autem lingua planè aureus, statìm ostendit se etiam habere aures, quæ linguæ nihil crederent, & quæ possent iudicare, quibusnam orationibus parére oporteat, & quibus nō. Statìm ergò renuit, diuini metûs non oblítus & eius, quam habebat, dignitatis: & dicit se non esse id permissurum, quodcūque acciderit. Quomodò enim sustinuerit, qui non & à mente & à pietate procùl discesserit, vt qui ingrediuntur rectum tramitem veritatis, & Christum defendunt esse vnum venerandæ illius Trinitatis, amandentur extra sacra vestibula: ij autem, qui se magnificè iactantem & audacem linguā in cum mouent, ij, inquam (ô profanos pedes) intrà domum illius introducantur? Sed si qd eum vereris, ô Imperator, cùm tu mihi eum deduxeris in conspectum, omnem curam depone, ea solùm quæ dicuntur auscultans. Ego enim cum eo differens persuadebo, nè ille velit ea à te petere, quæ non est fas omninò præbere.

Gainas Arrianus petit templū pro suis.

Chrysostomus negat.

Lætatus est his auditis Imperator, & die sequenti, cùm simul etiam adesset vir diuinus, accedit quoquè Gainas, ipse quidem sicut herì & nudiustertiùs petēs ab Imperatore vnam ex sacris domibus: Iohannes autem dixit, non licere Imperatori audere aliquid in rebus Ecclesiasticis, si velit omninò esse pius. Quid verò, non mihi quoquè, inquit barbarus, vna ædes oratoria permittetur ad precandum? Nullum est templum, inquit magnus Iohannes, quod non tibi pateat: nec est quisquam te prohibiturus, si velis orare. Sed sum, inquit, alterius sectæ: & ideò volo seorsùm cum ea versari in Ecclesia. Non est mea petitio repræhendenda, & quæ nō iustam habeat occasionem, cùm belli pericula quotidiè adeam, & reipublicæ vtilitatem vitæ meę præferam. Sed habes, ô optime, inquit sanctus, laborum non minores remunerationes: siquidem es Dux exercitûs, & consularem honorem es assecutus. Satiùs autem fuerit hoc quoquè considerare, quàm anteà quidem esses obscurus & ignobilis, quantus verò sit nunc tuus splendor & quanta gloria: & quanta quidem esset anteà paupertas, quantìs autem nunc abundes diuitijs. Hoc te cogitantem, oportet esse beneuolum, & non esse ingratum in imperium, quod te sic honorauit, & non ab eo petere quæ non licet. Cùm ad hæc nihil haberet Gainas, quod aptè responderet, prætulit silentium: vt qui pulchrè re ipsa didicisset, se in virum incidisse, qui non minùs posset versare linguam, quàm ipse gladium. Admiratus est autem Imperator & qui aderant, quòd tam paucis barbaricæ temeritatis refrenata fuisset loquacitas.

Nota quòd hic dicit de Imperatore.

Cùm autem aliquantum effluxisset temporis, Gainas quam iam diù parturiebat tyrannidem, apertè edens in lucem, in Thracia & Macedonia faciebat incursiones eas populares & prædas ex eis agens. Aduersùs quem cùm nemo auderet nec bellum fortiter suscipere, nec apud eum fungi legatione, generosa illa anima & diuino metu armata, neque timens priorem illius cum ipso contentionem, neque quidquam eorum, quæ solent animum frangere & perterrere, ad eum statuit proficisci: homo in summa quiete educatus, & qui nullum vnquàm tale viderat periculū, nec talem perturbationem. Atque egreditur quidem valdè alacri animo, ipse legatione functurus pro omnibus. Cùm verò iam accederet, ambularet autem terram intuens, gestu quidem graui & honesto, incessu verò tardo & tranquillo, manifesta virtutis vestigia in vultu significans, Barbarus hoc adspiciēs, nō ampliùs erat barbarus: sed statìm & iram remisit, & placidè adspexit, tumore animi ei quodammodò compresso tam moderato & trāquillo spectaculo. Quinetiam eum quoquè inuasit timor, recordatum illius dicendi libertatis, & qui perterreri minimè potest spiritûs, & verborum quæ vires habent ex veritate, & quæ valdè possunt animum sauciare. Proptereà ergò ei processit obuiàm, & ad pedes procidit: & assumens eius dexteram, imponebat oculis tanquàm sanctificaturam. Prætereà autem filios quoquè fecit procedere ante sanctos

Suscipit legationē ad Gainam.

pedes. Deindè cùm verba & valdè suauem audijsset admonitiõem, facilè persuadetur: & sublatis inimicitijs, fit Romanis, sicut priùs, fœderatus & amicus. Ità sępenumerò venerandus vultus, & opportunitas & prudentia orationis, quæ vis belli nõ potuit, facilè effecerunt, & visa est plus potuisse oratio, quàm gladius. Sed nunc quidem sic victus à virtute & lingua Iohannis, depositis armis, pacem est amplexus. Gainas placatur.

Non multò pòst autem illa valdè dulcia & aurea verba, erãt, vt cum diuina scriptura dicam, inaures aureæ in aure porci, & Aethiops quidem mutauit pellem, & felis crocoti oblita, persecuta est ea quæ consueuerat: & ipse quoquè priorem complectens improbitatem, rursùs cum alijs obibat Thraciam, res nouas moliens: donèc in Romanorum exercitum incidit cum alijs seditiosis: & sic malus ille malè perit. Sed res quidem Gainæ sic se habuerunt. & hæc quidem diximus pauca ex multis, quãtùm satis fuerit ad significandam eius peruersitatem, & magni illius viri virtutem. Similiter autem pro Ecclesiasticis quoquè regulis studium, & quem pro ipsis habebat zelũ, singulatìm quidem nemo potest explicare. Sed tamẽ hoc quoquè paucis, quoàd eius fieri potest, conabimur ostendere, tanquàm vniuersam aquam fontis per modicum fluentum. Cùm enim Constantinopoli Asiani Episcopi numero vigintiduo cum hoc magno Pontifice considerent, repentè vno sabbatorum Episcopus quidam Valentinopolis, nomine Eusebius, ex odio ad illum accedens, porrexit libellos Synodo, qui erant aduersùs Antoninum, qui tunc Ephesinam sedem administrabat. Deindè etiam maximo sacramento adigit magnum Christi Pontificem, ea quæ data fuerant, nõ leuiter & in transitu tractaturum: sed examinationem quamprimùm deducturum. Septem autem capitibus compræhensa erat tota accusatio. Sic autem habebat: Prou. 11. Gainæ interitus.

Sacris vasis preciosis transmutatis, eorum materia vsum esse ad vasa, quę eius & filij sui fuerunt nũcupata. Marmor rursùs accepisse ex aditu baptisterij, & audaci manu & mẽte in balneo suo deposuisse. Columnas, quæ longo antè tempore intrà templum fuerant repositæ, in suo collocâsse triclinio. Suum filium cædis reum, non diuina nec humana reueritum, eum sua nimia authoritate conseruare adhuc immotum in diaconatu. Prædia, inquit, à Basilina, quæ erat mater Iuliani abominandi Imperatoris, ecclesiæ consecrata vendidisse, & precium sibi vsurpâsse. Cùm vxori sua sponte priùs renunciâsset, cum ea rursùs coiuisse, & ex ea filios suscepisse. His omnibus malis accedebat hæc coronis, quòd tanquàm sit licitum & permissum, auro vendat Episcoporum ordinationes, adeò vt maiores fiãt, qui plus præbẽt pecuniæ. Ad hæc homo Dei placidè admodùm & tranquillè: Frater, inquit, Eusebi, ijs, quæ propter animi dolorem fiunt, accusationibus maxima ex parte non sunt faciles probationes. Mittamus ergò in scriptis accusare Antoninum, cùm doloris causas possimus curare facilius. Cùm is autem repentè verbis vteretur acrioribus, & impudentissimè affirmaret se nulla animi perturbatione motum, sed veritate omnia accusare, dat beatus Iohannes locum iræ, arbitratus inimicitias esse causam accusationis: & cùm Paulum Heracleæ Episcopum (videbatur enim is benè velle Antonino) rogâsset, vt inter vtrũq; pacem conciliaret, surgens ingressus est in templum. templũ enim vocabat celebrandi diuini mysterij. Sed hæc ne minimùm quidem placebant Eusebio, neque cessabat ab inimicitijs: sed vehementer inuehebatur in Antoninum, & magno in eum ferebatur impetu. Incertum autem, quomodò fuisset in eum motus, & quonam animi motu fuisset incitatus. Itaque accedens, alterum magno Iohanni tradit libellum, cuius erat eadem cum priori sententia. Præthereà autem rursùs quoquè horrendis adigit sacramentis, ipsam etiam adiungens salutem Imperatorum: non hoc quidem Episcopaliter, sed fortasse ciuiliter, nè id præteriret citra examinationem. Crimina intentata Antonino episcopo.

Cùm ergò vidisset illius impetum minimè posse cohiberi, & eam rem ad omnium aures iam peruenisse, alios quidem iubet diuina dona offerre, non iudicans esse sanctum, cùm aures incubuerint in talium rerum cogitationem, assistere sanctificatis: Ipse autem libello in manus sumpto, egreditur. Deindè tanquàm volens Eusebij impetum reprimere, Nè existimes, inquit, postquàm lecta fuerint ea, quæ sunt in manibus, & tradita auribus omnium, te facilè posse effugere eorum probationem. Neq; enim nos eum, qui potest probare, arcemus: neque eum, qui non potest, vi trahimus. Cùm ille autem acerrimè instaret & vrgeret, vt statìm legeretur, præbuit legendum.

Cùm

Cùm verò omnia visa essent grauia, ij ex Episcopis, qui erant ætate prouectiores, ab eo, quod eis iudicatum fuerat esse deterius, (id autem erat venditio ordinationũ) statuerunt esse faciendam examinationem. Sic enim dicebant sibi facilem & breuem futuram esse dijudicationem. Si enim ostensum fuerit hoc esse verum, superuacaneum fuerit alia examinare. Qui enim sancti spiritûs gratiam non est veritus venalem proponere, is vix preciosis vasis aut lapidibus aut prædijs ecclesiæ pepercerit. Hæc sancto quoquè visa sunt. Cùm ergò interrogatus is, qui accusabatur, negaret: & qui aurum insimulabantur præbuisse, ipsi quoquè se dedisse inficiarentur, sic mansit & producta est quæstio vsque ad diem iam inclinantem.

Cùm ergò, quæ mota fuerant, solui aliter non liceret, nisì testes producerentur, quibus præsentibus datum fuit & acceptum, quoniam accusator quidem dicebat esse, sed non adesse, neque in ea versari regione, intuens beatus ad difficultatem inuentionis, & considerans quàm arduum futurum esset opus, & quàm multorum dierum productio testium, (ô Apostolicam illam animam, & quę propter socordiam nihil omittebat eorum, quæ erant necessaria) statuit ipse venire in Asiam, & ea, quę mouebantur, suæ ipsius fidei credidit examinanda: in corpore tam liquefacto & immensis laboribus confecto, tantam afflictionem subire constituens propter negocia ecclesiastica. Antoninus autem cùm animaduertisset non rectè ei cessurũ Iohannis in Asiam aduentum, (Sciebat enim, quomodò seipsum planè esse reum, ità illum posse apertè omnia conuincere) persuadet Imperatori, quodam ex magnis viris adiutore ad hoc vsus, cuius agrorum ipse curam susceperat, vt sisteretur Iohanni exitus, prętextu Gainæ tyrannidis, quæ adhuc conturbabat: propter quam causam necessariam esse eius præsentiam. Et sic quidem arcetur beatus ille à suo exeundi proposito: sed ne sic quidem desistit à perscrutatione eorum, quæ dicta sunt: sed accito vno ex illis vigintiduobus Asianis Episcopis, qui erant in synodo, & tribus ex ijs, qui erant apud se, Metropolitanis, eos mittit in Asiam, quæsituros de Eusebio, & de eo quẽ ipse accusabat Antonino: cùm hoc apertè dixisset & in actis posuisset, vt qui non ad locum pręstitutum intrà duos menses peruenisset, cum ijs, quę vterque habebat ad sua cõfirmanda, esset excommunicatus.

Statuit, licèt debilis, proficisci in Asiã ob Ecclesiastica negocia.

Cùm ergò, qui erant iudicaturi, essent in regione, qui iudicio contendebant, priusquàm venissent in iudicium, cùm inter se dedissent, alter quidem aurũ, alter verò iusiurandum, se effecturum vt bono esset animo, dilatione temporis cogitabant iudices fallere. Nam cùm accusatori visum esset tempus producere, & sic eis afferre tædium, maximè cùm eis anni tempus posset satìs magnam afferre molestiam, (erat enim æstatis calor vehementissimus) dixit se non posse producere testes intrà quadraginta dies. Cùm sic dixisset, ipse quidem productionem testium nihili faciens, venit Constantinopolim. Iudices autem cùm præter quadraginta, alios nõ pauciores quàm triginta expectâssent, neque adesset vllus eorum, quos sperabant, sed res esset fraus manifesta: Eusebium quidem, scribentes ad eos, qui vbiquè sunt in Asia Episcopos, denũciant excõmunicatum. Ipsi autem post hæc ad sanctum reuerti decreuerunt. Quo in loco cùm in Eusebium incidissent, accusabant quòd pactis conuentis non stetisset. Ille verò causatus corporis valetudinem, adhuc pollicebatur se esse testes producturum: ludens ille in ijs, in quibus non est ludendum, & nec manũ reueritus, quam graui affecerat iniuria, & quam habebat consciam eius improbitatis. Sed interìm, proh dolor, Antoninus excedit ex hac vita: & sic quidẽ præsens effugit iudicium, quomodocunquè potuit: futurum autem omninò expectat, & quod non potest circunueniri. Quid post hæc est consecutum?

Literæ mittuntur ad sanctum, quæ etiam erant preces ex Asia communes, tum omnium Episcoporum, tum etiam Presbyterorum, qui etiam eum rogabant & ei valdè supplicabant, ne eum quidem in scriptis parcentes adiurare, quô suam vehementiorem redderent petitionem, vt ad eos veniret, excogitaturus aliquod remediũ eorum Ecclesijs, quæ & ab ijs, qui partes sequuntur Arrij, & ab ijs, qui plura habendi tenentur cupiditate, pessimè diuexantur. Dei itaque homo & pastor bonus, non corporis imbecillitatem, non viæ longitudinem, non hyemis difficultatem, (erat enim tunç eius tempus) non aliquid aliud reputans ac formidans, violenta illa & acerrima propter CHRISTVM anima, sed hęc omnia parua & nihili ducens pro cura

Proficiscitur hyeme in Asiam.

cura Ecclesiarum, nauem conscendens, tribus diebus venit Apameam. Quo in loco Paulus quoquè & Quirinus & Palladius Episcopi eum expectabant,(eos enim statuerat secum ducere in peregrinationem) cum quibus pedibus sine mora iter conficiens, venit Ephesum. Omnes ergò Lydorum & Phrygum, quinetiam Carum Episcopi, non pauciores quàm septuaginta, & quicunque ex Asiæ populo erant insignes, læti ocyùs confluebant, vultum illum videre cupientes, in quo florebat magna virtutis gratia, & linguam audire cupientes, quæ pulchrè & suauiter influebat in animas.

Simul autem aderat etiam ille Eusebius accusator Antonini, rogans vt absolueretur à segregatione,& vt admitteretur deincèps ad communionem. Cùm Episcopi autem contradicerent, dicentes non oportere admittere calumniatorem, ipse dicit se non esse calumniatorem: sed affirmabat se & momento temporis testes esse producturum,& eos qui auro fuerant ordinati. Visum est itaque synodo, etiamsi è vita excessisset is,qui pecuniam acceperat,satiùs tamen esse propter eos qui dederāt, rem deduci ad examinationem. Productis itaque actis,quæ iam fuerant composita,sistuntur quidem Episcopi,qui accusabantur : sistuntur autem etiam testes consequenter, quibus notum erat arcanum nefariæ propter pecunias factæ ordinationis. Atquè primùm quidem perfecta negatio eorum,quæ obijciebantur,& quòd res esset aperta calumnia, (ità enim dicebant ij,qui accusabantur)quæ nihil habebat sani nec firmi ex veritate. Cùm autem probationibus eos testes assiduè impeterent,eis loca & tempora reuocantes in memoriam, & quantitatem eorum, quæ soluta fuerant : quinetiam species eorum,quæ data sunt, referrent: Cùm hæc ità essent valida, reueriti illi apertam eorum, quæ dicebantur, veritatem : & deindè ineuitabilem iudicem pulsantem non ferentes conscientiam,persuadentur & fatentur rem verè ità se habere, subiungentes: Existimauimus talem esse consuetudinem, vt liberaremur, aiebant, à curia, cui eramus obnoxij. Nunc autem si fas quidem sit, vt simus ex ministris Ecclesiæ : Sin minùs, aurum saltem, quod soluimus,velitis nobis reddere. Nonnulli enim dicebant id, quod solutum fuerat,esse ex bonis vxorum. Ad hæc magnus ille: Ego inquit, dabo operam, vt vos à curia liberemini, pro ea re petitione oblata Imperatori. Vobis autem curæ erit omninò, dixit conuersus ad synodum,vt eis conseruentur, ex Antonini scilicet hæredibus, ea quæ ipsi soluerunt. Protinùs ergò decretum est, vt aurū quidem illis redderetur: priuarentur autem sacerdotio. Hoc solùm eis datum est, vt altare ingressi, participes essent sanctificatorum:nè res longè pessima veniret in cōsuetudinem,vel sacerdotium,quod Dei donum esse dicimus,esset venale pecunijs, & Iudaicè eius fieret cauponatio. Symoniacè ordinati, priuantur sacerdotio. 2. Mach. 11.

Cùm hæc pluribus diebus canonicè iudicâssent,& scripta in acta retulissent, eorum loco constituunt in Ecclesijs viros verbo & vita ornatos. Nō hos autem solùm, qui erāt sex numero, sed alios quoquè totidèm cùm magnus ille inuenisset pecunijs inuasisse in Ecclesias,eos Ecclesiastica regula deposuit. Erat enim ille cùm in cæteris quidem rebus Ecclesiasticis cautus & diligens,tum in ordinationibus diligentissimus & accuratissimus,& diù producens examinationem: adeò vt qui coaptabantur, non solùm essent puri, sed auaritia quoquè superiores, & vt semèl dicam, nulli affines reprehensioni. Cùm autem esset adeò diligens & accuratus,adhuc tamen abundantiorem adhibens cautionem, muniebat eos,qui ordinabantur, & eis suadebat id, quod rectè dictum est ab Apostolo,vt nemini manus citò imponerent, neque alienis peccatis communicarent. Et hæc quidem ità se habebant. 1. Tim. 5.

Cùm autem Antoninus, vt diximus, è vita excessisset, in eius sedem magnus ille (ea autem erat Ephesus) ordinat Heraclidem, genere quidem Cyprium, suum autem Diaconum. Deindè cùm multorum quidem vitam sermone expurgâsset, multis verò Nouatianorum ecclesijs,& eorum,qui dicuntur Tessarescædecatitę,persuasisset à priori recedere opinione, & transire ad orthodoxam, & alia fecisset plurima & maximè Apostolica,dignaque eius mente & lingua,ad vrbium reginam reuertitur ille aureus, eratque sicut priùs orationum cælesti nutrimento nutriens, & consuetorum operum curam gerens. Ea autem erant, cura viduarum,defensio orphanorum,corū,qui erant neglecti & iniurijs facilè patebant,auxiliū:& quod erat omnium maximum,vitæ deductio ad virtutem & cura animarum, ad quod egregia illa lingua non

non tanquàm minutas roris guttas verba emittens,sed totos fontes aptè & numerosè effundens,populum incitabat. Verumenimuerò cùm tam pulchrè se haberet ecclesia,& in magna ageret tranquillitate,grauis irruēs procella, magnos ei fluctus excitauit.Nam cùm ille homo Dei & vitiorum animæ medicus artificiosissimus, & alia quidem studeret magnoperè curare: maximè autem pessimum & illiberalissimum,& aliorum omnium ferè vitiorum causam,nempe auaritiam, & in eam quotidiè vehementer inueheretur,non æquo animo tulerunt,qui huic vitio seruiebāt, suam & solius plagam eam rem esse vnusquisque existimans,etiamsi illa non vllam personā priuatìm perstringeret,sed communiter & obscurè inferret repræhensionem.

Auaritiā insectatur assiduè.

Eudoxia Imperatrix, ancilla pecuniæ.

Prima autem ex alijs,& prima ex ijs,qui eius amore tenebantur,Eudoxia, quam ex auditu quidem omnes scitis, cùm esset (ô dedecus) pecuniæ ancilla, Imperatrix. Sedenim re vera magnas ad feriendum vires habet consciētia, cùm etiamsi nullus alius moueat,ipse quidem vnusquisque per se, non possimus ferre illius plagas. Hæc ergò tam miserè affecta,communes illas repræhensiones, suî esse solius, vt iam diximus, & non alicuius alterius, esse existimabat. Accidit autem aliquid eiusmodi, quod ei materiam præbuit vlciscendi eum,qui repræhendebat. Id verò sic habebat: Erat vir quidam Constantinopoli,nomine Theodoricus,dignitate Patricius,diuitijs autem valdè abundans.Eius ergò diuitias illa liberalibus oculis non intuens, easque suas facere valdè cupiens,quærebat modum,per quem posset assequi quod desiderabat.Cùm ea autem dubia esset animi,(ille enim nullam dabat ansam) quid facit? Publicandi quidem eius bona capit consilium: sed cùm hoc studeret facere non apertè, significat ei,qui possidebat. Cùm communi,inquit,dare possis mutuas pecunias,nè differas, quòd propter multas, inquit, causas eis nunc opùs habet.Ille autem non ad id solùm, quod dicebatur, sed ad id etiam, quod prætexebatur, intuens, & intelligens eam velle ipsum priuare bonis, quærebat aliquem, qui susciperet eius defensionem. Is autem quisnam esset alius, nisì homo Dei? Ad quem quidem cùm protinùs accessisset, eum nequaquàm suæ spei pœnituit.neque enim eum inuenit solùm sociū curarum, sed promptissimum etiam curatorem. Ille nanque nihil cunctatus, scribit ad ipsam quómodò oportebat, & quæ scopus requirebat propositus.Ipsa autem statìm mota ijs, quæ scripta fuerant, statuit abstinere & desinere eum afficere molestia.

Cùm res ergò ei tam leniter processisset, dixit ei sanctus:Si Imperatrix fecisset quod animo agitabat,ipse & bonis esses priuatus, & Deo nullam habuisses gratiam. Cùm autem ipse obstiterit ijs,quæ cogitabat,quid est consequens, nisì vt non videamur omninò esse ingrati & immemores accepti beneficij? Cùm sic dixisset sanctus, is ità illum cepit, vt omnes diuitias, ijs solis exceptis, quibus ipse & filij viuerent, consecrârit pandocheo Ecclesiæ.Hæc cùm ad Eudoxiæ venissent notitiam, eius animum vehementer sauciârunt. Cùm ex præsentibus certè coniecisset, quòd & quæ priùs scripta fuerant, è magna cura quam gerebat Theodorici, ex auaritia potiùs existerent, quàm ex humanitate, & quòd vellet fieri dominus pecuniæ, significat sancto quæ in animo habebat:& acri spiritu ei exprobrat, quòd accepisset pecunias, dicens: Oportebat te omninò, sicut nos,abstinere ab ijs, quæ pertinebant ad Theodoricum.Eam enim grauiter versabat & conturbabat cupiditas pecuniæ, magnaque ducebatur pœnitentia,quòd eorum,quæ scripta fuerant,cedens reuerentiæ,tam magnas nō esset assecuta diuitias. Cùm hæc autem audijsset beatus, ei literis significauit ea,quæ par erat eum,qui veritatis curam simul gerit & pietatis.Sic autē habebant ea, quæ ad ipsam scripta sunt.

Literæ eius ad Eudoxiā.

Existimo,ô pia filia,te non ignorare, quòd si ipse voluissem habere pecunias,nihil mihi obstitisset. Habui enim parentes, qui & multùm poterant,& multa possidebant: sed diuitias lubens cessi egentibus, existimans eas esse rem nō dignam, in quam meam curam conferrem.Quomodò ergò quas & ipse magno studio deposui,& quas omnibus communiter consulo despicere,eas nunc non erubui videri concupiscere? Pecunias autem Theodoricus mihi quidem non præbuit, sed nec ipso præbente ipse accepi: Christo verò fœneratus est, eas præbens pauperibus, ille quidem rectè faciēs & sibi vtiliter.illinc enim multiplices habebit remunerationes.Si autem tuus sit scopus hæc Christo auferre,nos quidem nullo damno afficies: nec ideò nos vlla afficies mole-

molestia,sed Christum potiùs,cuius eæ sunt:& illi curæ erit earum ablatio. Hoc Eudoxiæ existit primùm semen concepti in eum odij: hinc paulatìm in illum furorem parturijt,habens multos quoquè alios,qui iram accendebāt, & inimicitijs eius opem ferebant. Quòd autem ille periculi nullam ducebat ratione, & in se iritandi crabrones,& mouēdi eos,qui ipsum essent læsuri in ijs,in quibus aliquid negligere, erat Deum ad iram prouocare,& excidere ab eius beneuolentia,iam est tempus docere: immò verò quomodò ira in eum eruperit ab ijs,qui oderunt repræhendi, & quos auertere est difficile,vt qui lubenter,vt dicitur,se affricant.

Mulier quædam vidua,nomine Callitrope,habitans Alexandriam,defertur ad Paulacium Ducem exercitûs,qui tunc quidem Alexandriæ Augustalē administrabat magistratum:pecunię verò magno amore tenebatur. Defertur autem, quòd illa abundaret pecunijs, & esset valdè diues:& ideò quingenti aurei à misera exiguntur: quos non vt quæ posset dare, sed vt quæ magno metu afficeretur, illi dat sitienti, omnibus bonis suis datis pignori,ab ijs,qui habebant mutuata. Cùm autem duo anni præterijssent, finemque eius accepisset magistratus, & ageret ipse in vrbe regia,& ab eo exigeretur ratio suæ administrationis: mulier, quæ inuenerat tempus eam adiuuans, ascendit euestigiò, & accedit ad Imperatorem, in eum qui iniùriam fecerat,vociferans,& iniustam annuncians ablationem. Cùm verò causa fuisset commissa Præfecto prætorio,& Imperator iussisset reddi mulieri, quod non fuerat rectè ablatum ille siue personas peccatorum acciperet,vt dicit diuina scriptura, siue non rectè se gereret manus,neque liberaliter,malè affecit viduam:& non vindicem, sed aduersarium potiùs se præbuit iudicem. Cùm ergò ab eo mulier desperâsset auxilium, accedit ad Imperatricem:mulier à muliere,quæ malè affecta fuerat,ab ea,quæ poterat opem ferre, se consecuturam esse misericordiam,vt par erat,iudicans: Eudoxia ergò,vt quæ inuenisset venādi occasionem, & mustela,vt dicitur, odorata fuisset pinguedinem,quamprimùm accersit eum,qui fecerat iniuriam. Deindè cùm quæ viduę fecisset,ei dixisset,& eum esse iniustum arguisset, eum quidem mulctat cētum libris auri: trigintasex autem solis numismatibus datis Callitropæ, iussit esse contentam. Hæc auara illa & illiberalis,& auro viuēs,& aurum omnia videns,sicut Midas ille in fabulis,aurum noctù & interdiù visione apprǽhendens:cuius in manibus iniquitas, vt dicit beatus Dauid,& dextera plena iniustitiæ. Pro.18. Psal.25.

Quid ergò miserabilis illa vidua,& reuerà calamitosissima, quæ talia quidem passa fuerat ab ea,à qua non debebat,vt à qua sperâsset potiùs defensionem? Ipsa ergò cùm omnem spem abiecisset,vno vtitur refugio,communi illo viduarum defensore. Cui cùm rem renunciâsset, & qualia pateretur à fœneratoribus, & quòd sit vsuris omninò opprimēda. Hæc dicens,& lachrymas,quæ ad persuadendum magnam vim habēt, effundens, euocat ad misericordiam eum, qui ad ipsam erat propensissimus,& qui non minùs erat promptus ad eos defendendos,qui passi fuerant iniuriam, quàm Eudoxia ad faciendum. Quamobrem nec ei quidem licebat cunctari : sed protinùs quidem accersit eum,qui læserat: forti autem & generoso animo ei exprobrat & arguit iniustitiam,& aurum ab eo requirit,non quomodò Eudoxia,suum morbum,non autem alienam plagam curans:sed libera & quæ odio malos habet, mente mulierem defendens.

Cùm is autē adduceret mulctam centum librarum, quibus eum mulctauerat Imperatrix,& sic non reddendæ rationis quæreret subterfugium,beatus, Pro delictis,inquit,publicis facta est illa exactio. Tu verò non aliter effugies,nisi mulieri quingenta priùs numeraueris. Cùm primùm autem hoc venisset ad aures Eudoxiæ,illa mittit ad illum magnum, iubens eum, qui detinebatur, absolui à crimine, vt qui se satis defendisset. Ille verò leonis pellem statìm induens: Immò verò non dimittam,inquit,quoniam nec iustum est (ò D E I leges & præcepta) cùm ante nostros oculos sit ea, quæ fuit affecta iniuria, eaque mulier externa & vidua, quæ lachrymis operit, ait Malachias, altare D O M I N I, indigens eo , qui sit opem laturus. Quænam autem sunt D E O tantæ curæ, quantæ hæc? Quòd si me iubes eum dimittere, at tu redde mulieri debitum ex ijs, quæ illius prætextu abstulisti ampliùs. Hæc quidem magnus ille. Eudoxia infesta est sancto viro. Malac.2.

Cùm autem illa semèl & bìs misisset, neque quicquam proficeret,cùm ipse mino-

ris faceret homines quàm Deum offendere : & cognouiſſet rem ſibi eſſe cum homine, qui non cedebat temporibus, minas non formidabat, nec timebat ab vlla excidere rectione, quæ quidem ſunt magna ex parte terriculamenta ijs, qui ſunt parui & abiecti animi: ſed conſtanti & generoſo ſpiritu fortiter vſque ad mortem reſiſtebat peccato, & magis cauebat malè facere, quàm pati. Cùm, inquam, cognouiſſet cum eiuſmodi viro rem eſſe ſibi futuram, ira plena (videbatur enim minimè ferendū, vt quæ multos ſuperabat, videretur vno longè inferior: eſt enim eiuſmodi res mulier, nempe leuis, & quæ facilè mouetur, & planè inanis gloriæ ludibrium) iubet extemplò & duo quidem Centuriones, eos ſequente, quæ ſub eis erat manu, quamprimùm mittuntur: quibus fuerat imperatum, ſtatim templū ingredi, & eum qui detinebatur, vi illinc eripere. Et ſic quidem Eudoxia : ignorabat autem ſe ea aggredi, quæ fieri non poterant, & bellum aduersùs Deum ſuſcipere. Nam cùm illi veniſſent, & iam eſſent in foribus, & irrupturi eſſent, (ô diuinum ſpectaculum, ô rem planè nouā) vident Dei angelum ſpecie admirabilem, forma terribilem, qui ſtrinxerat rhompheam, & horribiliter arcebat ab ingreſſu. Hoc illi malum cùm vidiſſent, metu repletæ fuerunt illis animæ, & protinùs nihil ampliùs facere decreuerūt: ſed quamprimùm reuerſi ad eam, quæ miſerat, ſtupendum hoc ſpectaculum cum ſtupore narrârunt. Illa autem ſtupuit quidem ipſa quoquè, cùm audijſſet, & de ſuo cœpto aliqd remiſit protinùs. Solet enim, quod mentis leuitate celeriter ſuſcipitur, celeritate quoquè ſimili excidere. Deindè paulò pòſt ad ſcopum priorem reuertitur, & Frumētio quodam ad eum miſſo, (neque enim tam eſſe negligentē ſinebat amor pecuniæ) iuſſit perſuaſione potiùs aggredi propoſitum. Magnus autem minimè párens eius blanditijs, dixit : Non quòd delecter litibus, neque quòd Imperatrici reſiſtere ſtatuerim, vobis videar eſſe ſupra modum contentioſus, non per ſacras leges & diuina eorum, qui præceſſerunt, dogmata & diſciplinas: ſed ſimul quidem iniuria affectam defendens viduam, & quæ omni egebat auxilio, & Imperatricis animæ ſalutem procurans, ſic videar contrà dicere.

Nota rem admirabilé.

Cùm ſanctus talem dediſſet reſponſionem, & oſtendiſſet ſe nihil eſſe ceſſurum, qui autem fecerat iniuriam, vidiſſet omnem ſpem eſſe ſibi irritam, & Imperatricis, quam ſomniabat, opem nihil habere momenti, & eſſe planè ficulneum, vt dicitur, auxilium, domum mittēs, aurum ex ſe ſoluit mulieri: & ſic liberatur ab obligatione. Paulopòſt autem Eudoxia (quærebat enim faciendi, quæ vellet, libertatem, ſeu benè ſeu ſecùs ſe haberent. & neminem eſſe, qui contradiceret) mittens ad ſanctum, & partìm quidem minis, partìm autem blanditijs eum aggrediens, ſuadet vt deſinat velle ei reſiſtere, dicens: Sed oporteret te eſſe contentum eccleſiaſticis: ciuilia verò omninò non ſubire, ſed eis cedere Imperatoribus : quomodò ipſi tibi rursùs eccleſiaſticis : ceſſare autem contra me conciones habere in eccleſijs Nam ego quidem hucuſquè te obſeruaui vt patrem, & paternum, vt ſciunt omnes, honorem tibi tribui. Tu autem niſi decætero in nos fueris melior, ſcias me non eſſe toleraturam. His magnus Iohannes magna affectus triſtitia, (videbat enim cor eius parturire iniuſtitiā, & laborem improbè concipere, & iniquitatem, vt dicit diuinus Dauid, parere) dixit ijs, qui miſſi fuerant: Iubet me abſcedere à rebus ciuilibus. Tātum autem abeſt, vt res attingam mundanas & ciuiles, vt ſim ab eis tam alienus, quàm ij, qui diù antè ſunt mortui, remoti ſunt à rebus, quæ ad victum pertinent : Sed cùm ſim Epiſcopus, & mihi commiſſa ſit cura animarum, apertum ſcio eſſe periculum, non arguere iniquitatem. Vereor enim, nè de nobis quoquè dicatur illud Oſee: Celauerunt ſacerdotes viam Domini : ſi nos, cùm iniuſtè aliquid admittatur, id feramus ſilentiò. Sed eum quoquè, qui peccat, iubet rurſùs diuinus Paulus coram omnibus arguere: vt reliqui, inquit, timorem habeāt. Nos autem nihil illam in eccleſijs, neque nominatìm, neque apertè arguimus. Quocircà nobis temerè ſuccenſet Imperatrix. Sin autem oratio, quæ inuehitur in eos, qui ſunt obnoxij auaritiæ & alijs vitijs, nonnullorum mordet conſcientiam, non illi nos, ſed ſeipſos potiùs meritò reprehendant.

Pſal.7.

Oſee 6.

1.Tim.5.

Hæc & alia his ſimilia cùm audijſſent ij, qui miſſi fuerant, ſcriptis mandârunt quæ dicta ſunt: & reuerſi, dixerunt ſe nihil efficere, conātes in cælum iaculari, & radere leonem, & aduersùs ſtimulos calcitrare, nebulaſq; cædere, & tumulo prædicare: & alia, quæ dicuntur de ijs, quę non poſſunt fieri. Ille enim homo eſt metu ſuperior & minis, & aduersùs ipſam quoquè mortem erigitur. Vnum ſolum timet, nempe peccatum,

Inuicta animi eius fortitudo.

tum,& nè Deũ per ipsum vel modicùm offendat. Parua visa sunt hæc Eudoxiæ,acriq; & effreni eius auri cupiditati. Quamobrem ab ira & furore non desistebat, sed apud se habitantem magìs versabat iram, expectans tempus & occasionem eius, qui ipsam despiciebat,vlciscendi vsque ad satietatem. Cùm ergò rectè se haberet ecclesia,& ædificaretur in dies ad pietatem: & respublica rigaretur quotidiè ab eius lingua, & vitam,quæ est ex Deo,suauissimè produceret: etenim cum alijs malis, hæc etiam, quæ erant vsitata & familiaria, incepit contemnere: nempe equorum cursus & theatra, cœtusque & orationes,quæ nihil habebant vtile aut necessarium: & quod in ea ponebat studium,cõuertit ad currendum ad ædes orationis & ad templa Domini: adeò vt inter se contenderent, quis veniret prior in templum Domini, & in eo versaretur diutiùs,& maiorem perciperet vtilitatem. Hæc quæ adeò pulchrè & piè se habebant, inuidiam magna afficiebant molestia: & ideò vehementem quidem & periculosam aduersùs ecclesiam excitat tempestatem: grauem autem & profundam ei offundit noctem,magno illo, proh dolor, luminari & sole animarum, procùl ab ea amandato & misso in exilium. Sed cupitis scire,sat scio, quosnam habuerit grauis inuidia, qui celeres pedes ad hoc intulerunt. Fructus concionũ eius.

Mouit quidem & alios ex episcopis & Clericis,quorum animus erat aptus,vt maligni susciperet semina: Qui fecerunt consilium,& non per me: (hæc dicit Esaias,dissentiens in persona Domini) & pacta conuenta, & non per spiritum meum: & nonnullos etiam,qui erãt ex ipsa aula Imperatoris. Ne mulieres quidẽ se ab hoc iniquo cœtu abstinuerunt,sed eæ quoquè maligno fuerunt pars germana. Erãt quædam mulieres,quæ mundo delectabantur & erant obnoxiæ vitijs. Quæ quidem, quòd ab illius lingua sauciatę fuerant,in eum vehementes concipiunt & effundunt spiritus. Quos autem habuit acriores alijs aduersarios,ij fuerunt, Alexandriæ Theophilus, Berrhœæ Acacius, Seuerianus Gabalorum,& Antiochus Ptolemaidis. Præter hos,duo Presbyteri & quinque Diaconi simul eruperunt. Cercopum improbum quendam cœtum eos dixerit quispiam, aut viros sanguinum & fraudis, vt è diuina scriptura aliquid dicatur potiùs. Sed satiùs fortasse fuerit ostendere, vndenàm bellum cœperit in Ecclesia. Esa.30. Aduersarij precipui sancti viri. Psal.54.

Erat Alexandriæ presbyter quidam nomine Petrus, qui in presbyteratu suæ ecclesiæ primas partes obtinuerat. Is cùm nescio quomodò in odium venisset Theophilo, quoniam ad machinandum aliquid & struendam calumniam, erat eorum, qui ex toto seculo fuerũt,ingeniosissimus,non parua labe per fraudem eum adspergit, nempe quòd mulierem quandam hæresis Manichęorum,cùm eam execrandam nondùm repulisset opinionem,admisisset ad communionem. Eo autem asserente, & ipsam priùs illam abiurâsse opinionem,& admissam esse è sententia eius,qui nunc est accusatoris, tanquàm hoc non sufficeret ad fidem faciendam, ab eo quoquè adductus est testis Isidorus Pelusiota,vir & vita & dicendi facultate vnus ex præstantissimis,& prætereà ab ipso quoquè & magno Athanasio relatus in numerum presbyterorum. Atque ipse quidem,tanquàm ab Isidoro extrema affectus iniuria, & vt ab illo conuictus,propterea quòd ostendisset veritatem, Petrum quidem præter rationem expellit è sacerdotio, non propter aliam causam,nisì propter inimicitias. Deindè etiam quærebat occasionem, per quam suæ improbitatis trophæum ipsum quoquè erigeret Isidorum. Quod etiam facit paulopòst, aliundè ad iram incitatus. Hinc autem fuit commotus:

Isidoro dantur mille aurei à Theodote,quæ fuit vxor Theodori prefecti pretorio. Ea verò mandauit Isidoro, vt pauperibus, quæ erant Alexandriæ, mulieribus emeret indumenta. Hoc Theophilo non communicatum,in eum peperit iram minimè tolerandam. Causa autem erat, Nè si ille,inquit,acceperit,consumat in lapides,vt solet,& in ædificia. Cùm aũt interrogatus Isidorus cõfessus esset, & dixisset se id fecisse, quod volebat quæ dederat, tunc quidem nequaquàm ostendit se fuisse iratum, sed sub Plutonis,vt aiunt,galea celat irã, in cordis penetralibus Pontifex fouens æmulationem. Paulopòst aũt eam aperit,& grauissimam machinatus calumniam,(sciebat enim ille, sicut priùs diximus,optimè dolos struere & machinari insidias) cùm illam mandâsset literis,& ordinem deindè sacratum vocâsset ad concionem,ipso præsente, in quẽ erat ordinata calumnia: Hanc, dixit,ô Isidore,ostendens schedulam quam habebat in ma- Theophilus persequitur Isidorum.

 nibus,

nibus,ante decem & octo annos cõtra te mihi traditam, quoniam in alijs occupatus, victus fui ab obliuione:nunc rursùs propter alia fortè perscrutans, inueni. Agebat autem tunc Isidorus annum vitæ octogesimum,vir qui exercitatiõe & laboribus longis iam consenuerat,& ipsum habebat vultum nũcium virtutis, & qui eorum, qui videbant,animis poterat magnam afferre reuerentiam.

Cùm ergò postquàm hoc sic dixisset, peteret vt protinùs de obiecto crimine causam diceret, (id autem erat Sodomiticæ libidinis) Isidorus statìm placidè, & vt se dignum erat,Esto,inquit,chartam tunc datam latuisse: quomodò non rursùs processit is,qui dedit?attamen si ne tunc quidem aderat, at nunc adsit:& ostendens quisnã ipse sit,dicat in nos.Cùm ergò nihil haberet, quo posset calũnia videri fide digna,quid facit?Quodam adolescente corrupto pecunijs,eum pulchrè instruit ad sycophantiam. Deindè ille abiens,rem matri communicat. Illa autem partìm quidem Deum timẽs, partìm autem suspectum quoquè habens, quod erat in præsentia, iudicium, nè fortè manifestum redderet id,quod erat compositum,Isidoro rem significat:&quòd quindecim aureos accepisset eius filius; quos ei dicebat dedisse sororem Theophili, mercedem comparatæ in illum sycophantiæ. Hæc cùm audijsset quidem Isidorus, egit silentium,soli Deo relinquens vniuersum : vt qui laudes quidem celare potiùs didicisset,non autem vituperationes.Adolescens verò ratus sic sibi rem in tuto magìs futuram,in diuinum templum accedens,confugit ad altare. Cùm autem sic magis in dubium veniret Theophilus, abdicat, proh dolor, ob tam leuem calumniam Isidorum, & arcet ab ecclesia. Deindè ille cùm hoc pro lucro habuisset, & id ex eius successisset sententia, dans nullam rei dilationem, venit ei in mentem ad montem Nitriæ proficisci,vbì priùs ab ineunte ætate egerat pulchram vitam exercitationis.Illic ergò rursùs vacabat,cum Deo solo congrediens. Sed ne sic quidem ei cõcedebatur esse extra teli iactum,neque erat euitaturus Theophili laqueos,vel potiùs communis omnium hostis,qui hæc mala Isidoro intulerat,eius virtuti inuidẽs : & Theophilo author fuit, vt Deum offenderet,illũ oppugnans per ea,quæ se offerebant. Tunc enim mota erat quæstio in monasterijs, quæ erant in Aegypto. Vult autem oratio nobis rem paulò altiùs repetitam declarare.

Eum per calumniã abdicat.

Quæstio autem erat, cùm alij quidem corpus Deum esse dicerent, planeque indutum figura & persona & forma hominis,ij scilicet, qui erant paulò rudiores & crassiores:alij verò eum omninò ponerent incorporeum,ab omniquc similitudine & forma hominum liberum.hoc autem dicebant,qui erant doctiores & acutioris ingenij. In hac verò sententia cùm esset Theophilus,eos,qui Deum dicebant humanæ formę similem,non leuiter,sed admodùm vehementer abdicabat. Quod quidem cùm compertum habuissent,qui erãt in Aegypto monachi,minùs participes rationis, id in eos immisit tumultum,& illum de medio tollere,vt qui esset blasphemus, & nõ sanæ opinionis,putabant esse maximum Dei cultum.Ille autem callido inuento rem,quę aderat,aggrediens,Sic ego,inquit,vos intueor,tanquàm Dei faciem.Hoc cùm illi audijssent,represserunt quidem protinùs illum cædis impetum:ei autem dixerunt:Si eadẽ, quæ nos, germanè sentis, vnum tibi solum deest, nempe vt libros Origenis subijcias anathemati, qui maximè Deum esse corpus & faciem habere homini similem,ne sinunt quidem in aures cadere.Ad hæc Theophilus:Quid autem,inquit,prohibet,quo minùs hoc faciam,qui ab Origene maximè dissideo, & cum eo acriter bellum gero? Hæc cùm dixisset & esset pollicitus,iram sedauit monachorũ. Sic ille semper anceps, & facilè ad vtrunque annuens,& se temporibus accommodans,cùm oporteret eum, vt qui esset Episcopus,& cui commissæ erant animæ populi, non vti figmento & scena ad decipiendum,& sic illos relinquere ægrotantes:sed quàm fieri posset optimè distinguere,& verbum veritatis rectè administrare,& vtrique parti componere seditionem,paternè docentem,sed non artificiosè diuersum persuadentem:dicere ipsum quidem per se Deum esse incorporeum & figuræ expertem: corpus autem & faciem & formam humanam vnigenitum Dei verbum accepisse, arcanis rationibus suæ benignitatis. Deindè cùm etiam rursùs surrexisset post mortem pro nobis susceptam,in simili scilicet figura carnis humanæ, sic in cælum esse assumptum. hoc enim esse summæ vnionis & ineffabilis in suum figmentum beneuolentiæ : & sic manere sedentem ad dexteram patris.Nondùm euasit manifestum,quod dictum est: sed alia luce adhuc indi-

Callidè eludit monachos Theophilus.

indiget oratio ad apertè declarandum id, quod est propositum.

Erant quatuor monachi fratres corporibus, fratres animis, monachorum omnium, qui erant in Aegypto, & doctrina & vita longè excellentissimi. Eis erant nomina, Dioscorus & Ammonius, Eusebiusque & alius Euthymius: quos etiam Longos vocabant, ob staturæ fortè proceritatem. Hi non solùm ab Alexandrinis plurimi fiebant ob mores & vitæ probitatem: sed Theophilo quoquè erant chari, & in magno apud eum precio habebantur, & eos amabat æquè àc suos oculos, & in medio cordis sui habitabant. Hæc aūt ità se habebant, quandiù fuit ille Deo amicus, adeò vt persuasum Dioscorum (vix enim attrahit honorem virtus) constituerit episcopum Hermopolis, Ammonium autem & Euthymium honorârit sacerdotio, & eis tradiderit ecclesiæ administrationem, & fecerit œconomos. Cur non dico, quod eius in ipsos maximam significat beneuolentiam? Elegit eos, qui cum ipso habitarent, & essent toto tempore vitæ ei conuictores, vt eos nec à corporis, nec ab animæ oculis pateretur discedere. Sed hæc quidem quandiù Theophilus erat, vt diximus, verè Theophilus, id est, pius ac religiosus. Cùm autem eum vidissent declinâsse ad auaritiam, & magna ex parte aurum magìs amare quàm Deum, & vt pararet pecunias, acerrimum ponere studium, tāquàm noxiam recusantes cohabitationem, (solet enim vitium mutare facilimè) elegerunt solitudinem, & illic, vbì priùs, versari. Lōgi fratres monachi.

Hanc ille disiunctionis causam cùm intellexisset esse suî condemnationem, valdè ægrè tulit, ipsosque manibus & pedibus, vt dicitur, cœpit molestia afficere: primùm quidē illos criminans apud Anthropomorphianos, dicebat eos conuenire cum Origene, & eandem quam ille tenere opinionem, & decernere Deum esse incorporeum: & ideò dicit oportere eos tanquàm malè sentientes, & quid aliud quàm hæreticos, expellit. Deindè finitimis quoquè iussit Episcopis, nonnullos monachos, qui eadem quæ ipsi sentiebant, & in ima habitabant solitudine. cùm non priùs significâsset, cur hæc & quidnam fecerant, è monte quamprimùm deturbari præcipites. Monachi ergò illi fratres venientes Alexandriam, conuenerunt Theophilum, & causam rogârunt, propter quam eos ille sic condemnâsset. Ille autem protinùs ira plenus & instàr ignis micātibus oculis (natura enim subito mouebatur impetu, nec poterat vllo modo suis manibus temperare,) Ammonij collum pallio compræhendit: deindè etiam suis pugnis eius maxillas contundens, acclamat: Anathemati subijce Origenem. Erat autem Origenes quidem planè Patroclus: & eadem quæ ille sentire, quæsitus prætexus. Vera autem causa apertè erat in illum & fratres odium. Sic extrema contumelia affectos, viros magno honore dignos & reuerentia, dimisit cum dedecore. Deindè vicinis, cùm nihil opùs esset, accersitis Episcopis, illos sanctos, cùm nec adessent, nec suam causam defenderent, quòd prauum & corruptum dogma tenerent criminatus, ipsos simul & diuinum Isidorum datos anathemati abdicat. Erat autem nō extremè malum, neque sic, vt non esset piæ & religiosæ animæ, si hactenùs repressisset impetū. Ille verò minimè: sed cùm quosdam abiectos & nullius nominis homunculos quinque numero, alium aliundè ex tenebris & angulis quomodocunquè coëgisset: & alium quidem ex his, propter defectum ciuitatis, in viculo constituisset Episcopum, in quo ne priùs quidem erat nomen Episcopatûs: alium autem presbyterum, alios verò Diaconos, eis tradit libellos aduersùs diuinos hos viros compositos: quos ille (ô diuina iustitia & Dei omnia intuentes oculi) latenter composuit: iubens eos sibi dari, quandò concionabatur. Lōgi fratres contumelia afficiūtur à Theophilo.

Acceptis ergò libellis, quorum ille erat pater, cùm processisset, & Augustali eos cōmunicâsset, ab eo petit manum militarem, vt sanctos viros, vt qui malam tenerent opinionem, procùl à tota Aegypto expelleret: & accipit quidem ad quingētos. Cùm autem ipse quoquè manum non paruam adiecisset, viros audaces & ad nouandum aliquid egregios, & deindè etiam eorum impetus dato vino incitâsset, vir ipse acerrimus & cuius impetus non poterat cohiberi, noctù ducit exercitum in monachos, cōtendens erigere trophæum. Quod quidem nescio an vlli alij, qui esset quidem Pontifex, vel minimùm conueniret. Alioquì autem si nulla alia de causa, & suæ quidem certè honestatis gratia, à re tam vituperanda debebat abstinere. Aut enim præcedentem, quæ ei cum viris intercessit, amicitiam, dixeris esse animi leuitatem, quæ eligit ante probationem: aut quod posteà exortum est odium, euidentem improbitatem. Ducit exercitū in monachos Theophilus.

 cui

cui est etiam hoc magìs adscribendum. Est enim virtus eorum manifesta, & eius qui illos oderat malignitas. Atque primùm quidem Dioscorum expellit è sede per quosdam suos famulos Aethiopes. Oportebat enim illum vtì talibus ministris. Deindè etiam tyrannicè & per vim ei aufert suæ ecclesiæ diœcesim, & montem spoliat, tanquàm Imperator quispiam electus & præfectus bello gerendo contra monachos: & eorum domos diripit, tres illos miser diligenter perscrutans, Ammonium, inquam, cum alijs, quos ne Momus quidem repræhendisset, & qui erāt omni ex parte fratres. Cùm autem non posset omninò inuenire, (se enim ipsos in puteum demiserāt) viros non assecutus vir pusilli & abiecti animi, se protinùs conuertit ad materiam: & tanquàm insaniæ nimiam ostentans abundantiam, in eam effundit iram, domos illorum & omnem supellectilem (erant autem nonnulli quoquè libri studiosorum) omnia simul igni mandans.

Accidit huic improbo Imperatori aliud quoquè facinus, quod omninò quidem illi satìs congruit, nec est eo indignum: est autem dignum non paucis lachrymis. Infans enim, qui incidit, & sacra quædam signa sacramentorum, ea quoquè ab igne consumuntur. Cùm vix tandèm ab ira cessauisset, reuertitur Alexandriam Pontifex cum talibus victorijs. Illi autem vix tandèm securi & à metu liberi, nudi exeunt è puteo, pudenda solùm succincti linteis: & obibant simul Alexandriam fugitiui, præda, quam non potuerat assequi Theophilus & illius insania, miserabile ijs, qui videbant, spectaculum, etiamsi virtute erāt induti splendidè, & ab illa pulchrè ornati. Eos cùm agnouissent Alexandrini, zelo & ira statìm repleti, vt sunt acres & vehementes, lampades in manus sumentes, & Theophilum vbicunquè eum esse putabant, publicè circunsistentes, nonnulli quidem cœperunt incendere, alij autem bona diripere. Cùm verò iam ad sacra vasa essent venturi, Præses timens periculum, accessit eos leniens, & humanitate eorum iram volens sedare. Illi autem magìs efferebantur, Theophilum tanquàm venatici quidam canes naribus indagantes, & vltricem in eum manum cupientes immittere. Atque Præsidi quidem suadebat metus eum iam tradere, propter concitatam illam eorum, qui ipsum quærebant, incursionem. Sed ille cùm solis pedibus sibi quæsijsset salutem, in quodam loco secreto se infodit, timidus repentè apparens, qui tanta erat audacia, & mus modò picem gustans. Deindè cùm præses accepisset monachos, & eos induisset vestibus, (sic enim studebat populū sedare, sicut diximus, & impetus eorum reprimere) ostendebat præsentes. Cùm autem nihil proficeret, timens nè ipse fieret iræ trophæum, & lueret pœnas furoris in Theophilum, accedens iurat Theophilum nequaquàm ei ostendisse causam, cur eos viros quæreret: sed dixisse, quòd essent corrupti in religione, & quòd non satìs ducerent, si ipsi soli ægrotarēt: sed alios etiam conarentur inducere ad suam communionem. Si enim sciuissem, inquit, quod animo agitabat, non modò non præbuissem milites, sed nec illum ipsum quidem siuissem egredi. Cùm sic dixisset, vix tandèm eis persuasit vt recederent. Posteà autem Theophilus, cùm & ipsum Præsidem, & quidquid erat clarum & illustre in ciuitate, (erat enim res pecuniaria eis in magnas adducta angustias) donis explēsset ad satietatem, in suam sedem, quod vtinàm non factum esset, restituitur.

Alexādrini vlciscuntur Longos fratres.

Atque alij quidem ex his sanctis viris alibì sunt dispersi: Dioscorus autem, & plures alij ex melioribus, non solùm ex monachis, sed etiam ex sacerdotibus, cum secuti, accedūt ad Syluanum Episcopum Hierosolymitanum. Sed ne sic quidem eos siuit quiescere illa omni tumultu plena semper anima, sed scribens ad Syluanum, Non oportebat, inquit, omninò præter meam voluntatem meos excipi fugitiuos. Ignorantiæ autem est ignoscendū, si deincèps isti non ecclesiastici, non priuati loci fuerint omninò apud te participes. Sic cùm animo om̄i ex parte dubij & perplexi essent monachi, necessario quod intercedebat itinere confecto, veniunt Constantinopolim: & ad bonum hunc (ad quem enim alium possent?) pastorem accedentes, qui erat lingua quidem dulcis, magna autem misericordia animam habebat exhilaratam, rogabant vt eis ferret auxilium, qui in malum virum inciderant, & ab eo ea passi sunt mala, quæ nullus ferè homo ab homine: &, quid enim aliud, inquiunt, vel ipsam modò inuidet vitam? Hæc cùm attendisset vir beatus, & vidisset viros numero quinquaginta, vultu moderatos, sermone eruditos, magna membrorum maceratione latentem magnam ostendentes virtutem, misertus est eorū calamitatis. Quidni enim misereretur sic affectorum,

Lōgi fratres veniūt Constantinopolim cū alijs.

fectorum, qui erat humanissimus? & quam domi habebat cõsolationem, ante omnia eis præbuit, lachrymas, & apertè ostendit, se ex eorum malis simul cum eis dolorem accipere. Deindè cùm quemadmodùm res eorum se haberent didicisset, eos quidem habuit in honore, & iussit eos in præsentia manere in templo, quod vocatur Anastasiæ: iussit autem eos linguam continere, & nemini causam aperire cur venissent: communione verò eos non impertijt, dicens non oportere, quousquè de eis scripsisset ad Theophilum.

Cùm autem contigisset quosdam ex familia Theophili adesse Cõstantinopoli, eos accersitos interrogat, an cognoscant eos, qui nunc accessère, monachos. Illi autem dixerunt se & nôsse, & se scire eos esse grauissima passos à Theophilo. Ad ipsum ergò scribit ille vir magnus, & rogat vt his viris irasci desinat, eosque accipiat, & eorũ conspectum admittat, qui nihil habet, quod ei afferat tristitiam. Ille autem simulat quidem se exaudijsse: sed cor eius nequaquàm consentiebat cum labris. Accersit enim illos circulatores, quibus Episcopatum & sacerdotium indignè crediderat: & eis traditis libellis, quos ipse aduersùs eos viros composuerat, mittit ad Imperatorẽ, in eos ementitus hæresim & prę̃stigias, qui erat ipse valdè peruersa & ementita conscientia. Cùm ergò his viris bonis esset euidens, odium, quod in ipsos conceperat Theophilus, minimè posse curari, illi prę̃sentem necessitatem adhibentes in consilium, magno Iohanni tradunt scripta, in quibus sita erant multa Theophili facta minimè honesta. Ille autem eos quidem rursùs admonet, vt eum nihil accusent: ad ipsum verò scribit, consulens vt eis quamprimùm ignoscat, vt qui iam vincantur & aduersùs eum dicere propositis scriptis sint incitati. Quod ergò tibi videtur, quamprimùm significetur. Non possunt enim persuaderi, vt à scopo desistant. Atque sic quidem se habebant literæ. Eum autem protinùs inuasit furor, non in illos, sed in eum potiùs, qui curam gerebat vtriusque. Ei enim dabat nimiũ rẽphendendi studium, vt aduersùs oẽs contenderet. Protinùs autem scribit in hunc modum: Existimo te non ignorare, quæ decreta fuerunt à Patribus Niceæ, qui pronunciârunt non oportere Episcopum iudicare extra terminos suæ dioecesis. Sin autẽ ignoras, inquit, disce, & abstine ab ijs, quæ ad me pertinent. Nam si iudicari oporteat, erit hoc apud Aegyptios, non apud te, qui à nobis abes tam longo interuallo.

Chrysosto. scribit Theophilo pro illis.

Theophilus acerbè respondet.

Cùm tam acerbè scriptæ essent literæ, viri illi desperantes se posse à magno Iohanne consequi auxilium, à rę dubia & cuius exitum non poterant inuenire, vincuntur: & à necessitate, qua nihil est fortius, vt aiunt, persuadentur, aduersùs Theophilum aut calumniatores, nihil quidem falsi, sicut ille, sed veros libellos componere. Eos autem accedentes, tradunt Imperatori. Ab eo verò profertur sententia, Calumniatorum quidem causæ cognitionem & examinationem esse Præfectis mandandam. Theophilum autem (oportebat enim maiori mandari iudicium eius, qui erat maior vitio) vel inuitum sisti, & hoc magno viro iudice reddere rationem. Literæ igitur Imperatoriç, aliæ quidem statim missæ sunt ad Præsidem Alexãdriæ, vt ad vrbem regiam quamprimùm mitteret Theophilum: aliæ autem ad Episcopum Romanum, is erat Innocentius: p̃terea verò ad Honorium quoquè, fratrem Imperatoris: hortantes vt mitterentur Episcopi & legati, qui dici solent τοποτηρηταί, id est, locum tenentes: vt quæreretur de Theophilo & de monachis Nitrię. Atque calumniatores quidem à prę̃fectis interrogati, quoniam fieri non poterat vt mendacium superaret veritatem, confessi sunt oĩa esse Theophili: illiusque belluæ Aegyptiæ aduersùs innocentes figmenta & machinationes.

Condemnantur itaque coërceri in carcere, donèc ipse venerit. Theophilus autem cùm eum vidisset, qui ad ipsum missus fuerat, cui etiam imperatum fuerat, vt vel inuitum duceret, quoniam non bonam spem ei prænunciabat iudicium conscientiæ, neque veritatis poterat habere auxilium, quam aduersùs se ad bellum valdè prouocauerat, vt qui se maximè adiunxisset mendacio, ad thesauros adspexit & ad crumenas, qui quidem sciebat delinire & incantare multorũ animos, & quibus intelligebat magna ex parte prodere veritatem, & non solùm persuaderi, sed etiam seruos effici eos, qui lucrum existimant melius libertate.

Cùm magnis itaq; muneribus & ipsius Præsidis dexteram ipse placâsset, ei permittebatur manere securissimè. Videtur enim verum esse, quod vulgò dicitur, nullũ malũ

Theophilus largitione corrumpit præsidem.

 facilè

facilè perire. Vt autem benè in eum affecti essent, qui rerum potiebantur, procurans, congestis aceruis Arabicorum aromatum & cæterorum, quæ erant rara & peregrina, se parat ad iter ineundum. Episcopi verò Romæ, ad quos scriptum fuerat vt venirent, cùm essent parati, expectabant vt mitterentur literæ, quæ instarent vt venirent, nè si ante tempus venissent, in externa regione diù frustrà sederent. Dum hæc autem fierent, falsa fama aures scalpens Theophili, quæ erant faciles ad credēdum, quòd Iohannes Dioscorum admisisset ad communionem, eum ad insignem accendit insaniā. A mala enim conscientia omninò facilè creditur malus rumor, vt quæ ex suis moribus aliorum quoquè mores metiatur. Ascendit itaque Theophilus Constantinopolim, non tam vt suam componeret controuersiam, quàm vt alij inureret labem & repræhensionem. Id autem erat, vt vlcisceretur quidem Dioscorum, Iohannem verò è sede deponeret. Verumenimuerò hoc quidem prętextu, quòd librorum Origenis ꝑpositurus esset interdictionem, statuit secum assumere Episcopos, qui erant suæ dicecesis. Cùm fuisset autem in Cypro, Deo charum Epiphanium, qui non solùm vita, sed doctrina quoquè erat clarus, arte inducit ad amicitiā, etsi anteà ei esset inuisus & malè audiret, vt qui cum hæreticorū conueniret opinionibus. Cum eo ergò & cum Cypri episcopis faciens concilia, prohibuit lectionem librorum Origenis.

Venit Constantinopolim.

Epiphanius autem præ magna omninò simplicitate & moribus à malitia liberis, quæ intrà eum, qui apparebat, habitum insidebat, Theophili astutiam nō cognoscēs, persuadetur ad insignem illum scribere Iohannem, vt abstineat à libris Origenis. Ille autem non hæc solùm, sed alia etiam, quæ aduersùs eum facilè attendebantur, parùm curans, ex vno solo pendebat pro omnibus, nempe à spe in Deum. Sed vt & illius zelus in res honestas appareret clariùs, & eorum, qui in ipsum temerè gerebant inimicitias, nota esset improbitas, quædam res accidit, quę sufficit ad vtrunque ostendendum: & valdè grata erit auribus, quæ oderunt improbos. Vir quidam erat illustris in hac regia ciuitate, vita pius, fide religiosus, nomine Theognostus. is cùm cuidam Ariano extitisset inuisus, per calumniam accusatur apud Imperatorem, & fit eis linguæ certamen non laudabile. Accusatio autem erat, quòd ipsum & Imperatricem clanculùm maledictis insectaretur, & lingua calumniatrice in eum vteretur. Hinc factū est, vt & vniuersa eius bona publicarētur, & miser damnaretur exilio. Atque ille quidem cùm proficisceretur ad ciuitatem, in quam fuerat relegatus: ea verò erat Thessalonica: iamque propè esset, abducitur ad eam, quæ est longissimè remota, & à qua non licet expectare reuocationem, suo vitæ fine accepto in itinere. Eius autem vxor (quid enim aliud nisì esset lapis, nisì ferrum?) afflicta & perdita cōcursu malorum innumerabilium, mariti priuatione, priuatione bonorū, tam graui eius, qui simul habitabat, exilio, non à domo solùm, sed etiam à vita separante, non poterat sedare luctum, nec vnquàm cessabat à lachrymis. Vnum ergò ipsa quoquè nouit solatium, nempe ad magnum illum virum refugium: & cùm accessisset, & quomodò res suæ se haberent renunciâsset, inuenit ipsum diuinum medicamentum dolorum suorum lōgè acerbissimorum, non verbis tantùm medicans, sed factis, vt oportebat, curans indigentiam. Quantum enim satis erat frumenti, ei tribuit ex xenodochio ecclesiæ. De cætero aūt expectabatur tempus, quo pro ipsa intercederet apud Imperatorem.

Theognostus per calumniā damnatur.

Moritur.

Sed quales sunt inuidiæ insultus, vitæq; iniqui & graues casus? Nam cùm illa à prioribus malis nondùm respirâsset, rursùs opprimit pondere alterius calamitatis, adeò vt vna quidem effunderetur, vt aiunt, altera verò influeret. Sic autē se habebat: Tempus erat vindemiæ. Eudoxia verò ipsa quoquè egressa è ciuitate, ambulabat in quodam agro Imperatoris: erat autem situs non procùl à vinea viduæ. Cùm autem botrum ex vinea viduæ sumpsisset Imperatrix, eo vsa est. Cùm quidam autem dixisset, vineam esse alienam: Sed ipsa quoquè, inquit Eudoxia, iam relata est in numerum agrorum Imperatoris. hæc enim in vsu erat consuetudo longè improbissima, auaritia ne, an execranda adulatio hanc induxerit incertum, vt quemcunque agrum Imperator ascendisset, & de eius fructu gustâsset, is statìm recenseretur inter agros Imperatoris: agri verò dominus vel eum cum alio permutaret, vel iustum precium assequeretur. Cùm ipsa quoquè hanc attendisset consuetudinem, & maximè eius moribus conuenientem, & iudicaret esse imperij proprium, facere iniuriam, & non posse aliter ostendi quid ipsa posset, aufert agrū, simul etiam studens eam afficere molestia

Nota morē deterrimū.

Eudoxia sibi vendicat vineam viduę.

molestia,(acceperat enim,ipsam ad beatam illam animam confugisse) & illum è sede deponendi quærens occasionem: sciebat enim,ipsum non esse toleraturum, si venisset ad eius cognitionem,sed omni ratione ei opem esse laturum. Quid ergò cōsequitur? Ille quidem ab hac miserabili vidua miserabiliter eiulante inflammatus visceribus,scribit ad Imperatricem, mouens ad misericordiam, patrum pietatem reuocans in memoriã & Dei timorē,terribilisq; tribunalis cogitatione cōmouens eius animã. Sed incuruum lignum nunquàm feceris rectum,nec asperum herinacium vnquàm leuem reddideris:nec effeceris,vt cancer rectus ingrediatur. Mala enim consuetudo, cùm appræhēderit animam facilem ad improbitatem,facilè imprimitur & inuritur, neque vllam audit omninò rationem: sed vix fieri potest vt deleatur, vt quæ tantum possit,quātum natura immutabilis. Ipsa ergò dura & graui corde,& quid aliud,quàm mala mulier?non solùm nihil, non literas, non ipsam eius, qui scripserat, reuerita est omninò dignitatem:sed visa est magnam acerbitatem celare in animo. Fuit enim hoc euidens ex ijs,quæ rescripsit,magnum Iohannem vocans insolentem & linguæ intemperantis,& qui eum,quem par est,honorem ei minimè tribuit:& qui ignorat eas,quę latæ sunt,leges:ex quibus dicebat hanc vnam esse admirabilem & longè iustissimam, quæ prodigioso quodam modo agrum, quē solùm ingressi fuerint Imperatores,eum protinùs facit illorum,etiamsi is fuerit peregrinus & planè alienus.

Vis malę cōsuetudinis.

Hæc cùm legisset homo Dei, non fuit retardatum eius promptum animi studium, cùm statim primùm facto periculo non esset assecutus:neque quod suum erat,à se nō esse censuit faciundum,aut aliquam attulit excusationem,interiecto tempore aliquo & dilatione,vt in rebus huiusmodi solet multis euenire, dum aut cedunt dubitantes, aut tempora reformidant:sed nihili faciens quicquid posset arcere eius impetum, vt qui paratus esset toto pede currere,ille ipse accedit ad Imperatricē: & cùm multa dixisset,& omnem lapidem, vt aiunt, mouisset, eam autem vidisset minimè cedere, sed improbam hanc consuetudinem,tanquàm inexpugnabilem & immobilem aliquã legem proferre,opùs habet austeriore medicamento propter morbi repugnantiã. Redde ergò, inquit,mulieri,quod suum est. Quid enim te vxori Achab studuisti comparare? Hæc postquàm audiuit Eudoxia,ira magna incensa, ignem spirabat:& veluti semiinsana & emotæ mentis,ne poterat quidem omninò contineri: sed clamabat & domum implebat vociferatione,dicens: Ego me vlciscar,nec diù patiar, me tãquàm infamem fœminam affici contumelia. Viduæ autem non modò vinea,sed nec pro precio quidem ei quidquam omninò soluetur. Sic magnus Iohannes reuersus è regia,p̄cipit templi ianitoribus,vt si accessisset Eudoxia,ei fores protinùs obserarent,neque eam ingredi sinerent.

3. Reg 21.

Eudoxia insanit præ ira in Chrysost.

Parùm temporis intercessit,& aderat dies festus,quo diuinæ crucis lignum in altum tollitur. Vniuersus itaque populus confluebat in templum, neque vllum genus aut vlla ætas aberat. Neque enim dies festus solùm eis causa erat, vt venirent: sed multo magis linguæ Iohannis auditio. Omnibus enim iniecerat tam vehemens audiendarū orationum suarum desiderium,vt sæpè cùm concionaretur, essent à Deo afflati auditores,& ab eius lingua quodammodò penderent,eisque in sublime tollerentur simul animæ & corpora: eiusque attenderent labra quæ mouebantur, non tanquàm dicentis,sed emittentis quid poculentum nectareumque & perspicuum. Ea de causa studio erat omnibus,nè abesset quisquam ab auscultatione:quinetiam vt ipsa quoquè verba non semèl audita negligerent, sed omni studio ea per veloces scriptores exciperēt, & tanquàm thesaurum reponerent. Cùm ergò hæc ità se haberent,& Imperatrix veniret cum omnibus cum magno comitatu & cum fastu regio, ianitores steterunt in foribus,& fecerunt id quod eis fuerat imperatum. Quod quidem ferens ægerrimè Eudoxia,cælum terræ miscebat,& valdè vociferabatur, & populum,qui aderat, vocabat in testimonium,vt conscios ei factæ iniuriæ. Deindè etiam cùm fores vi truderētur, quidam ex ijs,qui aderant,audacius aliquod factum volens ostendere,strictum gladium intendit in sacram illam portam. Diuina autem fuit consecuta iustitia,non vt sæpè solet,lēto passu,sed euestigiò. Nam cùm ille ensem sustulisset,simul quoquè temeraria dextera exaruit & extitit ociosa. Terret miraculum Eudoxiam. Quinetiam quicunque eam circunsistebant,magno timore sunt affecti. Quod cm̄ à diuina lingua Iohãnis fuerat imperatū,nō temerè factū erat,neq; depēdebat ab aliqua mēte humana: sed

Interdicit ingressum ecclesiæ Imperatrici Chrysost.

Nota vindictã in sacrilegum.

sed diuino zelo apertè fiebat ad Dei gloriam. Quanam de causa, dices? Nè sancta despicerentur, neque multis sic paterent, aut potiùs indignis. Quomodò enim digna (ô Dei rationes & leges) quæ pecunijs furebat & rapinis, & rerum alterius tanto amore tenebatur, vt non verbis, non admonitionibus, maximè tanti viri, cederet: & non solùm non desisteret facere iniuriam, sed etiam insurgeret in eos, qui volebant corrigere? Quid aliud faciens, quàm quod planè solent furiosi, qui & medicis & eorum, qui alioqui ipsorùm curam gerunt, non solùm sæpè graues manus, sed sæuos quoquè dentes immittunt?

Atque sic quidem Eudoxia à sacris exclusa vestibulis, cùm nihil ampliùs facere, nec se vlcisci potuisset, immò ne melior quidem euadere voluisset, reuertitur. Qui autem in manu acceperat disciplinam, cùm, vt videtur, non esset tam obtuso ingenio, neque similiter atquè illa, malitię immedicabilis: sed simulatq; plagam accepit, euasisset cordatus, & ostenderet latentem animę nobilitatem, accedit ad magnum Iohãnem, & in conspectu omnium confessus est se peccâsse, & ostendit magnam pœnitentiam. Ille autem cum benignis oculis intuitus, & acceptiorem præsentem habens pœnitentiã, quàm propter priorem iratus fuerat impudentiam, vt qui esset promptior ab beneficium humanè conferendum, quàm ad iustè puniendum: iubet ad templi lauacrũ, volens imitari Christum etiam in miraculis, abluere dexterã, quæ fecerat iniuriã. Quod quidem cùm factum esset, eam statìm habuit sanam & robustã, & ad Deum se pulchrè extollentem in confessione gratiæ.

Restituitur manus arida pœnitenti.

Non multopòst autem Epiphanius, cedens nõ honestis Theophili impulsionibus, ascendit è Cypro, libros, quos aduersùs Origenem conscripserat, secum afferẽs. Cùm verò è naue descendisset, & appulisset in templum Præcursoris, quod septem milliaribus ad occidentẽ abest à ciuitate, sacram peregit synaxim: & cùm diaconi secùs atquè oportebat, fecisset ordinationem, ingreditur ciuitatem. Deindè Theophilo agẽs gratias, hospitio quidem accipi apud beatum declinat tanquàm nefarium: priuato autem quodam habitaculo non honestè acceptus hospitio, & illuc peregrinos, qui in ciuitate versabantur, aduocans, eis legebat libros suos in Origenem. Quorum alij quidem, illius gratia, persuadebantur ea vel manu defendere, alij autem hoc facere recusabant. Homo autem Dei Iohannes, Epiphanio nihil infensus, quòd intrà terminos suæ ecclesiæ non abstinuisset ab ordinatione, hoc solùm rogabat, vt cum alijs, vt par erat, Episcopis ad ipsum diuersaretur. Is verò respondit, se nec simul quidem esse precaturum, nisi ipse priùs Dioscorum expelleret è ciuitate: & libris, quos scripserat aduersùs Origenem, sua esset assensus subscriptione. Ad hæc dixit Patriarcha: Non oportet nos, priusquàm accuratè discernamus, aliquid temerè facere aut dicere.

Epiphanius vitat Chrysost.

Eudoxia cùm primùm intellexisset hanc inter eos esse veluti dissensionem, & hanc quasi arripuisset occasionẽ, accersito statìm Epiphanio, Vides, inquit, ô pater, quemadmodùm omnia quidem Romanorum sceptra mihi cedũt, & meæ subiecta sunt potestati: Iohannes autem est adeò mihi infestus, & tanta est in me arrogantia, vt vel extrema afficiat contumelia. Dicitur autem etiam quãdam tenere opinionem, quæ discrepat ab Ecclesia. Tu verò (ego enim tibi do imperium in omnes ecclesias, vt nihil tibi sit impedimento) vide vt aduersùs eum congreges synodum, & eum, vt iustum est & honestum, è sede deponas. Hæc & dicebat, & vultu apertiùs ostendebat iræ in sanctum vestigia: & manifestè præ se ferebat, se graue & non cessaturum virus spirare in illum sapientem, nec extincturam priùs iracundiam, quàm quod animo agitabat, deduxisset ad effectum. Hæc cùm admirandus audijsset Epiphanius, non statuit ijs, qui rerum potiebantur, in ijs, quę non oportebat, gratificari: nec tanti esse faciendum eis inseruire, vt aliquid fiat præter id, quod DEO videtur. Et ideò ad eam propiùs accedens, Non irato animo, sed benignè ac placidè, ô filia, à te audienda sunt, quæ à nobis dicuntur. Si accusetur quidem Iohannes alicuius hæresis, & non accedat vocatus, vel se purum ostensurus, vel pœnitentia correcturus ignorantiam, is mihi quidem videtur indignus sacerdotio, & quod est imperatum, quamprimùm fiet à nobis. Sin autẽ, quòd vobis maledixit, propter hanc solam causam visum est abdicatum esse Iohannem ab Ecclesia, Epiphanium non habebitis assentientem. Est enim maximè Imperatorum, propter nihil eiusmodi meminisse acceptæ iniuriæ, sed se bonos & benignos in omnes ostendere: siquidem vobis quoquè est alius rex in cælis: quem, cùm vt homines

Eudoxia apud Epiphaniũ accusat Chrysost.

Epiphanius præclarè respondet.

homines peccatis, opùs habetis benignum habere & propitium, propter suam mansuetudinem in eos, qui sunt eiusdem generis.

Hæc verba cùm audijsset Eudoxia non ex sua sententia, inconsideratum quiddam planeque, quod nimiam arguebat vecordiam & præcipitationem, propter nimiũ dolorem, vel, vt veriùs dicam, propter summam improbitatem, stolidè est elocuta, dicẽs: Nisi Iohannes fuerit è sede depositus, & exilio (ó audacem linguam) fuerit cõdemnatus, ipsa permittam aperiri templa simulacrorũ: nec erit, qui nobis volentibus, sit impedimento, quó minùs illa à quolibet adorentur. Quidnam habuit ampliùs Herodias, quo eam in vitio superaret, quæ magno studio contendit, vt fieret cædes eius, qui erat eiusdem nominis? Nisi quòd non erant vtrique eadem vitia: quandoquidem illa quidem insigni libidine, hæc autem immoderata laborabat auaritia. Ambæ autem, quòd effugere vellent repræhensiones, ab ambobus sitierũt magnoperè liberari. Diuinus autem Epiphanius perculsus absurditate eorum, quæ dicebantur, cùm dixisset, Ego iudicij, quod sic habet, sum insons: protinùs est egressus. Quędam autem falsa fama, quæ ex hoc ad omnium aures peruasit, quòd ipse quoquè Epiphanius huic depositioni Patriarchæ sit assensus, ad magnum vsque Iohãnem peruadit. Ille verò aut verum ignorauit, fortassè quòd Deus cum celâsset, diuina quadam prouidentia, vt alio modo efficeret ambos, quæ vtrisque euenerunt, prædicere: aut sciuit quidem Iohannes non esse verum, quod fama ferebatur: lubens autem assensus est multorum existimationi, vt sic Epiphanio futurum prædiceret. Fertur ergò Patriarcha sic post hæc scripsisse ad Epiphanium: scripsit autem simpliciter & familiariter. Frater Epiphani, Audiui te consensisse meæ relegationi. Scias autem nec teipsum tuam sedem visurum esse ampliùs. Ad hæc sacrosanctus Epiphanius simplicibus rursùs verbis rescripsit, quibus ipse quoquè vtar: Athleta Iohannes, feri & vince: sed nec ipse peruenies ad videndum locum exilij. Vera autem fuerunt, quę dicta sunt ab vtrisque. Nam & Epiphanius cùm statuisset nauigare in Cyprum, decedit in nauigatione: & admirabilis Iohannes priusquàm perueniret ad locum secũdi exilij, migrauit ad Dominum. hoc autem procedens oratio ostendet apertiùs.

Non multum intercessit temporis, & statìm cum pluribus Episcopis Theophilus venit Constantinopolim, cum vrgente Eudoxia, & ei præbente ingressum liberum ab omni metu. licebat autem tunc videre malorũ examen, quod congregabatur & Theophilo opem ferebat ad sapientis Iohannis depositionem. Quinam verò ij & vndenam ad hoc fuêre commoti? Quædam animæ non paucis peccatis obnoxiæ, & quæ erant planè incurabiles, de quibus priùs quoquè diximus: quos cùm incorruptus Iohannis calculus, velutì lapis quidã Lydius, probâsset esse indignos suggestu, mouerat sacerdotio. Cùm multis ergò, vt dictum est, Episcopis Theophilus conuenisset Eudoxiam, seorsùm cum ea collocuti, ab ea in secretum admittuntur, muneribus donantur, aduersùs sanctum virum linguæ eorum conducuntur: se omnibus sententijs iustum esse condemnaturos pollicentur. Cùm tam iniquam conuentionem inijssent egregij pastores, & innocenti sanguine animas potiùs quàm manus intinxissent, exeunt, cùm nihil horum adhuc venisset ad notitiam Archadij. Sed rursùs quoquè dantur occasiones ijs, qui eas quærebant, & parturiebant improbitatem: sed quæ ne vmbram quidem habebanr veritatis: materiam tamen præbebant igni malarum actionum.

Non multum enim intercessit temporis, cùm partem quandam libri Regum, diuinæ scilicet scripturæ, cùm vsus ità postularet, contexens magnus Iohannes institutæ orationi, concionatus est in ecclesia. Ea autem ità se habebat: Congregate ad me sacerdotes dedecoris, qui comedunt mensam Iezabel, vt dicã eis sicut dixit Elias: Quousquè claudicabitis vtrisq; poplitibus vestris? Si Baal est Deus, ambulate post ipsum. Si autem Iezabel quoquè mensa ipsa est D E V S, comedentes euomite. Hinc illi sapientes in malitia, cùm verba quædam tanquàm arma appræhendissent & validum auxilium, accedũt ad Archadium, duce huius improbę synagogę Theophilo, alia quidem addentes, alia autem perperàm exponentes. Dicebant verò viri egregij & facilè persuadebant, se quidem dictos fuisse sacerdotes dedecoris: re vera enim erant: Imperatricem autem esse apertè Iezabelem. Hinc factum est, vt Imperatoris quidem in magnum Iohannem cederet reuerentia, & desiderium trãsiret in dolorem: daturque

præda

Eudoxiæ teterrima vox.

Theophilus cum multis improbis venit depositui Chrysost.

3. Reg. 18.

præda viris improbis. Eiusmodi enim res est simplicitas, nè dicam leuitas & facilitas. Est facilis quidem ad ædificandum: quæ autem sunt iam ædificata, sunt facilima ad destruendum, & vt semèl dicam, est omninò valdè infidelis & ad ducendum facilis, vento campus, vt aiunt, & res optanda sceleratis. Sic Eudoxia ex episcopis quidem, qui de Theophilo priùs malè dixerant, alios quidem bonis oblatis, alios autem illatis malis arcet à dicendo.

Theophilus aũt liberatus ab accusatoribus, ei q̃ priùs nõ iusto ipsum affecerat beneficio, voluit parem atq; adeò maiorẽ ei referre gratiam: & cùm alios quidem donis, alios verò minis, alios autem alijs modis, quos scit inuenire malitia cõsecuta potentiam, persuasus ad suam traduxisset voluntatem, & effecisset vt toti à sua penderent sententia, ille tanta improbitate permiscuit & confudit omnia, vt qui rerum potiebantur, ei permitterent congregare synodum maximam aduersùs Iohannem. Cùm inuenisset autem duos diaconos, quorum alter quidem erat reus adulterij, alter verò cædis, & ideò à magno Iohanne fuerant depositi: eos vir ille egregius cùm magna authoritate (ô sacræ leges) absoluisset, libellos, quorum ille rursùs fuerat opifex, exhibere facit aduersùs sanctum: libellos, qui erant pleni quidem calumnijs, nullum autem habebant vestigium veritatis: nisì quòd hoc solùm moderatè attingebant, etiamsi nõ ab eis eadem diceretur intelligentia, quòd aquam vel vinum vel pastillum suadebat gustare post communionem ijs, qui communicabant. Quid tum? erat enim hoc eius, qui statuebat, vt adhiberetur cautio & qui accuratè tenebat ea, quæ sunt nostræ fidei, nè cuipiam contingeret cum ijs, quæ expuuntur, etiam ex sanctificatis aliquid excidere.

Calumniæ in sanctissimum virũ.

Cùm itaque nugaces hos libellos accepisset is qui dederat, & Acacium & Seuerianum, & preterea Antiochum, inuictos, vt ità dicam, vitij propugnatores, citò in suam adsciuisset societatem, extra ciuitatem (erat autẽ ager Ruffini, nomine Quercus, situs sub Chalcedone) de sancto deponendo execrandi conferebant & contexebant consilia. Ipse verò versans simul cum quadraginta Episcopis, valdè mirabatur, quemadmodùm talib⁹ criminibus obnoxius Theophilus, & deindè adesse iussùs & reddere rationem, tam repentè eorum, qui rerum potiebantur, animos potuerit capere, vt non solùm de suis causam non diceret, sed aliorum etiam propemodùm esset iudex, indicta ab eis omninò causa. Deindè hortabatur, nè essent paruo & abiecto animo, nec tristitia afficerentur, nec hoc, quod erat præsens, quidpiam magnum esse ducerent, cogitantes quòd per multas afflictiones sit intrandum regnum cælorum ab ijs qui ipsum diligunt. Deindè rogabat, nè quis sua causa vellet suam relinquere ecclesiam: sed si vultis mihi, aiebat, gratificari, mementote nostrî in vestris orationibus. Hæc dicens, postquàm vidit eos vinci lachrymis, ecclesiam autem, vt magìs ità dicam, deflere, eos recreabat spiritaliter, & indice sinistræ manûs volam pulsans, vt solebat facere in curis animi: Satis, inquit, lamentationum. Quid enim vultis cor mihi frangere? Sed videte, nè relinquatis ecclesias. hoc enim, sicut priùs dixi, volo à vobis, si qd aliud, fieri. Cùm autem dixisset quidam: Sed necessè est nos manentes in ecclesijs, cõmunicare cum insidiatoribus & dare manum ijsdem subscriptionibus: Beatus autem protinùs: Sed permitto quidem, inquit, vt communices, te omninò abstinens ab Ecclesiæ schismatibus: nequaquàm autem subscribas. nullius enim rei mihi sum omninò conscius, cur deponar.

Act. 14.

Cùm ij sic communiter colloquerentur, accedunt quidam afferentes literas à Theophilo, quarum erat inscriptio: Sancta synodus in Quercu congregata, Iohanni: illum quidem adeò nudè & tam ignominiosè, vt ne nomen quidem darent Episcopi, suam autem re vera improbam synagogam, vocantes sanctam synodum. Videbantur enim eum condemnâsse vel ante dictam causam, infames scilicet & execrandi eum, in quem non cadit repræhensio, estque purus & mundus. Quidnam autem continebant eæ literæ? Libellos accepimus, qui erant pleni multis contra te accusationibus. Oportet ergò te venire, de eis redditurum rationem. Ad hæc Christi discipulus & imitans illius mansuetudinẽ, tres Episcopos cum duobus Presbyteris mittit ad eos, ipsum defensuros, sicut ille ipse scribit in epistola ad Innocẽtium: (is autẽ erat Patriarcha Romanus) Misimus ad ipsum, dicens, Episcopum Pessinuntis Demetrium, Apameæ Eulysium, & Apiareę Lucipinum. Presbyteros autem Germanum & Seuerum, cum ea, qua

Ex epistola Chrysost. ad Innocentiũ Papam.

qua nos oportebat, moderatione respondentes, & dicentes nos non recusare iudicium, sed apertum inimicum & hostem manifestum. Qui enim nondùm libellos acceperat, & talia ab initio fecerat, & se ab Ecclesiæ communione & precatione absciderat, accusatores adornabat, clerum trāsmouebat, & desertas reddebat ecclesias: quomodò is iure potuerit ascendere sedem iudicis, quæ ad eum minimè pertinet? Neque enim erat consentaneum, vt qui ex Aegypto erat profectus, esset iudex ijs, qui erant in Thracia, & qui ipse erat reus, hostisq; & inimicus. Sed tamen nihil horum reueritus, sed implere studens ea, quæ statuerat, cùm nos significâssemus esse paratos diluëre crimina vel mille & centū præsentibus Episcopis, & nos puros esse ostendere, sicut nunc sumus, non passus est: sed nobis absentibus & synodum inuocantibus, & iudicium requirentibus, & non auditionem fugiētibus, sed apertas inimicitias, admisit accusatores, & eos qui excommunicati à me fuerant, absoluit, & ab ijs ipsis, qui nōdùm crimina diluërant, accepit libellos, & exegit commentarios: quæ quidem erant omnia prę ter canonum consequentiam. Sed hæc quidem & quæ deinceps sequuntur, egregia illa lingua recenset: & ideò non opùs est, vt ea nos dicamus, cùm illam audire liceat.

Verumenimuerò renunciata defensione ijs, qui erant cum Theophilo, ipsi non ferentes veritatem eorum, quæ dicebantur, (Quomodò enim, qui spem posuerant mēdacium, vt ait beatus Esaias, & expectabant fore, vt eo tegerentur?) iram effuderunt in eos, qui missi fuerant: eosque appræhensos, vehementer verberârunt, & eorum tunicas disruperunt: quinetiam ferro, quod tunc parârant in Patriarcham, collum vnius circundederunt: quinetiam cùm malignus eorum corda sic affecisset, eum mittūt in exilium, in quendam locum obscurum & occultum, ferro sic circundatum. Illo ergò eos, vt diximus, recusante, tanquàm apertos inimicos, canonicum autem inuocāte Concilium, qui erant veloces ad effundendum sanguinem, etiam non præsentem aut aliquid respondentem condemnant, cùm imbecilla quædam maledicta in vitam congessissent angelicam, visi potiùs ludere, quàm seriò agere, & quæ longo tempore instructa & ordinata fuerat, malitiam vno die temerè studētes effectam reddere. Res est enim timida mendacium, & quæ facilè potest terreri: & ideò actionum executionem nouit accelerare, fugiens omninò, nè conuincatur. Deindè cùm considerâssent fore sibi vtile, si haberent Imperatorem suę defensorem sententiæ, vt quod improbè faciebant, redderent validius, ad eum mittunt literas in hanc sententiam: Quoniam accusatus Iohannes, & sibi cùm aliorum plurimorum conscius, tum etiam, quòd sit reus læsæ maiestatis (læsam planè maiestatem nominātes, quæ ei cum Imperatrice fuerat controuersiam) non potuit sibi persuadere, vt veniret ad synodum, proptereà si exactè considerētur canones, iam est depositus, & nihil restat, nisì vt vestra iubeat potentia eum vel inuitum mitti in exilium.

Damnatur vir sanctus iniquissimè.

Hæc sunt egregiorum illorum sacerdotum, qui debebāt quidem esse tardi ad iram incitandam, vrgere autem ad benignitatem: quibus ira ad similitudinem serpentis, & lingua (rursùs enim nobiscum loquatur diuinus Dauid) gladius acutus. Deindè cùm iussisset Archadius (eis enim credebat tāquàm sacerdotibus, nesciens eos in interiori homine, nō esse sacerdotibus, sed potiùs sacrilegis similes) quid fit? Mouetur quidem vniuersus populus, vt qui sensisset id, quod erat faciendum, & repentè in magnam accenditur seditionem: & partim quidem vociferatur aduersùs Imperatorem, partìm autem Theophili quoquè & multò magìs arguit improbitatem. Multi enim etiam ex ijs, qui erant ei infensi, iam mutati, dicebant fuisse sanctum temerè accusatum, incorruptum testem habentes omnes conscientiam, apertamque & euidentem reuerentes veritatem. Tandèm autem cùm plus valuisset improbitas, immò verò cùm iustus Iohannes hoc voluisset, nè aliquod oriretur periculum, vt solet accidere in talibus seditionibus, profundo vespere expellitur, sicut ipsam linguam auream licet audire in epistola ad Innocentium, quæ sic dicit: Quid enim multa opùs est dicere? Non destitit omnia facere & moliri, donèc nos cum multa potestate & authoritate, è ciuitate eiecit & ex ecclesia, & profundo vespere, attracto omni populo, tractus à Magistratu ciuitatis, per mediam ciuitatem, & per vim deductus sum & in nauem immissus, & noctù nauigaui, quoniam inuocabam synodum ad iustam auditionē. Quis hæc audiuerit sine lachrymis, etiamsi cor habuerit lapideum?

Psa. 57. & 36.

Expellitur vir sanctus.

Sed sic quidem expulsus, appellit ad os Ponti, quod vocant sacrum. Deindè etiam

transit Prænetum, aut ab ijs potiùs, q̃ agebãt, trãsmittitur. Bonus autem Theophilus, postquàm euenit, vt ex animi sententia fierent quę volebat, mittit etiam literas ad Innocentium Romanum Episcopũ, ei significans Iohannis depositionem. Qui cùm legisset literas, & in eis vidisset multam insidere peruersitatem, ne voluit quidẽ respondere, vt qui eum magnæ temeritatis dãnâsset & arrogantię, quòd & solus scripsisset, & quòd non apertè scripsisset, quanam de causa & cum q̃bus eum deposuisset. Hinc causam Heraclidis, quem magnus ille Iohannes Ephesi constituerat antistitem, tractans Theophilus, & ex eo illi beato tentãs labem inurere, ipsum etiam iudicauit non præsentem, dicens, quòd aliquos iniustè verberâsset, & per medium forum vinctos catena circunduxisset. Ciuibus autem cõtrà dicentibus, non oportere absentes iudicare, volentibus verò Alexandrinis attẽdere accusatores Heraclidis, ex eo orta est seditio: ex seditione autem ventum est ad manus: ex eo verò ad vulnera. ea autem mors quoquè est consecuta, quorum omnium Theophilus dictus est & fuit causa. Hæc summè irritârunt Byzantinos, & eum quærebant perdere, & in profundum maris mittere eũ, qui erat dignus. Ille autem postquàm sensit persequentes, fuga statìm sibi cõsuluit, & penetralia subijt Aegyptia.

Theophilus scribit Innocentio.

Quòd autem neque priùs perturbator iure Dioscoro irascebatur, neque veram & accuratam defendens pietatem erat infestus libris Origenis: sed hinc captabat occasionem deponendi Iohannis, ostendit id, quod est posteà consecutum. Nam simul atquè perfecit quod studebat, cum monachis statìm fœdus inijt: libros autem admisit, quos priùs abdicârat synodicè. Sed vult etiam reliqua persequi oratio. Interim enim, dum hæc fierent, Deus terrẹmotu terrefecit ciuitatem, communesq́; eam agitabant conquassationes, & graues terrores imperatorio imminebant cubiculo: adeò vt populus tumultu impleretur, & magna voce clamãs, reuocaret sacerdotem. Quinetiam ipse quoquè Imperator vehemẽti stimulo tristitię in corde sauciatus, mouetur pœnitentia, & literis imperatorijs quamprimùm magnum illum reuocat. Brison aũt erat, cui datæ fuerunt literæ, vnus ex Eunuchis, qui ministrabant Eudoxiæ. Qui cùm peruenisset ad sanctum, qui Præneti asseruabatur in custodia, rogauit vt veniret & ciuitatem liberaret à periculo. Sed non ad Brisonem vsque constitit eius reditûs studiũ & acceleratio: sed post ipsum alij, & post illos alij. Sicque fuit Bosphorus plenus eorũ, qui mittebãtur. Cùm itaque eum redire agnouisset ciuitas, (erat autem decimustertius Nouembris) quemadmodùm enumerârit quispiam multitudinẽ eorum, qui exibant? quomodò explicârit studium in egrediendo? Quomodò expresserit voluptatẽ? Planè enim imitabantur flucta fluuiorũ, cùm alij alijs agminatìm succederẽt. Et erat quidem mare plenum nauigijs, plenum autem sonitu, canticisque & hymnis, qui Deo cum magna voluptate canebantur. Hoc potest insidens animæ viri desiderium, q̃ virtute quidem est ornatus, est autem sortitus populi administrationẽ, & cum amat paternè. Hoc est euidens argumentum voluptatis, qua tunc fruebantur, qui iucundis se explebant fluentîs aureæ huius linguę. Quòd enim, qui eum exceperũt, adeò sunt lætati, id ostendebat priuationem fuisse causam magni doloris. Magnus autem dolor, post priuationem, testatur omninò fuisse parem anteà voluptatem.

Diuina vltio grassat.

Redit vir sanctus Cõstantinopolim.

Cùm ergò reuertens, esset proximè ciuitatem, nolebat priùs ingredi, quàm maiori iudicio res eius committeretur: sed populus ægrè ferebat, & ad audendum iam se parabat, & eos, qui rerum potiebãtur, insectabatur maledictis, donèc omnes in idẽ conuenientes, & partìm quidem vtentes precibus, partìm autem vim afferentes (audaciæ enim aliquid habet desiderium) vix tandèm persuadent ascendere ciuitatẽ. Cùm verò essent eum in sede collocaturi, ipse rursùs resistit vehementiùs, dicẽs oportere ea, quæ priùs sunt decreta, examinari, & omninò magìs generale assequi iudicium. Sed vicit populi iudicium, quod erat fortius omnibus: & sic eum rursùs in sedem reducunt patriarchalem. Ille autem & omnes lubẽter adspexit, &, vt mos est, pacem eis est precatus. Et sic quidem ecclesia cùm suum sponsum accepisset, & quæ eam circunsistebat, tunc soluisset tristitiam, florebat & germinabat irrigata suauissimis verborum eius fontibus. Sed ô inuidia malum inuictum, malũ, quod semper bonis insidiatur. Tibi enim omninò non licebat quiescere, neque vlla te cepit satietas continuorum insultuum, donèc ô sæua & agrestis, eum valuisti omninò abrumpere & procùl à grege remouere, heu heu bonum pastorem, & qui vigilantibus oculis ei præerat. Sed quonam

Restituitur in sedem suam.

nam modo hæc euenerunt,& vndenàm rursùs inuidiæ tanti mali occasio?

Statua quædam argentea Imperatricis prope templum,cui cognomen est Sophia, erat super columnam.In ea de more fiebant ludi quidam publici.Quod quidem cùm magnus ille rectè reputâsset esse templi contumeliam,(Ad sacros enim,qui canebantur hymnos, confusæ & inordinatæ voces contrà resonabant) sæpè autem adhortatus,non potuisset facere vt cessarent,linguam laxat in eos,qui hæc iubebant fieri.Itaque Eudoxia rursùs ad se trahens ea,quæ dicebantur,&existimans omnia ad se referri,grauiori telo iræ sauciata,erat intolerabilis,nec poterat cohiberi, quantùm efficere poterat,vniuersum euertere aggrediens,& nihil aliud effectum reddere machinās, quàm opportunè eũ vlcisci, qui visus fuerat eam afficere iniuria. Rursùs ergò statìm congregabatur synodus,& literæ mittebantur imperatoriæ,quæ & alios episcopos & eos,qui nupèr accusatores fuerant,euocabant.Cùm autem non esset eis honesta causa mouendi ea, quorum iam fuerat accusatus,ars tamen non defuit malitiæ. Ad eum enim,qui in rebus eiusmodi erat ingeniosissimus,& ad hæc construēda solertissimus, nempe ad Theophilum,statuerunt scribere,vt vel veniret quamprimùm,vel modum eis rursùs suggereret,per quem possent aduersùs Iohannis summam contendere veritatem.Ipse autē,vt qui quomodò fugisset,esset memor, venire quidem ad eos recusauit,vt quòd non esset sibi conducibile : mittit autem tres ex suis Episcopis, eis dato canone ad accusationem, quem priùs proposuerũt Arriani aduersùs validum Ecclesiæ propugnaculum,nempe Athanasium,qui dicit:Si quis Episcopus aut Presbyter iustè aut etiam iniustè depositus,per se redièrit absq; synodo Ecclesię,ei non detur ampliùs locus defensionis. Atque sic quidem is,cui nullus erat par improbitate,cochlear Ecclesiæ,Lybica planè fera, ex Aegypto Proteus, iussit eos dicere qui ab ipso missi fuerant,nihil aliud volens efficere,quàm vt sic sua esset firma ac rata sententia : & nec viro egregio daretur locus diluendi calumnias,quæ ei obiectæ fuerant.

Eudoxia iterũ cogit Synodum contra virũ Dei.

δόλιος

Sed ille non vulpinam, sed leoninam potiùs pellem induens, nempe veritatem,dicit nec se in iudicio fuisse,neque accusationem audiuisse, neq; omninò habuisse tempus ad defensionem: ab Imperatore autem fuisse expulsum, & ab illo rursùs vel inuitum introductum: alioquì autem se scire hunc canonem fuisse compositum ab Arrianis:& quoniam non rectè se habebat,à Sardicensi synodo fuisse abrogatum. Deindè cùm simul cum Acacio & Antiocho & alijs calumniatoribus ex parte quoquè Iohannis decem ingressi fuissent ad Imperatorem:& illi quidem affirmarēt, dictum canonem esse firmum & validum, vt qui apertè factus esset ab orthodoxis:hi autem dicerent,eum esse & mentis & linguę hęreticę,& malignè ab eis esse inuentum. Quamobrem sæpè ab ecclesia iniustè expulsus Athanasius,deindè occasionem nactus,per se rediit:& quòd Iohannes ne priùs quidem fuerit depositus, & neque per se rursùs esset ingressus:sed tuo cedens imperio,aiebant, ô Imperator, immò verò per vim coactus. Postremò inscribantur,dicebant,ij qui sunt Iohannis & Dei partis,& isti, Acacium dicentes & Antiochum,qui orthodoxum affirmant esse canonem :& fateantur se esse eiusdem fidei,cuius ij,qui ediderunt:& sic soluitur id, de quo dubitatur : laudauit quod dictum fuerat Imperator,vt quod rectè se haberet,& sic iussit eos facere. Illi autem se facturos quidem sunt polliciti, præ se ferentes,se confidere : destiterunt verò, vt qui sint suspicati rem minimè esse tutam.

Defendit se vir sanctus p seipsum.

Per suos.

Cùm res ità se haberent, & ille quidem anno integro optimè administraret ecclesiam post reuocationem:isti autem,quę sibi erant propria,facerent: ea verò erant artes & imposturæ:& quid non mouerent, vt sanctum è sede deponerent, etiamsi non potuerint eius spirit⁹ deijcere?cùm adesset festus dies Paschæ,à multis molestijs, quas ei exhibuerunt isti,victus Imperator,significat Patriarchæ, vt excedat ex ecclesia,vt q iam à duabus synodis sit condemnatus.Ad hæc magnus ille Iohãnes: Ego, inquit,cui Deus & Seruator ecclesiam tradidit regendam,ab ea mea spōte vereor recedere. Sin autem hoc ità tibi videtur, ô Imperator,at me ex ea vi expelle, vt me possim omninò defendere,quòd ordine vel vi deseruèrim. Ad eum itaque mittentes, prohibent quidem sacrificare:concedunt autem,vt in præsentia quidem versetur in Episcopatu: timentes,vt opinor,nè Deus rursùs desupèr ferat sententiam in eorum audaciam,& vt propè eum habentes,Dei iram per ipsum reprimant. Sic ergò seorsùm interìm egit vir ille magnus,cessans à sermonibus & pulchris linguæ fluentîs.

Iubetur cessare à sacrificio.

Cùm autem esset dies magni sabbati, Imperator fecit quod non rectè se habebat, nec animi erat imperatorij. Accersitis Acacio & Antiocho, rogauit quidnam oporteret & facere. Sed oportet, inquit, considerare, an Deo grata sint, quæ à vobis fiunt. Illi autem, (Quid enim erat eis Deus curæ?) In nostrum, inquiunt, redeat caput Iohãnis depositio: similia ijs, qui dixerunt: Sanguis eius super nos, & nõ procùl ab eorum sententia, elocuti. Sic absentem condemnant virum iustum, cùm nec de ijs, quorum accusabatur, dicendi potestatem ei permisissent, quod est commune omnibus, q iudicant sine vlla animi perturbatione: neque ab illo vllam accepissent defensionem.

Nota, cùm esset dies magni sabbati, hoc est, sabbatũ sanctũ. Matt 27. Denuò condemnatur.

Cùm hæc autem audiuissent, qui erant à partibus Iohãnis, Episcopi quidem se animi ęgritudini dedentes & lachrymis, in angulis latebant & silentium agebant in habitaculis: Sacerdotes autem & quicunque erant ex clero, congregabantur ad quasdam ædes oratorias: vocatur autem locus Constantianę: & cùm magna concurrisset multitudo, ijs omnibus curæ erant sacri hymni & cõsueta glorificatio: præterea verò eos quoquè, qui accedebant, diuino dignabantur baptismo. Timẽtes ergò, qui erant improbi concilij, nè si in templum, vt solebat, venisset Imperator, & vidisset id vacuum populo, hinc quidem sentiret populi in magnum Iohannem beneuolentiam: eorum autem, vt erat consentaneum, condemnaret inuidiam: efficiũt vt quidam Lucius dux militum numeri grauis armaturæ, quem etiam fama erat esse gentilem religione, vadens conuocaret populum ad ecclesiam, mansuetudine primùm vtẽs & persuasione, lege, vt aiunt, Bœotia. Sin minùs, vim etiam inferret, lanceam miscens cum caduceo. Ille autem cùm statìm cum ijs, quos habebat, quadringẽtis vesperè irruisset, illa fecit, quæ par erat eos solos pati, qui fecerant: dicere autem & explicare non nos oportet, sed id concedere illi linguæ omnium pulcherrimæ, & eam audire narrantẽ. Ipse enim sicut fortiter sustinuit, ità etiam verè narrauit quod accidit. Scribens enim ad Innocentium, & quæ ausi fuerant, oratione persequens, eum autem anteà diximus Romanum fuisse Episcopum, sic rem tractauit:

Quomodò quæ hîc facta sunt deincèps, narrauerim, quæ omnem superant tragœdiam? Quęnam ea explicârit oratio? Quęnã aures ea absq; horrore acceperint? Nam cùm nos eadem sicut priùs proponeremus, repẽtè multitudo militum in ipso magno Sabbato, die iam inclinante ad vesperam, in ecclesias irruens, vniuersum clerum, qui erat nobiscum, expulit, armisque circundedit: & mulieres, quæ se ad baptismum exuerant, ex ædibus oratorijs nudæ eo tempore euaserũt, metu grauis huius irruptionis, ne eum quidem, quem decet mulieres, pudoris ornatum induere permissæ: multæ verò etiam acceptis vulneribus expulsæ sunt, & lauacra sanguine sunt impleta, & sacra fluenta sanguine euaserunt purpurea. Et nec hîc quidem malum constitit: sed ingressi milites, vbi sancta erant reposita, quorum sicut cognouimus, nonnulli nõ erãt mysterijs initiati, quæ intùs erant omnia viderunt, & sanctissimus Christi sanguis, vt in tanto tumultu, in prædictorum militum vestes fuit effusus, & tanquàm in barbarica captiuitate ausi sunt illa omnia, & populus eiectus fuit in solitudinem, & vniuersus populi cœtus versabatur extra ciuitatem: & in tali festo ecclesiæ erant inanes populo, & plùs quàm quadraginta Episcopi, qui nobiscum communicabant, cum populo & clero temerè expulsi sunt, gemitusque & planctus erat in solitudinibus, & quælibet pars ciuitatis erat plena his calamitatibus. Nam propter insignem iniquitatem, non solùm qui patiebantur, sed etiam qui nihil tale sustinebant, per consensum nobiscum dolorem accipiebant: non solùm qui erant eiusdem opinionis, sed etiam hæretici, & Iudæi, & gentiles: perindè acsi vi capta esset ciuitas, sic in tumultibus, perturbationibus & gemitibus erant omnia. Et hæc facta sunt præter sententiam pij Imperatoris, noctù hæc comparantibus Episcopis, & multis in locis exercentibus munus Ducis exercitûs, qui non erubescebant pro diaconis campi ductores habere præcedentes. Cùm autem fuisset dies, tota ciuitas migrauit extra mœnia, sub arboribus & nemoribus sicut dispersæ oues festum celebrantes Sed sic quidem lingua illa aurea. Hæc autem in festo Paschæ egregij Pastores & quibus animarũ cura erat credita, obtulerunt ei, qui surrexerat. Hinc etiam in omnem partem missa sunt edicta, quę prohibebãt ab Iohãnis cõmunione: q̃ tantã vim habuerũt, pindè àc si pcepissent contrariũ: & eos, q oppugnabãtur, magìs sic cõfirmârũt: quẽ quidẽ modũ solet tenere Deus in huiusmodi tẽporibus. ecclesiæ certè & numerus crescebat assiduè eorũ, qui illi adijciebantur.

Horrẽda facinora eorũ, qui sanctum virum persequebantur.

Interim

Interìm autem dum iam veniſſet Pentecoſte,quoniam fieri non poterat,vt occulto inimico hæc eſſent tolerabilia,accedentes ij,quos ille inſpirabat,& à qbus ipſe valdè obſeruabatur: Tibi quidem, dixerunt Imperatori, rerum humanarum data eſt à Deo poteſtas,ſed eccleſiarum res ſunt nobis commiſſæ. Itaque nec ſacerdotibus ſanctior,nec canonibus volens maiorem habere authoritatem,hæc relinque Epiſcopis. Tibi quidem priùs quoquè diximus,ô Imperator, In noſtrum redeat caput Iohannis depoſitio. Vide ergò,nè vnum ſic complectens, omnes pergas afficere triſtitia. Non ampliùs hæc ſuſtinere poterat Imperator, ſed protinùs apertè mittens, ſignificat Patriarchæ in hunc modum : Accuſatores tui iudicium tuum, quomodocunq; ſe habeat,& quam depoſitionis tulerunt ſententiam,trahunt in ſuum caput.Rem itaque tuam Deo committens,recede ab eccleſia. Quid hoc, ô virorum longè mutabiliſſime, & Imperatorum in adminiſtrando imperio ignauiſſime, quomodò cui tantum adhibuiſti ſtudium, cum accerſens Antiochia,& Chriſti ei credens eccleſiam,cuius virtutis non paruum feciſti periculum, eum non ſolùm eieciſti ex eccleſia : ſed eum etiam virum turpiter damnâſti exilio, Chriſti gregem damno afficiens:quo quidem viro,vt cum magno dicam Paulo,ne dignus quidem erat vniuerſus mundus? Sed te quoquè omninò cepit mulier. Eua rurſùs tuas aures, quæ ſunt faciles, decepit miſerabiliter: quomodò per illam ſerpens, ità ipſa per non bonos paſtores cordis virus euomens. Heb.11. Ge...

Hæc cùm magnus ille audiuiſſet, nullo mœrore aut triſtitia nec in corde affectus, nec vultu præ ſe ferens:ſed virum oſtendens in tentationibus, ſicut in tempeſtate gubernatorem:Adeſte,inquit,ſuis Epiſcopis,iam valere iubeamus angelũ eccleſiæ. Deindè poſt factas,quas conueniebat,preces, de fide orthodoxa multa teſtificat̃, & hortatur,vt eam ſequantur immutabiliter. Præterea verò eis quoquè ꝓhibet omnes hæreſes. Cùm hæc autem verba faceret, accedit quidam, nuncians Deo inuiſum Luciũ cum ſuo exercitu accedere ità paratum,vt ſi qua fiat in exitu dilatio,non ſileat omninò nec mitigetur : ſed manum quoquè protinùs afferat, & cum contumelia expellat ex eccleſia. Porrò aũt commouetur quoquè populus,qui ferre non poteſt ſuî priuationem. Expedit ergò accelerare exitũ,nè fortè te nimiùm defendens populus, quod abſit vt videamus,manus conſerat cum militibus, & inducatur vt aliquid faciat nimìs præceps & periculoſum.Hæc cùm magnus audijſſet Iohannes, Epiſcopiſque aliquot porrecta dextera(neque enim,vt omnibus porrigeret, concedebat tempus)& oſculo miſerabiles miſcuiſſet lachrymas propterea quòd ſepararetur à familiaribus, deindè etiam iuſſiſſet valere reliquos,præcepit vt ibì vtiquè manerẽt, donèc cùm paululùm abſceſſiſſet,reuerteretur.

Hæc cùm dixiſſet,ſacrum ingreditur baptiſterium, & ſanctam vocat Olympiadem: eſt autem omninò clara mulier vel ſolo nomine. Sed nõ fuerit fortaſsè deterius permittere orationi,vt ſe paululùm recreet eius bonorum delicijs. Ea cùm & genere & diuitijs & ſpecie corporis & alijs eiuſmodi valdè reſplenderet,cum viro quidem iungitur matrimonio,ſed non amittit virginitatem : ſed cùm ſic cum eo vixiſſet circa viginti menſes,ille autem exceſſiſſet ex hominibus, &ſi nõ ea eſſet ætate, cui pudori eſſent ſecundæ nuptiæ,pulchram reuerà amplexa temperantiam, per totam vitam eam amare voluit : & licèt Imperator eam vocaret ad matrimonium ſuorum cognatorũ, & eam magnis afficeret honoribus,illa omnibus relictis delicijs,vt quę cum ingenuis nihil haberent commune,ſe oblectabat ieiunio,non ſolùm cibi,ſed etiam ſomni,pulchrè exercens corpus, & id ſtudens habere opem ferens, non autem inſidians ad virtutem:temperantiam ac pudicitiam complectens vſque ad cogitationem,non ſolùm vſque ad contactum. Poſtquàm autem omnium bonorum fuit domina,ea in vſus ſanctorum ſtuduit effundere : fuitque Diaconiſſa totius eccleſiæ, propter inſignem eius pietatem & hoſpitalitatem. Eos enim maximè,qui virtutem exercebant,hoſpitio magnificè excipiebat,& quocunque poterat officio hilariter proſequebatur. Quæ etiam Theophilum,tanquàm Dei amicum obſeruans,ſuam in eum oſtendit magnificentiã, etiamſi eius linguæ impudentiam & maledicentiam ne ipſa quidem omninò potuit effugere,data ei occaſione,quòd quos ille fuerat perſecutus, Ammonium ſcilicet & Iſidorum,viros Deo charos,exceperit. Atque omnium quidẽ,ſicut dixi,virorum virtutis amantium magnam curam gerebat,& eis omnibus modis prouidebat: huic autem viro beato fuit etiam familiaris, quomodò Tecla Paulo, ab eius lingua tota vita

Olympias, præclara fœmina.

Ei⁹ honeſta exercitia.

dependens. Quoniam verò cum ea aliæ quoquè erant Diaconissæ, Procula & Pentadia & Syluana,quæ bonam partem elegerant cōuenienter diuino Christi verbo,cùm
Luc.10. ipsas quoquè tunc magnus ille cōuocâsset, Adeste huc,inquit,filiæ,animum mihi adhibete.Res enim nostræ vtiquè iam tendunt ad finē, nec me ampliùs videbitis in hoc mūdo. Hanc autem à vobis extremam rogo petitionem,vt de vestra in Dei templum assiduitate & fide nihil remittatis,& quicunque hanc sedē asscēderit, (fieri enim non poterit,vt ecclesia omninò careat episcopo)ei vos sicut mihi capita inclinetis,& meî dilectionis in precibus memineritis. Post hæc cùm eas dolor vehementer inuasisset, & protinùs fuissent confusæ lachrymis, & dicerent eius priuationem nō futuram eis tolerabilem,& eius pedes prensarent, eiulātes miserabiliter,ille, nè si populus id sensisset,afferret tumultum,annuit vni ex presbyteris, vt eas abduceret:& iumētum quidem,quod solebat assceēdere, (volebat enim latére) iussit statui ad portas Occidentales:ipse autem per portam Orientalem simul est egressus, & cum paucis ad litus deductus nauigauit.

Abit in exilium vir sanctus.

Sed qualem rem, & quàm dignam, quæ commemoretur ad planè arguendam improborum malitiam, festinās oratio propemodùm prætermisit? Improbum enim illud concilium, cùm oporteret cum alijs malis, quæ sancto intentabant, ne ipsos quidem à cęde abstinere,sed etiam iniquè gladio cædem in eum parturire,famulus cuiusdam ex presbyteris,nomine Elpidius,quinquaginta nummis,proh dolor,ab illis conductus,erat viro iusto paraturus insidias. Qui quidem depræhēsus (Neque enim quibus nouit rationibus,siuit eum latére Dei prouidentia)nonnullos ex ijs,qui eū comprehēderant,ijs,quos habuit,ensibus interfecit:alios autem grauiter vulnerauit. Sed ille quidem magnus sic nauigabat & abibat in exilium.populus autem partìm lætitia, partìm dolore afficiebatur: Dolore quidem pij, qui priuati erant suauibus illius orationibus cum venerando adspectu: Lætitia verò Iudæi & Gentiles,quibus hæc res dies erat festus,vt qui illius linguæ repræhensiones omninò effugissent:repræhēsiones,
Psal.126. inquam,quæ tanquàm tela in manu potentis, vt cum diuino dicam Dauide, in corda eorum immittebantur:qui & irridebāt, & ludificabantur, & in Principum stultitiam risum effundebāt maximum, vt Christianorum calamitatis propemodùm etiam misererentur.

Fit autem statìm res quędam terribilis,si vel solùm ad aures perueniat,Deo hęc prouidente,sicut etiam priùs terræmotum,ad gloriam quidem suorum famulorum, metum autem & conscientiæ terrorem eorum,qui sunt audaces & temerarij : qui etiam propemodùm emittebat vocem Dauidis,qui exacerbant,nè extollantur in seipsis.Eo
Psal. 65. enim die,quo magna illa stella ecclesiæ, velutì ad quendam occasum ibat in exilium, ignis diuinus ex illa sede, in qua assidens sacram effundebat doctrinam, à nulla manu accensus,per sacras catenas serpit in altum. Deindè cùm tectum exedisset, processit per summam superficiem venerandarum ædium. Hinc cùm vehemens ventus flammam inuasisset,eam in domum senatûs euocat,quæ sita erat lōgo abhinc spatio.Erat autem res valdè admirabilis,quemadmodùm flamma tanquàm animatum quidpiam, ijs,quæ erant intermedia,pepercerit & ea trāsilierit:nè posset aliquis id, quod factum fuerat,adscribere vicinitati, & tam magnum opus & tam diuturnum, materia quidē preciosissimum, pulchritudine autem speciosissimum, exustum trium horarum spatio,redactum sit in nihilum. Sic autem ignis serpens & in orbem depascens, soli rursùs parcit domunculæ,in qua seruabantur vasa sacra. Quod quidem non absque Dei numine nec casu factum est:sed nè sycophantis præberet occasionem,ex sacrorum vasorum interitu,sancto viro inurendi calumniam.

Ignis vlciscitur S. viri iniurias.

Quid ergò?cùm hinc oporteret improbos,tanquàm percussum,vt aiunt,piscatorē sapere, illi malè faciendi hinc maiorem sumētes occasionem, pergebant ea persequi, quæ solebant:& multos quidem ex Episcopis & sacerdotibus : multos autem ex alijs ignē quoquè,qui fauebant partibus Iohannis, vehementer puniebant,dicentes ab ijs ignē fuisse iniectum, dum vellent facere rem gratam Patriarchæ. Sed persequatur oratio ea,quæ consequuntur,& quomodò se habuerit exilium,singulatìm declaret.Sic ergò magnus homo DEI & fortissimus athleta veritatis, à sæuis militibus ducebatur in quoddam desertum Armeniæ oppidulum nomine Cucusum, multis tunc & assiduè Isauris id depopulātibus, & incursiones facientibus. Fuit autem hoc factum cōsultò, vt

Amici eius affliguntur.

Deportatur Cucusum.

vt arbitror, vt cum alijs malis, inimicissimis quoquè eorum manibus traderetur. Quę verò ille in via passus sit, & cùm quammultis decertans malis, nec sic quidem abiecerit curam Dei ecclesiarum, quemnam alium aut iucũdiùs aut apertiùs aut veriùs dicentem audiemus, quàm illum? Hæc enim in vna epistola, q̃ ab illo statìm Niceæ scripta est ad Constantium presbyterum, tractat lingua illa aurea.

Quarto mensis Panæmi Nicea soluturus, has scribo literas ad tuam pietatem, adhortans ad id, quod nunquàm cessaui te adhortari, etiamsi hac, quæ nunc est, orta fuerit tempestas grauior & maiores excitentur fluctus, vt non cesses ea, quæ tua sunt, implere, ad ea administranda, quæ ab initio es aggressus: ad destruendam, inquam, gẽtium superstitionem, ecclesiarum ædificationem, animarum curam gerendam. Nè te supinum reddat rerum difficultas: neq; enim gubernator videns mare sæuiens, & agitatum, recedet à clauo. Sed nec medicus ægrotum videns morbo teneri, relinquet curationem: sed tunc vnusquisque eorum arte vtetur maximè & animi alacritate. Nè te supinum faciant, quæ contingunt. Neque enim pro malis, quæ alij nobis faciunt, reddemus rationem, sed etiam mercedem accipiemus. Si autẽ ipsi, quæ nos oportet, non ex nobis attulerimus, sed pigri & socordes fuerimus, nihil nos ad hoc defendet rerũ tumultus. Nam Paulus quoquè, cùm habitaret in carcere & ligno esset alligatus, quæ sua erant faciebat: & Ionas, qui ferebatur in mari ventre piscis: & tres pueri, qui versabantur in fornace: neque vllum eorum fecerunt pigriorem hi varij carceres. Hæc ergò cogitans, Domine mi, & Phœniciæ & Arabiæ, & earum, quæ sunt in Oriente, ecclesiarum nè cesses curam gerere, sciens, fore vt maiorem accipias mercedẽ, cùm etsi sint tam multa obstacula, tu quæ tua sunt conferas. Porrò autem noli esse in scribendo ad nos negligens: sed scribe ad nos frequentissimè. Nam vt nunc cognouimus, non ampliùs Sebastiam, sed Cucusum abire iussi sumus: quem in locum erit tibi facilius ad nos dare literas. Scribe ergò, quot ecclesiæ hoc anno fuerint ædificatæ, & quinam viri sancti migrârint in Phœniciam, & an maior factus fuerit profectus. Etenim cùm ex Nicea inuenissem quendam monachum inclusum, persuasi ipsi vt veniret ad tuam pietatem, & abiret in Phœniciam. An ergò accesserit, velis mihi significare. De fundo Salamis, qui situs est in Cyro, qui obsidebatur ab hæresi Marcionistarum, conueneram quos oportebat, & vniuersum effectum reddideram: sed fui priùs expulsus. Si ergò sciueris Dominum meum Quiriacum Episcopum agere Constantinopoli, de hac re ad eum scribe: & poterit vniuersum efficere. Omnes, & eos maximè, qui habẽt ad Deum fiduciam, roga vt multis & intensis contendant precibus, vt cesset hoc naufragium orbis terræ. Mala enim intolerabilia & Asiam inuaserunt, aliasque ciuitates & ecclesias: quę quidẽ nè videar esse molestus, mittens singula dicere, illud solùm dicam, multis opùs esse & intensis precibus.

Ex Epistola eius ad Cõstantium.

Acto.16. Ion.2. Dan.3.

In alia rursùs epistola sic scribit: Si enim carcerem habitatis, & catena vincti estis, & cum squalidis & sordidis inclusi estis, propterea quòd non assentiamini eorum iniquitati, exultate & lętemini, coronemini & choros ducite, quòd hæc sint vobis occasio copiosarum mercedum. Nam nos quoquè tabefacti & consumpti sumus: mortes passi sumus innumerabiles. Hæc autem possunt meliùs renunciare, qui vel breui temporis momento nobiscum sunt versati: cum quibus ne potui quidem loqui, cùm oppressus essem assiduis febribus. Quibus cùm laborarem, & noctù & interdiù cogebar iter ingredi, & ęstu obsessus, & vigilia perditus, & solitudine necessariorum, & egestate eorum, qui meî curam gererent. Ijs enim, qui metalla fodiunt, & carceres habitant, grauiora passi sumus & patimur. Vix tandèm autem perueni Cæsaream, tanquàm qui venissem à tempestate in portum. Sed nec hic portus potuit recreare mala fluctuum, adeò nos omninò prius tempus confecerat. Sed tamen cùm venissem Cæsaream, nõ parùm respiraui, quòd aquam bibi puram, quòd panem sumpsi non olentem nec durum, quòd non ampliùs fui ablutus fragmentis doliorum, sed inueni balneum qualecunque, quòd tunc mihi concessum fuit lecto affigi. Poteram his plura dicere: sed nè nimiùm sim molestus, hucusquè sisto: illud addens, quòd non cessetis exprobrare ijs, qui nos diligunt. Nam cùm tam multos habeamus, qui nos amant, & quorum est tanta potentia, ne ea quidem assequimur quæ condemnati, vt in mitiorem & propinquiorem aliquẽ locum relegemur: sed cùm & corpus nobis sit defessum, & metus Isaurorum omnia obsideat, hanc paruam & vilem gratiam non sumus assecuti. Deo

Grauissimæ sancti viri afflictiones in exilio.

propter hoc quoquè sit gloria. Non cessamus enim eum glorificare in omnibus. Sit nomẽ eius benedictum in secula seculorum. Apertè enim scitis, omnia esse plena tumultibus & perturbationibus. Nec oportet solùm rogare pro Constantinopoli, sed pro vniuerso orbe terrarum: quãdoquidem malum, quod hinc cœpit, sicut dictũ est, vbiquè terrarum perdit ecclesias. Cùm septuaginta itaque dies consumpsissemus in itinere, vix tandèm venimus Cucusum, totius orbis terrę locum desertissimũ. Quamobrem licet hinc vestræ amplitudini ratiocinari, quàm multa mala passi simus, & cum febribus luctantes intolerabilibus, & obsessi metu Isaurorum. Et hæc dico, non volẽs rogare aliquem, vt nos hinc transmoueat. Perfecimus enim, quod erat grauissimum, nempe viæ molestiam. Sed hanc à vobis peto gratiam, vt assiduè ad nos scribatis, & cu ram geratis ecclesiarum. Et rursùs sic dicit: Nam nos quoquè, qui tertiũ annum versamur in exilio, fame, peste, bellis, frequentibus obsidionibus, solitudine, quæ verbis explicari non potest, morte quotidiana, gladijs Isauricis, non leuiter consolatur perpetua vestra & stabilis affectio, firmaque & immota fidutia. Quamobrem etiamsi à solo & mœnibus ciuitatis expulsi sumus: ab ea tamen, quæ est propriè ciuitas, non migrauimus. Si enim vos estis ciuitas, non autem semper vobiscum & in vobis: clarum est, quòd hîc quoquè degentes, illam habitamus ciuitatem. In vestris enim degimus animis, & vbicunquè fuerimus, omnes vos, qui vehementes estis nostrî amatores, in cogitatione circunferentes abimus. Sedenim reuertendum est, vndè discessimus.

Diuinitùs admonetur Adelphius episcop⁹ excipere Chrysost.

Atque sic quidem, cùm, vt diximus, duceretur Cucusum, quod est oppidulum solitudinis, eum excipit Adelphius, qui erat Episcopus Anabisi, non casu, sed diuina quadam visione iussus eum excipere. Sed nec hoc erat extra diuinam prouidẽtiam, quòd magnus ille exilio illic esset condemnatus. Nam cùm post illa, ex hominibus, qui impietate & ignorantia omninò laborabant, simulacra autem & arbores & nemora per summam colebant inscitiam: qui autem pauloplùs sapiebant, sol ab eis adorabatur: ex ijs ergò quidam (de magno enim Iohanne acceperant auditione) cùm quẽdam adduxissent paralyticum in lecto decumbentem, rogabant vt eum curaret. Is verò cùm tempus rogâsset morbi & religionem, vbì audiuit tempus quidem esse octo annorũ: ab eo autem coli solem, oportet ergò solem tibi mederi, dixit, parùm subridens, si hic est deus tuus, sed nec ipse potest, inquit ille, absque Deo, quem habet. Audimus enim soli quoquè esse Deum, quẽ colit. Quid ergò, dixit respondens sanctus, non illum potiùs Deum colitis, quem sol quoquè colit? Sed nos, inquit ille, nõ audemus. Ille enim, inquit, est magnus, & qui potest solo nomine horrorem afferre: & si quis non fuerit eo dignus & liber à peccato, simulatquè accessit ad adorandum, igne diuino comburitur. Cùm autem sanctus hæc dixisset esse fabulas & artem maligni, qui ijs, qui pârẽt, mercedem cõciliat interitum: & Deum huius solis, esse Deum eorum, quæ sub adspectum cadunt & quæ non cadunt, nec vllum ex ijs, qui ad eum accedunt, reijci, etiamsi sit peccator, modò eum subierit pœnitentia eorum, quæ præcesserunt. Solùm itaque, inquit, crede, & statìm cum curatiõe corporis, sequetur etiã curatio animæ. Cùm sic dixisset sacrosancta illa lingua, dixit ægrotus se credere, & se nullum alium ampliùs Deum esse culturum. Tunc ergò beatus, cùm membra eius obsignâsset, Domine, inquit, qui paralyticum, quem per tectum cum ipso lecto tibi dimiserunt, solo verbo curâsti, hunc quoquè ad gloriam tuam & agnitionem tuo nutu cura. Hæc cùm dixisset, statìm surrexit, qui ægrotabat, & stetit sanus, vt qui fructum pietatis accepisset robur corporis: aut potiùs per morbum corporis deductus fuisset ad sanitatem animæ, aut etiam vtriusque.

Luc. 5.

Hoc miraculum facit regionẽ cum toto cœtu credere, & innumerabiles accedere ad baptismum. Cùm ergò septem episcopos cum presbyteris & diaconis sufficiẽtibus multitudini eorum, qui crediderant, eis ordinâsset, inuenisset autem quosdam ex eis benè scire Græcum sermonem, eis tanquàm lingua vsus, diuinum Dauid & totum nouum testamẽtum per ipsos Græcè interpretatur: & formã quidem tradit incruenti sacrificij: docet autem ea quoquè, quæ sunt noui testamẽti. Deindè tradit etiam eis regulas psalmodiæ & orationum. Cùm ergò paucis diebus vidisset hãc recèns structã ecclesiam multiplicari, quinetiam Christi præceptorum non paruum in eis fieri incrementum, Deo magnas agebat gratias & exultabat spiritu, ijs, qui ex eis erant infirmi, medicas manus imponens, & id quod est omnium pulcherrimum, gratìs largiẽs. Sed

Nota de missæ sacrificio.

Sed ille quidem in his: eorum autẽ, qui inimicitias temerè exercebãt, aut eorum, qui Deo & Iohanni adhærebant, res quomodò? Quicunque ei communicauerãt Episcopi, vt semèl dicam, & sacerdotes, qui propter pro Christo zelum odio habebant ecclesiam malignantium, ij omnes bonorum publicationes, relegationes, mortes, & varia supplicia subiêrunt. Etenim oportebat hîc quoquè, cùm bonus Pastor ad imitationẽ primi venisset in manus impiorũ, dispergi quidem oues, eas autem esse quoquè cum magistro molestorum participes. Licebat ergò videre alios quidem implere, quæ propè erant, custodias: alios aũt condemnari habitare terras & insulas procùl sitas, multis & grauibus tormentis priùs confectos. Fautores Chrysost. dirè mulctantur. Zacha. 13.

Quæ autem fiebant in itinere, ea erant alia quædam tragœdia & planè Ilias malorum. Nam cùm nacti essent sæuos & improbos eos, qui ducebant, eis nihil omninò parcebatur, neque in eos vlla ostendebatur clementia & benignitas: nec cum eis ità agebatur, tanquàm fuissent homines commissi hominibus, sed tanquàm feris potiùs aut dæmonibus immanibus & homicidis. & ideò ducebãtur acerbè & immisericorditer: alij quidem sic vexati in itinere, alij autem nudis & non stratis mulis iniecti non secùs, quàm si essent onera inanima. Sed quis insignem eorum dixerit insolẽtiam? qs probra, ludificationẽ, subsannationem, irrisionem, quæ plagis & flagris animam tangunt vehementiùs, & efficiunt, vt mors acerba sit magìs optãda ijs, qui patiunrur? Vt autem illorum dedecus haberent pro delicijs, non in domos orationum, non in aliqua alia habitacula in diuersorijs eos introducebant: sed in fornicibus & prostibulis eos execrandi & scelerati includebant. Hæc autem omnia, parua ducebant viri egregij, & malebant quidlibet potiùs pati, quàm ab Iohannis parte & communione (hoc enim erat eis grauissimum) excidere. Quicunque verò potuerunt effugere manus persecutorum, ipsi quoquè nihilo seciùs fuerunt sibijpsis tortores, vt qui se solitudine & extremis quibusdam finibus cõdemnârint, vt qui magìs elegerint habitare cum feris, quàm viuere cum hominibus, feris longè agrestioribus.

Non multi dies præteriêrunt, & Arsacij fidei committitur, qui ordinatur Patriarcha Constantinopolitanus: proh dolor, quis post diem? Qualem virum qualis annosus, vt ità dicam, truncus excipit, facilitate eorum, qui rerum potiebantur? Vir, qui vixerat plusquàm octoginta annos, loculo magìs aptus quàm throno: delirus & emotæ mentis, in dicendo quidem minimè facũdus: ad aliquid autem, quod oporteat, excogitandum ineptissimus: ad agendum verò ignauissimus, inanimis non multùm dissimilis, lecto dignus & anguio. Qui cùm ex se esset inutilis, deindè etiam ex alia parte accepisset aduersariam populi in Iohannem beneuolentiam, erat planè omnibus inuisus & contemptus. Cùm itaque quatuordecim menses vixisset in sede, præ ipsa quidem naturæ hebetudine ignauiaque & quasi torpore, non minùs, quàm si naturalis finis ei euenisset, præmortuus, neque vllum, vt ità dixerim, viui opus interim effecisset, excessit. Post eum autem, viro cuidam educto ex presbyteris, nomine Attico, traditur clauus ecclesiæ. Quo quidem tempore Ephesini, cùm nullo coërcente metu licentiam arripuissent, omnia mouere & transmutare, sicut eis videbatur, studebãt: eos quidem, qui rectè & vt Deo placebat, in sedibus erant collocati, expellentes: quosdam autem sceleratos & profanos ad animarum exitium collocãtes, cùm ordinationem nulla perscrutatio præcessisset aut examinatio: sed perindè, acsi esset res leuis & facilis, q voluërat aut potiùs qui dederat, ad sedem perueniebat. Quo tẽpore qui ab illa quoquè beata anima iustè eiecti fuerant ab ecclesijs, rursùs non difficiliter fuerunt introducti: sed hos contemptores aptè aggredientes, eas emerunt pecunijs. Qui quidem Heraclidem quoquè, cui ab illo & septuaginta scilicet episcopis, dignè commissus fuerat thronus Ephesi, cùm inclusissent & ab ecclesia expulissent, Tribuni Victoris Eunuchum in sede virginis, malè (ô iustitia & Dei patientia) malè & indignè collocant, cùm nõ esset semimalus nec tolerabiliter improbus, sed apertè cinædus & execrãdus. Arsaci⁹ succedit Chrysostomo. Arsacius obit, & substituitur Atticus.

Porphyrij autem audaciam & insignem illam rei impudentiam, quis lubens silentio præterierit? Is senex, & in improbitate, vt qui in ea ab ineunte ætate esset eductus, accuratè versatus: præter temporis autem longitudinem nihil remisisset de intemperantia, sed contendisset vel natura videri superior in rebus turpissimis, postquàm magnum iam Flauianum eorum, qui in cælis festum agũt, tenebat chorus, captus desiderio in ecclesia Antiochena exercendi tyrannidem, cùm obseruâsset tempus, in quo vniuer-

vniuersa ciuitas exiërat,vt est mos ei antiquus,ad spectacula,quæ fiũt in Daphne,Antiochum habens & Seuerianum & Acacium,qui erant apertè inimici veritatis,opem ferentes eius cupiditati,(est enim simile simili amicum)inuadit sedem,vt qui esset fur & non pastor,& ab his execrandis ordinatur:qui ei rei tantam adhibuerunt celeritatem,vt nec quæ de more quidem solent fieri,locum habuerint. Sed isti quidem consecratores, cùm hæc facta essent in tenebris, se statìm in pedes conijcientes, fuga sibi consuluerunt,astris viam notantes,& montibus inuijs se committentes. Ciuitas autem cùm quod iam factum fuerat sensisset,publicè omnes conuenientes, sarmentaq; & ignem tenentes in manibus,ipsi quoquè zelo non minùs inflammati, irruperũt ad Porphyrium,(Sciebat enim,qualis esset eius vita,quàm insolens & quàm execranda) cum ipsa domo Episcopatûs eum volẽtes comburere. Is autem cùm sensisset conceptum in se odium,Duce exercitûs corrupto pecunijs,persuadet aduersùs zelum fidelium pro pietate iram armare dæmoniacam: statimque fuit congregatus in eos exercitus sæuus & immanis, & quẽ ne facilè quidẽ potuissent aggredi,q aciẽ instruxissent.

Porphyrius senex impius occupat sedem Antiochenam.

Deindè excitata est magna persecutio aduersùs ecclesias, & imperatoria edicta & decreta,suggestione Attici(nullus enim pius ei volebat communicare)proponebantur per ciuitates,quæ dicebãt.Si quis Episcopus Theophilo nolit cõmunicare,Atticoque & Porphyrio, eijciatur ex ecclesia, & priuetur bonis: ex laicis autem, qui magistratus quidem gerunt, ab honore excidant: militibus verò auferantur cingula: communis autem multitudo & quæ est occupata in artibus, auro mulctata, damnetur exilio. Hæc faciebant multos vel inuitos communicare, à quibus iudicabatur quid magnum & minimè tolerabile,excedere à pecunijs,& priuari gloria. Multi autem cùm voluntarium elegissent exilium, elegerunt potiùs solitudinem & monachorum tuguria habitare,quàm ciuitatem. Sunt etiam, qui ex animi magnitudine omne periculum subire satiùs esse duxerunt,quàm facere aliquid,quod discreparet & esset indignum pio ac religioso vitæ genere.

Persecutio magna ecclesiarum.

Hæc cùm ità se haberent,nonnulli Episcopi & clerici, qui stabant à partibus Iohãnis,pro Iohanne & quæ malè se habebat ecclesia zelo instincti, (quomodò enim non oportebat eos,qui vel mediocriter Dei metũ in vtero concipiebant & parturiebãt?) ad veterem Romam veniunt:& cùm ipsi Imperatori Honorio & Innocentio Papę in conspectum venissent,& illam grauem explicâssent tragœdiam : quinetiam tres ẽdidissent epistolas, quarum vna quidem erat egregiæ illius animæ & linguæ, apertè omnia singulatìm persequens:altera autem cõmunis cleri Constantinopolitani,tertia verò erat quadraginta Episcoporum, qui cum Iohanne communicabant. Quas quidem cùm communiter tradidissent, effecerunt, vt qui eas acceperant, tantoperè perturbarentur,& eorum animis tantum zelum immiserunt, vt ambo statìm scriberent ad Imperatorem Archadiũ, profundi somni eum arguẽtes in ijs,quæ ab ipso gerebantur,& quòd non honestè nec iustè,sed planè nefariè fuit decretum Iohannis secundum exilium,& quòd oportet omninò,si est ei aliqua honesti ratio & pacis ecclesiarum,Patriarcham quidem rursùs restitui ecclesiæ, & Episcoporum synodum fieri Thessalonicæ,vt quæ sita sit in medio eorum, qui ab Oriente veniunt & ab vrbe Roma:adesse autem etiam Theophilum, vt qui fuerit præcipua causa eorũ, quæ improbè facta sunt in hac relegatione:& sic causam Iohannis ab animi perturbatione alieno & iusto iudicio decidere. Propterea enim,aiebant, aliquot Italiæ Episcopos, q recta incedunt conscientia,& sunt acres iustitiæ defensores,propter hoc ipsum emittere statuimus.

Innocẽtius & Honorius repræhẽdunt Archadium.

Cùm has itaque literas cum actis, quæ propter hanc causam facta sunt à synodo Episcoporum Italorum,sanctus accepisset Aemilius,(erat autem is Episcopus Beneuenti) Cathegiusque & Gaudentius cum Valentio & Bonifacio presbyteris, Roma inierunt iter versùs Byzantium,sequente Quiriaco & Demetrio simul cum Palladio & Eulysio Episcopis,qui cum Iohanne cõmunicabant. Ij enim priùs descenderant, & Romanorum auribus omnia apertè exposuerant. Cùm autem iam in Gręciam nauigâssent,compræhensi fuerunt à quodam tribuno militum, mente valdè corrupto & deprauato. Qui cùm eos cuidam ex suis tradidisset, non concessit vt viderent Thessalonicam,cùm vellent illuc priùs proficisci, & Anysio Episcopo tradere missas à Papa literas. Cæterùm hoc quoquè erat inuentum & artificium mulierum omnium scele-

Episcopi & presbyteri Itali crudelissimè vexantur.

sceleratissimæ Eudoxiæ. Nã cùm ipsa accepisset fuisse missos Episcopos Italos, & quanam de causa venirent, hæc priùs est machinata, & obstitit menti eorum, qui miserãt. In duas itaque naues diuisi ab eo, qui acceperat, decimo die appellũt in quendam locum, non multùm distantem à ciuitate, qui erat prope suburbana Victoris. Deindè cùm illinc quidam alius, nomine Marianus, eos accepisset, nec ille quidem sine arte & malitia, sed ad hoc missus ab Impatrice, e uestigiò eos duxit, & in custodia Thraciæ, quæ vocatur Athyras, violenta mente & manu eos inclusit.

Seorsùm ergò Romani & Quiriacus Episcopus cum suis inclusi, acerbè torquebantur, grauiter examinabantur, afficiebantur malis innumerabilibus, & ab eis exigebantur epistolæ. Cùm autem dicerent se nõ daturos, nisi vidissent Imperatorem, cùm essent legati, primùm quidem vno misso ex patricijs, deindè alijs quoquè viris illustribus & epistolas exigentibus, tandèm quidam Valerius nomine, genere Cappadox, moribus belluinus, ex re impudentissima & violenta volens sibi nomen comparare, vnius ex Episcopis, apud quem erant literæ ad Imperatorem & ad alios, fracto pollice, eas aufert, & pugillares, & sacra vasa, & quidquid argenti erat eis vsui. Quod ipsum quoquè malo consilio factum est, vt cùm eis deessent quę sunt ad vsum necessaria, cogerentur aliquid facere præter sententiam. Die autem sequenti, incertũ an ex ijs, qui erant Imperatricis, an ex ijs, qui erant Attici, quidam accedentes, volebant eos non gratìs nec paruo precio, sed acceptis tribus millibus aureorum, cum Attico quidem cõmunicare, Iohannis verò causam negligere. Cùm ij autem id passi non essent, (nam aliquid quoquè acciderat diuinitùs: Aemilij enim diacono, Paulo nomine, qui erat moderatus & temperans, diuinus Paulus in somnis apparens, Videte, inquit, vt cautè ambuletis. dies enim mali sunt: tacitè significãs fraudem, ad quam muneribus & blãditijs eos studebant inducere.) Cùm ergò non passi essent, sed hoc solùm peterent, vt liceret redire ad eos, qui miserant, Valerius iste, cuius insanum & violentum facinus fuit fractio pollicis, cùm non solùm esset audax & violentus, sed etiam ad maleficium, vt res ipsa indicabit, callidissimus, naui iam vetustate fatiscenti & putridæ, vt eos apertè perderet, committens, sceleratus iussit eos abire. Cùm ergò parùm abfuisset, quin inciderent in periculum, vix tandèm euenit, vt appellerent Lampsacum: & cùm illic mutâssent nauigium, post quatuor menses venêre Romam. Innocentio itaque narrant, quæ acciderant Quiriaco & Palladio, an aliquid eis factum esset, ignorantes: sed nec de Iohanne valentes scire, quid accidisset. Quæ quidem omnia obtusum latebant Archadium, vt posteà scire licuit.

Valerij nefarium facinus.

Sed enim rursùs redeat oratio, vndè est digressa, & narret ea, quæ restant de illo magno Iohanne. Admirabilis ergò ille Iohannes cùm Cucusum venisset, & in ædibus Adelphij, vt iam diximus, degeret, (illic enim eum reliquimus) multos quidẽ pauperes aluit pane terrestri (tunc enim grauissima fames eum locum inuaserat) longè autem plures nutrimento, quod à lingua suppeditabatur, quod & cor confirmat & mentem illuminat. Quàm multas autem de multis necessarijs habuit orationes? Quid enim ex ijs, quæ contingunt aspera & molesta, potuit linguam sistere, quæ fluebat instar fluminum? Habuit etiam non paucas de patientia, & quòd non solùm oporteat non esse socordes, sed nec offendi molestijs, quas contingit perpeti. Multæ quoquè ab eo diuinæ scribuntur epistolæ ad sanctam Olympiadem, in quibus sæpenumerò vnum dicit esse terribile, nempe peccatum, & ei recenset molestias, quæ euenerunt in itinere, & eam mœrentem propter eius priuationem studens recreare, efficit vt non sit desperandum, fore vt eum rursùs conueniat. Quinetiam quemadmodùm cùm via molestè in summo æstatis vigore perageretur, & vehemens eum febris inuasit & malè stomachi, & qui his longè erat grauior sceleratus Gallus, cui fuit ad ducendum vir ille iustus commissus.

Chrysostomi in exilio res gestæ.

Prætereà autem, quemadmodùm cùm ad quoddam venissent diuersorium, omnia illis molesta acciderunt, eorum, qui ipsorum curam gererent, solitudo, inopia rerum necessariarum. (Vtor enim illis eisdem verbis aureis) nullum adesse medicum, metus irruptionis Isaurorum, & spes, fore vt mox in eorum manus deuenirent. Quid verò, qui præter omnem bestiarum feritatem in eum furebant monachi, minantes se eum combusturos esse cum ipsa domo, & quemadmodùm à febre malè affectum, & de itinere valde fessum, qui eum abducebant, non modò eum nulla dignati sunt misericor-

ſericordia:ſed eos etiam,qui volebant, prohibebant, minantes eis extrema & omnium maximè terribilia. Præter hæc autem,qualem viam peregit,nempe arduam,lapidoſam & difficilem, idque cùm ægrè poſſet ingredi, vtpotè quòd ei eſſet malè affectũ corpus,quantùm ex eo ſcribente ſciri poteſt, quandò etiam rogat beatam, vt ei curæ ſit,vt non ſit relegationis via longior,dicens: Mihi mille exilijs eſt ingredi difficilius. Hæc & alia his plura,quę facta ſunt poſt relegationem,inuenerit quiſpiam has epiſtolas referentes.

Abducitur Arabiſſum.

Sed illuc rursùs reuertor. Cùm enim magnus ille Cucuſi,& corporis nutrimento non paucos,& plures nutriret pane animæ, accẽſa ex eo inuidia,facit eum rursùs migrare Arabiſſum. Volebant enim illi ſcelerati & planè deploratæ improbitatis,cùm ei maleſaciendi nondùm ipſos cepiſſet ſatietas, cum tam frequentibus cedentem afflictionibus,vitam ſic amittere. Sed illuc quidem abductus, maioribus afficitur vexationibus: ſed apertè oſtendit ſe à philoſophia effectum ſuperiorem quolibet, quod poſſit accidere,& ex his maioris virtutis ſumere occaſionem, & per ipſa lætus reſplẽdere,perindè atquè in igne lucem ei ſuggerente maiore materia. Sic ille, qui erat re vera inuictus, & nec ab afflictione, neque ab vlla alia moleſtia ſuperatus, ſic affectus afferebat potiùs moleſtiam ſycophantis, eiusque laus & fama valdè angebat eorum animos. Quàm admirabilis res eſt virtus,magniq; facienda & beata iudicanda ab ijs, qui ſapiunt? Nam ille quidem tot malis appetitus, manebat inuictus & inexpugnabilis,& re quæ intentabatur qualibet ſuperior. Ij autem, in quorum poteſtate erat hæc facere,erant miſeri & timidi,& quo non miſeriores?pauperem,erronem,exulem formidantes, & licèt tanto eſſet interuallo diſiunctus, efficientes vt pluribus remoueretur finibus:vt nec eius quidem fama eô perueniens,inuidos eorum animos ſauciaret. Hinc Pityuntem,cùm ſic eis eſſet imperatum,traducitur ab ijs,qui eum cuſtodiebãt: eſt aũt id oppidulum validè deſertum, ſitum quidem ad dexteram in fine maris Pontici:eſt verò finis Romanorum imperij, contiguus barbaris & crudelibus gentibus.

Eius inuicta patientia.

Traducitur Pityuntem.

Cùm ergò iam eſſet in itinere & ad hoc vltimum duceretur exilium, iam ad Deum potiùs ꝓfecturo & ceſſaturo ab his magnis laboribus, paucis antè diebus noctù precanti, Petrus ille magnus & Iohannes quos etiam viderat in principio vitæ ex Deo agendæ, rursùs ei apparent, & lubenter eum alloquuntur, recreantes à laboribus, & victoriam aduersùs dæmones ſuauiſſimè annunciantes. Deindè cùm ei gratum exceſſum prædixiſſent, & quæ eum quidem bona mox eſſent exceptura, mala autem Eudoxiam eius perſecutricem,Comede,dicunt,quendam ei cibum oſtendentes: quẽ cùm comederis,non erit tibi opùs alio,donèc eum ſumes nobiſcum,in quem non cadet interitus.Hæc & illi dixerunt,& ipſe ſumens comedit. & ſic illi quidem receſſerunt:ipſe autem ſatis recreatus, lingua læta & florida, Chriſto, qui eum tam pulchra impertijt conſolatione,egit gratias. Sed quis eſt, qui hæc in lucem protulit? dixerit quiſpiam acrioris ingenij. Clarũ eſt enim quòd non ille,qui res ſuas valdè celare ſciebat.In promptu eſt,quod reſpondeatur.Duo enim preſbyteri & quidam ex diaconis, qui magno capti eius deſiderio, elegerant peregrè cum eo proficiſci, laborumque & dolorum eius eſſe perpetuò participes, oculiſque & auribus hæc diuina acceperant, & hęc alijs ſimiliter tradiderunt.

Petrus & Iohannes apparent ei.

O crudelitatem pluſquàm barbaricam.

Cùm autem quatenùs iam finis appropinquabat, oporteret cœpta magìs attolli conuenienter animi alacritati athletæ, cùm duceretur in exilium, ij quibus commiſſus fuerat,eum tam longis & tam vehementibus vexabant ambulationibus, vt vellẽt eum morti tradere,nimia celeritate victum & afflictione. Itaque cùm & imbres deciderent vehementes,& ſol vreret ardentiſſimè,tunc & prolixior erat eius deductio,& ab eo poſtulabatur vt intensè ingrederetur. Vbì autem erat ciuitas aut locus aliquis, aut corporis defeſſi recreatio,aut lauacri ſolatiũ, aut aliqua alia breuis laborum remiſſio,ne parùm quidem eum volebant illic manere, cùm ſic eis fuiſſet imperatum. Sed Merces enim crudelitatis eis promiſſa fuerat, maiorum honorum conſecutio. Sed cùm ille hanc viam difficilem perageret ieiunus, vultum habuit longè lætiorem ijs,ꝗ aſſiduè vacant delicijs & compotationibus. Atque Pityuntem quidem definitum ei locum exilij,vt ei Epiphanius prædixerat,non peruenit. Sed cùm eſſet prope Comanos,& diuerſati eſſent in martyrio Baſiliſci,quem aiunt quidem fuiſſe Epiſcopum:tẽpore autem Maximiani in ciuitate Nicomediæ ſubijſſe certamen martyrij & viciſſe, & co-

& corona fuisse redimitum, ei appárẽs in somnis Basiliscus: Bono animo esto, inquit, ô frater, & lætare. ambos enim coniunget dies crastinus. Dicitur autem æditui quoquè martyrij die præcedenti apparuisse, & dixisse: Para locum fratri Iohanni. venit enim.

S. Basiliscus ei appáret.

Cùm autem simulatquè illuxisset, viam rursùs essent ingressuri, diem sciens magnus Iohannes tanquàm ex responso, rogabat eos, qui abducebant, vt sinerent eum manere in loco. Cùm illi autem non concessissent, sed instàr volucris triginta stadia confecissent, ipse, cuius voluntate omnia administrantur, ipse (ô miraculum) effecit vt errorem subeuntes, redirent in illum locum, eosque rursùs habebat ædes martyris Basilisci. Cùm autem & tempus vocaret, & iam adesset hora eius ad Deum migrationis, & egregia illa lingua esset tacitura, & claudendi essent oculi nũcij puræ illius animæ, & insignis temperantię summa pulchritudine, omẽm quidem, quam secum attulerat supellectilem, diuisit ijs qui aderant. Deindè etiam cùm exuisset ea, quibus erat indutus, ea quoquè donat: & cùm se ad calceos vsque lætiùs & alacriùs composuisset, vt etiam ijs, quæ apparebant, liceret cum ijs, quæ erant intùs, celebrare diem festum eius excessùs & migrationis, & cùm sic ornatus diuina sumpsisset sacramenta, & consuetam effatus esset precationem, Gloria tibi Domine propter omnia: quinetiam se signâsset signo crucis, cum qua vixerat, & pedes extulisset, pedes, inquam, illos speciosos & verè Apostolicos, beatum illud iter inijt, vt Christum videret, cum Christo versaretur, Christi perpetuô exultaret pulchritudine: sibi quidem felix ob decessum & migrationem: magnam autem afferens tristitiam ijs, qui res illius pulchrè nouerant, & quibus vel modicum sui mellis gustum præbuerat. Fuit autẽ dies eius decessùs, qui fuit viuificæ Crucis, quam ex re ipsa solemus vocare Exaltatiõem, quæ, vt omnes sciunt, celebratur quartodecimo Septembris. Oportebat enim eum, qui se nulli rerum præsentium dediderat, sed se totũ mundo omninò crucifixerat, & in nulla re alia gloriatus fuerat, quàm in cruce Christi, eo ipso die festo Crucis, eũ ipsum quoquè deponere puluerem, quem habebat ex hac materia, & mundum peruenire ad eam, quæ est in cælis, conuersationem.

Festũ exaltationis S. Crucis.

Tunc autem existit quoddam manifestissimum indicium omnium amoris in sanctum. Nam cùm iam ad multorum aures peruenisset eum decessisse, & communis iactura in omnem partem peruaderet, multitudo innumerabilis, multitudo incredibilis virorum simul & mulierum, quæ piè exercebantur, ex ipsa Syria & Cilicia, ex Ponto & Armenia confluebat ad adorandum beatum tabernaculum. Quod quidem, cùm ei de more sacri dicti fuissent hymni & psalmodia, & vix effugisset eorum manus, qui ipsum tanquàm viuum accipiebant & cum gaudio complectebantur, & id contendebant: quidquid fieret, non dimittere, deponitur prope Basiliscum martyrem, re vera dignum omnibus laudibus, vt quod tali fuerit animæ coniunctum, & talium laborum fuerit ei socium, & ministerij grati ei, qui ipsum creauit: Ad laudem ipsius boni Dei nostri, ad cuius gloriam ipse omnia faciebat, & vnigeniti eius filij, & viuifici spiritûs: quæ est beata & principalis Trinitas, quam decet gloria, honor & adoratio, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

LEONIS, IN CHRISTO AETERNO REGE IMPERATORIS, ORATIO ENCOMIASTICA DE *magno Dei Pontifice & communi orbis terræ portu, Iohanne Chrysostomo.*

VIRI virtutem laudare iussus, viri, inquam, cui cognomen est Os aureum, puto à me exigi, vt flammeos currus ascendam, aut miracula ostentem Mosaica. Perindè est enim, vt ego sentio, illa quempiam audere aggredi, & lingua laudare linguam illam verè auream, & quę vniuerso mundo seipsam præbuit precium redemptionis. Sic autem mihi cœpti audaciam cogitanti, cùm res videatur eiusmodi, prohibita est omninò obedientia, arbitranti tutius esse præponere inobedientiam, cum formi-

dabilis sit obedientia,periculosaque & supra vires. Quid verò,quoniam est periculosum,an ne eousquè quidem tacendum est,vt nō dicamus, quàm multorum causa cernatur obedientia: an iuueniliter ab initio aggredientem dicere, propter fidei ardorem,aut illius viscerum benignitatem,immittere se oportet in mare encomiorū? Et quisnam cernitur virum illum adeò ignorare, qui non solùm vt mutus & surdus sit loquacissimus,sed etiam vt lapides clamorem emittant,creditur posse efficere? Horum enim fidem faciunt flammæ desiderij,quas spes in altum sublata conciliat: quomodò etiam magnus Apostolus præcipit,scribens: Multùm valet iusti oratio operās: hoc est,Quę operationem consequitur ex eo,quòd non dubitant qui accedunt. Quāobrem mittenda quidem est periculosa existimatio: paternum autem iussum curare oportet,ei,qui ante omnia omnium est bonorum causa, patri luminum,ex quo omnis datio bona hominibus,vt sacris scribitur literis,& omne donum perfectum,mentem dedicando,& sic incipiendo.

Iacob. 5.

Iacob. 1.

Atque si magno quidem Chrysostomo videretur deesse vitæ splendor,dogmatū cælestium tonitru,miraculorum terribilium fulgur,& alia omnia, quibus vir diuinus in terra,etiam priusquàm hinc migret,describitur & exprimitur, opùs haberet, conueniēter legi encomiorum,cerea claritate, diuitijs,inquam,& patria,& gloria,& alijs omnibus,quæ in bonam adducunt existimationem, quibus eius parentes in Antiochia Cœlesyriæ insignes,omnes illo tempore facilè superârūt. Quoniam autem magnitudo eorum,quæ illi insunt, bonorum,non minùs tegit ea, quæ sunt corporis, q̄ emissio radiorum solarium fulgorem astrorum pulchritudinis, cauēdum est, nè propter rei humilitatem & abiectionem,in eiusmodi argumentis versetur oratio: & ad ea eundum est,ad quæ cupio pro viribus. Par est autem mihi animum adhibere, dicēti eius honestos & compositos mores in tenera ætate,de his audire maius esse putantes,quàm cuiuis alij,quæ expetitur,se dédere operationi. Nam hoc quoquè est expetendum,nôsse motum communis luminaris.

Puer vt se gesserit Chrysost.

Is cùm adhuc ventitaret ad eos,qui Antiochiæ pueros erudiebant & exercebant, erat magister virtutis,non solùm æqualibus,sed etiam ipsis magistris, & viris & patribus & seruis,moribus inimitabilis,in consuetudine moderatus, quæ excelsum reddit, humilitate ornatus,ludos suorum æqualium ludum planè existimans,&ab alijs sordibus expurgatus, etiam ante diuini lauacri expiationem. Post diuinum autem lauacrum,quod Meletius magnus Pōtifex Antiochenus, primùm quidem dat magno Iohanni,posteà verò eius quoquè parentibus (nondùm enim eis illuxerat lux diuina,vt qui paternarum traditionum, quomodò magnum quoquè Paulum audimus, essent æmulatores) ad solidiorum eorum,quæ sunt ex verbo, alimētorum participationem Iohannes adducitur,ingenij dexteritate se illis conformem reddens, quibus diuinus qui inest timor,scit largiri præceptorum obseruationem,carnis purgationem, diuinā illuminationem,& quem diuinæ dicunt literæ finem desiderij. Ante omnia autē imitans Iesu humilitatem: cuius breuis quædam detur narratio ad id, quod dicitur, cognoscendum. Audite vos pueri qui vos iactatis parentū gloria,fastu & diuitijs: & imitemini. Curæ erat parentibus,vt ei esset equus,famuli, & magnus comitatus eunti ad disciplinam. Ille autem omnia contemnebat. Persuadebat omnibus, vt imitarentur Iesu humilitatem,speciosos pedes præparans,vt leuiter currerent ad Euangeliū: Danielem,pueros,Dauidem,verbis exemplum proponēs. Illos quidem,quòd per ipsam ab eis ea pręclarè gesta sunt,quę sunt supra hominem: Hunc verò,quòd cum alijs est etiam disciplina Dei iustificationum,dum dicit: Bonum mihi quòd humiliâsti me, vt discam iustificationes tuas.

Galat. 1.

Humilitatis studiosissimus est.

Psalm. 118.

Cùm ipse in his resplenderet,breue effluxit tempus, & Secundo (hoc enim erat nomē patri) contigit vitæ exitus. Quid verò mater,ætate florens & nomine? (Anthusa enim dicebatur, quod est florens) Simul florens, & simul oriens,habebat ipsa id, quod erat omnium bonorum speciosissimum. Ipsa cum alijs solicitudinibus,quę sunt multæ,viduitatis magno amore curam gerebat, vt filius incrementum acciperet, vt q̄ verè esset illius mater,ipsa quoq; illi rursùs se formam præbens & resplendens. Qua ratione speciosè quoquè fructus præbent,conijciendum causarum nobilitatē. Cùm autem teneretur amore philosophiæ & dicendi facultatis,ventitat ad primos doctores ex ijs,qui erant Antiochiæ. Libanius autem tunc erat, & Andragathius. Qui breuissimo

nissimo tempore ea percepit, quæ longis annorum & noctium curriculis alij vix tandem percipiunt, sedens optimus iudex eorum, quæ percipiuntur intelligentia: & ea quidem, quæ erant vtilia, sua confirmans sententia: quæ autem à nugantibus aut oscitantibus fabulosè conficta fuerant, iubens multùm valere. Post eos, quoniam satietatem non poterat capere ingenium, quòd tenebatur amore contemplationis meliorum, migrat ad magistros, qui erant Athenis matre doctrinæ. Quo etiā in loco cùm quæ sunt optima, capacissimo ingenio citiùs, quàm spongia humorem, hausisset, erat magnę omnibus admirationi. Hinc aduersùs eum locū occupat inuidia, excitata eius bonis excellentibus. Modum autem significet oratio, etiamsi maximè curet vt vitet satietatem. Proficiscitur Athenas discendi studio.

Anthemius sacerdos quidam Mineruæ, tunc Athenis in tanta habebatur admiratione, vt etiam ei fecerint statuam, quæ omnes trahebat ad admirationem. Sed is quidem celebratus euadit arrogantia, Iohannes autem mansuetudine & humilitate & moderatione spiritûs. Veniūt hæc ad aures Demosthenis, qui erat Prefectus vrbis: &, vt fit in rebus eiusmodi, capitur Præfectus amore faciēdi periculum, vt cognosceret eum, qui excellit virtute. Congregat omnes, accersit Iohannem. Curru, eum honorans, iubet venire. Ille verò hoc quidem recusat, venit autem suis pedibus. Hoc efficit, vt Iohanni quidem cresceret honor cum admiratione, & in gradu & in honore cathedræ: Anthemij autem aperiretur, quę latebat, inuidia. Nam cùm ipse vidisset honorem, quem adeptus erat Iohannes, & quòd in cathedra esset ei superior, cùm se non posset ampliùs continere, hęc quidem dixit: Ciuitatis mores sunt, vt video, innouati: nouæ leges sunt propositæ. Quæ sunt antiquorum, quæ sapientum, quæ familiarium priuilegia, ea tradita sunt hospitibus & aduenis. Non animaduertit autem se per hæc seipsum veteri honore priuare, cùm venisset omnibus in suspicionem, quòd hæc dixerit propter inuidiam. Has iure pœnas de eo sumit iniustissima inuidia, quod eam genuerit, ei reddens alimentum. Vide autem quæ consequuntur. Non oportebat te, inquit Præfectus, qui te iactas de philosophia, tanquàm vnum ex vulgo aut ex agro feras venantem, aut aliquem ex ijs, qui latrocinantur, ità clamare & tumultuari. Nam multa sunt, propter quę Iohannes dignus est qui honoretur: Nempe quòd & sit filius Secundi, magni Ducis exercitûs, & quòd canos homines superauit disciplinis. Quinetiam quòd à nobis coactus accepit hunc honorem: & ante omnia, humilitas est ei horum causa & conciliatrix. Sed hæc quidem Præfectus. Miraculū I. Anthemius torquetur inuidia.

Quid verò Iohannes, qui mansuetudine contemperauit iustitiam? Primùm quidem respondet ijs, quæ ei obiecit Anthemius. Deindè se Iesu disciplinæ & ijs, quæ illa liberè profitetur, se totum esse deditum, paucis ostendens, plausu omnium excipitur. Licebatque videre oculis, orationem Iohannis refulsisse illuminatiōe sancti spiritûs, adeò vt diceret hoc videns vrbis Præfectus: Reuerà Græcorū disciplinæ cum doctrina Christianorum nihil omninò conuenit: cùm illi quidem laborent insana gloriæ cupiditate, hi autem ingrediantur via illis contraria. Post hæc sequitur Iohannes, & ardore mouentis eum spiritûs, publicè liberè profitetur pietatem: in gentes inuehitur, eorúmque deos & dæmones, Saturnum, & Iouem, & Mineruam, & Apollinem, & reliquam deorum gentilium seriem, serpentesque & bestias, quæ ab eis coluntur, qui eis debetur, honore afficiens. De quibus ij etiam, qui habentur sermones, aiebat, ætherem inficiunt. Quid prætereà? veram etiam lucem pergit prædicare sanctæ Trinitatis, quæ in patre & filio & sancto spiritu in vna diuinitate & tribus personis, sine principio & sempiternè, à Christianis contemplatione cernitur & adoratur. Hęc quidem Iohannes. Lætata est autem vniuersa turba, quæ sequebatur partes Christi: dolore autem affecti gentiles, ira fuère perciti. Inuehitur in falsos deos.

Vt paucis absoluam, vnà cum eis mouetur quoquè Præfectus, iubens Iohannem cessare deos ludificari: Anthemio rursùs datus est dicendi locus: & primùm quidem se blandis verbis insinuat Præfecto: valdè autem & prolixè nugatur in Iohannem & eius religionem, illa blaterans, quæ consentaneum est eum, qui colit talia. Sic dixit. Sed ex quo Imperatores, contrà dixit Præfectus, Christo nomen dederunt, in altum sublatum est eorum imperium, cùm vbiquè Christiani longè latéque creuissent, cùm quibus fui ego quoquè societate coniunctus, & in hunc locum sum deductus. Rursùs ergò Anthemio iniectus est camus & tristitia. Eius autem orationem excipit Iohannes,

hannes,& hæc adijcit,dicens:Vera dicit Præfectus,ô viri.Nullus est enim locus ab extremis vsque ad extrema orbis terrarum,vbi Christus non honoratur & colitur: & si quis studiosus hæc velit discere,sciat de Iudæis, qui exiliêrunt ab Hierusalem, ꝙ postquàm Christus reuixisset à mortuis,à Romanis bello obsessi,ad tãtas redacti sunt angustias,vt suorum infantium carnes pro pane comederint. Qui ergò mihi creditis, eccè Episcopus:accedite ad ipsum,& baptizemini. Quoniam autem diuinum zelum solet etiam metus quidam consequi, (Quibus enim animi socordia obsidetur à molli & eneruato spiritu,vtiliter eis metus obijcitur) eos ergò terret zelo ꝑcitus ille Elias. Quid dicens?Nisì mihi paruëritis consulenti,quæ dant salutem, eccè vos deferam ad Imperatores,& statìm moriemini. Est enim mors melior,quàm vita,quæ blasphemijs & maledictis incessit vitæ datorem,& minus habere sensûs,quàm canes & volucres & feræ,quæ ijs cedunt,quæ eas mansuefaciunt, mitesque reddunt & cicures. Cùm hæc liberè diceret Iohãnes, Anthemius grauiter quidem insurgit aduersùs Christum, cadit autem grauiùs. Iam enim os sceleratum nondùm cessârat Christum maledictis incessere: & protinùs ab immundo spiritu correptus Anthemius, afficiebatur sicut dæmoniaci,horrorem & fugam immittens ijs,qui adspiciebãt. Deindè quid? Misericordia mouetur Iohannes,& Anthemium, & si malo adhuc vexaretur, magnis clamoribus confessum,non esse alium Deum nisì Christianorum,à malo liberat. Cumque esset redactus in ecstasim,omnes quidem afficit admiratione,propter repentinam mutationem:repentè autem baptizatur cum tota domo: & sic confirmata baptizatur multitudo. Nec hoc solùm,sed etiam ex ijs,qui audiêrunt, omnes filij lucis regenerãtur diuino baptismate. Communis hinc omnibus gaudij & lætitiæ exultatio: adeò vt re ipsa liceret intueri quod canitur, Lætantium omnium habitatio est in te.

Anthemius blasphemãs arripitur à dæmone. *Fit Christianus.* *Psal. 86.*

Huius lætitiæ causam ignorabat antistes Athenarum. Deindè cùm intellexisset,eum statuit adducere ad ordinationem. Quod cùm resciuisset Iohannes, clàm aufugit, & se reddit patriæ. Hinc vbiquè terrarum fama & sermone erat celebratus Iohannes,cùm ad illud tempus venisset,quo lanugo solet genas vestire, vt q annos ageret decem & octo. Quo tempore cùm insignem esse Iohannem magnus animaduertisset Meletius,persuadet vt ad se veniat frequentiùs. Quo tempore dicitur suis condiscipulis,Theodoro,qui fuit posteà Episcop⁹ Mopsuestiæ, & Maximo Seleuciæ Isauriæ, persuasisse, vt relicta vita augendæ pecuniæ dedita,vitam eligerent tenuem & solitariam. Hinc cum magno Basilio, qui ab ipso Meletio diaconus fuerat ordinatus, magna iungitur amicitia,& tanta,vt mutuo amore nullus ei esset æqualis ex ijs, qui à principio fuerant ei familiares. Quomodò enim ab artificibus coniũguntur harmoniæ: aut cum ijs, quæ in cælo æquali celeritate mouentur, luminaribus incõfusus ordo coniungitur coitionum:aut, vt meliùs dicam, quomodò lux visui,& visus luci cõiunctìm præbet vt videatur: aut quomodò mentis cum anima, & animæ cum mente nota est cognatio:aut,vt dicam conuenientiùs, quomodò spiritus ignis in specie linguarũ,cum verbi discipulis cognoscens coniungitur:ità etiam in his. Homines enim spiritus,sancto spiritu coniuncti,vnam in Christo charitatis perfectã effecerunt conspirationem. Quodnam autem esset amoris inter eos vinculum, sic ostendit òratio:

Amicitia ei⁹ cum M. Basilio. *Acto. 2.*

Basilius,qui iam vitam susceperat monasticam,secum attrahebat Iohannẽ. Eum autem contrà attrahebat materni rursùs,amoris plena lachrymis oratio. Cùm verò clementis & misericordis Iohannis non esset animæ & sapientiæ, tam multas matris lachrymas,prolixamque orationem & viduitatem despicere, tunc retrahitur, & matri se inuitum tradidit,persuasus non tonderi ante eius exitum. Cùm materna ergò cura & prouidentia insignis esset Iohannes, Zeno Episcopus ascendit ex Hierosolymis,& populo Antiochenæ ecclesiæ Iohannem constituit lectorem. Tunc autem dicunt eum composuisse sex libros aduersùs Iudæos, perpetuũ recti sui ad meliora cursùs tenorem vita & oratione conseruantem. Post hęc cùm mater in Dei manus suum tradidisset spiritum, sacrosancto filio concedit libertatem. Atque magnus quidẽ Dauid in his virum iustum exprimens,dicit:Dispersit,dedit pauperibus,iustitia eius manet in seculum. Iohannes autem cùm matri,vt decebat,iusta fecisset,nõ solùm omnes diuitias,partìm quidem pulchrè dispergit, partìm autem Deo pulcherrimè cõsecrat: sed etiam suum in notos & amicos,& alioquì familiares amorem postponens, à vero & qui solus non diffluit, pendet amore:& cùm vitam suscepisset monasticã,qui etiam antè,

Psal. 111. *Monasticã vitam am-*

antè,si vllus alius,erat solitarius,tanquàm tunc incipiens dat se monasterijs quotidiè ad anteriora, sicut Paulus inquit, se extendens. Cùm talis autem cerneretur, rogatur quidem,vt fratrum suscipiat præfecturam: sed minimè id sustinet: Decreta autem & ordinem omnis bonæ monasticæ exercitationis diuinus hic zelotes conscripta eis tradit. Sed quid hæc,etsi magna sint,si conferantur cum futuris? plectitur. Philip.3.

Quæ de eo quidem spargebatur fama,cogebat omnes lubenter ad eum confluere Ipse autem tanquàm fons quidam perennis, discernēdarum scripturarum aquam effundēs minimè perturbatam, eam affatìm suppeditabat omnibus. Licebatq; videre omnes,qui æstu & egestate & siti diuinorum exiccabantur eloquiorum, ex eius libris tanquàm ex vasis,eius claras & perspicuas hauriētes interpretationes, & lætos reuertentes in patriam. Cùm ad hunc locum peruenerim, statui silere. rerum enim mearū testis est conscientia. Quænam est autem ratio silentij? Quòd hinc rerum magnarum exoritur narratio,quarum admirabilitatem narrare,aut laudibus,vt par est,celebrare non possum. Sed quod mihi in principio proœmij,id rursùs quoquè venit in mentē. Et mihi primùm quidem ignoscat hic vir diuinus, diuinæque clementiæ imitator & fideiussor. Ignoscite autem ex vobis quoquè, quicunq; eius philosophiæ laudatores estis,& in ea vos oblectatis. Beatus es Simon,dicitur in Euangelijs. hæc autem vox est Christi ad magnum inter Apostolos Petrum. Alium quoquè Apostolum testatum est super Christi pectus recubuisse:& quęcunque fuerunt vtriusque post hæc beatitudines & reuelationes,& postremò claues regni cælorum. Num ergò si eodem honore & gloria cerneretur hic quoquè Iohannes dignatus, ei deesset aliquid, quô minùs & esset & nominaretur par beatæ illi dignitati & ordini Apostolorum? Nequaquàm. Quomodò autem & quanam ratione,iam dicam: Psalm.16. Iohan.13.

Cùm Iohanne versabatur Syrus quidam senex,nomine Hesychius, virtute tantus,vt is quoquè dignus sit habitus, qui assequeretur magnum donum præscientiæ: cuius conuersationis & vitæ agendæ honestatem imitabatur Iohannes. Huic seni aliquandò oranti apparent duo senes,induti candidis vestibus, adstantes vbì precabatur Iohannes. Quorum vnus quidem librum scriptum,alter verò gestabat claues. Licebat autem videre Iohannem,cùm eos vidisset,adorare: illos autem dicere: Cōfide, & noli timere. Illum verò verbo rogâsse,quo appellamus dominos, quinā essent, quòd dignati essent venire ad suam humilitatem:& eos rursùs dicere:Nè timeas vir desideriorū,noue Daniel,in quo habitat spiritus sanctus. Rex magnus Christus, noster magister,nos misit ad te nuncios gaudij: gaudij,inquam,quo per te fruentur omnes Dei ecclesiæ. Hæc dixisse,& ei tradidisse,alterum ex his quidem librum, alterum verò claues, subiungendo:Ego quidem Iohannes, qui in mystica cœna super Christi pectus recubui,& illinc hausi fluenta Theologiæ:Ego autem sum Petrus, qui Christum Dei viui filium sum confessus. Deus verò tibi quoquè dat meam potestatem. Fac ergò omnia,quæcunque tibi iubemus.& cùm in diuinorum præceptorum mysterijs eum instituissent, & futurorum ei bellorum & afflictionum , quæ iustis hìc multæ esse solent,prædixissent euentum,tandèm cùm vniuersa eius membra obsignâssent, eumq; amplexi essent,bonoque & forti animo esse iussissent,recedūt. Hæc cùm ille verè admirabilis vidisset & audijsset senex,apud se mirabatur. Ijs autem, qui eum sic videbāt, causam rogantibus,dixit: Regis,ô fratres,arcana propalare, & Dei aperire miracula, par atque adeò maius affert periculum.& incipiens,totam narrauit visionē. Cui cùm data esset fides, non sciturum id Iohannem,is mentes omnium impleuit admiratiōe. Iohannes autem tunc scripsit libros de monastica exercitatione. Visio oblata Hesychio.

Hinc ei ascendenti ad fastigium inprimìs regiæ virtutum contemplationis, & subijcienti audaciam animi perturbatiōum,diuinitùs in eas datur potestas,quę principatum obtinet mente supernum adiuuante auxilium, & subiugante illarum feritatem. Operęprecium est autem de omnipotentis quoquè in eum in his munificentia, contrahendo orationem, quoàd eius fieri poterit, breuiter differere. Dominicā simbriam,sicut audiuimus,necessitate morbi adacta illic quidem mulier fide tangens, accipit tactu salutem. Ergò hìc quoquè imitatur magistrum. Hìc enim vir quidam laborabat tanto dolore hemicranij,vt mali vehementia exiliens eius oculus, cerneretur pendere à maxilla. Is cùm incassùm in medicos suas omnes consumpsisset facultates, accedit aliquandò ad diuinum Iohannē,rogans vt sanaretur. Ille autem dicit ei: Hūc Matth. 9. Mirac. 2.

morbum tibi conciliârunt tua animi peruersitas,& pauca fides in Christum Seruatorem. Ille verò, qui laborabat, simul atq; hoc dixisset Iohannes, se totum traducens ad firmam & infractam fidem Christi, tangit Iohānis tunicam: & cùm eam locis affectis imposuisset, dicto citiùs fuit curatus.

Tactu tunicę Iohānis, illaq; locis affectis imposita, infirmus statim curatur.

Mirac. 3.

Post hunc quidam facie leprosus, qui erat ex proceribus, nomine Archelaus, accessit ad Iohannem, & quomodò Zacchęus ille, ad Dominum magnanimo motu fidei, hic quoq; dicens & accedens, cùm leprosæ animæ deformitatem, Iohannis eloquiorum, quę maximè expurgabat, abluisset aqua, iubet eum quoq; aqua putei, qua fratres vtebantur, lauari: & cùm lauâsset, eius quoq; corpus mūdatur protinùs. Deindè propter summam in Christum fidem, quem ei conciliârat illud os verè aureum & sanctū, tondetur, & cùm sanctè fuisset monachus, insignis euadit & consummatur. Multi ex ijs, qui tunc erant, fuerunt eius imitatores, varia quidem cogitationum vulnera medico aperientes, simplicem autem & facilimam & copiosam assequentes curationem. Vbiq; tunc decæterò monasteria charitatis abundantia, duplicitatis expulsio, redundantia humilitatis, diluuium superbiæ, vita in virtute se exercens, oratio pacifica, ciborum contemptio, doctrina verorum dogmatum. Non licebat tunc videre compotationum temulentiam, non risûs insolentiam, non lites, non æmulationem, non aliquam aliam nubem, quæ obstat, quô minùs videatur splendor solis. Quorū omnium est caput vnum, benigna cura Iohannis prouidentiæ. Quid alia miracula? Nunc quidē Eucleus ille, qui inuidia diaboli, alterius oculorum lucem dicitur perdidisse, credit Christo: accedit, tondetur, tandèm Iohannis precibus lucem rursùs accipit. Nunc autem illa, quę laborabat sanguinis profluuio, septē annos sic affecta, persuadet cōiugi, & per eum rogat quidem Iohannem: ab eo autem docetur causam, ꝙ propter peccata permissum fuit, vt puniretur. Quænam autem ea? Summam inhumanitatē, pauperum contemptionem, ingluuiem, & omnem nugacitatē. Ad hæc, quid opùs est dicere multiplicia medici medicamenta, q̄ in mulierē excogitauit? Quæ cùm oīa per coniugem didicisset, & se ea omnia esse correcturam fideliter promisisset, celerrimè accipit sensum curationis. Quid verò de immani quoq; illa fera, quę multos quidem deuorauit ex ijs, qui transibant, ex finitimis autem multos egit in fugam? Dominica arma diuinus ille Imperator obijcit bellue: & cùm decreuisset vt ea figerentur ante speluncā, facit vt ille terribilis & sæuus hominum occisor leo, ante preciosam crucē manè humì inueniretur morte affectus.

Mirac. 4.

Mira. 5.

Aduerte virtuté preciosæ Crucis.

His armis & moribus liberat quidē eos, q capti erāt à captiuitate cultûs simulacrorum: animū aūt confert ad alia Deo grata consilia & cōtemplationem. Nam quoniā illud diuini Dauidis singulariter & solū esse valdè amplectebatur, aduersùs id aūt cōtendebat benignitas voluntatē reprimens: optimo & prudenti consilio vtrunq; rectè administrat. Nam cùm sciret, seorsùm qdem esse, esse tutius & magìs vacuū perturbatione: à multis aūt id existimari nō carere fastu & arrogātia: vti aūt multorum cōsuetudine & se eis cōmunicare, turbulentū quidem & periculosius, sed nō carere mercede & vtilitate, sapientissimè vtraq; cōmiscet: aliquandò quidē versans cum omnibus, vt oēs lucrifaceret Paulus hic nouus, aut complures: aliquandò aūt seorsùm latens in caligine, & purus cum puro versans, nouus Moses, animarū & mentium, q̄ Deum vident, legislator & dux. Hinc cùm amor diuinus superâsset, is magnū hunc decertatorē deducit ad quandā speluncam habitandā, in quo biennium insomnis ferè peragēs, diuinæ scrutabatur scripturæ, tam veteris q̄ nouæ, quæ sunt profundissima. Cùm autem robur corporis voluntati animæ non suffecisset, imus venter morte afficitur: & cùm haberet renes frigore consauciatos, tanquàm in portum venit ad ecclesiam Antiochenam. Deindè ordinatur diaconus. Quo in ordine se quinque annos præclarè gerens, scripsit sex libros de Sacerdotio, tres ad Stagirium, eos, qui sunt inscripti de incompræhensibili & dissimili: & sex prætereà de introductitijs.

Psalm. 54.

1. Cor. 9.

Exod. 20.

In spelunca habitat.

Sed iam magni Iohannis in Presbyterum ordinationē nos vocans oratio, modum enunciet. Cùm Constantinopoli mortuus esset Nectarius, qui eò venerat ad constituendum magnum illud luminare, nempe Gregorium cognomento Theologū, Flauianus Meletio succedit Antiochiæ. Is autem cùm vigilaret, vt consueuerat, quadam nocte videt diuinum accessisse angelum, qui ei iubebat ordinare Iohānem, dicens futurum Iohannem nouum vas electionis: Eccè, dicens, ego ei de hoc mandatū dabo, & obediet

obediet. Ad quem quidem cùm accessisset angelus, ei mandauit: priùs narrauit futu-
ra, & quæcunque par est facere eum, qui diuinus sit futurus minister. Et vt pluribus
prætermissis veniat oratio ad id, quod est maximè mirabile, hoc faciat. Cùm magnus Matth.3.
& hostia & Pontifex Iesus Christus filius Dei aquis mihi purgaretur, pater apparet,
ab alto voce testificans eum germanum esse filium, & spiritus in columbæ specie vo-
cem illam confirmat: & licèt alicui audax videatur oratio propter ea, quæ audet di-
cere iuueniliter, illa proponimus ad recordationem. Quænã? Illud, Ego dixi, Dij estis, Mirac.7.
& illud rursùs, si vultis: Et filij altissimi omnes: & ante ea, verbum quod est, Ad imagi- Psalm.81.
nem & similitudinem: & quæcunque ad honorem eorum, qui seruant quæ sunt ima- Genes.1.
ginis, copiosa prouidit gratia. Mihi autem hîc quoquè considera. Cùm adesset hora
ordinationis, & incruentum perageretur sacrificium, & inferiùs assisteret multitudo
innumerabilis, & angeli desupèr intuerentur, manum imponente Episcopo & preces
dicente consuetas, dicitur factum esse illud maximè nouum spectaculum. Alba colũ- Colũba insidet eius capiti.
ba repentè deuolans, quomodò illic supra Iesum meum & Deum, in honorem eius,
cui manus hîc imponebatur, stetit supra eius caput. Hoc admiratione quidem afficit
& stupefacit eos, qui tũc aderant: simul attrahit autem eos quoquè, qui audiunt. Ad-
miratur vniuersa, non solùm quæ circuncircà sita est, regio, sed etiam vniuersa, quæ
extra fines procùl remota est, Syria. Sic omnes apud se cogitabãt: Quidnam ergò erit
Iohãni, quòd ab initio ei apparuit gloria Domini? Atq; ex ijs quidem, quæ dicta sunt,
rerum est demonstratio admirabilis, eô quòd suum ministrum honorat rex cælestis,
qui facit admirabilia, ad honorem & gloriam suorum ministrorum.

Cùm hîc autem orationis cursum propter satietatem parumpèr stiterimus, ea quę
deincèps consequuntur, peragemus alacriùs. Quoniam orbis terræ creãdus erat ma-
gnus antistes & iudex, his quoquè bonis & honestis priùs exerceretur. Nam cùm duo-
decim annos transegisset presbyter in ecclesia Antiochena, puritate vitæ decorat sa-
cerdotium, eorum qui videbant, animas expurgans, & verbi splendore mentes omni-
um illustrans & sanctificans, multus in docendo, magnus ad vtilitatem eorum, qui au-
diebant, morum potiùs seueritati quàm pudori seruiens, leonis fidutiam ostendens
in iustitia. Qua de causa hebetioribus existimabatur arrogans & insolens. Quæ mens,
quæ oratio, ostenderit vias, quæ ab illo inuentæ sunt ad salutem omnium? Quarum
plurimam partem dicunt in hodiernũ vsq; diem seruari Antiochię. Cogitur aliquan-
do ab antistite Flauiano ascendere suggestum, & ex tempore populo exponere: & vix
tandem quidem, sed vi persuasus, cùm dicendi cepisset argumentum, Cùm nunc pri-
mum mihi sit dicendum, & Episcopi loco, cuius est munus, num vera sunt, quæ mihi
acciderũt? affecit omnes admiratione. Ab eo tempore omnes propterea attrahebat, Magnus fit ad eum hominum concursus.
omnes affluebant, relinquebant agriculturam, artes, potestates, omnes administrati-
ones, quas multas adfert hominibus laboriosæ vitæ varia & multiplex conditio. Ad
Archadij Imperatoris aures peruenit etiam eius fama, & tenetur eius animus magno
illius videndi desiderio. Sed inter hæc breui oratione assumatur, quæ ex magna cauti-
one emersit castigatio: communis quidem omnibus, maximè autem animis eorum,
qui sunt sub iugo. Operæprecium autem est attendere:

Mulier quædam prima ex ijs, quæ erant Antiochiæ, filium vehementer febricitan-
tem, & planè deploratum adducit ad hunc sapientem medicum, instans vt eum cura- Mirac.7.
ret. Ille autem dixit: Hoc quidem est Dei viuificantis. Tu verò ô mulier, abstine à tuis
prioribus delictis. Scias enim cæteros quoquè tuos quatuor filios, propter peccata
tua & mariti tui, esse mortuos ad vestram disciplinam. Erat autem hic quoquè mori-
turus. Sed surgite & resipiscite, & non solùm filium viuum, sed etiam cælorum regnũ
accipietis. Hæc cùm tanq̃ ex ore Dei accepissent, & se esse correcturos sanctè essent
polliciti, protinùs filium quoquè sanum accipiunt, & effectum reddunt quod promi-
serant. Sed hucusq; quidem procedat cursus orationis. Hinc autem eorum, qui Mar-
cionis morbo laborabant, dicatur quodnam diuinum fuerit iudicium. Atq; qui hoc
quidem morbo tunc laborabant, quanam quidem fidutia freti multos attraherent,
iamiam dicetur. Quomodò autem à via, quæ tendit ad mortem, liberata sit tota ciui-
tas, restabit dicendum ad Verbi gloriam.

Eodem morbo, quo ciuitas, laborabat etiam Præses ciuitatis: & hęc erat causa, ꝙ
malum cresceret. Quid ergò facit Deus, qui animarũ semper saluti prouidet? Vxorẽ Mirac.8.

Præſidis ferit morbo dyſenteriæ. Et ea quidem omnes accerſit, nihil autem ei pro-
deſt,ſed omni ex parte auxilio deficitur. Deindè quid? Confugit ad hæreticos. Ij quo-
què aggrediuntur ad trium dierum vſque precationem, nec quidquam proficiunt.
Neſcit rursùs quid agat mulier:tandèm ſtatuit ad virum diuinum confugere. Deindè
id dicit ſuo marito,perſuadet. Poſtremò venit ad Dei ſeruum. Iohannes de his diſce-
ptat cum Epiſcopo,eis procedit obuiàm,ex eccleſia arcens tanquàm indignos, argu-
it hæreſis: petunt ipſi veniam,aſſentiuntur veritati,maximè autem mulier. Cùm ſan-
ctus aquam attuliſſet,rogat Epiſcopum,vt facto ſignaculo mulieri aquam adſpergat.
Hoc cùm factum eſſet, ſtatìm mulier accipit ſanitatem, reuerſa ſuis pedibus, & pul-
chrè effecta reddens,quæcunque erat pollicita. Hoc fuit hæreticis dedecori, probro
& afflictioni,& cauſa vt virum diuinum maledictis inceſſerent. Ille autem omnia qui-
dem deſpiciebat,vni ſolùm rei intentus,nempè illorum ſaluti. Sed non perſuadebat.
Dolore autem affectus propter vniuerſam ciuitatem, lamentabatur, dicens: Si Ser-
uator maledictis inceſſebatur,idque cùm Deus eſſet,ab ingratis: quî hoc magnum in
nos ſeruos? Spero tamen fore, vt illorum caſu Deus vniuerſam caſtiget ciuitatem.
Nondùm autem nox prætericrat, & terræmotu tota concutitur ciuitas. Tenebris
inuoluitur concilium hæreticorum, ad ſolum vſque deijcitur, & quæuis domus hæ-
retici,& domus eorum fiunt eorum ſepulcra,nulla læſa domo orthodoxorum. Pro-
pter hæc confirmabatur ciuitas, & augebatur fides, & Deus laudabatur. Quid præ-
tereà?

Aqua cruce ſignata curatur fœmina.

Mirac. 9.

grauis vltio Dei in hæreticos.

Poſt hanc admirabilem omnipotentis prouidentiam & iudicium,non longum ef-
fluxit tempus,& deceſſit Nectarius, antiſtes Conſtantinopolitanus. quærebat autem
quilibet eum,qui eſſet dignus. Cùm alius verò ab alijs præferretur, aut etiam intru-
deretur, Imperatori viſum eſt poſt longam de re conſultationem, Iohannem deduci
Antiochia,omnibus communiter ſuffragantibus & rei & literis. Hæc cognoſcit An-
tiochia, & quæ deincèps quidem ſequuntur, aggredi veretur oratio: aggredietur ta-
men,quoàd eius fieri poterit. Cùm cogitaret vnuſquiſq; ſe ſui boni facere iacturam,
ad tantam excitantur ſeditionem,vt timore affectus Antiſtes, dato iureiurando per-
ſuaſerit omnibus,ſe rem eſſe prohibiturum. Sicque vix tandèm ſedat ſeditionem: ad
Imperatorem autem ſcribit de ſeditione. Diuini itaque ſtimuli & miraculi deſiderio
feritur cor Imperatoris & ſenatûs,cùm hæc audiuiſſent, & erecto trophæo, ſacrum
illud bellum declinantes,cùm rem quæ deſiderabatur,planè auream ex Antiochena
ciuitate ſurripuiſſent,donant Conſtantinopoli. Quomodò? Comiti Antiocheno iu-
bet Imperator,vt ignorantibus omnibus Iohannem ad ſe accerſeret. Quod cùm fe-
ciſſet Comes,& vſque ad martyria,quæ ſunt extra ciuitatem,ſapienter admodùm tra-
xiſſet Iohannem,& equo impoſitum celeri curſu abduxiſſet,dedit ijs,qui deſiderabãt.
Cùm autem multi conueniſſent Epiſcopi, Imperatoris parati ſolicitudine, cum Epi-
ſcopis erat etiam Alexandrinus ille Theophilus, qui inuidia motus, conabatur Io-
hannis gloriæ detrahere, quòd nulla in eum caderet repræhenſio,tabeſcens, & eum
recuſans manu impoſita conſecrare. Vincitur tamen vel inuitus. Semper enim vincit
ſpiritus ſanctus. Sic autem vincitur:

Arte quadã cõſtãtinopolim mittitur.

Multi ex ijs,qui diuino erant zelo incenſi,Theophili malorum Iliadem ſcriptis ſa-
tìs pulchrè mandârunt. Quam quidem tunc manu tenens,qui in Imperatorio pri-
mas partes obtinebat gynecæo:is autem erat Eutropius: Theophilo oſtendit,dicens:
Alterum duorum elige,vt vel horum conuincaris,vel impoſitis manibus Iohannem
conſecres. Aduersùs eum ergò, qui talia auſus fuerat, Eutropij verborum producta
acies,vi expugnat maleficum periculoſo & præcipiti ſtudio. Quo quidẽ cùm in The-
ophilum acres iam fierent incurſiones, in triuio cogitationum, vt eſt in prouerbio,
telis appetitur:& ad manuum quidem impoſitionem,cùm eſſet tempus, extẽdit ma-
nus,ad quas poſteà extendendas in eum,cui eas impoſuerat,minimè obtorpuit. De-
indè poſt conſecrationem, benedicitur à Pontifice fidelis Imperator ſimul cum ſuis
omnibus,qui in maximo honore & verbis & modis omnibus habebat Pontificẽ. Ille
autem piè,vt ſolebat,ſentiebat & diſſerebat: qui etiam hanc vltimam tunc dedit ad-
monitionem. Aliæ quidem adminiſtrationes, dicens, ô Imperator & oẽs qui adeſtis,
proportione conuenientia habent & præmia & pericula: Sacerdotum autem & pa-
ſtorum quantum ſit periculũ,& quãta præmia eorum,quæ benè vel malè geſſerint in
admi-

Imperator benedicitur à Chryſoſt.

administratione, plena eſt vniuerſa ſcriptura & noua & vetus. Si-quis ergò quotidiè
opùs habeat curatione, non parcam. & his adijciebat, quæ ſcriptura dicit de Dauide 2. Reg. 12.
& Nathan, in exemplum. Ea lubenter audit Imperator fideliſſimus, grataque fuerunt
toti cateruæ Imperatoris. Tunc autem, tunc in docendo prolixa vtebatur oratione,
quonam modo oporteret omnes omnia aggredi: & proferebat hiſtoriã dignam, quæ
& in admiratione haberetur, & mandaretur memoriæ, dicens: Titius Imperator Romanorum
ſępè tale quid apud ſe dictitabat: Hodiè non imperauimus, ſeu nõ viximus,
vt qui nihil fecerimus dignum Imperatore.

Cùm autem adhuc verba continuaret Pontifex, eccè vir quidam dæmoniacus illa Mirac. 10.
faciebat & clamabat in medio omnium, quæ vexans cogit genus dæmonum: rogatur
medicus, vt curet laborantem. Quem quidem curat ſigno precioſæ crucis, & inuocatione Demoniacũ ſanat ſigno crucis &c.
ſanctæ & viuificæ Trinitatis, ei dicens: Eccè ſanus factus es: nè Deum ampliùs
blaſphemes, nè deterius quid tibi contingat. Hoc ille, qui erat omnibus perfectum
ornamentum confeſſionis & fidei in Chriſtum. Sed hæc quidem ſunt, quæ auditorẽ
deducunt ad tantam admirationem. Oſtendet autem procedens oratio his quoquè
magìs admirabilia. Cùm iam nauis orbis terræ clauum accepiſſet, à ſpiritu ſancto
motus gubernator, & aduerſas conſideraret tempeſtates, quæ multæ exoriebantur
in mari mirabili Eccleſiæ, quid non facit, quam non ſalutis excogitat machinam, donèc
perueniretur ad portum ſuperiorem, qui eſt tranquillus & valdè expetendus:
vt qui hominum omni genere morborum laborantium eſſet medicus admirabilis?

Agè verò animæ antidotorum, quæ ſunt ab illo ſapienter excogitata, dicatur breuis
quædam particula. Fuerit enim ea ijs, qui opùs habent medicis, non contemnenda
quædam cauſa ſalutis. Ille repræhenſionum antidoto (ſic enim conuenit dicere)
inprimìs vtitur aduersùs eos, qui mulieribus vtuntur introductitijs, qui in electione
aut comparatione malorum ſunt omninò deteriores lenonibus. Nam his quidem
morbus procùl eſt ab officina medici: illis autem intrà officinam ſalutis, & ſibi & ijs,
qui ſunt ſani, multo magìs augetur morbus. Quos ſapientiſſimus medicus, vtens repræhenſione Matth. 3.
ſicut magnus, qui erat eiuſdem nominis, præcurſor, validiſſimæ orationis
viribus à tali liberauit pernicie. Deindè aduersùs arcem vitiorũm, auaritiam inquam,
dirigit aciem. Deindè procedit aduersùs eos, qui ſecãt crumenas, quibus compræhenſa
eſt etiam helluonum & aſſentatorum lues. Et ijs quidem ſe applicat oratio,
vt par eſt eius, qui medetur. Quorum autem Deus eſt venter & gloria, quomodò ſanari
potuerint cura verborum humanorum? Non ſolùm certè non ſanantur, ſed etiã
ab eis aduersùs medicum excogitantur accuſationes. Viſitat libidinoſos & intemperantes
oratio medici, adeò tangens primùm affectam mentem eorum, qui ſua ſpontè
laborant libera ſui arbitrij volũtate, vt idem nequaquàm vllo modo permiſerit (Quis Hebr. 13.
enim conuenienter Paulo, magìs honorauit honeſtum & venerandum matrimonium?)
ab eo abſtinere multas propter inſignem animaduerſionem & obedientiam.
Ante omnia autem docendo alendos eſſe pauperes, alebat eorum, qui ipſos nutriebant,
animas, nouus ille frumenti dator: vtpotè quòd omnium bonorum operationem
contineat & compræhendat eleemoſyna, quæ etiam docuit: Quod vni horum
feciſtis: ſic omnia compræhendens. Diuini itaque viri audientes orationem, adeò tra Matth. 25.
hebantur omnes ad ea obſeruanda, vt in diſpergendis opibus ij, qui eis abundabant,
fierent pauperiores ijs, qui erant olìm pauperes: perfectè autem fierẽt in Chriſto diuites,
& theſaurum cæleſtem acquirerẽt. Propter quæ is, qui hæc bona introduxerat,
nominabatur Iohannes eleemoſynæ.

Quid verò ſycophantis & calumniatoribus? Quid autem ijs, qui inſoleſcunt faſtûs
elatione & inani ſuperbia? Quid verò ijs, qui prodiga & luxurioſa vita grauiter peccant
in corpus proprium, aut etiam mentis inopia animæ ſuæ adferãt exitium? Quid
ergò his ille magnus excogitauit medicus? multiplicia opem ferentia medicamenta,
à perturbationibus animi liberationem, per pœnitentiam ſalutarem operationem.
Mitto dicere fructum charitatis & hoſpitalitatis: quo effecit, vt omnes onerati pinguescerent,
ſuaui rore ſuorum verborum, pro muſicis canticis, in omnibus operibus,
ad quæ hæc vita cogit homines, diuinum canticum iubens canere. Sed fortè hæc ſolùm
faciebat in ſua eccleſia & ciuitate & finitima regione: earum autem, quæ procùl
erant remotæ, nullã gerebat curã, ſatìs habens dare ſalutẽ propinquorũ multitudini.

Mente

Mente mihi persequere totius Thraciæ, Asiæ, Ponti, Phœniciæ, Celtarum latitudinē, & Scythas Nomadas, qui sunt vltra Danubium. Quis locus fuit absconsus à radio ei-
Psalm. 18. us verborum? Reuerà nullus. Sol quidem à magno Dauide laudatur & in admiratione habetur, propter magnitudinem, illuminationem, egressum, occursum: quòd non sit absconsus locus aliquis ab illius calore & splendore. Bona autem eius eximia, sunt solari radio operatione longè præstantiora, nempe quantùm præstant ijs, quæ aliter illustrantur, ea quæ ratione illuminantur. Prætereà hoc dicam:

Densa caligo Marcionis exhalationum tegebat Orientem. Cùm eam autem, Dei gratia, suorum verborum splendore sol noster dissipâsset, extendit album diem orthodoxæ fidei. Quid opùs est vt ea dicam, quæ sunt procùl remota? Scrutatur, quantum frumenti redderet Episcopatus ad victum sustentandum, & ijs, quę redundabant ad sumptus, supplet defectum nosocomiorum. Se autem volens posteris præbere ex-
Act. 20. emplar, sua mercede, sicut Paulus, contendebat viuere. Sed tamen necesse est eum ali
1. Cor. 4. ijs, quæ sunt ecclesiæ: idq; est consentaneum. Dignus est enim operarius sua mercede.
Luc. 10. 1. Cor. 9. Quis verò pascit ouem, & non lacte eius nutritur? aut quis, qui plantauit vineam, fructûs eius non est particeps? Ille autem cum nemine comedebat, & inuitatus recusa-
Conuiuia cur fugerit. bat. Quanam de causa? Quòd primùm quidem vinum bibere renuebat, prætexens calorem capitis. Nonnunquàm enim vtebatur solùm æstate eo, quod dicitur Diarodon. Secūdum autem, quòd ex quadam imbecillitate cum malè habebat stomachus, & nequaquàm suo fungebatur munere: adeò vt sæpè cùm cibum sumeret, propter stomachi fastidium, minimè omninò aleretur. Non ea autem solùm, sed hæc quoquè efficiebant, vt cibi omninò obliuisceretur. Quænam ea sunt? studium doctrinæ, in spiritu cōtemplatio, verbi curatio, scripturarum cognitio, cura viduarum, aliorum, quibus sacerdotum corona contexitur, meditatio perpetua & solicitudo. Erant tunc quædam viduæ carnis amantes, quibus assiduè suadens, studet vt alterum eligantè duobus: vt vel vitam agant, quam decet viduas: vel se ad secunda conferant matrimonia, vt lex diuina maneat illæsa & inuiolata. Ijs qui erant ex populo, suadebat noctù &
Nota, suadebat vigilare noctù & interdiù in precibus & supplicationibus. interdiù vigilare in precibus & supplicationibus: fœminis, quibus non licet foràs pgredi, domi precari. Diuites apostolicè admonebat, nè nimìs altos spiritus conciperent: neque in incertis instabilibusq; & diffluentibus diuitijs omninò spem haberēt. Sed hęc quidem pauca ex multis volubiliter recensuit oratio. Hinc autē aliud quodam existit, in quo sumus, principium.

Eum quidem qui manu & imagine Dei primùm fuerat honoratus, non ferens aduersarius videre ità frui nullo labore partis delicijs & victu, effecit vt à Deo, paradiso
Gen. 3. & honore expelleretur, serpente, & cibo, & muliere & dolo, ignominiosam vitam & mortem ei machinatus. Ille etiàm aduersùs Deum se impudenter gerit, Iob postulās.
Iob 1. & 2. Idem non ampliùs sustinens videre Ecclesiam, quæ erat speciosa instàr paradisi, & suorum fructuum, nempe filiorum, resplendebat pulchritudine: & agricolā, qui & præcepti & imaginis conseruabat dignitatem, rebellibus quæ sub ipso sunt potestatibus eum curat compræhendendum machinis & insidijs, suscitans bellum aduersùs bonū agricolam & pastorem. Quomodò autem, narrabo, ab alto repetens: Quidam nomine Serapion, qui erat diaconus sub hoc egregio pastore, inuidia diaboli & mulieris impulsu, (indicabit autem eā quoquè oratio) cùm esset callidus & malitiosus, pastori verò familiaris, mouet omnem, vt dicitur, lapidem, vt odium & offensionem excitet aduersùs diuinum Pontificem. Et primùm quidem hoc facit, cum Seueriano Episcopo colloquens, aut aliquid eorum dicens, quæ dicuntur quotidiè, fretus ea, quæ apud Pontificem ei erat, fidutia & loquendi libertate, sedēs cum eo differebat. Vt autem solet in his accidere, quodam die non ferens dedecus Seuerianus, suā attendens dignitatem & gradum diaconi, dicitur aliquandò tale quid dixisse: Si Serapion mortuus fuerit Christianus, Christus non fuit homo. Hoc cùm audiuisset vafer ille & planè factus ad malitiam, cùm dictum diuisisset, apud sanctum accusat Seuerianum, vt eius & Christi inimicum, vt qui dixisset, Christus non fuit homo, è sua caterua huius dicti testes producens.

Quid ergò oportebat facere zelotem illum Eliam, ô per ipsam iustitiam? (Detur enim, sic inter laudes dicere) dimittere id, quod sibi fuerat renunciatum? non credere ea, q̄ dicta fuerant à testibus? procùl amandare eos, qui loquuntur pro Christo? Et qs non

non ægrè tulisset,& repræhendisset Pontificem, cùm callidus horum artifex, etiamsi tunc ignoraretur malitia,propterea quòd actus esset peruersus,esset clamaturus aduersùs iudicem & pastorem? Sed sicut audio,iudico,inquit Christus, cùm adhuc esset in hac vita & carne. Cuius discipulus,iustam sic ferens sententiam, è ciuitate expellit Seuerianum,vt qui blasphemauisset. Quem cùm,quæ tunc imperabat,(erat autem Eudoxia) hæc audiuisset esse passum, tollens filium Theodosium planè adhuc infantem,eum ponit ante sancti pedes,& plurimis adacto sacramētis persuadet Pontifici, vt cum Seueriano ineat amicitiam. Seuerianus verò amicitiam quidem simulat: bellum autem inimicitiarum agni pelle contegit,& aduersùs pastorem facta conspiratione, non leues apud populum dispergit calumnias, de omnium amore in Pontificem moliens plurimùm detrahere. Ille autem calumnias quidem, quę in eum struebantur,parùm aut nihil omninò curabat:fama verò suæ in dicendo gloriæ & alterius vtilitatis,efficiebat,vt totæ ciuitates & insulæ confluerent & conuenirent. Nam nec Romæ quidem magnus Episcopus Innocentius,erat bonorum eius ignarus:sed eum in magna habebat existimatione,ad eum scribens & literas vicissìm accipiens. Volo paululùm immorari in iucunda narratione,quomodò Paulus,qui est & mysta & eruditor arcanorum mysteriorum,Pontificem initiârit in mysterijs.

Iohan.5.

Seuerianus infestus est viro Dei.

Cùm diuinas eius epistolas earum interpres & expositor percurreret, erat, vt est verisimile,dubia & suspensa cogitatione,dicens: Quis scit,an Deo grata mea sit interpretatio? Hæc cogitans,rogabat vt de ea re à Deo fieret certior. quod etiam citò hoc modo factum est. Quidam ex ijs,qui Imperatori erant familiarissimi, offendit Imperatorem:qui mortem minatur,& mittitur,qui apud diuinum Pontificem intercederet,vt noctù ad eum veniret propter metum Imperatoris, & sua ei exponeret. Quibus assentiens sanctus,per Proclum iubet vt veniat. Nox aderat,& simul etiam aderat is,qui erat supplex. Vt eum admoneat,dat operam Proclus. Deindè primùm adspicit per quoddam foramen,& videt Pontificem,vt consueuerat, in sede sedentem & scribentem. Ea autem erant interpretatio diuinarum epistolarum. Tunc autem,tunc illo terribili dignus habetur spectaculo. Videt enim Proclus diuinum apostolum Paulum inclinatum post sedem ad caput Pontificis.& os admouentem auri eius dexteræ, & cum eo colloquentem. Proclum incessit stupor & admiratio,quanam ingressus esset qui cernebatur. Ignorabat enim quis esset,& rogat hominem, vt parùm expectet. Rursùs paulopòst adspicit & semèl & bìs,& erat idem spectaculum. Repræhenditur Proclus ab illo optimate,qui dixit: Non oportebat te,cùm videres mortem quæ mihi expectatur,alium ad sanctum adducere. Ille autem ei affirmat, se de eo nihil cogitâsse. His adhuc dubitantibus, Præco ad matutina cantica excitat ligni pulsibus. Homo itaq; reuertitur,in secundam noctem spem reijciens. Accessit secunda nox & tertia,& erat rursùs simile spectaculum. His obstupefactus, vix tandèm sensit Proclus, neminē vidēte à Deo missum esse eum,q loquebatur. Dicitq; illi optimati: ô optime, Deo resistente studijs omnibus,labor est inutilis. Roga ergò Deū,vt tibi opem ferat.

S.Paulus adest exponenti eius epistolas.

Dies aderat,& cùm supplicis recordatus esset Pontifex,rogauit an accessisset. De eo ergò ei significat Proclus,qui hæc etiam dixit : Cùm tu præteritis noctibus seorsùm esses cum alio,statui nō temerè accedere. Cùm sanctus autem rogâsset,quisnam is esset,incipiens Proclus, verbis quidem totum persequitur miraculum, digito autē per imaginem euidentissimè probās eum fuisse Apostolum, totam narrat seriem miraculi. Quibus cùm adhibuisset mentem hic vir diuinus,apertè intellexit spectaculū: & factus certior se suam accepisse petitionem,Deo egit gratias. Deindè sic rursùs accersit supplicem,& eum conuenit, & pro eo intercedit apud Imperatorem, & priori restituit magistratui,impletq; promptiùs & alacriùs,quæ restabant ex diuinis epistolis. Hæ sunt partes meę narrationis. Tu autem,dic mihi tuam loxiam,vatem aurei tui tripodis,qui me persequeris:& vocem ex lautiuoro gutture tuę Phœbadis,responsa, nugas ex quercubus, Orphei mysteria, illos Tiresias, illos qui sunt illotis pedibus, tuos veros prophetas. Mitto enim dicere Phœbi tui magnificentiam, qui honore tuam afficit stultitiam, & tibi præbet præscientiam per vaticinationem: vaticinationem,quam nemo potest repræhendere: quæ fit ex talis & hordeo & thure: & prætereà per lateres & lucernas & folia & cubos. Vereor dicere,quæ per insecta fiunt, & pelles, & reliqua membra, ex diuersis animalibus, per viasque & mortuos, mysticas præ.

λοξίαν

præſcientias. Quorum omnium quod eſt reuerà præclariſſimum, eſt incredulitas & contumelia id quod creditur. Sed illi quidē nugentur: nobis autem ad tectum deducatur oratio, deducatur noſtra quoquè vita vniuerſa meliùs illius interceſſionibus.

Poſt hæc cognoſcitur ab accuſatoribus, quæ per Pontificem data eſt ſalus ei, qui confugerat, & regreſſus ad priorem dignitatem: eosq; incendentes flammæ inuidiæ, faciunt rabie agitari & furore aduerſùs eum qui dedit ſalutem: huius furoris præcipuum accipientes miniſtrum diaconum, quem priùs diximus, Serapionem. Quæ cognoſcit quidem bonus paſtor, ea verò nihil curat. Cùm autem videret multos ſerui re auaritiæ, ipſam autem præ cæteris Imperatricem, in eos producit in aciem gratiam ſuorum ſermonum: nullius quidem perſonam publicè nominans, communiter autē procurans ſalutem omnibus. Quod quidem eos, qui illo vitio laborabant, faciebat medico ſuccenſere & efferari. Iam autem venit ad caput oratio. Theodoricus ille, q tunc erat Patricius, cùm eſſet ditiſſimus, ab Imperatrice appetitur inſidijs. Quid ergò facit vir ille? Confugit ad communem portum: & ſeruatur quidem ab ijs, quę ei parabantur, inſidijs. Seruatur autem meliori quoquè & permanente ſalute modo alio. Diſperſit, dedit omnia pauperibus. Quomodò? Magiſtri conſilijs & ſuaſionibus. Qua ex re quid lucratur? Theſaurum cæleſtem, cùm eſſet ei perſuaſum, Cornelij eleemoſynæ eius quoquè eſſe exæquandam eleemoſynam. Hæc cùm reſciuiſſet Imperatrix, nō potuit ampliùs contineri. Impudentiam autem & aliam temeritatem ſuam abſq; vllo rubore ſancto indicat: eum bona Patricij lucratum eſſe nugabatur & obijciebat. Eius enim, qui erat mundus, propter benignitatem admonitio, erat inquinatæ ſordida exiſtimatio. Augetur ergò (quid enim opùs eſt in ſingulis immorari?) in ſanctū inuidia: ex ea autem odium: ex eo maledicta: ex maledictis verò calumniæ, ex calumnijs conſilia. Tranſmutant, quòd viderentur, nō quòd eſſent, ſermones in nugas prolatas aduersùs Imperatores. Fiunt hæc rursùs alioquì validiora ſermone habito aduersùs Eutropium. Dicatur autem modus, vt ſit multorum doctrina & vtilitas.

In auaritiā dum inuehitur, multos offendit.

Act. 10.

Hic Eutropius cùm peruerſis eſſet moribus & inclemens, ad malefaciendum autē malitioſus, talem laqueum, (ô nouum inuentum) fabricatur inhumanitatis. Perſuadet Imperatori (apud Imperatorem enim multùm poterat) vt legem ferret, nè cui liceret confugere ad diuinam & ſacram menſam. Non multum autem interceſſit temporis, & ſuis laqueis (ô iuſtam pœnam & celeritatem) capitur qui fabricatur. Cadit enim, & ad eam, quam alijs ſtuduit prohibere, confugit eccleſiam. Propter hæc iuſta repræhenſione ea, quæ fecerat Eutropius, ſuo ſermone ſapiens perſequitur medicus. & hoc fuit accuſatoribus alia iniuſtitiæ occaſio & inſurrectio, vt qui eum non ſolùm illius non miſereri, ſed illum etiā repræhenſionibus flagellare dicerent. Et huius quidem inſurrectionis dux erat & princeps Theophilus Alexandrinus. Ei autem, qui accuſabatur, nulla horum erat cura, ſed ſolùm cultûs omnipotentis. Cùm eius autē ſolius curam gereret perpetuam, cognouiſſet verò eos, qui morbo laborabant Arrij, in cœtus congregari, primùm quidem precibus, deindè ſtudijs omnibus expellit è ciuitate. Sed non multum proceſſerat temporis, & rursùs deducti Arriani à quibuſdam ex ſenatu, liberè verſantur in ciuitate. Et tacenda quidem ſunt grauia mala, quæ hinc ſunt conſecuta. Quinetiam quæ per ea, quæ dicuntur Antiphona, Arrianis acciderūt & Orthodoxis, his quidem claris hymnis celebrantibus homouſium, deiectis autem & ſuperatis Arrianis, cùm vtrique ex contentione veniſſent in periculum, prætermittens oratio, dicat modum primæ ab initio traditionis antiphonarum. Hic eſt autem:

Eutropius ſuo enſe iugulatur.

Ignatius, qui fuit tertius Antiochenus Epiſcopus, poſt magnum & ſummum Apoſtolorum ornamentum Petrum, qui etiam verſatus eſt cum ipſis Chriſti diſcipulis, dicitur eſſe dignatus diuina angelorum viſione, per antiphona laudantium ſanctam & eiuſdem eſſentiæ Trinitatem. Ex quo Antiochiæ, & illinc omnibus eccleſijs, antiphonorum, qua etiam cruces argenteæ in antiphonis figuntur, data eſt traditio. Sed hoc quidem ſic enunciauit oratio. Quoniam autem occurrit illud argumentum hiſtorię, de Gallo, inquam, Gaina Arriano, eam quoquè lubens prætermittet oratio, ſtudioſos, vel potiùs eos, qui ignorant, remittens ad à Deo datam hiſtoriam eccleſiaſticam, quæ hoc multis ſuppeditabit, quomodò ſancti labore & dicendi libertate os ei obſtruitur: & tunc pacem agit vir ille barbarus. Hinc ſequuntur aduersùs Epheſiorum Epiſco-

Nota quandò vſus Antiphonarū cœperit in Eccleſia.

Episcopum libelli Antonini,& Pontificis Ephesum migratio,& iusta multorũ depositio,qui deprehensi sunt auro esse adepti Episcopatus. Deindè Paulacij à quadam vidua apud Imperatricem accusatio. Largiamur verò nonnihil narrationi. Continebat autem accusatio, quòd debitor esset circiter quingentorum aureorum. Eum ducit Imperatrix,nec priùs eum remisit,quàm ab eo exegisset quantitatem centum librarum auri:reddidit autem accusatrici solum 36.aureos nummos. Quid ergò facit quæ accusabat mulier? Confugit ad communem defensorem. Ille autem producendum curauit eum,qui accusabatur:& ab eo exigebat id,quod reliquum erat debiti. Hoc quoquè resciuit Imperatrix,quæ significauit Pōtifici,vt eum dimitteret, cùm ipsa ab illo exegisset pecuniam. De hac re inter vtrunque vehemens exoritur contentio : & postremò res eò deducitur,vt per impudentiam procedatur aduersùs sanctum. Mittit enim duos centuriones cum suis cohortibus,vt eum,qui accusabatur,à sancti manibus abstraherent. Hæc auara mens Imperatricis. Quid autem,qui glorificat eos, (1.Reg.2.) qui ipsum glorificant,nihili autem pendit eos,qui ipsum contemnunt, Deus? Angelum eis mittit terribilem in rhomphæa. Quem cùm illa vidisset multitudo horribiliter stantem in vestibulis & eis occurrentem minaciter, timet quidem & metu afficitur:reuertitur autem cum tremore & magna admiratione.

Et cùm hæc similiter resciuisset Imperatrix,metu quidem afficitur:seruat autem inimicitias,& armatur ad vindictam. Anima enim semèl victa pecunijs,& vehementia oppressa auaritiæ,non potest coërceri freno mentis temperantis. Diligenter ergò quærit Imperatrix, quasnam insidias inuenerit aduersùs Pontificem : aliquandò quidem minantis,aliquandò verò blandientis personam suscipiens. Ille autem manet inuictus, firmusq; & immobilis, ab vno solo pendens, nempe à communi omnium salute. Non possum autem satìs admirari, cogitans hunc magnum & diuinũ Dei seruum,os verè aureum, præconem diuinæ benignitatis,quòd propter omnium salutem adeò erat solicitus & adeò incendebatur,& omnia prouidens, quæ mens Deum dignata videre,potest inuenire ad salutem,non destituebat ille eos,qui erant eiusdem generis,adeò vt quod est maximè admirabile,vel inuiti multi per ipsum salutem sint assecuti. Sed cùm hæc ità se haberent, & ecclesia diuinæ fidei illustraretur splendoribus,& illuminatione pietatis vita fidelium refulgeret, non tulit hominum inimicus: sed sicut à me dictum est superiùs,conuocat rebelles quę sunt sub eo potestates,& oĩa confundit & peruertit,susq; deq; permiscens,& multos cogens & compellens,vt suã terrenam reducerent malitiam.

Et primùm quidem instrumentis,quomodò olim serpente,malitiæ vsus Theophilo & Seueriano,Acacio & Antiocho,& presbyteris quibusdam & diaconis,& prętereà è senatu fœminis,. quæ sunt antiqua eius arma, locupletissimis viduis & sceleratissimis,parauit mortem sancto. (Multi necē struunt sancto viro.) Dicat aliquis Acacij Berrhœę Episcopi temerarium & inconsideratum sermonem,qui ad tantam peruenit amentiam, vt diceret: Sine,ego ei parabo ollam,de sancto id dicens scelestissimus. Deindè mittit etiam aliquos Antiochiam. Quid facturos? vt scrutarentur sancti delicta à iuuentute. Quid dicis,in ciuitatem cælestis illius ciuis,quæ verborum & morum illius fragrantia bonum emisit odorem vsque ad cælestem & supernam ciuitatem Hierusalem, quam intuẽtes etiam meretrices sanctificantur? Sed defecerunt scrutantes scrutationes, & euanuerunt in cogitationibus suis,vt dicamus cum Psalmista: Conuersus est enim labor eorum in (Psalm.63.) caput eorum,vt procedens dicet oratio,& iniustitia eorum descẽdit in verticem eorum, (Rom.1.) (Psalm.7.) hæc callidè machinante & procurante Theophilo. Quales autem & quàm sophisticæ huius Dei hostis malitiæ, vanæ & inanes nugæ fuerint aduersùs Dominum & aduersùs Christum eius,superuacaneum est dicere. Quomodò autem se gesserit in fideles & sanctos monachos & in ipsum Pontificem,studiosis significabit lectio. Nec id solùm,sed ea etiam,quæ fecit cùm esset Alexandriæ,iam sunt prætereũda: quę quidem publicabuntur in eo,quod illic futurum est,iudicio. Nos autem procedamus ad nostra.

Cognoscit ergò Imperator à quibusdam monachis, quæ ab accusatoribus facta sunt & Theophilo. Is autem magna celeritate & vi iubet adduci Theophilum. Scribit verò ad Pontificem Romanum Innocentium pulchrè & sapienter, cùm alia,tum vt citò Roma proficiscerentur,qui de Theophilo cognoscerent. Præterea autem ad

ſuum quoquè fratrem & Imperatorem Honorium,vt efficeret, vt Papa exequeretur ea,quæ ad ipſum ſcripta fuerant. Qui cùm ea accepiſſent, ſe parant quidem ad ea implenda. Cùm autem dubitâſſent,nè ſi citò mitterentur, tempus tererent Conſtantinopoli,& alioquì operientes,dum reliqui quoquè congregarentur,expectant ſecundas literas. Quid ergò vafer ille & aſtutus Dei hoſtis? Hęc cùm reſciuiſſet,inſurgit ſceleratiùs aduersùs paſtorum principem,& illum gregem, qui Imperatori nefaria eius facta expoſuerant: & cùm in eos confinxiſſet errores Origenis, magnum Epiphanium Cypri Epiſcopum ad ſe attrahit,& cum eo init amicitiam,vt congregata ſynodo, ſcripta repræhenderet Origenis. His inducitur Epiphanius,& fert opem Theophilo. Cuius vniuerſus ſtudij ſcopus non aliò ſpectabat,quàm aduersùs ſanctum,& eos,qui dicti ſunt, monachos. Poſt hæc quid? Perſuadet Epiphanio, vt ſcribat ad Iohannem, vt abſtineat à ſcriptis Origenis, & cum eis minimè ſentiat. Ille autem verè magnus Chryſoſtomus cùm hæc accepiſſet,ſententiæ ſuæ fretus puritate,nō curabat eos, qui inſultabant:ſed de communi ſalute ſolùm erat perpetuò ſolicitus. Sed hæc quidem rebus conſequenter perſequens,declarabit oratio.

Machinationes Theophili.

Inter hæc autem celebratæ illius viduæ vineæ acceſſit narratio,ad quam peruenimus. Theognoſtus pius ille & fidelis,erat ipſe quoquè vnus ex ijs, qui erant familiares Imperatori Archadio: Inuidia autem diaboli & Gaij, qui morbo laborabat Arrij, apud Imperatorem accuſatur Theognoſtus, & iniuſta bonorum publicatione cum relegatione damnatur ſimul cum vxore & liberis, & vt paucis abſoluam, priuſquàm perueniſſet ad locum,in quem erat relegatus, in itinere via vitæ peracta, migrauit ad Deum. Huius vxor reuerſa,accedit ad virum diuinum,& de ſe omnia docuit. Hic autem miſericors & Chriſti imitator, corde dolorem accipit ob ea quæ acciderant, & ob fœminæ viduitatem:& pulchrè quidem conſolatur,& quæ par erat ei ſuadet: rurſùs verò conſiderat,quemadmodùm viduæ ſua reſtituãtur. Cùm is autem de eō eſſet ſolicitus,aliud malum excitauit malignus aduersùs mulierē viduam. Erat enim tempus vindemiæ,propter quā Imperatrix egreſſa erat ex vrbe:& neſcio quomodò priùs ingreſſa fuit in vineam viduæ,& ſua manu exectum botrum comedit. Deindè docetur,vineam eſſe alterius. Inducunt legis,quod eſt in rebus eiuſmodi,auxilium,quæ vineam Imperatrici adiudicat, ſi quid tale contigerit, & domino aliquod precium vel aliquid iubet reddi:& iuſſu Imperatricis refertur vinea in numerum ſuorum ſuburbanorum. Hoc autem non temerè & ſimpliciter iubebat,ſed hæc duo meditata: Vnū quidem,proptereà quòd iraſceretur viduæ,vt eam magìs affligeret: Alterum autem, & cuius maiore ſtudio tenebatur, vt acciperet occaſionem vexandi Pontificis, cogitante illa,fore vt reſiſteret,& in legem incideret,& offenderet imperium.

Theognoſti exilium.

Mors.

Sed illa quidem ità ſe habebat: Pontifex autem quomodò? Suadebat, ſupplicabat,vt decebat eius philoſophiam. Quid illa contrà? Ea dabat reſponſa, quæ erant plenà impudentia, Romanæ legis auxilium, & quæuis alia, quam ex aduerſo obijciebat vana phantaſia ſuæ arrogantiæ. Rursùs ergò temperat medicus medicamenta ſalutis. Quod autem laborabat,curari non poterat. Alia eſt prætereà ſpecies curationis,ſoluens cauſas,per quas videbatur id,quod malè erat affectum,laborare grauiùs: ſoluens iniuſtos prætextus:nempe quòd hęc lex quidem lata eſſet ab Imperatoribus, ſed qui fortè erant à fide alieni. Tu autem es,aiebat,lex, & tibi obtigit, vt imperares, & eſt tibi conſcientia quæ cogit,& quæ rem optimè nouit & intelligit. Nè permittas, vt multi coacti te nouam vocent Iezabel,& quæ de Nabuthe ſcripta ſunt in veteri teſtamento. Hæc ſapientis medici, quæ perpetuò adhibebat,medicamenta, malè affectam fœminam magis inflammabant,adeò vt nec medicum quidem admitteret, immò verò repelleret,& quam nefariè conceptam celabat bilem, apertè in lucem proderet. Sic quidem repellitur medicus. Quid verò,quæ deinceps conſequuntur? Aderat dies feſtus & celebris Crucis in altum elationis,& iuſſerat Pontifex, vt portę eccleſiæ clauderentur ſoli Imperatrici. Eccè ergò primus ingreditur Imperator, & fideliſſimi populi vniuerſa multitudo cum ipſo & circa ipſum. Cùm autem incepiſſet ſanctus de more concionari, vis ſanctiſſimi, quæ eum illuminârat, ſpiritûs reddidit elegantiorem verborum pulchritudinem cum eo,qui loquebatur. Et quid opùs eſt dicere,ad quantam admirationem veniens multitudo, applauſit exultationibus ſacræ dilectionis? Cùm hæc autem fierent intrà templum,eccè etiam Imperatrix cum reliquo,

3.Reg. 21.

Dies feſtus & celebris exaltationis ſanctę Crucis.

reliquo, qui eam ſtipabat, comitatu: & alijs quidem omnibus ingreſſum ſeruabant liberum, ipſam verò prohibebant. Ità adhuc inconſideratam poſſidebat Imperatricem. Mitto dicere, quãtùm in diuinum Pontificem, idem eſt autem dicere, in Deum, contumelijs inuecta eſt & infremuit. Deindè cogitat quidam ex ijs, qui cum ipſa erãt, & tentat portam gladio percutere: eius autem manus ſtatìm areſcit. Timet ergò Imperatrix, & ſtatìm reuertitur. Ille autem, cuius manus exaruerat, accedit ad ſanctum, pœnitentia ductus, & ſupplicans ſtatìm curatur, & Deus per ſuum ſeruum magnificatur & glorificatur, Pœna ſacrilegi. Mirac. 11.

Eſt'ne aliquid his iuſtius aut benignius, & promptius ad conuertendam animam, cui iuſtum abundè ſuppetit? Sed nihil iuuit eam, quæ improba voluntate ſequi deteriora miſerè ſtatuerat. Vide autem hìc mihi Imperatoris inſignem virtutis abundantiam. Nam cùm res eius reſciuiſſet, tam ijs, quæ illa expoſuerat Imperatori, quàm ijs, quæ alios fecerat renunciare, omnia deſpicit, & nullam eius ducit rationem, amori in Pontificem & reuerentiæ iuſtæ nihil præponens: maximè cùm illius morum acerbitatem ſciret & importunitatem. Atq; illa quidem magnoperè contendebat bonum illum Paſtorem expellere: promptum autem & alacre animi ſtudiũ eorum, qui prohibebant, diuinorum verò canonum accuràta regula, & ciuitas, quæ ab eo illuminabatur, & greges monachorum, omnia reſiſtebant tyrannidi Imperatricis. Quæ cùm tam multa eſſent, ſuam tamen expleuit cupiditatem, aut, vt veriùs dicam, cædem fecit Imperatrix. Atque magnus quidem Paulus vas electionis dicit: Qui volunt piè viuere in Christo Ieſu, perſecutionem patientur. Quinetiam ante eum magnus ille Dauid affirmat, eſſe multas iuſtorum affiictiones: omnis quoquè diuinitùs inſpirata ſcriptura multis in locis his concinit. Quænam autem ſit ratio, cur iuſtis multæ inferantur hic moleſtiæ & difficultates, (honeſtũ enim eſt hìc parùm philoſophari propter multorum vtilitatem) audiamus tonitru Gregorij Theologi. Quid verò is dicit? Si enim iugum ſuaue & onus Chriſti eſt leue, at hoc eſt propter ſpem & remunerationem, ſignificante verbo, quòd quæ ſunt ſummæ in vita præſenti moleſtiæ, ſi ſpectetur ſpes, quæ illic eſt & remuneratio, ſunt ſimiles rebus lętis & ſecundis. Quinetiam quòd hęc tormenta corporis ſunt tuis ſeruis lætitiæ, audiui ſapientiſſimum ad Deum dicẽtem. Quamobrẽ cùm iuſtum, qui nunc habetur in admiratione, audièris tradi manibus iniquorum, nè perturberis. eum enim nihil tangit: ſed ęgrè feras volũtatem eorum, qui ipſum tradunt. Sed eò redeat, vndè digreſſa eſt, oratio. 2. Tim. 3. Pſal. 33. Matth. 11.

Non multum interìm effluxit temporis, & venit Cypri Epiſcopus Epiphanius. Quem cùm rursùs attraxiſſet Theophilus, tum quòd eſſet callido & vafro ingenio, tum quòd eſſet moribus præditus aptis ad alliciendum: perſuaſit, vt & ea faceret, quę ſanctum moleſtia afficiebant, & ipſum reddebant Epiphanium canonum cõtemptorem. Quænam autem ea ſunt? Quæ prope ciuitatem factæ ſunt congregationes, ordinationes, Origenis dogmatum damnationes, cùm pars vna ſolùm adeſſet: & vniuerſa deniquè ab eo vſurpata authoritas & temeritas. Qualem autem contra hæc ſe geſſit Pontifex? nam ea quoquè ſcire eſt operæprecium. Patientem, fratrum amantem, canones accuratè ſequentem, & in cæteris ità ſe gerentem, vt & prudentia & voluntate ſe homine eſſe ſuperiorem apertè indicaret. Quibus motus Epiphanius, aliquantulùm quidem ceſſit & deflexit: magna autem affecit moleſtia eos, qui ipſum impellebant. Ipſi verò quàm potuerunt citiſſimè ad Imperatricem hæc retulerunt. Ipſa autem Epiphanium celerrimè trahit ad ſuas partes, ea docens & ſuggerens, quę eius iniquam explebant libidinem, & quæ ſanctum deponebant, adijciens etiam arcanum, (ò hominum audaciam, ô diuinam lenitatem) hæreticum eſſe Dei ſeruum & famulum. Quid autem contrà ſapiens dixit Epiphanius, audiamus: Si eſt tibi quidem, inqt, ò Imperatrix, ratio cur hæreſim ſuſpiceris, adſit, & cauſam ſuam agat Iohannes in pœnitentia. Sin autem hæc verba profers cauſà contumeliæ, tibi minimè aſſentitur Epiphanius. Tunc commota illa hoſtis, erupit in hanc execrandam vocem: Si ò Epiphani, ſis impedimento, quò minùs Iohannes mittatur in exilium, eccè aperiam templa idolorum, & contendam vt ea adorentur. Non ampliùs ergò ferens Epiphanius aures ſuas pollui cœno inimicæ fœminæ, totus perfuſus fuit lachrymis, & ſe eorum eſſe innocentem pronuncians, fugam omninò arripuit. Vide q̃ties Eccleſiaſticorũ Canonum honorabilẽ facit mentionem. Execrabilis vox Eudoxiæ.

Hæc autem neſcio quomodò aliter iactabantur externorum ſermonibus. Quomodò?

modò? Quòd vocatus Epiphanius sua decreuit sententia Iohannem esse depōnendū.
Hæc cùm audiuisset Iohannes, ad eum scribit: Sapiens Epiphani, & tu meo consensisti
exilio? Decætero non videberis ampliùs sedens in tua sede. Ille autem ad hæc rescri-
bit: Athleta Iohānes, feri & vince. ad locum autem, ad quem mitteris in exilium, mi-
nimè peruenies. Sic scripserunt, & sic factum est. Nam inter nauigandum mortuus est
Epiphanius, & Iohānes cùm nondùm peruenisset ad locum in secundo exilio, vt iam
declarabimus, migrauit ex hac vita. Cùm autem postquàm enauigâsset, resciuisset Io-
hannes, quemadmodùm propulsâsset Imperatricem, profert communiter vitupera-
tionem aduersùs omnem malam fœminam. Quam tanquàm dictam ænigmaticè ad-
uersùs Imperatricem, arripuit examen accusatorum. Id itaque per eam deferunt ad
Imperatorem. Cui cùm nescio quas, nec quàm multas adhibuisset ad eum inclinan-
dum rationes, incitat vt bellum suscipiat aduersùs Iohannem, & vt coacta synodo
damnaretur exilio. Neque tamen sine Theophilo constitutum fuit hoc certamē: sed
quamprimùm ad eum missis literis curat, vt veniat cum Episcopis Indicis & Aegy-
ptijs, & ijs, qui tunc propter iustas causas meritò depositi fuerant à Pontifice: & vt
semel dicam, confluunt omnes Chalcedonem: in qua priùs parati, veniunt omnes in
vrbem regiam. Cùm autem tardarent, qui erant Roma venturi, Imperator Archadi-
us nullo modo volens adspicere Theophilum, dubitabat, & varijs distrahebatur co-
gitationibus, ignorans quòd Romanus Episcopus secundas, vt à me priùs dictum est,
expectabat literas. Quid ergò Eudoxia? Clàm accersit Theophilum & eos, qui cum
ipso erant, & eos amplis ac magnificis prosequitur muneribus, pollicetúrque se per-
suasuram Imperatori, vt eis pareat.

Hæc cùm cognouisset noster Elias & magna tuba Ecclesiæ Chrysostomus, vsus tu-
ba orationis, & non timens aciem, quam in eum direxerant aduersarij, tanquàm ali-
us Moses aut Phinees aut Iesus, aut ille terribilis & diuinæ armatus princeps militiæ,
stricta rhomphæa terret aduersariorum audaciam, in concione dicens: Congregate
3. Reg. 18. ad me sacerdotes dedecoris, comedentes mensam Iezabel, vt dicam eis: Quousquè
claudicatis ambabus vestris tibijs? Si Baal est Deus, ambulate post ipsum. Si autē ipsa
mensa Iezabel est Deus, comedentes euomite. Prætereà apertè publicans inuictam
Theophili malitiam, & tenebrosarum eius machinationum impudentiam, proponit
omnia cognoscēda ab omnibus. Cùm hæc regiè & generosè dixisset leo pietatis, vul-
pes improbitatis, verba fraudulenter diuidunt: & cùm ijsdem verbis Imperatori de-
dissent exemplum, coëgerunt eum irasci, & effecerunt vt Imperatoris indignatio in
Theophilum, conuerteretur in Pontificem. Qui etiam iussi sunt in eum facere con-
cilium, & cùm tempus accepissent libertatis, & ad luctam se fortiter instruxissent, ac
plano, id est, impostori. munijssent consilijs, Imperatricis donis, verbis, promissis, minis, & omnibus modis
omnes congregant: & alios quidem, qui resistebant plano & improborum architecto
consiliorum, mittebant in exilium: alios autem vanis promissis miserè redactos in ser-
uitutem, adeò armabant aduersùs Pontificem, vt eum vel sacrificaturi essent & per-
dituri. Hinc magnū existit certamen Eudoxiæ & Theophilo, dum mensis, auro, blan-
Calumnijs appetitur vir Dei. ditijs & modis omnibus suos socios ad bellum instruunt. Deindè quid? Adornantur
& contexuntur libelli, & mittuntur ad Imperatorem, qui continent omnes vanitates
& insanias falsas. Postremum verò erat, quòd post communionem hic Iohannes fa-
ceret omnes gustare aquam aut pastillum propter sputum, & ante omnes ipse. Decę-
terò aūt non ampliùs procedunt per ea, quæ ipsi in eum intendebant, crimina, nem-
pè quod sectaretur errores Origenis, sed per contumelias & maledicta.

Cùm hæc sic nescio quo modo struerentur, (neque enim fieri potest, vt structas ei
insidias singulatìm persequamur, quæ ad vnum finem spectabant, nempè ad cædem
Principis pastorum & mortem) accedit ad Pastorem id, quod è grege non fuerat cor-
reptum à feris illis immanibus, nempè quadragintaduo Episcopi numero: qui pasto-
rem circundantes admirabantur repentinam & diuersam mutationem, nempè quòd
Theophilus, qui erat inter reos relatus, repentè sit constitutus iudex aduersùs sanctū
& iustum Chrysostomum. Quid ergò pastor ille bonus, magni principis pastorū, nem-
pè Iesu, imitator? Sed cùm ad hūc locum peruenit oratio, memini sacrorum dierum:
Dominum venientem ad passionem, discipulos qui tunc erant, nouum testamētum,
inter se inuicèm charitatē, & omnia, quæ illic mysticè facta sunt, edoctos, singulatìm
apud

apud me cogitaui:& eum,qui modò erat discipulus, similiter atquè magistrũ & Dominum,eos qui sub se erant,initiantem mysterijs. Nam cùm omnes dolore cruciarẽtur propter magistrum,dicit eis ille vir sapiens in diuinis & humanis:(ô quomodò fieri potest,vt sine lachrymis eorum memoriã tibi tradat oratio?) Orate,ô filij & amici & viscera,quæ mihi ex omnibus præcipuè estis vicissìm dilecta, & Deo agite gratias.Nullus autem cernatur ex vobis se separâsse ab Ecclesia.Ego enim iam libor,& instat tempus meæ resolutionis.Satanas non fert meas aduersùs ipsum orationes. Sed nè obliuiscamini sacræ meæ in vos dilectionis. Consolatur suos vir pi⁹.

Cùm hæc & his longè plura dixisset, (quid opùs dicere & lachrymas & dolorem, quibus sunt repleti?)tandèm omnes complexus,rogauit omnes, vt irent in conciliũ. malebat enim mortem subire gladio,hoc lucrum esse existimans,pro cõmuni omnium securitate & salute.& rursùs dicit: Vos omninò recordamini vitam præsentem esse viam,& trãsire quę in ea sunt bona & molesta:nec hoc solùm,sed *est etiam nundinæ.emimus itaque,vendimus, diuersamur. Num sumus nos meliores Patriarchis, Prophetis,aut Apostolis? Dicit ei quidam cum eiulatu: Sed deflemus nostram orbitatem,rerum confusionem,statum Ecclesię,& alios honores,quibus affecti sumus,& ignominias quibus afficiemur.Sed nè vestras,inquit,relinquite ecclesias. Non enim à me est principium: neque ad me vsque est finis. Non enim post Mosem surrexit Iesus?Non fuit Dauid successor Samuelis? Hieremiæ Baruch? Eliæ Elisæus? Post Paulũ autẽ quis? Non Timotheus,Titus,Apollo? Non alij innumerabiles? Sed si tenemus, dicit quispiam, nostras ecclesias, omninò communicare necesse est & subscribere. Communicate, inquit, vt non perturbetur neque scindatur Ecclesia: sed nè subscribatis.Quonam modo hoc iubes?Quoniam,inquit,nullius mihi culpæ sum conscius, propter quam deponar. Cùm his sacram illam turbam magnus inter Patriarchas cõfirmâsset Chrysostomus, iam concilium, quod extra vrbem in Ruffini prædijs inania in eum statuerat,accersit eum,responsurum ijs quorum accusabatur. Quæ autem ei significata sunt,erant huiusmodi:Sancta Synodus congregata,Iohanni:Libellos contra te accepimus,plenos malis innumerabilibus.Veni ergò eis respõsurus. His lectis, hæc rescribit sanctus: Ecclesiam,propter quam Deus verbum factum est, nè scindas, nec dissoluas,neque extra terminos iudices,repugnans trecentis & octodecim patribus,& nè Abel,vt Cain,dolosè in agrũ aduoces:sed tu veni potiùs.Septuaginta enim capita apertè continent,qui aduersùs te scripti sunt libelli.Sumus autem nos ex diuersis & plures,Dei gratia. Et vt quæ posteà sequebantur, in pauca contraham,cùm sapiens Pontifex prætereà scripsisset,& ostẽdisset nullam esse eorum,quæ ab ipsis fiebant,consequentiam,optimè & iustissimè eos repellebat præscriptione, optans vt in se fieret potiùs œcumenica synodus.

* esse etiam nundinas.

Vocatur ad Synodum.

Respondet scripto.

Gene. 4.

Hæc cùm accepisset & didicisset concilium illud per lectionem, irruunt tanquàm leones:& ex ijs,qui missi fuerant,alium quidem ceciderunt,alium verò compræhenderunt,alium autem coniecerunt in vincula & ferreos compedes,quos illi bacchantes pastori parauerant. Quid ergò post hæc faciunt? Cùm aranearum telis imbecillioribus scriptis eum damnâssent,quem neque viderant, neq; huius vocem audiuerãt, deponunt Pontificem,& hæc referunt ad Imperatorem. Quid dicentes? Quòd cùm non ausus esset accedere,quòd esset sibi conscius: cum autem leges deponant, hoc etiam sustinuit. Iussu ergò vestræ potentiæ, aiebant, vel inuitus relegetur, & det pœnas,quòd maledictis insectatus sit Imperatricem,eam dicens Iezabel,vel in eo morte ab occisoribus accelerata propter verbi asperitatem. Eis itaq; credit Imperator tanquàm sacerdotibus, & absque vlla examinatione, missa manu militari,iubet sanctum relegari.Hæc cognouit fidelis populi multitudo,fideiq; feruore & abundantia, victo & deiecto metu Imperatoris,vi restiterunt.Hoc autem cùm animaduertisset vir diuinus,& quæ ex eo oriebantur damna & pericula considerâsset,omnes latet, & ad cædẽ (Sic enim ego voco illorum concilium & impetum,existimo autẽ vos quoquè) tanquàm ouis sua sponte accedit.Eum verò cùm comprehendissent,vsq; ad Euxini Pontidem tunc trahunt.

Nota sęuitiã in legatos Chrysost.

Iubetur exulare.

Post hæc quid?Quidam ex ijs ducti pœnitentia,dicebant fuisse Iohannem appetitum calumnijs & iniuria affectum. Nec hoc credebatur à multis: fidem autem res ipsæ magis fecerunt. Quomodò? Ex honore & emolumentis, quibus sunt affecti ac-

cusatores. Sed profanum os dedecoris,respondebat his nugis, dicens: Etiamsi nihil aliud,at arrogantia & superbia Iohannis eum deposuit, suæ malitiæ improbus vete-

1.Petr.5.

rator scripturam applicans,nempè quòd superbis resistit Dominus. Deindè scribit persecutor ad Romanum Pontificem Innocentium, quam in Pastorem fecerat iniquitatem transformans & varians. Sed Theophilus scribit quidem, cōdemnatur autem,cùm Papa apertè res sancti cognosceret.Quorum varios ac multiplices conatus mirans Romanus Episcopus, ad Deum confugit, & petit vt illinc soluātur machinationes offensionum. Maxima itaque celeritate illinc accipit solutionem. Canina Theophili impudentia adhuc inquirebat aduersùs innocentem. Hinc ad iram iri-

Theophilus fugit.

tat fidelium multitudinem. Innumerabiles ex eo existunt seditiones & plagæ & diuersa pericula,& contremiscunt improbi. Vir impius celerrimè fugit Alexandriam, cùm vix euasisset eos,qui quæsiĕrant eum mari obruere.Sic pater scandalorum, malus malè ex regia amandatur cum ipsis accusatoribus, & ijs, qui erant eiusdem sententiæ. Hæc Romæ audijt etiam Imperator Honorius, & quòd vt gratum facerent Eudoxiæ,Iohannem sunt calumniati.Dolore ergò affectus, (valdè enim amabat Imperator,& cupiebat videre Pontificem)scribit ad fratrem Imperatorem,Archadium, cum eo expostulans & exprobrans,quòd Theophilo,quem reum tenebat,locum derit deponendi Iohannem,idque sine Romanis. Hæc cùm cognouisset Imperator Archadius,magna ductus pœnitentia,de Pontifice reuocando cogitabat:& eccè noctù venit terrę motus,& cadit pars cubilis Imperatricis:fuitque hoc,(nam quę intercesserunt,lubēter prætermitto)causa reuocationis.Rursùs ergò Pastor bonus(opor-

Reuocatur vir sanctus.

tet enim paucis dicere)recipit gregē,cùm Imperator lōgè splendidiùs q̃ priùs ei processisset obuiàm: & ille quidem priùs contenderet,vt res suæ examinarentur: omnes verò planè violēta fidei motiōe eum adduxissent, in sede collocâssent,& vt pacē age-

1.Petr.5.

ret effecissent. *Hæc suorū seruorū Deus,q̃ resistit superbis & humilib⁹,reddit gratiā.

*Hanc suis seruis

Dan.13.

Hinc adest,quæ hospitalitate & temperantia(scientibus loquor) Sarram & Susannam exprimit Olympias. Paucis autem eam quoquè declaret oratio, quæ voluptatem simul & adhortationem ad virtutem præbet ijs, qui laudant ea, quæ sunt hone-

Olympias prędicatur.

sta: Olympias erat,quæ temperantia,hospitalitate,& doctrina disciplinarum,non minùs erat clara, quàm splendore generis, opum & pulchritudinis. propter quæ antecellebat omnibus,quæ tunc erant. Hæc marito quidem fuit coniuncta legitimè,non est autem experta,vt quæ parùm cum eo vixerit.Eam Imperator Theodosius vi posteà trahebat, vt nuberet cuidam suo cognato, non quidem dedignantem, sed contrà ea,quæ par erat,significantem. Dicebat enim: Si rex meus Christus voluisset me viuere cum marito,primum omninò non abstulisset. Et quid opùs est orationem extendere,quæ contendit ad ea, quæ deincèps sequuntur, exponenda illius verba sapientia? Ei enim qui sapit, licet ex fimbria,vt est in prouerbio, id quod est contextum, intelligere.Iussu ergò Imperatoris auferuntur ei facultates, gratia custodiæ. Illa autem ea re valdè est lętata, & dictum protulit Imperatori, quod dignum est quod habeatur in admiratione & mandetur memoriæ.Dixit enim:Nè ea custodiantur,ô Imperator,sed dentur potiùs pauperibus.iam olìm enim deprecor,quæ ex hac distributione accedit, vanam gloriam. Statìm ergò lætatus fuit Imperator,cùm hæc audijsset,& ei sua rursùs reddit.Illa autem cùm ea accepisset,pulcherrimè quidem administrauit,seque exuit ac parauit ad exercitationem: & paulopòst refertur in numerum Diaconissarum ecclesiæ. Sed ne sic quidem potuit euadere grauia retia Theophili, cùm illius hospitalitatem ignominiæ materiam acceperit iste Deo inuisus. Ipsa post multos curam quoquè gessit Nectarij, vt quæ suis manibus, quandò ad Deum excessit,eius texit oculos. Ipsa hospitio quoquè magnum accipiebat Chrysostomū, ei * li-

μοίστα

bum exhibens,propterea quòd non posset auelli à studijs: ipseq; eam in secundo suo exilio duabus epistolis est prosecutus. Sed hæc quidem posteà: veniat autem oratio ad id,quod est propositum.

Post Pontificis secundam in sedem suam restitutionem,cùm non multum præterfluxisset temporis,incidit aliquid,quod necessariò opùs habebat correctione: & suo pro viribus officio functus est is,qui erat rerum huiusmodi corrector, & rursùs Imperatrix fuit valdè irata Pastori.Si quis vestrûm scit argenteā statuam, & qui illic fiebant ludos publicos,& diuinam ædem contumelia affectam,scit quod dico. Rursùs

ergò certamina ex certaminibus,& ſynodi aduersùs Pontificem. Hæc cognoſcit is quem perſequebãtur,& celebratum illum &inſignem habet ſermonem: Rursùs furit Herodias. Hoc accendit iram Imperatricis,& rursùs liberè ac confidenter agunt accuſatores. Et Theophilo quidem ſignificatur, vt veniat Alexandria: ſed adhuc timẽs, differt infelix: Arriano tamen canone tanquàm arcu vſus, audet eum ferire iaculis ex atramento. Certus autem,quem afferebant,erat hic ictus, quòd abſque ſynodo qui erat depoſitus,irrupiſſet & in eccleſiam. Quos cùm conueniſſet hic vir diuinus & ab eis interrogaretur,reſpondit: Expulſus fui ab Imperatore,fui etiam reuocatus ab ipſo Imperatore. Quod placebat quidem ijs,qui erant recti iudicij & ſententiæ,& Imperator ijs aſſentiebatur: coram Imperatore autem aduersùs eum decertans malignorũ illorum fucorum examen,ſtrepitu obtundebat illius ſimplicitatem. Tũc autem profert quidam (is verò erat Elpidius, Laodiceæ quę eſt in Syria Epiſcopus) ſententiam planè admirabilẽ: Nè tumultuemur,inquit,in conſpectu Imperatoris: nefas eſt enim: ſed ſubſcribant accuſatores ſe eſſe eiuſdem fidei,cuius ſunt,qui illum ediderunt canonem,& ſoluta eſt dubitatio. Cùm ergò intellexiſſet Imperator facultate propoſitionis ſolui id,de quo agebatur,lætus & ſubridens dixit: Nihil eſt hoc melius. Id autem, quod erat propoſitũ,cùm eſſet anceps,effecit vt caligarent accuſatores. Et tunc ſummis quidem labris pollicentur,re autem infecta tunc exeunt.

Arrianorũ canone oppugnatur vir ſanctus.

Cùm hęc aliâs aliter machinarentur accuſatores, & teſſeris quodammodò luderent,menſes decem præteriêrunt. Paſtor autem ne tantillum quidem prętermittebat ex conſuetis: immò verò quotidiè magìs ac magìs augebatur eius ſtudium. Solet enim neſcio quo modo mens,quæ caret vana gloria, iucundiùs affici,& ſe magìs rationis compotem oſtendere in caſibus,qui accidunt. Illi autem non dederunt ſomnũ oculis,nullis abſtinuerunt machinationibus, Imperatoris mentem obſidẽtes, vt eam funderent & captiuam abducerent. Imperator verò aliquandiù fortiter reſtitit & repugnauit. Quandò autem omni ex parte tuta fuerunt omnia accuſatoribus,nec vllus fuit,qui aduersùs talem inſurrectionem poſſet ampliùs Imperatoris mentem fulcire & ei opem ferre,ipſe quoquè eſt mollitus,& humanum quid paſſus, ab inſidijs hoſtis eſt circunuentus. Dicam aũt apertè,quomodò. Erat dies maximus, Chriſti ortûs: Imperator autem,vt mos eſt,non ſimul aderat. Significauit autem Pontifici, ſe nõ priùs communicaturum,quàm ipſe crimina diluiſſet. Sic præterijt etiam Quadrageſima, & die vno ante Paſcha, rursùs Imperator violẽto motu accuſatorum, eadem ſignificat, addens: Duæ te condemnârunt ſynodi: nõ poſſum tibi communicare. Quid verò Paſtor bonus,qui adſpiciens aduenire beſtias,nõ fugit & dimittit gregem? Mihi, inquit, ó Imperator,à Deo fuit credita eccleſia,nec ab ea recedam. Sin autem hoc tibi viſum ſit,vi expellar,nè accuſari poſſim,quòd ordines deſeruërim. Quod verit' Imperator, in quem tyrãnidem obtinebat vis inimicorum,cùm eum cum metu ſeparâſſet ab eccleſia,iuſſit degere in Epiſcopatu: illud cogitans,quòd ſi quid rursùs eueniſſet inopinatum,facilius eſſet eum inuenire ad Deum placandum. Sic magnum luminare prohibetur lumẽ præbere eccleſiæ: & cùm rursùs Imperatori exiberetur moleſtia ab accuſatoribus,ipſe eis totum permittit conſilium, vt qui venerandum diem ſabbati & Pontificis virtutem reuereretur.

Feſtum natiuitatis Chriſti.

Imperator timet,& epiſcopi ſæuiunt.

Quid ergò dicunt ij,quibus fuerat permiſſum? In noſtrum caput, ô Imperator, ſit Iohannis depoſitio: ſolũ citò expellatur. Rursùs ergò nulla interrogatio,& rursùs ſuffragia & latæ ſententiæ. Quæ agebat,ſciebant oẽs: confunditur vniuerſus populus, confunditur etiã dies feſtus,metus in fugã conijcit: & fugientes clerus,& qcquid erat fidelis populi & eorũ,ꝗ gerebant magiſtratus, diuinũ Paſcha in publico quodã lauacro,quod Cõſtantianę dicit̃,celebrârũt,vigilãtes in illius noctis glorificationibus, & eos,ꝗ erãt catecheſi inſtituti,baptizãtes,& ea,q̃ tẽpori conueniũt, munera obeuntes. Hęc quoq; citò deferũt ad Imperatorẽ,ꝗ ad mala erãt audaces: partìm qdẽ timẽtes,nè ſi fuiſſet ingreſſus & ſolã inueniſſet eccleſiã Imperator,populi quidẽ cognoſceret beneuolentiã: eos aũt damnaret inuidiæ: partìm verò hoc agentes,vt oẽs, ꝗ illic erant, vlciſceret̃ Imperator. Hinc aſſumpto Lucio,ꝗ erat ſecta & ſentẽtia gentilis, & eo quẽ ſub ſe recẽs habebat exercitu,nẽpe Thracibus armatis circiter quadringentis, ſecũda noctis vigilia,(ô quę illic ſunt per ſummã perpetrata audaciã, q̃ quiſnam dignè fuerit lamentatus?) repentè impudenter irruperunt,& per medias turbas ad ſanctas vſque

Atrocia facinora Lucij & militum.

aquas procedunt, prohibent diuinorum mysteriorum celebrationem, aciem struunt contra ministros: licebatque videre effusa diuinorum symbolorum mysteria, clauisq; percutiunt capita sacerdotum, sanguine permiscent sacram piscinam. Deindè quid? Fugiunt omnes: miserabile spectaculum ijs, qui illic erant detenti. Nam ex militibus quidem alius virginem trahebat, tanquàm prædam bello captam: alius autem tunicas, alius verò diuina mysteria & vasa preciosa. Sacerdotes conijciebantur in carceres, expellebantur magistratus, frequentia proferebantur edicta, & minæ intentabātur frequentiores, quæ iubebant abnegari Iohannis communionem. Sed sic quoquè non cessabat, immò verò magìs inualescebat & corroborabatur fides: & quomodò
Exod. 1. dictum est de exitu Israel, Quo magìs eos occidebant, eo magìs crescebant. Hinc eos Iohannitas nominârunt cacodæmones.

Egreditur post hæc Imperator è regia, causa exercitationis, & videt procùl campum albescentem candidis vestibus eorum, qui recèns erant illuminati. Eo autem spectaculo afficitur admiratiōe, vt qui terræ florem putaret esse id, quod cernebatur. erant enim recèns illuminatorum ad tria millia: rogat, quidnam hoc sit. Vide autem malæ linguæ deceptionem. Est, inquiūt, diuersa à recta fide sentiētium multitudo Valentinianorum. Quod simulatquè dixissent, ex insidijs in eos impetum faciunt viri
Horrenda flagitia hostiū Chrysosto. armati. Quæ verò post hęc sunt consecuta, quænam ostenderit oratio? Rursùs plagæ, rursùs tormenta, rursùs vincula: carceres erant ecclesiæ plenæ hymnis & glorificationibus: ecclesiæ verò deteriores carceribus, pœnis, flagellis & tormentis plenissimæ. Duo adhuc menses intercesserunt, & Imperator vi persuasus, significat Pontifici, dicens: Multitudo tuorum aduersariorum in se attraxit id, quod in te fuit constitutum, iudicium. Tu ergò res tuas Deo committens, egredere ex ecclesia. Hoc cùm apertè sibi significatum sacrosanctus intellexisset athleta, postquàm admonuit, confirmauit, ædificauit, omnibus quæ sunt optima consuluit, omnesque est osculatus sancto & vltimo osculo, eos valere iussit. Præterea autem, cùm, quę cum admirabili Olympiade erant, Diaconissas cuidam valdè pio ac religioso Presbytero commendâsset, egreditur ex ecclesia, simul cum ipso quoquè egresso angelo, qui custodiebat ecclesiam, vt qui non ferret hanc videre solitudinem. Nihilo enim melius erat tunc affecta quàm theatrum, cùm discurrerent, tumultuarentur, exibilarent, irriderent, maledictisque sanctum incesserent. Sunt hęc horrenda & digna lamētationibus, à quibus simul etiā afficitur oratio, quę eorum meminit per incisa. Quæ deincèps cōsequuntur, sunt magìs horribilia.

Eo ipso die persecutionis siue occasûs luminaris, fit tale quid maximè horribile.
Ignis cælitùs accēsus, vastat templum. Terribilissima apparens flamma ex medio throno, in quo verbi interpres solebat interpretari scripturas, per vniuersam diffunditur ecclesiam, & catenatìm assurgit in altitudinem vsque ad tectum, & perindè àc vipera, quæ exedit vterum, fertur super tergum ecclesiæ, castigans, admonens, & omnes terrens, palàm ostentans audaces homines ea ausos, quę non debebant. Quid deincèps est cōsecutum? exoritur ventus sub-
Mox curiā. solanus, & dicto citiùs depascit curiam. Deindè ignis, perindè àc si esset ratione præditus, transit ad aulam regiam, licebatque videre maximum miraculum, velutì inter duos igneos montes, populum quidem, qui erat intùs, non lædi: domos autem, quæ illic erant, consumi: & ignem non audere sacra vasa tangere, & inuehi in aliam sycophantarum audaciam, qui ausi erant dicere, quòd propter ablatas preciosas materias & vasa sacra eiectus fuerat Pontifex. Nec hoc solùm, (ô hominum audaciam, ô omnipotentis tolerantiam) sed adhuc improbè & impiè à malignis sparsa est fama, quòd q Iohannem amabant, exusserant ecclesiam: sepulcrum re vera patens guttur eorum.
Iohannitæ pessimè mulctātur. Audiuntur hęc quoquè à Pręfecto. Ille autem, vt qui secta esset & sententia gentilis, ea de causa multos quidē ex pastoribus, sacerdotibus, & alijs ex populo, qui erant dedicati principi pastorum, tormentis subijcit. Procedit autem etiam aduersùs Pontificem, & eum vinctum tradens militibus, solum relegat in Bithyniam: & cùm esset solus, (ô miraculum) profitebatur liberè pietatem. Vt finiam orationē, in quoddā oppidulum, cui nomen est Cucusos, athleta transmittitur. Et dolosè quidem hoc factū est & deindustriâ, vt illic interimeretur ab Isauris, qui eam obsidebant. Sed enim non dimisit eum Deus, qui custodit eos, qui sperant in ipsum. Illic enim quidam nomine Philadelphius, diuina visiōe dignatus, excipit athletā. Erat aūt totus ille locus plenus cultu

cultu ſimulacrorum & impietate: mutantur autem: Quomodò?

Habebant, qui illic erant, hominem quendam paralyticum. Quem cùm adduxiſſent, (neque enim fieri poterat, vt abſconderetur, quæ ſupra montem ſita erat, virtutum magna ciuitas) eum rogant, vt ipſum curet. Ille autem accepta conuerſione & fide eius, qui patiebatur, cùm eum citò curâſſet, per eum vniuerſam regionem (erat verò multa & innumerabilis) attrahit, baptizat, docet pietatem, & poſtremò illic collocat omnem ordinem ſacerdotalem: Propterea ineffabili gaudio afficitur vir diuinus. & multos qui venerant aut allati fuerãt, curat ab omnibus morbis. Sed cùm iter quidem confecerit, maneat oratio.

Mirac. XII.

Plurimi credunt in Chriſtũ.

Iohãnes oẽs curat ab oĩbus morbis.

Poſt exilium autem principis Paſtorum, (hoc enim ego ſolùm narrabo, qualia in gregem ſunt machinati immanes illi laniatores, & quę ab eis, facta ſunt) quomodò dixerit & expoſuerit aliquis multiplices cruciatus? Quinam autem hi ſunt? Exilia, aſperæ tractationes, publicationes, tranſlationes, acerbæ mortis machinationes, nõ in hac aut illa ciuitate, ſed ferè per vniuerſum orbẽ terræ. Peruenit hoc ad aures Romani Pontificis. Ex eo fit, vt nouas excogitent rationes, & accuſatrices literas mittãt accuſatores. Sed ille quidem tunc parùm patienter tolerat: eligitur autem Conſtantinopoli quidam, nomine Arſacius, qui erat vel ipſis piſcibus magìs mutus, amẽtibus amentior, ſenio confectus, condemnatus, inutilis. Ex quo quid accidit? Omnes omninò recedunt ab Eccleſia. Quid ergò mali horum iudices? Perſuadent Imperatori, & omnes cogunt inuitos aſſentiri Arſacio. Et alios quidem ducebat timor: alij autem contrà decertantes, martyrio ſuſcepto coronabãtur. Alij verò fuga ſalutem ſibi quęrebant, Intercesſit totus annus & parùm ampliùs, & moritur Arſacius. Ei autem ſuccedit Atticus. Quænam autem ab eo fiebant? Accuſationes, ordinationes. Metropolitani indigni, qui mandentur memoriæ. Quidam viri boni non ferentes hęc videre, eunt Romam: Ex quibus cùm reſciuiſſet antiſtes, ſingula refert Imperatori Honorio. Imperator autem cùm Imperatorem & fratrem ſcriptis ad eum literis acriter arguiſſet & reprehendiſſet, comparatasque inſidias & machinationes ei pulchrè expoſuiſſet, increpat, admonet, adhortatur: & poſtremò conſulit, vt reuocetur ſanctus.

Arſacius taxatur.

Non latuerunt hæc Eudoxiam, quæ orationis vtens probabilitate, (erat enim in rebus huiuſmodi ingenioſa artifex) perſuadet Imperatori, vt ijs, qui Romæ erant, expectatis, vt res eſſent vacuæ omni perturbatione, (ô iniquum prætextum) tunc non reuocaret antiſtitem. Clàm autẽ mittens, occupat qui tunc erant portus, Abydumq; & omnem tranſitum, iubens aſſcendentes quidem Romanos malè mulctatos & contumelijs affectos amandare: eorum autem epiſtolas eis ereptas auferre. Sciebat enim apertè, ſciebat callida in malis mulier, quòd ſi res examinarentur, eſſet reuocandus Pontifex. Hæc & machinata eſt Imperatrix, eaque finem acceperunt. Detinentur enim, qui Roma illuc venerant: conijciuntur in cuſtodiam, malè mulctantur, literę ab eis petuntur. Illi fortiter reſiſtunt: reſiſtentia autem deſinit in periculum. Nam cùm fregiſſet quidam pollicem Epiſcopi, cum literis rapit etiam ea, quæ afferebant. Deindè audent impudentes & audaces homines eis blandiri, auro miſericordiam moliuntur ſibi comparare: & omnem quidem dolum contexunt, non autem perſuadent. Quomodò & quanam ratione, pulchrum eſt hoc quoq; dicere. Paulus diuinus Apoſtolus ad eos accedens, ꝓdixit: Videte quomodò cautè ambuletis, tanq̃ ſapientes, nõ tanquàm inſipientes, ſcientes quòd dies mali ſunt: per ea quæ tũc fiebant, ea quę nũc fiunt, tacitè innuens. Quo quidem confirmati, non admiſerunt eſcam, quæ ori venatorum Eudoxiæ erat impoſita. Poſt ſextum ergò menſem ad ſuos reuerſi, ſignificârũt omnia. Et hęc quidem hucuſq;, & ità ſe habent. Ad ea autem, quę deincèps conſequũtur, procedens oratio, perſequatur ea quæ ſunt propoſita.

Legati Romani crudeliter vexantur.

Epheſ. 5.

Cùm iam qui à diuina gratia eſt denominatus, toto anno in oppidulo Cucuſo ſe præclarè geſſiſſet, & aluiſſet eos, qui fame & ſiti laborabant, verborum Domini, fames panis & rerum neceſſariarum terram inuaſit: & cùm hanc vrbem regiam deficere cognouiſſet Paſtor ille bonus, eam epiſtolarum & orationum cõſolatur auxilijs. Et primùm quidem eam, quæ eſt per epiſtolam, orationem auditorum animas nutrientem admirabiliter, ſuppeditat frumenti verborum ſuppeditator: quæ continet viginti quatuor capita. Ad eos autem, qui vitę offenduntur iniquitatibus, habet argumẽtum oratio. Quodnam eſt autem principiũ oratiõis? Medici quidẽ, & quę deindè ſequunẽ.

Præ-

Prætereà autem duas ad Quiriacum,& ad Constantinum Presbyterum varia scripta; & ad ipsam admirabilem Olympiadem. Sed non sic eum dimisit inuidia. Iam enim vexationes, iniurias, afflictiões nescio quàm multas perpessus, transmittitur Arabissum. Et rursùs in eo eadem facit, quę in alio oppidulo. Rursùs verò inuidia se obstetricem prębens accusatorum metui, eos impellit & incitat ad pariendam cædem, adeò vt ex accusatoribus quidam dixerit suis socijs : Videte mortuum terribilem, qui viuos terret & rerum potientes, quomodò laruæ mortuos. Quis hæc facit? Ille imbecillus, ille relegatus, qui non habet qui eum defendat. Illi autem serpentis insidias in se adhuc ostentantes, iusserunt eum iaci in quendam locum omnium desertissimum: scientibus dico, Pityuntem qui dicitur, finitimum accolis Tzannorum.

Relegatur vir Dei Arabissum.

Item Pityūtem.

Adhuc autem antequàm perueniret sanctus in loci solitudinem, (hoc enim ego narrabo paululùm intersistens) ab eo rursùs vidētur, sicut Antiochiæ, diuini Apostoli. Quid dicentes? Diuinam gratiam afferentes, cōfirmantes & corroborantes, vngentes, laudantes eum propter puritatem conscientiæ: postremò annunciantes eius ad Deum excessum, foreque vt ad eorum perueniret honorem & gloriam, Eudoxię fœtidam & infamem mortem, eamq; ante mortem ipsum sæpè à se requisijsse. Nihil prętermittunt, quod faceret ad eum docendum. Postremò eum pascunt ambrosia, dicētes: Hac tibi opem ferente, nullo alio opùs habebis nutrimento. Quam cùm accepisset, comedit coram duobus, qui eum fideliter sequebantur. Qui etiam digni habiti sunt sermone & contemplatione Dei præconum, implerique gaudio & exultatione, quæ illinc proficiscitur. Tres ergò post hæc menses intercesserunt, & augebantur mala, quibus eum afficiebant milites: quod ipsum quoquè meditatum & deindustriâ ꝓcuratum fuerat à persecutoribus. Quæ autem ab eis meditata fuerant, Deo non permittente, citò interrupta fuerunt & rescissa. Quisnam autem modus? Data enim sit hæc quoquè postrema narratio summo miraculo.

Apostoli ei apparent.

Nondùm Comanam appropinquârat sanctus, eccè autem noctù ei apparent Basiliscus & Lucianus martyres, dicētes: Bono esto animo, & gaudio exulta ineffabili, frater Iohannes. Cràs enim simul erimus. Hoc ipsum quoquè dixerunt sui templi presbytero, vt se pararet ad iusta facienda & debitas exequias diuino pontifici. Venit ergò ad locum diuus Pontifex: quærit vestem splendidam, quæ tempori & dignitati conueniat: mutat autem ea, quæ gestabat, & illa distribuit ijs qui aderant. Deindè sacrum celebrat mysterium, communicat sacramēto gratiæ, fundit vltimas preces. Deindè cùm de more dixisset hic inter Patriarchas diuinus & re vera magnus Chrysostomus, Gloria Deo propter omnia, & facto signo Crucis subiunxisset, Amen. & recubuisset, requieuit decimoquarto mensis Septembris.

Moriturus cōmunicat, signat se cruce &c.

Licebat autem post hæc videre, tanquàm signo dato, concurrentes ex Syria, Cilicia, Ponto & Armenia omne genus hominum & omnem ætatem, propter vtilitatē communem & salutem: & sic deponitur patientissimum & sanctissimum illud corpus cum martyrum, quę illic sunt, corporibus: beatissima autem & diuinissima anima excipitur intemeratis manibus immortalis omnium regis, Domini & Dei & Seruatoris nostri Iesu Christi: Quem decet omnis gloria, honor, potentia, maiestas & magnificentia, nunc & in secula seculorum, Amen.

EPITOME VITAE S. IOANNIS CHRYSOSTOMI.

HIC sanctus erat quidem genere Antiochenus : Pater autem eius erat Dux exercitûs Syriæ, nomine Secūdus: Mater verò eius cognominabatur Anthusa. Pręclarè autem & piè educatus, cùm is fuisset decem & octo annos natus, recessit à Libanio Sophista, & iuit Athenas matrem eloquentiæ. Deindè reuersus ad suos, à Meletio Archiepiscopo Antiocheno baptizat᷑, ordinat᷑ posteà lector à Zenone Archiepiscopo Hierosolymitano: & cū ꝑmansisset tres annos in ecclesia, illinc recessit, vt q in magnū incidisset monasticę vitę exercitatorē: & cū apud eū māsisset annos quatuor, & in vnā secessisset speluncā, māsit solus annos duos. deindè rursùs venit ad ecclesiā, & ordinat᷑ Diaco-

Diaconus. Cùm se in eo quinque annos præclarè gessisset, ordinatur Presbyter à Fla-
uiano. In quo cùm duodecim annos clarus fuisset & illustris, illo autem tempore è vi-
uis excessisset Nectarius Archiepiscopus Constantinopolitanus, ab Imperatore Ar-
chadio Antiochia accersitus, ordinatur Archiepiscopus Constantinopolitanus, mēse
Decembri, quarta indictione. Cùm autem munus Episcopatûs functus esset annos
quinque, propter inuidiam fuit relegatus in ciuitatem Comanorum, prope Arme-
niam. Transegit autem in exilio, locum loco mutans & malè habitus à militibus, an-
nos tres, menses duos. Fit totum simul eius vitæ tempus, anni LII. menses VIII. Mor-
tuus est autem XIIII. Septemb. & sepultus est cum sanctis & gloriosis Christi marty-
ribus Basilisco & Luciano. Portatæ sunt autem venerandæ & sanctæ eius reliquiæ
Constantinopolim, triginta tribus annis posteà, imperante Theodosio iuniore &
pontificatum gerente Proclo: & id rursùs efferentes cum Psalmodia, luminibusque Hoc die ei'
& vnguentis, quæ verbis exprimi nequeunt, deposuerunt in templo sanctorū & bene- festum Lati-
dictorum Apostolorum, mensis Ianuarij XXVII. na colit Ec-
clesia.

VITA S. PAVLAE, NOBILISSIMAE VIDVAE ROMANAE, PER D. HIERONYMVM AD EV- *stochium eius filiam conscripta.*

Est epist. 27.

SI Cuncta corporis mei membra verterentur in linguas, 27. Ianuarij.
& omnes artus humana voce resonarent, nihil dignum
sanctæ ac venerabilis Paulæ virtutibus dicerem. Nobilis
genere, sed multo nobilior sanctitate: potēs quōdàm di-
uitijs, sed nunc Christi paupertate insignior. Gracchorū
stirps, soboles Scipionum, Pauli hæres, cuius vocabulū
trahit, Martię Papyriæ, matris Africani, vera & germana Genus S.
progenies: Romę prętulit Bethlehem, & auro tecta ful- Paulæ.
gentia, informis luti vilitate mutauit. Non mœremus,
quòd talem amisimus: sed gratias agimus, quòd habui-
mus, immò habemus. Deo enim viuunt omnia: & quic-
quid reuertitur ad Dominum, in familiæ numero com-
putatur. Quanq̄ amissio illius, cælestis domûs habitatio sit: quæ quandiù in corpore 2. Cor. 5.
fuit, peregrinata est à Domino, & voce semper flebili querebatur, dicens: Heu mihi,
quia peregrinatio mea prolongata est, habitaui cum habitantibus Cedar, multùm Psal. 119.
peregrinata est anima mea. Nec mirū, si planxerit se versari in tenebris, (hoc enim Ce-
dar interpretatur) cùm mundus in maligno positus sit: & sicut tenebrę illius, ità & lu- 1. Iohan. 5. Psal. 138.
men eius, luxque in tenebris luceat, & tenebrę eam non comprehenderunt. Vndè & Iohan. 1.
illud crebriùs inferebat: Aduena sum & peregrina sicut omnes patres mei. Et iterùm: Psal. 38.
Cupio dissolui, & esse cum Christo. Quotiès autem infirmitate corpusculi (quam in- Philip. 1.
credibili abstinentia & duplicatis contraxerat ieiunijs) vexabatur, hoc in ore volue-
bat: Subijcio corpus meū, & in seruitutē redigo: nè alijs prędicans, ipsa reproba inue- 1. Cor. 9.
niar. Et, Bonum est vinum non bibere, & carnem non māducare. Et, Humiliaui in ie- Rom. 14.
iunio animā meam, & totum lectum versâsti in infirmitate mea, & versata sum in mi- Psalm. 34. Psal. 40. 31.
seria, dum mihi configitur spina. Atq; inter doloris aculeos, quos mira patiētia susti- Psalm. 54.
nebat, quasi apertos sibi cælos adspiceret, loquebatur: Quis dabit mihi pennas sicut
columbę, & volabo, & requiescam? Testor Iesum & sanctos eius, ipsumq; propriū an-
gelum, qui custos fuit & comes admirabilis fœminæ, me nihil in gratiam, nihil more
blandientium loqui: sed quicquid dicturus sum, pro testimonio dicere, & minus eius
esse meritis, quam totus orbis canit, sacerdotes mirantur, virginum chori desiderāt,
monachorum & pauperū turbę deplangunt. Vis lector eius breuiter scire virtutes?
Omnes suos pauperes pauperior ipsa dimisit. Nec mirum, de proximis & familiola,
quam in vtroq; sexu de seruis & ancillis in fratres sororesq; mutauerat, ista proferre:
cùm Eustochiū virginem, & deuotam Christo filiam, in cuius consolationem libellus
hic cuditur, procùl à nobili genere, sola fide & gratia diuitem reliquerit.

Carpamus igitur narrandi ordinem. Alij altiùs repetant, & à cunabulis eius,
ipsisq; (vt ità dicam) crepundijs matrē Blesillam, & Rogatum proferant patrē: quorū

altera

altera Scipionum Gracchorumque progenies est: alter per omnes ferè Græcias vsq; hodiè stēmatibus & diuitijs, ac nobilitate Agamemnonis fertur sanguinem trahere, qui decennali Troiam obsidione deleuit. Nos nihil laudabimus, nisi quod proprium est, & de purissimo sanctæ mentis fonte profertur. Quanquàm Dominus atque saluator in euangelio doceat Apostolos, sciscitātes quid sibi redditurus sit, qui sua pro nomine eius dimiserunt, centuplum in præsentiarum recepturos, & in futuro vitā æternam. Ex quo intelligimus, non laudis esse possidere diuitias, sed pro Christo eas contemnere: non tumere ad honores, sed pro Dei fide eos paruipendere. Verè quod pollicitus est seruis suis & ancillis saluator, reddidit in præsenti. Nam quę vnius vrbis cōtempsit gloriam, totius orbis opinione celebratur: quam Romæ habitantem, nullus extra Romam nouerat: latentem in Bethlehem, & barbara & Romana terra miratur. Cuius enim gentis homines ad sancta loca non veniunt? Quis autem in sanctis locis, præter Paulam, quod plus inter homines miraretur, inuenit? Hæc, sicut inter multas gemmas preciosissima gemma micat, & iubar solis paruos igniculos stellarum obruit & obscurat: ità cunctorum virtutes & potentias sua humilitate superauit, minimaq; fuit inter omnes, vt omnium maior esset: & quanto se plùs deijciebat, tanto magis à Christo subleuabatur. Latebat, & non latebat. Fugiendo gloriam, gloriam merebatur, quę virtutem quasi vmbra sequitur, & appetitores suî deserens, appetit contemptores. Sed quid ago, narrandi ordinem prętermittens? Dum in singulis teneor, non seruo præcepta dicendi.

Marc. 10.

Tali igitur stirpe generata, iuncta est viro Toxotio, qui Aeneę & Iuliorum altissimum sanguinem trahit. Vndè etiam filia eius Christi virgo Eustochium Iulia nuncupatur, & ipse Iulius à magno demissum nomen Iulo. Et hæc dicimus, non quòd habentibus grandia sint, sed quô contemnentibus mirabilia. Seculi homines suscipiunt eos, qui his pollēt priuilegijs: nos laudamus, qui pro saluatore ista despexerint: & mirum in modum, quos habentes paruipendimus, si habere noluerint, prædicamus. His (inquam) orta maioribus, & fœcunditate ac pudicitia probata, primùm viro, deindè propinquis, & totius vrbis testimonio, cùm quinque liberos edidisset, Blesillam, super cuius morte eam Romæ consolatus sum: Paulinam, quæ sanctum & admirabilem virum, & propositi & rerum suarum Pammachium reliquit hæredem, ad quem super obitu eius paruulum libellum edidimus: Eustochium, quæ nunc in sanctis locis virginitatis & Ecclesiæ monile preciosum est: Ruffinam, quæ immaturo funere pium matris animum consternauit: & Toxotium, post quem parere desijt, vt intelligeres eam non diù seruire voluisse officio coniugali, sed mariti desiderio, qui marem optabat, liberos edidisse.

Iungitur Toxotio.

Eius liberi.

Postquàm vir mortuus est, ità eum planxit, vt propè ipsa moreretur: ità se conuertit ad Domini seruitutem, vt eius mortem videretur optâsse. Quid ego referam, amplæ & nobilis domûs, & quondàm opulentissimæ, omēs penè diuitias in pauperes erogatas? Quid in cunctos clementissimum animum & bonitatem etiam in eos, quos nunquàm viderat, euagantem? Quis inopum moriens, non illius vestimentis obuolutus est? Quis clinicorum non eius facultatibus sustentatus est? quos curiosissimè tota vrbe perquirens, damnum putabat, si quisquam debilis & esuriens cibo sustentaretur alterius. Spoliabat filios, & inter obiurgantes propinquos, maiorem se eis hæreditatem Christi misericordiam, dimittere loquebatur. Nec diù potuit excelsi apud seculum generis, & nobilissimæ familiæ visitationes & frequentiam sustinere. Mœrebat honore suo, & ora laudantium declinare ac fugere festinabat. Cumque Orientis & Occidentis episcopos ob quasdam ecclesiarum dissensiones Romam Imperiales literæ contraxissent, vidit admirabiles viros, Christique pontifices, Paulinum Antiochenæ vrbis episcopum, & Epiphanium Salaminæ Cypri, quæ nunc Constantia dicitur: quorum Epiphanium etiam hospitem habuit: Paulinum in aliena manentem domo, quasi proprium, humanitate possedit. Quorum accensa virtutibus, per momenta patriam deserere cogitabat: non domûs, non liberorum, non familiæ, non possessionū, non alicuius rei, quæ ad sęculum pertinet, memor: sola, si dici potest, & incomitata, ad eremum Antoniorum atque Paulorum pergere gestiebat. Tandemque exacta hyeme, aperto mari, redeuntibus ad ecclesias suas episcopis, & ipsa voto cum eis ac desiderio nauigauit. Quid vltrà differo? Descendit ad portum, fratre, cognatis, affinibus, &, quod

Epiphanius hospes S. Paulæ.

&,quod his maius eſt,liberis proſequentibus,& clementiſſimam matrem pietate vin-
cere cupiētibus.Iam carbaſa tendebantur,& remorum ductu nauis in altum protra- *Nota fortitudinē animi in tanta matrona.*
hebatur.Paruus Toxotius ſupplices manus tendebat in litore:Ruffina iam nubilis,vt
ſuas expectaret nuptias, tacens fletibus obſecrabat : & tamen illa ſiccos tendebat ad
cælum oculos,pietatem in filios,pietate in Deum ſuperans. Neſciebat ſe matrem, vt
Chriſti probaret ancillam. Torquebantur viſcera,& quaſi à ſuis membris diſtrahere-
tur,cum dolore pugnabat:in eo cunctis admirabilior,quòd magnam vinceret chari-
tatem.Inter hoſtium manus & captiuitatis duram neceſſitatem nihil crudelius eſt, q̃
parentes à liberis ſeparari.Hoc contra iura naturę plena fides patiebatur,immò gau-
dens animus appetebat,& amorem filiorum maiore in Deum amore contemnens,in
ſola Euſtochio,quæ & propoſiti & nauigationis eius comes erat, acquieſcebat. Sul-
cabat interim nauis mare,& cunctis,qui cum ea vehebātur,litora reſpicientibus, ipſa
auerſos tenebat oculos,nè videret, quos ſine tormento videre non poterat. Fateor,
nulla ſic amauit filios,quibus antequàm proficiſceretur,cuncta largita eſt,exhæredās
ſe in terra,vt hæreditatem inueniret in cælo.

Delata ad inſulam Pontiam,quam clariſſimę quondàm fœminarum ſub Domitia-
no principe pro confeſſione nominis Chriſtiani,Flauiæ Domicillæ nobilitauit exili-
um: videnſque cellulas,in quibus illa longum martyrium duxerat, ſumptis fidei alis,
Hieroſolymam & ſancta loca videre cupiebat. Tardi erant venti,& omnis pigra velo-
citas.Inter Scyllam & Charybdim Adriatico ſe credens pelago,quaſi per ſtagnum ve-
nit Methonem: ibique refocillato corpuſculo, & ſale tabentes artus in litore po-
nens,per Maleam & Cytheram,ſparſaſque per æquor Cycladas, & crebris freta con-
cita terris: poſt Rhodum & Lyciam,tandèm vidit Cyprum: vbì ſancti & venerabilis
Epiphanij pedibus prouoluta, decem ab eo diebus retenta eſt : non in refectionem,
vt ille arbitrabatur,ſed in opus Dei,vt re comprobatum eſt.Nam omnia illius regio-
nis luſtrans monaſteria,prout potuit,refrigeria ſumptuum fratribus dereliquit, quos
amor ſancti viri de toto illuc orbe conduxerat.Indè breui curſu transfretauit Seleu-
ciam,de qua aſſcendens Antiochiam, ſancti confeſſoris Paulini modicùm charitate
detenta,media hyeme,calente ardore fidei, fœmina nobilis, quæ priùs eunuchorum
manibus portabatur,aſello ſedēs,profecta eſt. Omitto Cœles Syriæ & Phœnices iter,
(neque enim hodœporicon eius diſpoſui ſcribere) ea tantùm loca nominabo,quę ſa-
cris voluminibus continentur.

Beryto Romana colonia, & antiqua vrbe Sidone derelicta,in Sareptæ litore He-
liæ eſt ingreſſa turriculam: in qua adorato Domino ſaluatore,per arenas Tyri,in qui-
bus genua Paulus fixit, peruenit ad Coth, quæ nunc Ptolemais dicitur : & per cam- Acto. 21.
pos Mageddo,Ioſiæ necis conſcios,intrauit terram Philiſtijm. Mirata ruinas Dor, vr- 2.Par.35.
bis quondàm potentiſſimæ, & verſa vice Stratonis turrim, ab Herode rege Iudææ in
honorem Cæſaris Auguſti Cæſaream nuncupatam,in qua Cornelij domum, Chriſti
vidit Eccleſiam,& Philippi ædiculas, & cubicula quatuor virginum prophetarum. Acto.10.21.
Deindè Antipatrida ſemirutum oppidulum, quod de patris nomine Herodes voca-
uerat: & Lyddam verſam in Dioſpolim, Dorcadis atque Aeneæ reſurrectione ac ſa- Acto.9.
nitate inclytam. Haud procùl ab ea Arimathiam, viculum Ioſeph, qui Dominum ſe-
peliuit: & Nobe vrbem quondàm ſacerdotum, nunc tumulum occiſorum. Ioppen
quoquè fugientis portum Ionæ: & (vt aliquid perſtringam de fabulis poëtarum) re- Ion.1.
ligatæ ad ſaxum Andromades ſpectatricem. Repetitoque itinere Nicopolim, quæ
priùs Emaus vocabatur, apud quam in fractione panis cognitus Dominus, Cleo- Luc. 24.
phæ domum in Eccleſiam dedicauit. Atque indè proficiſcens, aſſcendit Bethorum
inferiorem & ſuperiorem, vrbes à Salomone conditas, ſed varia poſteà bellorum 2.Par.8.
tempeſtate deletas : ad dexteram adſpiciens Haialon & Gabaon,vbì IESVS filius Na-
ue contra quinque reges dimicans, ſoli imperauit & lunæ: & Gabaonitas ob dolos & Ioſ.9.10.
inſidias fœderis impetrati, in aquarios lignarioſque damnauit. In Gabaon, vrbe Iud.19.20.
vſque ad ſolum diruta, paululùm ſubſtitit, recordata peccati eius, & concubinæ in
fruſta diuiſæ, & tribus Beniamin trecentos viros propter Paulum Apoſtolum re-
ſeruatos.

Quid diù moror? Ad leuam mauſoleo Helenæ derelicto,quæ Adiabenorum re-
gina in fame populum frumento iuuerat,ingreſſa eſt Hieroſolymam,vrbem trinomi-

*Aelio nem, Iebus, Salem, Hierusalem, quę ab *Helio posteà Hadriano, de ruinis & cineribus
*Aeliam ciuitatis in *Heliam suscitata est. Cumque proconsul Palæstinæ, qui familiā eius optimè nouerat, præmissis apparitoribus iussisset parari prætorium, elegit humilem cellulam: & cuncta loca tanto ardore ac studio circumiuit, vt nisì ad reliqua festinaret, à
Matth. 28. primis non posset abduci. Prostrataque ante crucem, quasi pendentem Dominū cerneret, adorabat. Ingressa sepulcrum, resurrectiōis obsculabatur lapidem, quē ab ostio monumenti amouerat angelus. Et ipsum corporis locum, in quo Dominus iacuerat, quasi sitiens desideratas aquas, fideli ore lambebat. Quid ibì lachrymarum, quantum gemituum, quid doloris effuderit, testis est cuncta Hierosolyma, testis est ipse Dominus, quem rogabat. Indè egrediens, asscendit Sion, quæ in arcem vel speculam vertitur, Hanc vrbem quondàm expugnauit & reædificauit Dauid. De expugnata scribi-
2. Reg. 3. Esai. 29. tur: Væ tibi ciuitas Ariel, id est, leo Dei: & quondàm fortissima, quam expugnauit
Psal. 86. Dauid. Et de ea, quæ ædificata est, dictum est: Fundamenta eius in montibus sanctis: diligit Dominus portas Sion, super omnia tabernacula Iacob. Non eas portas, quas hodiè cernimus in fauillam & cinerem dissolutas: sed portas, quibus non præualet
Matth. 16. infernus, & per quas credentium ad Christum ingreditur multitudo. Ostendebatur illi columna, Ecclesiæ porticum sustinens, infecta cruore Domini, ad quam vinctus
Acto. 2. ducitur & flagellatur. Monstrabatur locus, vbì super centum viginti credentium ani-
Ioel. 1. mas spiritus sanctus descēdisset, vt Ioëlis vaticinium compleretur. Deindè pro facultatula sua pauperibus atque conseruis pecunia distributa, perrexit Bethlehem, & in
Gene. 35. dextera parte itineris stetit ad sepulcrum Rachel, in quo mater Beniamin, non, vt vocauerat moriens, Benoni, hoc est, filius doloris mei: sed, vt pater ꝓphetizauit in spiritu, filium dexteræ procreauit. Atque indè Bethlehem ingressa, & in specum Saluatoris introïens, postquàm vidit sacrum virginis diuersorium, & stabulum, in quo agno-
Esai. 1. uit bos possessorem suū, & asinus præsepe Domini sui, vt illud impleretur, quod in eo-
Esai. 32. dem propheta scriptum est: Beatus, qui seminat super aquas, vbì bos & asinus calcāt: me audiente iurabat, cernere se oculis fidei infantem pannis inuolutum, vagientem in præsepi Dominum, Magos adorantes, stellam fulgentem desupèr, matrem virginem, nutricium sedulum, pastores nocte venientes, vt viderent verbum, quod factum
Iohan. 1. erat; & iam tunc euangelistæ Iohannis principium dedicarent: In principio erat verbum, & verbum caro factum est: paruulos interfectos, Herodem sæuiētem, Ioseph & Mariam fugientes in Aegyptum: mixtisq; gaudio lachrymis, loquebatur:

Salue Bethlehem, domus panis, in qua natus est ille panis, qui de cælo descendit. Salue Ephrata regio vberrima, atq; καρποφόρε, cuius fertilitas Deus est. De te quōdàm
Mich. 5. Michęas vaticinatus est: Et tu Bethlehem domus Ephrata, non minima es in millibus Iuda. Ex te mihi egredietur, qui sit princeps in Israël: & egressus eius ab initio, à diebus æternitatis. Propterea dabis eos vsque ad tempus pariētis. Pariet, & reliquię fratrum eius conuertentur ad filios Israël. In te enim natus est princeps, qui ante lucife-
Psal. 109. rum genitus est: cuius de patre natiuitas, omnem excedit ętatem. Et tam diù in te Dauidici generis origo permansit, donèc virgo pareret, & reliquiæ populi credentis in
Acto. 13. Christum, conuerterentur ad filios Israël, & liberè prędicarent: Vobis oportebat primùm loqui verbum Dei: sed quoniam repulistis illud, & indignos vos iudicâstis æter-
Matth. 15. næ vitæ, eccè conuertimur ad gentes. Dixerat enim Deus: Non véni, nisì ad oues perditas domûs Israël. Et eo tempore Iacob super eo verba completa sunt: Non deficiet
Gene. 49. princeps ex Iuda, & dux de femoribus eius: donèc veniat, cui repositum est, & ipse
Psalm. 131. erit expectatio gentium. Benè Dauid iurabat, benè vota faciebat, dicens: Si introïero in tabernaculum domûs meæ, si asscendero in lectum strati mei: si dedero somnum oculis meis, & palpebris meis dormitationem, & requiem temporibus meis, donèc inueniam locum Domino, tabernaculum DEO Iacob: & statim, quid desideraret, exposuit, atque oculis prophetalibus, quem nos venisse iam credimus, ille venturum esse cernebat. Eccè audiuimus eum in Ephrata, inuenimus eum in campis syluæ. Vau quippe sermo Hebraicus, vt te docente didici, non Mariam matrem Domini, hoc est, αὐτήν, sed ipsum, id est, αὐτόν significat. Vndè loquitur confidenter: Introibimus in tabernaculum eius, adorabimus in loco, vbì steterunt pedes eius. Et ego misera atque peccatrix, digna sum iudicata deosculari præsepe, in quo Dominus paruulus vagijt? Orare in spelunca, in qua virgo puerpera Dominum fudit infantem? Hæc requies mea,

mea, quia Domini mei patria est: hîc habitabo, quoniam saluator elegit eam. Paraui lucernam Christo meo. Anima mea illi viuet, & semen meum seruiet ipsi.

Haud procùl indè descendit ad turrim Ader, id est, gregis: iuxta quam Iacob pa- Gene.35.
uit greges suos, & pastores nocte vigilãtes audire meruerunt: Gloria in excelsis Deo, Luc.2.
& super terram pax hominibus bonæ voluntatis. Dumque seruant oues, inuenerunt agnum Dei puro & mundissimo vellere, quod in ariditate totius terræ, cælesti rore completum est: & cuius sanguis tulit peccata mundi, & exterminatorem Aegypti, li- Exod. 12.
tus in postibus fugauit. Statimque concito gradu, cœpit per viam veterem pergere, quæ ducit Gazam, ad potentiam vel ad diuitias Dei, & tacita secum voluere, quomo- Acto.8.
do eunuchus Aethiops, gentiũ populos præfigurans, mutauerit pellem suam: & dum vetus relegit instrumentum, fontem reperit Euangelij. Atque indè ad dexteram, transita Bethsur, venit Escol, quæ in botrum vertitur. Vndè in testimonium terræ fertilissimæ, & in typum eius, qui dicit: Torcular calcaui solus, & de gentibus non est Esai.63.
vir mecum: exploratores botrum miræ magnitudinis portauerũt. Nec post longum Num.13.
spatiũ intrauit Saræ cellulas, videns incunabula Isaac, & vestigia quercûs Abraham, Gene. 18.
sub qua vidit diem Christi, & lætatus est. Atque indè consurgens, ascendit Chebron: Iohan. 8.
hæc est Cariath arbe, id est, oppidum virorum quatuor, Abrahã, Isaac, Iacob, & Adam Iosu.14.
magni, quem ibì cõditum, iuxta librum IESV Naue, Hebræi autumant: licèt pleriq; Caleb quartum putent, cuius ex latere memoria monstratur. His inspectis, noluit pergere ad Cariathsephor, id est, viculum literarum: quia contemnens occidentem literam, repererat spiritum viuificantem. Magisque mirabatur superiores & inferi- Iudic.1.
ores aquas, quas Othoniel filius Iephonæ Kenaz pro australi terra & arida possessio- ne susceperat: & quarum ductu, siccos prioris instrumenti agros faciebat irriguos, vt redemptionem veterum peccatorum, in aquis baptismi reperiret. Altera die, orto iam sole, stetit in supercilio Caphar Barucha, id est, villæ benedictionis: quem ad locum Abraham Dominum prosequutus est. Vndè latam despiciens solitudinem, ac Gene.18.
terram quõdàm Sodomę & Gomorrhæ, Adamæ & Seboim, contemplata est balsami vineas in Engaddi, & Segor vitulam conternantem, quæ priùs Bala vocabatur: & in Esai. 15.
Zoaram, id est, paruulam, Syro sermone translata est. Recordabatur speluncæ Lot, & Gene. 19.
versa in lachrymas, virgines socias admonebat, cauendum esse vinum, in quo est luxuria, cuius opus Moabitæ sunt & Ammonitę.

Diù hæreo in meridie, vbì sponsa cubantem reperit sponsum, & Ioseph inebria- Cant.1.
tus est cum fratribus suis Reuertar Hierosolymam, & per Thecuam atque Amos ru- Gene.43.
tilantem montis Oliueti lucem adspiciam, de quo Saluator ascendit ad patrem. In Acto. 1.
quo per annos singulos vacca ruffa in holocaustum Domino cremabatur, & cuius Nume.19.
cinis expiabat populum Israel: in quo, iuxta Ezechielem, Cherubim de templo trans- Ezech.10.
migrantes, Ecclesiam Domini fundauerunt. Pòst ingressa sepulcrum Lazari, Mariæ Matt.21.
& Marthæ vidit hospitium, & Bethphage villam sacerdotalium maxillarum: & locũ, in quo pullus lasciuiens gentium, Dei frena suscepit: apostolorumque stratus vestibus, mollia terga præbuit ad sedendum. Rectoque itinere descendebat Hiericho, re- Luc. 10.
cogitans illum de euangelio vulneratum, ac sacerdotibus & Leuitis, mentis feritate prætereuntibus, clementiam Samaritæ, id est, custodis: qui semineçem suo iumento impositum, ad stabulum Ecclesiæ deportauit. Et locum Adomim, quod interpretatur, sanguinum, quia multus in eo sanguis crebris latronum fundebatur incursibus. Et arborem sycomorum Zachæi, id est, bona pœnitentiæ opera, quibus cruenta du- Luc.19.
dùm & noxia rapinis, peccata calcabat, excelsumque Dominum de excelso virtutum intuebatur. Et iuxta viam cæcorum loca, qui receptis luminibus vtriusque populi 3.Reg.16.
credentis in Dominum sacramenta præmiserant. Ingressa Hiericho, vidit vrbẽ, quam Iosu.6.4.
fundauit Hiel in Abiram primogenito suo, & cuius portas posuit in Segub nouissimo filiorum. Intuita est castra Gàlgalæ, & aceruum præputiorum, & secundæ circuncisionis mysterium, & duodecim lapides, qui de Iordanis illuc translati alueo, duodecim apostolorum fundamenta firmauerant: & fontem quondàm legis amarissimũ & sterilem, quem verus Elisæus sua condiuit sapientia, & in dulcorem vbertatemq; conuertit. Vix nox transiĕrat, feruentissimo æstu venit ad Iordanem. Stetit in ripa fluminis, & orto sole, Solis iustitiæ recordata est, quomodò in medio amnis alueo Iosu.3.
sicca sacerdotes posuerint vestigia, & ad Eliæ & Elisæi imperium, stantibus ex vtraq; 4.Reg.2.

parte aquis,iter vnda præbuerit: pollutasque diluuio aquas,& totius humani generis interfectione maculatas,suo Dominus mundauerit baptismate.

Ios.7. Longum est, si velim de valle Achor dicere, id est,tumultûs atque turbarum, in qua furtum & auaritia condemnata est: & de Bethel domo DEI in qua super nudam humum,nudus & pauper dormiuit Iacob: & posito subter caput lapide, qui in Zacharia septem oculos habere describitur, & in Esaia lapis dicitur angularis: vidit scalam vsque ad cælum tendentem, in qua Dominus desupèr innitebatur,asscendentibus porrigens manum, & negligentes de sublimi præcipitans. Sepulcra quoquè in monte Ephraim Iesu filij Naue, & Eleazari filij Aaron sacerdotis, eregionè venerata est: quorum alter conditus est in Tamnathsare à septentrionali parte montis Gaias: alter in Gabaa filij sui Phinees: satisque mirata est, quòd distributor possessionum sibi montana & aspera delegisset. Quid narrem Silo, in qua altare dirutum hodieque monstratur, & raptum Sabinarum à Romulo, tribus Beniamitica præcucurrit? Transiuit Sichem, non vt plerique errantes legunt, Sichar, quæ nunc Neapolis appellatur,& ex latere montis Garizim extructam circa puteum Iacob intrauit ecclesiam: super quo residens Dominus,sitiensque & esuriēs,Samaritanæ fide satiatus est: quæ quinque Mosaicorum voluminum viris, sextoque, quem se habere iactabat, errore Dosithei derelicto, verum Messiam & verum reperit Saluatorem. Atque indè diuertens,vidit duodecim patriarcharum sepulcra:& Sebasten, id est,Samariam:quę in honorem Augusti,ab Herode Græco sermone Augusta est nominata. Ibì siti sunt Elisæus & Abdias prophetæ: & (quo maior inter natos mulierum non fuit) Iohannes Baptista.Vbì multis intremuit consternata mirabilibus: nanque cernebat varijs dæmones rugire cruciatibus, & ante sepulcra sanctorum vlulare homines more luporum, vocibus latrare canum, fremere leonum, sibilare serpentum,mugire taurorum. Alios rotare caput, & post tergum terram vertice tangere: suspensisque pede fœminis, vestes defluere in faciem. Miserebatur omnium, & per singulos effusis lachrymis,Christi clementiam deprecabatur. Et sicut erat inualida, asscendit pedibus montem: in cuius duabus speluncis, persequutionis & famis tempore, Abdias propheta çentum prophetas aluit pane & aqua.Indè cito itinere percucurrit Nazareth, nutriculam Domini, Chanaan & Capharnaum, signorum eius familiares. Lacum Tiberiadis, nauigante Domino sanctificatum: & solitudinem, in qua multa populorum millia paucis saturata sunt panibus, & de reliquijs vescentium repleti sunt cophini duodecim tribuum Israel.Scandebat montem Thabor, in quo transfiguratus est Dominus.Adspiciebat procul montes Hermon &Hermonim,& cāpos latissimos Galilææ, in quibus Sisara & omnis exercitus eius, Barach vincente, prostratus est. Torrens Cison, qui mediam planitiem diuidebat, & oppidum iuxta Naim, in quo viduæ suscitatus est filius, monstrabatur. Dies me priùs quàm sermo deficiet, si voluëro cuncta percurrere, quæ Paula venerabilis fide incredibili peruagata est.

Gen.28. Zach.3. Esa.28. Ios.24. Iud.21. Iohan.4. Nota de sepulchris sanctorum. 3.Reg.18. Iud.4.

Iud.15. Transibo ad Aegyptum, & inter Sochoth atque fontem Sampson, quem de molari maxillæ dente produxit, subsistam parumpèr:& arentia ora colluam, vt refocillatus videam Morasthim, sepulcrum quondàm Michææ prophetæ, nunc ecclesiá. Et ex latere derelinquam Choręos,& Gethęos, Maresa, Idumæam & Lachis: & per arenas mollissimas,pergentium vestigia subtrahentes, latamque eremi vastitatem, veniam ad Aegypti fluuium Sior, qui interpretatur turbidus: & quinque Aegypti transeam ciuitates, quæ loquuntur lingua Chananitide,& terram Gessen, & campos Taphneos,in quibus Deus mirabilia: & vrbem No, quæ posteà versa est in Alexandriam:& oppidum Domini Nitriam,in quo purissimo virtutum nitro sordes lauantur quotidiè plurimorum. Quod cùm vidisset, occurrente sibi sancto ac venerabili episcopo Isidoro confessore,& turbis innumerabilibus monachorū, ex quibus multos sacerdotalis & leuiticus sublimabat gradus: lætabatur quidem ad gloriam Domini, sed se indignam tanto honore fatebatur.Quid ego narrem Macarios, Arsatas, Serapionas, & reliqua columnarum Christi nomina? Cuius non intrauit cellulam? quorum pedibus non aduoluta est? Per singulos sanctos Christum se videre credebat: & quicquid in illos contulerat, in Dominum se contulisse lætabatur: Mirus ardor, & vix in fœmina credibilis fortitudo. Oblita sexûs & fragilitatis corporeæ, inter tot millia

millia monachorum cum puellis suis habitare cupiebat: & forsitan, cunctis eam suscipientibus, impetrâsset, nî maius sanctorum locorum retraxisset desiderium. Atq; propter feruentissimos æstus de Pelusio Maiomam nauigatione perueniẽs, tanta velocitate reuersa est, vt auem putares. Nec multò pòst in sancta Bethlehem mansura perpetuò, angusto per triennium mansit hospitiolo, donec extrueret cellulas ac monasteria, & diuersorum peregrinorum iuxta viam conderet mansiones, in qua Maria & Ioseph hospitium non inuenerant.

Hucusquè iter eius descriptum sit, quod cum multis virginibus & filia comite peragrauit. Nunc virtus latiùs describatur, quæ ipsius propria est, & in qua exponenda, Deo iudice ac teste, profiteor me nihil addere, nihil in maius attollere more laudantium: sed, nè rerum excedam fidem, multa detrahere: & nè apud detractores & genuino me semper dente rodentes fingere puter, & cornicem Aesopi alienis coloribus adornare: Quæ prima Christianorum virtus est, tanta se humilitate deiecit, *Eius humilitas.* vt qui eam non vidisset, & pro celebritate nominis videre gestisset, ipsam esse non crederet, sed ancillularum vltimam: & cùm frequentibus choris virginum cingeretur, & veste & voce & habitu & incessu minima omnium erat: Nunquàm post viri mortem vsque ad diem dormitionis suæ cum vllo comedit viro, quanuis eum sanctum, & in pontificali sciret culmine constitutum. Balneas, nisi periclitans, non adijt. Mollia, etiam in grauissima febre, lectuli strata non habuit: *Stratum.* sed super durissimam humum stratis ciliciolis quiescebat: si tamen illa quies dicenda est, quæ iugibus penè orationibus dies noctesque iungebat, *Psal. 6.* illud implens de Psalterio: Lauabo per singulas noctes lectum meum, lachrymis meis stratum meum rigabo. In qua fontes crederes lachrymarum: ità leuia peccata plangebat, vt illam grauissimorum criminum crederes ream. Cumque à nobis crebriùs moneretur, vt parceret oculis, & eos seruaret euangelicæ lectioni, aiebat: Turpanda est facies, quam contra Dei præceptum purpurisso & cerussa & stibio sæpè depinxi. Affligendum corpus, quod multis vacauit delicijs. Longus risus, perpeti compẽsandus est fletu. Mollia linteamina & serica preciosissima, asperitate cilicij commutanda. Quæ viro & seculo placui, nũc Christo placere desidero.

Si inter tales tantasque virtutes castitatem in illa voluĕro prædicare, superfluus videar: in qua etiam cùm secularis esset, omnium Romæ matronarum exemplũ fuit: quæ ità se gessit, vt nunquàm de illa etiam maledicorum quicquam auderet fama cõfingere. Nihil animo eius clementius, nihil erga humiles blandius fuit. Non appetebat potentes: nec tamen superbos & gloriolam quærentes, fastidio despiciebat. Si pauperem videbat, sustentabat: si diuitem, ad benefaciendum hortabatur. Liberalitas sola excedebat modum. *Liberalitas.* Et vsuras tribuens, versuram quoquè sæpiùs faciebat, vt nulli stipem rogantium denegaret. Fateor errorem meum: Cùm in largiendo esset profusior, arguebam, illud proferens de Apostolo: Non vt alijs sit refrigerium, vobis *2. Cor. 8.* autem tribulatio, sed ex æqualitate in hoc tempore, vt vestra abundantia sit ad illorum inopiam: & illorum abundantia sit ad vestram inopiam. Et hoc de euãgelio Saluatoris: *Luc. 3.* Qui habet duas tunicas, det alteram non habenti. Et prouidendum esse, nè quod libẽter faceret, semper facere non posset: multaque huiuscemodi, quæ illa mira verecundia, & sermone parcissimo dissoluebat, testem inuocans DEVM, se pro illius nomine cuncta facere: & hoc habere voti, vt mendicans ipsa moreretur: vt vnũ nummum filiæ non dimitteret, & in funere suo aliena sindone inuolueretur. Ad extremum inferebat: Ego si petiĕro, multos inueniam, qui mihi tribuant: iste mendicans si à me non acceperit, quæ ei possum, etiam de alieno tribuere, & mortuus fuerit, à quo eius anima requiretur? Ego cautiorem in re familiari esse cupiebam: sed illa ardentior fide, toto Saluatori animo iungebatur, & pauperem Dominum, pauper spiritu sequebatur, reddens ei quod acceperat, pauper pro ipso effecta. Deniquè consequuta est quod optabat, & in grandi ære alieno filiam dereliquit, quod hucusquè debens, non suis viribus, sed CHRISTI se confidit misericordia reddituram.

Solent pleræque matronarum buccinatoribus suis dona conferre, & in paucos largitate profusa, manum à cæteris retrahere: quo illa omninò carebat vitio. Ità enim singu-

ſingulis ſuam pecuniam diuidebat,vt ſingulis neceſſarium erat, non ad luxuriam, ſed ad neceſſitatem.Nemo ab ea pauperum vacuus reuerſus eſt. Quod obtinebat,non di-
Matt.5. uitiarum magnitudine,ſed prudentia diſpenſandi : illud ſemper replicans,Beati miſe-
Eccle.3. ricordes,quoniam ipſi miſericordiam conſequentur. Et, Sicut aqua extinguit ignē,
Luc.16. ità eleemoſyna extinguit peccatum. Et , Facite vobis amicos de iniquo mammona,
Luc.11. qui vos recipiant in æterna tabernacula.Et:Date eleemoſynam, & eccè omnia mun-
Dan.4. da ſunt vobis.Et verba Danielis,regem Nabuchodonoſor monentis,vt eleemoſynis redimeret peccata ſua.Nolebat in his lapidibus pecuniam effundere,qui cum terra & ſeculo tranſituri ſunt:ſed in viuis lapidibus,qui voluuntur ſuper terram,de quibus in
Apoc.21. Apocalypſi Iohannis,ciuitas magni regis extruitur: quos in ſaphirum & ſmaragdum
Eſai.54. & iaſpidem & cæteras gemmas eſſe vertendos, ſcriptura commemorat. Verùm hæc poſſunt eſſe communia cum multis,& ſcit diabolus, non in ſummo virtutum culmine poſita. Vndè loquitur ad Dominum, poſt amiſſam Iob ſubſtantiam, poſt euerſam
Iob 2. domum,poſt liberos interfectos:Corium pro corio, & omnia quæ habuerit homo, dabit pro anima ſua.Sed extende manum tuam,& tange oſſa eius & carnes,niſi in faciem benedixerit tibi.Scimus pleroſque dediſſe eleemoſynam, ſed de proprio corpore nihil dediſſe:porrexiſſe egentibus manum,ſed carnis voluptate ſuperatos:dealbaſſe ea,quæ foris erant,& intùs plenos fuiſſe oſſibus mortuorum. At non Paula talis: quæ tantæ continentiæ fuit, vt propè menſuram excederet, & debilitatem corporis nimijs ieiunijs ac labore contraheret. Quæ,exceptis diebus feſtis,vix oleum, in cibo
Ieiunia & abſtinentiæ. caperet:vt ex hoc vno æſtimetur,quid de vino & liquamine,piſcibus & lacte,& melle, & ouis,& reliquis,quæ guſtui ſuauia ſunt,iudicârit.In quibus ſumendis quidam ſe abſtinentiſſimos putant : & ſi his ventrem ingurgitauerint , tutam pudicitiam ſuſpicantur.

Semper quidem virtutes ſequitur inuidia, feriuntque ſummos fulgura montes. Nec mirum,ſi hoc de hominibus loquar, cùm etiam Dominus noſter phariſæorum
Sap.2. zelo ſit crucifixus,& omnes ſancti æmulos habuerint: in paradiſo quoquè ſerpēs fuerit, cuius inuidia mors introïuit in orbem terrarum. Suſcitauerat ei Dominus Adad Idumæum, qui eam colaphizaret,nè ſe extolleret:& quaſi quodam ſtimulo carnis ſæpiùs admonebat,nè magnitudo virtutum altiùs raperet, & aliarum vitijs fœminarū,
Gene.27. ſe in excelſo crederet conſtitutam. Ego aiebam,liuori eſſe cedendum, & dandum inſaniæ locum:quod feciſſet Iacob in fratre ſuo Eſau,& Dauid in pertinaciſſimo inimi-
1.Reg.27. corum Saul: quorum alter in Meſopotamiam fugerit, alter ſe Allophylis tradiderit, mâlens hoſtibus,quàm inuidis,ſubiacere. At illa reſpondebat: Iuſtè hęc diceres,ſi diabolus contra ſeruos Dei & ancillas non vbiq; pugnaret, & ad oīa loca fugientes non præcederet: ſi non ſanctorum locorum amore retinerer, & Bethlehem meam in alia reperire poſſem parte terrarum. Cur enim non patientia liuorem ſuperem? Cur non humilitate frangam ſuperbiam, & percutienti maxillam offerā alteram? dicente apo-
Rom.12. ſtolo Paulo: Vincite in bono malum. Nónne apoſtoli gloriabantur, quandò pro Do-
Acto.5. mino ſunt paſſi contumeliam? Nónne ipſe Saluator humiliauit ſe, formam ſerui ac-
Philip.2. cipiens,& factus eſt obediens patri vſque ad mortem,& mortē crucis, vt nos ſua paſſione ſaluaret? Iob niſi certâſſet, & viciſſet in pręlio, non accepiſſet coronam iuſti-
Iob 42. tiæ,nec audîſſet à Domino : Putas me aliter loquutum tibi, quàm vt apparéres iu-
Matth.5. ſtus? Beati dicuntur in euangelio, qui perſequutionem patiuntur propter iuſtitiam. Secura ſit conſcientia,quòd non propter peccata patiamur:& afflictio in ſeculo,materia præmiorum eſt.

Si quandò procacior fuiſſet inimicus,& vſque ad verborum iurgia prosiliſſet, il-
Pſalm.38. lud Pſalterij decantabat: Cùm conſiſteret aduersùm me peccator, obmutui & ſilui à
Pſal.37. bonis. Et rursùs: Ego autem quaſi ſurdus non audiebam,& quaſi mutus non aperiēs os ſuum: Et factus ſum ſicut homo non audiens,&non habens in ore ſuo increpatio-
Deut.13. nes. In tentationibus,Deuteronomij verba voluebat: Tentat vos Dominus Deus veſter,vt ſciat ſi diligatis Dominum Deum veſtrum de toto corde veſtro, & de tota ani-
Eſa.28. ma veſtra. In tribulationibus & anguſtijs, Eſaiæ replicabat eloquia : Qui ablactati eſtis à lacte, qui abſtracti ab vbere, tribulationem ſuper tribulationem expectate, ſpem ſuper ſpem : adhuc puſillum propter malitiam labiorum, propter linguam mali-

malignam. Et ſcripturæ teſtimonium in conſolationem ſuam diſſerebat: Ablactato-
rum eſſe, eorum ſcilicet, qui ad virilem ætatem perueniſſent, tribulationem ſuper tri-
bulationem ſuſtinere, vt ſpem ſuper ſpem mereãtur accipere: Scientes quoniam tri- Rom. 5.
bulatio patientiam operatur, patientia autem probationẽ, probatio verò ſpem, ſpes
autem non confundit. Et: Quòd ſi is, qui foris eſt, homo noſter corrumpatur: ille qui 2. Cor. 4.
intùs eſt, innouetur: & inpræſentiarùm leue & momentaneum tribulationis veſtræ,
æternæ gloriæ pondus operatur in vobis, non adſpicientibus quæ videntur, ſed quæ
non videntur. Quæ enim videntur, temporalia ſunt: quæ autem non videntur, æter-
na. Nec longum fore tempus, etiam ſi humanæ impatientię tardũ videatur, quin Dei
ſtatìm videatur auxilium, dicentis: Tempore opportuno exaudiui te, & in die ſalutis Eſai. 49.
auxiliatus ſum tibi. Nec doloſa labia & linguas iniquorum eſſe metuendas, cùm Do-
mino adiutore lætemur, & ipſum debeamus audire per prophetam monentem: No-
lite timere opprobria hominum, & blaſphemias eorũ nè metueritis. Sicut enim ve- Eſai. 51.
ſtimentum, ſic comedit eos vermis: & ſicut lanam, ſic deuorauit eos tinea. Et, Per pa- Luc. 21.
tientiam veſtram poſſidebitis animas veſtras. Et, Non ſunt condignæ paſſiones hui- Rom. 8.
us temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Et alibì, Tribulationem
ſuper tribulationem ſuſtinete, vt patienter agamus in omnibus, quæ accidunt nobis.
Patiens enim vir, multùm prudens. Qui autem puſillanimis eſt, vehemẽter inſipiens. Prou. 14.
In languoribus & crebra infirmitate dicebat: Quandò infirma ſum, tunc fortis ſum. 2. Cor. 12.
Et, Habemus theſaurum iſtum in vaſis fictilibus, donèc mortale hoc induat immor- 2. Cor. 4.
talitatem, & corruptiuum hoc veſtiatur incorruptione. Et iterùm, Sicut ſuperabun-
dant paſſiones Chriſti in nobis, ità & per Chriſtum abundat & conſolatio. Ac de- 1. Cor. 15.
indè: Vt ſocij paſſionum eſtis, ſic eritis & conſolationis. In mœrore cantabat: Quarè 2. Cor. 1. Pſalm. 41.
triſtis es anima mea, & quarè cõturbas me? Spera in Deo, quoniã adhuc cõfitebor illi,
ſalutare vultûs mei & Deus meus. In periculis loquebatur: Qui vult venire poſt me, Luc. 9.
abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me. Et iterùm: Qui vult ani-
mam ſuam ſaluam facere, perdet eam. Et, Qui perdiderit animam ſuam propter me,
ſaluam eam faciet. Quandò diſpendia rei familiaris & euerſio totius patrimonij nũ-
ciabatur, aiebat: Quid enim prodeſt homini, ſi totum mundum lucrifecerit, & animę Matth. 16.
ſuæ damnum habuerit? aut quam dabit homo commutationem pro anima ſua? Et,
Nudus exiui de vtero matris meæ, nudus & redeam. Sicut Domino placuit, ità factũ Iob 1.
eſt. Sit nomen Domini benedictum. Et illud: Nolite diligere mundum, neque ea quæ 1. Iohan. 2.
ſunt in mundo: Quoniam omne quod in mundo eſt, deſiderium carnis eſt, & concu-
piſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ huius: quæ non eſt ex patre, ſed ex mundo. Et
mundus tranſit, & concupiſcentia eius. Scio ei ſcriptas infirmitates grauiſſimas libe-
rorum, & maximè Toxotij ſui, quem diligebat plurimùm. Cumq; illud virtute com-
pleſſet, Turbata ſum, & non ſum loquuta, in hæc verba prorupit: Qui amat filium aut Matth. 10.
filiam plùs quàm me, non eſt me dignus. Et orans ad Dominum, loquebatur: Poſſide Pſalm. 76.
Domine filios mortificatorum, qui pro te quotidiè mortificant corpora ſua.

Noui ſuſurronem quendam (quod genus hominum pernicioſiſſimum eſt) quaſi be-
neuolum nunciâſſe, quòd pro nimio feruore virtutum quibuſdam videretur inſana,
& cerebrum illius dicerent confouendum. Cui illa reſpondit: Theatrum facti ſumus 1. Cor. 4.
mundo, & angelis & hominibus. Et: Nos ſtulti propter Chriſtum, ſed ſtultum Dei ſa- 1. Cor. 1.
pientius eſt hominibus. Vndè & Saluator loquitur ad patrem: Tu ſcis inſipientiam Pſal. 68. 70.
meam. Et iterùm: Tanquàm prodigium factus ſum multis, & tu adiutor fortis: Vt 72.
iumentum factus ſum apud te, & ego ſemper tecum. Quem in Euangelio & propin- Marc. 3.
qui quaſi mentis impotem ligare cupiebant, & aduerſarij ſugillabant, dicentes: Dæ- Iohan. 8.
monium habet, & Samaritanus eſt. Et: In Beelzebub principe dæmoniorum eijcit Matth. 12.
dæmonia. Sed nos audiamus Apoſtolum cohortantem: Hæc eſt gloria noſtra, teſtimo 2. Cor. 1.
nium conſcientiæ noſtræ: quoniam in ſanctitate & ſynceritate, & in gratia Dei con-
uerſati ſumus in mundo. Et Dominum dicentem ad Apoſtolos: Ideò mundus odit Iohan. 15.
vos, quoniam non eſtis de mundo. Si enim eſſetis de mundo, amaret vtiquè mun-
dus, quod ſuum erat. Et ad ipſum Dominum verba vertebat: Tu nôſti cordis abſcon- Pſalm. 43.
dita, & hæc omnia venerunt ſuper nos, nec ſumus oblíti tuî, neque iniquè egimus in
teſtamento tuo, nec auerſum eſt retrorsùm cor noſtrum. Et: Propter te mortificati

sumus tota die: reputati sumus vt oues occisionis. Sed Dominus auxiliator meus, nõ
Psal. 117. timebo quid faciat mihi homo. Legi enim: Fili, honora Dominum, & confortaberis,
Prou. 7. & extra Dominum nullum timueris. His & talibus testimonijs, quasi armatura Dei, & aduersùs omnia quidem vitia, sed præcipuè instruebat se contra inuidiam sæuientem: & patiendo iniurias, furorem rabidi pectoris mitigabat. Deniquè vsque ad diem mortis, & huius patientia, & aliorum zelus omnibus patuit: qui suum rodit authorẽ, & dum æmulum lædere nititur, in semetipsum proprio furore bacchatur. ✝

Dicam & de ordine monasterij, quomodò sanctorum continentiam in suum verterit lucrũ. Seminabat carnalia, vt meteret spiritualia: dabat terrena, vt cælestia tolleret: breuia concedebat, vt pro his æterna mutaret. Post virorum monasteriũ, quod viris tradiderat gubernandum, plures virgines, quas è diuersis prouincijs congregârat, tam nobiles, quàm medij & infimi generis, in tres turmas monasteriaque diuisit: ità duntaxàt, vt in opere & in cibo separatæ, psalmodijs & orationibus iungerentur. Post alleluia cantatum (quo signo vocabantur ad collectam) nulli residere licitũ erat: sed prima, seu inter primas veniens, cæterarum operiebatur aduentum, pudore & exemplo ad laborem eas prouocans, non terrore. Manè, hora tertia, sexta, nona, vespere, noctis medio, per ordinem psalterium cantabant: nec licebat cuiquam sororum ignorare psalmos, & non de scripturis sanctis quotidiè aliquid discere. Die tantùm Dominico ad Ecclesiam procedebant, ex cuius habitabant latere: & vnumquodque agmen matrem propriam sequebatur: atque indè pariter reuertentes, instabant operi distributo, & vel sibi, vel cæteris indumenta faciebant. Si qua erat nobilis, non permittebatur de domo sua habere comitem, nè veterum actuum memor, & lasciuientis infantiæ errorem refricaret antiquum, & crebra confabulatione renouaret. Vnus omnium habitus. Linteamine ad tergendas solùm manus vtebantur. A viris tanta separatio, vt à spadonibus quoquè eas seiungeret, nè vllam daret occasionem linguæ maledicæ, quæ sanctos carpere solita est in solatium delinquendi. Si qua vel tardior veniebat ad psalmos, vel erat in opere pigrior, varijs eam modis aggrediebatur. Si
1. Cor. 4. erat iracunda, blanditijs: si patiens, correptione: illud Apostoli imitans: Qui vultis? In
1. Tim. 6. virga veniam ad vos, an in spiritu lenitatis & mansuetudinis? Excepto victu & vestitu, nullam habere quicquam patiebatur, dicente Paulo: Habentes victum & vestitum, his contenti sumus: nè consuetudine plus habendi præberet locum auaritiæ, quæ nullis expletur opibus: & quanto ampliùs habuerit, plùs requirit: & neque copia, neque inopia minuitur. Iurgantes inter se, sermone lenissimo fœderabat. Lasciuiẽtem adolescentularum carnem crebris & duplicatis frangebat ieiunijs, mâlens eis stomachũ dolere, quàm mentem. Si vidisset aliquam comptiorem, contractione frontis & vultûs tristitia arguebat errantem, dicens munditiam corporis atque vestitûs, animæ esse immunditiam: & turpe verbum atque lasciuum, nunquàm de ore virgineo proferendum: quibus signis libidinosus animus ostenditur, & per exteriorem hominem, interioris hominis vitia demonstrantur. Quam linguosam, garrulam ac procacem, rixisque perspexerat delectari, & sæpiùs commonitam nolle conuerti, inter vltimas & extra conuentum sororum, ad fores triclinij orare faciebat, & separatìm cibum capere: vt quam obiurgatio non correxerat, emendaret pudor. Furtum quasi sacrilegium detestabatur: & quod inter seculi homines vel leue putatur, vel nihili, hoc in monasterijs grauissimum dicebat esse delictum. Quid memorem clementiam & sedulitatem in ægrotantes, quas miris obsequijs & ministerijs confouebat? Cumque alijs languentibus largè præberet omnia, & esum quoquè exhiberet carnium: si quãdò ipsa ægrotâsset, sibi non indulgebat, & in eo inæqualis videbatur, quòd in alijs clementiam, in se duritiam commutabat. Nulla iuuenum puellarum sano & vegeto corpore, tantæ se dederat continentiæ, quantæ ipsa fracto & senili debilitatoq; corpusculo. Fateor, in hac re pertinacior fuit, vt sibi non parceret, & nulli cederet admonenti. Referam, quod expertus sum. Mense Iulio feruentissimis æstibus incidit in ardorem febris, & post desperationem cùm DEI misericordia respirâsset, & medici persuaderent ob refectionem corporis vino opùs esse tenui & parco, nè aquam bibens, in hydropem verteretur, & ego clàm beatum papam Epiphanium rogarem, vt eam moneret, immò cõpelleret vinũ bibere: illa, vt erat prudens & solertis ingenij, statim sensit

ſenſit inſidias:& ſubridens,meum eſſe quod ille diceret,intimauit. Quid plura? Cùm
beatus pontifex poſt multa hortamenta exîſſet foràs,quærenti mihi quid egiſſet, re-
ſpondit: Tantum profeci,vt ſeni homini penè perſuaſerit,nè vinum bibam. Hæc re-
fero,non quòd inconſideranter & vltra vires ſumpta onera probem, monente ſcri- Prou.13.
ptura: Super te onus nè leuaueris:ſed quòd mentis eius ardorem,& deſiderium fide-
lis animæ,ex hac quoquè probare velim perſeuerantia,decãtantis: Sitiuit anima mea Pſalm.62.
in te,quàm multipliciter tibi caro mea. +

Difficile eſt modum tenere in omnibus:& verè iuxta philoſophorum ſententiam,
μεσότησ ἡ ἀρετὴ,κακία ὑπερβολὴ πέλεται, id eſt, modus virtus eſt, vitium nimietas reputatur.
Quod nos vna & breui ſententiola exprimere poſſumus: Nè quid nimìs. Quæ in con
temptu ciborum tantam habebat pertinaciam, in luctu mitis erat, & ſuorum morti-
bus frangebatur,maximè liberorum. Nam & in viri & filiarum dormitione, ſemper
periclitata eſt: & cùm os ſtomachumque ſignaret, & matris dolorem, crucis nitere-
tur impreſſione lenire,ſuperabatur affectu,& credulam mentẽ, parentis viſcera con-
ſternabant:animoque vincens,fragilitate corporis vincebatur. Quam ſemèl languor
arripiens,longo tempore poſſidebat,vt & nobis inquietudinem,& ſibi diſcrimina of-
ferret:in quo illa lætabatur,per momenta commemorans: Miſer ego homo,quis me Rom. 7.
liberabit de corpore mortis huius? Dicat prudens lector, pro laudibus me vitupera-
tionem ſcribere. Teſtor Ieſum,cui illa ſeruiuit, & ego ſeruire cupio,me vtranque in
partem nihil fingere,ſed quaſi Chriſtianum de Chriſtiana,quæ ſunt vera,proferre, id
eſt,hiſtoriam ſcribere,non panegyricum:& illius vitia,aliorum eſſe virtutes. Vitia lo-
quor,ſecundùm animum meum,& omnium ſororum ac fratrum deſiderium, qui il-
lam diligimus,& abſentem quærimus.

Cæterùm illa impleuit curſum ſuum,fidemque ſeruauit,& nunc fruitur corona iu Pſalm. 47.
ſtitiæ:ſequiturque agnum quocunquè vadit. Saturatur, quia eſuriuit, & læta decan-
tat: Sicut audiuimus,ità & vidimus in ciuitate Domini virtutum, in ciuitate Dei no-
ſtri. O beata rerum commutatio: fleuit,vt ſemper rideret: Deſpexit lacus contritos,
vt fontem Dominum reperiret. Veſtita cilicio eſt,vt nunc albis veſtimentis vteretur, Pſal.29.101.
& diceret: Scidiſti ſaccum meum,& induiſti me lætitia. Cinerem ſicut panem mandu- 41.33.44.
cabat,& potionem ſuam cum fletu miſcebat,dicens: Fuerunt mihi lachrymæ meę pa-
nes die ac nocte,vt in æternum pane angelorum veſceretur,& caneret: Guſtate & vi-
dete,quoniam ſuauis eſt Dominus. Et, Eructauit cor meum verbum bonũ,dico ego
opera mea regi. Et Eſaiæ,immò Domini per Eſaiam,in ſe cerneret verba compleri: Eſai.65.
Eccè qui ſeruiunt mihi,manducabunt,vos autem eſurietis : Eccè qui ſeruiunt mihi
bibent,vos autem ſitietis. Eccè qui ſeruiunt mihi, lætabuntur, vos autem confunde-
mini. Eccè qui ſeruiunt mihi,exultabunt,vos autem clamabitis ob dolorem cordis,
& propter contritionem ſpiritus vlulabitis.

Dixeram lacus eam ſemper fugiſſe contritos,vt fontem Dominum reperiret, vt
poſſet læta cantare: Sicut ceruus deſiderat ad fontes aquarũ, ità deſiderat anima mea Pſalm. 41.
ad te Deus. Quãdò veniam & apparebo ante faciẽ Dei? Tangam ergò breuiter, quo-
modò hæreticorum cœnoſos deuitauerit lacus, & eos inſtàr habuerit ethnicorum.
Quidam veterator callidus, atque vt ſibi videbatur, doctus & ſciolus, me neſciente,
cœpit ei proponere quæſtiones, & dicere : Quid peccauit infans,vt à dæmone corri-
piatur? In qua ætate reſurrecturi ſumus? Si in ipſa,qua morimur:ergò nutricibus poſt
reſurrectionem opùs erit. Sin aliter, nequaquàm erit reſurrectio mortuorum, ſed
transformatio in alios. Diuerſitas quoquè ſexûs maris ac fœminę erit,aut non erit?
Si erit, ſequentur & nuptiæ, & concubitus, ſed & generatio. Si non erit, ſublata di- Sap.9.
uerſitate ſexûs, eadem corpora non reſurgent: aggrauat enim terrena inhabitatio 1.Cor.15.
ſenſum multa cogitãtem: ſed tenuia erunt & ſpiritualia,dicente Apoſtolo: Semina-
tur corpus animale,reſurget corpus ſpirituale. Ex quibus omnibus probare cupie-
bat, rationales creaturas ob quædam vitia & antiqua peccata, in corpora eſſe dela-
pſas: & pro diuerſitate & meritis peccatorum,tali vel tali conditione generari,vt vel
corporum ſanitate gauderẽt,& parentum diuitijs ac nobilitate, vel in morbidas car-
nes & domus inopum venientes, pœnas priſtinorum luerent delictorum, & præ-
ſenti ſeculo atque corporibus, quaſi carcere clauderentur. Quod cùm audiſſet, &
ad me retuliſſet, indicans hominem, mihique incubuiſſet neceſſitas nequiſſimæ
viperæ

viperæ ac mortiferæ beſtiæ reſiſtendi, de quibus Pſalmiſta commemorat, dicens: Ne
Pſa.73.& 67. tradas beſtijs animas confitentium tibi: Et: Increpa Domine beſtias calami, qui ſcri-
bentes iniquitatem,loquuntur contra Dominum mendacium,& eleuāt in excelſum
os ſuum:conuéni hominem,& orationibus eius,quam decipere nitebatur, breuì in-
terrogatione concluſi,dicēs: Vtrùm crederet futuram reſurrectionem mortuorum,
an non? Qui cùm ſe credere reſpondiſſet,intuli:Eadem reſurgent corpora, an altera?
Cùm dixiſſet, Eadem,ſciſcitatus ſum: In eodem ſexu,an in altero? Ad interrogata re-
ticenti,& inſtàr colubri huc atque illuc transferenti caput,nè feriretur: Quia,inquā,
taces, ego mihi pro te reſpondebo, & conſequentia inferam: Si non reſurget mu-
lier,vt mulier,neque maſculus,vt maſculus:nō erit reſurrectio mortuorum: quia ſe-
xus membra habet,membra autem totum corpus efficiunt. Si autem ſexus & mem-
bra non fuerint,vbi erit reſurrectio corporum,quæ ſine ſexu non conſtant & mem-
bris? Porrò ſi corporum non fuerit reſurrectio, nequaquàm erit reſurrectio mortu-
orum. Sed & illud,quod de nuptijs obijcis:Si eadem membra fuerint, ſequi nuptias,
Matth. 22. à Saluatore diſſoluitur,dicente:Erratis,neſcientes ſcripturas,neque virtutem Dei:In
reſurrectione enim mortuorum non nubent,neque nubentur, ſed erunt ſimiles an-
gelorum. Vbi dicitur,Non nubent,neq; nubentur, ſexuum diuerſitas demonſtratur.
Nemo enim de lapide & ligno dicit,Non nubent,neq; nubentur,quæ naturam nubē-
di non habent:ſed de ijs,qui poſſint nubere,& gratia Chriſti ac virtute non nubant.
Quòd ſi oppoſueris, Quomodò ergò erimus ſimiles angelorum, cùm inter angelos
Luc.7. non ſit maſculus & fœmina? breuiter auſculta: Non ſubſtātiam nobis angelorum,ſed
conuerſationem,& beatitudinem Dominus repromittit. Quomodò & Iohannes Ba-
ptiſta,antequàm decollaretur,angelus appellatus eſt,& omnes ſancti ac virgines Dei,
etiam in iſto ſeculo vitam in ſe exprimunt angelorum. Quandò enim dicitur: Eritis
ſimiles angelorum,ſimilitudo promittitur,non natura mutatur. Simulq; reſponde,
Iohā. 20.21. quomodò illud interpreteris,quòd Thomas Domini reſurgentis tetigerit manus, &
viderit lancea latus eius perforatum? Et Petrus in litore ſtantem viderit Dominum,
& partem aſſi piſcis,ac fauum mellis comedentem? Qui ſtabat,profectò habebat pe-
des. Qui monſtrauit latus vulneratum,vtiq; & ventrem,& pectus habuit,ſine quibus
non ſunt latera ventri & pectori coherētia. Qui loquutus eſt,lingua & palato ac den-
tibus loquebatur. Sicut enim plectrum chordis, ità lingua illiditur dētibus,& vocalē
reddit ſonum. Cuius palpatæ ſunt manus,conſequenter & brachia habuit. Cùm igi-
tur omnia membra habuiſſe dicatur,neceſsè eſt,vt totum corpus habuerit,quod cō-
ficitur ex membris:nō vtiquè fœmineum,ſed virile,id eſt,eiuſdem ſexûs,in quo mor-
tuus eſt. Quòd ſi obtenderis,Ergò & nos poſt reſurrectionem comedemus? Et quo-
modò clauſis ingreſſus eſt ianuis,contra naturam pinguium & ſolidorum corporū?
Audies:Noli propter cibum,reſurrectionis fidem in calumniam trahere. Nam & ar-
Marc.5. chiſynagogi filiæ reſuſcitatæ iuſſit cibū dari,& Lazarus quatriduanus mortuus, cum
Iohan. 12. ipſo ſcribitur iniſſe conuiuium,nè reſurrectio eorum phantaſma putaretur. Sin au-
tem clauſis ingreſſus eſt ianuis, & idcircò ſpirituale & aëreum corpus niteris appro-
bare:ergò & antequàm pateretur,quia contra naturam grauiorum corporum ſuper
Matth. 14. mare ambulauit,ſpirituale corpus habuit:& apoſtolus Petrus,qui & ipſe ſuper aquas
pendulo inceſſit gradu,ſpirituale corpus habuiſſe credendus eſt, cùm potentia magis
& virtus oſtendatur Dei,quandò fit aliquid contra naturam. Et vt ſcias, in ſignorum
magnitudine, non naturæ mutationem, ſed Dei omnipotentiam demonſtrari: Qui
ambulabat fide,cœpit infidelitate mergi,niſi eum manus Domini ſubleuâſſet, dicen-
tis: Modicæ fidei,quarè dubitâſti? Miror autem te obdurare frontem, loquente Do-
Iohan. 20. mino:Infer digitum tuum huc,& tange manus meas:& porrige manum tuam,& mit-
Luc.24. te in latus meum, & noli eſſe incredulus, ſed fidelis. Et alibì: Videte manus meas, &
pedes meos,quia ipſe ego ſum. Palpate & videte,quia ſpiritus carnem & oſſa non ha-
bet,ſicut me videtis habere. Et cùm hoc dixiſſet, oſtendit eis manus & pedes. Oſſa
audis & carnem, & pedes, & manus: & globos mihi Stoicorum, atque aërea quæ-
dam deliramenta confingis. Porrò ſi quæris, cur infans à dæmone corripiatur,
qui peccata non habuit: aut in qua ætate reſurrecturi ſimus, cùm diuerſa æta-
Pſal. 35. te moriamur: ingratìs ſuſcipies, Iudicia DEI abyſſus multa. Et, O altitudo di-
Rom. 11. uitiarum ſapientiæ & ſcientiæ DEI, quàm inſcrutabilia ſunt iudicia eius, & in-
ueſtigabiles

uestigabiles viç eius. Quis enim cognouit sensum Domini? aut quis consiliarius eius fuit? Aetatum autem diuersitas non mutat corporum veritatem. Cùm enim quotidiè corpora nostra fluant, & aut crescant, aut decrescant: ergò tot erimus homines, quot quotidiè commutamur? aut alius fui, cùm decem annorum essem, alius cùm triginta, alius cùm quinquaginta, alius cùm iam toto cano capite sum? Igitur, iuxta ecclesiarum traditiones & Apostolum Paulum, illud est respondendum, quòd in virum perfectum, & in mensuram ætatis plenitudinis Christi resurrecturi sumus, in qua & Adam Iudæi conditum autumant, Dominum Saluatorem legimus surrexisse: & multa alia, quæ de vtroque testamento in suffocationem hæretici protuli. Ex quo die ità cœpit hominem detestari, & omnes, qui eiusdem dogmatis erant, vt eos voce publica, hostes Domini proclamaret. Et hæc dixi, non vt breuiter hæresim confutarem, cui multis voluminibus respondendum esset: sed vt fidem tantæ fœminæ ostenderem, quę maluit inimicitias hominum subire perpetuas, quàm Dei offensam amicitijs noxijs prouocare. + Ephes 4.

Dicam ergò, vt cœperam: nihil ingenio eius docilius fuit. Tarda erat ad loquendum, velox ad audiendum, memor illius præcepti: Audi Israel; & tace. Scripturas sanctas tenebat memoriter. Et cùm amaret historiam, & hoc veritatis diceret fundamentum: magìs tamen sequebatur intelligentiam spiritualem: & hoc culmine, ædificationem animæ protegebat. Deniquè compulit me, vt vetus & nouum instrumentum cum filia, me disserente, perlegeret. Quod propter verecundiam negans, propter assiduitatem tamen & crebras postulationes eius præstiti, vt docerem quod didiceram, non à meipso, id est, à præsumptione, pessimo præceptore, sed ab illustribus Ecclesiæ viris. Sicubì hæsitabam, & nescire me ingenuè confitebar, nequaquàm mihi voluit acquiescere, sed iugi interrogatione cogebat, è multis varijsque sententijs, quæ mihi videretur probabilior, indicarem. Loquar & aliud, quod forsitan æmulis videatur incredibile: Hebræam linguam, quam ego ab adolescentia multo labore ac sudore ex parte didici, & infatigabili meditatione non desero, nè ipse ab ea deserar, discere voluit, & consequuta est: ità vt psalmos Hebraicè caneret, & sermonem absq; vlla Latinæ linguæ proprietate personaret. Quod quidem vsque hodiè in sancta filia eius Eustochio cernimus: quæ ità semper adhæsit matri, & eius obediuit imperijs, vt nunquàm absque ea cubaret, nunquàm procederet, nunquàm cibum caperet, ne vnum quidem nummum haberet potestatis suæ, sed & paternam & maternam substantiolam, à matre distribui pauperibus lętaretur, & pietatem in parentem, hæreditatem maximam & diuitias crederet. Non debeo silentio præterire, quanto exultauerit gaudio, quòd Paulam neptem suam, ex Læta & Toxotio genitam, immò voto & futuræ virginitatis repromissione conceptam, audièrat in cunis & crepitaculis balbutiente lingua, alleluia cantare, auiæque & amitæ nomina, dimidiatis verbis frangere. In hoc solo patriæ desiderium habuit, vt filium, nurum, neptem renunciâsse seculo, & Christo seruire cognosceret. Quod & impetrauit ex parte. Nam neptis Christi flammeo reseruatur: nurus æternæ se tradens pudicitiæ, socrûs opera, fide & eleemosynis sequitur, & Romæ conatur exprimere, quod Hierosolymis illa compleuit. Quid agimus anima? Cur ad mortem eius venire formidas? Iamdudùm prolixior liber cuditur, dum timemus ad vltima peruenire, quasi tacentibus nobis, & in laudibus illius occupatis, differri possit occubitus. Hucusquè prosperis nauigauimus ventis, & crispantia maris æquora labens carina sulcauit: nunc in scopulos incurrit oratio, & tumentibus fluctuum motibus, præsens vtrique nostrûm intentatur naufragium, ità vt cogamur dicere: Præceptor, saluos nos fac, perimus. Et illud: Exurge, vt quid obdormis Domine? Quis enim possit siccis oculis Paulam narrare morientem? Incidit in grauissimam valetudinem, immò quod optabat inuenit, vt nos desereret, & pleniùs Domino iungeretur. In quo languore Eustochij filiæ probata semper in matre pietas, magìs ab omnibus comprobata est. Ipsa assidere lectulo, flabellum tenere, sustentare caput, puluillum supponere, fricare pedes, manu stomachum confouere, mollia strata componere, aquam calidam temperare, mappulam apponere, omnium ancillarum præuenire officia, & quicquid alia fecisset, de sua mercede putare subtractum. Quibus illa precibus, quibus lamentis & gemitu, inter iacentem matrem & specum Domini discur-

Luc. 8.
Psal. 43.

ni diſcurrit,nè priuaretur tanto contubernio,nè illa abſente viueret, vt eodem fere-
tro portaretur? Sed ô mortalium fragilis & caduca natura,& niſì Chriſti fides nos ex-
Eccl. 3. & 9. tollat ad cælum,& æternitas animæ promittatur,cum beſtijs ac iumentis,corporum
vna conditio eſt.Idem occubitus iuſto & impio,bono & malo,mundo ac immundo,
ſacrificanti & non ſacrificanti. Sicut bonus,ità & qui peccat: ſicut qui iurat, ità & is
qui iuramentum metuit.Similiter & homines & iumenta,in fauillam & cinerem diſ-
ſoluuntur. +

Quid diù immoror,& dolorem meum differēdo facio longiorem? Sentiebat pru-
dentiſſima fœminarum adeſſe mortem,& frigente alia parte corporis atq; membro-
rum,ſolum animæ teporem,in ſacro pectore palpitare: & nihilo minùs quaſi ad ſuos
pergeret,alienosq; deſereret,illos verſiculos ſuſurrabat:Domine,dilexi decorem do-
Pſalm.25. mus tuæ,& locum habitationis gloriæ tuæ. Et:Quàm dilecta tabernacula tua Domi-
Pſalm.83. mine virtutum, concupiſcit & deficit anima mea in atria Domini. Et: Elegi abiecta
eſſe in domo Dei mei,magìs quàm habitare in tabernaculis peccatorum. Cumque à
me interrogaretur,cur taceret,cur nollet reſpondere,an doleret aliquid: Græco ſer-
mone reſpondit,nihil ſe habere moleſtiæ,ſed omnia quieta & tranquilla perſpicere.
Poſt hæc obmutuit,& clauſis oculis,quaſi iam mortalia deſpiceret,vſque ad expirati-
onem animæ,eoſdem repetebat verſiculos:vt quod dicebat,vix audire poſſemus: di-
gitumq; ad os tenens,crucis ſignum pingebat in labijs. Defecerat ſpiritus,& anhela-
bat in mortem:animaque erumpere geſtiens, ipſum ſtridorem, quo mortalium vita
finitur,in laudes Domini conuertebat. Aderant Hieroſolymarum & aliarum vrbiū
epiſcopi, & ſacerdotum inferiores gradus, ac Leuitarum innumerabilis multitudo.
Omne monaſterium,virginum & monachorum chori repleuerant. Statimque vt au-
Cant. 2. diuit ſponſum vocātem: Surge,veni proxima mea,ſpecioſa mea,columba mea. Quo-
niam ecce hyems tranſijt & receſſit,pluuia abijt ſibi: Læta reſpondit: Flores viſi ſunt
Pſalm.26. in terra,tempus ſectionis aduenit. Et:Credo videre bona Domini in terra viuētium.

Ex hinc non vlulatus,non planctus,vt inter ſeculi homines fieri ſolet, ſed pſalmo-
rum linguis diuerſis examina concrepabant:tranſlataque epiſcoporum manibus, &
ceruicem feretro ſubijcientibus, cùm alij pontifices lampadas cereosq; præferrent,
alij choros pſallentium ducerent,in media eccleſia ſpeluncæ ſaluatoris eſt poſita. To-
ta ad funus eius, Palæſtinarum vrbium turba conuenit. Quem monachorum laten-
tium in eremo cellula ſua tenuit? Quam virginum cubiculorum ſecreta texerunt?
Sacrilegum putabant,qui non tali fœminæ vltimum reddidiſſet officium. Viduæ &
Act. 9. pauperes,in exemplum Dorcadis,veſtes ab ea præbitas oſtendebant. Omnis inopum
multitudo matrem & nutritiam ſe perdidiſſe clamabat. Quodq; mirum ſit,nihil pal-
lor mutauerat faciem: ſed ità dignitas quædam & grauitas ora compleuerat, vt eam
putares non mortuam,ſed dormientem. Hebræo, Græco, Latino, Syroque ſermone
pſalmi in ordine perſonabant: non ſolùm triduo, donèc & ſubter eccleſiam, & iuxta
ſpecum Domini conderetur:ſed per omnem hebdomadam,cunctis qui venerant,ſu-
um funus & proprias credentibus lachrymas. Venerabilis virgo filia eius Euſtochiū,
quaſi ablactata ſuper matrem ſuam,abſtrahi à parente nō poterat:deoſculari oculos,
hærere vultui,totum corpus amplexari,& ſe cum matre velle ſepeliri.

Teſtis eſt Ieſus,ne vnum quidem nummum ab ea filiæ derelictum,ſed,vt antè iam
dixi,derelictum magnum æs alienum: &, quod his difficilius eſt, fratrum & ſororum
immenſam multitudinem,quos & ſuſtentare arduum, & abijcere impiū eſt. Quid hac
virtute mirabilius,fœminam nobiliſſimæ familiæ,magnis quondàm opibus, tanta fi-
de omnia delargitam,vt ad egeſtatem penè vltimam perueniret? Iactent alij pecuni-
as,& in corbanam Dei æra congeſta, funalibusque aureis dona pendentia. Nemo
plus dedit pauperibus,quàm quę ſibi nihil reſeruauit. Nunc illa diuitijs fruitur,& his
Eſa.64. bonis,quæ nec oculus vidit,nec auris audiuit,nec in cor hominis aſcenderunt. No-
ſtram vicem dolemus, & inuidere potiùs gloriæ eius videbimur, ſi voluerimus diu-
tiùs flere regnantem. Secura eſto Euſtochium,magna hæreditate ditata es. Pars tua
Dominus,& quo magìs gaudeas,mater tua longo martyrio coronata eſt. Non ſolùm
enim effuſio ſanguinis in confeſſione reputatur,ſed deuotæ quoquè mentis ſeruitus
immaculata, quotidianum martyrium eſt. Illa corona de roſis & violis plectitur, iſta
de lilijs. Vndè & in cantico ſcribitur canticorum:Fratruelis meus candidus & rubi-
cundus:

cundus: & in pace, & in bello eadem præmia vincentibus tribuens. Mater (inquam) tua audiuit cum Abraham: Exi de terra tua, & de cognatione tua, & veni in terram, Gen. 12. Hier. 50.
quam ostendam tibi. Et per Hieremiam Dominum præcipientem: Fugite de medio Babylonis, & saluate animas vestras. Hæc autem exijt de terra sua, & vsque ad diem mortis suæ non est reuersa in Chaldæam: nec ollas Aegypti & virulentias carniũ desiderauit, sed choris comitata virgineis, ciuis est Saluatoris effecta: de paruula Bethlehem, cælestia regna conscendens, dicit ad veram Noëmi: Populus tuus, populus meus: & Deus tuus, Deus meus. Ruth 1.

Hunc tibi librum ad duas lucubratiunculas, eodẽ quem tu sustines dolore, dictaui. Nam quotiescunquè stylum figere volui, & opus exarare promissum, totiès obriguerunt digiti, cecidit manus, sensus clanguit. Vndè & inculta oratio votum scribentis absque vlla elegantia & verborum lepóre testatur.

Vale, ô Paula, & cultoris tui vltimam senectutem orationibus iuua. Fides & opera tua Christo te sociãt: præsens faciliùs, quod postulas, impetrabis. Exegi monumentũ tuum ære perennius, quod nulla destruere possit vetustas. Incídi elogiũ sepulcro tuo, quod huic volumini subdidi, vt quocunquè noster sermo peruenerit, te laudatam, te in Bethlehem conditam lector agnoscat. Inuocat S. Paulã Hieronymus.

Sequitur titulus sepulcri:

Scipio quam genuit Pauli fudêre parentes,
Gracchorum soboles, Agamemnonis inclyta proles,
Hoc iacet in tumulo: Paulam dixêre priores:
Eustochij genitrix, Romani prima senatûs,
Pauperiem Christi & Bethlemitica rura sequuta est.

In fronte speluncæ:

Adspicis angustum præcisa rupe sepulcrum?
Hospitium Paulæ est, cælestia regna tenentis.
Fratrem, cognatos, Romam, patriamque relinquens,
Diuitias, sobolem, Bethlemiti conditur antro.
Hîc præsepe tuum Christe, atque hîc mystica Magi
Munera portantes, hominique Deoq; dedêre.

Dormiuit sancta & Beata Paula, septimo Kalendarum Februariarũ, tertia sabbati post solis occubitum. Sepulta est quinto Kalend. earundem, Honorio Augusto sexiès & Arestenio cõsulibus. Vixit in sancto proposito, Romæ annos quinque, Bethlehem annos viginti. Omne vitæ tempus impleuit annis quinquagintasex, mensibus octo, diebus viginti & vno.

VITA S. IACOBI EREMITAE, CVIVS LECTIO MVLTVM HABET COMPVNCTIONIS, AVTHORE *Simeone Metaphraste.*

MVlta bona, & animæ salutaria beneficia ijs viris, qui DEI amantes sunt, & Saluatoris Christi præceptis congruentem vitam ingrediuntur, pulcherrima humilitatis possessio conciliat: quã qui amplecti studuerit, & perfectè obiërit, is nunquàm illud timere poterit, nè aliquo modo cadat, aut vllo affectu capiatur, vel suæ fiduciæ supbia efferatur. Quòd enim multum damni, & insanabilem iacturam, maximumque periculum hęc ijs afferat, qui nõ cautiores fuerint, licet è multis alijs argumẽtis hoc intelligere, præcipuè verò ex hac historia, quæ nobis scribenda est, vt qui cælestem vitam sibi proposuerint, ex ipsa narratione proficiant, quô tutiores sint. In hac enim & institutionem optimam inueniemus, & exercitationem perfectam, extremum deniquè cursum ex pigritia proficiscẽtem, & pœnitentiæ virtutem: quæ tãtum valet apud benignissimum Deum, vt non solùm ex ipsis inferorũ portis, & gehennæ doloribus ho- 28. Ianuarij.

minem eripiat, sed etiã talem reddat, vt priore virtute maius aliquid possideat, &, adiuuante diuina gratia, emendationem vitæ superiore statu meliorem recuperet.

Fuit quidam vir, qui solitarium in locum secessit prope oppidum Porphyrionem. Erat viro illi nomen Iacobus. Hic cùm breuis huius vitæ vanitati renunciâsset, in spelunca quadam quindecim annos habitauit. Tãtos autem in virtutis exercitatione progressus fecit, tamq; insignis & Deo gratus extitit, vt & gratia contra dæmones dignus effectus fuerit, multasque alias curationes Saluatoris nostri Iesu Christi nomine hominibus attulerit. Cùm omnes igitur eius hominis vitam admirarentur, ad eum concurrebant, quorum plerique erant ex impiorum Samaritarũ superstitione. Illos cùm ad se veniẽtes diuinus ille vir animaduerteret, ex diuinarum literarum lectione ipsos multùm erudiendo, ad veram fidem conuertebat.

Quindecim annis degit in spelunca.

Sed qui humano generi indè vsque à principio aduersari cœpit diabolus, & ijs præcipuè, qui Christo seruiũt, cùm ex multa illius hominis virtute, ac perfecta vita sesugari videret, aggressus est eum persequi, & ex ijs locis, quæ suprà diximus, expellere. Cùm enim in vnum quempiam Samaritã ingressus fuisset ex eorum numero, qui ab initio veritatem ipsam auersabantur, fecit vt ille vniuersos ad se pertinentes amicos, consanguineos ac seruos ad insidias sancto illi viro struẽdas, in vnum colligeret, quô eum ità irretitum posset è regionibus illis propulsare. Omnes igitur cùm ad sacerdotis sui diuersorium conuenissent, & multa essent machinati, vna omnium sententia hæc fuit, vt impudentem atque inhonestam mulierculam ad se accersirent, cui viginti aureos nummos darent, totidemque alios se illi daturos promitterent, si ipsa DEI seruum Iacobum illecebris suis corrumpere posset, vt ansam aliquam arripiẽtes, eum virum cum dedecore è sua regione fugarent.

Samaritæ illi insidiant.

His promissis mulier illa inducta, multam noctem obseruans, ad ipsum adijt, ac ianuam pulsans, eum rogabat, vt ipsam intromitteret. Cumq; ille moraretur, & diutiùs id se facturum recusaret, illa nihilominùs impudenter ianuã pulsare pergebat, & multis precibus eum obsecrare, vt ipsam admitteret. Cùm igitur ille ianuam patefecisset, & eam vidisset, spectrum aliquod cernere sibi visus est, seque Crucis signo muniẽs, ianuam ipsam cum impetu clausit, atque in cellam reuersus, ad Orientem solem se conuertit, & Deum attentè precatus est. Non multo autem tempore posteà, cùm media nox præterijsset, non desinebat mulier illa pulsare ianuam: quinetiam magna voce, Miserere, inquit, meî tu, qui Dei seruus es: aperi mihi ianuam, nè ante cellam tuam ferarum cibus efficiar.

Seque Crucis signo munit.

Cùm iustus ille vir hæc consideraret, & ferarum multitudinem, quæ erat in illis locis, animaduerteret, ianuam ipsam inuitus (vt ità dicam) patefecit, eiq; dixit: Vndè huc venisti? Quem quæris? Et vndè es? Cui mulier: E monasterio, inquit, hoc propinquo ego sum, meque monasterij Præses ad ferendas benedictiones in hoc castellum misit, ac dum reuerterer in monasterium, hoc in loco nox me oppressit. Rogo igitur te, diuine vir, vt miserearis meî, & apud te accipiar, nè ferarum præda efficiar. His igitur verbis ille commotus, eam ad se introduxit, panemque, & aquam illi apposuit: & interiorem cellam ingressus, seipsum illic inclusit, muliere in exteriore cella derelicta. Illa verò cùm cibum sumpsisset, voluit paulispèr quiescere. Posteà cœpit vociferari, & cum lamentis ad ianuã se deijcere, virumque sanctum implorare. Ille verò è fenestra prospiciens, eamque videns angustijs & multo dolore compressam, dubitabat quidnam ei diceret, aut faceret. Tunc illa: Precor te, inquit, vt me respicias, & signo Crucis munias, quoniã dolore cordis opprimor. His ille auditis, exijt, & statìm igne multo accenso, prope mulierem sedit, ac sinistra manu igni admota, dextera sacrum oleum sumpsit, & eam calefacere cœpit propriæ manûs calore, neque desinebat eius pectus Crucis signo munire.

Neque desinebat eius pectus Crucis signo munire.

Illa igitur impudentię stimulis impulsa, cùm irretire eum vellet, & in turpem libidinem concitare: Rogo, inquit, te diutiùs cor meum vngas, vt dolor, qui me comprimit, iam desinat. Ille, quæ eius erat simplicitas, mulieri credens, quæq; ad eã curandam pertinebant, attendens, simulque fraudem praui dæmonis sciens ac metuens, nè fortè ex multa in eam commiseratione sempiternam infirmitatem sibi afferret, duabus vel tribus horis constanter sinistram manum in ignem iniectam detinuit, ità vt digitorum compages combustæ deciderint. Hoc ille faciebat contra diabolicas machinas

chinas militās,vt propter intolerabilem illum dolorem,ex ignis flamma proficiſcentem,nulla peſſima cogitatio in eius animū irreperet. Quod cùm admirabiliter ab eo fieri mulier videret, & ipſa reſipiſceret, (totā enim ſancti viri manum ferè igne conſumptam videbat)lachrymans atque ingemiſcēs, ad ſancti viri pedes ſe deiecit,& ſuis manibus proprium pectus pulſans,clamabat: Hei mihi miſeræ & excæcatæ,hei mihi,ꝙ diaboli domicilium facta ſum.Hęc cùm ſanctus vir audiret atque obſtupeſceret:Surge inquit,mulier. Hoc dixit, & admodùm feſtinanter è ſolo illam erexit, & attentas preces ad Deum mittens:Nuncia,inquit,mulier,quid hoc ſit. Vixq; ad ſe reuerſa,quo pacto res ſe habebat,ſingulatìm expoſuit,aperiens quas praui Samaritæ,vel diabolus potiùs aduersùs iuſtum virum inſidias machinatus fuerat. Qua re audita,Dei ſeruus magnoperè ingemuit:cumque Dei gloriam celebrâſſet, & lachrymas multas emittēs Deo gratias egiſſet,illam catechiſmo inſtruxit,eique benedictiones impartitus, miſit ad ſanctiſſimum Alexandrum Epiſcopum.

Mulier verò cùm ad eccleſiā veniſſet,vnamquanque rem ordine Deo ipſi primùm, deindè & ſanctiſſimo viro confeſſa eſt:qui & ipſe cùm plurimùm eam inſtruxiſſet,eorumque malorum,quæ commiſerat,valdè pœnitentem videret,immortalitatis lauacrum ei dedit,& mulierem quidem ipſam ad virginum monaſterium miſit : omnem verò populum religioſum, & Chriſti amatorē clerum cùm cōgregâſſet,ex vrbe & regione illa omnes Samaritas expulit,ac poſteà Dei ſeruum Iacobum adijt, cumque vt bonus pater multùm cōfirmauit. Ità verò & mulier ſupradicta per pœnitentiā Chriſto ſeipſam obtulit,vt & chara Deo eſſet,& aduersùs dæmones gratiam acciperet.

Locus optimus pro cōfeſſione ſacramentali.

Facto autem interuallo quodam temporis, filia cuiuſdam viri, qui principem locum in ſenatu obtinebat, impuro ſpiritu agitata, nominatìm ſanctū illum virum inuocabat. Cùm igitur eius parentes ad Dei ſeruum eam duxiſſent, ipſum rogabant, vt puellę iuuentutem miſericordia proſequeretur,& impurum ſpiritum ab ipſa expelleret. Cumque ſanctus vir pro ea Deum precatus eſſet, & manus ſuper illam impoſuiſſet,ſtatìm diuina ope dęmonem expulit,& puellam curauit.Eius igitur parentes cùm & Deo,& ipſi gratias egiſſent,trecentos aureos nummos ei miſerūt,quos non ſolùm iuſtus ille vir accipere auſus eſt,ſed ne videre quidem eos paſſus fuit, dicens eiſque ꝑſuadens,non decere diuinarum rerum mercaturam facere,ſed pauperibus illos potiùs dare.Ego enim,inquit,eos non accipio. nam in ſolitudine degēs, iſtis nō indigeo. Itaque gratias Deo agentes homines illos,in eorum domos remiſit.

Aliquandò verò cùm adoleſcens quidam à dæmone tentatus fuiſſet, vtroque pede diſſolutus fuit:quem eius conſanguinei baiulantes, ad ſanctum virum tulerunt, eum rogantes,vt pro ipſo Deum precaretur.Ille autem cùm tres dies ieiunâſſet, & diuinis precibus operā dediſſet, paralyticum hominem ſanum reſtituit, cui & benedixit, iuſſitque proprijs pedibus in ſuam domum reuerti.Multi alij ad eundem veniebant,qui cùm diuerſis morbis laborarēt,omnes diuina ope per ipſius preces curati,ad ſuas domos reuertebantur.

Triduano ieiunio & precibus paralyticum ſanat.

Cùm autem ille Dei ſeruus ſe ab omnibus multùm honorari videret,& caſum,qui ex honore ipſo multis euenire ſolet,valdè metueret, locum illum reliquit, & fugiens abijt procùl ab vrbe illa quadraginta milliaribus:cumque apud petras,quę ſunt ad ripam fluuij, ſpeluncam magnam inueniſſet, triginta annos illic habitauit, in precibus & hymnis totos dies ac noctes inſumendo. Nutrimēta verò ipſa multo tempore ex herbis,quæ prope fluuiū naſcebantur, ſibi cōficiebat:poſteà paruū quendā hortū ad ripam fluminis eleganter conſtruxit,atque in eo aliquot horis diei opus faciēs, ex eo ipſo cibum ſibi cōparabat.Ità verò eius vita celebrabatur,vt è viginti & triginta monaſterijs monachi & clerici ad eum venirent,multique alij ex ijs,qui mundi rebus occupantur,ad eum ſe conferrent,vt eius benedictionem acciperēt, & ab eo confirmari poſſent.

Triginta annis habitat in ſpelunca.

Sed talis ac tantus vir,tantaque gratia dignus effectus, fortaſsè elatione vel ſuperbia captus,in lapſum,cumque omnium grauiſſimum incidere permiſſus fuit. Nā ſceleſtiſſimus humani generis inimicus, qui contra homines rectam & Deo gratam vitam degentes, propriam inuidiam exercet, in puellam quandam ingreſſus, cuiuſdam diuitis filiam, cœpit clamare,& ſanctum Iacobum nominatìm appellare,ità vt parentes puellæ circumirent,& vbiquè diuinum illum hominem inueſtigarent,neque mo-

nasterium, neque desertum aliquem locum relinquentes. Quem cùm inuenire non possent, posteà solitarium quendam hominem in eo loco, quem supradiximus, esse cognouerunt. Pater igitur seruos suos secum habens,& puellam iubens vnà cum matre in iumento sedere,& eum sequi,venit in eum locum,de quo audiërat,vbi & ille vir sanctus vitam degebat. Quem cùm vidisset,& ad eius pedes se abiecisset: Miserere,inquit,filiæ meæ, quoniam grauiter ab impuro spiritu cruciatur:nam viginti dies sunt,quibus neque cibum, neque potum sumpsit, sed clamat seipsam lacerans, & nomen tuum appellans.

Tunc iussit puellam illuc duci:cumque se diutiùs precibus dedisset, sic ardēter pro ipsa precatus est,vt & locus,in quo stabant,contremuerit. Finitis verò precibus, insufflauit in illum impurum spiritum,& ait: In nomine Domini nostri Iesu Christi exi ab ista puella. Statimq; dæmon ipse,tanquàm igne aliquo impulsus, è puella discessit. Illa verò cùm in solum cecidisset, multis horis iacuit sine voce:sed sanctus ille Deum precatus,eam,manu appræhensa,erexit,& parentibus suis reddidit. Qui cùm miraculum illud vidissent,diuinam gloriam collaudârunt. Sed metuētes,nè impurus ille dæmon reuersus, in eam ingrederetur, ipsum rogârūt,vt puella apud eum duos dies remaneret,quoàd omninò à dæmone liberaretur. Puella igitur apud eum relicta,parētes in domum suam reuersi sunt.

Qui amat periculum, peribit in illo.

Decet autem,sicut initiò diximus, ad multorum cautionem, & cælestem hanc vitam exercentium ædificationem, non solùm perfectorum hominum rectè facta narrantes,bona tantùm colligere: sed nè malarum artium & laqueorum scelestissimi illius hostis imperiti sint, qui Deo seruiunt, quemadmodùm maximas & veras huius hominis virtutes enumerauimus, ità, inquam, conuenit, & fluctuationem in eum illatam,& indè maximum eius lapsum,enarrare. Dicemus autem deincèps,vt decet,& ea miracula magna atque ingentia, quæ post perfectam ipsius pœnitentiam, & generosam confessionem per eundem edita sunt. Quo enim nobiliorem exercitationem ac vitam anteà egerat,eo maior posteà ipsius fuit lapsus. Quanto autem grauior fuit lapsus,eo maior posteà ipsius fuit & emendatio.

Ille enim pessimus & impius Dei seruorum inimicus,cùm puellam,quæ curata fuerat,illic solam cum solo relictam vidisset, & velut ansam quandam aduersùs iustum hominem arripuisset,libidinosum spiritum in eum immisit: qui tantoperè ipsum adortus est,vt qui exercitationis initio,quo tempore impiorum Samaritarum laquei p mulierem,quā supradiximus, parati fuerāt, generoso & forti animo restiterat,quiq; vt diabolum superaret,per quem mulier aduersùs ipsum impulsa fuerat, sinistræ manûs iacturam perferre maluërat:is,inquā, vir libidinis stimulo percitus, diuini timoris,& tantæ sanationum gratiæ,ac tam diuturnæ exercitationis, totque laborum oblitus fuerit : & quanuis ad multam senectutem venisset,victus tamen dæmoni succubuerit,& in eum locum,qui ante cellam erat,egressus,puellam ipsam vitiauerit, & impietatis cœno seipsum commaculârit. Deindè verò,tanquàm primordijs quibusdam dæmoni oblatis,coactus est superiori malo & alterū addere. Cùm enim corruptor ille serpens vereret,nè Iacobus ipse resipiscens ad emendationem veniret,quę per pœnitentiam his præbetur,qui eam syncero animo inquirunt,ei viro,quem,vt sibi videbatur,captiuū ducebat,suggessit,vt superiore peccato maius quiddā patraret: Quasdam enim timiditatis cogitationes cùm in eius mentem inieccisset, author illi fuit, vt puellam à se vitiatam interficeret.

Vir sanctus cadit grauissimè.

Et eo igitur peccato superatus, eius quoquè cædem patrauit,sperans scilicet ea re fieri posse,vt eius puellæ parentum molestiam vitaret. Sed neque eo scelere contentus fuit vetus ille malorum author diabolus,sed aliud etiam addidit,vt non solùm interfectæ puellæ reliquias sepulturæ non mandaret, sed eas etiam in aquas fluuij sine misericordia aliqua proijceret. Talis est superbiæ & arrogantiæ fructus. Nisi enim eiusmodi peccato monachus ille se subiecisset, paruus hostis, tāquàm in breue aliquod nauigium vim omnem ac ventorum æstum effundens,eum senem nequaquàm dedecorâsset,à quo adhuc iuuene victus fuerat : quem posteà & ipse vicit, eò quòd nimis elatum sensit.

Sed tamen egregia Christi, summorum bonorum largitoris,in homines beneuolentia,qui omnes homines mâuult saluos esse,quàm perire,ei,qui lapsus fuerat atque humi

humì iacebat, manum porrexit, & pœnitentiæ remedijs insanabilia & graueolentia proprij figmenti, hoc est, eius viri vulnera curauit, ijsdemq́;, ac maioribus gratijs post pœnitentiam eum decorauit. Hæc autem in medium proferre coacti sumus, vt sicut superiorem eius vitam cognoscentes, Deum laudauimus, & quomodò lapsus fuerit audientes, in tristitiam incidimus: ità & synceram ipsius pœnitentiam ediscentes, non nobisipsis confidamus, sed in benignissimo Deo, ex quo gratiæ omnes proficiscũtur, spem collocemus: qui & nobis stantibus dat patientiam, vt perfectè stare possimus, & pigritia cadentes sua manu sustentat, hoc est, opem nobis porrigit, ac pœnitentes pro sua in humanum genus charitate amplectitur. Etenim qui tot & talia mala patrauit, quorum vnumquodque gehennæ obnoxium cum faciebat, Dauidis exemplum imitandum sibi proposuit, quô à lapsu erigi posset. Nam & Dauid post adulterium rerum ordinem peruertit, & pro eo quòd adulterij sui pœnas dare debuisset, cædem etiã addidit eius viri, cui priùs iniuriam fecerat. 2.Reg.11.

Ille igitur cùm animaduerteret, quemadmodùm Deus ipse ac benignus Dominus, Dauidis oratione placatus, statìm peccata ei condonauit, ad pœnitẽtię portum confugit, sola spe ad animæ ipsius emendationem gubernatrice vsus. Cùm enim ad se redijsset, & è somno, vt aliquis diceret, excitatus esset, in cellam suam ingressus est, seque in terram cùm abiecisset, intolerabiles gemitus emittebat, pectus suum valdè percutiens, & lachrymarum riuulos emittens. Sed neque sic ab eo discessit impurus & scelestissimus diabolus. Nam cùm eius viri propositum ac voluntatem ferre non posset, cœpit desperationis cogitationes in eius animum inijcere, cùm huiusmodi pessima initia aduersùs humanũ genus ex Iudæ ipsius desperatione inferre conatus esset. Ille igitur ad seculi consuetudinem redire decreuit. Sed benigni Christi volũtate factum est, vt iter faciens, in monasterium quoddam veniret. Vult redire ad seculũ ex desperatione.

Ad eos igitur monachos, qui illic erant, ingressus, ipsos salutauit: qui cùm eius pedes lauissent, & panem ei apposuissent, rogabant, vt cibum sumeret. Ille verò cùm neque eos ferè audire pateretur, grauem gemitum emittens: Hei mihi, inquit, misero, quomodò potero in cælum oculos erigere? Quomodò ipsius Christi Domini nomẽ audebo inuocare, quem reprobaui ac dereliqui? Quomodò audebo aliquid ex ipsius bonis attingere, qui anima & corpore adulter contra ipsum fui, & intemperantiæ libidinibus meipsum commiscui? Cumq́; cœpisset narrare, quo pacto res se habuerat, illis omnia cõfessus est: qui multa tristitia ob eam rem affecti, & his, quæ diuersis modis passus fuerat, commoti, pro viribus eum consolati sunt. Cumque benedictiones ei dedissent, & multas atque attentas preces pro eo ad Deum misissent, illum à se dimiserunt.

Cùm autem iter faceret, frater quidam ei occurrit, verè Christum in seipso habẽs: qui cùm eum salutâsset, coëgit in suam cellam diuertere: cumque eius pedes lauisset, & omnia charitatis officia illi præstitisset, panem apposuit, ipsumque adhortatus est, vt particeps fieret earum benedictionum, quas Deus misisset. Ille verò cùm peccatorum suorum sibi conscius esset, pectus suum pulsans, diù recusabat cibum sumere. At Dei seruus, apud quem ille diuerterat, ad ipsius pedes se abiecit, eum consolans, & iureiurando affirmans, se non priùs è terra surrecturum, quàm promisisset, se illorum quæ apposita fuerant, participem futurum. Id cùm ille promisisset, Dei seruus è terra surrexit, vt cibum sumeret.

Posteà verò quàm ambo panem gustauerunt, & Deo gratias egẽrũt, rursùs vnà sedebant. Tunc is, à quo Iacobus hospitio acceptus fuerat, ipsum affatus: Instrue, inqt, pater, me in Christo filium tuum, & cor meum confirma, quoniam multis & varijs cogitationibus valdè solicitor. Tuuc vlulans sanctus Iacobus, & cum lachrymis, gemitibus & lamentis suum pectus verberans: Sine, inquit, frater, me flerę, & grauia peccata mea, quæque impiè aduersùs Deum ausus sum, lamentari: quoniam in hac mea vana & turpi canitie, tanquàm puer, à diabolo supplantatus, in interitum omninò immersus sum. Malis enim, quę iuuenis tolerãter vici, nũc in senectute inhonestè me gerẽs, succubui, cùm in graueolentis stupri cœnum meipsum coniecerim, & alia his grauiora peccata cõmiserim. Hæc cùm ille audiuisset, mœrore multo affectus est, eumq́; rogauit, vt singulatìm fraudem diaboli narraret, hæc duo ex ea re procurans: primùm, quòd sperabat peccati confessione ad pœnitentiam illum virum prouocandum: de-

indè, quòd ex fratris lapsu cautionem sibi in posterum parare cupiebat. Ille igitur sic narrare cœpit:

Narrat fratri lapsum suum. Cùm exercitatione accurata & valdè laboriosa vsus fuissem, & Deo ipsi quinquaginta annos innocenter seruiuissem, postquàm multam à benigno Deo gratiam accepi, multaque miracula per me scelestum perfecta sunt, postremò satanas in puellam quandam ingressus fuit: cuius parentes cùm audiuissent Christi gratiam mihi adesse, illam ad me duxerunt, vt curari posset. Cumque me rogâssent, vt pro illa Deum orarem, id feci: & diuina ope factum est, vt impurus spiritus ab illa discederet. Illi cùm omninò eam curari cuperent, duos dies apud me puellã reliquerunt, ipsiq; in domum suam reuersi sunt. Mẽte verò excæcatus ego, ad illam exij, & libidinis stimulo superatus, neque Deum hora illa in mente habens, neque quòd tam diuturnę exercitationis labores perderem cogitans, sed omnia (vt summatìm dicam) oblitus, & gehennam contemnens, ad stupri perniciosam ruinam cecidi. Cumque puellam vitiâssem, malo malũ curare volui: quinimmò minori malo maius addidi. Nam dedecoris illius author dæmon me inuadens, eiusdem puellæ cædem in mentem suggessit. Itaque post stuprum, quod intuleram, illam ipsam interfeci, eiusq; corpus in fluuium proieci. Desperat. De mea igitur salute desperans, discessi, & nunc in mundum reuertor. Quomodò enim in cæli altitudinem oculos erigere potero? Nam si Christum ipsum nominare ausus fuero, nunc ignis de cælo descendens, statìm me consumet.

Hæc & talia cùm ille multis lachrymis & gemitibus maximis enarraret, alter Dei seruus hæc audiens, diuina gratia compunctus, in eius collum cecidit, eumque osculans: Quæso, inquit, frater, nè animo decidas, neque de salute tua desperes: sed credẽs pœnitentiæ locum esse, lachrymas fundens benigno Deo confitere. Multùm enim misericors est Dominus, & multa est misericordia, qua nos semp prosequitur. Quoàd tempus habemus, pœnitentiam agamus. Nam si pœnitentia non esset, quomodò Dauid post prophetiæ donum, post regnum, post Domini testimonium, in adulterij 2. Reg. 12. & cædis barathrum lapsus, verbis & re pœnitentiam ostendens, talium peccatorum remissionem assequi potuisset? Si pœnitentiæ locus nõ est, quomodò beatus Petrus Matth. 16. apostolorum princeps, primusq; discipulus, qui claues cæli à Deo accepit, cùm Do- Matt. 26. minum Christum non semèl, non bìs, sed tèr negâsset, & post hæc amarè fleuisset, nõ Iohan. 21. solùm eius peccati remissionem impetrauit, sed maiore etiam honore dignus fuit habitus, rationalium Christi ouium pastor effectus? Nisì pœnitentia esset, quomo- 2. Cor. 2. dò eum, qui apud Corinthios fornicatus fuerat, assumi Apostolus mandâsset: Nè, inquiens, circunueniamur à satana? His & talibus verbis cùm eius animum valdè confirmâsset verus & misericors frater, eũ rogauit, vt secum vnà manere vellet. Cumq; ille nollet, ad eius pedes Dei seruus se abiecit, eosque osculatus, illum orabat, nè ab eo separaretur, cogitans ac metuens, nè aliquo modo in desperationem incideret, & animam suam omninò perderet. Cùm verò vehementer eum admonens, rogans atque obsecrãs, illi persuadere non posset, sanctus vir angustijs compressus, & spiritu ingemiscens, atque pro eo magnoperè Deum precatus, illum dimisit, cùm benedictiones etiam dedisset, quibus in via vteretur. Cumque vnà cum illo vsque ad qndecim milliaria iuisset, non desinebat ipsum hortari, longam de pœnitentia orationem habens. Eum deindè amplexus, & cum lachrymis osculatus, ac pro ipso Deum precatus, in cellulam suam reuersus est.

Iacobus autem cùm viæ, quæ in mundũ ducebat, se dedisset, in itinere erat: cumq; partem quandam viæ transegisset, & paulùm declinâsset, vetus quoddam sepulcrum inuenit, ad figuram speluncæ factum, in quo plurima mortuorum ossa reposita erãt, quæ temporis vetustate ferè vt puluis euaserant. Quò ingressus, cùm ossa illa in vnũ collegisset, in quodam monumenti angulo ea reposuit: cumque veterem speluncæ ianuam occlusisset, & genua in terra posuisset, pectus verberans, magno cum eiulatu In sepulcro implorat Dei misericordiam. ac lamentatione ità Deo confitebatur: Quomodò ad te, Deus, oculos erigam? Quale confessionis meæ initium faciam? Quo animo, quáve conscientia fretus, impiam linguam & labia sordibus plena mouere aggrediar? Primùm cuiusnam peccati remissionem petere audebo? Da veniam, benignissime Domine. Esto propitius mihi indigno, bone Domine, neque perdas me cum turpissimis factis meis: nõ enim paruæ sunt impietates meæ. Stuprum commisi, cædem feci, sanguinem innocentem effudi.

fudi. Ad hæc omnia miserum corpus aquis, feris ac volucribus escam dedi. Et nunc, Domine, tibi scienti omnia confiteor, harum rerum veniam à te postulãs. Nè me despicias, Domine, sed pro tua misericordia & in homines charitate, miserere meî hominis impij atque indigni, & mihi copiosam misericordiã tuam impertias, omnemq; iniquitatem meam remitte, nè in peccati profundam voraginem demersum obruat me vastatoris inimici procella, nè draco abyssi me deuoret.

Hac constanti pœnitentia & confessione vsus, decem annos in spelunca transegit, vel in sepulcro potiùs duram vitam tolerans, è loco illo non exijt, neque cum aliquo versatus est, neque quenquam allocutus: sed amaris lachrymis, gemitibus & lamentis intolerabilibus, multaque compunctione omne tempus transegit, bìs in hebdomada ianuam speluncæ aperiens, & olera, quæ erant propè ostium sepulcri, vbì ipse manebat, colligens, ex quibus tantum comedebat, quantum sibi satìs esse putabat, atque in speluncam reuertebatur, multas Deo gratias agens, omniq́ue tempore precibus, vigilijs & confessionis perseuerantiæ dans operam. Quamobrem benignus Deus, qui non vult mortem peccatoris, sed conuersionem & vitam, tantum & tam multum laborem non inanem neque inutilem esse passus est. Eius enim puram & diligentissimã pœnitentiam attendens, tantorum & talium peccatorum veniam ei dedit. decẽ annis agit pœnitentiam in sepulcro. Ezech. 18.

Cumq́ue & sancto illi homini, & omnibus alijs pœnitentiæ vim manifestam Deus ipse facere vellet, permisit, vt vehemẽtissimus squalor & pluuiæ penuria totam illam regionem detineret. Itaque post multa ieiunia, preces, & supplicationes, reuelatum fuit ciuitatis illius religiosissimo Episcopo, viro sancto & Deum metuenti, esse quendam hominem, ea in regione in sepulcro habitantem, habitu quidem humilem, sed spiritu & animo sanctum: qui si ab ipsis persuasus, Deum precatus fuisset, omnia mala, quæ illi regioni imminerent, auerteret. Sanctissimus igitur Episcopus cum toto clero iussit omnes congregari ad visionem illam audiẽdam, quam ei narraturus erat, vt cum supplicationibus ad speluncam sibi reuelatam, ad eum diuinum hominem adirent. Cùm id factum fuisset, & ad eum locum venissent, iustum illum hominem inuenerunt, multisq́ue precibus ab eo petierunt, vt eorum regionis misereretur, & Deum precari vellet, ab eoque impetrare, vt populo suo reconciliaretur, & præsentem squalorem depellens, pluuiam in eorum terram demitteret. Ille nihil omninò eis respondens, suum pectus verberabat, neque in cælum oculos erigere audens, id tãtùm dicebat: Propitius esto, Christe, multis meis impietatibus. Vide veram humilitatẽ in tanta pœnitentia.

Episcopus verò cùm in supplicationibus atque hortationibus perseueraret, neque responsum aliquod ab eo reciperet, illo relicto, qui cõ venerant, lamentantes reuersi sunt. Cumque ad ecclesiam venissent, illic rursùs lachrymantes & supplices à benigno Deo malorum liberationem quærebant. Cùm verò multis diebus lamentantes ac ieiunantes Deum implorarent, vt eis subuenire vellet, iterùm eidem Episcopo reuelatum est, & clara vox audita fuit, quæ ità dixit: Abi ad seruum meum Iacobum, quẽ tibi iam reuelaui, eiq́ue persuadeas, vt de his rebus me orare velit: eo enim orante, ijs malis, quæ regioni impendent, liberi eritis.

Reuersus igitur cum toto clero & populo sanctus Dei sacerdos, pergebat diuino homini supplicationes afferre. Tunc ille inuitus (vt breuì dicam) & multis supplicationibus adductus, & ab illo sancto Episcopo persuasus, quòd diuina reuelatione ad eum missus venisset, erectis in cælum oculis, multo tempore attentas preces habuit: cumq́ue adhuc in eius ore preces essent, bonus & misericors Deus, qui omnia se metuentibus abundè & facilè largitur, re ipsa illud diuinarum literarum dictum implẽs: Adhuc te loquente, dicam, Eccè adsum: pluuiam multam in terram demisit. Quam maiorem in modum admirati, hymnum pro gratijs agendis misericordi Deo & eius magnificentiæ cecinerunt, ac reuersi sunt: diuinam verò gloriam celebrãtes, eius seruos beatos prædicabant, qui per virtutis exercitationem, tali ac tanto honore & gratia digni efficerentur. Esa. 58.

Eo igitur maximo beneficio à benigno DEO adiuti, & diuina illa plaga liberati, quæ per Dei seruum Iacobum repulsa est, ad hodiernum vsque diem per singulos annos illius diei memoriam celebrãt, quo ariditate illa aërea liberati sunt, & hymnos, supplicationes & gratias assiduas Christo agunt. Multi verò diuersis morbis detẽti è

Multis claret miraculis post pœnitentiam.

populo ipſo,vnà cum Epiſcopo, conſolationis & curationis cauſa ad Dei ſeruum Iacobum confugiebant:quos ille oleo ſancto vnctos,& Chriſti nomine benedictos, ità ſanabat, vt domum reuerſi,gloriam Dei collaudarent,qui per ſeruum ſuum curationem ipſis attulerat.Omnes igitur,qui ciuitatem ac finitimam regionem habitabant, ægrotos ſuos ad eum ferebant, vel rogabãt,vt,ipſis abſentibus,pro eorum ſanitate ipſe Deum oraret:ac ſtatìm diuina ope curationem aſſequebantur : tanta enim gratia illi collata eſt,vt vel ſolo ſermone ſtatìm impuros ſpiritus fugaret.

Eodem autem ipſo anno,quo acerbiſſima illa ſqualoris plaga repulſa eſt,Dei ſeruus Iacobus accerſiuit ſanctiſſimum Epiſcopum,cumq́ue rogauit, vt ſpeluncam, hoc eſt, ſepulcrum curaret,in quo iandiù ipſe domicilium habuerat, & ab eo petiuit,vt mortuus illic ſepeliretur. Id cùm ille ſe facturum promiſiſſet, & in vrbem reuerſus eſſet, poſt paucos dies beatus Iacobus in ſenectute bona obijt,quintum & ſeptuageſimum *Moritur.* annum agens. Quod cùm religioſiſſimus Epiſcopus cognouiſſet, ad eum locum cum toto clero & probis laicis acceſſit:qui cùm aromatibus precioſis eum cõdijſſent,Deum ipſum & eius gloriam celebrantes, venerandas eius reliquias in illo ipſo monumento depoſuerunt. Poſteà ſanctus Dei ſacerdos ſacram ædem ad ſpeluncam ædificauit,eiuſq́ue reliquias illuc tranſtulit. Quo in loco vſque ad hodiernum diem multi curantur, ac tota ciuitas & finitima regio eius memoriam ſingulis annis celebrans, diem magnum feſtum agit,in gloriam benigni Dei,qui ſic illum honorauit : quem & nos conſueto more & glorioſè celebremus, benedicentes Patri,Filio, & Spirituiſancto,cui gloria eſt & imperium in ſecula ſeculorum,Amen.

VITA ILLVSTRISSIMAE MARGARETAE VIRGINIS, FILIAE REGIS HVNGARORVM, ORDINIS PRAEdicatorum,

quam F. Garinus S. Theologiæ Doctor eiuſdem Ordinis,ex iuratorum teſtium diffuſioribus dictis in compendium redegit Auinione, Anno Chriſti 1340. *Etſi autem nondùm certò mihi conſtat,eam eſſe relatam in numerum ſanctorum, & tamen id vt fieret & Hungariæ rex petijt,& aliquot Romani Pontifices diligenter iuſſerunt inquiri de vita illius:quæ ab ipſis propè incunabulis fuit ſanctiſſima. Stylus in Lectoris gratiam per F. Laurentium Surium paſſim mutatus eſt.*

28. Ianuarij.

Is Bela 4. eſt eius nominis: & Maria, filia Cõſtantinopolitãi Impat.

ILluſtriſſima virgo Margareta, in Dominicano cœnobio Inſulæ beatiſſimæ ſemperque virginis Mariæ, quæ eſt in Danubio & diœceſi Veſprimienſi,monaſticã profeſſa religionẽ, valdè nobilis fuit genere,ſed moribus nobilior. Fuit enim filia illuſtriſſimi regis Hungariæ Belæ ac reginæ Mariæ: qui cùm timerent Tartaros ipſorum regnum inuaſuros,voto ſe obſtrinxêre Deo,ſi regnum liberaret à Tartaris, & filiam ipſis daret, oblaturos ſe illam ipſi perpetuò ſeruituram apud ſorores inſtituti Dominicani. Et Tartari quidem diſceſsêre,regina verò concepit,& peperit filiam Margaretam : quæ vbì annos tres & ſex menſes ætatis habuit,à parentibus in monaſterium Veſprimienſe oblata eſt,eiuſq́ue amore domina Olympias Comes,quę eius fuerat nutrix,monaſticum induit habitum in eodem cœnobio, vt & DEO ſeruiret, & puellam nobilem cuſtodiret. Margareta verò in tantilla ętate ſtatìm deuotioni ſe dedit, & preces Horarias beatiſſimæ MARIAE Virginis intrà annum dimidium perfectè didicit, & cum alijs perſoluit. Ludos verò pueriles, quibus illa ſolet gaudere ætas, reſpuens, alijs

alijs ludentibus, orationi vacabat: immò etiam illas ludere volentes, ad precandum pertrahebat.

Cùm verò magistra illius à precibus retrahere illã vellet, nè corpusculum suum grauaret, tandiù permansit in fletu, donèc magistra lachrymis eius victa, liberam ei faceret in precibus perseuerandi potestatem. Erat sanè summa humilitate prædita, nec regis filia dici voluit: sed quotiès sic appellata fuisset, cum lachrymis conquerebatur se audiuisse vituperium. Atque hac de causa rarò voluit loqui cum parentibus suis, nè ex illorum colloquio gloriosior putaretur. Dixit aliquandò: Vtinàm Deus hanc mihi largitus esset gratiam, vt non regis essem filia, sed potiùs rustici cuiusdam: non nobilis, sed ancilla paupercula. ità enim illi liberiùs possem inseruire. Postquàm autem decem plùs minùs annorum fuit, cum multis alijs translata est ad monasterium Insulæ Danubij, ab eius parentibus Christi amore fundatum. Cùm adhuc quartum ætatis ageret annum, conspiciens crucem quãdam, sciscitabatur ex sororibus, quid rei esset. Respõdentibus illis, signum esse crucis, in qua Deus Dei filius, nostræ salutis causa suum fudisset preciosissimum sanguinem, illa his auditis, statim crucem amplexari & osculari cœpit, & coram illa se prosternens, & adorãs crucifixum, alta voce dixit: Domine, me tibi committo. Ex eo autem tempore tanta deuotione erga sanctam crucẽ ferebatur, vt vbicunquè crucem videret, quocunque etiam detineretur impedimento, sese prosterneret, eamque adoraret. Quandam etiam crucem paruulam de ligno sanctæ crucis habens, semper secum portabat, & die ac nocte sæpiùs osculabatur deuotè: Alijs euntibus ad locum refectionis, illa semper orabat coram imagine Christi crucifixi, quæ erat in domo, vt vocant, Capitulari: & aliquandò tam diù manebat in oratione, vt vsque ad alteram refectionem non comederet. Orabat vtplurimùm ante altare sanctæ Crucis, vel coram imagine crucifixi. Tanta quoquè deuotione cõplectebatur nomen Iesu, vt quasi semper illud in ore haberet: nec aliquid illi sapidum videbatur, nisì sonaret ibì nomen Iesu. Corpus autem Christi in sacramento altaris deuotissimè venerabatur, & sub eleuatione illius in Missa flebat vberrimè: & frequenter ab eleuatione vsq; ad sacram communionem sic præ deuotione manebat abstracta à corporis sensibus, vt quasi mortua videretũ. Quandò verò sacrã erat communionem perceptura, die præcedenti non sumebat nisì panem & aquam, & tota nocte in orationibus permanebat. Sumebat autem ipsum sacramentum cum magna deuotione & multo lachrymarum imbre, atque interdùm adeò rapiebatur in spiritu, vt ceu mortua videretur: nec rarò visa est inter cælum & terram plùs quàm cubiti altitudine eleuata, nullis corporis sensibus vtens. Post acceptam verò Eucharistiam, tenebat ab vna parte mappulam ante facies ad communionem accedẽtium hoc fine, vt videret identidèm corpus Christi. Ipsa quoquè die, qua communicârat, persistebat continenter in precibus vsque ad noctem: & tunc cibo valdè modico vtebatur. Beatã quoque virginem, DEI matrem, præcipuo venerabatur affectu, & vbicunquè eius videbat imaginem, flexis genibus salutationem angelicam proferebat. In vigilijs Natiuitatis Christi & quatuor solennitatum beatæ virginis, dum in loco Capitulari pronunciabatur dici sequentis solennitas, deuotionem mirabilem præ se ferebat, se prosternens, & cum lachrymis orans, gratias agens Deo, in ijsdemque Vigilijs non nisì pane & aqua vescebatur. In singulis quoquè festiuitatibus beatæ Virginis ac intrà octauas offerebat eidem sanctissimæ Virgini mille salutationes angelicas, ad singulas quasque humì se prosternens.

Humilitatis & paupertatis studium in vestibus præcipuè declarabat. Pannus, quo induebatur, rudior erat, asperiorque & vilior vestibus aliarum. Nũquàm lineis vtebatur nec in capite, nec in corpore, nec in lecto. Per totam Quadragesimam non mutabat vestes, & alijs quoquè temporibus rarò admodùm. Vestimenta eius rarissimè lauabantur: itaque tum propter vetustatem, tum longum vsum contrahebant sordes, & vermes multos: quę causa fuit, vt multę vitarent eam, nec illi vellẽt assidere, nè inficerentur vermibus eius. Quandò hortabantur eam sorores, vt vestes curaret mundari, & à vermibus repurgari, dicebat: Permittatis corpus meum amore Iesu Christi Domini nostri ab his vermibus lacerari: non sit vobis isthuc curæ: ego sola fero & sentio. Rarò balneis, rarissimè vnguentis, rarò capitis lotione vtebatur.

In Quadragesima verò nunquàm à quinto ætatis anno laneum indusium deposuit: ne-

Nota deuotionẽ & humilitatem.

Fũdatio monasterij in Insula Danubij.

Ad sacram communionem vt se p̃parârit.

Amor erga beatam virginem.

Humilitas & paupertas vestium.

it: neque tunc lineis ad carnem vtebatur indumentis, etiamsi morbo esset correpta. Circa septimum annum asperum cilicium ad carnem ferre cœpit,& deinceps per totam vitam in aduentu Domini & Quadragesima, ieiunijs quatuor temporum, vigilijs Christi & beatæ Virginis, Apostolorum & præcipuorum sanctorum: alijs verò temporibus à die Iouis vsque ad Completorium sabbati sequentis eo vtebatur. A duodecimo verò anno,, in quo professionem expressam fecit, confessarius ei occultè obtinuit & tradidit cilicium asperrimum è pilis equorum & setis porcorum, cum multis intextum nodis instàr retis. Occultabat autem virgo quantùm poterat cilicium suum,& vt à nullo videretur, manicas de panno veteri assuebat cilicio, à cubito vsque ad manus. Hortabatur etiam socias sorores secretè induere cilicium ad nudam carnem. Præter hoc habebat sub cilicio circulum ferreum, quo caro eius nuda fortiter stringebatur: & ad iacendum nocte habebat cingulum è pellibus hericij spinis horridum. Crebrò etiam voluit ligari brachia sua nuda funibus canabinis, & intantùm stringi, vt funes carni inhærentes, eam rumperent ac lacerarēt. Habebat etiam in calceis suis clauiculos quosdam ferreos, quorum acumina ità erant disposita, vt quãdocunque vel ambularet, vel subsisteret, plantas pedũ eius pungerent atque cruentarēt. Corpus quoquè suum multis ictibus flagellabat: nocte qualibet, post disciplinam, vt vocant, cum alijs communiter acceptam, secedentibus cæteris, rursùs ipsa se cædebat virgis vel virgultis spinosis, vel cum virgulis circumpositis pellibus aculeatis hericij, iubebat se ab alijs verberari vsque ad sanguinis effusionem: quæ licèt horrerēt, attamen contradicere non audentes, obediebant inuitæ, & inter cædendum plorabāt. Ducebat autem eas ad loca secreta, vt clàm verberaretur, nè ab alijs posset animaduerti. Tantùm verò fatigabantur quædam verberando eam, vt vix possent respirare. Et quanuìs eiusmodi verbera quotidiè perferret, specialiter tamen die sancto Cœnæ & duobus alijs ante Pascha singulis horis diurnis & nocturnis, tantis se afficiebat verberibus & flagellis, vt sanguis ex eius corpore vbertìm emanaret. Quadam nocte, cùm essent densissimæ tenebræ, duxit quandam sororem ad locum admodùm secretum, vt ibì manibus eius verberaretur: vbì cùm se spoliâsset & carnem nudã exposuisset, lux copiosa de cælo super eam descendit, & totam illustrans domum, tam diù durauit, donèc completa verberatione vestes resumpsit: quibus vbì se induit, lux euanuit, & duæ sorores, quæ hoc viderant, accurrerunt,& se precibus eius commendauerunt. Quadam quoquè die, cùm adhuc non nisì decem esset annorum, inueniens iuuenculas virgines ludentes in valetudinario, & propter obscuritatem tenebrosi temporis parùm aut nihil videntes, dixit eis: Vultis vt faciam vobis apparére solem? Illis desiderantibus, sed impossibile putantibus, indicauit locum quendam digito, satis propinquum,& dixit eis: Ibo vsque ad locũ illum, & antequàm reuertar ad vos, videbitis solem clarè lucentem. Iuit & orauit,& statìm sol appárens & clarè lucens, totam domũ illuminauit. Quodam tempore cùm circa mediam noctem esset in ambulacro, quod est ante dormitorium sororum,& de cælestibus cogitaret, apparuerunt ei sol & luna, lucentes in medio cæli.

Carnem suam abstinentijs & ieiunijs assiduis macerabat. Crebrò sedens ad mẽsam cum alijs, maiori temporis parte, quo cæteræ vescebantur, velabat faciem suam,& tacita orabat. Si cibus delicatior vel vinum melius esset appositum, indignè ferebat, & accipere noluit, non nisì cibo & potu communi vti volens. Ab Exaltatione S. Crucis vsque ad Pascha quotidiè ieiunabat: & si Priorissa eam cogere vellet vti dispensationibus, tandiù flebat, donèc Priorissam vinceret lachrymis, vt eam permitteret ieiunare. Non solùm autem in vigilijs Natiuitatis Christi & beatæ Virginis, verumetiam Pentecostes & Apostolorum, sed & quorumlibet solennium sanctorum,& per totam Quadragesimam, ac omni quarta & sexta feria vtplurimùm solo pane & aqua contenta fuit,& illis diebus permissum illi erat priuatìm cibum sumere, nè ab alijs videretur. A carnibus semper abstinuit toto tempore vitæ suæ, nisì graui & euidenti infirmitate teneretur. Suas ægritudines celabat, quantùm poterat, nè propter eas in valetudinario hęrere & carnes comedere cogeretur. Quadam vice grauem fluxũ sanguinis passa fuit quadraginta diebus, at nihilominùs semper comedit cum alijs in refectorio, cubauit in dormitorio, & fecit officia monasterij perindè vt sana, hoc solùm sciente in secreto quadam sorore, cui inhibuerat, nè alijs reuelaret.

Vtitur aspero cilicio.

Circulo ferreo se stringit.

Clauiculi in calceis.

Flagellat sese.

Eius ieiunia

A quar-

A quarto anno ætatis ſemper in die Paraſceues ieiunauit: toto verò triduo ante Pa-
ſcha ſingulis annis non ſe reponebat in lectum, nec dormiebat, nec comedebat vel
bibebat: ſed continuè vel ſtans erecta, oculis eleuatis in cælum, vel ante altare S. Cru-
cis iacens proſtrata, nisì quandò diuinũ perſoluebatur officium, orabat, legebat pſal-
teriũ, flebat, & corpus diutiùs ſolito vſque ad largam effuſionem ſanguinis verbera-
bat. Et quidem corpuſculum eius propter abſtinentias, vigilias & afflictiones alias
adeò fuit macilentum & pallidum, vt intuentibus admirationem adferret. Exhibebat
ſe ſororibus ad omnia officia vel miniſteria ancillam humilimam. Sæpè ſeruiebat in
refectorio, & vbì cibum ſororibus appoſuerat, currebat latenter ad eccleſiam, & ora- Libenter ſororibus inſeruit.
bat donèc comediſſent: & tunc iterùm rediens, illis inſeruiebat. Nec ſolùm ſanis, ve-
rùm etiam infirmis, idque libentiùs & deuotiùs miniſtrabat. Prima reſciſcebat earum
ægritudines, moxque ſe ad ſeruiendum offerebat. Obſeruantias ſiue inſtituta regula-
ria perfectiùs cunctis alijs tota vita ſeruauit. Erat ſummè ad obedientiam parata, & ſi
Prioriſſa aliquid ſororibus faciendum imponeret indiſcriminatìm, erat ad exequen-
dum prima, & omnes ad promptè obediendum ſuo prouocabat exemplo. Nolebat
parci ſibi à pœnis, quæ cæteris ſororibus irrogabantur. Itaque rogauit Priorem pro-
uincialem, vt ipſi, ſicut alijs, mulctam irrogaret pro fractione ſilentij: ſicque factum
eſt. Nam cum alijs humi diſcubuit, panem & aquam comedens. Erat etiam mitiſſima,
multæque commiſerationis & benignitatis erga illas, quæ ipſam iniuria affeciſſent.
Si qua ſoror ei iniuriam faceret, proſtrata ad pedes eius, petebat ab ea veniam, & pro-
mittebat ſuî emendationem. Diſcordantes & turbatas reducebat ad pacem. Si ſoror
per aliquot dies ei locuta non fuiſſet, quærebat eam, proſtrataque rogabat veniam,
timens nè aliquid haberet aduersùs eam. Virginitatem cordis & corporis ſemper
ſeruauit & præcipuè dilexit. Ea cauſa matrimonium ducis Poloniæ & regis Boëmiæ,
atque etiam Caroli regis Siciliæ recuſauit. Et cùm diceretur ei, quòd Papa diſpen-
ſaret in voto ſolenni continentiæ, quod iam fecerat, reſpondit ſe potiùs præciſuram
ſibi naſum ac labia, & oculos euulſuram, quàm in cuiuſcunque matrimonium con-
ſenſuram. Vt autem tales infeſtationes euaderet, benedictionem virginalem ab Ar-
chiepiſcopo Strigonień ſuſcepit. Cùm autem diceretur, Tartaros venire in Vngariã,
& inter cætera mala etiam virgines violare, ait Margareta: Ego ſcio quid faciam: la-
bia mea detruncabo, & cùm me ſic viderint deturpatam, miſſam me facient. Erat val- Liberalitas
dè miſericors, & compatiebatur miſeris. Quandò parentes mittebant ei aurum vel & benigni-
argentum, vel ſtrenas & munuſcula, nihil ipſa contingebat manibus, ſed per manus tas in miſe-
Prioriſſæ curabat diſttibui pauperibus monaſterijs, eccleſijs & ſacerdotibus, ac alijs ros.
indigentibus. Cùm mittebatur ei pannus precioſus pro veſte, dabat illum paupercu-
lis ſororibus, recipiebatque ab illis earum vilia indumenta. Si per feneſtram chori vi-
diſſet pauperẽ, currebat ad Prioriſſam, orans vt pro illius neceſſitate faceret eleemo-
ſynã. Vidit quãdoquè hominem inopem & nudum in acerrima hyeme, moxque exu-
ens optimam tunicam ſuam, cum bona venia Prioriſſæ, pauperi illam dedit. Veſtes &
linteamina mittebat ſeruientibus, quandò ægrotabant: fercula ipſi appoſita in menſa
& xenia, quæ à parentibus mittebantur, crebrò diſtribuebat infirmis, ità vt non rarò
ipſa ieiuna à menſa ſurrexerit. Hortabatur ſorores, vt quæ eleemoſynas corporales
facere non poſſent, cùm viderent pauperes, pro eis orarent. Omnibus igitur indi-
gentibus compatiebatur, deſolatas cõſolabatur. Si qua ſoror propter mortem, ægri-
tudinem vel aduerſos caſus amicorum lugeret, lugebat cum ea, & eam confortabat.
Quandò videbat cæcos, claudos, aridos & alios morbidos homines, plorabat, & gra-
tias agebat Deo, dicẽs: Gratias ago Deo, quia me talibus corporis vitijs & incommo
dis ſubieciſſet, ſi ipſi placuiſſet. Orabat aſſiduè, & à ſeptimo ętatis anno vbicunquè vi-
debat ſorores orantes, accurrebat & orabat cum eis. Omni tempore ſurgebat ad no-
cturnas preces, nec vnquàm in vita ſua ab illis, vel etiam à Miſſa & cęteris precibus ho- Sedulitas in precibus.
rarijs abſens fuit, nisì grauis eam morbus impediret. Præueniebat omnes ad Eccle-
ſiam: diuque antequàm pulſaretur ad nocturnas preces, orabat ante lectum: & audi-
to ſigno, reponebat ſe in lectum, nè ſorores ſurgentes, eam ad lectum inuenirẽt orã-
tem. Antequàm è ſtrato ſurgeret, muniens ſe ſigno crucis, accipiebat crucem & oſcu-
labatur, oculisque apprimebat, & portans eam ſecum, ibat ante altare ſanctę Crucis
vel imaginem crucifixi, & ibì orabat cum lachrymis, donèc ſorores chorũ intrarent.

Poſt

Post illas noctis absolutas preces vsque ad auroram vel circiter, manebat in orationibus: & sic ferè tota nocte vigilabat & orabat. Ab aurora verò vsque ad prandium auscultando Missæ sacrificio & orationibus vacabat, interim vsqueadeò silentij tenax, vt nulli vellet loqui, ne ipsis quidem parentibus, vel fratri aut sorori, aut eorum nuncijs, nisi per Priorissam cogeretur. Contigit vt soror eius veniret ad eam, asserque caderet super caput orantis: at illa nec propter casum asseris, nec propter aduentum sororis, orationem interrupit. Captabat loca secreta ad orandum. Antequàm iret ad prandium, semper orabat priùs corā imagine crucifixi in domo capitulari. Post prandium continuè vel operabatur manibus, vel seruiebat infirmis aut sanis, vel orabat. Nunquàm illi tædio fuit orare. Post completorium manebat orans in templo donèc ianua clauderetur: & sæpè quidem rogabat custodem, vt tardiùs ianuam clauderet, quô diutiùs posset suis precationibus immorari. Clausis verò ianuis, orabat in domo capitulari ante imaginem crucifixi. Postremò clausis omnibus ostijs, orabat ante lectum vsque ad gallicinium: & tunc excitabat quandam sociam, & ducebat ad locum secretum, vbì se voluit eius manibus flagellari. Antequàm somno se daret, ambulabat silenter per dormitorium, explorans si qua soror fleret, gemeret, vel rę aliqua indigeret. Si quam indigam comperisset, prouidebat ei: & sic demùm ibat cubitum: quanquàm vix sciri poterat, num in lecto iaceret: nam expāso corio ante lectum, & lapide capiti supposito, dormiebat. Intrabat autem lectum, cùm alię debebāt surgere, vt itâ semper in lecto iacuisse crederetur. In vigilia natiuitatis Christi mille orationes dominicas, & in vigilia Pentecostes milliès, Veni sancte spiritus: & in quatuor vigilijs beatissimæ Mariæ virginis, mille angelicas salutationes, cum totidem suî prostrationibus dicebat: atque in ijsdem vigilijs tota nocte in templo vigilabat & orabat. In orationibus semper flebat. Habebat genas adustas profluuijs lachrymarum, quibus detergendis multa deterebat sudariola. Velum quoquè capitis adeò erat lachrymis madidum, àc si fuisset aquis intinctum. Propter assiduas prostrationes in cubitos & genua, vestes eius ijs in locis erāt laceræ: cutis itidèm in genibus contrita fuit: & tādem creuerunt ibì calli instàr testę oui induratæ. Duabus septimanis ante Pascha occupabatur commemoratione Dominicę passionis, cuius historiam sibi legi voluit vulgari idiomate, & exponi. Audiebat verò cum gemitibus & lachrymis: ijsque diebus semper vel stabat erecta, vel iacebat prostrata, nunquàm sedens. Quandoquè in Dominica Palmarum, dum passio in ecclesia legebatur, adeò commota fuit corde, vt omnes crederent eam subitò morituram. In die Parasceues ea hora, qua crux nudabatur, ꝓstrata edebat magnos eiulatus, ità vt foris audiretur. In vigilijs quoquè martyrū curabat sibi legi & exponi passiones eorum, & illos imitari desiderans, dixit sæpenumerò: Vtinàm fuissem illis temporibus quibus feruebant persecutiones martyrum, & cum eis licuisset obire martyriū. Vtinàm esset tempus alicuius persecutionis, vt martyrium pro Christo possem suscipere: vellem enim amore eius detruncari & comburi: & vt dolor duraret diutiùs, per membra singula laniari, & omni genere tormentorum excruciari. Laudabat specialiter virgines, quę pro Christo sustinuêre martyriū, & earum in ferēdis martyrijs optabat, si esset possibile, se fuisse participē. Cùm sparsus esset rumor, Tartaros aduentare in Hungariam, ait virgo martyrij desiderio: Orabo nè veniant, vtì nè noceant populo Christiano: sed quantùm ad me attinet, vellem iam venissent, vt manibus illorum martyr possem effici. Et quia mens eius ad cælum magno desiderio ferebatur, corpus etiam sequi volebat. Vndè non rarò in die sancto Parasceues, & omniū Sanctorum ac Assumptionis beatissimæ Virginis vigilijs & solennitatibus, visum est corpus eius inter cęlum & terram plusquàm cubiti spatio eleuatum: sicque diù permanebat, nullis sensibus vtens corporeis, & quasi mortua videbatur. Quadam vice in peruigilio omnium Sāctorum cùm oraret, subitò velut mortua cecidit, sicque permansit, donèc soror quæ illi aderat, totum psalterium tractim dixit: tum verò mortuam eam putans, strepitum & voces edidit: sed nihil proficiens, alias vocans, mortuam esse dixit. Accurrebant illæ, & velut mortuam intuebantur. Tandèm ad se redijt, seque non nisì breui spatio ità fuisse aiebat. Quodam tempore cùm oraret, vocata septem vicibus, nihil audiuit. Octauò autem cùm vocaretur, quā primam illa vocationem putauit, demùm respōdit. Cùm à precibus rediret, sæpè tanta in eius facie venustas relucebat, vt eam sorores adspicere non auderent. Quadam vice

Nota stratū tantæ virginis.

Gratia lachrymarū.

Desiderium moriendi ꝓ Christo.

Ei9 ecstases.

vice in aduentu Domini cùm oraret noctè, subitò rapta fuit in spiritu, & globus ac flamma ignis apparuit super caput eius: porrò soror ei assistens, crebrò vocauit eam: sed cùm non responderet, cucurrit ad templum, vbì multas sorores orantes inuenit. Accurrerunt illæ, diuque ibì steterunt, & multos quidem faciebant strepitus, sed illa rapta in spiritu, nihil aduertit. Tandèm quasi excitata, ad se redijt. Dixerunt ergò ei, quòd ignis esset super caput eius: at illa eum manu discussit, rogauitque vt nemini dicerent, quod vidissent. Postquàm autem flamma disparuit, odor suauissimus in illo loco remansit. Deniquè ollam ardentem & trìpodem ferreum candentem, de medio ignis nuda manu sine læsione manûs extraxit. Accidit quandoquè, vt cum alia sorore portaret in tabula panes fermẽtatos ad furnum, mappula coopertos, eaque soror timeret ventum validum, qui iam suo impetu tectum domûs Capitularis transtulerat in pomarium. Orauit ergò, & statìm ventus cessauit. Cùm frater quidam suis precibus nòllet acquiescere, vt maneret, & die crastino haberet concionem, orationibus eius, nullo tangente, fractus est currus fratris, & sic coactus est remanere. Peracta verò concione, rogauit virginem, vt currum sibi restitueret. Orauit illa cum lachrymis, & statìm currus, nullo tangente, sed multis videntibus fuit diuinitùs reparatus. Simile quiddam contigit etiam aliâs cuidã fratri, qui manere renuens, cùm vsque ad villæ limites processisset, orante virgine fractus est currus, & eius absoluta concione instauratus. Item alius quidam frater ad preces eius manere nolens, vt concionaretur, vbì abscessit, cùm tempus esset mirè serenum, virgo, sicut ei cõminata fuerat, orauit Deum, vt benè plueret, vt manere cogeretur vel inuitus: & statìm tanta extitit pluuia, vt discedere non posset. Quodam tempore Danubius inundans, hortum sororum triduo inuasit. At Prior prouincialis Margaretæ hoc narranti non credidit. Erubescens verò illa, quòd mendax putaretur, rogauit Deum, vt ostenderet vera ipsam dixisse: moxque inundans Danubius, in cœnobium & officinas sororum sese intulit. Itaque sorores fugerunt in solarium, Priorque prouincialis ad cœnobij murum ascendit. Durauit autem inundatio vsque ad preces vespertinas. Tum verò Margareta rogata à sororibus, orauit Dominum, vt aqua recederet: statimque recessit, & sub precibus nocturnis loca omnia adeò sunt exiccata, vt nullum vel aquæ vel luti vestigium ibì ꝑmanserit. Puella quædam, missa ab ea noctè Paschę ad quærendam eius tunicam, cùm esset nox obscura & ingens pluuia, cecidit in puteum profundum. Diù verò quæsita, non inueniebatur, donèc orante sancta virgine, in superficie aquæ apparuit, & cum labore extracta est. Eius autem omnia corporis membra confracta & conquassata erant, carebatque sensu & motu, & planè mortua videbatur. Improperabant itaque virgini, quòd fuisset causa mortis eius. Orauit autem virgo beata cum lachrymis, & statìm puella viua & sana, nullam habens læsionem, surrexit & ambulauit, prostrataque ad pedes eius, gratias egit, & posteà multis superuixit annis. Cùm sorores quandoquè medicamenta apponerent cuidam ossi eius dilatato, & quædam soror ea causa murmuraret, mox illa idem os similiter affectũ sensit suo in corpore, donèc ad virginem veniens, culpam edixit suam, & veniam postulans, verbo illius statìm curata fuit. Soror quædam grauem patiens dolorem digiti, rogauit eam, vt si quam haberet gemmã, talis doloris expultricem, ipsi accommodaret. At illa strinxit digitum eius, & confestìm dolor cessauit. Prior prouincialis rogauit eam, vt curaret socium suum fratrem cõuersum à quartana febre, quæ illum vexârat à festo B. Dominici vsq; ad Purificationem beatæ Virginis. Orauit ergò pro eo, & quamprimùm curatus est. Claruit etiam spiritu prophetiæ. Nam cùm rex Bela, pater eius, iuisset pugnatum contra ducem Austriæ, dixit reginæ matri suæ, regem cæso duce victoria potiturũ: quod & factum est. Nouitiæ cuidam cogitanti de elegãtia vestium & secularium ornamentorum, atque hac de causa volenti redire ad seculum: quid cogitâsset, indicauit, sicq; eam in arrepto proposito confirmauit. Quandam sororem animo dolentem, quòd seculo renunciâsset, ad sanam mentem reduxit, cùm totam cogitationis eius seriem ipsi exposuisset. Aliam iræ stimulis incitatam pacauit, eius cogitationes, quas animo voluerat, ei dicens. Aliam quoquè ira commotam, nec seipsam tranquillare valentẽ, sedauit, causam illi aperiens, cur in eam perturbationem incidisset, & quid interim cogitâsset. Obitum quoquè suum anno vno antè præuidit & prædixit: & tandèm *nona die Ianuarij, cùm sana esset corpore, multis præsentibus, dixit, die abhinc decima se mori-

Danubij inundationẽ auertit suis precibus.

Puellã mortuam restituit vitæ.

Regis Belæ victoria aduersùs Fredericum Austriæ ducem prædicit.

*Aut hic legendum est decimano-

na:aut in quibusdam martyrologijs lapsus est. moritur am. Tertia verò die,postquàm ista prædixerat,febre decubuit,quæ vsque ad diem,quem prædixerat,continua fuit: & interim semper orans, & de Deo cogitans, receptis deuotissimè Ecclesiasticis sacramentis, vbi ad extremam horam venit, incepit psalmum illum,In te Domine speraui. Et cùm dixisset,In manus tuas commendo spiritum meum,felicem animam transmisit in cælum. (Psal.30.) Obijt autem anno Domini 1270.ætatis verò suæ 28. Porrò in Ordine vitam sanctam duxerat annis quatuor & viginti,vel circiter. Post transitum eius facies eius nimio decore resplẽduit. Sub oculis color extitit aureus,nec vnquàm pulchrior visa fuerat,dum vixit, adeò vt Archiepiscopus Strigoniensis diceret sororibus, non debere eas flere quasi mortuam, quæ esset verè beata & cum Christo in gloria, & in cuius corpore resurrectionis insignia apparérẽt. Simul etiam ex eius corpore manauit odor suauissimus, aromata superãs vniuersa: isque sensibiliter à cunctis eò aduenientibus percipiebatur aliquot non paucis diebus. Quartadecima quoquè die, cùm saxum rude fuit eius sepulcro impositũ, & rursùs post tres menses quandò fuit tumba illi adhibita marmorea,is odor erupit. Nocte qua decessit,frater Petrus,lector Laurieñ,post nocturnas preces dormiens,audiuit in somnis vocem dicentem: Agna mortua est. Manè ille hoc dixit fratribus, & omnes interpretati sunt de obitu Margaretæ. Statimque ad monasterium accessit,& eam illa nocte migrâsse comperit. Idem frater grauem dolorem dẽtium & tumorem in facie, quatuor dies & noctes passus erat. Noctis igitur principio orauit virginem Christi Margaretam,vt ipsum liberaret, promittens se diebus singulis in honorẽ eius genua curuaturum,si voti compos fieret:& eccè manè fuit penitùs liberatus. Multa quoquè alia miracula fecit & facit continuè in honorem sponsæ suæ sponsus virginum Iesus Christus Dominus noster,cui cum patre & spiritusancto est honor,virtus, potestas,& imperium,per infinita secula seculorum, Amen.

VITA S. VALERII TREVIRORVM EPISCOPI, EX INSIGNI MANVSCRIPTO CODICE DESCRIpta.

Author testatur alibi,se post excidium Treuericæ vrbis inter relictos cineres hæc & quædam alia in chartulis scripta reperisse.

29.Ianuarij.

POst venerabilem obitum beatissimi Eucharij, Treuericæ ciuitatis Archiepiscopi, sanctus Valerius in ministerium sacerdotale successit,illudque per quindecim annos sanctè vmendo, & verbum vitæ prædicando, probatissimè rexit: In quo videlicet temporis spatio multos ad Dominum populos,signa magna & stupenda prodigia exercẽdo,conuertit,& ad agnitionem Catholicæ fidei saluberrima instigatione perduxit. (Multi conuertuntur ad fidem Christi.) Qui etiam tam studiosissimè verbo predicationis instabat, vt iam tunc penè per Galliam & Germaniam Christiani paganos & numero superarent & religione. Erat nanque doctrina eius singulis congrua,cunctisque audientibus dulcis & gratissima: vndè ob mellifluam sermonis eius facundiam, vndiquè ad eum populi confluebãt, & saltem aliquod verbum ex ore eius audire cupiebant.

(Eius virtutes.) Quantùm verò ad proprios mores pertinuit, vt breuiter narrem,fuit cogitatione mundissimus, verbo vtilis & discretus, operatione nihilominùs irrepræhensibilis & præcipuus: ac sic per actiuam vitam singulis compassione extitit proximus, vt tamen præ cæteris contemplatione esset suspensus. Et in hac contemplatione positus, non deserebat fraternam condescensionem vitæ actualis: nec etiam in actione submissus,recedebat à sublimitate contemplationis. Quique salutaria monita sui magistri recto tramite sequens,Euangelicum triticum Dominicæ familiæ fideliter dispensauit,& credita sibi talenta spiritualibus augmentis quotidiè multiplicauit. (Luc.12. Matt.25.) Cùm verò his profectuum gradibus vsque ad venerabiles canos peruenisset, & iam consum-

matio ſui curſûs appropinquaret: quadam nocte apparuit ei beatus Eucharius per viſionem,dicens: Tempus iam inſtat, frater Valeri, reſolutionis tuæ, & parata ſunt tibi gaudia retributionis æternæ. Patet enim tibi ianua regni cæleſtis, quam poſt hanc horam quinto die gratulabundus ingredieris, & de conceſſis Domini tui beneficijs ſine fine lætaberis. Quapropter Maternum, agonis noſtri cooperatorem, tui officij ſucceſſorem conſtitue,illumque de viſitatione noſtra ante diem ſui exitûs certiſſimum redde. Et hæc dicens, receſſit. Euigilans autem S. Valerius,mox viſum ſomnium beato Materno cæteriſque fratribus, qui præſtò erant, narrauit, & eis diem obitûs ſui lætiſſimo vultu inſtare prædixit. Sequenti verò die venerabilem Maternum ad ſacerdotalem gradum prouexit, & eum de ſtudio commiſſi miniſterij diligenter inſtruxit. Cumque per prædictum ſpatium, ob famam depoſitionis eius aduenientes, fideles verbo ſalutiferæ admonitionis de exercitio ſanctæ conuerſationis inſtanter inſtrueret, & eos ad ſalutem animarum ſuarum dulciflua exhortatione paterniſque viſceribus incitaret:illuceſcente iam quinto die, oratorium ingreſſus, viaticum,quod ipſe conſecrauerat,accepit: & poſt hæc extenſis inter diſcipulorum manus membris ſacris,4.Kalend.Febr.ſpiritum reddidit cælo. Cuius corpus colligentes diſcipuli,ſacratiſſimo corpori S.Eucharij coaptauerũt, & in eodem ſarcophago cum diuinis laudibus condiderunt. Quod ſuperna diſpoſitione actum eſſe credimus, vt quorum vna mens ſemper in Domino erat, eorum quoquè corpora nec ſepulcrum ab inuicèm ſepararet.

Accipit viaticum.

Decedit.

VITA ET MARTYRIVM SANCTORVM ET MIRABILIVM OPERVM EFFECTOrum, *Abbatis Cyri & Iohannis.*

CYrus ille, clara ſtella martyrum,ex clariſſima quoquè fuit ciuitate Alexandria, quæ ſita eſt in Aegypto: quam fama eſt ædificâſſe Macedonem, & eam ſuo impertiſſe nomine. Erat autem Cyrus,religione quidem fidelis à parentibus,vita verò laudabilis, arte autem medicus: cuius officina in hodiernum vſque diem nota eſt omnibus,ſed mutato nomine,vt quæ iam Dei templum, & ædes ſanctorũ trium puerorum appelletur: ſimul verò quodammodò commutata etiam operatione, aut effecta potiùs diuiniore,& pro illa priore morborum liberatione, quam præbebat ars medicina, laboreſq;,& artis medicamenta,modò omnis generis & quæ ſua ſponte fiunt, ſcatens miraculis. Quemadmodùm autem hanc acceperit mutationem, ab alto petita declarabit oratio.

31. Ianuarij.

Apollinaris,non vehemens ille veritatis & rectorum dogmatum inimicus,qui etiam in Laodicenam ſedem magnum effudit dedecus: ſed ille potiùs ardẽs amator veritatis,& defenſor piorum dogmatũ,tantò illo gloria & moribus excellentior,quanta erat in eodem nomine conuenientia:cui cùm Dei ſententia commiſſa fuiſſet ſedes Alexandrina,vt vult vera, quæ de ea iactatur, fama, quòd diuino iudicio & cuiuſdam viri,qui futura præuidebat,prædictione,eius fidei ſacerdotalis eſſet ſedes credita. Hic ergò Apollinaris cùm iam perueniſſet ad pontificatum, alebat etiam quendam ſuæ ſororis filium,diligenter admodùm & ex virtute: & quomodò eum habebat genere propinquum,ità multo magìs eum redderet vita cõiunctum. Cùm verò is ad virilem perueniſſet ætatem & ad florem iuuentutis,non,vt multi iuuenes,ſe dedit & permiſit naturæ appetitionibus,laxatis frenis omnibus:neque clàm noctuque egrediendo voluit non honeſtas ſuffurari voluptates, ſed potiùs volens nihil ei eiuſmodi accidere, ad patruum ſuum & pontificem liberè & ingenuè accedens, petijt legitimæ vxoris coniugium. Vir autem ille verè diuinus,cùm ne auditione quidem,quod dicebat, accipere ſuſtinuiſſet, apud eum multis verbis eſt vſus, turbas matrimonij reuocans in me-

Apollinaris epiſc. Alexãdrinus.

memoriam,& tentans eum ab illa abducere sententia. Postquàm verò vidit eum valdè instare,& de constantia ne tantillùm quidem remittere, valdè pulchrè hoc excogitat,dicens se cupere excitare templum tribus sanctis pueris:cuius quidem ædificationis oportet te,inquit,in præsentia curam gerere, & cuius studio tenéris,id tibi succedet ex sententia. Audijt ille,& lubenter admodùm suscepit quod iussus fuerat,calorem cupiditatis bona spe refrigerans,& recreans.

Templum trium puerorū extruitur Alexandriæ.

Erat autem illic quidam locus,qui vocabatur Doryzim. Quo quidem in loco cùm visum esset excitare ædem,ipse toto studio instabat operi: & illud quidē statìm ad gerontocomiū, hoc verò deputabatur ad atriū: atrium autem intercipiebat hanc, quæ vulgò celebratur,officinam. Quam quidem cùm in templum mutâssent,à nomine solùm,vt iam priùs diximus,non autem à re etiam recesserunt,nisì quòd eam effecerūt veriorem cuiusuis hominum morbi medēdi officinam. Sed ea quidem hoc modo est transmutata,& ex medici officina templum est constitutum:verè quidem gratuita,& nullam accipiens mercedem medici officina,velox morborum liberatio,curatio quæ nullam habet dilationem,sed eorum,qui laborant,præueniens petitiones.Nobis autem sunt etiam ea,quę deincèps consequuntur,addenda,neque sunt pulchro priuandæ miraculo aures,quæ vtiles sitiunt orationes, etiamsi ab instituto satìs longa videbitur digressio,additio narrationis.

Nam cùm adolescens toto studio in ædificādo fuisset occupatus, in templum quidem officina breuì fuit mutata.Nosocomiū autem & gerontocomium ab eo cōstructa sunt:& omnia non longi temporis spatio ab eo sunt perfecta. Deindè accersijt Apollinaris virum quendam,qui gregi præerat,& erat virtute insignis. Cui cùm dedisset literas,emittit eum ad tres sanctos pueros Babylonem. Literis autem supplicabatur,vt aliquæ ex illis sacris reliquijs mitterentur ad tēplum,quod erat Alexandriæ, quod ipse multis sumptibus & multis laboribus construxerat. Talis erat enim in eos amor Apollinaris cum ardenti & viua fide,vt tot iam antè annis consummatos, tanquàm adhuc viuos, epistolā esse sensuros, & suis eum esse membris impertituros crederet. Cùm ergò ille magnus & rerum verè magnarum minister hanc viam confecisset,& Babylonem peruénisset,& ante sacras illas stetisset reliquias, & manu indicâsset literas,& plurimùm rogâsset,vt literas acciperent, & pontificem ijs,quæ petebat,impertirēt:qui erat eorum medius, tanquàm à somno excitatus,(O diuinam prouidentiam, ó stupendam narrationem) cùm manum sensìm porrexisset, & epistolam accepisset,rursùs nihil adijciens decubuit.

Nota rē mirandam.

Literarum itaque tabellarius,miraculum quidem admiratus,quòd nihil autem esset consecutus eorum, propter quæ venerat, animo cruciatus, cùm tota hebdomada in templo permanens & precatus nihil profecisset, reuersus est animo anxius, & pro reliquijs ferens Apollinari lachrymas. Ille autem cùm ne sic quidem despōdisset animum,nec curā abiecisset instituti, quod habebat in manibus : (eiusmodi enim res est desiderium:non solet spem abijcere non eorum solùm,quæ sunt difficilia,sed nec eorum quidem,quæ non possunt omninò fieri) Abi, inquit, rursùs ô vir optime, & vehementiùs à sanctis pete meo nomine : & si eos quidem aliqua subeat miseratio, nostris placati precibus,præbeant aliqua ex ijs,quæ petimus: Sin minùs,accepta epistola reuertéris,& mihi erit ea res pro reliquijs.nam nec illa quidem erit expers sanctificationis,vt quæ rectè sit accepta, & iam longo tempore sacra membra contigerit. His quoquè páret magna vir ille obedientia. Oportebat enim,vt arbitror,tali seruire desiderio talem parendi alacritatem. Et cùm rursùs venisset Babylonem, & ad sanctos accessisset,vehementer rogabat, supplicabat,obsecrabat, lachrymis magìs quàm verbis implens supplicationem:nè has secundas preces Patriarchæ contemnerent, neq; secundos suos itineris labores despicerent : sed quod ille eis templum ædificauit ad honorem,hoc suis membris vicissìm glorificarent. Hæc precatus quidem est,sed nihil profecit.

En quantoperè cupit sacras habere reliqias.

Quocircà cùm spem abiecisset reliquiarum, (Sed est diligenter attendēdum: audietis enim rem quidem ad audiendum iucundissimam,& ad admiratione afficiendum animum diuinissimam)cùm ille spem diuinarum abiecisset reliquiarū, studebat ipsam saltem recipere epistolam,vt ei iussum fuerat,ei, qui erat fide ardenti,impleturam locum reliquiarum. Cùm sic itaque manum manui admouisset, suam manui martyris, & episto-

& epistolam accepisset, illam quidē traxit ad se: eam autē secuta quoquè est pulchra manus martyris. Quam cùm sic vidisset diuisam à toto corpore, desiderantibus simul & venerantibus amplexus manibus, in precioso thesauro reponens, quę sunt preciosissima, lubens peruenit Alexandriam. *Manus vnius è tribus pueris fert Alexandriā.* Quamobrem quis vel patriarchæ voluptatem & lætitiam, vel rursùs populi festiuam celebritatem potuerit ostendere? Quàm sapienter autem se gesserit in prestando promisso suæ sororis filio, audire est operæpreci-um. Nam cùm sequenti die totum, qui ei suberat, clerum conuocâsset, manum quidē illam, & cum ipsa epistolam, quæ ab ea tenebatur, sacrosanctè simul & præclarè deponit: & cùm alia in templo splendidè & magnificè peregisset, idque de more Christianorum consecrâsset, adducto deindè sororis filio, & sacerdote ordinato, loco alterius coniugis ei despondet ecclesiam, ei dicens: En tibi vxor. Sed eius, vt par est, curam gere. Hoc dictum sic affecit adolescentem, & eius sic tetigit animum, & dimouit cupiditatem, vt maiore virginitatis fuerit deincèps captus amore, quàm antè matrimonij. Sed de his quidem satìs.

Nobis autem rursùs Cyri & eorum, quæ ad Cyrum pertinent, facienda est mentio: quem quidem proposuimus argumentum præsentis orationis. Hic ergò cùm in arte medicina aliorum fuisset excellentissimus, *Cyrus medicus excellentissimus.* nihilo seciùs erat etiam vita hominibus vtilissimus: arte quidem corpora, moribus autem curās animas: vel potiùs per artem persuadens, vt morum curam gererēt, & docens morbum animæ esse morbo corporis longè difficiliorem: quòd huius quoquè ille sæpè causa sit, Domino omniū & medico studente per morbum corporis, vt nos animę vitium deponamus: quod quidem est morborum re vera longè periculosissimum, & curatu difficilimum. Ad ægrotos enim ingrediens Cyrus, non Galeni & Hippocratis & similium omninò meminerat: is enim secundo loco eorum habebat rationem: sed à nostro fonte sumens, propheticaque & apostolica atque etiam paterna eis multa dicta accinēs, & deindè etiam gratiam adijciens, efficiebat vt sani essent, non solùm corporibus, sed animis: & parua rogātibus & ea dabat, & ijs multo maiora, quæ quidem sunt, Dei agnitio, vitij purgatio, salus animæ, eis gratificabatur: multos quidem ex pijs adhuc stabiliores efficiēs ad veritatem, multos autem etiam ex infidelibus ab errore liberans gentilium. Is verò tūc erat frequens, & multos atque adeò plures inuaserat, tunc sceptrum tenente Diocletiano, qui non magìs erat insignis diademate, quàm nimia superstitione. Nam in hoc quidem multos inuenies, quibus ipsum assimilaueris: in illo autem, omninò paucos.

Cùm verò nec fieri posset, vt malignum hæc laterent, neque si non latuissent, ferre erat facile: res enim, quæ difficiliter contineri potest, & impudens est vitium, hæc per ipsum significantur Præsidi ciuitatis: qui magno quoquè incitabatur furore in Christianos: qui compræhēsum quoquè Cyrum statìm iubet duci. Ille autem cùm iussum cognouisset, recedit à ciuitate, & venit in Arabiam, quæ est in finibus Aegypti. *Cyrus fugit in Arabiam.* Nemo autem eum condemnet imbecillitatis, neque pusilli & abiecti animi. Nō enim adspiciens ad crudelitatem Præsidis, neque propter Christum afferenda tormenta reformidans, neque vlla motus animi mollitia, exijt è ciuitate: sed partìm quidem implens *Matth. 10.* præceptum Domini: Quandò enim, inquit, persecuti vos fuerint in hac ciuitate, fugite in aliam: partìm verò etiam per ocium volens seipsum considerare, & cor suum acuere, & deindè aggredi ad pericula pro Christo suscipiēda: fortè autem diuina quoquè prouidentia eum vocante in Arabiam propter infideles, quos illic erat ad Christum adducturus, & fideles rursùs effecturus constantiores. Cùm ille ergò sic & propter hæc venisset in Arabiam, statìm mutat habitum, vitæ formam & studium: & cùm caput cute tenùs totondisset, amictu induitur monastico, & ad viuendi rationem extollitur sublimiorem. *Nota tonsuram & habitum monasticum.* Deindè etiam mutat modū curationis. Non ampliùs enim medicus Cyrus dicebatur aut erat, nisì quòd solùm faciebat potiùs miracula: non medicamentorum, non herbarum omninò vtens auxilijs, sed prece sola & doctrina: hac q. dem aduersùs animas, quæ malè se habebant: illa verò, aduersùs corpora.

Cùm ergò eius fama totam peruasisset Arabiam, & iam ad Iohannis quoquè aures virtutes illius peruenissent: Iohannem, inquam, illum, qui genus trahebat ex patria Edessa: moribus autē erat verè ciuis celestis, erat verò militari insignis authoritate. Cùm hæc ergò fama ad illum quoquè peruenisset, & alioquì cùm Diocletianus intētâsset persecutiōem, præclarus hic miles, mutato ordine, & humano relicto exercitu,

egregiè relatus est in numerum Christi militum,& mâluit se fortiter gerere aduersùs eius hostes,quàm aduersùs eos,qui sunt hostili animo in homines. Quemobrem statìm abiectis omnibus,opibus,diuitijs,gloria,authoritate,venit Hierosolyma.Deindè etiam proficiscitur in Aegyptum,amore Cyri eum trahēte citra laborem, & toto pede eius gressum accelerante ad eum, qui est eiusdem fidei:vt qui vnà cum illo philosophari & vnà exerceri constituisset.Qui cùm ad eum accessisset,& vnà cum eo habitâsset, fuissetque pulchrorum illius certaminum & miraculorum spectator, erat nouacula cotem nacta,&deincèps ad eum adspiciebat,& virtutis eius vestigia diligenter sequebatur:non vt qui lōgè ab eo abesset vt discipulus,sed qui eius similitudinem accuratè assequeretur. Cùm autem persecutio spirâsset, vt diximus, vehementiùs, tres quidem numero virgines cum matre compræhenduntur, quæ res sectabantur Christianorum:ducuntur verò in ciuitatem Canopum,cùm Cassianus execrandum eorū, qui dij nō sunt,exerceret sacerdotium, Syrianus autem ciuitatis haberet administrationem. Hæc autem non virginibus & matri solis, sed etiam ipsi quoquè Cyro & Iohanni,fuerunt velutì procemia & principia martyrij, & iam incipiebat eis contexi corona. Veritus enim Cyrus virginum teneritudinem, nè aspera reformidarent supplicia,quandoquidem erant ætate admodùm iuuenili : Theoctiste enim,quæ erat trium ętate natu maxima, decimumquintum annum nondùm attigerat: Theodota autem, quę eam sequebatur,agebat annum quartumdecimum : Eudoxia verò omnium minima,agebat annum vndecimum.

Iohānes vir militaris se iūgit Cyro.

His ergò de causis timore affectus Cyrus causa virginum, quādoquidem hæc ætas, & maximè inter mulieres, nō solùm facilè vinci potest metu suppliciorum,sed etiam blāditijs nullo negocio corrumpitur : existimauit esse necessarium,descenderet ad ciuitatem,& eis,quoàd eius fieri posset,adderet animum ad certamen.Nam nec erat q̄dem extra suspicionem de earum matre Athanasia:partìm quidem,cùm eam sciret esse mulierem: partìm autem matrem quoquè filiarum tam teneræ etatis, quæ scit matris oblectare oculos, & nè ipsę graue aliquid patiantur,efficiet quòd nolint aliquid,quod non vult mater.Hæc Cyrum metu replebant,dubitātem nè mater quoquè frangeretur iuuentute filiarum,nè eius paterentur viscera,& victa à natura,eis miserabile aliquid,quo se cedere significaret,eis diceret,aut etiam annueret. Hæc ergò,vt diximus,dubitantem Cyrum inducunt in ciuitatem. Eum autem egregius quoquè sequebatur Iohannes. Fiunt verò illi eis aliptæ ad certamina,& pulchrum exemplar martyrij: quod quidem erat,non illas adducere ad martyrium, sed suam ipsorū confessionē manifestā efficere:vel potiùs vtrunq; per se inuicē, vt& ipsi ꝑpter virgines liberè suam ostenderēt pietatē,& illas per se Christo offerrēt hostias.

Nota sancti viri pium timorem.

Cùm itaque rursùs suæ improbitatis non negligētes ministros inuenisset inimicus,eis persuadet præsidi dicere de martyribus:quòd scilicet sint quidā ignoti,vnus quidem monastico,alter verò militari induti amictu,qui efficiunt,vt modò compręhensę virgines,deos quidē nostros despiciant,totisque viribus abiurent & execrentur eorum religionem,Cæsarisque iussa contemnant:Iesum autem quēdam solùm laudent,& ei,quæcunque Deo,tribuant : & ad ostendendam suam in eum beneuolentiam,mortem parui faciant. Syrianus igitur cùm hæc non leuiter tulisset,sed viros præclaros in suum conspectum produxisset: Vos, inquit, infelices & hostes deorum beatorum:vos,qui virginibus quidem conamini persuadere, Christianorum autem res studetis augere:Cæsarem verò omnibus modis afficere contumelia. Sed etsi non priùs,nunc quidem certè ab hac vana deficientes religione,precibus & sacrificijs deos placate maximos.Hoc enim non efficiet solùm,vt sitis liberi à supplicijs,sed etiam,vt digni videamini honoribus:Sin minùs, mox quidem scietis Syrianū:scietis aūt Imperatorē quoquè Diocletianū:quinetiā deos ipsos,aduersùs quos hæc stolidè audetis,quā gratiā suis referāt cultoribus,etiamsi sint mites & benigni.

Ad hęc Cyrus & Iohannes:Nos,dixerūt,ô pręses,de multis pauca dicere consueuimus.Scias ergò,nos nec esse infames honores admissuros, neque Christianismū, quicquid factū fuerit,prodituros.Hæc cùm audijsset Syrianus,& vehementi cordis ira esset commotus,& dentes instàr apri exacuisset : Oportebat, inquit,vos in hoc saltem vti benignitate iudicis,ꝙ moti pœnitētia eorum,quæ priùs statuissetis,si vlla esset sapiētia,minas euitâssetis. Quoniā aūt vniuersum,vt video,est fastus & arrogantia

Martyrum constantia.

gantia & inanis iactantia, non prolixis verbis ampliùs erit opùs, sed iam ad ipsam venimus experientiam. Sic enim ipsi & quæ desideratis præmia omninò consequemini, & vt quæ iussit Imperator faciatis, vel inuiti persuadebimini. Hæc cùm dixisset, & produxisset virgines in conspectum martyrũ, vt viderẽt quæ fiebant, inferebat athletis omne genus tormentorum: flagellis cædebat, clauis conterebat, lampadibus vstulabat, & cùm, quæ vsta fuerunt, membra aceto & sale madefecisset, deindè pãnis ex pilis confectis iubebat abstergere, & bulliente pice pedes inungebat. Nihil deniquè nõ faciebat ex ijs, quæ possent corpus aliquo modo punire: simul quidem & eorum vlciscens constantiam, & virginum spiritus priùs labefactare moliens.

Atrociter cruciantur.

Cùm autem eos, qui videbãt, videretur potiùs castigare quàm martyres, (illi enim vel ex solo patiebantur spectaculo, propter insignia supplicia: his verò omnia erant iucunda, propter spem remunerationis) ipsos quidem relaxat à tormẽtis, iussit autem virgines torqueri vnà cum matre. Postquàm autem faciens periculum, maiori pudore afficiebatur, vt qui nec mulieres quidem posset solùm vincere: cernebantur enim sexu solùm Christi martyres fuisse prę̃stare, nõ minùs verò esse animis, quàm sint ipsi, masculis, eosque ad vnguem planè esse imitatæ. Postquàm ergò hæc vidit iudex impius, eas morte condemnat, & earum, quæ vita dignæ erant, sicut etiam factum est, capita amputari pronunciat. Atque cùm virgines quidem vnà cum matre manus lictorum accepisset, morti quę ense infertur, tradiderunt, nihil muliebre aut ignauũ ostendentes in cæde, sed reddẽtes id, quod acceperãt, & eis effectas exemplar fortitudinis, quos ipsę priùs pulchrum acceperant archetypum ad virtutem magni animi. Cyrum autem & Iohannem iudex rursùs vocauit ad luctam: quibus quid non fecit impius, volens eos ad suam traducere sentẽtiam? Prolixa vtebatur oratione, se eorum curam gerere præ se ferens: minabatur grauissima parére nolentibus, proferebat dona, subijciebat tormentis, alia inferebat maiora, non solùm supplicia, sed etiam munera: vt qui existimaret cõtempta fuisse priora propter egregiam magni animi virtutem, aut præclarum & magnificum desiderium. Cùm verò omnia faciens nihil proficeret, in eos quoquè fert sententiam: Cyro, dicens, antistiti Galilæorum, & Iohanni, qui est ei in religione similis, qui non cesserunt iussui Imperatoris, & sacrificia maximis dijs non obtulerunt, pronunciamus amputari capita, conuenienter legi Imperatorum.

Tres puellæ cum matre torquẽtur.

Perimũtur.

Hanc cùm sententiam tulisset Syrianus, ij statìm humana quidem manu accipiunt amputationem: immortali autem eam, quæ è cælo datur, coronam, tricesimoprimo mẽsis Iañ. Reliquias autem pij minimè neglexerunt, reueriti difficultatem temporis, sed maximo studio eis statìm manus admouentes, eas piè & sustulerunt, & cũ composuissent, singulas in templo Marci Apostoli honorificè deponunt, nisì ꝙ eis sunt capsę diuersæ. Alteri enim, Virginum & matris reliquiæ: alteri verò, Cyri & Iohãnis, rursùs mandantur. Procedente autem posteà tempore, cùm Gentibus quidem esset dissoluta tyrannis, Theodosius verò regni sceptrum accepisset, piæque religionis amicis Christianis piè pręesset: eę & mouentur, & transferuntur. Quomodò autem, non erit pijs ad dicendum iniucunda narratio.

Plectuntur capite Cyrus & Iohãnes.

Cùm Theodosius, vt diximus, paulò antè suscepisset imperium, maximum & difficilimum bellum mouetur ab Occidente. Cùm enim repentè multæ gentes simul coijssent, & fœdus inter se inijssent, minabantur in Romanorum regionem grauem irruptionem. Veritus ergò tunc magnus inter Imperatores hic Theodosius, neque ad colligendas adspexit pecunias, neque magnam aliquam manum inuocauit ad auxilium: sed ille in omnibus semper pendebat à manu illa superna. Sic ergò tunc quoquè fecit, & id faciens, spe nequaquàm est frustratus. Cùm enim intellexisset, quòd in Scete (est hæc autem solitudo in Aegypto quidem sita, sic verò nominata) philosophatur vir quidam, genere quidem ipse quoquè Aegyptius, maximorũ aũt effector miraculorum, scribit protinùs ad Theophilum Alexandriæ Episcopum, iubens vt efficiat, vt vir ille admirabilis quamprimùm veniat Constantinopolim. Eis aũt literis quoquè continebatur, quid eius aduentu opùs esset. Ille verò ijs acceptis, statìm ad eum venit, & datis literis, preces Imperatoris & vsum, qui vrgebat, significat. Deindè etiam ipse quoquè ex se facit, quæ potest: vehementer rogat, orat, supplicat, nè preces despiciat Imperatoris, neque suos vilipendat labores: sed veniat ad ciuitatem, & bellum, quod

Senuphium monachum Imperator ad se euocat.

in eam paratur,suis auertat precibus,& à tanto periculo & metu eam liberet: vtpotè quòd in eius potestate situm sit,vt ciuitas vel salua sit,vel intereat.

Admirabilis autem ille Senuphius(hoc enim nomine vocabatur)primùm quidem, vt est consentaneum,nè rogaret prohibuit,non ad mẽsuram eius,quam habebat gratiæ,sed ad mensuram potiùs eius,qua erat diues,humilitatis adspiciens. Magna est,inquit,mea in ciuitatem beneuolentia,& ipsam valdè saluam esse cupio:sed non voluntatem quoquè vires consequuntur ex ea,quæ est ad Deum,fidutia. Quinetiam rogauit ipsum Alexandriæ episcopum,nè de eo talia sentiret, neq; eum putaret vulgo antecellere. Cùm eum autem ipse omninò non dimitteret, nec sciret deincèps magnus quidnam faceret Senuphius,discessum quidem suum pulchrè differt: dat aũt sic quoquè auxilium,idque facit admirabiliùs. Nam & statìm stetit ad Oriẽtem, & cùm superhumerale & baculum in cælum sustulisset, Domine Deus, inquit, Deus exercituum, da huic meo superhumerali & huic baculo, vt tantum possit, quantum ego ipse, si illic adessem. Hæc cùm Deo dixisset,quæ habebat in manibus,dat statìm Pontifici. Hec accipe,dicens,& mitte statìm ad Imperatorem. Ille autem superhumerale quidem imponat capiti,baculum verò manu ferat. Deindè quandò opùs fuerit manus conserere cum inimicis,pręcedat omnes alios,& audacter procedat aduersùs inimicos. Nam si ego quidem possim à Deo exaudiri,existimo fore,vt ipse sit illis terribilis,& sine sanguine gloriosam referat victoriam.

Nota hæc de habitu monachi & pietate tãti Imperat.

Hæc cùm ad Imperatorem lubenter essent allata, ille quidem munit caput superhumerali,quauis galea tutiùs: baculo autem munit dexteram, lancea longè validiùs: & hac ratione confidens fore,vt videretur hostibus terribilior, quàm olim, vt aiunt, claua Hercules. Iam accedentibus hostibus, ipse primus præcedit,ducẽs totum exercitum. Propter Senuphij autem ad Deum orationem nulla erat dilatio,sed res statìm finem accipiebat. Simulàc enim eum viderunt barbari, eum admirati tãquàm vnum ex cælestibus,ad fugam statìm spectabant,& pedum virtutem laudabant. Fugiebãt verò non aliquo certo ordine,vt qui non essent omninò obliti virium: sed vt qui essent emotæ mentis & perterriti,alius aliò dispersi,terga volentibus facilia,expedita venatio,secura persecutio & libera ab omni periculo,ipsi potiùs propter fugam,quę erat sine vllo certo ordine,plagas & vulnera,atque adeò mortem sibi inuicèm concilian-tes: adeò vt Imperator non solùm sine sanguine, sed etiam sine labore hãc victoriam retulerit. Festum ille nominauit hunc diem,& nunc quoquè post tantum tempus magnificè celebratur ab Alexandrinis,nominaturque ab eis Iconium. Ab eis enim Imperatoris facta est quędam statua,eo,quo tunc modo,armata:& capite quidem induta superhumerali,dextera autem tenens baculum.

Cùm verò gentiles nondùm effloruissent,is,qui Alexãdrinæ p̃erat ecclesiæ,destruxit quidem oẽs cultus dæmonum, sacris aũt ędibus ornauit ciuitatẽ, imaginibusq; & donarijs: Canopiq; extruxit templum Apostolis,magnitudine insigne & pulchritudine,quod non minùs q̃ decem stadia abest à ciuitate. Est aũt ipsis quoquè gentilibus locus insignis & non parui nominis. Id verò licet conijcere,& ex via,quæ fert ad ipsum, vt quæ tota constrata est tabulis & rectè cõcinnatis lapidibus,& suburbiorum & balneorum ornata est multitudine:quæ quidem fama est adhuc vigintiquatuor nostris mansisse temporibus:habet aũt & forũ, & abundat copia rerũ venaliũ. Ab hac enim ciuitate,Canopo,inquã,distat quidam vicus spatio duorũ stadiorũ, nomine * Menuthe. Hic autem vicus erat dæmonum habitatio,& versabantur in eo maligni spiritus. Theophilus verò hic,præsul,vt priùs diximus,Alexãdrinus,cùm voluisset reddere locum purum à dęmonibus, Christiq; Euangelistarum & Apostolorum characteribus & figuris,vt ad eum conseruandum idoneis,occupare, id quod statuerat, non perduxit ad effectum. Interìm enim mors adueniens, quæ est hominibus res inexorabilis, abducit eum à vita præsenti. Deindè autem Cyrillo quoquè, qui post ipsum sedi successit,non parùm erat curæ liberare locum à dæmonum iniuria.

*Manuthe

Cùm verò de ea re sæpè Deum rogãsset,angelus ei apparens in visione,iubet vt magni illius Cyri & Marci Euangelistæ reliquię in hoc vico reponerẽtur. Sic enim fore, vt à dæmonum nocumento liberetur. Cur autem non Iohannis quoquè dixerit, satis quidem ostensum est à Cyrillo. est autem omnibus quoquè per se manifestum, quòd nomine Cyri,omninò Iohannis quoquè nomen simul ostenditur. Sicut enim mores sunt

Angelus iubet reliquias sanctorũ in vico reponi cõtra dęmones.

sunt eis communes, & quæ propter Christum facta est confessio & consummatio: ità etiam simplex est omninò vocatio & citra vllum discrimen. Hinc in Manuthe martyricæ eorum reliquiæ vicesimo & octauo mensis Iulij præclarè simul & sacrosanctè transferuntur, vici custodia, dæmonum fuga, à morbis liberatio: & nūc locus est Deo consecratus, illiusque martyribus & administris, gratia & clementia Domini nostri Iesu Christi, quem decet omnis gloria, honor & adoratio, nunc & semper & in secula seculorum, Amen.

VITA SANCTAE MELANAE ROMANAE.

EVit ergò hoc quoquè earum, quæ olìm fuerunt, ciuitatum maximæ & clarissimę Romæ, non solùm efferri pulchritudine, neque situ vincere, neque trophæis & alijs omnibus gloriari: sed multo magìs sibi placere, & se magnificare propter eos, qui pro Christo se fortiter gesserunt, tam viros quàm mulieres, & has magìs, quòd non secùs àc viri fortiter decertârunt, & se vitæ exemplum ad virtutem alijs constituerunt. Ex quibus vna fuit beata Melana, quam sibi nunc argumentum proposuit oratio, & aggressa est res illius dicere ab initio. Eam enim tulit celeberrima & clarissima Roma. Fuit autem eius quoquè genus clarissimum. erant enim eius parentes primi senatùs Romanorum. Orta est autem bona ex bonis. Nam erant illi quoquè pij & virtutū amatores.

Ianuarij 31.

In vita habetur, vltimo Decembris: sed videtur mendum esse.

Cùm ergò iam esset nubilis, desiderium continentiæ vicit eius, quæ ex ætate erat, appetitionem, & rogauit parentes, nè vnquàm eam iungerent matrimonio: sed sicut ei, vt esset, ità etiam vt virgo maneret, concederent. Illi autem cùm propter hanc solam, huius vitæ agitarentur fluctibus, ei parantes diuitias, & sperantes se successorem generis ex ea habituros, quartumdecimum annum iam agentem vel inuitam collocant in matrimonio. Erat verò eius sponsus, & genere, & ætate & alijs omnibus cum Melana conferendus: natus quidem ex Consulibus, & modò excedens ex ephebis. Sponsi autem nomen erat Apenianus, agens annum circiter decimumseptimum. Eis autem sic celebratis nuptijs, admirabilis Melana etiam post nuptias, adhuc vehementiùs amabat continentiam, & amor castitatis non intermittebat eam acriùs vrere: multis verò verbis maritum suum ad hoc exhortabatur, & cùm verba non sufficerēt, ei quoquè ad persuasionem opem ferebant lachrymæ, hæc dicenti: Si quidem, ó marite charissime, eadem tibi quoquè videntur, & ambo habitabimus conuenienter legi continentiæ, beati nos erimus propter nuptias, & ambo per nos inuicèm salui erimus, & erimus alter alteri viæ pulcherrimæ occasio. Sin autem iuuentus & ætas propensior ad voluptates non permittit vt hoc feras, at tu me sinas, & nè cœptum meum & institutum prohibeas: mei autem corporis & meæ libertatis merces erunt omnes possessiones, omnes famuli, & vestes, & domus, & quæcunque alia sunt in meis facultatibus. His omnibus tibi cedo, dummodò meipsam redimam. Ille verò neque vniuersum concedēs, neque eius totam auersans † voluptatem, Nunc quidem, ó vxor, inquit, non possunt hæc fieri: postquàm autem generis & facultatum habuerimus successorem, nec ego bono tuo instituto deero. Graue enim esset, si in diuino desiderio vir fœminæ cedere conspicerer. Sed tunc ambo hanc viam eligentes, non secùs àc in matrimonio, ità in vita ex Deo agenda inter nos conspirabimus.

Inuita tradīt marito.

Acquiescunt ambo ei, quod dictum fuerat. Procedente autem tempore, nascitur eis puella. Ea cùm primum lucē adspexit, castitatis Soli fuit cōsecrata. Melana offerēte primitias Domino, qui ipsam dederat: vt sic vel consuetudinem habens matrimonij, videretur plurimùm tribuere virginitati. Deincèps verò seipsam contrahens, moderate & temperanter viuebat. Non vestē gestabat splendidā, non corpus suū fouebat lauacris: & si quandò à marito aut à parentibus cogeretur, ibat quidem ad balneum, cùm aūt vultum solum lauacris abluisset, vt eorum qui iubebant, voluntati satisfaceret,

ret,

ret, nō ſinebat reliquum corpus calidis foueri. Vt verò deinceps lateret, emebat auro
ancillis perſuaſis. Cùm autem multa etiam feciſſet, vt viro perſuaderet, vt eſſet eiuſdē
inſtituti, vbì non vidit eum obtemperare, ſed cupere etiam fieri parentem aliorum
liberorum, de fugā cogitat, & ſtatuit ipſum maritum & patrem, quinetiam ſuas quo-
què facultates relinquere. Sed cùm quidam viri boni & virtutis amantes ſentientes,
1. Cor. 7. id prohiberent, dicentes illud Apoſtolicum, Quid enim ſcis mulier, an virum tuum
Vtiī cilicio. ſaluum facies? manſit quidem, ęgrè ferens eam, qua tenebatur, neceſſitatem: cilicium
autem intrà ſumptuoſam & ſplendidam veſtem, tanquàm præludium exercitationis,
perpetuò ferebat, quandò cum marito non habebat conſuetudinē. Cùm verò omni-
um falleret oculos, ſuam amitam latére non potuit. Sed ipſa quidem cùm cognouiſ-
ſet, eam increpabat, & indumētum irridebat. Ea verò nihil ægrè ferens ipſorum aſpe-
ritatem, hoc grauiùs ferebat, quòd non poſſet omnes latére. Quocircà multis lachry
mis & precibus, vt res taceatur, impetrat.

Erat autem ei maximè in votis à mundo abrumpi, & vt vult Deus, philoſophari.
Feſtum S. Laurentij. Vndè etiam cùm vterum ferret, & ei ſecūdò iam partus appeteret, celebrabatur qui-
dem feſtum glorioſi martyris Laurentij: illa verò pernoctabat inſomnis, genu flectēs,
pſalmos canens, dolores & naturam ſuperare contendens. Deſiêrat matutinum, illa
autem non ceſſabat à precibus. Sed ſic quoquè ſeipſam intendens, dolores ſentiebat
grauiores, & violenter quidem, parit tamen. Atque quod natum quidem fuerat, erat
maſculinum: ſimulatquè autem natum & ſancto baptiſmo fuit regeneratum, ab hoc
mundo diſcedens, ad eum, qui illic eſt, trāſmittitur. Illam verò etiam poſt partum ve-
xabant dolores, & acerbus cruciatus mortem accelerabat. Adſtans autem maritus,
cùm aſperam & grauem vidiſſet perpeſſionem, conturbatus propè emiſit animam.
Cùm ſe autem collegiſſet ac recreâſſet, currit ad aram, & eam in orbem ambiens, la-
chrymas profundebat ex oculis, voces emittebat miſerabiles, & vt quamcitiſſimum à
ſuperis adueniret inuocabat auxilium. Illa verò arbitrata hoc eſſe illud tempus, quod
finem imponet eius deſiderio, viro qui adhuc aſſidebat in templo, per nūcium ſigni-
ficat, & ipſum, & ſe adhuc eſſe victuram, ſi detur iuſiurandum, & pacta conuenta ine-
antur, vtroſque decæterò victuros eſſe in continentia, & non quam mundus, ſed quā
vult Deus, vitam eſſe perpetuò acturos. Páret vir vxoris verbis & voluntati, & reſpō-
det id ſibi eſſe perſuaſum. Quod quidem cùm illa reſciuiſſet, corpore quidem ſe habet
meliùs, animo autem protinùs euadit lætior, ſeu morbo locum dante lætitiæ, ſeu eti-
am manu ſuperna eius adiuuante ſcopum & inſtitutum.

Cùm ergò nacta eſſet tempus & occaſionem, depoſuit quidē alium ornatum cor-
poris, tenuiter & ſimpliciter viuere conſtituens, & totam ſe conuertens ad internum
ornatum animæ. Interìm autem pulchrum quoquè eius germē virginitatis, quæ Deo
fuerat conſecrata, filia, migrans ex hac vita, vadit ad Deum ſuum amatorē. Eius mors
Cùm marito pariter viuit continenter & ex virtutis pręſcripto. meliorem mentem dat viro, vt idem quod ipſa ſentiat, & efficit, vt eadem via ingredi-
atur, qua Melana. Cùm ambo ergò ſe ſubiūxiſſent iugo vitæ ex Deo ducēdæ, id prom-
pto & alacri animo trahebant, inter ſe virtute decertantes. Atque illis quidem curæ
erat ab vniuerſo mundo omninò ſeparari, & ſe Deo dedicare: & cùm vita & habitu
monaſticam elegiſſent inſtitutionem, parentes autem non permitterent, illi medita-
bantur ſe fuga ſubducere: ſed hoc quidem tunc manus prohibet ſuperna, diuina autē
lætitia eis timorem excutit. Dum de his enim conſultarent, ſequente nocte ſuauis q-
dam odor & planè cæleſtis, & qui neque verbis exprimi, neque mente cogitari poteſt,
ad eos venit à ſuperis, qui admirabilem quēdam voluptatis ſpiritum eis attulit, & qui
triſtitia afficiebaṫ & contrahebaṫ, animū ꝓtinùs diffudit ad lætitiam. Cùm tali gratia
impleti fuiſſent eorū animi, manebāt ſic, oīa vitæ ſuę frena Deo permittentes, vt du-
cerentur quò & quomodò vellet. Cùm ille ergò paulopòſt annuiſſet, eis quidem è vi-
uis excedit Melanæ pater. Illi autē, cùm amotus eſſet is, qui prohibebat, quandò Deo
viſum eſt & tempus vocabat, ſtatìm quidem exeunt è magna ciuitate, vrbanam mul-
titudinem & tumultus valere iubentes: eos verò excipiunt ſuburbana commoda ad
philoſophandum, & apta ad quietem. Eis autem, quandò hanc angelicam inceperunt
Nota ętatē, qua; ſe dant continētię. vitæ formam, ætas erat, Apeniano quidem vigintiquatuor annorum: Melaniæ autem
viginti, quo tempore vel maxima ſolet rabie agitari adoleſcentia.

Illa verò & omni vtens cautione, ſe valdè gerebat philoſophicè, & in his erat
mari-

marito non iniucunda adiutrix. Quinetiam si videbat iuuenem ab accurata & perfecta vitę forma declinātem, cum sapienter corrigebat, & ad pietatem dirigebat. Nam illi quidem nihil tantæ erat curæ, quantæ nihil ea curare, quæ ad corpus pertinebant: immò verò & cibo & veste & omni ratione flammam iuuentutis extinguere. Cùm illum autem videret amictûs ornatum & vestium pulchritudinem adhuc amplecti, non cessabat partìm quidem admonere, partìm verò scitè quoquè & aptè irridere, donec effecit, vt in his se gereret philosophicè. Et alioquì coniugi dux erat Melana ad pietatem, cum Eua, quod ad illum attinebat, pugnans ex diametro. Eos enim, qui ægrotabant, adire & inuisere, & curationem adhibere, & peregrinantes hospites mensa accipere, & viatico eos donare, à Melana docebatur maritus. Quæ quidem ambo similiter faciebant, & obibant vt communes seruatores & benefactores, custodias, loca relegatis constituta, carceres & ergastula: eos quìdem, qui propter inopiam detinebantur, soluentes: qui autem propter aliquam aliam retinebantur calamitatem, eos & re ipsa & verbis consolantes. Via autem procedentes, reliquas quoquè facultates vendere incipiūt, alios quidem ex pauperibus faciētes diuites: sibi verò nihil aliud conseruantes, quàm nihil habere, & solum sperare in Dominum. Distrahunt facultates suas.

Qui autem benefactis semper insidiatur, & aduersùs quemlibet, qui boni aliquid facit, bellum suscipit ab initio, non sinebat quiescere, sed grauem quidem aduersùs eos machinam Apeniani fratrem admouet Seuerum, per quem existimabat sese solidæ eorum mentis turrim esse labefactaturum. Apenianum autem fuisse Melanæ maritum, superiùs declarauit oratio. Hic ergò Seuerus improba mente ementiebatur naturam: & cùm esset frater, factis erat inimicus. Cùm enim Apenianus vnà cum Melana ad vitam ex Deo agendam esset traductus, Seuerus insano dęmonis instinctu inspiratus, aggressus est fratrem molestia afficere, agros auellens, fructus abripiens, omnibus modis insultans & vim afferēs. Postquàm verò eos vidit omnia mâlle amittere, quàm præceptum Domini despicere, quo cauetur oportere eum ferre, qui accepit iniuriam, tunc ille vi maiore eos aggrediebatur. Nam cùm ex Apeniani seruis improbissimos dolosè subornâsset & corrupisset, alios quidem promissis, alios verò pecuniis, ijs persuadet, vt contra fratrem suum insurgant, & ab eo quidem deficiant: non solùm autem seipsos, sed eos quoquè agros, in quibus habitabant, Seueri esse dicerent, & eos eius nominarent. Sed stolidus planè aggressus est inania. Nam illi quidem & si talia paterentur ab eo, à quo quis minimè expectâsset, ea quidem toleranter & sedatè ferebant, immò verò gaudebant potiùs. Non enim eis leue videbatur cum Iob contendere rebus aduersis & calamitatibus: generosos autem illos hoc solùm malè habebat, quòd cùm auferrentur opes, parùm flueret fluentum beneficentiæ, diuitijs non secùs atquè aliquo fluento aliò diriuatis. Seuerus eos infestat.

Non hæc autem ità gerebantur, vt inprimìs pia Imperatrix Verina non hæc accepérit auditione: sed ad eam quidem diù antè peruenerat fama eorum philosophiæ, ducebatque operæpretium illos & videre & audire dicentes, & multis precibus accersiebat Melanam. Tunc autem tempore quoquè dante occasionem, illam magno studio vocauit: illa verò iuit. Sed quæ extiterunt ante eorum congressionem, satius est pauca ex ijs audire. Erat quidem hæc lex apud Romanos, vt nullus vir nec mulier ad Imperatorem aut Imperatricem operto capite accederet. Ea verò legem nihil curans, velata accessit, non tyrannorum mores, sed Pauli legem maximè dicens oportere conseruare, qui non sinit mulieres nudo capite incedere. Sed neque vestem voluit mutare, neque pannos exuēre, etsi multi suaderent vt faceret. Verina Augusta. 1. Cor. 11.

Illa verò eis dicebat: Meis me vestibus indui, quomodò eas exuam? Vndè etiam cùm ingrederetur in regiam, ne adspexit quidem ad aliquid ex ijs, quæ apud alios habebantur in admiratione, ne obtutu quidem ea digna iudicans. Procedenti autem ei simul cum Apeniano, statim assurrexit Imperatrix, & allocuta est, & vt proximè assideret, est dignata. Eam enim obstupefecit vestitus, & admodùm rudis & simplex habitus, & eos conuocans, qui erant in sua potestate, Melanam communiter admirabatur: O qualem, dicens, nunc rem intueor? Te iampridèm quidem diuinam audiui esse mulierem, nunc autem etiam video: & simul surgens è throno aureo, eam suspexit & amplexa est, & sæpè dixit: Beata es tu, q̃ iure consecuta es in Domino beatitudinem.

Post.

Postquàm autem pollicita est se de Seuero iure pœnas esse sumpturã propter iniurias,quibus eos affecerat, At nobis, inquit Melana, melius est iniuriam pati,quàm facerẽ iniuriam. Eos enim,quibus impinguntur alapæ, non solùm pati,sed etiam aliã obuertere maxillam,lex est diuina. Atque tu quidem multa bona à Deo consequêris propter hoc bonum tuum propositum: nobis verò sufficiet, si damnum hucusquè sistatur,& non plura adijciat. Nam nostra quidem causa huius nullam duceremus rationẽ,nisi quòd ea,quæ sunt hospitibus & egentibus attributa & destinata,eripit. Propter hæc ergò Imperatrix eos magìs admirata, ꝓpter hos ipsos pepercit Seuero:ipsis autem,vt sicut volebant omnes citra impedimentum venderent facultates, per fratrem præbet & Imperatorem,qui Romana sceptra tunc administrabat. Hi autẽ erant domini multorum in multis locis prædiorum,non solùm prope vrbem,sed etiã multorum aliorum in Italia,& non paucorum quoquè in Sicilia, plurimorũ verò in Hispania & Britannia:quę etiam propter studium Imperatoris, promptè emebant oẽs, statìm sine intermissione precium exoluentes. Hi itaque egregij magnificè etiam admirabantur Imperatores,& Melana voluit sororem Imperatoris quibusdam honestis donare muneribus,sed illa eorum aliquid accipere dicebat esse instar sacrilegij. Sunt enim re vera sacra & Christo dedicata. Cùm sic dixisset,beatam Melanã à se cum magno dimisit comitatu, multis insignibus Eunuchis cum præpositis eam præcedentibus. Sicque exiêrunt Melana & eius maritus è regia,in admiratione habiti,& honorificè deducti.

Matt.5.

Nolunt puniri Seuerũ.

Cùm hi autem præclari cœpissent sua, vt volebant, dispensare, non longo abhinc tempore magnas illas suas pecunias in pauperes exhauserunt. Neque enim vllus alius,excepto Imperatore, de diuitijs cum eis contendisset: tam magna vis pecuniæ & propè incredibilis,ex agris eorum quotannìs redibat,auri,vt aiunt,duodecim millia. Illi autem hoc vniuersum distribuebant pauperibus, atque illos ipsos agros posteà vendiderunt. Hoc verò est argumentum eorum diuitiarum. eorum enim domum, quæ erat adeò splendida & magnifica, nullus Romanorum potuit iusto precio emere: igne autem posteà à barbaris exustam, cùm multum de precio remisissent, eam quoquè similiter vendiderunt,maius quiddã quàm Iob, vt mihi quidem videtur, hac in re facientes.Nam ei quidem paupertas fuit inuoluntaria: hi autem lubentes ex ditissimis effecti sunt pauperrimi. Et eius quidem vxor non magno & forti animo ferebat, quod contigerat: Melana autem non solùm quod ad se attinebat,id lubenter faciebat:sed etiam maritum faciebat participem sui scopi & instituti. Est autem satis euidens,supernam dexteram eis opem tulisse: quæ & stantes custodiebat, & si quãdò fuissent supplãtati,ipsa eos ꝓtinùs erigebat & firmabat. Ipsa eos sæpè cùm in somnis prolaberẽtur,sustollebat,& eos efficiebat cautiores in posterũ. Aliquandò autem sibi visi sunt ambo simul in principio quidem ambulare per viam admodùm angustam & fossis interceptam, quæ ità eos affligebat,vt viderentur sibi esse contriti & confracti. Postquàm verò eam cum magna afflictione ac perpessione confecissent,tunc eos excepit relaxatio,liberumque & latum spatium, & voluptas ineffabilis & valdè admirabilis: Sic Deus efficiebat,vt ij apertè de futuris certam conciperẽt fiduciam, & quòd paruos labores magna bona essent consecutura.

Nota opes Apeniani & Melanę.

Ex ditissimis spontè fiunt egentissimi.

Sed neque erat negligens communis inimicus, qui, vt est in prouerbio, mouebat omnem rudentem: sed sicut est mos illius, omnibus quidem modis aggredicbatur, semper autem victus recedebat. Collecta aliquandò fuerat ab illis iustis vis auri maxima,& humì erat effusa: domus autem tota auro non secùs atquè igne collucebat: erat verò hoc aurum subuenturum multorum inopiæ & calamitati.

Tunc malignus cœpit suo vti artificio,eius faciem auri specie illustrauit, colore eius animum lenijt & demulsit, admonuit magni ponderis, ostendit pulchritudinem: omnibus modis volebat ei eripere verè magnum thesaurum rationis, & nihil non moliebatur, vt efficeret eam auri amore teneri. Sed frustrà ei malignus parabat insidias.etenim cùm ea illi perturbationi tanqųàm frenũ inieciſſet,auri colori ea illi opponebat, quæ neque verbis explicari, neque mente compræhendi, neque tempore interire poterant, sed sunt in æternum senij expertia & immortalia. Quod autem ei maximam excitauit tempestatem, vt mulier illa egregia paulopòst significauit,hoc erat:

Tentatio diaboli.

Erat,

Erat,inquit,mihi quidam ager,qui amœnitate & pulchritudine alios omnes superabat.In hoc autem ipso erat etiam lauacrum,& artificio tam pulchrũ, & ex tam bona materia confectum, & aquis tam iucundum, vt cuiusuis deliniret animum, etiam antequàm biberet aut lauaretur.Quod verò lauacri ad deliniendum erat accommodatissimum,illius vna pars quidem habebat mare:altera verò arbores.Sic autem erat ædificatum, vt è solio quidem prospiciens, illinc posses videre fluctus maris in tranquillitate iucundissimum spectaculum:& naues nauigãtes,& portum,& nautas: hinc verò terræ pulchritudinem,& arborum proceritatem,& garritus auium, & fluentes fontes:quinetiam venatores & venationem,&,vt semèl dicam,vbiquè innumerabilia ad demulcendum accommodata,& omnia plena elegantia & amœnitate.Hoc ergo cùm mihi assiduè veniret in mentem,dici non potest quomodò meũ teneret animum,& huius varietate me varius conabatur dæmõ delinire & ad se trahere:sed meũ protinùs animum extulit Deus,mihi suggerens, vt ea cogitarem, quæ præparauit ijs, qui ipsum dilexerunt,vt ait diuinus Apost.hæc autem omnia, vt quæ fluant, despicerem. Sed sic quidem fuit superatus malignus,nullo penitùs relicto, quod posset illorum demulcere animos,& ad se conuertere.

Ager amœnissimus ei9 animum vel maximè tentat.

1.Cor. 2

Quæ autem deincèps sunt consecuta, quamnam quidem ciuitatem latuerunt? quamnam etiam regionem?Quænam verò gens,ad quam non peruenit illorum beneficentia,velutì quodam fluuio magno & puro fluento,per vniuersam terrã & mare fluente vberi riuo eorum beneficentiæ? Mesopotamia, Phœnicum ciuitates, regio Syrorum, Aegyptus quoquè eius accepit fluxionem:& vbì sol oritur & occidit, à manu illorum omnia sunt repleta.Sunt autem,qui dicunt eos quoquè,cùm totas insulas emisissent ab Imperatore, partìm quidem illo dimittente, partìm verò ipsis dantibus,alias quidem sanctis viris donâsse:alias verò exornâsse choris virginum & monachorum multitudine. Preciosa autem vestis & splendidum argẽtum erat sacerdotibus ab eis dedicatum ornamentum. Cùm sic quæ erant in Italia,benè disposuissent, & ex facultatibus pauca reliquissent,nauigârunt in Siciliam:partìm quidem,vt agros qui illic erant venderent: partìm autem,vt sanctissimum Episcopum Paulinũ viserẽt, qui erat eis pater secũdùm spiritum. Cùm ij autem recessissent à ciuitate, Præfectum quidem,qui eorum domum & quod remanserat pecuniæ, nõ liberalibus intuebatur oculis,diuina quædam ira protinùs appræhẽdit.Nam prætextu penuriæ panis,in medio foro commota plebs,quæ erat in ciuitate,eum faciunt præmiũ sui furoris & insaniæ,& miserum violenta morte interimunt.Barbari verò repentè facta incursione, quæcunque erant ante ciuitatem, prædam Mysorum effecère, adeò vt hinc euaserit manifestum, illos non sine Dei numine res suas in tuto collocâsse, & in cælestibus horreis recondidisse.

Largissima beneficẽtia.

Barbari vastant agros vrbis Romę

Cùm autem à Sicilia rectà in Libyam & Carthaginem essent nauigaturi, quidam vehemens & sæuus ventus eos excipit & vexat multis diebus, adeò vt aqua defecerit nauigantibus:erant verò in naui multi vectores. Cùm autem eis tantum immineret periculum,visa est eorum nauigatio non esse Deo grata.Iubet itaq; Melana,vt velum conuertentes,flanti vento obtemperarent,quocunquè nauem duceret. Itaque cùm secundum ventum in puppi habuissent,appellunt in quandã insulam.Eam verò gens quædam barbara & quæ præda & rapto viuebat, paulò antè fuerat populata. Cùm multi autem illinc abducti essent captiui viri & mulieres & pueri,insulę incolis significabant barbari, si pro eis redimendis quantum satis esset auri accepissent, ipsos captiuos esse reddituros,insulæ autem parsuros.Sin verò non accepissent,se insulam quidem exusturos,captiuis autem gladio mortem illaturos. Atque insulæ quidem incolas ea,quæ significabantur,dubios reddebant & perplexos.

Cùm ipsos autem iustos accessisse intellexisset Episcopus,hoc in lucro posuit:& ad eos veniens,ipsos orauit, & plus adeptus pecuniæ quàm petebat, & prædam vniuersam liberauit,& insulã eripuit à periculo. Melana verò cum suis se clementiùs & benigniùs gerentes in captiuos,eis dederunt etiam quingentos aureos, panemq; præbuerunt & cætera,quibus opùs habebant,hoc agentes,vt donorũ magnitudine obliuiscerentur magnarum calamitatum. Deincèps autem cùm bonum vẽtum assecuti, soluissent ab insula,nauigârunt citra vllam molestiam, placidusq; eos à tergo impellens ventus,citò transmisit Carthaginem.Cùm è naue autem descendissent,suã solitã

Pecunias & agros cõsecrũt ecclesijs, monasterijs &c.

aggressi sunt operationem, pecunias & agros partìm quidem sacris ædibus dedicantes, partìm verò consecrantes monasterijs, partìm etiam in pauperes effundētes. Sic se leuantes omni onere diuitiarum, leues & expediti pergebant ad veras diuitias, quæ emuntur eo, quòd nihil possideatur ab ijs, qui thesaurum piè recondunt. Ciuitas autem, in qua versabantur, appellabatur Tagaste, in qua erat sacrum templum, & sacerdos dicendi peritus, & qui oratione multos poterat inducere ad salutē, nomine Alypius: cum quo versantes, sacra meditabantur eloquia. Templum verò, in quo agebat Alypius, admodùm munificè & aureis ornamentis, & lucidis gemmis & plurimis ornârunt agrorum prouentibus. Ab eis quoquè sunt ædificata duo monasteria, quæ satìs habebant opum & prouentuum. Quorum alterum quidem habebat chorum virorum, numero octoginta: alterum autem habebat virgines, quę erant numero centum & triginta.

Melanę cibus & potus.

Cùm hæc pulchrè sic disposuisset Melana, rursùs meminit abstinentię: & toto quidem die generosa mulier permanebat ieiuna. Sole autem iam occidente, parùm cibi sumebat, eiusq; duri: nonnunquàm verò modico olei condiebat obsonium. Vino autem non vtebatur omninò: sed accipiens ex melle confectam potionem, quam solet appellare Conditum, sic leuabat sitim. Tempus verò, quod multis sæpè obtundit & retardat impetum, ei illum reddebat acriorem. Et primò quidem secūdo quoque die cibum sumebat, deindè autem tertio quoque die, deīdè septimo quoque: adeò, vt semèl tantùm in hebdomada cibo vesceretur, eoq; castigato & temperato, & qui nihil omninò haberet ex ijs, quæ possunt adferre voluptatem. Panis enim durus, breues quidam erant eius mensæ deliciæ, adeò vt ea ieiunio nihil esset minùs laboriosa. Scribebat autem generosa illa fœmina adeò celeriter & pulchrè & citra errorem, vt nullam vnquàm daret reprehendendi ansam ijs, qui sunt huius rei periti. Et in scribendo quidem maximam diei partem consumebat. Defessa verò manu, oculi quidem plurima scripta percurrebant: plurima autem menti tradebant, vt mandaret memoriæ. Porrò verò ijs iam defessis, aures ijs seruiebant, quæ pertinent ad vtilitatem, & animum sanctorum virorum adhibebat sermonibus. Præter hæc autem nō paruam quoquè partem tribuebat orationi. Nam tota quidem nox ferè in ea consumebatur, duabus solùm horis somno ab ea attributis. Accubitus autem erat, saccus super nudum solum positus. Dicebat enim: Oportet semper vigilare, cùm nesciamus, vt vox est Dominica, qua hora fur veniat. Propterea & se, & quæ secùm erant virgines, sic faciebat aduersùs somnum contendere. Sibi autem leges imponebat, & à se rationem exigebat: & ociosa oratio, & mores non satis graues, & risus nimìs profusus, & sinistra cogitatio omninò castigabatur: & non sinebat omninò malam aliquam nubem ætherem animæ subtercurrere.

Vide sanctæ honesta exercitia. scriptiones, Verbi Dei auditiones, Orationes, Vigilias. Luc. 12. Vitiorũ extirpationes.

Atque illa quidem tam cautè & tam duriter vitam agebat, & alijs erat regula, vt eam viam ingrederentur. Perindè autem, àc si ei ad ieiunium non sufficeret spatiū septem dierum, adijciebat etiam Dominicum, vt ieiunaret octo dies sibi vim adferens, etiamsi à Præfecta vetita sit hoc facere: quæ dicebat esse absurdum, diem resurrectionis, similiter atq; alios, attribui afflictioni. Vndè etiam dicens persuasit & effecit, vt esset cibi particeps & modici olei, docens esse præceptum Apostolicum, Præfectis obedire & eis cedere. Eius autem in laboribus diligentiam, & à suis laboribus lectionis vehementem contentionem, & eorum quæ lecta fuerant, acrem perscrutationem, & multa alia quisnam satìs verbis potuerit exprimere? Nam manibus quidem, vt dictū est, ad scribendum: quod ex scriptura autem lucrifaciebat, eo vtebatur ad alēdos pauperes. Quinetiam sæpè quoquè indumentum, suis manibus confectum, ponebat in manibus pauperum, ex sacro, vt aiunt, quodammodò in sacro. Sacrorum autem eloquiorum erat adeò studiosa, vt totam quidem diuinam scripturam, veterem & nouā ter singulis annis perlegeret: eius verò ea, quæ sunt pulcherrima, semper haberet in lingua. In omnibus autem exquirēdis & examinādis erat planè admirabilis. Nūquàm enim sensus aut verbum eam prætercurrebat, sed omnia diligenter perscrutabatur, & quod latebat, eruebat. Insigne verò eius discendi studium, eam quoquè ad recentiorum, bonorum, inquam, & studiosorum scripta trāsmittebat. & nihil erat omninò ex ijs, quæ ad vtilitatem scripta fuerant aut scribebantur, quod non possideret & alijs communicaret. Iam verò in lingua quoquè Græca ità erat exercitata, vt quandò ea loquere-

Hebr. 13.

loqueretur, nullus ex ijs, qui audiebant, crederet Italicam linguam ei esse patriam. Eius autem vigebat in omnibus honesta quædam & grata lenitas & mãsuetudo, maximè ea differente & habente orationem ad eos, qui exercebant philosophiam. Eius verò in Christum zelum nutriebat amor quidam ineffabilis, & qui non poterat contineri. Hac itaque ratione nõ solùm efficiebat, vt mens eos auersaretur, qui furiosam aliquam sequuntur hæresim: sed nec permittebat, vt eorum nomen aut auribus audiretur, aut lingua proferretur: adeò, vt valdè appositè diceret illud diuini Dauidis: Non meminero nominum eorum per labia mea.

Hæreticos valdè abominatur. Psalm. 15.

Cùm autem, iuxta Paulum, ferueret spiritu, graue ducebat, si nõ ipsa multos Christi parti adiecisset, & similes haberet amatores temperãtiæ: & partìm quidem verbis, partìm autem donis multos adolescentes & multas adolescentulas traxit ad exercitationem. Eadem verò faciebat etiam in gentiles & Samaritanos, & eos vocabat ad rectam fidem: qui paulopòst dimissis suis, illam sequebantur. Sic ergò erat beata illa fœmina sapiens piscatrix, & sciebat venari animas hominum. Maiores autem labores aggrediens, aliam quoquè inopinatam & propemodùm incredibilem ostẽdit tolerantiam. Cùm ligneam quandam arcam paràsset, altitudine quidem tantam, vt non permitteret ei stare rectam, latitudine verò, vt non posset declinare ad dexteram nec ad sinistram, in ea corpus includit, per breue foramen eos, qui foris erant, alloquens & eos audiens. Cùm mater autem sæpè ad eam accederet, (erat enim ei nauigationis comes & socia philosophiæ) non temerè veniebat: sed si aut vacabat orationi, aut in diuinis versabatur eloquijs, non priùs ad eam intuebatur, aut illam cõpellabat, quàm spiritale opus, quod obibat, perfecisset. Sic cum omnibus ipsam quoquè vicit naturam. Quamobrem mater magnam lucrifaciens vtilitatem, abibat magnas Deo agens gratias, quòd ex suo ventre talem fructum produxisset. Et quid opùs est illius omnia persequi? Ad eius enim laudẽ sufficit pro omnibus modestia eius & moderatio, quòd cùm viueret tam purè, quàm vllus alius, cor haberet contritum & mentem demissam ac humilem, vt nullus alius ex ijs, qui multa admittunt non honesta.

Rom. 12.

In lignea arca arctissimè degit.

Eius humilitas.

Cùm sic autem septem annos decertàsset, eam subijt cogitatio longioris peregrinationis. Dicebat enim, oportere ad sacra etiam loca accedere, & etiam videre Hierusalem, & obire & adorare omnia, quæ illic sunt, miracula. Cumq; ei ità visum esset, mare eam suscepit, cùm simul adesset mater & Apenianus: & cùm eis prospera fuisset nauigatio, peruenerunt Alexãdriam. ea est autem ciuitas Aegypti, in qua Pontificali munere fungebatur magnus inter sacerdotes Cyrillus. Cum eo congressi, & cum alio viro prophetico, nomine Theodoro, & in transitu ex eorum sermone magnam accepissent vtilitatem, nauem rursùs ascenderunt, ad sacra loca festinantes, nihil autem secum adferentes, præterquàm si quid erat necessarium, & quod posset paucis diebus sufficere, volentes ipsi quoquè esse cum mendicantibus. Postq̃ verò in terram descenderunt, contigit beatam Melanam in morbum incidere. Deindè cùm conualuisset à corporis infirmitate, & Dominico sepulcro recuperatam sanitatẽ primò obtulisset, & ad id primò accessisset, idque adoràsset, decæterò oculos & animum pascebat alijs spectaculis. Versabatur autem cum ijs, qui ex sacerdotibus erant maximè insignes, & maximè cum ijs, qui in dicendo erant sapientissimi, vt etiam vtilitatem ex eis perciperet. Alebatur verò illis, quibus in Lybia, tot dies, quot illic mansit, operans manibus, sicut Carthagine. Cùm aduentàsset autem vespera, ingrediebatur quidem in salutare sepulcrum resurrectionis: clauso verò templo, manebat intùs, & oratio noctù ab ea tandiù producebatur, donèc ingressi essent matutina cantaturi cantica. Postquàm autem finem acceperat glorificatio, tunc ipsa quoquè corpus parùm dabat somno & quieti.

Adit loca sancta adorationis gr̃a.

Nota nocturnas vigilias, iuges orationes, & cantica matutina.

Cùm verò, sicut à me dictum est, paucæ quædam facultatum reliquiæ ei Romæ remansissent, & cuidam ex fidelibus mandatum esset, vt eas proponeret emendas volentibus, postquàm ille hoc fecisset, aurum ad eos mittit Hierosolymam. Qui solita vtentes benignitate, eas hæreditatem fecerunt egentium. Hìc cùm aliquandiù essent versati, videret autem Melana matrem suam senio & tempore grauari, eam illic relinqt, rogauitque, vt ea illi pararet tabernaculum in mõte Olïueti. Illa verò venit in Aegyptum, vnà cum Apeniano: tum quòd vellent videre sanctos, qui erant in ea: tum etiam, vt sua benignitate impertirent eos, qui illic erant, pauperes. Hi ergò venientes,

faciebant id ptopter quod venerant,& eos qui se in pietate exercebāt,obibant. Cùm autem accessissent ad quoddā tabernaculum, quod apud se habebat virum in philosophia maximū,cui nomen erat Ephæstion,rogabant vt ipse quoquè ea,quæ alij,participaret. Cùm is autem recusaret,quid non fecit Melana,volens ei persuadere vt acciperet? Cùm verò non persuaderet,tale quid statìm machinatur, quod quidem pulcherrimè amborum parem declarauit constanriam, Melanæ ad benefaciendum, & Ephæstionis ad hoc,vt non persuaderetur ex rebus humanis aliquid accipere.

Obibat enim domunculam,scrutans omnem,quæ in ea erat,supellectilem: & cùm nihil aliud vidisset nisì stoream & sportulam, in qua sal erat repositus, cùm sub eo sale aliquam auri partem posuisset & infodisset, vt quæ latuisset, magno studio preces ab eo poposcit. Quas cùm impetrâsset,exijt. Sed nihil ei profuit hoc inuentum. Cùm enim vir ille sacrosanctus id cognouisset,magno cursu contendit,& eos voce procùl stitit:& manibus aurum quatiens ostēdit,& dixit se nescire,ad quid eo vteretur. Cùm ij autem dixissent,Si non tibi omninò,at aliquibus alijs erit vtile. Atquì non erit, inquit, aliquis, qui hîc petat. est enim pauper locus, vt videtis, & admodùm desertus. Cùm verò ne sic quidem acciperent,auro in fluuiū iacto,recessit senex. In alios quoquè non paucos eiusmodi aiunt eos incidisse,qui æquè cauebant omninò aurum manu ab aliquo accipere,atquè virus serpentis,aut aliquid aliud mortiferum & exitiale sua spōte bibere. Cùm talibus ergò in Aegypto fuissent repleti miraculis,reuersi sunt Alexandriam: & cùm multorum bonorum virorum, qui illic erant, consuetudine se secundò exatiâssent,profecti sunt in montes,qui dicuntur*Netriæ. Congressi autem illic quoquè cum viris virtutis studiosis,qui illic erant,cùm instàr apum omnem florem virtutis collegissent,pleni bonis rediêrunt Hierosolyma. Melanæ verò paratum erat tabernaculum in monte Oliueti,sicut matri mādatum fuerat. Cùm faustum autem accepisset principium diem luminum, seipsam includit in domuncula, & legem sibi imponit,vt aliorum quidem nullum neq; videat, neque ab vllo videatur: à matre autem,& ab eo, qui olìm coniugij, tunc verò erat laborum socius, spatio quinq; dierum semèl videretur:& similiter suî adspectum non denegaret cōsobrinæ. eam enim iam diù ante in suam disciplinam acceptam erudiebat, plenamque fastu & Romano spiritu,ad extremam deduxerat modestiam, & sic effecit, vt summum magìs appræhenderet.

Ephæstion respuit aurū

*Nitriæ.

Melana se includit in domūcula.

Hanc longè laboriosissimam vitam dicunt fuisse Melanæ ad annos quatuordecim. Deindè cùm mater ei emigrâsset, illa cùm ei iustis factis ipsam honorâsset, & corpus composuisset,in altera domuncula annum transegit,quæ carebat luce,& alioquì erat priori similis,in qua producebat luctum & exercitationem & ieiunium. Posteà autē cùm fama in omnem partem peruasisset, & multi ad eam ventitarent, ab ea quoquè factum esset cœnobium plùs quàm nonaginta virginum:in quo non solùm virgines, sed multæ etiam, quæ anteà turpiter vixerant, priorem vitam & voluptates multùm valere iubentes,verè pulchram fecerunt mutationem. Imponuntur verò eis quoquè leges, vt cum viro nunquàm sermonem conferant, neq; ex monasterio exeant, & ab ijs,qui sunt extrà,nihil vnquàm accipiant. Ducem autem gregis non seipsam constituit:sed ipsa quidem apud eas tenebat locum ancillæ:sic enim,vt id sustinerēt,ijs persuasit,vt simul & amor in eam augeretur,& eis esset propinquum exēplum, vt se modestè gererent:rectionem verò suscepit alia, quæ & moribus & oratione præstabat cæteris:adeò vt ea quidem apud eas,quæ ei parebant,locum obtineret Dominæ: Melana autem,obsequio quidem,ancillæ:benignitate verò,matris. Quòd si quādò contigisset onus abstinentiæ à Præfecta grauius imponi sororibus, quod mollioribus reputabatur molestum,eis ad consolationē beata sufficiebat Melana, quæ quod eis durum erat,aptè & prudenter molliebat:& cùm aliquandò affligeretur ieiunio,inscientibus omnibus,sub vniuscuiusq; lecto ponebat ea,quæ erant ad vsum necessaria. Illa autem cùm inuenisset,non ignorabat quidem quis hoc fecisset:accipiens verò,sic remedium adferebat inopiæ: in ipsam autem valdè magnam conseruabat beneuolentiam. Sic se sapienter in earum animos insinuans,meritò etiam cùm eos docebat,habebat morem gerentes.

Leges monasticę fœminis datæ.

Dicebat autem,non oportere solùm corpus,sed etiam animum quoquè castum & purum seruare à libidinosis cogitationibus. Deindè media quidem nocte ad preces nullam

Preclarè docet sanctimoniales.

nullam ostendere pigritiam: precantes verò non solùm labra mouere, sed multo magis totam simul cogere cogitationem: & adhibere mentem ijs quæ dicuntur. Absurdum enim esse, bona quidem à Deo petere, non diligenter autem & studiosè ea petere: & ad regem quidem mortalem accedẽtes, & habitu & adspectu & modis omnibus præ se ferre reuerentiam: ad terribilem verò & immortalem regem venientes, non multo magìs ad Dominicam authoritatem & infinitam excellentiã timidos assistere. Cùm de his hæc disseruisset, transijt ad matrem omnium charitatem, omnia esse vana & superuacanea sine hac pronuncians. De qua & multa alia oratione est persecuta, & quòd alia quidem nostra malignus dæmon potest imitari: vt, verbi causa, inediam & vigiliam, & quæcunque in corpore consistunt. Nam secundùm naturam ipse est his omnibus superior, & à nullo eorum vinci potuerit. Humilitatis autem & charitatis non magìs nobiscum habere potuerit participationem, quàm tenebræ lucis, & vitiũ virtutis: qui etiam propter ea, quæ sunt naturæ maximè contraria, superbiam, inquã, & in homines maleuolentiam, ex luce miser effectus est tenebræ. Ante omnia verò dicebat oportere cõseruare rectam fidem, puram, & citra vllam dubitationem. Nam qui in alijs quidem se rectè gessit, in hac autem dubitat, in eo quod est præcipuum & caput omnium, aberrauerit.

Cùm autem videret multas ex ijs, quæ erant apud ipsam, mulieribus magni facere ieiunium, & timeret, nè in eo existimantes omnia contineri, alias virtutes negligerẽt, tales eis adducens similitudines, ad ipsarum excitabat studium. Dicebat enim, animã quidem esse sponsæ similem: quæ sunt autem circa ipsam virtutes, nuptialibus indumentis vnãquanq; partem aliquam corporis ornare. Ieiunium verò esse pedum ornamentum. Quomodò ergò cum alijs indumentis oportet etiam ea habere, quæ pedes ornant, ità etiam animæ cum alijs adesse oportet ieiunium. Si quis autem rursùs eius quidem solius curam gerit, alia verò omnia negligit, non est ea anima dissimilis illi puellæ, quæ cùm duceretur ad nuptias, & solùm pedes sibi induisset, reliqua omnia reliquit inornata & nuda. De obedientia autem, & quòd oporteat magistratibus parére, hæc quoquè adiecit. Etiam in ijs, quę ad vitam mundanã pertinent, hoc est quod omnia maximè cõtinet: & quod imperare quidem facit Imperatorem, parére autem eum, qui est ei subiectus. Et si hoc sustuleris, ordinem quoquè sustulisti, & cum nominibus scilicet res quoquè confudisti. Neq; verò ei deerant exempla sic dicenti:

Ieiuniũ cum cæteris virtutibus con iungendum

Obedientia præstanda.

Accessit aliquandò quidam ad magnum quendam senem, eius studens fieri discipulus. Is autem ab initio ostendens, qualem oportet esse discipulum, iussit eum statuam, quæ propè stabat, quantùm posset verberare, & ei insultare calcibus. Postquàm verò paruit adolescens, interrogauit senex, an quæ pulsabatur & calcibus impetebatur statua, contradixerit aut ęgrè tulerit. Cùm is autem dixisset, nihil factum eiusmodi, iussit eum rursùs percutere, & præter plagas eam etiã incessere maledictis. Postquàm verò ter fecit eadem, statua autem erat solũ inanima & muta, tũc senex: Si quidem, inquit, tu quoquè potes eadem sustinere, & nihil cõtradicere, quomodò nec hæc statua perpetuò probris affecta & contumelijs, accede, & nostra disciplina fruere: Sin minùs, nè te ad nostram conferas disciplinam. Illa multa eiusmodi oratione percurrebat apud virgines. Ad summam autem, per omnes peruadens virtutes, & quãtum in vnaquaq; esset lucri ostendens, & quantum damni, si pigræ essent ac socordes, eas erigebat & excitabat oratione, & persuadebat, vt omnẽ laborem audacter subirent. Deindè etiã, vt par erat, eis quoquè templum ædificat, in quo possent diuinum peragere ministerium, hoc sanctorum reliquijs consecrans, Prophetæ, inquam, Zachariæ & Stephani ptimi martyris, & quadraginta etiam Christi martyrum.

Monachum qualem esse oporteat.

Quid vult id, quod est posteà consecutum, declarare oratio? Apenianus qui fuerat eius quidem secundùm carnem coniunx, frater autem secundùm spiritũ, ijs quæ sunt inferiùs relictis, migrat ad superas regiones. Illa autem suum quoquè finem iam propè adesse existimans, maiorum certaminum hinc sibi sumpsit occasionem: intrà templum quidem manens: ad ieiunium autem & alia laboriosa omnia se extendens, idq; ad quatuor annos integros. Deindè cogitat etiam virorum excitare monasteriũ, sed sumptuum inopia eius promptum animi studium prohibebat. Cùm verò sentiret & diceret, nihil esse quod à Deo non posset fieri, ipse eam hac quoquè liberauit inopia. Nam vir quidam locupletissimus & pecuniosissimus ei magnam vim auri elargitur:

Monasteriũ virorum extruit.

quo factum est, vt & opus ab ea perficeretur, & sacrum ædificaretur monasterium, & viros in id admitteret, quales oportebat illius conuenire moribus. Cùm parùm autẽ ab hoc labore respirâsset, eam maiores excepêre labores & longa peregrinatio. Redduntur enim ei literæ ab eius patruo Volusiano: qui illo quidem tempore erat creatus præfectus Romanæ ciuitatis: missus verò erat legatus Byzantium ad Eudociam Imperatricem. Hæc autem significabat epistola, quòd iam diù illam desideraret videre. Illa verò cupiebat ipsa quoquè videre patruum, & ei persuadere, vt à gentilium desisteret opinione. Dubia autem erat animi, nè quid imprudens faceret præter id, quod Deo videbatur. Cùm verò aliquibus alijs monachis rem communicâsset, permitterent autem illi, vt posset proficisci, egreditur Hierosolymis beata Melana. Per quamcunque autem transibat ciuitatem & regionem, eam, quo par erat, prosequebantur honore & officijs. Ciuitatum enim sacerdotes & Pontifices eam non paruo honore afficiebant, & venerandæ virgines & quotquot erant egregij monachi, eam adorabant & salutabant, & tanquàm è cælo venientem adspiciebant.

Cùm autem venisset Chalcedonem, & ad ipsum sinum maris, verebatur ingredi & videbatur perturbata. Ventura enim in maximam ciuitatem, mulier quæ vixerat in exercitatione, quietisq; & silentij maximam curam gesserat, & non gustauerat tumultus, qui sunt in ciuitate, meritò extimescebat & refugiebat. Atque diuertit quidem, vbi erat templum omni ex parte benedictæ martyris Euphemiæ: circa mediam autẽ noctem martyr non parùm ex se effundit suauissimi odoris, & voluptate replet ineffabili. Quocircà bona concepta fidutia, diluculò fretum audacter traiecit, & ingressa est Byzantium. Hospitio verò excipitur à quodam viro illustri & alioquì bono, nomine quidem Lauso, qui ad Præpositurae honorem ascenderat. Inuenit autem suum quoq; Patruum Volusianum graui morbo oppressum: qui eius habitum admiratus, formæq; & vestitûs incredibili & inopinata stupefactus mutatiõe, (extenuatus enim admodùm erat eius vultus exercitatione) magna voce exclamauit: O qualem ex quali te video Melana charissima. Illa verò ex eius sermone sumpta occasione, A me ergò tu quoquè, inquit, disce ô beate Patrue, & accipe indicium futurorũ bonorum. Nam nec ego tantam despicatui gloriam habuissem, nec pecuniam, nec abiecissem curam ipsius corporis, nisi persuasum haberem, me his propediè longè maiora accepturã. Non per se autem solam, sed per multos quoquè alios in eius mentem sensìm irrepebat beata Melana, & eius falsam religionem studebat labefactare: sicut etiam per sapientissimum Proclum, cuius fidei tunc erat creditus sacer clauus ecclesiæ Constantinopolitanæ. Qui cùm ad eum venisset, & suasu beatæ Melanæ eum ad pietatem dirigeret, is dicitur illum adeò esse admiratus, vt etiam dixerit post agnitam veritatem, quòd si Roma tres haberet tales, ne illic quidem nomen vnquàm audiretur gentiliũ. Sed hæc quidem posteà.

Venit Constantinopolim, accita à patruo Romæ præfecto

Postquàm autem Volusianus sensit Melanam velle Imperatorem quoquè ad id incitare, veritus protinùs, nè violentum & non voluntarium reputaretur esse baptisma, & quam ex eo esset consecuturus, ipse mercede priuaretur, eam à cœpto prohibuit. Et is quidem, vt dicemus paulopòst, rem à se adimpleuit, & abiurata gentilium opinione, traductus est ad Christum. Illa autem nec aliorum quoquè curam abiecit. Sed cùm tunc esset exorta Nestorij blasphemia, & malignus multos in errorem adduceret etiam ex ijs, qui erant in verbo veritatis, ipsa erat quæ magnum aduersùs eum inibat certamen, vanumque & inane reddebat eius sophisma, & ab aurora vsq; vesperam ijs respondens, qui eam interrogabant, multisq; ex ijs qui decepti fuerant, persuadens, & eos reducens. Quamobrèm malignus se ab ea vinci non ferens, in virum eius conuersus, & ei apparens miserabilis cum lugubri & nigra veste, accedit eam terrens, & grauia minitans: & primùm quidem se ipsius Imperatoris & eius famulorum cor mutaturum, & in contrarium traducturum: deindè etiam, vt miserabili exitu vitã finiret, procuraturum, grauissimis confecta doloribus. Illa autem hæc esse artem maligni intelligens, Christi nomen, quod grauissimam illi plagam adfert, inuocans, effecit vt is statìm euanesceret. Deindè cùm accersisset eum, qui erat cum ipsa, sacerdotẽ, & incepisset narrare ea, quæ viderat & audiërat, sentit repentè dolorem in coxendice, eumq; adeò acrem, vt ea vocem amiserit, & nemo dubitauerit id esse manifestum inimici insultũ. Cùm sic ei productus esset dolor ad sex vsq; dies, & illa hora maximè malum

Volusianus credit in Christum.

malum intenderetur, quo nigrum adſpexerat & minas audiuerat, (aderat enim dies ſeptimus) accedit aliquis, renũcians patruum veniſſe in periculum, nè repētina morte vitam mox finiret.

Hoc poſtquàm illa audiuit, & ſi propter dolorem coxendicis vix ſe poſſet mouere, manibus & lectica protinùs ad eum vecta proficiſcitur. Valdè enim angebatur animo, non quòd ille moreretur, ſed quòd mortem ſubiret animæ, vt qui baptiſmi incorruptionem nondùm eſſet aſſecutus. Deindè venit quidam alius, ei ſignificans virum eſſe baptizatum, & quòd cùm eam ſæpè quæſitam non inueniſſet, ſed eam morbo detineri didiciſſet, alium ducem rurſùs nactus, per illum fit lucis filius, & baptiſmum conſequitur. Cùm hæc ei dicta eſſent, cum dolore animæ protinùs ceſſauit etiam morbus corporis: & lumbus quidem carebat dolore, pes autem mouebatur, & communis inimicus afficiebatur dedecore: adeò vt viæ reliquum ipſa per ſe conficeret, & qui portabant, pro eo quòd priùs portabant, ad Deum laudandum ſtatim manus extendebant. Deindè cùm veniſſet ad patruum, & verbis eum confirmâſſet, & de ea quæ illic eſt vita diſſeruiſſet, lætum & bona ſpe præditum tranſmittit ad viam, quæ ducit ad Deum, cùm pulcherrimo viatico, nempe precioſo Chriſti corpore & ſanguine, eum inſtruxiſſet, & ſic vt tutò recederet, perfeciſſet. Et hæc quidem hoc modo geſta ſunt. Illa autem cùm multos quidem dies hîc tranſegiſſet, in paucis verò multis plurimùm profuiſſet, & ante alios Imperatrici & ipſi Imperatori, (is autem erat Theodoſius) nam ij maiori opùs habebant curatiõe, vt quorum animi maiore mundi gloria eſſent tumidi.

Voluſianus accepta Euchariſtia moritur.

Cùm hæc illa pulchrè & piè feciſſet, egreditur è ciuitate: tenebatur enim magno amore ſilentij & quietis, & ſacra loca ei veniebant in mentem: Acciderat autem tunc niuis plurimum cecidiſſe, & exortum eſſe frigus vehementiſſimum, & ad tolerandum difficilimum. Illa autem & tempus & niuem & ætatem & eliquatum ac tabefactum corpus, & omnia deniquè ſimul ſuperare contendens, viam confecit, labores magis augens exercitationis. Multis verò ſanctis eam in via & hoſpitio excipiētibus, & vt ea maneret rogantibus, illa minimè obtemperauit: ſed contento quodam curſu cucurrit, ſalutaris paſſionis diem feſtum ſtudens celebrare Hieroſolymis. quod ei etiam ſucceſſit ex ſententia. Cùm ſic ergò vnà cum eis feſtum illic celebrâſſet, ad priora ſe rurſùs contulit, non minùs ſuî & gregis vtriuſque curam gerens. Cùm autem ei veniſſet in mentem, alterum ędificare oratorium in eo loco, in quo dicitur ſtetiſſe Chriſtus Dominus & Deus noſter crucem aſſcenſurus, & ſalutarem ſubijſſe paſſionem, eius verò propoſito Deus quoquè opem ferret, ædificat oratorium: deindè id etiam facit monaſterium, in quo ſe exercerent animæ, viris ſanctis in eo congregatis ad DEVM laudandum & glorificandum. Interìm autem dum hæc fierent, Imperatrix Eudocia iuerat Antiochiam. Paruërat enim Melanæ monitis, cùm ea veniſſet Byzantium, ſuadentis, vt hanc ſuſciperet peregrinationem, & veniret Hieroſolyma, vt videret ſancta loca, & quæ ex eis percipitur, fieret particeps ſanctificationis. Cùm ea itaque illi proceſſiſſet obuiàm, magno honore fuit affecta ab Imperatrice, vt quæ eam matris loco haberet, & duabus de cauſis prouidentię diuinæ agĕret gratias, nempe quòd & vſqueadeò celebratam Hieruſalem & ſancta loca quę videret, digna ſit habita, & quòd ea talis matris facta ſit filia ſecundùm ſpiritum. Signum eſt autem magni amoris Imperatricis in Melanam, quòd non dubitauerit tantum iter ingredi, & eò accedere, & quæ illic erant virgines, tanquàm ſorores ſalutare & amplexari. Porrò autem cùm celebraretur noui templi dedicatio, illa quoquè aderat, & feſtum celebrabat.

Aliud virorum monaſteriũ conſtruit.

Nota de locorum ſanctorum viſitatione.

Feſtum dedicationis templi.

Hanc autem rem bonam conſecutum eſt quiddam, dignum maligni improbitate, & boni Dei virtute. Pedem enim Imperatricis, qui iniuria dæmonis è compage erat luxatus, illa abſque dolore aptè & rectè in ſuum locum reſtituit. Cùm hæc & nõ pauca alia à magna Melana percepiſſet commoda, & ſe ſimul etiam exatiâſſet ſpectaculis, decreuit reuerti Conſtantinopolim: & ei quidem Melana cùm tanquàm bonas comites dediſſet preces, ipſam dimittit: Ipſa autem æquales atque adeò maiores vitæ ex Deo agendæ labores pergebat ſuſcipere. Ad eam quoquè affluebat à Deo fluuius miraculorum. Quorum exiſtimo non eſſe ſuperuacaneũ aliquot meminiſſe, ea tanquàm

aliquod condimentum admiſcendo narrationi. Mulier quædam iuuenis ætate, inuaditur à dæmone. Quæ quidem clauſis dentibus & labris non ſolùm vocem non emittebat, ſed neque cibum omninò attingebat. Fames autem, viſceribus & carne grauiter liquefacta, mortem minabatur paulò pòſt. Tentantibus verò medicis, diligenter adhibitis medicamentis & artis remedijs, malum vincere, poſtquàm omnia conuincebantur eſſe inania & nihil poſſe, defatigati qui ad eam attinebant, ad vnum intuebantur auxilium, nempè ad preces magnæ Melanæ. Eam itaque afferunt tollentes manibus, lachrymas oculis effundentes, & verba emittentes lachrymis magìs miſerabilia. Illa autem, (hominũ enim vitabat gloriam, vt quę magnum afferret damnũ, modeſteque ac moderatè ſe gerebat) Hæc quidẽ, inquit, à me non poſſunt fieri: Chriſti verò martyres hæc & his maiora poſſunt facere. Cùm ſic dixiſſet, dæmoniacam duci iubet in templum. Cùm de ſanctorum autem oleo ſumpſiſſet, & os laborantis tetigiſſet, claram emittit vocem: In nomine Ieſu Chriſti, dicens, os tuum aperi. Vocẽ autem vox ſtatìm eſt cõſecuta, ſanctæ vocem vox ægrotæ, & incitata eſt lingua ad agendas gratias, & dæmon aberat, & cibus ſimul aderat, & diuinum nomen per ipſam glorificabatur.

Dæmoniacam curat oleo martyrum.

Quædam alia mulier grauida in partum incidit morte acerbiorem. Nam cùm iam pareret, fœtus, qui nondùm proceſſerat, intùs erat mortuus, eratq; matris vterus ſepulcrum filij. Peruenit itaque calamitas matris vſque ad aures Melanæ. Illa autẽ valdè graui dolore affecta, & perindè àc ipſa quę patiebatur cruciata, venit ſtatìm ad ædes, in quibus periculum adibat mulier, magnumque medicamentum parauit orationem. Quæ verò laborabat, vix membra mouens, non poterat quidem loqui: habitu autem & oculis flebiliter & miſerabiliter intuẽs, videbatur dicere, Miſerere. Quid ergò magna Melana? Oculis in cælum ſublatis, cùm zonam ſuam ſoluiſſet, ſtatìm imponit ei, quæ erat ferè mortua. Deindè cùm dixiſſet, Ipſa fuit mihi donum magni viri, & qui eam fuerit conſecutus, non fruſtrabitur curatione: ſtatìm & mortuum eiecit & peperit, & quæ iacebat, fuit ſtatìm ab omni dolore liberata. Hæc vel per zonam beata Melana faciens miracula, ea alijs attribuebat. Quàm multa facta ſunt illic eiuſmodi, quæ mihi non licet nunc attingere, cùm prolixam cernam orationem, & remiſſus iam mihi ſit ſpiritus propter multitudinem eorum, quæ dicta ſunt. Sed ex ijs, quæ dicta ſunt, vobis facilè licet reliqua conijcere, vt qui ex modico guſtu totum cognoueritis. ex eodem enim dolio, dixerit quiſpiam, eſt reliquum. Eundum eſt ergò ad deceſſum, ſi priùs narrationi pauca adiecerimus.

Nota curationem per zonam.

Cùm enim adeſſet finis, & is eſſet Melanæ præcognitus, & tanquàm athleta quiſpiam non procùl abeſſet à corona, magìs feſtinabat, & eum iam adeſſe lætabatur: & obiens alia loca Hieroſolymorum, & Bethleem illam & Galileam, & quęcunque in orbem circumibat, ea tanquàm anima ſalutabat in peregrinatione. Cùm aduenisset autem dies natalis Seruatoris, ad præſepe cucurrit & ſpeluncam, & conſobrinæ dicit, ſe non ampliùs eſſe feſtum cum eis celebraturam. Cùm ergò tota nocte illic vigilâſſet in ſpelunca, die ſequenti vadit ad ædem primi martyris: & cùm illic pernoctâſſet, & librum ſumpſiſſet in manus, eis legit mortem primi martyris. Deindè cùm adieciſſet, eas non ampliùs eſſe illam audituras legentem, poſtquàm vidit eas grauiter ferre, quod dictũ fuerat, ſentiebant enim quid ſibi vellet hæc dicens: illa rursùs cœpit verba ad eas facere, & corda earum conſolata eſt verbis ſpiritalibus: Ego quidem, dicens, ô chariſſimæ, à vobis iam recedo, cùm hoc ità Deo viſum ſit. Vos verò ità vitam agite, tanquàm præſentibus & intuentibus Dei oculis, qui cogitationes ſcrutatur & videt corda. Eum ergò, vt dicit Propheta, vobis ante veſtrum conſpectum proponentes, & caſtas animas & corpora ab omni labe munda conſeruate: & ſi propter meam priuationem triſtitia corda veſtra pupugerit, ſi illius vobis veniat in mentem, protinùs ſatìs magnam inuenietis conſolationem.

Rursùs inuiſit loca ſancta.

Pſal. 15.

Cùm ſic dixiſſet, templum ingreditur, & cùm ad precandum conſtitiſſet, Domine Deus, dicebat, quem ego elegi ab initio, quem ego & nuptijs & diuitijs & gloriæ prętuli & voluptatibus, cui ab ortu corpus commendaui & ſpiritum, cuius metu os ſemper adhæſit carni meæ, qui tenuiſti dexteram meam, & in conſilio tuo deduxiſti me, tu quoquè nunc exaudi vocem meam, & hæ lachrymæ moueant fluenta tuæ miſericordiæ, & omnium peccatorum ſordes tam voluntarias quàm inuoluntarias expurga:

purga: præbe mihi ad te iter absque vlla perturbatione & citra vllum impedimentum. Nè me retineant huius aëris mali dæmones. Nôsti mortale ô immortalis. Scis ô hominum amator, nullum hominem esse sine sordibus. Nullus est, in quem non possit arripere ansam aduersarius, nec si vitam quidem habeat vno die dimensam. Sed tu quidem cùm mea omnia despexeris, siste me mundam ante tuum tribunal. Ea sic precante cum lachrymis, cùm nondùm cessâsset orare, horror corpus eius inuadit: & incipit quidem ægrotare, non cessat autem laborare. Sed quanuìs ità esset affecta, ibat ad consueta cantica, & simul hymnos psallebat matutinos: cumque de anima & salute multùm esset philosophata, & suum gregem allocuta, eum ad virtutem incitâsset, his finitis cùm se sensisset velutì deficientem, vidisset autem eas, quæ ei parebant, monachas grauiter ferre se ab ea disiungi, multis verbis eas consolata, dicens non oportere ità mœrere & lugere, dato iam desupèr signo emigrationis, diuina Christi sumit sacramenta. Cantica cōsueta & hymni matutini.

Cùm autem cum pontifice Eleutheropolis, qui ad eam cum toto clero venerat, diù locuta, de suis gregibus multa mandata dedisset, & cùm multi quoquè alij cōfluxissent, (exceptis enim admodùm paucis, omnes qui circuncircà habitabant, tam qui se separatìm exercebant, quàm qui communiter viuebant, & quicunque erant sacrati ordinis, atque adeò qui erant etiam ciues oppida habitantes) * cùm ad eos in cōmune vtilem fecisset admonitionem, præcipuè verò ad cōsobrinam, quæ propter eius separationem valdè erat perturbata, & deindè ad omnes, qui dolore afficiebantur, extremam hanc vocem effata, SICVT DOMINO VISVM EST, ITA FACTVM EST: sanctam illam & sacram emisit animam, vltimo die mensis * Decemb. cùm esset dies Dominicus. Vt autem corpus aptè, vt mos est, & decorè componeretur, nihil opùs fuit alienis manibus: sed & manus sua sponte pectori honestè erant positæ: pedes autem erant extensi, vt decebat: supercilia verò perindè ac si adhuc viueret, aptè & elegāter erant clausa. Cùm ergò tota nocte super eam pro more cecinissent, circa auroram eam terræ mandant, quæ cælis erat verè digna, & quæ illic in thalamis habitat, & luce illa assiduè fruitur, Ad gloriam patris & filij & spiritûs sancti, nunc & semper & in secula seculorum, Amen.

*deest, cō aduenerāt, aut quippiā simile.

*Ianuarij, fortasſis.

Nota hunc canēdi morem.

VITA MARCELLAE VIDVAE, AVTHORE D. HIERONYMO AD PRINCIPIAM *virginem.*

Est Epistola XVI.

SAEPE & multùm flagitas, virgo Christi Principia, vt memoriam sanctæ fœminæ Marcellæ literis recolam, & bonum, quo diù fruiti sumus, etiam cæteris noscendum imitandumque describam. Satìs doleo, quòd hortaris spontè currentem, & me arbitraris indigere precibus, qui ne tibi quidem in eius dilectione concedam: multoque plus accipiam quàm tribuam beneficij, tantarum recordatione virtutum. Nam vt hucusquè reticerem, & biennium præterirem silētio, nō fuit dissimulationis, vt malè existimas, sed tristitiæ incredibilis, quæ ità meum oppressit animum, vt melius iudicarem tacere in pręsentiarùm, quàm nihil dignum illius laudibus dicere. 31. IANVAR.

Neque verò Marcellam tuam, immò meam, &, vt veriùs loquar, nostrā omniumq; sanctorū, & propriè Romanę vrbis inclytum decus, institutis rhetorum prædicabo, vt exponam illustrem familiam, alti sanguinis decus, & stemmata per procōsules & pręfectos pręetorio decurrentia. Nihil in illa laudabo, nisì quod proprium est, vt eo nobilius, quòd opibus & nobilitate contēpta, facta est paupertate & humilitate nobilior. Orba patris morte, viro quoq; post nuptias septimo mense priuata est. Cumque eam

Maritū septimo à nuptijs mense amittit.

Cerca-

Cerealis, cuius clarum inter consules nomen est, propter ætatem & antiquitatem familiæ, & insignem, quod maximè viris placere consueuit, decorem corporis, ac morum temperantiam ambitiosiùs peteret, suasque longæuus polliceretur diuitias: & non quasi in vxorem, sed quasi in filiam vellet donationem transfundere: Albinaque mater tam clarum præsidium viduatæ domûs vltrò appeteret, illa respondit: Si vellem nubere, & non æternæ me cuperem pudicitiæ dedicare, vtiquè maritum quærerem, non hæreditatem. Illoque mandante, posse & senes diù viuere, & iuuenes citò mori, eleganter lusit: Iuuenis quidem potest citò mori, sed senex diù viuere non potest. Qua sententia repudiatus, exemplo cæteris fuit, vt eius nuptias desperarent. Legimus in Euangelio secundùm Lucam: Et erat Anna prophetissa filia Phanuelis de tribu Aser: Et hęc prouectæ ætatis in diebus plurimis. Vixeratque cum viro suo annis septem à virginitate sua, & erat vidua annis octogintaquatuor, nec recedebat de templo, ieiunijs & obsecrationibus Domino seruiens die ac nocte. Nec mirum, si videre meruit Saluatorem, quem tanto labore quærebat. Conferamus septē annos, septem mensibus: sperare Christum, & tenere: natum confiteri, & in crucifixum credere: paruulum non negare, & virum gaudere regnantem. Non facio vllam inter sanctas fœminas differentiam, quod nonnulli inter sanctos viros & ecclesiarum principes, stultè facere consueuerunt: sed illò tendit assertio, vt quarum vnus est labor, vnum & præmium sit.

Luc. 2.

Difficile est in maledica ciuitate, & in vrbe, in qua orbis quondàm populus fuit, palmaque vitiorum, si honestis detraherent, & pura ac munda macularent, non aliquam sinistri rumoris fabulam contrahere. Vndè quasi rem difficilimam, & penè impossibilem optat Propheta potiùs, quàm præsumit, dicens: Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini. Immaculatos in via huius seculi appellat, quos nulla obscœni rumoris aura maculârit: qui opprobrium nō acceperint aduersùs proximos suos. De quibus & Saluator in euangelio: Esto: inquit, beneuolus, siue benè sentiens de aduersario tuo, dum es in via cum illo. Quis vnquàm de hac muliere, quod displiceret, audiuit, vt crederet? Quis credidit, vt non magìs seipsum malignitatis & infamiæ condemnaret? Ab hac primùm confusa gentilitas est, dum omnibus patuit, quæ esset viduitas Christiana, quam & conscientia & habitu promittebat. Illę enim solent purpurisso & cerussa ora depingere, sericis nitere vestibus, splendere gemmis, aurum portare ceruicibus, & auribus perforatis rubri maris preciosissima grana suspendere, fragrare *musco mure, maritos ità plangere, vt tandèm dominatu eorum se caruisse lætentur, quærantque alios, non quibus iuxta Dei sententiam seruiant, sed quibus imperent. Vndè & pauperes eligunt, vt nomen tantùm virorum habere videantur: qui patienter riuales sustineant: si mussitauerint, ilicò proijciendi. Nostra vidua talibus vsa est vestibus, quibus arceret frigus, non membra nudaret: aurum vsque ad anuli signaculum repudians, & magìs in ventribus egenorum, quàm in marsupijs recondens. Nusquàm sine matre. Nullum clericorum, aut monachorum (quod amplæ domûs interdùm exigebat necessitas) vidit absque arbitris. Semper in comitatu suo virgines ac viduas, & ipsas graues fœminas, habuit: sciens ex lasciuia puellarum sæpè de dominarum moribus iudicari, & qualis quæque sit, talium consortio delectari.

Psal. 118. Psal 14. Matth. 5. *musci more, Gene. 1.

Diuinarum scripturarum ardor erat incredibilis, semperque cantabat: In corde meo abscondi eloquia tua, vt non peccem tibi. Et illud de perfecto viro: Et in lege Domini voluntas eius, & in lege eius meditabitur die ac nocte. Meditationem legis non in replicando, quæ scripta sunt, vt Iudęorum existimant pharisæi, sed in opere intelligens, iuxta illud Apostolicum: Siue comeditis, siue bibitis, siue quid agitis: omnia in gloriam Domini facientes. Et Prophetæ verba, dicentis: A mandatis tuis intellexi: Vt postquàm mandata complêsset, tunc se sciret mereri intelligētiam scripturarum. Quod & alibì legimus: Quia cœpit Iesus facere & docere. Erubescit enim quanuis præclara doctrina, quam propria repræhendit conscientia. Frustraq; eius lingua prædicat paupertatē, & docet eleemosynas, qui Crœsi diuitijs tumet, viliq; opertus pallio, pugnat contra tineas vestium Sericarum. Illi erāt moderata ieiunia, carnium abstinentia: vini odor magìs, quàm gustus, propter stomachum & frequentes infirmitates. Raro procedebat ad publicum, & maximè nobilium matronarum vitabat domos,

Psal. 118. Psal. 1. 1. Cor. 10. Psalm. 118. Acto. 1.

domos,nè cogeretur videre quod contempſerat, Apoſtolorum & martyrum baſilicas ſecretis celebrans orationibus,& quę populorum frequentiam declinarent. Matri intantùm obediẽs,vt interdùm faceret,quod nolebat. Nam cùm illa ſuum diligeret ſanguinem,& abſque filijs & nepotibus vellet in fratris liberos vniuerſa conferre: iſta pauperes eligebat,& tamen matri contraire non poterat:monilia,& quicquid ſupellectilis fuit, diuitibus peritura concedens,magisque volens pecuniam perdere, quàm parentis animum contriſtare. Nulla eo tempore nobilium fœminarum nouerat Romæ propoſitum monachorum,nec audebat propter rei nouitatem, ignominioſum,vt tunc putabatur, & vile in populis nomen aſſumere. Hęc ab Alexandrinis priùs ſacerdotibus,papaque Athanaſio,& poſteà Petro, qui perſequutiõem Arrianæ hæreſeos declinantes,quaſi ad tutiſſimum communionis ſuæ portum Romam confugerant,vitam beati Antonij,adhuc tunc viuentis.monaſteriorumque in Thebaide Pachumij,& virginum ac viduarum didicit diſciplinam. Nec erubuit profiteri, quod Chriſto placere cognouerat.Hanc multos poſt annos imitata eſt Sophronia & aliæ, quibus rectiſſimè illud Ennianum aptari poteſt: Vtinàm nè in nemore Pelio. Huius amicitijs fruita eſt Paula venerabilis. In huius cubiculo nutrita Euſtochium, virginitatis decus:vt facilis æſtimatio ſit,qualis magiſtra, vbì tales diſcipulæ. Roma tutiſſimus Chriſtianæ communionis portus.

Rideat forſan infidelis lector, me in mulierculararum laudibus immorari : qui ſi recordetur ſanctas fœminas, comites Domini Saluatoris,quæ miniſtrabant ei de ſua ſubſtantia, & tres Marias ſtantes ante crucem, Mariamque propriè Magdalenã, quæ ob ſedulitatem &ardorẽ fidei,Turritæ nomen accepit,& prima ante apoſtolos,Chriſtum videre meruit reſurgentẽ : ſe potiùs ſuperbiæ,quàm nos condemnabit ineptiarum:qui virtutes non ſexu,ſed animo iudicamus, contemptæque nobilitatis ac diuitiarum maiorem gloriam ducimus.Vndè & Ieſus Iohannẽ euangeliſtam amabat plurimùm·qui propter generis nobilitatem erat notus pontifici, & Iudæorum inſidias non timebat:intantùm,vt Petrum introduceret in atrium,& ſtaret ſolus Apoſtolorũ ante crucem,matremque Saluatoris in ſua reciperet,vt hæreditatem virginis Domini,virginem matrem filius virgo ſuſciperet. Matth.27. Iohan.19. & 20. Mar.16. Iohan.18.

Annis igitur plurimis ſic ſuam tranſegit ætatem, vt antè ſe vetulam cerneret, quàm adoleſcentulam fuiſſe meminiſſet,laudans illud Platonicum,qui philoſophiam meditationem mortis eſſe dixit.Vndè & noſter Apoſtolus: Quotidiè, inquit, morior propter veſtram ſalutem. Et Dominus iuxta antiqua exemplaria : Nisì quis tulerit crucem ſuam quotidiè,& ſequutus fuerit me, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Multoque antè per Prophetam ſpiritus ſanctus : Propter te mortificamur tota die, æſtimati ſumus vt oues occiſionis.Et poſt multas ætates illa ſententia:Memento ſemper diem mortis,& nunquàm peccabis. Diſertiſſimique præceptum Satyrici : 1. Cor.15. Luc. 9. Pſalm.43. Eccl 7.

Viue memor leti:fugit hora: hoc quod loquor,indè eſt. Perſius.

Sic ergò, vt dicere cœperamus, ætatem duxit,& vixit, vt ſemper ſe crederet eſſe moriturам.Sic induta eſt veſtibus,vt meminiſſet ſepulcri, offerens hoſtiam rationabilem, viuam, placentem Deo. Rom.12.

Deniquè cùm & me Romam cum ſanctis pontificibus, Paulino & Epiphanio, Eccleſiaſtica traxiſſet neceſſitas: quorũ alter Antiochenam Syriæ, alter Salaminiam Cypri rexit eccleſiam,& verecundè nobilium fœminarũ oculos declinarem: ità egit, ſecundùm Apoſtolum,importunè, opportunè, vt pudorem meum ſua ſuperaret induſtria.Et quia alicuius tunc nominis eſſe exiſtimabar ſuper ſtudio ſcripturarum,nũquàm conuenit, quin de ſcripturis aliquid interrogaret: nec ſtatim acquieſceret, ſed moueret è contrario queſtiones, non vt contenderet, ſed vt querendo diſceret earũ ſolutiones,quas opponi poſſe intelligebat. Quid in illa virtutum, quid ingenij,quid ſanctitatis,quid puritatis inuenerim,vereor dicere,nè fidem credulitatis excedam, & tibi maiorem dolorem incutiã,recordanti quanto bono carueris.Hoc ſolùm dicam, quòd quicquid in nobis longo fuit ſtudio congregatũ,& meditatione diuturna quaſi in naturam verſum,hoc illa libauit,didicit atq; poſſedit:ità vt poſt profectionem noſtram,ſi de aliquo teſtimonio ſcripturarum eſſet oborta contentio,ad illam iudicem pergeretur. Et quia valdè prudens erat, & nouerat illud,quod appellant philoſophi τὸ πρέπον,id eſt, decere quod facias, ſic ad interrogata reſpondebat, vt etiam ſua non ſua diceret, ſed vel mea, vel cuiuſlibet alterius : vt in eo ipſo, quod docebat, ſe diſcipulam 2.Tim.4.

1.Tim.2. ſcipulam fateretur. Sciebat enim dictum ab Apoſtolo: Docere autem mulieri non permitto: nè virili ſexui,& interdùm ſacerdotibus, de obſcuris & ambiguis ſciſcitantibus, facere videretur iniuriam. In noſtrum locum ſtatìm audiuimus te illius adhæſiſſe conſortio,& nunquàm ab illa ne tranſuerſum quidem vnguem,vt dicitur, receſſiſſe. Eadem domo,eodem cubiculo vſam, vt om̃ibus in vrbe clariſſima notum fieret, & te matrem,& illam filiam reperiſſe. Suburbanus ager vobis pro monaſterio fuit, & rus electum pro ſolitudine: multoque ità vixiſtis tempore, vt ex imitatione veſtrî & conuerſione multarum gauderemus Romam factam Hieroſolymam. Crebra virginum monaſteria,monachotum innumerabilis multitudo, vt pro frequentia ſeruientium Deo,quod priùs ignominiæ fuerat,eſſet poſteà gloriæ. Interìm abſentiã noſtrî mutuis ſolabamur alloquijs,& quod carne non poteramus, ſpiritu reddebamus. Semper obuiare epiſtolis,ſuperare officijs,ſalutationibus præuenire. Non multùm perdebat abſentia,quæ iugibus ſibi literis iungebatur.

Monachorum Romæ frequentia.

In hac tranquillitate & Domini ſeruitute,hęretica in his prouincijs exorta tempeſtas,cuncta turbauit,& in tantam rabiem concitata eſt, vt nec ſibi, nec vlli bonorũ parceret. Et quaſi parùm eſſet,hîc vniuerſa mouiſſe, nauem plenam blaſphemiarum Romano intulit portui. Inuenitq; protinùs patella operculum,& Romanę fidei puriſſimum fontem,cœno lutoſa permiſcuêre veſtigia. Nec mirum,ſi in plateis & in foro rerum venalium, fictus ariolus ſtultorum verberet nares, & obtorto fuſte dentes mordentium quatiat: cùm venenata ſpurcaque doctrina Romæ inuenerit, quos induceret. Tunc librorum περὶ ἀρχῶν infamis interpretatio,tunc diſcipulus ὄλβιοσ & verè nominis ſui,ſi in talem magiſtrum non impegiſſet. Tunc noſtrorum διδακτικῶν contradictio, & phariſæorum turbata eſt ſchola. Tunc ſancta Marcella, quæ diù ſe cohibuerat, nè per æmulationem quippiam facere videretur,poſtquàm ſenſit fidem, Apoſto-
Rom.1. lico ore laudatam,in pleriſque violari,ità vt ſacerdotes quoquè & nonnullos monachorum,maximeque ſeculi homines in aſſenſum ſuî traheret,ac ſimplicitati illuderet
Luc.16. epiſcopi,qui de ſuo ingenio cæteros æſtimabat, publicè reſtitit:mâlens Deo placere, quàm hominibus. Laudat Saluator in Euangelio villicum iniquitatis,quòd contra dominum quidem fraudulenter,attamen pro ſe prudenter fecerit. Cernentes hæretici de parua ſcintilla maxima incendia concitari,& ſuppoſitam dudùm flammã, iam ad culmina perueniſſe, nec poſſe latére,quod multos deceperat: petunt & impetrant eccleſiaſticas epiſtolas,vt communicantes Eccleſiæ diſceſſiſſe viderentur. Non multum tempus in medio,ſuccedit in Põtificatum vir inſignis Anaſtaſius, quem diù Roma habere non meruit,nè orbis caput ſub tali epiſcopo truncaretur: Immò idcircò raptus atque tranſlatus eſt, nè ſemèl latam ſententiam, precibus ſuis flectere conaretur,dicente Domino ad Hieremiam: Nè oraueris pro populo iſto, neque depreceris
Hiere.14. in bonum: Quia ſi ieiunauerint, non exaudiam preces eorum. Et ſi holocauſta & victimas obtulerint,non ſuſcipiam eas. In gladio enim & fame & peſtilentia ego conſumam eos. Dicas,Quid hęc ad laudem Marcellæ? damnationis hæreticorum hęc fuit principium,dum adducit teſtes,qui priùs ab eis eruditi,& poſteà ab hæretico fuerant errore correpti:dum oſtendit multitudinem deceptorum,dum impia περὶ ἀρχῶν ingerit volumina, quæ emendata manu ſcorpij monſtrabantur: dum acciti frequentibus literis hæretici,vt ſe defenderent, venire non ſunt auſi: tantaque vis conſcientię fuit, vt abſentes damnari, quàm pręſentes coargui maluerint: Huius tam glorioſæ victoriæ origo Marcella eſt:tuq; caput horum & cauſa bonorũ,ſcis me vera narrare, quem nôſti vix de multis pauca dicere,nè legenti faſtidium faciat odioſa replicatio, & videar apud maleuolos ſub occaſiõe laudis alterius,ſtomachum meum digerere. Pergam ad reliqua.

Luc.18. De Occidentis partibus ad Oriëntem turbo tranſgreſſus, minitabatur plurimis magna naufragia. Tunc impletum eſt: Putas veniens filius hominis fidem inueniet ſuper terram? Refrigerata charitate multorum,pauci, qui amabant fidei veritatem, noſtro lateri iungebãtur,quorum publicè petebatur caput, contra quos opes omnes
Galat. 2. parabantur,ità vt Barnabas quoquè duceretur in illam ſimulationem, immò apertũ parricidium,quod non viribus, ſed voluntate commiſit. Et ecce vniuerſa tempeſtas, Domino flante, deleta eſt,expletumque vaticinium prophetale: Auferes ſpiritũ co-
Pſalm.103. & 145. rum, & deficient, & in puluerem ſuum reuertentur: In illa die peribunt omnes cogitatio-

tationes eorum. Et illud euãgelicum: Stulte, hac nocte auferetur anima tua à te: quæ autem præparâsti, cuius erunt? Luc. 12.

Dum hæc aguntur in Iebus, terribilis de Occidente rumor affertur, obsideri Romam, & auro salutem ciuium redimi, spoliatosque rursùm circundari, vt post substantiam, vitam quoquè perderent. Hæret vox, & singultus intercipiunt verba dictãtis. Capitur vrbs, quæ totum cepit orbem: immò fame perit antequàm gladio, & vix pauci qui caperentur, inuenti sunt. Ad nefandos cibos erupit esurientium rabies, & sua inuicèm membra laniârunt, dum mater non parcit lactenti infantiæ, & suo recipit vtero, quem paulò antè effuderat. Nocte Moab capta est, nocte cecidit murus eius. Deus, venerunt gentes in hæreditatem tuam, polluerunt templum sanctum tuum, posuerunt Hierusalem in pomorum custodiam. Posuerunt cadauera sanctorum tuorum escas volatilibus cæli, carnes sanctorum tuorum bestijs terræ. Effuderunt sanguinem eorum sicut aquam in circumitu Hierusalem, & non erat qui sepeliret.

Roma capta à Gotthis. Esai. 15. Psal. 78.

Quis cladem illius noctis, quis funera fando
Explicet, aut possit lachrymis æquare *dolorem?
Vrbs antiqua ruit, multos dominata per annos:
Plurima perque vias sparguntur inertia passìm
Corpora, perque domos & plurima mortis imago.

Aeneid. 2. *labores?

Cùm interìm, vt in tanta confusione rerum, Marcellæ quoquè domum cruentus victor ingreditur.

Sit mihi fas audita loqui, immò à sanctis viris visa narrare, qui interfuêre præsentes, qui te dicunt in periculo quoquè ei fuisse sociatam. Intrepido vultu excepisse dicitur introgressos: cumque cum posceretur aurum, & defossas opes vili excusaret tunica, non tamen fecit fidem voluntariæ paupertatis. Cæsam fustibus flagellisque aiunt non sensisse tormenta: sed hoc lachrymis, hoc pedibus eorum prostratam egisse, nè te à suo consortio separarent, nè sustineret adolescentia, quod senilis ætas timere non poterat. Christus dura corda molliuit, & inter cruentos gladios inuenit locum pietas: cumque & illam & te ad Apostoli Pauli basilicam Barbari deduxissent, vt vel salutem vobis ostenderent, vel sepûlcrum, in tantam lætitiam dicitur erupisse, vt gratias ageret DEO, quòd te integram sibi reseruâsset, quòd pauperem illam non fecisset captiuitas, sed inuenisset: quòd egeret quotidiano cibo: quòd saturata CHRISTO, non sentiret esuriem, quòd & voce & opere loqueretur: Nuda exiui de vtero matris meæ, nuda & redeam. Sicut Domino visum est, ità & factum est. Sit nomen Domini benedictum. Post aliquot dies sano, integro, vegetoq; corpusculo obdormiuit in Domino, & te paupertatulæ suæ, immò per te pauperes reliquit heredes, claudens oculos in manibus tuis, reddens spiritum in tuis osculis, dum inter lachrymas tuas illa rideret, conscientia vitæ bonæ & præmijs futurorum. Hæc tibi, Marcella venerabilis, & tibi, Principia filia, vna & breui lucubratione dictaui, non eloquij venustate, sed voluntate in vós animi ratissimi, & Deo & legentibus placere desiderans.

Marcella cæditur fustibus & flagellis. Iob 1. Reddit animam.

FINIS IANVARII.

MARTYRIVM SACROSANCTI MARTYRIS DEIFERI IGNATII EPISCOPI, AVTHORE *Simeone Metaphraste.*

1. FEBRVAR.

CVM Traianus sumpsisset sceptra Romanorum imperij, erat Antiochenæ Ecclesiæ Episcopus, & nomine & re Deifer Ignatius. Nam magno quidem Petro succedit Euodus: Euodo autem Ignatius, fitq; & morum eius & virtutis æmulator. Huic diuino Ignatio, cũ esset adhuc planè puer, aiunt Christum adhuc versantem in mũdo, ei intemeratas manus imposuisse, & ad populum intuẽtem, dixisse: Nisi quis seipsum humiliauerit vt hic puellus, non intrabit in regnum cælorũ: & qui vnum ex talibus pueris susceperit in nomine meo, me suscipit: qualisnã futurus esset ætate proficiens Ignatius, hinc ostendens, & apostolicam illius doctrinam apertè indicans.

Math. 18.

Ignatius, discipulus Iohannis Euangel.

Hic ergò diuinus Ignatius, simul cum Polycarpo, qui Smyrnensi præerat ecclesiæ, fuit discipulus Iohannis Euangelistæ: & cùm ad eum solùm ventitâsset, & omnẽ virtutis speciem, & eam maximè, quæ decet sacerdotem, diligenter exercuisset, sacerdos deindè eligitur communi sententia omnium simul apostolorũ, & Antiochenus creatur Episcopus. Cùm autem assumpsisset ecclesiam, & multo sudore & labore in ea seminâsset præconium pietatis, & zelum per omĩa apostolicum & doctrinam ostendisset, & extitisset perfectus minister Christi mysteriorum, fit quoquè posteà martyr, bestijs propter illum traditus, vt paulò altiùs repetens declarabit oratio.

Fit episcopus Antiochiæ.

Traiano enim Romanorum Imperatori, quam de Scythis habuerat, elato victoria, & non sustinenti suam hucusquè sistere felicitatem, sed volenti eam vlteriùs producere, & Romanorum imperio multos alios subiungere, aduersùs Christianos seu aduersùs pietatem bellum ei visum est optimum esse & expedire. Nam illo quidem modo putabat se soli prodesse reipublicæ: sic autem etiam deos suos colere, & eos inducere, vt opem ferant aduersùs hostes. Grauem itaque ac difficilem persecutionem infert aduersùs piam fidem, & proponit edicta per vniuersam terram, quæ eius parebat imperio, vt vel essent cum eo omnes impietatis participes, vel adhuc manẽtes Christi, afficerentur varijs supplicijs & acerbis mortibus. Cõtigerat, vt tunc Traianus versaretur Antiochiæ, vt qui esset expeditionem suscepturus contra Persas, & bellum ibi pararet. Hìc ergò ei de diuino significatur Ignatio, ꝙ & religionem teneret Christianam, & hominibus persuaderet, vt Christum tanquàm Deum honorarent: idq; cùm fuisset à Pilato cruce condemnatus & morte, vt docent eius acta: & fert legem de seruanda virginitate, & de contemnendis diuitijs & delicijs, & alijs, quæ sunt in vita iucunda: & quod est omnium grauissimum, quòd nõ oporteat putare esse deos, & nullam Imperatorum ducere rationem.

Traianus persequitur Christianos

Nota has tanti viri leges.

Hæc postquàm audiuit Traianus, sancto statìm accersito, cùm vnà etiã adesset Senatus: Tú ne es, inquit, qui diceris Deifer, qui nostra iussa ludificaris, & omnem euertis Antiochiam, & omnes ducis post Christum, qui à te prædicatur, & nec solo quidẽ deos dignaris nomine? Diuinus autem Ignatius, Ego sum, inquit. Ille verò, Et quid sibi vult, inquit, illud Deifer? Cui Martyr: Qui Christũ, inquit, circunfert in anima. Imperator autem, Tu ergò, inquit, Christum in teipso circunfers? Certè, inquit. Scriptũ est enim: Habitabo in eis & inambulabo. Quid verò nos? non videmur tibi deorũ assiduè meminisse, & eos semper in anima circunferre, eosq; inducere ad opem ferendam contra hostes, & per eos omnia facere, quę sunt ex animi sententia? Respondens aũt diuinus Ignatius: Hei mihi, inquit, simulacra gentium deos nominas. Vnus enim Deus, inquit, verus, qui cęli & terræ & maris, & omnium quæ sunt in ipsis, est creator: Vnus Christus Iesus, Dei filius vnigenitus, cuius regni non est finis. Quem si tu agnosceres, ô Imperator, & purpura ipsa & diadema & thronus regius, firmiora essent & stabiliora.

θεοφόρος Deũ ferens.

2. Cor. 6.

Impe-

Imperator verò, Hæc, inquit, mittamus. Tu autem, si velis, inquit, ô Ignati, meę potentiæ rem facere gratissimam, & decætero referri in numerum meorum amicorũ, hac mente mutata, dijs nobiscum sacrifica: & statim (Sciant ipsi omnes) te magni Iouis constituam Pontificem, & patrem nominabo Senatûs. Ad hæc diuinus Ignatius: Gratias quidem præbere, ô Imperator, omnibus quidem est pulchrum: maximè autẽ Imperatoribus, quòd possint ipsi ampliùs gratificari: sed eas, quę sunt omninò vtrisq; vtiles & conducibiles: eas verò, quæ possunt lædere & maximè animam, & vehementiorem ignis gehennam ei accendere, non is qui dat solùm, sed etiam qui petit, & ipse miserrimus. Admirabilis autẽ, ô Imperator, & munifica est tua promissio. Quid enim mea refert, à te maximi Iouis cõstitui Pontificem, & vocari patrem Senatûs, qui sum Christi sacerdos, & ei quotidiè sacrifico sacrificium laudis, & iam totum meipsum ꝓpero immolare, & efficere complantatum eius mortis similitudini? Imperator verò: Cuinam, inquit, festinas teipsum immolare, eí ne, qui à Pontio Pilato in crucem fuit actus? Maximè, inquit magnus Ignatius, ei, qui peccatum crucifixit, & eius inuentorem destruxit diabolum, & omnem eius potentiam per crucem aboleuit. Rursùs autem Imperator: Vidéris, inquit, mihi ô Ignati, omninò recto carere iudicio & sana mente. Non enim tam apertè fuisses deceptus scripturis Christianorum, sed cognouisses omninò, quãtum sit bonum edictis parére Imperatorijs, & dijs sacrificia offerre cum omnibus. Ad hæc sanctus, vtens rursùs maiore dicendi libertate: Etiamsi bestijs, inquit, consumpseris, etiamsi me cruce cõdemnaueris, etiamsi gladio & igni tradideris, quæ sunt in tua potestate, nunquàm ego patiar dæmonibus offerre sacrificiũ. neque enim metuo mortem, neq; desidero pręsentia, quæ est in potestate vestra præbere fruenda, sed sola desidero futura, & à me omne adhibere studium, vt transeam ad Christum, qui pro me est mortuus.

Hebr. 2.

Fortitudo beatissimi martyris

Propter quæ volens Senatus martyrem arguere ignorantiæ: Quid autem tu quoquè, dixerunt, confiteris Deum esse mortuum? Quomodò verò qui subijt mortem, eamq; execrandam, poterit prodesse alijs? Dij autem & sunt immortales, & dicuntur à nobis. Cùm ex hoc occasionem diuinus accepisset Ignatius, simul & irridendi illorum deos, & eis aperiendi ianuam mysterij susceptæ carnis dispensationis, & sic deducendi ad fidem Christi cognitionis, sic verba habuit: Meus Dominus & Deus IESVS Christus, primùm quidem propter nos homo factus est & propter nostram salutem, crucemque & mortem & sepulturam sua sponte accepit. Cæterùm rursùs tertio die resurrexit, inimici deiecta & prostrata potentia, & ascendit in cælos, vndè venerat, nos simul à lapsu peccati faciens resurgere, & rursùs introducẽs in paradisum, ex quo malè fueramus eiecti: & nos donauit bonis maioribus, q̃ erant ea, quæ pręcesserant. Quòd autem ex ijs, qui à vobis cẽsentur dij, vllus tale quid fecerit, nullus omninò asseruerit. Nam cùm isti fuissent homines malefici & exitiosi, & multa fecissent ad damnum & exitium nostræ vitę & statûs, prauam autem deorum opinionem & speciem hominibus, qui sunt à ratione paulò alieniores, citra vllam rationem præbuissent, cõtractis posteà velis deceptionis & scena ablata, depræhensi sunt id quod erant, vt qui turpiter è vita excesserint, & morti immortali traditi sint propter multorum interitum. Iupiter quidem certè, qui est vobis primus & maximus deorum, in Creta est sepultus: Aesculapius verò fulmine est percussus. Sepulcrum Veneris ostenditur in Papho, & Hercules fuit ab igne consumptus. Nam cùm tales sint, immò verò longè deteriores, ea eis obtigerunt, quæ merentur.

Cùm hæc dicta fuissent ab Ignatio, Imperator simul cum Senatu, timens nè si esset eius sermo prolixior, res quidem gentilium labefactarentur, & vel non crederentur, vel haberentur ludibrio: & vera quidem floreret religio, & tolleretur nubes erroris, quæ ei offundit tenebras: eum quidem cõijcit in vincula, & in tutissima collocat custodia. Ipse autem cùm tota nocte apud se cogitâsset, quonam modo eum vlcisceretur pro meritis, & quonam modo è præsenti eum vita subduceret, statuit eum feris tradere deuorãdum, vt dilaniatus ab eis sanctus, interiret. Visus est enim Imperatori hîc mortis modus longè grauissimus. Cùm hanc rem ergò Senatui manè communicâsset, ipsi quoquè eius laudârunt sententiam: sed consuluërunt, nè hæc bestijs obiectio fieret Antiochiæ, nè, aiebant, sic magìs desideratum & gloriosum apud suos ciues redderemus Ignatium, martyrico fine è vita excedentem. Quamobrem dicebant oportere

Mittitur in carcerem Ignatius.

cum Romam abduci vinctum,& illic tradi beſtijs. Sic enim & prolixitate itineris grauius ſubibit ſuppliciũ,& ſimul Romanis quiſnam ſit ignorantibus,videbitur eſſe peremptus,tanquàm vnus ex maleficis,& nec minima quidẽ erit eius apud illos memoria. Cùm hoc ergò placuiſſet,& in ipſum lata fuiſſet protinùs ſententia,Imperator eũ rursùs producit è cuſtodia,hoc eius poſtremum faciens periculum. Et primùm quidem multis bonorum promiſſis crebrò ſanctum deliniebat ac demulcebat: Deindè etiam rursùs minis magìs territans. Poſtquàm autem eum vidit nec cedere promiſſis, neque minas formidare,deſperans omninò fore vt mutaretur, ad effectum deduxit ea,quæ decreta fuerant: & cùm iuſſiſſet prioribus grauiora ei imponi vincula, tradit eum cohorti militari,& mittit Romã,iubens,cùm aduenisset ciuibus dies feſtus, quo totus congregatur populus,eum tradi beſtijs ad communem theatri delectationem, vt conuenienter ei,quod dicit D. Paulus,ipſe quoquè fieret ſpectaculum mundo,angelis & hominibus.

Hæ ſunt machinæ maligni dæmonis.

1. Cor. 4.

Martyr ergò cùm vltimam illam accepiſſet ſententiam,& Deo magno clamore,vt conſentaneum erat,egiſſet gratias,cum magna voluptate & lætitia ſibi imponit vincula. Et Imperator quidem egreditur contra Perſas cum ſuo exercitu: diuinus autem Ignatius,cùm eccleſiæ priùs benè eſſet precatus,& gregem ſuum Deo commendâſſet cum lachrymis,vinctus ſequebatur milites. Deindè cùm Seleuciã non cunctans,non flens,non ſe aliquid graue omninò pati præ ſe ferens,ſed alacribus veniſſet pedibus,à militibus in nauem immittitur,& cum eis appellit Smyrnam. Hîc ſalutat Polycarpũ diuinum Apoſtolum, quem Smyrnenſi præfuiſſe eccleſiæ, cùm Ignatij fuiſſet condiſcipulus,ſuperiùs diximus. Eum ergò ſalutat,glorians & magnificè ſibi placens lætusq; de vinculis. Quid enim ei poterat eſſe maiori ornamẽto, quàm adſpici pati pro Domino,qui eum ſic dilexerat? Deindè cùm etiam reliquis Epiſcopis & Presbyteris & Diaconis reddidiſſet eas,quas par erat,ſalutationes,quoniam multi concurrebant ex eccleſijs Aſiæ & ciuitatibus ad videndum illud ſpectaculum,& vt pulchro fruerentur fluento,quod fluebat ex illius lingua,ipſe ea,quæ par erat,ſuadẽs,rogabat omnes, vt pro ipſo orarent,vt per feras citò reſolueretur ad eum,quem deſiderabat, & appareret ante illius faciem. Cùm videret autem eos valdè perturbatos & quodammodò pendentes ab illius anima,& non ferendum damnum exiſtimantes ſeparationẽ eius & mortem,de ijs,qui ſunt Romæ,timens,nè ipſi quoquè ſimiliter affecti,non ſuſtinerent eum videre tradi beſtijs,ſed manus eis afferrent,quibus mandatum erat, vt eum traderent,& ei clauderẽt apertam ianuam martyrij, ſtatuit ad eos mittere,vt ij quoq; pro eo orarent,nè curſus ſuę exercitationis ei impediretur: ſed per feras,ſicut dictum eſt,citò reſolueretur ad dilectum Dominum. Operæprecium eſt autem illius quoquè meminiſſe epiſtolæ,quæ ſic habet ad verbum:

Lætatur in vinculis.

Epiſtola eius ad Romanos.

Ignatius,qui & Deifer,Epiſcopus ſanctæ Dei eccleſiæ,quæ eſt Antiochiæ, eccleſiæ, quæ miſericordiã eſt conſecuta in maieſtate patris altiſſimi & Ieſu Chriſti ſolius eius filij,dilectæ & illuminatæ,in voluntate eius, qui voluit omnia,quę ſunt ſecũdùm charitatem Ieſu Chriſti Dei noſtri, quæ etiam præſidet in loco regionis Romanorum: quam ſaluto in nomine Ieſu Chriſti,ſecundùm carnem & ſpiritum vnitam omni eius mandato,impletam gratia Dei ad lætandum in Chriſto Ieſu Deo. Cùm Deum precatus,obtinuerim vt viderem ſpectabiles veſtros vultus, vinctus in Chriſto Ieſu ſpero me vos ſalutaturum,ſi Dei fuerit volũtas,vt dignus habear, qui ſic ſim vſq; ad finem. Meum enim ritè ſuccedit votum,ſi gratiam fuero conſecutus, vt ſortem meam accipiam ſine impedimento. Timeo enim veſtram charitatem, nè ea me afficiat iniuria. Vobis enim facile eſt facere,quod vultis: mihi autem difficile eſt Deum aſſequi,ſi vos mihi peperceritis. Non enim volo vos hominibus placere, ſed Deo, ſicut etiam placetis. Non enim ego vnquàm habebo aliud tempus Deum aſſequendi, neque vos. Si ſilueritis à me,ego Dei efficiar. Sin verò carnem meã amaueritis, rursùs ero currens. Potiùs autem mihi præbete,vt Deo immoler: eſt enim ara parata,vt effecti chorus in charitate,canatis patri in Chriſto Ieſu,quòd Epiſcopũ Syriæ dignatus ſit Dominus, vt inueniretur in Occidente,eum accerſens ab Oriente. Pulchrum eſt à mundo occidere ad Deum,vt ad ipſum exoriamur. Nulli vnquàm inuidiſtis, alios docuiſtis. Ego autem volo illa quoquè eſſe firma ac ſtabilia,quę vobis mandata didiciſtis. Solùm rogate,vt dentur mihi vires à Domino,vt non ſolùm dicar Chriſtianus, ſed etiam inueniar

Deſiderium eius ardentiſsimũ patiendi propter Chriſtũ.

niar & dici possim: & tunc videbor esse fidelis, quandò mundo non apparebo. Nihil enim quod appáret, est æternum. Quæ enim cernuntur, sunt ad tempus: quæ autem non videntur, æterna. 2. Cor. 4.

Ego scribo ecclesijs, & mando omnibus, quòd ego lubens pro Christo morior, si vos non prohibuëritis Rogo vos, nè sit intempestiua vestra in me beneuolentia: sinite me deuorari à feris, per quas licet Deum consequi. Sum Dei frumẽtum, & molor per dentes ferarum, vt Christi inueniar mundus panis. Feris potiùs blandimini, vt fiãt mihi sepulcrum, & nihil relinquant mei corporis, nè sopitus fiam grauis. Tunc ero verus Christi discipulus, quandò nec corpus quidem meum adhuc videbit mundus. Pro me Christo supplicate, vt per hæc instrumenta, munda inueniar hostia. Non sicut Petrus & Paulus vobis præcipio. Illi Apostoli, ego condemnatus: illi liberi, ego autẽ seruus vsque in hodiernũ diem. sed si voluëritis, ego libertus Iesu Christi, & exurgam in ipso liber. Nunc disco vinctus nihil mundanum cupere aut inane. à Syria vsque ad Romam ipsam pugnans cum bestijs, à terra & mari noctù & diù vinctus decem lepardis, qui sunt cohors militaris: qui etiam si beneficio afficiãtur, fiunt deteriores. In eorum verò iniurijs magìs disco. Profuërint feræ mihi paratæ, & opto, vt eæ mihi paratæ inueniantur: quibus etiam blandiar, vt me protinùs deuorent, non sicut quosdam timore affectæ non tetigerunt. Quòd si eæ etiam inuitæ noluërint, at ego transibo. Ignoscite mihi: scio quid mea intersit. Nunc incipio esse discipulus, vt Iesum Christũ assequar. Ignis & crux, bestiarum irruptiones, dissectiones, diuisiones, ossium dispersiones, amputatio membrorum, trituræ totius corporis, & diaboli tormenta super me veniant, dummodò Iesum Christum assequar. Nihil mihi proderunt mundi iucunditates, neque regna huius seculi. Melius est mihi mori in Christo Iesu, quàm regnum obtinere vsq; ad fines terræ. Quid enim prodest homini, si totum mundum lucretur, & suæ animæ patiatur detrimentum? Illum quæro, qui pro nobis est mortuus. Humilitas tanti viri. Matt. 16.

Ignoscite mihi, fratres: nè sitis mihi impedimẽto, quô minùs viuam, neque me velitis mori. Sinite me puram lucem accipere. Cùm illuc enim venero, ero homo Dei. Permittite mihi, vt sim imitator passionis Christi. Si quis ipsum in seipso habet, intelligat quod volo, & meî moueatur commiseratione, cùm sciat quæ me constringant. Princeps huius seculi me vult diripere, & corrumpere meam in Deum sententiã. Nemo ergò ex ijs, qui adsunt, ei opem ferat. Estote mei potiùs, hoc est, Dei. Nè loquamini Christum Iesum, mũdum verò desideretis. Nè habitet inter vos inuidia. Nec si ego quidem præsens vos rogem, parẽte mihi: ijs autem parẽte potiùs, quę ego ad vos scribo. Ex ijs enim, quæ scribo ad vos, mori cupio. Meus amor est cruci affixus, & non est in me ignis amans mundanæ materiæ: aqua autem potiùs viua & in me loquens, quæ intùs mihi dicit: Veni ad patrem. Non delector nutrimento corruptionis, neque voluptatibus huius vitæ. Panem Dei volo, panem cælestem, panem vitæ, qui est caro Iesu Christi filij Dei, qui posteà natus est ex semine Dauid & Abraam: & potum Dei volo, eius sanguinem, qui est charitas, in quam non cadit interitus, & vita perennis. Non ampliùs volo viuere, sicut homines. hoc autem erit, si vos voluëritis. Velitis ergò, vt vos quoquè Deus velit. Breuibus literis peto à vobis: mihi credite. Iesus verò Christus vobis aperiet, qui est os non mendax, quòd vera dico petendo, vt consequar. Nõ secundùm carnem ad vos scribo, sed secundùm Dei sententiam. Si passus fuero, mementote in oratione vestra ecclesiæ Syriæ, quæ pro me, pastore Deo vtitur. Solus ipsam Iesus Christus visitabit, eiusque curam geret & vestra charitas. Salutat vos meus spiritus, & charitas ecclesiarum, quæ me susceperunt in nomine Iesu Christi, non tanquàm transeuntem. Etenim quæ ad me non attinebant in via, quæ est secundùm carnem, me deduxerunt in ciuitatem. Scribo autem hæc ad vos è Smyrna per Ephesios, qui digni sunt, qui beati iudicentur. Est verò mecum cum multis alijs Crocus quoquè, nomen desiderabile eorum, qui mecum conuenerunt è Syria ad gloriam Dei. Hæc ad vos scripsi nono Cal. Septemb. Valete perpetuò fratres in tolerantia Iesu Christi, Amen. Nota verba verè ignea.

Sed est hæc quidem epistola. Ipse autem paulò pòst è Smyrna deductus à militibus: & cùm appulisset Troadem & Neapolim, transijt pedes per Philippos & Macedoniã, eas, quę sunt in via, inuisens ecclesias, & in eis docens, exhortans, disserens, fratres, qui erant paulò simpliciores & imbecilliores, confirmans, & efficiens, vt omnes vigilarẽt In itinere confirmat ecclesias.

& essent sobrij. Cùm verò transijsset Epirum, & mare trãsmisisset Adriaticum & Tyrrhenum, appellit Puteolos. Hospitio autem exceptus simul cum militibus ab ijs, qui illic erant, fidelibus, cùm eos quoquè valere iussisset in Domino, venit Romam, & sistitur ante Prçfectum vrbis. Cùm is ergò Deiferum vidisset Ignatium, & literas accepisset Imperatorias, dies autem aduenisset opportunus, quandò erat dies festus & celebris Romanorum, ducit eum in medium theatrum, sicut iubebat improbum edictũ Imperatoris. Cùm ergò vniuersa ciuitas sederet in theatro, cum ardẽti spiritu & oculis iam spectaculum amantibus, vtpotè quòd iam fama vbiquè annũciâsset, Syrię Episcopum cum feris esse pugnaturum: conuersus ille ad populũ cum quodam generoso & inflexibili animo, vt qui gloriaretur & sibi placeret propter eam, quæ pro Christo suscipi cernebatur, ignominiam: Viri, inquit, Romani, & præsentis huius certaminis spectatores: non hæc mihi fiunt, vt luã pœnas alicuius maleficij, aut sceleratę alicuius actionis, sed vt Deum assequar: cuius quidem teneor desiderio, & quem cupio insatiabiliter. Sum enim eius frumentum, & molor per dentes bestiarum, vt fiam ei purus panis. Hæc dixit, & dimissi leones, eum statìm dilacerârunt & deuorârunt, à solis asperioribus illius ossibus abstinẽtes, ei re vera impletis votis, vt bestiæ essent eius sepulcrum, & nihil reliquũ esset eius corporis, vtpotè quòd Deus pluris faceret famuli preces & amorem ferre vsque ad finem, quàm efficere, vt non tangeretur à leonibus, vt suo nomini tribueret gloriam.

A leonibus deuoratur, sicut optârat.

Postquàm autem hæc euenerunt & finem acceperunt, qui Romæ erant fideles, ad quos adhuc viuens diuinus scripserat Ignatius, postquàm dimissum fuerat theatrum, conuenientes, cùm ossa id cupientibus manibus sustulissent, & ea honorificè ac reuerenter composuissent, ea deposuerunt in loco insigni extra vrbem, vicesimo mensis Decemb. Hæc posteà deportata sunt in patriam martyris Antiochiam: & quæ intercedunt ciuitates, duplicem accepêre benedictionem, & priùs, quandò martyr vinctus ducebatur Romam ex Antiochia: & nunc, quandò cùm præclaris trophæis illinc referebatur, tanquàm apes fauum, illum circunuolantes. Atque dicitur quidem, quòd post martyricam eius consummationem, lugentibus illius priuatiõem ijs, qui Romæ erant fideles, & nullam accipientibus doloris consolationem, & vacantibus sepulcralibus hymnis & vigilijs, ipse in somnis appárens, & eos quasi amplectens, qui scilicet seipsos præbuerunt dignos illius consuetudine, luctum eis effecit facilem & leniorẽ, & doloris sedauit vehementiam. Alij rursùs dixerunt, se vidisse eum sudore diffluentem, tanquàm qui nupèr respirâsset à laboribus decertationis, & precantem salutem ciuitati & omnibus fidelibus.

Ex ossibus eius ciuitates benedictionem accipiunt.

Hìc quidẽ fuit exitus Deiferi Ignatij: hæc sunt certamina: hi sunt insani eius amores in Christum. Et fert testimonium Irenæus Lugdunensis Episcopus, vir magni faciendus, qui diuini Ignatij crebrò meminit. Quin etiam Polycarpus, qui Smyrnensi præerat ecclesiæ, qui cum eo ventitabat ad Iohannem Euang. & Theologum: & cùm captiuus Romam duceretur Antiochia, eum sicut diximus salutauit, hæc alicubi scribens in suis epistolis: Rogo vos fratres, vt obediatis, & omnem exerceretis tolerantiã, quam vidistis oculis, non solùm in beatis Ignatio, Ruffino & Zosimo, sed etiam in multis alijs ex vobis, & in ipso Paulo & ijs, qui cum ipso crediderunt: quòd ij omnes non in vanum cucurrerunt, neque in vanum laborauerunt, sed in fide & iustitia, quæ est in Christo Iesu. Quamobrem sunt etiam in loco, qui eis debetur à Domino, cum quo passi sunt. Non enim præsens seculum dilexerunt, sed Christum, qui pro nobis mortuus est & resurrexit. Sic ergò situs erat D. Ignatius in sacris illorum animis: & cùm desiderâsset bestiarum ventres sibi sepulcrum efficere, in piorum virorum magìs habitat animis.

Libro 5. aduersùs hæreses.

Philip. 2.

Imperator autem Traianus cùm de diuino hoc Ignatio posteà didicisset, & quàm fortiter peregisset hoc certamen martyrij, & quòd, vt ipse tulerat sententiam, à bestijs fuisset deuoratus, & multa etiam audiuisset de Christianis, qui erãt in regione, quòd scilicet nihil prçter leges facerent, neq; rem vllam agerent impiam: sed diluculò surgentes, & Christum adorarent tanquàm Dei filium, & omnem exercerẽt abstinentiam in cibo & in potu, & nihil tangerent ex ijs, quç lex prohibet. Cùm ille, inquam, hçc audiuisset, & ductus est pœnitentia eorum, q̃ facta fuerant, & dicitur tale decretum proposuisse, vt gens quidem Christianorum exquireretur & omnibus esset cognita:

Plinius Secundus hęc ad eũ scripsit.

Nota abstinentiã Christianorum.

cognita: iuuenti autem non interficerentur, sed neque magistratus gererent, neque susciperent vllam reipublicæ administrationem. Sic non vita solùm Ignatij, sed iam mors etiam fuit multorum bonorum conciliatrix, gloriatio fidei, quæ est in Christo, augmentum pietatis, adhortatio ad eos, qui sunt ex Deo, labores, & contemptio eius vitæ, quæ est ad tempus, & continentia ab ijs, quæ sunt noxia, & studium vitæ puritatis: Gratia & benignitate Domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria & sancto & viuifico spiritui nunc & semper & in secula seculorum, Amen.

MARTYRIVM S. PIONII PRESBYTERI ET SOCIORVM, EX SIMEONE METAPHRASTE. APPARET *autem ab ijs esse conscriptum, qui præsentes illi interfuēre. Testatur verò Eusebius Cæsareens. lib. 4. cap. 14. Histor. Ecclesiast. se in libello de veterum sanctorum martyrijs, omnia Pionij facta plenißimè esse complexum.*

APOSTOLVS monet, vt sanctorum memoriam celebremus, minimè ignorans, nos, dum eos, qui toto animo in fide sana permanserunt, celebramus, ad ea, quæ prestātiora sunt, imitanda concitari. Quod cùm ita sit, Pionij martyris memoria nobis præcipuè colenda est, qui tunc etiam, cùm in mundo peregrinaretur, multos ab errore reuocauit, & vir Apostolicus nostris temporibus fuit. Cumq; martyrio coronatus, ad Dominum vocatus est, admonitionis gratia hoc nobis virtutis exemplum reliquit, vt nunc etiam doctrinæ ipsius monimenta haberemus. Heb. 13. 1. Februarij. iuxta Bedā, Vsuardū &c.

Vigesimatertia mensis Februarij die, cùm sabbatum magnum instaret, natali scilicet beati martyris Polycarpi, vigente Decij Imperatoris persecutione, Pionius Presbyter, & Sabina veræ pietatis studiosa, & Asclepiades, & Macedonia, & Linus Ecclesię Catholicę Presbyter, comprehensi sunt. Pionius igitur pridiè natalis diei sancti Polycarpi futurum præuidit, vt eo ipso die caperentur. Itaq; cùm simul cum Sabina & Asclepiade ieiunans, se postridiè compræhensos iri prospexisset, sumptis tribus catenis connexis, colloque suo & Sabinæ & Asclepiadis iniectis, domi expectabat. Id autem fecit, tum nè ab amicis abducerentur, tum nè posset aliqs suspicari, se, vt reliquos, ad ea, quæ idolis essent immolata, comedenda duci velle: & vt omnes intelligerent, se statìm in carcerem duci decreuisse. Cùm igitur precationibus incubuissent, & sabbato sanctum panem & aquam cepissent, superuenit Polemo ædituus cum satellitibus suis, vt homines Christianos quæreret, eosq; ad immolandum idolis, & comedēdum ex ijs, quæ fuissent immolata, perduceret. Et Aedituus: Nóstis, inquit, planè decretum Imperatoris, quo vobis iubetur, vt dijs sacrificetis? Cui Pionius: Nouimus, inquit, mandata Dei, quibus imperat, vt ipsum solum adoremus. In forum igitur, inquit Polemo, venite, & illic obtemperabitis. At Sabina & Asclepiades dixerunt: Nos Deo viuenti obtemperamus. Ducebat igitur eos, sed sine vi. Cùm autem ire pergerent, viderunt omnes, eos vincula gestantes. Quamobrem re noua commotus populus, celeriter concurrebat, & præ multitudine mutuò premebātur. Et cùm in forum venissent, & in porticu ad Orientem sita, ad portam duplicem constitissent, impletum est totum forum, & superiores porticus tum viris Græcis atque Iudæis, tum etiam mulieribus. Nam cùm magnum esset sabbatum, feriabātur. Quin etiam fundamenta, arcusq; conscenderant, vt spectarent. Is Decius imperauit anno Christi 251.

In medio igitur cùm stetissent: Satiùs est, inquit Polemo, ô Pioni, vt quemadmodùm omnes faciunt, vos quoquè pareatis Imperatori, & simulacris immoletis, nè puniamini. At Pionius, extensa manu, hilari vultu causam suam defendit: Viri, inquiens, Smyrnæi, qui & vrbis pulchritudine, & melle Homerico, vt dicitis, gloriamini, & si q

 sunt

sunt inter vos Iudæi, audite me paucis perorantem: Audio vos risu gaudioq; eos, qui transfugiunt, suscipere, perindè quasi ridiculum aliquid, ac leue sit id, quod agunt, dum idolis spontè sacra faciunt. Atquì æquum erat, Græci, vt magistrum vestrum Homerum audiretis, qui hominum interitu lætari, pium esse negat. Vobis autem, Iudęi,
Deut. 22. Moses ità iubet: Si videris iumentum inimici tui cecidisse, & sub onere iacere, nè prę-
Prou, 24. terieris: sed ipsum excitato. Aequum item erat, vos Salomonem audire, qui, Si ceciderit, inquit, inimicus tuus, nè gaudeas, & calamitate ipsius nè extollaris. Ego enim magistrum meum audiens, mori mâlo, quàm ab eius præceptis discedere. Et totis viribus enitor, nè recedam ab ijs, quæ primùm didici, deindè etiam docui. Quid est igitur, cur nos crudeliter irrideãt Iudæi? Quanuìs, vt ipsi dicunt, hostes eorum essemus, homines tamen sumus. Prætereà iniuria affecti aiunt, nobis esse liberè loquendi facultatem. Sed quos affecimus iniuria? Quos occidimus? Quos persecuti sumus? Quos coëgimus, vt adorarent idola? Putant'ne similia esse peccata sua peccatis eorum, qui nunc humano terrore adducti præuaricantur? Atquì tantum differunt, quantum in-
Psalm. 105. terest inter illa, quæ vi, & quæ voluntate aguntur. Quis enim coëgit Iudæos, vt sacra
Num. 25. facerent Beelphegor? vt comederent sacrificia mortuorum? vt scortarentur cum filiabus alienigenarum? vt comburerent filios & filias suas idolis? vt murmurarent aduersùs Deum? vt maledicerent Mosi? vt in benè de se meritos essent ingrati? vt corde in Aegyptum reuerterentur? vt cùm Moses ad legem accipiendam ascendisset, dice-
Exod. 32. rent Aaron: Fac nobis deos, & vitulum adorarent? Vt cætera taceam, quæ perpetrârunt. Vos enim possunt decipere: Sed legant vobis Exodum, & librum Iudicum, legãt libros Regum, & reliquos omnes, in quibus coarguuntur. Obijciunt nobis, quosdam non vi coactos, sed vltrò quæsitos, ad immolandum accessisse. Et vos propter paucos desertores, cunctos Christianos repræhendendos & damnandos esse iudicatis? Considerate vitam præsentem areæ esse similem. Vter maior aceruus est, palearum, an tritici? Cùm venerit agricola, vt ventilabro aream expurget, palea, quæ leuis est, facilè vento sublata reijcietur: triticum autem ibidèm manebit. Prætereà sagenam in mare missam considerate. Num omnia, quæ colligit, bona sunt? Nequaquàm. Sic etiam se habet vitæ præsentis status. Quomodò igitur vultis, vt hæc patiamur? vt sontes, an vt innocentes? Si vt sontes, quî fieri poterit, vt vos, qui factis ipsis sontes esse depræhendimini, non eadẽ patiamini? Sin vt innocentes, ecquam vos, cùm iusti patiantur, spem
1. Petr. 4. habetis? Nam si iustus vix seruatur, impius & peccator vbì apparebit? Mũdo enim iudicium adest. Cuius quidem signa sunt manifesta.

De Pentapoli dicit. Ego quidem cùm peregrè proficiscens, vniuersam Iudæam lustrâssem, Iordanemq; fluuium traiecissem, spectabam regionem illam, quæ ad hoc vsque tempus diuinã in se indignationem testatur, propter peccata, quæ incolæ ipsius admiserunt, dum hospites vel occidunt, vel eijciunt, vel eis vim adferunt. Cernebam fumum ex illa adhuc ascendentem, & agros incendijs in cinerem redactos, omnium fructuum atque humoris expertes. Cernebam & mare mortuum, & aquam immutatã, & diuina formidine extra naturales terminos egredientem, quæ nec animalia potest alere, & si quid inijciatur, sursùm reijcit, nec hominis corpus apud se valet retinere. Hominem enim recusat admittere, nè propter hominẽ rursùm puniatur. Hæc ego commemoro, quæ procùl absunt. Vos Decapolim, Lydię regionem, igne combustam videtis ad impiorũ exemplum vsq; in præsentem diem: Aetnæ item incendium, & Siciliæ, atque Lyciæ, & insularum. Quòd si hæc quoq; videntur vobis abesse longiùs, cogitate vsum aquæ calidæ, ex terra scaturientis. Vndè enim, nisi ex igne, in intimis terræ partibus sito, contrahit caliditatem? Ad hæc memoriæ proditum est, aliquas orbis partes tum igne va-
Gene 7. statas esse, tum etiam aqua, vel tempore Deucalionis, vt vos dicitis, vel Noë tempore, vt nos asserimus. Quamobrem ex rebus singularibus possunt vniuersę cognosci. Itaq; testamur vobis & denunciamus, iudicium per ignem à Deo per Verbum ipsius Iesum Christum factum iri. Et idcircò deos vestros, & statuam auream nolumus adorare.

Hæc & alia multa cùm sine vlla interpellatione Pionius loqueretur, attentè atque incredibili silentio tum ab Aedituo, eiusque satellitibus, tum ab vniuerso populo audiebatur. Verùm cùm verba illa Pionius repeteret: Deos vestros, aureamq; statuam nolumus adorare, duxerunt eos in medium sub dio. Circunsteterunt autem quidam homines forenses, vnà cum Polemone orantes atque dicentes: Nobis obtẽpera, Pioni, mo

ni,moremque gere,qui te diligimus, vitaq; dignum ducimus propter morum probitatem,atque modestiam tuam.Dulce & iucundum est viuere,& lucem intueri. Ego quoque,Pionius inquit,vitam amabilē puto: sed illud lōgè est amabilius, quod optamus nos Christiani. Lucem hanc iucundam ac dulcem existimo: sed illam multò iucundiorem & dulciorem,quæ vera est lux,quam nos cupimus contemplari.Hęc quidem omnia sunt pulchra,neque nos damnamus,odióve prosequimur opera Dei.Sed alia sunt longè pulchriora ac præstantiora, quæ his anteponimus. Circunforaneus autem quidam,nomine Alexander,homo improbus ait:Audi nos,Pioni. Cui Pionius:Tu inquit,potiùs audi me.Quæ enim tu scis,sunt mihi cognita:quæ autē ego scio, eorum tu es ignarus. Volebat autem eum Alexander irridere. Itaque cum ironia: Quid sibi volunt,inquit,istæ catenæ? Cui Pionius respondit: Nè per vrbem vestram iter facientes, existimemur ad immolandum idolis, aut ad edendum ea, quæ sint illis immolata,proficisci:atque adeò,vt intelligatis, nos ne interrogari quidem velle, sed decreuisse non in forum,sed rectà in carcerem ire:& nè per vim nos compræhensos vt reliquos,trahatis:sed cùm vincula gestemus,dimittatis.Fortassè enim nos vinculis illigatos,ad idola vestra non introducetis.Sic eum Alexander illudebat. Cumq; rursum illi multis verbis Pionium hortarentur, atque ipse sibi ità decretum & statutum esse responderet,eosque repræhenderet,& de ijs,quæ sunt euētura, dissereret Alexāder.Quid multis,inquit,opùs est verbis,cùm viuere nequeatis?

Sirenũ mortiferę voces

Sed cùm populus vellet in theatro conuentum fieri,vt plura illic audiret, quidam Ducis studiosi ad Polemonem ædituum accedentes,ei persuaserūt, nè sineret in theatro populum conuenire, nè tumultus fieret, & panis flagitaretur. Quibus auditis, Polemo:Si non vis,inquit Pioni, sacrificare, saltem in templum ingredere. Pionius autem:Idolis,inquit,non expedit,vt illuc ingrediamur. Polemo verò. Persuade,inqt, hoc nobis Pioni. At ille, Vtinàm,inquit,possem vobis persuadere,vt fieretis Christiani. Tunc illi risu soluto dixerūt:Tu verò nè id feceris,nè viui comburamur. Grauius, atque acerbius est,inquit Pionius,post mortem igne comburi sempiterno. Arridentéque Sabina, Aedituus & satellites eius dixerunt: Rides? Ità Deo placet,inquit illa: Christiani enim sumus: & qui fide sunt in Christum firma atque constanti, risu ridebunt perpetuo. Tu,inquiunt illi,quod non vis,patieris. Quæ enim dijs nolunt sacrificare,in prostibulum conijciuntur. At illa:Sancto,inquit,Deo id erit curæ.

Sabinę virile pectus.

Pionium rursùs Polemo sic allocutus est: Obtempera nobis, Pioni. Respondit Pionius: Iussisti,vt vel obtemperarem,vel plecterer.Non obtempero,iube igitur plecti. Tunc ædituus Polemo:Sacrifica,inquit,Pioni. At ille: Christianus sum. Quem, inquit Polemo, deum colis? Respondit Pionius:Deum illum omnipotentem,qui fecit cælum & terram,& omnia,quæ cælo & terra continentur,atque omnes nos: qui nobis abundè suppeditat omnia,quem per Verbum ipsius Christum,cognitum habemus. Sacrifica igitur,inquit Polemo,saltem Imperatori. Ego,inquit Pionius,homini non sacrifico:Christianus enim sum. Deindè,cuncta scribēte notario: Quod,inquit, est tibi nomen? At ille respondit:Pionius. Tum Polemo: Christianus,inquit,es? Respondit: Sum profectò. Cuius,inquit Polemo,es Ecclesiæ? Respōdit Pionius:Catholicæ:Nulla enim est alia apud Christum. Tum ad Sabinam accessit. Monuerat autem illam Pionius, à se fuisse Theodotam appellatam, nè ex nomine in manus impiæ ciuis iam dominæ suæ rursùm incideret, quæ imperante Gordiano, cùm vellet Sabinā à fide abducere,eam vinctam in montibus relegauit,vbi clàm victui necessaria ei à fratribus subministrabantur. Post autem studiosè curatum fuit, vt à dominæ seruitute & à vinculis liberaretur. Plurimùm autem cum Pionio versabatur.Quæ etiam in hac persecutione capta fuit. Dixit igitur huic quoq; Polemo:Quo nomine vocaris? Eaq; respondente,Theodota:subiecit ille,Christiana es? Næ,inquit,Christiana sum. Cuius Ecclesiæ?inquit Polemo. Sabina respondit: Catholicæ. Tunc ait Polemo: Ecquem colis & veneraris? Deum,inquit illa,omnipotētem,qui fecit cælum & terram, & oēs nos,quem nouimus per Verbum ipsius Iesum Christum. Mox Asclepiadem interrogauit:Quomodò,inquiens,appellaris? Asclepiades,inquit ille. Tum Polemo: Christianus es? Respondit: Sum. Quem,inquit Polemo,veneraris? Eoque respondente, Christum Iesum : ait Polemo, Est'ne alius ? Minimè verò, inquit Asclepiades, sed idem ille,quem hi dixerunt. His dictis,in carcerem ducti sunt,tam ingenti multitudine con-

Vna Catholica Ecclesia

Pręclarę Sabinæ voces.

ne consequente, vt forum impleretur. Et dicebant quidam de Pionio: Quomodò qui semper erat pallidus, nunc est facie ignea ac rubicunda?

Irridentur sancti.

Cùm autem ipsum Sabina vestimēto propter multitudinis impetum teneret, quidam eam deridentes, dicebant: Quàm veretur, nè ab eius vberibus depellatur? Vnus autem quidam clamauit: Si nolunt, inquiens, parére, supplicio afficiantur. Cui Polemo respondit: Nobis non præcedunt fasces, neque secures, vt hanc habeamus potestatem. Alius dicebat: Eccè homunculum subducit ad immolādum. Innuebat autem Asclepiadem, qui nobiscum erat. Pionius dixit: Tu mentiris: neque enim id facit. Alij dicebant: Hic & ille dijs immolârunt. Pionius autem: Pro suo quisque, inquit, agit arbitrio. Quid igitur ad me? Ego Pionius vocor. Dicebant alij: Quid prodest huic doctrina sua, cùm ità se habeat? Hanc, inquit Pionius, vos doctrinam didicistis, per quam & famem, & cædes, & alias calamitates experti estis. At ipse quoquè fame, quidam respondit, nobiscum laborâsti. Sanè, Pionius inquit: sed tamen cum spe, quam in Deo positam habeo. Hæc illo dicente, sic à turba vexati sunt, vt parùm abfuerit quin opprimerentur.

In carcerem igitur coniecti, & custodibus traditi sunt. Ingressi autem, Catholicæ Ecclesiæ presbyterum, nomine Linum, & mulierē ex vico Carina, nomine Macedoniam, & ex hæresi Phrygum quendam, nomine Eutychianum, illic inclusos offenderunt. Cùm igitur essent eodem in loco, custodes animaduerterunt, ea quæ à fidelibus afferebantur, à Pionio non accipi. Dicebat enim: Si, cùm pluribus egeremus, nemini graues eramus, quanto minùs accipere nunc debemus? Custodes igitur, qui ab inuisentibus munera solebant accipere, eos in interiorem carceris partem coniecerunt, nè possent vllum solatium aut consolationem accipere. At illi Deum collaudantes acquieuerunt, & quæ dari solita erant, ipsis præbuerunt: adeò vt carceris Præfectus admiraretur, & pristinum eos in locum vellet reducere. Ipsi verò manserunt, dicentes: Gloria Domino: hoc enim nobis prosperè successit. Possumus nanq; liberè philosophari, & precibus incumbere noctè & die. Multi tamen ex gentibus eos etiam in carcere visebant, & conabantur illos à proposito dimouere. sed eorum responsa admirabantur. Introibant etiam illi, qui per vim tracti fuerant, & magnum fletum excitabant: adeò vt in luctu & squalore singulis horis versarentur, præsertim propter illos, quorum vitæ institutio proba erat atque honesta.

Mittuntur in interiorē carcerem.

Itaque Pionius lugebat: Nouo, inquiens, afficior supplicij generè. Membratim cōcidor, dum video margaritas Ecclesiæ à porcis conculcari, & cæli stellas à cauda draconis in terram detrahi. Vineam, quam dextera Dei plantauit, à filio porci syluestris vastatam vindemiant omnes, qui prætergrediuntur viam. Filioli mei, quos iterùm parturio, donèc formetur Christus in vobis: Alumni mei delicati ambulauerunt vias asperas atque difficiles. Nunc impij seniores insidias Susannæ tetenderunt. Nunc delicatam atque formosam retegunt, vt eius pulchritudine impleantur, & falsum in illam testimonium ferant. Nunc Aman insultat: Esther autem atque vniuersa ciuitas perturbatur. Nunc non panis fames, nec aquæ sitis: sed audiendi verbi Domini fames ac sitis premit. An omninò dormitauerunt omnes virgines, & dormiērunt? Impletū est illud: Si filius hominis venerit, inueniet'ne fidem in terra? Quid, quòd vnusquisq;, vt audio, prodit proximum suum? vt illud impleatur: Tradet frater fratrem in mortē. Profectò quæsiuit nos satanas, quos cribraret vt triticum. Ignitum porrò ventilabrū est in manu Dei verbi, vt purget aream. Fortasse infatuatum est sal, & eiectum est forās, & conculcatur ab hominibus. Nemo tamen, filioli, Dominum debilitatum existimet, sed nos. Num infirmata est, inquit, manus mea, quô minùs appræhendat? aut auris effecta grauis, vt non audiat? Peccata vestra diuiserūt inter vos & Deum vestrum. Peccauimus enim quidam etiam contemnentes. Iniquè egimus nos, vicissim mordentes & accusantes. Mutuò consumpti sumus. Oportebat autem, vt Scribas & Pharisæos iustitia vinceremus.

Apoc.12. Psalm. 79. Gala.4. Dan.13. Esth.3. 4. Amos 8. Matth.25. Luc. 18. Matth.10. Luc.22. Esa.50. 59.

Quid, quòd Iudæi quosdam vestrûm, vt audio, in Synagogas suas vocant? Quamobrem cauete, nè maiore atque voluntario scelere vos obstringatis: & nè quis ex vobis peccatum, quod non remittitur, in Spiritum Sanctum admittat: & nè vos quoquè simul cum illis, sitis principes Sodomorum & populus Gomorrhæ: quorum manus sanguine sunt plenæ. Nos neque Prophetas occidimus, neque prodidimus Christum,

Esai.1.

ſtum,aut in crucẽ egimus: Quid multis moror? Memoria repetite ea,quæ audiuiſtis: quandoquidem non ignoratis, Iudæos affirmare, Chriſtum fuiſſe purum hominem, & tanquàm mortalem occidiſſe. Dicant igitur nobis: Si ſimplex homo mortalis fuit, quomodò mundus vniuerſus diſcipulorum eius multitudine repletus ſit. Cur eius diſcipuli,& poſteà tam multi pro nomine ipſius mortẽ oppetiérint. Quomodò ſimplicis hominis mortalis nomine tot annis dæmonia eiecta ſint, & eijciantur, & eijcienda ſint: & aliæ multæ res admirandæ in Eccleſia Catholica fiant. Neſciunt autem cum ità fuiſſe mortalem,vt propria voluntate animam egerit. Dicunt prætereà Chriſtum necromantiam exercuiſſe, eiusque vi poſt crucem fuiſſe ſuſcitatum. Quæ ſcriptura vel ipſorum, vel noſtra de Chriſto talia commemorat? Aut quis homo iuſtus vnquàm hæc dixit? Non´ne qui nugas eiuſmodi confingunt, ſunt homines flagitioſi? Quod cùm ità ſit, cur ſceleratis potiùs hominibus, quàm probis & iuſtis, fides habetur?

Ego quidem cùm adhuc eſſem puer, figmentum hoc Iudæorum audiui. Memoriæ 1.Reg.28. proditum eſt, Saulem ad mulierem ventriloquam acceſſiſſe, vt ab ea reſponſum acciperet, quæſiſſeque vt ſibi Samuelem Prophetam excitaret. Et vidit mulier virum rectum aſſcendentem,& pallio indutum. Et agnouit Saul illum eſſe Samuelem,& rogauit ea, quæ voluit. Quid igitur? Potuit´ne ventriloqua illa mulier Samuelem excitare, an non? Si potuiſſe dicunt, iniuſtitiam, pluſquàm iuſtitiam valere confitentur, & ſunt execrandi. Sin negant, ne Chriſtus quidem id egit. quod iſti fingunt. Huius autẽ argumenti vis eſt eiuſmodi. Quomodò potuit impius dæmon, qui in illius mulieris ventre loquebatur, ſancti Prophetæ animam, in ſinu Abrahæ quieſcentem, in hanc vitam reuocare? Quod enim inferius eſt, ſuperioris imperio páret. Non igitur, vt iſti ſuſpicantur, Samuel fuit ab illa muliere pythonem habente in hanc vitam reuocatus. Sed ità ſeſe res habet. Angeli deſertores ſequuntur eos, qui à Deo deficiunt: & omnibus maleficis,& magis,& præſtigiatoribus,& vatibus inſeruiunt angeli diaboli. Idq́ue mirum non eſt, cùm ipſe ſatanas (vt inquit Apoſtolus) transfiguret ſe in an- 2.Cor.11. gelum lucis. Quamobrem & miniſtros eius ſpeciem miniſtrorum iuſtitiæ ſuſcipere eſt conſentaneum. Alioquì quomodò Antichriſtus Chriſti perſonam indueret? Non igitur Samuelem in hanc lucem reduxit mulier illa ventriloqua, ſed tartarei dæmones Samuelis perſonam atque ſimilitudinem induentes, ſeſe mulieri ventriloquæ, & Sauli, qui à Deo defecerat, conſpicuos præbuerunt, Hoc autem indicat ipſa ſcriptura. Dicit enim ille, qui Samuelis formam gerebat: Et tu hodiè mecum eris. Quomo- 1.Reg.28. dò enim poteſt Saul Dei inimicus eſſe cum Samuele? Non´ne potiùs cum impijs dæmonijs, quæ ipſi obuiàm venerant,& quibus ipſe ſeruiebat, erat futurus? Non igitur erat Samuel. Quòd ſi fieri non potuit, vt ſancti Prophetæ anima tunc in hanc vitam Acto. 1. reuocaretur, quomodò Ieſum Chriſtum, quem in cælos aſſcendentem diſcipuli conſpexerunt,& pro quo mori maluerunt, quàm ipſum negare, è terra hoc modo ſurrexiſſe audent affirmare? Quòd ſi non poteſtis hæc illis perſuadere, dicite aduerſùm illos: Non´ne vobis, qui nulla neceſſitate adducti, ſcortati eſtis, & idola coluiſtis, nos meliores ſumus? Et nolite illis aſſentiri, & animos deſpondere: ſed reſipiſcite, fratres,& pœnitentiam agite,& ad Chriſtum, qui benignus eſt, vosq́ue iterùm ſuſcipiet, confugite.

Hæc ille cùm dixiſſet,& rogaret eos, vt è carcere egrederentur, ædituus Polemo,& Theophilus magiſter equitum cum ſatellitibus,& multa turba ſuperuenerunt, atque dixerunt: Eccè Euctemon Præſul veſter immolauit. Vos item obtemperate. Interrogabunt vos in templo Lepidus & Euctemon. Reſpondit Pionius: Eos, qui in carcerẽ coniecti ſunt, æquum eſt aduentum Proconſulis expectare. Quid vobis partes ipſius arrogatis? Cùm autem multa dixiſſent, diſceſſerũt. Sed rursùs cum ſatellitibus & turba reuerſi ſunt. Et Hipparchus cum dolo: Proconſul, inquit, miſit, vt Epheſum abducamini. Veniat, reſpõdit Pionius, ille q miſſus eſt,& accipiat nos. Atquì Princeps, inqt Magiſter equitũ, dignus eſt, cui fides habeatur. Ego aũt ſiue velis, ſiue nolis, Princeps ſum. Et arripiens illũ, laqueũq́; collo ipſius inijciens, cùm ità premebat, vt propemodùm ſuffocaret. Tradidit igitur illum ſatellitibus, atque ità ſimul cum Sabina, & reliquis ſocijs in forum ductus eſt. Cumque magna voce ſe Chriſtianos eſſe teſtarentur, humiq́; ſeſe proſternerent, nè in idolorum templum inducerentur, ſex miniſtri Pionium

nium rapuerunt ità reluctantem, vt eius latera genibus comprimentes, manibusque ac pedibus cædentes, vix potuerint ipsum impellere. Sublatum igitur atque clamantem gestârunt, humique ante aram deposuerunt, vbì adhuc adstabat Euctemon, qui idolis sacrificauerat.

Et Lepidus: Cur, inquit, vos ô Pioni, non immolatis? Respondit Pionius: Quia sumus Christiani. Lepidus subiecit: Quem Deum colitis? Eum, inquit Pionius, qui fecit cælum, & terram, & mare, & quæ in eis sunt omnia. Quis igitur, inquit Lepidus, fuit crucifixus? Is, respondit Pionius, quem Deus pater misit ad salutem mundi. Principes hîc valdè clamantes, riserunt, & Lepidus ipsum detestabatur. Clamabat autem Pionius: Pietatem, inquiēs, colite, iustitiam obseruate, affectionis similitudinem cognoscite, legibus vestris parēte. Nos puniendos censetis, quia non obtemperamus: & vos item à legum vestrarum præscripto receditis. Iubent enim, non vt cogatis nos, sed vt puniatis. Tum Rufinus quidam inprimìs excellens eloquentiæ fama: Desine, inquit, Pioni, inanem gloriam aucupari. Ille autem respondit: Ista est tua dicēdi facultas? Isti tui sunt libri? Non'ne hæc ab Atheniēsibus Socrates perpessus est? Nunc omnes sunt imperfecti, & cessatores, & pigri, & tardi, atque ignaui. Socrates igitur, & Aristides, & Anaxarchus, & cæteri horum similes, sententia tua, inanis gloriæ studio ducebantur, quoniam & philosophiam, & iustitiam, & fortitudinem excolebant? Rufinus, his auditis, obticuit.

Pionius Rufinum cogit obmutescere.

At quidam alius, qui mundi gloria præstabat, & Lepidus: Noli, inquiunt, Pioni, vociferari. Respondit ille: Ignem accendite, & ingrediemur. Terentius autem quidam è turba, magna voce: Videtis, inquit, quomodò hic alijs quoquè suadet, vt impij sint, nec dijs sacrificent? Tunc illis coronas imposuerunt, quas ipsi discerptas abiecēre. At minister publicus idolis immolatum accepit: nec tamen ad quenquam ipsorum est ausus appropinquare: sed illud in omnium conspectū comedit. Verùm cùm illi rursùm clamarent, Christiani sumus: non reperientes quid illis facerēt, eos in carcerem reduxerunt. Turba autem eos illudebat, ac verberabat. Et Sabinæ nescio quis dixit: Tu non potuisti in patria mori? Cui illa respondit: Quæ est patria mea? Ego sum Pionij soror. Terentius verò, qui tunc venationes curabat, ad Asclepiadem: Te, inquit, accusabo, vt bestijs damnatum in munere gladiatorio filij mei. Cui Asclepiades: Non ob id, inquit, me perterrefacies. Atque ità in carcerem ducti sunt. Ingredienti autem Pionio quidam è satellitibus vehementer caput percussit, ac vulnerauit. Atque ipse quidem patienti animo id tulit. Sed percussoris manus & latera sic inflammata sunt & intumuerunt, vt respirare vix posset. Ingressi autem, Deum collaudabant, quòd aduersùs inimicum & simulatorem Euctemonem fortes constantesque permansissent, & psalmis ac precibus se confirmabant.

Reducūtur in carcerē.

Post hæc autem Proconsul Smyrnam venit, & Pionius adductus in iudicium, martyrio coronatus est. Quemadmodùm autem res transacta sit, commemorabimus. Ante 4. Idus *Martij Quintilianus Proconsul sedens pro tribunali, sic interrogauit: Quomodò vocaris? Respondit: Pionius. Procōsul ait: Dijs immolas? Respōdit: Non. Proconsul: Quam, inquit, religionem aut sectam colis? Respondit: Catholicorum. Quorum, inquit ille, Catholicorum? Respondit: Ecclesiæ catholicæ presbyter sum. Proconsul: Tu'ne, inquit, es doctor ipsorum? Respondit: Docui sanè. Interrogauit: Cuius partis magister es? Respondit: Pietatis. Cuius, inquit, pietatis? Respondit: In Deum patrem, qui fecit omnia. Immola, inquit Proconsul. Respondit: Nolo. Deum enim oportet adorare. Omnes, inquit ille, adoramus cælum, & deos qui sunt in cælo. Cur aëri preces fundis? Ipsi sacrifica. Respondit: Non aëri preces fundo, sed illi, à quo factus est aër, & cælum, & quæ in eis sunt omnia. Dic, inquit Proconsul, quis fecit? Respondit: Non expedit dicere. Deus, inquit Proconsul, omninò, id est, Iuppiter, qui est in cælo: Rex enim est omnium deorum. Tacenti autem Pionio atque suspenso, dictum est: Immolas, an non? Respondit: Non. Ei rursùm, cùm vngulis torqueretur, dictum est: Resipisce, cur insanis? Respondit: Non insanio, sed Deum viuentem timeo. Proconsul: Cæteri, inquit, immolârunt, & viuunt, ac rectè sentiunt. Respondit: Non immolo. Proconsul: Te ipsum, inquit, collige, & consilium muta. Respondit: Non faciam. Dictum est illi: Cur ad mortem properas? Non ad mortem, inquit, propero, sed ad vitam. Quintilianus Proconsul: Nihil, inquit, eximium facis ad mortē festinās. Nam

Constantia Pionij.

Torquetur Pionius.

Nam & qui nomen dant,ac describuntur,exigui lucelli gratia morte cōtempta, cum bestijs pugnant. Et tu ex eorum vnus es numero. Quandò igitur ad mortem curris, viuus combureris. Ex tabella autem hæc verbis Romanis scripta sententia legebatur: Pionium se Christianum esse confitentem, viuum igni comburendum iudicauimus.

Cùm igitur fidei studio alacriter in stadium venisset,vltrò se vestimentis spoliauit. Deindè corporis sui castitatem ac decus agnoscens,ingenti repletus est gaudio, & in cælum suspiciens,ac Deo,qui se talem conseruâsset, gratias agēs, super ligno seipsum extendit, militique tradidit, vt clauos infigeret. Cumque iam confixus esset, ei rursùm minister ait: Resipisce,atq; sententiam muta,& auferentur claui. At ille respondit: Eos inesse sensi. Et cùm paulispèr cogitabundus mansisset: Idcircò,inquit,dormire festino,vt celeriùs surgam,significans è mortuis resurrectionem. Eum igitur ligno suffixum erexerunt. Deindè etiam Metrodorum quendam presbyterum ex secta Marcionistarum. Erat autē Pionius à dextris,& Metrodorus à sinistris collocatus: vterq; tamen Orientem versùs spectabat. Cumque materiæ lignorumque cumulus vndiq; congestus esset,& Pionius oculos clausisset,turba illum animam egisse suspicabatur: sed ipse secretò precabatur. Cumque precandi finem fecisset,oculos aperuit. Iamque flamma sublimis asscendebat,cùm hilari vultu postremum Amen pronuncians ac dicens: Domine,suscipe animam meam: tanquàm eructans,quietè, & sine dolore expirauit: & Patri,qui omnem sanguinem iniquè effusum,atque omnem animam iniustè damnatam se pollicitus est seruaturum,spiritum tradidit.

Clauis affigitur ligno.

Reddit spiritum sine dolore.

Tali dignus effectus est exitu beatus Pionius,qui vitam suam ab omni crimine ac repræhensione liberam integramque seruauit: atque animum suum in Deum omnipotentem,& mediatorem Dei atque hominum Iesum Christum,semper propensum & erectum habuit. Et magno in certamine victor existens, per angustam portam in amplum magnumque lumen peruenit. Ac corona quidem ipsius corpore etiam est comprobata. Etenim cùm ignis extinctus esset,nos qui præsentes eramus,talē ipsum vidimus,quale vigentis ornatiq; pugilis corpus existit. Siquidem & aures erant molles, & capilli in cute capitis inhærebant, & barba, vt iuuenibus primùm pubescentibus, decorè florebat, & facies eius gratia splendebat admirabili, vt & Christiani magis confirmarentur in fide, & qui erant à fide alieni, conscientiæ stimulis verberati conterritique discederent.

Corpus inter flammas illæsum & admirabile.

Hæc acta sunt,Iulio Asiæ Proconsule, Proclo & Quintiliano magistratum gerentibus,Consule tertiùm Mesio Quinto Traiano,& * Deltio Grato secundùm, Traiano Decio Augusto,ante 4. Idus Martias more Romanorum,Asiæ autem more,septimimensis vndecimo,die sabbati,hora decima: vt nos autem loquimur,regnante Domino nostro Iesu Christo: Cui gloria in secula seculorum, Amen.

for. *Decio

VITA S. PATRIS NOSTRI EPHRAEM SYRI, AVTHORE SIMEONE METAPHRASTE.

EPHRAEM ille admirabilis,natus quidem fuit in Syria, in ciuitate Edessa, Christianis parentibus. Cùm autem elegisset virtutem ab infantia,noxias ac damnosas equalium consuetudines semper studebat cauere & vitare. Versabatur verò assiduè potiùs in sacris libris scripturarum,& id quod in eas conferebat studium,ocium,& meditatio,erat Ephræm quauis voluptate suauior, adeò vt ipse quoquè diceret conuenienter Prophetæ: Quàm dulcia sunt gutturi meo eloquia tua? Hinc factum est,vt ab ineunte ætate ei virtus omnis coalesceret, & diligens studium tolerandorum laborum. Quid enim non ab eo rectè & perfectè gestum est? Non ieiunium? Non vigiliæ? Non humicubatio? Non benignitas? Non lenitas? Non nihil possidere? Non in tantis

1. Februarij, vt habēt Latina Martyrologia.

Psalm. 118.

Nota, ieiuniū, vigiliæ, humicubatio, paupertas.

bonorum opibus etiam humilitas? Sed neque docendi fuit expers charismatis: sed in hodiernum vsq; diem nobiscum loquitur per suas orationes, admonet, adhortatur, consulit & disserit. A quibus habemus, vt non solùm recta fidei semita ingrediamur, sed etiam ad virtutem parandam excitemur.

Spes autem in Deum, & charitas in proximum, tantæ fuit curę Ephrem, vt ille ipse sic diceret, è vita excedens: (Vtendum est enim ipsius verbis:) Nunquàm in tota vita mea maledixi Domino. Non verbum insipiens per mea labra processit. In tota vita mea neminem sum execratus, & cum nullo omninò contēdi ex fidelibus. Lachrymę Gratia lachrymarū. verò ei quoquè perpetuò fluebant ex oculis, adeò vt perennis fontis fluentum citiùs defecisset, quàm illum instàr imbris cadentes lachrymæ. Vnà autem cum lachrymis emittebantur etiam gemitus, ostendentes intùs ardentem ignem compunctionis. Quod quidem apertiùs sciet aliquis, qui illius scripta legerit. Inueniet enim eum semper philosophantem de iudicio & secundo Christi aduentu, & terribile illud tribunal semper subijcientem oculis, & illum diem imprimentem nostræ cogitationi, & se inducentem condemnatum, & deflentem valdè miserabiliter.

Cùm Ephræm semper versaretur in talibus visorum appræhēsionibus, elongabat, Psalm. 54. vt ait Psalmista, fugiens, omnemq; de ijs, quæ ad vitam hanc pertinēt, tumultum, motumque & fluctum declinans. Cùm habitaret autem in solitudine, locis verò loca mutaret, propter ædificationem & vtilitatem animarum, vt qui diuino moueretur spiritu, relinquit aliquandò solitudinem iussu diuiniore, & feruenti desiderio venit in suā patriam Edessam, vt qui simul venisset ad sacras adorandas reliquias & loca sancta, & simul etiam, vt aliquem virum eruditum conueniret, vt cognitionis illinc fructum acciperet: quod etiam à Deo petit, sic dicens: Iesu Christe omnium Domine, concede vt ego Edessam ciuitatem ingrediens, in talem virum statìm incidam, qui sit idoneus ad differendum mecum de ijs, quæ ad animæ ædificationem pertineant & vtilitatem. Cùm sic orâsset, postquàm fuit in ingressu ciuitatis, & portam est ingressus, erat cogitabundus, attentoq; & solicito animo, vt qui consideraret, quemadmodùm ad illum quidem virum accederet, quænam autē ex eo quæreret, & quamnam perciperet vtilitatem.

Cùm sic autem incederet cogitabundus, ei statìm quædam occurrit mulier, eaque meretrix. Dei verò hoc erat omninò, qui mysticè & arcanè sæpè per contraria dispensat contraria. Sacrosanctus itaque Ephræm cùm sic præter spem incidisset in meretricem, constitit in eam defixis intuens oculis & quasi emotæ mentis, tristisq; & apud se perturbato animo, quòd non vt precatus fuerat, sed contrarium potiùs euenisset eius, quod petiērat. Illa autem cùm sic eum vidisset adspicientem, in eum rursùs oculos conijcit acerrimos. Postquàm verò sic diù se inuicèm adspexissent, volens eam pudore afficere, & ad verecūdiam, quæ mulieribus cōuenit, deducere magnus Ephrem, Quid verò, inquit, Non erubescis mulier, tam fixis oculis nos intuens? Illa autem, Sed me, inquit, conuenit te sic adspicere. ex te enim sumpta sum & tuo latere. Te verò nō nos, sed terram potiùs oportet adspicere, ex qua ipse rursùs sumptus es. Hæc cùm audijsset Ephræm præter omnem expectationem, & mulieri confessus est magnas se habere gratias propter eam, quam ab ipsa acceperat, vtilitatē, & Deo acri emisit studio gratiarum actiones, qui per ea, quæ præter spem accidunt, ea sæpè potest facere, quæ ipsam spem superant.

Impudens scortū tētat sanctū virū. Cùm ergò dies aliquot transijssent, & diuinus Ephræm moraretur Edessæ, mulier quædam meretrix, quæ in propinqua habitabat vicinia, fit maligno instrumentum ad vitium, & per eam, sicut priùs ipsam per serpentem, iustum aggreditur Ephrem. Cùm itaque diuinus Ephræm cibum quendam coqueret, illa aperta fenestra, quæ erat in corte, impudenter despicit & planè meretriciè: & deindè cùm sanctum adspexisset inuerecundè, Benedic, inquit, Abba. Ille verò cum eo, qui ipsum decebat, habitu, gestu & sermone: Dominus, inquit, tibi benedicat. Ipsa autem rursùs cum vehementi & indecoro risu: Sed quid, inquit, tuo cibo deest? Ille verò, Tres, inquit, lapides & parùm luti, vt hæc obstruatur fenestra. Ille nihil de sua remittens impudentia, Quòd te, ingt, priores appellauimus, hoc'ne te effecit insolentem? Ego, inquit, volo tecum dormire. Tú ne autem hoc mihi statìm primò negâsti? Ad hæc, quomodò illa verbis satanicis, ità multo magis ipse sermonibus abūdauit spiritalibus, & quales ipsum dicere, & eam oportebat

oportebat audire. Si vis enim, inquit, nos ambos ſimul dormire, vbi tibi dixero, illic communiter iacebimus. Poſtquàm verò illa ſermonem arripuit, & rogauit locum, vbi hoc fieri oporteret: Non in alio, inquit, loco tecum congrediar, niſi in medio ciuitatis. Sed non, inquit, pudore & rubore apertè afficiemur à videntibus hominibus, ſi ſic nos iaceamus in medio? Capta eſt mulier, quæ voluit capere impatibilem animã & inexpugnabilem, vt quæ ne hoc quidem potuerit cognoſcere, quod dicit Salomõ: Oculi Domini altiſſimi, ſunt innumerabilibus partibus ſole ſplendidiores, qui intuẽtur omnes vias hominum. Eccl. 23.

Cùm ſtatìm itaq;, velutì anſam, verbum appræhendiſſet vir præclarus, contrà intulit: Si ergò hominum iudicâſti oculos ſatìs eſſe ad pudore afficiendam animam, & à mala actione abducendã: Dei oculos, qui omnia intuentur, tam quæ clàm, quàm quæ apertè fiunt, non multo magìs reuerebimur & extimeſcemus, & à re mala abſtinebimus: qui ſemper nobiſcum habitantem in nobis excitat conſcientiam, & ex ea nobis reſeruat tormenta, quæ finem non accipiunt? Hæc ſuffecerunt non ſolùm ad meretrici perſuadendum, vt abſtineret ab improba in eum libidine: ſed vt priorum etiam eam malorum pœniteret, & adferret mutationem totius vitæ & ſententiæ. Statim itaque accedens & humì procidens, & ſacros illius pedes tangens, petijt veniam à ratione alieniſſimæ cupiditatis, impudicæq; & intemperantis propenſionis: & nè, cùm veram & germanam attuliſſet pœnitentiam, à via, quę fert ad ſalutem, aberraret, eum ducem & magiſtrũ voluit accipere. Ille autẽ (Quomodò enim, cùm eſſet ille Ephręm, non erat talibus pariturus petitionibus, & ea quæ par erat admoniturus?) nè rursùs ambularet, vt cum diuino dicam Hieremia, poſt cogitationes cordis ſui mali, neque contemneret, ità vt vias priores repeteret, præcipit egregiè, eamque in mulierum includit monaſterio, quæ virtutis curam gerebant: & tandèm cùm eam, quæ à via recta illum volebat abducere, ipſe à via mala potiùs conuertiſſet, iuſtitiæ fructum habuit illam cõuerſionem. Sic diuinus Ephræm cùm in duas incidiſſet meretrices, huic quidem profuit, ipſe autem ex altera accepit vtilitatem: aut, vt veriùs dicam, ex vtraq;, & vtrunque præter ſpem omnem, vtpotè quòd diuinum auxilium in vtriſq; cõcurrerit. Meretrix reſipiſcit. Hier. 7. 16.

Hinc ad eam, quæ eſt in Cappadocia, Cæſaream deductus à gratia, quæ ex alto eum ducebat, magnum vidit Baſilium, os eccleſiæ, fontem dogmatum. Quem cùm vidiſſet Ephręm, cœpit eum multis honorare laudibus. Perſpicaci enim animi oculo videt quandam columbam (erat autem illius forma radijs ſolis ſimilis) præclaram præclarè eius humero inſidere, & in aurem loqui cum Baſilio: & illum rursùs ea, quæ ab ipſa velutì dictabãtur, referre populo. A qua venerãda colũba cùm didiciſſet de Ephręm, & quiſnam eſſet cognouit, & quanam de cauſa veniſſet. Quocircà & ſe inuicèm ſermone impertiunt, & fruuntur alter alterius bonis. Sed reuertendum eſt rursùs ad diuinum Ephræm, & ſolæ illius res ſunt purè narrandę, quemadmodùm nullam admittebat cogitationem, quæ non ei conferret ad virtutis operationem, & quemadmodùm abundè ei erat à Deo datum talentum doctrinæ: quod quidem ille ſemper præcipuè ſtudebat augere ad menſas animarum. Venit ad M. Baſilium.

Ipſe autem hoc ſignificat, dicens, quòd cùm adhuc eſſet puer, & nondùm ad ephebi perueniſſet ætatem, viderit quandam vitem, permultis botris plenam, è lingua ſua enatam, in magnam fuiſſe ſublatam altitudinem, & vniuerſæ terræ occupâſſe ſuperficiem. Et omnes quidem ei inſidebant volucres, & circunuolabant, & botros paſcebant. Vitis verò quo magìs eius botri carpebantur, & quo liberaliùs & ſplendidiùs aues accipiebat, eo maiori fructu ſcatebat, fructumq; multum producebat & copioſum. Et hoc quidem ipſe dicit de ſeipſo. Illud autem hoc quoquè alij Ephræm ſuo tribuunt teſtimonio, ex ijs, qui digni ſunt habiti, qui hęc viderent. Dicunt ſe aliquandò vidiſſe angelorum multitudinem è ſuperis deſcendentem, librumque intrinſecùs & extrinſecùs ſcriptum habentem in manu, Apud ſe verò cõſiderabat illa, quæ apparuerat, viſio, quiſnam eſſet is, cui liber traderetur: & cùm alij quidẽ hunc, alij verò illũ, & alij alium proponerẽt, quotquot ſcilicet tunc vitã piam exercebant & honeſtam, tandem cùm omnes conueniſſent in Ephræm, ei committitur liber à ſacra multitudine. Experrectus ergò is, qui viderat viſionem, timore affectus, venit in eccleſiam: & cùm in ea inueniſſet Ephræm, doctrinis quamoptimis & vel ipſo melle ſuauioribus paſcentem eos, qui aderant, ſomnium ea ratione conijcit. Et ille quidẽ Deo egit gra- Viſio Ephrẽ adhuc pueri

Ei⁹ maxima dicẽdi copia tias: ab illo autem tempore tam copiosè & tam vehementer Ephræm fluxerunt fluenta orationis, & cum tanta & tam perpetua obruebat vis cogitatorum, vt nec satis quidem posset eius lingua seruire celeritati eorum, quæ cogitârat, & si eius erat tãtus in dicendo fluxus, & tam promptè enunciabat id, quod mente conceperat, vt nõ minùs celeriter sermone explicaret, quàm alij cogitarent. Quamobrem dicitur is Deo aliquandò dixisse: Remitte, ô Domine, vndas tuæ gratiæ. Abyssus enim doctrinæ, quæ linguam inundabat, non sinebat eum ampliùs continere, cùm ad dicendum minimè seruirent instrumenta.

Catalogus virtutũ sancti patris. Illius autem orationem nihil aliud interrumpebat, nisi precatio: eam verò lachrymæ. Noctes verò, quæ ipsum assumebant vigilantem, luci diei rursùs reddebant sobrium: vt qui vereretur, nè princeps tenebrarum eum somno impeditum dęprændenderet, & ideò vigilaret aduersùs eius insultus. Orationes, Lachrymæ, Vigiliæ, Ei enim sufficiebat somnus vel breuissimus, vt qui eum solùm leuiter gustaret, non vteretur autem ad satietatem: sed tantũ, quantum satis esset ad necessariò continendum corpus, quod multis intendebatur sudoribus & laboribus. Humicubationes, Corporis afflictiones, Vt enim ab eius oculis fugeret somnus, faciebant quidem multa etiam alia: maximè autem humicubatio, vitæ austeritas, illaque varia & multiplex corporis consumptio & afflictio. Nihil verò possidendi tantæ sunt ab eo collectæ diuitiæ, vt ad id assumatur oris eius testimonium, & verba, quæ ab eo dicta sunt in extremo eius spiritu, quibus nihil est fide dignius aut verius. Sic autem habent: Ephræm Paupertas voluntaria. nunquàm fuit crumena, non virga, non pera, neque aurum, nec argentum. Sed nec in terra vllam habui possessionem. Bonum enim regem audiui, inquit, in suis Euangelijs præcipientem discipulis: Nihil in terra possederitis. Quocircà nec affectione quidem tale quid habuit. Ità Magistro parebat in omnibus, & se verè prębuit imitatorem primorum illius discipulorum.

Humilitas. In humilitate autem & cordis contritione & moderatione quis frequentiùs aut Psalm. 101. acriùs aut perfectiùs est versatus? adeò vt cinerem quidem tanquàm panem comederet, potum autem fletu misceret. Laudes verò valdè vitabat, & eos, qui eum laudabant, non solùm non admittebat, sed eis etiam apertè succensebat, vt alius ijs, qui irrident & maledictis insequuntur: erubesceret autem & terram adspiceret, & vultùs colorem aliâs alium mutaret: tenui autem sudore difflueret, & omninò mutus maneret, pudore eius vocem velutì retinente. Porrò autem hoc quoquè est proprium magnæ eius moderationis. Cùm enim iam esset abiturus, hæc cum magna mandabat Psalm. 38. increpatione: Nè canticũ cecineritis super Ephræm, nè eum laudaueritis, nè me preciosa veste indueritis, nè seorsùm meo corpori sepulcrum feceritis: statui enim, Deo volente, habitare cum peregrinis. Peregrinus enim sum & aduena, sicut omnes patres mei. Benignitas in pauperes. Benignitatis autẽ, & alendorum mendicorum, & misericordiæ in pauperes tantam habebat rationẽ, & tantã illorum curã gerebat, vt quoniã ex se non habebat, quod eis impertiret: (Quomodò enim haberet, qui ipse quoq; laborabat inopia rerũ necessariarum?) quod solùm habebat, eo vtebatur ad eorum salutem: & cum linguæ sapientia & intelligẽtia multis diuitum & manum & viscera & horrea aperuisset, copiosè per ea suppeditabat egentibus. Non solùm enim poterat eius sermo mollire & demulcere animos, & mouere ad misericordiam: sed vel ipse adspectus & morũ moderatio. Sępè aũt vel ipsum solùm respexisse, suffecit aliorũ animis ad cõpunctionem. Et sunt hæc quidem huiusmodi, & quæ ad summum omnis virtutis sic venerunt.

Zelus & labores p̄ fide Eius verò ex Deo zeli, & eorum, quos pro recta fide suscepit, sudorum, sunt multa alia quoquè iudicia. Quod autem nunc suggerit dicendum oratio, & ad quod fert deinceps consequentia narrationis, est omnium maximum & iucundissimum. Ità autẽ Apollinaris hæreticus. habet: Apollinaris, qui in altum quidem locutus est & meditatus magnam iniquitatem: omnia verò & facere & dicere didicit ad recta peruertenda dogmata: cùm circa rectam fidem multa innouâsset, & sicut engastrimythi, & qui è terra vocem edunt, vt Esa. 29. rectè de ijs magno videtur Esaiæ, locutus esset, & ea duobus libris composuisset, credit cuidam mulieri, quæ illius animo dicebatur seruire & voluptatibus. Cùm hoc ergò didicisset Ephræm, & eam rem esse existimâsset conuenientem sibi venationẽ, non leuem quidem illam, sed quæ opùs haberet arte & sapientia, suscipit personam vnius ex ijs, qui eadem quæ ille sentiebat, & accedit ad custodem librorum, partim quidem ei eulogias afferens ex solitudine: partìm autem se artificiosè insinuãs in mulieris familiaritatem,

miliaritatem, vt quæ morum magistri cum eo haberet societatem. Cùm autem ei scena rectè se haberet & actus simulationis, & omninò iam sibi persuasisset mulier, eum planè esse discipulum Apollinaris, & eius, qui circa illum erat, chori impietatis, rogat mulierem, vt sibi dentur scripta magistri, vt possit, vt aiebat, cum hæreticis (ità nos vocans, qui partem sequimur orthodoxam) facilè congredi. Illa verò callida hac arte & probabili inescata ratione, ei libros tradit, tantùm dicens, vt ij sibi citò redderentur.

Hic autem magnus Iacob, cùm hac ratione prophanum supplantâsset Esau, & scelerata illius improbitatis primogenita fuissent ei credita, magno & forti animo virũ execrandum aggreditur, &, vt dicitur, vulpem pulchrè decipit. Vide enim mihi viri sapientis inuẽtum, & quemadmodùm tam improbum & tam varium callidè fallit animum. Venire quidem ad disputandum & opponendum, & linguam eis immittere, quæ omnia facilè posset soluere & euertere, non erat ei admodùm expeditum, sed id longo opùs habebat tempore & labore. Cùm autem id facere non permitteret opportunitas, (Vrgebat enim mulier, libros vehementer repetens) conuertitur ad quãdam aliam machinationem, quæ cum celeritate magnam habebat vim & efficaciam. Nam cùm libros explicâsset, & foliorum vnumquodq; diuisisset, & ichthyocolla satis vniuersum illiuisset, & deindè cum altero complicâsset, & ea diù manu constrinxisset & compressisset, adeò vt mutua inter se coniunctione omnia vnum fierent, & neutrũ posset ab altero diuelli aut quomodocunquè abrumpi, eos reddit mulieri. Illa verò eos recipit, nihil quærens ampliùs, neque eos explicans, satìs habens, quòd rectè se haberent extrinsecùs. Aliquo ergò tempore sic libros apud se tenuit. *ἰχθυοκόλλα gluten ex pisce.*

Deindè vocatur quidem ab orthodoxis Apollinaris: hoc autem suggesserat propter Christum acutissima & ingeniosissima Ephræm anima. sciebat enim, quid fecisset in illos impios & execrandos libros: Vocatur ergò Apollinaris, vt cum egregio verbi defensore disputaturus. Ille autem iam & senectute & senectutis malis defessus, recusauit quidem ipse differere: statìm verò ad suos libros adspexit, & eos ad se deferri præcipit. Ipsi enim mihi, inquit, subministrabunt, quæcunque os orationi. Cùm ex libris itaq; cœpisset alterum, ille quidẽ eum explicare statim in principio operis cum magna quadam grauitate conabatur. Cùm ille autem omninò non obediret, neque ex folijs aliqua diuellerentur, sed sibi potiùs cohærerent, vt qui tanquàm vnum corpus euasissent, transit ad eius medium. Cùm verò illic quoquè esset spe falsus, eo libro relicto, transijt ad alterum. Vbi autem ille quoq; se haberet similiter, & ipse à se non posset diuidi, nec fieri omninò posset, vt diuelleretur: ad magnam redactus inopiam, præ pudore & animi ægritudine calígans, & vertigine laborans, & eo casu veluti euersus, exilit è consessu, vt qui se non posset ampliùs continere: & tand èm malè perit, fructum suorum laborum & librorum mortem colligens. Talis pro Christo fuit zelus Ephræm, & sic omnis virtus plantata fuerat in illius anima, adeò vt quis eam meritò vocauerit fontem, qui scatet omne genus fluentîs: aut pratum, quod sibi placet propter varios flores & rosas: aut etiam aliud cælum in terra, quod astrorum multitudine vndiquè variatur: & si velis, audis etiam paradisum, veluti illius Eden, qui est semper florens & lætus, & nunquàm marcescit, sed arboribus fertilibus & quæ nunquàm intereunt, semper floret & germinat: solus autem serpens eum non potest attingere, nec ei patet aditus, qui est malus & inuidus, & nostræ saluti insidiatur. *Apollinaris perit.*

Sed iam mihi tendit ad finem de Ephræm narratio. Quocircà aliquid ex ijs, quæ circa mortem illius fuerunt, necesse est persequi, & quod sufficit ad ostendendam illius gratiæ abundantiam. Nam iam quidem erat decessurus: postremò autem præcepit ijs, qui aderant, nè in preciosa veste eum sepelirent, sicut priùs declarauimus. Si qs verò, inquit, cùm patrem amet, talem nobis vestem præparauit, ille eam, quæ constituta est ad sepulturam, det egentibus. Et ille quidem hæc mandabat ijs, qui circunfluebant. Vnus autem ex eis, qui erat illustrior & vehementior, cùm preciosam & sumptuosam vestem parâsset, qua post mortem corpus illius tegeret, & deindè audijsset mandatum, ægrè tulit, vt qui à suo excidisset proposito: & ideò differebat eam quoq; dare pauperibus, melius esse iudicans tantum auri illis pendere, quanti vestis æstimaretur: ignorans se multo magìs gratificaturum esse Ephræm, si dederit pauperi, quàm si propriam voluntatem sequatur & iudicium.

Cùm sic itaque affectus constituisset, inobedientiæ protinùs luit pœnas, à malo *Inobedientia plectitur.*

arreptus dæmone, & cogitationis folùm, non actionis, pendens supplicium. Quamobrem ad sancti lectum se proripit in medio omnium videntium, torquens manus, inuertens oculos, spumam ex ore expuens, & planè faciens omnia, quæ faciunt ij, qui furore exagitantur: à diuina prouidentia ei traditus ad disciplinam, cui párens, patriũ contempsit mandatum. Quid ergo? qui occulta peruidebat, & diuino spiritu loquebatur, ille intellexit morbum esse fructum peccati: &, Quid à te, inquit, ô homo, factũ est quod non oporteat, quod te in tantum protrusit periculum? Ille autem cùm resipuisset ab insania, pronunciat iniquitatem, aperit inobedientiam, arguit cogitationũ suarum imbecillitatem. Cuius morbi diuinus Ephræm misertus, cùm accepisset confessionem, sola precatione & manuum impositione liberat à dæmone, iubens vt impleret promissum, sicut ei mandauerat. Cùm sic ergò sanctus Ephræm, in fine vitæ, superiores actiones tanto obsignâsset miraculo, eos autem qui aderant admonuisset, eisque consuluisset & præcepta dedisset, & eos ad operationem virtutis satis excitâsset, transijt ad ea, quæ sunt illic, tabernacula, & splendorem, qui eos qui tales sunt, excipit: in Christo Iesu Domino nostro, cui honor, gloria & potentia, cum patre & sancto spiritu, nunc & semper & in secula seculorum, Amen.

Sola precatione & manuũ impositione sanctꝰ hominem à dæmone liberat.

Habetur in libris eius Grecè conscriptis, nũc primùm Latinis cognitum, 3. Tomo Aloysij.

TESTAMENTVM SANCTI ET DIVINO AFFLATI SPIRITV PATRIS NOSTRI EPHRAEM SYri, *Iulio Clemente Canonico Seculari congregationis sancti Georgij in Alga, Interprete.*

EGO Ephræm morior. notum igitur vobis sit omnibus, ô viri Edesseni. Testamentum enim vobis relinquo, monumenti symbolum doctrinæ veritatis, ex ea, q̃ mihi gratia & dono impartita fuit, vt in orationibus meî memoriam faciatis, scientes & cognoscentes me.

Hei mihi, quòd laquei mortis præuenerunt me. Hei mihi, meę vitæ dies defecerunt me, & vestimentum corporis mei precisum est, & tela perfecta est, & omninò ablata. Defecit oleum terrestris lucernę, & piratæ scaphæ propè facti sunt. Mercenarius enim cùm essem, meos impleui annos, & incola, cùm meum perfecerim tempus, abeo. Circundederunt me vtrinq; populares, qui seueri sunt inquisitores, & subiecêre ceruicem meam graui supplicio, tanquàm homines malefici.

Quid igitur? plorem? At non est, qui attendat. Clamem? At vbì est, qui me exaudiat? Hei mihi ab expectatione increpantis iudicij, cùm adstitero ante tribunal formidabile Domini, ibique dijudicabunt me vtrinquè circunsedentes. qui nouerunt me. Verè enim ibì est horrenda confusio. Væ autem erubescenti. Domine Iesu Christe, nè intres in iudicium cum seruo tuo, & nè des alteri iudicium meum, sed ante gloriosum tribunal tuum fac vt dignè adstare queam. Quem enim Dominus iudicat, misericordia dignus existimatur. Cùm audiuerim autem hoc à sapientibus, inquam, & prudentibus, apostolis sanctis, nempe quòd quicunq; regem viderit, quanuis peccator extiterit, hic misericordia dignus existimatur. Væ autem mihi, fratres.

Quid est, quod me coarctauit? Plorate, vlulate propter contritionem meam. Appropinquauerunt enim custodiæ, ex spelunca eijcientes me in regionem, suscipientem homines à seculo. Magniuocus prophetarum Osee valdè me terret. Obiurgans enim clamat, & dicit mihi: Canities dealbauit Ephræm, ipse autem ignorauit, neque reuersus est. Et rursùs: Ephræm iuuenca furore agitata, docta diligere victoriam. Et rursùs: Ephræm tanquàm auis euolauit. Si quis dicat de Ephræm, qui fuit filius Ioseph, Prophetam hæc dicere: at & ego idem sum. Quandò enim Propheta hoc lamẽtabatur pacto, non distinxit Ephræm, alterum ab altero. Dauid rursùs vicissìm admonet me, dicens: Ephræm robur capitis mei. Et rursùs: Coram Ephræm, Beniamin, & Manasse. Non arrogantia elatus hoc dico, neque ad me accedet. Nam testis mearum cogitationum est Dominus.

Osee 7. 10. 9

Psal. 59. 79.

Petit pro se defuncto orari assiduè.

Et nunc volens, fratres mei, admonere vos, & firmiter stabilire, vt post transitũ meũ assiduè in vestris orationibus meî memoriam faciatis, accedẽtes nunc claudite mihi oculos,

oculos,ſuper eos manus veſtras imponentes. Deficit enim me ſpiritus. Iam me deficiente,& ea quæ de me ſunt,finem habent,& verus adeſt iam terminus. Per veſtram enim vitam & meam ex lectulo hoc,in quo detentus ſum, non deſcēdam.Et ex omni parte langueo,& non poſſum ferre,& doloribus ſum confectus. Memoriam autem vobis omnibus relinquā,& ſpeculum immaculatum,in quo diligenter prorsùs inſpicientes,omneq; ſtudium adhibentes,ſemper hanc aſſimilantes diligenter curate.

In tota autē vita mea nemini maledixi in vniuerſum,& cum nemine ex notis contendi.Etenim cum apoſtatis omnibus docens & obiurgans omnibus diebus meis,& admonens,non torpui in memoria ſanctorum.Scitis enim & ipſi fratres,quòd ſi quis paterfamiliâs canem habeat ouile negligentem,vel intuētem lupum in ouium ſepta irruentem,ac minimè latrantem,aut ipſum nō inſequentem,prorsùs hunc percutit,& tanquàm inutilem eijcit longè à domo.

Igitur ſcitis fratres,quòd ſapiēs vir neminem odio proſequitur,& inſipiens neminem diligit.Quòd ſi diligat,ſimilem ſibi diligit.Vos autē chariſſimi, nolite miraride ijs,qui mihi rebelles facti ſunt,propter obedientiæ diſciplinam.Nam inter duodecim apoſtolos vnus fuit proditor Iudas.Scitis autē,quòd etiam inter vineam rubus præter intentionem germinare conſueuit, & ſpinæ inter roſas nutriuntur. Firmamentū autem fidei in vos corroborari velim,tanquàm legitimos & concordes fratres. Immutabilem autem & firmam fidem facio per iuramentum.

Volo enim vos de incomprehenſibili, & indiſſolubili,&vnica fide optimè ſentire. Exod.19.
Et iuro vobis per eum,qui in natura ignis deſcendit in montem Sina,& per eum, qui Exod.17.
in aquæ fuſione de petra duriſſima locutus eſt,& per illud verbum, quod dictum fuit in cruce ad exemplum noſtrum:Eloi,Eloi,lāma zabacthani,&omnes finium terræ renes coarctati ſunt per illū, q in Iudæa à proditore vēditus fuit,& flagellatus in medio Hieruſalem,per maieſtatem ab iniquis ſe conſpui æquo animo ferentem, & per ineffabilem potentiam,ab hominis manu alapis cæſam, per ignem trinonymum diuinæ maieſtatis,& per infinitam & ſolam Dei potentiam, per tres nouelli ignis ſubſtātias, quæ ſunt altitudo & voluntas, in nulla re ſeparatus ſum ab vniuerſa Eccleſia,neq; dubitaui de Dei potentia.

Marc.15. Matt.26. & 17. Hic locus mancus eſt.

Si autem in meo templo Deum & patrem pluſquàm ipſius filium magnificauerim, non reſpiciat ad me in pietatis miſerationibus. Sin ex Deo ſpiritum ſanctum imminui,longè ab eius adſpectu me tenebroſum reddat.Et niſi nunc etiam dico, ſicut in principio confeſſus ſum,mittar in tenebras æternas & caliginoſas. Et ſi per hypocriſim hæc loquar,in gehennæ igne portio mea computetur.Si etiam adulans hæc ſubſeminem,in iudicio non meî miſereatur Dominus.

Per veſtram veram vitam,qui mecum perſeuerâſtis diſcipuli,& per vitā ipſius immutabilem filij Dei,marſupium Ephræm nequaquàm habuit, non baculum, non peram,non argentum,vel aurum,vel ſuper terram alias adeptus ſum poſſeſſiones. Audiui enim bonum magiſtrum in euangelijs dicentem ſuis diſcipulis : Nihil ſupet terrā poſſideatis:neque cum affectu huiuſmodi quicquam habui. Accedētes igitur fratres mei,pacem tandèm mihi date:& dimittite me,proptereà quòd deficiens abeo.Reminiſcamini autem meî abiecti in veſtris pijs ſanctis orationibus.Etenim in vanitate & iniquitate vitam peregi meam.

Paupertas voluntaria ſancti viri. Matt.10.

In timore autem veſtro adiuro vos viri ſancti, & habitatores ciuitatis Edeſſæ, per immutabilem fidē immortalis Dei,nè obliuiſcamini præceptorū meæ paruitatis,neq; aſpernemini,pro nihilo habentes mea verba.Nam hæc ex diuina dicta ſunt gratia. Et nè permittatis me in domo Dñi poni ſub altari. Non enim hoc decet vermem putredinē emittentem,ſed neq; alibì me poni permittatis.Nā neq; homo dignus habeatur templo gloriæ regni cęlorū,qui contumax hoc fecerit.Vana enim gloria homini indignq nihil prodeſt,& cui non cōuenit.Quapropter nudi omnes creati ſumus, ſimiliter etiam reſurgentes,nudi ſumus appariturì. Et omnes adſtantes ante Chriſti tribunal,ibì eorum quæ in vita geſſimus,rationem reddemus. Rom.14.

Vt quid vos igitur me afficitis honore, qui actionum appellatione meipſum non honoraui? Qui enim ſeipſum bonis operibus &bonis actionibus non exornauerit, quęlibet hominū vita huic addita exiſtimationi,quā non eſt adeptus,nihil pdeſſe poterit.Omē autē creatū, eſſe etiā corruptibile,fratres,ſecundū illud,quod ſcriptū eſt, p

Deum audiſtis. Quapropter & flens dico, ſicutì percepiſtis, diſſoluitur & corrumpitur hoc templum manufactum, & templum corporale ſpiritualiter ſuſcitatur, nō corporale & tranſitorium, corruptum ſecundùm carnis cōcupiſcentiam, ſed ipſum corporale, ſpirituale, incorruptibile ſuſcitatum, vt ampliùs ad corruptionem nequaq̃ conuertatur, quandò Chriſti tuba ſonans à ſomno excitabit à ſeculo ibì dormientes. Nō enim iudicium erit propter lapidea templa, neq; lapides Deus iudicabit, ſed templa, q̃ ſunt in corpore, quæ ſapiunt naturam humanam, in templis continentibus vnumquenq;. Dico autem: hominem ſecundùm proprias actiones iudicabit Deus, & ſecúdùm vniuſcuiuſque certamen & laborem, pręmium etiam pro meritis reddet.

1. Cor. 15.

1. Cor. 3.

Hęc vir ſanctus modeſtiæ cauſa dicit, nō vt repræhēdat reliquiarū venerationem.

Attendite aūt, chariſſimi, nè pannos meos tanq̃ reliquias monumenti gratia habeatis. Memoriæ enim habetis præceptum Saluatoris noſtri Dei, quod acceptū ab ipſo didiciſtis, vt ipſius reditū expectetis. Cur enim p̄ter cætera, laborē & onus graue mihi imponitis, nè qn̄ in inquiſitionis iudicium veniā, (Non enim melior ſum hominibus à ſeculo ſanctis) & pœnæ propter vos ſubijciar? Et redarguens meam ſtultitiam Dn̄s, dicat ad me: O Ephræm, in te plus, q̃ in me, homines credidêre. Si enim ex te monumenta ſibi ſuſcipere velint, fortaſsè non crediderunt in mandatorum obſeruationes, quas illis tradidi. Propterea tua magìs memoria, quàm mea, delectantur.

Præterea hortor vos, ô mea deſideratiſſima viſcera, quemadmodùm à Chriſti doctrina accepiſtis, nè me inter ſanctos referatis. Sum enim peccator, & minimus, & ſtultitiæ meæ cauſa timeo illis appropinquare. Si enim lignum ſarmenticium appropinquat igni, vel etiam aggeritur, totum combuſtum ab ipſo conſumetur. Hæc autē non cō dico, ꝙ eorum ſocietatem & coniunctionem aſperner, ſed reſpiciēs ad infinitam multitudinē peccatorum meorum, horreo & cōtremiſco. Audio enim prophetam, dicentem, ꝙ quidem Noë, & Iob, & Daniel non liberabūt filios ſuos & filias: frater non redimit, non redimet homo. Sic etiam Giezi à lepra non liberatur.

Nota tanti viri mirabilem humilitatem.

Ezech. 14.

Pſalm. 48.

Nè quis veſtrûm ſatellitij munere fungens, in pompam progrediēs, ad oſtentationem me circunferat, ſed ſuper humeros tollentes me, & curſìm comitātes funus curantes ſepelite, tanq̃ opprobrium deſpectum, propterea quòd in doloribus dies vitæ meæ præteriêre. Nè quis veſtrûm me prçconijs extollat, vel etiam laudet. Abiectus etenim ſum coram Deo, & meis confuſus operibus. Et valdè timeo, quia coram Deo ſum, vt eorum aliquis, qui fari non audent. Quis enim mihi oſtendet debita mea, niſi omnes horruëritis meam ruditatē? Et quę collatio putredinis cum virtute? Vel quæ peccatoris, vt appropinquet iuſto? Quæ collatio eſt inter lucem & tenebras? Si enim ſenſeritis odorem actionum mearum, omnes vtiq; fugam arripietis, inhumatum me relinquentes, fœtorem non ferentes peccatorū. Qui autem me veſtimento indutum ornato deponet, in tenebras proijcietur exteriores. Si quis autem myrrha me cōdiet, horum pars erit in ardentem fornacem, & in ignem gehennę. Sed in mea tunica, & in meo pallio deponite me, in quibus fui toto tempore vitæ meæ. Nam peccatori non cōuenit cultus, & vermi, & pleno putredine. Neq; lætificat, neq; exornat peccatores, qui ſunt in terra, viuentium gloria. Peccator autem ſum, ſicutì dixi.

2. Cor. 6.

Nemo igitur me beatum appellet. Omnes enim meæ actiones notæ ſunt Deo, omneſq; meæ prauitates, quas geſſi. Inquinatus ſum propter iniquitates meas, & abiectus ſum propter ſcelera mea. Quæ enim iniquitas nō eſt à me perpetrata? Vel quale, vel quod in me non extitit peccatum? Quia omnes iniquitates & peccata aſſiduè extitêre in meo mortali corpore.

Hæc dicuntur ex incredibili humilitate à viro ſanctiſsimo.

Cęterùm oēs, qui patrum munere fungimini, & filiorū, & fratrū, & diſcipulorum, viri, qui habitatis Edeſſam, ferte fructū iuſtitię veſtræ, quicunq; conſtituiſtis ponere mecum quodlibet in perpetuā veſtram memoriā, vt ego precio his ſtatuto, parato ex his vaſe aliquo precioſo, mercēde conducā operarios, dignos veſtro fructuoſo propoſito. Dico aūt pauperes, & orphanos & viduas & egenos, & peregrinos, nudos, famelicos, & oēs laborantes, vt veſtrum ſalutis momunentum fiat perfectū in regione cōuiuentiū. Nam vobis eueniet ad ſalutē, mihiq; computabitur voluntaria merces cōſilium, quod vobis dederim, Sed alia eſt merces, q̃ operibus, & alia, q̃ verbis datur. Maior aūt eſt, fratres, qui dat, q̃ qui accipit, ſicut etiam à Dn̄o audiſtis. Sicut vnuſquiſque veſtro decreto fieri voluït, ſic & faciatis. Et habeo veſtram gratiam, & abundo.

Acto. 20.

Adiuro autem vos fratres per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, vt omnia pauperibus

peribus distribuantur: satìs mihi superq; est charitas vestra: Quia omnibus viribus me honorâstis,& ego indignus sum. Verũ enim qui honoratus est, ipse vobis superabundantem mercedem reddat. Et sicut audîstis sapientem præceptorem dicentẽ: Qui recipit prophetam in nomine prophetæ, mercedẽ prophetæ accipiet. Ipse enim Christus accipiet munus vestrum perfectũ: quia in spe propter ipsius nomen me huiusmodi affecistis honore. Matth.10.

Suscipiatur munus vestrũ, sicut illud Noë iusti, & illud antiqui patris nostri Abraham, & ciuitas vestra, in qua habitatis, benedicta sit. Ipsa enim est ciuitas, & mater sapientum Edessa, quę quidem etiam palàm ex ore Domini benedicta est per suos discipulos, nostros autem apostolos, quãdò Abagarus rex, qui eam ædificauit, salutem dixit Domino Saluatori omnium, & Domino Christo cùm misisset ex Iudæa, dicens: Audiui omnia, quæ à te facta sunt, & quæcunque passus es à reprobis Iudæis. Veni igitur huc, & meo vtere hospitio Habeo enim hanc sanè paruam ciuitatem, quę mihi & tibi satis erit. Cuius fidem Dominus admiratus, mittens per nuncios perpetuò benedixit ciuitatem, firmans ipsius fundamenta. Benedictio illa hîc inhabitans permanebit, donèc è cælo sanctus apparebit IESVS Christus filius Dei, & Deus ex Deo. Gen.8. Gene.15.

Nè quis vestrûm à proposito deficiens, infructuosus recedat. Qui enim quippiam afferre instituerit, & illud deferet, iniusti Ananiæ mortem patiatur, qui voluit homines latére, & redargutus est incidens in eorum pedes. Acto.5.

Cùm adhuc ea ipse loqueretur, vir ex illic adstãtibus valdè illustris, correptus à spiritu immundo, statìm cecidit ad lectum, & clamans volutabatur. Qui dixit ad illum: O homo dic, quod à te factum est. Et in verbi præcepto exurgens ille, respondit: Statueram (inquit) in animo meo quoddam preciosum vestimentum afferre, & tecum deponere. Quia verò vetuisti, nè quicquam ampliùs tecum tumularemus, hoc mecum ipse cogitabam, dicens: Si prorsùs in ijs non deponitur, quid opùs erit, vt etiam proferatur? Si autem pręcipit, vt pauperibus aliquid demus, aliarum diuites rerum egentibus dabimus, quæcunque ipsis opùs erunt.

Respondens autem beatus, dixit ad eum: Abi, &perfice quod te facturum decreueras. Et cùm pro eo orâsset, & manus super eum imposuisset, eum sanũ reddidit à spiritu immundo. Et rursùs admonens, dixit: Si quis cereum mihi in exitu accẽderit, ipse consumatur in æterno igne. Quid enim proderit homini corruptibilis splẽdor ignis, qui à proprio comburetur igne? Quandò enim ille terrificus apparebit ignis, illi obnoxius in eo consumetur. Satìs igitur sit mihi meus dolor, neque alia mihi à vobis superinducatur pœna. Et plorate fratres mei sup me. Dies enim mei in doloribus pręteriére: & ille me circundedit laqueus, quem non animaduertebam. Et venit inquisitor meus, & laqueis molestis vexantes me, adducunt ad pœnam, tanquàm satellites, & trahunt me in terram mortuorum, & regionem quam ignoro. Hic rursùs ex sola humilitate, nõ vult sibi defũcto cereũ accendi, qp. pe qui se indignũ censeat: vtì etiã pauló infrà vetat se cũ suaui odore sepeliri.

Obsecro te Saluator, dux meus, nè eijciens me, miserum reddas, & conterens me condemnes. Si enim dignè de ijs, quæ à me gesta sunt, perscruteris, timor vtrinq; me circundabit. Quandò enim hęc omnia recenseo, intolerabilis super me irruẽs tremor me conterit, & graui quodam conficior horrore, & compræhẽdor tremore propter pœnarum expectationem, quæ in illo conspiciuntur seculo, & nequaquàm ferre possum. Et palàm dentes mei perturbant me, illic propter dolorem stridentes.

Hortor vos, nè me cum aromatibus tumuletis. Nam neq; stultum deliciæ decent, sed neq; gloria ingloriũ, neq; alius boni odoris fumus illum, qui est putredo & terræ puluis: Sed date vaporationẽ fumi boni odoris in domo Dei, & pro me orate. Potiùs autẽ simul comitamini, & aromata date Dęo: me autem fletibus sepelite in doloribus conceptũ. Et hortor vos, vt loco suauis aromatũ odoris, vestris me adiuuetis orationibus, in ipsis continuè meî memoriã facientes. Quî enim proderit suauis odor, mortuo, sensu carenti? Vestra autẽ incẽsa adolete in domo Dñi ad ipsius laudem & honorem: quoniã & ipse ibì inhabitat. Cur aũt induis corpus corruptibile splẽdida & egregia veste, q̃ quidem illud nequaq̃ calefaciet? Sed terrestre corpus relinquite ipsius matri terrę, quãdoquidẽ ex ea sine spiritu confectũ est. Et illud sequitur vana gloria, Virum autẽ inclytum decent diuitiæ: Pauperi conuenit humilitas. Generosos quidem decet regnum, infimos autem militiæ consolatio, agnoscens consolationis gratiam.

Neq;

Neque me in vestris deponite monumentis. Nam neq; loculi vestrorũ monumentorum ex meis me eripient captiuitatibus. Ratiõem autem habeo cum Deo meo habitare cum hospitibus: quandoquidem sum aduena, quemadmodùm & illi. Cùm illis igitur quiescere me faciatis. Quia omnis caro, fratres mei, adhæret ei, cuius est particeps. Et quilibet homo suo gaudet consorte, In cœmeterio (inquam) vbì iacent contriti corde, ibì me tumulate: vt quandò Dei filius resurgere illos fecerit & reformauerit, cum illis me suscitari faciat.

Vult in cœmeterio sepeliri.

Respice Domine ad humilitatẽ supplicationis meæ, & precor te, vt miserearis meî. Dignum me reddas vnigenite fili Dei, neq; iuxta ea, quæ in vita gessi, mihi retribuas. Si enim iniquitatẽ obseruaueris Domine, Domine quis sustinebit? Si etiam secũdùm maiestatem tuam reddes nobis, quis in tuo iudicio misericordia dignus existimabitur? Etenim (vt ait scriptura) quodlibet os obturabitur, & totus mũdus Deo fiet subditus. Non hoc dico, gratiam contemnens. Dico enim ea, quę scripta sunt, clementissime Christe: Quæ vtilitas in sanguine meo, si in ignem ardentem mittor? Fac igitur mecum iuxta miseratiões tuas. Et in hoc gratia tuæ dignoscetur pietatis. Si verò totam iudicabis terram, sicut remuneratio tua manifesta, vnus non saluabitur ex millibus, & ex decem millibus duo non redimentur.

Psalm.129. Rom.3.

Quid igitur? Ego enim infelix Ephræm præ dolore deficiens loquor. Sic aliquis asserens dicit, mortalium non fieri iudicium, sed æquabũtur iniusti & peccatores iustis & probis & veridicis: & humiles & boni, improbis & impijs. Non possunt hæc inter se adæquari. Lux enim offuscat tenebras. Quî enim fieri potest, vt iustus Abel fratricidæ & iniusto Cain adæquetur? Vt hoc euidentius fiat: Quî cohabitare faciet iustos & iniustos in eodẽ loco? Clamantes enim, intolerabiles dabunt voces. Precor te Saluator, nè exæques peccatores iustis, te oro probitatis fili: sed miserationes tuas extẽdere digneris super me, & super pauperes meos.

Gene 4.

Quod igitur priùs dixeram, dicam rursùs, neq; ab eo recedam. Quia nisì tuas super nos extenderis miserationes, nemo videbit vitam. De vno enim Deo omninò perhibetur, ꝙ vnus sit bonus ex omnibus, qui mortale sortiti sunt corpus. Non aũt ꝙ sim peccator, hæc dico. Consueuit enim diuina scriptura ea, quæ à me dicta sunt, sparsìm dicere. Quiesce ô Ephræm, angelus appræhendens me, & redarguens, mihi dicit: Cótinua suspiria non tibi proderunt, quandò acres satellites ad te missi, nõ corrumpentur donis. Et asperè respondens, dicit ad me: Os tuum obtura. Non enim consortes tui perditi sunt. Inter hominum generationes peccator omnes sibi similes esse existimat, & cæcus sibijpsi similes existimat propinquos.

Accedite igitur ad me fratres, & componentes collocate me. Spiritus enim meus defecit fortiter. Et comitamini me psalmis & orationibus vestris, & assiduè pro mea paruitate offerre dignemini: & cùm trigesimum diem compleuero, meî memoriam faciatis. Mortui enim beneficio afficiuntur in oblationibus recordationum sanctorum viuentium.

Nota quæ hic de oblationibus & die tricesimo &c. dicuntur.

Videtis exemplum ex particularibus Dei creaturis, veluti in fœtu vitis. Vua acerba in agro, & vinum, quod in dolijs positum est. Quandò igitur racemus in vite viget, tunc de statu suo mouebitur, quod est immobile in domo. Vinum meî simile intelligitur: Cepa etiam, quę posita est in agro, cùm tempore suo virescere incęperit, arida, quæ est in domo, germinat. Si igitur rerum fœtus sic intet se consentiunt, quãto magìs mortui in memorijs vestrarum oblationum oblectantur? Et si quis diceret, O sapiens, redde rationem, quarè hoc ità naturaliter fiat: nosces teipsum esse quandã creaturarum Dei primitiam, & nisì exemplum compertum habeas, nisì testem tibi adducam, patienter audi ea, quæ scripta sunt. Et si quidem volueris, prudẽter suscipe ea quæ dicuntur.

Nota defũctos oblectari memorijs nostrarum oblationum.

Seruus Dei Moyses in benedictiõibus, Ruben ad tertiam vsq; generationem nónne benedixit? Si igitur non redimuntur mortui, qua ratione benedixit Ruben Moyses? Et si non est resurrectionis memoria, audi qd Paulus dicat: Si prorsùs mortui non resurgunt, cur baptizantur pro mortuis? Qui enim erant sub lege, ad expectationem resurrectionis in mysterio occlusi detinebãt in fidem, q̃ reuelanda erat. Sicut legisti, ꝙ in oblationibus diuini cultûs sacerdotes in lege mundabant, & qui in bello in inquinationibus vulnerati, pleni actiõibus orant inqnatis, ijs q̃ scripta erant, tenebãt: Quomodò

Deut.33. 1.Cor.15. Galat.3.

Quomodò non magis noui testamenti sacerdotes Christi delere possunt, quũ verisimiliter debita iam pteriẽrint in sanctis oblatiõibus, & suarũ precationibus linguarũ? Quum autem ad memoriam faciendam accesseritis, cauete fratres, nè quis in sancta peccet, sed attẽtè, & reuerenter, & humiliter, & sanctè, & purè inuigiletis. Nõ quia grauiori damnatione dignum existimatum sit peccatum, propter lubricam carnem commissum, supra cętera. Siquidem sunt longè hoc grauiora. Sed hoc mihi impẽdet miserabile, nè quandò pro memoria, honorum gratia pro vobis rationem reddam Deo meo. Fortasse enim in iudicio obijciet mihi hoc: O Ephrẽm, horum omniũ author fuisti tu, vtpotè qui congregaueris eos ad lasciuiendum. Scriptũ est enim: Adulteros & mœchos iudicabit Deus. Hebr. 13.

Et quid dicemus in hoc, fratres mei charissimi? Quod anteà dixi timore detẽtus, & nunc dicam, q̃ scilicet quem Deus iudicabit, venia dignus existimatur. Iudicati autẽ à Dño corripimur, *nè hoc mũdo iudicemur. Et hoc dicente Apostolo: Sicut enim parũm fermẽti totã massam corrũpit, sic malorũ cogitatio diffusa, cõburit totũ corpus. 1. Cor. 11. *nè cum Et quemadmodùm ferri rubigo ipsum consumit, sic etiã ex hominibus peccatũ perpetratũ repugnat grauioribus eorũ institutis & moribus, & perpetratum consumit corrumpens eos, qui ipsius adimpleuêre viam. Qui aũt ipsum non perpetrauerit, est velutì permanẽs paradisus, & postq̃ manserit in quodam diuersorio, abit, simili modò moratum apud eum aliquandiù exilium recedet. Pręterit enim hoc mortale corpus, & induit immortale & cęleste. Quandò corruptionis periculum fecerit, tunc strenuè incorruptibile resurget, omnis corruptionis expers.

Eccè clara & potens Ecclesiæ lucerna Paulus, ex vobis imbecilles his alloquit̃ verbis, & dicens asserit: Quod seminatur in corruptione, colligitur in incorruptiõe. Sed enim huc agite. Quod mihi relinquit̃, discipuli, sitis benedicti in fortitudine boni pastoris, & magistri sancti Dñi nostri Iesu Christi, qui quidem est Deus ex Deo. Et ego quanuis non sim vt Noë, vos tamen sitis benedicti, & efficiamini vt Sem & Iapheth. Et quanuìs non sim ego Melchisedech, at vos efficiamini vt Abraham. Et quanuìs nõ sim ego vt Isaac, vos tamen accedentes, sitis benedicti vt Iacob. Et quanuìs non sim ego Moyses, vos sitis vt Iesus Naue. Et quanuìs nõ sim ego vt Elias, petentes vos eum duplicem recipite spiritum, vt Elisæus petijt. Veniam autem ad vos, mei discipuli, vestri causa. Abba vir admirabilis, Christus magnificet monumentum tuum, & fiat persona tua prope angelos maiestatis Dei: Et fias similis magno Moysi, vt omnes inspicientes intelligant, quòd seruus es Dei electus. Et tu Abraham, quia libens adhęsisti mihi, Deus Abraham exaudiet te in orationibus & precationibus, & priusquàm aperias os tuum, illud implebit sapientia & intellectu. Sicut dicit Propheta: Aperi os tuum, & implebo illud. 1. Cor. 15. Gen. 9. Gene. 14. Gene 27. Deut. 31. 4. Reg. 2. Psalm. 80.

Simeon, exaudiat te Deus, & in supernã ciuitatẽ ingrediaris. Impleatur eius Ecclesia, sicut poculũ mixtum populorũ nõ credentium in saluationẽ. Ingrediantur sponsæ in visionẽ tuam, inclusę doctrinam tuã. Quarum quidẽ sponsæ sunt matres, clausæ verò in iugo aduersarij detinebantur. Cùm venisset aũt Christus, has obscurauit, audientes à te parabolas prudẽtiæ, vt ꝑciperent à te doctrinã vitæ spiritûs sancti. Consequentur à te salutẽ sapientium: & sicut sapiens medicus in parabola inopũ, sic in creatura auditus tuus percurrat. Maras vir Galilęus, mansuetus non natura, sed libera voluntate, tanq̃ certans in spe Dei, in meis adiuuisti me passiõibus. Ipse igitur Deus reddat tibi mercedem tuam inter pios, quam accipies cum sanctis omnibus.

Zenobius vir Zigaręus, vir exercitatus, inter fortes bellator, sermo tuus fiat tanq̃ ignis, & consumat iniquorũ multitudinẽ. Et sicut flamma pertransiens syluas cõdensas, sic disciplina tua ipsos insequetur. Sapienter etiam doctus sis quancunq; Dei sciẽtiam. Et vt Dauid illustris aduersùs sceleratum Goliath declaratus est, tu etiam parta victoria, vinces errantiũ animas. Induẽre armaturã sanctorũ, galeã spem salutis, forte scutum sanctorum: q̃ sanctorum armatura, est spiritus sanctus, & ipsorum roboris galea, est digitus Dei: sit tibi comes & auxilium, quod nunq̃ in aliqua re deficiat. 1. Reg. 17.

Væ tibi Apollo, mater tua ex mulieribus maledicta. Væ ventri, qui te peperit, quia perditionis omnium hæresum factus es particeps, & quamlibet extremitatum ingrederis ianuam. Opera sunt enim cuiuslibet laboris tui. Denudatus, proiectus factus es à gratia, tanq̃ Iudas ꝓditor, & ex oĩbus ipsius studijs cõfusus. Colũna eñi hui⁹ sedes est, quam

quam dereliquisti. Horribilem autem finem ostendet in corpore tuo ipse, qui cælum sustinet, & in quo quidem cuiuscunque creaturæ natura posita est. Nam quęlibet creatura in ipso fundata est, mare & eius plenitudo. Cōfisus es etiam in arundine fracta, derelinquens Christi baculū, quod infirmos consolidat, & quamlibet medicatur passionem, & animarum, & corporum.

Igitur vir perdite, quia voluisti congregationes Dei ecclesiarum, à spiritu sanctissimo congregatarum, perdere, ex ea, quę sub cælo est, extinguetur memoria tua, & nō inuenietur in libro viuentium. Quia dereliquisti vinum vitæ, hoc est, sanguinē Christi, & panem cælestem, hoc est, corpus Dei & Saluatoris nostri, & comedisti cibos victimarum fœdatarum, & bibisti fæcem peccatorum, fel turbidum.

Verbum Dei, & filius patris, in quem os tuum impium insultauit, subtili inquisitione exquirat à te ipso exprobrationē in se factam, & similiter ab omnibus hęresibus, Arrianis, inquam, & Manichæis, & Catharis, & Ophitis, Marcionistis, Eunomianis, & Euchitis, & Cauchitis, & Paulianis, & Vitalianis, & impuris Borianis, & ab omnibus reliquis nefandis, qui lignis & lapidibus sacrificant, & soli, & lunæ, & augures, & astronomi, qui segregati sunt diuersimodè aduersùs diuinam maiestatem æternæ Trinitatis, Patris & Filij & Spiritûs sancti.

Benedictus, qui elegit catholicam ipsius Ecclesiam, veluti sanctam agnam, quam lupus depopulator non contriuit, & immaculatam columbam, quam nunquàm apprehendit insequens opprimendi causa, & eò cucurrit venator accipiter. Nam poculum Psal. 74. in manu Domini est vini fæculenti: & ex eo bibunt omnes apostatæ Christi, diuisores Hæretici, apostatę Christi. sanctæ & omni principio carentis Trinitatis, & veritatis hostes: Iudæorum, inquam, genus, quum bibissent euomuerunt, & immaniter impetum fecerūt aduersùs Saluatorem nostrum Christum. Et nihil mirum. Siquidem rabidus canis, quum furore percitus est, proprium mordet Dominum. Nos verò glorificabimus exaltatum Deum omnium, cui appropinquare nequeunt apostatarum germina. Nam si illis fuisset aliqua opinionis ratio, quòd in cælum ascendere possent peccatores, omninò dissentientes, ibì etiam discordiam disseminâssent in domo pietatis in cælestibus tabernaculis: quemadmodùm priscis temporibus horum Maiores in Chalanes turris Gene. 11. ædificatione, omni studio in cælum ascendere contenderunt, & à gratia repulsi sunt: ignari quid agerent, ac frustrà iniquè agentes, posteaquàm incomposita separatione diuisæ sunt omnium eorum linguæ. Si igitur eos, qui hoc facinus ausi sunt, tam vehemens inuasit calamitas, volentes ascendere in chorum cælestium sanctorum, & vigilantium diuersorium, & merces eorum sic manifestè in eorum capita recidit: quanto grauiore supplicio digni iudicabuntur, fratres, qui apostasię separationem cogitant disseminare in cordibus hominum, aduersùs Deum patrem & spiritum sanctum?

Mea igitur pręcepta consideratote discipuli mei, & nè à catholica desciscatis fide, quam & ego à pueritia acceptam, immobilem seruaui, neq; ab illa deflectamini in aliquo schismate. Si quis autem dubitauerit, & separatus fuerit cōtra Deum, & sanctam eius Ecclesiam, spirans & viuus in inferno detrudatur: particeps etiam hæreditarius Gene. 4. maledictionis Cain, gemens super terram & tremens erit. Et quicunque patre filium minorem fecerit, inhumatus & ipse pariter in terram descendat. Qui verò dissenserit aduersùs spiritum sanctum, hic in iudicio misericordiam non consequatur. Et si quis separatus fuerit aduersùs catholicam Ecclesiam, leprosus fiat, haud secùs àc stultus 4. Reg. 5. Giezi. Quicunque reliquerit rectam fidem, suspendatur iniquitatis funiculo proditoris Iuda. Et quam ego noui fidem, hanc accepi ab Apostolis sanctis, hanc didici, & ipsi cùm hanc à Deo percepissent, omni creaturæ prædicârunt. Intolerabilis igitur & euitāda iniquitas est, in Deum blasphemia, cuius escam fugite ô mei discipuli. In Deū enim prorsùs apostasiam prædicat is, qui blasphemat, vtpotè emouens fundamētum verbi fidei. Nosque graui mole oppressi, erigere nos non possumus sub ea, quæ serui est carne, veluti sub pædagogo constituti.

Nè igitur addamus nobisimetipsis peccata propter iniquitates nostras. Expectationem autem habeo spei in hoc, & consolationem coram Domino, quòd nunquàm in tota vita mea Dominum maledictis incessi, & sermo stultus nō exijt ex labijs meis. Psal. 138. Qui enim oderunt te Domine, perfectè odio habui, & inimicos tuos prorsùs abominatus sum. Eorum quæ dico, fratres, memoriam infigite in cordibus vestris. Nam eorum

rum mihi ab initio author extitit Deus. Et hoc opus in DEVM agricolationis vobis esto, vt vigilias assiduè, cantusque & ieiunia & fidem diligatis: Speretis atque expectetis Dominum omnium, & Saluatorem nostrum Christum.

Habere nos oportet præterea hospitum suscipiendorum curam. Nam qui peregrinum suscipit, prorsùs is Deum ipsum suscipit. Videte nè quis peregrinum hunc appellet. Sed singuli ex vobis, potiùs estote proprium alter alterius membrum. Et estote maximè in fide constantes, cauētes ab aduersarijs, ab ijs, inquam, qui contraria vobis operantur, vaniloquis & deceptoribus. Quod quidem Apostolus etiam docere non neglexit, sic dicens: Scientes, quòd post discessum meum veniēt ad vos lupi graues, non parcentes gregi, loquentes peruersa, vt auellant discipulos post se. Et alio in loco: Qui venient ad vos in vestimentis ouium, cùm sint ipsi lupi rapaces: verba quidem dulcia habentes, cor autem plenum felle & amaritudine. Et veste quidem induti lugubri, cùm sint ipsi discipuli ab initio decipientis nos diaboli. Quapropter & illius sunt zizaniorum semina. Hospitalitas sectāda. Acto. 20. Matt. 7. Matt. 13.

Omni igitur cauentes diligentia, fugite horum consuetudinem. Hoc autem perspicuum do vobis exemplū, quod vos etiam scitis: Quòd quilibet peregrinus si stans inuentus fuerit in loco regio, licèt nihil mali visus fuerit perpetrâsse, nihilominùs vt temerarius malè plectetur, & in iudicium ductus, correptiōe corripietur illa, quæ est secundùm leges, tanquàm peregrinus huiuscemodi loci. Nè igitur stetis in consessu vanitatis eorum, & nè inuestigetis viam cogitationis eorū. Nihil enim interest, vtrū cum dæmone quis habitet, an cum viro inconstanti & iniquo. Adscitus enim in contubernium dæmon, timens aufugiet, eò quòd non possit manere, vbì Christus cōtra illum nominatur. Vitandi hęretici.

Tu verò ò homo cùm foris in Christi corpore sis, si intùs etiam in spiritu eius es, perfectus homo es Dei. Quoniam vir, qui non accepit baptisma, similis est cuidā domui paratæ regi, quam neutiquàm habitauit rex. At si adiuraueris iniquum & infidelem, dupliciter hic vtetur sua malitia, neque de insania sua quicquam remittet. Adiurari autē potiùs possunt scelesti dæmones, quàm persuaderi iniquitatis filij. Siquidem dæmones fatentur: Tu es Christus filius Dei. Et vide obstinatos & amaros eorū mores. Princeps apostasiæ eorum exclamat, & dicit: Quid nobis & tibi Iesu fili Dei? Et ipsi negant assiduè. Si ergò fieri potest, vt sterilis salix in loco arido germinet, fieri etiam potest, vt apostata aliquandò erudiatur. Consilia enim mentis elatæ loco suo humiliabuntur, queādmodùm Prophetæ videtur Esaiæ, dicenti: Omnis mons & collis humiliabitur, & erunt praua in directa, & aspera in vias planas. Luc. 4. Matt. 8. Luc. 8. Esai. 40.

Si igitur sterilis salix in aspreto germinabit vnquàm, propheticus etiam sermo cōfirmabitur vobis. Et ijs plura contingent. Et accedent spontè iniusti ad discēdam veritatem. Sicut verò coruus albus nunquàm fiet, ac si is inalbuerit, malus etiam efficietur bonus, & accedens, quod rectum est discet. Euenit autem aliquandò, vt hyberno tempore cadente niue, aliquandiù candens apparuerit coruus, tametsi suapte natura is niger esset. Cæterùm vbì se ad volatum incitauit, tota à se niue excussa, eodem, quo priùs colore apparuit. Similes huic sunt peccatores. cùm enim ad breue tempus cōpuncti ostenderint pœnitentiæ temporariæ fructus, territi ex comminatione futuri iudicij, propterea quòd in proposito stabiles non permanserint, haud ità multò pòst omnium obliti, in pristinum suorum vitiorum detrahuntur locum.

Audite præcepta mea discipuli, eaque assiduè memoria tenete. Neque excedatis à via veritatis, neque monita mea fugiatis. Quum autem bella audieritis, & tumultus in creatura, scitote, quòd in ianuis adest. Et spem vestram constanter retinete. Scriptum est enim, fore vt omnia fiant, quæ in ea scripta sunt. Cælū enim (inquit) & terra transibunt, verba autem mea non præteribunt. Iota quoquè vnum, atque vnus apex de lege præterire non poterit: Quemadmodùm magister noster iurauit per semetipsum, & dixit. Scitis autem eum veracem esse, & nunquàm mentiri. Vt igitur adstare valeamus ipsi immutabili iustæ sententiæ iudici, operam demus, vt nosmetipsos per bona opera in patientia confirmemus. Luc. 21. Matt. 5.

Interìm autem dum hæc cum lachrymis præciperet & mandaret beatus vir, & vniuersa ciuitatis multitudo circūstaret ac fleret, mulier quędam nomine Lamprotate, filia magni Aristidæ, summota hincindè turba virorum & mulierum, procidit & ait

illi: Per Deum tuum, quem à iuuentute tua ad senectutem vsq; dilexisti, permitte mi-
Vides sanctorum reliquias esse venerabiles hi ancillæ tuæ, vt minutum loculum, quemadmodùm mandando adiurâsti nos, faciã, atque in eo venerabiles tuas reliquias reponam. Porrò ille probato illius propositi feruore, dixit ad illam: Mulier, vade: fac quemadmodùm statuisti. Et alias hoc volẽtes facere, nè impedias. Ex marmore autem caue, nè mihi facias monumentum. Nihil enim mihi proderit vana gloria.

Mandatum autem hoc grauissimum mando tibi, quod vide vt serues. Nè sedeas omninò in lecticis. Neque enim pium vel fas est, vt homo ceruicem ad lecticam reclinet, & satellites circunferant super humeris perniciosum nobis & mortis authorem. Siquidem Christum, ad cuius adorationem venis, ipsum iugo subijcis. Nunquid non
1. Cor. 11. audîsti & legisti, quòd cuiuslibet viri caput est Christus? Et quum quid alicui metiris, memento resurrectionis, & actionum nostrarum retributionem fore nobis à Deo.
Matt. 7. In qua enim quis metietur mensura, eadem remetietur illi. Fortè & ipsum Deum au-
Ezech. 18. dîsti dicentem: Quemlibet iuxta vias vestras iudicabo vos, & secundùm studia vestra, domus Israël, dicit, Viuo ego, dicit Dominus.

Tunc iurauit puella coram circunstante populo, dicens: Per Deum, cui constanter seruiuisti à iuuentute tua ad senectutem vsque, in posterum non ingrediar lecticam, & non subibit homo gestaturus lecticam meam. Quòd si mentita fuero, veniat romphæa resolutionis in illa hora in iuuentute mea, & in æternum ignem gehennæ portio mea cum iniquis computetur. Et si mandata tua transgressa fuero, in exemplum ostendar coram Christi Ecclesia.

Beatus vir respondens, dixit ad illam: O filia, antequàm moriar, benedicam tibi secundùm desiderium tuum. Non deficiat ex semine tuo sanctorum doctrina vsque in secula. Quum venerit Christus ad mutandum cælum & terram, ipse inscribet memoriam tuam in libris viuentium in regno cælorum. Et pax Dei, quæ sanctos coronat sertis immaculatis, præmium tribuat tibi. Quoniam Deo & Patri gloria, & filio adoratio, & sancto spiritui maiestas ante omnia secula, & nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

VITA S. BRIGIDAE VIRGINIS E SCOTIA, PER F. LAVRENTIVM SVrium reddita *paraphrasticôs.*

1. FEBRVAR. FVIT apud Hybernos vir quidã, Duptacus nomine, genere Laginensis. Is ancillam Brotsech (ità enim vocabatur) bonis præditam moribus emit: sed eius impudico captus amore, ad suam explendam libidinem ea abusus est. Vbì autem coniunx illius animaduertit eam gestare vterum, magno animi dolore consternata, dixit marito: Eijce, & accepto precio vende ancillam hanc, nè meæ ꝓles ab illius futura sobole profligentur & indignum aliquid patiantur. Accepit hoc grauiter maritus, & moras nectens, coniugis distulit votum. Accidit interim, vt duo episcopi sanctitate venerabiles, ad Duptaci venirent ædes: è quibus alter dixit eius vxori: Nõ te malè habeat, quòd ancillam vides tuis in ædibus: Illius enim proles tuæ stirpi magno erit ornamẽto. At cùm illa nihil de suo animi furore remitteret, compulsus tandem maritus, cuidam mago ancillam vendidit: in cuius domo quidam vir sanctus nocte orans, vidit puellę Brigidæ imminentem globum igneum: idque manè illi mago indicauit. Fasti-
Non potest ferre cibos magi. diuit aũt sancta puella cibos magi, & quotidiè ꝑ vomitũ sumptã escã reijciebat. Animaduertẽs id magus, ait: Ego homo impurus sum: porrò hæc puella plena est spiritu Dei, & idcircò nõ potest cibos meos capere. Itaq; vaccã vnã dedit S. Brigidæ, cuius lacte à teneris annis victitãs, bonarũ rerũ studijs se dedidit, pudicitię & sobrietati semꝑ intẽta, atq; in dies virtutũ capessẽs incremẽta, adeò vt etiã signis & miraculis edẽdis admirabilis

rabilis haberet. Pascebat aũt magi vaccas,& qcquid ex lacte colligere potuit, liberaliter in pauperes & inopes contulit. Vbi verò magus in magno vase parùm butyri vidit,animo valdè commotus est. Cernens hoc sancta Brigida, totam se conuertit ad rogandum Dominum,qui sua virtute vas illud totum butyro compleuit. Quo miraculo obstupefactus magus,in Christum credidit, vaccasque duodecim puellæ donãs, liberam illam cum matre ad Duptacum remisit. Liberalis est in inopes.

Illa igitur ad patris reuersa domum,nõ valdè grata ei fuit, quòd auferret quicquid posset,& pauperibus clàm elargiretur. E[illegible] itaque re permotus Duptacus, obtulit eam regi emẽdam. Dixit autem rex Brigidæ: Cur tulisti gladium patris tui,& cum pauperi dedisti? Respondit Brigida: Ego verò Christo illum dedi. Et certè si & te dominum meum regem & parentem meum [illegible]eus à me peteret, modò possem,ambos vos cum omnibus facultatibus vestris illi darem.Quibus auditis,rex ait Duptaco: Filia tua, vt video, longè maior est,quàm quæ vel abs te vendi,vel à me emi debeat: deditque virgini gladium,quem daret patri suo loco illius,quem abstulerat. Pater eam vult vẽdere.

Accidit deindè,vt ab amicis ad ineundum coniugium multis modis vrgeretur.Sed cùm illi sorderent amplexus hominis mortalis & corruptibilis præ desiderio & amore Iesu Christi sponsi immortalis, rogauit Dominum, vt turpem & deformem ipsam efficeret,atque ità ab eius appetendo coniugio omnes absterrerentur. Mox exaudita est,& oculus eius crepuit,& instàr aquæ liquefactus est. Tum verò permissum est ei nuncium remittere procis omnibus,&Christo se virginem consecrare.Itaque tribus assumptis puellis,abijt ad Machillam episcopum,sancti Patritij discipulũ : qui vt eam conspicatus est,vidit columnam ignis supra caput illius. Perlectis autem precibus, Brigida virgo submittens caput, pedem altaris ligneum sua manu contigit, & mox lignum illud viruit,& oculus eius sanitati est restitutus,cùm velum accepisset. Abhorret à nuptijs.

Longum est enarrare, quæ per illam Dominus efficere dignatus est in testimoniũ eximiæ sanctitatis eius,mira & stupenda opera.Coxit quandoquè cereuisiam ex materia exigua, cùm Pascha aduentaret : eamque coctam per decem & octo vicinas distribuit ecclesias, ijsque omnibus per octo Paschæ dies abundè suffecit. Eodem Paschate quidam leprosus ab ea vaccam sibi donari petijt. At illa cùm vaccam non haberet,sic ei locuta est: Vis,rogemus Deum,vt te hoc lepræ morbo absoluat? Tum ille: Nihil verò est,inquit, quod ego magìs velim & optem. Mox sancta virgo aqua benedicta corpus eius adspersit,& abscessit lepra, illeque Deo,vt par erat, gratias agens cum sancta virgine,ad supremum vitæ permansit diem. Parum cereuisiæ multis sufficit. Curatur leprosus.

Duæ virgines paralysi vexatæ,à S.Brigida aquam benedictã cum sale accepêre, ijsq; vsæ, sanas se viderunt,& in Dei laudes proruperunt. Duo Britones oculorum lumine destituti, leproso ministro illos ducente,ad ostia ecclesiæ eius peregrè venerunt, eiusque precibus salutem sibi restitui precabantur. At illa iussit eos parumpèr expectare,cibumque in domo hospitali sumere,donèc ipsaDomino pro illis preces offerret.Illi verò indignatione commoti, Tuæ, inquiunt, gentis ægros sanas, nos autem tanquàm aduenas & peregrinos negligis. Illa audito hoc conuicio, exit ad eos, & aqua benedicta in illos adspersa, cæcis lumen, leproso corporis munditiam restituit. Paralytica. Duo cęci & leprosus.

Virgo quædam ab illa inuitata cùm mensæ assideret, S.Brigida dæmonem illi prope assidentem vidit.Ait autem virgo: Vellem & ego, modò possit fieri, videre illum. Non est isthuc,inquit Brigida, impossibile : sed priùs oculos consigna tuos, vt eius adspectum ferre queas.Illa signo crucis munit oculos,videt satanam aterrima specie, immani & vasto capite, & per foramina & rimas omnes capitis flammas fumosque erumpentes. Tum Brigida,Loquere,ait,nobis dæmon. At ille,Non possum,inquit, tibi loqui sancta virgo, nec tamen tua iussa contemnere, quandoquidem tu præcepta Dei non contemnis,& pauperibus ac infimis quibusque affabilem te prebes. Cur verò,ait S.Brigida,huc accessisti?Apud virginem hanc,inquit, demorãdi mihi & spatium & opportunitatem præstat eius desidia & torpor.Conuersa ad virginem S. Brigida,Vide nunc,inquit,quem tam multis annis apud te foueris:atque ex illa die liberata est virgo ab illo nequam spiritu. Quædam mulier poma attulit sanctæ virgini Brigidæ: simul autem accedebant leprosi, stipem ab ea emendicantes.Iussit ergò poma illa dari miseris. At mulier id audiens, poma ad se retraxit,dicens: Non leprosis hæc mála attuli, sed tibi & virginibus tuis. Displicuit id sanctæ virgini, aitque ad il-

lam: Non rectè facis, dum hoc misericordiæ officium impedis. Itaque arbores tuas noueris æterna sterilitate damnatas. Abijt mulier, & eccè hortum suum, quem pomis plenum reliquerat, vacuum inuenit, & deincèps perpetuò sensit sterilem.

Arbores stelescunt.

Fœmina quædam filium ex ipsa natum, ex episcopo Broone, qui S. Patritij discipulus fuit, concepisse se sceleratissimè mentiebatur. Cùm ille verò ab hac culpa alienum se affirmaret, S. Brigida mulierem accersiri iubet, eique dicit: Ex quo infantem hunc sustulisti? Respondit illa: Ex episcopo Broone. Mox sancta virgo ori eius signũ salutaris crucis impressit, procacisque caput cum lingua intumuit. Porrò S. Brigida infantis consignans linguam, ait: Dic nobis, infantule, quis est tuus pater? Stupenda res: aperit os infantis, qui quondàm Balaam assiduè loquendi præstitit facultatem, aitque paruulus: Episcopus Broon non est parens meus, sed deformis ille & vilis homuncio, qui in populo extremo sedet loco. Itaque omnes Deum laudant, & mulier agit pœnitentiam. Dæmoniacus quidam ad sanctam virginem adducendus erat. Vbì id sensit malus dæmon, in terram se prosternit, dicens: Non me patiar ad illam adduci. Nôsti, inquiunt, vbì illa degat? Equidem noui, ait, nec ibo illuc. Cùm igitur hominem obsessum loco mouere non possent, miserunt quendam oratum sanctam Brigidam, vt ad liberandum miserum accedere non grauaretur. Venit illa, & cùm procùl adhuc abesset, eius præsentiam ferre non sustinens impurus spiritus, fugit ab homine.

Num. 22. Infans loquitur.

Filia cuiusdam principis Deo perpetuam vouerat virginitatem: sed pater inuitam compulit inire coniugium. Vbì tempus nuptiarum aduenit, essentque iam instructæ epulæ, puella fugiens, ad S. Brigidam se recepit. Eam verò pater insecutus est: cuius equitatum vt vidit S. Brigida, signum crucis terræ imprimit, & omnes illi cum suis equis instàr statuæ manent fixi & immobiles. Sed patre resipiscente, & agente pœnitentiam, soluti sunt: porrò puella, relicto seculo, Christo se, vt erat pollicita, virginem consecrauit.

Multos sancta virgo claudos, leprosos, dæmoniacos, varijsque affectos morbis curauerat, cùm eccè veniunt ad eam duo leprosi, cum lachrymis ipsam rogantes pro corporis bona valetudine. Orauit virgo pia, & cùm aquam benedixisset, iussit vt se inuicèm illa aqua abluerent. Lotus vnus, sanus effectus est: cui cùm diceret sancta virgo, vt socium lauaret, & ille suam iactitans sanitatem, alterius lepram contingere nollet, sensit mox diuinam vltionem, totoque corpore lepra percussus, socium suum vidit benè sanum & incolumem: siquidem illum sancta Brigida mundârat.

Multa edit miracula.

Vehebatur quandoquè curru sancta virgo, & auriga petebat copiam ducendi currum per agrum hominis cuiusdam, qui tum sepe illum muniebat. Quanuis autem S. Brigida aurigam iuberet discedere ab agro, cùm vir ille transeundi copiam negâsset, at tamen auriga cœptum vrgebat iter, sed repulsus est à viro, illius equos verberante. Porrò non dormitauit vltio diuina, quæ illum miserum & durum hominem repentè extinxit.

Rogauit Duptacus, pater sanctæ Brigidæ, vt ad regem Laginensium accederet, & peteret vt gladius, quem iam suprà diximus, ab illo rege datum fuisse Brigidæ, vt illum Duptaco daret, perpetuò posset apud ipsum Duptacum permanere. Abijt virgo sancta ad regem, & petijt non solùm gladium, sed etiam vnius è seruis regijs manumissionem. Ait autem ad illam rex: Si ego tibi præstitero quæ postulas, quid mihi datura es? Respondit Brigida: Si vis, vitam æternam dabo tibi, oraboque Dominũ, vt posteri tui semper regiam obtineant dignitatem. At ille, vitam, inquit, quæ sub adspectum non cadit, non appeto: nec mihi curæ sunt filij, qui post me futuri sunt. Alia verò duo mâlim, vt mihi liceat in hac vita, cuius amore teneor, in multam ætatem degere, & quandocunquè bellum suscepero, in eo victorem euadere. Etsi autem hæ preces hominis erant valdè huic mundo dediti, at tamen sancta virgo, Quæ petijsti, inquit, pro voto dabuntur tibi. Non multò pòst cùm paucis ille contra multos pugnam initurus abijt, & cùm S. Brigidæ implorâsset patrocinium, ab hostibus victor reuersus est.

Animus regis planè dedit⁹ huic mundo.

Accepit quandoquè è manu episcopi sacrosanctam Eucharistiam, & eccè videt in calice, quem puer episcopi tenebat, deforme portentum, videlicet hirci vmbram.

Itaque noluit è calice illo bibere, & quid vidisset, indicauit episcopo. Tum verò episcopus ait ad puerum: Ecquidnam fecisti? Da gloriam Deo, & ingenuè confitere. Ille igitur confessus est se furto abstulisse vnum ex hircis illius, eiusque partem comedisse: cumque animi dolorem & pœnitentiam lachrymis testatus esset, vocata Brigida, nihil iam hirci in calice vidit. Erat inter puellas eius quædam turpi capta amore viri cuiusdam, in quem oculos incautè coniecerat, qui illius itidèm impuro tenebatur amore: iamque pollicita erat, se certo tempore ad illum venturam. Itaque vbi sensit Brigidam sese quieti dedisse, surrexit è lecto, & libidinis accensa flammis, cœpit miro quodam cogitationum tumultu exagitari. At tamen præpotentis Dei & sanctæ Brigidæ timore retenta, obnixè Dominum precabatur, vt in tanto periculo, tantoque salutis suę naufragio ipsi opem ferre dignaretur. Incidit tandèm menti eius salubre consilium, accensoque igniculo, illi pedes admouit, ignibusque extinxit ignē, & ardorem libidinis corporis dolore superauit. Nihil verò horum latebat S. Brigidam, cui diuinitùs erant omnia reuelata: tacuit autem, vt puellæ posset constantia probari. Porrò manè illa sanctæ Brigidæ aperuit quid fecisset, audiuitque rursùs ab ea: Quandoquidem hac nocte egisti viriliter, & pedes tuos adussisti, neque libidinis ignis in hac vita nocebit tibi, neque gehennæ flammis combureris: moxque eius pedes adeò sanauit, vt nullum adustionis vestigium in eis appareret.

Puella egregiè extiguit libidinis flāmas.

Messis tempore quodam die à manè vsque ad vesperum tanta vis imbrium è cælo ruit, vt nulli messores quicquam in demetendis frugibus possent efficere: solius Brigidæ messores ne pluuiæ quidem gutta attigit. Puerum ab ipso matris vtero cæcum suis precibus illuminauit: aquam mutauit in cereuisiam, sitientibusque leprosis abundè potandam obtulit: lapidem edito crucis signo in salem conuertit, & indigenti hilariter dedit.

Erat vir quidam incredibili ingluuie, & ingenti corporis robore. Orauit pro illo S. Brigida, & viribus quidem corporis nihil detractum est, sed ad communem hominum cæterorum edendi bibendique mensuram redactus est. Reus quidam ducebatur ad supplicium. Eius miserta sancta virgo, rogauit Dominum, & diuinitùs accepit argentum, quod cùm regi obtulisset, misero illi vitam impetrauit. Daria virgo oculis capta, sanctæ Brigidæ dixit: Benedictionem impertire oculis meis, vt pro voto liceat mihi cernere mundum hunc visibilem. Fecit Brigida, vt erat rogata, & illa statim vidit. Verùm præ mentis interiori luce mundi huius lumē fastidiens, rursùs orauit S. Brigidam, vt iuberet pristinam in eius oculos recidere cæcitatem, ità dicens: Tanto quisque maiori Dei præsentia perfruitur, quanto huic mundo absentior est. Orauit denuò sancta Brigida, & mox illa videre desijt. Mulier nobilis è Scotia, filiam habuit à natiuitate mutam. Eam cùm esset annorū duodecim, duxit ad S. Brigidam: quæ appræhensa puellæ manu, ait: Vis Christi amore corporis seruare integritatem & virgo permanere? Nesciebat verò puellam esse mutam. Vt autem mater eius dixit, eam respondere non posse, ait Brigida: Ego verò manum eius non priùs dimittam, quàm illa mihi responsum reddat. Mox puella ità locuta est: Faciam, quicquid iusseris. Permansit igitur virgo, & prætereà vsque ad supremum vitæ diem nulla fuit illa eloquentior. Fluuium quendam sancta Brigida suis precibus aliò auertit, qui etiam vsque in præsens tenet cursum illum. Aues & anates sæpè ad se accersitas, manu palpare solebat, & indè rursùs dimittere.

Ingluuiem hominis sanat.

Cæca illuminata, rursùs vt redeat cæcitas, optat.

Nouem viri inter se nefanda coniuratione conspirârant, in hominis cuiusdam necem, quem Calendis Iulij perimere constituerant. Multùm apud illos egit sancta virgo, vt ab immani scelere illos reuocaret. Sed cùm verbis nihil efficeret, ad precandum pro illorum obcæcatione Dominum se contulit. Vident igitur illi speciem hominis, quem insectabantur, & existimantes illum esse, gladijs & hastis confodiunt: reque peracta tanquàm post triumphum cum cruentis armis, redeunt ad Brigidam: à qua cùm se non hominem, sed phantasma iugulâsse didicissent, ad sanitatem & meliorē mentē se receperūt. Nimij operis fuerit, singulatìm referre res gestas oēs huius admirandæ virginis. Tādèm post multos pro Christo susceptos & exantlatos labores puellam alumnam suam ad se acciuit, eique sui obitûs indicauit diem: quo adueniēte, felicem Christo spiritū reddidit anno salutis 518. vt habet Sigebertus, vel 522. vt apud Marianum Scotum legitur, qui eam scribit in Hybernia diem suum obijsse.

VITA S. SEVERI RAVENNATIS EPISCOPI, EX VETVSTO QVODAM MANVSCRIPTO

codice, mutato stylo descripta per F. Laur. Surium: idq; strictiùs atque compræhensiùs, plerunque etiam paraphrasticôs.

1. Februarij.

Patria S. Seueri.

Tob. 4.

SEVERVS insigni Italiæ oppido Rauenna ortus est, potestq; de illo dici, quod de beatissimo Pontifice Gregorio, Vndè genus duxit, summum conscendit honorẽ. Moribus valdè inculpatis vixit, plenus columbina simplicitate: & quidem cum S. Tobia pauperem gessit vitã, sed erat diues in Christo, illius diuino timori semper inhærens. Vxorem duxit, & cum ea castũ coluit matrimonium, victum quotidianũ suo sibi labore parans. Textorem enim fuisse, veraci relatione cõstat. Accidit intereà, vt Rauennę episcopus ex hac vita migraret, & ecclesia illa pastore orbaretur. Conueniunt igitur frequentes episcopi & ex propinquis & remotis locis, vt tantæ ciuitati pontificem solito more præficerent atque consecrarent. Illis verò congregatis, Seuerus domi laborans, vxori suæ dicit: Vadam ocyùs, & videbo quis sit futurus antistes noster. Cui vxor: Sede hîc, inquit, & tuum negociũ age. Nam si velis vacare ocio, non erit id in rem nostram. Siue verò tu illic adsis, siue domi resideas, te pontificem non creabunt. Ille porrò, Liceat mihi, ait, cum bona pace tua illuc ire. Respondit cõiunx: Fac vt lubet. nam sine dubio simulatquè eò fueris ingressus, episcopus ordinaberis. Dixit hoc illa falsè & irridiculè: sed vir Dei ilicò abijt, & veniens in ecclesiam, vbi erat populus cum sacerdotibus congregatus, quòd esset vili & deformi opertus habitu, post templi ostium latitabat. Precibus verò pro more absolutis, eccè columba niue candidior è cælo descendens, eius capiti insidet. Id ille cõspicatus, columbam à se abigit: at illa per aëra circunuolitans, tertiò redijt super caput eius, tanquàm in columba diceret Spiritus sanctus: Ad quem respiciam, nisi ad pauperculum & contritum spiritu, & trementem sermones meos? Ea autem res stuporem attulit omnibus, qui ibi tum aderant è clero & populo, & in commune laudes gratesque egerunt Deo, bonorum omnium largitori.

Columba ei⁹ latitãtis capiti insidet.

Esai. 66.

Mox igitur productus est è suo latibulo vir sanctus, & vel inuitus raptus ad sedẽ pontificiam, vnctusque oleo exultationis & vnguento sacri chrismatis, vt fieri solet ad eam dignitatem vocatis. Poterat tum dici illud ex euangelio: Apud homines hoc impossibile est: apud Deum autem omnia possibilia. & illud ex Apostolo: Ignobilia mundi & contemptibilia elegit Deus, & ea quæ non sunt, vt ea, quæ sunt, destrueret. Vbi verò illud tantum munus beatus Seuerus accepit, in illo exequendo se planè irrepræhensibilem exhibuit, locumque prorsùs in eo non habuit, quod vulgò iactari solet, Honores mutãt mores. Quotidiana enim virtutum illi accedebant incrementa, & spiritus sanctus, quo authore id erat officij adeptus, apostolicis eum operibus fecit conspicuum.

Matt. 19.

1. Cor. 1.

Quodam die cùm sacra Missarum solẽnia eo more, quo solent pontifices, celebraret, ea hora, qua lectio ex Apostoli epistolis erat recitanda, extra sese vir sanctus rapitur, & altari assistens, somno suaui correptus videbatur. Sed cùm iam longior mora intercederet, ministri altaris eum existimantes de improuiso obdormiuisse, celeriter accurrunt, sacrasque concutientes vestes, eum excitant. Quid habes, inquiunt, pater? Tam multus te populus expectat, & tu sopore deprimeris? Ille subitò ad se reuersus, velutì substomachans nonnihil, ait ad eos: Quid facitis, fratres? cur me interturbare voluistis? Ego etsi vobiscum hîc corpore fui, at spiritu alibì versabar. Tum verò illi multa instantia ab eo percontati sunt, vbinàm intereà fuisset. Quibus ille respondit: Ignoscat vobis Deus, filioli, quòd me adeò attonitum reddidistis. Ego eram in sancta Mutinensi ecclesia, & animam coëpiscopi mei Geminiani Domino commendabam, mansique illic, donèc humatum esset corpus illius. His auditis, Rauennates clàm mittunt

Patitur ecstasim.

mittunt celeres nuncios ad Mutinenses, quo in statu sint res Geminiani, exploraturos. Qui vbi Mutinam venêre, ante omnia percontantur de salute episcopi: discuntq; è ciuibus, ante aliquot dies illo se egregio pastore & Pontifice suo esse destitutos: addebāt verò ciues: Certè Dominus Seuerus archiepiscopus vester, immò & noster, illo decedente, præsens hîc adfuit, eiusq; animam Deo ritu pontificio commendauit, nec abscessit, donèc eius corpus esset sepulturæ datum. Deindè verò ab oculis nostris repentè ablatus est. His auditis, celerrimè nuncij Rauennam repetunt, & ciuibus suis omnia explicant, depræhensumq; est ex diligenti collatione, eo tempore mentis stuporem sanctum Seuerum pertulisse, quo S. Geminianus migrauit ad Dominum.

Filia beatissimi in ætate iuuenili mortua est. Iam antè è viuis eius mater excesserat, volebantque eam in eius monumento reponere. Vt autem viderunt angustiorē esse loculum, quàm qui vtriusque corpusculum capere posset, mœsti aiunt ad Seuerum episcopum: Quid pater sancte facturi sumus? Vidésne sarcophagi angustiam? Tum verò sanctus pontifex ad vxoris quondàm suæ extinctum corpusculum cōuersus, Quid mihi, inquit, molesta es mulier? Cur non das locum filiæ tuæ? Accipe, quod quondàm vtero gessisti, & noli esse tenax nimiùm locelli tui. Ad has beati viri voces tanta celeritate corpusculum illud in partē aliam secessit, vt vitali præditum spiritu, citiùs moueri se non potuerit, longumque filiæ spatium concessit. Veniendum nūc est ad obitum sancti viri, & quemadmodùm ex his seculi ærumnis subtractus, ad illam supernæ patriæ beatitudinem commigrârit. Erat iam prouectæ ætatis & multa canitie venerabilis, diemque obitûs sui ex diuina reuelatione longè antè cognouerat. Itaque die quodam sanctissimum Missæ sacrificium offerens, transitum suum ex hoc mundo ad patriam cælestem. saluberrima sacramentorum cælestium perceptione communiuit, conuocatoque ad se totius vrbis clero & vtriusque sexûs populo, iuxta Ecclesię morem, de integritate catholicæ fidei, de fraterna charitate & dulcissima animorū consensione seruanda & colenda, pro data ipsi diuinitùs sapiētia, prolixum habuit ad eos sermonem. Eo absoluto, impertitaque illis pace & benedictione, stola pontificali indutus, populique mœrentis frequentia vndiquè vallatus, suum sibi iubet aperiri sepulcrum. Quod cùm illi fecissent, viuus in illud ingreditur, miraq; authoritate inter coniugem & filiam medium se collocans, clara voce & vultu viuido vale vltimum dicit filijs suis, feliciter iam in Domino obdormiturus, marmorque imponi monumēto iubet: sicque post fusas aliquandiù preces, sanctam animam suo reddit creatori, plenus & dierum & meritorum. Incidit eius obitus in ipsas Februarij Calendas. In signū autem eximiæ sanctitatis, ad tumulum eius innumera, humanumque modum excedentia diuinitùs eduntur miracula: è quibus vnum adscribemus, quod huius historię author sua ætate factum asseuerat. Mulier quædam Rauennâs filiolum habuit quotidiana febre immodicè diuexatum, cui vt celerior posset reformari salus, & dolores illi acres remitti, mater illum offerre decreuit Deo ad sepulcrum beatissimi Seueri. Cùm igitur eò peruenisset vnà cū filio & amicis, prostrauerunt se humiliter Deo sanctoque Seuero, attentiùs pro paruuli sanitate orantes: idque adeò, vt spe bona incitati, in templo in precibus pernoctare statuerent. Interìm verò præ nimia defatigatione omnes somno correpti, pueri illius voce lachrymabili rursùs excitantur. Eccè autem dum circunspiciunt, vident lampades priùs extinctas luculenter ardere: eoq; miraculo obstupefacti, gratias agunt Deo, & sancto eius confessori Seuero. Porrò mater ex puero sciscitatur, quid ipsi accidisset. Tum ille coram omnibus dixit: Vidi ex hoc sepulcro progredientem senem quendam pontificali habitu indutum, niueis capillis decorum, vultu angelico admirabilem. Is verò me tetigit, & vehementer expaui: simulque morbus omnis confestìm euanuit. Quo tempore vir sanctus claruerit, author historiæ dubium relinquit: sed Volaterranus Commentariorum Vrbanorum Lib. 19. testis est eum sub Iouiniano principe, itemq; S. Geminianum Mutinens. episcopum, cuius est suprà mentio habita, floruisse.

Seueri Innocentia.

Vxor mortua cedit filiæ in sarcophago.

Viuus ingreditur sepulcrum, & decedit.

Puer curatur à febre.

PARS HISTORICA SERMONIS BEATI PETRI DAMIANI DE SANCTO SEuero episcopo.

AVDISTIS, fratres chariſſimi, ex beati Seueri, dum legeretur, hiſtoria, qualiter illum Deus de lanificij ergodocio ſuſtulit, quàm mirabiliter illum non ſolùm præter opinionem omnium ciuium, ſed etiam ſuî, ad arcem Pontificatûs elegit. Audîſtis, pauperculum hominem à Deo mundi diuitibus anteferri. Audîſtis, abiectum & humilem ſuper potentatus nobilium cum gloria ſublimari. Audîſtis Spiritum ſanctum ſapientes ſeculi contemnentem, ſimplicem hominem eligentem, ornatos veſtibus tranſuolantem, in pannoſum & ſqualidum, quaſi in amicū familiarem, & olim ſibi notiſſimum, deſcendentem.

Libet autem, dilectiſſimi, ad illud pulchrum ſpectaculum totos interiorum luminum radios diligenter expandere, & omnipotēs Deus q̄ diuerſo modo ab hominibus iudicet, inquantùm mihi poſſibile eſt, ſtudioſè penſare. Conueniunt vniuerſi ciues ad oratorium, deſcendit Spiritus ſanctus in columbæ ſpecie ſuper populum congregatum. Multa inferiùs corda, vnus deſupèr inſpector. Præſtolantur iſti, magnum aliquem ex diuitibus eligi: conſiderat ille, quis ex omnibus maximè valeat diues virtutibus inueniri. Iſti apud ſe præferunt eruditam linguam, luculentum ſermonem: ille autem animum ſimplicem & cordis humilis puritatem. Hinc populus viſu plebeios præterit, ad primates verò, quis eorum maximè eligatur, attēdit: indè autem excelſus
Pſalm. 137. Dominus humilia reſpicit, & alta à longè cognoſcit. Hinc multi ſibimetipſis illud ſacræ dignitatis culmen exoptant, & garrulo ſilentio intrà conſcientiam clamant: O ſi columba veniat ſuper me, ô ſi Deus eligat me. Putas ego ero electus? Putas mihi da-
Pſalm. 7. 32. bitur Epiſcopatus? Indè autē ille ſcrutatur renes & corda, qui finxit ſingulatìm corda eorum, qui intelligit omnia opera eorum. Et quidem aderant ibì multi, vtpotè in egregia ciuitate, alij quidem frementium equorum glomeratis greſſibus incedere ſoliti, alij claris natalium titulis inſigniti, alij precioſarum veſtium nitore conſpicui, alij crebris obſequentium militum cuneis conſtipati, alij omnibus his mundi muneribus multipliciter præditi, alij alijs rebus pro ſua poſſibilitate dotati. Sed omnipotens Deus, qui corda hominum ſubtiliter intēdebat, quod olìm per Prophetam dixe-
Eſa. 66. rat, ſine aliquo vocis ſtrepitu iterùm repetebat: Super quem requieſcet Spiritus meus, niſì ſuper humilem, & quietum, & trementem ſermones meos? Videbat populus in aperto loco columbam cælitùs expectantem. Adſpiciebat illa Seuerum pauperculum, poſt ianuam latitantem. Qui enim ſe hominibus abſcondebat, diuinæ maieſtatis intuitum declinare non poterat. Quid eſt hoc, beate Seuere, tam pauper, tam diues, tam humilis, tam ſublimis, tam pannoſus, tam glorioſus, apud iudicia humana deiectus, ex diuina prouidentia inuiſibiliter ſublimatus? Cur te abſcondere niteris, qui ad hoc proueheris, vt ad virtutis exemplum omnium oculis proponaris? Cur vultus hominum erubeſcis, qui diuinæ maieſtatis conſpectui præ omnibus placuiſti? Videlicet idcircò abſconderis, vt videas, & non videaris: videas ſcilicet columbam pro admiratione, non videaris autem pro veſtium fœditate. Agè iam manifeſtare in publicum, procede ad medium, & Chriſtianæ familiæ ſuſcipe villicatum. Exeat marga-
Matt. 5. rita de ſterquilinio, vt in ſummi regis fulgeat ornamento. Non lateat vlteriùs lucerna ſub modio, ſed ſuper candelabrum poſita, omnes qui in domo ſunt, ſplendoris ſui luce perfundat. Paſce igitur Dominicum gregem, & ſuper ouile Chriſti curam exhibe paſtoralem. Tibi Chriſtus eccleſiam ſuam committere iam decreuit, quam inæſtimabili ſui ſanguinis precio comparauit. Suſcipe egregiæ adminiſtrationis officium, vt de commiſſi talenti fœnore auctum referas lucrum. Nec expaueſcas ignorantiam literarum, nō dubites de incompoſitorum enormitate ſermonum, quia ille, qui promouet te, ſine legendi labore inſtruet te: qui tibi doctrinæ committit officiū, docendi etiam ſuggeret incrementum. Summum quippe eſt verbum, quod tibi ſeminandi verbi

verbi exhibet ministerium. Hoc Verbum tibi, tuisq; similibus per semetipsum dicit: Cùm steteritis ante reges, &c Et iterùm: Non vos estis q loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis. Matt.10. Ibid.

Quid plura? Tandèm venit columba, & mirantibus cunctis, dilectum sibi caput inuisit. Et certè iam olìm in eius pectore inuisibiliter erat, in cuius nunc verticem corporaliter descendebat. Sed quid iam fugitiuus Dei faceret? Quò se verteret? Quod sibi latibulum tutius inueniret? A conspectu omnium fugit, valuas opposuit, ad videndum sibi solas postiū rimulas dereliqt. Sed qui humanos adspectus auertere potuit, columbini acumen intuitûs non euasit. Videt se depræhensum, conqueritur intrà se, nil sibi profuisse confugium. Veruntamen adhuc suspicatur deceptam errare columbam, nec posse in tanta hominum multitudine certam erigendi notare personā. Tertio igitur ad se volitantem agitatis manibus repulit: & sic in nomine sanctissimæ Trinitatis benedictionem suæ consecrationis accepit.

O nouum & inauditum promotionis ordinem. O admirabilem egregij Pontificis dignitatem. Nam quid aliud fuit, in caput beatissimi viri columbam tertia vice descēdere, nisì patenter illum in Patris, & Filij, & Spiritûs sancti nomine consecrare? Et qd aliud fuit, eandem columbam à se exturbando, manibus tangere, nisì ex Ecclesiasticę institutionis ordine, in ipsis manibus oleum sanctæ vnctiōis accipere? Nam quòd columba in sanctissimi viri caput illapsa descendit, officium manûs impositionis impleuit. Quòd autem sacris se manibus tangi permisit, ipsas manus sancti Spiritûs vnctione signauit. Oleū sanctę vnctiōis ritu Ecclesiastico, quo liniūtur manus.

Suscepto igitur Pontificatûs officio, beatus ille Seuerus, non magìs ex ordine Ecclesiasticæ dignitatis ascendit, quàm in arcem quoquè summæ sanctitatis excreuit.

SANCTI MARTYRIS TRYPHONIS VITA, AVTHORE SIMEONE METAPHRASTE.

CVM DOMINVS & Deus & Seruator noster Iesus Christus, postquàm Deus & homo ad homines aduenisset, & tertio die à mortuis surrexisset, & ad patrem cum gloria esset assumptus, in discipulos effudit spiritum sanctū, & eos diuina cognitione impleuit & virtute, ex eius plenitudine accepit vniuersa terra, & omnes homines fuerunt participes doni, quod ex eo emanabat: & liberati quidem sunt à tenebris ignorantiæ & cultûs simulacrorum: veræ autem luci Dei cognitionis euasēre familiares. Nam cùm non secùs àc diuina & luce micantia fulgura, per omnes fines percurrentes, & non paruam adferentes illuminationem, egressi essent Apostoli, eorū qui videbant illustratos oculos, ne momento quidem temporis mox siuerunt sedere in tenebris. Alius autem aliam orbis partem sortiti, cùm omnem gentem, regionem & ciuitatem sibi distribuissent, eis iniecerunt veram scintillam veritatis. Quæ paulatim per eos, qui apti erant, accensa, in claram & sublimem euasit facem. 1. Februarij. Act. 2.

Hoc principium cùm accepisset fides, ad tantum processit splendorem, vt cōsumptis profundis tenebris ignorantiæ, in diuinæ lucis statum omnia transmutauerit. Huius post Apostolos causæ & authores fuère diuini martyres: qui cùm veluti semen lucis ab eis accepissent, deindè tanquàm violentis ventis traditi tentatoribus, id non solùm nō extinxerūt illatis iniurijs, sed etiā varijs tormentis effecti clariores, ipsi quidem tanq lucida sidera, decætero sunt collocati in cæli firmamento, quod percipitur intelligentia. Illinc aūt clarissimè refulgentes, terræ vniuersæ lucē pbent. Ex his vnus est etiam beatus Tryphon, qui à diuinis & in quas non cadit interitus, delicijs nomen sortitus, frugiferum germen horti deliciarum. Qui è Phrygia quidem primùm fuit editus, Tryphonis patria.

editus, vico verò Campsade, qui est vicinus ciuitati Apameæ. A pijs autem parētibus ortus magis pius filius, ab ineunte ætate visus est Deo adeò esse gratus, vt iudicatus sit idoneus ad ministrandas operationes spiritûs. Quamobrem varij quidem morbi fugiebāt à corporibus: dæmoniorum verò vniuersa hominibus infesta natura, solo nomine Tryphonis flagellata, vel potiùs vsta virtute eius, qui in eo erat, spiritûs, fugabatur quidem ab hominibus, abigebatur autē in intima deserti penetralia. Atq; omnia quidem recensere miracula, quæ ab eo facta sunt, non est præsentis temporis. Cùm vnius autem in præsentia fecero mentionem, per quod gratiæ, quæ in eo erat, virtus possit esse euidens, ad martyrium præclari athletæ me conferam.

Claret miraculis.

Anno 225. post Augusti mortem, Gordianus accipit sceptra Romani imperij, vir quidem gentilis religione, sed Christianis nō adeò grauis. Non enim is, sicut reliqui, mouit persecutionem aduersùs Christianos. Ei nascitur vnica filia, corporis quidem specie & pulchritudine insignis, ingenio autem & intelligentia fœminas, quæ erant suo tempore, superans: neque vlli cedebat in doctrina literarum. Quocircà magnoperè contendebant parentes, vt eam integram & illæsam conseruarent. Primos verò ciuitatis, qui eam ambiebant, magna vrebat æmulatio: ipsa autē in munitis locis clausa, diligenter & tutò custodiebatur. Vt verò à ciuitate Romanorum sanctus cognosceretur Tryphon, vel potiùs vt Christus in eo laudarētur, repentè execrandum dæmonium dictam Cæsaris filiam inuadens, eam impudenter vexabat, assiduè discerpebat, in aquam & ignem proijciebat, & omni ratione eius vitæ insidiabatur. Atq; dubitabant quidem omnes sapientes, hærebantq; & manebant planè attoniti medici, videntes affectionem esse miserabilem, non valentes autem ei omninò opem ferre. Animo verò anxius erat pater, affectioni nusquàm vllum inueniens auxilium: tristis erat, ægrè ferebat, tabescebat, donèc ipse malus spiritus, maiori scilicet potestate coactus, suum inuocabat expulsorem: suum quidem percussorem, puellæ autem, quæ ab eo vexabatur, appellabat curatorem. Nisì, inquit, accesserit Tryphon, puellam nō cessabo terrere: ab ea non recedam, nisì videro aduenisse Tryphonem.

Filia Gordiani Augusti arripitur à dęmone.

Protinùs ergò iussis exeuntibus Imperatorijs, missisque frequentibus literis, vniuerso autem orbe terræ ferè percurso ad inquirendum Tryphonem: & multis quidē multis è locis emissis ad eos euocandos, qui hoc appellarentur nomine, nihil autem valentibus efficere, peruenit etiam ad partes Phrygiæ hæc inquisitio. Significatur deindè is, qui quæritur, agere in vico Campsade: inuenitur propter paludem lacûs, qui est situs prope eum locum, anserum curam gerens. Confessus autem is, qui quærebatur, se esse Tryphonem, statìm quidem transmittitur per eos, qui ipsum inuenerunt, ad Præfectos Pompeianum & * Potestatum. Ipsi verò cùm eum equis publicis protinùs imposuissent, Romam transmiserūt ad Imperatorem. Atque ille quidem iterrectà confecit: agebat autem tunc ferè ætatis annū decimumseptimum. Malignus verò spiritus cùm eius sensisset aduentum, tunc grauiter vexabat, & per puellā efferuescebat: & sæpè eiulās clamabat se non posse ampliùs eius corpore vti habitaculo: propè enim adesse, qui potenti manu eum expellat. Adhuc enim, inquit, tres dies, & accedit Tryphon, qui in nos accepit potestatem. Cùm sic multùm clamâsset & eam discerpsisset, exijt.

Nota ætatē.

Tertio verò die ab excessu dæmonis, Romam quidem venit sanctus, adducitur autem repentè ad Gordianum. Quem cùm lubenter excepisset, agnouit eum esse, qui Gordianam suam filiam curauerat, ex aduentu conijciens præfixum terminū trium dierum. Vt res verò esset certior & euidentior, rogabat vt dæmonem oculis videndū produceret, & eum interrogaret. Sex itaque dies ieiunio & intēsis ad Dominum nostrum Iesum Christum vir sanctus vacans precibus, illucescente septimo, iam desupèr maiorem & validiorem aduersùs dæmones consequitur potestatem. Nam cùm nox quidem procùl abesset, sol autem suis radijs in terra subrideret, aderat quidem Imperator, aderant omnes satellites & qui eius parebant imperio, ab eo petentes, vt viderent aliquid admirabile. Diuinus autem Tryphon cùm esset plenus diuino spiritu, in ipso verò immundum quoq; illum spiritum intueretur intelligentia: Tibi dico, inqt, in nomine Iesu Christi, appáre ijs, qui adsunt, & eis ostēde tuā turpitudinem & imbecillitatē. Simulatq; aūt hoc dixisset, eccè tanq̄ canis adspectu deformis, niger colore, oculos habens tanq̄ ignem emittētes, & caput humì defixū, corā omnibus apparuit. Cui,

Ieiunio & precib9 obtinet maiorē aduersùs dæmones potestatem.

Cui,qui precatus fuerat,Dei seruus:Dic,inquit,execrande,quis te misit? Quis permisit,vt hanc inuaderes adolescentulam?& quomodò cùm sis talis, nempe tenebrosus & imbecillus,& plenus omni probro & dedecore, adeò audes contemptui habere & vexare, quod factum est ad Dei imaginem? Dæmon autem respondens, Mittor, inquit,à meo patre. Dicebat verò esse sibi patrem,authorem & causam malorum,qui etiam appellatur satan,& ab eo iussum esse hanc puellam torquere. Et quænam est ei potestas,rursùs dicit Tryphon:malitiæ,inquam,principi aduersùs figmentum,quod constituit omnipotens bonitas & munijt sancto spiritu? Ille autem canis,etiamsi nollet,diuina tamen quadam operatione vera respondit omnibus audientibus:Nos nullam habemus potestatem in eos,qui sunt pij in Deum omnipotẽtem,& in eius Christum,pro quo Petrus & Paulus hîc præclarum suscepêre martyrium. Eos verò reuerentes fugeremns, nisì nobis esset permissum alicui extrinse... ...s leuem aliquã adferre tentationem. In eos autem omninò vires nobis vigent,& in eos tyrannidem obtinemus,qui suo animi proposito sectantur opera,quæ sunt nobis grata. Maximè verò grata nobis opera sunt,cultus simulacrorum, blasphemia, adulterium, veneficiũ, inuidia,cædes,superbia. Per hæc enim & quæ ea consequuntur,homines sua sponte nobis effecti familiares, suis factis tanquàm laqueis implicantur:& ab eius quidem, qui ipsos fecit,alienantur bonitate:illaqueãtur autem nostris maleficijs. Cùm hæc ab eo dicerẽtur,Imperator & omnes qui aderant, his auditis,repleti sunt horrore & admiratione. Et multi quidem ex infidelibus,Christo statìm crediderũt: fideles autem stabiliti & testimonio inimici magìs confirmati, regi gloriæ laudẽ emiserũt & gloriam. Increpatus verò ille immundus & sceleratus dęmon,protinùs euanuit ex oculis. *In quos obtineat vires satan.*

Cæsar autem hoc beneficio affectus, & valdè ea admiratus,cùm plurimis donis & honoribus beatum Tryphonem esset prosecutus,cura suorum Præfectorũ eum suis restituit. Atq; quęcunq; quidẽ ex his ad eũ redierunt,in via distribuit pauperibus:ipse verò cùm domum venisset,consueta fidei sequens opera,& vacans beneficio afficiendis ijs,qui laborabant,erectam solùm habebat mentem ad brauium supernæ vocationis. Cùm autem decessisset Gordianus, Philippusque execrandus & impius ei successisset in imperio,& ipse quoquè citò fuisset interfectus in bello aduersùs Troglodytas,Decius post eum renunciatur,vir crudelis & animo impudens, & feruens quidem furore circa simulacra:rabie autem intolerabili ab inhabitante in ipso dæmone motus aduersùs eos,qui nolebant eis sacrificare. Fuit verò hoc graue bellum aduersùs Christianos. Non enim parabantur arma aduersùs alienigenas,non tela & lanceæ,non rhomphæa & gladius vibrabantur aduersùs eos,qui faciebant iniuriam:sed rotæ & catapultæ,vnguesque ferrei & pectines,& omne genus suppliciorum comparabatur aduersùs innocentes. Vnum autem in eos crimen intendebatur, nempe in Deum sanctitas. Cùm ergò illic multa erumperet confusio,dicebat se videre, veluti quodam,quod intelligẽtia percipitur,ventilabro purgari aream Domini. Quicunq; enim leuitate mentis & stramineis cogitationibus,verbum fidei videbantur suscepisse,ij perindè àc vi ventorum ventilati tentationibus, reseruabantur igni, qui non extinguitur. Qui autem recta sententia & animo stabili adhærebant veritati,ij iniurijs & afflictionibus inflammati,cùm suæ fidei probationem Deo & hominibus ostendissent,in horrea cælestia,tanquàm purum frumentum,recondebantur. *Deciana persecutio.* *Crimẽ Christianorum.*

Cùm hæc sic fierent,& vehementer vrgeret persecutio,defertur Tryphon ad Præfectum Orientis. Aquilinus autem tunc gerebat Præfecti magistratum. Ad eum ergò defertur,quòd vir quidam Apameensis,genere non ignobilis,doctrina exultus,arte medicus,Augustos valdè despicit:& magnos quidem deos subsannat, Christum autẽ solum Deum annunciat. & ea ratione fieri,vt multi decipiãtur à verborum eius magnificentia. Statìm ergò emisit literas & edicta cum minis vehementibus ad loci illius magistratus,vt eum,qui quærebatur,maxima celeritate ad eum adducerent. Fieri verò non poterat,vt præclara fidei lucerna in sordido loco lucens lateret. Cùm ergò audiuisset se quæri à persecutoribus,non recedit in solitudines,non densos & incultos obit montes:sed cùm precibus & orationibus se in Christo munijsset, alacri animo accedit ad eos,qui quærebant,& ad Aquilinum cum magno gaudio & prompto animi studio,qui tunc agebat Niceæ,statìm mittitur per milites cohortis. Cùm ergò ei statìm excelsum erectum fuisset tribunal,honesteq; & decorè cum circunstetissent *Tryphonis nomen defertur.* *Sistitur coram præfecto.*

satellites,

ſatellites, dixit Pompeianus ſcriniarius maximi ordinis: Qui Apamea à Frontone legato ad veſtram miſſus eſt magnificentiam, adeſt ad puriſſimum tribunal veſtræ poteſtatis. Aquilinus Præfectus dixit: Qui adeſt, primùm dicat nomẽ, patriam, fortunã, deindè religionẽ. Dixit S. Tryphon: Mihi nomen eſt Tryphon: Patria, vicus Campſades, vicinus ciuitati Apameæ. Fortuna autẽ apud nos nec eſt, nec dicitur, qui Dei prouidentia, ſerieq; & ordine ineffabili ſapientiæ omnia fieri credimus: non autem à fortuito, & qui fit præter rationem, concurſu aſtrorum & à caſu ſtatuimus pendere ortum hominis. Sum verò liber moribus & vitæ educatione, vni ſoli Chriſto ſeruiens. Chriſtus enim eſt mihi religio, Chriſtus mihi gloria, & corona gloriationis.

Præclara ei⁹ confeſſio.

Dixit Præfectus: Exiſtimo te in hodiernum vſque diem nõdùm cognouiſſe iuſſum Auguſti, qui iuſſit quenuis hominem, qui hoc nomine ſe iactat, & ad deos colendos eſt durus, tradi morti violentæ. & te remoue à tali deceptione, nè igni tradaris. Dixit ſanctus Tryphon: Vtinàm mihi liceat & igne & omnibus tormentis conſumi pro nomine Ieſu Chriſti Domini mei & Dei. Dixit Præfectus: O Tryphon, ſuadeo vt dijs ſacrifices. Video enim præter ætatem corporis, te quoquè perfectum ſenſum animi oſtendere, nec per deos volo te malè mori. Dixit ſanctus Tryphon: Perfectum habebo ſenſum, ſi Deo meo perfectam obtulero confeſſionem, & pulchrum depoſitum, nempe in ipſum fidem, eam non negando conſeruans, me ab omni repræhenſione vacuum & integrum ſacrificium obtulero Chriſto, qui fuit pro me ſacrificatus. Dixit Præfectus: Igni tradam tuum corpus, & acerbiſſimis ſupplicijs conſumam tuam animam. Dixit ſanctus Tryphon: Mihi minaris ignem, qui extinguitur, & ſimul deletur cum ea quæ accendit materia, cuius finis eſt cinis. Ego autem eum, qui non poteſt extingui, & eſt æternus, contrà minor impijs. Recede, inquam, à rebus vanis, & cognoſce eum, qui eſt verè Deus: nè ſi fortè illius ignis feceris periculum, te malorum pœniteat. Hæc cùm audijſſet Aquilinus, & ira fuiſſet percitus, iubet eum ſuſpẽſum cædi.

Cùm primùm ergò prolata fuiſſet ſententia, beatus Tryphon cùm veſtem exuiſſet, & venerandum illud & pulchrum corpus prompto & alacri animo tradidiſſet lictoribus, in ligno ſuſpenditur, & manibus ponè circumactis vincitur. Cùm ipſe autem tribus horis cæderetur, & animum quidem firmum & ſtabilem & inuulnerabilẽ Chriſto oſtenderet, ſilentiò verò plagas tanquàm alio patiente ſuſtineret, dicit Præfectus Aquilinus: Pœniteat te, ô Tryphon, huius importunæ amẽtiæ, & profitere te dijs eſſe ſacrificaturum. Nemo enim reſiſtit edicto Imperatoris, qui non acerbè & violẽter ex hac vita exceſſerit. Dixit ſanctus Tryphon: Ego quoq; tibi dico: Nemo qui regẽ cæleſtem Chriſtum negauit, vitam æternam conſequetur: ſed trãſmittitur ad ignem æternum, & qui non poteſt extingui. Dixit Præfectus: Rex cæleſtis non eſt alius niſi magnus Iupiter, Saturni & Rheæ filius. Is eſt pater hominumq; deûmq;: cui q non paruerint, minimè poſſunt viuere. Cui tu quoquè debes parére, vt dignus cenſearis vita iucundiſſima. Dixit ſanctus Tryphon: Similes fiant Ioui deo tuo, qui eum pro deo colunt, & omnes qui confidunt in eo. Quem dicunt quidem primùm fuiſſe præſtigiatorem hominem & ſceleratum ac pernicioſum, patremque cuiuſuis nefariæ actionis & impietatis. Poſt eius autem deceſſum, aureas & argenteas ſtatuas ei erigentes, qui fecerunt ſimilia opera dedecoris, deum pronunciàrunt, ſuæ libidinis & intemperantiæ afferentes excuſationem, quòd is in deos ſit relatus. Idem modus cernitur etiam in alijs, qui falsò vocantur dij. Sic vos falſam multis retrò ſeculis datam ſequẽtes traditionem, inanimæ materiæ & ſurdæ cultum impiè tribuitis, Deum viuum negligentes, qui cælum firmauit, terrã ſuper aquas ſtabilijt, aërem effudit: & cùm rebus omnibus creatis formam dediſſet, hominem dominum in ipſis poſteà formatum cõſtituit. Cuius decepti à maligno ſerpente, & innumerabilibus tracti erroribꝰ & exitijs, Deus Verbũ miſertus, homo fieri voluit, & nobis ſimili forma ſuſcepta, in ea in crucẽ actus & ſepultus, cùm tertio die reſurrexiſſet, & in cælos eſſet aſſumptus, ſedet ad dexteram maieſtatis in excelſis, donèc quęcunque res eſt creata, eum agnoſcat: & ſic è cęlis cum diuina virtute & gloria appárens, reddet vnicuiq; conuenienter ſuis actionibus. Hic eſt Deus deorum, rex regum, & iudex viuorum & mortuorum. Qui autem à vobis dij exiſtimantur, ſunt æterni ignis fomites cum ijs, qui ipſos colunt.

Tribus horis cæditur.

Gene 1.
Gene 3.

Hæc cùm diceret beatus Tryphon, Aquilinus ſummo furore percitus, eum quidẽ iubet de ligno deponi, ſe autem ſequi vinctum, exeuntẽ ad venationem. Licebat ergò videre

videre acerbissimum tormentum infligi martyri. Nam plantę pedum eius disrumpebantur, quæ non solùm nudæ obijciebantur frigori hyemis intolerabili, sed etiã conculcabantur equorum pedibus: carnes autem ei dilaceratæ, per terram dispergebantur. Martyr verò semper ad Dominum intuens, dum in eo foueretur & recrearetur, non ægrè ferebat dolorem, psallens: Perfice Domine gressus meos in semitis tuis, vt non commoueantur gressus mei. Et rursùs: Gressus meos dirige secũdùm eloquium tuum, & non dominetur meî omnis iniquitas: & quæ deincèps sequũtur. Præter hæc emittebat etiam voces primi martyris, dicẽs: Domine, nè statuas eis hoc peccatum. Cùm à venatione autem serò redijssent, dicit Aquilinus accersito martyre: Núncne tandèm, ô miser, tibi persuasisti sapiẽti vti ratiocinatione & dijs sacrificare, an adhuc pristina teneris insania? Dicit sanctus Tryphon: Cùm rationis expertis insaniæ & imprudentię sis ipse plenus, à diaboli offusa tibi temulẽtia non potes resipiscere, & adorare creatorem vniuersorum. Ego autem sapienti vtor ratiocinatione, non recedens ab ea, quæ dat salutem, veritate. Dicit Aquilinus Pręfectus: Nunc redeat in carcerem, & reseruetur ad alteram examinationem. Forte cùm fuerit solus, se admonebit, vt desistat ab hac mala persuasione. Cùm sic dixisset, ad finitimas regiones est profectus.

Acerbissimũ S. Tryphonis supplicium.

Psalm. 16.

Psalm. 118.

Acto. 7.

Cùm autem aliquot dies intercessissent, veniens rursùs Niceam, & sedens in tribunali, sistendum curauit sanctum Tryphonem, & dixit: Num te prolixitas temporis admonuit, vt parcas Imperatoribus, & supplex prócidas dijs seruatoribus? Cui dixit sanctus martyr: Deus meus & Dominus Iesus Christus, cui pura mente seruio, admonẽs admonuit & confirmauit, vt immutabilem & immobilem in eum fidem teneam. Quamobrem cum solum vt verum regem & Deum attendo: tuam autem infelicitatem & tui Imperatoris despicio arrogantiam, & eorum, quæ à vobis colũtur, auersor vanitatem. Dixit iudex: Acutis clauis eius pedes perforate, & verberatum per mediam ciuitatem exigite. Cùm diù autem ageretur sanctus, & sanguis dispergeretur, & labores intenderentur, & temporis asperitas exhiberet molestiam, (erat enim vigor hyemis) inflexibilis & inuictus mansit cogitatione. Nam ante se Christum pręuidens, & considerans beatitudinem, quæ sanctis est reposita, perindè acsi essent rorantes imbris stillæ, sustinuit vel niue densiora supplicia.

Noua supplicia adhibentur.

His autem valdè obstupefactus Aquilinus, Quousquè, inquit, ô Tryphon, non senties tormenta? Quousquè te non tanget dolorum acerbitas? Sanctus verò Tryphon respondit: Quousquè tu non intelliges virtutem Christi, quæ in me manet? Quousq; non desines tentare spiritum sanctum? Miser, nondùm sensisti inuictã esse Christi potentiam? Tunc ira repletus impius, iubet eum circumactis vlnis verberari virgis, deindè eius lateribus adhiberi faces ignis. Cùm ergò cum magna vehementia hęc ei infligerentur tormenta, diuinus quidam splendor eum repentè illustrans & circunfulgens, diuinamque & omni ex parte pulchram coronam florentem gemmis præbens, stupore quidem afficit eos, qui de ipso habebant quæstionem, (qui quidem putabant eum torqueri) cùm hoc magnum & quod naturam longè superat, vidissent miraculum: & effecit, vt præ stupore ij in terram caderẽt. Christi autem martyr, à superis aduenisse expertus defensionem, impletus fiducia & exultatione, Deo confitebatur, dicens: Domine, ago tibi gratias, quòd non reliquisti me in manibus inimicorum: sed obumbrâsti super caput meum in die belli, & dedisti mihi protectionem salutis. & dextera tua suscepit me. Et nunc Domine, rogo te, adsis mihi perpetuò, confirmans & defendẽs, & dignare me perfectè & sine vlla offensione decertare hoc pulchrum certamen confessionis, vt etiam corona iustitiæ dignus habear cum omnibus, qui tuum nomen sanctum dilexerunt: Quoniam solus es glorificatus in secula, Amen.

Flagellatur & aduritur.

Rursùs autem execrandus ille iudex accersens athletam, & veluti adulari præ se ferens: Sacrifica, dicebat, ô Tryphon, magno Ioui, & adora imaginem Cæsaris, & ego te dimittam maximis honoribus affectum & muneribus. Sanctus Tryphon subridens, dixit: Si illum ipsum Augustum despexi, & à ratione aliena eius iussa respui, inanimam eius imaginem, humana arte & coloribus formatam, adorabo? Absit. De Ioue verò & alijs tuis, qui falso nomine dicuntur dij, interroga eos, qui inter vos se iactant de sapientia, qui quod ex ijs, quæ de ijs dicuntur fabulis, ijs qui sapiunt, appáret turpe, conantur effugere, Iouem quidem dicunt æthera, Iunonem autem aërem, & Cererem

terram, & Neptunum quidem mare, Apollinem verò solem, & lunam Dianam nominârunt. Ijdem mihi vidētur Mercurium quidem orationem, Martem autem iram, & Venerem cupiditatem dicere per allegoriam. Et sic vnamquāque mundi partem, quinetiam ipsos animæ habitus simulacra constituentes: & vniuersorū quidem opificem insanè relinquentes, rem autem creatam magìs quàm creatorem colentes, nō solùm ipsi à recta sententia excidentes, ad animæ interitum ferimini præcipites, sed nos etiam contenditis attrahere, vt simus participes eiusdem barathri & exitij: sed pdam dolosi minimè assequemini, nec eos qui verè sperauerunt in solum Deum fortē & viuum, à recta mente abducentes, vana simulacra attēdere persuadebitis. Admiratus est, hæc verba audiens Aquilinus: valdè magna autē repletus acerbitate, eum rursùs cædi, & per omnem contumeliam flagris iussit verberari: Vt, inquit, consumatur animæ eius arrogantia. Cùm is verò cæderetur, & per omnem contumeliam flagris derberaretur, eadem erat ei stabilitas. Quo magìs autem remittebatur robur corporis plagis intolerabilibus, eo magìs cordis confirmata constantia, præclariorem ostēdebat fortitudinem.

Cæditur flagris.

Cùm ergò vidisset Præfectus se ea aggredi, quæ fieri non poterant, sic tulit sententiā: Tryphon Apameensis, qui repugnauit iussui Imperatoris, neque dijs voluit sacrificare, post multa inflicta tormenta, capite luat pœnas. Statìm ergò milites cùm eum eduxissent è ciuitate, adducunt in locum, in quo illud venerandum & Deo charissimum caput volebant amputare. Sanctus autem martyr stans ad Orientem, vocem suam extulit. & sic orauit: Domine Deus deorum, rex regum, sancte sanctorum, ago tibi gratias, quòd me dignum censueris, qui hoc certamen peragerē citra repræhensionem: & nunc rogo te, nè me tangat improba & insidiosa manus inimici, neque me trahat ad profundum interitûs, sed per sanctos angelos magnificæ tuæ gloriæ, in dilecta tabernacula & in desiderabilem & immaculatam tuam introducens hæreditatem, suscipe in pace animam. Omnibus autem qui tui famuli meminerint, & in meā gratiam tibi sacrificia offerre voluērint, attende ex venerando tuo habitaculo, ex cœlo sancto tuo, copiosa & ab interitu aliena eis contrà remittens beneficia: Quoniam es solus bonus, & largitor bonorum in secula seculorum.

Feliciter exit è corpore.

Hæc cùm orâsset athleta, & Deum adorâsset, antequàm feriretur gladio, tradidit animam. Qui autem Niceam concurrerant fratres, mundis sindonibus & varijs aromatibus sancti martyris venerandas ad sepeliendum componentes reliquias, volebant quidem eas recondere, vt essent custodes suæ ciuitatis: Sanctus verò apparens in somnis, iussit eas transferre in suum vicum, nempe Campsadem, quod etiam fecerunt. Sic beatus Tryphon à teneris vnguiculis Deo cōsecratus, cùm multos quidem ad Christi fidem adduxisset, multos autem morbos hominum curâsset: plurima verò post hæc tormentorum & suppliciorum genera pro veritate pertulisset, redimitus fuit corona incorruptionis: Ad gloriam patris & filij & spiritûs sancti, Nunc & semper & in secula seculorum, Amen.

AMPHILOCHII EPISCOPI ICONII HOMILIA IN PVRIFICATIONEM DEI GENITRICIS MARIAE, *in Annam Prophetissam, & Simeonem.*

2. FEBRVAR. Vide Virginitatis commendationē egregiā.

MVlti quidem non vulgares, sed viri summi atque præstantes, Virginitatem admiratione magna prosequuntur: idque non immeritò faciunt, cùm verè sit admirabilis, vt angelorū naturę cognata, & eundem cursum sibi proponens, quem & naturæ illæ incorporeę propositum habent, Ecclesiæ sanctæ lampadem gestans, vt mundum superans, vt affectus & perturbationes carnis conculcans, vt appetitum refrenans, vt cum Eua non communicans, vt à dolore ac tristitia liberata, vt castitati adhærens, vt à gemitibus redempta, quippe quæ condemnationis sententiam non admisit, quæ ait: In dolo-

In dolore paries filios : & conuersio tua ad virum:& sub viri potestate eris. Verè igitur Virginitas ipsa est admirabilis, vt possessio quædam à seruitute libera, vt germen (Gen.3.) nunquàm exarescens, sed semper virens ac florens, vt vitæ institutio insignis, vt exercitationis & vitæ laudabilis ornamentum, vt humano habitu superior, vt corporeis affectibus pura, vt deniquè vnà cum sponso Christo in thalamum regni cælestis ingrediens. Virginitatis igitur multiplex gloria talis tantaque est, cui hæc & his similia conueniunt.

At Nuptiæ honoratæ etiam sunt, & quouis terrestri dono superiores, fœcundæ arboris similitudinem præ se ferentes. Est enim coniugium ipsum tãquàm planta quędam pulcherrima, ex qua Virginitas ipsa nascitur, & rationalia animataque germina producuntur. (Vide etiam matrimonii & nuptiarum encomium.) Est, inquam, coniugium ipsum benedictio illa, qua mundus creuit, & generis instauratio facta est: per ipsum enim natura humana reparata fuit : quã cùm Dominus suscepisset, diuinam imaginem renouauit. Tale deniquè coniugium est, vt vniuersum genus humanum contineat, & cum illo versetur, ità vt liberè possit dicere: Eccè ego & pueri, quos dedit mihi Deus. (Esa.8.) Cùm ergò tam eximium sit coniugium, quid Virginitas erit, coniugij flos? Non enim ex alia re, quàm ex coniugio Virginitas gignitur.

Hæc autem cùm dicimus, inter Virginitatem & Nuptias contentionem aut pugnã non introducimus, sed vtriusque bona, vt par est, admiramur, quandoquidem tam coniugij, quàm Virginitatis curam habet Dominus ipse, qui non alterum alteri, tanquàm in trutina, opponit, sed facit, vt in vtraq; parte Dei timor adsit. Nam si pietas absit & Dei timor, neque Virginitas ipsa veneranda, neque Nuptiæ sunt honoratæ. Hæc antequàm Euangelicæ lectionis explanationem aggrediamur, dixisse volui, propter id, quod in lege quidem scriptum, sed gratiæ tempore confirmatum est, ab vniuersis expectatum, sed in solo Domino completum est. Dico primogenitum fructũ illum Marię Virginis. Audîsti enim Euangelistam paulò antè dicentem : Postquàm (Luc.2.) consummati sunt dies octo, vt circuncideretur puer, vocatum est nomen eius Iesus, quod vocatum est ab angelo, priusquàm in vtero conciperetur. Et postquàm impleti sunt dies purgationis eius, tulerunt illum in Hierusalem, vt sisterẽt eum Domino, sicut scriptum est in lege Domini: Quia omne masculinum adaperiens vuluam, sanctum (Exod.3. Num.8.) Domino vocabitur.

Audîstine coniugij benedictionem? Id communiter quidem dictum est de omnibus, sed in solo Domino perfectum. Quod enim scriptura dicit, Omne masculinum adaperiens vuluam, sanctum Domino vocabitur : ad solum Dominum Iesum refertur, non ad alium quempiam, licèt communiter dictũ sit. Talis enim est vniuscuiusq; virginis natura, vt primùm viri congressu aperiatur vulua ipsa, deindè pariat. Sed in Saluatoris nostri ortu non ità factum est. Nam nulla præeũte viri cognitione in Virgine matre, ipse sine virginitatis illius corruptione ortus est. Itaq; dictũ illud, Omne masculinum adaperiẽs vuluam, sanctum Domino vocabitur, verè ac propriè ad Dominum Iesum referebatur. Nunquìd Cain sanctus fuit, quoniam omnium primus ex materno vtero editus est? Num, inquam, propterea sanctus vocabitur, qui nefariè vitam terminauit? (Gen.4.25. 29.35.) Num Esau vir bellicosus & gladij hęres, propterea sanctus dicetur, quia prior natus est, quàm Iacob? An Rubẽ sanctus, quia primus ex vtero matris editus est, quippe qui patris cubile commaculauit? Nemo istorum sanctus fuit. Omnes isti rei extiterunt. Ex his igitur manifestum est, scripturæ dictum illud, Omne masculinum adaperiẽs vuluam, sanctum Domino vocabitur, propriè ac verè ad solum Dominum Iesum spectâsse. Idque confirmatur illo Gabrielis ad Virginem testimonio: (Luc.1.) Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi: ideoque quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei.

Sunt autem, qui nostris dictis aduersantes, hæc nobis obijciunt: Si scripturæ locus ille, Omne masculinum adaperiens vuluam, sanctum Domino vocabitur : ad Iesum solum refertur, non igitur Virgo ipsa remansit virgo, cùm scriptura dicat, Omne masculinum adaperiens vuluam. Animaduerte, & prudenter intellige quicũque de virginea illa natura verba facis, quòd scilicet nullo modo virginalis illa porta patefacta sit, eius prouidentia & voluntate, qui anteà in ipsa conceptus est. Hoc enim futurum prędixit Spiritus sanctus, cùm per prophetam dixit: Hæc porta clausa erit, & nõ

 aperi-

Ezech. 46. aperietur,& vir non transibit per eam:quoniam Dominus Deus Israël ingredietur & egredietur per eam,& porta ipsa erit clausa. Quantùm igitur pertinet ad virginalem naturam,virginis claustra nullo modo aperta sunt:quòd verò pertinet ad potentiam geniti Domini, nihil clausum, omnia aperta, nihil quod impedimentum afferre potuerit, cùm omnia Domino ipsi sint reserata. Quamobrem & superiores potentiæ
Psal.23. clamantes, dicebant inferioribus: Tollite portas principes vestras, & introibit rex gloriæ.

Admirabilis certè Virginitas ipsa est,sed quæ vera Virginitas dici possit: nam & in virginibus discrimen est,cùm aliæ dormitent, aliç vigilantes sint. Admirabile coniugium,sed quod verè coniugium est:multi enim coniugij legem seruârunt, multi eam violantes,transgressi sunt. Admirabilis est & viduitas ipsa,(quãdoquidem omnes tres
Luc.2. istos ordines decet commemorari)admirabilis,inquam,est & viduitas ipsa,in castitatis certamine se victricem ostendens:cuiusmodi fuit Anna illa, de qua paulò antè Lu
Ibidèm cam Euangelistam narrantem audiuistis. Ea enim cùm benè ac laudabiliter consenuisset,renouauit,vt aquila,iuuẽtutem suam. Hæc autem ipse Lucas: Et erat Anna prophetissa,filia Phanuel de tribu Aser. Hæc processerat in diebus multis,& vixerat cum viro suo annos septem à virginitate sua: & hæc vidua vsque ad annos octogintaquatuor,quæ non discedebat de templo,ieiunijs & obsecrationibus seruiẽs nocte ac die. Audisti, quibus laudibus in sacris Euangelijs ornata sit Anna vidua sancta? Verè fidelis fuit Anna illa, morum probitate,vt nomine ipso,gloriosa. Audiant mulieres, & egregiam Annæ vitam imitentur. Similem cursum & ipsæ teneant, vt pares coronas consequantur.

Nulla sibi proponat viduitatis defectionem, nè monogamiæ continentiam amit-
Annæ encomium. tat. Certè viduarum corona fuit Anna,sexu mulier, ordine ac dignitate prophetissa, (vt est in Euangelio)in viduitate vitam degens,& in templo versans:corpore quidem imbecillis,& propter senectutem infirma,sed animo fortis ac robusta: corrugata facie,sed prudentia vigens ac florens: senectute incuruata, sed consilio & sentẽtia rectè incedens:multorum annorum numero senior iam facta, sed Dei cognitione præcellens:ieiunijs, non saturitati,studens: Deum precans, non inter oscitantes vitam degens:in templo perseuerans, non alienas domos obiens: psalmos canens, non nugis vacans:prophetiæ intenta,non fabulis aut nugacitati:diuina meditans,inhonesta reijciens. Tot,tantęque fuerunt Annæ virtutes,vt illam etiam superârit,quam Aposto-
1.Tim.5. lus Paulus beatam prædicat, hæc scribens: Vidua deligatur non minùs sexaginta annorum,si filios educauit,si sanctorum pedes lauit,si tribulationem patientibus subministrauit,si omne opus bonum subsecuta est.

An non hãc ab Apostolo prædicatam viduam, superauit Anna & annorum numero,& vita ac moribus? Quæ enim prophetiæ dono digna, & sancti spiritûs capax effecta est,Deique in carne humana præsentiam omnibus,qui eam expectabant, nunciauit atque ostendit, quomodò non illa omnes alias viduas superauit, cùm Euangeliũ,
Luc.2. sicut paulò antè audiuistis,de ipsa dicat: Et hęc illa ipsa hora superueniens,confitebatur Domino,& loquebatur de illo omnibus, qui expectabant redemptionem in Israël? Vides'ne quanta fuerit Annæ præstantia? Pro Domino testimonium proferebat, & Domini spiritu afflata,quæ ipsius erant, præsente illo ipso Domino,loquebatur. O res admirabiles. Erat mulier illa vidua,& ea reuelabat,quæ sacerdotes quidem & scribas mœrore afficiebant,sed populum ipsum recreabãt,cùm ex Domini præsentia futuram in Israël redemptionem nunciaret. Videbat Anna infantem Dominum, dona pro seipso in templo tunc offerentem,neque tamen propterea offensa est,neq; quòd videret Dominum in ætate puerili:sed confessa est, infantem illum esse Deum, medicum,redemptorem,fortem ac validum peccatorum destructorem.

Noli,quæso, Annæ verba simpliciter præterire, quæ omnibus,qui præsentes erant, Domini Iesu Christi futurũ opus pręnunciabat. Videtísne,inquit,puerũ hunc mammam sugentem, in materno sinu quiescentem, nondùm pedibus vestigia supra terrã figere valentem? Videtísne puerum istum, qui octauo die circunciditur? Hic fundauit secula, hic cælos in orbem circunduxit, hic terram dilatauit, hic mare ipsum are-
Gen.7. na, tanquàm vallo quodam, circundedit. Puer iste educit ventos de thesauris suis. Idem & Noë temporibus cataractas cælorum aperiens, diluuium in omnem orbem terra-

terrarum immisit. Hic pluuiam atque imbres componit. Iste puer niuem vt lanam spargit. Iste Mosaica illa virga patres nostros de terra Aegypti liberauit. Iste mare rubrum dissecuit, & tanquàm per campum aliquem fecit illos transire puluerulento pede, qui spem suam in eo collocauerant. Hic & mãna, vt imbres quosdam, demisit. Iste patribus nostris terram melle ac lacte fluentem sorte distribuit. Iste templum hoc per Salomonem construi, atque in sublime erigi fecit. Iste iurans dixit Abraham: Multiplicans multiplicabo semen tuum, sicut stellas cæli, & sicut arenam, quæ est in litore maris. De hoc puero propheticus chorus consolationem afferens, dicebat: Excita potentiam tuam, & veni, vt saluos facias nos. Non igitur offendatis in eo, quòd puer sit: idem enim & puer est, & cum patre coæternus. Idem sub tempore numeratur, & genealogiam non habet. Idem puer est balbutiens, & hominibus os & sapientiam largitur, partìm vt ex virgine homo factus, partìm vt naturam habens, quæ compræhendi non possit. Nam & hoc expressit Esaias, cùm dixit: Puer natus est nobis, & filius datus est nobis: partìm enim genitus, partìm datus est. Quòd ad humanam naturam pertinet, genitus: quòd ad diuinam, datus est. Psal.147. Exod.14. Gen 17. Psal.79. Esa.9.

Hæc in illa viduæ Annæ prophetia cõtinebantur. Hæc à muliere, & vidua illa egregia clara voce prænunciata sunt. Quæ verè fuit vidua, quæ benè vitæ statum permutauit, quæ virum quidem, cum quo fuerat coniugata, diem suum obeũtem amisit, sed Deum ipsum suscepit. Septem annos cum viro suo vixit à virginitate sua. Annorum hebdomadam complens, & anno septimo à viri consuetudine requiescens, benè sabbatismo functa est, benè amplexa est Dominicæ diei gratiam. Turturis morem Anna seruauit. Non oblita est coniugis sui, non admisit in cubile virum aliquem, à quo eius castitas violari posset. Nam in lecto ipso priorem virum, quanuìs mortuum, memoria retinebat. Non commaculauit sindonem, in qua cum primo illo viro copulata fuerat. Verè repræhensione dignæ sunt, quæ virorum, quibus authore Deo coniugatæ sunt, memoriam cum eorum sepulcris obruunt, præsertim filio, aut filijs ex coniugio susceptis, cuius rei causa connubium concessum est. Nam si iuniori viduæ non sit proles, repræhendenda non est, si filiorum desiderio impulsa, veniat ad alterum coniugium: quoniam & beatus Paulus hoc admonẽs, dicebat: Volo iuniores viduas nubere, filios procreare, matresfamiliâs esse. Itaque procreandorum filiorũ causa, secundum connubium additum est. Cùm verò sit proles iuniori viduę, superuacaneum videtur semen spargere, cùm scilicet aristæ floreant. ☞ 1. Tim. 5.

Sed quid nam deinceps narrat Euangelista? Operæprecium est enim totam seriem tractare. Audîsti paulò antè Lucam Euangelistam narrãtem, quemadmodûm Simeon dixerit virgini: Eccè hic positus est in ruinam, & resurrectiõem multorũ in Israël, & in signum, cui contradicetur: & tuam ipsius animam pertransibit gladius. Quæso, quidnam hoc est, Tuam ipsius animã pertransibit gladius? Intelligit prudenter, quod dixit Simeon virgini: Eccè hic positus est in ruinam, & resurrectionem multorum in Israël, & in signum, cui contradicetur. Diceret virgo, vt mater Domini: Quídnã hoc est, quod ais, Simeon? Cur tristia quædam aduersùs Christum denũcias? Ignoras, qua ratione hic puer conceptus fuerit, & propterea tanquàm alicuius communis hominis signum contradicẽdum significas? Nulla in hoc ipso ruina, sed exaltatio multa inuenietur, qui ad alios extollendos se demisit. Cur igitur non ei benedicis, sed ais: Eccè hic positus est in ruinam, & resurrectionem multorum in Israël, & in signum, cui contradicetur? Luc.2.

Hæc dicere poterat Virgo, cui responderet Simeon: Satìs est tibi, Virgo, matrem omnium creatoris dici. Satìs est nutricem esse illius, qui nutrit orbem terrarum, & mundum sustentat. Satìs est, quòd eum feras, qui portat vniuersa. Qui nunc in te habitauit Christus, & nũc manibus meis tenetur, hic ipse suggessit mihi, quæ de ipso loquar, quòd scilicet hic positus est in ruinam, & resurrectionem multorum in Israël. In ruinam scilicet non credentium Iudæorum, & resurrectionem Gentium, quæ credituræ sunt. Signum autem, cui contradicetur, Crucem appellauit. Quandoquidem multi ex infidelium numero contradictionis verba cruci Dominicæ intulerunt, verbis ac factis Iesum impugnantes, arundine caput ipsius percutientes, acetum dantes illi bibere, fel pro cibo afferentes, corona spinis contexta eius caput induentes, sceleratis manibus alapas infligẽtes, lãcea latus aperiẽtes, contumeliosa illa verba magnis Matt.27. Ioan.19.

clamoribus obijcientes: Alios saluos fecit, seipsum non potest saluum facere. Totum hoc interpretatus est Simeon, cùm dixit: Et erit in signum, cui contradicetur. Multi illo ipso tempore contradixerunt, quo Petrus negauit, & omnes apostoli, vt oues sine pastore, dispersi sunt. In eodem illo Crucis signo ipsius etiam Virginis cor dolore fuit repletum, ità vt vitam ipsam acerbam sibi esse existimauerit, eô quòd diem illum viderit, & crucifixo filio, intestino dolore affecta fuerit. Huiusmodi multas Virginis cogitationes, gladium Simeon appellauit, quippe quòd intimum cor pupugerint, & scandala intulerint, sicut Dominus noster prædixerat: Omnes in me scandalum patiemini in nocte ista. Quamobrem & Simeon hoc futurum præuidit, & dixit: Tuam ipsius animam pertransibit gladius, vt reuelentur ex multis cordibus cogitationes. Vides'ne, quemadmodùm infinitas illas cogitationes gladium appellauit, vt intimas cordis partes, & renes, ac medullas ferientes? In huiusmodi cogitationes incidit Virgo ipsa, cùm necdùm resurrectionis potẽtiam cognouisset, quòd scilicet proxima esset Christi resurrectio. Ignorabat enim tantam esse Christi virtutem, vt mortem quidem ipsam gustaturus esset, sed ab illa deuorari non posset. Itaque post resurrectionẽ non ampliùs gladius anceps, sed hilaritas, & exultatio consecuta est. Signum igitur, cui contradicetur, Crucis signum Simeon appellauit, cuius causa gladius variarũ cogitationum animam Virginis penetrauit.

Cautè locũ lege. Non enim vllum passa est scandalum Dei mater, sed fuit de resurrectione filij certissima.

Licet etiam alia quædam de hoc signo dicere, si Dominum hæc in Euangelio dicentem attendamus: Generatio hæc praua est: signum quærit, & signum non dabitur ei, nisì signum Ionæ prophetæ. Sicut enim fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus, sic erit & filius hominis in corde terræ tribus diebus & tribus noctibus. Vides quemadmodùm Crucis signum non solùm in nouo, sed etiam in veteri testamento nominatum sit? Multùm enim vetus testamentum cõuenit cum nouo, quoniam vnus & idem est Deus, qui & veterem legem tulit, & nouam sanciuit. Huius rei testis est Dominus ipse, quem audi in propheta Ezechiele dicentem ad angelos, & vniuersalem consummationem significantem: Nè parcat oculus vester, neque misereatur senis vel adolescentis, non virginis aut pueri, & mulieres interficite vsque ad internecionem. Eos verò, qui tulerint in frontibus suis signum Tau, nè retigeritis. Vides'ne signum veteris & noui testamenti? Quod signum nihil aliud est, quàm Crux ipsa, quę mundo salutem dedit per Iesum Christum Dominum nostrum: Cui sit gloria & imperium in secula seculorum, Amen.

Matt. 12. Ion. 2.

Ezech. 9.

SANCTI PATRIS NOSTRI IOHANNIS ARCHIEPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI, COGNOmine *Chrysostomi, De occursu Domini nostri Iesu Christi, & de Deiparente & Simeone.*

Februarij 2.

NON solùm fert carnem Dominus noster Iesus Christus, sed etiam ex lege circunciditur, vt auferat prætextum Iudaicæ incredulitatis. Venit enim ad legem pro lege, vt discipulos liberet per fidem legis: & accipit carnem, & circunciditur cum Iudæis. Fuit carnis particeps: fuit etiam particeps circuncisionis. Confirmauit cognationem, vt non negarent eum, qui venit. Ex semine Dauid Christus expectatur: ostendit argumentum cognationis. Si enim etiam cùm esset circuncisus, dixerunt, Nescimus vndè sit. Si non fuisset carne circuncisus, excusationem rationi consentaneam habuisset eorum negatio. Quandò ergò impleti fuerunt dies octo, vt puerum circunciderẽt, erat Iesus expectans augmentum instrumenti. Quandò impleti fuerunt dies octo. iubet enim lex circuncidere puerum octauo die. Et si venerit dies octauus, venit in medium medicus, & sumit ferrum, & exercet artem, & cessat sabbatum in circuncisione.

Iohan. 9.

Gene. 17.

Rogemus ergò Iudæos: Sabbatum est remissio. Perfectum ocium est dies. Qua de causa

causa octauus eijcit septimum? Quamobrem fit octauus supra septimum? Sed Iudæi quidem non nôrunt Iudaica: Ecclesia autem nouit Christum & disciplinas Iudaicas. Circunciditur enim infans die octauo: quoniam octauo futura erat resurrectio, seu Dominica circuncisio totius mundi. Cur enim non iussit Moses sexto circuncidere? Cur non nono aut decimo? Est ergò manifestus octauus, quo surgit Dominus. Si quis ergò non credit resurrectioni, est corde incircuncisus, propter incredulitatem à Deo alienatus. Circuncisio autem, fidei est vera cognitio & sensus. Propterea ô dilecte, circuncisio traditur fidelibus ratione sancti baptismatis, & suppeditatur simul cum cognitione. Sanctum verò baptisma, est typus CHRISTI resurrectionis. Transi à carne ad spiritum, & ab eo, quod est corporeum, ad deductionem spiritûs: & inuenies illic quidem carnalem circuncisionem, hîc autem spiritalem peccatorum purgationē. Octauus verò, est circuncisio. Illa autem est etiam resurrectio. resurrectionis verò figura, baptisma: à paruis ad maiora, à corporeis ad spiritalia. Veniant ergò Iudæi, & proficiant. Oportet enim proficere à carnalibus, & non manere in eis. Dominus ergò Iesus Christus, qui non venit vt solueret legem, sed vt adimpleret, fuit circuncisus cum Iudæis. Impleti sunt ergò octo dies, vt circunciderent infantem, & vocatum est nomē eius Iesus, quod fuit ei vocatum ab angelo, priusquàm ipse fuisset cōceptus in vtero. Nam nos quidem vocamur postquàm nati sumus. Iesus autē vocatur, priusquàm ipse fuit conceptus in vtero. IESVS verò fuit vocatus, quoniam fungebatur munere seruatoris.

Cur octauo die facta circuncisio.

Matth. 5.
Luc. 2.

Et quandò impleti sunt, inquit, dies purificationis eorum, secūdùm legem Mosis. Cuiusnam purificationis? Mariæ & Ioseph. Iussit enim lex purgari mulierem, quæ recens pepererat, conseruare dies, & in eis non progredi. Quādò ergò impleti sunt dies purificationis eorum secundùm legem Mosis. Atquì non necessè erat virgini. Sed tamen lex fuit impleta. Deduxerunt eum Hierosolyma, vt sisterent Domino, quomodò scriptum est in lege Domini. Vbì est purgatio corporis, dicit secundùm legem Mosis. Vbì autem sistitur sanctus, Quomodò scriptum est in lege Domini. Non quòd lex Mosis non esset lex Domini: Nam quæcunque loquitur propheta spiritu sancto dissferens, non ipse loquitur, sed Dominus suggerit. Quoniam tamen purificatio habebat figuram corporalem, dicit, Lex Mosis. Quoniam autem sistebat primogenitum, dicit: Secundùm legem Domini, honorans id, quod factum fuerat. Quemadmodùm scriptum est in lege Domini: Omne masculinum aperiens vuluam, sanctum Domino vocabitur. Hæc ergò oratio & lex tota & causa legis, posita est propter eum, qui erat aperturus vuluam. Vniuersa enim primogenita animalium & hominum, nunquàm aperuerunt vuluam, sed erant solùm primogenita. Quem autem virgo peperit, ipse solus vuluam aperuit. Vide ergò mihi totius legis descriptionem, propter eum, qui erat nasciturus ex virgine. Vndenàm autem poterāt Iudæi eam intelligere? Nam cùm sint carnales cogitatione, lōgè abest vt possint intelligere cursus ortûs spiritalis. Deindè ascendunt, vt dent hostiam secūdùm quod dictum est in lege, par turturum, aut duos pullos columbarum: Fiebant autem hæc quoquè ex lege typicè, vt nihil deesset ad legis implementum. Veniamus iam decætero ad expositionem euangelicam.

Ibidem.
Leui. 12.

Exod. 13.
Num. 8.

Leui. 12.

Et eccè homo in Hierusalem, cui nomen erat Simeon: & homo ille iustus & pius, & erat spiritus Dei in ipso: & is acceperat responsum à spiritu sancto, se vitam nō priùs esse finiturū, donèc videret Christum in carne. Erat senex, expectabat promissum, manebat intùs in templo, illud dicens apud se: Vbicunquè sit natus, omninò huc veniet. Is venit in spiritu in templum illa hora, quandò parentes obtulerunt puerum. Nam sæpè quidem veniebat, sed suo proposito. Tunc verò à sancto spiritu deductus, venit opportunè ad implendū promissum. Is accepit in vlnis Iesum, & benedixit Deū, dicens: Nunc dimittis seruum tuum Domine secundùm verbum tuum in pace. Vndè dimittis? Ex†versa huius vitæ. est enim res molesta & planè carcer vita Ille ergò venit, vt dimitteretur. Si quis autem damnum esse putat hinc recedere, is nondùm est fide perfectus. Dicebat autem: Nunc dimittis seruum tuum Domine, secundùm verbum tuum in pace. Qui enim mundo facturus est pacem, accessit.

Luc. 2.

Venit enim pacificator, qui terræ cælum coniungit, & terram cælum constituit. Per Euangelicam doctrinā clamat Simeon: Nunc dimittis seruum tuum Dn̄e, secundùm verbum tuum in pace: Quoniam viderunt oculi mei salutare tuum. Quid est, quod dicit?

dicit? Nam priùs quidem credebant cogitationi, & cognoſcebāt ratiocinatione. Nūc autem viderunt oculi mei. Quod enim cor meum expectabat, viderunt oculi mei: cōſummatus ſum. Quid autem vidi, inquit? Salutare tuum. Quale? Quod parâſti ante faciem, nō vnius populi, neque ſolius Iſraëlis, ſed ante faciem omnium populorum. Eſt enim natus magiſter omnium: Lumen ad reuelationem gentium, & gloriā plebis tuæ Iſraël. Hîc gloria, illic reuelatio. Illic principium doctrinæ, hîc conſequens diſciplina. Et gloria populi tui Iſraël.

Sed omninò dicet quiſpiam: Et vbì ſunt Iſraelitæ? Habe Petrū, habe Paulum, habe Iohannem. Habe tria millia, habe quinque millia. Habe eccleſiam Hieroſolymitanā, habe eos, qui crediderunt ex gentibus. erat enim gens inter eos, qui crediderunt.
Eſa. 1. Niſì enim Dominus reliquiſſet nobis ſemen, facti eſſemus ſicut Sodoma, & Gomorrhæ ſimiles facti eſſemus. Deindè: Relíqui mihi ſeptem millia virorum. Sic in populo
3. Reg. 19. conſeruabatur ſemen fidei, & non periĕrat totus populus, abſit, neque interiĕrant
Matt. 20. 22. omnes Iudæi. Nam nunc quoquè in hoc beato ſtatu & vocatione, Multi quidem vocati, pauci verò electi. Vocauit enim CHRISTVS vniuerſum orbem terræ, & parauit ſanctum conuiuium Euāgelij. Sed cùm venerit, ingredietur & faciet electionem.
Matt. 22. Diligenter ſcrutatur eos, qui recumbunt: & ſi inuenerit aliquem non habentem veſtitum nuptialem, dicit ei: Amice, quomodò huc intrâſti? Quamobrem & illic facta eſt electio, & hîc fiet electio. Non enim quoniam vocati ſumus, ex eo debemus nos inſolenter gerere, vt qui id quod eſt perfectum, obtinuerimus. Lapſus enim primorum, fiat noſtra cautio. Sic ô dilecte, populus non omninò perijt, neque totus fuit incredulus, neque totus fuit perſecutus apoſtolos. Sed crediderunt per apoſtolos tria
Acto. 2. ſimul millia, præter mulieres & pueros, & fuit Hieroſolymis eccleſia deciès mille hominum. Templo enim nondùm euerſo, & necdùm eiectis Iudæis, & nondùm diruta
Iohan. 3. Hieruſalem, ædificata fuit Eccleſia, & fuerunt Iohannis verba euidens veritas: Illum oportet augeri, me autem minui.

Simeon ergò cùm eſſet propheta, dicit, Gloriam populi tui Iſrael. Erat enim gloria expectantium, aduentus eius, qui expectabatur: glorificāt Ioſeph & Maria ea, quę
Matt. 2. dicuntur, angelus annunciauit, Magi agnouerunt, paſtores audiêrunt, exercitus angelorum duxit choros, ſtella ex alto ſignificauit, Simeon prophetat, Anna vxor Phanuelis prophetat, terra verba fecit, cælum eſt elocutum, Magi tyrannm negauerunt,
Luc. 2. paſtores adorârunt Chriſtum, principem paſtorum. Omnia agnouerunt, mater cognouit, Ioſeph audiuit, propter res tremuerunt: intellexerunt autem rerum quoquè euentū. Et benedixit eos Simeō, & dixit Mariæ matri eius: Eccè hic poſitus eſt in ruinam & reſurrectionem multorum in Iſraël, & in ſignum, cui contradicitur. In quorum ruinam? Eorum ſcilicet, qui non credunt, qui contradicunt, qui in crucem egérunt. In quorum autem reſurrectionem? Eorum qui agnoſcunt, memorique & grato animo confitentur. Et in ſignum, cui contradicitur. Quod ſignum dicit? Signum crucis, quod Eccleſia nouit mūdi ſalutare, cui inimici ſunt Iudæi, quod ſæpenumerò cælum quoquè prædicauit. Contradicitur autem ſigno, vt vincat veritas. Nam abſque contradictione non eſt integra victoria. Oportebat ergò introduci contradictionē, vt iudex per totum ſeculum ferat ſententiam. Quamobrem dicit: Et in ſignum cui contradicitur, nempe, ab incredulis.

Signum crucis, nouit ecclesia mūdi ſalutare.

Tu verò, inquit, videris eſſe mater. Num autem tu euades ſine tētatione, quoniam tu te fateris eſſe matrem, quoniam eum peperiſti, quoniam viſa es ei tuum commodare vterum? Fuit enim venter tuus vas operationis. Euades'ne ergò ſine tētatione, quoniam fuiſti Dei parens, quoniam peperiſti non experta nuptias? Quoniam fuiſti conſtituta, num eris ſine tentatione? Sed tuam quoquè ipſius animam pertranſibit
Maria nihil peccauit. gladius. Quarè ô Domine? Quid enim ego peccaui? Nihil quidem peccâſti, ſed quandò videris eum pendentem in cruce, quandò videris eum pro mundo patientē, qn videris eius manus extenſas in cruce & in ligno clauis affixas, incipies dubitare & dicere: Hic'ne eſt, de quo mecū angelus eſt locutus? Hic'ne eſt, in quo fuit miraculū meę conceptionis? Virgo eram, & peperi. Quarè hic in crucem agitur? Et tuam ipſius animam pertranſibit gladius. Quamobrem nemo eſt, qui non tentetur. Petrus ter negauit, alij diſcipuli eo relicto fugerunt. Neque enim opùs habebat paſtor præfectura ouium, neque athleta opùs habebat ijs, qui ei opem ferrent: ſed omnes receſſerunt. Chri-

Christus autẽ erat solus, tanquàm aries suspensus. Pertransijt ergò eius quoquè animam gladius, tentatio, dubitatio. Et tuam quoquè ipsius animam pertransibit gladius, donèc reuelatæ fuerint ex multorum cordibus cogitationes. Quamobrem patitur Iesus ad conuincendam incredulitatem, ad confirmandum gratum animum credentium. Contradicitur autem signo, vt conuincantur, qui cõtradicunt propter improbitatem. Si enim veritati non contradiceretur oĩnò apud homines, nequaquàm probata esset pietas. Concessio verò contradictionis, electioni veritatis affert probationem.

Signo contradicitur. Quomodò enim probati sunt martyres in persecutione? Dũ decertârunt effecti victores per tolerantiam. Vide quantùm iuuit contradictio. Non solùm enim constituit, vt quis dixerit, fideles, sed etiã martyres, qui ad tormenta vsq; & mortem processerunt, & prębuerunt gustum gratię Christi per suam tolerantiam. Quandò ergò dicit Simeon: Eccè hic est positus in ruinam & resurrectionem multorum, & in signum cui cõtradicitur: intelligitur, quòd neque ruinam operatur, neque vi adducit resurrectionem. Sed positus quidem est in ruinam ijs, qui offendũt ad lapidem offensionis: In resurrectionem autem ijs, qui sua sponte credunt. Positus est enim, inquit, quomodò si dixerit quispiam, lux oritur, vt qui sani sunt, videant: ij aũt, quibus dolent oculi, radios lucis magìs fugiant. Quomodò verò illi quidem ceciderunt, vt qui digni essent vt conuincerentur: hi autem surrexerunt, bonã spem habentes sua sponte, nisì signo contradiceretur? Et quomodò dicit Simeon, Et in signũ cui contradicitur? Nè eos qui credunt, alienet contradictio, quoniam veritati, quæ est ex Deo, cõtradicitur. Et quis audet aut potest, nisì Deo concedente, contradicere? Necessaria autem est concessio. erit enim, quandò non ampliùs contradicetur. Quandò Phil. 2.
enim signum fulserit, cælestium, terrestrium & infernorum, & omnium deniquè lingua confitebitur, quòd Dominus Iesus Christus in gloria est Dei patris. Nam quãdiù quidem signum ipsum solùm appáret, nusquàm autem videtur quod significatur, signo contradicitur. Quandò autem is, qui significatur, reuelatus fuerit secundo suo aduentu, non audebit ampliùs aliquis signo contradicere, cùm is qui significatur, adsit manifesta diuinitate aduersùs eos, qui contradixerunt. Tunc qui signum quidem susceperunt, glorificabuntur ab eo, cui contradicitur. Qui autem signo contradixerunt, condemnabuntur ab eo, qui est significatus: & erit aliquandò finis contradictionis, finis dubitationis, finis incredulitatis, finis erroris: principium verò præmiorũ & coronarum: Quas detur nobis omnibus cõsequi in Christo Iesu Domino nostro: Cui gloria & potentia nunc & semper & in secula seculorum, Amen.

ITEM SANCTI PATRIS NOSTRI GREGORII EPISCOPI NYSSENI ORATIO DE OCCVRSV *Domini, & de Deiparente, & de iusto Simeone.*

QVI cælestium rerum sapientia est sublimis, & terrenarum 2. FEBRVAR.
rerum despicientia excelsus, Paulus ille, mens à Deo af- Psal. 44.
flata, lingua à Christo mota, celeriter scribẽtis scribę speciosissimus calamus, qui Ecclesiæ pulchrè descripsit dogmata veritatis, quæ est in manu potentis sagitta à Deo fabricata, quæ in corde principis tenebrarum huius mũdi certam inflixit plagam, quod ab Hierusalem circuncir Rom. 15.
cà vsque ad Illyricum, vel potiùs vsque ad fines terræ apparuit fulgur diuini tonitrũ in mystica Euangelij rota, 2. Cor. 12.
quæ voluebatur per vniuersum orbem terræ, vox clarissima & maximè sonora: is tanquàm ex ipsis paradisi adytis loquens, vbì audiuit verba ineffabilia: vel potiùs tanquàm ex ipso excelso & sublimi throno gloriæ, vbì assistit, honorificum parans comitatum præsenti sancto festo DOMINI, ad excipiendum regem gloriæ, tanquàm mysticum quendam senatum, Ecclesiæ populum, regale sacerdotium, per seriem, vt ità dicam, parat: & honestæ vitæ numerosum & concinnum tradens ordinem, dicit: Fratres, Nè efficiamini pueri mente: sed estote malitia infantes. Sic 1. Cor. 14.
enim

enim cum perfectissimo & æterno Deo, cuius diem festum hodiè celebramus, qui ꝓpter nos secundùm carnem infans fuit in extremis diebus, ex quo omne donum & quicquid perficit, qui virtutis admirabilem secundùm naturam perfectionem in humana sua ostendit constitutione: concorporales fiemus & comparticipes, & ad eius honorem & gloriam erit conuentus ecclesiæ. Sic enim nupèr genitam eius corporaliter diuinam apparitionem, describit characteribus diuinæ eius perfectionis. Priusquàm, inquit, cognoscat puer bonum aut malum, nō páret improbitati, eliget bonum: quod est summæ & perfectissimæ discretionis & re vera prudentiæ indicium.

Esa.7.

Ad cuius similitudinem nos instruens magnus Apostolus, dixit id, quod priùs est positum, diuinitùs inspiratum eloquium: vtpotè quòd in eo, quæ est ad eius imaginem & similitudinē, Dei fabricatio in nobis similiter agnoscatur, & innotescat summa sanctitas primariæ pulchritudini. Quomodò enim cùm regi qui sub eo sunt exercitus, apparant gloriosam & magnificam pompam, deauratos & deargentatos esse conuenit eos, qui sunt congregati, vt satellitum munere apud eum fungantur, & illius spectaculi effigiem proponi oportet significantissimè: sic nos quoquè, qui trāsformamur renouatione mentis nostræ, & veterem hominē exuïmus, & diuinæ imaginis similitudinem, quoàd eius fieri potest ab hominibus, in nobis circunferimus: sic ad salutaria & spiritalia festa accedere necesse est, vt sint nobis, conuenienter ei quod dicit propheta, ieiunium quartum, & ieiunium quintum, & ieiunium septimū, & ieiunium decimum, ad lætitiam & ad bona festa, vt ieiunium scilicet intelligatur anagogicè, in eo quòd abstineatur & temperetur ab omni inquinamento & carnis & spiritûs. Nam per quartum & quintum, septimumque & decimum significatur q-uis carnalis species, adnata sensibus, qui facilè decipiuntur, & quæ cum vita præsenti concluditur. Corpori enim deditam & carnis magìs amantem viuendi rationem, ꝑ quartum discimus, vtpotè ꝙ ex quatuor elemētis sint corpora contēperata. Quæ est aūt per sensus cadēdi facilitatē, vtpotè ꝙ sint quinque, significat nomē quinti. Septimus verò conuenienter ei, quod dicit Salomon, id quod septenarij ritu in se reuoluitur, infernæ sortis seculū videtur significare. Decimus aūt ostēdit interni hominis expurgationem à sensibus, qui est deductus ad ea, quæ sunt extrinsecùs, vt sit mentis oculus simplex & pellucidus, vt sit totum corpus lucidum, vt dicit sanctum Euangelium: & auris animæ, diuina exultatione impletur & lætitia: quam fore vt auditum accipiat, magnus quoquè Dauid est pollicitus: eius verò gustandi facultas, exerceatur in Domini benignitate, sicut is, qui psallit inter prophetas, eloquitur: & in susceptione Christi boni odoris, quem spirauit, consistat odorādi habitus: & internis manibus discretionis, contrectet verbum vitæ, vt dixit filius tonitrû. Mentis enim sensuum in his exercitatio, in eorum, quæ sunt his contraria, abstinentia & alienatione, id quod apud Deum laudatur, efficit ieiunium: & ità fit, vt nos rectè geramus, quòd vitio quidem simus infantes, simus autem in perfectione prudentiæ, quæ est ex Deo.

Ephe.3.

Festa vt Christianis celebranda. Zach.8.

Eccl.1.

Matt.6.

Psal.84.

Psal.33.

1.Iohan.1.

Sic Apostolicarum & propheticarum doctrinarum, ex fontibus spiritûs, confluēs mens magna & excelsa, & Dei fluuium implens aquis mysticis Dei cælestem ciuitatē, quæ ex supercælestibus consistit virtutibus, scit lætificare impetu huius fluuij, vt audiuimus canentem psalmodiam. Supernorum enim spirituum sanctus cœtus, salute hominum valdè lætatur. Sic enim cælestia simul cum terrestribus communiter solēt festum agere, ijs, qui sunt in terra, angelicam vitam amplectentibus. Quandò enim hic Deus noster, quem præmonstrando annunciauit propheta, in terra visus est, & cum hominibus est conuersatus, & supernam beatitudinem, quæ in terra plantabatur, adspexerunt angeli, Gloria in excelsis Deo, eloquebantur, & in terra pacem annunciabant, cùm diuina voluntas fuisset in hominibus. Sic qui suum diuinum ministerium eximium, vereque purum & singulare esse gloriantur, sanctorum angelorum beati cœtus, veræ sanctitatis in nobis videntes characteres, non nos reijciēt, quin assumant participes suæ puræ & syncerę lętitiæ: quomodò eum, qui sordida erat veste indutus, à diuinis secerni nuptijs fecit Euangelicæ oratio parabolæ.

Psal.45.

Baru.3.
Luc.2.

Matt.22.

Etenim quandò in archetypo, vt ità dicam, tempore præsentis festi, qui erat in formā Dei, & serui formam acceperat: qui fuerat Dei & hominum intercessor, legis implens præceptum, cùm esset quadraginta dierum infans, verbum eternum, ad templū cum matre est profectus, & vt par erat, in decreto sacrificio, incorporeorum ordines

collum

collum seruiliter inclinantes, ex eo, quod nō est adspectabile, quæ Deum decet, pompam parabant, & ineffabilis sapientiæ pelagus diuinis efferebant laudibus, & legalis literæ, quæ est magis ad manum, constitutionis transmissionem, mysterij absconsi manifestationem, in Deo qui omnia creauit, expectabant: cuius quidem nos hodiè celebrantes commemorationem, expleamus nos delicijs spiritalium contemplationum, sicut mentes incorporeæ, & diuinorum miraculorum maiestatem glorificantes, erimus socij illorum dignitatis: non legali vmbra oculum animæ obscurantes, sed, vt dicitur à sapiētissimo Paulo, reuelata facie gloriā Domini tāquàm in speculo intuētes. Nam cùm lex dicit, omne masculinum aperiēs vuluam, sanctificari: oportere autem, quæ recèns peperit, mulierem & fuit mater pueri masculi, quadraginta dierum spatio postquàm peperit, sic cum definita & distincta hostia proficisci ad Dei templum: illi quidem velum in lectione veteris testamēti in corde circunferētes, eisdem quotannis, vt ità dicam, sacrificijs, quæ nunquàm consummare possunt eos, qui accedunt, se, instàr infantium sapientes, putent eam legem implere.

Festū Purificationis p. antiquum. 2. Cor. 3. Exod. 13. Leui. 12. Hebr. 10.

Nobis verò, quibus in conuersione ad Deum, id est ablatum velamen, qui semèl in consummatione seculi, ad abolēdum peccatum per eius sacrificium credidimus euasisse manifestum magnum sacramentum pietatis, dignè diuino lumine veritatis, prælucente spiritu, est præsentis festi cōtemplandum mysterium, quod parùm ex alto accedit ad mysterium, cùm illud quidem priùs significauerimus, quòd ex consequentia examinationis, legis decretum propositum, in solo Deo, qui carne est indutus, definitè & ità, vt nulli alij conueniat, cernitur impletū. Solus enim ipse ineffabiliter conceptus, nuptijs non priùs apertam vuluam virginalem aperuit, signacula virginitatis illæsa conseruans, etiam post processum admirabilem, & solus spiritaliter masculus fuit creditus, vt qui nihil afferret ei vitij, quod quidem est fœmininum & mulieri cōueniens. Vndè etiam re vera sanctus iurè est vocatus. Quō etiam Gabriel, viuifici fœtùs ad Dei parentem ferens nuncium, & velutì priùs latam & ad ipsum solum spectātem legem in memoriam reuocans: Quamobrem & quod nascetur sanctum, inquit, vocabitur filius Dei: vtpotè quòd sancti cognomen propriè conueniat ei, qui virgineam vuluam diuino aperuit miraculo. Et in alijs quidem primogenitis, ea vocanda esse sancta, diligenter legis intuens profunditatem, perfectio pronunciauit euangelica: vtpotè quòd Dei consecratione sortita essent, vt sic vocarentur: In primogenito autem omnis creaturæ, sanctum id, quod nascitur, dixit angelus, vt quòd hoc sit propriè, & eam, quæ est verè, sanctitatem, in amandando vitio & bono eligendo, simulatquè natus sit, vt dicit Propheta, ostenderit.

Hebr. 9. Luc. 1. Luc. 2. Colos. 1. Esa. 7.

Sed reuertendum est ad mare contemplationis, vt lex diuina iubet legislatori, spiritûs gratia, tanquàm in columna ignis & nubis, splendore scripturarum præcedente castra diuina Ecclesiæ: vt virga virtutis, quæ immittitur è superna Sion, vt dicit Psalmus, per quam in inimicos obtinetur dominatio, transmittētes pelagus literæ, quod est hinc & hinc diuisum, in puro & dilucido transitu sententiarum, Aegyptium eorū, qui gratiæ non obediunt, sensum effugiamus, eis obrutis fluento veritatis, quibus est studio nobis impedire viam Euangelij, quæ ducit ad spiritalem terram promissionis: & velle nos in ferrea fornace literæ, quæ dicta est Aegyptus, permanere, seruientes luto & lateribus, hoc est, corporalibus legis obseruationibus. Dixit ergò Mosi in Aegypto Deus vniuersorum, cùm iam plagam decreuisset infligendam aduersùs Aegypti primogenita: Sanctifica mihi omne primogenitum, primò natum, aperiens omnem vuluam in filijs Israël, ab homine vsque ad pecus. Cuius quidem diuinæ legis id, quod erat complicatum, velutì explicans beatus Moses, enunciat in sua ad populum allocutione: Et erit, postquàm introduxerit te Dominus Deus tuus in terram Chananæorum, quomodò iurauit tibi & patruis tuis, & dederit tibi eam, segregās omne, quod aperit vuluam, masculinum Domino, & omne quod aperit vuluam ex boum armentis, aut in iumentis tuis, quæcunque tibi fuerint masculina, Domino. Omne aūt, quod aperit vuluam asinæ, mutabis oue. Sin aūt nō mutaueris, redimes ipsum: & omne primogenitū filiorū tuorū redimes, hoc est, pro eo dabis precium. Sic enim in libro Numerorum diuinū declarat responsum, cum eo loquens, qui susceperat pontificatum: Et omne aperiēs vuluā ex omni carne, quā offerūt Dn̄o, ab homine vsq; ad pecus, erit tibi: sed precijs redimētur primogenita hominū: & primogenita pecorū immūdorū redi-

Psal. 109. Exod. 13. Ibidèm Num. 18.

redimes,& redemptio eius ab vno mẽse, æstimatio argenti quinque ſiclorum, ſecundùm ſiclum ſanctum. Sed primogenita vitulorum, & primogenita ouium & caprarũ non redimes. Sancta enim ſunt:& ſanguinem eorum profundes ad altare.

Iam ergò cum immundis ex pecoribus coniunxit & cõnumerauit vox diuina Iſraëlis primogenita,vt quæ,quod verè eſt purum & ſanctum, in cultu,qui eſt ex lege, nõ habeant,etiamſi ea exiſtimabantur ſanctificari,à lege facta attributione. Similiter enim àc pro ijs, quæ ſunt reiecta ad Dei ſacrificiũ, precia dari pro primogenitis hominum apud eos fuerat conſtitutũ: vtpotè quòd quæ eſt apud Iudæos à ratione alienior conſtitutio, indigna ſit cultum offerre rationalem, & eorum, quæ noui teſtamenti ſunt maximè myſtica, ſpiritalem offerre aræ oblationem. Precia autem erant veluti ſibi conuenientia, vt quæ ſolita eſſet offerre ſacrificia, quæ ex lege fiunt, per ſanguinem. Quæ propheta Eſaias,tanquàm ex Dei perſona, ne ex manibus quidem eorum requiſiſſe definit,vtpotè quòd ad ſpiritalem,ſcilicet perfectionem intueatur ſcopus legiſlatoris. Quæ autem offerebantur ad ſacrificium, quorum ſanguinem in ara fundi lege cautum fuerat,ſancta diſtinctè ſunt nominata: vel in hoc ſcilicet veritate priùs deſcripta à figura. Qui enim ſeipſum D E O obtulit & patri ſacrificium & oblationem in odorem ſuauitatis,Dominus noſter I E S V S C H R I S T V S, is ſolus propriè & verè ſanctus eſt & nominatur. Sed fortè dicet incredulus Iudæus, quòd quæ legitimo ſacrificio nõ poſſunt offerri, immundorum pecorum apud eos primogenita ſolent precijs permutari. Similiter etiam cùm humana primogenita non mactentur ad ſacrificium : eſt enim hoc minimè conſentaneum,& à lege diuina alienum: par eſt, ea conſecrari preciorum permutatione. Sed conſideret, ſi non impediatur velamine, quod obſtruit oculos eius animę, quòd iam in alia lege Leuítas accepiſſe ad conſecrationem pro primogenitis ſacra dócuit ſcriptura, ſic dicens in Numeris his verbis: Et locutus eſt Dominus ad Moſem,dicens: Ecce accepi Leuítas è medio filiorum Iſraël. Pro omni primogenito aperiente vuluam à filijs Iſraël,erunt eorum primogenita:& erunt mihi Leuitæ. Mihi enim omne primogenitum ſanctificaui in Iſraël,in quo die percuſſi omne primogenitum in terra Aegypti. Deindè quàm eſſet accurata permutatio,lex enuncians : Dixit,inquit,Dominus ad Moſem: Inſpice omne primogenitum filiorum Iſraël,ab eo,quod eſt vnius menſis & ſuprà : & accipe numerum ex nomine eorum: & accipies Leuítas mihi pro omnibus primogenitis filiorum Iſraël. Deindè cùm inuentus eſſet numerus primogenitorum maior numero Leuitarum, dicit: Locutus eſt Dominus Moſi,dicens: Accipe precia eorum,qui ſunt ſupra numerum Leuitarum,ex primogenitis filiorum Iſraël:& accipies quinque ſiclos per caput, ſecundùm didrachmam ſanctam. Si ergò, vt ſacra dicit ſcriptura,Leuitæ ſunt precia primogenitorum filiorum Iſraël,vt accurata ſignificat enumeratio, adeò vt pro ijs,quæ erant plures numero inter eos,definitum pondus lege ſit redditum: quanam ratione in vnoquoque primogenito precia dari lex iuſſit? In pecoribus enim,quę aſſumi non poſſunt ad ſacrificium,aut ea permutari,aut precia pro eis dari lex iubet. In hominibus autem & dari precia, & iam permutationem per Leuítas factam eſſe diſcimus: quod quidem non videtur conuenire ipſi literæ legis, vt oſtendit lex lata de pecoribus,& exponit ipſa rei natura. Si enim etiam poſt Leuitarum, ad Dei miniſterium, pro primogenitis attributionem,pro eis precia dari edictum eſt: id fit ſcilicet,quòd Leuitæ non ſint tanti,vt precio pro eis dando poſſint exæquari. Si autem hoc ità eſt, longè minoris eſt precij,quæ per argentum offertur,redemptio,quatenùs quæuis expers rationis & nullo ſenſu prædita natura,eſt vilior humana eſſentia.

Sed quoniam,vt dicit Propheta, oculos ſuos clauſerunt, & quod ex eis conſequitur,non poſſunt adſpicere, num etiam audire poterunt ſapientiſſimum Micheam clamantem? Ego quidem non puto. Nam etiam auribus ſuis grauiter audiunt. Veniat tamen beatus hic propheta,hæc magna voce clamans, & prophetico ſpiritu tacitè primùs ſignificans Iudaicorum primogenitorum abiectionem,ſimiliter atquè corporeorum ſacrificiorum oblationis. Dicit enim : In quonam compræhendam Dominum, ſuſcipiam Deum meum altiſſimum? Si comprehendam ipſum in vitulis vnius anni? Si acceptum habebit Dominus in millibus arietum, aut in decem millibus capellarum pinguium? Si dedero primogenita mea impietatis, fructum ventris mei pro peccatis meis. Audiant qui cor habent craſſum, id, cuius propheta Micheas eos ante nos accuſa-

Marginalia: Eſai. 1. — Epheſ. 5. — Num. 3. — Ibidem — Eſa. 6. — Mich. 6.

cusauit. Primogenita enim impietatis beatus Micheas nominauit primogenita Israëlis secundùm carnem. Quomodò ergò ea sancta existimârũt, quæ propheticis verbis primogenita impietatis sunt nominata? Dicant nobis linguæ, quæ re vera balbutiunt, quæ non possunt rectè dicere veritatem: quemadmodùm propheta, loquens in spiritu, fructum impietatis ea vocare ausus est? quonam modo quę de eorum redemptione dicta sunt, nõ videntur esse plana & inter se habere consequentiam, quòd attinet ad literam? quãquàm lex apud nos sancta & spiritalis esse intelligitur & creditur.

Videtis Iudaicorum curruum axes colligatos non secùs, atq; olìm Aegyptiorum currus in rubris fluentîs. Sed pro virga immittatur in mare orationis, veri legislatoris & regis gloriæ virtus & auxilium, & deducat populum suum in viam rectam anagoges & contemplationis, vt proficiscantur ad ciuitatem habitaculi cognitionis & veritatis, & obruat aduersarios diuinæ gloriæ inexpugnabilitas, qua repleta est vniuersa terra, vt cognoscant Dominum, vt dicit scriptura: quòd multa aqua maris iam obruit primogenitum diaboli fœtum, nempe peccatũ, qui carne tectus est Deus, morteque id affecit & deleuit, simulatq; natus est secundùm carnem: & cùm in seipso vitij fecisset condemnationem, & id in se planè deleuisset, contrarias virtutes repleuit lamentationibus, cùm veluti quædam vasa ab eis accepisset, nempe Magos, qui venerũt ab Oriente, & adoratione & agnitione eius dominij, facti sunt Domino vasa vtilia ad adiuuandam Ecclesiæ ædificationem, quæ est à Deo verè cõstructum tabernaculum, quod fixit Dominus, & non homo. Exod. 14. Num. 14. Coloss. 2. Matt. 2. Hebr. 8.

Iam autem cùm sicut olìm Israëlem à luto & lateribus, ità nunc à terrena prudentia genus hominum in seipso redemisset, id quidem fecit fugere Aegyptum, hoc est, mortis inuisum & tenebrosum præsidium: sanctificat autem Deo & patri non solùm hominum primogenita, sed etiam omne genus hominum, per eam, quæ in ipso ab initio fuit, conspersionem: hoc est, per eam, quæ ex nobis ab ipso sumpta est, carnem intelligenter animatam, cùm totum veluti fermentâsset ad sanctificationem, concretũ humanæ essentiæ. Si enim primitię sanctæ, & cõspersio, dixerim ego nunc quoq; meritò cum diuino Paulo. & quomodò olìm tribum, cui obtigerat fungi munere sacerdotali, pro primitijs primogenitorum legislator sermo typicè Deo obtulit: ità nunc in præclaro charactere veritatis, Pontificem & Apostolum confessionis nostræ, sanctum & innocẽtem & impollutum, & ab omni sorde & sensu peccati separatum, Deo & patri corporaliter oblatum fuisse cognoscimus, pro humanitate ab eo per fidem sanctificata: & eo magìs, quòd nec esse superiorem, nec aliquid ampliùs in se habere, q̃ is, qui seipsum precium dedit pro multis, totam videmus humanitatem, quòd attinet ad sanctitatem: quomodò in vmbra legis inuenta sunt primogenita ampliùs aliquid habuisse præter Leuítas: sed eam longè ab ipso fuisse à tergo relictam, quatenùs citra vllam controuersiam, id quod benedicitur, est minus eo, quod benedicit. Rom. 11. Hebr. 7. Num. 3. Hebr. 7.

Et tunc quidem in solo genere Israëlitico fuit dignitas sacerdotij, & solùm eorũ, quæ erant apud ipsos, primogenitorum precia esse Leuítas, fuit testatũ: Christus autem, qui accessit Pontifex futurorum bonorum, vt dicit sapientissimus Paulus, & nõ secundùm ordinem Aaron, sed secundùm ordinem Melchisedec, quomodò priùs diuinum respondit eloquium, translatione quidẽ sacerdotij eum esse ex alia tribu: Clarum est enim, ex Iuda esse exortum Dominum Iesum Christum, & legis effecisse translationem, ex vmbra, quæ est ex lege, ad regni cælorum nos transferens euangelium: perindè àc à tribu Leuitica ad tribum regiam, dignitatem sacerdotij. Ea verò, quę est secundùm ordinem Melchisedec, assimilatione, nõ pro solo Israële, sed pro omnibus gentibus, se precium patri obtulit, & omnium hominum confessionis fuit constitutus Pontifex. Nam Melchisedec quoquè agnoscitur esse ex parte gentium, & non inuenitur ex genere Abrahæ. Quinque autem didrachmarũ ex lege æstimatio pro vnoquoque primogenito, ostendit ænigmaticè, quòd oportet vnumquenque nostrûm omnem sensum Deo sanctificare, & quæ sunt in eis: & mundum, ab omnique nefaria voluptate alienum, creatori offerre, tanquàm precium pium & legitimum. Horũ nos hodiè sacrorum mysteriorum commemorationis diem festum celebramus. Hęc nobis spiritalis mysterij explicatio, hunc sanctum cœtum, qui adest, congregauit: in qua legaliter quidẽ oblatus fuit Seruator, prout apparebat: intelligẽter autem & spiritaliter, cùm nostræ conspersionis primitias patri suo obtulisset, totam eam sacram reddidit, Hebr. 9. Hebr. 7.

didit,& aptam ad diuinam oblationem. Hoc enim lex olìm parturiebat, & eò spectabat id, quod lege cōstitutum erat de primogenitis, & de Leuitarum redditione, & de
*Sic didrachmarum æstimatione. *Si nos per mare scripturarū transmisit gratia spiritûs.

Sed videamus etiam aduersariorum conclusionem & demonstrationem. Atque superiùs quidem nobis iam fuit euidens, quod est lege constitutum de Leuítis & primogenitis. Sed quomodò magnus Moses populo addens animum, affirmauit eos nō
Exod.14. esse ampliùs visuros Aegyptios: ità ego nunc quoquè produco Dei populum peculiarem, vt ei annunciem, quòd adumbrati cultûs corporea castra non ampliùs videbimus. Vbì enim nunc, postquàm magnus se ostendit Pontifex, est Leuitarum sacrificium? Vbì post mundi expians precium, est æstimatio primogenitorum? Vbì est reliqua diligens & accurata obseruatio mysteriorum legis? Non vides, quòd quandiù vniuersa occupabat nox ignorantiæ, instàr stellarum, exilem quēdam & modicum splendorem præbebat cultus, qui est ex lege? Quandò autem ortus est sol iustitiæ, & ex alto oriens apparuit, & illuxit dies salutis, legalium constitutionum lux modica euanuit, victa supra modum fulgenti luce gratiæ. Non est euersum & solo stratum, non secùs atquè satellites & currus, inclytum illud templum, & vniuersa Pontificum propter id gloriatio & elatio? Non est obrutus & confusus omnis eorū legitimus ornatus? Non penitùs interiêrunt mores, qui à Iudæis accuratè obseruabātur? Vbì enim obtulerint sacrificia, quæ offerebantur pro mulieribus, quæ nupèr pepererant, cùm locus electus corruerit, & apertè sit diffinitum, non licere alibi ab eis offerri sacrificia? Vbì est vestis & dignitas sacerdotalis, & reliqua omnia? Sed nè singula psequentes, tanquàm mortuorum continuo contactu & contemplatione, animæ oculos terreamus, illos quidem relinquamus mortuos ad aquam legalis literæ: nos autē benigno & clementi Deo hymnum canamus epinicium, & nutriti nutrimento, quod est verè cæleste, & potati fluento, quod manat ex vera petra, veniamus ad montem Dei Choreb, hoc est, ad excelsam doctrinam Euangelij, vt voci diuinarum tubarum, verbis beati Lucæ internas aures admoueamus, tanquàm ex sanctis adytis clamante spiritu mystagogiæ.

Ad Christi aduentū lex vetus obsoleuit.

Luc.2. Et factum est, postquàm impleti sunt dies purificationis eorum, duxerunt parentes puerum Iesum, vt sisterent Domino, quomodò scriptū est in lege Domini: Omne masculinum aperiens vuluam, sanctum Domino vocabitur: & darent hostiam secundùm id, quod dictum est in lege Domini, par turturum, aut duos pullos columbarū. Et eccè homo erat in Hierusalem, cui nomen Simeon. Et homo hic iustus & pius, expectans consolationem Israëlis, & spiritus sanctus erat in eo: & fuerat ei responsum à spiritu sancto, non visurum eum mortem, priusquàm viderit Christū Domini in carne. Et venit in spiritu ad templum. Quid est, expectans consolationem Israel? Hoc est, expectans dum fieret manifesta veritas, & populus Israëliticus ab vmbra legis ad eam transiret: propterea quòd mittens esse sub mundi elementis, accederet instituendus ad ludum veritatis, & perficeretur eius perfectione. Neque enim potuerit quis dicere, quòd cùm Iudæi grauia perpeterentur, & captiuitate aliqua detinerētur, expectabant vt ab his recrearentur, & ad lætum ac pristinum statum reuerterentur, cùm oīs antiqua consuetudo eis ritè procederet, & templum staret, & offerrentur in eo sacrificia, & omnis alia viuendi ratio, eorum generi peculiaris, ritè obseruaretur.

Deut.12.

Sin autem obijciatur, eos fuisse sub Romanis, & Herodem constitutum fuisse regem Iudææ, qui erat genere alienigena, sciat is, quòd ratio vitæ ex lege agendæ ex eo nil lædebatur, quòd Israëli rex esset alienigena, vt de eo consolationem iustus senex expectaret. Etenim diuersis modis contigit, perindè àc filium quempiam seditiosum, à patre alicui tradi austero pædagogo ad hoc, vt castigetur: ità Israëlem sæpè fuisse sub rege alienigena. Hoc ostendit populi longa mora in Aegypto, & propheta Hieremias tempore Sedechiæ regis diuino iussu ad eum loquens, & populum, qui eius parebat
Hier.34. imperio, fore vt essent sub sceptro regis Nabuchodonosor, & accederent ad Chaldæos. Non solùm autem hos, qui erant digni, vt quorum vita esset flagitiosa, alienigenæ subijci sceptrò, non erat à ratione alienum: sed etiam quosdam ex iustis, & quibus di-
Hebr.11. gnus non erat mundus, vt dicam cum Paulo, non imperare, sed barbaris & impijs viris parére, Dei effecit lenitas & patientia: vt pietatis eorum probatio magìs appare-
Gen,12.20. ret. Id ostendit Abraham, qui fuit in Aegypto, cuius & vxor ablata fuit à Pharaone, & qui terram sibi promissam habitabat in incolatu. Similiter autem eius quoquè filius

filius & nepos, Iſaac inquam, & Iacob: rurſusque temperãtiſſimus illius filius Ioſeph, qui factus eſt ſeruus, & cõdemnatus eſt habitare carcerem. Non ergò ad mundanam Gene. 39. gloriam & iactantiam. Iſraëlis conſolationem ſapiens expectabat Simeon, ſed eam, quæ eſt verè, traductionem ad veritatis pulchritudinem. Nam cùm ei datum fuiſſet reſponſum, fore vt antequàm è vita excederet, videret Chriſtum Domini, expectabat fore, vt ſpiritaliter cum eo appareret populi conſolatio.

Venit ergò in ſpiritu in templum: & dum introduxiſſent parẽtes infantem Ieſum, vt facerent ſecundùm conſuetudinem legis de ipſo, ipſe quoquè eum accepit in vlnis ſuis, & benedixit Deum, & dixit: Nunc dimittis ſeruum tuum Domine ſecũdùm verbum tuum in pace: Quoniam viderunt oculi mei ſalutare tuum, quod parâſti ante faciem omnium populorum: Lumen ad reuelationem gentium, & gloriam plebis tuæ Iſraël. O verè beate atq; adeò beatiſſime ſenex. Quàm beatus ille tuus re vera ſacroſanctus in templum ingreſſus, per quem progreſſus es ad exceſſum è vita? Quàm beati ſunt oculi, animæ ſimul & corporis: hi quidem, vt qui adſpectabilem Dei appræhẽderint apparitionem: illi verò, vt qui non ſolùm adſpexerint ad id, quod cernitur, ſed fuerint illuſtrati ipſa luce ſpiritûs, & corporatum Deum verbum agnouerint: qui viderunt diuinum ſalutare, quod paratum fuit ante faciem omniũ populorum. Quàm beatæ ſunt manus tuæ, quæ veritatis verbum contrectauerũt? Quàm beata eſt lingua tua, cui feliciter fuit annunciata reuelatio vitalis luminis? Et quid ſtudeo tibi ſingulatim accommodare laudem in vnoquoque membro, cùm te iam totum laudabilem, & beatum, & à ſancto ſpiritu poſſeſſum, priùs docuerit Euangeliſta? Luc. 2. Sed age, ô beate pater, eo qui in te reſonat ſpiritu, doce tanquàm filios, pecudes Eccleſiæ, theſaurum, qui tanquàm in vaſis fictilibus, latet in paucis tuis verbis: quandoquidem ad vos, & eos, qui ſunt ſicut vos, ornati canitie ſupernæ prudẽtiæ, & verè eſtis Preſbyteri, id eſt, ſeniores, & Eccleſiæ patres appellamini, diuinum verbum nos deducit, vt diſcamus doctrinas ſalutares, dicens: Interroga patrem tuum, & annunciabit tibi: ſeniores, & Deut. 32. dicent tibi. Quæ illius ergò linguam tunc mouit ad loquendum de Deo, virtus ſpiritûs nobis quoquè nunc det ſermonem in apertione oris.

Nunc dimittis, inquit, ſeruum tuum Domine ſecundùm verbum tuum in pace. Ex quo enim Chriſtus homo factus eſt, & peccatum, quod eſt belli cauſa, deleuit, & patri nos recõciliauit, in pace fit ſanctorum exceſſus. Hoc enim prophetice magnus quoque Dauid priùs indicans, dicebat: In pace in idipſum dormiam & requieſcam: nõ id, Pſalm. 4. quod adeſt, ſed quod eſt futurũ in Chriſti aduentu, ſignificans. Et vt oſtenderet, quòd vno ſolo modo talis ſpes, pacificæ, inquam, in Chriſto dormitionis, in ſanctis ſit collocata per ſpiritum, dicit: Tu Domine ſingulariter in ſpe conſtituiſti me. Ibidem. Beatus autẽ ſenex Simeon, cùm iam præſens tempus eſſet intuitus, dicit: Nunc dimittis ſeruũ tuũ Domine ſecundùm verbum tuum in pace: oſtendens ſtabilitatem diuinæ promiſſionis. Quoniam viderunt, inquit, oculi mei ſalutare tuum, quod parâſti ante faciem omnium populorum: hoc eſt, eam, quæ per Chriſtum facta eſt toti mundo, ſalutem, & non ſoli Iſraël. Quomodò ergò ſuperiùs teſtatum eſt, eum expectare conſolationẽ Iſraëlis: nunc autem conſpicitur dicere, Dei ſalutare in conſpectu omnium populorum? Quoniam tunc futuram Iſraëlis conſolationem nouit ſpiritu, quandò omnibus quoquè populis fuit paratum ſalutare. Vide autem, quàm ſit accurata diuina inſpiratio. Lumen enim, inquit, ad reuelationem gentium, & gloriam plebis tuæ Iſraël: magno Paulo loquens conſentanea de Iſraëlis enumeratione. Quandò enim, inquit, Rom. 11. ingreſſa fuerit plenitudo gentium, tunc etiam totus Iſraël ſaluus erit. Ergò ipſe quoque cùm præpoſuiſſet vocationem gentium, poſtremò, cõuenienter prophetiæ, vniuerſi Iſraëlis repoſuit conuerſionem: etiamſi iam reliquiæ ſaluæ factæ ſunt, propter eos, qui iam ex Iudæis acceſſerunt ad gratiam.

Contemplare autem mihi altarum ſententiarum proprietatem dictionis. Nam cùm dixiſſet, Lumen ad reuelationem gentium, ſalutaris diuini reuelationem, dat nobis intelligendum, quòd in abſolutis tenebris & perfecta caligine, nullum habentes ſplendorem Dei cognitionis, ante Chriſti aduentum ſtabant gentes. Quomodò beatus quoquè Eſaias felicem nuncium afferens ijs, qui ſedebant in tenebris, dixit Eſa. 9. eos videre magnam lucem. Quoniam autem Iſraël, etiamſi modicè, typica tamen lege illuminabatur, lucem quidem in illo non dixit: gloriam autem illum ſortitum eſſe

prædixit: veterem historiam reuoca in memoriam, quòd quomodò olim admirabilis
Exo. 33. 34. Moses, qui cum Deo familiariter est locutus, glorificatum habebat vultum: ità etiam ipsi, cum diuina susceptæ humanitatis luce per fidem conuersati, & virtute spiritûs illuminati, in gloria apparebunt, veteri deposito velamine, & eadem imagine trans-
2. Cor. 3. formati à gloria in gloriam, vt dicit Apostolus, tanquàm à Domini spiritu.
Luc. 2. Quòd autem dixit Deo afflatus Simeon, in ruinam & resurrectionem multorum in Israële positum esse Dominum, ostendit per consensum sententiarum cum ijs, quę dixerunt Prophetę, vnum & eundem Deum & legislatorem locutum esse in Prophe-
Esa. 49. 1. Petr. 2. tis & in nouo testamento. Lapidem enim offensionis & petram scandali, causam esse, nè pudore afficiantur ij, qui in ipsum credunt, dixit oratio prophetica. Est ergò ruina quidem ijs, qui propter humilitatem carnis, offendunt ex incredulitate: Resurrectio autem ijs, qui agnouerunt firmitatem diuinæ œconomiæ. Quinetiam dicens gladium transadactum esse per animam Dei parentis, apertè prædicit eam, quæ fuit in cruce, passionem. Nam cùm ijs, quæ ex ipsa admirabili conceptione, vsq; ad tempus passionis, diuinè ab eo dicta & facta sunt, vnum veluti corpus indiuiduum, excelsiorem & diuiniorem de ipso haberet Dei parens existimationem, existimabimus eam passam esse veluti quandam incisionem in ignominiosa cruci affixione, etiamsi miraculum resurrectionis, ei incisioni perfectissimam obduxerit cicatricem. Sed nec eam solam hac affectione dicit esse tenendam, sed ex multis cordibus cogitationes, dubitationes scilicet & hæsitatiões, prædicit apparituras, vt in diuersis de eo opinionibus nihil omninò moueretur Dei mater virgo.

Quoniam verò prophetissa Anna, præ senio imbecillum quid loquitur, & quod valdè non potest exaudiri: sed nec excelsum Euangelium, quæ ab ipsa dicta sunt, ijsdem verbis adduxit: primùm quidem rogemus Euangelistam, quænam & vndenàm ea fuerit, & sub quibus & quandò ad templum accesserit: & rursùs scrutemur, quorumnam
Luc. 2. dicit esse cogitationem. Dicit ergò beatus Lucas, quòd Anna erat prophetissa, filia Phanuelis ex tribu Aser, quæ processerat in multis diebus, & vixerat cum marito septem annos à virginitate sua: & ipsa erat vidua annorum circiter octogintaquatuor, quæ non discedebat à templo, ieiunijs & precibus diù noctuq; Deum colens: & ipsa hora accedens, confitebatur Deo, & loquebatur de ipso omnibus expectantibus redemptionem in Israel. Quænam est ratio, quòd de hac prophetissa tam accuratam Euangelista fecerit narrationem, vt ei venerit in mētem, facere mentionem eius patris & tribûs? Et quæ à nullo quidem ferè mandata scriptis inuenta est, de ea re accu-
1. Cor. 14. ratam rationem nouerit ipse solus sanctorum Deus, & qui eius inspiratione, vt dicit diuinus Apostolus, spiritu loqui docti sunt mysteria. Quantùm verò nos possumus assequi, dicimus fuisse alias illo tempore eiusdem nominis, cuius hæc beata: & fuisse deditas ijsdem sacris, quibus illa, studijs, assiduis scilicet ieiunijs & precibus. Vt ergò eius persona facilè discerneretur, cùm patris eius fecisset mētionem, tribum quoquè propriam adscripsit. Magnis autem ipsam ornauit laudibus, & quæ auditoribus faciant omninò fide digna ea, quæ de Domino disseruit.

Sed quoniam, vt iam dictum est, sonora & quæ grandi voce profertur oratio, oblata est à senio, prope os eius quodammodò admouentes aurem cogitationis, scrutando hoc præsens adnatum argumentum, videamus quid ipsa dixerit ijs, qui expectabant redemptionem in Hierusalem. Conuenienter enim ei, quod mente potest compræhendi ex verbis propheticis, verba faciebat de Domino. Nam cùm ij, quibus eam hæc esse locutam dixit Euangelium, omninò ex diuinis responsis, quę efferuntur in prophetis, didicerunt expectare redemptionem, ea omninò fuit prompta ad de-
Esai. 9. scribendum mysterium. Constat id, quod magnus dixit Esaias: Puer natus est nobis,
Esai. 60. & filius datus est nobis: cuius principatus factus est desuper humerum eius: & vocatur nomen eius, magni consilij angelus. Et prætereà: Illuminare, illuminare Hierusalem: venit enim lumen tuum, & gloria Domini super te orta est. Magnus quoquè Da-
Psal. 84. uid adducebatur: Misericordia & veritas sibi inuicèm occurrerunt: iustitia & pax se
Psal. 97. osculatæ sunt: & viderūt oēs fines terræ salutare Dei nostri. Et ipsum indicādo: Ante
Psalm. 71. solē permanet nomen eius, & benedicētur in eo oēs tribus terræ. Oēs gētes beatū eū
Psalm. 97. dicēt, & seruiēt ei, & adorabūt eū. &, Notū fecit Dn̄s salutare suū filijs Israel. Et rursùs
Malac. 3. veneranda & angelica vox sapientis Malachiæ; Eccè ego mittam angelum meum,
& pa-

& parabit viam ante faciem ſuam : & repentè veniet in templum ſuum Dominus, & Angelus teſtamenti, quem vos vultis. & alijs aliundè collectis myſticis floribus propheticorum eloquiorum, diuinam & beatam contexuit coronam, adhuc quidem imbecilla & tremente manu, vt quæ proceſſiſſet in multis diebus. Non enim tunc permittebatur ijs, qui audiebant, altorum de Domino ſenſuum expoſitio, quandò etiam poſt tantam ſignorum oſtenſionem & diuinorum myſteriorum prædicationem, ſapientiæ & cognitionis theſaurorum promus Chriſtus, ſuis dixit diſcipulis : Habeo multa, quæ vobis loquar, ſed non poteſtis portare modò. Etſi autem obſcurè & exiliter anus & propheticiſſa verba fecit de Domino, vt quæ legis perſonam ſuſtineret, quę antiquata & ſenio confecta, & non longè remota ab interitu, ceſſit nouo teſtamento: non fuit tamē inutilis eius ſermo auditoribus intelligentibus: quomodò nec quę à lege in vmbris & ænigmatibus fuit magni myſterij præcedens enunciatio. Mala. 3. Iohan. 16.

Agè ergò nos quoquè, ô patres & fratres ſpiritales, qui didicimus feſtum celebrare in nouitate ſpiritûs & non vetuſtate literæ: Qui in azymis ſynceritatis & veritatis, venerandum & viuificum paſcha ſacrificij Chriſti debemus celebrare: Qui diuina regeneratione ſancti baptiſmatis veterem hominem exuimus, qui corrumpitur per deſideria deceptionis: & nouum induimus, qui renouatur ad agnitionē ſecundùm imaginem eius, q creauit: Venite, exultemus Domino, iubilemus Deo Seruatori noſtro. Dicamus: Quàm terribilia ſunt opera tua Domine, etiāſi in multitudine virtutis tuæ inimici tui mentiti ſunt, ſua ſponte ad diuinam tuam lucem, quæ mundo apparuit, claudentes ſuos oculos. Præoccupemus faciem eius in confeſſione, & in pſalmis iubilemus ei. Sacrificium laudis Deo perpetuò offeramus, hoc eſt, fructum labiorum confitentium nomen eius, beneficentiæq́; & cōmunicationis nequaquàm obliuiſcamur. Talibus enim ſacrificijs placatur Deus: vt ſordes peccati abluamus, & renouabitur tanquàm aquilæ ſpiritalis noſtra iuuētus: quomodò etiam beati ſenis Simeonis: vt nos quoquè pacificè & iucundè in bona fiducia & ſpe ſalutari ad vitæ exitum contendamus, & non cum pudore & metu è vita præſenti excedamus, & quodammodò non volentes: quomodò qui ſibi mali alicuius ſunt conſcij, ægrè & iniucundè ferunt aduentum regis. 1. Cor. 5. Epheſ. 4. Coloſ. 3. Pſal. 94. Pſalm. 65. Hebr. 13.

Imitemur beatæ illius Annæ in ieiunijs & orationibus perpetuam conſtantiam, nè videamur muliere deteriores, idque quæ vitam agebat ſub vmbra legis: quo tempore, ſe in his rectè gerere, erat rarum. Sed nos luce gratiæ illuſtrati, & à certa & expreſſa ſpe adiuti, & virtute ſpiritûs corroborati, nè ſeparemur à ſacris doctrinis, à quibus ſalutaris habitus ſolet generari in animis: quomodò teſtatum fuit, illam quoquè à templo fuiſſe inſeparabilē. Nè à diuino metu aberremus cogitationibus: ſed ex ipſo & in ipſo carnes noſtras & cogitatus, conuenienter votis Prophetæ, affigamus. Audiamus magnum Paulum docentem: Deſpondi vos vni viro virginem caſtam exhibere Chriſto. & non violemus, quę inita ſunt cum eo, pacta conuenta, per conſuetudinem cum eo, qui vitam noſtram corrumpit ex eo, quòd faciamus illius voluntatem: vel in hoc Prophetiſſæ imitantes pudicitiam, quæ fuit vnico contenta coniugio. Sed quod eſt in promptu, ab imitatione eius non diſcedatis, quicunque ſoluti eſtis à monogamia, & ſi fieri poſſit, ad ſecūdas non veniatis nuptias. Sic enim vos beatus futuros eſſe affirmat Paulus. Offeramus nos quoquè in ſuperno altari, velutì par turturum, animi & corporis puritatem: vel tanquàm duos pullos columbarum, prouidere bona, non ſolùm coram Domino, ſed etiam coram hominibus: vt cùm nos quoquè omnia ſpiritaliter ex diuina lege fecerimus, in ſapientia & gratia proficientes, & ad menſuram ætatis plenitudinis Chriſti peruenientes, & internum hominem perfectum habētes, & ſancti ſpiritûs effecti habitaculum, reuertamur ad veram noſtram patriam, cæleſtem Hieruſalem: In qua digni habeamur frui beata ac perpetua lætitia & regno, in Chriſto Domino noſtro: cui gloria & potentia cum patre & ſancto ſpiritu, nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen. Nota. Pſal. 118. 2. Cor. 11. 1. Cor. 7. Rom. 12.

SANCTI PATRIS NOSTRI AMPHILOCHII EPISCOPI ICONII ORATIONEM DE OCCVRSV DOmini nostri Iesu Christi, & de Dei parente & Simeone, quæ hoc loco in V. Tomo D. Aloysij sequebatur, idcircò non posuimus, quòd paulò suprà eam ex VII. Tomo eiusdem Aloysij, sed alio interprete, posuerimus.

SANCTI PATRIS NOSTRI CYRILI ARCHIEPISCOPI HIEROSOLYMITANI ORATIO DE OCcursu Domini nostri Iesu Christi, & de Simeone, qui Deum excepit.

2. Februarij. LAETARE valdè filia Sion, prædica lætitiam filia Hierusalem, duc choros popule ciuitatis Dei. Exultate portę & muri Sion, & vniuersę terrę clamate montes & colles, & valdè exultate. Fluuij plaudite, & rupes Sion compræhendite Dei aduentum, in eum intuẽtes. Concinant hodiè cælestia cum terrenis, & Hosanna dicant cum ea, quæ est infernè, Hierusalem, propter Christum, qui est in ipsa. Cælestium intelligẽtes virtutes, choros ducite. Qui estis in terris, cum angelis hymnos canite. Hodiè enim gloriosa
Psalm, 86 dicta sunt de te, ciuitas Dei Hierusalem, ciuitas regis magni: aperiat portas ei, qui aperuit omnibus cælestes portas, & aperuit in cruce ostia sepulcrorum, & contriuit portas inferorum, quæ erant ab æterno, & admirabiliter clausit portas virginitatis. Hodiè, qui mirabiliter olìm respondit Mosi in monte Sina, diuinè implet legem, factus sub lege. Hodiè Deus à Themam, venit Sion. Hodiè cælestis sponsus cum thalamo Dei matris venit in templũ. Filiæ Hierusalem, egredimini in occursum eius. Lampades alacriter accendamus vero lumini. Tunicas animarum paremus sponso Christo cum Sion. Gentium populi, lucem ferentes occurramus cum templo. In templo
Esa. 6. ad Deum Christum conueniamus. Cum Angelis hymnum canamus. Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Sabaoth. Plenum est cælum & terra gloria eius. Pleni sunt fines mundi bonitate eius. Plena est eius laude omnis humanitas. Eius indulgentia plena sunt cælestia, terrestria & inferna: plena misericordia, plena donis eius & beneficijs. Omnes ergò gentes plaudite manibus. Omnes gẽtes terræ venite & videte opera Dei. Omnis spiritus laudet Dominum. Omnis terra adoret. Omnis lingua canat
Pijssimę de Christo cõtemplationes. & psallat, & glorificet puerum Deum, qui est quadraginta dierum, & est ante secula: puerum paruum, & antiquum dierum: puerum lactentem, & seculorum effectorem.

Infantem adspicio, & Deum meum agnosco. Infantem qui lactet, & mundum nutrit. Infantem qui flet, & mundo largitur vitam & lætitiam. Infantem qui inuoluitur fascijs, & me liberat à fascijs peccati. Infantem in vlnis matris verè cum carne & sine defectu in terra: eundem verè in sinu patris, & sine defectu in cælis. Infantem video in Bethleem, Hierusalem ingredientem, & qui nequaquàm separetur à superna Hierusalem. Infantem video, qui ex lege in templo offert sacrificium in terra: sed idem pia omnium sacrificia in cælis excipit. Ipsum in vlnis senis per dispensationem: eundem in maiestate diuina in thronis Cherubicis. Qui offertur & purificatur: sed idem omnia purificat & purgat. Ipse est ergò donum, ipse Põtifex, ipse ara, ipse propitiatorium. Ipse qui offert, ipse qui pro mundo offertur. Ipse ignis, ipse holocaustum. Ipse lignum vitæ & cognitionis. Ipse agnus, ipse gladius spiritûs. Ipse pastor, ipse ouis. Ipse sacrificus, ipse qui sacrificatur. Ipse qui offertur, ipse lex, & ipse qui suscipit sacrificiũ.

Sed enim agè decætero dicamus de die ex sacris Euangelijs. Ait enim de Christo
Luc. 2. Lucas admirabilis: Quandò impleti sunt dies purificationis eorum secundùm legem Mosis, duxerunt Iesum Hierusalem, vt sisterẽt eum Domino: quomodò scriptum est
Exod. 13. in lege Domini: Omne masculinum aperiens vuluam, sanctum Domino vocabitur. Nam Samuel quidem & Isaac, & simul etiam Iacob & Ioseph & alij multi, qui præter spem nati sunt ex sterilibus, & aperuerunt infertiles vuluas matrum, sancti Domino vocati

vocati sunt: Christus autem solus ex solo vnigenitus, cùm virginales portas nō aperuisset, non est sanctus Domino, sed sanctus sanctorum, & Dominus dominorum, & Deus deorum, & primogenitus primogenitorum, princepsq; & rex regnantiū & vocabitur & credetur: & nūc in templo à Simeone prædicabitur. Erat enim, inquit, homo in Hierusalem, cui nomen Simeon. Et ipse erat homo iustus: & spiritus sanctus erat cum eo. & fuerat ei datum responsum à spiritu sancto, non visurum eum mortē, priusquàm videret Christum Domini. Et venit in templum in spiritu. Et cùm introduxissent parentes puerum Iesum, vt ipsi facerent secundùm morē legis de ipso, ipse Simeon accepit eum in vlnis suis, & benedixit Deum, & dixit: Nunc dimittis seruum tuum Domine secundùm verbum tuum in pace. Quoniam viderunt oculi mei salutare tuum, quod parâsti ante faciem omnium populorum Lumen ad reuelationem gentium, & gloriam plebis tuæ Israël. Dan. 9. Apoc. 17. 19. Luc. 2.

Quis loquetur potentias Domini, auditas faciet omnes laudes eius? Qui continet vniuersam terram pugillo, senis vlnis capitur: & portatur, qui fert omnia verbo virtutis suæ. Exultet Adam, per Simeonem Christo dicens: Nunc dimittis seruum tuum Domine secundùm verbum tuum in pace. Nunc me soluis ab æternis vinculis. Nunc me soluis ab interitu. Nunc me soluis à morte. Nunc me soluis à mœrore. Meum Dominum & Deum Simeon in templo vlnis amplectens, altum œconomiæ mysterium significauit omnibus gentibus. Iudæis enim annuncians, exilit & exultat, & clara voce de eo apertè clamat, dicēs: Hic est, qui est, & antè est, & semper adest, cum patre eiusdē essentiæ, in eadem sede sedens, eiusdem glorię & potentię: par potentia, omnipotens, principio carēs, increatus, inalterabilis: qui nec circūscribi, nec adspici, nec verbis explicari, nec compręhendi, nec contrectari, nec mente concipi, nec conijci potest. Hic est splendor paternę glorię. Hic est character substantię omniū cōstitutionis. Hoc est lumen luminū, quod oritur ex sinu patris. Hic apud Deum, & ex Deo Deus cognoscitur. Hic est fons vitę, ex fonte patris vita procedēs. Hic est Dei fluuius, qui exit è diuina abysso, sed ab ea non separatur. Hic est thesaurus bonitatis paternæ, & æternæ beatitudinis. Hęc est aqua vitæ, q̄ vitam mundo largitur. Hic est radius increatus, q ex sole patre luminum gignitur, sed non scinditur. Hic est Deus Verbum, quod ex ijs, quæ non sunt, ad hoc vt essent, solo verbo omnia constituit. Hic est Lucifer, qui ante Luciferum incorporeas adornauit virtutes, cęlestium exercituū & ordinum. Hic est, qui cælum extendit solus, & super mare ambulat tanq̄ super cælum. Hic est, qui abyssum caligine inuoluit tanq̄ fascijs. Hic est, qui terram firmauit super aquas. Hic est, qui mare sepsit arena, tanquàm muro Hic est, qui lucē diuisit à tenebris. Hic est, qui circularem astrorum ornatum composuit. Hic est, qui vniuersum tam qui cernitur, q̄ qui intelligentia appręhenditur, mundū constituit in sapientia. Hic est, qui non fictis manu manibus, ex luto hominem finxit, & formauit. Hic est, qui ad DEI imaginem nos fuit fabricatus, nunc ipse ad nostram imaginem homo factus. Quinetiā Deus, id quod mente præcipitur, perfectus, ex perfecto patre habēs essentiam. Qui cùm esset in forma Dei Dominus, nunc meam suscepit formam seruilem, nō diminuens dignitatem diuinitatis, sed sanctificans, vt sanctificaret massam meę naturæ, suprà totus & infrà totus. Qui idem cognoscitur, supernè genitus sine tēpore, & infernè sine semine: supernè effector, infernè res creata. Audite omnes gentes, audi Israël. Dominus hic est, quem ego sacerdos tuus Simeon, gestās in vlnis, magna voce prędico, in templo populo testificans. Psal. 105. Esa. 40. Hebr. 1. Hebr. 1. Iob 9. Iob 38. Psalm. 135.

Quamobrem attēdite popule mi sermonem meum, inclinate aures vestras ad verba oris mei. Hic est puer, de quo Esaias priùs prædicauit, dicens: Puer natus est nobis, & filius datus est nobis. & vocatur nomen eius magni consilij Angelus, admirabilis consiliarius, Deus fortis, princeps pacis, pater futuri seculi. Si est ergò hic puer Deus fortis, de eo significās Dauid quoquè dixit: Videbitur Deus deorum in Sion. De hoc puero clamat etiam Hieremias: Deus in terra visus est, & cum hominibus conuersatus est. Hic est puer, qui olìm mare perfregit Israëli, & submersit Pharaonem, & legē dedit Israëlitis, & pluit manna, & in columna ignis deduxit genus Hebræorum, & petram rupit, & rubum flamma ignis, tanquàm rore cinctum conseruauit incombustum. Hic puer Mosem quadraginta annos fecit pastorem, & quadraginta annos constituit Ducem Israëlis: & eum corroborauit, vt ieiunaret quadraginta dies. Esa. 9. Psalm. 83. Baruc. 3. Exod. 14. Exod. 3. Exo. 24. 34.

Matt. 4. Sic ipse quoque puer baptizatus, ieiunauit quadraginta dies, & post quadraginta dies
Acto. 1. à mortuis regenerationis ascendit in supernam Hierusalem, & post quadraginta dies sui ortûs ex virgine, nunc ingressus est in terrenam Hierusalem.

Habac. 3. De hoc puero priùs etiam prædicauit Propheta Habacuc, dicẽs: Deus à Themam veniet, hoc est, ab austro. Ab austro enim Hierusalem est Bethleem. A Bethleem autẽ nunc ingressus est Sion. Propter hunc puerũ Moses nobis testificatus est, dicens: Pro-
Deut. 18. phetam vobis suscitabit Dominus Deus ex fratribus vestris: & omnis qui non audit eum, exterminabitur ex terra viuentium. De hoc puero Propheta Dauid vota fecit,
Psal. 79. dicens: Qui sedes super Cherubim, appáre: excita potentiam tuam, & veni ad nos ser-
Psalm. 78. uandos. Et alibì: Citò præoccupent nos miserationes tuę Domine. Et rursùs: Domi-
Psal. 143. ne, inclina cælos tuos, & descẽde. Et alibì: Tu Domine Deus virtutum, attende ad vi-
Psal. 58. sitãdas omnes gentes. Quamobrem cognoscite gentes, & vincimini. Videte Iudæi, & persuadeamini, quòd hunc puerum laudant angeli, hunc adorant archangeli, hũc tremunt potestates, hunc glorificant virtutes, huic seruiũt Cherubim, hunc Deum prædicant Seraphim, huic sol seruit, huic ministrat luna, huic obediunt elementa, huic subijciuntur fontes. Hunc puerum cùm vidissent, portæ inferorum sunt confractæ: portæ autem cælestes sunt apertæ. Hic puer mortem aboleuit, diabolum pudore affecit, maledictum soluit, dolorem cessare fecit, serpentem contriuit, intermediam maceriam discidit, malum chirographum peccatorum perfregit, peccatum conculcauit, errorem aboleuit, surgere fecit creatam naturam. Hîc puer Adam conseruauit, Euam refinxit, gentes vocauit, mundum illuminauit.

Quamobrem venite vos omnes Christi & Dei amantes, Domino læti & mundi occurramus, non legaliter, sed spiritaliter: non ventrem delicijs explentes, sed spiritu exultantes: non nos vino inebriantes, sed spiritu feruentes. Læti hodiè lampades orne-
Nota peruetustum Ecclesiæ morẽ de cereis hac die in manibus gestandis. mus. Tanquàm filij lucis, ceras veræ luci Christo offeramus. Quoniam lumen ad reuelationem gentium mundo apparuit, ideò lumina ex lumine supra niuem resplendeamus: supra lac dealbati, supra saphirum illuminati, supra immaculatas columbas in cælos euolantes, ità in nubibus ad Dei occursum exeamus. Hodiè dilecti festi cursum perpetuò peragamus. Cùm Angelis choros ducamus, cum pastoribus illuminemur, cum orthodoxis adoremus, cum Bethleem festum agamus, cum Sion occurramus, cum templo sanctificemur, cum virgine festum agamus, cum Simeone Christũ vlnis amplectamur: vt simus intrà æterna Christi bona, gratia & miseratiõibus & clementia Domini nostri Iesu Christi, cui gloria & potentia nũc & in secula seculorum, Amen.

TIMOTHEI PRESBYTERI HIEROSOLYMITANI ORATIO DE PROPHETA SIMEONE DEI *susceptore, & de eo quod est, Nunc dimittis seruum tuum Domine.*

2. Februarij.

Simeon, primus & vltimus iustus.

AGE dilecti, vltimum iustum oratione intueamur. Et quis est ille vltimus iustus? Qui nupèr à nobis est lectus in Euangelio secundùm Lucam, nomine Simeon. Hic est & primus & vltimus: vltimus legis, primus gratiæ: Iudæus religione, Christianus gratiarum actione: Christianus lectione, angelus lingua, Simeon, qui fuit modò à nobis lectus. Qui ex pharisaica blasphemia, rosa collectus est ex spinis, & primus donationis gratiæ inspiratiõe cognitus: Simeon, qui eò processit iustitiæ, vt in ipso corpore velutì responsum acciperet, non præteriturum præsentẽ, quæ est ad tempus, vitam, donèc videret Dominum nostrum Iesum Christum. Iustus ergò & magnus Simeon, ô dilecti, cùm ante susceptam carnem desiderâsset videre Dominum, vidit in carnis susceptione, & animaduertit, & vlnis est amplexus, & rogauit vt relaxaretur à custodia corporis, ore senili clamans ad omnium Dominum, qui videbatur infans, sicut audijsti: Nunc

Nunc dimittis seruum tuum Domine secundùm verbum tuum in pace: Quoniam viderũt oculi mei salutare tuum. Vidi gloriam tuam. Soluar ab hac breui vita, in quam cadit interitus. Vidi choream angelorum, glorificationem archangelorum, omnem creatam naturam exultantem, cælestia & terrestria vnum habentia transitum. Nunc absoluar, nè hîc retinear. Spiritus sanctus est in me, & video, q̃ tibi euenient. Nũc absoluar, nè Iudęorum, qui sunt mei generis, quæ in te est futura, videam audaciam. Nè videam spineam, quę plectitur, coronam. Nè videam seruum tibi alapas infligentem. Nè videam tibi intentari lanceam. Nè videam solem obscurari. Nè videam lunam deficere. Nè videam elementa mutari. Nè videam te cruci affixum. Nè videam rumpi petras. Nè videam scindi velum templi. Non ferentia enim audaciam ipsa quoq; elementa, cum Domino dolore afficiuntur. Nunc dimittis seruum tuum Domine secũdùm verbum tuum in pace: Quoniam viderunt oculi mei salutare tuum: Quod parâsti ante faciem omnium populorum. Matt. 26. & 27. Iohan. 19.

Quid ergò Euangelista? Audi ipsum dicentem: Et erat homo in Hierusalem, cui nomen Simeon: & erat homo iste iustus, expectans consolationem Israëlis. Et spiritus sanctus erat in ipso: & erat ei datum responsum à spiritu, non visurum eum mortem, priusq̃ vidisset Christum Domini. Et venit in spiritu in templum. Audi sapiẽter, ô dilecte. hoc est quod dicit: Simeone domì sedente, & apud se orante, responsum venisse ad effectum. Solùm cogitauit Ioseph & virgo introducere puerũ Iesum in templum, vt facerent ipsi secundùm morem legis de ipso: & statìm Spiritus sanctus præbuit responsum, hoc est, Excitauit spiritus Simeonẽ, dicens: Expergiscere senex, quid dormis? Venit tempus responsi: Vade citò, venit enim qui te soluit: excute vestes sepulcrales, para sepulcrum, ordina quæ ad domum tuam spectant. Venit enim, qui te soluit. Venit Emmanuel. Transi citò in templum. In loco sacro sacra. De sacro loco propheta. Quamobrem perniciſſimo cursu cupiditatis, tanquàm penna aliqua, incitatus, & à spiritu leuatus, præuenit Ioseph & virginem in templum: non præuenit autem puerum, qui portabatur. Quomodò enim potuiſſet præuenire eum, qui vbiquè aderat? Ioseph & virginem præuenit Simeon in templo. Et cùm præueniſſet, adhuc propè adyta erat expectans reuelationem sancti Spiritûs.

Cùm fuiſſet verò in templo Simeon, vidit quidem multas matres cum suis filijs in templum ingredientes, ad peragendum sacrificium purificationis. In quarum medio erat etiam, quæ portabat venerandum fœtum, & nullis sordibus contaminatum. Iustus autem Simeon huc & illuc oculos circunferens, postquàm vidit multas matres in priuato habitu humanitatis, solam autem virginem infinito & diuino lumine circundatam, separauit reliquas matres, clamans & dicens coram omnibus: Date mihi locum, vt teneam eum, qui desideratur. Vidi eum, qui me præuidit. Vidi, & meus germinauit spiritus. Cur quæ estis ancillæ, cum libera & Domina concertatis? Cur infantes vestros aræ offertis? Huc cõuertimini, & eos offerte huic puero, qui est antiquior Abraam. Interìm Simeon suis vlnis tenens Dominum, qui videbatur infans, Ioseph quidem & virginem benedixit: prophetiam autem traduxit ad Dominum, dicens virgini: Qui adspicis hunc puerum, ô virgo, tuum & non tuum? mansisti enim virgo, sicut eras priùs. Cur enim aſſiduè fixis oculis intueris, & eum frequenter amplecteris? Cur ei mamillam semper prębes, volens filium habere florentiorem? Non eget nutrimento, cùm ipse sit mannæ & vitæ suppeditator. Cur mollibus palmis demulces infantem, eum volens sopire? Hic infans non dormitabit neque dormiet, quòd attinet ad diuinitatis dignitatẽ, q̃ celatur. De eo enim dicit Propheta: Non dormitabit neq; dormiet, qui custodit Israël. Cur hunc puerum adspicis virgo? Hic puer, ô virgo, diuinitatis quæ latet virtute, cælum extendit sicut pellem, terram autem super nihilum suspendit, cùm aquam mundo basim fundâsset. Hic puer, ô virgo incorrupta, est solis auriga, lunam tanquàm clauo regit, è thesauris suis promit ventos, & est om̃ium quæ sunt Dominus. Hunc puerum ô virgo, non mundanam, sed spiritalẽ accipe lætitiam. Eccè enim hic est positus in ruinam & resurrectionẽ multorum in Israël, & in signũ, cui contradicitur. Tuam quoquè ipsius animam pertransibit gladius, vt reuelẽtur ex multorum cordibus cogitationes. Simeon vndè agnouerit matrem Domini. Psal. 120. Psal. 103. Psal. 23. 134.

Hæc sanctus & qui Deum suscepit Simeon, dixit virgini Mariæ, reuelatione sancti spiritûs de Iesu, qui videbatur infans: Eccè hic est positus in ruinam & resurrectionẽ

multorum

multorū in Israël. Cur autem in ruinam,& cur in resurrectionem? Verum est verbum Domini. Quoniam enim Simeon,nō sua virtute,sed sancti spiritûs reuelatione, quicquid enunciauit de Domino,ad virginem dicens,Eccè hîc est positus in ruinam & resurrectionem multorum in Israël,dixit:In ruinam quidem infidelium,resurrectiōem autem eorum,qui credunt. Ad ruinam Synagogæ, resurrectionem verò Ecclesiæ. In ruinam dæmonum,resurrectionem autem sanctorum. In ruinam prophanorum, resurrectionem verò iustorum. In ruinam & resurrectionem: surrexit Matthias,cecidit autem Iudas. In ruinam & resurrectionem multorum in Israël. In resurrectionem latronis,qui erat à dexteris:in ruinam autem eius,qui erat à sinistris. Nam ille quidem piè se gerebat, hic verò maledicebat. In ruinam & resurrectionem multorum in Israël,& in signum,cui contradicitur. vera est oratio. In signum, cui contradicitur, fuit Dominus,vtpotè, fœtus virginis. Nam magnum est signum,quòd quæ virgo peperit, mansit virgo. Quòd verò virgo sit signum,cui contradicitur, audi Esaiam in suo opere,Domino dicente ad Achaz: Pete tibi signū in profundo aut in alto.& dixit Achaz: Non petam,neque tentabo Dominum. Et dixit Esaias: Eccè dabit vobis Dominus ipse signum. Quodnam hoc? Eccè virgo in vtero concipiet. De hoc Domnico signo in virgine nato, cui contentiosa lingua multi erant contradicturi, Simeon futurum priùs significauit, dicens virgini: Eccè hic positus est in ruinam & resurrectionē multorum in Israël,& in signum, cui contradicitur. Tuam quoquè ipsius animam pertransibit gladius,vt reuelentur ex multorum cordibus cogitationes.

Christus quibus in ruinā, quibus in resurrectionē positus.

Luc. 23.

Esa. 7.

Hinc nonnulli existimârunt Domini matrem gladio morte affectam,finem accepisse martyrij. propterea quòd dixerit Simeon: Tuam quoquè ipsius animam pertransibit gladius. Non ità autem habet. Ferreus enim gladius corpus diuidit, non dissecat animam. Quo fit,vt intemerata & sanctissima virgo hucusquè sit immortalis, propterea quòd qui in ea habitauit, eam traduxerit in loca, in quibus est assumpta. Quid ergò vult dicere Simeon ad Mariam, Tuam quoquè ipsius animam pertransibit gladius, vt reuelenter ex multorum cordibus cogitationes? Gladium, qui pertransit animam,hic dixit Simeon dolorem virginis,quo erat afficienda virgo, vt quæ videretur perdidisse eum,qui veniebat ad quærendum eos, qui periêrant. Quòd verò dolor attigerit animam virginis,cùm videretur perdidisse suum filium, qui appellatur nempe virginis,audiuisti nupèr Euangelistam dicentem: Et quandò fuit annorū duodecim Iesus. Sententia procedit ex sententia,& quæstio quæstione depellitur. Et quandò fuit annorum duodecim. Quis? Deus verbum annorum duodecim, vnigenitus filius Dei, qui est ante mundum, Qui olìm fuit effector visionis temporum, non autem genitus post tempora. Et quandò fuit annorum duodecim Iesus? Quòd attinet ad ortum ex virgine, numeratur tempus duodecim annorum. Particulatìm enim proficiebat Iesus ætate corporea: non simul autem totus creuit Dominus. Quamobrem nè existimaretur fuisse phantasia œconomiæ veritas, vt priùs diximus, particulatìm proficiebat, seruans omnes humanas mensuras humanę susceptę naturæ. De eo itaque dicebat Euangelista: Puer autem Iesus proficiebat spiritu & sapientia,& gratia Dei erat in ipso. Vide quàm accuratè locutus sit Euangelista. Non dixit, Deus verbum proficiebat, nè præberet Arrio materiam blasphemiæ. illud, Proficiebat, ostendit id fieri intercedente œconomia. Propterea enim duodecim annos nabat. Vndè etiam dicebat Euangelista: Et quandò fuit annorum duodecim Iesus, adtus. induxerunt puerum IESVM secundùm morem festi eorum in templum: & cùm impleuissent ipsi dies, dum reuerterentur ipsi, remansit puer Iesus, & non cognouerunt parentes eius. Putantes autem ipsum esse secum in comitatu, ierunt iter diei, & quærebant eum inter cognatos:& cùm non inuenissent eum,ierunt Hierusalem, quęrentes eum.

Immortalis sic intellige, quia ad immortalē vitā resurrexerit. Videtur tn̄ eius fuisse opinionis Author, quòd nunq̄ mortua fuerit.

Luc. 2.

Eccè verò impletur dictum Simeonis ad virginem: Tuam quoquè ipsius animam pertransibit gladius: gladius, inquam, doloris, gladius inquisitionis,per quem eum quęrebat,qui periërat. Nam etsi mater esset virgo,eū tamen gestauit vtero, & ei præbuit mamillam,& eum magna aluit cura, & maternum habuit habitum, vt mater erga suum filium. Quamobrem cùm visa esset eum perdidisse,quęrens in tribus diebus, in dolore cordis clamabat, dicens: O calamitatem, quandò expectaui felicitatem, tunc damnum sensi. Hei mihi, quis thesaurum surripuit? Quis preciosas opes mihi abstulit?

abſtulit? Quis me mea ſpe eſt fruſtratus? Hei mihi, nō dicar ampliùs benedicta in mulieribus. Non ampliùs dicent: Beatus venter, qui te portauit. extabui, non autem beata euaſi. Quis eſt, qui te mihi eripuit? Quis tibi eſt inſidiatus? Quis meum abſcondit theſaurum? Cognata mea Elizabet lætatur propter filiū: ego verò crucior. Illa enim habet militem: ego verò rege ſum fruſtrata. Seruus cuſtoditur, & Dominus non apparet. Vbì eſt archangeli Gabrielis ſalutatio? Vbì ſtellæ illuminatio? Vbì Magorum adoratio? Vbì Paſtorum exultatio? Vbì angelorum eſt glorificatio? Quandò regnum expectaui, tunc relicta fui in mendicitate. Hinc ergò afflictionē & dolorem, tanquàm animæ gladium ancipitem, Simeon futurum videns, præſignificauit, dicens virgini: Tuam quoquè ipſius animam pertranſibit gladius. Nō dixit, Tenebit gladius, aut dominabitur gladius: ſed, Pertranſibit gladius: hoc eſt, Paruo tempore dolore afficiéris & affligéris, & ſtatìm à dolore liberaberis & afflictione. Luc. 11.

Quòd autem dolore affecta ſit intemerata & ſanctiſſima virgo, putans ſe perdidiſſe eum, qui venerat ad ſalutem eorum, qui periërant, audiuiſti Euangeliſtam modò dicentem: Et factum eſt poſt tres dies. Vide quantum dolorē & afflictionem ſubijt virgo tribus diebus. Et factum eſt poſt tres dies, & eccè inuenit eum in templo ſedētem in medio doctorum, & eos interrogantem, & eos audientem. & dixit ei mater eius: Fili, cur feciſti nobis hoc? Eccè pater tuus & ego dolentes quærebamus te. Cur non nobiſcum deſcendiſti, ſicut nobiſcum aſſcēdiſti? Cur ſediſti in medio doctorum? Quid interrogas & doces? Cùm literas nōdùm didiceris, quid ſophiſtam agis? Cur inuidiam aduersùs te concitas? Cur me vis orbari fili? Eccè te ardentibus oculis adſpiciūt: iam ſtrident in te dentibus ſicut feræ immanes, quæ mouentur aduersùs agnum. Fili, cur ſic feciſti nobis? Eccè pater tuus & ego dolentes quærebamus te. Dominus autem eis decætero aperiens diuinitatis, quæ latebat, dignitatē, in mendico humanitatis ſuſceptæ ſpectaculo, eis reſpondet, dicens: Quid me quærebatis? vbì autem quærebatis? In cælum non aſſcendiſtis, ad inferos non deſcendiſtis. In Ionæ balena non habitâſtis. Quid me quærebatis? neſciebatis, quòd in ijs, quæ ſunt patris mei, oportet me eſſe? Non audiuiſtis Simeonem? Non me Dominum & Deum eſt cōfeſſus? Vos autem me quęritis tanquàm puerum. Neſciebatis, quòd in ijs, quæ ſunt patris mei, oportet me eſſe? Vnum patrem habeo in cælo: vos verò accepi commodatò.

Sed hîc imponentes finem orationi, vacemus diuinæ & myſticę menſæ, per quā & mundus eſt ſtabilitus, & orbis terræ conſiſtit, & regnum cuſtoditur, & Eccleſia multiplicatur, & Deus ſanctificatur: In Chriſto Ieſu Domino noſtro, cui gloria & potentia nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

Diuinam & myſticā mēſam, ſanctā Euchariſtiā appellat.

GESTA QVAEDAM LAVRENTII ARCHIEPISCOPI CANTVARIENSIS, EX SECVNDO LIbro *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ gentis Anglorum, venerabilis Bedæ Presbyteri.*

EX LIB. 2. Cap. 4.

SVCCESSIT autem Auguſtino in epiſcopatum Laurentius: quem ipſe idcircò adhuc viuēs ordinauerat, nè ſe defuncto, ſtatus eccleſiæ tam rudis, vel ad horam paſtore deſtitutus, vacillare inciperet. In quo & exemplum ſequebatur primi paſtoris Eccleſiæ, hoc eſt, beatiſſimi Apoſtolorū principis Petri: qui fundata Romæ Eccleſia Chriſti, Clementem ſibi adiutorem euāgelizandi ſimul & ſucceſſorem conſecrâſſe perhibetur. Laurentius Archiepiſcopatûs gradu potitus, ſtrenuiſſimè fundamenta eccleſiæ, quæ nobiliter iacta vidit, augmentare, atq; ad perfectum debiti culminis, & crebra voce ſanctę exhortationis, & cōtinuis pię operationis exēplis ꝓuehere curauit. deniq; nō ſolū nouę, q̄ de Anglis erat collecta, eccleſię curā gerebat, ſed & veterum

2. Februarij.

Laurentius creatur archiepiſcop. Cātuarien.

Eius ſolicitudo, paſtore tanto digna.

veterum Britanniæ incolarum, necnon & Scotorum, qui Hyberniam, insulam Britāniæ proximam, incolunt, populis pastoralem impendere curabat solicitudinē. Siquidem vbi Scotorum in præfata ipsorum patria, quomodò & Britonum in ipsa Britannia, vitam ac professionem minùs Ecclesiasticam in multis esse cognouit, maximè ꝙ Paschæ solennitatem non suo tempore celebrarent, sed, vt suprà docuimus, à decima quarta luna vsque ad vicesimam Dominicæ resurrectionis diem obseruandū esse putarent, scripsit cum coëpiscopis suis exhortatoriam ad eos epistolam, obsecrans eos & contestans, vnitatem pacis & catholicæ obseruationis cum ea, quæ toto orbe diffusa est, Christi Ecclesia tenere: cuius videlicet epistolæ principium hoc est: Dominis, charissimis fratribus, episcopis vel abbatibus, per vniuersam Scotiam, Laurentius, Mellitus, & Iustus episcopi, serui seruorum DEI: Dum nos sedes Apostolica more suo, sicut in vniuerso orbe terrarum, in his occiduis partibus ad prædicandum gentibus paganis dirigeret, atque in hanc insulam, quæ Britannia nuncupatur, contigit introïsse, antequàm cognosceremus, credentes quòd iuxta morem vniuersalis Ecclesię ingrederentur, in magna reuerentia sanctitatis tam Britones quàm Scotos venerati sumus. Sed cognoscētes Britones, Scotos meliores putauimus. Scotos verò per Dagamum episcopum in hanc, quam superiùs memorauimus, insulam, & Columbanum abbatem in Gallijs venientem, nihil discrepare à Britonibus in eorum conuersatione didicimus. Nam Dagamus episcopus ad nos veniens, non solùm cibum nobiscum, sed nec in eodem hospitio, quo vescebamur, sumere voluit. Misit enim Laurentius cum coëpiscopis suis, etiam Britonum sacerdotibus literas, suo gradu condignas, quibus eos in vnitate catholica confirmare sategit. Sed quātùm hęc agendo profecerit, adhuc præsentia tempora declarant.

Epistola ei9 ad Scotiæ episcopos.

Ex cap. 6. Cùm verò Laurentius Mellitum Iustumque secuturus, ac Britanniam esset relicturus, iussit ipsa sibi nocte in ecclesia beatorum Apostolorum Petri & Pauli, de qua frequenter iam diximus, stratum parari: in quo quum post multas preces ac lachrymas, ad Deum pro statu ecclesiæ fusas, ad quiescendum membra posuisset atque obdormîsset, apparuit ei beatissimus apostolorum princeps, & multo illum tempore secretæ noctis flagellis acrioribus afficiens, sciscitabatur apostolica districtione, quarè gregem, quem sibi ipse crediderat, relinqueret, vel cui pastorum oues Christi, in medio luporum positas, fugiens ipse dimitteret. An mei, inquit, oblitus es exempli, qui pro paruulis Christi, quos mihi in indicium suæ dilectionis commendauerat, vincula, verbera, carceres, afflictiones, ipsam postremò mortem, mortem autem crucis, ab infidelibus & inimicis Christi, ipse cum Christo coronandus, pertuli? His beati Petri flagellis simul & exhortationibus animatus famulus Christi Laurentius, mox manè facto venit ad regem, & retecto vestimento, quantis esset verberibus laceratus, ostendit. Qui multùm miratus, & inquirens quis tanto viro tales ausus esset plagas infligere, vt audiuit, qa causa suæ salutis episcopus ab Apostolo Christi tanta esset tormenta plagasque perpessus, extimuit multùm, atque anathematizato omni idololatrię cultu, abdicato connubio non legitimo, suscepit fidē Christi, & baptizatus, ecclesiæ rebus, quantùm valuit, in omnibus consulere ac fauere curauit. Misit etiā in Galliam, & reuocauit Mellitum & Iustum, eosque ad suas ecclesias liberè instituendas redire præcepit. Qui post annum, ex quo abiërant, reuersi sunt: & Iustus quidem ad ciuitatem Roffi, cui præfuerat, redijt: Mellitum verò Londonienses episcopum recipere noluerunt, idololatris pontificibus magìs seruire gaudentes. Non enim tanta erat ei, quanta patri ipsius, regni potestas, vt etiam nolentibus ac contradicentibus paganis antistitem suæ posset ecclesiæ reddere. Veruntamen ipse cum sua gente, ex quo ad Dominum conuersus est, diuinis se studuit mancipare præceptis. Deniquè & in monasterio beatissimi Apostolorum principis, ecclesiam sanctæ Dei genitricis fecit, quā consecrauit archiepiscopus Mellitus.

Flagellatur ab Apostolorū principe.

Iohan. 21.

Ex cap. 7. Hoc enim regnante rege, beatus archiepiscopus Laurentius regnum cæleste conscendit, atque in ecclesia & monasterio sancti Apostoli Petri, iuxta prædecessorem suum Augustinum sepultus est, die quarto Nonarum Februariarum.

EST LIB. 4. EPISTOLA 5.

Cyprianus presbyteris, & diaconibus & plebi vniuersæ, fratribus salutem.

AGNOSCENDA & amplectẽda sunt, fratres dilectissimi, beneficia diuina, quibus Ecclesiam suam Dominus illustrare temporibus nostris & honestare dignatus est, commeatum dando bonis confessoribus suis, & martyribus gloriosis: vt qui sublimiter Christum confessi essent, Clerũ postmodùm Christi ministerijs Ecclesiasticis adornarent. Exultate itaq; & gaudete nobiscum, lectis literis nostris, quibus ego & collegę mei, qui præsentes aderant, referimus ad vos Celerinum fratrem nostrum, virtutibus pariter & moribus gloriosum, Clero nostro non humana suffragatione, sed diuina dignatione coniunctũ: qui cùm consentire dubitaret Ecclesiæ, ipsius admonitu & hortatu in visione per noctem compulsus est, nè negaret, nobis suadentibus: cui plus licuit, & coëgit, quia nec fas fuerat, nec decebat sine honore Ecclesiastico esse, quem sic Dominus honorauit cælestis gloriæ dignitate. Hic ad temporis nostri prælium primus, hic inter Christi milites antesignanus, hic inter persecutionis initia feruentia cum ipso infestationis principe & authore congressus, dum inexpugnabili firmitate certaminis sui aduersarium vincit, vincendi cæteris viam fecit, non breui cõpendio vulnerum victor, sed adhærẽtibus diù & permanentibus pœnis longæ colluctationis miraculo triumphator, per decem & nouem dies custodia carceris septus, in neruo ac ferro fuit: sed posito in vinculis corpore, solutus ac liber spiritus mansit. Caro famis ac sitis diuturnitate contabuit, sed animam fide & virtute viuentem, nutrimentis spiritalibus Deus pauit. Iacuit inter pœnas pœnis suis fortior, inclusus includentibus maior, iacens stantibus celsior, vìnciẽtibus firmior vinctus, sublimior iudicãtibus iudicatus. Et q̃uis ligati neruo pedes essent, calcatus serpẽs & obtritus & victus est. Lucent in corpore glorioso clara vulnerum signa, eminent & apparẽt in neruis hominis ac membris, longa tabe consumptis, expressa vestigia. Sunt magna, sunt mira, quæ de virtutibus eius ac laudibus fraternitas audiat. Et si aliquis Thomæ similis extiterit, qui minùs auribus credat, nec oculorum fides deest, vt quis quod audit, & videat. In seruo Dei victoriam gloria vulnerum fecit, gloriam cicatricũ memoria custodit. Nec rudis iste aut nouus est in Celerino charissimo nostro titulus gloriarum: per vestigia cognationis suæ graditur, parentibus ac propinquis suis honore cõsimili diuinæ dignationis æquatur. Auia eius Celerina iampridèm martyrio coronata est, item patruus eius & auunculus, Laurentinus & Ignatius, in castris & ipsi quõdàm secularibus militantes, sed veri & spiritales Dei milites, dum diabolum Christi confessione prosternunt, palmas à Dño & coronas illustri passione meruẽrũt. Sacrificia pro eis semper, vt meministis, offerimus, quotiès martyrum passiones & dies anniuersaria commemoratione celebramus. Nec degener ergò esse, nec minor poterat, quem sic domesticis exemplis virtutis ac fidei prouocabat familiæ dignitas & generosa nobilitas. Quòd si in familia seculari prędicationis & laudis est, esse patritium: quanto maioris laudis & honoris est, fieri in cælesti prędicatione generosum? Non inuenio, quẽ beatiorem magìs dicam, vtrúmne illos de posteritate tam clara, an hunc de origine gloriosa: ità æqualiter apud eos recurrit & cõmeat diuina dignatio, vt & illorum coronam dignitas sobolis illustret, & huius gloriam sublimitas generis illuminet. Hunc ad nos, fratres dilectissimi, cum tanta Domini dignatione venientem, testimonio & miraculo eius ipsius, qui se persecutus fuerat, illustrem, quid aliud, quàm super pulpitũ, id est, super tribunal Ecclesiæ oportebat imponi, vt loci altioris celsitate subnixus, & plebi vniuersæ pro honoris sui claritate conspicuus, legat præcepta & Euangelium Domini, quæ fortiter ac fideliter sequitur: vox Dominum confessa, in his quotidiè, quæ Dominus locutus est, audiatur? Viderit, an sit vlterior gradus, ad quem profici

Zzz in Ec-

3. Februarij.

Fortitudo S. Celerini.

Iohan. 20.

Celerina. Laurẽtinus. Ignatius.

Nota de sacrificijs & diebus celebribus martyrum.

in Ecclesia possit. Nihil est, in quo magis confessor fratribus prosit, quàm vt dum Euangelica lectio de ore eius auditur, lectoris fidem quisquis audierit, imitetur. Iungẽdus in lectione Aurelio fuerat, cum quo & Domini honoris societate cõiunctus est, cum quo omnibus virtutis & laudis insignibus copulatus est. Pares ambo & vterque consimiles. In quantum gloria sublimes, in tantum verecundia humiles: quantùm diuina dignatione promoti, tantum sua quiete & tranquillitate submissi, & virtutum pariter & morum singulis exempla præbentes, & congressioni & paci congruẽtes: illic robore, hic pudore laudabiles. In talibus seruis lætatur Dominus. In eiusmodi cõfessoribus gloriatur, quorum secta & conuersatio sic proficit ad præconium gloriæ, vt magisterium cæteris prebeat disciplinæ. Ad hoc eos Christus esse hîc in Ecclesia diù voluit, ad hoc de media morte subtractos, quadã dixerim resurrectione circa eos facta, incolumes reseruauit: vt dũ nihil in honore sublimius, nihil in humilitate submissius à fratribus cernitur, hos eosdem fraternitas sectata comitetur. Hos tamen le-
Matth. 5. ctores interìm constitutos sciatis, quia oportebat lucernam super candelabrum poni, vndè omnibus luceat: & gloriosos vultus in loco altiori constitui, vbì ab omni fraternitate circunstante conspecti, incitamentum gloriæ videntibus præbeant. Cæterùm presbyterij honorem designâsse nos illis iam sciatis, vt & sportulis iisdem cum presbyteris honorentur, & diuisiones mensuratas æquatis quantitatibus partiantur, sessuri nobiscum prouectis & corroboratis annis suis: quanuìs in nullo minor possit videri ætatis indole, qui consummauit ætatem gloriæ dignitate. Opto vos fratres charissimi ac desideratissimi semper benè valere.

VITA ET MARTYRIVM SANCTI ET GLORIOSI MARTYRIS BLASII, EPISCOPI *Sebasteæ & sociorum, authore Simeone Metaphraste.*

3. Februarij. Perantiquũ Martyrologiũ Roman. itemq; Vsuardus & Ado eum habent 15. Februarij in antiquiss. MS. exemplaribus. Iob 1. Matt. 5.

QVO tempore vigebat cultus simulacrorum, & multi homines adorabant figmẽta & res creatas, tunc etiam florebat fides omnium sanctorũ, cum quibus fides quoq; sancti & gloriosi martyris Blasij. Hic ergò sanctus & venerandus vir Blasius, cùm toto tempore vitam egisset mansuetam & mitem, sicut scriptum est in Iob, erat innocẽs, inculpatus, verus, pius & religiosus, abstinens ab omni opere malo. Quamobrem propter puram vitã & quę nulli affinis erat reprehensioni, qui in ciuitate Sebastea Cappadocię erant fideles, eum creârunt Episcopum. Is autem profectus in montem, qui dicitur Argeus, habitabat in spelũca, feræq; ad eum conueniebant & ab eo benedicebantur: & si contigisset vnam ex eis incidere in eius meditationem, tanq̃ ratione prçditæ, expectabãt ad speluncã, & nisì imposuisset eis manus, eas benedicens, à sancto minimè recedebãt.

Degit in spelunca.

In illis autẽ diebus iussit Præses Agricolaus capi omne genus animaliũ, vt sancti, q̃ tunc erant, martyres ab eis consumerent, & cũ eis depugnarẽt. In montes verò egressi venatores, venerunt etiã in montẽ, q̃ dicitur Argeus, in quo latebat sanctus & venerãdus vir Blasius. Cũ aũt appropinquâssent spelũcę, & vidissent in eius ingressu multitudinẽ agrestiũ animaliũ, q̃ adstabant & exiliebãt, dixerũt inter se: Quid hoc sibi vult? & cũ venissent ꝓpiùs, inuenerũt intrà speluncã S. Blasiũ, sedentẽ tanq̃ in thalamo, & diuidentẽ vnicuiq; id, quod erat ei opùs, ꝑ benedictionẽ atq; curationes, & Deo fundentẽ preces. Qui statìm reuersi, renũciârunt Pręsidi Agricolao q̃ viderãt. Pręses verò iussit plures milites cũ eis ꝓficisci, vt quoscunq; illic inuenissent latẽtes Christianos, ad eũ adducerent. Euntes aũt in montem, q̃ missi fuerant milites, & ingressi speluncã, inuenerũt solum sanctũ, orantẽ & laudantẽ Dñm, & dixerunt ei, Egredere: vocat te Pręses. Cũ eos verò vidisset S. Blasius, valdè lętatus est, & dixit: Adeste, eamus simul, ô filij. meî enim recordatus est Dominus. In hac enim nocte ter mihi apparuit, dicens: Surge, offer mihi sacrificia pro more tui sacerdotij. Nunc ergò filij mei, benè venistis. Dominus meus Iesus Christus sit vobiscum.

Dominus ei appâret.

Dum autem ipsi venirent, in via conuertebantur gentiles ad Dei cognitionem per eius mansuetudinem & doctrinam. Etenim per eius preces faciebat Dominus curationes:

tiones:& cùm ad eum afferrentur ægroti,eis imponens manus,dimittebat sanos. Nō solùm autem curabat homines,sed etiam iumenta & bestias. Cùm itaque contigisset aliquem os deuorare,vel aliquid eiusmodi,repentè ad eum afferebant patientem, & per sanctas suas preces eum statìm reddebat sanum. Contigit itaq;, vt filius cuiusdam mulieris,quæ eum habebat vnicum,partem piscis comedens, os repentè deuoraret, & mutus maneret. Cùm ergò mater pueri de sancto audiuisset,eum allatum proiecit ad eius pedes semimortuū,cum fletu clamans & dicēs sancto: Miserere mei filij serue seruatoris nostri Iesu Christi. est enim mihi vnigena:narrauitq; sancto,quid filio suo repētè accidisset. Sanctus autem Dei & magnus sacerdos Blasius,manu imposita gutturi pueri,sic orauit,extendens in cęlum oculos,& Deo dicens: Qui ijs,qui te inuocabant in veritate,præstò fuisti adiutor,ô Seruator,audi meas preces,& spinam infixam huic puero,tua,quæ sub adspectum non cadit,virtute ei exime, eum curans : & decætero,seu in hominibus,seu in pueris,seu in bestijs tale quid contigerit, illic autem recordatus fuerit aliquis mei nominis,dicēs: Deus,intercessione serui tui Blasij, accelera tuum auxilium:fac citò in eo curationem ad gloriam & honorem sancti tui nominis. & cùm ipse hæc dixisset,puerum statìm sanum restituit sicut priùs,& eum reddidit matri suæ,ore nunquàm silente Deum laudantem atque glorificantem. Hominū autem sermone celebrabatur Dei martyr & Episcopus Blasius,non solùm Sebasteæ,sed etiam Nicopoli. erat enim eruditus etiam in scientia medendi.

Homines & iumenta curat.

In itinere verò ingrediente sancto,contigit vt cuiusdam pauperculæ mulieris, quæ vnum habebat porcum & nihil aliud,porcus à lupo raperetur. Mulier autē, quæ erat fidelis,accessit ad sanctum martyrem contra feram. Sanctus verò Christi sacerdos & martyr Blasius subridens,dixit ei: Nè sis tristis, ô mulier, nec lachrymeris. Tibi enim reddetur porcus viuus & illæsus. Sanctus autem cœpit iter ingredi. eo verò ingrediēte,lupus,qui porcum illæsum cōseruauerat,eum reddidit viduæ. Ingresso autem sancto in metropolim Sebasteam,iussit Præses Agricolaus eum conijci in custodiā. Die verò sequenti sedens Præses in tribunali,iussit adduci sanctum Blasium. Cùm is autē adstitisset,videns eum Præses,cœpit primùm cum eo agere blanditijs, & priùs eum salutat,dicens: Salue charissime Blasi,deorum amice & noster. Sanctus autem Blasius dicit ei: Salue tu quoquè Præses optime. Nè eos verò dicas deos, sed dæmonia : quæ quidem tradentur igni æterno cum ijs,qui ea colunt. His Præses ità percitus,iussit eū agrestibus baculis verberari. Multis autem horis verberatus martyr Christi Blasius, dicit Præsidi: O nullo sensu prædite & deceptor animarum, putas me per tua tormēta abducere à Dei mei confessione? Sed non potes. Habeo enim Iesum Christum,qui me corroborat. Decætero fac,quod volueris.

Lupus reddit viduæ porcum.

Cæditur agrestibus baculis.

Cùm autem nō potuisset impius Præses eum à fide abducere,iussit eum rursùs duci in carcerem. Cùm verò accepisset pia anus & vidua sancti martyris Blasij tolerantiam,& eius fidei constantiam,cùm occidisset porcū,quem à fera acceperat iussu sancti martyris,& coxisset caput & pedes,& in canistrū iecisset ex seminibus terrę, & aliquibus alijs ex sua paupertate cum fructibus,cereosque accendisset, attulit ad sanctū martyrem in custodiam,& procidit ad eius pedes,rogans vt ex eis sumeret. Cùm gratias autem egisset sanctus,& ex eis sumpsisset,ei benedixit,& ei mandauit,dicens: Mulier,in hoc habitu perage meî commemorationem, & in domo tua non deficiet omne bonum à Deo meo. Sed & si quis te hoc modo imitans,meî peregerit commemorationem,habebit à Deo meo perpetuum donum & benedictionē omnibus diebus vitæ suæ. Et veneranda quidem illa & beata anus, accepto mandato à sancto martyre Blasio,Deum laudans, abijt læta in domum suam, & impleta fuit in hac beata vidua scriptura,quę dicit: Dicetur vbiq;,quod fecit ipsa,ad eius memoriam.

Matt.26.

Tyrannus autē cùm secūdò progressus sedisset in tribunali, iussit adduci Dei martyrem. Quo adducto,dicit ei Præses: Blasi, dijs´ne sacrificas, an vis malè perire? Dixit sanctus Blasius: Dij,qui cælum & terram non fecerunt,pereant. Quam tu autē mihi minaris mortē,ea mihi vitam æternam conciliabit. Pręses verò cùm vidisset eius fidē immutabilē,iussit eum in ligno suspensum cędi vehemēter. Cùm diù autē cæderetur martyr Dei Blasius,dicit Duci: O impie & inique,putás ne me terrere plagis? Habeo Iesum Christum,qui me corroborat,& non timeo tua, quæ videntur, tormenta, adspiciens ad bona,quæ expectantur,quæ sunt promissa ijs, qui ipsum quærunt. Tunc

Ierem. 10.

Iterùm verberatur.

iussit Præses eum de ligno deponi. Cùm fuisset autē depositus, iussit eum rursùs conijci in custodiam. Cùm verò abduceretur in custodiam sanctus martyr Blasius, eccè septem mulieres piæ & timentes Deum, eum sequebantur, excipientes sanguinē, qui ex ipso distillabat, & seipsas vngētes. Quas cùm vidissent lictores & apprehendissent, duxerunt ad Præsidem, ei dicentes: Hæ quoq; sunt Christianæ. Cùm eas autem Pręses vidisset, dicit eis: Persuadeamini, & dijs sacrificate, vt magnos honores à me consequamini. Venerandæ verò & sanctæ mulieres illæ respondentes, dixerunt ei: Si vis, ô Præses, vt dijs tuis sacrificemus, eamus prope lacum: & tu quidem immitte deos tuos in saccum, & eos plumbo obsigna. Nos autē cùm abluerimus vultus nostros in lacu, accedemus, & eis sacrificabimus. His lætatus Præses, ad eas adduxit deos suos. Illę autem cùm eos accepissent, deiecerunt & demerserunt in profundo lacûs.

7 Fœminæ comprehēduntur.

Cùm hæc vidisset Præses, & furore fuisset percitus, valdè rugiens sicut leo, & plaudens manibus, fuit admodùm iratus militibus, & dixit eis: O pessimi ministri, cur non deos retinuistis, nè in profundum lacûs inijcerentur? Respondentes autem milites, dixerunt Præsidi: O optime Præses, dolum tibi locutæ sunt hę mulieres, & deos tuos demerserunt. Nos verò hoc nescientes, eos non tenuimus. Dixerunt autem illæ sanctæ & venerandæ mulieres: Deus verus dolum non patitur, sed surda ligna & lapides, & aurum & argentum, & omnes, qui confidunt in eis. Tunc furore percitus Præses, iussit fornacem accendi vehementissimam, & dissolui plumbum, & ferreos afferri pectines, & septem æneas laminas candefieri: splēdidum autem linteum extendi in alio loco, dixitq; sanctis mulieribus: Eligite vnum ex duobus, aut adorare & dijs sacrificare, & conseruare animas vestras, ambulantes in linteo: aut, si nolitis, experiri tormenta, quæ sunt vobis parata. Vna verò ex ijs, habens duos pueros, rapuit linteum & iniecit in fornacem, & id combussit. Pueri autem dicebant matri suæ: Veneranda mater nostra, nè sinas nos in hac terra interire: sed quomodò nos impleuisti pulchro & syncero & suauissimo tuo lacte, nos quoquè imple regno cælorum.

Sanctæ fœminæ torquentur.

Præses autem iussit eas suspendi, & earum carnes lacerari pectinibus ferreis. Videbant verò milites ex earum carnibus manare lac pro sanguine. Quinetiam carū carnes cernebantur vt nix candidæ. Angeli enim Domini, qui descenderant, cùm eas curâssent, dicebant eis: Nè timeatis. Bonus enim operarius cùm ęstate inceperit & perfecerit, & à Domino operis fuerit benedictus, & mercedem eius acceperit, lętus vadit in domum suam. Sic ergò vos quoquè decertate, vt à Seruatore nostro Iesu Christo æternam & quæ nunquàm desinit, vitam accipiatis. Tunc Præses iussit eas depositas iaci in caminum. Cùm autem iactæ fuissent, protinùs cessauit ignis, & eiectæ sunt ex fornace illæsæ conseruatæ sanctę mulieres. Dicit verò eis Præses: Abiectis vestris prę-stigijs, accedite, & dijs meis sacrificate. Sanctę autem septem mulieres, tanquàm vno ore dixerunt ei: Nè tibi benè sit, ô fili diaboli, vt nos relinquamus Dominum nostrū Iesum Christum, & adoremus lapides & ligna, quę sunt similiter atq; tu, surda & nullo sensu prędita. Decætero fac in nos, quod velis. Nam nos quoquè vocatę sumus in regnum cælorum. Tunc ira percitus Pręses, tulit in eas sententiam: & accipientes eas lictores, duxerunt eas ad locum eis propositum.

Mittūtur in caminum.

Sanctę autem septem mulieres cùm venissent ad locum, in quo erant consummandę, rogârunt lictores, dicentes: Concedite nobis, vt parumpèr precemur: & flexis in terram genibus, sic dixerunt: Gloria tibi magno & glorificato nostro Deo. Gloria tibi Christe, qui regnas in secula, qui nos vocâsti in viam bonitatis tuæ. Quis est enim magnus, sicut tu Deus noster, qui nos fecisti recedere à tenebris, & vocâsti nos ad veram lucem & suauissimam? Quamobrem rogamus te Domine, nos connumera cum prima martyre tua Tecla, accipiens intercessionem sanctissimi patris nostri & pastoris Blasij, qui deduxit nos ad hanc veritatem & fruitionem vitę ætern. Hęc cùm sanctæ fuissent precatę mulieres, & è solo surrexissent, & manus suas extēdissent, & oculis in cęlum suspexissent, mundo corde & vno animo Deo dixerunt: Gloria tibi Domine Deus noster, qui nos dignatus es sistere ad hanc tuam aram, tanquàm agnas immaculatas & ratiōe præditas, nostras quoquè animas suscipe in cęlesti tua ara, vt bonus & benignus. Pueri autem accedentes ad matrem, dixerunt ei: Mater, coronę vobis sunt paratę apud Deū cęlestem. Nos ergò & commēda sanctissimo & forti athletæ, Episcopo nostro & Pastori Blasio. Tunc spiculator abscidit capita septem sanctarum

Psal. 76.

Plectuntur capite.

rum mulierum, & occultè fuerunt consummatæ.

Post hæc autem iubet Præses sanctum Blasium educi è custodia. Quo educto, dicit ei: Dijs ne modò sacrificas, an non? Dicit ei sanctus Blasius: Miser, cùm sis cæcus, non vides veram lucem. Quis enim homo, qui Deum viuum vnquàm cognouit, mortuis simulacris sacrificat, aut ea adorat? Tu ergò tenebris inuolute & inique, scias te Deũ viuum dimisisse, & adorare lapides nullo sensu preditos. Sed ego non timebo minas tuas. Vt vis ergò, me torque. trado tibi carnes meas: Deus autem habet animæ potestatem. Præses dicit sancto: Si te proiecero in lacum, quid tibi proderit quem dicis Christus, quem etiam adoras? Dixit sanctus Blasius: Cęce & nullo sensu prædite, adulterina adoras, & putas te esse saluum. Ego autem Christum viuum colens, non ostendam tibi in aqua Dei mei virtutes? Tunc iussit Pręses eum iaci in lacum. Sanctus verò pręueniens, obsignauit aquam: quæ stetit perindè àc si fuisset pons. Sedensq; in medio lacùs, dixit lictoribus: Si habetis deos, ostendite eorum virtutes, & vos quoq; ingredimini. Statimq; ingressi sexaginta & octo viri, submersi sunt in profundo aquæ. 68. viri submersi. Tunc Angelus Domini descendens ad sanctum, dicit ei: Gratia plena & præclara anima, Dei Pontifex, egredere ex aqua, & accipe à Deo tibi paratam æternam coronam.

Sanctus autem Blasius cùm ex aqua surrexisset, tanquàm super terram ambulans, est egressus: & resplenduit facies eius sicut lux, adeò vt mirarentur, qui eum videbant. Præses verò dixit ei: Adeó ne, ô miser, statuisti dijs non sacrificare? Dixit sanctus Blasius: Scias Tyranne sanguiuore, me esse seruum Christi, & nunquàm dæmonibus esse sacrificaturum. Tunc ira percitus Præses, tulit in eum sententiam, dicens: Blasius, qui mihi nō paruit, & Imperatorem contempsit, & deos probris affecit, & sexagintaocto viros perdidit, gladio truncetur capite simul cum duobus pueris. Accepta autem sententia, cùm venisset ad locum, stans sanctus, precatus est Dominum, dicens: Domine Deus virtutum, qui me liberâsti à simulacris: qui tenebras fecisti lucem, & errorem veritatem: qui sedes super Cherubim, & aperis cataractas cælorum: qui extendis arcum tuum in manu tua: qui diabolum humilem & abiectum reddidisti, & draconem confixisti: audi me seruum tuum, & quicunque ad hanc aram tuam accesserit, & quãcunque spinam aut os deuorauerit, aut varijs fuerit vexatus morbis, aut in afflictione fuerit, aut in necessitate persecutionis, imple vniuscuiusque cordis petitionem Domine, vt bonus & clemens: Quoniam es semper glorificandus nunc & in secula. Cùm hęc autem esset precatus, Christus descendit de cælo tanquàm nubes, & eum obumbrauit, & dicit ei Seruator: Omnes petitiones eorum implebo propter te, athleta mi dilecte. Non hęc autem solùm, sed etiam faciam, vt precatus es viduæ, & benedicam omnem domum, quę tuî celebrat memoriam, & penaria eorum replebo om̃ibus bonis propter pulchram tuam confessionem & fidem, quam in me habes. Hęc cùm Dominus locutus esset martyri, cùm eum anteà eduxisset spiculator è pretorio cum duobus infantibus, capita eis amputauit in Sebastea ciuitate, intrà mœnia supra petrã, vndecimo mensis Februarij. Fideles autem & pij viri deposuerunt eum in ipso loco, vbi etiam vsque in hodiernum diem multæ curationes peraguntur ad Dei gloriam.

S. Blasij preces ad Christum.

Decollatur cũ 2. pueris.

Cùm verò accepisset veneranda & pia anus consummationem beati martyris Blasij, celebrauit eius memoriam eo ritu, quo celebrauit in custodia: & non solùm cognatis misit ex seminibus terræ benedictiones & ex reliquis, sed etiam omnibus amicis. Qui vicissìm imitantes, rursùs in eodem tempore remiserunt non solùm fideli viduæ, sed etiam omnibus suis amicis & cognatis. Vndè etiam traditum est hoc pulchrũ & bonum exemplum vsque in hodiernum diem om̃ibus, qui fideliter peragunt venerãdam memoriam sancti martyris Blasij, cum lampadibus & hymnis & magno epulo: Ad gloriam omnipotentis Dei & Domini nostri Iesu Christi: Cui gloria & potentia simul cum sancto & viuifico spiritu, nunc & semper & in secula seculorum, Amen.

SANCTORVM PHILOROMI ET PHILAEAE MARTYRIVM, EX LIB. 8. CAP. 10. ECCLES. HIST.

Eusebij Cæsareens. interprete Iohanne Christophorsono Anglo.

4. FEBRVAR. ATQVE isti martyres admiratione digni quidem fuerunt: sed illi prę cæteris videbantur egregiè admirabiles, qui quanuìs diuitijs, nobilitate, gloria, eloquẽtia & philosophiæ cognitione illustres essent, hæc omnia tamẽ ꝓ vera pietate & fide in Seruatorem & Dominũ nostrum Iesum Christum, pro nihilo ducerent. Philorom⁹. Talis erat Philoromus, vir magistratum, non illum quidẽ vulgarem adeptus, sed ad Imperatoris negocia Alexandriæ procuranda delectus: qui non sine magna gloria & honore, vt Romanorum mos fert, à satellitibus stipatus, in dies singulos de controuersijs ad se relatis iudiciũ tulit. Philæas Episcop. Talis Philæas etiã, Thmuitensis ecclesiæ episcopus, vir planè cùm in ciuilibus patriæ institutis & Ecclesiæ ministerijs valdè pręstabilis, tum philosophiæ disciplinis eximius. Isti duo, cùm permulti & cognati & alij amici eos obsecrâssent, cũ pręterea viri primarij, qui cum imperio erant, orâssent, cùm ipse iudex deniq; hortatus esset, vt suijpsorum caperent misericordiam, liberorumq; & vxorum curam ducerent, nequaq̃ eiusmodi virorum precibus adduci potuērunt, vt vitæ cupiditate aliqua ex parte delectarentur, & diuinas leges de confessione & negatione Seruatoris Inuicti illorũ animi. nostri penitùs contemnerent: sed virili animo & mẽte digna philosophis, immò verò pia & digna Deo, contra omnes iudicis minas, contra contumelias fortiter se opponentes, ambo capitibus abscissis abirent è vita. Abeunt è vita.

Cap. 11. Sed quoniam Philæam, propter humanioris literaturæ notitiam, crebro hominũ sermone prædicatum diximus, ipse suijpsius in ea re locuples testis accedat, & partim seipsum, quinam tandèm fuerit, ante oculos cuiusq; proponat: partìm martyria, quæ cius ætate Alexandriæ contigerint, accuratiùs multo, quàm in nostra situm est potestate, narret his verbis, q̃ quidem ab ipsius literis, ad Thmuitas perscriptis, petita sunt: Ex Epistola Philææ, scripta ex carcere, de martyribus Alexãdriæ. Beati martyres, qui apud nos occubuērunt, pręclara illa exempla, monita salutaria & insignes pręceptiones, in diuinis & sacris literis nobis ad imitãdum propositas, nulla ex parte contemnentes, oculos animi in Deum omnium effectorem exquisitè intendebant, & mortẽ pro pietate oppetere secum statuentes, mordicùs suę vocationi adhærescebant. Ac quoniam isti sancti martyres, Christi insignibus decorati, Dominum nostrum Iesum pro nobis hominis naturam induisse pro certo cognouerãt, vt omne peccatum radicitùs extirparet, & viatica nostri itineris, ad vitam æternã suscepti, nobis suppeditaret: (Non enim rapinam arbitratus est, esse se æqualem Deo: sed seipsum Phil. 2. exinaniuit, formã serui accipiens, & habitu inuentus est vt homo: humiliauit seipsum vsq; ad mortem, mortem autem crucis) isti, inquam, idcircò meliora dona æmulãtes, omnem cruciatum, omnia suppliciorum genera, quę poterant excogitari, nõ semèl, sed iterùm atq; iterùm sustinuerũt. Atq; prę omnibus satellitum terroribus, quos laborabant non verbis solùm, sed rebus ipsis obnixè eis inijcere, non demiserunt animos, neq; succubuerunt, propterea quòd perfecta in illis charitas timorem foràs mittat. 1. Iohan. 4. ferat. Quorum eximiam fortitudinẽ, & excelsam in singulis tormentis animi magnitudinem, quę tandèm oratio poterit explanare? Et cùm libera potestas omnibus permissa esset, contumelias & pœnas illis pro arbitratu inferendi, hi fustibus, illi virgis, Martyrum multiplices cruciatus & iniuriæ. alij flagellis, nonnulli loris, multi funibus eos perculerunt: atq; spectaculum nouis vicissìm plagarum & supplicij generibus erat variatum, & multũ probri habuit & ignominiæ. Quidam enim, primùm manibus à tergo colligatis, ligno appensi, & machinis quibusdam membra eorũ vniuersa distẽta distractaq;: deindè à tortoribus ex mãdato magistratuũ per totũ corpus grauiter diuexati, & nõ quemadmodùm cum homicidis agi solet, latera solùm, sed vẽter, tibiæ & genæ flagris ferreis cæsæ. Alij pependerũt, ad porticũ vna manu affixi, & articulorũ mẽbrorũq; distensionẽ, q̃ omnẽ doloris superabat acerbitatem, pertulerunt. Alij vultu alterius in alterum obuerso ligati, & columnis,

mnis,pedibus non ad terram demiſſis,appenſi,ſic vtì cùm funes acriùs retraherentur & contentiùs,corporis grauitate ac pondere acerbiùs premerentur. Neq; tantiſpèr ſolùm,dum præſes cum illis quæſtione diſceptabat,illiſque examinandis vacabat, ſed per totum ferè diem iſtud ſupplicij genus ſuſtinuerunt. Quandò enim ab illis ad alios profectus eſt,miniſtros ipſius authoritati obſequentes reliquit, qui priores accuratè obſeruarent,ſi fortè quiſquam tormentis euictus,cedere videretur:mandauitq;, vt acerbè & ſine remiſſione vlla funibus diſtorquerentur : & deincèps, cùm iamiam eſſent animam acturi,rursùm in terrã demiſſi,paſsìm miſerè raptarentur. Neq; enim de nobis vel minima cura in eorum animis reſedit,ſed omnia in nos perindè tum excogitare,tum re præſtare videbantur, àc ſi homines non fuiſſemus. Præter alia tormentorum genera,iſtud nouũ prætereà,quod ſequitur,aduerſarij noſtri inuenerunt: Nouũ ſupplicij genus
Nonnulli enim poſt verbera in compedibus ligneis poſiti erant, & pedes, alter ab altero,ad quartum foramen diſtenti diſtractique,adeò vt neceſſariò ſupini iacerẽt, nec poſſent propter plagarum vulnera, recèns toti corpori inflicta, ſe vllo modo commouere. Alij in ſolum proiecti,præ crebris tormentorum ictibus, quos pertulerant, ſemineces iacuerunt, & propter varia ac diuerſa cruciamentorum ſtigmata, quæ in corporibus habebant,miſerabilius ſpectaculũ,quàm cùm torquebantur,oculis contemplantiũ ſubiecerunt. Ex his autem,qui ità ſe habebant,nonnulli in cruciatu mortui ſunt,& ſingulari animi tolerantia aduerſarium prorsùs confuderunt. Alij ſemineces in carcerem concluſi, non multis diebus pòſt,dolorum grauitate oppreſſi, excedunt è vita. Reliqui valetudine & viribus curatione recuperatis,temporis longinquitate carcerisq; vſu & velut contritu,multo euadunt fidentiores. Sic igitur cùm eſſet ſingulis eorum præceptum,libera data optione,vel victimas execrabiles cõtrectandi,quò liberarentur moleſtijs,& prophana atque execrabili ab illis libertate potirentur:vel non ſacrificandi,ſententiam mortis exciperent:illi abſque mora ad mortem libentibus animis gradiuntur. Nôrunt enim pro certo ea,quæ à ſacris literis nobis pręſcripta ſunt: Qui dijs alienis,inquit ſcriptura,immolat,delebitur. & quòd Non erunt tibi dij alieni,præter me. Eiuſmodi ſunt voces Philææ martyris,cùm ſapientiæ, tum Dei ipſius amore inflammati maximè,quas ante extremam de eo in iudicio latã ſententiam,cùm adhuc eſſet in carceris cuſtodia,ad fratres eccleſiæ, cui ipſe præerat, per literas miſit: partìm,vtì quo loco res illius erant, illis exponeret: partìm, vtì eos hortaretur,vt pietati in Chriſto poſt mortem ſuam,quæ breuì ipſum eſſet occupatura,mordicùs adhæreſcerent.

Exod. 22. Exod. 20. Pſal. 80.

POENITENTIA ET REVOCATIO AD DOMINVM NOSTRVM IESVM CHRISTVM, QVAE FACTA

eſt à quodam œconomo nomine Theophilo, Eccleſiæ Orientalis regionis,nomine Adana, per interceſſionem ſanctiſſimæ & glorioſiſſimæ Dei parentis,ſemper virginis Mariæ:ex Simeone Metaphraſte,ſed authore Eutychiano,huius Theophili miniſtro.

ACCIDIT illo tempore,priuſquàm fieret incurſio impiorum & ſceleratorum Perſarum in rempublicam Romanorum,vt in vna ciuitate,nomine Adana, ſecũdæ Cilicum prouinciæ,eſſet œconomus in ſanctiſſima Dei catholica eccleſia,nomine Theophilus. Qui œconomus pulchrè admodùm & diuinè diſpenſans res omnes & loca,quæ pertinebãt ad hanc ſanctiſſimam eccleſiam, gregem quoquè Chriſti paſcebat in magna quiete,moderatione & ſanctitate, vt decæterò ſanctiſſimus quoq; Epiſcopus huius eccleſiæ in ipſo valdè requieſceret, ad oẽm eius adminiſtrationem & actionẽ & vniuerſæ eius Chriſti amantis ciuitatis. Et vt ſemèl dicam,non ſolùm Epiſcopus,ſed etiam omnes reliqui,à magno eorum vſque ad paruum,ei agebãt gratias.

Februarij 4. Theophili p̄clara laus.

Orphanis enim & viduis & pauperibus abundè & copiosè suppeditabat,quæ erāt necessaria,& maximè quos sciebat à suis bonis excidisse. Cùm hæc ergò ità se haberent, visum est Dei voluntati, vt sanctissimus illius ciuitatis episcopus fine vitæ potiretur. Qua de causa Christi amantes clerici simul cum ciuibus totius ciuitatis acerrimo incitati desiderio ad germanam eius in Christo charitatem,quinetiam intuentes ad viri sufficientiam, omnes communi consilio eligunt ipsum valdè pium Oeconomum in Episcopum, mittentes statìm in suam Metropolim electionem, quæ ab ipsis facta fuerat. Quam cùm accepisset Metropolitanus,vt qui res eius iam præsciret,cessit eorum petitioni:& mittens adduxit prędictum Oeconomum, vt eum ordinaret Episcopum in prædicta sancta Ecclesia. Et primùm quidem acceptis literis, quæ ad ipsum missæ fuerāt à sanctissimo Metropolitano,& iubebāt eum venire in metropolim,nolebat venire,omnes rogans & supplicans,nè ipse fieret Episcopus,sufficere sibi dicēs, quòd esset Oeconomus:huic turbæ respondens,se non esse sede dignum. Turba autem instante & rogante,& ijs qui propter ipsum missi fuerant,eis non parentem,vi & manu abduxerunt ad dictam Metropolim. Quem cùm beatissimus accepisset Metropolitanus,& valdè fuisset lætatus,voluit ipsum ordinare Episcopum. Prædictus verò Oeconomus se humì abijciens, rogabat Metropolitanum, nè quid tale in eum procederet,clamans & dicens:Sum indignus episcopatu,& scio mea peccata. Et cùm aliquot horas iacuisset ad pedes Metropolitani,tres dies ei dedit ad deliberandū,vt persuaderetur ordinari Episcopus. Post tres autē dies,rursùs eum accersit, & cœpit eum adhortari & rogare,vt susciperet dignitatem Episcopatûs: Laudans etiam eius sufficientiam & castitatem. existimabatur enim esse homo valdè continēs. Sed nihil proficiebat. Persistebat enim dictus Oeconomus clamās & dicens,se non esse sede dignū.

Eligitur in episcopum.

Multa tanti viri humilitas.

Cùm ergò vidisset sanctissimus Metropolitanus tantam eius constantiam & perseuerantiam,nè persuaderetur fieri Episcopus,illum quidem siuit:alium autem præficit, quem sede sciebat esse dignum: & cùm eum ordinâsset, dat Episcopum in dicta ciuitate, ei quoquè tradito beatissimo Oeconomo Theophilo ad suum munus Oeconomiæ. Et cùm ipsi venissent in prædictam ciuitatē cum Episcopo, qui fuerat ordinatus,quidam inimicè & maleuolè zelo moti satanico aduersùs sæpè nominatum Oeconomum,inutilia quædam maledicta cœperunt deferre ad aures Episcopi. Qui quidem hoc diù facientes,persuadent Episcopo,vt eum deponat ab administratione: adeò vt ipse decæterò nihil faceret in Episcopatu,aut alicui imperaret,sed quietè degeret domi suæ. Alium autem eius loco præficit rebus administrandis. Cùm itaque fraudulentus,& qui aliquas semper struit machinationes,& humani generis est semper æmulus & aduersarius, diabolus vidisset virum moderatè & quietè degentem, & ei valdè inuidisset,eius cor subit,& ei suggerit cogitationes,& æmulationē ob id ministeriū administratiōis,adeò vt ipse decęterò accederet & versaretur cum veneficis.

Deponitur ab œconomi officio.

Erat autem quidam homo in illa ciuitate magus Hebræus,valdè sermone celebratus,qui erat diaboli administer,& multos perdiderat. Noctù ergò vadit ad hunc veneficum is, qui motus fuerat ab officio Oeconomi,& pulsat eius ostium. Ille autem cùm audijsset,egreditur volens videre quis pulsâsset:& cùm virum vidisset,timore affectus fuit & obstupefactus:& admirans(cū enim priùs cognoscebat) accersit in ędes suas,& dicit ei:Quænam est causa Domine mi,propter quam accessisti ad me,qui sum vilis & indignus? Qui verò fuerat Oeconomus Theophilus,statìm & protinùs se abijcit ad pedes magi,eum rogans & singulatìm exponens ea,quæ sibi acciderant, & dicens:Si quid potes,me adiuua,& nè me despicias,qui sum in multa afflictiōe. Episcopus meus me probro affecit in ciuitate,& hæc mihi fecit:& pollicitus est se ei daturū mercedē,quæ sufficeret. Solùm,inquit,fer mihi opem,& nè me despexeris. Dixit verò ei ille apostata & magus Hebræus: Domine mi,.de hac re omnem curam depone, sed abi lætus in domum tuam, & nocte sequenti hac hora veni ad me, & abducam te ad patronum meum,qui tibi omninò opem feret.

Petit opem à mago.

Miser autem & abiectus Theophilus, qui fuerat Oeconomus,cùm audiuisset verba magi,& valdè esset lætatus,ità fecit. Et cùm sequenti nocte venisset, vt cōuenerat, ad Iudæum circa mediam noctem,accepit eum magus in hippodromum ciuitatis, & dicit ei:Si quod videris prodigium,aut sonum audiëris,nihil timeas:neq; facias signū crucis. Crux enim nihil opis affert hominibus,sed est potiùs ludibrium & fraus Christianorum.

Nota quid magus dicat de signo crucis.

stianorum. Cumque miser ille assensus esset, se hæc esse facturum, repentè ei ostendit quasdam visiones, nempe viros plurimos lenis indutos, cum multitudine lampadum & satellitum, voces emittentes & laudibus prosequentes, & in medio eorum sedentẽ principem tenebrarum. Dico autem diabolum & suos. Tunc miserrimus Iudæus manu tenens Theophilum, ducit eum ad perniciosissimum illum cœtum, & ad eum qui in ipso præsidebat. & dicit diabolus ad Iudæum: Hunc hominem cur huc ad nos deduxisti? Respondit Deo inuisus Iudæus, & dicit: Duxi ipsum domine mi ad te, vt qui iniuria afficiatur ab Episcopo, & petit à te auxilium. Dicit ei ille princeps: Quodnam possum ei dare auxilium, qui seruiat Deo suo? Sin autem vult re vera meus esse seruus, & in meorum referri numerum, ego ei opem feram, vt plus quàm antè possit facere, & omnibus imperare: quinetiam plus, quàm ipse Episcopus. His sic dictis, dicit Iudæus Theophilo, priùs Oeconomo: Audiuisti quid dixit princeps? Dicit ei Theophilus: Audiui, & faciam, si quid me iubet. Statimq; cœpit procidere & deosculari pedes illius principis. Tunc dicit diabolus proditori: Neget Theophilus quondàm Oeconomus, filium qui dicitur Mariæ, & illam ipsam (eos enim valdè abominor) & ipsorũ negationem & renunciationem mihi scriptis mandet: & quæcunque vult, à me impetrabit: solummodò eos neget. Theophilus autem cùm hęc audiuisset, dixit ei: Faciam omnia, quæ mihi iubes: dummodò consequar quod desidero.

O miserum, pedes diaboli osculã-tem.

Simulatq; hoc audiuisset dolosus hostis humani generis diabolus, Theophili quõdàm Oeconomi barbam iucundè demulcet, & cœpit eum os ori admouens deosculari, & dicit ei: Salue decæterò germane mi amice & fidelissime. Tunc protinùs eum ingressus est satanas, & pactus cum diabolo, negauit Christum & sanctissimam Deiparentem: & cùm scriptis in charta mandâsset suam negationem, cera obsignauit, & tradidit principi. & cùm se inuicèm essent amplexi, ambo recesserunt à principe, Theophilus quondàm Oeconomus, & proditor ex hippodromo, magna affecti lætitia propter suum interitum. Sequenti autem die, à diuina, vt arbitror, prouidentia motus Episcopus, ductus fuit pœnitentia: & cùm id significâsset Theophilo quõdàm Oeconomo, duxit eum ad Episcopatum cum omni honore & studio: & eo deposito, quem ipse fecerat Oeconomum, in præsentia cleri & omnium ciuium, dat ei omnẽ authoritatem & administrationem sanctissimæ ecclesiæ, & earum, quæ sunt sub ea, possessionum: quinetiam ciuitatis tam in forenses quàm in possessores, duplicato ei honore, coram omnibus se excusante sanctissimo Episcopo, & dicente Theophilo: Ignosce mihi frater, quoniam peccaui tibi, vt qui tuam deposuerim sanctitatem & sufficientiam: præfecerim verò hunc ineptum & inidoneum.

Negat Christum & matrem eius.

Restituitur pristinę administrationi.

Cùm primùm autem hoc dixisset, & ostendisset se esse motum pœnitentia, dicens: Ignosce mihi propter Dominum, si quid in te feci, & omnia sic processissent, cœpit ipse Oeconomus administrare, sicut priùs, & supra omnes extolli. Quamobrem oẽs ei obediebant cum timore & tremore, & ei ministrabant. Quinetiam ipse Episcopus eum aliquandiù suspiciebat atq; reuerebatur. Inutilis autem & miser Iudæus & magus, assiduè occultè veniens ad Oeconomum Theophilum, dicebat ei: Vidisti dominẽ mi, quemadmodùm inuenisti beneficium maximum ex nobis & patrono nostro, & celerrimum auxilium in ijs, quæ ab eo petiuisti? Oeconomus verò Theophilus dicebat ei: Certè inuéni, & quòd mihi succurreritis, magnas ago gratias. Omnium autem formator & creator noster Deus, qui non vult mortem nostram peccatorũ: sed conuersionem & pœnitentiam nostram quærit semper, honestæ & diuinæ eius vitæ prioris recordatus, quandò ministrauit sanctissimæ suæ ecclesiæ, quo tempore viduis & orphanis & pauperibus abundè & benignè subministrauit, non eum despexit, sed ei dedit pœnitentiam, diuinam cõuersionem: & cùm ad se redijsset ex tanta elatione & negatione, & resipuisset, cœpit suam demittere cogitationem, affligiq; & cruciari ob ea, quæ malè fecerat: & decæterò vacabat ieiunijs, precibus & lachrymis: & assiduè benignum & clementem Deum rogabat, vt ei condonaretur iniquitas & peccatum propter ea, quæ malè fecerat.

Vides, quomodò vera agitur pœnitentia? Vacabat, inqt, ieiunijs, precibus & lachrymis.

Hæc autem apud se dicebat quotidiè: Hei mihi misero, hei mihi infelici. Quò ibo ego afflictus, vt salutem consequar? Quò ibo infelix, vt mihi detur misericordia? Quò ibo miser ego & peccator, qui negaui Christum meum & laudatissimã eius matrem in scriptis, & me feci satanę seruum per literis mandatam confessionem? Quis homo

poterit

poterit eam auellere à manibus pestiferi illius hostis,& mihi opem ferre? Quid mihi fuit necessè cognoscere scelestum illum & execrandum Hebræum,& tradi igni æterno? fuerat enim ille quoquè Hebræus paulò antè punitus à principe & lege propter magica. Sic enim honorantur, qui Deum relinquūt,& accurrunt ad diabolum. Quęnam est autem ea,quæ mihi fuit ad tempus, vtilitas? Quęnam verò superbia & tumor huius vani mundi? Hei mihi,miser perij. Hei mihi,erraui. Hei mihi,perdidi lucem ęternam,& ego in tenebris. Pulchrè degebam, postquàm depositus fui ab Occonomia. Cur volui propter temporalem & vanam existimationem & inanem hominum gloriam, humilem meam animam perdere in gehenna? Nam & si homines mente mea latui, Deū latére non potui. Ego sum mali author: ego sum cędis meæ dominus: ego sum insidiator miseræ meæ animæ. Hei mihi,quid passus sum? Hei mihi,nescio quomodò inductus sim. Hei mihi, q̄d faciam? Hei mihi,ad quos ibo? Hei mihi,q̄d respondebo Deo in die iudicij, quandò erunt omnia nuda & aperta, quandò iusti coronabuntur, ego autem miser cōdemnabor? Quomodò tunc sistar ante tribunal regium? Quem rogabo? Quem aduocabo in illa afflictione? aut quos implorabo in illa necessitate, quandò sunt omnes de suis soliciti,& non de alienis? Quis tunc meî miserebitur? Re vera nullus. Hei mihi miseræ & abiectæ animæ. Quomodò abducta fuisti in captiuitatem? Quomodò fuisti sauciata? Quomodò lapsa es? Quo casu concidisti? Quonam fuisti obruta naufragio? Ad quem portū decæterò confugies, aut ad quodnam te conferes refugium? Hei mihi, anima: hei mihi, quid tibi accidit?

Cùm his & adhuc pluribus apud se cum sua depugnaret anima, rursùs qui solus est misericors, qui solus benignus, qui solus clemens pater, qui nunquàm vult suum perire figmentum, dat ei bonam cogitationem & bonam mentem, & dixit apud se: Noui omninò, me Dei filium, qui natus est ex sancta Dei parente & semper virgine Maria, Dominum nostrum Iesum Christum negâsse & ipsam, per malè perdendum proditorem. Nunc autem vado ad eius matrem sanctissimā Dei parentem, & ad eam accedo ex tota anima mea,& ex toto corde meo, & assiduè fundam preces, & ieiunabo in venerando eius templo, donèc per eam inuenero misericordiam in futuro eius iudicio. Rursùs verò dicebat: Quibusnam labris bonitatem eius placabo, nescio. Scio enim me transgressum esse,& eos negâsse. Quodnam autem principium inueniā confessionis? Quonam verò corde, aut qua conscientia fretus, impiam conabor mouere linguam & labra plena sordibus? Primùm etenim, de quibusnam peccatis audebo petere remissionem? Hoc non potero facere. Ignis enim de cælo statìm ad me descēdet, & comburet me miserum. Attamen anima mea resipisce ab ea, quæ te tenet, vertigine,& accede ad matrem Christi,& pudore non afficieris.

Confert se ad beatissimam Dei matrem.

Cumq; hæc apud se considerâsset,& hæc omnia in corde suo ardenter tenuisset,& protinùs deleuisset omnes laboriosas huius vitæ tentationes, cum feruenti corde & magna animi alacritate, accessit ad venerādum & celebrandum templum sanctę Dei parentis & semper virginis Mariæ, ei offerens preces & supplicationes, ieiunans noctes & dies,& sine intermissione vigilans & orans, vt ipse exciperetur, reuertens à deceptione sceleratissimi draconis,& à tetra illa & nefaria, quam fecit, eorum negatione. Quod cùm fecisset dictus Occonomus, quadraginta dies & quadraginta noctes orans & supplicans, vt eius protectionem susciperet & defensionem, post completos quadraginta dies, in medio noctis, ità vt oculis videretur, ei tanquàm in visione appáret totius mundi salus & refugium generis hominum, quæ est verè & propriè mater Seruatoris nostri Iesu Christi, dicens ei: O homo, cur tam impudenter temereque & præfractè pergis mihi molestiam exhibere,& rogare vt tibi opem feram, homini, qui negâsti filium meum & me? Quomodò autem potero rogare, vt ipse tibi cōdonet ea, quæ malè fecisti? Quibusnam oculis adspiciam ad figuram filij mei, quem tu negâsti, & audebo eum pro te rogare? Sed nec ego sustinere possum videre filium meum & Deū ignominia affici. Pone ergò, ô homo, me vestris in me peccatis & delictis facilè ignoscere, propterea ꝙ ego, q̄ eum peperi, ità diligam genus Christianorū,& maximè eos, q̄ recta mēte & fide ad me accedūt,& manè vigilāt in meo tēplo: eis enim pateo, & eis occurro,& eos meis vlnis amplector,& preces eorū exaudio. Quę aūt filiū meū ad iram prouocant,& q̄ in eum geruntur impiè, de ijs vos exaudire, est magnorū certaminū & laborum ad eius placandū bonitatē, etiamsi sit valdè clemens & benignus.

Eccè preces, ieiunia & vigilias.

Nota q̄ hic dicūtur verissimè de matre Dei.

Occono-

Oeconomus verò Theophilus respondens, dixit ei: Certè Domina mea benedicta & defensio generis humani: Certè portus & protectio eorum, qui ad te confugiunt: scio, ô Domina mea Deiparens, quòd te valdè offenderim, & ex te natum Deum nostrum: nec sum dignus cõsequi misericordiam. Sed habeo multa exempla eorum, qui ante me offenderunt filium tuum & Deum nostrum, quibus data est venia suorum in eum peccatorum, propter pœnitentiam & confessionem. Si enim non esset pœnitẽtia, Domina mea Deiparens, quomodò Niniuitas seruâsset filius tuus? Si nõ esset pœnitentia, quomodò Raab seruâsset meretricem? Si non esset pœnitentia, quomodò Dauid filius Iesse, post donum prophetiæ, post regnum, post Domini testimonium, in adulterij & cædis lapsus barathrum, non solùm est assecutus remissionem tantorum peccatorum, sed etiam rursùs prophetauit? Si non esset pœnitẽtia, quomodò beatus Petrus princeps Apostolorum, primus discipulus, columna Ecclesiæ, qui à Deo accepit claues regni cælorum, cùm Dominum non semèl nec bìs, sed tèr negâsset, post hęc autem acerbè flêsset, non solùm est assecutus tanti lapsûs remissionem, sed etiam maiori honore est dignatus, vt qui factus sit pastor Domini Christi ouium rationis participum? Si non esset pœnitẽtia, quomodò publicanum, qui omnia rapuerat, fecisset Euangelistam? Si non esset pœnitentia, quomodò beatus Paulus ex persecutore factus esset vas electionis? Si non esset pœnitentia, quomodò excepisset Zacchæum, qui ipse quoquè erat publicanorũ princeps & sycophanta? Si non esset pœnitentia, quomodò eum, qui se iniquè gesserat apud Corinthios, permisit Apostolus vt assumeretur, dicens: Assumite eum, nè nos circunueniat satanas? Si non esset pœnitẽtia, quomodò qui tot & tanta mala fecit in hac vita Cyprianus, qui etiam prægnantes secabat mulieres, & diabolum totum erat indutus, à veneranda & honesta Iustina confirmatus, & mirandum in modum accedens ad pœnitentiam, non solùm accepit remissionem tam multorum & tantorum malorum: sed etiam dignatus fuit sorte martyrum, & à Christo redimitus corona incorruptionis? Quamobrem ego quoq; miser & peccator, fretus tot & talibus exemplis, accedo rogans tuam ditissimam defensionem, & omni ex parte bonam misericordiam, vt manum mihi porrigat, & detur mihi venia à filio tuo & Deo nostro malorum, quæ admisi.

Ion.2. Iosu.6. 2.Reg.11. Matt 16. Matt.26. Iohan.21. Matth.9. Act.9. Luc.10. 2.Cor.2.

Hæc cùm ipse respondisset, dicit ei sancta venerandaq; & omnibus laudibus celebranda Dei parẽs, quæ est sola casta & pura, quæ est sola sancta anima & corpore, quæ sola habet fiduciã ad eum, qui est natus ex ipsa: quæ est solatiũ eorum, qui affliguntur: quæ est vltio eorum, qui vexantur: quæ est amictus eorum, qui sunt nudi: quæ est baculus senectutis, quæ est firma defensio eorum, qui manè ad eam vigilant: quę semper suis vlnis fouet Christianos. Confitere, ô homo, me genuisse filium, quem tu negâsti: eum esse Christum filium Dei viui, qui venit iudicatum viuos & mortuos. Ego autem rogabo eum, & is te suscipiet pœnitẽtem. Dicit ei Oeconomus Theophilus: Et quomodò audebo, Domina mea benedicta, ego qui sum indignus & miser, aperire labra, cùm os habeam sordidum & luto inquinatum, quod negauit filium tuum & Deum nostrum, & vana huius vitæ spe sum deceptus? Non hoc verò solùm, sed id etiã, quod habui animæ propugnaculum, venerandam, inquam, crucem & diuinum baptisma, quod accepi, pollui per scriptis mandatam & acerbam negationem. Dicit ei intemerata & sancta Dei parens: Tu solùm accede, & eum confitere: & nè sit id tibi curæ. est enim benignus & clemens, & accipit lachrymas pœnitentiæ eorum, qui syncerè & purè ad eum accedunt.

Matris Dei eximia præconia. Crux venerãda animæ propugnaculum.

Tunc ille verè beatus & diuinus vir Theophilus, cum pudore & quæ ei conueniebat humilitate, tristitiaq; & eiulatu, confessus est & dixit: Credo & adoro & glorifico vnum sanctæ Trinitatis, Dominum nostrum Iesum Christum, filium Dei viui, qui ante secula ex patre genitus fuit ineffabiliter: in vltimis autem diebus descendit Deus verbum è cælis, & incarnatus est è spiritu sancto, & ex sancta virgine Maria, & processit ad salutem humani generis: eum esse perfectum Deum & perfectum hominẽ, qui propter nos peccatores suscepit passionem & sputa, & in viuifico ligno crucis manus extendit: Qui est pastor bonus qui posuit animam suam pro ouibus, fuitq; sepultus & resurrexit, & ascẽdit in cælos cum carne, quæ ex te casta fuit assumpta: & veniet cum gloria iudicatum viuos & mortuos, & redditum vnicuique secundùm sua opera. Hęc confiteor corde & animo & ore: coloque & adoro & amplector: & cum hac intensa

Iohan.10. Rom.2.

& quæ ex tota fit anima confessione, rogo sanctissima Domina, offer me Christo, qui natus est ex te sancta & mundo desiderata Dei parente: & nè abomineris me infelicem, neque despicias preces mei peccatoris, qui fuit correptus à maligno inimico: sed me libera ab iniquitatibus & afflictionibus, quæ me premũt, vt cum omnibus ego quoquè emittam hymnos ad agendas gratias Deo nostro, qui ex te sancta & beata natus est.

Cùm autem quandam satisfactionem ab eo accepisset sanctissima Dei parens, quæ est refugium eorum, qui affliguntur, quæ est spes & defensio generis Christianorum, quæ semper intercedit pro peccatoribus, dicit ei: Eccè ego propter baptisma, quod accepisti propter filium meum & Deum Iesum Christum, & propter magnam meam & ineffabilem beneuolentiam, quam habeo in vos Christianos, tibi credens, accedam & rogabo ipsum pro te, vt te suscipiat. Quæ cùm inter eos conuenissent, & dies esset exortus, quæ ei apparuerat, purpuram gestans sancta, ab eo euanuit. Post eum verò diem magis syncerè rogans Oeconomus, & faciem suam verberans super terrã, permanebat ieiunus in maximè venerabili tẽplo sanctæ & laudibus celebrandæ Dei parentis, & neque requiescens, neq; à solo surgens, sed etiam lachrymis locum rigãs, non cessabat intueri ad venerandam & sanctam figuram gloriosissimę Dominæ nostræ Dei parentis & semper virginis Mariæ, spem expectans eius salutis. Vndè etiam rursùs noctù, quæ sola vera est & propriè Deiparens, defensio nostra, recreatio eorũ, qui ad ipsam confugiunt: quæ est sola nubes lucem ferens, quæ educata fuit in sanctis sanctorum, ei apparet hilari vultu & lætis oculis, ei dicens miti voce: Homo Dei, sufficit tibi pœnitentia, quam ostendisti apud Seruatorem omnium & opificem seculorum. Suscepit enim Dominus Deus lachrymas tuas & preces propter me, si tu conseruaueris in corde tuo rectam fidem in Christum filium vsque ad diem mortis tuæ. Ille autem dicit ei: Certè Domina mea benedicta, conseruabo: nec faciam irrita ea, quæ tu mihi dixisti. Te enim habeo post Deum protectionem & defensionem, & ad tuum intuens auxilium & gubernationem, non faciam irrita ea, quæ tibi sum pollicitus. Scio enim, scio ô benedicta, non esse aliam hominũ defensionem, nisi te solam ô Deiparens. Quis enim, ô Domina mea, sperauit in te, & pudore est affectus? Aut quis hominum fideliter omnipotentem tuam rogauit opem, & fuit vnquàm derelictus? Reuerà nullus vnquàm. Quamobrem ego quoquè peccator & nequam, rogo tuum perennẽ fontem, ex quo fluunt ad animas nostras curationes, prębe mihi viscera miserationum, qui aberraui & cecidi in pelagus luti: & iube me solũ accipere hanc malam & perniciosam negationis chartam obsignatã à diabolo, qui me fefellit: quoniam hoc est solùm, quod miseram meam tabefacit animam.

En quanta operis satisfactio.

En vsum imaginum.

Post Deum defensio & protectio nostra est sancta Dei genitrix.

Rursùs ergò multùm flens & lamentans hic vir semper memorandus, & rogans totius mũdi spem & salutem animarum nostrarum de hac re statìm & de charta †. Ea verò, quæ est semper paratum auxilium eorum, qui affliguntur, post alios tres dies, tanquàm in visione defert ei chartam, habentem etiam bullam ceræ, seu perniciosam defectionis confessionem. Et cùm surrexisset è somno sæpè memoratus Theophilus Oeconomus, inuenit chartam bullatam supra pectus. Lætitiaque affectus & timore correptus, omninò tremuit, & dissolutæ sunt compages eius membrorum. Sequenti autem die, cùm esset dies Dominicus, vadens in sanctam & vniuersam ecclesiam, post lectionem sancti Euangelij, se repentè proijcit ad pedes sanctissimi eius Episcopi: & cùm singulatìm ei narrâsset omnia, quæ ab ipso facta fuerant, & ei chartam in manus tradidisset obsignatam, admirantibus omnibus clericis, laicis & pueris, petijt vt sceleratissima charta legeretur in ambone. Quod cùm factum esset, cognouit vniuersus populus quæ ei acciderant, & quemadmodùm prædicta charta fuisset ei allata, adeò vt sanctissimus Episcopus clamaret & diceret:

Venite omnes fideles, glorificemus benignum & verum Deum nostrum. Venite ô pij & Dei amantes, videte miracula, quæ sunt contra opinionem. Venite ô Christi amantes, agnoscite eum, qui non vult mortem nostrorum peccatorum, sed expectat conuersionem & æternam vitam. Venite, videte ô pij & religiosi, quàm multa possit gemitus animæ & cordis contritio, & lachrymarum ablutio. Quis non miretur, ô fratres mei & patres, magnam & ineffabilem patientiam benigni & misericordis Dei? Quis non stupeat, ô Dei & Christi amantes, magnas & immensas diuitias, Deiquè indulgentiam

dulgentiam & charitatem in nos peccatores? Papæ, cùm quadraginta dies ieiunâsset Moses legiſlator, accepit à Deo impreſſas tabulas. Hic quoquè frater noſter Theophilus, cùm quadraginta dies manſiſſet in venerando templo laudibus celebrandæ Deiparentis, chartam, quam nupèr cùm defeciſſet perdiderat, eam per ipſam recuperauit, motam ad intercedendum apud verum noſtrum Deum. Canamus ergò nos quoquè, ô dilecti, cum ipſo intensè hymnum eius, qui tam miſericorditer exaudijt pœnitentiam illius, qui ad ipſum acceſſit per interceſſionem intemeratæ Dei parentis: quæ eſt hominibus pons ad Deum, ſpes eorum qui ſpem abiecerunt, refugium eorum qui ſunt vexati: quæ humanæ naturæ ſuſtulit maledictum: vera porta, quam peccatores pulſamus, & ſæpè aperitur, & offert noſtras preces Deo noſtro, qui ex ipſa natus eſt, & accipit peccatorum noſtrorum remiſſionem. Et quid ampliùs dicam, aut quid loquar, aut quem hymnum recitabo ad eam glorificandam & eum, qui ex ipſa natus eſt? Sunt reuerà admirabilia opera tua Domine, & non ſufficiet lingua ad laudem tuorũ admirabiliũ. Reuerà quàm magnificata ſunt opera tua Domine? Omnia in intelligentia feciſti & ſapientia. Reuerà rationi conſentaneum eſt dicere dictum illud Euangelicum: Afferte primam veſtem, & eum induite, & date annulum in manu eius & calceos in pedibus: & adferentes vitulum ſaginatum, eum ſacrificate: & comedentes lætemur, quòd hic frater erat mortuus, & reuixit: perierat, & eſt inuentus.

Exod. 24. 31.
Vide ſanctiſſimę virginis laudes & potentiá.
Pſal. 103.
Luc. 15.

Tunc cùm manum ſuam extendiſſet Epiſcopus, fecit è ſolo ſurgere inprimìs pium virum Theophilum. Et cùm ipſe ſurrexiſſet, rogauit Epiſcopum, vt igne exureret nefariam & ſceleratam chartam. quod etiam factum eſt Dei gratia. Cùm autem vidiſſet populus combuſtam nefariam & adulterinam chartam, ſeu iniquam defectionis confeſſionem Oeconomi Theophili, cœperunt cum multis lachrymis multas horas clamare, Domine miſerere, vt nos hæc poſſimus ſatis laudare, & glorificare benignum Deum. Sanctiſſimus Epiſcopus cùm manu populo indixiſſet ſilentium, & eis dixiſſet, Pax omnibus, cœpit peragere conſuetã euchariſtiam ſanctæ oblationis: & poſtquàm perfecta fuiſſent dona diuina, eum impertijt intemeratis & viuificis Chriſti ſacramẽtis: ſtatimque reſplenduit facies eius ſicut ſol: & cùm vidiſſent omnes eius figuræ repentinam mutationem, benignum Deum magìs glorificârunt, qui facit mirabilia iis, qui ad ipſum confugiunt.

Statìm ergò accurrens ad venerandum templum glorioſæ Deiparentis, cùm parùm in eo requieuiſſet, & corpore infirmus euaſiſſet in ipſo loco, in quo beatam viderat viſionem, vbì etiam fuit ſepultus, cùm ſe inclinâſſet tanquàm ei loco affixus, tribus pòſt diebus, ſalutatis omnibus fratribus, qui aderant, tradidit beatam animam in manus eius, qui natus eſt ex ſemper virgine & intemerata matre Domini noſtri, cùm de rebus omnibus ſuis pulchrè & diuinè diſpoſuiſſet: glorificans & confitens in omnibus patrem & filium & ſpiritumſanctum, & miſericordem laudibuſque omnibus & celebrandam Deiparentem & matrem Domini noſtri Ieſu Chriſti: Cui gloria & potentia nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

Feliciter migrat ad Dominum.

Ego autem Eutychianus humilis & peccator, qui fui natus in ædibus huius beatiſſimi Theophili, & deindè Clericus huius catholicæ eccleſiæ, cùm ſecutus meum dominum ei inſeruijſſem in afflictione, quæ vidi oculis meis & auribus audiui à beata eius lingua, ſecurè & certò ſcripſi, quæ ei contigerant, & expoſui fidelibus amicis & pijs viris: Ad gloriam Dei omnipotentis & Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui glorificatur in ſanctis ſuis.

VITA S. REMBERTI, SECVNDI ARCHIEPISCOPI BREMENSIS, EX MANVSCRIPTO CODICE

descripta, sed stylo mutato per F. Laurentium Surium: nec dubium, quin grauis & S. Remberto contemporaneus huius vitæ scriptor fuerit, tametsi eius nomen nescitur.

4. FEBRVAR.

Ludouici Pij studium erga ecclesias augẽdas

CVM Ludouicus Pius Imperio potiretur, vt erga Deum, suæ sublimitatis & dignitatis authorem, se gratum declararet, in eam curam deuotus incubuit, vt ecclesiæ Dei, in ditionibus eius constitutæ, congruis incrementis proficerent, itemq; seruorum & ancillarum Christi status sua capesseret honoris augmenta. His eius assiduis meditationibus, Deo inspirante, accessit etiam recordatio rerũ, à patre eius Carolo Magno gestarum, queadmodùm ille Saxonum gẽtem, ad id vsq; temporis incredulã, ad fidem Christi conuertisset: constitutis etiam per illam prouinciam episcopis, qui sufficerẽt, eorumq; sedibus prudẽter distributis, ad extremã plagã versùs Aquilonẽ locum sibi reseruâsset, vbì Archiepiscopi sedes constitueretur, vndè prædicatio verbi Dei in finitimos populos propagaretur, putà Suedos, Noruegos, Sclauos, Islandos, Gronlandos, aliasque omnes ad Boream & Solis ortum sitas gentes, quæ adhuc stultissimis ethnicismi erroribus implicatæ tenebantur. Verùm in hunc finem constituta & exædificata ecclesia Hamburgensi in Sclauorum confinio, extremis videlicet Saxonum locis apud Nordalbingos, eadem ecclesia iussu Caroli Imperatoris presbyteris gubernanda est tradita, donèc opportuno tempore, attributis priùs illi loco sufficientibus episcopo prouentibus, archiepiscopum illic curaret ordinari. At priùs illo ex hac luce subtracto, quàm huius voti sui compos fieret, pijssimus filius eius Ludouicus cum suis hanc eius voluntatem pertractans, Anscharium summæ sanctitatis virum, vt pater Carolus decreuerat, priuilegij archiepiscopalis & ordine & nomine sublimari, & illi nouellæ ecclesiæ, rudibusque in fide populis rectorem præfici, & gentibus, vt dictum est, à fide alienis verbi diuini præconem curauit ordinandum. Cuius quidem Anscharij qualis à puero in DEI timore conuersatio, vel cum ætatis processu quæ virtutum incrementa, cuiusmodi etiam signis pontificatûs & prædicatio eius præmonstrata, tum quoquè vt sedis Apostolicæ approbatione & priuilegijs omne eius ministerium communitum, deniquè quo studio & profectu in lucrandis DEO animabus versatus sit, quas vel in fide confirmare, vel de gentilitate ad Christianismum quotidiè traducere nitebatur: si quis exactiùs nôsse volet, legat libellum de vita eius, eoque perlecto, quantæ fuerit sanctitatis, ipse secum expendat. Nos in præsens de sanctitatis eius imitatore, tum quoquè dignitatis successore Remberto scripturi, vt primùm ad illius notitiam peruenerit, ac deindè ab illo adscitus sit, explicare aggredimur.

Ecclesia Hãburgensis.

Anscharius, 1. Hamburgeñ archiepiscopus.

Cùm Hamburgensis ecclesiæ, recèns, vt diximus, institutæ termini angusti essent, officioque tam amplo, eius antistiti demandato, sumptus indè collecti non sufficerent, ipsique redituum prouentus frequenti hostium irruptione diriperentur: nè hac occasione vir DEI à prædicationis officio, quod in eius gestis legatio ad gentes vocari solet, retardaretur, memoratus Imperator Ludouicus cellam quandam vel monasteriolum in Gallijs, nomine Turholt, eidem legationi attribuit, vt perpetuis temporibus, illi inseruiret: vbì cùm tempore quodam sanctus Episcopus Anscharius demoraretur, vidit pueros quosdam iocantes, inanibus cursibus ad ecclesiam festinare: at inter eos quendam, omnium ferè minimum, grauiter incedentem, pueriles leuitates solicitè deuitantem, orationem cum timore & reuerentia peragentem, signo crucis frontem muniẽtem, & per omnia tanq̃ maturæ ætatis hominẽ, egregiam ꝑ se continentiã ferentẽ. Animaduertẽs ergò vir Dei sacram religiosi pueri infantiã, diuini

Remberti pueri grauitas.

diuini iam cultûs & famulatûs amore flagrare, accitis ad se parentibus eius, didicit Rembertum illum vocari, ijsque consentientibus, tonsuram ei & ecclesiasticum habitum contulit: paternaq; solicitudine eum commendans, cœpit studiosè illum erudire: ac deindè post dies non multos discedens, pastorale officium suamque ad gentes legationem strenuè executus est. At puer Rembertus dilectus Deo, magìs magisque in grauitate profecit, perdiscendisque liberalibus disciplinis ardenter incubuit: orationibus quoquè, cæterisque bonarum rerum studijs intentus, intrà paucos annos omni maturitate & scientia virtutum emicuit: atq; iam tum, iuxta Psalmi vocem, cōcaluit cor eius intrà ipsum, & in meditatione eius exarsit ignis: cumque perscrutaretur, quid ipsi in hac vita degenti potissimùm expediret, occurrit illi quod à quodam sapiente dictum est, primam philosophiæ definitionem, mortis esse meditationē: idq; toto pectore amplectens, toto vitæ suæ spatio eò cōnitebatur, vt hanc sapientię summam appræhenderet, nè aduentante morte mœrore posset affici, si eam non esset antè præmeditatus: sed potiùs ex impletione scripturæ dicentis, Memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis: quantùm humana fert conditio, de peccatorum vel euitatione, vel remissione securus, gaudio perfundi mereretur. Psalm. 38. Eccl. 7.

Porrò venerandus præsul Anscharius, qui eum diuino mancipârat cultui, sicut in vitæ eius gestis habetur, quæ illi euentura, vel ab illo gerenda essent, penè omnia vel per somnium, vel per intimam in mente reuelationem prænoscere solitus erat. Eam autem intimam in mente reuelationem scriptores vitæ eius quippiam eiusmodi esse arbitrantur, quale in Actibus Apostolorum crebrò habetur: Dixit autem spiritus illi vel illi discipulo. Non igitur debet incredibile videri, virum sanctum non casu aut fortuitò, sed diuinæ admonitionis instinctu, quem occultiori sensu, vtpotè vir spiritualis, in anima percipere solebat, felicem hunc, de quo loquimur, puerum tanto paternæ beneuolentiæ affectu diuinis adhibuisse ministerijs: immò potiùs si attendatur ratio cōuersationis, & quo deincèps pacto semper ab illo tractatus & habitus est, verisimile apparebit, perspicuè à Deo id illi fuisse reuelatum, quòd eum in episcopatu esset habiturus successorem. Nam cùm primò discendis artibus & disciplinis scholasticis traditus, ac deindè à ludimagistris dimissus, atq; è schola egressus esset, mox eum sanctus episcopus indiuiduum suæ legationis comitem habere voluit: venientemque è supradicto monasteriolo, eum nutriendum commendauerat, cum gaudio suscepit, omniumq; factorum suorum fecit cōscium, quibus ille tum occultè, tum palàm cum omni pietate Deo inseruiebat. Cumq; die quodam iuxta morem simul orationi incumberent, eaq; finita è templo essent exituri, quasi secretioris gratiæ munus in discipulo pontifex agnoscens, eum his compellat verbis: Oportet te, fili Remberte, semper illi gratias agere, qui de turbulentis seculi fluctibus ad portum quietis te vocauit, cui cùm te citra dubium videam animum applicare, amore tuî teneri me fateor, nec dubites, quin hic amor, quòd ad me attinet, ad finem vsque vitæ erga te sit perseuraturus. Cui ille respondit: Indignus sum Domine tanta erga me beneuolentia tua: at tamen quia tam te mihi benignum & humanum exhibes, oro vt meritis & precibus tuis apud Dominum mihi obtineas, vt in futura vita præmiorū tuorum merear esse particeps. Tunc sanctus episcopus, cuius mentem ex diuina illustratione sæpè futura præuidisse diximus, his quidem sancti Remberti verbis nullum responsum reddidit: post triduū verò cùm iam anxia nimìs eum teneret solicitudo, quamobrem huic petitioni suæ nihil respondisset episcopus, ità eum consolatus est: Iam obtinui à Domino, vt in futuro seculo, sicut petijsti, abinuicèm non separemur: vbì ità æternæ beatitudinis erimus participes, si nostris ad eam viribus posse pertingere non p̄sumamus: quod est crimen superbiæ, per quam ceciderunt, qui operantur iniquitatem: nec rursùm desidia torpētes obliuiscamur illius, quod in Psalmis habetur, In Deo faciemus virtutem: sed quotidiè demus operam, vt, quemadmodùm sanctus Gregorius admonet, bonū opus habeatur à nobis in voluntate, & ità consequenter confidamus, ꝙ vt idem sanctus pontifex ait, ex diuino adiutorio erit etiā in perfectione. Quòd si quēpiam mouet, cur triduò distulerit sanctus episcopus huic quęstioni satisfacere, meminerit nos dixisse quidē, mentē eius diuina gratia sępè fuisse illuminatā ad prænoscēda futura, interim tamen hac de re in eius vita ità scriptum haberi: Ad omnia ergò, quæ fortè præcipua definire debebat, spatiū cogitādi habere volebat, nec quicquā temerè dispone-

Act. 8. 10. 11. Indiuiduus fit Anscharij comes. Psalm. 35. Psal. 59. 107.

disponebat, antequàm gratia Dei illustratus in mente sua ipse sentiret, quid melius esset: sicque superna visitatione certificatus in mente, sine cunctatione quæ agenda erant, disponebat. Hæc ex illius vita opportunè nos inseruisse lector intelligat, vt hoc testimonio doceremus, nihil eum ad preces sanctissimi discipuli sui Remberti respondisse, nisi quod tridui spatio menti eius spiritus sanctus infudit iuxta sententiã, quam iam antè ex Apostolorum Actibus protulimus.

Accedit verò ad præsagium virtutum beati viri, visio quædam procuratori antistitis de illo oblata ea nocte, qua primùm venit Hamburgũ, cùm ille primos adolescentiæ annos ageret. Videbatur enim procuratori, vidisse se Rembertum sedentem in fastigio oratorij, atq; imum ecclesiæ signum in cælo apparuisse, ab eoq; signo ligamen lineum, vt assolet, instàr funis demissum vsq; ad illum, dependisse, per quod ille signum ipsum hilariter traxisse, eiusque sono suauiter oblectatus esse videbatur: cui nimirùm somnio congruam ex ipsis scripturis diuinis interpretationem inuenimus. Præcipitur Moysi à Domino, vt inter alia sacerdotum mystica indumenta, hæc etiam fiant: Deorsùm ad pedes, inquit, eiusdem tunicæ per circumitum quasi mála Punica facies ex hyacintho, & purpura, & cocco bìs tincto, & bysso retorta, mixtis in medio tintinnabulis. Cur verò hæc tintinnabula adiungi iussa sint, paulò infrà subiũgitur his verbis: Vt audiatur sonitus, quandò ingreditur & egreditur pontifex sanctuarium in cõspectu Domini, & non moriatur. Sacerdos ingrediens vel egrediens moritur, si de eo sonitus non audiatur: quia iram contra se occulti iudicis exigit, si sine sonitu prædicationis incedit. Quia igitur futurum erat, vt summo Ecclesiæ gradu conscenso, vir Domini spiritalibus ornamentis eniteret, vt etiam prædicationis officium insigniter executus probaretur, rectè in fastigio templi, quod apicem pontificalem significat, cum doctrinæ suauissimo & cælitùs concitato sonitu ad conuocandam ad Dei seruitium & cultum sacram Christi plebem, sedisse visus est. Hoc nanq; in hac visione persónans eius attractu signum cæleste significare potest, quod in pontificis veste tintinnabula designant. Vt verò etiam cætera, quæ de scipturis diuinis proposuimus, sacerdotalis habitûs ornamenta spiritaliter in seipso semper exhibuerit, ad profectum & imitationem eorum, qui hæc lecturi sunt vel audituri, proferemus. Mális quippe Punicis vtebatur, in quibus multa interiùs grana vno exteriùs cortice teguntur: qa multiuariam virtutum operationem vno charitatis munimine vndiquè tectam habebat. Hæc autem mála Punica ex purpura, & hyacintho, & cocco bìs tincto, & bysso retorta facta erant: quæ cuncta illi aptissimè conueniunt. Nam toto desiderio semper inquirebat cælestia, quæ per hyacinthum designantur: & pro Christi nomine etiã martyrium suscipere paratus fuit, quod nobis purpura innuit: Dei quoquè & proximi flagrabat amore, quod per coccum bìs tinctum exprimitur: & sicut byssus è terra orta, longo exercitio siccandi, tundendi, purgandi, coquendi, & nendi gramineum amittit, & candidum induit colorem: itá ipse cum magno continentiæ labore natiuum velutì exudans humorem, Deo dignæ puritatis & castitatis decorem solerti & infatigabili ieiuniorum, vigiliarum, orationis, lectionis, patientiæ & humilitatis instantia adeptus est. Quibus omnibus tintinnabula habuit permixta: qa raró ab ore eius aliud, quàm prædictarum virtutum suauissimus sonitus audiebatur: qui itidèm operum eius sublimitate auditorum animis commendabatur, sicut etiam sequens opusculi huius textus manifestiùs ostendet.

Cùm adhuc esset in ministerio decessoris sui domini Anscharij, apparuit ei Arnulphus presbyter iampridèm defunctus, & percontanti quo in statu res eius essent in illo seculo, dolenter respondit: Ego cùm adhuc in corpore essem, salutẽ animæ meæ negligenter curabam, nec seruabam eam, quæ meam decuisset personam, morum grauitatem, ocio sæpè vacans, & quandoquè etiam tempore indicti ieiunij carnem comedens, aliaque similiter vetita in cibo & potu frequenter vsurpans: ob quas culpas hactenùs indignus fui admitti ad conspectum Dei. Sed si tua fraternitas pane & sale & aqua contenta, à cæteris alimentis interìm abstinens, quadraginta dierum ieiuniũ pro me suscipere vellet, credo per Dei misericordiam huius repulsæ, quã patior, pœna me absolutum iri. Cui cùm ille se itá facturum, vt ipsi videbatur, esset pollicitus, expergefactus mox vt episcopum conueniendi copia oblata fuit, visionem omnem illi exposuit, acceptoq; ab eo consilio, per dies quadraginta nõ nisì pane solo & aqua vsus

Exod. 28.

Gregorius lib. 2. Pastoralis curæ, cap. 4.

Mála Punica.

Hyacinthus Purpura. Coccus bìs tinctus.

Tintinnabula.

40. dies pane & aqua victitat.

visus est: quo tempore tam immani dolore dentium cruciabatur, vt panem illis manducare non posset. Itaque panem manibus contritum & comminutū aquæ immiscebat,& pro dentium leuamento instàr pultis emolliebat:in quo tamen ad abstinentię augmentum etiam ea deerant,quæ in simplici panis decoctione esse possunt,putà ius alimenti,& saporis suauitas. Expletis autem huius abstinentiæ diebus, presbyter ille, pro cuius salute hæc agebantur,per visum apparuit cuidam fœminæ, diuturna laboranti paralysi, cui longus quidem languor membra tenuit, sed tamen, vt de Seruulo beatus Gregorius dicit,eadem membra à bono opere non ligauit. Quotidiè enim se ad ecclesiam deportari faciens,verbum vitæ illic delectabiliter audiebat, hymnisque & laudibus Dei diù noctuque vacabat. Huic ergò,vt diximus,in visione appárens iam dictus presbyter,petijt ab ea,vt gratias ageret seruo Dei Remberto pro cibi ac potûs parsimonia,eius causa tolerata,quam vsqueadeò sibi profuisse aiebat, vt priùs negatum ipsi Dei conspectum,& cælestis aulæ ingressum,propter eam iam permissum sibi gauderet. Porrò Rembertus,inquit idem,inter eos adscribetur,de quibus canitur, Fulgebunt iusti,& tanquàm scintillæ in arundineto discurrent: & de quibus Psalmographus ait:Ibunt de virtute in virtutem. At verò eiusmodi visionibus vir Dei nunquàm animo efferebatur, sed humilitatis tutissimo semper incedens itinere, ità virtutum quotidiè gradus altiores scandebat,vt illam beatissimi pōtificis Gregorij sententiam semper ob oculos ferre videretur,qua ille dicit: Magnus vnusquisq; esse studeat, sed tamen aliquo modo esse se nesciat, nè,dum sibi magnitudinem arroganter tribuit,amittat. Quandiù ergò fuit in corpore vir Domini Anscharius, seruus Christi Rembertus præ cunctis illi familiariùs adesse solebat in omnibus,quemadmodùm libellus gestorum eius, cuius aliquotiès mentionem fecimus, ab ipso Remberto & alio quodam eius condiscipulo editus,testatur:in quo libello vbicunquè commemoratur quidā eius fidissimus discipulus, quod crebrò illic lector offendet, Rembertus designatur:sed quia,vt diximus,cum alio quodam illa S. Anscharij gesta ipse edidit,rei veritatem tacito suo nomine indicare voluit,nè de se familiaritatis illius gratiam iactanter proferre videretur. Ità nanque etiam beatus euangelista Iohannes in suo facit euangelio,personam suam quadam circunlocutione potiùs, quàm proprij nominis expressione subindicans. Quàm autem in hac familiaritate apud sanctum episcopum vir Dei Rembertus ad extremum vsque cōstanter perseuerauerit,ex verbis iam dicti libelli satìs potest intelligi,quibus obitus eiusdem episcopi ità commemoratur: Percepta Dominici corporis & sanguinis communione,sanctus Pontifex Dominum deprecabatur,vt quicunque in eum quoquo modo peccâsset,diuina hoc ei pietas remitteret. Deindè versiculos istos cœpit frequentiùs repetere: Secundùm misericordiam tuam memento meî tu propter bonitatem tuam Domine. &: Deus, propitius esto mihi peccatori. &:In manus tuas Domine commendo spiritum meum. Cumq; hæc sæpiùs repeteret,& deficiente anhelitu iam ea frequentare non posset, cuidam fratri præcepit, vt hæc vice illius frequentando caneret. sicq; oculis in cælum intentis,Domini gratiæ commendatum spiritum exhalauit. Hic ergò,quem suo loco verba orationis crebrò repetere voluit,Rembertus fuit, cui voce deficiente sua, desiderij sui verba commendans,per eum compensare se non dubitauit, quicquid ipse iam moribundus minùs posset orando prestare. Nam & ob vitæ eius meritum,pro se illū exaudiri credidit,& quod ille fecisset,nihil ab eo discreuit,quod à seipso factum esset: quandoquidem cor vnum & anima vna, vnus spiritus & vna fides erat semper in eis.

Deniquè cùm in illa ægritudine,qua cōfectus ex hac vita migrauit beatus Anscharius,quæreretur ab illo,quid consilij daret de eligendo ipsi successore, & quidam etiam eius de Remberto sententiam nôsse cuperent,respondisse fertur,non hoc sui esse ministerij definire, cùm multorum animos fortassis in episcopatu offenderit, quam offensionem amouere potiùs deberet, quàm eoipso augere magìs, quòd talem sibi successorem nominaret,qui sua forsitan inhabilitate grauaret subditos, & indè acerbæ contra ipsum querimoniæ nascerentur. At tamen de Remberti meritis nôsse vos velim, inquit, quia dignior ille est sede archiepiscopi, quàm ego subdiaconi functione. Hæc ille sanctus episcopus ingenti humilitatis studio de se dixit, tanquàm verus obseruator illius monasticæ regulæ, quam ipse etiam olìm perfectè excoluit, quæ sic habet: Septimus humilitatis gradus est,si non solùm omnibus inferiorem sua se lingua

Homilia 15. in Euāgelia. Sap. 3. Psal. 83. Homil. 7. in Euangelia. Ioh. 13. 19. 12. Psalm. 24. Luc. 18. Psalm. 30. Testimoniū S. Anscharij de Rēberto.

gua pronunciat monachus, verumetiam intimo cordis credat affectu, humiliãs ſe &
Pſalm.21. dicens cum Propheta: Ego autem ſum vermis & non homo. Solent enim ſancti viri
2.Reg.6. etiam tunc, cùm fortia agũt, de ſe ſentire viliter, ſicut de ſeipſo ſanctus Dauid, coram
arca Domini ſaltando, regni ſui potentiam deſpiciens, dixit: Ludã, & vilior fiam pluſ-
Philip.2. quàm factus ſum, & ero humilis in oculis meis. quò pertinet etiam illud Apoſtolicũ:
Implete gaudium meum, vt idem ſapiatis, eandem charitatem habentes, vnanimes,
idipſum ſentientes: nihil per contentionem, neque per inanem gloriam, ſed in humi-
litate ſuperiores ſibi inuicèm arbitrantes. Et prius quidem, hoc eſt, Prophetæ teſti-
monium, beatus Anſcharius ità in ſeipſo obſeruare ſolebat, vt de ſe intùs humilia ſen-
tiens, honorem foris non expeteret, quaſi dicens: Ludam, & vilior fiam: nec rursùm
per hoc, quòd vilẽ ſe extrinſecùs exhibuit, intùs intumeſceret, impleret potiùs quod
ſequitur, Et ero humilis in oculis meis: id eſt: Qualem me forìs deſpiciens exhibeo,
talem me intùs attendo: quo ſanè contemptûs ſui ſtudio etiam illud impleuit, quod
ex Apoſtolo attulimus, vt omni contentione & vana gloria profligata, per humilita-
tem alios ſe ſuperiores arbitraretur. Vndè etiam, vt antè iam diximus, potioris meri-
ti Rembertum eſſe affirmauit, quàm eſſet ipſe. Sed quanuìs ille humilitatis cauſa ità
de ſe dixerit, noſtrum tamen non eſt, quemlibet eorum alteri anteponere, ſed ſentire
potiùs meritis fuiſſe pares, quos & vnius fidei deuotio, & eiuſdem miniſterij vel fun-
ctionis, licèt diuerſis temporibus, executio commendet æquales, vel æqualiter com-
mendet. Quanquàm autem, vtì antè dictum eſt, ſanctus pontifex ob vitandam aliorũ
offenſionem, non libenter illis indicauit, quem putaret idoneum ſucceſſorem: nè ſuũ
tamen Rembertum, omnium penè ſecretorum ſuorum conſcium, hac gratia in ex-
tremis defraudaret, triduo ante obitum rem ſecretam illi expoſuit, indicans illũ poſt
ſe ad pontificatûs eius apicem promouendum. At illo renitente, & ad tantum mini-
ſterium nec viribus, nec meritis ſe idoneum proclamante, ſanctus epiſcopus dixit, ſic
eſſe à Deo conſtitutum, vt ità fiat: adhibuitq; congruentes adhortationes, vt ſuã vo-
luntatem diuinæ ordinationi accommodaret, & cum ſancto Thoma apoſtolo dice-
ret: Dominus meus es tu, & ego ſeruus tuus: fiat volũtas tua. His auditis, beatus Rem-
bertus deſtitit vltrà reluctari, quòd ſanctum epiſcopum diuinitùs hæc accepiſſe intel-
ligeret: neq; etiam vel in clero vel in populo vlla reſedit, quẽ è pluribus potiſſimùm
Eligitur Anſcharij ſucceſſor. eligeret, ambiguitas, ſed eodemipſo die, quo ſanctus Anſcharius ſpiritũ Domino red-
didit, beatum Rembertum concorditer omnes elegerunt. Porrò ità electum, ad glo-
rioſum tunc temporis regem Ludouicum adduxerũt viri venerabiles, Theodoricus
Ità dicitur Saxonica Corbeia ꝓpter Gallicã, q̃ eſt Saxonicę parens. Mindenſis epiſcopus, & Adelgarius Abbas monaſterij nouæ Corbeiæ: ſuſceptusque
honorificè à rege, cum pontificalis baculi commẽdatione, epiſcopatûs eſt dominium
adeptus. Porrò in literis Romanæ ſedis pontificum, à quibus Archiepiſcopi priuile-
gium illi ſedi, quam tunc Rembertus ſuſcepit, collatum eſt, etiam hoc continetur: vt
quia propter nouellam eiuſdem ſedis inſtitutionem, & necdùm conuerſos ad fidem
populos, ſuffraganei non habentur epiſcopi, à quibus decedente vno, alter archiepi-
ſcopus conſecretur. palatinæ interìm prouidentiæ ſuccedentium per tempora ponti-
ficum cõſecratio ſit commiſſa, donèc numerus ſuffraganeorum epiſcoporum, cano-
nicè eum cõſecrare debentium, ex gentibus ſuppleatur. Cum huius ergò tenoris in-
ſinuatione, vt loquitur hiſtoriæ huius author, ordinandum eum, nempe ſanctũ Rem-
bertum, rex Ludouicus miſit ad Lintbertum Archiepiſcopum Moguntinum, à quo
iuſſu eius ità eſt conſecratus, vt non ſine Dei prouidentia factum videatur, vt ad eius
conſecrationem non vnius, ſed duarum eccleſiarum metropolitanarum conuenirẽt
ſuffraganei, putà Lintuuardus Paderburnẽſ. epiſcopus, Moguntini, & iam dictus The-
odoricus Mindenſis epiſcopus, Colonienſis Archiepiſcopi ſuffraganeus. Quos ità
permixtìm adeſſe placuit, vt tam huius conſecrationis actio, quàm etiam domini An-
ſcharij in eadem ſede non diſſimili modo facta ordinatio, argumento eſſent, ꝙ huius
ſedis epiſcopi conſecratio tantiſpèr palatinæ eſſet commiſſa prouidentiæ, donèc cõ-
ſecrantium numerus ex gentibus ſuppleatur.

Tenebatur autem ſanctus Rembertus iam olìm voto eiuſmodi obſtrictus, vt poſt
S. Anſcharij obitum mox & propoſitum & habitum monaſticũ amplecteretur. Quã-
Fit monachus Corbeienſis. obrẽ communicato cum põtificibus, qui ipſum conſecrârant, conſilio, ſtatìm vt or-
dinatus fuit, ad nouæ Corbeiæ monaſterium properans, illius profeſſionis habitum
ex toto

ex toto suscepit: conuersationis autem illius professionem ità fecit, vt obedientiam, & conuersionem morum, & stabilitatem secundùm regulam sancti Benedicti exhiberet, quatenùs labores & occupationes suscepti Episcopatûs permitterent. Atque vt huius promissionis effectui veraciùs assuesceret, aliquem ex fratribus monasterij sibi permitti orabat, vt quia ipsi in eo permanere non liceret, pro suî consolatione posset cum illo assiduè indè meditari, & vsum quendam sibi parare iuxta regulæ moderamen, quam amplexus esset, se gerendi. Adiunctus autem est illi hoc petenti quidam insignis conuersationis vir, gradu diaconus, nomine Adelgarius, qui illius monasterij Abbatis, cuius suprà meminimus, germanus frater erat, atque eiusdem cum eo nominis. Atque hic vir venerabilis, qui & conuersationis eius sedulus imitator, & in dignitate successor fuit, adhuc hodiè superest, cum multis alijs id affirmans, quòd sanctus Episcopus, cuius vitam scribimus, ex occasione curæ pastoralis nullam monasticæ perfectionis iacturam fecerit: immò verò ex illis ipsis, qui in monasterijs degunt, nullus bonorum operum instrumenta, quę illorum regula commemorat, ęquè ac ipse excoluerit: cuius sanè res gestæ vix à nobis explicari queant: porrò quotidianam eius cum Deo conuersationem, & animum cælo semper intentum, nostrę scientiæ tenuitas nedùm verbis exponere, sed nec expendere satìs potest. Graue certè existimabat & permolestum, tempus vllum Dei opere vacuum transigere: itaque orationi lectio, & lectioni semper oratio successit: & si quid accidisset, quod illum ab oratione impedire videretur, semper tamē quæ iusta sunt agens, sine intermissione orâsse cēsendus est, vt docet beatus Augustinus. Qui enim in diuino versatur officio, eius dicta factaque omnia pro oratione computātur. Vigiliarum vsum moderatè agebat: abstinentiæ modum illum tenuit, vt quotidiana illi essent ieiunia, & refectio satietatem fugiens: qua in re id obseruabat, vt iuxta beati Hieronymi sententiam, ità corporis frangeret appetitum, vt ad lectiones, & psalmodiam, & altaris pontificatusq; ministeria vires non deficerent. Nihil enim prodest, vt ait idem Hieronymus, biduo triduóque transmisso vacuum portare ventrem, si pariter obruatur, si compensetur saturitate ieiunium. Ilicò mens repleta torpescit, & irrigata humus, spinas libidinū germinat. Quod vir Dei, vt diximus, in se cauere volens, eiusmodi ieiuuij moderamē tenuit, quale Dominus in Euangelio, Iudęos arguens, quòd nec Iohānem ieiunantem, nec ipsum manducantem & bibentem susciperent, subindicat, dicēs: Et iustificata est sapientia à filijs suis: ostendens filios sapientiæ intelligere, nec in abstinendo, nec in manducando esse iustitiam, sed in æquanimitate tolerandi inopiā: & in temperantia per abundantiam non se corrumpendi, atque opportunè sumendi vel non sumendi ea, quorum non vsus, sed concupiscentia repræhendenda est.

Hierony. Epistola 22 ad Eustochium.

Ibidèm.

Matt. 11. Hæc sunt verba Augustini, quęstionū Euāgelicarum lib. 2. cap. 11.

Quicquid etiam ad vsus & sustentationes pauperum beatæ memorię decessor eius instituerat, nulla id ex parte ipse abrogauit, sed curam & studium omne adhibuit, vt quæcunque in eos vsus deputata essent, non modò nullam ipsius temporibus caperent detrimentum, sed eius opera nonnihil potiùs quotidiè acciperent incrementi. Erat enim pro indigentium leuamine & solatio domus hospitalis in eius diœcesi constituta, tam abundè rebus necessarijs atque subsidijs instructa, vt nullibi vel copiosiùs, vel prudentiùs id curatum sciamus. At verò etiam extra diœcesin suam vbicunquè esset, semper habebat à se quosdam institutos, qui erogandos pauperibus nummos in saccellis circunferrent: & ipse etiam in hunc vsum ad zonam suam appensum habebat marsupium, vt si absente interdùm suo eleemosynæ dispensatore, inops aliquis occurreret, ad manum haberet pecuniam, quam illi largiretur. Solicitus enim hoc curare solebat, nè quis eiusmodi absque leuamento ab ipso discederet: & ad idem studium perpetua adhortatione suos inuitabat, ità dicens: Non debemus cunctanter opitulari egenis omnibus, quandò quis eorum sit CHRISTVS, vel quandò ille veniat ad nos, ignoramus. Simul autem, iuxta beati Gregorij admonitionem, etiam eleemosynam verbi incessanter faciens, doctrinæ salutaris studio iugiter instabat, non immemor, dictum esse ab eodem sanctissimo pontifice, plus esse, verbi pabulo victuram in perpetuum mentem reficere, quàm ventrem morituræ carnis terreno pane satiare. Hac de causa libellum quendam, ex dictis huius sanctissimi Gregorij, lectori vtilem confecit, & sua manu descripsit:

Benignitas in pauperes.

Homilia 6. in Euāgelia.

psit:atque etiam epistolas aliquot plenas ædificationis ad diuersos composuit:è quibus vna est ad quandam Dei famulam, in monasterio degentem,cæterasq; sorores ibidèm Domino seruientes.Hæc autem Christi ancilla, de qua loquimur,neptis erat venerabilis episcopi Lintuuardi, cuius suprà mentionem fecimus : qui se sancto viro omni deuotionis affectu deuinxit, & non modò ipse eius sanctitatis amator fuit, sed etiam omnes ad se quoquo modo pertinentes, illi commendare studuit : hanc præsertim, de qua agimus, ab infantia Deo oblatam, & in virginitate permanentem neptem suam,quæ etiam propria sua deuotione id promeruit,vt vnicam dilectionis suę filiam vir sanctus eam appellare soleret. Quæ licèt nomen suum vitandæ iactantiæ causa palàm nolit edicere,at nos tamen eam epistolam ad sacrarum virginum ædificationem,tacito eius nomine, cui specialiter scripta est,hîc inseremus, ità se habentem:

Epistola S. Remberti ad sacras virgines, in qua nihil de stylo mutatum est.

Charissimæ filiæ N. cæterisque virginibus &sponsis Christi,Rembertus gregis Dei vilis seruulus,in Domino salutem.Frater Adelgarius,nupèr à vobis rediens,dixit mihi grauiter vos ferre, quòd paruitatis meę literas raro suscipiatis. Quod mihi emendare cupienti, quod scribere debeam,nihil conuenientius occurrit, quàm vt vos de vestræ sanctitatis commoneam proposito.Si ergò ad sublimissimam gloriam peruenire vultis,omni virtute incorruptionem corporis ac spiritûs excolere debetis. Interiori enim fotu ac pabulo puritatis,subministrari necesse est etiā exterioris hominis castitatem,eamque iugiter ad perseuerantiam perpetuæ incorruptionis animari.

Veræ virgines.

Illæ nanque sunt verę atque incorruptæ virgines Christi,non quæ metuunt, sed quibus non libet fornicari.Quod donum si per Dei gratiam adeptas vos senseritis, quāto magnę estis,vt sancta monet scriptura,humilitate vos in omnibus, & coram Deo inuenietis gratiam. *Eccle.3.* Ea enim via peruenire debetis ad Christum Dominū & sponsum vestrum,quia ipse dixit:Discite à me,quia mitis sum & humilis corde. *Matt.11.* Curandū itaq; est, vt omni custodia mens seruetur à superbiæ tumore : non enim ante oculos Dei vacuè transuolant cogitationes vestræ.Intùs ergò videt Deus,quod mentem eleuat: & idcircò foris permittit inualescere, quod deponat. Dicit quippe per Osee contra Israëlitas Deus: Spiritus fornicationis in medio eorum,& Dominum non cognouerunt. *Osee 5.* *Lib.26.in Iob,cap. 12.* Qui vt ostenderet, sicut dicit beatus Gregorius, quòd causa libidinis ex culpa prorumpat elationis,mox subdidit,dicēs: Et respondebit arrogantia Israël in faciem eius: ac si diceret: Culpa, quæ per elationem mentis in occulto latuit, per carnis luxuriam in aperto respondebit.Proindè per humilitatis custodiam seruanda est munditia castitatis. Si enim piè spiritus sub Deo premitur, caro illicitè super spiritum nō leuatur.Habet quippè spiritus commissum sibi dominium carnis, si tamen sub DEO recognoscat iura legitimæ seruitutis. Nam si authorem suum superbiendo contēnit, iure & à subiecta carne prælium suscipit.Hinc est enim,quòd longa continētia repentè soluitur:hinc,quòd plerunquè & vsque ad senium virginitas seruata vitiatur. *Ibidèm cap. 13.* Quia enim negligitur humilitas cordis,rectus iudex despicit etiam integritatem corporis: & quandoquè per apertum malum reprobos annunciat, quos dudum reprobos in occulto tolerabat.Nam qui diù seruatum bonum subitò perdidit, apud semetipsum intùs aliud malum tenuit,ex quo aliud subitò erupit,per quod ab omnipotente Deo etiam tunc alienus extitit,quandò se ei per munditiam corporis inhærere monstrauit. Hæc ergò,filiæ,non ideò scribo, quòd in vobis quicquam de qualitate superbiæ vel vanæ gloriæ cognouerim:sed quia vos opto in illarum consortio esse, de quibus legitur,quoniam sequuntur agnum,quocūquè iërit. *Apoc.14.* Vbì multos cecidisse doleo,vos cautè ambulare desidero, optoque vt dicat vobis Dominus & sponsus vester: Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te. *Cant.4.* Itaque sequimini agnum in præceptis suis,vt ipso auxiliante illum sequi valeatis in æterna vita, cantando canticum, quod nemo potest dicere, nisì chorus virgineus : quod perpulchrè explicauit beatus Augustinus,virgines adhortando:Pergite,inquit,sancti Dei pueri & puellę,mares & fœminæ,cælibes & innuptæ: pergite perseueranter in finem. Laudate Dominum dulciùs,quem cogitatis vberiùs:sperate feliciùs,cui seruitis instātiùs:amate ardentiùs, cui placetis attentiùs:lumbis accinctis & lucernis ardentibus expectate Dominum, quādò veniat à nuptijs.Vos adferetis ad agni nuptias canticum nouum, quod cantabitis in citharis vestris : vtiquè tale, quale nemo potest dicere,nisì vos. Sic enim vidit in

Apocalypsi quidam præ cæteris dilectus agno, qui discumbere super pectus Domini solitus erat. Ipse vos vidit duodeciès duodena millia sanctorũ citharœdorum, illibatæ virginitatis in corpore, inuiolatæ veritatis in corde. Sequimini agnũ, quia agni caro vtiquè virgo. Sequimini eum in virginitate cordis & carnis, quocunquè ierit. Quid enim est sequi, nisì imitari? de quo beatus Petrus, Christus, inquit, pro vobis passus est, vobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia eius. Ioan. 13. 1. Pet. 2.

Hanc S. Remberti epistolam idcircò huc adscripsimus, vt possit videre lector, quãtum ex Apostolica admonitione studium illi fuerit eius, quæ secundùm pietatem est doctrinæ, & quàm in ipsa doctrina potens fuerit etiam alios exhortari. Prętereà autẽ legationis quoquè suæ officium, quod ad prædicandum gentibus verbum Dei, primò quidem ab eius decessore susceptum, & deindè quodam successionis iure quasi hæreditariũ illi obuenit, impigrè executus est, ipse sanè per se, quotiès per alias occupationes licuit, eidem legationi insistens: semper autem quosdam illi operi destinatos habens presbyteros, per quos & verbum Dei gentiles audirent, & solatiũ Christiani captiui acciperent: quiquè ecclesias longè à suæ sedis ecclesia remotas, quodq; grauissimum erat, non sine magnis pelagi discriminibus adeundas, inuiserent. Quę tamen discrimina ipse frequentiùs & abundantiùs subibat, ità vt sæpè, quemadmodùm de se quoquè Apostolus dicit, naufragium fecerit: non rarò in id periculi coniectus sit, vt propemodùm cum eodem dicere potuerit, Nocte & die in profundo maris fui. Sed profectò aderat ei spiritus sanctus, qui in exterioris hominis corruptiõe, interiorem renouaret de die in diem, & spe futuræ beatitudinis omnia præsentis vitę aspera deliniret, & grauia releuaret. Consolabatur enim continua meditatione sermonis Apostolici, quia non sunt cõdignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Atque ità quæcunque fuerunt dura laboranti, mitescere solebant eadem propter Christum toleranti. 1. Tim. 6. 2. Cor. 11. Ibidem. Rom. 8.

Porrò ad redemptionẽ captiuorum penè cunctis, quę habebat, expensis, cùm multorum adhuc apud infideles detẽtorum calamitatem cernere cogeretur, etiam sacri altaris vasa ob illos redimendos impendere nõ dubitauit: qua in re dum quibusdam minùs sublimiter intelligentibus non rectè fecisse videretur, quasi in alios vsus conuerteret, quę sacris essent deputata ministerijs, & à quodam interrogatus esset, cur id faceret, iusta ratione sciscitanti satisfaciens: Non ignoro, inquit, res ecclesiastici officij dignè tractandas, & sub magna obligatione ad hoc opus esse depositas: veruntamẽ plus est apud Deum, per eas subueniri captiuis Christianis in angustia constitutis, q̃ esse queat depositum eas custodiendi: cumquè incumbit necessitas è duobus bonis alterum eligendi, altero carendi, præferendũ est illud, quod est præstantius, & id quod inferius est, relinquendum. Vndè etiam ego, ait, cùm nullum aliud suppetit consiliũ, non sum arguendus impietatis, si Christianum, qui filius Dei est, thesauris ecclesię redimo: quandoquidem semper inuenire possumus, quod ad vsum sacri ministerij sufficiat: irrecuperabilis verò damni est, si Christianus in captiuitatis afflictione deficiat. Exempli autem causa vnum aliquod eius factum commemoremus, in quo sanè non minùs potentia miraculi, quàm misericordiæ opus effulsit. Cùm venisset quandoquè ad partes Sclauorum, vbì nouellam recèns ad Christum conuersorum ecclesiam extructam habebat in loco, qui dicitur Slesuuicum, vidit multitudinem Christianorum in catenis captiuam teneri: inter quas virgo quædam Deo sacrata vt eminùs illum conspexit, tam genu flectendo, quàm caput crebrò inclinando, tum honorem illi exhibere, tum eius misericordiam pro suî liberatione implorare videbatur: atq; vt ipsam intelligeret esse Christianam, sublata altiùs voce, cœpit cantare Psalmos. Tum Episcopus miseratione commotus, cùm lachrymis rogabat DEVM, vt illi opitularetur: ad cuius preces mox dirupta est catena, qua ad collum vincta tenebatur: nè tamen posset effugere, facilè eam impediebant gentiles illi, inter quorum manus habebatur. At Episcopus pro eius ereptione anxius, detinentibus eam paganis, complura diuersi generis precia pro illa obtulit: verùm illi nullã accipiebant conditionem, nisì eam solam, vt equũ suum, quo ipse sedere consueuerat, ipsis daret. Quod ille vir pius & misericors non detrectans, & repentè de equo desiliens, totum illum cum oĩbus ad eum pertinentibus pro captiua dedit, redemptamq; libertate donauit, potestatẽ illi faciẽs quò vellet abeũdi, ex vno opere geminũ suę laudis & virtutis moni- Liberat captiuam Deo sacratã virginem.

monumentum relinquens, quòd & efficacia oratiōis suæ catenam cōfregerit, & tam egregium misericordiæ opus declarârit.

2.Tim.2. Cùm autem Apostolus dicat, Seruum Dei oportet mansuetum esse ad omnes, ità se in vita sua gessit, vt eius ætate nullus inuētus sit, qui Mosaicū illud æquè atquè ipse in se exprimeret, quòd vir mitissimus esset super omnes, qui morabantur in terra. Num.12. Interìm tamen nonnunquàm sine vllo mansuetudinis detrimento adeò in inquirendis vel discutiendis causis constans & immotus in sua permansit sententia, vt à nemine posset ab ea dimoueri. Quòd autem nihil hoc mansuetudini eius detrimenti attulerit, satis illud argumento est, quòd contradicentibus ipsi nihil vnquàm iracundæ commotionis ostendit, nihil verbis asperis contra illos egit: sed familiaribus colloquijs & grata morum suauitate id apud omnes effecit, quod animo constituerat. Interrogatus verò à quodam familiariùs, de sentētiæ suæ immobilitate, vel curà sententia sua se deduci non pateretur, hæc respondit: Quæcunque vel agere vel omittere debeo, & quæ mihi in posterum euentura sunt, ea ex visionibus domini ac decessoris mei Anscharij prædisco. Solet enim ille mihi appárens, ipsa sui vultûs qualitate mihi iudicare, quo pacto rebus agendis me immiscere debeam: quicquid verò ex eius reuelatione percipio, non possum vlla dissimulatione negligere, quin illud executioni tradam.

Fertur verò etiam priscorum more sanctorum quædam fecisse miracula, nempe cùm in Suediam proficisceretur, non raro maris tempestatem suis orationibus sedâsse, cæci cuiusdam oculos illuminâsse, idque cùm pontificali more illum sacro adhibito chrismate confirmaret: atque etiam quendam regis filium dicitur à dæmone liberâsse, cui quidem affirmationi illud adstipulari videtur, quòd multis adstantibus episcopis ab ore dæmoniaci sæpiùs hic clamor edebatur, Rembertum solum inter illos dignè suo functum esse officio, & ab illo se torqueri. Sed quia nostris temporibus, vt dicit Psalmographus, defecit sanctus, & diminutæ sunt veritates à filijs hominum, nec facilè admittitur, quenquam ex huius æui viris talia fecisse, satis sit nos hactenùs demonstrâsse, virum Dei Rembertum sanctitatis apprǽhendisse apicem, idque per illos virtutum gradus, quos in euangelio Dominus ad promerendam beatitudinem proponit: Beati, inquiens, pauperes spiritu, & cætera quæ sequuntur de octonario virtutum catalogo, quo per gratiam resurrectionis spei nostræ implenda perfectio significatur. Nec miracula illi defuerunt spiritualia, quæ etiam nunc in Ecclesia fieri testatur beatus Gregorius, exponens illa Christi verba, Signa autem eos qui crediderint, hæc sequentur: In nomine meo dæmonia eijcient, linguis loquentur nouis, serpentes tollent, &c. quorum expositionem ex eodem sancto Doctore huc adscribere longum est, neque tamen necessarium, cùm homilia illa, vbi hæc explanatur, in promptu sit: ad quam etiam nos lectorem remittentes, cœptum de vita beati Remberti opus ad finem tandèm perducere debemus: qui cùm iam senio grauari cœpisset, continui quoquè pedum dolores ad molestiæ augmentum illi accesserūt. Itaque primò apud gloriosum regem Ludouicum, quo commendante Episcopatum susceperat: ac deindè apud eius filios Ludouicum & Carolum hoc obtinuit, vt insignis vir Adelgarius, nouellę Corbeiæ monachus, illi, vt suprà diximus, adiunctus, ità in adiutorium ipsi confirmaretur, vt cùm aliqua præpeditus esset ægritudine, ille posset circumire diœcesin, adire placita, & quandò exigeretur, in expeditionem vel ad palatium cum comitatu suo proficisci: nec multò pòst electio ipsi succedendi in illo confirmaretur, & per manûs acceptionem inter consiliarios regis numeraretur, idque assentiente Abbate & fratribus monasterij eius, & sancta Synodo hęc omia approbante.

Sacramēto Confirmationis sanat cęcum. Psalm.11. Matt.5. Marc.16.

His ità gestis, deincèps tanquàm à secularibus negocijs expeditior, omni instantia magìs ac magìs augere cœpit, quicquid anteà boni exercuerat. Nec diù posteà in hac vita durauit: cuius quidem obitus ità se fertur habuisse, vtì nunc describemus. Anno penè integro ante suam è corpore migrationem quibusdam fidelibus amicis suis secretò indicauit, multa ipsi ostensa esse signa, è quibus colligeret atque prenôsset, se non diù in hac vita mansurum, eosque, quibus hęc loquebatur, in corpore vlteriùs non esse visurum. Sunt autem, inquit, in his quædam eiusmodi præsagia, quę mihi alijs patefacere non licet: at tamen visionem hac nocte mihi oblatam vobis referam, quã

qua decessum meum euidentissimè mihi præsignificatum intelligo. Videbatur mihi, quòd in templo quodam, firmissimo muro per medium intersepto, ego ex vna parte consisterem, ex altera verò teneretur dominus & decessor meus Anscharius: quodq; ego innumerabilem viderem multitudinem vtriusq; sexûs, more eorum, qui aliquid solent inquirere, hac illacque se vertentem, nec quicquam ex ijs, quæ quęrebat, inuenientem: porrò dominum Anscharium ex illis sciscitantem quid quęrerent, ipsos autem annulum meum se quærere respondentes: at denuò illum dicentem, vt cessarent annulum quærere, quandoquidem ipse secum illum esset habiturus. Hæc dum quibusdam, vt diximus, narraret dominus Rembertus, ex hoc multisque alijs indicijs se certum affirmauit, quòd eoipso anno abiturus esset è corpore. Vt autẽ memoria eius audientium animis per verba, quę recedens diceret, fortiùs imprimeretur, salutares eis exhortationes, vtì etiam eos optare nouerat, proposuit, verbis eius non mediocri ædificationis gratia affluentibus. Posteà autem eis valedicens, discessit ab eis, nec vlteriùs, vt prędixerat, eum in carne viderunt. Vt verò somnium hoc, quod iam retulimus, euidenti effectu in eius obitu, sicut ipse quoque intellexerat, completum sit, eo loco congruè enarrabimus, vbì dicendum erit, quemadmodùm sancta anima eius in cælum subleuata sit, & corpus eius sepulturæ mandatum. Visio illi oblata.

Itaq; duodecimo ante obitum suum die ad Bremensem ecclesiam perueniens, eodem die morbo correptus est: quo per singulas horas ingrauescente, ille semper psalmodijs & sacris lectionibus intentus, sese ad futuram ex hac vita emigrationem solicitè præparabat. Quanuìs autẽ languoris immanitas corporis vires omni robore destitueret, at tamen animo semper inuictus, Apostolicam illam præ se ferebat fortitudinem, de qua ille dicit. Quandò infirmor, tũc fortior sum & potens. Septimo autem ante obitum die ministerium sacræ vnctionis cum oleo sancto exhiberi sibi pręcepit vnà cum communione corporis & sanguinis Dñi: cuius communiõis salutare remedium ad supremum vsq; spiritum quotidiè percepit. Cumque iam migraturus esset è mundo, cõuocatis presbyteris & vniuersis fratribus, veniã sibi dari petijt eorum oĩm, quibus fortassìs quenquã illorũ offendisset: cumq; ipse vicissìm condonâsset omnibus, qui eum quocunq; modo læsissent, eisq; à Domino veniam precatus esset, percepto corpore & sanguine Domini, sanctam emisit animam. 2.Cor.12. Sacram Vnctionem & Eucharistiã moriturus accipit. Exit è vita.

Tum verò incredibilis oĩum gemitus subsecutus est, inprimìs pauperum & egenorum, has inter lachrymas voces emittẽtium: Væ nobis sancte pater: quomodò iam post te inueniemus alium, tuis eleemosynis in victu & vestitu hactenùs sustentati? à quo deincèps hęc consequi merebimur? Tibi autem Christe, aiebant, supplicamus, vt anima famuli tui sentiat te nũc memorem dictorum tuorum, quibus promittere dignatus es mercedem illis, qui vni ex minimis tuis aliquid solatij impenderent. Ipse autem vir Dei cùm adhuc viueret, humilitatis studio pręcepit, nè in templo sepeliretur. Quod eius pręceptum cùm transgredi non auderent fratres ecclesię illius, sepeliẽrũt eum extra basilicam prope tumbam sancti Vuillehadi extra orientalem ecclesiæ murum. Porrò sepulcrum eius sanctus Adelgarius, de quo iam crebrò antè diximus, qui etiã illi in episcopatu successit, desupèr extructo, atq; in honorẽ S. Michaëlis, sanctorumq; martyrũ Stephani & Viti dedicato oratoriolo adornauit. Atq; ità impleta est visio memorata, ꝙ dñs Anscharius & ipse intrà vnam quidẽ ecclesiam continerentur, sed interiecto muro à se inuicèm seiungerentur. Est enim iam dictũ oratoriolum ità illi antiquę ecclesię coniunctũ, vt nõ nisì muro, ad orientem extructo, ab hac in illud aditus ꝑcludatur. In ipso aũt, vt diximus, nouo oratoriolo sepulturę datus est dñs Rẽbertus: porrò in veteri ecclesia dñs Anscharius requiescit. Et hoc est, quod ille in visiõe dixisse videtur, ꝙ annulum dñi Remberti secũ habiturus esset: his verbis indicans, ꝙ dñs Rẽbertus, iam fide & bona operatiõe perfectus, nõ multò pòst ipsi cõiungendus esset, tã in monumẽti vicinitate, q̃ in beatę requici, q̃ in cęlis est, felicissima perceptione, sicut olim ex diuini spiritûs reuelatiõe illi ꝑdixerat. Per annulũ enim, fides significatur, qua nobis imago Dei imprimitur: & quia ille solet ad manuum, quibus operatio designatur, ornamentum adhiberi, rectè nimirùm per hoc ostenditur, ornamẽto fidei bonum opus semper inesse debere: ꝙ cùm dñs Rembertus in sua conuersatione ipsius curæ commissis semper exhibuerit, non incongruè in ipsa futuræ mortis eius præsignificatione multitudo plebis ostensa est, annulum eius inquirentis: qua re id Matt.25.

vtiquè

vtiquè significatum est, tempore obitûs illius eos, qui illi commissi fuerant, anxiè id desideraturos, vt exemplis in illo perspectis longiori spatio perfrui mererentur. Sed vt id non impetrarent, tempus poscebat requiei illius, quam Episcopus Anscharius innuere voluït, cùm plebem ab inquirendo annulo compescuit, dicens quòd secum illum habiturus esset. Est verò super eius sepulcrum lampas lignea suspensa, vt perpetuum in illa lumen haberetur. Sub illa verò lampade in sepulcri superficie quoddam erat velamen expansum, in quo fertur præclarum sanè contigisse miraculum: quod quidem, quatenùs ex referentium narratione, vel memoria vel intellectu retinemus, Miraculum ad eius sepulcrum. hoc pacto euenisse constat: Nocte quadam illa conflagrârat, & primò non paucæ indè decidebant prunæ in velum memoratum, atque mox tota in illud lampas ruit, & in ipso velo ità penitùs combusta est, vt velo prorsùs nullam attulerit læsionem: quod nulli dubium esse debet ob declaranda merita fidelis serui sui, Christum fecisse, qui cum patre & spiritusancto viuit & regnat Deus per omnia secula seculorum, Amen.

MARTYRIVM SANCTI ET GLORIOSI MARTYRIS ISIDORI, AVTHORE SIMEONE *Metaphraste.*

5. Februarij. CVM venerandam & diuinam doctrinam Domini nostri Iesu Christi, ijs datam, qui ipso sunt digni, diligẽter & vtiliter esset secutus diuinus & venerandus martyr Christi Isidorus, & se per diuinas scripturas & Christi mandata omni ex parte munijsset, animo fuit prçclarè stabilitus, spiritu confirmatus, corpore corroboratus: & fuit diuina quadam motus æmulatione in eos, qui carnem ante ipsum exuërant, & martyrium pro Domino susceperant, aduersùs tentationes seipsum exercens, afflictionesque & minas tyrannorum. Sciebat enim, quod fuerat prædictũ à diuino ore Domini nostri & seruatoris Iesu Christi magni Dei: nempè, quòd qui diligit animam suam, perdet eam. Quocircà fidem tenens omninò immobilem, & conseruans thesaurum Iohan. 12. fidei immobilem, acquirens sibi salutem & infractam portans confessionẽ, Deo ostendit cor integrum: eratque omninò à repræhensione alienus, iustus, pius & in omnibus perfectus. Non erat enim in eo macula aut indecorum aliquid, aut instabile: non vitium, non malitia, nec quæ ex maligno sunt mala, eius mentem reddiderũt improbam, sed moderatè & piè cum honestate & temperantia suam vitam conseruans, purè viuebat & citra repræhensionem.

Accidit autem, vt in Chio insula essent naues cuiusdam Numerij, qui ducebat exercitum, quomodò ei iusserat Decius tyrannus. Erat verò inprimìs venerandus & gloriosus martyr, Christi Isidorus ex ciuitate magni nominis Alexandria: qui locum Patria & munus S. Isidori. quidem tenebat Optionis, non idem autem sentiebat, quod gentiles, qui erant in Aegypto, qui errorem colebant ex fabulis: sed colebat & adorabat Deum viuum, qui est Dominus vitæ & mortis, nec ei persuaderi poterat, vt sacrificaret simulacris, neque attendebat edicta Decij Imperatoris. Hunc ergò sanctum Isidorum, apud Ducem exercitûs Numerium accusans quidam, nomine Iulius, qui locum tenebat Centurionis, ei renũciauit omnia, vt qui inuidia motus esset aduersùs martyrem, & ei dicit: Notum tibi sit Domine mi, quòd Isidorus dijs non sacrificat, neque vllam ducit rationem sanctorum sacrificiorum: neque inducit in animum, vt pareat Imperatori Decio. Iube ergò eum duci ante vestram potestatem & interrogari.

Hæc cùm audijsset dux exercitûs Numerius, iussit eum statìm sisti tribunali. Cùm is autem adfuisset, dixit ei: Quod est nomen tuum? Sanctus verò respondens, dixit: Vocor Isidorus. Dixit Numerius dux exercitûs: Tu es, qui magnis & pijs legibus Decij Imperatoris non credis, & non vis sacrificare dijs? Dixit sanctus Isidorus: Quinam enim sunt dij vestri, aut quid sunt, vt ego quoquè ijs sacrificem? Non sunt simulacra surda

surda & cęca,& nullo sensu pdita? Dixit Numerius: O malā & improbā huius viri meñ tem. Re vera dignus est multis supplicijs & tormentis. Dixit sanctus Isidorus: Dignns sum pro Deo meo ferre contumeliam,& plagas accipere,& mortem sustinere: vt ipse quoquè me reddat dignum sanctis martyribus, qui ante me carne sunt mortui pro sancto eius nomine. Scio enim spiritu, quòd qui in ipso spem collocāt, nūquàm sunt morituri. Sic enim dixit: Qui credit in me, etiamsi mortuus fuerit, viuet. Numerius dixit: Sacrificás ne Isidore, vt viuas, an non? Sanctus autem martyr Christi Isidorus dixit: Etiamsi velis corpus meum occídere, animæ meæ non dominaberis. Decæterò puni me, vt vis: & vt vis, fac citò. Habeo enim in me, etiam postquàm mortuus fuero, Deum verum & viuum. Viuit enim in me Christus, & ego in eo: nec cessabo Christū confiteri, donèc est spiritus in naribus meis. Numerius dixit: Páre decęterò, ô homo, & semèl saltem sacrifica. Sanctus dixit Isidorus: Nè temerè nugeris: non sacrificabo dæmonibus, neque tibi parebo. Vanus enim error te diù tenens, & * planum constituens, studet efficere, vt reliqui per te errēt. Mihi autem nunquàm persuaseris: fac citò, quod velis decæterò. Ioan. 11. Præclara martyris vox. *planum, id est, impostorem.

Dixit Numerius dux exercitûs: Ego tibi persuadebo, ô Isidore, m eum audire consilium. Ensem enim & grauia flagella tibi infligam, donèc deos confessus fueris. & statim iussit eum extendi à quatuor, & boum neruis vehementer verberari. Dicebant autem ei ij quoquè, qui aderant: Sacrifica dijs Isidore, priusquàm moriaris in tormentis. Eis dixit sanctus Isidorus: Ego vnum Deum esse dico, quem confiteor & colo, qui est & antè fuit & semper manet, qui est vniuersorum rex & Dominus, & omnium opifex: quem non relinquam, nec omninò negabo, nè ego quoquè ab eo neger in die iudicij. Dixit autem Numerius dux exercitûs: Visum´ne est tibi, non parére mihi? Sanctus dicit Isidorus: Nunquàm tibi parebo. Christum enim timeo, quem adoro & colo. Tunc Numerius dux exercitûs, videns eius scopum immutabilem, eiusq; constantiam & fortitudinem, cùm fuisset locutus, & consultâsset cum suis malis assessoribus, in eum tulit sententiam, sic dicens: Isidorum, qui non paruit legibus, & dijs noluit sacrificare, eum iubent leges Decij Cæsaris, ensi tradi.

Spiculator autem eum assumens, duxit ad locum certaminis. Lætabatur verò sanctus martyr, properans ad suî occisionem, tanquàm agnus immaculatus, & hilari vultu intuens cæli altitudinem, dicebat: Sancte Domine, benedico te, quòd beneplacito & voluntate tua me hodiè suscipis in sancta tabernacula & in loca quietis. Et cùm peruenisset ad locum, in quo sanctus erat consummandus, orauit ad Dominum, & dixit: Gloria tibi Domine Iesu Christe, fili Dei viui, cum patre ineffabili, & cum sancto tuo & viuifico spiritu. Tibi enim Dñe gratias agens, hac hora accedo & oro: Dñe Deus meus, qui Abrahę propositū & sacrificiū habuisti acceptum, exaudi me in hac hora, & serui tui preces suscipe, & animā meā accipe in sanctas tuas manus. Tibi soli Dñe, cōmendo spiritū meū, qui eum mihi dedisti: & quicunque te inuocauerit solum verum Deum, in nomine meo serui tui Isidori, siue in fame, siue in tētatione, siue in iudicio, siue in periculo & afflictione huius mundi, siue in mari, conseruetur ab omni periculo remotus & pacificus. Da autem ei quoquè Domine bonam partem inter tuos electos, & fac cum eo diuitem tuam misericordiam, liberans eum ab ea, qua circūdatur, afflictione & necessitate, propter me, qui sacrificor sancto tuo & terribili nomini. Quoniam tu es Deus solus, qui ab afflictione & necessitate redimis eos, qui te inuocant, & te decet gloria in secula seculorum, Amen. Hæc cùm dixisset, genibus flexis in terram, & se signo crucis per totum corpus armâsset, amputatum est ei caput, & connumeratur in sacris choris martyrum, & simul lætatur cum populis Patriarcharum, & pro peccatoribus & ijs, qui eius peragūt memoriā, perpetuò intercedit apud Christum Dominum nostrum. Gé. 15. & 22. Signo crucis per totū corpus se armat.

Quidam autem Ammonius, quí erat eius amicus, fodit in eo loco, & clanculùm in eo posuit venerandum & sanctum eius corpus, cùm nemo auderet eum sepelire. Sic enim iusserat iniquus Numerius eum non sepeliri, sed proijci comedendum à volucribus cæli. Is verò, cuius meminimus, venerandus vir Ammonius, cùm tenuisset pulchram fidem & consilium Christianorum, & contendisset in Hellespontum, perfecta veri certaminis corona redimitus fuit in ciuitate Cyzico.

Post aliquot autem dies cùm venisset ex Ephesо veneranda & pia Myrope, propter

imminentem Christianorum persecutionem, & accepisset de sancto martyre Isidoro, quærebat locum, in quo proiectæ fuerant venerandæ & sanctæ eius reliquiæ. Quem cùm cognouisset, noctù ad locum accedens, & manus suas orando ad cælum extendens, fuit voti sui compos: & cùm inuenisset venerandum & sanctum corpus martyris, custoditum ab angelis, & resplendens instàr luminis, cum magno gaudio & lætitia appræhendens reliquias, eas vnxit vnguento: & cùm eas sindone munda inuoluisset generosa & præclara hæc mulier, cum suis ancillis eas exportauit, & tulit in domum suam, Deum laudans & glorificans.

Venerandæ & sanctæ reliquiæ.

Post gloriosam verò & preciosam dormitionem sancti martyris Christi Isidori, & inimicissimam interemptionem tyranni Decij, & transitum persecutionis aduersùs Christianos, magno desiderio sauciati Chij ciues, in honorem & memoriam huius martyris, venerandas & preciosas ædes excitauerunt in eius nomine, & in ijs deposuerunt eius sanctas & venerandas reliquias. Sed diuinæ quoquè memoriæ Marcianus, qui fuit sanctus & beatus Oeconomus & presbyter, qui venerandum templum sanctæ Irenes & sanctæ Anastasiæ, in hac regia ciuitate diuinè excitauit, cùm in posterioribus temporibus in somnis respōsum accepisset à sancto martyre, (ab eo enim visus fuit sanctus martyr, præcipiēs ei, vt excitaret templum in suo nomine) & à somno excitatus sanctus Marcianus, diuina fuit captus cogitatione: & extruxit venerandam ædem, in nomine & ad gloriam sancti & gloriosi martyris Christi Isidori, propè sanctā Irenen, quæ spectat ad mare, quam etiam simul dedit ipsi ædi sanctæ Irenes. Deposuit enim sanctus & magnus vir Marcianus, in veneranda & sancta eius capsa, partē quandam sanctarum eius reliquiarum, cum aromatibus & vnguento sanctificato. Quamobrem ab eo tempore per multa miracula ostendit propriam virtutem & in eo loco præsentiam, dans vnicuique diuina gratia ea, quæ sunt ei conducibilia. Quamobrem & fugauit spiritus immundos, & multos liberauit ab infirmitate & à malis incurabilibus: & eos, qui in mari nauigabant, à tempestate & periculo conseruauit illæsos & nō passos naufragium. Propter hæc ergò & multa alia, gloriam emittimus, honorem & adorationem DEO, qui per martyrem largitur omnibus curationes & miracula ad peccatorum redemptionem, ad purificationem animarum, & ad salutem corporum: Gratia & clementia Domini nostri Iesu Christi, cui gloria & potentia nunc & in secula seculorum, Amen.

Templum S. Isidori.

Multa eius miracula post mortē.

MARTYRIVM SANCTAE ET GLORIOSAE MARTYRIS CHRISTI AGATHAE.

FEBRVAR. 5.

IMperante illo tempore Decio, iniquo Cæsare: Quintiano autem præside insulæ Siciliæ, Italorū prouinciæ, exijt ab eis iniquum & iniustū edictum, vt omnes Christiani, qui colebāt veram & piam religionē, morti acerbæ traderentur. Sancta ergò magnique & excelsi animi Agatha, quæ nata quidem erat ex ciuitate Panormitana: erat autem insigni & claro genere orta, cùm audiuisset hoc impium sermone iactatum esse decretum, ilicò patria, genere, gloria & vniuersa, quæ est ad tempus, specie ac visione, atque adeò ipsa quoquè vita contempta, armata fuit ad certamina pro Christo suscipienda.

Patria S. Agathæ.

Quintianus autem Præses cùm audiuisset de sancta & generosa Christi athleta Agatha, quòd formæ pulchritudine superaret omnes sui temporis adolescentulas, quærebat quonam modo DEI virginem Agatham comprehenderet & ad se attraheret. Non cessabat itaque quotidiè improbam suam agitare cogitationem, donèc ei liceret œstrum suæ libidinis ad effectum deducere. Quarè venerandam & insignem Dei ancillam Agatham eo prætextu, quòd esset Christiana, iubet comprehendi & ad se adduci. Erat autem beata Agatha vita & oratione ornata, & insigni pulchritudine, q̄ poterat eximia specie eos, qui ipsam videbant, subijcere. Quintianus verò Præses cùm esset vafer & malitiosus, captus amore virginis, oculum

lum suum perturbabat. Similiter autem eius quoquè pecunias concupiscens, nō cessabat assiduè cogitare, quomodò eam appræhenderet. His ergò modis, quos diximus, furore percitus Quintianus, iussit sanctam Agatham compræhendi à militibus. Milites autem Catana egressi, cùm sanctam inuenissent Agatham, dicunt ei: Exijt aduersùs te decretum à Cæsare & Præside, quoniam dijs non sacrificas, qui honorantur ab Imperatore, neque eos colis ritu patrio. Nunc ergò saltem pollicere te dijs esse sacrificaturam, vt cum omi honore & gloria te adducamus ad præsidem Quintianū. Sancta autem Agatha superno auxilio & fide circundata, aduersùs tyrannum prçclarè armabatur. Lictoribus verò festinantibus eam sistere tyrāno, ingressa in domum suam, cùm manus in cælum extēdisset, dixit: Domine Iesu Christe, tu solus scis affectionem mei cordis. Tu scis animi mei alacritatem & promptum studium, & meam in te fidē & beneuolentiam. Tu sis mihi dux aduersùs tyrannum. Iam enim, ô Domine, morte est à me affectus & conculcatus. Et nunc oro te Domine, nè glorietur hic vir exitiosus & malitiosus, quòd polluerit meum corpus, in quo vixi hucusquè honestā & gloriosam vitam: sed festina & vince diabolum & eius ministrum Præsidem, nè dicat, Vbì est Deus eius? tanquàm sacrificium & oblationem meas accipiens lachrymas, in odore suauitatis: Quoniam tu es Deus solus, & te decet gloria in secula, Amen. Christo preces offert.

Et cùm ipsa hæc esset precata, egressa est è ciuitate Panormitana, tanquàm murus infractus & vallo circundatus, promptoque & alacri animo iuit cum lictoribus: mēte autem apud se cogitās pulchritudinem virtutis, hæc dicebat: Primùm quidem, per gratiam Christi decertaui, vt conseruarem corporis castitatem, malumque & mali authorem diabolum, qui in genere hominum seminauit voluptates, vici & conculcaui. Deindè etiam animam meam posui pro Christo, & spero, quòd eum perpetuò pudore afficiam & perdam. Sed ô male diabole & inimice veritatis, non vides meum stadium: quod cùm sit immortale, exultant iusti simul & angeli: huius verò spectatorem immortalem, Dominum meum Iesum Christum filiū Dei, qui stipatur innumerabilibus ordinibus angelorum? Et hæc apud se dicens, flebat. Ea autem proficiscēte cum militibus, soluta est corrigia huius calceamēti: & cùm posuisset pedem suum supra lapidem, id ligauit. Deindè retrò conuersa, cùm neminem vidisset eam sequentem ex ciuibus, qui eam deducebant, sed omnes eam reliquisse & recessisse, magno dolore affecta, orauit Dominum, dicens: Domine omnipotens, propter meos ciues, qui non crediderunt ancillç tuæ, quæ est decertatura pro sancto tuo nomine, & me non sunt perfectè secuti, ostende magnum miraculum hoc loco. & statìm exorta est olea infertilis, quæ publica notabat ignominia mentes Panormitanorum. Sterilis olea repentè oritur.

Ea autem ingressa Catanam, iussit Præses eā tradi cuidā matronæ, nomine Aphrodisiæ, quæ habebat quinque iuuenes filias: vt eam inducerent morum & verborum blanditijs, & mentem eius mutarent, vt psuasa dijs sacrificaret. & cœperunt, aliquandò quidem eam laudando & honorando, incitare, magna ei pollicentes: aliquandò verò minas intentantes, sperantes his escis attrahere sanctam Agatham ad cultum simulacrorum. Cùm autem his fallacibus rationibus, eius fortem & constantem mentem conarentur ei auferre, eis respondens sancta martyr Agatha, dicebat: Notum sit vobis, quòd mens mea & cogitatio est fundata supra petram, quæ nūquàm potest separari à Christi charitate: vestra verò verba ventis similia difflantur: sermones vestri sunt pluuiæ: minæ vestræ sunt fluuij: & licèt cum ijs in meam domum irrupēritis, eam nequaquàm labefactâstis. est enim fundata supra petrā, quæ est CHRISTVS filius Dei viui. Dum ipsa autem hæc diceret, non intermittebat suum pectus irrigare lachrymarum inundatione. Nam quemadmodùm desiderat ceruus ad fontes aquarum: ità etiam desiderauit eius anima venire ad stadium decertationis, omne genus tormentorum prompto & alacri animo desiderans & studens ferre pro fide in Christum. Cōstās animus S. Agathæ.

Aphrodisia ergò videns immobilem & inuictam sanctæ Agathæ mentem, ad Quintianum accedens, dixit ei: Est facilius lapides molles & teneros facere, aut ferrum in plumbum conuertere, quàm mentem huius puellæ à Christi amore traducere. Ego enim & filiæ meæ noctù & diù nihil aliud fecimus: aliquandò quidem monentes, aliquandò autem etiam minas intentantes. Ego quidem ei obtuli margaritas, mundúmque & vestem preciosam, aurumq; & argentum, domosq; & suburbia & manci-

 pia:

pia: ea verò hæc omnia nō pluris facit, quàm terram, quam calcat pedibus. Tunc iratus Quintianus, iussit eam duci in secretum, & sedens in tribunali, dicit ei: Cuius es generis? Respondit sancta Agatha: Non solùm sum ex nobili & illustri genere, sed sunt etiā mihi cognati insignes diuitijs. Dixit Quintianus: Si es genere nobilis & illustris, cur moribus ancillæ personam suscipis? Sancta dixit Agatha: Rectè dixisti. Nam quoniam sum Christi ancilla, propterea me ostendo esse seruam. Quintianus dixit: Verè es libera. Quomodò ergò te affirmas esse seruam? Dixit sancta Agatha: Nostra nobilitas & gloria est in eo, quòd Christi annunciatur seruitus. Dixit Quintianus: Quid ergò, nos nō habemus libertatem, qui Christi seruitutem despuimus? Dixit sancta Agatha: Ad tantam deuenistis seruitutem & captiuitatem, vt vos non solùm serui peccati efficiamini, sed etiam cultores abominandorum & nullo sensu præditorum simulacrorum: honorem, qui Deo conuenit, tribuentes lignis & lapidibus. Dixit Quintianus: Si quid insanè blasphemabis, de te poterunt sumi pœnæ. Sed priusquàm in mea tormenta incidas, dic quanam de causa recusas deos colere. Dixit sancta Agatha: Nè dicas deos, sed dæmones: quorum faciem in æs conuertitis, quorum marmoreos & è gypso effictos vultus inauratis. Dixit Quintianus: Elige tibi bonam mentem, & persuasa sacrifica. Sin minùs, diuersa tormenta subibis cum damnatis: & cùm ignominia affeceris dignitatem tuæ cognationis, tandèm persuasa sacrificabis dijs omnipotentibus. Dixit sancta Agatha: Sit sicut Venus dea tua, vxor tua: & sis tu, sicut Iupiter deus tuus.

Egregia sanctæ virginis sententia.

Hæc cùm audijsset Quintianus, iussit ei impingi colaphum, dicens: Nè ore arrogāti Presidē afficias cōtumelia. Sancta dixit Agatha: Quos dixisti deos tuos, non vis referri in eorum numerum? Dixit Quintianus: Hoc planum est, te plurimorum tormentorum teneri cupiditate, cùm per tuas contumelias, vt ad ea descendam, me horteris. Dixit Agatha: Miror te cùm sis homo prudens, ad tantam venisse insipientiam, vt nolis euadere dijs tuis similis, & esse particeps eorum vitæ. Si sunt ergò dij tui & eos colis, eccè tibi benè sum precata: quomodò ergò dicis, te fuisse à me affectum cōtumelia, quæ optaui, vt tua vita esset sicut vita illorum? Sin autem illam abijcis hæreditatē, ipsos mecum vocabis execrādos. Dixit Quintianus: Superba verba loqueris. Aut dijs sacrifica, aut varia tormēta expecta. Dixit Agatha: Etiamsi in me feras immittas, cùm Christi nomen audierint, mansuefient. Sin autem ignem inferas, angeli mihi è cælis rorem suppeditabūt. Quòd si plagas & flagella, habeo spiritum veritatis, qui me liberabit ex tuis manibus. Tunc Quintianus caput mouēs, iussit eam duci in tenebrosam custodiam, dicens: Apud te considerans, ô Agatha, ducere pœnitētia, vt effugere possis mea tormenta. Dicit ei sancta: Tu ipse ducere pœnitentia, vt possis effugere æternum supplicium. Tunc iratus Quintianus, iussit eam trahi vsque ad custodiam. Sancta verò Agatha cum plurima lætitia ingressa est in custodiam, tanquàm ad gaudium & exultationem, certamen suum Domino commendans cum precibus.

It læta in carcerem.

Sequenti autem die impius Quintianus iussit eam sisti tribunali, dicens ei: Considerâstine de tua salute? Sācta dixit Agatha: Salus mea est Christus. Dixit Quintianus: Quousquè ô misera miseram producis cogitationem? Nega Christum, & incipe deos colere, nè vita & ætate priuata, immaturam mortem subeas. Dixit Agatha: Tu nega deos tuos, qui sunt lapides & ligna: & accede ad verum Deum, qui te fecit, nè in æterna incidas tormenta, & quæ nunquàm cessant supplicia. Tunc iratus Quintianus, iussit eam suspensam verberari, & dicebat ei: Agatha, corrige tuam cogitationem, vt vita tibi condonetur. Dixit Agatha: Tormenta tua gaudij thesaurum mihi recondūt, & exulto, vt qui bonum audit nuncium, & qui videt eum, quem desiderabat, & vt qui inuenit multos thesauros: Ità ego quoquè delector ijs, quæ sunt ad tempus, tormentis, quæ minaris te mihi intentaturum.

Verberatur.

Fieri enim non potest, vt frumentum tutò in horreo conseruetur, priusquàm fuerit nudatum palea. Similiter etiam anima mea non potest venire intrà paradisum, priusquàm corpus meum varijs tormentis affectum fuerit à tuis ministris. Iratus itaque Quintianus, iussit eius mamillam torqueri, & deindè eam amputari. Dixit autem sancta Agatha: Impie & crudelis tyrāne, non erubuisti hæc facere fœminæ, & mamillam, quam in matre tua suxisti, amputare. Sed tamen etiamsi externam mamillam abscidi.

Sapiētissima martyris vox.

scidisti, habeo aliam in anima mea, quam nō poteris excindere. est enim oblata Christo D E O meo à tenera ætate. Iratus autem rursùs Quintianus, iussit eam abduci in carcerem, iubens nulli ex medicis permitti ad eam ingredi, & nec panem ei dari, nec aquam.

Ea autem ingressa custodiam, circa mediam noctem in senis similitudine apparuit ei apostolus Petrus, quem præcedebat puer ferens lampadem in manibus, plurima habens medicamenta, & se dicens esse medicum, & talibus verbis eam alloquens: Impius quidem Tyrannus flagellis in te vsus, nihil profecit: tua autem fortitudine & constantia eum magìs tabefecisti. Quamobrem mamillam tuam non solùm iussit torqueri, sed etiam fecit abscindi. Quarè anima eius afficietur dolore in æternum. Cùm autem adessem in illa hora, in qua hæc passa es, & animaduertens vidissem fieri posse, vt tua mamilla sanaretur, ea de causa huc véni. Dicit ei sancta Agatha: Meo corpori nullam vnquàm adhibui medicinam: & nunc turpe esse existimo, morem bonum, qui ab ineunte ætate est confirmatus, interire. Senex verò respōdens, dicit ei: Ego quoquè sum Christianus, & confidens te posse à me curari, ea de causa véni ad te. Sed nè me reuerearis. Sancta autem respondens, dixit ei: Et quomodò fieri potest, cùm tu sis senex & longęuus: ego autem sim puella, vt ostendam tibi corpus perditum tormentis? Sed sinam potiùs hæc vulnera mentem meam pungere, quàm, quod mihi probro futurum esset, impudenter mea aperiam vlcera. Quamobrem ago tibi gratias, venerãde pater, quòd sis dignatus ad me venire propter hanc corporis curationem. Scias verò, quòd medicamenta ab hominibus composita, corpori meo nunquàm admouebuntur. Respondens autem senex, dicit ei: Cur non sinis me te curare? Dicit ei sancta: Quoniam habeo Dominum meum I E S V M Christum, qui solo nutu curat omnia, & verbo suo facit prostratos surgere. Ipse, si velit, potest me quoquè cōseruare, quę sum indigna eius ancilla. Tunc senex subridens, dixit ei: Ipse quoquè me misit ad te, & ego sum eius Apostolus. Vide autem teipsam, quemadmodùm sis curata. Hæc verò cùm dixisset, euanuit ab eius oculis.

S Petrus appáret.

Sãcti in Dei lumine sciunt, q̃ circa nos agũtur.

Tunc precãs, dixit sancta Agatha: Ago tibi gratias Domine mi Iesu Christe, quòd sis meî recordatus, & ad me míseris tuum Apostolum, qui me corroborauit, & renouauit membra mea. Dum ipsa autem implêsset preces, adspiciens suum corpus inuenit curata sua vulnera: & mamillam sanam redditam sicut priùs. Tota verò nocte lux circundedit custodiam, adeò vt præ illuminatione custodes fugerint, & apertum carcerem reliquerint. Qui autem illic erant condemnati, cùm vidissent quod factum fuerat, dicunt sanctæ Agathæ: Eccè portę sunt aptę, & nemo est qui eas custodiat: egredere & fuge. Respondens autem sancta, dixit eis: Absit, vt ego priuer corona meorum certaminum, & custodes carceris conijciam in periculum. Habens enim adiutorem Dominum nostrum Iesum Christum, filium Dei viui, ad finem vsque permanebo in eius confessione, qui me curauit & est consolatus. Post quartum verò diem iubet Quintianus eam duci in iudicium, & dicit ei: Quousquè pergis aduersari edictis Imperatorum? Aut dijs sacrifica, aut te grauioribus puniam supplicijs. Dicit ei sancta: Omnia verba tua sunt vana: edicta autem tua & Imperatorum tuorum sunt iniqua, quæ quidem ipsum quoquè aërem polluunt. Quamobrem dic mihi, ô miser & nullo sensu prædite: Quis vult ad auxilium inuocare lapides & ligna, q̃bus nullus adest sensus? Non vides, quòd pro mamilla mea à te abscissa, aliam mihi fecit exoriri Dominus meus Iesus Christus? Furore aũt percitus Quintianus, dixit ei: Quis te curauit? Dicit ei sancta: Iesus Christus, filius Dei viui. Dicit ei Quintianus: Rursùs tu Christum nominas, quem ego nec volo quidem audire? Dixit sancta: Non cessabo eum inuocare labris meis, & corde glorificare. Dixit Quintianus: Ego iam cognoscam, an te seruet Christus tuus. & iussit sterni testas acutas, carbones verò ignis inijci, & eam proijci in carbones. Cùm hoc autem factum esset, eo in loco fuit repentè terræmotus, & pars eius repentè humì cadẽs, comprænhendit socium Præsidis nomine Vulteium, & amicum eius nomine Theophilum, quorum consilio faciebat hæc iniusta. Non hoc autem solùm, sed etiam vniuersa Catanæ ciuitas à terræmotu valdè fuit agitata, adeò vt omnes ciues concurrerint in Prætorium, & Præsidem valdè conturbauerint.

Curanť eius vulnera diuinitùs.

Nouis afficitur pœnis.

Tunc Quintianus primùm quidem timens terræmotum, secundò autem contur-

batus populi insurrectione, iussit sanctam Agatham abduci in carcerẽ. Ingressa verò custodiam, extensis in cælum manibus, dixit: Ago tibi gratias Domine, quòd me dignam censueris, quæ decertarem pro sancto tuo nomine, ablato à me præsentis vitæ desiderio, & similiter meo corpori donata tolerantia. Tu ergò Domine, exaudi me in hac hora, & dignare ancillam tuam relinquere hunc mundum, & peruenire ad diuitem & magnam misericordiam. Peractis autem precibus, protinùs tradidit Domino spiritum: adeò vt populus cùm audijsset, venerit cum omni studio, & reliquias sanctæ martyris cum omni reuerentia & honore deposuerit. Quidam verò adolescens, habens secum pueros numero cẽtum pulcherrimè vestitos, & qui erat similiter ignotus ijs, qui habitabant ciuitatem Catanensium, cùm venisset in locum, in quo situm erat sanctum eius corpus, tabulam quam apportauerat marmoream, capsę imposuit, sic inscribens: Mens sancta, honor in Deum voluntarius, & patriæ redemptio. Quam cùm tutò intùs deposuisset ad caput sanctæ, recessit, & non ampliùs apparuit in ciuitate, adeò vt nonnulli suspicarentur eum esse angelum Dei.

Deponit populus reliquias sanctę Martyris cũ omni reuerentia & honore.

Cùm autem audijsset Quintianus hinc excessisse martyrem, ad inuadenda eius bona contendebat. Accepta verò secum vniuersa cohorte, properabat ire Panormum. Cùm iter autem inijsset, iusto Dei iudicio accidit, vt ipse periret in quodam fluuio, sito prope ciuitatem Catanam, nomine Psemitho. Nam cùm ipse vellet eum transmittere, ingressus est pontonem cum equis suis. Duo autem equi in eum fecère impetũ: Et vnus quidem irruens in eius faciem, eam deleuit: alter verò non cessauit calcibus eum impetere, donèc eum iecit in fluuiũ Psemithum. Et cùm multi quæsijssent eius corpus, non fuit inuentum vsque in hodiernum diem.

Quintianus perit in flumine.

His autem sic peractis, creuit cultus & honor sanctæ martyris Agathæ, nec ausus est quispiam vexare eius genus. Quo autem in loco apparuit immutabilis ille angelus, qui tabulã imposuit in capsa martyris, impleto anno eius consummationis, mons Aetna ignem eructauit, & tanquàm fluuius valdè mugiens, sic descendit, lapides dissoluens tanquàm ceram è vertice montis, combusturus & perditurus vniuersam ciuitatem Catanensium. Qui verò circa montem habitabant, & si essent gẽtiles, ignem fugientes, properârunt ad templum virginis, & auferentes amictum, qui erat arcę impositus, ex aduerso ignis eum posuerunt. Dei autem prouidentia ignis ille protinùs est repressus. Factum est verò miraculum quinto Februarij, in quo etiam decertauit. In quo etiam festum quoquè celebrantes, glorificamus Dominum nostrum IESVM Christum Deum, vt nos quoquè sanctis eius intercessionibus, accipiamus remissionem peccatorum & magnam misericordiam nunc & semper & in secula seculorum, Amen.

Amict• sanctæ virginis profligat ignem.

VITA S. CONFESSORIS CHRISTI BERTVLPHI, IVSSV FOLCARDI ABBATIS CONSCRIPTA, *sed author nomen suum suppressit.*

PROLOGVS.

QVoniamquidem omnis, qui membra cuiuscunque honorat, totum hoc, cuius membra sunt, honorat: membra verò Christi omnes sunt sancti: ergò & qui sanctos honorant, Christum laudare & honorare probantur. Non tamen Christus in Sanctis suis, neque Sancti in Christo laudari egent: sed qui eos hîc laudant, egẽt vtiquè vt laudẽt. Eccè inter reliqua membra Christi beatum Bertulphum, egregium corporis Christi membrum, in mediũ assumo: quem tanto minùs laudare sufficio, quanto ampliùs & ingenio & vita sordesco. Sed quod minùs sufficio, sancti huius supplebit intercessio: & qui dedit velle, dabit (credo) & posse. Cuius vitã, veteri olìm stylo descriptam, vt nouo scribendi percurrerem studio, domini Abbatis nostri Folcardi obtinuit iussio: cui petenti fas non erat quicquam negare, quia speciali sanctũ hunc adeò deuotione

Iussu Abbatis sui scripsit hâc vitam quidam doctus monachus.

deuotione amplectitur, vt cùm omnibus sanctis specialem hunc pro oībus fidelibus defunctis habeat intercessorem, quem ad eorundem fidelium defunctorum memoriam,& corpore & intercessione fecit esse præsentem. Sed hoc solùm miror,quòd humiliter à me ignauo exigere voluit, quod ipse sancto viro efficaciter exhibere valuit: præsertim cùm sim incircuncisus corde & labijs, ille autem disciplinis non mediocriter instructus Ecclesiasticis. Cuius præclara ad sanctum deuotio,quia humilitate ornabat, quod deuotè humilis sancto viro exhibere,valuit, humiliter deuotus ab alio, licèt sciolo,petere non horruit. Quid ergò? Iubenti authoritate,& petenti humilitate,non quantum debeo,sed quantum habeo,patri præsto,salua virorum illustriū maiestate,qui ad hoc opus ingenio & doctrina longè me pręcellūt. Sed si quid mens nostra dictando,vel manus scribendo errauerint, eius erit & apud sanctissimum Bertulphum excusare,qui me non timuit ad hoc scribendi studium applicare. Et notādum, ex multis pauca sancti viri gesta me esse scripturum:quia temporū vetustas plura obliuioni,pauca memoriæ dedit. Sed fideli pauca multùm sufficiunt: infideli autem nec multa parùm satisfaciunt. Prudens igitur lector materiem magìs pēset,quàm stylum: rationem magìs,quàm scriptorem: quia vinum, plumbi fistula haustum, sæpè placet, bonique nuncij baiulus non quis,sed quid afferat, inquiritur.

De natiuitate beati viri Bertulphi confessoris. Cap. 1.

CVM sub glorioso rege Sigeberto Ecclesia Christi pacem simul & gloriā meruit,beatissimus confessor Bertulphus ortum natiuitatis patria Alemannia habuit:parentibus quidem honestè mediocribus,sed gētilibus. Neque enim adhuc Alemanniam fides Christi respexerat, quāquàm in ea hic futurus Ecclesiæ filius,carnis tunc progenitores habuerit: Cuius vterque parens,paganis ritibus horrēs,sicut spina rosam,sanctum sic edidit istum. Neque parùm gloriæ huic sancto viro fore dixerim, quòd similem cum sanctissimo illo Martino ortum sortitus fuerit. Sicut enim ille,sic iste,gentilibus parentibus processit:ille quidem Pānoniæ, hic finibus Alemanniæ. Februarij 5. Eius patria.

Quòd ob adipiscendam sacri baptismatis gratiam parentes reliquerit & patriam. Cap. 2.

CVmque adolescentiæ ingressus iter, primæuæ ætatis excederet annos, naturali tantùm lege edoctus, in via mādatorum Domini cœpit ire, & inter eos qui nil nôrunt, nisi barbarum frendere,dextrum iustitiæ iter conatus est arripere. Sed quia non facilè habuit,quod conatus est,(inter iniquos enim arduum,immò difficile fuit æquitatis iura tenere,præsertim cùm ad fidem Christi indigenas illos nec ratio,nec persuasio posset allicere) mâluit patria parentibusque destitui,quàm consortio prauorum sordibusque gentilium pollui. Exiuit ergò hic nouus Abraham de terra & cognatione sua, & venit in terram & cognationem non suam. Nam arrepto itinere versùs Occidentem,tandèm in partes Galliarum deuenit,eoq;, vbi Taruānensium fines Oceanus terminat,mansionem accepit. Etiam inter ethnicos necdùm baptizatus vt se gesserit. Gene. 12.

De Vuamberto principe eiusq; coniuge,eorumq; laudabili erga Deum deuotione. Cap. 3.

ERat tunc temporis in præfata regione quidam Vuambertus non infimus comitum,cui cum diuitijs par erat meritum. Huic paris conditionis coniunx adhæsit,cuius ingenuitatē religio sancta & immaculata adornauit,nomine Homburga. Vtrisque ergò illorum cum ingenuitate sancta religio, & cum religione irrepræhensibilis erat operum exhibitio. Nec defuêre in argumentum religionis eorum plura virtutum opera,inter quæ illud præclarè emicuit,multarum per eos constructio ecclesiarum. Nam ex facultatibus proprijs in proprij iuris prædio construxêre cœnobium,operosa manu elaboratum, non minùs à magnis cœnobijs pollens,quod honori & nomini Dionysij martyris titulari fecerunt. Adiecerunt etiam tres alias ecclesias,easque non parua deuotione sanctis dedicârunt,vnā principi apostolorum,aliam beatissimo Martino,tertiam sancto Vedasto. Vuābertus comes pius.

Quas, vt dictum est, tam ex sumptibus proprijs, quàm in proprij iuris prædio, nuncupato Rentica, constructas venerantur omnes & colunt, præcipuè qui Eunenonē fluuium bibunt, cuius ripæ prædicta possessio contigua adiacet.

Vt vir Dei Bertulphus baptizatus, & ecclesiæ clero sit aßignatus.
Cap. 4.

IN hac nanque, quam dixi, regione adeò fides Christi cōcordabat cum religione, vt facilè esset eis, qui quærūt Christum, illic eum inuenire. Quò cùm beatus Bertulphus peruenisset, eundem peregrinationis suæ locum patriam credidit: quia ibì fidem Christi, qua nil vnquàm iucundius habuit, inuenit, & secundùm illud
Psal. 118. Psalmistæ, cantabiles illi erant iustificationes Domini in loco peregrinationis suæ. Et vt choris fidelium posset adiungi, humiliter se petijt sacramento baptismatis in-
Bertulphus baptizatur. signiri. Cōsecutusque baptismatis sacramentum, spiritussancti factus est templum, & inter illius patriæ indigenas cœpit iam esse non hospes & aduena, sed ciuis sanctorū
Ephe. 2. & domesticus Dei. Nec satìs fuit iam iurato in Christi sacramenta tyroni baptismatis gratiam suscepisse, sed vt clericatûs signaculo arctiùs iungeret Ecclesiæ, & votis optauit, & precibus exorauit: quodque deuotè expetijt, efficaciter impetrauit. Sicque
Adscribitur in Clerum. fidelium choris admixtus, ibat de virtute in virtutem, visurus D E V M deorum in Sion.

Quòd apud præfatum principem eiusque coniugem charus habitus, ipsorumq́; famulitio & amicitia sit vsus. *Cap.* 5.

CVmque fama viri clarissimi Vuamberti coniugisque eius percrebuisset, & vt facile viris clarissimis est, suarum odore virtutum complures attraxisset, cor huius famuli Dei spiritussanctus præueniens tetigit, & in amorem tanti viri coniugisque eius penetrabiliter accendit. Nec desiderio se passus est fraudari suo, donèc se eorum præsentiæ obtulit, non modicè exultans, quòd tandèm post
Venit ī amicitiam Vuāberti Comitis. longum peregrinationis sudorem, vnius veri Dei cultores reperisset, quos reperisse, tam charum, quàm rarum habebat. Vndè etiam ab eis sicut sine detrimento suo separari se non posse putabat, ità ipsis inseparabiliter adhærere suum lucrum sciebat: Lucrum dico suum, quod ex spiritalibus magìs, quàm ex temporalibus diuitijs conflare voluit. Horū itaque non erubuit se subdere dominio, quos Christi cernebat in-
Gen. 39. hærere seruitio, eratque subditus illis, seruiens vt antiquus ille Ioseph absque omni dolo.

Vt à prædicto principe vniuersæ domui suæ præpositus fuerit. *Cap.* 6.

NEc latuit illustrissimum patremfamiliâs Vuambertum coniugemque eius tanti viri probitas, & assidua circa rem suam familiarem sagacitas. Vndè vt intùs forisque domus eorum tota custodiæ illius cederet, communi consi-
Præficitur administratiōi amplissimæ. lio decreuêre. Securus enim erat vterque rerum suarum sub custodia tam fidelis œconomi: ideoque commissis ei omnibus, quæ sui iuris erant, secundo ipsum à se gradu in omni domo sua præficiebant. Adeptus deniquè fidelis dispēsator & prudens totius rei familiaris curam, nè credita sibi Domini sui minueretur, sed incrementis in dies augeretur substantia, sagaci elaborabat industria. Cuius labori & voluntati pietas diuina fauens, id præstitit, vt ad nutū fidelis œconomi res familiaris passìm augeretur. Vndè factum est, vt Dominicis se dignum efficeret promissis, quibus remuneranda est serui fidelis diligentia & probitas: Eugè, inquit, serue bone & fidelis, quia
Matt. 25. super pauca fuisti fidelis, supra multa te cōstituam. Quæ promissio dum viro Dei tam moraliter quàm spiritaliter cōgrueret, & hîc temporalem, & in futura vita sempiternam meruit remunerationem.

Vt benignitate in pauperes creditam sibi substantiam mirè auxerit.
Cap. 7.

NAM vt temporali domino suo cum terrenis commodis obtineret etiam cælestia, pietatis in pauperes Christi effecit instantia. Insistebat enim clàm eleemosynis clandestinis, Deum votis & precibus interpellans assiduis, vt hac liberalissima in domesticos fidei compassione rem Domino suo dupli-

ret & gratiam. Quod & factum est. Nauiter ille dabat, sed res data nõ deficiebat: opes dum erogantur, augmentantur: tantoque amplius incrementũ sumpsêre, quanto eas manus tribuentis in pauperes benigniùs dispersit. Quo in facto non solùm sibi, sed & temporali domino suo hic famulus fidelis consuluit: vt videlicet his perituris ꝑmansuras in secula diuitias compensaret, easq; largè erogãdo, largiùs augmentaret. Proindè non ad oculum seruiens, ad nutum dominorum suorum omni subiectione pendebat, quibus subijci egregium atque insigne habebat: dilectioni eorum timorem, timori dilectionem coniungens, idque secundùm primi pastoris sententiam, dicentis: Serui, subditi estote in omni timore dominis. Sicq; res eò processit, vt fidelis famuli obsequium fideli æquè domino magnum prærogaret beneficium, opibus non solùm domì forisque multiplicatis, sed & in cælo, vbì fures non effodiunt, neq; tinea demolitur, repositis. 1. Pet. 2. Matth. 6.

Vt apud principem ab inuidis accusatus, à Deo signis est mirificatus.
Cap. 8.

PRo his operibus iustitiæ aduersùs militem Christi bella non defuêre. Nam hostis humani generis per quosdam satellites nequitiæ suæ euomuit in sanctum Dei virus inuidiæ suæ, vt fortè per hæc vasa suę iniquitatis compesceret famulum Dei à solito opere probitatis. Et inuidiæ stimulis quosdam maleuolos adeò accendit, vt illustrem virum Vuambertum adirent, famulumque Dei fidelissimum Bertulphum fraudis & criminis hisce verbis insimularent: Considera, inquiunt, prudentissime virorum, quæ tui iuris sunt: cõsidera, quàm prodigè per aduenam illum depereunt: animaduerte etiam, quid cui commiseris, quanta habueris, quanta amiseris. His derogantium verbis venerabilis vir Vuambertus aures tantùm, non fidem, accommodabat. fidelem enim dominum de fideli famulo quicquam sinistrum suspicari non decebat: præsertim cùm multis experimentis didicerit, quòd fidelissimus idem ipse, qui accusabatur, fuisset semper. Sed cùm sæpiùs illi principi detractionis verba replicarentur, eò res perducta est, vt loquentibus pro seruo Christi miraculis, omnis iniquitas accusantium oppilaret os suum. Quod qualiter acciderit, ad describendum stylum vertere non pigebit. Patitur æmulos & obtrectatores.

Vt pro inuidorum detractione compescenda natura vini & panis caseiq; secundùm Dei sententiam sit mutata. *Cap.* 9.

NAm quadam die cùm sol flammiuomus Ponti remearet ad vmbras, cõtigit famulum Dei Bertulphum præ foribus temporalis domini sui in veste, qua circumamiciebatur, panem cum caseo, & in vase, figuli opere cõposito, vinum gestare, vt clàm eleemosynis clandestinis pauperibus gratificaret. Quo viso, inuidi quasi opportunã accusationis nacti accasionem, virum illustrem Vuambertum, qui tum fortè præ foribus stabat, adeunt, & accusationis in virum Dei quasi quædam argumenta hisce verbis prætendunt: Saltem, inquiunt, nunc illustrissime virorum oculata fide experiri licet, quòd plùs veri minusque falsi noster sermo de hoc aduena ad te pertulerit cuius dispensatio prodiga est, non larga, & in detrimento rei familiaris minùs solicita. Eccè enim in argumentum verbi, quod tibi diximus, ipsum nunc res tuas non sine fraude gestantem ostẽdimus. At ille, sicut simplices facilè suaderi solent, benigno, vt erat animo, accito ad se fideli simplicíq; Bertulpho, Quid, inquit, tuo gestas in gremio? At ille nè de beneficijs in miseros collatis velut fraudis notaretur, In vase, inquit, hoc fictili aquam habeo, quam assulis veste hac adstrictis eo calefaciunt. Cui suus sic responsum reddidit heros: Verbis quidem tuis fidem accommodo: sed quia te in domo mea inter primos primum vilissimas gestare res admiror, id, quod verbis asseris, oculis experiri volo. Quæ igitur clàm gessit, palàm videntibus exposuit, & secundùm viri Dei sentẽtiam, oculis videntium ea quæ dixerat apparuêre. Sicque natura rerum mirabiliter mutata, & virum Dei ostendit verum dixisse, & de eodem æmulos ipsius falsa asseruisse. Vndè vir illustris Vuambertus cum in omni domo sua fidelissimum, illos verò mendaces esse certioribus iam didicit argumentis. Rerum species mutant.

De felici prædictorum peregrinatione, & humilima viri Dei seruitute.
Cap. 10.

Sæpè

SAEpè memoratus deindè paterfamiliâs,coniunxque eius venerabilis, dum de virtute in virtutem proficerent, exemploque fidelis famuli in dies crescerent, subeundæ etiam peregrinationis desiderio accēduntur. Et primùm vrbem maximam, Apostolicis nobilem pignoribus, Romam visere animo concipiunt, opereque efficaciter perficiunt. Porrò de fideli famulo Bertulpho vsqueadeò benè confidunt, vt nihil intùs forisque suarum rerum relinquerent, quod non illius fidei atque prudentiæ permitteretur. Nec facile dictu est, quàm fideliter, quàm prudenter rebus domi forisque sibi creditis præcauerit. Sicque iter, quod Romam tendit, arripiunt, demumque ad limina apostolorum Petri & Pauli peruenerunt. Vbi corpus humì, mentem cælo dedêre, inter lachrymas ac oscula, anhela trahunt suspiria: & apertis thesauris suis, sacrosancta loca non modicis honorant obsequijs, & ditāt donarijs. Qui Apostolica benedictione insigniti, expletisque pro quibus aduenerant, ad ꝓpria iam læti reditum maturant.

Suscipiunt peregrinationem ad vrbem Romam tanti principes.

Vt sub intempestæ noctis silentio, vt domini sui parêret imperio, nec noctis horrorem, nec tempestatis refugerit incommodum. Cap. II.

CVmque diuæ memoriæ Vuambertum, comitesque suos labor itineris iam confecti fatigâsset, nec quisquam inter eos sub imtempesta nocte custos eqs posset sufficere, eaque causa commilitones singulos solicitudo non modica teneret: suo suggessêre domino, vt se adeò fatigatos, ab excubijs nocturnis relaxaret, equisque vigiles minùs lassos adhiberet. Quorum solicitudini Bertulphus, sanctissimæ charitatis filius, mox condescendit, eisque in aures viri illustris hæc verba respondit: Ad domini mei imperium vigil sub hac nocte præbebo obsequium, equosque integro numero ad lucem vsque ducam in pascua, integro æquè numero manè eos reducturus. Quid multa? Promissis effectum dedit, animalia ad pascua eiecit, totamque sub diuo noctem peruigil transegit. Et eccè ab improuiso apertis cataractis suis cælum pluuias dedit multo largiores, quàm quas humus absorbere posset. Prorsùs cornipedes pluuijs hincindè madentes, Accipiunt tristem membris torpentibus imbrem: Diriguêre metu, gelidus pauor occupat artus. Sed miles Christi spe & fide animatus, nec loco quidem se patitur moueri: quia de supernis sperabat vmbraculum in securitatem & absconsionem à turbine & à pluuia. Nec spes fefellit sanctū: quia non sine miraculorum gloria, diuina est gratia protectus.

Vt in tempestate, cælesti sit illustratus lumine, & de angelico ministerio in specie aquilæ ei exhibito. Cap. 12.

NAM, vt diximus, sanctus vir nec loco voluit cedere, cùm commilitones eius, qui simul tunc in pascuis erant, non solùm loco cessêre, sed domum quantocyùs, tempestate impulsi, remeârunt. Sed vir illustris Vuambertus, de fideli famulo solicitus, dum sodales eius à pascuis reuertisse, ipsum verò deesse conspiceret, vnum ex officio ad eundem sub diuo adhuc manētem destinauit, & vt domum rediret, iterùm iterumque monens imperauit. Cucurrit puer ad imperium domini sui, peruenitque in præsentiam commilitonis sui. Vbi erat cernere in glorificatione sancti, gloriam Dei, & inauditum seculis prodigium. Nam ignea fax, coram ipso à summo cæli ad terras vsque pertingens, fulsit, tenebrasque hincindè fugauit, viroque Dei sedenti, atque in quodam libro ad legendum intento, lumen non modicum ministrauit. Miræ etiam magnitudinis aquila caput ipsius obumbrando circunuolitabat, pluuiæque incommodum alis expansis ab eo fugabat. Sicque duplici miraculo duplex à sancto DEI incommodum, scilicet tenebrarum ac pluuiarum, repellebatur, dum hinc lumine facis ardentis tenebræ, hinc aquila circunuolitante imbrium ab eo tempestas arcebatur. Nec immeritò. Quia enim cum duplex arma ueerat virtus, charitatis scilicet & obedientiæ, charitatis quidem, qua commilitones, itinere fatigatos, à labore laxabat labore suo: obedientiæ, qua & in aduersis domini sui paruit imperio: ideò & duplici miraculorum gloria, diuina ipsum glorificauit gratia. Neque dubium est, in illa luminis aquilæque ostensione angelorum adfuisse præsentiam, quorum ministerio tempestatis molestiam declinauit.

Cæleste lumen seruit viro Dei.

Aquila auertit ab eo pluuiam.

Vt

Vt viso luminis ac aquilæ miraculo, Vuambertus suo se famulo humiliter prostrauerit. Cap. 13.

PRædictus igitur puer familiaris, viso erga Dei famulum luminis ac aquilæ ministerio, maturato reditu, Domino quod viderat, retulit suo. Quibus auditis, nec mora nec requie retrahitur, donec ad locum vsque, vbi famulus Dei manebat, peruehitur: non solùm nouitate miraculi, quod à puero suo audierat, sed etiam commiseratione in dilectum sibi Bertulphum illectus: Vbi autem miraculum, quod priùs auribus acceperat, oculis etiam contemplatus est, tanto ampliùs stupet, quanto manifestiùs coràm ipse intuitus est: moxq; remota potestate dominij sui, prosternitur pedibus famuli sui, sese reum nocturnæ ipsius afflictionis, & verbis & gemitibus fatetur. Indè preces replicat, veniam velutì reus orat: quia si eum ad excubias animalium sub noctem non misisset, nequaquàm sub diuo imbrium fuisset inundatione vexatus. Num satis hic, quicunque hæc legerit, admirabitur, humilem dominum ab humili æquè famulo paulominùs minoratum, dum se dominum famulo prosternit, quem sanctitate se maiorem nouerat? An verò vel istius sanctitatem, vel illius dilectionem, aut prorsùs vtrorunque humilitatem, pro dignitate quisquam prædicauerit? Tanta nanque in vtrisque enituit humilitas, vt dominus famulo quod domini, famulus verò domino, quod domini erat, impenderet. Hic tamen, quia famulus domino suo, quod domini erat, debuit, illi in aduersis etiam obsequendo: ille autem, licèt dominus, famulo suo, eò quòd se sanctior erat, id quod domini fuerat, exhibuit, sese illi humiliter prosternendo. Vuambert⁹ se Bertulphi ad pedes abijcit.

Vt vir Dei sciscitanti principi causam peregrinationis suæ exposuerit. Cap. 14.

CErnens igitur Vuambertus in sancto cum virtutum gratia etiam signorum effulsisse gloriam, quanto ampliùs in eo, quod posset mirari, inuenit, tanto eum etiam ampliùs diligere cœpit. Cumque ipsum & admirando diligeret, ac diligendo admiraretur: cur patriam parentesque reliquerit, blandè sciscitatus est. Deindè pergit etiam inquirere, cur ipsius sese dominio subdiderit, cùm potiùs ministrari quàm ministrare debuerit: asserens se potiùs, quàm illum, oportere ministrare, quem sanctitate & iustitia se cerneret anteire. Hæc & his similia sciscitanti patrifamiliâs, beatus Bertulphus respondit: Causam meæ peregrinationis effecit ratio iustæ occasionis. Nam patria, qua oriundus sum, quia idolorum cultura sorduit, eam mens mea adeò habuit horrori, vt patria cum parentibus spreta, aliam alio sub sole iacentem adire non timerem. Finitoque peregrinationis meæ labore, optata tādem apud vos gauisus requie, & votorum meorum potitus sum satietate: votorum meorum, inquam, quibus diù multumque veri Dei cultores cernere concupiui. Quos hac in patria, & inter eos Deo te apprimè deuotum & hominibus benignum tam reperiens quàm experiens, promisi me de reliquo apud te permansurum, appetoque ad imperium tuum benè *optādo, benè famulando pendere. Quibus auditis Vuambertus vir venerabilis, tam Deo quàm hominibus charus, gaudio non modico exultauit, & eum magis magisque honorando amauit, & amando honorauit. Cumque plenissimè didicisset, eum Deo totis animæ medullis famulari velle, cœpit & ipse, spiritu sancto instigante, illum deincèps nō quasi dominus famulum, sed vt filium charissimum amplecti. Nec solùm ille, sed etiam venerabilis eius, quam antè diximus, cōiunx non minori eum excoluit & amore & honore. *operando. Vuābertus Bertulphū filij loco habet.

Vt Vuambertus princeps ecclesias ab ipso constructas, viro Dei hæreditarias esse voluerit. Cap. 15.

CVmque conspiceret vir clarissimus Vuambertus in seruo Dei, & quod admiraretur, & quod diligeret, cœpit eum & admirando diligere, & diligendo venerari: adeò vt quem priùs his, quæ domi, deincèps etiam his quæ foris habebat, preficeret. Nec solùm rebus suis intùs forisque eum prǽfecit, sed quarundam suarum rerum temporalium etiam hæredem instituit. Nam prædium sui iuris, vulgò Rentica dictum, vnà cum ecclesijs in illo constructis cum ijs, quæ ad illud pertinebāt, illi contradidit, & donatione solenniter facta, hæredem fecit. Vuābertus quæ Bertulpho donauerit.

Quam

Quam donationem & illustrium virorum testimonio, & priuilegijs roborauit, atque è suo iure in ius viri Dei de reliquo translatum esse voluit. Suscepit ergò vir Dei prædium, non sibi, sed Deo Deique pauperibus: suscepit, inquam, non cupiditate captus, sed charitate in Deum & proximum ductus. Nec causetur quisquam, virum D E I in sua patria res proprias reliquisse, & in patria non sua possessiones suscepisse, cùm in dandis accipiendisque muneribus nō quid, sed quo fructu & detur & accipiatur, perpendendum sit. In hoc igitur verè Israëlita, in quo dolus non erat, non quid, sed quo scopo receperit, inspiciendum est: quia, vt posteà indicijs euidentibus claruit, eo nimirùm fine, quod datum est, accepit, vt D E I gloriam & proximi vtilitatem promoueret.

De iterata principis eiusque coniugis peregrinatione, & felici eorum in Christo dormitione. Cap. 16.

Denuò princeps cū coniuge Romā religiōis ergò inuisit.

INtereà vir illustris Vuambertus vnà cum coniuge sua æquè illustri peregrè profectus, iter, quod Romam respicit, denuò est ingressus, & post longa terrarum emensa spatia, apostolica tandèm ad patrocinia puenit. Vbì tā ipse q̄ venerabilis cōiunx eius magna animi & corporis deuotiōe corpus humo, cælo animū dedêre, & cū lachrymis precumq; suspirijs, sanctorū se cōmendant suffragijs. Nec illud silēdū, ꝙ anteq̄ viā ingrederētur pegrinationis, fidelissimo suggessêre Bertulpho, vt vbicunquè eos diem vltimum claudere perciperet, illuc ad deportanda eorum corpora accurreret: hoc votis omnibus sitientes, vt nec post mortem tam fidelis famuli obsequio priuarentur, nec adiutorio fraudarentur. Contigit itaque eos, adoratis in vrbe maxima sanctorum pignoribus, inter redeundum vi febrium inclementiùs infestari. Qui tandèm in villa iuris sui Falcomberga mansionem accepêre, atque per dies languore ingrauescente, humanis rebus exempti sunt. Quorum obitum beatus Bertulphus vt fama vulgante comperit, tantos ac tales se amisisse multùm doluit: quippe ex quorum vita etiam ipsius pendére videbatur, & quibus in hac vita nihil antiquiùs aut charius habebat. Nec facilè in famulo Dei dolor de illorum amissione susceptus conquieuit, quanquàm eos de morte ad vitam transitum fecisse crederet. Sed dum hinc quidem de eorum amissione gemeret, hinc verò de felici eorum requie gauderet: eo, quod salubriter gaudebat, temperandū credidit hoc, quod ægrè dolebat. Mox fidelium turmis vnà cum ecclesiæ ministris sibi iunctis, ad deportanda eorum corpora, sicut in mandatis acceperat, iter arripit. Quæ cùm subsequentibus & præcedentibus vtriusque sexûs turmis transtulisset, & ad prædium sui iuris Renticam peruenisset, in oratorio, olìm ab eis constructo, corpora tumulis, animas commendauit cælis. His ità se habentibus, quæ virtutum præclara facinora in viro Dei extiterint, hinc lectori palàm explanabimus.

Vuābertus & vxor eius abeūt à vita

Vt in ecclesijs ipsi traditis vir sanctus Deo cum multis seruiêrit fratribus. Cap. 17.

SAnctus igitur Domini confessor Bertulphus, suscepta à venerabili Vuamberto, quam antè diximus, possessione, hoc omni elaborabat studio, vt gloriæ Dei proximorumque vtilitati impenderet, quicquid ipsi rerum temporalium suppeteret. Satagebat quippe sic habita possidere, quasi non possideret: sic non habita cōtemnere, quasi omnia possideret, vt illis annumerari posset, de quibus dicitur: Nihil habentes, & omnia possidētes. Vndè vt exutus seculo, secretiùs Deo vacaret, eò statuit secedere, vbì contemplationis viam posset arripere. Erant nanque in memorato prædio ecclesiæ numero quatuor, ab illustrissimo viro Vuamberto, vt dictū est, constructæ: quarum vna reliquis quantitate maior, & opulentia erat præstantior. In quam vir Dei, collectis secum vndecunquè viris religiosis, secesserat, arctiorisque vitæ tramitem arripuerat. Et dignum quidem, sed difficile relatu est, quàm piè ibidèm adhuc in terra positus, cum angelis Dei corā Deo sit conuersatus, benè orando, benè ieiunando, benè vigilando, & charitatem erga Deum & proximum optimè declarando. Cuius exemplo complures inuitati, ad similia sese sanctitatis studia contulêre, & cum illo in eodem loco viam ingredientes iustitiæ, profecêre in altum gradibus piæ conuersationis. Sicque factum est, vt vir Dei per bona temporalia lucraretur spiritalia:

2. Cor. 6.

Multi ad eū confluunt fratres.

lia: per transitoria compararet in æternum mansura. Credidit quippe, se sibi ad currendam viam mandatorum Domini non posse sufficere, nisi etiam alios sibi in bonis operibus satageret adiungere, illud & verbis & exemplis implens, quod scriptum est: Qui audit, dicat: Veni. Vndè vt sapiens architectus fundamentum in cordibus discipulorum posuit, quibus sic pastorali magisterio præfuit, vt in docendo magister, in ministrando esset minister: promptus & facilis in vtroque, quia nouerat prælatis congruere vtrunque, præcipuè cùm Dominus dominorum non venerit ministrari, sed ministrare. Sic ergò subditos quosque docebat, vt in corde esset humilitas: sic eisdem subditis seruiebat, vt in coërcendo pia esset seueritas. Apoc.22. Matt.20.

Operum eius, & sanctissimæ coram Deo & hominibus conuersationis, commemoratio. *Cap.* 18.

NEc ab re Deo & hominibus sanctus iste erat amabilis, quia vita & moribus probabilis, humanum in omni virtute visus est modum excessisse, & nihil minus ab apostolicis viris in omni sanctitate habuisse. Nam excepta miraculorum eius gloria, ex quibus multa de multis scriptorum præteriuit negligentia, pauca de multis relinquens, illa sanè de eo benefacta non sunt prætereunda, quę in electis sanctitatem non solùm ostendunt, sed etiam faciunt. In singulis q̧ppè virtutibus sic perfectionem est assecutus, vt in nulla earum vlli electorum secundus videri queat. Et vt virum in omni virtute cõsummatum, strictìm depingamus, hæc lector paucis accipiat. Pauperum refrigerijs hilariter prospiciebat, nudos veste tegebat, vagis & peregrinis hospitium, egenis quibuscunque præbebat subsidium. In iudicio oppressis tum consulendo subueniebat: afflictis compassionem, infirmis visitationem, mortuis sepulturam exhibebat. Charitate quoquè erga Deum & proximum diffusus, Deum ex toto corde, & proximum sicut semetipsum dilexit: reddens quæ sunt proximi, proximo: & quæ sunt Dei, Deo. Erat planè sicut mente, ità & corpore pulcher, vultu decorus, mente deuotus, corpore castus, animo sobrius, sermone blãdus, humilitate venerandus, fide firmus, spe longanimis, charitate hilaris. In temporalibus parcus sibi, largus egenis: in spiritalibus verò & sibi prospiciens, & egenis. Orationi intentus, in vigilijs sacris assiduus, coronam pro his à Domino expectabat, quam sibi vigilantibus & orantibus promisit. Non aliter coram Deo & hominibus viuebat, quàm homines propter Deum docebat. Iusta quidem & pia docebat: nam iustè & piè viuebat. In synaxi fratrum, se primum in laudum diuinarum inchoatione, nouissimum exhibebat in completione. O virum in omni virtute probabilem, etiam perfectissimis viris imitabilem. Vtinàm nostri temporis summi in ecclesia sacerdotes hunc inferiorem gradu, sed superiorem sanctitate virum imitarentur: qui in eo quidem gradu, quo in Ecclesia sacerdotibus minor apparuit, nihil minus ab ipsis in omi virtute habuit. Sed hæc abeant in sua, & succedant, quæ de viro DEI dicenda supersunt. Catalogus & summa q̧dam virtutũ & charismatum eius.

De obitu beati viri. *Cap.* 19.

COnsummatus igitur venerabilis pater in omni virtute, cùm bonũ iam certamen certâsset, cursum cõsummâsset, fidem seruâsset, de reliquo repositam sibi coronam iustitiæ optando sperabat. Cuius votis supernus arbiter satisfacere volens, post emeritam ipsius in hac vita militiam, ad cęlestẽ eum euocare disponit gloriam. Conuocata ergò discipulorum caterua, clarescentibus febriũ indicijs, indicat se iam resolui, & iam futura depositione corporis sui, festinare vt introëat in gaudiũ Domini sui. Et percepto sacrosancto Dominici corporis & sanguinis viatico, adstãtibus non sine mœrore discipulis, vale vltimum fecit, ac ipsos seseq; Domino commendans, spiritum in manus angelorum efflauit. Quem meritis maturum & annis Christus ad cælestia euocans, eius spiritum spiritibus angelicis aggregauit. Nam sacro eius corpori terra, spiritui cælum aperitur, & cui mors diem vltimum in terris clausit, vita æterna diem æternum in cælis aperuit. Obijt sanè Nonis Februarij: cuius obitum natalem magis quàm mortem dignum est appellari: quia hîc moriens, cælis est natus, & inter intelligibilia translatus. Vbì non per speculum & in ænigmate, sed facie ad faciem Deum cernit: tantoq; promptiùs ꝑ veneratoribus interuenit, 1. Tim.4. Munit se eucharistia morti propinquus. 1. Cor.13.

uenit, quanto viciniùs diuinę maiestati assistit: Tanto hîc erga homines clementior, quanto illic coram Deo præsentior. Sed non parùm negligentiæ arguemur, si nō vel votis ei iungamur in cęlis, qui nobis in terra in artubus, licèt vita functis, adhuc viuit, quos signorum glorificatione venerabiles hominibus Deus facit. Eum verò, quem in mundo membris habemus præsentem, in cælo, nisi multùm nosmet abiecerimus, spiritu & intercessione sentiemus clemētem. Discipuli ꝓindè beati viri exequijs ipsius intererāt, quem syncera semper charitate dilexerant: quibus dolor quidē de amissione confusionem, sed fides de remuneratione eius generauit exultationem. Cuius corpus ad locum vsque sepulcri hymnis prosequuntur, funerique sacrosancto tristes, sed deuoti obsequuntur. Sicque ab eis in prædio sui olìm iuris Rentica, in oratorio beati Dionysij tumulum accepit, defunctusque, eo in loco voluit quiescere, vbì humanis pridèm rebus functus, suis pastorali cura alumnis præsedit. Cuius corpus licèt tumulus clauserit, virtutes non clausit: quia loquentibus ad sepulcrum eius miraculis, magnum in seruo Christi spectaculum populis eius virtutes exhibent.

Vt ad sepulcrum suum sanctus Bertulphus virtutum gloria & populi multo tempore celebratus sit frequentia. Cap. 20.

SAnctus domini Bertulphus, post multiplices huius seculi labores, quibus corā Deo & hominibus optimè est conuersatus, de præsenti vita ad æternam gloriam translatus, & ante Deum ab angelis est coronatus. Cùm ergò, vt prædictum est, in proprij iuris prædio Rentica sepulcrum accepisset, quòd cum locum, humanis olìm rebus functus, elegisset, ad tumulum eius miracula non defuêre, quæ sanctitati illius præclara perhibuêre testimonia. Nam cæcis visus, surdis auditus, mutis linguæ officium reparatur, & singulis morbis tanti medici efficacia præstò est: licetq; cernere in gloria sancti gloriam Dei, & in miraculis visibilibus admirari Deum inuisibilem. Porrò crescentibus miraculis, spectaculum creuit populis, signorumque frequentia frequentiam etiam inuitauit populorum. Nam non solùm rei nouitate, sed etiam spe recuperandę sanitatis vndecunquè accurritur: nec spe sua deuotus quisque atquè fidelis fallitur, dum & infirmi lætantur morbi se euasisse inclementiam, & sani nihilo minùs gaudent tantam se in infirmis vidisse salutem. Sicque sepulcrum sancti in breui adeò factum est gloriosum & celebre, vt non minùs diuitibus quàm pauperibus preciosum fuerit, & sicut miraculorum gloria, sic rerum creuerit opulentia.

Miracula ad monumentum S. Bertulphi.

De irruptione paganorum, & de effoßis alioq; absportatis multorum corporibus sanctorum. Cap. 21.

ACcidit intereà triste malum in terris, quod sine horrore dici vix queat. Inuaserè enim Galliæ loca maritima sæuissimi piratæ, homines rapacissimi, eaque in vastas vsquequaquè redegêre solitudines, igni, rapinis & gladio omnia vastantes. Quæ pestis dum interdùm circunquaquè desęuiret, interdùm quiesceret, hi, qui in locis post tanta mala residuis erāt, suspicione hostilis irruptionis ducti, singuli de singulis locis vnà cum sanctorum pignoribus migrabant, alioque ad tutiora loca declinabant. Erat quippe videre miseriam. Nam cùm sæpiùs, quos diximus, piratæ tum terras vastarent, tum in mari latitarent, iterumque ad vastationem terrarum oblata opportunitate sese inferrent, intantùm furor eorum processit, vt nec ab ecclesiarum Dei excidijs abstinerent. Quas igni cremantes, nil in eis reliquum fecêre, quod non igni, gladio, rapina absumerent. ità vt secundùm illud prophetæ, dispersi cernerentur lapides sanctuarij in capite omnium platearum. Vndè factum est, vt tam monasticus quàm canonicus ordo, relictis, in quibus habitabant, sedibus, fugæ operam darent, aliasque ad sedes, effossis absportatisque, vt dictum est, secum sanctorum corporibus, migrarent, nullis aut raris citra mare relictis cœnobijs, quæ non tam suo honore, quàm suorum sanctorum priuarentur patrocinijs.

Irruptio barbarorū in Gallias.

Thren. 4.

Vt corpus S. Bertulphi effoßum, & ab Erkengario comite Bononiam sit deportatum. Cap. 22.

Carolus

CArolus rex regno Francorum Occidentaliũ leges dictauit, quem posteà Heribertus Comes Viromanduorum dolo captum Peronæ posuit in custodia. Quo adhuc imperium obtinente, Bononiensium comes fuit Erkengarius, genere & potentia nõ parùm egregius. In cuius etiam ditione Rentica fuit, prædium in quo beati Bertulphi corpus tumulatum erat. Qui conspectis ad sepulcrũ sancti virtutibus, eum quanto ob miracula admirabatur magìs, tanto chariùs amplectebatur. Sed quia omnem circà regionem irruptioni eorum, quos diximus, piratarũ expositam videbat, de amissione tanti patroni sibi suisque pertimuit. Vndè consilio accepto, illò eum transtulit, vbì & ipse tantarum reliquiarum securus esset, & sanctus ampliori in artubus suis honore afficeretur. Cõuocato deniquè Ecclesiastici ordinis conuentu, animi sui votum religiosorum roborauit consilijs, efficacibusque perfecit auxilijs. Et admissis ad sacrosanctum tumulum sacerdotibus, vnà cum ecclesię ministris in sanctissimorum artuum attrectatiõe, cum magna animi deuotione assistebat. Sicque membra sancti locello diligenter reposita, de Rentica Bononiam transferri pręcepit, vbì ea tutiùs atque deuotiùs seruanda non ignorauit. Erat quippe †Bononia sui iuris, munita tunc temporis ciuitas, mari Morinorum propinqua, mercibusq; marinis præcipua, sede insupèr episcopali & benedictione consecrata. In quo loco vsque ad tempora magni Arnulphi ea pignora seruabantur: immò vt veriùs dicam, magìs seruabant potiùs, q̃ seruabantur. Seruabãt, inquam, quia sancti ipsius, cuius membra erant, intercessione, locum eundem ab omni infestatione liberum reddiderunt.

Is fuit Carolus Simplex, captus autẽ est anno Christi 924.

De potentia Arnulphi marchionis, eiusque operibus bonis. Cap. 23.

QVia occasio se obtulit, vt de temporibus magni Arnulphi mentionem faceremus, non ab re est, pauca etiã de illo conscribere, quę & tanto viro laudem nõ modicam, alijsque eum imitari volentibus exemplum viuendi adferant: pręsertim cùm exceptis reliquis virtutibus eius, ex hoc vel maximè gloriosus euaserit, quòd sanctum hunc, multaque sanctorum pignora Blãdinium transferre dignus inuẽtus est. Processit itaque hic à sanguine magnorum regum, quẽ Balduino Caluo peperit Elstrudis, filia Edgeri regis Anglorum, non minùs ingenui sanguinis à patre, quàm à matre: quia à patre regem Francorum Carolum Caluum proauum, à matre, vt dictum est, Edgerum regem Anglorum traxit auum. Qui, quod in viris clarissimis clarissimum est, hanc tantam generis nobilitatem, probitatis industria decorauit. Successione proindè hæreditaria monarchiam sortitus est Flandrorum, quam adeò ampla dicendi & agendi facultate gubernabat, vt pro magna animi corporisque virtute Magni nomen obtinuerit. Hic Blandinium, à beato olìm Amando in castro Gandauo constructũ, intimo præ cæteris regni sui cœnobijs affectu complexus, studio, quanto maximo potuit prouexit intantùm, vt tam suis quàm Apostolicis regalibusque priuilegijs roborârit, multisq; insupèr sanctorum pignoribus vndecunquè collectis ditârit. Vt verò etiam maiori elegantia illud instaurârit, in archiuis eiusdem monasterij lector luce clariùs nôsse poterit: hoc tantùm hîc strictìm inseruisse sufficiat, quod lectori de translatione sancti huius, de quo sermo est, satisfaciat. Quæ quidem translatio, huius Marchionis studio potenti accurata, industriaque prudenti est consummata.

Arnulphi Marchionis genus.

Blandiniẽse cœnobium egregiè ꝓmouetur.

Vt corpus sancti furtìm ablatum, & de †Bononia aliò deportatum sit. Cap. 24.

SVccessu intereà temporum, ditioni eiusdem Marchionis †Bononia cessit, quam non minùs honestè, quam cæteras vrbes maritimas suscepit gubernãdam. Quo tempore in eadem vrbe accidit amissione corporis beati Bertulphi damnum, sed idem mox cum lucro sarcitum est. Nam quidam Britannia oriundus, nomine Electus, officio sacrilegus, ad subripiendos sanctissimi Bertulphi artus locum obseruabat & tempus. Qui tandèm improbi voti compos effectus, illos quadam calliditate adeptus est. Nam tempus sacrilegio, quod mente iam cõceperat, opportunum nactus, ad locum, in quo sancti confessoris membra reposita erant, temerè accedit, rupto que sigillo ac aperto locello, corpus sanctissimum, omni thesauro preciosius, furtìm abripiẽs, clàm discedit. Nec solùm beati Bertulphi membra abstulisse sat habuit, sed etiam multorum sanctorũ pignoribus pariter sublatis, ad id vsq; vesaniæ ꝓcessit,

Sacrilegus quidam furatur reliquias sanctorũ.

vt quas furto subripuerat reliquias,locello reponeret,ac in villa Otidigem reconderet,precio eas,vt putabat & volebat, Adelstano regi Anglorum venditurus. Detrimento quippe illorum,qui eas amiserant,lucrum suum decreuerat facere: sed dispositione Dei intentio sacrilegi nullos habuit effectus. Elusit enim eum per sanctum hunc virtus Dei,ac iam sæpè memorati industria Marchionis, qui tempore sacrilegij Bononiam veniens,de republica solennem cum suis conuentum habuit.

De industria Arnulphi Marchionis erga inquisitionem corporis sancti.
Cap. 25.

CVm ergò,vt dictum est,reipublicæ predictus Marchio consuleret,hoc maximè curabat,vt etiam rebus Ecclesiasticis ante omnia præcaueret. Erat enim sicut reipublicæ prudens orator, ità & Ecclesiæ Dei fortissimus propugnator. Vndè accito memoratæ ciuitatis episcopo, nomine Vuigfredo, vespertina iam synaxi dimissa, inter cætera, quæ super Ecclesiasticis rebus plurimùm curabat,hæc pontifici dixit: Satis, domine mi, de sacrosanctis sanctorum pignoribus tibi meo,& vtrùm suis in locis salua sint,non parùm solicitudinis habeo. De quibus quoniam & me certiorem,& vos volo esse solicitiorẽ,conuenit vt cum timore & fide ad sancta sanctorum accedatis, & in singulis vtrùm salua sint signacula,perquiratis. Periculosa enim sunt tempora,& quia sunt homines seipsos amantes,à manu latronum vix quicquam est tutum. Cui Episcopus: Non, inquit,horæ instantis est negocium, hoc nunc vestrum exequi imperium. Diem enim cernitis in vesperum declinare: nec fas est hac hora sancta sanctorum attrectare. matutinum nos potiùs tẽpus ad ea admittet: in crastinum id,quod iubetis,differre nil prohibet. Cõtrà verò Marchio à spiritu sancto permotus: Non est,inquit,vtile differre,quod deuotione magis quàm temeritate fieri affectamus: præsertim cùm nosmetipsos, si differatur, periclitari timeamus. Cumque antistes excusando, Marchio niteretur instando, inclytus Marchio affectûs sui effectum obtinuit,quem vt pòst patuit, spiritu sancto inspirante adeò vrgere perrexerat. Quid plura? Ad sancta sanctorum antistes accessit,loculumque,quo beati Bertulphi artus contineri sperabat, detexit: & eccè ob preciosissimi corporis amissionem,magna animum confusione induit. Expauit cor videntis, irrigantur ora lamentis: & preciosi thesauri destitutione, Marchio quoquè & alij adstantes simili afficiuntur lamentatione, quæ maiori non mulropòst consolatione sedata est.

Industria Marchionis sacrilegus compertus. Cap. 26.

SIcut erat in glorioso Marchione mens præsaga sacrilegij, sic spiritu sancto docente non ignara sacrilegi. Vndè damno sacratissimi corporis valdè ægrè cognito,Noueritis,inquit, detestandum hunc Britonem damnũ hoc dedisse,corpusq; sancti furtìm subripuisse. Quo audito,religiosi quique circunstantes Britonem correptum,super damno,quod acciderat,conuenêre. Illi sacrilegium sacrilego intendebãt: is è diuerso quod intendebatur,repellebat. Cumque nec suasionibus nec terroribus ad confessionem furti inclinaretur, ptæsentiæ Marchionis offertur examinandus. Quem blanda,immò callida comes circunuentione conuentum, his allocutus est verbis: Benè,inquit, fecisti, quòd sancti corpus ablatum eò transtuleris, vbì decẽtiùs excoleretur. Hac callida Marchionis oratione magnus sacrilego pudor iniectus est,moxque comitis prosternitur pedibus,se corpus sancti professus abstulisse,sed ea mente,quam comes dixerat,nempe vt illò transferretur,vbì maiori reuerentia à fidelibus affici posset. Cui comes subridens,Deo, inquit,gratias referimus,quia compertum habemus,quod quæsiuimus. Sed vbì quod abripueras reposueris,pande. Licèt enim sacrilegium colore virtutis fucaueris, non tamen virtutis est sacrilegium fecisse,nec satìs credibile,ob reuerentiam te sancti alibì cum reposuisse. At ille rubore suffusus, & timore deiectus, villam Otidigem mari penè contiguam indicauit: ad quam, vt antè diximus, membra sancti deportauerat,ea videlicet delusus spe,qua sibi mare se transfretaturum,regique,vt dictum est,Britãniæ ea precio distracturum persuaserat.

Marchio sacrilegum furem prodit.

Vt corpus S. Bertulphi repertum sit cum corpore S. Guduuali. *Cap.* 27.

Cùm

CVm prolixior ad ſcribēdum hiſtoria ſuppetit, capitulis eam diſtinguere par eſt, vt ſcriptori leuamen in ſcribendo, & lectori reſpiratio ſit in legēdo: præſertim cùm prolixa materies ſæpè faſtidium, ſuccincta verò nonnunquàm tum ſcribendi, tum legendi generet deſiderium. His interìm præmiſſis, reliquum hiſtoriæ proſequamur. Sacrilegio igitur callida, vt dictū eſt, induſtria Marchionis detecto, loco etiam, quo corpus ſancti clanculò repoſitum erat, cōperto, in animum idem comes induxit, illuc religioſos quoſdam ac fideles mittere, ſanctumque corpus eò, vndè ablatum fuerat, reuocare. Et licèt hoc animi ſui conſilium meliori poſtmodùm ipſe conſilio mutauerit, nec Bononiam ſanctas reliquias reduxerit, ſicut in ſequentibus liquidò patebit: accito tamen vnà cum religioſis quibuſque memoratæ vrbis epiſcopo Vuigfredo, ad villam, vbì ſacrilegus ille ſancta ſe repoſuiſſe membra confeſſus eſt, eum mittit, mandans vt ea Bononiam reducerent. Et quoniam timuit tanto theſauro aliqua occaſione priuari, negocium, quod iniunxit, maturè exequi eos iuſſit. Illi mandata iubentis exequuntur, & ad villam Otidigem properè aduecti, locum ſacri corporis conſcium adeunt, maioremque, quàm optauêre, reparandi damni materiā inueniunt. Nam cum corpore beati Bertulphi corpus etiam ſancti Guduuali reperiūt, & in vnius inquiſitione, geminorū exultant inuentione. Erat quippe beatus Guduualus confeſſor pariter & pōtifex, alta Britonum proſapia ortus, generis quidem titulo nobilis, ſed vita & moribus multo nobilior. Qui vt ſpreta parentum celſitudine & hæreditarij iuris amplitudine, vel in monaſterio, vel in epiſcopatu Deo ſeruiērit, & poſt plurima ac inaudita ſeculis miracula ex hoc mundo ad Deum tranſiērit, liber, qui de vita & virtutibus eius pleniſſimè conſcriptus eſt, liquidò pandit. Corpus verò illius qua de cauſa monaſterioli caſtro deportatum, vel vtì furtìm indè ſublatum per antedictum Britonem, corpori ſancti Bertulphi coniunctum, atq; cum illo Blandinium tranſlatum ſit, ex libello, qui de eorum aduentu ſcriptus eſt, lector cognoſcere poterit. Nunc verò ea tantùm, quæ ſpecialiùs beati Bertulphi priuilegium indicare videntur, proſequente ſtylo commemoremus.

Vide quàm anxiè curat hic princeps ſacras reliquias quampri mùm ſibi reſtitui.

S. Guduualus Brito.

Vt ſanctus Bertulphus ad Harlebecenſem eccleſiam ſit deportatus.

Cap. 28.

GLorioſus igitur Marchio, licèt, vt ſuprà ſcriptum eſt, corpus beati Bertulphi Bononiam referri iuſſerit, hanc tamen animi ſui ſententiam meliori mutauit, alioque illud cenſuit transferendum. Et conuocatis ſanctorum Audomari ac Bertini præpoſitis, illuſtribus etiam perſonis conſilio adhibitis, vt ad Harlebecenſem illud transferrēt eccleſiam, imperauit. Erat autem Harlebeca vnū ex multis ſui iuris prædium, flumini Legiæ adiacens. Ad quod S. Bertulphum trāsferri iuſſit, tranſlaturus illum mox Blandinium, quod ſpeciale amoris ipſius meruit priuilegium, quodque in caſtro Gandauo à beato olìm Amando, vt antè diximus, fundatum, apoſtolicisque Petri & Pauli titulis dedicatum fuit. Cuius fundatiōem loci qui nōſſe velit, in vetuſtiſſimis eiuſdem monaſterij archiuis poterit cognoſcere. Sancti ergò corpore ad Harlebecenſem eccleſiam tranſlato, & à venerabili Theodrado, eiuſdē eccleſiæ ſacerdote, honorificè ſuſcepto, nō multò pòſt magnus Arnulphus cum magno ſe comitatu obuium pridiè Calend. Decembris exhibuit, completurus tunc voti effectum ſui.

Vt Theodradus presbyter impetrârit reliquias S. Bertulphi ab Arnulpho Marchione.

Cap. 29.

MEmoratæ eccleſiæ Theodradus, quem iam dixi, tunc præfuit, cui erat non modica apud Marchionem fiducia impetrandi, quæ voluit. Qui cùm intellexiſſet Marchionis hanc eſſe voluntatem, vt ſancti reliquiæ indè transferrentur, ad impetrādum quaſdam ex ijs, preces obtulit, & quod fideliter poſtulauit, efficaciter impetrauit. Nam aſſenſum petenti Comes accommodauit, reliquiasque de corpore ſancti deuota tollens præſumptione, illi donauit, hoc iterùm iterumque monens, vt cum ſancto honorem exhiberet, quaſi in reliquijs eius illum verè crederet præſentem. Quod ille non ſegniter executus, in eadem, qua Deo miniſter, ſubditis erat magiſter, eccleſia, ſanctiſſima membra ſumma excoluit reuerentia. Quæ ibidèm longo tēpore honorificè ſeruabantur, donèc ea eccleſia igni crema-

En qualem vult ſanctis reliquijs haberi honorem.

ta, de incendio diuinitùs ſunt extracta, & reliquis ipſius membris in Blandinio reſtituta. Quod qualiter acciderit, ſicut fidelium relatu didicimus, dicendum eſt in ſequentibus. Nunc interìm hoc aggredimur dicere, quẽadmodùm idem ſanctus domini confeſſor Blandinium ſacroſanctis artubus ſuis dignatus ſit inuiſere.

De aduentu eiuſdem ſancti in montem Blandinium. Cap. 30.

EA tempeſtate in monaſterio Blandinio Gerardus merito & officio abbas degebat: cuius conſilijs glorioſus Marchio libenter vtebatᷣ. Qui cùm titulos nobilitatis, nobiliùs etiam ornaret moribus probitatis, cunctis penè Galliæ cœnobijs & præeſſe & prodeſſe dignus inuentus eſt. Quo accito, prædictus marchio de transferendis ſancti reliquijs communicatis cum eo cõſilijs pertractat. Tum vtrique ità viſum eſt, vt memorati ſancti pignora Blandinium transferrentur. Placuit etiam ea optimatibus ſententia, vt tanti confeſſoris pignoribus Blandinienſis eccleſia ditaretur. Cumque tam eccleſiaſticis quàm politicis ordinibus ità eſſet deliberatum, ſanctiſſimi cõfeſſoris Bertulphi mẽbra leuãtur, tranferenda eò, quò iã diximus, non ſine magna tum pręcedentium, tum ſubſequentium gratulatione. Nec ſolus hic ſanctus tunc transferri voluit, ſed in conſortium tranſlationis eius oſſa beati Guduuali adiuncta ſunt: atq; etiam membrum vnum beati Audomari cum dente ipſius, reliquiæ quoquè ſanctiſſimi Bertini in augmentum gloriæ eius. O quàm lætum populis, vndecunquè concurrentibus, in illa die ſpectaculum fuit, cùm ante ſanctiſſimas reliquias hinc Eccleſiaſtica põpa cum crucibus & lampadibus, indè aulicus Marchionis procederet ſenatus cum faſcibus. Et licèt ex vtraque parte impẽſus honor minor eſſet, quàm pro ſancti meritis, omnem tamen gloriam principum æquauit. Facta eſt autem tranſlatio hæc tertio Nonas Decembris, cùm aduentum Domini eccleſia pro more celebrat, cùm etiam in aduentu ſancti Chriſtum ſibi aduenìſſe exultauit, præſertim cùm in ſanctis & electis Chriſtum habitare nemo ambigat. Erat præcipuè idoneus huius tranſlationis miniſter vnà cum religioſo grege monachorum, Abbas, quem diximus, Gerardus, cuius prudenti diſpoſitioni glorioſus Marchio credidit, quicquid in tranſlatione illa agendum videretur. Qui in monaſterium Blandinienſe, cui ipſe tunc præfuit, ſacroſanctos artus tranſtulit, ac in Orientali abſide cum magna pſallentium melodia repoſuit. Vbì ad tempora vſque noſtra mãſit corpus ſanctiſſimum, donèc in medio eiuſdem eccleſiæ memoria fidelium defunctorum à fidelibus ædificata, & in honorem incarnationis, natiuitatis, paſſionis, reſurrectionis ac aſcenſionis Ieſu Chriſti eſt titulata. Ad quam dignam memoria memoriam qualiter hic ſanctiſſimus confeſſor Bertulphus ſit tranſlatus, ſuo mox loco dicendum differimus.

Ingẽti cum honore trãſferuntur reliquiæ S. Bertulphi.

Cap. 31.

TAmetſi ea, quæ fidelium hominum ſermone referuntur, haud difficilè ab auditoribus æquè fidelibus creduntur: multo tamen certiori fide ea ſciuntur, quæcũque oculis licet intueri. Vndè ſicut ea, quę à Maioribus de ſanctiſſimo patre noſtro Bertulpho didicimus, ſic & illa, quę oculis ipſi vidimus, ſtylo tradere conamur. Nouit charitas veſtra, dignam memoria fidelium defunctorum in eccleſia hodieque florere memoriam, quæ, ſicut in geſtis beati Odilonis legimus, ex diuina reuelatione in eccleſia primùm inoleuit, & non multopòſt authoritate venerandi Papæ Leonis per omnes penè iam Chriſti eccleſias propagata eſt. Cumque hoc in pleriſque locis deuotiùs ageretur, paulatimque huius rei religio magis magiſque augeretur: adeò res proceſſit, vt in eccleſijs ob memoriam fidelium defunctorũ, honoremque Domini, altaria erigerentur, exequiæ generaliter ac ſolenniter celebrarẽtur, eo vel maximè die, qui omnium Sanctorum ſolennitatem à capite Calendarum Nouembrium ſequitur: non incõgrua videlicet ratione, vt oĩm Sanctorum, quorum feſtum pridiè præceſſit, interceſſio, clementiſſima oĩm fidelium defunctorum fieret relaxatio. Sed hæc ſuo in loco: hoc tantùm dicere nunc aggredimur, vt ipſum diem corporis beati Bertulphi, reliquiarumque ſanctæ virginis Chriſti Amalbergę trãſlatio ſolennem effecerit. In Blandinienſi nanque eccleſia memoriam fidelium defunctorũ cõſtruxit fideliũ viuorũ induſtria, quã honorificè in ipſo depoſitionis ſanctiſſimi Bertulphi die abſoluit, atq; in honorem incarnationis, natiuitatis, paſſionis, reſurrectionis atque aſcenſionis Ieſu Chriſti, à Radbodo Nouiomenſi epiſcopo cõſecrari fecit

Commemoratio omnium fideliũ defunctorũ.

fecit anno verbi incarnati millesimo septuagesimosecundo, secunda hebdomadæ paschalis feria, præsente glorioso Flandrorum marchiōe Roberto, cum multa optimatum & promiscui sexûs frequentia. Nec multopòst Blandiniensis cœnobij fratribus placuit, ad eandem memoriam beati Bertulphi corpus, sanctissimæque virginis Christi Amalbergæ reliquias transferre, vt maior indè cōfluentibus eò plebibus deuotio, fidelibusque defunctis tantis intercessoribus fieret consolatio.

Cap. 32.

CVmque fratribus vt dictum est, sanctæ Blandiniensis ecclesiæ corpus S. Bertulphi transferre placuisset, hocque non temerè fieri iudicâssent, consultò quidem ab ijs, qui sanioris consilij tunc videbantur, definitum est, vt admissis clàm nonnullis ad loculum sacri corporis sacerdotibus, omnem recōditi sacrosancti thesauri veritatem oculis explorarent, vt testibus his reliqui fratres ad agēdum id, quod statuerant, certiores redderentur. Neque enim de sacrosanctis artubus parùm dubij erat. quippe opinio vulgi habebat, magnam de sacro corpore partem ab Harlebecensibus haberi, adeò vt ecclesia eorum ad sanctum Bertulphum vulgò diceretur. Sed nec fratres Gandenses, vel hāc appellationem, vel reliquias sanctæ ecclesiæ Harlebecensi inuidebant: cùm in veteribus de sancto conscriptis exemplaribus magnum Arnulphum eas Theodrado presbytero dedisse legerēt: quod etiam nos in hoc nouo opusculo pleniùs descripsimus. Sed sicut iam diximus, & adhuc expressiùs dicemus, cædē, quæ Harlebecensibus reliquiæ fuêre, in Blandinio quiescenti corpori post aliquod tempus rursùs adiunctæ sunt. Quod vt indicijs sit euidentibus compertum, prudens lector animaduertat. Paulò ante translationem sanctissimi Bertulphi, sacerdotes, vt dictum est, albis induti, pedibus nudi, deuotè potiùs quàm temerè ad sancti corporis locellū admissi, confessione primùm vicissim facta, cum fide & tremore accedunt, ipsumque licèt difficulter aperiūt. Tum sacrosanctū corpus pallio inuolutū, signaculo reperiūt signatum, & partem quidem artuum adesse maximam, sed partem quoquè nō modicā deesse. Vbì etiā titulū huiusmodi inscriptū, corporiq; sancto impositum inuenerunt: Hîc requiescunt membra sanctissimi corporis Bertulphi cōfessoris, cuius transitus celebratur Nonis Februarij, quæ Arnulphus Magnus Blādinium trāstulit tertio Nonas Decembris. Oculos hinc in partem loculi deflectunt, locellum alterum inclusum, sigilloque signatum cernunt. Gaudio itaque affecti respirāt, quippe q se haud vulgares ibì reliquias inuenturos sperarent. Cautiùs intendunt, titulūq; huiusmodi infrà positum inspiciunt: Hic locellus continet, quod residuum fuit igni de corpore sanctissimi confessoris Christi Bertulphi. Quod legentes, satìs nec intelligere nec admirari poterāt. Aperto tñ locello, erat cernere quiddam diuini horroris: immò verò non tam horroris, quàm honoris. Passìm quippe penè ambusta ossa iacebant. Quæ cùm diligentiùs hincindè inspicerent, titulum quendam complicatum & inuolutum reperiunt & aperiunt, barbaris quidem literis inscriptum, adeò vt facilem legentibus de reconditis illic sancti Bertulphi mēbris fidē faceret. Erat aūt huiusmodi: Hîc reposita sunt ossa illa egregij cōfessoris Christi Bertulphi, quæ angelus Domini de medio ignis extulit, qñ Harlebeca cremata est, quę domina Rozala Blandinium trāstulit cum Balduino filio paruulo, & apposuit reliquę parti corporis ipsius sancti. Has ergò sancti patris reliquias, quas apud nos in hoc vsque tempus haberi ignorauimus, quandò vel qualiter Deus per angelum suum de medio ignis eripuerit, sicut fidelium relatum fideliùs inuestigare potuimus, hîc inserere curauimus.

Obserua erga sanctorū reliquias reuerentiam, contra Vigilantianos.

Cap. 33.

POST immaturam Arnulphi iunioris Marchionis mortem, cuius auus magnus extitit Arnulphus, Balduinus filius eius cum matre * Rozala derelictus est paruulus. Hic enim est, qui posteà prolixæ barbæ dictus est Balduinus, cuius mater Rozala, filia fuit Berengarij regis Italię, quę post mortem Arnulphi principis, Roberto regi Francorum nupsit, & Susanna dicta, mutato nomine, regina regnauit. Quæ cùm adhuc vidua, & filius eius Balduinus esset infantulus, tanta in regione nostra facta est perturbatio, vt non tam ad hostile, quàm intestinum, bellum pertraheretur ipsa dissensio. Multi enim ea, quæ à patre

*Rosula

Balduinus pulchra barba, vt ab alijs vocatur.

pueri huius vt beneficiarij acceperant,in hac perturbatione ceu propria vſurpabant.
Quo tempore quidam nobilis proſapiæ Eilbodo Curtracenſi territorio præſidebat,
cuius vxor Immacin,nobilis ęquè proſapiæ,dicta fuit.Ipſo autē Eilbodone defuncto,
Balduinus, qui ex ſucceſſione hæreditaria in principatu monarchiæ Flandrenſis gra-
tia Dei iam conualuërat, comitatum Curtracenſem ditioni ſuæ, vt etiam poſtcà fe-
cit, ſubdere cogitabat. Sed Curtracenſes cùm aliquanto tempore rebellâſſent,Har-
lebecenſes vicinos, qui dominio Balduini Marchionis parebant, hoſtiliter ſæpè ag-
greſſi ſunt.Illis verò fortiter repugnantibus, Curtracenſes quindecim ſuæ partis ho-
mines,in hoc ipſum coniuratos, noctù miſerunt, & vt villam Harlebecenſem igni-

Harlebecū inflammāt

ſuccenderent,ſacramento adegerunt. Qui prima vigilia noctis aduenientes,villam,
vt iurauerant,omni ex parte ſuccendunt. Flammæ autem, vi ventorum impellente,
domos domibus cohærentes conſumebāt,eccleſiamque S.Bertulphi ità repentè in-
uadebant, vt nihil aut parùm omninò ſupellectilis eccleſiaſticæ indè poſſet auferri.
Erat autem in eccleſia pars non minima oſſium eiuſdem ſancti confeſſoris,quam du-
dùm venerabilis ipſius eccleſiæ ſacerdos Theodradus à magno, vt ſuprà dictum eſt,
impetrauit Arnulpho,eo videlicet tempore,cùm ab eodem glorioſo Marchione ſan
ctiſſimum ſancti corpus Blandinium trāsferebatur.Quæ quidem ſacræ reliquiæ cùm
multis diebus magno ab incolis loci eiuſdem honore fuiſſent affectæ, tunc igni vide-
bantur abſumendæ non ſine maximo omnium dolore. Adſtabat tunc ipſius eccleſiæ
ſacerdos,Bugecinus nomine,ſumma animi deiectus mœſtitudine. Decidente autem
pro immenſitate ignium omni eccleſiæ tecto, loculoque, in quo ſancti contineban-
tur pignora, flammis conſumpto, cùm iam miſerabilis de ereptione ſanctarum reli-
quiarum omnes inuaderet deſperatio, ideoque lachrymabilis ad Deum ſanctumque
Bertulphum omnium fieret obſecratio,eccè inter ipſas flammas cœpit crepitus qui-

Nota inſigne miraculum.

dam fragorque immenſus audiri, videbaturque quaſi congeſtus in vnum formica-
rum aceruus ſensìm efferri, qui leniter ex ipſis flammis emergens,repentè ſursùm
eſt elatus, ſtatimque ſuper expanſum ſacerdotis veſtimentum cunctis mirantibus
eſt depoſitus. Qui diligenter intuens,quid'nam eſſet, oſſa vidit humana,in ſuperficie
quidem tactu ignis denigrata,& non, vt efferebantur,ſibi inuicèm cohęrentia, ſed vt
meliùs agnoſci poſſent,alia ab alijs diſiuncta. Tunc incunctanter adſtantes hæc S.
Bertulphi intelligentes fuiſſe pignora, virtute diuina & ſubuectione angelica ex ipſis

En quantū iſti pij homines amāt ſacras reliqas.

ignium flammis elata,ad comparationem tanti theſauri, detrimenta rerum ſuarum,
ignibus abſumptarum,quaſi nihilipendebant, Deoque, tam glorioſè ſanctum ſuum
glorificanti,laudes & gratias toto corde referebant.

Cap. 34.

IGitur Harlebecenſis eccleſię ciues,eaſ ipſas ſancti Bertulphi reliquias naui impo-
ſitas, quoniam & eccleſia propria cremata fuit, & hoſtilis incurſionis metus im-
minebat,per Legiam fluuium ad Viuium caſtellum,tunc temporis munitiſſimū,
deportârunt.Poſt aliquantum verò temporis placuit ipſis referre reliquias, ite-
rumque naui impoſitas ad propriam parochiam reportare inſtituebant. Sed inter
eundum quibuſdam incidit dubitatio,vtrùm verè, quæ ab eis deportabantur,S.Ber-
tulphi eſſent reliquiæ. Quod memoratus illorum ſacerdos Bugecinus,qui interfuit,
intelligens,omni cordis intētione Deum orauit,vt pro miſericordia ſua euidēs huius
rei ſignum oſtendere dignaretur.Tum eccè grex auium deſupèr volitans apparuit,in
cuius extremo agmine ales quædam candidi coloris, quæ cæteris præſtantior eſſe vi-
debatur,apparuit. Quam diligentiùs ſacerdos intuens, In nomine,inquit,Dei tibi p̄-
cipio,vt ſi verè hę ſancti ſunt reliquiæ Bertulphi, tu ſuper ipſas ſine mora deſcendas.

Miraculo declarantur veræ S.Bertulphi reliquię.

Quo dicto, auis illa, relicto præeuntium agmine,deſcendit,& in gremio ſacerdotis,
reliquias ſanctas tenentis,reſedit.Quam ille blanda manu, quādiù placuit, cūctis ad-
mirantibus, contrectauit:itaque abſterſo à cordibus illorum omni dubitationis ſcru
pulo,liberè abire permiſit. His agnitis, Rozala,q̄ & Suſanna,diuę memoriæ domina
cum Balduino filio adoleſcētulo Marchiōe aduenit,cōſilioque cum ſuis habito,reli-
quias ſanctas indè abſportauit, & in Blandiniēſi eccleſia reliquæ parti corporis ipſius
ſancti appoſuit, parte quadā ex eis eccleſiæ nupèr crematæ reddita. Hæc ità eſſe cùm
multi ex ore progenitorū ſuorum loquantur,quędā tamen fidelis mulier etiamnùm
ſupereſt,

superest, quæ cum iureiurando se præsentem his interfuisse memorat, & quæ iam diximus, vera esse viua voce testatur. Et hoc satis tam auditu quàm visu, quisquis eadem sancti membra inspexit, comperire potuit, non nisi virtute Dei ex ipsis ignium flammis sacras reliquias ereptas esse: qa vt in ipsis appáret, omni ecclesia & loculo, in quo continebantur, exustis, ità sunt ab igni compræhensæ, vt nulla humani ingenij industria extrahi potuerint, & nisi angelica virtute abducerentur, in fauillas vel cineres vsque redigi oporteret. Sed iam ad præscribendum sanctæ translationis ordinem redeamus.

Cap. 35.

IN transferendis sancti Bertulphi reliquijs, gloriæ eius gloriam hanc Christus adiunxit, vt sicut gaudij sanctorum consors est in cælis, ità etiam reliquiarum eorũdem secum transferendarum consors fieret in terris. Cui hoc speciale mox trãsferendo decus fuit, quòd sacratissimam Christi virginem Amalbergam in hac suî translatione sociam habere meruit. Quod vt factum sit, lectori paucis indicare non pigebit. Erat in Orientali sanctæ Blãdiniensis ecclesiæ apside scrinium immensa ætate in abdito repositum, quod à quibusdam fratribus deuotè cò admissis est apertum, & in eo quiddam diuini horroris repertum. Nam erat in eo cernere omnem penè virginei corporis virginis Christi Amalbergę puluerem, & plures castissimorum ossium ipsius particulas vnà cum vestimentis eius & peplo, pera quoquè & baculo, cilicio etiam & sacrato preciosi operis colorisque velo: velo, inquam, quo diuinitùs per beatum Vuillibrordum sanctamque Gertrudem legitur velata, Deoque consecrata. Fratres ad tam sanctum spectaculum secretiùs admissi, reperto tam precioso thesauro, non parùm gaudebant, eumque cum corpore sancti Bertulphi collocare dignum ducebant. Quod & factum est. Reliquiæ S. Amalbergæ repertæ.

Cap. 36.

EA siquidem tempestate, quæ sacram sancti Bertulphi reliquiarumque virginis Christi Amalbergæ translationem præcesserat, inũdationis incommodo vniuersa regio laborabat adeò, vt à sidere Arietis vsque ad Geminos, nec pluuiales cælo nubes, nec terræ deessent imbres. Sol Aquarium exibat, propè sidus Cancri respiciebat, & tamen Aquarius plùs solito imbres non cessabat effundere. Cerneres inundationem circunquaq; grassari inexhaustam, & laborantibus agricolis omnem futuram messis spem adimi. Et eccè ante translationis diem, cùm se ad perscrutandum sancti confessoris loculum fratres, quos diximus, contulissent, cumque cum fide & tremore aperuissent, imbre suspẽso serenitas mox redit, ità vt vnũ idemq; esset, fratres loculum aperuisse, cataractasque cęli pluuias retraxisse. In apertione qp. pe loculi sancti sui, misertus est Dominus populi sui, sinũ illi misericordiæ suæ aperiens, tempestatemque iubens facessere. Renouantur hîc in sancto Dei antiqua miracula, quæ non minùs defuncto, quàm olim viuenti familiaria fuêre. Qui enim iam pridèm sub diuo positus, pluuiæ incommoda non sensit: hic etiam ad artuum suorum attrectationem, imbrium suspendit inundationem: tanto nunc miraculis & virtutibus excellentior, quanto diuino conspectui præsentior. Nec alienum à fide est, Deum sancti huius ttanslationem mox futuram sic disposuisse, quem pro ea disponenda tempestatis insolentiam compescuisse credimus. Gradere nunc, bone Iesu, nobiscum, & ad peragendam sanctarum reliquiarũ confessoris & virginis tuæ translationem, puram nobis tribue deuotionem. Pluuia sistitur repentè.

Cap. 37.

SAcratissima dies Pẽtecostes 14. Calend. Iunij lucescebat, cùm aduẽtum sancti Spiritûs Ecclesia generaliter celebrem habuit. Qua die placuit fratribus sacrosanctum corpus beati Bertulphi cum sanctæ Amalbergæ reliquijs ad memoriam, quam antè memorauimus, fidelium defunctorum deportare, & die crastino de locello vetusto in nouum transferre. Quod consultò quidem ab eis definitum est, videlicet vt aīæ fideliũ defunctorũ in aduẽtu spiritussancti, lætificarẽtur etiã aduẽtu corporis sancti. Nã & hac celebri die plùs solito confluentẽ plebẽ recepit ecclesia,

ſacra ibì Miſſarũm ſolennia celebraturum. Innotuit etiam res populis, quæ agebatur de deportatione ſanctiſſimi corporis. Vndè complures tam huius rei pia nouitas, quàm ſacra paracleti ſolennitas inuitabat, tãto liberiùs confluentes, quãto diù optata tandẽque huius meritis conceſſa ſerenitate impenſiùs lætabãtur. Et tertia quidem diei hora, qua ſe ſpirituſſanctus diſcipulorum olìm cordibus infudit, ante Miſſarum ſolennia fratres ad ſancta ſanctorum cum thymiamaterijs & hymnis accedunt, loculum, quo ſacratiſſimum corpus continebatur, deponunt, ac proſequente pſallentium choro, memoriam, quam diximus, fidelium defunctorum adeunt, nouoq; altari eum imponunt, nocturnas illic in honorem Dei ſanctiq; huius acturi vigilias, craſtinumq; expectaturi diem ad transferendas illius ſanctæque virginis, quæ ſimul aduectæ ſunt, de theca in thecam reliquias.

Nocturnas agunt vigilias ad ſacra oſſa.

Cap. 38.

CRaſtina porrò dies populis optatiſſima illuxit, quę ad diuinum illud ſpectaculum illos vndecunquè inuitârat. Magnam & præclaram hac die iucunditatem, magnam æquè ſancto ſuo omnipotens prærogauit ſolennitatem. Clerus omnis de adiacentibus eccleſijs, monachorum chorus de cœnobijs, tam plebs vrbana de vrbibus, quàm vulgus promiſcuum accurrit de rure, vt in futura ſanctiſſimi corporis tranſlatione, optata viſione fruantur. Nec piguit ob ſanctiſſimi huius corporis reliquiarumque virginis Amalbergę reuerentiam, circuniacentium ſanctorum corpora ſuam præſentiam exhibere. Nam ſanctum Liuinũ martyrem, & beatam Pharaildem Chriſti virginem, ſanctum quoquè Gerulphum ęquè martyrem ſinguli de ſuis locis obuios exhibuêre, in magnaque populi proſequentis frequẽtia gaudij noſtri participes eſſe voluẽrunt. Prætereà aliæ complures reliquiæ longo illo trãſlationis ſanctiſſimi patris noſtri Bertulphi, ſanctæque virginis Amalbergæ itinere ꝓceſsêre obuiàm. Nouum quippe glorioſumque genus ſpectaculi hunc inuitauit populi conuentum: qui ſanè tam frequens accurrit, vt nec ambitus, nec atrium eccleſiæ eum capere ſufficeret.

Magna adhibita ſolennitas in trãſferendis ſacris reliqijs.

Cap. 39.

EXpectantibus intereà in eccleſia populis, ſacerdotes ad memoriã fidelium defunctorum procedunt cum infulis, minoreſque eccleſię gradus cum crucibus & thymiamaterijs. Populus quoquè, qui tam multus conuenerat, niſu, quo potuit, ſe ad ſpectandum ingeſſit, vel religione, vel rei nouitate, aut etiam ſpe impetrandi aliquid pro benedictione de ſancti corpore incitatus. Et præmiſſa Litania, adiunctis etiam laudibus tam diuino operi congruentibus, ac ſacerdotibus, qui huic ſanctiſſimo negocio aderant, ad altare accedentibus, precioſiſſimi theſauri loculus aperitur. Corpus ſanctiſſimum ſindone inuolutum altari imponitur, ſigillo rupto, titulus precioſæ glebę teſtis legitur, cunctiſque quibus accedendi vel videndi liberior facultas erat, palàm exponitur. Oculis hęc cernentibus lachrymas pias pia ęquè lætitia exprimit, atque hæc cernentes ſpe cernendi etiam maiora afficit. Locellus deindè minor coràm exponitur, ſigilli item titulus, quem prędiximus, audientibus cunctis legitur. Cumque hinc corpus ſanctiſſimum, indè quod corpori deerat, modicè igne tactum conſpiceretur, teſtibus titulis vnà cum ſigillis, veteri manu deſcriptis, facilè id, quod viſum eſt, populo fidem fecit, mẽbra ſanctiſſimi cõfeſſoris Chriſti Bertulphi integro ferè numero illic repoſita aſſeruari.

Certa documenta præſentium reliquiarũ S. Bertulphi.

Cap. 40.

EX conſequentibus hinc cauſis conſtat, ſanctiſſimi patris hanc tranſlationẽ maioris illi per Chriſtum honoris fuiſſe occaſionem. Cuius pignora quia aliquãto negligentiùs vſque ad id temporis habita fuêre, maiorem ſolito deincèps habuêre reuerentiam. Neque enim decuit hanc Chriſti lucernam ſub modio, ſed ſuper candelabrum poni, vt ingrediẽtibus in eccleſiam Dei, in edito chariſſimam prætenderet præſentiã. Et vt latiùs ſanctitatis ſuę diffunderet odorẽ, aliquantã pignorum ſuorũ per Eccleſias Dei paſſus eſt diſtributionem fieri. Quod vt fieret, deuotio, nõ temeritas: nõ ſupbia, ſed humilitas ꝓmeruit. Nam inſpirãte ſpiritu ſancto, animis fideliũ, ad tranſlationẽ eius deuotè confluentiũ, ꝑſuaſum eſt ꝓ benedictione aliquid de pignoribus illius expetere, vt vel in modica reliqarũ eius portiũcula ſinguli ſanctũ quaſi

quaſi totum præſentem colerent, cuius ope & interceſſione nihilo minùs ſe iuuari conſiderent. Nec fefellit poſcentes fratrū benigna charitas,nec eluſa eſt piè poſcentium deuota humilitas:dum & illi,quod poſcebantur,ſine damno de pignoribus ſancti concedebant, & iſti pro magno ſuo lucro vel parùm aliquid de reliquijs eiuſdem patris accipiebant. Vndè & apud ſingulos tanti hodieque habitus eſt, quaſi apud ſingulos totus eſſet corporali pręſentia,qui ſingulis vtiquè totus,fideli pręſens eſt beneuolentia & amore.

Cap. 41.

ACceſſit quoquè gloriæ eius ingens aliorum ſanctorum gloria, quam in terris per homines Deus Dei ſapientia procurauit. Nam ad ſancti ſui glorificationem multorum cum eo pignorum fieri voluit trāſlationem, licèt minùs idoneè per nos humiles adminiſtratam, affectu tamen, quo potuimus, conſummatam. Enimuerò cum beatiſſimi patris noſtri Bertulphi corpus, linteaminibus mundis inuolutum,diligenter obſignatum,& de theca in thecam eſſet trāſlatum, accedunt fratres tam ſtudioſè quàm religioſè ad tranſponenda in eandem, in qua ſanctus hic repoſitus erat,thecam,aliorum ſanctorum reliquias, eæque, atteſtantibus illarum titulis, his qui affuerant,coràm exponuntur, affixiſque ſigillis,diligenter cum corpore ſancti reconduntur. Acta eſt hæc tranſlatio anno Dominicæ incarnationis milleſimo ſeptuageſimotertio,indictione vndecima,Alexandro Papa Apoſtolicæ ſedi,& eccleſię Nouiomenſi pontifice Radbodo præſidente,regnante Francorum rege Philippo,& Roberto Flandriæ monarchiam tenente. Tranſlatus eſt autem hic ſanctus pater & precioſus Chriſti confeſſor Bertulphus cum ſupradictis admirandæ virginis Amalbergæ,multorumque ſanctorum pignoribus de Orientali ſanctę Blandinienſis eccleſiæ parte ad altare,quod in medio ipſius baſilicę ædificatum & conſecratum eſt in memoriam ſanctę incarnationis,natiuitatis, paſſionis,reſurrectionis & aſſcenſionis Domini noſtri Ieſu Chriſti, & in commemorationem omnium fidelium defunctorum,atque à domino Abbate Folcardo cum ijſdem ſanctæ Amalbergę aliorumque ſanctorum reliquijs in locello nouo collocatus, ipſo cum fratribus ſibi creditæ congregationis hanc eandem tranſlationem adminiſtrante anno regiminis ſui tertio,13. Calend. Iunij,coram multitudine copioſa monachorum,clericorū ac vtriuſque ſexùs hominum. Cæterùm quia huius diœceſeos antiſtes huic ſanctæ tranſlationi,diù licèt expectatus, aliaſque occupatus,intereſſe non potuit, proximo ſuo ad nos aduentu tam præſentibus per ſe,quàm abſentibus per literas,diem hūc feſtiuè celebrem conſtituit,ad laudem Chriſti,ſanctorumq; ſuorū, in quibus cum Deo patre & ſpiritu ſancto viuit & regnat per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

Is eſt Alexā der II. cui Gregorius VII. ſucceſſit.

MARTYRIVM SANCTORVM ET GLORIOSORVM CHRISTI MARTYRVM, FAVSTAE, EVELASII, *& Maximini, authore Simeone Metaphraſte.*

INillis temporibus erat ſancta martyr CHRISTI Fauſta in ciuitate Cyzico, imperante Maximiano, diuitibus parentibus nata & fidelibus. Ab eis autem educata in Chriſti dogmatibus, relicta eſt orphana, cùm eſſet tredecim annos nata : & decæterò vacabat ieiunio & orationi, & meditationi diuinarum ſcripturarum. Quamobrem conuenienter voci Domini,non poterat abſcondi ciuitas,ſita ſuprà montem,ſed eius peruenit fama vſq; ad aures Imperatoris Maximiani. ſtatimque mittit primum ſui palatij, nomine Euelaſium, in ciuitatem Cyzicum, vt quæreret & inueniret Fauſtam, CHRISTI ſponſam, ſic iubens : Si ei quidem perſuaſum fuerit, vt ſacrificet,rectè habuerit:Sin minùs,proijce eam in fluentum. Euelaſius autem vadēs Cyzicum, inuenit ipſam ætate quidem infantem: fide verò & pru-

Februarij 6.

Matt. 5.

& prudentia valdè ſenem. Quamobrem cùm ipſa adducta fuiſſet ad tribunal, vis ei afferebatur, vt dijs, qui non ſunt, ſacrificaret. Sancta autem dixit ei: Ego ijs dijs non ſacrifico, qui ſunt ſurdi & cęci, & nullo ſenſu præditi, cùm ſint opera manuum hominũ. Habeo enim patrem & ſponſum Ieſum Chriſtum in cælis, nec poſſum eum relinquere, nec perdam meam hæreditatem, quam habeo apud Dominum. Euelaſius autem dicit ei: Sacrifica Fauſta dijs, nè malè & acerbè moriaris. Reſpondit ſancta: Nè putes me eſſe tanquàm vnam ex ſtultis mulieribus. Nam etſi ſum parua ætate, attamen cor meum eſt magnum & perfectum apud Deum. Euelaſius verò multa ira repletus, iubet tonderi eius caput ad ignominiam & ludibrium: & ſic eam in ligno ſuſpenſam fortiter verberari. Sancta autem Fauſta cùm valdè torqueretur, ſuſtulit oculos ſuos in cælum, & orauit Dominũ: & poſtquàm ea ſatis orâſſet, extitit ſtatìm fulgur è cælo, adeò vt multi morerentur. Euelaſius autem id vidẽs, valdè timuit, & cùm ſanctam Fauſtam vocâſſet, dixit ei: Mulier, dic mihi quænam ſis. te enim adſpexi facientem opera magica. Sancta verò dixit: Audi me Euelaſi, & fac imaginem, quæ habeat meam figuram: & deindè affer omnia tormenta, & ipſa quoquè inſcribantur in imagine. Quod cùm celerrimè factum eſſet, dicit ſancta: Sit tibi notum, quòd quomodò hæc imago non ſentit tormenta, ità nec meum corpus ſentit tuas pœnas & ſupplicia. Anima enim mea eſt tota omninò ſtabilita in Domino. Decæterò fac citò in me id, quod velis. Tunc iuſſit eam, in loculo incluſam, clauis affigi & ſecari. Lictores autem cùm citò feciſſent id, quod fuerat imperatum, erat ſancta intrà loculum, pſallens & Dominum glorificans: & defeſſi ij, qui eam ſecabant, facti ſunt tanquàm mortui. iuerunt autem ad Euelaſium, & ei dixerũt: Rogamus te Domine. Mulierem, quam dediſti nobis, ab hora prima vſque ad horam ſextam ſecantes, nihil potuimus efficere. mutauit enim ſex ſerras, & neque potuerunt eam omninò tangere. Quinetiam ignem loculo admouimus: illa verò pſallebat, dicens: Et ſi per ignem tranſiero, flamma non me comburet.

S. Fauſta dire verberat. — *Noua ſupplicia.* — *Eſa. 43.*

Hæc cùm audijſſet Euelaſius, non parùm fuit animo anxius, & dicit ſanctæ Fauſtæ: O mulier, me ſtupore affeciſti, faciens opera mirabilia. Sum octoginta annos natus, & nunquàm vidi talia. Decæterò adiuro te per Deum, cui credis, dic mihi omnem veritatem. Reſpondit ſancta Fauſta, & dixit ei: Rogo te Domine mi, mentem diligenter adhibe. Id enim, quod dicitur, eſt virtus diuina, ſicut tu quoquè adſpexiſti, & citò tibi perſuadebo, vt ſis ſocius meæ religionis. Ille autẽ dixit: Dic liberè veritatem. ego verò attentè audiam. Sancta dicit: Deus eſt immortalis & æternus, & opera eius ſunt vera, & iudicium eius eſt ſanctum & iuſtum. Quamobrem propter eos, qui iuſtè & rectè vitam egérunt, & pulchrum certamen conſummârunt, & diabolum pudore affecerunt, & idola, q̃ à vobis dij dicuntur, tanquàm malos dæmones fugârunt, & mundi mala & improba opera vicerunt, & terrena quidem recuſârunt, cæleſtia autem deſiderârunt, & virginitatem cuſtodiêrunt, & eius pręcepta citra vllam conſeruârunt repræhenſionem: nam ipſi quoquè ſciuerunt non eſſe alium Deum præter eum: deſcendit in terram, & habitauit in ſancta & munda virgine, quomodò ſcit ipſe ſolus. Cùm is itaque eſſet natus & educatus, vt in pauca conferã ea, quæ conſequuntur, venit ſua ſponte ad crucem, & carne paſſus eſt, vt nos ſeruaret. Deindè ſepultus eſt, & reſurrexit tertio die, & in gloria aſſumptus eſt in cælos. Qui rurſùs eſt venturus in conſummatiõe ſeculorũ, iudicaturus viuos & mortuos, & redditurus vnicuiq; ſecũdùm opa ſua. Quamobrẽ nos quoquè eius exẽplar ſequẽtes, nos damus ad flagella & tormenta propter regnum cælorum, nè æternùm condemnemur. Nam hîc quidem morimur, illic autem ſemper viuimus.

S. Fauſta p̃clarè inſtituit Euelaſium. — *Rom. 2.*

Euelaſius autem cùm hæc audiuiſſet, & Dei virtutem cognouiſſet eſſe magnam & inſuperabilem, compunctus à ſancto ſpiritu, cœpit cogitare & conuerti ad bonum: & decæterò iuſſit relaxari ſanctam. Tunc currens vnus ex ſeruis Euelaſij, renũciauit Imperatori Maximiano, dicens: Domine mi Imperator, tuam charitatem perdidit Euelaſius, & eſt futurus Chriſtianus. Feſtina ergò ad eum eripiendum, priuſquàm perfectè conuertatur. Imperator autem valdè motus animo, cùm maxima celeritate vocâſſet Maximinum ſuum præfectum, qui erat ſæuiſſimus & inhumaniſſimus, & ei iuſſiſſet, & eum per deos adiurâſſet, Cyzicum miſit ad Euelaſium. Qui cùm magna ira motus eum acceſſiſſet, rogauit beatum Euelaſium, dicens: Dic mihi ſceleſtum

Euelaſius reſipiſcit.

caput

caput,quemadmodùm ausus es relinquere maximos deos, & eos despicere, credens stultis Christianis & eis accedens? Dixit Euelasius: Per meum caput, si tu quoq; Faustam audiueris,citò agnosces Deum viuum,& eris beatus. Præfectus verò Maximinus valdè ira commotus,iussit eum suspensum in ligno,fortiter verberari. Dum diù autē verberaretur,ad Dominum clamabat,dicens: Domine Deus omnipotens,qui opem tulisti ancillæ tuæ Faustæ in omnibus,quæ ei acciderunt,afflictionibus,& meis oculis ostēdisti tua mirabilia,me quoquè humilem libera ab hoc sæuissimo & immanissimo Præfecto: Quoniam te desideraui Domine,propter multa & magna tua mirabilia. Quæ postquàm ipse esset precatus,rursùs iussit Præfectus lampades ignis eius admoueri lateribus. Quod cùm factum esset maxima celeritate, beatus Euelasius rogauit sanctam Faustam,vt pro ipso oraret. Sancta autem his auditis, valdè miserata, cœpit pro eo orare,& sic dicere: Domine Deus meus, dona mihi gratiam tuam, & accipe Euelasium in aulam tuorum gregum, & refer eum in numerum tuorum iustorum: Quoniam es benedictus in secula,Amen. Euelasius torquetur.

Tunc Pręfectus iussit sanctam quoquè Faustam sisti pro tribunali,vt quę persuasisset Euelasium fieri Christianum. Cùm autem venisset sancta,dicit ei Præfectus Maximinus: Scelestum caput,quomodò ausa es venerandum sacerdotem Euelasium à dijs maximis auellere,& ipsum ad Deum tuum adducere? Sācta dicit Fausta: Spero in bono & benigno Deo meo,qui vocauit Euelasium, vt fieret filius veritatis, fore, vt te quoquè vocet ad eius adorationem. Dixit Præfectus: Fausta,nè putes me esse stultū, vt est is,qui fuit persuasus.& statìm iussit eam ligari, & clauos eius talìs infigi. Cùm hæc autem facta essent maxima celeritate,sancta ne omninò quidem sensit tormenta. Videns verò Præfectus hunc cruciatum eam non attingere,vocata cohorte, dixit: Si quis hoc difficilius & maius inuenerit suppliciū,id ei valdè proderit. Tunc respondens vnus ex eis,nomine Claudius,dixit Præfecto: Domine mi, si tua celsitudo iubet eam citò mori,obijciatur bestijs. Pręfectus autem iussit hoc fieri.& cùm ducta fuisset nuda in stadium,in eam emiserunt leænam. Leæna verò accurrens, eam adorauit: & post hæc plurimæ in eā emissæ bestiæ,currentes ad eius pedes se proiecere. Tunc cùm rursùs vidisset præfectus alienum miraculum,& quod erat præter omnem opinionē, iussit eam vinctam pedibus trahi per terram. Cùm autem nuda traheretur beata Fausta,clamauit ad Dominum,sic dicens: Domine Iesu Christe, tege tuum figmētum. & statìm nubes descendit de cælo,& texit eam. Fausta rursùs cruciatur.

Post hæc autem rursùs vir alius,nomine Eusebius,dixit Præfecto: Si tua iubet celsitudo,da mihi in eam potestatem. Dixit verò Præfectus: Accipe eam. Cùm in eā autem accepisset potestatem Eusebius, adduxit fabrum ferrarium: & cùm ipse fecisset clauos ferreos,eius caput clauis confixit, frontemque & oculos, & pectus,& tibias, perindè àc crepidam. Et cùm hęc omnia facta essent,Deum apud se orabat,dicēs: Domine Iesu Christe,ago tibi gratias,quòd tu sis cognitor cordium,gloriatio & corona iustorum: me quoquè humilem & indignam tuam famulam dignare inueniri in stadio tranquilli ad te portûs;& Maximinum Præfectum fac cōfirmari in tuo timore,& adduc eum in fide & charitate eorum,qui te confitentur solum verum Deum,vt sciāt omnes te esse solum Deum,& te decere gloriam in secula seculorum, Amen. Cùm vidisset autem Eusebius se nihil proficere,victum à tenera virgine, iussit afferri sartaginem,& in eam inijci picem & resinam & sulphur,& in sartaginem inijci sanctā Faustam simul cum sancto Euelasio, vehementissimo igne subtùs accenso. Cùm hoc autem factum esset,& sancti martyres,stantęs in sartagine,psallerent,ignis fuit extinctus,& refrixit sartago. Tunc cùm Præfectus Maximinus vidisset sanctorum fidem & tolerantiam,dixit: Deus æterne,qui fecisti Euelasium connumerari cum sancta ancilla tua Fausta,me quoquè suscipe humilem & peccatorem,& me cum duobus connumera,vt ego quoquè vilis & minimus impleam sanctam Trinitatem. Certè Domine Deus virtutum,ostende tuam clementiam in me quoquè indignum tuum famulum,& fac citò per tuas miseratiōes in me misericordiam,vt super omnes magìs glorificeris. Alia suppliciа Faustæ. Maximinus credit in Dominum Iesum.

Hæc cùm dixisset,cæli fuerunt aperti,& visus est filius Dei, & vniuersus exercitus angelorum & archangelorum,& iusti omnes resplendentes sicut lux. Videns autem Maximinus hęc maxima & terribilia mysteria,magna voce clamauit ad Deum, dicēs:

Domine, ſuſcipe me ſicut ſeruum tuum Euelaſium,& nè memineris iniquitatū mea-
Luc. 23. rum,neque recorderis ſcelerum meî peccatoris & indigni ſerui tui : ſed me ſuſcipe,
ſicut latronem. Statimque currens,venit prope ſartaginem, vbì erat ſancta Fauſta &
Nota,& ſe ſanctus Euelaſius: & cùm extendiſſet oculos ſuos in cælum, & ſe ſignâſſet ſigno cru-
ſignâſſet ſi- cis per totum corpus,dixit: In nomine patris & filij & ſpiritûs ſancti,& ego vobiſcum
gno Crucis ſum. Cùm verò exuiſſet ſuas veſtes,& rursùs feciſſet id, quod eſt in Chriſto, ſignacu-
per totum lum, ſe iecit in ſartaginem. Tunc beata ſancta Fauſta magno gaudio & lætitia repleta,
corpus. proptereà quòd ipſam Deus exaudîerat, & crediderat Maximinus Præfectus, dixit:
Gloria tibi Chriſte Deus,qui nō vis perire aliquem,ſed omnes eſſe ſaluos, & ad agni-
tionem venire veritatis. Eccè enim ſum in medio duorum, tanquàm vitis fructū fe-
Eccl. 4. rens,& triplex funiculus non diſrumpetur,quoniam dixit Dominus DEVS noſter:
Matt. 18. Vbicunquè fuerint duo aut tres cōgregati in nomine meo, illic ſum in medio eorū.
Matt. 11. Ea hæc dicente,extitit vox è cælo,dicens: Venite ad me, qui laboratis & onerati eſtis
propter nomen meum,& ego reficiam vos in regno cælorum.

Cùm hæc ergò audiſſent,& magno gaudio repleti eſſent,& Dominum laudâſſent,
& ei egiſſent gratias,venerandas ſuas & ſanctas Deo tradiderunt animas in pace, mē-
ſis Februarij 6. Quorum interceſſionibus & precibus, & nos & omnes, per fidem in
te & confeſſionem, peccatorum remiſſionem dignare nos cōſequi: Quoniam es be-
nedictus nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

MARTYRIVM S. DOROTHEAE VIRGINIS, EX QVODAM EGREGIO MS. CODICE DE-

ſcriptum: cui etiam antiquiſſima Martyrologia pulchrè conſentiunt.

6. Februarij. IN prouincia Cappadociæ apud Cæſaream ciuitatem
fuit quædam puella, nomine Dorothea. Hæc quotidiè
in caſtitate & ſobrietate & puritate Deo ſedulum exhi-
bebat officium,& cum humilitate & manſuetudine ie-
iunijs & orationibus inſiſtebat. Erat autem ſanè prudē-
tiſſima,ità vt vix eam pauci imitari poſſent viri. Omnes
autem,qui eam nôſſe poterant, magnificabant nomen
Domini noſtri Ieſu Chriſti,qui talem haberet famulam,
cuius & adſpectus erat gratus, & vita & ſapientia incō-
parabilis, & immaculata virginitas. Cùm eſſet ergò
adeò in charitate Chriſti perfecta, vt ad eius thalamum
S. Doro- perueniret, duplicauit certaminis ſui palmam, & vnam
thea,virgo virginitatis coronam tenens, alteram martyrij, cum gaudio peruenit ad Chriſtum.
& martyr. Quo autem ordine paſſa ſit, geſtorum euidens pagina edocuit. Cùm fama ſanctitatis
eius per aures hominum volitaret,peruenit etiam ad præſidis perſecutoris auditum.
Qui ingreſſus ciuitatem memoratam,id eſt, Cæſaream celeberrimam Chriſtianorū,
præcepit Dorotheam Dei famulam coarctari. Cumque fuiſſet illi ſedenti prò tribu-
Siſtitur nalibus oblata,inclinato capite orans Deum ſuum,ſtetit ante pręſidem. Interrogauit
præſidi. autem eā præſes, nomine Sapritius,dicens:Dic,quę vocaris? At illa reſpondit:Doro-
thea nomen eſt mihi. Sapritius dixit: Ideò exhiberi te voluï,vt dijs immortalibus ſa-
crifices ſecundùm imperium principum Auguſtorumque noſtrorum. Dorothea di-
xit: Deus, qui eſt in cælo Auguſtus, imperauit mihi,vt ipſi ſoli ſeruiam. Sic deniquè
Deut. 6. 10. ſcriptum eſt: Dominum Deum tuum adorabis,& illi ſoli ſeruies. Et iterùm: Dij, qui
Matth. 4. non fecerunt cælum & terram, à terra pereant. Videndum ergò eſt, cui Imperatori
Ierem. 10. obtemperare debeamus: terreno,an cæleſti: Deo,an homini. Qui ſunt enim Impera-
tores,niſi homines mortales, ſicut fuerunt & iſti dij,quorum imagines adoratis? Sa-
pritius dixit: Si vis euadere & reuerti ſana & immaculata & illæſa, pone animum tu-
um,& ſacrifica dijs: Sīn aliâs,legibus acta amarîs,dabis timoris exemplum. Dorothea
dixit: Omnibus dabo timoris Dei exemplum,vt hi, qui timent Deum, homines ra-
bi-

bidos non timeant. Hoc enim faciunt, quod canes rabidi. Laniant homines innocentes, & quia ratio in illis nulla eſt, inſaniunt, deſæuiunt, iraſcuntur, latrant,& ſuis morſibus vulnerant tranſeuntes. Sapritius dixit: Tu,quantùm video,perſeuerare decreuiſti in hac ineptiſſima profeſſione, & vis cum cæteris mori. Audi me,& ſacrifica, vt eculei pœnas euadas. Dorothea dixit: Eculei tui pœnæ, temporales ſunt: gehennæ autem tormẽta,æterna. Vt autem æternam pœnam euadere mihi liceat,temporales timere non debeo. Memor ſum dixiſſe Dominum meum : Nolite, inquit, timere eos, qui corpus occidunt, animam autẽ occidere non poſſunt: ſed potiùs eum timete,qui poteſt & corpus & animam perdere in gehennam. [Matth. 10.] Sapritius dixit : Ergò timere debes deos,nè irati,& animam tuam & corpus tuam perdant, ſi non eis ſacrificaueris. Dorothea dixit: Iam dixi tibi Sapriti, quia nullo modo poteris perſuadere, vt ſacrificem dæmonijs, qui habitauerunt in his hominibus vanis : qui ſic vixerunt, vt turpe ſit etiam dicere: qui ſic mortui ſunt, vt bruta animantia ; qui cùm viuerent, non cognouerunt eum, qui fecit cælum & terram, & omnia quę in eis ſunt. [Falſos deos perſtringit.] Horum enim animæ in igne ardent, quorum per varia metalla adoratis effigies : & neceſsè erit, vt cum eis etiam illi in ignem æternum mittantur, quicunque relicto creatore ſuo, horum voluërunt eſſe cultores. Cumque hoc audîſſet Sapritius, vehemẽter iratus eſt: & conuerſus ad tortores, dixit: Siſtite eam in cataſta,vt videns ſe conſtitutam in pœnis,vel ſic conſentiat dijs ſe exhibere cultricem. Dei verò famula cùm ſe vidiſſet erectam in cataſta,conſtanter intrepida & non interrogata,ait ad iudicem : Quid me tricas? Fac,quod facturus es, vt poſſim eum videre,pro cuius amore te non timeo, & torqueri non formido. [Conſtantia eius in pœnis.] Sapritius dixit: Et quis eſt, quem deſideras? Dorothea dixit: Chriſtus, filius Dei. Sapritius dixit: Et vbì eſt Chriſtus? Dorothea dixit: Quantùm ad omnipotentiam eius attinet, vbiquè eſt: quantùm ad humanam capacitatem, quia ſenſus humanæ fragilitatis vanum quidem putat, quod non in loco aliquo eſſe diditur: confitemur filium Dei aſſcendiſſe in cælum, & ſedere ad dexteram patris ſui Dei omnipotentis: qui vnitatem deitatis obtinens cum patre ſuo & cum ſpiritu ſancto,inuitat nos ad paradiſum deliciarum ſuarum: vbì nemora omni tempore pomis ornantur,omni tempore lilia albeſcunt,roſæ floreſcunt,campi vernant, montes virent, colles ornantur,fontes dulceſcunt,& ſanctorum animæ in Chriſto iucundantur. Hæc tu ſi credideris Sapriti,liberaberis,& paradiſum ingredieris deliciarum Dei. Sapritius dixit: Oportet te relinquere vanitatem,& ſacrificare dijs, & accipere virũ, & lætari in vita tua : nè ſic intereas, quemadmodùm ſimiles tuî propter ſtultitiam ſuam. Dorothea dixit: Nec ſacrificabo dæmonijs,quia Chriſtiana ſum: nec virum accipiam,quia Chriſti ſponſa ſum. [Reſpuit nuptias.] Et hæc eſt fides mea, quòd me introducet in paradiſum ſuum,& ad ſuum thalamum me faciet peruenire. Tunc Sapritius iuſſit eam duci ad duas ſorores Chriſten & Caliſten,quæ nuper apoſtatauerant,& commẽdauit eam illis Sapritius,dicens: Sicut vos,relicta vanitate & ſuperſtitione Chriſtiana, dijs ſacrificâſtis inuictis,& muneribus affectæ eſtis,ità etiam maiora potioraque accipietis, ſi hanc potueritis ab hac ſtultitia reuocare. Cumq; ſuſcepiſſent eam in domum ſuam, & dicerent ei,Conſenti iudici,&libera te de periculo pœnarum,ſicut & nos fecimus: Satius eſt,lumen iſtud non amittere per tormenta, nè ante tempus pereas. Reſpondens Dorothea, dixit eis:O ſi audiatis conſilium meum,& vos idolis ſacrificâſſe pœniteat. Bonus eſt enim Deus & copioſus in miſericordia erga eos, qui conuertuntur ad eum toto corde ſuo. Dicunt ei Chriſte & Caliſte:Iam ſemèl periuimus à Chriſto: quomodò poteſt fieri,vt reuerti poſſimus? Dorothea dixit: Peius eſt deſperare de Domini miſericordia, quàm vanis idolis immolare. Nolite ergò deſperare de bono medico & peritiſſimo· quia poteſt curare vulnera veſtra. Nullum eſt tam immane vulnus,quod curare illum non deceat. Nam ideò Saluator dicitur, quia ſalutem reddit: ideò redemptor,quia redimit:ideò liberator,quia liberare nõ ceſſat. Vos tantùm ex animo ad pœnitentiã conuertimini, & ſine dubio ad indulgentiã peruenietis. Tunc miſerunt ſe ad pedes eius,flentes ac deprecantes,vt oraret pro eis, pœnitẽtiam ſuam vt poſſent per ipſam offerre Deo, & ab illo veniam promereri. [Reſipiſcũt, quæ à Chriſto deſecerant.] At illa cum lachrymis orans Dominum,Deus,inquit,qui dixiſti,Nolo mortem peccatoris,ſed volo vt conuertatur & viuat: [Ezech. 18.] Domine Ieſu Chriſte,qui dixiſti ſuper peccatore vno pœnitentiam agente plus gaudij haberi in cęlis ab angelis, quàm ſuper nonagintanouem iuſtis, [Luc. 15.]

 qui

qui non peccauerunt: ostẽde pietatem tuam erga has, quas diabolus tibi conatus est auferre. Reuoca oues tuas ad gregem tuũ, vt exemplo earũ redeant ad te, q recesserũt à te. Cumq; hęc & his similia diceret, eccè pręses mittit ad eas nuncium, iubens eas cũ Dorothea venire ad se. Quas cùm tulisset in partẽ, cœpit ab eis inquirere, nũ Dorotheę animum permouissent. At illę vno ore responderunt: Errauimus, & satis iniquè egimus, dum timẽtes pœnas & dolores momẽtaneos, sacrificauimus idolis vanis: & ideò rogauimus eam, & dedit nobis pœnitentiã, vt possimus ad Christi indulgentiam peruenire. Tunc Sapritius scidit vestimenta sua, & cũ furore nimio iussit, vt dorsis inter se colligatę, mitterẽtur in cupã, si sacrificare nollẽt. At illę clamauerũt, dicentes: Dñe Iesu Christe, accipe pœnitentiã nostrã, & da veniam nobis. In his verbis & in hac confessione durantes, in cupã missæ sunt, & incensæ in conspectu sanctæ Dorotheæ. Gaudebat autẽ Dorothea illis animã reddentibus, & clamãs dicebat: Antecedite me, securę de indulgẽtia criminis vestri: & scitote qa palmam martyrij, quã perdideratis, sine dubio adepturę estis, occurretq; in complexũ vestrî pater, q in filio perdito & recuperato lętatur. Tunc Sapritius iussit sanctam Dorotheam iterùm in catasta leuari. Cumq; leuata esset, tanto gaudio perfusa est, vt probaretur verè ad desideratum peruenisse suæ deuotionis effectũ. Dicit ei Sapritius: Quid est, ꝙ vultus tuus tam ingẽtia mentitur gaudia, & in supplicijs posita, exultare te fingis? Dorothea dixit: Nũquàm in omni vita mea sic lætata sum, sicut hodiè. Primò omniũ propter has animas, quas diabolus per te quidem à Deo abstraxerat, per me verò recepit Christus, hodiè in cælis epulę sunt, de ijsq; gaudent angeli, lętãtur archangeli, simul oẽs apostoli, martyres & prophetę exultant. Festina ergò Sapriti, & fac quod facturus es, vt possim ad hęc festa gaudia sanctorũ occurrere, & simul cũ illis lętari in cęlis, cũ qbus fleui in terris. Tunc Sapritius iussit lãpades ad eius latera applicari. At verò Dorothea magìs ac magìs faciẽ suam iudici hilarẽ exhibens, eiq; insultans dixit: Miser, ad nihilũ redactus es cum idolis tuis. Iterũ ergò depositã de catasta, iubet diù in faciẽ palmis cędi, dicẽs: Cędatur facies, q̃ mihi insultat. Cumq; diù multumq; cæsa, iterùm gauderet, & cędentes eã fatigati deficerent, hoc ordine Sapritius dictauit sententiã: Dorotheã superbissimam puellam, q̃ sacrificare noluit dijs immortalibus, vt viueret, sed voluit absolutè mori propter nescio quem hominẽ, qui dicitur Christus, iussimus gladio percuti. Ad hæc Dorothea exclamabat, dicẽs: Gratias tibi ago amator animarũ, qui me ad paradisum tuũ vocâsti, & ad thalamũ tuum inuitâsti: & cùm egrederetur prętorium iudicis, dicit ad eam irridiculè quidam aduocatus, nomine Theophilus: Eià tu sponsa Christi, mitte mihi de paradiso sponsi tui mála aut rosas. Et Dorothea respondit: Planè, ità faciã. Cùm venisset igitur ad ictum percussoris, rogauit carnificem, vt permitteretur breuiter precari: absolutaq; oratione, eccè puer ante eam apparuit, ferens in orario tria mála optima, & tres rosas. Cui illa ait: Obsecro te, vt feras ea Theophilo, & dicas ei: Eccè quod à me petijsti, vt tibi de sponsi mei paradiso transmitterem. Ipsa autem percussa gladio, cum triumpho martyrij perrexit ad Christum: cui est gloria in secula seculorum, Amen.

Mittuntur in cupam.

Luc. 15.

Lampadib⁹ eius latera inflammantur.

Igitur Theophilus, aduocatus præsidis, irridens promissionem sanctæ Dorotheæ, suis sodalibus ità ait: Hodiè cùm à percussore duceretur Dorothea, quæ se sponsam CHRISTI dicebat, & ad eius paradisum proficisci gloriabatur, ego dixi illi eunti: O tu sponsa Christi, vbì perueneris ad paradisum sponsi tui, mitte mihi rosas indè aut mála. Planè, inquit illa, sic faciam. Cùm autem hæc narraret, irridens sanctæ virginis promissionem, eccè puer ante eum cum orario, in quo ferens tria mála magnifica & tres rosas elegantissimas, dixit ei: Eccè sicut petenti promisit virgo sacratissima Dorothea, transmisit hæc tibi de paradiso sponsi sui. Tunc Theophilus accipiens, exclamauit voce magna, dicens: Verè Deus, Christus est, & non est vlla simulatio in eo. Dicunt ei collegæ sui: Insanis Theophile, an iocaris? Dicit illis Theophilus: Nec insaniam patior, nec iocantis animum gero: sed est in me rationabilis fides, vt credam verum Deum esse Iesum Christum. Dicũt ei: Quæ ratio te repentè in istam vociferationem impulit? At ille, Dicite mihi, inquit, quis mensis nunc agitur? Dicunt ei: Februarius. Tum ille: Cùm totam Cappadociam, inquit, glaciale frigus obtineat, & nulla penitùs virgulta vel foliorum suorum tegmine vestiantur, vndè istas rosas aut mála mirifica cum suis frondibus adesse putatis? Dicunt illi:

Theophilus credit in Christum, subitò mutatus dextera excelsi.

Nos quidem eiusmodi nec suis temporibus vidimus. At Theophilus: En ego, quem videtis, ait, irridiculè allocutus sum euntem Dorotheam ad excipiendum ictum percussoris, quòd fatuam existimarem, quæ diceret Christum sponsum suum, seque peruenturam ad paradisum eius: insultansque tanquàm deliranti dixi: Vbi véneris ad paradisum sponsi tui, mitte mihi ex illo rosas & mála. At illa ait: Profectò sic faciam. Et eccè postea quàm pro nomine Christi cæsa est, venit ad me infantulus pulcher, perbreuis, quatuor plùs minùs annorum, quem ego putabam verba formare non posse pre ipsa infantia. Is verò pulsauit latus meum, & cùm respexissem, tulit me in partē, cœpitq; mecum ità perfectè loqui, vt me eius comparatione planè rusticum putarē: & proferēs mihi orarium isthuc cum his mális & rosis, dixit mihi: Virgo sacratissima Dorothea, sicut te petēte promisit, hęc tibi mittit munera de horto sponsi sui. Cùm accepissem autem & clamarem, ille infans nusquàm comparuit: quem ego nō dubito fuisse angelum Dei. Et hęc dicens, exclamabat: Beati qui credunt in Christum, & qui patiuntur pro nomine eius. Ipse est enim verus Deus, & quisquis illi fidem accōmodat suam, is verè sapiens est. Cumq; hęc & id genus alia diceret, ingressi sunt quidā ad pręsidem, & dixerunt ei: Scholasticus tuus Theophilus, qui hucusq; postulabat cōtra Christianos, & persequebatur eos vsq; ad mortem: is pro foribus vociferatur, laudās & benedicens nomen nescio cuius Iesu Christi, & multi credunt sermonibus eius. At pręses iussit eum introduci ad se. Cui intromisso ait: Quid est, quod foris loquebaris? Theophilus ait: Laudabam Christum feliciter, quem hactenùs infeliciter negaui. Dicit ei pręses: Miror te hominem prudentem hoc nomen vel nominare voluisse, quod vsq; in pręsens quicunq; nominauit, eum persecutus es. Dicit ei Theophilus: In hoc appáret verum esse Deum, quòd me conuertit ab errore ad veritatem, & fecit me cognoscere, quia ipse est verus Deus. Dicit ei pręses: Omnes accepto gustu sapientiæ, crescunt in ea, vt ex sapientibus sapientiores fiant. tu ex sapiente insipiens repētè effectus es, dum Deum dicis, quem à Iudęis crucifixum, ab ipsis Christianis audisti. Dicit ei Theophilus: Equidem crucifixum eum audiui, & errorem passus, putaui Deum non esse, & blasphemaui quotidiè nomen eius: nunc autem ductus pœnitentia præteritorum criminū & blasphemiarū mearū, illū ipsum Deū esse cōfiteor. Dicit ei pręses: Et vbì aut quādò factus es Christianus, qui hucusq; sacrificâsti? Dicit ei Theophilus: Ea hora, qua Christum confessus credidi, sensi me Christianum effectum. Et ideò, sicut toto pectore Christo immortali Dei filio credo, sic pręedico nomē eius verum, nomen sanctum, nomen immaculatum, nomē in quo nulla simulatio, nulla impostura est: quæ in idolis regnat. Dicit ei pręses: Ergò impostura in dijs nostris regnat? Dicit ei Theophilus: Ergò non regnat impostura in omnibus his simulacris, quę artifex dolauit in ligno, conflauit ex ęre, limauit in ferro, constabiliuit plumbo: q̄ noctuę custodiunt, quę araneę intexunt, quorum concaua muribus & soricibus plena sunt? Mentior, si isthęc probari non possunt. Sed quia non mentior, iustum est vt veritati subscribens, à falsitate animum reuoces. Decet enim, vt qui alios iudicas mentiētes, teipsum à mendacio auferas, & ad eam, quę est in Christo, te transferas veritatē. Pręses dixit: Ergò dij nō sunt viui? Theophilus dixit: Interìm effigies videmus sine sensu: Dei autem sensus est inuisibilis. Isti custodiuntur, ille custodit. Si ità non est, conuinci debeo ratione. Si autem potestate agitur, constat te ratione superatum. Pręses dixit: Ego video, infelix Theophile, mala morte interire te velle. Theophilus contrà: Ego verò bonam, inquit, vitam inuenire desidero. Pręses dixit: Scias, quia si in hac stultitia perseuerare voluèris, primùm tibi adhibeo diuersa supplicia, & ità demùm crudeliter te interfici iubebo. Theophilus dixit: Hoc ego & appetere iam cœpi. Dicit ei præses: Consulere te oportet tibi & tuis ac domui tuæ, & patrimonio filijsque & affinibus tuis, & nō ità pręcipitem te tradere in mortem publicam, in quam stulti & scelesti temerè incurrunt. Theophilus dixit: Summa sapientia hęc est, vt philosophiam declarē erga omnes affectus meos, & cruciatus tuos nihil penitùs timeam. Nec hoc irrationabili consideratione decreuisse me approbo, dum cunctis rebus temporarijs ęterna prefero, & labentibus antepono æterna. Præses dixit: Magìs tormenta eligis, quàm requiem: & mortem vita habes potiorem. Theophilus dixit: Ego & tormēta timeo, & mortem horresco: sed illa tormenta timeo, quæ finem non habent: & illam mortē reformido, quæ æternas tenebras patitur. Has autem pœnas temporarias tu potes

Confessio Theophili coram præside.

Inuictus Theophili animus.

inferre, quæ breui tempore finem accipiunt: tormenta verò, quæ idolorum cultoribus irrogantur, acriùs subindè sæuiunt, & finem nullum inueniunt. Præses dixit: Appendatur in eculeo vir disertus Theophilus, vt verba vana verberibus acrioribus cedant. At vbì in eculeo suspensus est, dixit: Eccè modò factus sum Christianus, quia in cruce suspensus sum. Eculeus enim crucis quandam similitudinem gerit. Gratias tibi ago Christe, quia in signo tuo leuari me permisisti. Dicit ei præses: Infelix, parce carnibus tuis. Et Theophilus: Infelix, ait, parce animæ tuæ. Ego enim carnibus meis temporaliter non parco, vt animæ ęternùm parcatur. Tunc furore percitus pręses, vngulis latera eius attrectari præcepit, & lāpadibus ardentibus exuri. At verò Theophilus nihil aliud inter tormenta clamabat, nisì hoc tantùm: Christe fili Dei, te confiteor: adiunge me numero seruorum tuorum. Erat interìm intrepidus in vultu, & constans in verbis, ità vt minimè torqueri videretur. Cumque tortores inferendis tormentis deficerent, hanc præses impius dictauit sententiam: Theophilum, qui nūc vsque dijs immortalibus sacrificauit, & cultor illorū fuit: nunc verò præuaricator inuentus est, ità vt ijs posthabitis sectæ se tradiderit Christianorum, iussimus capite plecti. Theophilus dixit: Gratias tibi ago Christe. Et gaudens, ibat ad coronam supernæ vocationis, qui ad vndecimam horam conductus, æquam cum illis portionem accepit, qui à prima hora vsque ad vndecimam operati sunt, per gratiam eius, qui glorificat sanctos suos. Cui est honor, &c.

Suspēditur in eculeo. *Laceratur vngulis, & vritur flammis.* *Matth. 20.*

VITA S. VEDASTI EPISCOPI ATREBATEN. AVTHORE ALBINO FLACCO ALCVINO, *vt habent vetusti MS. codices.*

PRAEFATIO.

DVLCISSIMO dilectionis filio Radoni Abbati, humilis leuita Albinus salutem. Dilectionis vestræ venerabile præceptum secutus, vitam sancti Vedasti patris vestri & intercessoris nostri emendare studui: non quòd aliquid illius excellentissimis meritis dignum valuissem, sed quòd nihil tuæ reuerentiæ iussis denegare ratum putaui. Idcircò ad te maximè pertinet harum laus vel vituperatio literarum. Vtinàm tibi & fratribus, qualescunque sint, placeant: deprecor autem, vt meum laborem orationū vestrarum solatio remunerare dignemini, & vnus merear esse vestrûm in charitatis communione: illius semper memores mandati, qui dixit: Hoc est præceptum meum, vt diligatis inuicèm. In hoc enim mandato omnium salus consistit. Hoc cunctis pernecessarium esse constat, & maximè ijs, qui gregem Christi regēdum accipiunt. Quapropter tu charissime gregem, quem accepisti regendum, fraterno amore diligenter erudire studeto, & sanctis admonitionibus eum per pascua vitę deducere satage. Habes in omni opere bono Christum adiutorem, sanctum quoquè Vedastum intercessorem. Sicut magno labore domum Dei optimè habes ornatam, & largissimis donis decoratam: ità tibi subiectos bonis moribus ornari contende, & eos in diuina laude fac consistere, & quod angeli semper agunt in cælis, hoc fratres iugiter faciant in ecclesijs. Tuum est præcipere, illorum obedire. Tuum est præire, illorum subsequi. Omnium itaquè in seruitio Dei vna debet esse voluntas, vt vna fiat in regno Dei remuneratio. Nullus horis canonicis se diuinis subtrahat laudibus, nè propter aliquam negligentiam, cuiuslibet locus in cōspectu Dei vacuus inueniatur: & verba Dei in ecclesijs intimo cordis affectu proferantur, & cum magna reuerentia Dei omnipotentis officia celebrentur. Omnes vtiquè obediētiam in seculi necessitatibus fideliter & strenuè peragunt. Fiat equidem inter omnes concordissima pax & sanctissima charitas. Seniores bonis exemplis & sedula admonitione erudiant iuniores, illosque diligant vt filios: & illi, quasi patres, eos honorificent, illorum cum omni alacritate obediant præceptis. Tua verò, venerande fili, conuersatio omnibus sit exemplum salutis. Caue, vt nec minimus quis in tua scandalizetur vita, sed ædificetur & roboretur in via veritatis: quia tibi ex illorum salute merces iudicabitur æterna.

Iohan. 15. *Sancti, sunt intercessores nostri.* *Officia seniorum. Iuniorum. Præfecti.*

na. Cani capilli, extremum denunciant properare diem. Quapropter paratus eſto omni hora in occurſum Domini Dei tui. Dilectio fraterna,& eleemoſynæ miſerorum,& vitæ caſtitas præparent tibi gradus in cælum. Diligenter elabora tibi æternos dies felices. Honor ſecularis, quem habes, ſpiritualem tibi abundet in gloriam. Feſtiuis diebus veniente ad eccleſiam populo, fac eis prædicari verbum Dei, & quocunquè vadis,clerici ſeruitium Dei pleniter peragant:tecum eant ſobrietate ornati, non ebrietati aſſueti,quorum honeſtas vitæ,alijs ſit doctrina ſalutis. Curamq; vbiq; habeas maximè pauperum, viduarum & orphanorum, vt audias in die tremendo à Domino Chriſto cum alijs eleemoſynam facientibus: Quandiù vni ex his minimis Matt. 25.
feciſtis,mihi feciſtis. Eſto miſeris vt pater,& cauſam ad te clamantium diligenter diſcute,& parce in te peccantibus,vt Deus tuis parcat peccatis. Eſto iuſtus in iudicijs, & miſericors in debitis: Magiſter virtutum,moribus honeſtus,verbis iucundus,vita laudabilis,in omni opere Dei deuotus. Fratres quoquè hortare, vt ſanctas diligentiſ- Studiū ſcripturarum.
ſimè legant ſcripturas. Non confidant in linguæ notitia,ſed in veritatis intelligentia, vt poſſint contradicentibus veritati reſiſtere: Sunt tempora periculoſa,vt Apoſtoli 2.Tim.3.
prædixerunt,quia multi pſeudodoctores ſurgent,nouas introducentes ſectas,qui ca- 2.Petr.3.
tholicæ fidei puritatem impijs aſſertionibus maculare nitentur. Ideò neceſsè eſt eccleſiam plurimos habere defenſores,qui non ſolùm vitæ ſanctitate,ſed etiam doctrina veritatis caſtra Dei viriliter defendere valeant. Has verò piæ admonitionis literulas non quaſi neſcienti direxi, ſed vt veræ charitatis in meo pectore fidem oſtenderem. Quid facit amicus,ſi ſeipſum verbis non oſtēdit? Si diuites pauperum munuſcula non ſpernunt,cur & veſtræ ſapientiæ flumina, noſtræ riuulos intelligentiæ reſpue- Luc. 21.
re debent? Nam & maiores amnes riuulis augentur influentibus,& ipſe Dominus viduæ laudauit duo minuta,quæ ex inopia ſuæ paupertatis larga manu Deo, quod habuit,obtulit. Et ego quanuìs ſcientia inops,tamen fideli amore veſtræ hæc munuſcula direxi pietati, obſecrans vt tam humili fraternitatis ea intuitu reſpicere digneris, quàm nos pia deuotionis charitate illa vobis dirigere ſtuduimus. Omnipotēs Deus te tuoſque fratres in omni bono proficere faciat, & ad beatitudinem æternæ gloriæ peruenire concedat.

VITA S. VEDASTI EPISCOPI.

POSTQVAM Deus & Dominus noſter Ieſus Chriſtus 6. Februarij.
ouem quærere perditam de cælis in hunc mundum per Luc. 15.
virginalem venerat vterum,& tota ſuę diſpenſationis & noſtræ ſalutis peracta plenitudine, cum triumpho gloriæ ad ſedē paternę maieſtatis reuerſus,vt tetricas ignorantiæ tenebras toto depelleret orbe, multa ſanctorum lumina doctorum,euangelicæ prædicationis luce fulgētia,toto diuiſerat mundo:vt ſicut cælum fulgētibus ornatur ſtellis,quæ tamen omnes ab vno illuſtrantur ſole: ſic & lata terrarum ſpatia ſanctis ſplendeſcerent docto- Doctores, lumina Eccleſiæ.
ribus, qui tamen ab ęterno ſole illuminati, diuina præeunte gratia, cæcas ignorantiæ tenebras veræ fidei fulgore & glorioſo Chriſti nomine illuſtrarent,& eis miniſtrantibus,longa ab initio ſeculi eſuries,æternæ vitæ epulis ſatiaretur. De quorum numero ſanctus Dei ſacerdos Vedaſtus & prædicator egregius,temporibus fortiſſimi regis tunc temporis Franco- Vedaſtus, tēpore Clodouei fuit.
rum Clodouei,in has diuina dirigente gratia ob multorum ſalutem peruenit regiones,quatenùs ſupernæ pietatis ſuffultus auxilio,populum diabolica fraude deceptū, & errorum laqueis captiuum,in viam dirigeret ſalutis æternæ,& verę,quę in Chriſto eſt,libertati reſtitueret. Sed & hoc acceptabili,ſecundùm Apoſtolum,fieret tempo- 2.Cor. 6.
re,qui ait: Eccè nunc tempus acceptabile,eccè nunc dies ſalutis: Dominus Ieſus, qui 1.Tim. 2.
vult omnes homines ſaluos fieri, competentem ſuo famulo præuidebat cauſam, quomodò opportunè ad miniſterium verbi DEI peruenire valuiſſet. Contigit verò præfatum Francorum regem Clodoueum Alemannis bella inferre, qui tunc Clodoueus bellum facit Alemanis.

 temporis

temporis regno suo per se potiti sunt: sed non eos ità offendit imparatos, vt voluit. Nam fortissima collecta manu, regi circa ripas Rheni fluminis obuiauerũt, vnanimes, bellica virtute patriã defendere, vel libera manu pro patria mori. & fortissimè vtrinquè decertatum est: Hi, nè triumphi gloriam: illi, nè patriæ proderent libertatem, in mutuam corruentes cædem. Igitur rex nimio turbatus terrore, dum inimicos vidit fortiter pugnare, & suos penè ad internecionem vinci, magìs cœpit de salute desperare, quàm de victoria sperare. Etsi autem needùm voluntate renatus esset in Christo, tamen necessitate cogente, ad Christi confugit auxilium. Et quia reginam habuit religiosam, baptismique sacramentis initiatam, nomine Clotilden, oculos cum hac voce ad cælum leuauit: O Deus vnicæ potestatis & summæ maiestatis, quem regina Clotildis colit, confitetur & adorat: cõcede mihi hodiè de inimicis meis victoriam. Nam ex hac die tu solus mihi eris Deus & veneranda potestas. Tu mihi triumphum præsta, & ego tibi seruitium promitto sempiternum. Mox diuina operante pietate, terga verterunt Alemanni, victoria cessit regi & Francis. O mira omnipotentis Dei clementia, ô ineffabilis bonitas: qui sic exaudit, & nunquàm derelinquit sperantes in se. Quanta fide Christiani illius misericordiam inuocare debent, dum paganus rex ad vnius precis effectum tantam promeruit victoriam? Cui ex antiquis huius diuinę pietatis adęquare auxilium debemus, qui ob vnius momenti lachrymas tam celebrẽ venturo suo seruo contulit triumphum, nisì Ezechiæ regi, qui in angustia tribulationis vna tantummodò petitione promeruit, non solùm à præsenti vastatione ciuitatem superna protectione defendi, sed etiam in eadem nocte, qua preces in diuinas effuderat aures, centum octogintaquinque millia hostium lętus & liberatus occidi viderat? Hæc verò victoria, de qua antè diximus, regi populoque suo causa fuit salutis æternæ: & nè lucerna, sanctus videlicet Vedastus, sub modio lateret absconditus, sed supra candelabrum positus, exemplis vel prædicationibus in domo Dei lucens, ab errore idololatriæ & caligine ignorantiæ in viam plurimos educeret veritatis. Igitur superatis hostibus, & rebus in pace compositis, & Alemãnis suæ subiectis ditioni, rex ouans cum laude triumphi ad patriam redijt. Et vt fidelis tantæ sibi gloriæ largitori sponsor appareret, festinauit seruorum Christi sacra imbui prædicatione, & sancti baptismatis ablui sacramentis. Venit autem ad Tullum oppidum, vbì sanctum agnouit Vedastum laudabili religione soli seruire Deo, & dulcissimos contemplatiuæ vitæ carpere fructus. Hunc verò, ad sanctum Remigium, Christi clarissimum sacerdotem, ad Rhemorum properãs ciuitatem, sibi socium assumpsit: quatenùs per singulos itineris sui gressus saluberrimis ab eo imbueretur doctrinis, & catholicæ fidei firmis initiaretur fundamentis: vt paratus fide & virtutũ sciẽtia, à tanto pontifice spirituali ablueretur lauacro, & ab illo donis cęlestibus confirmaretur, quod ab isto diuina priùs pręueniente gratia, euangelicis cœptum fuerat prædicationibus. Hic ad fontem vitæ festinantem deducebat regem: ille in fonte salutis æternæ venientem abluebat. Ambo propemodùm pari pietate patres: hic doctrina fidei, ille baptismatis vnda. Vtrique æterno regi regem temporalem munus obtulerunt acceptabile. Hi sunt duę oliuæ & duo candelabra lucentia, à quibus rex præfatus in via Dei eruditus, miserante Deo portam perpetuæ lucis ingressus, cum fortissima gente Francorum credidit Christo, & facta est gens sancta, populus acquisitionis, vt annunciẽtur in eo virtutes illius, qui eos de tenebris vocauit in admirabile lumen suum.

Clodoueus licèt gẽtilis, preces offert Christo & votũ. — *4. Reg. 19.* — *Matth. 5.* — *Clodoueus venit ad Vedastum.* — *Zach. 4.* — *1. Pet. 2.*

Sacra igitur euangelicæ authoritatis narrat historia, Dominum Iesum Hiericho pergentem ad confirmanda fide suæ maiestatis corda populi præsentis, cuidam cęco ad se clamanti lumen reddidisse oculorum, vt per corporale vnius illius cęci lumen, spiritualiter multorum illuminarentur pectora. Ità & sanctus Vedastus, DEO Christo donante, per cuiusdam illuminationem cæci, fidem, quam verbo prędicauit, in corde regis miraculo confirmauit: vt rex ipse intelligeret, tam sibi esse necessarium cordis lumen, quàm cæco oculorum illustrationem: & quod diuina operata est gratia, per preces famuli sui, in oculis cęca nocte castigatis: hoc per sermones eiusdem famuli, eadem operante potentia, per spiritualis intelligentiam lucis in suo pectore perficeretur. Nam regia excellentia condigno comitatu cum multitudine maxima populi iter agentibus illis, venerunt in quendam pagum, qui incolarum terræ illius consuetudine Vungise pagus dicitur prope Reguliacam villam, quæ sita est super florige-

Luc. 18.

florigeras Axonæ fluminis ripas: & ecce eiusdem fluminis pontem rege transeunte cum multitudine populi, obuiauit illi cęcus quidam, huius diutissimè solaris expers luminis: fortè nec sua cæcatus culpa, sed vt manifestarentur opera Dei in illo, & per illius illuminationem præsentem, plurimorum illuminarentur corda spiritualiter. Qui cùm intellexisset à prætereuntibus, sanctum Vedastum Christi seruum in eodem iter agere comitatu, clamauit: Sancte & electe Deo Vedaste, miserere meî, & supernā pio pectore diligentiùs deposce potentiam, vt meæ subueniat miseriæ. Non aurum posco, nec argentum, sed vt mihi lumen per sanctitatis tuæ preces restituat oculorum. Sensit itaque vir Dei virtutem sibi adesse supernam. Non ob illius cæci tantummodò, sed plùs propter præsentis populi salutem, totum se in sacras effudit preces, in diuina fidens pietate, & dexteram cum signo crucis posuit super oculos cæci, dicens: Domine Iesu, qui es lumen verum, qui aperuisti oculos cæci ad te clamantis: aperi oculos & istius, vt intelligat populus iste præsens, quia tu es Deus solus, faciens mirabilia in cælo & in terra. Mox ille cæcus lumine recepto, gaudens perrexit viam suam. In quo loco tempore sequenti à religiosis viris ædificata est ecclesia, in testimonium miraculi istius, in qua orantibus & credentibus vsque hodiè beneficia præstantur diuina. Signo crucis & prece S. Vedastus sanat cęcum

Igitur rex à viro Dei euangelicis apprimè imbutus doctrinis, & hoc pręsenti miraculo in fide firmiter confortatus, nil moratus in via, nil dubitans in fide, sed magna alacritate animi, magna festinatione itineris, sanctissimum pontificem Remigium videre properauit, vt illius sacratissimo ministerio, spiritu sancto operante, in remissionem peccatorum & spem vitæ æternæ, catholici baptismatis viuo ablueretur fonte. Cum quo aliquantis moratus est diebus, vt Ecclesiasticis satisfaceret sanctionibus, & pœnitentiæ secundùm apostolicum præceptum priùs ablueretur lachrymis, dicente beato Petro principe apostolorum: Pœnitentiam agite, & baptizetur vnusquisque vestrûm in nomine Iesu Christi: & in nomine sanctæ Trinitatis, cælestis mysterij baptisma susciperet. Sciens verò beatus Pontifex apostolum dicere Paulum, Omnia vestra honesto cum ordine fiant: statuit diem, quo rex ecclesiam intraret ad suscipienda diuinæ pietatis sacramenta. Quale fuit tunc sanctis Dei gaudium, qualis in Ecclesia Christi lætitia, cùm viderent regem Niniue ad prædicationem Ionæ de solio maiestatis suæ descendisse, & in cinere sedisse pœnitentiæ, & sub pia Dei sacerdotis dextera, suæ excellentiæ caput humiliare? Baptizatus itaque rex cum optimatibus suis & populo, qui diuina præueniente gratia, salutaris lauacri gaudebant suscipere sacramentum, vtriusque & victoriæ ex hostibus, & suæ salutis voti compos, ad sceptra regni gubernanda reuersus est, sanctumque Vedastum beato pontifici commendauit Remigio. Qui ibi moratus, vitæ meritis & virtutum claruit exemplis. Omnibus amabilis & venerabilis factus est. Fuit enim morum dignitate religiosus, charitate præcipuus, fraterna dilectione iucundus, humili pietate eximius, orationum vigilantia assiduus, sermone modestus, corpore castus, ieiunio sobrius, miserorū consolator. Non de crastino cogitans, sed semper de Dei confidens clementia. Omnes ad se venientes, æternæ vitæ pascebat alimento. Nullum in sua despiciebat angustia, sed piæ consolationis verbo reficiebat mœstos. Nemini vel verbo nocuit, sed fraterno amore cūctis prodesse satagebat. Vndè & à quàmplurimis illustribus frequentabatur viris, vt illius sacratissimo alloquio vel in tristitia cuiuslibet solicitudinis susciperent consolationem, vel in religione ecclesiasticæ exercitationis puram ab eo audirent veritatē. Vndè & illius pia deuotione multi à diaboli laqueis liberati sunt, & vias vitæ perpetuæ, superna adiuuante pietate, ingressi sunt. Act. 2. 1. Cor. 14. Ion. 3. Clodoueus rex baptizatur. Catalogus virtutum S. Vedasti.

Scilicet multi, vt supradiximus, ob celeberrimam sanctitatis famam, nobilium vel plebeiorum virum Dei visitare solebant, vt consolarentur per gratiam, quæ abundabat in labijs illius, & qa ex abundantia cordis os loquitur, & quia fraterno amore omnes diligebat, omnibus se affabilem præstabat. Aliorum salutem suum reputās lucrum, nec Dominicæ talentum pecuniæ pigritiæ obruit humo, sed quotidiano charitatis sudore multiplicare studebat, nè vacuus, reueniente Domino suo, in conspectu illius appareret. Matt. 12.

Igitur quidam vir nobilis & religiosus inter alios famulum venit visitare CHRISTI, vt per eum cælestis doctrinæ reficeretur melle. Et dum sermo dulcissimæ allocu-

allocutionis in longum traheretur, & sol medium cæli transiens centrum, crescentes duplicaret vmbras, nolebat vir Dei hospitem suum absque charitatis dimittere viatico. mandauit autem puero, vt si quid illi remansisset vini, charo pocula portaret amico, quatenùs in vtroque & anima refectus, & corpore confortatus, domum rediret. Sed propter hospitum frequentiam & viri Dei largam erga omnes munificentiam, non arida patris charitate, aridum inuenit vasculum, in quo vinum seruari solebat. Mox tristis, tacito murmure, hoc ipsum puer paternis intimauit auribus. Qui verecundiæ rubore perfusus, charitatis tamen dulcedine abundans corde, in diuina cõfisus suffragia, tacitus paulispèr Deo preces effudit: nil de diuino dubitans auxilio, nil de suæ petitionis hæsitans effectu, totus in eius credens clementia, qui de arida petra sitienti populo fontem aquæ viuæ produxit, vel in Cana Galileæ aquam in mirabilis vini conuertit saporem: dixit puero: Vade in Dei confidens bonitate, & quodcunq; inueneris in vasculo, non cunctèris nobis adferre. Qui celer paterno obediens præcepto cucurrit, & vas vino optimo superaffluens inuenit, gratias Deo agens, alacri animo venienti & eius socijs propinauit amico. Qui duplici roboratus charitate, remeauit in propria. Sed famulus Christi nè vanis iactantiæ verbis vel rumigero populi celebraretur fauore, sub magna attestatione præcepit puero, omnibus vitæ suæ diebus hoc tacere miraculum, plùs Deo soli cognitus esse cupiens, quàm hominibus certò sciens, omnium esse virtutum veram in humilitate custodiam, & hanc esse, quæ charitatis gradibus altissima cæli regna conscendat, ipsa dicente veritate: Omnis qui se humiliat, exaltabitur.

Exod. 17. Num. 20. Iohan. 2.

Precibus vinũ obtinet à Deo.

Matt. 23.

Cumque viri Dei celeberrima vulgaretur fama, & charitatis in eo munificentia, & religio vitæ, & verbi Dei instantia longè lateque ab omnibus celebraretur, visum est beatissimo pontifici Remigio, tam præclaram Christi lucernam meliùs esse supra candelabrum ponere, vt splendidissimo suæ sanctitatis fulgore latiùs ad salutem luceret multorum, quàm sub vnius loci latebris propemodùm abscondita lateret. Diuina igitur dispensatione & salubri sacerdotum consilio, ordinauit eum episcopum, & ad prædicandum verbum vitæ Atrebatensi eum direxit vrbi, quatenùs populus diù in antiquo malæ consuetudinis erroribus iacens, Deo auxiliante, per assiduam sacræ prædicationis instantiam, per illum in viam veritatis & agnitionem filij Dei deduceretur. Qui pontificatûs gradu & prædicationis officio suscepto, concitus ad præfatam ire perrexit vrbem: sed in auspicium futuræ prosperitatis & salutis, Deus cuiusdam miraculi testificatione eius patefecit ciuibus introitum. Igitur in ipsa ciuitatis porta duos habuit obuiàm sibi egenos, & infirmos, cæcum scilicet & claudũ, miserabili à viro DEI voce stipem postulantes. Mox sacerdos Christi, illorum condolens miseriæ, secum tractabat, quid illis solatij præstare posset. Et cùm apostolicus prædicator pecuniam in sacculis se non habuisse sciret, in diuina confidens clementia, & sanctorum apostolorum Petri & Iohannis confortatus exemplo, ait: Aurum & argentum non est mecum: quod autem habeo, id est, charitatis officia & pietatem orationis ad Deum, hoc vobis præstare non differo. Et post hæc verba vir Dei ex intimo cordis affectu pro illorum miseria fudit lachrymas, & cum fidei puritate opem illis poscebat diuinam, vel pro illorum corporali, vel pro populi præsentis salute spirituali. Nec tam piæ & tam necessariæ preces inefficaces esse potuerunt, sed ab illo, qui per Esaiam inquit prophetam: Tempore opportuno exaudiui te, & in die salutis adiuui te: mox ambo in conspectu multitudinis optatam receperunt sanitatem: hic luminis claritate ditatus, ille pedum velocitate lætatus. Ambo supernæ gratias agentes pietati, maiora quàm sperauerant, munera reportantes, domum reuersi sunt. Sed & hoc miraculum sanitatis in illis, plurimis causa fuit salutis æternæ. Videntes enim cælestem virtutẽ verba consequi sacerdotis Dei, relictis idololatriæ sordibus, in Christum credentes, viuo sacri baptismatis fonte purgati sunt.

S. Vedastus ordinatur episcopus Atrebatẽsis.

Acto. 3.

Esa. 49.

cęcũ & claudum sanat.

Multi amplectũtur Christianismum.

Præfati verò miraculi testificatione vir DEI, fauore populi suffultus, singula ciuitatis loca peragrans, quæsiuit inter ruinas ædificiorum, si quod ecclesiæ signum inueniri valuisset. Nam antiquis fermè temporibus, sacræ in illis locis fidei floruisse religionem agnouit, sed propter peccata habitatorum terræ illius, occulto Dei iudicio sed iustissimo, tradita est cũ cæteris Galliæ vel Germaniæ ciuitatibus pagano & perfido Hunnorũ regi Attilæ vrbs quoq; illa deprędanda. Qui propter animi sui

Attilę regis immanitas.

sui sæuitiam, nec sacerdotibus DEI honorem, nec ecclesijs CHRISTI reuerentiam impendere sciebat: sed omnia, quasi tempestas immanissima, ferro vastauit & igne.

Tunc in similitudine Hierosolymitanæ vastationis, quæ ab impio Babyloniæ rege facta est, venerunt gentes in hæreditatem Dei, & pollutis manibus prophanauerunt sacraria Christi, effundentes seruorum DEI sanguinem circa altaria altissimi regis. Non hæc paganorum fecit fortitudo, sed populi Christiani promeruerunt peccata. Inuenit verò famulus Christi antiquæ ruinas ecclesiæ, inter murorumq; fragmenta veprium crescere densitates: vbì quondàm psallentium chori, ibì lustra & latibula ferarum visa sunt, stercoribus & immunditijs omnia plena, ità vt vix vestigium aliquod remansisset murorum. Hæc cernens, intimo cordis dolore ingemuit, dicens: O Domine, hæc omnia venerunt super nos, quia peccauimus cum patribus nostris, iniustè egimus, iniquitatem fecimus. Sed tu Domine memor esto misericordiæ tuæ, & nostris parce peccatis, & nè obliuiscaris pauperum tuorum in finem. Dum hæc itaque lachrymosis murmuraret querelis, eccè subitò ex ruinosis speluncis vrsus prosiliuit. Cui vir Dei cum indignatione præcepit, vt in deserta secederet loca, & sibi commoda inter condensa syluarum quæreret habitacula, nec vltrà illius fluminis ripas trãsiret. Qui mox tali territus minatione, fugit, nec vnquàm posteà illis visus est in partibus. O mira omnipotentis Dei in sanctis suis potentia, quibus bestiæ ferocissimæ obedire sciunt. O miserabilis hominum audacia, qui salutiferæ prædicationis verba, à sanctis prolata doctoribus, contemnere non metuunt. Irrationalis bestia, in obtemperando sanctorum præceptis, quodammodò ratione vtitur humana: homo verò ad imaginẽ Dei conditus, ratione præditus, honorem suum non intelligens, comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis.

4.Reg.25. Psal.105. Sancti bestias sentiunt obsequẽtes, homines cõtemptores. Psalm. 48.

Dum verò comperisset vir Dei ecclesias Christi desertas, cor populi idololatriæ erroribus infectum, ignorantiæ tenebris obcæcatum, gemino se pietatis subdidit labori. Populum sedula intentione ad agnitionem veri luminis perduxit, ecclesias ad culmen summi honoris erexit, presbyteros & diaconos sibi in adiutorium per diuersa ecclesiarum disposuit loca, & vbì priùs speluncæ fuerunt latronum, ibì orationum domos construxit: magisque diuinis intendit eas ornare laudibus, quàm pompaticis seculi diuitijs comere. Fuit verò pauperibus largus, diuitibus affabilis, quatenùs oẽs vel largitate munerum, vel iucunditate verborum in viam deduceret veritatis. Sciẽs itaque nullatenùs superba secularis potentiæ colla ad Christianæ religionis humilitatem inclinari posse, nisi per suauissimas pietatis admonitiones, Apostolico instructus exẽplo, omnibus omnia factus, vt omnes lucrifaceret, seniores honoribus præueniens, iuniores paterna dilectione admonens, vbiquè per officia charitatis non sua quærens, sed quæ Dei sunt, Christi sequutus vestigia, potentium conuiuia non contempsit, non luxuriæ causa, sed prædicationis obtentu, vt familiaritate concordiæ, faciliùs verbum Dei conuiuantium infunderet cordibus. Igitur quidam nobilis Francus, potentia clarus, Ocinus nomine, regem Clotarium, prædicti regis Clodouei filium, qui tunc temporis regni nobiliter rexerat sceptra, vocauit ad prandium, quod magno apparatu in domo sua regi & suis parauerat optimatibus. Rogatus quoquè est sanctus ad conuiuium Vedastus. Qui domum intrans, more sibi solito, dextera extenta, omnia sanctæ crucis vexillo signauit. Quædam verò vascula ibì ceruisia adstabant plena, sed malè gentili errore dæmoniacis incantationibus infecta. Quæ mox ob potentiam sanctæ crucis destructa crepuerunt, & quicquid liquoris habuerunt, in terram effuderunt. Territus verò rex & optimates illius, huius visione miraculi, sciscitabatur Pontificem causam repentini prodigij. Cui sanctus respondit episcopus: Per quasdam maleficorum incantationes, ad decipiendas conuiuarum animas, diabolica in his latuit liquoribus potentia: sed virtute crucis Christi territa, sic inuisibiliter de domo effugit ista, sicut visibiliter consideràstis liquorem effundi in terram. Hæc verò res multis proficiebat in salutem. Nam plurimi, occultis diabolicæ fraudis catenis absoluti, auguriorum vanitate spreta, incantationum consuetudine relicta, ad veræ religionis conuolauerunt puritatem, intelligentes diuinæ potentiæ efficaciam in suo famulo facere signa, nihilq; contra eius sanctitatem antiqui serpentis valere machinamenta. Et quod ille ad perditionem parauerat aliquorum, hoc Christi gratia ad redemptionem conuertit plurimorum.

Cõstruit sacras ædes. 1.Cor.9. Nota vim crucis, manu S. Vedasti expressæ.

Rexit

Rexit igitur præfatus Dei sacerdos ecclesiam Christi, diuina auxiliante gratia, annis circiter quadraginta, sub magna euangelicæ prædicationis deuotione, sub magno pietatis amore, ac per id temporis multitudinem populi catholico dogmate ad Christianæ fidei conuertit sanctitatem. Claruit vbiquè diuinæ cognitio legis, sanctissimũ Christi nomen cunctorum audiebatur in ore, floruit in moribus castissimæ vitæ honestas, ardebat in pectoribus singulorum cęlestis patrię amor, populus statutis diebus ad ecclesiam concurrebat, festa cum magno gaudio nostri Saluatoris opportunis celebrabantur diebus, eleemosynæ circa domos vberrimè pauperibus dispertiebantur, verbum Dei quotidiè per loca singula populis prædicabatur, hymnidicas laudes Deo horis canonicis chorus cantabat in ecclesijs. Beatum dixerũt populum, cui hæc sunt: beatus populus, cuius Dominus Deus eius. Omnes enim in pulchritudine pacis quiescebant, in agnitione veritatis gaudebant, in sanctitate Christianæ religionis lætabãtur. Postquàm verò pius pdicator & sanctus Dei sacerdos, meritis maturus & annis, præmia sui laboris accipere debuit, Deo dispensante, in eadem Atrebata ciuitate validæ infirmitatis febre correptus est, diuina præuidẽte misericordia, vt vbì plurimùm in Dei sudauit seruitio, indè ad palmam æternæ beatitudinis perueniret, & inter charissimorum manus filiorum animam suo redderet creatori. Vt verò sui famuli obitũ Deus designaret, visa est nocte quadam clarissimæ columna lucis, à culmine domûs, in qua sanctus iacebat sacerdos, vsq; ad summum cęli, horarum fermè spatio duarũ, stare fastigium. Quod cùm viro Dei diceretur, intellexit statìm, hoc signum suum demonstrare obitum. Vocauit igitur suos ad se filios, vt eorum precibus suam fideli cõditori commendaret animam. Et post dulces paternæ pietatis admonitiones & extrema charitatis verba, sacrosancto corporis & sanguinis Christi confirmatus viatico, inter manus lachrymãtium spiritum emisit. O dies sancto lætissima sacerdoti, sed cuncto mœstissima populo, quem tantus subitò corporali vita deseruït pastor, quem tamen spirituali nunquàm deserit intercessione, si sacræ illius admonitionis verba & probatissimæ vitæ vestigia sequi non desistat. Conuenerunt itaque ad vltimas venerandi viri exequias clerus & populus copiosus; aliarumque ecclesiarum sacerdotes, presbyteri & diaconi. Sed mirum: inter lachrymantium voces in terra, psallẽtium (vt fertur) à quibusdam religiosis viris cœtus audiebantur in cęlo: & dum digno honoris officio feretrum, in quo iacebat corpus, paratum staret in medio, accedentes mouere illud non valebant. Quid verò agerent, ambigebant: quò se verterent, nesciebant. Sciscitabantur à Scopilione archipresbytero, viro equidem religioso, qui secretarius fuerat sermonum sancti Dei, si aliquid de sua eum testari sepultura memoraret: timẽtes, nè fortè illis hoc ideò accidisset, quia intrà murum eiusdem ciuitatis illũ sepelire disponebant. Quibus ille respondit, sæpiùs eum se audîsse dicentem, quòd nullus intrà muros ciuitatis sepeliri debuisset: quia omnis ciuitas locus debet esse viuorum, non mortuorum. Volebant siquidem illum in ecclesia beatæ semper virginis Mariæ, vbì sedi pontificali præsederat, tumulari. Ipse verò sepulturæ suæ locum in oratorio, quod paupere sumptu, id est, ligneis tabulis prope litus Crientionis fluuioli ædificauerat, fieri disposuisse cognoscitur. Quod licèt ipse pro humilitate, qua semper vsus est, fieri voluïsset, omnes tamen, qui aderant, attendẽtes meritorum eius insignia, indignum ducebãt tanti viri corpus in loco humili debere sepeliri: præsertim cùm nec locus ipse habilis esset tanto monumẽto, nec, palude obsitus, foret accessibilis populo. Dum talia inter se quererentur, venerabilis vir Scopilio, doctus virtute precũ, ad solita sibi credidit arma currendum, vt videlicet oratio fidei obtineret, quod multa hominum manus viribus nequiuisset. Vndè cunctos hortans ad precem, ipse prior illachrymans, super corpus sacratissimum incumbens orationi, in hanc vocem, mœrore cordis affectus, erupit: Heu mihi, inquit, ô beatissime pater, quid vis vt faciam, quoniam & dies in vesperum declinat, & omnes, qui ad tuas exequias conuenerunt, ad propria iam remeare festinant? Permitte, obsecro, te perferri ad locum, qui tibi filiorum cura præparatus existit. Et his dictis, accipientes capulum, in quo sancti viri corpus iacebat exanime, nullum onus sentientes, portauerunt eum subiectis humeris cum alacritate animi ad sepulturæ locum. Sepelièruntque eum in ecclesia iam dicta beatæ Dei genitricis semper virginis Mariæ, in dextera parte altaris, vbì quondàm pontificalis cathedræ fungebatur officio, nobilem terræ abscondentes thesaurum. In

Fructꝰ veræ predicatiõis Euangelicę.

Horæ canonicę. Psal. 143.

Visio columnę lucidę.

Accipit Eucharistiam obiturus.

Honorificè cõditur sacrũ corpus.

In quo loco per aliquod iacuit tempus, quousquè Domino reuelante,ad locum, vbì nunc fulget eius memoria,est à viris sanctis Autberto & Audomaro episcopis felici mutatione translatus.

Nunc autem, quid in eodem episcopio post eius excessum visum est dignum memoriæ,referatur. Superueniente igitur tempore,domuncula,in qua Deo dilectus diem obijt,flammis arrepta,ardere cœpit. Sed vidente quadam religiosa fœmina, Abita nomine,sanctus adueniēs Vedastus,flammas à domo discussit, & ità incolumis remansit cum lectulo,in quo vir Domini sanctam ad cælestia regna animam emisit: vt omnes agnoscerent, quanta illius esset beatitudo in cælis, cuius lectuli domicilium in terris ardere non potuit.

Iacuit autem in loco eodem vsque ad tempus beati Autberti, qui septimus ei in sede pontificali successit episcopus. Is autem,vt Maiorum relatione cognouimus,& vt in innumerabilium hominum ore versatur, & quod oculis etiam factum probamus,dum quadam die post hymnos matutinos in humanis consistens,rubente aurora,Orientem versùs intenderet,vidit eminùs trans fluuiolum,qui Crientio vocatur, virum præfulgidum virgam manu tenentem, basilicæ locum metiri. Quod ille cernens,reuelante Deo,visionem cognouit angelicam: ostensumque est illi, beatum illuc Vedastum,annuente Christo,sine dubio transferendum. Qua reuelatione certior factus,inuitauit ad tantum opus beatum Audomarum,qui ea tempestate Taruennæ Morinorum vrbis episcopus,in Dei rebus magnificus habebatur. Qui licèt iam senio pressus,& amissione luminum videretur debilior factus,animum tamen vt arcum habens spiritali studio intentum,ilicò promptus, Christo gressus regente, festinus ad venerabilem peruenit Autbertum. At ille quid animo gereret,& quid sibi diuinitùs esset ostensum,referens,pari voto communique consilio cum magno populorum gaudio,qui vndiquè confluxerant,ad locum designatum beatissimum transtulerunt Vedastum. In qua translatione perhibetur beatus Audomarus lumen recepisse oculorum,sed ilicò precibus eandem,quam vltroneus ferebat,reimpetrâsse cæcitatem. Paruipendebat quippe lumen carnalium oculorum,qui lumen meruit ciuium supernorum. Porrò autem miracula, quæ & tunc gesta perhibentur, & quæ iam per annos fermè centum sexaginta per merita beati Vedasti patrata sunt, nullo sunt stylo memoriæ tradita, excepto, quòd vocibus cantorum huiusmodi canitur antiphona: Hic est beatus Vedastus, cui templum fieri ab angelis iussum est hominibus. Est autem locus ipse non longè ab eadem vrbe,qui pro nobilitate suî Nobiliacus primò est appellatus: sed procedente tempore tam insignis effectus, vt vrbis nomine, quæ iam ruinis crebrioribus penè obsoluërat, vocitetur. Est nanque & largitione fidelium sublimatus,& agmine monachorum & aliorum Deo deuotorū grege refertus: vbì incessanter quotidiè diuina celebrantur præconia,& frequenter cælestia facta sunt & fiunt miraculorum signa,quę iam magìs cernentium ore narrantur,quàm dictantis stylo scribantur. Felix equidem Atrebatum ciuitas,tam excellenti munita patrono: & si murorum ruinis vilescat,illius tamen meritorum nobilitate clarescit. Totusq; pro eius sanctitatis intercessione gaudeat populus,omnipotentique DEO æternas referat laudes,qui tam clarum illi perdonauit doctorem,cuius prędicatione viam agnouit veritatis. Cuius precibus,si in fidei firmitate & vitæ sanctitate consistit,ab omni aduersitate secura permanebit,& vsque ad perfectam beatitudinis gloriam perueniet, præstante Domino nostro Iesu Christo,qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat Deus per omnia secula seculorum,Amen.

visio S. Autberti.

S. Audomarus episcop.

VITA SANCTI AMANDI EPISCOPI TRAIECTENSIS ET CONFESSORIS, SCRIPTA A MILONE *monacho cœnobij S. Amandi. Claruit is Milo anno Christi 870.*

PROLOGVS.

SCRIPTVRVS vitam beati Amãdi, habitatorem eius inuoco spiritum sanctum: vt qui ei virtutes largiri dignatus est, mihi etiam eas sermonem tribuat narrãdi: quatenùs & charitati vestræ debitum seruitutis impẽdam officium, & nè is lateat, qui omnibus modis est imitandus. Licèt enim tantę rei sim impar ingenio, atque nugacitatis vel
Psalm. 80. desidiæ pondere opprimar: ad illum tamen spem erigo, qui dixit: Aperi os tuum, & ego adimplebo illud: Maximeque vestris fretus suffragijs, vt quod meritis meis obtinere non valeo, orante pro me beatitudine vestra, opus tam arduum atque difficile, à meque hactenùs indiscussum, superna opitulante gratia possim aggredi. Priùs enim scire vos cupio, me ad omnes virtutes, quas per eum Domin⁹ operari dignatus est, attingere minimè posse. Et quanuìs ad omnia illius peruenire nequeam, tamẽ prout Dominus vires infuderit, pauca è pluribus cursìm succinctéque, & vtità dicam, breuiter aggredi conabor. Indignum est enim, vt de tanto viro silere quis audeat, dum pius rerum arbiter talem in Ecclesiasticæ culturæ campo cultorem instituit, per quem, agrum ipsius intenta operatione fidei rastro colentem, ad centeni numeri redditum Christi seges excresceret. Satìs enim sunt solicita circa humanũ genus immensæ diuinitatis prouisura remedia, dum talem ad illuminationem patriæ dignata est dirigere, misericordia consulente. Et licèt longè lateque se per rumigeru-
Matth. 5. los fauores diuulgare noluerit, tamen, vt ait ipsa veritas, ciuitas in monte posita, latére non potuit. Et quod mihi pace sanctorum omnium liceat confiteri, nulli est secũdus in meritis eorum, quorum agnouimus virtutes. Igitur nè prolixa oratio horrorem incutiat, generetque, vt assolet, legenti fastidium, vitam sancti Amandi, qualiter à pueritia vsq; ad perfectam vixerit ætatem, qualiter've ante episcopatum vel in episcopatu se gesserit; aut circa beatum finem qualiter rigorem mentis atque propositum tenuerit, licèt rustico ac plebeio sermone, propter exemplum tamẽ vel imitationem, memoriæ, contempta verecundia, tradere curabo.

VITA.

6. Februarij.
Amandi patria & parẽtes.
Confert se in monasterium.

AMANDVS igitur sanctissimus atque religiosissimus, Aquitaniæ partibus haud procùl à maris Oceani litore ex Christianis atque inclytis parentibus editus puer est. Pater eius Serenus nomine, genitrix verò Amantia vocabatur. Sed cùm iam adolescentiam transiens, in robur migraret virile, & immodicis desiderijs in CHRISTI flagraret amore, patriam parentesque relinquens, ad Ogiam insulam, quæ à litore Oceani maris quadraginta distat milliaribus, felici nauigans cursu, tandẽ portum monasterij petijt, ibiq; à fratribus spiritalibus cum magno receptus est gaudio: & quia sacras ab infantia didicerat literas, ex hoc maiori succensus desiderio, ampliùs quotidiè in Dei rebus crescebat.

Quadam igitur die, dum ei à fratribus imperatum fuisset, vt obedientiæ causa per insulam deambularet, fit ei repentè obuiàm miræ magnitudinis serpens, sicut idẽ vir Dei narrare consueuerat, ità ingens atque immanis, qualis nec pòst, nec anteà in eadem visus est insula. Quo viso, perterritus puer, sicut ipsa patiebatur ætas, quid ageret
Signo crucis pellit immanem serpentem. ignorabat. Tum subitò superna respectus gratia, ad orationum confugit auxilia. Statimque solo prostratus, cùm aliquantispèr orationi incubuisset, signum crucis contra immanem opposuit anguem, potentiq; virtute verborum, vt ad latebras quãtocyùs

tocyùs rediret,imperat. Qui dicto obediens, atque ad ſignum viri Dei fugiens,rapidoq; curſu ad latebras remeans,in eadem inſula vlteriùs nuſquàm comparuit. Sicque eandem inſulam per orationem beati viri Amandi omnipotens Deus ab imminenti liberauit periculo. Hoc initium ſignorum eius, ad nos multorum fama volitãte perlatum eſt.

Dein cœpit pater eius blandis eum ſermonibus irretire,vt quantocyùs de monaſterio egrederetur,& rursùs ſecularem aſſumeret habitum. Cumque his atque huiuſcemodi perſuaſionibus animum illius conaretur euertere, obteſtans nisì citiùs aſſenſum daret, vt de monaſterio egrederetur, iam paterna priuaretur hæreditate, reſpondiſſe fertur: Nihil mihi, pater,tam proprium videtur, quàm vt Chriſti aſſumam ſeruitium, qui eſt pars & hæreditas mea. De paternis enim ſubſtantijs nihil adipiſci cupio:ſolummodò,vt Chriſto militem,permitte.

Sicque in eodem permanens deſiderio,relicto ſolo parentibusque, Turones & ſepulcrum ſanctiſſimi petijt Martini. Ibique proſtratus,& profuſis in oratione vberrimè lachrymis, ex toto cordis petijt affectu, quatenùs vir ſanctus oratione ſua apud Deum obtinere mereretur,vt nunquàm eum Dominus ad ſolum proprium remeare permitteret,ſed omnem vitæ ſuæ curſum in peregrinatione expenderet. Cumque ab oratione ſurrexiſſet,ſtatim comam capitis ſui abſcidit,adeptusque clericatûs honorem,omnem gratiam tranſcendebat in clero. Tondet ſibi caput.

Poſt hæc verò ab abbate ipſius loci & à fratribus benedictione percepta,ciuitatem Bituricas & ſanctum adijt Auſtregiſilum,qui tunc in Dei rebus magnificus atque inſignis habebatur. Cumque ab eo & ab eius archidiacono,ſanctiſſimo videlicet Sulpitio,qui poſteà epiſcopus claruit, clementiſſimè fuiſſet ſuſceptus,omni ei humanitate exhibita,cellulam iuxta eccleſiam in ſuperiori ciuitatis muro conſtrui fecerunt. Huius vitã inueniet Lector 17. Ianuarij.

In qua cellula multis diebus ob amorem æternæ vitæ,cilicio tectus & cinere,ieiunijs attritus atq; inedia,hordeaceo tantùm contentus pane atque aqua modica,corpus ſuum ſuſtentauit potiùs quàm aluit. Sicque ibidèm tribus fermè militans luſtris, à vino & ſicera omninò abſtinuit. His ità geſtis,cæleſti iterùm inflammato deſiderio, incidit ei cogitatio,vt ad limina beatiſſimorum apoſtolorum Petri & Pauli properare deberet. Aſſumptoque ſecum vno tantummodò comite,ſqualida atque deuia luſtrans loca,tandèm Romam peruenit. Ibique ſancto ſatiatus deſiderio, prædulcia in liminibus apoſtolorum figens oſcula, diebus eccleſiarum Dei circuibat loca, nocte verò ad ſancti Petri reuertebatur eccleſiam. Degit ſolitarius 15. annis. Romę loca ſacra inuiſit

Quadam nanque die iam appropinquante veſpera,cùm cuſtodes iuxta morem in eccleſia feciſſent diligentiam, ſanctus vir Domini Amandus, egredientibus cunctis, in eccleſia paululùm ſubſtitit,ibi ex deuotione tota nocte vigilare cupiens. Tum verò vnus ex cuſtodibus inuentum,contemptibiliter affectum iniurijs, eiecit extra eccleſiam. Sedente autem eo in ecſtaſi mentis in gradibus ante fores eccleſiæ, ſubitò ei ſanctus apparuit Petrus,blandè leniterque eum alloquitur,& vt in Gallias ad prædicationem exercendam reuerti deberet,admonuit. De qua viſione ſanctus vir Amandus hilarior redditus, accepta benedictione apoſtoli atque patrocinijs, feliciter remeauit in Gallias. S. Petrus ei apparet.

Cùm interim paucis pòſt tranſactis diebus,coactus à rege ac ſacerdotibus,epiſcopus ordinatus eſt. Acceptoque pontificatûs honore, gentibus verbum euangelizare cœpit Domini,atq; ſeipſum in omnibus exemplum prębere bonorum operum. Erat autem pijſſimus atque omni bonitate repletus, vultu ſerenus, eleemoſynis largus, ſenſu ſobrius,corpore caſtus,atque inter diuites & pauperes medius: ità vt pauperes illum quaſi pauperem adſpicerent,diuites quaſi ſuperiorem ſe exiſtimarent. Vigilijs atque orationibus deditus,ſermone cautus. Fit epiſcop⁹

Si quos etiam captiuos vel pueros tranſmarinos inueniſſet, dato precio redimebat,ſpiritalique eos regenerans lauacro,literis affatìm imbui præcipiebat,pręmiſſaq; libertate, per diuerſas diſtribuebat eccleſias: Pluresque ex his poſteà epiſcopos, vel presbyteros,ſeu honorificos abbates fuiſſe audiuimus.

Illud etiam non eſt pretermittendum,quòd idem vir Dei Amandus à Roma ſecundò rediẽs,aſſcenſa naui,peruenit ad Centumcellenſem locum. Quadam igitur nocte dum ſolus,vt illi mos erat,oraret,immundus ſpiritus vnũ è famulis appræhẽſa manu

 trahebat

Improbitas diaboli. trahebat ad mare,volens eum ibi demergere. Sed idem puer,qui trahebatur, magnis cœpit vocibus clamare,dicēs: Christe,adiuua me: Christe,adiuua me:Mox malignus spiritus eidem puero insultando respondit: Qualis Christus? Sed dum puer,qui trahebatur,minimè responderet,ait sanctus Amandus:Dic illi fili:Christus filius Dei viui,crucifixus.Statimq; ad vocem illius inimicus vt fumus euanuit.

Nec multò pòst cùm quadam die per medium pelagus nauigaret, nautasq; verbū doceret Domini,subitò apparuit illis miræ magnitudinis piscis.Nautæ verò,misso in pelagus reti,eundem piscem ceperunt. Cumque epularentur,mutuisq; plausibus exultarent,subitò inopinata orta tempestas est, quæ omne gaudium eorum in luctum conuertit. Sæua tempestas in mari. Cœperunt autem quicquid in naui habebant,tam quæ ad cibum pertinebant,quàm reliqua subsidia omnia,vel etiam armamenta nauis,in pelagus proijcere, vehementerq; labori insistere,vt ad terras egrederentur:sed nihil omninò proficere valebant.Nauis verò quassata, huc illucque à fluctibus ferebatur,cunctosque de vita spem omnem abijcere cogebat.Mox igitur nautæ ad seruum Dei cucurrerunt Amādum,rogantes vt Dominum deprecaretur,quatenùs eos per orationem ipsius de imminente liberaret periculo. Vir autē Domini Amandus blandè eos consolatus,confidere iussit,& vt de Domini misericordia fidutiā haberent, fideliter admonuit.Nautæ verò nimio fessi labore,passìm in naui iacebant sopore depressi.Ipse etiam sanctus in puppi nauis residens,quiescebat.Tum ei ex improuiso sanctus apparuit Petrus, trāsiens per puppim nauis:excitansq; eum ac blanditer alloquens,ait:Noli timere Amāde:non peribis tu,neque qui tecum sunt.Mox verò ad verbum illius sedata tempestate,tranquillitas reddita est magna.Et facto manè,omnes,qui in naue cum viro erant Dei,sani atque incolumes ad terras egressi sunt.

Per idem autem tempus,cùm loca vel diœceses ob animarum solicitudinē vir Domini circumiret Amandus,audiuit pagum esse quendam iuxta fluenta Scaldis fluuij, cui vocabulum est Gandauum.Cuius loci habitatores antiqua diaboli versutia vsq;adeò circunquaq; laqueis vehemēter irretiuit,vt incolæ terræ illius, relicto Deo, arbores & ligna pro Deo colerent,atque vana idola adorarent. Gādauensiū priscorum stultitia. Propter ferocitatem enim gentis illius,vel ob terræ infœcunditatē,omnes sacerdotes à prædicatione loci illius se subtraxerant,& nemo audebat in eodem loco verbum annunciare Domini. Quo audito,vir sanctus magìs eorum miseratus errorem,quàm de vitæ suæ periculo pertimescens,Aicharium episcopum,qui tunc Nouiomensis vrbis cathedræ præsidebat sacerdotali,adijt,eumq; humiliter postulauit,vt ad regem Dagobertum quantocyùs pergeret,epistolasque ex iussu illius acciperet,vt si quis se non spontè per baptismi lauacrū regenerare voluisset,coactus à rege,sacro ablueretur baptismate. Quod ità factum est.Percepta nanque à rege potestate,& benedictione à pontifice,illuc vir Domini Amandus perrexit intrepidè.Vix enim quis dignè enarrare sufficiet, quātas ibidèm pro Christi nomine perpessus sit iniurias,& quàm frequenter ab incolis loci illius cæsus sit,necnon & à mulieribus & à rusticis non absque iniuria sit repulsus,verumetiam & in flumen sępè pręcipitatus. Vir sanctus multa patitur ab incredulis. Quæ omnia vir sanctus pro nihilo deputās, verbum Dñi non destitit prædicare,memorans illam sancti euangelij sententiā,q̄ ait: Maiorem charitatem nemo habet,q̄ vt animam suā ponat quis pro amicis suis. Iohan. 15. Comites etiā illius,qui eum fuerant germana charitate secuti,ob inediā vel sterilitatem loci ad propria remeantes,cum ibidē solum reliquerūt.Ipse verò in p̄dicationis redimanēs officio, alimentū proprijs acq̄rebat manibus.Sanè captiuos innumeros redimēs,sacro baptismate emūdabat,& vt in operib⁹ bonis p̄sisterent,fideliter hortabat̄. Multos cōuertit.

Illud etiā huic schedulæ annectendū putauimus,quod viro venerabili presbytero, nomine Bono,narrāte didicimus:q testabatur se p̄sentē fuisse,quādò hęc gesta res est. Aiebat nanq;,ꝙ comes quidā ex genere Francorū,cognomine Dotto, cōgregata nō minima multitudine Francorū,in vrbe Tornaco,vt erat illi iniunctū,ad dirimādas resederat actiōes.Tum subitò à lictorib⁹ ante eum p̄sentatus est quidā reus,quē oīs turba acclamabat dignū esse morte.Erat verò idē fur plagis iam crudeliter affectus, vehemēterq; cęsus,& corpore non nisì semiuiuus. Cumq; p̄fatus Dotto decreuisset,vt eū patibulo deberēt affigere,vir Dñi Amād⁹ adueniēs,obnixa prece postulare cœpit, vt ei vitā cōcedere dignaret̄.Sed vt erat sęu⁹ atq; omi belua crudelior,nihil apud eum Amād⁹ obtinere potuit.Tandēq; à ministris vel apparitorib⁹ idē fur affix⁹ patibulo est, atque

atque extremum exhalauit ſpiritum. Dotto igitur domum reuerſus eſt,populi conſtipatus caterua. Sanctus verò vir Domini Amandus citiùs ad patibulum cucurrit, hominemque iam mortuum inuenit. Depoſitumque de ligno,ad cubiculum,in quo familiariter orare conſueuerat,deferri fecit,fratribusque è cellula egreſſis,ipſe ſuper membra defuncti,oratiõi tam diù incubuit,lachrymis ad Dominum profuſis ac precibus, donèc iubente Deo anima in corpus redijt, atque cum viro Dei loqui cœpit. Adueniente itaque matutinali tempore, conuocatis fratribus, aquam iuſſit afferri. Suſpicantibus autem illis,quòd corpus ad ſepeliendum,ſicut mos eſt, vellet abluere, ſubitò cellulam ingreſſi, viderunt eundem hominem, quem mortuum reliquerant, ſanum cum viro Dei ſedentem atque incolumem colloquentem. Mirarique vehementer cœperunt, quòd viuum videbant, quem pauloantè mortuum reliquerant. Tunc igitur ſanctus vir Domini Amandus aſſiſtentes cunctos vehementiſſimè obteſtari cœpit,vt nè cuiquam vnquàm proderent hoc,quod per eum Dominus operari dignatus eſt:aſſerens,non ſuæ hoc eſſe aſcribendum virtuti,ſed miſericordiæ Domini,qui in ſe ſperantibus vbiquè dignatur adeſſe. Loto itaque omni corpore atque cicatricibus,carnem carni reſtituit,ità vt de plagis,quas antè pertulerat,in eius corpore nullum indicium appareret. Sicque eum ad propriam remittens domum, parentibus reſtituit incolumem.

Excitat vita functũ furẽ.

Vult id celari.

At vbì hoc miraculum longè lateque diuulgatum eſt,ſtatìm incolæ regionis illius curſu celeri ad eum cucurrerunt,& vt eos faceret Chriſtianos,humiliter poſtulabãt. Fana etiam,quæ antè adorare conſueuerant,proprijs deſtruentes manibus,ad virum Dei omnes vnanimiter peruenerunt. Nam vbì fana deſtruebãtur, vir Domini Amãdus tam ex munificentia regis, quàm ex collatione religioſorum virorum religioſarumque fœminarum,ſtatìm monaſteria aut eccleſias conſtruebat:verbique ſacri pabulo populum reficiens,omnium corda mandatis cæleſtibus illuminabat.

Multi hoc miraculo inuitãtur ad fidem.

Monaſteria extruit.

Cùm iam vir ſanctus videret prædicatione ſua quoſdam ad Deum conuerti,ex hoc maiori æſtuabat deſiderio,quatenùs adhuc alij conuerterẽtur. Audiuit deniq;,quòd Sclaui nimio errore decepti,à diaboli laqueis tenerentur oppreſſi. Illicque martyrij palmam ſe aſſequi poſſe confidens,transfretato Danubio,eadem circumiens loca,libera voce euangelium Chriſti gentibus prædicabat. Paucis verò ex eis in Chriſto regeneratis,videns etiam ſibi non ſatìs accreſcere fructum,& martyrium,quod ſemper quærebat,nondùm ſe adepturum,ad proprias iterùm reuerſus eſt oues, curamq; gerens earum,ad cæleſtia regna prædicando perduxit.

Prędicat Sclauis.

Intereà rex Dagobertus amori mulierum pluſquàm oportebat deditus, omnique ſpurcitia libidinis inflammatus,ſobolẽ minimè videbatur habere: ſed tamen ad Domini confugit auxilium,deprecabaturq; ſedulò,vt ei filium dare dignaretur, qui poſt eum regni ſui gubernaret ſceptra. Quod ità dante Deo factum eſt. Cumq; ſibi nunciatum fuiſſet,quòd ei Dominus filium dare dignatus eſſet,magno mox repletus gaudio,cogitare cœpit,cui ipſum puerum traderet,qui eum ſacro baptiſmate regenerare deberet. Statimq; accerſitis miniſtris, vt ſanctum perquirerent Amandum, ſagaci intentione ꝑcepit. Nam dudùm ipſe pontifex,dum pro capitalibus criminibus,quod nullus ex ſacerdotibus facere auſus eſt,ipſum redargueret regem,iubente eo iam furore percito, non abſque iniuria de regno eius fuerat expulſus. Ille verò remotiora perquirens loca,verbum Dei gentibus prædicabat. Cumq; à miniſtris tandèm fuiſſet repertus,& vt ad regem ire deberet,admonitus,memorans illud Apoſtoli præceptũ, Poteſtatibus ſublimioribus ſe ſubdi debere:tãdèm peruenit ad regem,qui illis diebus in villa, cui vocabulum Clypiaco eſt, morabatur. Viſoque rex beatiſſimo Amando, magno repletus eſt gaudio: proſtratusque pedibus beati viri, deprecabatur vt tanto ſceleri,quod in eum perpetrauerat,veniam largiri dignaretur. Sed ille, vt erat mitiſſimus atque ſupra modum patiens,citiùs eum eleuauit à terra,facinusq; in ſe perpetratum clementiſſimè indulſit. Tunc rex ad ſanctum ait Amandum: Pœnitet me valdè,quòd ſtultè aduersùm te egerim. Precor igitur, nè memineris iniuriæ, quam tibi irrogaui,atq; preci meæ,qua ſummoperè poſtulo,nè dedigneris annuere. Dedit mihi Dominus filiũ,non meis præcedentibus meritis:precorq;, vt eum ſacro digneris abluere baptiſmate,atq; in filium tibi ſpiritalem ſuſcipere. Quod vir Domini vehementer renuens,ſcilicet ſciens eſſe ſcriptum,militantem Deo non oportere implicari ſe-

Rom.13.

Dagobertus rex ſe abijcit ad pedes S.Amandi.

2.Tim.2.

cularibus negocijs,& quietum atq; remotum,palatia non debere frequentare regia, è cõſpectu regis abſceſſit. Statìm igitur rex miſit ad eum virum illuſtrem Dadonem, atq; cum eo venerabilem virum Eligium,qui tunc in palatio regis ſub ſeculari degebant habitu,quos tamen poſteà egregios ſacerdotes atq; præclaros in meritis, ſignis quoq; atq; virtutibus fuiſſe,plurimis compertum eſt. Hi verò humiliter virum Dei petiêrũt,vt precibus regis daret aſſenſum,atq; filium ipſius ſacro dignaretur diluere fonte,& vt eum enutrire atq; lege imbuere diuina,quantocyùs aſſentiret,dicentes ꝙ ſi hoc vir Dei non renueret,per hanc familiaritatem liberiùs in regno ipſius vel vbicunq; eligeret,haberet licentiam prædicandi,ſeu nationes complures per hanc gratiam ſe poſſe conquirere fatebantur. Tandèm fatigatus precibus amborum, facturũ ſe eſſe promiſit. Audiens autẽ rex,ꝙ preces ſuas ſanctus non renueret Amandus,ſtatìm ipſum puerum afferri præcepit,qui dicebatur non plus à natiuitate habere,q̃ dies circiter quadraginta. Accepit igitur vir ſanctus in manibus puerũ,& benedicẽs eum, catechumenum fecit. Cumq; finita oratione, nemo ex circunſtante multitudine reſpondiſſet,Amen:aperuit Dominus os pueri,atq; audientibus cunctis,clara voce reſpondit,Amen:Statimq; eum regenerãs ſacro baptiſmate, impoſitoq; nomine Sigeberto,regem atq; oẽm eius exercitũ tunc ſanctus Amandus magno repleuit gaudio.

Infans regis dierũ 40, reſpondet, Amen.

His ità geſtis,aduenieͤte obitûs ſui die,Traiectenſiũ epiſcopus feliciter migrauit ad Chriſtum. Rex igitur huius viri venerabilis cõperiens obitum,ſanctum accerſiri fecit Amandum. Congregataq; multitudine ſacerdotũ, populiq; turba nõ modica, ad regendã Traiectenſiũ eccleſiã eum præpoſuit. Illo verò renuente,atq; ſe indignũ vociferante,oẽs vna voce clamabãt,dignũ eum eſſe ſacerdotio,atq; ob animarũ ſolicitudinẽ eccleſiã magìs,q̃ pecuniȩ queſtũ debere ſuſcipere. Coactus igitur à rege ac ſacerdotib⁹,pontificalẽ ſuſcepit cathedrã. Sicq; ꝑ trienniũ ferè vicos vel caſtra circũiens, verbũ Dñi cõſtanter oĩbus ꝑ̄dicauit. Multi etiã,quod dictu nefas eſt, ſacerdotes atq; Leuitȩ,prædicationẽ illius reſpuẽtes,audire contẽpſerunt. At ille ſecundùm euãgelij præceptum,puluerẽ de pedibus in teſtimonium excutiens,ad alia properabat loca.

Traditur S. Amãdo ſedes Traiectẽſ.

Matth. 10.

Igitur tandẽ reperiens inſulã,cui vocabulũ eſt Chanelaus,iuxta Scaldim fluuium, aliquãtis diebus cum fratribus ſpiritalibus ibidẽ Chriſto militare ſtuduit. Sed verbi Dei cõtemptores ꝑ bienniũ ferè ingẽs attriuit plaga,ità vt euerſæ domus & agri in ſolitudinem eſſent redacti:necnon etiam vici vel caſtra deſtruerentur,nulluſq; penè in his regionibus remaneret,qui virum Dei contempſerant prædicantem.

Vltio in cõtẽptores ſermonũ eius.

Nec multò pòſt cùm à fratribus,quos ob animarũ curã per diuerſa reliquerat loca, rogaretur,vt eos ꝑ̄ſentia ſua viſitaret,& vt verbi ſacri pabulo reficere dignaretur: tãdèm prece accepta,peruenit ad eos, audiuitq; ab eis,gentẽ, quã Vacceiam appellauit antiquitas,q̃ nunc vulgò nũcupatur Vaſconia, nimio errore deceptã, ità vt augurijs vel omni errori dedita, idola etiã pro Deo coleret. Quæ gens circa Pyrenæos ſaltus per aſpera atq; inacceſſibilia diffuſa erat loca,fretaq; agilitate pugnãdi,frequenter fines occupabat Francorũ. Vir aũt Dñi Amãdus eorũ miſeratus errorẽ,enixè elaborare cœpit,vt eos à diaboli reuocaret ſeruitio. Dum aũt eis verbũ ꝑ̄dicaret diuinũ, atq; euangeliũ annũciaret ſalutis, vnus è miniſtris aſſurgẽs,leuis ac lubricus, necnõ & ſuperbus,atq; etiã apta mouẽdo riſui effutiẽs verba,quẽ vulgus mimilogũ vocat,ſeruo Chriſti detrahere cœpit,euãgeliumq;,quod ꝑ̄dicabat, ꝑ nihilo ducere. Sed eadẽ mox hora arreptus à dæmone miſer, proprijs ſe cœpit manibus laniare,atque coactus publicè confiteri,quòd ob iniuriam,quam Dei irrogauerat ſeruo,hæc perpeti mereretur. Sicque in ipſo conſtitutus tormento. ſpiritum exhalauit extremum.

Vaſconibus prędicat verbum Dei.

Illis aũt adhuc in eorũ cæcitate permanẽtibus,dũ vir ſanct⁹ ad alia demigraret loca, peruenit ad ciuitatẽ quandã. Vbì cùm ab epiſcopo ciuitatis illius honorificè fuiſſet ſuſceptus, & ei hoſpitalitatis more epiſcopus aquã in manibus funderet,ſecretiùs ꝑ̄cepit miniſtro,vt eandẽ aquã,in qua vir Dei manus abluerat,diligẽter in ſacrario deportaret cuſtodiendã. Quod ità factũ eſt. Pręfatus nanq; ciuitatis antiſtes ſatìs benè fidebat,ꝙ eadẽ viri Dei benedictio ſalutẽ fidelibus reſtituere poſſet. Eodẽ quoq; tempore homo quidã cæcus ſedebat ante fores templi mendicãs, qui multo iam tẽpore corporalẽ amiſerat viſum. Ad quẽ ciuitatis ipſius epiſcop⁹ ait: O homo,ſi habes fidẽ, ablue oculos tuos ex aqua,in qua vir Dei Amandus abluit manus. Confido enim,ꝙ ꝑ ipſius ſanctitatẽ,priſtinã conſequaris ſalutẽ. Cumq; idẽ cæcus oculos eadẽ aqua abluiſſet,ſtatìm iubente Deo priſtinum recepit viſum,ità vt omnia clarè videret.

Cęcus vidẽt ablut⁹ aqua, qua Amãd⁹ ſuas lauerat manus.

His

His ità peractis, idem vir Dñi Amandus in fines remeauit Francorum, elegitq; sibi locum prędicationis aptum, in quo cum fratribus, qui cum eo per diuersas prouincias multas pro nomine Christi perpessi fuerant passiones, ædificauit cœnobiũ. Atq; ex eisdem fratribus plures posteà abbates seu honorificos vidimus viros. Eodem ferè tempore vir sanctus Dñi Amandus Childericum adijt regẽ, cumq; humiliter postulauit, quatenùs ei aliquod municipium ad construendum monasteriũ, non ambitionis gratia, sed ob animarum salutem, largiri dignaretur. Deditq; prę fatus rex ei locũ, nuncupatum Nanto. In quo vir Dñi sagaci intentione cœpit ædificare cœnobium. Mummulus autem quidam, Ozidinsis vrbis antistes, valdè ferebat molestè, ꝙ idem vir Dñi eundem locum impetrauerat à rege: inuidięq; facibus accensus, eundẽ virum Dñi extinguere conabatur. Missisq; agilibus viris, iussit vt eundem virum Dei à loco ipso contemptibiliter iniurijs affectum eijcerent, aut certè in eodem punirent loco. Venientesq; ad eum ministri, simulato dolo dixerunt, quòd ei locum aptum ad construendum monasterium ostendere deberent: tantummodò cum illis illuc properare deberet. Sed eorum fallacia, reuelante Deo, latére non potuit. Cumq; eum ad prędictum locum ducere simularent, nõ erat inscius vir Dñi Amandus, quo in loco eum interimere disponerent. Tandèm igitur peruenerunt ad supercilium montis, vt eum ibì capite truncarent. Vir tamen Dñi suis hoc antè indicare noluit, quia ad martyriũ libentissimè properabat. Sed subitò orta tempestate pluuiæ grandinisq;, omnem illius montis locum tenebrosæ obtexerunt nubes, ità vt apparitores, qui ad interficiẽdum eum fuerant missi, amisso lumine, nihil penitùs viderent. Spemq; vitæ iam nullã habentes, prostrati pedibus sancti viri, veniam postulabant, & vt eos viuos abire sineret, humiliter deprecabantur. Tunc vir Dñi ad consueta recurrit præsidia, scilicet ad orationum auxilia, profusisq; vberrimè lachrymis, tam diù orationi incubuit, donèc reddita serenitate, lumine etiam apparitores recepto, non absq; metu vel stupore ad ꝓpria reuerterent. Taliq; perculsis timore ministris, vir Dñi mortẽ incolumis euasit.

Cœnobiũ ædificat.

Properat ad intentatam ipsi necem.

Nec illud quoq; prętereundum putaui, quod presbytero quodam, nomine Erchẽgisilo, venerabili atq; fideli viro narrante didici. Quadam die, dum vir Dñi Amandus in pago Beluacensi verbum Dñi prędicaret, peruenit ad quẽdam locum, cui vocabulum est Rossunto, secus Aronnam fluuium. Eratq; ibì mulier quędam cæca, q̃ longo iam tẽpore amisso lumine, nihil pręter tenebras nouerat. Ingressus aũt vir Dei domũ illius, cœpit percontari ab ea, qualiter ei hęc cęcitas euenisset. Responditq; illa, ꝙ nõ ob causam aliam ei ipsa cęcitas accidisset, nisì ꝙ auguria vel idola semper coluerat: insupèr ostendit ei locũ, in quo prędictum idolum adorare cõsueuerat, scilicet arborem, q̃ erat dęmoni dedicata. Ad quam vir Dñi ait: Non miror, si pro hac stultitia cæca facta sis: sed admiror clementiam Dñi, qui te tam diù expectando sustentat, vt cùm factorẽ & redemptorem tuum adorare debeas, adores dæmones & idola muta, q̃ nec tibi, nec sibi possunt prodesse. Nunc igitur accipe securim, & hãc nefandam arborem quantocyùs succídere festina, ꝑ quam lumen amisisti corporis, & animæ perdidisti salutẽ. Confido enim, ꝙ si firmiter credideris, lumen pristinũ à Dño cõsequi possis. Deducta aũt puellę suę manibus, ad arborẽ citiùs peruenit, atq; eam excídere conabatur. Tum vir Dñi Amandus eam ad se aduocãs, signumq; crucis super oculos eius imprimens, inuocato Christi nomine, pristinę reddidit sanitati. Instructaq; qualiter se agere deberet, omnibus diebus vitæ suæ castè atq; sobriè se exhibuit, & correctiorem vitam deincèps gerens, mores commutauit in melius.

Signo crucis cæcæ oculos aperit.

Hoc quoq;, quod ad cumulum laudis eius Dñs ostendere dignatus est, non videtur silentio tegendum. Quodam nanq; tempore cùm cuidã monacho, videlicet ꝑposito monasterij sui, Chrodobaldo nomine, per quendã missum iussisset, vt vehicula ad vinum in vsus fratrum monasterio deferendum prępararc deberet, dicitur is inobediẽs extitisse. Sed eum nocte eadem vltio diuina subsecuta est. Nam eo iter agente, vt ad virum Dei pergeret excusationis causa, ꝙ vehicula minimè haberet, ità dicitur omni corporis compage paralysi dissolutus, vt nec manum quidem vel pedem posset mouere. Omniq; iam carne velut mortua, in solo pectore vitalis anhelabat spiritus. Tenuiq; flatu confiteri, vt valebat, nitebatur, ꝙ ob inobedientiam & contumaciam hęc perpeti merebaẽ. Igitur prętatũ monachũ fratres mittẽtes in naui ad monasteriũ, cui vocabulũ Maiores indiderunt Elnonem, ad virum Dei adduxerunt Amandũ. Cumq;

Pœna inobedientiæ.

iam vesperascẽte die, finitis Missarum seu vespertinarum solennijs, vir Domini ad reficiendum iuxta morem îsset, subitò ei nunciatum est, qualiter idem monachus ęgrotaret. Leniterque, vt aiunt, subridens, dixisse fertur: Adhuc maiora sustinebit pericula, quia valdè iactantiæ atque inobedientiæ deditus erat. Sed tamen presbyterũ quendam, fidelem virum, ad se vocari præcepit, eidemque monacho calicem vini & fragmen panis per eundem transmisit presbyterum, eique mandauit, dicens: Vade, & dic monacho illi, vt sumat partem panis istius & vini, & cràs, iubente Deo, cùm ad eum visitandum perrexero, obuiàm mihi procedat, & in lectulo iacére nõ patiatur. Quod ità factum est. Accepta itaque idem monachus patris benedictione, ità totius corporis recepit sanitatem, àc si nullam vnquàm pertulisset læsionem. Adueniente igitur sancto viro, obuiàm ei processit, atque cum eo loqui cœpit. Miratique sunt fratres vehementer, quòd viuum & incolumem videbant, quem mortuum ferè suspicabantur. Vir autem Domini Amandus, indulta fratri venia, vt mores deincèps in melius commutaret, admonuit, atque eum sanum ad monasterium direxit.

Sanat paralyticum.

Alia quidem sunt multa, quę per eum Dominus operari dignatus est, nobis quidem incognita, Deo autem nota. Sed quantùm ad nostras, fidelibus narrantibus viris, perlatum est aures, si omnia cupiam persequi, dies, vt opinor, antè, quàm sermo, deficiet. Nam quas per eum Dominus virtutes non edidit, cùm & mortuis vitam, cæcis visum, paralyticis gressum, leprosis munditiam, surdis auditum, à dæmonibus oppressis restituit sanitatem?

Igitur sanctissimus Domini Amandus, cursu fideliter peracto, repletus omnium bonorũ operum fructu, adueniente sanctissimi obitûs die, feliciter migrauit ad Christum: Sepultusque est cum magnifico honore in loco, cui vocabulum est Elnone. In quo loco multa fiunt orationibus eius beneficia, & laudatur ibì ab omnibus nomen Domini Iesu Christi: cui est cum æterno patre & spiritu sancto virtus & honor, gloria & imperium, laus & potestas per infinita seculorum secula, Amen.

Eius sepultura honorifica in Ennone monasterio Hãnoniæ.

VISIO SANCTAE ALDEGVNDIS VIRGINIS, DE SANCTI AMANDI GLORIA *& beatitudine.*

EODEM tempore beata Aldegundis, in timore sancto ab ipsis infantiæ annis Domino seruiens virgo, & corpore angelicam in terris vitam peragere studẽs, inter reliquas visiones, sibi frequentiùs à superna ostensas, dum nocte Dominica vigilijs & hymnis in ecclesia Malbodiẽsis cœnobij ante altare sanctæ Mariæ incubaret, in ipsa, qua beatus transijt, hora in ecstasi mentis eleuata, & ab angelo per amœna iucundæ habitationis loca deducta, vidit virum senem, cygneo capite reuerẽdum, sacerdotalibus & præclaris indutum vestibus, baculũ manu tenentem, ad superna quasi transire, turbamque copiosam albatorum ante & post eum iter habere. Cumq; quis esset requisita, nescire se diceret, ab angelo sancto ità ei responsum est: Vir, inquit, Dei Amandus migrauit à seculo: & quia sacerdos in vita extitit dignus, seque ipsum bonæ volũtatis obsequio atq; sanctarum virtutum exercitio diuinæ maiestati sacrificauit, tam gloriosus nunc ad gaudia sui Domini pertransijt. Turba autem, quam vides, albatorum, hi sunt, qui per instantiam pędicationis ipsius ad exemplum tanti magistri feliciter informati, digni Deo & sanctorum claritati iudicantur asscribi in cælestibus. Quibus pro eo, quòd pastor extitit idoneus, in regno sanctorum & terra viuẽtium super eos princeps inæternùm apparebit modis omnibus gratiosus.

Hac itaque visione diuinitùs ità manifestata, corpus sacrosanctum beati Amandi in cœnobio, quod idem sanctus ædificauerat, atque Elnonis vocabulum indiderat, debito fidelium honore sepultum est: non tamen in ipsa, qua nunc requiescit, basilica, sed in altera, quæ adhuc superest, principis Apostolorum Petri nomine dedicata. Quæ quoniam pro suî paruitate tanti præsulis tumulo visa fuit incongrua, atque etiam secundo sexui propter monachorum habitacula inaccessa, frequenti religiosorum virorum conuentui visum est, aliam magnitudine præstantem debere ædificari, quæ

Basilica iam olìm fœminis inaccessa

ri,quæ & vtrique sexui, ac confluenti illò sufficeret multitudini populari. Ad quam venerandus Christi confessor,qui tunc supererat, Eligius corpusculum sancti patris sextodecimo post transitum anno, integrum & omnimodis incorruptum,septimo Calen Nouembris transtulit,&, vt tunc moris erat,altiùs telluri commendauit.

Corpus S. Amâdi post annos 16. incorruptum.

Quod ibi vsque ad annum sui obitûs centesimum quinquagesimum in imis terræ visceribus occultatum,longo temporis spatio iacuit: sed anno incarnationis Domini octingentesimonono sarcophagum,in quo quieuerat, Lotharius, sacri templi æedituus,eleuari faciens,reperit insperatum magni gaudij thesaurum, inuiolati videlicet corporis prodigium. Qui stupefactus,vt par erat,tam inopinati visione miraculi,omnipotētem Deum debitis laudibus benedixit,tantorumque donorum largitori gratias egit. Congaudens etiam tanti inuentione thesauri, non modico cœpit solicitudinis angore cruciari,multa animo voluens, quid ex ipso ad commemorationem sequentium pro munere deberet auferri. Vbi verò fluctuantem animum anchora consilij stabiliuit, casulam,qua erat indutus, à sacratissimo eius collo abstulit, eundemque in latus vtrunque versans, cannas arundinum fluuiales, quæ sub ipso olim positæ fuerant propter humorem aquatilem, subduxit. Idque suis desiderijs minus esse perpendens, nisi etiam ex corpore aliquam tolleret inuiolatorum portionem membrorum,vertit audaces, vt ità dicam, ad cadauer venerabile manus, vnguesque spiritualis vituli, cornua producentis & vngulas, secuit, quæ post obitum illius contra naturam ità excreuerant, vt etiam manicas manuum cremento suo penetrarent. Necnon & barbam pontificis nostri Aaronis, post sepulturam ipsius recrescentem, totondit.

En post tot annos corpus inuiolatum.

Nota stupēdum in defuncto corpore miraculum.

Hæc verò omnia sibi summo deuotionis obsequio recondens, nec sibi tamen suisque desiderijs sufficere credens,ad os sacratissimum,per quod diuinæ pietati crebræ orationum preces fuerant fusæ, ac varijs populis frequentes prædicationes directæ, ausus est manum mittere, atque si aliquem de dentibus illius posset eximere, studuit pertentare. Sed & cùm hoc pro eorundem firmitate nequiret perficere, fabrili instrumento, tenaci videlicet vsus forcipe, de gingiuis pulcherrimi oris duos dentes eduxit, rubicundo ebore, vt credi decet,ac antiquo saphiro preciosiores. Mirum dictu,fidelem querens auditorem, quod contra naturam est mortui cadaueris, de dentibus eductis stillæ fluxerunt cruoris. Huiusque monimenti vsque in diem hodiernum testimonium acerra præbet eburnea,adhuc eodem, quo infusa fuerat, sanguine, cùm ibi seruandi mitterentur,mirabile dictu,cruentata.

Dentes cruenti in corpore exanimi.

Facta est igitur eleuatio ista venerabilis XII. Calen. Octobris: signis etiam in ea per supernam virtutem patefactis, fideli populo est constituta ferialis. Sanè sanctorum memoria, qui per beatum Amandum Domino famulari elegerunt, superiùs generaliter prælibata: restat nunc quorundam nomina ad laudem præcipui doctoris intimare, vt eorum si quis gesta legere voluerit, ex illorum virtutibus tanti patris & idoneæ legionis signiferi merita quodammodò pensare præualeat. Cuius tam beatæ cateruæ pars quędam & honorabilis extitit Andreas sanctus,ab ipso pōtifice in monasterio Elnonensi constitutus abbas. Lonatus etiam,in Marcianis cœnobio delegatus:sanctusque Florebertus cum egregiò viro Iohanne: vnus post alterum congregationi, quę Blandinium appellatur, præpositi: necnon Leuita præcipuus, quē idem vir sanctus per reuelationem detotondit, beatus videlicet confessor Maurontus,vnà cum iusto & magnifico viro Humberto, qui angelo reuelante, tam sibi quàm beato Amando coronam in cælis præparatam cognouit,atque ad indicium rei certæ, eodē angelo imprimente, signum crucis in vertice, osse crucis in modum implicato, visibiliter vsque ad mortem deportauit.

Catalogus aliquot sanctorum S. Amandi discipulorum.

Non elongatur à cœtu isto beatorum Gertrudis, virgo sancta, ab ipso fidei initijs insignita, & sacro velamine consecrata : quæ fideliter vsque ad obitum mandatis cælestibus obtemperans, & in vita, & post exitum multis se miraculis manifestauit. Iuxta seculi etiam dignitatem nobilis Allouinus, qui sanctus Bauo est omnium vocibus appellatus, ex paganorum ritu ad DEI cultum per Pontificem prædictum conuersus, & in via præceptorum eius salubriter introductus, per diuinæ inspirationis gratiam in tantum celsitudinis apicem conscendere meruit, vt etiam mortuum ab inferni faucibus reuocaret, & palàm omnibus

S.Gertrudis,discipula S.Amâdi.

S.Bauo per S.Amâdum cōuersus ad fidem.

S. Landoaldus. S. Amātius.

bus vitæ reconsignatum exhiberet. Cuius reliquijs felicibus in eadem, qua venerantur, ecclesia sanctus Landoaldus archipresbyter sancti Amandi, hoc est, curam pastoralem vice ipsius agens in episcopio Traiectensi, sanctusque Amantius, post multum obitûs sui tempus tandèm reuelante Deo manifestati, atque illuc vsque perlati, modò in pace quietis consociati, beneficia populis fidelibus impendunt assidui. Quod ità cunctis in hac regione cognitum scimus, vt ad præsens scribi necesse non sit: cùm ibì visum cæci, claudi quoquè gressum, debiles etiam & multi varijs infirmitatibus detenti, nostris temporibus saluti congruæ sint restituti.

Psal. 132. Eccl. 44. Petit suffragia & intercessiones S Amādi &c.

Sunt verò complures & alij, quos studio breuitatis intermittere horum sanctorum specialis quodammodò refulgens apud homines gratia suasit: qui & ipsi inuenti sunt in fide & respectione Domini nostri Iesu Christi multipliciter gratiosi. Eccè quàm bonum & quàm iucundum, ait Psalmista, habitare fratres in vnum. In vnum enim habitant, qui vnum mente simplici adorando Deum, vnius felicitatis, hoc est, æternæ beatitudinis gaudia simul adipisci meruerunt. Laudemus ergò viros gloriosos, quibus multam gloriam fecit Dominus magnificentia sua. Hi sunt enim viri misericordiæ, quorum iustitiæ obliuionem non acceperunt, corporaque eorum in pace sepulta sunt, & nomen eorum viuet in generationem & generationem. Vt igitur alinos, vltimo adhuc positi gradu, de virtute in virtutem sanctos Dei ascendentes quatenùs imitari, eorumque lętitię in parte mereamur fieri participes, amabilis Deo & hominibus Amandus confessor magnus & Pontifex egregius, simulq; sancta multitudo discipulorum ipsius, orationibus assiduis nos ad bona virtutum eleuent, & quod prauum est, diluère piè dignentur, meritisque sanctis in numero fideliū Christi consocient: vt inæternùm nomen ipsius benedicatur in nobis, nosque eius populus fieri valeamus, per infinita secula seculorum, Amen.

MARTYRIVM SANCTI ET GLORIOSI MARTYRIS CHRISTI THEODORI, DVCIS EXERCItûs, *ex Simeone Metaphraste, authore verò Augaro scriba, qui coràm interfuit.*

Februarij 7. Memoria martyrum qd præstet.

QVOMODO resplendet sol ijs, qui vident: ità de martyribus oratio ijs, qui audiunt. Quomodò autem cælum est astris ornatū, ità etiam ecclesiæ, quæ Dei tenent martyres. Et quomodò flores in campo, ità etiam martyres in Ecclesijs. Memoria martyrum, est remissio debitorū. Memoria martyrum, est reuocatio eorum, qui vexantur à dæmonibus. Memoria martyrum, est vita & sanitas ijs, qui amant martyres. Magna martyrum certamina, splendidæ sunt sanctorum coronæ. Tradiderunt enim flagellis sua corpora, & quæcunque sunt mundi iucunda, arbitrati sunt esse stercora, vt Christū non negent. Propterea Dominus ipsos quoquè est remuneratus ea vita, quę degitur cum angelis incorporeis. Nam cùm qui est ab initio inimicus generis hominū, putaret se eos esse oppugnaturum, potiùs habitatores effecit paradisi. Non cessauit

Licinius, hostis Christianorum.

enim agrestes feras mouere in eos, qui sunt fide pij, etsi semper ab eis vinceretur. Qui etiam nostro tempore excitauit hanc agrestem feram aduersùs gregem Christi, Licinium, inquam, sororis Pij Imperatoris Constantini maritum. Nam cùm accepisset sceptra ab impio Maximiano, imitans eius mentem & actiones, statìm irreconciliabilem excitauit persecutionem aduersùs eos, qui erāt insignes pietate, & misit edicta per vniuersam ciuitatem & regionem. Quinetiam ex innumeris militaribus, ille impijs suis decretis interfecit quadraginta Sebasteæ, & similiter septuaginta cēturiones & trecentos in Macedonia.

Cùm autem vidisset sceleratissimus, quòd magna atque adeò infinita multitudo contemneret impia eius decreta, & se daret ad mortem propter pietatem in Deum, statuit insigniores potiùs & magis eminētes compræhēdere in exercitibus & in ciuitatibus, & eos cogere cultū offerre simulacris, existimans stolidus, se metu posse persuade-

ſuadere omnibus,qui ſunt eius ditionis. Cùm verò vbiq; quęrerentur ij,qui ſunt glorioſiores in rebus huius mundi,& magna vterentur diligentia, ei ſignificatum eſt de quodam viro,nomine Theodoro,ſpecie quidem formoſo & in dicendo ſapiente,qui fuit defenſor regius ſcholaſticus.is autem vocabatur Bryo rhetor: ætate quidem iuuenis,antiquus verò in pia actione.Qui etiam occidit draconē Euchaitis: illic enim erat draco,immanis bellua: Quandò enim mouebatur, vt egrederetur, cōtremiſcebat terra ob eius motum. Quandò ergò egrediebatur è ſua cauerna,ſiue homo, ſiue iumentum illi occurriſſet, omninò ab eo deuorabatur.

Cū de hac ergò ſæuiſſima bellua audiuiſſet generoſus Chriſti athleta Theodorus, & in ſuis caſtris nullum edidiſſet tumultum,ſolus eſt profectus, ſua ſapientia portans crucem precioſam & arma eius ſocietatis,dicens apud ſe: Vadam,& liberabo paternā meam poſſeſſionem à ſæua hac bellua,dracone. Cùm verò veniſſet in illum locum,& fœni vidiſſet viriditatem,iacuit illic & dormiuit,neſciēs illic expectare draconem. In parte autem Euchaitarum,quę vergit ad auſtrū,erat quędam pia mulier,nomine Euſebia,credens in Chriſtū. Ea cùm vidiſſet Chriſti athletam Theodorum dormiētem, cum magno metu ad eum veniens,& eum manu appręhendens,eum excitauit,dicēs: Surge frater mi,& citò recede ex hoc loco. Neſcis enim metū,qui eſt in hoc loco. eſt enim hìc magnus metus. Sed ſurge,& citò viam tuā ingredere. Venerādus autē martyr Chriſti Theodorus cū ſurrexiſſet,dixit ei: Quis eſt timor & tremor in hoc loco, ô mater? Dei verò ancilla Euſebia,dicit ei: Fili,eſt in hoc loco draco ingentis magnitudinis,& ideò nemo poteſt hac tranſire. Quotidiè enim egrediens,ſiue homo,ſiue pecus inuentū ſit ante eū,ab eo interficitur. Verè perfectus aūt Chriſti athleta Theodorus,dicit mulieri: Vade mater,& ſta procùl ab hoc loco,& videbis virtutē Chriſti mei. Veneranda verò illa mulier cùm à loco receſſiſſet,ſe pronā humì proiecit,flens & dicens: Fer ei opem Deus Chriſtianorū hac hora. Sanctus aūt martyr Chriſti Theodorus,cùm Chriſti feciſſet ſignaculū,& ſuū pectus pulſāſſet,& in cælū adſpexiſſet, dixit: Dñe Ieſu Chriſte pulchrum nomē,qui è patris effulſiſti eſſentia,nè differas facere quā à te peto petitionē: qui in bellis mihi aſſiſtis,& das mihi victoriam cōtra aduerſarios. Et nunc tu idem es Dñe Chriſte Deus: emitte mihi victoriam ex alto ſancto tuo, vt vincam hoſtem draconē. Tunc tanq̃ cum homine cū ſuo equo diſſerēs,dixit: Scimus Deum eſſe bona voluntate in omnibus tam hoībus q̃ beſtijs. Quamobrem tu quoq; fer mihi opem,te Chriſto corroborante,vt vincam aduerſarium. Cùm equus autem audijſſet verba ſui domini,ſtetit expectans motum draconis.

Signo crucis ſe munit & prece cōtra draconē

Tunc dicit martyr Chriſti draconi: Tibi dico & præcipio in nomine Dñi noſtri Ieſu Chriſti crucifixi propter genus hominum & eius virtutē, egredere ex hoc loco,& veni ad me. Cùm verò Chriſti athletam audijſſet draco, ſeipſum mouit. Et cùm ipſe moueretur,petræ loci conterebantur, & terra tremuit. Sanctus aūt Theodorus cùm Chriſti feciſſet ſignaculum,aſſcendit equum ſuum,& calcitrās ſtetit equus ſupra draconem quatuor ſuis pedibus. Tunc Chriſti athleta Theodorus, ſtricto gladio percuſſit draconē,& dixit: Ago tibi gratias Domine Ieſu Chriſte, quòd me exaudijſti in hac hora,vt vincam aduerſarium. Deìndè is conuerſus, viam ſuam in pace inijt, ſimul lætans & Deum glorificās. Multi autem ex gentilibus,qui illic erant, militibus,cùm audijſſent miraculum,quod ſanctus fecerat Theodorus, Chriſto crediderunt, ſic dicentes: Reuerà magnus eſt Deus eius: & ab ipſo baptizati ſunt in nomine patris & filij & ſpiritûs ſancti,& facti ſunt omnes vnus grex Chriſti, & laudabant omnes Deum ſancti & magni martyris Theodori.

Imperat draconi,vt exeat cōtra ipſum.

Licinius verò cùm hæc de ipſo audiuiſſet, mittit ad ipſum, à Nicomedia vſque ad Heracleam,cùm propè eſſet pontus Euxinus. Illic enim eo tempore degebat beatus Theodorus. Protectores itaque mittit cum ſatellitibus, qui eum cum omni honore compręhenderent. Illi autem cùm veniſſent Heracleam,aſſiduè inſtabāt, vt iret Theodorus ad Imperatorem,dicentes ei: Accede ad Imperatorem, qui te deſiderat. Præclaram enim tuam formā valdè cupit intueri. Beatus autē Theodorus eos illudebat verbis probabilibus. Simul verò facto quoquè munere, eos excepit magnificè. Tres autem dies eos detinuit. Cùm illi verò vrgerent,vt viam iniret, ipſe paucis retentis, reliquos miſit ad Licinium,ad eum ſcribens epiſtolam,nè ægrè ferret ipſe Imperator ad eum venire cum dijs ſuis inſignioribus: vt te, aiebat, præſente dijs ſacrificem.

Illi

Illi autem reuerſi ad eum,qui ipſos miſerat,cùm reddidiſſent epiſtolam,& eius expoſuiſſent prudentiam & virtutem,quinetiam eius animi magnitudinem,&decere eum non grauari ire ad ipſum:quod ſi fiat,omnes,qui locum habitant, adorabūt deos Imperatoris:deorum verbis inductus Licinius, cùm magnam congregâſſet multitudinem,tam ciuium quàm aliorum, ad octo millia, profectus eſt Heracleam in magno gaudio. In ipſa autem nocte videt ſanctus in ſomnis,quòd in altum elatum erat tectū, in quo manebat,& ignea iacula ad ipſum de cælo ferebantur, & vox Domini extitit, dicens ei: Confide Theodore.ſum enim tecum. Beatus verò è ſomno excitatus, cùm coniecisſet ſomnium,id eſſe reputauit martyrium, quod à Domino ei ſignificabatur: & lętatus eſt exultans.

Viſio ſancti Theodori.

Poſt hęc autem cùm ſciuiſſet iam veniſſe Licinium,ingreſſus intimum ſuum penetrale,fleuit non mediocriter,dicens : Adſis mihi Domine in curſu ſtadij,pro te ſuſcipiendo.& cùm rursùs ſciuiſſet appropinquare Licinium, ſurrexit & lauit vultum, & oculos compoſuit,contexta byſſinaq; indutus tunica, flammæ ignis ſimili, & ſedens in equo Dardano pręclariſſimo,factus eſt obuiàm Licinio,& ſalute, qua par erat,impertijt Imperatorem,dicens: Salue Domine diuiniſſime, potētiſſime Imperator. Imperator verò iuuenem oſculatus eſt,dicens: Adesdum,inquit,nitide vt ſol,legum adiutor,coronate corona. Tuum eſt ſua ſponte enatum diadema. Oportet enim te poſt me conſtitui Imperatorē. Deindè eo ingreſſo Heracleam, ei excelſo parato tribunali in foro in medio ciuitatis,cùm aſſcendiſſet & ſediſſet turbis pręſentibus, cōcionatus eſt,dicens: Verè clara & celebris eſt hęc ciuitas, & quæ à me munera accipit. Quarè etiàm exultat. Tu quoquè chare Theodore,oſtende diem,in quo dijs maximis offers ſacrificium. Beatus autem Theodorus dixit: Imperator, affer ad me inſigniores tuos deos,vt cùm eos fecero ingredi meum penetrale, eosque vaporauero & vnguentis vnxero,eos rursùs reducam,& te pręſente eis ſacrificem. Hæc cùm audijſſet Imperator Licinius,cum magno gaudio iubet ipſos ei dari. Cùm deos autem Licinij acceipiſſet beatus Theodorus,qui conſtructi erant ex auro & argento, in ſuum penetrale, cùm media nocte eos confregiſſet & contriuiſſet,dedit pauperibus.

Cũ lachrymis petit vires à Domino.

Irridet ſtultum Imperatorem.

Cùm duo verò dies præterijſſent,Licinius accerſito martyre,dicit ei: Vt generoſus & inclytus,& honoratus ab ijs,qui nos præceſſerunt Imperatoribus, oſtende promptum tuum in deos animi ſtudium,vt reliqui videntes te hoc facientem,promptiores fiant & alacriores. Maxentius autem quidam centurio aſſiſtens, dixit Licinio: Per deos,ô Imperator,diuina tua potentia ab ipſo fuit illuſa. Vidi enim pręcedēti nocte, magnæ noſtræ deæ Dianæ manum cuidam mēdico obtigiſſe, qui abibat & lętabatur. Hæc cùm audijſſet Licinius,manſit mutus & attonitus. Reſpondens aūt beatus dixit Theodorus: Per Christi mei virtutem,ità eſt,vt dicit Maxētius.rectè verò feci, ô Imperator. Si ergò dij tui ſibi non poſſunt opem ferre,quomodò vobis poterunt? Licinius autem mutato vultu, & manibus complexis genibus,deflebat,dicēs : Hei mihi, hei mihi,habitus ſum ludibrio. Quid dicam,aut quid faciam,aut quid loquar, neſcio. Imperator potentiſſimus acceſſit ad hunc virum peſtiferum,& congregauit tantam multitudinem,& fuit irriſus ab omnibus phalāgibus inimicorum. Quinetiam victoriæ inſignes deos meos cōfregit,& dedit pauperibus. Beatus autem Theodorus dixit ei: Fremis,ô Imperator,ſed ego rugio.tu ſtertis,at ego exilio. Tu cum Deo pugnas,at ego de Deo diſſero. Tu blaſphemas,ego verò Deum hymnis laudo. Tu colis deos mortuos, ego verò Deū viuum. Tu Serápin: ego verò eum, qui eſt ſuper Seraphim. Tu Apollinem,ego verò Deum ſemper viuentem. Tu es carbo Thracius, ego verò princeps Romanus. Tu Licinius ventilator,ego verò Theodorus donum Dei. Quāobrem nè ægrè feras,ô Imperator,neque calcitres. hæc enim faciens, tuos oſtendis cruciatus. Aſini enim & muli tenes figuram.

Præclaræ voces martyris robuſti.

Tunc multa ira plenus Licinius,iuſſit exui martyrem,& cum extendi à quatuor, & boum neruis ei plagas inferri,ſexcentas ſuper dorſum,& quingentas ſuper ventrem: & poſteà iubet globis plumbeis immiſericorditer eius verberare * tendinem. Deindè ferreis vngulis lacerari eius carnes,& lampadibus ignis vſtulari eius vlcera, & acutis teſtis radi concretum ſanguinem. Poſt hæc autem omnia,iubet eum tutò teneri in cuſtodia,& eius pedes illigari compedibus,& eum ſic manere quinque dies, neq; guſtare quidpiam. Cùm autem fuiſſent impleti quinque dies, iuſſit crucem deferri in baſilicam

Atrociſsimè flagellatur.

*for. inguinem

basilicam,& duci sanctum,& cruci affigi. Lictores verò cùm sanctū adduxissent martyrem,ligno affixerūt eius manus & pedes,& fibulam vnam in occultis eius partibus vsque ad partes superiores. Excogitatum quoquè fuit aliud deterius. Iussi enim pueri iaculari in eius oculos,& tela euellebāt cum pupillis. Alij autem secretas partes eius testiculorum ense secabant per obliquum. Ego autem aderam scriba Augarus: & videns grauia hæc supplicia,& audiens etiam dolorem occultorum eius gemituum,abiectis codicillis,deuoluebar lachrymans ad eius pedes. Dominus verò meus,Christi miles Theodorus,paruam vocem emittens,mihi dixit: Augare, nè relinquas munus tuum,nec intermittas dicere,quę in me futura sunt supplicia. Sed sustine meum aduentum describere & certamina & diem meæ consummationis. Deindè clamans ad Dominum,dicebat: Domine,mihi priùs dixisti, Ego sum tecum:& nunc quid à me recessisti? Vide Domine: fecisti me nulli culpæ affinem,& feræ agrestes me sauciauerunt propter te: exturbatę sunt pupillæ oculorum meorum,carnes igne sunt dissolutę: pili autem humì decidunt: dentes euelluntur,liuida fit facies,ossa arida in cruce detinentur. Memēto Domine,quòd crucem propter te sustinui: quinetiam ferrum & ignem & clauos peruasi. Decæterò accipe meum spiritum,& rege vt velis. ego enim exeo ex vita mea. Hæc cùm dixisset martyr,nō ampliùs est locutus. erat enim totum eius corpus laniatum. Arbitratus autem impius Licinius eum esse mortuum,reliquit in ligno pendentem.

Crucifigit. Immaniter vexatur.

Circa primam verò vigiliam noctis adstans angelus Domini,soluit eum ab illo instrumento,& reddidit eum sanum corpore,sicut priùs,& eum salutauit,& dixit: Gaudeas & corroboreris in sapientia & gratia Domini nostri Iesu Christi. Eccè enim tecum est Dominus Deus:& cur dixisti, Recessisti à me? Cōsumma ergò cursum tuę decertationis,& venies ad Dominum nostrum Iesum Christum, accipiēs coronam immortalitatis. Hæc cùm martyri dixisset angelus,ab eo recessit. Sanctus autem martyr Christi Theodorus,effectus sanus,Domino suo agebat gratias,& cœpit psallere: Exaltabo te Deus meus rex meus, & benedicam nomen tuum in seculum & in seculum seculi. Sæuus verò & iniquus Licinius,cùm nondùm venisset dies,mittit Antiochum & Patricium,duos suos centuriones, (erant enim ordinarij) dicens eis: Ite & adducite mihi malè mortuum corpus deceptoris Theodori,vt imponam in capsa plumbea, & id in maris abyssum proijciam propter mente captos Christianos. Cùm autem venissent centuriones,& loco appropinquâssent,lignum quidem videbant erectū, eum verò,qui quęrebatur,nusquàm. dicitque Antiochus Patritio: Reuerà conuenienter voci Galilęorum,qui dicunt Christum surrexisse à mortuis,fortè hunc quoq; hodiè fecit surgere. Patricius autem propiùs accedens, videt beatum Theodorum sedētem & Dei prædicantem eloquia:& clamans,magna voce dicebat: Magnus Deus Christianorum,& non est alius Deus pręter eum. Et accedentes ad sanctum,dixerunt ei: Rogamus te nos quoquè,qui ab hoc tempore sumus Christiani. Et crediderunt in illo die ipsi & octoginta milites.

Diuinitùs sanatur & confirmat. Psal. 144. Credunt 2. cēturiones & 80. milites.

Cùm hoc autem resciuisset Licinius,mittit Sextum Proconsulem, & cum eo trecentos milites,vt eos morte afficerent. Cùm illi verò venissent, & vidissent miracula, quę fecerat sanctus Theodorus,crediderunt ipsi quoquè Domino nostro Iesu Christo. Cōcurrit autem infinita quoquè multitudo in locum,& clamauit: Vnus est Deus Christianorum. Ipse est Deus solus,& non alius. Tunc vna voce omnes clamârunt & dixerunt: Quis est hic lictor Licinius, vt eum appetamus lapidibus? Est enim noster Deus & Rex Christus,qui prędicatur per Theodorum. Fit verò magna cōfusio & tumultus & impetus ad fundendum sanguinem. Irruit enim quidam ensem ferens, Leander nomine,aduersùs S. Theodorum. Ei autem occurrens Proconsul,spatha ab eo ablata,eum transegit medium. Quidam verò Merpas, Hunnus genere, impetu facto, consummauit Proconsulem. Tunc veniens beatus Theodorus,multis verbis turbas alloquens,vix tandèm sedauit tumultū,dicens eis: Cessate,charissimi. Dominus meus Christus fuit cruci affixus,reprimens angelos,nè hominum genus vlciscerētur. Prætereunte autem sancto Theodoro cum magna turba per carcerem, clamabant, qui erant in vinculis: Miserere nostrî,serue Dei altissimi. Sanctus verò martyr solo verbo solutis eorum vinculis,dicit eis: Ite in pace,& mementote meî,ô viri. Magna autem multitudo idololatrarum credidit in Dominū nostrum Iesum Christum,& qui vexa-

Item alij innumeri.

bant ab immūdis spiritibus,curabant tactu manûs eius & coloris eius vestimētorum. Quamobrem quidam ex cohorte renunciârunt Licinio, quòd vniuersus populus, dijs relictis,Deo credidit per Theodorum.Is verò ira repletus,misso spiculatore, iussit sanctum eius caput abscindi. Videns autem populus,cœpit seditionem agitare aduersùs Licinium.Beatus verò Theodorus prolixa oratione & admonitione rogabat eos,dicens:Fratres & patres,nè succenseatis Licinio. est enim minister patris sui diaboli,& me decæterò oportet ire ad Dominum meū. Cùm hæc dixisset martyr, & diù esset precatus,& benè precatus esset fratribus, & precibus finē imposuisset, obsignauit totum suum corpus,& deindè sic dicit Augaro:Fili mi Augare,nè neglexeris literis mandare diem meæ cōsummationis.Reliquias autem meas depone in Euchaitis, in Maiorum meorum possessione.In tua verò consummatione dormias mihi à sinistris.Et cùm rursùs diù esset precatus, & imposuisset finem suis precibus,& dixisset, Amen:& valere iussisset omnes fratres,extendit preciosum suum collum: & sic ense fuit consummatus,Februarij mensis die septimo,sabbato, hora tertia diei.

Totū corpus suū obsignat.

Post hæc autem cùm accepissent venerandas & sanctas eius reliquias,cum cereis & suffitibus,vniuersa comitante multitudine,Heraclea tulerunt Euchaita,& illic deposuerunt omnibus videntibus,octauo ✱mēse Iunij.Quo in loco nunc quoquè ex vniuersa terra,quæ est sub cælo,congregatur genus hominum. Multa enim miracula facit Dominus & curationes,per venerandum & sanctū corpus gloriosi martyris Theodori:ad gloriam & gratiarum actionem eius nominis, quem decet om̄is gloria, honor & potentia,nunc & semper & in secula seculorum,Amen.

Venerādę & sanctæ reliquiæ.

✱ mensis

VITA SANCTI PATRIS NOSTRI PARTHENII EPISCOPI LAMPSACI, EX SIMEOne Metaphraste, aúthore verò Crispino.

7. FEBRVAR.

DESIDERIO & amore motus ego peccator Crispinus, studui conscribere admirabilem & gloriosam viri vitam & à puero institutionem,sancti patris nostri Parthenij,qui fuit Episcopus Lampsaci. Est enim plena vtilitate animæ,& quę potest ijs,qui legent,ostēdere ea,quę Deus præbet ijs,qui ipsum diligunt.

Beatus ergò & inclytus hic Parthenius, habuit quidē patrem,nomine Christodulum,dignitate diaconum sanctæ Dei catholicæ,quæ erat Meliti,ecclesiæ, literarū imperitus,sanctarum autem scripturarum vel maximè valens memoria. Crescens verò ætate,ibat in propinquum lacum,& ibi piscabatur,& piscium mercaturam suppeditabat vsui eorum,qui egebant.A prima enim ętate,gratia Dei dignatus,seipsum celabat.A tempore autem decem & octo annorum,signa facere incipiens,dæmones expellebat ab hominibus eius inuocatiōe. Cùm verò bona de eo fama esset multorum sermone celebrata,Meliti ciuitatis Episcopus,nomine Philetus,cùm audiuisset de S. Parthenio,eum accersitum & multùm laudatum,vel inuitum ordinat Presbyterū & visitatorem sanctæ ciuitatis Meliti ecclesiæ.Porrò autē ei quoquè opem ferebat gratia curationum in omnibus ægrotantibus,& faciebat multa signa admirabilia in nomine Domini nostri Iesu Christi.

Parthenij parentes.

Claret signis admirandis.

Inter cætera verò accidit aliquandò,vt ei homo fieret obuiàm, cui à tauro fuerat effossus oculus,quem manu sua portabat,&deflebat.Eum cùm accepisset vir sanctus, & in suo loco imposuisset,aqua madefaciēs, in tribus diebus sanum reddidit. Quædā autem mulier,quę in pudendis corporis sui partibus cancrum habebat extātem, rogabat virū sanctum,vt acciperet morbi curationē. Sanctus verò in eius fronte facto signo crucis,eam curauit protinùs:& éxcidit ab ea morbus,adeò vt species cancri vel ipsam terrā exulcerauerit. Tunc omnes,q adérant,cùm hoc vidissent miraculum,dederunt laudē & gloriam Deo nostro,qui facit miracula. Cùm itaq; iret aliquādò beatus Parthenius ad visendum quendam ęgrotum,inter eundū repentè canis ingentis magnitudinis & cædem spirans, rupta catena, quæ ei fuerat imposita, exilijt è quadam domo cuiusdam ex proceribus,& eum inuasit,& rectus stetit supra corpus eius.

Signo crucis mulierē à morbo cācri curat.

Sanctus

Sanctus autem cùm in eum spirâsset,& crucem Christi fecisset, repentè exiccauit, & ab humeris suis in terram proiecit mortuum. Vide aliud miraculum signi sanctissimæ crucis.

Hæc & his similia cùm audiuisset,qui erat illo tempore sanctissimus Cyzicenorum metropolis Episcopus,nomine Ascholius,cùm accersiuisset venerandum & sanctum hunc virum Parthenium,eum præfecit dignitati episcopatûs,& maximum concessit donum ciuitati Lampsacenorum.Homo autem Dei Parthenius, cùm venisset ad ei dedicatam ciuitatem Lampsacum, & eam inuenisset deditam cultui simulacrorum, grauiter angebatur.Sed nō cessabat, sicut Apostolus admonet,rogare,increpare, veritatis viam eis ostendere,imbecillitatemque & vanitatem simulacrorum: & faciens miracula in nomine Domini nostri Iesu Christi,& curans eorum infirmos, paulatìm traxit eos ad Dei agnitionem. Cùm verò vidisset eos proficere in fide, & simulacra despicere,voluit eorum templa diruere,& ædificare ecclesiā in nomine Domini nostri Iesu Christi. Cùm se autem sustinuisset,sic statuit,quòd cùm Imperator sit Christianus & pius,iustum sit eius sententia templorum idolorum fieri demolitionē.Hęc cùm apud se statuisset Christi seruus Parthenius,&soluisset ex ciuitate Lampsaco,venit in vrbem regiam.Fortè autem accidit,vt die sequenti pius Imperator Constantinus descenderet in vehiculo ad videndos agros.Ad eum itaque accedens vir sanctus, exposuit ei suam petitionem.Venerādus verò & planè Christi amans Imperator Cōstantinus,benignè accepit eius petitionem, & valdè est lętatus: iussitq; eum ire in regiam,& expectare donèc ipse rediret ab agris.Reuersus itaq; Imperator in Palatium, lubenter accepit virum sanctum,& complexus rogauit,vt pro ipso precaretur:&protinùs iussit fieri Sacram pro idolorum & eorū templorum demolitione. & cùm hoc suis diuinis confirmâsset syllabis,dat Parthenio cum multo auro ad extructionē sanctæ Dei ecclesiæ:& eum amplexus,dimisit in pace. 2.Tim.4.

Reuersus autem beatus Parthenius in suam ciuitatem Lampsacum,templa diruit, & cùm pulcherrimam & ornatissimā descripsisset Dei ædem, ipse per se assistens operi,magno studio eam curabat excitandam.Etenim cùm multi adnauigarent & enauigarent hospites,non contingebat eis transire,nisì priùs eum vidissent : & benedictione ab eo dignati,eam,tanquàm multorum bonorum viaticū,auferentes,recedebant. Quodam autem die accessit quidam ad eum,qui latenter in se habebat spiritum immundi dæmonij.Quem cùm longo tempore habuisset,hoc ignorabat. Hic ergò homo cùm vidisset sanctum,eum salutauit.Homo verò Dei Parthenius cùm cognouisset dæmonem,qui in eo habitabat,eum non resalutauit.Dæmon autem perturbatus, dixit sancto:Quoniam desideraui te videre,ideò te salutaui: cur tu non salutâsti?Sanctus autem Parthenius dicit ei:Eccè vidisti me, quid tum? Dicit dęmon: Et te vidi & agnoui.Dicit sanctus:Si reuerà me vidisti & agnouisti,egredere citò à figmento Dei. Dixit dęmon:Hoc totum est,vt me expellas à mea habitatione?Nunc,rogo te,nè me expellas post tantum tempus.Dicit ei beatus Parthenius:Est'ne longum tempus, ex quo in eo habitas?Dixit dæmon:A pueritia,nec fui vlli vnquàm cognitus, nisì nunc à te:tu autem me expellis,vt video.& quò iubes me abire? Dixit sanctus: Do tibi locū, quò proficiscaris.Dicit dæmon:Omninò dices mihi, Abi in porcos. Dicit ei sanctus: Minimè,sed do tibi hominem humilem:& ingressus in eum,illic habita. Nūc verò ex eo egredere.Dixit dæmon:In veritate hoc facis,an solùm hoc dicis,dum me eieceris? Dixit sanctus:Dico tibi in veritate.mihi quidem est homo paratus, in quo debes habitare.solùm citò egredere.Dęmon autem sancti pactis conuentis persuasus,petebat vt promissio deduceretur ad effectum.Tunc sanctus os aperiens,dixit dæmoni: Eccè ego sum homo:ingredere,& in me inhabita.Dæmon autem tāquàm ab igne vstus ob id,quod sanctus dixerat,exclamauit dicēs:Hei mihi,me, qui *in alieno vase abij, post tantum tempus persequeris:& qd non mali à te passus fuero? Quomodò verò in domum Dei ingrediar? Non licet veritatem audire à vobis Christianis. Tunc dæmon egressus ab homine,abit in loca deserta & inaccessa : homo autem euasit sanus virtute & gratia Domini nostri Iesu Christi,Deumque perpetuò laudabat & glorificabat, & sanctum eius famulum Parthenium. Pulcherrimum templum construit. *ex Expellit dęmonem.

Perfecto verò opere ædificationis sanctæ Dei ecclesiæ, studiū ponebat homo Dei, vt reponeretur mensa,in qua oportebat Domino offerri spiritale & incruentum sacrificium.Cùm autem inuenisset in quodam loco,dedicato idolis, lapidē preciosum Altare ad offerendum incruentum sacrificium.

 & aptum

& aptum ad sanctæ mensæ concinnandum opus, quod quærebatur, effecit id pulchrè elaborari & adaptari ab artificibus. Perfecto verò opere, iussit id afferri in ecclesiam. Cùm ergò artifices lapidem currui imposuissent, & boues iunxissent, ducebāt ad ciuitatem. Inuidens autem & bonorum operum æmulus diabolus, non ferens ignē diuini zeli sancti viri, conturbatis bubus, effecit, vt ij repentè impetu, qui cohiberi non poterat, incitati, supinum in terrā proiecerint eum, qui trahebat boues, nomine Eutychianum: quem excipiens currus, per rotam perfregit omnem viscerum eius compagem. Sicque is expirauit. Cùm autē accepisset quod acciderat, seruus Dei Parthenius, dixit: Hoc satanica planè fecit malitia. Nō impedies in hoc diabole opus Dei. & statìm assumens secum pios viros, qui cum ipso erant, cucurrit ad locum: & stans propè cadauer, & sancta sua inclinans genua, cum lachrymis intensè orauit ad Deum, dicens: Tu Domine omnipotens, suppeditator vitæ & mortis, nō ignoras propter quā causam author malorum inimicus, machinatus est mortem in tuum figmentum. Sed ô benignissime. nunc quoquè ostende inanem eius conatum: vitæ autem participem fac tuum seruum Eutychianum, ostendens ijs, qui in te credunt, inuictam tuam potestiam: Quoniam tu es solus Deus, & te decet gloria in secula, Amen. Cùm autem vir iustus Deo emisisset has preces, reuersus est mortui spiritus in corpus eius, & cœpit, qui fuerat mortuus, dicere in cōspectu vniuersi populi: Gloria tibi Christe Deus, qui etiam suscitas mortuos. & cùm protinùs surrexisset, & factus esset sanus sicut priùs, & accepisset boues, traxit currum vsq; ad ædem ecclesię. Tunc omnes, qui viderant hoc miraculum adeò præter opinionem, dederunt gloriam & laudem benigno Deo.

Mortuū ad vitam reuocat.

Afferebant verò vndiq; oēs ægrotantes, & q vexabantur ab immūdis spiritibus: & gratia & virtute Dñi Iesu curabantur oēs. Oīs aūt ars medicinæ in diebus huius sancti viri erat imbecilla, ꝓpterea ꝙ omne genus morbi in nomine Dñi nostri Iesu Christi, gratìs ab ipso curareɳᵗ. Inter quos Dionysius quoq;, ꝑpositi filius, stirpe imperatoria, cùm haberet filiā virginem, nomine Daphnen, q̄ à dæmone grauiter castigabatur, ipse eā totis tribus diebus curauit. Alterā aūt Mamalij cuiusdā filiam, q erat princeps ciuitatis Smyrnensium, noīe Agalmatiam, q̄ ab immundo spiritu vexata, spumā emittebat, curauit. Zoëlam verò nomine, q̄ ad Persas venerat, & à dęmone vaticināte miserabiliter conterebatur, haud ità longo pòst tempore, Dñi gratia liberauit. Aliū aūt rursùs iuuenem ex Hunnis ortū, presbyteri filiū, noīe Niconē, q ab immundo spiritu grauiter castigabatur, adducentes eius parentes, iecerunt ad pedes sancti, rogantes vt eius misererēt iuuentutis, & eū liberaret ab immundo dęmone. Vir aūt sanctus dixit eis: Nō est dignus q curetur. ad castigationē enim datus ei fuit stimulˢ spiritûs. est enī parricida. Vos enim sæpè ab eo habiti contēptui, in aīæ vestræ amarore à Deo petijstis, vt ipse castigaretur. Sinite eum sic esse. expedit enim. Illi verò, vt q essent parentes & vincerentur visceribus, exclamauerunt rogantes cum lachrymis: Precare Deū pro ipso, vt liberetur à sæuo & immani dæmone. Beatus autē Parthenius misertus abundè profluentium lachrymarum parentum, intensè Deum precatus est pro ipso, & ꝓtinùs egressus fuit ab ipso dæmon, & mundatus fuit homo. Tunc parentes eius eum sanum acceperunt, & domum redierunt, Deum laudantes atque glorificantes.

Multos curat dæmoniacos.

Alexandrᶦa autem quędam nomine, ex Arisba, quæ est Abydo, draconalem habens spiritum, sibilans & multos interimens, allata est ad seruum Dei Partheniū. Qui cùm increpâsset spiritum, curauit eam, & remisit ad suos. Synodij verò cuiusdam Abydenî filiam virginem, quę ab immundo spiritu vexabatur in montibus, parentes eius compræhendentes, duxerūt ad iustum: & cùm manus ei imposuisset & esset precatus, eam curauit. Alium quoquè, Axanum quendam militem, qui omnes partes corporis habebat dissolutas, duxerunt ad seruum Dei Parthenium. Quem aqua madefaciens & precans, sanum misit domum suam ambulantem. Quendam autem alium, nomine Alanam, genere Syrum, operatione mali, qui in eo habitabat, dæmonis, ex tabulato catechumenorum sanctę ecclesiæ, quam condidit sanctus vir Parthenius, suspensum & tractum & effectum mortuum, ad cadauer aduenìens Dei famulus, illum quoquè viuificauit precibus, & ab eo fugauit dæmonem. Eutropus verò quidam nomine, ex Pareo, vxorem suam duxit ad sanctum, quæ habebat spiritum immundum, & rogabat eum multùm, vt pro ipsa rogaret, vt curaretur à dæmone, qui ipsam vexabat. Vir autem sanctus cedens eius precibus, cùm eam accepisset, & in eius oculos

Tabulatum catechumenorum.

inspirâsset.

inspirâsset,& super caput eius esset precatus, liberauit à dæmone. Tunc maritus eius Deum glorificans,iuit in domum suam cum ipsa. Acaciam verò quandam nomine, ex pago,qui dicitur Celæus,quæ ab immundo spiritu consumebatur,ad eum adduxerunt:& gratia & virtute Domini Iesu,sanam dimisit. Eucheria quædam nomine,vxor Agapij Magistriani Pageleoti,veneficio attentata,cùm ei roderentur intestina, allata est ad sanctum:& cùm in tribus diebus ei esset precatus,& ex oleo sanctorũ eam potâsset,sanam remisit in domum suam. Oleo sanctorum curat ægram.

Maximinus quidã nomine,ex Bizye ciuitate Thraciæ,qui erat discipulus vni ex ijs, qui sunt apud nos Diaconi, nomine Psertæ: Hic ergò Maximinus cùm incidisset in morbum torminis intestinorum,desperatus fuerat ab omnibus. Cùm id autem resciuissent eius parẽtes,Bizye venerunt Lampsacum ad eum sepeliendũ: & cùm eum accepissent cum lectulo,fide ducti,ferunt eum in sanctam ecclesiam, & eum ponunt in ingressu Episcopi,per quem Dei seruus erat transiturus. Cùm verò in eum locũ venisset sanctus vir Parthenius,& vidisset eum in lecto iacentem,& eius parentes lamẽtantes,& omnes,qui cum eis aderant,lachrymantes,ipse quoquè est lachrymatus: & cùm flexisset genua,Deũ pro ipso est precatus, & virtute ac gratia Domini nostri Iesu Christi,ad ipsum reuersus est spiritus:& statìm assedit,qui fuerat mortuus,& cœpit loqui. Data autem ei manu,fecit eum surgere,& sanum reddidit parentibus, adeò vt vniuersa ciuitas Deum laudaret propter factum miraculum. Quædam autem mulier Diaconissa,nomine Theophila,ex Asermo vico Cherronesi,& cum ipsa, Ruffina impubes ex eodem vico,ab immundo spiritu dissoluta & effecta paralytica, allatæ sunt ad sanctum virum. Quas paucis diebus aqua irrigans & precans,virtute Domini sanas emisit ad suos. Hilarij cuiusdam presbyteri ex Ausadia filius vnigena,nomine Thalassius,qui à maligno spiritu fuerat mente motus, portatus est ad sanctum. Quem cùm accepisset,orans totos septem dies,reduxit ad naturam,& Domino agentem gratias, cum patre remisit in patriam. Vetulas verò quasdam duas pauperes,quarum vni nomen erat Calliope,alteri verò Cyriaca,quæ ambæ ab immundo spiritu castigabãtur, tulerunt ad sanctum:qui per suas ad Deum preces ambas curauit. Cùm autem eis quoquè dedisset ea,quæ erant ad victum necessaria,dimisit in pace. Mortuus reuiuiscit.

Præter hæc autem & alia,quæ narrari non possunt,sancti huius viri miracula,accidit vt officina quoquè,in qua tingebatur purpura,impediretur ab immundo spiritu, qui in eam incubuerat,& non efficeret eam,quam solebat,tincturam: sed etiam immundus dæmon appareret tinctoribus,& opus Imperatoris nõ sineret effectum reddere: adeò vt ex hac re magnum periculum & damnum serui sustinerent & tinctores. Quamobrẽ cùm hæc resciuisset homo Dei Parthenius,&ab eis fuisset rogatus,prompto & alacri animo venit ad locum officinæ:& cùm aduocâsset immundum operantem dæmonem,& eum increpâsset terribili & sancto nomine Christi, fecit eum euanescere ab omnibus finibus,illo clamante omnibus audientibus: Tanquàm ab igne expellor in gehennam ignis. Cùm autem iussisset sanctus, tinctores impleuerunt lebetes,& eo præsente immiserunt lanam. Ea verò ab illo tempore,eam,quam oportebat,tincturam citra vllum impedimentũ accepit etiam in futurum. Sicq; & qui gerebant rempublicam,& tinctores omnes liberati fuerunt à periculo Imperatoris. Dæmonem expellit ab officina purpuram tingentium.

Audite aliud quoquè magnum miraculum,quod factum est à sancto patre nostro Parthenio. Tempore piscationis Thynnorum,cernebantur quidem pisces à piscatoribus,tanquàm qui iam essent in manibus. Cùm laxarentur autem retia, nihil proficiebant, sed laborem inanem sustinebant. Fuit verò hoc à diabolica aura impedimẽtum,non in vno tantùm aut altero emporio, sed in tota regione maritima vsque ad Abydum. Omnes autem simul congregati,rogârunt virum iustum, vt Deum pro eis precaretur. Eo verò precante cum ieiunio & fletu, Deus ei aperuit causam & satanicam operationem. Experrectus autem,citra moram profectus est in vnumquodque emporium vsque ab Abydum,& aquam benedicens,& sal inijciens, & Deũ inuocans, iussit afferri retia,& eo præsente piscium consuetam facere piscationem. Tunc cum magno gaudio sua retia laxantes,Domini virtute & sancti precibus, tanta bona consecuti sunt in piscatione,vt præteriti temporis defectum suppleuerint. Sedente autem viro sancto in emporio Cataptelex, cùm piscatio fieret piscium, reteq; traheretur,Thynnus maximus è reti exiliens,se proiecit ad pedes sancti. Quem cùm signâsset Vide hic aquam benedici cum sale.

& precatus esset, iussit scindi & distribui fratribus ad gloriam Dei.

Aliquandò Heracleotem quendam nomine Callistum, cui à diabolica operatione fuerant pedes soluti, duxerunt ad beatum Parthenium. Quem quidem, cùm esset precatus, & curâsset virtute Domini, proprijs pedibus ambulantem remisit in domum suam, lætantem & Deum glorificantem. Alium autem quendam, nomine Lesbum, ex insula, quæ dicitur Oa, duxerunt ad hominem Dei. Qui quidē à pedibus ad caput vsq; erat totus vlceratus, à leproso nihil differens. Eum oleo vngens & precans tribus diebus, sanum remisit ad suos. Ex magnis ergò & multis miraculis, quæ à sancto patre nostro Parthenio Dei gratia facta sunt, partem, prout potui, significaui vestræ charitati: non tanq̃ de patre & doctore verba faciens ad eum ornandum, propter id, quod dicitur: Perdet Dominus omnes, qui loquuntur mendacium: sed res ipsæ testantur, etiam quæ fiunt post eius obitū. Vndè etiam cùm eo adhuc viuo vsus aliquandò eum vocâsset, iuit in Thraciæ metropolim Heracleam: & conueniens Archiepiscopū, qui illic erat, nomine Hypatianū, qui ad extrema ferè erat redactus, rogauit causam morbi. Cùm per diuinam autem reuelatiōem cognouisset beatus Parthenius, eum castigari propter auaritiam, vt qui res pauperum vsurparet, & eos illis priuaret, manè iuit rursùs ad eum visendum, & ei dicit: Surge magne Domine. Nō enim laboras infirmitate corporis, sed castigaris propter morbū animæ. Hæc ergò depone, & rursùs euades sanus. Respondit ægrotus & dixit: Scio ego quoq; me esse peccatorem, & ideò castigari. Sed ora pro me, rogo te, vt leuer meis iniquitatibus. Dicit ei sanctus Parthenius; Si quis in hominem peccauerit, de eo fortasè exaudietur oratio: morbus autē tuus ad Deum tendit. Quæ sunt ergò pauperum, redde Deo, & eris semper sanus animo & corpore. Tunc is ad se rediens, dixit: Re vera Pater peccaui Domino meo: Dn̄s verò iustus. & protinùs accersito suo œconomo, iussit in mediū afferri, quidquid auri collectum fuerat ex pauperibus. Cùm autem satìs auri fuisset allatum, sanctum rogauit Episcopus, vt id distribueret pauperibus. Ille verò nō sustinuit, dicens: Cùm Deus tibi det vires, tu per teipsum redde eis, quę sua sunt. Tunc is sedens in lectica, iuit ad templum sanctę martyris Glyceriæ: & cùm congregâsset omnes pauperes ciuitatis, affatìm omnibus distribuit. Benignus autem & clemens Deus, qui viduę duo minuta non despexit numismata, & rursùs diues viduæ propositum acceptū habuit tempore Eliæ prophetæ, & pauperis flagitiosæque meretricis lachrymas non est auersatus, & publicani suspirium comprobauit: ipse quoquè prædicti Archiepiscopi acceptā habens pœnitentiam, in tribus diebus ei perfectam præbuit sanitatem.

Dei verò seruus Parthenius quotidiè obibat sacras ædes ciuitatis, consuetas preces in eis peragens. Quodā autē die ingressus in martyriū, quod Achilas dicitur, inuenit illic hominem quendam iacentē omninò aridum. Cuius misertus, cùm oleum petijsset, flexis genibus, cum lachrymis orauit pro ipso benignum & clementē Deū. Et cùm deindè surrexisset à precatione, sensìm & paulatìm cum sancto oleo molliens, protinùs & ipsa hora fecit eum sanum surgere, & iussit eū suis pedibus ad suos redire Deū glorificantē. Cùm hoc autē terribile & quod opinionē superat miraculū factum esset in Heraclea ciuitate, quicunq; habebant ægrotos, cum eis cōcurrebant ad Dei hominem Partheniū, & virtute Dn̄i nostri Iesu Christi, omnes reuertebātur sani. Simul verò cum eo aderat etiam Hypatianus, q illo tempore erat Archidiaconus ciuitatis Heracleæ, qn̄ hæc fiebant miracula. Quæ cū vidisset, ꝓcidit ad pedes sancti viri, rogans eū cum lachrymis & dicēs, ꝙ in prędio suo multa quidem sunt seminata, propter pluuiæ autem egestatem omnia sunt exiccata. Sed veni ad locum, dicebat, ô venerāde pater, & ora Deum, vt terræ prębeat pluuiam, vt conseruetur vniuersa nostra patria. Venerandus verò & sanctus vir Parthenius, iuit prompto & alacri animo. Cumq; venisset ad locum, & vidisset omnia exiccata, lachrymatus est: flexisq; genibus diù precās cum lachrymis, clementē Deum rogauit, vt pluuiā in terram demitteret ad fructus producendos. Benignus autē & clemēs Deus, qui semper facit voluntatē eorum qui ipsum timent, cùm adhuc preces essent in ore eius, tectū fuit cælū nubibus: & descēdit multa pluuia, & satiauit terram. Ingressis autē ipsis in agrum, quęsiuit habitaculū, in quo preces suas perageret. Archidiaconus verò Hypatianus, qui fuit etiā agri dn̄s, introduxit eum in vnum ex suis cubiculis. Qui pernoctauit illic in oratiōibus: & cùm manè accersijsset Archidiaconū, dixit ei: Attende tibi, ô frater. nō enim ignoras Episcopum

Oleo vngens, sanat ægrotum.

Psalm. 5.

Luc. 21.
3. Reg. 17.
Luc. 7.
Luc. 18.

Aridū sancto oleo perungit & sanat.

Psal. 144.
Precibus è cælo pluuiā deponit.

pum tuum fuiſſe caſtigatum propter auaritiam. Oſtēdit enim mihi Deus hac nocte, te non multis pòſt diebus futurū Epiſcopum. Vide ergò, vt ſemper curam geras pauperum. hoc enim Deum placat ſuper omnia.

Sanctum autem rogauit Archidiaconus, vt veniret in ſuum prædium, & benè precaretur agris & vitibus. Ingreſſus verò beatus in vnam maximam regionē, quę nihil habebat, dixit ei: Cur non ſeminâſti eam, cùm ſit maxima? Archidiaconus aūt lachrymans, dixit: Seminata quidem eſt, ô bone: ſed mea peccata & pluuiæ defectus, eam, vt vides, exiccauit. Dicit ei ſanctus: Quot modios tibi præbuit Deus ex hac regione? Ille dixit: Mille, ô bone. Sanctus autem dixit ei: Nè ſis triſtis, ô frater. Omnia ſunt poſſibilia credenti. Sed Deus tibi dicit per me peccatorem, quòd ſi in tempore æſtatis fructum, qui ex hoc agro naſcitur, ſolū triueris, inuenies ſicut dixiſti, mille modios: quoniam leue eſt in conſpectu Domini hæc facere. Eum quoquè introduxit in vineā recèns plantatam. erat autem omninò exiccata & exeſa à vermibus, propter pluuię egeſtatem. erat verò locus ſatìs amplus, vt caperet ſemētem octoginta modiorū. Beatus autem ſale iniecto, totam vitem conſperſit, & dixit Archidiacono: Eſto bono animo: Nam Deus dat tibi ex hoc loco ſatìs magnā benedictionem, ſicut ei placet. Cùm verò ingreſſi eſſent in ciuitatem, iuit ad Epiſcopum, vt ei valediceret, & nauigaret. Ille aūt ei proceſſit obuiàm, & eum eſt complexus. Ij verò cùm aſſediſſent, ſanctus dixit Epiſcopo: Annuncio tibi, ô Domine, quòd poſt non multos hos dies excedes è corpore, & migrabis ad Dominum. Eccè enim Chriſtus te accerſijt, qui eſt verus Deus noſter, & bonum ſucceſſorem relinques, vt mihi reuelauit Dominus, dominum Hypatianū, tuum Archidiaconū. Dixit Epiſcopus: Fiat volūtas Domini. Et cùm ſeinuicèm oſculati eſſent in oſculo ſancto, Heraclea ſanctus nauigauit Parthenius, & venit in ſuā ciuitatem Lampſacum.

Marc. 9.

Predicit obitum Archiepiſcopo.

Accidit autem non multis pòſt diebus, vt morbo correptus Heracleæ Epiſcopus, in Chriſto requieſceret. Pro ipſo verò factus eſt Epiſcopus dominus Hypatianus Archidiaconus, conuenienter ei, quod dixerat ſeruus Dei Parthenius. Cùm eſſet autem æſtas, egreſſus Epiſcopus Hypatianus in agrum ſuum ad colligendos fructus terræ, & metēdum id, quod erat natum ex exiccata & ſqualida regione, inuenit mille modios plenos frumento, conuenienter verbo ſerui Dei Parthenij. Similiter verò in tēpore quoq; vindemiarum, ex plantatione exiccatarum vinearum Deus dedit magnam vini quantitatem. Qui cùm experientia accepiſſet euētum eius, quod ſanctus prædixerat, decimam fructuum vtrorunq;, nempè tam aridorum quàm humidorum, naui impoſitam duxit Lampſacum, vt ſancto offerret, maximas ei agens gratias. Ille autem noluit accipere, dicens domino Hypatiano Epiſcopo: Deo agēs gratias in omnibus, eas diſtribue noſtris fratribus. & cùm ſe inuicèm ſalutâſſent, reuerſus eſt ſanctus Epiſcopus Heracleam, & diſtribuit frumētum & vinum ſuis fratribus, vt iuſſerat homo Dei. Epiſcopus ergò Hypatianus nō ceſſauit vſq; ad finem vitæ, narrare omnibus Dei magnalia, quæ fecit cum ipſo per ſeruum ſuum Parthenium.

Squalida regio vberes reddit fructus.

Cùm ergò in hac pia & angelica vita refulſiſſet in terra Dei ſeruus & vir venerandus Parthenius, & multos conuertiſſet à ſimulacris ad Deum viuū, & perindè ac morbo arreptus, à Deo vocatus, requieuit in pace. Prædictus ergò Hypatianus Epiſcopus cùm audiuiſſet inclytum & venerandum patrem noſtrum Pathenium ad Chriſtū migrâſſe, relictis omnibus, quæ habebat in manibus, ſoluens ex ciuitate Heraclea, ſecundo vento cùm Deus iuſſiſſet, eadem nocte peruenit Lampſacum. Similiter etiam Cyzici epiſcopus, & epiſcopus Meliti, in qua fuerat natus: & Parij epiſcopus nomine Euſtathius, & reliqui ex ciuitatibus, quę erant circuncircà. Sicq; cum pſalmis & hymnis & ſpiritalibus canticis depoſuerunt eum prope eccleſiam in oratorio, quod ipſe ædificauit. Dormijt autem ſanctus Chriſti ſeruus Parthenius ſeptimo menſis Februarij, non parua nobis relicta doctrina per perfectam & immobilem eius in Deum fidem. Qui etiam poſt deceſſum ſua ad Deum ſupplicatione non ceſſat facere miracula, dæmones expellens, leproſos mundans, & omnem morbum & ægritudinem curans virtute & gratia Domini & Dei & Seruatoris noſtri Ieſu Chriſti: Cui gloria & potentia, nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

S. Parthenius decedit.

Honorificè ſepelitur.

EPITAPHIVM S. RICHARDI, REGIS ANGLIAE, SCVLPTVM IN CIVITATE LVca Italiæ, vbi requieſcit.

7.Februarij.

SOROR Offonis regis,fuit mater beati Richardi.Beatus Richardus rex Angliæ, exul patriæ, ſpretor mundi, contemptor ſuî, pater ſanctorum fratrum Vuillebaldi & Vuinnibaldi,& beatæ Vualburgis virginis, terrenum regnum in cæleſte mutauit. Depoſuit coronam regiam pro vita perpetua.Exuit purpuram,& vilem induit tunicam. Regionum reliquit tribunal,& ſanctorum quæſiuit limina. Dimiſit ſceptrum, & accepit baculum. Dimiſitq; filiam ſuam in regno beatam Vualburgam, atq; ſimul cũ filijs peregrè profectus eſt. Et eis relictis apud ſanctumBonifacium martyrem glorioſum,tunc Archiepiſcopum Moguntinenſem,virum mirę ſanctitatis,cô quòd Anglicus eſſet,de regno ſuo natus,idem ſanctus rex exilio ſe vlteriori *,limina ſanctorum trans alpes adijt,& loca deincèps magìs deuia petijt ſolitudinum,Deo ſoli idem ſolus liberè vacaturus.Deindè poſt lõga exilia,poſt multa certamina,poſt famis, ſitis & frigoris multimodas ærumnas, in prouincia Italiæ, ciuitate Luca finitur pugna,dãtur præmia,cælo recipitur anima,& in beati Frigdiani baſilica iuxta corpus eius ponuntur pia membra,vbì & miraculis coruſcat. Cuius feſtiuitas ſeptimo Idus Februarij celebratur.Locus etiam,in quo requieſcit,his verſibus adornatur:

Suſcipit rex pius cũ filijs longinquã peregrinationé religionis ergò.

Moritur in Italia.

Hîc rex Richardus requieſcit ſceptrifer almus.
Rex fuit Anglorum,regnum tenet iſte Polorum.
Regnum dimiſit,pro Chriſto cuncta reliquit.
Ergò Richardum nobis dedit Anglia ſanctum.
Hic genitor ſanctæ Vualburgæ virginis almæ,
Et Vuillebaldi ſancti ſimul & Vuinibaldi.
Suffragium quorum det nobis regna Polorum.Amen.

VITA B. EVGENII ET MARIAE EIVS FILIAE, AVTHORE SIMEONE METAPHRASTE.

Februarij.8.

IN illo tempore erat vir quidã in Bithynia, nomine Eugenius.Is habebat vxorem valdè honeſtam & Deum timentem,quæ peperit filiam vnicam, & vocauit nomen eius Mariam.Mortua autem eius vxore,educauit filiam ſuam Eugenius in bona & honeſta vita. Cùm verò creuiſſet adoleſcentula,dixit ei pater eius: Filia chariſſima, eccè omnes meas facultates trado in manus tuas. Ego enim vado,vt ſaluam faciam animam meam. Cùm hæc autem à patre ſuo audijſſet adoleſcẽtula,dicit ei: Pater, tu vis teipſum ſeruare,& me perdere.Neſcis Dominum dicere in Euangelijs: Paſtor bonus animam ſuam ponit pro ouibus?Rursùs verò alibì dicit: Qui ſaluã facit animam,eſt tanquàm qui creat.Hęc cùm audijſſet pater eius Eugenius,eius verbis valdè fuit lętatus.flebat enim & eiulabat,cùm hęc diceret:& dicit ei pater eius:Filia chariſſima,quid poſſum tibi facere?Tu quidem es fœmina:ego autem volo ingredi monaſterium:& quomodò potes mecum verſari?Diabolus enim propter vos bellum gerit aduersùs Dei ſeruos. Hæc cùm audijſſet eius filia,dixit patri ſuo : Domine mi pater: Non ſic ingrediar,quomodò tu dicis:ſed tondebo comam capitis.& induta veſte virili,ingrediar tecum monaſterium,nemine ſciente,me eſſe fœminam.

Iohan.10.

Mariã tõdet pater ei9,vocatq; Marinũ,& ducit

Beatus autem Eugenius,auditis ijs,quæ dicebat filia,valdè lætatus,cùm omnia bona ſua diſtribuiſſet pauperibus & mendicis,orphanisq; & viduis: & totondiſſet ſuã filiam,virili amictu eam induit,& nominauit nomen eius Marinum,hæc ei dans mandata:

data: Vide filia, quomodò te sis conseruatura. Futura enim es in medio ignis. non ingreditur enim fœmina in monasterium. Te ergò conserua Christo immaculatam, vt cùm impleuerimus id quod sumus polliciti, habeamur digni regno cælorũ. Hęc cùm dixisset Eugenius, & precatus esset, assumens filiam suam Mariam in habitu adolescẽtis, ingressus est cœnobium. Eis autem ingressis in monasterium, in dies proficiebat puella in omni virtute, obedientiaq; & humilitate & in maiori exercitatione. Cùm verò aliquot annos peregisset beata in monasterio, existimabant monachi eum esse Eunuchum, propterea quòd esset imberbis & voce gracili. Alij autem existimabant, præ nimia exercitatione, & quòd solùm secundo quoque die comederet, eum esse voce adeò tenui. Aliquo verò pòst tempore contigit eius patrem decedere: incrementum autem accepit eius exercitatio, obedientia & humilitas: adeò vt ipsa quoq; donum Dei acceperit contra dæmones. Vnumquenq; enim eorum, qui laborabant & vexabantur, manus eis imponens & orans, curabat protinùs. Habebat autẽ illud cœnobium quadraginta viros, omni virtute & sapientia exornatos. Singulis verò mensibus mittebantur quatuor monachi ad responsa monasterij, proptereà quòd ipsi haberent in alijs quoq; locis diuersas possessiones. Erat autem in media via diuersoriũ, & qui ibant & veniebant, propter itineris longitudinem illic requiescebãt. Inter cæteros autem magnam eorum curam gerebat is, qui præerat diuersorio, eos seorsùm accipiens. Inuidus verò & malignus diabolus, qui rebus bonis semper inuidet, mala autem ad se attrahit, ægrè ferens huius beatæ in Deum amorem, pulcherrimamq; & honestissimam viuẽdi rationem, studuit aliquantulã ei labẽ inurere & eam affligere. *in virorum monasteriũ.*

Quodam itaq; die, Præfectus monasterij, accersito Marino, dicit ei: Frater Marine, scio tuam vitæ agendæ rationem esse perfectam in omnibus, & præcipuè in obedientia. Velis ergò tu quoq; egredi, vt ministres monasterio. Fratres enim ægrè ferunt, te ad id non egredi. Hoc autem faciens, ô fili, maiorem accipies mercedem à benigno & clementi Deo. Etenim Dominus quoquè noster Deus non dedignatus est ministrare suis discipulis. *Luc. 22.* Hæc cùm audijsset Marinus, se proiecit ad pedes Præfecti, dicẽs: Benè precare mihi venerande pater, & ego ibo quocunquè voluëris. Egresso autem Marino & alijs tribus monachis vt ministrarent, diuerterunt, vt consueuerant, ad illud diuersorium. Qui autem præerat diuersorio, habebat filiam vnicam. Miles verò quidam ingressus diuersorium, ei attulit vitium: ea verò concepit. Præcepit autẽ ille miles, dicens: Si hęc res fuerit cognita, & te examinauerint tui parentes, vndè hoc factum sit, dic eis: Formosus ille iunior monachus mecum dormijt, & ex eo concepi. Postquàm ergò egressi fuissent monachi simul cum Marino, resciuit pater puellæ filiam suam vtero concepisse. *Puella vitiata infamat Marinum.* Qui rogauit eam, dicens: Vndenàm hoc tibi factum est? Puella autem respondit, dicens: Iunior ille cœnobij formosus monachus, qui dicitur Marinus, mecum dormijt, & me prægnantem reddidit.

Cùm hæc autem audijsset Præfectus diuersorij, cursu & cum magna ira venit in monasterium, eum accusans, & dicens: Vbi est ille planus, ille falsus Christianus, quẽ dicitis esse monachum? Ei verò factus est obuiàm apocrisiarius monasterij, & dicit ei: Benè venisti frater. Cur es adeò tristis, & cur tam temerè loqueris? cessa parumpèr, rogo te. Respondens autem præfectus diuersorij, dixit ei: Pereat hora, qua vnquàm cognoui monachum. Hei mihi, quid mihi accidit? Quid faciam autem, nescio. Cùm verò hæc resciuisset Præfectus, eum accersijt, & dicit: Quid tibi vis frater? Quid es tristis? Præfecto autem monasterij dixit is, qui præerat diuersorio: Quid mihi volo? Decætero nullum ampliùs videam aut conueniam monachum. Postquàm autem à Præfecto rursùs fuit rogatus is, qui præerat diuersorio, Propter quam causam hæc dicis? respõdit & dixit: Filiam habebam vnicam, in quam spem meam collocabam, quòd ea esset requies meæ senectutis. Eccè verò quid fecit Marinus: eam prægnantem reddidit, quem dicitis esse Christianum & pium. Hæc cùm audijsset Præfectus, stupefactus dicit ei: Quid possum tibi facere, cùm ipse non sit hìc? Sed quandò venerit ex ministerio, nihil est aliud quod agam, nisi vt expellam è monasterio. Cùm autem venisset Marinus cum alijs tribus fratribus, accersit eum Præfectus, & dicit ei: Abba, Hæcne est tua viuendi ratio & exercitatio? Quandò diuersatus fuisti in diuersorio, attulisti vitium filiæ præfecti diuersorij. Huc autem veniens eius pater, tanquàm per theatrum traduxit nos monachos. Marinus verò his auditis, se humì proiecit in

faciem,

Fatetur crimen, quod nō admisit. faciem, dicens Præfecto: Condona mihi humili & peccatori propter Dominū, ô pater, quoniam tanq̃ homo erraui. Tunc Præfectus ei iratus, eiecit eum è monasterio.

Egressus autem beatus extra vestibulum monasterij, mansit sub dio, sustinens frigus & æstum annos tres. Qui ergò ingrediebantur & egrediebantur ex monasterio, rogabant ipsum, dicentes: Cur sic sedes, Abba, afflictus in vestibulo? Ille autem dixit eis: Quoniam sum fornicatus, propterea eiectus sum ex monasterio. (Fornicatam se dicit, sed longè alio sensu.) Cùm verò venisset pariendi tempus filiæ Præfecti diuersorij, peperit puella filium masculum. Puerum autem tollens pater eius, venit ad monasterium: & cùm inuenisset Marinum sedentem extra monasterium, proiecit ei puerū, & statìm recessit. Marinus verò sumēs puerum in manus, dicebat lamentans: Hei mihi misero & abiecto: Ego certè humilis & nequam, accipio pro meritis meorum peccatorum. Cur autem hic quoquè infelix puer mecum moritur? Cœpit verò accipere lac à pastoribus, & sic alebat puerum vt pater. Non satìs autem erat Marino afflictio & pudor, quo afficiebatur quotidiè: sed puer quoquè flens & excernens, cōtaminabat & sordidabat eius vestes. Post spatium autem trium annorum, seditionem agitârunt omnes fratres, dicētes Præfecto: Pater venerande, sufficit fratri Marino pœna, quā sustinuit. Deceterò rogamus, accipe eum rursùs in monasterium: maximè verò, quòd coram omnibus confessus est lapsum suum. Cùm autem contradiceret Præfectus, & non persuaderetur eum accipere, cœperunt monachi ei rursùs dicere: Nisi fratrem Marinum rursùs acceperis in monasterium, ô pater, nos quoq; recedimus. Quomodò possumus à Deo petere, vt condonet nobis nostra peccata, cùm frater noster tres annos sub dio sedeat in vestibulo?

Hæc cùm audijsset Præfectus à monachis, dicit eis: Reuerà propter peccatū, quod fecit, non est dignus huc ingredi: propter vestram tamen charitatem & preces eum accipio. & cùm accersijsset Marinum coram omnibus, dicit ei: Frater, non es dignus stare in primo tuo loco, propter peccatum quod fecisti: propter fratrum autem charitatem & preces, accipio te omnium postremum in regulam. Marinus verò cœpit Præfecto dicere cum lachrymis: Hoc quoquè mihi magnum est, ô venerāde pater, q̃ me dignum feceris, qui ingrederer intrà vestibulum, vt sic quoquè dignus habear, qui seruiam sanctis meis patribus. (Vide sanctæ virginis ineffabilē humilitatem.) Et cùm eum accepisset Præfectus, immisit ad viliora & abiectiora opera monasterij. Is verò ea faciebat cum studio & magno metu & compunctione. Habebat autem puerum quoquè Marinus, eum retrò sequentē & clamantem: Ta ta ta, & requirentem ea, quæ sunt pueris necessaria ad alimētum. Non solùm enim his ærumnis & afflictionibus premebatur Marinus, sed etiā de alendo hoc puero erat valdè solicitus. Cùm creuisset autem puer, degebat in monasterio, educatus in virtute & in temperantia Porrò verò sancto quoq; & monastico habitu est dignatus. Sicq; proficiebat in humilitate & multa obedientia, vt amaretur ab omnibus.

Migrat è corpore. Post hæc autem cùm vidisset Dominus perfectam esse eius fidem & tolerantiam, & esse dignam regno cælorum, accepit eam in æterna paradisi tabernacula, nemine sciente. Nam cùm is obijsset, & nec egrederetur ad seruitiū monasterij, & nec ad psalmodiam regulæ, rogauit Præfectus fratres, dicens: Vbì est Abbas Marinus? Eccè enim iam præteriêrunt tres dies, ex quo eum non vidi in psalmodia, neq; in suo ministerio. Primus autem omnium inueniebatur in regula. Ingredimini ergò eius cellam, & videte, num in aliquam ceciderit ægritudinem. Cùm autem venissent fratres in cellā beatæ, ingressi inuenerunt eam consummatam in Domino, & puerum ei assidentē & flentem. Tunc properè egressi fratres, Pręfecto renunciârunt, dicentes: Frater Marinus dormijt. Ille verò cùm audijsset, miratus est & dixit: Quomodò excessit eius anima, aut quam Deo allaturus est excusationē de ijs, quæ peccauit? Tunc decæterò iussit, vt ei iusta facerent. Cùm autem venissent fratres, vt eum componerent ad sepeliendum, inuenerunt eum esse mulierem: & stupefacti, cœperunt omnes vna voce clamare: Domine miserere. Præfectus verò cùm tumultum audijsset & conturbationē, rogauit, dicens: Quidnam hoc sibi vult? Illi autem dicunt ei cum admiratione: Frater noster Marinus est sexu mulier. Cùm venisset ergò Pręfectus, & vidisset rem admirabilem & præter opinionem, se humì proiecit, & tenens pedes beatæ, cum multis lachrymis clamabat, dicens: Ignosce mihi Domine Iesu Christe, quòd per ignorantiam peccaui in sanctam & castam tuam sponsam. Et rursùs procidens ad venerandas & sanctas eius reliquias, clamabat, dicens: Hîc moriar ad sanctos & venerandos tuos pedes, (Nota, procidens ad venerandas & sanctas eius reliquias.)

pedes, donèc audiëro mihi esse condonata ea, quæ in te peccaui. Cùm is autẽ diù defleret & plangeret, venit ad eum vox de cælo, dicens: Si hoc quidem sciens fecisses, nõ tibi condonâssem: Quia autem nesciens hoc fecisti, peccatum fuit tibi condonatum.

Tunc surgens Præfectus à venerandis eius reliquijs, statìm misit ad præfectum diuersorij, dicens: Veni citò ad nos. nam te volo conuenire. Cùm autem venisset Præfectus diuersorij, dicit ei Præfectus monasterij: Eccè frater Marinus est mortuus. Is verò dicit Præfecto monasterij: Deus ei condonet id, quod fecit in abiectam meam filiam. Dicit ei Præfectus monasterij: Pœnitentiam age, ô frater. Nam peccâsti coram Deo. Sed me quoq; tuis verbis decepisti, & peccaui ego quoq; propter te. Eccè enim Marinus re vera est mulier. Cùm hæc autem audiuisset præfectus diuersorij, & Præfecti verbis fuisset obstupefactus, mansit mutus & attonitus. Eum verò manu appræhendens Præfectus monasterij, duxit eum in locũ, in quo iacebat beata Maria: & cùm eam honestè & decorè locâsset ac composuisset, ei ostẽdit ipsam esse sexu fœminam, & eam fuisse temerè maledictis appetitam. Tunc cœpit diuersorij quoq; præfectus deflere propter inopinatum ab eo visum miraculum.

Post hæc autem iusta fecerunt sanctis & venerandis eius reliquijs, & deposuerunt in insigni loco monasterij, cum psalmis & hymnis & multis luminibus, octauo mensis Februarij. Statìm verò venit filia Præfecti diuersorij à dæmone correpta, & confitens omnem veritatem, & dicens: Talis miles me fefellit, & persuasit, vt falsò accusarem hanc beatam. Deindè cùm appropinquâsset loculo beatæ, Præfecto & fratribus rogantibus sanctæ venerandas reliquias, protinùs ipsa hora fuit curata & mundata à dæmone. Tunc cùm vidissent miraculum, quod erat præter opinionem, laudârunt omnes clementem & benignum Deum propter signum, quod factum fuerat, & propter patientiam & tolerantiam beatæ, quòd perstitisset vsq; ad mortem, non aperiẽs se esse mulierem, propter regnum cælorum. Et nos ergò, ô fratres dilecti, æmulemur eius fortitudinem, constantiam & tolerantiam, vt inueniamus misericordiam & gratiam in futuro seculo, à magno DEO & Seruatore nostro IESV CHRISTO: Cui gloria & potentia simul cum patre & spiritusancto nunc & semper & in secula seculorum, Amen.

Filia pandochei arrepta à dæmone, & suũ confessa crimẽ, curatur meritis sanctæ virginis.

VITA S. PAVLI EPISCOPI VIRDVNENSIS, GRAVITER ET FIDELITER IAM OLIM CONSCRIpta: *sed nunc demùm in gratiam Lectoris reddita aliquantò Latiniori stylo per F. Laur. Surium: & quidem aliquot locis paraphrasticôs.*

BEATVS Paulus Virdunensis ecclesiæ præsul dignissimus, beatissimi Pauli Apostoli imitator egregius, quem non minùs vita & moribus, quàm nomine referre ꝓ viribus conatus est, in Gallia Belgica parentibus ortus est non infima dignitate. Porrò verò in ipsis annis teneris artium liberaliũ studijs, vt erat apud antiquos more receptũ, adhibitus est bonę indolis puer: & in ijs sanè breui tempore eos habuit processus, vt Grammatica, Dialectica, Rhetorica, cæterisque humanioribus disciplinis sic satìs instructus videretur. Verùm ab ipso mundani fastûs aditu (qui vt curis & angoribus discruciat suî studiosos, ità nihilominùs aureos illis montes pollicetur) pedem suum maturè retrahens, nè si nimio illius semèl esset amore irretitus, immani se præcipitio daret, totum se ad res diuinas contulit, & ad officia charitatis & misericordię, in templis quidẽ & monasterijs ijs, q̃ ad diuinum cultũ pertinẽt, intentus sedulò: benignè verò opem ferens miseris & pressis inopia, adeò vt nihil sibi pręter ea, q̃ sunt ad victũ cultumq; corporis necessaria retinens, facultates suas oẽs in egenos, morbidos, nudos, fame sitiq; afflictos, ĩ carcerẽ cõiectos, alijsq; calamitatib' obnoxios cõferret, nihil de crastino solicit', queẽadmodũ à Christo didicerat. Vacabat interìm ieiunijs & precibus

Traditur studijs literarũ.

Matt. 6.

precibus,cum ijs coniungēs semper studiũ pacis & sanctimoniæ,sine qua, vt ait Apostolus,nemo videbit Deum.Etsi verò actuosæ vitæ cum Martha non segniter nauaret operam, at tamen contemplationis diuinæ auidus, eam ceu partem meliorem,cum Maria arctiùs complecti cupiebat. Cumq; hac in cogitatione diù noctuq; versaretur, modumq; inquireret,quînam ad summum posset perfectionis apicem pertingere,diuinitùs illius animo saluberrimum incidit consilium, vt cum magno illo patriarcha Abrahamo, indubitata in Dei benignitatem fide innixus, exiret è terra & cognatione sua,& ad exteras regiones ignotaq; loca se reciperet, beatæq; paupertatis amplissimis ditatus promissionibus,cum Christo Domino suo vulpibus foueas & volucribus nidos suos habentibus pauperior effectus,non haberet vbi suũ reclinaret caput. Accedebant huc Dauidis regis & dicta & facta,quæ magno illi ad virtutem erãt incitamento,contemplanti quemadmodùm ille tantus rex interdiù purpura opertus regni negocia curabat, noctibus verò in cilicio & cinere cubans, laborabat in gemitu, lachrymis stratum rigabat suum,egenum,mendicum & pauperem se dictitans, hisq; vtens vocibus: Pater meus & mater mea dereliquerunt me,Dominus autē assumpsit me.itemq; illis:Extraneus factus sum fratribus meis,& peregrinus filijs matris meæ. & rursùs: Eccè elongaui fugiens,& mansi in solitudine. His alijsq; inflammatus,mundi gloriam,vt rem inanissimam,putauit prorsùs pro nihilo,vt quæ instàr flosculi subitò appareret,& paulò pòst marcesceret:cogitationibusq; diuersum persuadere volētibus,eiusq; salutari proposito aduersis & contrarijs,opponebat illud Apostolicum: Nihil intulimus in hunc mundũ:haud dubium,quia nec auferre quid possumus. Huic iungebat illud ex Euangelio,quo perfectionem attingere cupienti mandatur vēdere omnia quæ possideat,& dare pauperibus:itemque illud quo Christus Dominus propter nomen ipsius relinquenti domum,parentes,fratres,sorores,filios,agros, centuplum pollicetur,& prætereà vitam sempiternam. Addebat etiam illud, Nisi quis tollat crucem suam quotidiè,& sequatur Saluatorem,oderitq; patrem & matrē,&c. immò verò etiam animã suam,nõ posse Christi esse discipulum. His ergò omnibus eius feruenti voluntati stimulos & calcaria adhibentibus,inusitatæ peregrinationis & ignoti itineris sibijpsi laborem indixit, oblitusq; generis antiqua stemmata & superbã nobilitatem,relictisq; charissimis parentibus,Christo duce proficiscitur è patria,nesciensque quò pergeret, quippe viarum ignarus, tandèm ad eremum Vosagi peruenit, eamq;,posthabitis mundi rebus & curis omnibus,lætus ingreditur,Christo regi suo illic militaturus. Aiunt autem in ea solitudine multos habitâsse anachoretas distinctis cellulis,quiq; demptis Sabbato & Dominico die, perpetuò soli degerēt in arctissimo silentio,nisì vel morbus corporis,vel animæ salus secùs postulâsset. Horum ipsi optatissimam viuendi consuetudinē Paulus ità,vt animo iampridèm destinârat,modis omnibus amplecti voluit:sed quoniam non est in hominis potestate vita eius,neque est consilium contra Dominum, & neque currentis est neq; volentis, longè aliter euenit, atquè ille putârat. Futurus enim quandoq; pontifex & pastor ouiũ Christi,diuina id agente prouidentia,ad cœnobium potiùs peruenit,vt illic interim apud fratres delitescens, in schola virtutum probè exercitatus disceret, quod posteà alios ex officio doceret. Erat nanq; in illa eremo monasterium, quod Deo miserante hodieque perseuerat, monasticis institutis valdè insigne, Tabuleium antiquitùs dictũ, quòd sectis instàr tabularum lapidibus primò ædificatum fuerit:at nunc verò Theolegium appellatur. Ad id cœnobium casu hospitij captandi causa diuertit Paulus, atque ab Abbate & fratribus libentissimè acceptus est:Deindè ab oratione reuertenti ad hospitium, Abbas cum fratribus pedes manusque abluunt, & cum multa deuotione & reuerentia omnia humanitatis officia impendunt, orantque vt aliquantispèr velit apud ipsos permanere,& longo itinere defessa membra darè quieti. Annuit ille precibus eorum, & cùm aliquandiù hæsisset apud illos, & ex crebris colloquijs cœpisset cognosci, Abbas rem diuinitùs geri existimans,vt eius vita posset alijs & exemplo esse & saluti,cogitationem suscepit de inuitando illo ad monasticæ vitæ complexum,nè si fortè aliò se transferret,ipse eius sanctitatis ferret dispendia.

Quadam itaque die,cùm de mundi huius contemptu,vt sæpè aliâs, colloquia miscerent,Paulus animi sui consilium & intentionem, tum quis esset, qua causa eò aduenisset,quo mentis flagraret desiderio, quòd eremi habitationem, modò Christo annu-

Hebr.12. Luc.10. Gene.12. Matth.8. Psalm.6. Psal.39. Psal.26. Psal.68. Psalm.54. 1.Tim.6. Matth.19. Ibidèm Matth.10. Luc.14. Prou.21. Rom.9. Tabuleium monasteriũ.

annuente ipsi posset contingere, totius orbis vastitati anteponeret, sciscitanti Abbati perspicuè indicauit, multùm eum obtestans per Dominum, vtì nè cuiquam alteri reuelet, locumq́; ipsi velit inquirere aptum diuino seruitio, repertumq́; ocyùs demōstrare. Abbas hoc pacto adiuratus, nè illius votis aduersaretur, multū anxiùs formidare cœpit, nè tanto viro cœnobium destitutum, maxima indè incommoda caperet, & iam non sua, sed ipsius Saluatoris ei exempla proposuit, vt eorum commemoratione posset illū permouere ad manēdum in cœnobio. Ait Christum sub horā passionis suæ, cùm humana ipsius natura à morte abhorreret, patrem sic orâsse: Pater, si vis, transfer à me calicē istū: attamen non mea voluntas, sed tua fiat. Eundem etiam aliâs dixisse: Non véni facere voluntatē meam, sed eius qui misit me. Et satis quidē agebat Abbas his & id genus alijs adferendis, vt eum apud se retineret. At Paulus in sentētia animi sui perstabat immotus, nec se ab ea vlla ratiōe deduci patiebatur. Id verò Abbas animaduertens, simul etiam considerans nō ea Paulū esse fortuna vel cōditione, vt posset cogere inuitum, confert se ad alia ex scripturis depromenda exempla. Etsi, inquit, cum Abrahamo patriarcha exulē te fecisti à paterno solo, & cum Dauide elōgâsti fugiēs, vt maneas in solitudine, & deniq; vt vir euāgelicus, patriā, parētes, agros, cognatos Christi & voluntate & amore reliquisti: at tamē noueris ad perfectionē capessendā quippiā adhuc tibi deesse. Quod si nôsse cupis, audi Psalmistā ità dicentē: Induxisti nos in laqueū, posuisti tribulationes in dorso nostro, imposuisti homines sup capita nostra. Vbì sanè per tribulationes dorso nostro, & hoīes capitibus nostris impositos indicare voluìt, nō nostro nos viuere arbitratu, sed superiorū iussis humiliter parére debere. Huius exemplū in ipso Christo nobis illustrissimū proponitur, dicēte Apostolo: Christus factus est pro nobis obediens vsq; ad mortē. Si ergò verè illū imitari vis, sanctæ obediētię iugum mansuetissimis humeris accipe, & illud, si sic necesse sit, ad supremum vsq; vitæ diem ferto. Non enim erit discipuli illius laude digna exercitatio, quam magistri reuerenda eruditio non approbârit: nec debet sanè alijs velle præesse, qui priùs subesse nō didicerit. His Paulus auditis, cessit abbatis admonitioni: & q̃a par illi visum fuit, vt ipse potiùs prior rogare debuerit, quod Abbas ab illo petebat: toto corpore humì prostratus, negligentiæ & ignorātiæ suæ veniā precabatur, simul promptum se offerens ad omnia illius iussa exequenda. Itaq; votis omniū cum Abbatis benedictione monasticū induit habitum, & vt verus Christi seruus, adiungitur illi congregationi sanctorū. Qualē verò deindè sese præstiterit, q̃ moribus & vita sanctū & inculpatū, nō facilè quisquā explicauerit. Ab ipso nanq; mutati habitûs die, propè fidē excedere videbimur, si dicere velimus, quas cruces, q̃ tormenta sibijpsi intulerit, dum vult corpus castigare suū & in seruitutē redigere. Neq; enim vel tenuiter corporis indulsit valetudini, neq; manu semèl ad aratrū missa, voluìt cum vxore Lot retrorsùm respicere. Fuit verò etiā charitate p̄cipuus, castitate mundissimus, humilitate summus, prudētia solers, astutiam serpētis cum simplicis animi puritate coniungens. His itaq; alijsq́; virtutibus cùm polleret, amabatur ab omnibus, cūctis erat gratus & venerabilis, & pro eximiæ sanctitatis reuerentia, solo pastoris dempto nomine, instàr magistri miro à fratribus affectu colebatur.

Matth. 26. Iohan. 5. Psal. 54. Psalm. 65. Philip. 2. Monasticū induit habitum. Luc. 9. Gene. 19.

Sed nè tāta virtutū copia quasi sterilis & vacua videretur, neq; lucerna tam illustris sub modio poneretur, sed luceret omnibus, q̃ in domo Dei sunt: cùm iam eius fama longè lateq́; increbuisset, cœperunt multi ad eum cōfluere etiā ex longinquis regionibus, & se in eius tradere disciplinā non solùm mediocris fortunæ, sed etiā p̄potentum ac nobiliū hoīm filij. In ijs autem Grimo, qui etiam Adalgisilus dictus est, Dagoberti regis nepos, p̄ cælestis patriæ amore oēm huius mūdi gloriam ducens pro nihilo, illi se tradidit instituendū: quippe cuius vitā, mores & actiones, ceu agrum fertilē, multa florum diuersorū gratissima amœnitate vernantē, & cui benedixit Dominus, à permultis iam didicerat virtutū oīm odoribus *flagrare. Et illi quidem repētè tāto est dilectionis ardore coniunctus, vt non nisì sola interpellante morte, ab illo se separari pateretur. Introductus aūt à sancto viro in amœnissimos scripturarum campos, intātùm breuì profecit, vt disciplina & moribus magistrum æquiparare videretur. Et ille quidē in monasterio hoc Tabuleio siue Theolegio, q̃ iure hęreditario illius ditionis esset, cum magistro maiori libertate degebat, & de gramine virtutū, centuplicatum fructum retulit, adeò vt ad Diaconatûs quoq; gradum euectus sit.

Matth. 5. Grimo, nepos regis, se adiungit S. Paulo.

Per idem autem tempus defuncto Ermenfredo Virdunensi episcopo, idoneus successor mox inquirebatur, nè vacante diù sede, grex Domini, pastoris vigilantia destitutus, pateret morsibus luporum. Ibì tum nō defuit, qui ad aures principū perferret, intrà regni fines, & quidem in monasterio supradicto degere Paulum monachum, q̄ idoneus sit cui cura pastoralis demandetur. Mox iubente rege ablegantur quidam ad Grimonem, qui illi dicant, vt vnà cum Paulo festinet venire ad aulam. Illum enim, diuina agente prouidentia, à palatinis, à clero & populo electum, vt sit Virdunensium antistes, velleq; regem, in sui erga illum amoris testimonium, illorum votis & sententiæ assentiri. Grimo ijs auditis, multa hilaritate perfunditur, refert ad patrē charissimum regis iussionem, nobilium, mediocrium, deniq; omnium concordem & ab animis in ipsum propensissimis profectam electionem, hortaturq;, vt quamprimùm ad regis sese accommodet voluntatem. Tum verò Paulus, Tametsi, inquit, laudo illorū tale de me iudicium & existimationem, qua me tanto honore dignum arbitrantur: at fortassìs tamen ignorant Canonum authoritate caueri, nè quis à sede sua transferatur ad aliam. Itaq; cogitare debebunt, neque iussa regis, neq; populi studium & fauorem tanti à me fieri debere, vt eorum causa sacri canones violentur. Satiùs igitur est, vt regis populique sententia ad alium sese transferat: nè si hominem ignotum & ad vulgi rumusculos falsò prædicatum atq; laudatum ecclesiæ Christi præfecerint, pòst sera ducti pœnitentia, sese inconsultæ damnent temeritatis. Cùm his verbis legatos regis à se vacuos dimittit, id se hac ratione sperans assecuturum, vt & regis mutetur animus, & ipsi liceat optata frui quiete. Sed infallibilis prouidentia Dei, qui illum suę plebi pastorem destinauerat, & à longinquis regionibus eam ob causam ad hæc loca perduxerat, animo regis id consilij adspirauit, vt ex monasterio extractum, etiam inuitum & calcitrantem in cathedra collocaret, vtì paulò pòst dicemus. Interìm hoc admonitum voluìmus lectorem, hunc beatum virum Paulum fratrem fuisse S. Germani Parisiensis episcopi: & id quidem, vt ex scriptis accepimus, vitæ sanctitas virtutumque excellentia liquidò testatur. Nè cui autem incredibile id fortassè videatur, si nullius sit authoris testimonio confirmatum, operæprecium putamus Bercharij presbyteri verba huc adscribere. Is enim Bercharius, rogatus à Dadone Virdunensi episcopo, omnium superiorum antistitum eius ecclesiæ nomina & res gestas, quatenùs nôsse potuit, mira breuitate conscripsit. Itaque de hoc nostro beato Paulo ad verbum sic habet: Post Ermenfredum tractus est de monasterio Tabulcio S. Paulus, qui fuit frater Germani Parisiacensis ecclesiæ episcopi, & in ecclesia ista episcopus consecratur: cuius memoria æterna est. Nam nepos Dagoberti regis Grimo diaconus, qui & Adalgisilus dicitur, cùm fuisset à B. Paulo ab infantia reuerenter educatus, pro amore ipsius antistitis suam proprietatem, id est, Tabulcium monasterium S. Mariæ in Virduno suo scripto & multorum fidelium scriptis, vt in sempiternum nostra ecclesia ipsum monasterium habuisset, tradidit, roborauit, & omni authoritate firmauit. Frasindum verò villam pro sua pietate victui fratrum nostrorum delegauit. Sanctus verò Paulus Basonis villare de suis reditibus comparauit. Priuilegium etenim nostris canonicis de antiquioribus villis fecit, & suis manibus & aliorum episcoporum ipsum sub diuina attestatione roborauit. De virtutibus autem istius sancti patris nostri mirabile audiuimus, quòd adhuc monasticam vitam ducens, cùm in pistrino fratrum obedientiam habuisset, & timeret nè hora statuta fratres panem habere potuissent, eiecto igne de clibano, ipse introgressus, cum cuculla sua clibanum purgauit, & panem illic ad coquendum ordinauit, & sanus foràs egressus, panem factum fratribus in refectorio tempore statuto distribuit. Legi, & picta vidi multa miracula, quæ viuens in episcopatu egit, & post excessum positus in basilica S. Saturnini, DEO cooperante; satis fecit. Cæcos namque illuminauit, claudis gressum præbuit, ægrotos à varijs infirmitatibus curauit. Et quid plura? Istam ecclesiam dilatauit rebus temporalibus, & DEVS omnipotens animam illius cum omnibus sanctis in æterna gloria sine fine gaudere fecit. Hæc Bercharius, eius verbis prorsùs nihil immutatis. Vera autem illum scribere, & eius authoritas, vt ait huius vitæ scriptor, & non spernenda antiquitas fidem facit. Verùm his obitèr commemoratis, ad narrationis ordinem reuertamur.

Recusat vltrò oblatū episcopatū.

S. Paulus, frater S. Germani episcopi Parisiēsis.

Bercharius, antiquus scriptor.

Clibanū illęsus ingredit.

Legati regis vbì se sua spe frustratos, tantumq; itineris frustrà suscepisse viderunt, reuersi

reuersi ad regem, q̃ beatus Paulus dixisset, ordine explicârunt. Rex verò & ira & amore permotus, mittit satellites, viq; è monasterio extractum, iubet vel inuitum creari episcopum, & ab episcopis consecratum in sede pontificia reponi. Quod etiam ità factum est, cunctis miro applausu gratulantibus & acclamantibus, ea sede esse dignissimum. At Grimo nepos regis, cernẽs re ipsa iam completum id, quod diù peroptâsset, mirabiliter exhilaratus, facultates suas omnes libenti ac prompto animo Virdunẽsi ecclesiæ legauit. Erat nanq; illis temporibus ea ecclesia adeò rerum inops, vt nemo ex clero, quemadmodùm Ecclesiasticus ordo postulat, Missarum solennia vel solitum Psalmodiæ pensum absolueret: sed propter penuriam ægrè quidem & cum multo labore per singulos dies presbyter quispiam circunforaneus conducebatur, isq; perfunctoriè parumq; decenter & preces horarias & Missæ officium complẽs, deindè recedebat. Itidèm faciebat & secundus, & tertius, & cęteri, donèc confuso ordine à nouissimo ad primum reditum esset. Id verò conspicatus Paulus episcopus, Grimonẽ charissimum accersit, animi sui dolorem ei exponit. Ille rursùs beato viro & consilium præbet, & auxilium: Tu quidem, inquit, Pater difficilem te reddidisti, inuitusque, rege iubente, ad hanc sedem pertractus es. Potes igitur iure apud illum conqueri de his, quæ te malè habent. Quæ verò mea sunt vel esse possint in prædijs, possessionibus, pecunijs, tibi libens permitto & trado, vt pro tuo voto, mearum facultatum ope fretus, Clerus diuino cultui, sicut tu præscripseris, ordine inseruiat. Hæc vbì dixit, Frasindũ villam victui fratrum delegauit: nullaque interposita mora, simul palatium adeunt, & de ecclesiæ Virdunensis incommodis ad aures regis querelas deferunt, obsecrantes, vt ad Dei honorem & pro animæ suæ remedio, Virdunensi ecclesiæ vel res vel agros impartiri velit. Rex illorum pijs precibus non difficulter annuit, & tum pecunijs tum possessionibus auctos & locupletatos, à se cum gaudio remisit. Porrò vir beatus deincèps Canonicos canonicè viuere voluit, & in illa sede permultis annis residens, de virtutis studio nihil remisit. Et quidem dolendum est, hominum incuria de eius rebus gestis tam parùm esse commendatum literis, aut certè ad posterorum notitiam transmissa ea, quæ quosdam non ignorâsse certum est, cùm iam suprà ex Berchario didicerimus, multa eum sancti viri miracula legisse: qui sanè eo nomine à quibusdam repræhenditur, quòd ea noluerit scripto compræhendere. Peruenit autem tandèm vir sanctus ad id, quod diù concupierat, cuius causa tam multos in hac vita labores & susceperat & exantlârat, vt liceret, ruptis corporis vinculis, migrare ad illam supernam ciuitatem, quæ est patria nostra. Itaque confectus senio plenusq; dierum, valedicens fratribus, in pace S. Ecclesiæ felicem Christo spiritum reddidit 6. Idus Februarij, & in ecclesia beati Saturnini, vt iam antè dictum est, sicut iusserat, sepulturæ mandatus est, vbì meritis illius præstãtur beneficia Domini nostri Iesu Christi, qui viuit & regnat in secula seculorum. Amen.

Extrahitur ex monasterio, & compellit suscipere episcopatum.

Frasindum villã Grimo donat ecclesię Virdunẽ.

Abit à vita S. Paulus.

DE S. APOLLONIA VIRGINE ET MARTYRE, EX EPISTOLA DIONYSII ALEXANDRINI AD FAbium Antiochenum Episcopum, quæ est apud Eusebium lib. 6. cap. 34. Historiæ Ecclesiast. interprete Iohanne Christophorsono Anglo.

NON ex Imperatoris edicto (inquit Dionysius) persecutio apud nos incepta fuit, sed integro anno pręuerterat. Nam vates (quisquis ille fuerit) malorum omnium, quæ huic ciuitati acciderunt, architectus, infinitam gentiliũ turbam contra nos incitauerat impuleratque, atq; adeò ad patriam suam & antiquam superstitionem defendendam magnoperè instigârat. Qui ab illo ad maleuolentiã iritati, omnemque aucupati licentiam ad scelus patrandum, solam pietatem & verum cultum dæmonum suorũ istum censuerũt, vt Christianorum cæde & sanguine suas crudeles manus respergerent. Et paulò infrà: Tum verò vno quasi animorum impetu omnes in piorum ædes irruere,

9. Februarij.

ruere,& singuli quos sibi vicinos esse cognouerant,properè educere,expoliare, diripere,& diuitias ac supellectilem,si quæ erat preciosior,sibi seponere:si quæ vilior,sordidior & ex ligno confecta,in vijs dissipare,deindè exurere:adeò vt ciuitas illa veram speciē vrbis ab hostibus captæ despoliatæq; probè repræsentaret. Fratres ergò deflectere è via,& in loca separata ac solitaria se subducere,rapinam bonorum suorū similiter cum illis,quibus Paulus illustre perhibet testimoniū,cum gaudio suscipere.
Hebr. 10. Atq; haud scio,vtrùm quisquā præter aliquem vnum alicubì fortasse, hucusq; Dominum denegauerit. Apolloniam porrò virginem,id temporis cumprimìs admirandā, & admodùm prouectam ætate,compræhendunt, maxillisq; eius crudeliter diuerberatis, omnes dentes illi excutiūt,atq; rogo in suburbijs extructo minantur, nisi verba blasphemiæ vnà cum ipsis palàm eloqueretur, se eam viuam crematuros. Illa paululùm temporis ad deliberandum precata,& dimissa ex eorum manibus,sine mora insilit in rogum:sicque flammarum incendio absumpta est.
S. Apollonia vltrò se precipitat in flammas.

MARTYRIVM SANCTI ET GLORIOSI MARTYRIS CHRISTI NICEPHORI, AVTHORE *Simeone Metaphraste.*

Februarij, 9.

IN illo tempore erat quidam presbyter in magna Antiochia Syriæ,nomine Sapricius. Erat autem quidā quoq; alius, qui appellabatur quidem Nicephorus: erat verò ordine laicus, & admodū germanus amicus eiusdē presbyteri.Seq; ambo sic mutuò diligebant, vt existimarētur esse fratres germani,nati ex vno vtero: adeò vt esset excellens amor eorum mutuus. Cùm longo autē tempore vixissent in hac affectiōe,bono & honesto infestus & sceleratissimus humani generis inimicus,eis inuidēs, talem inter eos peperit dissensionem,vt nec in platea q̄dem vellent sibi inuicèm occurrere,ex dæmonico odio, quod inter se inuicèm cōceperant. Cùm satis verò longo tempore ità fuissent affecti,ad se rediens Nicephorus,& cognoscens odiū esse diabolicum:rogauit amicos quosdam,vt irent ad presbyterum Sapricium, & rogarent eum pro Nicephoro, vt ei culpā condonaret, & cum pœnitentia ductum, acciperet propter Dominum. Ille autem noluit ei cōdonare. Is verò rursùs misit alios amicos, vt ei reconciliaretur. Presbyter autem Sapricius ne eos quidem rogantes audire sustinuit. Rursùs ergò Nicephorus rogauit alios quosdā amicos,& misit ad ipsum, vt ei dignaretur sui delicti veniam concedere:vt conuenienter diuino eloquio, in ore duorum vel trium testium staret omne verbum. Ille autem cùm esset duro corde & implacabilis,& oblitus esset Domini nostri Iesu Christi,qui dicit:Remittite, & remittetur vobis. Et rursùs: Si afferas donum tuum ad altare, & recordatus fueris, q̄ habes aliquid aduersùs fratrem tuum,dimitte id,& vadens recōciliare fratri tuo. Et rursùs: Nisi remiseritis hoībus delicta eorum,nec pater vester cœlestis remittet vobis delicta vestra. Oībus enim rogātibus & petētibus,nō cōdonauit fratri & amico suo. Non enī habebat in se charitatē & misericordiā. Quaobrem iure fuit priuatus regno cælorū.

Summus amor ī summum mutatus odium.

Deut. 19.

Luc. 6.

Matth. 5.

Matth. 6.

Inprimìs autem pius & fidelis Nicephorus,cùm vidit Sapriciū despexisse cōmunes amicos,qui pro eo petentes, veniā non acceperunt, ipse currens ad ædes Saprícij, se proijcit ad pedes eius,dicens: Condona mihi pater,propter Dominum. Ille verò ei noluit reconciliari vt amico,& maximè cùm rogaretur:& maximè cùm deberet,etiamsi non fuisset rogatus,à prima excusatione eum accipere,vt Christianus & presbyter,& qui professus erat seruire Domino. Cùm hæc autem sic fierent,repentè existit persecutio & magna afflictio in Antiochia ciuitate, vbì ambo habitabant: & appræhenditur Sapricius vt Christianus, & traditur Præsidi: & stetit ante ipsum, & dixit ei Præses: Quod est nomen tuum? Ille aūt dixit: Vocor Sapricius. Dicit Præses: Cuiusnā es generis? Dixit Sapricius: Sum Christianus. Præses dixit: Es clericus? Dixit Sapricius: Locum teneo Presbyteri. Dicit Præses: Augusti nostri & domini huius regionis & finium Romanorum,Valerianus & Gallus,iusserunt,vt qui se dicūt esse Christianos, sacrificent

Duritia Saprícij.

ſacrificent dijs immortalibus. Si quis verò deſpiciens, reſpuit hoc edictum, ſciat ſe diuerſis tormentis & ſupplicijs plectendum, & ſic grauiſſima morte eſſe condemnandum. Sapricius autem adſtans, dixit Præſidi: Nos Chriſtiani, ô præſes, Chriſtum Deũ habemus regem: Quoniam ipſe eſt ſolus verus Deus & creator cæli & terræ & maris, & omnium, quæ ſunt in eis. Omnes verò dij gentium dæmonia. & pereãt à facie vniuerſæ terræ, qui nõ poſſunt alicui opem ferre, aut aliquem lædere aut impedire, cùm ſint opera manuum hominum. Tunc iratus Præſes, iuſſit eum proijci in cochleam, iubens eam vehementer verſari. Cùm is ergò adeò acerbè & inhumanè torqueretur, dixit Sapricius Præſidi: Carnis meæ habes poteſtatem, animæ autẽ meæ poteſtatẽ nõ habes: ſed Dominus Ieſus Chriſtus, qui eam creauit. Longo verò tempore tortus, ſuſtinuit tormenta. Cùm vidiſſet autem improbus & malitioſus Iudex eum nõ perſuaderi, tulit in eum ſententiam, dicens: Sapricium Preſbyterum, qui edicta contemnit Imperatorũ, & non paruit, nec dijs immortalibus voluït ſacrificare, vt qui à ſpe Chriſtianorum non tulerit excidere, iubemus tradi ſupplicio capitis. Pſalm. 95.

Cùm ergò ipſe eſſet egreſſus, accepta martyrij ſententia, & feſtinaret ad cæleſtem coronam, audiuiſſet autem ſanctus Nicephorus, currens ei proceſſit obuiàm, & ſe proijcit ad pedes eius, dicẽs: Martyr Chriſti, ignoſce mihi, quoniam peccaui in te. Ille autem nihil ei reſpondit: excæcatum enim fuerat cor eius à malo dæmone. Sanctus verò Nicephorus eum rurſùs præuenit per aliam viam, & ei occurrit, priuſq̃ ipſe egrederetur è ciuitate, & rogauit eum, dicens: Martyr Chriſti, condona mihi ea, quæ in te peccaui vt homo. Eccè enim decęterò data eſt tibi corona à Chriſto, quẽ nõ negâſti, ſed confeſſus es nomen eius ſanctum coram multis teſtibus. Ille autem durus & implacabilis, odio cor habens occæcatum, neq; ei dedit veniam, neq; ei verbum voluït reſpondere, adeò vt ipſi lictores dicerent ſancto Nicephoro: Tam ſtultum hominem nunquàm vidimus. Vadit ad ſupplicium capitis: & quomodò petis veniam ab eo, qui iam eſt moriturus? Dicit eis ſanctus Nicephorus: Neſcitis, quid petã à cõfeſſore Chriſti: Deus autem ſcit. Et cùm veniſſet ad locum, in quo erat interimendus Sapricius, rurſùs ei dixit Nicephorus: Rogo te martyr Chriſti, ignoſce mihi ſi quid peccaui, vt homo. Scriptum eſt enim: Petite, & dabitur vobis. Sed eo hęc dicente & quę ſunt his ſimilia, non audiuit ſęuus & durus amicus: nec flexus eſt ſodalis aſperrimus, nec fuit mollitus totus inflexibilis. Non enim audiuit illud: Diliges Dominum Deum ex toto corde tuo, & proximum tuum ſicut teipſum: ſed clauſit aures cordis ſui & corporis, vt aſpis ſurda & clauda, quæ non exaudiuit vocem incantantium. Propterea qui perſonam non reſpicit, & verax eſt Dominus, qui dixit: Si non remiſeritis hominibus delicta eorum, neque pater veſter cęleſtis remittet vobis delicta veſtra. &: In qua menſura metieris fratri tuo, in ea remetietur tibi Dominus: cùm vidiſſet eum nulla tangi proximi miſericordia, iure eũ priuauit regno ſuo cęleſti: immò verò ille ſeipſum alienauit à gratia cęleſti & ab ęternis Dei bonis, propter iniurię à fratre acceptę recordationem: & maximè quòd in germanum & veterem amicum fuiſſet animo crudeli, immani & irreconciliabili. Tunc dicunt lictores Sapricio: Flecte genua tua, vt caput tibi amputetur. Dicit autem eis Sapricius: Quarè? Dicunt ei lictores: Quoniam noluiſti dijs ſacrificare, ſed contempſiſti edictum Imperatoris propter hominem, qui dicitur Chriſtus. Hæc cùm audijſſet miſer Sapricius, reſpondit lictoribus, hanc miſerã & triſtem vocem, dicens: Nolite me ferire. Facio enim, quæ iuſſerunt Imperatores, & dijs ſacrifico. Sic eum excæcauit odium, & ab eo abduxit Dei gratiam. Qui enim per eiuſmodi tormenta non negauit Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, cùm veniſſet ad finem mortis, & eſſet accepturus præmium & coronam gloriæ & ſpei, negauit vitam æternam, & fuit apoſtata.

Eccè pertinaciam, etiã poſt tantos cruciatus.

Matth. 7.

Matth. 19. & 22.

Pſal. 57.

Deut. 10.

Matt. 6.

Hic eſt odij fructus.

Hæc cùm audijſſet ſanctus Nicephorus, rogauit Sapricium cum lachrymis, dicens: Noli, ô frater, noli tranſgredi & negare Dominũ noſtrũ Ieſum Chriſtum. Noli omninò, rogo te ab eo deficere, & perdere cæleſtem coronam, quam per multa acquiſijſti tormenta & afflictiones. Ille autem noluit eum omninò audire, ſed contendit abire ad interitum & tenebras vltimæ mortis, & ad ignẽ, qui non poteſt extingui. Qui tãti precij gloriam in momento vnius horæ ictûs gladij perdidit, re vera fuit miſer, excęcatus ab odio. Non enim audiuit Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, dicentem in ſancto Euangelio: Si afferas munus tuum ad altare, & recorderis quòd frater tuus habet

Matth. 5.

habet aliquid aduersùs te, dimitte munus tuum ante altare: & vade primùm, & reconciliare fratri tuo, & tunc veniens, offer munus tuum. Et rursùs Petro principi Apostolorum, cùm rogâsset Dominum, Quotiès, si peccauerit in me frater meus, dimittã ei? septiès? Respondit Dominus: Non dico tibi, septiès: sed, septuagiès septiès. Ille autẽ miser ne semèl quidem voluit condonare fratri suo, & maximè petenti veniam & roganti. Et Dominus quidem noster & Deus iussit ex animo condonare vnicuiq;, & dimisso munere, quod Deo est offerendum, currere ad reconciliationem. Ille verò ne summis quidem labris condonauit ei, quem pœnitebat: nec in animum induxit, vt ei roganti remitteret: sed clausit viscera sua à fratre suo, propterea clausæ sunt ei fores regni cælorum, & recessit ab eo gratia diuini & viuifici spiritûs, & perdidit magnam, preciosam, & gloriosam coronam martyrij. Quamobrem, ô dilecti, nos quoquè diligenter caueamus ab hac diabolica operatione, odij, inquam, & iniuriæ acceptæ recordatione, vt nostrorum quoquè peccatorũ detur nobis remissio à Domino Iesu Christo, conuenienter ei quod dicitur: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Fidelis est enim qui promisit.

Matth. 18. — *Odiũ summè vitandũ.* — *Matth. 6.*

Beatus autem Nicephorus postquàm vidit transgressum esse Sapricium, magna voce dicit lictoribus: Ego sum Christianus, & credo in nomen Domini nostri Iesu Christi, quem iste negauit. Me ergò iam pro ipso ferite. Lictores verò non ausi sunt eum ferire absq; iussu Præsidis. mirati sunt autem omnes, ꝙ se ità ad mortem tradiderit. Liberè enim dicebat: Sum Christianus, & dijs vestris non sacrifico. Vnus autem ex lictoribus currens, renunciauit Præsidi, dicens: Sapricius quidem pollicetur se dijs sacrificaturum: est verò illic quidam alius qui vult mori propter eum, qui dicitur Christus, clamans & dicens liberè: Christianus sum, & dijs vestris nõ sacrifico, nec obedio edictis Imperatorum. Postquàm hæc autem audijt Præses, in eum tulit sententiã, dicens: Si non sacrificat dijs immortalibus, prout iusserũt Imperatores, iubeo eum mori gladio. Sapricium verò sinite abire. Tunc accipientes sanctum Nicephorum, eum capite truncârunt, vt Præses iusserat, nono mensis Februarij: & sic consummatus fuit in Christo sanctus martyr Christi Nicephorus: & ascendit in cælos coronatus, per fidem in Christum, charitatemq; & humilitatem. Quoniã enim propensus fuit ad charitatem & humilitatem, ideò fuit redimitus corona martyrij, & dignatus est referri in numerum martyrum: Ad laudem & gloriã magni Dei & Seruatoris nostri Iesu Christi: Cui gloria & potentia nunc & semper & in secula seculorum, Amen.

Nicephorus accipit coronã Sapricij.

VITA S. ANSBERTI EPISCOPI ROTHOMAGENSIS, AB ANGRADO MONACHO SCRIPTA, *& dedicata Hilberto Abbati Fontanellensi.*

Februarij 9. — *Genus & patria Ansberti.*

EO tempore quo sceptra regni Francorum gubernabat Clotarius filius Clodouei regis & Balthildis reginæ vnà cum germanis suis, videlicet Childerico & Theodorico, sanctæ recordationis ecclesiæ Rothomagensis antistes Ansbertus, virtutibus clarus, ac sacerdotio dignus, à patre Siuuino, & pago Veliocassino patrimonioq;, vocabulo Calcegio, nobili erat ortus genere. Sed repudiato stemmate patrum, mox vt valuit, sola conditoris paternitate elegit censeri. Deniq; præfatus genitor ipsius sub prædictis regibus militauit, & vitæ præsentis cũctis mortalibus commune debitum soluit. Sed hanc terrenæ dignitatis originem & patrum gloriam in beato viro non necessè remur enumerare, cùm omnis ei gloria de amore veritatis & contẽptu fuerit mũdi. Nam nobilitatẽ sui generis in pueritiæ æuo iam quasi fastidiẽs, & solius Christi desiderio anhelans, cunctos superuacuos horrebat honores. Traditur deindè à parentibus magistris strenuis, literis erudiẽdus. Eruditur sine aliqua suorum instantia. fuerat nanq; in eo dulcis infantia, modesta pueritia, grauis adolescẽtia. Qui cùm adultus, pubertatis excederet annos, secularis eius pater, vt vnicum eum diligens, venationibus eum occupari, & dulcedine seculi armari cupiebat. Sed quo oblectabatur grandæuus pater, adolescens filius per omnia fastidiebat.

Traditur literarum studijs.

His

His diebus quidā illustris, Rotbertus nomine, generosa ex stirpe proditus, gerulus fuerat annuli regis Clotarij. Cuius filiam * religiosissimam ac nobilissimā Angadrisinam prædictus illustris Siuuinus à pręfato inclyto Rotberto expetijt, volens eam suo iuueni filio Ansberto sociari. Nec mora, prębens assensum eius petitiōi prædictus illustris Rotbertus, constituto die, casto iuueni casta despōdetur & puella. Deniq; ambo integritatem mentis & corporis castè seruare cupientes, omnipotentem deprecabantur Dn̄m, vt voluptatū venena à cordibus eorū dignaretur repellere. Deindè orāte beata Angadrisina virgine, vt speciositas illius in deformitatē verteretur, ilicò Dominus preces eius exaudiuit. Nam facies illius ità exulcerata ac immundissima lepra cooperta mox apparuit, vt à consortijs hominū, quicunq; eam vidisset, extemplò segregandam decerneret. Medicorum deindè concurrit frequentia iussu genitoris, vt soboli charę si quiuissent opitulari medelis, collatis præmijs, digni munerarētur. Sed quanto instantiùs huic operi insistebāt, tanto Christi sponsa deformior vlcerosiorq́; apparebat. Tum pater diuinitùs circa suam sobolem hoc fieri intelligens, inquirebat ab ea, vtrùm in virginitatis voto vitam elegisset definire. Opto, inquit, mi genitor, & totis nisibus exoro altissimi pietatem, vt continentiæ & pudicitiæ, non effrenatæ luxuriæ, effici merear famula. Nam Christus, quem concupiui sponsum, ipse mihi hanc corporis infert molestiam, vt animæ tribuat nitorē. Qui mihi custos erit perpetuus, & in virginitatis proposito concedet perseuerare perenniter. Delectat hæc vita præsens, pater pie, sed decipit: quia omne quod in mundo est, vanitas est & concupiscētia oculorum: & mundus transit, & concupiscentia eius. Qui autem fecerit voluntatem Dei, manet inæternùm: sicut & Dn̄s manet inæternùm. Hæc audiens pater, illustrem accersiuit Siuuinum, & quæ circa pręfatam suam sobolem gesta erant, lucidè pandit. Ad hæc Siuuinus respondit: Voluntatem Dn̄i in omnibus sequi oportet, neque eius nutui vllo modo contraire velle: cuius iudicia licèt sint occulta, semper tn̄ iusta. Vocatus quoq; affuit & beatus Ansbertus vbì dissociabilem cōdit libellum, vt sancta virgo Angadrisina, non sua, sed Dn̄i vocaretur sponsa. Hoc facto, ad Rothomagū vrbem sancto Antistiti dirigitur Audoëno, vt eius benedictione percepta, & sacro velamine operta, in virginitatis proposito cōsecrari mereretur. Quo patrato, pristinæ pulchritudini & speciei eleganti extemplò est reddita, ità vt cuncti audientes dicerent, quia eam Christus sibi sponsam elegisset perennem.

*generosissimam.

Despondetur ei nobilis puella.

Nota preces tam illustris virginis.

1. Iohan. 2.

Spōsa Ansberti, fit Christi spōsa in cœnobio.

Sequēti quoq; tempore sancta gubernatrix efficitur cœnobij, quod est sitū in pago Bellouacēsi, prope muros vrbis Bellouaci. Genitor quoq; huius sanctę virginis, illustris Rotbertus, & frater eius Altbertus, auunculi erāt sancti patris Lantberti successoris in ordine regiminis beati Vuandregisili, originē ducentes ex territorio Taruānensi. Ex quibus præfatus Altbertus sub prędicto abbate Lantberto sequenti tempore in Fontanella monasterio monachus efficitur.

Auunculi S. Lātberti, posteà episcopi Lugdunens.

Post hęc vir Dn̄i Ansbertus in aulam regis, licèt nolens, à genitore perductus, sicut erat acumine ingenij clarus, cœpit esse alicuius scriba doctus, conditorq́; regaliū priuilegiorū, & gerulus annuli regalis, quo eadē signabantur priuilegia. Vbì positus, piæ doctrinę atq; humilitatis exēplis ad Dn̄m se cōuertēs, seculū relinquere, & ad monasteria declinare curabat. Atq; ità in Laico adhuc habitu cōstitutus, p̄dicatione sancta & sapiētię doctrina plures exhortādo, inuitabat ad p̄mia felicitatis æternę. ac sic quotidiè in Dn̄o ꝓficiens atq; succrescens, gratiā sibi à Christo collatā augmentare curabat. Cū verò corā rege & principibus cōsueto more diuersa musicę artis instrumēta in chordis & tibijs audiret personātia, aiebat sibi: O bone conditor, quale erit te diligētibus canticū indeficiēs in cęlestibus audire angelorū, quamq́; suaue ac delectabile sanctorū choris cōcinentibus, & laudes tibi creatori indeficiēter personātibus, si tantam mortalibus p̄bes industriam, vt peritia artis ac suauitas cātilenę ꝓuocēt animos audientiū, vt te Deū creatorē oīm deuotè collaudent? Addebatq́;: Laudate Dn̄m oēs fideles in tympano & choro, laudate eū in chordis & organo, &c. vsq; ad finē Psalmi.

Ansbertus fit magnus in aula.

Psal. 150.

Deniquè in aula regis manens, etiam euangelij non immemor, vbì ait, Nisì quis reliquerit omnia, non potest meus esse discipulus: DEO prouidente, & sibi inspirante, elegit militiam relinquere terrenam, & cælesti regi militare. Tunc igne diuini amoris accensus, ac sancti spiritûs lumine perfusus, à palatio egressus, nulliq́; sodalium ac sibi famulantium confiteri volens suam voluntatem, arripuit iter, quod ad

Luc. 14.

prouinciam ducit Rothomagensem,peruenitque ad Fontanellam cœnobium,situm in territorio Rothomagensi,super magnum fluuium Sequanæ,vbì sacerdos Domini clarus Vuãdregisilus monasterium construxerat,atque cum magna monachorũ cohorte,sub sanctę regulæ iugo laudabilem ducebat vitam.Cùm verò in eodem monasterio,iubente viro sancto,secundùm ordinem monasticum in hospitio fuisset receptus,cœpit ministrum humiliter implorare,quatenùs sancti monasterij patrem mereretur videre.Et cùm ministri pio patri imperata nunciâssent, tandèm præfatũ elegantem iuuenem in præsentiam suî adduci fecit.Tum humì prostratus,Christumque in tanto patre manentem humiliter adorans,postulabat ab eo monachũ se fieri.Nam corpore & mẽte seculo se renũciaturum aiebat, comamq; capitis sui in Christi amore vt iuberet deponi,obnixè flagitabat.Audiens autem venerandus pater sanctam & Deo dignam eius postulationẽ,inducias consulendi super hoc dicebat habere se velle,vt sicut apostolica & monastica docet regula,sciret ad quod venerat. Quibus expletis,spiritalium fratrũ consilia suscipiens inclytus pater,pia eius vota,velutì postulauerat impleuit,clericatusque habitu decoratum reddiderunt.

Relicta clã aula, cõfert se ad monasterium.

Mutat habitum.

Sicque ex eo tempore cœpit ipse vir Dei amore sanctarum scripturarum legendo feruere,assidueq; dulcissimos earum fructus intelligendo carpere.Cumque acumen ingenij in præfato iuuene beatus pater Vuandregisilus pollere cerneret, diuersorum voluminum copiam concitè ei tribui iussit. Quæ cùm sedulè legendo percurreret, cuiusdam sancti patris sententiam reperit scriptam,cõtinentem hunc modum: Monachus viuat in monasterio sub vnius disciplina patris, consortioque multorum, vt ab alio discat humilitatem,ab alio patientiam. Hæc & cætera legendo percurrens, oculosque lachrymarum imbre perfundens,tractare attẽtissimè cœpit, qualiter hęc operãdo valeret implere.Primò quidem custodem omnium virtutum humilitatem in corde suo studuit fundamentum iacere, imitans illum, qui ait : Discite à me, quia mitis sum & humilis corde.Et ità Christi iugo suaui &oneri eius leui deuota submittens colla,factus est in cœtu monachorum cunctis humilior,omnibusque obediens, vigilijs frequens,orationibus assiduus,spiritu feruens, spe gaudens, Domino sine intermissione seruiens.Cui etiam data erat ex compunctione cordis per infusionẽ spiritussancti effusio lachrymarum.Et cùm ante vigiliarum horas consurgens, precibus deuotis incumbens lassesceret,signo tacto ad excitandos fratres,quô laudes Domini decantarent,in conuentu orationis prior omnibus se præsentabat: in hoc etiam,sicut & in cæteris actibus,imitabilem monachis viam demonstrans, ità vt vir Dei, qui regimini præ erat loci,multos obiurgando corriperet, & eorum pusillanimitatẽ redargueret,pro eo quòd præfatus iuuenis nupèr conuersus,in Dei opere & obseruatiõe legis eos præueniret.Et cœpit eum chariùs diligere, sicut monastica docet norma,nitore religionis deuotè pollentem,omnibus modis diligendum.Quadam nanq; die in conuentu omnium monachorum,præclarum Domini sacerdotem Vuandregisilum humiliter exorabat, vt licitum sibi foret in opere manuum quotidiano cum licẽtia patris extra solitum fratrum opus insistere,vt sua mortificaret membra, quæ erant sibi obstantia super terram.Hæc eo implorante, gratias omnipotenti Deo fratres agentes,admirabantur super eius Deo digna deuotiõe.Cumq; à patre spiritali,quod petiẽrat,sibi indultũ gauderet, cœpit postulata cũ magna implere deuotiõe.

Hieronym. Epistola 4. ad Rusticũ monachũ.

Matth. 11.

Præclara de se pbet exempla.

Quodam enim tempore à climate meridiano,distantem à pręfato cœnobio passus ferè quingentos,hortatu eiusdem viri Dei, beatus Vuandregisilus vineã plantare & excolere cœpit.Quo in loco p̃fatus vir Dñi Ansbertus,dum vnà cũ fratribus operaretur, Theodoricus adolescẽs,futurus rex,venatibus,vt sibi gentilitiũ erat,insistẽs,ad prefatũ Dei hominẽ accessit,qa nouerat eum prudentẽ doctrina,humilem cultu,sanctissimũ imitatione.Nã à sancto pontifice Audoëno Rothomagensis ecclesię, iã fuerat presbyter consecratus.Quẽ idem homo Christi,& sancta benedictiõe muniuit, & sacerdotali authoritate de plurimis sanctę doctrinę hortamentis instruxit, insupèr & regem eum futurum esse prędixit. Quo negante id futurum esse, respondit vir Dei: Scias, quia honore regni sublimaberis : sed noueris te multa aduersa in regno perpessurum, sicque laboriosissimè triumphũ de hostibus tuis adepturum. Quod posteà rei probauit euentus.Ad hæc adolescens intulit Theodoricus: Si pia omnipotentis Dei ordinatio me in culmine dominantem constituerit regni,opto te dignum Deo fieri

Ansbertus pdicit Theodorico adolescẽti, illum regẽ esse futurũ.

fieri antiſtitem,vt perpetua ſanctaq; doctrina creſcat Eccleſia fidelium. Cumq; ſacerdos indignum ſe tanto onere ferendo diceret,ipſumq; ex ſucceſſione hæreditaria regni faſtigia ampliùs conſcendere debere intimaret, & ille adhuc dubitans permaneret,adiecit vir ſanctus: In hoc noueris meis fidem accommodandam verbis, ſi hodiè hyemali tempore locus,in quo tabernaculũ conſiſtit, qui nunc tritus ob veſtigia calcãtium videtur,viridem produxerit herbam,ſicq; iuxta veſtigia eiuſdem tentorij, cæteris agri partibus viridior maneat in æuum. Quod ità ſecũdùm ſermonem hominis Dei euenisse,omnibus illò aduentantibus indiciũ eſt,ità vt vſq; ad hanc diem locus ille viridior reliqua agri parte appareat,in modum tentorij ibì quondàm fixi, ſiue hyemali,ſiue eſtiuo tempore. O magna & inclyta iſtius ſancti gloria,cuius laudabile meritum tali voluit omnipotens ſigno demõſtrare:vt qui velutì palma in domo Chriſti florebat,tali præſagio virtutis manifeſtaretur populis. Et cùm prędictus vir Dei ab opere manuum paululùm vacâſſet,paruiſſimo refocillatus ſomno,rursùm meditationi diuinę omni conatu erat inſiſtens. Cumq; tantæ humilitatis atq; obedientiæ ſeu deuotionis lumine radiaret,veræ charitatis feruor omnium circa illum corda inflãmauerat,vt miro à cunctis veneraretur affectu. Ipſe verò ſemper ardens deſiderio futurę gloriæ,indeficiens erat in opere Domini.

Locus perpetuo virens.

Ergò operępretium videtur nunc narrare, qualiter vir ſanctus in regiminis loco ſubrogatus & conſtitutus ſit. Deniq; cùm inclytus Domini ſacerdos Vuandregiſilus per viginti ferè annorum ſpatia hoc cœnobium à primo ędificationis die in regimine tenuiſſet,iamq; foret in decrepita ætate poſitus,ante tranſitûs ſui ex hac vita diem languore correptus,ad extrema peruenit. Interrogatq; cum lachrymabili voce vniuerſum agmen monachorum,quem ex ſemetipſis eligerent rectorem. Quibus fertur tale reddidiſſe eloquiũ: Duo ſunt in præſentia noſtra, chariſſimi filij mei.hos ſubrogate rectores. Meumq; fragilem receſſum precibus veſtris protegite, atq; mearũ admonitionum ſemper memẽtote. Chriſto,ſummo paſtori,veſtrî hodiè curam cõmitto,qui vos vſq; in finem perenni tutela conſeruet. Quo in cæleſtis regni ſocietatẽ ab angelicis choris ſuſcepto,omnis caterua monachorum, Chriſti Domini exorat pietatem,triduanum celebrans ieiuniũ. Quo expleto,iubente Deo, eligit famulum Domini Lantbertum,religione pręclarum & genere nobilem, ex territorio Taruãnenſi ortum: cuius genitor Erlebertus vocabatur,qui plurima pręedia prędicto loco Fõtanellenſi in eadem Taruânenſi regione felici munere largitus eſt. Erat autem idem venerandus pater Lantbertus charitate plenus,pudicitia ſupereminẽs, fide firmus,cõſilijs prouidus,in bonitate laudabilis,in colloquijs affabilis, vultu & ſtatura decorus, venerandus omnibus,& in Chriſti religione feruens: Et inſpirante gratia diuinę charitatis,beatum Chriſti famulũ Anſbertum idem venerabilis pater venerabatur vt patrem,diligebat vt filiũ. Eratq; eis in Domino cor vnum,& anima vna. Is autẽ,qui regiminis ſuſceperat curã,ad conſulta ſancti patris Anſberti,in tractando gregẽ Chriſti ſecundùm normam patrum ſanctorum,ſtrenuè cuncta atque irrepræhenſibiliter gerebat. Quorum exemplis piæ actionis ac verborum ſedulis exhortationibus plurimi excitati,carpebant itinera ſanctæ conuerſationis.

Vuandregiſilus obdormit in Domino.

Lantbertus ſuccedit Vuandregiſilo.

Lantberti virtutes.

Huic venerãdo patri Lantberto Theodoricus rex,filius Clodouei regis & Balthildæ reginæ,largitus eſt patrimoniũ aliquod,cuius eſt vocabulum Duſera, quod ſitum erat vltra fluuium Rhodanum in regione,quæ propriè vocatur Prouincia, eo videlicet modo,vt hoc prędium monachis in cœnobio Fontanellæ morantibus luminaria miniſtraret in eccleſia,in oleo & cęteris huius rei neceſſarijs. In quo loco prædictus pater egregium condidit cœnobium monachorum,directis ex cœnobio Fontanella monachis,qui illud laudabile opus diligẽter executi ſunt. Et de prędio paruo magnũ hactenùs extat monaſterium monachorũ,& in illa regione ab alijs præcipuũ. Quod per multa annorum curricula ditioni pręfati monaſterij Fontanellẽſis ſubiectũ erat, donèc diuiſione regni,& diſcordia principũ,& incurſione nefandæ gentis Agarenorum,cum alijs venerabilibus locis aliquanto depopulatum tempore,finem ſubiectionis fecit.

Duſera attribuit monaſterio Fõtanellenſ.

Sub huius etiam regimine,beatus Ermelãdus ex prædicto monaſterio Fontanella, rogante venerabili pontifice Paſchario Nemetenſis vrbis, in eandem regionem Nemetenſem ab ipſo patre Lantberto directus, in quadam inſula aluei Ligeris, quæ vocaba-

vocabatur Antrum, iuxta nominis eiusdem proprietatem monachorum venerabile ædificauit cœnobium. In cuius largitiōe prædictus antistes Pascharius statuit, vt post decessum eiusdem venerandi patris Ermelandi, ex monasterio Fontanella per cuncta succedentia tempora sibi instituant rectores, vniuersi præfati loci habitatores, velutì largitiones eiusdem loci, quæ adhuc in præfato monasterio Fontanella seruantur, apertissimè declarant.

Monasteriū ab Ermelādo constructum.

Prædicto etiam patre Lantberto regimen loci tenente, beatus Christi pontifex Erenbertus Tolosæ vrbis, & sanctus presbyter Condedus & anachoreta, Britannia insula ortus, in prædicto monasterio Fontanella Deo dignum & nomen assumpserūt & habitum. Plurima enim de tāto patre, nisi ad aliam festinâssemus, Deo digna & loco vtilia, per eum & sub eius regimine gesta, dici poterant, quę in eius gestis olìm plenius memoriæ tradidimus posteris intimanda.

Erenbertus episcop᷑ & Condedus presbyter petunt monasterium.

Quo verò ordine in Lugduno, celeberrima vrbe Galliæ, pontifex sit subrogatus, breui sermone narrabimus. Defuncto igitur sancto Genesio, præsule eiusdem vrbis, cuius Deo dignam vitam laudabilia commendant gesta, ilicò pius rex Theodoricus & inclytus princeps Pipinus, Ansegisi filius, consobrinus videlicet beati patris Vuandregisili, cum proceribus palatij salubre agentes consilium, diuina vtiquè prouidēte iussione, in præfata vrbe cum vnanimi eiusdem regionis populi voto, eiusdem vrbis eum constituerunt antistitem. Sed cùm diù, humilitate nimia renitens, nollet suscipere, regali iussione & sacerdotali electione compulsus, præfatæ metropoleos vrbis ordinatur pontifex. Sicque ad eandem prouinciam cum honore sacerdotij sui condigno directus, humilitatis ac sanctæ prædicationis piæque actiōis exemplis, gregem Christi sedulo moderamine irrepræhēsibiliter rexit. Ibique à Domino vocatus, vinculis terrenæ corruptionis exutus, ad supernæ ciuitatis gaudia feliciter migrauit.

Lantbertus nolens fit episcopus Lugdunēsis

In prædicto verò cœnobio Fontanella, post recessum sancti pontificis Lantberti, diuino nutu iuuante, vnanimes eiusdem congregationis monachi beatum Ansbertum sibi elegerunt præesse rectorem. Ipse autem post susceptam regiminis curam, assiduè meditabatur, quale suscepisset onus, videlicet commissi à Domino gregis regere animas, & multorum seruire moribus. Et quia erat apprimè sanctarum scripturarum scientia imbutus, commisso sibi gregi indesinenter erogabat pabula ęternæ viriditatis, verbis & actibus itinera monstrans sanctæ conuersationis. Erat enim sicut cæteris prælatus, ità cunctis humilior. In vestitu vilis, in cibo mediocris. Abstinentiæ integi deditus, pudicitia ornatissimus, hilaritate cordis & corporis clarus, patientiæ virtute ac charitatis obsequio, eleemosynarumque largitionibus abundantissimè cumulatus. His virtutum sanctarum operibus adornatus, in medio fratrum velutì lampas refulgebat accensa. Quadam nanque die, cùm more solito edicta legis diuinæ in conuentu omnium recitaret, ità ex affluentia eloquiorum illius nimio charitatis ardore reddita sunt audientium corda flammiuoma, vt plurimi ex illis ad lachrymas compulsi, immensas omnipotenti Deo gratias redderent, dicentes: Benedictus Deus, qui talem nō nostrî merito, sed suę pietatis intuitu dedit nobis rectorem. Diligebatur enim à cunctis, vt verus pater: & ipsi ab eo, sicutì deuoti filij. Ipse autem studebat semper plùs amari, quàm timeri, & peruigili cura in animabus saluandis animum defigere. Cùm igitur eiusdem beati viri prærogatiua meritorum longiùs claresceret, confluebant passìm ad eum plurimi, saluationis suæ salubria expetentes consilia. Et quoniam sacerdotij dignitate fulgebat, confluentium ad se confessiones suscipiebat, monita eis salutis impertiens, quomodò salui esse possent, & vias iustitiæ sine defectu alicuius tędij immobiliter retinerent. Cuius doctrina & exhortationibus plurimi corroborati munitique, ad conuersionis festinantes gratiam, plurima deferebant dona in speciebus diuersis preciosorum metallorum, sed & possessionum prędia nōnulla, in diuersis sita territorijs: quæ cuncta curiosus lector, inspectis testamentis seu largitionibus eorundem fidelium, facilè reperiet. Quæ etiam, vt multis liquidò patet, multimodam millenarij numeri effecerunt summam. Erat enim secundùm DEVM religionis sanctitate omnimodìs ornatus: in seculi quoquè astutia prudens: eiusque bonitatis ac religionis opinio longè lateque laudabilis, immò imitabilis vbiquè percucurrit.

Ansbertus præficitur monasterio Fōtanellēs.

Amari mauult quàm timeri.

Multa conferūtur monasterio Fōtanel.

In præfato nanque venerabili Fontanellensi monasterio, inter felicia bonitatis suę gesta,

gesta, etiam xenodochium imbecillium ac decrepitorum pauperum, instàr duodeni Apostolici numeri, constituit, deputatis eisdem rebus, quę sufficienter pręberent alimoniam. Alias quoquè duas constituit in eodem monasterio pauperum Christi debilium mansiones, quos in octonario ex multis sacrato numero, singulatìm octonos habitare fecit. Quibus sine indigentia quotidianum largiri victum perenniter cẽsuit. Horũ vacatio nulla erat alia, nisi horis constitutis diurnis nocturnísve, in domo Domini residere, orationi ac vacationi diuinę deuotè insistere, ac tempore sancti sacrificij pro salute & saluatione populi Christiani, Ecclesiaq; catholica vbiquè diffusa victimam salutarem offerre. O magna & inclyta istius sancti patris opera, quæ non tantùm verbis volant, quantùm virtutibus constant. Aedificia & beneficia in pauperes collata.

Sed his interìm omissis, nunc iuuante supernę pietatis gratia, narrare aggredior, qualiter idem vir venerandus pontificatûs conscenderit gradũ. His enim diebus contigit, vt beatus Audoënus, Rothomagensis vrbis pontifex, plenus virtutibus & sanctis actibus, à Domino vocatus, migraret è mũdo feliciter. In cuius exequijs beatus pater Ansbertus, vnà cum aliquibus monachorum suorũ, clericorumq; ac sacerdotũ Christi cohorte plurima affuit. Qui vigilias eius sacrę depositionis solenniter celebrãtes, dignis exequiarum honorârunt debita seruitute obsequijs. Post cuius sacrum transitum, nè ecclesia de pastore amisso iacturam pateretur, cũcti Rothomagensis vrbis ciues, missa petitione ad Theodoricum gloriosum regem, cum eius permissu & authoritate, beatum Ansbertum sibi elegerunt consecrari antistitem. Quorũ electioni cõgaudens rex, quoniam in eodem sancto patre sapientiam affatìm redundare & religionem pollere cognouerat, ilicò eorum annuens petitionis electioni, extemplò legatos dirigit, qui eundem Christi famulum regias perducerẽt ad ædes. Nec mora: legati ad beatum patrem Ansbertum peruenientes, mandata regis pandunt, ad aulã regiam ire compellunt. Morabatur enim prefatus rex in villa Clypiaco, quæ sita est in Parisiaco territorio, vbì cõuentum magnum populorum habens, de vtilitate ac tutela regni tractabat, vt ad eius consultum, velutì agere consueuerat, (nam confessor illius erat) de regni negocijs tractaret. Sed cũ supradictus vir Dei hoc audîsset, ilicò agnouit, non aliud ista euocatione fieri, nisì electioni ciuiũ Rothomagensium in ipso, regẽ assensum prębere velle. Fertur etiam legatis regis respondisse, causa eximiæ humilitatis, indignum se fore officio curę pastoralis. Qui festinanter retulerunt regi, nunciando quale responsum acceperant. Secundò quoq; ad eum mittens rex, callidè intulit, nullo modo contra suam voluntatem, postquàm vnà loquerentur, super ordine pontificatûs agere se velle. At ille, vt erat sanctæ simplicitatis sapientia plenus, ad eundem regem ire deliberauit. Tunc eligentibus ciuibus præfatę vrbis metropoleos, cũ vnanimi voto sanctorum sacerdotum, regis & principum eligitur, trahitur, atq; in eodem palatio à S. Lantberto Archiepiscopo sedis Lugdunẽsis, alijsq; sanctis prȩsulibus, qui ad hoc generale placitum conuenerant, in pontificẽ consecratur ecclesię Rothomagensis, diuina vtiquè prouidente ordinatione, vt qui in paucis fidelis extiterat, supra multa à Dño constitutus, abundantem daret suę in tẽpore familię tritici mensuram.

S. Audoêni obitus. Ansbertus, regis cõfessarius. Cõsecratur pontifex ecclesiæ Rothomagensis. Luc. 12.

Deindè in pontificatûs honore & onere sublimatus, cœpit opere sanctitatis ampliùs clarescere, prędicationis lumine vbiq; radiare, & velut lucerna accensa, non iam sub modio, sed super candelabrũ positã, errorũ tenebris depulsis, viam veritatis cũctis monstrare, pietatis & misericordiæ erga omnes operam dare, pauperum indesinẽter curam agere, viduarum & pupillorum causas defendere, peregrinorum & hospitum susceptionibus magnoperè studere, eleemosynarum distributionẽ largiter & hilariter cunctis administrare. Hęc & his similia exempla subiectæ sibi plebi indesinẽter festinauit mõstrare. Floruit enim sub ipso Christi ecclesia, sicut monasteriũ antè floruerat. Creuit gratijs, decreuit metallis. Aliquandò enim ingrediens locum, vbì ecclesiæ thesauri reconditi erant, ipsos sibi iussit pȓsentari & aliqua distribui, plurima reseruãs, vt eleemosynę pia largitio è sinu sanctę matris ecclesię cum pietatis fructu benignè procederet. Nam quæ ociosè diù congesta fuerant, ad reprimendam famis validæ penuriam, quæ tunc populos vndiquè grauiter premebat, dignis tandèm indigentiũ vsibus deputauit, & dudũ defunctis thesauros suos misit. Alieni temporis vita, dispẽsationẽ fecit suam. Contigit enim tunc pauperũ turbã præ foribus conclamare, eleemosynã petẽdo. Quibus ille auditis, ac reminiscẽs diuinę sẽtẽtię dicẽtis: Qui obturat aures Prou. 21.

aures suas ad clamorem pauperis,& ipse clamabit,& non exaudietur:largiter eis eleemosynam tribuit,cunctosque gaudentes redire fecit ad propria. Sicque postmodùm cùm in sede vrbis suæ Missarum solennia solenniter celebraret, populi diœcesis suæ vndiquè ad eum confluxerant,virorum ac mulierum multitudo magna. Lecta autẽ sancti euangelij lectione,conuersus ad populum, multa cœpit eis ventura prædicere, aduersa simul & prospera esse cauenda, & vt nec vnum frangeret,nec alterum extolleret. Aeternæ felicitatis præmia, auida intentione esse quærenda commonuit. Et cùm multa eis præsentia ac futura per illustrationem sancti spiritûs prænunciaret,ex tam excellenti prædicationis gratia sibi data,omnes compuncti & igne diuini amoris succensi,ad pœnitentiam agendam, & cætera bonorum operum exercitia peragenda accensi sunt,grates omnimodas agentes summo omnium bonorum largitori,qui talem eis nõ suì merito, sed propria pietate concesserat doctorem,vt eorum temperaret multiformiter mœrorem de eo,quem nupèr corporali visu amiserant,pastore. Et quia cuncta gaudebat ecclesia super pio pastore,vrbs congratulabatur egregio prædicatori,& patria omnis exultabat magnificè in tam sapiente ac prudente consiliario. Expletis autem Missarum solennijs, cunctos ciues,nobiles videlicet & ignobiles, introduci iussit ad præparata conuiuia. Vbì cùm ordinatè & dispositè fecisset omnes discumbere,ipse ad mensam pauperum resedit,imitãs illum,qui cùm esset diues, propter nos pauper factus est:qui etiam in retributione iustorum dicturum se esse promisit:Quandiù fecistis vni de minimis his meis,mihi fecistis. O quàm præclarum põtificem,qui suæ familiæ duplicem dabat alimoniam quotidiè, cùm & corpora replebat cibo terreno,animasque reficiebat verbo diuino.

Multa ventura prædicit populo in cõcione.

2.Cor. 8.

Matth. 25.

Cùm verò pro salute animarum attentissimè vigilaret, etiam archidiaconos conuocans,de prædicatione populorum & ecclesiarum restauratione & honore, maximam gerere curam sedulè commonebat. Census etiam, qui de vicis publicis canonico ordine ad partem pontificis persolui consueuerãt,gratuita benignitate in restaurationibus ecclesiarum benignissimè presbyteris indulsit earundem Dei ædium. Studebat enim amore potiùs regere,quàm terrore dominari. Deniquè vt primùm pontificali potitus est gradu,prima ei cura concordiæ fuit, & præcipuus labor fraternam dilectionem inuiolabilem custodiri. Iam verò illam suam profluam in omnes charitatem,nulla vnquàm ad plenum effari valet lingua.

Concordiæ & charitatis quàm fuerit studiosus.

Intereà dum multimodam eius in omnes gratiam memoro, etiam super Fõtanellensis cœnobij sancta monachorum congregatione quantam solicitudinem & peruigilem curam indesinenter habuerit, testatur inter reliqua prærogatiuæ eius gesta, etiam priuilegij sui authoritas,quam prædicti cœnobij habitatoribus ob Dei amorẽ & sanctorum reuerentiam summa deuotione edidit. Deniquè cùm sanctorum sacerdotum & omnium ciuium Rothomagensium electione & gloriosi regis Theodorici consensu,in pontificem cõsecratus fuisset,nimio dilectionis feruore,quem erga prædictum venerabile cœnobium semper habuerat, priuilegij sui authoritatem eidem edidit,vt per succedentia tempora secundùm sancti patris Benedicti regulam, &, vt præcedentium regum, Clodouei videlicet & Clotarij, simulque Childerici & Theodorici priuilegiorum authoritates docẽt, ex semetipsis sibi perennibus temporibus abbatem eligerent. In qua etiam iustæ alligationis verbo præsentes futurosque, qui ibidèm Domino militaturi erant,constringit,vt sicutì sub eius regimine, ità & deincèps & ipsi & posteri eorum, secũdùm regulam sancti patris Benedicti fideliter Christo deseruirent. Quòd si aliquandò peccatis exigentibus aut negligentia pastorali, à via rectitudinis & obseruatione regulæ sancti Benedicti,in futuro deuiare conarẽtur aut cogerentur, tunc conuocatio sanctorum sacerdotum,reliquorumque militum Christi vnanimiter fieret,eorumque per consilium in pristinum reducerentur statũ. Si verò hac pontificali authoritate postposita,qualibet cauillatione sinistram elegissent vitam ac conuersationẽ tenere,sub vinculo anathematis æternaliter se damnandos scirent.

Eius studiũ erga Fontanelleũ cœnobium.

Facta est autem hæc priuilegij authoritas sub anno Dominicæ incarnationis sexcentesimo octogesimosecundo,Indictiõe decima,qui erat annus præfati gloriosi regis Theodorici tertiusdecimus, & præfati venerandi præsulis pontificatûs annus quintus,in Synodo generali, Rothomago vrbe habita, vbì plurima Deo accepta & sanctæ

Floruit anno Christi 682.

Synodus Rothomagensis.

ſanctæ eccleſiæ vtilitatibus profutura diſputata ſunt. Affuerũt quoquè & ſancti pontifices, alijque venerabiles viri, ab ipſo pcipuo preſule euocati, quorum ſubtèr tenentur nomina aſſcripta: Anſbertus archiepiſcopus vrbis Rothomagenſis, huic concilio præfui & ſubſcripſi. Radbertus epiſcopus. Regulus epiſcopus. Airadus epiſcopus Carnotenæ vrbis. Auſoaldus epiſcopus Pictauenſis vrbis. Aquilinus epiſcopus Ebroicinę vrbis. Cadoënus epiſcopus, Arnonius epiſcopus, Saluius epiſcopus, Deſiderius epiſcopus, Fulcrannus epiſcopus, Iohannes epiſcopus, Vuillebertus epiſcopus, Gerebaldus epiſcopus Baiocaſſinæ vrbis, Taurinus epiſcopus, Annobertus epiſcopus Sagienſis vrbis. Celſus abba, Audomarus abba, Scladio abba, Boſochindus abba, Genardus vicedominus glorioſus antefati magni pontificis. Ermentrannus, Ferrocinctus & Fortianus archidiaconi venerandi. Aderat quoquè presbyterorum reſidentium & diaconorũ circũadſtantiũ magnus numerus. Ragnomirus lector huius ſancti Cõcilij geſta, & hãc priuilegij authoritatẽ, ipſo ſancto pontifice iubente, recognouit & ſubſcripſit.

Confluentibus aũt ad ſe poteſtatibus, feruentia Chriſti mãdata, deuoto animo ſeruari ſemper hortabatur idẽ pręſul venerãdus, magnasq; Chriſto gratias agendas commonebat, q morte & reſurrectione ꝓpria mortem noſtrã ſpe reſurrectiõis animauit, æternam vitam offerens; diſcuſſo æternæ mortis horrore. Sicque vitam ſuadebat tenendam, nè vitæ extrema timerentur. Inter reliqua aũt bonitatis ſuæ opera, q̃ in epiſcopatu geſſit, qualiter etiam venerabile ſancti antiſtitis Audoëni corpus Chriſto ꝓpitio in eminentiorem locũ eccleſiæ S. Petri, quæ ſita eſt in ſuburbano vrbis Rothomagenſis, tranſtulerit, narrare aggredimur. Cùm itaq; de diuerſis ꝓuincijs plures congregâſſet artifices, cõdidit ſuper eius ſepulcrum repam mirę magnitudinis, precioſis metallis auri argentique decoratam, gemmisq; precioſis adornatã, ſicut vſq; in p̃ſens humano viſui appáret. Conſtituta ergò die, in ſolẽnitate aſſcenſionis Domini, ſacerdotum ac monachorum reliquorumq; clericorũ adunata multitudine, ipſum ſacrũ corpus leuari fecit cum reuerentia magna & hymnorum laudibus clero perſonante atque in abſide præfati S. Petri apoſtoli eccleſiæ recondidit feliciter cum gaudio & honorificentia magna. Intererat aũt in hoc ſancto conuentu, inter alios viros venerandos, etiam clariſſimus Genardus vicedominus, qui magna præparari fecit conuiuia, quia plebs innumera ad tam venerandi præſulis tranſlationem ſanctam vndiquè conuenerat. Completis autem Miſſarum ſolennijs, pręfatus Genardus cùm viris nobilibus, iuſſu ſancti pontificis, ad conuiuandum reſedit: pontifex verò clarus Anſbertus more ſolito cum peregrinis & pauperibus diſcumbens, cum ipſis epulari gaudebat. Nam ipſa die miniſtri officium gerens, pauperibus & egenis obſequiũ in eorũ refectione humiliter exhibebat. Erat enim iucunda facie hilariq; vultu, qa miniſter eſſe meruerat pauperum: immò Chriſti Dñi, qui illis, qui pauperibus benignè faciunt, p̃mia ſe largiturũ ꝓmiſit ęterna. Magna illi inter hęc aduenarũ & hoſpitũ cura. Aderat p̃tereà munifico animo par ſubſtãtia, pari fide miniſtrata. Et non ſolùm indigentibus alimoniam tribuebat ſufficienter, ſed etiam tegumenta corporum & numiſmata largiter offerebat. Hinc iam ex diuerſis regionibus diuerſarum perſonarum frequẽs ad eum cõcurſus erat, quos p ſe & p ꝓbatos viros, & munere exhortatiõis, & benedictione põtificali Deo digna ditabat, & ſubſidia corporeæ neceſſitatis hilariter & ſine defectu tribuebat. Mirabãtur enim plurimi, vndè tam copioſa ꝓdiret pij diſpenſatoris ſubſtãtia. Nam etſi aliquandò contigiſſet exhauriri diſpenſationis ſubſtantiã, fides tñ ſemp manſit ſolida. In p̃dicta verò ſancti p̃ſulis Audoëni trãſlatione venerãda, oẽs ciues propriæ vrbis Rothomagenſis, necnõ & habitatores monaſteriorum circũadiacentiũ, clerici videlicet ac ſanctimoniales, de dato ipſius p̃ſulis venerãdo vbertim refici meruerunt. Factaque eſt deincèps p ſuccedentia tempora in cõmemoratione beati pontificis Audoëni illius vrbis ciuibus hæc dies ſolenniter celebris. Ipſe autem egregiæ conuerſationis pontifex, ſemper reminiſcens plebis ſibi à Domino cõmiſſæ, frequenter iuxta miniſterium ſibi traditum, parochias circũibat ꝓprias, p̃dicationis ſanctæ rorem & piæ conuerſationis dulcedinẽ indeſinẽter eorũ inſtillando mẽtibus. Qui etiã ad hoc diuini miniſterij opus, ꝓbatæ cõuerſationis viros ſemp ſecũ retinebat, quorum iuuamine fultus, populum ſibi creditum æternæ viſionis deduceret ad regnum. Sic vnius prædicationis gratia diſpenſatores multos habebat.

Transfert corpus S. Audoëni.

Inſeruit pauperibus ad menſam ſedentibus.

Viſitat ſuam diœceſin.

Sed humani generis hoſtis, æmulus ſemper bonorũ, cuius inuidia mors propinata

Gene.3. Sap. 2.

est homini, callidissima egit arte, vt vir splendidus mundo, splendidior in Christo, ꝓpria priuaretur pontificali sede, essetque detrimentum plebis, ablatio tanti pastoris. Nam cùm inter principes Francorum sæua esset exorta discordia, ob multiformem regni diuisionem, callidus humani generis hostis malignorum contra Dei famulum sæuire fecit inuidiam, qui Pipino principi fraudulenter suggererẽt, præfatum virum sanctum aduersùs eum contraria tractâsse consilia. Decedente enim de ordine principatûs Vuarratone illustri, & eius filio ac supplãtatore nefando Gislemaro, Pipinus præfectoriam administrationem Dño largiente adeptus est. Quo tempore incusatus apud ipsum principem, præfatus pontifex sanctus, iussu eiusdem exilio deportatur in Altummontem monasterium, quod est situm in territorio Hannoniensi sup Sambre fluuio. Cui tempore illo præerat venerabilis Halidulfus abba. Nullo extante crimine, humiliter exilij subijt ærumnam. Perueniẽs verò ad pfatum cœnobium, cœpit assuetis sanctæ conuersationis ac piæ religionis operibus cunctis eiusdem loci habitatoribus monstrare lucis exempla. Quos quidem in diuina religione feruẽtes inuenit, sed infra parui temporis spatium exemplo & doctrina sua feruentiores reddidit. Etenim ieiuniorum instantia ac vigiliarum prolixa pernoctatione indesinenter se affligebat, orationum ac lachrymarum imbre assiduè rigabatur. Cui omnipotens hanc contulit gratiam, vt vniuersi loci habitatores, cernentes eius in Christo imitabilem deuotionem, extemplò eum vnico diligerent affectu, nulloq; temporis interuallo, opportuno eius abesse vellent colloquio. Nam & infra ipsius ambitum cœnobij plurima habitatorum vtilitati dictauit opera, quæ hodieque eorum necessitati manẽt vtilia. Sed versutia hostis antiqui instigante, malignorum aduersùs eundem virum Dei accensa est inuidia, qui prædicto principi iterùm moliebãtur suggerere, vt maiora ei inferret exilij detrimenta. Quapropter præfatum venerabilem patrem Halidulphum accersiens idem præclarus pastor, ad prædictum excellentissimum principem vnà cum alijs viris venerandis direxit, satisfaciens humiliter eius animi voluntati, adijciens etiam se non sua sponte episcopatûs suscepisse gradum, sed iussione principum & electione ciuium humiliter suscepisse illud ministerium. Quapropter pergens prędictus cœnobij pater ad eundem inclytum principem, superno iuuamine fretus, petita cŏcitè impetrare meruit. Reminiscens etiam idem princeps propinqui sui, sancti patris Vuandregisili, sub cuius sancta disciplina præfatus sanctus pontifex Ansbertus olìm regulali ordine alitus fuerat, quæcunque perperàm gesta fuerant, clementer indulsit: insup & ad sedem propriæ vrbis reuertendi licentiam tribuit. Sed nè hoc fieret, diuina vocatione præuentus est, vt in sequentibus dicemus.

Defert apud Pipinum ab æmulis.

Deportatur in exilium.

Non potest quiescere inuidia.

Permittitur redire ad sedem suam.

Rediens autem præfatus venerandus abba Halidulphus, mandata principis pandit. Ad hæc idem sanctus pontifex: Gratias tibi bone Iesu, qui dirupisti vincula serui tui, & tribuisti verba placentia in conspectu principis, & liberâsti me de manu insurgentium contra me, & iniecisti mihi etiam in hac exilij ærumna vincula amoris tui. Memorans verò, quod alicubì legerat, quia magni viri multa patiuntur, & vt alios pati doceant, nati sunt in exemplum: semetipsum in spiritu humiliato & animo contrito incessanter affligere non cessabat, offerens altissimo quotidianæ laudis holocausta dignissima. Nam si tempore persecutionis Neronianæ aut Decianæ interfuisset, nulli dubium, quia pro confessione CHRISTI Domini nec vim ignium, nec laniatum bestiarum, nec eculei suspendium, postremò nec gladium pertimesceret persecutorum.

Sentiens verò ex reuelatione diuina, diem vocationis suæ imminere, (nam & angelicam super hoc meruit visitationem) misit iterùm ad prædictum religiosum principem Pipinum humilem petitionem, vt licitum foret eius corporis membra ad cœnobium referri Fontanellense, vbì dudùm regulari ordine Domino militauerat. Qui eius annuens petitioni, vt ità liberè fieret, extemplò concessit. Et licèt pauci cum eo essent è suis, plurimùm tamen confortabantur à Domino: quia valdè minùs indigebat idem pater humano solatio, qui fruebatur angelico obsequio. Die enim quinto Iduum Februariarũ, imminente vocationis suæ hora, conuocans fratres, celebrari sibi sacra fecit Missarum solennia. Deindè perceptione corporis & sanguinis Domini se muniens, ac sanctæ crucis vexillo se cunctosque circumadstantes signans, somno vltimo exceptus, in mortis quiete dormiẽs, transijt feliciter è mundo, & ab angelicis choris

Sub obitum vult sibi missam celebrari, & se munit Eucharistia signoq; S Crucis.

choris anima eius sancta, generosa, syncera, & ab omni contactu mũdi incontaminata, in consortium Sanctorum & felicitatis perpetuæ, in perpetuum collocãda, suscepta est.

Cùm verò post lauationem corporis ad induendum illud ventum esset, inuenerunt in poplitibus genuum & brachiorum cubitis, ob prolixam precum instantiam, obduratam cutem. Sicque quod egerat viuens, mortificans membra sua, caro pandebat defuncta. Itaque sanctum illud corpus magna fidei ambitione vestitum est, ac desupèr linteis ceratis obuolutum: quia ipse prædixerat hoc sibi à Domino impetratum esse, vt ossa sua in prædictum Fontanellense cœnobium tumulanda deferrentur. Sicut enim sanctis altaribus Christi assistere consueuerat, ità indui eum fratres curârunt. Sed cùm sudarium cera litum, capiti eius imponere vellent, visus est aperuisse oculos, effigiem præferens viuentis, ità vt aliqui dicerent eum esse rediuiuum. Nam adspectus faciei eius multùm erat roseo perfusus colore. Quidam verò dicebant, pro sudario cera imbuto quasi indignatum esse. Viderunt enim non sine sua gloria, gloriam Dei in sancto suo triumphantem. Nam & illa exequiarum religio, fidei deuotio erat. Et tam lætum erat talem habuisse patronum, quàm graue talem amisisse. Posteà sepeliêrunt eum cum decore & honorificentia summa. Cùm verò lampas, liquore olei plena, ante eius sepulcrum à fidelibus accensa fuisset, & die noctuque indesinenter non solùm arderet, sed etiam redundaret, & hoc factum fratres mirarentur, ac diuinę deputarent gloriæ, posuerunt aliud vas, in quo distillãtia eiusdem olei diuinitùs elati refunderetur. O magna & inclyta, pastor Ansberte clarissime, & felix gloria tua. Non enim indigebat meritum tuum signis probari, quia admirabilis & gloriosa tuæ conuersationis operatio, plena virtutibus, perpetuum sanctarum virtutum signum ministrauit. Sed quid plura? Multa quidem signorum miracula in eodẽ loco per eum operari dignatus est Dominus.

Calli in genibus & cubitis.

Honorifica eius sepultura.

Multa fiunt miracula.

Cùm verò septem decemque dierum orbita finiretur, legati, qui ad præfatum principem directi fuerant, reuersi sunt, licentia ab eo accepta, vt licitum eis foret eum transferri, quò ipsius decreuerat voluntas, nullo eius sanctæ ordinationi resistente. Cumque sepulcrum eius aperuissent, & putarent venerabile illius corpus ob tam ꝓlixi temporis interuallum iam fœtere, tanta suauissimi fragrantia odoris indè manauit, quasi diuersis aromatum floribus ac balsami guttulis omnis repleretur ecclesia. Et cùm fratres, qui ad eum visendum ex propria prouincia aduenerant cum his, quos secum in exilio habuerat, ablatis ab eo vestibus, cum quibus in sepulcro reconditus fuerat, mutare eas vellent, noua eum indumenta indui cupientes, velutì fecerunt, inuenerunt in brachijs eius signum Dominicæ crucis, rosei coloris similitudinem gerens, vt patenter cunctis daretur intelligi, quia cuius arma viuens portauerat in corde, eius stigmata defuncti monstrarentur in corpore. Indutum deindè veste pontificali, positumque in lectica, prelatis ante ipsum aromatibus & incenso, susceperunt illud venerabile corpus ciues, qui aduenerant, Rothomagenses, monachique cœnobij Fontanellensis: sicque gestantes onus, ouantes flentesque arripiunt iter. Comitabatur etiam prædictus venerabilis Halidulphus abba, cum plurima suorum frequentia monachorum, ac plebe innumera vtriusque sexûs, cum sanctæ crucis vexillis diuersis, cereisque ac lampadibus, hymnorum nihilominùs canticorumque diuinorum carmina in eius laude dulci modulatione canentes, & in dissonis diuersarum linguarum choris, amorem consonum habentes: quia vt valdè lætum erat, talem habuisse patronum: ità suaue, recepisse patronum. Et cuius ossa sancta venerabiliter gestabant in terris, in cælestibus eius cibi patrocinia confidebant adesse. His fidelium turmis populorum preciosi confessoris venerabile corpus stipatum, & canticis honoratum, vsque ad Fontanellense perlatum est cœnobium. Halidulphus tamen venerabilis abba vnà cum comitibus sancti itineris, qui sibi famulabantur, vsque ad Venittam villam regiam, quæ sita est in pago Bellouacensi secus fluuium Iseram, cum ingenti reuerentia prosecutus est.

Signũ Dominicæ crucis in brachijs defuncti.

Cum multo honore corpus eius ducitur ad Fõtanelleñ cœnobium.

Cùm autem iter cœptum carpentes, in villam, quæ dicitur Solemnium, quæ est posita super fluuium Saue in territorio Hannoniensi, causa hospitij, ob prolixi itineris fatigationem & refocillationem suî, diuertissent: ibi accurrit quidam homo, filiam portans propriam, paralytico morbo membris dissolutam, quæ nec pedibus in-

cedere valebat, sed quasi mortua videbatur, clamans, magnisque precibus flendo merita sancti præsulis implorans Ansberti, vt vnicam eius sanaret filiam. Cumque à ministris & custodibus sanctissimi corporis secus feretrum ipsius ea permissa fuisset nocte morari, totaque nocte illa vigilijs ac hymnis insisterent diuinis, manè facto, inuenit eam pater eius sanam. Atque ità gaudens, gratesque omnimodas Deo ac sancto persoluens præsuli Ansberto, cum filia propria ouans redijt in sua. Quàm mirabilis Deus in sanctis suis, qui per famuli sui Ansberti gloriosa merita, huiuscemodi fecit miraculum?

Paralytica curatur.

Cùm ergò haberent loca denominata, ad quæ manendi gratia declinare debuissent, ad quandam accedentes villam, optabant in ea requiescendo venturam transigere noctem. Sed cùm ad eam diuertere vellent, sanctissimi præsulis venerabile corpus velutì onus ingens inter manus ferentium immobile mansit. Dein addentes maiora hominum solatia, sed nihilominùs, vt priùs, immobile erat. Cumque diuinitùs hoc intellexissent actitari, aliamque itineris se conuertissent in partem, ilicò motu celeri, comitante virtute diuina, peruenerunt ad locum aptum, &, vt creditur, Deo sanctoque antistite dignum ad manendum. Ac sic deincèps per cuncta pij itineris loca tribuit omnipotens congrua seruis suis adminicula, ad famuli sui membra deferenda. Venientes verò ad præfatam villam Venittam, illic affuerunt obuiàm sancti præsulis corpori comprouinciales vrbis Rothomagensis episcopi & sanctorum cœnobiorum patres, cum venerabili Domini clero, propinquisque eiusdem sancti pontificis, ac innumerabili vulgo vtriusque sexûs cum deuotione magna: cœperuntque ante illud ire psallendo. Indeque Halidulfus venerabilis abba cum comitibus itineris sui, ad *propria reuertitur cœnobij habitacula.

Corpus sancti non potest loco moueri.

*ꝓprij

Illud quoquè miraculum, quod in Fraxundo villa, quæ sita est in pago Bellouacensi, per eundem CHRISTI famulum gestum est, placuit conscriptionis stylo tradere. Cumque ad eandem villam eius delatum esset sanctum corpus, illuc quædam mulier à propinquis catenata, quæ spiritu vexabatur immundo, perducta est. Clamabatque per obsessam mulierculam spiritus immundus: Cur introduxistis, inquit, in hanc prouinciam Ansbertum, seruum Iesu Christi Domini, qui me à proprijs expellit sedibus? Cumque appropinquâsset eadem mulier, & tetigisset pallium, quo tegebatur gestatoriũ, clamans voce magna, meritis sancti Ansberti pontificis statìm euomuit cum cruore sanguinis inimicum humani generis. Factumque est ibì grande miraculum. At illa gratias agens omnipotenti Deo & sancto Ansberto, per quem fuerat à pestifero spiritu curata, reuersa est ad sua. Benedictus Christus Dominus, rex omnium seculorum, creatorque ac conseruator omnium sanctorum, qui ob famuli sui merita, talia dignatus est patrare miracula. In eadem deniquè villa ecclesia in honorem sancti Ansberti episcopi à fidelibus est ædificata, eiusque grabatum in eadem ecclesia multo tempore mansit, signaque virtutum ob merita eiusdem sancti ibidèm fiunt diuina.

Demoniaca liberatur meritis S. Ansberti.

Cùm verò iã transirent dies viginti & eo ampliùs, venerunt in Rothomagense territorium, in locum, qui dicitur Paldriacus. Illicque cunctipotens Dominus, per merita eiusdem sancti antistitis, simile superiori dignatus est ostendere miraculum. Nam mulier quædam à dæmone arrepta, à parentibus proprijs ad sancti patrocinia quærenda, vinculis constricta, perducta est. Quæ cùm peruenisset ad grabatum, vbì sancti seruabatur corpus, ac tetigisset linteum, quo operiebatur, magnas dans voces ad sidera, ilicò gratia Dei ac meritis sancti Ansberti, à dęmonio liberata ac sanissima effecta, incolumis proprij iuris repedauit ad habitacula. Sit Deo nostro gloria & honor & imperiũ, q sic miraculorũ signis in sancti antistitis meritis triumphat. Hic verò locus, in quo omnipotẽs istud fecit miraculum, erat patrimonium quorundã illustriũ virorũ, Bertholdi scilicet & Radamasti, distãs à cœnobio Fõtanella millibus quatuor. Fertur verò, quia cùm indè eleuare corpus sanctissimum conarentur, ità mansit immobile, quasi clauis ac retinaculis ferreis saxo niteretur ingenti. Cumque moueri non posset, talia possessor loci Radamastus intulisse dicitur: Eugè Ansberte, serue Christi fidelis, collocatus inter agmina Christicolarum, memento nostrî, quos in vita dilexisti, quosq; seculi impugnãt gaudia. Hîc iam nobis te Christus reducit: idcircò hoc prędium offero omnipotẽti Deo, tibique præsul sanctissime cedo ꝑ cũcta seculorũ secula. Ipse

Alia itẽ dæmoniaca sanatur.

Corpus sancti iterũ hæret immobile.

Ipſe verò Radamaſtus, vir honoratus, eiusque frater Bertholdus cũcta, quæ poſſederant in prædijs ac mancipijs, extemplò deſerunt, ac beato antiſtiti Anſberto, ſeque ſimul cœnobio tradunt Fontanellæ. Sicque iugum libertatis excutiũt, ac iugum Dominicæ ſeruitutis ſubditis ceruicibus ilicò ſuſcipiunt, monachicum pariter aſſumentes nomen & habitum. In præfata verò poſſeſſione eorundem virorum, ſcilicet in via publica & lapidibus ſtrata, quæ iuxta eam iacet, ac Rothomagenſem deducit ad vrbem, vbì ſanctiſſimi pontificis Anſberti venerabile pauſauerat corpus, in honorem & memoriam ipſius à fidelibus crux ponitur lignea, vbì infirmi à diuerſis languoribus, Domino largiente, meritis ſancti Anſberti plura frequenter perceperunt ſanitatum munera. Vbì circa diem pauſationis ſiue aduentûs eius ad eundem locum, quod eſt quinto Idus Martij, ad honorem & interceſſionem eius plebes innumerę pia Domino ſolenniter perſoluentes vota, vigiliarum videlicet ac diuinorum hymnorum, donorumque diuerſorum, confluunt cum deuotione ſumma. Atque ibidèm per merita ipſius multa aſſiduè fiunt miraculorum ſigna, q̃ magnitudine ſuî, relatoris tranſcendunt ſcientiam. Ibì enim amiſſio corporeæ lucis viſum, ariditas greſſum, ac retinacula linguæ, verborum ſeriem, officiumque diù negatum aurium, recipit auditum, dæmonumque frequens ab humanis corporibus fit expulſio.

Bertholdus & Radamaſtus, viri illuſtres, petunt monaſterium.

Crux lignea ſtatuitur.

Multa fiunt miracula meritis S. Ansberti.

Redeunte autem tempore die ſexto Iduum Aprilium in eodem loco, vbì ſanctæ crucis vexillum fuerat erectum, mulier quædam, quæ per multa annorum curricula contracta extiterat, cum fide recta ad eundem pergens locum, priſtinæ ſanitati eſt reddita: tellusque, quam diù debiles non preſſerant greſſus, eſt ſtupefacta, ſe ab inualidis quondàm tam ſubitò contingi veſtigijs. Agamus grates Deo noſtro innumeras, qui propter iam dicti famuli ſui merita, talia dignatur monſtrare miracula. Sequenti quoquè tempore in præfato loco eccleſia eſt conſtructa, in honorem ſancti Anſberti præſulis, auguſto & polito opere, à venerabili Hiltberto abbate, ſucceſſore eiuſdem ſancti patris in ordine regiminis.

Sed his omiſſis, ordinem tranſlationis præfati famuli CHRISTI, conſcriptionis proſequamur ſtylo. Peruenientes deniquè cum corpore eius, qui eum transferebant, ad cœnobium Fontanellam, intulerunt illud in eccleſiam ſancti apoſtoli Pauli. Flebant autem ſenes & iuuenes: flebant pueri & infantes, omnisque monachorum chorus. Poſteà verò acceſſit venerãdus abba Hiltbertus ad venerabile corpus, aſſumptis ſecum probatæ vitæ fratribus, ac merito ſanctitatis ornatis, æſtimans illud ob tam prolixi interuallum temporis (nam dies triceſimus inſtabat) ſubitò fœtere. Cumque ſanctum illius caput velamine opertum denudâſſent, tantæ ſuauitatis fragrantia indè manauit, velutì ſi diuerſorum aromatum ac thymiamatum odoribus vniuerſa compleretur eccleſia. Nam & facies illius ità in ruborem erat verſa, quaſi in ſopore eſſet, viuentis effigiem gerens. Multi quidem ſancti præſules & patres venerandi, reliquumque vulgus contemplati ſunt: quia vniuerſis, qui affuerant, fuit permiſſum hoc cernere ſtupendi miraculi ſignum. Deindè cùm omni diligentia & timore in ſindone munda ac pallio inuolutum, eius venerabile corpus poſuerunt in ſepulcro, quod eidem præparauerant in eadem eccleſia ſancti Pauli apoſtoli, cum laudibus iuxta ſanctiſſimi patris Vuandregiſili ſepulcrum ad eius læuam, die quinto Iduum Martiarum, ſub anno ſexcenteſimo nonageſimoquinto incarnationis Domini Dei noſtri Ieſu Chriſti: cui eſt honor & poteſtas, decus & imperium per infinita ſecula ſeculorum, Amen.

Nota odorẽ tãdiù defuncti corporis.

VITA S. AVSTREBERTHAE VIRGINIS, PRIMAE ABBATISSAE PAVLIACENSIS, GRAVITER ET *religiosè conscripta ab eius ferè æquali.*

FEBRVAR. 10.

Religio floret in Gallijs sub Dagoberto.

Rom. 5.

POstquàm vniuersalis Dominus, humanæ salutis author pariter ac redemptor, Gallorum feralia suæ ditioni subiugauit colla, quartus à Clodoueo, qui primus Christianæ religionis normam, beato Remigio tradēte, suscepit, Dagobertus gloriosus princeps, nobilitate clarus, potentia præpotens, armis strenuus, regi regū Christo satìs deuotus, regni Francorum, Deo sibi suffragāte, suscepit habenas. Cuius in tēpore velut palma in Gallijs sancta mater refloruit Ecclesia, diuersis sanctorum sacerdotū monachorumque virtutibus adornata, ac Deo dicatarū virginum, vt iuxta veridicam Pauli apostoli sententiam, vbi hactenùs abundauerat delictum, superabundaret gratia. Inter quos velut sidus cæteris micātius vir Domini Philibertus, monachorum egregius pastor, cœnobiorum nobilis fundator, in saltu Gommeticensi, ex prædicti regis Dagoberti largitione, monasterium à primo lapide fundauit, construxit, ac Deo famulantium monachorum nobili cōgregatione ornauit. Qua etiam tempestate, eius

Pauliacen̄ cœnobium cōstruitur.

bonitatis fama succrescēte, largitiōe cuiusdā illustris viri, nomine Amalberti, in fundo, qui Pauliacus nuncupatur, aliud cœnobium struxit, distans à præfato Gommeticensi millibus fermè decem, vbì ancillarum Dei haud paruam congregationem adunauit. Erat eodē tempore in palatio sæpedicti principis Dagoberti vir honestate vitæ valdè venerabilis, moribus honestus, sapientia clarus, consilio prouidus, priorum regum ex prosapia oriūdus, officio etiam, vt fertur, Comes Palatinus, nomine Badefridus. Hic accepit vxorem Alemannorum regis ex prosapia, nomine Framehildem. Erat verò elegans & ipsa facie, sed nimirùm elegantior sanctitate. Horum autem conuersatio qualis quātàve in terris extiterit, miraculorum gloria hodieque populis de-

Virtutes Badefridi & Framchildis.

claratur. Erāt enim, vt diximus, in caducis seculi honoribus valdè sublimes, sed animi probitate sanctiores, fide firmi, charitate præcipui, iustitia insignes, spe longanimes, eleemosynis dediti, pauperum in susceptione valdè soliciti. His igitur talibusque virtutum floribus ornati, spiritussancti templa meruerunt effici, vt pòst manifestissimis

Luc. 1.

claruit indicijs. Nam queadmodùm, sicut in euangelicis inuenitur paginis, Elizabeth illa noua Domini præcursoris mater, spiritusancto repleta, concessum sibi diuinitùs natū antè sentire meruit, quàm videre: sic & hæc Deo acceptabilis mulier beata Framehildis, eodem illustrata spiritu, longè antè prolem suo sexui consimilem nasciturā præsciuit, quæ in domo Domini & mater efficeretur, & columna Christiani populi. Deniquè adueniente tempore, quo in huius mundi vmbrosa caligine ex vterinis tenebris illa clara lucerna deberet prorumpere, supradicta genitrix angelica super hoc meruit honorari visione: cuius ex alloqo & nomen nasciturae virginis, cuiusve apud

Austreberthа virgo nascitur.

Deum meriti futura esset, addidicit. Igitur Taruānensi territorio exorta illa puellarū gloria, à parentibus, vt sibi reuelatum fuerat, vocitatur Austrebertha, priùs à Deo p̄electa, quàm in matris aluo concepta: priùs angelorum cœtibus cognita, quàm mundo nata. Necdùm eius videbantur membra, & iam in populis eius præconabantur gesta. Diligenti demùm cura genitorum alitur, ac magistris strenuis imbuēda traditur. Puerilibus verò annis simpliciter domì transactis, talis tantusque in ea feruor exercuit sanctitatis, vt nulli foret dubium, quin ante ortum natiuitatis eam sibi Dominus

Ei⁹ virtutes in tenera ætate.

in ancillam elegerit. Cœpit nempe toto nisu mundum postponere, voluptatum oblectamenta viriliter calcare, & cælestia totis cordis medullis desiderare. Nam cùm esset infra decennium, ità eam spiritussanctus repleuerat, vt mens eius aut circa ecclesias aut monasteria anhelaret. Meditabat̄ iamtunc in ætate rudis infantiæ, quod posteà deuota compleuit.

Quadam verò die, cùm vultum speciei suæ more infantium in aquis contemplaretur, eccè repētè apparuit ei quoddam velamen capiti eius impositum. Quod signum apud

apud eam intantùm valuit, vt ex illo iam die hoc æstuaret desiderio. Et quanquàm parentes eius mortali viro eam tradere vellent, illa immortali iam cupiens adhærere, sibimetipsi tantùm licèt conscia, cum lachrymis semper in oratione deposcebat, vt quod ei Dominus in vmbra fuerat dignatus ostendere, in veritate compleret. Nec enim ab eo tempore se passa est ab hac intentione quiescere, donèc quod oculis perspexerat, mente conciperet, gratiaque opitulante diuina, opere adimpleret. Accensa siquidem illo igne euangelico, quem Saluator noster IESVS CHRISTVS, ad separandum filium à patre, filiamque à matre sua, mittere veniens, ardere voluit super terram, ità in secreto pectoris sui latens, inextinguibili durauit ardore, vt non diebus neque noctibus à colloquijs diuinis vel oratione cessaret, quousquè tempus aptum & congruum inueniret, vt habitum sanctimonialis desideratum consecratumque perciperet. Et fortè iam legerat, aut lectum audierat, ad quorundam exprobrationem apostoli Iacobi dictum: Si quis auditor est verbi, & non factor, hic comparabitur viro consideranti vultum natiuitatis suæ in speculo. Considerauit enim se, & abijt, & statìm oblítus est qualis fuerit. Discant igitur, qui nesciunt, huius beatæ Dei famulæ exemplo, hanc sanctæ scripturæ imitari sententiam, vt non comparentur viro obliuioso: & non solùm auditores verbi, sed etiam factores existant. Comparentur, si placet, potiùs huic DEI famulæ, quæ quidem in speculo considerauit vultum natiuitatis suæ, sed non est oblíta quid viderit. Qui ergò illam imitari voluerit, non auditor obliuiosus factus, sed factor operis, erit beatus, si in facto suo permanserit.

Luc. 12. *Iacob. 1.*

Procedente igitur tempore cùm parentes eius, qui felicibus actibus eius parùm fauebant, arrhabone pro amore seculi recepto, tempus præfinitum & diem statuissent nuptiarum, illa in angustijs posita, cogitare cœpit quid ageret. Mœsta verò, iter furtìm arripuit, germano secum fratre, licèt paruulo, assumpto. Cumque pergerent simul, interrogata ab eo quò tenderet, respondit se ad villam, quæ proxima erat, ituram. Veniens igitur ad flumen, quod dicitur Quantia, vbì pons erat, ità flumine exuberante, aquarum abundantia totum repleuerat, vt superiorem pontem illic absconditum sub se vnda teneret, & facultatem eundi omnibus itinerantibus penitùs denegaret. Tunc demùm confessa est fratri, quò ire cupiens festinabat. Erat his temporibus vir sanctus, magni apud Deum meriti, Audomarus nomine, Taruänensis vrbis pontifex, in cuius diœcesi puella nobilis originem traxerat. Ad hunc ipsa tunc properabat, sacro velamine consecranda. Habebat etiam secum multos sui itineris comites. Qui vt viderunt transeundi difficultatem, omnes pauore conterriti, non ausi sunt ingredi: sed habito consilio, vt redirent itinere quo venerant, cœperunt à loco abscedere. Non enim ibì vel modicum quidem nauigium poterat transire. Sancta igitur Dei famula, Christo deuota, sancti spiritûs gratia illustrata, oratione facta, signum salutis præmittens, pontem vndis submersum ingreditur, hortaturque cæteros, vt se sequerentur. Iam enim natura elementorum quodammodò inter se commutata, facta est eis aqua sub pedibus instar ligni solida: porrò lignum velut aqua liquidum. Transiuit igitur Dei famula cum vniuersis comitibus illæsa, quasi sicco calle in vndis nihil mali perpessa. Amne verò transmisso, quantocyùs properantes, perueniunt ad hominem Dei, prouolutaque puella ad pedes eius, quod desiderabat obtinuit. Consecrata nanque est Christo, & accepto velamine, adhæsit anima eius post ipsum, ipsamque suscepit dextera Christi. Inuanùm ergò deincèps quæsita est copulari viro terreno, quæ iuncta erat Christo in cælo. Vir autem Dei cùm cognouisset parentes eius hac re esse perturbatos, assumpta secum Dei famula, consolandi gratia eos visitare studuit, eorumq; commotos animos verbis pacificis deliniuit, eosdemq; mansuetos & mites redditos, ad charitatem pristinam reuocauit. Pater filiam, fratres amplectuntur sororem, deosculanturque eam singuli, Deum in commune glorificantes. Diuina quippe dispensatione actum est, vt qui priùs illudentes eam despexerant, summa pòst deuotione venerarentur. Aliquandiù ergò cùm in domo parentum commorata fuisset, cœpit implorare matrem & fratres, vt votum ipsius non ampliùs impedirent, sed potiùs adiuuarent eam, vt monasterium posset ingredi, & sanctis sociari virginibus, sub potestate scilicet alterius victura.

Parentes volunt eã iungere matrimonio.

Crucis edito signo, ambulat cum multis sup aquas.

S. Audomarus eam virginem Christo cõsecrat.

Quod illi benignè assentientes, non solùm abeundi liberam ei tribuunt potestatem, verumetiam cum ea pergentes, ad monasterium vsque perducunt. Est autem ipsum monasterium super fluuium, qui dicitur Somma, constructum: nominatur autē Porcus. Ibiq; præerat spiritualis mater, nomine Burgofledis. Cui cùm indicâssent omnia, quæ gesta erant, gauisa valdè, suscepit eam in filiam, cęterisque sororibus aggregauit. Beata quoquè DEI famula ouile Christi ingressa, ouibus sanctis adiuncta, sancta est ouis effecta. Primam quidem virtutum humilitatem, ità in suo corde pro fundamento inseruit, vt non solùm spirituali matri, sed etiam cunctis sororibus quasi ancilla seruiret, omnibusque se subdens, obsequium cunctis reddebat vt debitum famulatū: inferiorē se ꝓclamans, viliorē se iudicās, deteriorē se cæteris fatebatur: se peccatricē, se infelicē esse pronuncians, quæ iam tam prolixum tempus expenderit, seculo seruiens, non Deo. Illas potiùs dicebat esse beatas, quæ infatigabili intentione disciplinis regularibus militantes, Christo regi placere studerent: hoc nutrimēto educatas fuisse, vt etiam certamine incentiuæ carnis deuicto, iam cōtra spirituales nequitias, Deo auxiliante, sufficerent pugnare. Sed quia semper humiles ditat gratia sua cunctipotens Deus, factū est, vt quanto illa vilior atque despectior in oculis suis fieret, eo gloriosior apud Deum, apud homines verò honorabilior appareret. Nam eligentibus cunctis, consentiente matre, licèt inuita, præposita constituitur. Quo ex facto cœpit magis humiliari, magisque de virtute in virtutem proficere, patiētiam contra immites opponere, pusillanimis longanimitatem ostendere, minùs cautis grauitatem, indoctis vt doceri queant demonstrare, somniculosis non verbis, sed factis vigilias prædicare, signum qualecunque insonuisset, prima adesse.

In cœnobio viuit sanctissimè. *Eius humilitas.* *Fit ꝑposita.*

At verò circa obedientiæ virtutem qualis fuerit, monstrabitur sequenti exemplo. In eodem nanque monasterio erat consuetudo, vt vicissìm à sororibus coquerentur panes. Sed dum hæc Christi famula die quadam in ordine vicis suæ hoc in opere laboraret, habebat secum vnam tantùm adolescentulam, quæ apud eam fuerat educata, & hoc miraculum narrare consueuit, quæ hucusquè viuit in corpore. Cumq; clibanus fuisset incensus, & panes in promptu ad coquendum parati, igneque extracto, deindè à fauillis vel prunis, quæ remanserant, debuisset mūdari, fasciculus, qui erat in summitate ligni colligatus, casu igne adustus est totus. Quod vbi Dei famula aduertit, collidens inter se manus, altiusque ingemiscens, ait: Væ nobis, quid actur ę sumus? Panes peribunt. Opus enim hoc modo reparari non potest. Et currēs festina, obserauit ostium domûs. Deindè signo crucis munita, medium inter ignium vapores clibanum sola ingreditur, arreptisque manicis, quibus in brachijs vtebatur, clibanum omnem mundauit. Egressa demùm, officium diligēter compleuit, & nec vnum quidem capillum capitis, nec deniquè fimbriam vestimenti eius est ausus ignis attingere. Tunc ꝑcepit puellę, vt patefaceret ostium domûs, multisque cōtestata est eam sermonibus, nè cuiquam quod viderat indicaret. Quo facto miraculo, nè fortè præsumptionis incurreret vitium, cuidam seruo Dei quod fecerat indicauit. Vir autem ille altioris ingenij, intellexit gratiam Dei, & cuius simplicitatis esset hęc, cui virtutem tantam Dominus præstitisset, dissimulare volens, quasi increpando respondit, dicens: Noli filia, noli hoc iterare, aut aliquandò repetere, nè fortè tēteris à satana. Sed quia, vt scriptū est, nō potest ciuitas abscōdi supra montē posita, ipso viro Dei referente, sorores hoc posteà didicerunt. Volūtatis autem Dei minimè fuit, vt cursum vitæ suæ in hoc monasterio ipsa Dei famula consummaret. Plures tamen, per annos quatuordecim ibì degens, suo saluauit exemplo.

Eius obedientia. *Ardentē clibanū ꝓrsùs illæsa ingreditur.* *Matt. 5.*

Erat illis temporibus vir vitæ valdè venerabilis, Philibertus nomine, cuius suprà meminimus. Qui rogatus à quodam viro potentissimo, nomine Amelberto, cô quòd illo in tempore eius opera atque doctrina in fide & religione erant spectata, & singularis ab omnibus habebatur, monasterium, quod in fundo proprio, qui Pauliacus dicebatur, idem Amelbertus construxerat, filiamque suam paruulam, quæ Aurea dicebatur, cum alijs Deo sacratis Christo inibì seruire deuouerat, ad regendum suscepit. Et licèt vir Dei lectione frequenti easdem Dei ancillas instrueret, prædicatione sancta doceret: tamen quia necessitas exposcebat, vt talibus rudimentis ab eodem sexu regularis disciplinæ norma inhæreret, prædictus Dei famulus, audita iam fama famulæ Christi Austreberthæ, nuncios ad eam mittere studuit, duos videlicet ex monachis suis,

suis, vt ad hunc locum venire deberet. Dei autem famula, licèt iam multo tempore exæstuans, desideraret eiusdem sancti viri institui disciplinis, tamẽ vt columna immobilis & firma, sancti Pauli recordans sententiæ, dicentis: Non citò moueamini, neque per sermonem, neque per epistolam: ignorãs an fortè Deo placeret, ire ad modicum recusauit. Reuersis autem nuncijs, vir Dei per semetipsum ire compulsus, ad Dei famulã festinauit. Ibì verò tunc orta est sancta contentio. Nam omnes illæ famulæ Dei flentes & eiulantes, leuauerunt in sublime voces, dicẽtes: Cur hodiè nos sancte pater decipis? Cur nostro lumine ablato, in tenebris nos derelinqs? Ad hęc ille respondens, dicebat: Nolite, filiæ, nolite ità dicere. Vos enim in tenebris nullatenùs remanetis: qa vosipsæ luminaria mundi estis. Nolite ergò prohibere, ex vestro lumine alios participare: sed potiùs præstolantibus charitatem impendite. Multa ergò & alia his similia cùm Dei famulabus prædicâsset, tandèm altercatione submota, paceq́; reddita, vicit spiritussanctus ꝑ os viri Dei: & sic acquieuerunt omnes, deosculanturq́; eam singulæ, omnes Dominum benedicentes. Duabus itaque sororibus ex ipsis secum adhibitis, perrexit cum homine Dei: à quo regiminis curam in eodem loco ilicò suscepit. 2. Thes. 2. Præficitur monasterio Pauliacensi.

Iam verò aduersùs eius sanctam doctrinam, nè ibidèm conualesceret, quanta calliditate diabolus fuerit operatus, adiuuante Dño differamus. Illa nanq; rigorẽ ꝓpositi sui fortiter tenens, neque ad dexteram, neque ad sinistram declinabat: & quod ore cęteris prædicabat, ipsa priùs illis videntibus faciebat. Illæ autẽ velut equus indomitus, needùm loro tractus, si quid causa salutis Dei famula faciebat, omninò vitabant contingere. Intantùm enim præualuerat antiqui hostis versutia, vt magno eam odio habentes, etiam interficere molirentur. Sed cùm, Domino prohibente, hoc facere nequiuissent, superueniente prædicto magno seculi, non Dei, viro Amelberto, structo mendacio grauissimè eam accusauerunt. Ille autem, vt erat mente crudelis, vultu terribilis, credens mẽdacijs, adductam ad se Dei famulam, verbis durissimis cœpit increpare. Repletusque furore, arrepto gladio, quo erat accinctus, impetum fecit in eam. Illa existimans congruum tempus esse martyrij, nequaquàm cor fœmineũ, sed virile se habere ostendens in pectore, subtilissimum illud velamen, quo in capite vtebatur, collo circundans strictiùs, manum tetendit, inclinatoque vultu, ceruicem præbuit ꝑcussori. Attonitus ille, vt aiunt, diù stetit immobilis, admirans constantiam fœminæ, quam in nullo vnquàm viro vidisset: pauensque multùm, recondidit gladium in locũ suum. Qua ex re colligi potest, si hæc illis tẽporibus extitisset, cùm à sordibus idolorũ terra martyrum sanguine lauaretur, non expectatis ministris carnificũ, vtì inuita traheretur ad victimam, sed vltrò se truncandam ingerẽs, prima omnium victimarum, palmam sanguinis occupâsset. Certè nec illud Babylonicum supplicium pertimescẽs, septempliciter caminum accensum pro cælorum regnò ingredi dubitâsset, quæ pro paucis panibus, nè damnũ monasterio inferret, ardentem ignem ingressa est. His autem indicijs probauit Christus Dominus, famulam suam non formidâsse martyrium. Nam non illa martyrio, sed ei martyrium defuisse probatur. Appetit gladio, & se ꝑcussori vltrò præbet cædendam. Dan. 3.

Rexit autem beata Austrebertha idem cœnobiũ per plura curricula annorũ, quod, vt antè diximus, antiquo vocabulo nominatur Pauliacus: quod quidem tunc temporis paucum fuit & modicum, sed post paululùm, factum est magnum. Nõ enim minor numerus, quàm vigintiquinque ancillarum Dei, erat cum ea: quæ ei ità mẽte & corpore adhæserũt, vt vsque in diem vocationis earum, nec vna quidem ex eis ab ea quiuerit separari. In quo videlicet loco præfatus Dei famulus miro modo monasterium ædificauit, quod in honore vel nomine Dei genitricis Mariæ dedicauit. Sed & alias ibì basilicas S. Petri, & S. Martini, aliorumque sanctorum construxit: domos quoquè ad habitandum, sicut decet sanctos, omnemque opportunitatem velociter præparauit. Quo viso, sancta ac beatissima Austrebertha bonitatem Dei in se recognoscens, vel qualiter erepta esset sicut passer de laqueo venãtium, vel quomodò ei locus subitò ꝑparatus esset ad habitandũ, multarum animarum cura suscepta, qualẽ quantamq́; se ꝓstiterit, proloqui lingua nec vlla valebit. Quãta eam charitas adornauerit, bonitas ei successerit, puritas mentis & simplicitas cordis in ea refulserit, longanimitas circa omnes flagrauerit, frugalitas creuerit, non est nostræ facultatis euoluere. Erat enim frequens in lectione, pernox in vigilijs & oratione, ieiunijs prompta, vestimentis vilissima, in tribulationibus constantissima, in tentationibus fidentissima. Virtutes eius eximiæ.

Omni-

Omnibus Quadragesimis, prçter dies Dominicos, nõ nisì ter intrà hebdomadam comedebat. Castigabat enim corpus suum & seruituti subigebat, abnegans semetipsam, crucem suam ferebat, Dominumque sequebatur. Amabat cunctos, & diligebatur ab omnibus. In cunctis modesta, omnibus iucunda ac hilaris apparebat. Si fortè, vt assolet, rixa orta fuisset, paucis sermonibus cunctorum animos mitigabat. Parcitatem ciborum vltra humanum modũ sectabatur, sobrietas illi nũquàm deerat. Casta, cauta, mansueta, quieta satìs in omnibus erat. In collocutione cõmoda, in conferendo gratissima. Si quis certè ad eam se casu iunxisset, nunquàm nisì compunctus corde ab ea recedebat. Nam oẽs ꝑ circuitũ habitãtes, eius exemplũ & doctrinã sequẽtes, nõ solùm filios aut filias offerre Deo statuerunt, verumetiã multi ex eis coniuges proprias relinquentes, monasteria expetiêrunt, sponsi sponsas abiecerunt, sponsæque eos, à quibus causa sanctitatis contemptæ sunt, contempserunt. Humilitatem verò, quã semèl beata virgo assumpserat, nullatenùs deseruït. Nam cùm ei moris esset, vt sicut bonus pastor super gregem Dñi vigilaret, & die noctuq; circumïens, nè quid cuiquam fortè accidisset, inspiceret, die quadam matutinis expletis, cùm sorores fessis corporibus post laborem se in lectulis collocâssent, in ipso lucis crepusculo cùm aurora terrã ꝑfunderet, & ipsa volens cognoscere, an cunctæ quiescerent, ꝑgrediebatur leniter per dormitorium, inspiciens lectulos singularum. Euigilansq; præposita, nesciẽs esse Dei famulam, valdè eam increpauit, dicens: Cur ità agis soror? Quarè inquietas quiescentes? Vade, inquit, ad crucem. Illa autem gauisa, cucurrit quantocyùs, stetitq; immobilis, psallens, donèc hora competenti, signo tacto, consurgerent omnes. Præposita verò cùm cognouisset, quod fecerat, cadens ad pedes eius, veniam precabatur.

Matutinas, dicit nocturnas preces.

Alio quoquè tempore dolor grauissimus cuidam sorori acciderat, ità vt pars vna faciei altiùs intumescens, oculum penè absconderet. Sed cùm hãc ancilla Dei ex more visitâsset; statìm vt contigit maxillam, cũcto dolore & tumore sublato, restituta est sanitati. Initio aũt Quadragesimæ, mediæ noctis tempore, facta est vox ad quandã sororem dormientem, dicens: Surge soror, curre velociter, dic Abbatissæ vt surgat, & ad opus Dei sorores excitet. At illa sopore nimio depressa, surgere neglexit. Secundò autem vox delata est, dixitq; similiter: nec tũc illa surrexit, iterumq; obdormiuit. Tertiò porrò veniens vox ipsa, cùm quadã indignatione increpauit eã, dicẽs: Cur ità dormis soror, mœsto sopore soluta? Vsquequò tantum somno deprimeris, vt tertiò tibi iussio repetenda sit? Surge, inquit, dic Abbatissæ, vt surgat, signumque tangat, & ad opus Dei sorores excitet. At illa currens festina, timens & tremens, inuenit eam in ecclesia vigilantem, dixitque ei omnia, quæ circa se fuerant facta. Statimque signo dato, sub vnius momenti spatio inuentæ sunt omnes in ecclesia congregatæ, ità vt præter duas infantulas alia nulla deesset. Miratæ sunt valdè quòd omes tam subitò adessent, quod nunquàm aliàs contigisse meminerant. Mox verò imposito psalmo, eccè media pars dormitorij concussa, protinùs corruit. Territęq; sonitu, quasi magno tonitruo, conticuerunt omnes, cœperuntque egredi, vt viderent quidnam accidisset. Dei autem famula prohibuit eis, dicens: Ne vna quidem ex vobis præsumat ecclesiam egredi, sed potiùs reuertimini, & agite opus Dei, psallentesque & orantes, complete officium nostrum. Ipsa verò signo crucis munita, luminari præeunte, ecclesiam est egressa. Cùm verò cognouisset euentum rei, de infantulis cœpit esse solicita. Et eccè vna inuenta est subtus mensam ipsius, altera in fenestra diruta. Paries enim domûs ab vtraq; parte fenestræ vsque ad fundamẽtum corruerat: fenestra verò, q̃ innocẽtem seruauerat, immobilis stabat. Quomodò aũt in illum locũ ꝑuenerint, aut à quo delatæ fuerint, Deũ licèt non lateat, nobis tamen vsque hodiè manet incognitum. Quædam verò soror, vnius ex illis infantulis cõsanguinea, ꝓceptum sanctæ matris Austrebertæ trãsgressa, egrediens ecclesiam, ꝑiculo imminẽti se tradidit. Cumq; huc atque illuc discurreret, si fortè vel cadauer alicubì reperire potuisset, ruina materiæ super ipsam ruente, oppressa corruit, totumque eius corpus ità quassatum est, vt non solùm capitis, verumetiam totius penè corporis ossa confringerentur. Crepitante verò sono ruinæ secundæ, & voce sororis audita, cucurrerunt penè omnes, atque in stragulo inobedientem colligentes, ad valetudinarium deportauerunt.

Infantulæ in monasterio.

Soror immorigera opprimitur ruina parietis.

Vbì cùm ab Austrebertha diluculò fuisset visitata, membra conquassata beata mater oleo benedicto perungens, pristinæ eam reddidit sanitati. Domus autem illa,

Oleo benedicto eã sanat Austrebertha.

illa, quæ in capite Quadragesimæ fuerat diruta, ante Dominicę resurrectionis solennitatem, auxiliante potiùs Deo dilectæ Abbatissæ, quàm cœmentariorum studio, in melius est restaurata.

Igitur quia de vita & virtutibus sacratissimæ virginis pauca prælibando perstrinximus, nè legentibus fastidium ingeramus, néve friuola fortè æstimentur, qualiter peracto vitæ præsentis curriculo, certamine bono certato, cursu consummato, fideque seruata, sancta illa anima carne soluta sit, breuiter exequamur. Cùm igitur omnipotens Deus, suorum fidelium pius remunerator, beatam virginem Austrebertam è seculi huius ærumnosa caligine ad sempiternam immensamq; beatitudinē decreuisset euocare, leni febre correpta, Deo amabilis ægrotare cœpit. Congregatis itaque in vnum sororibus, prædixit imminere diem sui obitûs, & quòd die Dominico, qui septē ferè diebus aberat, ad Dominum esset migratura, indicatum sibi esse dixit reuelatione angelica. Ex thesauro igitur cordis sui multa diuinarum scripturarum proferens testimonia, instruebat eas de his, quæ sunt de regno Dei, de contemptu mundi, de gloria iustorum, de pœnis reproborum. Patiētiæ verò & charitatis vinculum omni admonebat studio retinendum, dicens in illorum Christum non posse cordibus habitare, qui flamma inuidiæ accensi, proximorum vrerentur profectibus. Dehinc libato osculo, ac pacatis omnibus, mater venerabilis ad assuetum nobile cilicij stratum reuehitur, paucis, quibus superuixit, diebus non cessans multiplicare sibi à Domino traditam talenti pecuniam. Superueniente porrò die Dominico, quia iam eius bonitatis ac virtutum fama per Galliā longè lateque claruerat, confluxerunt ad eius transitum cateruatìm sacerdotes & clerici, abbates & monachi, necnon & vtriusque sexûs populi multitudo. Intereà imminente beatæ remunerationis hora, accersitis ad se omnibus, sancta ac venerabilis mater, vltimum eis vale faciens, singulos iuxta sui ordinis dignitatem, nè cœptum sacræ religionis iter desererent, hortabatur. Percepto demùm Dominici corporis sacramento, & sanctæ crucis munita vexillo, ouibus sibi à Christo creditis iterùm valedicens, ait: Eià in Christo mihi dilectissimæ sorores & filiæ, en ego hodiè ingredior viam vniuersæ terræ: vos si me veraci charitate diligitis, mearum admonitionum per omnia memores estote, & cœptum religionis iter nolite deserere. Christo summo vestrî curam committo: ipse vobis pastor, ipse & perennis custos. Ad hanc vocem sanctimonialium cœtus crine resoluto & nudatis pectoribus, querulosis aiebant singultibus: Cur nos domina, cur nos mater sanctissima tam citò deseris? cui pastoralis curæ vigilantiam committis? Ecce tu hodiè patriam adis gloriæ interminabilis, & nos in hac cōualle plorationis desolatas cui relinquis? tuis tecum precibus nos magìs assume. Magìs enim tecum volumus mori, quàm tua cæcatæ absentia, in hoc mundo viuere. Quarum fletibus pia mater mota, huiusmodi fertur fudisse orationem: Deus immortalis, angelorum & hominum rector, tu harum ancillarum tuarum, petimus, sis perēnis custos, & quas hactenùs sub mea custodia seruâsti, amodò & vsque in finem custos Israël, qui non dormitas, custodire digneris. Eccè ego ad te venio, quem amaui: ad te propero, quem desideraui: ad te sitio peruenire, quem semper ardentissimo amore dilexi. In te confido, non erubescam: in te spero, non confundar. tu meum suscipe spiritum in pace sempiterna, nè aduersùm me præualeant inimici iacula. Sed & hoc precor, rex æterne, vt quicunque meî memoriam in terris habuerint, pacis & salutis commoda de cælo largiri eis digneris. Quo dicto, quia iam remunerationis hora instabat, paululùm conticuit. Interìm cunctis, qui adstabant, psallentibus & Sanctorum nomina seriatìm subnectentibus, illa virtute, qua valuit, voces psallentium interrupit, dicens: Silete, fratres mei, silete. Nunquìd non conspicitis, quantæ iucunditatis processio aduenit? Certè quorum inuocatis nomina, adest Sanctorum multitudo copiosa. Cumque in hoc, quod videbat, mentis sitientis obtutus figeret, sancta illa anima carne soluta est. Transiuit autem gloriosa virgo quarto Iduum Februariarum, die Dominica, aurora incipiente, eadem videlicet hora, qua Christus ab inferis victor resurrexit. O verè sancta & venerabilis virgo, in cuius sacro transitu angelorum adest multitudo, martyrum purpurata processio, virginum quoquè, vt lilium, candidata concio: quibus sociata virgo eximia, exultat & lætatur in seculorum secula.

Sepulta verò est in beati Petri principis apostolorum basilica, vbì per plurima annorum

Prędicat diē obitûs sui.

Fit magnus omnium ordinum concursus ad morientē.

Sumit corpus Domini.

Psalm. 120.

Videt beatā visionem, & auolat in cælum.

rum requieuit curricula. Quo in loco quanta miraculorum prodigia meritis excellentissimæ virginis post eius gloriosum transitum fidelibus ostẽdere dignatus sit Dominus, nostris reor nõ posse expleri sermonibus. Nam ibidèm ex obsessis corporibus

Miracula ad eius monumentum. dæmonia fugantur, cæci illuminantur, manus informes reformantur, claudis gressus redditur, vis omnium febrium pellitur, infirmitatum genera multa curantur. Adsit nobis virgo eximia, suî memoriam celebrantibus, impetret delictorum veniam sibi famulãtibus, & post huius vitæ terminum suis sacris precibus nos ad sanctorum perducat consortium, Amen.

PROLOGVS THEOBALDI EPISCOPI, IN VITAM BEATISSIMI GVILELMI CONFESSORIS, COmitis *Pictauorum, & Eremitæ.*

PAulus seruus Iesu Christi & apostolus, prædicator veritatis & doctor gentium, olìm scribens ad Hebræos, inter cætera dicebat ad eos: Non habemus hîc manentem ciuitatem, sed futurã inquirimus. Si non habemus hîc ma-

Heb. 13. nentem ciuitatem, quid hinc exire formidamus? Si futuram inquirimus, quid hîc residere curamus? Si igitur hîc

Psalm. 121. non habemus ciuitatem manentem, futuram ardenter inquiramus Hierusalem, quę ędificatur vt ciuitas, & cuius participatio eius in idipsum, quam numerus cohabitantium non angustat. Sed ad quærendum diligenter, &

Cant. 3. inueniendum efficaciter quis tam idoneus? Multi enim quærunt, & non inueniunt, eò quòd malè quærunt. Vox

Osee 5. malè quærentis: In lectulo meo per noctes quæsiui, quem diligit anima mea: quæsiui, & non inueni illum. Vox non inuenti: In gregibus suis & in armentis vadent ad quęrendũ me, & non inuenient me: ablatus enim sum ab eis. Vox quæsiti, sed non inuen-

Luc. 2. ti: Quid est, quòd me quærebatis? (loquitur ad requirentes eum in comitatu pompæ secularis) Nesciebatis, quia in his, quæ patris mei sunt, oportet me esse? Propter hæc

Esa. 55. & huiusmodi clamat Esaias, & hortans dicit: Quærite Dominum, dum inueniri po-

Esa. 21. test. & iterùm: Si quæritis, quærite. Omnis enim qui quærit, inuenit. Si ergò, fratres

Marc. 7. charissimi, futuram ciuitatem inquirere debemus, qui manentem hîc non habemus, ad quærendum diligentissimè, & inueniendum ardentissimè, duobus quasi stimulis

Eccl. 12. indigemus, verbis videlicet & exemplis. Verba enim sapientium quasi stimuli, & quasi claui in altum defixi. At quoniã multi multa loquuntur, quæ & verisimiliter operantur, hodiè verificatur, quòd stultus verbis nõ corripitur: quia, teste beato Gregorio, plùs mouent exempla, quàm verba. Sermo quidem viuus & efficax, exemplũ est operis: sed vbì inter mortales exemplar cęlestis beneficij à mortalibus poterit inueniri, cùm non sit, qui faciat bonum, non sit vsque ad vnum? Ego dixi in excessu meo, ait q-

Psal. 115. dam: Omnis homo mendax. Attendi & auscultaui, ait Ieremias: nemo quod bonum

Ierem. 8. est loquitur. & in Osee dicit: Non est veritas, & non est scientia Dei in terra. Maledi-

Osee 4. ctum & mendacium, homicidium & furtum inundauerunt, & sanguis sanguinem tetigit. Et quoniam sic abundauit iniquitas, refrigescit charitas multorum. Et Paulus scribens Timotheo, magister discipulo, apostolus episcopo, quodam in loco dicebat:

1. Tim. 6. Habentes alimenta & quibus tegamur, his contenti simus. Vbì forma hæc? In Biblia theologorum, non in conscientia multorum: in libris, non in viris: in membrana, nõ

Psal 36. in anima: in codice, non in corde. At de viro iusto scriptum reperis, quoniam lex Dei eius in corde ipsius, non in codice. Quęrebamus virum zelatorem Dei, & curatorem Christi, & non neglectorem suî: malorum extirpatorem, bonorum plantatorem, mœrentium consolatorem, errantium eruditorem, patriæ saluatorem, delinquentium correctorem, qui Moysen se exhibetet Aegyptijs, Eliam idololatris, Eliseum auaris, Phinees fornicãtibus, Iohannem regibus, Petrum mentientibus, Paulum blasphemantibus, Petrum Christum negantibus: & eccè in inueniendo deficimus. Vix enim inuenitur, qui seipsum saluum facere possit, vt taceam de salute aliorum. Optimus est hodiè, qui non est nimìs malus. Iam in terra cæcorum monoculus rex est: quia vbì omnes fœtidi sunt, vnius fœtor minimè sentitur.

Quia

Quia ergò,vt dictum eſt,ad futuram ciuitatem inquirendam,verborũ & exemplorum ſtimulis indigemus,vocemus ſi ſit qui reſpondeat,& ad aliquem ſanctorum cõ- Iacob.5
uertamur. At quoniã rara auis & precioſa in terra vir ſanctus & iuſtus, maximè cùm
deploret iuſtus Micheas,dicens: Perijt ſanctus de terra,& iuſtus in hominibus nõ eſt: Mich.7.
libet ex his,qui empti ſunt de terra,ſanctis videlicet, qui modò ſunt in terra eius, ad excutiendam mentis noſtrę deſidiam,in memoriam reducere illuſtriſſimum ducem ac comitem ſanctũ Guilelmum, virum Deo deuotum,à carnalibus ſemotum,in ſpiritualibus totum:in quo debile principium melior fortuna ſecuta eſt. Ipſe erat lucerna ardens & lucens, ſimul & coruſcans:ardens in verbis, lucens in exemplis,coruſcãs in miraculis. Ipſe ſpretis omnibus propter Chriſtum,vitam eremiticam ducens, fratribus ſuis infirmis, prout poterat,erat largus,delicatis compatiens,fortioribus moderatus,peruerſis ſeuerus,pœnitentibus miſericors,bonis optimus. Cæterùm vitam eius ante me curauerunt meliores me magìs ſparſam colligere, nè periret, quàm depingere,vt in audientiam deueniret. Inter quos præcipuus ſanctus Albertus, viri Dei protodiſcipulus,& primitiæ frugum eius,aliqua in parte digeſſit, benè quidem & luculento ſatìs ſtylo,vtpotè quãtùm licuit pictori quidem optimo, ſed aliâs occupato: cuius dicta nõ repeterem,ſed de omiſſis ſolùm ab eo narrationem texerem, niſi à capite reſumere tu iuberes Prior venerabilis Prouincialis Frãciæ,& tecum. Ordinis tui fratres,omniſq; veſtra,noſtriſq; domeſtica Eccleſia ſanctorum. Erãt quidem in multis cœnobiorum veſtrorum collegijs,qui digna ſatìs, immò digniori veſtirent narratione materiam: ſed hoc eſt de veſtrę religionis ac humilitatis xenijs,vt de vobis parua,de alienis maiora præſumatis. Et vtinàm quod Benedicto Gregorius, quod Martino in laudando Seuerus Sulpitius,hoc in attollendo pręconijs ſuo poſſet eſſe Guilelmo peccator Theobaldus. Vos deniq; fratres, qui tantum opus ſubire me feciſtis, orationum veſtrarum clypeos exponatis,vt voluntaria oris mei beneplacita ſemper faciat Deus:ego verò in hoc opere veridicè magis,ꝙ opinatè,loqui ſemper ſtudebo.

VITA BEATI VVILHELMI DVCIS, COMITIS ET EREMITAE, AVTHORE THEOBALDO *Epiſcopo.* *Caput* I.

SCRIPTVRVS vitã ſerui tui, prout tu dederis & in- 10.Februar.
ſpiraueris, Domine Deus, qui das cunctis affluenter,&
vbì vis,ſpiras:inprimìs admonitos eſſe cupio cũctos, qui Iacob.1.
lecturi ſunt vel etiam audituri,nè eos ſcandalizent tyro- Iohan.3.
nis primordia,quæ reuerà per ſe ſumpta, ducere ſufficerent in abominationem horroris, ſi non ſequerentur conuerſionis præconia, quę omnibus nobis proponuntur ad imitationem vitæ melioris. Non enim eſt inſultãdum Vuilhelmo auertenti ex proprijs, ſed potiùs exultandum Chriſto, ex Baſan conuertenti. Etſi vtiquè iu- Pſal.67.
beatur in hoſtia cauda cum capite offerri, tolerabilius Leui.1.
tamen eſt in oculis diuinæ maieſtatis, acephalum quàm excaudatum animal immolari:hoc eſt dicere: Vtile eſt ad ſalutem viro iuſto innocẽter inchoare, fideliter conſummare. Quòd ſi vtrunque non volumus, melius eſt, vt benè finiendi,ꝙ benè incipiendi gratiam conſequamur. Nuſquàm enim,qui tantùm
benè cœperit,ſaluandus legitur,ſicut qui perſeuerauerit vſq; in finem. Deniquè ficus Matth.10. Mich 7.
pręcoquas deſiderat anima Domini,qui tamen cor contritum & humiliatum nõ de- Pſalm.50.
ſpicit,& reliquię cogitationis diem feſtum agent ei,qui in noſtro genere fragmenta Pſal.57.
iuuentutis non abijcit. Scriptum quippe eſt: Quacunque hora ingemuerit peccator, Ezec.18 iuxta LXX.
cunctarum iniquitatũ eius ampliùs non recordabor. Hęc idcircò pręlibata ſunt & p̄ſcripta,vt non abominetur militis ſæuitia, ſed regis cõmendetur clemẽtia. Fuit ſiqui- Genus S.
dem pręfatus miles natione Pictauus,ex comitum proſapia ex Pictauiẽſium prouin- Guilelmi.
cia oriundus: Ibì conceptus & natus,ibì & alitus eſt ſecundùm parentũ magnalia, qui pręclari genere & opibus,pręclarũ filium,ſecundùm ſeculi dignitatem nõ infimam, pręclariſſimè educare curauerunt. Qui ſeculi gloria atq; pompa arridente & irriden-

te,in corde tenaciter illectus,meditabatur à puero,&, vt ità dicã, à cunabulis, malitia supplente ętatem,quod posteà effectui manciparet. Natus illustris ex illustribus natalibus,& educatus secundùm morem magnorũ,qui sunt in terris,reprimebatur à concepto facinore,cùm parentũ & custodum timore,tũ ętatis imbecillioris infirmitate. Et quidẽ Vuilhelmi infantia parùm cognita nobis est,excepto ꝙ ex sequentibus p̃sumimus,crescente ætate creuisse simul & malitia apud Deum & hoĩes. Quandò enim plenitudo tẽporis venit, incepit apparere qd esset in iuuene,& factus vir, euacuauit q̃ erant paruuli. Deniq; sacrum militię professus &adeptus non sacer cingulũ,ab omnibus baronibus terrę vnaminiter susceptus est ad Pictauię Comitatum,Aquitaniæq; Ducatum,quorũ vterq; sibi debebatur iure & titulo hęreditariæ successionis. Factus ergò miles,fretusq; Comitis fastigio,factus est eo insolẽtior,quo nobilior, quo locupletior,quo fortior,quo honoratior,quo formosior,vniuersisq; famosior. Deniq; ex parẽtela generosus,ex fortuna pecuniosus,ex natura virtuosus, ex fama gloriosus, ex opifice speciosus,insolentissimus omniũ extitit,dyscolus atq; fastuosus. Genus clarũ, corpus aptum,forma elegans,iuuenilis decor,pręedia,palatia, immensa supellex & infulæ dignitatũ,carni in eo,non spiritui,militabant. Proceritas corporis tanta erat, ꝙ magìs videbatur gigantęa q̃ humana. Vix ei in vno prandio sufficiebant cibaria,quãta alijs octo iuuenibus fortissimis erant alimenta. Nusquàm se per totam illam prouinciam absentauit à p̃lio, quandiù in armis fuit:sed affectu pugnæ solitarius,armigerorum destitutus subsidio,armatus multotiès incedebat. Et cùm nollent dimicare, trahebat vel inuitos ad certamen. Diceres rediuiuum Belis idolum in comedendo & bibendo:crederes ipsum Nemrod potentem & robustum venatorem coram Dño in p̃liãdo. Extraneis malus,suis peior,pessim⁹ sibi. Deniq; ꝓprij germani vxore,Herodiana rabie debacchatus,ad instar Herodis cõtra ius & fas incestu impudẽtissimo fertur per triennium & ampliùs tenuisse violẽter. Si quis incestuoso se tanq̃ Iohannes exhibiturus,de tota vicinia diuertisset ad eum,cõuicijs lacessitus,inanis &vacuus recedebat. Confidebat in viribus proprijs:verùm non est,ꝙ fortis glorietur in multitudine virtutis suæ. Confidebat in mirabili & optimo mucrone:sed decãtet iustus,Et gladius meus non saluabit me. Et iterùm:Nec enim in gladio suo possederunt terram, & brachium eorũ non saluauit eos. Confidebat in equo fortissimo:sed fallax equus ad salutem. Erat aũt ad succẽdendũ flammeus,ad ignoscendũ ferreus,ad consolandũ saxeus. Diceres ignem vrentẽ in irascendo:diceres securim vel asciam in deijciẽdo. Eccè hæc sunt instrumẽta artis diabolicę,q̃bus onustus Comes, currebat aduersùs Deũ erecto collo,& pingui ceruice armabat. Quæ tanto diligentiùs sunt nobis enumerata,quanto diuinę clemẽtię in reuocatione peccatoris mirabiliter placuit operari. Quis inter hęc animaduerteret prophanũ mutandũ in sanctum,Saulum in Paulũ,Saul in ꝓphetam,lupum in agnum? Hęc sanè mutatio dexterę excelsi. Qui producit mel de petra, oleumque de saxo durissimo, ipse fecit hoc. Non fecisti Dñe taliter omni nationi, & iudicia tua non manifestâsti eis. Si q̃s ex mortuis iẽrit ad eos,ait quidã, pœnitentiam agent. Oẽs ergò pœnitentiam agere in fauilla & cinere debent,qñquidem Dñs patiẽs & multùm misericors mittit ad eos tyrannum, quadruplici morte compeditũ,& mirabiliter ad odorem ignis spiritûs sancti solutum & abire permissum, vt non sit qui se abscondat à calore eius. Iam impletum cernimus Esaiæ vaticinium,dicentis:Babylon dilecta mea,posita est mihi in miraculum. Id autem de reliquo prosequamur.

Dux Aquitanię & Comes Pictauorum. — *Statura ingens & immensa eius voracitas.* — *Dan. 14. Gene. 10.* — *Matt. 14. Abutitur vxore fratris sui.* — *Hier. 9. Psal. 43. Ibidem Psal. 32.* — *Deut. 32.* — *Luc. 16.* — *Esa. 21.*

Vt B. Bernardus S. Vuilhelmi conuersionem exoptârit. Cap. 2.

Anno Christi 1115. — *S. Bernardi insignis laus.*

EO tempore fundatum est monasterium Clarçuallis, & ibì vnà cum venerabilibus fratribus suis familiari spiritûs sancti consilio ad regimen domûs Abbas est Bernardus ordinatus, q intãtùm vita, virtutibus & doctrina clarus effulsit, vt nullus ei in orbe secũdus existeret ingenio,moribus,ore,stylo & virtutibus: quinimmò sanctorũ catalogo annumeratur,& apud superos p̃sentialiter honoratur. Hîc est,q in dieb⁹ suis hęreses extirpauit,hęreticos cõfundebat,schismaticos reuocabat,erroneos instruebat,discordes concordabat,bonos promouebat,malos increpabat,& principes arguebat. Hîc igitur in spiritu vehementi audiens famam sæpè dicti Vuilhelmi Comitis,velut aquila perspicax, vbì fuerit cadauer,statìm adesse desiderãs, superni flaminis instinctu p̃monitus,cogitabat cum muliere euangelica, drachmam perditam reperire,& ouem erroneam ad pascua deserti reuocare. Ponensq; animam suam

Luc. 15.

ſuam in manibus ſuis, deliberauit ſe vel ad tyrannum profecturum, vel ad ſe per nuncium gratia mutuæ collocutionis Comitem vocaturum. Sed quid ageret? Si vocaret eũ dilectus Dñi in dilectã Clarauallẽ, vt illũ introduceret in cubiculũ genitricis ſuę, pręſumebat probabiliter dyſcolũ ducem non venire. Si ad eum pergeret, iam propoſitum ſuum frangeret, de quo ſe nouerat ad Petrũ diaconũ Cardinalem ſic ſcripſiſſe: Salua veſtra omniumq; bonorũ reuerẽtia, mihi propoſitũ eſt, nequaq̃ egredi de monaſterio, niſi certis ex cauſis. Ad tempus ergò ſedit ſolitarius, tacens & quietus, negocium cõmittens ſupernę diſpoſitioni. O virutẽ viri, O animi puritatem: nec affectãtis publicum, nec formidantis tyrannum pro eius ſalute. Si fugiebat publicum, quouſq; affectâſſet cathedrę faſtigium? Deus meus, quot & quantę Eccleſię cathedrales, proprijs orbatę paſtoribus, eum in pontificẽ elegerunt? Sed non plùs delectabat eũ mitra & annulus, q̃ raſtrum & ſarculus. Fugibũdus itaq; publici, negocium cõmittebat, vt dictum eſt, ſupernę diſpoſitioni. Cùm autẽ placuit ei, qui ſegregauit Vuilhelmum à ſeculo, & vocauit per gratiã ſuam, vt multos filiorum Dei auerſos, exemplo ſuo cõuerteret ad Dñm Deum ipſorum, concurrere fecit cauſas ordo ille diuinę ſapientiæ, cuncta complectẽs, vt Bernardo Vuilhelmus occurreret, quem volebat & quęrebat. Occurrit autem hac occaſione:

Epiſtola 17.

Multos epiſcopatus recuſat ſanct° Bernardus.

De electione Innocentij Papæ II. *Cap.* 3.

CIrca idem tempus Dñs Papa Honorius ingreſſus eſt viã vniuerſæ carnis. Nec mora, conuenientibus electoribus & diſſidẽtibus Cardinalibus, facta eſt diuiſio in Eccleſia Dei, alijs eligẽtibus Innocentiũ, alijs Petrum Leonis, quem vocârunt Anacletũ. Sed pars Innocentij cõſilio ſanior, zelo feruentior, merito probabilior, numero copioſior. Pars aũt Anacleti infirmior, audacior, violẽtior, non ratione virtuoſior. Ipſe etiam Innocentius fama, ſcientia & vita ſummo pontifice dignus habebatur. Petrus verò Leonis à longinqs adſpiratiõibus & machinationibus fraudulentis ad hunc apicẽ conſcendere nitebatur. Pars autẽ catholica, oñibus circa electum ſuum ritè peractis, circa Lateranenſe palatium nõ tuta morabatur, ſed acerrimè à Petri ſatellitibus infeſtabatur. Et qa vi humana tueri ſe non poterant, cedere ſalubriter elegerunt. Prẹmiſſi in Gallias fuerunt nuncij, q Gallicanæ eccleſię intimarent negocij veritatẽ, & hortarentur epiſcopos, vt accingerentur ad vltionem, partẽ ſchiſmaticã damnantes, & vnitati catholicę ſubſcribentes. Cõueniunt Stampis oẽs Pontifices, Barones & Abbates, vocato ex nomine à rege & pluribus epiſcopis ſancto Abbate Clarẹuallis. Fuitq; vnicum oĩm conſilium & ſententia, vt negociũ eccleſiæ Dei Abbati ſancto imponeretur, & ex eius ore tota cauſa penſaretur. Qui diligenter ꝓſecutus electorum merita, electi vtriuſq; vitam & famã, electioniſq; ordinẽ, aperuit os ſuum, & ſpiritus patris ſui impleuit illud. Vnus ergò oĩm ore locutus, ſuſcipiendum ab oĩbus Innocentiũ nominauit, & ratum eſſe oĩs pariter Eccleſia congregata clamauit. Laborabat eo tempore ſchiſmaticorum oppreſſione tota Burdegalenſium prouincia, & non erat in tota Aquitania, q Vuilhelmo principi poſſet reſiſtere: intantùm animũ eius indurauerat Deus. Perſuadente ſiquidem Gerardo Engoliſmenſi epiſcopo, & inſtillante in cor eius diſſenſionis ſemina, factus erat ſchiſmaticis author & defenſor. Quicunq; enim ſuſceptioni Petri Leonis nõ ſubſcribebat, perſecutiõibus exponebatur, ità vt exulare cogeretur. Sibilabat enim in aurib⁹ Vuilhelmi ducis crebris ſuggeſtionibus Gerardus p̃dictus, tanq̃ vulpes aſtutiſſima & ſerpens antiquus atq; tortuoſus. Fuerat ſiquidẽ diutiùs in partib⁹ illis Apoſtolicæ ſedis legatus, non ſolùm ꝑ totam Burdegalenſem ac Turonicã prouinciam, ſed quicquid à collibus Iberorũ vſq; Ligerim cõplectitur ac claudit Oceanus, eius paruërat imperio. A quo tanto magiſtratu, tunc non modicũ ſe dolebat deiectum. Ad Petrũ ergò Leonis miſit ꝓ reſtituenda legatione, deiectionẽ ſuam ferre non valens: & ipſe ei fide iurata deuotus obediret, principẽq; terrę & quoſcũq; poſſet, ad eius imperiũ inclinaret. Gauiſus homo perditionis, celeriter annuit & libẽter. Gilone Tuſculano epiſcopo Cardinale, q ſolus ei de Romanis adheſerat, ad hoc miſſo ſpecialiter, aggreditur ilicò Vuilhelmum Comitẽ marſupijs pecunioſis, pulſat aĩm eius ſuggeſtionibus venenoſis, & hominẽ arundineę leuitatis ſeducit & corrumpit. Inprimis epiſcopus Pictauienſis Vuilhelmus, catholicus & honeſtus, de ſede ſua violenter expellitur, & qa Petrum Leonis abdicabat, condemnatur, alijs exiſtẽtibus cauſis priuatis, ob quas ei Comes infenſus,

Anno Domini 1130.

Schiſma.

Is fuit Ludouicus VI. Craſſus.

Vide quantum tribuitur ſanctiſſimo viro.

Gerardus epiſcopus incitat Guilelmum ad ſchiſma.

Guilhelm⁹ Pictauorum Epiſcopus profligatur.

libenter eum persequitur. Obsecro igitur, vt nulli sit onerosum vel graue, si quiddam animo incidens obitèr attigero, vel si priùs gesta, breuiter repetiero.

Vt B. Bernardus primò ad se vocauit Vuilhelmum. Cap. 4.

ANte hos dies apud multos, fama vbiq; perstrepente cœperat audiri, quòd seductor ille machinabatur aduersùs Ecclesiam Dei. Et missi sunt à latere Innocentij Papę, tunc agentis in Gallijs, B. Bernardus atq; venerabilis Iosslinus Suessionensis Episcopus, vt tam ipsum, q̃ principem Vuilhelmum super his constanter cōuenirent. Qui Pictauiam vsq; peruenientes, p̄dicto inuasori salutaribus monitis suaserunt, sed non persuaserunt. Quō enim persuaderent ei, q iam eodē principe persuaso, impudenter in ecclesiā catholicam conuicia despumabat, Innocētium vituperabat, Anacletum suum p̄conizabat, non obedientes ei, erroneos & acephalos affirmabat? Vndè factū est, vt animati & armati in insaniā schismatici, ex eo die publicè persecutionē Catholicis intētarent. Intereà dum hæc agerent, Abbas sanctus in quodam monasterio ordinis sui, constructo de nouo in Pictauia, morabatur. Qui de Dn̄i misericordia confisus, nunciū ad Comitē direxerat intrepidus, supplicans, vt ad se necessariè collocutiōis gratia dignaretur properare. Quem mox Comes vt audiuit, deposita quodammodò ferocitate leonina, & assumpta mansuetudine columbina vel ouina, ad auditū auris obediuit. Venit filius prodigus ad patrē, etsi nondùm reuersus ad se. Venit Saulus ad Ananiam, etsi adhuc cęcus peruersusq;: cum om̄i gaudio susceptus est ab Anania, tanq̃ Saul, quęritans asinas, à Samuële propheta. Mox q in spiritu & virtute Eliæ deuenerat, accensus est quasi ignis, & verbum eius quasi facula ardebat, cupiens in spiritu vehementi conterere nauem Tharsis. Inclusumq; septē diebus continuis in quodam loco secretiori Comitem, de morte & vita, de pœnis malorū & pręmijs bonorum, de vita & exemplis beatorum suo illo modo ignito ardenter tepidum instruebat. O si calidum audisses ad frigidum sua verba proferentē, diceres ignē succendentem vepres criminum, diceres gladium carnes deuorantē, crederes malleū petras conterentem. At quoniam nondùm suscitauerat eum Deus, in maleuolā eius animā non intrauit sapientia pro tempore illo, sed cor eius indurabatur quasi lapis, & quasi malleatorū incus stringebatur, dentibus suis fremebat & obfirmabatur, nec adhuc de peccatore iusti desiderium cōplebatur. Audiebat de conuersione morum admonentē, sed nō exaudiebat. Audiebat ab inferis excitantē, & dissimulabat. Audiebat à schismaticorum congregatione reuocantē, & exire recusabat. Interìm tyrānus esurire compellebatur, qa ei cibus in sapore cōsuetus & abundātia negabatur, cui assueta relinquere difficile videbatur. Dormitabat etiam anima eius prę tędio documenti salubris & inauditi, vtpotè cui rationis peribat iudiciū, qa schismaticorum veniebat negocium, transiens cordis in affectum. Quid plura? Induratus Pharao surgit in scandala, seruo Dei phreneticus conuiciatur, & cum priuare se vertice, si extra claustra reperiret, cōminatur. Vndè ferocem leonis sæuitiam agniculus tremebundus expauēs, immunem suę doctrinę tunc eum abire permisit. Dic mihi, ô homo, si intelligis hoīs Dei salutare documētum? Medicus est, q te hortatur: phreneticus es, q hortaris: portas gladium, & vibras hastam manu furiosa. Sine modò, sine Abbatem sanctum recedere: tu interìm contempta cedro & Libano, sub vmbra rhamni tui, occupatoris scilicet auarissimi, requiesce: sed veniet tempus & nō tardabit, q̄n suspirabis absentē, quē paruipendis p̄sentem. Durum est tibi contra stimulum calcitrare. Regresso ergò viro Dei, & in proprio nidulo Claręuallis collocato, factæ sunt p̄ prędictos Gilonem Cardinalem & Gerardum occupatorem, quas suprà meminimus, deiectiones episcoporum atque sedium occupationes.

Persecutio catholicorum.

Cōes Guilelmus venit ad S. Bernardum. Act. 9. 1. Reg. 9.

Comes nihil flectitur verbis sancti Bernardi.

Intētat minas sancto viro.

Hortaris, passiuè dicit

Carnotēsis Episcop⁹ cū S. Bernardo p̄ficiscitur ad Guielmum principem.

De secunda Comitis conuentione apud Pertinacum. Cap. 5.

AVdiens huiusmodi venerabilis Gaufredus Carnotensis episcopus, vir virtutis, plenus spiritu consilij & fortitudinis, cui à Dn̄o Papa Innocentio Aquitaniæ legatio fuerat cōmendata, vehementer indoluit, & succurrendū periclitanti Ecclesiæ, postpositis alijs negocijs, sine moræ dispendio, decreuit. Abbatē ergò Clarauallensem obnixè rogitans petit & obsecrat, vt sibi ad tantorum malorum eliminationem succurrat. Videns excusationes frustrà extendi, assensit & annuit. Ibant igitur simul, & sicut condixerant Abbas & legatus, ingressi sunt Aquitaniæ fi-

niæ fines. Significatum est interim comiti Vuilhelmo per viros illustres & solennes nuncios, q minùs ad eũ accedere verebantur, ꝙ Bernardus Claraualleñ & Gaufredus Carnotensis, cum alijs multis episcopis & religiosis, eius colloquium prestolabãtur: quorum esset studiũ, vt de pace Ecclesię & malorum remotione in cõmuni tractaretur. Suasum est illi atq; persuasum, nè tantorum declinaret colloquiũ, quorum communicato consilio, facile posset fieri, quod difficile videbatur, & re pentino prouentũ possibile redderetur, quod modò impossibile videbatur. Itaq; apud Pertinacũ hinc-indè conuenerunt. Inprimìs ergò de ecclesiæ diuisione, scissurę ac discordiæ obstinatione, q̃ in sola consederat Aquitaniæ regione, multis modis serui Dei Comiti ꝓposuerunt, & se multiplici ratione vallauerunt: Ecclesia, inquiunt, vnica est, & quicquid extra illã est, quasi extra arcã Noë, diuino iudicio naufragari atq; interire necessè est. Adducunt in medium exempla pessimorum Core, Dathan & Abiron, quos ob piaculum schismatis viuentes terra absorbuit. Addunt quoq;, in nulla scriptura authentica se legisse, pesti schismatis Dei aliquandò defuisse vindictam. Vuilhelmus ad hoc sano in parte consilo vsus, respondit se Innocẽtio facilimè posse obedire, sed ad restitutionem episcoporum, quos expulerat, nulla ratione posse cõsentire, tum qa eum implacabiliter offenderant, tum qa se pacem eorũ nullo tempore suscepturũ iurauerat. Sed dum vicissìm p internuncios sermo pertraheretur, incassùm se mutuò verbis occupabant, & facti velut æs sonans aut cymbalum tinniens, nihil proficiebant. Sermone deterebant diem, & in ventum verba ꝓferebant. Angustabatur in semetipso Dñi seruus, & qa nõ explebatur de principe, quod cogitauerat, anxiabatur in eo spiritus eius, in se cor eius turbabatur. Quid ageret athleta Christi? Deficiente humano præsidio, recurrit ad diuinum vir diuinus: ad arma fortiora confugiens, efficaciùs est munitus.

Cõuenitur Pertinaci.

Vna Ecclesia, extra quam nulli salus.

Num. 16.

Nihil efficitur apud Comitem.

De tertia conuentione. Cap. 6.

ACcedens ad altare sanctum vir sanctus, pro gente non sancta supplicandũ inter Missarum solennia dignum duxit. Intrauerunt ecclesiam, quibus diuinis interesse licebat mysterijs. Vuilhelmus Comes cum suis adhærẽtibus prę foribus sustinebant. Sacrificabat igitur & orabat hora sacrificij ea quidẽ, qua consueuerat, sanctitate cordis ac puritate animi. Ritè ergò cõsecratione peracta, pace data & in populum diffusa, homo Dei, iam se non agens vt hominem, corpus Dominicum patenę superposuit, secumq; portauit. Egrediebatur itaq; foràs ad Ducem foris manentẽ, vt loqueretur in idipsum, ignitis oculis, ignita facie, ignitũ portãs eloquium, nec supplex, sed minax ac verbis terribilibus principem terribilẽ est aggressus: Rogauimus, inquit, te, & rogantes q̃ ad pacem sunt Ierusalẽ, cõtempsisti. Supplicauit tibi in altero conuentu, quem iam tecum habuimus, seruorũ Dei coram te adiurata & prostrata multitudo, & despexisti. Væ q spernis, nónne & ipse sprernéris? Eccè post seruos, ad te Dñs omnium supplicaturus aduenit: eccè filius virginis, caput Ecclesiæ, quem tu persequeris: post membrorũ preces, caput ad te processit. Adest iudex tuus & tuorum, in cuius nomine curuatur genu omniũ cælestium, terrestrium ac infernorũ. Adest testis & iudex tuus, in cuius manus est ille tuus spiritus deuẽturus. Nunquìd & illum spernes? Nunquìd ipsum, sicut seruos eius, contemnes? Vniuersi, q aderant, lachrymabantur, & orationibus intenti, rei exitum p̃stolabantur, & oĩm expectatio suspensa, aliquod diuinũ fieri cælitùs arbitrabatur. Vidẽs Comes Abbatẽ procedentem in spiritu vehementi, & in manibus tenentẽ sacratissimum corpus Dñi, diriguit & expauit, metusq; membra tremẽtia p totum dissoluit, atq; velut extra mentẽ positus, ad terram vsq; prosternitur. Eleuatusq; à suis militibus, rursùm in faciẽ corruit, nulli loquens, & in nullum intendens. Qui cõprehendit sapientes in astutia sua, & regum balteum dissoluit, ipse fecit hoc. Verè non est sapientia, non scientia, nec consiliũ contra Dñm. Tunc vir Dei propiùs accedens: Surge, inquit, & sta supra pedes tuos, & diuinã ausculta sententiã. Presens est episcopus Pictauiensis, quem ab ecclesia violenter expulisti: vade iam, reconciliare patri, & in osculo sancto pacis cum eo iungito fœdera. Innocentio subdere, & electo à Deo tanto pontifici páre, sicut ei obedit oĩs Ecclesia sanctorũ. Auditis his tyrannus, sacramentorũ p̃sentia superatus, & authoritate spiritùs sancti victus, nec audebat respondere sapientiæ & spiritui, q loquebatur, nec poterat reddere vnum pro mille euangelizanti verbũ virtute multa: sed statìm occurrens, recepit episcopum pacis ad oscula, inijciens manus in Abbatis vincula. Et quod amplius

Nota certissimum documentũ p̃sentię Christi in Eucharistia.

Esa. 3.

Philip. 2.

En schismaticꝰ & agnoscit & sentit in seipso p̃sentiã corporis Chri.

1. Cor. 3.
Iob 12.
Prouerb. 21.

Romano Pótifici párere oĩs Ecclesia sanctorum.

plius eſt,eadem manu, qua priùs eũ expulit, cũ totius exultatione ciuitatis ad ſedem propriã reduxit.Iam fortis impegit in fortẽ,& fortior ſuperueniens, fortẽ ſuperauit. Iam deincèps Abbas cum Comite familiariùs loquens & ſuauiùs,nè ad impios auſus & tam temerarios deincèps exurgeret,nè Dei patientiã in tantis flagitijs irritaret, nè pacem reformatã in aliquo violaret,paternè cõmonuit.Tanto ergò malo obruto,& Gerardi ſchiſmate in cineres redacto,Bernardus cum gaudio Clarauallem regreſſus eſt.Vuilhelmus verò audito eo,multa interìm faciens, deincèps minùs crudelis extitit.Multa mala feciſti, ô tyranne,iam aliqñ compeſcere:iam mutatus in vas electiõis à vaſe contumeliç,cõuertere.Tẽpus eſt,vt reuertaris ad eũ,q te fecit,vt te videntes & ex bonis operibus cõſiderantes,glorificemus Deũ in die repentinç tuç viſitationis. Nam oportet te in habitu vili Apoſtolico cõſpectui p̃ſentari,& plenum virtutibus in vaſta ſolitudine Stabuli Rodis ſepeliri. Dicamus ergò, quandò & qualiter.

De meditatione Vuilhelmi. Cap. 7.

Matth. 3. POſt receſſum viri Dei,potens Dñs de lapidibus filios Abrahç ſuſcitare,cœpit mẽtem Comitis ad cõpunctionẽ & veram pœnitentiã mirabiliter excitare,& Oriẽs ex alto,ſedentẽ in tenebris & vmbra mortis,miſericorditer viſitare. Prçdicti ſiquidẽ patris admonitio crebriùs in mẽtẽ ipſi veniebat,& memoria priorũ geſtorũ & dictorum animo non excidebat:ſed vt animal mundiſſimum ad præſepe poſitum,pleniſſimè,quæ audiërat & viderat, ruminabat. Reſoluebatur in caleſcentis affectionis incendum, & in meditatione eius exardeſcebat ignis,quem Dominus venit mittere in mundum. Formabat ante mentis oculos Bernardi conſtantiam, fortitudinis audaciam,virtutis eminentiam, prudentiç ſolertiam, temperantiæ parſimoniam, iuſtitiæ ſanctimoniã,& imaginabatur beſtiã,ſua verba tam efficaciter reſonantẽ.Nec mirum, ſi in ipſo vincebatur Amalech,i.ſi caro ſpiritui ſubdebatur: qñ rediuiuꝰ Moyſes leuãs in oratione puras manus,ꝓ Vuilhelmo aſſiduè precabatur. Deus meus,quotiès homo tuus totas noctes peruigiles in oratione duxit & inſomnes,flens largiter & effundens ſicut aquã cor ſuũ ante conſpectũ tuũ,pro quo & de quo loquebatur tibi bona? Certè nõ poterat tantarũ perire filius lachrymarũ.Dicebat enim ſibijpſi adſpiciẽs in viſu noctis & rigans lachrymis ſtratũ ſuũ:Heu me,qd animi habebã, qñ illũ cõtemnebã?Clamabat ad me,& nõ exaudiebã:ſtabat,& non reſpiciebã:Mutabar ei in crudelẽ, & in duritia manûs meç aduerſabar illi.Væ mihi,qa peccaui in ſanctũ Dei, dum deprecaretur me,& nõ audiui.Quis mihi dabit pennas ſicut columbæ,& volabo ad eum,& cũ ipſo decçterò requieſcã? Veruntñ ſi iniquitates meas obſeruaueris pater,ante faciẽ eius totiès ad iracundiã prouocatã,nõ ſuſtinebo.Nónne cor meum ardens erat in meipſo,dum loqueretur mihi vtilia,& aperiret ſuũ os me docendo?Beati ſunt, q eum audiêrunt,& in amicitia eius decorati ſunt. Nunq̃ ſic locutus eſt homo,ſicut ipſe loquebatur,& in labijs eius gratia diffũdebatur.Talia dicebat intrà ſemetipſum, & huiuſmodi cogitationes aſſcendebant in cor ſuum.Eccè Beniamin lupus rapax, q manè comederat prçdã,iam veſperì diuidit ſpolia.Iam de comedente exit cibus, & de forti egreditur dulcedo.Nõ longè eſt à cibo ſpirituali,q paratus eſt dare precioſa quæq; ꝓ cibo ad refocillandam animam.Cùm ergò fortia atq; præclara arma pœnitentiæ ſub iugo Chriſti decreuiſſet aſſumere,ad quem pro imponenda ſibi pœnitentia pergeret, cœpit hæſitare : ſciens, quicquid per ſe ſine confeſſore voluntariè aſſumeret, vanæ gloriæ & præſumptioni,non mercedi,militare:& ſolum,ſi ceciderit,ſubleuantem nõ habere,& qui ſibi ſe magiſtrum conſtituerit,ſtulto ſe diſcipulo ſubiugare. Sæpiſſimè ſubijt animum eius,venerabilem Bernardum præ omnibus eligere, ſed propter iniurias illi illatas, occluſum ſibi reditum proſpiciens,ad eundem verebatur aduentare.

Comes redit ad ſe.

Luc. 12.

Alludit ad dictũ Aeſchinis de Demoſthene.

Exod. 17.

S. Bernardi inſtãtiſsimæ preces pro Comite.

Eccle. 4.

Da acceſſu Comitis ad ſolitarium. Cap. 8.

ERant tunc tẽporis in diuerſis mũdi climatibꝰ viri religioſi,potẽtes virtute:& fortes robore,q Deũ p̃ oculis habẽtes,cçlũ appetẽtes,infernũ metuẽtes,ad extremũ iudiciũ cõtremiſcẽtes,à cõmuni vita aliorũ ſegregabãt ſemetipſos:nec cõtenti ſtrata publica p̃ceptorũ,ingrediebãt mũdiſſimã,rectiſſimã ac ſtrictiſſimã ſemitã cõſiliorũ. Nec ſufficiebat circa cõmunia languere viris perfectionis, ſed adſpirabant ad cacumina ſupererogationis.E qbus alij regularẽ,alij monaſticam,alij anachoreticam,alij

Eremitæ illorum temporum.

eremi-

eremiticā ducētes vitā, vni Dño seruiebāt, vni regi militabāt. Sed & in regione eadē, q̄ talē nobis ꝓtulit ciuē sanctorū & domesticū Dei, nō defuēre viri spirituales, habētes spiritū ꝓphetiæ, propositū spirituale: q, nè cū salutis periculo viuerēt in seculo, viuebāt in eremo, & oculis desiderātibus Christū, nil aliud dignabātur adspicere. Hi tales & si pauci numero, de malitia tn̄ patrię & furia Pictauię traxerūt nihil, nō magis, q̄ de sale marino pisces maris. Non lōgè erat à loco, in quo Vuilhelmus talia meditabatur vt colūba, quidā de numero taliū, vitā eremiticā ducēs, & miræ admodū simplicitatis homo. Sola eñ, q̄ Dei sunt, cogitās, & mundū ab immundo discernere nesciēs, sanctæ rusticitatis, q̄ solùm sibi ꝓdest, sanctimonia rutilabat. Ad hūc solitariū mox soliuagus miles ire cœpit, & cū diligēter q̄siuit, donèc inueniret. Cogitabat intrà semetipsum, qualis esset ista deuotio, quā ad eum ferebat, & qd de ipso ageret oīpotens, non plenè ipsemet cognoscebat. Replebatur stupore & ecstasi in eo, quod contigerat illi, penè somniū suspicatus. Quid plura? Venit ad pastorē agnus factus de lupo, sed cū verebatē adunare pastor trepidus ouili Dñico. Regrebat instāter portū naufragus, medicū sauciatus, Ananiā Saulus in Paulū ꝓstratus. Sed qd ageret Ananias? Audièrat à multis de hoc viro, quāta mala fecisset ecclesijs & ecclesiasticis personis, & nesciebat futurū vas electiōis, vt nomē Christi portet corā gētibus & regibus & filijs Israël. Abscōdebatur ergò colūba tremēs ab accipitre & niso, fugit ouis tremebūda veniēte lupo. Metuebat eñ sibi improperari à Dño: Si videbas furē, currebas cum eo. Quia tn̄ perseuerabat pulsans, propter improbitatē surrexit & exiuit, intuitusq; in eum toruo lumine, hæsitādo admirās, ait: Impie, crudelis & dire tyrāne, cur Christi seruos conaris infestare? Nunqd tibi parū est hactenùs cæteros impugnâsse, nisì etiā p̄sumas Christi seruos molestare? Recede, recede: iam ab hac stultitia q̄esce, define tu iuuenis senē lacessere. Qui hactenùs orbē terrarū habuisti infestū, quid tibi ad eremū? Nihil tibi & loco illi: nec est societas alterius ad alterū, non plus q̄ luci ad tenebras. Cui timidus heros respōdit: Non maleuolus te deposco, sed cor pœnitēs gero, & delictū meū maximum emundari cupiēs, iniquitatē meā corā te recognosco. Pro excessibus igitur preteritis corrigēdis & prauis actibꝰ abijciēdis, acturus pœnitentiā, adproperaui. Considero q̄ feci, & volo q̄ facturꝰ sum, moderari. Quot in me habui oblectamēta, tot offerre Deo paratus sum ad tuæ voluntatis arbitriū de memetipso cordis & corporis holocausta. Quapropter noli prohibere ꝑ Christū te obsecrantē, & ad tuā iussionē satisfacere cupientē. Gustem ꝑ tuū ministeriū, gustē, inquā, q̄ dulce sit vitijs nō seruire, q in meipso didici, q̄ amarū sit vel expertū esse vitia, vel velle vitiū experiri. Sed ille timēs velle eū sibi illudere, & fuisse immundū sciēs, & iam purificatū nesciēs, fertur respōdisse: Non ego te ligo vel soluo, neq; falcē in messem alienā mitto. Sum homo solis latebris dignus, soli mihi iudex, soli arbiter & accusator cōstitutus: quatenùs monstret actio, qd habet ꝓfessio, & monachi nomē solitaria mihi cōuersatio interpretetur. Quod tam securus fateor, q̄ certus experior. Veruntn̄ si vera sunt q̄ exponis, ad quendā aliū singularis sanctitatis hoīem festinare te cōsulo, q longa experiētia tēporum iam suffultus, & in discretione spirituū iam excultus, ante me cognoscitur renunciâsse seculo. Iuit, & in auditu auris obediuit: sed ille nihilo minùs, ob auditā eius crudelitatē, pœnitentiā Vuilhelmi verebatur. Fuit tn̄, q consiliū daret auidè q̄renti, & cupidè recipienti. Quid ni reciperet, q totiès ignē denegatū quasi digito mendicās quæritabat?

Eremita quadam miræ simplicitatis

Psalm. 49.

Durè accipitur comes ab eremita.

Offert se ad satisfactionem.

De consilio duorum solitariorum super eius conuersione. Cap. 9.

ERat eodē loco & tēpore alius solitarius vir, valdè discretꝰ & sanctitate cōspicuus. Hic sicut sciētiæ scintillabat perspicuitate, ità quoq; vitæ rutilabat sanctitate. Vndè factū est, vt vtriusq; cōcursu luminis, Deo clarus in sciētia, & populo celebris ex fama redderetur. Ad hunc solitariū secundus solitarius militē mox soliuagū destinauit, quē tamen dilationis affectū tædio, nihil in itinere retardauit. Quid mirū? Diligebat ardenter, currebat velociter, & ideò perueniebat celeriter. Omnia bibebat cum suauitate, secundū antiquū prouerbiū: interìm oīa facilia & propè nulla faciebat amor. Amanti enim nihil est difficile, testante anima, quæ canit in sanctarum nuptiarum epithalamio dulci: Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi: inter vbera mea cōmorabitur. Venit ergò ad hominem Dei, quem amoris pennulæ subleuabant. Reuelauerat autē Dn̄s auriculas solitarij, anteq̄ veniret beatus Vuilhelmus. Vbi ergò Dei hominē

Nullos recusa: labores tantus princeps, iam cōuersus ad Dominum.

Cant. 1.

nouit in ſpiritu propinquare,cauſam aduenientis memoriter tenens,magìs ac magìs omnipotentis clementiam cœpit lachrymabiliter implorare,quatenùs impiũ ab iniquitate dignaretur,ſicut promiſit,reuocare. Poſtq̃ igitur aduentâſſe Comitẽ vir ſanctus accepit,cum gaudio ſpiritùs ſancti eũ in pace ſuſcepit,cauſamq́; itineris indagare
Totus pectꝰ ſuum aperit Eremitę. ſolerter cœpit. Cui ille penetralia cordis aperiẽs,totũ propoſitũ conuertendi cœpit fidutialiter enucleare, nec fuit verbũ in cordis cubiculo,quod ei voluërit occultare.
Luc.10. Diceres rediuiuum hoĩem,qui inciderat in latrões,ſauciatum & ſpoliatum, quẽ pertranſiërãt ſacerdos & Leuita,Samaritani miſericordiã p̃ſtolari. Sed quid egit Samaritanus? Viſo eo,nõ p̃teriuit,ſed miſericordia motus eſt,& curam illius egit. Nam appropinquãs,alligauit vulnera eius vinculis alligaturæ ſalutaris, infundens oleum cõ-
Eccl. 38. ſolationis cum vino mordaci epithematis. Doctus erat cum vnguentario Salomonis co,facere pigmẽta ſuauitatis,& vnctiones cõficere ſanitatis. Mox mirum in modum, propoſito Comitis diligenter intellecto,ſicut gaudium eſt angelis Dei in cælo ſuper
Luc. 15. vno peccatore cõuerſo:ſic & iſti gaudium cumulatum eſt ſuper pœnitẽti Comite & peccatore tam peruerſo. Poſt aliquãtulum ergò tẽporis & monita vitę ac ſalutis,iam ſecuriùs locutus eſt ſenior,dicens: Reuertere in domum tuã vndè exîſti,& nemini di-
Vide mirabile eremitę conſilium. xeris quod concepiſti. Volo enim te eſſe cautum,& declinare inanẽ gloriã,q̃ eſt virus virtutum & dæmoniũ meridianum. Poſteà indutus cunctis armis militaribus,quibus anteà malefacere p̃ſumpſiſti, aſſcenſoq́; meliori equo, cui hactenùs inſidere conſueuiſti,ad me clãculùm ſolus feſtinabis in habitu tali. Et poſt hæc ſalutare conſiliũ,cooperãte Dño,tibi impendã pro meo poſſe. Talia dicebat medicus infirmũ curaturus, nec ampliùs exprimebat,quia ſciebat quid ipſe eſſet facturus. O medici prudentiã. O viri ſapientiã. O ſpiritũ,q loquebatur. Statìm enim vt ad eum introiuit Vuilhelmus, non dixit: O inique,ô immunde, ô adulter,ô ſchiſmatice,ô inceſtuoſe. Portabat gladium vt ſecaret vulnus,ſed ægrotãti nõ oſtẽdebat,nè medicinã repentinã neophytus abhorreret. Abſcõdebat intùs ferrũ diuiſionis,nõ ſub veſtimẽto tegminis,ſed ſub velamento narrationis. His auditis,B. Vuilhelmus,cui oĩs mora erat lõga nimìs,gratias agẽs Deo,domũ regreſſus eſt. Sed & monitorũ ſalutariũ p̃ceptoris ſui non ſurdus aut obliuioſus factus auditor,religioſæ ſolicitudinis ſuæ nulli extraneorum aut propin-
Matth. 6. quorum voluït eſſe relator. Didicerat enim ſcriptum eſſe: Neſciat ſiniſtra tua,quid faciat dextera tua. Domeſtici tamen eius,rem penitùs ignorãtes,vt eum viderunt cũ rebus indictis ad ſuũ redire p̃ceptorẽ, felicibus eius actibus inſcij execrabiliter maledicentes,æſtimabant eum progreſſurum ad conſuetæ nequitię ſcelus & furorem.

De lorica ad eius carnem adſtricta. *Cap.* 10.

INtereà dum hæc agerentur à Comite,vir Dei quendã fabrum doctum tractare fabrilia,cum inſtrumẽtis fabrilibus ad ſe de vico proximo clàm accerſiuit. Sicq́; p̃uiſum eſt,vt in termino iniuncto Vuilhelmus ad virum Dei rediens, fabrum cum circulis catenisq́; & vinculis ferreis vincire paratum,quẽ neſciebat,reperiret. Ingreſſus ergò Vuilhelmus ad ſolitariũ,nec ſolitarium,ſed cum fabro reperiens, obſtupuit intantùm, vt dicere poſſet: Eccè faber & vincula: vbì eſt victima vincienda? Sed
Gen. 22. reſpondetur ei cum Abrahã,ꝙ Dñs ſibi prouideret holocauſti victimã. Holocauſti dixerim,an holouincti? Vtrunq́; ſi dixerim,nõ me pœnitebit. Veritatem enim dicã. An non holocauſtum,in quo ardor charitatis conſumebat rubiginem vitiorum? An non holouinctum,quod decem ligamentis conſtringitur circulorum ferreorum? Mox vt intrauit,audiuit patrem ſpiritualem dicentẽ ſibi: Fili Vuilhelme,authoritate ſacrorũ canonum ſalubriter admonemur, nè falſis pœnitentijs laicorum aĩas decipientes, in infernum protrahi patiamur. Veritas eſt irrefragabilis,& negare nõ poſſumus,ꝙ nullum malum impunitum manet,ſicut nullum bonum irremuneratum. Aut em̃ Deus punit,aut homo. Modus autem puniendi,ſecundùm modum p̃teriti delicti debet ex-
Deut. 25. tendi. Dicit enim veridica ſcriptura: Iuxta menſurã delicti erit & plagarum modus. Et
Apoc. 18. iterùm: Quantum glorificauit ſe & in delicijs fuit, tantum date ei tormentum & luctum. In huius ſignum p̃co iudicis hortabatur agere fructus pœnitentię,non quoſ-
Matth. 3. cunque,ſed dignos fructus pœnitentiæ. Melius eſt ad momentum temporaliter cruciari,quàm ſupplicijs addici ſempiternis. Si ergò verè pœnites, & omninò ad remiſſionem peccati præteriti,ad euaſionem futuri iudicij,& ad adeptionem cæleſtis faſtigij ſuſpiras, talem pœnitentiæ diſtrictionem, tamen citra condignam, tibi impono: Inprimìs,

Inprimìs,quia ieiuniũ domat pestes carnis,oratio pestes mentis,eleemosyna verò ad oĩa valet,promissionẽ habẽs vitę,q̃ nũc est & futuræ:ꝓ hæc tria emplastra preciosissima tibi indico posse redire ad patriã charitatis æternę. More ergò perfecti,ibis & vẽdes oĩa,q̃ habes,& dabis pauperibus:vt exoneratus & nudus, seq possis non habentẽ, vbì caput suum reclinaret:q exultauit vt gigas ad currendã viã. Deindè,quia omnia ista extra te sunt,propriam loricam ferreã ad carnem super nudum p̃cipio te portare oĩbus dieb⁹ vitæ tuæ. Post hæc,quia in factis tuis offendisti plurimos, maximè tẽpore schismatis sub Petro Leonis,& non sufficit bona cõscientia quo ad Deũ,sed reqritur etiã bona fama, quo ad proximũ: nudis pedibus Apostolico conspectui te p̃sentabis, vt secundùm eius arbitriũ satisfacias Dño,à quo pro tuis sceleribus longè lateq; anathematis es opprobrio condẽnatus. De orationũ verò pondere & mensura nihil impono,cõfidens in Dño,q̄ processu tẽporis,cùm dilatato pede amoris viã mandatorũ Dei currere cœperis, vnctio eius docebit te nõ solũ de oratiõibus, sed etiã de oĩbus. Et quoniã frater, qui adiuuatur à fratre,quasi ciuitas firma est,vt alter alterius onera portemus:deincèps pro inuicẽ,vt saluemur,Dñm exoremus. His dictis ab hoĩe, Comes accepit verbũ salutis,non iam vt ab hoĩe, sed magìs ab angelica lingua, immò vt à diuino flamine seu mystico spiramine. Reuerà nõ alius fuerat,q talia deprõpserat, q̃ spiritus patris eius,q os eius impleuerat,& talia pronuncianda dictauerat. Mox mirũ in modũ totus in Dei amorẽ succẽditur,& sine dilationis procrastinatione inter manus fabri & solitarij vetus Comes exuitur,vt nouus miles Christum,q noua facit oĩa, nouiter induatur. Nudatus proprijs vestibus,sine confusione & reuerẽtia, in medio duorũ in noĩe Iesu congregatorũ constituitur, & lorica propria fortiter ad carnem cõnexa superuestitur, firmiterq; per totũ corpus decem catenis seu vinculis artificis magisterio subtiliter cõstringitur, nè processu temporis facilè dissoluatur. Post hoc asperrimo cilicio desupèr cõtegitur,ferrumq; galeatum subtiliter,vt solui nõ valeat, capiti militis imponit:sicq; spiritualibus armis onustus,à suo p̃ceptore dimittitur,& abire permittitur. Iã depositis armis carnalibus,& assumptis spiritualib⁹ telis,dicere poterat is cũ apostolicis viris:Arma militię nostræ nõ carnalia sunt,sed potẽtia Deo.

Ieiunium. Oratio. Eleemosyna. Nota qd vir sanctus pro satisfactiõe imponat Comiti iã verè pœnitenti. Prou. 18. Iacob. 5. Eccè tibi formã perfectę conuersionis. Nota asperitatẽ vestiũ in tam illustri viro. 2. Cor. 10.

De accessu eius ad Eugenium Papam. Cap. II.

Longã cum hoĩe nouus homo morã nõ traxit,sed pectore sitibũdo velociter in propria rediẽs,dispendij impatiẽs,& velocitati operis inhiãs,oĩa bona terrena antè possessa sibi detraxit. Res, quas in sua potestate habuit,vendidit & pauperibus erogauit:quas verò ad manũ nõ habuit, ex corde proiecit & contempsit. Dispersit ergò & dedit pauperibus paupertatis amator,'in breui futurus pauperũ nõ solùm amicus,verùm etiã & imitator. Hęrentis in salo nauiculæ funẽ potiùs studebat p̃cidere,q̃ soluere. Adspiciebat enim in remuneratione paupertatis,cupiens asseq p̃mium,quod est regnũ cęlorum. Nihil ex oĩbus ille quondã opulẽtus sibi retinere voluit,distribuẽs singula,nè cordi vel manibus adhæreret macula. Sicq; factum est,vt oĩbus suis simul & semèl pro Dño spretis,pauperibus terrã, sibi cęlũ diuideret. Narrat textus euãgelicus & cũ magno exultatiõis tripudio recitat,Petrũ piscatorem Christo dixisse:Eccè nos reliqmus oĩa,& secuti sumus te. Benè Petre, & nõ ad insipientiã tibi. Non eñ seq poteras oneratus eum, q exultauit vt gigas ad currendã viam. Sed scire velim,q̃ sint oĩa,q̃ te iactas reliqsse. Piscator eras,victũ manu & arte q̃rebas, diues nõ fueras,nauẽ & retia tãtùm disrupta posséderas. Quid ergò te iactas tam confidenter oĩa reliqsse? An oĩa reliqsti,q affectũ possidẽdi deposuisti? Certè Vuilhelmus noster nónne eodẽ tecum spiritu dereliquit oĩa,q voluntatẽ habendi deseruit? Nihil minus in hac parte fecit à magnis Apostolis,qui nõ nauẽ, sed orbẽ: nõ retia,sed palatia,nõ pauperiẽ,sed gloriã velut stercora arbitratus est,vt Christũ lucrifaceret. Oĩbus ergò ꝓ Christo percalcatis,nudis plantis,illo suo vestitu ferreo atq; asperrimo circũdatus,rutilãs in luto margarita,Dñm Papã visitauit. Quid ni visitaret bonos in mundo, quẽ visitauerat oriẽs ex alto? His dieb⁹ p̃sidebat sanctę sedi Apostolicę B. memoriæ Eugeni⁹ Papa terti⁹,q de sub ferula beati Bernardi assumpt⁹, Papatûs Romani monarchiã tenebat,laudabiliter quidẽ & synceríssimè,'vtpotè talis ac tãti patris discipulus. Veruntñ qa bonorũ vita malis oppidò solet esse infesta, & qa eleemosynã carpit inuidia,aduersùs eũ quorundã Romanorũ adulterina plãtatio,vipea ꝓgenies rebellauit. Quorũ aduers⁹ se malitiã machinantẽ humanit⁹ reformidãs ĩ superiorẽ Galliã

Abijcit oẽs res suas. Matth. 5. Matt. 19. Psalm. 18. Adit Romanũ pontificẽ,vt erat ab eremita iussus.

cedens,

Eugenius habet Synodũ Rhemis.

cedens,salubriter se recepit. Vbi Rhemis celebrato concilio,reiq; publicæ negocijs peractis,Ecclesiasticæ potestatiuè dispositis atque ordinatis,inter cætera sententiam antiqui anathematis, in Vuilhelmum Comitem dudùm latam, renouare curauit. Ignorabat enim iam conuersum atq; mutatum in virum alterũ.Interim Vuilhelmus audiens dominũ Apostolicum in Gallias aduentâsse,gauisus est valdè.Nec se capiens præ gaudio,ignorabat adhuc voluntatem Dei fuisse,vt sibi occurreret quẽ quærebat. Accessit itaq; Paulus factus ex Saulo,vt videret Petrum, non iam in se, sed in suo vicario.Intrauit vir obediens ad Simonem Petrum,sed non,vt fieri assolet,per Simonẽ magum.Nihil pauper Christi ostiarijs dedit,qui in terris ex oĩbus nihil possedit. Nec fuit,qui ab intraturo pecuniã exigeret,testante scriptura,quia qualis rector ciuitatis, talis & populus eius.Suscitauit Dominus super populum suum virum,qui argentum non quæreret,& aurum nõ vellet:sed sagittis paruulos interficeret. Intrauit ergò liberè,qui in libertatem spiritûs vocabatur,& prostratus solo tenùs,sacra eius vestigia reuerẽter osculabatur. Vultus in terra figebatur,oculus lachrymabatur,os pedes deosculabatur, manus amplexabatur, & lingua de profundissimo corde talia loquebatur:Heu mihi,pater mi:Heu mihi,pater mi. Pater Abraham,miserere meî,& resuscita animam meam,quia multipliciter peccaui. Pater,peccaui in cælum & coram te: iam non sum dignus vocari filius tuus:non etiam mercenarius,sed spurius seu porcus:q̃a relicto pane filiorum,indignũ me feci pane garcionũ,onerando miserum ventrẽ aĩæ de siliquis porcorũ.Ego miser homo,descendens ab Hierusalẽ in Hiericho, incidi in latrones,qui percutientes vulnerauerunt me in natura imaginis,tollẽtes à me palliũ diuinæ similitudinis.Quapropter suscipe,q̃so te,de Aegypti partibus reuertentem,& reduc ad pascua deserti ouem oberrantem.Absolue de regióne dissimilitudinis ad patrem fugientem.Pater mi,pater mi,currus Israël,& auriga eius.

Galat. 1.

Eccl. 10.

Osculatur Comes pedes Eugenij Papæ.

Vide confessionem corã Pontifice.

Garcio,barbara dictio famulum significat.

De obiurgatione Eugenij Papæ. Cap. 12.

HIs auditis,Dñs Apostolicus fertur respondisse: Quis enim es tu? At ille: Ego sum,inqt,Comes Vuilhelmus,peccator & impius,quẽ pro meis meritis iustè quidẽ tu cum p̃decessoribus tuis anathematis mucrõe percellere decreuisti, & velut membrũ putridũ à corpore Ecclesię p̃scidisti. Homicidia,adulteria, sacrilegia,& oĩa opera nefaria, q̃ de me incestuoso & schismatico tibi dicta sunt, vera sunt.Si iniquitates à Dño obseruẽtur meæ,maior est iniquitas,q̃ vt veniã merear. At quoniã misericordiæ Christi nõ est numerus,tu q̃ vicarius Christi es,miseri miserere, & patrẽ misericordiarũ,quẽ rep̃sentas in terris,iure imitare. Peccaui super numerũ arenę maris,multiplicata sunt peccata mea.Sed dum viuo,& spiritus regit hos artus, sana me medicamẽto pœnitẽtiæ,cui cõmissum est vice Christi super terrã soluere & ligare.Peccaui & verè deliq̃,sed libera me, vt non vadã ad interitũ, neq; descendã in corruptionẽ,q̃ claudendi & aperiẽdi cælũ hoĩbus adeptus es dñationem. Ad hæc expauit Dñs Apostolicus,& vltrà q̃ credi potest,admiratus est.In mentẽ ei veniebat factum Iacob & Esau:quorũ vnus ante conspectũ Isaac alterũ se simulabat. Arbitratus aliqua sub specie Iacob sibi velle illudere,sciensq; angelum satanæ in angelũ lucis se solitũ transfigurare,fertur respõdisse: Comitẽ quidẽ Vuilhelmum peccatorẽ coram Dño sępè audiui,sed eum facietenùs nunq̃ cognoui.& ideò si vera sunt,q̃ tu dicis,ego non noui.Sed esto.Aut tu es in persona Vuilhelmus,aut tu nõ es. E duobus vnũ est: aliter esse nõ potest.Si tu nõ es,& voluisti mihi illudere,indignationẽ Dei oĩpotentis & nostrã incurras,eò q̃ Christo Domini reuerentiã debitam exhibere non curas,sed subsannationẽ eius procuras.Si verò tu ipse es,& non alius,quomodò pœnitentẽ te esse simulas?Quomodò potest Aethiops mutare pellẽ suam, & pardus varietatẽ suã: ità & tu potes benè facere post iniquitates tantas.Fratris torum incestu maculâsti,in orbe schismata seminâsti,nequitijs tuis climata mũdi perturbâsti. Et tibi post hęc de plena pœnitẽtia cordis quomodò credã?Maledixi tibi,& eris maledictus. Scio tamẽ Dominum magna,immò maiora tibi posse facere,quia omnipotẽs est:sed inueteratũ dierum malorum ad plenũ pœnitere,despero. Surge itaq; de medio,vade ad dexterã siue ad sinistram.Ad hæc timidus Vuilhelmus surrexit,& ad modum publicani euangelici stetit à longè,non audens faciem in virum leuare,dixitq;: Reuerà Vuilhelmus Comes ego sum,peccator nimius,& ad tuam dignationem missus ob taxationẽ satisfactionis. Sed ex quo credere nõ vis,saltem largire mihi gratiam benedictionis tuæ; &

Eccè qd facit cor contritũ & humiliatũ, q̃d Deus spernere nõ potest.

Matt. 16.

Gen. 27.

2. Cor. 11.

Luc. 18.

& Apostolicæ beneficium absolutionis. Quod si non obtinuero,& per incuriam tuã neglectus fuero,Deus,in cuius cõspectu sto,sanguinem animæ meæ de manibus tuis requirat,qui sinũ viscerum paternorum reuertenti filio prodigo præcludere nõ formidas. Perditio mea tibi imputetur in cumulũ perditionis,& videat hæc super te oĩa videns Dominus vltionũ. Cùm audîsset hos sermones Papa religiosus,magìs timuit, vtpotè homo conscientiæ multùm scrupulosæ. Cognoscensque viri constantiam, & Christi infinitam misericordiam,cogitabat intrà se,quòd nec criminis quantitas,nec facti enormitas,nec temporis breuitas,nec horæ extremitas excludunt à venia. Aperiens ergò os suum, dixit ad Vuilhelmum: Patriarcha Hierosolymitanus scio quòd prudens vir & magni consilij sit: ad ipsum te mitto, & potestatem super animam tuam loco meî sibi committo. Salutato igitur humiliter summo pontifice super infusa gratia benedictionis Apostolicæ,Hierosolymam profectus est. Nullos recusat labores pro obtinẽda venia.

De accessu eius ad patriarcham Hierosolymitanum. Cap. 13.

IN diebus illis sancta terra Hierosolymitana in manibus erat Christianorũ, & peregrinis omnibus liber patebat ingressus. Vuilhelmus igitur ingressus in sanctam ciuitatem,postq̃ sepulcrũ Christi gloriosum cum puritate & deuotione visitâsset, requirere cœpit à ciuibus venerabilem vrbis primatẽ. Factum est aũt per diuinã voluntatẽ,vt & ipse esset Hierosolymis his dieb⁹. Ad quẽ cùm introductus esset Vuilhelmus,se & causam itineris,totumq; negociũ seriatìm ac ꝑ ordinem eidẽ patefecit. Patriarcha aũt viso Vuilhelmo,gauisus est valdè. erat enim ex magnis tẽporibus cupiẽs eum videre. Audierat siquidẽ,famę clamoribus vbiq; perstrepẽtibus,multa mala de ipso: & videns, quoniam magnificâsset Dñs misericordiam suã cum ipso, congratulans & exultans,Dñm benedicebat in ipso. Fuit & alia familiaris causa, quarè Vuilhelmũ venerabilis Primâs tenaciùs sibi copulabat & dulciùs adstringebat ac ampliori reuerebatur honore. Nam confessus est,& non negauit,se fuisse filiũ cuiusdã de seruientibus Vuilhelmo,cui fidelissimè famulãti multa bona Vuilhelmus fecisset,ac immensa donaria munificus contulisset. Ob hanc causam beneficij accepti non immemor filius,præparabat se libenti animo ad rependendum vicem vicariæ benignitatis. Nec se capiens prę gaudio super inopinata conuersione ducis & euentu insperatę salutis,quibus poterat abundãtiam lętitiæ propalabat gemitibus & suspirijs. Conuersusq; ad Dñm,procidit in faciem suã & adorauit,dicens: Benedictus es Dñe,qui intueris abyssos,& sedes super Cherubim: qui viuificas mortuos,& vocas ea, q̃ non sunt, tanq̃ ea q̃ sunt. Scio Dñe,& verè scio,& idipsum bonitati tuæ confiteor,ꝙ verè potes de lapidibus filios tibi suscitare,qui post tempestatem tranquillum nôsti facere. O q̃ nouissimus herì,ó q̃ primus hodiè. O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ tuæ. O mirificata & confortata scientia tua ex me. O flatus spiritûs tui,vt fluant aquæ. Si quis potest abyssum imperscrutabilem penetrare,poterit & iudicia tua viasq; inuestigabiles comprehẽdere. Iudicia siquidem tua,abyssus multa. Nunc ergò Dñe benignè fac in bona voluntate tua cum eo,& quod dignatus es incipere,fac cum eo signum in bono. Fiat per gratiam tuam cor eius immaculatum,vt quod cœpit mirabiliter,felici perseuerantia studeat complere,& ad obseruantiam boni sanctiq; propositi de bono in melius certatìm feruere. Doceas eum per spiritûs tui vnctionem cælestia diligere, & supra sidera conuersari, cui iam inspirâsti terrena despicere,paupertatisq; stigmata feruentiùs æmulari. Quod eidem præstare digneris tu,qui es Deus deorũ & dñs dñorum,regnans & imperãs in secula seculorũ. His dictis, Vuilhelmũ cum ingenti suscepit gaudio,& cum satisfactionis salutaris salutaribus vinculis alligauit. Cumq; niteretur eum cohabitantẽ retinere secum,vir Dei iam fugiens publicum,nullatenùs acquieuit,sed magìs solitariã vitam ducere prælegit. Quod & factũ est. Nam infra breue tempus intrà ambitum atrij domûs suæ arctissimam specum desupèr coopertam fecit fabricari,schemate quidẽ vili,instar vmbraculi in vineis & tugurij leprosorũ. In quam ædificatione sic cõstructa,præsente Primate,Vuilhelmus lætissimè & gloriãter quasi in carcere se retrusit, & nouem annis continuis cum nimia ciborum parsimonia se reclusit. Intùs ergò sedebat solitarius & tacebat,quia leuauerat se super se. Intùs dixerim,quia cunctis, qui foris sunt,dicetur: Væ,væ. Sedebat in angulo domatis, non diligens pedes suos mouere. An non tibi videtur Vuilhelmus fuisse de numero eorum,quibus dictum est: Sedete in ciuitate, quoadusquè induamini virtute ex alto?

Aperit oĩa patriarchæ Hierosolymitano.

Patriarchæ summa gratulatio de comitis mutatione.

Dan. 3. Rom. 4. Matth. 3. Rom. 11. Psalm. 35.

In specu degit annis nouẽ in mirabili abstinẽtia &c.

Thren. 3. Luc. 24.

Econtrà

Ierem. 14. Econtrà de reprobo dicitur:Non quieuit,& Domino non placuit. Sedebat etiam solitarius,& ſedendo tacebat,nolens ſedere cum conſilio vanitatis. Sedebat ergò ſolitarius,& ſedendo tacebat,ſciens cultum iuſtitię eſſe ſilentium. In ſilentio enim & ſpe, erit fortitudo veſtra:& ideò obmuteſcens,ſilebat etiam à re bona. Quamplures viderat in peccatum incidiſſe loquendo,vix quempiam tacendo. Et quia ſilentium cogit celeſtia meditari,rectè ſuper ſe poterat eleuari. Ab omni ſtrepitu ſeculariũ qes perpetua,ad illos exceſſus Pauli perducit,de qbus dicit: Siue ſobrij ſumus,vobis:ſiue mente excedimus,Deo. Dñe Deus,q oſtēdere cōſueuiſti populo tuo dura,quāta illic demōſtrâſti famulo mira, & oſtendens ei tribulationes multas & malas, reſerâſti viſiones conſolatorias & bonas? Quæ abſcōdebas à ſapientibus & prudentibus,paruulo reſerâſti,& prętermiſſis immundis peccatoribus,mundicordem crebrò viſitâſti.

Eſa. 32. Eſa. 30. Pſal. 38. 2. Cor. 5. Videt viſio.

De habitatione eius apud patriarcham. *Cap.* 14.

Beatus itaque Vuilhelmus in illo humili tugurio conſtitutus,Deo & hominibus gratus efficiebatur & dilectus,gratumq; ſe hoſpitem exhibebat apud Patriarchā,ità vt diceret ei Patriarcha: Experimento didici,quòd omnibus bonis ſpiritualibus repleti ſumus ad introitum tuum,& ob gratiam tuî benedixit nobis omnipotens,ſicut benedixit domui Aegyptij propter Ioſeph. Ipſe autē verus Ioſeph nihil nouerat ibì,niſì tugurium ſuum,in quo claudebatur, & tegumentũ, quo operiebatur,& panem arctum aquamq; breuem, quibus reficiebatur. Domus erat,cella:potus,aqua:cibus,panis nigerrimus:habitus,ferreus & aſperrimus:lectus, antrum:culcitra,ſolum:capitale,ſaxum:coopertorium,tectum. Taliter ſe habuit per nouennium continuum,cui viuere Chriſtus erat,& mori lucrum. Vitam iſtam ducebat in patiētia,ſed futuram cum deſiderio expectabat. Degebat pauper in cella,diues in conſcientia,theſaurizans in cęlo,& nihil habēs in mũdo. Securior dormiebat pauꝑ in terra,q̃ diues in auro & purpura. Sępè noctes peruigiles in oratiōe ducebat,& cũ tandē aliqñ ad neceſſitatē naturæ tenuiſſimo ſomno opùs eſſet, lachrymis ſtratũ ſuũ priùs irrigabat. Leuabat puras manus in oratiōe,flectebat genua roborata in ſupplicatione, plorabat coram Dño in peccatorum amariſſima recordatione, per ſingulas noctes lachrymis cor lauabat,cinerem tanquàm panē manducabat,omnes dies ſuos in amaritudine animæ recogitabat Exercebatur in diuinis,quotidiè meditari in lege Domini,refici parciùs,orare frequentiùs: Quandò meditabatur, cordis ſuſpirio rapiebatur in patriam:ſi quādò loquebatur, os eius leuabatur ſupra ſidera. Eloqa eius eloquia caſta,ignita & igne examinata,nec crederes humanam linguam,ſed angelicā propter ſapientiam & ſpiritũ,qui loquebatur. Si quis religioſus aut literatus ad eum aliquandò diuertiſſet,monita ſalutis erogaturus,aut de ſcripturis locuturus,non ſolùm,vt aſſolet, calefaciebat affectum,ſed & illuminabat intellectum purificatum, intantùm audita eloquia diuina memoriæ commendabat. Vndè factum eſt, vt ſic ſcripturas audiret ardenter,ſic legeret feruenter,quaſi eſſet in craſtino moriturus. Manibus pectus,genibus pauimentum tundebat,votis & deuotis precibus cælos cumulabat, lachrymis genas rigabat,gemitibus & ſuſpirijs tugurium mugiebat. His & alijs ſimilibus exercitationibus aſſuetus,cœpit angelorum iucundari adſpectibus,erudiri viſitationibus,cōmoneri ſuggeſtionibus,ſedulitate conſolari. Ingenti cura magnoq; tripudio angeli intererant pſallenti,aderant oranti,inerant meditanti,ſupererant quieſcenti,præerant operanti. Solicitè conuerſo congaudebant, triſtem confortabant, ignorantem inſtruebant,tentatũ protegebant,& in omnibus ipſi prouidebant. Quid eſt homo,ait quidam,quòd memor es eius,aut filius hominis,quoniam viſitas eum? Reuerà Domine magnificas Vuilhelmum,apponis erga eum cor tuum,geris pro illo ſolicitudinem,curam illius habes. Deniq; immittis ei ſpiritum tuum,promittis vultum,angelos mittis in miniſteriũ. Eccè hæc fuerunt in dilecto Dei conuerſionis imitanda primordia:eccè pœnitentis veneranda præconia. Multa quidem & alia laude digna tam in occultis quàm myſticis reuelationibus, internis & ſecretis conſolationibus ſeruo Dei in eodem loco contigiſſe præſumimus,ſed indè conie&cturas ſeq non audemus,qui certitudinem non habemus. Nam ante nos nullus vnquàm in vita eius hoc digeſſit. Ipſe etiam pater ſanctus non edidit, diſcipulorum nullus interrogauit. Perſtringentes ergò ſtylum,ad certiora veniamus.

Gene. 39. Vita duriſſima. Exercitia eius. Patriã celeſtem dicit. Angelicis ſouetur conſolationib9. Pſalm. 8.

Vt à

Vt à suis solicitatus sit ad resiliendum à proposito. Cap. 15.

FActum est autem cùm homo Dei ibì moraretur, vt vbiq; terrarum requirerēt eum cognati & noti. E quibus alijs lustrantibus prouincias, vrbes, populos & terras, alij maria transfretarent, extendentes se longè ad insulas remotissimas & ignotas. Cumq; diutissimè frustrata fuisset solicitudo quærentium, tandèm rumores veridicos acceperunt de eo à peregrinis quibusdam. Arreptoq; itinere, valedicentes Pictauiæ, aliqui eorum Massiliam venerunt, & ascendentes mare in nauibus, vento prospero in vrbem Acconensem celeriter ac feliciter applicuerunt, & sic tandèm ad suum Comitem Hierosolymam peruenerunt. Post istos & alij veniebant, & alijs reliqui succedebant, & multiplicabatur indiès aduenientium multitudo. Oēs autem, qui præcedebant & qui sequebantur, vnanimiter eum increpabant, & talia loquebantur: Quid agis Domine? quid insanis ô Vuilhelme? Quis te fraudulentus fraudulēter circūuenit & nequiter fascinauit, vt respiceres in huiusmodi vanitates & insanias falsas? Quid tibi deerat in Comitatûs fastigio, suffulto vndiq; subsidio amicorum? Quiesce iam ab hac stultitia, quiesce ab hac capitis melancholia. Non enim potes, etsi multùm velles, in rigore propositi perdurare. Eccè terram tuam alieni deuorant, nec est qui eis possit resistere. Qui si te præsentem cernerent, non auderent vel mutire. Non poteras meliùs amicos deprimere, & inimicos exaltare, quàm sic te damnabiliter absentādo. Animaduerte, quęsumus, propter absentiam tuam plebes tribulari, viduas desolari, innocentes conquassari, nocentes grassari, orphanos spoliari, virgines violari, senes periclitari, ecclesias deprædari, monasteria depauperari, homicidia & latrocinia iugiter exerceri. Quomodò dissimulas exire? quomodò tardas vindicare? quomodò taces, videns impios conculcantes iustiores se? Iam iuuentutē tuā in gloria mundi consumpsisti, tardè & non ad profectum tibi pœnitentiam incepisti. Iam quod superest vitæ tuæ, in flore mundi expēdere curato. Veni, & corona te rosis, antequàm marcescant: Fruere creaturis, quæ sunt, antequàm senescas. Post tanta scelera, post tot illecebras, post tantas iniquitates & peccata quam partem habebit in te Deus desupèr? Hæc & huiusmodi in auribus Comitis Sirenes & vlulæ quotidiè sibilabant, & inimici hominis domestici eius talia fabulabantur. Diceres rediuiuum Iob, cui insultârunt reges: intantùm insultabant Vuilhelmo quotidiè domestici eius & affines. Vndè factum est, vt impetum superuenientium amicorum, frequentiam propinquorum & infestationem notorum ferre non sustinens, eorum inquietationem per fugæ remedium cogitaret declinare, & seorsùm ab incursibus turbulentis, actibus inordinatis, sermonibusque incompositis semetipsum segregare. Quod factum est. Nam vale dicto hospiti, clanculùm recedebat, & solitarius ibat, quocunquè instàr Eliæ eum spiritus duceret. Mox mirum in modum ad eius subuersionem omnia viscera sua concussit inimicus, & illicita, quæ priùs per os amicorum suggesserat, vt eius consensum obtineret, in memoriam eius redire procurauit hostis antiquus. Diabolo ergò reuocante ad ruminanda præterita, & mundi concupiscentia illiciente oculos ad præsentia, factus est minùs diligens, extendendo se tepidiùs ad futura: Imaginabatur in cubili suo gloriam, quam dereliquerat: verebatur ignominiam, quam assumpserat: recordabatur ab amicis quæ audierat, & comparans visis audita, miserabiliter intepuerat. Qui etsi ad primos insultus non est persuasus ad vomitum remeare, exindè tamen cœpit aliqua de rigore propositi relaxare. Hanc autem tepiditatis tentationem permisit eum Dominus sustinere, vt posteris daretur exemplum calcandi præsumptionem, & resiliendi in propriam miseriam: quia à nobis solùm fragilitatem habemus & defectum, à Deo autem nostro fortitudinem & profectum. Dum igitur sic animo vacillaret, facta sunt quæ sequuntur.

Vbiq; perquiritur à cognatis.

Acuunt linguas suas sicut serpētes.

Tobiæ 2.

3. Reg. 19.

Tentationibus nōnihil cōcutitur & frangitur.

Vt à proposito nonnihil deflexerit. Cap. 16.

COntigit his diebus, vt Vuilhelmus, peragratis superioribus partibus Tusciç, intrà confinia Lucensium deueniret. Ciues autem Lucenses simultate quadam oborta aduersùs vicinos eorum, castrum quoddam ex illorum colonia fortiter obsidebant. Cumque viribus vel industria nullatenùs præualerent, casu Vuilhelmum contigit eò peruenire: & iter faciens per medium illorum, obsidionis causam quæsiuit ab occurrentibus. Qua diligenter cognita, suadente diabolo,

prorupit in hæc verba: Casso labore bellatores hi consumuntur, inuanùm castrum subuertere moliuntur. Non magìs videtur hominibus istis ad pugnam conuenire, quàm bubus aut asinis ad lyram. Hæc si mihi pugna concederetur, infra paucos dies & diruta mœnia exterminarentur, & castrum expugnaretur. Audiuit hæc quispiam & nunciauit alijs, & illi alijs, quousq; verbum innotuit his, qui videbantur in exercitu gerere principatum. Et fuit commune consilium, vt Vuilhelmus à ciuibus vocaretur in medium. Vocatus adfuit, & sicut de Saule legitur, ab humero & sursùm eminebat super omnes. Et visa proceritatis eius longitudine, magnarumq; virium fortitudine, cognouerunt eum virum bellicosum & in bello doctissimum. Suasum est illi à ciuibus atque persuasum, intātùm vt pœnitentiæ oblitus, expugnationis triumphū eis in crastinum promitteret affuturum: & sic suggestione diabolica ad damnosam militiam spontè respiciens, corde cum filijs Israël in Aegyptum reuertebatur. Cumq; se militares induisset habitus, sequenti nocte transacta, summo manè omninò se lumine priuatum reperit oculorum. Hoc autem totum factum est, vt adimpleretur scriptura: Quem enim diligit Dominus, corripit, & quasi pater in filio complacet sibi: Verè nè Vuilhelmus esset exceptus à numero filiorum, adunatus est numero flagellatorum. Nolebat pius Dominus seruum suum tantis præteritorum laborum fructibus spoliari, & fecit, vt vexatio daret intellectum auditui. Qui supponit manum suam nè collidatur iustus, ipse fecit hoc. Videns igitur rediuiuus Saulus plaga cæcitatis se esse percussum, pudibundus & valdè confusus, luce clariùs perpendit, ab angelo satanæ sibi fuisse illusum. Et compunctus corde intrinsecùs, quòd semèl manum mittens ad aratrum, respexisset retrò, definiuit ad Dominicam militiam se protinùs rediturū, & nunquàm in perpetuum ab ea recessurum. Et recogitans quanta quotidiè beneficia præstat inuitis pater misericordiarum, ex totis præcordijs se totum contulit ad rogandum Dominum, qui solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos: Domine Deus meus, inquit, qui es lumen indeficiens, qui illuminas omnem hominem venientem in hunc mundum, per te, quæso, tenebræ cordis mei illuminentur, & oculi corporis mei misericorditer aperiantur. Aperi Domine oculos tuos, & vide desolationem meam. Aperi oculos meos, vt videam consolationem tuam. Oculos quos culpa claudit, pœna aperiat: & qui propria miseria præsumpsit, ex tuæ largifluæ bonitatis misericordia videat. Non enim ad consumptionem peccantium emittis manum tuam: sed si corruerint, ipse saluabis. Vix sermonem beatus Vuilhelmus finiërat, & eccè protinùs sensit super se Dominicam visitationem. Mox enim per spiritùs sancti gratiam, quæ tarda molimina nescit, ex insperato lumen amissum recepit. Sicq; * Dei militiā regressus est coactus, à qua stultè digressus fuerat spontaneus. Non mirum, si famulo Christus corporis & animæ lumen restituit, qui tot cæcorum multitudini postmodùm restitutionem visûs obtinuit. Gratiam, quam alijs erat impetraturus, in seipso primitùs est expertus. Postquàm autem facto die Lucensium multitudo ad eum secundùm condictum & placitum conuenit, ea, qua potuit, dissimulatione pertransijt. Intimauit eis, se esse pœnitentem & seruum Dei, & dedicato ad seruiendum Deo viuenti, militare decæterò non licere. Et in hunc modum valefaciens Lucensibus & transiens per medium illorum, ibat. Posteà suam perscrutans tepiditatem, & imminentem suspectam habens imbecillitatem, reuisere proposuit Hierosolymorum sanctam ciuitatem.

Hic iam nō nihil retrò respicit.

1. Reg. 10.

Percutitur cęcitate ob temeritatē.

Prou. 3.

Esa. 28.

Iob 30.

Recipit visum.

*ad Dei

De reditu eius in Ierusalem, & abscessu in solitudinem asperam. Cap. 17.

VIR ergò Dei Vuilhelmus, resumptis spiritualibus viribus, dimissis Lucensibus, tendere cœpit ad priorem locum, & ad domum Patriarchę reuerti, vndè priùs exiërat. Contigit autem, vt cùm iter faceret secùs litus maris, caperetur à prædonibus Saracenis & piratis. Et videntes eum hominem imbellem & nudum, agnouerunt ex circunstantijs, CHRISTI famulatui deputatum. Cumque vndiquè perscrutantes, inuenissent loricatum, festinârunt exuëre & spoliatum dimittere. Sed vbì loricam circulis, vt prædictum est, alligatam & carni iam inhęrentem distrahere nullatenùs valuërunt, valedicentes ei more barbarico, illæsum liberè dimiserunt. Qui prosperè veniens Hierosolymā, in prius quidē tuguriū se recepit, & sicut priùs per bienniū continuum se reclusit, excepto, ꝙ districtiori vita solito arctiùs se afflixit. Ex pręteritis discēs præsentia pensare, cœpit ampliùs propriæ fragilitatis

Redit in specum suam.

litatis ruinā formidare. Sed nec muscæ morientes, quæ perdunt suauitatem vnguenti, defuerunt ibidèm. Viro posteriorum oblito, & se in anteriora extendere cupienti, affuit, sicut antè, notorum & propinquorum multitudo tumultuosa, & rebellis infestatio non quieuit opponentium se spirituali viri proposito lingua venenosa. Quid hîc agis, inquiunt, insane? quid consilium amicorum irritum putas & inane? Ad hoc Christi famulus, diligentior effectus solito, sepiebat aures suas spinis, & nec benedictionibus nec maledictionibus motus, neq; seducebatur blandimentis, neq; concutiebatur minis. Audiebat serpentes sibilantes, & non exaudiebat: percipiebat canes latrantes, & dissimulabat: perpendebat ranas coaxantes, & vocibus incantantium cor claudebat. Eccè patet, post lapsum quàm cautus Vuilhelmus fuerit cōtra recidiuum. In hoc opere fortior, meo iudicio, & præclarior inuenitur, quàm qui omni tempore seruata innocentia, delicta noxia nunquàm experitur. Credo autem, quòd in hac parte iudicium Dei mecum faciat. Nam si rerum precium ex charitate pensamus, faciliùs inuenies, qui innocentiam seruauerunt, quàm qui peccati sui condignam pœnitentiam egérunt. Habet quidem Christus multos milites, qui fortissimè cœperunt, steterunt, vicerunt. Paucos autē, qui de fuga conuersi, rursùs se periculo ingesserunt, quod euaserunt: rursùs aduersarios fugârunt, quos pauloantè fugerunt. Sed quāto pauciores, tanto (cùm omne rarum sit carum) qui huiusmodi sunt, æstimātur præclariores. Vnus è numero talium idem iste strenuissimus & sanctus vir fuit, qui à principio cùm non saperet, sapuit: & posteà cùm saperet, apostatando desipuit: sed postremò cùm desipuisset, resipiscere festinauit. Videns igitur vir Deo plenus, quorum sepulcrum patens est guttur, eorum se morsibus & dentibus patére, ob nimiam eorum infestationem cogitauit occultè discedere, & in solitudine quadam propinqua ad vitam solitariam agendam se Domino consecrare. Et factum est ità. Nam eccè elongauit fugiens, & mansit in solitudine. In qua procùl amotus ab hominibus, more anachoretarum solitariè aliquandiù habitauit. Et sicut ab hominibus se elongauerat co habitatione corporali, ità etiam secessit conuersatione spiritali. Accendebatur spiritualiter in meditatione, eleuabatur intellectualiter in oratione, domabatur inexorabiliter in carnis afflictione, scrutabatur cælestem Ierusalem subtiliter in contemplatione. Circumibat per plateas cælestes vir angelicæ puritatis, & eius sublimitas in excelsis habitabat, angelos considerabat, apostolos salutabat, martyres exorabat, confessores visitabat, virgines serta gestantes in excessu mentis honorabat. Si quandò ad actiones temporalium & administrationes necessitatum suarū corporalium descendebat, interpolatis morulis & vicibus raptìm & velut iaculatìm quoddam suspirium emittebat. Cumq; reddidisset vt breuiùs poterat, Marthæ vel Liæ, quod debebat, iam tunc diffusiùs & securiùs inter Mariæ & Rachelis amplexus castissimos stringendum se recipiebat. Si loquebatur ei dilectus, ad vocem amici eius anima liquefiebat. Si loquebatur dilecto, tenebat eum nec abire permittebat. Si dilectis sodalibus loqui decernebat, per eos amore se languere dilecto nunciabat. Hæc fuerunt beato Vuilhelmo pascua spiritualis alimoniæ in illa interiori solitudine deserti, postquàm à priori apostasia cœpisset ad Christi seruitium conuerti.

[Marginalia: Eccés. 10. — Iterū illiciē ab amicis. — surdo canūt Sirenes. — ☞ — Psalm. 54. — Degit instàr anachoretarum in solitudine. — Cant. 5. — Cant. 3. — Cant. 2.]

Vt abiërit in Liualliam, & ad montem de Pruno. Cap. 18.

POST hæc vir Domini in omnibus pauidus, & propriam fragilitatem semper habens suspectam, recordatus est scriptum esse, sicut à quodam probo viro in loco prioris tugurij fuerat eruditus: Melius est duos simul esse, quàm vnū. &, Væ soli, quia si ceciderit, non habet subleuantem. Et reuerà hoc cogitādo vir Dei non errauit: quia malum, quod nemo videt, nemo arguit. Vbì enim non timetur reprehensor, tentator accedit securiùs, & iniquitas perpetratur licētiùs. Volens ergò se in laboribus corporis exercere, quatenùs diabolus inueniret occupatum, deliberauit beati Iacobi apostoli limina visitare. Et inuento nauigio per Dei misericordiā, qui in oculis nautarum sine naulo contulit ei gratiā, trāsfretauit & venit in Hispaniā. & ingressus Compostellanā ciuitatē, cū omni deuotiōe tāti apostoli visitauit ecclesiā, & effudit sicut aquā cor suū ante conspectū apostoli, cuius suffragātibus meritis & intercessionibus petebat deduci & adduci in montē sanctū æterni tabernaculi. Vbì cū aliquādiù apud quasdā personas religiosas, cū charitatiuè detinētes, fuisset demoratus,

[Marginalia: Eccés. 4. — Visitat S. Iacobum.]

Speluncam horridã ingreditur in Liuallia, & socij ſe illi adiungunt.

in Tuſciam reuertitur, Piſanorum partes ingreditur, & in ſylua, quæ Liuallia nuncupatur, ſpeluncam horribilem reperit. In hanc deſcendens Domino famulaturus recipitur, ſed in breui tempore ſociorum ſibi religioſorum numerus copulatur: cum quibus illo in loco aliquanto tempore religiosè viuentibus conuerſabatur, hoſpitaleq́; conſtruitur ad Dei venerationem & pauperum Chriſti refectionẽ. Sed non poſt multum temporis feruor eorũ cœpit paulatìm tepeſcere, & qui ſpiritu cœperant, in carne probati ſunt conſummari: & tãto in religionis culmine poſiti, deficiẽdo facti ſunt deteriores, quanto ibidèm proficiendo facti fuiſſent meliores. Compellebantur à viro Dei Vuilhelmo renunciare illicitis, valefacere moribus aſſuetis. Non videbãt oculi eorum, nisì manna dulcedinis in ſermonibus patris, ſed nauſeabat anima eorũ ſuper cibo leuiſſimo aſſiduæ cohortationis. Et facti faſtidioſi ſuper præceptorum ſalutarium admonitione, vilipendebant imbui tanti patris informatione. Cumq́; ille nõ poſſet quæ audierat & viderat, non eloqui, conuicijs cœperunt eum vnanimiter aggredi: & qui mores & vitam longè diſſimilem atq; diſſolutam ad eius regulam & exemplar debebant moderari, conati ſunt moleſtijs, conuicijs & iniurijs affligere patrẽ imitabilem. Inter dyſcolos Deicola non proficiebat, intantùm eius rectitudinem illorũ prauitas deteſtabatur. Sed quid ageret norma iuſtitiæ, virtutis inſigne, alumnus diſciplinæ, profeſſionis forma? Hoſpitale cuidam viro religioſo, Petro nomine, qui actibus malorum non conſenſerat, commendauit, & ſic de illo loco ad alium prudentiſſimè diſceſſit. Reuerà ſpiritualis medicus meritò eos deſpexit ægrotantes, quos de medicamento ſuo fieri vidit deteriores. Quid ni deſpiceret perſequẽtium inſaniam, qui mandatum acceperat, ſæuiente perſecutione in vna ciuitate, fugere ad aliam? Quid reſtabat, nisì domum exaſperantem deſerere, cùm propter eam ſoleat prædicatorum lingua palato adhærere? Receſſit igitur prudens de concilio malignantium, excuſſo puluere pedum illis in teſtimonium. Veniensq́; ad montẽ, qui de Pruno nuncupatur, in ſylua opaciſſima ſub quodam modico tugurio ſolitarius Domino famulatur. Ibidèm arctiſſima vita voluntariè aſſumitur, cõtemplationi ſimul & actioni inſiſtitur, & vnius manus ponitur ambobus. Ibì cellula conſtruitur, hortulus concluditur, areola diuiditur, humus oleribus ſeritur, & arborum diuerſa ſpecies inſeritur, vinea etiam propaganda plantatur. Sed & à viro Dei terror & horror ſerpentum venenoſorum cellam inquietantium procùl repellitur, omniſq́; infeſtatio immundorum ſpirituum potenter abigitur: Nec minùs in expugnatione prauorum hominum virilis extitit, quàm dæmonum. Opinionis ſiquidem eius fama vndiq́; crebreſcente, ſociorum multitudo, Deo famulatura, illi copulatur, & à falſis fratribus, inuidiæ facibus accenſis, inuidiæ virus multiplicis toleratur. Vnum tamen de inſultibus dæmonum ibì toleratum, diſtinctè & ordinatè commemoramus, arbitrati ſtylo potiùs exprimendum, quàm ſilentio ſupprimendum.

Tepeſcunt ſocij.

Matth. 10. Ezech. 36.

venit ad mõtẽ de Pruno

Iob 9.

De tentatione dæmonis ſub ſpecie proprij genitoris. Cap. 19.

Quadam igitur nocte, cùm ſolus ſuo illo ſolito & ignito modo meditationibus inuigilaret, & in orationibus intentus pernoctaret, contigit vt ei ſatanas inuideret. Inuidit, & adfuit, nec ſatellitum immundorum fraudulenta multitudo defuit. Et quem à rigore ſancti propoſiti per ſe aliâs nõ valuerat emollire, cogitabat innumerabili dæmonum multitudine circundatus, tentãdo circunuenire. Conuenerunt igitur in vnum aduersùs Domini famulum, vt multitudine vincerent, quem vincere fortitudine non poterant. Prima igitur vigilia noctis, cùm ſurrexiſſet in principio vigiliarum ſuarum, & effudiſſet ſicut aquam cor ſuum ante Dominum, audiuit ſubitò exercitum aduenientium demonum, qui quaſi totam vallem occupantes, phaleris equorũ & ſonitibus crepitaculorũ perſtrepebant. Nunc animalia crederes vociferantia: nunc volatilia cantibus varijs audires garrientia: nũc ſibilabãt vt ſerpentes: nunc hinniebãt vt elephantes: modò rugiebant vt leones: iam vlulatibus pugnãtium tota ſylua reſultabat: iam ſtrepitibus militantium vallis omnis reſonabat: modò clamoribus aucupum & venantium totum nemus timebat. Accedentes autem propiùs, cellam eius circundederunt, & in modum coronæ rediuiuum Dauid ſatanas & eius ſatellites cinxerunt. Mox mirum in modum circa illius cellam more militari cœperunt haſtis inter ſe congredi, & duello de victoria certare.

Thren. 2.

Demones ei ſunt infeſti.

1. Reg. 23.

Ex

Ex illis autem vnus cæteris clarior & virtute robustior, apparuit in specie proprij genitoris, & ad Vuilhelmum dicere cœpit cum vociferatione clamoris: Dæmon in patris figura ei loquitur.

Cerne senescentem fili Vuilhelme parentem.
Exi continuò patre rogante tuo.
Germine non humili genitus, me respice fili,
Nec mea despicias vota, precesq; pias.
Exi Vuilhelme: tu nanque resumere per me,
Terras & dotes, prædia, regna potes.
Iam sat seruîsti, superest tibi gloria Christi:
Præmia non poteris perdere, saluus eris.
Iam patrem sequere, iam iamque tuî miserere.
Ad tua regredere, viscera mota gere.
En generis soboles nostri stat, turbaque fratrum,
Cum quibus in theatro ludere sæpè soles:
Fratres cum cuncis notorum respice tristes:
Exi, nè distes, associandus eis.
Illis iungéris pompa, solioque frueris:
Cinget te generis turba, beatus eris.
Armigerorum turba decorum glorificabit.
Seruorumque chorum copia larga dabit.
Cernendum mœstum te spectat turba nepotum,
His saltem præsta, quæsumus, antidotum.
Fili mi, quid habes animi leuitate cadendo?
Magnanimi non est, perimi se velle latendo.
Quærere vilia, spernere gaudia, té ne remordent?
Eccè placentia sunt tibi tristia, prospera sordent.
Ferrum, cauma, famem, frigus fers atque ligamen.
Nec florens ætas te mouet, aut pietas.
Postpositis igitur furijs, mihi sanus obedi:
Nè tardes ergò, concitus ipse redi.

Hæc & huiusmodi princeps dæmoniorum in aures eximij principis suggerens suadebat, sed Christi miles verba deceptoria paruipendebat. Licèt enim inauditis anteà nouellis monstris fuisset aliquantulùm perterritus, protectus fortitudine Dei, nihil ad hæc respondit penitùs. Mentem eius firmã in Domino nec terrores concusserunt, nec blandimenta seduxerunt. Videns ergò diabolus suam nihil preualere industriam, contemni non ferens occultam fraudulentiam, sese conuertit ad quantam permissus est apertã violentiam. Dolebant etiam angeli satanæ, à Vuilhelmo sibi illudi, qui illudendi non venerant, sed potiùs illusuri. Et effractis cellulæ ianuis, in multitudine copiosa audacter intrârunt, & extra domum trahentes, verberibus acriter cecíderunt. Conquassatis ergò & confractis vniuersis membris corporis eius ab iniqua caterua, supra dorsum eius fabricante, abiêrunt, semiuiuo relicto & paululùm respirante. Nihil mouetur dæmonũ prestigijs.

Visitatur à virgine Maria, & cæteris virginibus. Cap. 20.

Recedentibus igitur malitiæ satellitibus, & disparentibus operarijs tenebrarum, athletã suum in sua tribulatione cõsolari dignatus est pater misericordiarum, & pius Dominus, qui nouit pios eripere de tentatione, secundùm multitudinem dolorum in corde suo, eius lætificauerunt animam multiplici consolatione. Nam subitò missæ sunt curare vulnera eĩus tres puellæ, renitentes inæstimabiliter specie generosa, secum portantes vnguenta preciosa. E quibus vna cæteris præclarior & facie venustior rutilabat, quæ militem Christi cohortando, sermone dulcissimo mitiùs blandiebatur. Hæc erat, sicut ipso posteà referẽte cognitum est, genitrix Dei, domina mundi, regina cæli, virgo Maria. Meritò ad eum angelorum domina mittitur de cælis, qui puritate angelica rutilare nitebatur in terris. Iustè quidem Dei filius matrem destinauit corporalem, ad sanandam in terris matrem suam spiritualem. Qui, inquit, fecerit voluntatem patris mei, qui in cælis est, ipse meus frater, soror & mater est. Prædictæ ergò virgines ignem vehementem circa sauciatum 2. Petr. 2. Beatissima virgo Maria illi apparẽs, eius sanat vulnera. Matth. 12.

mira celeritate ſuccenderunt, corpuſq; illius dulciter calefactum, ſuauiter vnxerūt. O mira vnguenti ſuauitas. O mira vngentium efficacitas. O mira vnctionis & ſalutis celeritas. Sub omni enim celeritate incolumitati priſtinæ reſtituerunt, & ſic eo ſalutato & hortato, diſceſſerunt. Felix contritio, quam pia manus puellaris alligat: Felix fractio, quam virginalis palma conſolidat: Felix vulneratio, quam digitus genitricis Dei perungit & ſanat. Reuerà pater ſancte, iam non debent eſſe in memoria anguſtiæ priores, quas mitigauerunt tantæ Virginis conſolationes exteriores & interiores. Quid te animi habuiſſe ſuſpicemur, cùm odoratus tuus paſcebatur aromatis effuſiōe, auditus recreabatur virginis allocutione, viſus reficiebatur tantæ pulchritudinis admiratione, tactus leniebatur tantæ dulcedinis reſperſione? Decæterò in periculis, in anguſtijs, in rebus dubijs Mariam potes ſecuriùs inuocare, deuotiùs cogitare, iucundiùs ſalutare: nec vnquàm debet à corde recedere, nec ab ore excidere. Et nos quidē ſeruuli tui, ſi inſurgant venti tribulationum, ſi flumina tentationum, ſi ſcopuli perſecutionum, hoc ſolum poſt filium habemus reſidui, vt oculos noſtros dirigamus ad eius miſericordiæ ſinum. Cæteris in virtutibus eius congaudemus ei: ſed miſericordia miſeris ſapit dulciùs, miſericordiam amplectimur chariùs, recordamur ſæpiùs, crebriùs inuocamus. Quis miſericordiæ eius longitudinem, latitudinem, ſublimitatem & profunditatem queat inueſtigare? Omnibus omnia facta eſt: ſapientibus & inſipiētibus copioſiſſima charitate debitricem ſe fecit. Tanti ergò certaminis victoriam & refocillationem conſolatoriam, cum antiquo patris Antonij certamine videmus nō modicam habere conuenientiam. Huius autem tam dulciſſimæ viſionis arcanum nulli vnquàm, quoàd viueret, voluit pandere, excepto ſolo miniſtro eius tunc temporis, Petro nomine, qui poſteà Prior factus montis de Pruno, ad exemplar ſibi in monte monſtratum, domum dignè ſatis ſatagebat regere. Huic ſoli negare non poterat labilis gloriæ percalcator, qui huius rei notitiam & ſignum, quippiam operis intùs factitando, acceperat, ſedulus magiſtri explorator.

Hæc ferè ſunt D. Bernardi in Homil. in Euangeliū, Miſſus eſt, &c.

De hoſpita à febre ſanata. Cap. 21.

INtereà videns diabolus per ſeipſum clàm vel palàm ad ſeducendum virum DEI ſuam nihil verſutiam præualere, molitus eſt per alios, quod per ſe non poterat adimplere. Cùm enim omnibus Deo ſeruientibus infeſtus ſit, quos, Deo protegente, proprijs viribus euertere non poteſt, ad illos decipiendos aliorum ſolet vti opera. Conuertens igitur ſe ad acriorem læſionem & minùs tolerabilem pugnam ſerpens antiquus, nouit ſcriptum eſſe, quòd nulla peſtis eſt efficacior ad nocendum, q̄ familiaris inimicus. Immiſit itaq; in cor ſodalibus & falſis fratribus, q cum ipſo morabantur, vt inuidentia cordis, cōuicijs oris, moleſtijs & iniurijs operis eum inceſſanter inſectarentur: & ità factum eſt. Poſtquàm verò malignantium perſecutiones diù longanimiter ſuſtinuit, tandèm eorum nequitijs ceſſit, & abijt, atq; in ſyluam Liualliam, vbì priùs hoſpitale conſtruxerat, redijt. Sed & fratres loci eiuſdem, inſtigāte diabolo, non minùs eum perſecuti ſunt, immò plùs etiam, q̄ antè, & cœperunt ei conuicijs illudere, & eum opprobrijs ſaturare. Improperia exprobrantiū Eliſeo, ceciderūt ſuper eum, quia multùm diſſimilis erat vita eius operibus illorum. Cùm ergò mortiferum virus inuidiæ cogitaret humiliter declinare, cœpit infirmus & debilis corpore quò tenderet æſtuare. Et ecce ſubitò, ſicut ipſe poſteà referre cōſueuerat, vox ad eum de cælo ſonuit, quæ in montem Petritium iuxta Caſtellionem Burianenſem, eum ire præcepit. Nec mora, ad obſecundandum mandātis imperio, licèt infirmus artubus & corpore debiliſſimus, ſtatìm accingitur, & tādèm paulatìm ad nominatum locū peruenit. Cumq; ibì per aliquot dies reſediſſet quietus & ſolitarius, ſuperuenerūt paſtores plurimi, qui de tota vicinia illic ſtatutis diebus conueniebant frequentiùs. Quorum frequentiam & inquietudinem vir ſolitarius ferre non ſuſtinens, egreſſus indè, luſtrato vndiq; loco, tandèm Caſtellionē deuenit, vbì amore & intuitu Ieſu Chriſti, à quodā viro māſueto, q erat incola loci illi⁹, honeſtiſſimè ſuſceptus eſt, & in domo ei⁹ reſedit multis dieb⁹ hoſpitatus. Erat vir ille honeſtus, habēs vxorē & familiā, & de bonis tēporalibus ſufficientē mediocritatē. Erāt ambo iuſti in cōſpectu Dñi, vt legit de parentibus præcurſoris, incedentes in omnibus mandatis & iuſtificationibus Domini ſine querela. Apud hos Vuilhelmus per longum tempus vſus hoſpitio eſt, eorū beneficio

Multa patitū à falſis fratribus.

Quidam vir bonū recipit illum in domū ſuam

Luc. 1.

neficio humaniter sustentatus. Factum est autem vindemiarum tempore, vt infirmus & ieiunus circa horam diei nonam diceret hospitę suæ: Eccè, inquit, longo corporis dolore, temporis calore ac ieiuniorum continuorum pondere confectus tabesco, & nè per meam incuriam deficiam, pertimesco. Tibi ergò humiliter supplico, ad refectionem vespertinam mihi aliquid curato prępararc. Cui illa respondit: Viuit Dominus & viuit anima tua, quia hodiè tibi ministrare non possum, incōmodo febris grauissimè prostrata. Velle quidem adiacet mihi, perficere autem non inuenio. Mox ille passionibus hospitæ vehementer compassus, inuocauit super eam nomen Christi, & sub omni celeritate febris à fœmina pellitur, sanitasq; pristina restituit. Nec mora: ad viri Dei surgit imperiū, & quod iussa fuerat, sedulè, fideliter & deuotè parat eduliū: nec solū die illo, sed ꝑut potest, eidē ministrat deincèps oībus dieb⁹ vitę suæ. Hoc ipsamet, Dñm in seruo glorificās, alijs cōsueuit enarrare nōingrata, etiā à nemine interrogata. Precib⁹ pellit febrē ab hospita sua.

De tugurio sancti viri in stabulo Rodis. Cap. 22.

POst hæc vir verè humilis, nolens reputari, nec mirabiliter prædicari, laudationemq; suî ferre non valens, apud quos huiusmodi fecerat signum, non acquieuit vlteriùs commorari: Et recedens clanculò, ad ecclesiam sancti Nicolai perrexit, & ibì modico tempore cū venerabili viro Guidone presbytero permansit. Nec multò pòst eius beneficio & auxilio fretus, in vallem, quæ dicitur Stabulum Rodis, ad habitandum est introductus. Erat autem Stabulum Rodis, solitudo quædam penitùs inculta & horribilis valdè. Ibì recepit semetipsum in terra deserta, in loco horroris & vastæ solitudinis. Anno Dominicæ incarnationis 1155. mense Septembri, mediante adiutorio virorum nobilium castri Burianensis & dicti domini Guidonis sacerdotis, erectum est viro Dei, prout ipse voluit & optauit, mapale modicum & tugurium vile in loco, qui dicitur Stabulum Rodis. Ibidèm per annum fermè & dimidium superuixit, & pauperrimè degēs, vitam asperrimam duxit. Hæc fuit vltima mansio & statio viri Dei. Ibì corpus terræ, spiritum verò tradidit æternæ requiei. Ibidèm poterat decātare, iustus cum iusto, comes cum rege: Tenuisti manum dexteram meam, & in voluntate tua deduxisti me, & cum gloria suscepisti me. Ibì in tanta innocentia ingressus est, in tanta simplicitate conuersatus est, in tanta puritate animi demoratus, vt inter feras bestias, serpentes & dracones degeret securus & illæsus: Volucres cæli cum illo vescebātur, bestiæ ferocissimæ, deposita quodammodò rabie naturali, mansuetæ reddebantur, nihilq; ei nocentes, quasi ratione vtentes, eum reuerebantur: animalia quantumcunq; syluestria, sacra eius vestigia humì prostrata deosculabantur, & omnia reptilia, ad iussum eius obedientia, ibant & reuertebantur. Diceres Eliam inter coruos, ouem Christi inter lupos, Lazarum inter canes, Danielem inter leones, Moysen inter serpentes, Dauidem inter vrsos, Ioseph inter Aegyptios, Benedictum inter volucres. Non immeritò cum omnibus sanctis congruentiam quādam habuit, q omnium iustorū spiritu plenus fuit. Etiam spiritu prophetię ibidèm cœpit clarere, sicut sequentia docebunt. Erat ijsdem temporibus sanctus Albertus, cuius in Prologo fecimus mentionē, bonę indolis adolescens, viri Dei minister, & eius disciplina perfusus, ambulans cum eo, intrans & exiens, & conuescens familiariter. Hunc ergò pręuidēs in spiritu, virū spiritûs & virtutis futurum, die sancto Epiphaniæ in discipulum & fratrem recepit, secū Dño militaturū. Vndè in libello, quē idem dñs Albertus de vita patris visu & auditu percepta cōpendiò descripsit, inter cętera sic ait: Post hoc, Epiphaniarū tempore ego inutilis & indignus Albertus, vitiorū multorum labe pręgrauatus, à sua sanctitate sum receptus. Nec fraudatus est à desiderio suo vir desideriorū, proficiente in hoc eius discipulo, vt postmodùm multorū pater fieret filiorū. Intantū siquidē magistri discipulus factus est in melius ęmulator, vt signorū & prodigiorū fuerit effector mirabilis. Ipso referēte, de vita & miraculis patris Vuilhelmi multa cognouimus, q̄ ꝓsenti opusculo inserere dignū duximus. Quæ tāto à nobis certiùs fide indubitata tenenda sunt, quanto ab eo, q vidit & audiuit, diligentiùs sunt relata. Et sicut diximus à principio, ardebat in verbis, lucebat in exemplis, micabat in miraculis. Et qm̄ plùs mouere solēt exempla factorum, q̄ dicta verborū: inchoëmus à verbis, mediemus in factis, & terminemus in signis. Verba igit̄ B. Vuilhelmi huiusmodi fuerūt, sicut ꝓdicti retulerūt eius discipuli, B. Albertus & Prior mōtis de Pruno venerabilis Petrus, q oculis suis gesta eius viderunt, & auribus sermones audièrunt.

Stabulum Rodis, solitudo horrida, à sancto viro habitatur.

Psalm. 72.

Feræ belluę & bruta animantia cum verentur.

Albertus, præclarus viri Dei discipulus.

De doctrina & sermonibus beati Vuilhelmi. Cap. 23.

Humilitas sancti viri. Iob 15. IN primìs ergò more religiosorum ad omnia se inutilem & iniquum beatus Vuilhelmus assiduè fatebatur, quia in conspectu Domini nec cæli mundi sunt, quemadmodùm in Iob legimus. Nec solùm seruũ maleuolum se esse, cui tortura opùs est, exteriori pronunciabat effatu, sed etiam intimo cordis sentiebat affectu. Iam Euangelij surdus non erat auditor, in quo discipulis præcepit Saluator: Cùm feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicite: Serui inutiles sumus: quod debuimus facere, fecimus. (Luc. 17.) Nec mirum, si seipsum repræhendebat coram Domino: quia quanto perspicaci mentis acumine Deum contemplabatur limpidiùs, tanto propriam paruitatem penitiùs perspiciebat. Vndè Abraham post diuinæ familiaritatis fastigium se puluerem fatebatur. (Gene. 18.) Moyses post rubi miraculũ, impeditioris linguæ se protestabatur. (Exod. 4.) Esaias post cõcentûs Seraphici auditũ tripudiũ, pollutũ se labijs asserebat. (Esai. 6.) Iob etiã post auditũ diuinũ iudicium, in fauilla & cinere sese reprehendit. (Iob 42.) Ad extremum virgo Maria, post electionis in matrem Dei priuilegium, se ancillã humilem profitebatur. (Luc. 1.) Ex quibus omnibus statuitur, quæ dicta est, irrefragabilis veritas, videlicet quòd vbì maior Dei familiaritas & notitiæ diuinæ acutior perspicacitas, ibì clarior & profundior propriæ paruitatis cognitio & humilitas. Asserebat etiam seruũ Dei aquam in mensura bibere debere, nec licere etiam in minimis volũtatem corporis adimplere. Cibum & potum ad solam necessitatem restringebat, superfluitatem etiam in rebus vilibus condemnabat. Producebat exemplũ in medium, & confirmabat testimonijs scripturarum. Sub Adam, inquit, per pomum, non per rhombum, vniuersale factum est excidium. (Gene. 3.) Esau reprobatus est, appetendo lentis, non carnis, edulium. (Gen. 25. 26. Hebr. 12.) Sub Moyse populus in deserto prostratus est propter aquę, nõ vini, desiderium: Denique & de vtraq; vita ad vtriusq; hominis condimentum breue longumque pariter documentum adferebat, breue in syllabis, longum in sententijs: Dicebat ergò in doctrina sua, sibi cælitùs infusa: Seruum Dei aut orare, aut laborare, aut semper debere cælestia cogitare. Si ad superficiem verborum respicias, valdè sunt simplicia: si te ad medullam intùs conuertas, multiplex spiritualis latet intelligentia. Non immeritò orationem pręmisit: quia oportet semper orare, & non deficere, sicut veritas in Euangelio dicit. (Luc. 18.) Congruè autẽ laborem subiunxit, quia ociositas inimica est animæ, & quia qui nõ laborat, secundùm Apostolum, non manducabit. (2. Thes. 3.) Iam verò in meditatiõe cælestiũ rectè conclusit, quia in meditatione iusti, ignis charitatis exardescit. (Psal. 38.) Ideò decãtabat vir iustus Domino: Et erunt vt complaceãt eloquia oris mei, & meditatio cordis mei in conspectu tuo semper. (Psalm. 18.) Parùm dixi, & pro sublimitate sermonis, omnis expositio inferior est. Post hæc, Non regnet, inquit, peccatum in nostro mortali corpore: & væ illis, qui concupiscentijs suis obediunt. (Rom. 6.) Ociositatem arguebat, auaritiam repræhendebat, inanem gloriam vilipendebat, & lasciuiam condemnabat, inuidiam detestabatur, detractionem relegabat, murmurationem execrabatur: superbiam suffocandam, iracundiam reprimendam factis & dictis suadebat. Diuitiarum iactantiam fugiendam, paupertatem voluntariam appetendam, suo illo feruore spiritûs dogmatizabat. Dicebat insupèr, seruum Dei omni hora, cogitata, dicta, gesta debere circunspicere, nè in ipsis contingeret oculos creatoris offendere. Docebat etiam, viros spirituales fugere somnolentiam, stratum eorum, durum, rigidum & breue esse debere, nè se, quò velint, liberè possint extendere. Addebat nihilominùs, omnibus superfluis resecatis, indulgendum esse corpori in solis necessarijs, salua regula voluntariæ paupertatis. Quanti fratres, inquit, in Aegypto, q̃ multis annis Domino sine piscibus seruierunt. ☞ Quantis tyrannis, in inferno positis, abundè sufficeret extra infernum saccus Hieronymi, tunica Benedicti, mattula Eulalij, lachrymæ Arsenij, nuditas Apostoli, olla Elisei? Sed væ nobis miseris, inquit, qui fortitudine mentis eneruati, & fragilitate corporis pręgrauati, superfluitatem conuertimus in necessitatem. Iam non est, quô se immisceat charitas, vbì totum occupauit vanitas. Monebat quoquè, de nulla necessitate, tribulatione aut iniuria conquerendum, seu murmurationis notam aliquatenùs incurrendam: sed quicquid acciderit, ferendum ęquanimiter, & in omnibus diuinę largitati, cuius hæc xenia sunt, gratias agendas. Sacerdotibus vt deferendum. Sacerdotes Dei vice Christi suadebat honorare, præceptis eorum obedire, nec ea discutere, defectus eorum non iudi-

iudicare, voluntati eorum propriam nequaquàm anteponere, aut in aliquo præiudicare. Sacerdotibus tamen proprium prelatum suadebat superponere, obedientiā patri spirituali vsq; ad mortem impendere, nisì, quod absit, contra Deum aliquid præcipere videretur. Nullius qppe iussio potest obuiare à Deo prohibitis, nullius prohibitio præiudicare præceptis. Eccè hec sunt verba oris eius: quæ licèt nuda, catholica tamen & vtilissima suis auditoribus de plenissimo fonte pectoris propinabat. Hæc prædicta Albertus referre consueuerat se vidisse magìs eum opere facientem, quàm ore suadentem. Et de eius quidem factis & operibus ipse prosequitur sequentia.

De factis eius & modo viuendi. Cap. 24.

INprimìs beatus Vuilhelmus pro commissis criminibus assiduè precabatur, & ꝓ ipsis diluendis plerunq; lachrymabatur. Et sicut peccando membra sua seruire iniquitati ad iniquitatem exhibuerat, ità pœnitendo eadem seruire cogebat iustitiæ in sanctificationem. Et sicut filia Babylonis misera, caro videlicet, ei retribuerat: sic ei retributionem suam pœnitendo retribuere satagebat. Et quia leta carne sese in culpas merserat, ipsa nunc afflicta ad veniam redibat, fame & inedia corpus excrucians. Quantum glorificauerat se & in delicijs fuerat, tantum sibi tormentū & luctū dabat. Quotidiè, etiam diebus festiuis, ieiunabat, & post protracta ieiunia, modico & simplici cibo debilia membra refocillabat. Ternis diebus in hebdomada exiguo pulmento & vino modico, iuxta doctrinam Apostoli, se reficiebat, sed adeò diluto, vt sapore penitùs ablato, colorem vini tantummodò retineret. Cæteris diebus aqua & pane viuebat, ijs ad condimentum crudas herbas superaddens. Pro mēsura cibi quādam paropsidem, & pro quantitate potûs scyphum ligneum habebat: intātùm cibum & potū in modo & mensura sumebat, quam etiam nunquàm excedebat: sed de ea potiùs mensura sæpè aliquid voluntariè sibi subtrahebat, adeò corporalia sibi negando, magìs ac magìs appetebat spiritalia. Beati nanq;, qui esuriunt & sitiunt iustitiā, quoniam ipsi saturabuntur. Sic enim primogenita Israëlis viuificantur, Aegypti primogenita ab exterminatore suffocantur. Hoc discretionis moderamine vir Dei vsus est assiduè vsq; ad finem vitæ suæ. Tantæ abstinentiæ virum, ministris eius narrantibus, vix quispiam potuisset inuenire, etiam si cuncta orbis climata perlustrâsset. Cilicinis super loricā vestibus diebus & noctibus vtebatur, in qbus, preter asperitatem & frigus, tāto laniatu afficiebatur, vt horroris abominatio qbuslibet cernentibus incuteretur. Nuda humo cubabat, ligno capiti supposito, verus Christicola. Mira illi erga vniuersos lenitas, mira charitas, patientia atq; humilitas supra modum humanum. Ira eius, in manu eius: vocata veniebat, exiens, non erūpens. Nutu, non impetu, ferebatur. Iussa, non excussa, progrediebatur: vtebatur illa, non vrebatur: mouebatur ea, nō turbabatur. Interioribus animi motibus presidebat vt dominus, nulli subiacebat vt mancipium. Vndè solitus erat de ipso referre beatus Albertus: Tantæ patientiæ, tantę humilitatis & parsimoniæ neminem vidi vnquàm. Deniquè exteriorem hominem ad præscriptum interioris componebat, omnia secundùm exemplar, quod ipsi in monte monstratum erat, faciens. Ab occursu faciei cognoscebatur sensatus: intantùm sapiētia relucebat in vultu illius. Vultum eius vniformem nec mœror fuscabat, neque vicissitudo in diuersa mutabat. Si amictus corporis & risus dētium & incessus hominis enunciant de eo, verè per omnia Vuilhelmus nunciari poterat esse sensatus homo. Econtrà de quibusdam irrationabiliter viuentibus dicitur in Psalmo: Sciant gentes, quoniam homines sunt. Homo sensatus erat, qui in sapientia manet vt sol, cùm stultus vt luna mutetur. Sicut sæpè docuerat, hūc morem sibi statuerat, vt semper aut laboraret, aut meditaretur, aut oraret. Neque enim credibile est, vt vir sanctus aliter viueret, quàm doceret. In ipsa ægritudine vltima, qua & mortuus est, laborabat: in extremis positus, lecto doloris decumbebat: & tamen stans aut sedens, orabat assiduus, & voce interclusa, labia motibus agitabat: adeò ad superna animo indefesso suspirabat. Sed iam nunc post viri sancti dicta & gesta, stylum conuertamus ad miracula, tam quæ obitum præcesserunt, quàm quæ sunt subsecuta.

Rom. 6. Psal. 136. Apoc. 18. 1. Tim. 5. Matth. 5. Eius mira abstinentia. Irę domitor egregius. Eccle. 19. Eodē semp est vultu. Eccle. 19. Psal. 9. Eccle. 27.

Primum miraculum viri Dei. Cap. 25.

PRimum ergò miraculum, quod per seruum suū Dominus fecit, ipse fuit. Si enim mirabile est, sanitati restituere corpora vel membra corporis quandoquè mo-

ritu-

ritura: quanto mirabilius est, sanare animas sine fine victuras? Et si mira res est iustificatio impij alterius, quanto magìs suìjpsius? Scriptum quippe est: Miserere animę tuę placens Deo. Si plus est facere ex impio pium, quàm creare cælum & terram: an non miraculum facit magnum, qui se Dei gratia de profundo liberat vitiorum, & quæ retrò sunt obliuiscens, in anteriora se extendit? Qui conuerti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, saluabit animam eius à morte, dicit Iacobus, & operit multitudinem peccatorum. Magnum igitur miraculum facit, qui se vel alium de peccato conuertit. Et tanto, me iudice, operatur mirabiliùs, quanto in regionem dissimilitudinis abierat remotiùs. Qui sarcina paupertatis & inediæ premitur, qui in vilitate humilitatis & aduersitate calamitatis constituitur, non longè à Deo ponitur: quia mala, quę nos hîc premunt, ad Deum ire compellunt. Sed diues & nobilis, potens & rigidus in prosperis, tanto longiùs à salute collocatur, quanto talium reditus ad conuersionem & lamentum probatur rarior. Talis fuit Vuilhelmi conuersio, cuius de longinquo facta est reuocatio. Dominus enim per Esaiam dicit: Vocans ab Oriente auem, & de terra longinqua virum voluntatis meæ. Sed quia hoc miraculum satìs claret ex pręcedentibus, iam ad sequentia festinemus.

Eccl. 30.

Iacob. 5.

Esa. 46.

De puella febricitante, & curata. Cap. 26.

IN diebus illis pater sanctus, vir Domini Vuilhelmus cum suo discipulo Alberto solitarius & quietus in suo residebat eremitorio: & quidam vir, Michius nomine, victum ei de Castellione, charitatis studio, semèl vel bìs in hebdomada deportabat. Huius viri puella laborabat febribus, quæ pro charitate panem à viro Dei benedici, & sibi adferri rogabat. Cuius cùm desiderium prędictus vir viro Dei cum intercessione supplicationis aperuisset, mox vir Dei, præsumptionem fugitans, mittere quod rogabat, recusauit: adeò se peccatorem & omnium virtutū expertem sentiebat. Sed nè pia oratio nuncij turbaretur, qui signum aliquod desiderabat videre, sanctus Albertus preces suas studuit interponere. Dicebat ergò, periculum esse negare, quod pro charitate expetebatur, nec aliud id esse, quàm de misericordia Dei hæsitare. Cùm audîsset hos sermones vir beatus, qui semper erat pauidus, perterritus expauit, & madentibus genis erumpens in gemitum, panem oblatum signauit, sicq; particulam in nomine Domini puellæ febricitanti destinauit. Qui degustatus, in Trinitatis nomine tribus puellis febricitantibus beneficium sanitatis est operatus.

Vir sanctus non nisì cōpulsus vult edere miraculum.

De lampade cadente, & non confracta. Cap. 27.

ALio tempore, cùm nocte quadam more solito vocâsset Albertum ad orationem, parua & tenuissima lampas iuxta tectum suspensa, casu in pauimentum corruit, commota propter murium corrosionē. Et eccè oleum perditum est & effusum, sed mira Dei voluntate, vasculum integrum & illæsum permāsit. Quod natura habuit, olei monstrauit effusio: sed quod creator potuit, lampadis fragilis patefecit integritas. Qui statìm surgens, discipuli somnolentiam feruenter increpauit, & Christi nomen benedictum in secula, cum hymnis & laudibus exaltauit.

Lāpas corruens nihil læditur.

In morte habuit spiritum prophetiæ. Cap. 28.

NEc prætereundum est, quòd cùm ad sanctissimū sui corporis festinaret obitum, accepit prophetiæ spiritum. Erant ambo solitarij habitātes vnius moris in tugurio, discipulus & magister. Vuilhelmus ægrotabat ad mortem, & Albertus famulabatur vt minister. Et cognoscens discipulus, quia magister moreretur, vt ad terram viuentium migraret, lachrymabiliter talia ad eum loquebatur: Heu heu, qualiter vnicum deseris filium pater? Nunquìd post te superstes potero viuere? Nunquìd soliuagus in hac obscura solitudine potero remanere? Si contingat recedere, quô accedam? Si contingat residere, quid agam? quò me vertam? Penitùs ignoro, quid sim facturus, quò iturus, vel quos comites habiturus. Consule tu pater tuæ ouiculę, quam vsque modò seruâsti tam sedulè. Si desolatam non formidas deserere, putas poterit luporum euadere morsus? Si pastor recedit & vadit, lupus insidians accedit & inuadit: & mirabile est, si ouicula solitaria secura incedit & euadit.

pater amātissime, nè me solum deseras, nè me desolatum derelinquas. Pro tuo solius consortio parentes & omnia terrena reliqueram, & in corde meo præpōderabat tua sola grata presentia omnibus, quę deseruĕram. Quid ergò erit, si te miserabilis amitto, pro quo solo cuncta dimisi? Ad has voces Vuilhelmus, super filium pia gestans viscera, blandè consolatus est eum, dicens inter cætera: Sustine, fili mi, paulispèr, sustine, & noli ingemiscere, quoniam anteq̃ spiritus meus egrediatur è corpore, meliorē me socium tibi Dominus transmittere curabit. Hęc dixit, & post hoc quiescens, aliquanto tempore superuixit. Post paululùm respiciens discipulus secundùm arbitriū suum mortem magistri imminere, exclamando cœpit iterùm dicere: En moreris, & promissum tuum erga me irritum facere non vereris. Cur quæ processerūt de labijs tuis, sic facis irrita, relinquendo me solitarium & superstitem in hac vita? Eccè iam egrederis extra præsens seculum, & solitarium deseris me famulum tuum. Cui rursùs magister fiducialiter dixit: Esto constans: Dixi tibi, Sustine paulispèr: nè ægrè feras: ipse veniet quem desideras. Vix B. Vuilhelmus sermonem compleuerat, & egresso de tugurio discipulo, vir illustris & prudens Reinaldus, medicinæ peritissimus, secularibusque affluens delicijs aduenit, qui Alberti socius olìm in scholis fuerat. Quo viso, Albertus occurrit in amplexus eius alacriter, & salutauerunt se mutuò verbis pacificis familiariter. Tunc Reinaldus secretò dixit Alberto: Doleo, mi frater, super tam proximo transitu magistri tui. Didicerat siquidem mortem in ianuis ex ore ministri. Adiecitq;: Cupiebam omninò mundo valefacere, & omnia mundana propter Christum relinquere, & vobiscum vitam solitariam ducere. Ad hāc vocē Albertus prę iubilo & exultatione cordis in terram procidens, genu flexit, & subleuatis in cælū oculis ac manibus, cum fletibus dixit: Gratias tibi ago Deus & pater Domini nostri Iesu Christi, qui meæ incredulitati subuenisti, & promissum magistri mei dignanter adimplere voluisti. Et conuersus ad Reinaldum: Noli, inquit, frater formidare. Ego in omnibus paratus sum tibi obedire, & Dn̄s reget nos, qui omnibus cōfidentibus in se paratus est subuenire. Vade ergò festinus, & nè cuncteris, & teipsum manibus trade domino meo, anteq̃ à nobis transeat ad gaudia æterna. Quo peracto Dn̄i prouidentia, vir Dei propheticè dixit Reinaldo vera qdē verba, sed breuia: Vade, inqt, nè tardes redire fili, & cōfortare, & noli diffidere: qa spiritus māmonæ totis viribus à sancto ꝓposito te studebit retrorsùm abducere. His dictis, egressus est Reinaldus, & postmodū reuersus.

Predicit Alberto sociū adfuturum.

De morte beati Vuilhelmi. *Cap.* 29.

POst hæc sciens B. Vuilhelmus, quia venit hora eius, vt transeat ex hoc mundo ad patrē, cùm dilexisset pœnitentiā quoàd vixerat, in finē dilexit eam. Subijt ergò animū eius, vt Albertū diluculò Castellionē pro sacerdote citò dirigeret, qui ipsi pœnitentiā imponeret in extremis. Iussione ergò facta discipulo, tantus eū inuasit horror & pauor frigoris, ꝙ vix explicare valet sermo doctoris. Frigus enim ꝑualidum, flante Borea, solito asperiùs inhorruerat, gelu nimiū iter scopulosum cōstrinxerat, & dēsa nix oīa cooperuĕrat, atq; viā dealbauerat. Sed cōfortatus à magistro discipulus, relictis calceis, nudis ac teneris plantis cœpit ire: diffidens tn̄, licèt de iussione solicitus, trepidabat obedire. Sed ô mirā fidē magistri, q̃ cunctantē discipuli diffidentiā superaret. Nulla vis algoris vel niuis eū omninò aut lęsit, aut contristauit, aut quicquā molestię intulit. Dereliquerat aūt ignorāter, priusquā ad sacerdotē pergeret, supra magistri caput pauxillū candelę ardentis, quā cū sacerdote rediens ardentem, vt priùs, reperit, & in nullo imminutā solo oīpotentis Dei miraculo. Mox Vuilhelmus de manu sacerdotis oīa sacramenta Christi ritè suscepit, ea qdem reuerētia & deuotione, qua spiritualiter à spiritu Dn̄i accepit. Pòsteà appropinquante hora exitùs sui, subitò, licèt incredibile videať, primus pallor, q ex cilicio, ferro, squalore ac inedia corpori eius obrepserat, totus abscessit, vultuq; clarificato ac lętis oculis, inuisus anteà color accessit. Iā deincèps operabatur in eo, cuius pater vsq; modò operať assiduè, Dn̄s noster Iesus Christus, q reformabit corpus humilitatis nostrę cōfiguratū corpori claritatis suæ. Defunctus viuere, & viuens mortuus videbatur, cui viuere Christus fuerat, & mori lucrū. Posteà sciēs Albertus, quòd ea q̃ de magistro suo sunt, finem sortiuntur, incepit dicere antiphonam, quę in egressu decedentiū dicitur: Subuenite sancti Dei &c. Psallebat etiam cum eo venerabilis sacerdos, quem pro imponenda pœnitentiā, de Castellione vocauerat: qui vt videret finem, cum solitarijs duobus remanserat. Ipse verò transiens ad patrem, in medio illorum iacebat, & irreuerbera-

Albertus in acerrimo gelu nudis pedibus iter illæsus peragit.

Munit se Ecclesię sacramentis.

Iohan. 5.

Phil. 3.

beratis oculis ac manibus sursùm intendebat,inuictumque in oratione spiritum, gemitibus ac suspirijs inenarrabilibus suspēdebat. Interìm Albertus præparans funeris exequias,cantando plorabat,&plorando cantabat,nō ignorans,pium & salubre,orare pro defunctis,& super mortuos producere lachrymas. Cùm venissent ad locum illum: Occurrite angeli Domini,exiuit spiritus eius,& reuersus est ad Dominū,qui dedit illum,& à carne soluta sancta eius anima,appositus est ad patres suos,ambulans cū Deo,& obdormiens in Domino. Sic moriens in pace quietissimū sustinuit obitum, vt nullis notari posset indicijs momentum, quo emisit spiritum. In ipso mortis articulo magìs videbatur obdormiens, quàm obiens: post mortem verò soporatus potiùs quàm exanimatus. Non ei,vt assolet, accidit oris oppilatio, non frontis rugatio, non oculorum suffossio,non narium contractio,non nasi exinanitio,nō hiatûs apertio,non dentium commotio. Extenti pedes & cōbinatìm demissi lacerti eius, & cruce signati,erecti sensus omnes, & quasi in aëra subleuati. Nitorem coloris in facie,sicut in diebus iuuentutis, receperat, & omnis decoloratio solisque adustio recesserat. A Domino factum est istud,& est mirabile in oculis nostris.

2. Mach. 12. Eccle. 38. — Feliciter obdormit in Domino. — Psalm. 117.

De sepultura & miraculis eius. Cap. 30.

Gene. 30.

CErnēs Albertus cum Ioseph verum Israël obijsse, ruit in faciem animo consternatus,&tenens pedes veri Iacob, amplexando eius sacra vestigia,reuerēter osculabatur. Rursùs autē refricatus est dolor de solitaria desertione: rursùs interpellatus est pater de promissi tardatione: At ille introierat in potētias Domini,& iam potentior factus erat ad impetrandū. Non ergò passus est diutiùs discipulū sua expectatione fraudari. Nam Reinaldus, cunctis facultatibus suis in pauperes distributis,assiduè quod à viro Dei audierat & viderat, animo æstuāte reuoluit, &citò post eius obitum ad Albertum rediens,quod Deo promiserat,exoluit. Veruntamen grauissimæ dæmonum persecutiones,iuxta præsagium S. Vuilhelmi,in cōuersionis primordijs non defuerunt ei:quibus ingruentibus,mox fugiebat ad tumulum viri Dei. Et quandiù ibì erat,sicut posteà referebat, nullas hostium molestias metuebat,securior,quàm inter amicorum cateruas permanens. Post hęc corpus B. Vuilhelmi à discipulo & presbytero more Christiano ad sepulturam præparatur,& in hortulo,quem ipse,dum viueret,proprijs manibus coluerat,gleba illa sanctissima,super aurum preciosissima,terræ commendatur. In quo loco posteà humili schemate cōstructum est oratoriū,vbì morbidis & varijs depressis languoribus multiplex à Domino præstatur beneficium,& propè est Dominus petitionibus omnibus piè B. Vuilhelmū inuocantium. Ibidèm cæcis restituitur visus, surdis auditus,claudis incessus, leprosis munditia, languidis conualescentia, mutis loquela : ibì furiosis dementia tollitur,& restituitur sanitas. In summa,de quacunq; tribulatione clamātes, in quacunq; necessitate ad locum illum properantes,S. Vuilhelmi patrocinium sibi sentiunt adfuisse. Obijt verbi incarnati anno 1156. 4. Idus Februarij,& sepultus est in Stabulo Rodis vir DEI Vuilhelmus,Dux & Comes illustris & magnificus, Domino coronante in cælis spiritum,& ornante in terris corporis sepulcrum sequentibus signis. E quibus aliqua,&si non omnia,sequentes Albertum relatorem fidelissimum,ad diuinæ laudis cumulationem,sancti sui commendationem,& lectoris excitādam deuotionem in hoc opusculo recitamus, vt ex paucis multa, ex similibus similia,& ex minimis maiora colligere solerter incipiamus.

Reinaldus insignis medicus, fit S. Guilelmi sectator. — Quandò obierit.

PASSIO

PASSIO BEATISSIMORVM MARTYRVM SATVRNINI PRESBYTERI, DATIVI, FELICIS, APVLEII, *& multorum aliorum, grauiter & doctè conſcripta ex Actis publicis, quemadmodùm teſtatur author.*

QVI religiõis ſanctiſſimæ fide exultat & gloriatur in Chriſto, quiq; Dominica veritate gaudet, errore damnato, vt Eccleſiam catholicam teneat, ſanctamq; cõmunionem à prophana diſcernat: acta martyrum legat, quæ neceſſariò in archiuo memoriæ conſcripta ſunt, nè ſeculis tranſeũtibus obſoleſceret gloria martyrum, & damnatio Traditorum. Aggredior itaq; cęleſtes pugnas, nouaq; certamina, geſta per fortiſſimos Chriſti confeſſores, bellatores inuictos, martyres glorioſos. Aggredior, inquã, ex Actis publicis ſcribere, non tam ingenio prẹditus, q̃ ciuili, quo illis ſum amore coniunctus: Cõſultè quidem hoc faciẽs, duplici ſcilicet modo, vt & imitatoribus eorum ad martyrium animos pręparemus, & quos viuere in perpetuum, atq; cum Dño Chriſto regnare confidimus, etiam confeſſionis eorũ pugnas atq; victorias, cùm in literis digerimus, ęternę memorię conferamus. Sed nõ inuenio, fratres dilectiſſimi, quibus vtar exordijs, quóve principio laudis aggrediar ſanctiſſimorum martyrum feliciſſimã cõfeſſionem. Magnis enim rebus magniſq; virtutibus rapior, & qcquid eſt, quod in ipſis adſpicio, hoc totum diuinũ atq; cęleſte admiror. In deuotione fidẽ, in vita ſanctitatẽ, in confeſſione conſtantiam, in paſſione victoriam. Quæ res quanto ſolæ in ſuis virtutibus fulgent, tanto ſunt oẽs in ſingulis martyribus clariores. Placet igitur in principio cauſam ipſius belli tractare, totiuſq; mundi diſcrimen neceſſariò breuiter omni celeritate diſcurrere, vt agnita veritate, & pręmia martyrũ, & pœnas qs nouerit Traditorum. Temporibus nanq; Diocletiani & Maximiani, bellum diabolus Chriſtianis indixit iſto modo, vt ſacroſancta Dñi teſtamenta, ſcripturaſq; diuinas ad exurendum peteret, baſilicas Dñicas ſubuerteret, & ritus ſacros cœtuſque ſanctiſſimos celebrari Dño prohiberet. Sed non tulit exercitus Dñi Dei immane p̃ceptum, ſacrilegamq; iuſſionẽ perhorruit: & mox fidei arma corripuit, deſcendit in p̃lium, non tam contra homines, q̃ contra diabolum pugnaturus. Et q̃uis tradendo gentilibus ſcripturas Dominicas atq; teſtamenta diuina, prophanis ignibus comburẽda, à fidei cardine cecidêre nonnulli, conſeruando tñ eas, & pro ipſis libenter ſuum ſanguinem effundendo, fortiter fecêre q̃plurimi. Quiq; pleni Deo, deuicto ac proſtrato diabolo, victricẽ palmã in paſſione geſtantes, ſentẽtiam in Traditores atq; eorum conſortes, qua illos ab Eccleſię communione p̃cidant, cuncti martyres proprio ſanguine conſignabant. Fas eñ non fuerat, vt in Eccleſia Dei ſimul eſſent Martyres & Traditores. Aduolabant itaq; vndiq; uerſùm ad certaminis campum immenſa agmina confeſſorum, & vbì quiſque hoſtem repererat, caſtra illic Dñica collocabat. Nanq; in ciuitate * Alutinenſi in domo Occani Felicis cùm bellica caneret tuba, Dominica ſigna glorioſi martyres erexerunt: ibiq; celebrãtes ex more Dominica ſacramẽta, à Coloniæ magiſtratibus atq; ab ipſo ſtationario milite appræhẽdũtur: Saturninus preſbyter cum filijs quatuor, id eſt, Saturnino iuniore & Felice lectoribus, Maria ſanctimoniali, Hilarione infante. Itaq; Datiuus, q & ſenator, Felix, alius Felix, Emeritus, Ampelius, Rogatianus, Quintus, Maximianus, Thelica, Rogatianus, Rogatus, Ianuarius, Caſſianus, Victorianus, Vincentius, Cæcilianus, Reſtituta, Prima, Fua, Rogatianus, Guinalius, Rogatus, Pomponia, Secunda, Ianuaria, Saturnina, Martinus, Dantus, Felix, Margareta maior, Honorata, Regiola, Victorinus, Peluſius, Fauſtus, Dacianus, Matrona, Cæcilia, Victoria, Herectina, ſecunda Matrona, Ianuaria. Hi apprẹhenſi, producebãtur alacres ad forũ. Adhuc in primũ certaminis campũ prior Datiuus ibat, quẽ ſancti parẽtes candidũ ſenatorem cæleſti curiæ genuerũt. Ibat etiam preſbyter Saturninus, numeroſa vallatus propagine liberorum. Cuius partûs partem ſibi ſociam martyrio deſtinauit, partem ſui nominis pignus Eccleſię relinquebat. Hos agmen Dominicum ſequebatur, in quo fulgebat cęleſtium ſplendor armorum, ſcutum fidei, lorica iuſtitiæ, ſaluationis galea, & gladius bifrons ſermo Dei: quorum prẹſidio fulti, ſpem victoriæ fratribus promittebant,

11. Februar.

Actus martyrum legendi.

Perſecutiò Chriſtianorum.

Volũt tradi ſcripturas diuinas.

Vide crimẽ Traditorũ.

* Abitinẽſi

Nomina ſanctorum martyrum.

Arma ſanctorũ martyrum.

tebāt. Sed iam ad supradictæ ciuitatis peruenerunt forum. Ibì primùm aggressi cōfessionis palmam, magistratûs elogio sustulerunt. In isto nanq; foro iam pro Dominicis scripturis dimicauerat cælum, cùm Fundanus, ciuitatis quondàm episcopus, scripturas Dominicas traderet exurendas. Quas cùm magistratus sacrilegus igni apponeret, subitò imber sereno cælo diffunditur, ignis scripturis sanctis admotus extinguitur, grandines adhibentur, omnisq; ipsa regio, pro scripturis Dominicis, elemētis furentibus deuastabat. De hac igitur ciuitate martyres Christi exoptata prima vincula susceperunt: directiq; ad Carthaginem alacres ac læti, per totum iter hymnos Domino canticaq; psallebant. Qui cùm ad officium Anolini tunc proconsulis peruenirēt, starentq; in acie constanter, fortiter sæuientes impetus diaboli Dominica cōstantia retundebant. Sed cùm non contra omnes simul milites Christi diabolica rabies præualeret, singulos in certamina postulauit. Quorum certaminum pugnas non tam meis exequar, quàm martyrum dictis: vt & sæuientis hostis audacia in tormentis atque in ipsa sacrilega inuectione noscatur, & Christi Domini præpotentis virtus in tolerātia martyrum atq; in ipsa confessione laudetur. Cùm igitur ab Officio Proconsuli offerrentur, suggereretur q; quòd à magistratibus Alutinensium transmissi essent Christiani, qui contra interdictum Imperatorum & Cæsarum, collectam Dominicā celebrâssent, primùm Proconsul Datiuum interrogat, cuius esset conditionis, & vtrùm collectam fecisset. Qui cùm se Christianū, & in collecta fuisse profiteretur, author ab ipso collectionis sanctissimę postulatur. Statimq; iubet Officium eūdem in eculeum subleuare, extensumq; vngulis præparare. Sed cùm carnifices iussa crudelia atroci velocitate complerent, starentq; sæuientes in dictis, & denudatis ad vulnera martyris lateribus, erectis vngulis imminerēt, subitò sese per medium Thelica fortissimus martyr tormentis subiecit & clamauit, quia Christiani sumus nos: Nos, inquit, collegimus. Statimq; Procōsulis furor exarsit, & ingemiscēs, spiritali gladio grauiter vulneratus, martyrem Christi grauissimis ictibus tutudit, in eculeum suspensum tetendit, vngulis perstridentibus laniauit. At contrà gloriosissimus martyr Thelica, media de ipsa carnificum rabie huiusmodi preces Domino cum gratiarum actione effundebat: Deo gratias: In nomine tuo Christe, fili Dei, libera seruos tuos. Talia precanti Proconsul: Quis est, inquit, author tecum congregationis vestrę? Qui crudeliùs sæuienti carnifici clara voce respondit: Saturninus presbyter & omnes. O martyrem, primatū omnibus dantem. Non enim presbyterum fratribus prætulit, sed presbytero fratres cōfessionis consortio copulauit. Quærente igitur Proconsule Saturninum, ostendit: nō ꝙ illum prodiderit, quem secum aduersùs diabolum pariter dimicare cernebat: sed vt illi panderet, integrè se celebrâsse collectam, quādò cum ipsis etiam presbyter fuerat. Manebat igitur, cum voce Dominum deprecans, & pręceptorum euangelij memor, inimicis suis veniam martyr in ipsis corporis sui laniamentis poscebat. Inter ipsos nanq; vulnerum grauissimos cruciatus, tortores pariter & Proconsulem his vocibus exprobrabat: Iniustè facitis infelices: contra Deum facitis. Deus altissime, noli illis consentire ad hęc peccata. Peccatis infelices, aduersùs Deū facitis. Custodite præcepta Dei altissimi. Iniustè agitis infelices: innocentes laniatis. Non sumus homicidæ, nō fraudem fecimus. Deus miserere. Gratias tibi ago: pro nomine tuo da mihi sufferentiam. Libera seruos tuos in captiuitate huius seculi. Gratias tibi ago, nec sufficio tibi gratias agere. Et cùm ictibus vngularum concussa fortiùs latera sulcarētur, profluensque sanguinis vnda violentis tractibus emanaret, Proconsulem sibi dicentem audiuit: Incipies sentire, quæ vos pati oporteat? Et adiecit: Ad gloriam. Gratias ago Deo regnorum. Apparet regnum æternum, regnum incorruptū. Domine Iesu Christe, Christiani sumus: tibi seruimus. Tu es spes nostra. Tu es spes Christianorum. DEVS sanctissime, DEVS altissime, DEVS omnipotens, tibi laudes pro nomine tuo agimus. Cui talia oranti tum à diabolo per iudicem dictum est: Custodire te oportuit iussionem Imperatorum & Cæsarum. Defatigato iam corpore, forti atque constanti sermone victor proclamauit: Non curo, nisi legem DEI, quam didici. Ipsam custodio, pro ipsa moriar, in ipsa consummor, prēter quam non est alia. Talibus itaque dictis gloriosissimi martyris in suis tormentis, magis ipse Anolinus torquebatur. Cuius tandèm rabies ferocitate saginata, posteà reclusum in carcere, * passione condignum martyrem destinauit. Post hæc Datiuus à Domi-

Diuino miraculo scripturæ seruantur.

Datiuus suspéditur in eculeo.

Thelica martyr fortissimus.

Matt. 5.

Insultat Proconsuli & tortoribus.

Intér tormenta eius ardentes preces.

*passioni

Domino in certamine erigitur, qui Thelicæ ad fortiſſimum prælium de proximo cõiunctus eſt. Qui cùm pendendo in eculeo extenſus, ſe voce ſæpiùs repetita Chriſtianum eſſe, & collectam feciſſe fortiter proclamaret, emerſit ſanctiſſimæ Victoriæ martyris frater, vir ſanè togatus, ſed à religionis Chriſtianæ ſanctiſſimo cultu ipſis temporibus alienus. Qui ſuſpenſum in eculeo martyrem, profanis vocibus hactenùs arguebat: Hic eſt, ait, Domine, qui per abſentiam patris noſtri, nobis hîc ſtudentibus, ſororem noſtram Victoriam ſeducens, hinc de ſplendidiſſima Carthaginis ciuitate vnà cum Secunda & Reſtituta, ad Alutinenſem Coloniam ſecum vſque perduxit. Quiq; nunquàm domum noſtram ingreſſus eſt, niſi tunc, quãdò quibuſdam perſuaſionibus puellares animos illiciebat. Sed non tulit Victoria, clariſſima martyr Domini, collegam & cõmartyrem ſuum falsò appeti ſenatorem. Statimq; Chriſtiana libertate prorumpens, Nullius, inquit, perſuaſione profecta ſum, nec cum ipſo ad Alutinẽſem Coloniam veni. Hoc poſſum per ciues probare. Omnia mea ſponte atque volũtate perfeci. Nam & in collecta fui, & Dominicum cum fratribus celebraui, quia Chriſtiana ſum. Tunc impudens aduocatus maledicta exaggerabat in martyrem. Et cõtrà martyr glorioſus de eculeo, cuncta vera reſponſione ſoluebat. Inter hæc Anolinus ardeſcens, premi vngulas in martyrem iubet. Statìm carnifices nuda præparataque ictibus latera cruentis vulneribus inuenerunt. Aduolabant truces in manus iuſſis velocibus, ſecretaq; pectoris, diruptis cutibus viſceribusq; diuulſis, nefandis adſpectibus adnixa crudelitate pandebant. Inter hæc martyris mens immobilis: & licèt membra rumpantur, diuellantur viſcera, latera diſſipentur, animus tamen martyris integer inconcuſſusque perdurat. Deniquè dignitatis ſuæ memor Datiuus, tali voce preces DOMINO ſub carnifice rabiente fundebat: O Chriſte Domine, non confundar. His dictis beatiſſimus martyr quod à Domino popoſcerat, tã facilè meruit, quàm breuiter poſtulauit. Deniquè mox Proconſul mente concuſſa, lingua volẽte parcere proſiliuit. Ceſſauère carnifices: fas enim non erat, martyrem Chriſti in commartyris ſuæ Victoriæ cauſa torqueri. Nam cùm contra eum Pompeianus ſuſpicionis indignæ ſequus accuſator accederet, calumnioſamque coniungeret actionem, deſpectus à martyre eſt & percuſſus. Quid agis hoc in loco diabole? Quid contra martyres Chriſti adhuc vſq; conaris? A ſenatore Domini ac martyre, & poteſtas ſimul & forenſis rabies ſuperata eſt. Sed clariſſimus martyr etiam pro Chriſto tortus, cùm interrogatus, vtrùm in collecta fuiſſet, profiteretur conſtanter & diceret, cùm collecta fuiſſet, ſe ſuperueniſſe, & Dominicum cum fratribus congrua religionis deuotione celebrâſſe, authoremque eiuſdem collectionis ſanctiſſimæ vnum fuiſſe, in ſeſe Proconſulem rurſùs acriùs excitauit. Cuius recrudeſcente ſæuitia, geminata martyris dignitas iteratò vngulis ſulcãtibus exaratur. At martyr ad vulnerum cruciatus ſæuiſſimos priſtinam ſuam repetẽs orationem, Rogo, ait, Chriſte, nõ confundar. Quid feci? Saturninus eſt preſbyter noſter. Huius cùm latera, duri trucisq; carnificis magiſtra crudelitate monſtrante, adiũctis vngulis raderentur, Saturninus preſbyter ad prælium poſtulatur. Qui cæleſtis regni contemplatione conſiderans parua admodùm ac leuia ſuos cõmartyres ſuſtinere, congredi etiam ipſe taliter cœpit. Nam dicente Proconſule: Tu contra iuſſionem Imperatorum & Cæſarum feciſti, vt hos omnes colligeres? rẽſpõdit preſbyter Saturninus: Domini ſpiritu ſuggerente, ſecuri Dominicum celebrauimus. Proconſul ait: Quarè? Reſpondit: Quia non poteſt intermitti DOMINICũ. Qui mox, vt hæc dixit, contra Datiuũ ſtatìm iubet aptari. Expectabat intereà Datiuus laniamenta corporis ſui potiùs, q̃ dolebat: & cuius ad Dñm mens animuſq; pendebat, nihil dolorẽ corporis æſtimabat: ſed tantùm Dñm precabatur, dicens: Subueni rogo Chriſte: habe pietatẽ, ſerua animam, cuſtodi ſpiritum meum: non confundar: rogo Chriſte: da ſufferẽtiam. Cui cùm à Proconſule diceretur: Ex hac ſplẽdidiſſima ciuitate magìs debueras alios ad bonam mentem vocare, & non contra præcepta Imperatorum & Cæſarũ facere: fortiùs atq; conſtantiùs acclamabat: Chriſtianus ſum. Qua voce diabolus ſuperatus, Parce, inquit. Simulq; illum in carcerem tradens, paſſioni condignæ martyrẽ reſeruauit. At verò preſbyter Saturninus: recenti martyrũ ſanguine delibutus, cùm pẽderet in eculeo, admonebatur in eorũ fide perſiſtere, in quorũ cruore perſtabat. Hîc cùm interrogaretur, vtrùm author ipſe eſſet, & omnes ipſe adunâſſet, & diceret, Etiã: ego præſens in collecta fui: Emeritus lector ad certamen exiliens, congrediente preſbytero,

Datiuus diriſsimè torquetur.

Saturninus presbyter vocatur ad cruciatus.

Datiui egregia cõſtãtia.

Emeritus proſilit ad certamen.

ro, Ego ſum author, inquit, in cuius domo collecta facta fuit. At Proconſul, qui iam toties victus fuerat, impetus Emeriti perhorrebat: & tamen in presbyterum verſus, Quarè contra præceptũ, inquit, faciebas Saturnine? Cui Saturninus: Intermitti Dominicum non poteſt, ait. Lex ſic iubet. Tunc Proconſul: Non tamẽ debuiſti prohibita contemnere, ſed obſeruare potiùs, & nõ rem facere contra præceptum Imperatorum. Et meditata iamdiù in martyribus voce, terrorem ſuæ iræ commouit, cui nõ pi-

Saturninus cruciatur atrociter.

gro paretur obſequio. Nam carnifices in ſenile corpus presbyteri ruunt, & graſſante rabie, rupta neruorum connexione, diſcerpunt illud ingemiſcenda ſupplicia & noui generis in ſacerdotem Dei exquiſita tormẽta. Videres quaſi in pabulo vulnerum famis rabie ſæuire carnifices, apertisq; viſceribus, ad horrorem videntium inter ruborem ſanguinis, oſſa nudata pellere, & nec inter moras torquẽtium, excluſam animam corpus ſupplicio pendente deſerere. At tali voce Dominũ presbyter precabatur: Rogo te Chriſte, exaudi. Gratias tibi ago Deus. iube me decollari. Rogo Chriſte, miſerere: fili Dei ſubueni. Cui Proconſul: Quarè contra præceptum facis? Et presbyter: Lex ſic iubet: lex ſic docet, inquit. O admiranda ſatìs ac prędicandi presbyteri doctoris diuina reſponſio. Legem ſanctiſſimam etiam in tormentis presbyter prædicat, pro qua libenter ſupplicia ſuſtinebat. Legis deniq; voce deterritus Anolinus: Parcam, inquit: eumq; in cuſtodiam carceris redigens, exoptato ſupplicio deſtinauit. At verò Emerito applicito, In tua, inquit Proconſul, domo collectæ factæ ſunt contra pręcepta Im-

Emeritus constantiſſimè reſpõdet.

peratorũ? Cui Emeritus, ſancto ſpiritu inundatus, In domo mea, inquit, egimus Dominicum. At ille: Quarè permittebas, ait, illos ingredi? Reſpondit: Quoniam fratres mei ſunt, & non poteram illos prohibere. Sed prohibere, inquit, illos debuiſti. At ille: Non potui, ait, quoniam ſine Dominico non poſſumus. Statìm enim ipſe in eculeo iubetur extendi, extenſusq; vexari. Qui cùm validos ictus innouato carnifice pateretur, Rogo, ait, Chriſte ſubueni. Contra Dei præceptum facitis, ô infelices. Et interloquenti Proconſuli, Non oportuerat te eos ſuſcipere, reſpondit: Non potueram, quin ſuſciperem fratres meos. At Proconſul ſacrilegus, Sed prior, inquit, erat iuſſio Imperatorum & Cæſarum. Contrà religioſiſſimus martyr: Deus, inquit, maior eſt, q̃ Imperatores. Rogo Chriſte: tibi laudes. Chriſte Domine, da ſufferentiam. Cui talia precãti, hæc Proconſul iniecit: Habes ergò ſcripturam aliquam in domo tua? Et reſpondit: Habeo, ſed in corde meo. Et Proconſul: In domo, inquit, tua habes, an non? Emeritus martyr ait: In corde meo illas habeo. Rogo Chriſte: tibi laudes: libera me Chriſte: in nomine tuo patior. Breuiter patior, libenter patior: Chriſte, non confundar. O martyrem, Apoſtoli memorem, qui legem Domini conſcriptam habuit, non atramento,

2. Cor. 3.

ſed ſpiritu Dei viui: non in tabulis lapideis, ſed in tabulis cordis carnalibus. O martyrem, legis ſacrę idoneum diligentemq; cuſtodem, qui Traditorum facinus perhorreſcens, ſcripturas Dominicas nè perderet, inter ſecreta ſui pectoris collocauit. Quo cognito, Proconſul, parce, inquit: eiusq; confeſſionem in memoriam vnà cùm cæterorum confeſſionibus redigens, Pro meritis veſtris omnes, inquit, ſecundùm confeſſionem veſtram pœnas meritas perſoluetis. Sed iam ferina rabies, ore cruento tor-

Felicis certamen.

mentis martyrum ſaginata, languebat. Sed cùm Felix nomine & paſſione proceſſiſſet in prælium, aciesque Domini omnis incorrupta inuictaque perſtaret, tyrannus mente proſtratus, voce demiſſus, anima & corpore diſſolutus, Spero vos, inquit, hanc par-

Præclara martyrum vox.

tem potiùs eligere, qua poſſitis viuere, vt iuſſiones cõſeruetis. Contra quę confeſſores Domini, inuicti martyres Chriſti, tanq̃ ex vno ore dixerunt: Chriſtiani ſumus: nõ poſſumus niſi Domini legem ſanctam vſque ad effuſionem ſanguinis cuſtodire. Qua voce percuſſus inimicus, Felici dicebat: Non quęro, an Chriſtianus ſis, ſed an collectã feceris, vel ſcripturas aliquas habeas. O ſtulta iudicis & ridenda interrogatio. Chriſtianus, inquit, vtrùm ſis, tace. Et addidit: Si in collecta fuiſti? Reſpondit: Quaſi Chriſtianus ſine Dñico poſſit, aut Dñicum ſine Chriſtiano celebrari. An neſcis ſatanas, in Dñico Chriſtianũ, & in Chriſtiano Dñicum conſtitutũ, vt nec alterum ſine altero valeat eſſe? Cùm nomẽ audieris, frequentiã Dñi diſce: & cùm collectam audieris, nomẽ agnoſce. Deniq; cognoſceris à martyre & rideris: tali reſponſione cõfunderis: Collectã, inquit, glorioſiſſimè celebrauimus: ad ſcripturas Dñicas legẽdas in Dñicum cõuenimus ſemper. Qua cõfeſſione cõfuſus grauiter Anolinus, fuſtibus cęſum exanimẽ, cæleſti cõcilio martyrẽ ꝓperantem ad ſiderea tribunalia, expleta paſſione, conſociat. Sed

Sed Felicem sequitur alius Felix, nomine pariter & confessione atque ipsa passione consimilis. Pari etenim virtute congressus, etiam ipse fustiū læsione quassatus, animā in tormenta carceris ponens, superioris Felicis est martyrio copulatus. Post hos suscepit certamen Ampelius custos legis, scripturarum diuinarū fidelissimus conseruator. Hic, quærente Proconsule, an in collecta fuisset, hilaris atque securus alacri voce respondit: Cum fratribus feci collectam, Dominicum celebraui, & scripturas Dominicas habeo mecum, sed in corde meo conscriptas. Christe, tibi laudes refero: exaudi Christe. Qui cùm hæc dixisset, ceruicibus contusus, quasi iam in tabernaculū Dominicum cum fratribus relegatur. Hunc sequitur Rogatianus. Qui confessus Domini nomen, supradictis fratribus iungebatur illęsus. Quintus verò applicitus, egregiè nomen Domini magnificeque confessus, cæsus fustibus in carcerem truditur, condigno martyrio reseruatus. Hunc sequebatur Maximianus, in confessione par, in congressione consimilis, in victoriæ triumphis ęqualis. Post quem iunior Felix, spem salutemq; Christianorum Dominicum esse proclamans. Cùm similiter etiam ipse fustibus cæderetur, Ego, inquit, deuota mente celebraui Dominicum, collectam cum fratribus feci: quia Christianus sum. Qua confessione meruit fratribus etiam ipse sociari. At iunior Saturninus, martyris Saturnini presbyteri progenies, in certamē optatum festinus accessit, properans patris virtutibus gloriosissimis adæquari. Cui cùm Procōsul furibundus, diabolo suggerente, dixisset, Et tu Saturnine interfuisti? respondit Saturninus: Christianus sum. Non à te quæro hoc, ait, sed vtrùm egeris Dominicū. Cui respondit Saturninus: Egi Dominicum, quia Saluator est Christus. Quo nomine Saluatoris audito, Anolinus exarsit, & in filium, patrium instaurat eculeum. Extensoque Saturnino, Quid, inquit, Saturnine profiteris? Vides vbì positus sis? Habes scripturas aliquas? Respondit: Christianus sum. Proconsul verò ait: Ego quęro, an conueneris, & an scripturas habeas. Respondit: Christianus sum. aliud non est nomen, quod post Christum oporteat nos sanctum obseruare. Qua confessione diabolus inflammatus, Quoniam permanes, inquit, in obstinatione tua, etiam te oportet tormentis affici: Dic, an aliquas scripturas habeas. Et ad officium dixit: Vexa illum. Ibant in adolescētis latera paternis vulneribus lassi lictores, & adhuc humectantem in vngulis patriū sanguinem, cognato filij cruori miscebant. Videres per hiantium vulnerum sulcos de lateribus anteà genitoris sanguinem fluere, & cruorem filij paterno permixtum vngulis rotantibus emanare. At iuuenis gemini sanguinis admixtione recreatus, medelam potiùs, quàm tormenta sentiebat: & recepta in tormētis fortitudine, fortissimis vocibus exclamabat: Scripturas Dominicas habeo, sed in corde meo. Rogo Christe, des sufferentiam. Spes est vitæ. Anolinus inquit: Quarè cōtra pręceptū faciebas? Respondit: Quia Christianus sum. Quo audito, Parce, inquit. Et statìm cessante tormento, in patrium consortium relegatur. Intereà mergebat in noctem horis labentibus dies, & consumptis cum sole tormentis, defecit atra tortorum rabies, & cum sui iudicis crudelitate languebat. Sed legiones Dominicę, in quibus Christus, perpetuum lumen, armorum cælestium corusco splendore fulgebat, fortiùs atq; cōstantiùs in certamina prosiliebant. Cùm verò aduersarius Domini tot martyrum prælijs gloriosissimis victus, tantisq; ac talibus congressionibus superatus, desertus à die, compręhēsus à nocte, deficiente iam carnificum rabie, profligaturus cùm singulis congredi vlteriùs non valeret, totius exercitûs Domini animos percontatur, deuotasq; confessorum mentes tali interrogatione propulsat: Vidistis, inquit, eos qui perseuerauerūt, quid sustinuerunt, vel quid in sua confessione perstantes, adhuc habeant sustinere. Et ideò qui vult ex vobis ad indulgentiam peruenire, vt saluus esse possit, profiteatur. Ad hęc confessores Domini, gloriosi martyres Christi, lęti ac triumphantes simul, non ex Proconsulis dictis, sed ex victoria passionis spiritu sancto feruentes, fortiùs clariusq;, tanquàm ex vno ore, dixerunt: Christiani sumus. Qua voce prostratus est diabolus, & concussus Anolinus confusúsq;, omnes sanctos in carcerem trudēs, illos martyrio destinauit. Et nè deuotissimus fœminarū sexus, florentissimusque sacrarū virginum chorus certaminis tanti gloria priuaretur, omnes fœminæ, Christo Domino auxiliante, in Victoria congressæ sunt & coronatæ. Etenim Victoria sanctissima fœminarum, flos virginum, decus & dignitas confessorum, honesta natalibus, religione sanctissima, moribus temperata, in qua naturæ bonum candida pudicitia relucebat,

[Margin notes: Alterius Felicis agon. — Ampelij martyriū. — Item Rogatiani. — Quinti. — Maximiani. — Felicis. — Saturnini. — Inuicta cōstãtia & insuperabilis confessio sanctorum martyrum. — Victorię virginis encomion & certamē egregium.]

bat,respondebatque pulchritudini corporis fides pulchrior mentis,& integritas sanctitatis,ad secundam palmam restitutam se in Domini martyrio lætabatur. Huic nāq; ab infantia iam clara pudicitię signa fulgebant,& rudibus adhuc annis,apparebat rigor castissimus mentis,& quædam dignitas futuræ passionis. Deniquè postquàm plena virginitas vltimum ætatis tempus expleuit, cùm puella nolens & reluctans in nuptias à parentibus cogeretur,inuitamque tradere sponso prædo suggereret, clàm se per præceps puella demittit, aurisque famulantibus supportata, incolumis gremio terræ suscipitur. Neque fuerat postmodùm pro Christo Domino passura, si pro sola tunc pudicitia moreretur. Liberata igitur nuptialibus tedis, illusoque simul cum parentibus sponso,media penè de ipsa nuptiarum frequentia prosiliens, ad ædem pudicitiæ portumq; pudoris ecclesiam intacta virgo confugit:ibì consecrati Deo dicatiq; capitis in perpetuam virginitatem,sacratissimum crinem incōcusso pudore seruauit. Hæc ergò ad martyrium properans, florētem pudicitiæ palmam triumphali dextera præferebat. Nanq; interroganti Proconsuli quid profiteretur, clara voce respondit: Christiana sum. Et cùm à Fortunatiano fratre togato eiusque defensore,vanis argumentationibus mente capta esse diceretur, Victoria respondit: Mens mea est: nunquā mutata sum. Ad hęc Proconsul: Vis ire,inquit, cum Fortunatiano fratre tuo? Respōdit: Nolo,quia Christiana sum:& illi sunt fratres mei,qui Dei præcepta custodiunt. O puellam,diuinæ legis authoritate fundatam. O virginem gloriosam,æterno regi meritò consecratam. O beatissimam martyrem,euāgelica professione clarissimam, quæ Dominica voce respondit: Hi sunt fratres mei, qui Dei præcepta custodiunt. Quibus auditis,Anolinus deposita iudicis authoritate,ad puellæ persuasionē descendit. Consule tibi,inquit. Vides enim fratrem tuum prouidere cupientem saluti tuæ. Cui martyr Christi: Mens mea est,inquit: nunquàm mutata sum. Nam &in collecta fui,& Dominicum cum fratribus celebraui: quia Christiana sum; Mox cùm hæc Anolinus audisset,furijs agitatus exarsit,& puellam,sacratissimam martyrem Christi,in carcerem vnà cum cæteris relegās,passioni omnes reseruauit. Sed Hilarianus adhuc supererat, vnus de natis presbyteri martyris Saturnini,qui ætatem suam paruulam ingēti deuotione vincebat. Hic patris fratrumq; triumphis approperans iungi, diras tyranni minas nō tam exhorruit,quàm in nihilum duxit. Huic cùm diceretur, Patrem tuum aut fratres tuos secutus es? subitò breui de corpore vox iuuenilis auditur, & angustū pueri pectus ad confessionem Domini totum aperitur in voce respondentis: Christianus sum,& mea sponte atq; voluntate cum patre meo & cum fratribus feci collectā. Audiebas patris Saturnini martyris vocem per dulcis filij meatus exire, & confitentem Christum Dominum linguam,de fratris exemplo secuturam. Sed Procōsul stultus,non intelligens contra se,non homines,sed Deum in martyribus dimicare, nec quia in puerilibus annis ingentes animos sentiebat, putabat puerū tormentis infantię posse terreri: deniquè amputabo,inquit,& collum tibi,& nasum,& auriculas,& sic te dimitto. Ad hæc Hilarianus puer,patris fratrumq; virtutibus gloriosus,qui iam didicerat à Maioribus suis tormenta contemnere,clara voce respondit: Quicquid facere voluēris,fac,quia Christianus sum. Mox in carcerem recipi etiam ipse iubetur, ingentique cum gaudio vox Hilariani auditur,dicētis: Deo gratias. Hîc certaminis magni pugna perficitur: Hîc diabolus superatur & vincitur: hîc martyres Christi de passionis futurę gloria ęterna iugi congratulatione lætātur. Verùm quoniam nos, vt suprà diximus,schismatis tempus admonuit, confessionibus tantis ac talibus martyrum decreta coniungere,constitutiones sanctissimas amicorum Dei gestis superioribus catenare,necessariò breuiter cuncta,quæ martyres in carcere ex authoritate legis diuinæ sanxerunt,seruandaque posteris reliquerunt,discurram: nec lapsorum superbiam atque audaciam Traditorum,in hac ipsa mea festinatione prætercam. Coëgit enim me transcendere nihil gestorum fides,amor legis,Ecclesiæ status, salus publica, vita communis. His enim de rebus Ecclesia Catholica sic poterit recognosci, si labes pestifera Traditorum, nefandis actibus suis, sententiaque martyrum omnibus seculis declaretur. Postquàm igitur supradictos martyres Christi exoptat⁹ carcer recepit,confessores,qui illuc priores detrusi fuerant, victricibus palmis triumphales dexteras venientibus adiungebant. Veniebant pręterea ad eundem locum & ex diuer-

Mirabilis constantia virginis.

Matth, 12.

Hilariani pueri virilis animus.

Vide pueri voces.

Plurimi cōfessores in carcere.

diuersis prouinciç partibus alij quoq; quàm plurimi confessores: inter quos erãt episcopi, presbyteri, diaconi, cæteriq; clerici, qui legem Domini asserentes, collectã Dominicumq; constanter & fortiter celebrabant: quiq; scripturas Dominicas diuinaq; testamenta de flamma atq; de incendio conseruantes, seipsos diris ignibus cruciatibusque diuersis, Machabeico more, pro diuinis legibus obtulerunt. Ea igitur tempestate, cùm horridus carcer crassæq; tenebræ intrà se clausos retinerent testes fidelissimos Dei, & ingentia catenarum pondera deuota membra vincirent, cùm debilitaret fames, fatigaret sitis, frigus quateret, turba comprimeret, latera ipsa recenti vngularum laceratione disrupta, feruerent inter catenas & ferrum instrumentaq; tormentorum, ex authoritate legis diuinæ, quod sibimet posterisq; martyribus conseruarẽt, celebrantes concilium, cælestia decreta condebant. Verè enim viuus ille spiritus sanctus, confessorum mentes æternis adspirando & diuinis colloquijs exercebat. Sed post crudelem tempestatem ac persecutionis horribiles minas, quibus Christianam religionem tyrannica rabies infestauerat, quô iterùm purior ac serenior Christiani nominis pax æterna lucesceret, nec defuit Traditorum omnium callidissima fraus, conspiratioq; pestiferorum naufragorum, diabolica arte composita, quæ sub prætextu religionis religionem impugnaret, fidem euerteret, diuina iura turbaret: maximè cùm etiam Mensurius, Carthaginensis quondàm episcopus, recenti scripturarum traditione pollutus, sceleris sui amentiam peiore cœpisset ferocia publicare: quippe qui combustorum veniam librorum à martyribus poscere ac implorare debuerat, vt delicta sua maioribus flagitijs cumularet, eo animo sæuiebat in martyres, quo diuinas tradiderat leges. Etenim hic tyranno sæuior, carnifice crudelior, idoneum sceleris sui ministrum, diaconum suum elegit Cæcilianum, idemque lora & flagra cum armatis ante fores carceris ponit, vt ab ingressu atque aditu cunctos, qui victum potumque in carcerem martyribus afferebant, graui affectos iniuria propulsaret. Et cçdebantur à Cçciliano passìm, qui ad alendos martyres veniebant. Sitientibus intùs in vinculis confessoribus, pocula frangebantur ante carceris limina. Cibi passìm lacerandi canibus spargebantur. Iacebant ante carceris fores, martyrum patres matresq; sanctissimæ, & ab extremo conspectu liberorum excussi, graues nocte dieque vigilias ad ostium carceris exercebant. Erat fletus horribilis & acerba omnium, qui aderant, lamentatio: prohibere pios martyrum complexus, & diuelli à pietatis officio Christianos, Cæciliano sçuiente tyranno & crudeli carnifice. Intereà martyres Christi non carceris squalor, non viscerum dolor, non deniq; vlla rerum penuria, commouebat: sed meritis & confessione iam Domino vicini, direxerunt in posteros salutem, quæ communem Christiani nominis progeniem ab omni recidiua communione Traditorum secerneret, tali sub comminatione: Si quis Traditoribus communicauerit, nobiscum partem in regnis cælestibus non habebit. Et hanc sententiam, sanctispiritûs authoritate conscriptam, tali comparatione firmabant: Scriptum est, inquiunt, in Apocalypsi: Quicunque adiecerit ad librum istum apicem vnum aut vnam literam, adijciat illi Deus innumerabiles plagas: & quicunq; deleuerit, deleat partem eius Dominus de libro vitæ. Si ergò additus apex vnus, aut litera vna dempta, de libro sancto radicitùs amputat, & sacrilegum facit & subuertit authorem: necessè est omnes eos, qui testamenta diuina, legesq; venerandas omnipotentis Dei & Domini nostri Iesu Christi ignibus tradiderunt exurendas, æternis gehennæ ardoribus, inextinguibili igne torqueri. Et ideò, vt suprà diximus, si quis Traditoribus communicauerit, nobiscum partem in regnis cælestibus non habebit. Hæc communicantes, singuli ad passionis gloriam festinabant, supremaque testatione vnusquisque martyrum cruore proprio consignabat. Exindè Ecclesia sancta sequitur martyres, & execratur perfidiæ Traditores. Igitur cùm hæc ità sint, quisnam est diuini iuris peritia pollens, fide præditus, deuotione præclarus, religiõe sanctus, qui iudicis Dei memor, veritatem ab errore discernat, à fide perfidiam disiungat, simulationemque fictam à certa & integra sanctitate recludat, separet à stante lapsum, ab integro vulneratum, à iusto reum, ab innocente damnatum, à custode legis proditorem, à confessore Christi nominis negatorem, à martyre Domini persecutorem, & vnum atque idem esse existimet, & Ecclesiam martyrum, & conuenticula Traditorum? Nemo scilicet: quoniam hæc inter se ità repugnant, contrariaque sibi sunt, vt lux tenebris, vita

2. Mach. 7.

Synodus in teterrimo carcere habetur.

Mẽsurij apostatæ episcopi sçuitia in martyres.

Decretũ eius synodi contra Traditores.

Apoc. 22.

 morti,

morti, sanctus angelus diabolo, Christus Antichristo, Paulo apostolo dicente: Quasi
2. Cor. 6. filijs dico, dilatamini & vos, & nolite coniungi cum infidelibus. Quæ est enim participatio iustitiæ ad iniquitatem? Aut q̃ communicatio luminis ad tenebras? Quæ particula est fideli cum infideli? Quæ est aũt cõuentio templi Dei cum simulacris? Vos aũt templũ Dei viui estis. Dicit enim: Quia inhabitabo in eis, & inambulabo, & ero illorũ
Leui. 26. Esai. 52. Ierem. 31. Deus, & ipsi erunt mihi populus. Propter quod discedite de medio eorũ & separamini, dicit Dominus omnipotens, & immundum nè tetigeritis, & ego recipiam vos, & ero vobis in patrem, & vos eritis mihi in filios & filias, dicit Dominus omnipotens. Quamobrem fugienda bonis, & vitanda est semper religiosis conspiratio Traditorũ, hypocritarum domus, pharisæorumque sententia: vt viam adoptionis filiorum filiarumque Dei in sancta Ecclesia spiritaliter nati dignè incedant, & non alienis facinoribus immersi, pro luce tenebras, pro vita mortem, interitum sibi pro salute acquirant.

Ecclesia vna est, nec potest in partes distrahi.

Talis est enim ecclesia Domini, quæ vna semper singularisque, contra sese, & in partes diuidi non potest. Sed post teterrimam persecutionis noctem, turbinesq; pestiferos tyrannorum, ad deceptionem innocentium prædamq; populorum, diabolus versutia callidissimæ fraudis adinuenit, vt quos aperta persecutionis clade trãsuorare non valuit, nec in seculo, sacrilego idolorum seruitio mancipandos, delictorum nexibus in perpetuam perniciem potuit retinere, eos pollutis traditionibus iungens sibi, sub prætextu sanctissimæ religionis extinguat. Deniquè illi falsi sacrorum ritus, fictaq; mysteria, non tam in salutem quàm in perniciem miserorum celebrantur: cùm erigit altare sacrilegus, celebrat sacramenta prophanus, baptizat reus, curat vulneratus, veneratur martyres persecutor, legit euangelia Traditor, hæreditatem cæli promittit diuinorum testamentorum combustor. Quos increpat Dominus & obiurgat
Matth. 23. in Euangelio, dicens: Væ vobis scribæ & pharisæi hypocritæ, qui circumitis mare & aridam, facere vnum proselytum: & cùm factus fuerit, faciritis eum filiũ gehennæ plùs
Osee 9. quàm estis vos. Et propheta polluta eorum sacrificia respuens, ait: Sacrificia eorum tanquàm panis luctûs: Omnis qui tetigerit illum, inquinabitur. Sed & per Aggæum
Agg. 2. clarissimum prophetam, Interroga, inquit, sacerdotes legem: Si acceperit homo carnem sanctam in summo vestimenti sui, & tetigerit summitas vestimenti eius aliquam partem panis, vini aut olei, si sanctificabitur? Et dixerũt sacerdotes: Non. Et dixit Aggæus: Si tetigerit inquinatus in anima horum aliquid, si inquinabitur? Et dixerunt sacerdotes: Inquinabitur. Et dixit Aggęus: Sic & populus hic & gens hæc corã me, dicit Dominus: & oĩs qui accesserit illuc, inquinabitur. Fugienda ergò & execranda pollutorum omnium congregatio vitiosa, & appetenda omnibus beatissimorum martyrũ accessio gloriosa: quæ est Ecclesia sancta, vna, & vera Catholica, ex qua martyres profecti sunt, & à quibus diuina testamenta seruata sunt.

In vna Catholica Ecclesia permanendum.

Hæc etenim sola persecutionis infestæ impetum fregit: hæc legem Domini vsque ad effusionem sanguinis conseruauit. In hac virtutes sanctispiritûs præsentia frequentantur, baptisma à Saluatore perficitur, vita perpetua reparatur. Semper enim illis propitius DEVS adest, Dominus Christus collætatur, & gaudet spiritussanctus, in confessoribus victor, in martyribus triumphator. Postremò cùm nec Mensurius, nec minister eius Cęcilianus ab hac immani crudelitate cessare vellent, Anolino Proconsule alijsq; persecutoribus interìm circa alia negocia occupatis, beati martyres isti, corporeis alimentis destituti, paulatìm & per interualla dierum, naturali conditioni, famis atrocitate cogente, cesserunt, & ad siderea regna cum palma martyrij migrauerunt: præstante Domino nostro Iesu, qui cum patre &c.

VITA S. SEVERINI ABBATIS AGAVNENSIS, PER FAVSTVM PRESBYTERVM CONSCRIPTA, SED *quòd in plerisque videretur esse verbosior, per F. Laurentium Surium redacta in compendium.*

FEBRVAR. 11.

BEATVS Seuerinus, religiosus Dei cultor, parentes habuit generis nobilitate cõspicuos, qui eum à prima ętate in literis & pietate instituendum curârunt. Tandèm eousquè in scientia & vitæ integritate progressus est, vt dignus existimatus sit, qui insigni Agaunensium monasterio, vbì fortissimus Christi martyr Mauritius quiescit, Abbas præficeretur. Virtutum enim eius bonus odor iam longè lateq; se diffuderat, & cunctis eum celebrem reddiderat atque venerabilem. Carnis vel generis splendorem longè superabat mẽtis generositate & virtutum gloria. Feruebat nanque in illo Dei amor, animi inuicta cernebatur patientia, edomandę carnis ingens studium, & multa cibi potusque parsimonia. Insistebat acriter & strenuè sanctis precibus, sciẽs scriptum esse: Petite, & accipietis. Magna illi aderat animi compunctio, qua fiebat, vt esset semper ad cælestia suspensus, vbertimque lachrymans, vota sua Domino ardenter offerret, cùm Apostolo cupiens dissolui, & ruptis corporis vinculis, ad illam beatam patriam proficisci, & esse præsens ad Dominum. id enim multo melius. Sed inter hæc omnibus se præbebat affabilem, qui consilij aut solatij captandi causa ad ipsum accessissent: infirmis quoquè fratribus adhibebat paternæ adhortationis fomenta: ità quidem sibi & DEO intentus, vt tamen aliorum salutem nulla ratione negligeret.

Fit Abbas Agaunẽ.

Iohan. 16.

Philip. 1.

Ea tempestate Clodoueus rex Francorum in acrẽ febrem incidit, quæ multo tempore eum vehementer afflixit. Vt autem ad eum perlatus est rumor sanctitatis beati Seuerini, hortantibus eum amicis, misit homines, qui virum Dei cum omni humilitate obsecrarent, vt ad ipsum accedere, & suis precibus sanitatem à Domino ipsi impetrare dignaretur, quandoquidem medicorum opera omnis frustrà in ipsum collata, nihil diuturno morbo remedij attulisset. Fuit hoc ità diuinitùs procuratum, vt vir sanctus ea occasione ad regem profectione suscepta, illis in locis permultorum saluti & vtilitati proficeret. Nec ea res molesta fuit regijs medicis: immò verò Tranquillinus, illustris vir & in arte medica benè versatus, regem admonuit, vt virum sanctissimum ad se accersiret: simul exponens regi virtutes beati viri, quàm multi ab eo curarentur varijs oppressi morbis, & à dæmonijs vexati. Ità factum est, vt quemadmodùm diximus, rex ablegaret suos ad virum Dei, qui celeriter curarent illum adesse Parisijs, vbì rex tum morabatur. Et illi quidem, quos miserat rex, diligenter in eam curam incubuerunt, vt regis iussa exequerentur: & cùm ad Agaunense monasterium peruenissent, Abbatis appellandi copiam sibi fieri poposcerunt. Ille verò accessit ad eos, salutatusque est ab eis admodùm reuerenter, & his verbis compellatus: Dominus noster, tuæ æternæ prosperitatis deuotus amator, Clodoueus rex te multùm salutere iussit, precaturque vtì nè graueris ipsum inuisere. Nam valdè difficili conflictatur ægritudine, & spe bona nititur, fore vt tuis sanctis precibus à Domino obtineat pristinam virium incolumitatem. Medici enim nihil sua arte & industria efficere potuerunt. His auditis, vir sanctus, vt erat pijssimus, mox respondit, se regis precibus minimè defuturum. Id verò tanto propensiùs fecit, quòd iam antè visione & reuelatione angelica cognouerat se aliò migraturum, alibique & vitæ finem, & corporis sepulcrum habiturum. Posteà rem ad fratres omnes cœnobij refert, cum multa cordis pietate, compunctione & beneuolentia, multisque cum lachrymis ità eos alloquens: Ego quidem, fratres mei dilectissimi, iam discessurus, valdè me commendo orationibus vestris: petoque & obsecro, vt sicut hactenùs, ità deincèps quoquè fides integra, spes inconcussa, & feruens charitas perseuerent apud vos. Confidite, quæso, in Domino, & agite viriliter, & confortetur cor vestrum in gratia DEI, quæ est in CHRISTO IESV Domino nostro. Quòd ad me quidem attinet, notum vobis facio

Clodoueus rex cũ ad se euocat.

Reuelatiõe discit alibì se moriturũ.

bis facio fratres mei, quòd in hac mortali carne me posthàc visuri nõ estis. Mihi enim diuinitùs patefactum est, in castro Nantoniensi me non multò pòst ex hac vita decessurum. Hæc cùm ille dixisset, magnus omnium repentè luctus & fletus ortus est, aiuntq; ad illum: Abba pater, nè derelinquas nos, neque deseras gregem tibi à Christo Domino commendatum, quem hucusq; paterno affectu benignè & amanter fouisti. Dolebant certè vehementer tantum patrem sibi auferri, maximè quòd audiuissent non se illum ampliùs conspecturos in hac vita. Ille verò sic eos lachrymantes mœrentesq; considerans, Nolite, inquit, fratres mei, nolite hac de causa contristari. Oportet enim nos diuinæ parére voluntati. Deindè iubet itineri necessaria præparari, eosq; blandè consolatus, impertita quoq; benedictione, profectus est.

Fratres multùm dolent eius abitu.

Peruenit autem in ipso itinere ad oppidum Niuernense, ibiq; orandi causa templũ ingressus est: cumque à custodibus esset sciscitatus, vbì episcopus esset, illique respondissent, eum iam diù grauiter decumbere, loquẽdi quoque & audiendi beneficio priuatum, toto anno è lecto surgere non potuisse, & neque sacrificâsse interìm, neq; populo benè precatum esse: vir sanctus misericordia permotus, ad Eulalium pontificem lecto inhærentem festinus accedit, visoq; illo se prosternit, diuq; Dominum feruẽter orans, è terra surgit, dicitq; surdo & muto episcopo: Loquere, oro, mecum sacerdos Domini. Tum ille: Sit, inquit, nomen Domini benedictum in secula, qui per te mei misertus est. Et S. Seuerinus porrigẽs ei manum, Surge, ait, serue Dei in nomine Domini nostri Iesu Christi, qui te propterea castigauit, vt saluum faceret: ideò flagellauit, vt coronaret. Hodiè mecum in altari sacrificabis, & pro more populo benedictionem largieris. Sub his verbis totus sanus surrexit Eulalius, laudes gratesque agens DEO, qui per seruum suum Seuerinum ab ipso mortis limine ad vitam & sanitatem ipsum reuocâsset: eademque die Missam celebrauit, & populo benedixit. Multi sanè viso tanto miraculo obstupescebant, agebantque gratias Deo pro restituto sibi pastore. Et illo quidem die mansit apud eum B. Seuerinus, diuinis cum illo laudibus vacans: postridiè verò illi valefaciens, cœptum prosequebatur iter, tandemq; Lutetiam perueniens, in ipsa vrbis porta leprosum conspicit, valdè miserum & omni consolatione destitutum. Eum igitur ad se vocat, osculatusq; peramanter, dicit illi: Quid tibi vis præstari fili mi? simulque sputo eum liniens, & Dominum inuocans, leprã omnem prorsùs ab illo expulit. Ibì tum erumpunt omnes in laudem Dei, qui per seruum suũ talia efficeret. At vir sanctus humanos vitans fauores, properè indè abijt templum versùs, ibiq; se dans orationi, à Deo opem postulauit: indè ad regis aulam se confert, eoque salutato, procumbit in preces, ijsque absolutis, casulam, qua indutus erat, super regem ponit, & confestìm febre profligata, rex surrexit incolumis, gratias agens Deo, & flexis genibus eius seruum Seuerinum venerans, cuius precibus salutem repentè esset consecutus.

Eulaliũ episcopũ surdum, mutũ lectoq; decumbentem sanat.

Leprosum curat

Clodoueũ regẽ à febre liberat.

Mansit autem aliquandiù apud eum B. Seuerinus, multosque tum aulicos, tum ciues Parisienses, depulsis morbis & malis, quibus premebantur, fusa ad Deum prece, saluti reformauit. Lætabantur cæci, post longas tenebras cæli lumen adspiciẽtes, surdi se audire gratulabãtur, claudi ingrediebantur alacres, muti tacentia diù ora in creatoris laxabant laudes, dæmoniaci à teterrimorum spirituum vexatione se gaudebãt absolutos. Eiusmodi verò mirificis operibus vir Dei creuit apud omnes præclara sui existimatione, & laudabatur Christus in fideli seruo suo. Rex quoq; Clodoueus potestatem ei fecit, quantam vellet pecuniam accipiendi ex thesauris ipsius, & pauperibus elargiendi. Tum prætereà è carceribus abeundi copiam fecit omnibus, quos vir Dei censuisset dimittendos: quorum sanè ingens fuit numerus. Attulit ea res multis incredibilem iucunditatem, quia iam nihil expectârant aliud, nisì vt diuersis affecti supplicijs interimerentur.

At verò vbì sensit homo Dei aduentare tempus, quo cum morte vita esset commutanda, immò verò à morte corporis huius, & ab hoc exilio migrandum ad veram vitam & ad patriam charitatis æternæ, regi & Parisiensibus valedicens, ad Castrum Nantoniense properauit, vbì oratorium erat ex lignis constructum, in quo presbyteri duo Paschasius & Vrsicinus Deo ministrabant, de quibus illi Dominus significârat, quòd illorum opera esset mandandus sepulturæ. Ad illos igitur accessit, & comiter eos alloquens, indicauit se propterea eò aduenisse, vt illic vita functus, ab illis sepeliretur.

Abit ad Castrum Nantoniense.

retur. Deindè etiam commendauit illis Faustum presbyterum, fidelem vt ipse eum vocat, necessitatis suæ ministrum, qui triginta annis assiduus in eius ministerio fuisset: itemque Vitalem monachum, discipulum suum. Porrò presbyteri illi Paschasius & Vrsicinus honorificè virum sanctum exceperunt, qui iam ad imminentem huius vitæ supremum diem sese cum multis lachrymis assiduisque precibus religiosè præparabat, vt posset venienti iudici lætus & expeditus occurrere. Postremò vbì ventum est ad vndecimum mensis Februarij diem, felicem spiritum in manus sui efflauit creatoris. *Moritur vir sanctus.* Vt autem testati sunt, qui morienti aderant, totus ille locus, in quo decubuit, multo lumine circundatus fuit ea hora, qua decessit. Postquàm autem obdormiuit, Paschasius & Vrsicinus corpus exanime, ità vt moris erat, abluerunt, indutumque vestibus summo cum honore in supradicto oratorio terra condiderunt: vbì hodieque ad eius sepulcrum multa pręclara fiunt miracula, glorificante Christo seruum suum. *Miracula ad sepulcrum eius.* Posteà, vbi defuncto Clodoueo, filius eius Childebertus regnum obtinuit, recordatus ille virtutum beatissimi Seuerini, & quemadmodùm patrem Clodoueum à molestissima febre repentè liberâsset, omninò rationi consentaneum putauit, vt super eius monumentum ædes augustior & sublimior fabricaretur. Idque eo iubente curatum & effectum est, templumque iam constructum idem rex etiam regijs muneribus auxit, cupiens apud Deum sancti viri precibus adiuuari & eius patrocinia promereri.

SANCTI PATRIS NOSTRI IOHANNIS CHRYSOSTOMI ARCHIEPISCOPI CONSTANTINOPOLItani, *Encomium sancti Meletij Archiepiscopi Antiocheni, & de studio eorum, qui conuenerant.*

PER venerandum & sacrum hunc gregem oculos vbiq; circunferens, & vniuersam ciuitatem adspiciens hîc pręsentem, nescio quem priùs beatum pronunciem: sanctū ne Meletium, quòd vel post mortem tanto honore fruitur: an vestram charitatem, quòd tātam in vestros Pastores beneuolentiam etiam post decessum ostenditis. *Februar. 12. Exemplar Aloysij excusum habet 14. sed puto mendum esse.* Beatus enim ille, quòd tantum amorem vobis omnibus potuerit immittere: Beati vos quoquè, quòd cùm charitatis depositum acceperitis, eam ei, qui deposuit, integram hucusq; perpetuò conseruaueritis. Quintus enim annus iam præterijt, ex quo ille migrauit ad Iesum, quem desiderabat: & perindè acsi heri & nudiustertiùs eum vidissetis, tam feruenti amore ad eum hodiè accessistis. Propterea beatus ille est hodiè iudicandus, quòd tales genuerit filios. Beati autem estis vos quoquè iudicandi, quòd vobis obtigerit, vt talem patrē haberetis. Egregia est radix & admirabilis: sed fructus quoquè non sunt indigni hac radice. Etenim quomodò radix quæpiam admirabilis, quæ latet in sinu terræ, ipsa quidem non apparet: per fructus autem ostendit vires suę virtutis: Ità etiam beatus Meletius in hac capsa conditus, ipse quidem non cernitur à nobis oculis corporis: per vos verò, qui estis fructus, ostendit vires suæ gratiæ. Et nos quidem sileamus. *Dies festus S. Meletij.* sufficit enim dies festus & feruor vestri studij, ad tuba clariùs proclamandum sancti Meletij in vos amorem tanquàm in filios. Sic enim vestras mentes accendit ad suî amorem, vt vel ad solum nomen incalescatis, & excitemini ad ipsam appellationem.

Propterea ego quoquè nunc non temerè, sed studio & dedita opera, id in meis verbis annecto assiduè, & perindè àc quispiam, qui coronam texit aureā, margaritas deindè inserēs, gemmarum frequentia præclarius efficit diadema: ità ego quoq; beato eius capiti coronā texens encomiorum, velutì margaritarum quarundā frequentiā, orationi adtexo continuationē eius appellationis: sperās fore, vt sic eam iucundiorē reddā & splendidiorē. Solent enim amantes eorum, quos amāt, vel nuda cōplecti nomina, & incalescere ad ipsas appellationes. Quod vobis quoq; in hoc beato visuenit.

Nam

Meletij nomẽ q gratũ Antiochenis.

Nam cùm eum à principio in ciuitatem ingressum excepissetis, vnusquisque filium suum appellabat ab illius appellatione: per appellationem existimans vnusquisque in domum suam sanctum illum introducere, patresq;, auos & proauos, matres prætereuntes beati Meletij nomen imponebant liberis, quos pepererant. Naturã enim vincebat amor pietatis, & deincèps qui nascebantur, non ex naturali solùm beneuolentia, sed etiam ex affectione ad illam appellationẽ, erant chari parentibus. Ipsum enim nomen, & ornamentum cognationis, & ædium tutelam, & inuocantibus salutem, & amoris solatium esse existimabant: & perindè acsi quidam, qui sedebant in tenebris, cùm vna lampas conspecta fuerit, multas accendentes lucernas, vnusquisq; infert in domum suam: ità etiam cùm illa appellatio, tanquàm lumen incidisset in ciuitatem, vnusquisq; tanquàm lucernam accendens, introduxit in domum suã beati tunc illius nomen, velutì quendam thesaurum bonorum innumerabilium, per illius afferẽs appellationem: eratq; id, quod fiebat, doctrina magnæ charitatis & pietatis. Nam cùm assiduè cogerentur meminisse illius appellationis, illum quoq; sanctum complectebantur animo. Habebant enim hoc nomen tanquàm arma quædam, quibus fugabatur quæuis à ratione aliena affectio & cogitatio: fuitq; id adeò frequens, vt vbiq; in biuijs, in foro, in agris & in vijs hoc nomen vndiq; circunsonaret.

Vide antiquum vsum imaginum apud Christianos, & earum venerationem.

Non ad nomen autem solùm adeò fuistis affecti, sed ad ipsam etiam figuram corporis. Quomodò enim fecistis in nominibus, hoc etiam fecistis in illius imagine. etenim in palis annulorum, & in simulacris, & in phialis, & in thalamorum parietibus, & vbiq; sacram illam multi expresserunt imaginem, vt non solùm audirent sanctam illã appellationem, sed etiam vbiq; viderent figuram corporis, & eius excessûs duplicem haberent consolationem. Etenim cùm primùm fuit ingressus, fuit expulsus è ciuitate, inimicis veritatis eum expellentibus: Deus verò id concessit, simul & illius virtutẽ & vestram volens ostẽdere. Cùm enim ingressus, sicut Moses in Aegyptum, liberâsset ciuitatem ab errore hæresis, putridisq; membris & immedicabilibus à reliquo corpore amputatis, integram restituisset sanitatem ecclesiæ multitudini, inimici veritatis non ferentes correctionem, cùm mouissent eum, qui tunc imperabat, expulerunt eũ ex hac ciuitate, expectantes fore, vt veritate essent superiores, & euerterent correctionem eorum, quę facta fuerãt. Euenit autem contrà, quàm expectabant: magisq; fuit euidens vester zelus, & resplenduit demonstratio illius scientiæ, ad docendum accõmodatæ. Illius quidem, quòd triginta diebus, nec ijs quidem integris, tantum potuit, vt posteà irruentibus spiritibus innumerabilibus, illabefacta & inconcussa manserit illa doctrina. Feruor autem vester se apertè ostendit, quòd triginta, & nec ijs quidem integris, diebus, tam accuratè suscepistis, quæ deiecta fuerant ab illo, semina, vt ad profundum mentis radices transmiseritis, & nulli deincèps illatæ decæterò cesseritis tẽtationi.

Meletius ab hæreticis expellitur.

Antiochenorũ charitis in Meletium.

Operæprecium est autem, ne illud quidẽ prætermittere, quod accidit in eius persecutione. Nam cùm Præses ciuitatis curru vectus exiret per medium forum, & propè fecisset sedere illum sanctum, lapides niue crebriores vndiq; in caput Pręsidis ferebantur, ciuitate nequaquàm ferente separationem, sed potiùs volente priuari vita pñsenti, quàm videre sanctum illum auelli. Quid ergò tũc fecit ille beatus? Cùm vidisset iactus lapidum, complexus suis vestibus, contexit caput Pręsidis: simul & inimicos pudore afficiens ob insignem mansuetudinem, & suos docens discipulos, quantã ostendere oporteat patientiam in eos, qui iniuria afficiunt: & quòd non solùm nihil oporteat eis mali facere, sed etiamsi ab alijs eis immineat periculum, id quoq; omni studio propulsare. Quis tunc non fuit obstupefactus, videns & insanum amorem ciuitatis, & summam philosophiam, lenitatemq; & mãsuetudinem Meletij? Erant enim admirabilia ea, quæ tunc acciderunt. Pastor abigebatur, & greges non dispergebãtur. Gubernator expellebatur, & scapha non mergebatur. Agricola fugabatur, & vitis plus fructûs ferebat. Quoniã enim vinculo charitatis eratis inter vos inuicèm colligati, non illatæ tentationes, non impendentia pericula, non viæ longitudo, non diuturnitas temporis, neq; quidquam aliud potuit vos disiungere à beati pastoris Meletij cõsuetudine. Sed expellebatur quidem, vt esset procùl à filijs: contigit autem contrarium. magìs enim vobis constringebatur vinculis charitatis: & cùm secum vniuersam accepisset ciuitatem, iuit in Armeniam.

Et erat

Et erat quidem corpus positum in patria, mens verò & cogitatio, velutì à quibusdam pennis,in altum elata à gratia spiritûs, & apud vos perpetuò degens, vniuersum hunc populum circunferebat in suis visceribus. Quod ipsum quoquè vobis vsu veniebat. Nam cùm hîc sederetis,& vrbe circunscriberemini,spiritu charitatis in Armeniam quotidiè euolantes,& sanctum vultum intuentes, & beatam vocem audientes, sic reuertebamini. Et propter hanc causam,concessit Deus eum statìm expelli è ciuitate,vt,sicut dixi, ostẽderet Deus vestram fidei firmitatem inimicis,qui vos bello oppugnabant:& illius in docendo peritiam. Illud autem hinc est apertum. Nam post primam reuersus persecutionem, non triginta solùm dies,sed etiam mẽses,& annum vnum & duos & plures hîc est versatus. Nam cùm satìs magnum dedissetis argumentum vestræ circa fidem firmitatis, dedit vobis potestatem iucundè & securè fruendi patre. erat enim maxima voluptas, frui illo sancto vultu. Non enim solùm docens nec loquens,sed etiamsi solùm videretur,satìs erat ad introducendam omnem virtutis doctrinam in eorum,qui videbant,animam. Quandò enim ad vos veniebat,& vniuersa ciuitas ei obuiàm processerat, alij quidem propè accedebant, & pedes præhensabant,& manum osculabantur,& vocem audiebant: alij autem prohibiti à multitudine,ipsum solùm videntes,tanquàm qui sufficientem benedictionem ex adspectu accepissent,& non minùs habuissent,quàm qui propè fuissent,contenti recedebant: & quod fiebat in apostolis,hoc in eo quoquè contingebat. Quomodò enim in Apostolis,qui progredi & propiùs accedere non poterant,cùm vmbra eorum extenderetur, & tangeret eos,qui procùl erant,eandem attrahebant gratiam,& sani similiter recedebant: Ità nunc quoquè,qui non poterant accedere, tanquàm aliquam spiritalem gloriam à sancto illo capite emissam,& ad eos, qui longissimè aberant, peruadentem sentientes: etiam ab eo omni benedictione ex solo adspectu repleti, omnes discedebant.

Reuertitur ab exilio.

Act. 5.

Cùm autem visum esset communi Deo vniuersorum, eum vocare ex vita præsenti,& eum referre in chorum angelorum,nec hoc quidem factũ est temerè. Sed ipsum quidem vocant literæ Imperatoris,cùm Deus mouisset Imperatorem. Vocant verò ipsum nõ in propinquum locum,sed in Thraciam. Quamobrem? Vt & Galatæ & Bithyni & Cilices & Cappadoces, & omnes, qui Thraciam habitant, nostra bona cognoscerent: Vt qui erant vbiquè terrarum Episcopi, tanquàm ad archetypum exemplar, ad illius sanctitatem intuentes, & apertum exemplum ab illo accipientes, sui in hoc munere officij certissimam & clarissimam haberent regulam, quemadmodùm oporteat administrare & regere ecclesias. Nam propter vrbis magnitudinẽ,& quòd illic resideret Imperator, multi ex multis locis orbis terræ illuc tunc confluebant. Episcopi autem ecclesiarum, propterea quòd ecclesiæ à longo bello & tempestate respirantes,acciperent principium pacis & trãquillitatis, literis Imperatoris omnes illuc vocabantur. Tunc ergò hic quoquè sanctus illuc accedit. Quomodò enim in tribus pueris accidit,quandò erant publico præconio renunciandi & coronandi,extincta vi ignis,fastu tyranni conculcato, confutato omni genere impietatis, ex vniuerso orbe terræ erant eis congregati spectatores. Nam qui vbiquè terrarum erant satrapæ, consules, & legati, vocati quidem erant propter aliam causam, illos autem spectauerunt athletas. Ità etiam tunc accidit. Propter aliam enim causam vocati episcopi,qui vbiquè terrarum administrabant ecclesias,accesserũt,& sanctum illum sunt contemplati: adeò vt beato Meletio præclarum fieret theatrum.

Dan. 3.

Postquàm autem eum adspexissent,& accuratè eius didicissent pietatem, sapientiam atque zelum fidei,vt qui perfectam & absolutam in se haberet omnem virtutem, quæ decet sacerdotem,tũc eum ad se vocauit Dominus. Factum est verò id quoquè, vt leuiùs ferret nostra ciuitas. Nam si hîc emisisset animã,futurum erat intolerabile pondus calamitatis. Quis enim sustinuisset videre beatum illum, extremum ducẽtem spiritum? Quis sustinuisset videre illa cilia oculorum deprimi,osque claudi & mandata edere nouissima? Quis hæc adspiciens, non à se discessisset magnitudine calamitatis? Nè hoc ergò accideret,prouidit Deus,vt in aliena regione animam emitteret: vt tempore, quod intercessit, hanc maximam præmeditati calamitatem, cùm videremus ingredi corpus,nè animo consternaremur,cùm mens iam esset assuefacta luctui. Quod etiam factum est. Cùm enim venerandum illud corpus excepit ciuitas, luxit

Meletij absoluta virt⁹.

quidem & valdè eiulauit: ſed luctum citò repreſſit, tam propter cauſam, quam diximus, quàm propter eam, quæ eſt dicenda.

Benignus enim & clemẽs Deus miſertus noſtri doloris, alium citò nobis dedit Paſtorem, qui pulchrè exprimebat & conſeruabat formã omnis illius virtutis. Qui cùm ſedem aſcendiſſet, humili & lugubri veſte nos ſtatim exuit, & dolorem extinxit. beati autem Meletij magis renouabat memoriam: & dolor quidẽ flacceſcebat, amor verò accendebatur vehementiùs, & omninò ſublata fuit animi ægritudo. Quãquàm in amiſſione eorum, qui ſunt chariſſimi, non ità ſolet euenire. Sed quandò quis filium chariſſimum, vel etiam reuerendum maritum amiſerit mulier, quandiù quidem eius feruentem conſeruat memoriam, vehementior luctus alitur in animo. Quandò verò ſuccedens tempus luctum emollierit, ſimul cum vehementia doloris extincta eſt etiam, quæ vigebat, memoria. In hoc autem beato Meletio accidit cõtrarium. Nam animi quidem ægritudo fuit omninò eiecta, recordatio verò non ſimul abijt cum dolore, ſed aucta eſt vehementiùs. Teſtes autem eſtis vos, qui poſt tantum tempus, non ſecùs àc apes fauum, circunuolatis corpus beati Meletij. Cauſa verò erat, non à natura ortus in illum amor, ſed diſcretionis rectæ ratiocinatio. Propterea non fuit morte extincta ſancti Meletij memoria, tempore non emarcuit: ſed augetur & maius accipit incrementum, non eorum ſolùm, qui viderunt, ſed etiam eorũ, qui non viderunt. Eſt enim hoc quoquè admirabile, quòd qui fuerunt illius vitæ tempore iuniores, ij quoquè accẽduntur ad idem deſiderium. Atque vos quidẽ ſenes in hoc ſolo ſuperatis eos, qui non viderunt, quòd cum eo verſati eſtis, & fructum percepiſtis ſanctæ eius conſuetudinis. Qui autem non viderunt, vos ſuperãt, quòd cùm virum non adſpexerint, oſtendunt in ipſum non minus deſiderium.

Studium & amor Antiochenorũ in defunctũ Meletium.

Oremus itaque omẽs, tam magiſtratus quàm priuati, tam mulieres quàm viri, tam ſenes quàm iuuenes, tam ſerui quàm liberi, hunc beatum Meletium harum precum ſocium accipientes, (eſt enim ei nunc maior fidutia, & amor in vos feruentior) vt hęc nobis augeatur charitas, & nos omnes dignemur, quomodò hîc ſumus prope arcam, ità illic quoquè poſſe eſſe prope beatum & æternum eius tabernaculum, & conſequi bona æterna, quæ ſunt ei repoſita. Quæ detur nobis omnibus conſequi, gratia & clementia Domini noſtri Ieſu Chriſti: Cui gloria & potentia ſimul cum ſancto & viuifico ſpiritu, nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

NICEPHORI BEATISSIMI PHILOSOPHI ET ORATORIS, ORATIO FVNEBRIS, SEV VITA ENcomio contexta, magni inter Dei Pontifices & admirabilis inter Patriarchas, Antonij.

Februarij 12

Fieri ergò nõ poterat, vt eorum, qui in fide priùs præclari extiterunt, non rurſùs tempus, etiamſi videretur conſenuiſſe, fœtus ſimiles afferret: & per extremum pactum, rebus ipſis & factis, pręcedentium fructuum comprobaret admirabilitatem. Cùm enim fictor ab initio humanam fabricatus eſſet naturam, & bonorum ſeminum ei indidiſſet materiam, non ſiuit, vt ea cum tempore conſeneſceret, ſed vt in dies repubeſceret, & ferret fœtus germanos p̃cedentibus, ſupernę cognationis minimè adulteratam nobilitatem in ſe ferentes. Virtus enim non accipit dimẽſionem ex eo, quod eſt tempore poſterius aut prius: ſed ex pura & incorrupta mẽte eorum, qui ſe rectè gerunt: quomodò is, qui nunc oratione laudãdus eſt propoſitus, qui quotidianis acceſſionibus aſcendit totas ſcalas virtutum, & peruenit ad ſummum.

Sed oportet, huic, qui per totam vitam in virtute ſe exercuit, eos, qui per totam vitam in dicendi facultate ſtudium poſuerunt, contexere coronam: qui quidem ſunt lingua boni & potentes: & admirari res præclarè & rectè ab eo geſtas: me aũt ſilentio longo os meum cõprimere, & linguam vinculo cõtinere: & dum alij oratoris officio funge-

fungerentur, me in numerum referri auditorum: & eorum quidem reuoluere memoriam, quorum inspectio & experientia, non longo abhinc tempore, poterat esse magistra, vt veritati possem verum & firmum ferre testimonium: eorum verò, quæ ignorantur, narratione per orationem percipere cognitionem. Non autem lingua inerudita, & ægritudinis animi nube confusa mente, aggredi tātæ rei magnitudinem, timentem periculum, quod imminet ijs, qui suscipiunt ea, quæ sunt supra vires. Natura enim ità est comparatum, vt verba res non possint assequi. Hîc autem nunc, vbi & longissimum tempus dimensum est virtutem, & floridissimum pratum imitantur rectè facta, cùm omnia tractare nulla possint ratione, meritò refugiunt. Neque enim suum ingenium, nec rerum ignorantes magnitudinem, sperantes tamen se potiùs aliquid accepturos, quàm daturos, existimant se virtutum magnitudine esse suam celaturos imbecillitatem. neminem enim iudicare orationes, stupefactum rerum admiratione. Quamobrem sperant fore, vt simul & lateant, & prædicentur, dum propter horum connexionem habentur in admiratione. Sed quoniam mentis, quæ inter oēs principatum obtinet, vincit sententia, quæ post exequias censet iusta patri esse tribuenda, eius in dicendo gratiæ vniuersum permittentes, (quæ, etsi necesse sit, ad non assequi, omninò quod deficit, adijciet, vel potiùs orationi integram præbebit correctionem) accedimus ad narrationem, velutì quoddam fundamentum patriam primo loco ponentes. Verba res assequi non possunt.

Sed patriæ & Maiorum nollem facere mentionem: quoniam nec aliquid eorum, quæ ad carnem pertinent, cælesti illi & carnis propemodùm experti, & qui solam nouerat patriam supernam ciuitatem, in quam ciues adsciscuntur, qui sunt virtutis operatores, scimus fuisse proprium. Sed quoniam eum, qui propter nos massæ nostræ assumptione factus est sicut nos, vniuersi opificem videmus & Dominum, admisisse patriam & Maiores, & humilis Bethleem magnitudinem omni lingua prædicari, nec in sancto quoquè Pontifice fas esse statui prætermittere: sed in eo potiùs iucundè immorari, reddendo quodammodò gratiam alimentorum. Sed in alijs quidem fortassè, patria & genus proposita, laudem ex arte afferunt: in eo autem, de quo in pręsentia agimus, partus potiùs ijs, ex quibus ortus est, donat gloriam immortalem, infernè remittens splēdorem, similiter solarium radiorum reuerberationibus. Patria ergò, quæ sit vna, non potest inueniri. Nam Asia quidem & Europa gloriam inter se partitur: hæc quidem propter Thraciam, illa verò propter Phrygiam, eius ortum sibi vendicantes. Cùm res autem sit inter eos cōtrouersa, appáret alia tertia patria, nempè regina vrbium, quæ etiā eum aluit, vlnis suis amplectens, ex quo ferè à puerilibus fascijs eum euolui contigit, vt qui ei posteà futurus esset decus & ornamentum. Et hæc quidem, vtpotè caput, ei facilè & prompto animo cedit, sperans fore vt fruatur gloria. Asia verò ægrè fert quidem, sed non vsque ad immoderatam fertur contentionem: se reginę autem submittens, & Maiorum eius contenta gloria, à quibus sunt huic fontes generationis: quos genus ducentes ex Phrygia, propter munera imperatoria, quæ obiērunt in exercitu Imperatoris, habuit regina vrbium habitatores, animo quidem fortes, fortes autem corpore, & eius, qui ex ipsis erat gignendus, priùs in se describentes fortitudinem contra vitia & constantiam. Patria S. Antonij episcopi.

A quibus ortus huius pater, ab ipsis parentibus ab ineunte ætate, tanquàm Samuel, & habitu Dei forti dedicatur, & re ipsa: & ad generis successionem lege matrimonij coniungitur mulieri, honestæ quidem animo, honestæ verò omnibus moribus, & corporis specie non afferēte dedecus nobilitati animæ: & quę, vt semèl dicam, animi & corporis dotibus, marito qui erat in vtrisque insignis, nulla in re erat inferior. sed erat biga insignis, biga veneranda, biga, quæ beata censebatur: coniugium, quod multorum oculos cōuertebat ad admirationem: parùm quidem carni, plurimùm autem Deo viuens, & ijs, quæ verè ad Deum ferunt, factis & rectis actionibus: pro quibus & per quæ, tanquàm aliquod præmium virtutis, dignati sunt sacrum fructum producere. Qui in materna quadam possessione, quæ non multùm aberat à ciuitate, in qua habitabant, vrbanos tumultus, & Iconomachorum, quę tunc vigebat, rabiem declinantes, in lucem editus, magìs pietate alebatur quàm lacte. Cùm autē iam incepisset balbutire, parentibus iucundam exhibuit admirationem. Balbutienti enim linguæ nihil ferè aliud præbebat loquendum, nisì quæcunque erant mystici nostri cultús, quātum 1.Reg.2. Parentū eius encomion.

à molli & tenera pueri natura poteſt exprimi & è labris progredi:& hoc paulatìm creſcens cum augmento corporis,ſimul etiam creſcentem habebat admirationem:& q-cunque id videbat,erat propheta futuri.

Cùm ad quintum autem annum perueniſſet,literarum figuras doctus à ſancto ſpiritu,(neque enim venire ad ludimagiſtrum,puerorum irriſiones & alias pueriles ineptias declinans,in animum induxit)omnes ſacras orationes, maximè quæ non myſticè ac ſecretò prolatæ,ſacrifici voce perueniunt ad aures eorum, qui initiantur,ingeniosè memoriter pronuncians, decætero etiā res ipſas imitabatur ac repræſentabat: panem proponens,& manu tenens thuribulum: perindè acſi nō ſuſtineret ſacra anima,quo minùs etiam in imperfecta ętate operaretur res diuinas,& ante tempus perfectionis ea,quæ ad perfectionē pertinent, inchoaret:& ſacroſancto puero pro quouis ludo erat opus & ſtudium,parùm quidem matrem comitanti,magna autē ex parte in his ſeorsùm occupato. Poſtquàm verò illa ad beatam, & quę nunquàm ſeneſcit, migrauit hereditatem,cum patre verſabatur tunc,ſe exercens in ſacris diſcendis pſalmis. Ingenij autem felicitate, intelligentiam quidem quàm pro ætate maiorem, maturiorem autem,quàm pro tempore ætatis,dabat ſpectandā ſtaturam corporis:mentem verò eius,quod eſt bonum & honeſtum, capaciorem, quàm quantùm conſentaneum eſſet,vtrunque admittere dimenſionem temporis.

Nota tātillę ætatis mores mirabiles.

Hinc cùm ad annum perueniſſet duodecimum, ad res diligentiùs conſiderandas ſe applicans,(ô mentem ſtabilem, ô bonum propoſitum) genus vitæ diſcreuit & elegit: alijsq; reiectis,ad monaſticā intuēs,flagrabat cupiditate. Rerū em̄ principia à fine dijudicata,præbent tutam electionem eius,quod eſt melius. Non enim quod proportione ætati reſponderet,procedens habuit iudicium:ſed in iuuenili corpore canā oſtendebat intelligentiam,per ea,quę operabatur,ſuam cum eo,quod eſt bonum & honeſtum, indicans coniunctionem:& ijs, ad quæ ſe extendebat, ſignificabat incorruptæ mentis ſtabilitatem:& gloriam quidem deſpiciens, reſpuens autem quidquid nō fert ad Deum,elegit eam,quę fert ad ipſum,aſperam quidem,ſed quęſtuoſam viam,& quę ſola poteſt bonos mercatores transmittere ad illam verè precioſam margaritā. Sciebat enim diuino amore priùs capta anima,ad id ſolū,quod deſideratur,omninò contendere,& omnia nihil ducere,quæ nihil faciūt ad id,quod quæritur. Quod enim toto animo electum eſt ad acquiſitionem,eſt firmum ac ſtabile : Quod autem eſt firmiter acquiſitū,promptum eſt ad cōſeruandum. Qui enim ſemèl fuerat incitatus ad id, quod eſt honeſtum,tanquàm ab aliquo carcere à virtute parentum,perpetuo ferebatur impetu,Deum quærens,& ad ipſum contendens.

Vide quid ſentiat de monachatu.

Dehinc deducitur ad virum ſanctum,qui præerat ſacro monaſterio,& erat inſignis virtute:cui magnam acquirebat gloriam actio & contemplatio,quæ corporis & animæ motus diſpertiebant. Qui cùm eum ſtatìm ſibi coniunxiſſet,& vt, quæ eſſe poteſt in iuuene,virtutem præuideret,eum traduxit ad ſuum habitum & amictum : tāquàm quadam tabula ei ſuis propoſitis virtutibus, eumque ſuo exemplo informans, factopotiùs quàm ſermone fuit ei doctor bonarum diſciplinarum. A quo exercitatus in orbe diſciplinarum,attraxit dulce fluentum diuinarum ſcripturarum,externæ ebrietatis crapulam repellens illo inſtitutore, & decætero nunquàm conuerſus, admouet manum aratro exercitationis, profundos proſcindēs ſulcos virtutis,& ad fructus ferendos rectè præparans. Et noctes quidem habebant linguam, precibus & hymnis vacantem,& diuinarum rerum meditationi : dies autem manus vehementer inſeruientes ijs,qui ſimul cum eo exercebantur. Apertè enim ſciebat,quòd alij labores magnum quidem,(quidni enim?)ſed non tantum,lucrum prębent. Qui autem cōferuntur ad proximo deſeruiendum,multiplicem fructum ferentes, quod à Deo datum eſt vnicuique talentum,multiplicant:cuius ſumma eſt charitas,quæ eſt fons bonorum:à quo qui ſordes abſtergit riuus profluens, ſplendidos ſplendidè Deo ſiſtit, id quod eſt ad eius imaginem, diuina imitatione per * commiſerationem deſcribens indelebile. Optimè enim apud ſe & ſapientiſſimè diuidens, hāc charitatem per totam vitam adhibuit ſociam: p quam anima à ſenſilibus euolans,reuertitur ad primam dignitatem.

Fit monachus.

Eccè vigilias preces & hymnos.

Matth. 25.

Charitas, fons bonorum.

* cōmenſurationem

Hanc firmam poſuit baſim. Super eam domus virtutis ſtabile & firmum iecit fundamentum. Per eam neque vanæ gloriæ admiſit veſtigium. Suî enim ipſius amorem ſolet hoc vitium conſequi. Nam quod tenetur ſuî ipſius amore, omninò etiā tenetur gloriæ

Eſt alienus à vana gloria.

gloriæ cupiditate. Suî autem amore non tenetur, qui fratres diligit. Eſt ergò vitio ſuperius, quod ſeruit per charitatem, & in ſeruitutem redigit feras, q̃ intùs ſunt, beſtias, animi, inquam, perturbationum furioſos impetus: neque vlli iræ dedit aditum, vt qui tanquàm freno aliquo eam repelleret, & pulchrè veheretur & ferretur ad virtutem. Ab ira. Neque omninò aliquid indulſit cupiditati, à proximi & rei creatæ charitate traducẽs ad effectorem, quod quidem eſt vltimum expetendorum, & primum deſiderandorũ. A cupiditate. Per hanc, minimè adulteratam conſeruabat liberalitatem, ab ineunte ætate repellẽs contrariam eius affectionem: & cùm ab ea conciliatam ſecum habitantem acquiſijſſet commiſerationem, Dei omninò factus eſt. Sic ergò ſe rectè gerens ab ineũte ætate, erat in ore omnium, & conuertebat ad ſe omnium oculos.

Iam autem in genis florente lanugine & coronante vultum plenum gratia, quæ in agendo verſatur, philoſophiæ pratum in eo ſimul pulchrè florebat. & in corde diſponens aſſcenſiones, perfectiore conſilio perfectiora aggrediebatur opera. Conſultabat verò, non diuina Muſa, non Demoſthenis vtens vehementia: ſed diuina quadam prudentia & hominem ſuperabat, & vbiquè inueniebat magnam poſſeſſionem, rem, inquam, diuinam, nempè quæ deos facit charitatem, vel potiùs quam habebat proferens, ad ſcopum ferebatur, negociali Hermogenis arte nihil indigens. Per hãc ei aderat morum lenitas & moderatio, grauitas, manſuetudo, ſimplicitas, ſuauitas, ſerpentis prudentia cõtemperata columbæ ſynceritate. Hinc etiam fiebat, vt ſciret menſuram ſermonis & ſilentij, & motum manûs, & greſſum pedis, & guſtûs camum, & terminũ viſûs, & amuſſim odoratûs, & cautionem auditûs: vt in pura & ſecundùm naturam ſpecula maneret anima, & nõ mors, nempè is, qui ſuo vtitur arbitrio, per feneſtras ad ipſam latenter aſſcenderet, vt eſt in prouerbio. Et decęterò vnum erat ei ſtudium, vt carnem efficeret ſeruire ſpiritui, & venari feras cogitationum, & antra repurgare, inueſtigantibus mentis notionibus, ſobrijs & vigilantibus velutì canibus, mentis celeribus ad meliora motionibus.

Quamobrem nihil magnum exiſtimabat eorum, quæ annuũt ad interitum, & quibus innatum eſt, vt tempore diffluant: non gloriam, non diuitias, nõ ipſam, quæ eſt in dicẽdo, ſapientiã: ſed vnicas habebat diuitias, nẽpè virtutẽ & verã cognitionẽ, quam re ipſa conciliare ſolùm ſcit philoſophia. Res fluxas & caducas aſpernatur. Sciebat enim, quòd etiamſi philoſophia ſit eorum, quæ ſunt, cognitio, actio tamen eſt aſſcenſus veræ contemplationis: Ex contemplatione autem, eorum, quæ ſunt, exquiſita conſideratio. Actione ergò videtur veram acquirere philoſophiam. Talis erat quidem nouus Ioſeph, regula temperãtiæ: qui aduersùs vitia & dęmones clara erexit trophæa: & fuit quidẽ ipſe præclarus, multos autem præclariores reddidit ſuo exemplo. Quid mihi Socraticæ ad hæc admonitiones, aut leges Platonicæ, aut vniuerſa virtus gentilium, quæ ficta ſpecie exercetur? Quis Solon legũ decretis, vt hic monitis actiuæ philoſophiæ, quæ re ipſa & factis loquuntur, deduxit homines ad meliora ſtudia? Quis Epimenides in rebus diuinis adeò ſapiens, vitæ diuinæ multis fuit occaſio? Per quem fuerunt quidẽ morte affecta vitia: purgata autẽ fuit anima & corpus: reſplenduitque vita quieta & remota à negocijs: in quo & iræ fabricabatur camus, & frenũ linguæ, & partium animæ exercebatur concentus. Ex quibus, & per quæ, pulchrè efficiebatur vnũ genus, quod antiquæ pulchritudinis diuinos emittebat ſplendores.

Cùm autem pręcedente tempore ad virilem perueniſſet ętatem, & viriliùs actiuã exerceret philoſophiam, lętus eius pręceptor propter incorporeã vitam in viri corpore, & tanquàm propria glorians, eum ducit ad illum, qui tunc tenebat clauũ Pontificalem ciuitatis regię, vt initiaretur chriſmate preſbyterij. Qui non ſolùm per gradus intermedios eum deduxit ad indumentum ſacerdotij, ſed illius teſtimonio eum etiam ordinauit, vt pręeſſet monaſterio: & decęterò nouo Moſi traditur populi rectio, vt qui parua philoſophia collegerit multam pulchrè paſcendi peritiam. Initiatũ chriſmate preſbyterij. Virtutis enim ſtatuebat perfectionem non ſolùm in eo eſſe ſitam, vt ipſe ſe rectè gereret: ſed vt etiam ex quadã redundantia eſſet omnibus regula. Non ſunt enim tam ſonorę tubę eo tempore, quo ſtat inſtructa acies, ad milites ad pugnam excitandos, vt virtutis ſudores eos, qui ſunt ſubiecti, excitant ad aciẽ decernendum aduersùs inimicos, qui percipiuntur intelligentia. & quomodò dux exercitûs aduersùs hoſtes omnem mouet aciẽ, quandò ipſe pugnã inceperit, factis ſuos excitans ad virtutem: ità etiam, qui

 ſunt

ſunt exercitûs duces aduersùs vitia,cùm fuerint redimiti præclaris coronis victoriæ, efficiuntur omnibus efficax admonitio.

Ecce viri ſancti pijſſima exercitia.

Hinc erat ei perpetua propemodùm inedia, & vigilia, & quæ nunquàm intermittebatur precatio:ex quibus & per quæ erat corporis maceratio, & in carne vita carnis éxpers,& tranquillitas cogitationum. Hinc eorum, quæ oportebat, erat ſyncera diſceptatio & iudicium, & omnium ſimul voluptatũ contemptio,& hyemis ac æſtatis tempore corpus ſuum vna amicire tunica,humique cubatio,& menſa nullo apparatu inſtructa,vt quæ pane & oleribus exciperet exercitatorem:non vt multis,ad aliquot annos,ſed à teneris vnguiculis,à prima ineunte ætate perducta vſque ad vltimã & ſenilẽ. Hinc erat auſteritas tẽperata ſuauitate,& lenitate aſperitas:vt neq; reprænhenſio eſſet inutilis propter auſteritatẽ,neque diſciplinæ non pateret aditus propter aſperitatem:adeò vt eſſet quidam per omnia bonorum concentus admirabilis.Licebatque videre (illic enim mea verſatur cogitatio) tẽpore diuini myſterij ſtantẽ ſacrificum ante ordinẽ monaſticũ,non ſecùs atque Samuelẽ illum ſcribit oratio:totumq; Deo affixũ & tribunali,& cum Deo verſantẽ immaculatis mentis applicationibus, & diuinis contemplationibus effectum totum diuinũ,& pulchra mutatũ alteratione. Mihi verò videntur diuinæ quoquè virtutes eum circũſiſtere & ei miniſtrare, ô diuinum ſacrificium.ô perfectum efficiens myſterium.ô vita,quæ ab eo degebatur,qui in corpore erat tanquàm incorporeus.

Eccl 46.

Pater ei⁹ vitã cõplectit monaſticã.

Hæc videns eius pater ſecundùm carnem, deſiderauit mutare vitę habitũ, & indumentum induere monaſticum. Nam quod ad virtutis rationem attinet, ei ferè nihil deerat,vt cuius à meliori inſtitutione tota vita penderet.Idque non per aliam manũ, ſed per illam ſacram manum,cuius ipſe fuerat agricola,hanc quoquè gratiam cupiebat accipere.Pro omnibus alimentis poſtulabat, vt filij manu initiaretur,& ſuam viuendi formam mutaret.Regenerat ergò eum,qui genuerat : & ei,qui ortûs corporis fontem prębuerat, animę filius puram efficit regenerationem.& cùm aliquot annos fortiter iugum traxiſſet monaſticum,plenum dierum, plenum virtutum,plenum gratiarum,tanquàm maturum aliquem fructum,in cęleſtia horrea,cùm aduenisset tempus,cum bona ſpe tranſmittit,laborum dignas coronas accepturum. Atque ſic quidem admirabiliter res eius ſe habebant.Neque enim fieri poteſt, vt omnia deſcribat oratio.

Benignitas Antonij in egenos.

Oblatum autem tempus tanquàm lucrũ accipiens, miſericordis animi,quod iamdiù antè conceperat,fontes aperuit,& riuos emiſit miſericordiæ, ſoluentes ſqualorẽ pauperum:expromens quidem,ſi quid redundabat, ad illorum vſum:expromens autem multa quoquè ex neceſſarijs. Non enim in ijs, quæ redundant,impertiendis,ſed in ijs etiam,quæ deſunt,ille veram ſtatuebat miſericordiam.& communis ſimul propoſita erat vtilitas diuitibus & pauperibus:his quidem ſoluens inopiam : illos autem eripiens ab inuidia,quæ eſt repoſita ijs, qui nulla mouentur miſericordia. communis benefactor,communis curator magiſtratibus & priuatis,omnium mentes ſuo exemplo transformans & componens ad meliora.parùm quidem verbis,factis verò plurimùm prouocans ad virtutem. Vndè etiam erat reuerendus magiſtratibus, reuerendus ijs,qui erant in dignitatibus,atque ipſis adeò Imperatoribus: recteq; ei procedebat vniuerſum opus adminiſtrationis,nemine repugnãte. Ex his autem non erat incredibile, ꝙ Deus ad cõmunem vtilitatem multa quoquè per ipſum fecit admirabilia,etiamſi quantùm per virtutem erat potens facere miracula, tantùm vt ea celaret & tegeret,nonnũquàm cùm feciſſet,ænigmatibus & vmbris aſſequeretur. Sed quod ad multorum venit cognitionem,& factum eſſe creditur, perſequi tentabit oratio.

Nolebat vna ciuitate,etſi ſit tam magna,ſuam circunſcribi commiſerationem:ſed ad quantam Sol adſpicit,eam contendebat extendere. Hinc manûs ſcatentis miſericordia participes erant Scythę & Thraces,& cum alijs Myſi quoquè,qui ſunt in Aſia. Quinetiam cùm ad eos,qui exercebantur in Olympo,quibus ſtudium erat ſe fortiter gerere aduersùs vitia & dæmones, aliquandò tranſijſſet, & quidquid auri habebat in manibus,in vſus eorum conſumpſiſſet,reuerſus eſt ad ciuitatem,apud ſe agitãs & vndiquè conſiderans, vndenàm rursùs vectigal compararet pauperibus. Sed non ſiuit eum Deus diù eſſe anxio animo. Rem autem facit,vt ſolet,admirabilem,& eum liberat à ſolicitudine.Quidam enim ignotus, ſimulatquè ingreſſus eſt ciuitatem,ſiue homo,

mo,siue angelus,qui formam hominis susceperat, transeunti per porticum ex quodã angiportu accedẽs,ei tradit auri manipulum : & cùm dixisset, Accipe, quod insumas in vsus eorum, quorum curam geris, dicto citiùs euolauit & recessit. & manus quidẽ habebat aurum,oculi autem non poterant assequi eum,qui præbuerat. Hoc est non leue signum illius cum Deo coniunctionis: hoc est non leue indicium illius magni & excelsi animi : hoc Abrahæ benedictionis habuit multiplicationem, quod fuit hospitali dexteræ velutì quædam sementis. Propter hæc bona magnus rectè se gessit Antonius. Hæc manui pauperum amanti,nè suppeditans egeret, fuit occasio. Cum quare Crœsi quidem illius Lydi felicitas, & aurei lateres,neque fabula Midæ potest conferri. Eum autem,cùm in his esset,adspiciebat ciuitas, & virtutum nõ celabat magnitudinem,neque egregia facta terræ mandabat:fama verò excipiebat:& licèt non adesset,eum omnibus ipsis factis ostendebat:& propemodùm responsa ab ore omnium excidentia,futurum tanquàm præsens prædicabant. Hæc canebantur in multis ciuitatibus,canebantur in agris,dicebantur in mõtibus,in antris,in gentibus. Per omnes enim peruadebat miraculum, & erat communis orbis terræ narratio. Hæc Ecclesiæ Christi sponsæ mouebant amorẽ, ardebatque sitiens eum,quem diligebat: & quærebat tempus coniunctionis, & præuidens tempus desponsionis, spe dulci iucundè ducebatur. Sciebat enim fore, vt præcedentis spõsi dignitate minimè viduetur:sed cùm transmiserit sacrosanctum virum,qui ab infantia ad Deum vocabatur,eum,inquam, qui ex corona nominatus fuit Stephanus, ei, qui ex fascijs est sacrosanctus, sacrosanctè coniungat,qui ex illius priuatione ab ea acceptum mœrorem soluet.

Gen. 12.

Fama virtutũ eius vbiq; celebrat.

Cùm itaque aduenisset tempus,quo hæc fieri oportebat, suffragia vniuersi cœtûs Pontificum & sacerdotum, & eorum, qui vitam agebant monasticam, & ipsius quoquè Senatûs,ad dignum sponsæ Christi ecclesiæ sponsum ferebantur. Hoc quoquè magnus videns Imperator,in omnem partem circunferens oculos cogitationis,semper curam gerens eius, quod vrgebat, vt qui pulchrè sciret metiri præteritum, & id, quod adest,considerare, & per vtrunque de futuro certam facere coniecturam, confirmauit electionem : vel potiùs Deus per ipsum obsignauit vniuersum : & tanquàm quempiam victoriam consecutum athletam transmittens ad Olympiam, euehit ad sedem Pontificalem,maiora habiturum certamina & coronas præclariores. Et deincèps habebat spõsa Christi eum, qui rectè tenebat leges sacerdotij,& viuebat spei indigentium, & abundè effundebat misericordiam, & erat manibus pauperum propositus:qui in rebus diuinis initiabat,& ijs,qui initiabantur,exemplar virtutis,imaginẽ fortitudinis,simulacrum temperantiæ,& iustitiæ ostendebat regulam: qui vitam magìs, quàm linguam,proferebat magistram.

Eligitur in Episcopũ.

Sed non fuit contentus ijs,quæ præcesserunt : non ad relaxationes adspexit, vt aliquis alius:neque pepercit senectuti : sed sudores succedebant sudoribus, & labores laboribus,& sanctis curis curæ magìs sanctæ : & perindè àc alatus quispiam, virtute sancti spiritûs, in senili corpore assumit vigentem animi alacritatem, & obit omnes Christi ecclesias, tum precibus Deum placans, tum eas, quæ tempore laborauerant & malè erant affectæ,pro viribus recreans:eosq;,qui è suggestu in inopiã deciderant, copiosis succurrens suppeditationibus, & quotidianis prouentibus distribuens eleemosynam innumerabilibus pauperibus. Quamobrem & qui laborabat inopia,lętum diem agebat,& hospes obliuiscebatur patriæ, & orphanus non lachrymabatur, & viduitatis ferream fornacem extinguebat vidua. Quis tantam curã gessit iustitiæ? Quis iniuria affectis magìs fuit salutaris? Quis eorum,qui iniuriam faciebant,sic propulsauit impetus? Quis lites composuit? Quis nimìs erectum detraxit supercilium? Quis superbum & arrogantem animum traduxit ad moderationem? Omnia & per omnia ipse suo exemplo complanabat,salutare medicamentum effectus morbis animæ. Sed quis ex pauperibus, cùm adspersisset lachrymis forum iudiciale, vt ius suum obtineret,cum paupertate abijt, deflens quòd ius suum non posset assequi? Quænam autem vidua, quis orphanus, si venissent in ipsius conspectum, aut ipsam posteà defleuit orbitatem, aut non leuatus fuit calamitate? Omnibus aderat sua prouidentia,malum, quod vnicuique afferebat molestiam,suis auferens beneficijs,verbis consolans, auro opem ferens,tegens vestibus. Videbãt etiam quędam supra rationẽ in ipso cõuenire, quæ secundùm naturam non conueniunt : austeritatem & suauitatem, humilitatem

Obit omnes ecclesias.

Eius eximię virtutes.

& grauitatem,feueritatem & lenitatem. Quorum alia quidem applicabat ijs, quibus vis afferebatur:alia autem ijs,qui vim afferebant:& alia quidem erant medicamenta, quæ fuperbiam & faftum detrahebant eorum,qui aduersùs proximum attollebāt fupercilium:alia autem recreabant id,quod erat afflictum.

His ecclefiæ cœtus traducebatur ad meliora, Deusque propitius,& magnus Imperator gaudens delectabatur. Incorrupti verò animi videns in fuffragio iudiciū, quod in rebus ipfis falli nō poffet,cùm per ipfum ftatuiffet vetus Ecclefiæ vlcus feu fchifma ad cicatricem deducere,in vnū cogit Orientalia & Occidentalia:& cùm philofophię florem arte dicendi temperâffet,linguam profert falutarem,& iufta perfuafione,lęto vultu & ridentibus oculis foluit offenfiones,& re ipfa oftendit,quātùm interfit inter Regem in doctrina educatum, & poteftatem, quæ eius non eft particeps:tunc maximè temperans viuentem Ecclefiæ craterem in Pontifice,qui menfam propofuit,actiuæ philofophiæ bonis lautam & refertam. decebatque & Imperatoris Philofophi, & Pontificis in agendo induftrij illud magnum & admirabile opus effe &ftudium, per quæ eft incorruptum iudicium,& tribunal muneribus impollutum,& continuorum iudiciorum fapiens excogitatio : per quæ & liberè loquitur & fe gerit iuftitia,& locū non inuenit aduerfaria : per quæ & reprimi poterant orphanorum lachrymæ, gemitusq; viduarum,omnisq; malignæ & dolofæ machinationis nodi diffolui,& dux exercitûs imperium accipere,præmium virtutis,& è turpi lucro manum præbere mūdam communia & publica,& diues non fuftinere bonorum publicationem,& pauper nulla affici contumelia, & agricola fulcos iucundè profcindere, non timens vectigalium exolutionem agri,cuius fructus non percepit.Horum manus in cælum extenfæ,& riui lachrymarum emiffi ex oculis,Deum iam olìm placauerunt,& quam, qui eis erant fubiecti,iuftam iram in fe fuis peccatis prouocauerant,eam lachrymarum fluentîs(O benignam & clementem mentem)fedatam immutârunt, & lachrymas omnium represferunt, fufis mifericordiæ lachrymis,& fua in eos, qui erant eiufdem generis, mifericordia,è fuperis diuinam attraxerunt mifericordiam, & terræ faciem, quæ fqualore & ficcitate interibat,diuinas miferationes coëgerunt renouare.

Hæc funt philofophicæ mentis facta præclara, quæ funt germana factis Mofis & Aaronis, conferenda cum factis Eliæ & Elifæi, fimilia factis Dauidis & Samuelis. Magnum illius virtutis indicium, quòd tunc curam fuftineret pontificalem, quandò Imperator à pueris lautè nutritus iuftitiæ, non fe dans voluptatibus, non recufans labores, quorum fructus fynceram afferunt voluptatem : fed fe doctrinę dedicans & eloquentię,philofophiam magìs quàm alia bona,vt quæ propter ipfam conferantur, eligendam effe ducens, concionantem mouebat linguam, quæ profundebat verba melle fuauiora, fimilia verbis Solomonis, conferenda cum Dauidis:quo tempore magìs apponebat menfam verborum quàm ciborū,& dogmatum,tanquàm ex fonte aliquo,fluentum copiosè emittebat,& fcripturæ profunditatis citra offenfionem latens fenfus ab eo inueftigabatur, & vniuerfus bonorum chorus poterat loqui liberè.

Imperatoris encomia.

Cùm in his effet homo Dei,& florentem doctrinam videret cum virtutibus in Imperatoris anima,quæ iuuenili vtebatur corpore,& veftigia antiquæ felicitatis,& vniuerfum alium confequentem ftatum tam ciuilem quàm œconomicum, & quæcunq; de iudicio rerum habita oratio,morum tribuit difciplinæ, gaudio totus diffundebat, & Deum laudabat,rem eam ducens effe occafionem gratiarum actionis, & dicens fe ab Imperatore lubenter fuperari: qui etfi mundanis obruatur folicitudinibus, accuratiùs tñ res affeqtur,q̃ ij,q in fpiritalibus rebus confenuerunt,tum ingenij felicitate, tum dicendi facultate:& cum alijs, ea quoquè apprimè fciat, quæ pertinēt ad animā, tanq̃ qui non folùm corporibus, fed etiam animis imperet folertia ingenij & mentis acumine.Vndè etiam tanq̃ fuî pudore affectus vir ille admirabilis,oēm fuî curam defpiciebat in ætate illa fenili,corpus omninò negligens & ea, quibus fciebat id recreari, & quę ad opem ferendam animæ in certaminibus virtutis, corpus minimè læderent.

S.Antonius etiam fenex negligit corporis curā.

Quamobrem in longa inedia,& vincendo dolòres corporis,fufcipiebat labores, q̃ vires corporis fuperabant.quod quidem eft naturæ inimicum, & quod auerfatur ars medicinę:etfi effet eius corpus calidius tēperatione,et fignificaret non effe ei aptum, quod

quod deficit. Nè videretur tamen esse remotus à natura hominum, quid fit? Anima nonnunquàm veluti in se contracta, & ad Deum excedens, vi naturæ, veluti consultò procurans corpori relaxationem, parùm remittebat laborum tenorem perpetuum. Hoc autem ijs quidem, qui rectè nolebant intueri, esse visum est ostentatio: ijs verò, qui erant recti corde, & non tardi ad adspiciendum vetera patrum exempla, virtus & summum virtutum, & re vera ad Deum excessus & emigratio. Talis cursus, talis vita, talia eius rectè facta. In necessitatibus tolerãtia, in fortunæ casibus magnus & excelsus animus, in laboribus perpetua constantia, in ærumnis fortitudo, in laboribus, pro virtute, animi alacritas, in imbecillitatibus robur, in morbis, minimè omninò cedere & consumi. Catalogus Virtutũ eius

Sed venit morbus vltimus, & aderat excessus, & quæ ad excessum pertinent: & humana arguebatur imbecillitas, intima penetrante febre & depascente humorem naturalem, & dissoluente vires illas adamantinas. Ille autem benigno adspectu, omnes prosequens benedictionibus, vltimam dedit salutem: & cùm lingua esset impotens, sacra manus obsignauit eas, quæ dici non poterant, benedictiones. Deusque eum vocabat ad supernum tabernaculũ, & chorus angelorũ eum quærebat, qui ipsum in terra rectè est imitatus: à venerandoque & sacro corpore diuina separata anima vesperè, cùm accendũtur lucernæ, cum lampade virginitatis plena oleo, sublatus fuit ad magnam lucem. Nox deindè est consecuta, & fit miraculũ, quod potest conferri cum ijs, quæ vnquàm fuerunt, miraculis, quod publicabat illius germanam ad Deum fidutiã, & apertè describens magnitudinem virtutis. Nam cùm cõsuetum signum ex alto Patriarchæ decessum, circa magnum templum ciuitati significâsset, mulier paupercula, quæ per manum beneficio afficientem sibi quotidianum parabat alimentum, cùm ex vehementi lapsu crus haberet fractum, in tugurio fact ex fœno & palea iacens immobilis, audita causa eius, quod significabatur, tristi nuncio repentè voce priuata, ad apoplexiam tẽdebat & paralysim. Cùm autem parùm respirâsset & ad se redijsset, fleuit & eiulauit miserabiliter: & lamentari incipiens, tragicè deplorabat calamitatem, appellãs benefactorem, seruatorem, nutrimentum esurientium, nudorum tegumentum, opes indigentium, dicens: O duram & immanem hanc noctem, in qua extincta fuit benigna lux pauperum. ô tristem noctem, quæ obscuras offudit tenebras oculis pauperum. O Eua prima parens, & inobedientia, & inuidia, & serpens, & mors, humanæ naturæ pœnæ ineuitabiles. O simul mecum nutrita paupertas, quæ perpetuò assides & acerbè inuadis, non habes ergò ampliùs venerandam & sacram manum, quæ tuam à nobis expellat deformem feritatem. Securè deincèps inuade, insulta iacentibus: cum corporis confractione spes quoquè est confracta vitę, perijt pauperum viaticum. O quænam Erinnys meas pedum plãtas mutilauit, vt nec funus quidem, quod effertur, possim consequi eius, qui multos extraxit à sepulcro molestiarum? Excedit è corpore vir sanctus. Mulier calamitosa eius obitum validè deplorat.

Cùm hæc & plura alia, vt est verisimile, deflendo diceret muliercula, & acerbis perfunderetur lachrymis, molestiaque & doloribus ei vires defecissent, somno opprimitur, & dulci somnio videt accedentem Patriarcham, manu signum crucis in eius fractura effingentem, & dicentem: Iam es curata, & citra impedimẽtum tibi licet ingredi: & euanuisse protinùs ab oculis, somnium autem fuit res ipsa, & quæ fuit in somnis visio, est veritas. Nam cùm à somno esset experrecta, etsi dolores ei ampliùs nullã afferrent molestiam, rei tam admirabili & tam præter opinionem non poterat credere mulier, sed putabat se adhuc ali somnio. Sed cùm perfectiùs excitata sustulisset dubitationem, læta exiluit, gratias agentibus vocibus narrans miraculum, & salutem sibi datam publicè celebrans. Alia quoquè mulier, quæ laborabat diuturna plaga occulti morbi, nõ secùs atquè illa quæ laborabat profluuio sanguinis, tactu loculi suffuratur salutem, & liberationem à longo tormento inuenit breui momento temporis. Quis Aesculapius, quis Chiron tale temperauit medicamentum? Quanam medendi disciplina potest inueniri huiusmodi genus curationis? Curatur à S. Antonio per visum. Matth. 9. Nota efficaciam loculi.

Sed venerandum quidem & sacrum corpus, cùm multorum manus vix tandèm effugisset, alias aliundè partem aliquam festinantes accipere: (cõfluebat enim vndiquè multitudo, omne genus, omnis ætas, vtpotè quòd cùm appropinquarent exequiæ, imbecilli plurimi violento impetu studerent rapere aliquam partem, & salutis animę sibi aliquod auferre viaticum) robore tamen & studio eorum, quibus sapienti cõsilio impo-

impositum fuerat, vt hæc reprimerent, postquàm mandatum est sepulcro, & natura terræ soluit debitum,& lutum datum est pulueri, ne sic quidem siuit figulus lutū inhonoratum,sed etiam conditum sepulcro, honorat miraculo. Quidam enim ex ijs, qui præerant texendæ lanæ sericæ Imperatoris,correptus morbo lateris,cùm vidisset præcisam sibi omnem spem salutis,& medicum dies numerantem, & horas obseruātem,& tempus curiosè inquirentem,& his tempus terentem: vxorem autem & liberos eum vltimis adspergentes lachrymis, & dolorem grauiorem efficientes eiulatibus. Cùm ergò hæc vidisset, & omni humana ope morbum potentiorem, cōfugit ad diuinum eius seruum Antonium:& cùm se vnxisset oleo,quod lumen alebat in loculo,(nam cùm esset fidelis,habebat modicum,quod acceperat)morbum statìm fugat, & fruitur curatione:& præter omnem spem accedit ad loculum, confitens, & beneficium clara voce prædicans.

Cùm verò capsa Pontificis,octauo die post iusta facta,quoniam non rectè se haberet videbatur,mutaretur in meliorem, nouus quidam & insignis odor vnguēti sacratissimi,impleuit sensum eorum,qui aderant,tacitè honorans eum, qui iacebat,& describens eam,quæ ei intercedebat cum Deo,coniunctionem & familiaritatem. Nam qui hac carūcula,in quam cadit interitus, Christum magnificauerat,& mysticus quidam bonus odor ei fuerat ostensus,vt priùs describitur Apostolicis eloquijs, meritò etiam dignatur gratia,quæ spirat vnguentum , virtute immortalem prædicante operationem.Nonus autem magnificentius præbuit miraculum, ad beneficium pauperum,qui ab ipso de more alebātur,vel potiùs à Deo per ipsum, qui etiam per Mosem in deserto alimentum pluit admirabile:& viduæ Sarephtanæ,aduētu Prophetæ, paruum multiplicauit viaticum:quinque verò panibus, quinque millia : & rursùs septē, aluit quatuor millia,& certos testes,quæ satietati reliquiarū superfuerunt,sportas pbuit. Miraculum autem erat hîc quoquè additamentum ciborum, qui distribuuntur pauperibus. Id verò erat panis & frumentum coctum,non numero quidem indefinito,sed quantum definita mensura distributū,solebat sufficere mille animabus. Quin etiam erant omnes eædem mensuræ, quæ solebant : ijdem cophini, qui acceperunt: eædem manus eorum,qui ministrabant. Et numerus quidem fuit consumptus eorū, qui tesseras ferebāt manibus, (ijs enim priùs distributis, numerabatur mille hominū multitudo) remanserunt autem tres cophini, qui suffecerunt pauperibus, qui venerunt absque tesseris.

2. Cor. 2. Exod. 16. 3. Reg. 17. Matth. 15. Multiplicātur panes magno miraculo.

Cuiusmodi autem fuit id miraculum,quod factum est in Leonē patricium, qui præerat militaribus numeris,dicatū à nobis. Vir ille laborabat difficultate anhelitûs, quòd causis,quę affluxerunt,obstructa essent instrumenta, & anhelitus liberum non haberet meatum. Quibus cùm adeò grauiter obsideretur,tenuemque & imbecillam vocē ederet,aderant quidem,qui ad eum genere attinebant, maximè eiulantes : eos enim qui sunt gloria insignes,mors magìs exagitat. ei autem nusquàm erat morbi solutio, nisi à solo diuino Pastore. Accedit enim ad eum dormientem,& cùm eum è lecto excitâsset,rogauit quemadmodùm morbus se haberet. Qui tangens caput & membrū, quod dolebat, non pæanicum remedium, neque medicamenta Chironis suis applicat manibus,(nam neq; alijs est ex his rebus curatio) sed cùm adhibuisset preces morbo conuenientes,& incomparabilem malorum nostrorum curatorem Christum inuocâsset,ille quidem liberatur à graui morbo: verus autem fuit precum euentus. Ptinùs enim conualuit,absque impedimento miraculum aperiens,& in tota domo suam salutem celebrans. Hæc sunt facta Pontificis in eius dormitionem. Quæ autem in oratione à me sunt prætermissa, in iuuenili eius ætate facta miracula, ea narrabo repetens.

Eccè quāta potestate pditi sint sancti post mortem.

Cùm olìm esset ætate iuuenis,& Dauidicā pulsaret citharam in templo Diui Theodori martyris, quod erat situm super quoddam cœmeterium, in quod proijciebantur cadauera condemnatorum,vidit quosdam duos adspectu deformes,(solent enim plurimùm tales,quales sunt,apparére)apud se iracūdè dicentes: Abeamus hinc. Præsente enim adolescente,non sustinebimus hîc manere. Qui quidem repentè aufugientes,simul cum hoc verbo euanuerunt. Hoc ostendit potestatem, quæ priùs sancto in eos data fuerat. Hoc quoquè secundum conscribatur,quod præcedenti fuit æquale tempore. Mulier illustris,in equo transiens per monasterium cum mūdo muliebri,

ꝓpè fracta, delapsa est in terrã. Nam cùm diuinus Antonius tunc esset inter adolescẽtes, & improuisò esset è porta egressus, contigit currũ repentè conturbari, * quod eã ex alto deorsùm deturbâsset, nisì eam seruâssent, qui cum ipsa ambulabt. Illa autem conturbata eo, quod acciderat, venerandum ludificabatur habitum, vt in rebus huiusmodi solẽt, qui sunt pusilli & abiecti animi. Cui dixit is, qui erat perfectus in iuuentute: Mulier, noli eum incessere maledictis. meis enim manibus venies ad hunc habitum. Hæc dixit sanctus: & cùm multi anni præterijssent, ad effectum peruenit prædictio, cùm ipse quidem beatus horum esset oblitus, mulier verò ei reuocâsset in memoriam, & aperuisset eum esse, qui hæc tunc ei denunciâsset. Hæc sanctorum Deus, qui omnia facit & transformat, qui dat alimentum omni carni, qui aperit manum, & implet omne animal benedictione: qui glorificat eos, qui ipsum glorificant, & est mirabilis in sanctis suis. Sed quoniam breui calice orationis, tanquàm ex magno mari, admirabilis Antonij & magni inter Patriarchas paruam vitam hausimus, agè ex doctorum comparatione discamus discipulum.

*qui

Monasticũ habitum quenam irrideant.

Psal.144.

1.Reg.2.

Adam habetur in admiratione, vt principium & radix generis. Sed hic quoquè fuit princeps & author multorum, qui non sunt nati ex coniunctione corporum, sed sunt multiplicati spiritali coniunctione: quibus non obtigerunt pœnæ paternæ damnationis: sed donorum potiùs hæreditatem, nempè vitam æternam, non mortem, sibi conciliârũt: per quam exprimitur vera & germana paterna cognatio. Et illi quidem cessit ferarum natura: sed non eorum, qui intùs erant & cohabitabant. Hinc serpens & inuidia & dolus mortem sunt fabricati. Hic autẽ imperio rationis cùm quidquid est ferum & agreste, reddidisset obediens, nullum inimico ad fraudem aptum reliquit instrumentum. Abel fuit primus operator Deo acceptorum sacrificiorum: sed cruentorum, & partis, quæ caret ratione. Hic autem sacrificus incruẽti sacrificij, cuius illa erant typus & vmbra, ratione sacrificans & spiritu, & quotidiè seipsum immolans, à ratione alienarum animi perturbationum mortificatione, erat inuidia superior & eius fœtibus, dolo & cęde, & vniuersa deniquè simili catena. Magnus fuit Seth: sed habuit nepotes ex coniunctione cognationis, quæ fratrem occiderat, qui magnitudine corporum describebant delicti magnitudinem. Hic verò illius quidem virtutem superauit: ijs autem, qui ex ipso nati erant spiritaliter, nullum ferè dedit aditum per bona sua præcepta & monita, vt essent vitij participes. Enoch & Noë, ille quidem beatus ducitur propter translationem: hic autem, quòd omne genus animantium conseruârit in diluuio. Noster verò hic quoquè exemplis non inferior, est moribus superior: & translatio non habet lætitiam, quæ spe mortis interrumpatur, sed vitę æternæ successio puram percipit voluptatem: & seruat arcam, non plenam animantibus rationis expertibus: sed Ecclesiam, cuius illa sunt imagines, omni genere & ætate rationis participum refertam.

Gene.4.

Incruentum sacrificium, Eucharistia.

Gen.4.

Gen.5.

Gen.7.

Cum Abraham, vocationi eius, qui ipsum vocauit è paterna domo, emigrando peregrinus effectus, paruit vsque ad mortem. Sed ille quidem fugiens errorem cultûs dæmonum, quem fugere vel ipsa docet natura, & mens, quæ dominatu deterioris non omninò perdidit vim iudicandi, tenebras & mortem luce commutauit, & pietate impietatem, quæ sunt res per se expetendæ vniuersæ naturæ, quæ est particeps rationis. Hìc autem à pueris lacte pietatis enutritus, & viuens in ijs, quę erant expetenda, (nullius enim rei fugiendę ne vestigium quidem vllum vnquàm admiserat) perfectiori iudicio quærebat magìs pium statum & magìs eligendum: vita vitam, & luce lucem, & eligendis, vt semèl dicam, permutans magis eligenda. Quantum verò interest inter eligenda, & ea quæ sunt magìs eligenda: tantum etiam omninò interest inter eos, qui eligunt. Sed Abraham quidem eos hospitio accipiens, qui transibant per Mambre, semèl imprudens hospitio accepit angelos. Hic verò totius orbis terræ pauperes perpetuò excipiens, Christum hospitio per totam vitam excipiebat, qui ineffabili benignitate ea, quę sunt illorum, sibi attribuit: per quæ non in specie angelorum, sed in rei veritate, omnium effectricem Trinitatem in animam admittens non habuit promissionẽ vnius filij, qui carnali pręter spem erat nasciturus coniunctione: sed vt multorum potiùs filiorum, actiuæ philosophiæ coniugio, in spiritu vocaretur pater, habuit promissionem, & præter spem vidit multiplicationem dignã promissione, vt qui non trecentorum vernarum irruptione, multorum regum represserit impetum, sed

Gen.12.

Gen.18.

Matth.25.

Gen.14.

virili

virili impetu tripertitæ animæ, vniuersam euerterit aciem eorum, qui inuadebant, & tyrannicè id, quod est cognatum, per voluptatem redigebant in captiuitatem, sub ficta regni specie.

Gen.22. Cùm Isaac ascendit, cælestem patrem sequens iubentem, non in tumulum aliquē, sed in montem virtutum, onustus lignis continentiæ. Per quæ in ara cordis desiderij ad Deum ignem accendens, se hostiam præbuit acceptam. Inuenio autem eum valdè esse Iacob imitatum, non solùm in eo, quòd non fictis moribus variè vitam suam in-
Gen.28. stituerit: sed etiam in eo, quòd recessit à patria, & in aliena regione degere statuerit: sed nō propter cohabitationem mulierum sororum, sed propter virtutum sororum desiderium, contemplationis, inquam, & actionis: vt actione particeps esset contemplationis: & quæ quidem ad vnum fontem, nempè ad primum bonum, referuntur & erigunt: per quas multiplicatione insignium, non à ratione alienarum pecudum, sed ratione præditarum, euasit insignis inter Patriarchas.

Exod.28. Aaron fuit primus Pontifex, sed typici & vmbratilis tabernaculi. Hic autem veri, & cuius illud erat figura. Cùm Mose fuit dux noui Israëlis. Cum Samuele fuit sacer ab infantia, & ad senectutem vsque Deo seruiens. Imitatus est Dauidis mansuetudinem,
1. Reg. 17. & si vis, etiam fortitudinem: vt qui non aduersùs Goliath, hominem quendam magnitudine corporis gloriantem, se rectè gesserit: sed aduersùs Goliath, qui percipitur intelligentia, malignum, inquam, & carnis expertem dæmonem, cum virga continē-
3. Reg 19. tiæ egressus est & virga fidei, & preclarum erexit trophæum. Elias effugit insidias Ie-
4. Reg. 2. zabelis. Hic autem insidias impudētis peccati. Habuit cum Elisæo duplicem spiritûs gratiam, vt qui monasticis & sacerdotalibus donis esset ornatus. Et vt eos, qui inter-
Matth. 3. cedunt, omittamus propter multitudinem, Iohannis, vitam non agens solitariam, in media ciuitate imitatus est philosophiam. Hic quoquè, quòd ad se attinebat, habebat mensam absque vllo apparatu, & hic ex pilis contexa veste corpus tegebat, & velutì quadam pellicea zona, nempè perturbationum animi mortificatione, lumbos suos constringebat, & ad eum confluebat non vna ciuitas, neque vna gens, sed turbæ plurimæ populo frequentis ciuitatis, collectæ ex omne genus gētibus & ciuitatibus, tam Orientales quàm Occidentales: non aqua tingendæ, sed spiritali purificandæ mysterio, quod peragebatur diuinis instrumētis illius manûs & linguæ, & initiabat eos, qui dignabantur communione deificæ participationis.

Apostolorum autem sequens doctrinas & traditiones, & eis suam vitam semper componens, factis germanum confirmauit martyrium, in eo quòd martyrum zelum haberet pro pietate, & quotidiè sua moreretur conscientia, monasticorum laborum
Vita monastica, martyrium. diuturna & acerba perpessione: quod martyrica virtute nulla in re est abiectius. Oīm ergò sanctorum & iustorum, illorum quidem mores, horum verò cursum, aliorum autem actionem, simul verò omnium, ad primum bonum, vehementissimum & constantissimum imitatus est desiderium. Quo nunc apertè fruens, protegas & defendas, ô diuinum & sacrum caput, sacrum gregem, & tuis precibus corrobora sceptra pietatis, & manum præbeas piæ potentiæ, mundi curas cum eo participans: & intercedas apud Deum assistens sine intermissione, pro eo, quòd orâsti cùm esses cum ipso, & eius vitæ interesses: & mundanam ei conserues nauem in tuto portu diuinæ tranquillitatis, omnes sedans turbines & tempestates improborum, & obruens insultus inimicorum, tam eorum, qui sub oculos cadunt, quàm qui non cadunt: In Christo Iesu Domino nostro: Cui gloria & potentia nunc & semper & in secula seculorum, Amen.

VITA

VITA SANCTI PATRIS NOSTRI MARTINIANI, EX SIMEONE METAPHRASTE.

PROXIME ciuitatem Cæsaream Palæstinæ, mons est, qui vocatur Locus arcæ. In eo ergò mõte sita est solitudo, in qua habitant multi viri, qui vitam agunt monasticam. Inter quos cognouimus etiam beatum & virtute præditum Martinianum, habitantem in hoc monte. Hic ergò beatus cùm ab ineunte ætate Deum amâsset, multa suscepit certamina aduersùs inimicum. Insignis itaq; specie corporis, & ætate iuuenis, vt q. esset circiter octodecim annos natus, relicta ciuitate & ijs, qui in ipsa habitabant, & eorum tumultibus, se tradens quietę & solitariæ vitæ, venit ad hanc solitudinem. & in ea habitauit, viginti & quinque annos, vitam in ea agens angelicam. Quamobrem dignus quoquè fuit habitus, qui à Deo acciperet dona curationũ, multosq; curauit Dominus per sanctas eius preces. Multi enim, qui vexabantur à dęmonibus, cùm ad eum venissent in mõte, liberati sunt ab insultu dæmonum. Multi quoquè, qui tenebantur febribus, ab hoc viro benedicti, assecuti sunt curationem. & multa alia miracula fecit Dominus per eius preces. In dies autem proficiebat hic beatus Martinianus in optima sua exercitatione, & in omnem partem peruadebat optima & pulcherrima fama huius sancti viri: omnesq; audientes, ad eum veniebant in monte, vt ab eo iuuarentur.

Februar. 13

Martinianꝰ adolescẽs petit eremum.

Claret miraculis.

Sed bono infestus humani generis hostis diabolus, non passus est videre in adolescente canam virtutem: & primùm quidem cœpit ei diuersas excitare tentationes, & per multiplices visiões visum est ei terrere hominem. Deindè etiam per antiqua eius arma, per quæ Adam eiecit è paradiso, machinatus est eum quoquè eijcere è bono ꝓposito. Quodam itaq; die psallente beato Martiniano, inimicus mutatus in maximũ draconem, eius cellam subtùs subiens, cœpit acriter & vehementi studio fodere partem eius cellæ à fundamentis, tanquàm qui vellet eam euertere. Beatus autem cùm sine vlla perturbatione implêsset suas preces, per fenestram adspiciens, dixit ei: Verè te decet serpere supra terram. Quid frustrà laboras, ô infelix? me tuæ non terrent visiones. Habeo enim Iesum Christum, qui mihi fert opem, & vincit tuas visiones, & tuam conculcat potẽtiam. Diabolus autem cùm hęc audijsset, in turbinem mutatus, dixit fugiens: Expecta me, expecta Martiniane, & hîc te deijciam. Inueni enim artem, per quam sum te deiecturus, & te tua spe frustraturus. Nisì enim te humilem & abiectum reddidero, fieri nõ potest, vt à te recedam. Tantam enim in te fero iram, vt eam portare nequeas, & te è tua cella educam, & te deijciam non secùs àc folium à vento deijcitur: & videam, quis sit qui tibi opem ferat. Hæc cùm dixisset diabolus, euanuit. Vir autem sanctus tam erat quietus, quàm si nullum spectrum vidisset omninò: sed lætabatur & glorificabat Dominum in meditatione & cognitione diuinorum eloquiorum.

Gen. 3.

Diabolus eũ infestat.

Nihil terret spectris & minis dęmonis.

Accidit verò quodam die, ambulantibus quibusdam in ciuitate Cæsarea, & inter se loquentibus de diuina viuendi ratione beati Martiniani, & magìs magisque admirantibus fortitudinem eius & tolerantiam, eccè transiens mulier quædam meretrix, audijt quæ dicebant. Quæ suggestione satanæ viris appropinquans, dixit eis: Quis est is, quem inter vos admiramini? aut quæ sunt eius rectè facta, aut quamnam habet is viuendi rationem? Quem ego si voluerò, tanquàm folium ab arbore detrahã. Quodnam est enim eius laude dignum studium, quòd se tanquàm agrestem feram cõclusit in solitudine, non valens ferre cupiditates carnis & offensiones, & non adspiciẽs mulierem, ne habet quidem cupiditatem? Scitis autem omnes, quòd si non adsit ignis, fœnum non vritur. Sed si igni propè sito fœnum manserit incombustum, hoc est admirabile & magni faciendum. Ità etiam de illo dicendum est. Si cùm ego ad eum iuero, is me adspexerit, nec à proposito suo fuerit dimotus, nec in me fuerit offensus, neq; motus fuerit eius animus propter meam pulchritudinem, tunc is erit admirabilis, non solùm apud homines, sed etiam apud Deum & angelos. Hęc cùm dixisset, & cum viris illis pactum fecisset de viro illo generoso, iuit domũ, & exutis suis vestibus,

 laceris

laceris se pannis induit, & pannosum velum capiti suo imposuit, & se fune cinxit: & accepta pera,in eam immisit omnia sua ornamenta & vestes elegantes. & cùm aduesperasceret,accepta pera,profecta è ciuitate,venit in montē vēto ingruēte & pluuia.

Diabolus p procacē fœminā insidiatur sancto viro.

Cùm autem fuisset prope eius cellam,cœpit miserabili voce rogare virū sanctum, sic dicens: Miserere meî serue veri Dei,& nè sinas me miseram consumi à bestijs.à via enim aberraui,& incidi in hanc solitudinem,& nescio quò vadam.Nè me ergò despicias,quæ sum in tali necessitate,neq; me abomineris infelicissimā peccatricem. Nam ego quoq; sum Dei figmentum. Rogo tuam sanctitatē,nè me miseram & errantem amandes venerande & sancte pater. Hæc ea dicente,& his plura cum fletibus & eiulatibus,beatus cùm aperuisset fenestrā & adspexisset,& vidisset eam in tali habitu,nempè pannis obsitam & imbre madefactam, motus est animo & dixit apud se: Væ mihi misero peccatori.nunc adest cordis mei probatio,& vel à præcepto excidam,vel à ꝓposito. Si enim est mulier,quæ opprimitur necessitate & eam despexero,& non eam in cellam introduxero,deuorabitur à bestijs,& maculabit meā animam. Sin verò sit tentatio & huc ingrediatur,timendum est,nè me pellat à præcepto. neque scio quid agam,& manibus in cælum sublatis,dixit: In te Domine speraui,nè pudore afficiar in æternum: neq; irrideāt me inimici mei,neq; sinas me dominatu teneri à maligno: sed conuenienter tuæ voluntati serua me in hac hora, & protege me ab inimico manu tua valida: quoniam es benedictus in secula,Amen.

Intromittit fœminā vrgente conscientia.

Hæc cùm dixisset,aperuit ostium,& eam introduxit in cellam:& cùm ignem accēdisset,dicit ei: Mulier,calesce & attende tibi ipsi: tecum enim non manebo.& cùm attulisset dactylos,quibus ipse reficiebatur,(stabāt enim duæ palmæ extra cellam) ei apposuit, & dicit: Comede,& cura teipsam: mane hîc, & cràs vade domū in pace.& deindè cùm eam sic siuisset,ingressus est in cellā interiorem,& clausit ostiū.& cùm psalmos cecinisset tertia hora noctis & orāsset,humì dormijt vt consueuerat. Illa autem nocte ingressus satanas,eum valdè conturbauit in carnis inflāmatione. & cùm manè surrexisset,egressus est è sua cella,vt mulierem emitteret & deduceret. Illa verò cùm circa mediam noctem surrexisset,& omnia sua ornamēta è pera eduxisset, se ornauit ad decipiendū beatum Martinianū,laceris pannis iniectis in peram. Vir autē sanctus cùm eam vidisset sic ornatā,nō agnouit eam:& cùm obstupefactus diù obmutuisset, dicit ei: Quænam tu es,& vndenàm huc es ingressa,& qs hic est diabolicus habitus?

Ecce qd facit peccandi occasio.

Illa verò respondens,dixit ei: Ego sum,domine mi. Dixit ei sanctus: Et quanam de causa est mutatus tuus habitus,vt quæ esses vesperè miserabilis,& nunc superba? Illa verò dixit: Ego domine mi,sum ex Cæsarea ciuitate Palestinę: quę cùm audiuissem de tua iuuentute, & quòd talem habeas corporis pulchritudinem, sisq; adeò speciosus & formosus, cor meum valdè exarsit propter tuam pulchritudinē, & accessi vt te viderem,& explerer tua pulchritudine.non enim temerè tātum cōfeci itineris. Quodnam est autem,domine mi,hoc vestrum importunum ieiunium? & quanam de causa talem vestram iuuentutem & nitidam ætatem maceratis afflictione & intempestiua abstinentia? Quænam scriptura dicit,non esse comedēdum, nec bibendum, nec legitimum ineundum matrimonium? Non dicit Paulus Apostol. Honorabiles nuptię & cubile immaculatum? Quis ex Prophetis aut Patriarchis non fuit iunctus matrimonio,& factus est hęres regni cælorum? Non Enoch ille magnus & admirabilis,coniūctus matrimonio,sublatus est in cælos,& non vidit mortem vsq; in hodiernum diem? Similiter autem ille quoquè Abraham insignis & sanctus inter Patriarchas,non habuit tres vxores,& Dei amicus est vocatus,& ipsum Deū vidit in tabernaculo,& cum eo excepit eius angelos? Isaac verò non habuit vxorem,& regnum cælorum est assecutus? Rursùs autem Iacob non habuit duas vxores & duas concubinas, & valuit luctari cum angelo, & vidit Deum facie ad faciem, & dignus fuit habitus regno cælorum? Moses autem ille magnus & princeps Prophetarum & Dei seruus, non habuit duas vxores,& cum Deo est locutus,& genus Hebræorum liberauit ex acerba seruitute Aegyptiorum? Similiter verò Dauid quoquè & Solomon & omnes, qui fuerūt eis similes, nunquid legitimo coniuncti matrimonio, & susceptis liberis, digni sunt habiti regno cęlorum? Hæc dicens mulier,& virum tentās, & eius manus contrectās emollijt & eneruauit eius bonam cogitationem,& cœpit eum deturbare in barathrū peccati & interitûs.

Hebr. 13. Vide argumenta cōtra cælibatū, & cognosce authorem satanam. Gen. 5. Gen. 18. Gen. 24. Gen. 31.

Respon-

Respondens itaq;,dicit ei:Si te accepero vxorem,quò te ducã,aut vndè alam,cùm nihil habeam? Ego enim,vt vides, pauperem vitã, nihil possidens, vixi hucusq; omnibus diebus vitæ meæ. Respondens autem mulier,dixit ei: Domine mi,tu solùm mihi assentire,& mecum habita,& fruar tua pulchritudine,& tua iuuentute. Habeo enim domum,& aurum & argentum,magnasq; & præclaras possessiones,seruosq; & ancillas. Quorum omnium ego te dominum constituam. solummodò assentire meo scopo,& mecũ habita.magno enim amore tuì cor meum vritur. Hæc ea dicente,vel potiùs hæc eo loquente,qui fuit homicida à principio,nempe diabolo,cœpit vir dimoueri à bono suo proposito,& inflammari ad carnis cupiditatem: & decæterò de peccato cum ea loquebatur,vt id cum ea faceret. Deindè dicit ei: Mulier,expecta me parumpèr. Quoniam solẽt aliqui huc ad me venire,& à me benedici:spectabo iam vias, nè fortè aliqui ad nos veniant,& nos inueniant in hac actione. & si Deum celare nõ possumus peccatum, inter homines saltem nè nos indecotè geramus, eos offendentes. Hęc cùm dixisset,egressus est è cella sua:& stans supra excelsam rupem,vias considerabat.

Eneruatur virile pectus blanditijs satanæ.

Iohan. 8.

Illo autem considerante,& diligenter quoquò versùs spectante, benignus & clemens Deus,qui non vult aliquem perire, non despexit eius laborem susceptum à iuuentute & precationem,sed ei tulit opem. Nam cùm staret supra rupem, & vias considerаret,auertit cor eius,vt mutaretur à mala eius cogitatiõe,& immisit in eum bonam mentem:& descendens ex petra,inuenit sarmẽta arida. Quæ cùm accepisset,ingressus est in cellam suam.& cùm ea iecisset in mediam cellam,accepit ignẽ & accendit sarmenta. Magna autem flamma accensa & in altum sublata,solutis suis calceis,in medium ignem insiliens,cœpit comburi toto corpore.& cùm valdè esset ab igne cõbustus,& ei dolerent pedes,egressus est è fornace:& veluti secum depugnãs, dicebat: Quid est Martiniane? Rectè te accepit hic ignis, qui est ad tempus, & hæc acerba pœna. Si autem potes hæc pati,accede ad hanc mulierem. Ipsa enim,vel per eã potiùs diabolus ignẽ æternum conciliat. Non est enim hęc causa,sed is,qui eam mouit, vt impediret bonum tuum propositum. Cogita ergò æternum illud supplicium, ô Martiniane,vermem qui non potest sopiri,stridorẽ dentiũ. Hic enim ignis,qui est ad tempus,& cadit sub adspectum,ab aqua extinguitur, & dum ardet, habet lucem: æternus autem ignis & qui nunquàm desinit,neque vnquàm ab aqua extinguitur, neq; vllam habet lucem. Illi vermes nunquàm cessant. Angeli,qui præsunt supplicijs,in puniẽdo nunquàm defatigantur,suntq; planè immisericordes. Cogita hæc omnia,ô Martiniane,& si ea potes sustinere,accede ad mulierem. Hæc autem dicebat ille sanctus,ei in memoriam reuocans æternum supplicium:cumque parùm remisisset labores,rursùs ingressus est in fornacem,& stetit in medio ignis:& valdè combustus,exijt è fornace, & cecidit humi. non poterat enim stare,cùm se omni ex parte vssisset. Tunc ex toto corde suo ingemiscẽs,dixit Deo cum lachrymis: Domine Deus meus, esto mihi propitius propter assensum meũ & impetum ad peccatum, qui examinas corda & renes. Tu enim es examinator cordium & renum,& tu cognoscis cor meũ Domine. Quoniam te dilexi à iuuentute mea,& te desideraui,& propter te corpus meum igni huic tradidi. condona mihi, qui es solus benignus & clemens Deus: quoniam tu es benedictus in secula.

Redit citò ad sanã mentem,& se proijcit in ignẽ.

O si hęc cogitarẽt salaces apostatę nostrorum temporum.

Psalm. 7.
Ierem. 17.
Apoc. 2.

Hæc cùm dixisset humì iacens,non poterat enim ampliùs stare propter plagas vstionis,cœpit hæc canere: Quàm bonus est Deus Israel ijs,qui sunt recto corde. Mei autem penè moti sunt pedes, propemodùm effusi sunt gressus mei. & cùm psalmũ impleсset & precatus esset,ad se rediẽs mulier & veluti surgens è somno profundissimo, cùm apud se considerasset, quòd propter animæ suæ salutem, corpus suum igni tradidisset,& recordata esset suarum malarum & improbarum actionum,exuit omnem suum mundum vestimentorum,& omnia ornamenta sua iecit in ignẽ,& laceris pannis è pera eductis, se eis induit: & deindè prócidens ad pedes beati Martiniani humì iacentis,cœpit cum multis lachrymis clamare & dicere: Ignosce mihi serue Dei,quæ sum humilis & peccatrix. Tu enim Domine scis varias artes & fraudes diaboli:sed ora pro me peccatrice,rogo tuam sanctitatẽ, vt per tuas preces salua fiat miserrima mea anima. Hoc autem apertè scias,me non esse aliquandò reuersuram in meam ciuitatem, neque ingressuram domum meam, neque esse visuram faciem mei cognati, aut

Psal. 72.

Detestabilis mulier resipiscit toto corde.

mala esse via ambulaturam, sed conseruaturam esse meam animam. Scias verò hoc quoquè, ô domine, quòd quomodò diabolus contendit, vt ego aduersùs te militarē, ità ego quoquè militabo contra ipsum, in nomine Domini nostri Iesu Christi, qui mundauit meretricem, & eum pudore afficiam. Arbitratus est enim fore, vt me contra te in hunc montem sustolleret: sed me contra ipsum sustulit, & expectans fore, vt te vincerem, à me habendus est ludibrio. & ea hæc dicente, assiduè manabant lachrymæ ex eius oculis.

Beatus autem Martinianus respondens, dixit ei: Dominus Deus meus condonabit tibi peccatum, ô mulier. vade in pace, & quomodò dixisti, decerta pro tua salute, milita aduersùs voluptatem carnis per pœnitētiam, & sic poteris malignum pudore afficere. Mulier verò respondens, dicit ei: Rogo te, dic mihi, quò vadens potero esse salua? Sanctus autem dicit ei: Vade Hierosolyma: & cùm véneris ad sanctam Bethleem, quære illic virginem sanctam, nomine Paulinam, quæ ædificauit templum Domini nostri Iesu Christi: & ingredere ad ipsam, & renuncia ei, quod factum est: & poteris apud eam esse salua. Illa verò surgens, adorauit eum, dicens: Ora pro me peccatrice, ô venerande pater, semper propter Dominum. Beatus autem Martinianus cùm dolore surrexisset è solo ex plagis vstionis, dedit ei paucos dactylos ad viæ solatium: & cùm eam è cella eduxisset, & ostendisset viam, quæ ducit Hierusalem, dicit ei: Vade in pace mulier, & seruans serua tuam animam, & decerta pro tua salute. Vide nè retrò conuertaris. Nemo enim, qui manum misit ad aratrum, & conuersus est retrorsùm, aptus est regno cælorum. Nè ergò retrò cōuertaris, hoc est, ad huius mundi voluptates: sed attende tibijpsi, nè irridearis: & perseuera in pœnitentia. Deus enim est eorum, qui agunt pœnitentiam. Ea autem his auditis, fletum suum auxit, dicens: Spero in Christum, in quem sperârunt gentes, & pudore non sunt affectæ, quòd diabolus partem in me non inueniet. Cumq; sic precata esset, & adorâsset Dei seruum Martinianum, ab eo recessit. Beatus autem cùm eam signâsset signo crucis, dixit: Dominus Deus meus custodiet animam tuam, & seruabit te in finem. Hæc cùm dixisset, ingressus est in cellam suā, humiq; cecidit, & suspirabat ac precabatur. Mulier verò ibat deflens ac precans, vt Dominus eam deduceret ad vitam æternam & salutarem. Et illa quidem nocte cùm non potuisset permeare latitudinem solitudinis, mansit in loco, ad quem venit. Manè autem cùm surrexisset, ambulabat flens & orans.

Lucæ 9. Nō est respiciendū retrò.

Cùm itaque triginta millia ambulâsset, alto vespere peruenit Bethleem: & cùm venisset in monasterium beatæ Paulinæ virginis, ingressa ad eam, renunciauit omnia, q̃ fuerant consecuta. Illa autem cùm audijsset, Deum glorificauit, qui est clemēs & misericors, & eam lubens accepit in monasterium, & eam indiès instituebat in ijs, q̃ pertinent ad salutem. Ea verò vsque adeò perseuerabat in fortitudine & exercitatione, vt beatissima Paulina sæpè eam admoneret & diceret: Parce tuam carnem tanta affligere abstinentia, vt possit vsque ad finem sufficere. Illa verò magìs magisq; intēdebat, nulla in re remittens laborem exercitationis. Itaq; circa eius finem petijt à Deo hāc gratiam, vt ei ostenderetur, an accepta esset eius pœnitentia. Benignus ergò DEVS curationes effecit per eius preces. Quodam enim die mulier quædā, cui grauiter dolebant oculi, in monasterium venit vt curaretur. Volens ergò beata Paulina probare eius pœnitentiam, dicit ei: Filia, accede ad Christum, & ora pro ea, vt per tuam intercessionem ei Dominus præbeat sanitatē. In paucis itaq; diebus, cùm ea precata esset, sanata fuit mulier. Quæ etiam mundo renuncians, seipsam collocauit in eodem monasterio. Hæc autem beata Zoë (hoc enim erat nomē eius) cùm duodecim annos vixisset in monasterio, fuit in Christo consummata peracto cursu. Toto enim tempore suę exercitationis vinum non bibit, oleum non comedit, nec vuam, nec alium fructū: sed solùm panem & aquam, eaque non ad satietatem, sed solùm vesperè comedens, & nonnunquàm secundo die. Ea autem humì quoquè dormiebat. Hic est finis huius beatæ, & hæc sunt eius certamina.

Meretrix in monasterio duriter vitā agit.

Facit miracula.

Nota pœnitentiam meretricis.

Sed necessè est, vt nos reuertentes ad vitam beati Martiniani, narremus præclara eius facta ad multorum vtilitatem. Post septem ergò menses curatus fuit à plagis vstionis, & ratiocinari cœpit apud se, dicens: Reuerà nisì ex hoc loco recessero, & iuero in locum ignotum & occultum, non me sinet malignus requiescere. Deincèps ergò debeo talē locum habitare, ad quē fieri nō potest vt mulier ingrediatur. Cumq; hæc

apud

apud se esset ratiocinatus, surrexit & orauit, sic dicens: Domine Deus, qui es Dominus cæli & terræ, qui non vis aliquem perire, sed omnem hominem esse saluum, & ad agnitionem venire veritatis, præstò sis ad prouidendum id, quod est conducibile meæ humilitati: neq; sinas animam meã perire in finem, sed fer mihi opem Domine Deus virtutum, & esto mihi via, vita, & virga, & pera, & panis. Hæc cùm dixisset, & totum corpus suum obsignâsset, egressus est ex illa cella, & profectus est ad mare. Exclamauit autem dæmon ante eum, dicens: Fortitudinem suam iactent meæ virtutes: & sit nomen meum præclarum, quòd contra te fui fortis. Nam & te è cella expuli, & corpus tuum igne combussi, & te fugitiuum effeci & captiuum. Et rursùs dicit ei dæmõ: Fugis Martiniane? quocunq; autem iueris, illic adero: & quomodò te hinc fugaui, ità etiam te fugabo, vbicunq; volueris habitare, & à te non recedam, donèc te planè humilem & abiectum reddidero. Beatus verò respondens, dicit ei: Imbecille & miser, existimâsti me esse à te expulsum è mea cella? an putâsti me angore confectum recedere? Absit: sed vt te magìs cõculcem & nihili faciam. Et rursùs ei dicit sanctus: Infelix, non tibi sufficit primus & secundus insultus tentationis: aggredere adhuc semèl. Officinam, quam aduersùs me construxeras, eam dissolui, & Deo meo obtuli. Vndè etiã illa te reputauit tanquàm fimum & lutum, & conculcauit tuas improbas & malitiosas vires, & nec eius quidem vmbræ potes ampliùs appropinquare. eoq; hæc dicente, ab eo euanuit diabolus. Beatus autem cœpit hunc psalmum psallere: Exurgat Deus & dissipentur inimici eius, & fugiant à facie eius, qui oderunt eum. & psallens inibat viam, quæ ducit ad mare.

1. Tim. 2.

Vana iactantia & minæ dæmonis.

Psalm. 67.

Cùm autem venisset ad portum, inuenit nauclerum quendam timentem Deum: & cùm accessisset, dicit ei: Frater, scis'ne aliquam paruam insulam in medio mari, in qua nemo habitat? Nauclerus autem respondens, dicit ei: Quanam de causa me interrogas, & quid vis? Dicit ei beatus: Volo quietem agere ab hoc mundo & ab hac vana vita, & non inuenio locum, in quo quiescam, & fugiam maligni offensiones. Dicit ei nauclerus: Est in mari rupes angusta, admodùm excelsa & terribilis, & quæ satìs lõgo spatio distat à terra. Si quis enim fuerit proximè illam rupem, terram non videt ampliùs. Dicit beatus: Tali loco valdè delector, & eum desidero, ad quem maximè non possit mulier accedere. Dicit ei nauclerus: Et vndenàm es habiturus nutrimentum? Dicit ei beatus: Pactum inter nos inibimus. Tu mihi victum suppeditabis, & ego pro te ad Deum intercedam. Quinetiam operabor sedens super rupem: ad me solùm adfer ramos palmarum, & eos cõtexam meis manibus: quos tu à me tolles & vendes, & ad me adferes alimentum. Porrò autem mihi quoquè accipies amphoras, in quibus aquã reponamus: & cùm panem fregerimus & refrigerauerimus, eum immittemus in amphoras. Venies verò tu in anno bis aut ter, ad me adferens panem & aquam. Hæc cùm audijsset nauclerus, & cognouisset eum esse virum spiritalem, prompto & alacri animo cum eo conuénit, se omnia esse facturum. Et cùm paruam accepisset nauiculam, & beatum in ea accepisset, rectà contenderunt ad rupem, cùm ventus esset secundus, & vesperè ad locum peruenerunt. Beatus autem cùm locum vidisset valdè aptum, valdè ei lætatus est animus: & cùm Deo egisset gratias, & nauclero benedixisset, ascendit super rupem. Cumq; ascendisset, psallebat, dicens: Expectans expectaui Dominum, & intendit mihi: & exaudijt deprecationem meam, & eduxit me de lacu miseriæ & de luto limi. Et statuit supra petram pedes meos, & direxit gressus meos. Cumq; psalmũ implêsset, & precatus esset, dicit nauclero: Abi in pace frater, & adfer ad me amphoras & panem & aquam. Dicit ei nauclerus: Vis ne adferam etiam tibi ligna, vt faciamus tibi paruũ tabernaculum? Sanctus autem non passus est: sed erat sub dio sedens supra petram: & æstu quidem torrebatur, algore verò concrescebat. Tunc nauclerus ad suos reuersus, attulit omnia, q̃ ei iusserat beatus: & ad eum ter quotannis adferebat panem & aquam. Beatus autem Martinianus velutì requieuit egressus è mundo, lætabaturque & Dominum glorificabat in meditatione scripturarum & bona vita.

Martinianus in mari degit solus in rupe.

Psal. 39.

Sub dio semper manet.

Sed sceleratus & malignus diabolus ne sic quidem cessauit iustum bello lacessere, sed illic quoquè cœpit ei inferre tentationes. Nam cùm vna nocte mare mouisset & fluctus excitâsset, ei ostendebat quòd fluctus ferebantur supra eius caput quindecim cubitos, & dæmon clamauit, dicẽs: Nunc te suffoco in aquis Martiniane. Beatus verò

Vexatio dæmonis.

respondēs,dicit citra vllam perturbationem: Imbecille & infelix,cur frustrà laboras? Tua enim spectra me non terrent,neq; tuæ minæ me timore afficiunt. Spero autem in nomine Domini mei Iesu Christi,quòd te ad finem vsq; pudore afficiam. Cumque hæc dixisset,cœpit psallere:Saluum me fac Domine,quoniam intrârunt aquæ vsque ad animam meam.Infixus sum in limum profundi,& non est substantia. Véni in profundum maris,& procella me obruit.Cumq; psalmum implêsset,orauit,dicens: Domine Iesu Christe,fili vnigenite patris inuisibilis,qui propter nostra peccata serui formam accepisti,& in terram descendisti,exaudi me.Certè Domine,qui increpâsti mare,& continuisti eius,qui nequit cohiberi,impetum: Qui increpâsti ventos,& vicisti ea,quæ vinci nequeunt : Quoniam tibi omnia cum tremore obediunt,exaudi me, & fac cessare eam,quæ aduersùs me excitata est,tentationem & fluctum maris,& pudore affice diabolum,qui impudenter aduersùs me erigitur:quoniam omnia potes Domine,& te solum decet gloria in secula,Amen. Eo ergò hæc dicente & orante, ab eo euanuit diabolus,& mansit ab eo illæsus.Sex itaq; annos sic degebat sanctus supra petram,omnem laborem & perpessionem sustinens pro salute suæ animæ.

Irridetur à sancto.

Psal. 68.

Sed sic quoquè ab eo non quieuit malignus, sed ei aliam intulit tentationem, priore grauiorem. Nam cùm quodam die obseruâsset malignus & immundus dæmon nauem venientem,quæ portabat viros & mulieres,vento confregit nauem & allisit ad petram,& suffocauit omnes,qui erant in naui,prꝫterq̃ vnam puellam. Vna enim puella,quę erat longè formosissima,potuit appręhendere tabulam,& seruari.Et cùm appropinquâsset petræ,vbì sedebat beatus,ab ea pependit,& cœpit clamare : Miserere meî serue Dei altissimi, & porrige mihi manū auxilij, & serua me ab hac aqua,& nè sinas me perire in profundo.Beatus autē Martinianus videns non aliundè eam posse habere salutem aut auxilium, dixit subridens: Hoc quoquè est maligni machinatio. Reuerà non vinces promptum meum & alacre animi studium,ô diabole. Deindè dicit apud se:Væ mihi peccatori,rursùs mihi adest cordis probatio. Quid ergò faciam? Si eam dimisero in aquis,in eis suffocabitur, & maculabit meam animam in die iudicij.Sin autem eam assumpsero,non expedit mihi esse cum ea.Reuerà hæc est in longè grauiori necessitate, quàm prima. Nam illa quidem cùm esset in terra,poterat sæpè seruari:hæc verò non potest aliundè seruari.& cùm suos oculos in cælum extēdisset, dixit: Domine Deus meus, in quem speraui à iuuentute mea, nè sinas me perire, sed prouide id,quod est vtile animæ meæ.Cumq; hæc dixisset,tradidit ei manum, & eduxit eam ex aqua.

Eccè noua & mira tentatio.

Cùm autem animaduertisset eam esse speciosam,dicit ei: Igni cum fœno nequaq̃ benè conuenit. Non possum ego & tu hìc simul esse: malignus ènim in me operatur putrefactionem.Sed tu hìc mane,neq; quicquam timueris.habes enim panē & aquā, & quomodò comedebam ego, tu quoq; comede, vt tibi sufficiat, donèc veniat nauclerus, qui adfert ad me panem & aquam. adhuc enim restant duo menses, post quos huc veniet:& cùm huc venerit,narra ei quid acciderit.Is verò te hinc educet,& deducet in tuam ciuitatem.Cumq; hæc dixisset,mare obsignauit signo crucis,& dixit:Domine Deus meus, qui increpâsti ventos & mare, eaq; tibi cum tremore obediêrunt, me quoquè adspice & meî miserere,& nè sinas me perire.Eccè ènim Domine,confidens in sancto tuo nomine, me in mare proijciam. Mâlo enim mori inconsideratè, quàm cum corporis perturbatione consuetudinem habere cum muliere. Ad puellā autem conuersus,dixit:Esto salua mulier. Dominus custodiet animam tuam filia,ab omni insultu diaboli,& te conseruabit in finem. Quæ cùm dixisset, se statìm iecit in mare.Statìm autem eum duo delphines exceperunt,& in terra deposuerunt. Puella verò,donèc excessit ex oculis eius,videbat ipsum ferri super aquas,neque sciebat ampliùs,quid factum esset.Beatus autem Martinianus in terram egressus,orauit dicens: Ago tibi gratias Domine Deus meus,quòd fecisti misericordiam in meam humilitatem:sed etiam vsq; ad finem nè me relinquas bone Domine & benigne.

Edito crucis signo,mittit se in mare, & delphinorum tergis ad litus euehitur.

Hæc cùm dixisset,dicit apud se:Quid faciam,nescio.In montibus non me finit satanas, nec in mari. Decæterò bonum est mihi meditari dictum Euangelij & hoc facere.Docet enim Dominus,sic dicens: Si persequantur vos ex hac ciuitate, fugite in aliam.Amen enim dico vobis,non finietis ciuitates Israel:Quę cùm dixisset,cœpit fugere,& dicere:Fuge Martiniane,nè te compręhendat tentatio:fuge monache:sicque fugiens,

Matt. 10.

Perpetuam suscipit peregrinationē.

fugiens,& seipsum persequens, finijt dies vitæ suæ,nunquàm ferens neq; peram, neq; virgam,neque duas tunicas,neque æs in zona, neque aliquid aliud portans ad vsum corporis ex ijs,quæ debent inseruire homini. Sed vbicunquè ingrediebatur in ciuitatem aut in pagum,quęrebat quisnam esset in ea vir pius,& illuc veniebat:& sumens quæ necessaria erant ad alimentum,exibat.& sic fugiens & persequens, perfecit dies suos:& vbicunquè eum depræhendisset vespera,seu in monte,seu in solitudine,seu in petra, illic manebat.Duos ergò annos currens & se persequens, pulchrum impleuit cursum,cùm centum & sexagintaquatuor ciuitates obijsset.

Cùm autem esset decæterò migraturus ad Dominum,venit Athenas.Porrò beato Episcopo,qui illic erat,reuelatum est de decessu beati. Beatus verò Martinianus ingressus ecclesiam,cùm præsciuisset horam mortis suæ,cadens supra scamnum, dicit ijs,qui illic erant:Vocate ad me citò vestrum Episcopum. Illi autem eum existimauerunt esse stultum.Eo verò adhuc magìs rogante,ei obediêrunt,& iuerunt ad Episcopum,dicentes ei: Domine, homo quidam iacet in ecclesia super scamnum, & nescimus sit'ne stultus,aut quis sit. Nobis certè dicit: Vocate ad me citò Episcopum vestrum.Pius autem ille Episcopus dicit eis:Stulti estis vos. Ille enim & me & vobis est altior. & surgens protinùs,properè iuit in ecclesiam.Beatus verò cùm eum vidisset, non potuit quidem surgere,sed manus suas extendit supra solum, & sic debitum honorem ei reddidit.Episcopus autem abundātiorem ei honorem tribuit,dicens: Iampridèm Deus mihi est pollicitus, se suum seruum mihi esse ostensurum, & qui est à mendacio alienus, impleuit quæ dixerat.Tu autem quandò habitabis in regno cælorum,meæ quoquè animę recordare,rogo te.Sanctus verò respondens,dicit ei:Benedic me venerande pater,& ora pro me,vt inueniam fidutiam,dum sistar ante terribile tribunal Christi.Hæc cùm dixisset,sustulit oculos suos in cælum, & dixit: In manus tuas Domine commēdo spiritum meum:& cùm totum corpus suum obsignâsset, dicit Episcopo:Commenda me Deo pater.Quod cùm dixisset,subridente vultu, Domino emisit spiritum,cùm cursum consummâsset,& fidem seruâsset, propositæ coronæ accepta promissione,dignatus regno cælorum.

Venit Athenas, ibique moriturus, vocat ad se Episcopum.

Totum se signās & subridens, moritur.

Quis non miretur hunc sanctum & fortem athletam?Quis non beatum pronūciet inuictum eius cursum & vitam plenam fidutia?Quis non narret & stupeat eius admirabilem,quę ex virtute agebatur,viuendi rationem?Quomodò ad finem vsq; decertauit pro salute suæ animæ?Quin etiam martyrium suæ decertationis ipse sibi cōstruxit.Nam cùm non adesset persecutio,neq; Imperator,neq; Prę́ses persequens, ipse sibi extruxit martyrium,vt qui aduersa fronte cum diabolo bellum gesserit, & conculcauerit insolentem eius exultationem.Ipse ergò fuit suî & persecutor & rex & carnifex seipsum torquens,& martyr decertans,& athleta coronatus,& iustus renūciatus. Quid ergò?eum vocabis martyrem?Certè.Etenim vt fortis martyr & athleta ignem contempsit:& quod est admirabile, ipse sibi ipsi accendit fornacem,& per hūc ignem sensilem cònculcauit ignem æternum: & quam aduersùs ipsum mulierem excitauit diabolus,eam per preces fecit perfectam Dei ancillam, animamque à repræhensione alienam & puram Deo obtulit.

Sed oportet nos de illa quoquè puella, quæ fuit relicta super rupem marinam, vobis narrare,quemnam finem acceperit,& quemadmodùm finem vitæ suæ peregerit citra vllam,quæ in eam caderet, repręhensionem. etenim propter eam rursùs cōceptæ beati preces non manserūt inefficaces,sed eam ad finem vsque conseruauerūt. Ipsa enim relicta supra petram,sic comedebat,sicut ei iussit sanctus. Cùm autem venisset nauclerus,qui afferebat panem & aquam, & appropinquâsset petræ, & vidisset puellam stantem, existimauit esse spectrum: & timore affectus,cœpit à petra recedere, remis agens nauiculam. Illa autem clamans, dicebat nauclero: Nè timeas,ò frater. sum enim reuerà mulier, & sum Christiana. veni propè me propter Dominum, & narrabo tibi verum.Illo autem minùs fidente & magìs timente,ipsa iurabat,dicēs: Per regem CHRISTVM, sum Christiana. Decæterò veni prope me,& tibi ordine narrabo, quid acciderit.Tunc nauem suam adduxit nauclerus, & dixit ei: Vbì est, qui hìc erat, monachus, aut quid ei factum est, quòd recessit? Quis verò te huc adduxit? Puella autem cùm se signâsset, narrauit ei, quæ ipsis acciderant.

Virgo in rupe relicta vt se gesserit.

Nauclerus cùm audijsset, dicit ei: Veni huc, vt te hinc educam, & ibis in

Eccè quàm prōpti erāt veteres san-

ti ad se signo Crucis obsignandos.

tuam ciuitatem. Mulier autem respondens, dicit ei: Nè, rogo te, domine mi, nè me eijcias ex hac petra: sed fac mecum misericordiam & clementiam, & vadens in tuam ciuitatem, affer ad me pileum & virilem tunicam, contextam ex pilis, & panem & aquam, quomodò afferebas ad beatum, & eandem mercedē accipies à Domino Christo. Non est enim apud Deum distinctio masculi & fœminæ, sicut dixit Paulus Apostolus: Omnes vos vnum estis in Christo Iesu. Nè ergò me abomineris humilē & abiectam, quæ volo salua fieri. Nisi enim benignus Deus me voluisset esse saluam, ego quoquè cum omnibus perijssem in mari. Volēte ergò Deo me seruare, tu nè me perdas, quoniam sum fœmina. Memento, quòd qui finxit Adam, is Euam quoquè creauit, & ipse ambos est fabricatus, & in vltimis diebus per sanctam virginem est manifestatus. Age ergò, rogo te, vade in tuam ciuitatem, & quomodò prædixi tibi, affer ad me virilem tunicam, & pileum, & panem, & aquam, & lanam, & adduc huc vxorem tuam, vt cum illa verba faciam de lana, & vt illa me induat virili habitu: & Dominus Deus meus erit tecum omnibus diebus vitæ tuæ, & dabit tibi in hac vita misericordiam & remissionem peccatorum: in illa autem, fidutiam & gloriam ante tribunal Christi.

Galat. 3.

Hæc cùm audijsset nauclerus, & vidisset eius in Deum desideriū, dicit ei: Eccè ego faciam omnia, quęcunq; mihi mandâsti. solùm esto fortis & strenua, & Dominus implebit desiderium tuum. Quæ cùm dixisset, mouit suum nauigium, & iuit in suam ciuitatem: & accipiens vxorem secundo die, & quæcunque ei iusserat, accessit ad puellam. Et cùm mulier ascendisset supra petram, adorauit puellam, procumbens in faciem, & eduxit omnia ex naui. Puella verò rogauit virum, vt secederet in nauiculam, vt virili habitu indueretur. Cùm ipsa autem secessisset, simul exuit vestes muliebres & muliebrem imbecillitatem, & virili se accinxit prudētia, & induit vestes viriles, nempè pileum & virilem tunicam, contextam ex pilis, & stans precata est Dominum, dicens: Domine, qui exaudîsti omnes sanctos tuos à seculo, exaudi me quoquè peccatricem, & consumma me in hoc loco & habitu, nulla affectam ignominia, & conserua meam animam, & confirma cor meum, & corpus meum corrobora, & deduc mentē meam & animam ad hoc, vt tibi placeam, & impleam tua mādata, & ijs, qui mihi obedierint, præbe Domine bonam mercedem: quoniam es benedictus in secula, Amen. Post hęc autem dicit mulieri: Rogo te domina: dum panis & aqua ad me affertur, fac vt lanam quoquè ad me afferas, & cùm parauero, reddam tibi, nè panem gratìs comedam. Has quoquè meas vestes tibi habē ad meî monimentum. Hæc cùm dixisset, dimisit eos in pace.

Induit se virgo vestē virilem, ex pilis contextam.

Tertio autem quoque mense accedebant ad eam nauclerus & vxor eius, ei offerētes, quæ necessaria erant ad alimentum. Beata autem exultabat & glorificabat Dominum in veneranda & bona agendæ vitæ ratione. Fūdebat verò interdiù quidem, duodecim preces, noctù autem vigintiquatuor. Alimentum autem eius erat, in duobus diebus libra panis, & aquæ poculum vnum. Sicque perfecit cursum suum, in bona viuēdi ratione. Erat autem, cùm venit ad petram, nata annos vigintiquinq;: in petra verò vixit sex annos. Duobus autē mensibus, anteq̃ veniret nauclerus & vxor eius, tradidit beata Photina Christo spiritum suum, cùm peregisset cursum suę exercitationis in syncera fide & bona vitę agendę ratione, vt etiam ipsi nauclero de ea reuelaretur.

Nota virginis diurnas & nocturnas preces.

Moritꝰ sancta virgo Photina.

Postq̃ autem impletum fuit tempus duorum mensium, accessit nauclerus cum sua vxore, & inuenit eam mortuam, & decorè honesteq; iacentem, & manus habentem in formam crucis, osque honestè clausum, & similiter oculos diligenter clausos, & vt semèl dicam, eam tam honestè iacentem, vt ipsi putarent eam dormire. Accedentes verò, eam inuenerunt mortuam, & Deum glorificauerunt. Erat autem eius vultus post tot dies tanquàm flos matutinus, suauem odorem emittens: & cùm adorâssent venerandas & sanctas eius reliquias, acceperunt in nauiculam, & tulerunt Cæsaream ciuitatem Palæstinæ, & renunciârunt ei, qui tunc erat Episcopus, vitam quam ex virtute egerat. Quamobrem iussit ipse Episcopus eā sepeliri in loco honesto & insigni, cum lampadibus & hymnis diuinis: Ad gloriam Dei omnipotentis, & Domini nostri Iesu Christi: Cui gloria & potentia, cum patre & sancto spiritu nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Vultus defunctæ viuidus.

MAR-

MARTYRIVM SANCTI VALENTINI PRESBYTERI ET ASTERII, ITEMQVE MARII ET

Marthæ, Audifax & Habacuc nobilium Perſarum: cui fidem faciunt antiquiſſima matyrologia & vetuſti MS. Codices.

TEMPORIBVS Claudij, venit quidam de Perſide, Marius nomine, cum vxore ſua Martha, & filijs Audifax & Habacuc Chriſtianis viris ad orationem Apoſtolorum. Cumque veniſſent Romam, cœperunt corpora ſanctorū per carceres & ſepulturas ſolicitè & curioſè inquirere. Intereà veniunt in caſtrum trans Tyberim, & in carcere conſpiciunt hominem venerabilem, nomine Quirinum, qui iam multa verbera pro nomine Chriſti perpeſſus fuerat, & facultatibus ſuis nudatus. Ad quem venientes, miſerunt ſe ad pedes eius, obſecrātes, vt oraret pro eis. ibiq; manſerunt diebus octo, de facultatibus ſuis miniſtrantes beato Quirino, & lauātes pedes eorum, qui vinculis erāt conſtricti, & in capita ſua vel filiorum ſuorum ipſam aquam effundētes. Eodem tempore iuſſit Claudius, vt ſi qui Chriſtiani inuenti fuiſſent aut in vulgo, aut in cuſtodia, ſine interrogatione punirentur. Ipſo autem edicto promulgato, tenuit ducētos ſexagintaduos Chriſtianos via Salaria, qui arenam fodientes, damnati fuerant pro nomine Chriſti: quos extra muros portæ Salariæ duci, & in ciuitatis amphitheatro militū ſagittis iuſſit interfici. Hoc cùm factum fuiſſet, contriſtati nimìs Marius & Martha vxor eius cum filijs ſuis, venerunt ad locum, vbì corpora ſanctorum interfecta fuerant, vnà cum beato Iohanne preſbytero, & inuenerūt ſuper corpora eorum ignem ſuperpoſitum. Itaque cœperunt corpora ſubtrahere & ſepelire cum linteaminibus ex facultatibus ſuis: quia locupletes erant. ſepeliêrunt autem ea in crypta via Salaria in cliuo cucumeris. Simul etiam ſepeliêrunt tribunum quendam Claudij, nomine Blaſtum: & in eodem loco vigilias & ieiunia cum orationibus multis diebus cum beato Iohanne celebrauerunt. Audiens hęc Claudius, curioſè iuſſit inquiri Marium & Martham vxorem eius: ſed non inuenit eos, quòd occultè iſthuc facerent. Venientes verò Romam ad caſtrum, requirebant beatum Quirinum. Quem non inuenientes, contriſtati ſunt nimìs. Inuenerunt tamen quendam preſbyterum, nomine Paſtorem, qui enarrauit eis rem omnem, & vt noctù interfectus fuerit gladio beatus Quirinus, & iactatus in Tyberim, corpuſque eius remanſerit in inſula quadam. Pergentes igitur noctù cum familia ſua & beato Paſtore preſbytero, collegerunt corpus eius & terra condiderunt in cœmeterio Pontiani in crypta, octauo Calend. Aprilis. Deindè beati, Marius & Martha cum filijs noctù audiunt in loco quodam trans Tyberim in cœnaculo multitudinem Chriſtianorum pſallentium, multumque lætati, pulſant ianuam cœnaculi. Illi autem timentes, noluērūt aperire. Eodem in loco erat epiſcopus, nomine Calixtus. Qui cùm audiſſet pulſantes, dixit ad ſanctos Chriſti: Cōfortamini, nolite timere: Chriſtus pulſat oſtium noſtrum. Aperiamus ergò os noſtrū, & plùs confortati, collaudemus Dominum, quia ipſe nos vocat. Et cōfeſtìm ipſe perrexit, & aperuit oſtium. Quem videntes Marius & Martha cum liberis ſuis, miſerunt ſe ad pedes illius. Ea re animaduerſa, omnes Chriſtiani gauiſi, & ſeſe inuicèm oſculati ſunt.

14. Februar.

Edictum Claudij cōtra Chriſtianos.

Porrò beatus Calixtus ſic orauit ad Dominum: Deus pater Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui diſperſa congregas, & congregata conſeruas: auge fidem & fidutiam ſeruis tuis per Chriſtum Dominum noſtrum, qui viuit cum te Deo patre omnipotēte & ſpiritu ſancto in ſecula ſeculorū. Et reſponderūt oēs, Amē. In eodē aūt loco mēſibus duobus māſerunt abſconditi. Interìm appræhēdit Claudius quēdam venerabilē preſby-

Valentinus compræhēsus, compedibus & catenis illigatur.

presbyterum, Valentinum nomine, & vinxit compedibus & catenis: Indè post biduū iussit eum sibi præsentari in palatio suo iuxta amphitheatrum. Qui cùm præsentatus fuisset adspectibus eius, dixit ad eum: Quarè nō frueris amicitia nostra, sed illis potiùs iungeris, qui sunt hostes reipublicæ nostrę? Satìs quidem mirandam tribui tibi sapiētiam audio: & tamen cùm sis sapiens, offendis in superstitionem vanitatis. Respondens Valentinus presbyter, dixit: Si scires donum Dei, gauderes & tu, & respublica tua, refutaresq; dæmones, & idola tua manufacta, & confitereris vnum Deum patrē omnipotentem, & Iesum Christum filium eius, creatorem omnium rerum, qui fecit cælum & terram, mare & omnia, quę in eis sunt. Respondit quidam Iurecōsultus qui adstabat Claudio, & dixit voce clara ad beatum Valentinum presbyterum: Et quid de deo Ioue vel Mercurio? Respondit Valentinus presbyter: O homines miserrimos & turpes, qui tempore vitę suę semper in spurcitijs, impuris voluptatibus & contumelijs corporum suorum malè vixerunt. Sed tamen ostende mihi genealogiam eorum, & videbis quàm turpes fuerint. Respōdit ille alta voce: Blasphemauit deos & gubernatores reipublicæ. Eo die sic satìs patienter audiebat Claudius, dixitq; Valentino: Si Christus Deus est, quarè mihi non explicas, quod verum est? Respondens Valentinus presbyter, dixit: Audiat pietas tua, ô rex, & salua erit anima tua, & respublica tua augebitur, & hostes tui profligabuntur, tuque in omnibus victor, & hîc regno fruéris, & in illo seculo futuro. Hoc tantùm admoneo, vt te pœniteat fusi sanguinis sanctorum, credasque in Christum, & baptizeris. Ità enim saluus eris. Tum verò Claudius dixit adstantibus: Audite ciues Romani & cœtus reipublicæ, quàm sana doctrina ab hoc homine promitur. Respondit Calphurnius prefectus, & voce clara dixit: Seductus es princeps doctrina falsa. Num verò ęquū id esse potest, vt relinquamus, quę à cunabulis nostris coluimus & adorauimus? Eadem hora mutatum est cor Claudij, & cum dolore animi tradidit Valentinum Calphurnio prefecto, dicens: Patienter audi eum, & si sanum consilium nō est, quod profert, fac in eum, quod in sacrilegum legibus sancitum est. Sin verò rectè consulit, audiatur iusta postulatio eius. Tunc Calphurnius prefectus suscipiens Valentinum presbyterū, dedit eum cuidam Asterio principi suo, dicens: Si potueris eum mollibus sermonibus inflectere, intimabo doctrinam tuam Claudio, & eris amicus eius, & augeberis opibus & facultatibus. Accipiens ergò eum Asterius, duxit in domum suam. Qui cùm introîsset in domum Asterij, genibus positis, orauit dicēs: Deus omnium rerum visibilium & inuisibilium factor & creator generis humani, qui misisti filium tuum Dominum nostrum Iesum Christum, vt nos de presenti seculo liberares, & de tenebris ad lucem veram perduceres Christū, qui nobis præcipiens dixit: Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis, & ego reficiā vos: tu conuerte domum hanc, & dona ei lumē post tenebras, vt cognoscat te Deum verum & Christum Iesum in vnitate spiritussancti in secula seculorum, Amen. Audiens hoc Asterius princeps, dixit ad Valentinum presbyterum: Miror prudentiam tuam, vt dicas, quia Christus vester lumen est. Respondit Valentinus, voce clara, dicens: Et verè, quia Dominus Iesus Christus, qui conceptus est de spiritu sancto, & natus de Maria virgine, lumen verum est, qui illuminat omnem hominem veniētem in hunc mundum. Respondens Asterius, dixit: Si illuminat omnem hominē, modò probabo, num Deus sit, aut certè fallaciam tuam coërcebo. Habeo filiam adoptiuā, quam diligo à cunabulis, quę ante duos ferè annos * epithematîs fœdata est: ipsam adducam ad te, & si curata fuerit, omnia quęcunque præceperis, faciam. Respondit Valentinus presbyter: In nomine Domini nostri Iesu Christi adduc eā ad me. Currens verò Asterius anxius, adduxit puellam cæcam ad beatum Valentinū presbyterum. Eleuans autem manus in cælum, oculis madentibus lachrymis, dixit: Domine Deus omnipotēs, pater Domini nostri Iesu Christi, pater misericordiarum, qui misisti filium tuū Dominum nostrum, vt nos de tenebris ad lucem veram perduceres: te inuoco ego peccator & indignus. Sed quia omnes vis saluos fieri, & neminē perire, ego deprecor misericordiā tuam, vt cognoscant omes, quia tu es Deus & pater & creator omnium, qui cæco nato oculos aperuisti, & fœtentē Lazarū de monumento suscitâsti: te inuoco, qui lumen es verum, & Dominus omniū principū & potestatū: non mea voluntas, sed tua fiat super hanc famulam tuam, vt digneris eam illuminare lumine intelligentiæ tuæ. Et posuit manum super oculos eius, dicens: Domine Iesu Christe, illumina

Valētini ad Claudium oratio.

Claudius propēdet in Christianismum.

Mutat ver bis Prefecti.

Matth. 11.

Iohan 1.

Oratio S. Valentini ad Deum.

Iohan. 9.

Iohan. 11.

Cæcam illuminat, & cre

mina famulam tuam, quia tu Deus lumen verum es. Et cùm hoc dixisset, aperti sunt oculi eius. Hoc cùm vidisset Asterius, cecidit cum vxore sua ad pedes beati Valentini, & ait: Per Christum, per quem lumen cognouimus, quod scis facias, vt saluentur animæ nostræ. Respondit Valentinus: Ergò facite, quod dico: & si ex toto corde creditis, confringite omnia idola, & ieiunate, & remittite culpas omnibus, & baptizetur vnusquisq; in confessione sua, & saluus erit. Indixit verò eis triduanum ieiunium. Et quia Christianos multos habebat Asterius in custodia, relaxauit omnes. Triduo consummato, die sancto Dominico baptizauit Asterium cum omni domo sua. Et vocauit ad se sanctum Calixtum episcopum, & consignauit Asterium cum omni domo sua animas promiscui sexûs ferè sex & quadraginta. Hoc posteaquàm audiuit Marius & Martha vxor eius cum filijs, nempè cæcam illuminatam à beato Valentino, & propter illuminationem eius omnem domum Asterij credidisse, venerunt cum gaudio ad domum Asterij, gratias agentes Deo, fueruntq; ibì diebus trigintaduobus. Post hos dies requisiuit Claudius Asterium principem: Porrò nunciatum est illi, illuminatam esse puellam in domo eius, & hoc signo permotū, baptizatum esse in nomine Christi cum omni domo sua per Valentinum presbyterum. Qui iratus, misit milites, & tenuit oēs, quos inuenit in domo eius. Qui cùm adducti fuissent vincti, inter quos erat Marius & Martha, Audifax & Habacuc nobilissimi ex Perside, qui venerant ad orationē sanctorum Apostolorum, iussit Persas quidem separari à congregatione eorum, Asterium verò cum omni domo sua duci in ciuitatem Ostiam, & illic eum pœnis excruciatum interfici: Marium autem & Martham, Audifacem & Habacuc suo iudicio reseruari. Valentinum autem presbyterum, fustibus cædi, & capitalem subire sententiam. Qui decollatus est via flaminea sub die XVI. Calend. Martiarum. Cuius corpus collegit matrona quædam Sabinella, & sepeliuit in eodem loco, vbì capite cæsus est. Iussit deindè Claudius præsentari adspectibus suis Marium, Martham, Audifacem & Habacuc. Qui cùm præsentati fuissent, æstimās eos pecunijs cumulatos, sic illos aggreditur: Vndè estis? Respondit Audifax, filius eorum maior: De Perside. Claudius dixit: Quam generis obtinetis nobilitatem? Respondit Audifax: Ego & Habacuc, quantùm ad carnem, filij horum sumus. Claudius dixit: Ob quam causam huc venire voluïstis? Respondit Audifax: Desiderio desiderauimus ad pedes Apostolorum orationis causa occurrere. Claudius dixit: Et quæ sunt vobis facultates, vt tantos itineris velletis sumptus facere? Responderunt Marius & Martha: Dominus omnipotens nouit, quia nobiles nati sumus ab omni antiquitate. Nam vt scias nos nobiles esse, ego filius sum Imperatoris Maromeni, & hæc filia est Cusuntis subreguli. Claudius dixit: Quarè iudicium parentum vestrorum non sequimini, potiusque deseritis deos, quos patres vestri coluërunt, & hominem mortuum quæritis? Respondit Marius: Nos famuli CHRISTI, seruos & apostolos eius venimus exorare, vt ipsi interuenire dignentur pro nobis. Claudius dixit: Facultates vestræ præstò sunt? Marius respondit: Facultates nostras dedimus ei, qui ad breue tempus eas nobis dedit, Domino nostro IESV Christo. Claudius audiens hunc sermonem, iratus, tradidit eos vicario Musciano, dicens: Si non sacrificauerint, & reliquerint superstitionem hanc, diuersa eis tormenta adhibeto. Eadem die iussit sibi in tellure gremium preparari, & omnia genera tormentorū adferri. Cumque adducti fuissent sancti martyres in conspectu eius, furore repletus, dixit: Intimatum vobis est, quid præceperint principes nostri, & omni rei publicę? Respondit Audifax: Nescimus. Muscianus vicarius dixit: Ergò vultis cognoscere decretum? Responderunt Marius & Martha: Desideramus audire, quid iussum tibi fuerit. Muscianus vicarius dixit: Deferantur tormenta. At vbi allata sunt, dixit: Omnia genera tormentorum in vos expendentur, si decreto non obtemperaueritis. Sin verò iussis principum obedientes vos præbueritis, & natales vestri renouabuntur, & dignitates obtinebitis haud vulgares. Hæc enim iusserunt victores reipublicæ, vt sacrificetis dijs sine mora, & sitis amici principum. Respondit Audifax filius maior, & dixit: Stultam rem locutus es. Dicit Muscianus ad Marium, Martham & Habacuc: Vos quid dicitis? Responderunt: Omnes quasi vno ore locuti sumus. Muscianus vicarius iussit expoliari eos, & fustibus cædi: Martham verò stare ante eos. Qui cùm cæderentur, sub voce preconis dicebant cædentes: Præcepta principum contemnere nolite.

Asterius cum vxore sua &c.

S. Valētinus capite plectitur.

Sancti martyres fustibus cædantur.

Martha

Martha autem gaudens, dicebat: Filij mei, constantes estote. Marius verò laudabat Dominum, dicens: Gloria tibi Domine Iesu Christe. Muscianus vicarius iussit eos deindè leuari à terra, & suspendi in eculeo. Qui dum attraherētur funibus canabinis, voce clara clamabat Audifax filius maior: Gloria tibi Domine Iesu Christe, qui dignatus es annumerare nos seruis tuis. Iratus verò Muscianus, iussit ignem ad latera eorum apponi, & vngulis ferreis radi. Illi autem vultu alacri clamabant: Gratias tibi agimus Domine. Post hæc iussit Muscianus eos deponi de eculeo in conspectu Marthæ, & manus eis præcidi: quibus præcisis, cœpit sanguis emanare. Martha autem colligens sanguinem mariti & filiorum, caput suum illo liniebat cum gaudio. Deindè iussit Muscianus, vt manibus colligatis per ciuitatē circunducerentur sub hac voce præconaria: Deos blasphemare nolite. Clamabant autem Marius, Audifax, & Habacuc: Non sunt dij, sed dæmones, qui & vos perdent & principem vestrum. Eodem die tulit sententiam, vt capite punirentur. Itaque ducti via Cornelia milliario tertiodecimo ad Nymphas Catabassi, ibì in eodem loco decollati sunt sub arenario, Marius, Audifax & Habacuc. Martham verò in puteo necari præcepit. Quorum corpora iussit concremari, nè sepultura afficerentur. Matrona verò, nomine Felicitas, rapuit corpora eorum semiusta, & in prædio suo sepeliuit: Martham verò leuauit de puteo, & iūxit corporibus sanctis sub die 13. Calendarum * Februariarum, vbì præstātur beneficia Domini nostri Iesu Christi vsque in hodiernum diem.

Vruntur & lacerantur eorum latera.

Manus amputantur.

* Martiarū,

PASSIO S. VALENTINI EPISCOPI INTERAMNENSIS, EX PERVETVSTIS MS. CODICIBVS, *quibus etiam antiquissima Martyrologia adstipulantur.*

14. Februar. Psal. 11.

PROPHETA loquitur ad Deum: Secundùm altitudinem tuam multiplicâsti filios hominum. In ipsa ergò multiplicatione illi specialiter ad Deum pertinent, qui vitam suam vouerunt creatori, ità vt corpus & animam intentissimam CHRISTO faciant. Vndè beatus vir Interamnēsis episcopus, sanctus Valentinus, benè viuendo meruit virtutibus adhærere, quæ virtutes latentem hominem omnimodò credentium animis tradiderunt. Igitur Athenienses quidam nobiliter nati, Proculus, Ephibus & Apollonius scholastici viri, apud Græcos Latina studia desiderantes, apud Cratonem ciuem suū, oratorē vtriusque linguæ, in vrbe Roma hospitabantur, cuius & magisterio & hospitio fouebantur. Factum est autem, vt vnicus Cratonis filius, Cheremon nomine, iuuenis scholasticus, eam incurreret ęgritudinem, vt incuruato dorso, caput inter genua deprimeretur. Cumque omnes penè medici, qui in vrbe Roma erāt, nulla ei possent ratione succurrere, extitit quidam Fonteius Tribunitius, qui diceret vitium eiusmodi acriùs suo accidisse germano, & curatum esse à quodam sancto Valentino episcopo & ciue Interamnensi, hortabaturque transmitti ad eum. Deniq; & ipse puer, ex quo curatus est, non illum deseruit, dicens, se nimio eius bonitatis affectu constrictum. Audiens hæc Craton, mittit ad illum nobiles viros, amicos suos, qui illum rogarent, vt ad vrbem Romam dignaretur venire. Quem cùm venientem Craton hospitio ręcepisset, ostendit ei filium suum Cheræmonem, & cœpit petere, vt sicut curauit germanum Fonteij, ità & huic succurreret. Cui sanctus Valentinus episcopus dixit: Tu si vis, curabitur. Et Craton ad eum: Dimidiam, ait, partem substātiæ meæ tibi dare constitui, si tu eum ab hac calamitate liberaueris. Cui sanctus Valentinus respondit: Miror te magistrum prudentem non aduertisse quod dixi: Tu si vis, curabitur. Nam si credideris in Christum meum, fides tua preciosior erit Deo, q̄ tu ipse, qui in rebus vilissimis & vanis spem collocas tuam, credens effigies malignorum hominum, in ligno aut quocunque metallo expressas, aliquam diuinitatem habere: qui suo merito hoc obtinuerunt, vt nō possint dij credi, cùm sordidissimis actibus & crudelissimis occupati, nullum tempus immune ab sceleribus habuerint. Sed si fidem

Craton Rhetor.

In falsos deos.

si fidem, quam insinuo, ab hac defendas iniuria, & in Deum illam inuisibilem & omnipotentem conferas, dabitur salus filio tuo, quam postulas: censum verò tuum, cuius mihi partem dimidiam polliceri voluisti, offer pauperibus, qui orent pro filio tuo: mihi autem nulla ratione persuadere poteris, vt pro salute eius aliquid aliud abs te quàm fidem expetam. Crede ergò filium Dei, verum Deum esse, Iesum Christum, & omnibus renuncia simulacris, & videbis saluum filium tuum. Dicit ei Craton: Licèt ignorem, quo ordine religio vestra teneatur, at hoc tamen auditione accepi, vnumquemq; fide sua saluari, nec prodesse alteri alterius fidem, nec cuiquam obesse alienam infidelitatem. Sanctus Valentinus episcopus dixit: Certę causæ sunt conuersationis humanæ, quæ alios pro alijs nec liberari faciant, nec perire. Neque enim in fide dubius pater, filio potest obesse fideli. In his ergò causis, quas necessitas flagitat, sanitatem quęrens, dum patitur, pater pro filio, soror pro fratre, pro seruo dominus: & filium patri esse redditum, & fratrem sorori, & seruum legimus domino restitutum. Igitur pro eorum interitu hi, qui cruciabantur, fidem integram acceperunt ad hoc, vt efficerētur vtrique fideles, & salus temporaliter data corporibus, acquireret animas inæternùm: sicut & factum est, cùm Centurio morientem seruum suum reciperet, & filiam mortuam archisynagogus ad vitam reuersam adspiceret, & sorores Lazarum, iam sepulturam quatriduanam habentem, quem lugebant & flebant, voce Domini suscitatum esse gauderent. Sunt & multa alia, quæ in nouis & veteribus sacris voluminibus isthuc affirment, fidem alterius alteri profuisse, & infidelitatem aliorum alijs nocuisse, quæ nunc memorare longum est. Hæc & his similia multa sancto Valentino episcopo prosequente, Craton orator cecidit ad pedes eius, dicens: Credo, quòd ille, quem prædicas, verus sit Deus, & pręter ipsum non sit alius, qui imperet languori, vt abscedat: imperet morti, vt fugiat: imperet vitæ, vt redeat. Sanctus Valētinus episcopus dixit: Fides Christiana non tantùm verbis, sed & operibus demonstratur. Dicit ei Craton: Quæ sunt opera, per quæ fides possit ostendi? Sanctus Valentinus dixit: Vt abrenuncietur idolis manufactis, quorū effigies adoratur in templis, & ab omni peccato lotus fonte purissimo, Deo filius adopteris. Craton dixit: Aqua, quę sordes corporis lauat, quomodò poterit peccata mundare? S. Valentinus dixit: Aqua per mysterium inuocatæ Trinitatis, spiritum sanctum in se recipit, & per ipsum vniuersa peccata & crimina dimittuntur. Dicit ei Craton: Dum disputatio nostra longiùs tenditur, vita filij mei Cheręmonis breuiatur. Dicit ei S. Valētinus: Nisì credideris ea, quæ nec audire potuisti aliquandò nec videre, saluus esse non poterit filius tuus. Dicit ei Craton: Quid est, quod ego nec audire potui, nec corde concipere? S. Valentinus dixit: Nunquid audisti aliquandò virginem concepisse, virginem peperisse, virginem post partum permansisse? Audisti aliqn̄ aut vidisti quempiam siccis pedibus vndarum pelagus pertransisse, imperâsse ventis, tempestatē iussu compescuisse, postremò crucifixū, mortuum & sepultum, die tertia resurrexisse, atque multis videntibus in cælos ascēdisse, angelis testantibus, ità vt ascendit, denuò venturum ad iudicium? Si hec credis, accede & baptizare, vt possis ad salutē filij tui pertingere, & per ipsum ad vitam perpetuam peruenire. Dicit ei Craton: Quantacunque dixeris, quantalibet verborum copia vsus fueris, ex hoc vno poterit veritas colligi, si saluetur is, propter quem dicūtur. S. Valentinus dixit: Quoniam sapiētia mundi, in qua tu magister esse videris, stultitia est apud Deum, & non potes tam perfectè credere, quàm fides ipsa deposcit, da mihi fidem tuam sub hac pollicitatione, vt si filius tuus per meam fidem saluus euaserit, tu per salutem filij tui cum omni domo tua conuertaris ad Christum. Tunc Craton vocauit coniugem suam cum omni familia, & prostratus pedibus eius, promisit, si ille saluus foret, omnes credituros in Christum: Erāt autem in hoc spectaculo Proculus & *Ephebus vel Phebus atque Apollonius, quos suprà dictū est in Gręco perfectos, ad Latina studia se contulisse. Hi itaque simili modo oratoris sui filium Cheremonem cupientes saluum fieri, se credituros affirmant. Tunc S. Valentinus iussit sibi cubiculum præparari, & vnius diei atque noctis silentium fieri: & clausit ostium super se & puerum Cheræmonem, qui iam triennio ità toto corpore incuruus, complicatus atque glomeratus iacebat, vt caput inter genua defixū haberet, nec vlla pars corporis sua libertate frueretur. Erant enim eius brachia simul & crura cōtorta, nec vllus medicorum scire potuit, quo nomine is morbus appellaretur. Porrò S. Valentinus,

Matth. 8. Luc. 8. Iohan. 11.

Fides Christiana etiam operibus declaranda est.

Matt. 14. Matth. 8. Acto. 1.

1. Cor. 1.

tinus, vir Dei, fide plenus, clauso, vt diximus, ostio, stratoque humi cilicio, tulit puerũ Cheræmonem de lecto, & reposuit semineccm in eo cilicio, in quo ipse orare cõsueuerat, & per totam noctem in Dei laudibus & oratione manenti, lumen circa mediã horam noctis tantum apparuit, vt hi, qui in spectaculis erant circa cubiculum, putarent intùs flammam accendi. Sed spatio vnius horæ transacto, surgens sanissimus puer, simul cœpit voce clara in Dei laudibus incolumis concrepare. Audientes autem illum parentes eius Domino canere, cuius per tres annos solum gemitum audierant, mugitumq; reddentem, omnes simul gaudentes, fores vt reseraret eis, sanctum Valẽtinum exorant. At ille dixit: Nisi compleuero statutum orationis numerũ & hymnorum, non vobis aperiam. Sed cùm iam aurora finem nocti imponeret, S. Valentinus reserat claustra cubiculi, & Cheræmonem iuuenem parentibus, àc si nihil perpessus fuisset, ab omni ægritudine liberum assignat. Tunc Craton cum coniuge & omni domo sua credidit, & baptizatus est. Cheræmon autem vt vestigia sancti Valentini relinqueret, nulla potuit ratione adduci. Proculus verò & Ephebus atq; Apollonius, abijcientes studia humanæ sapientiæ, ità se contulerunt ad Dominum, vt vltrà penitùs nihil humanarum legerent literarum: sed conuersi ad Dominum, spiritalibus se studijs tradiderunt magistro, cuius non tantùm verba, sed etiam facta probarentur mirabilia. Intereà per hos confluebat multitudo scholasticorum ad Christum, ità vt Abundius Præfecti vrbis filius animo duceretur, vt tota fidei plenitudine Christi se famulum publica voce clamaret. Hinc verò indignatio penè omnium senatorum accensa est, & tentus S. Valentinus episcopus atq; virgis cæsus, compellebatur sacrificare dæmonijs, & post diuturnam cædem custodiæ mancipatur. Videntes autem eũ cõstantiorem fieri, & in ipsa cęde & custodia gloriari, & omnium, qui per ipsum Christo crediderant, animos cõfirmare, medio noctis silentio eiectum de carcere decollauerunt iussũ furiosi Placidi, vrbis Pręfecti. Tunc à Proculo, Ephebo atq; Apollonio ablatum corpus venerandi Christi martyris, ad suã ecclesiam Interamnæ vrbis nocturno itinere transtulerunt, ibiq; in suburbano empto terræ spatio non longè ab eadem ciuitate sepulturę honestissimæ tradiderunt: vbì cùm quotidianis vigilijs in Dei laudibus permanerent, tenti à gentilibus, custodiæ sunt traditi consulari Leontio. Qui agnoscens Proculum, Ephebum atq; Apollonium, multos è populo, quos conuerterant, habere fautores & amicos, timensq; nè violenter ei à populo tollerentur, noctis medio suis eos iussit tribunalibus præsentari. Quos cùm vidisset nec blandimẽtis decipi, nec terroribus frangi, iussit eos capitalem subire sententiam. Ipse autem statim fugiens cum officio, quò pergeret, non permisit sciri. Tunc omnis populus luctũ quidem de nece eorũ, sed gaudium de martyrio habuerunt. Porrò martyres sancti à beato Abundio non longè à corpore S. Valentini sunt sepulti, collaudantes Dominum Iesum Christum, qui viuit cum Deo patre & sancto spiritu in secula seculorũ, Amen.

Puer cõtractus, fit repentè sanissimus.

Craton cũ tota domo sua baptizatur.

S. Valẽtinus necatur.

VITA ET MIRACVLA SANCTI PATRIS NOSTRI AVXENTII ABBATIS, AVTHORE SIMEOne *Metaphraste.*

Februar. 14.

Matt. 20.

CVM antiqui patres & factis & verbis fuerint insignes, & diuersis operibus eorum, qui in vinea, quæ percipitur intelligentia, manè simul & hora tertia & sexta similiter & nona vocati sunt, sanctorum ad ædificationem corporis Ecclesiæ labores conscripserint: non est absurdum, nos quoq;, qui propter socordiam & inscitiam ab eis longè sumus remoti, verè conscribere iustorũ virorum vitam, qui circa horam vndecimam in eadem vinea laborârũt, ad vtilitatem fidelium, qui legunt & audiunt: vt qui volũt habere piam rationem ducem vitę pręsentis, cõstanter sequantur viam Patriarcharum, Prophetarũ & Apostolorum, Martyrumque & iustorum: cum eorum quidem virtutibus contendentes, suffulti aũt & stabiliti eorũ orationibus. Quæcunq; enim

priùs scripta sunt, vt dicit diuinus Paulus, scripta sunt ad nostram admonitionem. Eo ergò freti, qui dixit: Dilata os tuum, & implebo illud, conuertamur ad propositā narrationem. Rom. 15. Psal. 80.

Tempore Theodosij iunioris, XXXV. anno eius imperij, fuit vir quidam nomine Auxentius, qui erat relatus in numerum quartæ scholæ fortissimorum & Christi amantium scholarium: ex genere quidem orientali, in pietate autem & omni Christiana doctrina eruditus, roburque corporis & fortitudinem in ipsa forma gestans, morumque modestiam & virtutem gerens in animo, dogmaque habens sanum in fide Apostolica, & plurimum studium in generalibus vigilijs pernoctationum. Quoniam verò quę ante hęc ab eo facta sunt, nos latuerunt, ab hoc fundamento initium ducamus orationis. Hic ergò sanctus & diuinus vir Auxentius, habebat patruum Byzantij in militiam relatum optionem numeri. Quem requirens cùm ascendisset ex Syria, & non inuenisset, propterea quòd priùs decessisset, militauit scholaris. Cùm ergò esset in exercitu insignis, frequenter etiam versabatur cum ijs, quorum celebrabatur exercitatio & virtus: maximè autem cum quodam Iohanne monacho, qui prope Septimum stabat in Clubo, cuius etiam vestigijs insistebat, tanquàm nubes Christi, simul cum quodam, qui vocabatur Setas, viro omni ex parte honesto, & Marciano, qui tunc erat laicus sectæ Nouatianorū, haud ità multò post mortem vnitus fuit Ecclesiæ catholicæ, & factus fuit œconomus sanctissimæ magnæ ecclesiæ Constantinopolitanę: & Anthimo viro magno & admirabili, qui tunc erat ordinarius decanus diuini palatij, deindè factus fuit Diaconus, & posteà etiam Presbyter: qui etiam post decessum eorum, qui priùs dicti sunt, ornauit, & cum lætitia in hymnis & canticis, per choros virorum & mulierū, celebrauit easdem pernoctationes, quibus assidebat beatus Auxentius. Vtplurimùm autem ambo simul congregabantur in sancta Irene, quę sita est ad mare, *domì cubantes & vigilantes, & fontes lachrymarum effundentes, perseuerantes in ieiunijs & orationibus.

Auxentius dat se militiæ, & simul etiā pietati.

for. * humì

Cùm ergò quodam die cum eis venisset in vnam congregationem, antequàm inciperet glorificationem, noctù siti eum vexante, aquam petijt ab vno ex ministris: qui currens in Diaconicum, dicit œconomo, Dominum Auxentium cum reliquis viris bonis petere potum. Iussus ergò in vase temperare vinum benedictionis, ad eum attulit. Postquàm autem id accepit magnanimus Auxentius, ori admouens refecit naturalem sitis necessitatem: & sic priùs dicto pio Marciano, qui petierat, reliquū tradidit. Ille verò cùm labris admouisset, & sensisset esse vinum, ægrè ferens, quòd præter morem talis potus esset eis allatus, proximo vocem emisit: Vinum est, ò frater. Memoratus autem ei dicit Auxentius: Nè ægrè feras, inquit, Dei dona. nam nos quidem aquam petijmus. Sin autem Dominus Christus eius loco vinum præbuit, gratias agamus, & nè ęgrè feramus. Etenim cùm vinum defecisset in nuptijs, per suam gratiam aquam mutauit in vinum. Sic alter quidem ostendit inuitus perfectam, quæ ei aderat, abstinentiam: alter verò lubens conculcauit fastum vanæ gloriæ. Rursùs autē quidam ex viris bonis, qui sequebantur, se pauperem esse significās, molestus erat beato Auxentio, petens ab eo indusium benedictionis gratia & paupertatis. Is verò dicit ei: Ora, vt Dominus mittat, & à me accipies. Non enim superauerant ei vestimenta, propterea quòd quæcunq; in eum incidebant, daret pauperibus. Ille verò promissionem arripiens tanquàm schedulam, assiduè exigebat.

Vide temperantiam.

Iohan. 2.

Auxentij liberalitas in pauperes.

Quamobrem cùm multùm ei esset molestus, & vna vespera rursùs ab eo esset admonitus, dicit ei: Adsis frater, in loco opportuno accepturus petitionem. Postquàm autem fuit in loco occulto, exuit se tunica, qua erat indutus, & dedit ei, & māsit in sola penula. Post hymnum verò dictum, ambobus recedentibus, sensit quod factum fuerat, qui priùs dictus est vir pius, & dicit ei: Vniuersáne vita tua ità agitur, & hæc est charitas tua, vt carens tunica, nobis non confidas? Quamobrem tanquàm subridens dicit ambobus: Ab eo, qui mihi sæpissimè vobis pręsentibus impudenter parabat insidias, vix tandèm sum liberatus. Sed rogo vos, vt eamus ad Dominum Iohānem monachum, qui est in Clubo, visuri Dei gloriam. Cùm itaque inter eos conuenisset, post vnum diem ad eum veniunt, & vident eum, qui tunicam acceperat, adesse tristem. Finitis autem precibus, dicit beatus Iohannes, tāquàm amicis suis & familiaribus: Orate fratres pro hoc mendico. Nam quos habebat viles pannos, abstulit aliquis & aufu-

git. Beatus verò Auxentius læto vultu cœpit ei, qui id fecerat, benedicere. Dicit autem ei vir iustus, sicut Balaam Balac: Iussit te execrari, & tu ei benedicis? Respondens autem beatus Auxentius, dicit mendico: Redde vota tua Domino frater, quot habebas indusia? Ille verò respondit cum fletu: Septem, & id, quod mihi præbuisti. Dicit ei beatus Auxentius: Quoniam ergò cùm septem haberes, non fuisti cōtentus, sed vnū, quod habebam, tantam mihi molestiam exhibens, accepisti, hoc effecit, vt illa quoq; fugerent: Cùm eum ergò placidè redarguisset, & cum ijs, qui simul erant, ferculū accepisset, recessit.

Num. 23.

Quodam verò die in palatio procedens, videt quendam teneri & trahi à militibus: orans autem, dicit de more: Qui liberas mendicum à manu eius, qui sunt ipso fortiores, veni nunc quoquè ad dandum auxilium. Quæ cùm dixisset, effecit vt is relaxaretur. Transiens autem per Battopodium, vidit quosdam opifices deflentes & dicētes: Venit ad nos tempus, quo simus ociosi & nihil agamus. claudamus nostras officinas. Cùm verò audijsset, & eorum esset misertus Christi miles Auxentius, die sequenti diuertit in vnam ex illis officinis, mutato habitu, vt fertur de Serapione, & dicit: Quam mercedem mihi dabitis, & stabo in vestra officina? Illi autem dixerūt: Ludificaris nos iuuenis. quomodò tibi dabimus mercedem, cùm simus pauperes? Respondens verò, dixit eis: Laborabo vobiscum, accipiens quotidiè tres pholes. Illi autem læti eum acceperunt. Qui cùm fuisset illic tres dies, valdè creuit & floruit illa officina. Acceptis itaque nouem pholibus, recessit ab illis. Is autem ea dedit pauperibus. Dolore verò affecti sunt opifices illius officinę, egresso admirabiliū effectore Auxentio. Tres enim dies, quos illic egit, non gustauit neq; panem neq; vinum, nec aliquid aliud: adeò vt mirarentur, qui illic erant, & dicerent ei: Cur non comedis & bibis nobiscum? Is verò dicebat eis: Non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo, quod egreditur per os Dei. Illi verò siluerunt, non ausi ampliùs ei esse molesti. renunciârunt autem omnem copiā & prosperitatem, q̄ facta est per preces eius in officina sua, Deum glorificantes.

Psal. 34.

Nota mirabilem charitatem Auxentij.

Deut. 8.

Rursùs verò aliquot pòst diebus, veniente ipso in palatium, occurrit ei quædā mulier prægnans passis crinibus, clamans: O vis, quæ affertur ab Auxentio, qui comedit dęmonia. Viginti annos latui in hac creatura, & eius transitus me abduxit ab huius vnguibus. Sic enim per me transijt tanquàm ensis, & me discerpsit: & ecce separor ab hac creatura post spatium viginti annorum. Equo autē suo subditis calcaribus Christi seruus Auxentius, nè cognosceretur ab hominibus, festinabat transire, celans quæ in se erat, gratiam. Immundus autem spiritus sequebatur eum, dicens: Quid me trahis? egredior. Congregata verò sunt circa eum multæ turbę, adeò vt suspirans & flens beatus orauerit, vt ea curaretur. Hoc autem facto, & ea statìm mundata, illæso fœtu, (erat enim grauida) stupebant omnes & admirabantur, Deum glorificātes, qui talem potestatem dedit seruis suis aduersùs immundos spiritus.

Curat dæmoniacam Auxentius.

Postquàm autem hæc facta sunt, non volens Christi miles Auxētius laudari ab hominibus, sed encomijs celebrari ab angelis, spiritu preuidens in sanctissima Ecclesia nascituram vani dogmatis heresim, Nestorij, inquam, & Eutychis, relicta terrena militia & aula Imperatoris, cum magno gaudio peregit id, quod olìm desiderabat. Nam ab omnibus, quæ ad vitam huius mundi pertinēt, & magno studio ambiuntur, copijs, inquam, & splendore, & alijs rebus materialibus, & ab ipsa regia ciuitate se separans, proficiscitur ad partes desertas Bithyniæ: & cùm ascēdisset ex transuerso montis, qui vocatur Oxea, qui distat circa decem millia à Chalcedone, stetit supra petram, extollens sanctas manus, Deumq; glorificans, & dicēs: Tu Domine singulariter in spe collocâsti me. Cùm ipse verò circa vnum mensem fuisset in montis latere supra petram, ascenderunt illuc pueri gementes & clamantes, quoniam cùm pascerent oues, eas perdidissent: & cùm vidissent virum iustum, valdè sunt mirati, existimantes eum esse feram agrestem, & fugerunt. indutus enim erat veste contexta ex pilis & pellibus, imitans vitam Iohannis præcursoris & Baptistę. Cùm eos autem aduocasset beatus Auxentius, dixit: Nolite timere, filij. sum enim homo vobis similis. Quid verò quæritis? Dicunt pueri: Greges nostros. eos enim amisimus, & ideò affligimur. Christi autem seruus Auxentius misertus, orauit multas horas. Cùm verò ipsis pueris benedixisset, dicit eis: Ite ad sinistrum latus montis, & inuenietis vestros greges. Respondentes autem pueri, dicunt ei: Tèr circumiuimus montem hunc inaccessum, & non potuimus eos

Fugit ad deserta loca.

Psal. 4.

Vide etiam asperitatem vestitùs sancti.

Matth. 3.

eos inuenire:& quomodò nunc inuenientur? Sanctus autem dixit eis: Ite, vt dixi vobis, in nomine Domini ad ſiniſtrum latus montis,& eos inuenietis. Euntes verò, eos ſtatìm inuenerunt:& cùm domum veniſſent, renunciârunt ſuis parẽtibus: Cùm perdidiſſemus greges,& tèr Oxeæ montem circuiſſemus,& eos non inueniremus, adſpeximus virum in veſte ex pilis,& graui timore affecti, fugiebamus. Ille autem nobis aduocatis precatus eſt,& cùm accepiſſet cauſam, propter quam flebamus, iuſſit nos eũtes ad ſiniſtrum latus montis inuenire pecudes. Cùm ſic ergò feciſſemus, eas ſtatìm inuenimus.

Cùm hęc autem audijſſent parentes illorum puerorum, congregatis viris ex ijs, quę erant circuncircà, prædijs, ſupplicantes ad eum iuerunt, & inuenerunt beatum ſolum ſtantem ſupra petram,& Deum precantem: & omnes vno ore eum rogârunt, vt aſſcenderet ſupra verticem montis,& oraret pro eis. Sanctus verò perſuaſus eorũ adhortationibus, iuſſit eis ædificare paruam cellam, & Clubum extra cellam, in quo etiam fuit incluſus lætus corde, pſallens & dicens: Factus ſum ſicut paſſer ſolitarius in tecto. Frequenter ergò aſſcendentes, fruebantur eius precibus. Nam per paruam feneſtram eis benedicens,& conſulens quæ pertinẽt ad ſalutem, lętos dimittebat. Cùm ergò Dei in eo ſcaturiret gratia,& eius fama in omnem partem peruaderet, quædam Comitiſſa ad eum venit è Nicomedia, repentè excæcata: & prócidens ad eius pedes, dixit: Miſerere meî ſerue Dei Auxenti, & ſana meos oculos. Beatus autem præſentibus ijs, qui conuenerant, dixit: Ego quidem ſum homo peccator,& ijſdem affectionibus, quibus vos, obnoxius. Si verò creditis, quòd qui eum, qui erat ab ortu cæcus, curauit, hanc quoquè rogantem non deſpicit, ſyncerè pro eius ſalute deprecemur. Cùm autem omnes orâſſent, ſanctus tangens eius oculos, dixit: Sanat te Ieſus Chriſtus lux vera. Cumq; ea ſtatìm reſpexiſſet,& pauperibus, qui in eo loco aſſidebãt, plurima erogâſſet, eam dimiſit ſanctus lætantem & Deum glorificantem. Hoc fuit principiũ miraculorum eius in monte Oxeæ.

Vir ſanctus degit ſolitarius.
Pſal. 101.
Iohan. 9.
Cæcam ſanat.

Eorum autem, qui ab immundis vexabantur dæmonibus, magna aduentabat multitudo, partìm quidem ex indigenis, partìm autẽ ex alienis: ex quibus plurimi per eius preces, fideliter accedentes,& dignè pœnitentiam agentes, ſunt curati. Non ſuſtinens verò nullam curam geri eorum, qui aſſidebãt in monte,& eorum, qui longi interualli labore erant afflicti, cùm ipſe nullo egeret eorum, quæ oblata fuerant, iuſſit panes afferri hora ſexta, & dari ijs omnibus. Cùm decem autem annos illic eſſet verſatus, & plurima peregiſſet certamina, non aduersùs carnem & ſanguinem, ſed aduersùs principatus, aduersùs poteſtates,& principes tenebrarum mundi huius, vt dicit Apoſtolus, aduersùs ſpiritalia nequitiæ:& ea viciſſet fide per patientiam, vir quidam fideliſſimus ex ijs, qui aliquandò fuerant eius familiares, cùm ſoleret ad eum accedere, & ex eo magnam caperet vtilitatem, dicit cuidam alij ex eadem quarta ſchola: Volo die ſequenti ire ad Dominum Auxentium. Veni tu quoquè, & plurima fruamur vtilitate. Ille autem diabolico quodam inſtinctu ab eo alienus, non ſolùm non fuit perſuaſus, vt iret, ſed etiam eum cœpit maledictis inceſſere & irridere, eum vocans planum & impoſtorem,& mercedem præbentem ijs, qui ſe ſimulant eſſe dæmoniacos ex tribus & ſex pholibus, vt videantur argui ad multorum deceptionẽ. Cùm alter verò his eſſet obſtupefactus,& maius ſtudium adhibuiſſet, poſtq̃ eum increpauit & iuuit, moderatè cum eo egit, ità vt incredulum ſecum aſſumeret,& cum eo aſſcenderet. Quem etiam perſuaſum, vix tandèm ſecum ſursùm duxit. Sed cùm ad eum veniſſent, vt ſolebat, hora tertia excepit eos, qui accedebant. Neq; enim licebat indiſcriminatìm ei exhibere moleſtiam, niſi in tempore ſolito: in quo eos, qui aderant, primùm adhortabatur ad glorificationem. Deindè ſic verbo gratiæ adhortans & benedicens, vnumquenq; dimittebat. Cuius quidem glorificationis expreſſas quoq; ab eo laudes dicemus poſteà. Læto ergò vultu ei, qui ad eum accedebat cum fide, dixit quæ erant cõducibilia, cum altero, qui erat incredulus, ne verbum quidem locutus. Quamobrem poſtquàm fuit dimiſſus, pluribus rursùs maledictis beatum Auxentium inſectatus eſt incredulus, vt qui gloriæ cauſa,& non virtutis, quidquam faceret.

Curat dæmoniacos.
Epheſ. 6.
Patitur acerbum obtrectatorem.

Cùm ipſi autem ad Hemerum deſcenderẽt ad nauigandum,(hoc eſt autem emporium Chalcedonis) puer increduli fit obuiàm ſciſſa tunica, eiulans & lamẽtans. Cùm verò cauſam ſciſcitatus eius dominus, nõ quamprimùm intellexit, puero prę timore

& mœrore id,quod acciderat,narrare differente:hoc autem solùm dicẽte, Res mala nobis accidit,ô domine:acriùs & vehementiùs respondens eius dominus, dixit: Dic, quid sit: furtúmne in me est admissum,an passus sum incendium? Puer dicit:Nequaq̃: sed filia tua domi grauiter vexatur à dæmone,adeò vt nos eam non possimus superare.Tunc ille stimulo motus conscientiæ, cœpit faciem percutere & vellere capillos, & magna voce clamare: Væ meę incredulitati. Eo autem se diù lacerante & lamentante intolerabiliter,alter,qui cum ipso erat fidelis,dixit ei sicut Seruator Iairo: Solùm crede,& salua erit puella.Cùm ille verò incredulitatem perfecta fide correxisset propter hanc occasionem,& clamaret:Credo Domine,fer opem meæ incredulitati: traijcientes simul venerunt domum.Qui cùm vidissent calamitatem,& puellam,quæ vexabatur intolerabiliter,& inuocantem beatum Auxentiũ, clamabant omnes cum fletibus & eiulatibus.Deindè dicit amicus patri puellæ: Agè ô amicæ, quomodocũq; poterimus eam vinciamus,& transmittentes deferamus ad sanctum virum, cùm ipse à Deo possit impetrare eius curationem.

Castigatur obtrectator.

Marc.5.

Cùm hoc autem fecissent,& viro sancto appropinquarent,puella cœpit efferari,& mirandum in modum furere,& latrare vt canis,& perindè àc si traheretur ab aliquo, maiori cursu currere.Cùm verò peruenisset exaduersò fenestræ cellæ beati, cõstitit, & ibi grauiter torquebatur.Et qui sequebantur,cùm valdè deflerent calamitatem,& ipsa valdè vexaretur,aperiens fenestram sanctus pater noster Auxentius, & eam grauiter adspiciens,dixit:Tribus pholibus,aut sex pholibus. Qui autem aderãt, cùm iterùm hanc vocem à sancto dictam audijssent, se cum patre puellæ humi proiecerunt, clamãtes:Miserere serue Dei altissimi,& ignosce. Omnium enim Dominus & Seruator Christus per te prędidet ea, quę per te dicuntur & fiunt, vt qui in te habitet, qui es eius famulus.Beatus itaq; mansuetudine reprimens seueritatem, omnibus propè accersitis, dixit patri puellæ:Si etiam reliquis,vt tu dixisti, mercedem prębeo ex tribus & sex pholibus,filię tuę quantum dedi?Ille autem rursùs flens vehementer, se ꝓijciens in terram,petebat veniam.Cùm itaq; esset precatus beatus Auxentius, & crucem,quę super baculum erat in eius manibus,misisset per vnum ex ijs, qui apud eum perseuerabant,fecit cessare puellæ vexationem, & docuit omnes, qui conuenerant, non oportere non habere fidem Dei admirabilibus, quę ab ipso fiunt in vnaquaque generatione per eos,per quos ei videtur.Patriarchę enim & omnes Prophetæ, & similiter etiam Apostoli,erant homines,& à diuina incitati gratia,conuenienter diuino Apostolo, extinxerunt vim ignis, obstruxerunt ora leonum, & fecerunt omnia, quę deincèps scripta sunt. Porrò verò ipsa quoq; vox Domini, quę nos adhortatur vt credamus,sic dicit:Omnia quęcunq; precantes petitis, credite quòd accipietis, & erunt vobis.Benigno ergò Deo prębente quandò vult & per quos vult,non oportet nos esse incredulos.Cùm itaq; vnam hebdomadam iussisset puellam manere cum parentibus,precatione armatis & ieiunio,& ipsam sanam restituisset, dimisit eos in pace,iubens vt irent frequenter ad sanctissimam ecclesiam.

Notẽt hæc hæretici, q sanctorum merita & miracula impudenter negant.

Hebr.11.

Marc.11.

Aliquot autẽ pòst diebus ascenderunt ad eum duo quidam viri laborãtes elephãtia,qui à Deo per ipsum petebant sanationẽ. Sanctus verò dicit eis: Quodnam est vestrum peccatum,ꝙ hęc plaga in vos incidit?Illi autem hęc audientes, prociderunt ad eius pedes,dicẽtes:Miserere nostrî serue Christi, & ora vt nos curemur. Respondens verò beatus,dicit eis:Hoc vobis accidit,ô fratres, ꝓptereà ꝗ freqũeter iuraretis. Sed decętero oportet vos desistere ad irã prouocare Dñm Deũ vestrũ.Quæ cùm dixisset, & omnes esset ad precandum adhortatus, ipse quoq; flexis suis sanctis genibus ad aliquot horas,& effusis multis riuis lachrymarum,surgens accepit oleũ sanctorũ,& eos vnxit à vertice vsq; ad pedes,dicẽs:Sanat vos Iesus Christus : Ego em̃ sum homo peccator.Statim autẽ sunt sanati,& domũ redierunt cum gaudio, Deum laudantes, & ei tribuentes gloriam,& omnibus renunciantes:Vidimus hominem, qualis nec fuit in antiquis generationibus.Dixit enim nobis omnia peccata nostra: & cùm pro nobis multùm ad Deum defleuisset,nos curauit vngens sancto oleo.

Crebra iuraméta puniuntur lepra.

Oleo sancto curat leprosos.

Rursùs autem duę mulieres ad ipsum venerunt è Phrygia:quarum vna quidem habebat coxam,percussam ab immũdo spiritu: altera autem habebat legionem dęmonum,quę etiam tertio à monte lapide cœpit clamare & dicere: Quid mihi tecum rei est,ô Auxenti,quòd me castigans traxisti à Phrygia?Nescis me esse legionem? Sed scis

cursùs legionem angelorum te circundare noctes & dies: qui quidem accipiunt tuas preces,quæ nos vrunt,& eas offerunt altissimo,per quas etiam punimur. Eccè etiam post triginta annos me separant ab hac creatura. Hæc ergò & his plura dicens, accessit proximè cellam,in qua beatus erat inclusus,& eam discerpit spiritus ante fenestrã, & fecit eam obmutescere. Sanctus autem cùm despexisset,& eam vidisset,iussit vni ex ijs qui aderant,ei dare manum & eam erigere.iacebat enim humì tanquàm mortua. Cùm verò surrexisset,rogabat sanctum cum altera muliere,vehementer flentes & ad eius genua procidẽtes,vt à Deo impetraret,vt ipsas curaret. Sanctus autem dicit eis: Vndenàm huc venistis,& quis de me vobis dixit,quòd possum vos sanare? Quæ verò læsam habebat coxam,dixit:Ego,ô domine,huc véni per reuelationem. Quæ autem habebat legionẽ,dixit ei:Ego nescio,quomodò venerim. Quamobrem miserere meî, quæ triginta annos vexor à legione. Earum itaq; misertus beatus, cùm Deum vehementer oràsset cum lachrymis, eas curauit. Illæ autem propter insignem suam grati animi virtutem,permanserunt in monte Oxeæ,in quo stabat beatus,domum non reuertentes. *Sanat duas fœminas.*

Quidam verò alius paralyticus ad eum est allatus,iacens super currum. Parentes autem eius proni ceciderunt,rogantes beatum Auxentium cum magno fletu,vt eorum misereretur,& eum curaret,dicentes: Propter multa nostra peccata hoc accidit filio nostro. Sanctus autem Auxentius dixit eis: Et creditis,quòd per me humilem & abiectum potest Deus eum curare? Illi verò dixerunt: Certè angele Dei. Fuisti enim missus ad nostram salutem,& credimus omnia apud Deum esse possibilia. Sanctus autem dixit: Secundùm fidem vestram fiat vobis:& accepto oleo sanctorum, cùm totũ corpus eius per se vnxisset,& eum sanũ reddidisset,tradidit eum suis parentibus. Qui quidem abiêrunt læti in domum suam,laudantes Deum & glorificantes propter magnalia,quæ fecit per sanctum seruum suum Auxentium in filium eorũ vnigenitum. *Oleo sancto medetur paralytico.*

Paucis autem pòst diebus venit mulier quædam ex Claudiopoli,filia cuiusdã ciuis, quæ habebat dæmonem,formæ serpentis similem,vt quę sibilaret solùm & nõ posset loqui,nisì vt canis:propterea quòd eam desolâsset satanas. Quam cùm vidisset DEI seruus Auxentius,fleuit acerbè,dicens: Hei mihi, quomodò redactũ est genus hominum in seruitutem alieni? Ipsa enim nõ est hoc passa propter sua peccata, sed propter multam sæuitiam & in homines maleuolentiã aduersarij:& clausa fenestra cellæ, spatio trium dierum non conuenit aliquem,sed rogabat benignum Deum,vt conculcaret tyrannidem draconis. Eo autem orãte in cella,cœpit draco loqui,rugiens in muliere,& dicens: O ab vtero,qui te edidit,mihi infeste Auxenti, quomodò non cõbussisti tuam parentem,sed natus es ad meî exterminationem? Riui enim tuarum lachrymarum me comburunt,& preces tuæ,tanquàm tela arcûs,discerpserunt mea intestina. Non potes me separare ab hac creatura. Nam valdè amo eius crines & eius ętatẽ, & decæterò ex ea non egredior. Compressus autem statìm fuit aër, extiteruntq; fulgura & tonitrua,& valdè magnus imber. Mulierem verò discerpẽs draco,& ei os obstruens, eam proiecit humì,ab ea egressus. Cùm fenestram autem aperuisset beatus post tres dies,vidit eam iacentem tanquàm mortuam:& cum iussisset ijs,qui adstabãt, eam erigere,& solam reclinare,adhortatus omnes ad orationẽ,cùm sanctas suas manus multas horas sustulisset,clamabat cum omnibus: Gloria tibi Domine, Gloria tibi Domine, Gloria tibi Domine. Mulier autem iacebat muta, non dans homini respõsum. Post preces verò iussit eam coram se adferri: & cùm dedisset ei potum ex oleo sanctorum,statìm locuta est:& cùm surrexisset,ambulauit,vsq; ad suam senectutem à monte non separata, sed precibus & sancto perpetuò assidens, & Deo agens gratias, qui eam sanauit. *Mulier dæmoniaca liberatur.* *Muta loquitur.*

Post huius autem decem & nescio quot annos, cùm iam decessisset fidelissimus & orthodoxus Imperator Theodosius minor,imperâssetq; venerandus & Christi amãs Marcianus, fuit magna confusio & perturbatio circa dogma veræ nostræ fidei, sicut etiam cœpimus dicere superiùs, cùm esset beatus Auxentius recessurus à rebus huius vitæ. Quidam enim Eutyches Presbyter & Archimãdrita vnius ex monasterijs vrbis regiæ,conabatur renouare deliramenta & verba,quæ fuerãt refutata & abolita à sanctæ & beatæ memorię episcopis,à Basilio,inquã,magno beatoq; & luminàri orbis terræ,& Gregorio inclyto Theologo,& Iohãne Chrysostomo,& ijs similibus. Cùm

ergò alij quidem eius dogma ſequerentur, alij verò eadem ſentirent, quæ Neſtorius, adeò vt venirent in periculum dogmata fidei catholicæ, videns magnus & Orrhodoxus Imperator Marcianus Eccleſiam in magna cōfuſione & perturbatione, decernit vt Epiſcopi totius ferè orbis terræ venirent Chalcedonem, ciuitatem Bithyniæ.

Synodus Chalcedonēſ.

Cùm omnes ergò conueniſſent Epiſcopi, adeò vt eſſent numero ſexcenti triginta, iuſſerunt etiam conuenire beatum Auxentium Imperator & Epiſcopi. Cùm autem magnus & diuinus pater noſter Auxentius reſiſteret & nollet deſcendere, dicens nō eſſe monachorum docere, ſed potiùs doceri: hoc verò ijs ſolis cōuenire, qui ſunt honorati pōtificatu: miſit Imperator Marcianus quoſdam ex monachis & Clericis, qui erant circuncircà, ſimul cum militibus, res eius cognoſcentes: & iuſſit, vt nisi vellet ſua ſponte venire cum eis, inuitum adducerent. Illi autem cùm acceſſiſſent, eum maximè vrgētes, nequaquàm perſuaſère, adeò vt conuerſi ſint ad eum inceſſendum maledictis, & affirmarent eum non ſapere. Conabantur itaq; eum vi exturbare: ſanctus autem eis cedebat, ſed nondùm perfecta mente, abſq; ſuperna voluntate. Nam cùm duxiſſent artifices ad globum, in quo erat ſoluendum, & totum diem permanſiſſent, nihil potuerunt facere. Manè verò dicit eis: Dicite mihi fratres & patres, in quanam re malè credo: & deindè ſic prouidentia Dei globus aperietur. Illi aūt dixerūt: Quòd cùm pius Imperator Marcianus, pios, qui vbiq; ſunt, Epiſcopos congregauerit ad vtilem conſiderationem dogmatum ſanctiſſimæ Eccleſiæ, tu non vis venire. Scis enim eam, quæ nunc eſt, confuſionem: cùm alij quidem ſentiant cum Neſtorio & ſchiſma moliantur, propterea quòd vocem Deiparētis auferant à caſta & veneranda virgine & matre Domini: alij verò Eutychis vel Apollinaris potiùs tuentur dogmata, & confitentur Dominum Ieſum Chriſtum non perfectè carnem ſuſcepiſſe ex ſemine Dauid: ſed viſione eum fuiſſe hominem, prodigioſè aſſerunt.

Confeſſio Auxentij de filio Dei.

Hæc cùm beatus audijſſet Auxentius, dixit: Ego confiteor verbum perfectè carnē ſuſcepiſſe ex virgine, nō experta opus nuptiarum: & ipſum adoro, vt qui ſit filius vnigenitus: qui cum patre quidem eſt expers principij, quòd attinet ad diuinitatem: in vltimis autem diebus ex ea viſus eſt, quòd ſpectat ad humanitatem. Solùm enim hominem, vt nonnulli nugantur, filium Dei confiteri, eſt impium. Hæc cùm dixiſſet, & eos vidiſſet inſtare, & manibus in cęlum ſublatis iuſſiſſet intenſam fieri precationem, non tradidit ſeipſum. Illis autem inſultantibus, & globum diſſoluere rursùs aggredientibus, & nihil omninò valentibus efficere, beatus cùm ſignâſſet globum, & tèr dixiſſet, Benedictus Dominus, miti voce imperauit artificibus, & ſic eius volūtate ſublatis tabulis, quæ erant clauis affixæ eius feneſtræ, eum eiecerunt. Adſtiterūt verò iumenta & currus, vt eum collocarent, vbì vellet aſſcendere. Cùm autem recuſâſſet locari ſupęr iumentum, ſtrato curru, ſanctū in eo reclinârunt. erat enim imbecillus & deiectus toto corpore, ex nimia exercitatione, & maximè ex laboribus, adeò vt exiret ſanies cum vermibus. Inter quos quidam, nomine Theophilus, acri fide accurrens, cùm vidiſſet effluxiſſe vnguem magni digiti dexteri eius pedis, eum abſtulit. Sanctus verò dolens, dixit: Frater, ego quoquè ſum homo, obnoxius ijſdem quibus vos affectionibus. nè mihi exhibeatis moleſtiam. Cùm autem cum magno tumultu imperarent bobus ij, qui miſſi fuerant, vt emouerent currum, & nihil efficerent, diù animalibus manentibus immobilibus, cœperunt eos crudeliter verberare, & ſtimulis pellem eorū ſauciare. Aegrè ferēs ergò beat⁹, cùm iuſſiſſet eos ceſſare, & cruce, quā vt ſolebat habebat in manibus, ſignâſſet animalia, & eis ſtatìm imperâſſet, ea fecit iter ingredi.

Crucē manu geſtat, & ea facit miraculum.

In via autem occurrit agricolis deflentibus & lamentantibus propter ſuas beſtias, quòd ſcilicet paterentur ſicut homines, vexati ab immundis ſpiritibus. Miſertus itaq; beatus, cùm omnes iuſſiſſet intentos eſſe orationi, & ex imo corde ſuſpirâſſet, & Deo ſupplicâſſet, eas curauit. Quædam autem mulier paſſis capillis ei mox occurrit in via, quæ etiam ad eum attulit infantem circiter trium annorum, qui poſſidebatur à dæmone. Iuſtus verò cùm eum vidiſſet, cœpit manus extēdere, & lachrymas effundere, & dicere ijs qui aderant: Nè exiſtimetis, ô viri, qui corde eſtis ſubmerſi, hunc puerum peccâſſe, & vexari ab immūdo ſpiritu: ſed hoc propter nos contigit & propter noſtrā conuerſionē. erat enim vultus infantis ponè cōuerſus. Cùm ergò precatus eſſet beatus Auxentius, & increpâſſet immundū ſpiritū, inſpirans in faciē infantis, eum curauit. Egreſſo enim maligno & execrādo dęmone, fuit eius vultus ſicut priùs reſtitutus.

Pellit dęmonem.

Cumque

Cumq; eum sanum recepisset mulier, domum redijt læta, & Deo agens gratias. Rursùs autem in via puella quædam, neptis Dorothei Comitis, ex peregrinatione venit eques, vexata à sæuo dæmone. Quam etiam à modico spatio allisit humì immundus spiritus ex basternio. Cùm autem surrexisset, scissa veste concurrit ad currum, in quo erat beatus, latrans & clamans: Quid tibi rei mecum est, Auxenti? Quid me vris? Quid me persequeris? Vtinàm abortum fecisset vterus, qui te peperit ad nostrum exitium. Eccè enim cùm quatuordecim annos latuerim in hac creatura, studes me ab ea separare. Cùm autem vidisset Christi seruus, athleta Auxentius eius nuditatem, cùm vexaretur à dæmone, magna ira percitus, non siuit eam loqui: sed cùm increpâsset immundum spiritum, clamans magna voce, dixit: Egredere immũde spiritus ex hac creatura, in nomine Domini nostri Iesu Christi, qui incarnatus fuit ex spiritu sancto & Maria virgine. Stridens itaq; & eiulans dæmon, exijt protinùs ex puella, cum nec ei quidem fuisset omninò permissum nugari per creaturam. Item alium.

Milites autem cum clericis & monachis, qui consequebantur ex monte, cùm viderent signa, quæ per ipsum faciebat Seruator, admirabantur, & magìs dubitabant, q̃ crederent, dicentes ei: Hæc facis, vt oculis appareãt, ô illusor Christi. Sanctus autem subridens, dicit eis: Ego non sum Christi illusor, sed seruus Dei, credẽs in sanctam eiusdemq; essentiæ & indiuiduam Trinitatem, confitensq; Deiparentem, sanctam & incorruptam virginem. Cùm verò peruenisset ad prædium, quod dicitur Sycides, iuuenis quidam, nomine Gregorius, ex pago Lyddorum, habẽs spiritum immundum, accessit ad sanctum in eandem possessionem, ad eius pedes procidens & dicens: Miserere meî serue Dei altissimi, quoniam vexor à maligno dæmone. Beatus autem Auxentius, imposita manu eius capiti, cùm esset precatus, spiritum quidem non sinit loqui, vt ipse autem exiret, per Christi gratiam procurauit. Malus verò dæmon egressus, latebat sub spina propter viam, vt reuertente adolescente, ad eum rursùs rediret. postquàm autem percussi sunt boues, & ipsi currum erant moturi, cognoscens beatus in sancto spiritu, dixit adolescenti: Adolescens, caue nè eas per viam sinistram, per quam iuisti. Illic enim à spinis est absconsus, qui te expectat, malignus: sed vade ad dexteram, Deo agens gratias, & dicens: Gloria patri, gloria filio, gloria spiritui sancto, qui locutus est per suos Prophetas. Eius miracula præstigias vocant increduli.

Cùm autem iam accessissent in martyrium sancti Thalelæi, eum sequentes pauperes ex monte Oxeæ, simul deflebant & lamentabantur, & amplectebantur sancta eius vestigia. Vidẽs verò Christi discipulus Auxentius intolerabilem luctum cordis eorũ, dixit eis: Abite filij, & sedete in mõte in pace. ego enim sum vobiscum. Nam etsi corpus meum abducunt, at meus spiritus est inter vos, nec vos vnquàm relinquam. Atq; milites quidem hęc ægrè ferebant: pauperes autem reuersi sunt in montem, sicut eis dixit Christi seruus. Cùm in curru autem venisset ad monasterium, quod erat in Phelio, repentè iuuenis quidam nomine Isidorus, cœpit vexari à dæmone, & clamare: Væ tibi Auxenti, qui non dedisti mihi potestatem vlciscendi impios deorum hostes, qui te suscipiunt, ad meam & meorum perniciem. Tuus enim transitus omnia sanctificauit: & fugauit ex nobis plurimos. Dixit autem ei beatus: Tace & obmutesce, qui malis gaudes, dæmon in Christi nomine. Deduxerũt ergò è curru virum iustum, & eum introduxerũt in ecclesiam sancti Iohannis. Stans ergò orauit horas aliquot, propterеà quòd non posset genu flectere ob vibíces, qui erant in suis pedibus. Postquàm autem impleuit suas preces, eum introduxerunt in inferius triclinium, vndiquè clausis ianuis. Eo verò intùs precante, foris fuit curatus Isidorus, qui vexabatur à dæmone. Isidorus dæmoniacus, sanus fit.

Quædam autem mulier, vxor Maximiani Aurigæ, putans beatum Auxentium esse in monte Oxeæ, venit, ferens oneratis animalibus oleum, vinum, panem, caseum, legumina, stupam & ceram. Et magno quidem dolore est affecta, cùm sanctum virum illic non inuenisset. Distribuit verò omnia pauperibus, qui in eo loco perseuerabant. Eius enim puella, quæ vexabatur ab immundo dæmone, ab ipso assecuta fuerat curationem: & beato viro valdè erat dedita. Mirata ergò, quòd vi propemodùm deductus fuerat à monte, & degeret inclusus in monasterio, quod est in Phelio, venit illuc meditans eloquium scripturæ, quod dictum est in pulcherrima Sapientia Solomonis, & impletũ in vita sanctissimi patris nostri Auxentij: Examinemus iustũ, quoniã inutilis

est

Sap.2. est nobis,& aduersatur operibus nostris. Nam cùm condĕnâssent eum tanquàm maleficum,incluserunt,non cōcedentes,vt quisquam eum conueniret. Cùm fidelissimæ ergò huic fœminæ beatum videre non licuisset, aut eum conuenire, abijt flens domum,& marito suo omnia renuncians. Constantinus autem Dux exercitûs & Artabius Comes,qui soliti erant venire ad sanctum virum,venerunt vbi erat,vt fruerētur solita vtilitate. Qui cùm eum conuenissent,& ab eo consecuti essent benedictionem, rogârunt nè daret occasionem ijs,qui malè sentiebant: sed spe in Deum omnia quidem probaret,quod bonum autem est teneret,ad vnionem & concordiam sanctissimæ & catholicæ Dei Ecclesiæ. Sanctus autem dicit eis: Fiat voluntas Dei sicut in cęlo, & in terra. Rogârunt verò beatum, vt aureos aliquot acciperet,qui dedita opera ab eis adferebantur. Ille autem id non sustinuit,dicens eis: Pauperibus,qui sunt in mōte Oxeæ,& fratribus meis in Domino,eos date. Ego enim habeo omnia, & abundo per gratiam Dei. Valdè verò magna sunt ex hac re affecti molestia,qui erant in loco Monachi. Sed illi quidem Christi amātes impleuerunt,quod eis fuerat mandatum. Plurimi autem cùm decetero audiuissent, beatum de monte esse deductum & illic degere,eò venerunt.

Vir sanctus post tot miracula, iniuria afficitur.

1.Thess.5.

2.Cor.13. Cùm verò ad eum accessissent Monachi monasterij,rogabant tentantes,quarè nō comederet. Ille autem dixit eis: Quoniam experimentum quæritis Christi, qui in me loquitur,qui non est infirmus,sed potens in nobis,scriptum est: Non in solo pane viuet homo,sed in omni verbo,quod egreditur per os Dei. Quodam itaq; die aperuerunt domum,in qua erat,& posuerunt in ea sportam betarum,& sportam dactylorū, & sportam diuersorum bellariorum,omnia autem certa mensura: & eum rogabant, vt ex eis sumeret. Cùm itaq; candelam fecissent, & puerum apud eum manere iussissent,incluserunt eum vna hebdomada. Et candelā quidem inuenerunt non consumptam & ardentem: puerum verò rogârunt,quidnam faceret,& vndenàm aleretur. Is autem dixit eis: Cum eo quidem vidi glorificantium multitudinem: quinetiam ingredientem columbam & eum pascentem. Vermes autem, qui cadebant è suis pedibus recolligēs,eos rursùs imponebat vlceribus. Quoniam autem puer à sancto iussus nemini dicere,quæ viderat, rursùs coactus fuerat ea effari, febre arreptus,vno pòst die decessit.

Deut. 8.

Diuinitùs alitur.

Cùm hæc autem facta essent, deductus fuit à Monachis & Clericis, & quibusdam alijs viris præclaris ad Ruffinianas,prope sanctos Apostolos,in monasterio beati Hypatij,illic iussus agere silentium. Cum magno verò gaudio eum exceperunt, qui illic erant Monachi cum eorum Præfecto,viro vndiquaquè optimo & gratia Dei digna to,vt qui esset Christi discipulus. Ab illo autem tempore non clauserunt fores monasterij,propter multitudinem eorum,qui affluebant,partìm ex hac regione,partìm autem ex longè beatissima Constantinopoli: sed omnes benignè excipiebant promptoque & alacri animo,plurimas accipientes oblationes: magnum verò propter victum facientes apparatum,adeò vt fieret illud monasterium tanquàm Abrahę tabernaculum. Omnes enim ferè, seu dignos seu indignos, tanquàm angelos Dei accipiebant. Beatum autem Auxentium cùm in alto triclinio cancello inclusissent,rogabāt vt oraret pro mundi & ipsorum salute,omne ei ministerium,& ijs,qui ad ipsum concurrebant,impigrè offerentes,propter cuiusuis boni operis à Deo promissam remunerationem. Multi enim,qui immundos habebant spiritus,& lunatici,infirmique & paralytici illic assidebant, & illic curationem petentes per seruum Dei Auxentium, omnes curabantur. Vndè etiam quædam Comitissa,cùm de hoc beato audiuisset Auxentio,contēdit venire & eum adorare. Chalcedone ergò venit,equo vecta. Et cùm fuisset prope sanctos Apostolos, descendit ex equo, & pedes venit in monasterium. Cùm autem esset ascensura, vbi erat beatus, rupta veste & abiectis ornamentis suis, cœpit clamare: Quid mihi rei tecum est,Auxenti Vermipes? pulchrè abscondebar in eius intestinis: & eccè me eduxisti post viginti annos. Eam enim ingressus sum, cùm esset duodecim annos nata, nec me cognouit quispiam ad hoc vsque tempus, & me inuitum ab ea separas. Signifer verò & magnus pater noster Auxentius, cùm increpâsset malignum & immundum spiritum,& iussisset eum obmutescere, & è creatura non erumpere,à Deo supplex petijt,vt faceret suam cum ea misericordiam. Cùm autem dedisset ei de oleo sanctorum, & eam ieiunare iussisset quadraginta dies, sanam

Monachi valdè hospitales.

Multos curat Auxētius.

eam

eam dimisit Christus, eam curans per eius orationem. Multa verò præbuit pauperibus & monasterio sancti Hypatij. Comitissa dæmone liberatur.

Post hæc autem pius Imperator, misso dromone ex Hebdomo, quòd illic esset Processus, ad se accersijt beatum Auxentium: & cùm eum vidisset toto corpore afflictũ ex exercitatione, magnam in eum ostendens reuerẽtiam, dicit ei: Scio te esse Dei seruum, domine Auxenti, & debes consentire sanctæ & œcumenicę Synodo ad hoc, nè tu fias author offensionis ijs, qui eam volunt admittere. Sanctus autem respondens, dicit Imperatori: Quis sum ego canis mortuꝰ, quòd vt cum sanctis pastoribus cõnumerer, iubet tua potentia, q non recuso pasci, & doctrina egeo? Imperator verò postquàm plurima cum eo esset locutus, dixit: Considera quid expediat, & nè nos afficias molestia. Nam nec nos quidem quidquã præter id, quod oportet, sed vt decet, ad sanctissimæ Ecclesiæ vnionem, & non destructionem, Concilium congregauimus. Hæc cùm dixisset Imperator, & preces ab eo petijsset, eum dimisit. Cùm verò venisset beatus Auxentius in monasterium sancti Hypatij in Ruffinianis, & vidisset illuc magnam affluxisse multitudinem, cœpit omnibus præcipere, vt abstinerent à theatris, vt quæ essent causa impudicitiæ, adulteriorum, & falsi testimonij, periurijq; & blasphemię, & omnium deniquè, quæ sunt prohibita & Deo minimè placent: syncerè autem credere in sanctam, & quæ est eiusdem essentiæ Trinitatem, & cõfiteri Dominum nostrum Iesum Christum suscepisse carnem ex sancto spiritu & Maria semper virgine & Dei parente, & assidere sanctissimis ecclesijs, in psalmis & hymnis & canticis spiritalibus. Quidam verò ex multitudine, qui accesserant, febricitantes & horrentes, dignati cõtactu eius manûs, sani sunt redditi. Ei autem significatum est adesse puellam quandã recèns nuptam, quæ in thalamo correpta fuit ab immundo dæmone, & se diuellit & comedit. Sanctus verò cùm eam iussisset ascendere, dixit lachrymans: O malam vestram phalangem, quæ generi hominum semper insidiatur. obmutesce maligne spiritus, & egredere è Dei creatura, sine perturbatione & vlla iniuria. Perindè ergò ac si in soporem esset resoluta puella, ab ea recessit dæmon. Cùm autem surrexisset, abit rursùs sana in domum suam, lætans & Deo gloriam tribuens. Imperator loqtur cum Auxentio. Dęmonem è puella iubet abscedere.

Cùm verò rursùs mittens Imperator eum accersijsset, rogauit an assentiretur sanctæ Synodo, & cum sancta communicaret Ecclesia. Dixit autem beatus: Quomodò possum communicare, si non confiteatur esse Dei parentem semper virginem? Dixit ei Imperator: Si videris, q̃ sunt rectè confirmata & stabilita à Synodo ad destructionẽ reliquarũ hęresẽu, tú ne quoq; assentieris? Respondit sanctus: Si nihil aggressa est hęc sancta Synodus, quod tendat ad euertẽdum Conciliũ trecẽtorum decem & octo patrum, qui erant Niceæ, sed perfectam enũciauit carnis susceptæ œconomiam Seruatoris nostri Iesu Christi, & quæ conuenit virgini Dei parentis, vocem non rursùs abstulit, communico & assentior, Deo agens gratias & vestræ pietati. Hęc cùm audijsset Imperator, osculatus est venerandum & sanctum eius caput: & sic deindè iussit eum cum maximo honore venire in magnam & sanctissimam Dei Ecclesiam. Quamobrẽ magna eum populi consequebatur multitudo. Significans autem Imperator Archiepiscopo Constantinopolitano, quæ ab eo dicta fuerant, iubet ei legi omnia, quæ à sancta Synodo fuerant definita.

Qui cùm diligenter & accuratè acta legisset, & persuasum habuisset, quòd Dei voluntate, quæ aduersùs Nestorij impias nugas, & Eutychis manifestum furorem decreta fuerant, sancta confirmauit Synodus: quãdoquidem illa quidem direxit aciem aduersùs eos, qui negabant essentiam vnigeniti Dei filij: hęc autem aduersùs eos, qui infirmant & conuellunt Dei œconomiam, dicẽdo quòd cùm Deus esset ex Deo Dei filius, coæternus & eiusdem essentiæ, & similiter atquè pater carens principio, in vltimis diebus nostræ vnitus naturæ, carnem suscepit immutabiliter, inconfusè, indiuiduè. Nam cùm quidam planè emotæ mẽtis, quę propter nos facta est, Seruatoris dispensationem ausi essent corrumpere, humanæ naturæ susceptionem putantes esse visionem: quidam autem cæleste corpus Dominum detulisse prodigiosè assererent: alij verò duarum, quæ definiuntur, naturarum commixtionem & cõfusionem, & alij mutationem Deum passum esse nugarẽtur, reliqui autem virginem Deiparentẽ nominare recusarẽt: qui in hac magna & Oecumenica Synodo erant sancti patres, oĩm, quos antè scripsimꝰ, euertẽtes hæreses, nõ ex suis syllogismis, sed ex diuinis scripturis, & præ-

Vides & scripturis, & Patrũ sententijs vsam tãtam Synodum. & præclaris, qui anteà fuerunt, doctoribus, magnum pietatis mysterium obsignãtes, confirmauerunt vnicum & vnigenitum Dei filium, conuenienter fidei trecentorum decem & octo sanctorum patrũ, propria sua natura esse inaccessum: hoc enim labefactant Arriani, aduersùs quos fuit illa Synodus Nicena: & quæ posteà fuit in vrbe regia, Synodum 150. Patrum aduersùs Macedonianos, vt qui cum spiritu sancto pugnarent, scripturæ testimonijs munitam comprobârunt: & decæterò aduersùs eos, qui abolebant Seruatoris nostri Iesu Christi œconomiam, vt qui visione & non veritate esset incarnatus, & nudum esse hominem, qui natus erat ex sancta virgine & Deiparente Maria, nugati fuerant: aduersùs eos, inquam, vacârũt, & ex synodalibus beatiss. Cyrilli Alexandrini, & Leonis sanctissimi Archiepiscopi Romani, & omnium, qui fuerunt eis similes, vt quæ beatiss. Petri conuenirent confessioni, congruenter ei, quod Matth. 16. est, Tu es Christus filius Dei viui: excelsam quandam columnam meritò erexerũt, ad confirmanda recta & vera dogmata. Nam & aduersùs eos dirigunt aciem, qui œconomiæ mysterium conantur distrahere in duos filios, & eos, qui patibilem vnigeniti filij Dei audent dicere diuinitatem, expellunt à sacro cœtu: & ijs resistunt, qui duarũ naturarum in Christo inducunt confusionem: & eos, qui cæleste corpus aut alicuius alterius essentiæ dicunt esse ex nobis ab eo acceptam serui formam, tanquàm delirãtes eijciunt: & eos, qui duas quidem Domini naturas fabulantur ante vnionem, post vnionem verò, vnam, feriunt anathemate: vnum & eundem filium concorditer confitentes, Dominum nostrum Iesum Christum, perfectum in diuinitate, & perfectum in humanitate: Deum verè, vnum & eundẽ: & hominem verè, ex anima ratiõis compote & corpore: qui est eiusdem essentiæ, cuius pater, quòd attinet ad diuinitatem: & eiusdem essentię, cuius nos, præter peccatum, eundem, quòd ad humanitatẽ: ante secula quidem natum ex patre, in vltimis autẽ diebus, propter nos homines & propter nostram salutem, ex Maria virgine & Deiparente, quòd attinet ad humanitatem: vnũ & eundem filium vnigenitum, & Dominum Iesum Christũ in duabus naturis, inconfusè, immutabiliter, indiuiduè: q piè cognoscitur & adoratur ab omnibus fidelibus: Johan 1. Matth. 1. quoniam sanctus quidem Iohannes conscribens principium Euangelij, dixit: In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum. Sanctus verò Matthæus: Liber generationis Iesu Christi, filij Dauid, filij Abraham: & ijs conuenienter, qui posteà secuti sunt sancti Patres, diuinitatem & humanitatẽ vnius filij Dei do- Rom: 1. centes, tradiderunt omnibus: quomodò etiã dicit diuinus Paulus: Paulus seruus Iesu Christi, vocatus Apostolus, segregatus ad euangelium Dei, quod priùs annunciatum fuit per Prophetas suos in scripturis sanctis, de filio suo, qui factus fuit ex semine Dauid secundùm carnem: definitus filius Dei in virtute, secundùm spiritum sanctificati- 1. Cor. 15. onis, ex resurrectione mortuorum Iesu Christi Domini nostri. Qui etiam rursùs dicit reuerentiùs: Quoniam enim per hominem mors, & per hominẽ resurrectio mortuorum. Et hæc interpretans subiungit: Quomodò enim in Adam omnes moriũtur, Ibidèm. ità etiàm in Iesu Christo omnes viuificabuntur. Hæc ergò cùm legisset & admisisset beatus, in diuina satisfactione & spiritali intelligentia assensus, abijt Ruffinianas. Non oportet autem nos ex ignorantia maledictis insectari aut calumniari hãc sanctã Synodum: sed potiùs, quod manifestum est & verum agnoscentes admittere.

Itaq; cùm sancti quidem Patres hæc concorditer in Synodo declarâssent & definiissent, & vnusquisq; ad suos reuerteretur, noluit beatus Auxentius redire ad priorem montem, sed in alium asperiorem & altiorem, propiorem autem Ruffinianis, nomine Scopem, rogauit eos, qui conueniebant, ipsum deducere. Sicq; in priori habitu ei desideriũ implentes, cum fratribus, qui erant ex monasterio, in quo est versatus, cum psalmis & hymnis & canticis spiritalibus, eum deduxerunt: & cùm globum ex lignis fecissent, tanquàm auem sublimè volantem, ipsum in eo incluserunt, vnam solam sinentes fenestram, ad conueniendum eos qui accedebant, eo ritu quo priùs. Quibus benè precatus, & vnumquenq; osculatus, omnes dimisit in pace, relictus rursùs, tan- Psal. 101. quàm passer solitarius supra tectum, Deo agens gratias propter consuetam quietem & glorificationem.

Non alienum autem existimamus atque adeò vtile, singulatìm narrare, quæ hîc ei cõtigerunt tentationes ab immundis & malignis spiritibus. Vna enim nocte eo orãte, accedentes dæmones innumerabiles, diuersarum visionum species præ se ferẽtes, strepentes,

ſtrepentes,rugientes,minantes,non potuerunt mentem eius terrere. Cùm eum ergò plagis affeciſſent,putabant fore,vt ſe deturbaret per feneſtram, cum vi magna tumultum edentes,& ſeipſos magìs quàm illum conturbantes, inconditis vocibus exclamantes:Quid tibi cum noſtris deſertis? Recede à rebus noſtris. malè enim es periturus. Sed beatus Auxentius fortiter ferens, crucis figuram in eos exprimens, reddidit imbecilliores. Cùm fuiſſet aũt manè,vt Deo placuit,ex ſæpedicto emporio Ruffinianarum,& eo,quod illic erat,monaſterio,acceſſerunt plures monachi &mundani, vt benedictionem ab eo conſequerentur,& fruerentur pulcherrima eius contentione. Cùm verò propter nimiam immundorum ſpirituum afflictionem vix tandèm eis aperuiſſet feneſtram,& verbis vſus eſſet apud eos conſolatorijs,rogârunt cauſam tantæ imbecillitatis. Cùm is autem dixiſſet,non eſſe afflictionem corporis, ſed diabolicam operationem,id cognoſcentes,qui aderant,ſiluerunt. Frequentiùs autem accedebant ad eum viſitandum,maximè qui erant ex monaſterio. Nos verò,nè in immenſum creſceret oratio, reliquas tentationes, quæ in priori monte & in hoc factæ ſunt in eum,narrare recuſauimus. In angelum enim lucis mutatus malignus,vt dicit Apoſtolus,putabat ſe eum decepturum.ſed non facilè capi poterat beatus:ſed pulchrè reſiſtebat,cùm eſſet valdè peritus doctrinæ diuinarum ſcripturarum. Vndè etiã ijs,qui ad ipſum conueniebant ex clariſſima Conſtantinopoli, & reliquis eius loci hominibus,erat valdè mitis & placidus, & ad eos conſolandos accommodatus, vt ſi quis alius:omnes aduocante eius verborum virtute, & eius fama trahente eos etiam,q̃ procùl erant remoti.

Vide vim S. Crucis.

2.Cor.1.1

Vt ergò conſueuerat,eos qui manè veniebant, dimittebat poſt horam tertiam : & qui poſteà,poſt ſextam. Non ſinebat autem in ocio conſidere eos,qui acceſſerant.ſed erant intùs cum ipſo,dum ipſe legeret aut oraret. Conueniebat enim ſine intermiſſione ad ipſum multitudo,maximè ex Ruffinianis & reliquis emporijs,propter eius beneficia,quæ accipiebant per curationem eorum,qui ægrotabant & laborabant. Multi enim gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti, dum ipſe illic eſſet, curati ſunt dæmoniaci: & quotidiè,vt ſemèl dicam,curabantur. Quoſdam autem verſus ex duobus aut tribus dictis,valdè iucundos & vtiles, cum ſimpliciori & minùs curioſo ritu deſcripſiſſet,faciebat omnes eos pſallere. Nam cùm primus ſæpè dictus eſſet per ſucceſſionem, rurſùs quoquè iuſſu beati incipiebant alterum:& deindè poſt ſecundum, tertium, & reliquos ordine. Conſentaneum autem fuerit eorum quoquè dicta inſerere narrationi,ad eorum,qui legunt,vtilitatem. Sunt verò hęc: Mendicus & pauper laudamus te Domine. Gloria patri,gloria filio,gloria ſpiritui ſancto, qui locutus eſt per Prophetas. Cum eo autem exercitus in cælis hymnum emittunt,& nos quoquè, qui ſumus in terra,glorificationem:Sanctus,ſanctus,ſanctus Dominus. Plenum eſt cælũ & terra gloria tua. Et deincèps: Creator omnium,dixiſti,& facti ſumus:mandâſti,& creati ſumus. Præceptum poſuiſti,& non præteribit. Seruator,agimus tibi gratias. Et rursùs: In anima afflicta tibi procidimus, & rogamus te Seruator mundi. Tu es enim Deus eorum,qui agunt pœnitentiam. Et rursùs : Qui ſedes ſuper Cherubim & cælos aperuiſti,miſerere & ſerua nos. Deindè: Exultate iuſti in Domino,intercedentes pro nobis. Gloria tibi Chriſte,Deus ſanctorum.

Quotidianis claret miraculis.

Pſal.73.

Eſai. 6.

Pſal.32.148.

Pſalm. 32.

Atque multitudo quidem eorum,qui aderant,tam diuitum quàm pauperũ,& tam virorum quàm mulierum,ſeruorumque & liberorum,ex cãtico,à vana gloria alieno, à beato definito,hæc pſallebat numeroſè : alij quidem eorum vſque ad horam tertiã, & dimittebantur in ſpiritali exultatione : alij autem perſeuerabant vſque ad horam ſextam. Ipſe verò decæterò per ſe eis acclamabat finem hymnorum trium puerorũ, Ananiæ,Azariæ,& Miſaël,qui ſunt in Propheta Daniele. Benedicite oĩa opera Domini Domino:reſpondentibus oĩbus,Laudate & ſuperexaltate eum in ſecula. Cùm autem hymnum impléſſet,conuenienter gratiæ Dei, quæ ipſi aderat, eos qui aderant conſolabatur,ſic dicens:

Dan.3.

Omni tempore propter facultates & copias,in aſtutijs & negocijs rerum, quæ ad hanc vitam pertinent, corpus cõſumentes, debemus etiam propter res ſpiritales aliquam partem tribuere glorificationibus,vt Dominus Ieſus Chriſtus, & noſtra opera dirigat,& vitam noſtram ædificet. Oportet ergò menti noſtræ, quæ ità eſt occæcata, vt neque diuinarum ſcripturarum doctrinam admittat aut intelligat, adhibere

Præclara eius adhortatio.

ducem piam rationem, & præcipuè timorem Dei, qui rectè suo fungitur officio per frequentem orationem,ad hoc, vt relictis rebus terrestribus, & in quas cadit interitus,suspiciat. Qui enim est animo perspicax,& mente eruditus, non corporeis solùm mandat oculis inspectionem eorum,quæ cernuntur : sed animæ quoquè, atque adeò multo magìs,oculis intueri considerationem eorum,quæ nō cadunt sub adspectum: eorum,quæ intelligentia percipiuntur,contemplans quidem sine errore substātiam: fugiens autem errantem & improbam vitæ affectionem, & sensus diligenter exercēs ad boni & mali discretionem. Homines enim, qui à cura & studio eius, quod est verè bonum,defecerunt ad amorem corporum, in inanimam pecuniæ materiam, quæ lapsa est per auaritiam, estque inanis & superuacanea,& in ventrem omne suum studiū

Psalm. 8. posuerunt. Vndè nobis quoquè verus lapsus cōtigit. Qui ergò ab his defecimus,erigamus animum ad ea,quæ sunt diuiniora. Fruamur illa magnificentia, quæ est supra cælos quidem elata,promissa est autem omibus electis : & nihil mali patiamur à lapsu affectionis,sed efficiamur digni bonis æternis. Deus enim nos fecit libero arbitrio p̄ditos,neque seruientes vlli externæ necessitati : sed liberè nostro arbitratu eligentes,

Libero sumus arbitrio præditi. Sap. 1.

quod nobis placet. Hanc enim calamitatem,qua nunc tenetur humanum genus,fraude inducti attraximus,non à Deo factam. Deus enim mortem non fecit. neque delectatur interitu viuorum:sed quodā modo nos homines sumus mali creatores. Quomodò enim lux Solis est communiter proposita omnibus, quibus adest vis videndi: potest autem,si velit quispiam,claudens oculum,separari à dono lucis:non quòd Sol in illo effecerit tenebras,sed quòd radij splendorem auersatus,tenebras sua spōte attraxerit:& quomodò si quis domum sibi construens,nullum luci aditum præbeat intrinsecùs,obscurā domum efficit:Ità nos quoquè in natura habētes bonum & honestum,nostro arbitratu innouamus,quæ sunt prꝫter naturam,nostra sponte malorum experientiam,in boni & honesti auersione, electione nostra & instituto fabricantes. Malū enim extra ꝓpositum,ꝓpria substantia cōsideratum,nullū est in rerum natura.

Gen. 1. Quidquid enim à Deo creatū est,bonū est:& oīa quæcunq; fecit Deus,sunt valdè bona. Sed quoniā eo modo,q̄ dictus est,peccare vitę nostrę fuit excogitatū:& cōsequēter ex parua occasione in nos maximum est effusum vitium,adeò vt diuina illa animę pulchritudo,q̄ facta erat ad imitationem primariæ, tanq̄ ferrū est nigrefacta rubigine vitij,nō ampliùs nobis ꝓpria à natura ad imaginē cōseruata gratia, sed ad extremum peccati trāsformata,vt ꝓpterea nobis ꝑierit dignitas incorruptionis,q̄ est secundùm imaginē:debemus omni studio à mortuis operibus recurrere ad opēra vitæ ꝑ pœnitentiā,vt nostrā recipiamus naturā summo Dei munere. Si ergò à nobis expurgemus sordes,quæ à vitio inuruntur, & quæ latet in anima,illustremus pulchritudinem, tūc fit intrà nos regnum Dei,& est intrà nos. Hoc aūt dicens,ostendit ꝙ bonū Dei nō est separatum à nostra natura,qui liberum habemus arbitriū : sed est in vnoquoq; ignoratum quidem & latēs,qn̄ à curis & voluptatibus huius mundi suffocatur : inuenitur autem & cognoscitur, qn̄ ad illum solū nostram conuerterimus cogitationem. Hoc

Per pœnitētiam reformatur natura peccato deprauata.

Luc. 15. enim etiam in drachmæ,quæ perijt, inquisitione nobis Dn̄s ponit in Euāgelijs. Si em̄ accensa lucerna nostrę cogitationis,quę latet & perijt, drachmam inquisierimus,sub stercore eam omninò inueniemus. Stercus verò intelligere oportet sordes carnis. Quibus ablatis,& per bonæ vitæ curam ac studium repurgatis,fiet manifestum quod quæritur:& cùm inuenerit anima,quæ est per boni priuationem vidua,id quod perierat,gaudet gaudio ineffabili:& ad talis lætitiæ societatem conuocat omnes vicinas, nempè proprias facultates per sensus,dicēs : Mihi congratulemini, quoniam inueni drachmam,quam perdidi:hoc est,id,quod erat ad Dei imaginem,quod perdidi ꝑ peccatum,recepi autem per pœnitentiam. Si est ergò hęc intelligētia eius,quod quęritur,inuentionis,nempè diuinæ imaginis restitutio,quæ nunc est abscōsa in sordibus animæ, studeamus illud fieri, quod erat protoplastus in prima eius vita : nudus quidem ab amictu mortuarum pellium, reuelata autem facie & libera gloriam Domini speculans. Per quam ergò rationem extra paradisum eiecti sumus, expulsi simul cum primo parente, per contrariam ascensionem licet nobis reuerti ad antiquam beatitudinem. Nam tunc quidem voluptas, quæ ingressa est per deceptionem, dedit initiū lapsui. Nunc autem vitæ puritas, per doctrinam Christi mādatorum & curam bonorum,nos illic rursùs restituit. Sed quoniam est paradisus viuentium,& purum habitaculum,

taculum, nos verò carnales & mortales & sordidati peccatis: nec in hac regione esse possunt, qui mortis tenentur potestate: necesse est modum aliquem & rationem inuenire, vt cùm fuerimus extra hanc potestatem, acquiramus ciuitatem, quæ potestatem mortis non extimescit, vt æternis quoquè bonis fruamur.

Cùm hæc & his plura beatus diceret Auxentius, ex ijs, qui conuenerāt, non solùm viris, sed etiā fœminis, plures diuino amore sauciati, volebant renunciare rebus mundanis & malis, & per ipsum Christo Domino adhærere. Ille autem eos magìs admonebat, vt vitam suam corrigentes, dispensarent eas, quas habebant, facultates: & non in præsentia quidem bonum & honestum expetentes, posteà verò labentes, reuerterentur tanquàm canis ad vomitum, nempè rursùs ad imbecilla & egena huius mundi elementa. Cum maxima enim cautione & non leui cōsideratione oportere eum, qui vult ad præclarum hoc opus accedere, tanquàm iam moriturum, & simul expellentē omnem voluptatē corporis. Deindè panibus de more distributis, sicut in priori monte, omnes dimisit. Quidam autem ex eis stabiliori armati cogitatione, illic perseuerabant, quæ quotidiè illic suppeditabatur, contenti benedictione. Si quis enim volens aliquid ad sanctum afferret, nihil accipiebat prẹter oleum & ceram: iubebat autem id rursùs dari mācipi, qui illam faciebat suppeditationem. Plurimi enim ex ijs, qui morbis aliquibus laborabant, & qui egebant, illic permanebant, vt quibus subueniretur p beneficentiam eorum, qui accedebant. Maximam verò molestiam & plurimum laborem sustinebat ab ijs, qui erant dæmoniaci: adeò vt quosdam ex eis (nō enim omnes, sed eos, qui erant digni) per suas preces curauerit Dominus.

Nihil ab aliquo accipit, præter oleū & ceram.

Quod autem rei faciendæ & pecuniæ amplificandæ nullam haberet rationem, verè sciet, tam qui legit, quàm qui audit, quòd cùm post eius decessum deberet pistori plusquàm centum numismata, admonitus ab eius successore & discipulo, de quo suo loco dicetur, quidam Christi amans & pius ea soluerit. Aemulantes autem & beatam ducentes quidam hanc diuinam eius vitam, negocium ei exhibebant, vt ab eo initiarentur & consecrarentur eius habitu. Cùm itaque dedisset tunicam ex pilis contextā aut pelliceam ex ijs, quibus erat indutus, precabatur dicens: Vade frater, quò te ducet Dominus. Inter quos ex numero eorum, qui illic perseuerabant, Basilius quidam nomine hoc petijt. Cùm largus ergò esset beatus & fratrum valdè amans, ei benè precatus, & data quam induerat pelle ouilla, eum dimisit. Ille autē longiùs abiens ad viginti millia, cùm in quodam colle curâsset cellā sibi ẹdificari, illic habitauit. Post aliquod verò tempus accedentes dæmones, eum adeò inuaserunt, vt eum propemodùm fecerint expirare. Ad quem cùm qui ex locis, quæ erant circuncircà, venerāt ij, qui pascebant pecora, abijssent, & consuetas eius preces, dum sæpè clamâssent, non essent assecuti, cellæ fenestra vi aperta, vident eum mutum & pronum iacentem: & existimātes eum esse mortuum, rursùs accurrentes, suis renunciârunt. Qui cùm ascendissent, inuenerunt eum ferè semimortuum, & nec valentem omninò loqui, sed solùm parùm respirantem. Cùm aūt corpus eius vidissent sauciatum, curru citò allato, eum in ipso imponunt, & ducunt ad beatum Auxētium. Qui cùm post horam nonam despexisset è fenestra, & eum vidisset, voce dixit apertiore: Frater Basili. Cùm is ergò secundò eū vocâsset, & ille nō exaudijsset, tertiò magna vi clamauit: O, tibi dico frater Basili. Cùm is autem citò assedisset, dicit ei: Surge, accipe potestatem aduersùm tentatorem, non ampliùs timens improbos & immundos dẹmones. Iussit itaq; eum surgere, & sumere venerandum corpus & viuificū sanguinem Domini nostri Iesu Christi, & statìm rursùs reuerti in suum locum. Qui cùm abijsset, & hoc modo non ampliùs fuisset tentatus, & se tribus annis fortiter exercuisset, in pace migrauit ex hac vita.

Basilius, discipulus Auxentij valdē cæditur à dæmonibus.

Sed post eius aduentum monachis & mundanis, qui aderant, & omnibus reliquis dixit beatus: Dæmones hominibus inuidentes, ô fratres dilecti, perpetuò machinantur nobis esse impedimento in bonis operibus, & maximè in temperantia & continentia, humilitateque & beneficentia, orationeque & silentio, lenitateque & patientia, paceque & tolerantia, & charitate in proximum, qua nihil est maius. Obijciunt enim ijs quidem, qui volunt esse temperantes, diuersas quasdam & inter se discrepantes species, & corporis titillationes: quomodò etiam abstinentibus, ventris appetitiones: & ijs, qui volunt humiliter de se sentire, vanam gloriam: ijs autem, qui in animo habent benefacere, suorum potiùs curam: ijsque, qui orant, & agunt silentium,

Dæmones vt nos oppugnent varijs modis.

diuersas animi perturbationes & multitudinem veterum negociorum: ijs verò, qui se in lenitate exercent & tolerantia, opponunt animi angorem atque timiditatem, & omnem suam improbitatem: paci autem & patientiæ, odium & maleuolentiam, per quam perdit eam, quæ est in Christo, charitatem, & om̃es, vt semèl dicam, fructus sancti spiritûs, quos enumerauit Apostolus, ꝑ contraria conantur euertere. Sed qui sunt muniti gratia Domini nostri I E S V Christi, permanent immobiles. Quamobrem non est mirandum, quandò nos plagis conscindunt. Quandò enim per cogitationes & reliquas corporis perturbationes non possunt nos deturbare, tunc per se exercitatorum terrent petitionem. Qui sæpissimè signo crucis repressi, desient se esse victos. Nos ergò nè cedamus, & illi deijciuntur: Nos resistamus, & illi euertuntur: Nos Dñm inuocemus, & dissipatur vniuersum eorum consilium. Est enim stadium, certamen & martyrium, vita cuiuslibet Christiani, qui vult ingredi cõuenienter præceptis nostri Seruatoris: & maximè eius, qui est insignis in vita monastica, vt dicit Apostolus: Non est nobis colluctatio aduersùs sanguinem & carnem, sed aduersùs principatus, aduersùs potestates, aduersùs principes tenebrarum mundi huius. Præcipio autem vobis, dicens, induere armaturam Dei, vt possitis resistere insidijs diaboli. & loricam fidei, & galeam salutis, & gladium spiritûs docet ipse nos possidere: vt per hæc inuicta arma, quæ non cadunt sub adspectum, resistamus cogitationibus, quæ videri nequeunt, & ꝑ eas inimicis, quomodò dicit: Cogitationes destruentes & omnem altitudinem, quæ erigitur aduersùs Dei scientiam, & omnem cogitatum captiuantes ad Christi obedientiam, qui semper vincit in nostra imbecillitate diabolicam audaciam, & non permittit nos tentari supra id quod possumus, sed præbet euentum per tolerantiam, vt nos possimus sustinere. Nam absque eius auxilio nos infirmi & imbecilli, & quibusuis volucribus & pecudibus captu faciliores. Dignati autem eius auxilio, qui imbecilli, fortes: qui abiecti, gloriosi: qui terreni, cælestes: qui mortales, immortales reddimur per multitudinem eius miserationum, & æterni regni hæredes efficimur.

Galat. 5. — Signo crucis Vincuntur dæmones. — Ephes. 6. — Ibidèm. — 2. Cor. 10. — 1. Cor. 10.

Cùm satis ergò vtilitatis percepissent, qui germanè audiebant, læti descenderunt, gratias agẽtes vniuersorum Domino nostro Iesu Christo. Porrò autem hoc quoquè præcipiebat beatus, vt nõ solùm die Dominico, sed etiam die parasceues singulis hebdomadîs feriarentur, si posset fieri: maximè quibus quotidianus victus abundè suppetit: hunc quidem in ieiunio & precatione, propter passionem Seruatoris: illum autem in conuiuio & sacramentorum participatione, propter eius resurrectionẽ. Quãobrem si quandò contigisset ipsum habere operarios, aut etiam eius successorem, de quo suo loco dicemus, hos duos dies iubebant feriari: die quidem parasceues cum impensis mercedem quoquè præbentes, Dominico autẽ solùm impensas. Illucescente verò die sabbatorum, familiares suos cum ijs, qui inueniebantur, Pater iubebat tota nocte vigilare. Cùm de more ergò in quadam nocturna vigilia ipse intùs precaretur, & reliqui forìs permanerent, aperta fenestra beatus, cùm Benedictus Dominus Deus, tèr vehementer dixisset, & suspirâsset, & caput in terram inclinâsset, dicit: Quod erat in Oriente luminare, ô fili, Simeon pater noster dormijt. Cùm ij autem propter psalmodiam nõ sensissent, quod dictum fuerat, valdè flẽs beatus, rursùs dicit eis: Sanctus pater noster, Ecclesiæ columna & firmamentum Simeon, requieuit, & nulli culpæ affinis & munda eius anima, me inutilem & sordibus inquinatum, nõ est dedignata præteriens salutare. Hæc cùm audijssent & valdè essent perculsi, non potuerunt respondere, sed siluerunt, signantes noctem, in qua hæc dicta fuerant. Cùm autem paucis pòst diebus hoc ad pium Imperatorem Leonem in principio sui imperij relatum esset, & omnibus id esset notum, diligenter scrutati qui audiuerant, inuenerunt fuisse certum, quod sanctus dixerat, vt quod diuina gratia prædixisset per reuelationem in consummatione sancti Simeonis. Valdè ergò obstupefacti & Deum glorificantes, in hoc quoquè docti fuêre, Deum posse omnia.

Sabbatis tota nocte vigilat cũ suis. — Simeonis Stylitę mortem indicat suis.

Quòd verò hæc à nobis, nõ sola motis coniectura, dicta sint, sed quæ accuratissimè didicimus ab vno ex eius administris, ea etiam persecuti sumus. Nemo ergò dubitet. Nam qui nos de hoc instruxit, erat quidẽ lingua barbarus, vt qui esset ortus ex Mysia, mente autem honestissimus, vt qui perseuerans apud beatum Auxentium, nõ vinum biberit, non oleo vsus sit, non pulmento, non fructu, non deniquè vllo alio. Nam ꝑ̄ter panem & aquam & semina, quæ non coquebantur, eaque non ad satietatem, quamuis

Nota raram abstinentiã.

ferò

ferè nocte, nihil comedebat aut bibebat. Interdiù autem paruas quasdam cruces ex siliquis valdè elegantes, suis manibus assiduè faciebat. Qui autem ascendebãt, eas accipiebant gratia benedictionis. Ipse nobis hęc ore suo significauit, qui etiã, postquàm dormijt beatus, cum moribus loco quoquè successit. Rursùs ergò pluribus congregatis, & prædicta consueta regula hymnum dicentibus, cùm beatissimus Auxentius aperuisset fenestrã, & vt consueuerat, precum finem fecisset, respondens vnus ex ijs, q adérant, dixit: Rogo te Domine, benedic & precare, quòd cùm tribus mẽsibus vnam pro mercede menstrua ouem accipiam, ea perdita, frustror mercede vnius mensis. ad macellariũ enim ferebat, quæ mactarentur. Ad hæc subridens, respondit beatus: Mihi hoc dicis, vt qui sim solitus diuinare, aut qui greges possideã? Ille dixit: Nequaquàm, sed adoro te, vt ores, & inueniatur. Deindè cùm paululùm intermisisset, Alypium quendam clara voce, vt solebat, beatus accersijt. Cùm duo ergò inuenti essent eiusdẽ nominis: Tibi, inquit, dico, qui stas à sinistris. Scio te nõ esse suffuratum ouem, sed inuenisse. vade ergò, & redde. Hic enim, qui perdidit, dat vobis ad sumptum sex pholes, vt vos cõgregemini. Qui cùm fecisset, vt iussus fuerat, recepta oue, Domino egit gratias, qui per sanctos suos facit magna & inuestigabilia, gloriosaq; & admirabilia, quorum non est numerus. Iob 9.

Cruces in precio sunt apud pios.

Quodam autem die congregata multitudine tam rusticorum quàm ciuium, & beato ea disserẽte, quæ pertinebant ad salutem, quidam qui aduenerat rusticus, dixit ei: Bonus dies tibi Domine mi. Cùm ille autẽ honestè arrisisset, (erat enim reuerà lepidus) & dixisset, Bonum tibi tempus: qui aderant, apud se ridebant. Ille verò dicit eis: Est sermo scripturæ, ô fratres: Responde insipienti ad eius insipientiam. Si dixisset, Benedic: audiuisset, Dominus te benedicet, sicut consueuimus. Ipse est enim, qui honorem per suos seruos in se accipit, & vnumquenque remuneratur mercede suæ gratiæ: Quoniam autem bonum diem mihi attribuit, is contrà accepit bonum tempus. Cùm sic correxisset non solùm eum, qui offenderat, sed etiam reliquos omnes: intrò ingressus, rursùs siluit. Seruatoris autem nostri Iesu Christi opem ei ferente gratia, multi dæmoniaci ad eum veniebant, sua quidem sponte & per se quærentes curationem. Quos quidem oleo sanctarum reliquiarum irrigans, quartumque & parasceues diem maximè iubens ieiunare, cum oratione intensa & syncera fide, curãs dimisit. Inter quos quidam ab eo sunt depræhensi, qui turpis lucri gratia se simulabant esse dæmoniacos. Quos quidem sanctus vehementer increpauit, dicens: Nisì essetis dignati dono sancti baptismatis, immedicabilis dæmonis dominatus vos tenuisset.

Prou. 26.

Nota hoc genus curationũ, quo expulit dæmones.

Quædã verò nomine quidẽ Eleuthera, mente autem splendidiore suam coronans appellationem, quæ piè inprimìs Pulcherię fuerat Cubicularia, solebat ad eum venire, & cum omnibus, eius fruebatur precibus. Ea, cùm esset ipsi animus diuino amore saucius, quas habebat sanctorum reliquias, deposuit apud beatum. Deindè tentabat supplex ei persuadere, vt vitæ monasticæ ab eo initiatam, auelleret à turbulentis huius mundi negocijs. Eo aũt varijs modis differente, & dicente, eã, se rectè gerendo, & beneficentia vtendo, etiam in mundana vita posse placere Domino: illa non cessabat ei negocium exhibere, vt hoc assequeretur. Postquàm verò perspicaci oculo animaduertit firmam & immobilem eius constantiam, & quæ nunquàm deficiebat, compunctionem, volũtate Dei, qui vult omnes esse saluos, annuit sanctus, & in campo suburbani, qui distabat circa vnum milliarium, nomine Cyreta, iussit intereà perseuerare vacantem meditationi diuinarum scripturarum. Atque hæc quidẽ se in Domino iucundissima explente voluptate, & omnem laborem corporis lubẽter ferente ob gratiam, quæ à Deo patre ei suppeditabatur: coniunx quoquè alterius cuiusdam Pantepitropi, nomine Cosmia, accedẽs rogabat eum, *cùm illa locaretur recedẽs à corruptione. Cùm autem plurimis admonitionibus non potuisset ei persuadere, vt marito coniungeretur, eius quoquè necessarijs eam cum minis ad id incitantibus, neque qdquam proficientibus, propter insuperabilem eius in Deum amorem: id animaduertens sanctus, iussit hãc quoquè versari cum priore. Quinetiam vxor cuiusdam Arcotrophi, omnibus relictis, suam exigens salutem, rogabat sanctum, nè eam expelleret. Quam cùm satìs instituisset, vt fieret templum Dei, quomodò ostendit eius vita, quæ posteà est consecuta, iubet eam admitti. Non multò pòst autẽ dat eis habitum, ad exercitationem planè accommodatum: vt qui tunicis ex pilis contextis eas induerit, &

** Vt cum*

Nota habitum hûc religiolarum fœminarû.

magnis quibusdam pallijs: adeò vt reuereretur quispiam, vel solùm videns tantam tristitiam. Nondùm enim in his partibus talis vnquàm habitus apparuerat.

Deincèps ergò ab eo tēpore aliæ quidem ad eam rem accedebāt: aliæ quidem, quę ab ingenuis adducebantur parentibus ad custodiam virginitatis: aliæ autem, theatro & scena relictis, diabolo renunciantes, & Christo cū magno fletu & laboriosa lamentatione se coniungentes: adeò vt breui tempore congregatæ sint plusquàm septuaginta, & decæterò iusserit beatus domum oratoriam eis ædificare. Citra vllam verò intermissionem in die parasceues & in die Dominico eas accersens, & de virginitate & pudicitia eis verba faciens, rogabat eas, admonens & eis persuadēs, vt obliuiscerentur omnium, quæ sunt in vita iucunda, vtpotè quòd sint iucundiora & incomparabilia bona, quæ sunt in promissionibus: & nè attraherentur à carnis voluptatibus. Nam & si mitem & placidam naturam dedit creator in mulieribus, at nos rursùs dignatus est meliori instituto, vt bono id, quod est melius, præferentes, pro naturali matrimonio, in quo situm est crescere & multiplicari & replere terram: opponitur autem ei viduitas & orbitas liberorum, & ad virum conuersio cum seruitute intolerabili: mysticas & admirabiles, & in quas non cadit viduitas, nuptias eligamus, spōso vnitæ immortali, forma specioso præter filios hominum. Quamobrem non oportet intueri ad alium, qui sit in terra speciosus, cùm filij Dei specie nō sit alia speciosior. Si autem & diuitiæ & insigne ornamentū à marito procedit, quid eo ditius, qui est cæli & terrę Dominus, & præbet spiritum & vitam? Si verò sponsus est claro genere natus, quid est rege angelorum clarius & gloriosius? Si autem est sapiens & arripiendus ac amplectendus coniux, quid est sapientius opifice omnium, tam quæ sub adspectum cadunt, quàm quæ non cadunt? Cuius coniunctio, suis sponsis est gaudium ineffabile: ijs autem, quæ ordinem deserunt, est supplicium ineuitabile. Huius despōsationis nulla est voluptas carnalis experientiæ: sed vniuersæ virtutis, beneficentiæque & concordiæ, cum ea, quæ percipitur ex ieiunio, vigilijsque & animi fortitudine.

Adhortatio eius ad continentiam. Gen. 1. & 3.

Psal. 44.

Maiori verò cautione & diligentia est opùs, quòd ijs quidem, qui in mundo vexantur à libidine, in promptu est remedium per legitimum cōsensum. Virginibus autem & continentibus, si propēsę sint ad voluptates, graue est naufragium & grauis casus. est enim magnum certamen temperantiæ, quoniam magna quoquè est eius corona. Sed quo est maior labor, eo estetiā maior merces. Si eam ergò non tradideritis torpori & segnitiæ, in vestris membris frustrà laborabit voluptas, * fores obsidēs. Audiet enim à vobis, quòd id, quod peccati quidem est iucūdum, est breuissimum, æterna autem est grauitas supplicij. Recede à nobis: cælesti enim sponso desponsæ sumus Christo, vt nos virgines castas exhiberemus. Statuite ergò rationes vestras, custodes huius thesauri, in sensibus mandata Christi semper ferentes: primùm autem, virginitatis & temperantiæ sanctificationem, nè fortè eius latrones ascendant per fenestras, & ingrediantur per auditum, nè persuasa mente tāquàm ianitore, & aperta virginitate, clanculùm vobis vestram eripiant lætitiam, & faciant virginitatem quauis viduitate miseriorem. Est verò hoc magnum & graue peccatum ijs, qui faciunt. Non est enim par peccatum, tunicam frangere, & purpuram: Imperatoris imaginē rumpere, & priuati. Dei enim imagines, sunt virgines, ipsum habētes descriptum in cogitationibus: in quas audere aliquid admittere, est facinus tyrannicæ amētiæ. & ideò virgini, quàm ei, quæ fornicatur, vitium afferre, est magìs sceleratum. Non est enim par libido in eā, quæ prostat, & in eam, quæ est Christo coniuncta. Non est enim par furtum vasis forēsis, & sacerdotalis. Vas autem sacerdotale est virgo, & purpura, quam nulli alij licet induere, præterquàm regi & Domino vniuersorum.

Magnū continētiæ certamē, sed & ingens præmium.

* foris

Virgines violare quàm sit immane scelus.

Quòd si etiam vos legitimum mouet matrimōium, audite eius calamitates, & quę in Euam pronunciatæ sunt sententiæ, à quibus vos estis liberatæ, remotæ per virginitatem à mala suspicione patiendi crimina mariti fornicantis, qui habet potestatem prohibendi, nè eas, quò tibi expedit: de alimēto disceptandi, tanquàm nondùm vxori: ei, quæ peperit, exprobrandi, Cur non est masculus, sed fœmina fœtus, quem peperisti? Quòd si sit etiam masculus, cur non formosus? Maior restat cura: nondùm est ablactatus. & de educatione magna est contentio. Sin autem creuerit, nè ęgrotet, nè fortè moriatur: quomodò etiam si viuat, maior est solicitudo, nè non fiat eruditus, nè malus euadat, nè euertatur ab aliquibus, nè in improborum pertrahatur consuetudinem,

Incommoda matrimonij.

tudinem, nè à bestijs mutiletur, nè, dum proficit, in inuidiam vocetur & seditionem. Vndenàm suppeditabunt, quæ sunt necessaria? Vndenàm comparabunt, quæ pertinēt ad contrahendum matrimonium? Vndenàm suppeditabunt, quæ faciunt ad eius decus & ornamentum? Vndenàm alet ministros? & deniquè à reliquis, quæ huc & illuc distrahunt, curis & solicitudinibus: nè dicam dolores partûs & naturæ necessitates. Reuerà, vt dicit diuinus Apostolus, innupta curat quæ sunt Domini, ab his omnibus 1.Cor.7.
liberata, sola autem ornata incorruptione, cuius suppeditator est & perfector Iesus, & q vos potest custodire in tolerantia, & augere in spe bona. Custodite ergò vosipsas in ea, in qua vocati estis, vocatiōe, vt virgines Christo exhibeatis, vt etiam bona æterna consequamini gratia Dei, qui vos vocauit in suum regnum & gloriam.

Postquàm autem cessauit ab adhortatione, benè precatus, eas Christo commendauit, iubens omnibus, vt die sequēti venirent ad synaxim, quæ circuncircà erant, hymnis sanctificans. Postquàm ergò venisset in monasterium, quod extruebatur, intensis fusis precibus, cum multitudine, quæ eum sequebatur, ascendit in montē: vbì post tres quidem dies ægrotauit, post alios verò decē est mortuus. Congregata ergò mul- Moritur vir sanctiss.
titudo piorum virorum ex clero, & ijs, quæ circuncircà erant, monasterijs, cum ijs, qui erant amantes virtutis, ex mundanis, ei iusta fecerunt quartodecimo mensis Februarij. Atque volentibus quidem aliquibus, & maximè ijs, qui erant ex monasterio beatissimi. Hypatij, in quo versatus est, cùm descēdisset propter Synodum, preciosas eius reliquias deponere in templo sanctorum Apostolorum, quibusdam aūt in tem- Preciosæ eius
plo S. Zachariæ, quod est aliquot milliarijs illinc situm in prædio, quod dicitur Thea- reliquiæ.
trum, quæ ab eo congregata fuerant monasteria, ijs, qui aderant, supplicabant cum multis lachrymis, nè pater separaretur à filijs. Tunc Dei voluntate ad eorum, qui illic erant, salutem, in oratorio ab eo condito instàr monasterij, eum deposuerunt. Cuius monimentum per multiplicem Christi benignitatem efficit curationes vsque in hodiernum diem.

Consummatus autem fuit sanctus noster Presbyter & Archimandrita & magnus inter exercitatores Auxentius in imperio pij & Christi amantis Zenonis, Februarij mensis xiiij. Fuit verò depositus in prædicto monasterio, ad gloriam Dei nostri, qui operatur dona in sanctis suis. Quoniam eum decet gloria cum patre & sancto spiritu, nunc & semper & in secula seculorum, Amen.

MARTYRIVM SS. FAVSTINI ET IOVITAE, CVI ETIAM ANTIQVISSIMA MARTYROLOgia fidem conciliant: Et certè Ado episcopus prolixè illud describit.

Beatissimi viri Faustinus & Iouita, nobilissimis in ciuitate 15.FEBRVAR.
Brixiana orti parentibus, fidem Christi, quam religiosamente didicerant, instanti solicitudine prædicabant. Erant enim non solùm germanitate carnis cōiuncti, sed etiam virtute spiritûs ità vniti, vt cōcordi vbiquè studio Christum annunciantes, copiosam regionis illius multitudinem ad veræ fidei cultum perducerent. Erat siquidē eo tempore eiusdem Brixianæ ciuitatis episcopus, Apollonius nomine, qui ob metum persecutiōis sese in abditis occultabat. Is cùm famulos Dei ardētissimum feruorem erga prędicationis studium habere conspiceret, ad se accersitos, Ecclesiasticis eos gradibus sublimauit. De- Faustinus fit presbyter &
niquè Faustino, quia maior natù erat, presbyterij officium tradidit: Iouitam verò iu- Iouita diaconus.
niorem natù, ministrorum Christi numero sociauit. Susceptis itaque beati viri Faustinus & Iouita diuinis ministerijs, cœpēre nihilominùs tanto propensiùs verbo prędicationis insistere, quanto magis eos ipsa etiam sacerdotalis dignitas inuitabat. Cumque innumerabilem quotidiè populum Christo acquirerent, nec esset aliquis,

 qui

qui eorum doctrinæ repugnaret, cœpit opinio prædicationis eorum ad vicinas etiam prouincias se circunquaquè diffundere. Eo itaque tempore Italicus Comes, qui Rhetiarum populis præerat, cùm esset paganissimus, & supra modum dæmoniacis cultibus occupatus, lumen, quod ipse cæcitatis suæ inuolutus tenebris respuebat, moliebatur etiam insano studio à suæ prouinciæ hominibus arcere. Vndè factum est, vt veniente Adriano Imperatore in partes Liguriæ, ad fluuium Adduam ei occurreret, ac talibus apud eum ore sacrilego niteretur conquestionibus: Inuictissime Imperator ac triumphator, inquit, consule Romanæ reipublicæ tuæ, consule sacratissimis dijs nostris. Sunt duo viri in ciuitate Brixiana, qui nescio quem Christum prædicantes, plures iam à magnorum deorum nostrorum cæremonijs auerterunt. Hos nisì vestri numinis censura coërcuerit, certum est, eorum subuersionibus diuinam in his locis obliterari culturam. Audiens talia Imperator Adrianus, dat ei, vtpotè quem tenebat studiosissimum sui erroris fautorem, huiusmodi per sacram scriptionem potestatem, vt vbicunquè Christianos inuenisset, aut dijs eos inclinaret, aut diuersis supplicijs exterminaret. Accepta itaque Italicus Comes, vt optauerat, sæuiendi in Christianos potestate, processit iturus Brixiam, sicut iusserat Adrianus. Qui mox vt in ciuitatem ingressus est, misit Liberium cõsiliarium suum ad Faustinum & Iouitam, qui eis imperialem facerent innotescere sanctionem. Quos cùm in fide nominis Christi persistere immobiles comperisset, repletus indignatione, præcepit militibus, vt eos comprehensos suis adspectibus presentarent. Qui cùm adducti essent, ità eos Comes Italicus allocutus est: Inuictissimus Imperator sacris suis iussis constituit, debere oẽs Christianos ad deorum nostrorum religionem conuerti. Si qui verò eius inuenti fuerint repugnare præceptis, diuersis in eorum contumaciam animaduerti supplicijs. Vndè æquũ est, vos, ô Faustine & Iouita, tam salubribus monitis colla submittere, & relicto nouo superstitionis errore, ad veterem sacrorum deorum, quam status reipublicæ constituit, repedare culturam. Beatissimi Faustinus & Iouita dixerunt: Tempus nostrum aduenit, vt exultare potiùs, quàm terreri, debeamus. Vndè scire te certiùs volumus, quia neque fidem Domini nostri Iesu Christi, qua semèl imbuti sumus, vllo possumus modo relinquere, neque huiusmodi præceptis obedire. Audiens hæc Italicus Comes, iussit eos in carcere custodiri vsque ad Adriani Imperatoris aduentum, qui in proximo sperabatur venturus. Quinta igitur die cùm introïsset Adrianus Imperator Brixiã, retulit ei Italicus Comes de beatissimis Faustino & Iouita, quòd iussis eius obtemperare contempsissent, & quia ad eius audientiam clausi reseruarentur in carcere. Adrianus Imperator dixit: *Et quali ꝓgenie orti sunt, vt ad nostram maiestatem audiendi reseruarentur? Italicus Comes respondit: Ex præclaro genere originem ducunt. Nam parentes eorum caput senatûs in hac ciuitate fuerunt, qui tantam dijs nostris exhibuerunt reuerentiã, vt sicubì comperissent esse Christianos, summo eos flagrantis zeli studio persequerentur. Isti verò qua insania dementes effecti sint, nescio, vt obstinata cordis intentione deos nostros blasphemantes respuant, & Christum, qui à Iudeis ligno affixus asseritur, colant. Adrianus dixit: Isti homines mihi plurimùm necessarij sunt, vt per eorum supplicia multos ad deorum nostrorum religionem conuertam. Tunc præcepit eos eductos de carcere, suis præsentari adspectibus, quibus & dixit: Est'ne aliquis Deus Sole prestantior, vt relicto eius numine, ad alium vos quasi potiorem debeatis cõferre? Beatus Iouita respondit: Nos verum Deum veneramur & colimus, qui est Deus cæli & terræ & vniuersæ creaturæ: q & ipsum Solem constituit, ac dedit illi officium, vt luceat per diem, sicut & lunæ stellarumque ordinibus, vt tenebras illuminent noctis. Adrianus dixit: Cõsultiùs facitis, si nostram impleatis voluntatem, vt primi in nostro palatio esse possitis, quàm in hac insania ꝑseuerantes, acerbissima morte consummemini. Sanctissimi Faustinus & Iouita dixerunt: Non facimus rem nefariam, quę nos ad interitum perducat æternum. Adrianus dixit: Nefariè facitis, cùm vos Christianos esse denunciatis, vt exclusa à vobis tranqllitatis nostræ gratia, infamiæ macula denotemini. Sanctus Iouita respondit: Optimè nos profitemur & denunciamus esse Christianos. nam gratia tua nobis vitanda est, vt ad æterni regis gratiam peruenire possimus. Adrianus Imperator dixit: Nimìs duro corde estis, quos verba mea inclinare non possunt.

Pietas enim nostra erga vos est: ideoque vos optamus modis omibus effici meliores, vt

Sistuntur martyres coram Italico Comite.

*Ex

Adducuntur etiam in Imperatoris conspectũ.

vt dignam habeatis apud nos militiæ potestatem. Beatus Faustinus respōdit: Dignam habemus militiam, quam nobis CHRISTVS noster tradidit. Nam militia vestra cum tempore finienda est, quia & vosipsi cum tempore deficietis. Nostra verò militia inæternùm permanet. Adrianus dixit: Iam satis est, quòd vos patienter sustinui. Aut sacrificate deo inuicto Soli, aut permulta faciam in vos tormenta expendi. Faustinus & Iouita responderunt: Nos sacrificamus Deo viuo, qui Solem in ornamenta constituit. Sol autem, quem nobis adorandum præcipis, à DEO vero nobis in obsequium datus est. Tunc Adrianus ira commotus, iussit eos ante templum Solis perduci. Erat autem statua Solis auro perfusa, habens in capite radios ex auro puro. Quibus dixit Adrianus: Videtis gloriam inuicti Solis? Accedite, & sacrificate ei, vt dignos vos habeat in conspectu suo, & liberi efficiamini ab his, quæ vos expectant, tormentis. Beatus Faustinus respondit: Nunc videbis gloriam Dei nostri, vt cognoscas hunc inualidum esse, quem tuum deum confiteris. Tunc vna voce pariter dixerunt: Sol cognouit occasum suum: posuisti tenebras, & facta est nox. Adrianus dixit: Quid est, quod submurmuratis? Accedite propiùs, & sacrificate deo inuicto Soli. Tunc Iouita conuersus ad statuam Solis, dixit: Nos adoramus Deum, qui regnat in cælis, qui Solem lucere constituit: tu autem cùm sis statua in adspectu tantùm Solis, transfigurare in effigiem picis ad confusionem eorum, qui te quasi deum adorant. *Psal. 103.*

Cumque hæc dixisset, ilicò facta est statua vt fuligo in conspectu populi. Radij autem, qui in capite illius erant, tanquàm carbones mortui decidebant in terram. Cernens Adrianus talia, dixit: Quid est, quod video? Italicus Comes dixit: Præcipe ministris, vt ei restituant splendorem. Iubet ergò Adrianus ascendere ministros cum spongijs, vt superductam fuliginem eidem statuæ detergerent. Quod dum ministri conarentur efficere, tota simul in fauillam resoluta est, vt nihil penitùs ex ea remaneret. Beatus verò Faustinus ait ad Imperatorem: Animaduertis quod factum est deo, quem colis? Quomodò ad nihilum redactus est? Tunc iratus valdè, iussit eos ad bestias damnari. *Solis statua fit instar fuliginis.* *Redigitur in fauillam.*

Cumque introducti essent in medio ludi, Adrianus dixit ad Italicum: Introducantur feræ sæuissimæ, ad quarum adspectum statìm timore deficiant. Conuersus verò Adrianus, dixit ad martyres: Animaduertite, ó Faustine & Iouita, quia iam in morte estis constituti, & propè est, vt acceleretur finis vitæ vestræ. Consentite itaque mihi, & sacrificate deo Saturno siue Dianæ, vt à ferarum morsibus possitis absolui. Sanctus Faustinus respondit: Saturnus, quem dicitis, homo fuit pollutus immanissimis sordibus, qui suorum fertur carnes voràsse filiorum. Diana verò turpis extitit mulier, quæ pudore abiecto, succincta more venantium, feras dicitur insecuta. Hósne tales nobis præcipis ad summi DEI iniuriam adorare? Adrianus Imperator dixit: In morte estis constituti, & adhuc in blasphemijs perseueratis? Tunc conuersus ad satellites suos, imperat eis, vt quatuor aduersùs athletas CHRISTI leones admitterent. Dimissi sunt itaq; leones, quorum erant oculi flammantes, & adspectus terribiles. Qui venientes cum grandi velocitate, proiecerunt se ad pedes sanctorum, dantes intolerabiles fremitus, ità vt contremisceret populus paganorum. Ipsi verò demisso in terram capite, lingebant sanctorum vestigia. Cernens Adrianus, quod gerebatur, iussit ministris suis, vt dimitterent leopardos. Qui & ipsi venientes ad locum, vbì serui Dei stabant, volutauerunt se ad pedes eorum. Videntes hæc populi, clamauerunt, dicentes: Tolle magos de medio nostrî, vt possimus liberè deos adorare. Adrianus ampliùs ira stimulatus, ait ad ministros: Dimittite ad eos vrsos, ponentes priùs tamen circa latera eorum faculas ardentes, vt cùm exusti fuerint, dolore eos instigante, ipsos deuorent. Fecère ergò ministri, vt sibi fuerat imperatum, dimiseruntque vrsos. Qui cùm ad seruos Dei appropiàssent, leones & leopardi faciebant in ipsos ministros impetum, & ità eos morsibus suis conciderunt, vt ne vnus quidem viuus euaderet. Electi autem DEI stabant inter bestias securi, quibus ait Adrianus: Animaduertitis, Faustine & Iouita, quia miserationem suam adhuc deus Saturnus, cui iniurias intulistis, erga vos exhibet, & idcircò à feris minimè contingimini? Faustinus respondit: Erubesce Christianorum tyranne. Non enim, vt tu putas, Saturnus tuus ab his feris nos eripuit, sed potiùs verus Deus ille, cui nos seruimus, qui regnat in cælis. *Dimittũtur in eos leones, sed nihil illos lædunt.* *Itẽ leopardi.* *Item vrsi.*

Vbì

Vbì itaque sunt minæ,quas nobis intendebas? Eccè feræ,quas cum grandi ad nos feritate misisti, adorantes D E V M, iacent ante pedes nostros prostratæ,nihil feritatis habentes. Sed si qua adhuc habes fortiora, accelera, vt in omnibus te victum esse cognoscas. Adrianus dixit: Nolite vrgere, quia iam duriora præparata sunt, quæ vobis adhiberi præcipiam. Tunc quidam sacerdos, Orphetus nomine, qui consanguineus erat Imperatoris,dixit ad eum: Si iubet pietas vestra, tollentes inuictissimum deum Saturnum, eamus ad eos, vt liberentur à feris, & sic poterimus lucrari animas eorum. Adrianus dixit: Facite,sicut vobis videtur. Tunc Orphetus vnà cum alijs sacerdotibus, necnon Italico Comite, tollentes Saturni statuam, pergebant ad locum,vbì erant sancti inter bestias positi.

Feræ deuorant Italicũ Comitẽ cũ multis alijs.

Qui cùm propiùs accessissent, continuò feræ insilientes super eos, vniuersos suis morsibus peremerunt, clamantibus paganis ac dicentibus: Deus Saturne, adiuua ministros tuos. Statua quoquè ipsa, bestiarum conculcata pedibus, suorum iacebat fœdata sanguine sacerdotum. Audiens vxor Italici, Afra nomine, virum suum à feris interemptum, cum magna velocitate venit ad theatrum, & ità cum clamore dicebat Adriano: O quales deos colis Adriane, qui nec sacerdotes suos, nec seipsos potuerunt liberare. Quapropter & ego misera ob vestram perfidiam vidua facta sum. Quid multa? Videntes populi, quod erat factum, magnificabant Deum Faustini & Iouitæ,& multi ex eis crediderunt in Domino:inter quos simul etiam Calocerus, qui erat in officio Imperatoris, cum multis officialibus suis crediderunt Christo. Sed & Afra, coniunx Italici, relicto errore idololatriæ, credentium sociata est numero. Adrianus Imperator ait ad martyres: Si verus Deus est,quem colitis,exite liberi à feris. Beatissimi athletæ responderunt: Et in hoc tibi ostendemus potentiam Domini nostri Iesu Christi. Tunc conuersi,dixerunt ad bestias:In nomine Domini imperamus vobis,vt exeatis extra ciuitatem,neminem omninò cõtingentes. Quæ statìm à conspectu eorũ,velut oues mansuetissimæ recedentes,portas ciuitatis egressæ,montium deserta petièrunt. Adrianus verò fortissimos Christi milites præcepit retrudi in carcerem. Postera igitur die iubet sibi in Capitolio Adrianus sedem parari:quò cùm sanctos Dei adduci præcepisset, compellebat eos Ioui thura imponere. Qui cùm immobiles in fide Christi persisterent, iussit Adrianus ignem copiosum accendi,& in medium incendij eos projjci. Stabant verò bellatores Christi inter flammas immobiles,& expansis manibus hymnum dicentes. Ampliori ergò dehinc Adrianus indignatione correptus, magos eos esse & sceleratissimos inclamitãs, præcepit eos rursùs in carcerem trudi, & nullum penitùs ad visitationem eorum admitti,vt famis penuria interirent. Angeli autem Domini intempestæ noctis silentio descenderunt ad eos,quorum adspectus in modũ radiorum Solis,tenebras effugabat. Qui cõfortantes beatissimos Christi athletas,ab oculis eorum lapsi sunt. Iubet itaque post hæc Adrianus tribunal ante templũ Martis præparari,& ibidèm sibi beatissimos Faustinum & Iouitam exhiberi. Cumque îsset Calocerus,vt eos exhiberet, eccè occurrit sanctis martyribus totum officium Caloceri,& præcedebat eos cum magna reuerentia,vsque dum venirent ad fanum Martis. Cernens verò Adrianus omnes ex officio pari consensu sanctis habere reuerentiam, suspirans,animique dolore permotus, recepit se iñ palatium,& iussit Faustinum & Iouitam inscio populo ad se adduci. quibus & ità dixit: Existimatis,quòd & me vanum per maleficia vestra faciatis, sicut & populum fecistis? Vndè nisi sacrificaueritis,per diuersas vos faciam vinctos trahi ciuitates, & per varia demùm tormenta viuendi vobis terminum imponam. Beatus Faûstinus respondit: Quocunquè nos duci præceperis,semper in nomine Domini nostri te scies confundi:quia Saluator noster,qui nos protegit, semper nobiscum est. Adrianus dixit: Probabitis tunc, cùm vehementiora vobis adhiberi pcepero tormenta. Beatus Iouita respondit: Quascunque nobis pœnas adhibueris, non timebimus mala, quoniam Dominus suscipiet nos. Tunc præcepit eos iteratò in carcerem claudi vsque ad diem profectionis suæ,mandans ministris,vt nullum ad eos ingredi permitterẽt. Sed & carcerem annuli sui impressione obsignari præcepit. Omnis verò populus,qui crediderat vnà cum Calocero & officialibus eius,inquirentes beatum Apollonium, qui propter metum infidelium occultabatur, inuenerunt eum non longè à Brixiana vrbe absconditum.

Calocerus, Afra & alij multi credũt in Christum.

Mittũtur in flãmas martyres illęsi.

Apollonius episcopus latitando declinat rabiẽ persecutionis.

Cui

Cui cùm omnia, quæ gesta fuerant, retulissent, Deum benedicens Apollonius, iuit pariter cum eis ad cuiusdam montis remotiorem locum: ibiq́ue eis iuxta morem fidei seriem tradens, baptizauit eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritussancti: & confortans eos in Christo, dimisit à se. Nunciatum est autem Adriano, quia Calocerus & officium eius credidissent. Qui iratus valdè, præcepit eos compræhendi, & vinctos sibi in circo præsentari, et ait ad Calocerum: Calocere, quæ te dementia inuasit, vt vniuersis, qui in palatio meo sunt, te abiectiorem redderes? Conuersus quoquè ad officium eius, dixit: Dicite, morti destinati, qua vos insania compulsi, deos nostros reliquistis, vt inter damnatitios puniri non metuatis? Illi ad hæc responderunt: Non timemus huius seculi mortem, quia adiutor noster Deus est, qui regnat in cælis. Tunc furore nimio succensus Adrianus, iussit eos circunduci, & in codē loco decollari. Quod cùm factum fuisset, venit Apollonius cum Christianis, & rapuit corpora eorum, & dignè tradidit sepulturæ sub die xiij. Calend. Decembrium. Calocerum verò præcepit Adrianus vnà cum Faustino & Iouita catenis adstrictos post se ad Mediolanensem ciuitatem, quò erat profecturus, adduci. Cumq́ue portas ciuitatis beati martyres fuissent egressi, prosecutus est eos omnis populus Christianorū vnà cum sancto Apollonio episcopo, & venerunt cū eis vsque ad fluuium, qui dicitur Mella: & ibi confortantes se inuicèm, dataque sibi pace, multis cum lachrymis separātur. Porrò beatissimi athletæ Faustinus & Iouita, vnà cum Calocero vincti catenis, sub custodia perducti, die tertio Mediolanum sunt ingressi. Statimq́ue Adrianus iubet sibi in thermis Herculanis tribunal parari, & in conspectum suum fortissimos Christi martyres, sic vt erant fatigati ex itinere, exhiberi, sperans infelix robustissimos Dei milites, fessos iam labore viæ, suis obedituros præceptis. Ad quos inflata voce sic locutus est: Scitis miseri, quomodò translati estis de ciuitate vestra? Vel modò conuertimini ad sacrificia deorum magnorum, vt liberi à pœnis esse possitis, & inter primos in nostro palatio computari. Beati martyres responderunt: Sacrificium offerimus Deo nostro, qui nobis in omnibus præbet auxilium. cæterùm securus esto, quia dæmonijs, quæ colis, non sacrificamus, promissiones tuas pro nihilo putantes. Adrianus hæc audiens, stimulis furoris exagitatus, iussit eos supinos alligari, & supra ora eorum fistulas poni, & liquefactum plumbum infundi: quod eorum guttura penetrans, vocem simul eis & vitam extorqueret. Faciunt ministri imperata: sed mox resiliens plumbum in eos, qui illud infundebant, dispergebatur: sanctos autem in nullo contingebat incendium. Cernens id Adrianus, magìs infremuit, iussitq́ue eos in eculeo torqueri, & circa latera eorum laminas ardentes adhiberi. Quod cùm ministri fecissent, exclamans Calocerus, dixit: Orate pro me beatissimi martyres, quia grauiter comburor ab his flammis. Sanctus Faustinus dixit: Sustine modicùm Calocere: adest eccè angelus Domini, ferens auxilium tibi. Nec mora, affuit adiutorium Domini, confortatusq́ue Calocerus, gratias CHRISTO cœpit referre, asseuerans se dolorem minimè sentire. Adrianus dixit: Calocere, verè ignem non sentis? Calocerus dixit: Verè tibi dico, quia flammarum tuarum incendia prorsùs non sentio. Adrianus dixit ad officium: Afferte stupam, resinam & oleum, & circa eculeos ignem supponite, vt cum ipsis pariter eculeis concrementur. Cumq́ue ministri sibi imperata perfecissent, cernens Adrianus prolixam circa eculeos flammam diffundi, æstimās sanctos Dei vehementer aduri, præcepit eis acclamari: Vel modò sentite fortissimorum deorum virtutem. Beati verò martyres vultu lætissimo benedicebant Dominum, ità vt cunctis patenter innotesceret, quia nequaquàm eos incendium molestaret. Videntes autem populi qui assistebant, tanta mirabilia, clamare cœperunt: Verè magnus est Deus Christianorum. Et multi ex ipsis crediderunt in Domino. Confusus igitur Adrianus, & iam nesciens quid ageret, iussit eos celeriùs ad carcerem trahi: & dehinc post aliquot dies proficiscens Romam, præcepit inuictos Christi martyres per singulas quasque ciuitates ferro vinctos secum pertrahi, quatenùs & Christianis eorum exemplum metum incuteret, & Dei athletas itineris labore conficeret. Calocerum verò tradidit cuidam Antiocho, Alpium Cotiarum rectori, præcipiens illi, vt eum ad immolandum compelleret: aut si in sua sententia persisteret, diuersis excruciatum supplicijs, morti addiceret. Accepto itaque Antiochus Calocero, proficisci ad Alpes Cotias parans, ante se eum vinctum præmisit.

Faustinus, Iouita & Calocerus vincti ducitur Mediolanū.

Calocerus in pœnis cōfortatur.

Multi credūt in Dnm.

Sed

Sed quia res ità exigebat, vt Antiochus cum Adriano proficisceretur, *Fabriciũ quẽdam qui eius vices perageret, ad Alpes Cotias direxit, à quo beatus Calocerus multa pro Christi perpessus nomine, ad extremum reductus Mediolanum, ibique fortis in fide, martyrium cõstanter accepit. Porrò beatissimi martyres Faustinus & Iouita, Romam perducti sunt, trahentes vbiquè per prædicationis officium populum ad Christum. Quibus non longè ab Vrbe positis, Calimerus quidam, iam Christi fide imbutus, occurrit, eosque in vehiculum suum, qno ipse sedebat, ascendere persuasit, Vrbemque cum eis ingressus est. Cuius fidem beati martyres explorantes, permissi à custodibus, petiêrunt à Romano pontifice, qui eodem tempore occultus ad Catacumbas morabatur, vt Calimero Episcoporum honorem traderet, eumque ad Mediolanensem populum, qui in Christo crediderat, cõfortandum dirigeret. Quod & factum est. Verùm quia longum est, beatissimorum Christi martyrum Faustini & Iouitę oẽm textum passionis seu miraculorum exponere, ad gloriosum eorũ exitum veniamus. Deniquè cùm apud vrbem Romam ab Adriano Imperatore dijs immolare compulsi essent, & fortissima, suffragante Deo martyribus suis, cordis intentione restitissent, ac multum, tam robore suæ constantiæ, quàm verbo fidei, Christo populũ acquisissent, nouissimè tradidit eos Adrianus Aureliano Comiti, dicens: Tolle istos deorum nostrorum contemptores, & reduc eos in ciuitatem Brixianam, & ibì eos, nisì sacrificauerint, interfice. Qui suscipiens beatissimos martyres, vinctos ferro ad ciuitatẽ Brixiam reduci præcepit. Quibus occurrentes Christiani cum sancto Apollonio antistite, nimia de eorum regressione exultatione gauisi sunt. Tunc Aurelianus Comes iussit sibi beatos martyres exhiberi. Quos cùm de immolandis deorum sacrificijs compellâsset, beati martyres responderunt: Nos libenter parati sumus pro nomine Domini nostri Iesu Christi potiùs mori, quàm tuis obedire præceptis. Audiens hæc Aurelianus, iussit eos foràs ciuitatem duci, & ibidẽ decollari. Ducti sunt ergò fortissimi martyres Christi extra portam ciuitatis in via Cremonensi, ibique genibus positis, à gladiatoribus decollati sunt, suscipientes momentaneam mortem, vt vitam acquirerent sempiternam. Facta sunt autem hæc tam in Brixiana, quàm in cæteris vrbibus vel regionibus sub Adriano Imperatore. Et consummata est gloriosissima eorum passio sub die quintodecimo Calendarum Martiarum, regnante Domino nostro IESV Christo &c.

*Hunc Ado vocat Sapritium, & primicerium Scholæ Cãdidatorum.

Calimerus ordinatur Mediolaneñ episcopus: quem Onuphrius scribit V. fuisse eius vrbis episcopum.

CERTAMEN S. APOSTOLI ONESIMI, DISCIPVLI SANCTI APOSTOLI PAVLI PRINCIPIS APOstolorum, *ex Simeone Metaphraste.*

FEBRVAR. 16 Sic enim habent Martyrologia, Romanum, Bedæ, Vsuarde &c.

IActatur seruile quoquè genus, agnitum propter pietatẽ, quandò fide contritis diaboli stimulis, malum seruum, q à domino defecit, falsa circundatum potentia arguerit. Qui enim liberalibus moribus seruitutis tristitiam submiserit, inuenitur dominus exitiosi dæmonis, qui tyrannis delectatur, conuenienter ei, quod dicit diuinus Apostolus, succinctus lumbos in veritate, & indutus lorica iustitiæ. Tale quid enim Romæ factum est, quæ creditur esse prima & maxima omnium ciuitatum, quæ sunt in orbe terrarum: cùm satanas quidem ampliorem suam rabiem in seruos Dei extendisset, Seruator autem noster Iesus Christus germanis suis famulis latenter suas explicâsset gratias. Multiplices enim dæmonum machinationes, variè cælestibus consumebat auxilijs, & mentem eorum, qui ad ipsum accedebant, faciebat robustiorem insania minantium: nunc quidem par spiritale, gratię apostolicę coronis, in quas non cadit interitus, redimiens aduersùs cultum simulacrorum: nunc autem efficiens, vt principes Romani Senatûs à delicijs discederent & diuitijs, propter meliorum desiderium.

Ephe. 6.

Sed cùm oporteret genus quoquè seruile superare tyrannidem exitialium dæmonum,

num, nè aduersùs seruum bonum videretur conseruus se extollere, in altum elata superbia, ducitur beatus Onesimus ad tribunal Romæ, Tertullo tũc Præfecti vrbis obtinente potestatem: qui communem quidem quandam induerat potestatem aduersùs Christianorum genus, iussis tyranni ad pios persequendos excitatus: duplicatum verò suum odium in hunc virum iustum aperuit, quæ laude ei danda erant, trahens ad vituperationem. Quoniam enim diuinis & pudicis doctrinis vxorem eius, qui videbatur ei frater, docuerat continentiam, & veræ & viuificæ in Deum fidei memoriã eius animo impresserat, sanctum quidem vocabat præstigiatorem: adulterum autem eum, qui decreta temperantiæ moderato animo prædicabat. Hic est enim Onesimus, qui Apostolicis decoratur testimonijs. Hic est, qui theologicæ & veræ Pauli linguæ persuasit, vt literis pro eo intercederet apud Philemonem dominum suum. Hic est, qui seruilis necessitatis tristem humilitatẽ, pijs moribus & bonis actionibus ad mentem excitauit liberam. Hic est, qui inutilem quotidianam vitæ decepit deceptionem, & suis in Apostolos ministerijs, ad pietatis altitudinem totum seipsum extendit: quomodò eos, qui legunt, docent literæ ad Philemonem, quæ apertè sic habent: Rogo te pro meo filio, quem ego genui in vinculis meis, Onesimum aliquandò tibi inutilem, nunc autem tibi & mihi vtilem, quem misi. Tu autem eum, hoc est, mea viscera, accipe: quem ego volebam apud me retinere, vt pro te mihi seruiret in vinculis Euangelij. Sine tua autem sententia nihil volui facere, nè tuum bonum esset velutì ex necessitate, sed voluntarium. Fortasse enim propterea à te separatus est ad tempus, vt eum reciperes æternum: non ampliùs vt seruum, sed supra seruum, fratrem dilectum, maximè mihi. Quanto autem magìs tibi in carne & in Domino? & quæ deinceps sequuntur.

Onesimus sistitur Romæ ad tribunal.

Colos. 4.

Atque sufficerent hæc quidem, quæ per tot laudes procedunt, ad aperiendum thesaurum bonorum, quæ aderant Onesimo. Non sunt enim adulatoris, nec falsa alicuius testimonia, sed Præconis veritatis, qui functus est munere apostolico. Eundem ergò vocat & filium & fratrem: filij quidem appellatione, sui in eum amoris ostendens magnitudinem: per fraternitatem autem, æqualem ei conseruãs honorem in Deum fiduciæ. Qui præsentia enim sua leuauit vincula, & tristitiam exhilarauit consuetudine, & corporalibus ministerijs Apostolici corporis alleuauit labores, quomodò non viatico pietatis onustus erat, peruenturus ad talem finem doni, in quod nõ cadit interitus? Atq; hunc quidem, qui sic animam in Dei pietate præclarè exercuit, ieiunio autem & orationi corpus assuefecit, vt in stadio pietatis incorruptionis corona aduersùs malignum apertè redimeretur, tunc adductum ad tribunal Tertulli cum Romulo adiutore & Papia spiritali commilitone, interrogauit Tertullus, dicens: Quis es? Respondit Onesimus: Christianus. Dixit autem Præfectus: Cuius conditionis? Respondit: Olìm quidem famulus, vt est consentaneum, hominis: nunc verò gratus seruus boni Domini & Seruatoris nostri Iesu Christi. Dixit Præfectus: Et quænam est occasio tuæ tam facilis in alienum dominium translationis? Dixit Onesimus: Cognitio veritatis & odium cultûs simulacrorum. Dixit Præfectus: Quanto precio fuisti translatus in tam nouum dominium? Dixit Onesimus: Dei filius Iesus Christus, precioso suo sanguine empto meo interitu, me transtulit ad incorruptionem, quemadmodùm scriptum est: Scientes, quòd non corruptibilibus auro aut argento redempti estis à vana vestra conuersatione, tradita à patribus: sed precioso sanguine, tanquã agni immaculati Christi.

Onesimus, Pauli & filius & frater.

Onesimus sistitur Præfecto, & illi præclarè respondet.

1. Petr. 1.

Dixit Præfectus: Quamnam hanc vanam conuersationem vestræ annuncient scripturæ, ostende rebus ipsis accommodãs. Dixit Onesimus: Adulterium, quod propter paucas cupiditates ad infinitum supplicium alit suos operarios. Auaritiam, quę propter nullum bonum armatur in proximum. Præstigias, quæ cohabitant cum dæmonibus & sunt inuentrices spectrorum, & sunt radices vniuscuiusq; insidiarum. Arrogantiam, quæ per nouam mentis agitationem, in immensum elata est fastum aduersùs potentiores. Inuidiam, quę Cain cum multis alijs docuit esse fratricidam, & in ijs, quæ ipsam possident, perniciosas seminauit cogitationes. Maledicentiam, linguã effrenatam, quæ tanquàm nubem quandam, in omnes extendit irrisionem. Simulationem, veritatis inimicam & amicam diaboli, & quod est hebes ad amicitiam, & velo ꝑtenso est absconsum, pusillanimi vitium, inferens errantem mentis conceptionem:

Vana cõuersatio qd sit, explicatur.

Gen. 4.

Gene.3. per quod Euam quoquè, vt arbitror, supplantauit malignus. Iram, maledicti inuētricem, malarum autem plagarum effectricem, & vulnerum procreatricem, & matrem cædis. Ebrietatem, quæ cohabitat cum intemperantia, & est soror voluptatis, & inuētrix turpis sermonis, aliena à bona cogitatione: quæ est indecora & habitu & oratione, & dissoluit decorem eorum, quæ sunt secundùm naturam.

Idololatria quot malorũ causa sit & conciliatrix. Post hæc autem omnia, quæ materialis & mundanæ constitutionis est cisterna, & eorum, quæ dicta sunt, mater, idololatriam: quæ quidem est fundamentum fornicationis, magistra veræ Dei ignorationis, inuentrix egestatis, rationis animæ occæcatio, architectrix suauis deliciarum titillationis, aliena ab honestate: quæ cum Domino pugnat vniuersorum, & aggreditur excindere terminos veri Dei cultûs: quæ est dux mortis & ministra draconis, esca malorum, virtuti contraria, fugiens incorruptionem, & prædicans interitum, & circa terram & tartarum proponens spem ijs, qui ad ipsam intuentur, amica sanguinis, duxq; & princeps inuidiæ: quæ Dei ignoratioue illaqueat eos, qui sunt simplices moribus: quæ tenebrarum quidem & vmbræ est germana conciliatrix, à lucida autem gratia est aliena: q̃ laqueis inhonestæ actionis constringit eos, qui ipsi seruiunt: quæ est argumentum turpis & blasphemi sermonis, quę ad vanam exercet gloriam eos, qui sunt ei dediti: quæ est operatrix saltationis, cupiditatis carnalis conciliatrix: quę canos senis probro afficit & ignominia, ad indecoram tibiam iubens saltare eum, qui est consistentis ætatis: quæ honestatem excindit virginitatis, per indecoram capillorum solutionem: quæ eas facit scenicas, quæ domì sunt honestę, pudori dedicatæ: quæ ferro & ense suos dies festos commiscuit: quæ animalium immunditijs & sanguinis effusionibus annunciat sordes suæ impudicitiæ: quæ eas, quæ honestè celātur, partes corporis, turpiter publicat in media ciuitate: quę viri aperit pudenda, & quæ non fas est, indicat mulieribus: quæ masculi excindit naturā, ad cultum effœminati dæmonis: quæ sua effecit mysteria ex cędibus & adulterio & puerorum amoribus: quæ instàr cymbę in maximis fluctibus varijs modis agitat mētes hominum: nunc quidem venenatos serpentes gustare suos mystas adhortans: nūc autem docens ea, quæ diuelluntur coli ab ijs, qui diuellunt: quæ alijs piscem renunciat: quæ alios adhortatur, vt aliorum deos comedant: quæ bouem sacrificat, & bobus offert holocausta: quæ oui ouem sacrificat: & eundem efficit & deum & bestiā: quę homini mactat hominem, & cædem facit pro sanitate: quę inanimis animata offert ad sacrificium, & sculpto lapidi mactat hominem, qui factus est ad Dei imaginē:

Gene.1. quæ sordida animalia & malas escas rationis expertibus fraudibus in deos retulit: quę est turpia efficiens dedecus, & muscam ex verme habet principiū sui ortûs. Quid enim opùs est dicere, quòd vel cepę diuinum honorem tribuit idololatria, ab animalibus ad materiam inanimam variè transiens deceptionibus, vt summa cęcitate hominum ignorantiam deducat ad inferos? Ità etiam fecit lapidem vt Deum honorari, & lignum, partìm quidem colere iussit profanis legibus: partìm autem edixit, vt in ara vreretur ad manifestam probationem impiæ mentis eorum, qui ipsi párent.

Cùm hanc ergò, per tot absurda procedentem, impiam idololatriam effugissem, & eius malitiæ satellites forti animo conculcâssem, velutì ex maris tempestate perueni ad portum pietatis, ancoris cymbam substantiæ mei corporis in tuto & stabili loco

Summa totius scripturæ diuinæ. faciens quiescere, nēpè vita nulli culpę affini, fide ī Deum, & charitate in proximum. In his enim vtrisq; simul coniunctis, credimus contineri vniuersam mentē doctrinæ cęlestis. Quamobrem te quoq; adhortor, ô Tertulle, amoris in fratres legem volens extendere, vt dimittas quidem has omnes, quę sunt ad tempus, visionis suauitates, & instàr somnij sensum citò prætereunt: celeri autem mente decęterò accedēs ad vniuersorum inspectorem & opificem Deum, & errorem quidem soluas: fide verò fias

1.Tim.2. saluus, & vt scriptum est, venias ad agnitionem veritatis. Non enim delectatur Deus morte eius q offendit: sed pœnitentia eorū, qui accedunt, abstergit præcedentia scelera. Dixit Pręfectus: Videris non solùm metu tormentorum repressus, nolle venire ad sacrificandum, sed etiam nos ad tuam trahere deceptionem. Dixit Onesimus: Neq; tua probabilis oratio, ô aliene à veritate, etiamsi secum adferat persuasionem, neque tua tantum possunt tormēta, etiamsi ea efficias terribilia, vt in spe futurorum bonorum non perseuerem per ea, q̃ à te mihi offeruntur. His & q̃ sunt huiusmodi, hactenùs agitatis, Præfectus quidē beatū Onesimū cum ijs, q cum ipso erant, tenebrosæ iubet

tradi

tradi custodiæ & afflictionibus, quæ producunt dolorem tormentorum, vt singulorum probrorum ac pœnarum illatio, ad impietatem traduceret eius fidem. Ille autē iustus, vt qui iam esset amplexus delicias, quę sunt in paradiso, magis lętabatur ijs, quę in ipsum facta fuerant, non secùs àc aurum, quod per ignem & vstionem efficitur magis probatum ad suî purgationem. Onesimus in carcerem conijcitur.

Cùm ergò afflictio in carcere producta fuisset ad totos decem & octo dies, extrinsecùs quidem affluens populus, magis corroborabat beatum ad veram in Deum fidē: Tertullus autem studens quod fiebat reprimere, sub prætextu clementiæ, eos expellit è ciuitate. Onesimus verò cum Apitione, strenuo in vero Dei cultu commilitone, cùm peruenisset Puteolos, non cessabat viuificam prædicare gratiam ijs, qui accedebant. Cùm complures ergò hoc modo venissent ad agnitionem veritatis, ægrè fert quidem Tertullus id, quod factum fuerat, & ad immensam iræ speciem, vt est verisimile, armatur à dęmone. Huius autem satellites, quorum manibus impia fuerat cura commissa, sanctorum manus lignis affixerunt, in dorso eos torquentes, & in hoc habitu Præfecto, cedem spiranti, sanctos ad tribunal adduxerunt. Tertullus autem venenatis diaboli furoribus agitatus, rursùs interrogauit, toruo adspectu se putans territurum beatum Onesimum: Quid te mouit, inquit, ô ferro & igne digne, vt meā clementiam in immensam tibi reconderes fiduciam, & malum malo, vt videtur, addens, deincèps ad inexorabile in te intenderes supplicium? Dixit Onesimus: At ego existimabam te decæterò effectum amatorem meliorum, mihi quoquè concessisse potestatem, vt docerem, vt per omnes absq; vllo impedimento currens gratia, nullum eorum, qui crediderant, redderet expertem doni Dei. Hæc lepida verba, tanquàm dicta per ludibrium, accipiens Tertullus, iussit beati corpus vehemēter extendi à quatuor, & virgis cædi per ignominiam strenuum athletam pietatis. Cędit virgis atrocissime.

Cùm longum autem tempus, dum hęc fierent, prætercurreret, & ligna quidē sanguinem & carnem corporis simul attraherent, pia autem illa anima magis corroboraretur ex desiderio bonorum, quæ expectantur in cælis: minabatur Tertullus se corpus eius esse membratìm dissecturum, nisì vellet sacrificare. Ille autem vir fortis, & ꝓpter pietatem planè inexpugnabilis, cùm suam mentem tanquàm murum aliquem validum opposuisset tormentis, erat immutabili sententia, ne omninò quidē propter minas suam inclinans fiduciam & loquendi libertatem. Postremò ergò, cùm totum corpus disruptum esset tormentis, & vidisset Tertullus eum iacentem supinum, iubet eius tibias & femora confringi: & sic coronam incorruptionis consummatus beatus Onesimus à Deo accipit ad bonorum remunerationem 15. Calendas Martias.

Quædam autem mulier, quæ erat ex genere Imperatoris, cùm thecam construxisset ex argento, in ea imposuit reliquias martyris, ex sua in sanctum memoria, æternorum bonorum sibi mercedē comparans: Quam detur nobis omnibus consequi, gratia & clementia Domini nostri Iesu Christi, cum quo patri cum sancto spiritu gloria, potentia & honor, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen. Corpus ei9 in theca argentea reponitur.

MARTYRIVM S. IVLIANAE VIRGINIS ET MARTYRIS, AVTHORE SIMEONE METAPHRASTE.

ETIAM ciuitatum pulcherrima, Nicomedia, in quā, cùm, qui impiè imperauit, Maximianus lubenter in ea degeret, erat dedita cultui idolorum. Ex ea ergò vir quidam ducens originem, nomine Eleusius, qui erat vnus ex senatu, & amicus quidē Imperatori, amicus autem dæmonibus, despondet puellam specie formosam, genere claram, moribus probam & laudabilem, temperantiam sibi maximè vendicantem, & scientem eam esse suum ornamētum, & quod est omnium maximum & perfectissimū, in Christum magnam pietatem possidentem, etsi ex parentibus ad hoc non bonam haberet occasionem. Nam ei quidem erat pater, æquè & amicus gentilibus, & Christianis inimicus inexpugnabilis. Mater verò erat in confinio vtriusq;, nempè & gentilium 16. Februar. Julianę virginis pclaræ dotes.

tilium erroris simul & pietatis, & neutri tribuēs plus, quàm alteri. Sed non sic honestissima Iuliana, (hoc enim erat nomen puellæ) sed videns cælum, terram, aërem, mare, ignem, quęrebat eum, qui ea est fabricatus, & per ipsa, quisnam esset, valdè pruden-
Rom, 1. ter didicit, sapientem Paulum habens magistrum. Inuisibilia enim eius, inquit, à creatura mundi operibus intellecta conspiciuntur. Propterea ergò dicebat: Vnus est Deus verus, & eum oportet adorare. Alios autem nunquàm deos dixerit Iuliana, neq; cultum & honorem eis tanquàm dijs tribuerit. Hæc dicebat, & verbis conuenientia efficiebat opera. Atq; ab alijs quidem curis abstinebat: His verò tribus suam vitam dispertiebat, orationi, & templis Dei, & lectioni sacrarum scripturarum: & sic totum transegit tempus, quod fuit inter sponsalia.

Cùm autem Eleusius vrgeret & properaret ad nuptias, hęc sapiens, & quæ acrem illum amatorem potens erat depellere, ad eum mittens, Noli, inquit, te parare ad nuptias, sciens fore, vt me non sis aliter ducturus, nisi priùs Præfecti munus acceperis ab Imperatore. Hæc dicens, apertè ostendebat se talem habere scopum, vt si ille quidem non paréret, aut fortè etiam non posset, hęc non imbecilla ei esset occasio ad repellendas Eleusij nuptias. Sin autem eum ad hoc haberet morem gerentem, & qui id assequi posset, secundò aliquid ei imperaret, cui si paruïsset & id fecisset, & illam in seipsum erat lucraturus. Sin verò non paruïsset & hæsitâsset, & se primùm, deindè eius quoq; perderet nuptias. Quòd autē talis esset eius scopus, mox ostendet oratio. Nam ille quidem, quoniam captus erat summo eius amore, cùm omnem mouisset lapidē, & plurima pecunia emisset magistratum, mittit ad puellā, significans & se ei sponsum euasisse clariorem, & iam postulans nuptias. Illa verò (necessariò enim aperit, quod animo agitabat) Dicite, ait ijs, qui missi fuerant ab Eleusio: Hæc quidem rectè se habent: tu autem nisi meum Deum adoraueris, & quem ego colo Dominum, tu quoq; tuum esse fueris confessus, quære aliam, quæ tecum habitet. Hoc enim est vel solum Iulianæ fundamentum, & qui non eadē, quæ ego, opinatur, vadat ad aliam. Atq; illi q̃dem renunciârunt: ille verò fuit ira commotus, & cùm patrem eius accersiuisset, oĩa narrauit, & verbis quoquè adiunxit minas.

Pater Iulianę idololatra, valdè ei succēset ob religionem. Cùm autem hæc ille audijsset, qui erat ipse quoquè deditus gentilium falsæ religioni, non minori, quàm ipse, furore percitus, & rem resciuisset nō solùm pręter spem, sed etiam præter opinionem, dolore quidem afficitur vt pater, irascitur verò propter nouam religionem: & statìm cùm domum venisset, primùm quidem nihil asperū nec acerbum dicit virgini, dubitans nè sic magìs eam incitaret ad constantiam: sed iucundè potiùs & paternè, Dic mihi, inquit, filia charissima, & grata lux meorum oculorū, quanam de causa ægrè fers nuptias, & repellis Præfectum? Illa verò, velutì in auribus quodam percussa stimulo: Desine, inquit, pater. iuro enim * meā spem, Dominū meū Christum, si nō priùs fuerit meæ opinionis, neq; erit mearum nuptiarum particeps. Quid enim fuerit hoc aliud, quàm corpore omninò coniunctos, esse hostes animis? Non tolerabilis ira patrem inuadit, &, Desipis'ne, inquit, & amas tormenta? Tormēta dixi? Per maximos deos Apollinem & Dianam, feris & canibus tuum corpus obijciam deuorandum. Martyr verò, Quid cunctaris? inquit: veniant canes, veniant feræ, atque adeò multæ mortes, si fieri possit, pro vna. Lętabor enim, sæpè pro Christo moriens, & accipiēs multas remunerationes. Rursùs autem ille callidus generosam virginem variè inuadens, terrorem statìm relinquit & asperitatem, & ad primam viam reuertitur, cùm & paternum desiderium & hinc religio ex ęquo eum distraherent, & vt se in omnem partem verteret, efficerēt. Et ideò persuasione & blanditijs eam rursùs studebat inducere.

*per meam

Constantia virginis.

Cùm autem illa quidem minimè cederet, ille verò pergeret esse molestus, martyr aliquid aliud loquitur, quod plenum erat fidutia & loquendi libertate: Nunquid tu quoq; eris, dicens, tuis dijs similis, aures quidem habens, minimè autem audiēs? Non hæc tibi dicens paulò antè, iusiurandum quoq; intuli, nihil mihi rei fore cum Eleusio, si nō priùs ei persuasum fuerit, vt Christum adoret? Postquàm eam pater audiuit sic dicentem, eam tradit in custodiam. Deindè cùm eam noctù rursùs accersiuisset, faciebat periculum, num tempus aliquid detraxisset de eius constantia. Postquàm verò rursùs exclamauit generosa, Non sacrificabo idolis, non adorabo sculptilia: Christū solum adoro, Christum colo: vbì vidit apud eam nihil efficere blanditias & minas,

Pater eam in carcerem trudit.

accessit

accessit ad periclitandum ea, quæ sunt grauia: & cùm plagas inflixisset, nō quas paterna dimensa est misericordia, sed quas tumenti animo largiebatur: deindè eam tradit sponso, vt ea vteretur vt volet. Afficit verberibus.

Cùm ergò contempto sponso contemnentem sponsam liceret iudicare, vt qui talem suscepisset magistratum, ipse quidem primò æstuabat animo & stridebat dētibus. Postquàm autem ea fuit introducta ad tribunal, & formæ pulchritudine omnium in se conuertit oculos, illius quoq; ira eius specie obtunditur, & iram mitigauit cupiditas, & tanquàm qui meditatus esset dicere omnium iucundissima & mollissima, Crede mihi, dicebat, ô mulierū suauissima, & cùm meas elegeris nuptias, liberare ab acerbis tormentis. Quòd si etiam nolis dijs sacrificare, nos tibi nullam vim adferemus: tu solùm mihi annue nuptias. Ad hæc martyr Christi, Neque vlla nos, inquit, oratio, neq; tormentum, non ipsa deniq; mors persuaserit tibi priùs coniungi, quàm tu factus fueris mei Christi partium, & consummatus fueris eius diuino baptismate. Sed hoc quoq; faceremus, ô charissima, inquit Præfectus, nisi graue ab Imperatore nobis immineret periculum. Si enim tale quid veniat ad notitiam Imperatoris, non solùm honore, sed cum ipso vita quoquè priuabit. Deindè tu quidem, inquit illa virgo præclara, hunc mortalem, & qui est ad tempus, regem, & qui est dominus tantùm corporis, non etiam animæ, times: ego autem immortalem & Dominum omnium regum, & qui omni spiritui & animæ dominatur, nihili faciā? & matrimonio coniungar cum ijs, qui ipsum afficiunt iniuria? An non tibi esse videtur iniuria, si quis è tuis seruus accedens, amicitiam inierit cum tuis hostibus, & cum eis inierit matrimonia? Nè ergò fallaris, neq; vtaris ambagibus, arbitrans fore, vt tu me persuadeas. Sed si velis quidē, ipse quoquè ad Deum meum accede. Sin minùs, at tu me interfice, manda igni, cæde flagellis, trade bestijs, vtere quomodocunq; volueris. Tu enim es mihi abominādus, & tuum matrimonium est societas cum inferis, & sepulcrum positum in oculis.

Hæc cùm audijsset Præfectus, & igni ignem addidisset, ignem iræ, igni amoris, totus ignis apparebat, & furore agitabatur. Talis enim est amor, si fuerit cōtemptui habitus. Et propterea graue tormētum intulit egregiæ illi virgini. Id verò erat eiusmodi, vt à quatuor loris extēsa, aridis quidem neruis, viridibus autem viminibus ipsa diu à multis verberaretur. Vbi autem defessi quidem erant illi, qui verberabant: ei verò punitio erat potiùs confirmatio eorum, quæ dixerat, vt quæ nihil omninò ostenderet muliebre nec illiberale, iubens lictores cessare Præfectus, Sed hæc quidem, inqt, ô Iuliana, sunt initia & prooemia tormentorum. Tu autem ex his de alijs quoquè capiens coniecturā, accede magnæ Dianæ sacrificatura. Sin minùs, postquàm passa fueris, scies omninò te de rebus tuis non bonum cepisse consilium. Illa verò ægrè ferēs, quòd putaret se posse ei persuadere: Fac, inquit, ô tu planè stulte & amens. Nam me habebis magis paratam pati, quàm tu sis paratus facere. Cùm sic dixisset, acerbioris orationis pœnas luit grauissimas, suspensa quidem capillis capitis, magna autem diei parte pendens, adeò vt propter violentam extensionem auulsa quidem sit pellis à capite, vultus verò sit valdè perturbatus, & super frontem tracta fuerint supercilia. Præfectus ergò etiam post supplicium verba rursùs adhibuit, ei spem præbente amore, & vt id, quod valdè vellet, expectaret persuadente. Durissimè S. virgo flagellatur. Suspenditur diu capillis capitis.

Postquàm autem ille multa dicens, visus est inaniter canere, & ad cor quidem nihil dicere, foris autem solùm aures implere, molestia rursùs affectus est impius: & rursùs consequenter præclaræ martyri adhibita sunt tormenta. Iussit enim laminas ferreas valdè candentes imponi eius axillis & lateribus. Deindè lateribus quoq; alligari manus, & aliquod aliud ferrum transadigi per media eius femora, & sic colligatam vel potiùs confixam, abduci in carcerem. Illa verò cùm & tam acerbum pertulisset supplicium, & abducta esset in carcerem, humi iacens, Domine Deus meus omnipotens, clamabat, qui es inuictus in potētia, qui fortis in operibus, aufer à me has afflictiones, & ab ijs, qui me circundāt, libera doloribus, vt Danielem à leonibus, vt tres pueros, & Teclam ab igne & bestijs. Pater meus & mater mea dereliquerunt me: tu autem Domine nè recesseris à me: sed quomodò olim quoquè fugientem Israelē per mare conseruâsti, mari verò inimicos eorum obruisti: ità nunc quoq; me serua. Eum autem, qui aduersus me bellum gerit, confringe rex inuicte, & per eum, aduersarium, & qui nos conatur supplantare, satanam. Vritur laminis candentibus. Dan. 6. & 3. Act. 13. & 14.

Diabolus sub angeli specie ei apparet.

Cùm preces adhuc essent in labris, ad eam accedit, qui sub adspectum non cadit, omnium hostis & inimicus, simulans se esse angelum Dei: Grauia, dicens, ô Iuliana, & valdè grauia & planè intolerabilia aduersùs te Præfectus parauit supplicia. Tu autẽ solummodò cùm te eduxerint è custodia, accurre & statìm sacrifica. Neque enim sustinebis suppliciorum nimiam acerbitatem. Illa autem, Et quisnam tu es? rogauit. Malignus verò, Sum, inquit, Dei angelus: & quoniam is magnã tuî ducit rationem, mittit me ad te, magnificiens vt tu parcas, & non corpus tuum multis tormentis intereat. Ignoscet enim tibi, si paruëris, cùm sit benignus, propter multam carnis imbecillitatem. Perturbatione & terrore martyr propter hæc fuit plena. Nam eius, qui apparebat, videbatur quidem forma angeli: consilium autem apertè inimici. Cùm ergò valdè & miserabiliter ingemuisset, & lachrymis implêsset oculos: Domine mi, inquit, omnium, quæ sunt, effector: quem solum quidem laudant virtutes cælestium, horret verò aëreorum multitudo dæmonũ: nè me despexeris, quæ propter te sum passa: nec mihi prætextu salutis, malignus amarum aliquod temperet poculum: sed ostende mihi, quisnam sit, qui hæc dicit, & qui se fingit tuum esse famulum. Dixit, & statìm exaudijt is, qui inuocabatur, & vox extitit cælitùs: Confide Iuliana: ego enim sum tecum. Eum autẽ appræhende, (do enim tibi aduersùs eum vires) & ex eo disce, quisnam sit.

Sic preces vox quidem est consecuta, vocem verò miraculum. Statìm enim soluta quidem sunt vincula: cecidit autem ferrum à femoribus. Illa verò humo statìm exurgit, & fit sui iuris: & cùm sic soluta essent illius vincula, vinctus videbatur is, qui apparuerat. Quem cùm martyr strenuè tanquàm seruum compræhendisset, qui grauia perpetrauerat, duxit ad examinationem, dicens: Quisnam es, & vndè, & à quo missus? Illum autem (validũ enim, quod sub adspectum nõ cadebat, vrgebat flagellum) coëgit verum dicere, cùm esset omninò amicus mendacij: & omnia simul recenset, eum, qui miserat, quòd scilicet esset satanas: se, qui missus fuerat, nempè quòd esset primus ex eius dæmonibus: causam, quòd per ipsam malignus magnum vulnus acceperat. Præterea, quòd ipse esset ille ipse, qui Euæ olìm perniciosum dedit cõsilium, & ad fratris cædem Cain incitauit, & qui induxit parricidium, qui suggessit Nabuchodonosori, vt excitaret statuam, Herodi puerorum occisionem, Iudę proditionem & deindè laqueum. Ego, inquit, etiam lapidationem moui aduersùs Stephanum: aduersùs Petrum autem & Paulum, illius quidem capite demisso in terram crucifixionem, huius verò ense interemptionẽ. Postremò ego sum, qui persuasi Hebræis, vt essent cultores idolorum: Solomonem autem sapientem infatuaui, & effeci nefariorum amorum ludibrium.

Appręhẽdit dæmonem.

Gen.3. & 4. Dan.3. Mat.2.26.27 Acto. 7.

Hęc postquàm audiuit Iuliana, aliud quoquè fecit admirabile. Alia vincula & plagas imposuit dæmoni. Omninò autem is etiam, qui absq; his, ineuitabilibus illum cõstrinxit vinculis, & effecit vt teneretur manibus, non est incredibile eum procurâsse, vt vinculis rursùs ligaretur à sancta, & sentiret plagas. Atque ille quidem admirabiliter grauẽ dolorem sentiebat, & rogabat, vt solueretur à vinculis, & relaxaretur à plagis. Quoniam verò non soluebatur, deflebat calamitatem, Hei mihi, dicens, Quid de me fiet? Quò fugiam? Multos quidem decepi: multis autem intuli afflictiones, & multorum fui causa malorum, carcerum, publicationum, plagarum, cõflagrationum, exiliorum, & postremò mortis acerbæ. Sed nullus eorum me omninò superauit. Hęc verò tanquàm mancipio etiam vincula imposuit, & plagas incussit, & me detinet. Sed ô pater & princeps noster, quomodò non cognouisti id, quod erat euẽturum? Quomodò misisti? Quomodò ignorâsti hoc malum inexpugnabile, quod virginitate nihil sit excelsius, & martyris precibus nihil fortius?

Ligat & verberat dęmonem.

Cùm verò is sic examinaretur, misit Præfectus, qui Iulianam educeret è carcere, si modò ea viueret. Illa ergò ducebatur: malus autem dæmõ ab ea tractus, sequebatur. Martyr verò stetit ante Præfectum, primam seruans pulchritudinem, & perindè àç si nihil mali sustinuisset, neq; in obscuro carcere inclusa fuisset: sed perindè àc si fuisset in thalamo, & benè & lautè curata fuisset & accepta. Dixit autẽ Præfectus: Dic mihi, inquit, Iuliana, Quandò & à quo has didicisti præstigias: & quanam arte ità contempsisti tormenta, vt nullum serues eorum vestigium? Ars quidem, inquit, ô Præfecte, nulla est: sed diuina quadam & ineffabili potentia, quę non solùm te, sed patrem quoquè tuum satanam pudore affecit, me verò ambobus effecit potentiorem, nempè &

tuo

tuo furore & improba illius arte, sic hîc quidem Christus vestras vires eneruauit, illic autem tibi & tuo patri & vestris asseclis ignem parauit terribilem, & tetrum tartarū, & tenebras, & vermem, & quæ nec mente potest aliquis comprehendere, néc persequi oratione.

Cùm ignem audijsset Præfectus, ignem contra ipsam parauit, qui est ad tempus scilicet, & extinguitur. Accendit itaque fornacē lignis & sarmentis, & qualibet materia, quæ facilè potest vri & igne consumi. Vbì autem vehementer arsit, præclaram virginem in eum inijciunt. Illa verò ad Deum intuebatur, & lachrymas emittebat ex oculis, & hæ paruæ guttæ, fluuios imitatæ, ignem extinxerunt. Maximo itaq; sunt obstupefacti miraculo, totus populus Nicomediensium, & viri numero circitèr quingenti, vna voce & mente exclamauerunt: Vnus est Deus, Vnus, inquam, Deus, qui est Deus martyris Iulianæ: ipsum nos quoq; colimus, & gentilium cultui renunciamus. Veniat ensis, veniat ignis, veniat quæuis alia mors & cuiuscūq; generis. Atq; eos quidem statìm accepit ensis, cùm sic iussisset Præfectus, nullo relicto, qui non fuerit in Christo consummatus. Eiusdem quoq; exitûs fuêre sociæ centum & triginta mulieres. Neq; enim viris visæ sunt inferiores, quòd attinet ad pietatem.

Mittitur S. virgo in fornacem.

500. viri credunt in Christum.

Item fœminæ 130.

Adhuc autem ira feruens Præfectus, iubet Iulianam rursùs inijci in lebetem, multo igne bullientem. Diuina verò gratia cum propemodùm effecit martyri lauacrum laborum, non autem qui membra liquefaceret & dissolueret: Ijs verò, qui circa ipsum ministrabant, Chaldaicam aliam fornacem. Nam cùm repentè erupisset lebes, & circuncircà tanquàm ab aliqua machina esset effusus, admirabiliter & preter opinionē perdidit eos, qui circunstabant: & cùm eos iustè punijsset, & stultis ostendisset experientia, qualis in ipsos, & qualis apparuerit in martyrem. Cùm sic fuissent consumpti lictores, Præfectus non tulit quod acciderat, neq; omninò tolerandam reputauit calamitatem. Quod autem eum præcipuè malè habebat, erat, quòd nec potuit quidem vnam superare puellam. Quod verò fuit indiciū eius ægritudinis, vestem quidem suā lacerauit: multa autem verba in suos deos emisit pre dolore. Cùm ergò supplicia inferens, nihil proficeret, ità magìs videns martyri crescere cōstantiam, fert in eam sententiam, vt ense mortem subeat.

Dan. 3.

Procedit autem rursùs quoq; tentator, qui ab initio ad martyrem accesserat satanas, & longè plura passus quàm faciens, & procùl stans, (adhuc enim timebat, & plagarum meminerat) eius morte gaudebat, & ad cædem incitabat lictores. Cùm autem virgo illa fortis eum toruis adspexisset oculis, ille, Hei mihi, clamans, me fortè vult rursùs apprehendere manibus, euanuit. Et ille quidem cùm multi adessent testes, metum sic confessus, aufugit: Gloriosa verò victrix Iuliana, tanquàm nō ad mortem duceretur, sed potiùs ad solutionem mortis, ambulabat alacri vultu, lætis oculis, & animæ internam exprimens voluptatem, cum ijs, qui cum ea ambulabant, multùm disserens, & persuadens, nullum esse neq; ex bonis præsentibus preciosius, neq; ex tristibus validius dilectione in Christum. Hęc dixit, & factis ipsis obsignauit, quę dixerat. Postquàm enim fuit in eo loco, vbì oportebat eam accipere consummationem, primùm quidem se erexit ad orationem, deindè & collum inclinauit ad cædem, eandem seruās animi lætitiā, & nihil omninò triste ostendēs. Ità victoria insigni ei caput amputatur.

Læta progreditur ad mortem.

Mulier autem quædam, nomine Sophia, fortè fortuna tunc transiens Nicomediā, & ad magnam vrbem proficiscens Romam, illas sacras secum accipit reliquias: easq; domum portans, excitat martyri templum dignum eius certaminibus. Paulò pòst execrandus quoq; Eleusius meritas luit pœnas. Nam cùm in mari nauigantem sæui quidam venti deprehendissent, & ingentem tempestatem excitâssent, ipsam quidem nauem vnà cum viris in mari submergūt. Cùm alij autem omnes essent submersi, ipse vt maiorem acciperet calamitatem, à mari quidem seruatur: in quēdam verò locum desertum abijcitur, & fit miser cœna canibus.

Sacræ eius reliquiæ Romā trāsferuntur.

Tale fuit Iulianę martyrij stadium, & talis pro Christo finis eam est cōsecutus: quæ Eleusinio quidem desponsa fuerat circa nonum annum ętatis, Christi autē fuit sponsa, & per martyrium ei fuit coniuncta, cùm nata esset decem & octo annos. Rex verò erat tunc quidem impiorum Maximianus: noster autem, id est, fidelium, qui est semper Deus & Rex, Dominus noster Iesus Christus: Cui gloria & potentia nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

MARTYRIVM SANCTORVM ET GLORIOSORVM CHRISTI MARTYRVM, LEONIS ET PAREgorij, qui martyrium subiêrunt Pataris: ex Simeone Metaphraste.

Non habet certum assignatū diem in Tomo Aloysij: reponuntur autem in Februario.

VARIAE quidem sunt diaboli machinæ aduersùs seruos Dei: magìs variū autem & maius est vnigeniti auxilium in suos ministros. Nam ille quidem non carnem & sanguinem obijcit ijs, qui sunt natura Christiani, sed spiritalia nequitiæ. Christi autē auxilium suos efficit fortiores aduersùs diabolum. Satìs verò probatur id, quod dictum est, ex generosorum martyrum Leonis & Paregorij tolerantia. Nam cùm beatus Paregorius fuisset priùs cōsummatus in tolerantia in Domino, & multorum laborum requiem inuenisset regnum cęlorū, beatus martyr Christi Leo, eius quidem qui fuit consummatus, certamē beatum esse ducebat: ipse autem afficiebatur magno dolore, quòd non fuisset consecutus idem certamen, cùm esset communis via eis proposita.

Illis verò diebus contigit Proconsulem Lollianum electum ab Imperatoribus, venire vsque ad eos, cùm rectio esset eo tempore penès Procuratorē vrbis, qui erat Pataris. Celebrans autem sceleratus Procurator diem festum Serapidis, & congregans concilium impiorum, consultabat aduersùs Christianos, & cogebat omnes ad cultum insanum idolorum. Cùm multi verò concurrerent, & metu humano tenerentur, ægrè tulit quidem beatus Leo, ne audire quidem sustinens impiorum audaciam. Apud se autem differens, egressus est ad locum, in quo iacebant reliquiæ beati martyris Paregorij. Cùm autem fuisset in illo loco, in quo peragebant festum execrandum & impium, qui eo digni erant, vnusquisque eorum, qui videbant, tam ex ipsa statura, quàm ex vultu & veste, & ex eo, quòd non assentiretur malis, quæ ab ipsis fiebant, existimabat eum esse Christianum & planè reuerendum. erant enim ei moderata omnia. monasticam enim vitam exercuerat à iuuentute: & ideò deditus fuerat continentię, castitati & temperantię. Indumētum autem eius erat ex pilis contextū, & planè re ipsa vitam ęmulabatur Apostolicā, & fuerat imitator sancti Iohannis præcursoris.

Leo à iuuētute fuit monachus egregius.

Cùm ergò accessisset ad locum ei propositum, & preces fudisset consuetas, domum est reuersus: & cùm fuisset ingressus, & de more precatus, & panem sumpsisset, manebat apud se, nihil aliud meditans, quàm pręclara facta pij Paregorij. Cùm hæc autem apud se animo agitaret, paululùm in somnum est resolutus, vt rerum sibi futurarum gloriam adspiceret. Quomodò enim Patriarcha Ioseph vidit, quæ à Deo essent sibi inferenda: ità etiam beatus Leo vidit per spiritum sanctum rerum sibi futurarum euentum. Visus est ergò videre, cùm esset vehemens tempestas, & torrentes magno impetu defluerent, Paregorium & se stare in medio torrente: & licèt esset fluentum valdè periculosum, se proijcere & accurrere ad beatū martyrem Paregorium, qui ingrediebatur iter ad martyrium. Itaque postquàm visionem adspexisset, excitatus, apud se euentús faciens coniecturam, coniecit ea, quæ erant euentura. Se ipsum autem beatum pronunciabat, quòd aliquanto tempore versatus esset cum beato Paregorio.

Gene.37.

Deinceps ergò ad eum accedebat, tanquàm ad fidelissimum aliquem socium certaminis, sed per medium forum, & per id, quod * dicebat Tychæum: & cùm venisset ad locum, videt lucernas & cereolos accensos circa delubrum: & eorum quidem, qui accenderant, misertus est, vt qui decepti essent: cùm propiùs verò accessisset, contriuit lucernas suis manibus, & cereos conculcauit pedibus, eis dicens: Si deos existimatis habere vires, seipsos defendant. Mystę aūt iniquitatis, cœtu cōgregato impiorum, clamabāt aduersùs sanctū Leonē, vt q auerteret eam, q̄ à Fortuna erat oblata in ciuitatē, beneuolētiam. Cùm verò creuisset tumultus, & fama esset per totam ciuitatem eius, quod factum fuerat, & peruenisset ad aures Procuratoris, qui tūc administrabat rem-

*dicebatur *ducebat

rempublicam,sua vsus iniquitate,iubet milites obseruare eius reditum, & virũ compræhendere. Et sanctus quidẽ Leo est reuersus,per se considerans id,quod erat euenturum,oculos mentis ad Deum extollẽs. Milites verò cùm propè accessissent,& eum appræhendissent non resistentem neq; tumultuantem,adducunt eum ad Procuratorem. Ille verò tãquàm immanis quædam fera,vorans sanguinem,plenus furore, mouebatur aduersùs martyrem. Leo à militibus compræhẽditur nõ inuitus.

Postquàm autem vidit propè esse beatum Leonem, statìm ei obiecit audaciã, qua vsus fuerat aduersùs lucernas,dicẽs: Mihi vidéris, ô senex, vel ignorare vires deorum cælestium,quòd eorum euertas religionem:aut insanire,vt qui facias prẹter id, quod videtur diuinissimis nostris Imperatoribus: quos secundos seruatores & deos optimè facientes nos vocamus. Ad hẹc dixit Leo sanctissimus: Multos cẹlestes deos dixisti,ô Procurator. Veritas autem non ità habet. est enim vnus Deus cælestium & terrestrium,Dominus noster Iesus Christus,filius Dei viui, qui nõ habet opùs,vt sic colatur ab hominibus. Spiritus enim contritus,& anima,quẹ consueuit humiliter de se sentire,sunt apud Deum in magna existimatione. Lucernẹ autem & cerei,qui circa simulacra accenduntur,sunt vani & inanes:quoniam sentire non possunt lapis & æs & lignum,quẹ ab hominum arte sunt extructa & fabricata. Si verò,ô Procurator, eũ qui verè est Deus,intelligeres,non hanc materiam nullo sensu præditam honorâsses honore suffituum. Cessa ergò in his frustrà laborare, & lauda Deum vniuersorum, & eius filium vnigenitum,Dominum nostrum Iesum Christum, seruatorem mundi & opificem animarum nostrarum. Ad hẹc dixit Procurator:Non respondisti in prẹsentia ad crimina,quẹ tibi obijciuntur,sed alia dixisti pro alijs. Nam cùm de dijs accuseris,prompto & alacri animo doces de Christianismo. Dijs autem gratia,qui non siuerũt te latére,cùm hæc ausus fueris. Aut ergò agnosce deos,& imple eorum sacra, eorum qui adsunt,párens sententiæ: aut da pœnas eorum,quẹ ausus es admittere.

Ad hẹc dixit Martyr. Mihi quidem fuisset iucũdum, nullum hîc esse lapsum à cælesti cognitione,non solùm tantam multitudinem. Quoniam autem video multos impiè insanijsse,nè putes me esse vnum ex his,cùm sim Christianus. Ego enim,qui intùs habeo prẹcepta Apostolica,his vtar ad obedientiam. Sin autem propter hæc pœnas à me exigis,nè differas. Non enim propter tormentum,quod à vobis existimatur grauissimum,cauebo:sed omnia sum paratus sustinere,nè quis det diabolò in nos locum aliquem. Sin verò non omnes eadem,quẹ nos, sentiunt, hac sola vita viuent. Futura enim vita acquiritur per has afflictiones. Sic enim dicit scriptura,arctam esse viã, quæ ducit ad vitam æternam. Dixit Præfectus: Si tu ergò confiteris arctam esse viam, quæ est apud vos, transi ad nostram, quæ est lata & melior. Dixit autem sanctus: Non eam dixi esse adeò arctam,vt non capiat eos,q̃ illa ingrediuntur. Multi enim pulcherrimam hanc viam sunt ingressi. Sed dicta est angusta,quæ cum afflictione, angustia & necessitate & pro iustitia persecutione initur ab ijs,qui ad eam accedunt. Ijs verò,qui ea sua sponte suscipiunt,fides est latissima,deducẽs ad proprias virtutes. Cur non autem pronuncias,viam quidem,quæ apud nos dicitur angusta, esse latissimam ad salutem:cùm didiceris,quòd ex fide vnius parentis nostri Abrahæ, multitudo innumerabilis iustificatur in fide,requiescens in eius sinu:viam verò,quæ est apud vos lata, esse angustam per incredulitatem? Est autem hoc verum. Virtutes enim, cùm sint diuersæ & latæ,sunt imperitis arctæ & inaccessæ. Egregia S. Leonis fortitudo. Matth.7. Vitẹ æternẹ via cur angusta dicat.

Hæc ergò & his plura sancto disserente Leone, & Christianismi rationem strenuè confirmante,impiorum Iudẹorum & gentilium exclamauit multitudo, rogans nè ei concederet loqui,quæ vellet. Dicit autem Procurator ad ea, quæ dicta sunt à multitudine: Ego nunc ei do potestatem loquendi liberè, & communem amicitiam polliceor,si dijs parcat. Dixit autem sanctus Leo: Si meorũ quidem verborum oblítus es, ô Procurator,rectè rursùs interrogas. Sin verò meministi, scias fieri non posse, vt assentiar adorandos esse deos,qui non sunt natura. Tunc his verbis ira motus, iubet cædi flagris venerandum corpus martyris. Cùm autem multitudo plagarum esset innumerabilis, & maior,q̃ vt id sustinere posset humanum corpus, fortissimus athleta Christi Leo,nullo ex ijs,quæ fiebant,quidq̃ afficiebatur, ne minimum quidem emittens suspirium. totam enim mentem suam & desiderium conuertebat ad Dñm. Dicebat autem Procurator: Parua sunt, ô Leo, hæc, quibus affectus es, tormenta, si conferantur S. Martyr cæditur flagris.

ferantur cum futuris. De cætero mihi páre, & dijs offer, quæ sunt lege constituta sacrificia. Dixit sanctus Leo: O Iudex, quod sæpè priùs dixi, nō recusabo rursùs dicere: Neque hos noui deos, neque vnquàm in animum inducam, vt eis sacrificem: vt qui sciam præcepta sacrarum scripturarum. Dij enim, qui cęlum & terram non fecerunt, pereant à facie terræ.

Jerem. 10.

Ad hæc dixit Procurator: Hoc solùm dic: Magni sunt dij, & liberaberis à tormentis. Parco enim tibi, tuam respiciens canitiem, & alium habitum corporis. Dixit sanctus Leo: Hoc ipse quoquè dixerim, eos re vera esse magnos & idoneos ad perdendas animas, quæ ipsis credunt. Dixit ira percitus Imperator: Iubeo te trahi per petras, tāquàm furore correptum, & sic mori acerbè. Dixit beatus Leo: Quiuis mortis modus est mihi iucundus propter regnum cæleste. Eam enim voco vitam & salutem, quæ, postquàm hinc excessero, dabit mihi vt habitem cum sanctis martyribus. Dixit Procurator: Páre ô Leo edicto Imperatorum, & dic, dij seruatores: quoniam es alioquì citò acerbè moriturus. Dixit autem sanctus Leo: O Iudex, mihi videris esse valdè imbecillus, qui solùm assiduè mihi verbis mineris, præter verba autem nihil facias. Cùm verò propter hęc seditionem agitâsset multitudo, valdè perturbatus Procurator, iussit sanctum quidem capi pedibus, trahi autem in torrētem, in eo vltimum daturum supplicium.

Cùm itaque sententiam pronunciâsset Procurator, statìm serui peccati & ministri tenebrarum, beatum Leonem traxerunt in torrentem inhumanè & crudeliter. Tunc sciens esse impletum suum desiderium, ad Deum extollens oculos, sic cœpit dicere: Domine Iesu Christe, ago tibi gratias nunc & in secula, quòd me non diù separaueris à famulo tuo Paregorio, sed mihi velocem occasionem dederis eum sequendi. Lætor ergò ijs, quæ facta sunt: nempè quòd pro meis prioribus peccatis nouum viaticū accipio martyrium, & quòd in manus angelorum tuorum meum trado spiritum, in æternum liber conseruandus à iudicio improborum. Atque pro ijs quidem, quæ in me fiunt, esto ijs, qui ausi sunt, propicius: eis autem concede, vt te agnoscant Deum vniuersorum: quoniam nō vis aliquem perire, sed omnes esse saluos & venire ad pœnitentiam. Quinetiam cuilibet, qui inuocat nomen meum, cōdona Domine sua peccata, & colloca eum, vbì videat lucem vultûs tui: Quoniam tu es Deus solus, patiens, & multæ misericordiæ: & te decet gloria in secula seculorum, Amen.

Precatio martyris sub morté.

1. Tim. 2.

VITA SANCTI ET GLORIOSI ET ADMIRABILIVM OPERVM EFFECTORIS, PATRIS NOSTRI

Auxibij, Archiepiscopi Soliensis, qui fuit discipulus sancti benedictiq́; Apostoli & Euangelistæ Marci, ex Simeone Metaphraste.

Februar. 19.

VOLO vobis narrare, patres & fratres dilecti, admirabilem & pręclaram vitam venerandi & sancti patris & Archiepiscopi Auxibij, qui fuit effector operum admirabilium. Vereor autē hoc facere, propterea ꝙ sit indigna, vilis & abiecta oratio. Hic enim primus, tanquàm Sol quidam lætus, exortus est in hac ciuitate, illuminans eos, qui sedebant in tenebris erroris simulacrorum, radijs diuinę doctrinæ: & tanquàm lucida lucerna in sordido loco, diuino oleo irrigatus, luxit in hac ciuitate, donèc Christus illuminauit eos, qui in ea habitabant, & exortus est lucifer in cordibus eorum. Sed date mihi, rogo vos, veniam. Ego enim miser, qui sum rudis sermone & scientia, existimaui necessarium, cùm sint multa & admirabilia beati Auxibij facta & virtutes, narrare pauca vestræ charitati, quomodò audiui & accepi à viris venerandis, & qui ætate processerant, vt dicit diuina scriptura: Interroga patrem tuum, & annunciabit tibi: seniores tuos, & dicent tibi. Incipiamus ergò, Deo adiuuāte, pulchram narrationem & animæ vtilem.

Deut. 32.

Hic

Hic ergò beatus Auxibius ortus quidem fuit ex magna ciuitate Romanorū. Eius autem parentes erant quidem valdè diuites, sed gentiles religione. Fuerunt verò eis duo filij, beatus Auxibius & eius frater Themistagoras. Beatus autem Auxibius erat valdè vrbanus & mitis, sicut Moses. erat verò mente quoquè casta & pudica, sicut beatus Ioseph. & vt semèl dicam, erat omni virtute ornatus, scitus puer, ætate proficiēs. pater autem eius eum erudijt omni externa sapientia. Cùm fuisset verò ætatis legitimæ, voluërunt eius parentes eum matrimonio vxori coniungere. Beatus autem Auxibius, cùm mentem haberet diuinam & perfectam cogitationem, vitamque, quam agebat ex virtute, & carnis castigationem, ad hæc contradicebat. A multis enim de Christo audiebat, & desiderabat fieri Christianus. Parentes autem eius cùm hæc audiuissent, ei succensebant. Et pater quidem cogebat minitans: mater verò blandiens, consulebat vt hoc faceret. Videns autem beatus Auxibius hanc illorum volūtatem, quæ afferebat impedimentum bono suo instituto, voluït Roma recedere.

Auxibij patria. *Num. 12.* *Gene. 39.* *Abhorret à matrimonio.*

Cùm hoc itaque statuisset, neque vlli quidquam dixisset, paucis pòst diebus se subduxit à suis parentibus: & cùm in portum descendisset, inuenit nauem nauigaturam in partes Orientis. Omnibus itaque relictis, pauca pecunia sumpta ad se alendum, nauem ingressus est. Cùm Roma autem soluissent, post aliquot dies venêre Rhodum: & cùm illinc traiecissent in mare, quod est in Pamphylia, venerunt in Cyprum, & appulerunt in quendam vicum, qui vocatur Portus. distat autem circiter quatuor millia-ria à ciuitate Soliensium, beatum Auxibium diuina ducente prouidentia, ad ædificationem & salutem multarum animarum. E naui verò egressus, versabatur in vico, qui vocatur Portus, vt se recrearet à nauigatione. ab ea enim fuerat valdè iactatus & defatigatus. Accidit autē, vt Barnabas Apostolus Christi, in secunda sua circuitione veniret Cyprum, postquàm ipse à Paulo fuerat separatus, faciei visione, nō cordis. Cùm Marcum autem secum assumpsisset, appulerūt Lapethum. Obeuntes verò totam insulam, venerunt Salaminam, quę nunc dicitur Constantia, vt dicit Marcus. & cùm inuenissent Heraclidem insulæ Archiepiscopum, & eum agnouissent, docuerunt eum, quemadmodùm oporteat prædicare Christi Euangelium, & constituere ecclesias, & & ministros in eis: & eum valere iubentes, dimiserunt in pace. Cùm autem cursum peregisset Barnabas, & martyrij corona fuisset redimitus Constantię, Marcum quoq; de medio tollere conabantur iniqui Iudæi. Fugit verò Marcus, & persecuti sunt eum vsque ad Ledron: & cùm inuenisset speluncam, & eā esset ingressus, ibì latuit tres dies: & post tres dies recessit ex illo loco, & montem peruadens, transijt per Limnetē. erāt autem cum eo Timon & Rhodon: & cùm iuissent in vicum, qui vocatur Portus, inuenerunt in eo beatum Auxibium, qui Roma recèns venerat.

Fugit parētes & patriā. *Acto. 15.*

Cùm autem contigisset eos sibi inuicèm occurrere, rogauit beatus Marcus Auxibium, è quanam esset ciuitate. Ille verò dicit: Ex magna vrbe Roma, propterèà quòd factus fuisset Christianus. Apostolus autem Christi Marcus, videns eum teneri Christi desiderio, & esse fidelem & eruditum, descēdens ad fontem, eum baptizauit in nomine patris & filij & spiritùs sancti. & postquàm ipse fuit baptizatus, imponēs ei manus, dedit spiritum sanctum. & cùm eum ordinâsset Episcopum, & docuisset quomodò oporteat prædicare Christi Euangelium, misit in ciuitatem Soliensium, ei mandans & dicens: Fili Auxibi, quoniam ciuitas est dedita cultui simulacrorum, & nondùm susceperunt Dei eloquia, sed versantur in tenebris erroris simulacrorum, fac hoc, quod tibi dico. Nemo iam cognoscat te esse Christianum, sed simula te illorum vti religione: & procedente tempore incipies eis tectè loqui tāquàm infantibus, sermone eos tanquàm lacte alens, donèc cùm perfecti euaserint, sint solidi nutrimentī participes. Cùm hæc & his plura dixisset magnus Apostolus & Euangelista Marcus Auxibio, eum dimisit in pace. Inclytus autem Marcus cùm nauē inuenisset Aegyptiā, eam ascēdit cum Timone & Rhodone, & nauigantes iuērunt Alexandriā, & illic annunciabat & docebat regnum Dei.

Auxibius à Marco baptizatur & ordinatur Episcopus.

Ex Limnete autē profectus beatus Auxibius & iter faciens, percontatus venit Solos. erat verò propè portas ciuitatis, ad partem occidentalem, templum Iouis, qui falsò apud eos vocatur deus: in quo etiam habitabat sacerdos. & cùm per locum illum transiret beatus Auxibius, vidisset autem sacerdos Iouis eum esse hospitem, eum benignè domi suæ accepit hospitio, & ei mēsam apposuit. Mansit ergò apud eum illo die,

die,& die sequenti cum sacerdos interrogauit,dicens: Vndè venis,& quænam est causa,quòd huc véneris? Respondēs autem S. Auxibius,dixit ei: Romanus sum : cùm mihi verò vsus esset nauigare in Palæstinam,descendi in Limnetem : & cùm accepissem huius ciuitatis pulchram esse habitationem, sciscitatus huc véni,& lubēter in ea habito.sed si facis mecum misericordiam, maneam apud te, donèc inueniam locū, vbi habitem.Dicit autem sacerdos: Manè feliciter. Mansit ergò in loco, qui appellatur Iouis,aliquanto tempore,non ostendens se esse Christianum,sed simulans se illorum vti religione,hæc apud se reputans: Si diabolus transfiguratur in angelū lucis, vt eos, qui ei credunt,ad se attrahat,blandisque & compositis verbis à luce transfert ad tenebras, vt iam faciunt eius ministri: quanto magìs debemus nos transfigurare in homines obnoxios ijsdem affectionibus, vt eos abducamus à potestate tenebrarum & diaboli,& trāsferamus ad admirabilē & terribilē lucē agnitionis Iesu Christi filij Dei?

Auxibius manet apud Iouis sacerdotem. 2.Cor.11.

Hęc autem & his similia apud se cogitans & faciens Dei seruus Auxibius,mansit in loco prędicto. Cùm verò pauci dies pręterijssent,dicit beatus Auxibius sacerdoti Iouis: Frater,habeo quod tibi dicam. Ille autem dicit: Dic. Ei itaque dicit: Quanam de causa colitis deos,cùm sint ligna & lapides? Os habentes,nō loquuntur: oculos habētes,non vident: & aures habentes,non audiunt: neque odorantur oblatum sibi sacrificium. Quem autem colunt Christiani, ipse est verus Deus, vt audiui ab aliquibus Christianis. Multas enim fecit virtutes,sicut audiui. Hæc ergò cùm Iouis audijsset sacerdos,compunctus fuit à verbis Auxibij,& non ampliùs sacrificabat idolis,sed deceterò docebatur à beato Auxibio. Hoc modo satìs lōgo tempore fecit latenter ingrediens in ciuitatem,& secretò docens,& rursùs recedens: & exiens, manebat extra ciuitatem in prædicto loco Iouis. Dum ipse ergò versaretur in illo loco, erat Marcus apostolus Alexandriæ,prædicans Dei Euangelium: qui,postquàm multi crediderunt & fuerunt baptizati,exijt ad quęrendum Paulum Apostolū: & cùm eum inuenisset & adorâsset,accepit eum Paulus cum magno gaudio. Tunc Paulo narrauit Marcus,quę Barnabæ euenissent,& quemadmodùm pulchrum cursum confecit, martyr effectus Salaminæ. Quòd autem Paulus verè Marcum exceperit, ipse mihi fert testimonium, scribens ad Coloss. Salutat vos Marcus consobrinus Barnabę. & dicit Timotheo: Assumens Marcum,duc tecum. est enim mihi vtilis ad ministeriū. Mansit ergò Marcus cum Paulo vsque ad eius decessum.

Sacerdos Iouis fit Auxibij discipulus.

Colos.4. 2.Tim.4.

Cùm verò accepisset Paulus,excessisse Barnabam ex hac vita humana, & nullū esse apostolum,qui in Cypro doceret & annunciaret Christum: id animaduertens, misit Epaphram & Tychicum & quosdam alios in Cyprum,ad Heraclidem insulæ Archiepiscopum,ad eum scribens,vt Epaphram quidem Paphi constitueret Episcopum: Tychicum autem Neapoli. & similiter vt alios in vnaquaque ciuitate dignos constitueret Episcopos. Descende autem etiam in ciuitatem Soliorum,& in ea quære virū Romanum,qui vocatur Auxibius. Eum Solìs constitue Episcopū. Sed vide, nè ei imponas manus ad ordinandum. iam enim dignatus est sacerdotio,ordinatus à Marco. Cùm autem accepisset literas beatus Heraclides,quæ ad eum missæ fuerant à magno Apostolo & orbis terræ luminari Paulo, & eas legisset, statìm nihil cunctatus, fecit quod iusserat: & cùm venisset in ciuitatem Solos,& quæsiuisset beatum Auxibium, ei significatum est,in quonam loco habitaret. Egressus verò extra ciuitatem in locum, qui vocatur Iouis,inuenit eum illic sedentem: & cùm se inuicèm salutâssent, dixit beatus Heraclides: Fili Auxibi,ad te missus sum ab Apostolis Christi. Quousquè delitescis in hoc loco,& te non aperis? Quousquè abscondis lampadem sub modio,& non eum potiùs ponis supra candelabrum crucis,vt luceat in hac ciuitate? Agedùm deceterò sis præco veritatis,illumina eos,qui sunt obscurati errore simulacrorum. Quandiù occultas pecuniam,quam accepisti à Domino tuo*? Et lucrare septuplum. Stude ipse quoquè audire: Eugè serue bone & fidelis, in paucis fuisti fidelis, super multa te constituam. Non audiuisti diuinam scripturam dicētem, Qui seminant in lachrymis, in exultatione metent? Semina in hac pręsenti hyeme,vt illic metas in exultatione in pace. Nè timeas eos,qui occidunt corpus: sed time potiùs eum,qui potest animam & corpus perdere in gehenna. Ipse enim dixit : Eccè ego mitto vos, tanq̄ oues in medio luporum. Et rursùs: Quandò tradent vos Præsidibus & Regibus, nè sitis soliciti, quomodò aut quid loquamini. Sanctus enim spiritus docebit vos, quę oporteat loqui.

*,& lucrare septuplum? Matth.25. Psalm.125.

Matt.10. Ibidem.

Hæc

Hæc & his plura cùm sanctus dixisset Heraclides, assumens sanctum Auxibium, ingressus est Solensem ciuitatem, & fusis precibus, impressit in terra figuram ecclesiæ, pondere quidem paruam, sed magnam Dei gratia: & cùm eum docuisset omnem ecclesiasticam regulam & formam, sicut ipse didicerat ab Apostolis, commendauit eum Domino: & cùm eum iussisset valere, iuit cum pace in propriam ciuitatem, Dominũ glorificans. Sanctus autem Auxibius statìm nihil cunctatus, cœpit ædificare ecclesiam. & postquàm eam dedicauit, ingressus, & se pronum humì deijciẽs, cœpit clamare & dicere cum lachrymis: Domine omnipotens Deus, qui fecisti cælum & terram, mare & omnia, quæ in eis sunt, qui finxisti hominem, puluerem è terra accipiens, & eum tua honorans imagine: inuidia autem diaboli deceptum, non es auersatus in finem, ô bone, sed ad nos misisti vnigenitum tuum filium, Dominum nostrum Iesum Christum ad salutem & restitutionem generis humani: qui in hac preciosa cruce triumphâsti de principatibus & potestatibus diaboli: qui sanctis discipulis & Apostolis dedisti virtutem ex alto, & dedisti eis potestatem calcandi super serpentes & scorpiones, & super omnem potestatem inimici: corrobora me quoquè tuum famulum, & da mihi audaciam, vt liberè & sine metu prędicem verbum tuum, & eos illumina tua gratia, vt conuersi ab errore diaboli, agnoscant te solum verum Deum & quem misisti Iesum Christum. Certè benigne & clemens Domine, fac vt inhabitet sanctissimus tuus Spiritus in hac sancta domo, quæ est ædificata in sancto tuo nomine, eamq; stabili & confirma, immobilem eam conseruans in tua fide, vsque ad consummationem seculi. Tu enim dixisti Domine, Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non pręualebunt aduersùs eam. Conuerte Domine hunc gregem tuum errantem ad sanctam mandram tuam Ecclesiam, bone pastor, qui posuisti animã tuam pro tuis ouibus: extende dexteram tuam omnipotentem, brachium tuum excelsum & terribile, & quod non cadit sub adspectum, & baculo tuæ preciosæ crucis expelle Domine lupum rapacem & sanguinem vorantem ex tuo grege. Certè Domine Iesu Christe, congrega errantes, medicare ægrotantes, vni omnes in vnum, vt sit vnus grex, vnus pastor. Porrò autem mihi quoquè humili & abiecto aperi portam verbi per tuam clementiã, dum extendo manum meam ad signa & miracula, per vnigenitum tuum filium Iesum Christum Dominum nostrum: Cùm quo tibi gloria, honor & potentia, cum sancto & immortali tuo spiritu, nunc & semper & in secula seculorum, Amen.

Vides quòd etiam tunc ecclesias dedicabant?

Acto. 1. *Luc. 10.* *Matt. 16.* *Iohan. 10.*

Cùm verò peregisset preces, è solo surgẽs, iuit ad locum publicum ciuitatis, & cœpit docere regnum Dei: & cùm magna fuisset ad ipsum congregata multitudo, docebat eos beatus Auxibius, dicens: Viri fratres & patres, audite me, & credite in Dominum nostrum Iesum Christum, quem ego annuncio vobis. ipse est enim Seruator & refugium omnium, qui credũt in ipsum. Rogo vos & obsecro, accipite lucem cognitionis, extollite in altum oculos mentis vestræ, & obliuiscimini à patribus traditę cõuersationis, & cognoscite eum, qui est verè Deus & creator vniuersorum, qui potest seruare & perdere animas vestras. Hęc & his similia docens beatus Auxibius, & publicè prędicans, multis persuasit, vt deponerẽt quidem vanum errorem simulacrorum, crederẽt autem in Dominum nostrum Iesum Christum per eius suauem & pulcherrimam doctrinam. Data est autem ei quoquè à Deo gratia curandorum ægrotorũ & expellendorum immundorum spirituum. Quamobrem in dies adijciebatur magna turba, credens Domino: & baptizabanẽ ab Auxibio in nomine Patris & filij & Spiritûs sancti, ei peccata confitentes. Quicunque verò habebant ægrotos, afferebant eos ad beatum Auxibium. Qui cùm eis manus imposuisset, omnes ab eo curabantur in nomine Domini nostri Iesu Christi. Cùm hæc autem didicissent agrestes regiõis, qui erãt circuncircà, veniebant in ciuitatem, & afferebant secum suos ægrotos. Ille verò curabat omnes per inuocationem intemeratæ & viuificę Trinitatis, & credentes baptizabantur.

Concionatur ad Solenses.

Multi Solẽses credũt in Christũ.

Erat autem vir quidam ex agro quodam, qui vocatur Solopotamius, cui nomen Auxibius. Is cùm audijsset de beato Auxibio & eius doctrina & de viri virtute, ad eum venit, & se abiecit ad eius pedes, eum rogans & dicens: Venerande pater & bone magister, da mihi Christi signaculum. Venerãdus autem & sanctus Christi Pontifex Auxibius, cùm diuinas accepisset scripturas & eum docuisset de patre & filio & spiritu

ſancto, cum baptizauit in nomine ſanctę & quę eſt eiuſdem eſſentiæ Trinitatis. Manſit verò hic Auxibius è Solopotamio cum ſancto & admirabilium operum effectore patre noſtro Auxibio toto tempore vitæ ſuæ, ab eo diſcens. Fuit autem hîc quoq; vir venerandus & admirabilis, proficiens in Dei ſapientia & gratia, ſequens magiſtri veſtigia, & ambulans in timore Dei, doctorem ſuum imitans in omnibus. Quodam autē die exijt hic Auxibius diſcipulus beati Auxibij, extra ciuitatē ad partem Orientalem in locum, qui vocatur Tarichi, ad meditandum. Qui cùm veniſſet ad quandam arborem, ſedit ſub vmbra eius, & decumbens dormijt. Dum verò dormiret, eccè formicarum multitudo circa caput eius impoſita erat, tanquàm corona. Cùm autem veniſſet in locum beatus Auxibius, & id adſpexiſſet, valdè fuit miratus, & in corde ſuo conſeruauit, quę vidit. Genus enim formicarum, ſignificat excitare oportere pigram & ſocordem mētem ad alacre & promptum animi ſtudium ad bona, ſicut dicit Solomon: Vade ad formicam ô piger, & æmulare vias illius. Corona autem ei pręſignificabat dignitatem ſacerdotij. erat enim diſcipulus ſeſſurus ſuper ſedem boni magiſtri & paſtoris. & excitato diſcipulo, ingreſſus eſt in eccleſiam, eratq; decęterò diſcipulus ſubiectus magiſtro in omnibus, & eum obſeruabat, tanquàm bonus ſeruus Domino ſeruiens. Beatus ergò Auxibius non ceſſabat diù & noctù rogare benignum Deum pro ſalute & conuerſione populi, aſſiduè eos docens & admonens. Et grex quidem Domini noſtri Ieſu Chriſti creſcebat & in dies multiplicabatur: pernicioſi autem inimici noſtri, in dies minuebatur.

Prou. 6.

Themiſtagoras venit ad Auxibiū fratrē ſuū.

Poſt hęc autem cùm audijſſet Themiſtagoras, frater beati Auxibij, vbinàm is ageret, acceſſit ipſe quoq; Solos ſimul cùm ſua vxore beata Timo. Erat enim hæc quoq; mulier admirabilis & planè ſtudioſa virtutis. Cùm verò veniſſent in eccleſiam, ſe ſunt inuicèm complexi: & fuit magnum gaudium propter eorum aduentum & amborum congreſſionem, & decęterò in epiſcopatu docebantur & per catecheſim inſtituebantur à beato Auxibio. Qui deindè eos baptizauit in nomine patris & filij & ſpirit' ſancti. Ordinauit autem S. Auxibius beatum quidem Themiſtagoram, diaconum ſanctæ eccleſię: beatam autem Timo eius vxorem, diaconiſſam ipſius eccleſię. Ex quo enim acceperunt ſanctum & ſalutarem baptiſmum, ſe à ſeinuicèm ſeparârunt ex conſenſu, propter regnum cęlorum, & ambo decęterò tanꝙ fratres proceſſerant ad impatibilitatem. Cùm prouidētia ergò & Dei gratia aduenisſet in ciuitatem Soliorū, & omnes ferè credidiſſent Domino noſtro Ieſu Chriſto, per adhortatiōem & doctrinam ſancti patris noſtri & Archiepiſcopi Auxibij, ei opem ferente ſancto ſpiritu, animaduertens Auxibius paruam eſſe eccleſiam, ſi ratio habeatur eorum qui in eam ingrediūtur, ſtatuit ędificare maiorem eccleſiā in nomine benigni & clementis Dei: & flexis ſuis genibus, diù orauit, vt Deus eum adiuuaret: & fuſis precibus, cùm deſcripſiſſet formam ſanctæ eccleſiæ, benigno DEO fauente & adiuuante, admirabile hoc templum magnumq; excitauit: hoc eſt, hanc ſanctam catholicam & apoſtolicam eccleſiam, eam omni ornamento exornans, tanꝙ ſponſam Chriſti Dei noſtri. O bonum paſtorem & magiſtrum, qui pulchrè pauit gregem Chriſti. O ſplendidum luminare, quod illuminauit eos, qui ſedebant in tenebris erroris ſimulacrorum. O peritum medicum, qui eos, qui fuerant ſauciati à diabolo, curauit per inuocationem ſanctæ Trinitatis. Non ſolùm enim morbos corporis curabat beatus Auxibius, ſed etiam occulta animę vulnera medicabatur per ſanctum ſpiritum: nempè cogitationes deſtruens, & omnem altitudinem, quæ extollitur aduersùs Dei ſcientiam, imitans magnum Apoſt. Paulū, qui omnibus factus eſt omnia, vt omnes ſaluos faceret, quotidiè moriens propter Chriſtum, qui pro ipſo mortuus erat & reſurrexerat.

Etiā in oriētali Eccl. promoti ad diaconatū, de cōſenſu vxorū, ſeruârūt perpetuam continētiā.

2. Cor. 10. 1. Cor. 9.

B. Auxibius māſit virgo.

Hîc ergò beatus Auxibius virginitatem exercuit à tenera ætate, Eliæ curſum perſequens. Cùm precatione autem & ieiunijs eam auxiſſet, & fide fuiſſet roboratus, & ſpe ductus, conſummauit in charitate. Hanc dilexit Auxibius, & eam ornauit, & ab ea fuit ornatus, & in vita pręſenti collegit fructus laborum. Nam cùm dilexiſſet virginitatē cum magna abſtinentia, & honorâſſet ſacerdotium, ei ſedes excelſa traditur, induitur talari tunica, vt ſeruus Chriſti, corona decoris ei caput ornatur. Cùm ſponſa virgo ei eſſet credita Eccleſia, eius ſponſus appellatur per gratiam: & cùm ſeminâſſet in ſpiritu ſancto, ex eo metit vitam ęternam. Quis ergò, ô dilecti, non admiretur & laudet fortem Chriſti athletam Auxibium, quòd ſolus pugnârit & ſuperârit inimicum,

& rapuerit magnam prædam ex eius moribus? Sibi enim mancipatos omnes habebat inimicus. ingressus enim sanctus in ciuitatem Solorum, nullum inuenit Christianũ, & omnes Christianos fecit per Dei gratiam. Quomodò enim rex, qui misso aliquo duce exercitûs ad ciuitatem, quæ ei resistit, primùm quidem mittit speculatores: deindè is circunsidet ciuitatem, postquàm eam explorauit, donèc eam ceperit & subiecerit regi: Ità etiam fecit beatus Auxibius. Missus enim à cælesti Rege in hanc ciuitatẽ ad bellum gerendum cum inimico, non priùs apertè ingressus est in ciuitatem: sed tanquàm speculator, idololatræ habitum ferens alienigenis, intrinsecùs autem habẽs arma crucis occulta in pharetra cordis, & adspiciens simulacra, quæ ab eis colebãtur, rursùs secedebat extra ciuitatem. Hoc autem fecit longo tempore, & quod est admirabilius, habitans in templo inimici, nempè Iouis, illic primùm cœpit vincere. Nam cùm Iouis sacerdotem per catechesim initiâsset, eum latenter baptizauit, & euertit templum simulacrorum: & tunc decætero liberè ingressus in ciuitatẽ, tanquàm fortis miles, manibus in cælum sublatis, & seipsum componens in figurã venerandæ crucis, sicut Moses, Amalec quidem fudit ac profligauit, qui percipitur intelligẽtia, nempè diabolum: liberauit verò eos, qui detinebantur sub eius potestate. Nam cùm omnes conuertisset à tenebris idololatriæ & interitûs, ad admirabilem lucem agnitionis filij Dei, subiecit eos Regi cælesti.

Nota, vt se in crucis formam composuerit.

Exod. 17.

Quamobrem cùm omnia rectè gessisset, & fuisset præstantissimus præco veritatis, & quinquaginta annos honorâsset sacrificium, postquàm multos docuit & illuminauit fide in Christo, venit deindè ad finem vitæ suæ: & accersito vniuerso suo & venerãdo Clero, dixit eis: Patres & fratres & filij, inclinate aures vestras ad verba oris mei. eccè ego ingredior viam patrum meorum, quomodò omnes, qui sunt in terra. decætero vobis animum adhibete filij. State in fide firmi ac stabiles. Nemo vos decipiat verbis vanis & inanibus. Vos scitis, quantas afflictiones sustinui in hac ciuitate, noctù & interdiù rogans benignum ac clementem Deum, vt aperiret mihi ostium verbi, ad significandum vobis mysterium Christi. Qui est autem à mẽdacio alienus & solus verus Deus, non despexit meas preces, sed vos appræhẽdit, & eum agnouistis: porrò autem nunc fratres & patres, vos commẽdo Domino & verbo eius gratiæ, quod potest ædificare, & dare hæreditatem in omnibus sanctificatis. State ergò firmi & immobiles in fide: & validè tenete Traditiones, quas à me accepistis: & quem ex vobis elegit sacerdotem benignus & clemens Deus, nè vos eius pudeat, quoniam est ex vobis, & manet vobiscum, vt vos curet. Hæc ergò & his plura cùm dixisset, appræhendens Auxibium, eius à Deo honoratum discipulũ, osculatus est eum, & dicit: Fili & frater Auxibi, Te elegit benignus Deus hîc sacerdotem. Tu verò decætero pasces gregẽ Christi, quem acquisiuit proprio suo sanguine. Hæc cùm magnus dixisset Auxibius, vnũquenque eorum est osculatus eius discipulus, qui fuit etiam successor. Tertio autem die audita est fama per totam ciuitatem, quòd Auxibius sanctus eorum pater & magister est è vita humana excessurus, omnesque simul congregantur cum fletu & plãctu in ecclesia. Quos quidem cùm vidisset & eis esset benè precatus, & deindè eos valere iussisset, tradidit in pace Domino suum spiritum, decimonono mensis Februarij.

Oratio morituri ad Clerum.

Act. 20.

Traditiones tenendæ.

Moritur S. Auxibius.

Tunc accipientes venerandas & sanctas reliquias sancti patris nostri & Pontificis Auxibij, viri pij cum clero suo, cùm eis iusta fecissent cum vnguentis & suffitibus & omni alia cura ac diligentia, eum deposuerunt in loculo, quem ipse beatus Auxibius sibi præparauerat, & extra arcam sic inscripserat: Adiuro vos per sanctum corpus & sanguinem Iesu Christi, nemo aperiat hanc arcam, donèc consummatus fuerit frater meus Themistagoras. Postquàm autem fuissent depositæ venerandæ & sanctæ reliquiæ sancti Patris nostri Auxibij in loculo, adueniens Dei gratia in sanctas eius reliquias, fecit ex ipsis scaturire fontes curationum. Multi verò illo quoquè die sunt curati à varijs morbis & spiritibus immundis. Cùm autem audijssent, qui circũcircà habitabant, viri & mulieres, de gratia curationum, quæ fiebant apud sanctas reliquias sancti Patris nostri Auxibij, magno studio veniebant in ciuitatem, vbi sitæ sunt sanctæ eius reliquiæ. Curabantur verò omnes gratia Domini & sancti intercessione.

Miracula ad sanctas eius reliquias.

Cùm autem ij quoquè audiuissent, qui Paphum habitabant, fieri multas curationes per sanctissimum & beatissimum patrem nostrũ & Archiepiscopum Auxibium, congregati viri numero quadraginta, qui vexabantur ab immundis spiritibus, è Pa-

pho profecti, in Soliensium ciuitatem veniebant. Cùm ij verò veniſſent in quendam locum, q circa quindecim milliaria diſtabat à ciuitate, occurrit eis ſanctus Auxibius: & cùm ex eis exegiſſet malos & immundos ſpiritus, curauit omes per Dei gratiam ei datam. Viri autem illi, cùm ſenſiſſent curatiōem, nempè quòd per ſancti Auxibij obumbrationem mundati fuiſſent ab immundis ſpiritibus, curſu venerunt Solos, & eis expoſuerunt omnia, quæ in via euenerũt: & omnes, his auditis, benignum & clementem Deum noſtrum laudauerunt, qui talem dedit gratiam ſeruo ſuo Auxibio. & cùm acceſſiſſent, qui curati fuerant, in locũ, vbi ſitæ erant ſancti reliquię, ſe pronos in faciẽ proiecerunt ante loculum, laudantes ſanctum, & Deo emittentes hymnos gratiarum actionis, qui gloriam tribuit ſuo famulo: & deindè rediêrunt in pace in ſuã ciuitatem, lętantes & Deum glorificantes. Vndè etiam ex eo tempore celebrant Paphij ſanctam memoriam ſancti Patris noſtri Auxibij vſque in hodiernum diem.

En ſanctus poſt obitũ occurrit dęmoniacis, eosq; ſanat.

Cùm autem vidiſſet beatus Themiſtagoras frater ſancti, miracula, quæ fiebant in loculo, in quo ſitæ ſunt venerandæ reliquiæ ſancti Patris noſtri & Archiepiſcopi Auxibij, & è ſancta eius capſa perpetuò manare vnguentum cum miraculis, arbitratus ſe eſſe indignũ, qui deponeretur cum beato Auxibio in vno loculo, iureiurando adegit Clericos ſanctę eccleſię, dicens: Patres & fratres, adiuro vos per Deum viuum & per ſancti virtutem, vt poſt meum deceſſum nemo audeat aperire loculum ſancti patris noſtri Auxibij propter me: ſed in alio loco eccleſiæ ſepelite humile & abiectum meũ corpus. Quamobrem vſq; in hodiernum diem ſic manſit ſanctus loculus nõ apertus, ſed obſignatus ſigno Chriſti, qui ipſum glorificauit, magnũque & præclarũ reddidit. O beatam capſam, in qua eſt repoſitus theſaurus, qui nõ poteſt eripi, ex qua perpetuò ſcatent fontes curationum. O venerãdum & ſanctum tumulũ, qui congregat fidelem populum ad Dei honorem & gloriam: memoriam autem precioſarum, quæ in eo habitant, reliquiarum. O patrem & paſtorem & magiſtrum & bonum medicum, qui in æternum memoratur cum encomijs. O ciuitas Soliorum, qualem habes defenſorem, & theſaurum, qui non poteſt conſumi, in te repoſitũ: & luminare, quod extingui non poteſt, Sole lætius. Nam Sol quidem à nubibus & nocte ſæpè tegitur: Luminare verò beati, noctù & diù lucem habet, quæ non deficit, illuminãs eos, qui verſantur in tenebris, & lætificans vniuerſam ciuitatem, & curans ægrotos per Ieſum Chriſtũ, qui ſanctos ſuos glorificauit. Ego autem quouſquè laudo ſanctum? Quidquid enim dixero, nõ potero laudare pro dignitate ſanctum patrem noſtrum & admirabilium operum effectorem Auxibium. Hîc verò decæterò finiamus orationem, laudantes patrem & filium & ſanctum ſpiritum: cui gloria & potentia in ſecula ſeculorum, Amen.

Venerãdus & ſanctus tumulus.

MARTYRIVM SANCTI SADOTH EPISCOPI, ET CENTVM VIGINTIOCTO, QVI CVM EO *ſubière martyrium in ſecundo anno perſecutionis: ex Simeone Metaphraſte.*

20. Februar.

POSTQVAM ſancti Simeonis fuit perfectum martyrium, eius loco ſucceſſit ſanctus Sadoth in ciuitate, quæ dicitur Salec & Cteſiphon, quæ ſunt regiæ apud Perſas ciuitates. Is quodam die vidit viſionẽ terribilẽ: & apud ſe miratus, conuocauit clerum ſuum, Preſbyteros & Diaconos, (erant enim occulti propter timorem regis) & incipiens eis narrare, dixit:

Viſio S. Sadoth.

Vidi hac nocte in ſomnis ſcalas ſtantes cum magna gloria, quarum principium erat in cęlo. ſuper eas autem ſtabat ſanctus Epiſcopus Simeon cum magna & infinita gloria: ego verò ſtabam infrà in terra, & me vocans cum magno gaudio, dixit mihi: Aſſcende ad me Sadoth, aſſcende, nè timeas: ego enim herì aſſcendi, tu autem cràs aſſcendes. Ab illa verò hora credidi fore, vt aſſumar ad venerandam & pulcherrimam CHRISTI confeſſionem. Quòd autem dixit, Ego herì aſſcendi, tu verò cràs aſſcendes: ſignificat eum quidem anno ſuperiore ſubijſſe martyrium, me autem hoc anno futurum

martyrem & occidendum. cœpitque eos admonere & adhortari ex sacris scripturis, dicens: Fratres mei dilecti & patres, Deum amemus ex tota anima, & Dominũ Iesum Christum ex tota mente: & induti lorica fidei, non timebimus omne malum. Mors autem & cædes si ad nos venerit, non formidemus: sed vnusquisque nostrûm bellum gerat ꝓ viribus, & decertet vt perfectus athleta. Nam siue moriamur, moriemur vt ꝑfecti: siue viuamus, viuemus vt iusti. Quòd si etiam moriamur, moriamur ꝓpter nostrum Seruatorem Iesum Christum. Cùm ergò ensis det vitam, adeste, & eam rapiamus: & quoniam micat gladius, æternæ vitę opes nobis comparemus. Quandiù enim est dies, celeri pede pergamus ad mansionem regni cælestis, vt abundantiorem honorem & gloriam æternam consequamur, & omni futura generatione nobis nomen & gloriam relinquamus. Fratres, oremus Deum nostrum, vt citò nobis impleat hanc visionem. Nam cum gaudio & desiderio & magno amore, accipit spiritalis aduentum talis mortis: neq; timuerit aliquis, qui fuerit pręparatus. Carnali autem est terribilis & formidandus eius aduentus. Spiritalis non timet mortem, vt qui vitam possideat spiritalem: Carnalis verò caligat & tremit, vt qui carnalē vitam habeat. Qui sunt viri boni, promptoq; & alacri animi studio, talem mortem persequuntur, vt ex ea vitam æternam possideant. Qui sunt autem ignaui & pigri, ij, ea visa, se abscondũt. Qui Deũ diligunt, ad Deum excesserunt. Qui verò mundum, manent in mundo: illi quidem resoluti ad lætitiam & exultationem, hi autem ad afflictiones manentes & suspiria. *Præclara eius adhortatio.*

Secundo autem anno nostræ persecutionis, venit Sapores rex Persarum in dictam ciuitatem Salec & Ctesiphontem, & apud eum fuit accusatus Episcopus & athleta Sadoth: quod quidem interpretatũ, idem est, quod regis amicus. reuerà enim dilexerat cælestem Regem Christũ ex tota anima sua & totis viribus. Sanctus enim Sadoth, & cùm esset perfectè continens, plenusque fide & iustitia, fuit imitator sancti Simeonis, cuius erat successor. Mittēs ergò rex Sapores, eum comprehendit cum clero suo, & cum alijs clericis finitimę regionis & monachis, numero centum vigintiocto: & omnes simul vincti catenis ferreis, inclusi sunt in carcere, in loco obscuro & tetro, quinque mensibus sustinētes magnas afflictiones. Impij enim eorum tibijs impositis funibus, lumbisque & humeris, lignisq; constringentes, eos vsq; adeò contenderũt & torserunt, vt ossa eorum non secùs atquè ossa lignorum, quę constringuntur, stridorem emitterent, & magnum eis dolorem afferrent. Eos autem valdè torquētes & immisericorditer, eis subindè dictitabant: Adorate Solem, & facite voluntatem regis, & viuetis. Respondens verò sanctus Sadoth tanquàm ex ore omnium, dixit: Nos Christiani in vnam fidem, & vnam potētiam & veritatem credimus, & vnum testamur testimonium, & vnum Deum adoramus, factorem cæli & terrę, & ei seruimus ex tota anima & potestate nostra. Solem autē, qui fuit ab eo creatus, non adoramus. Sed nec ignem honoramus. Qui enim ea fecit Deus, ipse ad ministerinm dedit nobis hominibus: nec ex tuo scelerato edicto euadimus transgressores, ex quo mors nobis à te imminet, quę nos ab hac caduca vita liberans, ducit ad vitam æternam. Nè ergò vel tantillùm distuleris nos occídere, neque parcas ante tuos oculos effundere nostrũ sanguinem. Tua enim in nos lenitas & patientia, nobis procurat interitum. *Sapores rex multos cõpræhendit Christianos & dirè affligit.*

Rursùs ergò dictum est sanctis, tanquàm ex ore regis: Si voluntatē meam non feceritis, & edicta mea non audiēritis, eccè ad vos peruenit pessima hora vestri interitùs. Respondentes autem sancti, tanquàm vno ore dixerunt: Nos non perimus apud Deum nostrum, neque morimur in Christo eius: sed nos viuificat beata & æterna vita sua, & dat nobis ad hæreditatem & requiem immortale regnum, & quod nũquàm terminatur. Decæterò nobis celeriter adfer mortem, qui parati sumus prompto & alacri animo mori propter Deum nostrum. Neque enim Solem adoramus, neq; ignē, neque audimus hæc iniqua iussa regis, quoniam sunt plena morte & interitu. Cùm autem vidissent stabilitatem & constantiam eorum fidei & confessionis, tulerunt in eos sententiam. Cùm verò audiuissent beati CHRISTI martyres in se datam esse sententiam, vt omnes simul gladio ferirentur, se forti animo parârunt ad cædem & ad mortem. Regis autem magistratus eos vinctos eiecerunt extra ciuitatem. Sancti verò martyres cũ magno gaudio & lętitia sic psallebant & dicebant: Iudica nos Deus, & discerne causam nostram à gente non sancta, & ab hominibus dolosis & qui bibũt sanguinem, serua nos: Quoniam tu es fortitudo nostra & spes nostra. *Alacriter ꝓ Deo mori cupiũt martyres.* *Psal. 42.*

Precatio martyrum sub morte. Cùm autem perueniſſent ad locum,in quo erant conſummãdi, vno animo ora ſua aperientes,dixerunt: Benedictus es Deus, qui nos dignatus es hac gratia, & non noſtras preces habuiſti contemptui:ſed dediſti nobis hanc precioſiſſimam coronam martyrij.Scis enim Domine,nos eam quæſiuiſſe. Et Benedictus Deus noſter, vnigenitus filius tuæ bonitatis,qui ſeruauit nos,& vocauit ad vitam æternam. Nè ſinas ergò nos Domine affligi in hoc mundo, ſed confirma coram te in æternum propter tuam clementiam, & dignare nos lauari in precioſo baptiſmo ſanguinis noſtri: quoniam tu es ſolus Deus glorificatus,& vnigenitus tuus filius,& ſanctiſſimus tuus ſpiritus in ſecula,Amen.Hęc cùm precati eſſent beati,interempti fuerunt ab iniquis:neq; Cæduntur 128. martyres. ceſſauit ex ore eorum glorificatio,donèc vltimus fuit interfectus.Conſummati ſunt autem 128.martyres viceſimo menſis Februarij. Venerandum verò & glorioſum epiſcopum & athletam Sadoth duxerũt vinctum in aliam patriam, quæ vocatur Bethuza, in ciuitatem,quæ vocatur Bethlapat,& illic amputârunt venerandum & ſanctum Item S. Sadoth. eius caput.Conſummati ſunt autem omnes ſancti & glorioſi martyres in pace, laudantes & glorificantes Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum: quem decet omnis gloria,honor & adoratio cum patre & ſancto ſpiritu,nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum,Amen.

VITA S. EVCHERII EPISCOPI AVRELIANENS. EX INSIGNI MS. CODICE, SED MVTATO *nonnihil ſtylo per F. Laur. Surium, deſcripta.*

CAPVT I.

20.Februar. FVIT vir vitæ venerabilis ac Deo dignus, Eucherius nomine,parẽtibus ortus iuxta ſeculi dignitatẽ nobilibus,& (vt credimus)Deo acceptis: quippè q talẽ genuêre prolem. Cuius ortum, ſicut à veraciſſimis viris, vel ab germanis ſororibus eius, quæ vita ſanctitate præcellunt in cœnobio ſanctarũ monacharum, ſito iuxta vrbem Aurelianenſem,referentibus didicimus,ad poſterorum notitiam trãſmittemus.Nocte quadam illius genitrix, cùm ab eccleſia expletis nocturnis hymnis domum rediſſet, Viſio angelica matri eius oblata. proprium ingreſſa cubiculum,quieti ſe dedit: viditq; in ſomnis toro ſuo virum adſtantem, miri candoris veſtibus indutum,capitis venerãda canitie ſplendidum, oculis inſtàr gemmarum coruſcantibus terribilem,ſibiq; dicentẽ:Aue Deo dilecta,benedictum in vtero tuo ferens puerum,olìm in hac vrbe à Deo electum futurum antiſtitem.Cui venerabilis matrona,Obſecro te,inquit, vt benedictiõem tuo ore mihi largiaris,priuſquàm à me diſcedas.Intueor enim vultum tuum velutì angelicum.Ait illi angelus:Rectè quidem cernis.ègo enim angelus Dei ſum, miſſus ab eo,vt benèdicam proli,quæ eſt in vtero tuo. Et quia admonenti ambiguitatem non oppoſuiſti, ſed à Deo miſſum me crediſti,iamnunc benedicam tibi & ſemini tuo ex te naſcituro. At illa expergefacta,immenſas ſanctæ Trinitati referebat gratias,atque marito ſuo tantæ reuelationis gaudia per ordinem explicauit. Ille verò hæc audiens, timore & gaudio perfuſus,in gratiarum actione permanens,rei expectabat euentum. Nato autem Baptizatur ab Ansberto epiſcopo puero,atque ſecundùm tempus congruenter excreſcente, propter honorem diuinæ reuelationis, quam ab angelo acceperat, epiſcopo Anſberto, qui id temporis in Auguſtodunenſi vrbe ſanctitatis officio fungebatur, regenerandum Domino ſacris eum fontibus obtulit.Atque ille cum gratulatione eum accipiẽs regenerauit,& proprijs manibus de ſacra vnda ſuſcepit, ſeptiformi ſpiritu imbuit,atque cum honore,vt dignum fuit, maximo remeare permiſit ad parentes.

CAP. II.

CVM igitur anni septem completi fuissent, Domino prouidente, literarum studijs traditus, omnes etiam anteriores facilè antecelluit, & quemadmodùm fons largiter scaturiens, breuì implet amnem: ità hũc gloriosissimum virum omnis scientia scripturarum, quicquid legendo vel audiendo didicisset, affatìm inundauit: cumq; vniuersam sacrorum canonum doctrinam perscrutatus esset, incidissetq; in Paulinũ locum illum, vbì ait Apostolus, Præterit figura mundi huius: & alibì, Sapientia huius mundi apud Deum stultitia reputabitur: relinquens militiæ secularis cingulum, ad cæli & cælestium rerum cultores se contulit, & in monasterio Gemetico regularis vitæ institutum complexus est.

1. Cor. 7.
1. Cor. 1.
Fit monachus.

CAP. III.

EO tempore Suauaricus eius patruus, qui Aurelianensis ecclesiæ populum pontificali honore fultus regebat, ex hac luce migrauit. Tum verò omnis eius loci plebs pariter congregata, Domino annuente, ad Carolum, inclytum Francorũ principem, legatos cum muneribus & humili prece mittit: qui cum velocitate eius præsentiæ oblati, pedibusque illius aduoluti, non sine lachrymis ità eum alloquuntur: Domine & princeps inclyte, quæsumus vt ijs, quæ plebs Aurelianẽsis tibi suggeri voluit, auditum clementer accommodes. Dominus & pastor noster, venerabilis Suauaricus, vocante Domino, de hoc mũdo migrâsse cognoscitur. Obsecramus igitur pietatis tuæ clementiam, vt nepotem eius Eucherium famulis tuis plebi Aurelianorum pontificem iubeas constitui. Ille verò postulationem eorum benignè suscipiens, disponente Domino, ratum habuit, quod ab eo humiliter poscebant, atque ex aula sua virum fidelem misit, qui beatum Eucherium è cœnobio, in quod se contulerat, euocaret, etsi non spontaneum, vel inuitum ad vrbem Aureliam perduceret, vt ibi episcopus ordinaretur. Quo cõperto, vir sanctus mœstus & afflictus, flere cœpit coram fratribus, dicens: Cur me, dilectissimi fratres, permittitis laqueis implicari huius seculi, qui mundum & gloriam eius respuere volui, vt vestigijs Christi Domini mei, liber ab omnibus, possem inhærere? Tunc fratres ad hanc vocem præ gaudio, non tamen sine mœrore, flere cœperunt: prę gaudio quidem, quòd ex eorum ouili suo gregi Dominus pastorem prouidisset: cum mœrore autem, quòd in eius absentiam consentire modis omnibus formidarent. erat quippè charus & acceptus omnibus.

Carol9 Martellus is fuit
Vide q̃ adspiret ad pontificatum.

CAP. IIII.

POrrò benedicente Abbate, omnibusq; fratribus prosperitatẽ illi à Domino precantibus, egressus è cœnobio, Aureliam peruenit, moxq; accersiti vicinarum ciuitatum episcopi, omnisq; clerus & populus, in pontificali cathedra eum per omnia dignum præsulem collocant, gaudentes quòd talem tantumque virum sibi à Domino pastorem concessum viderent: maximaque exultatione perfusi, vnusquisque redijt in sua. Ille autem accepta ea prouincia, non honoris, sed oneris loco eam habuit: atque deindè cœpit ecclesias excolere, clerum diligere, plebem sua prædicatione corrigere, cœnobia circunquaquè constructa frequenter circumire, atque in eis commorantes omni charitate & humanitate prosequi. Itaq; tanto erga eum omnis clerus & populus amore tenebatur, vt omnes summa cum deuotione eius se subderent obsequio seruitutis. Erat enim mente tranquillus, vultu serenus, adspectu amabilis, corpore decorus, omnibusque bonis acceptus. Crescebat interìm fama eius longè lateq; per orbem: cumq; opinio eius passìm vulgaretur, inimicus humani generis inuidens gloriæ eius atque sanctitati, corrupit quosdam malignitatis suæ veneno, permouitque eos, vt inuidia excæcati, suggererent Carolo principi, vt virum beatum cum omnibus illi sanguinis propinquitate coniunctis, in exilium relegaret, illorumque honores, partìm suis vsibus adijceret, partìm in suos satellites conferret. At Carolus ea suggerentibus ità respondit: Nôstis gentem hanc ferocissimam & bellicosam, multisque opibus instructam: itaque quæ consulitis, non sine hæsitatione possum exequi.

Obtinet cathedrã Aurelianeñ.

CAP. V.

INtereà gens nefanda Ismaëlitarum ad depopulandã prouinciã Aquitaniã ingressa, cunctã vastãs supellectilẽ, oppida & castella nititur expugnare. Audiẽs verò hoc Carolus princeps, collectis Burgundionũ Francorũq; populis, obuiã illis cũ copioso

Agareni vastant Aquitaniam.

pergit exercitu,cæsisq; illis,cum ingenti præda domum reuersus est. Cumq; Aureliā peruenisset,Ligeris alueū transiens,prandiaq; parata relinquens, Parisios proficiscebatur,iussitq; beatum Eucherium se sequi. At ille tametsi sciret insidias sibi præparatas,nequaquàm renuit: non tamen principis, sed Dei obtemperans præceptis, spontaneus periculo se dedit,subijciens se,sicut beatus Petrus apostolus ait, humanę creaturæ propter Deum:siue regi,tanquàm præcellenti: siue ducibus,tāquàm ab eo positis ad vlciscendam prauitatem malorum,vt canatur laus bonorum. Anno itaq; decimosexto pontificatûs sui Aurelia egressus,& Luteriam quoq; ex principis volūtate ꝑtergressus, Vernum fiscū publicę dictionis ilicò aduolauit: moxq; celebri sermone vulgatū est auribus principis,adesse sanctū sacerdotē:quē ille à suis militibꝰ iussit cōprehēdi,& cum propinqs reliquis Coloniā in exiliū deportari. Ille verò vt virtutum sibi augmenta cumularet, reddebat gratias,sacrosanctę subditus Trinitati. Vbi autē Coloniam peruenit gloriosus Christi sacerdos,tanta ibi & sacerdotum & cleri & populi benignitate fruebatur,vt cunctis illorum opibus,quicquid indè illi facere libuisset,haud aliter atquè proprijs vti illi liceret.Quod cùm ità fieret,Carolū principem latére non potuit.Itaq; metu perterritus, nè fortè illorum subsidijs & auxilijs adiutus,munitiora regni loca seu castella occuparet, clàm tutiori loco in Hasbania Roberto Duci tradidit custodiendum. Qui sanè illum cum maxima gratulatione suscipiens, permisit manibus illius omnem supellectilem suam, vt sicut ei placeret, facultas illi suppeteret tam egenis,quàm in cœnobijs commorantibus indè tribuēdi. Dederat enim ei Dominus gratiam coram illo, velut beato Ioseph quondā coram Pharaone. Petijt autem à prædicto Duce, vt sibi in ecclesia beati Trudonis confessoris ꝓ ipso & fidelibus eius copiam deprecandi tribueret: quo impetrato, sacerdos Dei inclytus die noctuq; Dominum precabatur,vt cum electis eius in aula glorię ipsius coronari mereretur.

> 1.Petr. 2.
> Gen.41.

CAP. VI.

Verùm cùm scriptura dicat, Qui reddit mala pro bonis, non recedet malum de domo eius: quod princeps Carolus contra hunc virum Dei fecit, episcopatum crudeli violentia ei adimendo,tum etiam aliarum ecclesiarum res vsurpando,id iusto Deus iudicio reddidit in caput eius. Nanq; hic vir Dei in oratione positus, ad alterū seculum est raptus,& inter cætera,quæ Domino ipsi ostendente conspexit, vidit hūc Carolum in inferno inferiori torqueri, eiq; interroganti ab angelo ductore eius responsum est,quia sanctorum iudicio, qui in supremo mundi die cum Domino iudicabunt,quorumq; res abstulit & exercitui suo distribuit,ante illud iudicium anima & corpore sempiternis pœnis est deputatus, simulq; cum suis peccatis recepit pœnas propter peccata omnium, qui res facultatesq; suas ob honorem & amorem Dei ad sanctorum loca in luminaria diuini cultûs fouenda,inq; alimoniam seruorum Christi ac pauperum pro animarum suarum salute contulerant. Porrò vir Dei ad se rediens,sanctum Bonifacium & Fulradum monasterij S. Dionysij abbatem,summumq́ue regis Pipini capellanum ad se vocauit,eisq; hæc reuelans,hoc signi dedit,vt ad sepulcrum Caroli principis irent,& si corpus eius illic non inuenirent,ea quæ dicebat, vera esse crederent. Illi verò pergentes ad monasterium,vbì Caroli cadauer humatum fuerat, tumulumq; illius aperientes, subitò draconem exire indè viderunt, totumq; sepulcrum intùs inuentum est velut incendio atrum.

> Prou.17.
> Habet hæc etiā Paulus Aemylius lib. 2. de rebus gestis Francorum.
> 1.Tim.5.

CAP. VII.

Sanctus autem Eucherius sexto exilij sui anno, ipso glorioso transitûs sui tempore,diuini luminis perfusus claritate,corpore integræ cōuersationis intactus, carnis vinculis absolutus,emigrans ex hoc mundo,victor intrauit in cælum: ibiq; à Domino pro laboribus & operibus bonis diadema accepit gemmis fulgentibus variatū, floribus immarcescibile,decore & varietate inæstimabile. Sepultus est in ecclesia beati Trudonis Confessoris Christi,& cum magno decore,vt dignum erat,ab omnibus tumulatus. Lingua verò nostra nō sufficit vllis verbis ea omnia expromere,quę post eius obitum miracula ab eo gesta sunt:sed pauca,quæ veridica relatione didici, silere minimè audebo. Mulier quædā, quam ipse vir sanctus de gentilitatis errore sua admonitione reuocauerat, cuiusq; filium de sacro fonte susceperat, ad tumulum eius ceream candelam pondere libræ vnius ex deuotione collocauit & incendit: eaq; per

> Abit è vita S.Eucheriꝰ.
> Miraculum.

tres

tres dies & noctes perpetuò arsit, nec extincta est. Die verò tertio custos templi ceram eius candelæ liquefactam redegit in massam, atque eccè in eius manibus in tantam molem excreuit, vt idem omninò pondus pristini cerei inueniretur.

CAP. VIII.

PRætereà sanctimonialis quædam, quam vir sanctus ob vitæ illius castimoniam familiariter dilexerat, pro facultate sua ad caput ipsius sancti candelã, humani corporis staturam æquantem, apposuit, accensamque reliquit. Vesperè autem transacto, custodes ecclesię, vt moris est, foribus obseratis, ardentem illic dimiserunt. Ad declaranda ergò beati viri merita, cùm intempesta nocte omnes sopore tenerentur, super tumulum illius, qui pallio opertus erat, cecidit, & vsque ad extremam suî partem cõbusta est. At custodes expergefacti, vt viderunt cinerem in pallio, stupore & admiratione attoniti, formidabant, nè quid eius ignis absumpsisset: excussoque cinere diligẽter scrutantes, ità ipsum pallium illæsum compererunt, vt nec tenuis maculæ vestigium in eo appareret. Aliud miraculum.

CAP. IX.

NVpèr etiam miraculum quoddam innotuit, quod nequaquàm silentio tegendum arbitror. Quidam ex famulis viri DEI, quem ipse à gentilitatis perfidia cõuersum, Christi baptismate purificauerat, à quodam DEI famulo vas vitreum commodatò accepit, idque oleo implens, ad caput sancti viri sublimè suspendit & accendit. Cœpit autem paulatìm liquor augeri, & in pauimentum instàr riuulorum dilabi. At custodes cœnobij, viso tam insigni miraculo, retulerunt congregationi. Porrò fratres concito gradu basilicam ingressi, ad tanti miraculi conspectum gaudio perfusi, certiq; de meritis sancti Eucherij, vase supposito, Dei donum suscepère. Tandèm paucis diebus euolutis ità copiosè manauit, vt lampades septem indè impletæ, licèt pariter arderent, nihil tamen imminuerentur. Ex ipso autem sanctitatis liquore quicunque ægrotus ex deuotione manibus sacerdotum vngitur, statìm recepit sanitatem, quacunque etiam detineatur infirmitate. Hoc verò miraculum nemo ambigat hodieque fieri. Oleum in lampade augescit.

CAP. X.

POST anniuersarium verò diem obitûs eius, cùm vigiliæ vel matutini hymni à Clero omni solenniter celebrati fuissent, Abbas ipsius monasterij cœpit esse anxius pro cibis clero populoq; qui ad celebranda solennia confluxerant, apponendis. Egressus autẽ vnus ex clericis, qui fuerat viro sancto familiaris, ad fluuium iuxta monasterium præterfluentem, annuente Domino, tantam piscium multitudinem in eo natare conspexit, quantam se nemo illic aliquandò vidisse meminisset. Accurrit itaq; citissimè, & renunciat Abbati & fratribus, quid ipsi concessum esset videre. Itur ergò, retia iaciuntur, tantaque piscium multitudo temporis puncto capitur, vt non solùm Clerus, sed etiam populus vniuersus, qui ad eius conuenerat solennitatem, sufficienter, immò etiam abundè exatiatus, gratias pro sancti merito sacrosanctę referrent Trinitati. At verò prolixi operis est totam pertexere historiam, quales quantasque virtutes per eius interuentum ibidèm Dominus operari dignatus est. Nam cæci multi receperunt visum, claudi plurimi gressu restituto, adepti sunt sanitatem, dæmones quoquè sine numero fugati. Augentur dona plurima, præstantur vndiquè, donante Domino, petentibus vota congrua. Vndè oro clementiam sanctissimi patris, vt mihi pigro & indigno seruulo suo, qui plurima ex ijs, quę de illo audieram, prætermisi, & hæc pauca commemorare non omisi, apud Dominum patrocinari in omnibus non desistat, ipso largiente, qui viuit & regnat in secula seculorum, Amen. Festus dies S. Eucherij. Multa miracula post obitũ eius.

VITA

VITA S. PIPINI, PRIMI DVCIS BRABANTIÆ, *ex Codice MS. grauiter, vt appáret, conſcripta.*

21. FEBRVAR.

Parentes Pipini.

VEnerabilis Pipinus Dux Brabãtiæ ex patre Carolomanno principe & matre Emegarde, fuit Maior domûs Frãciæ ſub Clotario rege Francorum & Dagoberto eius filio. Qua dignitate, parùm à dominatione ac ſublimitate regia differente, præditus, omnia prudenti diſpoſitione ordinabat: præſtabatq; tam in bello fortitudine, quàm iuſtitia in pace. Erat ergà regem fidei ſeruantiſſimus, erga populum verò veritatis tenaciſſimus: atq; in diſcernenda vtrorunque cauſa firmiſſimo animi iudicio perſiſtens, neq; munera populi ad ſubuertendum ius regium reſpiciebat, nec gratiam regis ad obruendam populi iuſtitiam attendebat. Siquidem regem Deum regi homini præferebat, cuius mãdato prohibitum nouerat, vultum potẽtis honorare, vel perſonã pauperis in iudicio attendere. Tam ergò, quæ plebis erãt, plebi deferebat: quàm quæ regis, regi reſtituebat. Studebat ad normam diuinæ iuſtitiæ omnes iudiciorum ſuorum ſentẽtias dirigere. Quæ res vel maximè hinc arguitur, quoniam beatum Arnulphum pontificem Metenſium, quem in timore ac dilectione Dei nouerat excellentem, omnium conſiliorum vel negociorum ſuorum ſocium aſſumebat. Hoc adiutore fretus, æquitatis freno cohibebat, ſi quandò neglecto iure, poteſtate regia abuti voluiſſet. Defuncto quoq; prædicto viro Dei, ſanctum Cunibertum, antiſtitem Colonienſium, pari ſanctitatis fama illuſtrem, curabat in hac negociorum adminiſtratione participem habere. Perpendere ex hoc poſſumus, quo æquitatis ardore ſuccẽſus fuerit, qui tam circunſpectos conſiliarios, tamque incorruptos arbitros elegit. Quia enim prauitatem execrans, rectis & honeſtis ſtudijs intentiſſimus extitit, ſemper vſus eſt in exercitio operis ſanctorum virorum conſilijs, & eorum fretus meritis. Beatus igitur Pipinus primò regum Auſtraſiæ, poſtmodùm ipſius Auſtraſiæ inferioris præpoſitus & dux glorioſus, erat lingua & natiõe Teutonicus. Decus ergò & gloria Teutonicorum, ſpeculum & norma Brabrantinorum, via & exemplar morum, beatus iſte pater patrum Pipinus, egregius dux, poſtquàm domũ regiam & inferiorem Auſtraſiam, ſuæ fidei commiſſam, ſtrenuiſſimè gubernâſſet, vocatus eſt ad patriã ſine fine duraturã, recepturus ſuæ fidelitatis mercẽdẽ condignam. Cuius mors tãto dolore totã Auſtraſiam perculit, vt planctui eius planctus regum nequaquàm cõferri poſſit. Fuerat nanq; probatiſſimæ vitæ ac puriſſimæ famæ, ſapientiæ domicilium, conſiliorum theſaurus, defenſio legum, controuerſiarũ finis, munimẽtum patrię, curiæ decus, via ducum, & diſciplina regũ. Qui profectò ſi exemplo ſancti Iob laudes ſuas prędicare voluiſſet, ex perſona Sapientiæ, quæ ipſum vberrimè repleuerat, veriſſimè & abſq; iactantiæ vitio dicere potuiſſet: Per me reges regnant, & cõditores legum iuſta decernunt. Huius autẽ beati viri corpus eo honore, quo decuit, in ciuitate ſua Laudîs conditum eſt, ibiq; diù iacuit, donèc diuino inſtinctu viri fideles illud ad locum eminentiorem & celebriorem tranſtulerunt, non patiẽtes theſaurum tam precioſum humilimi viculi loculo occultari, ſtatuentes præclaram lucernam nõ ſub modio, ſed ſuper candelabrum reponẽdam, vt luceat meritis & ſignis omnibus, qui in domo Dei ſunt, vtì cernere datur vſq; in pręſentẽ diem. Vt aũt oſtenderetur, quanti meriti eſſet apud Deum, tale fertur in die tranſlationis eius contigiſſe miraculũ. Nam cùm veneranda eius oſſa de tumulo vbi dudùm repoſita erãt, leuarentur, vt ad ciuitatẽ Niuellenſem, locũ videlicet eius reuerentiæ competentiorẽ, transferrentur, cũ copioſis id actũ eſt cereis, ſicut decuit, ardẽtibus. Cumq; de Laudîs vſq; Niuellã populus fidelis per tantum terræ ſpatiũ venerandas reliquias cum luminaribus proſequeretur, & aura eſſet multùm ventoſa, ne vnus quidẽ cereorũ vi extinctus ventorum extitiſſe perhibetur, quouſq; peruentũ eſt ad locũ optatum. Ipſius itaque ſacrę reliquię collocatæ ſunt, vt decuit, in capſa decenti iuxta feretrũ filiæ ſuæ ſanctæ Gertrudis, quę ſingulis annis in diebus Rogationũ circunferũtur à Clero, ad laudem Domini noſtri Ieſu Chriſti, cui eſt laus & gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

Iuſtitia eius.

Leuit. 19.

Arnulphus Meteñ epiſcopus.

Cunibertus Colonieñ epiſcopus.

Moritũ magno ſui relicto deſiderio.

Iob 29.

Prou. 8.

Matth. 5.

Transferũtur eius reliq.æ, & cerei ardentes à vẽto nõ extinguũtur.

VITA

VITA, & MARTYRIVM S. MONTANI ET SOCIORVM EIVS, LVCII, IVLIANI, VICTORICI, FLAuiani &c. scriptum eleganti stylo partim ab ipsis martyribus, partim ab alio quodam, qui præsens interfuit. Est certè historia lectu digna, apparetq; hos martyres S. Cypriani fuisse discipulos, & paulò post illum pro Christo passos esse.

DILECTISSIMI fratres, nobis nihil aliud est agendum, 24. Februar.
quàm vt de Dei seruis & Christo ei⁹ dicamus, & de multitudine fratrum cogitandum: quanquàm ratione hic amor per hoc officium ad has nos impulerit literas, vt fratribus pòst futuris & magnificentiæ Dei fidele testimonium, & laboris tolerantiam per Dominum memoriam relinqueremus. Post popularem tumultum, quem ferox vultus Præsidis in necem concitauit, post'que sequentis diei acerrimam persecutionem Christianorum, appræhēsi sumus Lucius, Montanus, Flauianus, Iulianus, Victoricus, Primolus, Renus, & Donatianus catechumenus, qui baptizatus in carcere, statìm spiritum
Donatianus & Primolus in carcere obeunt.
tradidit: necnon & circa Primolum similis consummationis exitus contigit. Nam & ipsum ante paucos menses habita confessio baptizauit. Igitur appræhensis nobis, & apud Regionantes in custodia constitutis, sententiam Præsidis milites nunciabant, quòd die hesterno árdens, nobis interitum minaretur. Nam vt posteà quoq; verissimè cognouimus, exurere nos viuos cogitauit: sed Dominus, qui solus de incendio
Prou. 21.
seruos suos potest liberare, in cuius manu sermones & corda sunt regis, furentem à nobis Præsidis sæuitiā vertit: & incumbentes precibus assiduis tota fide, statìm quod petiuimus accepimus: accensusq; in exitium nostrę carnis ignis extinctus est, & flamma caminorum ardentium Dominico rore sopita est. Nec difficile credentibus fuit,
Ignis diuinitùs extinguitur.
noua posse ad vetera exempla cōtingere, Domino in spiritu pollicente: quia qui glo-
Dan. 3.
riam istam operatus est in tribus pueris, vincebat & in nobis. Tunc à proposito suo, Domino volente, confractus, mitti nos in carcerem iussit. Quò deducti, non expauimus fœdam illam loci caliginem: moxque carcer tenebrosus, spiritu prolucente, resplenduit, & contra obscuritatis deformia, & cæca noctis contecta, instàr diei, fidei deuotio candida luce vestiuit, & ad summum ascendebamus locum pœnarum, quasi ascenderemus in cælum. Quales illic dies duximus, quales trāsegimus noctes, exponi nullis sermonibus possunt: nec tormenta carceris vlla affirmatione capiuntur: sed vereremur atrocitatem loci, vt est, dicere, quia vbì tentatio est grandis, ille ibì maior est, qui eam vincit in nobis, & non est pugna, qua non sit, Domino protegente, victoria. Nam & occidi seruis Dei leue est: ideò mors nihil est, cuius aculeos conniuens contentionemq; deuincens Dominus, per crucis trophæum triumphauit. Sed & causa nulla armorū est, nisì quandò miles armandus est: nec armatur, nisì quandò congres-
Certamē sequitur præmiū, nempè corona.
sio est: & in coronis nostris prēmium ideò est, quia certamen prēcessit: nec datur palma, nisì congressione perfecta. Sed paucis diebus visitatione fratrum nos refrigerauimus. Nam omnem noctis laborem, diei solatium lętitiæq; abstulit. Tunc Reno, qui nobiscum fuerat, somno appræhenso, ostensum ei est produci singulos. Quibus prodeuntibus, lucernæ singulæ præferebantur. Cuius autem lucerna non præcesserat, nec ipse procedebat. Et cùm processimus nos cū lucernis nostris, expergefactus est. Et vt nobis retulit, lætati sumus, fidentes nos cum Christo ambulare, qui est lucerna
Psalm. 118.
pedibus nostris, & sermo Dei. Post ipsam noctem dies nobis hilaris augebatur. Et cōtinuò eadem die subitò rapti sumus ad Procuratorem, qui defuncti Proconsulis partes administrabat. O diem lætum, gloriam vinculorum: ô optata votis omnibus catena. O ferrum honorabilius atque preciosius optimo auro. O stridor ille ferri, qui strepebat, dum trahitur per aliud ferrum. Loqui nostrum futurum solatium videbatur: atque nè hac iucunditate tardiùs frueremur, à militibus, vbinàm nos Præses

audire

audire vellet, huc atque illuc per totum forum circunducti sumus. Tunc nos in secretarium vocauit, quia necdùm hora passionis aduenerat. Vndè prostrato diabolo, victores sumus in carcerem reuersi, & ad alteram victoriam reseruati. Hoc itaque prelio victus diabolus, ad alteras se astutias vertit, fame nos & siti tentare molitus. Et hoc suum preliū multis diebus fortissimè gessit, ità vt quod magìs secū facere aduersarius putabat, ęgrotantiū copia ad Solonē fiscalem & aquā frigidam laboraret. Hic autem labor, hæc inopia, hoc necessitatis tempus ad Deum pertinuit, dilectissimi fratres. Nam qui nos tentari voluit, ipsum vt allocutionē in ipsa tentatione haberemus, se ostendit. Nam Victori presbytero, cōmartyri nostro, qui statìm post hanc eandem visionem passus est, ostensum est hoc. Videbam, inquit, puerum huc in carcerem introïsse, cuius fuit vultus perlucidus super splendorē inenarrabilē, qui nos deducebat per omnia loca, vt exiremus: egredi tamen non potuimus, & ait mihi: Adhuc modicum laboratis, quia nunc impedimini. Sed cōfidite, quia ego vobiscum sum. Et adiecit: Dic illis, quia gloriosiorem coronam habebitis. Necnon ad Deum suum spiritus properans, & anima iam proxima passioni, sedes suas requisiuit. Nam hunc eundem Dominum de paradiso interrogauit, vbi esset. Cui ille ait: Extra mundum est. Ostende illum, inquit, mihi. Qui ait illi: Et vbì erit fides? Cumque hic per humanam pusillitatem diceret, Quod † me mandas, tenere non possum: dic signum, quod eis dicam. Respondit ei Dominus, & ait: Dic illis signum Iacobi: Lætandum est, fratres dilectissimi, vt patriarchis, etsi non iustitia vel laboribus adæquari possimus. Sed qui dixit, Inuoca me in die pressuræ, & eximam te, & clarificabis me: ad clarificationem sui * fletûs post preces, ad se habitas, commemoratus est nostrî, priùs miserationis suæ denuncians munus. De hoc enim sorori nostræ Quartillosiæ hìc nobiscum positæ ostendit: cuius mulieris & maritus & filius ante triduum passi erant. Ipsa quoquè hìc residens, propinquitatem suam velociter subsecuta est, quæ in hunc modum, quod vidit, exposuit: Vidi, inquit, filium meum, qui passus est, venisse ad carcerem: qui sedens super labrum aquarium, ait: Vidit DEVS pressuram vestram & laborem. Et post hunc introiuit iuuenis miræ magnitudinis, qui ferebat phialas duas singulis manibus, lacte plenas, & ait: Bono animo estote. commemoratus est vestrî DEVS. Et ex phialis illis, quas ferebat, dedit omnibus bibere. Quæ phialæ non deficiebant. Et subitò allatus est lapis, qui fenestram diuidit medius: sed & claræ fenestræ ipso medio allatæ, liberam cæli faciem admiserant. Et posuit iuuenis ille quas ferebat phialas, vnam ad dexteram, alteram ad sinistram, & ait: Eccè & satiati estis, & abundat, & tertia adhuc phiala superueniet vobis. Et abijt altera dies, quæ post hanc visionem eluxit. Expectantes autem eramus horam illam, quandò fiscalis non cibus, sed penuria & necessitas inferretur: quia cibus nullus nobis suberat. Nam & altera die ieiuni manseramus. Subitò autem vt sitientibus potus, esurientibus cibus, desiderantibus martyrium obuenit: ità laboribus nostris refrigerium Dominus per Lucianum charissimum nobis præbuit: qui disrupto catenarum obice, velut per duas phialas per Herennianum hypodiaconum & Ianuarium catechumenum alimentum indeficiens omnibus ministrauit. Hoc subsidium ægros & laborantes nimiùm suffulsit. Eos quoquè qui per eundem laborem, hoc est, per incommodum Solonis & frigidæ aquæ ægritudinem iam inciderant, ab infirmitate reuocauit. Cuius tam gloriosis operibus omnes apud DEVM gratias agimus. Iam nunc, dilectissimi fratres, & de amore, quem in nos inuicèm habemus, aliqua dicenda sunt: nec instruimus, sed admonemus: quia sicut simul vnanimes sumus, ità & apud Dominum vnà viuimus & oramus. Tenenda est concordia charitatis, & dilectionum vinculis inhærendum est. Tunc diabolus prosternitur, tunc à Domino, quicquid postulatur, accipitur, ipso pollicente ac dicente: Si duo ex vobis consenserint super terram, de omni re quamcunque petieritis à patre meo, continget vobis. Nec alio modo vitam æternam accipere & cum Christo regnare poterimus, nisì fecerimus quod præcepit faciendum: pro quo & vitam promisit, & regnum. Eos deniq; hæreditatem Dei consequi, qui pacem cum fratribus tenuerint, suo magisterio ipse Dn̄s enunciat, dicens: Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabunt. Quod exponēs Apostol', ait: Vt sim' filij Dei. Si aūt filij, & hæredes: hæredes quidē Dei, cohæredes autē Christi. Si quidē cōpatimur, vt cōmagnificemur. Si

Fame & siti sancti Confessores tentantur. Locus obscurus & mendosus.

Visio.

Psal. 49.

for. * flexus

Visio Quartillosiæ martyris.

Præbetur tandèm cibus Cōfessoribus.

Matth. 19.

Regnū Dei nō obtinebunt, nisì q pacis & charitatis sunt studiosi.

Matth. 5.

Rom. 8.

Si hæres non poteſt eſſe,niſi filius:filius autem nõ eſt,niſi pacificus:hæreditatem Dei habere non poterit,qui pacem Dei rumpit. Et hoc non quaſi admoniti dicimus, aut ſine diuina oſtenſione ſuggerimus. Nam cùm Montanus cum Iuliano habuiſſet ſermones aliquos ob eam mulierem,quæ ad communionem oppreſſit, quæ nec communicabat:cumque poſt correptionem,quam in eam congeſſerat,in rigore ipſo diſcordiæ manſiſſet:oſtenſum eſt eadem nocte Montano hoc:Viſum eſt,inquit,mihi veniſſe ad nos centuriones. Cumque deducerent nos per viam longam,peruenimus in campum immenſum,in quo occurrunt nobis Cyprianus & Leutius. Peruenimus autem in locũ candidũ,& facta ſunt veſtimẽta noſtra candida, & caro noſtra cõmutata, cãdidior eſt facta veſtimẽtis noſtris cãdidis.Ità aũt perlucida fuit caro noſtra,vt oculorũ viſum ad intima cordis admitteret.Et reſpiciẽs in pectus meũ,video quaſdã ſordes,& experctus ſum in viſione.Et occurrit mihi Lucianus,& retuli illi viſionẽ & aio illi:Scis quoniã ſordes illæ,illud eſt,ꝙ nõ ſtatìm concordaui cũ Iuliano?Et in hoc experrectus ſum.Qua de re,fratres dilectiſſimi,concordiã,pacem,vnitatem omni virtute teneamus:imitemur iam hìc eſſe, quod futuri ſumus. Si nos inuitant iuſtos promiſſa p̃mia, ſi terret iniuſtos pœna prædicta, ſi cum Chriſto eſſe & regnare cupimus, quæ ad Chriſtum & regnum ducunt, illa faciamus. Optamus vos benè valere. Hæc omnes de carcere ſimul ſcripſerant. Sed quia neceſsè erat omnem actum martyrum beatorum pleno ſermone complecti, quia de ſe & ipſi minùs dixerant, & Flauianus quoquè priuatum hoc nobis munus iniunxit, vt quicquid literis eorum deeſſet, adderemus,neceſſariò aliqua ſubiunximus: Cumque per plurimos menſes recluſi fuiſſent in carcere,& fame ac ſiti diù laboraſſent,tandèm ſerò produci iubentur, & ad p̃torium Præſidis admoueri. Et omnibus quidem glorioſa voce profeſſis, cum Flauiani adiutorium reclamaret amore peruerſo,nugans eum diaconum, quod confitebatur inter cæteros,id eſt,Lucium, Montanum, Iulianum, Victoricum, dicta ſententia eſt,Flauianusque rursùs receptus eſt.Et quanuìs haberet plenam doloris materiam, quòd ſcilicet de tam bono collegio ſeparatus eſt, tamen fide & deuotione, qua vixit, credebat id fieri,quod Deus vellet,& triſtitiam ſolitudinis deſtitutæ,religione ſapientiæ temperabat. Dicebat etiam, Cùm cor regis in manu Dei ſit, quæ cauſa mœroris eſt,aut quarè ſuccenſendum putem homini,qui hoc loquitur,quod iubetur? Sed de Flauiano poſtmodùm pleniùs. Interìm cæteri ducebantur ad victimæ locum. Concurſus vndiquè gentilium & omniũ fratrum fuit. Qui quãuìs obſequẽtes alijs & cæteris Dei teſtibus pro religione & fide,quam Cypriano docente didicerunt: tunc tamen officio pleniore & copia maiore cõuenerant. Erat illic videre martyres Chriſti, felicitatem gloriæ ſuæ,vultus hilaritate teſtãtes: ità vt poſſent prouocare ad propriæ virtutis exẽpla,etiã ſi tacerẽt. Sed nec ſermonis largitas defuit. Nã exhortationibus ſuis ſinguli plebẽ corroborauerũt:Et Luciũ qdẽ ꝓpter ingenitã lenitatẽ, & probã ac modeſtã verecundiã, infirmitas etiã grauis & labor carceris fregerat: ac ꝓptereà cũ comitibus paucioribus ſolus antè p̃ceſſit, nè multitudo nimiæ preſſuræ de fuſiõe ſanguinis inuideret:qui tñ & ipſe nõ tacuit,ſed comites ſuos quomodò potuit inſtruxit. Cui cùm dicerẽt fratres,memento noſtrî:Vos, inqt,meî memẽtote. Quãta martyris humilitas,de gloria ſua nec ſoli ſub ipſa paſſione p̃ſumere?Iulianus quoquè & Victoricus inſinuata diù fratribus pace,& commendatis omnibus clericis, maximè eis,qui famem carceris viſitauerant,ad paſſionis locum cum gaudio & ſine pauore venerãt. Sedenim Montanus, corpore & mente robuſtus, quanquàm & ante martyrium glorioſus,quicquid ſemper veritas poſtularet, conſtanter & fortiter dixerit ſine vlla exceptione perſonæ:tamen de martyrio proximo creſcens,prophetica voce clamabat: Sacrificans dijs eradicabitur,niſi Domino ſoli.Et hoc frequenter iterabat,inſinuans & inculcans, non licere,deſerto Deo,ad ſimulacra & manufacta figmenta accedere. Hæreticorum quoquè ſuperbiam & improbam contumaciam retundebat,conteſtãs eos,vt vel de copia martyrum intelligerent Eccleſiæ veritatem, ad quam redire deberent. Deindè lapſorum abruptam feſtinanter negationem pacis ad plenam pœnitentiam & Chriſti ſententiam differebat, necnon integros quoquè ad tutelam integritatis exhortans:State fortiter,fratres,& conſtanter militate,dicebat. Habetis exempla:nec vos lapſorum perfidia deſtruat ad ruinam,ſed noſtra tolerãtia magis ædificet ad coronam. Virgines quoquè ſingulas admonebat,vt ſanctitatem ſuam tuerẽtur.

Viſio Montani.

Prou.21.

Apparet hîc, hos martyres Cypriani ætate vixiſſe.

Montani p̃clara laus & prophetica vox.

tur. Generaliter omnes docebat,vt præpositos venerarentur. Præpositis quoq; ipsis concordiam pacis insinuans, nil esse melius aiebat, quàm præpositorum vnanimem voluntatem : tunc & plebem posse ad sacra obsequia prouocari, & ad vinculum dilectionis animari, si rectores plebis pacem tenerent. Hoc enim est propter Christum pati, Christum etiam exemplo sermonis imitari,& esse probationem maximam fidei. O exemplum grande credendi. Cùm autem iam carnifex immineret,& gladius super ceruices eius libramēto nutante penderet, expansis ille manibus ad Deum, voce clara,ità vt non tantùm ad totius plebis aures,sed & ad gentiles quoquè ipsos sonus vocis euaderet,orauit, rogans & deprecans, vt Flauianus, qui per suffragium populi de comitatu eorum remanserat,sequeretur die tertio. Et quo precis suæ fidem faceret, manualem,quo oculos fuerat ligaturus, in partes duas discidit, & iussit alteram reseruari,qua Flauiano oculi post crastinum ligarentur. Sed & in medio eorum solum seruari iussit,vt nec sepulturæ consortio separaretur:& perfectum est sub oculis nostris, quod Dominus in Euangelio suo repromisit,vt qui tota fide peteret, quicquid peteret,impetraret. Nam post biduum, secundùm quod postulatū fuerat, Flauianus quoquè productus,gloriam suam passione perfecit. Quoniam tamen,vt suprà dixi,etiam ipse mandauit, vt bidui moram memoratis causis iuberemus, faciendum erat necessitate maiore, quod fieri meritò deberet, etiam si non iuberetur. Post suffragia illa, post voces, quibus quasi pro salute eius amicitia inimica surrexerat, reuocabatur in carcerem virtute robusta,mente inuicta,fide plena. Nihil de animi eius vigore mutilauerat remanendi quidem cōtemplatio, quæ quemuis posset mouere. Ità fides,quæ imminentem passionē tota deuotione præsumpserat,temporanea impedimenta calcabat. Hærebat lateri eius incomparabilis mater, quæ præter fidē,qua ad patriarchas pertineret, in hoc etiam se Abrahæ filiam comprobauit, quę filium suum & optabat occidi, & quòd interim remansisset, contristabatur glorioso dolore. O matrem,religiosè piam, ô matrem inter vetera exempla numerandam. O Machabeicam matrem.nihil enim interest de numero filiorum,cùm perindè& hęc in vnico pignore totos affectus suos Domino mancipauit.

Mar.11. Gen.22. Mira sanctæ mulieris fortitudo. 2.Mach.7.

Sed ille collaudans matris animum, vt dilationem suam non doleret, Scis,inquit, mater meritò castissima, vt semper tentauerim, si confiteri contigisset, martyrio in eo frui, & frequenter catenatus videri, & sæpè differri. Si ergò contigit, quod optaui, gloriandum est potiùs quàm dolendum. Et cùm ad carceris ianuam veniretur, difficiliùs multo & tardiùs quàm solebat,aperiebatur, obnitentibus etiā carcerariorum ministris:ità vt videretur obfirmatum,spiritu quodam repugnante atque testante,indignum esse,carceris sordibus eum fœdari, cui cæleste habitaculum pararetur. Quia tamen diuinitatis corona dilata,dignas causas habebat,iam cæli & Dei hominē inuitus carcere admisit. Qualis illic mēs fuit biduo illo,quæ spes,quæ've fidutia,cùm martyris Dei animus & de collegarum petitione præsumeret, & de sua crederet passionem futuram? Dicam,quod sentio. Dies ille post biduum tertius,non quasi passionis,sed quasi resurrectionis dies sustinebatur. Admirans erat deniquè turba gentiliū, qui vocem Montani petentis audierant. Postquàm verò produci tertio die iussus est, rumore cognito,confluebāt increduli & perfidi,fidem martyris probaturi. Egrediebatur de carcere Dei testis, iam ad carcerem non reuersurus. Communis omnium magna lætitia,sed magìs habebat in animo suo certum, quòd & fides propria & petitio antecessorum suorum extorqueret Præsidi vel inuitam,licèt populo reclamante, sententiam. Vndè & occurrentibus fratribus & salutare cupientibus, fide tota pollicebatur, quòd in Fusciano cum omnibus pacem facturus esset.

O magna fidutia, fides vera. Ingressus deindè prætorium, cum miraculo omnium in custodiarū loco stabat,expectans donèc vocetur. Illic nos in latere eius constituti eramus, iuncti penitùs hærentes, ità vt manus manibus teneremus, exhibētes martyrij honorem, & contubernij charitatem. Ibì condiscipuli eius suadebant, cum lachrymis etiam,vt præsumptione deposita,sacrificaret interdùm,posteà quicquid vellet, facturus : nec incertam illam & secundam mortem plusquàm præsentem vereretur. Et hæc gentilium verba sunt, qui dicebant vltimi furoris esse, magìs mortem mâlle*timere,quàm viuere.

Vides hic familiarē admodū martyrib9 fuisse huius historię authorē.

*temerè,

Sed

Sed ille gratias agens, quòd amicitia duce, quantùm in ipsis erat, consultum sibi vellent: tamen & de fide & de diuinitate non tacuit, dicens, multo melius esse primo in loco, quantùm ad libertatem integritatis pertineret, occídi, quàm lapides adorare. Tunc deindè summum esse Dominum, qui omnia imperio suo fecerit, ac propterea solus colendus sit, addens & illud, quòd gentiles minùs credunt, etiam si de diuinitate quid sentiunt, viuere nos etiam cùm occídimur, nec vinci morte, sed vincere: ipsos quoquè, si vellent peruenire ad conscientiam veritatis, etiam Christianos esse debere. His illi retunsi & reuicti, postquàm nihil per suadelas obtinere potuerunt, ad crudeliorem se misericordiam contulerunt, certi eum à proposito volũtatis suæ vel tormẽtis deponi posse. Et cùm admoueri iussus esset, interrogatus à Præside, quarè mentiretur se diaconum, cùm non esset, mentiri se negauit. Et cùm Centenarius diceret, notariam sibi datam esse, qua contineretur eum fingere, respondit: An non est verisimile me mentiri, & illum verum dicere, qui notariam falsam dedit? Qui cùm reclamante populo ac dicente, Mentiris: iterùm à Præside interrogaretur, an verè mentiretur, respondit: Quod est compendium mentiendi? Ad hoc populus exasperatus, torqueri eum iteratis clamoribus postulauit. Sed Dominus, qui serui sui fidem sciebat, non est passus probati martyris corpus tormenti alicuius vel leui laceratione pulsari. Cor enim regis ad sententiam statìm flexit, & testem suum, vsque ad mortem fidelem, consummato cursu & agone perfecto, coronauit. Exindè iam gaudens, quia p sententiam datam passionis suæ erat certior, etiam iucundo colloquio fruebatur. Et sic effectum est, vt iuberet hæc scribi, & ad propria verba coniungi: addi quoq; ostensiones suas noluit, quarum pars ad moram bidui pertineret. Cùm adhuc, inquit, episcopus noster solus passus fuisset, ostensum est mihi hoc, quasi Cyprianũ ipsum interrogarem, an pati ictus doleret martyr futurus, de passionis tolerantia consulebat, dicens: Alia caro patitur, cùm animus in cęlo est, & nequaquàm corpus hoc sentit, cùm se Deo tóta mente deuouit. O verba martyris, martyrem cohortãtis. Negauit esse in passionis ictu dolorem, vt qui & ipse habebat occídi, animari cõstantiùs posset, quòd nec paruum quidem sensum doloris de passionis ictu haberet. Posteà, inquit, cùm plures paterentur, contristabar in visu noctis, quòd quasi à collegis meis remansissem. Et apparuit mihi vir quidam, dicens: Quid cõtristaris? Cui cùm causam tristitiæ meæ dicerem, ait: Confessor es, tertiò martyr eris per gladium. & sic impletum est. Nam confessus Christum primò in secretario, secundò publicè, reclamante populo, iussus recludi, à collegio suo secundùm ostensionem remansit, & productus post confessiones duas, tertiò passionem perfecit. Deindè, inquit, cùm iam Successus & Paulus cum comitibus suis coronati fuissent, & ego post infirmitatem conualescerem, video ad domum meam venisse Successum episcopũ, vultu pariter & cultu nimìs claro, cuius effigies difficulter agnosceretur, cò quòd carnales oculi angelico splendore rutilarent. Quem cùm vix agnoscerem, ait mihi: Missus sum nunciare tibi, quoniam tu passurus sis. Hoc cùm dixisset, statìm venerunt duo milites, qui me perduxerunt in locũ quendam, vbì erat fraternitatis multitudo collecta, inter quos apparuit mater mea, dicẽs: Laudo te, quia nemo sic martyrium duxit. Et verè nemo. Nam, vt omittam carceris abstinentiam singularem, & vt accipientibus cæteris vel modicum cibum, qui de sordibus penuriæ fiscalis exhibebatur, solus se ab ipso modico continuit, tanti habens ieiunijs multis & legitimis fatigari, dummodò alios victu proprio saginaret. Ad illa igitur veniam, quòd cum tanto honore deductus est, qui à tot sacerdotibus comitatus, eius disciplinis omnibus ordinatis, ad instar ducis dirigi meruit. Sic regnaturum cum Deo martyrem, iam spiritu ac mente regnantem, etiam itineris tota dignitas exprimebat. Sed nec de cælo testimonium defuit. Imber largus & lenis temperato rore descendens fluebat, ad multa proficiens: Primò, vt gentiles pniciter curiosos interuentu pluuiæ refrenaret, & vt diuertendi daretur occasio, vt sacramentis legitimæ pacis, nullus profanus arbiter interesset. Et quod Flauianus ipse ore suo dixit, ad hoc pluebat, vt Dominicæ passionis exemplo aqua sanguine iungeretur. Sic consummatis omnibus fratribus & pace perfecta, processit è stabulo, quod Fusciano de ꝓximo iunctum est. Ibi cùm editiorem locum & sermoni aptum conscenderet, silentio manu facto, huiusmodi verba emisit: Habetis, inquit, fratres dilectissimi, nobiscum pacem, si Ecclesię noueritis pacem, & dilectionis vnitatẽ seruaueritis. Nec putetis pauca esse, quæ

It hilaris ad mortem Flauianus.

Visio oblata Flauiano.

Flauiani egregia prę conia.

Iohan.19.

Memorabilis martyris morituri sententia.

quę dixi, cùm & Dominus noſter Ieſus Chriſtus, paſſioni ꝓximus, hæc nouiſſimè di-
Iohan.15. xerit: Hoc eſt mãdatum meum, vt diligatis inuicèm, ſicut dilexi vos. Et ſupremum il-
lud adiunxit, & in teſtamenti modũ vltima ſermonis ſui fide ſignauit, quòd Lucinum
preſbyterum commendatione pleniſſima proſecutus, quantùm in illo fuit, ſacerdo-
tio deſtinauit. Nec immeritò. Non enim difficile fuit, ſpiritu iam cęlo & Chriſto pro-
ximante, habere notitiam. Deindè ad locum victimæ, expleto ſermone, deſcendit, &
ligatis oculis ea parte, quam Montanus ſeruare ante biduum iuſſerat, fixis tanquàm
ad precem genibus, paſſionem ſuam cum oratione perfecit. O martyrum glorioſa
documenta. ô teſtium DEI experimenta præclara, quæ ad memoriam poſterorum
meritò conſcripta ſunt, vt quemadmodùm de ſcripturis veteribus exempla, dum di-
ſcimus, ſumimus, etiam de nouis aliqua diſcamus.

IGNATII MONACHI, QVAE FIT SINGVLATIM, EXPOSITIO VITAE ET MIRACVLORUM *ſancti Patris noſtri Taraſij, Archiepiſcopi Conſtantinopolitani.*

Suidas hũc Ignatiũ dicit fuiſſe diaconũ & vaſorũ cuſtodẽ eccleſiæ Cõſtantinopolitanæ, & Metropolitanũ Nicææ. Februarij 25. Proue.10.

NAtaturus per ingentem maris magnitudinem, inclyti pa-
tris & vita inacceſſa præſtantis, vereor nè aduerſos ven-
torum flatus linguæ agreſtis, & vaſtorum fluctuũ obſcu-
ritatis excitem, ſalumq; & tempeſtatem mihi procurem
animæ naufragij. Talis enim eſt inſcitiæ temeritas, quæ
orationem effundit tanquàm paleam, ad nihil quod ſit
opportunum conducibilem, & affert damnum ei, quod
oportet fieri & eſt vtile, & in naufragium incidit multi-
loquij, quod fieri non poteſt, vt omninò effugiat pecca-
tum, vt eſt Salomonis & diuina admonitio. Hoc meum
reprimit ingeniũ & terret cogitationẽ, & refrenat ora-
tionem, & diuinarum viri dotum profundum intueri ꝓ-
perantem, retardat. Sed cùm altũ longi temporis ſilentium res eius tegens eſſet mul-
torum auribus damnum allaturum, vt quæ tenerantur deſiderio audiendi res optimas
& præſtantiſſimas, quæ ab illo in vita geſtę ſunt, vt quæ ſint plenæ vtilitate animæ, agè
valere iubens omnem dubitationem, pauca quædam de ipſo, quæ dignatus ſum vide-
re oculis, & quę accepi auribus, & quæ ipſa noui experientia, & in mea humili & ege-
na ſcio manere memoria, cum pura & ſyncera veritate in lucem edere, ſi Deus con-
cedat, iam conabor. Nam etſi non poſſim dicere pro dignitate, non ideò vniuerſum
deſeram: ſed quia nolo abſcondere talentũ, ſicut ille malus & piger ſeruus, ideò quod
Matth.25. Deo gratũ eſt prompto & alacri animo offerre pro viribus, etſi non potero debitum
ſoluere cum fœnore, in eo quidem certè, quòd ſortem exerceam & procurem, vt ei
nihil detrahatur, ero aliqua ex parte accipiendus.

Hic ergò ſacroſanctus & magnus Taraſius, qui Chriſti manſuetudinem & humili-
tatem ab infantia vſq; ad ſenectutem imitatus pulchrè expreſſit, in cuius, ſicut priùs
dixi, virtutum mare me vt natarem demiſi, quiſnam eſſet & vndè, & ex qua patria &
parentibus ortus ſit, arduũ fuerit dicere, ijs etiam qui ex ſcientia ſciunt amplè & ma-
gnificè dicere, non ſolùm mihi, cuius eſt planè humilis & abiecta oratio, tantam præ-
clari generis ab alto repetere magnitudinem, & à maioribus deductam eius ſtirpem
recenſere, qui gloriari non vult eiuſmodi laudibus, neq; fluentibus diuitijs cor appo-
Pſal.61. nere, conuenienter diuino Pſalmographo, vnquàm eſt meditatus. Hoc vnum autem
poſſumus dicere, ꝙ omni authoritate & maxima excellentia apud eos, qui per id tẽ-
pus imperabant, Georgius eius pater, & rei nomen cõueniens ſortita mater eius En-
cratia, propter ſummam iuſtitiam primas partes obtinuerunt, ex patriciorũ ſerie de-
riuati, appellati patricij. Quorum pater quidem cùm aſcendiſſet ad altitudinem tri-
Integritas patris eius in iure dicundo. bunalis iudicialis, integreq; & incorruptè ius omnibus ex æquo tribueret, Solone &
Lycurgo antiquis illis legiſlatoribus, conſpectus fuit longè iuſtior. Qui etiam ali-
quandò rectam & legibus conuenientem tulit ſentẽtiam, cùm quid eſſet iuſtum tunc
igno-

ignorâssent, qui videbantur imperium obtinere, neque id vellent exequi. Iuris verò dicendi difficultas in his fuit: Pauperculæ quædam fœminæ, fuerant grauissimi criminis accusatæ. Quænam autem fuerit ea accusatio, iam dicam.

Accusatæ fuerant cædem fecisse lactentium infantium, per foramen domorum vel portis etiam clausis subeuntes, & ex improuiso infantes interficientes. Quę etiam trahebantur in iudicium ab ijs, qui credebant fabulis, & nolebant Christi Dei nostri sequi doctrinam, quę simulacris & phantasmatibus nequaq̃ decipitur. Est enim apud Græcos in fabulis fœmina quędam, Gello nomine, quæ dicitur, cùm immatura morte vitam abrupisset, quibusdam spectris accessisse ad recèns natos infantes, & eos interfecisse. Huius fabulæ improbo pellecti ac decepti spiritu, qui ea dicebant probabiliter, conantur etiam ad mulierculas transferre hoc execrandum scelus, & eis adscribere in spiritum conuersis, causam eorum, qui moriebantur ante tempus. ô stuporē, ô cordis oculorum cæcitatem. Si corpus longitudine profunditateque & latitudine compactum ac constipatum, in spiritum dissolutum procedit, & hęc facere conceditur, Christus ergò, qui est ipsa veritas, dicens: Spiritus carnem & ossa nō habet: reputatus est phantasma ab ijs, qui hæc asserunt. Quinetiam Christus quoquè, qui veram carnem accepit, & spiritum carnem & ossa nō habere verè affirmauit Discipulis, nulla re circunscribetur, quæ obstet, quô minùs sit phantasia. Sic ergò cēsens & citra dubitationem iudicans Georgius, fœminas absoluit à criminibus. Qui tunc autem rerum potiebatur, (valdè enim defendebat phātasiam) cùm sensisset sic iudicâsse Georgium, iussit eum ad se adduci. A quo euidenter edoctus de vero exitu latæ à se sententię, eum quidem cecídit per summam ignominiam: latam autem ab eo sententiā vel inuitus comprobat, vt qui à criminibus absolutas conseruârit mulierculas. Et Georgij quidem constantiæ & iustitię pars hîc sita sit. Iohan. 14. Lucæ 24.

Mater verò clara pietate, & id, quod ipsa appellabatur, cernens proficere in filio, venerandum reddit suum filium & verè templum continentię. Et cum æqualibus quidem suis & improbis docens eum nullam habere cōsuetudinem: inire amicitiam cum ijs, qui amant decus virtutis, suadebat & eis coniungi iure charitatis spiritalis. Quamobrem ingressus per vniuersam virtutē, erat apud omnes reuerendus, vt etiam consulari dignitate fuerit honestatus: & electus sit primus scriba arcanorum Imperatoris: & in aula imperatoria luciferi instàr resplenduerit: vt qui diuinas quidèm disciplinas abundè esset complexus: & ex externa eruditione collegisset, quę sunt pręstantissima. Illas quidem meditans ad assensum virtutis, & plātatus secùs decursus aquarum diuinę cognitionis, vt rationales fructus proferret in tempore: harum autē vtilitatem per attentionem & cautionem in animo recōdens obsignauit, per quas posset corrigere, quod est prauum & barbarum: & linguę suę imponere legem accuratè loquendi. Mater piè suum instituit filium. Fit consul &c. Psal. 1.

Cùm sic decæterò per vtrasque laudem esset assecutus, & totum se Deo dedicâsset per pietatem & puram conscientiam, venit ad habitū spiritalis perfectionis, & mundi munera obiens in mundano habitu, se à mundana remouit ambitione, & spiritui adaptans animā, Vas sacrū efficitur electione melioris, etiā ante sacerdotium, & pastor pecudū rationis compotum, qui pascebatur adhuc, p̄nunciabatur: & sperabatur fore, vt susciperet vniuersam omnium præfecturam, vt lucida lucerna iam accensa, igne virtutum mundum illustrans vniuersum, & omnem hæreticam dispellens caliginem, & lucem procurans rectæ fidei. Nec populum sua spes fefellit, vt qui mox acceperit id, quod desiderabat. Paulus enim, quem Cypria natum excepit Salamis, sanctè & integrè clauum regens sacerdotij, cùm nefaria adhuc vigeret hæresis, quæ accusat Christianos: eorum, inquam, qui abolent imaginem Christi veri Dei nostri carnis susceptionis: & eius, quæ eum verè & propriè peperit Dei matris, & incorporearum, vt visæ sunt, potestatū: & iam omnes sancti oppugnatores hęresis à breui & caduca hac vita excessissent, & traducti essent ad eorum, quæ in vita gesserant, quę fit illic, discretionem: & serpētinæ doctrinæ virus etiam post exitum euomuissent ex Ecclesia, ęgrè ferebat & animo angebatur Paulus, cùm non haberet, qui ei opē ferret, & manū pręberet ad rectæ fidei correctionem, propterea quòd omnes adhærerent hæresi, eamq; confiterentur & assentirentur. Capit itaque consilium dignum sua prudentia. Nam Iconomachorum hæresis.

cùm incidiſſet in morbum,qui ei mortem erat allaturus,& deducturus ad longęuam quæ illic eſt,reſolutionem,ſe clàm ſubducit è ſede : & cùm veniſſet ad Flori monaſterium,in numerum monachorum ſe retulit,mutato amictu.

Irene cũ filio Cõſtantino Imper.

Poſtquàm autem notum fuit, quò ſe demiſiſſet Pontifex, idq́ue iam perueniſſet ad aures eorum, qui per id tempus rerum potiebantur, (Irene autem & Conſtantinus eius filius,primas potentiæ partes tunc pulchrè obtinebãt)ij, quòd res accidiſſet noua & inſolita, animo non parùm conturbati, ſtatuerunt venire ad dictum monaſterium. Poſtquàm verò agnouerũt Pontificem ſubijſſe habitum humilitatis, ira repleti & metu,rogauerunt eum,qui ſe ad tãtam dederat audaciam, quænam fuiſſet cauſa Pontificis fugæ & tonſuræ,reputantes num nihili eſſet facturus grauem Imperatoris indignationem. Paulus autem miti ac placida oratione (talis enim erat,ſi vllus alius) iram leniens imperatoriam,perſuaſit, vt iraſci deſiſterẽt:& aperuit cauſam, quæ eum ad hoc deduxerat,hoc modo verba faciens:

Oratio Pauli Epiſcopi ad Imperatores.

Me,ô Imperatores, & morbus,& improuiſus mortis aduentus, coëgit hoc facere. multo autem magìs ad id impulit Eccleſiæ deformitas, quæ laborat hæreſi, & ex diuturna mala opinione tantum accipit dolorem,vt ei inhæſerit vibex immedicabilis:etèr iam per manus & atramentum inſcripta hæreſi aſſenſio.Neq; enim mihi licuit effugere retia malę opinionis:ſed accidit,vt & lingua & manu in ea implicarer. Quod etiam me magìs angit,vt quod excedat ſenſus animi. Video omnes orbis terrarum partes,quæ in veſtra manu tanquàm in ſtateta appenduntur, fidei immobilẽ conſeruantes trutinam,& in recta permanentes doctrina & exultantes,ab eccleſia noſtra longè diſſidere,& tanquàm à Chriſti grege alienas oues repellere. Et ideò recuſo eſſe paſtor cœtùs hæretici,& ſtatui potiùs habitare ſepulcrum,quàm eſſe obnoxius anathematibus ſacrę quaternioni ſedium Apoſtolicarum. Sed cùm ſceptri potentiam in veſtras manus Deus tradiderit, & imperialem curam geratis Chriſtianiſſimi gregis, qui eſt ſub ſole,nè deſpiciatis triſtitiam matris veſtrę Eccleſię,ſed ſtudete,vt ea rursùs veterem recipiat pulchritudinem.Nè patiamini abominandam hęreſim nunc quoquè, tanquàm ſuam ex querceto,vt dicitur, vaſtare ac perdere vineam veſtrę imperatoriæ & fidelis agriculturæ,& à viam tranſeunte non trita & aſpera mala opinione turpiter eam peruadi.Eſt vobis ſcientiſſimus agricola, qui aluërit botrum veræ confeſſionis, & eum expreſſerit in diuina torcularia vnius & ſolius Eccleſię,& cùm implêrit craterem ſapientiæ,parauerit fideliſſimo populo poculum rectę ſententiæ. Et quemnam hunc innuis,ei dixerunt Imperatores? Taraſium mea ſignificat oratio,qui eſt primus à ſecretis diuini veſtri imperij.Illum ſcio, & quicunque rectè ſapit,eccleſiam eſſe opportunè ſuſcepturum:& virga quidem rationis participe hæreſum nugas eſſe exacturum:docendi autem & paſtorali baculo introducturum & foràs educturum ad ſtabula & mandras veritatis,gregem diuiniſſimum.

Cùm in auribus imperatorijs ſic ſemināſſet orationem, & eã effeciſſet genitalem, & quæ iam fructum tulerat in centuplum,grauitate morbi oppreſſus, ad tabernaculi

2.Cor.5.

diſſolutionem, per mortem confidenter feſtinabat, ædificationem à Deo per incorruptionem,vt dicam Apoſtolicè,ſortitus. Et ſic quidem ſe geſſit Paulus:Imperatores autem in Paſtoris electione mentem habentes occupatam, & Pauli ſermone ſtimulati,in Taraſium apertè defigunt oculos : & eum, Deo volente, vt viduato gregi præeſſet,communi conſenſu ſapienter eligunt. Eis aſſentiebatur,quidquid erat optimum & præſtantiſſimum è ſacro ſenatu,diuinus planè cœtus:vt qui omninò ſcirent virum in omnibus præfulgere,& dignum, cui demandaretur dignitas paſtoralis. Quidquid autem erat promiſcuum ac circunforaneum, & lucernam redolebat hæreticam, patris ſanctitatem,etiam ante ſacram ab eo acceptam veſtem,vt ad arguendũ vehementiſſimam & acutiſſimam ſuſpectam habens ſecurim, nolebat aſſentiri communibus ſuffragijs,non volens ab antiqua ſua reſipiſcere ſentẽtia: & malebat inuolui cœno limi hæreſeos, quàm potari viuifico fluento puri & imperturbati fontis doctrinæ Taraſij. Sed vicit id,quod iuſtum erat:& admiſſum eſt, quò pro pietate ferebatur decretum. Iubent itaque Imperatores ſtatìm coràm ſiſti Taraſium,vt quæ Deo videbantur & legibus Eccleſiaſticis,iura in eo confirmarent. Ille verò aderat cum pia & honeſta ſpecie,& quas à Deo habebat,gratijs circundatus. Apud quem honeſtis & egregijs agentes ſermonibus, & tanquàm iam cum patre,de eo,quod erat poſteà conſtituendum,

Taraſius eligitur epiſcopus Cõſtantinopolitanus.

dum,consilium ineuntes,vsi sunt verbis eiusmodi:

Non putamus latére tuam prudentiam,quòd præteritis temporibus Ecclesiam inuasit vertigo hæreticę caliginis,quæ nihilo tolerabiliùs eam operuit,quàm nona plaga Aegyptiaca,tenebræ, inquam,palpabiles, & vsque in hodiernum diem cancri more serpit per gregem : & per vniuersum ferè mundum in animam commouit tempestatem. Sed quoniam Deus ineffabili nutu eam produxit, & eius ductores,qui nō iustè iustum persequi statuerant, iusto iudicio ab imperio exemit & à vita, & tanquàm lampadem prælucentem nostram accendit potentiam, vt malæ opinionis abigamus tenebras, & faciamus exoriri Solem cognitionis : eccè te euocamus defensorē & ꝓpugnatorem, & ad hoc certamen adiutorem, vt qui sciamus te pulchrè posse armari ad rectam tuendam sententiam, & structa ex diuinitùs inspiratis scripturis acie, pro ea confligere & te præclarè gerere. Nè ergò terga vertas ad ea, quæ piè à nobis proponuntur,qui mundanis opibus & copijs studemus procurare pacis vtilitatem:quinetiam pedibus & manibus opem ferre,& omnem mouere lapidem, vt dicitur in prouerbijs,vt inueniatur quod queritur,& apprehendatur quod desideratur. Tempus est ergò,vt contexatur præclara & valdè optanda Ecclesię tunica, quàm scidit pestis hæresis.Nunc appropinquat dies insignis & salutaris,in quo Christus cessare faciens fremitum erroris simulacrorum,annuit copiosis suis miserationibus, vt eius veneranda erigeretur statua,quòd attinet ad humanitatē.Transiens ergò ad septum Sacerdotij, cùm aduersùs hæresim decertaueris, cane victoriæ canticum aduersùs inimicos. A Deo præmium & coronam accepturus,egredere. *Imperat. oratio ad Tarasium. Exod.10.*

Tarasius autem Imperatoris allocutione obstupefactus, & tanquàm à cælesti aliquo sono attonitus,respondit in hanc sententiam ad ea, quæ dicta fuerant: Tempestatem quidem,quæ in fidem & vniuersum commune vehementer irruit, & vsque ad fundamenta Ecclesiam periculosis agitauit fluctibus,& animę naufragiū multis conciliauit,nulla est auris,quæ nō acceperit,etiamsi pauci effugerint vim procellę.Hunc verò sedare turbinem, & nocturnę pugnæ luna non lucente hanc pacare procellam, maius est,quàm vt vllæ vires id queant pręstare Quis enim,quæ tam nefariè inualuit consuetudinem,& naturæ vim accepit, & mundum propemodùm iureiurādo adegit aduersùs diuinam potestatē,conuerterit & fecerit discere,quod est melius, nisi Deus adspexerit & defenderit vestram diuinam potestatem? Ecclesia,quę impietatis tyrānide olìm fuit exuta veteris decoris pulchritudine, lacerisq; pannis diù esse induta sustinuit ꝓpter putria & imbecilla dogmata hęresis,nunc à Deo & à vobis ornetur pijs varietatibus. Per vos ergò renouentur mādata Apostolorum, per quæ refulsit splendor veræ fidei. Respirent sacrarum Synodorum pura decreta, quæ Euangelicis seruantur traditionibus,nec sustinent in æternum vllo modo posse iurripi. Aperiantur vestibula paternorum dogmatum, & Christi pecudum in eis greges transeant,& tanquàm ex diuino paradiso confiteantur doctrinam rectæ confessionis. Per Caiaphaicum enim cōcilium facta est abortio fœtûs hęresis. Per œcumenicam Synodum nascantur filij Ecclesiæ, & ad mensuram ætatis Christi incrementum accipiant. Nam si hoc factum fuerit,& antiqua ac prima amictûs dignitate fuerit decorata,& veræ opinionis pius dogmatum Lucifer vestro studio eam illustrauerit,habebit omnes fideles in eadem sententia conuenientes, & suas animas profundentes, vt ea stabiliter fundata,conseruetur supra firmam petram fidei. *Tarasij ad Imperat. responsio. Constantinopolitanā pseudosynodum dicit,qua damnatæ sunt imagines ab hæreticis.*

Cùm hæc coram Imperatore animæ vtilia declarâsset mysteria, ipse eum rogat, vt eum quoquè de his differentem audiat communis cœtus populi. Nam hoc caput rectę fidei ægrè ferebat turba militaris, vt cui non videretur esse admittēdas & adorandas venerandas imagines.Nutu ergò Ecclesiæ hoc facere incitatus,cū fuisset in inclyto Magnaurę palatio,vniuersa cōfluente ciuitate & sacerdotali multitudine se quidē excusauit, validis demonstrans rationibus, qualis esset sacerdotij professio & dignitas, & ad quantam altitudinem euehat & magnitudinem ,eum, qui vult ad hoc procedere : seque non esse idoneum ad id suscipiendū, vt qui iam olim fuerit implicatus in mundi dignitatibus, & in huius vitæ turbis & solicitudinibus plurimùm inuolutus,& mysticum hunc statum nondùm gustauerit. Eum enim,qui ad hanc vocationem & hunc gradum properat, illotis, vt dicitur, manibus citò ad id insilire, & quæ non tangi possunt,tangere non est tutum:sed eum,qui est educatus in ijs, quæ ad hoc

ferunt iustificationibus,& directus Euangelicis & Apostolicis, vt par est,viuificis doctrinis, ad discernendam viam rectam & incuruam : vt illa quidem pastoraliter deducat ad meliora:hanc autē declinet & vitet,conuenienter diuinæ admonitioni,vt quæ procùl ferat à Deo & eius constitutionibus.His fretum,traduci oportet ad hanc magnitudinem.Me autem,vt scit Deus,ad hoc suscipiendum ministerium inuitum coëgerunt Imperatores, cùm hoc mihi nunquàm venisset in mentem, neque de hac vnquàm rectione cogitâssem. Tanquàm electo ergò Dei populo & gregi meam communico conscientiam, vt si me huic maximo muneri volueritis alligare, & me huius iugum subire statueritis, Traditioni Oecumenicæ fidei vos quoquè ipsos inclinetis, & nè vos sequi pigeat patres, qui hac via sunt ingressi, & sex sanctis Oecumenicis Synodis,& ijs, quæ piè ab ipsis sunt decreta, consentire nè recusetis. Ad supernam enim hæreditatem transmittunt eos,qui ipsis párent, & fiunt authores magnę & immortalis remunerationis.Eius itaque admonitiones tanquàm angeli voces admittit populus, & polliciti se instàr ouium secuturos ducẽtem pastoraliter,se, vt Deo & ei videtur,in omnibus parituros affirmabant.

En vult vt œcumenicis obtéperent Concilijs,modò ipsum velint habere Episcopum.

Tùnc decæterò inspiratione principalis & diuini spiritûs, conspirante etiam consilio Imperatoris, limi mundani mutata dignitate & tonsa coma ritu Clerici, honestoque & venerando alio sumpto amictu, diuinis & spiritalibus inuocationibus,sicut Aaron & Phinees, suscipit vnctionē honoris sacerdotalis,& ascendit ad altitudinem cathedræ Pastoralis,luci lucem adiungens, & virtutem augens virtutibus,& modum superantibus profectibus datum, sacratissimum talentum multiplicans. Continentiam enim tanquàm Eucrateæ filius, & qui eum iampridèm abundè exercuerat, vsq; adeò sibi parauit ex eo,quòd esset paucis contentus,vt esset eius victus à rebus superuacaneis omninò alienus,& non luxurians vsque ad satietatem. Vitæ autem suæ habenas ità moderabatur, & animi perturbationum tumultus ità reprimebat, vt esset omnibus diuinissimũ exemplar propositum,cui nunquàm persuaderi poterat,vt moueretur ad appetitum voluptatis.

Parsimonia victus eius.

Cùm autem ad diuinarum scripturarum meditationem sibi domesticam asciuisset vigiliam,somnum vt membra soluens & inutile amandabat mancipium : & cùm vsus exigeret,rursùs iubebat adesse. Quis enìm eum in lecto recumbentem,aut mollibus stragulis vnquàm vidit inuolutum? Quis tunicā & zonam super cubile dimittentem vnquàm accepit,& præparauit, vt esset elegantior & concinnior? Quis ex eius pedibus vnquàm detraxit calceos, & alligata spongia,vt mos est, leuigauit & polijt? Sed ipse erat sibi, vt dicitur,balneator, & inseruiebat sibi ad vsum corporis: in hoc quoq; Christum magistrum diuino zelo imitans,qui dixit : Non véni vt mihi ministraretur, sed vt ministrarem:exemplum humilitatis prębens suis discipulis.

Catalogus virtutum eius.

Matt.20.

Precatio.

Habebat autem precationem,quę mentem sublimè ad cęlos euehebat,& soli Deo reddebat familiarem,& coniũgebat incorporeis,& expellebat omnem tentationem, conuenienter Domini eloquio. Nullum enim erat tempus,quo non habebat solum eum genu flectentem & surgentem, & manus ad cælos extollentem, & supernè accipientem à Deo illuminationem. Humilitatem verò, vt quæ ei à puero fuerat familiaris, ità est complexus, vt non solùm ea in ipso conspiceretur, & ex ea laudem assequeretur,sed etiam transiret ad alios,qui exemplo suo informabantur. Multis enim ex ijs,qui erant relati in numerum Clericorum,qui suos lumbos zonis cingebant aureis,& ornati erant varijs & preciosis vestibus sericeis, aurũ quidem ademit:fecit autem succingere lumbos cingulis cõtextis ex pilis caprarum. Ijs verò,qui toti corpori ex ijsdē filis purpureas vestes habebant contextas, excogitat tunicas remotas à curiositate nimia & delicijs, vt quæ essent vestitus honestus, & conuenirent ijs,qui Deo seruire statuerunt, & profitentur humilitatem. Ex quo quid euenit? Vt tolleretur quidem,quidquid damni ex eo nascebatur: honoraretur autem frugalitas, vt thesaurus quispiam preciosissimus. Castitatem verò, & quæ cum ea simul degit temperantiam,vt quæ sanctificationem conciliarent,appellauit sorores:per quas, quæ carnem inuadit,sordidam & adulterinam exterminans cogitationem, & ignominiæ affectiones depopulans,à Deo fuit redimitus victrice corona impatibilitatis.

Humilitas.

Castitas. Temperantia.

Misericordia in pauperes.

Commiserationem autem & ditissimam in pauperes misericordiā, tam hilariter, vt ille

vt ille dixit, impertijt, vt superaret omnes, qui suppeditabāt pauperibus, & fieret onus Ioseph, dans frumentum egentibus. Suæ eñ mensæ obsonia in frusta cōminuens, ad accipiendos eos, qui esuriebant, in dies eis parabat conuiuium. Abundè autem huius rei sunt testes vsque in hodiernum diem, definita receptacula eorum causa, qui hospitio accipiebantur & pauperum nostrorum fratrum. Quinetiam mansuram pecuniæ dationem alijs piè attribuit, in pugillaribus nomen vniuscuiusque significans. Quotidianam autem distributionem, quam manu sua propria in manus pauperū immittebat, quis ratiocinator dimensus fuerit Diophantus, aut multiplicās numerârit Nicomachus, quę erat arena copiosior, & egenorum ventres reficiebat? Ieiunio verò, quod est ante Christi passionem, magnam erogare largitionē in diuersis locis & cœnaculis, ijs, qui magna premebantur inopia, ipse excogitauit, vsque ad Christi lucem afferentis, festum festorum, resurrectionem. Rom.12. Gen.47.

Et ocio & tempore longo mihi opùs fuerit, vt per ordinem collocem accubitus inuitatorum hospitum & proselytorum, claudorumq; & cæcorum & mutilorum ordinatam sequens consequentiam, & posteris dem exemplum munifici ac liberalis instituti. Tempus autē hyemis, quod erat acerrimum, niueq; & gelu & glacie terræ vinciebat intestina, & ijs, qui in ipsa erant, imponebat instàr collaris, frigefacientē eamq; grauissimam molestiā, quomodò in eos, qui horrebant, & laceris pannis erant obsiti, & sòlùm pudenda contegebant, vsus machinationibus fouentis recreationis, propulsauit? Tunicas enim, penulas, & prætereà tegumenta ex crassissimis lanæ filis & staminibus confecta, & vellere denso grauia, magno auri pondere emens, & ijs, qui sub dio miserè affligebantur, distribuens, arcebat grauem molestiam frigoris. In salutari autem priùs dicto die reuerendæ Christi resurrectionis, post diuinæ synaxis & communionis peractum mysterium, adhuc sacris vestibus candidatus, ad veteris basilicæ iam dirutū locum, qui vocabatur Estia, veniebat. Illic enim parabat egentibus maximum, quo acciperentur, epulum. Quos cùm fecisset recumbere, incipiebat ipse ministrare, vinum effundens ex cratere, & potum eis distribuens. Deinde cùm hoc munus obijsset, ibat in domum suam patriarchicam, non aliquorum hinnulorum, vt dicit fabula, medullis se nutriens, neque mensa Sybaritica excipiens, nec quæ ventrem titillant & impinguant bellarijs, sed frugalibus obsonijs & q̄ nō spectabāt ad delicias, se reficiēs. Vide singulare in nudos benignitatem. Ipse ministrat pauperibus cibum c piìs tibus.

Quis ad tantam humilitatis altitudinem memoratur fuisse erectus ex ijs, qui vnq̄ fuerunt? Quis demissionem Christi sic est imitatus, qui paterni sinùs non exinanita magnitudine, nostræ paupertatis subijt speciem, & ministrando docens ad cælū euolare, fecit considere cum paterna maiestate? Hic ipse, qui nunc laudatur, etiā si in medijs iactaretur tumultibus, non solùm amauit quietem & silentium, sed alijs quoquè ea affatìm suppeditauit, eos à mundo abducens & Deo reddens familiares, & virtutis efficiens filios, vt huius sanctę vitę & operationis genitor & productor. Huius autem rei fidem facit omninò, ex hereditate eorum, quæ ad ipsum lege dotis ex bonis paternis redibant, ædificatum monasteriū in sinistra parte Bosphori Thracij. In quo cùm arborum rationis participum plantâsset generosa germina, quæ pinguescebāt fluentis exercitationis, & augebantur copiosis condimentis abstinentiæ, ea fecit Christi agriculturam, tricesimum & sexagesimum & centesimum virtutum fructnm fideliter producentia in sanctitate & iustitia. Ex quibus multi ab ipso sunt vocati ad dignitatem pastoralem, &, vt par erat, ornârunt possessionem sacerdotij: fueruntq; columnę immobiles fidei catholicæ: Quod quidem ostendit tenebrosa inundatio hæresis, aduersùs quam fortiter pugnantes, & nubem subeūtes multorum periculorum in persecutionibus & afflictionibus, & sub dio perpessionibus, ad splendorem superni luminis, eam fuderunt ac dissoluerūt. In qua etiam suum cognitum reddidēte magistrum, tanquàm semper lucentem Luciferum. Et hęc quidèm posteà. Philip.2. Construit monasteriū.

Ipse aūt perfectis virtutibus vsus ad satietatem, cùm mentem suam actione priùs exercuisset, vt ascenderet ad contemplationem, & eius fuisset capax receptaculum, coucinnè animum adhibebat ijs, quę ad rectam fidem pertinent, & vt quæ Deo volente visa fuerant, & Imperatoribus promissa erant, ad effectū venirent cōtendebat. Hoc aūt erat, vt Oecumenica procederet Synodus: & ab eo, quod iustum est, minimè aberraret Ecclesia. Iussu ergò Imperatorum, omnes Pontifices ex vnaquaque regione

gione & ciuitate proficiſcuntur in ciuitatem regiam,& iam edicto conuentu inclyto templo diuinorum Apoſtolorum, & iam ſedentibus Epiſcopis in ſedibus propoſitis, eccè quoddam examen vesparum,virorum inquam,qui erant,animis leoninis, ex exercitu Conſtantini, qui olim imperij ſceptra nō piè adminiſtrârat, exurgēs veluti ex quibuſdam alueis malæ opinionis,accedit ad dictam ędem ſacram,bellicis armis eam obſtructurum. Qui cùm venerandæ ædis atrijs appropinquâſſent, incondita voce locum replêrunt, dicentes non eſſe ferendum infirmare & tranſgredi ea, quæ olìm viſa fuerant Conſtantino. Non enim permittemus, aiebant, illius abrogari dogmata, & prædicari eſſe ſtatuendas imagines. Quòd ſi quis hoc inceperit, & ante noſtros oculos viderimus abrogari Synodum,quæ fuit ab ipſo congregata,ſanguine ſacerdotum terram reddemus purpuream. Hæc dicebant, & in portas irrumpentes,volebant eos, qui erant intùs,interficere.

Is fuit Conſtātinus Copronymus.

Minæ Iconomachorum.

Tunc nutu imperatoriæ poteſtatis ſeſſionem relinquunt Pontifices: Imperatores autem in eos,qui res nouauerant,cum ira frementes, citò venerunt in ſuū palatium, eorum inſolentiam & inſurrectionem & euerſionem vniuerſi reputantes. Taraſius verò ad ſacram aram accedens,timoris nullum ſignum præ ſe ferens, incruentum incipit ſacrificium: & myſtica cōmunione peracta, domū reuertitur: vbì vacabat prioribus laboribus,nempè in ſacra ſcriptura & in demonſtrationibus faciendis ex patrū eloquijs. Rurſusque ſtatuebat,neceſſè eſſe congregari Synodum,nè communio hæretica in peius proficeret. Imperatores verò cùm eos, qui illam ſeditioſam fecerant conſpirationem, & inſultauerant in gloriam eorum imperatoriā, zona exutos à militari dignitate exauctorâſſent, & ab omni armorū auxilio deſertos & nudos effeciſſent,iubent vnumquenq; eorum ignominia notatum,redire in patriam. Non enim, aiebant,ſuſtinet Deus tales parentes ſeditionis, habere defenſores & propugnatores eius,quod ex eo relucet,palatij.

Turbatur p illos Synodus.

Exauctorantur ſeditioſi illi.

Hæc cùm Deo volente ſapiēter ſtatuiſſent, & aliquod tempus intercedere bonum eſſe exiſtimâſſent,pulchro rursùs mandato edicunt,vt in pręclaram Bithyniæ metropolim ſimul conueniret cœtus Sacerdotum & Pontificum : Niceam,inquam,in qua Trinitatis,quę eſt eiuſdem eſſentiæ & expers omnis materiæ, aduersùs Arrij & ſuorū rabiem acutiſſimus gladius fuit fabricatus:in qua Trinitas hypoſtaſeon indiuidua diuiſione,& diuiſa vnione theologicè refulſit. Et cùm ſanctiſſima claſſis dicto citiùs in dictam veniſſet ciuitatem, Taraſius quoq; venit ex vrbe regia, ex Apoſtolicis ſedibus ſecum aſſumens eximios quoſlibet & præſtātiſſimos:Nempè ab Adriano quidem Papa Romano Petrum primum Presbyterum, & Petrum Monachum & Præfectum:ab Apoſtolica autē Diœceſi,à Politiano,inquam, ſacratiſsimo Papa Alexandrino,Thomam Monachum & Preſbyterum : & à Theodoreto Patriarcha Antiocheno, & ab Elia principe paſtorum Eliæ, Iohannem Monachum Preſbyterū & Syncellum:adducens etiam ſecum quoſdam ex ijs, qui gerebant magiſtratus, pietate claros & gratia doctrinę & facundiæ:inter quos fuit etiam Nicephorus,qui erat à ſecretis Imperatoris:qui cùm vixiſſet in ſanctitate, & eſſet ornatus diuinis virtutibus & doctrina ac dicendi ſcientia, Byzantij ſedis patriarchalis ſuſcepit honorem poſt Taraſij ſanctā conſummationem:& quicunq; erant venerandi & eximij Monachi,qui mouebantur zelo diſciplinæ & regulæ Eccleſiaſticæ, & contendebant ſemper ſequi ſynodalem accurationem,profecti ſunt Niceam.

Synodus Nicena 2. contra Iconomachos.

Die autem præſtituto (is verò erat,in quo Tecla aperuit ſtadiū certaminibus fœminarum Martyrum) vnuſquiſq; Epiſcopus,in ſacerdotali gradu & habitu,ſedebat in ſua ſede. Primus autem loqui incipit Taraſius, & ſermonis oſtiū aperit Synodo. Deindè imperatorio & diuino edicto audientibus omnibus recitato, quod de recta & ſyncera fide magna voce acclamauit, poſt quod fuerunt etiam vocales Apoſtolicarū ſedium ad eos, qui rerum potiebantur, reſponſiones, ordine canonicæ conſequentiæ, Synodo reſonantes,& omnes ſanæ aſſentiri doctrinæ, & vt vnuſquiſque ſuam diceret opinionem,& quam de hac ſana fide haberet ſententiam & voluntatem aperiret, adhortātes,acclamauit ſacroſanctus cœtus,ità eſſe, & ſe ità ſentire de venerādarū imaginum antiqua effictione & adoratione, multis libris patrū allatis & ſynodalibus decretis,veriſq; adductis ſententijs & demonſtrationibus,& diligenti pſcrutatione impreſsis in auribus omnium. Id autem non ſemèl nec bis,ſed ad ſeptimam vſq; ſeſſionem &

Synodus Nicena 2. vide vt approbet effictionem & adorationē imaginum.

nem & auditionem toto die cõspectum est fieri · quomodò etiam Acta scriptis mandata, per diuinam consequētiam & ordinem indicant. Tandèm cùm Tarasius & pius, qui cum eo erat, cœtus collectus patrum, venerādum decretum literarum tutis monimentis mandâsset: & vt id saluum & integrum maneret, precatus esset: & vt patres, qui primam aduersùs furiosum Arrium victoriam erant consecuti, adiutores haberent, & eorū, quæ rectè decreta fuerāt, custodes, Deum inuocâssent: & vanæ inanisq; huius sententiæ authores, & omnis hæresis inuētores, ab atrio Ecclesiastico per anathema separâssent, in vrbem regiam delata orthodoxa dogmata conseruârunt. Quos summa beneuolentia exceperunt Imperatores.

Erecta itaque cathedra ipsorum Imperatorū, & totius à Deo electæ Synodi, in iam dictæ Magnauræ insigni æde, & nouo decreto recitato, cùm aures imperatorias diuinus implêsset spiritus, (audiebant enim eos in vnum conuenisse concentum auxilio eius, qui omnia continet, & in vnam consensisse sententiam) admirati sunt accurationem: & esse doctrinam diuinæ inspirationis, quæ ab eis decreta fuerant, sapienter iudicantes, penna & manu imperatoria ea optimè cōprobant & confirmant: & non vilibus donis Synodum prosecuti, vnumquenque mittunt in suam ciuitatem & ad greges rationis participes.

Tarasius autem & Apostolicarum sedium mystæ eximij, cùm ad sacrosanctæ Ecclesiæ venissent Præfecturas, & diuinis doctrinis populū instruxissent ac corroborâssent, ijs, qui in clerum cooptati fuerant aut Episcopatum tenebant, nullū ante Synodum, aut in Synodo, aut post Synodum crimen intendunt de priori mala opinione, neque eos, qui ordinati fuerant ab Hæreticis, à pascuis segregant ecclesiasticis. Sed Synodalem & paternam sequentes dispensationem, eos quidem, qui ad piam transfugerant sententiam, manibus suis complexi sunt tanquàm fratres & collegas in munere Pontificatûs: eos verò, qui in re aliqua claudicauerant, & in ijs, quæ ad fidē pertinent, peruersis adspexerāt oculis, & deindè à lapsu resipuerant, & libellis compræhendendam abrogârant opinionem, ijsdem amplectentes visceribus, collocabant in suis sedibus, & in pacifico statu, & tranquillitate nullis agitata fluctibus, conseruârunt Ecclesiam orbis terræ. Et in ijs quidem, quæ ad gloriosam fidem pertinent, sic magnus affectus Tarasius, ad eam rectè & apertè explicandam, & ad eos, qui vacillabant & vtrisq; pedibus claudicabant, vt recto pede incederent persuadendos, magnum suscepit certamen & immensum laborem: quotidiè quidem eos, qui accedebant, honestis monitis inducens: & si quos videbat corde peruersos, eos dirigebat verborum congressionibus, eosq; legibus colligans veritatis, adducebat Ecclesiæ sacras hostias. Ostendebat autem nullam omninò habere consensionem aut conuenientiā, prout videbatur fidei accusatoribus, idolorum abominationes, cum pijs & diuinis figuris venerandarū imaginum. Nam illorum quidem, aiebat ille, productio simul inquinata cum primis exemplaribus, efficitur plena omni turpitudine: Harum verò cùm sint venerāda prima exemplaria, necessariò etiam simul veneranda appārēt, quæ ex illis producuntur. Et sunt illa quidem inuenta gentilis falsæ religionis, efficta ex eo, quod nusquàm est: hæ autem, quæ à Christiana rectè fiunt sanctitate, ex eo quod est, ad id quod est, efformatę, habent consequētem exemplaris archetypi sanctitatem. Cùm enim inuenisset ecclesiam præstigiatoris & circulatoris in morem affectam & errantē in montibus hęresis, & sustinentē famem & sitim, non panis & aquę, sed famem audiēdi verbi Domini, eam alens in pascuis quietis, & deducens ad semitas iustitię, gregē fecit pinguissimum, salutaribus pinguefactum actionibus, & dulci lacte fidei acrem hæretici fermenti amaritudinem expuentem, & effectum nouam conspersionem.

Episcopi Synodi Nicenę vt se gesserint erga Episcopos & Clericos Iconomachos.

Discrimen inter idola Ethnicorū & imagines sacras Christianorum.

Amos 8.

Et primùm quidem Simoniacæ crumenæ scindens vinculum, quo sancti spiritûs donum venale proponitur, statuit vt Sacerdotum gratìs fierēt creationes & ordinationes: ex atrio ecclesiastico omnem pecuniariam expellens consuetudinem, & quidquid erat asperum eijciens, rectas facit semitas fidei, gregem multis ꝓuocans sermonibus, & ascendēs in sacratissimū ambonem, parabat mensam doctrinę, ex diuinitùs inspiratis scripturis venās obsonia, ad alendas animas vtilia. Quinetiam sparsìm colligens cantica Dauidica, per perspicuitatem & euidentem rerum distinctionem, clarè aperiebat ea, quę intelligebantur: adeò vt essent velutì in conspectu ijs, qui erant lecturi, & recta ijs, qui inueniunt cognitionem. Quod autem propemodùm pretermisi, & quod

Tarasius Simoniā profligat.

& quod memoriam effugiens non erat enunciandum,& erat celaturum curam diuini patris,quam gerebat in eos, qui laborabant, qua ipse eos leuabat, & cuius, vt opinor, fuit ipse primus opifex, cùm in hunc locum venerim, tanquàm condimentum aliquod & mel dulce admiscens reliquo corpori orationis,viscera clementiæ & misericordiæ statui inserere in cordibus eorum,qui sunt benigni & clementes.

Nam aliquandò quidam ex ijs, qui gerebant magistratus, splendore & gloria & diuitijs insignis,qui etiam, vt ensem imperatorium gestaret, honorem erat adeptus, pro magno pecuniæ pondere luens pœnas,cùm graues & acerbæ de eo haberentur quæstiones,neque ei quidquam daretur laxamēti,sed afflictione & cruciatu omni ex parte vrgeretur, deturbabatur in profundū desperationis præ animi ægritudine.Is cùm noctem obseruâsset intempestam,eos latens,quorū custodiæ fuerat creditus,ad templi diuinum se contulit refugium. Cùm autem fuisset intrà adyta, venerandæ mensæ mordicùs appræhensis cornibus, ea tenebat cum magno tremore & timore. Cùm ergò eum cognouissent aufugisse,metu nè idem subirent supplicium, volocibus pedibus venerunt ad diuinum templum, & cum adspicientes mensam diuinam appræhendisse,circundāt adyti ambitum, tempore cibi sumendi reo aperientes ingressum, non dantes locum,vt posset vti reliquis necessarijs:sed sperabant fore,vt eum proderet necessitas,& eum vel nolentem expelleret. Adhibebant itaque maiorem custodiam. Prohibent enim omninò ingressum ad aram, vt nemo eum sermone impertiret, aut ad eos,qui erant extrà,aliquod verbum ab eo transmitteretur. Cùm hæc igitur venissent ad aures Pastoris, eum repleuerunt maxima animi ægritudine, vt qui videret contemptionem diuinorum sacramentorum, mouere ad indignationem bonorum datricem Dei benignitatem.

Quidam ex magistratu reus confugit ad sacrā aram.

Sed videte à misericordi patre suppeditatum tunc ei auxilium,& admiremini prudētiam. Eo enim tempore,quo oportebat cibum sumere eum,qui affligebatur,sacra veste se induens,proficiscebatur ad adytum:& per dexteram portam ingrediens, quæ ad reficiendum virum erant necessaria,suppeditabat, abundè ex se afferens:& deindè abibat,eum relinquens.Si quandò autem venter,cui negari non potest,eum cogeret facere, quæ sunt requisita naturæ, ex alto rursùs descendens, & eum ad secessum deducens & expectans,& eum posteà manu capiens,restituebat tribunali.Idque non semèl & bìs in die faciebat,sed quotiès euocatus erat ad hoc ministerium ab eo,qui grauiter periclitabatur. Hanc insatiabilem diuini viri demissionem admirantes milites, & fieri non posse cogitantes, vt qui supplex erat caperetur, quandiù iusti manus eum regeret, improbum in eum struunt consilium, quod superabat omnem fraudem & astutiam. Clàm enim per alium aditum collocant insidias, vt quandò ex sacris adytis ouem Pastor traheret naturæ seruientem,eam instàr luporum raperent: quod etiam factum est.Nam cùm sanctus viri, vt solebat, curā gereret, & ad requisita naturæ eum duceret,ij,qui securè latebant in insidijs,per aliam portam irrumpentes, eum rapiūt, & ad regiam per vim trahunt.

Tarasius ei cibū adfert.

Per insidias capitur à militibus.

Postquàm autem sceleratam infelicium machinationem in eum adornatam cognouit Pastor sanctissimus,ira & dolore arreptus,nulla vtens dilatione,ad Eleutherij aulam regiam (illic enim tunc fortè contigit degere Imperatricem) accedit. Cùm ij verò patris aduentum sensissent, & eius præsentiam in ipsos futuram zelo plenam & instàr acuti gladij suspicarentur, eum fiuerunt extra regiam, nè sermone quidem dignati.Ille autem videns suum aduentum nihil sibi profuisse, Ecclesiasticæ pœnæ vinclis omnes communiter alligat,pronuncians indignos communione Christi sacramentorum,si vllo graui damno afficerent eum,qui confugerat supplex ad ecclesiam. Cùm hæc ergò tanquàm ex Apostolica authoritate liberè dixisset,est reuersus. Illi autem magistri linis adstricti, cùm non possent effugere sacra retia pœnæ Ecclesiasticæ, de reo quidem non ampliùs habuêre quæstionem tormentis,sed verborum solis examinationibus, de quibus agebatur pecunijs, trutinam exinanientes, tanquàm innocentem eum absoluunt. Talis erat in omnes vir diuinus, diuina vindicans ac defendens,& pro gregis ouibus periculum adiens.

Tarasius excōmunicat oēs, qui læderent eum, qui ad ecclesiam confugerat.

Cùm autem & leges accuratè teneret, & in omni genere canonicæ rectitudinis esset exercitatus, quæ vniuerso communi incidebant lites iudicabat, & acutissima cogebat prolata sententia eos inter se conuenire : non pauperis, qui in ius vocabatur, flexus

flexus misericordia: neque quidquam personæ diuitis gratificans: sed in omnibus iuris indeclinabilem seruans distributionem, non dabat locum ijs, qui volebant proximo facere iniuriam. Sed fortè legum quidem rectam & nusquàm propendentem conseruauit trutinam: despexit autem iura, quæ præclarè statuuntur à canonibus? Minimè: sed cùm sciret legum seueritatem, canonicæ authoritatis in multis esse sororem & consortem, vt prudens Iudex hanc cum illa contemperat, & ostendit esse legitimam canonum accurationem in ijs, quæ canonicè corriguntur: legum verò rectitudinem in ijs, quæ legitimè aguntur, canonicam obsignationem. Quòd autem non prodiderit hoc Dei & diuinum præceptum, sed ex æquo canonem seruauerit & legem, non est obscurus testis, quem est cōsequenter adductura oratio. Leuit. 19.

Dictus fuit Imperator Constantinus iuuenis, desistente matre Irene à cum illo coniuncta rectione imperij, & solus tenebat clauum administrationis. Qui cùm esset alioquì bonus, non omninò autem firmiter tenebat, quæ ad puram & synceram fidem pertinent, & quod iuniorum mentibus sæpè solet vsuuenire, elatus vana suî persuasione, quod sibi videbatur, existimabat iustius scriptis legibus. Is aggreditur infirmare leges, & quod à Domino dictum est in Euangelijs, patrocinio vtens suæ potentiæ: & cùm statuisset à sua coniuge facere diuortium, & aliam in animo haberet extollere ad imperij altitudinem, iuuenis adornat facinus indignum sua potestate. Id autem fuit mortiferæ insidiæ, à coniuge Imperatrice ei paratæ. Affirmabat autem id esse venenum, quod cum potu haustum, mortem simul attrahebat. Quod quidem conabatur probare & cuilibet persuadere, vt putabat. Putabat enim fieri non posse, vt fides sibi non haberetur, cùm esset Imperator, & verba faceret apud eos, qui subiecti erant eius imperio. Nullus verò persuadebatur, nisi qui gratificans Imperatori, propter gloriam in animum inducebat iusto ius adimere. Cōstātinus iuuenis in quo lapsus sit. Matth. 5.

Postquàm autem excitata fama hoc transmisit vsque ad atria ecclesiæ, & nefaria actio peruenit vsque ad aures Pontificis, id eum reddidit valdè dubium & perplexum, dum apud se cogitat, quomodò se armaret aduersùs hanc decertationem, & in ipsum Imperatorem, rei bellicę peritissimum & fortissimum pugnatorem, ex pharetra & arcu telum iacularetur, iam olìm honoratus sacerdotali horum omnium nuditate. Cùm hæc apud se magnus mente versaret Tarasius, & pararet se ad congrediendum cum Imperatore, & decertandum armis sacerdotalibus: ecce quidam ex ijs, qui gerebant magistratus, ab Imperatore instructus, renunciās quod factum ac comparatum inaniter dicebatur veneficium, accessit ad gnomonem castitatis: cumque id quàm potuisset accuratissimè & subtilissimè contexuisset, omnia esse verissima, & quæ nullam admittant calumniam, affirmabat: & vt consentiret, vt Imperator posset venire ad secundum contractum matrimonij, instabat. Hæc cùm dixisset, expectabat vt de ijs responsum acciperet. Cui, cùm eximo suspirâsset & lachrymabiliter subrisisset, sanctus respondit: Si hæc, vt tu dixisti, cogitauit Imperator, & carnem diuina lege cōglutinatam, & quæ vna cum ipso facta est, statuit excindere, nescio quemadmodùm feret grauissimum, quod in eum à gentibus inferendum est, probrum: aut quemadmodùm eius potestas gregem coget ad temperantiam, & fornicationem puniet & adulterium, cùm ipse sit tam turpium conuictus flagitiorum. Nam etiamsi dederimus fide digna esse, quæ à te adducuntur, & esset mulieris euidens maleficium, sic etiam oporteret id cauere propter reuerentiam vocis Domini, quæ dicit: Qui dimittit vxorem suam, præterquàm propter fornicationem, mœchatur. Quemnam autem imperio excellentiorem sibi societatē matrimonij voluit coniungere, quæ ad tātum processit flagitium? Sed hoc ideò prætexitur, vt honorabiles nuptiæ & torus immaculatus violetur: introducatur verò dedecus fornicationis, & germanum semen fiat adulterinum, & alienet id, quod est cognatum, introducto furtiuo & turpi concubitu. Hanc ergò à nobis & ijs, qui sunt nostri similes, accipe responsionem, & aperi ijs, qui miserunt. Nō enim cedemus ijs, quæ à te iactantur. Mortem potiùs & grauia subibimus supplicia, quàm in rebus eiusmodi ei vllo modo velimus inseruire. Audiat Imperator nos huic improbabili consilio non esse parituros. Tarasius nō vult cōsentire in diuortiū Cōstantini Imper. Matth. 5. Vide constantiam.

His verbis cælestibus attonitus is, qui imperatorijs seruiebat responsis, vultu tegens tristitiam, venit quàm citissimè ad eum, qui miserat, eorum, quæ ille sperabat, nihil quod ei esset cordi, omninò afferens. Postquàm autem sacrosancti pasto-

ris constantiam vidit Imperator quercu esse firmiorem, quæ ab impetu ventorum non concutitur, in admiratione habuit, quod factum fuerat, timens nè inclyti patris mens inflexibilis nullo strepitu terreretur. Rursùs ergò mittens, iubet adesse sanctum, credens, si coràm adfuisset, fore vt se submitteret potestatis austeritati. Cùm ergò venisset in regiam & ad ipsum Imperatorem, & cum eo de more consedisset, habens secum senem illum Iohannem, quem, cùm in synodali versaretur expositione, admonuit oratio fuisse legatum diœcesis Orientalis: multisque salutaribus admonitionibus apud Imperatorem esset vsus Princeps Pastorum, & non persuasisset. erat enim, vt est in prouerbio, hydram scindere, eum à lapsu liberare, qui iam suis instàr volutabatur in fornicatione. Impulsus enim ab impudentia, his verbis vsus est ad Pontificem:

Imperatoris ad Tarasiũ oratio.

Ego quidem id, quod iampridèm mihi accidit, ad vestram retuli sanctitatem. Nihil enim te voluï celare, affectionem ac beneuolentiam patris in te indicans. Porrò autem nunc quoquè per meam linguam imperatoriam, statui clariùs agere meam causam. Meo enim imperio insidiantem, quæ non ex DEO mihi vnita fuerat, adiutricem, cùm lex apertè iubeat, quin ab ea possim diuertere, nemo contradicet. Nam cùm sint manifesta crimina, aut mors eam excipiet: aut, quod est benignius, per totam vitam aget pœnitentiam. Non enim ad quempiam ex vulgo erat transiturum, quod ab ea adornatum erat, scelus: sed ad germanum coniugem, & fidelissimum Imperatorem, & gentibus terribilem, & ad vniuersum orbem terræ peruasurum erat maleficium. Quo quid esse potuerit periculosius & magìs horribile? adeò vt ipsa deincèps possit ad nullam confugere defensionem. est enim priuata omni oratione, & quæ ipsam cõmendare possint, probationibus, vt quæ argumentorum, quæ euitari non possunt, habeat contra se veritatem ad perfectam cõdemnationem. De cæterò autem vocat tempus, vt ipsa letiferæ potionis venena aperiam: vt cùm vestra sancta viderit paternitas sceleris magnitudinem, id certum habens & exploratum, non ampliùs dubitet, neque vllam expectet moram aut temporis dilationem: sed quamprimùm eam iugis subijciat canonicis, & persuadeat ei vitam eligere quietam ac monasticam, si velit eam manere inter viuos. Nam cùm hoc maleficium sit mihi positum ante oculos, fieri non potest, vt cum ea ampliùs seruem iura coniugij, aut amicè ampliùs cum ea coniungar & fœdus ineam. Nocentem enim, vt dicit prouerbium, Deus quoquè persequitur. Innuit ergò, & allata sunt vasa vitrea cum liquore turbido curiosè composito ad falsam accusationem: quæ ante faciem eius & magni patris statuerunt, qui afferebant, quibus dicebat coniugem vel mortem ei esse machinatam, vel mentis emotionem. Videns ergò magnus Tarasius ijs, qui nequaquàm conueniebant, nexibus captum Imperatorem, & falsi labyrinthis ità inuolutum, vt euadere non possit, labi in peccati periculum, acerrimum telum infigit in eius corde, sic dicens:

Tarasij responsio.

Nè moueas, ô Imperator, arma surda aduersùs Dei leges, neq; propter horũ transgressionem, clanculùm contra milites. Est enim imperatoriæ potestatis indicium, omnia cum libera facere conscientia, & nihil tectum ac dissimulatum mente agitare aduersùs eum, qui dedit coronam, & maximè euertendo diuinum eius mandatum & voluntatem. Neminem enim latet, nullũ intercessisse scelus ad ea, quæ nunc nefariè struuntur aduersùs Imperatricem, & quæ eam volũt subijcere maleficorũ veneficijs, & affirmant eam machinatam esse mortẽ maiestati tuæ incomparabili. Quis enim, vt priùs dixi, glorians speciei iuuentutis, comparari potuerit cum tua pulchritudine, vt à fraude inescata tibi venenum prẹberet muliercula, & se ab ea, quę est in te, abduceret amicitia & germano ardore? Quisnam appáret maiori glorians excellentia, quàm vestri imperij quadruplici purpura, quem oculis & nutibus pellectum summæ vestræ prætulit dignitati? Quis contra aduersarios in tot prælijs se tam præclarè gessit supra vestram plusquàm Dauidicam fortitudinem, vt ab ipsa amaretur plusquàm tua imperatoria dominatio? Non est, non est ità. Fuerunt hæc inuenta & excogitata, vt prætenderentur ad omne vitium: proposita, vt labem inurant sceptro imperij: parabolam in gentibus, & motionẽ capitis in populis vos ponere grauiter vrgentia. Proptereà legitima iura vestræ cõiugalis & imperatoriæ vnionis nõ audemus dissoluere, DEI legislatoris timentes sententiam: neque verbis, quæ spectant ad accusandam tuam

tuam coniugem, credere sustinemus, etiam si mille mortibus & tormentis subiecti fuerimus, vt qui sciamus, diuturna inflammatione teneri tuam affectionem in muli-erculam illam fornicatricem. Quinetiam hoc quoquè notum facimus coram DEO in primis honorandæ tuę purpurę, quòd intrà cancellos incruentæ mensæ, in qua sacrificium magnæ hostiæ Christi venerabiliter peragitur, non sinemus ampliùs nobiscum vestram ingredi potentiam, nè nos quoq; audiamus, quod in execratiōibus iam olim dicitur ad Sacerdotes: Calcare atrium meum non adijcietis. Episcopo digna constantia. Ezech. 44

Hæc Tarasius, q primi pastoris Christi oues regebat spiritaliter, cùm coram Imperatore pronunciâsset cum cordis contritione, orationem conclusit silentio. Prædictus autem Iohannes, cùm ipse quoq; ad Imperatorem multis esset vsus admonitionibus, sustinuit maximos fluctus ignominię ab ijs, qui pręturę dignitate gloriabantur & honore patriciatûs: qui etiam minabantur se ensem adacturos per intestina senis, vt qui imperatoriæ potestati verba expueret contraria, & non citò acquiesceret voluntati Imperatoris. Cùm aūt firmā & stabilem manere vtriusq; sententiam, Imperator his verbis sensisset & minis, feruente ira incensus, & sciens se non posse contra hæc dicere, iussit eos à se expelli, victores sine vibicibus, & martyres, quòd ad se attinet, proclamans corona redimitos. Quid hoc abest à Iohannis miraculo? Ille enim Herodem, qui post mortem fratris eius sponsæ insano amore tenebatur, arguit: Hic aūt, cùm adhuc esset superstes vxor Imperatori, & cum eo ornata esset imperij diademate, & deindè expulsa esset, non ferendum esse ratus quod factum fuerat, fuit cōuenienter Psalmographo, ad matutinum acutissima repræhensio, etiamsi cribro, vt dicitur, hauserit, & acinū inflârit, cùm saucia esset & perflueret mens Imperatoris. Etenim cùm statìm eam, quæ sibi matrimonij iure coniuncta erat, à se amandâsset, & ab imperatoria aula alienâsset, & priuato habitu & loco eam circunscripsisset, à tēpestate & caliginoso illo salo, quod subiērat animo, destitit, per separationem à germano suo membro. Cùm verò volutaretur in cœno introducti illius cōcubitûs, & maxima vi ei allata, crebrò Pontificem incitâsset, vt eius vertici cōtexeret coronam tenebrosi illius & occulti contractûs, non fuit quod volebat assecutus. Decæteró autem huc obibat, quærens Sacerdotē, qui coronā cōtexeret, vt turpē illū celebraret hymenæū. Matth. 14. Cōstātinus reijcit legitimā coniugem suam.

Et de Imperatoris quidem in infirmando præcepto recusatione, & diuini patris forti ac generosa cōstantia, hactenùs. Neq; em̄ fas est res illius vlteriùs mandare monimentis literarum, quæ ijs, qui audiunt, nullam afferunt vtilitatem. Hoc autē oportet commemorare, quòd à tempore illius lapsûs Imperator magnum oppressit Tarasium multis tentationibus, ei adhibens custodes, qui nomine quidem vsi sunt Syncellorum, moribus verò longè aberant à pietate. Quos nisi assumpsisset, & nisi per eorum oculos transijsset, non licebat cuiquam ad diuinum & sapientem pastorum principem accedere, & ea quę videbantur, eloqui. Taceo, quantam Imperator ostenderit crudelitatem in eos, qui illi appropinquabant, & eum obseruabant germana seruitute, plagis afficiens & condemnans exilijs nulla iusta de causa, studens eum deijcere à cura rerum diuinarum, & tentans eum afficere tristitia. Ille autem forti ac constanti excelsoque & infracto animo ea, quæ accidebant tanquàm quæ erant vtilia reputans, graues illos præfectos, tanquàm Aegyptiacos operum exactores sustinuit, & in omni tentatione & labore se probum esse ostendit, adamantina Iobi ratiocinatione tāquàm armis munitus, & illius inexpugnabilem imitatus patiētiam, adeò vt ignauè verbum insipientiæ è labris suis nunquàm emitteret. Neq; em̄ habebat humilem & abiectum animum vir ille iustus in ijs, quæ accidebant, sed virtutibus sublimem & excelsum, & pōtificalibus canonibus & legibus pulchrè erectum, & planè expertem omnis limosæ nequitiæ. Diuino enim sermone nutritus, & om̄em sensum irrigans nitidis & sacrosanctè scatentibus fluentis, docebat habere oculum videntem omnem rectitudinem, & declinare theatralem omnem ostentatiōem, eum coërcendo, nè circa res æternas vagaretur. Tarasius multa patitur ab Imperatore. Exod. 5. Docet frenare oculos

Multos itaq; ex ijs, qui erant in sacris, qui equorum certaminibus mirādum in modum delectabantur, repressit, & vt se domi continerent, cùm hæc fierent, sibiq; & diuinis scripturis attenderent, admonuit: & vt nulla turpem & ab honestate alienam auditionem omninò admitterent: Dauidicis verò fidibus portam aperirēt, & ijs magis delectarentur, vt quæ graues sermones & animæ vtiles continerent, quàm inde- Aures,

coris & inhoneſtis canticis, quæ canuntur cum tympanis & tibijs, perſuaſit. Omnem autem rerum ſuauium odoratum, qui mortem attrahit, admittere dehortabatur: eum verò, qui conſeruabat ſuaueolentiam Apoſtolicam, feſtinantem ad odorem vnguentorum Chriſti, maximè attrahere adhortabatur, & vociferari illud ſponſæ, quod in Cantico canticorum ad ſponſum præclarè canitur: Sauciata charitate ego, & curram ad odorem vnguentorum tuorum. Auerſabatur autem mortuas & maleolentes non ſanæ doctrinæ abortiones, vt quæ eſſent cauſæ tetri odoris malæ opinionis. hoc enim ante alia omnia præcipiebat, declinare aſperas vias hæreſum: ſimul verò ferri citra errorem cum ſulci axibus Eccleſiaſticis, congruenter diuinæ admonitioni prouerbij. Tactum autem, qui eſt neceſſariò miniſter guſtûs, cohibebat frenis legis ſpiritalis, vt rationis particeps attingeret alimentum & cibos ſalutares, & perpetuum animæ præberet epulum: ex quo accedit concoquens diſtributio eorum, quæ intrò aggregantur immaterialiter: & excernitur omnis ſuperfluitas malæ habetudinis, quæ diſſoluit locum animæ.

Odoratum. *Cant. 5. & 1.* *Aſperæ viæ hæreſum declinandæ.* *Tactus.*

Sed quis in his tam ſe rectè geſſit, aut meliùs caſtigauit eorum repugnantias, quàm pura & reuerenda Taraſij conſcientia? Quis eo in diuinis fuit frequētiùs occupatus? Nunquàm enim dedit ocium auribus, quandò vocabat tempus precationis: ſed ipſe ſemper ſua ſponte promptè accedens, D E O abundè offerebat primitias diuinorum hymnorū, tanquàm fructuum oblationes: & neq; eum retardabat aut emolliebat ſocordia, nec quæcunque acceſſiſſet multitudo curarum publicarum, abſtrahebatur à precibus: ſed cùm ſuo tempore nunquàm deeſſet precibus, rerum externarum turbam ſuſcipiebat. Sic in diuinis myſterijs initiatus, & ſic pulchrè ſacra peragens myſteria, vir vnus cognoſcitur ex ijs, qui poſt gratiam, & ex ijs, qui in gratia & ante gratiam, refulſerunt in Eccleſia.

Et vt nobis certa via & ratiōe procedat oratio, & regula collationis procedat immobiliter, eueſtigiò ordinem accipiat comparatio. Etenim eos, qui in ſanctitate & actione & contemplatione pulchrè ſunt educati, & qui erāt propemodùm carnis expertes & ſanguinis, nihil ampliùs quàm ſe habere ſinebat, niſì ꝙ ſeorsùm in ſpe habitârunt, & in ſolitudine & ſolos ſeipſos exercuêre: aut ꝙ cognoſcantur etiam ſeruâſſe pauciores: reliqua aūt virtutis priuilegia, partìm quidem ab eis ſunt neglecta, partim verò longè ab eis abfuerunt. Martyrum aūt eximiam & incomparabilem fortitudinem, & generoſiſſimam phalāgem quæ ad ſanguinem vſq; reſtitit peccato, corporaq; & animas propter Deū prodegit, non ad tribunal ſe ſiſtens tyrannicum, in ſtadiumq; & arenam decertaturus prodiens eſt imitatus, & erexit trophæum veritatis: ſed eos, qui hæc & his maiora ſuſtinuerunt, deſiderans, & miris extollens laudibus, & coronans veluti quibuſdā victoriam ſignificātibus verborum diadematibus, & eorum ſalutares ad Deum reuerens interceſſiones, & vocans ad auxilium, paratam ſcripturam & librum ſe ſua ſponte offerentem, in ſacris templis, honorificè deſcriptis eorum certaminibus, poſuit: vt ijs, qui viderent, aperiret veſtibula compunctionis, & athletas induceret, eorum zelo accenſos, vt ſimilem, ſi tempus vocaret, beatam arriperent decertationem. Res enim eiuſmodi ſcit cōciliare oculus, qui eſt bonum argumentum conſecutus, & auditū præcedere. Ipſe enim ſecundùm honorem poſt viſum eſt adeptus, & cùm oculus abſq; expoſitiōe eorum, quæ ſunt ſubiecta, figuras accipiat euidentes, auditus ſemper ſecundum locum tenet, vt dixit quidam ſapiens.

Martyrum ad Deū ſalutares interceſſiones & reuerebatur & implorabat.

Quis enim coloribus expreſſum videns eum, qui decertat, & ignem deſpicientem, & nube flagellorum circundatum, & in his creatori confidenter ſpiritū emittentem, nō calidis circunfunditur lachrymis, & ſuſpirijs ac gemitibus cōpungitur? Quis eum, qui ſe exuit ad grauia cruciatuum & ſuppliciorum genera, & poſtremò tortus fuit, adſpiciens, non cordis contritione pectus tundens recedit? Quis eum videns, qui pro ☞ Chriſto ſe tradidit lictoribus, compedibus maniciſq; & fidibus conſtringi, & deinde fortiter expirare in ſupplicijs intolerandis, nō admiratur patientiam, inuictamq; excelſi animi virtutem & fidem? Quis alium ſpectans, qui nè aliquod verbum emitteret indignum pietate, & in lateribus & in dorſo laniatur, non emolleſcit commiſeratione? Quis non impletur admiratione & quatitur timore, quādò videt eum, qui pro fide patitur, oīa membra ſua diſtribuentem: dum ſcinditur, & ad Dei ſacrificium & oblationem ea ſecreuit, quæ vſque ad muſculos femoraq; & talos & tarſos diuiduntur

Vtilitas imaginum ſanctarum.

inmi-

immisericorditer, non admiratur laboriosissimam in decertando patientiam? Quis eum adspiciens, qui leonibus objicitur deuorandus, & dentibus eorum molendus, & veluti cælestis panis mensæ cælesti conspergitur, non est intelligentia particeps illius martyrici spiritalis conuiuij? Quis eum contemplans, qui acerba catena propter Deum exagitatus, & in altum sublatus, & loris ac stutinis vibices habet extentas, & tandem gladio mortē subit, non seipsum omninò cordis contrahens cōtritionibus, cōuertitur ad gratam Dei glorificationem? Quis eum videns, qui rectus in ligno vincitur, & cuius exinaniuntur intestina frequentibus ictibus flagellorum, & qui diuturnā illam sustinet in ligno perpessionem, & sine visceribus ingrediēs, funebrem quandam saltat saltationem, non diuino telo in corde sauciatur, tabernaculumq; & templum pietatis efficitur? Quis eum vidēs, cui caput tyrānica propter Christum fuit amputatum sententia, & qui omne genus fluctibus seorsùm fertur à reliqua cymba corporis, & nutu diuini auxilij ea vnita, & per mare tanquàm per aridam recto itinere ingredientia, etiamsi duritie cor habeat fluctuans, nō statìm venit ad portum tranquillitatis spiritalis? Quis eum, cuius vngues arundinibus acutis perforantur, & qui in bullientē picis lebetem pręceps immergitur & rursùs emergit, & gladio hostiliter consummatur, adspiciens, non manus ad Deū sustulit, & non optauit deindè talem experiri cruciatum? Quis eos, qui gelu hyberno & aëris algore cōcrescunt, & nudi decertant, attentè considerans, & qui crurum sustinent fractiones, & cùm ardentes carbones naturæ robore effugerint, in fluuiorum fluenta mittuntur eorū reliquiæ, non desiderauit eos habere patronos, & precibus attrahere eorū acrem & dignam defensionem? *Martyres, patroni nostri.*

Hæc aūt videris non solùm fieri in masculis, sed etiam in fœminis, quæ paribus decertant certaminibus, & equuleorum & rotarum & cæterorum tormentorum nullam ducunt rationem: Quis enim hæc fieri adspiciens in mollissima natura, si veluti literas attendens legat colores, non muliebrem abijciat timiditatem, & fidutia indutus, non autem temeraria audacia, & ad DEVM funebrem canat laudationem, & apertè pronūciet beatā hanc inuictam fortitudinem? Quis videns immaturorū puerorum ætatē in asperrimis doloribus tanq̃ in aquis innatantē, & tanquàm lac coagulatum, emulsum ex vberibus fidei, & omne genus tormēti & supplicij simul ferentem propter Christum, nō coniecerit hoc esse opus diuini auxilij, quod & muliebrem imbecillitatē virtute virili fecit robustiorem, & impuberem ac puerilem imperfectionem ostendit spiritu ac sensu esse mutatam in senilem vetustatem? Quis Teclam & Stephanum, qui primi post Christum athleticam portā aperuerunt martyribus, hunc quidem videns lapidibus appetitum, & occisorū per precum intercessionē apud Deum curam gerentem: illam verò & ferarum sæuitiam despicientem, propter suam nō fictam in Christum, quem desiderabat, charitatem: non statìm discit non malè precari inimicis, sed tanquàm benefactoribus eis gratiam referre, & aduersùs omnem belluinam & amentem decertare hæresim? *Actor. 7.*

Sed transeo ad Deum meum & Dñm, qui martyr est appellatus, & fuit posteris dispensator victoriæ: quem in ligno cernens clauis affixum, & spongia aceto & felle potatum, & latere lancea punctum, & ex eo viuifica fluenta emittentem, horreo & à me discedo, honoroq; eius inuestigabilem & stupendam suî demissionem, eiusque admiror summæ malorum tolerantiæ pelagus. Etenim propter clemētiæ magnitudinem, & ineffabilem misericordię bonitatem, cùm accepisset carnem eiusdem, cuius nostra essentię, nequaquàm se esse Deum inficiatus, verbo quidem veritatis, à verbi ministris atramento colorato, vt licet, annunciatur: re vera autem coloribus ab ipsis & eorum asseclis circunscribitur & depingitur, non crassæ materiæ commiscentibus simplicitatem & formæ vacuitatem: neque enim circunciditur nec subit affectionē sed quod sua natura cerni potest & contrectari quàm optimè depingentibus & circunscribentibus. Quamobrem tota anima, corde & cogitatiōe, quæ sunt ab eis decreta, tuentes & amplectentes, & q̃ ex Deo sunt mentis nostræ gressus ab eo apertissimè habētes dilatatos, magno studio contendimus ad excipiendam, & vt fas est, adorandam Christi imaginem & eius perpessionem, & ad nos exhibendos dignos sanctis, qui fuerūt à seculo. Quomodò ergò nō ex his bonus efficitur aliq̃s, etiamsi cor habeat sentētia lapideum? Quis non reueretur coloratā picturam, quæ fert exempla pietatis, per quę doceri possunt veteres res gestæ, mundi ortus, legisq; & Prophetarum, senemq; & anti- *Imago Christi crucifixi cōspecta q̃d efficiat.*

quam efficere cogitationem? Per quam accedit meditari diuina & magna gratiæ miracula, quæ ad Dei gloriam inducunt spectatores, qui omnia fecit in sapiētia, & suos
Psal.103. seruos per suam in ipsos beneuolentiam, maximis extulit honoribus: & propterea apertè voluit eos depingi ac describi, & eorum memoriam esse perpetuam in nostris cordibus. Quodnam ex his vnquàm damnum ad animam redierit? Quisnam aūt non potiùs ex ijs accepit vtilitatem? Quis ex crebra ac diligenti eorum consideratione non perpetuam comparauit memoriam salutis conciliatricem?

Iconoclastæ egregiè hic perstringuntur. Dic mihi enim, qui infamis & ignominiosæ partis ordinem laudas, ô hæretice, neque enim didicisti honorare, quod est dignum honore: qui idolis & venerandis imaginibus lubenter eandem tribuis ignominiam, quandò profani & sancti scies differētiam, & ijs, quæ ex illis deducuntur, tribues id quod conuenit? Est enim proprium legis & eruditionis, sancta discernere à profanis & immūda à mundis: quomodò rursùs est iniquitatis & inscitiæ, quæ inter se pugnant, simul cogere, permiscendo & cōfundendo omnia. Si em̄ Iouem cum Seruatore comparans, in eo ꝙ venerabiliter exprimatur effigies, hoc affirmas sine omni distinctiōe: nunquid contumeliam & dedecus, quod Ioui, qui falsò dicitur, tribuis, sanctæ quoq; Christi formæ inures? Audiui enim te inania quædā huiusmodi adducere ac blaterare, & ijs, qui à Christi vocātur nomine, & Trinitatis gloriæ cultum, honorem & solam latrię adorationem inuisibiliter & canunt & tribuunt, intentare crimen idololatriæ, & malignè miscere, q̄ non possunt inter se conuenire. Non das differētiam imaginis Christi & simulacri Iouis? Non honoras Christum, quòd sit eius exemplar venerandum, & eum abominaris propter execrandam eius libidinem atque petulantiam? Non Christum Deum pronuncias, ob sanctitatem eius imcomparabilem: & quæ expressa est per materiam, ab antiquis honoratam, Deum & hominem referentis imaginis admittis similitudinem: fabulosum autem illum parricidam, & eius, quæ à diuinitate excidit, effigiem transmittis in profundum, in qua ipse patris sui quæ absciderat verenda, est iaculatus? Nè tu Christum Seruatorem habeas propitium, qui materiali sanctorum expressa delectatur effigie, odio autem habet satanæ & improborum eius satellitum abominatiōes: qui cùm vident Christi & eius seruorum erectas imagines, euertuntur, ingemiscunt & deflent, & aduersùs eos, qui hæc lubenter faciunt, strident dentibus, & puluerem excitant calamitatum. His encomiorum verbis excitās Tarasius, & in tabulis honorificè insculpens ab eis pro Christo suscepta certamina & pericula, eorum insistebat vestigijs, etiamsi manserit sine vibicibus, non autem eos à tergo sequebatur.

Videamus verò, an etiam contenderit cum ijs, qui erant in gratia. Nam cùm Verbi discipuli, mentis in magistrum immutabilitatem per diuinam ostenderent confessionem, ipse quoq; eam seruauit integrā & inuiolabilem, à materno vtero & factis ipsum verum Deum prædicans, qui ex Maria in vltimis temporibus, & ex patre ante secula est genitus, æqualem patri, quòd attinet ad eiusdem gloriæ virtutem diuinitatis. Sic
Iohan.20. cum Philippo & Thoma decretum protulit, Dominum & DEVM Christum dicens, non palpatis, quæ clauis confixæ fuerant, manibus, neque quæsitis quæ per lanceam factæ erant punctionibus. Quamobrem beatum quoquè finem apertè accepit per
Marc. 3. fidelem & feruentem confessionem. Sic Zebedæi filium secutus est, qui appellatus
Iohan.1. fuit filius tonitrû: propterea quòd apertè meminit in principio Verbum esse, & apud DEVM esse: & erudiens effecit alios spiritu Apostolicos, propterea quòd Euangelistarum diuinitùs inspiratum instrumentum, vt quorum voce mundi salus resonet, in ecclesijs, quæ erant vbiq; terrarum, coloribus expressum materialibus, conuenienter diuinæ & paternæ traditioni, iusserit: vt mens compuncta per euangelicam sacramq; effigiem & sanctitatem, ad Deum, qui hæc eis inspirauit, multifariàm honorem transmitteret, & efficeretur receptaculum venerandarum auditionum. Andreæ
Iohan.1. verò, q fuit vocatus primus ex Apostolis, adeò fuit propinquus & cōiunctus germano vitæ instituto, vt habenas eiusdē pastoralis cathedræ, post tot secula, sed numero valdè multiplicatę acceperit, & ad metā cęlestis cursûs gregem per virtutē deduxerit, & victoriæ eis causa fuerit cōtra aduersarios. Paulo aūt fuit colligatus in eo, ꝙ in docēdo primas partes obtinuerit. Totū enim mūdum verbi nexibus inclusum intrà decreta Ecclesiastica, sapienter efficit populum Deo acquisitum & regale sacerdotium. Petrum verò, quòd multorum patrum summus sit appellatus, & quòd ei creditum fuerit

fuerit ligare & soluere, quæcunque sunt vinculô digna & solutiôe, abundè expressit. Cum Præcursore conuenienter quidẽ ei, qui ab ipso fuit prædictus, & dixit maiorem Iohanne non surrexisse inter natos mulierum, non audendum est eum in multis cõferre, nisi solùm in acri & præfracta libertate repræhendendi, zeloq;, qui reprimi nõ poterat, affirmandum est non procùl abfuisse Tarasium. (Matt. 11.)

Vt autem eum quoquè videas meritò sequi eos, qui floruërunt ante gratiam, hinc scies. Cum diuinitùs moto cœtu Prophetarum, cõspirauit diuino spiritu inspiratus: quandoquidèm illi quidem populo, qui Duce Mose per mare rubrum nupèr fuerat à dura seruitute liberatus, & ab insano cultu idolorum admirabiliter trãsiërat, post diuinum illum Dei contemplatorem, salutares portus diuinitùs affuerunt, prophetiæ ancoras relaxantes, & validis pietatis alligantes rudentibus, & citra errorem deducẽtes ad terram Dei cognitionis. Hic autem Ecclesiam, quæ non secùs àc cymba in mari agitabatur fluctibus, & veniebat in periculum, nè faceret iacturam eorum, quos vehebat, propterea quòd deesset peritus gubernator, qui resisteret fluctibus, sanæ fidei clauo regens, in portu collocat: & eos, qui erant in ea, conseruatos, idolica & vana, quam in lingua habebant aduersùs sacras imagines, ablata opinione, synodalibus paternisq; & rectis circunuallauit decretis. Cum sacrosancto autem psalte Dauide cõcurrit in innocentia, & cum eo diligens decorem domûs Domini, nõ dedit somnum oculis & palpebris dormitationem, & requiem temporibus, donèc seipsum exemplar Dño & tabernaculũ Deo Iacob, sicut ille, exhibuit. Zelo motus cum Phinees, hæresim & eius amatores tanq̃ verę fornicationis introductores, & dogmatũ adulterinorum genitores, confodit. Aaronis superauit sacerdotiũ. Nõ enim tintinnabula, & mála punica, & lapides pectoris & superhumeralis, neq; mitra & cidaris & talaris, & auri lamina, hunc sicut illum amiciebant ritu sacerdotis: neq; sacrificium per sanguinẽ taurorum & hircorum, eius & populi expiabat ignorantias: sed moderatus amictus cum spiritu paupertatis, eum reddebat splendidum, & legali holocausto erant sacratiora, quę ab eo offerebantur: vt qui agnum, qui tollit mũdi peccatum, Christum sacrificaret sacris inuocationibus, & fidelium distribueret manibus, & om̃es adspergeret precioso illo sanguine, quem ostendens, dabat ad debitorum animæ solutionem. (Psal. 25. Psal. 31. Num. 25.)

Mosem autem expressit in eo, quòd esset mitis, & in nullum ostenderit vestigium odij & maleuolentiæ, etiamsi furiosi & maleuoli, patris Tarasij dicendi libertatẽ, quæ ad insipientium spectabat correctionem, iram & odium esse malè coniecerint. Gustauit Iobi tentationes, etiamsi non in rebus similibus. Cum Iacob vt gratiæ Israëlita, & appellatus mens, q̃ Deum videbat, simul purgatus sanctificatur anima & cogitatione. Simul cum Isaac fuit fide sanctificatus, etiamsi non à patre, sed ipse cor suum in holocaustum offerens: cumque fuisset victima & sacrificus, in odorem suauitatis obtulit pulcherrimum Deo sacrificiũ. Cum Abraham, eò q̃ fuerit pater spiritalis multarum tribuum & populorum, & crediderit, & ei, qui eum fecerat, purè seruiërit, diuinarum promissionum fructum est consecutus. Sed quid eius virtutũ transmitto mare atlanticum? Imponamus ergò rebus cõclusionem, & ex prooemio finem efficiamus, & nè promisso non stare arguamur, plùs q̃ par sit, producentes orationem. (Num. 12.)

Post plurima enim certamina, & profundum doctrinæ infinitum, & vitæ honestæ puritatem, & veræ fidei confessionem, & ratione præditi gregis ad ea, quæ sunt præstantiora & diuina, eius monitis deductionem, & in alẽdis pauperibus copiosam suppeditatiõem, & assiduam sanctis rebus datam operam, & in pastorali munere diuturnam morã, (viginti enim & duos annos pontificalem decorauit cathedrã) ingruens morbus & valdè grauem ei dolorem afferens, non persuasit vt obliuisceretur perpetui & diuini officij. Nam & morbo & senio laborans, nequaquàm satiabatur sacrosancta mysterij celebratione: sed intenso ad Deum amore ardens, & morbi nullam ducens rationẽ, pectore innitens mensæ ligneæ, quę ponebatur ante aram diuinam, sancta peragebat. ô fidem & sapientem in rebus diuinis diligentiam. ô interminatum in Deum amorem. Nõ enim curam gerebat corporis, vt cùm rerum diuinarum eum cepisset satietas, mysteria diuina interrumperet: sed laboribus corroboratus, & cum Paulo clamans: Cùm infirmor, tunc potens sum, acriter vacabat diuino cultui. Inualuit ergò morbus, & eum decæterò cessare faciẽs à diuinorum operatione, ei parauit lectum infirmitatis, quod vtinã non fecisset ante oculos eorũ, qui eum nunq̃ in lecto (Et morbo & senio grauatus, non cessat à [illegible] ferendo sacrificio.) (2. Cor. 12.)

conſpexerant. Tunc tũc fit miraculum nouum & terribile, quod nos, qui aderamus, admiratione impleuit & timore, videntes eum velutì in ecſtaſi, & luctantem cum aduerſarijs, qui non cadunt ſub adſpectum. Nõ enim aduersùs carnem & ſanguinẽ erat ei certamen: ſed aduersùs principatus, aduersùs poteſtates, aduersùs ſpiritalia nequitiæ. Tanquàm enim verba faciens cum aliquibus, qui eum examinabant, & actæ vitæ rationem ab eo exigebant, ità cauſam ſuam agebat.

Epheſ. 6.

Quamobrem multis videbatur eſſe reus debendi, & rationem reddere exactionis. erat verò iuſtum iudicium ſuperni auxilij omnem vitæ maculam eluëre, & nullum illinc ferre delictum: appellari autem lucis participem, & ſimul obire cæleſtibus materiæ expertibus poteſtatibus. Nam quandiù quidem habuit linguam ijs, qui audiebant, ſenſa apertè explicantem, verbis reſiſtebat, & prompta dabat reſponſa ad ea, quę obijciebantur, dicens ſe nullius eorum eſſe ſibi conſcium, quorum eum accuſare voluërant: ô nulli culpæ affinem cum Deo coniunctionem. Non potuerũt maligni inimici eum vel parua in re depręhẽdere obnoxium, vel abominandis ſuis ſceleribus ei aliquid affingere: ſed eos redegit ad omnem conſilij inopiam, per generalem & terribilem inficiationem, vt nec in eum quidem poſſent vllam cauſam in ſpeciem dicere probabilem. Quandò autem linguæ obtorpuit inſtrumentum, nec ſe verbis poterat defendere, labro & manu & nutu eos euertebat, & non ceſſabat eos expellere. Videbatur enim nobis tanquàm in inimicos ferociter fremere, & eos cũ ira repellere, donèc ſenſus cœperunt conniuere. Tunc enim tranquilliſſimo habitu, veſpertinas laudes celebrante Eccleſia, & clamante, Inclina Domine & exaudi me, ipſe pelliceũ hunc exuit amictum: & relictis vinculis carneis, venit ad luminoſa atria cæleſtium, & habitat in ineffabili lętitia, q̃ percipitur intelligẽtia, ex ea, quæ hîc eſt, improbitate in anima nullum ſignum inferens. Nam cùm hîc ageret, virtutibus morte affecerat mortale hoc tabernaculum. erubeſcebat enim dimidia ex parte naturam habere immortalem. Mortuus tamen eſt. exiſtimo autem ſimul quoquè cum eo virtutes eſſe mortuas, nisì fortè fallor, inſigni audacia magnum quid & terribile eloquens.

Migrat è corpore, & abit in cælos.

Vniuerſa verò ciuitas, inconſolabili luctu & lachrymis eum non ceſſabat deflere, tanquàm ſuum patronum & defenſorem. Qui autem fideliter tunc ſceptra adminiſtrabat, (is verò erat Nicephorus) non ceſſabat dolore cruciari. Prócidens enim ſupra pectus glorioſi corporis, & ipſum tegens purpura, funebrem faciebat lamẽtationem, eum vocans paſtorem, patrem, imperij adiutorem, luciferum, qui nunquàm occidit. reip. ducem ad ea, quę ſunt meliora, & diuinum magiſtrũ, exercitûs inexpugnabile propugnaculum, inimicorum ſua ad Deum interceſſione ſtrenuum profligatorem. Quid deniquè non faciens, quid non dicens, orbis terræ damnum reputans paſtoris iacturam? Quæ autem in poteſtatibus & honoribus maximum ſplendorem obtinebat, Patris, tanquàm qui contineri poſſet, cupiens prohibere deceſſum, lachrymis fœdata, acerbeque eum reuocans & amplectens, & tanquàm quę multorum bonorũ pateretur amiſſionem, perindè atquè riuis, rigabatur lachrymis.

Eximię laudes ſancti viri.

Eccleſię autem lętitia deflebat vtiliſſimum ſuum procuratorem, agricolam, plantatorem, eum, qui omni ætati incrementum dederat ad virtutem, qui nulli maculæ obnoxium conſeruârat ſacerdotium, qui omnem rugam malæ opinionis à diuinis atrijs abſterſerat, qui pro veritate ſermones, tanquàm precioſos lapides, in Eccleſiæ infixerat diademate, qui erat incorruptus Antiſtes, qui ad manuum impoſitionẽ donis allici non poterat, qui Simoniacæ magiæ aurum adulterinum eſſe oſtenderat, qui erat Apoſtolorũ ſucceſſor in virtute, qui conſidebat & conuerſabatur cum Patriarchis & patribus, qui cum electis conſentiebat Synodis, qui omnia factus eſt omnibus, vt aliquos omninò ſaluos faceret, conuenienter magno & diuino Apoſtolo. Monachorum autem cœtus religioſiſſimus, in eum, vt probum ſuum * excitatorẽ, & ſummum ducem ad abſtinentiam, oſtendens triſtitiam, & hymnos contexens lachrymis, proſequebatur ad patres, pui priùs refulſerant in exercitatione, patrem, qui erat cõtinentiæ propugnaculum inexpugnabile: Qui erant egéni, ſuum ſuppeditatorẽ: Qui orbi, oculum: Qui claudi, pedem: Qui nudi, veſtem: Qui hoſpites, exceptorem: Qui in vinculis, viſitationem: viduæ, defenſorem: orphani, adiutorem. Omnis conditio & omnis ætas confluebat inſtàr fluminis, lectum tangens, & ſacro illo ſpectaculo frui piè contendens. Et nisì Imperator populi tumultum & impetum militari manu citò repreſ-

1. Cor. 9.

* exercitatorem

repressisset, multi venissent in mortis periculum, dum trudunt & vicissim truduntur, & laudabile ostendunt desiderium in eum, qui desiderabatur.

Sepelitur ergò gloriæ plenum inclytum corpus sanctorum virorum manibus, qui lembis & *lentribus latum mare terram solidam effecerãt, dum transirent ad monasterium ab eo ædificatum in Bosphoro Byzantino, in venerando templo omnium martyrum, qui pro Christo sanguinem effuderunt, cùm mensis Februarius quintum teneret diem cum quintuplo quaternione. Eum autem longum tempus celare non poterit. est enim omni tempore excelsior. Natura enim virtutis non sustinet obliuionem. Non tabe inuidiæ hebetatur. Suî enim memoriam facit immortalem nostris animis, & non sinit dispergi & tegi silentio. *lintribus

Tempus est autem, vobis, qui estis virtutis studiosi, exponendi res à patre præclarè gestas in sepulcro, quas non poterit prohibere monumentum. Non est enim illius monumentum: sed est ille monimentum, monumenti. Multi enim ad eum accedũt, & liberantur ab ijs, quæ ipsos vexabant, affectionibus. ô miraculum. etiam postquàm hinc excessit, eorũ, qui hîc sunt, curam gerit: & ab ijs, qui quærunt, inuenitur, & ijs, qui pulsant, aperit ostium medicantis suæ visitationis. A diuturno enim sanguinis profluuio grauiter quondàm agitatæ quædam mulierculæ, & magnos subeuntes fluctus & tempestates, cùm in medicamenta maximam partem suarum facultatum cõsumpsissent, & non potuissent inuenire mali tranquillitatem, Euãgelicam illam profluuio sanguinis laborantem imitatæ mulierem præ laudabili impudentia, (non licebat enim mulieri tangere monasterium, cùm id inclytus pater olìm cõstituisset) muliebri astu optimè vsæ, virili veste tegentes pudorem fœmineum, & p̄ se ferẽtes speciẽ Eunuchorum, clàm confugiũt ad egregij huius gubernatoris capsam, quæ nullis agitatur fluctibus: & cùm ex lampade, quæ in ea lucet, oleum hausissent, citissimè appellunt in portum curationis. Quinetiam vir quidam, cui alter ex oculis lema cęcutiebat, cùm fuisset prope diuinam thecam, & salutaris vnctionis auxilio esset vsus, lemam non ità multò pòst eluit, & à Deo visum apertè recepit. Alterius quoquè manus, quæ allatrabat corpori, & longo tempore manserat in assiduo motu operatione mali dæmonis, sola inuocatione sacrosancti corporis, & vnctione olei illius thecæ, quę facit miracula, etiamsi procùl abesset, repressa est manus ab illa rabie, & reddita fuit sana sicut altera. Miracula ad eius sepulcrum. Marc. 5. Oleo lampadis ad capsam eius lucẽtis, mulctæ curãtur.

Multis quoquè alijs, qui vexabantur à malis spiritibus, inuentus fuit pater medicus. Et demonum quidem expulit operationes: eos autem, qui tormenta sustinebant, alleuauit voluntate & ope omnipotentis. Quinetiam quosdam, qui ab aduersa potestate spectris fuerant obstupefacti, &, qui surdos & mutos eos reddebat, torporem sustinuerant, & deindè ad diuini viri sepulcrum fide manserant, per vtilem & salutarem lucentis olei vnctionem, DEVS visitauit, & liberatis à spectri vertigine, dedit vt auditu rursùs & lingua sanè agerent, quæ ad ea pertinent. Quinetiam quæ ab inflammatione grauiter cruciabantur, & laborantibus dolores afferebant intolerabiles, diuina inuocatione olei thecę, quod purgat ac mundat, assecuta sunt doloris relaxationem.

Iam verò etiam aduersùs hęreticos, postquàm hinc excessisset, diuinum zelum ardenter ostendit. Leo enim adhuc imperatorię glorię sceptra administrans, & Iconomachorum hęresim nefariè amplectens, cùm ei appropinquaret vitę finis, quo erat gladio feriẽdus, vt ipse adhuc superstes sua voce declarauit, vidit beatum Tarasium in somnis ad eum accedere, & cum graui ira iubere cuidam, Michaëli nomine, vt ensem in eum adigeret. Ille verò iussui morem gerens, gladio transfegit Imperatorem. Hinc autem Leo multus in hoc fuit, eum, qui in somnis ipsum sauciauerat, Michaëlẽ omninò conans inuenire in sancti monasterio. Quamobrem cùm quosdam ex ijs, qui in ipso erant, monachis ad se iussisset adduci, carceribus & tormentis eos subiecit, nocturnum eius interfectorem per eos sibi esse indicandũ fremẽs: quem etiam, vt euersorem imperij esse extrema passurũ: hoc enim ei persuasit vel inuito, quod factũ erat, narrare monachis. A quibus cùm nos quoquè miraculum, tanquàm maturum fructum decerpserimus, venimus ad vos fideles, afferentes craterem lætitiæ. Non enim præteriẽrat tempus sex dierũ, cùm Michaël suscipit sceptra imperij, & eum interficit. Ità Leo Imperator Iconomachus sub mortẽ qd viderit. Michaël Balbus Leonem interficit.

Ità Deus etiam post mortem glorificat suos famulos, & eos delet, qui nolunt ipsum piè colere.

Sed me tempus deficiet, narrantem præclari & diuini patris magna miracula, quæ tanquàm in prato rosæ, vbiquè nascuntur, & hortantur, vt feramur ad vniuscuiusq; electionem. Nos autem cùm non habeamus linguam, quæ possit metiri ac referre, quæcunque à beato facta sunt miracula, hactenùs cœptum orationis cursum perficientes, malumus ad silentium transire, statuentes à periculo remotam requiem plus lucri afferre, quàm si vincamur cum periculo. Prompti enim & alacris animi insatiabilitas, sæpè arrogantiam solet conciliare. Tu verò veneranda basis sacerdotij, nè meæ temeritatis repræhendas vomitum, qui audacissimè, sed rudi & incondito sermone tam magnas referam narrationes: sed intensam meam beneuolentiā ac fidem tanquàm paruum munus oblatum reputans, concede verbis locum, vt accipiantur & quiescant. Non enim obliuiscar vtilitatis tuæ in me doctrinæ, nec feruentis mei in te ministerij mediocritatis: cùm illius quidem delicijs me expleuerim in flore iuuētutis, & à te fuerim initiatus in ijs, quæ sunt optima & præstantissima ex trimetris, tetrametris, trochaicis, & anapæsticis ac heroicis: hoc autem obièrim in sacris, quæ à te concinnè quotidiè habitæ sunt, orationibus, ad animarum ædificationem, & augmentum vniuersæ venerandæ Ecclesiæ: quas celeri calamo & atramento notis excipiens, & optimis tradens scriptoribus studium adhibui, vt artificiosè referrentur in codicem. Sunt eæ verò eiusmodi, vt per eas omnibus proponatur pius purusque cultus ac fides: publica autem notetur ignominia somnium hæreticorum. Si enim tuî obliuiscar, excidam à Dei memoria: & nisì tuî meminero, lapidibus proijciar in profundum: & lingua, vt dicit diuinus Psalmographus, adhęreat faucibus. hoc est enim mihi omnium debitorum preciosissimum, tuî semper habere in corde monimentum.

Conciones S. Tarasij.

Psal. 136.

Decætero autem æquum est, vt ad te conuertamus orationem, ô Dei serue, quicunque es, qui me nolentem incitâsti ad hoc certamen, & coëgisti aggredi ea, quę vires superant. Tibi mea accepta sit obedientia, & meæ orationis adspiciens humilitatem & inornatam dictionem, me accuses negligentiæ. Non enim diuino patri aliquid dignum attulimus, aut potuimus propè accedere ad dignitatem harum, quæ propè sunt, virtutum. Res enim eius omnem dicendi facultatem superant, adeò vt omnes laudatores ex æquo non assequantur oratione eum, qui ipsi debetur, honorem. Ego autem, qui omnium longissimè absum ab eo laudando pro meritis, propono promptam & alacrem voluntatem, vt accipiatur, vt qui & laborem dicendi inopia, senioq; & morbo frangar. Tu verò mercedem ac remunerationem à Deo acceperis, intercessorem, defensorem & propugnatorem, & tuæ spei adimpletorem, quē ex Deo dilexisti, habens Tarasium. Qui & suis ad Deum intercessionibus affatim & securè prębeat, quæ sunt vsui ad hanc caducam vitam: & præstet, vt tuæ vitæ ità illic reddas rationem, vt reus nō peragaris. Quod tecum detur omnibus consequi, qui purè ac syncerè in Deum sperauerunt, eius gratia & copiosis miserationibus, intercedente intemerata & casta Dei genitrice, & cælestibus & omnibus sanctis, Amen.

Intercessor, defensor, propugnator, Tarasius.

VITA

VITA ET PASSIO S. NESTORIS EPISCOPI, EX QVODAM EGREGIO MS. CODICE DESCRIPTA: SED *stylo ferè mutato, & quibusdam redditis paraphrasticôs, per F. Laur. Surium. Consentiunt autem huic historiæ antiquissima Martyrologia.*

FIDES nos admonet in sanctorũ martyrũ redire memoriam, & videre palmas & triumphos athletarũ Christi, illustria nobis exẽpla suppeditantiũ: quos filius coronauit, glorificauit & pater. Athletas aũt dico, non illos, qui vmbratica nobis certamina exhibẽt, quorũ laus dubia est & incerta victoria, & corona corruptibilis: sed illos potiùs egregios viros, q̃ vsq; ad mortẽ decertârunt, nè negarent Christũ filiũ Dei, tenẽtes fidissimã promissionẽ illius; dicentis: Qui me confessus fuerit corã hoĩbus, confitebor & ego eũ corã patre meo, q̃ est in cęlis. Ex horũ cęlestiũ planè athletarũ numero est Nestor beatissimus: q̃ incidit in eam tempestatẽ, qua Decius tyrannus, crudelissimis ꝓpositis edictis, iussit oẽs inuocantes nomen Dñi nostri Iesu Christi, vocari ad impura dęmonũ sacrificia: si qui aũt ea facere detrectarent, eos pœnis atrocibus subditos necari. Erat tum in Pamphylia Pręses Pollio, q̃ Christianos ad edenda idolis immolata cõpellebat. Passi tunc sunt beati martyres Papias, Diodorus, Comon & Claudianus. Porrò eodẽ tempore episcopi munere fungebat̃ S. Nestor, fide & religione ꝑ omnẽ vitã insignis, tantaq; humilitate & modestia, vt ipsi etiã Irenarcho vita & conuersatio eius esset formidabilis, nec literis tyrãnicis apud illũ agere, aut illi se opponere auderet. Tandẽ cum suis cõmunicato cõsilio, ità dixit: Nõ possumus quicq̃ aduersùs Christianos, nisì priùs illorũ episcopus cõprehẽsus sit, cui oẽs obediũt. Non latuit Nestorem, quas illi insidias molirẽtur: itaq; plebem oẽm iussit abscedere, veritus nè luporũ morsibus paterẽt: ipse verò nihil territus, nõ discessit à domo sua: sed oratiõi incũbẽs nocte ac die, hoc vel maximè Dñm pastor bonus rogabat, vt gregẽ suum conseruaret.

26. Februar.

Matth. 10.

Nestoris vitam etiam Irenarchus veretur.

Interìm persecutores & q̃dam ex ciuibus, hoĩes nequam & improbi, domũ eius vndiq; circundant, atq; ex ijs vnus ad ostiũ accedens, clamare cœpit & vocare Nestorẽ, qui tum orationi intentus erat: sed vnus ex pueris eius indicauit illi, adesse prę foribus, qui ipsum quęrerent. Completis igitur precibus, egreditur ad illos. Tum verò illi submisso capite, eum reuerenter adorârunt. Quibus Nestor, Ecquęnam, inquit, filioli causa est, ob quã huc ad nos accessistis? Responderunt illi: Oĩs curia vocat te. Ille itaq; signans se in nomine Dñi Iesu Christi, placidè admodùm instàr ouis illos sequebatur. Vbi aũt in forum ventũ est, curia oĩs surrexit, eumq; honorificè salutauit. At Nestor, Ignoscat, inquit, vobis Deus: cur isthuc facitis? Responderunt illi: Facimus pro dignitate. nam tua vita & cõuersatio sic meretur. Deindè tollũt eum extra turbas ad locũ quendã separatũ: vbì cùm permulta fuissent posita subsellia, iubent adferri thronũ, in quo sedeat episcopus. Ille verò ait: Satis mihi honoris hactenùs oblatũ est: dicite iam, cur me accersiri voluëritis. Tũ Irenarchus, Nostin', inquit, Dñe edictũ Imperatoris? Et Nestor, Ego, ait, pręceptũ non Imperatoris, sed omnipotentis Dei noui. Irenarchus dixit: Assentire nobis, Nestor, tranquillo & prompto animo, nè voceris ad iudicis tribunal. Ego verò, inquit S. Nestor, cęlestis regis pręceptis & volũtati assentior. Respõdit Irenarchus: Dæmoniũ habes. Dixit S. Nestor: Vtinàm à dęmonibus immunes vos essetis, nec coleretis dęmones. Irenarchus dixit: Itáne ausus es homo importunissime, deos nostros dęmones appellare? Respõdit S. Nestor: Ego verò eos esse dęmones nõ solùm verbis affirmo, sed etiã propria illorũ, cùm in energumenis cõiurantur, cõfessione confirmo. Tum Irenarchus caput agitans: Ego, inquit, efficiã apud Pręsidem, vt tormẽtis adactus, cõfitearis eos esse re vera deos, & nõ dæmones. S. Nestor, cùm crucis Christi signum pinxisset digitis in fronte sua, dixit: Quid mihi tormenta minaris? Ego neq; tua, neq; Præsidis tormẽta timeo, sed ea, quæ Christus Deus meus minatur. Porrò Irenarchus tradidit sanctum virum duobus Christianorum persecutoribus, & profectus est Pergam. Sequebatur autem agnus lupum. In ipso verò itinere accidit subitò non mediocris terræmotus, & vox cælitùs lapsa, confirmauit martyrẽ Christi. At illi territi, & obstupefacti, dicunt ad Episcopũ: Domine Episcope, quis hic sonus est, & vndè hic terræmotus? Respondit ille: Signum est Christi Dei mei. Cumque venissent

Cingitur ab hostib⁹ domus eius.

Cruce se consignat.

Constanter respondet Irenarcho.

Cruce se signat.

nissent ad vrbem quarta sabbati, hora vndecima, manserunt extra oppidum in hospitio quodam. Postquàm autem Irenarchus indicauit Præsidi de S. Nestore, ille manè sedit pro tribunali, & beatus Nestor ei oblatus est. Porrò Irenarchus præbuit relationem Vrbano adiutori, qui iubente Præside eam recitauit:

Eupator & Socrates totusque Senatus, Domino præstantissimo Præsidi salutem. Cùm ad tuam celsitudinem allata essent scripta diuina Domini Imperatoris nostri, quibus iubebatur, vt Christiani omnes à sententia malè ipsis insita deducti, ad sacrificia perducantur: humanitas tua nihil seuerè & perturbatè, sed comiter & sedatè omnia agere voluit. Verùm hac lenitate parùm effectum est, cùm illi obstinatis animis edictum Imperatorium contemnant. Nam & iste rogatus à nobis & à toto Senatu, non solùm ipse non cessit, sed etiam omnes, qui illi párent, eius tanquàm principis sui, exemplis animati, morigeros se præbere edictis noluerunt. Et nos quidem interìm isti suadere non cessauimus, vt, quemadmodùm inuictissimi principis literis iubetur, ad templum Iouis accederet: ille verò deos immortales contumelijs & conuicijs proscidit. Sed neque ab imperatoris, licèt absentis, minimè ferendis iniurijs abstinuit: & in te quoquè eadem procacitate vsus est. Quamobrem compulsus est Senatus eum tuæ exhibere celsitudini. His lectis literis, Præses dicit S. Nestori: Quis vocaris? Beatus Nestor dixit: Seruus Christi. Præses dixit: Ego non de conditione, sed de nomine percontatus sum. Nestor ait: Ego verò Christianus sum: & hoc nomen est mihi. Quòd si verò etiam temporarium vis nomen scire, equidem Nestor vocor. Preses dixit: Pone dijs thura immortalibus, & ego quamprimùm scribam Augusto, vt te iubeat esse principem sacerdotum, & vt omnia tuæ subiaceant ditioni, honoribusque & diuitijs auctus, multos annos possis preclarè & splendidè viuere. Tum verò sanctus martyr sublatis in cælum oculis, seque cruce signans, dixit ad Præsidem: Etiamsi hoc corpusculum multiuarijs subdas cruciamentis, si vincula, si bestias, si ferrum adhibeas, donèc spiritus hos reget artus, non potero certè adduci, vt negem nomē Dei mei, quod est super omne nomen. His dictis, iussit eum Preses suspendi in eculeo, & crudelissimè torqueri. Párent crudeli Domino crudeles ministri, & in sancti martyris latera tam profundè vngulas imprimunt, vt etiam coste nudarentur. Ille verò psallebat, dicens: Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus eius in ore meo. Iudex verò stupens ad tantam eius tolerantiam, dixit: Non erubescis mortalium omniū infelicissime, spem tuam collocare in homine, eoq; violēta morte perempto? Beatus Nestor respondit: Sit planè hec & mea & omnium, qui inuocant nomen Domini nostri Iesu Christi, confusio & verecundia. Cùm autē turbe vociferarentur, vt eum Preses tolleret è medio, per preconem eum interrogauit: Vísne sacrificare dijs? Sanctus martyr in Christo benè confidens, respondit: Impijssime & sceleratissime fili diaboli, non modò tu Dei conspectum non vereris, qui tibi hunc donauit principatum: (per illum enim reges regnant, & principes imperant, & potentes decernūt iustitiam) sed me quoq; compellis relinquere verum Deum, conditorem & saluatorem omniū nostrûm, & adorare vana & saxea simulacra? Preses dixit: Quid vis, nobiscúmne esse, an cum Christo tuo? S. Nestor cum ingenti gaudio respondit: Cum Christo Deo meo semper fui, & sum, & ero. Videns Preses insuperabilē animi eius constantiam & inuictam tolerantiam, ità tulit sententiam in eum: Quandoquidem non vis consentire, Nestor, inuictissimo principi, neq; sacrificare dijs immortalibus, sed mâuis adhærere Christo crucifixo sub Pontio Pilato: ego, vt sis benè deuotus Deo tuo, hanc in te fero sententiam, vt ligno affixus intereas. Itaq; vir sanctus cruci affixus quidem est, sed ab ipsa cruce, tanq̃ è cathedra, docebat Christianos, dicens: Filioli, stabilis sit nostra confessio ad Deum, & nō negemus eum, qui pro nobis passus est, nè letetur nostra perditione diabolus. Cōpatiamur ei, vt cōglorificemur. Non negemus eum, nè ipse quoq; neget nos. Mementote illum missum à patre redemptorem animarum nostrarum, ad abolenda peccata nostra: qui peccatum non fecit, & pro nobis passus est: cui etiā nos omnes donauit pater, vt in nomine Iesu omne genu flectatur, cælestium, terrestriū & infernorum, & omnis lingua cōfiteatur, quia Dn̄s Iesus Christus in gloria est Dei patris. Rursusq; ait adstāti turbæ: Filioli, oremus & flectamus genua ad Deum, per Dominum nostrum Iesum Christum. Omnibus autem flectentibus genua, & simul ipso de cruce orante, cùm dixisset, Amen, obdormiuit in Domino.

[Margin notes: Blanda diaboli lingua. — Iterùm sibi crucem imprimit. — Philip. 2. — Torquetur atrocissimè. — Psalm. 33. — Prou. 8. — Mortis sententia in eū pronunciat. — Crucifixus confirmat Christianos — Philip. 2.]

VITA

VITA SANCTI PATRIS NOSTRI PORPHYRII EPISCOPI GAZAE, EX SIMEONE METAPHRASTE, *authore verò Marco eius ministro & familiari.*

SAnctorum virorum certamina, & diuinum eorum zelum & desiderium, pulchrum est contemplari oculis. Dum enim cernuntur, digna euadunt quæ amētur. Afferunt autem non mediocrem quoquè vtilitatem, quæ de ijs fiūt narrationes ab ijs, qui accuratè sciunt, subeuntes animos auditorum. Est visus quidē auditu fidelior: Persuadet verò etiam auditus, si à fide dignis dicantur, quæ dicuntur. Atq; si rerum quidem vtilium esset eiusmodi narratio, vt in eam nihil posset aut negligētia aut malitia, & nō veritati falsum insereretur, superuacaneū esset hæc conscribere, cùm sufficeret veritas ad ædificationem, quæ semper per successionem inseretur auribus posterorum. Sed quoniam corrumpit ac perdit tempus, seu per obliuionem, seu per malitiam atque negligentiam, necessariò accessi ad hanc pręsentem scriptionem, nè processu temporis obliuioni mandetur hic vir sanctus, sanctus, inquam, Porphyrius. Meminisse enim rerum rectè & ex virtute ab eo gestarū, fit ijs, qui audiūt, opem ferens medicamentum. 26. Febr. Cur scribātur sanctorū res gestę.

Est verò absurdum, tragicos Poëtas & alios eiusmodi, in rebus ridiculis & anilibus fabulis cōsumere orationem: nos autem despicere sanctos viros & dignos, qui mandentur memorię, tradi obliuioni. Quas non ergò dabo pœnas, si nō scriptis mandem vitam huius viri pij, vitam, inquam, philosophiæ magistram, eius qui est ęmulatus vitam, quæ est in cælo, & qui bella gessit & decertauit, non solùm aduersùs duces & defensores insani cultûs simulacrorum, sed etiam aduersùs vniuersum populū, plenum omni insania? Meminerat enim eorum, quæ à beato Apostolo dicta sunt: Accipite armaturam Dei, vt possitis resistere in die terribili, & omnibus confectis stare. Hac armatura indutus, ad certamina descendit dictus Apostolus. Sed quanuìs tales & tantos haberet aduersarios, qui Apostolo similem decertationem habuit Porphyrius, ei tamen parem victoriam est assecutus, & in media Gaza erexit trophæum, nempe in sancta Christi ecclesia, quę fuerat ab eo condita. Prębuit autem ei victoriam, non humana natura, sed mens, quæ diuinam attrahebat gratiā. Nam cùm fuisset Christi amator ardentissimus, omnia pati & facere sustinuit. Ephe. 6.

Quàm multos bellorum impetus excepit hic ab aduersarijs? Quàm multas sustinuit conspirationes & subsannationes? Sed quoniā de præclaro viro fieri non potest vt dicamus omnia, quæ sunt & multa, & multis videntur incredibilia, pauca exponam, quæ memini, cùm longo tempore cū eo habitauerim, & ex beata illa & stupenda anima diuturnum fructum perceperim, quæ iam versatur cum angelis. Hūc ergò, qui omne genus virtutis est sortitus, quis non iure laudauerit? Atque scimus quidem, quòd huius viri virtutem assequi nulla possit oratio: est tamen mihi aggrediendum, confidenti eius sanctis precibus. Conscribam autem illius laudationem, nō magnifica & splendida oratione. Neq; enim verborum facundia solet ornare vitam eorum, qui sunt huiusmodi. Sed virtus factorum, ipsam quoquè magnificā efficit dictionem. Ego itaque confidens sanctis dicti sancti precibus, ad hanc accedo scriptionem, per ipsas à Domino Iesu Christo gratiam petens & opem, vt posim qualicunq; occasione narrare sancti viri virtutem. Peto autem ab ijs, qui hęc scripta legent, nè diffidere velint ijs, quæ dicuntur. Ipse enim fui spectator viri virtutis, vt qui simul cū eo habitauerim, simul nauigauerim, & simul cum eo sim afflictus vsq; ad vltimū diem eius ex hac vita decessûs. Hinc verò mihi ducatur principium narrationis.

Gaza est ciuitas Palæstinæ in confinio Aegypti: est autem non obscura, sed populo frequens & clara ciuitas. Illo verò tempore in ea viguit hominum insania in colendis idolis. Huius accepit Sacerdotium, qui à nobis laudatur, Porphyrius: qui patriam Gaza vrbs.

Vuuu quidem

quidem habuit cæleſtem Hieruſalem,(nam in eam fuit adſcriptus) terrenam autem Theſſalonicam. Erat verò ei genus inſigne. Diuinus eum amor ſubijt relinquendi patriam & ſplendorem generis & opes infinitas, & vitam amplectendi monaſticam. Cumque nauigâſſet Theſſalonica,venit in Aegyptum. Rectà autem profectus eſt in Scetem:& paucis pòſt diebus dignatur venerãdo habitu. Et cùm illic eſſet verſatus quinq; annos cum ſanctis patribus, alius diuinus amor eum ſubijt adorãdi ſancta & veneranda Dei loca. Cumque illic fuiſſet & adorâſſet,abiens in partes Iordanis, habitauit in ſpelunca. Cùm illic autem eſſet verſatus quinque annos cum multa afflictione,ex magna ſiccitate & inæqualitate locorum illorum,incidit in magnum morbum. Videns verò ſe adductum in extremũ periculum,Dei ꝓuidentia accerſit quendam ex ſuis notis, vt eum duceret Hieroſolyma. Morbus autem erat ſcirrus hepatis cum continua febre tenuiſſima. Hoc ergò morbo inualeſcente,& aſſiduè pungente inteſtina, & corpore tabeſcente, ipſe non ceſſabat quotidiè obire ſancta loca, incuruatus,& non valens recto corpore ingredi,ſed innitens baculo.

Patria Porphyrij. *Amplectitur monachiſmum.* *Degit in ſpecu.*

Accidit autem illo tempore, vt ego ex Aſia nauigarem ad adorandum loca veneranda. Cumque in eis eſſem, diù ibì ſum verſatus, me alens operando manibus. callebam enim pulchrè ſcribendi artem. Adſpiciens verò ſanctum continenter vadentem ad Chriſti reſurrectionem,& ad alia oratoria,mirabar, quòd in tanta corporis imbecillitate,non dubitaret ſe ſic cruciare. Quodam autem die cùm ei occurriſſem in gradibus martyrij,quod fuerat conditum à Conſtantino Imperatore,non valenti ꝓgredi accurrens & ei manum meam porrigens, rogaui ipſum,vt ei inniteretur,& gradus aſſcenderet. Ille verò nolebat,dicens: Non eſt iuſtum,vt ego,qui vado ad petendã veniam peccatorũ,nitar manui alterius. Sed ſine, frater, Deum videre meum laborem, vt ineffabili ſua clementia meî quoquè miſereatur. Ibat ergò, & diuina audiebat eloquia,Doctoribus aures adhibens, & myſticam menſam ſemper participans. Deindè reuertebatur ad ſuum habitaculum. Et quamnam quidem vitam ageret,erat manifeſtum. Morbum enim adeò contemnebat, vt exiſtimares ipſum habere morbũ in alieno corpore. Dei enim ſpes ipſum eo leuabat. Hoc autẽ eum ſolum malè habebat & mordebat,quòd remanſiſſent facultates,& non conuenienter ei,quod dicit Euangelium,venditę eſſent & diſtributę pauperibus. Cauſa autem huius impedimenti fuit, quòd eſſent ei fratres pueri,quandò exceſſit è patria.

Hieroſolymæ quotidiè inuiſit ſacra loca. *Matt. 19.*

Hoc ergò ægrè ferens, petit à me,qui iam ei eram familiaris,(ei enim miniſtrabam propter eius infirmitatem) vt nauigarem Theſſalonicã, & diuiderem facultates cum ſuis fratribus. Et cùm dediſſet mihi ſcriptum mandatum, & me Domino commendâſſet,dimiſit præbitis mihi minimis impenſis. neque enim opes ſuppetebant. Tunc cùm ſtatìm veniſſem Aſcalonem, & nauem inueniſſem,illinc ſolui: & cùm ſpatio tredecim dierum ſecunda fuiſſet nauigatio,venimus Theſſalonicam:& oſtenſo, quod in ſcriptis habebam,mandato,diuiſi bona cum eius fratribus. Vendidi autem,quæ mihi obtigerãt,poſſeſſiones tèr mille aureis. Veſtes verò & argentum mecum tuli,& alios mille quadringentos aureos:& cùm omnia collegiſſem,poſt tres menſes renauigaui. Cùm autem ſpatio duodecim dierum veniſſem in emporiũ Aſcalonis,& illic iumenta cõduxiſſem,& ea onerâſſem,aſſcendi in ſanctam ciuitatem. Cùm me autem adſpexiſſet vir beatiſſimus, me eſt amplexus cũ gaudio & lachrymis,(poteſt enim etiã gaudium exprimere lachrymas) ego verò ipſum non cognoſcebam : habebat enim corpus valdè honeſtum,& faciem rubicũdam. voluebam autem meos oculos,frequenter ipſum intuens. Ipſe verò cùm animaduertiſſet & ſubriſiſſet,placidè dixit: Nè mireris frater Marce, me videns ſanum & robuſtum : ſed diſce cauſam ſanitatis, & tunc admirare Chriſti benignitatẽ ineffabilem, & quemadmodùm quæ ſunt planè deſperata apud homines,facilè poſſunt apud ipſum corrigi. Ego verò rogaui ipſum, vt mihi diceret cauſam ſanitatis,& quemadmodùm talem morbum propulſauerit. Ille autem mihi reſpondit:

Hic habes nomen authoris huius hiſtoriæ.

Quadraginta abhinc diebus cùm ego eſſem in vigilia ſanctæ Dominicæ, me inuaſit dolor. Quem cùm non poſſem ferre,iui & recubui prope ſanctam Caluariam:& cùm præ magno dolore eſſem veluti in ecſtaſi, video Seruatorem clauis affixum in cruce, & vnum ex latronibus cum ipſo pendentem in alia cruce, & incipio clamare & dicere

Viſio mirabilis.

dicere vocem latronis: Memẽto meî Domine, quandò véneris in regnum tuum. Respondens autem Seruator, dixit latroni pendenti: Descende de cruce, & serua illum, qui recumbit, quõ tu quoq; fuisti seruatus. Latro verò descendens de cruce, me complexus fuit & deosculatus: & porrecta dextera, me fecit surgere, dicens: Veni ad Seruatorem. & statìm surrexi, & cucurri ad eum, & video ipsum descendisse de cruce, & mihi dicere: Accipe hoc lignum, & serua. Cumque accepissem & portâssem hoc preciosum lignum, statìm ad me redij ab ecstasi: & ab ea hora nullus dolor mihi fuit ampliùs, neque apparuit locus morbi. Ego autem, his auditis, valdè sum admiratus, & Deum glorificaui: & decæterò fui in virum magis affectus, & ei inseruij diligentiùs. Reuerà enim, cùm renumerâssem Dei seruo pecuniã, & cùm ei restituissem quęcunq; attuleram, mansi apud eum, ei inseruiens, & fruens spiritalibus eius orationibus. Erat profectò nulli repręhensioni affinis, mitissimus, misericors, habens etiam facultatem discernendi diuinam scripturam, & ea dissoluens, quæ in ea occurrebant, dubia, si vllus alius. Sed neque externæ erat doctrinæ ignarus, respondens & os obstruens hominibus infidelibus, & ijs qui non rectam habent fidem: amator pauperum, misericors, promptas habens lachrymas, senes honorans vt patres, iuniores vt fratres, pueros vt filios: moribus & sermone mitis & humilis, non in simulatione veritatis: neq; enim erat in eo dolus: moderatissimus, adeò vt peruenerit ad perfectam impatibilitatem, ab ira alienus, non memor acceptæ iniuriæ, non sinens Solem occidere super suam iracundiam, mortuas habens omnes animi perturbationes, pręter iram, quam mouebat aduersùs inimicos fidei.

Luc. 23.

Eccè virtutum cœtus, quibus vir Dei erat pręditus.

Cùm autem accepisset à me pecunias, & alia quæ attuli, & vẽdidisset vestes, & conflâsset plurimùm pecuniæ, reliquam omnem preciosam supellectilem paruo tempore dedit egentibus, non solùm in sancta ciuitate, sed etiam in alijs ciuitatibus, vicis & monasterijs, & maximè ijs, quæ erant in Aegypto. erant enim valdè egena illic monasteria. Quinetiam hospitibus, qui illic versabantur, fuit secũdus Abraham. Quamobrem breuissimo tempore distribuit omnes suas facultates, adeò vt ipse egeret alimento quotidiano. Seipsum ergò dedit arti sutoris coriarij, pelles lauans & consuẽs, & in omnibus imitans diuinum illum Apostolum, qui nolebat panem gratìs comedere. & licèt posset ex alia manuum operatione sibi victum quęrere, in omnibus tamen voluit esse imitator illius præclari viri, quem diximus, in afflictionibus, & laboribus, & persecutionibus, & periculis maris, & gentium insurrectionibus. Porrò autem ego eum rogabam, vt communem vitam mecum ageret. erat enim mihi ex meo vitę studio victus redundans copiam. Ille verò non sustinuit, dicens: Nihil intulimus in mundum, neque possumus aliquid efferre. Et rursùs dicebat: Si quis non operatur, nec comedat. Ego autem liberè apud eum loquens, dicebam: Cur ergò quandò eras diues, non operabaris? nec sinebas vt operarer? Ille autem mihi respondit: Quod priùs operabar, erat multis partibus maius, quàm quod nunc operor. Nam hoc nunc quidem alit vnum aut duos, illud autem prius alebat innumerabiles. Non solùm verò illam alebat multitudinem, sed etiam spiritale alimentũ suppeditabat meę animę.

Omnia sua egentibus elargitur.

2. Thess. 3.

2. Cor. 11.

1. Tim. 6.
2. Thes. 3.

Cùm hæc ità se haberent, audijsset autem sancti Porphyrij nomen & vitã, qui erat sanctorum locorum Sacerdos, Praylius, eum accersijt, & inuitum ordinauit Presbyterum. Quinetiam ei credidit custodiam venerandi ligni crucis. Tunc cognouimus ea illi euenisse, quæ viderat iñ ecstasi, quãdò scilicet vidit Dominum in cruce, & cum eo latronem: Dominum autem dicentem, Accipe & serua mihi hoc lignum. Erat verò beatus Porphyrius, quãdò accepit ordinationem, circiter quadraginta annos natus. Hunc autem honorem adeptus, non mutauit mores priores, sed mansit in illa afflictione exercitationis. Erat verò illi alimentum panis sordidus & olera, idq; post occasum Solis. alijs autem sanctis diebus hora sexta comedebat, accipiens oleum & caseum & madefacta legumina. Sumebat autem etiam vnum poculum vini temperati, idq; propterea, quòd se malè haberent eius viscera. Hanc viuendi rationem & regulam perpetuò seruauit toto tempore vitæ suæ. Tribus autem annis, postquàm fuerat ordinatus, accidit vt Episcopus prędictæ ciuitatis Gazæ è vita excederet. Is erat Aeneas, qui minimo tempore gesserat Episcopatum. ante Aeneam autem Irenion, qui ipse quoq; fuit ciuis angelicarum potestatum, cuius laudes fieri nõ potest vt scribantur in digressione: sed opùs esset opere separato ad hoc, vt conscriberemus vitam

Fit inuitus presbyter.

huius dicti inclyti Irenionis. Alijs verò id relinquimus scriptoribus, qui eius vitā sciunt accuratè.

Cùm dormîsset ergò prædictus vir sanctus, congregati, qui tunc erant Christiani, valdè pauci numero, cum suo clero, & consultantes palàm, cuinam traderēt Episcopatum, nihil efficiebant, cùm exorta esset inter eos contentio, cùm alium quidem vellent Clerici, alium verò laici. erant enim re vera inter Clericos quidam vitæ honestate ornati. Cùm magna ergò esset cōfusio, & nihil deduceretur ad effectum, tandèm visum est, vt quinque Clerici & totidem laici viri insignes irent ad Pontificē Metropolitanum, & peterēt ab eo Episcopum, quem ei, reuelâsset spiritus sanctus. Pontificatûs autem munus tunc obibat Iohannes, qui ipse quoq; erat vir probus & omni virtute ornatus. Cùm ergò ad eū accessissent Gazæi, rogârūt ipsum, vt daret eis Pontificem, potentem opere & sermone resistere idololatris. Quod cùm audijsset, statìm indixit ieiunium: & post tres dies reuelauit ei Dominus de beato Porphyrio: et scribit epistolam ad sanctum Praylium Episcopū Hierosolymorū, cuius fecimus anteà mentionem, vt ad ipsum mitteret beatum Porphyrium, propter quandam scripturę quęstionē, quæ erat ab eo soluenda, erat enim beatus Porphyrius idoneus ad soluendum, quidquid erat difficile diuinæ scripturæ spiritûs sancti.

Eccè mirū ieiunij effectum.

Literis beati Iohannis credens pius Praylius, eum dimisit, iubens nè moraretur illic plùs quàm septem dies. Cùm autem audiuisset beatus Porphyrius vim eorum, quę scripta fuerant à sanctissimo Iohanne, primùm quidem fuit conturbatus: posteà verò dixit: Fiat voluntas Dei. & cùm illa vespera me accersijsset, dicit mihi: Frater Marce, eamus & adoremus sancta loca & venerandam crucem. Multum enim est præteritorum temporis, donèc sumus ea rursùs adoraturi. Ego autem dixi: Cur sic dicis pater? Ille verò respondens, dixit: Præterita nocte vidi Seruatorem dicentem mihi: Redde depositum, quod apud te deposui. Volo enim te coniungere vxori, humili quidem & abiectæ, sed præditæ bonis moribus. Tu autem accipiens, orna eam, vt obliuiscatur prioris suæ mendicitatis. Nam etsi est abiecta & humilis, nō est tamen aliena, sed mea soror germana. Tu verò caue, nè habens vxorem & domûs curam gerens, ex iniustitia aut violētia aut iniquitate congreges. nam & me ad iram prouocabis, & eam molestia afficies. hæc enim ei quoq; displicent. Sis verò solùm bono & prompto animo, & omnia tibi suppeditabuntur, vndè non expectas. Hæc mihi significauit Dominus Christus nocte præterita, & timeo, nè dum volo expiare mea peccata, expiem etiam peccata aliorum multorum. Sed tamen Dei voluntati non licet repugnare.

Eamus & adoremus sancta loca & venerandā crucem.

Hæc cùm dixisset, profectus est, & ego cum eo: & cùm adorâssemus sancta loca & venerandam crucem, isque multùm esset precatus & lachrymatus, reposuit in aurea theca venerandam & viuificam crucem: & cùm eam tutò clausisset, exijt. & vadens ad beatum Praylium Episcopū, tradidit ei claues: & cùm accepisset preces, & ab eo fuisset Deo commendatus, est egressus. Cùm autē venissemus ad nostrum habitaculum, nos paramus: cōductis verò tribus iumentis, & accepto viatico, egressi sumus. Viatica autē erāt omnia, quæ domì erant. Eramus verò quinq; in via: ipse beatus & ego, & duo agasones, & alius iuuenis minister, nomine Barochas, quem quidem inuenerat paulò antè beatus abiectum in platea, cùm esset in extremo periculo, eumq; accepit & collegit: & cùm multa in eum expendisset, Dei auxilio eum sanum reddidit. Ab illo ergò tempore manebat apud ipsum, ei mecum seruiens. De pio verò Barocha dicam procedente oratione. Illa autem die iter ingressi, sequenti venimus Cæsaream. Per totam autem ciuitatem dispersum fuit, eum aduenisse. erat enim beatus magni nominis, proptereà quòd amaret pauperes. Profecti verò sumus ad id, quod erat illic hospitium. Cùm autem audiuisset beatus Iohannes Archiepiscopus, cursu ad nos accessit. Cumq; se inuicèm salutâssent & precati essent, paululùm assederunt. Dixit autem ei Archiepiscopus: Surge frater propter Dominū, & vescere mecum, vt citò surgamus ad vigiliā sanctæ Dominicę. ingressi enim sumus vesperè sabbato. Beatus verò Porphyrius rogauit eum, vt ei concederet vesperā propter viæ laborem. Dixit autem se post primum somnum surrecturum ad vigiliam. Cùm autem non potuisset persuadere Episcopo, surgens beatus, cum eo est profectus, me quoq; accepto. Fratrem enim Barocham dimisimus in hospitio prope vestes: & ab eo inuitati, cœnauimus.

Viuifica crux in aurea theca asseruatur.

Cùm

Cùm multa autem locuti fuiſſemus ſpiritalia, & parùm dormijſſemus, ſurreximus ad vigiliam. Illa verò nocte accerſit beatus Iohannes Gazęos, & dicit eis: Parati eritis ad exitum, hodiè enim accipietis Sacerdotem, virum quem oſtendit Dominus. Cùm fuiſſet autem manè, rapientes beatum Porphyrium, ordinârũt eum Epiſcopum Gazæ. Multùm verò eſt lachrymatus, nec erat ſatietas vlla eius lachrymarum. Dicebat enim ſe eſſe indignum tali Sacerdotio. Vix tandē autem, cùm Gazęi & qui illic Chriſtiani inuenti ſunt, eum conſolati eſſent, quieuit. Cùm autem feciſſemus ſanctum Dominicæ miniſterium, rurſùs inuitati ſumus ad veſcēdum cum Archiepiſcopo. Iuſſit verò nobis quamprimùm exire. cumque vnum alium illic diem egiſſemus, exiuimus: dormiuimus autem Dioſpoli, & illinc, cùm pernoctâſſemus, ſero veſpere ingreſſi ſumus Gazam valdè laſſi & afflicti. Hæc autem fuit cauſa afflictionis.

Ordinatur Gazæorũ Epiſcopus, ſed valde inuitus.

Prope Gazam pagi ſunt in via, qui ſunt dediti cultui ſimulacrorum. Eorum verò incolæ conſultò totam viam ſtrauerant ſpinis & vallis, vt non poſſent aliqui tranſire. Effuderunt autem cœnum, & alijs malè olentibus fumis vaporârunt, vt nos fœtore ſuffocaremur, & veniremus in periculum, nè viſum amitteremus. Vix tandèm autem conſeruati, circa horam nocturnam ingreſſi ſumus ciuitatem. Hæc verò difficultas ac moleſtia beato accidit ſuggeſtione dæmonis. Sed id non ægrè ferebat. exiſtimauit enim diabolum has parâſſe inſidias, quòd voluiſſet iuſtum ab eius ingreſſu auertere. Profecti autem ſumus ad ædes Epiſcopi, quas ædificauerat priùs nominatus ſanctus Irenion Epiſcopus, ſimul cum ſancta eccleſia, quæ vocatur Irenes. eam verò hoc nomen dicunt habere duobus modis. Dicunt enim Gazæi, quandò capta fuit ciuitas ab Alexandro Macedone, quodam ſigno dato illic ceſſâſſe bellum, & ab illo tempore vocari locum Irenen, i. pacem. Hunc locum cùm inueniſſet beatus Irenion coli à Gazæis, in eo conſtruxit eccleſiam. Siue ergò propter ea, quę priùs dicta ſunt, ſiue propter nomen conditoris, manſit ſic appellata vſq; in hodiernum diem. Illinc ergò profecti ſumus ad minimas ædes epiſcopatûs, ab eo ædificatas.

Idololatrarum nequitia.

Accidit aũt, vt illo anno eſſet ſiccitas & defect⁹ pluuię. Ciues verò omnes id aſſcribebant ingreſſui beati Porphyrij, dicētes: Nobis reſponſum dedit Marna, fore vt Porphyrius eſſet author malorum ciuitati. Cùm autem pergeret Deus non pluere, primo menſe, qui ab eis vocatur Dios, deindè etiam ſecūdo, qui dicitur Epilleos, omnes affligebantur. Congregati autem Idololatræ in Marnæo, multa ſacrificia & multas preces faciebant ea de cauſa. Dicebant enim, Marnam eſſe dominum imbrium. Marnam verò dicunt eſſe Iouem. Cùm autem perſeuerâſſent ſeptem dies, hymnos dicentes, & egredientes extra ciuitatem in locum, qui vocatur orationis, animum deſpondentes, reuerſi ſunt ad ſua opera, nulla re effecta. His ſic factis, congregati Chriſtiani cum viris & fœminis & pueris, numero ducētis & octoginta, rogârunt ſanctum Porphyrium, vt cum eis egrederetur & precaretur, vt dimitteretur pluuia. iam enim erat fames, eoque magìs, quòd beati ingreſſui adſcriberent ſiccitatem. Perſuaſus autem ſanctus, cùm edixiſſet ieiunium, iuſsit omnes veſpere congregari in ſancta eccleſia, vt illic vigilias peragеremus. Fecimus verò tota nocte triginta preces & totidem genu flexiones, pręter choros & lectiones. Cùm fuiſſet autem manè, accepto ſigno venerandæ Crucis, quod nos præcedebat, egreſſi ſumus cum hymnis ad antiquam eccleſiam, quæ eſt à parte occidentali ciuitatis, quam aiunt ædificâſſe ſanctiſſimum & beatiſſimum Aſclepam Epiſcopum, qui multas ſuſtinuit afflictiones, pro fide orthodoxa: cuius vita & facta ſcripta ſunt in paradiſo deliciarum. Cùm ergò fuiſſemus in dicta eccleſia, illic quoq; fudimus totidem preces: & illinc egreſſi, iuimus in ſanctum martyrium glorioſi martyris Timothei, in quo repoſitæ ſunt etiam aliæ reliquiæ Mæuris Martyris & Thees, quæ relata eſt in numerum confeſſorum. Cumque illic feciſſemus totidem preces & genu flexiones, reuerſi ſumus in ciuitatem, factis tribus precibus & tribus genu flexionibus.

Marna, idolum Gazenſium.

Nota hic Ieiunium, vigilias.

Proceſſionē cum cruce.

Viſitatiōem eccleſiarũ.

Cùm autem fuiſſemus circa ciuitatē, inuenimus eam clauſam. erat verò hora nona. Idololatræ enim hoc fecerunt, volentes diſſipare populum, nè perficeremus ſupplicationes. Cùm autem manſiſſemus duas horas ante portā, & nemo eſſet qui aperiret, videns Deus populi patientiam fletuſque & ineffabiles lachrymas, maximè ſancti viri, motus miſericordia, quō tempore magni Eliæ Prophetæ, mouet ventum Au-

 ſtrum,

ſtrum,& nubibus tegitur cælum, & incipiunt fieri fulgura & tonitrua,ſimul atq; Sol occidiſſet, & decidit multus imber, vt exiſtimarentur non guttæ, ſed grando è cælo deijci. Nos autem prę magno gaudio propemodùm non ſenſimus. Nos enim eramus inuicèm cõplexi. Quidam verò gentiles cùm adſpexiſſent miracula, quæ Deus nobis fecerat, & credidiſſent,nobis portam aperuerunt,commixti ſunt nobiſcum,clamantes, Chriſtus ſolus Deus: ipſe ſolus vicit. Conuenerunt autē nobiſcum in ſanctam ecclesiam,& illinc beatus eos dimiſit in pace, Chriſti ſignatos ſignaculo. Erant verò viri numero cētum vigintiſeptem, & fœminę x x x v. & infantes x i i i i. ex quibus erant puellæ quinque. Nos autem cùm feciſſemus perfectam gratiarum actionem, receſſimus vnuſquiſq; domum cum gaudio & pace. Tanta autem pluuia deſcendit illa nocte & altero die, vt omnes timerent, nè domus corruerent, ex quibus erant plurimæ conſtructæ ex lateribus. Pluit verò Dominus noſter Ieſus Chriſtus aſſiduè,ab octauo Lydenęi vſq; ad decimum. eſt autem apud eos Lydenæus, apud Romanos Ianuarius. Pręcedunt autem quinq; diebus eorum menſes Romanos. Vndecimo verò die peregimus diem Theophaniorum Domini Ieſu Chriſti,cum gaudio laudantes & gratias ei agentes propter omnia, quæ nobis fecit eius benignitas. Acceſſerunt autem gregi Chriſti eodem anno præter illos c x x v i i. alij quoquè c v. Alij verò idololatræ non ceſſabant inſidiari beato & reliquis Chriſtianis. Quandò enim eis Pręſes obtingebat gentilis, eum vel pecunijs corruptum, vel etiam per impiam eorum religionem perſuaſum,inducebant vt vexaret Chriſtianos: & ab eo tempore beato Porphyrio nō leuis eueniebat afflictio. Aſſiduè ergò noctù & diù rogabat benignum & clementem Deum,vt eos ab errore conuerteret ad ſuam veritatem.

Multi credunt idololatræ.

Quoniam autem ſuperiùs memini beati Barochæ, de ipſo narrabo reliqua. Habebat is zelum diuinum, vt ſi quis alius. multa enim grauia ſuſtinuit ab idololatris. Cùm enim iuiſſet ipſe aliquandò in vicum propter canonem Eccleſiaſticum, non procùl à ciuitate, erat autem is, qui canonem debebat idololatra: cùm ab eo verò canō exigeretur, iſq; rem vellet protrahere & differre,& ex eo nata eſſet inter eos contentio, acceſſit impius agricola quoſdam eius pagi, ei ſimiles, & incipiūt verberare clauis beatum Barocham,& portantes eum ſemimortuum, proiecerunt extra pagum in ſolitudinem. Illic verò iacebat mutus & nullo ſenſu prędit us. Alio autem die, Dei benignitate, tranſit per illum locū Cornelius diaconus, cum alijs duobus Chriſtianis: & cùm inueniſſent pium Barocham,& eum agnouiſſent, importârunt in ciuitatem. Cùm verò idololatræ eum vidiſſent portari, arbitrati eſſe mortuum, cōuerſi ſunt in furorem, proptereà quòd exiſtimabant eſſe abominandum, mortuū ferre in ciuitatem: & cùm eum vi eripuiſſent ab humeris eorum, qui ipſum portabant, incipiūt verberare pium Cornelium Diaconum,& duos Chriſtianos: & ligato pede beati Barochæ, trahebant eum.

Hiſtoria Barochæ, miniſtri S. Porphyrij.

Interìm autem renunciant quidam fratres beato Epiſcopo. Is verò cōturbatus, me accerſit,& alios tres fratres, qui ſunt inuenti apud ipſum,& dicit nobis: Confidentes currite, ô fratres. eſt enim tempus martyrij. Poſtquàm aūt peruenimus ad locum, vbi ligârant beatum, cōcurrit populus: & alij quidem ſanctiſſimum Epiſcopū afficiebant contumelijs, alij verò videntes eius tolerantiā,& quòd, cùm contumelijs afficeretur, non iraſcebatur, ſed rogabat vnumquenq;, dicens, nè ſic probris & cōtumelijs afficerent corpus, quod eſt obnoxiū ijſdem affectionibus, fiunt noſtrarum partium,& in ſe inuicèm conuertuntur ad plagas vſq;. Nos autem cùm multam vidiſſemus confuſionem, portantes pium Barocham, diſceſſimus in ſanctam eccleſiam. Poſtq̃ verò vidimus eum adhuc ſpirantem, eius curam geſſimus. Pro eo autem fundebantur per totam veſperam & noctem intenſæ preces. Omnes enim fratres conuenerant. Sanctus verò Epiſcopus nō ceſſabat lachrymari,& Deū pro ipſo rogare. Sciebat enim, qualis eſſet diuinus eius zelus. Cùm aūt vidiſſet Deus lachrymas ſancti Pontificis & preces populi,(eum enim numerabant ſecundū Phinees aduersùs idololatras) accelerauit ei ſuam miſericordiā,& illa nocte aperit oculos eius, & incipit loqui, & petere dari ſibi potum. Ego aūt, qui ei aſſidebam, ſtatìm cucurri, vt renūciarem beato Epiſcopo, (prę magno enī gaudio oblitus ſum dare ei potum,& mihi id accidit, quod ancillæ tempore beati Petri, quandò audita eius voce, prę gaudio non aperuit oſtiū: ſed eum dimittens, primùm annunciauit ijs, qui erant domi. Tale quid ego quoq; ſum paſſus) Cùm id au-

Barochas ſemiuiuus reſtituitur ſanitati.

Act. 12.

id autem beatus audiuisset Episcopus, nō fuit victus ab animi affectione, sed perseuerabat in precibus. Nos verò cùm intellexissemus eius firmitatem & cōstantiam, eum mittentes, recessimus ego & pius Cornelius Diaconus. assidebat enim mecum beato Barochæ. Postquàm autē impleuit preces & omnem consequentiā sanctissimus Episcopus, ipse quoq; nobiscum sedens, interrogauit pium Barocham, quemadmodùm id esset passus ab initio. Ipse verò narrauit nobis omnia.

Dum nos aūt consultaremus quid esset faciendum, fit manè: & ecce Defensor populi cum Irenarchis, & duobus primoribus, Timotheo & Epiphanio, & alijs multis, venientes incipiunt clamare & tumultuari, dicentes: Cur intulistis mortuum in ciuitatem, cùm patriæ leges hoc prohibeant? Interìm autem contumelia quoquè afficiebant beatum Episcopum. Nos verò cùm tumultum audiuissemus, egressi sumus: & cùm nos vidissent, cœperunt me verberare, & pium Cornelium Diaconum. Cùm aūt eos, qui erant ex populo, vocâssemus in testimoniū, sanctissimus Episcopus os nobis obstruebat, vnumquenq; rogans & admonens, nè irascerentur tam inconsideratè. Illi verò impij, quo magìs rogabantur, eo magìs furebant, & virum sanctum afficiebant contumelia. Cùm igitur pergerent tumultuari, confirmatur & corroboratur pius Barochas, & impletur diuino zelo, surgitq; & arripit fustem, & incipit verberare eos, qui incidebant: & eos inuadit metus, & incipiunt cadere vnus super alium fugientes, eosque est persecutus vsque ad id, quod tunc erat Marneium, reuertiturq; cum magna victoria nouus noster Sampson, stratis ipse quoquè mille alienigenis. Ab illo ergò tempore ipsum timebant idololatræ, & nec eius quidem nomen audire poterant. Breui autem pòst tempore dignati sumus ordine diaconatûs ego & pius Barochas: ego quidem planè indignus, qui eū assequerer: ille verò meritissimo iure id assecutus. Barochas verberat impios idololatras. Iudic. 15.

Videns autē sanctus pater noster Porphyrius nefaria, quæ quotidiè fiebant ab idololatris, statuit me mittere Byzantium, vt peterem ab Imperatoribus, vt diruerentur templa simulacrorum. Gazæ enim adhuc maximè celebrabatur, quod vocatur Marneium: & scriptis literis ad sanctissimum Episcopum Constantinopolitanum, cuius laus & gloria memoratur ab omnibus, nauigauimus, & spatio viginti dierū eò peruenimus: & redditis literis beato Iohanni, ore eum omnia docui. Cùm primùm autem audiuisset, id significauit Eutropio Cubiculario, qui tunc erat assiduus apud Imperatorem Archadiū. Cumq; ei legisset epistolas beati Episcopi, & petijsset ab eo, vt concurreret cum literis, acceptis ab eo promissis, exijt & dixit mihi: Quieto animo esto, ô fili. Spero enim in Dominum Christum, quòd suam, sicut solet, sit facturus misericordiam. Ego verò non cessabam quotidiè eum admonere. Ille autē mittebat & instabat Eutropio. Septem verò pòst diebus pronunciatur edictum Imperatoris, vt clauderentur simulacra Gazæorum ciuitatis, & nè consulerentur ampliùs. Traditur autem hic iussus in manus cuiusdam Hilarij, hominis subadiubę Magistri. Ego verò tribus pòst diebus egressus sum Byzantio, & spatio decem dierum peruenio in ciuitatem Gazæorum, septem diebus præueniens Hilarium. Inueni autē sanctissimum Porphyrium ægrotantem. Iohannem Chrysostomum dicit.

Postquàm verò ei tradidi responsum beatissimi Iohannis Episcopi Constantinopolitani, & id legit, lætitia affectus, conualuit à febre. Dicebat autem, se in morbū incidisse ex multa afflictione idololatrarum. Septem verò pòst diebus venit dictus Hilarius, habens duos commentarienses consulatûs, & multos adiutores ex Azoto & Ascalone, & omnes ministros publicos. Statìm autem comprehendit tres primores, & accepta ab eis satisdatione, ostendit eis diuinum edictum, quod iubebat, vt clauderentur idolorum templa Gazæ ciuitatis. & euersis omnibus, quæ erant in eis, simulacris, ea clausit. Marnæ verò simulacrum siuit latenter consuli, pro eo plurimis acceptis pecunijs. Rursùs autem faciebant, vt solebant, idololatræ nefaria. Contigit verò aliud fieri miraculum, quod multos prouocauit, vt venirent ad cognitionem veritatis. Deus enim, vt qui sit clemens & misericors, scit per occasiones conuertere genus hominum, ad lucem suam, quæ mente percipitur. Fuit autē eiusmodi id, quod accidit:

Mulier quædam clara in ciuitate, nomine Aelia, cùm esset paritura, incidit in magnum periculum. Fuit autem hæc causa periculi. Fœtus eius non exibat secūdùm naturam, sed cōuersus erat ad id, quod est præter naturam. & cùm vnam manū emisisset,

Ineffabilis dolor mulieris ex partu non naturali.

non poterat reliquum corpus educi: erat enim obliquum in vtero: nec poterant obstetrices id deducere ad id, quod est secũdùm naturam. Cruciabatur verò mulier dolore ineffabili, fœtum tunc impellentibus ad enixum doloribus. Fuit autem maius dolorum incrementum, cùm successisset primo secundus dies, & similiter tertius dies maiorem dolorem attulisset, quàm secundus. Creuerunt autem dolores vsque ad septem dies, semper additamẽtum malo accipiente. Quinetiam voluerunt Medici eius fœtum execare: sed cùm vidissent eius virtutem cecidisse, omnem spem planè abiecerunt. Eius ergò parentes & maritus eius Heros, cùm essent dęmonum dediti superstitioni, pro ea quotidiè faciebant sacrificium. Adducebant etiam incantatores & vates, existimãtes se ex eis vtilitatis aliquid accepturos: sed nihil id proderat. Erat autem eis fidelis nutrix, quę affecta maxima animi ægritudine, pro ea fundebat preces in ędibus oratorijs. Quodam ergò die ea in ecclesia orante cũ lachrymis, ingressus est sanctus Porphyrius circa horam nonam, & ego quoquè cum eo. Videt autem anum tristem Deum orantem cum lachrymis, stansq; eam rogauit causam. Illa verò eum contemplata, prócidit ad eius pedes, rogans eum, vt pro ipsa rogaret Christum.

Postquàm autem cognouit sanctus causam à muliere, ipse quoq; est lachrymatus. erat enim summè misericors. Dicit verò nutrici: Audio illam domum esse deditã cultui simulacrorum, & seruari posse difficiliter. Sed tamen Deus potest omnia. Etenim per occasionem seruat eos, qui erant perituri. Abi ergò & congrega omnes cognatos, & parentes. & maritum, & dic eis: Quoniam est hìc optimus medicus, qui potest eam curare, si effecerit vt ea euadat hoc periculum, quid ei dabitis? sunt autẽ omninò tibi multa polliciturì. Dic verò eis hoc quoq;. Si eam curauerit, hoc quoq; mihi promittite, quòd eũ non falletis, nec ibitis ad alium. Fac eos omnes extendere manus ad cælos, & promittere eos esse facturos omnia, quæ sunt polliciti. Et qñ hæc fecerint, dic parturienti mulieri coram omnibus: Sanat te Iesus Christus filius Dei viui. crede in ipsum, & viues. Cùm autẽ audiuisset anus, quod beatus dixerat Episcopus, isq; eam Deo commendâsset, cucurrit domum: & cùm inuenisset omnes flentes, & mulierem in extremo periculo, rogauit eius parentes & maritum, nè angerentur animo. Dixit autẽ: Me ad vos misit optimus medicus, vt mihi ꝓmittatis, quòd si ea curetur, ipsum non negabitis. Cùm verò audiuissent eius parentes & maritus, dixerunt: Si voluerit omnes nostras facultates accipere, nõ recusabimus. videamus solùm viuam nostram filiam. Dixit autem nutrix: Manus vestras in cælum extollite, & fidẽ date vos non esse negaturos medicum. Illi verò alacri animo & cum lachrymis munus extenderunt, dicentes: Toto tempore vitæ nostræ eius erimus. Quamnam enim consolationem habituri sumus, si ea decedat? erat enim eis vnica, scitaque & elegans moribus, si vlla alia. Cùm hoc autem audiuisset nutrix, magna voce dixit coram omnibus: Dicit magnus Sacerdos Porphyrius: IESVS Christus filius Dei viui te curat. crede in eum, & viues. Statìm verò mulier cùm valdè eiulâsset, edidit fœtum viuum. Omnes autem, qui illic sunt inuenti, obstupefacti exclamauerunt: Magnus est Deus Christianorum: magnus est Sacerdos Porphyrius.

Multi accedunt ad Christi religionem.

Die autem sequenti parentes mulieris, & maritus & cognati & omnes necessarij, euntes ad beatum Porphyrium, prociderunt ad eius pedes, petentes Christi signaculum. Beatus verò cũ eos signâsset & fecisset catechumenos, dimisit illos in pace, præcipiens eis vt vacarent sanctæ ecclesiæ: & paulopòst cùm eos catechesi instituisset, baptizauit etiam infantem cum muliere. Vocauit autem nomen eius Porphyrium. Qui fuerunt verò illuminati propter occasionem mulieris, erant numero sexagintaquatuor. Quo magìs autem videbant idololatræ multiplicari Christianos, eo magìs efferabantur, & non sinebant eos obire officia ciuilia: sed eis vtebantur tanquàm malis famulis. Vidẽs autem rursùs beatus Porphyrius magnam iniuriam, quæ fiebat Christianis, & non ferens: adspiciens verò probris & contumelijs appetitos, proficiscitur Cęsaream ad beatum Iohãnem Archiepiscopũ, & rogat eum cum lachrymis, vt præbeat ei quietem. Dicebat enim, se non posse ampliùs pati grauia & absurda, quæ fiebant à Gazęis. Beatus aũt Iohãnes cùm audiuisset, rogabat eum, vt ęquo & forti animo pateretur, & retineret Episcopatum. Respondens verò sanctissimus Porphyrius, dixit ei: Te attestor coram D E O, qui non est adspectabilis, & spem nostram Iesum

Christiani malè à Gazæis accipiuntur.

Chri-

Christum, Dominum omnis rei creatæ, & adorãdum & viuificum sanctum spiritum, nè despicias meam petitionem, nè requiratur à nobis interitus animarum innumerabilium. Sed rogo te, pater, vt mecum nauiges ad vrbem regiam, vt rogemus Imperatores, rege cælesti annuente, vt euertant templa idolorum. Respondẽs autem beatus Iohannes, dixit ei: Fili, iusta quidem est petitio, sed non est aptum tẽpus. iam enim imminet conuersio hyemalis. Respondit beatus Porphyrius: Si vult nos Deus esse & Gazę populum conuertere, potest etiam seruare in hyeme. Tu verò pater, eius fidens clementiæ & misericordiæ, id velis, & iter nobis succedet feliciter. Dicit ei beatus Iohannes: Fiat voluntas Christi.

Postquàm autem beatus Iohannes est ei pollicitus, scribit ad me, vt quamprimùm venirem Cæsaream, & afferrem mecum tres libros, & quadragintatres nummos, qui ei restabãt ex reditu sanctæ ecclesiæ. Ego verò acceptis literis, cùm sumpsissem libros & nummos, protinùs sum egressus: & cùm venissem Cæsaream, inueni sanctissimos Episcopos paratos ad nauigandum. & cùm post duos dies soluissemus, nauigamus vicesimotertio mensis: & cùm Dei benignitate fuisset nobis secunda nauigatio, spatio decem dierum appulimus ad Rhodum insulam. Erat autem tunc in insula, in auersa eius parte, quidam monachus, nomine Procopius, qui nunc est relatus in numerum angelorum. Dormijt enim quinque abhinc annis, cùm vixisset vitam nulli culpæ affinem, in ieiunijs & vigilijs, & summa paupertate. Habebat verò donum quoq; prophetiæ, & virtutem expellendi dæmones. Cùm nos autem, vt dictum est, Rhodum appulissemus, & audiuissemus de vita sancti viri, necessarium duximus eum non præterire, sed eius angelica frui consuetudine: & cùm rogauissemus, vbinàm haberet monasterium, ad eum profecti sumus, nauigantes in cymba: & cùm peruenissemus, pulsauimus ostium. Statìm autem egressus, per se nobis aperuit, etiamsi haberet apud se alium discipulum.

Nauigat vir sanctus Cõstantinopolim.

Procopij monachi encomion.

Cùm autem adspexisset sanctissimos Episcopos, prócidẽs in terram, eos adorauit. Deindè surgens, me quoq; est osculatus & pium Eusebium Diaconum, quem secum ducebat sanctus Iohannes Archiepiscopus. & cùm nos introduxisset in oratorium, retrocessit, dans priorem locum beatissimis Episcopis, dicens: Decet vos Sacerdotes habere priorem locum: me autem humilem & abiectum, & qui ordinationem non sum assecutus, posteriorem. Tunc cognouimus sanctissimum Procopium esse perspiciendi potestate præditũ. Cùm enim nos nunq̃ adspexisset, neq; de nobis audiuisset, cognouit per spiritum eos esse Episcopos. beatissimos, inquam, Iohannẽ & Porphyrium. & ideò eos affecit honore dicendi preces priori loco. Deindè post preces sedimus, & cùm esset nobis locutus multa animæ vtilia, rogauit causam susceptæ itineris molestiæ. Beatus verò Porphyrius ei omnia narrauit de Gazæis, quantus sit corũ furor in colendis simulacris, & quàm multa mala ab eis patiãtur Christiani: & quòd eadem causa ascendunt, vt rogent Imperatores, vt euertantur templa idolorum.

Cùm autem audiuisset sanctus Procopius Anachoreta, dixit: Domine Iesu Christe, conuerte tuos famulos à fraude diabolica, ad fidem illuminatam. Deindè dicit sanctissimis Episcopis: Nè sitis anxij animo, ô patres. Deus enim, qui nouit zelum vestræ fidei, iter vobis diriget, & dabit omnia, quæ sunt vobis cordi. Agitè ergò, ea vobis dabo monita quæ Deus reuelauit meæ humilitati. Primùm conuenite sanctissimum Episcopum Iohannem, & cum eo preces ad Deum fundite, & ei rem exponite: & ipse est vobis consulturus ea, quæ ipsi reuelauit Dominus. Non potest enim loqui in palatio, qm̃ ei irascitur Imperatrix Eudoxia. Ipse ergò vos commẽdabit Amantio Cubiculario dominæ, viro pio & qui habet in honore Sacerdotes: ipse vos introducet ad Imperatricẽ. & qñ ad eam ingressi fueritis, vos est benignè exceptura. Exponite ergò ei rem vniuersam, & iubete eam valere, & exite. In secundo aũt ad eam ingressu, postq̃ vos eã huius rei admonueritis, dicite ei: Speramus in Christum filiũ Dei, quòd si rei pręsenti studueris, est tibi daturus filiũ masculum. Cùm hoc aũt audierit, est læta futura. est enim pregnans, & hic est mensis nonus, ex quo cõcepit: & est factura omnia, vt rem vobis reddat effectam Deo annuente.

Procopius ex reuelatione docet sanctos episcopus, vt se Constantinopoli gerere debeãt.

Nos autem cùm audijssemus quod dixerat vir sanctus, & credidissemus ijs, quę fuerat locutus, & ipse nos Deo cõmendãsset, egressi sumus: & soluentes illo die, nauigauimus: & post alios decẽ dies peruenimus Byzantiũ: & accepto hospitiò, die sequenti

iuimus

iuimus ad ſanctiſſimum Archiepiſcopum Iohannem. Cùm verò cognouiſſet, quinam eſſemus, nos accepit magno honore & obſeruantia. Nos autem rogauit, quanam de cauſa hunc viæ laborem ſuſtinuimus, & ei narrauimus: & cùm cognouiſſet, recordatus eſt nos longo antè tempore hoc rogâſſe literis: & cùm me agnouiſſet, benignè eſt complexus. Rogat verò nos, nè angamur animo, ſed ſpem habeamus in Dei miſericordia. Dixit autem nobis: Ego quidem non poſſum loqui cum Imperatore. eũ enim in me iritauit Imperatrix, quoniam eam reprehendi propter poſſeſſionem, quã cùm concupiſſet, eripuit. Et mihi quidem non eſt hoc curæ, quòd iraſcãtur. Seipſos enim læſerunt, non me. Nam & ſi lædant meum corpus, animę multò magìs proderũt. hoc tamen relinquamus Dei miſericordiæ. De noſtro autem edicto, ſi videatur Domino, cràs accerſam Eunuchum Amantium, qui eſt Eunuchus Imperatricis, & multùm poteſt apud eam, & eſt verè Dei ſeruus, & ei rem exponam, & eſt magnum ſtudium adhibiturus Deo annuente.

Nos verò. cùm ille ſic nobis promiſiſſet, & nos Deo commendâſſet, iuimus in noſtrum hoſpitium. Die autem ſequenti, iuimus ad ſanctum, & inuenimus apud eũ Cubicularium Amãtium: rei enim noſtrę curã geſſerat. & eo accerſito, de re noſtra eum docuerat. Poſtquàm autem ingreſſi ſumus, & cognouit Amãtius nos eſſe eos, de quibus cum ipſo fuerat locutus, ſurgens adorauit ſanctiſſimos Epiſcopos, facie inclinata in terram. Illi verò cùm cognouiſſent quiſnam eſſet, eum ſunt complexi & oſculati. Porrò autem eis quoquè iuſſit ſanctiſſimus Epiſcopus Iohannes ore proprio Cubicularium docere de re ſua. Sanctiſſimus autẽ Porphyrius ei omnia narrauit de idololatris, quemadmodùm liberè & confidẽter faciunt res nefarias: & quemadmodùm affligunt & vexant Chriſtianos. Ille verò audiens fleuit, & impletur zelo diuino, & dicit eis: Nè ſitis anxij patres. Dominus enim Chriſtus eſt defenſurus ſuam religionem. Orate ergò vos, & ego loquar cum Auguſta, & ſpero in Deum vniuerſorum, fore vt cõſuetam ſuam faciat miſericordiam. Die autem craſtino vos ad eam introducam, & ipſa ore veſtro à vobis docebitur, quę vultis: inuenietis verò eam à me priùs inſtructã. Cùm hęc autem dixiſſet, nobis valere iuſſit ac receſſit. Nos quoq;, cùm multa ſpiritalia locuti eſſemus cum ſanctiſſimo Archiepiſcopo Iohanne, iſque nos Deo commendâſſet, receſſimus.

Die verò ſequenti nos accerſit Cubicularius Amantius per duos Decanos, vt iremus in palatium: & ſurgẽtes, properè iuimus. Inuenimus autem ipſum nos expectantem. Qui accepit duos Epiſcopos, & eos introduxit ad Auguſtã Eudoxiam. Poſtquàm verò eos adſpexit, prior ſalutauit, dicens: Benedicite patres. Illi autem eam adorauerũt. Sedebat verò ſuper aureum lectum, & dicit eis: Ignoſcite mihi Sacerdotes Chriſti propter ventris, quæ me premit, neceſſitatem. Debebam enim in veſtibulo occurrere veſtræ ſanctitati. Sed propter Dominum orate pro me, vt quod eſt in vtero, in lucem edam cum Dei benignitate. Sanctiſſimi autem Epiſcopi admirati tantã eius demiſſionem, dixerunt: Qui benedixit vterum Saræ & Rebeccæ & Elizabeth, benedicat & viuificet id, quod eſt in tuo ventre. Poſtquàm verò locuti ſunt alia quoq; verba ſpiritalia, dicit: Scio cur hunc viæ laborem ſuſceperitis. me enim priùs docuit Amantius Eunuchus. Quòd ſi vos quoquè me vultis docere, iubete patres. Iuſſi autem, docuerunt omnia quæ pertinebant ad idololatras, quemadmodùm ſecurè faciebãt res impias, & quemadmodùm ſua potentia opprimebant Chriſtianos, non ſinentes eos obire vllum officium publicum, neque ſua prædia colere, ex quibus vectigalia publica pendunt imperatoriæ potentiæ. Cùm hæc audiuiſſet Imperatrix, dixit: Nè ſitis anxij, patres. ſpero em̃ in Dominũ Chriſtũ filium Dei, fore vt perſuadeam Imperatori ea facere, quæ decẽt veſtrã ſanctã fidem, & vos hinc dimittat cõpotes deſiderij. Abite ergò & vos reficite. eſtis enim defatigati, & orate, vt Deus opem ferat meę petitioni.

Eudoxia reuerenter accipit epiſcopos.

Cùm hæc autẽ dixiſſet, iuſſit afferri pecunias: & cùm accepiſſet circà tres pugillos, dedit ſanctiſſimis Epiſcopis, dicens: Hęc interìm accipite ad expenſas. Epiſcopi verò his acceptis, cùm multùm ei benedixiſſent, exiẽrunt. Exeuntes aũt, magnam pecuniæ partem diſtribuerunt Decanis, qui præerant portis, adeò vt paucę apud eos remanerent. Imperatrix verò, cùm Imperator eſſet ad eã ingreſſus, docuit eum negociũ Epiſcoporum. petijt aũt, vt euerterentur templa Gazæ. Imperator verò cũ audijſſet, ęgrè tulit, dicens: Scio illã ciuitatem eſſe deditã cultui ſimulacrorũ, ſed eſt in nos grato animo in

Eudoxia Archadium hortatur, vt euertat tẽpla dęmonũ apud Gazæos.

mo in pensitādis vectigalibus publicis: quę qdem confert plurima. Si ergò eorū templa repentè diruamus, metu se in fugam conijcient, & perdemus tantū canonem. Sed si videtur, eos particulatìm affligamus, idololatris adimentes dignitates, & alia ciuilia officia, & iubeamus templa eorū claudi, & non ampliùs celebrari. Cùm enim afflicti fuerint, ad omnes redacti angustias, agnoscent veritatē. Nam quod exuperat, si idē sit repentinum, graue est ijs, qui sunt subiecti. Imperatrix autem cùm id audijsset, fuit magno dolore affecta, erat enim acris & feruens in fide. Imperatori verò hoc solùm respōdit: Dominus est opem laturus seruis suis Christianis, seu nos velimus, seu nolimus. Hæc nobis narrauit pius Amantius Cubicularius.

Die autem sequenti accersijt nos Augusta, & cùm de more prior salutâsset sanctos Episcopos, iussit eos sedere. Postq̃ verò locuti essent multa verba spiritalia, dicit eis: Locuta sum cum Imperatore, & aliquantùm ęgrè tulit. Sed nè animo angamini. Deo enim volente, nō sum cessatura, donèc vobis satisfiat, et egrediamini assecuti vestrum, qui est ex Deo, scopum. Episcopi aūt his auditis, adorârunt. Stimulatus verò sanctus noster Porphyrius, recordatus eius, quod dixerat beatissimus Procopius Anachoreta, dixit Imperatrici: Labora ꝑpter Christū, & ipse pro tuo labore est tibi daturus filium, qui viuet & imperabit te vidente & eo fruente multos annos. Cùm hoc audijsset Imperatrix, repleta est lætitia, & ruber euasit eius vultus, & ei accessit maior ea, quā habebat, pulchritudo. ea enim, quæ appárent, ostēdūt ea, quæ latent. Dicit itaq; sanctissimis Episcopis: Orate patres, vt quō dixistis, Deo volēte, pariamus masculum: & si hoc factū fuerit, polliceor vobis me facturū omnia, quæ petitis. Quin etiam aliud quoq;, quod nō petijstis, sum factura, Christo annuente. Sanctam em̄ ecclesiam ædificabo Gazę in medio ciuitatis. Abite ergò in pace, & quiescite assiduè pro me rogantes, vt cum Dei benignitate pariam: & paulopòst id implebo. Cùm ergò valedixissent Episcopi, & eam Deo cōmendâssent, egressi sunt ex palatio. Precabamur aūt, vt pareret masculum. credebamus enim ei, quod dixerat sanctus Procopius Anachoreta. & ibamus quotidiè ad sanctissimū Iohannem Archiepiscopum, & fruebamur sanctissimis eius eloquijs dulcioribus sup mel & fauū. Veniebat verò ad nos Amantius Cubicularius, aliqñ quidē ferens respōsa Imperatricis: aliquādò aūt etiā, vt nos cōueniret.

Paucis autem pòst diebus parit Imperatrix masculū, & imponunt ei nomen Theodosium, quod erat nomen eius aui Theodosij Hispani, qui imperauit simul cum Gratiano. Natus verò iunior Theodosius, fuit in lucem editus in purpura. Vndè etiā cùm primùm fuisset natus, fuit renūciatus Imperator. Fuit autem magna lætitia in ciuitate, & fuerunt quidā missi per ciuitates, qui hæc renunciarent, donaq; & munera. Domina verò cùm primùm peperisset & surrexisset è cella puerperij, misit ad nos Amantium, dicens nobis per ipsum: Ago Christo gratias, ꝙ per vestras sanctas preces Deus mihi donauit filium. Precemini ergò, patres, illi vitā & mihi humili & abiectæ, vt impleā ea, quę sum vobis pollicita rursùs, ipso volēte Christo, per sanctas vestras preces. Cùm autem impleti essent septem dies à puerperio, nos accersit, & nobis occurrit in porta cubiculi, portans infantē in purpura. Inclinauit verò caput, dicens: Benedicite patres mihi & filio, quem donauit Dominus per sanctas vestras preces. Infantē quoq; tradidit, vt ipsum signarent. Sancti autem Episcopi & ipsam & infantem signârunt signo crucis: & cùm precati essent, sederunt.

Theodosius iunior nascitur.

Renunciatur Imperator ab ipso ortu.

Postq̃ autem ipsi locuti essent multa verba plena compūctione, dicit eis Domina: Scitis patres, quid de re vestra statui facere? Dominus verò meus Porphyrius respondens, dixit: Quæcunq; statuisti, ex Deo statuisti. etenim in hac nocte reuelatū fuit meę humilitati per visionē, me esse Gazæ, & stare in delubro, quod illic vocatur Marnium, & tuam pietatem mihi tradere euangelium, & dicere: Accipe, lege. Ego autem cùm aperuissem, inueni locū illum, in quo dicit Dominus Christus Petro: Tu es Petrus, & super hanc petrā ędificabo Ecclesiam meā: & portę inferi non pręualebunt aduersùs eam. Tu verò Domina respondens, dixisti: Pax tibi. esto fortis & strenuus. Post hæc autem sum excitatus: & ex hoc pſuasum habeo, fore vt Dei filius tui animi instituto opē ferat. Dic verò nobis Domina, qd statueris. Imperatrix respōdens, dixit: Si Christo placuerit, paucis pòst diebus, dignabitur infans sancto baptismate. Ite ergò & facite supplicationē, & petite in ea, quęcunq; volueritis: & quandò egressus fuerit infans ex venerando baptismate, tradite supplicationem ei, qui ipsum portabit: ego autem

Visio S. Porphyrij.
Matth. 16.

docebo eum, quid facere oporteat: & spero in Dei filium, eum rem totam esse dispensaturum è voluntate suæ clementiæ. Nos autem his promissis ab ea acceptis, cùm ei & infanti multùm benedixissemus, egressi sumus, & euntes fecimus supplicationem, in charta multa ponentes, non solùm euersionem simulacrorum, sed etiam priuilegia dari sanctæ ecclesiæ & Christianis, & præberi reditum. erat enim pauper sancta ecclesia.

Cùm autem dies præterijssent, venit dies, in quo erat illuminādus nouus Imperator Theodosius, erat verò coronata & ornata vniuersa ciuitas holoserico & auro, & omni alio ornamento, adeò vt non posset quispiā explicare ornatum ciuitatis. Quin etiam fluctuantem habitatorum multitudinem, licebat intueri variatam multiplici & diuerso genere vestium. Non est autem mearum virium dicere splendorem illius ornatûs, sed illorum, qui sunt in dicendo exercitati: ego verò transibo ad præsentem veram conscriptionem. Baptizato iuniori Theodosio, & ab ecclesia egresso in palatium, licebat rursùs intueri virtutem eorum, qui præerant multitudini, & vestem eorum refulgentem. erant enim omnes candidati, vt existimaretur multitudo esse niue repleta. Præcedebant autem Patricij, illustres, & omnis dignitas cum ordinibus militaribus, omnes portantes cereos, vt putarentur astra cerni in terra. Erat verò prope infantem, qui portabatur, ipse quoq; Imperator Archadius, vultum habens hilarem & nitidum magìs quàm ea, quàm gestabat, purpura. Vnus autem ex Proceribus portabat puerum in splendida veste. Nos verò admirati sumus, videntes tantam gloriam. Dicit autem nobis. S. Porphyrius: Si ea, quæ paulò pòst euanescunt, tātam habēt gloriam: quanto magis cælestia, quæ sunt parata sanctis, quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt? Stetimus autem nos in vestibulo sanctę ecclesiæ, habentes etiam chartam supplicationis.

Theodosius baptizatur.

Omnes ferunt cereos.

Esa. 64. 1. Cor. 2.

Postquàm verò fuit egressus à baptismate, exclamauimus dicentes: Rogamus tuam pietatem, chartam quoq; porrigētes. Cùm autem adspexisset is, qui gestabat puerum & cognoscebat rem nostram, (eam enim priùs didicerat à Domina) iussit chartam ei accipi, & cùm accepisset, constitit: iussit autem fieri silentium, & cū soluisset, legit partem: & cùm inuoluisset, subiecit manum capiti infantis: & cùm id inclinâsset, clamauit coram omnibus: Iussit eius potētia ea fieri, quæ sunt in supplicatione. Omnes autem cùm adspexissent, sunt admirati: & adorabāt Imperatorem, eum beatū pronunciantes, quòd dignus esset habitus, qui videret in vita filium imperantem: exultabat autem audiens. Imperatrici quoquè Eudoxiæ fuit annunciatum, quod factum fuerat propter suum filium. Lętata est autem, & genibus flexis Deo egit gratias. Ingresso verò infante in palatium, ei occurrit Domina, & eum accepit & osculata est: & eū portans, ipsum quoquè salutauit Imperatorem, dicens: Beatus es Domine, propter ea, quæ viderunt oculi tui in vita tua, & Imperator lætabatur audiens. Cùm autem Imperatrix eum vidisset hilarem, dixit: Si videtur, sciamus quidnam continet supplicatio: vt omninò fiant, quæ in ea continentur. Imperator verò iussit legi chartam: & postquàm lecta fuit, dixit: Grauis quidē est petitio: sed grauior est recusatio, quoniam hæc est prima iussio nostri filij. Dicit autem ei Domina: Non solùm prima iussio, sed etiam in hoc sancto habitu & pietatis gratia supplicatio, & petita à viris sanctis. Vix tandèm annuit Imperator, cùm Domina valdè ei instaret. Hæc omnia renunciauit nobis pius Amantius.

Eudoxia promouet Archadium, vt tandē annuat precibus S. Porphyrij.

Die autem sequenti nos accersit Imperatrix: & cùm de more prior salutâsset sanctos Episcopos, iussit sedere, & dixit eis: Vestris precibus cōcessit mihi Deus rem vestram, idque factum fuit eius auxilio. vidistis autem, quanā via & ratione sum vsa. Sed si videtur, crastino die accersam Quæstorem, & coram vobis iubebo, vt conueniēter ei, quod continet supplicatio, fiat rescriptum diuinum ex nomine duorum Imperatorum: & vt semèl dicam, faciat omnia quæ consequuntur. Episcopi aūt, his auditis, ei multùm benedixerunt, & eius filio, & Imperatori. Cumque multa alia disseruissent animę vtilia, postq̄ valedixissent, exièrunt. Die verò sequēti accessit Quęstorē & nos. Dicit aūt ei: Accipe hanc chartam, & conuenienter ei, quod in ea continetur, diuinum rescriptum manda literis. Quæstor verò, accepta charta, diuinum rescriptum dictauit celeriter, nobis pręsentibus. Ei aūt suggessimus, vt duces & cōsulares & res eorum deputaret ad ferendam nobis opem. Postquàm verò perfectum fuit diuinum rescri-

rescriptum & subscriptum, rogauimus Dominam, vt hoc negocium mandaretur alicui viro illustri. Iussit autem Amantio quærere virum bono zelo præditum Christianum, cui hoc negocium deberet committi. Multi enim ex ijs, qui tūc erant in dignitatibus, simulatè habebant fidem, de quibus sumpsit pœnas diuina iustitia. Cùm enim resciuissent Imperatores, eos nō rectè se habere circa fidem intemeratam, eos priuârunt suis dignitatibus, eosq; & in corpore puniêrunt & mulctârūt pecunijs. hęc autē facta fuerunt anteà. Quocircà iussit Augusta negocium nostrum committi viro Orthodoxo. Commissum verò fuit cuidam nomine Cynegio ex consistorio, qui fuit vir admirabilis & fide feruens. Eo autem accersito, iussit Augusta, vt omnia idola vsq; ad solum euerteret & igni traderet. Porrò ei quoq; manu sua dedit pecunias, dicens: Accipe ad sumptus, & nihil capias à sanctissimis Episcopis.

Cùm talia autem mandata accepisset à Domina, egressus est promptior & alacrior. Cùm transegissemus verò reliquum hyemis, & fecissemus sanctos dies festos paschales & diem resurrectionis, parabamus nos ad nauigandum. Rogauimus autem admirabilem Amantiū, vt id significaret Dominæ, vt eam iuberemus valere. Ille verò cùm hoc audijsset, fuit magno dolore affectus, propterea quòd nos essem⁹ nauigaturi. nos enim tātùm dilexit, vt ipse rogaret Dominam, vt eum dimitteret ad orandum in sanctis & venerandis locis. Timebat autem Domina eum dimittere, nè si illuc iret, fieret monachus, & ibì maneret. Sciebat siquidem viri vitam. erat enim reuerà nulli culpæ affinis, multas præbens eleemosynas, & perpetuò ieiunans, & multos hospitio accipiens, & concurrens ad pios vsus. Hactenùs quidem de pio Amantio: Dominæ verò de nobis significauit, & ingressi sumus ad eam, & dicit sanctissimis Episcopis: Quandò Deo volēte nauigabitis? Illi autem dixerunt: Propterea sumus ingressi, vt iuberemus tuam valere potentiam. Illa autem dixit: Recordamini semper meî & mei filij. Iussit verò protinùs afferri pecunias. Quæ cùm fuissent allatæ, dixit Domino meo Episcopo Porphyrio: Accipe pater hæc ducenta, & ædifica, quam sum pollicitus, ecclesiam in medio Gazæ: & significa mihi, si opùs habueris pluribus pecunijs, & eas statìm mittā. Construe etiam Xenodochium, vt excipias fratres, qui veniunt in tuam ciuitatem, & tribus diebus eis sumptum præbeas. Dedit autē sanctissimo quoquè Iohanni aureos mille, & vasa preciosa vtrisque. Ad sumptus verò dedit vtrisque ad centum aureos.

Dies festi Paschales.

Præclaræ Amātij Eunuchi virtutes.

Eudoxię liberalitas.

Obtinuit autem prædictus sanctissimus Iohannes Episcopus Cæsareæ, quęcunque voluït priuilegia ratione suæ ecclesiæ. Cumque precati essent & multùm benedixissent Dominæ & eius filio & Imperatori, exiêrunt. Rogârunt etiam, vt ingrederentur ad Imperatorem. Imperator autem eos interrogauit, an essent omninò expediti, & an Augusta eis aliqua donâsset. Ipsi verò dixerunt: Sumus omninò expediti à sospite vestra pietate & pia vestra coniuge, & à filio vestro, quem Deus custodiat, fueruntque multa & magna nobis donata. Statìm autem iussit etiam Imperator Præfectis, eis dare ex publicis vectigalibus Palæstinæ circa viginti libras auri. Dedit autem ipse quoq; pro sumptibus circiter vnum pugillum, qui inuentus est continere circiter nummos quinquaginta. Cùm verò ei quoq; multùm benedixissent, sunt egressi. Egimus autem in ciuitate alios tres dies, donèc accepimus legationem quadraginta librarum. & post tres dies nauem ascendentes, nauigauimus Gazam, vicesimotertio Xanthici, qui est apud Romanos octauusdecimus Aprilis.

Itē Arcadij Imperat.

Pręclarissimus verò post nos egressus est Cynegius, vsus publico nauigio. Peruenimus autem Rhodum spatio quinque dierum. valdè verò studebamus ire ad sanctum Procopium Anachoretam. Cumque nos valdè rogâssemus nauclerum, vt nobis concederet tres horas, non concessit, dicens: Non possum ventum inuenire tam secundum. Nos autem ei dicebamus: Possunt preces sancti viri nos seruare, & dare nobis ventum secundum: nauclerus autem indignatus, non admisit nostram petitionem. Sed cùm aquati fuissemus, soluimus. Valdè verò cruciabamur, quòd non licuisset nobis eum conuenire. Precibus ergò ab eo petimus, vt nobis ignosceret, & pro nobis oraret vt salui essemus, & effectum redderemus opus, quod fuerat nobis cōmissum. Cùm ergò Rhodo nauigâssemus, & duos dies in maris tranquillitate & serenitate felix fuisset nobis nauigatio, repentè oritur tempestas, ventiq;, & fulgura & tonitrua, & in altum tollebantur fluctus instàr montium, & attollebatur nauis, vt nos existimaremus eam nubes tangere. Erant autem clamores & lachrymæ & oratio ad

Deum: implorabamus quoquè preces sancti Procopij Anachoretæ. Cumque fuisset vespera, & tempestas non cessaret, permansimus vigilantes totam illam noctem: circa matutinum autem ex multa afflictione parùm dormitârunt sanctissimi Episcopi, & videt in somnis Dominus meus Porphyrius sanctum Procopium Anachoretam, dicentem eis: Nauclerum catechismo instituite & obsignate, (est enim ex execranda hæresi Arrij) & efficite, vt ipse anathemate notet Arrium, & malam eius fidem, & statìm cessabit tanta tempestas. Propterea enim, quòd sit ipse ex dicta hæresi, non concessit vobis, vt ad me veniretis. Eum tamen catechesi instituite. est enim rectā doctrinam à vobis accepturus.

Propter nauclerum Arrianum horrida exstitit tempestas.

Hæc cùm audijsset sanctus noster Porphyrius, fuit excitatus, & nobis accersitis narrauit, quę viderat in somnis. Statìm verò vocato nauclero, ei diximus: Vis nauem tuam esse saluam, & nos omnes, & ante omnia tuam animam? Ille autem dixit: Nō est hoc rogandum. Ei verò dixerunt Episcopi: Abnega malam tuam fidem, & crede in rectam fidem: & saluus eris tu, & nauis, & omnes nos. Dicit eis nauclerus: Quoniam video vos habere pręscientiam, (compræhendistis enim, quę erant in corde meo, cùm nemo id vobis renunciauerit) Eccè dico vobis: credo, vt creditis, & abnego hęresim Arrij. Rogo autem vos, vt per ocium me ex sanctis scripturis illumineretis in recta fide. Sancti verò Episcopi cum acceperūt & obsignârunt, super eum fusis precibus, & eum quoquè impertiêrunt diuinis sacramentis. Interìm autem cessârunt fluctus, & vesperè mutatus fuit vētus, & feliciter nauigauimus: & cùm fuissemus in pelago alios quatuor dies, quinto manè adnauigauimus in maritimam partem Gazæorum, quam vocant Maiumam. Postquàm autem descendimus, nos cognoscentes, qui illic erant Christiani, exceperunt cum Psalmodia. Similiter verò ex ciuitate quoquè, cùm audiuissent, occurrerunt nobis, habentes signum venerandæ crucis, & ipsi psallentes. Commixti sunt autem, qui erant ex duobus locis, & facti sunt non paruus populus. erant enim plures, qui erant ex maritima, propterea quòd haberent multos Aegyptios vini mercatores. Idolorum verò cultores, videntes ea, quæ fiebant, dissecabantur: sed nihil audebant facere, quoniam audiuerant, in quanto honore fuissent habiti sanctissimi Episcopi apud Imperatores, & ꝙ essent euertenda simulacra: & magna angebantur cura & animi ægritudine.

Mira res, abiurata à nauclero Arriana hæresi, cessauit maris tēpestas.

Postquàm autem fuimus ingressi ciuitatem, in loco, qui vocatur Tetramphodos, id est, quadriuium, stabat statua marmorea, & dicebant eam esse Veneris. erat autem supra aram marmoream: statuæ verò effigies erat nudæ mulieris, quæ habebat aperta tota sua pudenda. Statuam autem in honore habebant omnes ciues, maximè verò mulieres, lucernas accendentes, & thure suffientes. Dicebant enim eam in somnis respondere ijs, quę volunt inire matrimonium. Decipiebant autem se inuicèm mentientes. Sæpè verò iussi à dęmone contrahere matrimoniū, tantùm abfuit vt id rectè eis procederet, vt inter eos fierent diuortia, aut malè cohabitarēt. Hęc cognouimus ab ijs, q fuerant auersi ab errore, & veritatem agnouerant. Quinetiam nonnulli idololatræ, non ferentes calamitates grauiū coniugiorum, q̄ iussi fuerant contrahere, à dæmone Venere, succēsentes, confessi sunt deceptionem. Tales enim sunt dęmones, vt qui decipiant, & nihil vnq̄ veri dicāt. Neq; enim possunt aliquid certò præscire: sed ex verisimilibus prę se ferunt se pręscire apud eos, q eis seruiūt. Quomodò enim possint verum dicere, q exciderūt à veritate? Quòd si in aliquibus contingit eos diuinare, hoc fit ex eo, quod euenit: quomodò etiam accidit in hominibus, vt sæpè quędam prędicant futura de re, q̄ est euentura. Ea ergò quę ex ijs, q̄ accidunt, successerūt, quod quidem raro fit, admiramur. Quæ aūt coniectura non assequimur, quod quidem fit assiduè, silemus. Hactenùs quidem de dæmonibus & de eorum deceptione.

Simulacrū Veneris turpissimum.

Dæmones vt ventura prædicant.

Cùm nos ergò, vt dictum est, nauigâssemus in ciuitatem, & venissemus in locum, in quo erat dictum simulacrum Veneris, portarent autem Christiani venerandum lignum Christi, hoc est, figuram crucis, videns dæmon, qui habitabat in statua, nec videre sustinens signum, quod ferebatur, turpiter egressus ex marmore, deiecit ipsam statuā, & confregit eā in multa fragmēta. Accidit verò, vt duo idololatrę starēt prope arā, in qua stabat statua: & corruēs, vni⁹ quidē caput fregit in duas partes, alterius aūt humerū & brachiale. Stabāt enim ambo, sanctum populum subsannantes. Multi autem ex gentilibus, cùm vidissent signum quod factum fuerat, crediderunt, & cōmixti cum

Vide virtutē venerādę figuræ sanctæ crucis.

cum laicis,vnà cum eis sunt ingressi in sanctam ecclesiam,nomine Irenē. Fuit autem illo die magnum gaudium inter Christianos,tribus de causis: Primùm quidem, quòd sanum recepissent sacerdotem,& qui ea fecerat quæ desiderabat. Secundò, quòd cōtriti essent dij gentium,& facti essent tanquàm puluis,qui dispergitur ab area æstiua: quinetiam similiter atquè ipsi confracti sunt,qui confidebant in eis. Tertiò autem & maximè,quòd conseruatæ sunt animæ,quæ errabant, & accesserunt gregi Christi. Cùm eos verò obsignâsset Episcopus,dimisit in pace, iubens vt vacarent sanctis scripturis. erāt verò viri numero XXXII. & septem mulieres. Cùm duos autem alios dies fuisset Gazæ Iohannes Archiepiscopus,profectus est Cæsaream: quem Christiani oēs & sanctus Episcopus deduxerunt vsque ad duo milliaria.

Post decimum autem diem venit admirandus Cynegius,habens secum Cōsularem & Ducem,& magnam manum militarem & ciuilem. Præsciuerūt verò multi ex idololatris,& exiérunt è ciuitate: alij quidem in vicos,alij autem in alias ciuitates. erant verò complures ex diuitibus ciuitatis. Eorum autem ædes, qui fugerant,annotauit quem diximus, Cynegius. Die autem sequenti, accersitis ciuibus, præsentibus Duce & Consulari,aperuit eis literas imperatorias,quæ iubebant,vt euerterētur simulacra & delubra,& igni traderentur. Cùm primùm verò id audiuissent idololatræ, eiulârūt magna voce,adeò vt id ægrè tulerint magistratus,& in eos cum minis emiserint milites,qui eos virgis & clauis verberabant. Christiani autem cum magno gaudio laudibus prosequebantur Imperatores & magistratus. Statìm verò cum magistratibus & cohortibus militaribus impetum fecerunt & euerterunt delubra. Erant autem in ciuitate simulacrorū publica templa octo: nempe Solis,& Veneris,& Apollinis,& Proserpinæ,& Hecates,& quod dicebatur Hierion,seu sacerdotum. & Fortunæ ciuitatis, quod vocabant Tycheon,& Marnion,quod dicebant esse Critæ generis Iouis: quod existimabant esse gloriosius omnibus templis, quæ sunt vbiq;. Erant autē alia quoq; plurima simulacra in ædibus & pagis,quæ nemo posset numero subijcere. Dæmones enim cùm Gazęorum animū vt ductilem apprehendissent, errore impleuerunt vniuersam ciuitatem,& quæ circuncircà ẜra erat,regionem. hoc autem eis accidit ex nimia simplicitate. Quamobrem traducti ad sanctam fidem,fiunt magno zelo incitati Christiani. Hactenùs quidem de Gazæis. Delubra dęmonū euertūtur Gazę.

Iussi ergò milites,cum Christianis ciuitatis & maritima eius parte, impetum fecerunt in simulacra. Et primùm cùm voluissent euertere simulacra & Marnium,repulsi sunt. Illis enim idoli sacerdotes,cùm priùs de eo audiuissent, portas interioris templi intrinsecùs magnis lapidibus obstruxerunt: & cùm exportâssent in ea, quæ dicuntur adyta, quęcunq; erant vasa in templo preciosa : quinetiam ipsa deorum ipsorum animalia,illic occultauerūt: & per ipsa adyta fugerunt per alias vias. Dicebant enim, dicta adyta habere multas vias in diuersa loca. Repulsi ergò, sicut priùs dixi, conuersi sunt ad alia simulacra: & alia quidem euerterunt,alia verò igni tradiderunt. Cùm ergò rapuissent omnia,quæ in eis erant,vasa preciosa, sanctus autē Porphyrius anathemati subiecisset in ecclesia quemlibet ciuem Christianum,qui ex delubris aliquid accipit ad lucrum proprium: nullus ex fidelibus ciuibus aliquid accepit, nisi milites, & qui illic inuenti sunt aduenæ. Obibant ergò cum laicis ex clero viri pij,& ipse sanctus Porphyrius Episcopus,reprimentes eos,nè aliquid acciperent. Fuerunt verò decem dies euertentes templa simulacrorum.

Post dictos autem dies consilium ceperunt, quonam modo vterentur Marnio, & quid ei facerent. Alij enim dicebant,id debere effodi: alij autem,comburi: Alij,locum purificari,& sanctificari ad Dei ecclesiam.& erat de ea re magna deliberatio. Tandèm sanctus Episcopus edicit populo ieiunium & orationē,vt eis reuelet Dominus,quidnam eos facere oporteat. Cumq; illo die ieiunâssent, & Deū de hac re precati essent, vesperè peregérunt sanctam synaxim. Cùm perageretur autem, puer circiter septem annos natus,stans cùm matre propria,repentè exclamauit,dicens : Comburite intùs templum vsque ad solum. Facta sunt enim in eo multa grauia, & maximè hominū sacrificia. Id verò hoc modo comburite: Afferte picem humidam, sulfur & seuum porcinum,& hæc tria commiscete,& vngite portas æneas, & ignem in eas inijcite, & sic totum templum comburetur. Non potest enim aliter fieri. Id autē quod est exteriùs, sinite cum ambitu: & postq̃ fuerit combustū,purgantes locum,ędificate illic sanctam Ieiunio & oratione qd nō obtinetur à Deo?

 ecclesiam.

ecclesiam. Dicebat autem hoc quoq;: Testificor vobis coram Deo, nè fiat aliter. Neq; enim ego sum, qui loquor, sed Christus, qui in me loquitur. Hęc autē dixit lingua Syriaca. Postquàm verò audiêrunt, omnes admirabantur & Deum glorificabant.

Venit autem hoc miraculum etiam ad aures sancti Episcopi: & cùm manus suas ad cælum extendisset, Deum glorificauit & dixit: Gloria tibi Pater sancte, quoniā abscōdisti à doctis & sapientibus, & reuelâsti ea paruulis. Iussit autem puer suam quoq; matrem, postquàm dimissa esset ecclesia, inueniri in episcopi ædibus. Separato itaque puero, dixit Episcopus mulieri: Adiuro te per filium Dei viui, vt dicas, an suggestione tua aut alicuius alterius, te sciēte, filius tuus illa est locutus, quæ dixit de Marnio. Mulier autem cùm hęc audiuisset, dixit: Trado meipsam terribili & tremēdo Christi tribunali, si vnquàm pręsciui aliquid ex ijs, quę filius meus hodiè est locutus. Sed si videtur tibi, eccè accipe puerum, & cum minis de eo habe quæstionem: & si dixit alicuius suggestione, metu confitebitur: Sin verò nihil aliud dicet, est euidens, quòd à spiritu sancto fuit inspiratus.

Matt. 11.

Cùm hoc audijsset Episcopus, quod dixerat mulier & laudauisset, iussit eam paululùm secedere, & introduci puerum. Cumq; adductus esset puer, dixit ei: Quis tibi suggessit, vt loquereris in ecclesia illa, quę es locutus de Marnio? Puer aūt tacebat. Iussit verò sanctissimus Episcopus afferri flagellum, & extendi puerum ad hoc, vt ab eo terreretur. Ille aūt tenens flagellum, alta voce clamauit, dicens: Quis tibi dixit, vt loquereris? dic, nè flagello cędaris. Puer verò stabat mutus, nihil loquens. Tunc nos, q eramus circa ipsum, hęc ei cum minis diximus. ille autē erat immobilis. Tandèm postq̄ oēs cessâssent, os suum aperiens, dixit puer lingua Gręca: Vrite templum, quod est intùs, vsq; ad solum. Multa enim grauia in eo facta sunt, & maximè hominum sacrificia. Hoc aūt modo id vrite: Afferte picem humidā, & sulfur, & seuum suillum, & miscete hęc tria, & vngite portas ęneas, & ignē eis immittite: & sic templū comburetur. Aliâs enim non potest fieri. Quod est exteriùs aūt, finite cum ambitu: & postq̄ fuerit combustum, expurgato loco, statuite illic sanctam ecclesiā. Testificor enim vobis coram Deo, non posse aliter fieri. Non enim sum, qui loquor, sed q est in me Christus. Admiratus est autē sanctissimus episcopus Porphyrius, & oēs qui cum eo erant, audita pueri libera loquendi fidutia, & ꝙ partitè & distinctè esset locutus. Accersita verò matre, eam interrogauit, an ipsa aut filius eius sciret linguā Gręcam. Illa autē iureiurādo affirmabat, neq; se, neq; suum filiū scire Gręcè. Cùm hoc rursùs audiuisset sanctissimus Porphyrius, laudauit Dn̄m: & afferens tria numismata, ea dedit mulieri. Puer autem cùm vidisset numismata in manu matris suæ, exclamauit, dicēs lingua Syriaca: Nè accipias mater, nè tu quoq; auro vendas donū Christi. Rursùs autem cùm id audiuissemus, summè mirati sumus. Mulier verò reddidit tria numismata, dicēs Episcopo: Ora pro me & filio, & cōmenda nos Deo. Sanctus autem Episcopus eos dimisit in pace.

Puer loquitur Græcè, cùm nunq̄ didicisset.

Manè verò congregatis religiosis Clericis & Christi amante populo, & pręterea admirabili quoq; Cynegio & magistratibus, dixit eis, quomodò locutus est puer de Marnio. Cùm autem audiuissent, mirati sunt, & communi consensu dixerunt, vt sicut dixerat puer, sic combureretur. Allata ergò pice humida, & sulfure, & seuo suillo, & his tribus mixtis, vnxerunt portas interiores: & fusis precibus, ignem admouerunt, & statìm vniuersum templum eum arripuit, & fuit exustum. Quotquot autem milites & hospites poterant, rapiebant ex igne, quæ inueniebant, seu aurum, seu argentum, aut ferrum, aut plumbum. Erat verò illic quidam ex Prefectis militaribus, quos vocant Tribunos, q aderat combustioni templi. erat autē, vt apparebat, Christianus: in occulto verò erat idololatra. Hic ergò cùm interesset, & videret conflagrationem & direptionem, quæ fiebat à militibus, dissecabatur: & sub pretextu, ꝙ curaret vt seruarent ordines, flagellis crudeliter cędebat, quem inueniebat ferentem aliquod spoliū. Cùm hęc fierent & ab igne corrupti essent parietes, repentè lignū ardens incidit in Tribunum, & ei duplicem affert mortem. Perfracto enim capite eius, vssit reliquū corpus: & statìm fideles milites & Christi amans populus, scientes eum esse propensum ad simulacra, Deum glorificârunt, & dixerunt illum psalmum, qui dicit: Quid gloriaris in malitia, potens iniquitate? Tota die iniustitiam cogitauit lingua eius. Tanq̄ nouacula acuta fecisti dolum. Dilexisti malitiam magìs, quàm bonitatem: iniustitiam magìs, q̄ loqui iustitiam. Dilexisti omnia verba submersionis, linguam dolosam. Propterea

Marnium comburitur & diripitur.

Tribun⁹ simulatè christianus diuinitùs punit.

Psalm. 51.

Deus

Deus destruet te in finem: euellet te,& emigrare te faciet ex tabernaculo tuo,& verbum tuum ex terra viuentium.& quæ deincèps sequuntur in psalmo. Dies verò plurimos perpetuò arsit templum.

Posteà autem facta est etiam domorum perscrutatio.erant enim multa simulacra in plurimis atrijs:& quæ inueniebantur,partim quidem igni tradebantur,partim autem in cœnum iaciebantur. Inueniebantur libri quoquè pleni prestigijs & incantationibus,quos quidem dicebant sacros,ex quibus sua faciebant mysteria & alia nefaria idololatrę. Ipsi quoquè eadem passi sunt,quę dij sui.Accurrebant autem multi ad sanctam fidem , alij quidem metu,alij verò condemnantes priorem suam viuendi rationem. Omnibus verò portas sancta aperiebat Ecclesia. Meminerat enim sanctæ scripturæ,quę dicit: Pulsanti aperietur:& q quęrit,inuenit. Et rursùs: Siue prætextu, siue veritate Christus annũciatur. Dicebant autem quidã ex fidelibus sancto Episcopo, nõ oportere eos accipere,qui accedũt propter metum,sed eos,qui bono proposito. Sanctus verò Episcopus dicebat ijs,qui hæc dicebant: Inquirũtur per domos simulacra & libri impij. Matth. 7. Philip. 1.

Sunt etiam virtutes, quæ casu & calamitate accidunt hominibus. Quomodò qui seruum aliquem possidet improbum & ingratum,priùs eum admonet, vt sit semper memori & grato animo: Postquàm autem eum nullo modo videt parére admonitioni,ei decæterò metum infert necessariò,plagasque & vincula,& alia huiusmodi:nõ volens eum perdere,sed seruare,& agnoscere id,quod oportet. Talem etiam Deum existimate,qui fert patienter nostrum ingratum animum: sæpè autẽ suadet,quæ sunt nobis vtilia per scripturas & alios viros sanctos. Nobis verò non parentibus,volens omninò,vt bonus & benignus nos possidere,& non repellere, nobis infert suum timorem & disciplinam,nos inuitãs,vt cum necessitate agnoscamus id, quod oportet. Psal. 77. Quamobrẽ dicit scriptura: Quandò interficiebat ipsos,tunc quærebant eum, & conuertebantur,& manè vigilabant ad Deum. Et rursùs dicit propter eos, qui resiliũt & iugum à Deo excutiunt: In camo & freno constringes maxillas eorum, qui non appropinquant ad te. Oportet ergò, ô filij mei, admonere humanitatem per metus & Psal. 31. minas & disciplinam. Propterea rursùs dicit: Bonũ est, quòd humiliâsti me,vt discam iustificationes tuas. Psal. 118. Hæc autem à me dicta sunt propter eos, qui volunt accedere ad nostram sanctam fidem. Nam &si dubitantes accesserint,potest eos mollire tempus, Christo annuente. Vt autem aliud quoquè vobis renunciem:si non conspecti fuerint fide digni,vt qui iam fuerint in mali habitu:qui ex eis nascuntur,possunt esse salui, vt qui cum bono conuersentur.

Cùm hæc sanctus dixisset Porphyrius, & persuasisset fratribus, accipiebat omnes, qui volebant illuminari,catechesi eos instituens multis diebus, non solùm ante baptismum, sed etiam posteà. Assiduè enim docebat verbum, non splendida & magnifica vtens oratione,& se volens ostentare: sed simplici vtens dictione, & omnia soluẽs ex scriptura. Accesserunt ergò illo anno gregi Christi circiter trecenta nomina,& ab illo tempore augmentum accipiebant singulis annis res Christianorum. Marnio verò omninò exusto & cõstituta ciuitate,statuit beatus Episcopus cum religioso clero & Christi amãte populo,sanctam ecclesiam condere in loco exusto, quomodò ei reuelatum fuerat,quandò erat Constantinopoli.propter quod etiam acceperat pecunias à religiosissima Imperatrice Eudoxia. Dimissis ergò magistratibus & Christi amante populo,retinuit partem auxilij,nè fieret aliqua nouitas post eorum exitum. Non propter hoc autem solùm: sed etiam,vt opem ferrent ad congregandam materiam ædificij dictæ sanctæ ecclesiæ. Quidam autem consulebant,vt ædificaretur sicut positum fuerat idoli templum. Erat enim formæ rotundæ,circundatum duabus porticibus,se inuicèm interiùs subeuntibus:eius verò medium erat ad emittendos vapores constitutum,septentrionaleque & extensum in altum. Habebat autem quædam etiam alia,quæ decebant simulacra,apta ad execranda illa & nefaria, quæ fiebant ab idololatris. In hac ergò forma & positura dicebant quidam ędificandam esse sanctam ecclesiam: Alij verò contradicebant,dicentes ipsam quoquè positurę memoriam esse delendam. Qui autem hoc dicebant, persuadebant omnibus, vt qui rectè dixissent. Dixit verò sanctissimus Episcopus: Hoc quoquè relinquemus consilio. Apud Gazæos crescit religio Christiana.

Interim autem dum repurgatur locus, venit Magistrianus,epistolas afferens imperatorias semper memorandæ Eudoxiæ. Continebant verò literæ salutationem &

precum petitionem pro suo marito & filio. Erat autem in alia charta intra literas descripta forma sanctæ Ecclesiæ in figuram crucis, quomodò nunc quoquè Deo volente cernitur: & continebant literæ, vt conuenienter dictæ figuræ sancta conderetur ecclesia. Lętatus est autem sanctus Porphyrius, cùm legisset & vidisset formam descriptam. Sciebat enim hoc quoquè factum fuisse ex diuina reuelatione, & meminit scripturæ, quę dicit: Cor Regis in manu Dei. Continebant autem literæ, preciosas quoquè columnas esse mittendas & marmora. Eiecto autem cinere & ablatis omnibus abominationibus, relicta rudera marmorum Marnij, quę dicebant esse sacra & in loco inaccesso, maximè mulieribus, ea censuit sanctus Episcopus incrustari in platea ante templum, vt conculcarentur non solùm à viris, sed etiam à fœminis, & canibus, & porcis, & bestijs. Hoc verò idololatris fuit magìs molestum, quàm templi conflagratio. Quamobrem complures ex eis, maximè autem mulieres, vsque in hodiernũ diem marmora non ascendunt.

Ecclesia Gazensis ad crucis figurá extructa.

Prou. 21.

Breui autem pòst tempore edicit ieiunium vno die: & cùm dimissæ fuissent preces matutinæ, iussit pius Episcopus quemlibet virum Christi amantem, afferre ligones & rastra & alia huiusmodì instrumenta. Hoc verò vespera priùs edixerat, vt omes manè inuenirentur parati: quod etiam factum est. Congregato autem populo cum dictis instrumentis in sancta ecclesia, quæ appellabatur Irene, iussit omnes psallentes simul proficisci in Marnium, quod olìm fuerat. Ipse verò sequebatur, portans sanctũ Euangelium, & circa se habens pium clerum, reuerà imitans Christum cum discipulis. Præcedebat autem populum semper memorandus Barochas, venerandæ crucis portans effigiem. Ab vtrisque verò partibus populi, erant milites, qui relicti fuerant ad continendam in officio ciuitatem. Euntes autem psallebant, & in versiculorum psalmi intercisione dicebant, Alleluia. Erat autem psalmus quem dicebant: Venite, exultemus Domino, iubilemus Deo Saluatori nostro. Præoccupemus faciem eius in confessione, & in psalmis iubilemus ei. Quoniam Deus magnus Dominus & rex magnus supra omnem terrã. Quoniam in manu eius sunt fines terrę & altitudines montium. Quoniam ipsius est mare, & ipse fecit illud, & aridã formauerunt manus eius. Venite, adoremus & procidamus ei, & ploremus coram Domino, qui fecit nos. Quoniam ipse est Deus noster, & nos populus pascuæ eius, & oues manûs eius.

Processio cum effigie S. Crucis.

Psal. 94.

Dicebat autem alios quoquè psalmos, donèc ingressi sunt in Marnium. Hortatus est autem sanctus Porphyrius Episcopus Ruffinum quendam architectum Antiochenum, virum fidelem & scientem, per* quod fuit etiam perfectum totum ædificium. Is accepto gypso, designauit posituram sanctæ ecclesiæ, conuenienter formę, quæ missa fuerat ab inprimìs pia Augusta Eudoxia. Cumque precatus esset sanctissimus Episcopus & genu flexisset, iussit populum fodere. Statìm autem omnes vno animo & eadẽ alacritate fodiebant, clamantes: CHRISTVS vicit. Non licebat verò videre differentiam inter virum & mulierem, aut senem aut puerum: sed promptus & alacer animus vires præbebat omnibus. Et alij quidem fodiebant: alij autem terram exportabant, adeò vt paucis diebus fuerint & omnia loca effossa & terra egesta. Priùs itaque præparata materia, & ingentibus lapidibus ex tumulo, qui dicitur Aldioma, à parte Orientali ciuitatis, & alia materia, Sanctus rursùs, congregato CHRISTI amante populo, multisque precibus & Psalmodijs dictis in loco, ipse primus se succingens, cœpit portare lapides, & iacere fundamenta. Deindè pij quoquè Clerici, & omnes laici lætantes & magna voce psallentes, adeò vt audirentur à tribus milliarijs ex ciuitate. Factum est autem illo die magnum miraculum.

* quem

Sunt putei intrà sacrum ambitum, ex quibus est vnus ab occidentali parte sanctæ quæ nunc est, Dei Ecclesiæ, non parùm profundus. Tres ergò pueri sitientes, iuerunt ad bibendum, & appropinquantes ori: putei, se inclinabant, innitentes ligno, quod erat in ore putei, vt solent facere pueri: & fracto ligno, tres ceciderunt in puteum. Quidam verò, qui fortè illic aderant, iuerunt & renunciârunt populo, quæ facta fuerant. Fuit autem non paruus tumultus, omnibus concurrentibus ad puteum. Cùm verò quod factum fuerat, cognouisset sanctissimus Episcopus, ipse quoquè currens ad locum, iussit fieri silentium. Quo facto, cœpit precari & rogare

Tres pueri cadunt in puteum.

Deum

DEVM cum multis lachrymis, vt viuos & illæsos conseruaret pueros: & maximè propter idololatras, nè dicant, Vbì est DEVS eorum, in quem sperabant? Et cùm fuisset hora vna humì inclinatus, & surrexisset, iussit aliquem descēdere per funes cadorum, & scrutari pueros. Clamabant enim, qui erant ex populo, appellantes pueros: neque erat vllus, qui eos infernè audiret ex puteo. Cùm autem vir ille descendisset, inuenti sunt tres pueri, sedentes super magnum lapidem, illæsi & hilares, inter se colloquentes. Cùm verò vir ille eos adspexisset, valdè est admiratus, & DEVM glorificauit: & infernè clamans, dixit: Laudate Dominum, viuunt enim tres pueri. Cùm autem audiuisset sanctus Episcopus & populus, lætati sunt: & demissa magna sporta, iusserunt simul efferri tres pueros. erant enim parui, ad sex vel septem annos nati. Sporta verò accepta, is, qui erat inferiùs, tres illos ligatos fecit tutò sedere, iubens eis claudere oculos, donèc sursùm peruenissent, & dicere: IESV Christe, serua nos. Cumque hoc fecisset, clamauit vt aptè funem traherent: & trahentes, dicebant hymnum trium puerorum: Benedictus es Domine Deus patrum nostrorum. Cumque peruenissent, & eos adspexisset sanctissimus Episcopus, (erat enim is stans in ore putei, & tenebat funem) repletus gaudio & lachrymis, exclamauit, dicens: Benedicite omnia opera Domini Domino, & laudate Dominum. Postquàm autem eos è sporta sustulerunt, scrutati sunt, nunquìd fracta esset aliqua pars eorum corporis, & nihil inuentum est in eis malè affectum.

Vide insigne miraculum.

Dan. 3.

Ibidem.

Sed magnum adspeximus miraculum. Inuenti sunt enim tres pueri habentes signa crucis tanquàm acu infixa. Vnus quidem in media fronte, alius autem in summa dextra manu circa digitos: alius verò in humero dextero. Erant autem pulchrè expressæ cruces, neque obliquæ, neque incuruæ, sed vnius mensuræ, vt apertum esset, eas diuina esse signa. Neque enim eis afferebant dolorem, neque eduxerant sanguinem: sed erant impressæ tanquàm ex cinabari. manserunt autem in eis longo tempore ad hoc, vt viderent omnes & admirarentur. Nam multi etiàm ex alienigenis cùm vidissent, crediderunt. Cùm verò ille quoquè ascendisset, qui propter pueros descenderat, iureiurando affirmabat, dicens: Quandò eos immisi in sportam, & sursùm ferebantur, videbam circa eos tanquàm fulgur, donèc peruenissent ad os putei. Fuit autem Christianis illo die lætitia: cultoribus verò simulacrorum, dolor & offensio. Aedificium autem procedebat in dies, omnibus prompto & alacri animo operantibus. Neque enim erat, qui vllum sua mercede frustraretur: sed etiam ampliùs præbebat, se munificè gerens in eos, qui operabantur. Dicebat enim iustum esse, vt non execrationem, sed benedictionem acciperet omne opus ædificij.

Signa Crucis impressa pueris diuinitùs.

Anno autem sequenti mittit Eudoxia Imperatrix columnas, quas erat pollicita: quæ quidem erant magnæ & admirabiles, numero triginta. Duæ verò vocantur Carostiæ: quæ quidem sunt in sancta ecclesia, lucentes tanquàm smaragdi. Cùm ij autem adnauigâssent, qui eas ferebant, rursùs apparuit studium, promptusque & alacer animus populi CHRISTVM amantis. Omnes enim cùm audiuissent, statìm cucurrerunt ad litus: non solùm verò viri, sed etiam fœminæ & pueri & senes. omnes enim corroborabat fidei desiderium. Et cùm currus adduxissent, impositam vnamquanque columnam traxerunt, & in templi hypæthro eam deposuerunt: & rursùs reuersi sunt, & aliam attulerunt, donèc omnes portârunt. Et de his quidem hactenùs.

Illo autem tempore venit in ciuitatem mulier quædam Antiochena, quæ vocabatur Iulia, erat verò ex execranda hæresi eorum, qui dicuntur Manichæi. Cumque cognouisset aliquos esse recèns illuminatos, & in sancta fide nondùm stabilitos, in eorum irrepens animos, eos corrumpebat per doctrinam suam, oculos præstringentem & incantantem: sed multo magìs per pecuniæ erogationem. Qui enim inuenit dictam impiam hæresim, non aliter potuit inescare aliquos, nisi datis pecunijs. Eorum enim doctrina, ijs quidem, qui sapiunt, plena est omni blasphemia & condemnatione, & anilibus fabulis, quæ attrahunt mulierculas, & viros puериles, qui leuem habent mentem & cogitationem. Ex diuersis enim hæresibus & gentilium dogmatibus hanc suam peruersam constituerunt opinionem, callidè & vafrè volentes omnes capere. Deos enim multos dicunt, vt placeant gentilibus. Præ-

Iulia Manichæa quosdam corrupit neophytos.

Hæresis manichæorum depingitur.

tereà tempus ortûs obseruant, fatumque & astrologiam asseuerant, vt securè peccent, vtpotè quòd nō sit in nostra potestate peccare, sed ex fati necessitate. Porrò autem Christum quoquè confitentur. Dicunt enim eum hominem fuisse visione. Etenim ipsi quoquè visione dicuntur esse Christiani. Ea enim prætermitto, quæ sunt ridicula & digna execratione, nè eorum, qui hæc legunt, aures impleam molesta auditione & prodigiosis narrationibus. Res enim Philistionis, Sceni & Hesiodi, & aliorum, qui dicuntur philosophi, commiscentes cum rebus Christianis, suam hæresim constituerunt: Quomodò enim pictor mixtionem faciens ex diuersis coloribus, efficit existimatione hominem, aut bestiam, aut aliquid aliud, ad decipiendos eos, qui adspiciunt, vt stultis quidem & insipientibus videatur esse verus: ijs autem, qui sapiunt, vmbra & deceptio & humana excogitatio: Ità etiam Manichæi ex diuersis dogmatibus haurientes, effecerunt improbam suam opinionem: vel potiùs ex diuersis serpentibus virus congregantes & miscentes, letiferum effecerunt venenum ad hominum animas interimendas.

Idem certè nostra ætate fecit Luterus.

Vt autem priùs dictum est, cùm illic versaretur pestifera mulier, quidam falsi illius doctrina sunt seducti. Post aliquot verò dies, cùm id cognouisset à quibusdam fidelibus sanctus Porphyrius, eam accersitam interrogauit, quænam & vndè esset, & quamnam haberet opinionem. Illa autem & patriam, & se esse Manichæam, est confessa. Ijs verò, qui erant apud ipsum, ira motis, (erant enim quidam pij) eos rogat beatus, nè irascantur, sed patienter eam admoneant & semèl & bis: seruans id, quod dictum est à sancto Apostolo. Deindè dicit mulieri: Abstine, ô soror, ab hac mala opiniōe: est enim satanica. Illa autem respondit: Dic, & audi: & aut persuadebis, aut persuadeberis. Sanctus verò dixit: Para te ad crastinum diem, & veni huc. Illa autem cùm valere eum iussisset, est egressa. Beatus autem cùm ieiunâsset, & Christum multùm rogâsset, vt diabolum pudore afficeret, paratus fuit in diem sequentem. Aduocauit verò quosdam ex pijs Clericis & Laicis, ad disputationem suam & mulieris. Die autem sequenti accedit mulier, habens secum duos viros & totidem mulieres, quæ erant iuniores & formosæ, omnes verò pallidi. Iulia autem erat prouecta ætate. Ducebatur autem tota eorum disputatio à scriptis & orationibus mundanæ disciplinę: multo verò magìs Iulię. Erat autem humilis eorum habitus, & modesti mores: & quod dicitur, extrinsecùs oues, intrinsecùs verò lupi rapaces & venenata animalia. Omnia enim dicunt & faciunt cum simulatione. Deindè iussi sedere, disceptabant & inquirebant.

Tit. 3.

Matth. 7.

Sanctus autem Porphyrius, ferens sancta Euangelia, cùm fecisset signum crucis in ore suo, cœpit eam rogare, vt diceret suam opinionem. Illa verò cœpit. Frater autem Cornelius Diaconus, qui fuit paulò antè nominatus, sciens notis scribere, quibus vtuntur in iure, iussus à beatissimo Episcopo, notabat omnia, quæ dicebantur & opponebantur, me & fratre Barocha admonentibus. Disputationem autem nō scripsi in hoc libro, propterea quòd sit magna: vt qui velim compendiò hoc scriptum mandare literis: eam verò in alio libro exposui ijs, qui volunt scire sapientiam, à Deo datam sanctissimo Porphyrio, & aniles fabulas, quas effutijt prodigiosa loquens & venefica Iulia. Quam quidem citò est persecuta diuina iustitia. Postquàm enim multa horis plurimis esset fabulata, & consuetas dixisset blasphemias in Dominum & Deum vniuersorum, motus à diuino zelo sanctus Porphyrius, vidēs eum, qui omnes fines continet, tam qui cadunt sub adspectum, quàm qui non cadunt, blasphemijs & maledictis incessi à muliere, in quam operabatur diabolus, & quæ se submittebat illius voluntati, in eam tulit sententiam, dicens: Deus qui facit omnia, qui est solus æternus, neque principium habēs nec finem, qui glorificatur in Trinitate, tuam percutiet linguam, & obstruet os tuum, nè loquatur blasphema. Sententiæ autem prolationem consecutum statìm fuit supplicium. Cœpit enim tremere Iulia & mutari vultu: & manens in ecstasi longum tempus, non loquebatur: sed erat muta & immobilis, habens apertos oculos & intuentes sanctissimum Episcopum. Qui verò cum ea erant, cùm adspexissent ea quæ sustinebat, magno timore sunt affecti: eam autem cōsolabantur, & carmina cantabant ad eius aures: & non erat vox, nec auditus.

Facit signū Crucis in ore suo, disputaturus cum Manichæa.

Vltio diuina persequitur blasphemam mulierem.

Cùm longo autem tempore mansisset muta, emisit animam, profecta ad tenebras quas in honore habuerat, eas lucem esse arbitrans, conuenienter scripturæ, quę dicit: Væ

Væ ijs, qui faciunt id, quod eſt dulce, amarum: & quod eſt amarum, dulce : qui tenebras ponunt lucem, & lucem tenebras. Iuſſit autem ſanctus componi eius corpus & tradi ſepulturæ, miſertus humanæ naturæ. erat enim ſummè clemēs & miſericors. Quicunque verò audiuerunt id,quod factum fuerat,valdè ſunt admirati : non ſolùm qui erant noſtræ fidei, ſed etiam alienigenæ. Qui autem cum ea erant, duo viri & mulieres, & quicunque ab ea corrupti fuerant,currentes prociderunt ad pedes beatiſſimi Epiſcopi, dicentes : Errauimus : & petebant pœnitentiam. Beatus verò fecit omnes ſubijcere anathemati Manetem,authorem eorum hæreſis : ex quo etiam appellati fuerūt Manichæi. & cùm plurimos dies eos inſtituiſſet catecheſi,adduxit ad ſanctam Catholicam Eccleſiam. Occaſione autem illorum, alij quoquè ex alijs gentibus pœnitentia ducti,fuerunt illuminati. Eſa. 5.

Poſt tempus autem quinque annorum, perfectum fuit opus ſanctæ magnæ eccleſiæ. Appellata verò fuit Eudoxiana, ex nomine inprimìs piæ Imperatricis Eudoxiæ. Peregit autem dedicationem ſanctiſſimus Epiſcopus Porphyrius die Reſurrectionis ſancti Paſchatis ſplendidè ac magnificè,non parcens ſumptui:ſed congregatis omnibus Monachis, qui erant circitèr mille, cum alijs pijs Clericis & Laicis & Epiſcopis, hilariter tranſegit omnes dies ſancti Paſchatis : & licebat videre choros angelicos, non ſolùm in Eccleſiaſtica conſequentia, ſed etiam in Horis, quandò fiebant. Non ſolùm enim erat menſa ſenſilis, ſed etiam ſpiritalis. Nam poſt obſonium dicebatur pſalmus, & poſt potum hymnus. Idolorum autem cultores videntes, quæ fiebant, corde tabeſcebant. Vndiquaquè enim veniebant hoſpites ad videndam pulchritudinem & magnitudinem dictæ ſanctæ eccleſiæ. Dicebatur enim maior omnibus eccleſijs, quæ erant illo tempore. Ea de cauſa quandò iecit ab initio fundamenta, repræhendebatur à quibſdam fidelibus, quòd eam magnam deſcripſiſſet, cùm eſſent pauci Chriſtiani in ciuitate. Reſpondens autem ſanctiſſimus Porphyrius, dixit : Nè ſit veſtra fides parua. Spero enim in Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum filium D E I, quòd ſit multiplicaturus gregem ſuum, & ampliorem faciet hanc domum, ex eo quòd non poſſit capere multitudinem Chriſtianorum. Non eſt enim humanum dogma Chriſtianorum, vt adſpiciatur ad tempus & diſſoluatur : ſed diuinum, & quod accipit incrementum. Hæc & talia ſemper diſſerebat beatus Porphyrius fidelibus,non ſolùm in eccleſia,ſed etiam in vnoquoq; loco, illuminans & iuuans populum Chriſti amantem. Poſt dies autem feſti populos dimiſit in pace, vnumquenque ad ſuos. Epiſcopus dedicauit Eccleſiam ſplēdidè ac magnificè. Templum Gazæ ampliſſimum.

Poſtquàm verò condidit & ſanctificauit dictam ſanctam Eccleſiam, conſtituit, vt daretur vnicuique hoſpiti, qui erat in ciuitate, ſumptus vnius diei. Suppeditabat autem vnicuique mendico, tam peregrino quàm ciui, quotidiè ad ſex obolos, præter ea, quæ ipſe per ſe præbebat ijs, qui ad ipſum accedebant, in veſte, argento, & auro: vnicuique præbens conuenienter ſuæ dignitati. neque vllus ex ijs, qui indigebant, erat expers ſuorum donorum. In diebus autem ieiuniorum ſancti feſti Paſchalis, ſuppeditabat vnicuique pauperi ad decem obolos quadraginta diebus. Iuſſit autem in pio ſuo teſtamento, omninò dari dictos decem obolos quadraginta diebus : & aſſignato reditu,ex quo volebat eos dari,in dicto teſtamento ſtatuit,vt niſi hæc quotannìs ſuppeditarentur, dictus reditus veniret ad ſanctam Cæſareæ eccleſiam.Hæc verò poſteà facta ſunt. Largiſſimæ S.Porphyrij eleemoſynæ.

Idolorum autem cultores quo magìs adſpiciebant proficere Chriſtianos, eo magìs furebant & ſtudebant malis afficere Chriſtianos, & ante omnes, ſanctum eorum paſtorem Porphyrium. Nam cùm aliquandò orta eſſet de prædijs controuerſia inter Oeconomum ſanctæ eccleſiæ,& Sampſychum,qui erat primus inter Idololatras, videns pius Barochas Oeconomum affici iniuria, eum defendit, & cœpit contumelijs afficere dictum Sampſychum. Cùm id autem audiuiſſent reliqui Curiales, congregati inuaſerunt Oeconomum & pium Barocham. Simul verò cum curialibus aſſcenderunt etiam multi ex ciuibus, inuenta occaſione malè afficiendi fideles,& ex parua,vt dixerit quiſpiam, ſcintilla tantus eſt ignis accenſus, vt oēs Chriſtiani in periculum venirent,nè perirent. Tanto enim furore perciti fuerūt idololatræ, vt ipſi gladios & clauas acceperint, & ſeptē homines occiderint, & alios multos ſau- Idololatræ Gazenſes vertūtur in ſeditionem.

sauciauerint: Deindè his non contenti, in ipsum Pastorem irruerint. Quidam autem, qui bono lætabantur, præcurrentes, renunciárunt sanctissimo Episcopo incursiōem multitudinis. Cùm verò audiuisset beatus, me accersito, dixit: Fugiamus frater, & parùm occultemur, donèc transeat ira Domini. & assensis muris, fugimus per tecta. Idololatræ autem, fractis portis domûs episcopalis, ingressi sunt: & cùm non inuenissent sanctum Porphyrium, diripuerunt omnia, quæ illic sunt inuenta.

Diripiunt domū episcopi,

Ego autem & beatus Porphyrius per tecta fugientes, inuenimus puellam circa quatuordecim annos natam: quę cùm sanctum agnouisset Episcopum, prócidit ad eius pedes. Beatus autem rogauit eam, quænam esset, & quibus nata parentibus. Puella verò respondens, dixit se esse orbam patre & matre, & auiam habere anum, corpore imbecillam: seque operari, & se alere & suam auiam. Rogauit verò eam, an esset Christiana. Illa autem rursùs dixit, se non esse, sed iamdiù abhinc esse cupere, si sit digna. Clemens autem Porphyrius cùm audijsset, quod dixerat puella, & compunctus esset, lachrymatus est, dicens: Quàm propensum est ad bonum, genus Gazæorum? sed aduersarius studet impedire bonum eorum animum: quem Dominus percutiet verbo oris sui. Dixit autem puellæ: Affer ad nos huc stoream in hoc tectum, vt hìc maneamus, donèc sedetur tumultus ciuitatis: & nè renuncies alicui, nos hîc esse. Illa verò iureiurando affirmauit, se ne auiæ quidem suæ indicaturam. Cùm autem per quoddam tectum assendisset in domum suam, attulit stoream, & eam strauit: & prócidens ad beati viri pedes, rogauit eum, vt vesceretur modicis suis cibis, & nè suam dedignaretur paupertatem: erat enim circa vesperam. Sanctus autem volens fieri imitator magni Prophetæ Eliæ, dixit puellæ: Festina filia, & affer, vt Dominus det tibi per me alimentum spiritale & carnale. Illa verò properè descendit, emitque panem & oliuas & caseum, & legumen madefactum. Attulit autem omnia, & apposuit nobis, dicens: Accipite domini mei, & benedicite paupertati meæ. Beatus verò rursùs compunctus, fleuit, cùm præuidisset, quòd habitura erat fidem in Christum. Cumque surrexissemus, & preces fudissemus solitas, & sedissemus, comedimus. Ego quidem comedi caseum & bibi vinum: sanctus autem comedit panē & madefactum legumen, & bibit aquam. & cùm dimisissemus puellam ad suam auiam, nos in tecto dormiuimus. erat enim tempus æstatis. Porrò autem puellæ quoquè nomen interrogauimus. Dixit verò, Salaphtha. quod interpretatur Græcè Irene, id est, pax. Diem quoq; sequentem transegimus in illo tecto, bona Irene nostrì curam gerente prompto & alacri animo.

Sanctus vir declinat furorem impiorum.

3. Reg. 17.

Postquàm autem cognouimus esse sedatum tumultum ciuitatis, noctù ambulauimus ad sanctam ecclesiam. Cumque assendissemus in ædes Episcopales, in ijs nihil inuenimus, nisi pium Barocham iacentem & adductum in extremum periculum ex plagis, ei illatis ab impijs idolorum cultoribus. Post paucos verò dies cùm cognouisset Proconsul, quę facta fuerant in ciuitate, vocabatur autem Clarus, mittit Commentariensem cum magno auxilio, & conijcit in custodiam eos, quos ostenderunt ij, qui gerebant res publicas, & adducit Cæsaream: & de alijs quidem sumpsit supplicium, alios verò dimisit cæsos neruis boum. & non paruo incusso timore, sic sedauit ciuitatem. Paucis verò pòst diebus recordatus est sanctus Porphyrius bonæ illius puellæ, quæ nos accepit, & eam per me accersijt. Illa autem venit currens, habens etiam aliam mulierem, quam dicebat esse amitam. Ingressæ verò ad beatum Episcopum, prociderunt ad eius pedes: qui eas benignè accepit, tanquàm pater beneuolus. Dixit autem puellæ: Re vera, ô filia, cupis fieri Christiana? Illa respondit: Iam tibi dixi, ô Domine, me iamdiù abhinc hoc teneri desiderio, & nunc adduxi testem meam amitam, quæ ipsa quoquè tenetur eodem desiderio. Ille autem lætus, ei & eius auiæ iussit dari quotidiè argenti quatuor nummos: eius autem amitæ dedit vnum nummum. & cùm eas signâsset signo crucis, dimisit, eis iubens, vt vacarent precibus, & per catechesim institutioni catechumenorum. Misit autem ad eius quoquè domum pium Timotheum, Presbyterum & per catechesim institutorem, & ei iussit signare auiam puellæ. Nam, sicut priùs dixi, corpus habebat imbecillum & solutum. Tres autem illæ per catechesim institutæ, paulopòst dignatæ sunt venerando baptismo.

Gazæi à Proconsule castigantur.

Postquàm verò sanctum deposuisset habitum, sanctus, accersita puella, dixit ei: Vis te viro iungamus legitimo matrimonio? est enim tibi tempus nubendi. Neque enim

enim nostra scriptura prohibet honorabiles nuptias. Puella autem cùm audijsset, quod vir sanctus dixerat, cœpit flere & dicere: Bone pater, postquàm me coniunxisti viro magno, vis me ab illo disiungere, & dare viro humili & nihili? Nequaquàm hoc feceris, Domine mi. Admiratus autem sanctus, dixit ei: Et quis est is, quem tibi coniunxi? Illa verò respondit: IESVS CHRISTVS Seruator nostrarum animarum, verus meus sponsus, à quo non separabor in æternum. Cùm audiuisset sanctus & compunctus fuisset, est lachrymatus, adeò vt præ magna compunctione puellam sit complexus, & eius caput deosculatus. Erat enim re vera planè impatibilis, & præ magna ad misericordiam propensione promptus ad effundendas lachrymas. Porrò autem nos quoquè, qui eramus apud ipsum, cùm vidissemus gratiam sancti spiritûs datam piæ puellę, glorificauimus Deum, qui dat electis suis sapientiam & gratiam. Dimisit verò illo die puellam.

Puella baptizata non vult alium sponsum pter Chr stũ.

Contigit autem in ipsis diebus anum requiescere, & migrare ad DOMINVM. Tunc aduocata puella, accersiuit beatus piam Manaridem Diaconissam, quæ interpretatur ipsa quoquè Græca lingua φωτεινή, id est, lucida. Ei commisit Salaphtham, ipsi dato habitu regulari. Et cùm eas DEO commendâsset, dimisit in pace. Ea verò suscepit talem viuendi rationem, qualem non habuit alia illo tmpore, quotidiè ieiunans, & post ieiunium modico panis vescens cum sale & madefacto legumine, aut subtiliter comminuto olere & aqua sola. Vinum enim non sumebat omninò. Diebus autem festis vtebatur oleo, & vescebatur oliuis. Nihil autem aliud gustabat, quod fuisset igne coctum. In ieiunijs verò Quadragesimæ, secundò quoque die comedebat legumina madefacta, aut comminuta olera sine pane. Totam autem sanctam Paschalem hebdomadam transigebat, nihil sumens, præterquàm quinta sancta feria, post Communionem sanctam, aquam calidam: & corpus suum vsqueadeò macerauerat, vt qui videbant, putarent se vmbram adspicere. Fuit autem alijs quoquè multis exemplum. Sunt enim æmulati vitam sanctæ puellæ Salaphthæ: quæ in hodiernum vsque diem videtur viuere. Est enim mundo morte affecta, viuit autem CHRISTO, & est cum ipso perpetuò: cuius sanctarum precum simus nos participes. Et hæc quidem dicta sint de sancta puella Salaphtha.

Accipit habitum regularem.

Vitam viuit abstinentissimam.

Est multis alijs exemplis.

Beatissimus autem Episcopus Porphyrius, cùm regulam constituisset Ecclesiasticam, & omnem consequentiam, & alios paucos annos fuisset superstes, postquàm sanctam sanctificâsset ecclesiam, in morbum incidens, pium fecit testamentum. In quo cùm multis legâsset, & omnes CHRISTVM amantis populi DEO commendâsset, in pace dormijt cum sanctis, secundo mensis Dystri, anno, vt est Gazæorum computatio, quadringentesimo octogesimo: episcopatûs ab eo gesti vigesimoquarto, mense vndecimo, & præclaro peracto certamine aduersùs idololatras vsque ad diem suæ dormitionis. Et nunc est in paradiso deliciarum, intercedens pro nobis cum omnibus sanctis: quorum precibus nostrî miserebitur pater & DEVS cum filio & sancto spiritu: Cui gloria & potentia in secula seculorum, Amen.

Sãctus Porphyrius decedit.

DE S. VICTORE CONFESSORE SERMO B. BERNARDI ABBATIS, QVO VITAM ILLIVS SVMmatìm compræhendit. *Quiescit autem hic S. Victor in monasterio Arremarensi Trecensis diœcesis.*

26. Februar. VIctoris vita & gloria specialis, non tam ad gloriam, quàm ad virtutem prouocat omnes, qui recto sunt corde. Non recti planè, sed peruersi est animi, antè quærere gloriam, quàm exercere virtutem, & velle coronari, qui legitimè non certauerit. Psal. 126. Vanum est vobis, inquit, ante lucem surgere. Matth. 25. Ità est. Frustrà ad celsitudinē nititur gloriæ, qui priùs non claruit virtute. Frustrà fatuæ virgines sponso obuiàm surgunt, quarum lampades extinguuntur: & ideò fatuæ, quia vacuis gloriantur lampadibus, virtutis oleum non habentes. Absit mihi gloriari, nisì in gloria illorum, quibus propheta congratulans, ait: Psal. 88. Domine, in lumine vultûs tui ambulabunt, & in nomine tuo exultabūt, & in nomine tuo exultabunt tota die, & in iustitia tua exaltabuntur. Et infert: Quoniam gloria virtutis eorum tu es. Pulchrè non eorum, sed virtutis eorum gloria commendatur. Quæ enim sine virtute est gloria? Profectò indebita venit, præproperè affectatur, periculosè captatur. Virtus, gradus ad gloriam: virtus, mater gloriæ est. Fallax gloria & vana est pulchritudo, quàm illa non parturiuit. Sola est, cui gloria iure debetur, & securè impenditur.

Sancto Victori nec virtus nec gloria deest, sed quemadmodùm ambæ res, & quo ordine in homine processerunt, id operæprecium intueri. Pugnauit fortiter, viriliter superauit, & sic demùm gloria & honore coronatur. Quomodò nempè inglorius remansisset bellator fortis, humilis Victor? quanquàm nec in die virtutis suæ sine gloria fuit, signis & prodigijs admirandus.

Habemus, dilectissimi, in vita Victoris, & quod dignè miremur, & quod salubriter imitemur. Miror vina dedisse in eremo, non vitem, sed fontem. Miror & stupeo infantem adhuc in vtero pauori fuisse pauēdis dæmonijs, quippe ab ipsis præcognitum, & iam tunc ex nomine designatum. Nec vacuum nomen, vbì hostium fuga, & extorta confessio, victoriam concessit infantulo. Quis item non miretur, furem à dæmone depræhensum, & rursùm à dæmone mox hominem liberatum? Quis etiam nō omni admiratione stupendum ducat, carne circundatum hominem, cælis patentibus carnis oculos superno infigere lumini, & videre visiones Dei, angelico insupèr mulceri cantico, doceri oraculo? Hæc atq; similia in sancto homine veneramur, non æmulamur. Meritò quidem, quandò & sine salutis periculo possunt non fieri, & sine salutis periculo nequeunt vsurpari. Tutiùs sanè æmulāda solidiora, quàm sublimiora, & quæ magis virtutem redoleant, gloriam minùs.

Infans adhuc in matris vtero, dæmonibus terrori est.

Visiones admirandæ.

Studeamus proindè moribus cōformari, cui in mirabilibus similari, & si volumus, non valemus. Aemulemur in viro sobriū victum, deuotum affectum: æmulemur mansuetudinem spiritùs, castimoniam corporis, oris custodiam, animi puritatem, ponere frenum iræ, & modum linguæ, dormire parciùs, orare frequentiùs, commonere nosmetipsos psalmis, hymnis & canticis spiritualibus, diebus iungere noctes, & diuinis laudibus occupare. Aemulemur charismata meliora. Discamus ab ipso, quòd mitis & humilis corde fuit. Aemulemur, inquam, quòd extitit liberalis in pauperes, iucundus ad hospites, patiens ad peccātes, benignus ad omnes. Hoc enim melius. In his forma est, cui imprimamur: in miraculis gloria, à qua reprimamur. Illa lætificent, ista ædificent: moueant illa, ista promoueant.

Catalogus virtutum S. Victoris.

Coloss. 3.

Epulemur, dilectissimi, ad mensam diuitis vocati, mensam abundantem panibus, delicijs cumulatam. An non diues, qui nos exemplis reficit, protegit meritis, lætificat signis? Diues planè, in cuius hodiè conuiuio solenni angeli & homines pariter congregātur. Hi, vt reficiantur: illi, vt delicientur: Isti, vt proficiant: illi, vt gaudeant. Cuius vita repleta bonis, quid nisì mensa referta cibis? Nec tamen omnibus omnia apponun-

ponuntur,sed vt tollat quisque,quod sibi expedire & conuenire videbitur.

Et ego quidē consilio salubriori diligenter considero,quæ mihi apponuntur. Cautum est mihi eligere mea, & aliena non tangere. Non extendam manum ad gloriam miraculorum, nè si attentauero, quod desupèr non accepi, perdam meritò & quod videor accepisse. Non leuo cum illo oculos ad rimanda secreta cælestia,nè oppressus à gloria,cōfusus resiliam,serò confugiens ad consilium sapientis, qui ait: Altiora te nè quæsieris,fortiora te nè scrutatus fueris. Infertur mensis vinum nouum aquarum rubentium,non tango:quia non mihi appositum scio,qui similiter elemēta mutare, naturas innouare non valeo. Cerno item in mensa Victoris,angelos illum audisse canentes. Nunquid videbo & ego mihi supernos exhiberi cantores, aut certè citharœdos illos de Apocalypsi coram me citharizare in citharis suis? Imperat ille dæmonibus adhuc in corpore viuens, vinctum in corpore soluit, iam corpore solutus. Cibi sunt, sed non mei: equidem iocundi & sapidi,sed non tangit illos anima mea,quoniam non est inopi mihi, vndè sufficiam talia redhibere. Ecci. 3. Apoc.14.

At si diligenter considero,eccè præ oculis in mensa sancti, censura iudicij,disciplinæ vigor,sanctitatis speculū,vitæ forma,virtutis insigne. Hæc à me & absq; præsumptione sumuntur,& salubriter insumūtur,& si dissimulo,districtè reposcuntur. Audi adhuc,quænam mihi iurè apposita putem. Si panem doloris, & vinum compunctionis de diuitis mensa obtuleris,tollo securus,qui sum pauper & inops. Erunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte, & poculum meum cum fletu miscebo. Pars mea hæc,qui dolēdo commisi. Nec me tamen pigebit,vt æstimo,cibi huius, quoniam qui apposuit scientiam,addit & dolorē. Sed et si temperantiæ, si iustitiæ, si prudentiæ vel fortitudinis exempla appareant,ea incunctanter sumo, sciens quia talia oportet me præparare. Hæc mihi apponi, hæc à me repetitum iri non dubito. Nunquid signa & prodigia exigenda à nobis sunt,vt ea diuiti vicissim præparemus? Eccés.1

Fratres,vasa sunt in honorē illi,qui nos inuitauit,non cibi pauperum. Tu ergò,qui inuitatus es,diligenter cōsidera, quid tibi ille,quid sibimet apposuerit:nō enim quicquid in mēsa apponitur,tibi apponitur. Quid si in poculo aureo fuerit propinatum? Nō poculum tibi,sed potus apponitur. Sume potum,& pone aurum. Ergò exempla bonorum operum & rectitudinem morum paterfamiliâs communicat ità domesticis, vt prærogatiuam sibi retineat in miraculis. In his tamen atq; illis, ille glorificandus est,cuius munus sanctè viuere,cuius virtus signa facere est: q in Trinitate perfecta viuit & regnat Deus in secula seculorum, Amen.

VITA SANCTORVM ANDRONICI ET EIVS CONIVGIS ATHANASIAE, AVTHORE SIMEONE *Metaphraste.*

IN diebus Theodosij magni Imperatoris, erat in magna vrbe Antiochia iuuenis quidam argentarius, nomine Andronicus. Accepit autem vxorem filiam argentarij, nomine Iohannis. Erat verò eius nomen Athanasia. Erat enim re vera Athanasia, id est, immortalis & factis & cogitatione. Erat autē Andronicus valdè pius, & plenus bonis operibus. Similiter verò eius quoquè vxor. erant autem valdè diuites. Sic verò vitam suam agebant argentariam,& facultates suas diuiserunt in tres partes: vnam quidem in rationem pauperum, & aliam in rationem Monachorū, & aliam in ratiōem facultatum & officinæ. Vniuersa autē ciuitas amabat Dominum Andronicum propter eius modestiam. 27. Februar. Andronici & Athanasiæ pietas. Facultatū distributio.

Cognouit aūt suam vxorem:& cùm concepisset,peperit filium, & nominauerunt eum Iohannem. Cùm verò adhuc in vtero concepisset, peperit filiam, & nominauit eam Mariam. neque ampliùs appropinquauit vxori Andronicus. Conferebat autem suum studium ad diligenter & lubenter laborandum,cum alijs Christi amantibus ar- In matrimonio viuunt cōtinenter.

 gen-

gentarijs. Dominico & die secundo & quarto & in parasceue, à vespera vsque ad matutinum ibat Andronicus ad lauandos viros suos fratres. Similiter autem eius quoquè vxor ad lauandas diligenter mulieres. Post tempus verò duodecim annorum, ingressa est quodam die manè domina Athanasia à voluntario illo labore ad videndos suos filios, & inuenit eos suspirantes. Illa autem conturbata, ascendit in lectum suum, & posuit ambos supra pectus suum. Beatus verò Andronicus ingressus, cœpit clamare in vxorem suam, quòd multùm dormiret. Illa autem dixit: Noli irasci Domine mi. pueri enim sunt infirma valetudine: & cùm tetigisset, inuenit eos teneri à febre, & dicit suspirans: Fiat voluntas DEI: & iuit extra ciuitatem, ad precandum sanctum Iulianum. Illic enim iacebant eius parentes. Fuit autem illic vsque ad horam sextam: & reuersus, audit eiulatum & tumultum, qui fiebat domi suæ. Ille verò conturbatus cucurrit, & inuenit omnem ferè ciuitatem domi suæ & pueros mortuos. *Proles moriuntur.*

Cumque vidisset infantes in lecto simul iacentes, ingressus in suum oratorium, se proiecit ante Seruatorem, & flens dixit: Ipse egressus sum nudus ex vtero matris meæ, nudus quoquè illuc reuertar. Dominus dedit, Dominus abstulit: Sicut Domino visum est, ità fiat. Sit nomen Domini benedictum ex hoc nunc & vsque in seculum. Vxor autem eius quærebat se suffocare, dicens: Moriar cum meis filijs. Conuenit verò vniuersa ciuitas ad efferendos pueros, adeò vt illic esset Patriarcha cum toto clero suo. Eos verò deposuerunt in martyrio sancti Iuliani supra auos suos. Accipiens autem beatum Andronicum Episcopus, ingressus est in ædes eius. Illius autem vxor noluit abire in domum suam, sed dormijt in martyrio. Media verò nocte appáret ei Martyr in habitu Monachi, dicens ei: Cur nõ sinis eos, qui hîc sunt, requiescere? Illa autem dixit: Domine mi, nè mihi irascaris. Nam sum valdè afflicta. Habebam autem duos solos filios, & hodiè ambos simul extuli. Ille verò dicit: Quot annos nati erant tui pueri? Illa verò dicit ei: Vnus erat duodecim annos natus, altera verò decem. Ille autem dicit ei: Cur igitur illos defles? Vrinàm defleres peccata tua. Dico enim tibi mulier, quòd quomodò natura hominis exigit cibum, & fieri nõ potest, vt non detur ad comedendum: ità etiam pueri in illo die poscunt à CHRISTO bona futura, dicentes: Iuste Iudex, priuâsti nos rebus terrenis: nè nos etiam priues cælestibus. Illa autem cùm audiuisset, est compuncta: & mutauit luctum in gaudium, dicens: Si ergò viuunt filij mei in cælo, quid fleo? & conuersa quæsijt Abbatem, qui ei fuerat locutus. & cùm totum locum obijsset, non inuenit. & sciscitatur à Ianitore, dicens: Vbì est Abbas, qui est modò huc ingressus? Dicit ei Ianitor: Vides omnes ianuas obseratas, & dicis, Vbì est Abbas, qui modò est huc ingressus? Eam autem erudijt Paramonarius, vt qui sciuisset eam vidisse visionem. Illa verò metu correpta, rogauit vt abiret in domum suam. Eam verò accepit Ianitor, & introduxit in domum suam: & narrauit marito suo ea, quæ viderat.

Iob 1. *Athanasiæ appáret S. Iulianus.*

Tunc dicit ei beata Athanasia: Re vera Domine, etiam viuentibus filijs voluï dicere, & erubui. Eccè ergò etiam post mortem eorum dico tibi. Si me audias, conijcies me in monasterium, & deflebo peccata mea. & dicit ei: Abi, proba tuam cogitationem vna hebdomada. & si permanseris in hoc proposito, loquemur. Illa autem cùm rursùs venisset, idem dixit. Beatus verò Andronicus accersit socerum suum, & ei tradit omnes suas facultates, dicens: Ad sancta loca proficiscimur ad orandum. Si quid ergò nobis acciderit humanitùs, habebis has facultates, vt de eis facias, quod tibi videbitur. Rogo ergò te, vt rectè agas cum tua anima, & ex ijs, quæ hîc sunt, fac nosocomium & Xenodochium monachorum. & manumissis seruis suis, dedit eis legata. & accepta parua benedictione & duobus equis, exijt noctù ex ciuitate, ipse & vxor eius soli. Beata autem Athanasia eminùs vidit domum suam, & sursùm adspiciens in cælum, dixit: DEVS, qui dixisti Abrahæ & Saræ, Egredere è terra tua & è cognatione tua: & veni in terram, quam ostendam tibi: ipse nunc quoquè deduc nos in timorem tuum. Eccè enim relinquimus domum nostram apertam propter nomen tuum: nè ante nos claudas ostium regni tui. & flentes ambo abiêrũt: & cùm ad sancta loca peruenissent, adorârunt. & cùm multos patres conuenissent, veniunt ad sanctum Menam Alexandriæ, & fruuntur Martyre.

Nudant se omnibus facultatibus suis. *Gen. 12*

Circa

Circa horam autem nonam adſpicit Andronicus, & videt monachum cōtendentem cum Laico,& ei dicentem: Cur abbatem iniuria afficis? Is verò ei dicebat: Domine, locaui beſtiam meam ad Scetem. Ego verò ei dico: Eamus iam, vt totam noctem ambulemus, & cràs vſque ad ſextam, vt perueniamus ante æſtum diei: & non vult vt iam eamus. Dicit ei dominus Andronicus: Habés ne aliquod aliud animal? Is verò dicit: Maximè. Dixit autem ipſi: Vade,duc * eum ad me, & veni,& accipiam ego vnum animal, & Abbas vnum. quoniam ego quoquè volo ire ad Scetem. Andronicus verò dicit vxori ſuæ: Mane hîc apud ſanctum Menam, donèc deſcendam in Scetem, & accipiam benedictionem à patribus, & reuertar. Dicit ei vxor eius: Accipe me tecum. Ille verò dicit ei: Mulier non ingreditur in Scetem. Illa autem dicit ei cum fletu: Habebis me apud ſanctum Menam, ſi remanſeris, & me non collocâris in monaſterio. Cumque ſe inuicèm ſalutâſſent & complexi fuiſſent,fuerunt ſeparati. Ipſe autem deſcendit ad Scetem: & cùm adorâſſet ſanctos patres in Laura, audiuit de Abbate Daniele: & cùm eò acceſſiſſet, non ſine magna difficultate eum potuit conuenire: Seni verò omnia expoſuit. Dicit autem ei ſenex: Abi, & adduc vxorem tuam, & faciam tibi literas, & depones eam in Thebaide in monaſterio Tabenneſiotarum. Andronicus autem fecit, ſicut dixerat ei ſenex.& abiens, duxit eam ad ſenem. Qui locutus eſt eis verbum ſalutis: & factis literis, miſit eos ad monaſterium Tabenneſiotarum. Reuerſo verò Andronico, dedit ſenex habitum,& docuit quæ ad ſtatum pertinent monaſticum, & manſit apud eum annos duodecim.

*illud

Andronicus pficiſcitur ad patres in Scetem.

Ambo fiunt monachi.

Poſt duodecim autem annos rogauit ſenem, vt ſe dimitteret ad ſancta loca. Ille verò benè precatus,eum dimiſit. Abbas autem Andronicus iter faciens per Aegyptum,ſedit ſub ſpina,vt animam recrearet ab æſtu. Eccè autem ex DEI diſpenſatione veniens in habitu virili eius vxor, quæ ipſa quoquè ibat ad ſancta loca. Cumque ſe inuicèm ſalutâſſent, cognouit columba coniugem. Ipſe verò quomodò potuiſſet cognoſcere talem, quæ emarcuerat, pulchritudinem,& quæ videbatur vt Aethiops? Dicit ergò ei: Quò vadis Domine Abba? Ille verò dicit ei: Ad ſancta loca. Ipſa autem dicit ei: Ego quoquè volo illuc ire. Ipſa ergò rurſùs dicit ei: Si velis, eamus ambo ſimul. Sed tanquàm non ſimul ſimus, ingrediamur ſilentiò. Dicit Andronicus: Vt iubes. Deindè ipſa dicit ei: Non es reuerà diſcipulus Abbatis Danielis? Ipſe verò dicit ei: Maximè. Dicit ipſa: Preces ſenis nos comitabuntur. Dicitis Andronicus: Amen. Cùm autem ſimul ingreſſi eſſent, & adorâſſent ſancta loca,reuerſi ſunt Alexandriam. Dicit Abbas Athanaſius Abbati Andronico: Vis maneamus ſimul in cella? Dicit Andronicus: Certè,vt iubes. Volo autem primùm ire, & accipere preces ſenis. Dicit ei Abbas Athanaſius: Vade,& expectabo te apud octauumdecimum: & ſi venias, ſicut iter fecimus, manebimus ſilentiò. Nam ſi te non ferat,nè véneris. Ego enim te expectabo apud decimumoctauum Ille autem profectus, ſalutauit ſenem, & de eo ipſi renunciauit. Senex verò dicit ei: Vade, & dilige ſilentium, & mane cum fratre. eſt enim monachus, vt eſſe oportet. Eo autem reuerſo, cùm inueniſſet Abbatem Athanaſium,manſerunt, ſimul timore Dei muniti, alios duodecim annos: & non cognouit Abbas Andronicus eam eſſe ſuam coniugem.

Andronicus non nouit vxorē ſuam.

Ingreſſi ſancta loca adorauerūt.

Simul degunt,nec tamen coniugem agnoſcit Andronicus.

Sæpè ergò aſſcendebat ſenex ad eos viſitandos,ea illis diſſerens,quæ pertinebant ad vtilitatem. Semèl autē cùm aſſcendiſſet ſenex,& eos valere iuſſiſſet,antequàm iret ad ſanctum Menam,venit ad eum Abbas Andronicus, & dicit ei: Abbas Athanaſius vadit ad Dominum. Reuerſus verò ſenex,inuenit eum magnis compreſſum anguſtijs, & cœpit flere Abbas Athanaſius. & dicit ei ſenex: Cùm te oporteret gaudere, quòd migras ad Dominum,lachrymaris? Dicit ei Abbas Athanaſius: Non ploro,niſi propter Abbatem Andronicum. Sed fac hanc charitatem, poſtquàm me ſepeliéris. Inueniens ſchedulam ſitam ad caput meum, lege eam, & da ipſi Abbati Andronico. Cumque ipſi preces dixiſſent, communicauit & dormijt in Domino. Venerunt autem ad ei faciendas exequias:& eccè inuenta fuit ſexu mulier, & auditum fuit in tota Laura. & mittens ſenex,exciuit vniuerſam Scetem & interiorem ſolitudinem. & venerunt omnes Lauræ Alexandriæ,& conuenit vniuerſa ciuitas,& Monachi Scetæ,ferentes legumina.ità enim mos eſt in Scete. Cum ramis ergò & palmis extulerunt venerandas reliquias Athanaſiæ, DEVM glorificantes, qui tantam tolerantiam præ-

Athanaſia abit ad Chriſtum.

Honorificè tumulatur.

 buit

buit mulieri. Expectauit autem senex septimum diem beatæ Athanasiæ. Posteà verò voluit senex accipere secum Abbatem Andronicum, sed non id sustinuit, dicens: Moriar cum mea Domina. Cumque eum rursùs iussisset valere Senex, priusquàm ipse iret ad sanctum Menam, venit ad eum frater, dicens: Laborat Abbas Andronicus,& est redactus ad angustias. Senex verò rursùs misit in Scetem, dicens: Adeste huc venientes. Abbas enim Andronicus sequitur Abbatem Athanasium. Illi autem cùm audiuissent, accesserũt,& inuenerunt eum viuentem. A quo cùm accepissent benedictionem, dormijt in Domino.

Andronicus sequitur Athanasiã.

Exortum est ergò bellum inter patres Decimioctaui,& Monachos Scetiotas, dicentes: Noster est frater, & eum habebimus in Scete, vt nobis opem ferant eius preces. Patres autem Octauidecimi, dicebant: Ponemus eum cum sua sorore. Vehemẽter igitur instabant Scetiotæ. & dicit Archimandrita Octauidecimi: Si quid senex dixerit, faciamus. Abbas verò Daniel dicebat eum oportere illic sepeliri. Illi autem non audiebant eum, dicentes: Est senex,& non timet ampliùs bellum corporis. Nos autem sumus iuniores, & volumus fratrem, vt nobis opem ferant eius preces. Sufficit enim vobis, quòd reliquimus vobis Abbatem Athanasium. Cùm verò vidisset senex esse magnam perturbationem, dicit fratribus suis: Si me non audiatis, ego quoquè hîc manebo, & sepeliar cum meo filio. & tunc quieuerunt, & extulerunt fratrem Andronicum. Dicunt ergò seni: Eamus in Scetem. Dicit eis senex: Sinite, vt faciam septimum diem fratris. & nõ siuerunt eum manere. Ità confidit Abbas Daniel suo discipulo. Oremus nos quoquè, vt veniamus ad mensuram Abbatis Athanasij & Abbatis Andronici, precibus omnium Sanctorum Christi: Cui gloria & potentia simul cum patre & sancto Spiritu, Nunc & semper & in secula seculorum, Amen.

Preces sanctorũ adiuuant nos.

VITA SS. LVPICINI ET ROMANI ABBATVM,

AVTHORE D. GREGORIO TVRONEN. EPISCOPO,

Libro de Vita Patrum, *Cap*. I.

FEBRVA. 28. quòd ad Romanum attinet.

Matth. 25.

SEries Euangelicę admonet disciplinę, vt domesticæ largitionis pecunia nummularijs fœnerata, cũ digno multiplicationis fructu, dispensante Domino, restauretur: nec altis defossa foueis recondatur ad detrimẽtum, sed rationabili dispensatione porrecta, æternæ vitæ crescat ad lucrum: vt incipiens retributionis Dominus quę cõmodauit inquirere, cum vsuris receptis fœnerationis suæ duplici satisfactione talentis, dicat: Eugè, serue bone, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam, intra in gaudium Domini tui. Prædestinatorũ est enim ista cum Dei ope perficere, qui ab ipsis incunabulorum vagitibus, vt sæpè de multis legitur, Dominũ scire meruerunt, cognitoq; eo, nunquàm ab eius præceptionibus recesserunt, neq; post baptismi sacramẽtum niueam illam, pollentemque regenerationis stolam impudicis actibus polluerunt: qui meritò sequuntur Agnum, quocunquè ierit: quosque ipsius Agni candor egregius lilijs decoris, nullo tentationis æstu marcentibus, coronauit. His deniquè sertis dextera inclytæ dominationis extenta inchoantes prouocat, vincentes adiuuat, victores adornat: quos nominis sui titulo præsignatos, de terrenis gemitibus eleuans, in cælorum euehit gaudia gloriosos. De quorum niueo electionis numero & illos esse non ambigo, qui Lorensis eremi opaca lustrantes, nõ modò Dei templum effici meruerunt, verumetiam in multis mentibus Spiritussancti gratiæ, taberna-

Ibidem.

Acto. 14.

bernacula parauerunt, id est, Lupicinus, Romanusq; germanus eius.

Igitur Lupicinus ab exordio ætatis suæ Deum toto requirens corde, literisque institutus, cùm ad legitimam transisset ætatem, genitore cogente, cùm animi nō præberet assensum, sponsali vinculo nectitur. Romanus verò adhuc adolescentior, & ipse ad DEI opus animum extendere cupiens, nuptias refutauit. Parentibus verò relinquentibus seculum, communi consensu eremum petunt: & accedentes simul inter illa Lorensis deserti secreta, quæ inter Burgundiam Alemaniamque sita, Auenticæ adiacent ciuitati, tabernacula figunt: prostratique solo, Dominum diebus singulis cum psalterij modulamine deprecantur, victum de radicibus quærentes herbarum. Sed quoniam liuor illius, qui de cælo delapsus est, semper insidias humano generi cōsueuit intendere, contra hos Dei seruos armatur, hosque per ministros suos à cœpto itinere nititur reuocare. Nam lapidibus vrgere eos dæmones per dies singulos non desinebant: & quotiescunquè genua ad orandum Dominum deflexissent, statìm imber lapidum super eosdem, iacientibus dæmonijs, decidebat: ità vt sæpè vulnerati, immensis dolorum cruciatibus torquerentur. Intereà ætas adhuc immatura cœpit iniurias quotidiani hostis metuere, nec passa diutiùs sufferre dolores, relinquens eremum, ad propria ire deliberat. Sed quid inuidia non cogat inimici? Verùm vbì relinquentes hoc habitaculum, quod expetierant, ad villas propinquiores sunt regressi, domum cuiusdam pauperis ingrediuntur. Percontatur mulier, de quo itinere milites Christi venirent. Respondent non sine confusione, se reliquisse eremum, & quæ eos causa à cœpto distulerit opere, per ordinem pandunt. At illa ait: Oportuerat vos, ô viri Dei, contra insidias diaboli viriliter dimicare, nec formidare eius inimicitias, qui sæpiùs ab amicis Dei superatus occubuit. Aemulus est enim sanctitati, dum metuit, nè, vndè ille perfidia vilis corruit, genus humanum fide nobilitatum ascendat. At illi compuncti corde, & seorsùm discreti à muliere, dixerunt: Væ nobis, quia peccauimus in DEVM, dimittendo propositum nostrum. Eccè nunc à muliere argui mur pro ignauia. Et qualis nobis in posterum erit vita, si ea, vndè * æstu inimici expulsi fuimus, non repetamus? Tunc armati vexillo Crucis, sumptis in manu bacillis, regressi sunt ad eremum. Quibus venientibus, iterùm eos insidiæ dæmonis lapidibus cœperunt vrgere: sed persistentes in oratione, obtinuerunt à Domini misericordia, vt remota tentatione, liberi in illo diuini cultûs famulatu, expeditique perseuerarent.

Lupicinus cogitur ad nuptias: Romanus eas respuit: simul deserta petunt.

Relinquunt eremum ob dęmonū infestationes.

*astu

Sed citò eò redeunt, & vincunt dæmones.

His deniquè in oratione persistentibus, cœperunt ad eos turbę fratrum hinc & indè confluere, & audire verbum prædicationis ab eis. Cumque iam beati eremitæ populis (vt diximus) publicati fuissent, fecerunt sibi monasterium, quod Condatiscone vocitari voluērunt. In quo succisis syluis, & in plana redactis, de laboribus manuum propriarum victum quærebant. Tantusque feruor de DEI amore proximos locorum accenderat, vt congregata ad officium DEI multitudo, simul habitare non posset. Fecerunt itaque aliud monasterium, in quo felicis aluearis examen instituerunt. Sed & hoc deincèps cum DEI adiutorio ampliato, tertium intrà Alemaniæ terminum monasterium locauerunt. Ibantque vicissim hi duo patres visitantes filios, quos diuinis imbuerant disciplinis, prædicantes in singulis monasterijs ea, quæ ad Institutionem animæ pertinebant. Lupicinus tamen Abbatis super eos obtinuit monarchiam. Erat autem valdè sobrius, & cibo potuque abstinens, ità vt plerunquè tertia tantùm die reficeretur. Cùm verò eum, sicut corporis humani deposcit necessitas, sitis arriperet, vas cum aqua exhiberi faciebat, in qua manus immersas diutiùs retinebat. Mirum dictu: ità absorbebat caro eius aquam appositam, vt putares eam per os eius assumi: & sic ardor sitis extinguebatur. Erat aūt seuerus valde in districtione fratrum, nec quenquam non modò peruersè non agere, verumetiam nec loqui sinebat. Mulierum quoq; vel colloquia, vel occursus valdè vitabat. Romanus ità erat simplex, vt nihil de his penitùs ad animū duceret: sed omnibus tam viris, quàm mulieribus æqualiter flagitatam benedictionem, diuinitatis nomine inuocato, tribueret. Lupicinus igitur Abbas cùm minùs haberet, vndè tantam sustineret congregationem, reuelauit ei DEVS locum in eremo, in quo antiquitùs thesauri reconditi fuerant. Ad quem locum accedens solus, aurum argentumque, quantum leuare poterat, monasterio inferebat: & exindè coëmpto cibo refi-

Mira Lupicini abstinentia.

Reuelantur ei thesauri absconditi.

ciebat fratrum multitudines, quos ad Dei officium congregauerat: sicque faciebat per singulos annos. Nulli tamen fratrum patefecit locum, quem ei Dominus dignatus est reuelare.

Factum est autem, vt quodam tempore visitaret fratres, quos in illis Alemaniæ regionibus diximus congregatos: & accedens meridie, cùm adhuc fratres in agro essent, ingressus est domum, in qua cibi coquebantur ad reficiendum: viditque diuersorum ferculorum apparatum magnum, ac piscium multitudinē aggregatam, dixitq; in corde suo: Nō est dignum, vt monachi, quorum vita solitaria est, tam ineptis vtantur sumptibus. Et statìm iussit preparari æneum magnū: cumq; locatus super ignem feruere cœpisset, posuit in eo cunctos simul quos parauerant cibos, tam pisces, quàm olera, siue legumina, vel quicquid ad comedendum destinatum fuerat, dixitque: De his pultibus nunc reficiantur fratres: non delicijs vacent, quæ eos à diuino impediāt opere. Quod illi cognoscentes, valdè molestè tulerunt. Tunc duodecim viri, habito consilio, iracundia inflammati, reliquerunt locum, & abiêrunt per deserta vagantes, & ea, quæ erant seculi delectabilia, inquirentes. Reuelatumque est statìm per visum Romano, nec ei voluit diuina miseratio rem actam occultare. Regresso igitur Abbati ad monasterium dicit: Si sic futurum erat, vt ad dispersionem fratrū abires, vtinàm nec accessisses ad eos. Cui ille: Noli, inquit, molestè ferre, frater dilectissime, quia ea acta sunt. Nam scias purgatam esse aream Domini, & triticum tantùm in horreo positum, paleas autē esse reiectas foràs. Et ille: Vtinàm nullus abscessisset ex eis: sed nunc indica mihi, quæso, quot exindè abiêrunt. Qui respondit: Duodecim viri cothurnosi atque elati, in quibus Deus non habitat. Tunc Romanus cum lachrymis ait: Credo in illo diuinæ miserationis respectu, quia nec illos separabit à thesauro suo, sed congregabit, & lucri eos faciet, pro quibus pati dignatus est. Et facta pro his oratiōe, obtinuit, vt reuerterentur ad gratiam omnipotentis Dei. Dominus enim compungi fecit corda eorum, & agentes pœnitentiā pro excessu suo, congregauerunt singuli congregationes suas, & fecerunt sibi monasteria, quæ vsque hodiè in Dei laudibus perseuerant. Romanus autem persistebat in simplicitate & operibus bonis, visitans infirmos, & saluans eos oratione sua.

Damnat magnū ciborum apparatum.

Romanus Lupicinum repræhēdit.

Eccè quāta orationis virtus.

Factum est autem quodam tempore, dum iter ageret ad visitandos fratres, vt occupante noctis crepusculo, ad hospitiolum diuerteret leprosorum. Erant autem nouem viri. Susceptusque ab eis, statìm plenus charitate Dei, iussit aquam calidam fieri, atque omnium pedes manu propria lauit, lectulumque spatiosum fieri præcepit, vt omnes in vno stratu requiescerent, nō abhorrens luridæ maculam lepræ. Quod cùm factum fuisset, obdormientibus leprosis, hic inter decantatiōes psalmorum vigilans, extendit manum suam, & tetigit latus vnius infirmi, qui statìm mundatus est. Tactuq; salubri iterùm tetigit alium, & ipse protinùs est mundatus. Cumque se sensissent redditos sanitati, tetigit vnusquisque proximum suum, vt scilicet expergefacti, rogarent sanctum pro emundatione sua. Sed cùm tacti ad inuicèm fuissent, & ipsi mūdati sunt. Manè autem facto, adspiciens omnes nitente cute effulgere, gratias agens Deo, & vale dicens, ac singulorum oscula libans abscessit, mandans eis, vt semper ea, quæ Dei erant, & retinerent pectore, & operibus exercerent.

Romanus leprosos sanat.

Lupicinus autem iam senex factus, accessit ad Chilpericum regem, qui tunc Burgundiæ præerat: audiërat enim eum habitare apud vrbem Ianubam. Cuius cùm ingressus est portam, tremuit cathedra regis, qui ea hora ad conuiuium residebat, exterritusque ait suis: Terræmotus factus est. Responderunt qui aderant, nihil se sensisse commotionis. Et ille: Occurrite quantocyùs ad portam, nè fortè aliquis aduersari cupiens regno nostro, adsit quasi nociturus nobis. Non enim sine causa hæc sella contremuit. Qui protinùs concurrētes, offenderunt senem in veste pellicea, & dixerunt regi de eo. Qui ait: Ite, adducite eum in conspectu meo, vt intelligam cuius ordinis homo sit. Et statìm adductus, stetit coram rege, sicut quondàm Iacob cum Pharaone. Cui ille ait: Quis es, vel vndè venisti, aut quod est opus tuum, vel quid necessitatis habes, vt venias ad nos? Cui ille: Pater sum Dominicarum ouium, quas cùm Dominus spiritalibus cibis iugi administratione reficiat, corporalia eis interdùm alimēta deficiunt. Ideò petimus potentiam vestram, vt ad victûs vestitusque necessaria aliquid tribuatis. Rex verò hæc audiens, ait: Accipite agros, vineasque, de quibus possitis

Gene.47.

ſitis viuere, ac neceſſitates veſtras explere. Qui reſpondit: Agros & vineas non accipiemus, ſed placeat poteſtati veſtræ aliquid de fructibus delegare, quia non decet monachos facultatibus mundanis extolli, ſed in humilitate cordis Dei regnum iuſtitiamque eius exquirere. At rex cùm audiſſet hæc verba, dedit eis præceptionem, vt annis ſingulis trecentos modios tritici, eodemque numero menſuras vini accipiant, & centum aureos ad comparanda fratrum indumenta. Quod vſque nunc à fiſci ditionibus capere referuntur.

Poſt hæc autem cùm iam ſenes prouectæque eſſent ætatis, Lupicinus Abbas ſcilicet & Romanus frater eius, ait Lupicinus germano ſuo: Dic mihi, frater, in quonam monaſterio vis tibi parari ſepulcrum, vt ſimul quieſcamus? Qui ait: Non poteſt fieri, vt ego in monaſterio ſepulcrum habeam, à quo mulierum acceſſus arcetur. Nôſti enim, quòd mihi indigno & non merenti Dominus Deus meus gratiam tribuit curationum, multique per impoſitionem manûs meæ, ac virtutem crucis Dominicæ à diuerſis languoribus ſunt erepti. Erit autem concurſus ad tumulum meum, ſi ab hac luce migrauero. Ideoque eminùs à monaſterio in monte paruulo ſepultus eſt: ſuper cuius deincèps ſepulcrum, magnum templum ædificatum eſt, in quod ingens frequētia populi diebus ſingulis accurrit. Multę enim virtutes ibì in Dei nomine nūc oſtenduntur. Nam & cæci ibì lumen, & ſurdi auditum, & paralytici greſſum plerunq; recipiunt. Lupicinus autem Abbas obiens, intrà monaſterij baſilicam eſt ſepultus, reliquitque Domino pecuniæ creditæ multiplicata talenta, id eſt, beatas congregationes, in eius laude deuotas.

Romanus extra monaſterium ſepelitur propter miracula.

FINIS.

DEO LAVDES ET GRATES.

mnū :
l pnce
o:uac
ꝫ ipse
bam:
inculum
ban:
eclinās
otbe:uun

Surius. de sanctis. j.us to

colorchecker CLASSIC
calibrite
mm